Bible. Dyak (1858.)

BIBEL,

iä täi

hapus surat Hatalla idjä brasih,

djandji idjä solake tuntang djandji taheta.

Injalinan bara puna basae akan basan olo ngadju hong pulau Borneo.

Ilambagan hapan balandjan olo Kristen hong tanah Balanda, (Nederlandsche Bijbelgenootschap,) hong lewu Amsterdam.

awi tuan SPIN, METZLER tuntang BASTING, tukang malambagan.

1858.

Horoe

karä surat hong hapus surat Hatalla.

Djandji idjä solake.

Surat sarita. Baun surat.

Djandji taheta.

SURAT MOSES IDJÆ SOLAKE, IDJÆ BAGARÆ

GENESIS.

(TAMPARAN.)

BAGI 1.

Saritan tamparan langit tuntang petak.

1. Solasolake Hatalla mandjadian langit tuntang petak.
2. Maka petak sampur baur tuntang tunis benjem, tinai kakaput hundjun hapus kaleka handalem; maka Rogh Hatalla manari hundjun karä danum.
3. Tä Hatalla hamauh: Has, djadi blawa! Palus talo blawa.
4. Maka Hatalla mitä kalawa tä bahalap, palus Hatalla mamisah kalawa dengan kakaput.
5. Tuntang Hatalla manggarä kalawa tä andau, maka kakaput inggaräe alem. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau idjä solake.
6. Tinai Hatalla hamauh: Has, djadi talo hambirang mahelat karä danum, idjä mamisah karä danum.
7. Tä Hatalla mandjadian talo hambirang tä, hapae mamisah danum idjä penda talo hambirang dengan danum idjä ambo talo hambirang tä. Palus djadi kalotä.
8. Maka Hatalla manggarä talo hambirang tä batanglangit. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau duä.
9. Tinai Hatalla hamauh: Karä danum, awang penda batanglangit, palus akan hapumpong idjäidjä äkae, mangat kaleka teah mamala. Palus djadi kalotä.
10. Maka Hatalla manggarä äka teah tä petak, tinai äka tawon karä danum hakampeleng inggaräe tasik. Maka Hatalla mitä talo tä uras bahalap.
11. Tinai Hatalla hamauh: Petak palus akan mampalembut oru, ramon tana awang habawak, batang bua awang mamua sama mimbit ampie, awang habawak huange hundjun petak. Palus djadi kalotä.
12. Petak mampalembut oru, ramon tana awang habawak sama mimbit ampie, tuntang batangbua awang habawak huange, sama mimbit ampie. Maka Hatalla mitä talo tä uras bahalap.
13. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau telo.
14. Tinai Hatalla hamauh: Has, djadi talo äka kalawa intu batanglangit, idjä akan mamisah andau dengan alem, tuntang mangatan, manantu wajah, andau, njelo.
15. Talo tä akan äka kalawa intu batanglangit, uka mamplawa petak. Palus djadi kalotä.
16. Hatalla mandjadian duä äka kalawa idjä hai; äka kalawa idjä pangkahai tä, uka marentah andau, tinai äka kalawa idjä korik tä, uka marentah alem; tuntang karä bintang.
17. Maka Hatalla mingkes äka

kalawa tä intu batanglangit, uka mamplawa petak;
18. Tuntang marentah andau dengan alem, tinai mamisah kalawa dengan kakaput. Maka Hatalla mitä talo tä uras bahalap.
19. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau äpat.
20. Tinai Hatalla hamauh: Has, karä danum akan mampalembut mampagas kutoh talo belom awang hagoet, tinai karä burong akan trawang ambo petak penda langit.
21. Maka Hatalla mandjadian karä ampin lauk awang hai, tuntang karä ampin talo belom awang hagoet, hagahagas hong danum, sama mimbit dasar ai, tinai karä ampin burong idjä hapalapas, sambarana dasare. Maka Hatalla mitä talo tä uras bahalap.
22. Palus Hatalla mamberkat talo tä samandiai, koae: Manak keton, dahangdahanga, suang danum hong karä tasik; tinai karä burong akan dahangdahanga hundjun petak.
23. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau limä.
24. Tinai Hatalla hamauh: Petak palus akan mampalembut sambarana ampin talo belom, sama mimbit dasar ai, meto pambelom, talo awang mangkawang tuntang meto hutan, genep meto sama mimbit dasare. Palus djadi kalotä.
25. Hatalla mandjadian karä meton petak, sambarana dasare, tinai karä meto pambelom, hakabeken dasare, tuntang karä talo belom awang mangkawang hong petak, sama mimbit dasare. Maka Hatalla mitä talo tä uras bahalap.
26. Tinai Hatalla hamauh: Ita handak manampa olon hatamunan arep ita, tumon ampin ita, mangat iä marentah karä lauk tasik, karä burong penda langit, tuntang karä meto, tinai hapus petak, tuntang karä talo belom, awang manjarantar hong petak.
27. Palus Hatalla manampa olon hatamunan arepe, tumon Hatalla iä manampa olon; hatuä bawi äwen inampae.
28. Tuntang Hatalla mamberkat äwen duä tä, sambil hamauh dengae: Manak keton batilatilap, suang salepah petak, pamenda djetä intu keton, tinai rentah lauk tasik, burong penda langit, tuntang karä talo belom, awang hagoet hong petak.
29. Tinai Hatalla hamauh: Itä! aku djari manenga akan keton karä ampin ramon tana awang habawak, palembut salepah petak, tuntang bua karä batangbua awang habawak, uras djetä indu panginan keton. — (9, 3.)
30. Tapi akan karä meto hutan, tinai karä burong penda langit, tuntang akan karä talo belom awang hagoet hong petak, idjä bara tahaseng, jaku djari manenga karä dawen talo tä indu panginae. Palus djadi kalotä.
31. Maka Hatalla manampajah talo handiai, awang djari indjadiae; itä! talo tä uras bahalap haliai. Tä djari halemäi tuntang handjewu, andau djahawen. — (*Masm.*104.)

BAGI 2.

I. Andau sabat. II. Pirdus atawa kabon Eden. III. Olo bawi inampa Hatalla.

I. — 1. Tumon tä djari hapus tampan langit tuntang petak, tinai karä talo awang hundjue.

2. Kalotä andau udju Hatalla
djari mahapus karä gawie, karä
talo indjadiae, tuntang iä malajan
andau udju bara karä gawie, bara
talo indjadiae.
3. Palus Hatalla mamberkat an-
dau udju, tuntang mamprasih djetä,
basa andau tä iä malajan bara karä
gawie, idjä djari indjapa ihapus
Hatalla.
II.—4. Djetä saritan tamparan
langit tuntang petak, katika djetä
djari indjapa, metoh Jehowa, Ha-
talla, mandjadian petak tuntang
langit,
5. Tinai karä ampin kaju hong
petak, idjä djaton djari aton helo,
tuntang karä ampin ramon petak,
idjä djaton pudji lembut bihin; alo
Jehowa, Hatalla, hindai djari mu-
djan hundjun petak, alo hindai djari
aton olon, idjä nguan petak.
6. Maka ambon lembut bara pe-
tak, mambisa sakalepah petak.
7. Maka Jehowa Hatalla ma-
nampa idjä kakiwak petak man-
djadi olon, palus mahimon tahaseng
pambelom huang lowang uronge;
tumon tä olon bara hambaruan idjä
belom.
8. Tuntang Jehowa Hatalla djari
mimbul pambulan intu Eden, hila
timor; hetä iä mingkes olon, idjä
djari inampae.
9. Tinai Jehowa Hatalla mam-
palembut bara petak karä ampin
kaju, awang bahalap tampajahe,
tuntang mangat indu kinan, tinai
batang pambelom bentok pambulan,
tuntang batang hapa mangasene ka-
halap dengan kapapa.
10. Tinai aton blua bara Eden ba-
tangdanum, tantai mambisa pambu-
lan; djetä hambilang hetä mandjadi
äpat kasampang.
11. Sampange idjä solake tä Pison
arae; djetä idjä murir hapus tanah
Hawila, hetä kutoh bulau.
12. Bulau tanah tä bahalap haliai:
hetä kea aton bedolagh, tinai batu
sardoniks.
13. Maka aran sampange idjä duä
tä Gihon; djetä idjä murir hapus
tanah Kus.
14. Tinai aran sampange idjä telo
tä Hidekel, darin tumbang djetä
palus akan hila timor, akan tanah
Asur. Sampange idjä äpat, djetä
Prat.
15. Maka Jehowa Hatalla man-
duan olon, mingkes iä huang pam-
bulan Eden, nakara iä nguan,
manonggo tä.
16. Tuntang Jehowa Hatalla ma-
metäh olon, koae: Tau bewäi ikau
kuman karä bua hong pambulan
toh. — (3,1.)
17. Tapi bara batang idjä hapa
mangasene kahalap dengan kapapa
äla ikau kumae, krana andaum ku-
mae, toto ikau palus bagin matäi.
III.—18. Maka koan Jehowa
Hatalla: Djaton bahalap kea olon
kabuate kalotä; jaku handak ma-
nampa kolae, idjä tau mandohop
iä, idjä tandipahe.
19. Krana limbah Jehowa Hatalla
djari mandjadian bara petak karä
ampin meton petak, tuntang karä
ampin burong penda langit, maka
iä magah djetä akan Adam, mang-
at Adam mangarangka augh ma-
nampa arae; tumon Adam mang-
garä karä talo belom, djetä palus
indu arae.
20. Tumon tä Adam manggarä
karä meto pambelom, tinai karä
burong penda langit, tuntang karä
meto hutan, tapi idjä indu kolau
olon iä djaton sondaue, idjä tau
mandohop iä, idjä tau indu tandi-
pahe.

21. Tä Jehowa Hatalla mandurut tiroh tudjah akan Adam, palus iä hatiroh. Tä iä manduan tolang braware idjä kabisak, palus mamaleng awae tä hapan isi.

22. Maka Jehowa Hatalla manampa tolang brawar tä, idjä djari induae bara Adam, mandjadi olo bawi, palus magah iä akan Adam.

23. Tä koan Adam: Iä toh toto tolang isi ajungku! buah iä inggarä bagin olo hatuä, basa iä djari induan bara olo hatuä.

24. Tagal tä olo hatuä karäh malihi indu bapae, palus hindjä dengan sawae; äwen duä tä akan mandjadi isi idjä. — (*Matt.* 19, 5.)

25. Maka äwen duä tä, Adam tuntang sawae, halowai; äwen djaton tawan mahamen.

BAGI 3.

I. Olo lawo huang dosa, inamput setan. II. Hatalla mariksa olon; hukum Hatalla, tuntang djandjie idjä solake. III. Olon inganan bara pambulan Eden.

I.—1. Maka handipä paham bakalilit bara karä meto hong petak, awang djari inampa Jehowa Hatalla. Maka koae dengan olo bawi: Toto kea, Hatalla djari hamauh: äla keton kuman karä bua hong pambulan toh? — (2, 16.)

2. Tä koan olo bawi dengan handipä: Tau bewäi ikäi kuman bua bara karä batange hong pambulan toh.

3. Tapi tahiu bua bara batange idjä tä, idjä bentok pambulan, Hatalla djari hamauh: äla keton kuman djetä, manindjeke mahin äla kea, belä keton matäi.

4. Tä koan handipä dengan olo bawi: Kwäka keton matäi!

5. Tapi Hatalla katawan, andau keton kuman djetä, matan keton palus inarang, balalu keton karäh sama kilau Hatalla, haiak kasene kahalap dengan kapapa.

6. Maka olo bawi mitä batang tä mangat indu kinan, tuntang djetä äka kakilak matä, tinai äka kahaus belai, basa djetä mamintar olon. Tä iä manduan buae balalu kumae, tuntang iä manenga akan banae kea, idjä dengae, palus iä kea kumae.

7. Tä matan äwen duä tä inarang, palus iä katawan arepe halowai; balalu iä manusok manambing dawen pisang indu salimpute.

II.—8. Maka äwen tä mahining augh Jehowa Hatalla, manandjong huang pambulan, amon andau djari halemäi. Tä Adam äwen duä hasawä manjahokan arepe bara baun Jehowa Hatalla marak karä kaju hong pambulan.

9. Maka Jehowa Hatalla mambawa Adam, sambil hamauh dengae: Kwe ikau?

10. Koae: Aku djari mahining aughm huang pambulan, palus aku mikäh, krana aku halowai; tagal tä aku djari manjahokan arepku.

11. Maka koan Hatalla: Æwe djari masuman akam, ikau halowai? Djari ikau kuman bua bara batang tä, idjä ingahanaku ikau, koangku: äla ikau kumae?

12. Tä koan Adam: Olo bawi tä, idjä tengan aim akangku, iä tä djari manenga akangku bua bara batang tä, djadi aku kumae.

13 Maka Jehowa Hatalla hamauh dengan olo bawi: Buhen gawim kalotä? Koan olo bawi: Handipä tä djari manipu aku, sampai aku djari kumae.

14. Tä koan Jehowa Hatalla mawi

handipä: Basa ikau djari kalotä gawim, tarasapa ikau bara karä meto pambelom tuntang karä meto hutan. Hapan knaim ikau akan manjarantar, tinai petak indu kinam, katahim belom.

15. Maka aku handak manjoho ikau hasingi dengan olo bawi toh, tinai panakam dengan panakae; iä tä karäh mamparamok takolokm, tapi ikau karäh manotok takire.

16. Tinai dengan olo bawi iä hamauh: Jaku handak mamaham kapähäm kahnm ikau batihi; dengan kapähä ikau akan luas; banam äka kakenangm, tuntang iä akan marentah ikau.

17. Tinai dengan Adam iä hamauh: Basa ikau djari manumon augh sawam, tuntang djari kuman bua bara batang tä, idjä djari ingahanaku ikau, koangku: äla ikau kumae: maka tarasapa petak tagal ikau, tuntang kapähäm ikau akan mambelom arepm bara petak tä katahim belom.

18. Duhi tuntang oru harajap karäh impalembut petak akam, tinai ramon tana indu kinam.

19. Dengan bäbes baum ikau akan kuman barim, sampai ikau mandjadi petak haluli; krana bara tä ikau djari induan. Krana ikau puna kawo, djari kawo kea ikau tinai.

20. Maka Adam manggarä sawae Hawa, (*idjä belom*,) basa iä indu olo handiai, idjä belom.

III.—21. Maka Jehowa Hatalla manampa akan Adam tuntang akan sawae badju upak meto, palus mangkepan tä intu äwen.

22. Tä koan Jehowa Hatalla: Itä! olon djari kilau idjä biti ita, iä kasene kahalap kapapa. Maka toh, äla iä akan manusang lengäe, manduan bua bara batang pambelom kea, palus kumae, tuntang belom katatahi!

23. Tagal tä Jehowa Hatalla manjoho äwen duä tä blua bara pambulan Eden, nakara iä malan petak, idjä bara tä iä djari induan.

24. Balalu iä maharak äwen tä blua, palus mingkes hila timor pambulan Eden Kerubim, tuntang padang idjä ngilangilat, kakitakitau, uka manonggo djalan akan batang pambelom.

BAGI 4.

I. Anak Adam, Kain äwen duä Habel. II. Panakan Kain. III. Set, anak Adam.

I.—1. Maka Adam marantep sawae Hawa, tä iä batihi, tuntang manak Kain, (*dino*), sambil hamauh: Aku djari mandino olo hatuä, Jehowa tä.

2. Limbah tä iä manak tinai Habel, andie. Maka Habel mandjadi sakatik meto, tapi Kain olo pamalan.

3. Djadi, limbah tahi njelo, Kain maluput parapahe akan Jehowa hapan bua tana.

4. Tinai Habel kea mimbit anak tabiri idjä solake inakan indue, idjä baseput. Maka Jehowa manangkilik Habel tuntang parapahe. — (*Ibran.* 11, 4.)

5. Tapi Kain tuntang parapahe iä djaton manangkilike. Tä Kain paham sangit, hobah gagaritat ampin baue.

6. Maka koan Jehowa dengan Kain: Buhen ikau sangit, buhen ampin baum gagaritat?

7. Amon ikau bahalap, pudji ikau dia ingilak? Tapi amon ikau djaton bahalap, tä dosa mimpa intu

bauntonggang. Toto kahause mawi ikau, tapi ikau akan marentah mahenjek djetä.

8. Maka Kain hakotak dengan andie Habel. Djadi, kahum äwen duä tä hong tana, Kain mantakan andie Habel, manatal mampatäi iä.

9. Maka Jehowa hamauh dengan Kain: Kwe andim Habel? Koae: Prea aku tawae; aton aku akan manjang paharingku?

10. Tapi iä hamauh: Narai ikau djari mawi? Augh dahan andim mangkariak bara petak ngarangi aku.

11. Maka toh, tarasapa ikau hundjun petak, idjä harakang njamae manjambut dahan andim bara lengäm.

12. Amon ikau malan, maka tanam djaton akan mandjari akam; kumbakumbang tuntang daridaria ikau hong petak.

13. Maka koan Kain dengan Jehowa: Dosangku tangkalau hai, hengga djaton taraampun hindai.

14. Itäm, andau toh ikau djari maharak aku bara tanah toh, palus jaku akan manjahokan arepku bara baum, tuntang jaku akan kumbakumbang, daridaria hong petak; toh maka brangai olo idjä sondau aku, karäh mampatäi aku.

15. Tapi Jehowa hamauh dengae: Dia; malainkan äwe idjä mampatäi Kain, djetä karäh imaläh lipet udju intu olo tä. Tuntang Jehowa mangatan Kain, uka olo idjä hasondau dengae äla mampatäi iä.

16. Maka Kain hadari bara baun Jehowa, palus melai hong tanah Nod, hila timor Eden.

II.—17. Maka Kain marantep sawae; iä tä batihi tuntang manak Hanogh. Tä iä manampa lewu, tuntang manggarä djetä Hanogh, tumon aran anake idjä hatuä.

18. Maka Hanogh manak Irad, tinai Irad manak Meghujael, Meghujael manak Metusael, Metusael manak Lamegh.

19. Maka Lamegh masawä duä, idjä Ada arae, idjä Silla.

20. Ada tä manak Jabal; iä tä tato baris olo, idjä melai huang tingkap benang, manggau meto.

21. Aran andie Jubal; iä tä tato baris olo pamusik biola dengan suling.

22. Maka Silla kea manak, iä tä Tubalkain, tukang tambaga samaman. Betau Tubalkain tä Naema arae.

23. Maka koan Lamegh dengan sawae äwen duä tä: Ada tuntang Silla, hining aughku; keton, sawan Lamegh, senäh kotakku. Toto aku djari mampatäi olo bakas mamaläh himangku, tinai olo tabela mamaläh kakembangku.

24. Kain karäh imaläh lipet udju intu olo, tapi Lamegh hangkudju udju pulu.

III.—25. Maka Adam marantep sawae tinai, tä iä manak hatuä, tuntang manggarä iä Set; (*panganti*). Krana koae: Hatalla djari manenga akangku anak beken, gantin Habel, basa Kain djari mampatäi iä.

26. Maka Set kea manak hatuä, tuntang manggarä iä Enos. Katika tä olo manampara sombajang, masanan aran Jehowa.

BAGI 5.

Horoe utus olo idjä solake, bara Adam sampai Noagh, sapuli tilap.

1. Djetoh surat horoe panakan Adam. Katika Hatalla manampa

olon, maka iä manampae tumon
ampin Hatalla.
2. Hatuä bawi äwen tä inampae;
palus iä mamberkat olo tä, tuntang
manggarä iä Adam (*olo bara pe-
tak,*) katika iä manampae.
3. Maka umur Adam djari sara-
tus telo pulu njelo, kalawoe manak
hatuä, idjä tumon ampin ai, sama
dasare, tuntang manggarä iä Set.
— (*Masm.* 51, 7.)
4. Tinai umur Adam, limbah iä
djari manak Set, aton hindai hanja
ratus njelo, tuntang iä mandahang
manak hatuä bawi.
5. Djadi katahin umur Adam
djalatien ratus telo pulu njelo; tä
iä matäi.
6. Maka umur Set djari saratus
limä njelo, kalawoe manak Enos.
7. Tinai umur Set, limbah iä
djari manak Enos, aton hindai hanja
ratus udju njelo, tuntang iä man-
dahang manak hatuä bawi.
8. Djadi katahin umur Set dja-
latien ratus duäwalas njelo; tä iä
matäi.
9. Maka umur Enos djari dja-
latien pulu njelo, kalawoe manak
Kenan.
10. Tinai umur Enos, limbah iä
djari manak Kenan, aton hindai
hanja ratus limäwalas njelo, tun-
tang iä mandahang manak hatuä
bawi.
11. Djadi katahin umur Enos
djalatien ratus limä njelo; tä iä
matäi.
12. Maka umur Kenan djari udju
pulu njelo, kalawoe manak Maha-
lalel.
13. Tinai umur Kenan, limbah
iä djari manak Mahalalel, aton hin-
dai hanja ratus äpat pulu njelo,
tuntang iä mandahang manak ha-
tuä bawi.
14. Djadi katahin umur Kenan
djalatien ratus sapulu njelo; tä iä
matäi.
15. Maka umur Mahalalel djari
djahawen pulu limä njelo, kalawoe
manak Jered.
16. Tinai umur Mahalalel, lim-
bah iä djari manak Jered, aton hin-
dai hanja ratus telo pulu njelo.
tuntang iä mandahang manak hatuä
bawi.
17. Djadi katahin umur Mahala-
lel hanja ratus djalatien pulu limä
njelo; tä iä matäi.
18. Maka umur Jered djari sara-
tus djahawen pulu duä njelo, kala-
woe manak Henogh.
19. Tinai umur Jered, limbah iä
djari manak Henogh, aton hindai
hanja ratus njelo, tuntang iä man-
dahang manak hatuä bawi.
20. Djadi katahin umur Jered
djalatien ratus djahawen pulu duä
njelo; tä iä matäi.
21. Maka umur Henogh djari dja-
hawen pulu limä njelo, kalawoe
manak Metusalagh.
22. Tinai limbah iä djari manak
Metusalagh, maka Henogh belom
magon rantep Hatalla telo ratus
njelo, tuntang iä mandahang manak
hatuä bawi.
23. Djadi katahin umur Henogh
telo ratus djahawen pulu limä
njelo.
24. Maka basa iä belom rantep
Hatalla, iä djaton gitan hindai,
krana Hatalla manduan iä.
25. Maka umur Metusalagh djari
saratus hanja pulu udju njelo, ka-
lawoe manak Lamegh.
26. Tinai umur Metusalagh, lim-
bah iä djari manak Lamegh, aton
hindai udju ratus hanja pulu duä
njelo, tuntang iä mandahang ma-
nak hatuä bawi.

27. Djadi katahin umur Metusa-
lagh djalatien ratus djahawen pulu
djalatien njelo; tä iä matäi.
28. Maka umur Lamegh djari sa-
ratus hanja pulu duä njelo, kala-
woe manak hatuä.
29. Tuntang iä manggarä arae
Noagh, (*pampangat,*) koae: Iä toh
karäh mampangat ita tagal karä
gawin ita, tuntang tagal karä ka-
häka lengän ita, tagal petak, idjä
djari injapa Jehowa.
30. Tinai umur Lamegh, limbah
iä djari manak Noagh, aton hindai
limä ratus djalatien pulu limä njelo,
tuntang iä mandahang manak ha-
tuä bawi.
31. Djadi katahin umur Lamegh
udju ratus udju pulu udju njelo;
tä iä matäi.
32. Maka umur Noagh djari limä
ratus njelo; Noagh tä manak Sem,
Kam äwen telo Japet.

BAGI 6.

I. Kihal olo dahandahanga; hukum Hatalla. II. Noagh iasi Hatalla, injohoe mamapan banama.

I.—1. Maka olo dahandahanga
hong petak, tuntang manak anak
bawi.
2. Tä anak hatuä basis olo ain
Hatalla manampajah anak bawi ba-
ris olo kalunen, mitä iä bahalap
ampie, balalu masawä äweäwe idjä
äka kakilake.
3. Tä koan Jehowa: Roghku
djaton akan hakalawan dengan olon
palus katatahi, krana olon djari isi
bewäi; tapi jaku handak manenga
endäh akae hindai saratus duä pulu
njelo.
4. Katika tä olo nepilim (*olo idjä
paham pandjang*) aton hong pe-
tak; tinai limbah bara tä kea, amon
anak hatuä baris olo ain Hatalla
masawä anak bawi baris olo kalu-
nen, tuntang manak mandjaria; iä
tä olo gagah tä, awang djaman
horan, idjä basewut tä.
5. Maka Jehowa mitä kapapau
olo tambaktambaka hong petak,
karä kipen pikir atäi olo batunggal
papa hantähantä.
6. Tä Jehowa manjasal, basa iä
djari manampa olon hundjun petak,
tuntang iä pähä atäie tagal tä.
7. Maka koan Jehowa: Olon
idjä djari inampaku, jaku handak
mampalomose tinai bara petak, olon,
tuntang karä meto, tinai karä talo
belom awang hagoet, tuntang karä
burong penda langit; krana jaku
manjasal, basa jaku djari manampa
djetä.
II.—8. Tapi Noagh supa asi
intu Jehowa.
9. Djetoh saritan Noagh. Noagh
tä olo tetek tinduh intu pangerenge.
Noagh belom rantep Hatalla.
10. Maka Noagh manak hatuä,
telo biti: Sem, Kam, Japet.
11. Tapi petak tapakarok rusak
intu baun Hatalla, tuntang pe-
tak djari kontep awi kianat, kara-
rat olo.
12. Tä Hatalla manampajah petak;
itä! djetä tapakarok rusak; krana
karä isi djari napakarok arepe sala
djalae hundjun petak.
13. Maka Hatalla hamauh dengan
Noagh: Kalepah karä talo belom
handiai djari inukasku naharep
baungku, krana petak djari kontep
kihal awi kianat olon; toh itäm,
aku handak marusak iä haiak pe-
tak.
14. Papan banama akam kajue
kaju goper, awi karong huange,

dampul tä huange ruare hapan katipäi.
15. Tumon toh ikan akan mamapae: kambo banama tä telo ratus hasa, kabukae limä pulu hasa, karanggonge telo pulu hasa.
16. Awi bambuakan banama tä idjä hasa intu galomate, tinai baun-tonggang banama tampa hila balikate, papan banama tä suson telo galomate.
17. Krana itäm, jaku manjoho danum soho maleteng petak, uka mampalomos karä isi idjä kapenda langit, idjä bara tahaseng pambelom huange; talo belom handiai, idjä hundjun petak, akan mahotus.
18. Tapi dengam aku handak mampendeng djandjingku; keton akan tamä banama, ikau tuntang sawam, tinai sawan anakm haiak dengam.
19. Tinai bara karä djalahan talo belom, bara karä ampin isi, ikau akan manjoho tamä banama manduä manduä, hatuäe bawie, mangat djetä imbelom haiak dengam.
20. Bara karä burong tumon karä djalahae, tinai bara karä meto tumon karä djalahae, tuntang bara karä talo belom awang hagoet hundjun petak tumon karä djalahae, manduä manduä bara genep djalahae akan manalih ikau, mangat djetä imbelom.
21. Duan kea karä ampin talo kinan, pumpong tä, mangat djetä indu panginam, tuntang indu panginan karä talo belom tä.
22. Maka Noagh malalus prentah tä; iä mawie tumon karä augh sohon Hatalla.

BAGI 7.

I. Noagh tamä banama. II. Danum soho maleteng petak, mampalomos tal belom handiai.

I.—1. Limbah tä koan Jehowa dengan Noagh: Has, tamä banama, ikau tuntang karä olo humam: krana ikau gitangku tetek huang baungku marak pangereng olo toh.
2. Bara karä meto brasih duan udju hatuäe, udju bawie; tapi bara karä meto pali duan manduä manduä, hatuäe bawie;
3. Tinai bara karä burong penda langit udju hatuäe, udju bawie, mangat indu paranduan salepah petak.
4. Krana limbah kudju hindai jaku handak mampalawo udjan akan petak käpat pulu andau käpat pulu alem haradjur; aku handak mampalomos bara petak talo handiai awang aton, awang djari indjadiangku.
5. Palus Noagh mawie tumon karä augh prentah Jehowa dengae.
6. Maka Noagh djari djahawen ratus njelo umure, metoh danum soho tä djakat petak.
7. Tä Noagh tamä banama haiak karä anake hatuä, tuntang sawae, tinai sawan anake, mahakan danum soho.
8. Bara karä meto brasih, tinai bara karä meto pali, tuntang bara karä burong, bara karä talo belom, awang hagoet hundjun petak,
9. Hakatolo hakatolo, hatuäe bawie, mananggoh Noagh tamä banama, tumon Hatalla djari mametäh Noagh.
II.—10. Djadi, limbah kudju tä danum soho djakat petak.
11. Intu katika Noagh djari djahawen ratus njelo umure, bulan

duä, andau udjuwalas bulan djetä, andau tä karä lowangdanum hong äka handalem paham tä iuap, tinai karä lawang langit iuap.
12. Tä udjan papak panggar lawo akan petak käpat pulu andau käpat pulu alem haradjur.
13. Maka andau tä kea Noagh tamä banama, haiak Sem, Kam äwen telo Japet, anak Noagh idjä hatuä tä, tinai sawan Noagh, tuntang sawan anake hatuä äwen telo.
14. Æwen tä, tuntang karä meto bariar tumon karä djalahae, tinai karä meto pambelom tumon karä djalahae, tuntang karä talo belom, idjä hagoet hundjun petak, tumon karä djalahae, karä burong tumon karä djalahae, karä ampin talo belom awang trawang, awang hapalapas.
15. Bara karä ampin talo, awang bara tahaseng pambelom, hakatolo hakatolo mananggoh Noagh tamä banama.
16. Karäkarä idjä mananggoh, bawie hatuäe bara karä ampin talo, tumon Hatalla djari manjohoe. Tä Jehowa matep lawang timbas likute.
17. Maka danum soho manjangit manjambong djakat petak käpat pulu andau; danum tä sasar mandahang, sambil manggatang banama bara hundjun petak, sampai djetä hanjut.
18. Tuntang danum soho tä manjambong paham dahangdahanga hong petak; kalotä banama hanjut hong danum.
19. Danum soho tä sasar manjambong paham haliai, gegä karä bukit gantong mahin leteng hapus penda langit.
20. Limäwalas hasa kandalem danum halau tantan bukit.
21. Tä karä isi matäi, idjä hagoet hundjun petak, karä burong, karä meto pambelom, karä meto bariar, karä talo belom idjä hagoet hundjun petak, tuntang olon handiai.
22. Talo handiai, idjä bara tahaseng pambelom huang uronge, idjä belom hong petak lampang, lepah matäi buseng.
23. Kalotä talo handiai impalomos, awang aton hundjun sakalepah petak, karä olon tuntang karä meto, talo belom handiai awang hagoet, tinai karä burong penda langit, lepah lingis impalomos bara petak; tikas Noagh bewäi batisa, tuntang talo belom idjä dengae huang banama.
24. Maka danum soho maraung hundjun petak saratus kalimä pulu andau katahie.

BAGI 8.

I. Danum soho surut sampai nihau.
II. Noagh blua banama. Djandjin Hatalla akae.

I.—1. Maka Hatalla manahiu Noagh, tuntang karä talo belom, tinai karä meto, idjä dengae huang banama; palus Hatalla manjoho riwut manampur hundjun petak, tä danum soho surut.
2. Tinai karä lowangdanum hong äka handalem haliai tä, tuntang karä lawang langit iatep, tä udjan papak panggar tä, idjä lawo bara langit, terai tinai.
3. Djadi danum soho sasar munos bara petak akan hetähetä, danume haradjur surut, limbah saratus kalimä puln andau tä.
4. Djadi hong bulan udju, andau udjuwalas bulan tä, banama kapian hundjun bukit Ararat.
5. Maka dannm soho djadjalan surut sampai bulan sapulu; intu

GEN. 7. 8.

bulan sapulu tä, andau idjä, tantan bukit mamala.

6. Djadi, limbah käpat pulu andau Noagh muap bambuakan banama, idjä djari inampae,

7. Palus iä malapas burong kak, idjä kongan; djetä trawang lulangluli, sampai danum djari lepah surut bara petak.

8. Limbah tä iä malapas burong dara, idjä kongan, mangat mitä kasurut danum bara petak.

9. Tapi burong dara tä djaton supa äkae tingkep, äka paie bahundjeng, palus djetä buli iä tinai, tamä banama. Krana danum magon maleteng hapus petak. Maka iä mandjuluk lengäe, manduae tamä banama.

10. Maka iä mentai hindai kudju, limbah tä iä malapas burong dara tä tinai bara banama.

11. Maka burong dara buli iä amon andau benteng halemäi; täitä! dawen kaju undus, idjä djari inotoke, aton hong totoke; awi tä Noagh katawan, danum djari surut bara petak.

12. Tä iä mentai hindai kudju, limbah tä iä malapas burong dara tä tinai; maka djetä palus djaton buli iä.

13. Djadi metoh njelon umur Noagh djahawen ratus idjä, bulan idjä, andau idjä, karä danum djari lepah surut bara petak. Tä Noagh mangepak galomat banama, tuntang iä mitä, petak djari lepah teah.

14. Maka bulan duä, andau duä pulu udju, petak djari lepah teah haliai.

II. — 15. Tä koan Hatalla dengan Noagh:

16. Blua bara banama, ikau haiak sawam, tuntang karä anakm, tinai sawan anakm.

17. Tuntang karä meto, karä ampin isi idjä dengam, soho blua haiak ikau, karä burong, karä meto pambelom, tuntang karä talo belom awang hagoet hundjun petak. Djetä akan magamagas hundjun petak, palus manak mandjaria, dahangdahanga hong petak.

18. Tä Noagh blua, tuntang karä anake hatuä, tuntang sawae, tinai karä sawan anake haiak iä.

19. Karä meto, karä talo njarantar, karä burong, talo belom handiai idjä hagoet hundjun petak blua bara banama, karä karä djalahae.

20. Tä Noagh manampa mesbeh akan Jehowa, palus iä manduan bara karä djalahan meto brasih, tuntang bara karä burong brasih, djetä ilupute akan parapah idjä ingähu hundjun mesbeh tä.

21. Maka Jehowa manjingut ewaue idjä mangat tä, palus koan Jehowa hong atäie: Jaku djaton maku manjapa petak tinai tagal olon, krana karä pikir atäi olo puna papa bara tabela; jaku djaton maku mampatäi karä talo belom tinai, kilau gawingku toh.

22. Palus bara toh kea, katahin petak aton, djaton akan malajan wajah malan getem, sadingen blaso, musim pandang musim udjan, handau hamalem.

BAGI 9.

I. Noagh imberkat Hatalla. II. Djandjin Hatalla akan Noagh. III. Gawin anak Noagh; Noagh manudjum masanan kadjarian anake; iä matäi.

I. — 1. Maka Hatalla mamberkat Noagh tuntang karä anake, sambil hamauh dengan äwen: Manak

keton batilatilap, suang salepah
petak.
2. Maka keton äka kikäh karawan karä meton petak, karä burong penda langit, karä talo belom awang hagoet hong petak; tuntang karä lauk tasik; sakarä talo tä djari injaraghku intu lengän keton.
3. Talo handiai awang hagoet, idjä belom, djetä uras indu kinan keton; sama kilau ramon tana talo handiai tä djari inengaku akan keton. — (1, 29.)
4. Tapi äla keton kuman isie tuntang hambaruae, iä tä tuntang dahae.
5. Krana toto, dahan keton, iä tä hambaruan keton jaku handak manuntute; intu karä meto mahin djetä handak inuntutku, tinai intu lengän olon kea, intu genep biti jaku handak manuntut hambaruan olo, basa olo puna hampahari samandiai.
6. Æwe äwe idjä manusuh dahan olo, dahae akan indu inusuh olo tinai; krana Hatalla djari manampa olon hatamunan arepe.
7. Toh manak keton, batilatilap, batawotawon hundjun petak, dahangdahanga hetä.
II. — 8. Tinai Hatalla hakotak dengan Noagh äwen hanak, koae:
9. Itä, jaku toh mampendeng djandjingku akan keton, palus panakan keton idjä rahian bara keton.
10. Tinai akan karä talo belom, idjä intu keton, dengan karä burong, karä meto pambelom, karä meto hutan hong petak, idjä intu keton, akan talo handiai, idjä djari blua bara banama tä, gegä akan karä meton petak.
11. Maka jaku mampendeng djandjingku kalotoh akan keton: bara toh palus dapit djaton akan indu lomos tinai karä isi awi danum soho, tinai danum soho djaton akan manjambong haluli, marusak petak. — (2 *Petr.* 3, 7.)
12. Maka Hatalla hamauh: Djetoh katan djandji, idjä djari impendengku akan keton, tuntang akan karä talo belom idjä intu keton, palus sampai katatahi:
13. Liungku djari ingkesku huang baunandau, djetä indu katan djandjingku akan petak.
14. Amon aku magah baunandau mahalau petak, tä liungku karäh mamala huang baunandau.
15. Tä jaku handak mingat djandjingku, idjä inampaku akan keton, haiak akan karä talo belom karäkarä ampin isie; maka danum djaton akan manjambong tinai, sampai marusak karä isi.
16. Sana liu tä mamala huang baunandau, tä jaku handak manampajahe, mangat mingat djandji, idjä dähen palus katatahi helat Hatalla dengan karä talo belom, dengan karä ampin isi awang hong petak.
17. Maka koan Hatalla dengan Noagh: Djetoh katan djandji, idjä djari impendengku akan karä talo belom awang hong petak.
III. — 18. Maka karä anak Noagh, idjä blua bara banama tä, djetä Sem, Kam äwen telo Japet. Kam tä bapa Kanaan.
19. Æwen telo tä uras anak Noagh; panakan äwen tä djari mananjap salepah kalunen.
20. Maka Noagh mandjadi olo pamalan, iä mimbul pambulan anggor.
21. Tuntang iä mihop danum anggor; djadi iä babusau, palus menter halowai bentok pasahe.

22. Maka Kam, bapa Kanaan tä, mitä bapae halowai, balalu masanan tä akan paharie äwen duä, idjä ruar.
23. Tä Sem äwen duä Japet manduan tapih, manjalampai tä hundjun bahae, manggapi helo likute, palus mamutup kahawän bapae; tapi baue djaton manaharep bapae, belä iä mitä kahawän bapae.
24. Maka Noagh ngalunen angate awie terai kabusaue tinai, tä iä katawan, kilen anake idjä busu djari mampahawen iä.
25. Maka iä hamauh: Tarasapa Kanaan, iä akan indu rewar karä rewar paharie!
26. Tinai koae: Horumat akan Jehowa, Hatallan Sem; maka Kanaan akan mandjadi reware.
27. Käläh Hatalla mangapal Japet, tuntang iä akan melai intu karä pasah Sem; maka Kanaan akan mandjadi reware.
28. Maka umur Noagh, limbah danum soho tä, aton hindai telo ratus limä pulu njelo.
29. Tumon tä katahin umur Noagh djalatien ratus limä pulu njelo; tä iä matäi.

BAGI 10.

Heroe panakan anak Noagh; I. panakan Japet; II. panakan Kam; III. panakan Sem.

I. — 1. Djetoh karä panakan anak Noagh: Sem, Kam äwen telo Japet. Limbah danum soho äwen tä manak.
2. Anak Japet awang hatuä, iä tä: Gomer, Magog, Madai, Jawan, Tubal, Mesegh, Tiras.
3. Anak Gomer awang hatuä tä: Askenas, Ripat, Togarma.
4. Anak Jawan awang hatuä tä: Elisa, Tarsis, Kitim, Dodanim.
5. Bara äwen tä djari turonmanuron karä utus olo hong karä pulau, genep utuse sama mimbit basae tuntang arä hamputae.
II. — 6. Maka anak Kam awang hatuä, iä tä: Kus, Mitsraim, Put, Kanaan.
7. Anak Kus awang hatuä tä: Seba, Hawila, Sabta, Raema, Sabtegha. Anak Raema awang hatuä tä: Sgeba, Dedan.
8. Maka Kus manak Nimrod; iä tä idjä solake gagah, mandjadi kwasa hundjun petak.
9. Iä olo pamandop idjä abas intu baun Jehowa; awi tä lembut augh tanding olo: Kilau Nimrod, olo pamandop idjä abas intu baun Jehowa.
10. Maka tamparan karadjaan ajue iä tä Babel, Eregh, Akad, Kalne, djetä uras lewu hong tanah Sinear.
11. Bara tanah tä kea Asur djari lembut, palus djari mamangun Niniwe, Rehobot, Ir tuntang Kalah;
12. Tinai Resen, idjä helat Niniwe dengan Kalah; djetä lewu idjä hai tä.
13. Maka Mitsraim manak Ludim, Anamim, Lehabim, Naptuhim;
14. Tinai Patrusim, Kasluhim, djetä idjä tato olo Pilistim tuntang olo Kaporim.
15. Maka Kanaan manak Sidon, anake idjä bakas, tuntang Het;
16. Tinai Jebusi, Emori, Girgasi;
17. Hiwi, Arki, Sini;
18. Tinai Arwadi, Semari, Homati; maka rahian bara tä karä ungkup olo Kanani tä djari kasaburan.

19. Maka tikas saran tanah olo Kanani tä bara Sidon palus akan Gerar tuntang Gasa, palus akan Sodom tuntang Gomora, Adama, Seboim, gegä palus Lasa.

20. Iä tä uras panakan Kam, tumon karä djalahae, tumon basae, huang karä tanahe, huang karä hamputae.

III.—21. Maka akan Sem, kaka Japet tä kea, djari inakan anak hatuä; iä tä kea tato karä anak Heber.

22. Anak Sem awang hatuä, iä tä: Elam, Asur, Arpaksad, Lud, Aram.

23. Anak Aram awang hatuä tä: Us, Hul, Geter, Mas.

24. Maka Arpaksad manak Selah, tinai Selah manak Heber.

25. Maka akan Heber djari inakan anak hatuä duä biti; idjä Pelegh arae, (*pambagi*,) krana intu pangereng ai petak djari imbagi; maka aran paharie Joktan.

26. Joktan tä manak Almodad, Selep, Hasarmawet, Jarah;

27. Tinai Hadoram, Usal, Dikla;

28. Tinai Obal, Abimael, Sgeba;

29. Tinai Opir, Hawila, Jobal; äwen handiai tä uras anak Joktan.

30. Tanah äkae melai, bara Mesga palus Separ, bukit hatinggang tä, idjä hila timor.

31. Æwen tä uras panakan Sem, tumon karä djalahae, tumon basae, huang karä tanahe, tumon karä hamputae.

32. Djetä karä djalahan panakan Noagh, tumon karä horoe, huang karä hamputae; bara äwen tä djari turonmanuron karä utus olo, awang mananjap petak limbah danum soho.

BAGI 11.

I. Tjandi hong Babel; basaa olo impakahut Hatalla. II. Horoe panakan Sem.

I.—1. Maka olo handiai hapus kalunen hapan augh idjä, tuntang hindjä basae.

2. Djadi, amon olo tandatandar akan hila timor, tä olo sondau äka rampar hong tanah Sinear, palus iä melai hetä.

3. Maka olo tä hakarangka sama arepe, koae: Has, ita manampa batu bata, mamapui tä buabuah. Petak bata tä indu hapae takirin batu, tinai katipäi hapae mampaleket tä, takirin ketok.

4. Maka koan olo tä: Has, ita manampa lewu akan ita, tuntang tjandi, hunjoke tempä langit, mangat ita basewut, ajaajan äla ita kasaburan akan salepah petak. — (*Jak.* 4, 6.)

5. Tä Jehowa mohon, handak mitä lewu tuntang tjandi, idjä inampa olo kalunen.

6. Maka koan Jehowa: Itä, olo tä uras idjä kautus, iä handiai hapan basa idjä, tuntang djetoh tamparan karä gawie; toh olo tä djaton tarakaliana malalus karä tirok atäie.

7. Has, ita mohon, ita mampakahut augh olo hetä, sampai genep biti djaton harati augh kolae.

8. Awi tä Jehowa manaburan olon bara hetä akan salepah petak. Tä olo tä terai manampa lewu tä.

9. Tagal tä lewu tä inggarä Babel, (*kakahut*,) krana hetä Jehowa mampakahut augh karä olo kalunen, tinai bara hetä Jehowa manaburan olon akan salepah petak.

II.—10. Djetoh karä panakan Sem: Sem djari saratus njelo umure,

kalawoe manak Arpaksad, duä njelo
limbah danum soho tä.
11. Tinai umur Sem, limbah iä
djari manak Arpaksad, aton hindai
limä ratus njelo, tuntang iä man-
dahang manak hatuä bawi.
12. Arpaksad djari telo pulu limä
njelo umure, tä iä manak Selah.
13. Tinai umur Arpaksad, limbah
iä djari manak Selah, aton hindai
äpat ratus telo njelo, tuntang iä
mandahang manak hatuä bawi.
14. Selah djari telo pulu njelo
umure, tä iä manak Heber.
15. Tinai umur Selah, limbah iä
djari manak Heber, aton hindai
äpat ratus telo njelo, tuntang iä
mandahang manak hatuä bawi.
16. Heber djari telo pulu äpat
njelo umure, tä iä manak Pelegh.
17. Tinai umur Heber, limbah iä
djari manak Pelegh, aton hindai
äpat ratus telo pulu njelo, tuntang
iä mandahang manak hatuä bawi.
18. Pelegh djari telo pulu njelo
umure, tä iä manak Rehu.
19. Tinai umur Pelegh, limbah
iä djari manak Rehu, aton hindai
duä ratus djalatien njelo, tuntang
iä mandahang manak hatuä bawi.
20. Rehu djari telo pulu duä njelo,
tä iä manak Serug.
21. Tinai umur Rehu, limbah iä
djari manak Serug, aton hindai duä
ratus udju njelo, tuntang iä man-
dahang manak hatuä bawi.
22. Serug djari telo pulu njelo
umure, tä iä manak Nahor.
23. Tinai umur Serug, limbah iä
djari manak Nahor, aton hindai
duä ratus njelo, tuntang iä manda-
hang manak hatuä bawi.
24. Nahor djari duä pulu djala-
tien njelo umure, tä iä manak Terah.
25. Tinai umur Nahor, limbah iä
djari manak Terah, aton hindai sa-
ratus djalatienwalas njelo, tuntang
iä mandahang manak hatuä bawi.
26. Maka Terah djari udju pulu
njelo umure, tä iä manak Abram,
Nahor äwen telo Haran.
27. Djetoh panakan Terah: Terah
manak Abram, Nahor äwen telo
Haran. Tinai Haran manak Lot.
28. Maka Haran matäi helo bara
bapae Terah, huang tanah äkae
inakan, huang Ur, tanah olo Kas-
dim.
29. Maka Abram tuntang Nahor
masawä; aran sawan Abram Sarai,
tinai aran sawan Nahor Milka, idjä
anak Haran; Haran tä bapa Milka
äwen duä Jiska.
30. Sarai tä tamanang, iä djaton
manak.
31. Maka Terah manduan anake
Abram, tuntang äsoe Lot, anak
Haran, tinai Sarai, manantue bawi,
sawan anake Abram, balalu ba-
bungkat mimbit äwen tä bara Ur,
tanah olo Kasdim, tantai manalih
tanah Kanaan. Maka äwen tä ma-
nantarang Haran, tuntang manjan-
dähan hetä.
32. Maka katahin umur Terah
duä ratus limä njelo; tä Terah ma-
täi intu Haran.

BAGI 12.

I. Hatalla manjoho Abram babungkat akan Kanaan; iä mamberkat iä hetä. II. Awi lan Abram mindah akan tanah Misir.

I.—1. Maka Jehowa hamauh
dengan Abram: Blua, lihi tanahm,
tuntang karä kolam, tinai human
bapam, lius akan tanah, idjä karäh
insanangku akam.
2. Maka aku handak manampa
ikau mandjadi tato utus olo awang

karäan karäe; jaku handak mamberkat ikau, sambil mampahai aram, tuntang manjoho ikau indu batang berkat.
3. Aku handak mamberkat idjä mamberkat ikau, aku handak manjapa idjä manjapa ikau; maka huang ikau karä utus olo kalunen karäh imberkat.
4. Tä Abram hagoet, tumon prentah Jehowa, tuntang Lot omba iä. Maka Abram djari udju pulu limä njelo umure, metoh iä mahihi Haran.
5. Abram mimbit sawae Sarai, tinai Lot, anak paharie, tuntang karä ramoe awang djari iulihe, tinai karä olo ajue, awang djari dinon äwen tä hong Haran; palus äwen tä babungkat, tantai manalih tanah Kanaan; palus iä sampai tanah Kanaan.
6. Maka Abram mangumbang tanah tä, palus sampai lewu Sighem, sampai pulau kaju elah, idjä More arae. Maka katika tä olo Kanani aton melai hong tanah tä.
7. Maka Jehowa mamprahan arepe akan Abram, tuntang hamauh dengae: Akan panakam aku handak manenga tanah toh. Tä iä manampa hetä mesbeh akan Jehowa, idjä djari mamprahan arepe akae.
8. Tinai iä babungkat bara hetä, manintu bukit hatinggang idjä hila timor Betel, tuntang mampendeng tingkap benange helat Betel dengan Ai, Betel hila barat, Ai hila timor; hetä iä manampa mesbeh akan Jehowa, tuntang sombajang, masanan aran Jehowa.
9. Limbah tä Abram tandar hetähetä, djaladjalan akan hila salatan.
II.—10. Krana tanah tä awi lau. Tagal tä Abram lius manalih tanah Misir, handak namuäi hetä, basa lau paham hong tanah Kanaan.
11. Djadi, amon iä djaladjalan tokep, lawoh tamä Misir, maka koae dengan sawae Sarai: Itäm, tawangku ikau olo bawi idjä bahalap ampin baum.
12. Toh karäh, amon olo Misir mitä ikau, toto äwen hamauh: tä sawae! Tä äwen karäh mampatäi aku, mambelom ikau.
13. Käläh sewut arepm betauku, mangat jaku bontong tagal ikau, tuntang hambaruangku belom awim.
14. Djadi, sana Abram tamä Misir, olo Misir mitä olo bawi tä, iä paham bahalap ampie.
15. Tinai karä mantir Parao kea mitä iä, palus manara iä intu baun Parao; balalu olo bawi tä induan akan dalam Parao.
16. Tuntang iä tau basarae dengan Abram tagal olo bawi tä, sampai Abram mandino arä tabiri, sapi, kalidai hatuäe, rewar hatuä bawi; kalidai bawie tuntang onta.
17. Maka Jehowa paham mangapähä Parao, tuntang olo humae, tagal Sarai, sawan Abram.
18. Tä Parao mangahau Abram, sambil hamauh: Kilen gawim kalotä dengangku? buhen ikau djaton djari masanan akangku iä tä sawam?
19. Buhen koam: iä betauku; — sampai aku handak manduan iä akan sawangku? Maka toh, itäm, toh sawam, duan iä, lius.
20. Tuntang Parao manjoho olo ajue tagal iä, uka magah mindah iä, tuntang sawae, tuntang talo handiai awang ai.

GEN. 12.

BAGI 13.

I. Abram buli Kanaan; iä hambilang dengan Lot. II. Hatalla manontong djandjie dengan Abram.

I.—1. Tumon tä Abram buli bara Misir akan hila salatan Kanaan, iä, sawae, tuntang talo handiai awang ai; tinai Lot kea mampahaiak iä.

2. Maka Abram paham katatame, mingkes kutoh meto, salaka bulan.

3. Maka iä tandatandar bara hila salatan sampai Betel, sampai äkae djari mampendeng tingkape bihin, helat Betel dengan Ai;

4. Mimes äka mesbeh, idjä djari inampae hetä bihin. Tuntang Abram sombajang hetä, masanan aran Jehowa.

5. Maka ain Lot kea, idjä mampahaiak Abram, arä tabiri, sapi tuntang tingkap benang.

6. Djadi, tanah djaton tau äka äwen tä hindjä, krana karä kawan metoe pahalau arä, sampai iä djaton tau melai hindjä.

7. Tinai sakatik meton Abram haklahi dengan sakatik meton Lot. Aton kea katika tä olo Kanani dengan olo Peresi melai hong tanah tä.

8. Maka koan Abram dengan Lot: Æla ita hanjaing sama arep ita, äla kea anak olohku dengan anak olohm, krana ita toh idjä kalambutan.

9. Djaton salepah tanah tä intu baum? käläh ita hambilang; amon ikau mintih tanah hila sambil, jaku handak mindah akan hila gantau, tinai amon ikau mintih tanah hila gantau, jaku handak mindah akan hila sambil.

10. Tä Lot mariaran matae, mitä salepah tanah saran Jordan, djetä bisabisa awi batangdanum. Krana helo bara Jehowa djari marusak Sodom tuntang Gomora, hapus tanah tä palus sampai Soar kilau pambulan Jehowa, kilau tanah Misir.

11. Tumon tä Lot mintih tanah hapus saran Jordan, palus Lot babungkat akan hila timor, djadi äwen duä tä hambilang.

12. Abram melai hong tanah Kanaan, Lot melai intu karä lewu tanah rampar saran Jordan, iä mampendeng tingkape tatandar sampai Sodom.

13. Maka olo Sodom tä papa; olo tä paham badosa intu Jehowa.

II.—14. Maka koan Jehowa dengan Abram, limbah Lot djari hambilang dengae: Toh riaran matam, tampajah karä äkam toh akan utara, salatan, timor tuntang barat.

15. Krana salepah tanah idjä gitam aku handak manengae akam, tuntang akan panakam palus sampai katatahi.

16. Aku handak mangapal panakam kilau baras hong petak. Amon olo tau misä baras hong petak, tä maka panakam taraisä kea.

17. Mendeng, kumbang tanah toh kamboe kalombahe, krana aku handak manenga tä akam.

18. Maka Abram mandjawut tingkape, hagoet, tuntang iä sampai palus melai intu pulau batang elah, idjä ain Mamre, idjä darah Hebron; hetä iä balalu manampa mesbeh akan Jehowa.

BAGI 14.

I. Æpat radja masang Sodom; olo Sodom katabanan; Lot tamput kea. II. Abram mawat, maliwus äwen tä.

I.—1. Djadi, katika tä Amrapel radja Sinear, Ariogh radja Elsasar, Kedarlaomer radja Elam, tuntang Tideal radjan olo kapir,

2. Masang Bera radja Sodom, Birsa radja Gomora. Sinab radja Adama, Semeber radja Seboim, tuntang radjan lewu Bela, djetä lewu Soar.

3. Æwen samandiai tä hakampeleng hong padang Sidim, idjä katontoh danau ujah.

4. Duäwalas njelo äwen tä djari mamenda Kedarlaomer, tapi njelo telowalas äwen malekak arepe bara iä.

5. Djadi, njelo äpatwalas Kedarlaomer, tuntang karä radja idjä mandohop iä, maranggar, palus mamukul olo Repaim intu Asterotkarnaim, tinai olo Susim intu Ham, tinai olo Emim intu Sawekiriataim,

6. Tinai olo Hori intu Seir, bukit ajue, palus sampai Paran, idjä hadarah dengan padang tunis benjem tä.

7. Limbah tä äwen tä haluli tinai, palus sampai Enmispat, iä tä Kades, palus mamukul hapus tanah olo Amalek, tinai olo Emori, idjä melai hong Hasesontamar.

8. Tä radja Sodom tuntang radja Gomora, tinai radja Adama, radja Seboim tuntang radja Bela, djetä Soar, hagoet manambang äwen, palus mamadju oloe mangalahi hong padang Sidim;

9. Mangalahi Kedarlaomer, radja Elam, Tidael, radjan olo kapir, Amrapel, radja Sinear, tuntang Ariogh, radja Elsasar, äpat radja malawan limä radja.

10. Maka hong padang Sidim aton kutoh tambowong napta; djadi radja Sodom dengan radja Gomora hadari, palus lawo intu tambowong idjä hetä, tinai karä olo awang batisa hadari akan hundjun karä bukit.

11. Tä asang tä marampas karä ramon olo Sodom dengan Gomora, tuntang karä talo kinan, palus buli.

12. Tinai olo tä manawan Lot kea, anak paharin Abram, tuntang marampas karä ramoe, balalu buli; krana iä melai hong Sodom.

II.—13. Tä idjä biti baris äwen idjä hadari dumah, mimbit brita akan Abram, olo Ibrani, idjä melai saran pulau batang elah, awang ain Mamre, olo Emori, paharin Eskol äwen duä Aner; äwen tä pakat dengan Abram.

14. Sana Abram mahining akäe katabanan, maka iä manenga ganggaman akan karä reware, awang sanggam klahi, uras djetä djari inakan huang humae, telo ratus hanjawalas biti karäe, balalu iä manggoang asang tä sampai Dan.

15. Hetä iä mamadju karä reware, mampi asang tä hamalem, mamukul iä balalu manggoang iä sampai Hoba, idjä hila sambil Damaskus:

16. Tuntang manduan karä ramo, awang djari irampas olo tä; tinai akäe Lot imbite buli kea, tuntang karä ramoe, tinai karä olo bawi tuntang olo arä handiai.

17. Amon iä buli limbah mamukul Kedarlaomer tuntang karä radja idjä dengae, tä maka radja Sodom hagoet manambang iä sampai padang Sawe, idjä bagarä padang radja.

18. Maka Melghisedek, radja Salem, mimbit tepong dengan anggor; iä imam pangkahai Hatalla. —(*Masm.* 110, 4. *Ibran.* 7, 1.)
19. Iä mamberkat Abram, koae: Imberkat ikau, o Abram, intu pangkahai Hatalla, Tempon langit tuntang petak.
20. Imberkat Hatalla idjä pangkahai, idjä djari mandjuluk asangm intu lengäm. Maka Abram manenga akae karä ramoe, midjä dalam sapulu.
21. Maka koan radja Sodom dengan Abram: Karä olon tenga akangku, tapi karä ramo duan akam.
22. Tapi koan Abram tombah augh radja Sodom: Jaku djari manggatang lengängku, sumpah intu Jehowa, Hatalla idjä pangkahai, Tempon langit tuntang petak;
23. Aku djaton maku manduan talo enen bara karä ramom, rapak pisi pidjang pilus mahin dia, uka sila ikau hamauh: aku toh djari manatau Abram.
24. Baja talo awang djari kinan olo tabela toh; tinai bagin Aner, Eskol tuntang Mamre, idjä djari omba mandohop aku, soho äwen tä manduan bagie.

BAGI 15.

I. Kapertjajan Abram ingarasan Hatalla. II. Hatalla mandähen djandjie dengan Abram.

I.—1. Limbah tä augh Hatalla sampai Abram huang panggitae, koae: Æla mikäh, Abram, aku toh talawangm, upahm idjä paham kahaie.
2. Tä koan Abram, Joh Tuhan, Jehowa, akan en tengam akangku, krana jaku unggounggol kabuatku bewai, djaton manak, baja mandur humangku Elieser toh, olo Damaskus.
3. Tinai koan Abram: Itäm, akangku ikau djaton djari manenga anak, toh itäm, anak rewarku akan manjores aku.
4. Maka augh Hatalla sampai iä, koae: Iä tä djaton akan manjores ikau, tapi idjä lembut bara bentengm, iä karäh manjoses ikau.
5. Tä iä magah iä akan ruar, sambil hamauh: Tanggera langit, isä karä bintang; tau ikau misäe? Tinai koae dengae: Kakai karä panakam dapit.
6. Maka iä pertjaja augh Jehowa, djetä itong Jehowa akae indu kateteke. — (*Rom.* 4, 3.)
II.—7. Tinai koae dengae: Jaku toh Jehowa, idjä djari mimbit ikau blua bara Ur hong tanah Kasdim, mangat manenga tanah toh indu joresam.
8. Maka koae: O Tuhan, Jehowa, kilen maka aku toto tau katawan, aku akan manduan tä indu joresangku?
9. Koae dengae: Duan akangku idjä kongan sapi bawie, idjä telo njelo umure, tinai kambing bawie idjä kongan, idjä telo njelo kea umure, tinai idjä kongan kambing hatuäe, idjä telo njelo kea umure, tinai idjä kongan burong kuku, tuntang anak burong dara idjä kea.
10. Maka iä mimbit akae karä talo tä, manjila tä sila haruä, tuntang mingkes genep tisinge hatandipah; tapi burong tä iä djaton manjilae.
11. Maka burong bariar mohon,

mantakan hantue tä, tapi Abram maharak djetä.

12. Djadi, haiak matanandau lius belep, tiroh tudjah hadurut akan Abram; tä itä! pampikäh tuntang kakaput paham majangkulep iä.

13. Tä koan Tuhan dengan Abram: Buah ikau katawan, panakam karäh namuäi hong tanah olo beken, tuntang manempo olo tanah tä; olo tä karäh mahenjek iä äpat ratus njelo katahie.

14. Tapi aku handak mahukum utus olo tä, idjä äka äwen manempo; limbah tä panakam karäh hagoet bara hetä tuntang paham katataue.

15. Maka ikau karäh buli tato hiangm dengan salamat; amon ikau paham kabakasm ikau karäh ingubur.

16. Maka girir idjä äpat karäh buli tanah toh tinai, krana kadarhakan olo Amori hindai djari ombet ukure katontoh.

17. Maka amon matanandau djari belep, tuntang talo djari kaput, itä! tannur idjä hasehasep, tuntang sewan idjä manjala mahoro helat tising meto tä.

18. Intu andau tä Hatalla maharat mandähen djandjie dengan Abram, koae: Akan panakam aku djari manenga tanah toh, bara batangdanum Misir, palus sampai batangdanum idjä hai tä, batangdanum Prat.

19. Tanah olo Keni, olo Kenisi, olo Kadmori,

20. Olo Het, olo Peresi, olo Repaim,

21. Olo Amori, olo Kanani, olo Girgasi, olo Jebusi.

BAGI 16.

Hagar, rewar bawi ain Sarai, manak Ismael akan Abram.

1. Maka Sarai, sawan Abram, djaton manak akae; tapi aton reware bawi, olo Misir, idjä Hagar arae.

2. Tä koan Sarai dengan Abram: Itäm, Jehowa djari matep parnakangku, aku djaton tau manak; käläh hindjä rewarku idjä bawi tä; ajaajau iä manak akangku. Maka Abram manumon augh Sarai.

3. Tä Sarai, sawan Abram, manduan Hagar, olo Misir, reware idjä bawi, limbah Abram djari melai hong tanah Kanaan sapulu njelo, palus manenga iä akan banae, indu gundike.

4. Maka iä hindjä Hagar, tä iä batihi. Djadi amon iä mangkemä arepe batihi, tempoe idjä bawi batawah intu matae.

5. Tä koan Sarai dengan Abram: Tawah olo mawi aku käläh lawo akam! aku djari manenga rewarku intu sapangkum, toh basa iä mangkemä arepe batihi, maka aku batawah intu matae; käläh Jehowa mamutus akan koä.

6. Maka koan Abram dengan Sarai; Itäm, rewarm tä magon penda lengäm; käläh ikau mawi iä tumon kahandakm. Djadi, Sarai handak mamparandah iä; tä iä babuhau.

7. Maka Malaikat Jehowa sondau iä tokep lowangdanum hong padang tunis benjem, tokep lowang danum tä, idjä intu djalan akan Sur.

8. Maka koae: Hagar, rewar Sarai, bara kwe panumahm, akan kwe tintum? Koae: Jaku babuhau bara baun tempongku Sarai.

9. Tä koan Malaikat Jehowa dengae: Buli tempom tinai, parandah arepm mamenda lengäe.

10. Tinai koan Malaikat Jehowa dengae: Aku handak mangapal panakam, sampai djetä djaton taraisä hindai awi karäe.

11. Tinai koan Malaikat Jehowa dengae: Itäm, ikau toh batihi, ikau karäh manak hatuä, sewut arae Ismael, (*Hatalla mahining,*) basa Jehowa djari mahining kadjakäm.

12. Iä karäh mandjadi olo, idjä kilau kalidai hutan dasare; lengäe karäh malawan olo handiai, tinai lengän olo handiai karäh malawan iä; tuntang iä karäh magon melai intu baun karä paharie.

13. Maka iä manjewut aran Jehowa, idjä hakotak dengae: Ikau toto Hatalla idjä Panjengok. Krana koae: Djaton aku djari mitä hetoh iä, idjä manjengok aku?

14. Tagal tä, lowangdanum tä inggarä olo: lowang ain Idjä Belom, Idjä Manjengok; djetä helat Kades dengan Bered.

15. Maka Hagar manak hatuä akan Abram; tä Abram manggarä anake, idjä inakan Hagar akae, Ismael.

16. Abram hanja pulu djahawen njelo umure, metoh Hagar manak Ismael akae.

BAGI 17.

I. Hatalla maharat mandäben djandjie dengan Abram; iä mindah arae mandjadi Abraham. II. Iä manjobo Abraham hasunat, indu katan djandjie. III. Hatalla mindah aran Sarai mandjadi Sarah, sambil mandjandji, iä karäh manak hatuä akan Abraham. IV. Abraham injunat, tuntang karä olo ajue.

I. — 1. Metoh Abram djalatien pulu djalatien njelo umure, Jehowa mamprahan arepe akan Abram, sambil hamauh dengae: Jaku toh Hatalla idjä djaton tikas kwasangku, tandjong ikau intu baungku, tetetetek ikau.

2. Maka aku handak mampendeng djandjingku akam, tuntang aku handak mangapal ikau pahapaham.

3. Tä Abram makingkep baue sampai petak; tinai Hatalla hakotak dengae, koae:

4. Jaku, itäm, djandjingku aton akam, ikau karäh indu tato arä utus olo.

5. Toh aram djaton Abram hindai, (*tato hai,*) tapi Abraham (*tato arä utus*) aram toh, krana aku djari manampa ikau mandjadi tato arä utus olo.

6. Aku handak mangapal ikau paham haliai, arä utus olo handak impalembutku bara ikau, tinai arä radja kea akan turonmanuron bara ikau.

7. Aku handak mampendeng djandjingku akam, tuntang akan panakam rahian bara ikau, huang karä hamputae, indu djandji palus katatahi; aku toh indu Hatallam tuntang akan panakam rahian bara ikau.

8. Akam, tinai akan panakam rahian bara ikau, aku handak manenga tanah, idjä äkam namuäi, salepah tanah Kanaan, indu bagin keton palus katatahi; tuntang aku handak akan Hatallae.

II. — 9. Tinai koan Hatalla dengan Abraham: Ikau toh akan mahaga djandjingku, ikau tuntang panakam rahian bara ikau huang karä hamputae.

10. Maka djetoh djandjingku; keton, tuntang panakan keton

rahian bara keton, akan mahaga tä indu katae akangku, iä tä: sakarä keton idjä hatuä indu injunat.

11. Keton akan manjunat isi kulop, djetä akan katan djandjingku dengan keton.

12. Karä anak hatuä, amon iä kahanja andau umure, akan injunat, lepalepah awang hatuä samandiai huang karä hamputan keton, alo idjä djari inakan huang human keton, alo idjä djari imili keton bara olo beken, awang djaton panakan keton.

13. Alo idjä inakan huang humam, tuntang idjä djari imilim hapan rear, djaton tau dia injunat; tumon tä djandjingku toh intjatjak huang isin keton palus katatahi.

14. Maka olo hatuä idjä kulop, amon iä djaton injunat, hambaruan olo tä karäh impatäi bara hamputae, olo tä djari mangarak djandjingku.

III. — 15. Tinai koan Hatalla dengan Abraham: Æla ikau manggarä aran sawam Sarai hindai, tapi Sarah arae katontoh.

16. Krana aku handak mamberkat iä, tuntang manjoho iä manak hatuä akam; toto aku handak mamberkat iä, sampai iä mandjadi indu arä utus olo; tinai arä radja kea akan lembut bara iä.

17. Tä Abraham mahukup baue sampai petak, haiak ngumingumi, sambil hamauh huang atäie: Tau olo idjä saratus njelo umure manak? Tau Sarah manak, sangkom iä djalatien pulu njelo umure?

18. Maka koan Abraham dengan Hatalla: Käläh djaka Ismael belom intu baum!

19. Koan Hatalla: Toto, sawam Sarah karäh manak hatuä akam. sewut arae Isaak; akae tä aku handak mampendeng djandjingku. tuntang akan panakae rahian bara iä, indu djandji palus katatahi.

20. Maka tagal Ismael tä aku djari manarima aughm kea; itäm, aku djari mamberkat iä, jaku handak manjoho iä dahangdahanga, tuntang paham haliai aku handak mangapal iä. Iä karäh manak duäwalas radja, utus olo idjä bakapal aku handak mampalembute bara iä.

21. Tapi djandjingku handak impendengku akan Isaak, idjä karäh inakan Sarah akam, wajah kalotoh kea, njelo idjä rahian.

22. Limbah tä iä terai hakotak dengae, palus Hatalla mandai kagambo, malihi Abraham.

IV. — 23. Tä Abraham manduan anake Ismael, tuntang anak olohe handiai, idjä djari inakan huang humae, tinai reware handiai, awang djari imilie hapan rear, lepah karäkarä olo hatuä idjä ungkup humae; balalu iä manjunat isi kulope intu andau tä kea, tumon sohon Hatalla dengae.

24. Maka Abraham djari djalatien pulu djalatien njelo umure, metoh iä injunat.

25. Anake Ismael djari telowalas njelo umure, metoh iä injunat.

26. Haiak andau tä kea Abraham injunat tuntang anake Ismael.

27. Tinai karä olo hatuä ungkup humae, idjä inakan huang humae, tuntang idjä djari imilie bara olo, injunat kea haiak dengae.

BAGI 18.

I. Hatalla madja Abraham. II. Iä masuman akae, iä handak marusak Sodom dengan Gomora. Abraham blaku akan olo hetä.

I. — 1. Limbah tä Jehowa madja iä saran pulau kaju elah, idjä ain Mamre, kahum iä mondok intu bauntonggang tingkape, totok andau mandang.

2. Amon iä mariaran matae, manampajah, itä! olo hatuä telo biti mendeng tandipah iä. Sana iä mitä äwen tä, maka iä hadari bara bauntonggang tingkape, manambang äwen, palus sontop akan petak;

3. Sambil hamauh: Tuhan, djaka aku djari supa asi intu matam, äla ikau mahalau rewarm.

4. Käläh jaku manjoho olo manduan danum isut, hapa mamenjau pain keton; käläh keton mondok sasinggoh penda kaju toh.

5. Aku handak blaku tepong isut, hapa mamparigas arep keton, limbah tä keton tau hagoet, krana keton djari madja rewar keton. Maka koan äwen: Awi bewäi tumon aughm.

6. Palus Abraham hadari akan tingkape, manalih Sarah, sambil hamauh: Has gulong, opet tunek tepong barang telo supak, tampa apam.

7. Limbah tä Abraham hadari tanggoh kawan sapie, palus manduan anak sapi, idjä kaharetan angate tuntang bahalap, sambil manenga tä akan reware; iä tä manjikap arepe manatap tä.

8. Tinai iä manduan kedju, djohon tusun sapi, tuntang anak sapi, idjä djari inguae, mingkes tä intu baun äwen, tuntang bitie mendeng darah äwen penda kaju tä, palus äwen kuman.

9. Tä koan äwen tä dengae: Kwe sawam Sarah? Koae: Kahamae, hong tingkap.

10. Tä koan idjä biti äwen tä: Toto, jaku handak madja ikau tinai njelo harian, wajah talo lembut kalotoh kea, tä maka sawam Sarah karäh aton anake hatuä. Maka Sarah tarahining aughe tä bara serok atep tingkap, idjä inalikut äwen tä.

11. Maka Abraham äwen duä Sarah djari bakas, pandjang umure, sampai Sarah djari terai peres bawi.

12. Tagal tä Sarah tatawä huang atäie, koae: Kilen, toh ita akan hakangkuling tinai, metoh aku djari bakas, tuntang tuangku bakas kea!

13. Maka Jehowa hamauh dengan Abraham: Buhen Sarah tatawä, koae: toto kea jaku tau manak hindai, metoh aku djari bakas?

14. Aton kea talo idjä, awang djaton tau iawi Hatalla? wajah idjä djari inukasku aku handak madja ikau, wajah talo lembut kalotoh kea, tä maka Sarah karäh aton anake hatuä.

15. Maka Sarah milim, koae: Djaton aku djari tatawä. Krana iä mikäh. Tapi koae: Dia, toto ikau djari tatawä.

II. — 16. Tä äwen telo tä hagoet bara hetä, manintu Sodom; tuntang Abraham omba ahate magamagah äwen.

17. Koan Jehowa dengae: Tau aku manjahokan bara Abraham talo idjä handak iawiku?

18. Basa Abraham toto karäh indu utus olo idjä bakapal tuntang kwasa, tinai karä utus olo kalunen karäh imberkat huang iä.

19. Krana aku djari kasene iä, mangat iä mametäh karä anake tuntang hapus ungkup olo humae, awang rahian bara iä, nakara olo tä manjak djalan Jehowa, tuntang mawi katetek, kabudjur, mangat Jehowa malalus intu Abraham karä augh, idjä djari indjandjie akae.
20. Tinai koan Jehowa: Basa britan kihal Sodom dengan Gomora djari paham, tinai basa kasalan olo tä paham kabehate,
21. Toh maka aku handak mohon palus mitäe, djaka toto tumon brita, idjä djari sampai aku, djaka olo tä toto djari sampai ukur kasalae; tinai djaka dia, mangat aku katawan tä kea.
22. Tä äwen duä tä hagoet bara hetä, manintu Sodom, tapi Abraham magon manaharep baun Jehowa.
23. Palus Abraham manggapi, koae: Handak kea ikau mampalomos olo tetek haiak dengan olo darhaka?
24. Mikäh aton limä pulu olo tetek hong lewu tä; handak kea ikau mampalomos äwen tä, djaton ikau maku masi lewu tä sabab limä pulu olo tetek, idjä huange?
25. Æla haliai ikau kalotä-gawim, sampai mampatäi olo tetek haiak dengan olo darhaka, manjama olo tetek dengan olo darhaka; äla haliai ikau kalotä! Idjä Hakim salepah kalunen, djaton patut iä budjubudjur huang karä gawie?
26. Koan Jehowa: Amon aku supa huang lewu Sodom limä pulu olo tetek, tä aku handak masi salepah lewu tä tagal äwen.
27. Maka tombah Abraham, koae: Itäm, aku mampahanji arepku hakotak dengan Tuhan, alo jaku petak tuntang kawo bewäi.
28. Mikäh aton hetä tapas limä biti bara limä pulu tä; handak ikau marusak salepah lewu tagal limä biti tä? Maka koae: Aku djaton handak marusak iä, amon aku sondau äpat pulu limä biti hetä.
29. Tä Abraham sasar manontong kotake dengae, koae: Mikäh aton äpat pulu hetä? Maka koae: Tä aku djaton handak mawi lewu tagal äpat pulu tä.
30. Tinai koan Abraham: Æla Tuhan blait, aku hakotak hindai; mikäh aton telo pulu hetä. Maka koae: Aku djaton handak mawi lewu tä, amon aku supa telo pulu hetä.
31. Maka koan Abraham: Itäm, aku mampahanji arepku hakotak dengan Tuhan; mikäh aton duä pulu hetä. Koae: Tä aku djaton maku marusak lewu tagal duä pulu tä.
32. Tepa koan Abraham: Æla Tuhan blait, aku hakotak baja sindä toh tinai: mikäh aton sapulu hetä. Maka koae: Tä aku djaton maku marusak lewu tagal sapulu tä.
33. Tä Jehowa hagoet, limbah iä djari mahapus karä aughe dengan Abraham; palus Abraham buli kalekae tinai.

BAGI 19.

I. Sodom irusak, Lot ihaga.
II. Katulah Lot dengan anake idjä bawi.

I.—1. Maka malaikat duäduä tä sampai Sodom, amon andau djari halemäi. Lot mondok intu bauntonggang Sodom; sana iä mitä

GEN. 18. 19.

äwen tä, iä mendeng, manambang äwen, pulus sontop akan petak,

2. Sambil hamauh: Johtuangku, käläh madja human rewar keton, melai keton alem toh, penjau pain keton, haiak djadjewu karäh keton tau misik, hagoet tinai. Maka koan äwen: Dia, ikäi handak bara malem intu djalan alem toh.

3. Maka iä paham musok äwen, sampai äwen tä madja humae; tä iä mawi panginan akae, manampa apam, palus äwen tä kuman.

4. Maka helo bara äwen tä lius batiroh, karä olo lewu tä awang hatuä, djetä olo Sodom, bakas tabela, djari mangapong huma tä, lepah olo arä handiai bara hapus lewu.

5. Tuntang olo tä mangkariak mawi Lot, koae: Kwe olo hatuä tä, idjä djari madja ikau alem toh? Agah iä blua akan ikäi, mangat ikäi dengae.

6. Tä Lot blua, manalih äwen intu bauntonggang, haiak mangantjing blawang timbas likute,

7. Sambil hamauh: O paharingku, äla pahalau kapapan keton kalotä!

8. Itä, aton anakku bawi duä biti, idjä hindai djari katawan olo hatuä; äwen tä handak impluaku akan keton, awi iä tumon kahandak keton; tapi äla marajap olo hatuä toh, krana iä djari tamä kandjungen sapauku.

9. Koan olo arä tä: Has, etoetoh ikau! Limbah tä koae: Olo manjelat toh, idjä mangabuat djari dumah, handak ompat mangkalewu hetoh; tinai toh iä handak marentah? Takan! toh ikäi handak mawi ikau paham haream bara olo tä, idjä madja ikau. Palus olo arä tä paham maroboh Lot, tinai äwen manggapi, handak mangarak blawang.

10. Tä äwen duä tä, idjä huang huma, mandjudju lengäe, manduan Lot tamä dengae huang huma, balalu mangantjing blawang.

11. Palus äwen tä njalan tutup matan olo hatuä, awang ruar bauntonggang, bara awang tabela palus awang bakas, sampai olo tä häka, djaton tau sondau bauntonggang.

12. Tä koan äwen duä tä dengan Lot: "Awe hindai kolam hetoh? aton manantum, atawa anakm hatuä bawi? olo handiai idjä karampim huang lewu toh, imbit äwen blua bara hetoh.

13. Krana ikäi handak marusak kaleka toh, basa britan kihale djari paham intu baun Jehowa: Jehowa djari manjoho ikäi marusake.

14. Tä Lot hagoet, hakotak dengan bakalmanantue äwen duä, idjä djari misek anake, koae: Has keton, dari bara hetoh, krana Jehowa handak marusak lewu toh. Tapi iä injewut bakalmanantuē tä kilau huräh bewäi.

15. Maka amon langit handak mahindang, malaikat manjoho Lot manggulong arepe, koae: Has ikau, dari, duan sawam, tuntang anakm bawi duäduä idjä hetoh, belä keton kea nihau tamput hukum lewu toh.

16. Tapi iä rangkah; tä äwen duä tä manjingkap lengäe, tuntang lengän sawae, tinai lengän anake bawi duäduä, basa Jehowa tantai masi äwen, palus magah äwen tä blua, haru malekak iä, amon iä djari ruar lewu.

17. Djadi, amon äwen duä tä djari magah äwen Lot blua akan ruar lewu, koan Tuhan: Hagu

hambaruam, äla tampaliau, äla melai lakau hapus toh; hakan arep keton akan bukit, belä keton nihau.

18. Maka koan Lot dengae: Æla, Tuhan!

19. Itäm, toh rewarm djari supa asi intu matam, tuntang kahalapm djari hakutoh intu aku akan mahaga hambaruangku belom. Tapi aku djaton tau ihaga intu bukit, mikäh aku buah kapähä balalu matäi.

20. Itäm, kanih aton lewu tokep, mangat mahakan akan hetä, tuntang lewu tä korik. Soho aku mambelom arepku akan hetä, dia iä tä toto korik bewäi? mangat hambaruangku belom!

21. Maka koan Tuhan tombah aughe: Itäm, aku handak masi ikau huang perkara toh kea, aku djaton maku mambalik lewu idjä koam tä.

22. Gulong ikau, hakan akan hetä, krana aku djaton tau mawi talo enen, sampai ikau djari tamä hetä. Tagal tä lewu tä inggarä Soar. (*Idjä korik.*)

23. Maka matanandau haru lembut bara petak, metoh Lot tamä Soar.

24. Tä Jehowa malaboh barirang tuntang apui bara langit mawi Sodom tuntang Gomora.

25. Palus iä mambalik karä lewu tä, tuntang hapus kaleka rampar hetä, mampalomos olo handiai, idjä omba mangkalewu hetä, tinai karä talo tumbun petak.

26. Maka sawan Lot tampaliau likute, balalu saloh djadi toros ujah. — (*Luk.* 17, 32.)

27. Maka Abraham hagoet haiak djadjewu andau tä kea, manalih äkae djari mendeng naharep taun Jehowa.

28. Baue manaharep Sodom dengan Gomora, tuntang hapus tanah rampar hetä; iä manampajah, itä! asep njalawowok bara tanah tä, kilau asep tannur.

29. Kalotä metoh Hatalla marusak karä lewu hong tanah rampar tä, maka iä mingat Abraham, palus magah Lot mahakan karusak tä, metoh iä marusak lewu tä, idjä äka Lot.

II. — 30. Maka Lot hagoet bara Soar palus melai intu bukit, haiak anake bawi äwen duä. Krana iä mikäh melai intu Soar; djadi iä melai huang hnngkap batu, tuntang anake bawi äwen duä.

31. Tä koan idjä kakae mawi andie: Bapa ita djari bakas, tuntang djaton olo hatuä hindai hong tanah, idjä akan masawä ita tumon hadat salepah kalunen.

32. Has, koä mampihop bapa koä hapan anggor, tä koä handak batiroh dengae, mangat mawi paranduan bara bapa koä.

33. Palus alem tä äwen duä tä mampihop bapae hapan anggor; tuntang idjä kakae tä manalih, menter batiroh dengan bapae; maka iä djaton katawan penter pantirohe tuntang kamisike.

34. Maka andau tinai idjä kakae tä hamauh dengan andie: Itäm, alem malem aku djari menter batiroh dengan apangku; käläh alem karäh kea koä handak mampihop iä hapan anggor; tä käläh ikau tamä, menter batiroh dengae, mangat koä mawi paranduan bara bapa koä.

35. Djadi alem tä kea iä mampihop bapae hapan anggor. Palus idjä andie tä manalih, menter batiroh dengae; maka iä djaton katawan penter pantirohe tuntang kamisike.

36. Maka anak Lot idjä bawi duäduä batihi awi bapae.
37. Idjä kakae tä manak hatuä, tuntang manggarä arae Moab; iä tä tato olo Moab idjä palus andau toh.
38. Tinai idjä andie kea manak hatuä, tuntang manggarä arae Benammi; iä tä tato olo Ammon idjä palus andau toh.

BAGI 20.

I. Radja Abimelegh manduan sawan Abraham. II. Iä iliae tinai tuntang arä talo indu sapan.

I.—1. Maka Abraham harikas bara hetä, manintu tanah hila salatan, palus iä melai helat Kades dengan Sur, manamuäi intu Gerar.
2. Maka Abraham manggarä sawae Sarah tä betaue. Tä Abimelegh, radja Gerar, manjoho olo manduan Sarah.
3. Maka hamalem Hatalla manahih Abimelegh huang nupie, sambil hamauh dengae: Itäm, ikau akan matäi tagal olo bawi tä, idjä djari induam, krana iä tä sawan olo.
4. Maka Abimelegh hindai djari rantep dengae; koae: O Tuhan, handak kea ikau mampatäi olo tetek?
5. Djaton bitie djari hamauh dengangku: iä betauku? Tinai olo bawi tä kea djari hamauh: iä njahangku. Tuntang kabudjur atäiku, dengan karasih lengängku maka gawingku djari kalotä.
6. Maka koan Hatalla dengae huang nupie: Aku kea djari katawan, ikau djari mawi talo toh tuntang kabudjur atäim, tagal tä kea aku djari mangahana ikau bados intu aku, palus djari mambalang ikau hindjä dengae.
7. Maka toh, lian sawan olo tä, krana iä nabi, tä iä karäh blaku doa akam, mangat ikau belom: tapi djaka ikau djaton malian iä, tawam bewäi, ikau toto akan matäi, tuntang karä baris ajum lepah samandiai.
II.—8. Tä Abimelegh misik haiak djadjewu, balalu mangahau karä mantir ajue, sambil manjarita karä augh tä intu pinding äwen; maka olo tä paham mikäh.
9. Palus Abimelegh mangahau Abraham, sambil hamauh dengae: Buhen gawim kalotä dengan ikäi? narai kasalangku dengam, sampai ikau handak mohos dosa idjä hai akangku, tuntang akan karadjaangku? ampin gawim dengangku djaton patut haliai!
10. Tinai koan Abimelegh dengan Abraham: Narai djari gitam, sampai gawim djari kalotä?
11. Maka koan Abraham: Basa angate kamäangku, toto olo hetoh djaton mikäh Hatalla, tä olo karäh mampatäi aku tagal sawangku.
12. Tinai toto kea iä betauku: iä anak apangku, tapi djaton anak induku, tuntang iä indu sawangku.
13. Djadi, metoh Hatalla manjoho aku babungkat bara human apangku, aku hamauh dengae: djetoh kahalapm, idjä ilakuku intu ikau, hong karä kaleka idjä inalih ita, sewut aku njaham.
14. Tä Abimelegh manduan arä tabiri tuntang sapi, tinai rewar hatuä bawi, manenga tä akan Abraham; tinai iä malian akae sawae Sarah.
15. Tä koan Abimelegh: Itäm, tanahku aton intu baum; melai brangai kaleka idjä kilakm.

16. Tinai iä hamauh dengan Sarah: Itäm, aku djari manenga akan njaham tä sakojan kabawak ringgit; itäm, djetä indu dinding kahawäm hong baun sakarä olo idjä dengam, tuntang intu baun olo handiai. Tumon tä iä impudji.

17. Maka Abraham blaku doa intu Hatalla, tä Hatalla mampakäläh Abimelegh äwen hasawä, tuntang karä reware bawi, sampai äwen tä tau manak.

18. Krana Jehowa djari matep parnakan karä olo bawi salepah human Abimelegh tagal Sarah, sawan Abraham.

BAGI 21.

I. Sarah manak Isaak. II. Ismael inganan bara human bapae. III. Djandjin Abraham dengan Abimelegh.

I.—1. Maka Jehowa manahiu Sarah, tumon aughe, palus Jehowa malalus djandjie dengan Sarah. — (17, 19.)

2. Tä Sarah batihi, palus manak hatuä akan Abraham, metoh kabakase, intu wajah tä kea, idjä djari inukas Hatalla akae.

3. Maka Abraham manggarä anake, idjä djari inakan akae, idjä Sarah djari manak akae, Isaak. (*Kangumi.*)

4. Tuntang Abraham manjunat anake Isaak, amon iä kahanja andau umure, tumon prentah Hatalla dengae.

5. Abraham djari saratus njelo umure, metoh anake Isaak inakan akae.

6. Maka koan Sarah: Hatalla djari manampa kangumingku; genep olo idjä mahining djetoh, karäh tatawä haiak aku.

7. Tinai koae: Æwe kea idjä tau masuman akan Abraham, Sarah aton patusu anak? Krana aku djari manak akae metoh kabakase.

8. Maka anak awau tä djadjalan hai, sampai malekak tusu; tä Abraham mawi panginan hai, andau Isaak malekak tusu.

II.—9. Maka Sarah mitä anak Hagar, bawin olo Misir tä, idjä djari inakae akan Abraham, halalea.

10. Tä iä hamauh dengan Abraham: Kanan rewar bawi tä tuntang anake; krana anak rewar bawi toh djaton akan ompat manjores haiak anakku Isaak.

11. Aughe tä paham papa intu Abraham, tagal anake.

12. Maka Hatalla hamauh dengan Abraham; Augh tä, idjä tahiu anak hatuä, tuntang rewarm idjä bawi tä, äla djetä papa intu ikau; tumon karä augh Sarah, krana panakan Isaak karäh toto indu panakam. — (*Rom.* 9, 7.)

13. Maka anak rewar bawi tä aku handak manampae kea mandjadi utus olo, basa iä anakm kea.

14. Tä Abraham misik haiak djadjewu, manduan tepong tuntang pingkor basnang danum, palus manenga tä akan Hagar, mingkes tä hundjun bahae; tinai iä manenga anake tä akae, palus manjoho iä mindah. Djadi iä hagoet; maka iä lajang intu padang Berseba.

15. Amon danum huang pingkor tä djari lepah, tä iä mandjakah anake akan penda kaju.

16. Tuntang iä hagoet sapanjipet kakedjaue, mondok hetä tandipah anake; krana koae: Aku djaton olih huangku mitä anakku tä mahotus. Palus iä mondok tandipahe, manggatang aughe, manangis.

17. Maka Hatalla mahining augh anak hatuä tä; palus Malaikat Hatalla bara langit mantehau Hagar, sambil hamauh dengae: Buhen ikau, Hagar? äla mikäh, krana Hatalla djari mahining augh anak hatuä tä hetä.
18. Mendeng, gatang anakm, gagalan iä, krana aku handak manampa iä mandjadi utus olo idjä bakapal.
19. Balalu Hatalla manarang matae, nakara iä mitä kalin danum; palus iä hagoet, mansipan pingkor, tuntang mampihop anake.
20. Maka Hatalla nganggulo anak tä, iä sasar hai; iä melai intu padang, mandjadi olo pamanah.
21. Iä melai intu padang Paran; maka indue manggau sawae bara tanah Misir.
III.—22. Intu katika tä kea Abimelegh, tuntang Pighol kapala parang ai, hakotak dengan Abraham, koae: Hatalla puna mandohop ikau huang karä talo gawim.
23. Toh, käläh sumpah dengangku intu Hatalla, ikau djaton maku mamparugi aku, atawa anak äsongku; tumon aku djari masi ikau, kalotä ikau kea handak masi aku, tuntang tanah toh idjä äkam namuäi.
24. Tä koan Abraham: Jaku handak sumpah.
25. Tapi Abraham mampudji Abimelegh tagal kalin danum, idjä djari induan rewar Abimelegh hapan kagagahe.
26. Tä koan Abimelegh: Aku djaton katawan äwe djari mawi talo tä, tinai ikau djaton djari masuman tä akangku, harungku mahininge toh.
27. Maka Abraham manduan tabiri tuntang sapi, manenga tä akan Abimelegh; palus äwen duä tä hadjandji.
28. Tinai Abraham mambaris anak tabiri, udju kongan, beken kalekae.
29. Tä koan Abimelegh dengan Abraham: Akan en anak tabiri udju kongan toh, idjä djari imbaris, impendengm beken kalekae?
30. Koae: Ikau akan manduan anak tabiri udju kongan tä bara lengängku, indu toros kasaksian, aku djari mangali kalin danum toh.
31. Tagal tä kaleka tä inggarä Berseba, basa äwen duä tä djari hasumpah hetä.
32. Tumon tä äwen tä hadjandji hong Berseba. Limbah tä Abimelegh hagoet, tuntang Pighol kapala parang ai, palus äwen buli tana olo Pilisti tinai.
33. Maka Abraham mimbul pulau kaju hong Berseba, tuntang sombajang hetä, masanan aran Jehowa, Hatalla idjä katatahi.
34. Maka tahi andaue Abraham manamuäi hong tanah olo Pilisti.

BAGI 22.

I. Isaak indjuluk bapae indu parapah.
II. Horoe panakan Nahor.

I.—1. Maka limbah bara tä Hatalla maningkes Abraham, sambil hamauh dengae: Abraham. Tombah iä: Itäm, toh aku.
2. Koan Hatalla dengae: Duan anakm, idjä tonggal tä, idjä äku huangm, Isaak tä; talih tanah Moria, patäi iä hetä akan indu parapah idjä ingähu, hundjun bukit idjä karäh inundjokku akam.
3. Tä Abraham misik haiak djadjewu, palus iä manatap kalidai, iä mimbit duä biti reware, tun-

tang anake Isaak, tinai iä manjila kaju, hapae mangähu parapahe, balalu iä hagoet, manalih kaleka idjä djari insuman Hatalla akae.
4. Andau telo Abraham manggatang baue manampajah, tä iä mitä kaleka tä bara kedjau.
5. Palus Abraham manjoho reware äwen duä: Melai keton hetoh dengan kalidai; koä hanak handak manalih kanih; limbah koä djari blaku doa, koä handak haluli tanggoh keton tinai.
6. Tä Abraham manduan kaju hapae mangähu parapahe, mamuat tä intu anake Isaak; tinai iä manduan pondok apui tuntang pisau, palus äwen duä manandjong haiak.
7. Tä Isaak hakotak dengan bapae Abraham, koae: O apang! Koae: Itäm, toh jaku, anak. Koan Isaak: Itäm, toh apui tuntang kaju; tapi kwe anak tabiri, idjä akan indu parapah idjä ingähu?
8. Tombah Abraham: Hatalla kea karäh mamatut anak tabiri indu parapah akae, anak. Kalotä äwen duä tä manandjong haiak.
9. Maka äwen duä tä sampai kaleka, idjä djari insanan Hatalla, palus Abraham manampa mesbeh hetäh; limbah tä iä mamandok kaju hundjue, tinai iä mamasong anake Isaak, mandak iä hundjun mesbeh, hundjun rasap kaju.
10. Balalu Abraham manusang lengäe, manjingkap pisau, handak manjambalih anake.
11. Tapi Malaikat Jehowa mantehau iä bara langit, koae: Abraham, Abraham! Tombah iä: Itäm, toh jaku.
12. Tä koae: Æla ikau manusang lengäm mawi olo tabela toh, äla mangapähä iä; krana toh aku katawan, ikau mikäh Hatalla, sampai anakm, anakm idjä tonggal mahin dia djari ingahanam akangku.
13. Tä Abraham manampajah bilikbalingau; itä! intu likute aton tabiri hatuäe, tandoke sangkawit rowut; palus Abraham hagoet, manduan tabiri hatuäe tä, mampatäi djetä akan parapah idjä ingähu, takirin anake.
14. Maka Abraham manggarä kaleka tä: Jehowa akan mamatut. Tagal tä lembut sewut olo palus andau toh: Intu bukit Jehowa talo karäh imatut.
15. Tä Malaikat Jehowa tingkat idjä duä mangahau Abraham bara langit,
16. Koae: Aku sumpah manjewut arepku, koan Jehowa: basa gawim kalotoh, sampai ikau djaton djari mangahana anakm akangku, anakm idja tonggal tä:
17. Toto aku handak mamberkat ikau, aku handak mangapal panakam pahapaham, kilau bintang hong langit, kilau baras intu saran tasik; panakam karäh manjores bauntonggang lewun karä musohe.
18. Tinai huang panakam karä utus olo kalunen karäh imberkat, basa ikau djari manumon aughku.
19. Limbah tä Abraham buli tinai manalih reware, balalu hagoet haiak äwen tä akan Berseba; palus Abraham melai hong Berseba.
II.—20. Maka limbah bara tä olo mimbit brita akan Abraham, koae: Itäm, Milka kea djari manak akan paharim Nahor.
21. Uts, anake idjä bakas, tuntang Buts, andie; tinai Kemuel, bapa Aram;
22. Tinai Kesed, Haso, Pildas, Jedlap, Betuel.
23. Maka Betuel manak Rebeka.

Æwen hanja tä inakan Milka akan Nahor, paharin Abraham.
24. Maka gundike, idjä Rehuma arae, manak kea, iä tä: Teba, Gaham, Tahas, Maagha.

BAGI 23.

Sarah matäi. Abraham mahili kaleka kubur ungkupe, palus mangubur sawae hetä.

1. Maka katahin umur Sarah belom saratus duä pulu udju njelo.
2. Tä Sarah matäi hong Kiriat-Arba, djetä Hebron, hong tanah Kanaan; tä Abraham manalih, handak manatum manangis Sarah.
3. Limbah tä Abraham mendeng tinai bara darah hantun sawae, hakotak dengan karä olo Het, koae:
4. Jaku toh tamuäi, idjä mukong tanah keton; tenga akangku äka kubur ungkupku intu tanah keton, mangat aku mangubur hantun sawangku, idjä intu baungku toh.
5. Maka karä olo Het tombah augh Abraham, koae:
6. Hining augh ikäi tuan; ikau toh kilau mantir Hatalla marak ikäi; kubur bewäi hantun sawam intu kubur ikäi idjä kapala bahalap, dialo idjä biti baris ikäi akan mangahana ikau mangubur hantun sawam hong kubur ajue.
7. Tä Abraham mendeng, sontop intu olo tanah tä, intu olo Het.
8. Tinai iä hakotak dengan äwen tä, koae: Djaka keton manjoho aku mangubur hantu idjä intu baungku, käläh, tumon aughku, laku akangku intu Epron, anak Sohar,
9. Mangat iä malapas akangku lowang Maghpela idjä ajue, idjä intu tambuan tanae, mangat iä malapas tä akangku tumon puna regae, indu äka kubur ungkupku hong tanah keton.
10. Maka Epron kea aton omba marak olo Het tä. Tä Epron, olo Het tä, tombah augh Abraham, intu pinding karä olo Het, papahining intu olo handiai, idjä tamä bauntonggang lewue, koae:
11. Æla, tuan, hining aughku! tana tä inengaku bewäi akam, tuntang lowang idjä hetä; intu matan kärä olo utus ajungku aku manenga tä akam; kubur hantun sawam bewäi.
12. Tä Abraham sontop intu baun olo tanah tä.
13. Tinai iä hakotak dengan Epron intu pinding karä olo tanah tä, koae: Käläh, ulä, tumon aughku; aku radjin manahor regan tana tä, tarima regae bara aku, limbah tä aku handak mangubur hantu tä hetä.
14. Maka Epron tombah augh Abraham, sambil hamauh dengae:
15. Tuan, hining aughku; tana idjä äpat ratus sekel salaka regae, (250 *kiping*), kanduen koä tä? kubur bewäi hantun sawam.
16. Maka Abraham manumon augh Epron, balalu iä manimbang akae salaka, tumon sewute intu pinding karä olo Het, äpat ratus sekel salaka, idja pajo intu dagang.
17. Kalotä tanan Epron intu Maghpela, idjä tandipah Mamre, djari inukas akan bagin Abraham, tana tuntang lowang idjä hetä, tinai karä kaju idjä hong tana tä, bara silae sampai sarae hila silae,
18. Intu matan karä olo Het

tuntang olo handiai, idjä tamä bauntonggang lewue.

19. Limbah tä Abraham mangubur sawae Sarah, huang lowang tana Maghpela, idjä tandipah Mamre, djetä Hebron, hong tanah Kanaan.

20. Kalotä olo Het manukas tana tä, tuntang lowang idjä hetä, akan bagin Abraham, akan kaleka kubur ungkupe.

BAGI 24.

Isaak masawä Rebeka.

1. Maka Abraham djari bakas, paham karä njelon umure; tuntang Jehowa djari mamberkat Abraham huang karä talo samandiai.

2. Tä koan Abraham dengan rewar hatuä, idjä bakas humae, idjä matoh karä ramoe: Danan lengäm iwa kahangku;

3. Mangat aku manjoho ikau sumpah akangku intu Jehowa, Hatallan langit tuntang petak, äla ikau manduan akan sawan anakku bara karä bawin olo Kanani, idjä marak äwen äkaku melai toh,

4. Tapi ikau akan hagoet tanggoh tanahku, tanggoh kolangku, manduan hetä olo akan sawan anakku Isaak tä.

5. Maka koan reware tä dengae: Mikäh olo bawi hetä djaton maku ompat aku akan tanah toh; kilen, amon kalotä, maku ikau manjoho aku mimbit anakm buli tanah tä tinai, idjä djari ilihim, idjä äkam bihin?

6. Maka koan Abraham dengae: Buabuah ikau, äla haliai mimbit anakku buli hetä tinai.

7. Jehowa, Hatallan langit, idjä djari mamungkat aku bara human apangku, tuntang bara tanah karä kolangku, idjä djari hakotak dengangku, tuntang sumpah kea akangku, koae: akan panakam aku handak manenga tanah toh: iä tä kea karäh manjoho malaikat ajue hagoet helo baum, mangat ikau tau manduan bara hetä olo akan sawan anakku.

8. Tapi djaka olo bawi djaton maku ompat ikau, tä ikau empas bara sumpahm toh; tapi äla mimbit anakku akan hetä tinai.

9. Tä reware tä mandanan lengäe iwa kahang tempoe Abraham, tuntang sumpah akae tagal perkara tä.

10. Palus reware tä manduan onta, sapulu kongan, bara kawan ontan tempoe, balalu hagoet, mimbit ramon tempoe aräarä; maka iä harikas, hagoet akan Padan-Aram, talih lewun Nahor.

11. Maka iä mampatendä karä ontae ruar lewu, tokep kalin danum, amon andau djari halemäi, katika olo pudji masip.

12. Maka koae: O Jehowa, Hatallan tempongku Abraham! käläh manjupa aku andau toh, tuntang pasi tempongku Abraham.

13. Itäm, aku mendeng darah kalin danum, maka budjang bawi, anak olo lewu toh, karäh blua, tantai masip.

14. Toh, maka budjang bawi tä, idjä dengae aku hamauh: djuluk blanaim, soho aku mihop, — tuntang iä karäh tombah: mawi iä, tinai aku handak mampihop karä ontam kea: käläh djetä iä, idjä djari inantum akan rewarm Isaak, mangat awi tä aku katawan, ikau djari masi tempongku.

15. Djadi, helo bara iä terai hakotak, itä! Rebeka dumah, idjä

djari inakan akan Betuel, Betuel tä anak Milka, Milka sawan Nahor, paharin Abraham idjä kalambutan; iä mäton blanai hundjun bahae.
16. Maka olo bawi tabela tä paham bahalap ampin baue, iä budjang salia, djaton iä pudji dengan olo hatuä; iä mohon akan kali, mansipan blanaie, palus djakat tinai.
17. Tä rewar tä hadari, manjupa iä, koae: Soho aku mihop danum isut bara blanaim.
18. Koae: Mawi iä, tuan. Palus iä mandjeleng arepe, manipas blanai akan lengäe, mampihop iä.
19. Tinai limbah iä djari mampihop iä, koae: Aku handak masip akan karä ontam kea, sampai ombet ihope.
20. Tuntang iä manggulong arepe, manusuh danum hong dulang, palus iä hadari tinai akan kali, mangat masip, balalu masip akan karä ontan olo tä.
21. Maka olo hatuä tä djungun mitä iä; tapi iä manjuni arepe, mangat tarang mangasene, djaka Jehowa djari mamberkat panggoete atawa dia.
22. Djadi, limbah karä onta djari terai mihop, olo hatuä tä manduan lawong bulau, behat satengah sekel, tinai lasong duä kabangkang akan lengäe, behat sapuluh sekel bulau.
23. Tuntang iä hamauh: Anak äwe ikau? käläh suman akangku. Aton kea kaleka ikäi intu human bapam, mangat ikäi tau bara malem hetä?
24. Koae dengae: Jaku toh anak Betuel, Betuel anak Milka, idjä djari inakan Milka akan Nahor.
25. Tinai koae dengae: Kutoh oru tuntang talo kinan ain ikäi, tinai ombet kaleka keton tau bara malem.
26. Tä olo hatuä tä sontop, mahorumat Jehowa,
27. Sambil hamauh: Horumat akan Jehowa, Hatallan tempongku Abraham, idjä djaton djari mangahana asie tuntang katotoe bara tempongku; krana Jehowa djari magah aku mahoroe djalan toh akan human paharin tempongku.
28. Tä balalu olo bawi tabela tä hadari, masuman karä talo tä hong human indue.
29. Maka Rebeka aton njahae, Laban arae; djadi Laban tä hadari akan ruar lewu, tanggoh kali, manalih olo hatuä tä.
30. Krana amon iä djari mitä lawong bulau, tuntang lasong tä intu lengän betaue, tinai amon iä djari mahining augh betaue Rebeka, koae: Tumon toh olo hatuä tä djari hakotak dengangku: maka iä manalih olo hatuä tä, iä tä magon darah kali dengan karä ontae.
31. Maka koae: Palus ikau, idjä imberkat Jehowa; buhen ikau mendeng ruar? Aku djari manatap huma, tinai kaleka karä ontam.
32. Tä olo hatuä tä palus akan huma, tuntang olo manipas buate, malapas karä onta, tinai manenga oru akae, tuntang talo kinan beken; tinai olo manenga danum akan olo hatuä tä, hapae mamenjau paie, tuntang pain olo idjä dengae.
33. Limbah tä olo manggatang panginan akae. Tapi koae: Aku djaton helo kuman, sampai aku djari manutur perkarangku. Koan äwen tä: Suman bewäi.
34. Tä koae: Aku toh rewar Abraham.

35. Maka Jehowa djari paham mamberkat tempongku, sampai iä olo hai; iä djari manenga akae kutoh tabiri, sapi, salaka, bulau, rewar hatuä bawi, onta tuntang kalidai.
36. Sarah, sawan tempongku, djari manak akae hatuä, metoh kabakase; akae tä tempongku djari manenga karä ramoe.
37. Tuntang tempongku djari manjoho aku mananggong sumpah, koae: äla ikau manduan akan sawan anakku bawin olo Kanani, idjä intu tanahe aku melai.
38. Tapi ikau akan hagoet manalih human apangku, tanggoh ungkup ajungku; bara hetä ikau akan manduan sawan anakku.
39. Tä koangku dengan tempongku: mikäh olo bawi hetä djaton maku ompat aku.
40. Maka koae dengangku: Jehowa, idjä intu baue aku manandjong, karäh manjoho malaikat ajue mampahaiak ikau; iä karäh patuah djalanam, mangat ikau manduan sawan anakku bara ungkup ajungku, bara human apangku.
41. Maka ikau empas bara sumpahm, asal ikau djari manalih ungkup ajungku; amon äwen tä djaton manjoho olo bawi ompat ikau, tä ikau empas bara sumpahm.
42. Maka andau toh aku djari sampai kalin keton, tä aku hamauh: o Jehowa, Hatallan tempongku Abraham, käläh djaka ikau toh patuah djalanangku, idjä djari ilalusku!
43. Itäm, aku mendeng darah kalin danum; käläh toh, amon budjang bawi blua lewu, handak masip, tuntang aku hamauh dengae: soho aku mihop danum isut bara blanaim;
44. Tä idjä karäh tombah: ihop bewäi, tinai aku handak masip akan karä ontam kea: käläh djetä olo bawi tä, idjä djari inantu Jehowa akan anak tempongku.
45. Djadi, helo bara aku terai hakotak huang atäiku, itä! Rebeka dumah, mimbit blanai hundjun bahae, palus iä mohon akan kali, handak masip. Maka koangku dengae: käläh, pihop aku.
46. Tä iä mandjeleng arepe, manipas blanaie, koae: ihop bewäi, tinai aku handak mampihop karä ontam kea. Maka aku mihop, tuntang iä mampihop karä onta kea.
47. Tä aku misek iä, koangku: anak äwe ikau? Koae: anak Betuel, Betuel anak Nahor, idjä Milka djari manak akan Nahor. Tä aku mangkepan lawong bulau intu lingkaue, tuntang lasong intu lengäe.
48. Palus aku sontop manjembah Jehowa, tuntang aku manara Jehowa, Hatallan tempongku Abraham, idjä djari magah aku hong djalan budjur, mangat manduan akan sawan anake anak bawi ain paharin tempongku.
49. Maka toh, djaka keton handak mamprahan asi dengan kabudjur akan tempongku, suman tä akangku, tinai djaka dia, suman tä kea, mangat aku tau mules sambil atawa gantau.
50. Tä tombah Laban äwen duä Betuel, koae: Gawi toh gitan ikäi gawin Jehowa, ikäi djaton bara augh, bahalap atawa papa.
51. Toh Rebeka naharep ikau, duan iä, lius, mangat iä akan sawan anak tempom, tumon augh Jehowa.
52. Maka amon rewar Abraham

mahining augh äwen tä, iä sontop sampai petak intu Jehowa.
53. Palus iä manduan arä ramo salaka bulau, tinai pakaian, palus manenga tä akan Rebeka; tinai iä manenga akan njahae kea tuntang akan indue arä talo barega.
54. Limbah tä iä haiak karä olo idjä dengae mondok kuman belom, tinai äwen batiroh hetä. Maka handjewu tinai iä misik, palus hamauh: Soho aku hagoet buli tempongku toh kea.
55. Tä koan njahan Rebeka, tuntang indue: Käläh olo bawi tabela tä melai dengan ikäi barang sapulu andau, limbah tä ikau tau harikas.
56. Tapi koae dengan äwen: Æla marandjar aku, basa Jehowa djari mamberkat panggoetku; soho aku harikas, mangat buli tempongku.
57. Tä koan äwen: Käläh ita mangahau anak bawi tä, misek aughe.
58. Palus äwen mangahau Rebeka, sambil misek iä: Maku ikau omba olo hatuä toh? Tombah iä: Aku pahias omba.
59. Tä äwen tä manjoho betaue Rebeka hagoet, tuntang ajange, omba rewar Abraham tuntang olo awang dengae.
60. Tinai äwen mamberkat Rebeka, sambil hamauh dengae: O betau ikäi, käläh ikau mandjadi akan bakojakojan bakatikati olo, käläh panakam indu tempon bauntonggang karä musohe.
61. Kalotä Rebeka hagoet, tuntang arä budjang bawi awang reware; äwen tä mukong onta, ompat olo hatuä tä; maka rewar Abraham manduan Rebeka, balalu hagoet.
62. Maka Isaak buli bara kali Laghai-Roi, krana iä melai intu tanah hila salatan.
63. Isaak tä djari hagoet manandjong, amon matanandau djari liwa, handak blaku doa. Maka iä manampajah, tä iä mitä arä onta dumah.
64. Maka Rebeka kea manampajah, tuntang mitä Isaak; tä iä sewu bara onta;
65. Sambil hamauh dengan rewar tä: Æwe olo hatuä tä, idjä manambang ita? Koan rewar tä: Iä tä tempongku. Tä iä manduan sanduronge, manutup arepe.
66. Maka rewar tä manjarita akan Isaak talo handiai, idjä djari ilaluse.
67. Tä Isaak mimbit iä akan tingkap liau indue Sarah, palus manduan Rebeka indu sawae; tuntang Isaak heret dengae. Kalotä atäi Isaak taraampong tagal liau indue djari matäi.

BAGI 25.

I. Anak Abraham dengan Ketura. II. Abraham matäi tuntang ingubur. III. Horoe panakan Ismael. IV. Anak Isaak, Esau äwen duä Jakob.

I.—1. Maka Abraham masawii beken tinai, Ketura arae.
2. Iä tä manak akae Simran, Joksan, Medan, Midian, Jisbak tuntang Sua.
3. Maka Joksan manak Seba äwen duä Dedan. Maka anak Dedan tä: Assur, Letus, Leum.
4. Anak Midian tä: Epa, Eper. Hanogh, Abida, Elda. Djetä uras panakan Ketura.
5. Maka batang ramoe inenga Abraham uras akan Isaak.
6. Tapi akan karä anak gun-

dike Abraham manengae kea, palus manjoho äwen hagoet, hapisah dengan Isaak, kahum iä belom, mindah akan tanah hila timor.

II. — 7. Maka karä njelon Abraham belom, katahin umure, saratus udju pulu limä njelo.

8. Limbah tä Abraham mahotus; amon iä djari paham kabakase tuntang puas belom, tä iä matäi, ingampeleng dengan tato hiange.

9. Maka anake Isaak äwen duä Ismael mangubur iä huang lowang Maghpela, idjä hong tanan Epron, anak Sohar, olo Het tä, idjä tandipah Mamre;

10. Tana tä, idjä djari imili Abraham bara olo Het. Hetä Abraham djari ingubur, tuntang sawae Sarah.

11. Djadi, limbah Abraham djari matäi, anake Isaak imberkat Hatalla. Isaak melai tokep kali Laghai-Roi.

III. — 12. Maka djetoh karä panakan Ismael, anak Abraham, idjä djari inakan Hagar akae, olo Misir tä, rewar Sarah.

13. Djetoh aran karä anak Ismael, idjä hatuä; tumon aran äwen karä hamputae, djalahae djari inggarä. Anak Ismael idjä solake, iä tä Nebajot; limbah tä Kedar, Abdeel, Mibsam;

14. Misma, Duma, Massa;

15. Hadar, Tema, Jetur, Napis tuntang Kedma.

16. Djetä karä anak Ismael tuntang arae, huang karä lewue, tuntang karä kotae, duäwalas radja dengan djalahae.

17. Maka karä njelon umur Ismael saratus äpat pulu udju njelo; tä iä mahotus, palus matäi, ingampeleng dengan tato hiange.

18. Tanah äkae melai, djetä bara Hawila palus sampai Sur, idjä tandipah Misir, intu djalan akan Assur. Kalotä iä melai intu baun karä paharie.

IV. — 19. Maka djetoh panakan Isaak, anak Abraham: Abraham manak Isaak.

20. Isaak djari äpat pulu njelo umure, metoh iä masawä Rebeka, anak Betuel, olo Aram, bara Padan-Aram, betau Laban, olo Aram tä.

21. Maka Isaak paham blaku doa intu Jehowa tagal sawae, krana iä tamanang. Djadi, Jehowa manarima laku doae, sawae Rebeka batihi.

22. Maka anake hagian huang knaie. Tä koae: Narai tä? buhen jaku kalotoh? Palus iä manalih, misek Jehowa.

23. Maka Jehowa hamauh dengae: Duä kautus olo huang knaim, duä djalahan karäh mambaris arepe bara huangm; utus idjä tä karäh kwasa bara idjä, tinai idjä hai tä karäh mamenda idjä korik. — (*Rom.* 9,10.)

24. Maka amon bulae djari sukup iä akan luas, itä! anake hatatop huang knaie.

25. Idjä solake blua bahandang, hapus bitie habulu kilau upak meto; tagal tä iä inggarä Esau. (*Idjä habulu.*)

26. Limbah tä andie blua, lengäe mimbing takir Esau; tagal tä iä inggarä Jakob. (*Idjä mimbing takir.*) Maka Isaak djari djahawen pulu njelo umure, metoh anake duä tä inakan akae.

27 Amon anak tä djari bakas, Esau mandjadi olo pamandop, olo pandokoh; tapi Jakob olo budjur, tuntang melai intu tingkap.

28. Maka Isaak mangilak Esau,

krana pangulihe āka belaie; tapi Rebeka mangilak Jakob.

29. Maka djadi, kanateke aton andaue Jakob djari barapi mandjoho; tä Esau buli bara parakkaju, paham kaujuhe.

30. Koan Esau dengan Jakob: Soho aku manjurop talo bahandang tä! krana aku paham kaujuhku. Tagal tä iä inggarä Edom. (*Idjä bahandang.*)

31. Maka koan Jakob: Djual akangku andau toh pangkat kabakasm.

32. Koan Esau: Itäm, aku puna akan matäi kea, kanduengku pangkat kabakasku tä?

33. Tä koan Jakob: Sumpah akangku andau toh. Palus iä sumpah akae, mandjual pangkat kabakase akan Jakob.— (*Ibran.* 12, 16.)

34. Tä Jakob manenga tepong akan Esau, tuntang djohon haretak. Maka iä kuman belom, limbah tä iä mendeng palus hagoet. Kalotä Esau nalua pangkat kabakase.

BAGI 26.

I. Isaak halisang, iä buah arä kadjakä.
II. Abimelegh hadjandji dengan Isaak.

I.—1. Maka lau manapi tanah tä, beken bara lau idjä solake tä, idjä djaman Abraham; tagal tä Isaak hagoet, manalih Abimelegh, radjan olo Pilisti, hong Gerar.

2. Maka Jehowa mamprahan arepe akae, koae: Æla mohon akan tanah Misir; melai intu tanah, idjä karäh inutorku akam.

3. Awi namuäi hong tana toh; aku handak mampahaiak ikau, tuntang mamberkat ikau; krana salepah tanah toh aku handak manengae akan panakam, tinai aku handak mangatek intu ikau sumpah tä, idjä djari injumpahku akan liau bapam Abraham.

4. Aku handak mangapal panakam kilau bintang hong langit, tinai akan panakam aku handak manenga salepah tanah toh; tinai huang panakam karä utus olo kalunen karäh imberkat.

5. Djetä, basa Abraham djari manumon aughku, tuntang djari mahaga talo handiai, awang djari imetäh injohoku, karä hadatku, karä prentahku.

6. Kalotä Isaak melai hong Gerar.

7. Maka amon olo tanah tä misek iä tagal sawae, koae: Iä betauku. Krana iä mikäh masuman iä sawae. Koae: Mikäh olo tanah toh karäh mampatäi aku tagal Rebeka; krana iä bahalap ampin baue.

8. Djadi, limbah iä tahi djari melai hetä, tä Abimelegh, radjan olo Pilisti, kanatek manangkilik bara panjengok, tä iä mitä, Isaak huräh dengan sawae Rebeka.

9. Palus Abimelegh mangahau Isaak, koae: Toto haliai, iä tä sawam; buhen ikau djari manjewut iä betaum? Koan Isaak dengae: Basa kamaängku, mikäh aku karäh matäi tagal iä.

10. Maka koan Abimelegh: Narai gawim kalotä dengan ikäi? suro kanatek idjä biti olo hetoh menter batiroh dengan sawam, tumon tä ikau ngagadan ikäi!

11. Maka Abimelegh mangahana olo arä handiai, koae: Æweäwe idjä marajap olo toh atawa sawae, toto iä akan impatäi.

12. Maka Isaak malan hong tanah tä; iä paham kaduae, lipet

saratus njelo tä, krana Jehowa mamberkat iä.

13. Maka iä sasar hai, tinai kahaie sasar mandahang, sampai iä hai haliai.

14. Ai kutoh tabiri sapi, tinai reware paham karäe. Tagal tä olo Pilisti bahiri dengae.

15. Karä kalin danum, awang djari ingali rewar liau bapae, djaman bapae Abraham, maka olo Pilisti mamaleng djetä, manjuange hapan petak.

16. Tinai koan Abimelegh mawi Isaak: Indah bara ikäi, krana ikau djari kwasa bara ikäi.

17. Tä Isaak hagoet bara hetä, mampendeng karä tingkape hong padang Gerar, palus melai hetä.

18. Limbah Isaak djari buli, iä mungkar kali tä tinai, awang djari ingali djaman liau bapae Abraham, idjä djari imaleng olo Pilisti, limbah Abraham djari matäi; iä manggarä karä kali tä tinai tumon arae awi liau bapae.

19. Maka rewar Isaak mangali hong padang hetä, tuntang iä sondau hetä lowang danum ngambuhak.

20. Tapi sakatik baris olo Gerar hanjaing dengan sakatik ain Isaak, koae: Lowang danum toh ain ikäi. Tagal tä iä manggarä lowang danum tä Esek, (*kanjaing*,) basa äwen tä djari manjaing iä.

21. Limbah tä iä mangali kali beken, maka äwen tä manakian djetä kea; tagal tä iä manggarä kali djetä Sitna. (*Kasuat.*)

22. Maka iä mindah bara hetä, palus mangali beken tinai, djetä äwen tä djaton manakiae; tagal tä iä manggarä djetä Rehobot, (*kalandang*,) koae: Toh Jehowa djari mampalandang ita, toh ita karäh dahangdahanga hong tanah toh.

23. Limbah tä iä babungkat bara hetä akan Berseba.

24. Maka Jehowa mamprahan arepe akae alem tä kea, koae: Jaku toh Hatallan bapam Abraham, äla ikau mikäh, jaku mampahaiak ikau, tuntang aku handak mamberkat ikau, handak mangapal panakam, tagal Abraham, rewarku tä.

25. Tä iä mamangun mesbeh hetä, sombajang masanan aran Jehowa, tuntang iä mampendeng tingkape hetä; maka rewar Isaak mangali kali hetä.

II.—26. Maka Abimelegh mananggoh iä, tuntang uläe Ahusat, tinai kapala parang ai Pighol, dumah bara Gerar.

27. Koan Isaak dengan äwen: Kasen keton mananggoh aku? Keton toto basingi aku, tuntang djari maharak mangedjau aku bara keton.

28. Maka koan äwen: Tarang ikäi djari mitä, Jehowa manganggulo ikau. Tagal tä koan ikäi: käläh ikäi mampendeng sumpah helat ikäi dengam; ita handak hadjandji.

29. Ikau äla mawi ikäi, kilau ikäi kea karä ramon mahin dia ikäi djari mangguläie, baja kahalap bewäi djari ilalus ikäi dengam, tuntang djari manjoho ikau hagoet dengan kabuah. Tapi ikau toh idjä imberkat Jehowa.

30. Tä iä mawi panginan akae, palus äwen tä kuman belom.

31. Maka haiak djadjewu äwen tä misik, palus hasumpah hasansila; limbah tä Isaak magah äwen tä, balalu äwen buli bara äkae dengan kabuahe.

32. Djadi, andau tä kea rewar Isaak dumah, masuman akae perkaran kali tä, idjä djari ingalie;

GEN. 26.

koan äwen dengae: Ikäi djari son-
dau danum.
33. Maka iä manggarä kali tä
Seba, (*kutohe*,) tagal tä olo mang-
garä lewu idjä hetä Berseba, pa-
lus andau toh.
34. Maka amon Esau äpat pulu
njelo umure, iä manduan akan
sawae Judit, anak Beri, olo Het,
tinai Basmat, anak Elon, olo Het
kea.
35. Maka äwen duä tä akan ka-
pähän atäi Isaak tuntang Rebeka.

BAGI 27.

I. Jakob imberkat bapae. II. Iä ha-
dari mahakan Esau.

I.—1. Djadi, amon Isaak djari
bakas, tuntang kawus matae, sam-
pai iä djaton tau mitä, tä iä mang-
ahau Esau, anake idjä bakas,
sambil hamauh dengae: Joh anak.
Koae dengae: Toh jaku.
2. Maka koan Isaak: Itäm, aku
djari bakas, djaton tawan andauku
matäi.
3. Tagal tä, duan pakarangm
idjä hapam mandop, telepm tun-
tang panahm, lius akan padang,
andop akangku.
4. Awi panginan tumon belai-
ku, imbit tä akangku, nakara
aku kumae, mangat hambaruangku
mamberkat ikau helo bara aku
matäi.
5. Maka augh Isaak hakotak
dengan anake Esau tarahining Re-
beka. Palus Esau hagoet akan pa-
dang, handak mandop, mangat
mulih meto akan humae.
6. Tä koan Rebeka dengan anake
Jakob: Itäm, aku djari mahining
bapam hakotak dengan kakam
Esau, koae:
7. Andop meto akangku, awi
panginan tumon belaiku, mangat
aku kumae; tä jaku handak mam-
berkat ikau intu baun Jehowa,
helo bara aku matäi.
8. Maka toh, o anak, tumon
aughku, talo idjä inhojoku ikau.
9. Lius, talih kawan meto,
duan akangku anak kambing duä
kongan, djetä handak iawiku akan
panginan bapam tumon belaie,
idjä äka karadjie kumae.
10. Limbah tä ikau karäh ma-
gah tä akan bapam, mangat iä
kumae, nakara iä mamberkat ikau
helo bara iä matäi.
11. Tä koan Jakob dengan indue
Rebeka: Itäm, akaku Esau tä ha-
bulu, tapi aku toh lamos.
12. Mikäh apangku karäh mang-
gajap aku, tä aku kilau olo pa-
nipu intu matae, palus aku ka-
räh duan sapa, djaton berkat.
13. Maka koan indue dengae:
Brangai sapa tä buah aku, o anak,
käläh tumon aughku bewäi, lius,
duan kambing tä akangku.
14. Tä iä hagoet, manduan kam-
bing, mimbite akan indue; maka
indue mawi panginan mangat, idjä
äka karadjin bapae kumae.
15. Limbah tä Rebeka manduan
pakaian bahalap ain Esau, anake
idjä bakas, idja inae intu humae,
palus mangkepae intu Jakob, anake
idjä busu.
16. Tinai upak anak kambing
tä hapae mangalukup lengäe ha-
sansila, tuntang kalamos ujate.
17. Limbah tä iä manenga pang-
inan mangat tä, tuntang tepong,
idjä djari inampae, intu lengän
anake Jakob.
18. Iä tä palus tamä sampai ba-

pae, koae: Joh apang. Koan bapae:
Itäm, toh jaku; äwe ikau, anak?
19. Maka koan Jakob dengan
bapae: Jaku toh Esau, anakm
idjä bakas. Aku djari mawi tu-
mon aughm; käläh, pondok arepm,
kuman talo iandopku, mangat ham-
buruam mamberkat aku.
20. Tä koan Isaak dengan anake:
Lalehan kadjelengm ikau mulih
tä, anak. Tombah iä: Basa Je-
howa, Hatallam, djari narampok
tä dengangku.
21. Maka koan Isaak dengan Ja-
kob: Etoetoh, mangat aku mang-
gajap ikau, anak, djaka ikau toto
anakku Esau, atawa dia.
22. Tä Jakok manggapi bapae
Isaak; maka bapae manggajap iä,
sambil hamauh: Aughe kilau augh
Jakob, tapi lengäe kilau lengän
Esau.
23. Maka iä djaton kasense iä,
basa lengäe habulu, kilau lengän
kakae Esau; palus iä mamberkat iä.
24. Tinai iä misek: Kilen, toto
ikau anakku Esau? Tombah iä:
Iä aku toh.
25. Tä koan Isaak: Ingkes talo
kinan tä hetoh, mangat aku ku-
man pangulih anakku, nakara
hambaruangku mamberkat ikau.
Maka iä mingkes talo kinan hetä,
palus bapae kuman; tinai iä mim-
bit anggor kea akae, tuntang iä
mihop.
26. Maka bapae Isaak hamauh
dengae: Kantoh, o anak, sium aku.
27. Maka iä manggapi, manjium
iä. Tä iä manjingut ewau pakaiae,
balalu mamberkat iä, koae: Itä!
ewau anakku kilau ewau tana,
idjä imberkat Jehowa.
28. Käläh Hatalla manenga akam
ambon langit tuntang kasiwoh pe-
tak, kutoh paräi, kutoh anggor.

29. Arä utus olo akan mamenda
ikau, arä djalahan akan manjem-
bah ikau. Rentah karä hamputan
paharim, tuntang karä anak in-
dum akan sontop intu ikau; ta-
rasapa idjä manjapa ikau, imber-
kat idjä mamberkat ikau.
30. Djadi, amon Isaak djari te-
rai mamberkat Jakok, sana Jabob
djari blua bara baun bapae Isaak,
maka kakae Esau dumah mandop.
31. Tuntang iä kea mawi pang-
inan mangat, palus mimbit tä
akan bapae, sambil hamauh dengan
bapae: Joh apang, pondok arepm,
kuman talo pangulih anakm, mang-
at hambaruam mamberkat aku.
32. Maka koan bapae Isaak deng-
ae: Æwe ikau? Tombah iä: Jaku
toh Esau, anakm idjä bakas.
33. Tä Isaak taräwen paham ha-
liai, koae: Æwe kea olo djetä
nah, idjä djari mandop, palus
mimbit pangulihe akangku? Aku
djari kumae, helo bara ikau du-
mah, balalu aku djari mamberkat
iä: toh iä tä kea idjä palus äka
berkat.
34. Amon Esau mahining augh
bapae, iä paham mambawai, sam-
bil hamauh dengan bapae: Berkat
aku kea, o apang!
35. Koae: Andim djari dumah
manipu, palus mangkon berkatm.
36. Tä koan Esau: Buah bewäi
arae tä Jakob, krana handuä toh
iä djari manipu aku. Pangkat ka-
bakasku djari induae, itä! toh iä
djari mangkon berkatku kea. Ti-
nai koan Esau: Kilen, djaton
tisan berkatm akangku?
37. Tä tombah Isaak, sambil
hamauh dengan Esau: Itäm, aku
djari mangkat iä indu tuan ajum,
tuntang karä paharie djari impa-
mendaku intu iä, paräi tuntang

anggor djari inengaku akae; kilen toh tinai gawingku dengam, o anak?

38. Maka koan Esau dengan bapae: Terah berkat idjä tä bewäi intu ikau, o apang? berkat aku, berkat aku kea, o apang! Palus Esau manggatang aughe, manangis.

39. Tä tombah bapae Isaak, sambil hamauh dengae: Itäm, äkam melai kea karäh aton bagin kasiwoh petak, tuntang ambon langit bara ngambo.

40. Hapan padangm ikau karäh mambelom arepm, tapi ikau akan mamenda andim; tapi dapit, amon ikau mangkarenä gawim, tä ikau karäh mangakis ugare bara tekokm.

II.—41. Maka Esau basingi Jakob tagal berkat tä, idjä djari inenga bapae akae; tuntang koan huang Esau: Andaue djadjalan tokep, olo karäh manatum apangku; tä aku handak mampatäi andiku Jakob.

42. Amon olo manutor akan Rebeka karä augh Esau, anake idjä bakas tä, maka iä manjoho olo manduan Jakob, anake idjä busu, balalu iä hamauh dengae: Itäm, kakam Esau mampong ataie tahiu ikau, awie handak mampatäi ikau.

43. Maka toh, o anak, tumon bewäi aughku; hagoet, dari akan Haran, talih njahangku Laban.

44. Palus melai dengae helo, sampai kalason kalait kakam djari terai.

45. Sampai kasangit kakam dengam djari nihau, tuntang iä djari kalapean talo iawim dengae; tä aku handak manjoho olo manduan ikau tinai bara hetä. Buhen aku kalangan keton duä dalam idjä andau?

46. Maka koan Rebeka dengan Isaak: Aku belä pambelomku tagal bawin olo Het tä. Djaka Jakob manduan bawin olo Het indu sawae, idjä sama prangae dengan prangan sawan Esau, bawin olo tanah toh, narai guna aku belom hindai?

BAGI 28.

I. Jakob imberkat bapae, palus hagoet. II. Esau mandahang sawae. III. Jakob nupi, mitä lampat sorga.

I.—1. Maka Isaak mangahau Jakob, mamberkat iä, haiak mametäh iä, koae: Æla ikau manduan bawin olo Kanani indu sawam.

2. Lius, talih Padan-Aram, tanggoh human buäm Betuel, bapa indum, hetä duan indu sawam anak Laban, njahan indum tä.

3. Maka käläh Hatalla, idjä djaton tikas kwasae, mamberkat ikau, mandahang mangapal ikau, mangat ikau mandjadi arä utus olo.

4. Iä karäh manenga berkat Abraham akam palus panakam, mangat ikau manjores tanah toh, idjä äkam namuäi, idjä djari inenga Hatalla akan Abraham.

5. Tumon tä Isaak manjoho Jakob hagoet, manalih Padan-Aram, tanggoh Laban, anak Betuel, olo Aram, njahan Rebeka indu Jakob äwen duä Esau.

II.—6. Djadi, amon Esau mitä, Isaak djari mamberkat Jakob, palus djari manjoho iä manalih Padan-Aram, mangat iä manggau sawae hetä, tuntang haiak Isaak

mamberkat iä, iä djari mametäh iä, koae: äla manduan akan sawam bawin olo Kanani;

7. Tuntang Jakob djari manumon augh indu bapae, palus djari hagoet akan Padan-Aram;

8. Tä amon Esau mitä, bawin olo Kanani papa intu matan bapae Isaak:

9. Maka Esau manalih Ismael, palus mandahang sawae, manduan tinai Mahalat, anak Ismael, Ismael anak Abraham; Mahalat tä betau Nebajot.

III.—10. Maka Jakob harikas bara Berseba, manalih Haran.

11. Tä iä sampai äkae bara malem, krana matanandau djari belep. Maka iä manduan batu hetä indu bantale, palus iä menter batiroh hetä kea.

12. Maka iä nupi, itä! aton lampat mendeng hong petak, lawie tempä langit; tinai itä! malaikat Hatalla mohon mandai hetä.

13. Tinai itä! Jehowa mendeng intu lawie, koae: Jaku Jehowa, Hatallan buäm Abraham, Hatallan Isaak; tanah toh, idjä äkam menter batiroh, aku handak manengae akam tuntang akan panakam.

14. Maka panakam karäh mandjadi kilau tunek petak karäe; ikau käräh manjalundik manjalampak akan hila barat tuntang timor, akan hila utara tuntang salatan; maka huang ikau, huang panakam, karä utus olo kalunen karäh imberkat.

15. Itäm, aku nganggulo ikau, aku handak mangalindong ikau intu karä kaleka palisangm, tinai aku handak magah ikau buli tanah djetoh; krana aku djaton handak nalua ikau, sampai aku djari malalus karä augh, idjä djari inutorku akam.

16. Maka amon Jakob tangkedjet handjulo, koae: Toto, Jehowa aton intu kaleka toh, lalehan aku dia katawan tä!

17. Tuntang iä mikäh, koae: Kaleka toh toto akan ingikäh ingarawan; hetoh toto human Hatalla; heto bauntonggang sorga.

18. Tä Jakob misik haiak djadjewu, palus manduan batu, idjä djari indu bantale, mampendeng djetä indu katan pangingate, palus manusuh undus hundjue.

19. Tuntang iä manggarä kaleka tä Betel, (*human Hatalla*); maka arae solake Luts.

20. Tinai Jakob bamiat, koae: Amon Hatalla djari mampahaiak aku, tuntang djari mangalindong aku hong karä äka palisangku, tuntang djari manenga akangku tepong indu kinangku, tinai pakaian indu hapangku;

21. Amon aku huang kasanang djari buli human apángku: tä maka Jehowa akan Hatallangku.

22. Tuntang batu toh, idjä djari impendengku akan katan pangingatku, karäh mandjadi akan human Halalla; tinai bara talo handiai idjä inengam akangku, toto aku handak manenga akam bara karä ramongku sapulu inengaku idjä.

BAGI 29.

I. Jakob sampai Laban. II. Iä masawä. III. Anak Jakob awang bakas.

I.—1. Tä Jakob nasaran paie manandjong, manintu tanah olo hila timor.

2. Maka iä manampajah, maka

itä! aton kalin danum intu padang, darah tä aton menter telo kawan tabiri. Krana bara kali tä olo mampihop karä kawan meto; maka aton batu hai intu tumbang kali tä.

3. Tuntang hadat olo hetä, helo mangampeleng karä kawan meto hetä, limbah tä iä hadohop manggaling batu bara tumbang kali, mampihop karä kawan tabirie, limbah tä iä mingkes batu tä buli kalekae tinai intu tumbang kali tä.

4. Tä koan Jakob dengan olo hetä: Joh pahari, bara kwe keton? Koan äwen tä: Ikäi bara Haran.

5. Koae dengan äwen: Kasenan keton Laban, anak Nahor? Tombah äwen: Kasenan ikäi.

6. Tinai koae dengan äwen: Kilen, iä magon bahalap? Tombah äwen: Bahalap bewäi; itäm, tä Raghel, anake idjä bawi, aton dumah, mudjar kawan tabirie.

7. Koan Jakob dengan äwen: Itä keton, andau magon ambo, hindai ombet katikae keton mangampeleng meto akan krambange; pihop tabiri, palus hagoet, agah iä murep tinai.

8. Koan äwen: Djaton kabawa ikäi, amon dia karä kawan djari lepah hakampeleng, mangat ikäi rata hadohop manggaling batu bara tumbang kali, palus mampihop tabiri.

9. Maka metoh iä magon hakotak dengan äwen, Raghel sampai mudjar tabirin bapae, krana iä indu sakatike.

10. Djadi, sana Jakob mitä Raghel, anak Laban, njahan indue, tuntang kawan tabirin Laban: palus Jakob manggapi, manggaling batu bara tumbang kali, mampihop tabirin Laban, njahan indue.

11. Balalu Jakob manjium Raghel, tuntang manggatang aughe, manangis.

12. Tinai Jakob masuman arepe akan Raghel, iä aken bapae, iä anak Rebeka. Tä iä hadari, masuman tä akan bapae.

13. Djadi, sana Laban mahining britan Jakob, anak betaue aton, palus iä hadari manambang iä, mamalok tuntang manjium iä, palus mimbit iä akan humae. Maka Jakob manjarita akan Laban karä perkarae.

14. Ta koan Laban dengae: Toto. ikau puna isi tolangku. Palus iä melai dengae hapus idjä bulan.

II.—15. Limbah tä koan Laban dengan Jakob: Basa ikau puna kolangku, kilen, patut ikau omba aku kalotä bewäi? Tukas akangku, narai ilakum indu upahm?

16. Maka Laban aton bara anak bawi duä biti; idjä bakas Lea arae, tinai idjä busu Raghel.

17. Maka Lea hakaur birabirar matae, tapi Raghel bungas ampie, tuntang bahalap baue.

18. Maka Jakob sinta Raghel; tä iä hamauh: Jaku handak buruh intu ikau udju njelo katahie tagal Raghel, anakm idjä busu.

19. Tä koan Laban: Bahalap aku manenga iä akam bara akan olo; melai bewäi dengangku.

20. Tumon tä Jakob buruh tagal Raghel udju njelo katahie. Maka karä njelo tä kamäae kilau isut andau bewäi, basa iä sinta Raghel.

21. Limbah tä koan Jakob dengan Laban: Tenga sawangku, krana djandji hapus, mangat toh aku hindjä dengae.

22. Maka Laban marawäi karä

olo hang kaleka tä, tuntang mawi panginan.
23. Djadi, hamalem Laban manduan anake Lea, magah iä akan Jakob, palus iä hindjä dengae.
24. Tinai Laban manenga Silpa, reware idjä bawi, akan anake Lea, indu reware.
25. Maka handjewu, itä! bäh Lea bewäi idjä hindjä dengae. Tä koan Jakob mawi Laban: Buhen gawim kalotoh dengangku? djaton aku djari buruh intu ikau tagal Raghel? buhen ikau djari manipu aku?
26. Maka koan Laban: Djaton hadat tanah ikäi mampabanä idjä tabela nangkalau idjä bakas.
27. Awi mahapus idjä minggo hindjä djetä, tä ikäi handak manenga akam andie kea, djaka ikau handak buruh tinai intu aku udju njelo hindai.
28. Maka Jakob manumon aughe. Iä mahapus minggo tä hindjä Lea; tä Laban manenga akae anake Raghel kea indu sawae.
29. Tinai Laban manenga Bilha, reware idjä bawi, akan anake Raghel, indu reware.
30. Tä Jakob hindjä dengan Raghel kea, tuntang iä paham sinta Raghel bara Lea; tinai iä buruh intu Laban udju njelo hindai.
III.—31. Amon Jehowa mitä Lea ingabelä, maka iä muap parnakae; tapi Raghel tamanang.
32. Lea batihi, palus manak hatuä, tuntang manggarä arae Ruben; (*Itä hatuä;*) krana iä hamauh: Basa Jehowa djari mitä jaku ihenjek; toh banangku karäh sinta aku.
33. Limbah tä iä batihi tinai, manak hatuä, sambil hamauh: Basa Jehowa djari mahining aku ingabelä, maka iä djari manenga akangku anak toh kea. Tuntang iä manggarä arae Simeon. (*Pahining.*)
34. Limbah tä iä batihi tinai, manak hatuä, sambil hamauh: Toh banangku karäh hindjä aku, basa aku djari hantelo manak hatuä akae. Tagal tä iä manggarä arae Lewi. (*Kahindjä.*)
35. Limbah tä iä batihi tinai, manak hatuä, sambil hamauh: Toh aku handak manara Jehowa. Tagal tä iä manggarä anake Juda. (*Taran Hatalla.*) Palus iä terai manak.

BAGI 30.

I. Anak Jakob idjä rahian. II. Djandjin upah Jakob dengan Laban.

I.—1. Amon Raghel mangkemä arepe djaton manak akan Jakob, maka Raghel bahiri kakae, sambil hamauh dengan Jakob: Djarian anak akangku, djaka dia, matäi aku!
2. Tä Jakob paham sangit dengan Raghel, sambil hamauh: Pea aku toh kilau Hatalla, idjä mangahana knaim manak?
3. Maka koan Raghel: Itäm, toh Bilha, rewarku tä; tamä ikau hindjä dengae, mangat iä manak hundjun pakuangku; tumon tä aku kea mandino anak awie.
4. Palus iä manenga reware Bilha akan indu gundike, tuntang Jakob hindjä dengae.
5. Maka Bilha batihi, tuntang manak hatuä akan Jakob.
6. Tä koan Raghel: Hatalla djari mambudjur aku, iä djari mahining aughku kea, tuntang

GEN. 29. 30.

djari manenga anak hatuä akangku. Tagal tä iä manggarä arae Dan. (*Pambudjur.*)
7. Limbah tä Bilha, rewar Raghel, batihi tinai, tuntang manak hatuä kea idjä duä akan Jakob.
8. Tä koan Raghel: Aku djari paham manangkarap akaku, tuntang jaku toh djari manang. Djadi iä manggarä arae Naptali. (*Tangkarapku.*)
9. Amon Lea mangkemä arepe djari terai manak, maka iä kea manduan reware Silpa, manenga iä akan Jakob indu gundike.
10. Maka Silpa, rewar Lea, manak hatuä akan Jakob.
11. Tä koan Lea: Ontong toh! Palus iä manggarä arae Gad. (*Ontong.*)
12. Limbah tä Silpa, rewar Lea, manak hatuä tinai idjä duä akan Jakob.
13. Tä koan Lea: Salamat aku: krana karä anak bawi karäh manjewut aku salamat. Tä iä manggarä arae Aser. (*Salamat*)
14. Maka wajah getem gendom Ruben manandjong, tä iä sondau bua dudaim intu tana, tuntang mimbit tä akan indue Lea. Tä koan Raghel dengan Lea: Tenga akangku bagin dudaim ain anakm.
15. Tombah iä dengae: Djaton ombet ikan djari manduan banangku, toh ikan handak manduan dudaim ain anakku kea? Maka koan Raghel: Käläh, tau alem toh iä batiroh dengam, tagal dudaim ain anakm.
16. Maka halemäi, metoh Jakob buli bara tana, Lea hagoet manambang iä, koae: Ikau akan tamä aku, krana aku djari manjewa ikan hapan dudaim ain anakku. Maka iä batiroh dengae alem tä.
17. Maka Hatalla mahining augh Lea; iä batihi, tuntang manak akan Jakob anak hatuä idjä limä.
18. Tä koan Lea: Hatalla djari manenga upahku, basa aku djari manenga rewarku akan banangku. Tä iä manggarä arae Isaskar. (*Upah.*)
19. Limbah tä Lea batihi tinai, tuntang manak akan Jakob anak hatuä idjä djahawen.
20. Tä koan Lea: Paham Hatalla djari manenga akangku; toh banangku karäh hindjä dengangku, krana hangkadjahawen toh aku djari manak hatuä akae. Tä iä manggarä arae Sebulon. (*Kahindjä.*)
21. Limbah tä iä manak bawi, tuntang manggarä arae Dina.
22. Maka Hatalla mingat Raghel kea, tuntang Hatalla manarima aughe, palus muap parnakae.
23. Iä batihi, manak hatuä; tä iä hamauh: Hatalla djari manganan katawahku.
24. Maka iä manggarä arae Josep, (*Dahang,*) koae: Käläh Jehowa mandahang akangku anak hatuä beken tinai.
II.—25. Djadi, limbah Raghel djari manak Josep, Jakob hamauh dengan Laban: Soho aku hagoet, mangat aku buli äkaku, tanahku.
26. Lapas akangku karä anak sawangku, idjä tagal iä aku djari buruh intu ikan, mangat aku hagoet; krana tawam bewäi, djandjingku buruh intu ikan djari hapus.
27. Tä koan Laban dengae: Käläh djaka aku toh djari supa asi intu matam! Aku mangkemä, Je-

howa djari mamberkat aku tagal ikau.

28. Tinai koae: Tukas upahm, idjä patut inengaku akam.

29. Tä koan Jakob dengae: Tawam bewäi ampingku djari buruh intu ikau, tuntang kilen ampin karä metom metoh pahagaku.

30. Krana kawan korik tä, idjä ajum helo bara panumahku, djetä djari dahangdahanga paham karäe, tuntang Jehowa djari mamberkat ikau awi lengängku. Maka toh, prea aku bagawi akan kabalingku kabuatku?

31. Tombah iä: Narai indu inengaku akam? Tä koan Jakob: Aku djaton blaku upah batantu, baja djaka ikau manumon aughku toh, tä aku handak manjakatik manonggo kawan metom tinai.

32. Andau toh aku handak manandjong marak hapus kawan metom, mambaris bara djetä karä kambing awang harintik dengan habelang, tinai karä anak tabiri idjä babilem. Maka käläh meto djetä akan upahku.

33. Tumon tä palus dapit kabudjurku karäh bakarinah, basa upahku magon intu baum, tau bewäi ikau mariksa tä; djaka aton kambing intu aku, idjä djaton harintik atawa habelang, atawa tabiri idjä djaton babilem, djetä takauku bewäi.

34. Tä koan Laban: Bahalap; djadi bewäi tumon aughm.

35. Palus andau tä kea iä mambaris karä kambing hatuä, idjä hasuring tuntang habelang, tinai karä kambing bawi, idjä harintik tuntang habelang baputi, tinai karä anak tabiri idjä babilem, balalu iä manenga djetä intu lengän karä anake;

36. Tuntang mambilang djetä halalangan tandjong katelo äwen tä dengan Jakob. Tapi Jakob manjakatik karä kawan ain Laban.

37. Tä Jakob manduan arä salampak kaju lag, tuntang kaju luts, tinai kaju armon, awang bahidjau, palus iä mikise, sampai awan ikise mamala langkoange idjä baputi.

38. Balalu iä mingkes salampak idjä djari ikise intu pasuran, tuntang intu dulang danum, äka kawan meto mihop, tandipah taharep kawan meto tä, maka meto tä masawä hetä, amon dumah handak mihop.

39. Djadi, amon kawan meto masawä naharep salampak tä, maka hapus kawan manak hasuring, harintik tuntang habelang.

40. Tä Jakob mambaris karä anak meto tä, palus mules baun kawan ain Laban manintu meto ai, idjä hasuring tuntang babilem, tapi kawan ajue iulese, ingahanae manampajah kawan ain Laban.

41. Djadi, sasining kawan meto idjä brigas masawä, Jakob mingkes salampak tä huang dulang, intu tampajah kawan, mangat iä masawä naharep salampak tä.

42. Tapi amon kawan meto idjä lembä masawä, tä iä djaton mingkes salampak tä. Djadi anak kawan idjä lembä mandjadi bagin Laban, tapi anak kawan idjä brigas mandjadi bagin Jakob.

43. Maka iä dahangdahanga paham karä panataue; ai kutoh karä kawan tabiri tuntang kambing, arä rewar bawi hatuä, kutoh onta tuntang kalidai.

GEN. 30.

BAGI 31.

I. Jakob hadari bara Laban. II. Laban manggoang iä; äwen tä hasuat augh. III. Æwen tä hakabuah tinai; iä hadjandji.

I.—1. Maka Jakob mahining karä anak Laban idjä hatuä bakotok, koae: Jakob djari mangkon talo handiai, idjä puna ain bapa ita, bara talo idjä ain bapa ita iä djari mamumpong panataue idjä paham.

2. Tinai Jakob mitä ampin baun Laban kea; itä! djetä beken bara bihin ampie dengae.

3. Tä Jehowa hamauh dengan Jakob: Buli tinai akan tanah tatom, buli kolam, jaku handak mampahaiak ikau.

4. Tä Jakob manjoho olo manggahau Raghel äwen duä Lea, manalih iä hong padang äka kawan metoe.

5. Hetä iä hamauh dengan äwen duä tä: Aku mitä ampin baun bapa keton, djetä djaton hindai kilau bihin dengangku; tapi Hatallan apangku djari nganggulo aku.

6. Keton katawan, hapan salepah kaabasku aku djari buruh intu bapa keton.

7. Tapi bapa keton djari hatiputipu aku, hakampulu iä djari mobah upahku; tapi Hatalla djaton djari manjoho iä mamapa aku.

8. Amon koae: idjä harintik akan upahm, — tä karä kawae manak harintik. Tinai amon iä mobah anghe, koae: idjä hasuring akan upahm, — tä hapus kawae manak hasuring.

9. Kalotä Hatalla djari manduan karä meto tä bara bapa keton, manenga tä akangku.

10. Krana djadi, wajah kawan meto masawä, aku manggatang matangku, tuntang aku mitä huang nupingku, itä! kambing tabiri hatuä tä, idjä masawä kawan meto, uras hasuring, habelang tuntang harintik.

11. Maka Malaikat Hatalla hamauh dengangku hong nupingku: Jakob. Tä koangku: itäm, toh aku.

12. Koae: Gatang matam, itäm, karä kambing tabiri hatuä, idjä masawä kawan meto, uras hasuring, habelang tuntang harintik; krana aku djari mitä talo handiai, idjä iawi Laban dengam.

13. Aku toh Hatalla tä idjä hong Betel, idjä hetä ikau djari mundus katan pangingat tä, idjä djari impendengm, tuntang ikau djari mawi djandji bamiat intu aku. Toh lius ikau, mindah bara tanah toh, buli human kolam tinai.

14. Tä tombah Raghel äwen duä Lea, sambil hamauh dengae: Aton kea hindai bagin ikäi atawa joresan ikäi intu human bapa ikäi?

15. Djaton iä djari mitong ikäi kilau olo bewäi? krana iä djari mandjual ikäi, tuntang regan ikäi djari kinae.

16. Krana karä panataue, idjä djari induan Hatalla bara bapa ikäi, djetä uras ain ikäi hanak. Maka toh, awi ikau manumon karä augh sohon Hatalla dengam.

17. Tä Jakob hagoet, mangkatan karä anak sawae akan hundjun onta.

18. Tinai iä mimbit karä metoe, tuntang karä pangulihe beken, idjä djari iulihe hong Padan-Aram, handak buli bapae Isaak hong tanah Kanaan.

19. Maka Laban djari hagoet, tantai mangunting tabirie. Maka Raghel manakau hampatong dewa ain bapae.

20. Kalotä Jakob manakau arepe
bara atäi Laban, olo Aram tä, awie
babuhau djaton masuman akae iä
hagoet.
21. Iä balalu babuhau, mimbit
talo handiai awang ajue, iä hagoet
dimpah batangdanum, palus iä ma-
nintu Gilead, bukit hatinggang tä.
II. — 22. Maka katelo harian
bara tä olo manutor akan Laban:
Jakob djari babuhau.
23. Tä iä mirak karä paharie,
manggoang iä kudju katahie, palus
mandjakä iä intu bukit Gilead.
24. Tapi Hatalla mampendanarepe
akan Laban, olo Aram tä, huang nu-
pie hamalem, sambil hamauh dengae:
Buabuah, äla ikau kanaha kotakm
dengan Jakob, baja hapan angh
bahalahalap bewäi.
25. Maka Laban mandjakä Jakob;
Jakob djari mampendeng tingkape
intu bukit tä, maka Laban kea
tuntang karä paharie mampendeng
tingkape intu bukit Gilead.
26. Tä koan Laban dengan Jakob:
Buhen gawim kalotoh, sampai ikau
manakau arepm bara atäiku, ma-
mamput anakku idjä bawi kilau ta-
wanan?
27. Buhen ikau djari babuhau se-
suni, manakau arepm bara aku?
buhen ikau djaton djari masuman
tä akangku, mangat aku tau ma-
gah ikau dengan ramirami, bagan-
dut, tinai mampahiau gandang ku-
tjapi.
28. Tinai ikau djaton djari ma-
njoho aku manjium manabi äsongku
tuntang anakku idjä bawi. Toto,
humong bewäi gawim idjä kalotoh.
29. Toto, ombet bewäi kwasan
lengängku mangapähä keton; tapi
Hatallan bapa keton djari hakotak
dengangku alem malem, koae: bua-
buah, äla ikau kanaha kotakm deng-
an Jakob, baja hapan angh baha-
lahalap bewäi.
30. Maka toh, djaka ikau djari
hagoet, basa ikau paham mange-
nang human bapam, buhen tinai ikau
djari manakau karä hatallangku?
31. Tä maka Jakob tombah aughe,
sambil hamauh dengan Laban: Awi-
ku mikäh; krana kamäangku, mi-
käh ikau marampas anakm tinai
bara aku.
32. Tapi intu äweäwe ikau son-
dau karä hatallam, äla ikau mam-
belom iä. Intu baun karä paharin
ita toh, pariksa talo ajungku ma-
mandiai, tuntang duan idjä ajum:
Krana Jakob djaton katawan, Ra-
ghel djari manakau talo tä.
33. Tä Laban tamä tingkap Ja-
kob, tuntang tingkap Lea, tinai
tingkap rewar bawi duädue tä,
maka iä djaton sondau talo enam.
Tinai amon iä blua bara tingkap
Lea, maka iä tamä tingkap Raghel.
34. Maka Raghel djari manduan
hampatong dewa tä, madjok tä pen-
da apil onta, palus mondok hundjun:
Maka Laban mangurah hapus ting-
kap tä, tapi djaton sondau.
35. Koae dengan bapae: Äla
tuangku malait aku, basa aku dja-
ton tau mendeng intu baum; krana
aku toh pamali. Maka alo iä paham
manggau, iä djaton sondau hampa-
tong dewa tä.
36. Tä Jakob blait, mawi Laban;
iä tombah, sambil hamauh dengan
Laban: Nami toh kasalangku? na-
rai dosangku, sampai ikau sangit
handak mawi aku?
37. Ikau djari mangurah ramong-
ku lepalepah, talo en djari son-
daum idjä aim? Ingkes djetä ka-
tontoh intu baun karä paharingku
tuntang paharim, naughe äwen tä
mamutus perkaran koä!

38. Duä pulu njelo toh aku djari melai intu ikau, maka karä kambing tabirim djaton djari sala pampanake, tinai kambing tabirim idjä hatuä djaton aku djari kumae.

39. Idjä imisak meto basiak aku djaton djari mandjudjue akam, aku kabuatku djari mananggong tä; ikau djari managih tä intu aku, alo djetä nihau handau atawa hamalem.

40. Katahingku intu ikau, maka handau aku lenjoh awi kalaso, hamalem aku intakan kasadingen, sampai aku djaton tawan tiroh kantokku!

41. Duä pulu njelo toh aku djari melai intu ikau; äpatwalas njelo aku djari buruh intu ikau tagal anakm bawi äwen duä tä, tinai djahawen njelo tagal kawan metom; maka hakampulu ikau djari mobah upahku.

42. Djaka djaton Hatallan tatoku, Hatallan Abraham, idjä ingikäh ingarawan Isaak, djari nganggulo aku, toto ikau djari manjoho aku toh buli boang bewäi. Tapi Hatalla djari manangkilik kahäkaku, karä gawin lengängku, palus iä djari mawi ikau alem malem.

III.—43. Tä tombah Laban, sambil hamauh dengan Jakob: Olo bawi toh puna anakku, tinai karä anake puna äsongku, tuntang kawan meto toh puna kawangku; toto talo handiai idjä gitam toh uras ajungku. Kilen aku andau toh tau mawi anakku toh, atawa anake, idjä djari inakae?

44. Tagal tä, has! käläh ita hadjandji, koä hapamontong, mangat djetä indu kasaksian akan koä toh.

45. Tä Jakob manduan batu, mampendeng tä akan katan pangingate.

46. Tuntang Jakob hamauh dengan awang paharie: Awi mamumpong batu. Palus äwen tä manggau batu, manunjok tä. Hetä äwen tä kuman hong tujok batu tä.

47. Maka Laban manggarä tä Jegar Sahaduta, (*basa Aram: tujok kasaksian;*) tapi Jakob manggarä tä Gilead, (*basa Ibrani: tujok kasaksian*).

48. Tä koan Laban: Bara andau toh maka tujok batu toh indu saksi helatku dengam. Tagal tä olo manggarä tä Gilead.

49. Tinai Mispa, (*tangkilik,*) basa koae: Käläh Jehowa manangkilik aku tuntang ikau, amon ita djari hakangkedjau.

50. Djaka ikau mararat anakku, atawa djaka ikau mandahang sawam beken hindai bara anakku, toto olo helat djaton intu ita, tapi itäm, Hatalla indu saksin koä.

51. Tinai koan Laban dengan Jakob: Itäm, hetoh tujok batu, hetoh katan pangingat, idjä djari impendengku indu helatku dengam.

52. Maka tujok batu toh tuntang katan pangingat toh indu saksi: aku djaton tau mahalau tujok toh, tantai mamapa ikau, tinai ikau djaton tau kea mahalau tujok toh, tuntang katan pangingat toh, tantai mawi aku.

53. Hatallan lian Abraham, Hatallan lian Nahor, Hatallan bapa äwen tä, käläh iä mamutus akan koä. Maka Jakob sumpah manjewut Idjä äka karawan bapae Isaak.

54. Tä Jakob mampatäi meto hong bukit tä, tuntang mangahau paharie ompat kuman; djadi äwen tä kuman, palus bara malem hong bukit tä.

55. Maka haiak djadjewu Laban misik, manjium äsoe tuntang anake,

haiak mamberkat äwen tä. Palus Laban hagoet, buli kalekae tinai.

BAGI 32.

I. Jakob mikäh Esau, blaku awat intu Hatalla. II. Jakob hatangkarap dengan Hatalla.

I. — 1. Maka Jakob harikas kea, maradjur panggoete; tä arä malaikat Hatalla hasupa dengae.

2. Haiak mitä äwen tä, Jakob hamauh: Djetoh kawan parang ain Hatalla. Tä iä manggarä kaleka tä Mahanaim. (*Kawan parang.*)

3. Limbah tä Jakob manjoho sarohae hagoet helo, manangoh pakakae Esau, intu tanah Seir, djetä tanah Edom.

4. Iä mametäh sarohae, koae: Imbit aughku toh akan tuangku Esau: kakai augh rewarm Jakob: jaku djari melai namuäi hong äka Laban palus sampai katontoh.

5. Aku djari mulih arä sapi, kalidai, kambing tabiri, rewar hatuä bawi; tuntang aku djari manjoho olo masuman tä akan tuangku, mangat aku supa asi intu matam.

6. Maka sarohae tä buli Jokob, koae: Ikäi djari sampai kakam Esau; maka iä manambang ikau, mimbit äpat ratus olo hatuä.

7. Tä Jakob paham mikäh, tuntang sekä angat atäie; palus iä mambaris karä olo idjä hindjä iä, tuntang karä kambing tabiri, karä sapi, karä onta, mandjadi duä kakawan.

8. Krana koae: Paribasa Esau mantakan kawan idjä, palus mawi djetä, ajaajau kawan beken tau mahakan.

9. Tinai koan Jakob: Joh Hatallan tatoku Abraham, Hatallan apangku Isaak! o Jehowa, idjä djari manjoho jaku, koam: buli tanahm tinai, tuntang karä kolam, jaku handak mamberkat ikau.

10. Aku toto korik, djaton baguna mandino karä asim, karä katotom, idjä djari ilalusm akan rewarm; krana hapan sokahku bewäi aku djari hanimpah Jordan toh, tinai toh aku djari duä kakawan.

11. Liwus aku bara lengän akaku katontoh, bara lengän Esau, krana aku mikäh iä, suroh iä dumah mampatäi aku, tuntang anak sawangku.

12. Krana ikau djari hamauh: toto aku handak mamberkat ikau, tuntang jaku handak mangapal panakam, kilau bawak baras hong tasik, idjä djaton taraisä tagal kapaham karäe.

13. Maka iä melai hetä alem tä; tinai iä mintih idjä handak inengae akan Esau bara kawan tä, idjä ai.

14. Kambing bawie duä ratus, tuntang duä pulu hatuäe; tabiri bawie duä ratus, tuntang duä pulu hatuäe.

15. Telo pulu kongan onta, idjä haru manak, tuntang anake; sapi bawie äpat pulu, tuntang sapulu hatuäe; duä pulu kalidai bawie, tuntang anake sapulu.

16. Djetä inengae intu lengän reware, habarishabaris genep kawae, palus iä manjoho reware: Dari keton lius helo, hagoet raretäi kawan keton.

17. Tinai iä mametäh idjä totok helo, koae: Amon akaku Esau hasupa dengam, tuntang iä misek ikau, koae: olo ain äwe ikau? tuntang kangkwe ikau? tinai ain äwe meto tä, idjä helo baum?

18. Tä ikau akan tombah aughe

kalotoh: djetoh tengan rewarm Jakob, idjä impaite akan tuangku Esau; itäm, bitie manuntut ikäi.
19. Tinai iä mametäh reware idjä duä kea, tuntang reware idjä telo, tinai awang beken handiai, idjä mudjar karä kawan tä, koae: Kilau augh toh kea keton akan hakotak dengan Esau, amon keton manjupa iä.
20. Tinai keton akan hamauh: itäm, rewarm Jakob aton manuntut ikäi. Krana koan huange: Aku handak mangatau iä hapan talo inengaku toh, idjä hagoet helo. limbah tä bitingku handak hasupa bau dengae, ajaajau iä maku manarima aku.
21. Tumon tä talo inenga tä hagoet helo, tapi bitie melai bara malem dengan kawae idjä mambatang.
22. Maka iä misik hamalem, palus manduan sawae duäduä, tinai duä rewar bawi tä, tuntang anake äwen sawelas, magah äwen tä akan sungäi Jakob äka tau dimpah.
23. Palus iä manduan äwen tä, mampanimpahe, tinai iä mampanimpah talo handiai awang ai.
II.—24. Tapi Jakob melai kabuate. Tä aton olo hatangkarap dengae, sampai langit handak mahindang.
25. Amon iä tä mangkemä arepe djaton tau mampakalah iä, maka iä manindjek sapan tolang kahange, palus sapan tolang kahang Jakob talokas, awie hatangkarap dengan olo hatuä tä.
26. Koan djetä dengae: Toh lapas aku, krana langit djari mahindang. Tapi koae: Aku djaton malapas ikau, amon ikau dia mamberkat aku.
27. Koan idjä tä dengae: "Awe aram? Tombah iä: Jakob arangku.
28. Tä koae: Æla aram Jakob hindai, tapi Israel, (*idjä hatangkarap dengan Hatalla;*) krana toto karetap gawim intu Hatalla, intu olon, tuntang ikau djari manang.
29. Maka Jakob misek iä, koae: Suman aram akangku. Koae: Buhen ikau misek arangku? Palus iä mamberkat iä hetä.
30. Maka Jakob manggarä kaleka tä Pniel. (*Baun Hatalla.*) Krana koae: Aku djari mitä baun Hatalla toto, tuntang hambaruangku djari ihaga.
31. Amon iä hagoet bara Pniel, matanandau lembut akae, maka iä batimpang, talokas sapan tolang kahange.
32. Tagal tä palus andau toh olo Israel djaton pudji kuman uhat tä idjä djari talokas, idjä intu sapan tolang kahang, basa Iä tä djari manindjek sapan tolang kahang Jakob, manalokas uhate lietä.

BAGI 33.

I. Esau äwen duä Jakob hakabuah tinai. II. Jakob sampai tanah Kanaan.

I.—1. Maka Jakob mariaran matae; itä! Esau aton dumah, mimbit äpat ratus olo hatuä. Tä iä mambaris karä anake akan Lea, akan Raghel, tinai akan rewar bawi äwen duä tä.
2. Maka rewar bawi tuntang anake iatohe totok helo, limbah tä Lea tuntang anake, maka Raghel tuntang Josep tapakan rahian.
3. Tapi bitie manandjong helo, balalu iä sontop akan petak hangkudju, sampai iä tokep dengan kakae.

4. Tä Esau hadari manjupa iä, mangkipit iä, mamalok ujate, tuntang manjium iä; palus äwen duä tä manangis haiak.

5. Limbah tä iä manampajah, mitä olo bawi tä tuntang karä anake, tä iä misek: Æwe karä olo dengam toh? Koan Jakob: Æwen tä anakku, idjä djari imenga Hatalla huang asie akan rewarm.

6. Tä rewar bawi äwen duä tä manggapi, tuntang anake, palus äwen tä sontop.

7. Tinai Lea kea manggapi, tuntang karä anake, palus äwen tä sontop; limbah tä Josep kea manggapi tuntang Raghel, iä tä kea sontop.

8. Maka koan Esau: Kanduä karä kawan meto tä, awang djari hasupa dengangku? Koae: Mangat aku supa asi intu matan tuangku.

9. Tapi koan Esau: Ajungku mahin kutoh ramo, joh andi, naughe talo ajum akam bewäi.

10. Tä koan Jakob: Æla; amon aku toh djari supa asi intu matam, duan talo inengaku toh bara lengängku; krana aku djari mitä baum, kilau mitä baun Hatalla, tuntang ikau djari mangilak aku.

11. Käläh duan berkat toh, idjä djari inengaku akam; krana Hatalla huang asie djari manenga tä akangku, ajungku mahin ombet talo handiai. Tuntang iä musok iä, sampai iä manarima tä.

12. Maka koan Esau: Has, ita harikas, maradjur panggoet ita, jaku handak magah ikau.

13. Tapi koan Jakob dengae: Tawam bewäi, tuan, anak olo toh balemo, tinai arä tabiri tuntang sapi ajungku awang manusu, amon djetä pahalau iudjar alo idjä andau bewäi, karä meto tä lepah matäi.

14. Käläh tuangku hagoet helo bara rewarm, tapi aku handak maruntut lalowa, tumon kawan metongku tuntang karä anakku tau tahan, njamah aku sampai tuangku hong tanah Seir.

15. Maka koan Esau: Amon kalotä, käläh aku handak mampelai olo ajungku belahe dengam. Koan Jakob: Akan en tä? asal aku djari supa asi intu matan tuangku bewäi.

16. Tä Esau buli Seir, andau tä kea.

II.—17. Maka Jakob hagoet akan Sukot. Hetä iä mamangun humae, tuntang iä mawi krambang karä metoe. Tagal tä iä manggarä kaleka tä Sukot. (*Krambang meto.*)

18. Maka bahalap bewäi Jakob dumah sampai lewu Sighem, idjä hong tanah Kanaan, metoh panulie bara Padan-Aram, palus iä melai darah lewu tä.

19. Tuntang iä mamili idjä kabagi petak bara Hemor, bapa Sighem, hapan saratus tabiri, indu äkae mampendeng tingkape.

20. Tinai iä mamangun mesbeh hetä, tuntang manggarä tä: Hatallan Israel toto Hatalla.

BAGI 34.

Sighem marajap Dina, anak Jakob idjä bawi; olo Sighem impatäi anak Jakob.

---

1. Maka Dina, anak Lea idjä bawi, idjä djari inakan Lea akan Jakob, hagoet handak madja anak bawin olo lewu tä.

2. Tä Sighem, anak Hemor, olo Hewi, idjä radjan tanah tä, mitä iä, palus manawan iä, balalu batiroh dengae, hadjadjuan iä.

3. Tuntang ataie leket dengan Dina, anak Jakob idjä bawi tä; iä sinta budjang bawi tä, tuntang hakotak tumon atäi budjang bawi tä.

4. Dengan bapae Hemor kea Sighem hakotak, koae: Duan budjang bawi toh akan sawangku.

5. Metoh Jakob mahining, Dina, anake idjä bawi, djari irajap olo, anake awang hatuä manonggo metoe hong padang; tä Jakob manjuni, mendäh äwen tä dumah.

6. Maka Hemor, bapa Sighem, blua manalih Jakob, handak hakotak dengae.

7. Sana anak Jakob awang hatuä mahining brita tä, palus äwen buli bara padang; äwen tä pähä ataie, tuntang paham kalaite tagal kadarhakan Sighem dengan Israel, basa iä djari batiroh dengan anak Jakob idjä bawi; krana djaton halaliai patut gawi kalotä.

8. Tä Hemor hakotak dengan äwen, koae: Atäi anakku Sighem paham radjin dengan anak bawi ain keton tä; käläh tenga iä akan, indu sawae.

9. Buah keton hasanger dengan ikäi; tenga anak keton akan ikäi; tinai duan akan ikäi akan keton.

10. Palus mangkalewu dengan ikäi; tä ita sama tempon tanah, melai hetä, malan bagawi hetä, duan tä akan keton.

11. Maka koan Sighem dengan bapae tuntang dengan karä njahan budjang bawi tä: Aku blaku asi intu keton, bararangai tako inggan keton aku handak manjuange.

12. Pahai bewäi plaku tuntang saput, aku handak manjuang tä tumon augh keton, asal keton manenga budjang bawi tä bewäi indu sawangku.

13. Tä anak Jakob tombah hapunga dengan Sighem, tuntang dengan bapae Hemor, basa iä djari marajap betaue.

14. Iä hamauh dengan äwen: Djaton patut ikäi manenga betau ikäi akan olo idjä djaton injunat, krana djetä indu kahawän ikäi.

15. Tapi amon keton manumon hadat ikäi, palus manjunat karä hatuän keton, tä ikäi handak manarima augh keton,

16. Palus handak manenga anak bawin ikäi, tuntang anak bawin keton ikäi handak manduae akan ikäi, tinai ikäi handak melai dengan keton, mandjadi idjä kautus.

17. Tapi amon keton djaton manumon augh ikäi, djaton maku injunat, tä ikäi handak manduan budjang bawi ain ikäi tä, balalu hagoet.

18. Maka augh äwen tä ingilak Hemor tuntang Sighem, anak Hemor.

19. Palus olo hatuä tabela tä djaton marandjar malalus perkara tä, krana iä mangilak anak Jakob idjä bawi, tuntang iä paham ihorumat huang ungkup human bapae.

20. Tumon tä Hemor äwen duä hanak Sighem tamä bauntonggang lewue, palus hakotak dengan karä olo hatuä intu bane, koae:

21. Olo tä tau hakabuah dengan ita, tagal tä kälähi ita manjoho iä melai hong tanah ita, tuntang malan hetoh, krana tanah ita kutoh kalombahe; ita handak manduan anak bawin äwen indu sawan ita, tinai anak bawin ita ita handak manengae akan äwen.

22. Maka olo tä handak manu-

mon kahandak ita, palus melai
dengan ita, mandjadi idjä kautus
dengan ita, asal ita idjä hatuä
injunat samandiai, sama kilau
äwen tä.
23. Maka karä kawan tabiri kam-
bing ajue, karä ramoe, karä on-
tae, djaton djetä akan ita saman-
diai? baja asal ita manumon ka-
handake tä, maka olo tä karäh
melai dengan ita.
24. Tä olo handiai, idjä tamä
blua bauntonggang lewu tä, uras
manumon augh Hemor, tuntang
augh Sighem, anak Hemor; karä
olo hatuä handiai, idjä hindjä lewu
tä, palus injunat.
25. Djadi andau telo, amon olo
tä paham kapähä, tä anak Jakob
awang hatuä, Simeon äwen duä
Lewi, njahan Dina tä, sama man-
duan padange, uräh manjarang
mamok lewu tä, palus mampatäi
olo hatuä samandiai.
26. Iä mampatäi Hemor kea,
tuntang anake Sighem, hapan pa-
dang, palus manduan Dina bara
human Sighem, balalu hagoet.
27. Tä maka anak Jakob idjä
hatuä samandiai tamä äka olo im-
patäi tä, tuntang marampas hapus
lewu, basa olo hetä djari marajap
betaue.
28. Iä manduan karä tabirin olo
tä, karä sapie, karä kalidaie, ra-
moe handiai idjä hong lewu, tinai
talo handiai awang intu tana;
29. Karä panatau olo hetä, karä
anake idjä korik, karä olo bawi
inawae manampute, tinai iä ma-
rampas talo handiai, awang intu
karä huma.
30. Tä koan Jakob dengan Si-
meon äwen duä Lewi: Keton
djari mamparuta atäiku, awi keton
djari mampabewau aku intu karä
olo tanah toh, intu olo Kanani
tuntang olo Peresi. Maka jaku
puna isut oloe bewäi; amon karä
olo tä pakat handak mawi aku,
toto aku alah awie, palus lomos
aku tuntang hapus ungkup hu-
mangku.
31. Maka tombah äwen: Kilen,
patut kea iä mawi betau ikäi kilau
sapangan?

BAGI 35.

I. Jakob sampai Betel. II. Raghel matäi manak. III. Karä anak Jakob. IV. Jakob sampai Isaak; Isaak matäi.

I. — 1. Limbah tä Hatalla ha-
mauh dengan Jakob: Hagoet ikau,
talih Betel, palus melai hetä; pang-
un hetä mesbeh akan Hatalla,
idjä djari mamprahan arepe akam,
metoh ikau hadari bara baun ka-
kam Esau.
2. Tä koan Jakob dengan olo
ungkup humae, tuntang dengan
olo handiai idjä dengae: Kanan
keton karä hampatong, tamanan
hatalla idjä sala, idjä ain keton,
tuntang awi maniwah arep keton,
manganti pakaian keton.
3. Ita handak babungkat, ma-
nalih Betel, hetä aku handak ma-
mangun mesbeh akan Hatalla, idjä
manombah aughku metoh andau
kadjakängku, idjä djari mampa-
haiak aku hong djalan, idjä djari
ihapusku toh.
4. Tä olo tä manenga akan Ja-
kob karä hampatong dewa, idjä
ain äwen, tinai suwang tisin, idjä
hanggape akan salantutup; maka
Jakob mangalian tä penda batang
elah, idjä darah Sighem.
5. Palus äwen tä hagoet. Maka

pampikäh Hatalla djari lawo akan olo intu karä lewu idjä hakaliling hetä, sampai olo tä djaton manggoang anak Jakob.

6. Kalotä Jakob, tuntang olo handiai idjä dengae, sampai Luts, lewu tä hong tanah Kanaan, djetä Betel.

7. Palus iä mamangun mesbeh hetä, manggarä tä El-Betel; (*ain Hatalla hong Betel;*) krana hetä Hatalla djari mamprahan arepe akae, metoh iä hadari, mahakan kakae.

8. Maka Debora, ajang Rebeka, matäi, tuntang iä ingubur hong djanah, darah Betel, penda batang elah, idjä bagarä elah tatum.

9. Maka Hatalla mamprahan arepe tinai akan Jakob, limbah iä djari buli bara Padan-Aram, sambil mamberkat iä.

10. Koan Hatalla dengae: Batang aram Jakob, tapi äla aram Jakob hindai, malainkan Israel aram toh. Tumon tä iä bagarä Israel.

11. Tinai koan Hatalla dengae: Aku toh Hatalla, idjä djaton tikas kwasangku, manak keton, dahangdahanga; ikau karäh mandjadi utus olo, toto, indu arä utus olo, tuntang arä radja kea karäh mahin lembut bara ikau.

12. Maka tanah toh, idjä djari inengaku akan Abraham tuntang Isaak, djetä aku handak manengae akam, palus akan panakam rahian bara ikau.

13. Limbah tä Hatalla mandai malihi iä, bara kalekae djari hakotak dengae.

14. Maka Jakob manduan batu, mampendeng katan pangingat intu kalekae djari hakotak dengae, manusuh hetä parapah talo ihop, manata undus hetä.

15. Tuntang Jakob manggarä kalekа tä, idjä äka Hatalla djari hakotak dengae, Betel. (*Human Hatalla.*)

II.—16. Maka äwen tä hagoet bara Betel; djadi amon iä djari tokep Eprat, Raghel handak luas, maka iä paham bahali manak.

17. Djadi, amon iä paham kahalie manak, koan bidan dengae: Æla mikäh, krana aton tinai anak hatuä akam.

18. Djadi, amon iä djadjahengap tahasenge, handak mahotus, iä manggarä anake Benoni. (*Anak kapähängku.*) Tapi bapae manggarä iä Benjamin. (*Anak gantau.*)

19. Kalotä Raghel matäi, tuntang ingubur darah djalan idjä akan Eprat, iä tä Betlehem.

20. Maka Jakob mampendeng katan pangingat intu hundjun kubure; djetä katan kubur Raghel idjä palus andau toh.

21. Limbah tä Israel hagoet, palus mampendeng tingkape hila barat tjandi Eder.

III.—22. Djadi, metoh Israel melai hetä, Ruben hagoet, mahandjean arepe dengan Bilha, gundik bapae tä; talo tä inutor akan Israel. Maka karä anak Jakob idjä hatuä duäwalas biti.

23. Karä anak Lea tä: Ruben, anak Jakob idjä bakas, tinai Simeon, Lewi, Juda, Isaskar, Sebulon.

24. Karä anak Raghel tä: Josep äwen duä Benjamin.

25. Tinai anak Bilha, rewar Raghel tä: Dan äwen duä Naptali.

26. Tinai anak Silpa, rewar Lea tä: Gad äwen duä Aser. Iä tä karä anak Jakob, idjä djari inakan akae hong Padan-Aram.

IV.—27. Maka Jakob sampai

bapae Isaak intu Mamre, intu Kiriat-Arba, djetä Hebron, äka Abraham tuntang Isaak djari namuäi.

28. Maka katahin umur Isaak saratus hanja pulu njelo.

29. Tä Isaak bageto tahasenge, matäi, ingampeleng dengan tato hiange, amon iä bakas tuntang puas belom. Maka anake, Esau äwen duä Jakob, mangubur iä.

BAGI 36.

Horoe panakan Esau.

I.—1. Djetoh karä panakan Esau, iä tä Edom. (25, 30.)

2. Esau manduan sawae bawin olo Kanani: Ada, anak Elon olo Het, tinai Aholibama, anak Ana, äson Sibeon, olo Hewi. (26, 34.)

3. Tinai Basmat, anak Ismael, betau Nebajot.

4. Maka Ada manak akan Esau Elipas; Basmat manak Rehuel.

5. Tinai Aholibama manak Gehus, Jaelam, Korah. Iä tä uras anak Esau idjä hatuä, idjä djari inakan akae hong tanah Kanaan.

6. Maka Esau djari manduan karä sawae, tuntang karä anake, hatuä bawi, tinai olo handiai idjä hindjä ungkup humae, tinai karä kambing tabirie, karä sapie tuntang ontae, hapus karä panataue, idjä djari iulihe hong tanah Kanaan, palus djari babungkat akan tanah beken, mindah bara andie Jakob.

7. Krana karä kawan metoe palialau bakapal, sampai awi tä äwen tä djaton tau hindjä; tanah äkae namuäi djaton ombet äkae mambelom metoe, awi kutoh karäe.

8. Tagal tä Esau melai hong Seir, äka bukit hatinggang. Maka Esau tä tato olo Edom.

9. Djetoh karä panakan Esau, tato olo Edom, hong bukit Seir.

10. Toh aran karä anak Esau idjä hatuä: Elipas, anak Ada, sawan Esau; Rehuel, anak Basmat, sawan Esau.

11. Maka karä anak Elipas tä: Teman, Omar, Sepo, Gaetam, Kenas.

12. Maka Timna tä gundik Elipas, anak Esau; iä tä manak Amalek akan Elipas. Djetä karä anak hatuä ain Ada, sawan Esau.

13. Maka djetoh karä anak Rehuel idjä hatuä: Nohat, Serah, Samma, Misa. Djetä karä anak hatuä ain Basmat, sawan Esau.

14. Maka djetoh karä anak Aholibama, anak Ana, äson Sibeon, sawan Esau tä; iä manak akan Esau: Jehus, Jaelam tuntang Korah.

15. Djetoh karä mantir kapala, idjä lembut bara panakan Esau: karä anak Elipas, anak Esau idjä bakas tä: mantir Teman, Omar, Sepo, Kenas;

16. Korah, Gaetam, Amalek; djetä karä mantir kapala, idjä lembut bara Elipas, hong tanah Edom; maka äwen tä uras panakan Ada.

17. Maka djetoh panakan Rehuel, anak Esau tä: mantir Nahat, Sera, Samma, Misa; djetä karä mantir kapala, idjä lembut bara Rehuel hong tanah Edom; iä tä panakan Basmat, sawan Esau.

18. Djetoh panakan Aholibama, anak Ana, sawan Esau: mantir Jehus, Jaelam, Korah; djetä karä mantir kapala, idjä lembut bara Aholibama, anak Ana sawan Esau.

19. Æwen tä uras panakan Esau,

karä mantir kapalae. Iä tä tato olo Edom.
20. Maka djetoh karä panakan Seir, olo Hori, idjä solake djari melai intu tanah tä: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana; (5 *Mos.* 2,12.)
21. Dison, Eser, Disan; djetä karä radjan olo Hori, panakan Seir, hong tanah Edom.
22. Maka panakan Lotan tä: Hori äwen duä Heman; tinai betau Lotan, djetä Timna.
23. Djetoh panakan Sobal: Alwan, Manahat, Ebal, Sepo, Onam.
24. Djetoh panakan Sibeon: Abi äwen duä Ana. Ana djetä, idjä sondau lowang danum blasut hong padang, metoh iä manjakatik kalidai bapae Sibeon.
25. Maka anak Ana idjä hatuä: Dison, tinai Aholibama anak Ana idjä bawi.
26. Djetoh panakan Dison: Hemdan, Esban, Itran, Keran.
27. Djetoh panakan Eser: Bilhan, Sawan, Aran.
28. Djetoh panakan Disan: Us äwen duä Aran.
29. Maka djetoh uras mantir olo Hori: mantir Lotan, Sobal, Sibeon, Ana.
30. Mantir Dison, Eser, Disan: iä tä karä mantir olo Hori, idjä djari marentah hong tanah Seir.
31. Maka djetoh karä radja, idjä djari marentah hong tanah Edom, helo bara radja aton marentah olo Israel.
32. Bela, anak Beor, marentah hong Edom, aran lewue Dinhaba.
33. Maka Bela matäi; tä Jobab, anak Sera bara Bosra, naik radja manganti iä.
34. Amon Jobab matäi, maka Husan, bara tanah olo Teman, naik radja manganti iä.
35. Maka Husan matäi, tä naik radja manganti iä Hadad, anak Bedad, idjä mamukul olo Midian hong tanah olo Moab; aran lewue Abit.
36. Amon Hadad matäi, maka Samla, olo Masreka, naik radja manganti iä.
37. Amon Samla matäi, tä Saul, olo Rehobot, idjä darah batangdanum, naik radja manganti iä.
38. Amon Saul matäi, tä Baal-Hanan, anak Aghbor, naik radja manganti iä.
39. Amon Baal-Hanan, anak Aghbor tä, matäi, maka Hader naik radja manganti iä; aran lewue Pahu, tinai aran sawae Mehetabeel, anak Matred, Matred anak Mesahab.
40. Maka djetoh aran mantir kapala bara utus olo Esau, tumon hamputae, huang karä lewue: mantir Timna, Alwa, Jetet:
41. Mantir Aholibama, Ela, Pinon:
42. Mantir Kenas, Teman, Mibsar:
43. Mantir Magdiel, Iram. Iä tä karä mantir kapala bara utus Edom, tumon karä baris hamputae huang tanahe. Iä tä Esau tä, tato olo Edom.

BAGI 37.

I. Nupin Josep, anak Jakob. II. Josep indjual paharie akan tanah Misir. III. Bapae manatum iä.

I.— 1. Maka Jakob melai hong tanah, idjä äka liau bapae djari namuäi, hong tanah Kanaan.
2. Djetoh saritan ungkup Jakob. Josep tä udjuwalas njelo umure, metoh iä haru ompat karä kakae manjakatik kawan meto;

iä omba anak Bilha tuntang anak Silpa, gundik bapae: maka iä panutor akan bapae, amon paharie sala gawie.

3. Maka Israel mangilak Josep paham bara karä anake beken, basa iä djari manak Josep metoh kababakase, tuntang iä manenga akae klambi, idjä hapangowang ampin bintike.

4. Amon kakae mitä, bapae mangilak iä paham bara äwen beken, maka äwen basingi iä, djaton tau hakotak bahalap dengae.

5. Beken bara djetä tinai Josep nupi kea, tuntang manjarita nupie akan paharie; tä äwen tä paham haream basingi iä.

6. Maka koae dengan äwen: Hining keton augh nupingku toh.

7. Itä! angate kamäangku ita mameteng batang gendom hong tana, tä toto, peteng ajungku hagatang, mendeng; tä itä! peteng ain keton manggapi, mangaliling, sontop intu peteng ajungku.

8. Tä koan karä kakae: Kilen, angatm ikau indu radjan ikäi dapit, ikau akan marentah ikäi? Djadi paham haream äwen tä basingi iä tagal nupie, tagal kotake.

9. Limbah tä iä nupi beken tinai, palus manjarita djetä kea akan paharie, koae: Itä! aku djari nupi beken tinai; angate kamäangku matanandau, bulan tuntang bintang sawalas kabawak sontop intu aku.

10. Amon iä manjarita nupie tä akan bapae tuntang akan karä kakae, bapae mampudji iä, sambil hamauh dengae: Lalehan nupim tä! Angatm ikäi, jaku, indum, tuntang karä kakam akan manggapi, sontop intu ikau sampai petak?

11. Maka karä kakae bahiri iä, tapi bapae mingat karä aughe tä.

II.—12. Djadi, kakae hagoet, handak manjakatik kawan meton bapae tokep Sighem.

13. Tä koan Israel dengan Josep: Djaton karä kakam manjakatik metoe tokep Sighem? Tatap arepm, aku handak manjoho ikau tanggoh äwen. Maka koae: Itäm, jaku djari tatap.

14. Koan Israel dengae: Käläh ikau lius, mitä ampin kakam, tuntang ampin kawan meto, djaka iä magon bahalap; imbit kabar akangku. Tumon tä iä manjoho iä bara djanah, idjä tokep Hebron, mangat hagoet akan Sighem.

15. Maka iä lajang hong padang; tä aton olo hatuä hasondau dengae, idjä miesk iä, koae: Narai inggaum?

16. Koae: Aku manggau karä paharingku; käläh sumaa akangku, hong kwe äwen tä manonggo kawan meto?

17. Maka koan olo tä: Äwen tä djari mindah bara hetoh, krana jaku mahining augh äwen, koae: has, ita hagoet akan Dotan. Tä Josep manjak paharie, palus iä sondau äwen hong Dotan.

18. Sana äwen tä mitä iä bara kedjakedjau, helo bara iä manggapi äwen, balalu äwen pakat, makal handak mampatäi iä,

19. Sambil hamauh sama arepe: Itä, tä tukangnupi tä dumah.

20. Takan, ita mampatäi iä, malaboh iä huang kali hetoh. Limbah tä ita handak hamauh: meto basiak djari kuman iä. Tumon tä ita karäh mitä ampin kadjarian karä nupie.

21. Maka amon Ruben mahining aughe tä, iä handak maliwus iä

bara lengän äwen, koae: Æla ita
mampatäi iä.
22. Tinai koan Ruben dengan
äwen: Æla keton manusuh dahan
olo; laboh iä hong kali toh bewäi,
idjä intu padang; äla lengän keton
mawi iä. Maka pikir ai handak
maliwus iä bara lengän äwen, mang-
at magah iä buli bapae.
23. Djadi, sana Josep sampai
paharie, äwen tä palus mengkak
klambin Josep, klambie idjä ha-
pangowang ampin bintike tä, idjä
hapae.
24. Palus äwen manjingkap iä,
malaboh iä akan kali hetä; tapi kali
tä teah, djaton danume.
25. Limbah tä äwen tä mondok
kuman. Maka haiak mariaran
matae iä mitä djalahan olo kali-
sang, olo Ismaeli, dumah bara Gi-
lead, puat ontae nekot, seri, lot;
iä hageet handak mimbit talo tä
akan tanah Misir.
26. Tä koan Juda dengan pa-
harie: Narai guna ita mampatäi
andi ita, tuntang manjahokan
dahae?
27. Kalah ita mandjual iä akan
olo Ismaeli toh, äla lengän ita
mawi iä; krana iä andi ita, isi da-
han ita. Maka paharie manumon
aughe.
28. Djadi, metoh dagang, olo
Midian tä, handak mahalau, maka
äwen mandjidjit Josep djakat bara
kali, palus mandjual iä akan olo
Ismaeli tä, duä pulu kabawak rear
baputi. Dagang tä mimbit Josep
akan tanah Misir.
29. Maka amon Ruben haluli
akan kali, itä! Josep djaton hetä:
tä iä marabit pakaiae:
30. Palus mananggoh karä pa-
harie, koae: Olo tabela tä djaton!
jaku, kasen daringku jaku toh!

III.—31. Tä äwen tä manduan
klambin Josep, palus mampatäi
kambing, mansulop klambi tä
huang dahae;
32. Balalu mampait klambi idjä
hapangowang bintike tä, manjoho
olo mimbite akan bapae, tuntang
masuman akae: Klambi toh djari
sondau ikäi, itäm, djaka djetä
klambin anakm atawa dia.
33. Maka iä balalu kasenäe,
koae: Djetoh toto klambin anakku,
meto basiak djari kuman iä, toto
Josep djari imisak meto!
34. Tä Jakob marabit pakaiae,
mangkepan tapih bidak intu ka-
hange, tuntang tahi andaue iä ma-
natum anake.
35. Maka karä anake, hatuä bawi,
mananggoh, handak mampong atäie;
tapi iä djaton maku iampong, koae:
Tuntang manatum anakku aku
handak mohon akan kubur, tang-
goh anakku. Tumon tä bapae ma-
natum iä.
36. Maka olo Midian mandjual
iä hong tanah Misir akan Potipar,
mantir Parao, kapala kawan olo
dalam radja.

BAGI 38.

Anak Juda. Juda tulah dengan Tamar,
manantue idjä bawi.

I.—1. Djadi katika tä, Juda
mindah, malihi karä paharie, tun-
tang manjandähan intu olo Adu-
lam, idjä Hira arae.
2. Hetä Juda mitä budjang ba-
win olo Kanani, anak Sua, tä iä
mandnae palus hindjä dengae.
3. Olo tä batihi, tuntang ma-
nak hatuä; tä iä manggärä arae Er.
4. Limbah tä iä batihi tinai, ma-

nak hatuä, tuntang manggarä arae Onan.
5. Limbah tä iä manak hatuä tinai, manggarä arae Selah. Maka Juda tä hong Kesib, metoh djetä inakan.
6. Maka Juda mampasawä Er, anake hatuä idjä bakas; aran sawae tä Tamar.
7. Maka Er, anak Juda idjä bakas, papa intu baun Jehowa, tagal tä Jehowa mampatäi iä.
8. Tä koan Juda dengan Onan: Ganti balon liau kakam, sawä iä akan aran liau kakam, palus manak akan kakam. — (5. *Mos.* 25,5.)
9. Maka Onan katawan iä djaton manak akae, tä amon iä hindjä dengan sawan kakae, iä manggagar tä akan petak, marusak tä, djaton iä maku manak akan liau kakae.
10. Maka gawie tä paham papa intu matan Jehowa; tagal tä iä mampatäi iä tä kea.
11. Tä koan Juda dengan manantue idjä bawi: Melai ikau magon balo intu human bapam, pandähan anakku Selah djari ombet kabakase. Krana angate kamäae: Mikäh iä kea matäi, sama kilau kakae duä. Tumon tä Tamar buli, manjandähan intu human bapae.
12. Maka tahi andaue rahian sawan Juda matäi, anak Sua tä; tä limbah iä djari manatume, maka iä hagoet manalih anakolohe, idjä mangunting tabirie hong Timna, äwen duä hulä Hira, olo Adulam tä.
13. Maka olo manutor akan Tamar, koae: Itäm, empom hagoet akan Timna, handak mangunting tabirie.
14. Tä iä mengkak pakaian kabaloe, tuntang iä hasandurong manutup baue, palus mondok darah bauntonggang lewu Enaim, idjä intu djalan akan Timna; krana iä mitä, Selah tä djari ombet kabakase, tapi olo djaton maku mampabanä iä dengae.
15. Amon Juda mitä iä, inahae sapangan, basa iä djari manutup baue.
16. Palus iä mahiwang manalih iä, koae: Has ikau, imbit jaku hindjä dengam. Krana iä djaton katawan iä tä manantue. Maka koae: Narai tengam akangku, uka jaku mimbit ikau hindjä dengangku?
17. Tombah iä: Aku handak mampait akam kambing idjä kongan bara kawangku. Koae: Käläh djetä, asal ikau manenga sanda helo, sampai ikau mampait tä.
18. Tä koae: Narai lakam indu sanda? Tombah iä: Tisintjapm, taliwanangm tuntang sokahm, idjä intu lengäm. Palus iä manenga talo tä akae, tuntang iä hindjä dengae; maka iä batihi awie.
19. Maka olo bawi tä mendeng balalu hagoet, palus mengkak sandaronge, tuntang mangkepan pakaian kabaloe tinai.
20. Maka Juda mampait kambing tä intu lengän uläe, olo Adulam tä, mangat manampuli sanda tä tinai bara lengän olo bawi tä. Tapi iä djaton sondaue.
21. Tä iä misek intu olo lewu hetä, koae: Intu kwe sapangan tä, idjä mondok darah djalan hetoh hong Enaim? Koan olo tä: Sapangan puna djaton hetoh.
22. Tä iä buli Juda tinai, koae: Aku djaton djari sondau iä, tinai koan olo lewu tä: sapangan puna djaton hetoh.
23. Tä koan Juda: Naughe iä mina sanda tä akae, belä ita im-

pahawen olo; aku puna djari mampait kambing tä, tapi ikau djaton djari sondau iä.

24. Djadi, telo bulan hirah rahian olo manutor akan Juda, koae: Manantum Tamar djari habandong, tuntang iä batihi awi karajape. Tä koan Juda: Duan iä, mangat iä inusul.

25. Maka amon olo manduan iä, iä manjoho olo manalih empoe, masaman akae: Awi olo hatuä idjä tempon talo toh aku djari batihi. Tinai koae: Käläh, ikau mangasene, ain äwe tisintjap toh, tuntang taliwanang, tuntang sokah.

26. Maka Juda kasene talo tä, koae: Iä toto budjur bara aku, krana aku djaton maku mampabanä iä dengan anakku Selah. Maka iä djaton hindjä dengae tinai.

27. Djadi, metoh wajahe luas djari sampai, itä! anake hatatop huang knaie.

28. Maka amon iä luas, lengän idjä tä solake blua; tä bidan mameteng lengäe hapan kalindan rambu bahandang, koae: Iä tä solake blua.

29. Tapi djetä mambatak lengäe tinai, palus paharie blua helo; koan bidan: Kilen ikau marabit! ikau idjä marabit kalotä! Tä olo manggarä arae Peres. (*Idjä marabit.*)

30. Limbah tä paharie blua kea, tuntang olo manggarä arae Serah.

BAGI 39.

I. Josep intu human Potipar. II. Iä bahalap prangae. III. Iä inutup hong sipir.

I.—1. Maka Josep imbit olo akan Misir, hetä Potipar, mantir Parao, kapala kawan olo dalam radja, olo Misir, mamili iä bara olo Ismaeli, idjä djari mimbit iä akan hetä. (37, 28.)

2. Maka Jehowa mampahaiak Josep, awi tä iä batuah; iä melai intu human tempoe, olo Misir tä.

3. Maka amon tempoe mitä, Jehowa mampahaiak iä, tuntang karä talo gawie Jehowa manjoho mandjari awi lengäe,

4. Tä Josep sondau asi intu matan tempoe, palus iangkate indu ajange, tinai tempoe mangkat iä mandjadi mandur humae, tuntang karä ramoe injaraghe intu lengäe.

5. Djadi bara katika tä kea, limbah iä djari mangkat Josep mandjadi mandur humae, mandur karä ramoe, maka Jehowa mamberkat human olo Misir tä tagal Josep; talo handiai idjä ajue, alo intu huma, alo intu tana, uras imberkat Jehowa.

6. Awi tä tempoe manjaragh karä ramoe intu lengän Josep, tuntang iä djaton maku tahiu talo idjä idjä hindai, baja talo kinae bewäi. Maka Josep bakena ampie tuntang bahalap baue.

II.—7. Djadi, limbah karä talo tä, maka sawan tempoe mariaran matae mitä iä, tuntang mangilak Josep, koae: Has ikau, omba aku batiroh.

8. Tapi iä djaton maku; koae dengan sawan tempoe: Itäm, tempongku djaton manahiu hindai talo idjä idjä bara karä ramon humae, malainkan karä ramoe djari injaraghe intu lengängku.

9. Djaton olo idjä hai bara aku huang huma toh, tinai iä djaton djari mangahana talo enen bara aku, baja ikau, basa ikau sawae.

Maka kilen toh aku akan mawi talo idjä kalotä kapapae, tuntang badosa intu Hatalla?

10. Djadi, sining andau olo bawi tä hakotak kalotä dengan Josep, tapi iä djaton manumon aughe, djaton maku batiroh dengae, djaton maku hindjä iä.

11. Maka djadi, aton andaue iä tamä huma, handak nguan gawie, tuntang dialo idjä biti olo huma aton hetä.

12. Tä olo bawi tä manjingkap klambie, koae: Has, batiroh dengangku. Tapi iä malihi klambie huang lengäe, balalu hadari akan ruar huma.

13. Djadi, amon olo bawi tä mitä, iä djari malihi klambie huang lengäe, balalu hadari akan ruar huma,

14. Tä iä mangahau karä olo humae, sambil hamauh dengan äwen tä, koae: Itä ketom, iä djari mimbit olo Ibrani tä akan huma, mangat olo tä halalea ita. Iä djari mananggoh aku, handak batiroh dengangku; tapi aku kahau kadarat hai aughku.

15. Djadi, sana iä mahining aku mambo aughku mambawai, tä maka iä malihi klambie intu aku, balalu hadari akan ruar huma.

16. Limbah tä olo bawi tä malelek klambie intu balikate, mendäh tempoe buli huma.

17. Tä iä hakotak dengae tumon aughe tä kea, koae: Rewarm, olo Ibrani tä, idjä djari imbitm akan ikäi, djari mananggoh aku, handak marajap aku.

18. Tapi amon aku mambo aughku kahau kadarat, tä iä malihi klambie intu akn, balalu hadari akan ruar huma.

19. Maka amon tempoe mahining augh sawae manutor akae, koae: Tumon anghku toh kea gawin rewarm dengangku; — tä tempoe paham sangit.

III.—20. Palus tempon Josep manduan iä, manutup iä hong sipir, äka olo balokan radja inutup; hong sipir tä iä inutup.

21. Maka Jehowa mampahaiak Josep, iä masi iä, uka iä ingilak mandur sipir. — (*Dan.*1, 9.)

22. Mandur sipir tä manenga olo balokan idjä huang sipir samandiai intu lengän Josep, mangat iä nguan talo handiai.

23. Tinai mandur sipir djaton manahiu talo idjäidjä hindai, awang intu lengän Josep; krana Jehowa mampahaiak iä, karä talo gawin Josep batuah awi Hatalla.

BAGI 40.

Josep manudjum, marima nupin mantir radja, idjä hong sipir.

---

1. Djadi limbah bara tä, mandur talo ihop ain radja tanah Misir, äwen duä mandur tepong sala dengan tempoe, dengan radja Misir;

2. Sampai Parao paham malait mantir duä tä, kapalan karä tukang talo ihop, tuntang kapalan karä tukang tepong.

3. Maka iä manjoho äwen duä tä injaragh, uka inutup hong sipir, hong human kapala kawan olo dalam radja, äka Josep inutup.

4. Maka mandur sipir manjoho Josep manonggo äwen duä tä; äwen tä inutup hetä isut andau.

5. Maka äwen duä tä, mandur talo ihop tuntang mandur tepong

ain radja Misir, idjä inutup hetä hong sipir, mupi haiak alem idjä, genep biti hakabeken nupie, nupie tä hakabeken kea rimae.

6. Amon Josep manangguh äwen tä handjewu, tuntang manampajah iä, itä! äwen tä rungkok ampie.

7. Tä iä misek mantir Parao äwen duä tä, idjä inutup hindjä dengae huang human tempoe, koae: Buhen baun keton raringi andau toh?

8. Koan äwen tä dengae: Ikäi djari nupi, tuntang hetoh djaton olo, idjä tau marima akan ikäi. Koan Josep dengan äwen: Dia Hatalla bewäi, idjä tau masanan riman nupi? Tapi käläh, sarita nupin keton tä kea akangku. — (41,16.)

9. Tä kapalan tukang talo ihop manjarita nupie akan Josep, sambil hamauh dengae: Huang nupingku, itä! aton batang anggor intu baungku.

10. Intu batange tä aton telo edae; djetä manjalampak, mangambang, mamua hatandon, balalu buae tä masak.

11. Maka sangkir Parao aton intu lengängku, palus aku manduan bua anggor tä, mahamis djetä huang sangkir Parao, tuntang mandjuluk sangkir tä akan Parao.

12. Tä koan Josep dengae: Kakai riman nupim: telo edae tä katelo andau.

13. Limbah katelo Parao karäh mangkat ikau, halalian ikau buli pangkatm tinai; tumon bihin, metoh ikau mandar talo ihop, ikau karäh mandjuluk sangkir Parao intu lengäe.

14. Tapi tahiu aku, amon ikau bahalap tinai, tuntang pasi aku, sanan aku akan Parao, dohop aku, mangat aku induan bara huma toh.

15. Krana inakau olo aku djari inamput bara tanah olo Ibrani, tuntang hetoh kea mahin djaton djari aton kasalangku, sampai patut olo mingkes aku huang lowang toh.

16. Amon kapalan tukang tepong mitä, iä djari masuman riman djetä bahalap, koae dengan Josep: Aku djari nupi kea; itä! aton rantang telo, hasuson hundjun takolokku.

17. Maka huang rantang idjä hundjun aton hakabeken ampin panginan Parao, tampan tukang tepong; tä burong kuman tä bara rantang, idjä hundjun takolokku.

18. Tombah Josep, koae: Kakai rimae: telo rantang tä idjä hasuson katelo andau.

19. Limbah katelo Parao karäh manggatang takolokm, manggantong ikau hong kaju, tä burong karäh kuman isim.

20. Djadi, limbah katelo, iä tä andau njelon Parao inakan indue, maka iä mawi panginan akan karä mantir ajue; tä iä manduan kapalan tukang talo ihop, tuntang kapalan tukang tepong akan marak karä mantir ajue.

21. Iä halalian tukang talo ihop akan pangkate, mangat iä mandjuluk sangkir intu lengän Parao.

22. Tapi iä manjoho olo manggantong kapalan tukang tepong, tumon Josep djari manudjum, marima nupie.

23. Maka kapalan tukang talo ihop djaton manahiu Josep, baja kalapeae bewäi.

BAGI 41.

I. Parao nupi. II. Josep marima nupie. III. Josep iangkat; iä masawä.

I.—1. Maka djadi limbah duä njelo Parao nupi; angate iä mendeng intu saran batangdanum. — (*Dan.* 2,1.)

2. Itä! aton djakat bara danum udju kongan sapi, idjä bahalap tuntang baseput; djetä murep marak oru.

3. Maka itä! limbah 'tä aton djakat bara batangdanum udju kongan sapi beken tinai, idjä papa tuntang karitip isie; idjä harian tä mendeng darah awang belo intu saran danum.

4. Maka sapi idjä papa tuntang karitip isie tä kuman udju kongan sapi, idjä bahalap baseput tä lepah lingis. Tä Parao tangkedjet.

5. Limbah tä iä batiroh tinai, tuntang nupi kea; itä! udju kapating gendom aton lembut bara idjä kabatang, hai tuntang hasien.

6. Maka itä! limbah tä aton tinai udju kapating gendom lembut, idjä korik tuntang mamäang awi pandang.

7. Maka pating gendom idjä mamäang tä manelen udju kapating idjä hai tuntang hasien. Tä Parao misik batiroh, maka iä mingat arepe nupi.

8. Djadi, handjewu tä iä sasawan angate, palus iä manjoho olo mangahau karä tabit, awang intu Misir, tuntang karä olo pintar; palus Parao manjarita nupie akae, tapi djaton idjä biti tau marima akan Parao.

9. Tä koan kapalan tukang talo ihop dengan Parao: Andau toh jaku taratahiu kasalangku.

10. Parao paham malait reware, manjaragh aku inutup intu sipir hong human kapala kawan olo dalam, koä kapalan tukang tepong.

11. Maka koä nupi haiak alem idjä, genep nupi hakabeken rimae.

12. Aton hindjä ikäi hetä olo Ibrani, olo tabela, rewar kapala kawan olo dalam; akae koä manjarita nupin koä, tä iä marima akan koä, akan genep bitin koä riman nupin ai.

13. Maka tamon pasanae akan koä, kalotä djadi kea, krana jaku induan tinai akan pangkatku, tinai kapalan tukang tepong djari inggantong.

II.—14. Tä Parao manjoho olo manduan Josep; olo tä badjeleng mimbit iä blua bara lowang tä, manjukur iä, manganti pakaiae, balalu iä manaharep Parao.

15. Maka koan Parao dengan Josep: Aku djari nupi, tuntang djaton olo, idjä tau marimae; tapi olo djari manutor ikau akangku, amon ikau mahining augh nupi, ikau tau marimae.

16. Tombah Josep dengan Parao, koae: Idjä aku djaton tau; tapi Hatalla karäh masuman akan Parao talo bahalap. (40,8.)

17. Tä koan Parao dengan Josep: Itäm, hong nupingku, angatku aku mendeng intu saran batangdanum.

18. Maka itä! aton djakat bara danum udju kongan sapi, idjä bahalap tuntang baseput, djetä murep intu marak oru.

19. Maka itä! limbah tä tinai aton djakat udju kongan sapi beken, pringkong tuntang papa ampie, karitip isie: hapus tanah Misir aku djaton pudji mitä sapi idjä kalotä kapapae.

20. Maka sapi idjä karitip tuntang papa tä kuman udju kongan sapi idjä baseput tä lepah lingis, idjä helo djakat.

21. Amon djetä djari tamä knaie, mahin djaton barowa ampie iä djari kuman tä, krana ampie papa hantä, kilau solake. Tä jaku tangkedjet.

22. Limbah tä aku mitä tinai hong nupingku, itä! udju kapating gendom aton lembut bara idjä kabatang, hai tuntang hasien.

23. Maka itä! limbah tä tinai aton lembut udju kapating gendom idjä mamäang, korik tuntang blaju awi pandang.

24. Tä udju kapating gendom idjä mamäang tä manelen udju kapating idjä hasien tä. Aku djari manjarita nupingku tä akan karä tabit, tapi idjä biti mahin dia tau marima tä akangku.

25. Tä koan Josep dengan Parao: Nupin Parao tä sama bewäi; talo idjä handak iawi Hatalla, djari insanae akan Parao.

26. Udju kongan sapi idjä bahalap tä, djetä udju njelo; tinai udju kapating gendom idjä hasien tä udju njelo kea; nupi tä sama bewäi.

27. Tinai udju kongan sapi idjä karitip tuntang papa ampie, idjä djakat harian, djetä udju njelo; tinai udju kapating gendom idjä korik tuntang mamäang awi pandang, djetä udju njelo lau.

28. Djetoh idjä koangku dengan Parao: talo idjä handak iawi Hatalla, djari insanae akan Parao.

29. Itäm, udju njelo toh karäh, maka talo handiai hapus tanah Misir karäh paham mandjari.

30. Tapi limbah tä karäh dumah udju njelo lau; tä hapus tanah Misir olo karäh kalapean pangulihe awang paham tä, lau karäh mantakan hapus tanah.

31. Sampai kutoh pangulih hong tanah tä munos lepah lingis tinai awi lau tä, idjä manapi tanah; krana lau tä karäh babehat haliai.

32. Maka idjä Parao djari nupi kalotä handuä, djetä basa perkara tä djari inukas Hatalla totototo, tuntang badjeleng Hatalla handak malaluse.

33. Tagal tä, buah Parao manggau idjä biti, olo idjä pintar harati, mangkat iä mandjadi mantir pamutjok hapus tanah Misir.

34. Tinai buah Parao mangkat arä mandur hapus tanah, mangat iä manduan idjä dalam limä hong hapus tanah Misir, huang udju njelo talo paham mandjari tä.

35. Mangat olo tä mamumpong karä talo kinan intu njelo bahalap tä, idjä karäh dumah, palus mangumbo gendom penda lengän Parao, mandjurong tä akan panginan genep lewu;

36. Nakara djetä indu bakal panginan lewu lewu, akan udju njelo lau tä, idjä karäh manapi tanah Misir, belä tanah rusak awi lau.

37. Aughe tä ingilak Parao, tuntang karä olo ajue.

38. Maka koan Parao dengan olo ajue: Tau ita sondau olo idjä kilau iä toh, idjä äka Rogh Hatalla melai?

III.—39. Limbah tä koan Parao dengan Josep: Basa Hatalla djari masuman akam karä talo tä, maka djaton olo beken, idjä kalotä kapintar kaharatie kilau ikau.

40. Ikau akan marentah humangku, tuntang sakarä olo tanahku akan kurong prentahm; baja padadusan radja toh bewäi, idjä kalabien kahaingku bara ikau.

41. Tinai koan Parao dengan Josep: Itäm, aku djari mangkat ikau marentah salepah tanah Misir.
42. Palus Parao mamarut tisin bara lengäe, mangkepan tä intu lengän Josep; tinai iä makaian iä hapan klambin radja idjä bahalap, tuntang mangkepan rantai bulau intu njate.
43. Tinai iä manjoho Josep impondok, iagah hundjun kareta idjä nomor duä, tuntang olo akan mantehau helo baue: Sontop olo handiai! Tumon tä iä mangkat iä marentah salepah tanah Misir.
44. Tinai Parao hamauh dengan Josep: Jaku toh Parao, toto hapus tanah Misir olo djaton akan manggatang pai lengäe, amon dia injohom.
45. Tuntang Parao manggarar Josep Sapnat Panea, (*pandohop kalunen*,) tuntang manenga indu sawae Asnat, anak Potipera, imam intu On tä. Maka Josep hagoet mangumbang hapus tanah Misir.
46. Josep djari telo pulu njelo umure, metoh iä manaharep Parao, radja Misir. Limbah tä iä hagoet bara baun Parao, mangumbang hapus tanah Misir.
47. Maka petak mampalembut kutoh talo kinan huang udju njelo idjä bahalap tä.
48. Katahin udju njelo tä iä mamumpong karä talo kinan, awang mandjari hong tanah Misir, mangumbo talo kinan tä hong karä lewu; pangulih karä tana, idjä hakaliling lewu, iä mangumboe intu lewue.
49. Tumon tä Josep mangumbo gendom kutoh karäe, kilau baras intu saran tasik, sampai olo terai misäe, krana djaton taraisä hindai.
50. Maka anak hatuä duä biti inakan akan Josep, helo bara njelon lau tä dumah, idjä inakan Asnat, anak Potipera, imam intu On tä.
51. Josep manggarä idjä bakas tä Manase, (*idjä manjoho kalapean*,) krana koae: Hatalla manjoho aku kalapean karä kadjakängku, tuntang human apangku.
52. Tinai idjä busu inggaräe Epraim, (*panakae*) krana koae: Hatalla djari mampanak aku hong tanah kadjakängku.
53. Tä karä njelon talo murah hong tanah Misir djari hapus.
54. Palus udju njelo lau tä manampara, tumon djari pasanan Josep tä; hong karä tanah beken kea blau, baja hapus tanah Misir aton talo kinan.
55. Djadi, amon olo hong tanah Misir kea blau, tuntang mangkariak, blaku talo kinan intu Parao, koan Parao dengan olo Misir: Talih Josep, tumon augh ai.
56. Maka amon lau djari mananjap hapus tanah tä, tä Josep muap karä djurong, mandjual akan olo Misir; krana lau sasar paham hong tanah Misir.
57. Tinai karä olo bara tanah beken kea hagoet tanggoh Misir, uka mamili intu Josep, krana lau paham manapi karä tanah samandiai.

BAGI 42.

I. Paharin Josep hagoet akan Misir. II. Josep mandawa tuntang mangurong iä. III. Iä malapas äwen tä tinai tuntang djandjin äwen; baja Simeon melai akan sanda. IV. Æwen tä buli bapae hong Kanaan.

I. — 1. Amon Jakob mahining brita, intu Misir olo mandjual

gendom, maka iä hamauh dengan
karä anake hatuä: Buhen keton
tahi hatampajah?
2. Tinai koae: Itä, aku djari
mahining brita, olo mandjual gen-
dom intu tanah Misir; lius keton
akan hetä, pili akan ita, mangat
ita belom, äla matäi.
3. Tä karä kaka Josep, sapulu
biti tä, hagoet handak mamili
gendom hong tanah Misir.
4. Tapi Benjamin, andi Josep,
ingahana Jakob omba karä kakae;
krana koae: Mikäh iä buah tjalaka.
5. Kalotä karä anak Israel, haiak
arä olo beken, hagoet handak ma-
mili talo kinan; krana lau paham
hong tanah Kanaan.
6. Maka Josep indu wakil-ra-
dja hong tanah tä, iä kea idjä
mandjual akan olo handiai hong
tanah tä. Djadi amon karä kaka
Josep manahasep iä, äwen tä son-
top akae, mahingkep bane sampai
petak. — (37, 7.)
7. Sana Josep mitä karä kakae,
iä balalu kasene äwen tä; tapi iä
nahadja kilau djaton kasene äwen,
tuntang hakotak karas dengae,
koae: Bara kwe keton? Koan
äwen: Ikäi bara tanah Kanaan,
handak mamili talo kinan.
8. Maka Josep kasene karä ka-
kae, tapi äwen tä djaton kasene iä.
II. — 9. Tä Josep taraingat nu-
pie bihin, idjä tahiu äwen, palus
hamauh dengae: Keton toh olo
kalati, keton djari dumah tantai
mangalati, manggau äka tanah ikäi
idjä talampas, djaton inonggo.
10. Koan äwen tä dengae: Dia,
tuan; ikäi rewarm djari kantoh,
handak mamili talo kinan.
11. Ikäi handiai uras anak olo
idjä, ikäi budjur; ikäi rewarm toh
djaton olo kalati.

12. Maka koae dengan äwen:
Dia, toto keton djari kantoh, tan-
tai mitä äka tanah idjä talampas.
13. Tombah äwen tä: Ikäi re-
warm solake duäwalas biti hampa-
hari idjä kalambutan, anak olo
idjä hong tanah Kanaan; idjä busu
melai dengan bapa ikäi, tapi idjä
djari nihau.
14. Tä Josep hamauh dengan
äwen: Djetä idjä koangku dengan
keton, keton toto olo kalati.
15. Toh aku handak mangkemä
keton; belom Parao! keton djaton
injoho buli bara hetoh, djaka dia
paharin keton idjä busu tä kan-
toh helo.
16. Soho idjä biti baris keton
manduan andi keton, tapi keton
awang beken melai inutup; tumon
tä aku handak mangkemä augh
keton, djaka djetä toto; tapi djaka
dia, belom Parao! keton olo ka-
lati bewäi.
17. Palus iä manjoho olo manu-
tup äwen tä katelo.
III. — 18. Maka intu andau telo
Josep hamauh dengan äwen tä:
Tumon aughku, tä keton karäh
belom; krana aku toh mikäh Ha-
talla.
19. Djaka keton olo budjur, pe-
lai idjä biti kolan keton imasong
hong sipir, balalu keton awang
beken buli, mimbit gendom, ha-
pan mambelom olo human keton
idjä blau.
20. Limbah tä haluli tinai, imbit
andi keton idjä busu tä akangku;
tumon tä aku mitä katoton augh
keton, tä keton djaton akan matäi.
Maka äwen tä manumon aughe.
21. Tinai äwen tä hakotak sama
arepe, koae: Toto ita tiwas tagal
andi ita! ita djari mitä kasinggul
atäie, metoh iä blaku asi intu ita,

tapi ita djaton maku masi iä; tagal tä ita buah kapähä toh. — (*Masm.* 50, 21.)
22. Tombah Ruben augh äwen, koae: Dia aku djari hamauh dengan keton, koangku: äla keton basala dengan olo tabela tä? Tapi keton djaton maku masi aughku; toh dahae inuntut intu ita.
23. Tapi äwen djaton katawan Josep harati aughe, krana iä hakotak dengan äwen tä hapan djurubasa.
24. Tä Josep mules arepe bara äwen tä, palus manangis. Limbah tä iä mules haluli, hakotak dengan äwen tä, balalu iä manduan Simeon bara marak äwen tä, mamasong iä intu baue.
IV. — 25. Maka Josep mametäh olo manjuang karä kadai äwen tä dengan gendom, halalian rear genep biti intu baun kadaie, tinai manenga bahata indu kinae hong djalan. Olo tä mawie tumon aughe.
26. Limbah tä äwen mamuat gendom tä hundjun kalidaie, palus harikas bara hetä.
27. Djadi, amon idjä biti äwen tä mukäi kadaie intu äkae tendä, handak pakanan kalidaie, tä iä mitä reare, krana itä! djetä intu baun kadaie.
28. Koae dengan karä paharie: Rearku djari buli; itä! djetä huang kadaiku. Tä äwen tä lenjoh angat atäie, iä taräwen, palus hamauh sama arepe: Buhen gawin Hatalla kalotoh dengan ita?
29. Maka äwen tä sampai tanah Kanaan, sampai bapae Jakob, tuntang manjarita akae karä perkaran panggoete, koae:
30. Tuan, idjä marentah tanah tä, djari hakotak karas dengan ikäi; iä manaha ikai handak mangalati tanahe.
31. Maka koan ikäi dengae: ikäi olo budjur, ikäi djaton olo kalati.
32. Ikäi solake duäwalas biti hampahari idjä kalambutan, uras ikäi hindjä bapa; idjä biti djari nihau, tinai idjä busu melai dengan bapa ikäi hong tanah Kanaan.
33. Maka tuan, idjä marentah tanah tä, hamauh dengan ikäi, koae: awi djetoh aku handak mangasene, djaka keton olo budjur; pelai idjä biti kolan keton intu aku, tuntang duan talo kinan, hapan pakanan olo human keton idjä blau, balalu hagoet.
34. Limbah tä haluli tinai, imbit paharin keton idjä busu tä akangku, tä aku katawan, keton djaton olo kalati, tapi keton olo budjur bewäi; tä aku handak malapas paharin keton akan keton tinai, tuntang keton tau badagang hong tanah toh.
35. Djadi, amon äwen tä mamboang kadaie, maka genep biti supa kambut reare huang kadaie. Djadi amon äwen babapa mitä kambut rear tä, iä taräwen samandiai.
36. Tä bapae Jakob hamauh dengan äwen: Keton marampas karä anakku bara aku. Josep djaton hindai, Simeon djaton hindai, toh keton handak manduan Benjamin tinai: sakarä talo tä uras mawi aku bewäi.
37. Tä Ruben hamauh dengan bapae, koae: Patäi bewäi anakku hatuä duäduä tä, djaka aku dia mimbit iä buli ikau. Djuluk iä intu lengängku bewäi, aku handak mimbit iä buli ikau.
38. Tapi koae: Anakku dia aku manjohoe omba keton, krana kakae djari matäi, toh iä kabuate

bewäi batisa. Djaka iä buah tjalaka helat djalan intu panggoet keton, toto keton mimbit owangku mohon akan kubur dengan kapähä.

BAGI 43.

I. Anak Israel haluli tinai akan Misir.
II. Josep tau basarae dengae.

I. — 1. Maka lau paham mahenjek tanah tä.
2. Djadi, amon talo kinan, idjä djari imbite bara Misir, djari lepah kinae, koan bapae dengan äwen: Awi keton hagoet tinai, pili talo kinan isut.
3. Tä Juda hamauh dengae, koae: Olo tä paham mandähen aughe dengan ikäi, koae: keton djaton akan mitä baungku, amon dia andi keton omba keton.
4. Djaka ikau manjoho andi ikäi ompat, tä ikäi handak hagoet, mamili talo kinan akam.
5. Tapi djaka ikau djaton manjoho iä, tä ikäi djaton tau hagoet; krana olo tä djari hamauh dengan ikäi: keton djaton akan mitä baungku, amon dia paharin keton omba keton.
6. Koan Israel: Buhea keton tulas kalotä dengangku, sampai keton djari masanan akan olo tä, aton paharin keton beken hindai?
7. Tombah äwen tä: Olo tä misek ikäi titip haliai tagal karä bitän ikäi, tagal karä kolan ikäi, koae: bapa keton magon aton? aton hindai paharin keton? Tä ikäi tombah tumon iä misek ikäi; kilen ikäi tau manaha iä akan hamauh dengan ikäi: imbit paharin keton akan toh?
8. Tä koan Juda dengan bapae Israel: Soho olo tabela toh omba aku, tä ikäi handak balalu hagoet, mangat ita belom, äla matäi, ikäi, ikau tuntang karä anak ikäi.
9. Jaku handak mananggong iä; bara lengängku ikau akan manuntut iä; djaka aku djaton mimbit iä buli ikau, mampendeng iä intu baum, alo hapus pambelomku jaku handak mananggong dosa tä.
10. Krana djaka ikäi djaton djari laja, toto tau handuä ikäi djari buli bara kanih.
11. Tä koan bapae Israel dengan äwen: Amon djaton hilae beken, käläh awi bewäi tumon toh: duan talo ramon tanah ita, awang kapala bahalap, suang tä intu kadai keton, imbit talo panenga akan olo tä, minjak isut, anggor, madu, nekot, lot, botnim, sekedim.
12. Duan kea rear taheta; tuntang rear tä, idjä djari buli kadai keton tinai, imbit kea, mikäh olo sahaia minae.
13. Tinai duan andi keton kea, palus lius, mananggoh olo tä tinai.
14. Maka käläh Hatalla, idjä djaton tikas kwasae, mäsi keton intu baun olo tä, mangat iä malapas akan keton paharin keton idjä tä, manjoho iä buli tuntang Benjamin. Maka idjä jaku, djaka aku unggounggul, naughe jaku unggounggul.
15. Tä äwen manduan talo panenga tä, tinai rear tä salipet, tuntang Benjamin; palus äwen harikas, hagoet akan Misir, tuntang manaharep Josep.
II. — 16. Amon Josep mitä Benjamin hindjä äwen tä, palus iä manjoho mandur humae: Imbit olo toh tamä humangku, patäi meto, simpan panginan, krana olo tä

akan omba aku kuman bentok an-
dau karäh.
17. Palus mandur tä mawie tu-
mon prentah Josep, iä mimbit äwen
tä akan human Josep.
18. Tä äwen mikäh, basa olo
mimbit iä akan human Josep, tun-
tang iä hamauh sama arepe: Tagal
rear tä, idjä djari haluli akan baun
kadai ita, ita imbit akan hetoh,
nakara olo tau mangarobut manta-
kan ita, manduan ita akan re-
ware, palus manduan karä kalidai
ita kea.
19. Sabab tä äwen manggapi
mandur human Josep, palus hako-
tak dengae intu baunténggang
huma,
20. Koae: O tuan, tawam, bihin
ikäi djari kantoh, handak mamili
talo kinan.
21. Djadi, metoh ikäi sampai äka
tendä, tuntang mukäi kadai ikäi,
itä! tä rear genep bitin ikäi sukup
timbangae djari buli intu baun
kadaie; tapi ikäi djari mimbit tä
haluli tinai.
22. Tinai ikäi djari mimbit rear
beken kea, hapa mamili talo ki-
nan; tapi ikäi djaton katawan äwe
djari halalian rear ikäi huang ka-
dai ikäi.
23. Koan mandur: Sanasanang
bewäi keton, äla mikäh; Hatallan
keton, Hatallan bapa keton, djari
mingkes panenga huang kadai ke-
ton; rear keton djari sampai aku.
Palus iä magah Simeon blua akae.
24. Limbah tä mandur manduan
äwen tä tamä human Josep, palus
mimbit danum akan äwen, mangat
äwen mamenjau paie; tinai iä pa-
kanan karä kalidaie kea.
25. Maka äwen tä manjimpan
talo panengae, sampai Josep du-
mah, bentok andau; krana äwen
djari mahining, iä akan omba ku-
man hetä.
26. Amon Josep djari tamä hu-
ma, tä äwen tä mimbit talo pa-
nengae tä akan humae; palus äwen
sontop intu iä sampai petak.
27. Maka iä manabi äwen, koae:
Kilen ampin bapa keton, olo ba-
kas tä, idjä inutor keton akangku?
iä magon aton?
28. Koan äwen: Rewarm, bapa
ikäi, bahalap bewäi; iä magon
belom. Palus äwen sontop tinai,
manjembah iä.
29. Maka iä manampajah, mitä
andie Benjamin, anak indue, tun-
tang misek: Iä toh andi keton,
idjä inutor keton akangku? Lim-
bah tä koae: Kaläh Hatalla masi
ikau, o busongku.
30. Maka Josep manggulong arepe,
krana iä paham huange dengan
andie, iä manggau äkae manangis,
palus iä tamä karong, manangis
hetä.
31. Limbah tä iä manjaup baue,
blua haluli tinai; iä manjarenan
tangise, koae: Gatang talo kinan.
32. Maka olo mingkes akan Jo-
sep, tuntang akan äwen tä, tinai
akan olo Misir, idjä omba kuman
kea, habaris habaris. Krana olo
Misir djaton maku omba kuman
hindjä dengan olo Ibrani, krana
djetä kabeläe.
33. Maka äwen tä mondok tandi-
pah baun Josep turoturon, idjä
bakas helo, tinai idjä busu tapa-
kan liwa. Awi tä äwen hengan.
34. Palus Josep manjoho man-
djuluk akae talo kinan bara me-
djan ai, tapi akan Benjamin hang-
kalimä karäe bara akan karä pa-
harie. Tinai äwen tä mihop kea,
iä ramirami hetä.

BAGI 44.

Paharin Josep indjakäe, iningkese.

---

1. Maka Josep manjoho mandur humae, koae: Suang karä kadai olo tä hapan talo kinau, pirä pirä olih muat, palus ingkes rear genep biti hong baun kadaie.

2. Tinai sangkir salaka ajungku tä ingkes hong baun kadai ain idjä busu, tuntang rear, regan gendom. Maka mandur mawie tumon augh Josep.

3. Haiak djadjewu, sana talo sawah, äwen tä injohoe buli tuntang kalidaie.

4. Tapi sana äwen haru blua lewu, pesae hindai kedjau, tä Josep manjoho mandur humae, koae: Haa, goang olo tä; amon iä djari djakä awim, hamauh dengae: buhen keton mamaläh talo bahalap hapan talo papa?

5. Djaton keton djari manamput sangkir, idjä hapan tempongku mihop? djaton intu lengän keton matahaudae? toh iä kasene ampin keton bewäi! Toto, gawin keton sala haliai!

6. Maka äwen djakä awi mandur, palus mandur tä hakotak dengan äwen tumon augh tä kea.

7. Tombah äwen: Buhen tuan mawi augh kalotä? ikäi rewarm kedjau bara gawi kalotä!

8. Itäm, rear idjä djari sondau ikäi huang kadai ikäi, mahin ingah ikäi buli bara tanah Kanaan, malian tä akam; kanduen ikäi tinai manakau salaka atawa bulau bara human tempom?

9. Intu äweäwe ikäi, rewarm, idjä äka sangkir tä sondau, buah iä matäi, tinai ikäi awang bekeu kea handak mandjadi rewar tempom.

10. Koae: Buah, djadi bewäi tumon augh keton; idjä äka sangkir tä sondau, iä rewarku; tapi keton awang beken uras lapas bara kasalae.

11. Palus genep bitin äwen tä mandjeleng, manipas kadaie akan petak, tuntang genep biti sama mukäi ajuajue.

12. Tä mandur mariksa, manampara bara idjä bakas, palus sampai idjä busu; tä sangkir tä sondau hong kadai Benjamin.

13. Tä äwen marabit klambie, tuntang genep biti mamuat kadaie akan hundjun kalidaie, mules akan lewu tinai.

14. Palus Juda haiak karä paharie tamä human Josep, krana Josep magon aton hetä; tä äwen mahukup akan petak intu baue.

15. Maka koan Josep dengan äwen: Kilen gawin keton kalotä? Djaton keton katawan, olo idjä kilau aku murah bewäi manuntut djetä?

16. Koan Juda: Kilen augh ikäi dengan tuangku? narai hanjin ikäi hamauh? kilen ikäi tau mampahalap arep ikäi? Hatalla djari sondau kadarhakan gawin rewarm; itäm, ikäi uras rewar tuangku, ikäi tuntang idjä äka sangkir tä sondau.

17. Maka koae: Æla, kilen aku tau mawi talo kalotä! baja olo tä, idjä äka sangkir djari sondau, iä indu rewarku; tapi keton awang beken hagoet bewäi tuntang kasanang, buli bapa keton.

18. Tä Juda manggapi iä, koae: Joh tuangku, käläh djaka ikau handak manjoho rewarm hakotak idjä kabawak kotak bewäi intu pinding tuangku, tuntang äla malait rewarm; krana ikau toh kilau Parao.

19. Tuangku djari misek re-
warm: aton bapa keton hindai?
aton hindai paharin keton beken?
20. Tä koan ikäi dengan tuang-
ku: aton bapa ikäi, olo bakas,
tinai aton hindai anake idjä busu,
idjä inakan akae metoh kabakase;
kakae djari matäi, toh terah iä
kabuate batisa lihi liau indue,
tuntang bapae radjin dengae.
21. Tä ikau manjoho rewarm:
imbit iä akangku, matangku ka-
räh manampajah masi iä.
22. Maka tombah ikäi dengan
tuangku: olo tabela tä djaton tau
malihi bapae; djaka iä malihi ba-
pae, matäi bapae.
23. Tä ikau hamauh dengan re-
warm: djaka andi keton idjä busu
djaton omba keton, keton djaton
akan manaharep baungku tinai.
24. Djadi, amon ikäi djari sam-
pai bapa ikäi, rewarm tä, ikäi
djari masanan akae augh tuangku.
25. Tä bapa ikäi manjoho ikäi,
koae: haluli keton sindä tinai,
pili talo kinan isut akan ita.
26. Maka koan ikäi dengae: ikäi
djaton tau hagoet; djaka andi ikäi
idjä busu omba ikäi, tä ikäi han-
dak hagoet; krana ikäi djaton tau
manaharep baun olo tä, djaka dia
andi ikäi idjä busu omba ikäi.
27. Tä koan bapa ikäi, rewarm
tä, mawi ikäi: tawan keton, sa-
wangku djari manak duä akangku.
28. Maka idjä tä djari haiang
bara aku, angate kamäangku iä
djari imisak meto basiak, palus
toh aku djaton djari mitä iä tinai.
29. Toh, djaka keton manduan
iä toh kea bara aku, tuntang iä
buah tjalaka, toto keton mim-
bit owangku mohon akan kubur
dengan kapähä.
30. Maka toh, djaka aku buli
rewarm apangku, tuntang olo ta-
bela toh djaton omba ikäi, krana
iä toh äka geton tahaseng apangku,
31. Toto, sana iä mitä olo tabela
toh djaton omba ikäi, palus iä
karäh matäi, ikäi, rewarm, akan
mimbit owan rewarm bapa ikäi
mohon akan kubur dengan kapähä.
32. Krana jaku, rewarm, djari
mananggong olo tabela toh intu
apangku, koangku: djaka aku dja-
ton mimbit iä buli ikau, alo ha-
pus pambelomku aku handak ma-
nanggong dosa tä.
33. Käläh toh, soho aku melai
takirin olo tabela toh indu rewar
tuangku, tuntang soho olo tabela
toh buli omba paharie.
34. Krana kilen aku tau buli
apangku, amon olo tabela toh
djaton dengangku? Aku djaton
tau mitä kapähän atäi, idjä karäh
buah apangku.

BAGI 45.

I. Josep masanan arepe akan paharie. II. Parao mamungkat äwen tä. III. Paharin Josep buli bapae Jakob.

I.—1. Tä Josep djaton olihe
manjarenan atäie hindai intu baun
olo handiai, idjä mendeng hakali-
ling iä, palus iä mantehau: Soho
olo arä lepah blua. Djadi djaton
idjä biti olo dengae, metoh Josep
masanan arepe akan paharie.
2. Iä manggatang aughe, ma-
nangis, sampai olo dalam Parao
kea mahining augh tangise.
3. Limbah tä Josep hamauh
dengan paharie: Jaku toh Josep;
apangku magon aton? Maka pa-
harie djaton tau tombah, awie
paham tangkedjet intu baue.

4. Maka koan Josep dengan paharie: Gapigapi aku toh. Palus awen manggapi iä. Tä koae: Jaku toh Josep, paharin keton, idjä indjual keton akan Misir.

5. Maka toh, ala keton mikäh, ala hasalan sama arep keton, basa keton djari mandjual aku akan toh; krana Hatalla djari manjoho aku helo bara keton, mangat mahaga pambelom keton.

6. Krana toh haru duä njelo lau mawi tanah; tapi limä njelo hindai olo djaton tau malan, djaton tau manggetem.

7. Tapi Hatalla djari manjoho aku akan ketoh helo bara keton, mangat mahaga panakan keton hong petak, tuntang mangat keton ihaga belom awi paliam kaliwuse.

8. Tumon tä, djaton keton idjä djari manjoho aku kantoh, tapi Hatalla kea, idjä djari mangkat aku akan bapa Parao, mandjadi mantir hapus ungkup humae, tuntang marentah salepah tanah Misir.

9. Gulogulong toh, lius keton talih apangku, sanan akae: kakai augh anakm Josep: Hatalla djari mangkat aku mandjadi mantir hapus tanah Misir; talih aku toh, ala randjar.

10. Ikau akan melai hong tanah Gosen, tokep aku, ikau tuntang kara anak asom, kara kambing tabirim, kara sapim, tuntang talo handiai idjä aim.

11. Jaku handak mambelom ikau hetä, krana hindai limä njelo olo blau; belä ikau pähä belom, ikau tuntang ungkup humam, tinai talo ajum samandiai.

12. Itä, matan keton, tuntang matan andiku Benjamin aton mitä, bitingku toh idjä hakotak dengan keton.

13. Suman akan apangku kara kahaingku hong tanah Misir, tuntang talo handiai, idjä djari gitan keton; gulogulong keton, imbit apangku akan toh.

14. Limbah tä Josep mamalok ujat andie Benjamin, haiak manangis; tuntang Benjamin kea manangis intu ujat Josep.

15. Tinai Josep manjium kara paharie, sambil manangis tagal iä. Limbah tä kara paharie hakotak dengae.

II. — 16. Maka amon brita djari sampai dalam Parao, inasuman paharin Josep djari dumah, djetä ingilak Parao tuntang sakara olo ajue.

17. Maka Parao hamauh dengan Josep: Suman akan paharim: kaläh puat gendom keton intu kalidai, palus hagoet, buli tanah Kanaan.

18. Palus duan bapa keton, tuntang olo human keton samandiai, babungkat akan tanahku; aku handak manenga akan keton bagin tanah Misir idjä kapala bahalap, keton akan kuman kara katinduh tanah toh.

19. Kaläh ikau manjoho awen tä: duan kareta bara tanah Misir akan kara anak keton idjä korik, tuntang akan kara sawan keton, tinai duan bapa keton, palus keton kantoh.

20. Ela matan keton pahalau manjanjang ramon keton, krana talo awang kapala bahalap hapus tanah Misir karäh indu bagin keton.

III. — 21. Maka anak Israel manumon aughe tä. Josep manenga kareta akae, tumon petäh Parao: tinai iä manenga bahatae hong djalan.

22. Iä manenga pakaian akan

äwen tä, akan genep biti idjä katuron; tapi akan Benjamin inengae telo ratus kabawak rear baputi, tinai pakaian limä katuron.
23. Tinai akan bapae kea impaite kalidai hatuä, sapulu kongan, idjä mäton talo ramon tanah Misir idjä kapala bahalap, tinai sapulu kongan kalidai bawi, mäton gendom, tepong tuntang talo kinan beken, akan bahatan bapae hong djalan.
24. Limbah tä Josep manjoho paharie hagoet; palus äwen tä harikas. Koan Josep dengan äwen: Æla keton hanjaing hong djalan.
25. Tumon tä äwen tä hagoet bara tanah Misir, tuntang iä sampai tanah Kanaan, sampai bapae Jakob.
26. Tä äwen tä masanan akae, koae: Josep magon aton; toto, iä kea marentah hapus tanah Misir. Tä leteng angat tahasenge, krana iä djaton harap augh äwen tä.
27. Tapi limbah äwen djari manjarita akae lepalepah karä augh Josep, idjä djari imetähe intu äwen, tinai amon iä mitä karä kareta, idjä djari impait Josep, hapan manduan iä: tä tahaseng bapae Jakob budjur tinai.
28. Palus Israel hamauh: Toh ombet huangku, basa anakku Josep magon aton: aku handak hagoet mitä iä, helo bara aku matäi.

BAGI 46.

I. Jakob tuntang ungkup humae babungkat akan Misir. II. Josep hasupa dengan bapae.

I. — 1. Maka Israel hagoet, mimbit karä talo ajue; tuntang iä sampai Bersaba: hetä iä maluput parapah akan Hatallan liau bapae Isaak.
2. Maka Hatalla hakotak dengan Israel huang panggitae hamalem, koae: Jakob, Jakob! Tombah iä: Itäm, toh jaku.
3. Koae: Jaku toh Hatalla, Hatallan bapam; äla ikau mikäh hagoet akan Misir, krana hetä aku handak manampa ikau mandjadi utus olo idjä bakapal.
4. Aku handak mampahaiak ikau hagoet akan Misir, tuntang aku handak manduan ikau tinai bara hetä; Josep karäh mandanan lengäe murut marantep matam.
5. Tä Jakob hagoet bara Bersaba; anak Israel magah bapae, tuntang karä anake idjä tabela, tinai karä sawae, hapan karä kareta tä, idjä djari impait Parao hanggap manduan äwen.
6. Tinai iä mimbit karä metoe, tuntang karä panataue idjä ulihe hong tanah Kanaan; tuntang iä sampai Misir, Jakob tuntang karä panakae haiak dengae.
7. Karä anake idjä hatuä, tuntang karä äsoe idjä hatuä, anake idjä bawi, tuntang karä äsoe idjä bawi, lepah hapus panakae imbite akan Misir haiak dengae.
8. Maka djetoh aran karä panakan Israel idjä hatuä, idjä tamä Misir; Jakob tuntang karä anake idjä hatuä: Ruben, anak Jakob idjä bakas.
9. Tinai anak Ruben tä idjä hatuä: Hanogh, Pallu, Hesron tuntang Tarmi. — (2. *Mos.* 6. 15.)
10. Tinai anak Simeon tä: Jemuel, Jamin, Ohad, Jaghin, Sobar, tuntang Saul, anak bawin olo Kanani.
11. Tinai anak Lewi tä: Gerson, Kehat, Marari.

12. Tinai anak Juda tä: Er,
Onan, Sela, Peres, Serah: tapi
Er äwen duä Onan djari matäi
hong tanah Kanaan; maka anak
Peres tä: Hesron äwen duä Hamul.
13. Tinai anak Isaskar tä: Tola,
Pua, Job tuntang Simron.
14. Tinai anak Sebulon tä: Se-
red, Elon tuntang Jahleel.
15. Iä tä karä anak äson Lea,
idjä djari inakae akan Jakob hong
Padan-Aram, tinai Dina, anake
idjä bawi. Æwen tä samandiai,
hatuä bawi, djadi telo pulu telo
biti.
16. Maka anak Gad tä: Sipion,
Kaggi, Sguni, Esbon, Eri, Arodi
tuntang Areli.
17. Tinai anak Aser tä: Imma,
Isgwa, Isgwi, Beria, tuntang be-
taue Serah. Maka anak Beria tä:
Heber äwen duä Malghiel.
18. Iä tä karä anak äson Silpa,
idjä djari inenga Laban akan Lea,
anake idjä bawi; iä djari manak
akan Jakob djahawenwalas biti tä.
19. Maka anak Raghel, sawan
Jakob tä: Josep äwen duä Be-
njamin.
20. Akan Josep djari inakan hong
tanah Misir Manase äwen duä
Epraim, idjä inakan Asnat, anak
Potipera, imam intu On.
21. Tinai anak Benjamin tä: Bela,
Begher, Asbel, Gera, Naaman,
Eghi, Ros, Mupim, Hupim tun-
tang Ard.
22. Iä tä karä anak äson Ra-
ghel, idjä djari inakae akan Jakob,
äpatwalas biti karäe samandiai.
23. Maka anak Dan tä: Kusim.
24. Tinai anak Naptali tä: Jag-
seel, Guni, Jeser tuntang Silem.
25. Iä tä karä anak äson Bilha,
idjä djari inenga Laban akan Ra-
ghel, anake idjä bawi; iä djari
manak akan Jakob äwen tä, djadi
udju biti karäe.
26. Kakarä olo panakan Jakob,
idjä tamä Misir haiak dengae.
djahawen pulu djahawen biti, be-
ken tinai sawan karä anak Jakob.
27. Maka anak Josep: idjä djari
inakan akae hong tanah Misir, duä
biti; tumon tä karä olo ungkup
human Jakob, idjä tamä Misir,
djadi udju pulu biti.
II.—28. Maka Jakob manjoho
Juda hagoet helo, manalih Josep,
mangat iä mangabuah akae äka
hong Gosen, kalotä äwen tä sam-
pai tanah Gosen.
29. Tä Josep manjoho olo pasang
kareta, balalu iä lius, manambang
bapae Israel hong Gosen. Sana
iä mitä bapae, maka iä mamalok
ujate, tuntang tahi iä manangis
intu ujat bapae.
30. Maka Israel hamauh dengan
Josep: Toh jaku radjin matäi,
limbah aku djari mitä baum, ikau
magon aton.
31. Limbah tä koan Josep deng-
an karä paharie, tuntang dengan
karä olo ungkup human bapae:
Toh jaku handak lius, mananggoh
Parao, masuman akae: karä pa-
haringku, tuntang karä olo ung-
kup human apangku, idjä bihin
melai hong tanah Kanaan, urase
djari dumah mananggoh aku.
32. Maka äwen tä uras sakatik,
krana iä manggau meto, tuntang
äwen tä djari mimbit karä tabirie,
karä sapie, talo ajue samandiai.
33. Tä amon Parao karäh mang-
ahau keton, misek keton: narai
satiar keton?
34. Buah keton tombah: ikäi,
rewarm, djari manggau meto, bara
pesan ikäi tabela palus toh, ikäi
sama kilau karä tato ikäi. Mangat

keton injohoe melai hong tanah Gosen; krana karä sakatik meto ingabelä olo Misir.

BAGI. 47.

I. Jakob tuntang olo ungkup humae melai hong Gosen. II. Lau paham hong tanah Misir. III. Jakob mametäh Josep mangubur iä hong tanah Kanaan.

I. — 1. Tä Josep lius, masuman akan Parao, koae: Apangku djari dumah bara tanah Kanaan, tuntang karä paharingku, mimbit karä kambing tabirie, karä sapie, tuntang talo ajue samandiai. Itäm, äwen tä aton hong tanah Gosen.

2. Tinai iä manduan belahe karä paharie, limä biti, mimbit äwen tä manaharep baun Parao.

3. Tä koan Parao dengan paharin Josep: Narai satiar keton? Tombah äwen dengan Parao: Ikäi, rewarm, uras sakatik meto, ikäi sama kilau karä tato ikäi.

4. Tinai koan äwen tä dengan Parao: Ikäi djari dumah, mangat namuäi hong tanah toh; krana djaton talo urep karä meton ikäi, rewarm, hong tanah Kanaan, basa lau paham; maka toh, käläh soho ikäi, rewarm, melai hong tanah Gosen.

5. Tä koan Parao dengan Josep: Bapam tuntang karä paharim djari dumah, mananggoh ikau.

6. Hapus tanah Misir aton intu baum; soho bapam tuntang karä paharim melai hong bagin tanah idjä kapala bahalap; soho iä melai hong tanah Gosen. Tinai djaka ikau kasene intu marak äwen tä aton olo, idjä ombet kasanggame, angkat iä mandjadi mandur karä metongku kea.

7. Maka Josep magah bapae Jakob kea, mimbit iä naharep baun Parao; tä Jakob mamberkat Parao.

8. Koan Parao dengan Jakob: Pirä njelo katahin umurm?

9. Tombah Jakob dengan Parao: Karä andau panamuäiku aton saratus telo pulu njelo; isut tuntang papa bewäi karä njelon pambelomku idjä djari, djaton djari sampai kilau umur karä tatoku huang panamuäie.

10. Limbah tä Jakob mamberkat Parao, palus iä hagoet bara baue.

11. Maka Josep manenga kaleka bapae melai, tuntang karä paharie; iä manenga akae bagin tanah idjä kapala bahalap, hong tanah Rameses, tumon djari petäh Parao intu iä.

12. Hetä Josep mahaga bapae tuntang karä paharie, tinai hapus ungkup human bapae, genep kabalie tumon karä bitie.

II. — 13. Maka talo kinan djaton huang karä tanah hetä; krana lau paham haliai, sampai olo tanah Misir, tuntang olo tanah Kanaan, meher awi lau.

14. Tä Josep mamumpong karä rear idjä intu Misir, tuntang intu Kanaan, akan regan gendome, awang imili olo; palus Josep mimbit karä rear tä akan human Parao.

15. Djadi, amon karä rear djari lepah intu Misir, tuntang intu Kanaan, maka karä olo Misir manalih Josep, koae: Tenga talo kinan akan ikäi; buhen ikäi akan matäi intu baum, awi ikäi djaton bara rear?

16. Maka koan Josep: Tenga karä meton keton; tä aku handak manenga akan keton akan regan meton keton, amon rear keton djaton.

17. Tä olo mimbit karä metoe akan Josep, palus Josep manenga talo kinan akae, takirin karä hadjarae, karä tabirie, karä sapie tuntang karä kalidaie; tagal karä metoe iä mambelom olo tä njelo djetä.

18. Amon njelo tä djari hapus, maka njelo harian olo mananggoh Josep tinai, sambil hamauh dengae: Ikäi djaton maku milim intu tuan, karä rear ikäi djari lepah, karä meton ikäi djari intu tuan, toh djaton aton tisae hindai, baja bitin ikäi tuntang tanan ikäi bewäi.

19. Buhen ikäi akan matäi intu matam, ikäi tuntang tanan ikäi? käläh ikau mamili ikäi tuntang tanan ikäi hapan talo kinan; tä ikäi tuntang tanan ikäi palus katatahi akan Parao; tinai tenga binji akan ikäi, mangat ikäi belom, äla matäi, belä tanan ikäi benjem.

20. Tumon tä Josep mamili hapus tanah Misir akan Parao, krana genep biti olo Misir mandjual tanae, basa lau paham mahenjek olo tä. Kalotä Parao mandjadi tempon hapus tanah tä.

21. Tä iä mindah karä olo kirikaria, manjoho olo hakampeleng huang lewu, bara tapakan tanah Misir palus tapakae pontonge.

22. Baja tanan karä imam djaton imilie; krana akan karä imam Parao djari manantu bagie; äwen tä kuman bagie tä, idjä djari inantu Parao akae; tagal tä karä imam djaton mandjual tanae.

23. Tä koan Josep dengan olo arä: Itä, andau toh aku djari mamili keton tuntang tanan keton akan Parao; itä, toh aton binji, hapa keton manawur tana.

24. Tapi wajah getem keton akan manenga idjä dalam limä akan Parao, tinai äpat bagi melai akan keton, indu binji, tuntang akan kinan keton, akan olo ain keton, tuntang akan karä anak keton.

25. Maka koan olo arä: Ikau djari mahaga pambelom ikäi; käläh ikäi iasi intu matan tuan, ikäi pahias bewäi mandjadi rewar Parao.

26. Kalotä Josep manukas perkara tä, mandjadi undangundang akan olo Misir palus sampai andau toh: idjä dalam limä patut inenga akan Parao, melai äpat bagi akan olo; baja tanan imam djaton akan Parao.

III.—27. Maka olo Israel melai hong tanah Misir, hong tanah Gosen, iä mangkalewu hetä, iä dahangdahanga mandjadi karäan karäe.

28. Maka Jakob melai hong tanah Misir udjuwalas njelo, sampai karä njelon umur Jakob djadi saratus äpat pulu udju njelo.

29. Maka amon andaue djaladjalan tokep Israel akan matäi, tä iä mangahau anake Josep, sambil hamauh dengae: Djaka aku djari supa asi intu matam, danan lengäm iwa kahangku, djandji akangku, ikau handak malalus kahalap dengan katoto intu aku, äla mangubur aku hong tanah Misir.

30. Tapi aku handak ingubur intu äka karä tatoku; tagal tä ikau akan magah hantungku blua bara tanah Misir, palus mangubure intu kubur tatoku. Tombah iä: Aku handak manumon aughm.

31. Maka koae: Sumpah akangku. Tä iä sumpah akae; limbah tä Israel sontop intu takolok sasuroe.

BAGI 48.

Jakob mangkat anak Josep, Manasse äwen duä Epraim, kilau anake.

---

1. Maka rahian bara tä olo
mimbit brita akan Josep: Itäm,
bapam haban. Tä iä lius manjeng-
oke, mimbit anake duä duä, Ma-
nasse tuntang Epraim.
2. Maka olo masuman akan Ja-
kob, koae: Itäm, anakm Josep
aton dumah manjengok ikau. Tä
Israel manekang arepe, mondok
huang sasuroe.
3. Palus Jakob hamauh dengan
Josep: Hatalla idjä djaton tikas
kwasae, djari mamprahan arepe
akangku intu Luts, hong tanah
Kanaan; tuntang iä djari mamber-
kat aku. — (28, 12.)
4. Ia djari hamauh dengangku:
itäm, aku handak mampanak tun-
tang mangapal ikau, manampa ikau
mandjadi arä hamputan olo; tinai
aku handak manenga tanah toh
akan bagin panakam palus katatahi.
5. Toh, anakm duäduä tä, Epraim
tuntang Manasse, idjä djari inakan
akam hong tanah Misir, helo bara
aku djari mananggoh ikau hong
tanah Misir, maka aku mangkat
äwen duä tä akangku, sama kilau
Ruben dengan Simeon.
6. Tapi paribasa ikau manak hin-
dai, anak tä melai akam, iä akan
omba kakae duä toh, mandino ba-
gin tanah.
7. Krana metoh aku buli bara
Padan-Aram, Raghel djari matäi
hong tanah Kanaan, tokep Eprat,
tuntang aku djari mangubur iä
hetä, darah djalan idjä akan Eprat,
djetä Betlehem.
8. Amon Israel mitä anak Josep
duä duä tä, tä iä misek: Anak
äwe iä toh?
9. Koan Josep dengan bapae:
Iä toh anakku, idjä djari inenga
Hatalla akangku hetoh. Koae:
Imbit iä akangku, mangat aku
mamberkat iä.
10. Maka matan Israel djari ka-
wus awi kabakase, iä djaton ba-
rendeng mitä. Tä iä magah äwen
duä manokep bapae; iä tä manjium
äwen duä, tuntang mamalok iä.
11. Tuntang Israel hamauh deng-
an Josep: Bihin aku djaton ha-
rap mitä baum tinai, tapi itäm,
toh Hatalla djari manjoho aku
mitä anakm kea.
12. Tä Josep magah äwen duä
blua bara helat paie, tuntang iä
sontop sampai petak intu baue.
13. Palus Josep manduan äwen
duä tä, matoh Epraim hila gan-
taue, tandipah lengän Israel idjä
sambile, tinai Manasse hila sam-
bile, tandipah lengän Israel idjä
gantaue, palus iä magah äwen duä
tä manggapi iä.
14. Tapi Israel mandjudju lengäe
gantaue, mandanan tä hong tako-
lok Epraim, alo iä idjä tabela,
tinai lengäe sambile indanae hong
takolok Manasse; tantai iä ming-
kes lengäe kalotä, alo Manasse
idjä bakas.
15. Tuntang iä mamberkat Josep,
koae: Hatalla, idjä tatoku Abra-
ham tuntang Isaak djari manan-
djong intu baue, Hatalla idjä djari
manganggulo aku bara andauku
inakan, palus sampai andau toh:
16. Malaikat idjä djari maliwus
aku bara karä talo papa, käläh iä
mamberkat anak duä toh, mang-
at huang iä arangku leket, tun-
tang aran tatoku Abraham dengan
Isaak, tinai mangat äwen duä toh
ingapal hong petak, mandjadi ki-
lau lauk karäe.

17. Amon Josep mitä, bapae mandanan lengäe gantaue hong takolok Epraim, iä djaton mangilak tä; palus iä ngagalan lengän bapae bara penda, handak mambete bara takolok Epraim akan takolok Manasse.

18. Koan Josep dengan bapae: Æla kalotä, apang, krana iä toh idjä bakas; danan lengäm gantaum hundjun takolok djetoh.

19. Tapi bapae djaton maku, koae: Tawangku, anak, tawangku bewäi; iä toh karäh mandjadi akan hamputan olo kea, iä kea karäh hai; tapi andie karäh hai haream bara iä, tuntang panakan andie akan hamputan olo idjä paham bakapal.

20. Tumon tä iä mamberkat äwen duä intu andau tä, koae: Djaka olo Israel handak mamberkat olon, maka aughe karäh tumon toh: käläh Hatalla mingkes ikau kilau Epraim äwen duä Manasse. Djadi iä manambakas Epraim, manangkalau Manasse.

21. Limbah tä koan Israel dengan Josep: Itäm, jaku matäi; tapi Hatalla karäh hindjä keton, tuntang iä karäh mimbit keton buli akan tanah tato keton.

22. Aku djari manenga akam, malabien bara akan karä paharim, idjä kabagi tanah, idjä djari induangku bara lengän olo Amori, hapan padangku tuntang panahku.

BAGI 49.

I. Jakob manudjum, masanan kadjarian karä hamputan panakae. II. Iä mametäh anake tahiu pampatäie; iä matäi.

I. — 1. Limbah tä Jakob mangahau karä anake idjä hatuä, sambil hamauh dengan äwen: Pumpopumpong keton, aku handak masuman akan keton kadjarian keton dapit. — (5. *Mos.* 33, 1.)

2. Kantoh, hining! keton anak Jakob; hining augh Israel, bapa keton!

3. Ruben, ikau anakku idjä bakas, ikau äka kwasangku, tamparan kaabasku, huang horumat huang kwasa ikau idjä mambatang.

4. Tapi ikau djari paham karajapm, tuntang horumatm djari nihau surut kilau danum! äla ikau idjä mambatang hindai; krana ikau djari lompat sasuron bapam; tä ikau djari mangihal tä awim lompat hetä. — (35, 22.)

5. Simeon dengan Lewi hampahari toto, tirok gawie kilau gangGaman kagagah.

6. Hambaruangku äla tamput tirok ai, horumat ajungku äla hindjä, metoh iä hapumpong; krana huang kasangite iä djari mampatäi olo hatuä, huang karajape iä djari manedjep takir sapi. — (34, 25.)

7. Tarasapa kalaite, basa djetä pahalau karas, tuntang kasangite, basa djetä manähem; aku handak mambilang iä marak Jakob, tuntang handak mamisah iä marak Israel. — (*Jos.* 19, 1.)

8. Juda, ikau iä! ikau indu inara karä paharim! lengäm käräh mahenjek tekok karä musohm, karä anak bapam akan sontop intu ikau.

9. Juda kilau anak singa; ikau djari hai awi talo rampas, o anakku: iä mandjungkang, mahukup kilau singa, kilau singa idjä bakas; äwe bahanji mohah iä?

10. Sokah radja djaton akan haiang bara Juda, djaton kea balentus olo idjä marentah bara bentok ham-

putae, sampai dumah Silo tä; (*Idjä Panjalamat;*) tä sakarä utus olo karäh mamenda iä tä. — (*Jes.* 11, 1.)
11. Anak hadjarae ilawake intu batang anggor, anak kalidaie intu batang anggor idjä kapala bahalap; iä mampukan pakaiae hong anggor, klambi padjang ai imupoke intu djohon bua anggor.
12. Matae mantining awi anggor, kasingae baputi awi djohontusun meto.
13. Sebulon karäh melai intu saran tasik, äka banama balaboh iä mondok, iä manantikas sampai Sidon. — (*Jos.* 19, 10.)
14. Isaskar kilau kalidai idjä batekang tolange, iä menter intu helat krambang meto.
15. Kasanang inahae mangat; iä mitä tanahe bahalap; tä iä maniling bahae akan tanggongan, palus iä mamenda olo, manahor asil.
16. Hamputae karäh imbudjur Dan, iä sama dengan hamputan Israel awang beken. — (*Hak.* 13, 25.)
17. Kilau handipä intu saran djalan, tumon tä Dan; kilau handjaliwan intu saran pelek, idjä manotok takir hadjaran, sampai idjä mukonge lawo patengak.
18. Salamat ajum iendähku, o Jehowa!
19. Idjä Gad tä, kawan olo klahi karäh maroboh iä, tapi iä karäh manggian olo tä tinai.
20. Bara Aser dumah tepong idjä bahalap, iä karäh manenga balut radja.
21. Naptali kilau badjang idjä balias, iä batang kotak bahalap. — (*Hak.* 5, 1.)
22. Kilau batangkaju, kalotä Josep, kilau uponbua hong lowangdanum; karä edae mangadjang pagar batu.
23. Alo olo pamanah marahas iä, malekas panahe mawi iä, manjingi iä:
24. Tapi panah ajue magon njampiti, lokap lengäe haradjur gantjang awi lengän Idjä Abas tä hong Jakob, awi Sakatik, Batukarang ain Israel tä.
25. Awi Hatallan bapam ikau indohop, awi Idjä djaton tikas kwasae tä ikau imberkat, dengan berkat langit bara ngambo, dengan berkat kandalem bara liwa, dengan berkat tusu tuntang parnakan.
26. Berkat bapam manangkalau berkat tatoku, djetä palus sampai salamat intu bukit awang katatahi tä; berkat tä akan mohon hundjun takolok Josep, intu lingkau ai idjä imprasih marak karä paharie.
27. Benjamin kilau harimaung idjä panangkarap; handjewu iä kuman talo irampase, halemäi iä mambagi pangulihe. —(*Hak.* 20, 25.)
28. Djetä karä hamputan Israel idjä duäwalas, tuntang tumon tä bapae djari hakotak dengae, metoh iä mamberkat äwen tä; akan genep biti inengae berkat habaris.
II. — 29. Limbah tä iä mametäh äwen, sambil hamauh dengae: Jaku toh ingampeleng dengan tato hiangku; kubur aku intu äka kubur tatoku, huang lowang, idjä hong tanan Epron, olo Het.
30. Huang lowang tä, idjä hong tana Maghpela ,idjä tandipah Mamre, hong tanah Kanaan, idjä djari imili Abraham tuntang tana bara Epron, olo Het, indu äka kubur ungkupe. — (23, 16.)
31. Hetä olo djari mangubur Abraham, tuntang sawae Sarah; hetä kea Isaak djari ingubur, tuntang sawae Rebeka; hetä aku kea djari mangubur Lea.

32. Tana tä, tuntang lowang idjä hetä, djari imili bara olo Het.

33. Metoh Jakob djari mampalepah augh petähe dengan karä anake, tä iä mantudjuh paie huang sasuro, palus mahotus; iä ingampeleng dengan tato hiange.

BAGI 50.

I. Jakob ingubur. II. Paharin Josep blaku asi sindä tinai intu Josep. III. Josep matäi.

I.—1. Tä Josep lawo mahukup intu baun bapae, tuntang manangis haiak manjium iä.

2. Palus iä manjoho karä tabit, baris olo ajue, mangasai hantun bapae hapan talo mangat ewaue; maka tabit tä mangasai hantun Israel.

3. Sampai äpat pulu andau katahie iä mangasai hantu tä, krana djetä puna tikas katahin olo mangasai hantun olo. Maka olo Misir manatum iä udju pulu andau katahie.

4. Amon karä andau panatum olo djari sukup, maka Josep hakotak dengan olo human Parao, koae: Djaka aku toh djari supa asi intu baun keton, sanan aughku intu pinding Parao, koan keton:

5. Apangku djari manjoho aku sumpah, koae: itäm, aku matäi; kubur aku huang kuburku, idjä djari inatapku hong tanah Kanaan. Toh, käläh soho aku hagoet, mangat mangubur apangku; limbah tä aku handak buli tinai.

6. Koan Parao: Lius bewäi, kubur bapam, tumon sumpahm dengae.

7. Tä Josep hagoet, mangat mangubur bapae; tinai karä olo ain Parao mampahaiak iä, karä mantir humae, tuntang karä mantir tanah Misir.

8. Tinai karä olo human Josep, tuntang karä paharie, tuntang karä olo human liau bapae; baja anake awang tabela, tinai karä tabirie sapie bewäi ilihie hong tanah Gosen.

9. Arä kareta, tinai arä olo idjä hapan hadjaran omba kea, sampai karäan karäe äwen tä.

10. Amon äwen tä sampai Atad, äka mihik, idjä hila dipah Jordan, maka iä manatum tinai, tuntang hai tatume asiasi aughe; kudju Josep manatum bapae hetä.

11. Amon olo tanah tä, olo Kanani, mitä olo manatum intu Atad, äka mihik, koae: Lalehan tatum olo Misir hetä! Tagal tä olo manggarä kaleka tä Abel-Misraim, (*tatum olo Misir,*) idjä hila dipah Jordan.

12. Maka karä anak Jakob malalus tumon petäh liau bapae.

13. Krana äwen magah hantue akan tanah Kanaan, palus mangubur iä huang lowang intu tana Maghpela, idjä djari imili Abraham tuntang tana bara Epron, olo Het, akan äka kubur ungkupe, idjä tandipah Mamre.

14. Limbah iä djari mangubur bapae, maka Josep buli tinai akan Misir, iä tuntang karä paharie, tuntang olo handiai, idjä djari hagoet haiak dengae, omba mangubur bapae.

II.—15. Maka amon karä paharin Josep mitä bapae djari matäi, koae: Mikäh Josep karäh basingi ita; toto iä handak mamaläh karä kapapan gawin ita dengae.

16. Tagal tä äwen tä manjoho olo masuman akan Josep: Bapam djari mametäh ikäi, helo bara iä matäi, koae:

17. Kakai augh keton dengan
Josep dapit: ampun kasalan pa-
harim, ampun dosae, tuntang karä
talo papa, idjä djari iawie deng-
am. Toh käläh ampun kasalan
ikäi, idjä manempo Hatallan liau
bapam. Maka Josep manangis,
amon olo masuman tä akae.
18. Limbah tä bitin karä paharie
kea manalih, mahingkep intu baue,
sambil hamauh: Itäm, ikäi toh
uras rewarm.
19. Maka koan Josep dengan
äwen: Æla keton mikäh; krana
jaku mamenda Hatalla.
20. Toto pikir keton bihin han-
dak mamapa aku, tapi Hatalla
djari mules mampahalap djetä,
mangat iä mahaga olo arä, kilau
djari bakarinah intu andau toh.
21. Tagal tä, äla keton mikäh;
aku handak mahaga keton tun-
tang karä anak keton. Kalotä iä
mampangat äwen tä, sambil ha-
kotak tumon atäie.
III. — 22. Maka Josep melai hu-
ang tanah Misir, tuntang karä olo
ungkup human liau bapae; Josep
belom sampai saratus sapulu njelo
umure.
23. Josep belom hantelo mäso.
mäso panakan Epraim; tinai anak
Maghir, Maghir anak Manasse,
inakan huang sapangkun Josep kea.
24. Maka Josep hamauh dengan
karä paharie: Jaku lius matäi;
tapi toto, Hatalla karäh manang-
goh keton, sambil magah keton
bara tanah toh akan tanah, idjä
tuntang sumpahe djari indjandjie
akan Abraham, Isaak tuntang Ja-
kob. — (15, 18.)
25. Tinai Josep manjoho anak Is-
rael sumpah, koae: Toto haliai, Ha-
talla karäh mananggoh keton, tä
maka keton akan mimbit tolangku
bara hetoh. — (2. *Mos.* 13, 19. *Jos.*
24, 32.)
26. Maka Josep matäi, amon iä
djari saratus sapulu njelo umure;
tuntang olo mangasai iä, mingkes
iä intu kakurong hong tanah Misir.

SURAT MOSES IDJÆ DUÆ, IDJÆ BAGARÆ

EKSODUS.

(PAMPLUA.)

BAGI 1.

Olo Israel indjakä hong tanah Misir.

1. Djetoh aran karä ana Is-
rael, idjä tamä tanah Misir haiak
dengan Jakob; äwen tä tamä hetä,
genep biti tuntang olo humae.
— (1 *Mos.* 46, 8.)
2. Ruben, Simeon, Lewi, Juda;
3. Isaskar, Sebulon, Benja-
min;
4. Dan, Naptali, Gad, Aser.
5. Karä olo panakan Jakob udju
pulu biti. Tapi Josep djari helo
hong Misir.
6. Djadi, limbah Josep djari

matäi, tuntang karä paharie, tuntang hapus pangereng djetä:
7. Tä maka olo Israel manak, dahangdahanga karäe, sasar bakapal tuntang abas haliai, sampai iä manjuang salepah tanah tä.
8. Katika tä aton lembut radja taheta marentah tanah Misir, idjä djaton djari katawan Josep.
9. Iä tä hamauh dengan olo ajue: Itä keton, utus olo Israel djari arä, iä abas bara ita.
10. Has, ita mawi iä hapan akal, belä olo tä dahangmandahang hantä; äwe katawan, paribasa dapit lembut klahi, suro olo tä omba asang, mangalahi ita, palus blua bara tanah ita.
11. Tä iä mangkat arä mandur mahundjun olo tä, mangat mandur tä mahenjek olo tä hapan karä ampin gawi babehat; krana katika tä olo mamangun lewu akan Parao, Pitom tuntang Raemses, äkae mina karä panataue.
12. Tapi paham olo tä ihenjek, paham haream iä ingapal, dahangmandahang, sampai olo Misir mikäh olo Israel.
13. Maka paham katulas olo Misir hadjadjuan olo Israel mangkat gawie.
14. Iä mamait pambelom olo tä awi paham kapähän gawie, manimbok, mawi batubata, bagawi hong tana, tinai arä ampin gawi beken hindai imuate intu olo tä tuntang katulase.
15. Tinai radja Misir hakotak dengan bidan baris olo Ibrani, (aran idjä Sipra, idjä Pua arae,)
16. Sambil mametäh äwen: Amon keton mandohop bawin olo Ibrani luas, tuntang keton mitä iä manak hatuä, patäi anake tä, tapi amon iä manak bawi, naughe anake tä belom.
17. Tapi bidan tä mikäh Hatalla, djaton iä manumon petäh radja Misir, tapi iä mambelom anak awang hatuä.
18. Tä radja Misir mangahau bidan, sambil hamauh dengae: Buhen gawin keton kalotä? buhen keton mambelom anake awang hatuä?
19. Koan bidan dengan Parao: Basa bawin olo Ibrani djaton kilau bawin olo Misir; iä brigas, murah manak; helo bara bidan sampai iä, äwen tä djari luas.
20. Tagal tä Hatalla mamberkat bidan tä. Djadi utus olo tä dahangmandahang, mandjadi bakapal haliai.
21. Djadi, basa bidan tä mikäh Hatalla, Hatalla mampatuah human olo tä.
22. Tä Parao manjoho karä olo ajue, koae: Sakarä anak hatuä, idjä inakan olo Ibrani, tarik akan batangdanum, tapi awang bawi naughe belom.

BAGI 2.

I. Moses inakan indue, tuntang iä imbelom putir, anak Parao. II. Iä hadari bara Misir. III. Iä melai hong tanah Midian.

I.—1. Maka aton olo hatuä, bara hamputan Lewi, iä masawä olo bawi hamputan Lewi kea.
2. Olo bawi tä batihi, manak hatuä; amon iä mitä anake tä bakena ampie, maka iä manjahokan anake telo bulan katahie.
3. Tapi amon iä djaton tau manjahokan anake hindai, tä iä mandarä kapek garising, manjapu tä buabuah, mampeter anake huange, balalu mandak kapek tä marak rampiang saran batangdanum.

4. Maka betaue mendeng bara kedjau, mangat mitä ampin kadjariae. — (15, 20.)
5. Tä putir anak Parao mohon, handak mandoi huang batangdanum, tuntang karä budjang bawi, idjä manjang iä, aton manandjong intu saran danum. Sana iä mitä kapek marak rampiang, iä manjoho reware bawi manduae.
6. Amon iä mukäi kapek tä, palus iä mitä anak awau, itä! awau tä manangis. Maka iä paham angat asie dengae, sambil hamauh: Toto iä toh anak olo Ibrani.
7. Tä koan betau awau tä dengan anak Parao idjä bawi: Maku ikau manjoho aku lius, mangahau bawin olo Ibrani akan ajange, idjä mampatusu awau toh akam?
8. Koan anak Parao dengae: Lius bewäi. Palus anak bawi tä hagoet, mangahau indu awau tä.
9. Tä koan anak Parao dengae: Duan awau toh, patusu iä akangku, jaku handak mupah ikau. Maka olo bawi tä manduan awaue, mampatusu iä.
10. Amon anak tä djari hai, indue magah iä akan anak Parao; iä tä mangkat anak tä akan anake; tuntang manggarä arae Moses, (*Idjä ihanggot,*) krana koae: Jaku djari mahanggot iä bara danum.
II.—11. Djadi, metoh Moses djari bakas, iä hagoet madja kolae; tä iä mitä kapähän olo tä; tinai kanatek tä iä mitä, olo Misir mamukul idjä biti kolae, olo Ibrani tä. — (*Pang. Ras.* 7, 23. *Ibran.* 11, 24.)
12. Tä iä bilikbalingau akan hetähetä; amon iä mitä olo djaton, maka iä mampatäi olo Misir tä, mangalian iä huang baras.
13. Maka aton andaue iä madja tinai, tä iä mitä olo Ibrani duä biti haklahi sama arepe; palus iä hamauh dengan idjä sala: Buhen ikau mamukul kolam?
14. Tombah iä tä: Æwe djari mangkat ikau akan kapalan ikäi, idjä akan mambudjur ikäi? Handak ikau mampatäi aku kea, kilau ikau djari mampatäi olo Misir tä? Maka Moses mikäh, koae: Toto gawi tä djari tawan olo.
15. Djadi, amon Parao mahining gawie tä, iä manggau Moses, handak mampatäi iä. Tapi Moses hadari bara baun Parao, palus melai intu tanah Midian, tokep kalin danum.
III.—16. Maka imam hong tanah Midian aton bara anak bawi, udju biti. Æwen tä dumah, handak masip, iä manjuang dulang, handak mampihop kawan meton bapae.
17. Tä karä sakatik dumah, manggian äwen bara hetä; tapi Moses mendeng, milang äwen tä, tuntang mampihop kawan metoe.
18. Djadi, amon äwen buli bapae, Reguel, koan bapae dengae: Lalehan kakadjeng keton buli andau toh.
19. Koan äwen: Aton olo Misir maliwus ikäi bara lengän karä sakatik tä, tuntang iä djari masip akan ikäi, mampihop kawan meto.
20. Tä iä hamauh dengan anake idjä bawi: Kwe olo tä? buhen keton djari manjoho iä hagoet? kahau iä, mangat iä omba kuman dengan ita.
21. Maka Moses balalu pahias melai dengan olo tä; tuntang olo tä manenga akan Moses Sipora, anake idjä bawi, indu sawae.
22. Iä tä manak hatuä, tuntang Moses manggarä arae Gerson, (*olo tamuäi,*) krana koae: Aku toh olo tamuäi hong tanah olo beken.

23. Djadi tahi rahian, limbah radja Misir djari matäi, olo Israel munguh, sambil mambawai tagal kabehat karä gawie, tuntang augh bawaie tagal kapaham gawie tä njalumbo sampai Hatalla.
24. Tuntang Hatalla manarima augh bawaie; Hatalla manahiu djandjie, idjä djari inampae akan Abraham, Isaak tuntang Jakob.
25. Hatalla manangkilik olo Israel, Hatalla masi iä.

BAGI 3.

I. Hatalla manjoho Moses maliwus olo Israel. II. Moses bakulas atäie.

I.—1. Maka Moses manjakatik kawan meton empoe Jetro, imam hong Midian tä, palus iä mimbit kawan tä kedjau akan padang lombah, mimes Horeb, bukit Hatalla tä.
2. Maka Malaikat Jehowa mamprahan arepe akae huang njalan apui marak pulau duhi. Iä mitä, pulau duhi tä manjala, tapi djaton maku bakähu.
3. Tä koan Moses: Käläh jaku akan hetä, manjengok talo hai tä, buhen pulau duhi tä djaton maku bakähu.
4. Amon Hatalla mitä iä manggapi, handak manjengoke, maka Hatalla mantehau iä bara bentok pulau duhi, koae: Moses, Moses! Tombah iä: Itäm, toh jaku.
5. Maka koae: Æla ikau kanaha manggapi, engkak sarumpahm bara paim, krana äkam mendeng puna kalcka brasih.
6. Tinai koae: Jaku toh Hatallan bapam, Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob. Tä Moses mangop baue, krana iä mikäh manampajah Hatalla.
7. Maka Jehowa hamauh: Aku djari mitä buabuah kadjakän utus olo ajungku hong tanah Misir, tuntang aku djari mahining augh tarahinge tagal olo, idjä mangapähä iä.
8. Aku djari mohon, handak maliwus iä bara lengän olo Misir, balalu magah iä blua bara tanah tä, akan tanah bahalap idjä lombah, akan tanah idjä nahasak djohontusun meto dengan madu, akan tanah olo Kanani, olo Het, olo Amori, olo Peresi, olo Hewi, tuntang olo Jebusi.
9. Itäm, augh bawai olo Israel djari sampai aku, tinai aku djari mitä karä katulas, idjä hapan olo Misir mararat iä.
10. Awi tä lius ikau, aku manjoho ikau manalih Parao, mangat ikau mamplua utus olo ajungku, olo Israel tä, bara Misir.
II.—11. Tä koan Moses dengan Hatalla: Æwe aku, sampai aku akan mananggoh Parao, sampai aku mamplua olo Israel bara Misir?
12. Maka koan Hatalla: Aku toto handak mampahaiak ikau. Djetoh indu katae akam, jaku djari manjoho ikau: limbah ikau djari mamplua utus olo tä bara Misir, maka keton karäh sombajang intu Hatalla hong bukit toh.
13. Tä koan Moses dengan Hatalla: Itäm, amon aku mananggoh olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: Hatallan tato keton djari manjoho aku mananggoh keton; tuntang amon olo tä misek aku: äwe kea arae? maka kilen aughku tinai dengan olo tä?
14. Maka Hatalla hamauh dengan Moses: Tonggal Aku Idjä Aton. Tinai koae: Kakai koam dengan

EKS. 2. 3.

olo Israel: Idjä Aton tä, iä djari manjoho aku mananggoh keton. — (*Pangar*. 1, 8.)

15. Tinai koan Hatalla dengan Moses: Kakai koam dengan olo Israel: Jehowa, Hatallan tato keton, Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob djari manjoho aku mananggoh keton: djetoh arangku palus katatahi, girirmang-girir olo akan mingat aku hapan aran tä.

16. Lius ikau, pumpong karä bakas olo Israel, palus hamauh dengae: Jehowa, Hatallan tato keton, djari mamprahan arepe akangku, Hatallan Abraham, Isaak, Jakob, tuntang iä djari hamauh dengangku: aku djari manangkilik keton, tuntang djari mitä perkaran keton hong tanah Misir.

17. Tagal tä koangku: aku handak mindah keton bara kadjakän keton hong tanah Misir akan tanah olo Kanani, olo Het, olo Amori, olo Peresi, olo Hewi, olo Jebusi, akan tanah tä, idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu.

18. Maka olo tä karäh manarima aughm, limbah tä ikau haiak karä bakas ols Israel akan mananggoh radja Misir, palus keton akan hamauh dengae: Jehowa, Hatallan olo Ibrani, djari manjupa ikäi; ikäi blaku intu ikau, soho ikäi lius akan padang, barang tandjong katelo, mangat ikäi maluput parapah akan Jehowa, Hatallan ikäi.

19. Tapi tawangku, radja Misir djaton karäh malapas keton, djaka dia awi lengä idjä abas.

20. Krana aku handak manantadjok lengängku, mantakan tanah Misir hapan arä ampin talo heran, idjä handak iawiku hetä. Limbah tä iä karäh manjoho keton hagoet.

21. Tuntang aku handak masi utus olo toh intu matan olo Misir, mangat amon keton hagoet, keton djaton akan hagoet boang.

22. Malainkan genep olo bawi baris keton akan blaku djawet salaka, bulau, pakaian intu bawin olo Misir, idjä hindjä lewu atawa hindjä huma dengae; karä ramo tä keton akan mandjuluke akan anak keton, hatuä bawi, palus manamputebaraoloMisir.—(1 *Mos*.15,14.)

BAGI 4.

I. Moses bantus hantä atäie; Hatalla manenga kwasa akae mawi talo heran. II. Moses lius akan tanah Misir.

I.—1. Tä tombah Moses, koae: Itäm, olo tä djaton karäh pertjaja aku, djaton kea iä karäh manarima aughku; toto iä karäh hamauh: kwäka Jehowa djari mamprahan arepe akam.

2. Maka koan Jehowa dengae: Narai idjä intu lengäm? Koae: Sokah.

3. Koan Jehowa: Tarik tä akan petak. Tä Moses mantarike akan petak, palus sokah tä mandjadi handipä, sampai Moses hadari, mahakan iä.

4. Tä koan Hatalla dengan Moses: Djudju lengäm, singkap ikohe. Maka iä mandjudju lengäe manjingkape, balalu handipä tä mandjadi sokah tinai huang lengäe.

5. Djetä, koan Hatalla, mangat olo tä pertjaja, Jehowa, Hatallan tato hiange, Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob, djari mamprahan arepe akam.

6. Tinai koan Jehowa dengae: Adjok lengäm hong usok klambim.

Maka iä madjok lengäe hong usok klambie. Limbah tä iä mandjidjite tinai, itä! lengäe basamagh, baputi kilau udjan habungkus.
7. Maka koan Jehowa: Adjok lengäm hong usok klambim tinai. Tä iä halalian lengäe hong usok klambie tinai, maka amon iä mandjidjit tä tinai, itä! djetä bahalap haluli, kilau isie beken kea.
8. Koan Hatalla: Djaka olo tä djaton maku pertjaja ikau, tuntang djaton maku mahining aughm awi kata idjä solake tä, mikäh iä maku pertjaja aughm awi kata duä tä.
9. Tapi djaka iä djaton maku pertjaja awi kata duäduä mahin dia kea: tä, duan danum bara batangdanum, tusuh tä hong petak, balalu danum tä, idjä djari induam bara batangdanum, karäh malik mandjadi daha hong petak.
10. Tä koan Moses dengan Jehowa: Joh Tuhan, bara solake jaku puna djaton rentas aughku, alo toh mahin dia kea, haiak ikau hakotak dengan rewarm; krana jaku babehat idjangku, batekang djelangku.
11. Maka Jehowa hamauh dengae: Æwe idjä manampa totok olo? atawa äwe idjä manampa olo bisu, olo badengen, olo marenang, olo babutä? dia djaka aku, Jehowa, iä tä?
12. Toh, lius ikau, aku handak madjar njamam, aku handak madjar ikau augh idjä akan ingotakm. — (*Matt.*10,19.)
13. Tapi koae: Joh Tuhan, soho olo beken bewäi, brangai idjä äka kahandakm.
14. Tä Jehowa malait Moses, sambil hamauh dengae: Djaton Aaron, olo Lewi tä, paharim idjä kalambutan? tawangku, iä tä olo rentas kotake. Itäm, iä hagoet manambang ikau, amon iä mitä ikau. iä karäh handjak atäie.
15. Maka ikau akan hakotak dengae, mingkes karä augh intu njamae; tinai aku handak mampahaiak njamam tuntang njamae, haiak madjar keton talo, awang patut iawi keton.
16. Iä akan hakotak dengan olo arä indu gantim; iä akan indu njamam, tuntang ikau akan indu hatallae.
17. Toh, imbit sokahm, idjä intu lengäm, hapan tä ikau akan mawi karä kata heran tä.
II.—18. Tä Moses hagoet, buli empoe Jetro tinai, sambil hamauh dengae: Soho aku lius, mangat aku buli karä kolangku, idjä hong tanah Misir, manjengok ampin pambelome. Koan Jetro dengan Moses: Lius bewäi dengan salamat.
19. Tinai koan Jehowa dengan Moses hong tanah Midian: Lius bewäi, buli Misir, krana karä olo tä djari lepah matäi, idjä djari mangatah tahasengm.
20. Tä Moses manduan sawae, tuntang anake hatuä duäduä, mampondok iä hundjun kalidai, balalu buli tanah Misir tinai, sambil mimbit sokah Hatalla tä huang lengäe.
21. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Amon ikau djari buli Misir, ingaingat, lalus intu baun Parao karä tolo heran tä, idjä djari inengaku intu lengäm; tapi aku handak manekang atäie, nakara iä mangahana utus olo tä hagoet.
22. Tä ikau akan hamauh dengan Parao: Kakai augh Jehowa: utus olo Israel toh puna anakku, anakku idjä bakas.
23. Toh aku marentah ikau, soho anakku hagoet, mangat iä somba-

jang intu aku. Djaka ikau mangahana iä, maka aku handak mampatäi anakm idjä bakas.

24. Djadi, benteng djalanae, intu kalekae bara malem, Jehowa hasupa dengae, handak mampatäi iä.

25. Tä Sipora manduan lading, manjunat kulop anake, mantarik tä darah paie, koae: Toto, bakalbanandaha ikau akangku.

26. Tä Hatalla malapas iä. Maka aughe idjä "bakalbanan-daha," djetä tagal sunat tä.

27. Maka Jehowa hamauh dengan Aaron: Lius, tambang Moses hong padang. Palus iä hagoet, manjupa iä hong bukit Hatalla, tuntang manjium iä.

28. Maka Moses manjarita akan Aaron karä augh sohon Jehowa dengae, tuntang karä kata heran tä, idjä djari imetähe malaluse.

29. Limbah tä Moses äwen duä Aaron hagoet, mamumpong karä bakas olo Israel.

30. Tä Aaron manutor akan äwen karä augh, idjä djari insanan Hatalla akan Moses, tinai Moses mawi kata heran tä intu baun olo arä.

31. Maka olo arä pertjaja; amon iä mahining, Jehowa djari manang-goh olo Israel, tuntang djari manahiu kapähäe, palus olo arä sontop, manjembah Hatalla.

BAGI 5.

I. Moses ingabelä Parao. II. Olo Israel paham haream ingapähä. III. Æwen manjala Moses; Moses blaku dohop intu Hatalla.

I.—1. Limbah tä Moses äwen duä Aaron manaharep Parao, sambil hamauh dengae: Kalotoh augh Jehowa, Hatallan Israel: soho utus olo ajungku hagoet, mangat iä mawi pesta akangku hong padang.

2. Tapi tombah Parao: Æwe Jehowa tä, idjä akan inumongku aughe, sampai manjoho olo Israel hagoet? Aku djaton kasene Jehowa tä, dia kea aku maku malapas olo Israel.

3. Maka koan äwen: Hatallan olo Ibrani djari manjupa ikäi, tä ikäi blaku intu ikau, soho ikäi lius akan padang, barang tandjong katelo, mangat maluput parapah akan Jehowa, Hatallan ikäi, belä iä hararepan ikäi dengan peres, atawa dengan padang.

4. Tä koan radja Misir dengan äwen duä tä: Keton, Moses keton duä Aaron, buhen keton mangkalu olo arä bagawi? Lius keton, takan gawin keton.

5. Tinai koan Parao: Itä, olo tä djari pahalau arä hong tanah, tinai keton handak mimbit iä malajan bagawi?

II.—6. Tagal tä, palus andau tä kea Parao manjoho karä kapala gawi, tuntang karä mandur ain kapala tä, koae:

7. Æla keton manenga tampilai tinai akan olo tä, kilau bihin, hapae mambalut petak bata, soho iä kabuate lius, manampunan tampilai.

8. Tapi karä batubata, tumon djari inampa olo tä bihin, keton magon akan hadjadjuan tawan aton intu iä, äla manapas karäe; krana olo tä mangarau, undanganding bewäi, tagal tä iä hai njamae, koae: ikäi handak maluput parapah intu Hatallan ikäi.

9. Dahang gawin olo tä, mangat iä ombet belaie, leka iä djaton maku mindiminding tinai akan augh tandjaro.

10. Tä karä kapala gawi tuntang

mandur ajue hagoet, hakotak dengan olo arä, koae: Kalotoh augh Parao: aku djaton maku manenga tampilai hindai akan keton.

11. Lius bitin keton bewäi gau tampilai, brangai kaleka keton sondaue, tapi gawin keton djaton olih tapas.

12. Tä olo Israel bilangbalangan hong salepah tanah Misir, uka manampunan tampilai djurang.

13. Maka kapala gawi tä mahenjek olo tä, koae: Has, palepah bagin gawin keton, genegenep andau, kilau pesan aton tampilai kea.

14. Tuntang karä mandur olo Israel, idjä djari iangkat kapala gawi ain Parao, paham imukul, tinai olo hamauh dengae: Buhen andau toh keton djaton djari mampalepah karä batubata, tumon tukas gawin keton, sama kilau bihin?

15. Tagal tä karä mandur olo Israel mananggoh Parao, mambawai intu iä, koae: Buhen ikau mawi ikäi, rewarm, tumon toh?

16. Olo djaton manenga tampilai akan rewarm tinai, tapi koae mawi ikäi: tampa hantä keton karä batubata, kilau tukase bihin kea. Itäm, ikäi, rewarm, paham imukul olo, tapi olo ajum idjä äka kasala.

17. Maka koae: Keton ngarau, keton ngarau bewäi; tagal tä koan keton: ikäi handak hagoet, maluput parapah intu Jehowa.

18. Takan keton, angkat gawin keton; tampilai olo djaton akan manengae akan keton, tapi karä batubata idja tumon tukas bihin, keton akan manengae hantä.

III.—19. Tä karä mandur olo Israel mangkemä perkarae paham papa, basa olo marentah iä: Karä batubata, tukas gawin keton genep andau, djaton olih tapas.

20. Amon äwen hasupa dengan Moses äwen duä Aaron, idjä mendäh iä blua bara äka Parao:

21. Tä äwen hamauh dengan äwen duä: Käläh Jehowa manampajah keton, sambil mamaläh gawin keton, basa keton djari mampabewau ikäi intu Parao, tuntang intu karä olo ajue, tinai keton djari manenga padang intu lengäe, uka iä mampatäi ikäi.

22. Tä Moses mananggoh Jehowa, koae: Joh Tuhan, buhen ikau kalotoh mamapa utus olo toh? buhen ikau djari manjoho aku akan toh?

23. Krana bara andauku djari manaharep Parao, tuntang djari hakotak dengae hapan aram, iä paham haream mangapähä olo toh; kwe äka ikau djari maliwus utus olo ajum?

BAGI 6.

I. Sindä tinai Hatalla manjoho Moses; iä mawi djandji akae. II. Horoe utus Moses.

I.—1. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Toh ikau karäh mitä ampin gawingku dengan Parao. Krana iawi lengä idjä abas iä akan indu malapas olo toh, toto, iawi lengä idjä abas iä akan mandjudju, manggian olo toh haream bara tanahe.

2. Tinai Hatalla hakotak dengan Moses, sambil hamauh dengae: Jaku toh Jehowa. Akan Abraham, Isaak tuntang Jakob aku djari masuman arepku El Saddai, (*Hatalla idjä djaton tikas kwasae,*) tapi arangku Jehowa (*Idjä Tonggal Aton, Idjä Toto*) hindai djari tulus intu äwen tä.

3. Tinai aku djari mampendeng

djandjingku akan äwen tä, handak manenga akae tanah Kanaan, idjä äkae djari namuäi. — (1 *Mos.*17,8.)
4. Tinai aku djari mahining augh tarahing olo Israel, idjä ihenjek olo Misir, tuntang aku djari mingat djandjingku.
5. Tagal tä, suman akan olo Israel: jaku toh Jehowa, aku handak maliwus keton bara puat olo Misir, palus handak malapas keton bara kabehat gawie, aku handak maliwus keton awiku mandjudju lengängku, awi hukum awang paham.
6. Tinai aku handak mangkat keton mandjadi utus olo ajungku, tuntang handak mandjadi Hatallan keton, tinai keton akan kasene, aku toh Jehowa, Hatallan keton, idjä malapas keton bara puat olo Misir.
7. Tuntang aku handak manamäan keton akan tanah, idjä djari indjandjiku tuntang sumpahku, handak manenga tä akan Abraham, Isaak tuntang Jakob; maka aku handak manenga tä indu joresan keton, jaku Jehowa.
8. Maka Moses masanan augh tä akan olo Israel; tapi olo tä djaton maku mahining augh Moses hindai awi kamanggahe tuntang kahetang ataie, awi kabehat gawie.
9. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
10. Lius, hamauh dengan Parao, radja Misir, mangat iä manjoho olo Israel blua bara tanahe.
11. Tapi Moses hakotak intu baun Jehowa, koae: Itäm, olo Israel mahin dia maku manarima aku: kilen tinai Parao akan masi aughku? tinai jaku djaton bahari totok biwihku.
12. Maka Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, manjoho iä masanan petähe akan olo Israel, tuntang akan Parao, radja Misir, mangat äwen duä tä mimbit olo Israel bara Misir.
II. — 13. Djetoh karä kapala hong karä ungkup hamputae, hong panakan karä tatoe: Ruben, anak Israel idjä bakas, manak Hanogh, Pallu, Hesron, Karmi; djetä karä ungkup hamputan Ruben. — (1 *Mos.* 46, 9.)
14. Tinai anak Simeon tä: Jemuel, Jamin, Ohad, Jaghin, Sohar, tinai Saul, anak bawin olo Kanani: djetä karä ungkup Simeon.
15. Maka djetoh aran karä anak Lewi, tumon ungkupe: Gerson, Kahat, Merari. Karä njelon umur Lewi djari saratus telo pulu udju njelo.
16. Anak Gerson, tumon ungkupe, djetä Libni äwen duä Simei.
17. Tinai karä anak Kahat tä: Amram, Ishar, Hebron, Usiel; karä njelon pambelom Kahat tä djari saratus telo pulu telo njelo.
18. Tinai anak Merari tä: Maheli äwen duä Musi; djetä karä ungkup Lewi, tumon panakae.
19. Maka Amram manduan akan indu sawae Joghebed, betaue idjä tato; iä tä manak akae Aaron tuntang Moses; maka karä njelon umur Amram djari saratus telo pulu udju njelo.
20. Tinai anak Ishar tä: Korah, Nepeg, Sighri.
21. Tinai anak Usiel tä: Misael, Elsapan, Sitri.
22. Maka Aaron manduan akan indu sawae Eliseba, anak Aminadab, betau Nahasson; iä tä manak akae Nadab, Abihu, Eleasar tuntang Itamar.
23. Tinai anak Korah tä: Asir,

Elkana, Abiasap; djetä karä ungkup olo Korah.
24. Maka Eleasar, anak Aaron, manduan idjä biti bara karä anak Putiel akan indu sawae, iä tä manak Pinehas akae. Djetä kapalan karä olo bakas hong karä ungkup olo Lewi.
25. Iä tä Aaron tuntang Moses, idjä injoho Jehowa, koae: Imbit olo Israel blua bara tanah Misir, tuntang karä kawae.
26. Æwen duä tä idjä hakotak dengan Parao, radja Misir, mangat iä mimbit olo Israel bara tanah Misir, iä tä Moses äwen duä Aaron.
27. Djadi, kahum andau Jehowa hakotak dengan Moses hong Misir,
28. Koae dengae: Jaku toh Jehowa; suman akan Parao, radja Misir, talo handiai, idjä insumangku akam.
29. Tombah Moses intu baun Jehowa: Aku puna djaton bahari totok biwihku, kilen tinai Parao akan masi aughku?

BAGI 7.

I. Moses mawi kata heran intu baun Parao; Parao djaton paraba tä. II. Hukum idjä solake: danum mandjadi daha.

I.—1. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Itäm, aku djari mangkat ikau akan hatallan Parao, tuntang kakam Aaron akan mandjadi nabim. — (4,16.)
2. Ikau akan masanan talo handiai, idjä injohoku ikau, tinai kakam Aaron akan manjampai aughku tä akan Parao; nakara iä manjoho olo Israel blua bara tanahe.
3. Tapi aku handak manekang atäi Parao, tuntang handak mampará katangku, talo heran ajungku hong Misir.
4. Parao djaton karäh manarima augh keton, tä aku handak manusang lengängku, mawi tanah Misir, palus magah karä kawangku, utus olo ajungku, olo Israel tä, bara Misir, awi hukumku awang paham.
5. Tä olo Misir karäh kasene, aku toh Jehowa, kahum aku mandjudju lengängku mawi Misir, palus magah olo Israel bara marak olo tä.
6. Maka Moses äwen duä Aaron malalus petäh Jehowa dengae.
7. Moses djari hanja pulu njelo umure, tuntang Aaron hanja pulu telo njelo umure, metoh iä hakotak dengan Parao.
8. Maka Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:
9. Djaka Parao hamauh dengan keton, koae: awi manantu arep keton sarohan Jehowa, hapan talo heran; tä ikau akan manjoho Aaron: duan sokahm, tarik tä hong petak intu baun Parao, mangat djetä mandjadi handipä. — (4, 2.)
10. Tä Moses äwen duä Aaron manaharep Parao, tuntang mawie tumon sohon Jehowa; Aaron mantarik sokahe akan petak intu baun Parao, tuntang karä mantire, palus djetä mandjadi handipä.
11. Maka Parao mangahau karä olo pintar tuntang karä tabit; maka tabit baris olo Misir tä mawie tumon tä kea, hapan seher ai.
12. Krana genep biti olo tä mantarik sokahe, tuntang karä sokahe tä mandjadi handipä; tapi sokah Aaron manelen karä sokah äwen tä.
13. Tapi Parao manekang atäie, sampai djaton manumon augh äwen, tumon Hatalla djari masuman tä. — (3,19.)

II. — 14. Maka koan Jehowa dengan Moses: Atäi Parao magon batekang, iä mangahana utus olo tä hagoet.

15. Tanggoh Parao handjewu djewu; itäm, iä karäh manalih batangdanum, hetä awi manjupa iä intu saran danum, imbing sokah tä, idjä djari mandjadi handipä.

16. Palus ikau akan hamauh dengae: Jehowa, Hatallan olo Ibrani, djari manjoho aku mananggoh ikau, masuman petähe akam: soho utus olo ajungku hagoet, nakara iä sombajang intu aku hong padang. Tapi palus sampai toh ikau djaton maku mahining.

17. Kakai augh Tuhan: toh kata, mangat ikau kasene, aku toh Jehowa: itäm, hapan sokahku toh, idjä intu lengängku, aku maripit danum batangdanum toh, palus djetä akan malik mandjadi daha.

18. Maka karä lauk hong batangdanum toh akan matäi, sampai batangdanum hanjer awie; sampai olo Misir badjilek mihop tä tinai.

19. Tinai koan Jehowa dengan Moses: Soho Aaron: duan sokahm, tadjok lengäm manintu karä danum hong Misir, mawi karä batangdanum, karä sungäi, karä danau, karä talaga, nakara uras mandjadi daha hetä, tinai uras daha kea karäh aton hong hapus tanah Misir, hong karä otong, hong karä patäran.

20. Maka Moses äwen duä Aaron mawie tumon petäh Jehowa; iä manggatang sokahe, maripit danum idjä hong batangdanum, haiak gitan Parao tuntang karä mantire, balalu danum hong batangdanum tä lepah lingis malik mandjadi daha.

21. Karä lauk, idjä hetä, matäi lepah lomos, tinai batangdanum tä hanjer, sampai olo Misir djaton tau mihop danum batangdanum tä; baja uras daha bewäi hong hapus tanah Misir.

22. Maka karä tabit baris olo Misir tä mawie tumon tä kea, hapan seher ai, sampai Parao manekang atäie, djaton paraba augh äwen, tumon pasuman Hatalla.

23. Palus Parao mules, buli humae, djaton nalingä tä hong atäie.

24. Maka karä olo Misir mangali hetähetä hong saran batangdanum, manggau danum indu ihope; krana danum batangdanum tä iä djaton tau mihope.

25. Maka djetä sampai kudju kalotä, limbah Jehowa djari maripit batangdanum.

BAG1 8.

I. Hukum duä: barako. II. Hukum telo: njamok tuntang rangit. III. Hukum äpat: karä ampin talo pamepet.

I. 1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses: Taharep Parao, sambil hamauh dengae: kakai augh Jehowa: soho utus olo ajungku hagoet, mangat iä sombajang intu aku.

2. Djaka ikau mangahana iä hagoet, itäm, aku handak mawi salepah tanahm hapan barako;

3. Sampai batangdanum karäh harier awi barako, idjä djakat, manggajar tamä humam, karongm, gegä sasurom kea; tinai djetä akan tamä human karä mantirm, tuntang human sakarä olo ajum, tamä tannur keton, tuntang kandarah äka keton mopet tepong.

4. Tinai karä barako tä karäh mukong bitim, bitin sakarä olo ajum, bitin karä mantirm.

5. Tinai koan Jehowa dengan Moses: Soho Aaron, koam: tadjok lengäm tuntang sokahm, manintu karä batangdanum, karä sungäi, karä talaga, mangat barako djakat, mananjap salepah tanah Misir.

6. Tä Aaron manantadjok lengäe, manintu karä danum intu Misir, balalu aton djakat barako, mananjap salepah tanah Misir.

7. Maka karä tabit mawie tumon tä kea, hapan seher ai; iä manjoho barako djakat akan tanah Misir.

8. Tapi Parao mangahau Moses äwen duä Aaron, koae: Laku totototo intu Jehowa, mangat iä paterai barako tä bara aku tuntang karä olo ajungku, tä aku handak malapas olo tä, mangat iä maluput parapahe intu Jehowa.

9. Maka koan Moses dengan Parao: Horumat akam, tukas bewäi, prea aku akan blaku akam, tuntang akan karä mantirm, tinai akan sakarä olo ajum, mangat karä barako tä lomos matäi, terai mawi keton tuntang karä human keton, baja batisa intu batangdanum bewäi?

10. Koan Parao dengae: Djewu. Tombah iä: Djadi tumon aughm; mangat ikau katawan, dialo idjä biti kilau Jehowa, Hatallan ikäi.

11. Karä barako akan nihau bara ikau, tuntang bara karä humam, bara karä mantirm, tinai bara sakarä olo ajum; baja hong batangdanum bewäi tisae karäh melai.

12. Limbah tä Moses äwen duä Aaron hagoet bara baun Parao. Palus Moses mantehau, blaku intu Jehowa tagal barako tä, tumon augh djandjie dengan Parao.

13. Tä Jehowa malalus tumon djandjin Moses; karä barako tä idjä intu human olo, intu parantaran, intu tana uras matäi lepah lomos.

14. Olo manawon manunjok tä; maka tanah tä bewan awi hantue.

15. Tapi amon Parao mangkemä arepe rangkah tahasenge tinai, tä iä manekang atäie tinai, djaton paraba augh äwen, tumon pasuman Jehowa bihin. — (3, 19.)

II. — 16. Koan Jehowa dengan Moses: Soho Aaron, koam: tadjok sokahm, häwes tunek petak, mangat djetä malik mandjadi njamok rangit hong hapus tanah Misir.

17. Æwen mawie tumon aughe tä; Aaron manantadjok lengäe tuntang sokahe, mahäwes tunek petak: palus lembut kutoh karä njamok rangit, mawi olon, mawi meto; karä tunek petak hapus tanah Misir lepah lingis malik, mandjadi njamok rangit.

18. Karä tabit tä kea hapan seher ai, handak mandjadian njamok, tapi iä djaton tau. Maka njamok tä paham mantakan olo tuntang meto.

19. Tä koan karä tabit dengan Parao: Djetoh tundjuk Hatalla. Tapi Parao mampalulang atäie, sampai iä djaton paraba augh äwen, tumon pasuman Jehowa bihin.

III. — 20. Maka koan Jehowa dengan Moses: Lius handjewu djewu, manjupa Parao, itäm, iä karäh manalih batangdanum; palus hamauh dengae: kakai prentah Jehowa: lapas utus olo ajungku, mangat iä sombajang intu aku.

21. Krana djaka ikau djaton maku manjoho olo ajungku hagoet, itäm, tä aku handak manjoho karä ampin talo pamepet mawi ikau, karä mantirm, tuntang sakarä olo ajum, tamä karä humam, sampai karä human olo Misir kontep awi karä

ampin talo pamepet tä, tinai hapus tanah, äkae melai.

22. Tapi tanah Gosen, äka olo ajungku melai, aku handak mamatase intu andau tä, hetä talo pamepet tä djaton, mangat keton katawan, jaku Jehowa toto Tempon tanah toh.

23. Aku handak mingkes kalindong helat utus olo ajungku dengan olo ajum; maka andau djewu kata tä akan mandjari.

24. Maka Jehowa malalus aughe; kutoh karä ampin talo pamepet hakawan tamä, manjuang human Parao, tuntang human karä mantire, palus mananjap hapus tanah Misir, sampai tanah rusak awi talo tä.

25. Tä Parao mangahau Moses äwen duä Aaron, koae: Lius bewäi, luput parapah intu Hatallan keton hong tanah toh.

26. Tapi koan Moses: Djaton hakon ikäi tumon tä; paribasa ikäi maluput parapah intu Jehowa, Hatallan ikäi, idjä kabelän olo Misir mampatäie: itäm, amon ikäi mampatäi meto tä akan parapah, idjä kabelän olo Misir mampatäie, djaton olo tä, haiak mitä tä, karäh mamanting batu mampatäi ikäi?

27. Soho ikäi hagoet akan padang barang tandjong katelo, mangat ikäi maluput parapah intu Jehowa, Hatallan ikäi, tumon petähe intu ikäi.

28. Maka koan Parao: Aku handak manjoho keton hagoet, mangat keton maluput parapah intu Jehowa, Hatallan keton, hong padang, asal äla keton hagoet pahalau kedjau; laku totototo akangku.

29. Koan Moses: Itäm, aku toh hagoet bara baum, aku handak blaku totototo intu Jehowa, mangat karä ampin talo pamepet toh djewu akan nihau bara Parao, bara karä mantire, tuntang bara sakarä olo ajue; asal Parao äla mamunga tinai, palus mangahana utus olo toh hagoet, maluput parapah intu Jehowa.

30. Tä Moses hagoet bara baun Parao, palus iä blaku totototo intu Jehowa.

31. Maka Jehowa manumon augh Moses, balalu paterai karä ampin talo pamepet tä bara Parao, bara karä mantire, tuntang bara sakarä olo ajue; dialo idjä kongan mahin dia batisa.

32. Tapi Parao manekang atäie tingkat tä kea; iä djaton manjoho olo tä hagoet.

BAGI 9.

I. Hukum limä: peres mawi meto.
II. Hukum djahawen: awäh mawi olon.
III. Hukum udju: udjan karangan.

I.—1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses: Taharep Parao, palus hamauh dengae: kakai augh Jehowa, Hatallam olo Ibrani: lapas utus olo ajungku, mangat iä sombajang intu aku.

2. Krana djaka ikau djaton maku malapas olo tä, tuntang magon mangahana iä hindai:

3. Itäm, lengän Jehowa karäh mawi karä metom intu hapus tanahm, hapan peres paham, karä hadjaram, karä kalidaim, karä ontam, karä sapim, karä metom idjä korik.

4. Tapi Jehowa karäh mambaris karä meton olo Israel dengan karä meton olo Misir; nakara meton olo Israel djaton matäi. dialo idjä kongan mahin dia.

5. Tinai Jehowa manukas katikae, koae: Djewu Jehowa karäh malalus hukum tä hong tanah toh.
6. Maka andau tä kea Jehowa malalus hukum tä, sepsimpan meton olo Misir paham matäi; tapi idjä kongan mahin dia karä meton olo Israel matäi.
7. Parao manjoho olo manjengoke, itä! idjä kongan mahin dia bara karä meton olo Israel djari matäi. Tapi Parao manekang atäie, iä djaton malapas olo tä hagoet.
II.—8. Tä koan Jehowa dengan Moses äwen duä Aaron: Akop sepu bara tannur, palus Moses akan maliambong tä, haiak gitan Parao.
9. Djetä akan manjepn salepah tanah Misir, malik mandjadi buhit awäh, mawi olon mawi meto.
10. Tä äwen duä tä makop sepu bara tannur, palus manaharep baun Parao, balalu Moses maliambong tä; palus lembut buhit awäh, mawi olon tuntang meto;
11. Sampai karä tabit tä mahin djaton kea tau mendeng intu baun Moses awi buhit awäh tä, krana awäh tä lembut mawi tabit tä, sama kilau karä olo Misir beken kea.
12. Tapi Jehowa manekang atäi Parao, leka iä djaton paraba augh äwen, tumon Jehowa bihin djari masuman tä akan Moses.—(4,21.)
III.—13. Tä koan Jehowa dengan Moses: Lius handjewu djewu, manjnpa baun Parao, palus hamauh dengae: kakai augh Jehowa, Hatallan olo Ibrani: lapas utus olo ajungku, mangat äwen sombajang intu aku.
14. Krana sindä toh akn handak magah karä hukumku mawi bitim, tuntang karä mantirm, tinai sakarä olo ajum samandiai, mangat ikau kasene, hapus kalunen djaton idjä padan dengangku.
15. Krana tau bewäi bara bihin aku manantadjok lengängku, mawi ikau tuntang sakarä olo ajum hapan peres tä, leka ikau lomos bara petak.
16. Tapi tagal djetoh aku djari mahaga ikau, mangat ikau akan äkaku mamprahan kwasangku, tuntang mangat arangku inarong hapus kalunen.
17. Aton ikau magon malawan utus olo ajungku, djaton maku malapas iä?
18. Itäm, djewu, katika kalotoh kea, aku handak malaboh udjan karangan pahapaham, idjä djaton pudji kalotä hong tanah Misir, bara andaue indjadian palus toh.
19. Toh, soho olo manduan karä metom, tuntang talo ajum handiai, awang intu tana; krana karä olon, tuntang karä meto idjä intu tana, idjä djaton djari mahakan akan huma, toto uras akan matäi, sana udjan karangan tä lawo mawi iä.
20. Maka äweäwe idjä mikäh augh Jehowa, baris karä mantir Parao, manjoho karä reware tuntang karä metoe mahakan akan huma.
21. Tapi olo, idjä atäie djaton paraba augh Jehowa, manjoho reware tuntang metoe melai intu tana.
22. Tä koan Hatalla dengan Moses: Tadjok lengäm akan langit, soho udjan karangan lawo akan hapus tanah Misir, mawi olon, meto tuntang karä talo imbul hong tana, hong salepah tanah Misir.
23. Tä Moses manantadjok sokahe akan langit, balalu Jehowa mandjea, malaboh udjan karangan tuntang apui, imanting akan petak.

Tumon tä Jehowa malaboh udjan karangan akan tanah Misir.
24. Djadi udjan karangan lawo, habalut apui, paham haliai; djaton pudji hong tanah Misir tumon tä, sangkom olo djari melai hetä.
25. Salepah tanah Misir udjan karangan tä manepä mampatäi talo handiai, awang ruar huma, karä olon tuntang karä meto; tinai udjan karangan tä mampalujut karä talo imbul, palus manjempong karä kaju.
26. Baja intu tanah Gosen, äka olo Israel, udjan karangan tä djaton.
27. Maka Parao manjoho olo mangahau Moses äwen duä Aaron, tuntang iä hamauh dengan äwen: Sindä toh aku djari badosa; Jehowa toto budjur, tapi aku dengan olo ajungku toto darhaka bewäi.
28. Laku totototo intu Jehowa; uka terai njahon Hatalla, tuntang udjan karangan, djari pombet haliai toh; limbah tä aku handak manjoho keton, djaton marandjar keton hindai.
29. Tä koan Moses dengae: Sapa aku djari blua lewu, aku handak mandepä lengängku akan Jehowa; tä njaho akan terai, tuntang udjan karangan akan malajan, nakara ikau kasene, hapus petak puna ain Jehowa.
30. Tapi idjä ikau tuntang karä mantirm, tawangku bewäi, keton hindai djera dengan Jehowa Hatalla.
31. Pista dengan seora impalujut kea, krana seora djari hapating, tuntang pista djari habatang.
32. Tapi hitta dengan husemet djaton impalujut, krana djetä hindai djari lembut.
33. Tumon tä Moses hagoet bara baun Parao, blua lewu, palus iä mandepä lengäe akan Jehowa; tä njaho dengan udjan karangan terai, tinai udjan tombok buku tä djaton lawo hindai akan petak.
34. Amon Parao mitä udjan tombok buku, udjan karangan tuntang njaho tä terai, tä iä mandahang dosae, iä manekang atäie, iä tuntang karä mantire.
35. Tumon tä atäi Parao inekang, leka iä djaton maku malapas olo Israel, tumon pasumah Jehowa bihin akan Moses.

BAGI 10.

I. Hukum hanjan sangkalap. II. Hukum djalatien talo kaput.

I. 1. Limbah tä koan Jehowa dengan Moses: Taharep Parao: krana aku djari manekang atäie, tuntang atäi karä mantire, mangat aku malalus karä katangku toh intu bentok äwen tä;
2. Tinai mangat keton manjarita intu pinding anak äson keton dapit talo, awang djari ilalusku hong Misir, karä katangku, idjä djari inampaku intu bentok äwen tä: mangat keton katawan, aku toh Jehowa.
3. Tä Moses äwen duä Aaron manaharep Parao, sambil hamauh dengae: Kakai augh Jehowa, Hatallan olo Ibrani: kilen katahie ikau djaton maku mampurandah arepm intu baungku? Lapas utus olo ajungku, mangat äwen sombajang intu aku.
4. Krana djaka ikau djaton maku malapas utus olo ajungku: itäm, djewu aku magah sangkalap tamä hapus tanahm.
5. Djetä akan manutup salepah tanah, sampai petak djaton mamarah

hindai; djetä karäh kuman tisan talo imbul lepah lingis, awang katapasan udjan karangan tä, palus karä pambulan keton landap karäh intakae.

6. Djetä akan manjuang karä humam, tuntang human karä mantirm, tinai human olo Misir handiai; maka djetä akan dumah kalotä karäe, kilau karä tato keton djaton pudji mitäe, bara andau äwen tä solake tamä tanah toh, palus andau toh. Limbah tä äwen duä mules, balalu blua bara baun Parao.

7. Maka karä mantire hamauh dengan Parao: Kilen katahie olo tä kilau djarat akan ita? Soho olo tä lius, mangat iä sombajang intu Jehowa, Hatallae; hindai ikau katawan, tanah Misir djari rusak?

8. Tä Moses äwen duä Aaron induan tinai naharep Parao, tuntang iä hamauh dengae: Lius keton, sombajang intu Jehowa, Hatallan keton. Tapi äwe kea karä bitim keton, idjä handak hagoet?

9. Koan Moses: Ikäi handak hagoet bakas tabela, anak ikäi hatuä bawi, karä tabirin ikäi, karä sapin ikäi; krana aton pestan ikäi akan Jehowa.

10. Koae dengae: Lalehae! Kwäka aku malapas karä anak keton! Itä, papa bewäi pikir keton.

11. Æla kalotä! baja keton awang hatuä bewäi tan lius, sombajang intu Jehowa; djetä tikas keton tan blaku. Palus olo manggian äwen duä tä bara baun Parao.

12. Tä koan Jehowa dengan Moses: Tadjok lengäm manintu hapus tanah Misir, padumah sangkalap mananjap tanah, nakara djetä kuman karä talo imbul lepah lingis, talo handiai, awang katapasan udjan karangan tä.

13. Palus Moses manantadjok sokahe manintu Misir, balalu Jehowa pamohon riwut timor akan tanah, hapus andau hapus alem; djadi handjewu riwut tä magah sangkalap tawotawon.

14. Sangkalap tä mananjap salepah tanah Misir, manjuang tanah tä bara sarae silae palus sarae hila silae, kutoh karäe, bara horan djaton pudji kalotä, dia kea harian dapit.

15. Krana djetä manutup salepah petak, sampai andau remeng awie; karä talo lembut lepah lingis kinae, tuntang bua kajn, awang katapasan ndjan karangan tä; djaton talo bahidjau balihi intu karä batangkaju, tinai intu karä talo imbul hong karä tana, hapus tanah Misir.

16. Tä Parao badjeleng mangahau Moses äwen duä Aaron, sambil hamauh: Aku djari badosa intu Jehowa, Hatallan keton, tuntang intu keton.

17. Aku blaku, ampun kasalangku toh sindä toh tinai, laku totototo intu Jehowa, Hatallan keton, nakara iä mindah bara aku talo baka matäi toh bewäi brangai.

18. Tä äwen blua bara baun Parao, sambil blaku totototo intu Jehowa.

19. Tä Jehowa pamohon barat paham, djetä manambalang karä sangkalap, manganan tä akan tasik rarndju, sampai idjä kongan mahin dia balihi hong salepah tanah Misir.

20. Maka Jehowa manekang atäi Parao, nakara iä äla malapas olo Israel.

II.—21. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses: Tadjok lengäm akan langit, soho kakaput manutnp tanah Misir, sampai olo tau manggajap talo kaput tä.

22. Maka sana Moses manantadjok lengäe akan langit, palus kaput pidjem lembut hapus tanah Misir katelo katahie.

23. Olo djaton tau mitä kolae, djaton kea olo tau hagoet bara kalekae huang katelo tä. Tapi intu karä human olo Israel blawa bewäi.

24. Tä Parao mangahau Moses, koae: Lius bewäi keton handiai, sombajang intu Jehowa, baja tabiri tuntang sapin keton akan melai hetoh; naughe karä anak keton tau omba keton.

25. Tapi koan Moses: Patut ikau manenga meto kea akan ikäi, idjä hapan ikäi maluput parapah intu Jehowa, Hatallan ikäi.

26. Karä meton ikäi akan omba ikäi, idjä kongan mahin dia tau balihi, krana djetä indu hapan ikäi maluput parapah akan Jehowa, Hatallan ikäi. Krana djaton talo beken indu hapan ikäi sombajang intu Jehowa, Hatallan ikäi, amon ikäi djari sampai kalekae.

27. Maka Jehowa manekang atäi Parao, sampai iä djaton maku malapas olo tä hagoet.

28. Palus Parao hamauh dengae: Dari ikau bara aku, äla bahanji manaharep baungku tinai; krana andaum manaharep baungku, ikau impatäi.

29. Maka koan Moses: Buah aughm; aku djaton manaharep baum tinai.

BAGI 11.

Moses masanan hukum idjä sapulu.

1. Krana Jehowa djari hamauh dengan Moses: Hapan hukum idjä bewäi hindai aku handak mawi Parao tuntang tanah Misir, limbah tä iä karäh malapas keton hagoet bara hetoh; tinai iä djaton karäh malapas keton bewäi, karä bitin keton, karä talo ain keton, malainkan iä akan maharak manggulong keton haream hagoet.

2. Tagal tä soho olo arä, mangat genep olo hatuä blaku intu olo hatuä, idjä tokep dengae, tuntang genep olo bawi blaku intu olo bawi, idjä tokep dengae, ramo salaka bulau.

3. Maka Jehowa masi utus olo tä intu matan olo Misir. Tinai Moses tä hai hong tanah Misir, intu matan karä mantir Parao, tuntang intu matan olo arä samandiai.

4. Maka Moses djari hamauh dengan Parao: Kakai augh Jehowa: bentok alem aku handak hagoet, mangumbang tanah Misir.

5. Tä sakarä anak olo hong tanah Misir, idjä solake inakan indue, akan matäi, bara anak Parao idjä bakas, idjä akan manganti iä, palus sampai anak bakas ain rewar bawi, idjä manggiling galingan, tinai karä anak meto kea, idjä solake inakan indue.

6. Tä augh bawai pahara karäh lembut hong salepah tanah Misir, djaton pudji kalotä bara horahoran, tuntang djaton kea karäh haluli tinai tumon tä.

7. Tapi intu karä olo Israel aso mahin dia akan mangaik, karä oloe, karä me toe bahalap bewäi, mangat keton tawae, Jehowa djari mambaris Misir dengan Israel.

8. Tä maka karä mantirm toh karäh managgoh aku, palus sontop intu aku, koae: lius bewäi, ikau tuntang olo handiai idjä ungkup kawam. Limbah tä maka aku handak lius. Palus iä blua bara baun Parao tuntang hasep kasangite.

9. Maka Jehowa djari hamauh dengan Moses: Parao djaton maku masi augh keton, mangat aku mamparä talo heran ajungku hong tanah Misir.

10. Maka Moses äwen duä Aaron djari mawi karä talo heran tä intu baun Parao; tapi Jehowa manekang atäi Parao, uka iä djaton maku malapas olo Israel hagoet bara tanahe.

BAGI 12.

I. Paska. II. Pamplaan olo Israel bara Misir. III. Prentah tahiu Paska.

I.—1. Maka Hatalla hakotak dengan Moses äwen duä Aaron hong tanah Misir, koae:

2. Bulan toh kea indu kapala bulan akan keton, djetoh padadukan karä bulan huang njelo.

3. Hakotak dengan hapus utus olo Israel, koam: intu andau sapuluh bulan djetoh, maka genep bakas human keton akan manduan anak tabiri, akan genep kabali idjä kongan anak tabiri.

4. Tapi djaka aton kabali idjä taperi bitie akan idjä kongan tabiri, tä iä tuntang olo idjä darah humae hadohop akan mawi idjä kongan, sampai iä ombet karäe tau kuman tä lepah.

5. Keton akan manduan anak tabiri idjä tinduh, hatuäe, umure idjä njelo; keton tau manduan anak tabiri atawa anak kambing.

6. Maka keton akan mangurong djetä sampai andau äpatwalas bulan tä, limbah tä hapus utus olo Israel akan manjambalih djetä benteng halemäi.

7. Olo akan manantalai dahae, mohos tä hassaeila bauntonggang humae intu papare, tinai intu habantange, kaleka keton kuman anak tabiri tä.

8. Olo akan kuman isie alem tä kea, indadah intu apui, tuntang tepong idjä dia iragi; olo akan kuman tä balut djohon talo bapait.

9. Æla keton kumae manta, äla kea iluntoh hong danum, tapi indadah intu apui, takoloke, sapake tuntang bitie.

10. Æla keton manisa talo enen sampai andau idjä, malainkan djaka aton tisae akan andau beken, tusul tä hapan apui.

11. Tumon toh keton akan kuman djetä: kahang keton hababat, pain keton hasarumpah, tinai sokah intu lengän keton; keton akan kuman tä ampiampin olo idjä handak harikas, krana djetä Paska ain Jehowa. (*Jehowa mahalau.*)

12. Krana alem toh aku handak mangumbang tanah Misir, mampatäi karä anak idjä solake inakan indue hapus tanah Misir, anak olon anak meto, tinai aku handak mahukume kea karä dewan olo Misir, jaku Jehowa.

13. Maka daha tä indu katan human keton, kaleka keton melai; sama aku mitä daha tä, maka aku handak mahalau keton, tantang hukum tä djaton akan marusak keton, metoh aku karäh mawi tasah Misir.

14. Andau toh akan ingat keton palus dapit, haga djetä indu pesta akan Jehowa; keton palus karä panakan keton katatahi akan mahaga hadat toh.

15. Kudju keton akan kuman tepong idjä djaton iragi; andau idjä solake keton akan mamplua karä ragi bara human keton. Idjä kuman tepong awang iragi bara

andau idjä solake palus sampai andau udju, olo tä karäh impatäi bara marak Israel.

16. Maka andau idjä solake tä brasih, mangat keton hapumpong sombajang, tuntang andau udju kea brasih, mangat keton hapumpong sombajang tinai. Andau tä äla keton bagawi talo enen, baja talo kinan keton, djetä bewäi tau inguan keton.

17. Haga keton karä andau tepong idjä djaton iragi, basa intu andau tä kea aku djari magah karä kawan keton blua bara tanah Misir; tagal tä keton akan mahaga andau tä, palus panakan keton dapit, indu hadat sampai katatahi.

18. Bulan idjä solake, andau äpatwalas, amon andau benteng halemäi, bara katika tä keton akan kuman tepong idjä djaton iragi, palus sampai andau duä pulu idjä bulan tä kea, sampai andau tä benteng halemäi kea.

19. Kudju tä äla mina ragi hong karä human keton. Krana idjä kuman tepong awang iragi, olo tä karäh impatai bara marak Israel, alo iä olo tanah beken, alo iä anak tanah tä.

20. Tagal tä, äla keton kuman talo awang djari iragi; huang sakarä human keton keton akan kuman tepong idjä djaton iragi bewäi.

21. Maka Moses mangahau karä bakas olo Israel, sambil hamauh dengae: Intih keton anak tabiri, duan tä akan olo human keton, sambalih Paska tä.

22. Tuntang duan isob idjä katampong, sulop tä intu daha, awang djari inantalai hong kandarah, ohos daha tä hasansila bauntonggang intu papare, tinai intu habantange. Tinai äla idjä biti keton akan blua bara bauntonggang, sampai handjewu.

23. Krana Jehowa handak mangumbang, mawi olo Misir; tapi sana iä mitä daha tä intu habantange, tuntang intu papare duä duä, tä Jehowa handak mahalau bauntonggang tä, djaton manjoho idjä parusak tä tamä human keton, mahukum keton.

24. Maka keton akan mahaga hadat toh, djetä akan keton tuntang akan panakan keton indu hadat palus katatahi.

25. Amon keton tamä tanah tä, idjä karäh inenga Jehowa akan keton, tumon djandjie, maka haga keton gawi toh.

26. Tinai amon anak keton dapit misek keton: narai gawin keton tä?

27. Tä maka keton akan tombah: djetoh parapah Paska akan Jehowa, idjä djari mahalau human olo Israel hong tanah Misir, metoh iä mahukum olo Misir, tapi mahalau karä ungkup ita. Tä maka olo arä sontop, manjembah.

28. Palus olo Israel hagoet, balalu mawie tumon djari petäh Jehowa intu Moses äwen duä Aaron.

II. — 29. Djadi bentok alem Jehowa mampatäi sakarä anak olo Misir, idjä solake inakan indue, bara anak Parao idjä bakas, idjä akan manganti iä, palus sampai anak bakas ain rewar hong sipir, tuntang karä anak meto kea, idjä solake inakan indue.

30. Tä Parao misik alem tä kea, iä, karä mantire, tuntang olo Misir handiai, palus augh bawai paham lembut hong Misir, krana idjä kabawak huma mahin dia katapasan, idjä djaton olo matäi.

31. Tä Parao balalu alem tä kea

mangahau Moses äwen duä Aaron, sambil hamauh: Lius keton, indah keton bara olo ajungku, keton haiak karä olo Israel samandiai, lius keton, sombajang intu Jehowa tumon augh keton;

32. Imbit kea karä tabiri sapin keton, tumon augh keton; lius bewäi, laku berkat akangku kea.

33. Tuntang olo Misir mandjudju olo Israel, manggulong iä blua bara tanahe; krana koan olo tä: Ikäi handiai akan matäi.

34. Djadi olo Israel manduan bakaltepong, helo bara djetä iragi, botop bakaltepong tä imungkuse hapan pakaiae, palus iätoe hundjun bahae.

35. Maka tumon augh Moses olo Israel djari blaku intu olo Misir arä ramo salaka bulau, tuntang pakaian.

36. Tinai Jehowa djari masi äwen tä intu matan olo Misir, sampai olo tä manenga akae karä talo kahandake; tumon tä olo Israel manamput ramon olo Misir. — (3, 22.)

37. Tumon tä olo Israel hagoet bara Rameses akan Sukot, eteke djahawen ratus kojan biti hirah olo hatuä, beken tinai karä anak olo.

38. Tinai aton kea omba äwen arä olo manjelat, tuntang tabiri, sapi, kutoh metoe.

39. Maka bakaltepong tä, idjä djari imbite bara Misir, impakasake akan roti, idjä djaton iragi; krana bakaltepong tä hindai djari iragi, basa olo tä djari inggulong blua bara tanah Misir, djaton tau randjar, djaton kea iä sampet manatap bahata beken akae.

40. Maka olo Israel djari melai hong Misir äpat ratus telo pulu njelo katahie. — (1 *Mos*. 15, 13.)

41. Amon äpat ratus telo pulu njelo tä djari hapus, tä maka hong andau idjä tä hapus kawan Jehowa tä blua haiak bara tanah Misir.

42. Tagal tä patut olo mahaga alem djetä akan Jehowa buabuah, basa iä djari magah äwen ta blua bara tanah Misir; alem djetä puna ain Jehowa, idjä patut ihaga olo Israel girirmanggirir.

III. — 43. Tinai koan Jehowa dengan Moses äwen duä Aaron: Djetoh hadat Paska: olo idjä beken agamae äla omba kuman djetä.

44. Tapi karä rewar, idjä imili keton, keton akan manjunate, limbah tä äwen akan omba kuman djetä.

45. Malainkan karä olo tamuäi, tuntang olo idjä buruh bewäi intu keton äla akan omba kuman tä.

46. Olo akan kuman tä huang huma idjä äka nguae; äla haliai mimbit isie akan ruar huma; tolange äla olo marupäie. — (*Joh*. 19, 36.)

47. Hapus utus olo Israel samandiai akan manumon tä.

48. Maka amon aton olo tamuäi intu keton, tuntang iä radjin mahaga Paska akan Jehowa, tä patut karä olo hatuä injunat helo, limbah tä iä tau omba mahaga tä, palus iä akan itong kilau olo tanah keton kea. Tapi äla olo idjä kulop akan omba kumae.

49. Uras hapan undangundang idjä tä kea olo puna tanah keton dengan olo idjä manamuäi marak keton.

50. Maka sakarä olo Israel manumon augh, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses äwen duä Aaron.

51. Tumon tä Jehowa magah

karä tawon olo Israel blua bara tanah Misir, hong andau idjä tä kea.

BAGI 13.

I. Anak idjä solake inakan indue patut imbaris akan Jehowa. II. Olo Israel maradjur panggoete.

I.—1. Maka Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Baris akangku sakarä anak olo Israel, idjä solake inakan indue, anak olon, anak meto; krana iä tä uras ajungku.

3. Maka koan Moses dengan utus olo arä: Ingat keton andau toh, basa andau toh keton djari blua bara tanah Misir, bara äka karewar keton; krana Jehowa djari magah keton bara hetä awi kwasan lengäe; tagal tä, äla olo kuman talo idjä iragi.

4. Andau toh keton djari blua, hong bulan Abib.

5. Maka limbah Jehowa djari magah keton tamä tanah olo Kanani, olo Het, olo Amori, olo Hewi, olo Jebusi, idjä tuntang sumpahe djari indjandjie akan tato keton, handak manenga tä akan keton, tanah idjä nahasak djohon-tusun meto tuntang madu: tä maka bulan djetoh kea keton akan mahaga gawi toh.—(1 *Mos.* 17, 8.)

6. Kudju keton akan kuman tepong idjä dia iragi, huang andau udju tä tinai aton pesta akan Jehowa.

7. Tepong idjä djaton iragi patut kinan olo katahin kudju tä; katahin tä ragi, tinai karä talo awang iragi, djaton patut mamala intu hapus tanah keton.

8. Tuntang keton akan masuman akan karä anak keton intu andau tä: gawi djetoh ita mahagae tagal talo handiai, awang djari iawi Jehowa akan ita, metoh ita hagoet bara tanah Misir.

9. Djetä indu kata intu lengän keton, tinai indu pangingat intu lingkau keton, mangat Torat Jehowa melai intu njaman keton: krana hapan kwasan lengäe Jehowa djari magah keton blua bara Misir.

10. Tagal tä sining njelo intu puna wajahe idjä inukas, haga keton hadat djetoh.

11. Tinai amon Jehowa djari magah keton tamä tanah olo Kanani, tumon djandjie tuntang sumpahe dengan keton, tuntang dengan tato keton, amon iä djari manenga tanah tä akan keton:

12. Tä maka keton indu mambaris akan Jehowa karä anak idjä solake inakan indue, tinai karä anak meton keton kea, idjä solake inakan indue; awang hatuä uras imbaris akan Jehowa.

13. Tapi anak kalidai, idjä solake inakan indue, keton akan manakirie hapan anak tabiri; tapi amon keton djaton maku manakirie, tä pelek ujate; tapi karä anak olon idjä solake inakan indue akan inewus keton.

14. Maka amon anak keton karäh misek keton dapit djeha, koae: akan en tä? tä keton akan tombah anghe: hapan kwasan lengäe Jehowa djari magah ita blua bara Misir, bara äka karewar ita.

15. Krana metoh Parao manekang atäie, djaton maku malapas ita, maka Jehowa mampatäi karä anak idjä solake inakan indue intu hapus tanah Misir, anak olon anak meto; tagal tä aku mampatäi akan

Jehowa karä anak meto idjä hatuä,
idjä solake inakan indue, tapi karä
anakku, idjä solake inakan indue,
inewusku.
16. Djetä akan kata intu lengän
ita, tuntang indu pangingat intu
lingkau ita; krana awi kwasan
lengäe Jehowa djari magah ita
bara tanah Misir.
II. — 17. Maka djadi, limbah
Parao djari malapas utus olo tä,
Hatalla djaton magah äwen ma-
horoe djalan manjak tanah olo Pi-
listi, alo djalan djetä mametas;
krana koan Hatalla: Belä utus olo
tä manjasal, amon iä palus akan
parang, suro iä palus buli akan
Misir tinai.
18. Malainkan Hatalla magah olo
tä bilibilit, manjak djalan hong
padang tunis benjem, mahoroe sa-
ran tasik rarudju. Maka olo Israel
blua bara Misir hapadjuhapadju,
tjagar akan klahi.
19. Maka Moses mimbit tolang
Josep kea: krana Josep tä djari
manjoho olo Israel mananggong
sumpah hai, koae: Toto haliai,
Hatalla karäh mananggoh keton,
tä keton akan mimbit tolangku
bara hetoh. — (1 *Mos.* 50, 25).
20. Tumon tä olo tä harikas bara
Sukot, palus bapodok hong Etam,
intu saran padang tunis benjem.
21. Maka Jehowa hagoet helo
baue, handau huang botop baun-
andau, hapae magah olo tä djalan
idjä budjur, tinai amon hamalem
huang botop apui, hapae manjingah
äwen, mangat olo tau hagoet han-
dau hamalem.
22. Handau botop baunandau,
hamalem botop apui tä djaton min-
dah bara baun olo tä.

BAGI 14.

I. Parao manggoang olo Israel. II. Olo Israel hanimpah tasik rarudju. Parao dengan olo Misir matäi hetä.

I. — 1. Maka Jehowa hakotak
dengan Moses, koae:
2. Soho olo Israel mules, ba-
podok balikat Pihaghirot, helat
Migdol dengan tasik, tandipah
Baal-Sepon; tokep saran tasik ke-
ton akan bapodok.
3. Tä Parao karäh manjewut
olo Israel, koae: olo tä lajang hong
tanah, äwen kilau tapampat hong
padang tunis benjem tä.
4. Tä aku handak manekang
atäi Parao, leka iä manggoang ke-
ton, palus aku handak impahai intu
Parao, tuntang intu karä kawan
parang ajue, tä olo Misir akan
kasene, jaku toh Jehowa. Maka
olo manumon aughe tä.
5. Djadi, amon radja Misir ma-
hining brita, utus olo tä djari
babuhau, palus barabalik angat
atäi Parao tuntang atäi karä man-
tire dengan utus olo tä, tuntang
äwen hamauh: Buhen ita djari
mawi talo kalotä, ita djari mala-
pas olo Israel, sampai äwen djaton
manempo ita hindai?
6. Balalu Parao manjoho olo
pasang kareta, tuntang iä mirak
karä olo ajue.
7. Iä mimbit djahawen ratus
kareta idjä kapala bahalap, tun-
tang karä kareta beken tinai, awang
intu Misir, maka karä pangka-
limae uras mukonge.
8. Krana Jehowa djari mane-
kang atäi Parao, radja Misir tä,
mangat iä manggoang olo Israel.
Tapi olo Israel djari blua awi
lengä idjä hai.

9. Maka olo Misir manggoang äwen, karä hadjaran Parao, karä karetae, karä pangkalimae, hapus karä kawan parang ajue, tuntang äwen djakä awie, kahum äwen bapodok intu saran tasik, balikat Pihaghirot, tandipah Baal-Sepon.
10. Amon Parao manokep, maka olo Israel manggatang matae, itä! olo Misir manggoang iä; tä iä paham mikäh, palus olo Israel mangkariak intu Jehowa.
11. Tuntang olo tä hamauh dengan Moses: Djaton ombet karä kubur hong tanah Misir, sampai ikau djari mimbit ikäi bara hetä, nakara matäi hong padang tunis benjem toh? Buhen ikau djari mamapa ikäi kalotoh, sampai djari mimbit ikäi bara Misir?
12. Djaton ikäi djari hamauh dengam hong tanah Misir: terai bewäi, naughe ikäi manempo olo Misir? Toto, käläh haream ikäi manempo olo Misir, bara ikäi matäi toh hong padang tunis benjem.
13. Tapi koan Moses dengan olo arä: Æla mikäh, tanggatanggar bewäi keton, keton akan mitä dohop Jehowa, idjä karäh ilaluse akan keton andau toh; krana olo Misir toh, idjä gitan keton andau toh, palus katatahi keton djaton karäh mitä olo tä tinai.
14. Jehowa karäh mangalahi akan keton, tapi keton akan melai sanang bewäi.
15. Maka koan Jehowa dengan Moses: Buhen ikau mangkariak intu aku? soho olo Israel harikas.
16. Maka ikau akan manggatang sokahm, sambil manantadjok lengäm akan tasik, tilang tä, mangat olo Israel manandjong intu bentok tasik, mahoroe bohos kateahe. — (*Jos.* 3, 13).
17. Itäm, aku handak manekang atäi karä olo Misir tä, leka iä tamä hetä, manuntut olo tä; tä aku handak impahai intu Parao, intu karä kawan parang ajue, intu karä karetae, intu karä pangkalimae.
18. Tä olo Misir akan kasene, jaku toh Jehowa, awiku impahai intu Parao, intu karä karetae, intu karä pangkalimae.
19. Palus Malaikat Hatalla, idjä hagoet helo baun olo Israel, mindah akan hila likut olo tä, botop baunandau tä mindah bara baue akan likut olo tä,
20. Palus mendeng helat olo Misir dengan olo Israel; maka botop baunandau tä kaput silae, blawa silae, palus mamplawa äwen tä, sambil mangahana olo Misir manggapi äwen hapus alem tä.
II. — 21. Amon Moses manantadjok lengäe akan tasik, maka Jehowa mundur tasik tä hapan riwut timor, idjä kantjang hapus alem, iä mamandit tasik, tinai karä danum hetä halilang.
22. Palus olo Israel sewu akan bentok tasik, mahoroe bohos kateahe, karä danum hasuson kilau pagar batu sambil gantau.
23. Maka olo Misir manggoang iä, sewu tasik manuntut likut äwen, karä hadjaran Parao, karä karetae, karä pangkalimae, palus akan bentok tasik.
24. Maka haiak tampalawäi Jehowa bara huang botop apui, bara huang baunandau tä manangkilik kawan parang olo Misir, palus iä manangkedjet kawan parang olo Misir.
25. Iä manggian manipas galingan karä karetae, tuntang mamandal panggoet olo tä. Tä koan

olo Misir: Has, ita hadari bara baun olo Israel, krana Jehowa maton mangalahi akae, mantakan olo Misir!
26. Tapi Jehowa hamauh dengan Moses: Tadjok lengäm akan tasik, mangat halalian karä danum maleteng karä olo Misir, karä karetae tuntang pangkalimae.
27. Tä Moses manantadjok lengäe akan tasik, maka haiak talo sawah rahusan dähes tasik haluli tinai, palus olo Misir hadari, haiak manantarang djetä. Tumon tä Jehowa mambaring olo Misir intu bentok tasik.
28. Krana amon karä danum haluli tinai, djetä manutup mampaleteng karä kareta, karä pangkalima, hapus kawan parang ain Parao, idjä djari omba iä tamä tasik; dialo idjä biti karä olo tä batisa.
29. Tapi olo Israel mahoroe bohos kateahe intu bentok tasik, karä danum tä hasuson kilau pagar batu sambil gantau.
30. Tumon tä Jehowa maliwus Israel intu andau tä bara lengän olo Misir, tuntang Israel mitä karä hantun olo Misir hakalampah intu saran tasik.
31. Tä Israel mitä kwasan lengän Jehowa, idjä djari imprahae mawi olo Misir; tä utus olo tä marawan Jehowa, tuntang iä pertjaja huang Jehowa, tinai harap reware Moses.

BAGI 15.

I. Moses äwen duä 'Mirjam manjanji manara Hatalla. II. Olo Israel hong Sur, Mara tuntang Elim.

I.—1. Tä Moses haiak sakarä olo Israel manjanji njanji toh akan Jehowa, koae: Jaku handak manjanji, manara Jehowa, krana iä Idja Pangkahai; hadjaran tuntang olo idjä mukonge djari imbaringe akan tasik. — (*Masm.* 106, 7.)
2. Jehowa kwasangku, akae aku manjanji! iä djari indu salamat ajungku. Iä puna Hatallangku, tagal tä aku handak mahorumat iä; iä Hatallan tatoku, jaku handak mampahai iä.
3. Jehowa idjä toto Pangkalima, arae puna Jehowa.
4. Karä karetan Parao, karä kawan parang ajue djari imbaringe akan tasik; karä pangkalimae idjä mambatang djari buseng hong tasik rarudju.
5. Kandalem danum djari manutup mambuseng äwen, kilau batu äwen leteng intu kaleka handalem.
6. O Jehowa, lengäm gantaum djari impahai huang kwasa, lengäm gantaum, o Jehowa, djari mampalomat karä musoh.
7. Huang kwasan kahaim ikau djari mampalokang idjä manggatang arepe malawan ikau; kalaitm idjä hasep impluam, tä äwen tä lomos kilau tampilai.
8. Awi kamehus urongm karä danum djari hakumbo, dähes rahusan mendeng tendjek hatujok, galombange djari baku intu bentok tasik.
9. Koan musoh: aku handak manggoang, mandjakä äwen, aku handak marampas, mambagi karä ramoe, aku handak maluput huangku dengan olo tä, aku handak manjilak padangku, lengängku akan mampalomos iä.
10. Tä ikau manjoho riwutm manampur, balalu tasik manutup

äwen; kilau tanggalong äwen tä leteng huang kadähes danum tä.

11. Æwe kilau ikau, o Jehowa, marak karä dewa? Æwe kilau ikau bahalap huang karasih, ingikäh huang horumat? Talo gawim aras heran haliai!

12. Sana ikau manantadjok lengäm gantaum, petak balalu manelen äwen tä.

13. Awi asim ikau djari magah utus olo toh, idjä djari iliwusm; awi kwasam ikau djari ngagalan iä akan kalekam melai, idjä brasih tuntang mangat.

14. Sana karä utus olo mahining tä, iä akan harudjut, kikäh karäh lawo akan olo handiai, idjä mukong tanah Palestina.

15. Tä karä mantir Edom karäh sabanen angate, karudjut karäh manjangkulep olo kwasa baris olo Moab; olo handiai awang mukong tanah Kanaan karäh leujoh ataie.

16. Katangkedjet tuntang kikäh karäh manjangkulep olo tä, awi kahain lengäm olo tä palus gagom kilau batu, sampai utus olo ajum, o Jehowa, djari mahoroe mahalau tanah olo tä, sampai tanahe djari inimpah utus olo toh, idjä djari iulihm.

17. Agah ikäi, imbul ikäi hong bukit baris ajum, intu kaleka idjä djari indjariam mandjadi äkam melai, o Jehowa, hong äka brasih idjä djari inampa lengäm, o Jehowa.

18. Jehowa toto radja haradjur palus katatahi.

19. Krana Parao djari tamä tasik tuntang karä hadjarae, karetae, pangkalimae; tä Jehowa mandjakah danum tasik akan hundjue: tapi olo Israel manjak bohos kateahe hong bentok tasik.

20. Maka Mirjam, nabi bawi, betau Aaron tä, mantiang gandang intu lengäe, tuntang sakarä olo bawi hagoet, omba iä, mimbit gandang haiak babigal.

21. Tä Mirjam tombah augh olo hatuä tä, koae: Njanji, tara Jehowa, krana iä Idjä Paugkahai tä, hadjaran tuntang olo idjä mukonge djari imbaringe akan tasik!

II.—22. Limbah tä Moses manjoho olo Israel harikas bara tasik rarudju, palus olo tä hagoet sampai padang tunis benjem Sur; maka olo tä manandjong katelo andau kakedjaue hong padang tä, djaton sondau danum.

23. Limbah tä iä manantarang Mara, (*kapait*,) tapi iä djaton tau mihop danum intu Mara, basa paham bapait angate; tagal tä kaleka tä bagarä Mara.

24. Tä olo arä bakotok, mawi Moses, koae: Narai akan ihop ita?

25. Maka Moses mantehau, blaku intu Jehowa, tuntang Jehowa manasanan kaju akae; djetä ilabohe akan danum, palus danum tä batawah. Hetä Hatalla mampendeng akan utus olo tä prentah, tuntang djandji, hapae mangkemä iä;

26. Koae: Djaka ikau dengan toto atäim manumon augh Jehowa, Hatallam, mawi talo budjur intu matae, maminding manjeuä prentahe, tuntang mahaga karä hadat ai: tä aku handak mahaga ikau kea bara karä peres, idjä djari hapangku mawi Misir, krana aku Jehowa puna Doktor ajum.

27. Limbah tä olo tä manantarang Elim, hetä aton duäwalas lowang danum, tuntang udju pulu batang korma. Maka olo tä bapodok hetä intu kaleka danum.

BAGI 16.

Olo Israel hong padang Sin; burong saasintar; man.

---

1. Limbah iä harikas bara Elim, maka hapus utus olo Israel tamä padang tunis benjem Sin, idjä helang Elim dengan Sinai: andau limäwalas, bulan duä, limbah iä djari blua bara tanah Misir, iä tamä hetä.

2. Maka hapus utus olo Israel bakotok, mawi Moses äwen duä Aaron hong padang tunis benjem tä.

3. Koan olo Israël dengan äwen duä tä: Sukur, djaka ikäi djari matäi awi lengän Jehowa hong tanah Misir, pesan ikäi mondok darah landai balut, pesan ikäi kuman tepong sampai besoh, krana keton djari magah ikäi akan padang tunis benjem toh, tantai manjoho hapus utus ikäi toh matäi meher.

4. Tä koan Jehowa dengan Moses: Itäm, bara langit aku handak mudjan tepong akan keton; tä olo arä akan hagoet, manampunan djetä, sining andau ukure akan idjä andau; djetä, mangat aku mangkemä olo tä, djaka iä manandjong hong prentahku atawa dia.

5. Krana intu andau djahawen, amon iä manatap talo, idjä djari inampunae, maka djetä salipet karäe bara talo, idja inampunan olo sining andau.

6. Tä koan Moses äwen duä Aaron dengan sakarä olo Israel: Halemäi karäh keton akan kasene, Jehowa idjä djari magah keton bara tanah Misir.

7. Tinai handjewu djewu keton karäh mitä kahain Jehowa, krana iä djari mahining keton bakotok mawi Jehowa; krana äwe koä, sampai keton bakotok mawi koä?

8. Tinai koan Moses: Halemäi karäh Jehowa karäh manenga balut akan kinan keton, tinai handjewu karäh tepong sampai besoh, djetä basa Jehowa djari mahining augh kotok keton, idjä hapan keton mangotok iä. Krana äwe kea koä? keton djaton mangotok koä, tapi Jehowa.

9. Limbah tä koan Moses dengan Aaron: Soho salepah utus olo Israel, koam: tanggoh taharep baun Jehowa, krana iä djari mahining augh kotok keton.

10. Djadi, haiak Aaron hakotak dengan salepah utus olo Israel, olo tä mules manintu padang tunis benjem; itä! kahain Jehowa mamala huang botop baunandau.

11. Tä Jehowa hamauh dengan Moses; koae:

12. Aku djari mahining kakotok olo Israel; suman akan äwen tä, koam: benteng halemäi keton karäh kuman balut, tinai handjewu djewu keton karäh besoh kuman tepong, tuntang keton akan kasene, aku toh Jehowa, Hatallan keton.

13. Djadi, halemäi aton dumah burong saasintar, sampai manutup äka olo Israel bapodok. Tinai handjewu aton ambon paham hakaliling kalekae tä.

14. Limbah ambon djari badandang, tä hapus padang aton talo bunter korik, malenak ampie.

15. Amon olo Israel mitä djetä, koae sama arepe: Man hu? (*en tä?*) Krana iä djaton katawan talo tä. Maka koan Moses dengan äwen: Djetoh tepong tä, idjä djari inenga Jehowa indu kinan keton.

16. Toh augh prentah, idjä inenga Jehowa: tampunan keton genep biti tumon kombete kumae, idjä

gomer (*telo supak hirah*) akan genep biti; tumon karä biti, awang hindjä tingkap keton, keton akan manampunan tä.

17. Maka olo Israel mawie tumon aughe tä, iä manampunan djetä, aton idjä isut, aton idjä arä.

18. Tapi amon olo manakare, hapan gomer, maka olo idjä djari manampunan arä, djaton kalabiäe, tinai idjä manampunan isut, djaton katapase; genep biti djari manampunan ombet akan indu kinae. — (2. *Kor*. 8, 15.)

19. Koan Moses dengan olo tä: Æla idjä biti keton manisa talo enen akan djewu. — (*Matt*. 6, 34.)

20. Tapi olo tä djaton paraba augh Moses; aton kea idjä manisa akan andau tinai; maka djetä huret balalu bewan. Tä Moses paham malait äwen tä.

21. Maka siring handjewu olo manampunan djetä, genep biti tumon kombete kumae, krana amon andau djari blasut, talo tä lenjoh.

22. Maka andau djahawen olo manampunan tepong tä salipet karäe, duä gomer akan genep biti; tuntang karä mantir utus olo tä mananggoh, masuman tä akan Moses.

23. Koan Moses dengan olo tä: Djetoh augh, idjä injoho Jehowa: djewu puna andau malajan, andau sabat ain Jehowa idjä brasih; idjä handak manjangae, sanga, idjä handak maluntohe, luntoh, tinai karä tisae ingkes akan djewu.

24. Maka olo mingkes tä akan andau tinai, tumon sohon Moses; maka djetä djaton bewan, dia kea huret.

25. Tinai Moses hamauh: Kuman djetoh andau toh, krana andau toh sabat ain Jehowa; andau toh keton djaton sondau talo tä hong padang.

26. Kadjahawen keton akan manampunan tä, tapi andau udju aton sabat, andau tä talo tä djaton.

27. Tapi intu andau udju aton kea belahe idjä hagoet, handak manampunan; tapi iä djaton sondau talo enen.

28. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Kilen katahin keton handak managah mimbing prentahku, mimbing undangundangku?

29. Itä, Jehowa djari manenga andau sabat akan keton, tagal tä andau djahawen iä manenga akan keton talo kinan akan kaduä. Genep biti akan melai intu kalekae, äla idjä biti akan hagoet kantä kantä intu andau udju. — (1. *Mos*. 2, 2.)

30. Tumon tä, utus olo tä malajan andau udju.

31. Maka olo Israel manggarä talo tä man; djetä kilau bawak sahang salia, malemak ampie, tinai angate kilau tepong balut madu.

32. Tinai koan Moses: Toh augh, idjä imetäh Jehowa: duan idjä gomer man, ingkes tä akan karä panakan keton idjä rahian, girirmanggirir, mangat äwen tä kea mitä tepong, idjä djari imengaku indu panginan keton hong padang tunis benjem toh, metoh aku magah keton bara tanah Misir.

33. Tinai koan Moses dengan Aaron: Duan kusong, ingkes hetä man idjä gomer, ima tä intu baun Jehowa, mangat djetä melai akan panakan keton idjä harian, girirmanggirir.

34. Tumon Jehowa djari mametäh Moses, kalotä Aaron mingkes tä intu äka brasih haliai, mangat melai hetä.

35. Maka äpat pulu njelo katahie olo Israel kuman man, kalawo

iä sampai tanah äkae akan melai; sampai iä lompat saran tanah Kanaan olo tä magon kuman man. — (*Jos.* 5,12.)

36. Maka sapulu gomer mandjadi idjä epa.

BAGI 17.

I. Olo Israel impihop bara bukit batu.
II. Iä mampalah olo Amalek.

I. — 1. Limbah tä hapus utus olo Israel blua bara padang Sin, tuntang panggoete genep andau tumon prentah Jehowa; iä bapodok intu Rapidim; tapi djaton danum hetä, mangat olo arä tau mihop.

2. Awi tä olo arä balalu manjaing Moses, koae: Tenga danum akan ikäi, mangat ikäi mihop. Koan Moses dengan äwen: Buhen ketom manjaing aku? buhen ketom mangkemä Jehowa?

3. Maka amon olo arä paham kateah belaie hetä, manggau danum, iä bakotok mawi Moses, koae: Buhen ikau djari manjoho ikäi blua bara Misir, uka ikau toh mampatäi ikäi, anak ikäi tuntang meton ikäi, awi kateah belaie?

4. Tä Moses mangkariak intu Jehowa, koae: Kilen gawingku dengan olo arä tä? toto isut hindai aku dia imantinge, impatäie hapan batu.

5. Maka koan Jehowa dengan Moses: Lius ikau, haiak gitan olo arä; imbit isut bakas olo Israel, tuntang duan sokahm intu lengäm, idjä djari hapam mahäwes tasik, balalu hagoet.

6. Itäm, jaku handak mendeng intu baum hundjun batukarang hong Horeb, palus ikau akan mahäwes batu tä, balalu danum karäh blua mangambuhak bara hetä, mangat olo arä mihope. Palus Moses mawie tumon aughe tä intu matan karä mantir olo Israel.

7. Maka iä manggarä kaleka tä Masa tuntang Meriba, (*tingkes tuntang kanjaing*,) tagal kanjaing olo Isräel, tinai basa olo tä djari mangkemä Jehowa, koae: Aton Jehowa toto hindjä ita, atawa dia?

II. — 8. Maka olo Amalek aton dumah, mangalahi Israel hong Rapidim.

9. Koan Moses dengan Josua: Intih olo hatuä baris ita, lius, mangalahi Amalek; djewu aku handak mendeng intu tantan lungkoh tä, haiak mimbing sokah Hatalla huang lengängku.

10. Maka Josua mawie tumon augh Moses, uka mangalahi olo Amalek. Tapi Moses, Aaron äwen telo Hur mandai tantan lungkoh.

11. Djadi, katahin Moses manggatang lengäe, maka Israel manang, tapi sana lengäe tendur tinai, tä manang Amalek.

12. Tapi lengän Moses häka, babehat angate, tagal tä äwen duä manduan batu, mingkes tä penda iä, mangat iä mondok hundjue; tinai Aaron äwen duä Hur manjokah lengäe hasansila, idjä biti gantane, idjä biti sambile. Tumon tä lengäe magon etter, sampai matanandau belep.

13. Tä Josua mamparungkok olo Amalek hapan baun padang.

14. Maka koan Jehowa dengan Moses: Bintik perkara toh huang surat akan pangingat; palus sanan intu pinding Josua: pangingat olo tahiu aran Amalek aku handak

mampalomose lepah lingis bara penda langit.

15. Tä Moses mamangun mesbeh, sambil manggarä tä: Jehowa indu banderangku.

16. Tinai iä hamauh: Lengän Amalek djari mantakan padadusan Jehowa, tagal tä Jehowa handak mangalahi Amalek girirmanggirir.

BAGI 18.

I. Jetro magah sawan Moses tuntang anake akae. II. Moses mangkat mantir akan olo arä.

I.—1. Amon Jetro, imam intu Midian, empo Moses tä, mahining talo handiai, awang djari iawi Hatalla dengan Moses, tuntang dengan Israel, utus olo ajue, tinai amon iä mahining, Jehowa djari magah Israel bara Misir;

2. Tä maka Jetro, empo Moses, manduan Sipora, sawan Moses, idjä djari injohoe buli,—(2,16.)

3. Tuntang anake hatuä duäduä, aran idjä tä Gerson; (*olo tamuäi;*) krana koae: aku toh manamuäi hong tanah olo beken;

4. Tinai aran idjä Elieser: (*dohop Hatalla;*) krana koae: Hatallan tatongku djari mandohop aku, tuntang maliwus aku bara padang Parao.

5. Djadi amon Jetro, empo Moses, tuntang anak sawan Moses djari sampai iä hong padang tunis benjem, tokep bukit Hatalla, kaleka olo tä bapodok,

6. Maka iä manjoho olo masuman akan Moses: Jaku toh, empon Jetro. manalih ikau, mimbit sawam, tuntang anake duäduä.

7. Palus Moses hagoet, manambang empoe, balalu sontop, manjium iä; limbah hatabi äwen tä haiak tamä tingkap.

8. Tä Moses manjarita akan empoe talo handiai, awang iawi Jehowa dengan Parao tuntang dengan olo Misir tagal Israel, tinai karä kadjakän olo tä hong djalan, tuntang kilen Jehowa djari mandohop iä.

9. Maka Jetro handjak tagal karä kahalap, awang iawi Jehowa dengan olo Israel, idjä djari maliwus olo tä bara lengän olo Misir.

10. Tinai Jetro hamauh: Tara akan Jehowa, idjä djari maliwus keton bara lengän olo Misir, bara lengän Parao, idjä djari mansuwit utus olo toh bara penda lengän olo Misir.

11. Toh tawangku, Jehowa toto hai bara karä dewa, krana danum idjä hapan olo Misir mararat olo ajue, hapan tä kea iä djari marusak olo tä tinai.

12. Maka Jetro, empo Moses, maluput parapah awang ingähu, tuntang awang injambalih akan Hatalla; tinai Aaron, tuntang karä bakas olo Israel, manalih, mangat kuman dengan Jetro, empo Moses, hong baun Hatalla.

II.—13. Maka andau tinai Moses mondok, mangat mamutus perkaran olo arä; olo arä tä mendeng hakaliling Moses bara handjewu palus sampai halemäi.

14. Maka amon empoe mitä karä ampin gawie dengan olo arä tä, koae: Kilen gawim tä dengan olo arä? buhen ikau tonggal kabuatm bewäi mondok hetä, tuntang olo arä handiai mendeng mangaliling ikau bara handjewu palus sampai halemai?

15. Koan Moses dengan empoe: Basa olo arä tä mananggoh aku, handak misek Hatalla.

16. Krana amon aton perkarae,

maka olo tä mananggoh aku, mangat aku mamatut perkaran olo tä, tuntang masanan akae hadat tuntang prentah Hatalla.

17. Maka koan empo Moses dengae: Gawim tä djaton buah.

18. Ikau pahalau mampahäka arepm tuntang olo arä tä, idjä manalih ikau; gawi toh pahalau babehat akam, ikau kabuatm djaton tau mangabuah tä.

19. Tumon aughku toh, jaku handak mangalagai akam, tinai Hatalla karäh mampahaiak ikau. Käläh ikau manatäau olo arä tä intu Hatalla, tuntang manjampai karä perkarae akan Hatalla.

20. Tinai ikau akan manatarang hadat tuntang prentah Hatalla akan olo ärä, haiak masanan akae djalan, idjä buah akan ihoroe, tinai gawi, awang patut ilaluse.

21. Tapi intih bara olo arä tä olo idjä pintar, idjä mikäh Hatalla, olo budjur, idjä basingi kakoho, angkat olo tä mandjadi mantir turoturon, akan sakojan biti, akan saratus biti, akan limä pulu biti, tinai akan sapulu biti.

22. Mangat äwen tä haradjur mamutus perkaran utus olo toh; tapi karä perkara awang hai äwen tä akan manjampaie akam, baja karä perkara korik äwen tä akan mamutuse kabuate; tumon tä ikau karäh mahian, tuntang äwen tä omba ikau mananggong gawi.

23. Djaka ikau manumon aughku toh, asal Hatalla manjoho ikau, tä ikau tau tahan gawim, tuntang utus olo toh karäh sampai kalekae dengan kasanang.

24. Maka Moses manarima augh empoe, iä mawie tumon karä kalagaie.

25. Palus Moses mintih bara karä olo Israel olo pintar, sambil mangkat iä mandjadi kapalan olo arä turoturon, mantir akan sakojan biti, akan saratus biti, akan limä pulu biti, akan sapulu biti;

26. Mangat äwen tä haradjur mamutus perkaran olo arä; perkara babehat äwen akan manjampaie akan Moses, tapi karä perkara korik akan imutuse kabuate.

27. Limbah tä Moses malapas empoe buli, tuntang iä tä buli tanah ajue.

BAGI 19.

Olo Israel sampai Sinai; iä akan manatap arepe mahining sapulu prentah Hatalla.

---

1. Maka huang bulan telo limbah olo Israel djari blua bara tanah Misir, kilau andau bulan panggoete kea, olo tä tamä padang tunis benjem Sinai.

2. Krana iä djari harikas bara Rapidim, palus manantarang padang Sinai, tuntang bapodok hetä hong padang, tandipah bukit djetä.

3. Maka Moses mandai manalih Hatalla; Jehowa mantehau iä bara humdjun bukit, koae: Tumon toh ikau akan hakotak dengan panakan Jakob, tuntang masanan akan olo Israel:

4. Keton djari mitä gawingku dengan olo Misir, tapi keton djari inanggongku kilau hapan palapas burong nasar, haiak manduan keton akangku.

5. Toh, djaka keton manumon aughku, tuntang mimbing djandjingku, maka keton induangku indu bagingku, rantep bara karä utus olo beken: krana salepah petak puna uras ajungku.

6. Tapi keton akan mandjadi karadjaan imam akangku, utus olo idjä brasih. Augh toh akan insumam akan olo Israel. — (1. *Petr.* 2, 9.)

7. Tä Moses buli, mangahau karä bakas olo Israel, tuntang manatäan akan pinding äwen tä karä augh, idjä imetäh Jehowa intu iä.

8. Palus olo arä tombah haiak, koae: Talo handiai idjä imetäh Jehowa, ikäi handak manumoe. Maka Moses haluli, manatäan karä augh olo tä akan Jehowa.

9. Koan Jehowa dengan Moses: Itäm, aku handak manalih keton, huang botop baunandau idjä sasawoh, mangat olo arä mahining bitingku hakotak dengam, nakara olo tä pertjaja ikau palus dapit. Tä Moses masuman akan Jehowa karä augh olo arä.

10. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses: Talih olo arä, prasih iä andau toh tuntang djewu, soho iä mamupok pakaiae,

11. Mangat olo tä tatap andau telo; krana andau telo Jehowa karäh mohon akan bukit Sinai, haiak gitan olo arä samandiai.

12. Karambang hakaliling bukit, haiak soho olo arä, koam: buabuah keton, äla mandai bukit tä, paie mahin äla manindjake; krana äweäwe idjä manindjak bukit tä djaton tau dia impatäi.

13. Lengän olo mahin äla akan pohos olo tä, tapi iä akan impatäi imanting hapan batu, atawa imanah; alo meto alo olon djaton iä akan belom hindai. Tapi amon augh sarunai mamala, tä olo akan mandai mandas pain bukit.

14. Tä Moses mohon bara bukit, manalih olo arä; palus iä mamprasih olo arä, tinai olo tä mamupok pakaiae.

15. Koae dengan olo arä: Tatatap keton akan andau telo; tuntang äla marantep olo bawi.

16. Maka djadi intu andau telo, handjewu, baaton njaho kilat hundjun bukit, tinai baunandau sawosawoh, tuntang augh sarunai idjä paham batarik, sampai olo arä handiai, idjä bapodok intu liwa, hagendjäh.

17. Tä Moses magah olo arä blua bara kalekae, manaharep Hatalla, palus olo tä mendeng intu pain bukit.

18. Maka salepah bukit Sinai tä sesasep awi Jehowa djari mohon akan hetä huang apui, tuntang asep tä pulopulok kangambo kilau asep tannur, tinai salepah bukit tä paham hagerek.

19. Maka kahum augh sarunai tä djaladjalan batarik, Moses hakotak dengan Hatalla, tuntang Hatalla bakarinah tombah aughe.

20. Krana sana Jehowa djari mohon akan hundjun tantan bukit Sinai, maka iä manjoho Moses manalih iä hetä, palus Moses mandai bukit.

21. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Mohon, pudji olo arä, belä iä badjudju, manggapi Jehowa, handak manjengoke, suro awi tä arä olo tä matäi.

22. Tinai imam, idjä akan manggapi Jehowa, indu mamprasih arepe, belä Jehowa mawi iä.

23. Koan Moses dengan Jehowa: Djaton tau olo arä mandai bukit Sinai, krana ikau djari manjoho ikäi: karambang tuntang prasih bukit tä.

24. Tä Jehowa hamauh dengae: Lius, mohon, limbah tä keton

duä Aaron akan mandai; tapi äla imam tuntang olo arä tä maningkas, handak mandai manalih Jehowa, belä iä mawi olo tä.

25. Djadi Moses mohon manalih olo arä, sambil masuman augh tä akan äwen.

BAGI 20.

I. Sapulu prentah Hatalla. II. Prentah tahiu mesbeh.

I.—1. Maka bitin Hatalla manjewut karä augh toh, koae: — (5 *Mos*. 5, 6.)

2. Jaku Jehowa aton Hatallam, idjä djari magah ikau blua bara tanah Misir, äka karewarm.

3. Æla ikau manempo hatalla beken intu baungku.

4. Æla ikau manampa hampatong atawa bintik tamunan dewa akäm, äla tumon talo awang ngambo hong langit, äla tumon talo awang ngiwa hundjun petak, äla tumon talo awang intu danum, iwa petak.

5. Æla ikau sontop akae, äla manempo iä. Krana jaku Jehowa, Hatallam, toto Hatalla idjä pangabehu, idjä mamalih kasalan bapae intu anake sampai telo äpat turon, olo idjä basingi aku.

6. Tapi jaku masi bakojakojan olo idjä sinta aku, sambil mahaga prentahku.

7. Æla ikau hapan aran Jehowa, Hatallam, sala, krana Jehowa djaton maku malapas bara hukum olo tä, idjä hapan arae sala.

8. Ingat andau sabat, mangat ikau mahaga djetä. — (1. *Mos*. 2, 2.)

9. Kadjahawen andau buah ikau bagawi, sambil nguan karä talo gawim.

10. Tapi andau udju tä andau sabat ain Jehowa, Hatallam. Andau tä äla ikau bagawi, äla anakm hatuä, äla anakm bawi, äla kea rewarm hatuä, äla rewarm bawi, äla karä metom, äla olo tamuäi idjä intu lewum.

11. Krana huang kadjahawen andau Jehowa djari manampa langit, petak, tasik, tuntang talo handiai awang huange, tapi iä malajan andau udju; tagal tä Jehowa djari mamberkat andau sabat, tuntang djari mampahalap djetä.

12. Horumat bapam tuntang indum, mangat umurm pandjang hong tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallam, akam.

13. Æla ikau mampatäi olo.

14. Æla ikau habandong.

15. Æla ikau manakau.

16. Æla ikau manandjaro olo.

17. Æla ikau mipen human olo, äla ikau mipen sawan olo, äla reware hatuä, äla reware bawi, äla metoe, äla ikau mipen talo idjäidjä, awang ain olo.

18. Maka olo arä handiai mitä mahining njaho, kilat, augh sarunai tuntang bukit idjä aseasep; djadi amon olo arä mitä talo tä, maka iä undur, mendeng kedjakedjau.

19. Tinai olo tä hamauh dengan Moses: Kälah ikau hakotak dengan ikäi, ikäi handak manumon aughm; äla Hatalla hakotak dengan ikäi, belä ikäi matäi.

20. Koan Moses dengan olo arä: Æla keton mikäh, krana Hatalla djari manalih, ahate maningkes keton, mangat keton marawan iä, uka keton äla badosa.

21. Tä olo arä mendeng kakedjau, tapi Moses manggapi kakaput, äka Hatalla tä.

II.—22. Maka Jehowa hamauh

dengan Moses: Kakai koam dengan olo Israel: keton djari mitä biting-ku djari hakotak dengan keton bara langit.

23. Æla keton manempo talo beken sala bara aku, äla manampa akan keton hampatong salaka atawa bulau, tamunan dewa.

24. Tampa akangku mesbeh petak, hetä luput parapahm awang ingä-hu, tuntang parapahm tarimakasih, kambing tabirim tuntang sapim. Intu karä kalekaku manjoho keton mahorumat arangku, hetä aku handak manalih keton, sambil mam-berkat keton.

25. Tinai amon ikau handak ma-nampa mesbeh batu akangku, äla hapan batu awang djari imahat, krana djaka pahatm djari imapak hundjue, tä maka ikau djari ma-mali djetä.

26. Æla kea mandai mesbeh ajungku hapan tangga, belä kaha-wäm ilowai intu hundjue.

BAGI 21.

I. Prentah tahiu karä djipen. II. Pren-tah tahiu kasalan olo klahi.

I.—1. Djetoh undangundang, idjä akan insanam akan utus olo tä.

2. Amon ikau manewus olo Ibrani indu djipem, iä akan melai intu ikau djahawen njelo, tapi intu njelo udju iä empas bewäi. — (3. *Mos.* 25, 39.)

3. Djaka bitie kabuate djari ta-mä, maka bitie kabuate kea akan blua tinai; djaka iä djari tamä tuntang sawae, maka sawae kea blua haiak dengae.

4. Djaka tempoe djari manenga sawae akae, tuntang olo bawi tä djari manak hatuä bawi akae, maka olo bawi tä tuntang anake melai akan tempoe, banae blua kabuate bewäi.

5. Tapi djaka djipen hatuä tä kabuate hamauh: aku radjin dengan tempongku, tinai dengan anak sa-wangku, aku djaton maku empas;—

6. Tä tempoe akan mimbit iä naharep mantir hai, palus mam-pendeng iä darah blawang atawa papar bauntonggang, sambil ma-mesek pindinge hapan djudjuk; tä djipen tä mandjadi indu reware palus katatahi.

7. Tinai djaka olo djari man-djual anake idjä bawi akan indu djipen olo, maka iä tä djaton akan empas kilau djipen hatuä.

8. Djaka tempoe djaton mang-ilak iä, tuntang iä djaton maku mampabanä iä, maka iä akan ma-njoho olo beken manewus iä. Tapi djaton tau iä mandjual iä akan utus olo beken, basa iä ngabelä iä.

9. Tapi amon iä mampabanä iä dengan anake, tä patut iä marabäa iä kilau hadat anak bawi.

10. Tinai amon iä mandahang sawan anake beken tinai, maka äla iä terai manenga akan idjä helo tä panginae, pakaiae, tinai djaton iä tau terai hindjä dengae.

11. Djaka iä djaton malalus telo perkara tä, maka olo bawi tä pa-lus empas bewäi, dia usah mama-läh regae.

II.—12. Olo idjä mamukul olo beken sampai matäi, djaton tau dia iä impatäi kea.

13. Tapi djaka iä djaton tantai ahate, malainkan Hatalla djari ma-njampai olo tä intu lengäe, tä maka aku handak manantu akan keton äka olo tä tau mahakan. — (4. *Mos.* 35, 6.)

14. Tapi djaka olo tantai ahate djari mawi kulae, hapan akal djari mampatäi iä: alo bara mesbehku kea mahin patut ikau manduan olo tä, nakara iä impatäi.

15. Olo idjä mamukul bapae atawa indue, djaton tau dia impatäi.

16. Tinai äweäwe idjä djari manakau olon, alo iä djari mandjual olo tä, alo olo tä sondau tinai intu iä: djaton tau dia iä impatäi.

17. Idjä manjapa bapae atawa indue, djaton tau dia iä impatai.

18. Amon olo hatuä haklahi, tuntang idjä biti äwen tä mamantu kolae hapan batu, atawa mamendong iä, tapi kolae djaton matäi, baja iä kapähä menter haban intu sasuroe:

19. Djaka iä käläh tinai, sampai tau manandjong hasokah: tä olo idjä djari mamukul iä akan lapas bara kasalae; tapi iä akan manahor karugin gawie, tinai iä akan manggong ungkus olo manatamba iä tä totototo.

20. Tinai djaka olo mamukul djipäe hatuä atawa bawi hapan kaju, sampai iä matäi penda lengäe, djetä akan imaläh intu iä.

21. Tapi amon djipäe magon belom idjä andau kaduä, tä iä djaton akan ihukum, krana rear ajue kea idjä rugi.

22. Tinai amon olo hatuä haklahi, tuntang mamukul olo bawi idjä batihi, sampai iä mangelus nihau anake, tapi iä djaton sampai matäi: tä maka olo tä akan indusa tumon lakun banan olo bawi tä, kilau kapatute awi mantir.

23. Tapi djaka iä matäi. tä ikau akan mamaläh tahaseng sama tahaseng;

24. Matä sama matä, kasingä sama kasingä, lengä sama lengä, pai sama pai;

25. Lopak sama lopak, himang sama himang, kembang sama kembang.

26. Amon olo mawi matan djipäe hatuä atawa bawi, sampai djetä rusak: maka iä akan mempas djipäe tagal matae nihau.

27. Amon iä marempang kasingan djipäe hatuä atawa bawi: tä iä akan mempas djipäe tagal kasingae nihau.

28. Tinai amon sapi hatuä manampoh olo hatuä bawi, sampai olo tä matäi: maka djaton tau dia sapi tä impatäi, imanting hapan batu, palus isie djaton tau kinan, tapi tempon sapi tä empas bara kasala.

29. Tapi djaka sapi tä puna panandok bara solake, tuntang tempoe djari katawan tä, tapi iä djaton djari mangandange: amon sapi tä mampatäi olo hatuä bawi: maka sapi tä akan impatäi, imanting hapan batu, tinai tempoe akan impatäi kea.

30. Djaka olo handak manjoho iä mambali, tä iä akan manahor, hapae manewus tahasenge, tumon lakun olo intu iä.

31. Tumon hukum toh kea amon sapin olo djari manampoh anak olo, hatuä atawa bawi.

32. Maka amon sapi tä manampoh djipen hatuä bawi, tä maka tempon sapi akan manahor akan tempon djipen tä telo pulu kabawak rear salaka, tinai sapi akan impatäi, imanting hapan batu.

33. Tinai amon olo muap kali, atawa amon olo mangali, haiak djaton manutupe, tuntang sapi atawa kalidai olo lawo hetä:

34. Tä maka tempon kali tä akan mamaläh regae akan tempon meto, tapi hantue tä melai akan tempon kali.

35. Djaka sapin olo manampoh sapin olo beken, sampai djetä matäi: tä sapi idjä belom tä akan indjual, tuntang regae bagi haruä akan äwen duä tä, tinai hantue kea bagi haruä akae.

36. Tapi djaka djari batarang, sapi tä bara bihin puna panandok, tuntang tempoe djaton djari mangandange: tä iä akan mamaläh sapi sama sapi, tapi idjä hantue akae.

BAGI 22.

I. Prentah tahiu perkara takaa.
II. Prentah tahiu kasalan beken.

I.—1. Djaka olo manakau sapi atawa tabiri, tuntang iä mampatäie atawa mandjuale, maka iä akan manakiri limä kongan sapi gantin idjä kongan, tinai äpat kongan tabiri gantin idjä kongan.

2. Amon maling kadapatan hamalem metoh iä manakau, tuntang iä imukul sampai matäi, maka djetä djaton indu utangdaha.

3. Tapi amon matanandau djari lembut, tä djetä indu utangdaha. Maka maling patut manganti lepalepah takaue; amon djaton talo enen intu iä hapae manahore, tä maka bitie akan indjual tagal takaue.

4. Amon talo takaue sondau intu iä magon aton, alo sapi, kalidai atawa kambing tabiri, salipet iä akan mamaläh tä.

5. Djaka olo mudjar metoe, manjoho tä murep intu tana atawa intu pambulan anggor ain olo, maka iä akan manganti tä hapan bua tanae atawa bua pambulae awang kapala bahalap.

6. Djaka apui lembut malajap, mantakan krambang, mangähu hilai gendom, atawa gendom awang hindai inggetem, atawa bua beken: tä maka iä, idjä djari mantokan apui tä, akan manganti karugi tä lepalepah.

7. Amon olo mansahan intu kolae rear atawa milike, tuntang talo tä buah takau bara human olo tä: djaka maling tä sondau, maka iä akan mamaläh tä salipet.

8. Tapi djaka maling tä djaton sondau, tä maka tempon huma tä akan imbit naharep mantir, uka iriksa, djaka iä djari manusang lengäe akan ramon kolae atawa dia.

9. Tagal karä perkara mangkon, alo tagal sapi, atawa tagal kalidai, tagal kambing tabiri, tagal pakaian, tagal karä talo awang nihau, idjä handak ingai olo: maka perkaran olo tä akan sampai mantir; äweäwe idjä injala mantir, iä patut manganti tä akan kolae salipet.

10. Amon olo mansahan kalidai, atawa sapi, atawa kambing tabiri intu olo, tuntang meto tä matäi, atawa bahimang, atawa nihau, haiak olo djaton mitä tä:

11. Tä maka sumpah Jehowa akan tamä helat äwen duä tä, hapa mamutus, djaka iä djaton djari manusang lengäe mawi talo ain kolae; maka tempon meto akan manarima tä, palus olo idjä äka pasahae dia usah mamalähe.

12. Tapi djaka maling djari manakau tä bara darah humae, tä idjä äka pasahan akan mamaläh tä.

13. Tapi djaka djetä djari imisak meto basiak, tä iä akan mimbit tisae akan indu katae; tä dia usah iä mamaläh meto idjä imisak tä.

14. Amon olo mindjam meton olo, tuntang djetä bahimang atawa matäi, kahum tempoe djaton: olo

tä akan mamaläh tä salepah regae.

15. Tapi amon kahum tempoe, dia usah olo mamaläh regae. Djaka meto tä injewa, tikas iä manahor sewae bewäi.

II. — 16. Amon olo manamtiring olo bawi budjang, idjä hindai djari imopoh olo, palus batiroh dengae: maka iä balalu akan manenga plaku tuntang masawä iä.

17. Tapi djaka bapae djatoa maku manenga iä indu sawae: tä iä akan manahor rear tumon hadat plakum anak bawi.

18. Olo bawi idjä tabit äla keton mambelome.

19. Olo idjä manulah arepe dengan meto, djaton tau dia impatäi.

20. Olo idjä maluput parapah akan dewa, sala bara akan Jehowa bewäi, iä akan impatäi.

21. Æla keton akan maur atawa marawat olo tamuäi, krana keton kea djari manamuäi hong tanah Misir.

22. Æla keton marajap balo atawa nolä.

23. Amon ikau marajap äwen tä alo brangai gawim, tuntang iä mangkariak akangku, toto aku handak manarima aughe.

24. Kasangitku balalu karäh lembut, aku handak mampatäi keton hapan padang, mambalo mampanolä anak sawan ketou.

25. Amon ikau mahatangan rear akan olo ajungku, idjä pähä belom intu marak keton, äla ikau kilau olo bakutih mawi iä, äla blaku paham anake, tapi kilau mandjaman bewäi.

26. Djaka ikau manduan klambi kahowut olo indu sanda, lian tä akae tinai helo bara mataandau belep.

27. Krana tikas djetä indu kahowute, idjä hapae manutup arepe; narai hapae batiroh tinai? Karäh, amon iä mangkariak akangku, toto aku handak manarima aughe, krana aku toh pamasi.

28. Æla manjapa wakil Hatalla, äla manawah mantir utus olo ajum

29. Æla marandjar maluput parut bua tanam, atawa pambulam; anakm idjä solake akan inengam akangku

30. Kakai kea anak sapim, tuntang anak kambing tabirim idjä solake; kudju djetä akan melai dengan indue, andau hanja ikau akan manenga tä akangku.

31. Patut keton toto olo brasih intu aku; tagal tä, äla keton akan kuman hantun talo, idjä djari imisak hong padang, djakah tä akan asu bewäi.

BAGI 23.

I. Prentah tahiu mantir basara. II. Prentah tahiu pesta. III. Djandjin Hatalla, iä handak magah olo Israel, tuntang manganan olo, idjä melai hong tanah Kanaan.

I. — 1. Æla ikau manarima augh haiang, tinai äla pakat dengan olo darhaka, mandjadi saksi mandohop kararate. — (5. *Mos.* 19, 16.)

2. Æla ikau mangarait arepm omba olo arä mawi talo papa, tinai huang basara äla tombah manombah putar balik, mampahaiak olo arä, mambingkok talo budjur.

3. Tapi äla kea mandohop olo korik huang basarae, amon iä sala.

4. Amon ikau sondau sapi atawa kalidai ain musohm lajang, agah tä buli iä.

5. Amon ikau mitä kalidai ain olo, idjä basingi ikau, djari balongkang, djahungkop penjet buate, äla ikau bantus malihi gawim, mandohop iä mampaliwus kalidaie.

6. Æla mambingkok kabudjur olo pähä belom huang perkaran ai.

7. Awi mangedjau arepm dengan perkara awang sala. Idjä tetek tuntang budjur äla ikau mampatäie, krana toto aku djaton handak mambudjur olo darhaka.

8. Æla ikau manarima tengan olo, krana panengan olo mambutä matan olo marenang, tuntang mambingkok perkaran olo budjur.

9. Æla keton mandjakä olo tamuäi, krana tawan keton angat atäi olo tamuäi, basa keton kabuat mahin djari namuäi hong tanah Misir.

II.—10. Djahawen njelo ikau akan malan tanam, tuntang akan manggetem palembute.

11. Tapi njelo udju pelai tä, mangat olo pähä belom, idjä marak keton, sondau panginae hetä, tinai tisae akan kinan karä meto hong padang; tumon tä patut kea gawim dengan pambulan anggor tuntang pambulan batangundus ajum. — (3. *Mos.* 25, 4.)

12. Kadjahawen andau ikau akan nguan karä talo gawim, tapi andau udju ikau akan malajan; mangat sapim tuntang kalidaim kea malajan, tinai nakara anak rewarm tuntang olo tamuäi kea tau mambudjur tahasenge.

13. Haga talo handiai, idjä djari injohoku keton. Aran hatalla beken äla manahiu, äla djetä lembut bara njaman keton.

14. Hantelo tingkat dalam genep njelo keton akan mahaga pesta akangku. — (3. *Mos.* 23, 4; — 5. *Mos.* 16, 16.)

15. Haga keton pesta tepong idjä djaton iragi; kudju keton akan kuman tepong idjä djaton iragi, tumon prentahku intu keton, intu wajah idjä djari inukasku, intu bulan Abib; krana bulan djetä keton djari blua bara tanah Misir. Tapi äla manaharep baungku mimbit lengä boang bewäi.

16. Tinai haga pesta parut bua tana, idjä djari inawur keton hong tana, tuntang pesta getem toto intu lawin njelo, metoh ikau djari mamumpong lepalepah karä pangulihm bara tana.

17. Mahantelo dalam genep njelo karä olo hatuä akan manaharep baun pangkahai Tuhan, Jehowa.

18. Dahan parapahm, awang ilaputm akangku, äla mäwoie dengan talo iragi, tinai enjake, idjä ilaputm intu andau pesta ajungku, äla manisa sampai andau tinai.

19. Parut bua tanam idjä solake akan imbitm tamä human Jehowa, Hatallam. Æla ikau mananak anak kambing tabiri hapan djohontusun indue.

III.—20. Itäm, aku manjoho Malaikat hagoet helo baum, uka mahaga ikau huang panggoetm toh, palus manamäm ikau akan kalehka, idjä djari inatapku.

21. Buah ikau marawan intu baue, sambil manumon aughe, äla marahas iä: krana iä djaton akan mampun kalangkah keton, krana Arangku habiti huang iä.

22. Tapi amon ikau manumon aughe buabuah, tuntang mahaga talo handiai idjä injohoku, tä aku handak mandjadi musoh sakarä musohm, tuntang handak malawan karä olo, idjä malawan ikau.

23. Krana Malaikat ajungku karäh hagoet helo baum, palus manamäan ikau akan tanah olo Amori, olo Het, olo Peresi, olo Kanani, olo Hewi, olo Jebusi; aku handak mampalomos olo tä.

24. Æla ikau sontop akan karä dewae, äla manempo iä, äla tumon gawie, tapi parusak iä sasindä, palus paramok karä hampatonge, idjä djari impendeng olo tä akae.

25. Tapi keton akan manempo Jehowa, Hatallan keton, tä iä karäh mamberkat talo kinan, talo ihop keton, tinai aku handak mahelang karä ampin peres bara marak keton.

26. Dialo idjä biti bawin keton karäh hong tanah keton, idjä mangelus atawa idjä tamanang; tinai aku handak mamandjang umur keton.

27. Pampikähku handak injohoku hagoet helo baum, uka manaräwen olo handiai idjä imalihm, sampai karä musohm mules likute hararian ikau. — (*Jos.* 2, 9.)

28. Uang kea handak injohoku hagoet helo baum, djetä akan maharak bara baum olo Hewi, olo Kanani, olo Het.

29. Djaton aku handak maharak olo tä bara baum hajak dalam idjä njelo, belä tanah rusak, tuntang meto basiak paham mandahang mawi ikau.

30. Mutommutoi aku handak maharak olo tä bara baum, sampai ikau djari ombeombet kakapalm, uka manjoros hapus tanah tä.

31. Maka aku handak manantu saran tanahm bara tasik rarudju sampai tasik olo Pilisti, tinai bara padang tanis benjem palus sampai batangdanum lombah; krana karä olo, idjä mukong tanah tä, aku handak manjaraghe intu lengäm, nakara ikau maharak olo tä bara baum.

32. Æla ikau hadjandji dengan karä olo tä, atawa dengan karä dewae.

33. Æla ikau manjoho olo tä melai intu tanahm, belä iä manggarait ikau omba badosa intu aku. Krana djaka ikau manempo dewae, toto djetä indu djarat akam.

BAGI 24.

I. Djandjin Hatalla dengan olo Israel indähen. II. Karä imam tuntang olo bakas mitä Jehowa; Moses manalih Jehowa.

I. — 1. Lambah tä koan Hatalla dengan Moses: Dai, talih Jehowa, ikau, Aaron, Nadab keton äpat Abihu, tinai udju pulu biti bakas olo Israel, palus sontop intu petak bara kedjau.

2. Tapi baja Moses kabuate bewäi akan manggapi Jehowa, äla äwen tä manggapi, äla kea olo arä omba mandai bukit haiak dengae.

3. Tä Moses dumah, palus masuman akan olo arä karä augh petäh, karä prentah Jehowa; tä sakarä olo tä samandiai tombah haiak, idjä kaaugh, koae: Karä augh toh, idjä djari injoho Jehowa, ikäi handak manumoe.

4. Maka Moses manjurat karä augh Jehowa; tinai iä misik haiak djadjewu, manampa mesbeh intu pain bukit, tuntang duäwalas torosbatu, tumon duäwalas hamputan olo Israel.

5. Tinai iä mintih budjang hatuä baris olo Israel, manjoho äwen tä maluput parapah awang ingähu, tinai mampatäi sapi tabela, hapa

maluput parapah tarimakasih akan Jehowa.

6. Maka Moses manduan belahe dahae, mina tä huang apar, tinai belahe daha tä imbirike akan hundjun mesbeh.

7. Tinai iä manduan surat-djandji, palus mambasa tä intu pinding olo arä; maka koan olo arä: Talo handiai, idjä injoho Jehowa, ikäi handak mawie tuntang manumoe.

8. Tä Moses manduan belahe daha tä, palus mambirik tä intu olo arä, sambil hamauh: Itä, djetoh daha djandji, idjä djari inampa Jehowa akan keton tumon karä augh surat toh.

II. — 9. Limbah tä Moses mandai bukit tä, tuntang Aaron, tinai Nadab äwen duä Abihu, tinai udju pulu biti bakas olo Israel.

10. Tä äwen tä mitä Hatallan Israel; intu penda paie aton kilau ampin batu sapir, kilau ampin langit dengan kataruse.

11. Lengäe djaton mantakan äwen idjä kampili tä bara olo Israel; maka limbah olo tä djari mitä Hatalla, iä kuman belom.

12. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Dai; talih aku hundjun bukit, palus melai hetoh; aku handak manenga akam papan batu tuntang Torat, tuntang karä prentah, idjä djari injuratku hetä, mangat ikau madjar olo arä aughe tä.

13. Tä Moses hagoet äwen duä pangiwae Josua, palus Moses mandai bukit Hatalla.

14. Tuntang iä mametäh olo bakas tä: Melai keton hetoh, mentai koä buli keton tinai; itä, Aaron äwen duä Hur aton melai dengan keton; djaka olo aton perkara, käläh iä manalih äwen duä tä.

15. Maka amon Moses djari mandai bukit, tä baunandau mohon, manutup bukit tä.

16. Kahain Jehowa aton melai intu tantan bukit Sinai, baunandau manutup tä kadjahawen andau; tinai andau udju Iä mangahau Moses bara bentok baunandau.

17. Maka ampin tampajah kahain Jehowa kilau apui panjehu hundjun tantan bukit tä intu matan olo Israel.

18. Limbah Moses djari sampai tantan bukit, maka iä tamä baunandau tä; tä Moses melai hundjun bukit kapatpulu andau kapatpulu alem katahie. — (*Matt.* 4, 2.)

BAGI 25.

Hatalla manjoho Moses manampa tingkap äka Hatalla, tinai ramon sombajang.

1. Maka Jehowa hakotak dengan Moses, koan:

2. Soho olo Israel mimbit parapahe akangku, tarima parapahe tä bara genep biti, idjä manenga tä tuntang kahias atäie.

3. Maka djetoh parapah, awang akan induan keton bara olo tä: bulau, salaka, tambaga;

4. Benang idjä biru, ungu tuntang bahandang lawsie, häwoi lawai pista baputi idjä lamus hadiai, tinai benang bulau kambing;

5. Upak tabiri idjä injalap bahandang, upak hangkulih, kaju sitim;

6. Undus akan sumbo, talo mangat ewaue indu bakal minjak kasai, tinai karä ampin garo;

7. Batu sardoniks, batu barega akan tampatok badju pukon imam

hai, tuntang akan tampatok oto katan pangkate.

8. Soho olo manampa akangku kaleka brasih, mangat aku melai intu bentok olo tä.

9. Keton akan manampa djetä manjonto puna äkaku melai, tuntang manjonto karä milike, idjä karäh imprahangku akam.

10. Tampa keton pati kaju sitim; tangah telo hasa kapandjange, tangah duä hasa kabukae, tangah duä hasa kagantonge.

11. Tanggalong tä huange ruare hapan bulau brasih, tampa kambang bulau hakaliling hundjue.

12. Toang äpat kabangkang saluange bulau akan djetä, kepan tä darah putinge äpaäpat, mangat duä kabangkang hila pontong pati, tinai duä kabangkang kea hila pontonge.

13. Tampa pikule, kaju sitim kea, tanggalong tä hapan bulau.

14. Tuntang adjok pikule tä huang saluange, idjä hapamontong pati, indu hapan olo manikul pati tä.

15. Kajupikule tä akan melai huang saluang pati, djaton akan ihanggat bara hetä tinai.

16. Tinai ikau akan mina huang pati tä suratdjandji, idjä handak inengaku akam.

17. Indu tutup pati tä tampa padadusanasi, bulau brasih haliai, kapandjange tangah telo hasa, kabukae tangah duä hasa.

18. Ukir duä Kerubim, bulau masak, hapamontong padadusanasi,

19. Mangat idjä Kerub lembut pontonge, tinai idjä lembut hila pontonge; tampae haradjur gawin sindä bara padadusanasi tä kea Kerubim akan lembut hapamontong hetä.

20. Tampa Kerubim tä hambirang palapase kangambo, mangat mangadjang padadusanasi hapan palapase, baue mules hataharep akan padadusanasi.

21. Tinai ikau akan mina padadusanasi tä hundjun pati, palus ina huang pati tä suratdjandji, idjä handak inengaku akam.

22. Hetä aku handak manjupa ikau, tuntang handak hakotak dengam, musuman akam karä augh, idjä imetähku intu ikau akan olo Israel, bara hundjun padadusanasi, bara helat duä Kerubim, idjä intu hundjun pati ondok Jehowa tä.

23. Tinai tampa medja kaju sitim, kambhoe duä hasa, kalombahe idjä hasa, kagantonge tangah duä hasa.

24. Tanggalong djetä hapan bulau idjä brasih, tampa kambang bulau hakaliling hundjue.

25. Tampa apake hakaliling, kalombah lokap, tampa bulau hakambang ampie hakaliling apake tä.

26. Tampa hetä äpat kabangkang saluange bulau, kepan saluange tä darah putinge äpaäpat, tokep pale äpat.

27. Saluange tä ranterantep apake, indu äka adjok pikule, hapa manikul medja.

28. Tampa pikule tä kaju sitim, tanggalong tä hapan bulau, mangat medja imikul hapan djetä.

29. Tinai tampa pinggan lombah tuntang dadupa, kasa tuntang sansiri, idjä hapan maluput parapah telo ihop; bulau brasih inampam akan tä.

30. Hundjun medja tä haradjur ikau akan mingkes tepong-tampajah intu baungku.

31. Tinai tampa tantahan sumbo, bulau brasih awang masak; paie, batange, sarampange, dulange, pusoe tuntang kambange, hapus

talo tä haradjur tampae gawin sindä.

32. Djahawen sarampang akan lembut hasansila tantahan sumbo, genep lapake telo sarampange.

33. Intu genep sarampange manelo manelo dulang-sumbo, kilau ampin bua saked, tuntang pusoe tinai kambange, uras tumon tä intu karä sarampange djahawehawen tä, idjä manjangking bara tantahan sumbo.

34. Maka intu batang tantahae tampa äpat dulang-sumbo, kilau bua saked kea ampie, tuntang pusoe tinai kambange.

35. Tinai manduä manduä sarampange tä akan manjangking bara puso idjä, idjä intu iwae.

36. Pusoe tuntang sarampange akan manjangking bara batange, hapus talo tä patut gawin sindä, bulau brasih inampa akan tä.

37. Tinai tampa udju palita hetä, totong tä, mangat njalae intu hila baue.

38. Tampa guntinge tuntang sangkulep-pambelepe, bulau brasih.

39. Sapikul bulau brasih patut inampam akan djetä tuntang karä ramoe.

40. Maka buabuah gawim, tampa djetä manjonto idjä imprahan akam hundjun bukit.—(26, 30.)

BAGI 26.

Tingkap äka Hatalla.

1. Tinai tampa tingkap Hatalla, hapan sapulu kadäräh benang, pista baputi idjä lamoe haliai, tinai biru, ungu tuntang kadandang; bintik Kerubim ogoogo ikau akan manjulame hetä.

2. Kapandjang idjä kadäräh duä pulu hanja hasa, tinai kalombahe äpat hasa; maka karä därähe tä uras ukur idjä.

3. Maka sapulu kadäräh tä akan inontong malimä malimä, mandjadi dinding duä.

4. Tampa pindinge tali biru intu balun saran dinding idjä tä, intu äka djeope dengan kolae, kalotä kea intu balun saran dinding idjä tä tinai.

5. Malimäpulu pindinge akan inampam intu dinding duäduä, pindinge tä patut hatandipah hong dinding duäduä.

6. Tinai ikau akan manampa limä pulu kawite bulau, hapa mangawit mandjeop dinding tä, mangat mandjadi akan idjä katingkap.

7. Tinai ikau akan manampa benang bulun kambing, hapa malapis tingkap äka Hatalla; tampa sawalas kadäräh idjä kalotä.

8. Kapandjang därähe telo pulu hasa, kalombahe äpat hasa; maka sawalas kadäräh tä uras ukur idjä bewäi.

9. Limä katontong därähe tä akan dinding idjä, tinai djahawen katontong därähe tä akan dinding idjä kea; djadi dinding idjä tontong djahawen tä handjadju matep tapakan tingkap.

10. Maka intu balun hapus saran dinding duäduä tampa limä pulu pindinge, intu äka djeope.

11. Tinai tampa limä pulu kawite tambaga, kawit pindinge hetä, mangat hadjeop mandjadi idjä katingkap.

12. Kandjudjun dinding tingkap idjä hundjue tä, sabagi därähe idjä kalabiäe, akan mahiwäi hila likut äka Hatalla.

13. Maka kanjarambir tingkap

idjä hundjue tä akan mahiwäi hasansila, maninding äka Hatalla.
14. Ambo tingkap idjä hila hundjue tä tampa lalangit upak tabiri, idjä intjalap bahandang, ambo djetä tinai lalangit upak hangkulih.
15. Duan kea akan tingkap äka Hatalla papan kaju sitim.
16. Kapandjang genep papan sapulu hasa, tinai kalombahe tangah duä hasa.
17. Intu papan tä tampa duä pangguti, sama kadjarange, tampa tä intu genep papan äka Hatalla.
18. Maka tumon toh ikau akan manampa papan akan äka Hatalla: duä pulu papan akan hila salatan.
19. Tampa äpat pulu paie salaka akan papan tä, manduä paie akan genep papan äka panggutie.
20. Tumon tä kea hila silae, hila utara, tampa duä pulu papan;
21. Tuntang äpat pulu paie salaka, manduä paie akan genep papan.
22. Tapi hila likut äka Hatalla, hila barat, tampa djahawen papan.
23. Tinai tampa papan manduä manduä genep puting äka Hatalla, hapamentong.
24. Papan tä akan irasok bara liwa palus ngambo, maka intu ngambo djetä injaluang hapan bulau.
25. Djadi akan djetä hanja papan, tuntang paie salaka, djadi djahawenwalas paie, manduämanduä paie akan papan idjä.
26. Tinai tampa habantange kaju sitim, limä habantange akan papan idjä silan äka Hatalla.
27. Tinai akan hila silan äka Hatalla limä kea, tuntang limä akan papan äka Hatalla hila barat.
28. Habantange idjä bentenge tä ingkes tanggar benteng papan haliai, mangat buah karä papan bara pontonge palus tapakae pontonge.
29. Tanggalong papan tä hapan bulau, tampa saluange bulau, äka adjok habantange, habantange tä inanggalong kea hapan bulau.
30. Limbah tä pendeng äka Hatalla tä manjonto idjä djari imprahan akam hundjun bukit.
31. Tinai tantang benang dinding, lawai biru, ungu tuntang bahandang, tinai lawai pista baputi idjä lamos haliai; djetä akan iogo tantange tuntang sulam hintik Kerubim.
32. Tiring tä intu äpat toros kaju sitim, idjä inanggalong bulau, hakawit bulau, tuntang mendeng intu äpat pai salaka.
33. Kepan dinding tä intu karä kawite, tamäan pati ondok Jehowa intu huange; maka dinding tä hapa mambaris kaleka brasih dengan kaleka idjä brasih haliai.
34. Maka padadusanasi ingkes hundjun pati ondok Jehowa, huang äka idjä brasih haliai.
35. Tinai medja ingkes intu ruar dinding, sarangan sumbo tä tandipah medja, hila salatan äka Hatallä, maka medja hila utara.
36. Banutonggang tingkap tä atep hapan benang idjä biru, ungu tuntang bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi idjä lamos haliai, idjä iogo tantange.
37. Tinai tampa akan benangatep tä limä torose kaju sitim, inanggalong bulau, tuntang kawite bulau, tinai toang limä pai tambaga akan toros tä.

BAGI 27.

I. Mesbeh ăka parapah awang ingăhu. II. Parantaran tingkap Hatalla. III. Undus sumbo.

I. — 1. Tinai tampa kea mesbeh kaju sitim, pandjang limä hasa, kabukae limä hasa kea, tampa mesbeh tä lapak häpat; kagantonge telo hasa.

2. Tampa pampange intu putinge äpaäpat, haiak gawin sindä; tanggalong djetä hapan tambaga.

3. Tampa kea akan mesbeh tä sarangan hapa manampunan kawo, tuntang sendokkawo, sangkondaha, simpang, tinai dadupa; tampa karä ramoe tä uras tambaga.

4. Tampa krawang akan mesbeh, idjä hadjandjala ampie; tampa saluange tambaga intu äpat puting krawang tä.

5. Ina krawang tä helat mesbeh dengan katile, mangat krawang tä bara liwa mandas benteng mesbeh.

6. Tampa kea pikul mesbeh kaju sitim, tanggalong tä hapan tambaga.

7. Tuntang adjok pikule tä huang saluange, mangat pikule tä hapamontong mesbeh, hapan olo mamikul tä.

8. Tampa mesbeh tä hasalembang, baja papan papare bewäi, tumon idjä djari imprahan akam hundjun bukit.

II. — 9. Tampa kea parantaran hakaliling tingkap Hatalla; intu hila salatan awi maninding tä hapan benang pista idjä lamos, pandjang saratus hasa.

10. Tinai tampa hetä duä pulu torose tuntang duä pulu paie tambaga, tapi kawit toros tä tuntang habantange salaka.

11. Tumon tä kea hila utara awi maninding tä, pandjang saratus hasa, tinai duä pulu torose tuntang duä pulu paie tambaga; tapi karä kawit toros tä tuntang habantange uras salaka.

12. Maka intu kabuka parantaran, hila barat, awi manindinge limä pulu hasa, tinai torose sapulu, tuntang pain torose sapulu kea.

13. Kalotä kea intu kabuka parantaran hila timor limä pulu hasa.

14. Hetä awi maninding silan panampoke limäwalas hasa, pendeng torose telo, tuntang paie telo kea.

15. Tinai silae ininding limäwalas hasa kea, tinai telo torose tuntang telo paie.

16. Maka intu bauntonggang parantaran tä kepan benangatepe, kamboe duä pulu hasa, benang idjä biru, ungu tuntang bahandang lawaie, häwoi kea lawai pista baputi idjä lamos, idjä iogo injulam olo; tampa kea äpat torose tuntang paie.

17. Karä toros dinding parantaran hakaliling akan iradjur awi habantange salaka; tinai karä kawite salaka kea, tapi paie tambaga.

18. Tampa parantaran kamboe saratus hasa, kalombahe limä pulu hasa hapamontong, tinai kagantonge limä hasa, hapan dinding benang pista idjä lamos, tapi pain torose tampa uras tambaga.

19. Maka karä ramo huang parantaran akan brangai karä ampin gawi hapae, tuntang karä pakue, tampa uras tambaga.

III. — 20. Tinai ikau akan manjoho olo Israel mimbit undus bua undus, idjä ihamis tuntang takining, akan tantahan sumbo, uka karä sumbo haradjur belom.

21. Huang tingkap panjupa intu ruar dinding tä, idjä ngandjungen pati-ondok Jehowa, maka Aaron äwen hanak akan manatap djetä handuä dalam idjä andau, intu baun Jehowa; djetoh akan hadat palus hatatahi intu olo Israel girirmanggirir.

BAGI 28.

Pakaian pangkat imam.

1. Limbah tä ikau akan mambaris kakam Aaron äwen hanak bara olo Israel, mangat iä mimbing pangkat imam akangku, Aaron äwen hanak Nadab, Abihu, Eleasar tuntang Itamar.

2. Tampa klambi brasih akan kakam Aaron, indu kahaie tuntang kabungase.

3. Ikau akan hamauh dengan karä olo idjä pintar, idjä djari injuangku dengan rogh kapintar, mangat iä manampa pakaian akan Aaron, hapan mamprasih iä mimbing pangkat imam akangku.

4. Maka karä ampin pakaiae, idjä akan inampa äwen tä, kalotoh: oto katan pangkat, badju puko, badju pandjang, kamedja hapangowang bintike, saruban tuntang taliwanang. Pakaian brasih tä olo indu manampae akan kakam Aaron äwen hanak, mangat iä mimbing pangkat imam akangku.

5. Akan indu bakal pakaian tä olo akan manduan benang idjä biru, ungu, tuntang bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi, idjä lamos tuntang bahalap haliai.

6. Maka olo akan manantang akan badju puko tä renda bulau, tuntang lawai biru, ungu, bahandang, häwoi lawai pista baputi, idjä lamos haliai, idjä iapik olo manantange.

7. Badju puko tä akan manutup likute tuntang usoke, djetä patut bara tandjut intu bahae hasansila, äka djeope.

8. Tinai petenge, idjä haradjur gawin sindä bara djetä, akan inantang olo mapike sama matjame, hapan renda bulau, lawai biru, ungu, bahandang, tinai lawai pista baputi, idjä lamos haliai.

9. Tinai duan batu oniks duä kabawak, ukir hetä aran karä anak Israel.

10. Djahawen arae intu batu idjä, tinai djahawen kea intu batu idjä, tumon turon kabakase.

11. Tumon gawin tukang ukir, tumon ukir tjatjak, ikau akan mukir aran anak Israel hong batu duäduä tä; tinai kumpang batu tä hapan bulau.

12. Ingkes duä kabawak batu tä intu sapan bahae hasansila; batu tä hapä mampingat tahiu olo Israel; Aaron akan manangong arae intu bahae hasansila naharep baun Jehowä, hapa mampingat iä tahiu äwen.

13. Tampa kea kumpang batu tä bulau.

14. Tinai tampa duä karinting rantai bulau ndurut idjä brasih, sama sama kamboe; kepan tä intu kumpang batu tä.

15. Tinai ikau akan manampa kea oto katan pangkat, ogoogo haliai, sama kilau tampan badju puko tä, renda bulau, lawai biru, ungu, bahandang, tinai lawai pista baputi, idjä lamos haliai.

16. Tampa djetä lapak äpat, lapis duä, kamboe kalombahe idjä gawang.

17. Tampatok tä hapan batu barega, äpat kapasang; pasange idjä solake ina: batu sardis, topas, smaragd.
18. Pasange idjä duä: batu rubim, sapir, hintan.
19. Pasange idjä telo: batu opal, aghat, ametist.
20. Tinai pasange idjä äpat: batu tirkis, oniks, jaspis. Karä batu tä uras ingumpang bulau.
21. Batu tä iretäi tumon duäwalas aran anak Israel, genep batu aton ukir arae; batu tä tumon ukir tjatjak, gagenep batu aton ukir arae, aran duäwalas hamputan olo Israel.
22. Maka tampa akan oto tä duä karinting rantai bulau ndurut kea, sama sama kamboe, bulau idjä brasih haliai.
23. Tampa kea akan oto tä duä kabingkai tisin bulau, kepan tisin duä tä intu puting oto hila ngamboe.
24. Tinai sangkawilan duä karinting rantai bulau ndurut tä intu tisin duä, idjä intu puting oto.
25. Tapi pontong duä karinting rantai bulau ndurut tä sangkawilan intu kumpang batu hasansila sapan bahan badju puko tä, hila baue.
26. Tinai tampa duä kabingkai tisin bulau, kepan tä hasansila puting oto hila huange, rantep dengan badju puko.
27. Tuntang tampa duä kabingkai tisin bulau beken tinai, kepan djetä hasansila badju puko balikate intu penda katiake hila baue, ambo peteng badju puko.
28. Tinai hapan tali biru tandjut tisin oto tä dengan tisin badju puko, mangat djetä leket intu peteng badju puko; palus oto tä djaton tau imisah tinai dengan badju puko.
29. Kalotä Aaron akan manang-gong aran anak Israel intu oto katan pangkat, hundjun baun atäie, metoh iä tamä kaleka brasih, haradjur indu mampingat Jehowa.
30. Tinai ikau akan mina huang oto tä Urim tuntang Tumim, mangat djetä intu baun atäi Aaron, metoh iä tamä naharep baun Jehowa. Kalotä Aaron haradjur akan mananggong pamutus olo Israel tä intu baun atäie, manaharep baun Jehowa.
31. Tinai badju pandjang, idjä huang badju puko tä, tampa uras benang biru.
32. Tantang halowang bentoke akan ujate, haiak palimpinge hakaliling lowange, kilau lowang karongkong, belä djetä barabit.
33. Tampa ampin bua dalima akan tahutoe hapus palimpinge hila ngiwa, hapan lawai biru, ungu tuntang bahandang ampie, tinai garanohing bulau hakaliling intu helat djetä.
34. Mangat hapus palimping tapakan badju pandjang tä hasangkelang garanohing dengan ampin bua dalima.
35. Maka Aaron akan hapan tä metoh iä malalus gawie, mangat aughe mamala, amon iä tamä kaleka brasih naharep baun Jehowa, tuntang amon iä blua tinai, belä iä matäi.
36. Tinai tampa idjä kabintap bulau brasih, ukir hetä tumon ukir tjatjak aughe kalotoh: Karasih Jehowa.
37. Kepan djetä hundjun sarubae hila baue, hapan tali biru;
38. Mangat djetä ambo lingkau Aaron, nakara Aaron mananggong kasalan olo Israel huang sombajang, tuntang huang karä para-

pah; bintap bulau tä haradjur akan leket ambo lingkaue, uka manampa olo tä mandjadi äka kakilak Jehowa.

39. Tantang kea kamedja hapangowang bintike, hapan lawai pista idjä lamos, tinai tampa saruban benang pista lamos, baputi lentah, tinai taliwanang tantang ogoogo.

40. Maka akan karä anak Aaron tampa badju pandjang, tuntang taliwanang, tinai tampa angkol akae, indu kahaie tuntang kabungase.

41. Kepan karä pakaian tä intu kakam Aaron äwen hanak; palus ohos äwen tä hapan minjak brasih, suang lokape kea, tuntang prasih iä, mangat iä malalus gawin imam akangku.

42. Tampa kea sarawar benang pista akae, hapae manutup kahawäe; saraware tä puko bara kahange palus sampai sapake.

43. Maka Aaron äwen hanak akan hapan djetä, metoh iä tamä tingkap Hatalla, atawa amon iä manggapi mesbeh, uka malalus gawie intu kaleka brasih, belä iä buah sala palus matäi. Djetä indu hadat äwen palus katatahi, tuntang indu hadat pañakae, idjä harian bara iä.

BAGI 29.

I. Hadat mangkat imam. II. Parapah awang akan iluput sining andau.

I. — 1. Maka tumon toh tinai ampin gawim dengan äwen tä, hapan mamprasih iä, mangkat iä mandjadi imam akangku. Duan idjä kongan sapi hatuäe idjä tabela, tuntang duä tabiri hatuäe awang tinduh.

2. Tinai tepong idjä djaton iragi, tuntang apam idjä djaton iragi, häwoi undus, tuntang sarabi idjä iohos undus; tunek tepong gendom inampam akan djetä.

3. Ingkes talo tä huang rantang, palus imbit tä tuntang rantange, tuntang sapi hatuäe, tuntang duä kongan tabiri hatuäe tä.

4. Limbah tä soho Aaron äwen hanak manggapi bauntonggang tingkap Hatalla, palus saup äwen tä hapan danum.

5. Tinai duan karä pakaiae, kepan intu Aaron kamedja, badju pandjang idjä huang badju puko tä, tinai badju puko, tuntang oto katan pangkate, palus peteng iä hapan peteng badju puko idjä iogo olo.

6. Tinai kepan saruban intu takoloke, tuntang ingkes bintap bulau karasihe intu sarubae.

7. Limbah tä duan minjak kasai, tusuh tä hundjun takoloke; tumon tä ikau akan maminjak iä.

8. Limbah tä soho anake kea manggapi, kepan intu iä badjue tä.

9. Palus babat iä hapan taliwanang, Aaron tuntang anake, tinai bilit angkol intu takoloke, mangat pangkat imam aton intu äwen tä palus katatahi. Limbah tä suang lokap Aaron äwen hanak.

10. Soho olo mimbit sapi hatuäe tä tokep tingkap Hatalla, tuntang Aaron äwen hanak akan mandanan lengäe hundjun takolok sapi tä.

11. Limbah tä sambalih sapi tä intu baun Jehowa, hong bauntonggang tingkap Hatalla.

12. Tinai duan belahe dahan sapi tä, ohos tä hapan tundjukm

intu pampang mesbeh, tinai karä
dahae awang batisa tusuh intu pairi
mesbeh.
13. Tinai duan banahat knaie,
tuntang djalae idjä manutup gam-
bohe, tuntang buae duäduä dengan
enjake idjä hetä, tusul djetä hun-
djun mesbeh.
14. Tapi isin sapi tä tuntang ba-
lulange, tinai taie, tusul lepale-
pah intu ruar äka keton bapodok;
krana djetä puna parapah tagal
dosa.
15. Limbah tä duan idjä kongan
tabiri hatuäe, tuntang Aaron äwen
hanak akan mandanan lengäe hun-
djun takolok tabiri tä.
16. Palus sambalih tabiri tä, duan
belahe dahae, birik djetä intu mes-
beh hakaliling.
17. Tinai tetek tabiri tä hatang-
kal, penjau ramon knaie tuntang
sapake, ingkes tä hundjun tang-
kale tuntang takoloke;
18. Bahalu tusul lepalepah tabiri
tä hundjun mesbeh; krana djetä
parapah idjä ingähu akan Jehowa,
iudu mangat ewaue akae, djetä
parapah apui akan Jehowa.
19. Limbah tä duan tabiri ha-
tuäe idjä tä tinai, tuntang Aaron
äwen hanak akan mandanan lengäe
hundjun takolok tabiri tä.
20. Palus sambalih tabiri tä,
duan belahe dahae, ohos djetä
intu hatong pinding gantaun Aa-
ron äwen hanak, tinai intu tun-
djukindu lengäe gantaue, tuntang
intu tundjukindu paie gantaue;
palus birik tisan daha intu mesbeh
hakaliling.
21. Limbah tä duan belahe daha
idjä leket intu mesbeh, tuntang
minjak kasai, hapan djetä tampitik
Aaron tuntang pakaiae, tinai anake
tuntang pakaiae, mangat iä im-
prasih, bitie tuntang pakaiae, ka-
lotä kea anake tuntang pakaiae,
haiak dengan bapae.
22. Limbah tä duan enjak tabiri
tuntang ikohe, tinai banahate tun-
tang djala intu gambohe, tuntang
buae duäduä, tamput enjake idjä
hetä, tinai sapak lengäe gantaue,
krana tabiri tä parapah hapa ma-
njuang lokap.
23. Tinai duan tepong, apam
tuntang sarabi midjä midjä kaba-
wak, bara huang rantang äka wa-
dai idjä djaton iragi, idjä intu
baun Jehowa.
24. Ina talo handiai tä intu lokap
lengän Aaron äwen hanak, palus tan-
djungan djetä, uka mandjadi parapah
tandjungan intu bann Jehowa.
25. Limbah tä duan djetä bara
lokap lengän äwen tä, tusul tä
hundjun mesbeh haiak parapah
awang ingähu, indu mangat ewaue
intu baun Jehowa, krana djetä
parapah apui akan Jehowa.
26. Tinai duan usok tabiri pa-
rapah-panjuang ain Aaron, ajun
djetä, uka mandjadi parapah iajun
intu baun Jehowa: maka djetä
akan bagim.
27. Tumon tä kea baris usok idjä
iajun, tuntang sapak lengäe idjä
inandjungan, ramon tabiri hatuäe
tä, parapah-panjuang Aaron äwen
hanak:
28. Talo tä akan bagin Aaron,
tinai akan bagin anake; djetä indu
hadat palus katatahi akan olo Is-
rael; krana djetä parapah-inan-
djungan; maka bara karä parapah-
tarimakasih ain olo Israel parapah-
inandjungan tä akan induan, djetä
parapah-inandjungan akan Jehowa.
29. Maka pakaian brasih, idjä
ain Aaron, djetä turonmanuron
akan anak äsoe, idjä rahian bara

iä, akan hapan äwen tä kahum iä iminjak, tuntang lokap lengäe injuang.

30. Æweäwe bara karä anake mandjadi imam, manganti iä, maka kudju iä akan hapan pakaian tä, mangat iä tamä tingkap Hatalla, tuntang malalus gawi hong kaleka brasih.

31. Maka duan tabiri parapah-panjuang, luntoh isie hong parantaran tingkap Hatalla.

32. Aaron äwen hanak akan kuman isin tabiri tä intu bauntonggang tingkap Hatalla, tuntang tepong idjä hong rantang.

33. Talo idjä djari hapae manjapan, manjuang lokap lengäe, mangat iä imprasih: talo tä akan kinan imam bewäi, äla olo beken omba, krana djetä brasih.

34. Tinai djaka belahe isin parapah-panjuang tuntang wadai tä batisa akan andau tinai, tusul djetä lepalepah, äla olo akan kuman tä, krana djetä brasih.

35. Maka tumon toh ikau akan malalus karä talo, idjä djari imetähku intu ikau hong Aaron äwen hanak. Kudju katahie ikau akan manjuang lengän äwen tä.

36. Sining andau katahin tä sambalih sapi hatuäe akan parapah tagal dosa, tinai tabiri hatuäe indu sapan, tuntang papas palin mesbeh; awi ikau manjapan hetä, tinai maminjak mesbeh, hapan mamprasih djetä.

37. Kudju ikau akan manjapan hetä, tuntang mamprasih mesbeh tä, mangat mesbeh tä brasih haliai. Æweäwe idjä handak manggapi mesbeh tä, iä patut imprasih.

II. —38. Maka djetoh talo idjä akan iluputm hundjun mesbeh tä: sining andau haradjur ikau akan maluput hetä manduä manduä anak tabiri, awang idjä njelo umure.

39. Idjä kongan tabiri tä akan iluput handjewu, tinai idjä kongan akan iluput halemäi.

40. Haiak genep kongan luput idjä perpulu epa tunek tepong, idjä häwoi dengan idjä peräpat hin undus idjä ihamis, tinai idjä peräpat hin danum anggor akan parapah talo ihop.

41. Maka anak tabiri idjä tä tinai akan iluputm halemäi; tinai parapah talo kinan tuntang parapah talo ihop, idjä iluput haiak dengae, sama kilau parapah idjä iluput handjewu kea, mandjadi indu mangat ewau, parapah apui akan Jehowa.

42. Maka palus karä panakan keton djetä haradjur mandjadi parapah awang ingähu sining andau, intu bauntonggang tingkap-panjupa, hong baun Jehowa; hetä aku handak manjupa keton, mangat aku hakotak dengam.

43. Hetä maka aku handak injupa olo Israel, mangat olo tä imprasih awi kahaingku.

44. Tinai aku handak mamprasih tingkap-panjupa tuntang mesbeh; tinai aku handak mamprasih Aaron äwen hanak, mangat mandjadi imam akangku.

45. Tuntang aku handak melai intu bentok olo Israel, indu Hatallae.

46. Tinai olo tä akan kasene, aku Jehowa toto Hatallae, idjä djari magah iä blua bara tanah Misir, mangat aku melai marak iä: Aku, Jehowa, Hatallae.

BAGI 30.

I. Mesbeh äka hagaro. II. Asil olo akan tingkap Hatalla. III. Æka panjaup. IV. Minjak kasai. V. Garo.

I. — 1. Tampa kea mesbeh äka hagaro; kaju sitim inampam akan djetä.

2. Tampa tä lapak häpat, kalombahe idjä hasa, kamboe idjä hasa kea, kagantonge duä hasa; tinai pampange haradjur gawin sindä.

3. Tanggalong djetä hapan bulau brasih, bitie, papare hakaliling, tuntang pampange: tampa kambang bulau hakaliling saran hundjue.

4. Tampa kea duä kabangkang salnange bulau, penda kambang bulau, hasansila; djetä akan äka adjok pikule, mangat olo tau mamikul mesbeh hapan tä.

5. Pikule tä tampa kaju sitim, tanggalong tä hapan bulau.

6. Ingkes mesbeh tä hila ruar darah dinding, idjä mangandjungen patin djandji, tuntang padadusanasi, idjä intu handjun patin djandji tä, äkaku handak manjupa ikau.

7. Maka Aaron akan manotong garo hetä idjä mangat ewaue: sining handjewu, limbah iä djari manatap karä sumbo, iä akan manotong tä.

8. Tinai amon Aaron manatap sumbo benteng halemäi, maka iä akan manotong garo kea hetä; palus karä panakan keton haradjur akan hagaro tumon tä intu baun Jehowa.

9. Æla manotong garo beken hetä bara idjä insanangku, äla maluput parapah awang ingähu hetä, äla kea parapah talo kinan, äla kea manusuh hetä parapah taloihop.

10. Sindä dalam genep njelo Aaron akan manjaki pampange hapan dahan parapah tagal dosa, idjä hapae manjapan; palus karä panakan keton saki tä akan ilalus hetä sindä dalam genep njelo: djetä brasih haliai intu Jehowa.

II. — 11. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

12. Amon ikau manjatjah karä olo Israel, tä genep biti olo tä patut manenga akan Jehowa talo hapae manjapan hambaruae, belä iä buah peres, metoh olo arä injatjah.

13. Maka genep biti idjä buah isä akan manenga satangah sekel salaka, tumon batang sekel idjä ina hong äka brasih, sekel tä belat duä pulu gera. Satangah sekel tä indu parapah idjä induan akan Jehowa.

14. Olo handiai idjä buah isä, bara awang duä pulu njelo umure, tuntang awang bakas bara tä, akan manenga parapah tä, idjä induan akan Jehowa.

15. Olo tatau äla manenga labih, tinai olo pahä belom äla tapas bara satangah sekel, metoh keton manenga parapah tä, idjä induan akan Jehowa, hapa manjapan hambaruan keton.

16. Maka ikau akan manduan salaka sapan tä bara olo Israel, sambil mina djetä hapa malandja sombajang hong tingkap Hatalla; djetä hapa mampingat intu baun Jehowa tahiu olo Israel, mandjadi indu sapan hambaruan keton.

III. — 17. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

18. Tampa kea äka panjaup tambaga, tuntang paie tambaga; ina tä helat tingkap Hatalla dengan mesbeh; suang danum huange;

19. Mangat Aaron äwen hanak manjaup lengäe paie hetä.
20. Metoh äwen tä handak tamä tingkap Hatalla, iä akan manjaup arepe hapan danum tä, belä iä matäi. Atawa amon iä manggapi mesbeh, handak malalus gawie, mangähu parapah apui akan Jehowa:
21. Tä iä akan manjaup lengäe paie, belä iä matäi; djetä indu hadat akae palus katatahi, akae tuntang akan panakae girirmanggigir.
IV. — 22. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
23. Duan talo mangat ewaue idjä kapala bahalap: mor idjä kapala brasih behat limä ratus sekel, kinemon sabagi karäe bara mor, behat tangah telo ratus sekel, tinai kenah, behat tangah telo ratus sekel kea;
24. Tinai kidah limä ratus sekel, tumon batang sekel, idjä ina hong äka brasih; tinai undus bua undus idjä hin.
25. Karä talo tä tampa indu minjak kasai idjä brasih, tampa tä egoogo tumon gawin tukangtatamba; djetä minjak kasai idjä brasih.
26. Hapan djetä awi maminjak tingkap Hatalla tuntang patin djandji:
27. Tinai medja tuntang karä ramoe; tantahan-sumbo tuntang karä ramoe, tuntang mesbeh kaleka hagaro;
28. Tinai mesbeh kaleka parapah awang ingähu tuntang karä ramoe, tinai kaleka panjaup tuntang paie.
29. Tumon tä prasih talo tä, mangat iä brasih haliai: äweäwe idjä handak manggapi djetä, iä patut imprasih.
30. Tinai awi maminjak Aaron äwen hanak, tuntang prasih iä, mangat iä mimbing pangkat imam akangku.
31. Tuntang sanan akan olo Israel, koam: djetä akangku indu minjak kasai idjä brasih, palus panakan keton girirmanggigir.
32. Æla olo akan hapan tä, äla kea manampa minjak tumon djetä: krana djetä brasih, tagal tä keton akan mahaga tä rasirasih.
33. Olo idjä manampa akae kabuate tumon djetä, atawa idjä hapan djetä mohos talo beken bara idjä djari imetähku, olo tä akan impatäi bara hamputan ajue.
V. — 34. Tinai Hatalla hamauh dengan Moses: Duan talo mangat ewaue, natap, seghelet, ghelbena tuntang lebonah, sama sama karäe.
35. Tampa talo tä indu garo, idjä iäwoi tumon kaapik tukangtatamba, bahalap tuntang brasih.
36. Pipis belahe lamolamos, tuntang ina djetä intu baun patindjandji huang tingkap-panjupa, äkaku manjupa arepku dengam. Djetä patut brasih haliai intu keton.
37. Æla keton akan manampa garo tumon tä akan hapan keton, malainkan patut ikau mahaga djetä brasih akan Jehowa.
38. Olo idjä manampa tumon tä, mangat hapae hagaro, iä akan impatäi bara hamputan ajue.

BAGI 31.

I. Hatalla masuman olo apik, idjä intihe malalus petähe. II. Prentah tahiu andau sabat.

I. — 1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Itām, aku djari mintih olo idjä Besaleel arae, anak Uri, äson Hur, olo hamputan Juda.
3. Aku djari manjuang iä dengan Rogh Hatalla, dengan kapintar, kaharati tuntang kaapik huang karä ampin gawie;
4. Mangat iä pintar manggau akal, mapik manawas manaliso bulau, salaka, tambaga;
5. Sambil harati mukir batu akan tampatok, tinai manguan kaju akan karä ampin gawie.
6. Itäm, aku djari mandahang akan padjake Aholiab, anak Ahisamagh, olo hamputan Dan; tinai akan arä olo harati aku djari manenga kapintar huang atäie, mangat äwen tä malalus karä gawi, idjä djari imetähku intu ikau;
7. Iä tä: tingkap-panjupa, tinai patin-djandji, tuntang padadusanasi idjä akan hundjun djetä; tinai karä ramon tingkap tä;
8. Medja tuntang karä ramoe, tantahan-sumbo bulau brasih tuntang karä ramoe, mesbeh äka hagaro;
9. Tinai mesbeh parapah awang ingāhu tuntang karä ramoe, tinai äka panjaup tuntang paie;
10. Karä dinding-benang, tuntang pakaian imam Aaron idjä brasih, tuntang pakaian anake, idjä akan hapae malalus gawin imam:
11. Tinai minjak kasai, tuntang garo idjä bakale karä ampin talo mangat ewaue, akan äka brasih. Tumon petähku intu ikau äwen tä akan manampa karä talo tä.
II. — 12. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
13. Suman akan olo Israel, koam: patut keton mahaga karä andau sabat ajungku kea, krana andau sabat tä torosku dengan keton, palus dengan panakan keton girirmanggirir, mangat keton katawan, aku toh Jehowa, idjä mamprasih keton.
14. Tagal tä, haga keton andau sabat, krana djetä brasih akan keton; olo idjä mamapa djetä djaton tau dia impatäi. Olo idjä bagawi talo enen hong andau tä, hambaruae impatäi bara hamputan ajue.
15. Kadjahawen andau olo akan manguan karä gawie, tapi andau udju aton sabat, andau malajan, idjä brasih akan Jehowa; olo idjä bagawi intu andau sabat djaton tau dia impatäi.
16. Tagal tä olo Israel akan mahaga sabat, palus karä panakae akan mahaga tä kea, mandjadi indu hadat palus katatahi.
17. Sabat tä puna torosku dengan olo Israel palus katatahi, basa huang kadjahawen andau Jehowa djari manampa langit tuntang petak, tapi iä djari malajan andau udju, sambil manjanang arepe. — (1. *Mos*. 2, 2.)
18. Maka limbah Jehowa djari terai hakotak dengan Moses hong bukit Sinai, iä manenga akae duä kabintap papan batu akan kasaksian, idjä djari injurat tundjuk Hatalla.

BAGI 32.

I. Olo Israel manampa hampatong dewa. II. Kalait Hatalla; Moses blaku akan olo tä. III. Moses mohon, marusak dewae, mahukum olo. IV. Moses mangkemä mangabuah olo Israel tinai dengan Hatalla.

I. — 1. Amon olo Israel mitä, Moses manahi arepe mohon bara bukit, tä olo tä hapumpong haiahaiak manaharep Aaron, sambil

hamauh dengae: Has, tampa hatalla akan ita, idjä hagoet helo baun ita. Krana idjä Moses, olo hatuä tä, idjä djari mimbit ita blua bara tanah Misir, djaton ikäi katawan ampin kadjariae tinai.

2. Maka koan Aaron dengan äwen: Engkak karä suwang bulau, idjä intu pinding anak sawau keton, hatuä bawi; imbit tä akangku.

3. Tä maka olo arä samandiai palus mengkak suwang bulau, idjä intu pindinge, mimbit tä akan Aaron.

4. Iä manduan tä bara lengän olo Israel, manazak tä, manoang hampatong, manamunan ampin anak sapi, tuntang manaliso tä hapan kikir. Tä koan olo arä: Djetoh hatallan keton, o olo Israel, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir!

5. Amon Aaron mitä gawie tä, iä manampa mesbeh intu baun hampatong, palus Aaron mantehau, koae: Djewu aton pesta akan Jehowa!

6. Maka olo arä haiak djadjewu misik, maluput parapah awang ingähu, tuntang mimbit parapah tarimakasih. Limbah tä olo mondok kuman mihop, tinai mendeng busik babigal.

II. — 7. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Lius, mohon, krana olo ajum, idjä djari imbitm bara tanah Misir, djari pakarok mamapa asingku.

8. Badjeleng haliai olo tä djari undur bara djalan, idjä djari injohoku iä, iä djari manoang akae hampatong, manamunan anak sapi; iä djari sontop akae, palus djari maluput parapah akae, sambil hamauh: djetoh hatallan keton, o olo Israel, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir.

9. Tinai koan Jehowa dengan Moses: Aku djari manjengok utus olo toh, itä, iä aras batekang haliai.

10. Toh äla mahalang aku, nakara kasangitku hasep, mampalomat olo tä, tä aku handak manampa ikau mandjadi utus olo bakapal.

11. Tapi Moses manjembah intu baun Jehowa, Hatallae, sambil hamauh: Joh Jehowa! buhen kasangitm akan mawi utus olo ajum, idjä djari impluam bara Misir hapan paham kwasam, hapan lengäm idjä abas?

12. Buhen olo Misir akan hamauh: awi kasingie bewäi iä djari magah olo tä blua bara tanah ita, mangat mampatäi iä intu äka bukit, palus mampalomat olo tä bara petak? rombar kalason kasangitm, sajang olo ajum, äla marusak iä.

13. Tahiu rewarm, Abraham, Isaak, Israel, idjä ikau djari sumpah akae, manjewut arepm, tuntang ikau djari mandjandji akae, koam: jaku handak mamparä panakan keton kilau bintang hong langit; hapus tanah toh, idjä koangku dengan keton, aku handak manengae akan panakan keton, mangat iä manjoroe tä palus katatahi. — (1. *Mos.* 22, 16.)

14. Tä Jehowa manjasal tagal hukum tä, idjä djari iandjoe mawi olo ajue.

III. — 15. Limbah tä Moses mules arepe, mohon bara bukit, mimbit duä kabintap papan batu kasaksian huang lengäe: batu tä aton bara surat hasansila.

16. Maka papan batu tä tampan Hatalla haliai, tinai bintike tä bintik Hatalla kea, idjä iukire intu papan batu tä.

EKS. 32.

17. Amon Josua mahining lalenton olo arä, idjä malahap, koae dengan Moses: Augh parang hetä intu äka olo Israel bapodok.

18. Tapi tombah Moses: Augh tä dia augh olo manang, dia kea augh olo alah, baja jaku mahining augh olo ramirami bapantun hagalas.

19. Djadi, amon iä manokep äka olo tä bapodok, haiak mitä anak sapi tuntang olo babigal, maka Moses paham sangit, balalu mantarik batu tä bara lengäe, mamusit djetä intu pain bukit.

20. Palus iä manduan anak sapi, idjä djari inampa äwen, mamapui mampalanik djetä, naburan tä akan danum, manjoho olo Israel mihope.

21. Limbah tä Moses hamauh dengan Aaron: Narai kasalan utus olo toh dengam, sampai ikau mamuat intu olo tä dosa idjä kalotä kabehate?

22. Tombah Aaron: Æla tuangku sangit mawi aku, ikau kasene utus olo toh, iä puna papa prangae bewäi.

23. Æwen idjä djari manjoho aku: tampa hatalla akan ikäi, idjä hagoet helo baun ikäi; krana Moses, olo hatuä tä, idjä djari mimbit ikäi blua bara tanah Misir, ikäi djaton katawan ampin kadjariae tinai.

24. Maka koangku mawi olo tä: äwe idjä bara bulau, käläh iä mengkake, manenga tä akangku. Tä aku mandjakah bulau tä huang apui, awi tä anak sapi tä mandjari.

25. Maka amon Moses mitä, olo arä tä djari lajau, (krana Aaron djari mampalajau iä, manawah iä intu baun karä musohe,)

26. Tä Moses mendeng intu bauntonggang kaleka olo bapodok, sambil hamauh: Kantoh talih aku, äweäwe idjä baris Jehowa. Tä aton hapumpong manalih iä karä olo hamputan Lewi.

27. Koan Moses dengan äwen: Kalotoh augh Jehowa, Hatallan Israel: genep bitin keton akan manangking padange intu kahange. Kumbang hapus kaleka olo Israel bapodok bara bauntonggang idjä palus sampai idjä silae, genep bitin keton akan mampatäi bararangai alo paharie, kolae, karampie.

28. Maka olo Lewi mawie tumon augh Moses: kalotä andau tä atonmatäi telo kojan biti hirah baris olo tä.

29. Krana Moses djari manjoho olo Lewi: Suang lengän keton akan Jehowa andau toh, genep bitin keton akan mawi bararangai alo anake atawa paharie, mangat andau toh berkat inenga akan keton.

IV. — 30. Maka djadi, handjewu tinai Moses hamauh dengan olo arä: Keton djari mawi dosa idjä paham babehat, tapi toh aku handak mandai manangoh Jehowa, ajaajau aku tau manjapan dosan keton.

31. Tumon tä Moses haluli tinai tanggoh Jehowa, sambil hamauh: Kaja! utus olo tä djari paham hadosa, awie manampa hatallae bulau.

32. Tapi toh, ampun dosae tä, djaka dia, käläh mikis arangku bara suratm, idjä djari imintikm.

33. Koan Hatalla dengan Moses: Idjä badosa dengangku, iä tä patut ikisku bara suratku.

34. Tapi lius bewäi ikau, imbit utus olo tä akan äka idjä djari insumangku akam; itäm, malaikat ajungku akan hagoet helo baum: tapi amon katikangku sampai, aku handak mamaläh dosan olo tä kea.

35. Tumon tä Jehowa mahukum utus olo tä, basa iä djari pakat manampa anak sapi, tampan Aaron tä.

BAGI 33.

Olo Israel manjasal sabab dosae. Moses blaku akae intu Hatalla.

---

1. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Lius, harikas bara hetoh, ikau tuntang utus olo tä, idjä djari imbitm bara tanah Misir, talih tanah, idjä djari indjandjiku tuntang sumpahku akan Abraham, Isaak tuntang Jakob, koangku: akan panakam keton aku handak manenga tä.

2. Aku handak manjoho malaikat hagoet helo baum, tuntang maharak olo Kanani, olo Amori, olo Het, olo Peresi, olo Hewi tinai olo Jebusi.

3. Talih tanah tä idjä nahasak djohontusan meto dengan madu. Krana aku djaton maku hagoet haiak dengam, basa ikau puna utus olo, idjä paham hatekang ataie, belä aku mampalomos ikau kahum panggoetm teh.

4. Amon olo arä mahining augh karas tä, maka iä manjasal, diaḷo idjä biti mangkepan ramon kabangase.

5. Krana Jehowa djari hamauh dengan Moses: Suman akan olo Israel: keton puna utus olo idjä hatekang ataie: djaka aku handjulu bewäi hagoet haiak dengam, toto aku akan mampalomos ikau; tapi toh, engkak karä ramon kabangasm, tä aku handak mitä narasarai patut gawingku dengam.

6. Tä olo Israel mengkak karä ramon kabangase darah bukit Horeb.

7. Maka Moses mahanggot tingkapbenang, mampendeng tä tinai intu ruar äka olo bapodok, sambil manggarä djetä tingkap-panjupa; djadi, äweäwe idja manggau augh Jehowa, patut blua tanggoh tingkap-panjupa, idjä intu ruar äka olo bapodok.

8. Djadi, amon Moses hagoet manalih tingkap tä, maka olo arä handiai mendeng, genep biti intu bauntonggang tingkap ai, tuntang olo tä palus tuntut matae manampajah Moses, sampai iä djari tamä tingkap tä.

9. Djadi, sana Moses djari tamä tingkap, maka botop baunandau tä mohon, mendeng intu bauntonggang tingkap, palus Hatalla hakotak dengan Moses.

10. Amon olo arä mitä botop baunandau mendeng intu bauntonggang tingkap, tä iä rata mendeng, balalu sontop, genep biti intu bauntonggang tingkap ai.

11. Maka Jehowa hakotak dengan Moses hataharep baue, kilau olo pudji hakotak dengan karampie. Tinai amon iä buli äka olo bapodok, maka Josua, pangiwae, anak Nun, olo tabela tä, magon melai, djaton blua bara tingkap tä.

12. Maka koan Moses dengan Jehowa: Itäm, ikau manjoho aku: imbit utus olo toh hagoet; tapi ikau djaton masuman akangku, äwe idjä handak injohom mampahaiak aku; alo ikau djari hamauh dengangku: aku kasene ikau tawan aram: tinai: ikau djari supa asi intu matangku.

13. Maka toh, jaku blaku intu ikau, djaka aku djari supa asi intu matam, käläh mangarinah kahandakm akangku, mangat aku kasene ikau, sambil supa asi intu

matam; tinai käläh ingat, utus olo toh puna olo ajum.

14. Maka koae: Atonkah baungku akan mampahaiak ikau, mangat manjanang ikau?

15. Tä tombah Moses dengae: Amon dia baum mampahaiak ikäi, äla manjoho ikäi harikas bara hetoh.

16. Krana awi djesen olo akan kasene, aku djari supa asi intu matam, jaku tuntang utus olo ajum? dia djaka awi bitim mampahaiak ikäi? Tumon tä aku tuntang utus olo ajum imbaris iangkat bara olo handiai, idjä hundjun petak toh.

17. Maka koan Jehowa dengan Moses: Aughm idjä nah aku handak manumoe kea, basa ikau djari supa asi intu matangku, tuntang basa aku kasene ikau tawan aram.

18. Tä koae: Soho aku mitä kahaim. (*Joh.* 1, 14.)

19. Tapi tombah iä: Karä kahalapku akan gitam mahalau baum, tuntang aku handak mangarinah aran Jehowa akam. Tapi olo idjä iasiku, aku masi iä, tinai olo idjä injanjangku, aku manjanjang iä.

20. Tinai koae: Djaton tau ikau mitä baungku, krana olo idjä mitä baungku djaton tau belom.

21. Tinai koan Jehowa: Itäm, aton kaleka buah intu aku, hetä ikau akan mendeng hong batukarang.

22. Maka karäh, amon kahaingku mahalau ikau, aku handak mampendeng ikau intu getas batukarang hetä, tuntang lengängku akan maninding ikau, sampai aku djari mahalau.

23. Amon aku mandjdjit lengängku bara ikau, tä ikau karäh mitä aku bara hila likutku; tapi baungku puna djaton tau itä olo.

BAGI 34.

I. Moses mandai bukit Sinai tinai; iä mitä kahain Hatalla. II. Hatalla manaheta djandjie. III. Baun Moses manjangkowong.

I. — 1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses: Pahat duä kabintap papan batu kilau idjä helo, tä aku handak manjurat huang batu tä karä bawak augh, idjä djari leket huang batu idjä solake tä, idjä djari imusitm.

2. Tatap arepm akan djewu, mangat ikau haiak djadjewu mandai bukit Sinai, manaharep aku hetä intu tantan bukit.

3. Æla olo beken akan mampahaiak ikau mandai, äla kea olo mamarah hapus bukit toh, tinai kambing tabiri mahin äla atawa sapi akan murep darah bukit toh.

4. Maka Moses mamahat papan batu duä kabintap kilau idjä helo, balalu iä misik haiak djadjewu, palus mandai bukit Sinai., tumon Jehowa djari manjoho iä, mimbit duä kabintap papan batu tä huang lengäe.

5. Tä Jehowa mohon huang baunandau, tuntang mendeng hetä darah Moses, sambil mangarinah aran Jehowa.

6. Haiak Jehowa manangkalau baun Moses, Iä mantehau: Jehowa, Jehowa, Hatalla, idjä pamasi panjanjang, idjä pandjang atäim, paham sintam, paham katotom! — (20, 6.)

7. Ikau mahaga asim akan bakojakojan olo, ikau mampun ka-

darhaka, kalangkah tuntang dosa, alo ikau mahukum kea olo idjä tiwas, tuntang mamaläh kadarhakan bapae intu anak äsoe, sampai telo äpat tilap.
8. Maka Moses badjeleng sontop baue sampai petak, balalu manjembah,
9. Sambil hamauh: Joh Tuhan, djaka aku toh djari supa asi intu matam, käläh Tuhan hagoet mampahaiak ikäi; krana utus olo toh paham batekang atäie, tapi ampun kadarhakan ikäi tuntang karä dosan ikäi, paltus duan ikäi indu baris ajum.
II. — 10. Maka koae: Itäm, aku manampa djandji: intu baun salepah utus olo ajum tä aku handak mawi talo heran, idjä djaton pudji indjadian hong hapus kalunen; djaton kea intu karä utus olo beken; salepah utus olo toh, idjä iombam, akan mitä gawin Jehowa; krana gawingku tä, idjä handak iawiku dengam, puna baka ikäikah.
11. Haga idjä injohoku ikau andau toh; itäm, aku handak maharak bara baum olo Amori, olo Kanani, olo Het, olo Peresi, olo Hewi tuntang olo Jebusi.
12. Buabuah ikau äla hadjandji dengan olo tanah tä, idjä karäh inamäm, belä olo tä kilau djarat marak keton.
13. Tapi keton akan mambalik karä mesbeh olo tä, palus akan marusak hampatong dewa, idjä djari impendenge, tinai pahewan äkae sombajang akan inäweng irukat keton.
14. Krana äla ikau äkan sontop intu hatalla beken, krana aran Jehowa puna: Idjä Pangabehu; iä toto Hatalla idjä pangabehu.
15. Æla ikau pakat dengan olo tanah tä, belä amon olo tä habandong omba dewae, tuntang maluput parapahe akan dewae, iä marawäi ikau, palus ikau omba kuman talo parapahe;
16. Belä ikau manduan akan sawan anakm idjä hatuä bawin olo djetä; tuntang bawin olo tä habandong omba dewae, haiak manantiring anakm idjä hatuä habandong omba dewae kea.
17. Æla manoang akam hampatong dewa.
18. Pesta tepong idjä djaton iragi akan ihagam. Kudju ikau akan kuman tepong idjä djaton iragi, tumon petähku intu ikau, intu wajah idjä djari inukasku, hong bulan Abib; krana bulan Abib ikau djari blua bara tanah Misir. — (12, 15.)
19. Talo idjä solake inakan indue djetä ajungku, karä anak metom awang hatuä, meto hai korik, idjä solake inakan indue uras ajungku. — (13, 2.)
20. Tapi anak kalidai, idjä solake inakan indue, akan ingantim hapan kambing atawa tabiri, atawa djaka ikau djaton maku mangantie, tä ikau akau mamelek ujate. Karä anakm hatuä, idjä solake inakan indue, akan inewusm. Æla olo akan manaharep baungku boang bewäi.
21. Kadjahawen andau ikau akan bagawi, tapi andau udju ikau akan malajan, alo wajah mimbul wajah getem ikau akan malajan kea intu andau udju tä.
22. Pesta idjä udju tingkat minggo rahian bara paska tä ikau akan mahagae kea, djetä pesta parut bua gendom; tinai pesta getem toto intu lawin njelo.
23. Mahantelo dalam genep njelo

karä olo hatuä utus keton akan manaharep baun pangkahai Tuhan, Jehowa, Hatallan Israel. — (23, 17.)
24. Metoh aku maharak karä utus olo bara baum, tuntang manambing saran tanahm, maka musoh djaton akan mipen tanahm, masangkom ikau hagoet handak manaharep baun Jehowa, Hatallam, mahantelo dalam idjä njelo.
25. Dahan parapah, idjä iluput akangku, äla mäwoie dengan talo iragi; parapah awang injambalih ıutu pesta paska äla akan melai bara malem palus andau tinai.
26. Parut bua tanam idjä solake patut imbitm tamä human Jehowa, Hatallam. Æla ikau mananak anak kambing tabiri hapan djohontusun indue.
27. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses: Surat karä augh toh: krana tumon augh djetoh aku djari manampa djandji akam, tuntang akan Israel.
28. Maka iä melai hetä dengan Jehowa käpat pulu andau, käpat pulu alem, tuntang katahin tä iä djaton kuman tepong, djaton mihop danum; maka Jehowa mamintik huang duä kabintap batu tä augh djandji, sapulu kabawak prentah tä.
III. — 29. Djadi, amon Moses mohon bara bukit Sinai, (batu duä kabintap äka surat djandji tä imbing Moses intu lengäe, metoh iä mohon bara bukit,) tä maka Moses djaton katawan, pupus baue manjangkowong, awi Tuhan djari hakotak dengae.
30. Maka sana Aaron tuntang sakarä olo Israel manampajah Moses, itä! pupus baue manjangkowong, tagal tä olo tä mikäh manggapi iä.
31. Tä Moses mantehau äwen, palus Aaron tuntang karä mantir olo arä mules naharep iä, tuntang Moses hakotak dengan äwen.
32. Limbah tä sakarä olo Israel manggapi kea, tuntaug iä manjoho olo tä talo handiai, awang djari injoho Jehowa iä hundjun bukit Sinai.
33. Limbah Moses terai hakotak dengan olo, iä manjandurong baue hapan benang.
34. Tapi amon Moses tamä manaharep baun Jehowa, mangat hakotak dengae, tä iä muap sandu-ronge tä, sampai iä blua tinai. Tuntang amon iä blua, maka iä masuman akan olo Israel talo awang djari imetäh intu iä.
35. Tä olo Israel mitä baun Moses, pupus baue manjangkowong: tä Moses manjandurong baue tinai, sampai iä tamä tinai, mangat hakotak dengan Tuhan.

BAGI 35.

I. Prentah tahiu andau sabat; II. tahiu parapahe. III. Tukang idjä akan manampa tingkap Hatalla.

I. — 1. Maka Moses manjoho hapus utus olo Israel hapumpong, tuntang iä hamauh dengan äwen: Djetoh augh, idjä djari imetäh Jehowa, uka keton manumon tä.
2. Kadjahawen andau keton akan bagawi, tapi andau udju haga rasirasih, mandjadi sabat, andau malajan huang Jehowa; genep olo, idjä bagawi andau tä, akan impatäi. — (20, 8.)
3. Æla keton mantokan apui

huang karä human keton intu andau sabat.

II. — 4. Tinai Moses hakotak dengan hapus utus olo Israel, koae: Djetoh augh, idjä djari imetäh Jehowa, koae: — (25, 2.)

5. Duan bara sama arep keton parapah akan Jehowa, genep biti idjä pahias atäie akan manenga parapah tä: bulau, salaka, tambaga;

6. Tinai benang biru, ungu, bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi idjä lamos; tinai benang bulun kambing;

7. Upak tabiri idjä intjalap bahandang, upak hangkulih, kaju sitim;

8. Undus akan sumbo, talo mangat ewaue indu bakal minjak kasai, tinai karä ampin garo;

9. Batu sardoniks, tinai batu barega akan tampatok badju pukon imam hai, tuntang akan oto katan pangkate.

10. Maka sakarä olo pintar baris keton akan manalih, mandohop manampa talo handiai, idjä djari injoho Jehowa;

11. Iä tä: äka brasih, tingkape tuntang lalangite, kawite, papae, habantange, torose tuntang paie;

12. Pati tuntang pikule, padadusanasi tuntang dinding helat;

13. Medja tuntang pikule, tinai karä ramoe, tinai tepong tampajah,

14. Tantahan sumbo hapan mamplawa, tuntang ramoe, karä dulange, tinai undus akan sumbo tä;

15. Mesbeh äka hagaro, tuntang pikule, minjak kasai, garo idjä mangat ewaue, dinding-atep idjä intu bauntonggang äka Hatalla.

16. Mesbeh parapah awang ingähu, tuntang krawang tambaga idjä intu hetä, kajupikule, tuntang karä ramoe; äka panjaup tuntang paie;

17. Dindingbenang akan parantaran, torose tuntang paie, tinai dindingatep akan bauntonggang parantaran;

18. Pakun äka Hatalla, tinai pakun parantarae, tuntang tali djantare;

19. Pakaian-pangkat hapan malalus gawi hong äka brasih, pakaian imam Aaron idjä brasih, tuntang pakaian anake, idjä akan hapae malalus gawin imam.

20. Tä maka hapus utus olo Israel hagoet bara baun Moses.

21. Palus olo handiai, idjä inantiring atäie tuntang idjä impahias awi rogh, aton dumah, mimbit parapah tä akan Jehowa, hapa manampa tingkap panjupa, tuntang hapa sombajang hetä, tinai akan pakaian awang brasih;

22. Bawi hatuä, olo handiai idjä pahias atäie, aton dumah mimbit kantjingdjambul, suwang, tisin, panding, tuntang ramo bulau beken: olo handiai idjä bara bulau, manandjungan tä mandjadi parapahe akan Jehowa.

23. Tinai olo handiai idjä mina lawai biru, ungu, bahandang, tuntang lawai pista baputi awang lamos, tinai benang bulun kambing, tuntang upak tabiri idjä intjalap bahandang, tuntang upak hangkulih, maka iä mimbit djetä.

24. Tinai olo idjä mina salaka atawa tambaga, mimbit manandjungan tä mandjadi parapahe akan Jehowa; tinai idjä mina kaju sitim mimbit tä, hapa manampa karä ramon sombajang.

25. Maka sakarä olo bawi idjä patjäh palus manantang, balalu mimbit talo idjä djari inantange,

benang idjä biru, ungu tantang
bahandang lawaie, häwoi lawai
pista baputi idjä lamos.
26. Tinai karä olo bawi, idjä
patjäh gawi djetä, tuntang idjä
pahias atäie, aton manantang bu-
lun kambing.
27. Maka karä mantir mimbit
batu sardoniks, tinai batu barega
akan tampatok badju puko tun-
tang oto;
28. Tinai talo mangat ewaue,
undus akan sumbo, tinai akan
minjak kasai, tuntang talo mangat
ewaue akan garo.
29. Bawi hatuä, olo Israel handiai,
idjä pahias atäie, mimbit parapah
akan Jehowa, akan karä ampin
gawi tä, idjä djari imetäh Jehowa
Moses manampae.
III. — 30. Limbah tä koan Mo-
ses dengan olo Israel: Itä, Jehowa
djari mambaris, haiak manjewut
njambiti arae, Besaleel, anak Uri,
Uri anak Hur, olo hamputan Ju-
da. — (21, 2.)
31. Rogh Hatalla djari manjuang
iä dengan kapintar, kaapik tun-
tang kaharati huang karä ampin
gawie;
32. Mangat iä tau mangarangka
karä ampin gawi awang buah, ha-
pan nguan bulau, salaka, tambaga;
33. Hapan mukir mogo batu ba-
rega, tuntang mangkepan tampa-
tok, tinai mukir kaju, hapan ma-
nampa karä ampin gawi alualus.
34. Hatalla djari mamatoh atäie
kea madjar olo beken; Hatalla djari
mamatoh iä tuntang Aholiab, anak
Ahisamagh, olo hamputan Dan.
35. Iä djari manjuang atäi äwen
duä tä dengan kapintar, mangat
manampa karä ampin gawi alualus,
mukir mangarinda, manantang haiak
manjulam benang idjä biru, ungu,
bahandang lawaie, häwoi lawai pista
baputi idjä lamos, mangat olo tä
patjäh manampa sepsimpan ampin
gawi, tuntang tau mangaragka karä
ampin gawi alualus.

BAGI 36.

I. Olo arä pahias mimbit kutoh parapah.
II. Tingkap Hatalla inampa olo.

I. — 1. Tä maka Besaleel äwen
duä Aholiab manampara mangkat
gawie tumon karä petäh Jehowa,
tuntang karä olo idjä pintar atäie,
idjä djari inenga Jehowa kapintar
tuntang kaharati akae, mangat iä
apik manampa karä ampin ramon
sombajang hong kaleka brasih.
2. Krana Moses djari manduan
Besaleel äwen duä Aholiab, tun-
tang karä olo idjä pintar atäie, idjä
djari injuang Hatalla atäie dengan
kapintar, olo handiai idjä kabuate
pahias atäie, mangat omba tamä
gawi tä, uka nguan djetä.
3. Æwen tä manjambut bara
Moses karä talo parapah tä, idjä
djari imbit olo Israel akan karä ra-
mon sombajang hong kaleka brasih,
mangat iä nguan tä; maka magon
hantä genep handjewu olo pahias
mimbit parapahe akae.
4. Tagal tä sakarä olo pintar,
idjä mawi karä ramon kaleka brasih,
karä tukang idjä hakabeken talo
iawie, lepah manalih,
5. Sambil hamauh dengan Moses,
koae: Olo mimbit pahalau arä, mala-
bien bara karä talo idjä inampa,
idjä djari injoho Jehowa ikäi mawie.
6. Tä Moses manjoho olo baua-
uar hapus äka olo bapodok, koae:
Bawi hatuä uras akan terai bewäi,
äla mandahange tinai idjä indu pa-

apahe akan kaleka brasih. Kalotä olo arä impatendä mimbit talo tinai.
7. Krana djari ombet, karä bakal akarä ramo awang akan iawi, tinai labien haream.
II. — 8. Maka awang idjä kapala pintar baris olo, idjä omba gawi tä, manampa tingkap Hatalla hapan sapulu kadäräh benang, benang lawaie pista baputi awang lamos, tinai hawaie biru, ungu, bahandang; bintik Kerubim ogoogo djari injulam hetä. — (26, 1.)
9. Kapandjang idjä kadäräh duä pulu hanja hasa, tuntang kalombahe äpat hasa, maka karä däräho tä uras ukur idjä bewäi.
10. Maka iä manontong karä därähe tä malimä malimä, mandjadi duä kadinding.
11. Limbah tä iä manampa pindinge biru intu balun saran genep dinding, intu äka djeope.
12. Malimäpulu pindinge inampae intu balun saran genep dinding, maka karä pindinge tä hatandipah hong dinding duäduä.
13. Tinai iä manampa limä pulu kawite bulau, palus mangawit mandjeop dinding idjä tä dengan kolae, hapan kawit djetä; uka mandjadi akan idjä katingkap.
14. Tinai iä manampa benang bulun kambing, hapan malapis tingkap äka Hatalla; sawalas kadäräh indu bakal djetä.
15. Kapandjang idjä kadäräh telo pulu hasa, tinai kalombahe äpat hasa, sawalas kadäräh tä uras ukur idjä bewäi.
16. Maka iä manontong limä kadäräh mandjadi idjä kadinding, tinai djahawen mandjadi idjä kea.
17. Tinai iä manampa malimä pulu pindinge intu saran dinding duäduä; intu äka djeope.
18. Tuntang iä manampa kawite tambaga limä pulu kea, hapa mandjeop dinding duäduä tä, mandjadi akan idjä katingkap.
19. Limbah tä iä manampa lalangit tingkap tä upak tabiri, idjä intjalap bahandang, ambo djetä tinai lalangit upak hangkulih.
20. Tinai iä manampa papan kaju sitim kea akan randingan äka Hatalla.
21. Kapandjang papan tä sapulu hasa, tinai tangah duä hasa kalombahe.
22. Genep papan manduä manduä panggutie, sama kadjarange; tumon tä karä papan äka Hatalla tä.
23. Maka iä matoh karä papan äka Hatalla, duä pulu kabindang akan hila salatan.
24. Tuntang iä manampa äpat pulu paie salaka akan duä pulu papan tä, manduä manduä paie akan genep papan, äka adjok panggutie.
25. Tinai iä manampa duä pulu papan kea akan hila silan äka Hatalla, hila utara;
26. Tuntang äpat pulu paie salaka, manduä manduä paie akan idjä kapapan.
27. Maka intu silan äka Hatalla hila barat iä manampa djahawen papan.
28. Tinai iä manampa manduä manduä papan akan puting äka Hatalla.
29. Papan djetä irasok bara liwa palus ngambo, maka intu ngambo djetä injaluang hapan bulau. Tumon tä iä mawi tä hapamontong;
30. Djadi hanja papan idjä kalotä, tuntang djahawenwalas paie salaka, manduä paie akan idjä kapapan.
31. Tinai iä manampa habantange

kaju sitim, limä habantang akan papan idjä silan äka Hatalla;
32. Tinai limä kea habantange akan papan idjä hila silae, tuntang limä kea akan hila barat äka Hatalla.
33. Maka iä manampa habantange idjä bentenge tä tanggar benteng karä papan, buah bara pontonge palus tapakae pontonge.
34. Iä managgalong karä papan tä dengan bulau, tinai karä saluange, äka adjok habantange, bulau kea, habantange tä kea inanggalonge bulau.
35. Limbah tä iä manampa dinding-atep, benang idjä biru, ungu, bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi idjä lamos, idjä iogo tantange, tuntang sulam bintik Kerubim.
36. Maka iä mawi akan djetä äpat torose kaju sitim, managgalong tä dengan bulau, kawite bulau kea, tinai iä manoang salaka akan paie äpat.
37. Tinai intu bauntonggang tingkap tä iä manampa atepe, benang idjä biru, ungu, bahandang lawaie häwoi lawai pista baputi idjä lamos, idjä injulam olo.
38. Maka iä manampa akan djetä limä torose tuntang kawite, palus managgalong takoloke tuntang habantange idjä hetä dengan bulau; baja paie limälimä tä tambaga.

BAGI 37.

Olo manampa patin-djandji, medja, tantahan sumbo, mesbeh äka hagaro, minjak kasai tuntang garo.

1. Tinai Besaleel manampa patin-djandji tä kaju sitim, kapandjange tangah telo hasa, kabukae tangah duä hasa, kagantonge tangah duä hasa kea. — (25, 10.)
2. Iä managgalonge huange ruare hapan bulau brasih, tinai iä mawi kambang bulau hakaliling hundjue;
3. Tuntang manoang äpat kabangkang saluange bulau, akan äpat putinge, mangat duä kabangkang saluange hila pontong pati, tinai duä kabangkang hila pontonge.
4. Tinai iä manampa pikule kaju sitim, managgalong tä dengan bulau.
5. Iä madjok pikule huang saluange tä, idjä hapamontong pati, hapan mamikul djetä.
6. Tinai iä manampa kea padadusan-asi, uras bulau brasih; tangah telo hasa kapandjange, kalombahe tangah duä hasa.
7. Tinai iä manampa duä Kerubim, bulau masak, idjä lembut hapamontong, haradjur gawin sindä tampae dengan padadusanasi tä.
8. Idjä Kerub lembut pontonge, tinai idjä hila pontonge, bara gawin sindä padadusanasi tä kea Kerubim lembut hapamontong hetä.
9. Maka Kerubim tä hambirang palapase kangambo, mangadjang padadusanasi tä dengan palapase, ules baue hataharep njambau padadusanasi.
10. Tinai iä manampa medja kaju sitim, kapandjange duä hasa, kalombahe idjä hasa, kagantonge tangah duä hasa.
11. Iä managgalong tä hapan bulau brasih, tuntang iä mawi kambang bulau hakaliling hundjue.
12. Iä manampa kea hakaliling hetä apake kalombah lokap, tun-

tang mawi kambang bulau hakaliling apake tä.
13. Iä manoang kea äpat kabangkang saluang bulau akan medja, mampaleket saluange tä darah äpat putinge äka paie äpat.
14. Saluange tä rantep dengan apake, indu äka adjok pikule, hapan mamikul medja.
15. Iä manampa kea pikule, kaju sitim, sambil mananggalong tä dengan bulau, mangat medja imikul hapan djetä.
16. Tinai bulau brasih kea inampae akan karä ramon medja, pinggan lombah, dadupa hapan hagaro, kasa tuntang sansiri hapan maluput parapah talo ihop.
17. Tinai iä manampa kea tantahan sumbo bulau brasih awang masak, batange, sarampange, dulange, pusoe tuntang kambange, haradjur gawin sindä bewäi tampae. — (25,31.)
18. Djahawen sarampange manjangking hasansila tantahan sumbo, manelomanelo sarampange intu idjä kalapak.
19. Intu genep sarampange tä telo dulang sumbo, kilau ampin bua saked, tuntang pusoe tinai kambange, tumon tä intu sarampange djahawehawen tä, idjä manjangking bara tantahan sumbo.
20. Maka intu batang tantahae aton äpat dulang sumbo, kilau bua saked ampie, tuntang pusoe, tinai kambange.
21. Maka sarampange djahawen tä, idjä manjangking intu tantahan sumbo, djetä manduä manduä lembut bara puso idjä upoe.
22. Maka pusoe tuntang sarampange idjä intu tantahan tä, hapus tä uras haradjur gawin sindä tampae, bulau brasih awang masak.
23. Tinai iä manampa udju sarangan palita, tuntang guntinge, sangkulep pambelepe, uras bulau brasih.
24. Sapikul bulau brasih inampae akan djetä tuntang karä ramoe.
25. Maka mesbeh äka hagaro inampae kaju sitim; kamboe idjä hasa, kalombahe idjä hasa, djadi lapak häpat, tapi kagantonge duä hasa; pampange tä gawin sindä haradjur tampae. — (30,1.)
26. Iä mananggalong djetä dengan bulau brasih, bitie, papare hakakiling, tuntang pampange, tinai iä manampa kambang bulau hakaliling hetä.
27. Iä manampa kea duä kabangkang saluange bulau, maleket tä hasansila penda kambang tä, darah putinge, djetä akan äka adjok pikule, hapan mamikul mesbeh.
28. Kajupikule tä inampae kaju sitim, tuntang mananggalong tä hapan bulau.
29. Tinai iä manampa minjak kasai idjä brasih tä, tuntang garo, talo mangat ewaue idjä kapala bahalap, tamon kaapik tukang tamba.

BAGI 38.

I. Mesbeh äka parapah awang ingähu, äka panjeup tuntang parantaran tingkap inampa. II. Karä bulau, salaka tuntang tambaga, idjä djari hapan olo akan gawi tä.

I. — 1. Tinai iä manampa mesbeh äka parapah awang ingähu, kaju sitim, kapandjange limä hasa, kabukae limä hasa kea, djetä lapak häpat, maka kagantonge telo hasa. — (27,1.)
2. Tuntang iä mawi pampange

intu äpat putinge, haradjur tampae gawin sindä; iä mananggalong djetä dengan tambaga.

3. Tinai iä manampa karä ramon mesbeh tä kea, kabalin kawo, sendok kawo, sangkon daha, simpang, dadupa, karä ramo tä inampae uras tambaga.

4. Tinai iä manampa krawang tambaga hadjandjala akan mesbeh tä, idjä akan helat mesbeh dengan katile, bara liwa mandas benteng mesbeh.

5. Tuntang iä manoang äpat kabangkang saluange, maleket tä intu äpat puting krawang tambaga, indu äka adjok pikule.

6. Iä manampa kea pikule kaju sitim, sambil mananggalong tä hapan tambaga;

7. Palus madjok pikule tä huang saluange hapamontong mesbeh, mangat mesbeh imikul hapan djetä; papan inampae akan mesbeh tä salembang, baja papare bewäi.

8. Tinai iä manampa äka panjaup tambaga, tuntang paie tambaga, tambagan saramin olo bawi, idjä pudji hapumpong intu bauntonggang tingkap-panjupa.

9. Tinai iä manampa parantaran tingkap tä; intu hila salatan iä maninding tä hapan benang pista baputi idjä lamos, pandjang saratus hasa. — (27,9.)

10. Duä pulu torose tuntang duä pulu paie tambaga, tapi kawit toros tä tuntang habantange salaka.

11. Tumon tä kea hila utara inindinge pandjang saratus hasa, tuntang mawi duä pulu torose tambaga, tuntang paie tambaga kea, tapi kawit torose tuntang habantange inampae salaka.

12. Maka hila barat inindinge limä pulu hasa, tinai iä manampa sapulu torose tuntang sapulu paie, kawite tuntang habantange salaka.

13. Maka hila timor parantaran tä limä pulu hasa kea kalombahe.

14. Maka iä maninding hetä limäwalas hasa intu silan panampoke, tuntang telo torose, tinai telo paie.

15. Tinai panampoke hila silae iä manindinge kea limäwalas hasa kalombahe, tuntang telo torose, tinai telo paie, djadi hasansila bauntonggang parantaran sama kalombah dindinge.

16. Karä dinding parantaran tä hakaliling uras benang pista baputi idjä lamos.

17. Karä pain torose tä uras tambaga, tapi karä kawit torose, tuntang habantange uras salaka, tinai takolok torose inanggalong salaka kea, djetä iradjur dengan kolae hakaliling awi habantange salaka.

18. Maka benangatep bauntonggang parantaran injulam olo, benang biru, ungu, bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi idjä lamos, duä pulu hasa kamboe, limä hasa kagantonge, tumon ukur benang dinding.

19. Aton äpat torose tuntang paie tambaga, tapi kawite salaka, tanggalong takoloke tuntang habantange salaka kea.

20. Maka karä pakun tingkap tä tuntang pakun parantaran tingkap hakakiling uras tambaga.

II. — 21. Djetoh djumalah karä parapah, talo panenga akan äka Hatalla, idjä djari tamä surat itong, idjä ngantawani olo Lewi, tumon prentah Moses; Itamar, anak imam Aaron, akan mariksa surat tä.

22. Besaleel, anak Uri, Uri anak Hur, olo hamputan Juda, djari

manampa talo handiai tä, idjä injoho Jehowa Moses;

23. Ewen duä Aholiab, anak Ahisamagh, olo hamputan Dan, tukang toto idjä apik mukir manjulam, tuntang patjäh manantang benang biru, ungu, bahandang lawaie, häwoi lawai pista baputi idjä lamos.

24. Maka djumalah karä bulau idjä djari inampa tukang akan karä ramon kaleka brasih, djetä bulau idjä inandjungan inenga olo akan parapahe, karäe duä pulu djalatjen pikul, tinai udju ratus telo pulu sekel, tumon batang sekel tä, idjä hong äka brasih.

25. Maka djumalah karä salaka, tjatjah bara olo arä, karäe saratus pikul, tinai sakojan udju ratus udju pulu limä sekel, tumon batang sekel, idjä hong äka brasih.

26. Genep takoloke buah idjä beka, djetä satangah sekel, tumon batang sekel, idjä hong äka brasih; djetä induan olo bara genep biti, idjä tamä isä, idjä duä pulu njelo umure, tuntang awang bakas bara tä, iä tä djahawen ratus kojan tinai telo kojan limä ratus limä pulu biti karäe.

27. Saratus pikul salaka tä inoang olo akan karä pain äka brasih, tuntang pain dinding, idjä intu baun kaleka idjä brasih haljai; akan saratus pai tä saratus kea pikul salaka, djadi sapikul akan idjä kapai.

28. Maka sakojan udju ratus udju pulu limä sekel salaka tä inampa olo akan karä kawit torose, tanggalong takoloke, tuntang ihabantange.

29. Maka karä tambaga idjä djari inandjungan olo indu parapahe, karäe udju pulu pikul, tinai duä kojan äpat ratus sekel.

30. Djetä inampae akan pain toros blawang tingkap äka panjupa. tuntang mesbeh tambaga, tinai krawang tambaga idjä intu hetä, tuntang karä ramon mesbeh tä.

31. Tinai pain toros parantaran hakaliling, pain toros äka blawang parantaran, tinai karä pakun tingkap Hatalla, tuntang karä pakun parantaran, idjä mangaliling tingkap tä.

BAGI 39.

I. Pakaian imam inampa olo. II. Karä ramon sombajang tä indjuluk akan Moses.

I.—1. Tinai olo tä manampa pakaian pangkat imam, hanggap malalus gawi hong kaleka brasih, benang biru, ungu, bahandang lawaie; iä manampa pakaian brasih tä akan Aaron, tumon Jehowa djari manjoho Moses. — (28, 4.)

2. Maka iä manampa badju-puko tä, tumon toh: iä manduan bulau, lawai biru, ungu, bahandang, tinai lawai pista baputi idjä lamos.

3. Maka iä manasal mampanipis bulau, tä habintap habintap, manantan bintape, akan renda, mangat djetä tau inantang iogo hasangkelang läwai biru, ungu, bahandang, tuntang lawai pista baputi idjä lamos.

4. Djetä aton tandjut baha hasansila, äka djeope.

5. Tinai petenge, idjä haradjur gawin sindä tampae dengan badju tä, inantang olo mapike sama matjame, hapan renda bulau, lawai biru, ungu, bahandang, tuntang lawai pista baputi idjä lamos, tumon petäh Jehowa intu Moses.

6. Iä nguan batu oniks duä kabawak tä kea, ingumpang bulau; hetä iä mukir aran anak Israel, kilau ukir tjatjak;
7. Tuntang mingkes tä intu sapan bahan badju-puko, akan batu mampingat tahiu olo Israel, tumon petäh Jehowa intu Moses.
8. Tinai iä manampa oto pangkat, ogo haliai tampae, sama matjame dengan badju-puko, renda bulau, biru, ungu, bahandang tuntang pista baputi idjä lamos lawaie.
9. Oto tä lapak häpat, lapis duä, kamboe kalombahe idjä gawang.
10. Iä manampatok tä hapan äpat kapasang batu barega; hong pasang idjä solake tä: sardis, topas, amaragd.
11. Pasang idjä duä: rubim, sapir, hintan.
12. Pasang idjä telo: opal, aghat, ametist.
13. Tinai pasang idjä äpat: tirkis, oniks, jaspis. Karä batu tä uras ingumpang bulau.
14. Karä batu tä duäwalas; aran karä anak Israel djari iukir hetä midjämidjä arae intu idjä; batu tä djari iretäi tumon duäwalas hamputan olo Israel.
15. Tinai iä manampa akan oto tä duä karinting rantai bulau ndurut kea, bulau brasih, idjä sama sama kamboe.
16. Tinai iä manampa duä kantjing bulau, tuntang duä tisin bulau; iä mina tisin duä tä intu puting oto duäduä hila ngambo.
17. Tuntang manjangkawilan duä karinting rantai bulau ndurut tä intu tisin duä, idjä intu puting oto.
18. Tapi pontong duä karinting rantai bulau ndurut injangkawilae intu kantjing duäduä, mangantjing tä intu tandjut bahan badju-puko, hila baue.
19. Tinai iä manampa duä kabingkai tisin bulau beken hindai, idjä ingkepae intu duä puting oto silae, hila huange, idjä rantep badju-puko.
20. Tuntang iä manampa duä kabingkai tisin bulau beken tinai, sambil mangkepan djetä hasansila badju-puko, hila balikate intu penda katiake, ambo peteng badju-puko;
21. Palus manandjut tisin oto tä dengan tisin badju-puko, hapan tali biru, mangat djetä leket intu peteng idjä alus, idjä hong badju-puko tä, belä oto tä hapisah dengan badju-puko, tumon petäh Jehowa intu Moses.
22. Tinai iä manampa badju pandjang akan huang badju-puko, djetä uras lawai biru, tantange gawin djari.
23. Lowang ujate aton bentoke, kilau lowang karungkong, lowange tä hapalimping hakaliling, belä djetä barabit.
24. Intu hapus palimpinge hila ngiwae iä manampa tahutoe, kilau ampin bua dalima, lawai biru, ungu tuntang bahandang.
25. Iä manampa garanohing bulau brasih kea, hapus palimping liwa badju pandjang tä iä mangkepae, hasangkelang garanohing tä dengan ampin bua dalima.
26. Ombet garanohing, ombet ampin bua dalima, tinai garanohing, tinai ampin bua dalima, kalotä hapus palimping liwa badju pandjang hakaliling, mangat imam hapan tä kahum malalus gawie, tumon petäh Jehowa intu Moses.
27. Tinai iä manantang badju pandjang benang pista baputi idjä lamos, akan Aaron äwen hanak.

28. Tinai iä manampa saruban benang pista baputi idjä lamos, tuntang angkol kabuangas, benang pista baputi idjä lamos, tinai sarawar puko benang pista baputi idjä lamos.

29. Tinai taliwanang, idjä inantang lawai pista baputi, idjä lamos, tuntang lawai biru, ungu, bahandang, idjä injulam, tumon petäh Jehowa intu Moses.

30. Tinai iä manampa bintap bulau, makota karasih tä, tumon olo mukir tjatjak iä mukir hetä bawak augh toh: Karasih Jehowa.

31. Tuntang iä mangkepan tali biru hetä, hapan manandjute hundjun saruban, tumon petäh Jehowa intu Moses.

II.—32. Tumon tä karä ramon äka Hatalla, tingkap-panjupa tä, djari hapus; olo Israel djari mahapus talo handiai tä tumon Jehowa djari mametäh Moses.

33. Limbah tä iä magah kaleka Hatalla akan Moses, tingkap tä tuntang karä ramoe, kawite, papae, habantange, torose tuntang paie;

34. Lalangit upak tabiri idjä intjalap bahandang, lalangit upak hangkulih, tinai dinding äka idjä brasih haliai;

35. Patin djandji, kaju-pikule, tuntang padadusanasi;

36. Medja tä, karä ramoe tuntang tepong tampajah;

37. Tantahan sumbo bulau brasih, tuntang sarangan palitae, idjä akan ingkepan hetä, tinai karä ramoe, tuntang undus akan sumbo;

38. Mesbeh idjä inanggalong bulau, minjak kasai, garo talo mangat ewaue, benang-atep bauntonggang tingkap;

39. Mesbeh idjä ingalukup tambaga, krawang tambaga idjä intu hetä, kaju-pikule tuntang karä ramoe, äka panjaup tuntang paie:

40. Karä dinding parantaran, torose, paie tuntang benang-atep bauntonggang parantaran, karä tali djantare tuntang pakue; tinai karä ramo idjä hapan huang äka Hatalla, hong tingkap-panjupa tä;

41. Karä pakaian pangkat, hapan sombajang huang kaleka brasih; pakaian brasih akan imam Aaron, tinai pakaian anake, idjä akan hapae malalus gawin imam.

42. Tumon karä petäh Jehowa intu Moses olo Israel djari mahapus karä gawi tä samandiai.

43. Maka Moses manjengok karä talo inampa tä; itä! olo djari manampae tumon karä petäh Jehowa. Tä, maka Moses mamberkat äwen tä.

BAGI 40.

I. Tingkap Hatalla impendeng. II. Kahain Hatalla mohon akan hetä.

I.—1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Andau idjä, bulan idjä solake, ikau akan mampendeng kaleka melai ain Hatalla, tingkap-panjupa tä.

3. Ikau akan mina hetä patin-djandji, ngandjungäm pati tä hapan dinding benang.

4. Limbah tä tamäan medja hetä, atoh karä ramoe intu hundjue: tinai tamäan hetä tantahan sumbo, kepan karä dulange hetä.

5. Limbah tä ina mesbeh bulau, äka hagaro, tandipah patin-djandji, limbah tä kepan benang-atep intu bauntonggang kaleka Hatalla.

6. Tinai ingkes mesbeh, äka

parapah awang ingähu, intu ruar bauntonggang tingkap-panjupa.

7. Æka panjaup ina intu helat tingkap-panjupa dengan mesbeh tä, suang danum huange.

8. Limbah tä kepan dinding parantaran idjä hakaliling, tinai kepan benang atep intu bauntonggang parantaran.

9. Limbah tä duan minjak kasai, awi maminjak äka Hatalla tuntang ramoe handiai awang huange, hapan mamprasih djetä tuntang karä ramoe, mangat djetä akan talo brasih intu keton.

10. Awi maminjak mesbeh äka parapah awang ingähu kea, tuntang karä ramoe, prasih mesbeh tä, djetä patut brasih haliai intu keton.

11. Limbah tä awi maminjak äka panjaup, tuntang paie, hapan mamprasih djetä.

12. Tinai soho Aaron äwen hanak manggapi bauntonggang tingkap panjupa, saup äwen tä hapan danum.

13. Tuntang kepan pakaian brasih tä intu Aaron, tinai awi maminjak iä, hapan mamprasih iä, mangat iä iangkat mandjadi imam akangku.

14. Soho karä anake kea manggapi, palus kepan pakaiae intu iä.

15. Tinai awi maminjak äwen tä, kilau ikau djari maminjak bapae, mangat äwen tä iangkat mandjadi imam akangku. Maka awi äwen tä iminjak kalotä, pangkat imam tä mandjadi akae palus katatahi, palus karä panakae.

16. Maka Moses malalus karä gawi tä tumon petäh Jehowa intu iä.

17. Djadi bulan idjä solake, njelo duä, andau idjä solake, maka äka Hatalla impendeng.

18. Krana Moses mampendeng äka Hatalla; iä mingkes paie, tuntang mampendeng papae, tinai mangkepan habantange hetä, sambil mampendeng karä torose.

19. Iä mambirang tingkap benang intu hundjun äka Hatalla, iä mangkepan lalangit idjä hundjun tingkap, tumon petäh Jehowa intu Moses.

20. Tinai iä manduan surat djandji, sambil mina tä huang pati, haiak madjok pikule intu balikat pati, palus mingkes padadusanasi intu hundjun pati.

21. Limbah tä iä manamäan pati tä huang äka Hatalla, tuntang mangkepan maniring dinding tandipah pati, hapan mangandjungen tä, tumon petäh Jehowa intu Moses.

22. Iä mingkes medja kea huang tingkap panjupa, intu balikat äka Hatalla hila utara, intu ruar dinding-helat tä;

23. Tuntang matoh karä tepong hetä, idjä haradjur intu taharep Jehowa, tumon petäh Jehowa intu Moses.

24. Iä mingkes tantahan sumbo kea huang tingkap panjupa, budjur tandipah medja tä, intu balikat äka Hatalla hila salatan.

25. Tinai iä manotong karä sumbo intu baun Jehowa, tumon petäh Jehowa intu Moses.

26. Tinai iä mingkes mesbeh bulau tä huang tingkap panjupa, tokep dinding helat;

27. Haiak manotong garo hetä, talo mangat ewaue, tumon petäh Jehowa intu Moses.

28. Iä mangkepan benang-atep kea intu bauntonggang äka Hatalla.

29. Tinai iä mina mesbeh, äka parapah awang ingähu, intu ruar

bauntonggang äka Hatalla, tingkap-panjupa tä, haiak maluput intu hundjue parapah awang ingähu, tuntang parapah indu kinan, tumon petäh Jehowa intu Moses.

30. Iä mingkes äka panjaup kea intu helat tingkap panjupa dengan mesbeh, tuntang manjuang danum huange hapan manjaup.

31. Tä Moses tuntang Aaron äwen hanak manjaup pai lengäe hetä.

32. Genep tamä tingkap panjupa, genep manggapi mesbeh, maka äwen tä akan manjaup arepe hetä, tumon petäh Jehowa intu Moses.

33. Iä mampendeng dinding parantaran kea, idjä hakaliling äka Hatalla tuntang mesbeh tä, tuntang mangkepan benang-atep bauntonggang parantaran; tumon tä Moses mahapus karä gawi tä.

II. — 34. Tä, maka botop baunandau tä manjangkulep tingkap-panjupa, kahain Jehowa manjuang kaleka Hatalla.

35. Sampai Moses djaton tau tamä tingkap-panjupa, basa botop baunandau melai hetä, tuntang kahain Jehowa manjuang kaleka Hatalla.

36. Maka haradjur katahin panggoete tä, amon botop baunandau mandai bara äka Hatalla, tä olo Israel harikas. — (13, 21.)

37. Tapi katahin baunandau djaton mandai, olo tä djaton hagoet, sampai andau djetä mandai tinai.

38. Krana handau botop baunandau ain Jehowa melai hundjun äka Hatalla, amon hamalem djeta mandjadi kilau apui, intu baun sakarä olo Israel, katahin panggoete.

SURAT MOSES IDJÆ TELO, IDJÆ BAGARÆ

LEWITIKUS.

(SURAT IMAM.)

BAGI 1.

Prentah tahiu parapah awang ingähu.

---

1. Maka Jehowa mangahau Moses, tuntang hakotak dengae bara huang tingkap-panjupa, koae:

2. Hakotak dengan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: djaka idjä biti keton handak maluput parapahe akan Jehowa, duan meton keton, sapi atawa kambing tabiri.

3. Djaka olo handak mimbit sapi indu parapahe awang ingähu, maka iä akan mintih sapi hatuäe tabela idjä tinduh; intu bauntonggang tingkap panjupa iä akan maluput tä tuntang kahias atäie, intu baun Jehowa.

4. Iä akan mandanan lengäe hundjun takolok talo parapahe awang ingähu tä, nakara parapahe tä inarima, hapan manjapan iä.

5. Limbah tä iä akan manjam-

balih sapi tabela tä intu baun Jehowa, maka anak Aaron, imam tä, akan mimbit dahae, mambirik djetä hakaliling intu mesbeh tä, idjä tokep tandipah bauntonggang tingkappanjupa.

6. Limbah tä iä akan mupak talo parapah awang ingähu tä, balalu manangkal djetä.

7. Maka anak Aaron, imam tä, akan mantokan apui intu hundjun mesbeh, sambil mamandok kaju intu hundjue.

8. Tinai anak Aaron, imam tä, akan mandak tangkale tä, tuntang takoloke dengan enjake, akan hundjun kaju, pandok apui hong mesbeh tä.

9. Tapi karä ramon knaie tuntang sapake akan ienjau helo hapan danum, limbah tä imam akan manusul karä talo tä intu hundjun mesbeh: djetä indu parapah awang ingähu, parapah apui, indu mangat ewaue akan Jehowa.

10. Amon olo handak mimbit meto korik, kambing atawa tabiri, indu parapahe awang ingähu, maka iä akan manduan hatuäe tabela idjä tinduh.

11. Iä akan manjambalih djetä balikat mesbeh hila utara, intu baun Jehowa; maka anak Aaron imam tä, akan mambirik dahae hakaliling intu mesbeh tä.

12. Limbah tä iä akan manangkal djetä, tuntang takoloke, enjake; maka imam akan mandak talo tä akan hundjun kaju pandok apui hong mesbeh tä.

13. Tapi karä ramon knaie tuntang sapake akan ienjau helo hapan danum; limbah tä imam akan maluput talo handiai tä, manusul djetä intu hundjun mesbeh; djetä indu parapah awang ingähu, parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa.

14. Tinai amon olo handak mimbit burong indu parapahe awang ingähu akan Jehowa, maka iä akan manduan burong kuku, atawa anak burong dara.

15. Maka imam akan manjampai tä akan mesbeh, sambil mamitjik takoloke hapan siloe, mangat djetä inusul intu hundjun mesbeh, maka dahae ihantise helo intu saran mesbeh.

16. Tapi bungkoke tuntang bulue patut inganae, indjakahe darah mesbeh, hila timor, äka tawon karä kawo.

17. Tinai iä akan manatas likute intu helat palapase, tapi äla palus basila; limbah tä imam akan manusul tä hong mesbeh, intu hundjun kaju pandok; djetä indu parapah idjä ingähu, parapah apui, mandjadi mangat ewaue akan Jehowa.

BAGI 2.

Prentah tahiu parapah indu kinan.

1. Tinai amon olo handak maluput parapah indu kinan akan Jehowa, maka iä akan mimbit tunek tepong, manusuh undus hundjue, haiak mingkes garo hundjue.

2. Iä patut mimbit djetä akan anak Aaron, imam tä; maka imam akan manduan idjä karakop tunek tepong tä tuntang unduse, tuntang karä garo; balalu imam akan manusul parapah mampingat tahiu olo tä hundjun mesbeh; djetä parapah apui, indu mangat ewaue akan Jehowa.

3. Maka tisan parapah indu ki-

LEW. 1. 2.

nan tä akan bagin Aaron äwen hanak; djetä talo brasih haliai, bagin parapah apui ain Jehowa.

4. Amon keton handak mimbit talo injumap hong tannur akan parapah indu kinan, maka imbit roti idjä djaton iragi, idjä inampa hapan tunek tepong häwoi undus, tinai sarabi idjä djaton iragi, idjä iohos undus.

5. Amon keton handak mimbit akan parapah indu kinan talo awang djari impakasak hong rindjing, duan talo awang inampa hapan tunek tepong idjä djaton iragi, häwoi undus;

6. Kiwak djetä, tusuh undus hundjue; maka djetä parapah indu kinan.

7. Tinai amon parapah keton talo idjä indadah hong sahäan, maka tampa djetä hapan tunek tepong häwoi undus.

8. Maka talo parapah indu kinan, idjä djari inampa keton tumon tä, keton indu mimbite akan Jehowa; olo indu magah tä akan imam, maka imam akan manjampai djetä akan mesbeh.

9. Limbah tä imam akan manduan bara parapah indu kinan tä, bagin parapah mampingat tahiu olo djetä, sambil manusule hundjun mesbeh; djetä parapah apui mandjadi mangat ewaue akan Jehowa.

10. Maka tisan parapah indu kinan tä akan bagin Aaron äwen hanak; djetä talo brasih haliai, bagin parapah apui ain Jehowa.

11. Æla habalnt ragi manampa karä parapah indu kinan, idjä handak iluput keton akan Jehowa, krana talo idjä häwoi ragi atawa madu äla keton akan manusule indu parapah apui akan Jehowa.

12. Djetä tan iäwoi dengan parapah parut bua, idjä akan imbit keton akan Jehowa; tapi äla talo tä sampai hundjun mesbeh, mandjadi indu mangat ewaue.

13. Karä talo parapah indu kinan, idjä imbit keton, keton akan munjahe; ujah djandjin Hatallan keton äla balihi dengan karä talo parapah indu kinan, idjä imbit keton; haiak karä talo parapah keton, keton akan mimbit ujah kea.

14. Tinai amon keton handak mimbit parapah indu kinan akan Jehowa hapan parut bua, maka duan tä tuntang patinge bahidjau, imaro hong apui, tuntang inepä malapise; tumon tä parapah indu kinan parut buan keton.

15. Tusuh undus hundjue, ina garo hundjue; djetä parapah alo kinan.

16. Maka imam akan manduan belahe bara talo inepä tä tuntang unduse, tuntang karä garo, akan parapah mampingat, sambil manusul djetä; djetä indu parapah apui akan Jehowa.

BAGI 3.

Prentah tahiu parapah tarimakasih.

1. Tinai amon olo handak mimbit talo indu parapah tarimakasih, amon iä mimbit sapi, barangai hatuäe bawie, maka iä akan mimbit idjä tinduh, manjampai tä intu baun Jehowa.

2. Limbah tä iä akan mandanan lengäe intu takolok talo parapahe, tuntang manjambalih djetä darah bauntonggang tingkap-panjupa; maka anak Aaron, imam

tä, akan mambirik dahae hakaliling intu mesbeh.

3. Limbah tä iä akan mimbit belahe parapah tarimakasih tä indu parapah apui akan Jehowa, djetä: banahate idjä hatampong intu ramon knaie, tuntang karä enjake, idjä hong badjakah knaie.

4. Tinai iä akan marampong buae duäduä, tuntang enjake idjä leket intu balikate, tinai djalae hundjun gambohe.

5. Maka anak Aaron akan manusul djetä haiak parapah awang ingähu hundjun kaju, pandok apui hong mesbeh; djetä parapah apui indu mangat ewau akan Jehowa.

6. Maka amon olo handak mimbit meto korik indu parapah tarimakasih akan Jehowa, barangai hatuäe bawie, maka iä akan mimbit idjä tinduh.

7. Amon iä mimbit anak tabiri indu parapahe, maka iä akan manjampai tä intu baun Jehowa.

8. Limbah tä iä akan mandanan lengäe intu takolok talo parapahe idjä imbite, tuntang iä akan manjambalihe darah baun tingkap-panjupa; maka anak Aaron akan mambirik dahae intu mesbeh hakaliling.

9. Limbah tä iä akan mimbit belahe parapah tarimakasih tä indu parapah apui akan Jehowa, iä tä: sakarä enjake, hapus ikohe idjä iramponge bara tulang likute, tuntang karä banahate idjä hatampong iutu ramon knaie, tinai karä enjake idjä hong badjakah knaie;

10. Tinai buae duäduä, tuntang enjake idjä leket intu balikate, tinai djalae hundjun gambohe; talo handiai tä iä akan maramponge.

11. Maka imam akan manusule hundjun mesbeh, mandjadi parapah akan Jehowa idjä kinan apui.

12. Maka amon parapahe tä kambing, iä akan manjampai tä intu baun Jehowa.

13. Tuntang iä akan mandanan lengäe intu hundjun takoloke, limbah tä iä akan manjambalihe darah baun tingkap-panjupa; maka anak Aaron akan mambirik dahae intu mesbeh hakaliling.

14. Tinai iä akan mimbit belahe talo parapah tä indu parapah apui akan Jehowa, iä tä: banahate idjä hatampong intu ramon knaie, karä enjake idjä hong badjakah knaie;

15. Tuntang buae duäduä dengan enjake idjä leket intu balikate, tinai djalae hundjun gambohe, karä talo tä akan iramponge.

16. Maka imam akan manusul djetä hundjun mesbeh; djetä parapah idjä kinan apui, mandjadi mangat ewaue; sakarä enjake puna bagin Jehowa.

17. Djetä patut akan hadat keton palus katatahi, tuntang karä panakan keton huang karä äka keton melai. Enjak atawa daha äla keton akan kumae. — (1. *Mos.* 9,4.)

BAGI 4.

Prentah tahiu parapah tagal dosa.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Suman akan olo Israel, koam: amon olo djari badosa djaton tantai ahate, awie djari taralangkah bararangai prentah Jehowa, sambil taraawi talo awang ingahanae, tä maka kalotoh gawin keton:

3. Djaka imam, idjä djari imi-

njak, taparandjur badosa, palus olo arä kea tamput kasalae; tä maka imam tä akan mimbit tagal dosae awang iawie sapi hatuäe tabela idjä tinduh, indu parapahe tagal dosae akan Jehowa.

4. Tuntang iä akan manjampai sapi hatuäe tä darah bauntonggang tingkap-panjupa, naharep baun Jehowa; limbah tä iä akan mandanan lengäe hundjun takolok sapi hatuäe tä, sambil manjambalihe naharep baun Jehowa.

5. Limbah tä imam idjä djari iminjak tä akan manduan belahe dahan sapi hatuäe, mimbit tä tamä tingkap-panjupa.

6. Maka imam akan manindjek tundjuke huang daha tä, manampitik djetä hangkudju intu baun Jehowa, manintu dinding helat hong äka brasih.

7. Tinai imam akan mohos daha tä intu pampang mesbeh äka hagaro hapan talo mangat ewaue, idjä intu baun Jehowa, hong tingkap-panjupa. Limbah tä iä akan manusuh karä dahan sapi hatuäe tä lepalepah intu pain mesbeh parapah awang ingähu, idjä mendeng tokep tandipah bauntonggang tingkap-panjupa, hila ruare.

8. Tinai iä akan manduan karä enjak sapi hatuäe parapah tagal dosa tä, banahate idjä hatampong intu ramon knaie, karä enjake idjä hong badjakah knaie;

9. Tinai buae duäduä, tuntang enjake idjä leket intu balikate, djalae hundjun gambohe, talo handiai tä iä akan maramponge;

10. Sama kilau djetä induan olo bara sapi hatuäe parapah tarimakasih; palus imam akan manusul djetä hundjun mesbeh parapah awang ingähu.

11. Tapi balulang sapi hatuäe tä, hapus bitie tuntang takoloke, paie, tisan ramon knaie, badjakah knaie, tuntang taie,

12. Hapus hantun sapi hatuäe tä iä akan magahe blua bara äka olo bapodok, akan kaleka brasih, äka tawon kawo inganan, sambil mandak djetä hundjun kaju, manusul djetä intu äka tawon kawo inganan olo.

13. Tinai djaka hapus utus olo Israel djari undur awi kalajaue, tuntang djari taralangkah bararangai karä prentah Jehowa, sambil taraawi talo awang ingahanae, tuntang iä tiwas awi tä,

14. Tinai limbah tä iä kasene dosae, idjä djari iawie malawan prentah tä: tä maka salepah utus olo tä akan mimbit sapi hatuäe tabela indu parapah tagal dosae, tuntang iä akan manjampai tä darah bauntonggang tingkap-panjupa.

15. Maka karä bakas utus olo tä akan mandanan lengäe hundjun takolok sapi hatuäe, intu baun Jehowa.

16. Limbah tä imam idjä djari iminjak tä akan manduan belahe dahan sapi hatuäe, mimbit tä tamä tingkap-panjupa.

17. Maka imam akan mansulop tundjuke huang daha tä, manampitik djetä hangkudju intu baun Jehowa, manintu dinding helat.

18. Tinai hapan daha tä iä akan mohos pampang mesbeh, idjä intu baun Jehowa, hong tingkap-panjupa; limbah tä iä akan manusuh karä daha lepalepah intu pain mesbeh parapah awang ingähu, idjä tokep tandipah bauntonggang tingkap panjupa.

19. Tinai iä akan manduan karä enjake, sambil manusul tä hundjun mesbeh.

20. Tinai gawie dengan sapi hatuäe djetä, sama kilau dengan sapi hatuäe parapah tagal dosan imam kea. Awi tä imam akan manjapan olo tä, tuntang olo tä karäh iampun.
21. Limbah tä iä akan magah hantun sapi hatuäe akan ruar äka olo bapodok, sambil manusul djetä, sama kilau iä djari manusul sapi idjä solake injewut tä; djetä parapah tagal dosan utus olo arä.
22. Tinai djaka mantir djari badosa, djari undur, taralangkah bararangai karä prentah Jehowa, Hatallae, sambil taraawi talo awang ingahanae, tuntang iä tiwas awi tä;
23. Amon iä limbah tä kasene dosae, idjä taraawie malangkah prentah tä: maka iä akan mimbit kambing hatuäe idjä tinduh, akan parapahe.
24. Tuntang iä akan mandanan lengäe hundjun takolok kambing hatuäe tä, palus manjambalih djetä intu äka olo manjambalih parapah awang ingähu intu baun Jehowa; djetä parapah tagal dosa.
25. Limbah tä imam akan manduan belahe dahan parapah tagal dosa tä hapan tundjuke, mohos djetä intu pampang mesbeh parapah awang ingähu.
26. Tapi karä enjake akan inusule hundjun mesbeh, sama gawie kilau dengan enjak parapah tarimakasih; hapan tä imam akan manjapan olo tä tagal dosae, tuntang djetä karäh iampun akae.
27. Tinai djaka idjä biti bara utus olo arä tä badosa, awie salaja undur taralangkah bararangai karä prentah Jehowa, taraawi talo idjä ingahana, tuntang djari tiwas awi tä;
28. Amon iä limbah tä kasene dosae, idjä djari iawie: maka iä akan mimbit kambing bawie tabela idjä tinduh, tagal dosae, idjä djari iawie.
29. Tuntang iä akan mandanan lengäe hundjun takolok parapah tagal dosae tä, sambil manjambalih djetä intu äka parapah awang ingähu.
30. Limbah tä imam akan manduan dahae hapan tundjuke, mohos djetä intu pampang mesbeh parapah idjä ingähu; limbah tä iä akan manusuh sakarä dahae lepalepah intu pain mesbeh tä.
31. Tuntang karä enjake iä akan maramponge, sama gawie kilau dengan enjak talo parapah tarimakasih; palus imam akan manusul djetä hundjun mesbeh, indu mangat ewaue akan Jehowa; kalotä imam akan manjapan olo tä, tuntang dosae karäh iampun akae.
32. Tapi amon iä mimbit tabiri indu parapahe tagal dosae, maka iä akan mimbit tabiri bawie idjä tinduh.
33. Tuntang iä akan mandanan lengäe hundjun takolok tabiri bawie tä, sambil manjambalih djetä indu parapah tagal dosae, intu äka olo manjambalih parapah idjä ingähu.
34. Limbah tä imam akan manduan belahe dahan talo parapah tagal dosa tä hanggap tundjuke, palus mohos djetä intu pampang mesbeh parapah idjä ingähu, limbah tä iä akan manusuh sakarä dahae akan petak intu pain mesbeh tä.
35. Maka karä enjake akan irampongc, sama kilau djetä induan bara tabiri parapah tarimakasih kea, palus imam akan manusul djetä hundjun mesbeh, mandjadi para-

pah apui akan Jehowa; hapan tä imam akan manjapan olo tä tagal dosae, tuntang djetä karäh iampun akae.

BAGI 5.

Prentah tahiu parapah tagal kasalan.

1. Maka amon olo djari badosa, awie injumpah mantir mandjadi saksin talo idjä djari gitae atawa djari tawae, tuntang djaka iä djaton lepah pasumae totototo: maka iä akan manangguug kasalae tä.

2. Atawa amon olo djari pohos talo awang pali, hantun meto bariar, atawa hantun meto halinek, atawa hantun meto mangkawang, alo iä djaton djari katawan tä: maka iä samar, tuntang tiwas kea.—(11, 24.)

3. Atawa amon iä djari pohos olo, idjä pali awi bararangai talo awang mamali olon, haiak iä djaton djari katawan tä, amon iä kasene tä djeha tinai: maka iä tiwas.

4. Atawa amon olo djari sumpah, anghe djari taparandjur totok biwihe bewäi, pama iä mamplua augh papa atawa bahalap, kilau kindjap augh sumpah taparandjur totok olo kalotä tuntang kalajaue, djaka iä rahian kasene tä tinai: maka iä tiwas.

5. Djadi, limbah olo djari tiwas awi bararangai talo bara karä perkara kalotä, maka iä akan mangaku kasalae.

6. Tuntang iä akan mimbit akan Jehowa tabiri bawie tabela, atawa kambing bawie tabela, indu parapah tagal kasalae, tagal dosa tä idjä djari iawie; maka imam akan manjapan iä tagal dosae.

7. Maka djaka iä djaton ombet kwasau lengäe, sampai manenga kambing atawa tabiri, tä maka tagal talo katiwase, idjä djari iawie, iä akan mimbit akan Jehowa burong kuku duä kongan, atawa duä anak burong dara, idjä kongan indu parapah tagal dosae, idjä kongan indu parapah awang ingähu.

8. Tuntang iä akan manjampai tä intu imam; iä tä akan mampatäi solake idjä indu parapah tagal dosa; iä akan mamitjik takoloke tokep tekoke hapan siloe, tapi äla sampai tepas.

9. Tuntang belahe dahan talo parapah tagal dosa tä iä akan manampitike manintu silan mesbeh, tisan dahae tinai akan ihantise intu pain mesbeh: djetä parapah tagal dosa.

10. Maka idjä tinai iä akan mampatäie indu parapah awang ingähu, tumon puna hadat parapah djetä; awi tä imam akan manjapan olo tä tagal dosae, idjä djari iawie, tuntang djetä karäh iampun akae.

11. Maka djaka iä djaton ombet kwasan lengäe, sampai manenga burong kuku duä kongan, atawa duä anak burong dara, tä iä, idjä djari badosa, akan mimbit indu parapahe idjä perpulu epa tunek tepong, indu parapah tagal kasalae; äla iä manusuh undus hundjue, äla kea iä mina garo hundjue, krana djetä parapah tagal kasalae.

12. Tuntang iä akan manjampai tä akan imam, maka imam akan manduan idjä karakop indu parapah mampingat tahiu olo tä, sambil manusul djetä hundjun mesbeh, mandjadi parapah apui akan Jehowa. Djetä parapah tagal kasalae.

13. Hapan tä imam akan manjapan olo tä tagal dosae, idjä leket intu iä awi bararangai talo idjä injewut nah, tuntang djetä karäh iampun akae; tinai tisan talo imbite tä akan bagin imam, sama kilau parapah indu kinan tä. — (2, 3.)
14. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
15. Amon olo djari sala gawie, djaton tantai ahate, baja salaja tarakaliwat talo brasih, idjä patut imbaris akan Jehowa, maka iä akan mimbit akan Jehowa bara kawan metoe idjä kongan tabiri hatuäe idjä tinduh, atawa sekel salaka, karäe tumon kapatut awim, tumon batang sekel, idjä hong äka brasih.
16. Tinai talo idjä djari tarakaliwat awie bara talo brasih tä, iä akan maliae, tuntang dahange idjä dalam limä, djetä patut inengae akan imam; maka imam akan manjapan iä hapan tabiri hatuäe, parapah tagal kasalae tä, tuntang djetä karäh iampun akae.
17. Tinai amon olo djari badosa, awie taralangkah bararangai prentah bara karä prentah Jehowa, sambil taraawi talo awang djaton patut: pama iä djaton djari katawan tä, iä tiwas kea, tuntang iä akan mananggong kasalae.
18. Tä iä akan mimbit bara kawan metoe tabiri hatuäe idjä tinduh, tumon kapatut regae awim, manjampai tä akan imam indu parapah tagal kasalae; maka imam akan manjapan iä tagal kalangkahe, idjä djari iawie awi kalajaue, tumon tä djetä karäh iampun akae.
19. Djetä parapah tagal dosae, krana iä djari tiwas dengan Jehowa.
20. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
21. Amon olo badosa, djari sala gawie dengan Jehowa, awie djari mamikir ramon kolae, idjä djari insahan intu iä, atawa awie marusak djandji, atawa awie paham kuman olo, atawa mangarintar olo;
22. Atawa djaka iä djari sondau talo nihau, palus milim djetä tuntang sumpah, atawa djaka iä badosa awie sumpah sala tagal bararangai perkara:
23. Djaka iä badosa, maniwas arepe tumon tä, maka iä akan malian talo ingarintare, atawa talo idjä imikire, atawa talo idjä djari insahan intu iä, atawa talo idjä djari sondaue tä;
24. Atawa talo handiai, idjä äkae djari mawi sumpah sala; maka iä akan malian upoe tuntang lulute idjä dalam limä, akan idjä puna tempoe, intu andaue injapan tagal dosae.
25. Tinai iä akan mimbit akan Jehowa parapah tagal kasalae, manjampai tä akan imam, iä tä tabiri hatuäe tinduh idjä kongan bara kawan metoe, tumon kapatut regae awim.
26. Maka imam akan manjapan iä intu baun Jehowa, tä bararangai kasalae, idjä maniwas iä, karäh iampun akae.

BAGI 6.

Parapah awang ingähu genep audan. Parapah indu kinan. Parapah imam. Parapah tagal dosa.

---

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
2. Soho Aaron äwen hanak, koam: djetoh prentah tahiu parapah idjä ingähu. Parapah idjä ingähu tä akan inusul hundjun mesbeh hapus

alem, sampai handjewu, apui akan
imbelom hetä haradjur.
3. Maka imam akan habadju benang
pista, tuntang hasarawar benang
pista, palus iä akan mamumpong
karä kawo, limbah parapah
hundjun mesbeh djari lepah kinan
apui; iä akan manusuh djetä intu
balikat mesbeh.
4. Limbah tä iä akan mengkak
pakaiae, hapakaian beken tinai,
palus iä akan magah kawo tä akan
ruar äka olo bapodok, akan kaleka
brasih.
5. Maka apui hundjun mesbeh
haradjur akan imbelom, äla djetä
belep; sining handjewu imam akan
mina kaju hetä, sambil mandak
handjue talo parapah awang ingähu,
tuntang enjak parapah tarimakasih.
6. Apui haradjur akan imbelom
hundjun mesbeh, äla belep.
7. Maka djetoh prentah tahiu
parapah indu kinan: anak Aaron
akan manjampai tä intu baun Jehowa
intu baun mesbeh.
8. Hetä iä akan manduan idjä
karakop tunek tepong parapah indu
kinan tä, tuntang unduse, tuntang
karä garo idjä hundjue; iä akan
manusul djetä hundjun mesbeh,
mandjadi indu mangat ewaue, hapa
mampingat Jehowa.
9. Tinai tisan talo tä Aaron
äwen hanak akan kumae, äla häwoi
ragi; intu kaleka brasih, hong parantaran
tingkap panjupa iä akan
kuman djetä.
10. Amon iä mampakasak djetä,
äla iä maragie; krana djetä bagin
ai, idjä djari imbagiku akae bara
parapah apui ajungku; djetä brasih
haliai, sama kilau parapah tagal
dosa tuntang parapah tagal
kasalan.
11. Karä awang hatuä hapus panakan
Aaron akan omba kuman
tä; djetä hadat akan panakan keton
girirmanggirir, palus katatahi,
hadat tahiu parapah apui ain Jehowa:
äla olo akan omba kuman
djetä, baja idjä djari iminjak bewäi.
12. Tinai Hatalla hakotak dengan
Moses, koae:
13. Djetoh talo parapah ain Aaron
äwen hanak, idjä akan imbit äwen
tä akan Jehowa, intu andau äwen
tä iminjak: idjä perpulu epa tunek
tepong, mandjadi parapah indu
kinan genep andau, sabagi akan
handjewu, sabagi akan halemäi.
14. Djetä akan impakasak huang
rindjing, hapan undus, masamasak
hasansila, kakai ikau akan mimbit
tä, ingiwak tumon puna hadat parapah
indu kinan ikau akan maluput
tä, mandjadi indu mangat
ewaue akan Jehowa.
15. Maka anak imam hai, idjä
djari iminjak, manganti bapae, akan
maluput talo tä; djetä indu hadat
palus katatahi, djetä akan inusul
lepalepah akan Jehowa;
16. Krana karä talo parapah indu
kinan ain imam lepalepah akan
inusul, äla belahe buli indu kinan
olo.
17. Tinai Jehowa hakotak dengan
Moses, koae:
18. Hamauh dengan Aaron äwen
hanak, koam: djetoh prentah tahiu
parapah tagal dosa. Æka parapah
awang ingähu injambalih,
hetä kea parapah tagal dosa injambalih
hong baun Jehowa; djetä
brasih haliai.
19. Imam, idjä maluput parapah
tagal dosa, akan kuman tä hong
kaleka brasih, hong parantaran
tingkap-panjupa.
20. Æla olo omba kuman isie,

baja idjä djari iminjak bewäi. Tinai djaka pakaian olo pohos purak dahae, maka pakaian idjä buah purake tä akan impukam hong äka brasih.

21. Amon djetä djari impakasak hong landai petak, landai tä akan imusit, tapi amon djetä djari impakasak hong landai tambaga, djetä akan iisut, inampuras hong danum.

22. Sakarä awang hatuä hapus djalahan imam akan omba kuman tä; djetä talo brasih haliai.

23. Tapi karä talo parapah tagal dosa, idjä belahe dahae inamäan hong tingkap panjupa, hapan manjapan hetä hong äka brasih, äla olo akan kuman djetä, djetä akan inusul bewäi.

BAGI 7.

Prentah tahiu parapah tagal dosa, parapah awang ingähu, parapah indu kinan tuntang parapah tarimakasih. Prentah mangahana kuman enjak tuntang daha.

1. Djetoh prentah tahiu parapah tagal dosa; uras tä talo brasih haliai.

2. Æka olo manjambalih meto parapah awang ingähu, hetä kea iä akan manjambalih meto parapah tagal dosa, tuntang dahae akan imbirik intu mesbeh hakaliling.

3. Karä enjake akan iluput, tinai ikohe, tuntang banahate idjä hatampong intu ramon knaie,

4. Tinai buae duäduä tuntang enjake, idjä leket intu balikate, tinai djalae hundjun gambohe, karä talo tä akan irampong.

5. Maka imam akan manusul tä hundjun mesbeh mandjadi parapah apui akan Jehowa; djetä parapah tagal dosa.

6. Sakarä awang hatuä hapus djalahan imam akan omba kuman tä hong kaleka brasih; djetä talo idjä brasih haliai.

7. Sama kilau hadat parapah tagal dosa, kalotä kea parapah tagal kasalae, duäduä tä hapan hadat idjä bewäi; djetä mandjadi bagin imam, idjä djari manjapan olo hapan djetä.

8. Imam idjä djari maluput meto parapah awang ingähu, idjä djari imbit olo, akae kea balulang talo parapah tä, idjä djari ilupute.

9. Tinai karä talo parapah indu kinan, idjä injunap hong tannur, atawa idjä impakasak hong rindjing landai, mandjadi bagin imam, idjä maluput parapah tä.

10. Tapi karä talo parapah indu kinan idjä häwoi dengan undus, atawa idjä keang, maka karä anak Aaron akan mambagi tä samasama.

11. Maka djetoh prentah tahiu parapah tarimakasih, idjä handak iluput olo akan Jehowa.

12. Djaka olo manukäs djetä indu parapah horumat, tä iä akan malupute haiak dengan roti idjä djaton iragi, idjä häwoi undus, tuntang sarabi idjä djaton iragi, idjä iohos undus; maka roti tä bakale tunek tepong awang injanga, häwoi indus.

13. Maka haiak dengan karä roti tä olo akan mimbit tepong idjä iragi, haiak dengan parapah horumat idjä imbite.

14. Midjä midjä kabawak bara karä ampin tepong tä iä akan manandjungae indu parapah akan Jehowa; djetä mandjadi bagin imam, idjä mambirik dahan parapah tarimakasih tä.

15. Maka isin talo parapah ho-
rumat tä akan kinan olo andau
djetä iluput kea, äla belahe akan
batisa sampai andau tinai.
16. Tapi amon iä mimbit talo
parapah tagal djandjie, atawa awi
kahina atäie, tä isin talo tä akan
kinan andau iä maluput tä kea;
tapi paribasa belahe batisa sampai
andau tinai, djetä tau kinan kea.
17. Tapi isin parapahe tä, idjä
batisa sampai andau telo, akan indu
inusul bewäi.
18. Krana djaka olo kuman tisan
isin talo parapahe tä intu andau
telo tinai, maka iä, idjä djari mim-
bit tä, djaton ingilak, djetä djaton
itung akae, malainkan djetä talo
kabelä, tinai olo idjä omba kumae
akan mananggong kadarhakae.
19. Maka isie, idjä pohos talo
pali, djaton tau kinan tinai; djetä
akan inusul bewäi. Tapi isie be-
ken tä sakarä olo idjä brasih, idjä
djaton pali, tau omba kuman djetä.
20. Tapi amon olo omba kuman
isin talo parapah tarimakasih, idjä
puna bagin Jehowa, tuntang olo
tä djari pali awi talo enen: maka
olo tä akan impatäi bara marak
hamputae.
21. Tinai amon olo djari pohos
talo pali, alo olo awang pali, ata-
wa meto awang pali, atawa talo
kabelä awang puna pali, tuntang
olo tä omba kuman isin talo pa-
rapahe tarimakasih, idjä puna ba-
gin Jehowa: olo tä akan impatäi
bara hamputae.
22. Tinai Jehowa hakotak deng-
an Moses, koae:
23. Hamauh dengan olo Israel,
koam: äla keton akan kuman en-
jak sapi, tabiri atawa kambing.
24. Enjak hantun meto awang
matäi bewäi, atawa awang imisak
talo, tau keton hapae akan rara-
ngai gawi, tapi äla haliai keton akan
kuman djetä.
25. Krana äweäwe idjä kuman
enjak karä meto, idjä puna akan
iluput indu parapah apui akan Je-
howa, olo tä karäh impatäi bara
marak hamputae.
26. Æla kea kuman daha, huang
karä kaleka keton melai, äla da-
han burong, äla dahan meto.
27. Genep olo, idjä kuman dahan
talo, karäh impatäi bara marak
hamputae.
28. Tinai Jehowa hakotak dengan
Moses, koae:
29. Hamauh dengan olo Israel,
koam: olo idjä handak mimbit pa-
rapah tarimakasih akan Jehowa,
patut bitie kabuate manjampai ba-
gin parapahe tarimakasih, idjä ain
Jehowa;
30. Lengäe kabuate akan mimbit
bagin parapahe, idjä mandjadi pa-
rapah apui akan Jehowa, iä tä:
karä enjake, idjä intu usoke, iä
akan mimbite tuntang usoke, ma-
njun djetä intu baun Jehowa,
mandjadi parapah iajun.
31. Maka imam akan manusul
enjak tä handjun mesbeh, tapi
usoke mandjadi bagin Aaron äwen
hanak.
32. Tinai sapak lengän gantaun
karä talo parapah tarimakasih ke-
ton, keton akan manandjungan,
manenga tä akan imam.
33. Anak Aaron, idjä maluput
daha tuntang enjak talo parapah
tarimakasih, akae tä sapak lengäe
gantaue tä.
34. Krana usok idjä iajun, tun-
tang sapak lengä idjä inandjungan
tä, djari induangku bara karä meto
parapah tarimakasih ain olo Israel,
tuntang aku djari manenga djetä

akan Aaron, imam tä, äwen hanak, mandjadi bagin ai palus katatahi.

35. Djetä asil pangkat Aaron äwen hanak, idjä akan induae bara karä parapah apui ain Jehowa, bara andau iä djari imbaris, mangat malalus gawin imam intu Jehowa.

36. Djetä, idjä djari injoho Jehowa olo Israel manengae akan äwen tä, bara andau iä djari maminjak äwen, mandjadi asil pangkate girirmanggirir palus katatahi.

37. Djetä karä prentah tahiu parapah awang ingähu, parapah indu kinan, parapah tagal dosa, parapah tagal kasalan, parapah hapan manjuang lengän imam, tuntang parapah tarimakasih.

38. Djetä idjä imetäh Jehowa intu Moses hundjun bukit Sinai, intu andau iä djari manjoho olo Israel mimbit karä parapahe akan Jehowa hong padang Sinai.

BAGI 8.

Karä imam imbaris akan pangkat ai.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Duan Aaron, tuntang anake haiak dengae, tinai karä pakaiae tuntang minjak kasai; tinai sapi hatuäe idjä kongan indu parapah tagal dosae, tuntang duä kongan tabiri hatuäe, tinai rantang idjä basuang tepong idjä djaton iragi.

3. Tuntang soho hapus utus olo arä hapumpong intu bauntonggang tingkap-panjupa.

4. Maka Moses mawie tumon sohon Jehowa; hapus utus olo arä hapumpong intu bauntonggang tingkap-panjupa.

5. Tä koan Moses mawi utus olo arä tä: Djetoh gawi idjä djari injoho Jehowa malaluse.

6. Balalu Moses manjoho Aaron äwen hanak manggapi, palus iä manjaup äwen tä hapan danum.

7. Tinai iä mangkepan kamedja tä intu Aaron, mametenge hapan babate, tinai iä mangkepan badju pandjang intu iä; hundjun djetä iä mangkepan badju puko tä, sambil mametenge hapan babate idjä bahalap tampae; — (2. *Mos.* 28, 41.)

8. Tinai iä mangkepan oto-pangkat intu iä, sambil mina Urim tuntang Tumim hetä.

9. Limbah tä iä mangkepan saruban hundjun takoloke; intu saruban tä, ambo lingkaue, iä mangkepan bintap bulau, makota karasihe, tumon petäh Jehowa intu Moses.

10. Limbah tä Moses manduan minjak kasai, sambil maminjak äka Hatalla, tuntang sakarä ramoe awang huange, hapae mamprasih djetä. — (2. *Mos.* 30, 25.)

11. Hangkudju iä manampitik minjak tä hundjun mesbeh, maminjak mesbeh tä tuntang karä ramoe, tinai äka panjaup tuntang paie, hapan mamprasih djetä.

12. Limbah tä iä manusuh minjak kasai tä hundjun takolok Aaron, iä maminjak iä, hapae mamprasih iä.

13. Tinai Moses manjoho karä anak Aaron manggapi, tuntang mangkepan badju pandjang intu äwen tä, sambil mambabat djetä, tinai iä mangkepan angkol hundjun takoloke, tumon petäh Jehowa intu Moses.

14. Limbah tä iä manjoho olo mimbit sapi hatuäe indu parapah tagal dosa; maka Aaron äwen ha-

nak mandanan lengäe hundjun takolok sapi hatuäe, parapah tagal dosa tä. — (2. *Mos.* 29, 10.)
15. Palus djetä injambalih; maka Moses manduan dahae belahe, hapan tundjuke iä mohos tä hakaliling intu pampang mesbeh, hapae mamapas palie, limbah tä iä manusah karä daha tä intu pain mesbeh, hapae mamprasih tuntang manjapan djetä.
16. Tinai iä manduan karä banahate, idjä hatampong intu ramon knaie, tuntang djalae hundjun gambohe, tinai buae duäduä tuntang enjake, palus Moses manusul talo tä hundjun mesbeh.
17. Tapi hantun sapi hatuäe tä, halulange, karä isie tuntang taie inusule ruar äka olo bapodok, tumon petäh Jehowa intu Moses. — (4, 11.)
18. Limbah tä iä manjoho olo mimbit tabiri hatuäe indu parapah awang ingähu; maka Aaron äwen hanak mandanan lengäe hundjun takolok tabiri hatuäe tä.
19. Palus djetä injambalih; tä Moses mambirik dahae intu mesbeh hakaliling.
20. Tinai iä manangkal tabiri hatuäe tuntang manusul takoloke, tangkale tuntang enjake.
21. Tapi karä ramon knaie tuntang sapake ienjaue helo hapan danum; tumon tä iä manusul salepah tabiri hatuäe tä hundjun mesbeh; djetä mandjadi parapah awang ingähu indu mangat ewaue, parapah apui akan Jehowa, tumon petäh Jehowa intu Moses. — (2 *Mos.* 29, 19.)
22. Limbah tä iä manjoho olo mimbit tabiri hatuäe idjä tinai, indu parapah hapan manjuang lokap; maka Aaron äwen hanak mandanan lengäe hundjun takolok tabiri hatuäe tä.
23. Palus djetä injambalih; maka Moses manduan belahe dahae, mohos tä intu hatong pinding gantaun Aaron, tuntang intu tundjukindu lengäe gantaue, tinai intu tundjukindu paie gantaue.
24. Tinai iä manjoho anak Aaron kea manggapi, tuntang iä mohos belahe daha tä intu hatong pinding gantaue, intu tundjukindu lengäe gantaue, tinai intu tundjukindu paie gantaue, limbah tä Moses mambirik tisan daha tä lepalepah intu mesbeh hakaliling.
25. Tinai iä manduan enjake tuntang ikohe, tinai banahate idjä hatampong intu ramon knaie, tuntang djalae hundjun gambohe, tinai buae duäduä tuntang enjake, tinai sapak lengäe gantaue;
26. Tinai bara rantang tepong idjä djaton iragi, idjä intu baun Jehowa, iä manduan idjä kabawak roti idjä djaton iragi, tuntang idjä kabawak roti häwoi undus, tinai idjä krambar sarabi, sambil mingkes djetä hundjun karä enjak tuntang sapak lengä gantau tä.
27. Karä talo tä inengae intu lengän Aaron äwen hanak, äwen tä manjun djetä akan parapah iajun intu baun Jehowa.
28. Limbah tä Moses manduan talo tä tinai bara lengän äwen, sambil manusul djetä hundjun mesbeh, intu hundjun parapah awang ingähu tä, djetä talo parapah hapan manjuang lokap, indu mangat ewaue, parapah apui akan Jehowa.
29. Tinai Moses manduan usok talo parapah hapan manjuang lokap tä, sambil manjun djetä indu parapah iajun intu baun Jehowa; djetä mandjadi bagin Moses, tu-

mon petäh Jehowa intu Moses. — (2. *Mos.* 29, 26.)

30. Tinai Moses manduan minjak kasai kea, tuntang belahe daha idjä hundjun mesbeh, djetä inampitike intu Aaron tuntang pakaiae, tinai intu anake tuntang pakaiae, hapan tä iä mamprasih Aaron tuntung pakaiae, tinai anake tuntang pakaiae.

31. Tinai Moses hamauh dengan Aaron tuntang dengan anake: Luntoh isi tä intu bauntonggang tingkap-panjupa, kuman tä hetä tuntang tepong, idjä huang rantang talo parapah hapan manjuang lokap tä, tumon jaku djari manjoho keton, koangku: Aaron äwen hanak akan kuman djetä. — (6, 16.)

32. Tapi tisan isie tuntang tepong keton akan manusule.

33. Kudju äla keton hagoet bara bauntonggang tingkap-panjupa, sampai karä andau parapah hapan manjuang lokap keton djari sukup, krana kudju lokap keton akan injuang,

34. Sama kilau gawi andau toh kea, tumon prentah Jehowa, hapan manjapan keton.

35. Tagal tä kudju keton akan melai intu bauntonggang tingkap, handau hamalem, sambil manonggo Jehowa, belä keton matäi; krana kalotoh prentahe intu aku.

36. Maka Aaron äwen hanak manumon talo handiai, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses.

BAGI 9.

Parapah idjä solake iluput Aaron kinan apui Hatalla.

---

1. Maka djadi andau hanja Moses manduan Aaron äwen hanak, tuntang karä bakas olo Israel.

2. Tä iä hamauh dengan Aaron: Duan anak sapi indu parapah tagal dosa, tuntang tabiri hatuäe indu parapah awang ingähu, duäduä uras tinduh, tuntang awi manjampai djetä intu baun Jehowa.

3. Limbah tä awi hakotak dengan olo Israel, koam: imbit kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; tuntang anak sapi tinai anák tabiri, duäduä awang idjä njelo umare, tuntang uras tinduh, indu parapah awang ingähu.

4. Tinai sapi hatuäe tuntang tabiri hatuäe indu parapah tarimakasih, uka maluput tä intu baun Jehowa; tinai imbit talo parapah indu kinan, idjä häwoi undus; krana andau toh Jehowa handak mamprahan arepe akan keton.

5. Tä olo mimbit talo idjä injoho Moses, manjampai tä intu baun tingkap-panjupa, tuntang hapus utus olo arä manalih, mendeng manaharep baun Jehowa.

6. Tä koan Moses: Djetoh kea, idjä djari injoho Jehowa keton akan malaluse, tä kahain Jehowa karäh mamala akan keton.

7. Koan Moses dengan Aaron: Tanggoh mesbeh, luput talo parapahm tagal dosa, tuntang talo parapahm idjä ingähu, hapam manjapan arepm tuntang olo arä. Limbah tä luput talo parapah ain olo arä, hapa manjapan iä, tumon petäh Jehowa.

8. Tä Aaron manggapi mesbeh tä, sambil manjambalih anak sapi idjä baris ai, indu parapah tagal dosae.

9. Maka anak Aaron mandjuluk dahae akae, palus iä mansulop

tandjuke huang daha tä, sambil mohos djetä intu pampang mesbeh; limbah tä iä manusuh karä daha intu pain mesbeh.
10. Tapi enjake, buae duäduä, tuntang djalae hundjun gamboh parapah tagal dosa tä inusule hundjun mesbeh, tumon petäh Jehowa intu Moses.
11. Tapi isie tuntang balulange inusule ruar äka olo bapodok.
12. Limbah tä iä manjambalih parapah awang ingähu, tuntang anak Aaron mandjuluk dahae akae, palus iä tinai mambirik tä intu mesbeh hakaliling.
13. Tinai äwen tä mandjuluk akae tangkal parapah awang ingähu, tuntang takoloke, palus iä manusul tä hundjun mesbeh.
14. Tapi karä ramon knaie tuntang sapake ienjaue helo, limbah tä iä manusul djetä intu hundjun parapah awang ingähu hong mesbeh.
15. Limbah tä iä manjoho parapah olo arä iagah, tuntang iä manduan kambing hatuäe indu parapah tagal dosa, idjä ain olo arä; palus iä manjambalih djetä, maluput tä indu parapah tagal dosa, sama kilau ajue tä.
16. Limbah tä iä manjoho talo parapah awang ingähu iagah, sambil maluput djetä tumon puna hadate.
17. Tinai iä manjoho talo parapah indu kinan iagah, tuntang iä manduan idjä karakop bara djetä, sambil manusul tä hundjun mesbeh; beken bara djetä aton tinai idjä puna iluput sining handjewu.
18. Limbah tä iä manjambalih sapi hatuäe tä tuntang tabiri hatuäe indu parapah tarimakasih, idjä ain olo arä; maka anak Aaron mandjuluk dahae tä akae, djetä imbirike intu mesbeh hakaliling.
19. Maka enjak sapi hatuäe tuntang enjak tabiri hatuäe, tinai ikohe, tuntang banahate idjä hatampong intu ramon knaie, tuntang buae, tinai djalae hundjun gambohe,
20. Karä talo tä iä mingkese hundjun usok talo parapah, palus manusul enjake tä hundjun mesbeh.
21. Tapi usoke, tuntang sapak lengäe gantaue Aaron manjue intu baun Jehowa, mandjadi parapah iajun, tumon sohon Moses. — (7, 32.)
22. Limbah tä Aaron manggatang lengäe manintu olo arä, sambil mamberkat olo tä; tuntang iä mohon limbah iä djari maluput parapah tagal dosa, parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih tä.
23. Maka Moses äwen duä Aaron tamä tingkap-panjupa; amon äwen tä blua tinai, iä mamberkat olo arä. Tä maka kahain Jehowa mamala akan olo arä samandiai.
24. Krana apui aton blua bara hila baun Jehowa, djetä kuman talo parapah tuntang enjake, idjä hundjum mesbeh. Haiak olo arä handiai mitä talo tä, maka iä malahap, palus mahingkep, baue sampai petak. — (2. *Kron.* 7, 1.)

BAGI 10.

Kasalan anak Aaron dengan gawin sombajang; hukum Hatalla.

---

1. Maka anak Aaron, Nadab äwen duä Abihu, manduan dadupa handjenan, mingkes barah huange,

mandak garo hundjue, sambil mimbit apui sala tä, idjä djaton djari injoho mimbite, manaharep baun Jehowa.

2. Tä apui blua bara Jehowa, mampatäi äwen tä; äwen balalu tudjah matäi naharep baun Jehowa.

3. Koan Moses dengan Aaron: Djetoh idjä djari insuman Jehowa, koae: aku handak imprasih intu olo tä, idjä manggapi aku, aku handak impahai intu baun hapus utus olo arä. Maka Aaron suni.

4. Maka Moses mangahau Misael äwen duä Elsapan, anak Usiel, mama Aaron, sambil hamauh dengae: Tanggoh, äton hantun äson keton bara kaleka brasih, akan ruar äka olo bapodok. —(2. *Mos.* 6, 22.)

5. Tä äwen duä mananggoh, sambil mäton hantu tä tuntang pakaiae akan ruar äka olo bapodok, tumon augh Moses. — (*Pang. Ras.* 5, 6.)

6. Maka koan Moses dengan Aaron, äwen telo hanak Eleasar tuntang Itamar: Æla malangai takolok keton, äla marabit pakaian keton, belä keton matäi, palus kalaite hasep, mantakan hapus utus olo arä; malainkan naughe paharin keton bewäi, iä tä, salepah utus olo Israel, akan manatum kähu toh, idjä djari intokan Jehowa.

7. Tapi keton äla blua bara bauntonggang tingkap panjupa, belä keton matäi; krana minjak kasai Jehowa leket hong keton. Maka äwen manumon augh Moses.

8. Maka Jehowa hakotak dengan Aaron, koae:

9. Anggor atawa talo bahari beken äla keton akan mihope, ikau tuntang anakm, metoh keton tamä tingkap panjupa, belä keton matäi; maka djetä indu hadat keton palus katatahi girirmanggirir.

10. Mangat keton tau mangasene talo brasih dengan talo pali, talo bahalap dengan talo papa.

11. Tinai mangat keton tau madjar olo Israel karä hadat, tumon prentah Jehowa akan äwen hadjamban Moses.

12. Maka koan Moses dengan Aaron, tuntang dengan Eleasar äwen duä Itamar, tisan anak Aaron tä: Duan talo parapah indu kinan, tisan talo parapah apui ain Jehowa, kinan djetä darah messbeh, äla häwoi ragi, krana djetä talo idjä brasih haliai.

13. Tagal tä keton akan kuman tä intu äka brasih; krana djetä bagin talo parapah apui ain Jehowa, idjä djari inantue akam tuntang akan anakm, krana kalotä augh prentahe djari sampai aku.

14. Tinai nsok idjä iajun tuntang sapak idjä inandjungan keton akan kumae hong äka brasih, ikan tuntang anakm hatuä bawi; krana djetä puna asil parapah tarimakasih, idjä imbit olo Israel, idjä djari inantu akam, tuntang akan karä anakm.

15. Sapak idjä inandjungan tuntang usok idjä iajun tä olo akan mimbite haiak karä enjak talo parapah apui tä, mangat djetä iajun intu baun Jehowa, mandjadi parapah iajun, maka djetä akan bagim, tuntang bagin panakam palus katatahi, tumon augh petäh Jehowa.

16. Maka Moses manggau kambing hatuäe akan parapah tagal dosa tä, tä itä! djetä djari lepah inusul; tä iä paham malait Eleasar

äwen duä Itamar, täsan anak Aaron tä, koae:

17. Buhen keton djaton djari kuman talo parapah tagal dosa tä intu äka brasih? krana djetä talo brasih haliai. Iä djari manenga tä akan keton, nakara keton mananggong dosan utus olo arä, mangat keton manjapan olo tä hong baun Jehowa.

18. Itä, dahan talo parapah tä djaton djari imbit tamä äka brasih; tagal tä patut keton djari kuman parapah tä lepalepah hong äka brasih, tumon sohongku dengan keton.

19. Tä koan Aaron dengan Moses: Itäm, andau toh iä djari maluput intu baun Jehowa talo parapah tagal dosa, tuntang parapah awang ingähu, tuntang talo tä djari buah aku; djaka aku andau toh djari kuman parapah tagal dosae tä, kilen, djetä bahalap kea intu matan Jehowa?

20. Amon Moses mahining aughe tä, maka iä manjuni tinai.

BAGI 11.

Prentah tahiu meto idjä brasih dengan meto pali.

1. Maka Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, sambil hamauh dengan äwen:

2. Sanan akan olo Israel, koan keton: djetoh talo idjä tau kinan keton bara karä meto hong petak.

3. Karä meto idjä hapatas tundjike sila haruä, patase sampai upoe, tuntang idjä manjipa handuä, meto tä tau kinan keton. — (5. *Mos.* 14, 4.)

4. Tapi äla keton akan kuman meto idjä hapatas tundjike bewäi, atawa idjä manjipa handuä bewäi: tumon tä äla kuman onta, krana toto djetä manjipa handuä, tapi tundjike djaton hapatas; djetä pali akan keton.

5. Tinai punta, krana djetä manjipa handuä, tapi tundjike djaton toto hapatas; djetä pali akan keton.

6. Tinai haas, krana djetä manjipa handuä, tapi tundjike djaton toto hapatas; djetä pali akan keton.

7. Tinai bawoi kea, krana djetä toto hapatas tundjike sampai upoe, tapi djetä djaton manjipa handuä: djetä pali akan keton.

8. Æla keton kuman isin karä talo tä, äla kea pohos hantue, krana djetä pali akan keton.

9. Tinai djetoh idjä akan indu kinan keton bara karä talo handiai awang belom hong danum: sakarä talo hong tasik atawa hong batangdanum, awang hakiap tuntang hatisik, tau keton kumae.

10. Tapi talo handiai, idjä hagoet huang danum, huang tasik atawa hong batangdanum, idjä djaton hakiap atawa hatisik, talo tä akan kabelän keton.

11. Toto talo tä akan kabelän keton: isie äla keton kumae, hantue kea akan kabelän keton.

12. Talo handiai idjä hong danum, idjä djaton hakiap, djaton hatisik, djetä akan ingabelä keton.

13. Tinai bara karä burong, maka djetoh idjä akan kabelän keton, idjä djaton tau kinan keton: nasar, antang, bakaka,

14. Tabunau, tandjaung, tuntang karä ampin djalahae.

15. Karä ampin djalahan burong kak.

16. Karä ampin burong jaana, mangkong, sahap, nes.

17. Burong kaut, burong berä, jansup;
18. Tinsemet, kaat, ragham;
19. Ghasida, karä ampin djalahan sabaru; dukipat, tuntang pandan.
20. Karä talo awang bara palapas, tuntang idjä manggajar hapan paie äpat, talo tä akan kabelän keton.
21. Tapi keton tau kuman karä talo awang bara palapas tuntang manggajar hapan paie äpat, amon paie tä hasiko, hapae manangkadjok hundjun petak.
22. Baris talo tä djetoh idjä tau kinan keton: karä ampin sangkalap, karä ampin sulam, karä ampin hargol, karä ampin hagab.
23. Tapi karä talo beken awang bara palapas, tuntang manggajar hapan paie äpat, talo tä akan kabelän keton.
24. Karä talo tä manjamar olon; tinai äweäwe idjä pohos hantue, mandjadi samar sampai hamalem.
25. Æweäwe idjä djari mäton hantun talo kalotä, akan mampukan pakaiae, palus iä samar sampai hamalem.
26. Karä meto idjä hapatas tundjike, tapi djaton sampai upoe, tinai idjä djaton manjipa handai, talo tä uras pali intu keton; olo idjä djari pohos meto tä balalu samar.
27. Tinai karä meto idjä hapai äpat, tuntang manandjong habatak siloe, djetä pali intu keton; äweäwe idjä djari pohos hantue, palus samar sampai hamalem.
28. Tinai äweäwe idjä djari mäton hantue, akan mampukan klambie, tuntang iä samar sampai hamalem: krana talo tä uras pali akan keton.
29. Tinai bara baris karä meto idjä mangkawang, knaie mahawar petak, maka talo toh idjä pali intu keton: karä ampin mamar, blawau, barako;
30. Tasak, sangahau, angoi, handipä, tinsemet.
31. Djetä talo baris meto idjä mangkawang, manjarantar, idjä pali intu keton; äweäwe idjä pohos hantue samar sampai hamalem.
32. Tinai talo handiai, idjä äka hantue tä lawo, mandjadi samar, karä ramo kaju, atawa pakaian, atawa upak meto, atawa kadai, atawa karä ampin pakarang idjä hanggap bagawi; talo tä akan ilukum hong danum, tuntang djetä samar sampai hamalem, limbah tä djetä brasih tinai.
33. Maka karä ramo petak, idjä äka talo kalotä djari lawo huange, palus samar tuntang huange; keton akan mamusit djetä.
34. Krana karä ampin panginan, awang indu kinan olo, mandjadi samar, amon buah danum bara ramo kalotä, tinai karä talo ihop, idjä ina hong talo kalotä, mandjadi samar kea.
35. Talo handiai, idjä äka hantun talo kalotä lawo, palus samar; alo tannur, atawa dapohan petak, maka djetä akan ingarak, krana djetä pali; tagal tä djetä akan itong keton tote pali kea
36. Tapi lowangdanum, atawa kali äka danum hakampeleng, magon brasih; tapi olo idjä djari pohos hantun talo kalotä palus samar.
37. Maka djaka hantun talo tä lawo hundjun binji, idjä akan imburan: djetä brasih bewäi.
38. Tapi amon binji tä djari inata hapan danum, tuntang han-

tun talo kalotä lawo hundjue, djetä samar akan keton.

39. Maka amon meto, idjä tau kinan keton, djari matäi, tä äweäwe idjä djari pohos hantue, palus samar sampai hamalem.

40. Iä kea, idjä djari kuman hantue tä, akan mampukan pakaiae, tuntang iä samar sampai hamalem; tinai idjä djari mäton hantue, akan mampukan pakaiae, tuntang iä samar sampai hamalem.

41. Tinai karä ampin talo manjarantar hundjun petak akan ingabelä keton; äla kuman djetä.

42. Talo handiai awang manjarantar hapan knaie, tinai talo handiai awang manggajar hundjun petak hapan paie äpat, atawa arä paie, äla keton akan kuman djetä, krana djetä patut akan kabelän keton.

43. Æla manampa arep keton indu äka kadjilek tagal talo manggajar tä, äla manjamar arep keton dengan talo tä, mandjadi kihal.

44. Krana aku toh Jehowa, Hatallan keton, tagal tä keton akan mamprasih arep keton, mangat keton brasih, krana aku toh brasih; äla keton manjamar arep keton awi bararangai meto, idjä manggajar hong petak. — (1. *Petr.* 1, 16.)

45. Krana aku toh Jehowa, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, mangat aku indu Hatallan keton, tuntang nakara keton brasih, krana aku toh brasih.

46. Djetoh prentah tahiu karä meto, karä burong, karä talo belom idjä hagoet hong danum, tuntang idjä manggajar manjarantar hundjun petak;

47. Mangat keton tau mangasene idjä pali dengan idjä brasih, tinai idjä tau kinan dengan idjä djaton tau kinan.

BAGI 12.

Prentah tahiu olo bawi taheta limbah manak.

---

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Sanan akan olo Israel, koam: amon olo bawi djari batihi, manak hatuä, maka iä pali kudju, sama kilau andaue pamali.

3. Maka andau hanja olo akan manjunat kulop anake tä. — (1. *Mos.* 17, 11.)

4. Limbah tä olo bawi tä akan melai hong äkae tagal tarohan dahae, telo pulu telo andau katahie; äla iä manigong talo brasih, äla iä tamä kaleka Hatalla, sampai karä andau tarohan dahae tä djari sukup.

5. Maka amon iä djari manak bawi, tä iä pali handuä minggo, sama kilau andaue pamali, limbah tä iä akan melai hong äkae tagal tarohan dahae, djahawen pulu djahawen andau katahie.

6. Maka amon karä andau pamprasihe tä tagal anake idjä hatuä atawa tagal anake idjä bawi djari sukup, tä iä akan mimbit anak tabiri, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu, tinai anak burong dara, atawa burong kuku indu parapah tagal dosa; iä akan mimbit tä akan bauntonggang tingkap-panjupa, mandjuluk tä akan imam.

7. Iä tä akan maluput talo tä intu baun Jehowa, hapa manjapan olo bawi tä, tä maka iä brasih tinai bara tarohan dahae. Djetä

prentah tahiu olo bawi, idjä djari manak hatuä atawa bawi.

8. Maka djaka lengäe djaton ombet kwasae sampai manenga anak tabiri, tä iä akan mimbit duä kongan burong kuku, atawa anak burong dara duä kongan; idjä kongan akan parapah awang ingähu, tinai idjä akan parapah tagal dosa; maka imam akan manjapan iä, tä maka iä brasih tinai.

BAGI 13.

Prentah tahiu samagh.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

2. Djaka hong pupus isin olo aton talo lembut, atawa djaka djetä batabatal ampie, atawa tunditunding, ampiampin samagh handak lembut, maka olo tä indu iagah akan Aaron, imam tä, atawa akan idjä biti bara karä anak Aaron, imam tä.

3. Maka imam akan mariksa peres, idjä intu pupus isie; amon bulun pupuse intu äka tundinge djari malik baputi, tinai ampin tundinge manimben huang pupus isie: djetä maka peres samagh. Limbah imam djari manampajah iä, maka iä akan manjewut olo tä pali.

4. Maka amon tundinge intu pupus isie tä hanana baputi, tapi djetä djaton manimben huang pupus isie, tinai bulu hetä djaton djari malik baputi: tä imam akan mangurong olo idjä aton perese tä kudju katahie.

5. Limbah tä, andau udju, imam akan mariksa tä tinai; djaka tundinge tä magon ampie solake, djaton djari mandahang kuman pupuse, maka imam akan mangurong olo tä kudju hindai.

6. Intu andau udju imam akan mariksa iä tinai; amon tundinge tä djari kalakalas, djaton djari mandahang kuman pupuse, tä iä akan manjewut olo tä brasih; krana djetä ampin kotor bewai. Olo tä akan mampukan klambie, tuntang iä brasih.

7. Tapi djaka kotore tä mandahang kuman pupuse, limbah olo tä djari iriksa imam, injewut brasih: maka olo tä akan imprahan akan imam maningkat tinai.

8. Tä amon imam mitä kotore tä djari paham kuman pupuse, maka iä akan manjewut olo tä pali, perese tä toto samagh.

9. Tinai amon peres samagh lembut intu olo, maka iä akan iagah manalih imam.

10. Amon imam mangasene, aton tunding baputi intu pupuse, idjä mobah bulue-malik baputi, tuntang aton isi tumbo hong tundinge tä:

11. Djetä toto samagh, idjä usang djari leket intu pupus isin olo tä; imam akan manjewut olo tä pali, dia usah mangurong iä helo, krana djari batantu iä tä pali.

12. Maka amon samagh tä djari lepah lembut, mananjap hapus pupus olo idjä buah peres tä, bara takoloke sampai paie, tamon paitä imam,

13. Amon imam djari mangasene, samagh djari mananjap hapus isie: tä iä akan manjewut olo tä, idjä buah peres tä, brasih: peres tä lepah djari malik baputi, tagal tä iä brasih.

14. Tapi amon intu andaue iriksa

LEW. 12.13.

imam aton isi tumbo intu tundinge, tä iä pali.
15. Amon imam djari mitä isi tumbo tä, maka iä akan manjewut olo tä pali, isi tumbo tä pali, djetä samagh.
16. Tapi amon isi tumbo tä malik tinai, mandjadi baputi, tä olo tä akan manalih imam tinai.
17. Amon imam djari mariksa iä, sambil mitä peres tä djari uras malik baputi, tä imam akan manjewut olo, idjä buah peres tä, brasih, krana iä brasih.
18. Tinai amon olo djari awi blujong intu isie, tuntang djetä djari halit;
19. Tapi limbah tä aton lembut tunding baputi intu awan blujong tä, atawa äka nana baputi haiak handahandang ampie, djetä patut imprahan akan imam.
20. Djaka imam mangasene, djetä manimben intu pupus isie, haiak bulu hetä djari malik baputi, tä maka imam akan manjewut olo tä pali; djetä peses samagh, idjä djari manjohong blujong.
21. Maka amon imam mitä, bulu hetä djaton baputi, tuntang djetä djaton manimben intu pupus, tinai djetä kalas ampie, tä imam akan mangurong olo tä kudju.
22. Amon limbah tä talo tä djari mandahang kuman pupuse, maka imam akan manjewut olo tä pali, krana djetä peres tä.
23. Tapi amon äka nana melai kalotä, djaton mandahang panginae, djetä kalupus blujong bewäi, tä imam akan manjewut olo tä brasih.
24. Tinai amon pupus isin olo balopak awi apui, tuntang intu awae hatunding handahandang atawa baputi ampie,
25. Amon imam djari mariksa talo tä, itä! bulu intu awae djari malik baputi, tuntang djetä manimben intu pupus isie, maka djetä samagh, idjä djari manjohong lopak; tagal tä imam akan manjewut olo tä pali, krana djetä toto peres samagh.
26. Tapi amon imam mangasene bulu hetä djaton djari malik baputi, tuntang djetä djaton djari manimben intu pupuse, tinai djetä kakalas ampie: tä maka imam akan mangurong olo tä kudju.
27. Limbah tä, andau udju, imam akan mariksa olo tä tinai: djaka djetä djari mandahang panginae intu pupuse, maka imam akan manjewut iä pali; djetä toto peres samagh.
28. Tapi djaka tundinge tä magon kalotä bewäi, djaton mandahang intu pupus, tuntang djetä kakalas ampie, maka djetä kalupus lopak bewäi; tagal tä imam akan manjewut olo tä brasih, krana djetä kalupus lopak bewäi.
29. Tinai amon olo hatuä atawa olo bawi hatunding intu takoloke, atawa intu djanggut garumbinge,
30. Tuntang imam djari mangasene peres tä, amon djetä manimben intu pupuse, tuntang bulue hetä djari bahenda haiak marahai: tä imam akan manjewut olo tä pali, krana djetä kotor samagh takolok, atawa kotor samagh djanggut.
31. Tapi amon imam djari mangasene kotor peres tä toto djaton manimben huang pupuse, tapi bulue babilem hindai kea djari lembut hetä, tä imam akan mangurong olo tä kudju, idjä buah kotor peres tä.
32. Limbah tä intu andau udju

imam akan mangasene peres tä tinai; djaka kotore djaton djari mandahang, tuntang bulu bahenda djaton hetä, tinai kotor tä djaton manimben intu pupuse:
33. Tä maka olo tä akan injukur, tapi kaleka kotor tä inisa, tuntang imam akan mangurong olo tä, idjä aton kotor peres tä, kudju tinai.
34. Limbah tä intu andau udju imam akan mangasene kotor peres tä tinai; amon djetä djaton djari mandahang panginae huang pupuse, tuntang ampie djaton manimben intu pupuse: tä imam akan manjewut iä brasih; olo tä akan mampukan pakaiae, balalu iä brasih.
35. Tapi djaka kotor tä mandahang panginae, limbah olo tä djari injewut brasih;
36. Tuntang imam djari mangasene, kotor tä toto djari mandahang intu pupuse: djaton usah hindai imam mariksa, djaka bulu hetä bahenda; olo tä pali bewäi.
37. Tapi djaka tumon pitä imam kotor tä magon kalotä, tinai bulu babilem djari lembut hetä, toto kotor tä djari kaläh; olo tä brasih; imam akan manjewut iä brasih.
38. Tinai amon olo hatuä atawa olo bawi hatunding baputi intu pupus isie,
39. Tuntang imam mariksa djetä, mitä tundinge tä baputi kalakalas, djetä kotor bewäi, idjä djari lembut intu pupuse; olo tä brasih.
40. Amon balau takolok olo djari baduroh, tuntang iä halungah hila tekoke: maka iä brasih.
41. Atawa amon balau takoloke djari baduroh, sampai iä halungah hila lingkaue: maka iä brasih.
42. Tapi amon intu kalungah tekoke atawa intu kalungah lingkaue lembut tunding baputi handahandang, djetä samagh, idjä djari lembut intu kalungahe.
43. Amon imam djari mangasene iä, itä! tunding peres djari lembut intu kalungahe, idjä baputi handahandang, ampin tampajahe kilau samagh idjä intu pupus bitie:
44. Toto olo tä basamagh, tuntang iä pali; imam akan manjewut iä pali tagal perese, idjä intu takoloke.
45. Maka olo idjä basamagh tä akan hapakaian barabit, tuntang takoloke halangai, iä akan mangop njamae, tinai olo tä akan mantehau: Pali, pali!
46. Katahin iä buah peres tä, iä pali, iä akan melai kabuate; äkae melai patut intu ruar äka olo arä bapodok.
47. Tinai amon peres samagh djakit pakaian, pakaian bulum tabiri, atawa pakaian benang pista;
48. Alo djakit lawaie idjä hambudjur atawa lawaie idjä hamparang, atawa upak meto, atawa ramo upak meto;
49. Djaka peres tä hong pakaian, atawa hong upak meto, atawa hong lawaie idjä hambudjur, atawa hong lawaie idjä hamparang, atawa hong ramo upak meto, aton bahidjau hendahenda atawa handahandang ampie: peres djetä samagh; tagal tä talo tä akan imprahan akan imam.
50. Maka imam akan mangasene peres tä, tuntang iä akan manutup talo idjä buah peres tä kudju.
51. Limbah tä, intu andau udju, iä akan mangasene peres tä tinai; amon peres tä djari mandahang intu pakaian, atawa intu lawai hambudjur, atawa intu lawai ham-

parang, atawa intu upak meto, atawa intu karä ampin ramo upak meto, maka peres tä samagh panguman, talo tä pali.

52. Tagal tä iä akan manusul pakaian, atawa lawai hambudjur, atawa lawai hamparang, alo djetä bulun meto atawa pista, tinai karä ampin ramo upak meto, idjä djakit peres tä, krana djetä samagh panguman, talo tä akan inusul bewäi.

53. Tapi amon imam mangasene, peres tä djaton djari mandahang intu pakaian, intu lawai hambudjur, atawa lawai hamparang; atawa intu ramon upak meto tä:

54. Tä imam akan manjoho olo mampakan talo idjä indjakit peres tä, tuntang iä akan manutup talo tä kudju tinai.

55. Maka amon imam mangasene peres tä, limbah talo tä djari impukan, mitä peres tä djaton djari babah ampie, alo peres djaton djari mandahang panginae: maka talo tä pali, keton akan manusul djetä, krana djetä djari marasap, alo talo tä mambong hila huange atawa hila ruae.

56. Maka amon imam mangasene, limbah talo tä djari impukan, peres tä djari kalas, tä iä akan marintas äkä peres tä bara pakaian, atawa bara upak meto, atawa bara lawai hambudjur, atawa bara lawai hamparang.

57. Amon limbah tä talo tä magon atoa intu pakaian, atawa intu lawai hambudjur atawa hamparang, atawa intu ramo upak meto, maka talo tä puna basamagh, ikau akan manusul talo idjä djari djakit tä.

58. Tapi pakaian, lawai hambudjur, lawai hamparang, atawa ramo upak meto, idjä djari nihau perese limbah impukan, djetä akan impukan sindä tinai, balalu djetä brasih.

59. Djetä prentah tahiu peres samagh, idjä djakit pakaian bulun tabiri, atawa benang pista, lawai hambudjur atawa hamparang, atawa karä ramo upak meto; tumon prentah toh olo akan manjewut tä brasih atawa pali.

BAGI 14.

I. Prentah tahiu mamprasih olon, II. tuntang human olo, idjä djari terai basamagh.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Djetoh prentah tahiu mamprasih olo, idjä terai basamagh: iä indu mananggoh imam. — (*Matt.* 8, 4.)

3. Maka imam akan manalih iä intu ruar äka olo arä bapodok; amon imam mangasene, olo tä djari kälah samaghe,

4. Tä imam akan manjoho olo mimbit duä kongan burong brasih belobelom akan olo idjä indu imprasih tä, tinai kaju seder, tuntang bulun tabiri, idjä intjalap bahandang, tinai isop.

5. Limbah tä imam akan manjoho olo manjambalih burong idjä tä tambuan landai, idjä basuang danum tahasak.

6. Tä iä akan manduan burong idjä belom tä, tuntang kaju seder, tinai bulu idjä intjalap bahandang, tinai isop, sambil mansulup talo tä, tuntang burong idjä belom tä, huang dahan burong idjä injambalih tambuan danum tahasak tä.

7. Balalu iä akan mambirik djetä hangkudju intu olo, idjä akan imprasih bara samagh; limbah tä imam akan manjewut olo tä brasih, tuntang iä akan malapas burong idjä belom tä trawang bewäi.

8. Maka olo idjä imprasih tä akan mampukan pakaiae, manjukur balaue lepalepah, tuntang mandoi hong danum, tä iä brasih; limbah tä iä tau tamä äka olo bapodok, tapi kudju iä akan melai intu ruar tingkape.

9. Djadi andau udju iä akan manjukur balaue tinai lepalepah, tuntang djanggut garumbinge, sasingute, bulun kininge, lepalepah karä bulue, tuntang iä akan mampukan pakaiae, tinai mampandoi bitie huang danum; tä iä brasih.

10. Maka andau hanja iä akan mimbit duä kongan anak tabiri hatuäe idjä tinduh, tinai idjä kongan anak tabiri bawie idjä tinduh, awang idjä njelo umure, tinai telo perpulu epa tunek tepong, habalut undus, akan parapah indu kinan, tinai undus idjä log.

11. Maka imam idjä malalus pamprasihe, akan mampendeng olo idjä imprasih tä, tuntang talo parapahe tä, naharep baun Jehowa, intu bauntonggang tingkap-panjupa.

12. Limbah tä imam akan manduan idjä kongan tabiri tä, sambil maluput djetä indu parapah tagal kasalae, tuntang undus idjä log tä; iä akan manjun tä intu baun Jehowa, indu parapah iajun.

13. Limbah tä iä akan manjambalih anak tabiri tä, intu äka olo manjambalih talo parapah tagal dosa tuntang talo parapah awang ingähu, hong äka brasih; krana sama kilau talo parapah tagal dosa, kalotä kea talo parapah tagal kasalan indu bagin imam; djetä brasih haliai.

14. Maka imam akan manduan belahe dahan talo parapah tagal kasalan tä, sambil mohos djetä hong hatong pinding gantaun olo idjä imprasih tä, tinai hong tundjukindu lengäe gantaue, tuntang hong tundjukindu paie gantaue.

15. Limbah tä iä akan manduan belahe undus idjä log tä, palus manusuh djetä hong lengän imam hila sambile.

16. Maka tundjuk lengäe gantaue imam akan manindjeke hong undus, idjä intu lengäe sambile, tuntang iä akan manampitik undus tä akan Jehowa hangkudju, hapan tundjuke.

17. Maka tisan undus tä, idjä intu lengäe, imam akan mohose intu hatong pinding gantaun olo idjä imprasih tä, tinai intu tundjukindu lengäe gantaue, tuntang intu tundjukindu paie gantaue, manantilap dahan talo parapah tagal kasalan.

18. Maka tisan undus, idjä intu lengän imam tä, iä akan mohose hundjun takolok olo idjä imprasih tä; tumon tä imam akan manjapan iä intu baun Jehowa.

19. Tinai imam akan maluput parapah tagal dosa kea, sambil manjapan iä, idjä handak imapas bara kapalie; limbah tä iä akan manjambalih talo parapah awang ingähu.

20. Iä akan manusul djetä hundjun mesbeh, tuntang talo parapah indu kinan, hapan manjapan olo tä; tä maka olo tä brasih.

21. Tapi djaka olo tä pähä belom, kwasan lengäe djaton sampai akan telo kongan tabiri, tä iä akan mimbit idjä kongan akan pa-

LEW. 14.

rapahe kasalan, idjä iajun, hapan
manjapan iä; tinai idjä perpulu
epa tunek tepong häwoi undus,
akan parapah indu kinan, tinai
undus idjä log.
22. Tinai duä kongan burong
kuku atawa duä kongan anak bu-
rong dara, tumon panjondau lengäe;
idjä kongan burong tä akan para-
pahe tagal dosa, tinai idjä akan
parapahe awang ingähu.
23. Andaue imprasih idjä hanja
iä akan mimbit talo tä akan imam,
intu bauntonggang tingkap-pa-
njupa.
24. Maka imam akan manduan
anak tabiri, parapah tagal kasalan
tä, tuntang undus idjä log tä;
imam akan manjun tä intu baun
Jehowa, mandjadi parapah iajun.
25. Limbah tä iä akan manjam-
balih anak tabiri, parapah tagal
kasalan tä, tuntang imam akan
manduan belahe dahan parapah ta-
gal kasalan tä, sambil mohos djetä
hong hatong pinding gantaun olo
idjä imprasih tä, tinai hong tun-
djukindu lengäe gantaue, tuntang
hong tundjukindu paie gantaue.
26. Tinai imam akan manusuh
belahe undus tä intu lengän imam
hila sambile.
27. Limbah tä imam hapan tun-
djuk lengäe gantaue akan manam-
pitik undus tä, idjä intu lengäe
sambile, hangkudju akan Jehowa.
28. Tinai imam akan mohos ha-
tong pinding gantaun olo idjä im-
prasih tä hapan undus, idjä intu
lengäe, tuntang tundjukindu leng-
äe gantaue, tinai tundjukindu paie
gantaue, äka dahan talo para-
pahe tagal kasalan leket.
29. Maka tisan undus, idjä intu
lengän imam, akan iohose hun-
djun takolok olo idjä imprasih tä,
tumon tä imam akan manjapan iä
intu baun Jehowa.
30. Limbah tä iä akan manatap
burong kuku atawa anak burong
dara tä, tumon panjondau lengän
olo tä.
31. Maka idjä kongan burong tä
iä akan malupute indu parapah ta-
gal dosa, tinai idjä indu parapah
awang ingähu, tinai iä akan ma-
luput parapah indu kinan, tumon
tä imam akan manjapan olo idjä
imprasih tä intu baun Jehowa.
32. Djetä prentah tahiu olo ba-
samagh, idjä djaton kwasan lengäe,
uka mimbit tumon puna prentah
hapan mamprasih iä.
II.—33. Tinai Jehowa hakotak
dengan Moses äwen duä Aaron,
koae:
34. Amon keton djari tamä ta-
nah Kanaan, idjä handak ineng-
aku akan joresan keton, tuntang
amon aku mahukum huma hong
tanah joresan keton hapan peres
samagh:
35. Tä maka idjä tempon huma
tä akan manalih, masuman akan
imam: angat pelesku, peres papa
leket intu humangku.
36. Tä imam akan manjoho olo
palus mamboang huma tä, helo
bara panumah imam, belä karä
ramo idjä huang huma tä tamput
pali kea; limbah tä imam manalih,
mangat mariksa huma tä.
37. Maka amon iä mangasene
peres tä, djetä leket intu dinding
huma halowang bahidjau, henda-
henda atawa handahandang am-
pie tuntang djetä manimben intu
dinding:
38. Tä imam akan blua bara hu-
ma tä, mimes bauntonggang hila
ruar, sambil manjoho olo ma-
nguntji huma tä kudju.

39. Andau udju imam akan manalih tinai; amon iä mangasene, peres tä djari mandahang panginae intu dinding huma tä:
40. Maka imam akan manjoho olo mangarak batu idjä äka peres tä leket, palus manganan tä akan ruar lewu, intu äka awang pali.
41. Tinai iä akan manjoho olo mikis hakaliling huang huma, kikiso tä olo akan manusuhe ruar lewu, intu äka awang pali.
42. Limbah tä olo akan manduan batu taheta, hapan manganti idjä inganan, tinai olo akan manduan sapu beken, palus manjapu huma tä tinai.
43. Tapi amon peres tä lembut haluli, limbah batu tä djari ingarak olo, tuntang limbah huma tä djari ikis, tuntang djari injapu taheta tinai:
44. Tä imam akan manalih; djadi amon iä mangasene, peres tä djari mandahang panginae mawi huma, djetä samagh panguman intu huma tä, huma tä pali.
45. Tagal tä olo akan mangarak huma tä, karä batue, karä kajue lepah samandiai, tinai karä sapun huma tä; palus olo akan mangganan karä talo tä ruar lewu, intu äka awang pali.
46. Maka olo idjä tamä hetä katahin huma tä iatep, iä tä samar sampai hamalem.
47. Tinai olo idjä batiroh huang huma, atawa idjä kuman huang huma tä, akan mampukan pakaiae.
48. Maka amon imam djari tamä huma tä tinai, sambil mangasene, peres huang huma tä djaton djari lembut tinai, limbah huma tä djari injapu taheta: tä imam akan manjewut huma tä brasih, basa peres tä djari nihau.
49. Limbah tä iä akan manduan duä kongan burong, tuntang kaju seder, bulun tabiri idjä intjalap bahandang, tinai isop, hapae mamapas palin huma tä.
50. Iä akan manjambalih idjä kongan burong tä tambuan landai petak, idjä basuang danum tahasak.
51. Tinai iä akan manduan kaju seder, isop tuntang bulu idjä intjalap bahandang tä, tuntang burong idjä belom tä, mansulup djetä huang dahan burong idjä injambalih, idjä häwoi danum tahasak tä; palus iä akan manampitik huma tä hangkudju.
52. Tumon tä iä akan mamapas palin huma tä hapan dahan burong häwoi danum tahasak, tuntang hapan burong idjä belom tä, kaju seder, isop, tinai bulu idjä intjalap bahandang.
53. Maka burong idjä belom tä akan ilapase trawang akan ruar lewu; tumon tä iä akan manjapau tagal huma tä, palus huma tä brasih tinai.
54. Djetä prentah tahiu karä ampin peres samagh tuntang luta:
55. Tinai tahiu samagh, idjä lembut intu pakaian tuntang intu human olo;
56. Tinai tahiu talo kembang, baha, tunding äka nana;
57. Hapan masuman talo idjä kwe idjä pali, tuntang talo idjä kwe idjä brasih. Djetä prentah tahiu peres samagh tä.

BAGI 15.

I. Prentah tahiu matakau; II. tinai tahiu olo bawi pamali.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak

dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

2. Hakotak dengan olo Israel, sambil masanan akae: olo hatuä, amon iä tarohan talo papa intu isie, maka iä pali tagal talo idjä blua tä.

3. Aló isie harier awi talo tä, atawa alo djetä tangkeng hong isie, maka olo tä pali.

4. Karä talo idjä ienter olo tarohan tä, tuntang karä talo idjä iondoke, tamput samar.

5. Genep olo kea idjä pohos kalaka olo tä batiroh, akan mampukan pakaiae, sambil mampandoi bitie hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

6. Tinai olo idjä mondok hong talo, idjä djari iondok olo kalotä, akan mampukan pakaiae, sambil mampandoi arepe hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

7. Tinai olo idjä patigong isin olo, idjä tarohan talo papa tä, akan mampukan pakaiae, haiak mampandoi arepe hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

8. Tinai amon iä, idjä tarohan talo papa tä, maludja, tampitike buah olo brasih, tä iä idjä buah djetä akan mampukan pakaiae, haiak mampandoi arepe hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

9. Tinai karä apil idjä djari iondok olo, idjä tarohan talo papa tä, hapae mukong meto, palus samar kea.

10. Olo idjä pohos bararangai talo, idjä djari hanggap olo kalotä, palus samar sampai hamalem; olo idjä mäton talo kalotä, akan mampukan pakaiae, haiak mampandoi arepe hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

11. Genep biti idjä djari inigong olo, idjä tarohan talo papa tä, haiak lengäe djaton djari ienjaue hapan danum, olo tä akan mampukan pakaiae, haiak mampandoi arepe hong danum, tuntang iä samar sampai hamalem.

12. Kabali landai, ramo petak, idjä djari patigong olo, idjä tarohan talo papa tä, akan imusit, tapi karä ramo kaju akan ingisai hong danum.

13. Maka amon olo tä terai tarohan talo papa, djari käläh, tä maka kudju iä akan mamprasih arepe; pakaiae akan impukae, tinai iä akan mampandoi arepe hong danum badähes, tä iä brasih.

14. Maka andau hanja iä akan manduan duä kongan burong kuku, atawa anak burong dara duä kongan, sambil manaharep baun Jehowa, intu baantonggang tingkap panjupa, tuntang manenga burong tä akan imam.

15. Imam tä akan maluput djetä, idjä kongan indu parapah tagal dosa, tinai idjä kongan indu parapah awang ingähu; tumon tä imam akan manjapan olo tä intu baun Jehowa, tagal iä tarohan talo papa.

16. Tinai olo hatuä, amon blua kihae, tä iä akan mampandoi hapus bitie hapan danum, tuntang iä pali sampai hamalem.

17. Tinai karä pakaian, karä ramo upak meto, idjä buah kihae tä, akan impukan hong danum, tuntang djetä samar sampai hamalem.

18. Tinai olo bawi, amon olo hatuä djari hindjä dengae, maka äwen duä tä akan mandoi hong danum, tuntang iä pali sampai hamalem.

LEW. 15.

II. — 19. Maka amon olo bawi
pamali, iä akan imbaris kudju;
olo handiai idjä pohos iä palus samar
sampai hamalem.

20. Tinai talo handiai idjä ientere,
kahum iä imbaris, tamput samar,
tuntang talo handiai idjä iondoke
samar kea.

21. Genep olo idjä pohos kalekae
batiroh, akan mampukan pakaiae,
sambil mampandoi arepe, tuntang
iä samar sampai hamalem.

22. Tinai olo idjä pohos talo enen,
idjä djari iondok olo bawi tä, akan
mampukan pakaiae, sambil mampandoi
arepe, tuntang iä samar
sampai hamalem.

23. Tinai amon olo pohos talo,
idjä patigong äka idjä ienter atawa
iondok olo bawi tä, maka iä samar
sampai hamalem.

24. Tinai amon olo menter dengae,
iä djakit palie, palus olo tä pali kea
kudju, tuntang karä talo idjä ientere
tamput samar kea.

25. Tinai djaka olo bawi tahi tarohan
daha, beken bara puna andau
pamalie, atawa amon pamalie
tä tangkalau andaue; maka katahin
andaue tarohan daha tä iä pali,
sama kilau andaue peres bawi.

26. Karä talo idjä ientere, katahie
tarohan daha, tamput samar,
sama kilau awi pamalie toto, tuntang
karä talo idjä iondoke samar
kea, sama kilau katikae pamali toto.

27. Tinai äweäwe idjä pohos talo
djetä, tamput samar kea; tagal tä
iä akan mampukan pakaiae, mampandoi
arepe, tuntang iä samar
sampai hamalem.

28. Tapi amon olo bawi tä brasih
tinai, terai tarohan daha, maka
iä akan misä andaue sampai kudju,
limbah tä iä brasih.

29. Intu andau hanja iä akan
manduan duä kongan burong kuku,
atawa anak burong dara duä kongan,
tuntang iä patut mimbit tä
akan imam, hong bauntonggang
tingkap-panjupa.

30. Maka imam akan maluput
idjä kongan indu parapah tagal
dosa, tinai idjä indu parapah awang
ingähu; hapan tä imam akan manjapan
iä intu baun Jehowa, tagal
pamalie.

31. Tumon tä keton akan mambaris
olo Israel bara karä kapalie,
belä iä matäi hong kapalie, basa
iä mamapa äkaku, idjä intu bentok
keton.

32. Djetä prentah tahiu oló idjä
tarohan talo papa, tuntang idjä
blua kihae; iä pali awi tä;

33. Tinai tahiu olo bawi idjä pamali,
tuntang tahiu olo idjä tarohan
talo papa, alo hatuä alo bawi,
tinai tahiu olo hatuä, idjä djari
menter dengan olo bawi idjä pamali.

BAGI 16.

Prentah tahiu parapah panjapan idjä hai, sindä dalam genep njelo.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan
Moses, limbah anak Aaron äwen
duä tä djari matäi, awie sala manggapi
Jehowa, balalu mahotus. —
(10,1.)

2. Maka Jehowa hamauh dengan
Moses: Soho kakam Aaron:
äla bararangai katikae iä akan tamä
kaleka idjä brasih haliai, hila huang
dinding tä, manaharep padadusanasi,
idjä intu hundjun pati tä,
belä iä matäi; krana kahamangku
aku huang botop baunandau hetä.

3. Iä akan tamä hetä haiak mim-

bit sapi hatuäe idjä tabela, indu parapah tagal dosa, tuntang tabiri hatuäe indu parapah awang ingähu.

4. Tuntang iä akan hapan badju padjang benang pista baputi idjä brasih, tinai sarawar benang pista baputi patut manutup pupuse, tinai iä akan mambabat arepe hapan babat benang pista baputi, sambil manutup takoloke hapan angkol benang pista baputi; djetä puna pakaian brasih indu hapae andau tä; maka iä akan mampandoi arepe hapan danum, helo bara iä mangkepan djetä.

5. Limbah tä bara salepah utus olo Israel iä akan manduan duä kongan kambing hatuäe, indu parapah tagal dosa, tinai tabiri hatuäe idjä kongan, indu parapah awang ingähu.

6. Limbah tä Aaron akan maluput sapi hatuäe, mandjadi parapahe tagal dosae, hapan manjapan arepe tuntang ungkup humae.

7. Limbah tä iä akan manduan kambing hatuäe tä duäduä, sambil mampendeng djetä naharep baun Jehowa, hong bauntonggang tingkap-panjupa.

8. Maka Aaron akan mantarik talo hapae manenong kambing duä tä, idjä akan Jehowa, idjä akan kambing idjä akan empas.

9. Limbah tä Aaron akan maluput kambing djetä, idjä kalabuan tenonge akan Jehowa, indu parapah tagal dosa.

10. Tapi kambing idjä kalabuan tenonge empas, akan imbit naharep baun Jehowa belobelom, mangat iä injapan, nakara iä mandjadi kambing idjä empas; balalu djetä iliwus akan padang.

11. Limbah tä Aaron akan maluput sapi hatuäe, talo parapahe tagal dosae, mangat manjapan arepe tuntang ungkup humae; limbah tä iä akan manjambalih sapie tä.

12. Tinai iä akan manduan dadupan hagaro, basuang barah apui bara mesbeh, idjä intu baun Jehowa, tuntang iä akan mangarakop hasansila kontep dengan garo talo mangat ewaue, idjä imipis lamolamos, sambil mimbit djetä hila huang dinding tä.

13. Tuntang iä akan mambowor garo tä hundjun barah apui intu baun Jehowa, sampai asep garo tä mangadjang padadusänasi, idjä hundjun patindjandji, belä iä matäi.

14. Tinai iä akan manduan belahe dahan sapi hatuäe, sambil manampitik djetä hapan tundjuke intu hundjun padadusanasi hila timor, tinai intu baun padadusanasi iä akan manampitik daha tä hangkudju tingkat hapan tundjuke.

15. Limbah tä iä akan manjambalih kambing hatuäe indu parapah tagal dosan olo arä; iä akan mimbit dahae tä kea tamä hila huang dinding tä, sama gawie hapan daha djetä, kilau hapan dahan sapi ajue idjä helo tä kea, iä akan manampitik djetä intu hundjun padadusanasi tuntang intu baun padadusanasi.

16. Tumon tä iä akan mamapas kaleka brasih bara palin olo Israel, bara karä kalangkah tuntang karä dosan olo tä. Maka tumon tä kea patut gawie dengan tingkap-panjupa, idjä intu bentok olo tä, intu bentok karä kihal palin olo tä.

17. Maka idjä biti mahin äla olo aton hong tingkap-panjupa, metoh iä tamä hetä, uka manjapan hong kaleka brasih tä, sampai iä blua tinai. Tumon tä iä akan manjapan

arepe, tuntang ungkup humae, tinai salepah utus olo Israel.
18. Limbah tä iä akan blua manalih mesbeh, idjä intu baun tingkap Jehowa, sambil mamapas palie; iä akan manduan dahan sapi tuntang dahan kambing tä, palus molios djetä intu pampang mesbeh äpaäpat.
19. Hapan tundjuke iä akan manampitik daha intu hundjue hangkudju, hapan mamprasih djetä, tuntang mamapas tä bara karä kilial palin olo Israel.
20. Limbah iä djari terai manjapan äka idjä brasih haliai tä, tuntang tingkap panjupa, tuntang mesbeh, tä iä akan mimbit kambing hatuäe idjä akan belom tä.
21. Palus Aaron akan mandanan lengäe duädnä hundjun takolok kambing idjä akan belom tä, haiak mangaku hundjun djetä karä kadarhakan olo Israel, karä kalangkahe, karä dosae, uka mina djetä hundjun takolok kambing hatuäe tä; limbah tä iä akan malapas kambing tä akan padang, hapan lengän olo hatuä, idjä djari simpan akan magah iä.
22. Tumon tä maka kambing hatuäe tä mananggong karä kadarhakan olo tä akan padang äka benjem; hong padang äka benjem olo akan malapas iä.
23. Limbah tä Aaron akan tamä tingkap-panjupa, sambil mengkak karä pakaian benang pista baputi, idjä djari hapae, uka tamä kaleka idjä brasih haliai; iä akan mampelai pakaian tä hetä.
24, Tuntang hong kaleka brasih iä akan mampandoi arepe hapan danum, palus mangkepan puna pakaian pangkat ajue; limbah tä iä akan blua, mangat maluput talo parapah awaug ingälu, idjä baris ajue tuntang idjä ain utus olo arä, hapan manjapan arepe tuntang utus olo arä.
25. Tinai iä akan manusul enjak talo parapah tagal dosa intu hundjun mesbeh.
26. Maka olo idjä djari magah kambing idjä akan lapas tä, patut mampukan pakaiae, mampandoi arepe hapan danum, limbah tä iä tau tamä äka olo arä bapodok tinai.
27. Maka sapi indu parapah tagal dosa, tinai kambing indu parapah tagal dosa, idjä dahae djari imbit hapan manjapan hong kaleka brasih, djetä patut olo mampluae bara kaleka olo arä bapodok, balalu djetä akan inusul, upake, isie, taie.
28. Maka olo idjä manusul djetä akan mampukan pakaiae, mampandoi arepe, limbah tä iä tau tamä tinai kaleka olo arä bapodok. -
29. Maka djetoh indu hadat keton palus katatahi: bulan udju, andau sapulu, keton akan mamparandah hambaruan keton, äla haliai bagawi, alo olo idjä puna anak tanah keton, alo olo tanah beken, idjä manamuäi intu marak keton.
30. Krana andau tä imam hai manjapan keton samandiai, mangat mamprasih keton; bara karä dosan keton keton akan imprasih hong baun Jehowa.
31. Tagal tä andau tä mandjadi sabat hai akan keton, nakara keton mamparandah hambaruan keton; djetä indu hadat palus katatahi.
32. Maka imam tä, idjä djari iminjak, idjä djari injuang lokape, mangat manganti liau bapae man-

djadi imam hai, iä tä akan malalus panjapan djetä; iä akan mangkepan pakaian benang pista baputä, pakaian idjä brasih tä;

33. Kalotä iä akan manjapan kaleka idjä brasih halini tä, tingkap panjupa, mesbeh, tinai karä imam, tuntang karä olo arä handiai utus olo toh.

34. Djetä indu hadat keton palus katatahi, uka manjapan olo Israel bara karä dosae, sindä dalam genep njelo. Maka olo mawi tä tumon prentah Jehowa intu Moses.

BAGI 17.

I. Darah tingkap Hatalla äka meto baah impatäi. II. Dahan talo tuntang meto idjä imisak ingahana kumae.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses; koae:

2. Awi hakotak dengan Aaron, dengan karä anake, tuntang dengan karä olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: djetoh augh idjä imetäh Jehowa:

3. Genep biti baris utus olo Israel, idjä manjambalih sapi, atawa tabiri, atawa kambing, alo iä manjambalih djetä intu äka olo bapodok, atawa intu ruar äka tä:

4. Djaka iä djaton mimbit djetä akan bauntonggang tingkap-panjupa, mangat maluput parapahe intu Jehowa hong baun tingkap Jehowa: maka daha tä akau manata iä, iä kilau olo pamuno; olo tä akan impatäi bara hamputan ajue.

5. Tagal tä maka olo Israel akan mimbit meto, idjä bahut pudji impatäie intu padang, naharep Jehowa intu bauntonggang tingkap-panjupa, akan imam, tuntang manjambalih talo tä hetä, mandjadi parapahe tarimakasih akan Jehowa.

6. Imam akan manampitik dahae intu mesbeh, idjä ruar bauntonggang tingkap-panjupa, tuntang iä akan manusul enjake indu mangat ewaue akan Jehowa.

7. Æla olo tä akan manjampai hindai talo idjä injambalihe akan setan salirim, idjä atäie pudji hahandong dengae. Djetä indu hadat akae palus katatahi girirmanggirir.

8. Tagal tä, sanan akan olo tä: genep biti utus olo Israel, tinai karä olo beken utuse kea, idjä manamuäi marak iä, amon iä maluput talo parapah awang ingähu, atawa parapah awang injambalih,

9. Djaka iä djaton mimbit tä akan bauntonggang tingkap-panjupa, manguan tä intu baun Jehowa, maka olo tä akan impatäi bara hamputan ajue.

II.—10. Tinai genep biti utus olo Israel, tuntang karä olo beken utuse kea, idjä manamuäi marak iä, djaka iä djari kuman daha, maka aku handak manintu baungku mawi olo idjä djari kuman daha tä, tuntang handak mampatäi iä bara marak hamputae.

11. Krana hambaruan bitie leket intu dahae, tagal tä aku djari manenga daha tä akan keton indu gawin mesbeh, hapan manjapan hambaruan keton; krana daha puna idjä akan manjapan hambaruan olo.

12. Tagal tä aku djari marentah olo Israel: äla idjä biti utus keton akan kuman daha, äla kea olo idjä beken utuse, idjä manamuäi marak keton.

13. Tinai genep biti utus olo Israel, atawa olo beken utuse kea, idjä manamuäi marak iä, idjä mandop dinon meto atawa burong idjä tau kinan: maka iä akan manusuh dahae lepalepah, manawon tä hapan petak.

14. Krana hambaruan karä isie leket intu dahae, dahae tä gantin hambaruae. Tagal tä aku djari marentah olo Israel: äla keton kuman dahan talo, krana hong dahae aton hambaruan karä isie. Olo idjä kuman tä akan impatäi. —(1. *Mos.* 9,4.)

15. Tinai genep biti, alo olo idjä puna anak tanah keton, alo olo beken utuse, idjä kuman hantun talo idjä matäi bewäi, atawa idjä imisak meto basiak: maka iä akan mampukan pakaiae, mampandoi arepe, tuntang iä samar sampai hamalem; limbah tä iä brasih tinai.

16. Tapi djaka iä djaton mampukan pakaiae, atawa djaton mampandoi arepe, maka iä akan mananggong kadarhakae.

BAGI 18.

Prentah mangahana olo hakola tokep sawä habanä.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Suman akan karä olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: jaku Jehowa aton Hatallan keton.

3. Æla keton manumon hadat gawin tanah Misir, idjä äka keton bihin; äla kea omba gawin tanah Kanaan, idjä hetä aku magah keton tamä; äla manumon karä hadate.

4. Prentahku akan inumon keton, hadatku akan ihaga keton, mangat keton belom huang djetä: aku Jehowa aton Hatallan keton.

5. Toto, karä hadatku, karä prentahku keton akan mahagae; olo idjä malalus djetä, iä karäh belom awi tä: aku toh Jehowa.

6. Æla olo marantep kolae awang tokep, uka malowai kahawäe: aku toh Jehowa.—(20, 11.)

7. Æla malowai kahawän indum, iä tä kahawän bapam; iä indum, äla ikau malowai kahawäe.

8. Æla malowai kahawän sawan bapam, indu tirim, krana djetä kahawän bapam.

9. Æla malowai kahawän betaum, anak bapam atawa anak indum, alo iä anak harian atawa anak helo; äla malowai kahawäe.

10. Æla malowai kahawän äsom, anak bawi ain anakm idjä hatuä atawa idjä bawi, krana djetä kahawäm kabuatm.

11. Æla malowai kahawän anak bawi ain sawan bapam, idjä djari inakan akan bapam; iä tä betaum, äla malowai kahawäe.

12. Æla malowai kahawän minam, betau bapam, krana iä tä hakola tokep haliai dengan bapam.

13. Æla malowai kahawän minam, paharin indum idjä kalambutan, krana iä idjä hakola tokep haliai dengan indum.

14. Æla malowai kahawän mamam, paharin bapam idjä kalambutan, iä tä, äla masawä sawae, krana iä tä minam.

15. Æla malowai kahawän manantum, iä sawan anakm, tagal tä äla malowai kahawäe.

16. Æla malowai kahawän ajupm, sawan paharim idjä kalambutan, djetä kahawän paharim.

17. Æla ikau masawä olo bawi

haiak anake idjä bawi, äla kea anak bawi ain anake, alo idjä hatuä alo idjä bawi, uka ikau malowai kahawäe, krana äwen tä hakola tokep haliai dengae; djetä gawi tulah.

18. Æla kea masawä olo bawi haiak paharie idjä kalambutan, belä ikau mangapähä iä, awim hindjä dengan djetä kahum iä belom.

19. Æla kea hindjä dengan olo bawi katahie pamali.

20. Æla kea hindjä dengan sawan olo, belä keton kihal duäduä.

21. Æla manenga kihan keton, uka djetä inusul akan Mologh, belä ikau manawah aran Hatallam; aku toh Jehowa.

22. Æla hindjä dengan olo hatuä kilau hindjä olo bawi: djetä kihal haliai.

23. Æla kea hindjä dengan meto, mangihal manulah arepm dengae; äla kea olo bawi akan manggapi meto, uka marantep djetä, djetä sumbang kihal haliai.

24. Æla keton mangihal arep keton dengan karä ampin talo kalotä, krana karä utus olo, idjä handak inganangku bara baun keton, djari kihal awi karä talo tä;

25. Sampai tanah djari kihal awi katulahe, palus aku handak mamaläh kadarhakae, uka tanah tä akan muta manganan olo idjä mukong iä.

26. Tapi keton akan mahaga hadatku, prentahku, äla keton karait dengan kihal karä talo kabelä tä, alo keton idjä puna olo tanah tä, alo olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak keton.

27. Krana karä talo kabelä tä djari iawi olo, idjä djari mukong tanah tä helo bara keton, sampai tanah djari kihal awie;

28. Belä tanah tä muta manganan keton kea, amon djetä ingihal keton, kilau olo hetä, idjä helo bara keton, djari iutae.

29. Krana olo handiai, idjä mawi talo tulah sumbang tä, hambaruae karäh impatäi bara marak hamputan ajue.

30. Tagal tä, haga keton prentahku, belä keton manumon hadat tulah sumbang tä, idjä djari iawi helo bara keton; äla mangihal arep keton awi djetä; jaku Jehowa aton Hatallan keton.

BAGI 19.

Isut prentah indähen sindä tinai.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Hakotak dengan salepah utus olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: patut keton brasih, krana aku Jehowa, Hatallan keton, brasih.

3. Genep biti akan mikäh indu bapae. Haga karä sabatku, krana aku Jehowa aton Hatallan keton.

4. Æla leket dengan dewa, talo haiang tä, äla manoang hampatong dewa akan keton; aku Jehowa aton Hatallan keton.

5. Amon keton handak maluput akan Jehowa parapah tarimakasih, djetä hapan huang keton kabuat.

6. Tapi metoh andau keton mampatäi talo tä tuntang andau tinai talo tä akan kinan, tapi idjä batisa sampai andau telo akan inusul.

7. Djaka olo kuman djetä andau telo, maka djetä talo kabelä, djetä djaton ingilak.

8. Olo idjä kuman tä akan

manganggong kadarhakae, basa iä djari mamapa talo brasih ain Jehowa; tagal tä olo tä akan impatäi bara hamputae.

9. Tinai amon keton manggetem tanan keton, äla keton manggetem lepah lakau putinge, tuntang äla mamata tanan keton.

10. Tumon tä kea äla manduan patan bua pambulan anggor lepah lingis, äla mimpon bawak bua idjä baduroh bara tamponge; naughe olo pähä belom tuntang tamuäi blaku djetä; jaku Jehowa aton Hatallan keton.

11. Æla keton manakau, äla kea manandjaro, äla manipu sama arep keton.

12. Æla sumpah sala haiak manjewut arangku, krana awi tä keton mamapa aran Hatallan keton; aku toh Jehowa.

13. Æla manipu marugi olo, äla marampas iä; upah olo idjä bagawi akam äla ikau mampelaie sampai andau tinai.

14. Æla keton manjapa olo badengen, äla mina talo patarang intu baun olo babutä, tapi mikäh Hatallan keton; aku toh Jehowa.

15. Æla gawin keton sala huang basaran keton, äla mitä ampin olo, äla milang olo korik awi kasajang, äla manarima olo hai tagal kahaie, tapi budjubudjur mamutus akan sama arep keton.

16. Æla ikau kilau olo pangotok intu marak utus olo ajum; äla sala mandawa olo awi mipen isi dahae; aku toh Jehowa.

17. Æla manjingi paharim huang atäim, tapi pudji iä buabuah, äla manegä kasalae intu iä.

18. Æla haus mamaläh, äla mampaharing kalaitm intu olo utus ajum: Sinta olo kilau arepm kabuatm; aku toh Jehowa.

19. Haga karä hadatku. Æla manjoho meto bakabeken ampie sawä habanä; äla manawur duä ampin binji häwoi hong tanam; äla hapan pakaian idjä häwoi bakala duä.

20. Amon olo menter batiroh pakus hindjä dengan olo bawi, idjä rewar, tuntang iä tä gundik olo, tapi iä djaton djari itewus, djaton kea ilapas; äwen tä akan imukul sapu, tapi iä djaton akan impatäi, basa olo bawi tä djaton djari empas.

21. Tapi olo hatuä tä tagal kasalae patut mimbit akan Jehowa, hong bauntonggang tingkap-panjupa, tabiri hatuäe idjä kongan, indu parapah tagal kasalae.

22. Maka imam akan manjapan iä intu baun Jehowa, hapan tabiri parapah tagal kasalan tä, tagal dosae, idjä djari iawie; tä dosae, idjä djari iawie, karäh iampun akae.

23. Limbah keton djari tamä tanah keton, tuntang keton mimbul barasangai kaju idjä tau kinan buae, maka buae tä pali akan keton, djetä kilau kakulop kaju tä; telo njelo katahie keton akan mitong tä kilau djetä djaton injunat; äla kuman buae.

24. Maka njelo äpat karä bua tä patut imbaris akan Jehowa, hapan manarimakasih intu iä.

25. Haru njelo limä buae tä indu kinan keton; tumon tä maka bua kaju tä karäh hakutoh akan keton: krana aku Jehowa aton Hatallan keton.

26. Æla kuman talo tuntang dahae. Æla manumon pahiau burong hapan manudjum, äla haliai badewa.

27. Æla keton manjukur takolok manias bentoke, äla manganting manampa kata intu djanggut.
28. Æla keton mahiris bereng keton tagal olo matäi, äla kea manutang manampa kata intu bereng keton, krana aku toh Jehowa.
29. Æla ikau mamapa anakm idjä bawi, sampai manjoho iä malentäi, belä tanah habandong, djadi kontep kihal.
30. Haga karä sabatku; marawan dengan äka brasih ajungku; aku toh Jehowa.
31. Æla mules ompat olo panabit, äla manggau olo panudjum riman dahiang, belä keton ingihal awie; aku Jehowa aton Hatallan keton.
32. Intu olo howan patut ikau mendeng, ikau akan mahorumat baun olo bakas, tuntang mikäh Hatallam; aku toh Jehowa.
33. Amon olo beken utuse manamuäi hong tanah keton, äla keton mararat iä.
34. Patut ikau sama atäi dengan olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak keton, kilau dengan olo idjä puna anak tanahm kea; ikau akan sinta äwen tä kilau arepm kabuatm; krana keton kea djari manamuäi hong tanah Misir; aku Jehowa aton Hatallan keton.
35. Æla ikau tasangtiling huang karä ampin gawim, huang basara, dengan ukur, dengan timbangan, dengan takar.
36. Patut dasing keton budjur, batun dasing keton patut tetek, hapan epa hapan hin awang tetek kea; krana aku, Jehowa, aton Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir.
37. Tagal tä, keton akan mahaga karä hadatku, karä prentahku, sambil manumon tä; krana aku toh Jehowa.

BAGI 20.

Hakum inanta akan arä ampin dosa.

1. Tinai Hatalla hakotak dengan Moses, koae:
2. Suman kea akan olo Israel: genep biti baris olo Israel atawa baris olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak olo Israel, idjä manenga kihae akan dewa Mologh, djaton tau dia impatäi; olo idjä melai tokep dengae akan mampatäi iä, mamantinge hapan batu.
3. Aku handak manintu baungku mawi olo djetä, handak mampatäi iä bara marak hamputan ajue; krana iä djari manenga kihae akan Mologh, uka mangihal kaleka brasih ajungku, tuntang mamapa arangku idjä brasih.
4. Tapi paribasa amon olo tanah hetä mangambutep matae, manalua olo tä, idjä djari manenga kihae akan Mologh, tuntang djaton handak mampatäi iä:
5. Tä maka aku paham haream handak manintu baungku mawi olo djetä, tuntang mawi salepah ungkupe, handak mampalomose bara marak utus olo ajue iä tä tuntang olo handiai, idjä omba iä habandong atäie dengan Mologh.
6. Amon olo djari mules arepe harap olo idjä tawan pampatah dewa, atawa olo panudjum riman daliang, palus omba olo tä habandong atäie: tä maka aku handak manintu baungku mawi olo tä,

handak mampatäi iä bara marak hamputan ajue.

7. Tagal tä, prasih arep keton, tuntang magon brasih, krana aku Jehowa aton Hatallan keton.

8. Haga hadatku, tumon djetä; krana aku, Jehowa, puna idjä mamprasih keton.

9. Olo idjä djari manjapa bapae atawa indue, djaton tau dia iä impatäi; iä djari manjapa bapae atawa indue, dahae akan manata takolok ai.

10. Amon olo djari habandong dengan sawan olo, maka basa iä djari habandong dengan sawan olo, djaton tau dia iä impatäi, idjä hatuä tuntang idjä bawi idjä habandong tä.

11. Amon olo djari hindjä dengan sawan bapae, iä djari mampalowai kahawän bapae, djaton tau dia äwen tä sama duäduä impatäi, dahae akan manata takolok ai. — (18, 8.)

12. Tinai amon olo djari hindjä dengan manantue, sawan anake, djaton tau dia äwen tä impatäi duäduä; iä djari tulah sumbang haliai, dahae akan manata takolok ai.

13. Tinai amon olo hatuä habandong sama hatuä, maka duäduä tä djari kihal paham, djaton tau dia äwen tä impatäi: dahae akan manata takolok ai.

14. Tinai amon olo djari masawä olo bawi tuntang indue, djetä kihal paham ingabelä; iä tuntang äwen duä tä akan inusul hapan apui, belä kihal kandji kalotä leket intu marak keton.

15. Tinai amon olo hatuä djari manulah arepe dengan meto, djaton tau dia iä impatäi, tinai meto tä keton akan mampatäie kea.

16. Tumon tä kea amon olo bawi manggapi meto, uka manulah arepe dengae, maka keton akan mampatäi olo bawi tuntang meto tä; djaton tau-dia iä impatäi, dahae akan manata takolok ai.

17. Tinai amon olo hatuä manduan betaue, anak bapae atawa anak indue, sambil mitä kahawäe, tuntang idjä bawi tä djari mitä kahawän idjä hatuä tä, maka gawi tä tulah; haiak gitan olo utus ai äwen tä akan impatäi; iä djari malowai kahawän betaue, iä akan mananggong kadarhakae.

18. Amon olo hatuä hindjä dengan olo bawi kahum iä pamali, sambil malowai kahawäe, mitä perese, tuntang olo bawi kabuate kea djari mamprahan perese, maka duäduä akan impatäi bara marak hamputan ajue.

19. Tinai äla malowai kahawän minam, paharin indum atawa betau bapam; olo kalotä djari malowai kolae awang tokep haliai, äwen tä akan mananggong kadarhakae.

20. Tinai amon olo djari batiroh dengan minae, betau mamae, maka iä djari malowai kahawän mamae; äwen tä akan mananggong kadarhakae, iä akan matäi tamanang lomat.

21. Tinai amon olo hatuä masawä sawan paharie idjä kalambutan, djetä talo halikä, iä djari malowai kahawän paharie, äwen tä palus tamanang bewäi.

22. Tagal tä, haga keton karä hadatku, karä prentahku, uka manumon djetä, belä tanah idjä hetä aku manamäan keton, nakara keton melai hetä, muta manganan keton tinai.

23. Æla keton manandjong tumon karä hadat utus olo, idjä

LEW. 20.

handak inganangku bara baun keton; krana karä talo kalotä djari iawi olo tä, tagal tä aku djari mangabelä olo tä.

24. Tuntang aku djari mandjandji akan keton: keton akan manjores tanahe, aku handak manenga tä akan keton, mangat keton manjores djetä, tanah idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu; aku, Jehowa, aton Hatallan keton, idjä djari mambaris keton dengan karä utus olo.

25. Tagal tä keton kea akan mambaris meto brasih dengan meto pali, burong pali dengan burong brasih; äla nalua arep keton indu äka kabelä awi meto, awi burong, awi karä talo manjarantar hong petak, idjä djari imbarisku bara keton, nakara djetä pali intu keton.

26. Patut keton brasih intu aku, krana aku, Jehowa, brasih; tinai aku djari mambaris keton dengan karä utus olo, uka keton mandjadi baris ajungku.

27. Amon olo hatuä atawa olo bawi aton bara dewa panudjum, atawa dewa palahan, djaton tau dia äwen tä impatäi; olo akan mampatäi iä imanting hapan batu, dahae akan manata takolok ai.

BAGI 21.

Prentah akan karä imam.

1. Limbah tä koan Jehowa dengan Moses: Sanan akan karä imam, anak Aaron tä, sambil hamauh dengae: imam äla akan manjamar arepe awi hantun olo, utus ajue.

2. Baja awi kolae idjä tokep toto dengae, tagal indu bapae, tagal anake hatuä atawa bawi, tuntang tagal paharie idjä kalambutan,

3. Tinai tagal betaue, idjä magon budjang, idjä belom omba iä, idjä hindai babanä, tagal äwen tä iä tau manjamar arepe.

4. Sala bara tä äla iä manjamar arepe, krana iä aton tuan intu utus olo ajue, äla iä manjamar arepe.

5. Æwen tä äla kea akan manjukur balau takoloke sampai lungalungah, äla kea iä akan manguntingmanampa kata intu djanggute, äla iä mahiris mangata intu bitie.

6. Æwen tä patut brasih intu Hatallae, äla iä akan manawah aran Hatallae, krana iä maluput parapah apui ain Jehowa, panginan Hatallae; tagal tä patut äwen tä toto brasih.

7. Æla iä akan masawä lontäi, äla kea idjä djari habandong, äla kea idjä djari inganan banae: krana imam tä brasih intu Hatallae.

8. Tagal tä äwen tä patut itong brasih intu keton kea, basa iä maluput panginan Hatallan keton; äwen tä patut brasih intu keton, krana aku toh brasih, aku Jehowa, idjä mamprasih keton.

9. Amon anak imam idjä bawi mamapa arepe awie habandong, iä mamapa bapae, iä akan inusul hapan apui.

10. Tinai iä, idjä imam hai marak karä paharie, idjä djari iminjak takoloke hapan minjak kasai, idjä djari injuang lokape, uka iä mangkepan pakaian brasih tä: iä tä äla akan malangai takoloke, äla kea iä akan marabit pakaiae. —(2. *Mos.* 28, 41.)

11. Æla iä tä akan manggapi hantun olo, olo tagal hantun indu bapae äla iä akan manjamar arepe.
12. Æla iä malihi kaleka brasih omba mangubur äwen, belä iä manjamar kaleka brasih ain Hatallae, krana makota pangkat, minjak kasai Hatallae aton hundjun takoloke; aku toh Jehowa.
13. Maka iä akan manawä olo bawi idjä budjang tinduh.
14. Balo, atawa idjä inganan banae, atawa idjä djari habandong, atawa lontäi, äla iä akan manduae, tapi budjang bawi utus ajue akan induae indu sawae;
15. Belä iä manawah panakae intu marak utus olo ajue, krana aku toh Jehowa, idjä mamprasih iä.
16. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
17. Suman akan Aaron, koam: amon olo hatuä panakan keton, huang karä ungkup keton, aton baperes, äla iä manggapi omba maluput panginan Hatallae.
18. Krana äla idjä biti, idjä baperes, akan omba manggapi: alo iä babutä, alo kait paie, alo barangai ramon berenge pahalau pandjang pahalau hai, atawa pahalau pandak pahalau korik,
19. Alo idjä djari bapelek paie atawa lengäe,
20. Alo idjä babongkok, alo idjä karitip, alo idjä habalulang matae, atawa sirang tampajahe, alo idjä bakihis, atawa idjä babuhit, atawa idjä baburut:
21. Æla idjä biti karä panakan Aaron, imam tä, idjä baperes tumon tä, akan manggapi, uka maluput parapah apui ain Jehowa; krana iä tä baperes, tagal tä äla iä manggapi, uka maluput panginan Hatallae.
22. Tapi iä akan omba kea kuman panginan Hatallae, panginan brasih tuntang panginan idjä brasih haliai.
23. Malainkan äla iä manokep dinding-helat tä, äla iä manggapi mesbeh tä, basa iä baperes: belä iä mamapa namongku idjä brasih, krana aku aton Jehowa, idjä mamprasih djetä.
24. Maka Moses mametäh Aaron hapan karä augh tä, tuntang anake, tinai karä olo Israel samandiai.

BAGI 22.

I. Prentah tahiu imam tinai. II. Prentah tahiu meto idjä indu parapah.

I.—1. Limbah tä Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
2. Suman akan Aaron äwen hanak: karä olo idjä injewutku toh akan mangahana arepe bara panengan olo Israel, idjä imprasih olo tä akangku, belä iä mamapa aran karasihku: aku toh Jehowa.
3. Suman akae: genep olo hatuä intu karä ungkup keton, palus salepah panakan keton dapit, idjä manggapi talo brasih, awang imprasih olo Israel akan Jehowa, sangkom iä samar pali, olo tä akan impatäi inganan bara baungku; aku toh Jehowa.
4. Æla idjä biti baris panakan Aaron, idjä basamagh atawa idjä tarohan talo papa, akan omba kuman talo brasih, sampai iä brasih tinai. Tinai olo idjä pohos talo, idjä djari samar awi hantun talo, atawa olo idjä djari blua kihae,

5. Atawa olo idjä pohos talo manjarantar, idjä manjamai iä, atawa idjä pohos olo awang pali alo awi bararangai bukue:
6. Olo idjä pohos talo kalotä palus samar sampai hamalem: äla iä omba kuman talo brasih, djaka dia iä djari mampandoi arepe helo.
7. Limbah matanandau djari belep tä iä brasih tinai; limbah tä iä akan omba kuman talo brasih tä, krana djetä puna panginan ajae.
8. Hantum talo idjä matäi bewäi, tuntang idjä djari imisak meto basiak, äla iä akan kumae, belä iä samar awi djetä; aku toh Jehowa.
9. Tagal tä, äwen tä akan mahaga prentahku, belä iä badosa huang djetä, balalu matäi huang dosae, sana iä mamapa prentahku tä; aku aton Jehowa, idjä mamprasih iä.
10. Æla olo idjä dia imam akan omba kuman talo idjä brasih, alo olo idjä hindjä human imam, alo olo idjä djari iupahe bagawi akae.
11. Tapi idjä djari inewus imam hapan rear ai, iä tau omba kuman djetä, tinai anak djipäe atawa reware idjä djari inakan hong humae, iä tau omba kuman panginan tempoe.
12. Tapi amon anak imam idjä bawi babanä olo idjä dia imam, äla iä omba kuman talo awang induan bara talo brasih tä.
13. Tapi amon anak imam idjä bawi tä balo, atawa djaka iä ingananan bamae, tuntang iä djaton djari manak, tinai iä djari buli human bapae, kilau pesae tabela: tä iä akan omba kuman panginan bapae tinai. Tapi äla olo beken akan omba kuman djetä.
14. Maka amon olo sahaja djari kuman talo brasih, tä iä akan mandahang idjä perlimä, palus manenga djetä tuntang takirin talo brasih tä akan imam;
15. Belä iä mamapa talo brasih ain olo Israel, idjä djari iajun olo tä akan Jehowa;
16. Belä olo tä mamuat akan hundjun arepe kadarhakan kasalae, awie kuman talo ain olo idjä djari imprasih; krana aku toh Jehowa, idjä mamprasih talo tä.
II. — 17. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
18. Hakotak dengan Aaron äwen hanak, tinai dengan karä olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: genep biti baris olo Israel, atawa olo tamuäi idjä intu marak olo Israel, idjä alo tumon djandjie, alo awi kahias atäie handak maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, uka djetä ingilake akan keton:
19. Iä tä akan manduan meto hatuäe tabela awang tinduh, sapi atawa kambing tabiri.
20. Æla maluput meto idjä baperes, krana djetä djaton ingilak akan keton. — (*Mal.* 1, 8.)
21. Tinai amon olo handak mimbit parapah tarimakasih akan Jehowa, alo awie batantu djandjie atawa awi karadjin huange, sapi atawa kambing tabiri, maka patut djetä tinduh, mangat djetä ingilak, äla djetä baperes talo enen.
22. Idjä babutä, atawa putut, atawa batimpang, atawa babaha, atawa bakihis, atawa babuhit, meto kalotä äla mimbite akan Jehowa, äla hapan meto kalotä maluput parapah apui akan Jehowa hong mesbeh tä.
23. Sapi atawa kambing tabiri

pahingen, idjä pandjang atawa pandak bararangai ramon berenge, tau keton maluput djetä indu parapah awi karadjin huang keton kabuat, tapi indu parapah djandji djetä djaton ingilak.

24. Meto idjä inetel atawa inepä bawak latake, atawa idjä imboto awi irunap atawa ihiris, äla maluput djetä indu parapah akan Jehowa; puna äla kea keton manumon hadat kalotä hong tanah keton.

25. Tinai äla kea manarima meto imboto bara lengän olo beken utuse, uka iluput indu panginan Hatallan keton, krana talo tä djari rusak, djetä baperes toto, djetä djaton ingilak akan keton.

26. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

27. Anak sapi, tabiri, kambing akan melai kudju hindjä indue, maka amon djetä djari hanja andau umure, palus dapit, djetä ingilak indu parapah, mandjadi parapah apui akan Jehowa.

28. Tinai äla manjambalih sapi atawa kambing tabiri tuntang anake haiak intu andau idjä.

29. Maka amon keton handak manjambalih parapah horumat akan Jehowa, djetä hapan huang keton bewäi.

30. Tapi keton akan kuman talo tä andau tä kea, äla mampelai belahe akan andau tinai; aku toh Jehowa.

31. Tagal tä, haga keton prentahku, lalus djetä, aku toh Jehowa.

32. Æla keton manawah arangku idjä brasih, mangat aku imprasih intu marak olo Israel; krana aku toh Jehowa, idjä mamprasih keton;

33. Idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, mangat aku mandjadi Hatallan keton, jaku Jehowa.

BAGI 23.

Prentah tahiu karä andau pesta.

---

1. Limbah tä Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: karä andau hai ain Jehowa, awang djari inukasku, keton akan bauauar, uka olo arä hapumpong sombajang; maka djetoh karä andau hai ajungku, idjä djari inukasku: — (5. *Mos.* 16.)

3. Kadjahawen andau keton akan bagawi, tapi andau udju tä aton sabat indu malajan, akan hapumpong sombajang hong kaleka brasih. Æla keton bagawi enen, djetä sabat ain Jehowa huang karä äka keton melai.

4. Tinai djetoh andau hai ain Jehowa, idjä djari inukase, andau olo akan hapumpong hong kaleka brasih, idjä akan iuar keton:

5. Bulan idjä solake, andau äpatwalas, benteng halemäi, aton paska ain Jehowa.

6. Andau limäwalas bulan djetä kea aton pesta ain Jehowa, djetä tepong idjä djaton iragi; kudju keton akan kuman tepong idjä djaton iragi.

7. Maka intu andau tamparan pesta tä keton akan hapumpong sombajang; andau tä äla keton bagawi.

8. Maka katahin kudju tä keton akan maluput parapah apui akan Jehowa; intu andau hanja

keton akan hapumpong sombajang tinai, äla keton bagawi andau djetä.

9. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

10. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon keton djari tamä tanah, idjä handak inengaku akan keton, amon keton handak manggetem karä tana hetä: maka keton akan mimbit akan imam idjä katampong awang panjolak keton manggeteme.

11. Imam akan manjun tampong tä intu baun Jehowa, mangat djetä ingilak akan keton; andau tinai, limbah sabat idjä hai tä, imam akan manjun tampong tä.

12. Tinai andau tampong keton iajnn, keton akan maluput indu parapah awang ingähu akan Jehowa idjä kongan anak tabiri idjä tinduh, awang idjä njelo umure.

13. Tuntang talo parapah indu kinan, iä tä, duä perpulu epa tunek tepong häwoi undus, indu parapah apui, mandjadi mangat ewaue akan Jehowa; tuntang parapah talo ihop, anggor idjä peräpat hin.

14. Maka äla keton kuman tepong taheta, atawa kenta, atawa kanta, sampai andau keton djari maluput parapah tä intu Hatallan keton; djetä indu hadat palus katatahi akan karä panakan keton huang karä kalekae melai.

15. Limhah tä, bara andau idjä limbah sahat hai tä, djetä bara andau keton djari maluput tampong bua indn parapah iajun tä, maka keton akan misä udju minggo genep.

16. Sampai andau idjä limbah sabat tingkat udju tä, djadi limä pulu andau genep; andau tä keton akan maluput tinai parapah indu kinan akan Jehowa.

17. Bara genep human keton, keton akan mimbit duä kabawak tepong iajun, idjä inampa bakale duä perpulu epa tunek tepong, idjä iragi tuntang injumap, indn tepong parut talo akan Jehowa.

18. Tinai haiak dengan tepong tä keton akan malnput udju kongan anak tabiri idjä tinduh, awang idjä njelo umure, tinai idjä kongan anak sapi hatuäe, tinai tabiri hatuäe duä kongan; djetä indu parapah awang ingähu akan Jehowa, awang puna iluput haiak parapah indu kinan tuntang haiak parapah talo ihop, mandjadi parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa.

19. Tinai keton akan maluput kambing hatuäe indu parapah tagal dosa, tinai duä kongan anak tabiri awang idjä njelo umure, indu parapah tarimakasih.

20. Imam akan manjun talo tä haiak tepong parut talo, mandjadi parapah iajun intu baun Jehowa, tuntang anak tabiri duä kongan tä; djetä imbaris akan Jehowa indn bagin imam.

21. Andau tä kea keton akan bauauar, uka olo arä hapumpong sombajang; äla keton bagawi andau tä. Djetä indu hadat palus katatahi akan karä panakan keton huang karä kaleka keton melai.

22. Maka amon keton manggetem tanan keton, äla keton akan manggetem tä pahalau lepah lakau putinge, äla pahalau mimpon mampalingise, äla mamata tana tinai; naughe djetä melai akan olo pähä helom tuntang akan tamuäi: aku toh Jehowa, Hatallan keton.

23. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

24. Suman akan olo Israel, koam: bulan udju, andau idjä, djetä sa-

bat idjä hai, sabat sarunai impahiau, tä keton akan hapumpong sombajang.

25. Äla keton bagawi andau tä, tapi luput parapah apui akan Jehowa.

26. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

27. Bulan udju, andau sapulu, djetä andau panjapan idjä hai; intu tä maka keton akan hapumpong sombajang, keton akan mamparandah hambaruan keton, sambil maluput parapah apui akan Jehowa.

28. Andau tä äla keton bagawi, krana djetä andau panjapan hai, mangat keton injapan intu baun Jehowa, Hatallan keton.

29. Genep biti, idjä djaton maku mamparandah arepe, intu andau tä, akan impatäi bara hamputan ajue.

30. Genep biti kea, idjä bagawi talo enen intu andau tä, aku handak mampatäi iä bara hamputae.

31. Tagal tä, äla keton bagawi andau djetä. Djetä indu hadat palus katatahi akan karä panakan keton hong karä kalekae.

32. Djetä sabat keton idjä hai, intu tä keton akan mamparandah hambaruan keton. Andau djalatien bulan djetä kea, amon matanandau belep, tä maka haga keton sabat djetä, bara matanandau belep sampai matanandau belep tinai.

33. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

34. Suman akan olo Israel, koam: andau limäwalas bulan udju tä kea aton pesta tingkap dawen akan Jehowa, kudju katahie.

35. Andau idjä tamparae maka keton akan hapumpong sombajang; äla keton bagawi talo enen.

36. Kudju keton akan maluput parapah apui akan Jehowa: andau hanja keton akan hapumpong sombajang tinai, sambil maluput parapah apui akan Jehowa; djetä andau sombajang hai, äla keton akan bagawi talo enen.

37. Djetä karä andau hai ain Jehowa, idjä akan iuar keton, uka olo hapumpong sombajang, sambil maluput akan Jehowa parapah apui, parapah awang ingähu, tuntang parapah indu kinan, parapah injambalih, tuntang parapah talo ihop, intu genep karä andau hai tä.

38. Beken tinai karä andau sabat ain Jehowa, tuntang panengan keton, tinai djandjin keton, tuntang parapah idjä tumon karadjin huang keton malupute akan Jehowa.

39. Maka andau limäwalas, bulan udju, amon djari lepah getam karä palembut tanan keton, tä keton akan mahaga pesta akan Jehowa kudju katahie; andau idjä tamparae tä keton akan malajan, tinai andau hanja keton akan malajan kea, äla bagawi.

40. Andau tamparan pesta tä keton akan blaku bua kaju idjä bahalap ampie, tinai dawen korma, pating kaju abot dengan kaju arbenahal, tuntang keton akan rarami kudju katahie hong baun Jehowa, Hatallan keton.

41. Tumon tä keton akan mahaga pesta tä akan Jehowa kudju sining njelo, djetä indu hadat palus katatahi akan karä panakan keton; bulan udju keton akan mahaga pesta tä.

42. Kudju keton akan melai hong tingkap dawen kaju, olo handiai idjä baris utus olo Israel akan melai hong tingkap dawen kaju.

43. Mangat karä panakan keton

akan katawan, aku djari manjoho olo Israel melai hong tingkap, metoh aku magah olo tä blua bara tanah Misir; aku toh Jehowa, Hatallan keton.

44. Maka Moses masuman akan olo Israel karä andau hai ain Jehowa tä.

BAGI 24.

I. Prentah tahiu sumbo hong äka Hatalla, tuntang tahiu tepong tampajah. II. Hukum olo idjä manjapa Hatalla. III. Hukum olo idjä mampatäi atawa mampahimang olo.

I. — 1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

2. Soho olo Israel mimbit akan undus bua undus idjä ihamis tuntang brasih, akan tantahan sumbo, hapan haradjur mambelom karä sumbo.

3. Intu ruar dinding helat hong tingkap-panjupa Aaron haradjur akan manatap tä intu baun Jehowa, bara halemäi sampai handjewu; djetä indu hadat palus katatahi akan karä panakan keton.

4. Huang tantahan sumbo bulau brasih tä haradjur iä akan manatap karä matan sumbo tä intu baun Jehowa.

5. Tinai duan tunek tepong, sumap roti duäwalas kabawak, akan genep roti duan duä perpulu epa tunek tepong.

6. Maka ikau akan matoh djetä mandjadi duä baris, mandjahawen mandjahawen hong idjä kabaris, hundjun medja brasih tä, naharep baun Jehowa.

7. Intu hundjun genep barise ina garo brasih, hapa mampingat tahiu roti tä, indu parapah apui akan Jehowa.

8. Intu genep andau sabat imam haradjur akan manakiri, manatap tä intu baun Jehowa, talo panengan olo Israel, mandjadi indu hadat palus katatahi.

9. Maka djetä indu bagin Aaron äwen hanak; iä akan kuman tä intu äka brasih, krana djetä talo idjä brasih haliai akae, bagin parapah apui ain Jehowa, mandjadi indu hadat palus sampai katatahi.

II. — 10. Maka olo hatuä, anak bawin olo Israel dengan hatuän olo Misir, idjä melai marak olo Israel, kanateke hagoet, tuntang anak bawin olo Israel tä hanjaing dengan olo Israel idjä biti, hong äka olo bapodok.

11. Tä maka anak bawin olo Israel tä batantu manawah aran Jehowa, sambil manjapa; tagal tä olo magah iä akan Moses. Aran indue Selomit, anak bawi ain Dibri, olo hamputan Dan.

12. Maka olo mangurong iä, handak mendäh kaputusan bara njaman Jehowa.

13. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

14. Imbit olo panjapa tä akan ruar äka olo bapodok, tuntang olo idjä djari mahining iä manjapa akan mandanan lengäe hundjun takolok olo tä, limbah tä salepah utus olo arä akan mampatäi iä, mamanting iä hapan batu.

15. Tinai suman akan olo Israel, koam: genep olo idjä djari manjapa Hatallae, toto iä akan manganggong dosae tä.

16. Æweäwe idjä djari manawah aran Jehowa, djaton tau dia iä impatäi, toto salepah utus olo arä akan mamanting iä hapan batu; olo tamuäi sama kea kilau idjä puna anak tanah keton, amon iä djari

manawah aran Jehowa, toto iä akan impatäi. — (2. *Mos.* 20, 7.)
III. — 17. Maka amon olo djari mampatäi olon, toto iä akan impatäi kea;
18. Tapi olo idjä djari mampatäi meton olo, iä akan manakiri tä; biti sama biti, meto sama meto.
19. Tinai amon olo mangapähä olon, maka kilau iä djari mawie, tumon tä iä akan imaläh tinai; — (2. *Mos* 21, 23.)
20. Lompeng sama lompeng, matä sama matä, kasingä sama kasingä, kilau iä djari mangapähä olon, tumon tä iä akan imaläh tinai.
21. Tumon tä, äweäwe idjä mampatäi meton olo, iä akan manakiri tä, tapi äweäwe idjä mampatäi olon, iä akan impatäi tinai.
22. Sama hukum idjä bewäi akan hapan keton, dengan olo tamuäi sama kilau dengan idjä puna anak tanah keton; krana aku toh Jehowa Hatallan keton.
23. Maka Moses manjoho olo Israel magah olo panjapa tä akan ruar äka olo bapodok, sambil mampatäi iä, mamanting iä hapan batu. Palus olo Israel mawi tä tumon Jehowa djari mametäh Moses.

BAGI 25.

I. Njelon sabat tuntang njelon kahandjak. II. Njelon kahandjak tä karä tana tuntang huma akan buli idjä puna tempoe. III. Tinai karä djipen olo akan empas tinai.

I. — 1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses intu bukit Sinai, koae:
2. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon keton djari tamä tanah, idjä handak inengaku akan keton, maka tanah tä akan ilajan, mahaga sabat akan Jehowa.
3. Djahawen njelo keton akan malan tanan keton, sambil mangalingking pambulan anggor keton, tuntang mimpon palembute;
4. Tapi njelo udju tä tanah akan mahaga sabat kasanang akan Jehowa; tä keton djaton akan malan tanan keton, djaton akan mangalingking pambulan anggor keton.
5. Tinai haring idjä lembut kabuate hetä hong njelo tä, äla keton manggeteme, tuntang tundon anggor idjä haring äla keton mamupule; krana njelo tä njelo malajan akan tanah.
6. Æla mingkes djetä; tapi tau bewäi keton kuman haring awang lembnt intu njelo sabat ain tanah keton; keton tau kuman tä, tuntang djipen rewar keton hatuä bawi, olo idjä iupah keton bagawi, tinai olo tamuäi, idjä melai hindjä keton;
7. Tinai djetä indu kinan meton keton, tuntang akan karä meto bariar hong tanah keton karä haring idjä lembut kabuate tä tau indu kinae.
8. Tinai keton akan misä udju tingkat njelo sabat kalotä, hangkndju udju njelo, djadi katahin udju tingkat njelo sabat tä äpat pulu djalatien njelo.
9. Tä maka andau sapulu, bulan udju, hapus tanah keton akan mampahiau sarunai; hong andau panjapan hai tä sarunai akan impahiau hapus salepah tanah keton.
10. Keton akan mamprasih njelo limä pulu tä, sambil bauauar masuman kaempas hong salepah tanah, akan sakarä olo hetä; djetä njelon kahandjak akan keton, njelo tä ge-

nep bitin keton akan buli puna panatau ajue, genep bitin keton akan buli ungkup humae.
11. Sasining njelo idjä limä pulu, djetä njelon kahandjak tä; njelo tä äla keton malan, äla kea manggetem haring idjä lembut kabuate, äla mamupul haring bua pambulan anggor.
12. Krana njelo tä njelon kahandjak, djetä patut brasih akan keton; keton tau kuman haring tana bewäi, tapi äla mamumpong djetä.
II. — 13. Intu njelon kahandjak tä genep bitim keton akan buli puna panatau ajue.
14. Tagal tä, amon keton mandjual tana akan olo, atawa amon keton mamili tana bara olo, äla keton hatipu sama arep keton.
15. Miring itong karä njelo sampai njelon kahandjak tä, tumon tä regae ikaa akan mamilie bara olo, tuntang miring itong karä wajah getem, idjä sampai njelon kahandjak tä, olo akan mandjual tä akan keton.
16. Djaka arä njelo hindai, keton akan mandahang regae tumon tä, tapi amon isut njeloe bewäi batisa, maka keton akan manapas regae tumon tä; krana olo tau mandjual tä akan keton sampai akan njelon kahandjak tä bewäi.
17. Tagal tä, äla idjä biti manipu koiae, tapi mikäh Hatallan keton, krana aku Jehowa aton Hatallan keton.
18. Tumon prentahku, haga hadatku sambil malalus djetä, tä keton karäh belom sanang huang tanah.
19. Tä tanah akan mampalembut buae akan keton, tuntang keton karäh kuman sampai ombet, keton karäh belom sanang huang tanah.
20. Maka mikäh koan keton: narai indu kinan ikäi intu njelo udju tä? krana ikäi ingahana malan, ingahana manggetem.
21. Aku handak mandjowong berkatku akan keton hong njelo djahawen tä, mangat njelo djetä mamua akan keton ombet akan kinan telo njelo.
22. Tinai njelo hanja tä keton akan malan, tuntang magon kuman talo usang, sampai totok njelo djalatien; sampai limbah getem talo, idjä ialan keton njelo hanja tä, keton magon kuman talo usang.
23. Tumon tä tana djaton tau indjual keton palus, krana aku idjä tempon tanah, keton olo tamuäi idjä mangkalewu intu aku.
24. Tagal tä hapus tanah pagangan keton, amon keton mandjual tana, patut tau inampuli tinai.
25. Djaka paharin keton djadjalan pähä belom, sampai iä mandjual belahe tanae, maka kolae idjä kapala tokep akan manampuli idjä djari indjual paharie.
26. Maka djaka djaton kolae idjä tau manampuli tä, tapi lengäe kabuate tau sondau talo ombet hapae manampuli tä,
27. Tä iä akan misä karä njelon tanae tä djari indjual, maka regan karä njelo idjä batisa sampai njelon kahandjak tä iä akan maliae akan olo, idjä äkae djari mandjual tä, tä tanae buli iä tinai.
28. Tapi amon lengäe djaton tau sondau talo ombet, hapae malian regae akan olo, idjä djari mamili tä, tä tanae, idjä djari indjuale, magon melai intu lengän olo idjä djari mamili tä, sampai njelon kahandjak; tapi hong njelon kahandjak djetä empas, buli idjä puna tempoe tinai.
29. Tumon tä kea, amon olo djari

mandjual humae idjä hong lewu awang hakota, maka sampai hapus idjä njelo iä tau manampuli tä tinai, hapus idjä njelo puna tikas entaie.

30. Tapi djaka djetä djaton djari inampulie limbah hapus idjä njelo, tä huma idjä hong lewu awang hakota palus katatahi melai akan olo, idjä djari mamili tä, palus akan panakae; djetä djaton empas tinai hong njelon kahandjak tä.

31. Tapi huma awang intu lewu hong tana, awang djaton hakota, akan itong olo sama kilau tana kea; djetä tau hantä inampuli, tinai djetä empas bewäi hong njelon kahandjak.

32. Tapi idjä lewun olo Lewi tä, karä huma idjä huang lewu baris ai, maka olo Lewi tau hantä manampuli djetä tinai.

33. Amon olo djari mamili human olo Lewi hong lewun olo Lewi kea, djetä empas bewäi hong njelon kahandjak, krana tikas lewu djetä bewäi pågangan olo Lewi intu marak olo Israel.

34. Tinai tanae, idjä darah lewue, djaton haliai tau indjual, krana djetä akan bagin äwen tä palus katatahi.

III. — 35. Tinai amon paharin keton djari pähä belom, karä ramoe djari baduroh, maka keton akan manjokah iä, alo iä olo tamuäi, atawa olo idjä omba hindjä human keton bewäi.

36. Æla keton manak rear, atawa blaku guajan intu iä, tapi mikäh Hatallan keton, mangat paharin keton tau belom hindjä keton.

37. Æla mahatangan rear keton paham manak, äla mahatangan talo kinan paham badjalan.

38. Aku Jehowa aton Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, mangat aku manenga tanah Kanaan akan keton, tuntang aku indu Hatallan keton.

39. Tinai amon paharin keton djari pähä belom, sampai iä djari mandjual arepe akan keton, äla keton mawi iä kilau rewar keton.

40. Tapi kilau olo buruh, kilau olo omba bewäi iä akan hindjä keton; sampai njelon kahandjak tä iä akan bagawi intu keton.

41. Tä maka iä empas tinai bara keton, äwen hanak, iä akan buli ungkup human ai tuntang panatau tato hiange.

42. Krana olo tä puna rewar ajungku, idjä djari imbitku bara tanah Misir, tagal tä djaton tau äwen tä indjual, kilau mandjual rewar.

43. Æla ikau karas marentah iä, tapi mikäh Hatallam.

44. Tapi amon ikau handak mamili rewar hatuä bawi, tau ikau mamili djetä bara karä utus olo, idjä melai hakaliling tanah keton.

45. Tinai anak olo beken utuse, idjä omba melai hong tanah keton bewäi, kilau olo tamuäi, äwen tä tuntang panakae tau keton mamilie indu rewar keton.

46. Tuntang keton akan mandjadi tempon äwen tä, palus anak keton rahian bara keton, äwen tä indu rewar keton palus katatahi; tapi idjä paharin keton, olo Israel tä, äla marentah iä pahalau karas.

47. Amon olo beken utuse, idjä omba melai hong tanah keton, bahudjong djaladjalan tatau, tuntang paharin keton, idjä darah iä, djari pähä belom, sampai iä mandjual arepe akan olo beken utuse, idjä omba melai hong tanah keton, atawa akan olo ungkup djetä:

48. Tä limbah iä djari mandjual arepe iä tau inewus tinai, idjä biti

bara karä paharie idjä kalambutan akan manewus iä,
49. Atawa mamae, atawa paharie idjä tato, atawa äweäwe ungkup ajue idjä tokep hakola dengae akan manewus iä tinai, atawa djaka lengäe kabuate sondau ombet, iä akan manewus arepe.
50. Tä iä akan hitong dengan tempoe bara njeloe djari mandjual arepe sampai njelon kahandjak tä: maka regae akan itong tumon karä njeloe, kilau djaka iä buruh bewäi intu tempoe.
51. Djaka arä njeloe hindai, maka tumon karä njelo tä kea iä akan malian bagin regae iä imili solake.
52. Tapi djaka isut njelo bewäi batisa sampai njelon kahandjak tä, maka iä akan hitong dengan tempoe tumon tä kea, tumon karä njeloe tä iä akan malian bagin regae.
53. Kilau olo buruh iä akan melai dengan tempoe, mitong genep njelo; tinai äla manjoho olo marentah iä karas intu matan keton.
54. Tapi alo iä djaton inewus, intu njelon kahandjak tä iä empas bewäi, äwen hanak.
55. Krana olo Israel puna rewar ajungku, iä rewar ajungku, idjä djari induangku bara tanah Misir; aku Jehowa aton Hatallan keton.

BAGI. 26.

I. Berkat indjandji. II. Hukum insanan.

I. — 1. Æla manampa dewa akan keton, äla mampendeng hong tanah keton hampatong atawa pangantoho, atawa saron talo kalotä, idjä akan injembah keton; krana aku, Jehowa, aton Hatallan keton.
2. Andau sabatku keton akan mahagae, äka brasih ajungku patut keton mikähe; aku toh Jehowa.
3. Djaka keton manandjong huang karä hadatku, tuntang mahaga karä prentahku, sambil manumon tä: — (5. *Mos.* 28.)
4. Tä aku handak manenga akan keton udjan intu puna wajahe, tanan keton karäh ombeombet kandjarie, tinai karä batang buan keton akan mamua ombet;
5. Sampai wajah mihik gegä palus wajah mamupul bua anggor, tinai wajah mamupul bua anggor haradjur njamah palus musim malan tinai; panginan keton karäh ombet haliai sampai besoh toto, keton karäh melai sanang.
6. Tinai aku handak mahaga mangabuah tanah keton, uka keton tau menter batiroh, olo djaton maur keton. Aku handak manganan karä meto basiak bara tanah keton, tuntang padang djaton akan mangumbang tanah keton hindai.
7. Keton akan maharak karä musoh keton, olo tä karäh halelek awi padang intu baun keton.
8. Limä biti keton karäh maharak saratus, saratus biti keton karäh maharak sapulu kojan, karä musoh keton akan halelek awi padang intu baun keton.
9. Tinai aku handak mules arepku manampajah keton, aku handak mampanak, mangapal keton, djandjingku aku handak mandähäe dengan keton.
10. Keton karäh kuman talo idjä usang, tinai talo idjä usang tä keton karäh mampluae tagal karä talo idjä taheta.
11. Tinai aku handak melai intu bentok keton, huangku djaton akan mangabelä keton.

12. Aku handak manandjong intu marak keton, aku handak indu Hatallan keton, tuntang keton akan indu utus olo ajungku.
13. Aku Jehowa aton Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, belä keton akan rewar olo hetä; aku djari mamelek ugar keton, manjoho keton manandjong hadjangah.
II.—14. Tapi djaka keton djaton manarima aughku, djaton manumon karä prentahku toh,
15. Djaka keton mangabelä hadatku, hambaruan keton mandjilek dasarku, sampai keton djaton maku manumon karä prentahku, tapi mangarak djandjingku:
16. Tä maka aku handak mawi keton kalotoh: aku handak mawi keton hapan panaräwen, peres gambala, tinai darem, idjä mangusup baun keton, mampaujuh hambaruan keton; haiang bewäi keton karäh manawur binjin keton, musoh keton karäh manggetem tä.
17. Tinai aku handak manintu baungku mawi keton, sampai keton kalah intu baun karä musoh keton; idjä basingi keton karäh marentah keton, keton karäh hadari, alo djaton olo manggoang keton.
18. Maka amon keton hindai maku manumon aughku awi talo djetä: tä aku handak mandahang hukumku hangkudju lipet, hapan mandjara keton tagal karä dosan keton.
19. Krana aku handak manumpul kadjohon katekang atäi keton, haiak manampa langit tambuan keton mandjadi kilau sanaman, tuntang petak keton mandjadi kilau tambaga.
20. Karä kapähän gawin keton karäh nihau haiang bewäi, petak keton djaton akan mampalembut buae, tinai karä kaju hong tanah djaton karäh mamua akan keton.
21. Amon keton malawan aku hantä, djaton maku manarima aughku: toto, hangkudju lipet haream aku handak mamukul keton tumon karä dosan keton.
22. Krana aku handak manjoho meto basiak tamä marak keton, djetä akan kuman anak keton, sambil mamisak meton keton, mampamunos keton, karä djalan keton karäh benjem bewäi.
23. Tinai amon awi karä talo tä djaton kea keton taraadjar, amon keton magon malawan aku:
24. Tä aku kea handak malawan keton, hangkudju lipet haream aku handak mawi keton tagal karä dosan keton.
25. Krana aku handak mimbit padang mantakan keton, mamaläh djandjingku intu keton. Alo keton mahakan akan lewun keton, aku handak manjoho peres papa mantakan keton, sampai keton kalong lengän musoh keton.
26. Tinai aku handak marusak ganan tepong keton, sampai sapulu olo bawi akan manjumap tepong keton hapan tannur idjä, hapan timbangan iä akan mandjuluk tepong tä akan keton tinai; amon keton kumae, djaton tau besoh.
27. Amon awi hukum djetä keton hindai maku mahining aughku, amon keton magon malawan:
28. Tä maka aku tuntang paham kasangitku handak malawan keton kea, hangkudju lipet haream tinai aku handak mandjara keton tagal dosan keton.
29. Sampai keton akan kuman isin anak keton, hatuä bawi.
30. Aku handak manusut lungkoh äka keton sombajang, manda-

rai karä pangantohon keton, tuntang hantun keton aku handak mandjakahe hindjä hantun dewan keton; hambaruangku karäh mandjilek keton.

31. Aku handak manunis lewun keton, tuntang mamapa kaleka brasih ain keton, aku djaton maku manjingut talo mangat ewaue bara keton.

32. Toto, aku handak marusak tanah, sampai karä musoh keton, idjä melai hetä, karäh djungun sabab tä.

33. Tapi keton handak imisah indaraiku marak karä utus olo kapir, sambil mangitau padang manuntut likut keton; tä tanah keton karäh rusak, lewun keton karakkaraka.

34. Katika tä tanah tä tuntang kakilake akan manjukup mahaga karä sabat ajue, katahin djetä benjem, kahum keton hong tanah musoh keton; toto, katahin tä petak karäh malajan, mangilak karä sabat ajue.

35. Katahin kabenjeme maka tanah tä karäh malajan, gantin djetä djaton panae malajan bihin hong karä sabat keton, katahin keton melai hetä.

36. Maka olo utus keton awang batisa, aku handak manamäan kikäh intu atäi äwen tä hong karä tanah musohe, sampai kiris dawen kaju akan mandari iä; iä akan hadari kilau olo hadarian padang, iä akan balongkang, alo djaton idjä mantakan iä.

37. Iä akan hadari balongkang tarangtaranga sama arepe, ampiampin intakan padang, alo djaton idjä mantakan iä, keton karäh djaton tau mendeng intu baun musoh keton.

38. Malainkan keton karäh rusak intu marak karä utus olo kapir, tanah musoh keton karäh mampalomos keton.

39. Tinai olo baris keton idjä batisa karäh kilau meher hong karä tanah musohe tagal kadarhakae; toto, tagal kadarhakan tato hiange kea iä karäh kilau meher hetä.

40. Tä maka iä karäh mangaku kadarhakae, tuntang kadarhakan tato hiange, karä katulas gawie dengangku, idjä djari hapae malawan aku;

41. Sampai aku djari malawan iä kea, tuntang djari maharak iä akan karä tanah musohe. Tapi amon atäie idjä djaton injunat tä mamparandah arepe hetä, mangaku, buah bewäi iä djari ihukum tagal kadarhakae:

42. Tä maka aku handak manahiu djandjingku dengan Jakob, djandjingku dengan Isaak, djandjingku dengan Abraham; palus aku handak mingat tanah tä,

43. Idjä djari ilihi olo tä, idjä manjukup karä sabate andau malajan, kahum oloe manjukup karä hukum kadarhakae, basa olo tä djari mangabelä prentahku, tuntang hambaruae djari mandjilek hadatku.

44. Tapi alo olo tä kasaburan hong tanah karä musohe, toto aku djaton kea djari manganan iä haliai, aku djaton mandjilek äwen tä, sampai aku palus handak mampalomos iä, sambil mangarak djandjingku dengae; krana aku, Jehowa, aton Hatallae.

45. Aku handak manahiu akae tinai djandjingku dengan tato hiange, idjä djari imbitku bara tanah Misir, haiak gitan karä olo kapir, mangat aku indu Hatallae, aku Jehowa. — (1. *Mos.* 15, 18; — 2. *Mos.* 12, 33.)

LEW. 26.

46. Djetä karä hadat, karä prentah, karä dasar, idjä djari inenga Jehowa indu torose dengan olo Israel, hundjun bukit Sinai, hadjamban lengän Moses.

BAGI 27.

Prentah tahiu talo idjä djari imbaris akan Hatalla.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
2. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon olo bamiat, mambaris olon akan Hatalla, djaka äweu tä indu inewus tinai, maka ikau akan marega iä.
3. Ikau akan marega iä tumon toh: olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, sampai idjä djahawen pulu njelo umure, ikau akan manantu regae limä pulu sekel salaka, tumon batang sekel idjä hong äka brasih.
4. Djaka iä olo bawi, tä ikau akan manantu regae telo pulu sekel.
5. Djaka iä hatuä idjä limä njelo umure, sampai idjä duä pulu njelo umure, tä ikau akan manantu regae duä pulu sekel; olo bawi idjä kalotä umure sapulu sekel.
6. Djaka djetä anak hatuä awang idjä bulan umure, sampai awang limä njelo umure, maka ikau akan manantu regae limä sekel salaka, tinai anak bawi telo sekel salaka.
7. Tinai djaka iä hatuä idjä djahawen pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, tä ikau akan manantu regae limäwalas sekel, olo bawi idjä kalotä umure sapulu sekel.
8. Tapi djaka olo tä pähä belom, sampai iä djaton tau manjukup regae kalotä, tä iä akan impendeng intu baun imam, imam tä akan marega iä, maka iä akan marega iä tumon ampin kahalap pambelom olo tä, idjä djari mawi djandji tä.
9. Djaka talo, idjä imbaris tä, meto idjä tau hapan indu parapah akan Jehowa, karä meto kalotä idjä imbaris akan Jehowa balalu brasih.
10. Djetä djaton tau inganti inakiri idjä bahalap dengan idjä papa, idjä papa dengan idjä bahalap mahin dia kea, tinai paribasa olo manakiri meto sama meto, tä maka idjä solake tuntang idjä gantie tä palus brasih duäduä.
11. Maka djaka meto idjä imbaris tä djalahan meto pali, idjä djaton tau hapan indu parapah akan Jehowa, meto tä akan imbit olo naharep baun imam.
12. Imam akan marega tä tumon kahalape atawa tumon kapapan ampie; tumou ikau marega tä, joh imam, tumon tä kea regae.
13. Tinai amon olo handak manampuli djetä, maka iä akan mandahang tinai midjämidjä dalam limä labih bara regae awim.
14. Amon olo mamprasih humae, hapae mambaris tä akan Jehowa, maka imam akan marega djetä tumon kahalape atawa kapapan ampie; tumon imam djari marega tä, tumon tä kaetter regae.
15. Tinai djaka iä, idjä djari mamprasih tä, handak manampuli humae tinai, maka iä akau mandahang midjämidjä dalam limä karä rear labih bara regae awim, tä maka humae buli akae tinai.
16. Tinai amon olo djari mambaris akan Jehowa bagin tanae, maka ikau akan marega tä tumon takar binjie; tana awang tagalan

LEW. 26. 27.

idjä homer binjin seora ikau akan
maregae limä pulu sekel salaka.
17. Djaka iä mambaris tanae tä
palus limbah njelon kahandjak, tä
maka ikau akan marega djetä tumon
idjä injewut nah.
18. Tapi amon iä mambaris tanae
rahian bara tä, tä imam akan mitong
rear tumon karä njelo awang
tisa hindai sampai njelon kahandjak
tä, tumon tä iä akan manapas regae.
19. Maka djaka iä, idjä djari
mambaris tana tä, handak manampuli
djetä tinai, tä iä akan mandahang
midjämidjä dalam limä karä
rear labih bara regae awim; tä
maka tanae buli akae tinai.
20. Tapi amon iä djaton maku
manampulie, tä imam patut mandjuale
akan olo beken, maka djetä
djaton taratampuli tinai;
21. Malainkan tana tä, amon djetä
lapas tinai hong njelon kahandjak,
palus brasih sampai katatahi akan
Jehowa, mandjadi kilau tana kerem,
djetä akan bagin imam palus
katatahi.
22. Tinai amon olo mambaris akan
Jehowa tana idjä djari imilie, idjä
djaton puna bagin joresan ajue,
23. Tä imam akan mitong bagin
regae, idjä tisan kauna regae idjä
solake, sampai njelon kahandjak;
djadi andau iä handak manampuli
tana tä, iä akan manahor regae
tumon djetä, mangat tä mandjadi
brasih akan Jehowa.
24. Maka huang njelon kahandjak
tana tä akan buli bara iä, idjä djari
mamilie, akan idjä puna tempon
joresan tana tä. — (25, 10.)
25. Maka ikau akan marega karä
talo tä tumon batang sekel, idjä
hong äka brasih tä; behat idjä sekel
tä duä pulu gera.
26. Tapi anak meto idjä solake
inakan indue, idjä puna akan Jehowa,
äla olo mambaris djetä tinai akan
Jehowa, atawa sapi atawa kambing
tabiri, krana djetä puna bagin Jehowa.
27. Amon djetä djalahan meto
pali, tä olo akan manewuse tumon
ikau maregae, mandahang tinai midjämidjä
dalam limä, labih bara regae
awang inantum; maka amon
djetä djaton inewus, tä meto tä akan
indjual tumon regae awim.
28. Tapi karä talo kerem, idjä djari
ingerem olo bara karä talo ajue akan
Jehowa, djetä djaton taradjual, djaton
taratewus, alo olon, meto atawa
tana bagin joresan, krana karä talo
kerem tä brasih haliai intu Jehowa.
29. Olo kerem djaton taratewus
kea, iä akan impatäi bewäi.
30. Tinai idjä dalam sapulu bara
karä talo hong tanah keton, palembut
tanan keton, palembut pambulan
keton, djetä ain Jehowa, djetä
brasih intu Jehowa.
31. Tapi djaka olo nahuang manakiri
tangahe idjä dalam sapulu tä,
tä iä akan mandahang midjämidjä
dalam limä labih bara regan
djetä.
32. Tinai karä sapi, karä kambing
tabiri, karä meto idjä imbelom
olo, maka idjä dalam sapulu patut
imbaris imprasih akan Jehowa.
33. Barangai alo djetä bahalap,
alo djetä papa, äla kea manakiri
djetä; paribasa olo manakiri tä, tä
duäduä idjä solake tä tuntang idjä
takirie tä palus brasih, djaton taratewus
tinai.
34. Djetä karä prentah, idjä djari
imetäh Jehowa intu Moses akan olo
Israel, hundjun bukit Sinai.

LEW. 27.

SURAT MOSES IDJÆ ÆPAT, IDJÆ BAGARÆ

NUMERI.

(HASEAN.)

BAGI 1.

Djumalah Karä olo idjä sanggam klahi, baris olo Israel.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses hong padang Sinai, huang tingkap-panjupa tä, intu andau idjä solake, bulan duä, njelo duä kea limbah olo tä djari blua bara tanah Misir, koae:

2. Isä djumalah hapus utus olo Israel, tumon karä hamputae, tinai tumon ungkup human tatoe, karä olo hatuä tuntang arae, genegenep takoloke. — (26, 2. — 2. *Mos.* 30, 12.)

3. Idjä duä pulu njelo umure tuntang idjä labih bara tä, olo Israel handiai idjä sanggam omba mamarang, isä olo tä tumon padjue; keton duä Aaron akan misä karäe.

4. Tinai bara genep hamputae midjämidjä biti olo hatuä, idjä mangapala karä ungkup tatoe, akan mandohop keton duä.

5. Maka djetoh aran karä olo hatuä, idjä akan mandohop keton duä; bara hamputan Ruben: Elisur, anak Sedeur.

6. Bara hamputan Simeon: Selumiel, anak Surisadai.

7. Bara hamputan Juda: Naheson, anak Aminadab.

8. Bara hamputan Isaskar: Netaneel, anak Suar.

9. Bara hamputan Sebulon: Eliab, anak Helon.

10. Bara karä panakan Josep, maka bara hamputan Epraim: Elisama, anak Amihud; tinai bara hamputan Manasse: Gamaliel, anak Pedasur.

11. Bara hamputan Benjamin: Abidan, anak Gideoni.

12. Bara hamputan Dan: Ahieser, anak Amisadai.

13. Bara hamputan Aser: Pagiel, anak Oghran.

14. Bara hamputan Gad: Eljasap, anak Deguel.

15. Bara hamputan Naptali: Ahira, anak Enan.

16. Æwen tä idjä djari intih bara marak utus olo arä, iä idjä mantir kapala huang karä hamputan tatoe, idjä kapala hai genep biti huang hamputan ai.

17. Maka Moses äwen duä Aaron manduan äwen tä, idjä djari injewut arae;

18. Tuntang iä manjoho hapus utus olo arä hapumpong, intu andau idjä solake, bulan duä, uka olo tä injatjah tumon karä kabalie, tinai tumon ungkupe, tuntang tumon hamputan tatoe, olo handiai idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, genegenep takoloke.

19. Kilau Jehowa djari mametäh Moses, tumon tä iä djari misä olo arä tä hong padang Sinai.

20. Karä olo panakan Ruben, anak Israel idjä bakas tä, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
21. Maka djumalah karä olo hamputan Ruben awang buah isä tä äpat pulu djahawen kojan limä ratus biti.
22. Karä olo panakan Simeon, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
23. Maka djumalah karä olo hamputan Simeon awang buah isä tä limä pulu djalatien kojan telo ratus biti.
24. Karä olo panakan Gad, tumon karä ungknp tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
25. Maka djnmalah karä olo hamputan Gad awang buah isä äpat pulu limä kojan djahawen ratus limä pulu biti.
26. Karä olo panakan Juda, tumon karä ungknp tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
27. Maka djumalah karä olo hamputan Juda awang buah isä udju pulu äpat kojan djahawen ratus biti.
28. Karä olo panakan Isaskar, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umnre, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
29. Maka djumalah karä olo hamputan Isaskar awang buah isä limä pulu äpat kojan, äpat ratus biti.
30. Karä olo panakan Sebulon, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
31. Maka djumalah karä olo hamputan Sebulon awang buah isä limä pulu udju kojan äpat ratus biti.
32. Karä olo panakan Josep: maka karä olo panakan Epraim, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
33. Maka djumalah karä olo hamputan Epraim awang buah isä äpat pulu kojan limä ratus biti.
34. Tinai karä olo panakan Manasse, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjà duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
35. Maka djumalah karä olo hamputan Manasse awang buah isä telo pulu duä kojan duä ratus biti.
36. Karä olo panakan Benjamin, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umnre, tuntang idjä bakas bara

tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
37. Maka djumalah karä olo hamputan Benjamin awang buah isä telo pulu limä kojan äpat ratus biti.
38. Karä olo panakan Dan, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
39. Maka djumalah karä olo hamputan Dan awang buah isä djahawen pulu duä kojan udju ratus biti.
40. Karä olo panakan Aser, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
41. Maka djumalah karä olo hamputan Aser awang buah isä äpat pulu sakojan limä ratus biti.
42. Karä olo panakan Naptali, tumon karä ungkup tatoe, tumon karä baris kabalie, djumalah karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang,
43. Maka djumalah karä olo hamputan Naptali awang buah isä limä pulu telo kojan äpat ratus biti.
44. Djetä djumalah karä olo awang djari isä Moses äwen duä Aaron, tuntang mantir olo Israel, duäwalas biti tä, idjä kapala hai, genep biti huang hamputan tatoe.
45. Djetä djumalah karä olo Israel, tumon karä hamputan tatoe, karä olo idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, olo handiai idjä sanggam omba mamarang;
46. Djumalah karä olo tä samandiai djahawen ratus telo kojan limä ratus limä pulu biti.
47. Tapi karä olo hamputan Lewi, tumon karä ungkup tatoe, djaton tamput isä haiak olo beken tä.
48. Krana Jehowa djari hamauh dengan Moses, koae:
49. Olo hamputan Lewi äla misäe, äla djumalah ai häwoi dengan olo Israel.
50. Malainkan baris olo Lewi tä akan äkaku melai, akan karä ramon äkaku tä. Æwen tä akan mamikul äka brasih tä tuntang karä ramoe, tinai iä akan manonggo djetä, iä akan bapodok hakaliling äka brasih tä.
51. Amon äka brasih tä indu mindah, tä olo Lewi akan mengkak tä; tuntang amon äka brasih tä akan tendä tinai, tä olo Lewi akan mampendenge tinai. Djaka olo beken mangarait arepe dengan gawi tä, iä akan impatäi.
52. Maka karä olo Israel akan bapodok genep biti tokep banderan hamputae, hindjä djalahan ai.
53. Tapi olo Lewi akan bapodok hakaliling äkaku melai, belä kalaitku mantakan utus olo Israel; tagal tä olo Lewi akan manonggo buabuah äkaku idjä brasih tä.
54. Maka olo Israel manumon karä augh, awang djari imetäh Jehowa intu Moses.

BAGI 2.

Prentah mamatut rinting olo Israel akan bapodok.

1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

NUM. 1. 2.

2. Olo Israel akan bapodok tandipah tingkap-panjupa, genep biti mamenda banderan hamputae, mamenda banderan ungkup tatoe.

3. Hila timor Juda akan bapodok, banderae tuntang karä padjun olo parang; maka Naheson, anak Aminadab, djadi mantir olo hamputan Juda.

4. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang udju pulu äpat kojan djahawen ratus biti.

5. Hadarah dengan olo Juda olo hamputan Isaskar akan bapodok; maka Netaneel, anak Suar, djadi mantir olo hamputan Isaskar.

6. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang limä pulu äpat kojan äpat ratus biti.

7. Tinai olo hamputan Sebulon; maka Eliab, anak Helon, djadi mantir olo hamputan Sebulon.

8. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang limä pulu udju kojan äpat ratus biti.

9. Djadi karä padjun olo parang, idjä omba mamenda banderan Juda, saratus hanja pulu djahawen kojan äpat ratus biti; äwen tä akan hagoet helo.

10. Banderan Ruben tuntang karä padjun olo parang akan bapodok hila salatan; maka Elisur, anak Sedeur, djadi mantir olo hamputan Ruben.

11. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang äpat pulu djahawen kojan limä ratus biti.

12. Hadarah dengae olo hamputan Simeon akan bapodok; maka Selumiel, anak Surisadai, djadi mantir olo hamputan Simeon.

13. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang limä pulu djalatien kojan telo ratus biti.

14. Tinai olo hamputan Gad maka Eljasap, anak Deguel, djadi mantir olo hamputan Gad.

15. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang äpat pulu limä kojan djahawen ratus limä pulu biti.

16. Djadi karä padjun olo parang, idjä omba mamenda banderan Ruben, saratus limä pulu sakojan äpat ratus limä pulu biti; maka äwen tä akan hagoet baris idjä duä.

17. Limbah tä maka tingkap-panjupa tä akan hagoet, haiak karä ungkup olo Lewi, intu bentok karä padjun klahin olo Israel tä; tumon olo arä bapodok, kalotä kea iä akan hagoet tinai, genep biti penda banderan hamputae, penda banderan ungkupe.

18. Banderan Epraim tuntang karä padjun olo parang akan bapodok hila barat; maka Elisama, anak Amihud, djadi mantir olo hamputan Epraim.

19. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang äpat pulu kojan limä ratus biti.

20. Hadarah dengae olo hamputan Manasse akan bapodok; maka Gamaliel, anak Pedasur, djadi mantir olo hamputan Manasse.

21. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang telo pulu duä ratus biti.

22. Tinai olo hamputan Benjamin; maka Abidan, anak Gideoni, djadi mantir olo hamputan Benjamin.

23. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang telo pulu limä kojan äpat ratus biti.

24. Djadi karä padjun olo parang, idjä omba penda banderan Epraim, saratus hanja kojan saratus biti; maka äwen tä akan hagoet baris idjä telo.

25. Banderan Dan tuntang karä padjun olo parang akan bapodok hila utara; maka Ahieser, anak Amisadai, djadi mantir olo hamputan Dan.

26. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang djahawen pulu duä kojan udju ratus biti.

27. Hadarah dengae olo hamputan Aser akan bapodok; maka Pagiel, anak Oghran, djadi mantir olo hamputan Aser.

28. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang äpat pulu sakojan limä ratus biti.

29. Tinai olo hamputan Naptali; maka Ahira, anak Enan, djadi mantir olo hamputan Naptali.

30. Karä oloe awang buah isä tamä padjun olo parang limä pulu telo kojan äpat ratus biti.

31. Djadi karä padjun olo parang, idjä omba penda banderan Dan, saratus limä pulu udju kojan djahawen ratus biti; äwen tä akan hagoet tapakan rahian bara karä bandera awang beken tä.

32. Djetä djumalah karä olo Israel awang buah isä, tumon ungkup hamputan karä tatoe; olo handiai, idjä tamä karä padjun parang äwen tä djahawen ratus telo kojan limä ratus limä pulu biti.

33. Tapi olo Lewi djaton tamput isä haiak karä olo Israel, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

34. Maka olo Israel manumon karä prentah Jehowa intu Moses, tumon prentah tä iä bapodok penda karä banderae, tumon tä kea iä hagoet, genep biti hindjä hamputae, hindjä ungkupe.

BAGI 3.

I. Ungkup Aaron. II. Olo Lewi buah isä, gawie inukas. III. Olo idjä solake inakan indue buah isä, iä inakiri hapan olo Lewi.

I.—1. Maka djetoh ungkup Aaron äwen duä Moses, metoh Jehowa hakotak dengan Moses hundjun bukit Sinai.

2. Djetoh aran karä anak Aaron: idjä solake inakan indue Nadab, limbah tä Abihu, Eleasar tuntang Itamar.

3. Djetä aran anak Aaron, imam tä, idjä djari iminjak, idjä djari injuang lokape, uka mimbing pangkat imam.

4. Tapi Nadab äwen duä Abihu matäi naharep baun Jehowa, awie mimbit apui sala naharep baun Jehowa hong padang tunis benjem Sinai tä; äwen tä matäi lomat, djaton djari manak. Maka Eleasar äwen duä Itamar magon manggau gawin imam pangiwa bapae Aaron. —(3. *Mos.* 10, 2.)

II.—5. Maka Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

6. Soho olo hamputan Lewi manalih, soho äwen tä mendeng intu baun imam Aaron, uka äwen tä manjang manonggo iä.

7. Tinai uka äwen tä indu panggapit gawin imam gantin hapus utus olo arä tä, uka iä nguan karä gawi akan äka brasih tä.

8. Mangat äwen tä manganti hapus utus olo Israel manonggo karä ramon tingkap-panjupa, uka nguan karä ampin gawi akan äka brasih.

9. Tenga olo Lewi tä akan Aaron äwen hanak, äwen tä djari inenga akae bara olo Israel.

10. Tapi Aaron äwen hanak akan imbarism, uka manonggo gawin

pangkat imam; olo beken, idjä mangarait arepe dengan gawi tä, akan impatäi.

11. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:

12. Itäm, aku djari manduan olo Lewi bara marak olo Israel, indu gantin karä anak olo Israel, idjä solake djari inakan indne; olo Lewi tä indu baris ajungku.

13. Krana karä idjä solake inakan indue samandiai uras ajungku; intu andauku mampatäi karä idjä solake inakan indne samandiai hong tanah Misir, maka aku djari mambaris mamprasih akangku karä idjä solake inakan indne baris olo Israel, alo olon alo meto, djetä puna baris ajungku; aku toh Jehowa.

14. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses hong padang tunis benjem Sinai, koae:

15. Isä karä olo hamputan Lewi, tumon karä ungkupe, isä karä idjä hatuä awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä.

16. Tä Moses misä olo tä tumon augh Jehowa, tumon petähe intu iä.

17. Maka djetoh aran anak Lewi horan: Gerson, Kahat, Merari.

18. Maka djetoh aran anak Gerson: Libni, Simei; äwen duä tä sama tato ungkup.

19. Anak Kahat, idjä uras tato ungkup kea, iä tä: Amram, Ishar, Hebron, Usiel.

20. Anak Merari, idjä sama tato ungkup kea, iä tä: Maheli, Musi. Djetä karä ungkup olo Lewi, tumon karä tatoe horan.

21. Panakan Gerson tä, iä tä ungkup olo Libni tinai ungkup olo Simei.

22. Djumalah karä olo hatuä idjä buah isä, olo handiai awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä, udju kojan limä ratus biti.

23. Maka karä ungkup panakan Gerson akan bapodok intu likut äka brasih tä hila barat.

24. Mantir panakan Gerson tä Eljasap, anak Lael.

25. Maka padjun tonggon olo Gerson intu tingkap-panjupa, djetä tingkap idjä huange, tuntang lapis tingkape tä, tuntang lalangite, tinai benangatep intu bauntonggang tingkap-panjupa.

26. Tinai karä dinding benang parantaran, idjä hakaliling tingkap-panjupa tuntang mesbeh tä, tuntang benangatep akan bauntonggang parantaran, tinai karä tali djantar, idjä mandähen tä.

27. Panakan Kahat tä, iä tä ungkup olo Amram, olo Ishar, olo Hebron tuntang olo Usiel, djetä karä ungkup panakan Kahat.

28. Djumalah karä olo hatuä idjä buah isä, olo handiai awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä, hanja kojan djahawen ratus, idjä omba manonggo äka brasih.

29. Maka karä ungkup panakan Kahat akan bapodok intu balikat äka brasih tä hila salatan.

30. Mantir karä ungkup panakan Kahat tä Elisapan, anak Usiel.

31. Maka padjun tonggon äwen tä intu äka brasih tä, djetä pati tä, tuntang medja, tantahan sumbo, mesbeh duäduä tuntang karä ramoe, idjä indu hanggap sombajang, tinai dinding helat, karä ramon kaleka idjä brasih haliai tä.

32. Maka Eleasar, anak imam Aaron, djadi mantir pamutjok mahundjun karä mantir baris olo

Lewi, iä akan marentah karä olo idjä akan manonggo manguan äka brasih tä.
33. Panakan Merari tä, iä tä ungkup Maheli, ungkup Musi; djetä ungkup panakan Merari.
34. Djumalah karä olo hatuä idjä buah isä, olo handiai awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä, djahawen kojan duä ratus biti.
35. Maka Suriel, anak Abihail, djadi mantir karä ungkup panakan Merari. Æwen tä akan bapodok intu balikat äka brasih tä, hila utara.
36. Maka padjun tonggon baris olo Merari, djetä karä papan äka brasih, karä habantange, karä torose, karä paie, tuntang karä ramoe;
37. Tinai karä toros parantaran idjä hakaliling, tuntang paie, tuntang karä pakue, tali djantare.
38. Maka intu baun äka brasih, hila timor tingkap-panjupa, Moses tuntang Aaron äwen hanak akan bapodok, mangat iä manonggo äka brasih akan karä olo Israel; olo beken, idjä mangarait arepe dengan gawi tä, akan impatai.
39. Djumalah karä olo Lewi tumon karä ungkupe, awang isä Moses äwen duä Aaron tumon prentah Jehowa, karä olo hatuä bara awang idjä bulan umure, tuntang awang bakas bara tä, duä pulu duä kojan biti.
III. — 40. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses: Isä karä olo hatuä baris olo Israel, idjä solake inakan indue, bara awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä; surat djumalah karä bitie.
41. Maka ikau akan manduan karä olo Lewi akangku, akan Jehowa, indu gantin karä olo baris olo Israel, idjä solake inakan indue; tinai karä meton olo Lewi duan indu gantin karä anak meton olo Israel, idjä solake inakan indue.
42. Tä, tumon prentah Jehowa intu iä, Moses misä karä anak olo Israel, idjä solake inakan indue.
43. Maka djumalah karä olo hatuä awang solake inakan indue, idjä buah isä tä, awang idjä bulan umure tuntang idjä bakas bara tä, djetä duä pulu duä kojan duä ratus udju pulu telo biti.
44. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
45. Duan olo Lewi indu gantin karä anak olo Israel, idjä solake inakan indue, tinai meton olo Lewi indu gantin meton olo arä, krana olo Lewi puna baris ajungku: aku toh Jehowa.
46. Maka idjä duä ratus udju pulu telo biti tä, kalabien anak olo Israel idjä solake inakan indue bara olo Lewi tä, djetä akan inewus olo.
47. Duan tewus genep takolok äwen tä malimä sekel salaka, tumon sekel idjä ina hong äka brasih, behat idjä sekel tä duä pulu gera.
48. Maka ikau akan manenga rear tä akan Aaron äwen hanak, regan äwen idjä malabien tä.
49. Tä Moses manduan regan äwen tä, idjä kalabiäe, idjä djaton inakiri hapan olo Lewi,
50. Kalabien olo Israel idjä solake inakan indue tä, djadi sakojan telo ratus djahawen pulu limä sekel, tumon batang sekel, idjä ina hong äka brasih.
51. Maka Moses manenga rear, regan äwen awang inewus tä, akan Aaron äwen hanak, tumon prentah Jehowa, kilau Jehowa djari mametäh Moses.

BAGI 4.

I. Prentah tahiu gawin pangkat olo Lewi. II. Olo Lewi buah isä.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

2. Isä djumalah karä olo panakan Kahat baris hamputan olo Lewi, tumon karä ungkupe, tumon baris karä tatoe,

3. Idjä telo pulu njelo umure tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan gawi, mangat iä mandohop nguan gawin tingkap-panjupa.

4. Maka padjun gawin olo Kahat hong tingkap-panjupa, iä tä, mandohop manguan talo awang brasih haliai tä.

5. Amon ntus olo arä akan harikas, tä maka Aaron äwen hanak akan tamä, manipas dinding-helat tä, hapan djetä mamungkus patindjandji.

6. Tinai iä akan mingkes amak upak hangkulih indu tutup hundjue, tuntang mampar hetä tinai benang biru; limbah tä iä akan matoh pikule.

7. Tinai intu hundjun medja äka tepong tampajah iä akan mampar benang biru kea; hundjun djetä iä akan mina karä pinggan, dadupa, kasa tuntang sansiri, tinai tepong idjä haradjur tä patut hetä kea.

8. Limbah tä iä akan mambirang hundjun tä benang bahandang, sambil manutup djetä tinai hapan amak upak hangkulih, limbah tä iä akan matoh pikule.

9. Limbah tä iä akan manduan benang biru, hapae mamungkus tantahan sumbo, tuntang karä palitae, guntinge, sangkulep pambelepe, tinai karä kasae äka undus, idjä hapae nguan gawin tantahan sumbo tä.

10. Tinai iä akan mamungkus djetä tuntang karä ramoe hapan amak upak hangkulih, limbah tä iä akan mina tä hundjun tando tasaran.

11. Maka hundjun mesbeh bulau tä iä akan mambirang benang biru, sambil mamungkus tä hapan amak upak hangkulih, limbah tä iä akan matoh pikule.

12. Tinai karä ramoe awang beken, idjä hapan indu gawi huang kaleka brasih, iä akan manduae, sambil manutup djetä dengan benang biru, mamungkus tä tinai hapan amak upak hangkulih, limbah tä iä akan mina tä hundjun tando tasaran.

13. Tinai iä akan mamapas karä kawo bara mesbeh, tuntang mambirang intu hundjue benang bahandang;

14. Hundjun djetä tinai iä akan mingkes karä ramon mesbeh, idjä hapan nguan gawi hetä, karä kabalin kawo, simpang, sendok kawo, sangkon daha, karä ramon mesbeh tä; hundjun djetä iä akan mampar amak upak hangkulih, limbah tä iä akan matoh pikule.

15. Maka amon Aaron äwen hanak djari mamungkus manutup lepalepah äka brasih tuntang karä ramoe, metoh utus olo arä akan harikas, tä olo Kahat akan manggoh, uka mamikul djetä; tapi äla iä akan pohos bitin talo brasih tä, belä iä matäi. Djetä padjun gawin olo Kahat intu tingkap-panjupa.

16. Maka padjun tonggon Elea-

sar, anak imam Aaron, iä tä undus akan tantahan sumbo, tinai garo talo mangat ewaue, tinai talo beparapah indu kinan awang iluput sining andau, tuntang minjak kasai; tinai iä akan mariksa matoh salepah äkaku melai tä, tuntang karä talo huange, äka brasih tuntang karä ramoe.

17. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

18. Haga buabuah karä ungkup panakan Kahat, belä iä lomos bara marak hamputan olo Lewi.

19. Malainkan djetoh gawin keton dengan äwen, mangat olo tä belom, äla matäi, metoh iä mananggoh äka idjä brasih haliai: Aaron äwen hanak akan tamä helo, sambil mambaris genep biti äwen tä akan padjun tonggoe, akan padjun gawin ai.

20. Æla äwen tä sasaui kanaha tamä, mitä talo brasih tä kahum mamungkuse, belä iä matai.

21. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

22. Isä djumalah panakan Gerson kea tumon karä ungkupe, tumon baris karä tatoe.

23. Isä idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan gawi, mangat gawin tingkap-panjupa imadju akae.

24. Maka djetoh padjun gawin karä ungkup olo Gerson, idjä indu inguan äwen tä:

25. Iä akan mananggong karä dinding benang äkaku, tuntang lapis dinding äka panjupa, tinai lalangit, tuntang lalangit upak hangkulih idjä hundjun haliai, tinai benangatep hong bauntonggang tingkap-panjupa.

26. Tinai karä dinding benang parantaran, idjä hakaliling tingkap panjupa tuntang mesbeh tä, benangatep hong bauntonggang parantaran, tinai karä tali djantar; karä ramo tä iä akan nguae mananggonge buabuah.

27. Tumon augh Aaron äwen hanak olo Gerson akan malalus karä padjun gawie, talo handiai idjä akan inguae tuntang inanggonge; maka keton akan mandjuluk ramo tä tuntang haseae, intu genep biti padjun ai.

28. Djetä padjun gawin karä ungkup panakan Gerson, intu tingkap panjupa, idjä akan ilaluse penda prentah Itamar, anak imam Aaron.

29. Maka olo Merari akan isäm kea tumon karä ungkupe, tumon baris karä tatoe.

30. Isä idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan gawi tä, mangat gawin tingkap-panjupa imadju akae.

31. Maka padjun gawin äwen tä intu tingkap-panjupa, iä tä mananggong manguan karä papan äkaku, tuntang karä habantange, karä torose, karä paie;

32. Tinai karä toros parantaran idjä hakaliling tingkap, tuntang paie, karä paku tuntang tali djantare, karä ramo tä iä akan mananggonge manguae buabuah; maka keton akan mandjuluk karä ramo tä tuntang haseae, intu genep biti padjun ai.

33. Djetä padjun gawin karä ungkup olo Merari, karä gawie intu tingkap-panjupa, idjä akan ilaluse penda prentah Itamar, anak imam Aaron.

II. — 34. Maka Moses äwen duä Aaron, tinai karä mantir pamutjok utus olo arä misä panakan Kahat, tumon karä ungkupe, tumon baris karä tatoe,

35. Idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan gawin tingkap-panjupa.

36. Djadi djumalah karä olo tä duä kojan udju ratus limä pulu biti.

37. Djetä djumalah karä ungkup olo Kahat, olo handiai idjä aton padjun gawie intu tingkap-panjupa, awang djari isä Moses äwen duä Aaron, tumon prentah Jehowa intu Moses.

38. Tinai panakan Gerson isä kea tumon ungkupe, tumon baris karä tatoe,

39. Idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombat akan gawin tingkap-panjupa.

40. Djadi djumalah karä olo tä duä kojan djahawen ratus telo pulu biti.

41. Djetä djumalah karä ungkup olo Gerson, olo handiai idjä aton padjun gawie intu tingkap-panjupa, awang djari isä Moses äwen duä Aaron, tumon prentah Jehowa.

42. Tinai panakan Merari isä kea tumon ungkupe, tumon baris karä tatoe,

43. Idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan gawin tingkap-panjupa.

44. Djadi djumalah karä olo tä telo kojan duä ratus biti.

45. Djetä djumalah ungkup olo Merari, awang djari isä Moses äwen duä Aaron, tumon prentah Jehowa intu Moses.

46. Maka karä olo Lewi, awang djari isä Moses äwen duä Aaron tuntang mantir pamutjok tä, tumon karä ungkupe, tumon baris karä tatoe,

47. Olo idjä telo pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, sampai idjä limä pulu njelo umure, olo handiai idjä ombeombet akan nguan padjun gawin ajue intu tingkap-panjupa, uka pananggong manguan ramoe,

48. Djumalah karä olo tä hanja kojan limä ratus hanja pulu biti.

49. Olo tä buah isä tumon prentah Jehowa intu Moses, mangat gawin genep biti imadju akae; olo tä isä tuntang imbaris tumon Jehowa djari marentah Moses.

BAGI 5.

I. Olo pali akan imbaris kabuate. II. Olo panipu akan malian talo awang inipue. III. Danum sapa hapan mangasene olo habandong.

I. — 1 Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Soho olo Israel, uka iä mamplua akan ruar äka olo arä bapodok karä olo basamagh, karä olo idjä tarohan talo papa tuntang olo idjä djari samar pali awi hantun olo.

3. Hatuä bawi olo kalotä keton akan mampluae akan ruar äka olo arä bapodok, belä äwen tä manjamar hapus äka podok olo arä tä, idjä hetä aku melai intu bentok äwen.

4. Maka olo Israel manumon aughe tä, iä mamplua karä olo idjä

kalotä akan ruar äka olo arä bapodok, tumon augh Jehowa dengan Moses.

II. — 5. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

6. Suman akan olo Israel: amon olo hatuä atawa bawi djari badosa awi bararangai gawie dengan olo, malangkah aku: maka olo tä tiwas.

7. Maka äwen tä akan mangaku dosae, idjä djari iawie; limbah tä iä akan malian idjä ingaliwate, upoe tinai dahange midjämidjä dalam limä, sambil malian tä akan idjä irajape tä.

8. Tinai djaka olo tä djari matäi, tuntang kolae mahin djaton, idjä äka utang tä tau inahor. tä maka utang tä iudu inahor akan Jehowa, mandjadi akan imam, beken tinai tabiri hatuäe tä, idjä hapan imam manjapan olo tä.

9. Tinai karä talo awang induan bara karä talo parapah ain olo Israel, awang imbit olo tä akan imam, mandjadi akae kea.

10. Tinai talo handiai, idjä imbaris olo akan Jehowa, mandjadi akan imam kea; tinai idjä inenga olo akan imam, djetä puna ajue.

III. — 11. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

12. Sanan akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: djaka sawau olo djari manjampang bara banae, tuntang iä tulas dengae,

13. Sampai olo beken djari dengae, tapi djetä basilim bara matan banae, tuntang sawae milime, alo iä djari papa gawie, tinai saksi djaton, basa iä djaton kadapatan metoh iä sala;

14. Tuntang banae mangabehu, sampai iä ridu tagal sawae, alo iä sala alo iä budjur:

15. Tä, maka olo tä indu magah sawae akan imam, tuntang mimbit parapahe tagal sawae, idjä perpulu epa tunek tepong seora, äla häwoi undus, äla iä mandak garo hundjue; krana djetä parapah kabehu, parapah mangkemä kasala.

16. Tä imam akan magah olo bawi tä, mimbit iä naharep baun Jehowa.

17. Tuntang imam akan manduan danum brasih akan kandarah petak, tinai imam akan manduan tunek talo idjä hila huang tingkappanjupa tä, sambil mina djetä huang danum tä.

18. Limbah tä imam akan mampendeng olo bawi tä naharep baun Jehowa, sambil malangai takoloke, tuntang parapah mangkemä kasala, parapah kabehu tä, iä akan minae huang lengäe, tinai imam akan mimbing hong lengäe danum sapa bapait tä.

19. Tä imam akan manjumpah olo bawi tä, sambil hamauh dengae: Djaka olo djaton djari dengam, djaka ikau, katahim djari babanä, djaton djari manjalang sala: tä maka ikau empas bara danum bapait toh, idjä manambelan sapa.

20. Tapi djaka ikau, katahim djari babanä, djari manjalang, sambil mamapa arepm, sampai olo hatuä djari dengam sala bara puna banam: —

21. Tä imam akan manjumpah olo bawi tä hapan sapa, sambil hamauh dengae: Jehowa akan mingkes ikau indu bagin sapa sumpah intu marak hamputan ajum, awi Jehowa manjoho sapakm mangaritip, knaim mambosong;

22. Tä maka danum toh, idjä manambelan sapa tä, akau tamä badjakah knaim, uka knaim habosong, tuntang sapakm karitip!

Tä olo bawi tä akan tombah: Amen, Amen!
23. Limbah tä imam akan mamintik karä bawak sapa tä kea hong rambar kratas, palus misut bintik tä tinai hapan danum bapait tä.
24. Limbah tä iä akan manjoho olo bawi mihop danum bapait, idjä manambelan sapa tä, mangat danum sapa tä tamä knaie mandjadi kapähäe.
25. Limbah tä imam akan manduan parapah kabehu tä bara lengän olo bawi, sambil manandjungan parapah tä intu baun Jehowa, palus maluput djetä hundjun mesbeh.
26. Tinai imam akan manduan kea idjä karakop talo parapah tä indu parapah mampingat, sambil manusul djetä hundjun mesbeh; limbah tä iä akan manjoho olo bawi mihop danum tä.
27. Maka limbah olo bawi djari mihop danum tä, tä djaka iä djari sala gawie, djaka iä djari manjalang marajap banae, maka danum sapa tä karäh tamä knaie mandjadi kapähäe, mambosong huang knaie, tuntang mangaritip sapake, balalu olo bawi tä mandjadi bagin sapa intu marak hamputan ajue.
28. Tapi amon olo bawi tä djaton djari sala gawie, amon iä budjur: tä danum tä djaton akan mamapa iä, tapi iä tau batihi manak tinai.
29. Djetä prentah tahiu kabehu, amon olo bawi idjä babanä djari manjalang, mamapa arepe.
30. Atawa amon olo hatuä mangabehu, tuntang ridu tagal sawae: tä maka iä akan magah sawae naharep baun Jehowa, uka imam malalus intu iä karä augh prentah toh.
31. Maka banae tä djaton tau tiwas awi gawi toh, tapi djaka olo bawi tä sala, iä akan mananggong kadarhakae.

BAGI 6.

I. Prentah tahiu olo nasir, iä tä autaantai olo balampah. II. Berkat Hatalla akan utus olo arä.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses, koae:
2. Soho olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon olo hatuä atawa olo bawi djari mambaris arepe, mananggong djandjin olo nasir, uka manjaragh arepe intu Jehowa:
3. Maka iä akan mangahana arepe bara anggor, tuntang bara karä talo ihop bahari awang beken; tjukan anggor tuntang tjukan talo ihop bahari äla kea iä akan mihope, äla haliai talo ihop enen, idjä inampa bakale djohon bua anggor; bua anggor taheta atawa rimpin bua tä äla kea iä kumae.
4. Katahin andaue nasir äla iä kuman talo enen, idjä inampa bakale bua anggor, alo bawake alo upake.
5. Katahin djandjin nasir tä äla lading sukur mikis takoloke; sampai karä andaue djari sukup, idjä djari indjandjie akan Jehowa, maka iä brasih, tuntang iä akan mamandjang balaue bewäi.
6. Haradjur katahie djari mambaris arepe akan Jehowa äla iä manggapi hantun olo matäi.
7. Alo bapae atawa indue, alo paharie atawa betaue, äla iä ma-

njamar arepe awi hantue, krana kanasire intn Hatallae aton hong iä.

8. Haradjur katahin djandjin nasire tä iä brasih akan Jehowa.

9. Maka djaka olo salenga matäi kahum idjä nasir tä aton, tä balau djandjie djari samar, tagal tä iä akan manjukur takoloke andau palie imapas tinai, djetä andau udju.

10. Intu andau hanja iä akan mimbit akan imam intu bauntonggang tingkap-panjupa burong kuku duä kongan, atawa duä kongan anak burong dara.

11. Maka imam akan maluput idjä kongan indu parapah tagal dosa, tinai idjä kongan indu parapah awang ingähu, hapan manjapan iä, basa iä djari samar awi hantun olo tä, tumon tä iä akan mamprasih takoloke tinai intu andau tä.

12. Limbah tä olo tä akan manampara taheta tinai tumon karä andau puna djandjin nasire akan Jehowa, tuntang iä akan mimbit anak tabiri, awang idjä njelo umure, indu parapah tagal kasala; maka karä andau awang helo tä djari haiang bewäi, sabab djandjin nasire tä djari samar.

13. Maka djetoh prentah tahiu olo nasir manintu andau, katika djandjie djari sukup: tä iä akan manalih bauntonggang tingkap-panjupa.

14. Tuntang iä akan mimbit parapah akan Jehowa, idjä kongan anak tabiri hatuäe awang tinduh, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu, tinai idjä kongan anak tabiri bawie awang tinduh, indu parapah tagal dosa, tinai idjä kongan tabiri hatuäe awang tinduh, indu parapah tarimakasih.

15. Tinai idjä rantang tepong idjä djaton iragi, idjä inampa tunek tepong, häwoi undus, tuntang sarabi idjä djaton iragi, idjä iohos undus, tuntang puna parapah indu kinan tinai parapah talo ihop.

16. Maka imam akan manjampai talo tä naharep baun Jehowa, iä akan maluput parapah tagal dosa, tuntang parapah awang ingähu ain olo tä.

17. Tinai iä akan maluput tabiri hatuäe tä kea indu parapah tarimakasih akan Jehowa, tnntang rantang tepong idjä djaton iragi tä; tinai imam akan maluput parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop tä.

18. Limbah tä olo nasir tä akan manjukur balau kanasire intu bauntonggang tingkap-panjupa, tuntang iä akan manduan balaue tä, mingkes tä intu apui, awang penda talo parapah tarimakasih tä.

19. Limbah tä imam akan manduan sapak talo parapah tarimakasih idjä iluntoh, tuntang tepong idjä djaton iragi idjä kabawak bara rantang, tinai sarabi idjä djaton iragi idjä krambar; iä akan mina talo tä hong lokap olo nasir tä, limbah iä djari manjukur balau kanasire.

20. Tinai imam akan manjun talo tä indu parapah iajun, hong baun Jehowa. Talo tä brasih akan imam, tuntang usok parapah iajun dengan sapak parapah tandjungan tä. Limbah tä olo nasir tä tau mihop anggor tinai.

21. Djetä prentah tahiu olo nasir, tahiu talo parapah tä, idjä akan imbite akan Jehowa tagal djandjin kanasire tä, beken barise tinai talo tumon panjondau lengäe; augh djandjie iä akan malaluse kea, tumon hadat djandjie.

II. — 22. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
23. Soho Aaron äwen hanak, koam: tumon augh toh keton akan mamberkat olo Israel, sambil hamauh dengan äwen:
24. Käläh Jehowa mamberkat ikau, tuntang mangalindong ikau!
25. Käläh Jehowa manjangkowong baue tambuan ikau, haiak masi ikau!
26. Käläh Jehowa manggatang baue hundjun ikau, haiak manenga kasanang akam!
27. Tumon tä imam akan mingkes arangku hong olo Israel; tuntang aku handak mamberkat olo tä.

BAGI 7.

Mantir olo Israel mimbit talo parapah tuntang talo pauenga indu mamuga tingkap-panjupa.

---

1. Maka djadi, andau Moses djari terai mampendeng äka Hatalla, amon iä djari maminjak mamprasih djetä tuntang karä ramoe, tinai mesbeh tuntang karä ramoe,
2. Tä mantir olo Israel, iä tä mantir pamutjok karä ungkup tatoe, mantir idjä mambatang hong karä hamputae, idjä djari omba misä olo arä, aton mimbit talo parapahe.
3. Æwen tä magah talo parapahe intu baun Jehowa hapan kareta djahawen, tuntang duäwalas kongan sapi, midjä kareta akan duä mantir, tinai sapi tä handjenan; maka iä manjampai talo parapahe tä intu bauntonggang äka Hatalla.
4. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
5. Duan talo tä bara äwen, mangat djetä indu hapan nguan tingkap-panjupa; tenga talo tä akan olo Lewi, akan genep biti tumon padjun gawie.
6. Tumon tä Moses manduan kareta tuntang sapi tä, sambil manenga djetä akan olo Lewi.
7. Kareta duä tuntang äpat kongan sapi inengae akan olo Gerson, tumon padjun gawie.
8. Tinai kareta äpat tuntang hanja kongan sapi inengae akan olo Merari, tumon padjun gawie, penda lengän Itamar, anak imam Aaron.
9. Tapi akan olo Kahat iä djaton manengae, basa padjun gawin olo tä intu talo idjä brasih haliai, idjä akan iätoe hundjun bahae.
10. Maka karä mantir pamutjok tä mimbit parapah hapan mamuga mesbeh, intu andau djetä iminjak. Mantir tä mimbit talo parapahe darah mesbeh tä.
11. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Hatalindjam andau genep biti karä mantir tä akan magah parapahe indu mamuga mesbeh tä.
12. Tumon tä, andau idjä solake Naheson, anak Aminadab, mantir hamputan Juda, magah talo parapahe.
13. Maka karä talo parapahe tä, idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, tinai idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.
14. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.
15. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä,

awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.
16. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.
17. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Naheson, anak Aminadab.
18. Andau duä Netaneel, anak Suar, mantir hamputan Isaskar, magah talo parapahe.
19. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.
20. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.
21. Tinai sapi hatuäe tabela idjä. tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.
22. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.
23. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Netaneel, anak Suar.
24. Andau telo mantir hamputan Sebulon, Eliab, anak Helon, magah talo parapahe.
25. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.
26. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.
27. Tinai sapi hatuäe tabela idjä. tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.
28. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.
29. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Eliab, anak Helon.
30. Andau äpat mantir hamputan Ruben, Elisur, anak Sedeur, magah talo parapahe.
31. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.
32. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.
33. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.
34. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.
35. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Elisur, anak Sedeur.
36. Andau limä mantir hamputan Simeon, Selumiel, anak Surisadai, magah talo parapahe.

37. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.

38. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.

39. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.

40. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.

41. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Selumiel, anak Surisadai.

42. Andau djahawen mantir hamputan Gad, Eljasap, anak Deguel, magah talo parapahe.

43. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.

44. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.

45. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.

46. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.

47. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Eljasap, anak Deguel.

48. Andau udju mantir hamputan Epraim, Elisama, anak Amihud, magah talo parapahe.

49. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel, idjä hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.

50. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.

51. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.

52. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.

53. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure, limä kongan; djetä talo parapah idjä inenga Elisama, anak Amihud.

54. Andau hanja mantir hamputan Manasse, Gamaliel, anak Pedasur, magah talo parapahe.

55. Talo parapah baris ajue, iä tä idjä pinggan salaka, behat saratus telo pulu sekel, idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel idjä hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong, häwoi undus, akan parapah indu kinan.

56. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.

57. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.

58. Tinai kambing hatuäe idjä,
indu parapah tagal dosa.
59. Tinai indu parapah tarima-
kasih sapi duä kongan, tabiri ha-
tuäe limä kongan, kambing hatuäe
limä kongan, anak tabiri, awang
idjä njelo umure, limä kongan;
djetä talo parapah idjä inenga Ga-
maliel, anak Pedasur.
60. Andau djalatien mantir ham-
putan Benjamin, Abidan, anak Gi-
deoni, magah talo parapahe.
61. Talo parapah baris ajue, iä
tä idjä pinggan salaka, behat sa-
ratus telo pulu sekel, idjä sangkon
daha salaka, behat udju pulu sekel,
tumon batang sekel idjä hong äka
brasih tä; duäduä tä kontep tunek
tepong, häwoi undus, akan parapah
indu kinan.
62. Tinai idjä supun garo, behat
sapulu sekel bulau, kontep garo.
63. Tinai sapi hatuäe tabela idjä,
tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä,
awang idjä njelo umure, indu pa-
rapah awang ingähu.
64. Tinai kambing hatuäe idjä,
indu parapah tagal dosa.
65. Tinai indu parapah tarima-
kasih sapi duä kongan, tabiri ha-
tuäe limä kongan, kambing ha-
tuäe limä kongan, anak tabiri,
awang idjä njelo umure, limä kong-
an; djetä talo parapah idjä inenga
Abidan, anak Gideoni.
66. Andau sapulu mantir ham-
putan Dan, Ahieser, anak Amisa-
dai, magah talo parapahe.
67. Talo parapah baris ajue, iä
tä idjä pinggan salaka, behat sa-
ratus telo pulu sekel, idjä sangkon
daha salaka, behat udju pulu se-
kel, tumon batang sekel idjä hong
äka brasih tä; duäduä tä kontep
tunek tepong häwoi undus, akan
parapah indu kinan.
68. Tinai idjä supun garo, behat
sapulu sekel bulau, kontep garo.
69. Tinai sapi hatuäe tabela idjä,
tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä,
awang idjä njelo umure, indu pa-
rapah awang ingähu.
70. Tinai kambing hatuäe idjä,
indu parapah tagal dosa.
71. Tinai indu parapah tarimaka-
sih sapi duä kongan, tabiri hatuäe
limä kongan, kambing hatuäe limä
kongan, anak tabiri, awang idjä
njelo umure, limä kongan; djetä
talo parapah idjä inenga Ahieser,
anak Amisadai.
72. Andau sawalas mantir ham-
putan Aser, Pagiel anak Oghran,
magah talo parapahe.
73. Talo parapah baris ajue, iä
tä idjä pinggan salaka, behat sa-
ratus telo pulu sekel, idjä sang-
kon daha salaka, behat udju pulu
sekel, tumon batang sekel idjä
hong äka brasih tä; duäduä tä
kontep tunek tepong, häwoi undus,
akan parapah indu kinan.
74. Tinai idjä supun garo, behat
sapulu sekel bulau, kontep garo.
75. Tinai sapi hatuäe tabela idjä,
tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä,
awang idjä njelo umure, indu pa-
rapah awang ingähu.
76. Tinai kambing hatuäe idjä,
indu parapah tagal dosa.
77. Tinai indu parapah tarima-
kasih sapi duä kongan, tabiri ha-
tuäe limä kongan, kambing hatuäe
limä kongan, anak tabiri, awang
idjä njelo umure, limä kongan;
djetä talo parapah awang inenga
Pagiel, anak Oghran.
78. Andau duäwalas mantir ham-
putan Naptali, Ahira, anak Enan,
magah talo parapahe.
79. Talo parapah baris ajue, iä
tä idjä pinggan salaka, behat sa-

ratus telo pulu sekel; idjä sangkon daha salaka, behat udju pulu sekel, tumon batang sekel idjä hong äka brasih tä; duäduä tä kontep tunek tepong häwoi undus, akan parapah indu kinan.

80. Tinai idjä supun garo, behat sapulu sekel bulau, kontep garo.

81. Tinai sapi hatuäe tabela idjä, tabiri hatuäe idjä, anak tabiri idjä, awang idjä njelo umure, indu parapah awang ingähu.

82. Tinai kambing hatuäe idjä, indu parapah tagal dosa.

83. Tinai indu parapah tarimakasih sapi duä kongan, tabiri hatuäe limä kongan, kambing hatuäe limä kongan, anak tabiri awang idjä njelo umure limä kongan; djetä talo parapah awang inenga Ahira, anak Enan.

84. Tumon tä karä mantir olo Israel djari mamuga mesbeh tä, limbah djetä djari iminjak; iä manenga duäwalas pinggan salaka, duäwalas sangkon daha salaka, duäwalas supu bulau äka garo.

85. Genep pinggan salaka uras behat saratus telo pulu sekel, genep sangkon daha uras behat udju pulu sekel; djadi djumalah kabehat karä salaka ramo tä duä kojan äpat ratus sekel, tumon batang sekel idjä hong äka brasih.

86. Tinai duäwalas supu bulau äka garo, kontep garo, genep supu tä uras behat sapulu sekel, tumon batang sekel idjä hong äka brasih; djadi djumalah kabehat karä bulau ramo tä saratus duä pulu sekel.

87. Djumalah karä meto indu parapah awang ingähu djadi duäwalas sapi hatuäe, duäwalas tabiri hatuäe, duäwalas anak tabiri, awang idjä njelo umure, tuntang talo parapah indu kinan, tinai duäwalas kambing hatuäe indu parapah tagal dosa.

88. Djumalah karä meto indu parapah tarimakasih djadi duä pulu äpat sapi hatuäe, djahawen pulu tabiri hatuäe, djahawen pulu kambing hatuäe, djahawen pulu anak tabiri, awang idjä njelo umure, karä talo tä hapan mamuga mesbeh tä, limbah djetä djari iminjak.

89. Amon Moses tamä tingkap panjupa, handak hakotak dengan Jehowa, maka iä mahining augh idjä hamauh dengae, idjä blua bara hundjun padadnsanasi, idjä intu hundjun patindjandji tä, bara helat duä Kerubim tä. Bara hetä Jehowa hakotak dengae. —(2. *Mos.* 25, 22.)

BAGI 8.

Olo Lewi iangkat, imbaris akan gawie.

1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Soho Aaron, sambil hamauh dengae: amon ikau manguan sumbo tä, awi matoh palitae, mangat njalan udjuudju tä mamplawa hila baun tantahan sumbo.

3. Maka Aaron mawie tumon augh tä, iä mangkepan palita, uka tanggar mamplawa hila baun tantahan sumbo, tumon prentah Jehowa.

4. Maka bakal tantahan sumbo tä uras bulau masak, sarampange tuntang kambange uras bulau masak kea; tumon sonto, idjä djari imprahan Jehowa akan Moses, tumon tä iä djari manampa tantahan sumbo tä.

5. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses:

6. Baris olo Lewi bara marak olo Israel, tuntang prasih äwen tä. — (3, 6.)

7. Maka tumon toh ikau akan mamprasih äwen tä: birik danum papas pali intu iä, tuntang lading sukur akan mikis hapus bitie, tinai iä akan mamupok pakaiae; tä äwen tä brasih.

8. Limbah tä äwen tä akan magah sapi hatuäe tabela, tuntang parapah indu kinan, tunek tepong häwoi undus; tinai sapi hatuäe tabela beken akan induam indu parapah tagal dosa.

9. Tuntang ikau akan mimbit olo Lewi manokep bauntonggang tingkap-panjupa, hetä ikau akan manjoho hapus utus olo Israel hapumpong.

10. Limbah tä ikau akan mampendeng olo Lewi naharep baun Jehowa, maka olo Israel akan mandanan lengäe intu hundjun olo Lewi.

11. Maka Aaron akan manjun olo Lewi tä intu baun Jehowa, mandjadi parapah iajun bara olo Israel, uka äwen tä omba manggau gawin Jehowa.

12. Tinai olo Lewi akan mandanan lengäe hundjun takolok sapi hatuäe duäduä tä; limbah tä, awi ikau maluput idjä indu parapah tagal dosa, idjä tinai indu parapah awang ingähu akan Jehowa, hapan manjapan olo Lewi tä.

13. Limbah tä ikau akan mampendeng olo Lewi intu baun Aaron äwen hanak, tuntang ikau akan manjun äwen tä indu parapah iajun akan Jehowa.

14. Tumon tä ikau akan mambaris olo Lewi bara marak olo Israel, uka olo Lewi tä mandjadi ajungku.

15. Limbah tä olo Lewi akan tamä, mangat omba nguan gawin tingkap-panjupa. Tumon tä ikau akan mamprasih tuntang manjun iä.

16. Krana äwen tä panengan olo Israel akangku, aku djari manduan äwen tä indu takirin karä anak olo Israel, awang solake inakan indue.

17. Krana idjä solake inakan indue bara karä olo Israel samandiai uras ajungku, alo olon alo meto; aku djari mamprasih äwen tä akangku intu andauku djari mampatäi karä talo, idjä solake inakan indue hong tanah Misir.

18. Maka olo Lewi tä djari induangku indu takirin karä anak olo Israel, idjä solake inakan indue.

19. Tuntang aku djari manenga olo Lewi tä akan Aaron äwen hanak, bara marak karä olo Israel, uka äwen tä omba nguan gawin olo Israel huang tingkap-panjupa, uka mahelang olo Israel, belä olo Israel buah tjalaka, amon iä kabuate manggapi äka brasih.

20. Maka Moses, Aaron, tinai hapus utus olo Israel mawi dengan olo Lewi talo handiai, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

21. Olo Lewi mamapas palie, sambil mamupok pakaiae; limbah tä Aaron manjun iä mandjadi parapah iajun akan Jehowa; tuntang Aaron manjapan iä, uka mamprasih iä.

22. Limbah tä olo Lewi tamä, omba nguan gawie dengan tingkap-panjupa, intu baun Aaron äwen hanak. Tumon Jehowa djari mametäh Moses tahiu olo Lewi, tumon tä gawie dengan olo tä.

23. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
24. Djetoh prentah tahiu olo Lewi: idjä duä pulu limä njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, iä akan omba tamä padjun gawin tingkappanjupa.
25. Tapi amon iä sampai limä pulu njelo umure, iä akan terai omba gawi tä.
26. Baja iä akan omba paharie manonggo tingkap-panjupa, tapi idjä bagawi toto iä akan terai. Tumon tä patut gawim dengan olo Lewi hong padjun gawie.

BAGI 9.

I. Prentah tahiu olo idjä samar, atawa idjä halisang kahum pesta paska. II. Botop baunandan tä.

I.—1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses hong padang Sinai, bulan idjä solake, njelo duä, limbah olo tä djari blna bara tanah Misir, koae:
2. Soho olo Israel mahaga pesta paska tä intu puna wajahe idjä inukas.
3. Andau äpatwalas, bulan djetoh kea, benteng halemäi, intu wajahe idjä inukas tä keton akan mahaga djetä tumon puna prentahe, tuntang tumon puna hadate.
4. Maka Moses hamauh dengan olo Israel, manjoho iä mahaga paska tä.
5. Maka olo tä mahaga paska tä intu andan äpatwalas, bulan idjä solake, benteng halemäi, hong padang Sinai; tumon karä prentah Jehowa intu Moses olo Israel mahaga pesta tä.
6. Maka aton hetä isut idjä samar pali awi hantun olo, sampa iä djaton tau ompat mahaga paska tä intu andan djetä; äwen tä manaharep baun Moses äwen duä Aaron intn andan tä kea,
7. Sambil hamauh dengan äwen duä tä: Ikäi samar awi hantun olo; buhen ikäi kilau tiwas, sampai ikäi djaton tau omba mimbit parapah ikäi akan Jehowa intu wajah idjä inukas toh, haiak dengan karä olo Israel?
8. Maka koan Moses dengan äwen: Endäh helo, mangat aku mahining, kilen prentah Jehowa tahiu keton.
9. Tä Jehowah hamauh dengan Moses, koae:
10. Sanan akan olo Israel, koam: amon aton olo intn marak keton, atawa intu marak karä panakan keton, idjä samar pali awie pohos hantun talo, atawa djaka iä kedjau palisange, maka iä akan mahaga paska tä kea akan Jehowa.
11. Bulan duä, intu andau äpatwalas, benteng halemäi, maka olo tä akan mahaga djetä; iä akan kuman tä dengan tepong idjä djaton iragi, balut djohon talo bapait.
12. Æla iä mampelai tisae akan andan tinai, äla iä marupäi tolang tabiri paska tä; tumon karä hadat paska iä akan mahaga djetä.
13. Tapi djaka aton olo, idjä djaton samar pali, tuntang djaton kedjau panggoete, tapi iä tantai ahate djaton mahaga paska, maka olo tä akan impatäi bara marak hamputan ajue; krana iä djaton djari mimbit parapahe akan Jehowa intu wajahe idjä inukas. Olo tä akan menanggong dosae.
14. Maka amon olo beken utuse manamuäi marak keton, tuntang iä kea handak mahaga paska tä

akan Jehowa, maka iä akan mahaga tä tumon puna prentahe, tuntang tumon puna hadate; djetä mandjadi hadat idjä bewäi intu keton, alo intu tamuäi, alo intu olo idjä puna tanahe tä.

II. — 15. Maka andau olo mampendeng äka Hatalla, tä botop baunandau tä mangandjungen äka Hatalla, hundjun äka idjä brasih haliai tä; maka hamalem aton talo idjä kilau apui hundjun kaleka brasih tä, sampai handjewu. — (2. *Mos.* 40, 34.)

16. Tuntang tumon tä haradjur; botop baunandau manutup tingkap tä, tinai hamalem aton hetä kilau ampin apui.

17. Haiak botop baunandau tä mandai bara hundjun tingkap, haiak tä kea olo Israel harikas, tinai intu äka botop baunandau tä tendä, hetä olo Israel bapodok tinai.

18. Tumon augh Jehowa olo Israęl hagoet, tumon augh Jehowa kea iä bapodok tinai; katahin botop baunandau melai hundjun äka Hatalla, maka olo tä magon bapodok.

19. Amon botop baunandau tä manetep tahi hundjun äka Hatalla, tä äwen malalus gawin Jehowa, djaton iä hagoet.

20. Amon botop baunandau isut andau bewäi melai hundjun äka Hatalla, maka tumon augh Jehowa olo tä bapodok, tumon augh Jehowa olo tä hagoet tinai.

21. Amon botop baunandau tendä bara halemäi sampai handjewu, tinai haiak djadjewu djetä mandai, maka äwen tä hagoet; alo handau alo hamalem, sana botop baunandau tä mandai, maka olo tä hagoet.

22. Alo botop baunandau tä melai kaduä andau, atawa idjä bulan, atawa tahi haream hundjun äka Hatalla, maka olo Israel magon bapodok, djaton harikas; tapi sana djetä mandai tinai balalu olo tä hagoet.

23. Krana tumon augh Jehowa olo tä bapodok, tinai tumon augh Jehowa kea olo tä hagoet. Iä manonggo karä gawin Jehowa, tumon augh Jehowa intu Moses.

BAGI 10.

I. Sarunai. II. Olo Israel hagoet bara bukit Sinai.

I. — 1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Tampa akam duä sarunai, uras salaka masak, djetä indu hapam mangahau utus olo arä, tinai amon olo arä akan harikas bara äkae bapodok.

3. Amon olo mampahiau sarunai duäduä tä idjä kambelas, tä hapus utus olo arä akan hapumpong, talih ikau hong bauntonggang tingkap-panjupa.

4. Tapi amon olo mampahiau sarunai idjä bewäi, tuntang idjä kambelas, tä karä mantir pamutjok, idjä mangapala olo bakojakojan, akan hapumpong talih ikau.

5. Tapi amon keton mampahiau sarunai halendjet aughe, tä karä hamputan olo idjä bapodok hila timor akan harikas.

6. Tinai amon keton mampahiau djetä sindä tinai, halendjet aughe, tä karä hamputan olo idjä bapodok hila salatan akan harikas: krana indu katan panolak olo sa-

runai tä akan impahiau halendjet aughe.

7. Tapi amon keton mangahau utus olo arä, tä keton mampahiau sarunai idjä kambelas, äla halendjet aughe.

8. Maka anak Aaron, imam tä, akan mampahiau sarunai tä: djetä indu hadat keton palus katatahi, intu karä panakan keton.

9. Amon keton hong tanah keton dapit lius mamarang musoh keton, idjä mawi keton, tä keton akan mampahiau sarunai tä kea halendjet aughe; tä maka keton karäh taraingat hong baun Jehowa, Hatallan keton, tuntang keton karäh iliwus bara musoh keton.

10. Tinai intu karä andau kahandjak keton, tuntang intu karä andau hai, idjä inukas akan keton, tinai intu karä totok bulan maka keton akan mampahiau sarunai tä kea idjä kambelas, metoh maluput parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih; djetä indu mampingat tahiu keton hong baun Hatallan keton; aku Jehowa aton Hatallan keton.

II.—11. Djadi intu njelo duä, bulan duä, andau duä pulu, maka botop baunandau tä mandai bara hundjun tingkap äka patin-djandji.

12. Tä olo Israel harikas tumon rinting panggoete bara padang Sinai, maka botop baunandau tä tendä tinai intu padang Paran.

13. Andau tä olo tä panjolake harikas harinting, tumon augh Jehowa intu Moses. —(2, 1.)

14. Krana idjä solake hagoet, iä tä banderan hamputan Juda, tuntang karä padjue; maka mantir pamutjok hapus djalahan tä, iä tä Naheson, anak Aminadab.

15. Maka mantir padjun klahi hamputan Isaskar, iä tä Netaneel, anak Suar.

16. Tinai mantir padjun klahi hamputan Sebulon, iä tä Eliab, anak Helon.

17. Limbah tä äka Hatalla ingarak iengkak olo, palus olo Gerson tinai olo Merari harikas, mäton ramon äka Hatalla.

18. Limbah tä hagoet banderan hamputan Ruben, tuntang karä padjue; mantir pamutjok hapus djalahan tä, iä tä Elisur anak Sedeur.

19. Maka mantir padjun klahi hamputan Simeon, iä tä Selumiel, anak Surisadai.

20. Tinai mantir padjun klahi hamputan Gad, iä tä Eljasap, anak Deguel.

21. Limbah tä olo Kahat hagoet, mäton talo idjä brasih haliai tä; maka äwen idjä helo haragapan äka Hatalla, mangat djetä djari, amon olo Kahat tä sampai.

22. Limbah tä hagoet banderan hamputan Epraim, tuntang karä padjue; mantir pamutjok hapus djalahan tä, iä tä Elisama, anak Amihud.

23. Maka mantir padjun klahi hamputan Manasse, iä tä Gamaliel, anak Pedasur.

24. Tinai mantir padjun klahi hamputan Benjamin, iä tä Abidan, anak Gideoni.

25. Limbah tä hagoet banderan hamputan Dan, tuntang karä padjue, mandjadi tapakan harian, tantanep rinting karä padjun klahi: mantir pamutjok hapus djalahan djetä, iä tä Ahieser, anak Amisadai.

26. Maka mantir padjun klahi hamputan Aser, iä tä Pagiel, anak Oghran.

27. Tinai mantir padjun klahi hamputan Naptali, iä tä Ahira, anak Enan.

28. Djetä rinting panggoet olo Israel, tumon karä padjue, metoh iä harikas.

29. Maka koan Moses dengan Hobab, anak Reguel, olo Midian, idjä ajup Moses: Panggoet ikäi toh mangkahimat äka, idjä Jehowa djari hamauh: aku handak manenga tä akan keton. Kälāh ikau omba ikäi, tä ikäi handak mawi kahalap dengam, krana Jehowa djari mandjandji kahalap akan Israel.

30. Tapi koae: Dia; malainkan aku handak buli tanahku, kolangku.

31. Maka koan Moses: Æla kea malihi ikäi, krana tawam bewäi, ikäi akan bapodok hong padang tunis benjem, tä maka ikau akan malim ikäi.

32. Maka amon ikau omba ikäi, talo bahalap idjä inenga Jehowa akan ikäi, ikäi kea handak mambagie akam.

33. Tumon tä maka olo tä hagoet bara bukit Jehowa tandjong katelo kakedjaue; patin-djandjin Jehowa hagoet helo baue huang katelo tä, uka manggau äka malajan akan olo tä.

34. Botop baunandau Jehowa magon mangandjungen äwen tä, metoh iä hagoet bara äkae bapodok.

35. Maka sana patin-djandji tä hagoet, koan Moses: Mendeng, Jehowa! soho karä musohm bilangbalangan, karä olo idjä basingi ikau soho hadari bara baum.

36. Tinai sana djetä tendä, koae: Buli tinai, Jehowa, akan bakojakojan olo Israel tä.

BAGI 11.

Æka olo bapodok: I. Tabera, rimae: äka kähu; II. Kibrottaawa, rimae: kubur olo pamipen.

I. — 1. Maka utus olo arä tä manjalu tahiu kapähäe awi kalisahe, djetä papa intu pinding Jehowa. Amon Jehowa mahining djetä, maka hasep kasangite, palus apui Jehowa mantakan äwen tä, arä podok olo hila tapakan djari kinae.

2. Tä utus olo arä kahau kadarat intu Moses, balalu Moses blaku intu Jehowa, tä apui tä belep tinai.

3. Tagal tä iä manggarä kaleka tä Tabera, (*äka kähu*,) basa hetä apui Jehowa djari mangähu olo.

II. — 4. Maka olo panjelat tä, idjä omba intu marak äwen, hasep kipäe, sampai olo Israel kea tamput, manangis tinai, koae: Æwe indu manenga balut akan ita? — (2. *Mos.* 16, 3.)

5. Ita mangenang kutoh lauk, idjä djari kinan ita bewäi hong tanah Misir, dia usah imili, tuntang karä tantimon, samangka, sajor, bawang bahandang dengan bawang baputi.

6. Tapi toh belai ita keang bewäi; krana djaton talo beken baja man toh bewäi haradjur intu matan ita.

7. Maka man tä kilau bawak sahang salia ampie, baputi hendahenda.

8. Maka olo arä hagoet akan hetähetä, manampunan djetä, iä manggiling tä hong galingan, atawa manepä tä hong lisong, iä mampakasak tä hong landai, manampa

tepong; angate kilau tepong häwoi undus idjä kapala bahalap.

9. Hamalem, haiak ambon hadurut akan äka olo bapodok, maka man tä malentäh kea.

10. Maka Moses mahining olo arä tä manangis genep karä kabalie, genep bitie intu bauntonggang tingkap ajue, tä kasangit Jehowa hasep, tinai Moses kea papungut atäie.

11. Maka koan Moses dengan Jehowa: Buhen ikau mangapähä rewarm, buhen aku djaton iasi intu matam, sampai ikau manjoho aku manangong salepah utus olo arä toh?

12. Djari aku mangandong hapus utus olo toh? djari aku manak iä? sampai ikau manjoho aku: bentang äwen intu usokm, tumon ajang mentang anak awau, akan tanah, idjä djari injumpahm dengan tato hiange?

13. Bara kwe panumah karä balut akangku, hapan manenga salepah utus olo toh? krana olo toh manangis intu aku, koae: tenga balut akan ikäi, mangat ikäi kuman.

14. Amon batonggal kabuatku bewäi, djaton tau aku mananggong salepah utus olo toh, krana iä pahalau babehat akangku.

15. Amon gawim dengangku tumon toh, käläh patäi aku sasindä, djaka aku iasi intu matam, äla aku akan mitä kapähängku.

16. Maka Hatalla hamauh dengan Moses: Baris akangku udju pulu biti, bakas olo Israel, idjä toto kasenam iä toto bakas olo arä, tuntang toto mantir; imbit äwen tä darah bauntonggang tingkappanjupa, hetä äwen tä akan mendeng haiak ikau.

17. Metoh tä aku handak mohon, hakotak dengam hetä, tinai aku handak mambagi bara rogh tä, idjä hundjun ikau, mingkes djetä hundjun äwen tä; maka äwen tä akan omba ikau mananggong utus olo arä tä, belä ikau kabuatm bewäi akan mananggong iä.

18. Tinai ikau akan manjoho olo arä tä: awi mamprasih arep keton akan andau djewu, tä keton karäh kuman balut; krana keton djari manangis intu pahining Jehowa, koan keton: äwe hakon manenga balut indu kinan ita; krana hong tanah Misir ita mangat bewäi. Tagal tä Jehowa handak manenga balut akan keton, tä keton akan kuman.

19. Djaton idjä andau kaduä bewäi keton akan kuman tä, djaton kalimä atawa kapulu andau, atawa kaduä pulu andau,

20. Malainkan idjä bulan haradjur, sampai djetä malelan urong keton, palus peda bapelek belai keton, basa keton djari manganan Jehowa, idjä intu bentok keton, tuntang djari manjalu manangis intu baue, sambil hamauh: narai gunae ita djari blua bara tanah Misir.

21. Maka koan Moses: Karä utus olo tä, idjä intu aku, sampai djahawen ratus kojan olo hatuä, idjä sanggam mamarang, tinai ikau hamauh: aku handak manenga balut akae, idjä bulan haradjur olo tä akan kuman djetä!

22. Aton kambing tabiri tuntang sapi akan impatäi akan äwen tä, mangat ombet akae? Atawa aton karä lauk tasik indu imumpong akan äwen tä, mangat ombet akae?

23. Tapi Jehowa hamauh dengan

Moses: Pudji lengän Jehowa tau
pandak? Toh ikau karäh mitä,
djaka aughku intu keton tulus
dengan dia.
24. Tä Moses hagoet, manutur
karä augh Jehowa akan olo arä,
tuntang iä mintih udju pulu biti,
olo bakas, sambil mampendeng
äwen tä mangaliling tingkap-pa-
njupa.
25. Tä maka Jehowa mohon hu-
ang botop baunandau, sambil ha-
kotak dengae, tuntang iä mam-
bagi bara rogh idjä hundjun Moses
tä, sambil mingkes tä intu hun-
djun udju pulu biti olo bakas tä;
maka sana rogh tä aton hong olo
tä, palus äwen tä manudjum, tapi
djaton haradjur palus dapit.
26. Maka duä biti äwen tä djari
melai hong äka olo arä bapodok,
aran idjä Eldad, aran idjä tinai
Medad; maka rogh tä sampai äwen
duä tä kea, (krana äwen duä tä
baris olo idjä djari imbaris tä kea,
tapi äwen djaton djari omba ma-
nalih tingkap Hatalla,) palus äwen
duä tä kea manudjum.
27. Tä aton olo tabela hadari,
masuman tä akan Moses, koae:
Eldad äwen duä Medad manudjum
intu äka olo arä bapodok.
28. Maka Josua, anak Nun,
pangiwa Moses tä, idjä djari in-
tihe, tombah, koae: O tuangku
Moses, kahana äwen tä!
29. Tapi koan Moses dengae:
Aton ikau mangabehu akangku?
Käläh djaka karäkarä bitin salepah
utus olo ain Jehowa uras nabi,
käläh djaka Jehowa manenga Rogh
ajue akae!
30. Limbah tä Moses haluli,
manalih äka olo arä bapodok, iä
tuntang bakas olo Israel tä.
31. Limbah tä aton blua riwut
bara Jehowa, idjä manggatang ka-
wan sasintar bara saran tasik, ma-
gah djetä akan äka olo arä bapo-
dok, tandjong idjä andau kalombah
kawae hasansila hakaliling, duä
hasa kagantonge bara petak.
32. Tä olo arä hagoet, hapus
kaduä andau idjä malem, sambil
mamumpong sasintar tä; maka olo
idjä mamumpong tapas bara kolae
mandino kea sampai sapulu homer,
(*tanggong kalidai.*) Maka olo tä
hararahan mangeang djetä hakali-
ling äkae bapodok.
33. Djadi, kahum isin burong tä
magon leket helat kasingae, helo
bara djetä lepah kinae, maka ha-
sep kalait Jehowa mawi olo tä,
palus Jehowa mandjara olo tä
hapan peres paham.
34. Tagal tä olo manggarä ka-
leka tä Kibrottaawa, (*kubur olo
pamipen;*) krana hetä djari ingu-
bur olo pamipen tä.
35. Bara Kibrottaawa olo tä ha-
goet tinai sampai Haserot; palus
iä tendä intu Haserot.

BAGI 12.

Mirjam äwen duä Aaron mangotak Mo-
ses; Mirjam buah samagh.

1. Maka Mirjam äwen duä Aa-
ron hakotak mawi Moses tagal
sawae, olo Kus tä, krana iä djari
masawä bawin olo Kus.
2. Koan äwen: Aton Jehowa
hakotak hadjamban Moses bewäi?
djaton iä djari hakotak hadjam-
ban ikäi kea? Maka Jehowa ma-
hining aughe tä.
3. Maka Moses tä balemo atäie,
paham bara karä olo beken hun-
djun petak.

4. Tä maka Jehowa salenga hamauh dengan Moses äwen telo Aaron dengan Mirjam: Blua keton telo, talih tingkap-panjupa. Maka äwen telo tä blua.

5. Tä Jehowa mohon huang botop baunandau tä, sambil mendeng intu bauntonggang tingkap-panjupa, balalu iä mangahau Aaron äwen duä Mirjam, palus äwen duä tä manggapi.

6. Maka koae: Hining keton aughku toh! Djaka aton nabi marak keton, aku, Jehowa, handak masuman arepku akae hapan panggitae; atawa huang nupie aku handak hakotak dengae.

7. Tapi beken rewarku Moses, idjä tetek toto huang salepah humangku.

8. Taharep bau aku hakotak dengae, bakarinah hatanggera idjang, djaton hapan augh leläi atawa antaantai bewäi; iä mitä tamunan ampin Jehowa toto; kilen keton duä dia mikäh mangotak rewarku Moses?

9. Maka Jehowa parsengen dengan äwen duä tä, balalu iä mindah.

10. Tä botop baunandau kea mindah, mandai bara hundjun tingkap; maka itä! Mirjam djari basamagh, lentah kilau udjan habungkus. Maka Aaron manampajah Mirjam, itä! iä kabasamagh.

11. Tä koan Aaron dengan Moses: Joh tuangku, äla mamuat dosa tä akan koä, idjä djari iawi koä awi kapaleng koä, idjä awi tä koä toto badosa.

12. Æla iä tä kilau idjä ingelus, idjä bangking, isie silae djaton.

13. Tä Moses mantehau, blaku intu Jehowa, koae: O Hatalla, pakäläh iä!

14. Tapi Jehowa hamauh dengan Moses: Amon bapae djari maludja baue, mampahawen iä, djaton patut iä mahamen kudju andau? naughe iä ingurong kudju intu ruar äka olo bapodok, limbah tä iä akan inarima tinai. — (3. *Mos.* 14, 8.)

15. Tumon tä Mirjam ingurong kudju, intu ruar äka olo bapodok. Maka olo Israel djaton hagoet, sampai Mirjam djari inarima tinai.

16. Limbah tä utus olo tä harikas bara Haserot, tuntang iä bapodok hong padang tunis benjem Paran.

BAGI 13.

I. Moses manjoho olo mangalati tanah Kanaan. II. Æwen tä buli mimbit brita papa.

I. — 1. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Soho olo hagoet, mangalati tanah Kanaan, idjä handak inengaku akan olo Israel. Soho midjä midjä bara genep hamputan tato keton, uras idjä mantir intu hamputae. — (5 *Mos.* 1, 22.)

3. Tä Moses, tumon augh Jehowa, manjoho äwen tä bara padang Paran, uras idjä mantir olo Israel.

4. Maka djetoh karä aran olo tä: bara hamputan Ruben, Samua anak Sakur.

5. Bara hamputan Simeon, Sapat anak Hori.

6. Bara hamputan Juda, Kaleb anak Jepune.

7. Bara hamputan Isaskar, Jigeal anak Josep.

8. Bara hamputan Epraim, Hosea anak Nun.

9. Bara hamputan Benjamin,
Palti anak Rapu.
10. Bara hamputan Sebulon, Ga-
diel anak Sodi.
11. Bara hamputan Josep, baris
Manasse, Gadi anak Susi.
12. Bara hamputan Dan, Amiel
anak Gemali.
13. Bara hamputan Aser, Setur
anak Mighael.
14. Bara hamputan Naptali, Ne-
hebi anak Wapsi.
15. Bara hamputan Gad, Guel
anak Maghi.
16. Djetä aran karä olo idjä injo-
ho Moses, uka mangalati tanah
tä; maka aran Hosea, anak Nun
tä, indah Moses Josua.
17. Maka Moses manjoho äwen
tä, nakara iä mangalati tanah Ka-
naan; koae dengan äwen: Hagoet
keton, tamä tanah tä hila salatan,
palus sampai äka karä bukit.
18. Sengok ampin tanah tä, tun-
tang utus olo idjä melai hetä,
djaka olo tä abas atawa balemo,
djaka iä isut atawa bakapal.
19. Tinai kalati ampin tanah,
äka olo tä melai, djaka djetä ba-
halap atawa papa, tinai kalati
ampin karä lewu, äka olo tä melai,
djaka lewu halangai bewäi atawa
hakota.
20. Tinai sengok ampin tanah,
djaka djetä basiwoh atawa ringket,
djaka arä kaju hetä atawa dia.
Mentementeng bewäi atäi keton;
laku kea bua bara tanah tä. Maka
katika tä wajah bua anggor haru
masak sangkelang.
21. Djadi, äwen tä hagoet, mang-
alati tanah tä, bara padang tunis
benjem Sin palus sampai Rehob,
idjä intu djalan akan Hamat.
22. Æwen tä murik bara hila
salatan, sampai manantarang He-
bron; hetä aton melai Ahiman,
Sesai äwen telo Talmai, anak Enak
tä; maka Hebron djari imangun
olo udju njelo helo bara lewu
Suan hong Misir.
23. Limbah tä äwen tä sampai
padang Eskol. Hetä iä marapak
idjä kapating anggor, tuntang
tundoe, djetä pikul duä biti hapan
kaju; tinai iä manduan isut bua
dalima tuntang bua korma.
24. Maka kaleka tä inggarä olo
Eskol, (*tundon bua anggor*,) ta-
gal tundon bua anggor tä, idjä
djari irapak olo Israel hetä.
II. — 25. Maka limbah käpat pu-
lu andau äwen tä buli, limbah
mangalati tanah tä.
26. Palus äwen sampai Moses,
Aaron tuntang hapus utus olo Is-
rael, hong Paran, padang tunis
benjem tä, intu äka idjä Kades
arae; äwen mimbit brita akae tun-
tang akan hapus utus olo arä,
sambil mamprahan akae bua bara
tanah tä;
27. Haiak äwen tä manjarita akae,
koae: Ikäi djari tamä tanah tä,
idjä akan hetä keton djari manjoho
ikäi hagoet; maka toto, tanah tä
nahasak djohontusun meto tun-
tang madu, djetoh ampin bua
hetä.
28. Tapi olo idjä melai hong ta-
nah tä paham abas, karä kotae
dähen tuntang hai haliai, tinai
ikäi djari mitä hetä olo Enak kea.
29. Olo Amalek aton mangka-
lewu hetä hila salatan, olo Het,
olo Jebusi, olo Amori melai hong
bukit hatinggang hetä, tinai olo
Kanani melai tokep tasik, tun-
tang hong saran Jordan.
30. Tä maka Kaleb manunis olo
arä, milang Moses, koae: Takan
bewäi, ita hagoet, mangat manjores

tanah tä, toto ita tau mampakalah äwen.

31. Tapi koan olo idjä djari mangalati tanah haiak dengae: Djaton ita tau hagoet mawi olo tä, krana iä tangkalau kwasa bara ita.

32. Tumon tä iä mamapa britan tanah tä, idjä djari ingalatie akan olo Israel, koae: Tanah tä, idjä djari ihoroe ingalati ikäi, puna tanah idjä kuman oloe awang melai huange, olo handiai, idjä djari gitan ikäi hetä, uras olo idjä paham pandjang berenge.

33. Tinai ikäi djari mitä hetä olo nepilim, olo Enak, baris olo nepilim tä; maka ampin ikäi kamäan ikäi kilau sangkalap bewäi, kalotä kea ikäi huang baun äwen tä. — (1. *Mos*. 6, 4.)

BAGI 14.

I. Olo arä manjala tinai. II. Hatalla mahukum iä. III. Olo djaton maku mamenda prentah Hatalla, tä iä iawi musohe.

I. — 1. Tä hapus utus olo arä samandiai manggatang aughe, mangkariak, haiak manangis idjä malemalem.

2. Sakarä olo Israel mantam Moses äwen duä Aaron; hapus utus olo arä hamauh mawi äwen duä tä: Käläh djaka ikäi djari matäi hong tanah Misir! käläh djaka ikäi matäi toh kea hong padang tunis benjem toh! — (2. *Mos*. 16, 3.)

3. Buhen Jehowa mimbit ita akan tanah djetä, nakara ita matäi awi padang, tuntang anak sawan ita indu rampas olo; djaton bahalap haream ita palus buli tanah Misir tinai?

4. Tinai olo tä hamauh sama arepe: Has, ita mangkat idjä biti bara ita mandjadi kapalan ita, mangat ita buli Misir.

5. Tä Moses äwen duä Aaron mahingkep, manaharep hapus utus olo Israel.

6. Maka Josua, anak Nun, äwen duä Kaleb, anak Jepune, idjä djari omba kea mangalati tanah tä, marabit pakaiae,

7. Sambil hamauh mawi hapus utus olo Israel, koae: Tanah tä, idjä djari ingumbang ingalati ikäi, tanah bahalap saliai.

8. Djaka Jehowa mangilak ita, toto iä karäh manamäan ita huang tanah tä, sambil manenga tä akan ita, tanah idjä nahasak djohontusun meto dengan madu.

9. Asal äla keton marisang dengan Jehowa, äla keton mikäh olo idjä mukong tanah tä, krana olo tä kilau panginan ita bewäi. Æka kalindonge djari nihau, tapi ita impahaiak Jehowa; äla keton mikäh olo tä!

10. Tä hapus utus olo arä sama manjoho mampatäi äwen duä tä, mamanting iä hapan batu. Tapi kahain Jehowa salenga mamarah hong tingkap-panjupa, intu baun karä olo Israel samandiai. — (2. *Mos*. 16, 10.)

II. — 11. Palus Jehowa hamauh dengan Moses: Kilen katahie olo tä akan marahas aku? kilen katahie äwen tä dia pertjaja huang aku, alo karä kata heran djari aton iawiku intu bentok äwen tä?

12. Toh aku handak mantakan olo tä hapan peres papa, aku handak manganan iä, tinai aku handak mampanak ikau mandjadi utus olo, idjä bakapal tuntang

kwasa bala utus olo toh. — (2. *Mos.* 32, 10.)
13. Tapi Moses tombah augh Jehowa: Tä olo Misir handiai karäh mahining brita tä, krana awi kwasam ikau djari manggoet utus olo toh bara marak äwen tä.
14. Tä maka olo tanah toh kea karäh manjarita talo tä, basa iä djari mahining, ikau Jehowa aton intu bentok olo toh; ikau Jehowa inampajah ikäi, botop baunandaum magon mendeng tambuan utus olo toh, handau ikau hagoet helo baue hapan baunandau, hamalem hapan apui.
15. Kilen ikau handak mampatäi utus olo toh haiak sindä? tä toto karä olo kapir, idjä djari mahining britam, karäh hamauh:
16. Basa Jehowa djaton tau manamäan utus olo tä akan tanah, idjä djari injumpahe akae, awi tä iä djari mampatäi olo tä hong padang tunis benjem.
17. Tagal tä, pahai kwasam, o Jehowa, tumon aughm bahut, koam:
18. Jehowa pandjang atäie, paham sintae; iä mampun kadarhaka, kalangkah, alo iä mamaläh kea olo idjä tiwas, tuntang manuntut kadarhakan bapae intu anak äsoe, sampai telo äpat turon. — (2. *Mos.* 34, 6.)
19. Ampun kadarhakan utus olo toh tumon kahain asim, kilau ikau djari mampun utus olo toh kea bara tanah Misir palus sampai hetoh.
20. Maka koan Jehowa: Aku djari mampun olo tä, tumon aughm.
21. Tapi toto, belom aku! salepah kaluuen akan basuang kahain Jehowa.
22. Krana karä olo tä, idjä djari mitä kahaingku, karä katangku heran, idjä djari iawiku hong tanah Misir, tuntang hong padang tunis benjem, tuntang djari mangkemä aku hakampulu djetoh, mahin djaton maku manumon aughku:
23. Olo tä djaton akan mitä tanah, idjä djari injumpahku akan tatoe; idjä biti mahin dia karä olo tä, idjä djari marahas aku, akan mitä tä.
24. Tapi rewarku Kaleb, basa rogh beken aton huang iä, basa iä tanggar atäie djari manumon aughku: maka iä tä handak inamäangku akan tanah tä, idjä djari ingalatie, panakae karäh manjores tä.
25. Maka olo Amalek tuntang olo Kanani aton mimpa keton hong djanah hetä; has, mules keton, djewu keton akan harikas, haluli akan padang tunis benjem, manintu tasik rarudju.
26. Limbah tä Jehowa hakotak dengan Moses äwen duä Aaron, koae:
27. Kilen katahie aku akan hindjä utus olo papa toh, idjä mangotok aku? Aku djari mahining kotok olo Israel, idjä hapae mamapa aku.
28. Suman akae: belom aku! koan Jehowa, toto aku handak mawi keton tumon augh keton dengangku.
29. Hantun keton akan maram hong padang tunis benjem toh: salepah djumalah karä bitin keton idjä djari buah isä, idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, keton handiai idjä djari omba mangotok aku,
30. Toto idjä biti mahin dia keton akan tamä tanah, idjä djari injumpahku akan keton indu äka

keton melai, baja Kaleb, anak Jepune, äwen duä Josua, anak Nun, karäh tamäe.

31. Maka anak keton, idjä koan keton indu rampas olo, äwen tä handak inamäangku hetä, iä akan kasene tanah tä, idjä djari ingabelä inganan keton.

32. Tapi idjä keton, hantun keton akan maram hong padang tunis benjem toh.

33. Anak keton akan mangumbang padang toh, manjakatik metoe, äpat pulu njelo katahie, sambil mananggong karajap keton, sampai hantun keton djari lepah lenjoh hong padang tunis benjem toh.

34. Tumon karä andau keton djari mangalati tanah tä, djetä äpat pulu andau, maka tumon tä keton akan mananggong kadarhakan keton äpat pulu njelo katahie, djadi midjä andau akan idjä njelo, uka keton mangasene, kilen ampin kadjarian olo, amon aku mindah lengängku.

35. Aku Jehowa djari masuman tä, toto aku handak malalus karä aughku djetoh intu utus olo papa toh, idjä djari pakat malawan aku. Hong padang tunis benjem toh iä akan lepah munos, iä akan matäi hetoh lepah samandiai.

36. Maka karä olo tä, idjä djari injoho Moses mangalati tanah tä, idjä haiak panumahe djari madjik hapus utus olo arä mantam iä, awi äwen mimbit brita papa tahiu tanah tä,

37. Olo tä balalu matäi awi peres intu baun Jehowa.

38. Baja Josua, anak Nun, äwen duä Kaleb, anak Jepune, tisae belom bara karä olo tä, idjä djari hagoet mangalati tanah tä.

39. Maka Moses masuman karä augh tä akan olo Israel samandiai. Tä utus olo arä paham kapähä ataie.

III. — 40. Maka olo tä misik haiak djadjewu, mandai tantan bukit, koae: Itäm, toh ikäi; ikäi handak hagoet akan äka, idjä djari inutor Jehowa; krana ikäi djari badosa.

41. Tapi koan Moses: Buhen keton kalotä malangkah prentah Jehowa? toto hong perkara toh keton djaton bontong.

42. Æla hagoet, krana Jehowa djaton maku mampahaiak keton, belä keton alah intu baun musoh keton.

43. Krana olo Amalek tuntang olo Kanani aton mimpa hetä intu baun keton, keton karäh matäi awi padang, basa keton djari undur bara Jehowa, tagal tä Jehowa djaton maku mampahaiak keton.

44. Tapi olo tä badjuro kea mangkemä mandai tantan bukit, tapi patin-djandji ain Jehowa tuntang Moses djaton hagoet bara bentok äka olo bapodok.

45. Tä olo Amalek tuntang olo Kanani, idjä mangkalewu intu bukit hetä, mohon, mamukul olo tä, palus manggoang mawi iä sampai Horma.

BAGI 15.

I. Prentah tahiu talo parapah indu kinan tuntang parapah talo ihop. II. Hukum olo idjä mamapa andau sabat. III. Paruwäi klambi.

I. — 1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Suman akan olo Israel, sam-

bil hamauh dengan äwen: amon keton djari sampai äka keton melai, idjä handak inengaku akan keton,

3. Amon keton mimbit parapah apui akan Jehowa, parapah awang ingähu, atawa parapah awang injambalih, alo tumon puna djandji, atawa tumon huang atäi bewäi, atawa intu karä andau hai ain keton, uka keton mawi mangat ewaue akan Jehowa, hapan sapi atawa kambing tabiri:

4. Tä maka iä, idjä mimbit talo parapah tä akan Jehowa, patut mimbit kea akan parapah indu kinan idjä perpulu epa tunek tepong, häwoi dengan undus idjä peräpat hin;

5. Tinai anggor indu parapah talo ihop, idjä peräpat hin kea, djetä akan genep kongan anak kambing tabiri, awang impatäi indu parapah awang ingähu, atawa indu parapah awang injambalih.

6. Tapi amon kambing tabiri hatuäe iluput indu parapah, tä keton patnt manduan akan parapah indu kinan duä perpulu epa tunek tepong, häwoi dengan undus idjä pertelo hin;

7. Tinai anggor indu parapah talo ihop idjä pertelo hin kea; djetä indu iluput keton akan Jehowa, mandjadi mangat ewaue.

8. Maka amon keton maluput sapi tabela indu parapah awang ingähu, atawa indu parapah awang injambalih, alo awi katantun djandji, atawa indu parapah tarimakasih bewäi akan Jehowa:

9. Tä maka haiak dengan sapi tabela tä keton patut mimbit akan parapah indu kinan telo perpulu epa tunek tepong, häwoi dengan undus satangah hin;

10. Tinai keton akan mimbit anggor satangah hin indu parapah talo ihop; tumon tä parapah apui tä mandjadi indu mangat ewaue akan Jehowa.

11. Tumon tä gawin keton dengan midjä midjä kongan sapi, tabiri hatuäe atawa anak kambing tabiri.

12. Tumon karä talo parapah idjä ilnput keton, tumon tä kea keton akan mimbit talo parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop, akan genep kongan.

13. Karä olo idjä puna anak tanah keton akan manumon hadat tä, amon iä maluput parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa.

14. Maka djaka olo beken utuse, idjä manamuäi marak keton, atawa idjä hindjä keton palus panakan keton, handak mimbit parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa, maka iä akan hapan hadat tä kea, idjä hapan keton maluput tä.

15. Hapus utus olo arä akan sama hapan hadat idjä tä kea, keton sama kilau olo beken utuse, idjä manamuäi marak keton. Djetoh hadat palus katatahi akan karä panakan keton; intu baun Jehowa olo tamuäi sama kilau keton kea.

16. Sama hadat idjä, sama prentah idjä akan keton tuntang akan olo beken utuse, idjä manamuäi marak keton.

17. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

18. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon keton djari tamä tanah, idjä akan hetä aku handak mimbit keton tamä,

19. Amon keton kuman tepong

tanah tä, tä keton akan manandjungan parapah akan Jehowa.

20. Roti gendom taheta, idjä solake iopet, keton akan mimbite indu parapah tandjungan. Sama kilau parapah tandjungan gendom, idjä solake ihik,

21. Kalotä keton palus karä panakan keton akan mimbit kea parapah tandjungan akan Jehowa isut bakal tepong idjä solake tä.

22. Tinai amon keton awi kalajau malangkah idjä kabawak karä prentah toh, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses,

23. Talo handiai idjä djari imetäh Jehowa keton hadjamban Moses, bara andau Jehowa solake djari mametäh keton palus dapit, akan karä panakan keton,

24. Amon kalangkah tä mandjadi awi kalajau, tuntang hapus utus olo arä djaton djari katawan tä: tä maka hapus utus olo arä akan mimbit sapi hatuäe tabela indu parapah awang ingähu indu mangat ewaue akan Jehowa, tuntang parapah indu kinan, tinai parapah talo ihop, tumon puna hadate; tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa.

25. Maka imam akan manjapan akan hapus utus olo Israel, tä olo tä karäh iampun, krana kalangkahe djari awi kalajaue bewäi. Maka olo tä akan mimbit parapah apui akan Jehowa, tuntang parapah tagal dosae intu baun Jehowa, tagal kalangkah kalajaue tä.

26. Tumon tä djetä iampun akan hapus utus olo Israel, tinai akan olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak iä, basa salepah utus olo arä djari tiwas awi kalajaue.

27. Maka amon olo idjä biti malangkah awi kalajaue, tä iä akan mimbit kambing bawie, awang idjä njelo umure, indu parapah tagal dosae.

28. Tä imam akan manjapan olo idjä tiwas, idjä badosa awi kalajaue, intu baun Jehowa, hapan parapah tagal dosa tä; tä maka olo tä karäh iampun.

29. Sama prentah idjä toh kea buah akan sakarä olo idjä djari malangkah awi kalajaue, alo olo idjä puna utus olo Israel, alo olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak äwen.

30. Tapi amon olo tantai ahate awi kabangange djari malangkah prentah, alo olo utus Israel, alo olo beken utuse, iä tä manawah Jehowa, olo tä akan impatäi bara marak hamputan ajue.

31. Krana iä djari mangabelä augh Jehowa, sambil marusak prentahe; djaton tau dia olo kalotä impatäi, kadarhakae indu tanggonge kabuate.

II. — 32. Maka metoh olo Israel hong padang tunis benjem tä, iä sondau olo hatuä manganju hong andau sabat. — (2. *Mos.* 20, 8.)

33. Djadi, olo idjä sondau iä manganju, mimbit iä akan Moses äwen duä Aaron, tuntang akan salepah utus olo arä.

34. Maka olo tä ingurong, krana hukum olo kalotä hindai djari batantu insuman.

35. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Djaton tau dia olo tä impatäi; hapus utus olo arä akan mampatäi, mamanting iä hapan batu intu ruar äka olo bapodok.

36. Tä hapus utus olo arä magah olo tä akan ruar äka olo bapodok, sambil mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

III. — 37. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
38. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen, uka iä mangkepan paruwäi intu puting surak klambie, palus karä panakae dapit kea; hapan kalindan biru iä akan mangkepan genep paruwäi intu karä puting surake.
39. Maka paruwäi tä katae, uka keton, haiak manampajah djetä, mingat karä prentah Jehowa, sambil manumon tä; äla keton lajang tumon angat atäi keton kabuat, tumon paitä keton, krana keton puna pudji habandong atäi manuntut djetä;
40. Mangat keton mingat sambil mahaga karä prentahku, mandjadi brasih akan Hatallan keton.
41. Aku toh Jehowa, Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, uka indu Hatallan keton; aku, Jehowa, aton Hatallan keton.

BAGI 16.

I. Ungkup Korah malawan kwasan Moses. II. Iä buah hukum paham. III. Olo arä manjalu, iä kea buah hukum.

I. — 1. Maka Korah, anak Jesehar, Jesehar anak Kahat, Kahat anak Lewi, pakat dengan Datan tuntang Abiram, anak Eliab, tinai dengan On, anak Pelet, olo hamputau Ruben.
2. Æwen tä mambalik manekang augh Moses, haiak duä ratus limä pulu biti olo Israel, uras kapalan olo arä, mantir basara, olo basewut.
3. Æwen tä hapumpong malawan Moses äwen duä Aaron, sambil hamauh dengae: Terai, tangkalau gawin keton, krana salepah utus olo arä uras brasih, Jehowa melai intu bentok äwen; buhen kea keton manggatang arep keton bara utus olo ain Jehowa?
4. Sana Moses mahining aughe tä, iä lawo mahingkep,
5. Sambil hamauh dengan Korah tuntang dengan djalahan ai, koae: Handjewu djewu Jehowa karäh masuman, äweäwe idjä baris ai, äweäwe idjä imprasihe, uka tau manggapi iä; idjä intihe, iä tä karäh injohoe manggapi.
6. Käläh kalotoh gawin keton: duan dadupa äka hagaro, Korah dengan salepah djalahae.
7. Djewu ingkes apui huange, andak garo hundjue intu baun Jehowa; maka idjä karäh intih Jehowa, iä tä brasih akae. Tangkalau gawin keton, joh olo Lewi!
8. Tinai koan Moses dengan Korah: Hining bewäi, keton olo Lewi.
9. Dia ombet akan keton, Hatallan olo Israel djari mambaris keton, uka keton manggapi iä, haiak manguan gawin Jehowa hong äka brasih, sambil mendeng intu baun utus olo arä, manguan gawin ai?
10. Ikau tuntang karä paharim, olo Lewi tä, djari injoho Jehowa manggapi, maka toh, handak keton manarik pangkat imam kea?
11. Tumon tä ikau tuntang salepah djalaham djari hapumpong malawan Jehowa; krana Aaron tä, äwe iä, sampai keton mangotok iä?
12. Maka Moses manjoho olo mangahau Datan äwen duä Abiram, anak Eliab. Tapi koan äwen: Ikäi djaton maku manalih.
13. Hindai ombet belaim, ikau djari magah ikäi blua bara tanah, idjä nahasak djohontusun meto tun-

tang madu, uka mampatäi ikäi hong padang tunis benjem? tinai toh ikau handak mangapala ikäi kea?
14. Paham kabuahe ikau djari mimbit ikäi tamä tanah, idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu, bahalap haliai ikau djari manenga tana tuntang pambulan anggor indu joresan ikäi! Käläh ikau mangaruit matan ikäi sasindä! Ikäi djaton manalih!
15. Tä hasep kalait Moses, palus iä hamauh dengan Jehowa: Æla manarima talo parapahe! Idjä kongan kalidai mahin dia djari induangku bara idjä biti äwen tä, dialo idjä biti äwen tä djari imapaku.
16. Tinai koan Moses dengan Korah: Ikau tuntang salepah djalaham djewu akan manaharep baun Jehowa, ikau dengan äwen tä, tuntang Aaron.
17. Genep biti akan mimbit dadupae, mandak garo hetä, sambil manggapi baun Jehowa, genep biti tuntang dadupae, djadi duä ratus limä pulu dadupa, tinai bitim kea tuntang Aaron, keton duä tuntang dadupan keton.
18. Tumon tä, maka genep biti manduan dadupae, mingkes barah huange, mandak garo hundjue, tuntang äwen tä mendeng darah bauntonggang tingkap-panjupa, haiak Moses dengan Aaron aton hetä kea.
19. Tinai Korah kea mamumpong darah bauntonggang tingkap-panjupa hapus utus olo arä, madjik iä malawan äwen duä tä. Tä maka kahain Jehowa salenga mamala akan hapus utus olo arä tä. — (12, 5.)
II. — 20. Palus Jehowa hamauh dengan Moses äwen duä Aaron, koae:
21. Pisah arep keton dengan utus olo arä tä, aku handak mampalomos iä huang idjä kapidjep matä.
22. Tapi äwen duä tä lawo mahingkep intu baue, sambil hamauh: Joh Hatalla, ikau toh Hatallan hambaruan karä isi! djaka idjä biti djari badosa, maku ikau manjoho kalaitm hasep, marusak hapus utus olo arä toh tagal iä tä?
23. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
24. Soho utus olo arä toh, koam: indah keton bara hakaliling karä tingkap ain Korah, Datan tuntang Abiram.
25. Tä Moses mendeng, balalu manalih Datan äwen duä Abiram, tuntang karä bakas olo Israel omba iä.
26. Balalu iä manjoho olo arä idjä hetä, koae: Indah keton bara karä tingkap olo darhaka tä, äla mangguläi talo enen bara karä ramoe, belä keton kea tamput rusak hong karä dosan olo tä.
27. Tä olo mindah bara hakaliling tingkap ain Korah, Datan tuntang Abiram; tapi Datan äwen duä Abiram blua bara tingkape, mendeng intu bauntonggang karä tingkape, tuntang karä anak sawae, tinai äsoe.
28. Maka koan Moses: Awi toh keton karäh mangasene, Jehowa djari manjoho aku, uka malalus karä gawi toh, tuntang djetä djaton djari lembut hong atäiku kabuatku:
29. Djaka äwen tä matäi kilau pampatäi olo, atawa djaka iä buah tjalaka, kilau olo kea pudji buah tjalaka, tä jaku dia sohon Jehowa.
30. Tapi djaka Jehowa mandja-

dian talo taheta, sampai petak harakang manelen äwen tä, tuntang karä talo ajue, gegä äwen tä tuntang tahasenge gagar akan naraka: tä keton akan mangasene, olo tä djari marahas Jehowa.

31. Djadi, sana iä djari terai masuman augh tä, palus petak badarak penda äwen tä,

32. Petak harewang sambil manelen äwen tä tuntang tingkape, tuntang karä olo idjä djalahan Korah, tinai karä ramoe.

33. Æwen tä gagar akan naraka belobelom, tuntang karä ramoe; petak manjangkulep iä; tumon tä äwen tä nihau bara marak utus olo arä.

34. Maka karä olo Israel, idjä hakaliling äwen tä, hadari awi augh bawai äwen, krana koae: Mikäh petak karäh manelen ita kea.

35. Beken tinai bara djetä aton kea apui blua bara Jehowa, balalu mangähu duä ratus limä pulu biti tä, idjä hagaro. — (3. *Mos.* 10, 2.)

36. Tä Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

37. Soho Eleasar, anak imam Aaron, mangat iä manjumput karä dadupa tä bara äka kähu, palus mantawus apui tä kedjakedjau; krana dadupa tä djari brasih,

38. Dadupan olo tä idjä djari badosa, marusak hambaruae; soho olo manasal tä habintap habintap, indu kalukup mesbeh; krana olo djari mimbit tä naharep baun Jehowa, tagal tä djetä brasih, patut akan indu katan pangingat olo Israel.

39. Maka Eleasar, imam tä, manduan karä dadupa tambaga, idjä djari imbit olo awang bakähu tä; iä manasal tä habintap habintap indu kalukup mesbeh;

40. Indu pangingat olo Israel, belä olo beken, idjä djaton baris panakan Aaron, petah manggapi, manotong garo intu baun Jehowa, uka olo tä äla tumon kadjarian Korah tuntang djalahan ai, kilau Jehowa djari masuman tä hadjamban Moses. — (1, 51.)

III. — 41. Tapi andau tinai salepah utus olo Israel manjaing Moses äwen duä Aaron, koae: Keton djari mampatäi olo ain Jehowa.

42. Djadi, metoh olo arä hapumpong, handak mawi Moses äwen duä Aaron, äwen duä tä mules, hadari manintu tingkap-panjupa; itä! botop baunandau palus manutup djetä, kahain Jehowa mamala.

43. Maka Moses äwen duä Aaron mendeng intu bauntonggang tingkap-panjupa.

44. Tä Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

45. Indah keton bara bentok utus olo tä, aku handak mampalomos olo tä huang idjä kabirep matä. Tä äwen duä tä lawo mahingkep.

46. Maka koan Moses dengan Aaron: Duan dadupa, ina apui huange bara mesbeh, andak garo hundjue, lius djeledjeleng, talih utus olo arä, awi manjapan iä, krana kasangit Jehowa hasep paham, peres djari manampara mantakan olo tä.

47. Tä Aaron manduan dadupa, tumon augh Moses, balalu hadari marak utus olo arä; itä! peres djari manampara mantakan olo tä, balalu iä hagaro hapan manjapan olo tä.

48. Maka iä mendeng marak olo matäi dengan olo belom; tä maka peres terai tinai.

49. Maka idjä djari matäi awi peres tä äpatwalas kojan udju ratus biti karäe; beken tinai idjä djari matäi tagal perkaran Korah.

50. Tä Aaron buli tinai, manalih Moses intu bauntonggang tingkap-panjupa; maka peres tä djari terai tinai.

BAGI 17.

Sokah Aaron mangambang tuntang mamua.

1. Limbah tä maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
2. Soho olo Israel mandjuluk akam sokah, duäwalas kadäräh, genep mantir pamutjok akan mimbit idjä kadäräh, akan hamputan ajue; bintik aran genep biti intu sokah ajue.
3. Maka arau Aaron akan imintikm intu sokah hamputan Lewi, krana akan genep mantir pamutjok sakarä hamputan tatoe idjä sokah.
4. Ingkes karä sokah tä hong tingkap-panjupa, tandipah patin-djandji, äkaku manjupa keton.
5. Tä maka sokah ain olo, idjä djari intihku, karäh mangambang, djetä uka aku mampaterai kotok olo Israel mawi aku, karä augh kotoke, idjä hapae mawi keton.
6. Maka Moses hakotak dengan olo Israel, tä mantir pamutjok äwen tä manenga sokah, genep mantir idjä kadäräh, djadi duäwalas kadäräh tumou karä hamputan tatoe; sokah Aaron kea hindjä karä sokah tä.
7. Maka Moses mingkes karä sokah .tä intu baun Jehowa, hong tingkap-panjupa.
8. Djadi andau tinai Moses tamä tingkap-panjupa; maka itä! sokah Aaron, idjä akan hamputan Lewi, djari manjalundik, pusoe djari lembut, kambange djari burai mangalangkang, tinai atou kea bua saked awang masak.
9. Tä Moses mimbit karä sokah tä blua bara baun Jehowa, akan baun olo Israel samandiai, nakara iä mitä talo tä; tä genep biti manduan sokah ajue.
10. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Halalian sokah Aaron akan patin djandji, ina tä hetä indu kata akan kempang idjä parisang tä; tumon tä ikau mampaterai iä mangotok aku, belä iä matäi.
11. Maka Moses mawi tä tumon prentah Jehowa intu iä.
12. Tä olo Israel hamauh dengan Moses, koae: Itäm, ikäi mahotus, matäi ikäi, ikäi akan rusak samandiai!
13. Olo handiai, idjä manggapi äka Jehowa tä, akan matäi. Amon kalotä, djaton ikäi handiai akan matäi kea?

BAGI 18.

Gawin olo Lewi, tuntang asil pangkate.

1. Tä maka Jehowa hamauh dengan Aaron: Ikau keton hanak, tuntang salepah hamputan tatom, akan mananggong karä kasalan gawi hong äka brasih, tinai keton hanak akan mananggong kasalan gawin pangkat imam keton.
2. Maka paharin keton, olo hamputan Lewi tä, akan induan keton, mangat äwen tä imbaris akan keton, sambil manonggo keton, tapi ikau keton hanak akan manonggo intu bauntonggang tingkap-panjupa.
3. Æwen tä akan manonggo keton, tuntang akan manonggo ting-

kap tä bara ruar; tapi äla äwen
tä manggapi karä ramon äka bra-
sih, äla kea mesbeh tä, belä äwen
tä tuntang keton matäi haiak.
4. Malainkan äwen tä imbaris
akan keton, mangat iä omba man-
dohop keton manonggo tingkap-
panjupa, tuntang karä ampin gawi
hetä; äla olo beken hamputae mang-
arait arepe dengan keton.
5. Tagal tä tonggo keton äka
brasih tä tuntang mesbeh, belä
kasangitku mantakan olo Israel
dapit tinai.
6. Krana itäm, aku djari man-
duan paharin keton, olo Lewi tä,
bara marak olo Israel, aku djari
manenga äwen tä akan keton haiak
akangku, uka äwen omba mando-
hop, manguan karä gawin äka pa-
njupa.
7. Tapi ikau keton hanak akan
manggau gawin imam, karä gawin
mesbeh, tuntang karä gawi hila
huang dinding äka panjupa, talo
tä puna padjun gawin keton; pang-
kat imam tä inengaku akan keton;
olo beken, idjä mangarait arepe
dengan djetä, indu impatäi.
8. Tinai koan Jehowa dengan
Aaron: Itäm, aku djari manenga
akam, tuntang akan anakm hatuä,
tisan karä parapah idjä imbit olo
Israel, indu asil pangkatm, man-
djadi asil pangkat keton palus ka-
tatahi.
9. Djetä bagim bara talo brasih:
tisan talo imapui bara karä ampin
talo parapah ain olo arä, parapah
indu kinan, tuntang karä parapah
tagal dosa, tuntang karä parapah
tagal kasalan, idjä imbit olo tä,
djetä akan keton hanak, mandjadi
talo awang brasih haliai akan keton.
10. Intu äka brasih keton akan
kuman tä; karä olo hatuä baris
ajum akan omba kumae, djetä talo
brasih akan keton.
11. Tinai djetoh kea indu bagin
keton: karä parapah tandjungan
tuntang parapah iajun ain olo Is-
rael; aku djari manenga tä akam,
akan karä anakm hatuä, tuntang
akan karä anakm idjä bawi, palus
katatahi; karä olo ungkup human
keton idjä brasih akan omba kuman
djetä.
12. Undus idjä kapala bahalap,
anggor idjä kapala bahalap, kasien
gendom, parut talo idjä imbit olo
akan Jehowa, uras tä aku djari
manenga akam.
13. Parut bua talo handiai, idjä
lembut hong tanah äwen, idjä imbit
äwen tä akan Jehowa, mandjadi
bagim; sakarä olo ungkup human
keton idjä brasih akan omba kuman
djetä.
14. Karä talo awang kerem intu
marak olo Israel mandjadi bagim.
15. Tinai talo handiai idjä solake
inakan indue, idjä patut imbit olo
akan Jehowa, alo olon alo meto,
djetä uras akam; tapi anak olo,
idjä solake inakan indue, soho ine-
wus tinai, kalotä kea anak meto
pali, idjä solake inakan indue.
16. Idjä patut inewus, maka djetä
akan inewus, amon talo tä idjä
bulan umure, tumon regae awim;
tapi tikas kahaie limä sekel salaka,
tumon puna sekel idjä hong äka
brasih; behat sekel tä duä pulu
gera.
17. Tapi anak sapi, tabiri atawa
kambing, idjä solake inakan indue,
äla ikau manjohoe inewus tinai,
krana djetä puna brasih; dahae
akan imbirikm intu mesbeh, tinai
enjake akan inusulm indu parapah
apui, mandjadi mangat ewaue akan
Jehowa.

18. Maka isie mandjadi bagin keton, sama kilau usok iajun tuntang sapak tandjungan tä tantai akam.

19. Karä parapah talo brasih, idjä iajun mandjungan olo Israel akan Jehowa, aku djari manengae akam, tuntang akan anakm hatuä bawi palus katatahi. Djetä djandjin Jehowa, idjä segah palus dapit, akam tuntang akan panakam.

20. Tinai Jehowa hamauh dengan Aaron: Ikau djaton omba manjores huang tanah olo tä, ikau djaton bara bagi intu marak äwen; krana aku toh bagim, aku toh joresam marak olo Israel.

21. Maka akan joresan olo Lewi aku djari manenga idjä dalam sapulu bara karä talo ain olo Israel, tagal gawin tingkap-panjupa, idjä inonggoe;

22. Belä olo Israel manggapi tingkap-panjupa tinai, uka iä äla sala, balalu matäi.

23. Malainkan olo Lewi akan manonggo karä gawin tingkap-panjnpa, iä kea akan mananggong karä kasalan gawi hetä; djetä indu hadat palns katatahi akan keton girirmanggirir; intu marak olo Israel äwen tä djaton tau bara bagi joresan tana.

24. Krana idjä dalam sapulu bara karä talo ain olo Israel, idjä akan imbit olo tä indu parapahe akan Jehowa, djari inengaku indu joresan olo Lewi; tagal tä aku djari mangahana äwen, iä djaton tau bara bagi joresan tana marak olo Israel.

25. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

26. Suman kea akan olo Lewi, sambil hamauh dengan äwen: amon keton manduan idjä dalam sapulu bara karä talo ain olo Israel, idjä djari inengaku indu joresan keton bara olo tä, tä maka keton akan mimbit belahe indu parapah akan Jehowa, idjä dalam sapuln tinai bara karä asil idjä tengan olo arä tä.

27. Talo parapah tä itong akan keton, kilau djaka keton mimbit gendom bara karaian keton, kilau undus anggor bara pähes keton.

28. Tumon tä keton kea akan mimbit talo parapah bara asil, idjä idjä dalam sapulu tä, idjä induan keton bara sakarä olo Israel; maka talo parapah akan Jehowa tä indu inenga keton akan Aaron, imam tä.

29. Bara talo handiai, idjä inenga akan keton, keton akan mimbit talo parapah akan Jehowa indu bagie idjä imprasih, hapan awang hasien tuntang awang kapala bahalap.

30. Tinai suman akan äwen: amon tumon tä keton manenga kasien talo tä, maka tisae karäh itong akan olo Lewi kilau pangulie hong karaiae, kilau pangulin pähese.

31. Tuntang keton tau kuman tä brangai kalekae, keton tuntang karä ungkup human keton, krana djetä puna upah gawin keton hong tingkap-panjupa.

32. Tumon tä keton djaton badosa tagal talo tä, amon keton mimbit kasien talo tä helo; tumon tä keton djaton mamapa talo idjä imprasih olo Israel, tuntang keton djaton akan matäi.

BAGI 19.

Prentah tahin sapi bahandang, idjä hapan manampa danum papas pali.

1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses äwen duä Aaron, koae:

2. Djetoh hadat prentah, idjä djari imetäh Jehowa, koae: soho olo Israel mimbit akam sapi bawie bahandang idjä tinduh, idjä djaton baperes enen, idjä hindai pudji ingar.

3. Tenga djetä akan imam Eleasar; iä indu magah djetä akan ruar äka olo bapodok, hetä olo akan manjambalih djetä hong baun Eleasar.

4. Tä Eleasar, imam tä, akan manduan belahe dahae, hapan tundjuke, tuntang iä akan manampitik dahae hangkudju budjur manintu tandipah tingkap-panjupa tä.

5. Limbah tä olo akan manusul sapi tä intu matan Eleasar, balulange, isie, dahae tuntang taie.

6. Maka imam akan manduan kaju seder, isop tuntang bulun tabiri, idjä intjalap bahandang, sambil mandjakah tä hundjun sapi idjä inusul tä.

7. Limbah tä imam akan mampukan pakaiae, mampandoi arepe hapan danum, palus buli akan äka olo bapodok; tuntang iä samar sampai hamalem.

8. Tinai olo idjä djari manusul sapi tä akan mampukan pakaiae, mampandoi arepe, tuntang iä samar sampai hamalem.

9. Maka olo idjä brasih akan mamumpong kawon sapi bawie tä, sambil mingkes djetä akan ruar äka olo bapodok intu äka brasih, uka djetä ina hetä akan utus olo Israel, hapan manampa danum papas pali; djetä parapah tagal dosa.

10. Olo idjä djari mamumpong kawon sapi tä akan mampukan pakaiae, tuntang iä samar sampai hamalem. Djetä indu hadat katatahi akan olo Israel, tuntang akan olo beken utuse, idjä manamuäi intu marak keton.

11. Olo idjä pohos hantun olo, palus samar sampai kudju.

12. Maka olo kalotä akan mamapas kapalie hapan kawo tä intu andau telo, tinai intu andau udju, tä iä brasih tinai; tapi djaka iä djaton mamapas kapalie intu andau telo, tuntang intu andau udju, maka iä djaton brasih.

13. Tapi olo idjä pohos hantun olo, tuntang iä djaton mamapas kapalie, iä tä manjamar tingkap Jehowa, maka olo kalotä akan impatäi bara marak olo Israel; basa danum papas pali tä djaton djari imbirik intu iä, maka iä pali hantä, kapalie magon leket hong iä.

14. Djetoh prentah tahiu olo djari matäi hong tingkap: olo handiai, idjä tamä tingkap tä, tuntang sakarä olo idjä puna hong tingkap tä, palus samar kudju.

15. Karä sarangan habangah, idjä djaton inutup, palus samar kea.

16. Tinai olo idjä intu ruar lewun olo pohos hantun olo, idjä matäi awi padang, atawa olo idjä matäi bewäi, atawa tolang olo matäi, atawa kubur olo, olo tä samar kudju.

17. Maka akan olo idjä samar pali kalotä, olo akan blaku belahe kawon parapah tagal dosa idjä inusul tä, mina djetä huang sarangan, sambil manusuh hetä danum tahasak.

18. Tä olo idjä brasih akan manduan isop, mansulop djetä huang danum tä, sambil mambirik tä intu tingkap, tuntang intu karä ramoe, tinai intu karä olo idjä hetä; tumon tä kea iä akan mambirik tä intu olo, idjä djari pohos tolang olo matäi, atawa hantun olo idjä

NUM. 19.

impatäi, atawa hantun olo idjä matäi bewäi, atawa kubur olo.
19. Maka olo idjä brasih tä akan mambirik intu olo idjä samar tä andau telo tuntang andau udju, hapan mamapas kapalie intu andau udju; tinai olo tä akan mampukan pakaiae, sambil mampandoi arepe, tä maka hamalem iä brasih.
20. Tapi amon aton olo idjä samar pali, tuntang iä djaton maku imapas kapalie, olo tä akan impatäi bara marak utus olo arä; krana iä djari manjamar äka brasih ain Jehowa, basa danum papas pali tä djaton djari imbirik intu iä; iä magon pali.
21. Djetä indu hadat palus katatahi akan olo tä. Maka olo, idjä mambirik danum papas pali tä, akan mampukan pakaiae kea; tinai olo, idjä pohos danum papas pali tä, palus samar sampai hamalem.
22. Tinai talo handiai, idjä injingkap olo pali kalotä, tamput pali kea, tuntang olo handiai, idjä pohos talo kalotä, tamput pali kea sampai hamalem.

BAGI 20.

I. Mirjam matäi. Olo Israel hong Meriba. II. Olo Edom mangahana olo Israel mahoroe tanahe. III. Aaron matäi.

I.— 1. Maka hapus utus olo Israel manantarang padang tunis benjem Sin, njelo äpat pulu, bulan idjä solake, palus utus olo tä bapodok hong Kades. Hetä Mirjam matäi, tuntang iä ingubur hetä kea.
2. Maka danum djaton hetä akan utus olo arä; tä olo tä hapumpong mawi Moses äwen duä Aaron. — (2. *Mos*. 17.)
3. Olo arä uras manjaing Moses, koae: Kajah! sukur djaka ikäi djari omba mahotus, metoh karä paharin ikäi matäi intu baun Jehowa.
4. Kasen keton mimbit utus olo ain Jehowa tamä padang tunis benjem toh? aton keton handak manjoho ikäi matäi hetoh, haiak karä kawan meton ikäi?
5. Buhen keton djari mimbit ikäi hagoet bara tanah Misir, mimbit ikäi akan äka papa toh? Kaleka olo djaton tau malan, kaleka djaton bua sikon, djaton bua anggor, djaton bua dalima, tinai djaton kea danum akan indu ihop!
6. Tä Moses äwen duä Aaron mindah bara utus olo arä akan bauntonggang tingkap-panjupa, balalu mahingkep baue sampai petak; maka kahain Jehowa mamala akae.
7. Tuntang Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
8. Duan sokah tä, rawäi olo arä hapumpong, ikau keton duä hakaka Aaron; awi keton hamauh dengan batukarang tä intu matan olo arä, tä maka batu tä karäh mampalembut danum. Tumon tä keton akan mamplua danum bara batukarang akan äwen tä, hapan mampihop utus olo arä, tuntang karä metoe.
9. Tä Moses manduan sokah tä bara baun Jehowa, tumon petähe intu iä.
10. Palus Moses äwen duä Aaron mimbit utus olo arä hapumpong darah batukarang idjä hetä, tuntang iä hamauh dengan olo tä: Hining, keton olo parisang! aton ikäi akan mamplua akan keton danum bara batu toh?
11. Palus Moses manggatang

lengäe, sambil mamukul batu tä handuä hapan sokahe; tä kutoh danum blua bara hetä, sampai utus olo arä tuntang karä metoe ombet mihope.

12. Tapi koan Jehowa dengan Moses äwen duä Aaron: Basa keton djaton djari harap aku, uka keton mampahai aku intu matan olo Israel, tagal tä maka keton duä kea djaton akan mimbit utus olo arä tä tamä tanah, idjä djari inengaku akae.

13. Djetä danum Meriba, (*danum kanjaing*,) idjä tagal tä olo Israel djari manjaing Jehowa; tuntang iä imprasih intu olo tä.

II. — 14. Limbah tä Moses manjoho sarohae bara Kades, manalih radjan olo Edom, uka hamauh: Kakai augh paharim Israel: tawam bewäi karä kadjakä, idjä djari buah ikäi.

15. Tato ikäi djari babungkat akan tanah Misir, tahi njeloe ikäi djari mangkalewu hetä; tapi olo Misir djari paham mamapa tato ikäi, palus ikäi kea.

16. Tä ikäi kahau kadarat intu Jehowa, sampai iä djari malining augh ikäi; iä manjoho malaikat, sambil magah ikäi bara tanah Misir; toh itäm, ikäi djari sampai Kades, lewu idjä intu saran tanahm.

17. Soho ikäi manjak tanahm; ikäi djaton maku hagoet mahoroe tanan olo, atawa mahoroe pambulan anggor, djaton kea ikäi handak mihop danum kalin keton, baja ikäi handak manjak batang djalan bewäi, djaton mahiwang bara hetä sambil gantau, sampai ikäi djari blua tinai tanah pegangan ajum.

18. Tapi koan Edom mawi äwen: Ǽla ikau akan manjak tanahku; amon kalotä, maka aku handak manambang ikau hapan padang.

19. Tä koan olo Israel dengae: Ikäi handak hagoet manjak puna batang djalan bewäi; djaka ikäi mihop danum keton, ikäi atawa meton ikäi, maka ikäi handak manahor regae; djaton ikäi blaku talo beken, baja mangat ikäi tau manjak tanahm buabuah bewäi.

20. Tapi tombah iä: Ǽla ikau akan manjak hetä. Palus olo Edom hagoet, manambang äwen, mimbit kutoh olo tuntang ganggaman.

21. Tumon tä olo Edom mangahana Israel manjak tanahe; tagal tä olo Israel undur bara äwen tä.

22. Olo tä harikas bara Kades, hapus utus olo Israel manantarang bukit Hor.

III. — 23. Maka Jehowa hamauh dengan Moses äwen duä Aaron intu bukit Hor, intu saran tanah olo Edom, koae:

24. Aaron akan ingampeleng dengan tato hiange, krana iä djaton akan tamä tanah, idjä djari inengaku akan olo Israel; basa keton djaton djari manumon prentahku intu äka danum Meriba tä.

25. Duan Aaron äwen duä hanak Eleasar, imbit äwen tä mandai bukit Hor.

26. Engkak pakaian Aaron, kepan tä intu anake Eleasar; krana Aaron akan ingampeleng dengan tato hiange, palus matäi hetä.

27. Djadi Moses mawie tumon petāh Jehowa intu iä: äwen tä mandai bukit Hor, haiak gitan hapus utus olo arä.

28. Palus Moses mengkak pakaian Aaron, sambil mangkepan djetä intu anake Eleasar; maka Aaron matäi hetä intu tantan bu-

NUM. 20.

kit tä. Limbah tä Moses äwen duä Eleasar mohon bara bukit tä tinai.

29. Amon utus olo arä mitä Aaron djari matäi, maka hapus utus olo Israel manatum Aaron telo pulu andau katahie.

BAGI 21.

I. Olo Israel mamukul radja Arad. II. Handipä tambaga. III. Olo Israel maradjur panggoete. IV. Iä mamukul radja Sihon tuntang radja Ogh.

I.—1. Amon olo Kanani, radja Arad tä, idjä melai intu hila salatan, mahining Israel tä manalih hetä, manjak djalan Atarim, maka iä mamarang Israel, tuntang manawan isut olo tä.

2. Tä Israel bamiat intu Jehowa, koae: Amon ikau manjaragh utus olo tä huang lengängku, maka aku handak mangerem karä lewue akam.

3. Maka Jehowa manumon augh Israel, sambil manjaragh olo Kanani tä. Tä Israel mangerem marusak olo tä tuntang lewue, haiak manggarä aran kaleka tä Karma. (*Æka ingerem.*)

II.—4. Limbah tä olo tä maradjur panggoete bara bukit Hor, manjak djalan akan tasik rarudju, mangat malint tanah olo Edom. Tapi olo arä papungut manjasal atäie awi djalan tä.

5. Tä olo arä mangotok Hatalla, mangotok Moses, koae: Buhen ikau djari mimbit ikäi hagoet bara tanah Misir, uku ikäi matäi hong padang tunis benjem toh? Krana tepong djaton hetoh, danum mahin dia, tuntang belai ikäi djari bapelek awi talo kinan idjä djaton baguna toh.

6. Tä Jehowa manjoho handipä-apui intu marak utus olo tä, djetä manotok olo; arä olo Israel matäi awie.

7. Tagal tä olo arä manalih Moses, sambil hamauh: Ikäi djari badosa, awi ikäi djari mangotak Jehowa, tuntang mangotak ikau; laku intu Jehowa, mangat iä manganan handipä tä bara ikäi. Maka Moses blaku akan olo tä.

8. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Tampa ampin handipä-apui, koak djetä intu toros kaju; tä maka olo handiai idjä djari inotok handipä, amon iä manampajah djetä, palus belom.—(*Joh.* 3, 14.)

9. Tä Moses manampa handipä tambaga, mangkoak djetä intu toros kaju; maka djadi, amon olo inotok handipä papa tä, iä manampajah handipä tambaga tä, tä iä käläh palus belom.

III.—10. Limbah tä olo Israel harikas bara hetä, bapodok hong Obot.

11. Bara Obot iä hagoet tinai, bapodok darah bukit hatinggang Abarim, hong padang, tandipah Moab, hila palembut matanandau.

12. Bara hetä iä harikas, bapodok tinai intu saran sungäi Sered.

13. Bara hetä iä hagoet tinai, bapodok hila salatan sungäi Arnon, idjä hong padang tunis benjem tä, idjä panumahe bara tanah olo Amori; krana Arnon tä puna saran tanah Moab, helat olo Moab dengan olo Amori.

14. Tagal tä aton augh surat karä parang Jehowa: Iä tamä Waheb kilau pusoknjawong, palus karä sungäi idjä manumbang Arnon.

15. Tinai karä tumbang sungäi, idjä manintu Arnon, idjä manata saran tanah Moab.

16. Maka bara hetä olo tä hagoet akan Beer; hetä aton kali tä, äka Jehowa manjoho Moses, koae: Soho olo arä hapumpong, aku handak manenga danum akae.

17. Tä maka Israel manjanji njanji toh: Lembut, o danum kali; awi keton manjanji manambang tä!

18. Olo mantir djari mangali kali toh, kapalan olo arä djari mambuka tä, awi mantir idjä äka prentah, awi sokah olo hai. Maka bara padang djetä olo tä hagoet akan Matana;

19. Tinai bara Matana akan Nahaliel, tinai bara Nahaliel akan Bamot;

20. Bara Bamot akan Gai, hong padang Moab, akan bukit gantong Pisga tä, idjä tandipah padang tunis benjem tä.

IV. — 21. Bara hetä Israel manjoho sarohae manalih Sihon, radjan alo Amori, koae:

22. Soho aku hagoet manjak tanahm; ikäi djaton maku mahiwang tamä tanan olo, atawa pambulan anggor, danum kalin keton ikäi djaton maku mihope, baja ikäi handak manjak batang djalan bewäi, sampai ikäi lasak saran tanahm hila kanih. — (20,17.)

23. Tä Sihon mangahana olo Israel mahoroe tanahe, palus Sihon mirak sakarä olo utus ajue, balalu hagoet manambang olo Israel sampai saran padang tunis benjem; iä sampai Jasa, palus mantakan olo Israel.

24. Tapi olo Israel mamukul iä hapan baun padang, sambil manduan tanahe indu joresse, bara sungäi Arnon palus mimes sungäi Jabok, mimes saran tanah olo Amon; krana saran tanah olo Amon bahali inamä olo.

25. Kalotä Israel manduan karä lewu tä, palus Israel melai hong karä lewun olo Amori, huang Hesbon tuntang hong karä patatai lewu djetä.

26. Krana Hesbon tä lewun Sihon, radjan olo Amori; iä djari mamarang radjan olo Moab idjä bihin tä, tuntang djari manduan karä tanahe sampai Arnon.

27. Tagal tä koam olo panjangen: Kantoh, talih Hesbon, pangun mangota lewun Sihon.

28. Krana apui djari lembut bara Hesbon, njalan apui bara lewun Sihon, djetä djari kuman Ar ain olo Moab, tuntang tempon karä lungkoh Arnon.

29. Pajah, Moab! ikau djari rusak, o utus olo ain dewa Kamos; iä djari manjoho anake idjä hatuä hadari, tuntang anake idjä bawi inawan Sihon, radjan olo Amori.

30. Kahaie djari balongkang, bara Hesbon palus sampai Dibon, ikäi djari marusak tä sampai Nopa, palus sampai Madeba.

31. Kalotä olo Israel melai hong tanah olo Amori.

32. Limbah tä Moses manjoho olo mangalati Jaeser, tuntang iä tamä karä patatai lewu djetä, sambil maharak olo Amori idjä melai hetä.

33. Limbah tä olo tä mules, palus manjak djalan akan Basan; maka Ogh, radja Basan, hagoet manambang iä tuntang sakarä olo ajue, handak mantakan iä hong Edrei.

34. Tapi Jehowa hamauh dengan Moses: Æla keton mikäh iä, krana aku djari manjaragh iä intu lengän keton, tuntang utus olo ajue, tinai hapus tanahe kea; keton akan mawi iä, kilau keton djari mawi Sihon,

radjan olo Amori, idjä bihin intu
lewu Hesbon.
35. Maka olo Israel mamukul iä,
mampatäi iä tuntang karä anake,
tuntang olo ajue samaudiai, sampai
djaton batisa hindai; palus
äwen manduan tanahe indu joresae.

BAGI 22.

I. Radja Balak pakadja nabi Bileam, uka iä manjapa olo Israel. II. Hatalla mampudji Bileam benteng djalanae.

I.—1. Limbah tä olo Israel hagoet,
palus bapodok hong padang
Moab, hila timor Jordan, tandipah
lewu Jerigho.
2. Amon Balak, anak Sipor,
mitä karä gawin olo Israel mawi
olo Amori,
3. Tä olo Moab paham mikäh
intu baun utus olo tä, idjä bakapal
haliai; palus olo Moab mangalas
ampie intu baun olo Israel.
4. Koan olo Moab dengan bakas
olo Midian: Toh maka utus olo
djetä karäh murep olo handiai,
idjä hakaliling ita, lepah lingis,
sama kilau sapi murep mampalepah
karä oru hong petak. Maka
katika tä Balak, anak Sipor, aton
radjan olo Moab.
5. Iä tä manjoho olo manang-
goh Bileam, anak Beor, idjä hong
Petor, intu saran batangdanum
lombah tä, hong tanah utus olo
ajue, uka mangahau pakadja iä,
koae: Itäm, utus olo djari dumah
bara tanah Misir, idjä halujak
hong petak; olo tä tendä budjur
tandipah aku haliai.
6. Tagal tä, käläh ikau kantoh,
sapa utus olo tä, krana iä abas
bara aku; tumon tä ajau aku tau
mamukul olo tä, atawa maharak
iä bara tanah toh; krana tawangku,
idjä imberkatm, iä toto imberkat,
tinai idjä injapam, iä toto tarasapa.
7. Tä maka bakas olo Moab
tuntang bakas olo Midian hagoet,
haiak mimbit talo indu upah manjapa,
manalih Bileam, sambil manutor
karä augh Balak tä akae.
8. Maka koae dengan äwen:
Melai keton bara malem, tä aku
handak manutor akan keton augh,
idjä karäh insanan Hatalla akangku.
Djadi mantir olo Moab tä melai
dengan Bileam.
9. Maka Hatalla mananggoh Bileam,
koae: Æwe olo tä, idjä
madja ikau?
10. Koan Bileam dengan Hatalla:
Balak, anak Sipor, radjan
olo Moab, djari manjoho äwen tä
manalih aku, koae:
11. Itäm, utus olo djari dumah
bara tanah Misir, tuntang djari
manutup hapus-petak; kantoh ikau
talih aku, sapa olo tä, ajau aku
tau mangalahi maharak olo tä.
12. Tä Hatalla hamauh dengan
Bileam, koae: Æla ikau omba
äwen tä, äla kea manjapa utus olo
Israel, krana iä djari imberkat.
13. Tä Bileam misik handjewu,
palus hamauh dengan karä mantir
Balak: Buli tanah keton bewäi,
krana Jehowa djaton maku manjoho
aku omba keton.
14. Maka mantir olo Moab tä
harikas, buli Balak, sambil masuman
akae: Bileam djaton maku
omba ikäi.
15. Maka Balak manjoho mantir
beken tinai, labih karaë tuntang
kahaie bara idjä helo.
16. Æwen tä sampai Bileam,
sambil hamauh dengae: Djetoh
idjä koan Balak, anak Sipor: äla

ikau maku imbalang mananggoh aku.

17. Krana aku handak mahorumat ikau paham, tuntang karä talo koam aku handak manumoe; käläh ikau kantoh, sapa utus olo tä.

18. Maka tombah Bileam, sambil hamauh dengan olo ain Balak: Alo Balak handak manenga akangku humae kontep salaka bulau, mahin djaton kea aku tau malangkah prentah Jehowa, Hatallangku, mawi talo korik atawa talo hai.

19. Käläh keton kea bara malem hetoh, mangat aku mahining, kilen augh Jehowa tinai dengangku.

20. Maka Hatalla mananggoh Bileam hamalem, sambil hamauh dengae: Basa olo tä djari haluli tinai manduan ikau, misik, omba äwen tä bewäi; tapi ikau akan indu mawi talo awang karäh inutorku akam.

21. Tä Bileam misik handjewu, mapil manatap kalidai bawie, palus iä hagoet, omba mantir olo Moab tä.

II.—22. Tapi Hatalla sangit, basa Bileam omba hagoet; tä Malaikat Jehowa mendeng intu djalae malawan iä. Maka iä mukong kalidai idjä bawie, tuntang anakolohe duä biti omba iä.

23. Djadi kalidai bawie tä mitä Malaikat Jehowa mendeng intu djalan, mimbing padang basilak huang lengäe, palus kalidai mahiwang bara djalan, mahoroe tanan olo. Maka Bileam manongkang iä, manjoho iä manintu djalan.

24. Tapi Malaikat Jehowa mendeng tinai intu djalan idjä helat pambulan anggor, kaleka aton pagar batu hasansila.

25. Sana kalidai mitä Malaikat Jehowa, maka ia mahupi pagar, mahapit pain Bileam intu pagar; tagal tä iä paham haream mahäwes iä.

26. Tä Malaikat Jehowa miar tinai, palus mendeng intu kaleka sipit, djaton äka mahiwang sambil gantau.

27. Haiak kalidai mitä Malaikat Jehowa hetä, maka iä haloko penda Bileam; tä Bileam parsengen hasep kasangite, palus iä manongkang kalidai bawie tä hapan sokahe.

28. Tä maka Jehowa madjar djelan kalidai, sampai djetä hamauh dengan Bileam: Narai kasalangku dengam, ikau mamukul aku sampai hantelo toh?—(2. *Petr.* 2, 16.)

29. Tombah Bileam mawi kalidai: Basa ikau marajap aku; tjäh, djaka toh aton padang huang lengängku, aku mampatäi ikau!

30. Maka koan kalidai bawie dengan Bileam: Kilen, dia aku kalidai ajum, idjä djari hapam katahingku manempo ikau sampai andau toh? Pudji kea aku mawi ikau tumon toh bihin? Koae: Dia.

31. Tä Jehowa manarang matan Bileam, sampai iä mitä Malaikat Jehowa mendeng hong djalan, mimbing padang basilak intu lengäe; tä Bileam sontop, manantowang akan petak.

32. Koan Malaikait Jehowa dengae: Buhen ikau djari mamukul kalidaim sampai hantelo toh? Itäm, aku djari hagoet handak malawan ikau, basa djalanam toh papa intu baungku.

33. Tapi kalidai djari mitä aku, hantelo toh iä djari manjingkir baungku; djaka iä djaton djari manjingkir baungku, toto, toh

aku djari mampatäi ikau, tapi mambelom kalidai tä.

34. Tä koan Bileam dengan Malaikat Jehowa: Jaku toto tiwas, krana aku dia katawan ikau malawan aku hong djalanangku toh; toh, djaka panggoetku papa koam, käläh aku buli tinai.

35. Tapi Malaikat Jehowa hamauh dengan Bileam: Lius bewäi omba olo tä; tapi äla beken baja augh djetä bewäi, idjä karäh insumangku akam, akan injewutm. Tumon tä Bileam omba, mampahaiak karä mantir Balak.

36. Sana Balak mahining Bileam aton manalih, tä iä palus hagoet manambang iä mimes lewun olo Moab, idjä intu saran Arnon, tapakan tanahe haliai.

37. Tuntang Balak hamauh dengan Bileam: Djaton aku djari manjoho olo manduan ikau? buhen ikau djaton djari manalih aku? angatm aku djaton tau mahorumat ikau ombeombet?

38. Koan Bileam, tombah augh Balak: Itäm, toh aku djari manalih ikau; tapi tau kea aku hakotak talo enen? baja augh awang karäh ingkes Hatalla hong njamangku, djetä akan injewutku.

39. Maka Bileam omba Balak, palus äwen tä sampai Kiriat-Husot.

40. Tä Balak mampatäi arä sapi, tabiri, tuntang manjoho olo manduan Bileam, tuntang karä mantir idjä hindjä iä hetä.

41. Djadi andau tinai, Balak manduan Bileam, palus mimbit iä mandai tantan bukit Baal, mangat bara hetä iä mitä belahe olo Israel, idjä hila tapakae.

BAGI 23.

Handuä Bileam imbalang manjapa olo Israel, iä mamberkate haream.

---

1. Tä koan Bileam dengan Balak: Pangun hetoh akangku udju kabawak mesbeh, tuntang imbit akangku sapi hatuäe udju kongan, tinai udju kongan tabiri hatuäe.

2. Maka Balak mawie tumon augh Bileam tä, palus Balak äwen duä Bileam maluput parapah, hundjun genep mesbeh idjä kongan sapi, idjä kongan tabiri.

3. Tä koan Bileam mawi Balak: Melai ikau hetoh dengan parapahm awang ingähu, jaku handak hagoet manandjong, ajau Jehowa hasupa dengangku; talo idjä insanae akangku, aku handak masuman akam. Balalu iä manandjong mandai tantan bukit.

4. Maka Jehowa manjupa Bileam; koan Bileam dengae: Udju kabawak mesbeh djari imangungku, tuntang hundjun genep mesbeh djari iluputku sapi tabiri midjä midjä kongan.

5. Tä Jehowa mingkes bawak augh huang njaman Bileam, sambil hamauh: Buli Balak tinai, sanan tumon toh.

6. Djadi amon iä buli Balak, iä tä mendeng darah parapah awang ingähu, tuntang karä mantir olo Moab.

7. Tä iä mambo aughe, nambawak sangen ai: Bara tana Aram Balak, radjan olo Moab, djari manduan aku, bara bukit idjä hila kabaloman, tuntang iä manjoho aku: kantoh, sapa Jakob, has kantoh, sumpah Israel!

8. Kilen aku tau manjapa olo

idjä djaton injapa Hatalla? kilen
aku tau manjumpah olo idjä dia
injumpah Jehowa?
9. Krana bara tantan bukit aku
mitä iä, aku manampajah iä bara
hunjok lungkoh; itäm, djetä utus
olo idjä imbaris kabuate, djetä
djaton itong dengan karä utus
olo kapir.
10. Æwe tau misä panakan Ja-
kob, idjä kilau bawak baras kartie,
äwe hakon mitong bagi äpat bara
karä oloe? Käläh hambaruangku
matäi tumon pampatäi olo budjur
tä, käläh kadjariangku mandjadi
tumon kadjarian ai.
11. Tä koan Balak mawi Bi-
leam: Kilen ampin gawim toh
dengangku? aku djari manduan
ikau, uka manjapa musohku, toh
maka ikau mamberkat iä!
12. Tombah iä, koae: Kilen,
aku tau dia manjewut augh, idjä
djari ingkes Jehowa huang nja-
mangku?
13. Tä koan Balak dengae: Omba
aku akan kaleka beken, äkam tau
mitä äwen tä, tapi djaton lepah
karä bitie, baja awang tapakae
bewäi; bara hetä sapa iä.
14. Kalotä iä manduan Bileam,
mimbit iä akan äka rampar intu
tantan bukit Pisga, tuntang iä
mamangun udju mesbeh hetä, sam-
bil maluput hundjun genep mesbeh
sapi tabiri midjä midjä kongan.
15. Koan Bileam dengan Balak:
Mendeng ikau hetoh, tonggo pa-
rapahm-awang ingähu, aku handak
mentai Hatalla kanih.
16. Maka Jehowa manjupa Bi-
leam, tuntang mingkes augh huang
njamae, sambil hamauh: Buli Balak
tinai, sewut augh toh.
17. Djadi amon iä sampai Balak,
iä tä mendeng darah parapahe
awang ingähu, tuntang karä man-
tir olo Moab. Maka Balak ha-
mauh dengae: Kilen koan Jehowa?
18. Tä iä mambo aughe, nam-
bawak sangen ai, koae: Mendeng,
joh Balak, hining, talingan pin-
dingm akangku, ikau, o anak
Sipor.
19. Hatalla djaton olo idjä tau
manandjaro, dia kea iä anak olo
idjä tau manjasal. Tau iä hamauh,
tuntang dia mawie? tau iä ha-
kotak, tuntang djaton malalus
aughe?
20. Itäm, aku djari manampara
mamberkat; iä toto mamberkat,
aku djaton tau mambalang tä.
21. Iä djaton manangkilik kasa-
lan Jakob, djaton iä handak mitä
dosan Israel; Jehowa, Hatallae,
aton hindjä dengae, karamin radjae
aton intu marak äwen tä.
22. Hatalla djari mamplua iä bara
tanah Misir, kaliase kilau kalias
banting.
23. Karä palahan djaton maku
kuman olo tä, karä sapa djaton
tau tambelan intu iä; bara katon-
toh palus dapit olo karäh mangaku
tahiu Jakob, tahiu Israel: lalehan
gawin Hatalla!
24. Itäm, utus olo tä karäh
mendeng kilau singa, kilau singa iä
karäh manggatang arepe, djaton
maku mahukup tinai, sampai djari
kuman talo irampase, sampai mihop
dahan talo awang impatäie.
25. Tä koan Balak dengan Bi-
leam: Djaka ikau djaton tau ma-
njapa olo tä, terai! äla kea mam-
berkat iä.
26. Tapi tombah Bileam, sam-
bil hamauh dengan Balak: Djaton
aku djari masuman akam, koang-
ku: tikas talo idjä injoho Jehowa
bewäi akan indu iawiku?

27. Tinai koan Balak dengan Bileam: Omba aku, aku handak mimbit ikau akan kaleka beken tinai, ajaajau hetä Hatalla tä maku manjoho ikau manjapa utus olo tä.

28. Tä Balak manduan Bileam, mimbit iä akan tantan bukit Peor, idjä tandipah padang tunis benjem.

29. Maka koan Bileam dengan Balak: Pangun hetoh akangku udju mesbeh, imbit akangku sapi hatuäe udju kongan, tinai udju kongan tabiri hatuäe.

30. Maka Balak mawie tumon augh Bileam; palus iä maluput parapah hundjun genep mesbeh, sapi tabiri midjä midjä kongan.

BAGI 24.

Bileam mandahang augh tadjume masuman berkat olo Israel.

1. Maka basa Bileam mitä, Jehowa mangilak iä mamberkat Israel, tä iä djaton hagoet kilau helo, manggau dahiang, tapi iä balalu manintu baue akan padang.

2. Metoh Bileam manggatang matae, mitä Israel bapodok hetä, habaris tumon karä hamputae, maka Rogh Hatalla mohon akae.

3. Tä iä mambo aughe, nambawak tudjum ai, koae: Bileam, anak Beor, hakotak, olo idjä inarang matae hamauh toh.

4. Djetoh augh ain idjä mahining kotak Hatalla, idjä mangarimah perkaran Idjä djaton tikas kwasae tä, idjä matan hambaruae inarang, metoh iä hajap tahasenge.

5. Lalehan kahalap karä tingkapm, o Jakob, karä kalekam melai o Israel!

6. Kilau sungäi iä manjambong, mansuloh kilau pambulan intu saran batangdanum, barangkap kilau batang ahalim, idjä djari imbul Jehowa, kilau batang seder intu saran danum.

7. Danum lembut blua bara otong äwen, panakae karäh mandjadi kilau kalombah tasik, radjae karäh hai bara Agag, karadjaan ajue karäh hagatang.

8. Hatalla djari magah iä bara tanah Misir, kaabase kilau kaabas banting, iä karäh kuman karä musohe, olo kapir tä; tolang äwen karäh imeleke, karä anak panahe irupäie.

9. Iä djari mandjungkang arepe, mahukup kilau singa, kilau singa idjä bakas; äwe bahanji mampisik iä? Idjä mamberkat ikau, iä imberkat; tarasapa idjä manjapa ikau!

10. Tä kasangit Balak hasep mawi Bileam, iä manapok lokape, balalu hamauh dengae: Aku djari manduan ikau manjapa musohku, maka ikau djari mamberkat iä hantelo djetoh.

11. Toh, sigäi ikau, buli äkam! Toto kahandakku handak mahorumat ikau, tapi itäm, Jehowa tä djari mangitar horumat tä bara ikau.

12. Koan Bileam dengan Balak: Djaton aku djari hamauh dengan sarohan tä kea, idjä djari injohom manalih aku, koangku:

13. Alo Balak handak manenga akangku humae kontep salaka bulau, mahin djaton kea aku tau manangkalau prentah Jehowa, mawi talo bahalap atawa talo papa tumon atäiku kabnatku; baja talo awang injoho Jehowa akan injewutku.

14. Maka toh, itäm, jaku buli utus ajungku, toh maka aku handak manudjum akam talo, idjä karäh iawi utus olo tä dengan olo ajum intu katika harian.
15. Tä iä mambo aughe, nambawak tudjum ai, koae: Bileam, anak Beor, hakotak, olo idjä inarang matae hamauh!
16. Djetoh augh ain idjä mahining kotak Hatalla, idjä mangarinah perkaran Idjä djaton tikas kwasae tä, idjä matan hambaruae inarang metoh iä hajap tahasenge.
17. Aku mitä iä, tapi hindai toh, aku manampajah iä, tapi hindai iä tokep: Bintang aton lembut bara Jakob, sokah-radja blua bara Israel! iä tä karäh mandarai mampalomos olo Moab hasansila, tuntang mamparusak karä olo parang samandiai. — (*Matt.* 2,2.)
18. Edom karäh induae, Seir akan mamenda musohe, tapi Israel karäh manang.
19. Bara marak Jakob aton lembut Idjä marentah tä, iä karäh marusak tisan karä lewu tä. — (*Migha* 5,1.)
20. Limbah tä iä manampajah olo Amalek, tuntang iä mambo aughe, nambawak sangen ai, koae: Amalek idjä mambatang intu marak karä utus olo, tapi lawie munos manintu karusak.
21. Limbah tä iä manampajah tanah olo Keni, sambil mambo aughe, koae: Kalekam melai toto dähen, ikau djari manjarangan intu batukarang.
22. Tapi sarangam karäh inusul, katika Asur manamput ikau katabanan.
23. Tinai iä mambo aughe, koae: Kajah, äwe akan belom, katika Hatalla malalus karä talo tä?
24. Banama bara Kitim karäh mamparandah Asur, tuntang mamparandah Heber kea, tinai iä idjä dumah tä akan rusak kea.
25. Limbah tä Bileam harikas, hagoet buli kalekae tinai; tuntang Balak kea hagoet buli.

BAGI 25.

Olo Israel inantiring olo Moab habandong tuntang manempo dewae; hukum Hatalla.

---

1. Maka Israel melai hong Sitim; djadi olo tä manampara habandong dengan anak bawin olo Moab.
2. Æwen tä marawäi olo Israel omba kuman parapahe, idjä injambalihe akan dewae, tuntang olo Israel omba kuman, sambil sontop akan dewan äwen tä.
3. Amon olo Israel manatelan arepe kalotä intu Baal-Peor, maka kasangit Jehowa hasep mawi Israel.
4. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Duan karä mantir olo arä idjä tiwas tä, gantong patäi iä akan Jehowa, sampai matanandau djari belep, tä kalason kasengit Jehowa karäh terai mawi Israel.
5. Maka koan Moses dengan karä mantir pamutjok olo Israel: Has, genep bitin keton mampatäi olo hamputan ai, idjä djari manatelan arepe intu Baal-Peor.
6. Maka itä! aton dumah olo hatuä baris olo Israel, mimbit bawin olo Midian intu bentok paharie, haiak gitan Moses, gitan salepah utus olo Israel, metoh äwen tä manangis intu bauntonggang tingkap-panjupa.
7. Sana Pinehas, anak Eleasar,

Eleasar anak imam Aaron, mitä talo tä, maka iä maradjik bara marak olo arä tä, sambil manjingkap lundjue.

8. Balalu iä manuntut olo Israel tä palus sampai karong äkae batiroh, palus iä mamunoe lasak knaie rempai duä, olo Israel tuntang olo bawi tä; tä maka hukum peres terai, idjä djari mantakan olo Israel.

9. Tapi karä olo idjä djari matäi awi peres tä duä pulu äpat kojan biti.

10. Tä maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

11. Pinehas, anak Eleasar, äson Aaron, imam tä, djari mampaterai kasangitku dengan olo Israel, basa iä djari sangit akangku intu bentok olo tä, sampai aku djaton djari mampalomos olo Israel hong kasangitku.

12. Tagal tä awi ikau masuman: itä! jaku mampendeng akae djandjin salamatku.

13. Akäe, tinai akan panakae, awang rahian bara iä, aku mandjandji pangkat imam palus katatahi, basa iä djari sangit akan Hatallae, tuntang djari manjapan olo Israel.

14. Maka aran hatuän olo Israel tä, idjä imuno haiak dengan bawin olo Midian tä, iä tä Simri, anak Salu, idjä mantir ungkup olo baris hamputan Simeon.

15. Tinai aran bawin olo Midian, idjä matäi imuno tä, iä tä Kosbi, anak Sur, idjä mantir baris ungkup olo Midian.

16. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

17. Awi mamarang olo Midian, balalu mamukul iä.

18. Krana olo tä djari mamarang keton hapan tipue, idjä djari hapae mandjarat keton hapan Peor tä, tuntang hapan Kosbi, anak bawi ai, betau mantir olo Midian, idjä djari imuno katika peres mawi keton tagal Peor tä.

BAGI 26.

Olo Israel buah isä tinai.

1. Djadi, limbah bara peres tä Jehowa hakotak dengan Moses, äwen duä Eleasar, anak Aaron, imam tä, koae:

2. Isä tinai djumalah salepah utus olo Israel, tamäan olo hatuä handiai idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, tumon karä baris ungkup tatoe, olo handiai idjä sanggam omba kawan klahi baris olo Israel. — (1,2.)

3. Maka Moses tuntang imam Eleasar hakotak dengan utus olo arä hong padang Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho, koae:

4. Isä olo handiai idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä, tumon Jehowa bihin djari mametäh Moses tuntang olo Israel, idjä djari blua bara tanah Misir.

5. Ruben tä anak Israel, idjä solake inakan akae; maka anak Ruben tä: Hanogh, bara iä tä djari turonmanuron ungkup olo Hanogh; Palu, bara iä tä ungkup olo Palu;

6. Bara Hesron tä ungkup olo Hesron: bara Karmi tä ungkup olo Karmi.

7. Djetä karä ungkup hamputan olo Ruben; maka djnmalah karä olo awang tamä isä äpat pulu telo kojan udju ratus telo pulu biti.

8. Maka anak Palu, iä tä Eliab.

9. Anak Eliab tä: Nemuel, Datan, Abiram. Datan äwen duä Abiram tä olo hai intu utus olo arä, iä idjä malawan Moses äwen duä Aaron, pakat dengan ungkup Korah tä, metoh äwen tä manjaing malawan Jehowa. — (16,1.)

10. Palus petak harakang manelen äwen tä tuntang Korah, katika ungkup tä matäi, metoh apui mangähu duä ratus limä pulu olo hatuä tä, uka äwen tä indu pandjera.

11. Tapi anak Korah djaton tamput matäi katika tä.

12. Djetoh karä anak Simeon, idjä tato karä ungkupe: Nemuel tä tato ungkup olo Nemuel; Jamin tä tato ungkup olo Jamin; Jaghin tä tato ungkup olo Jaghin;

13. Serah tä tato ungkup olo Serah; Saul tä tato ungkup olo Saul.

14. Djetä karä ungkup olo Simeon; duä pulu duä kojan duä ratus karä bitie.

15. Djetoh karä anak Gad, idjä tato karä ungkupe: bara Sepon tä ungkup olo Sepon; bara Hagi ungkup olo Hagi; bara Suni ungkup olo Suni;

16. Bara Osni ungkup olo Osni; bara Heri ungkup olo Heri;

17. Bara Arod ungkup olo Arod; bara Areli ungkup olo Areli.

18. Djetä karä ungkup olo Gad; djumalah karä olo awang buah isä äpat pulu kojan limä ratus biti.

19. Anak Juda: Er äwen duä Onan; duäduä tä djari matäi hong tanah Kanaan. — (1 *Mos.* 38,7.)

20. Djadi idjä tisae ungkup hamputan olo Juda: bara Sela ungkup olo Sela; bara Peres ungkup olo Peres; bara Serah ungkup olo Serah.

21. Tinai karä anak Peres: Hesron idjä tato ungkup olo Hesron; Hamul tato ungkup olo Hamul.

22. Djetä karä ungkup olo Juda; djumalah karä olo awang buah isä udju pulu djahawen kojan limä ratus biti.

23. Anak Isaskar, idjä tato ungkupe: bara Tola ungkup olo Tola; bara Puwa ungkup olo Puwa;

24. Bara Jasub ungkup olo Jasub: bara Simron ungkup olo Simron.

25. Djetä karä ungkup olo Isaskar; djumalah karä olo awang buah isä djahawen pulu äpat kojan telo ratus biti.

26. Anak Sebulon, idjä tato karä ungkupe: Sered tato ungkup Sered; Elon tato ungkup Elon; Jaleel tato ungkup Jaleel.

27. Djetä karä ungkup olo Sebulon; djumalah karä olo awang buah isä djahawen pulu kojan limä ratus biti.

28. Anak Josep, idjä tato karä ungkupe: Manasse äwen duä Epraim.

29. Maka anak Manasse tä: Maghir tato ungkup Maghir. Maka Maghir manak Gilead, iä tä tato olo Gilead.

30. Djetoh karä anak Gilead: Jeser tato ungkup Jeser; Helek tato ungkup Helek;

31. Asriel tato ungkup Asriel; Sighem tato ungkup Sighem;

32. Semida tato ungkup Semida; Heper tato ungkup Heper.

33. Maka Selapead, anak Heper tä, djaton djari manak hatuä, tapi aton anake bawi. Aran anak Selapead idjä bawi tä: Maghla, Noa, Hogla, Milka äwan limä Tirsa.

34. Djetä karä ungkup olo Manasse; djumalah karä olo awang

buah isä limä pulu duä kojan udju ratus biti.

35. Djetoh anak Epraim, idjä tato karä ungkup: Sutela tato ungkup Sutela; Begher tato ungkup Begher; Tahan tato ungkup Tahan.

36. Anak Sutela tä Eran, tato ungkup Eran.

37. Djetä karä ungkup olo Epraim; djumalah karä olo idjä buah isä telo pulu duä kojan limä ratus biti. Djetä karä panakan Josep tumon karä ungkupe.

38. Anak Benjamin, idjä tato karä ungkupe: Bela tato ungkup Bela; Asbel tato ungkup Asbel; Ahiram tato ungkup Ahiram;

39. Supam tato ungkup Supam; Hupam tato ungkup Hupam.

40. Tinai anak Bela tä: Ard äwen duä Naaman, iä tä tato ungkup olo Ard tuntang ungkup olo Naaman.

41. Djetä karä panakan Benjamin, tumon karä ungkupe; djumalah karä olo idjä buah isä äpat pulu limä kojan djahawen ratus biti.

42. Anak Dan, idjä tato ungkupe, iä tä: Suham tato ungkup Suham; djetä ungkup olo Dan, atom tinai arä barise.

43. Maka karä olo ungkup Suham tä idjä buah isä djahawen pulu äpat kojan äpat ratus biti.

44. Anak Aser, idjä tato karä ungkupe, iä tä: Imna tato ungkup Imna; Iswi tato ungkup Iswi; Bria tato ungkup Bria.

45. Anak Bria tä: Heber tato ungkup Heber; Malghiel tato ungkup Malghiel.

46. Tinai aran anak Aser idjä bawi tä Serah.

47. Djetä karä ungkup olo Aser; djumalah karä olo idjä buah isä limä pulu telo kojan äpat ratus biti.

48. Anak Naptali, tuntang karä ungkupe, iä tä: Jaseel tato ungkup Jaseel; Guni tato ungkup Guni;

49. Jeser tato ungkup Jeser; Silem tato ungkup Silem.

50. Djetä karä ungkup olo Naptali; djumalah karä olo idjä buah isä äpat pulu limä kojan äpat ratus biti.

51. Djetoh djumalah karä olo Israel, idjä buah isä; djahawen ratus sakojan udju ratus telo pulu biti.

52. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

53. Akan karä ungkup hamputan djetä tanah akan imbagi indu joresae, tumon karä bitie.

54. Akan idjä bakapal bitie ikau akan manenga bagin tanah idjä lombah indu joresae, akan hamputan awang isut bitie ikau akan manenga bagin tanah awang simit bewäi; akan genep hamputae joresae patut inenga tumon karä bitie.

55. Tapi hapan tetong kea keton akan mambagi tanah tä, tumon aran hamputan tatoe iä akan manduan joresae.

56. Hapan tenong joresan akan imbagi akae, akan idjä arä bitie tuntang akan idjä isut bitie bewäi.

57. Djetoh djumalah karä olo Lewi, awang buah isä, tumon karä ungkupe: Gerson tato ungkup Gerson; Kahat tato ungkup Kahat; Merari tato ungkup Merari,

58. Djetoh karä ungkup olo Lewi: ungkup olo Libni, ungkup Hebron, ungkup Magli, ungkup

Musi, ungkup Korah. Maka Kahat manak Amram.

59. Aran sawan Amram tä Joghebed, anak Lewi, idjä inakan akan Lewi hong tanah Misir. Maka Joghebed tä manak akan Amram Aaron, Moses, tinai Mirjam, betau äwen tä.

60. Maka akan Aaron djari inakan: Nadab, Abihu, Eleasar äwen äpat Itamar.

61. Maka Nadab äwen duä Abihu djari matäi, awie mimbit apui sala naharep baun Jehowa. — (3. *Mos.* 10,1.)

62. Maka djumalah karä olo Lewi idjä buah isä duä pulu telo kojan biti, olo hatuä samandiai awang idjä bulan umure, tuntang idjä bakas bara tä. Krana äwen tä djaton tamä djumalah karä olo Israel, basa joresan djaton inenga akae marak olo Israel.

63. Djetä djumalah karä olo Israel, awang djari isäh Moses äwen duä Eleasar, imam tä, hong padang Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho.

64. Djaton idjä biti äwen tä, idjä djari isä Moses tuntang imam Aaron hong padang Sinai, aton batisa hindai, idjä tamä isä tinai.

65. Krana Jehowa djari hamauh tahiu olo tä: äwen toto akan matäi hong padang tunis benjem; maka djaton kea batisa beken, baja Kaleb anak Jepune, äwen duä Josua anak Nun. — (14,23.)

BAGI 27.

I. Prentah tahiu rinting olo manjores.
II. Josua iangkat indu gantin Moses.

I. — 1. Tä anak Selapead idjä bawi manggapi, Selapead anak Heper, Heper anak Gilead, Gilead anak Maghir, Maghir anak Manasse, idjä hindjä karä ungkup Manasse, anak Josep tä; maka aran anak bawi ain Selapead tä, iä tä: Maghla, Noa, Hogla, Milka äwen limä Tirsa.

2. Æwen tä manaharep baun Moses, baun imam Eleasar, baun karä mantir, tuntang baun salepah utus olo arä, hong bauntonggang tingkap-panjupa, koae:

3. Bapa ikäi djari matäi hong padang tunis benjem tä, maka iä djaton djari hindjä djalahan olo parajap tä, idjä pakat malawan Jehowa, hindjä ungkup Korah tä, baja iä djari matäi huang dosan olo arä tä, tuntaug iä djaton bara anak hatuä.

4. Buhen maka aran bapa ikäi akan lomat intu marak hamputae, basa iä djaton bara anak hatuä? käläh keton manenga joresan akan ikäi intu marak karä paharin bapa ikäi.

5. Djadi, Moses mimbit perkarae tä sampai baun Jehowa.

6. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

7. Buah augh anak Selapead idjä bawi; patut ikau manenga akae bagin joresan marak karä paharin bapae; joresan bapa indu lawo akae.

8. Tuntang suman akan olo Israel, koam: djaka olo matäi, tuntang djaton anake hatuä, maka joresae indu lawo akan anake idjä bawi.

9. Tinai djaka anake idjä bawi djaton kea, tä keton indu manenga joresae akan paharie idjä kalambutan.

10. Maka djaka paharie idjä ka-

lambutan djaton kea, tä keton indu manenga joresae akan mamae, paharin bapae.

11. Tinai djaka liau bapae kea djaton bara paharie idjä kalambutan, tä keton indu manenga joresae akan kolae tumon katokepe. Djetä palus indu prentah akan olo Israel, tumon petäh Jehowa intu Moses.

II.—12. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Moses: Dai bukit Abarim toh, tangkilik tanah, idjä djari mengaku akan olo Israel.

13. Limbah ikau djari manangkilik tanah tä, maka ikau indu ingampeleng dengan tato hiangm, ikau kea, sama kilau kakam Aaron djari ingampeleng dengae.

14. Djetä, basa keton duä djaton djari manumon aughku hong padang tunis benjem Sin tä, metoh utus olo arä manjaing, amon keton akan mampahai aku awi danum lembut haiak gitan olo arä tä. Djetä danum Meriba, hong Kades, intu padang Sin.— (20,12.)

15. Tä Moses hamauh dengan Jehowa, koae:

16. Käläh Jehowa, Hatallam hambaruan karä isi, mangkat olo hatuä mangapala utus olo arä toh;

17. Idjä akan blua tamä intu bane, tuntang idjä mimbit äwen tä blua tamä, belä utus olo ain Jehowa tä mandjadi kilau kawan tabiri, idjä djaton bara sakatik.

18. Tä Jehowa hamauh dengan Moses: Duan Josua, anak Nun, olo hatuä idjä hong iä Rogh aton melai, tuntang danan lengäm intu hundjue.

19. Pendeng iä intu baun Eleasar, imam tä, tuntang intu baun salepah utus olo arä, angkat iä haiak gitan olo tä.

20. Tinai ingkes belahe kahaim hundjun iä, mangat salepah utus olo Israel akan manumon aughe.

21. Maka iä akan manaharep baun imam Eleasar, Eleasar tä karäh misek akae intu baun Jehowa, hapan Urim tä. Tumon augh tä olo tä akan tesek buli, Josua tuntang karä olo Israel, tuntang hapus utus olo arä. — (2. *Mos.* 28, 30.)

22. Tä Moses mawie tumon Jehowa djari mametäh iä; krana iä manduan Josua, mampendeng iä naharep baun imam Eleasar, tuntang naharep salepah utus olo arä.

23. Tuntang iä mandanan lengäe hundjue, sambil mangkat iä, tumon prentah Jehowa intu Moses.

BAGI 28.

Prentah tahia talo parapah, idjä indu iluput sining andau, tinai intu andau sabat, tuntang intu karä andau pesta.

---

1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Soho olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: talo parapah, panginangku tä, apui indu mangat ewau akangku, awi keton mahaga djetä, uka keton mimbit maluput tä intu katikae awang inukas.

3. Ikau akan hamauh dengan äwen: djetoh parapah apui, idjä patut imbit keton akan Jehowa: duä kongan anak tabiri idjä tinduh, awang idjä njelo umure, manduä manduä genep andau, indu parapah awang ingähu haradjur.

4. Anak tabiri idjä tä keton akan malupute handjewu, tinai idjä intu benteng halemäi;

5. Tuntang idjä perpulu epa tunek tepong akan parapah indu

kinan, idjä häwoi dengan idjä perāpat hin undus awang ihamis.

6. Djetä indu parapah awang ingähu haradjur, tumon prentah idjä inenga hundjun bukit Sinai, indu mangat ewaue, parapah apui akan Jehowa.

7. Tinai indu parapah talo kinan, idjä hindjä djetä, imbit idjä peräpat hin anggor akan genep anak tabiri; hong äka brasih keton akan mangaut anggor parapah talo ihop tä akan Jehowa.

8. Tinai anak tabiri idjä tä keton akan maluputo benteng halemäi; parapah indu kinan tuntang parapah talo ihop keton indu maluputo sama kilau handjewu, mandjadi parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa.

9. Tinai intu andau sabat imbit duä kongan anak tabiri awang tinduh, awang idjä njelo umure, tuntang duä perpulu epa tunek tepong idjä häwoi undus, akan parapah indu kinan, tuntang talo indu parapah talo ihop.

10. Djetä puna parapah awang ingähu baris andau sabat, idjä indu iluput genep andau sabat, beken barise tinai parapah awang ingähu akan genep andau, tuntang parapah talo ihop.

11. Tinai andau solake genep totok bulan keton akan maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, duä kongan sapi hatuäe tabela, tabiri hatuäe idjä, tuntang udju kongan anak tabiri awang tinduh, awang idjä njelo umure;

12. Tuntang telo perpulu epa tunek tepong häwoi undus, akan parapah indu kinan, haiak genep sapi, tinai duä perpulu epa tunek tepong häwoi undus, akan parapah indu kinan, haiak tabiri hatuäe tä.

13. Tinai akan midjä midjä anak tabiri tä idjä perpulu epa tunek tepong häwoi undus, akan parapah indu kinan; djetä talo parapah awang ingähu indu mangat ewaue, parapah apui akan Jehowa.

14. Maka parapah talo ihop idjä hindjä baris talo djetä, iä tä: satangah hin akan genep sapi, idjä pertelo hin akan tabiri hatuäe, tinai idjä peräpat hin anggor akan genep anak tabiri. Djetä talo parapah awang ingähu genep totok bulan, hapus njelo.

15. Tinai kambing hatuäe, indu parapah tagal dosa, patut iluput akan Jehowa; beken barise tinai talo parapah awang ingähu sining andau haradjur tä, tuntang parapah talo ihop.

16. Tinai bulan idjä solake, andau äpatwalas, aton paska ain Jehowa.

17. Maka andau limäwalas bulan tä kea aton andau pesta: kudja olo akan kuman tepong idjä djaton iragi.

18. Andau tamparan pesta olo arä akan hapumpong sombajang; äla keton bagawi talo enen intu andau tä.

19. Tapi keton akan maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, duä kongan sapi hatuäe tabela, tinai tabiri hatuäe idjä, tinai udju kongan anak tabiri awang idjä njelo umure; duan awang tinduh.

20. Tinai akan parapah indu kinan duan tunek tepong häwoi undus; duan telo perpulu epa akan genep sapi, duä perpulu epa akan tabiri tä;

21. Tinai idjä perpulu epa akan genep anak tabiri udju kongan tä.

22. Tinai kambing hatuäe idjä

kongan, akan parapah tagal dosa, hapan manjapan keton.
23. Talo djetä akan iluput keton beken tinai bara parapah handjewu tä, idjä puna baris parapah awang ingähu sining andau.
24. Tumon tä maka kudju tä keton akan maluput genep andau parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa, beken tinai bara puna parapah awang ingähu sining andau, tuntang parapah talo ihop.
25. Intu andau udju olo arä akan hapumpong sombajang tinai hong äka brasih; äla keton bagawi andau tä.
26. Tinai intu pesta parut bua, idjä limbah hangkudju tingkat minggo tä, metoh keton mimbit talo taheta akan parapah indu kinan, maka olo arä akan hapumpong sombajang, äla keton bagawi talo enen.
27. Tä keton indu maluput akan Jehowa parapah awang ingähu indu mangat ewaue, sapi hatuäe tabela duä kongan, tabiri hatuäe idjä, tinai udju kongan anak tabiri, awang idjä njelo umure;
28. Tuntang talo parapah indu kinan, tunek tepong idjä häwoi andus, telo perpulu epa akan genep sapi, duä perpulu epa akan tabiri tä;
29. Tinai idjä perpulu epa akan genep anak tabiri udju kongan tä.
30. Tinai idjä kongan kambing hatuäe, idjä hapan manjapan keton.
31. Maka keton akan mimbit talo tä beken tinai bara parapah awang ingähu tuntang parapah indu kinan, idjä iluput haradjur sining andau. Talo tä patut tinduh; tinai imbit haiak dengae puna tukas parapah talo ihop.

BAGI 29.

Prentah tahiu parapah baris njelo taheta, baris andau panjapan hai, tuntang baris pesta tingkap dawen.

1. Tinai bulan udju, andau idjä, keton akan hapumpong sombajang; äla keton bagawi andau tä. Djetä andau kahandjak, andau pahiau sarunai akan keton.
2. Tä keton akan malupat parapah awang ingähu indu mangat ewaue akan Jehowa, sapi hatuäe tabela idjä kongan, tabiri hatuäe idjä kongan, tuntang udju kongan anak tabiri awang tinduh, awang idjä njelo umure;
3. Tuntang parapah indu kinan, tunek tepong idjä häwoi andus, telo perpulu epa akan sapi, duä perpulu epa akan tabiri hatuäe;
4. Tinai idjä perpulu epa akan genep anak tabiri udju kongan tä.
5. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa, hapan manjapan keton.
6. Beken barise tinai puna talo parapah totok bulan tä, tuntang parapah indu kinan, tinai beken kea talo parapah awang ingähu haradjur sining andau, tuntang parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop, tumon puna hadat ai, indu mangat ewaue, parapah apui akan Jehowa.
7. Maka andau sapulu bulan udju tä kea keton akan hapumpong sombajang, tuntang keton akan mamparandah arep keton: äla haliai keton bagawi.
8. Tapi keton akan maluput parapah awang ingähu indu mangat ewaue akan Jehowa, sapi hatuäe tabela idjä kongan, tabiri hatuäe idjä kongan. tinai udju kongan

anak tabiri awang idjä njelo umure; talo tä patut tinduh;

9. Tuntang parapah indu kinan tunek tepong idjä häwoi undus, telo perpulu epa akan sapi, duä perpulu epa akan tabiri hatuäe;

10. Tinai idjä perpulu epa akan genep anak tabiri, udju kongan tä.

11. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah indu panjapan hai tä, beken kea talo parapah awang ingähu haradjur sining andau, tuntang parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

12. Tinai andau limäwalas bulan udju tä kea keton akan hapumpong sombajang; äla keton bagawi talo enen, malainkan kudju keton akan mahaga pesta intu Jehowa.

13. Maka keton akan maluput parapah awang ingähu, parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa, telowalas kongan sapi hatuäe tabela, duä kongan tabiri hatuäe, äpatwalas kongan anak tabiri awang idjä njelo umure; talo tä uras patut tinduh;

14. Tuntang parapah indu kinan, tunek tepong idjä häwoi undus, telo perpulu epa akan genep sapi telowalas kongan tä, duä perpulu epa akan genep tabiri hatuäe duä kongan tä;

15. Tinai idjä perpulu epa akan genep anak tabiri äpatwalas kongan tä.

16. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

17. Limbah tä andau duä imbit: duäwalas sapi tabela, duä tabiri hatuäe, äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh;

18. Tuntang parapah indu kinan, dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

19. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

20. Maka andau telo imbit: sawalas sapi hatuäe tabela, duä tabiri hatuäe, tuntang äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh;

21. Tuntang parapah indu kinan dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

22. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

23. Maka andau äpat: sapulu sapi hatuäe tabela, duä tabiri hatuäe, tuntang äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh;

24. Tuntang parapah indu kinan dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

25. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

26. Maka andau limä: djalatien sapi hatuäe tabela, duä tabiri hatuäe, tuntang äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh;

27. Tuntang parapah indu kinan

dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

28. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

29. Limbah tä andau djahawen: hanja sapi hatuäe tabela, duä tabiri hatuäe, tuntang äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh;

30. Tuntang parapah indu kinan dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

31. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

32. Maka andau udju: udju sapi hatuäe tabela, duä tabiri hatuäe, tuntang äpatwalas anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh.

33. Tuntang parapah indu kinan dengan parapah talo ihop akan karä sapi, tabiri hatuäe tuntang anak tabiri, tumon puna hadate akan karä talo tä.

34. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

35. Andau hanja keton akan hapumpong sombajang tinai; äla keton bagawi talo enen.

36. Tuntang keton akan malnput parapah awang ingähu, parapah apui indu mangat ewaue akan Jehowa, sapi hatuäe idjä kongan, tabiri hatuäe idjä kongan, tuntang udju kongan anak tabiri awang idjä njelo umure, awang tinduh.

37. Tuntang parapah indu kinan dengan parapah talo ihop akan sapi, tabiri hatuäe tuntang karä anak tabiri tä, tumon puna hadate akan karä talo tä.

38. Tinai kambing hatuäe indu parapah tagal dosa; beken tinai parapah awang ingähu haradjur sining andau, dengan parapah indu kinan, tuntang parapah talo ihop.

39. Talo tä keton indu mimbit akan Jehowa intu andau hai awang djari inukas akan keton, beken tinai karä djandjin keton, tuntang idjä imbit keton awi karadjin huang keton kabuat akan parapah awang ingähu, akan parapah indu kinan, tuntang akan parapah talo ihop, tinai akan parapah tarimakasih.

40. Maka Moses masuman akan olo Israel talo handiai, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses.

BAGI 30.

Prentah tahiu karä miat olo bawi intu Hatalla.

---

1. Tinai Moses masanan akan mantir karä hamputan olo Israel, koae: Djetoh, idjä djari imetäh Jehowa.

2. Amon olo hatuä djari bamiat intu Jehowa, atawa amon iä mangaku djandji mangurong hambaruae, maka äla iä mangarak aughe tä tinai; talo handiai idjä djari blua njamae akan ilaluse.

3. Tapi amon olo bawi djari bamiat intu Jehowa, atawa mandjandji mangurong hambaruae, kahum iä magon hindjä bapae, pesae budjang,

4. Tuntang bapae mahining

miate, atawa djandjie idjä hapae mangurong hambaruae, tinai iä manjuni bewäi: tä karä djandjie tä dähen tuntang karä miate, idjä djari hapae mangurong hambaruae.

5. Tapi djaka bapae mangahana iä haiak andau iä mahining tä kea, tä maka karä djandjie tuntang karä miate, idjä djari hapae mangurong hambaruae, akan bakarak; tuntang Jehowa handak mampun iä, krana bapae djari mangahana iä.

6. Maka amon iä aton banae, tuntang aton djandjie huang iä, atawa taparandjur totoke iä bamiat, mangurong hambaruae,

7. Tuntang banae mahining tä, maka haiak andaue mahining tä iä manjuni bewäi: tä maka karä djandjie tä dähen, tuntang karä miate, idjä djari mangurong hambaruae, dähen kea.

8. Tapi djaka banae, haiak andaue mahining tä kea, palus mangahana iä, sambil mangarak djandjie atawa miate, idjä djari taparandjur totoke mangurong hambaruae: maka Jehowa handak mampun tä akae.

9. Tapi djandjin karä balo, atawa karä olo bawi idjä djari inganan banae, tuntang karä ampin miate, idjä mangurong hambaruae, djetä palus dähen.

10. Tapi djaka iä djari mawi djandji tä, atawa djari manjumpah mangurong hambaruae, pesae hindjä banae,

11. Tuntang banae haiak mahining djetä, djari manjuni bewäi, djaton djari mangahana iä: tä maka karä djandjie, atawa miate, idjä mangurong hambaruae, palus dähen.

12. Tapi djaka banae djari mangarak tä, haiak andaue mahining tä kea, tä djaton mandjadi karä aughe, idjä djari blua totok biwihe, atawa djandjie atawa miate, idjä mangurong hambaruae; banae djari mangarak djetä, tuntang Jehowa handak mampun tä akae.

13. Karä djandjie, karä sumpah miate hapae mamparandah hambaruae, banae kea akan mandähäe atawa mangarake.

14. Tapi djaka banae manjuni bewäi tahi andau, maka iä mandähen karä djandji atawa miat, idjä inanggong sawae; iä djari mandähen djetä, awie djari manjuni bewäi haiak andaue djari mahining tä.

15. Djaka iä mangarak tä tinai tahi rahian, limbah iä djari mahining tä, maka iä akan mananggong katiwas sawae.

16. Djetä prentah, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses, tahiu banä tuntang sawä, tinai tahiu bapae tuntang anake idjä bawi, pesae magon budjang, hindjä bapae.

BAGI 31.

I. Olo Israel mampalah olo Midian. II. Ramon äwen, awang djari induae, imbagi.

I.—1. Maka Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

2. Baläh olo Israel intu olo Midian; limbah tä ikau karäh ingampeleng dengan tato hiangm. — (25, 17.)

3. Tä Moses manjoho olo arä, koae: Soho olo hatuä baris keton manatap arepe omba klahi, mantakan olo Midian, uka malalus pamaläh Jehowa mawi olo Midian.

4. Bara genep hamputan baris olo Israel keton akan manjoho sakojan biti omba klahi.

5. Tä djari iirak duäwalas kojan

biti, idjä sanggam klahi, bara bakojakojan olo Israel tä, sakojan biti bara genep hamputae.
6. Maka Moses manjoho äwen tä mamarang, tuntang Pinehas, anak imam Eleasar, mimbit ramo brasih tuntang sarunai tä huang lengäe.
7. Djadi olo tä mangalahi olo Midian, tumon Jehowa djari mametäh Moses, iä mampatäi sakarä olo hatuä.
8. Haiak karä olo idjä impatäie tä iä mampatäi karä radjan olo Midian kea, Ewi, Rekem, Sur, Hur tuntang Reba, limä biti radjan olo Midian; tinai iä mampatäi Bileam kea, anak Beor tä, hapan padang.
9. Tinai olo Israel manawan karä bawin olo Midian, tuntang karä anake, balalu marampas kea karä metoe, sakarä kawae, salepah panataue.
10. Tinai karä lewue, äka olo tä melai, tuntang karä kotae inusule.
11. Limbah tä iä manduan karä talo irampase, tuntang talo handiai awang inawae, olon tuntang meto;
12. Balalu mimbit tawanan tä, tuntang karä meto, tinai ramo handiai awang djari irampase, manjampai tä intu Moses tuntang imam Eleasar, tinai salepah utus olo arä hong äkae bapodok, hong padang Moab, idjä intu saran Jordan, tandipah Jerigho.
13. Maka Moses, imam Eleasar, tuntang karä mantir utus olo arä hagoet akan ruar äka bapodok, manambang äwen.
14. Tä Moses paham malait karä mantir kawan olo klahi tä, mantir huang sakojan tuntang mantir huang saratus, idjä buli klahi tä.
15. Koan Moses dengan äwen tä: Buhen keton djari mambelom sakarä olo bawi tä?
16. Djaton äwen tä, idjä tumon augh Bileam djari mambudjok, mamput olo Israel badosa intu Jehowa tagal Peor tä, sampai utus olo arä djari buah hukum, intakan peres?
17. Toh, patäi karä anak olo tä awang hatuä, tuntang karä olo bawi, idjä djari hindjä dengan olo hatuä.
18. Tapi karä anak bawi tä, idjä hindai pohos olo hatuä, hindai djari hindjä dengae, awi mambelome akan keton.
19. Tinai melai keton intu ruar äka olo arä bapodok kudju katahie, genep biti idjä djari mampatäi olo, atawa idjä djari pohos hantun olo; mangat keton mamapas palin keton intu andau telo, tinai intu andau udju, tuntang palin äwen, idjä djari inawan keton. — (19,11.)
20. Tinai keton akan mamapas palin karä pakaian, tuntang karä ramo upak meto, tinai karä ramo bulun kambing, tuntang karä ramo kaju.
21. Maka imam Eleasar hamauh dengan olo parang tä, idjä djari omba klahi: Djetoh prentah, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses:
22. Baja bulau, salaka, tambaga, sanaman, tanggalong, pronggo,
23. Talo handiai idjä ngalawan dengan apui, saharap intu apui, hapan mamapas palie, tinai djetä patut imprasih kea hapan danum papas pali tä; tapi karä talo idjä dia ngalawan apui sulup intu danum.
24. Tinai keton akan mampukan pakaian keton kea intu andau udju, mangat keton mandjadi brasih; limbah tä keton akan tamä äka olo arä bapodok.

II. — 25. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

26. Isä djumalah karä talo irampas, karä olon tuntang karä meto, ikau, imam Eleasar, tuntang karä mantir hamputan olo Israel.

27. Awi mambagi karä talo rampas tä bagi haruä, tenga sabagi akan äwen idjä djari hagoet mamarang, sabagi akan salepah utus olo arä.

28. Limbah tä ikau indu manduan asil akan Jehowa; bara bagin olo parang, idjä djari omba klahi, duan idjä dalam limä ratus, olon, sapi, kalidai, tabiri, kambing.

29. Bara bagin äwen tä ikau akan manduan tä, tuntang tenga djetä akan imam Eleasar, indu bagin Jehowa.

30. Tapi bara bagin salepah utus olo Israel tä duan idjä dalam limä pulu bara karä talo rampas tä, olon, sapi, kalidai, tabiri, kambing; tenga djetä akan olo Lewi, idjä manonggo äka melai ain Jehowa.

31. Djadi, Moses äwen duä imam Eleasar mawie tumon prentah Jehowa intu Moses.

32. Maka djumalah karä talo idjä inawan olo parang, beken bara karä ramo awang djari irampase, djahawen ratus udju pulu limä kojan tabiri;

33. Udju pulu duä kojan sapi;

34. Tinai djahawen pulu sakojan kalidai.

35. Tinai karä olo, iä tä olo bawi idjä djaton pudji pohos olo hatuä, telo pulu duä kojan biti.

36. Djadi sabagi, idjä akan bagin olo tä, idjä djari hagoet omba klahi, telo ratus telo pulu udju kojan limä ratus tabiri.

37. Djadi asile akan Jehowa bara karä tabiri tä, djahawen ratus udju pulu limä kongan.

38. Karä sapi telo pulu djahawen kojan; djadi asile akan Jehowa udju pulu duä kongan.

39. Karä kalidai telo pulu kojan limä ratus kongan; djadi asile akan Jehowa djahawen pulu idjä kongan.

40. Karä olon djahawenwalas kojan, djadi asile akan Jehowa telo pulu duä biti.

41. Maka Moses manenga karä asil tä akan imam Eleasar indu baris ain Jehowa, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

42. Maka sabagi tinai, idjä induan Moses bara olo parang tä, idjä inengae akan salepah utus olo Israel,

43. Akan bagin utus olo arä tä kea telo ratus telo pulu udju kojan limä ratus tabiri,

44. Telo pulu djahawen kojan sapi,

45. Tinai telo pulu kojan limä ratus kalidai;

46. Karä olon djahawenwalas kojan biti.

47. Bara bagin salepah utus olo Israel tä Moses manduan idjä dalam limä pulu bara karä talo tawanan tä, alo olon alo meto; tuntang iä manenga djetä akan olo Lewi, idjä manonggo äka melai ain Jehowa, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

48. Tä karä mantir kawan olo parang tä, mantir huang sakojan biti, tuntang mantir huang saratus biti, mananggoh Moses,

49. Sambil hamauh dengan Moses: Ikäi, rewarm toh, djari misä djumalah karä olo parang, idjä djari penda prentah ikäi, maka dialo idjä biti ikäi tapas.

50. Tagal tä ikäi toh mimbit talo parapah akan Jehowa, genep bitin ikäi tumon pandinoe, ramo bulau,

rantai, lasong, tisin, suwang, panding, hapa manjapan hambaruan ikäi intu baun Jehowa.
51. Djadi, Moses äwen duä imam Eleasar manarima bulau tä bara äwen, uras ramo idjä iogo olo tampae.
52. Karä bulau tä, idjä imbarise akan Jehowa, djahawenwalas kojan udju ratus limä pulu sekel, panengan karä mantir huang sokajan, tuntang karä mantir huang saratus.
53. Maka karä olo parang tä djari manduan akae kabuate kea.
54. Djadi, Moses äwen duä imam Eleasar manarima bulau tä bara karä mantir huang sakojan, tuntang mantir huang saratus; balalu iä manamäan tä huang tingkappanjupa, indu mampingat tahiu olo Israel intu baun Jehowa.

BAGI 32.

Hamputan Ruben, Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse mandino bagin tanahe hila timor Jordan.

1. Maka ain olo hamputan Ruben aton kutoh meto, tinai ain olo Gad kea karäan karäe; maka iä manjengok tanah Jaeser tuntang tanah Gilead; gitae tanah tä bahalap äka meto.
2. Tä olo hamputan Ruben tuntang olo hamputan Gad mananggoh, sambil hamauh dengan Moses, dengan imam Eleasar, tuntang dengan karä mantir utus olo arä tä, koae:
3. Atarot, Dibon, Jaeser, Nimra, Hesbon, Eleale, Sebam, Nebo, Beon,
4. Salepah tanah tä, idjä djari impakalah Jehowa intu baun utus olo Israel, uras bahalap akan äka meto, maka ikäi, rewarm toh, puna manggau arä meto.
5. Tinai koan äwen tä: Djaka ikäi iasi intu matam, tenga tanah toh akan ikäi, rewarm, äla manjoho ikäi dimpah Jordan tä.
6. Tapi koan Moses dengan olo Gad tuntang dengan olo Ruben: Pudji! tau karä paharin keton bewäi lius mamarang, tinai keton handak melai hetoh?
7. Buhen keton handak muas atäi olo Israel, suro iä djaton maku dimpah akan tanah tä, idjä djari inenga Jehowa akae?
8. Tumon tä kea gawin bapa keton bihin, metoh aku manjoho iä bara Kades-Barnea, uka hagoet manjengok tanah toh. — (13, 4.)
9. Limbah äwen tä djari murik mandas Eskol, tuntang djari manjengok tanah tä, maka iä muas atäi olo Israel, sampai äwen djaton maku manalih tanah tä, idjä djari inenga Jehowa akae.
10. Tä hasep kasangit Jehowa intu andau tä kea, palus iä manjumpah, koae:
11. Karä olo tä, idjä djari blua bara tanah Misir, olo handiai idjä duä pulu njelo umure tuntang idjä bakas bara tä, iä toto djaton akan mitä tanah tä, idjä djari injumpahku akan Abraham, Isaak tuntang Jakob, basa olo tä djaton djari tanggar atäie omba aku.
12. Baja Kaleb, anak Jepune, olo ungkup Kenas, tuntang Josua, anak Nun, krana äwen duä tä djari tanggar atäie omba aku.
13. Kalotä kasangit Jehowa hasep mawi olo Israel, sampai iä manjoho olo tä kumbakumbang hong padang tunis benjem äpat pulu njelo katahie, sampai hapus pang-

ereng olo djetä, idjä djari mawi talo papa tä intu baun Jehowa, lepah djari lomos.

14. Tapi itä, toh keton lembut indu gantin bapa keton, kempang olo darhaka tä, handak manimbęn kalason kasangit Jehowa intu olo Israel.

15. Krana djaka keton undur bara iä, toto iä kea karäh napampat keton tinai hong padang tunis benjem tä, kalotä keton karäh marusak salepah utus olo toh.

16. Tä äwen tä manggapi, koae: Ikäi handak manampa kandang bewäi akan karä meton ikäi, tinai lewu akan anak sawan ikäi.

17. Tapi bitin ikäi handak batatap, manggulong arep ikäi hagoet totok helo bara baun olo Israel, sampai ikäi djari magah äwen tä akan kalekae. Anak ikäi akan melai intu lewu awang ingota, tagal karä olo idjä mukong tanah toh bihin.

18. Tapi ikäi djaton maku buli human ikäi, sampai genep biti olo Israel djari manduan joresae.

19. Krana ikäi djaton blaku joresan tinai haiak dengan äwen tä intu hila dipah Jordan kanih, asal joresan ikäi djari imbaris akan ikäi dipah Jordan hila toh, hila timor.

20. Tä koan Moses dengan äwen: Djaka gawin keton kalotä, djaka keton manatap arep keton akan parang hong baun Jehowa;

21. Tuntang amon genep bitin keton idjä batatap palus omba hanimpah Jordan tä intu baun Jehowa, sampai karä musohe djari lepah iharak bara tanah tä;

22. Tä amon tanah djari mamenda Jehowa, maka keton tau buli limbah tä, djaton kasalan keton hindai intu Jehowa, atawa intu olo Israel, palus tanah toh akan mandjadi indu pagangan keton hong baun Jehowa.

23. Tapi djaka keton djaton malalus djandjin keton, tä keton tiwas intu Jehowa, tuntang toto keton karäh mangkemä dosan keton, sana djetä karäh buah keton.

24. Pangun lewu akan karä anak keton, tampa kandang akan karä meton keton, palus lalus karä angh awang djari blua bara njaman keton.

25. Tä olo Gad tuntang olo Ruben hamauh dengan Moses, koae: Ikäi, rewarm, handak mawie tumon prentah tuan.

26. Anak sawan ikäi, tuntang karä meton ikäi, hai korik, akan melai hetoh huang karä lewu tanah Gilead.

27. Tapi bitin ikäi, rewarm, handak omba dimpah, karä bitin ikäi idjä sanggam batatap handak omba kawan parang intu baun Jehowa, tumon augh tuan.

28. Maka Moses mametäh imam Eleasar, tuntang Josua anak Nun, tinai karä mantir pamutjok hamputan olo Israel, tagal olo tä;

29. Koan Moses dengan äwen: Djaka olo hamputan Gad, tuntang hamputan Ruben omba keton hanimpah Jordan tä, gagenep bitie idjä sanggam klahi intu baun Jehowa, tä sama tanah tä djari mamenda keton, maka keton akan manenga tanah Gilead indu pagangan äwen tä.

30. Tapi djaka olo tä, gagenep bitie idjä batatap akan parang, djaton omba keton akan dipah, tä iä akan manduan joresae intu marak keton hong tanah Kanaan.

31. Tombah olo Gad tuntang olo Ruben, koae: Tumon augh Jeho-

wa intu ikäi, rewarm, ikäi handak mawi tä.

32. Tuntang batatap akan parang ikäi handak dimpah akan tanah Kanaan intu baun Jehowa; tinai pagangan joresan ikäi ikäi handak manduae dipah Jordan hila toh.

33. Tumon tä Moses manenga akan olo hamputan Gad, tuntang akan hamputan Ruben, tinai akan sabagi hamputan Manasse, anak Josep tä, karadjaan Sihon, radjan olo Amori, tuntang karadjaan Ogh, radja Basan, tanah tä tuntang karä lewu idjä huange.

34. Tinai olo Gad mamangun lewu Dibon, Atarot, Aroer;

35. Atrot, Sopan, Jaeser, Jogbeha;

36. Betnimra tuntang Betharan; belahe lewu tä hakota, tinai belahe äka kandang meto bewäi.

37. Maka olo Ruben mamangun Hesbon, Eleale, Kiriataim;

38. Nebo, Baalmeon, maka iä mobah aran lewu duä tä, tinai Sibma; iä manggarä lewu idjä imangun tinai tumon arae helo.

39. Maka panakan Maghir, Maghir anak Manasse tä, manantarang Gilead, sambil manduan tanah tä, palus maharak olo Amori idjä hetä.

40. Tagal tä Moses manenga tanah Gilead tä akan panakan Maghir, Maghir anak Manasse tä, balalu äwen tä melai hetä.

41. Tinai ungkup Jair, baris hamputan Manasse kea, tamä hetä kea, tuntang mandino karä lewu awang korik; iä manggarä tä Hawot-Jair. (*Lewun Jair.*)

42. Maka ungkup Nobah hagoet, mamarang mandino Kenat tuntang karä patatai lewu tä; iä manggarä djetä Nobah, tumon arae.

BAGI 33.

I. Rinting panggoet olo Israel. II. Prentah tahiu ampin gawi metoh tamä tanah Kanaan.

I. — 1. Djetoh rinting panggoet olo Israel, idjä tumon karä padjue djari blua bara tanah Misir awi lengän Moses äwen duä Aaron.

2. Moses djari manjurat rinting panggoete tumon genep parikase kilau augh Jehowa; maka djetoh rinting panggoete tumon karä parikase.

3. Olo tä harikas bara Rameses bulan idjä, andau limäwalas; andau limbah paska tä olo Israel hagoet awi lengä idjä kwasa, haiak gitan olo Misir samandiai; — (2. *Mos.* 12, 37.)

4. Kahum olo Misir mangubur karä anake idjä solake inakan indue, idjä djari impatäi Jehowa intu marak olo tä; tinai Jehowa djari mahukum karä dewae kea.

5. Limbah olo Israel djari harikas bara Rameses, maka iä bapodok hong Sukot.

6. Tinai iä harikas bara Sukot, bapodok hong Etam, idjä intu saran padang tunis benjem tä.

7. Tinai iä harikas bara Etam, palus iä akan Pihahirot, idjä tandipah Baalsepon, bapodok tandipah Migdol.

8. Tinai iä harikas bara Pihahirot, tuntang haiak mahoroe bentok tasik iä sampai padang tunis benjem hila dipah, tä iä hagoet tandjong katelo hong padang Etam, bapodok hong Mara. — (2. *Mos.* 14, 22.)

9. Iä harikas bara Mara, manantarang Elim; maka intu Elim aton duäwalas lowang daaum, tuntang udju pulu batang korma; tä olo

tä bapodok heta. — (2. *Mos.* 15, 27.)
10. Tinai iä harikas bara Elim, bapodok intu saran tasik rarudju.
11. Iä harikas bara tasik rarudju, bapodok tinai hong padang Sin;
12. Harikas bara padang Sin, bapodok tinai hong Dopka;
13. Harikas bara Dopka, bapodok tinai hong Alus;
14. Harikas bara Alus, bapodok tinai hong Rapidim; tapi hetä djaton danum indu ihop olo. — (2. *Mos.* 17, 1.)
15. Harikas bara Rapidim, bapodok tinai hong padang Sinai; — (2. *Mos.* 19, 1.)
16. Harikas bara padang Sinai, bapodok tinai hong Kibrot-taawa; — (11, 34.)
17. Harikas bara Kibrot taawa, bapodok tinai hong Haserot,
18. Harikas bara Haserot, bapodok tinai hong Ritma; — (13, 1.)
19. Harikas bara Ritma, bapodok tinai hong Rimonperes;
20. Harikas bara Rimonperes, bapodok tinai hong Libna;
21. Harikas bara Libna, bapodok tinai hong Risa;
22. Harikas bara Risa, bapodok tinai hong Kehelata;
23. Harikas bara Kehelata, bapadok tinai hong bukit hatinggang Saper;
24. Harikas bara Saper, bukit hatinggang tä, bapodok tinai hong Harada;
25. Harikas bara Harada, bapodok tinai hong Makelot;
26. Harikas bara Makelot, bapodok tinai hong Taghat;
27. Harikas bara Taghat, bapodok tinai hong Tarah;
28. Harikas bara Tarah, bapodok tinai hong Mitka;
29. Harikas bara Mitka, bapodok tinai hong Hasmona;
30. Harikas bara Hasmona, bapodok tinai hong Moserot;
31. Harikas bara Moserot, bapodok tinai hong Benejakan;
32. Harikas bara Benejakan, bapodok tinai hong Horgidgad;
33. Harikas bara Horgidgad, bapodok tinai hong Jotbata;
34. Harikas bara Jotbata, bapodok tinai hong Abrona;
35. Harikas bara Abrona, bapodok tinai hong Eseongeber;
36. Harikas bara Eseongeber, bapodok tinai intu padang Sin, djetä Kades; — (20, 1.)
37. Harikas bara Kades, bapodok tinai intu bukit Hor, hila tapakan tanah Edom. — (20, 22.)
38. Hetä imam Aaron mandai bukit Hor, tumon augh Jehowa, palus matäi hetä, hong njelo äpat pulu limbah parikas olo Israel bara tanah Misir, bulan limä, andau idjä.
39. Maka umur Aaron djari saratus duä pulu telo njelo, metoh iä matäi hundjun bukit Hor.
40. Tä olo Kanani, radja Harad, idjä melai hila salatan tanah Kanaan, mahining olo Israel aton manalih. — (21, 1.)
41. Maka olo tä harikas bara bukit Hor, bapodok tinai hong Salmona;
42. Harikas bara Salmona, bapodok tinai hong Punon;
43. Harikas bara Punon, bapodok tinai hong Obot;
44. Harikas bara Obot, bapodok tinai hong bukit Abarim, intu saran tanah Moab;
45. Harikas bara bukit Abarim, bapodok tinai hong Dibongad;
46. Harikas bara Dibongad, ba-

podok tinai hong Almondiblataim;
47. Harikas bara Almondiblataim, bapodok tinai hong bukit Abarim tandipah Nebo;
48. Harikas bara bukit Abarim, bapodok tinai hong padang olo Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho.
49. Iä bapodok intu saran Jordan, bara Betjesimot palus sampai Abelsitim, hong padang olo Moab. — (25, 1.)
II. — 50. Maka Jehowa hakotak dengan Moses hong padang olo Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho, koae:
51. Suman akan Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon keton djari dimpah Jordan, tamä tanah Kanaan,
52. Maka keton akan maharak bara baun keton karä olo tanah tä, tuntang karä saron olo tä akan irusak keton; keton akan maramok karä hampatong dewae, idjä inoang olo tä kea, tuntang karä äka gantong ain dewae keton akan manusute.
53. Keton akan manduan tanah tä, sambil melai hetä, krana aku djari manenga tanah tä indu joresan keton.
54. Maka keton patut mambagi tanah tä hapan tenong akan karä hamputan keton; akan hamputan keton idjä bakapal keton akan manenga bagin tanah lombah, tinai akan hamputan keton awang isut bitie keton akan manjimit bagin tanahe. Genep biti akan mandino bagin tanah tumon kalabuan tenonge, tumon karä hamputan taton keton. — (26, 55.)
55. Tapi djaka keton djaton maharak olo tanah tä bara baun keton, tä maka tisan äwen tä mandjadi duhi hong matan keton, tinai songga hong dahepan keton, iä karäh manjekä keton hong tanah idjä äka keton melai.
56. Tä maka aku karäh mawi keton, sama tumon puna kahandakku mawi olo tä.

BAGI 34.

I. Saran tanah Kanaan inikas Hatalla. II. Aran olo idjä akan mambagi tanah tä

I. — 1. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:
2. Soho olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: metoh keton tamä tanah Kanaan, maka djetoh kea tanah idjä akan indu joresan keton, tanah Kanaan tä tumon tikas sarae.
3. Hila salatan maka padang tunis benjem Sin tä, idjä darah tanah Edom, indu tikas saran tanah keton, djadi saran tanah keton manampara bara tapakan danau ujah tä, idjä hila timor.
4. Bara hetä maka saran tanah keton hila salatan palus akan bukit hatinggang Akrabim, palus mahoroe Sin, palus hila salatan Kadesbarnea, haradjur sampai Hasaradar, tinai palus sampai Asmon.
5. Bara Asmon palus sungäi Misir, manantarang tasik, hetä maka tikas saran tanah keton hila salatan.
6. Maka saran tanah keton hila barat, djetä tasik lombah tä. Djetä indu saran tanah keton hila barat.
7. Tinai hila utara maka djetoh indu tikas saran tanah keton: bara tasik lombah tä keton akan mukur haradjur sampai bukit Hor.

8. Bara bukit Hor tinai keton akan mukur sampai Hamat, maka bara hetä saran tanah keton palus sampai Sedad.

9. Palus bara hetä haradjur akan Sipron, palus sampai Hasarenan, djetä tapakae hetä; djetä indu tikas saran tanah keton hila utara.

10. Tinai indu tikas saran tanah keton hila timor keton akan mukur bara Hasarenan haradjur akan Sepam;

11. Bara Sepam sarae tä palus akan Ribla hila timor Ain, limbah tä darin sarae tä mahoroe danau Kineret hila timor.

12. Limbah tä saran tanah tä mahoroe Jordan, tapakae sangkom danau ujah tä. Djetä indu tanah pagangan keton tumon tikas karä sarae hakaliling.

13. Maka Moses manjoho olo Israel tä, koae: Djetä tanah tä, idjä indu imbagi keton hapan tenong, idjä djari imetäh Jehowa, uka inenga akan tangah sapulu hamputan keton.

14. Krana hamputan olo Ruben tumon karä ungkupe, tinai hamputan olo Gad tumon karä ungkupe, tuntang sabagi hamputan Manasse djari mandino baris joresan ajue. — (32, 33.)

15. Tangah telo hamputae djari mandino baris joresae dipah Jordan hila toh, hila timor, tandipah Jerigho.

II. — 16. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

17. Djetoh aran karä olo hatuä, idjä akan mambagi tanah tä akan keton: Eleasar imam tä, tinai Josua anak Nun.

18. Tinai keton akan manduan bara genep hamputae midjä midjä mantir, uka omba mambagi tanah tä akan keton.

19 Maka djetoh aran karä mantir tä: bara hamputan Juda Kaleb anak Jepune;

20. Bara hamputan Simeon Semuel anak Amihud;

21. Bara hamputan Benjamin Elidad anak Kislon;

22. Bara hamputan olo Dan Buki anak Jogli;

23. Bara anak Josep, baris hamputan olo Manasse, Haniel anak Epod;

24. Tinai bara baris hamputan olo Epraim Kemuel anak Siptan;

25. Bara hamputan olo Sebulon Elsapan anak Parnagh;

26. Bara hamputan olo Isaskar Paltiel anak Asan;

27. Bara hamputan olo Aser Ahihud anak Selomi;

28. Bara hamputan olo Naptali Pedael anak Amihud.

29. Djetä karä äwen, idjä djari imetäh Jehowa mambagi akan karä olo Israel joresae hong tanah Kanaan.

BAGI 35.

I. Karä lewun olo Lewi. II. Lewu kalindong.

I. — 1. Tinai Jehowa hakotak dengan Moses hong padang Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho, koae:

2. Soho olo Israel, uka iä manenga lewu akan olo Lewi huang karä baris joresae, indu äka olo tä tau melai.

3. Tinai patatai lewu, hakaliling darah lewue tä, keton patut manengae akan olo Lewi kea; lewu tä indu äkae melai, tinai patatai

lewu tä indu äka karä sapie, karä ramoe, karä ampin metoe.

4. Æka patatai lewun olo tä, idjä indu inenga keton akan olo Lewi, patut sakojan hasa kalombahe bara pagar batu idjä hakaliling lewu.

5. Beken bara tä keton akan mukur duä kojan hasa tinai akan hila timor, hila salatan, hila barat tuntang hila utara, indu tanan lewu tä kea, maka lewu tä patut bentok haliai; kaleka beken tä, idjä hakaliling, indu äka patatai lewue, tuntang indu äkae basatiar.

6. Maka djahawen lewu, bara idjä inenga keton akan olo Lewi tä, mandjadi lewu kalindong, uka olo awang djari mampatäi olon tau mahakan akan hetä; tinai keton indu manenga äpat pulu duä lewu beken tinai akae. — (2. *Mos.* 21, 13.)

7. Djadi karä lewu, idjä indu inenga keton akan olo Lewi, äpat pulu hanja baris lewu, tuntang patataie.

8. Maka hamputan olo Israel, idjä mandino arä lewu, arä kea keton manjoho iä manengae, tinai hamputan olo, idjä mandino isut lewu, indu manenga isut kea; tumon baris joresae, idjä imbagi akan genep hamputae, maka genep hamputae tumon karä lewue akan manenga lewu akan olo Lewi tä.

II. — 9. Tinai Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

10. Suman akan olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: amon keton djari dimpah Jordan, tamä tanah Kanaan,

11. Maka keton akan mintih lewu intu kaleka awang patut, idjä indu lewu kalindong akan keton, uka olo pamuno, idjä taparandjur atawa saraganda djari mampatäi olo, tau mahakan akan hetä.

12. Lewu tä indu äka kalindong keton mahakan olo pamaläh daha tä, belä olo pamuno tä impatäi helo bara iä djari manaharep basaran olo arä.

13. Maka keton akan manenga djahawen lewu indu lewu kalindong tä.

14. Telo kabaris lewu tä keton akan manengae dipah Jordan hila toh, tinai telo kabaris hong tanah Kanaan.

15. Djahawen kabaris lewu tä mandjadi indu äka kalindong akan olo Israel, tinai akan tamuäi, tuntang akan karä djipen rewar keton, uka olo, idjä taparandjur mampatäi olon, tau mahakan akan hetä.

16. Tapi idjä mawi olo hapan pakarang sanaman, sampai olo tä matäi: iä tä toto olo pamuno, olo pamuno tä djaton tau dia impatäi.

17. Atawa djaka iä djari mamanting olo hapan batu, idjä tau bakamatäi olon, tuntang olo tä matäi: iä tä toto olo pamuno, olo pamuno tä djaton tau dia impatäi.

18. Atawa djaka iä djari mamukul olo hapan kaju, idjä tau bakamatäi olon, tuntang olo tä matäi: iä tä toto olo pamuno, olo pamuno tä djaton tau dia impatäi.

19. Idjä pamaläh daha tä akan mampatäi olo pamuno tä; sana iä hasupa dengae iä akan mampatäi iä.

20. Tinai djaka olo manjudok olo

awi kasingie, atawa djaka iä tantai ahate mamanting iä hapan talo, sampai olo tä matäi,
21. Atawa djaka iä awi kasingie manampar iä hapan lengäe, sampai olo tä matäi: tä maka djaton tau dia olo parajap tä impatäi, krana iä tä toto olo pamuno; idjä pamaläh daha tä akan mampatäi olo pamuno kalotä, sana iä hasupa dengae.
22. Tapi djaka olo djari tarasudok kolae awi kiroe, djaton kasingie, atawa djaka iä djaton tantai ahate djari tarapanting iä hapan talo;
23. Atawa djaka iä salaja djari taradjakah batu intu iä, idjä tau bakamatäi olon, tuntang olo tä djari matäi, alo olo tä djaton musohe, tinai djaton iä djari manggau kapähäe:
24. Tä maka utus olo arä akan mamutus akan olo, idjä djari taraawi talo tä, tuntang akan idjä pamaläh daha tä, tumon prentah toh kea.
25. Olo arä akan maliwus olo pamuno kalotä bara lengän idjä pamaläh daha tä, sambil manjoho olo magah olo tä buli akan lewu kalindong, äkae djari mahakan; maka olo tä akan melai hetä, sampai imam hai matäi, idjä djari iminjak dengan minjak brasih tä.
26. Tapi djaka olo pamuno tä blua bara saran lewu kalindong tä, idjä äkae djari mahakan,
27. Tuntang idjä pamaläh daha tä sondau iä intu ruar saran lewu kalindong tä, palus mampatäi iä, maka djetä djaton mandjadi utang daha akae.
28. Krana patut olo pamuno tä djari melai hong lewu kalindong ajne sampai pampatäi imam hai; maka limbah imam hai djari matäi, tä olo pamuno tä tau buli baris joresan ajue tinai.
29. Maka djetoh indu prentah akan keton, palus akan sakarä panakan keton, huang karä kaleka keton melai:
30. Olo pamnno akan impatäi huang augh duä biti olo saksi atawa arä, tapi huang augh idjä biti olo saksi olo djaton tau impatäi.
31. Æla keton manarima bali indu gantin tahaseng olo pamuno, idjä patut matäi; krana djaton tau dia iä tä impatäi.
32. Æla kea keton manarima bali bara olo tä, idjä djari mahakan akan lewu kalindong, uka awi tä olo tä tau buli, melai hong brangai tanah, helo bara imam hai djari matäi.
33. Æla keton mangihal tanah äka keton melai; krana utang daha mangihal tanah, palus tanah djaton tau imapas bara kihal daha, idjä djari inusuh hetä, baja hapan dahan olo, idjä djari mutang tä. — (1. *Mos*. 9, 6.)
34. Tä, äla keton mangihal tanah, idjä äka keton melai, idjä äkaku kea melai; krana aku, Jehowa, aton melai intu bentok olo Israel.

BAGI 36.

Prentah tahiu pabanän anak bawi idjä omba manjores.

1. Maka kapalan karä ungkup olo Gilead, idjä anak Maghir, Maghir anak Manasse, hamputan anak Josep, mananggoh, hakotak intu baun Moses tuntang karä mantir

pamutjok, idjä kapalan karä hamputan Israel,

2. Sambil hamauh: Jehowa djari mametäh tuan, mambagi tanah tä akan joresan olo Israel hapan tenong, tinai tuan djari injoho Jehowa, uka joresan paharin ikäi, Selapead tä, inenga akan anake idjä bawi. — (27, 6.)

3. Toh, djaka pihak anak hamputan olo beken dapit masawä äwen tä, tä maka joresae una bara baris joresan karä ungkup ikäi, mandahang tamä baris joresan hamputan olo tä, idjä djari imbanäe; tumon tä baris joresan ikäi una bewäi.

4. Tinai alo njelon kahandjak ain olo Israel tä sampai, mahin joresan äwen melai hantä hindjä baris hamputan olo tä, idjä djari imbanäe; tumon tä joresae palus una bewäi bara baris joresan hamputan karä tato ikäi.

5. Tä Moses, tumon augh Jehowa, manjoho olo Israel, koae: Buah augh hamputan anak Josep tä.

6. Djetoh augh, idjä djari imetäh Jehowa tahiu anak Selapead idjä bawi tä: naughe iä babanä tumon kakilak matae, tapi patut iä babanä huang hamputan tatoe kea;

7. Belä joresan olo Israel mindah bara hamputan idjä palus akan idjä beken; krana olo Israel patut leket genep biti intu joresan hamputan tatoe.

8. Tagal tä maka karä anak bawi, idjä omba manjores marak karä hamputan olo Israel, akan babanä baja olo baris ungkup hamputan tatoe bewäi, nakara genep biti olo Israel manggau joresan karä tatoe;

9. Belä joresan tä mindah bara hamputan idjä palus akan beken, malainkan genep biti hong karä hamputan olo Israel patut leket intu puna baris joresae.

10. Maka tumon prentah Jehowa intu Moses, tumon tä anak Selapead idjä bawi tä malaluse.

11. Krana Maghla, Tirsa, Hogla, Milka äwen limä Noa, anak Selapead idjä bawi tä, djari babanä njahae idjä tato, anak mamae,

12. Idjä olo ungkup hamputan Manasse kea, anak Josep tä, tumon tä joresae magon melai hindjä baris joresan ungkup hamputan liau bapae.

13. Djetä karä prentah tuntang karä hadat, idjä djari imetäh Jehowa hadjamban Moses akan sakarä olo Israel, hong padang olo Moab, intu saran Jordan, tandipah Jerigho.

SURAT MOSES IDJÆ LIMÆ, IDJÆ BAGARÆ

DEUTERONOMIUM.

(ULANG KARÆ UNDANG-UNDANG.)

BAGI 1.

Moses manjarita akan olo Israel rinting parikas karä bapae bara bukit Horeb atawa Sinai, tinai bukun äwen mangumbang padang tunis benjem tä äpat pulu njelo katahie.

1. Djetoh karä augh, idjä in-
suman Moses akan sakarä olo Is-
rael, dipah Jordan hila toh, hong
padang Moab, tandipah Sup, he-
lat Paran dengan Topel, Laban,
Haserot tuntang Disahab;
2. Tandjong sawalas andau ka-
kedjaue bara Horeb, amon manjak
bukit hatinggang Seir tä mimes
Kadesbarnea.
3. Djadi njelo äpat pulu, bu-
lan sawalas, andau idjä, katika
tä Moses masuman akan olo Is-
rael talo handiai, idjä djari ime-
täh Jehowa akae.
4. Limbah iä djari mampalah
Sihon, radjan olo Amori, idjä bi-
hin melai hong Hesbon; tuntang
Ogh, radja Basan, idjä bihin me-
lai hong Asterot, idjä djari imu-
kule hong Edrei. — (4. *Mos.* 21,-
24. 33.)
5. Dipah Jordan hila toh, hu-
ang tanah olo Moab, Moses ma-
nampara manarang prentah tä, koae:
6. Jehowa, Hatallan ita, djari
hamauh dengan ita hong Horeb,
koae: ombet katahie keton djari
melai darah bukit toh.
7. Has keton, harikas, tamä
bukit hatinggang olo Amori, tun-
tang karä tanah olo idjä darah
hetä hong padang, hong äka bu-
kit tuntang hong äka randah, tanah
Kanaan tä hila salatan tuntang
hila barat, palus sampai bukit Li-
banon, tuntang sampai batang-
danum lombah, Prat tä.
8. Itä, aku djari manjaragh
akan keton tanah tä, idjä tintun
baun keton; tamä hetä, duan indu
joresan keton tanah tä, idjä djari
injumpah Jehowa akan tato ke-
ton, Abraham, Isaak tuntang Ja-
kob tä, handak manenga tä akae,
palus akan panakae idjä rahian
bara iä.
9. Katika tä aku hamauh deng-
an keton, koangku: amon batong-
gal aku bewäi djaton kabawaku
mananggong keton.
10. Jehowa, Hatallan keton,
djari mangapal keton; itä! karä
keton kalotoh kilau bintang hong
langit.
11. Käläh Jehowa, Hatallan ke-
ton, mandahang karä bitin keton
lipet sakojan tinai; käläh iä mam-
berkat keton tumon augh djandjie
dengan keton.
12. Tapi kwäka aku kabuatku
tau mananggong kasusah tun-
tang kabehat karä perkaran ke-
ton?
13. Imbit bara karä hamputan

keton olo pintar harati, olo bahalap, mangat aku mangkat olo tä indu kapalan keton.
14. Tä keton tombah aughku, sambil hamauh dengangku: aughm tä bahalap bewäi, idjä handak iawim koam.
15. Tä aku manduan kapalan ungkup keton, olo pintar awang bahalap, palus mangkat äwen tä mandjadi kapalan keton, turotuion mantir huang sakojan, mantir huang saratus, mantir huang limä pulu, tuntang mantir huang sapulu biti, tinai arä pangulu akan karä hamputan keton.
16. Maka aku mametäh karä hakim keton tä intu andau tä kea, koangku: awi mariksa paharin keton, putus budjubudjur akan genep biti dengan paharie atawa dengan tamuäi.
17. Æla mitä ampin olo huang basara, malainkan keton akan mahining augh olo korik sama kea kilau augh olo hai, äla mikäh baun olo; krana pangkat basara puna ain Hatalla; tapi perkara idjä tangkalau bahali intu keton, djetä injampai akangku, aku handak masara tä.
18. Tumon tä intu katika tä aku manjoho keton talo handiai, awang indu iawi keton.
19. Limbah tä ita harikas bara Horeb, manandjong mahoroe hapus padang tunis benjem, idjä lombah tuntang paham papa tä, tumon djari gitan bitin keton, manjak djalan akan bukit hatinggang olo Amori, tumon Jehowa, Hatallan ita, djari mametäh ita; tä ita sampai Kadesbarnea.
20. Hetä koangku dengan keton: toh keton djari sampai bukit hatinggang ain olo Amori, idjä Jehowa, Hatallan ita, handak manenga akan ita.
21. Itä, Jehowa, Hatallan keton, djari manjaragh tanah tä akan keton; lius bewäi, duan djetä akan keton, tumon Jehowa, Hatallan tato keton, djari manjoho keton; äla mikäh, äla indjuindjun!
22. Tä keton handiai mananggoh aku, sambil hamauh: käläh ita manjoho olo hatuä hagoet helo, idjä mangalati tanah tä akan ita, mangat masuman akan ita djalan idjä buah ihoroe ita, tuntang lewu idjä buah ingkahimat ita. — (4. *Mos.* 13, 3.)
23. Augh tä ingilakku, palus aku mintih duäwalas biti keton, midjä biti bara genep hamputan.
24. Æwen tä hagoet, tamä bukit hatinggaug, palus sampai padang Eskol, haiak mangalati tanah hetä.
25. Tinai äwen blaku kea bara karä ampin bua hong tanah tä, mimbit tä akan ita, tinai iä mimbit brita, koae: tanah, idjä Jehowa, Hatallan ita, handak manenga akan ita, bahalap bewäi.
26. Tapi keton djaton maku murik akan hetä, malainkan keton marisang bara augh Jehowa, Hatallan keton. — (4. *Mos.* 14, 1.)
27. Keton mangotok huang karä tingkap keton, sambil hamauh: awi Jehowa basingi ita, iä djari manggoet ita bara tanah Misir, uka manjaragh ita intu lengän olo Amori, nakara ita lomos awie.
28. Kasen ita murik? paharin ita djari manggogop atäi ita, awi augh äwen: olo hetä paham hai pandjang bara ita, lewue hai, kotae tempä langit; tinai ikäi djari mitä hetä anak Enak kea.
29. Tä koangku mawi keton:

äla taräwen, äla keton mikäh olo tä.

30. Jehowa, Hatallan keton, idjä hagoet helo baun keton, iä kea karäh mamarang akan keton, sama tumon talo handiai, idjä djari iawie akan keton hong tanah Misir, intu matan keton.

31. Tinai tumon gawie hong padang tunis benjem tä, kilau keton djari mitä, Jehowa, Hatallan keton, djari mentang keton, kilau olo pudji mentang anake, hapus djalan panggoet keton tä, njamah keton djari sampai kaleka toh.

32. Tapi aughku tä keton djaton parabae, djaton keton pertjaja huang Jehowa, Hatallan keton,

33. Idjä hagoet helo baun keton, uka manggau kaleka keton tau bapodok, hamalem huang apui, hapan mamplawa djalan idjä indu ianjak keton, tinai handau huang botop baunandau.

34. Maka metoh Jehowa mahining karidun augh keton, iä paham blait, sambil sumpah, koae:

35. Dialo idjä biti olo hatuä, utus olo bangang toh, akan mitä tanah bahalap tä, idjä djari injumpahku akan karä tatoe.

36. Baja Kaleb, anak Jepune, karäh mitä tä, akae palus akan panakae aku handak manenga tanah tä, idjä djari ihundjenge, basa iä tanggar atäie djari omba Jehowa.

37. Tinai Jehowa malait aku kea tagal keton, koae: ikau dia kea akan tamä hetä.

38. Josua, anak Nun, pangiwam tä, iä akan tamä hetä; penjang iä, krana iä akan mambagi tanah tä indu joresan olo Israel.

39. Tapi anak keton, idjä koan keton: äwen tä indu tawanan bewäi, anak keton, idjä andau toh hindai katawan kahalap dengan kapapa, iä tä karäh tamä hetä, akan äwen tä aku handak manenga tanah tä, iä akan manduan tä indu joresae.

40. Tapi idjä keton, buli keton, tamä padang tunis benjem tä tinai, horoe djalan akan tasik rarudju.

41. Tä keton tombah, sambil hamauh dengangku: ikäi toto badosa intu Jehowa, tapi toh ikäi handak murik, palus mamarang, tumon karä prentah Jehowa, Hatallan ikäi, intu ikäi. Djadi metoh genep bitin keton mangkepan ganggamae, handak mandai äka bukit hatinggang, — (4. *Mos.* 14, 40.)

42. Koan Jehowa dengangku: suman akae: äla hagoet, äla mamarang, krana aku djaton mampahaiak keton; belä keton impakalah intu baun musoh keton.

43. Tapi amon aku hakotak kalotä dengan keton, keton djaton maku mahininge, malainkan keton marisang bara augh Jehowa, keton marasing palus mandai bukit hatinggang tä.

44. Tä olo Amori, idjä melai intu bukit hatinggang tä, hagoet mantakan keton, sambil manggoang keton kilau badjanji, iä mamukul keton hong Seir palus sampai Horma.

45. Djadi, metoh keton buli, sambil manangis intu baun Jehowa, Jehowa djaton maku manarima augh keton, iä djaton manalingan pindinge intu keton.

46. Tumon tä keton djari melai hong Kades tahi andaue.

BAGI 2.

Moses manontong saritan panggoet olo tä; saritan olo Israel mampalah Sihon.

---

1. Limbah tä ita mules tamä padang tunis benjem tä tinai, sambil manjak djalan akan tasik rarudju, tumon augh Jehowa dengangku, ita maliut bukit hatinggang Seir tä tahi andaue.

2. Tä Jehowa hamauh dengangku, koae:

3. Ombet katahin keton djari maliut bukit hatinggang toh, toh palus keton akan hila utara.

4. Solo utus olo arä tä, koam: toh keton akan mahoroe saran tanah paharin keton, panakan Esau tä, idjä melai hong Seir; äwen tä toto akan mikäh keton; tapi keton, buabuah gawin keton,

5. Æla haliai mawi olo tä, krana kalombah tatap pai tanah baris ajue mahin dia aku handak manengae akan keton, krana bukit hatinggang Seir tä djari inengaku akan Esau indu joresae.

6. Talo kinan indu kinan keton keton akan mamili bara äwen tä, hapan rear keton, tinai danum indu ihop keton keton akan mamili kea bara olo tä, hapan rear.

7. Krana Jehowa, Hatallan keton, djari mamberkat keton huang karä gawin lengän keton; iä djari mahaga panggoet keton mahoroe padang tunis benjem idjä lombah tä; äpat pulu njelo toh Jehowa, Hatallan keton, djari mampahaiak keton, sampai keton djaton tapas talo enen.

8. Djadi, amon ita maradjur panggoet ita mahalau paharin ita, panakan Esau tä, idjä melai hong Seir, mahoroe djalan äka rampar, bara Elat tuntang Eseongeber, maka ita mules tinai manjak djalan padang Moab.

9. Tä koan Jehowa dengangku: äla marajap olo Moab, äla mamarang iä, krana aku djaton maku manenga sabagi tanahe akan keton, basa aku djari manenga tanah Ar akan anak Lot tä indu joresae.

10. Solake olo Emim djari melai hetä, utus olo idjä bakapal tuntang abas, paham kambon berenge, sama kilau olo Enak.

11. Iä tä kea itong olo hindjä baris olo nepilim, sama kilau olo Enak; olo Moab manggarä äwen Emim. — (1. *Mos.* 6, 4.)

12. Tinai olo Hori djaman helo djari melai hong Seir, tapi panakan Esau djari maharak olo tä bara tanah pagangae, tuntang djari mampalomos iä bara baue, sambil melai hong tanahe manganti iä, sama kilau olo Israel huaug tanah joresae, idjä djari inenga Jehowa akae.

13. Koan Jehowa tinai: Toh, has keton, dimpah sungäi Sered. Tumon tä ita dimpah sungäi Sered.

14. Maka katahin katika panggoet ita bara Kadesbarnea, sampai ita djari dimpah sungäi Sered, telo pulu hanja njelo, sampai hapus pangereng olo idjä sanggam klahi bihin djari lomos bara marak utus olo arä, tumon Jehowa djari manjumpah mantam iä. — (4. *Mos.* 14, 23.)

15. Tinai lengän Jehowa mawi olo tä, mampatäi iä bara marak utus olo arä, sampai iä lepah lomos.

16. Djadi, metoh karä olo pa-

rang djetä djari lepah matäi, lomat bara marak utus olo arä,

17. Tä Jehowa hamauh dengangku, koae:

18. Andau toh keton akan mahoroe Ar, tanah pagangan olo Moab.

19. Toh keton manggapi olo Amon tä; äla marajap olo tä, äla mamarang iä; krana bara baris tanah olo Amon aku djaton maku manenga akan keton, basa aku djari manenga djetä akan anak Lot tä, indu joresan ai.

20. Tanah tä kea itong olo tanah olo nepilim, basa olo nepilim djari melai hetä djaman horan; olo Amon manggarä iä Samsumim.

21. Djetä utus olo idjä bakapal, abas, tuntang paham kapandjang berenge, sama kilau olo Enak. Maka Jehowa djari marusak olo tä intu baun olo Amon, sampai äwen tä djari manganan iä bara tanah pagangan ai, palus melai hetä manganti iä;

22. Sama kea kilau gawin Jehowa akan panakan Esau, idjä melai hong Seir; krana olo Hori djari irusake intu baun äwen tä, sampai äwen djari manganan iä bara tanah pagangan ai, palus melai hetä manganti iä palus andau toh.

23. Sama kalotä kea olo Kaptorim, idjä djari dumah bara tanah Kaptor, djari mampalomat olo Awi, idjä melai hong Haserim gegä sampai Gasa, palus iä melai hetä manganti olo tä.

24. Koan Jehowa tinai: Toh, has keton, hagoet, dimpah sungäi Arnon; itä, Sihon, radja hong Hesbon, olo Amori tä, djari injaraghku intu lengän keton, tuntang tanahe; has, toh tampara keton, duan tanah akan keton, parang olo tä.

25. Katontoh aku handak manampara, manjoho karä utus olo hapus penda langit taräwen tuntang mikäh tagal keton; karä utus olo idjä mahining britan keton, palus karäh harudjut, iä karäh mikäh intu baun keton.

26. Tä maka aku manjoho sarohan bara padang Kedemot, manalih Sihon, radja Hesbon, mimbit augh bahalap, sambil hamauh: — (4. *Mos.* 21, 21.)

27. Soho aku mahoroe tanahm, baja manjak puna batang djalan bewäi, aku djaton maku mahiwang sambil gantau.

28. Djual talo kinan akangku bilin rear, tenga danum indu ihopku bilin rear kea, budjur buah bewäi aku handak mahoroe hetä;

29. Sama kilau olo Esau, idjä melai hong Seir, sama kilau olo Moab, idjä melai hong Ar, djari manjoho aku, sampai aku dimpah Jordan tamä tanah tä, idjä Jehowa, Hatallan ikäi, handak manengae akan ikäi.

30. Tapi Sihon, radja Hesbon, djaton maku manjoho ita mahoroe tanahe, krana Jehowa, Hatallan ita, mampauräh huange, tuntang mampalulang atäie, uka manjaragh iä intu lengän keton, kilau awang djari katontoh.

31. Tinai Jehowa hamauh dengangku: Itäm, aku djari manampara manjaragh Sihon tuntang tanahe akan keton; has, toh tampara keton, duan tanahe indu bagin keton.

32. Maka Sihon hagoet, manambang ita haiak karä olo ajue, handak mantakan ita hong Jahas.

33. Tapi Jehowa, Hatallan ita,

manjaragh iä akan ita, ita mamukul iä tuntang anake, tinai sakarä olo ajue.

34. Palus tä kea ita manduan karä lewue, sambil mangerem djetä, olo hatuä bawi tinai karä anak olo kea, idjä biti mahin dia imbelom ita.

35. Metoe bewäi irampas ita akan ita, tinai ita marampas ramon karä lewu, idjä induan ita.

36. Bara Aroer, idjä intu saran sungäi Arnon, tinai bara karä lewu beken idjä intu saran sungäi tä, palus sampai Gilead djaton lewu idjä pahalau bahali akan ita; Jehowa, Hatallan ita, manjaragh karä lewu samandiai tä akan ita.

37. Baja tanah olo Amon keton djaton mantakae, dia kea tanah idjä intu saran sungäi Jabok, djaton kea karä lewu idjä intu karä bukit hetä, djaton talo enen, awang djari ingahana Jehowa, Hatallan ita, akan ita.

BAGI 3.

Moses manontong saritan panggoet olo tä; saritan olo Israel mampalah Ogh.

---

1. Limbah tä ita mules, palus manjak djalan akan Basan. Maka Ogh, radja Basan, hagoet manambang ita, iä tuntang sakarä olo ajue, handak mantakan ita hong Edrei. — (4. *Mos.* 21, 33.)

2. Tä koan Jehowa dengangku: Æla mikäh iä, krana iä, sakarä olo ajue, tuntang salepah tanahe, djari injaraghku intu lengän keton, keton karäh mawi iä, sama kilau keton djari mawi Sihon, radjan olo Amori, idjä bilin hong Hesbon.

3. Maka Jehowa, Hatallan ita, manjaragh Ogh kea, radja Basan tä, tuntang sakarä olo ajue, intu lengän ita, sampai ita mawi iä lepalepah, djaton batisa idjä biti.

4. Palus tä kea ita manduan karä lewue; djaton batisa idjä kabaris mahin dia lewun olo tä, idjä djaton dinon ita, djahawen pulu lewu, salepah tanah Argob, karadjaan ain Ogh hong Basan.

5. Karä lewu tä uras dähen, hakota batu gantong, bara blawang tuntang hakantjing; beken bara djetä aton kutoh lewu hindai, awang djaton hakota.

6. Palus ita mangerem tä, kilau ita djari mawi Sihon, radja Hesbon kea; ita mangerem karä lewue, tuntang olo hatuä bawi, tinai anak olo.

7. Tapi karä meto tuntang karä ramon lewu tä ita marampase akan ita.

8. Tumon tä intu katika tä ita manduan tanah tä bara lengän duä radjan olo Amori, idjä dipah Jordan hila toh, bara sungäi Arnon palus sampai bukit Hermon.

9. Olo Sidon manggarä Hermon tä: Sirion; olo Amori manggarä djetä: Senir.

10. Ita manduan karä lewu intu hapus padang hetä, tinai salepah Gilead, tuntang salepah Basan, sampai Salgha tuntang Edrei, sakarä lewu karadjaan Ogh hong Basan.

11. Krana tikas Ogh, radja Basan bewäi tisae hindai bara karä nepilim tä; itä! sasuroe, sasuro sanaman, magon aton hong Raba, lewun olo Amon tä; maka kapandjange djalatien hasa, kalombahe äpat hasa, ukur sampai siku.

12. Tanah tä induan ita intu

katika tä. Maka tanah bara Aroer, idjä intu saran sungäi Arnon, palus sampai sabagi bukit hatinggang Gilead, tuntang karä lewu idjä hetä, aku djari manengae akan olo Ruben tuntang olo Gad. — (4. *Mos.* 32, 33.)
13. Maka tisan tanah Gilead, tinai salepah Basan, karadjaan Ogh tä, aku djari manengae akan kesabagi hamputan Manasse, salepah tanah Argob, iä tä Basan, idjä bagarä tanah nepilim.
14. Jair, anak Manasse, mandino salepah tanah Argob, sampai saran tanah olo Gesuri tuntang olo Maaghati, iä manggarä tä tumon arae Hawot-Jair, palus andau toh.
15. Tinai akan Maghir aku manenga Gilead.
16. Tapi akan olo Ruben tuntang olo Gad aku manenga sabagi tanah Gilead palus sampai sungäi Arnon, sampai lewu idjä hong pulau hetä, djetä saran tanahe hetä, tinai sampai sungäi Jabok, idjä saran tanah olo Amon;
17. Tinai äka rampar intu saran Jordan, idjä indu tikas saran tanahe hetä, bara danau Kineret palus sampai danau idjä tokep padang tunis benjem, danau ujah tä, intu pain bukit Pisga, idjä hila timor.
18. Maka aku djari mametäh keton intu katika tä, koangkn: Jehowa, Hatallan keton, djari manenga tanah toh akan keton indu joresan keton, tapi sakarä bitin keton, idjä sanggam mamarang, akan lius batatap helo baun karä paharin keton, olo Israel tä.
19. Baja anak sawan keton, tuntang karä meton keton, krana tawangku kutoh meton keton, djetä akan melai huang karä lewun keton, idjä djari inengaku akan keton;
20. Sampai Jehowa djari mampalandang karä paharin keton kea, kilau iä djari mampalandang keton toh, sampai äwen tä kea djari manduan tanah, idjä handak inenga Jehowa, Hatallan keton, akae, dipah Jordan hila kanih; tä keton tau buli, genep biti akan bagin ai, idjä djari inengaku akae.
21. Tinai aku mametäh Josua intu katika tä, koangku: matam djari mitä talo handiäi, awang iawi Jehowa, Hatallan keton, dengan radja duä tä; tumon tä kea maka Jehowa handak mawi karä karadjaan, idjä ingahimat keton toh.
22. Æla keton mikäh olo tä, krana Jehowa, Hatallan keton, aton mamarang akan keton.
23. Tinai aku blaku asi intu Jehowa katika tä, koangku:
24. Joh Tuhan, Jehowa! ikau djari manampara mamprahan akan rewarm toh kahaim tuntang kwasan lengäm; krana intu kwe aton hatalla huang langit, hundjun petak, idjä tau manjama karä gawim, manumon karä kwasam!
25. Soho aku omba dimpah kea, mangat mitä tanah bahalap tä, idjä dipah Jordan hila kanih, äka karä bnkit idjä bahalap, tinai bukit Libanon tä.
26. Tapi Jehowa malait aku tagal keton, iä djaton manarima aughku; malainkan koan Jehowa dengangku: ombet toh, äla manahiu talo tä tinai dengangku.
27. Dai tantan Pisga, gatang matam, tampajah hila barat, hila utara, hila salatan tuntang hila timor, tangkilik tanah tä; krana

ikau djaton akan omba dimpah Jordan tä.

28. Awi mametäh Josua, penjang tuntang karasan iä, krana iä akan mimbit utus olo tä dimpah, sambil mambagi akae tanah tä, idjä karäh inangkilikm.

29. Tumon tä ita melai intu Gai, tandipah Betpeor,

BAGI 4.

I. Moses mampudji olo Israel, uka manumon prentah Hatalla tototototo. II. Iä mambaris telo lewu kalindong, dipah Jordan hila timor.

I. — 1. Maka toh Israel, tumon karä hadat, karä prentah, idjä djari iadjarku keton, uka keton mahaga tä, mangat keton belom, tuntang tamä balalu mandino tanah tä, idjä inenga Jehowa, Hatallan tato keton, akan keton.

2. Æla keton mandahang äla manapas anghe bara karä angh toh, idjä imetähku intu keton, nakara keton mahaga karä prentah Jehowa, Hatallan keton, idjä imetähku intu keton.

3. Bakarinah matan keton djari mitä hukum Jehowa intu Baalpeor tä, krana olo handiai, idjä leket intu Baalpeor tä, djari impalomat Jehowa, Hatallan keton, bara marak keton.

4. Tapi keton, idjä djari leket dengan Jehowa, Hatallan keton, uras keton belom bewäi palus andau toh.

5. Itä, aku djari madjar keton karä hadat tuntang prentah, tumon Jehowa, Hatallangku, djari manjoho aku, mangat karä gawin keton saroroi dengan djetä huang tanah, idjä inalih keton, uka manjores tä.

6. Maka toh, haga prentah tä, awi manumon djetä, krana djetä indu kapintar tuntang kaharatin keton intu matan karä utus olo; äwen tä karäh mahining britan karä hadat toh, sambil hamanh: tikas utus olo idjä bakapal tä toto pintar harati.

7. Krana intu kwe utus olo bakapal, idjä kalotä karantepe dengan hatallae, kilau Jehowa, Hatallan ita, tombah augh ita, sagenep ita mangahau iä?

8. Tinai intu kwe utus olo bakapal, idjä bara hadat tuntang prentah awang kalotä kabudjure, tumon salepah undang-undang toh, idjä indjulukku andau toh akan keton?

9. Baja buabnah gawin keton, haga atäi keton, belä keton kalapean tinai talo awang bakarinah djari gitan matan keton kabuat, äla djetä nihau bara atäi keton tinai katahin pambelom keton. Tinai keton akan masuman tä akan anak äson keton.

10. Intu andau keton manaharep baun Jehowa, Hatallan keton, darah Horeb, metoh Jehowa mametäh aku: pumpong utus olo arä tä, aku handak manjoho iä mahining aughku, idjä indu adjare, uka iä mikäh aku katahie belom hundjun petak, tuntang madjar karä anake kea: — (2. *Mos.* 19, 17.)

11. Tä keton manggapi, mendeng intu pain bukit tä, maka bukit tä kilau bakähu ampie, njalae mandjelak benteng langit, tinai aton kakapnt hetä, tuntang baunandau sindesindep.

12. Tä Jehowa hakotak dengan keton bara bentok apui tä: keton

mahining bawak aughe, tapi keton djaton mitä ampie, baja aughe tä bewäi.

13. Tä iä masanan akan keton djandjie, prentahe idjä indu inumon keton, sapulu kabawak prentah tä, sambil mamintik tä hong duä papan batu.

14. Katika tä kea Jehowa manjoho aku madjar keton hadat tuntang dasar, uka keton mahaga djetä huang tanah, idjä ingkahimat keton, uka keton manjores tä.

15. Toh, haga atäi keton buabuah, krana keton djaton djari mitä ampin tamunan talo, intu andau Jehowa hakotak dengan keton bara hundjun Horeb, bara bentok apui tä.

16. Æla keton marusak arep keton, awi keton mukir ampin talo dewa akan keton, atawa tamunan olo hatuä bawi; — (2. *Mos.* 20, 4.)

17. Atawa tamunan karä meto hong petak, atawa tamunan ampin burong idjä trawang penda langit;

18. Atawa tamunan talo awang manjarantar hong petak, atawa tamunan lauk, idjä hong danum iwa petak.

19. Æla kea keton manggatang matan keton mananggera, mitä matanandau, bulan, karä bintang, sakarä ramon langit tä, balalu undur sontop intu djetä, sambil manempo talo tä, idjä djari imbaris Jehowa, Hatallan keton, akan karä utus olo kapir hapus penda langit.

20. Tapi keton djari iangkat Jehowa, tuntang djari imbite blua bara tanah Misir, äka kadjäkän keton idjä paham, mangat keton indu utus olo joresan ai, kilau awang djari katontoh.

21. Maka kalotä Jehowa malait aku tagal augh keton, sampai iä manjumpah, aku djaton akan omba dimpah Jordan toh, aku djaton akan tamä tanah bahalap tä, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton.

22. Krana aku indu matäi hong tanah toh, aku djaton akan dimpah Jordan; tapi keton karäh dimpah hetä, sambil manjores tanah bahalap tä.

23. Buabuah keton, äla kalapean djandjin Jehowa, Hatallan keton, idjä djari inampae akan keton, sampai keton mukir akan keton hampatong tamunan talo, idjä djari ingahana Jehowa, Hatallan keton, akan keton.

24. Krana Jehowa, Hatallan keton, kilau Apui panjeha, Hatalla idjä Pangabehu. — (*Ibran.* 12, 29.)

25. Toh amon keton manak mäso, tuntang djari tahi mukong tanah tä: amon keton marusak arep keton tinai, sampai keton mukir hampatong tamunan dewa, haiak badosa intu baun Jehowa, sambil marahas iä:

26. Langit tuntang petak ingahauku andau toh indu saksi mawi keton, toto amon kalotä, badjeleng keton karäh rusak huang tanah, idjä inalih keton sana keton dimpah Jordan, mangat mandino djetä; keton djaton akan melai hetä tahi andaue, keton karäh lomos bewäi.

27. Jehowa karäh manaburan keton intu marak sakarä utus olo, keton mandjadi olo panjelat mitimitik bewäi marak karä olo kapir, idjä akan hetä Jehowa karäh maharak keton.

28. Hetä keton indu manempo

hatalla, tampan lengän olo, kaju tuntang batu, idjä djaton tau mitä, djaton mahining, djaton kuman, djaton mambewau.

29. Tapi djaka hetä keton karäh manggau Jehowa, Hatallan keton tinai, maka keton karäh sondau iä, asal keton manggan iä hapan masalepah atäi, hapan salepah huang keton.

30. Amon keton indjakä, awi keton buah karä talo tä, tepa maka keton karäh buli Jehowa, Hatallan keton, sambil manumon aughe.

31. Krana Jehowa, Hatallan keton, puna Hatalla pamasi, iä djaton maku malihi keton, djaton maku marusak keton lepalepah, iä djaton maku kalapean djandjie dengan tato keton, idjä djari injumpahe akan äwen tä.

32. Isek bewäi tahin karä talo djaman horan, idjä djari helo bara keton, bara andau olon djari indjadian Hatalla hong petak, isek bara saran langit palus sarae silae, djaka talo kalotä kahaie aton mandjari atawa djari tarahining, kilau intu keton?

33. Djaka aton utus olo djari mahining augh Hatalla, idjä hakotak dengae bara bentok apui, tuntang magon belom, tumon keton djari mahining djetä?

34. Atawa djaka Hatalla djari mangkemä, mangkat utus olo bara marak utus olo beken, awi arä hukum, awi kata, awi gawi heran, awi mamarang, awi lengäe idjä abas, idjä inantadjoke, awi paham kakähan, tumon Jehowa, Hatallan keton, djari mawie akan keton, haiak gitan sakarä olo Misir?

35. Talo tä djari imprahan akan keton, mangat keton tawae, Jehowa toto Hatalla, djaton beken tinai, tikas iä kabuate bewäi.

36. Iä manjoho keton mahining anghe bara langit, hapae madjar keton, tinai hong petak iä djari manjoho keton mitä apui awang paham, tuntang keton djari mahining aughe bara bentok apui tä.

37. Maka basa iä sinta tato keton, tuntang djari mintih panakae rahian bara äwen, maka bitie haliai djari magah keton barah tanah Misir, hapan kwasae paham,

38. Uka iä maharak bara baun keton arä ntus olo bara tanah pagangan ai, idjä bakapal tuntang abas bara keton, mangat iä manamäan keton hetä, palus manenga tanah äwen tä indu joresan keton, kilau awang djari katontoh.

39. Toh, maka buah keton katawan intu andau toh, balalu mingkes tä huang atäi keton: Jehowa toto Hatalla ngambo hong langit, tuntang ngiwa hundjun petak, djaton aton beken tinai.

40. Patut keton mahaga karä hadate, karä prentahe, idjä imetähku keton andau toh, mangat keton, palus panakan keton rahian bara keton, tau bahambit, mangat umur keton pandjang huang tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton palus katatahi.

II. — 41. Tä Moses mintih mambaris telo lewu, idjä dipah Jordan hila timor, hila palembut matanandau: — (4. *Mos*. 35, 6.)

42. Nakara olo pamuno tau mahakan akan hetä, idjä taparandjur saraganda djari mampatäi olon, awang djaton djari injingie bihin; olo kalotä akan mahakan huang

idjä kabaris karä lewu tä, mangat iä belom;
43. Iä tä: Beser, intu padang hong äka rampar, akan hamputan olo Ruben; Ramot hong Gilead, akan hamputan olo Gad; Golan hong Basan, akan olo Manasse.
44. Djetä karä prentah, idjä inenga Moses akan karä olo Israel.
45. Djetä undangundang, karä hadat tuntang dasar, idjä imetäh Moses akan karä olo Israel, limbah iä djari blua bara tanah Misir.
46. Intu saran Jordan, hong padang idjä tandipah Betpeor, hong tanah Sihon, radjan olo Amori, idjä bihin intu Hesbon, idjä djari impalah Moses tuntang olo Israel, limbah olo tä djari blua bara tanah Misir,
47. Tuntang iä manduan tanahe, tinai tanah ain Ogh, radja Basan, duä radjan olo Amori tä, idjä bihin melai dipah Jordan hila toh, hila palembut matanandau;
48. Bara Aroer, idjä intu saran sungäi Arnon, palus sampai bukit Sirion, djetä bukit Hermon;
49. Tinai salepah äka rampar dipah Jordan hila toh, hila timor, palus sampai danau hong äka rampar hetä, idjä intu pain bukit Pisga.

BAGI 5.

Moses mulaug sapulu kabawak prentah Hatalla akan olo Israel.

1. Tinai Moses mamumpong sakarä olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: Hining, o Israel, karä hadat, karä prentah, idjä insumangku andau toh intu pinding keton, mangat keton mangadji tä tuntang mahaga tä, uka manumon djetä.
2. Jehowa, Hatallan ita, djari manampa djandji dengan ita hong Horeb.
3. Djandji tä iä djaton djari manampa dengan tato ita, tapi dengan ita kea, idjä magon belom, aton hetoh andau toh.
4. Hataharep bau Jehowa djari hakotak dengan keton hong bukit, bara bentok apui tä.
5. Katika tä aku mendeng helat Jehowa dengan keton, uka manatäan augh Jehowa manjampai keton, krana keton mikäh apui tä, palus djaton mandai sampai bukit. Maka iä hamauh:
6. Aku Jehowa toh Hatallam, idjä djari magah ikau blua bara tanah Misir, äka karewarm. — (2. *Mos.* 20, 2.)
7. Æla ikau manempo hatalla beken intu baungku.
8. Æla ikau manampa hampatong atawa bintik tamunan dewa akam, äla tumon talo awang ngambo huang langit, äla tumon talo awang ngiwa hundjun petak, äla tumon talo awang intu danum iwa petak.
9. Æla ikau sontop akae, äla manempo iä. Krana jaku Jehowa, Hatallam, puna Hatalla idjä pangabehu; idjä mamaläh kasalan bapae intu anake sampai telo äpat turon, olo idjä basingi aku;
10. Tapi jaku masi bakojakojan olo idjä sinta aku, sambil mahaga prentahku.
11. Æla ikau hapan aran Jehowa, Hatallam, sala, krana Jehowa djaton maku malapas bara hukum olo tä, idjä hapan arae sala.
12. Haga andau sabat, mangat

ikau mamprasih djetä, tumon prentah Jehowa, Hatallam, intu ikau.
13. Kadjahawen andau ikau buah bagawi, sambil nguan karä talo gawim.
14. Tapi andau udju tä andau sabat ain Jehowa, Hatallam. Andau tä äla ikau bagawi, äla anakm hatuä, äla anakm bawi, äla kea rewarm hatuä, äla rewarm bawi, äla karä metom, äla tumuäi idjä huang lewum, mangat rewarm hatuä bawi tau malajan, sama kilau ikau.
15. Krana patut ikau mingat, ikau kea djari indu rewar olo hong tanah Misir, tapi Jehowa, Hatallam, djari magah ikau blua bara hetä awi kwasan lengäe, idjä inantadjoke; tagal tä Jehowa, Hatallam, djari manjoho ikau mahaga andau sabat tä.
16. Horumat bapam tuntang indum, tumon prentah Jehowa, Hatallam, intu ikau, mangat umurm pandjang; tuntang mangat ikau batuah hong tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallam, akam.
17. Æla ikau mampatäi olon.
18. Æla ikau habandong.
19. Æla ikau manakau.
20. Æla ikau manandjaro olo.
21. Æla ikau mipen sawan olo, äla mipen human olo, äla tanae, äla reware hatuä, äla reware bawi, äla sapie, äla kalidaie, äla ikau mipen talo idjäidjä, awang ain olo.
22. Karä augh tä Jehowa manjewute akan salepah karä utus keton, bara hundjun bukit, bara bentok apui tuntang botop baunandau tä, bara bentok kakaput tä, hai aughe, iä djaton mandahang aughe hindai, iä mamintik tä hundjun duä papan batu, tuntang manenga tä akangku.
23. Djadi, sana keton mahining aughe tä, idjä blua bara bentok kakaput, sambil mitä bukit idjä kilau bakähu, tä maka karä mantir pamutjok hamputan keton, tuntang karä bakas keton mananggoh aku,
24. Sambil hamauh: Itäm, Jehowa, Hatallan ita, djari manjoho ita mitä kahalape tuntang kahaie, tuntang ita djari mahining aughe blua bara bentok apui tä; andau toh ita djari mangasene, tau kea Hatalla hakotak dengan olon, tuntang olo tä magon belom bewäi.
25. Tapi toh, buhen ikäi indu matäi? krana mikäh apui hai tä akan mawi ikäi; djaka ikäi tahi magon mahining augh Jehowa, Hatallan ikäi, toto ikäi matäi bewäi.
26. Krana idjä kwe kea baris talo handiai, idjä kilau ikäi djari mahining augh Hatalla idjä belom, blua bara bentok apui, tuntang magon belom kea?
27. Käläh ikau bewäi manggapi, sambil mahining talo handiai, idjä handak injoho Jehowa, Hatallan ita; käläh ikau masuman akan ikäi sakarä augh, idjä karäh injoho Jehowa, Hatallan ita, intu ikau, maka ikäi handak manarimae tuntang manumon karä aughe tä.
28. Djadi, amon Jehowa mahining karä augh keton, idjä inutor keton akangku, koan Jehowa dengangku: Jaku djari mahining karä augh utus olo toh, idjä djari inutore akam; bahalap bewäi augh äwen tä.
29. Kajah! käläh djaka atäie kalotä kea, sampai iä mikäh aku, tuntang mahaga karä prentahku haradjur, mangat iä tuntang karä

panakae bara salamat palus katatahi!

30. Has, suman akae: buli keton akan tingkap keton tinai.

31. Tapi ikau melai hetoh intu baungku, uka akn masuman akam karä prentah, karä hadat, karä dasar, idjä indu iadjarm intu olo tä, nakara iä mahaga djetä huang tanah, idjä handak inengaku akae indu joresae.

32. Maka toh, buabnah keton, nakara keton mannmon karä prentah Jehowa, Hatallan keton, äla mahiwang sambil gantau.

33. Tapi awi mahoroe baja djalan djetä bewäi, idjä injoho Jehowa, Hatallan keton, akan keton, mangat keton belom, mangat keton batuah, tuntang pandjang umur keton huang tanah, idjä indu injores keton.

BAGI 6.

Moses mampudji olo Israel, uka iä mahaga tuntang manumon karä undang-undang, sambil madjar tä intu anak äsoe.

1. Djetoh karä prentah, karä hadat, karä dasar, idjä djari injoho Jehowa, Hatallan keton, uka keton mangadjie sambil mahaga djetä huang tanah, idjä ingkahimat keton, mangat manjores djetä:

2. Nakara keton mikäh Jehowa, Hatallan keton, uka keton palus anak äson keton mahaga karä hadat, karä prentah, idjä imetähku keton, katahin andau pambelom keton, mangat umur keton pandjang.

3. Hining, o Israel, ingaingat augh tä, uka mahaga djetä, mangat keton batuah, tuntang karä bitin keton mandjadi karäan, tumon angh djandjin Jehowa, Hatallan tato keton, huang tanah tä, idjä nahasak djohon tusun meto tuntang madu.

4. Hining, o Israel! Jehowa, Hatallan ita, tonggal Idjä, tikas Iä bewäi. — (*Mark.* 12, 29.)

5. Tä, ikau akan sinta Jehowa, Hatallam, hapan salepah atäim, hapan salepah huangm, hapan salepah karä kaabasm.

6. Augh toh, idjä injohoku ikau andau toh, haradjur akan leket huang atäim.

7. Tinai ikau akan hatanteman-teman augh tä intu anakm, ikau akan hatntotutor djetä metoh ikau huang humam, atawa kahum hong djalanam, haiak penter pantirohm haiak kamisikm. — (1. *Mos.* 18,19.)

8. Ikau akan mameteng djetä indu kata hong lengäm, tinai indu kata intu lingkaum;

9. Ikau akan mamintik djetä intu djihin humam, tuntang ambo bauntonggangm.

10. Toh, amon Jehowá, Hatallan keton, djari manamäan keton hong tanah, idjä djari injumpahe akan tato keton, Abraham, Isaak tuntang Jakob, handak manenga tä akan keton, lewu hai tuntang bahalap, idjä djaton djari imangun keton;

11. Huma, idjä kontep talo bahalap, idjä djaton djari injuang keton, kali awang imahat, idjä djaton djari imahat keton, pambulan anggor tuntang pambulan batang undus, idjä djaton djari imbul keton; tä amon keton kuman, tuntang keton besoh:

12. Buabuah keton, äla kalapean Jehowa, idjä djari magah keton bara Misir, äka karewar keton.

13. Tapi keton akan mikäh Je-

howa, Hatallan keton, tuntang manempo iä, sambil hapan aran ai.

14. Æla keton omba hatalla beken, bara marak karä dewan utus olo idjä melai hakaliling tanah keton.

15. Krana Hatalla idjä Pangabehu, Jehowa, Hatallan keton tä, aton bentok keton; äla kalait Jehowa, Hatallan keton, hasep mawi keton, palus mampalomos keton bara petak.

16. Æla mangkemä Jehowa, Hatallan keton, kilau keton djari mangkemä iä hong Masa.—(2.*Mos.* 17,2.)

17. Tapi haga keton buabuah karä prentah Jehowa, Hatallan keton, tuntang karä hadate, karä dasare, idjä djari injohoe keton.

18. Keton akan mawi talo idjä budjur tuntang buah intu matan Jehowa, mangat keton batuah, tuntang keton tamä, palus manjores tanah bahalap tä, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton;

19. Nakara iä maharak karä musoh keton bara baun keton, tumon djari augh djandjin Jehowa.

20. Toh, amon anakm dapit misek ikau, koae: narai karä dasar, karä hadat, karä prentah tä, idjä injoho Jehowa, Hatallan ita, intu keton?

21. Tä patut ikau tombah, masuman akan anakm: horan ita toh rewar Parao hong tanah Misir; tapi hapan kwasan lengäe Jehowa djari magah ita blua bara tanah Misir.

22. Tuntang Jehowa mawi kata, hukum awang heran hong tanah Misir, intu Parao tuntang karä olo ajue, haiak gitan ita;

23. Balalu iä magah ita blua bara hetä, mangat iä magah ita tamä, tuntang manenga akan ita tanah tä, idjä djari injumpahe akan tato ita.

24. Djadi, Jehowa manjoho ita mahaga karä hadat toh, mangat ita mikäh Jehowa, Hatallan ita, uka ita haradjur batuah, tuntang iä mambelom ita, tumon djari andau toh.

25. Djetä indu katetek ita, amon ita mahaga sambil manumon karä prentah toh intu baun Jehowa, Hatallan ita, tumon iä djari manjoho ita.

BAGI 7.

Olo Israel ingahana rampi dengan olo Kanani, belä omba hadat olo tä.

1. Amon Jehowa, Hatallan keton, djari mimbit keton tamä tanah, idjä inalih keton, uka manjores tä, amon iä djari manganan bara baun keton arä utus olo, olo Het, olo Gergasi, olo Amori, olo Kanani, olo Peresi, olo Hewi tuntang olo Jebusi, udju kabaris utus olo tä, idjä bakapal tuntang kwasa bara keton;

2. Amon Jehowa, Hatallan keton, djari manjaragh äwen tä, sampai keton mamukul, mapakalah iä: tä maka keton akan mampalomos iä, äla keton hadjandji dengae, äla masi iä.

3. Æla kea keton hadjelut dengae; äla mampabanä anak keton idjä bawi dengan anake hatuä, äla manduan anake idjä bawi indu sawan anak keton awang hatuä.

4. Krana toto, äwen tä karäh manamput anak hatuä ain keton undur bara aku, palus manempo hatalla beken; tä maka kasangit

Jehowa akan hasep mawi keton, palus mampalomos keton badjeleng haliai.

5. Malainkan patut kalotoh gawin keton dengan olo tä: karä mesbeh olo tä akan ingarak keton, karä saron ajue akan imparamok keton, karä pahewan äkae sombajang akan inäweng keton, tinai karä hampatonge idjä iukire akan inusul keton.

6. Krana keton toh utus olo idjä brasih akan Jehowa, Hatallan keton, keton djari intih Jehowa, Hatallan keton, mandjadi utus olo idjä puna baris ajue bara karä utus olo idjä mnkong hapus petak toh. — (2. *Mos.* 19, 6.)

7. Jehowa djaton djari mangilak, djaton djari mintih keton, basa awi keton bakapal bara karä utus olo;

8. Tapi awi Jehowa djari sinta keton, tuntang uka iä malalus sumpahe, idjä djari injumpahe akan tato keton, tagal tä maka Jehowa djari magah keton blua hapan kwasan lengäe, maliwus keton bara äka karewar keton, bara lengän Parao, radja Misir.

9. Awi tä buah keton katawan, Jehowa, Hatallan keton, puna Hatalla toto, Hatalla idjä tetek, idjä mandähen djandjie tuntang asie intu bakojakojan tilap olo tä, idjä sinta iä, tuntang mahaga prentahe;

10. Tinai bakarinah iä mamaläh genep olo, idjä basingi iä, sampai marusak olo tä; iä djaton marandjar pamalähe mawi olo idjä basingi iä, bakarinah iä karäh mawi olo tä.

11. Tagal tä, haga karä prentah, karä dasar, idjä imetähku keton andau toh, nakara keton manumon tä.

12. Tä, amon keton mahining karä kapatut toh, sambil mahaga manumon tä, maka Jehowa, Hatallan keton, karäh mahaga djandjie tuntang asie akan keton, idjà djari injumpahe akau tato keton.

13. Iä handak sinta keton, sambil mamberkat keton, tuntang mamparä keton, iä handak mamberkat bua knain keton, tuntang bua tanan keton, karä gendom keton, karä anggor keton, karä undus keton, tinai parnakan sapin keton, tuntang karä kawan kambing tabirin keton huang tanah tä, idjä djari injumpahe akan tato keton, handak manenga tä akan keton.

14. Keton karäh imberkat bara karä utus olo; olo hatuä olo bawi mahin djaton tamanang marak keton, djaton kea marak karä meton keton.

15. Tinai Jehowa handak mahelang keton dengan karä peres; karä ampin peres papa ain olo Misir tä, idjä tawan keton, iä djaton handak mandjakite intu keton, tapi iä handak malaboh tä intu karä olo idjä basingi keton.

16. Maka keton akan mangahem karä utus olo, idjä handak injaragh Jehowa, Hatallan keton, akan keton; äla matan keton masi iä; äla keton manempo hatallae; krana toto djetä mandjadi djarat mawi keton.

17. Mikäh koan keton huang atäi keton: karä utus olo tä puna bakapal bara ita, kwäka ita tau maharak iä bara tanah pagangan ajue?

18. Æla keton mikäh iä; ingat talo idjä djari iawi Jehowa, Hatallan keton, dengan Parao tuntang olo Misir handiai;

19. Hnknm hai tä, idjä djari gitan matan keton, karä kata,

karä talo heran, kwasan lengäe tä, idjä djari inantadjok Jehowa, Hatallan keton, hapan magah keton blua; tumon tä kea Jehowa, Hatallan keton, karäh mawi karä utus olo, idjä ingikäh keton baue.

20. Tinai Jehowa, Hatallan keton, karäh manjoho uang hai marak olo tä, sampai rusak kea tisan olo tä, sambil manjahokan arepe bara baun keton.

21. Æla keton taräwen intu baun olo tä, krana Jehowa, Hatallan keton, aton bentok keton, Hatalla idjä hai tuntang ingikäh ingarawan tä.

22. Maka Jehowa, Hatallan keton, mutomutoi karäh manganan sakarä utus olo tä bara baun keton. Keton djaton haiak sindä akan mampalomos äwen tä, belä meto hutan paham arä, mawi keton.

23. Jehowa, Hatallan keton, handak manjaragh olo tä akan keton, sambil mampikäh iä paham kataräwäe, sampai olo tä impalomos.

24. Tinai karä radjae kea handak injaraghe intu lengän keton, uka keton mampalomat arae bara penda langit; dialo idjä biti kabawa malawan keton, sampai keton djari mampalomos olo tä lepah lingis.

25. Karä hampatong, tamunan dewae, akan inusul keton, salaka atawa bulau, idjä leket hetä, äla keton mipäe, äla manduan tä akan keton, belä keton indjarat awi tä, krana talo tä puna talo kadjilek Jehowa, Hatallan keton.

26. Tagal tä äla keton manamäan talo kabelä tä huang human keton, belä keton ingerem, kilau talo tä puna kerem; keton akan mangabelä mandjilek talo tä, krana djetä talo kerem.

BAGI 8.

Moses mampudji olo Israel, uka manara Hatalla.

---

1. Karä prentah, idjä imetähku keton andau toh, maka keton akan manggaue tuntang manumoe, mangat keton belom, mangat keton ingapal, tuntang tamä balalu manjores tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton.

2. Ingat hapus panggoet keton, idjä Hatalla djari magah keton hong padang tunis benjem äpat pulu njelo toh, nakara iä mamparandah keton, sambil maningkes keton, uka mandjadi batarang talo idjä huang atäi keton, djaka keton maku manumon prentahe atawa dia.

3. Iä djari mamparandah keton, iä djari mamplau keton, palus pakanan keton tinai hapan man tä, idjä djaton djari kasenan keton bihin, karä tato keton mahin dia kea, nakara iä madjar keton mangasene, olo djaton belom awi tepong bewäi, malainkan awi talo handiai, idjä blua bara njaman Jehowa, olo belom. — (2. *Mos.* 16, 14.)

4. Karä pakaian keton djaton djari rotus intu keton, tinai pain keton djaton djari kembang huang äpat pulu njelo toh.

5. Tä, buah keton mangasene huang atäi keton, Jehowa, Hatallan keton, djari madjar keton, kilau bapa pudji madjar anake.

6. Tagal tä, haga karä prentah Jehowa, Hatallan keton, mangat keton mahoroe djalan ai, sambil mikäh iä.

7. Krana Jehowa, Hatallan keton, magah keton akan tanah bahalap, äka sungäi tuntang lowang

danum, tinai talaga, idjä lembut intu petak randah tuntang intu äka bukit.

8. Tanah idjä äka kutoh gendom, seora, äka batang anggor, batang korma, batang dalima, äka batang bua undus tuntang madu:

9. Æka kutoh ramon panginan, sampai keton djaton tapas talo enen; äka arä batu sanaman, tuntang tambaga keton akan maringgis mungkare bara karä bukit hetä.

10. Tä, amon keton djari kuman tuntang djari besoh, maka buah keton manara Jehowa, Hatallan keton, tagal tanah bahalap tä, idjä djari inengae akan keton.

11. Buabuah keton, äla ngalapean Jehowa, Hatallan keton, sampai keton manalua karä prentahe, karä dasare, karä hadate, idjä imetähku keton andau toh.

12. Uka äla, amon keton djari kuman tuntang djari besoh, amon keton djari mamaugun huma bahalap sambil melai hetä,

13. Amon sapi, tinai kambing tabirin keton djari imparä, tinai salaka bulau keton kea, karä panatau keton djari dahangdahanga:

14. Uka äla atäi keton manggatang arepe, sambil ngalapean Jehowa, Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir, äka karewar keton tä;

15. Idjä djari magah keton hong padang tunis benjem, idjä lombah tuntang paham kapapae, äka handipä-apui tuntang kala, äka keang kamahau, djaton danum, tapi iä djari mamplua danum akan keton bara batukarang.

16. Tinai iä djari pakanan keton hong padang tunis benjem tä hapan man, idjä djaton djari kasenam karä tato keton, mangat iä mamparandah keton, sambil maningkes keton, uka limbah tä iä mamberkat keton tinai.

17. Suro keton hamauh huang atäi keton: kwasangku, kaabas lengängku djari mulih karä panatauku toh.

18. Malainkan ingat keton Jehowa, Hatallan keton, krana iä idjä mampabas keton mulih panatau kalotä, nakara iä mandähen djandjie, idjä djari injumpahe akan tato keton, kilau djari andau toh.

19. Tapi djaka keton ngalapean Jehowa, Hatallan keton, omba hatalla beken, sambil manempo djetä, sontop akae: tä maka andau toh aku masuman akan keton, toto keton karäh rusak.

20. Sama kilau karä olo kapir, idjä impalomos Jehowa intu baun keton, tumon tä keton kea karäh rusak, basa keton djaton djari manumon augh Jehowa, Hatallan keton.

BAGI 9.

Moses mampudji olo Israel, uka iä randah atäie.

---

1. Hining, o Israel, toh keton akan dimpah Jordan, uka keton mampalah arä utus olo, idjä bakapal tuntang kwasa bara keton, tuntang lewu hai, idjä kotae tempä langit;

2. Utus olo, idjä hai pandjang, panakan Enak tä, idjä djari hining keton, idjä djari inutor akan keton: äwe tau malawan anak Enak tä?

3. Maka buah keton katawan andau toh, Jehowa, Hatallan keton, aton hagoet helo baun keton,

kilau apui panjeha; iä karäh mampalomos olo tä, iä karäh mampalokang olo tä intu baun keton, tuntang keton karäh manganan olo tä bara tanahe; badjeleng kea keton karäh marusak iä, tumon djandjin Jehowa dengan keton.

4. Toh, amon Jehowa, Hatallan keton, djari manganan olo tä bara baun keton, äla keton hamauh huang atäi keton: tagal katetek ita Jehowa djari manamäan ita, uka manduan tanah toh. Krana tagal kadarhakan karä utus olo hetä, Jehowa manganan iä bara tanahe intu baun keton. — (1. *Mos.* 15, 16.)

5. Djaton tagal katetek keton, atawa tagal kabudjur atäi keton, keton inamäan, uka manduan tanah olo tä: malainkan tagal kadarhakan karä utus olo tä Jehowa, Hatallan keton, manganan iä bara tanahe intu baun keton; tinai mangat iä mandähen aughe, idjä djari injumpah Jehowa, Hatallan keton, akan tato keton, Abraham, Isaak tuntang Jakob. — (1. *Mos.* 12, 7.)

6. Tä, buah keton katawan, djaton tagal katetek keton, Jehowa, Hatallan keton, manenga tanah bahalap toh indu joresan keton, krana keton puna parisang bewäi.

7. Ingat, äla kalapean, kilen keton djari marahas Jehowa, Hatallan keton, hong padang tunis benjem tä! bara andau keton hagoet bara tanah Misir, palus sampai keton manantarang kaleka toh, maka keton djari marisang dengan Jehowa.

8. Krana darah Horeb tä keton djari marahas Jehowa kalotä, sampai iä awi kalaite handak mampalomos keton. — (2. *Mos.* 32, 1.)

9. Metoh aku djari mandai bukit tä, uka manduan papan batu, papan djandji tä, idjä djari inampa Jehowa akan keton; tä aku melai hundjun bukit tä käpat pulu andau käpat pulu alem katahie, djaton kuman tepong, djaton mihop danum.

10. Tuntang Jehowa manenga akangku duä papan batu tä, idjä imintik tundjuk Hatalla haliai, aton hetä karä bawak augh, awang injewut Jehowa akan keton bara hundjun bukit, bara bentok apui tä, intu andau keton djari hapumpong samandiai.

11. Tä, maka djadi, limbah käpat pulu andau, käpat pulu alem tä, Jehowa manenga duä papan batu tä akangku, papan djandji tä;

12. Tinai Jehowa hamauh dengangku: has, hagoet ikau, mohon gulogulong, krana utus olo ajum, idjä djari imbitm blua bara tanah Misir, djari tapakarok mamapa asingku; paham kadjelenge olo tä undur bara djalan, idjä djari injohoku iä, iä djari manoang hampatong dewa akae.

13. Tinai Jehowa hamauh dengangku, koae: jaku djari manjengok utus olo tä, itäm, olo tä batekang bewäi atäie.

14. Toh äla mahalang aku, nakara aku mampalomos iä, palus mampalomat arae bara penda langit, tä aku handak manampa ikau mandjadi utus olo idjä kwasa, tuntang bakapal bara djetä.

15. Tä aku mules, mohon bara bukit idjä bakähu tä, haiak mimbit duä papan djandji tä huang lengängku.

16. Aku manangkilik, itä! keton djari badosa intu Jehowa, Hatallan keton, keton djari manoang

hampatong dewa tamunan ampin sapi akan keton, badjeleng keton djari undur bara djalan, idjä djari injoho Jehowa keton.

17. Tä aku manggatang papan batu duä tä, mantarik tä bara lengängku, sambil mamusit tä intu matan keton.

18. Palus aku mahingkep intu baun Jehowa, sama kilau solake, käpat pulu andau käpat pulu alem katahie, aku djaton kuman djaton mihop; djetä tagal karä dosan keton, idjä iawi keton, basa keton djari mawi talo awang papa intu matan Jehowa, sambil mungkar kalaite.

19. Krana aku mikäh kalait tuntang kasangit Jehowa, idjä hasep handak mawi keton, leka mampalomos keton; tapi Jehowa manarima aughku sindä tä kea.

20. Aaron mahiu paham kea ilait Jehowa, sampai handak impatäie, tapi aku blaku akan Aaron kea katika tä.

21. Tapi dosan keton, sapi tä idjä djari inampa keton, induangku, mamapuie mampalanik tä, tuntang manepäe manggilinge, sampai djetä kilau tunek petak, balalu tuneke tä inaburangku akan tahasak danum, idjä nahasak bara bukit hetä.

22. Tinai keton paham marahas Jehowa hong Tabera, tuntang hong Masa, tinai hong Kibrottaawa. — (4. *Mos.* 11, 4.)

23. Limbah tä, metoh Jehowa manjoho keton hong Kadesbarnea, koae: murik keton, duan tanah tä, idjä djari inengaku akan keton: — tä maka keton marisang dengan augh njaman Jehowa, Hatallan keton, keton djaton harap iä, djaton maku manumon aughe.

24. Toto, keton djari marisang dengan augh Jehowa bara sana aku kasene keton.

25. Tä aku mahingkep intu baun Jehowa, käpat pulu andau käpat pulu alem katahie, kilau aku djari mahingkep solake, basa djari augh Jehowa, iä handak mampalomos keton.

26. Aku blaku intu Jehowa, koangku: joh Tuhan, Jehowa, äla ikau marusak utus olo ajum, baris joresan ajum, idjä djari iliwusm awi kahaim, idjä djari impluam bara tanah Misir hapan kwasan lengäm.

27. Tahiu rewarm, Abraham, Isaak äwen telo Jakob, äla nampajah katekang utus olo arä toh, äla nalingä kadarhakae, äla dosae.

28. Belä olo tanah tä, idjä bara hetä ikau djari mamplua ikäi, akan hamauh: Jehowa djaton tau manamäan olo tä huang tanah, idjä djari inutore akae, iä djari mamplua äwen tä awi kasingie dengan äwen, leka mampatäi äwen tä hong padang tunis benjem.

29. Krana olo tä puna utus olo ajum kea, baris ajum, idjä djari impluam bara Misir awi kwasam idjä paham, awim manantadjok lengäm.

BAGI 10.

Moses manontong saritae, iä masuman kapatut olo Israel dengan Hatalla.

1. Katika tä kea Jehowa manjoho aku: pahat duä kabintap papan batu kilau awang helo; dai bukit toh taharep aku, limbah tä ikau akan manampa pati kaju tinai.

2. Aku handak manjurat huang

batu tä karä bawak augh, idjä djari leket huang batu idjä solake, idjä djari imusitm; limbah tä ikau akan mina batu huang pati tä.

3. Tumon tä aku djari manampa pati kaju sitim, tinai aku mamahat duä kabintap papan batu, kilau idjä solake; limbah tä aku manukat bukit, mimbing duä papan tä huang lengängku. — (2. *Mos.* 34.)

4. Tä iä manjurat hundjun papan batu tä tumon surat idjä solake, sapulu kabawak prentah tä, idjä djari injewut Jehowa akan keton bara hundjun bukit, bara bentok apui tä, intu andau keton djari hapumpong samandiai; tinai Jehowa manenga batu tä akangku.

5. Limbah tä aku mules, mohon bara bukit, palus mingkes papan tä huang pati, idjä djari inampaku; hetä iä magon aton, tumon prentah Jehowa dengangku.

6. Maka olo Israel hagoet bara Beerot-bene-jaakan manintu Mosera; hetä Aaron matäi, tuntang ingubur hetä, tinai anake, Eleasar, mandjadi imam, manganti iä.— (4. *Mos.* 20, 28.)

7. Bara hetä äwen harikas, manantarang Gudgod, bara Gudgod iä sampai Jotbat, äka arä tahasak danum.

8. Maka katika tä Jehowa mambaris hamputan olo Lewi, uka mamikul patin-djandjin Jehowa, tinai uka manaharep baun Jehowa, sambil manonggo iä tuntang manara arae, kilau awang djari palus andau toh.

9. Tagal tä olo Lewi djaton bara bagi joresan, kilau karä paharie; krana Jehowa indu joresan äwen tä, tumon augh Jehowa, Hatallan keton, dengan äwen.

10. Maka aku melai hundjun bukit, sama kilau sindä helo kea, käpat pulu andau käpat pulu alem, tuntang Jehowa djari manarima aughku sindä tä kea, iä djaton maku mamparusak keton.

11. Malainkan Jehowa hamauh dengangku: lius ikau, harikas, hagoet helo baun utus olo arä tä, mangat äwen tä tamä, manduan tanah, idjä djari injumpahku akan tato hiang äwen tä, handak manenga tä akae.

12. Maka toh, o Israel, en idjä ingahandak Jehowa, Hatallam, intu ikau? baja uka ikau mikäh Jehowa, Hatallam, sambil mahoroe karä djalan ai, tuntang sinta iä, sambil manempo Jehowa, Hatallam, hapan salepah atäim, hapan salepah huangm. — (*Migha* 6, 8.)

13. Mangat ikau mahaga prentah Jehowa tuntang karä hadat ai, idjä imetähku ikau andau toh, mandjadi indu berkat ajum.

14. Itä, karä langit tuntang langit idjä mambatang, petak tuntang karä talo huange uras ain Jehowa, Hatallan keton.

15. Tapi baja tato keton djari ingilake, uka sinta äwen tä, tinai rahian bara äwen tä, maka iä djari mintih panakae, keton toh, bara karä utus olo kalunen, kilau awang djari andau toh.

16. Toh, sunat atäi keton, äla manekang arep keton tinai.

17. Krana Jehowa, Hatallan keton, puna Hatallan karä hatalla. Tuhan karä tuan, Hatalla idjä hai, idjä kwasa, idjä ingikäh ingarawan, idjä djaton paraba ampin olo, djaton paduli talo inenga;

18. Idjä mambudjur nolä tuntang balo, idjä sinta tamuäi, uka manenga panginan tuntang pakaian akae.

19. Tagal tä, buah keton kea sinta tamuäi, krana keton kea bihin tamuäi hong tanah Misir.

20. Jehowa, Hatallan keton, indu ingikäh keton, sambil manempo iä, tuntang heret dengae, tinai hapan aran ai.

21. Iä indu horumat keton, Hatallan keton, idjä djari mawi akan keton karä talo hai tuntang panaräwen tä, idjä djari gitan matan keton.

22. Tato hiang keton djari tamä tanah Misir udju pulu biti karäe, tapi toh Jehowa, Hatallan keton, djari mangapal keton kilau bintang hong langit. — (1. *Mos.* 46, 27.)

BAGI 11.

Hapan arä bukne Moses mampudji olo Israel, mangat manumon kahandak Hatalla.

1. Tagal tä keton indu sinta Jehowa, Hatallan keton, sambil mahaga atoh ai, karä hadate, karä dasare, karä prentahe haradjur.

2. Patut keton mangasene tä andau toh, krana aku djaton hakotak dengan anak keton, idjä djaton katawan tä, idjä djaton djari mitä adjar Jehowa, Hatallan keton, kahaie, kaabas lengäe idjä inantadjoke;

3. Tinai karä katae, karä gawie awang djari iawie hong tanah Misir mawi Parao, radja Misir, tinai hapus tanahe.

4. Tinai karä gawie mawi kawan parang olo Misir, mawi karä hadjarae, karä karetan äwen tä, awie mambaring danum tasik rarudju mambuseng olo tä, metoh äwen manggoang keton; tapi Jehowa marusak olo tä, utus djetä rusak palus andau toh. — (2. *Mos.* 14, 25.)

5. Tinai karä gawie dengan keton hong padang tunis benjem, njamah keton djari sampai kaleka toh.

6. Tinai gawie dengan Datan äwen duä Abiram, anak Eliab, olo Ruben, amon petak harakang manelen äwen tä, tuntang karä olo ungkupe, tinai karä tingkape, tuntang talo ajue samandiai, marak hapus utus olo Israel. — (4. *Mos.* 16, 31.)

7. Krana matan keton djari mitä gawin Jehowa awang hai tä, idjä djari iawie.

8. Tagal tä, haga karä prentah, idjä imetähku keton andau toh, mangat keton impaabas, uka tamä, palus manduan tanah, idjä inalih keton, mangat manjores djetä.

9. Tinai mangat keton pandjang umur huang tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton, handak manenga tä akae, palus akan panakae, tanah idjä nahasak djohon tusun sapi tuntang madu.

10. Krana tanah, idjä inalih keton, uka manjores tä, djetä djaton kilau tanah Misir, idjä djari ilihi keton, idjä limbah ialan patut ngatah inata olo, kilau kabon.

11. Malainkan tanah, idjä inalih keton, uka manjores tä, habukit hadjanah, idjä minjip danum udjan bara langit.

12. Djetä tanah idjä inguan Jehowa, Hatallan keton; matan Jehowa, Hatallan keton, haradjur manangkilik djetä bara tamparan njelo sampai kahapuse.

13. Maka djaka keton totototo mahaga prentahku, idjä imetähku keton andau toh, uka keton sinta Jehowa, Hatallan keton, sambil

manempo iä hapan salepah atäi, hapan salepah hambaruan keton,
14. Tä maka aku handak manenga udjan akan tanah keton intu puna wajahe, udjan idjä solake tuntang udjan mukäi tihin talo, mangat keton tau mamumpong gendom, anggor, undus keton.
15. Tinai akan meton keton aku handak manenga ombet talo urepe hong tana; keton karäh kuman sampai besoh.
16. Tapi haga arep keton, belä atäi keton impalajang, sampai keton nudur, manempo hatalla beken, sambil sontop intu djetä;
17. Palus kasangit Jehowa hasep mawi keton, tuntang iä matep langit, sampai udjan djaton, balalu petak djaton tau mampalembut talo, tä keton badjeleng rusak bara tanah bahalap, idjä inenga Jehowa akan keton.
18. Toh, maka ingkes aughku toh huang atäi keton, huang hambaruan keton, peteng tä indu kata hong lengän keton, tuntang indu kata intu lingkau keton.
19. Tinai adjar anak keton karä augh toh, awi hatutotutor djetä kahum keton mondok huang human keton, atawa kahum hong djalanan keton, haiak penter pantiroh tuntang kamisik keton.
20. Tinai bintik tä intu djihin huma, tuntang ambo bauntonggang keton.
21. Mangat keton palus karä anak keton pandjang umur hong tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton, handak manenga tä akae, katahin andau langit mangadjang petak.
22. Krana djaka keton totototo mahaga karä prentah, idjä imetähku keton, uka malaluse, haiak keton sinta Jehowa, Hatallan keton, tuntang mahoroe karä djalan ai, sambil leket intu iä:
23. Tä maka Jehowa karäh manganan bara baun keton karä utus olo tä bara tanahe, keton karäh mamparandah arä utus olo, idjä bakapal tuntang kwasa bara keton.
24. Karä kaleka, awang inindjak tatap pain keton, akan mandjadi indu bagin keton; bara padang tunis benjem tä maka bukit Libanon, tinai batang danum Prat tuntang tasik mandjadi indu tikas tanah keton.
25. Dialo idjä biti karäh kabawa malawan keton; pampikäh tuntang panaräwen ain keton Jehowa, Hatallan keton, karäh malaboh akan hapus tanah, idjä inamä keton, tumon djari djandjie dengan keton.
26. Itä, andau toh aku hatandajan akan keton berkat dengan sapa.
27. Berkat tä, amon keton manumon karä prentah Jehowa, Hatallan keton, idjä imetähku keton andau toh.
28. Tapi sapa tä, djaka keton djaton maku manumon karä prentah Jehowa, Hatallan keton, tinai amon keton undur bara djalan, idjä imetähku keton andau toh, sampai keton ompat dewa, idjä djaton kasenan keton.
29. Maka dapit, limbah keton djari inamäan Jehowa, Hatallan keton, huang tanah idjä inalih keton, uka manjores djetä, tä maka keton akan manarang augh berkat tä bara bukit Garisim, tinai augh sapa bara bukit Ebal, — (*Jos.* 8, 33.)
30. Idjä dipah Jordan hila kanih, hila barat, hila kabalepan, hong tanah olo Kanani, intu äka

rampar, tandipah Gilgal, darah pulau batang elah More.

31. Krana keton akan dimpah Jordan, uka tamä, sambil manduan tanah, idjä handak inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, keton akan manjores tä, sambil melai hetä.

32. Tagal tä buabuah keton mahaga karä hadat, karä prentah, idjä imprahangku akan keton andau toh.

BAGI 12.

Moses mampudji olo Israel, mangat mangahana arepe bara dewa, tuntang bara karä gawin dewa.

---

1. Djetoh karä hadat, karä dasar, idjä patut ihaga ilalus keton huang tanah, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan tato keton, akan joresan keton, katahin keton belom hundjun petak.

2. Djaton tau dia keton akan marusak karä kaleka, äka utus olo tä, idjä karäh impalah keton, djari manonggo dewae, alo intu bukit gantong, atawa hundjun lungkoh, atawa penda pulau kaju bahidjau.

3. Keton akan mangarak karä mesbehe, mamusit saron ai, manusul karä pahewae, manäweng hampatong dewae awang iukire, tuntang mampalomat aran talo tä bara karä kaleka tä.

4. Tinai äla gawin keton tumon hadat djetä dengan Jehowa, Hatallan keton.

5. Tapi intu äka idjä, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, bara karä hamputan keton, uka mina arae hetä, indu äkae melai, hetä patut inalih keton, tuntang misek iä hetä.

6. Kantä keton akan mimbit parapah keton awang ingähu, tuntang parapah keton awang injambalih, tinai idjä dalam sapulu bara karä pangulih keton, talo tandjungan lengän keton, talo djandjin keton, tinai parapah idjä imbit keton awi kahias atäi, tinai anak sapi tabirin keton, idjä solake inakan indue.

7. Hetä keton akan kuman tuntang ramirami intu baun Jehowa, Hatallan keton, keton tuntang karä olo human keton, tagal karä pangulih lengän keton, idjä awi berkat Jehowa, Hatallan keton.

8. Æla keton burok manumon ampin gawin ita awang katontoh, genep biti tumon kabudjur angate.

9. Krana sampai toh keton hindai djari tamä kasanang, hindai mandino joresan, idjä Jehowa, Hatallan keton, handak manenga akan keton.

10. Tapi keton karäh dimpah Jordan, palus melai hong tanah, idjä Jehowa, Hatallan keton, handak manengae indu joresan keton, tinai iä handak maninding keton bara karä musoh keton awang hakaliling, keton karäh sanang bewäi.

11. Tä maka Jehowa, Hatallan keton, karäh mintih kaleka idjä, uka manjoho arae melai hetä, kantä tinai keton akan mimbit talo handiai, idjä djari imetähku keton mimbite, parapah keton awang ingähu, parapah keton awang injambalih, idjä dalam sapulu bara karä pangulih keton, talo tandjungan lengän keton, talo djandjin keton awang kapala bahalap, idjä karäh indjandji keton akan Jehowa.

12. Tinai keton akan ramirami intu baun Jehowa, Hatallan keton, keton tuntang anak keton hatuä

bawi, tinai djipen rewar keton hatuä bawi, tuntang olo Lewi, idjä omba keton mangkalewu, krana olo tä djaton bara bagi, djaton bara joresan, kilau ain keton.

13. Haga arep keton, äla maluput talo parapah keton awang ingähu intu bararangai karä kalekae, idjä gitan keton;

14. Malainkan intu kaleka tä, idjä karäh intih Jehowa bara karä hamputan keton, hetä keton akan maluput parapah keton awang ingähu, hetä keton akan malalus karä gawi, awang imetähku keton.

15. Tapi tau bewäi hong karä lewun keton, tumon huang keton kabuat, keton mampatäi meto indu kinan, tumon berkat awang djari inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton; olo pali tuntang olo brasih tau omba kuman tä, kilau kuman krahau atawa badjang kea.

16. Baja dahae äla keton kumae; keton akan manusuh djetä hong petak, kilau danum.

17. Tapi idjä dalam sapulu bara gendom, anggor tuntang undus keton, keton djaton tau kumae intu lewun keton, dia kea anak sapi tabirin keton, idjä solake inakan indue, dia kea talo djandji, awang djari indjandji keton, dia kea talo parapah, awang imbit keton awi kahias atäi, dia kea parapah tandjungan lengän keton;

18. Malainkan karä talo tä keton akan kumae naharep baun Jehowa, Hatallan keton, hong kaleka, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, keton hanak keton hatuä bawi tuntang djipen rewar keton hatuä bawi, tinai olo Lewi, idjä omba lewun keton; keton akan handjak atäi, baramirami intu baun Jehowa, Hatallan keton, tagal karä pangulih gawin lengän keton.

19. Buabuah gawin keton, äla manalua olo Lewi, katahin keton belom huang tanah keton.

20. Amon Jehowa, Hatallan keton, djari mandahang saran tanah keton, tumon djandjie dengan keton, tuntang keton hamauh: ita handak kuman isin meto; — basa haus belai keton kuman isin meto, tä tau bewäi keton kuman isin meto tumon kahaus belai keton.

21. Djaka äka tä, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, mangat mina arae hetä, kedjau bara keton, tä keton tau manjambalih sapi tabirin keton, idjä djari inenga Jehowa akan keton, tumon aku djari mametäh keton; palus keton tau kuman tä huang karä lewun keton, tumon kahaus belai keton.

22. Tapi keton akan kuman djetä kilau kuman krahau badjang kea, djaton kilau talo parapah; olo pali tuntang olo brasih sama tau omba kumae.

23. Baja haga arep keton buabuah, äla keton kuman dahan meto tä, krana huang dahae aton hambaruae, tagal tä äla keton kuman isin meto tä tamput hambaruae.

24. Æla keton akan kuman tä, malainkan keton akan manusuh tä akan petak, kilau danum.

25. Æla keton kuman tä, mangat keton batuah, tuntang anak keton rahian bara keton, djaka keton djari mawi talo awang budjur intu matan Jehowa.

26. Tapi djaka keton djari mambaris mamprasih talo bara karä talo ain keton, tinai karä talo parapah djandjin keton, talo tä keton akan mimbite, manalih kaleka, idjä karäh intih Jehowa.

27. Keton akan maluput parapah keton awang ingähu, isie tuntang dahae, hundjun mesbeh Jehowa, Hatallan keton, tinai dahan parapah keton awang injambalih patut inusuh hundjun mesbeh Jehowa, Hatallan keton, tapi isie akan kinan keton.

28. Buabuah keton, lalus karä augh toh, idjä imetähku keton, mangat keton palus anak keton rahian bara keton batuah palus katatahi, amon keton djari mawi kahalap tuntang kabudjur intu matan Jehowa, Hatallan keton.

29. Dapit, amon Jehowa, Hatallan keton, mamparusak bara baun keton karä utus olo, idjä inalih keton, uka mampalah iä, tinai amon keton djari mampalah olo tä, tuntang melai hong tanahe,

30. Tä buabuah, haga arep keton, belä keton indjarat awi hadat ai, limbah olo tä djari impalomos bara baun keton, belä keton manggau misek dasar dewan ai, sambil hamauh: kilen hadat olo tä djari manempo karä dewae? mangat gawin ita tumon tä kea.

31. Æla gawin keton tumon tä dengan Jehowa, Hatallan keton, krana karä talo kadjilek Jehowa, awang injingie, djari iawi äwen tä dengan dewae, krana anake hatuä bawi mahin djari inusule akan dewae.

32. Karä augh idjä injohoku keton, augh tä akan ihaga, inumon keton; äla keton mandahang bara tä, äla kea keton manapase.

BAGI 13.

Olo akan mahaga arepe bara nabi panandjaro, idjä masuman augh sala akae.

---

1. Maka djaka nabi atawa olo panupi lembut marak keton, tuntang manudjum, manjewut kata atawa talo heran karäh dumah,

2. Alo kata atawa talo heran tä, idjä djari insanae akan keton, mandjari kea, maka djaka iä hamauh: has, ita omba hatalla beken, awang djaton djari kasenan keton, sambil manempo iä tä!

3. Tä äla kea keton akan manumon augh nabi atawa angh olo panupi tä; krana Jehowa, Hatallan keton, baja maningkes keton bewäi, mangat iä katawan, djaka keton sinta Jehowa, Hatallan keton, hapan salepah atäi hapan salepah hnang keton.

4. Krana patut keton omba Jehowa, Hatallan keton, sambil mikäh iä, tuntang mahaga prentahe, manumon aughe, sambil manempo iä, tuntang heret dengae.

5. Nabi atawa olo panupi tä djaton tau dia impatäi, basa iä djari mandjo keton undur bara Jehowa, Hatallan keton, idjä djari magah keton bara tanah Misir, tuntang djari maliwus keton bara äka karewar keton; olo tä tantai mampalajang keton bara djalan, idjä djari imetäh Jehowa, Hatallan keton, indu ihoroe keton; tumon tä keton akan manganan idjä papa tä bara marak keton.

6. Amon paharim anak indum, atawa amon anakm hatuä bawi, atawa amon sawam intu sapangkum, atawa amon sobatm, idjä kilau atäi aim, musok ikau sinisinik, koae: has, ita lius, omba hatalla beken, idjä djaton djari kasenan keton, tato keton mahin dia kea;

7. Omba hatallan karä utus olo, idjä melai hakaliling keton, alo idjä tokep alo idjä kedjau, bara puting kalunen palus putinge silae;

DEUT. 12. 13.

8. Tä, maka äla ikau tantihu awie, äla manalingan pindingm akae; äla kea matam akan manjanjang iä, äla masi iä, äla manjahokan iä;
9. Tapi patäi iä, lengäm solake akan mantakan iä, uka mampatäi iä, limbah tä lengän hapus utus olo arä.
10. Ikau akan mampatäi iä mamanting iä hapan batu, krana iä djari mangkemä mampalajang ikau bara Jehowa, Hatallam, idjä djari magah ikau bara Misir, bara äka karewarm.
11. Mangat salepah utus olo Israel mahining tä, haiak mikäh, äla maradjur gawi papa kalotä intu marak keton.
12. Amon keton mahining britan lewu, bararangai ungkup karä lewun keton, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, indu äka keton melai, aton kakai aughe:
13. Isut biti anak setan djari lembut bara marak keton, iä tä djari mandjo olo lewue, koae: has, ita omba hatalla beken, idjä djaton djari kasenan keton:
14. Tä, maka keton akan manuit, mariksa totototo, misek titititip haliai; djaka augh tä toto, djaka perkara tä tarang, talo kadjilek kalotä djari iawi intu marak keton:
15. Tä, maka keton akan mampatäi karä olo lewu tä lepah lomos hapan baun padang, sambil mangerem lewue, tuntang talo handiai awang huange, karä metoe kea, hapan baun padang.
16. Karä ramoe keton akan mamumponge bentok äka pakan hetä, palus manusul lewu tä tuntang karä ramoe lepah lingis akan Jehowa, Hatallan keton, tuntang djetä magon akan äka karäwon kähu kalotä palus katatahi, djaton tau imangun tinai.
17. Æla manisa isut ramo talo kerem tä intu lengän keton, nakara Jehowa barabalik bara kalason kasangite, palus manenga asi akan keton, sambil manjanjang keton, tuntang mangapal keton, kilau iä djari sumpah akan tato hiang keton;
18. Asal keton manumon augh Jehowa, Hatallan keton, uka mahaga karä prentahe, idjä imetähku keton andau toh, nakara keton mawi talo awang buah intu matan Jehowa, Hatallan keton.

BAGI 14.

I. Talo awang pali, idjä äla olo Israel kumae. II. Olo tä akan manenga asil bara karä talo kinae.

I.—1. Keton puna anak Jehowa, Hatallan keton; äla keton mahiris mangatan arep keton, äla manjukur lingkau keton tagal olo matäi.
2. Krana keton aton utus olo idjä brasih intu Jehowa, Hatallan keton; keton djari intih Jehowa, mandjadi utus olo baris ajue, bara karä utus olo idjä hong petak toh.
3. Æla keton kuman talo kabelä.
4. Djetoh karä meto, idjä tau kinan keton: karä sapi, karä kambing tabiri, — (3. *Mos.* 11, 4.)
5. Badjang, krahau, hadangan, banting, rison, plandok, samer.
6. Karä meto idjä hapatas tundjike, sila haruä, tuntang idjä manjipa handuä, djetä tau kinan keton.
7. Tapi meto tä, idjä manjipa handuä bewäi, tapi tundjike djaton hapatas, atawa idjä hapatas tun-

djike, tapi djaton manjipa handuä, äla keton kumae: onta, haas, punta; krana meto tä manjipa handuä, tapi iä djaton hapatas tundjike, meto tä pali akan keton;

8. Tinai bawoi, krana alo djetä hapatas tundjike, tapi djetä djaton manjipa handuä; djetä pali akan keton; äla keton kuman isie, äla keton pohos hantue.

9. Tinai djetoh indu kinan keton baris karä talo awang belom huang danum: karä talo awang hakiap dengan hatisik keton tau kumae.

10. Tapi karä talo idjä djaton hakiap atawa hatisik äla keton kumae: djetä pali akan keton.

11. Karä burong awang brasih tau kinan keton.

12. Tapi djetoh idjä djaton tau kinan keton: nasar, antang, bakaka,

13. Raah, tabunau, tandjaung, tuntang karä ampin djalahae.

14. Karä ampin djalahan burong kak.

15. Karä ampin burong jaana, mangkong, sahat, nes.

16. Burong kaut, jansup, tinsenet.

17. Kaat, ragham, burong berä.

18. Ghasida, karä ampin djalahan sabaru, dukipat tuntang pandan.

19. Karä talo awang bara palapas tuntang manggajar kea, djetä palin keton, äla keton kuman talo tä.

20. Talo awang bara palapas tuntang brasih keton tau kumae.

21. Æla kea kuman hantun talo; tenga hantu tä akan olo beken utuse, idjä omba mangkalewu marak keton, naughe iä kuman tä; atawa djual djetä akan olo beken utuse tä: krana keton toh utus olo idjä brasih intu Jehowa, Hatallan keton. Æla mananak anak kambing tabiri hapan djohon tusun indue.

II. — 22. Buabuah keton manenga idjä dalam sapulu bara karä pangulih keton, palembut tanan keton sining njelo.

23. Intu baun Jehowa, Hatallan keton, hong kaleka idjä karäh intihe, uka mampelai arae hetä, hetä keton akan kuman idjä dalam sapulu gendom, anggor tuntang undus keton, tinai anak sapi tabirin keton, idjä solake inakan indue, mangat keton iadjar palus mikäh Jehowa, Hatallan keton, katahin pambelom keton.

24. Tapi mikäh amon djalan tä pahalau kedjau, sampai keton djaton tau mimbit talo tä kantä, basa paham kakedjau bara keton äka tä, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, uka mingkes arae hetä, tuntang amon Jehowa, Hatallan keton, djari mamberkat keton:

25. Tä, maka djual talo tä, imbit regae manalih äka, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton.

26. Hapan rear tä pili talo handiai, idjä karadjin belai keton, sapi, tabiri, anggor tuntang talo ihop awang bahari, bararangai talo idjä karadjin atäi keton, kuman tä hetä intu baun Jehowa, Hatallan keton, haiak ramirami keton tuntang karä olo human keton.

27. Maka olo Lewi, idjä omba mangkalewu marak keton, äla keton manaluae, krana äwen djaton bara bagi, djaton bara joresan kilau ain keton.

28. Genep limbah lawin telo njelo keton akan manduan idjä dalam

sapulu bara hapus pangulih keton njelo djetä, sambil mingkes tä hong lewun keton.
29. Tä, maka olo Lewi, idjä djaton bara bagi, djaton bara joresan kilau ain keton, tinai karä olo-tamuäi, karä nolä, karä balo, idjä omba mangkalewu marak keton, akan manalih, kuman tä, uka iä besoh, mangat Jehowa, Hatallan keton, mamberkat keton huang karä gawin lengän keton, idjä ilalus keton.

BAGI 15.

Prentah tahiu njelo sabat.

1. Genep limbah udju njelo keton akan mahaga njelo sabat. — (3. *Mos*. 25, 10.)
2. Maka djetoh hadat njelo sabat tä: genep tempon tagih, idjä djari mahatangan talo intu olo, akan mambatak lengäe, äla managih tä intu olo tä, iä tä intu olo idjä utus ajue, sana olo djari bauauar masanan njelo sabat ain Jehowa.
3. Olo beken utuse tau keton managihe, tapi dengan ntang paharin keton patut keton mambatak lengän keton.
4. Krana djaton patnt marak keton aton sadakah; krana Jehowa karäh paham mamberkat keton hong tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, indn joresan keton.
5. Asal keton totototo manumon augh Jehowa, Hatallan keton, uka keton mahaga tuntang malalus karä prentah toh, idjä imetähku keton andau toh.
6. Krana Jehowa, Hatallan keton, karäh mamberkat keton, tumon djandjie dengan keton; sampai keton karäh mahatangan talo akan arä utus olo, tapi keton dia usah mntang; keton karäh marentah arä utns olo, tapi olo djaton akan marentah keton.
7. Djaka marak keton aton paharin keton, idjä pähä belom, huang bararangai lewu bara karä lewun keton, hong hapus tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton: tä äla keton manekang atäi keton, äla lengän keton akiakis dengan paharin keton, idjä pähä belom tä.
8. Malainkan patut keton badjoha mnkäi lengän keton akae, djaman akae ombeombet tumon katapase.
9. Buabuah keton, äla tirok setan lembut huang atäi keton, haiak koan keton: njelo udju, njelo sabat tä djaladjalan tokep; — palus baun keton masem dengan paharin keton, idjä pähä belom tä, tuntang keton djaton maku manenga akae: djaka iä mangkariak intu Jehowa tagal ikau, toto tiwas ikau.
10. Patut keton badjoha dengae, äla atäi keton mangkurut haiak keton manenga akae; krana tagal tä Jehowa, Hatallan keton, karäh mamberkat keton huang karä gawin keton, intu karä ampin satiar keton.
11. Krana olo pähä belom djaton kea karäh balentas hnang tanah keton; tagal tä aku mametäh keton, koangku: keton akan mukäi lengän keton akan paharin keton, idjä aton kadjakäe, tuntang idjä pähä belom hong tanah keton.
12. Amon paharin keton, iä tä olo Ibrani hatuä bawi, djari mandjual arepe akan keton, maka iä

akan manempo keton djahawen njelo, tapi njelo udju keton akan mempas iä tinai. — (2. *Mos.* 21, 2.)
13. Tinai amon keton mempas iä, äla manjoho iä hagoet boang bewäi.
14. Malainkan patut keton manenga akae ombeombet bara kawan meton keton, bara karaian, bara pähes keton; bara sakarä berkat, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, keton patut mambagi akae.
15. Patut keton mingat, horan maka keton kea djari indu rewar hong tanah Misir, tapi Jehowa, Hatallan keton, djari maliwus keton; tagal tä aku mametäh keton perkara toh intu andau toh.
16. Maka paribasa iä hamauh dengam: aku djaton maku mindah bara ikau; — djetä awie radjin dengam tuntang dengan humam, basa iä mangat intu ikau:
17. Tä duan djudjok, pesek pindinge, hagagelan papar bauntonggangm, tä iä tä indu rewarm palus katatahi; maka dengan djipem idjä bawi awi kalotä kea.
18. Æla ikau manjewut babehat angatm, basa ikau mempas iä, krana kilau rewarm iä djari melai hong ikau djahawen njelo katahi, djaton kuman upah; tumon tä Jehowa, Hatallam, karäh mamberkat ikau hong karä gawim.
19. Talo handiai awang hatuä, idjä solake inakan karä sapi tabirim, akan imprasihm akan Jehowa, Hatallam. Æla ikau mimbite bagawi sapim hatuä, idjä solake inakan indue, äla mangunting tabirim, idjä solake inakan indue.
20. Genep njelo ikau akan kuman talo tä intu baun Jehowa, Hatallam, hong kaleka idjä karäh intih Jehowa; ikau tuntang karä olo humam.
21. Tapi djaka talo tä pahingen, djaka djetä batimpang atawa babutä, atawa djaka djetä aton barangai ampin perese beken, tä äla ikau maluput tä akan Jehowa, Hatallam.
22. Talo tä ikau akan kumae hong humam kabuatm, keton awang brasih tuntang awang pali haiak, sama kilau olo kuman krahau badjang kea.
23. Baja dahae äla keton kumae; keton akan manusuh tä hong petak, kilau danum.

BAGI 16.

Telo tingkat pesta awang hai tä.

1. Ingat bulan Abib, uka ikau mahaga pesta paska akan Jehowa, Hatallam; krana bulan Abib Jehowa, Hatallam, djari magah ikau blua bara tanah Misir, hamalem. — (3. *Mos.* 23, 5.)
2. Katika tä ikau akan manjambalih tabiri tuntang sapi akan Paska ain Jehowa, hong kaleka, idjä karäh intih Jehowa, uka mingkes arae melai hetä.
3. Æla ikau kuman talo iragi kahum pesta tä; kudju ikau akan kuman tepong idjä djaton iragi, tepong kadjakä, katahin pesta tä; krana kadjengkiro keton djari hadari bara tanah Misir, nakara ikau mingat andau pandarin keton katahin andau pambelom ajum.
4. Hapus tanah keton äla talo awang iragi mamala huang kudju tä; tinai bara talo idjä injambalihm benteng halemäi andau tam-

paran pesta tä, äla mampelai tisac bara malem.

5. Æla ikau manjambalih Paska tä hong karä lewun keton, idjä Jehowa, Hatallan keton, manenga akan keton.

6. Baja huang äka idjä tä, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, uka mampelai arae hetä, hetä kea keton patut manjambalih Paska tä benteng halemäi, amon matanandau djari liwa, sama kilau kambon andau panggoet keton bara tanah Misir.

7. Keton akan mandada tä, sambil kuman djetä intu äka, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton; limbah tä, handjewu tinai, keton tau buli tingkap keton bewäi.

8. Kadjahawen keton akan kuman tepong idjä djaton iragi, andau udju tinai aton andau idjä imbaris akan Jehowa, Hatallan keton, andau tä äla keton bagawi.

9. Limbah tä, isä keton hangkudju minggo genegenep, padadukan isä tä bara andau olo solake mamarut tanae.

10. Limbah tä keton akan mahaga pesta tingkat minggo akan Jehowa, Hatallan keton; talo imbit keton andau tä, djetä tumon kahias atäi keton, tumon Jehowa, Hatallan keton, djari mamberkat keton.

11. Buah keton ramirami intu baun Jehowa, Hatallan keton, keton hanak hatuä bawi, tinai djipen rewar keton hatuä bawi, tuntang olo Lewi, idjä hindjä lewun keton, tinai tamuäi, tinai nolä tuntang balo, idjä marak keton, intu äka, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton, uka mampelai arae hetä.

12. Patut keton mingat, keton kea djari indu rewar olo hong tanah Misir, mangat keton mahaga tuntang malalus hadat toh.

13. Pesta tingkap dawen keton akan mahagae kudju, limbah keton djari mihik tuntang mamähes talo pangulih keton.

14. Ramirami keton hong pestan keton djetä, keton hanak hatuä bawi, tinai djipen rewar keton hatuä bawi, tuntang olo Lewi, tamuäi, nolä tuntang balo, idjä hindjä lewun keton.

15. Kudju keton akan mahaga pesta tä intu Jehowa, Hatallan keton, hong äka, idjä karäh intih Jehowa. Krana Jehowa, Hatallan keton, handak mamberkat karä satiar keton, karä gawin lengän keton; tagal tä patut keton handjak bewäi.

16. Mahantelo genep njelo maka karä hatuän keton akan manaharep baun Jehowa, Hatallan keton, huang äka, idjä karäh intihe: wajah pesta tepong idjä djaton iragi, tinai wajah pesta tingkat minggo, tinai wajah pesta tingkap dawen; tapi äla manalih baun Jehowa boang bewäi. — (2. *Mos.* 23, 17.)

17. Genep biti akan mimbit panengae tumon panjondau lengäe, tumon Jehowa, Hatallae, djari mamberkat iä.

18. Keton akan mangkat hakim tuntang pangulu huang karä lewun keton, idjä Jehowa, Hatallan keton, karäh manenga akan karä hamputan keton, mangat äwen tä mamutus perkaran olo tetetetek kaputusae.

19. Æla mamingkok perkara idjä budjur, äla mitä ampin olo; äla kea manarima panengan olo; krana panengan olo mambutä matan

olo pintar, mamingkok kotak olo idjä tetek.

20. Kabudjur, kabudjur bewäi patut inggoang keton, mangat keton belom, tuntang manjores tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton.

21. Æla mambulan pulau kaju indu äka mesbeh Jehowa, Hatallan keton, idjä karäh inampa keton.

22. Æla kea mampendeng akan keton pangantoho; djetä äka kabeläu Jehowa, Hatallan keton.

BAGI 17.

Prentah I. tahiu olo idjä omba dewa; II. tahiu basara hai; III. tahiu radja.

I.—1. Sapi atawa kambing tabiri, idjä papa tuntang baperes, äla malupute indu parapah akan Jehowa, Hatallan keton, krana djetä indjilek Jehowa, Hatallan keton.

2. Djaka marak keton, hong karä lewun keton, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, kadapatan olo hatuä atawa olo bawi, idjä mawi talo awang papa intu matan Jehowa, Hatallan keton, sambil manangkalau djandjie,

3. Sampai iä hagoet manempo hatalla beken, sambil sontop akan djetä, atawa akan matanandau, atawa akan bulan, atawa akan hapus ramon langit, idjä djaton djari imetähku;

4. Maka amon gawie tä insuman akan keton, sana keton mahining brita tä, tä palus keton akan mariksa tä titititip; amon keton sondau brita tä toto bewäi, talo kadjilek kalotä djari iawi marak Israel:

5. Tä keton akan magah olo hatuä atawa olo bawi tä, idjä djari mawi talo papa tä, akan ruar bauntonggang lewun keton, palus keton akan mampatäi iä, mamanting iä hapan batu.

6. Huang augh duä biti olo saksi, atawa telo biti, akan impatäi olo idjä patut inganan; huang augh olo saksi idjä biti bewäi olo djaton tau impatäi.

7. Lengän olo saksi tä helo akan mawi iä, uka mampatäi iä, limbah tä lengän salepah olo arä; tumon tä keton akan mamapas talo papa bara marak keton.

II.—8. Djaka aton basara, idjä pahalau bahali akan keton, atawa utang daha, atawa idjä patut imukul inutup, atawa idjä patut indanda, karä perkara idjä inakian olo hong karä lewun keton: tä maka keton akan hagoet, manalih kaleka, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton.

9. Keton akan manalih imam, olo Lewi tä, tinai hakim pamutjok, idjä aton katika tä, palus keton akan misek äwen tä; äwen karäh masuman kapatut hukum akan keton.

10. Keton akan manumon augh prentah, idjä karäh insuman äwen tä hong kaleka, idjä karäh intih Jehowa; buabuah keton malalus karä aughe, idjä karäh iadjar äwen tä keton.

11. Tumon prentah Torat, idjä iadjar äwen tä intu keton, tumon hukum, idjä insuman äwen tä akan keton, maka perkaran keton akan putus; äla keton mahiwang sambil gantau bara augh, idjä karäh insuman äwen tä akan keton.

12. Maka olo idjä managah, djaton maku manumon augh imam, idjä iangkat manonggo gawin Jehowa, Hatallan keton, hetä, atawa idjä djaton maku manumon augh hakim: olo tä patut impatäi, keton akan manganan talo papa tä bara marak Israel;

13. Nakara salepah olo arä mahining tä, balalu djera, djaton petah managah tinai.

III. — 14. Amon keton djari sampai tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, limbah keton djari manjores tä tuntang melai hetä, mikäh koan keton tinai: ita handak mangkat radja marentah ita, sama kilau ain karä utus olo, idjä melai hakaliling ita; — (1. *Sam*. 8, 5.)

15. Tä, baja patut keton mangkat indu radjan keton olo djetä bewäi, idjä karäh intih Jehowa, Hatallan keton; bara marak karä paharin keton maka keton akan mangkat iä; djaton tau keton mangkat olo beken utuse, idjä dia hamputan keton.

16. Maka äla radja tä paham mandahang karä hadjarae; suro iä mimbit utus olo arä buli Misir tinai tagal kutoh hadjarae; krana Jehowa djari mametäh keton, koae: palus dapit äla keton buli manjak djalan toh.

17. Æla kea iä mandahang karä sawae, belä atäie tamput undur; äla kea iä paham mamumpong bulau salaka akae.

18. Tinai, amon iä karäh mondok hundjun padadusan karadjaan ajue, maka iä akan manjalinan akae Torat toh huang surat, sindä manjalinan lepalepah bara surat Torat tä, idjä ihaga imam, olo Lewi tä.

19. Patut surat tä haradjur huang iä, iä akan mambasa djetä katahin andau pambelome, uka iä iadjar mikäh Jehowa, Hatallae, mangat iä mahaga karä bawak augh prentah tuntang hadat toh, ukae malalus djetä.

20. Belä atäie manggatang arepe bara karä paharie, belä iä undur bara karä prentah, äla akan sambil äla akan gantau, mangat iä tau pandjang umure mahaga karadjaan ajue, äwen hanak, intu marak olo Israel.

BAGI 18.

I. Asil pangkat imam tuntang olo Lewi. II. Gawin setan ingahana. III. Kristus, nabi hai tä, insuman.

I. — 1. Karä imam idjä puna hamputan Lewi, tinai hapus hamputan Lewi kea, djaton akan omba bara bagi bara joresan, kilau ain olo Israel; parapah apui ain Jehowa, talo ajue tä äwen akan kumae.

2. Tagal tä olo tä djaton akan omba manjores intu marak karä paharie; Jehowa aton joresae, tumon djari aughe dengan äwen tä.

3. Maka djetoh asil, idjä akan induan imam bara olo arä, bara sakarä olo, idjä mimbit talo parapahe, sapi atawa kambing tabiri: patut olo tä manenga akan imam sapak lengäe, tolang ririre duäduä, tinai gambohe;

4. Parut gendom, anggor, undus keton, tinai bulun tabirin keton, idjä solake injukur, keton indu manenga akae.

5. Krana Jehowa, Hatallan keton, djari mintih äwen tä bara

karä hamputan keton, mangat äwen tä magon manonggo gawi huang aran Jehowa, äwen hanak, hapus umure palus katatahi.

6. Maka amon olo Lewi hagoet bara bararangai karä lewu baris lewun keton hong salepah tanah Israel, idjä äkae melai, tuntang kahaus atäie manalih äka djetä, idjä djari intih Jehowa,

7. Palus iä omba manonggo gawi hnang aran Jehowa, Hatallae, hindjä karä paharie, olo Lewi tä, idjä puna manonggo gawi hetä intn baun Jehowa:

8. Tä maka iä akan omba kuman hetä kea, sama kilau paharie awang puna melai hetä; beken tinai talo idjä puna baris ungkupe, djetä tau indjuale.

II. — 9. Amon keton djari sampai tanah, idjä handak inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, äla keton mangananjan arep keton omba mawi karä talo kadjilek, tumon hadat utus olo hetä.

10. Æla manjoho olo melai dengan keton, idjä mampatandjong anake hatuä bawi mahoroe apui, äla kea olo panudjum, olo pangarohäi, äla olo idjä hapan dahiang pahiau burong, äla olo badewa;

11. Æla idjä manawar, äla tukang palahan, äla olo idjä hapan setan, äla olo idjä misek liau.

12. Krana karä olo idjä kalotä gawie puna indjilek Jehowa, tagal talo kadjileke tä Jehowa, Hatallan keton, manganan utus olo djetä bara baun keton, bara tanah pagangan ajue.

13. Tapi patut keton budjnbudjur dengan Jehowa, Hatallan keton.

14. Krana karä utus olo tä, idjä karäh impakalah keton, puna manumon augh olo panjeher dengan olo panudjum; tapi idjä keton, Jehowa, Hatallan keton, djaton djari manjoho keton gawi kalotä.

III. — 15. Nabi kilau aku Jehowa, Hatallan keton, karäh manjoho akan keton, bara marak keton, bara karä paharin keton, iä tä keton akan indu mahininge. — (*Pang. Ras.* 3, 22.)

16. Tumon keton djari blaku intu Jehowa, Hatallan keton, hong Horeb, intu andau iä manjupa keton, koan keton: äla ikäi akan mahining hindai augh Jehowa, Hatallan ikäi, äla ikäi akan mitä hindai apui toh awang paham, belä ikäi matäi. — (2. *Mos.* 20, 19.)

17. Tä koan Jehowa dengangku: buah angh äwen tä.

18. Bara marak karä paharie aku handak manjoho akae Nabi kilau ikau, tuntang aku handak mingkes aughku intu njamae; iä karäh masuman akan olo tä talo handiai, idjä karäh imetähku iä.

19. Maka karäh, genep olo idjä djaton maku manumon aughku, idjä karäh insuman Nabi tä huang arangku, toto aku handak manuntute intu olo tä.

20. Tapi karä nabi, idjä badjoho gawie, idjä hapan arangku masuman augh, idjä aku djaton djari mametäh iä masumae, tinai iä, idjä masuman augh hapan aran hatalla beken: karä nabi kalotä tantu akan impatäi. — (13, 5.)

21. Tinai mikäh koan keton huang atäi keton: awi en ikäi tau mangasene karä augh, idjä djaton djari imetäh Jehowa?

22. Amon nabi djari masuman augh hapan aran Jehowa, tuntang aughe tä djaton mandjari, djaton tulus, djetä augh idjä djaton djari imetäh Jehowa; awi kadjohoe

bewäi nabi djari masuman tä, tagal tä, äla keton mikäh iä.

BAGI 19.

I. Prentah tahiu lewu kalindong; II. tahiu saksi panandjaro.

I.—1. Amon Jehowa, Hatallan keton, djari mampalomos karä utus olo, idjä tanahe Jehowa, Hatallan keton, handak manengae akan keton, limbah keton djari manduan tanahe tuntang belom huang karä lewue, huang karä human olo tä:

2. Tä maka keton akan mambaris akan keton telo lewu intu tanah keton, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, uka keton manjores tä. — (4. *Mos.* 35, 11.)

3. Keton magon akan mangabuah djalan akan hetä. Tinai keton akan mambaris tanah keton, idjä Jehowa, Hatallan keton, manengae indu joresan keton, mandjadi telo baris, uka genep olo pamuno tau mahakan akan hetä.

4. Maka djetoh baris olo pamuno, idjä tau mahakan kantä, uka mambelom arepe: idjä djaton tantai ahate djari manatal paharie, djaton iä djari basingi iä helo.

5. Malainkan, paribasa djaka olo tamä parak kaju tuntang kolae, handak manganju, tuntang iä manggatang lengäe mamanjok kapak, handak manäweng kaju, salenga isin kapak tampusing buah kolae, sampai djetä matäi: olo tä tau mahakan, tamä lewu idjä bara karä lewu tä, mangat iä belom.

6. Belä olo pamaläh daha manggoang olo pamuno tä, awi kalasut atäie, sambil manjingkap iä, basa djalan pahalau batarik, balalu mamukul mampatäi iä; alo iä djaton tiwas sampai patut matäi, basa iä djaton djari basingi kolae tä bara bihin.

7. Tagal tä aku manjoho keton, koangku: keton akan mambaris telo lewu kalotä akan keton.

8. Tinai amon Jehowa, Hatallan keton, karäh manambing saran tanah keton, tumon iä djari sumpah akan tato keton, amon iä djari manenga akan keton salepah tanah tä, idjä djari indjandjie akan tato keton;

9. Asal keton kea mahaga karä prentah toh, idjä imetähku keton andau toh, uka keton sinta Jehowa, Hatallan keton, tuntang mahoroe djalan ai katahin pambelom keton: tä maka keton akan mambaris telo lewu beken tinai mandahang lewu telo toh.

10. Belä dahan olo, idjä djaton sala, inusuh intu bentok tanah keton, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan joresan keton, belä utang daha manata keton.

11. Tapi djaka aton olo, idjä basingi kolae, sambil mimpa iä, palus mantakan iä, mamukul mampatäi iä, balalu mahakan akan lewu idjä bara karä lewu tä:

12. Tä maka karä bakas lewue akan manjoho olo manduan iä bara hetä, olo bakas akan manjaragh iä intu lengän idjä pamaläh daha tä, uka iä impatäi.

13. Æla matan keton masi iä, malainkan patut keton mamapas daha idjä djaton sala tä bara olo Israel, mangat keton batuah.

II.—14. Æla ikau manandar toros saran tanan kolam, idjä djari inoros olo helo, mampalombah ba-

ris tanam, idjä puna joresam hong
tanah, idjä inenga Jehowa, Hatal-
lan keton, indu joresan keton.
15. Olo saksi idjä biti bewäi
djaton tau mandawa olo tagal ka-
sala atawa dosa, brangai ampin
dosa, idjä tau iawi olo; huang
njaman duä biti olo saksi, atawa
telo biti, karä perkara tau inarima
palus imutus.
16. Djaka saksi parajap lembut
malawan olo, sambil mandawa
manjalan iä,
17. Tä äwen duä tä, idjä pado
basara, akan manaharep baun Je-
howa, baun imam tuntang hakim,
idjä aton katika tä.
18. Maka hakim akan mariksa
perkara tä titititip; tä djaka saksi
tä parajap bewäi, tuntang djari
sala mandawa paharie,
19. Maka keton akan mawi iä,
sama kilau iä djari nahuang mawi
paharie; tumon tä keton akan
mamapas talo papa bara marak
keton.
20. Nakara olo handiai mahining
tä, sambil mikäh, uka iä terai
mawi talo papa kalotä intu ma-
rak keton.
21. Æla keton masi olo kalotä,
tahaseng sama tahaseng, matä sama
matä, kasingä, sama kasingä, lengä
sama lengä, pai sama pai.

BAGI 20.

Prentah tahiu hadat parang.

---

1. Amon keton hagoet mama-
rang musoh keton, tuntang ke-
ton mitä, olo tä bara hadjaran,
kareta, tinai olo tä bakapal bara
keton: maka äla keton mikäh iä,
krana Jehowa, Hatallan keton,
idjä djari magah keton bara tanah
Misir, aton mampahaiak keton.
2. Maka amon keton lawoh kla-
hi, tä imam akan manggapi, ha-
kotak dengan olo arä,
3. Sambil hamauh dengan äwen:
hining, o Israel, andau toh keton
lawoh klahi dengan musoh keton,
äla atäi keton balemo, äla mikäh,
äla hagendjä, äla taräwen intu
baun äwen.
4. Krana Jehowa, Hatallan ke-
ton, aton omba keton, uka man-
dohop keton mangalahi musoh ke-
ton, tuntang maliwus keton.
5. Limbah tä karä pangulu akan
hamauh dengan olo arä, koae: äwe-
äwe keton idjä djari mamangun
huma taheta, tuntang hindai iä
djari manulie? Käläh iä lius, buli
humae, suro iä matäi metoh klahi,
palus olo beken tamä mamuga
humae.
6. Tinai äweäwe keton, idjä
djari mimbul pambulan anggor,
tuntang hindai djari kuman buae?
käläh iä lius, buli humae, suro
iä matäi metoh klahi, palus olo
beken kuman bua tä.
7. Tinai äweäwe keton aton
bara popoh, tapi iä hindai djari
bulie? käläh iä lius, buli humae,
suro iä matäi metoh klahi, palus
olo beken masawä iä.
8. Limbah tä karä pangulu akan
mandahang aughe tinai akan olo
arä, koae: äweäwe keton idjä pi-
käh, bawibawi atäie? käläh iä lius,
buli humae, belä atäi karä paharie
tamput lenjoh kea kilau atäi ai.
9. Tä amon pangulu djari terai
hakotak dengan olo arä, maka iä
akan mangkat mantir akan karä
padjun olo klahi.
10. Amon keton manggapi lewu,

DEUT. 19. 20.

uka mangalahi djetä, tä maka helo keton akan manjoho iä mamenda keton dengan bahalap.
11. Djadi, djaka äwen tombah augh keton bahalap, palus muap lewue bewäi akan keton, tä maka olo idjä hetä akan manahor asil tuntang mamenda keton.
12. Tapi djaka iä djaton maku hakabuah dengan keton, baja iä malawan keton, tä keton akan mangapong iä.
13. Maka Jehowa, Hatallan keton, karäh manjaragh iä intu lengän keton, hapan baun padang keton akan mampatäi karä olo hatuä hetä.
14. Baja olo bawi, anak olo korik tuntang meto, tinai karä ramon lewu tä keton akan mandnae, tuntang mambagi tä akan sama arep keton; tinai keton akan kuman talo idjä induan keton bara musoh keton, idjä djari injaragh Jehowa, Hatallan keton, akan keton.
15. Tumon tä gawin keton dengan karä lewun olo, idjä kedjau bara keton, idjä beken bara lewun karä ungkup utus olo, awang hong tanah keton.
16. Tapi huang karäh lewun utus olo tä, idjä injaragh Jehowa, Hatallan keton, akan keton indu joresan keton, äla keton mambelom talo enen, idjä bara tahaseng.
17. Malainkan keton akan mangerem iä lepah lomos, iä tä olo Het, olo Amori, olo Kanani, olo Peresi, olo Hewi, olo Jebusi, tumon Jehowa, Hatallan keton, djari manjoho keton.
18. Belä olo tä madjar keton omba mawi karä talo kadjilek, awang djari iawi olo tä dengan dewan ai, belä keton tiwas intu Jehowa, Hatallan keton.
19. Amon keton tahi mangapong lewu, idjä imarang keton, handak manduae, maka äla keton marusak karä batang bua awang hetä, hapan kapak, mawie indu kota tasaran keton, krana batang bua tä puna indu kinan olo.
20. Tapi karä kaju, idjä kasenan keton djaton tau kinan olo, djetä tau keton marusake, manäwenge, manampae indu kota tasaran mawi lewu tä, idjä malawan keton, sampai lewu tä balongkang.

BAGI 21.

I. Prentah tahiu olo matäi, djaton katawan talo mawie; II. tahiu olo bawi katabanan; III. tahiu pangkat kabakas; IV. tahiu anak idjä bangang; V. tahiu olo idjä inggantong.

I. — 1. Amon hong tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, aton sondau hantun olo matäi ruar lewu, tuntang djaton katawan, äwe idjä djari mampatäi iä;
2. Tä maka bakas keton tuntang hakim keton akan hagoet, mukur kakedjau karä lewu, idjä hakaliling hantu tä.
3. Bara lewu, idjä kapala tokep dengan hantun olo matäi tä, maka bakas lewu djetä akan manduan sapi bawie tabela, idjä hindai djari hapan olo bagawi, idjä hindai pudji iugar.
4. Bakas lewu tä akan mimbit sapi bawie tabela tä mohon akan saran sungäi, idjä djaton pudji ialan, inawur olo; hetä iä akan manetek ujat sapi bawie tabela tä.

5. Limbah tä imam, olo Lewi tä, akan manggapi; krana Jehowa, Hatallan keton, djari mintih äwen tä, uka äwen manonggo iä, manatäan aughe, tumon augh äwen maka karä basara, karä kasalan indu imutus.

6. Tä karä bakas lewu tä, idjä kapala tokep dengan hantun olo matäi tä, akan mamenjau lengäe tambuan hantun sapi bawie tabela tä, idjä djari inetek ujate hong djanah hetä.

7. Tuntang iä akan manjaksi, koae: lengän ikäi djaton djari manusuh daha tä, tinai matan ikäi djaton djari mitä djetä.

8. Pasi Israel, utus olo ajum, joh Jehowa, idjä djari iliwusm, äla mamuat utang daha akan utus olo ajum, Israel tä. Tumon tä olo tä djari injapan tagal daha tä.

9. Kalotä keton akan mamapas utang daha bara marak keton; krana keton indu malalus kabudjur bewäi intu baun Jehowa.

II.—10. Amon keton djari hagoet, mamarang musoh keton, tuntang Jehowa, Hatallan keton, djari manjaragh iä intu lengän keton, tuntang keton manamput belahe baris äwen indu tawanan:

11. Tä, amon ikau mitä marak karä tawanan tä olo bawi, idjä bahalap ampie, tuntang ikau mipen iä, handak manduan iä indu sawam:

12. Tä maka imbit iä tamä humam, tuntang iä akan manjukur takoloke, sambil mamipih siloe;

13. Tinai iä akan mengkak pakaiae, idjä hapae metoh iä tawanan, tuntang iä akan mukong humam, sambil manatum indu bapae idjä bulan katahie; limbah tä ikau tau hindjä dengae, ikau indu banae, tuntang iä indu sawam.

14. Maka mikäh ikau terai huangm dengae, tä soho iä hagoet akan äka kahandake, äla ikau mandjual iä tinai, äla hapan iä manggau ontong tinai, basa ikau djari mampahawen iä.

III.—15. Djaka olo hatuä djari masawä duä, idjä ingilake, idjä ingabeläe, tuntang duäduä tä djari manak hatuä akae, anak idjä ingabeläe tä djari inakan helo baia anak idjä tä:

16. Tä maka katika iä lawoh mambagi ramoe indu joresan anake, iä djaton tau manenga pangkat kapatut kabakas akan anak sawae idjä ingilake tä, indu gantin anak idjä ingabeläe tä, idjä toto bakas.

17. Malainkan iä akan mangaku anak idjä ingabeläe tä kea puna anake idjä bakas, sambil manenga akae duä kabagi karä ramoe; krana iä tä kea puna tamparan kaabase, kapatut kabakase puna ai.

IV.—18. Amon olo bara anak parisang parajap, idjä djaton maku manumon augh indu bapae, alo iä djari indjarae djaton kea iä maku manumon aughe:

19. Tä indu bapae akan manjingkap iä, mimbit iä tanggoh karä bakas lewue intu bauntonggang lewu,

20. Sambil hamauh dengan bakas lewue: anak ikäi djetoh paham parisang parajap; iä djaton maku manumon augh ikäi, malainkan iä parajap pambusau bewäi.

21. Tä, maka karä olo lewu tä akan mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi; keton akan mangananan talo papa tä bara marak keton, nakara hapus utus olo Israel mahining brita tä, palus djera.

DEUT. 21.

V. — 22. Tinai djaka olo djari mawi dosa sampai patut impatäi, tuntang iä impatäi, inggantong intu kaju:
23. Tä äla manjoho hantue melai hong kaju bara malem, malainkan kubur iä andau tä kea; krana olo idjä inggantong hong kaju puna äka sapan Hatalla; uka äla keton mangihal tanah keton, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton. — (*Gal.* 3, 13.)

BAGI 22

Prentah tahiu sepsimpan perkara.

1. Djaka ikau mitä sapi atawa kambing tabirin paharim lajang, äla ikau manalua djetä bewäi, tapi agah tä buli paharim.
2. Tinai paribasa paharim tä djaton melai tokep dengam, atawa djaka ikau djaton kasene iä, tä maka ikau indu manduan meto tä akan bumam, sambil mabaga djetä, sampai paharim manggau tä; tä ikau tau maliae akae.
3. Tumon tä kea gawim dengan kalidaie, dengan pakaiae, dengan sepsimpan ampin talo, idjä nihau ain paharim, idjä djari sondaum; äla ikau manalua talo tä.
4. Amon ikau mitä kalidai atawa sapin paharim balongkang hong djalan, äla ikau nalua iä kalotä bewäi, tapi dohop tempoe mampendeng iä tinai.
5. Æla olo bawi hapakaian kilau pakaian olo hatuä, äla olo hatuä hapakaian kilau pakaian olo bawi; krana olo idjä kalotä gawie indjilek Jehowa, Hatallan keton.
6. Amon ikau sondau sarangan burong hong djalan, tuntang lungaie atawa tantelohe, intu kaju atawa hundjun petak, haiak indue mahukup lungaie atawa maharem tantelohe: äla ikau manduan indue tuntang lungaie tantelohe.
7. Liwus indue, tapi anake tau induam akam: mangat ikau batuah, tuntang pandjang umurm.
8. Amon ikau mamangun huma taheta, maka tampa hadae hakaliling intu sapaue, suro kanatek olo balongkang bara hetä, belä ikau mamuat utang daha intu humam.
9. Æla manawur tanam äka batang anggor mäwoi duä baris bawak talo, uka palembut bawak awang djari inawurm tä, tuntang pangulih pambulan anggorm tä äla babaring akan imam.
10. Æla maluku tanam mangatolo sapi dengan kalidai, mandjadi idjä kapasang.
11. Æla hapan pakaian, idjä djari inampa häwoi bakale, kilau lawai bulun tabiri dengan lawai pista.
12. Tampa paruwäi intu äpat puting klambi pandjangm, idjä hapam mangampoh arepm.
13. Amon olo djari manduan olo bawi indu sawae, tuntang djari hindjä dengae, maka limbah tä iä basingi iä,
14. Mangarana iä, sambil mamapa arae, koae: olo bawi toh djari induangku, tapi amon aku bindjä dengae aku mangasene iä djaton toto djari mahaga kabudjange:
15. Tä maka indu bapa olo bawi tabela tä akan manduan katan ka budjang olo bawi tabela tä, sambil mimbit tä akan olo bakas hong bauntonggang lewu.

16. Hetä bapa olo bawi tabela tä akan masuman intu olo bakas tä: aku djari mampabanä anakku dengan olo toh, tapi toh iä djari manjingi iä.

17. Tuntang iä djari mamapa mangarana iä, koae: aku djaton djari sondau anak keton idjä bawi djari mahaga kabudjange. — tapi djetoh kea katan anakku toto djari mahaga kabudjange. Palus äwen akan mambirange intu matan olo bakas tä kahowot anake, idjä djari hapae metoh iä haru babanä.

18. Tä maka bakas lewu tä akan manduan olo hatuä tä, sambil mandjara iä.

19. Tinai iä akan mandanda iä saratus sekel salaka, manenga tä akan bapa olo bawi tabela tä, basa olo tä djari mangarana mamapa aran olo bawi tabela baris olo Israel, tinai olo bawi tä indu sawae palus dapit, katahin andau pambelome, sampai olo tä djaton tan manganan iä tinai.

20. Tapi djaka augh dawae tä toto, djaka olo bawi tabela tä djaton djari mahaga kabudjange:

21. Tä olo akan mimbit olo bawi tabela tä sampai bauntonggang human bapae, palus karä olo lewu tä akan mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi, basa iä djari gila gawie marak olo Israel, awie habandong hong human bapae; tumon tä keton akan manganan talo papa bara marak keton.

22. Djaka olo kadapatan menter dengan sawan olo, maka äwen duä tä akan impatäi, olo hatuä tä tuntang olo bawi; tumon tä keton akan manganan talo papa bara marak Israel.

23. Djaka aton budjang bawi, idjä popoh olo, tuntang olo hatuä beken manjingkap iä hong lewu, sambil hindjä dengae:

24. Tä maka keton akan magah duäduä tä akan bauntonggang lewu tä, palus mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi; budjang bawi tä, basa iä djaton djari mangkariak blaku awat, tuntang iä hong lewu, tinai olo hatuä tä, basa iä djari mampahawen sawan olo; tumon tä keton akan manganan talo papa bara marak keton.

25. Tapi djaka olo djari sondau budjang bawi, idjä popoh olo, intu ruar lewu, palus iä djari manjingkap iä, sambil hindjä dengae: tä maka olo hatuä tä bewäi, idjä djari hindjä dengae, akan impatäi.

26. Tapi budjang bawi tä äla keton mahukume, krana djaton kasalae, idjä mamatut iä impatäi; malainkan perkara tä sama kilau djaka olo mantakan kolae, sambil mamukul mampatäi iä.

27. Krana iä djari manjingkap iä intu ruar lewu; mikäh budjang bawi, popoh olo tä, djari blaku awat, tapi olo idjä tau maliwus iä djaton.

28. Tinai djaka olo hasondau dengan budjang bawi, idjä hindai djari imopoh olo, palus iä manjingkap iä, sambil hindjä dengae, tuntang äwen duä tä kadapatan:

29. Tä maka olo idjä djari hindjä dengae akan manahor limä pulu sekel salaka akan bapa budjang bawi tä, palus budjang bawi tä indu sawae, basa iä djari mampahawen iä; katahin andau pambelome iä djaton tau manganan iä tä tinai.

30. Æla olo akan manduan sawan bapae, äla iä akan mantapäi kahowot bapae.

BAGI 23.

Tinai prentah tagal sepsimpan perkara.

---

1. Olo imboto idjä inepä bawak latake, atawa idjä ihiris, äla akan hindjä ungkup olo ain Jehowa.
2. Anak sarau äla akan hindjä ungkup olo ain Jehowa, alo turon sapulu olo tä mahin dia tau tamä.
3. Tagal tä, äla olo Amon dengan olo Moab akan hindjä ungkup ain Jehowa, turon sapulu olo tä mahin dia tau tamä, palus katatahi dia.
4. Basa äwen tä djaton djari manjupa mandohop keton dengan tepong danum, metoh panumah keton bara tana Misir, tinai basa äwen tä djari mupah Bileam, anak Beor bara Petor, hong tanah Padan-Aram, uka iä manjapa keton. — (4. *Mos.* 22, 5.)
5. Tapi Jehowa, Hatallan keton, djaton maku manarima augh Bileam, malainkan Jehowa, Hatallan keton, djari mobah sapa tä mandjadi berkat akan keton, basa Jehowa, Hatallan keton, puna sinta keton.
6. Æla keton manggau kasanang ontong akan olo tä, katahin pambelom keton, palus katatahi.
7. Olo Edom äla keton mangabeläe, krana iä tä puna paharin keton; olo Misir äla kea keton mangabeläe, krana keton djari manamuäi huang tanahe.
8. Anak baris olo tä tilape idjä telo tau ihandjean dengan ungkup ain Jehowa.
9. Amon keton hagoet mamarang musoh keton, maka haga arep keton äla pohos talo papa.
10. Djaka aton idjä biti keton, idjä pali awi gawie hamalem, iä tä akan blua äka kawan olo parang bapodok, äla iä tamä hetä tinai,
11. Sampai iä djari mandoi halemäi; limbah matanandau djari belep, tä iä tau tamä tinai äka olo arä bapodok.
12. Tinai awi manukas mambaris kaleka intu ruar äka olo bapodok, akan hetä keton tau blua;
13. Tuntang haiak karä ramon keton imbit paringgis kea; tä amon keton djari blua akan ruar, hapan djetä mangali, mangalian talo idjä djari blua bara keton.
14. Krana Jehowa, Hatallan keton, aton hindjä äka keton bapodok, uka maliwus keton, tinai uka manjaragh musoh keton akan keton; tagal tä maka äka keton bapodok patut brasih, belä iä mitä talo kadjileke intu marak keton, balalu undur malihi keton.
15. Rewar olo, idjä djari mahakan tempoe manggau kalindong intu keton, äla keton manjaragh iä akan tempoe tinai.
16. Iä akan melai hindjä keton, huang kaleka idjä kahandake, hong karä lewun keton idjä ingilake; äla keton mararat iä.
17. Æla manjoho sapangan melai intu marak karä anak Israel idjä bawi, äla basir intu karä anak Israel idjä hatuä.
18. Ælä mimbit laloh kandji, laloh aso, tamä human Jehowa, Hatallan keton, krana djetä paham indjilek Jehowa, Hatallan keton.
19. Æla keton bakutih dengan paharin keton, dengan rear mahin äla, atawa dengan talo kinan, atawa dengan karä talo beken, idjä pudji ihatangan olo.
20. Idjä djari ihatangan keton intu utus olo beken, djetä tau injoho keton badjalan, tapi äla ke-

ton bakutih dengan paharin keton, mangat Jehowa, Hatallan keton, mamberkat keton hong sakarä gawin lengän keton huang tanah, idjä ingkahimat keton, uka manjores tä.

21. Amon keton djari mawi djandji dengan Jehowa, Hatallan keton, äla marandjar manahore; krana Jehowa, Hatallan keton, toto akan manuntut tä intu keton, palus keton mandjadi tiwas.

22. Djaka keton djaton mawi djandji enen, tä keton djaton tiwas awi tä.

23. Tapi idjä djari blua bara njaman keton, patut keton mahagae tuntang malaluse, krana tumon ka handak atäi keton njaman keton djari manjewut djandji tä akan Jehowa, Hatallan keton.

24. Amon keton tamä pambulan anggor ain paharin keton, tau keton kuman buae tumon belai keton sampai besoh; tapi äla manduan buae, minae hong kantong tinai.

25. Amon keton mahoroe tanan paharin keton, tau keton mamutik patinge hapan lengän keton, tapi äla keton hapan gento manggetem talo hetä.

BAGI 24.

Arä ampin prentah beken tinai.

1. Amon olo hatuä djari manduan olo bawi indu sawae, tuntang iä tä djaton iasi intu matae, awi iä sondau talo kabeläe huang iä: tä iä akan mamintik surat talak akae, sambil mandjuluk tä intu lengäe, malapas iä kalotä bara humae. — (*Matt.* 5,31.)

2. Djadi, amon olo bawi tä, limbah iä djari blua human banae, babanä beken tinai,

3. Tuntang banae idjä rahian kea basingi iä, sambil mawi surat talak, mandjuluk tä intu lengäe, malapas iä bara humae, atawa djaka banae idjä rahian tä djari matäi:

4. Tä banae idjä solake tä, idjä djari manalak iä, djaton tau manduan iä indu sawae tinai, limbah iä djari babanä tinai, djetä pali akae; krana gawi kalotä paham indjilek Jehowa, äla keton, awi gawi kalotä, mangihal tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton.

5. Olo idjä taheta masawä äla manjohoe omba parang, äla maur iä dengan gawi beken; idjä njelo katahie iä tau sanang huang humae, uka mampahandjak sawae, idjä djari induae.

6. Gilingan atawa lisong äla manduae indu sanda, krana djetä sama kilau djaka manduan pambelom olo akan sanda.

7. Amon olo kadapatan djari manakau idjä biti bara karä paharie, olo Israel tä, sambil mahadjipen iä, atawa mandjual iä: maka maling tä akan impatäi, keton akan manganan talo papa tä bara marak keton.

8. Haga arep keton bara peres samagh, awi keton totototo mahaga manumon talo handiai, awang iadjar imam, olo Lewi tä, intu keton; tumon aku djari mametäh äwen tä, keton akan mahaga, manumon petähku tä.

9. Ingat gawin Jehowa, Hatallan keton, dengan Mirjam, kahum panggoet keton, limbah keton djari blua bara tanah Misir. — (4. *Mos.* 12,10.)

10. Amon keton djari mandjaman

talo enen akan paharin keton, äla keton tamä humae, uka manduan sanda bara iä;

11. Malainkan patut keton melai intu ruar, naughe olo tä, idjä djari mindjam bara keton, magah sanda tä akan ruar, manenga tä akan keton.

12. Tapi djaka olo tä pähä belom, äla ikau menter batiroh mangalis, tuntang sanda tä magon intu ikau.

13. Malainkan lian sandae akae, metoh matanandau lius belep, mangat iä tau menter batiroh hapan kahowute, sambil mamberkat ikau; djetä indu katetekm intu baun Jehowa, Hatallam.

14. Æla mahenjek olo tapas, olo pähä belom, idjä iupahm bagawi akam, alo iä puna hindjä utus paharim, alo iä olo tamuäi, idjä melai intu tanah tuntang lewun keton.

15. Sining andau ikau akan manahor upahe, helo bara matanandau djari belep; krana iä puna pähä belom, tuntang atäie mangenang djetä; belä iä blaku intu Jehowa, mandawa ikau, palus dosam tä leket intu ikau.

16. Bapae djaton tau impatäi tagal anake, atawa anake tagal bapae, malainkan tagal dosae kabuate genep biti akan impatäi.

17. Æla mamingkok kabudjur olo tamuäi, kabudjur nolä; äla manduan pakaian balo indu sanda.

18. Malainkan patut keton mingat, keton kea djari indu rewar olo hong tanah Misir, tapi Jehowa, Hatallan keton, djari maliwus keton bara hetä; tagal tä aku manjoho keton manumon gawi idjä kalotä.

19. Amon keton djari manggetem tanan keton, kanatek idjä kapeteng talo inggetem tä djari balihi hong tana, äla keton haluli manduae; naughe djetä akan olo tamuäi, akan nolä, akan balo; mangat Jehowa, Hatallan keton, mamberkat keton huang karä gawin lengän keton. — (3. *Mos.* 19, 9)

20. Amon keton djari manggerek batang undus keton, äla magasisik karä edae tinai; naughe idjä tisae akan olo tamuäi, akan nolä tuntang balo.

21. Amon keton djari mimpon bua pambulan anggor keton, äla mangasisik tinai buae, idjä balihi, naughe djetä akan olo tamuäi, akan nolä tuntang balo.

22. Patut keton mingat, keton djari indu rewar olo hong tanah Misir; tagal tä aku manjoho keton manumon prentah toh.

BAGI 25.

Arä ampin prentah beken tinai.

1. Djaka olo habantah, buah iä basara; tä maka hakim akan mambudjur idjä budjur, mahukum idjä parajap.

2. Tinai, djaka idjä parajap tä patut imukul, maka hakim akan manjoho olo tä impahikep, palus imukul, kahum iä aton, karäe tumon kahain kasalae.

3. Djaka iä imukul sampai äpat pulu, olo akan terai mamukul iä, belä paharim tä, amon iä pahalau imukul hindai, balalai papa intu matam.

4. Æla mambangus njaman sapi, idjä mihik talo ajum — (1. *Kor.* 9, 9.)

5. Amon olo hampahari melai

nindjä lewu, tuntang idjä biti äwen tä matäi djaton bara anak hatuä, tä sawan idjä matäi tä äla babanä tinai, amon sala bara kolae, baja paharin banae akan hindjä dengae, masawä iä, maradjur pasawän liau paharie.

6. Djadi, anake hatuä idjä solake inakan olo bawi tä akan injurat huang aran liau paharie, belä aran paharie tä lomat bentok Israel.

7. Tapi djaka olo tä djaton maku manganti balon liau paharie, tä maka ajupe idjä bawi tä akan manalih bauntonggang lewu, manalih bakas hetä, sambil hamauh: ajupku idjä hatuä djaton maku mambelom aran liau paharie huang Israel, iä djaton maku maradjur pasawän liau paharie dengangku.

8. Tä maka bakas lewu akan mangahau olo tä, sambil hakotak dengae; djaka iä mangantjang aughe hantä, koae: aku djaton radjin masawä iä:

9. Tä maka sawan liau paharie, intu matan olo bakas tä, akan manggapi, mengkak sarumpahe silan paie, maludja baue, sambil hamauh: tumon toh olo tä patut iawi, idjä djaton maku mamangun ungkup human liau paharie.

10. Palus ungkup human olo tä akan inggarä olo Israel: ungkup human olo idjä halulus paie.

11. Djaka olo hatuä duä biti haklahi, tuntang sawan idjä tä hadari manalih, uka mawat banae bara lengän idjä mamukul iä, amon iä mandjudju lengäe manjingkap kahawen olo hatuä beken tä,

12. Maka keton akan manetek lengäe, äla matan keton manjanjang iä.

13. Æla keton mingkes duä ampin batu dasing, idjä hai, idjä korik.

14. Æla mina huang human keton duä ampin epa, idjä hai, idjä korik.

15. Batun dasing keton patut ombet, tetek, tinai epa ain keton patut budjur, tetek, mangat umur keton pandjang huang tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton.

16. Krana olo handiai idjä kalotä gawie, indjilek Jehowa, Hatallan keton, toto karä olo handiai idjä sala bingkok gawie.

17. Ingat keton gawin Amalek dengan keton, kahum panggoet keton, limbah keton djari blua bara tanah Misir. — (2. *Mos.* 17,8.)

18. Iä mantakan keton kahum panggoet keton, sambil mampatäi karä bitin keton idjä lembä, awang djari balihi harian, kahum keton ujuh tuntang häka; iä djaton djari mikäh Hatalla.

19. Toh maka amon Jehowa, Hatallan keton, manjanang keton bara karä musoh keton huang tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton, tä maka keton akan mampalomat aran Amalek tä bara penda langit; äla keton kalapean prentah toh.

BAGI 26.

Moses mampalepah aughe mampudji olo Israel.

1. Tinai, amon keton djari tamä tanah, idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton, metoh keton djari mandino tä, tuntang melai hetä:

2. Tä maka keton akan manduan parut karä ampin bua, pa-

lembut tanah keton, idjä Jehowa, Hatallan keton, manengae akan keton; keton akan mina tä huang rantang, palus keton akan manalih äka, idjä djari intih Jehowa, Hatallan keton, uka mingkes arae hetä.

3. Keton akan manalih imam, idjä aton intu katika tä, sambil hamauh dengae: andau toh aku mangaku intu Jehowa, Hatallam, aku toto djari mandino tanah tä, idjä djari injumpah Jehowa akan tato hiang ita, handak manenga tä akan ita.

4. Maka imam akan manduan rantang tä bara lengän keton, sambil mingkes tä hong petak intu äka pain mesbeh Jehowa, Hatallan keton.

5. Limbah tä keton akan mangaku intu baun Jehowa, Hatallan keton, hapan augh toh: tatoku horan olo Aram, olo naniha bewai; iä djari babungkat akan tanah Misir, hetä iä manamuäi tuntang isut biti bewäi olo ajue; tapi hetä iä mandjadi utus olo idjä bakapal, abas, tuntang karäan karäe.

6. Tapi olo Misir mamapa mararat ikäi, manjoho ikäi paham bagawi.

7. Tä ikäi kahau kadarat intu Jehowa, Hatallan tato ikäi, palus Jehowa manarima augh ikäi, iä manampajah tjalakan gawi tuntang kapähän ikäi. — (2. *Mos.* 2, 23.)

8. Palus awi lengäe idjä kwasa Jehowa magah ikäi bara tanah Misir, iä manantadjok lengäe, manaräwen olo awi karä katae, awi gawie awang heran.

9. Tuntang iä djari magah ikäi tamä kaleka toh, iä djari manenga akan ikäi tanah toh, äka idjä nahasak djohontusun meto dengan madu.

10. Maka toh, itäm, aku djari mimbit parut karä bua tanah toh, idjä ikau, o Jehowa, djari manenga akangku. Tä keton akan mampelai bua tä intu baun Jehowa, Hatallan keton, tuntang keton akan sontop manjembah intu baun Jehowa, Hatallan keton.

11. Tuntang keton akan handjak atäi, ramirami tagal karä talo, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, tuntang ungkup human keton; keton dengan olo Lewi, tuntang tamuäi, idjä intu marak keton.

12. Amon keton manjukup manenga idjä dalam sapulu bara karä talo ain keton, hong njelo telo, djetä puna njelo indu manahor talo tä, maka keton akan manenga kea akan olo Lewi, akan olo tamuäi, akan nolä tuntang balo, mangat äwen tä kea kuman intu lewun keton, mandjadi besoh.

13. Tinai keton akan mangaku hong baun Jehowa, Hatallan keton: talo handiai awang patut imbaris, aku djari mimbite lepalepah bara humangku, aku djari manenga kea akan olo Lewi, akan tamuäi, akan nolä tuntang balo, tumon karä prentahm, idjä djari injohom aku; aku djaton djari malangkah idjä kabawak prentahm tä, djaton kea djari manalua talo enen.

14. Aku djaton djari hapan tä huang kadjakängku, aku djaton djari kuman tä kahum aku samar pali, aku djaton djari manenga belahe talo tä hapan nguan olo matäi; aku djari manumon augh Jehowa, Hatallangku, aku djari mawie tumon karä augh prentahm.

15. Sengok bara äkam idjä brasih, bara sorga, berkat Israel, utus olo ajum tä, tuntang tanah,

idjä djari inengam akan ikäi, tumon sumpahm akan tato ikäi, tanah idjä nahasak djohontusun meto dengan madu.

16. Andau toh Jehowa, Hatallan keton, manjoho keton manumon prentah tuntang hadat toh; haga djetä, lalus tä hapan salepah atäi, hapan salepah huang keton.

17. Andau toh keton djari mangaku intu Jehowa, keton handak manempo iä, manduan iä akan Hatallan keton, keton handak manumon karä aughe.

18. Andau toh kea Jehowa djari mandjandji akan keton, iä handak manduan keton indu utus olo idjä baris ajue, tumon djari aughe dengan keton, asal keton mahaga karä prentahe;

19. Nakara iä mangkat keton bara karä utus olo, awang uras indjadiae, mandjadi indu tara, indu horumat, indu kahai, nakara keton toto utus olo idjä brasih akan Jehowa, Hatallan keton, tumon djari aughe dengan keton.

BAGI 27.

Prentah tahiu berkat tuntang hukam patut ingaku olo.

---

1. Maka Moses tuntang karä bakas olo Israel manjoho olo arä, koae: Ingat karä prentah toh, idjä imetähku keton andau toh.

2. Maka djeha, limbah keton djari dimpah Jordan, hong tanah idjä karäh inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, keton akan mampendeng duä kabawak batu pandjang, manjapu djetä hapan ketok. — (*Jos.* 3,17.)

3. Bintik hetä karä augh undangundang toh, limbah keton djari dimpah, amon keton tamä tanah, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, tanah idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu, tumon djari augh Jehowa, Hatallan tato keton, dengan keton.

4. Limbah keton djari dimpah Jordan, tä keton akan mampendeng batu tä, idjä djari imetähku keton andau toh, hong bukit Ebal, sambil manjapu tä hapan ketok.

5. Hetä keton akan manampa mesbeh akan Jehowa, Hatallan keton, mesbeh batu; äla mamahat hundjue. — (2. *Mos.* 20,25.)

6. Hapan batu kakai bewäi keton akan manampa mesbeh tä akan Jehowa, Hatallan keton, tuntang keton akan maluput parapah awang ingähu intu hundjue, akan Jehowa, Hatallan keton.

7. Tinai keton akan maluput hetä parapah tarimakasih kea, keton akan kuman hetä tuntang ramirami intu baun Jehowa, Hatallan keton.

8. Hapan pahat keton akan mamintik intu batu tä karä bawak augh undangundang toh, tantutantu tuntang tarang ampie.

9. Tinai koan Moses tuntang imam, olo Lewi tä, dengan hapus utus olo Israel: Talingan pinding keton, hining o Israel: andau toh keton mandjari utus olo ain Jehowa, Hatallan keton.

10. Tagal tä keton akan manumon augh Jehowa, Hatallan keton, keton akan malalus prentahe, dasar ai, idjä imetähku keton andau toh.

11. Maka Moses mametäh olo arä andau tä kea, koae:

12. Djetoh karä hamputan, idjä

akan mendeng hong bukit Garisim, uka mamberkat olo arä, limbah keton djari dimpah Jordan: Simeon, Lewi, Juda, Isaskar, Josep, Benjamin. — (11, 29,)
13. Tinai djetoh hamputan, idjä akan mendeng manandipahe, hong bukit Ebal, uka manjapa: Ruben, Gad, Aser, Sebulon, Dan, Naptali.
14. Maka olo Lewi akan manggatang aughe, masuman akan genep biti hapus olo Israel, hai aughe:
15. Tarasapa olo tä, idjä mukir atawa manoang hampatong dewa, talo kadjilek Jehowa, tampan tukang, sambil manjahokan djetä. Tä salepah olo arä akan tombah, koae: Amen.
16. Tarasapa iä, idjä manawah indu bapae. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
17. Tarasapa iä, idjä manandar toros tikas saran tanan paharie. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
18. Tarasapa iä, idjä mampalajang olo babutä hong djalan. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
19. Tarasapa iä, idjä mamingkok kabudjur olo tamuäi, kabudjur nolä tuntang balo. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
20. Tarasapa iä, idjä batiroh dengan sawan bapae, mantapäi kahowot bapae. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
21. Tarasapa iä, idjä manulah arepe dengan meto. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
22. Tarasapa iä, idjä batiroh dengan betaue, anak bapae atawa anak indue. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
23. Tarasapa iä, idjä batiroh dengan empoe idjä bawi. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
24. Tarasapa iä, idjä mampatäi paharie basilim. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
25. Tarasapa iä, idjä tarima upah, uka mampatäi olon, manusuh daha idjä djaton kasalae. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen.
26. Tarasapa iä, idjä djaton mahaga karä augh prentah toh, uka malalus djetä. Tä salepah olo arä akan tombah: Amen. — (*Gal.* 3,10.)

BAGI 28.

I. Berkat indjandji. II. Hukum insuman.

I. — 1. Maka djaka keton manumoe toto toto augh Jehowa, Hatallan keton, sambil mahaga tuntang malalus karä preutah, idjä injohoku keton andau toh: tä maka Jehowa, Hatallan keton, karäh manggatang keton bara karä utus olo hong petak. — (3. *Mos.* 26.)
2. Karä berkat, idjä injewut toh, karäh sampai keton, asal keton manumon augh Jehowa, Hatallan keton.
3. Imberkat keton hong lewu, imberkat keton hong tana.
4. Imberkat bua knain keton, imberkat bua tanan keton, imberkat bua meton keton, parnakan sapin keton, kawan kambing tabirin keton.
5. Imberkat lontong keton, imberkat kandarah keton, äka keton mopet tepong.
6. Imberkat panggoet keton, imberkat panulin keton.
7. Musoh keton, idjä handak malawan mawi keton, karäh injaragh Jehowa, uka imukul intu baun keton; bulat djalan idjä

äwen tä karäh hagoet, manalih keton, tapi daraidaraia mahoroe djalan udju iä karäh hadari tinai bara baun keton.

8. Jehowa karäh manjoho berkat melai hong djurong keton, hong karä satiar gawin lengän keton, iä karäh mamberkat keton hong tanah, idjä Jehowa, Hatallan keton, karäh manengae akan keton.

9. Jehowa karäh mangkat keton akae, mandjadi utus olo brasih akae, tumon iä djari manjumpah akan keton, asal keton karäh mahaga prentah Jehowa, Hatallan keton, sambil manandjong mahoroe djalae.

10. Tä karä utus olo hong salepah kalunen karäh mitä, aran Jehowa djari impendeng intu bentok keton, palus äwen tä akan mikäh keton.

11. Jehowa karäh mampalaba keton dengan talo bahalap, intu bua knain keton, intu bua meton keton, intu bua tanan keton, hong tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton, handak manenga tä akan keton.

12. Jehowa karäh muap akan keton panatau talo bahalap, langit tä, mangat manenga udjan akan tanah keton intu puna wajahe, uka mamberkat karä gawin lengän keton: keton karäh mandjaman talo akan arä utus olo, tapi keton dia akan mindjam.

13. Jehowa karäh manjoho keton mandjadi indu takolok, djaton indu ikoh, keton karäh ngambo hantä, djaton mamenda, asal keton mindiminding akan prentah, idjä injohoku keton andau toh, uka keton mahaga tuntang manumon djetä;

14. Asal keton äla mahiwang sambil gantau bara karä augh, idjä injohoku keton andau toh, sampai keton omba dewa, manempo djetä.

II.—15. Tapi djaka keton marisang bara augh Jehowa, Hatallan keton, djaton maku mahagae, djaton maku manumon karä prentahe, karä hadat ai, idjä injohoku keton andau toh: tä maka karä sapa toh karäh sampai keton, buah keton.

16. Tarasapa keton hong lewu, tarasapa keton hong tana.

17. Tarasapa lontong keton, tarasapa kandarah keton, äka mopet tepong.

18. Tarasapa bua knain keton, tuntang bua tanan keton, parnakan sapin keton, kawan kambing tabirin keton.

19. Tarasapa panggoet keton, tarasapa panulin keton.

20. Jehowa karäh manjoho sapa, tjalaka tuntang hukum mawi keton, mawi karä gawin lengän keton, karä satiar keton, sampai keton lomos, rusak badjeleng tagal kapapan gawin keton, basa keton djari undur bara aku.

21. Peres papa karäh injoho Jehowa leket intu keton, sampai keton djari lepah impalomose bara tanah, idjä ingkahimat keton, uka manjores tä.

22. Jehowa karäh hararepan keton hapan peres gambala, darem papa, mapui laso, peres pangguman; hapan pandang, katada riwut, hapan mampamunggo talo; maka karä talo tä karäh mantakan keton, sampai keton djari rusak.

23. Batanglangit, idjä ambo takolok keton, karäh kilau tambaga, petak idjä iukong keton, karäh kilau sanaman.

24. Tantawus petak tuntang kawo Jehowa, Hatallan keton, karäh manenga akan tanah keton takirin udjan, bara langit talo tä karäh baduroh akan keton, sampai keton djari lomos rusak.
25. Jehowa karäh manjaragh keton, uka imukul intu baun karä musoh keton; bulat djalan idjä keton karäh hagoet, manalih äwen, tapi daraidaraia mahoroe djalan udju keton karäh hadari tinai bara baue; keton karäh indjakä karä karadjaan kalunen.
26. Hantun keton karäh indu kinan burong penda langit, tuntang meto hong petak, djaton karäh aton idjä mohah talo tä.
27. Jehowa karäh hararepan keton dengan samagh olo Misir, dengan peres blua daha, dengan kihis tuntang luta, idjä djaton taratatamba.
28. Jehowa karäh hararepan keton manggila keton, sampai atäi keton buntat, sabak kagilan keton.
29. Bentok andau keton karäh gajapgampa, kilau olo babutä gajapgampa hong kakaput, keton djaton karäh batuah hong karä djalanan keton, tapi hapus pambelom keton keton karäh irarat, irampas olo, tuntang djaton karäh aton idjä maliwus keton.
30. Keton karäh mamopoh olo bawi, tapi olo beken karäh batiroh dengae; keton karäh mamangun huma, tapi keton djaton akan mukonge; keton karäh mimbul pambulan anggor, tapi djaton kuman buae.
31. Sapin keton karäh impatäi intu baun keton, tapi keton djaton karäh omba kumae; kalidai keton karäh irampas haiak gitan keton, palus djaton buli keton tinai; kambing tabiri keton karäh inenga akan musoh keton, tuntang djaton karäh aton idjä maliwus keton.
32. Anak keton hatuä bawi karäh injaragh akan utus olo beken, sampai matan keton akan mitä tä, mangenang iä nongkang andau: tapi djaton karäh aton kwasan lengän keton.
33. Bua tanan keton, karä pangulih gawin keton karäh kinan utus olo, idjä djaton djari kasenan keton, nongkang andau keton haradjur ihenjek, irenep olo.
34. Sampai sabak kagilan keton tagal karä perkara, idjä indu tampajah matan keton.
35. Jehowa karäh hararepan keton hapan baha papa intu utut tuntang buntis keton, sampai keton djaton taratatamba awi djetä, bara tatap pain keton palus sampai karapuron keton.
36. Jehowa karäh manganan keton, tuntang radjan keton, idjä djari iangkat keton marentah keton, uka mamenda utus olo idjä djaton djari kasenan keton, tato keton mahin dia kea, hetä keton karäh manempo hatalla beken, kaju tuntang batu.
37. Keton karäh mandjadi indu kadjilek, indu tindong tuntang hababaka karä utus olo, idjä akan hetä keton inganan Jehowa.
38. Kutoh binji karäh inawur keton hong tanan keton, tapi isut bewäi karäh inggetem keton; krana sangkalap karäh kuman tä.
39. Keton karäh mimbul pambulan anggor, tuntang nguan tä, tapi djaton kea keton karäh mihop anggor, uret karäh kuman tä lepah.
40. Kutoh batang undus karäh aton hapus tanah keton, tapi dja-

ton kea keton akan mohos arep keton hapan undus, krana bua undus tä karäh nalahäi.

41. Keton karäh manak hatuä bawi, tapi anak tä djaton kea akan keton, krana äwen karäh akan tawanan olo.

42. Karä batang bua, karä bua tanan keton, karäh indu bagin talo papa bewäi.

43. Olo tamuäi, idjä melai marak keton, karäh hai bara keton, djaladjalan hai hantä, tapi keton karäh korik, djaladjalan korik hantä.

44. Iä karäh mahatangan keton, tapi keton djaton tau mahatangan iä; iä karäh mandjadi indu takolok, tapi keton karäh indu ikoh.

45. Karä augh sapa toh karäh maroboh keton, manggoang keton, kuman keton, sampai keton djari lomos, basa keton djaton djari manumon augh Jehowa, Hatallan keton, uka mahaga prentahe tuntang hadat ai, idjä djari injohoe keton.

46. Indu kata, indu talo heran sapa tä karäh leket hong keton, tuntang hong salepah panakan keton palus katatahi.

47. Basa keton djaton djari manempo Jehowa, Hatallan keton, hapan kahias dengan kahandjak atäi, metoh kutoh talo ain keton aton:

48. Maka keton akan manempo musoh keton, idjä karäh injoho Jehowa mawi keton, haiak keton blau, teah belai, halowai, haiak keton tapas talo handiai; musoh tä karäh mangkepan ugar sanaman intu tekok keton, sampai iä mampalomos keton.

49. Jehowa karäh mimbit utus olo mawi keton, idjä bara kedjau, idjä bara puting petak, kaliase kilau trawang burong nasar, utus olo, idjä djaton keton harati basae;

50. Utus olo idjä tulas, karas, idjä djaton paraba baun olo bakas, djaton tau masi olo tabela.

51. Æwen tä karäh kuman bua meton keton, bua tanan keton, lepah lingis, sampai keton djari lomos; iä djaton karäh manisa akan keton gendom, anggor, undus, paranduan sapin keton, kawan kambing tabirin keton, sampai äwen djari marusak keton lepah lingis.

52. Æwen tä karäh mandjakä keton hong karä lewun keton, sampai hapus tanah keton balongkang pagar batun keton, awang gantong tuntang dähen, idjä äka kaharap keton; toto äwen tä karäh manjekä keton hong karä lewun keton hapus tanah keton, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton.

53. Sampai keton karäh kuman bua knain keton, isin anak keton hatuä bawi, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton, huang kikäh tuntang kadjakän keton, idjä hapan musoh marusak keton.

54. Sampai olo hatuä baris keton, idjä bihin belom bahara tumon karä kipen atäie, karäh bisit, sampai tulas dengan paharie, dengan sawae idjä intu sapangkue, tuntang dengan anake idjä tisae hindai,

55. Sampai iä djaton maku mambagi akan äwen tä belahe isin anake, idjä kinae, basa djaton batisa bara karä ramoe indu panaho mahin dia, huang kikäh tuntang kadjakä tä, idjä hapan musoh keton hararepan keton hong karä lewun keton.

56. Sampai olo bawi kea baris keton, idjä bihin belom bahara,

tumon karä kipen atäie, sampai iä djaton maku mahundjeng petak tagal kaharae dengan karegae, karäh bisit, tulas alo dengan banae kea, idjä bahut äka huange, tuntang dengan anake hatuä bawi,
57. Sampai iä djaton maku mambagi akae belahe tabuni, idjä blua bara iä, tuntang belahe anak awaue, idjä djari inakae, krana kabuate iä karäh kuman tä basilisilim, basa talo djaton haliai huang iä, huang kikäh tuntang kadjakä, idjä hapan musoh keton hararepan keton huang karä lewun keton.
58. Djaka keton djaton mahaga, djaton manumon karä augh undangundang, awang tarasurat hong surat Torat toh, uka keton mikäh Ara idjä hai tuntang indu ingikäh ingarawan, djetä: Jehowa, Hatallan keton:
59. Tä maka tuntang heran gawie Jehowa karäh mahukum keton palus panakan keton, hapan hukum idjä hai tuntang haradjur, hapan peres idjä papa tuntang ukoh.
60. Karä peres tanah Misir, idjä ingikäh keton, iä karäh mulese akan keton, peres tä karäh munggok keton haradjur.
61. Tinai karä ampin peres, karä hukum, awang djaton djari tarasurat hong surat Torat toh, Jehowa karäh manjohoe dumah kea mawi keton, sampai keton djari lepah lomos.
62. Keton karäh batisa mitimitik, mandjadi olo panjelat bewäi, keton, idjä bahut kilau bintang hong langit karä bitin keton; djetä basa keton djaton djari manumon augh Jehowa, Hatallan keton.
63. Tumon bahut puna kakilak Jehowa, uka mamberkat keton, tuntang mangapal keton, kalotä maka katika tä kakilak Jehowa mandjadi, uka mamparusak mampalomos keton, keton karäh irunap tinai bara tanah, idjä ingkahimat keton, uka manjores tä.
64. Krana Jehowa karäh mandarai keton akan marak karä utus olo, bara puting petak palus sampai putinge silae; hetä keton karäh manempo hatalla beken, idjä djaton djari kasenan keton, tato keton mahin dia kea, kaju tuntang batu.
65. Tinai marak karä utus olo tä kea keton djaton karäh tau sanang, djaton karäh aton äka tatap pain keton tau malajan, krana hetä Jehowa karäh manjoho atäi keton mangkariäng hantä, matan keton hambutä, tuntang hambaruan keton ujuh.
66. Sampai pambelom keton kilau mukong sambilo, handau hamalem keton karäh mikäh, keton djaton batantu katawan pambelom keton.
67. Handjewu keton karäh hamauh: kajah! käläh djaka djari kaput! tinai hamalem keton karäh hamauh: kajah! käläh djaka djari sawah! tagal kikäh atäi keton, idjä manaräwen keton, tuntang tagal karä talo awang inampajah matan keton.
68. Jehowa karäh mimbit keton buli tanah Misir, hapan banama, manjak djalan tä, idjä koangku bihin dengan keton: keton djaton akan mitä djalan tä tinai; hetä keton karäh manggau äka mandjual arep keton akan musoh keton, mandjadi reware hatuä bawi, tapi djaton karäh aton, idjä handak mamili keton.

BAGI 29.

Djandjin Hatalla dengan olo Israel inaheta tinai.

---

1. Djetoh karä augh djandji, idjä djari imetäh Jehowa Moses malaluse intu olo Israel hong tanah Moab, beken tinai bara djandji tä, idjä djari inampae dengan äwen tä hong Horeb.

2. Maka Moses mamumpong hapus utus olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: Keton djari mitä talo handiai, idjä djari iawi Jehowa hong tanah Misir intu matan keton, dengan Parao, dengan karä olo ajue, dengan hapus tanahe;

3. Hukume idjä paham tä, idjä djari gitan matan keton, kata tuntang talo heran awang hai tä.

4. Tapi palus sampai andau toh Jehowa djaton djari manenga akan keton atäi idjä harati, matä idjä marenang, pinding idjä mahining.

5. Æpat pulu njelo aku djari manjoho keton mangumbang padang äka tunis benjem; pakaian keton djaton djari kupit, sarumpah keton djaton djari rotus intu pain keton.

6. Keton djaton djari kuman tepong, djaton djari mihop anggor, atawa talo ihop awang bahari, nakara keton katawan, aku Jehowa aton Hatallan keton.

7. Amon keton djari sampai kaleka toh, maka Sihon, radja hong Hesbon, tuntang Ogh, radja Basan, hagoet, manambang mamarang ita, maka ita mamukul äwen tä.

8. Palus ita djari manduan tanahe, tuntang djari manenga tä indu joresan hamputan olo Ruben dengan olo Gad, tinai akan sabagi hamputan olo Manasse. — (4. *Mos.* 21, 21. 33; - 32, 33.)

9. Toh, maka haga keton karä augh djandji toh, sambil manumon tä, mangat keton pintar tuntang batuah hong karä ampin gawin keton.

10. Andau toh keton ratarata mendeng naharep baun Jehowa, Hatallan keton: mantir pamutjok karä hamputan keton, karä bakas keton, karä pangulun keton, karä hatuä salepah utus Israel;

11. Anak sawan keton, tinai olo tamuäi, idjä omba äka keton bapodok, sampai idjä manganju tuntang masip akan keton:

12. Mangat keton tamä djandjin Jehowa, Hatallan keton, tuntang sumpahe, idjä impendeng Jehowa, Hatallan keton, dengan keton andau toh;

13. Mangat andau toh iä mandähen keton mandjadi utus olo ajue, tuntang iä indu Hatallan keton, tumon djari aughe dengan keton, tumon sumpahe akan tato keton, Abraham, Isaak äwen telo Jakob.

14. Maka aku mampendeng djandji tuntang sumpah toh djaton dengan keton bewäi,

15. Malainkan dengan keton, idjä andau toh hindjä ikäi mendeng hetoh naharep baun Jehowa, Hatallan ita, tuntang dengan olo tingkat harian, idjä djaton hindjä ita andau toh.

16. Krana tawan keton, ita djari melai hong tanah Misir, tuntang ita djari hagoet mahoroe arä utus olo.

17. Keton djari mitä talo kadjilek ain äwen, dewa matekiapi ain

olo tä, kaju tuntang batu, salaka bulau, idjä inempo olo tä.

18. Toh haga arep keton, belä melai marak keton olo hatuä bawi, katawa salepah ungkup olo, atawa hapus hamputan olo, idjä djari balekak atäie andau toh bara Jehowa, Hatallan ita, handak manempo hatallan karä utus olo tä, belä lembut marak keton uhat manjalundik ipu tuwä bewäi.

19. Tuntang alo olo tä mahining augh sapa toh, mikäh iä mamberkat arepe hong atäie, koae: aku karäh sanang bewäi, alo aku manumon angat atäiku kabuatku; krana puna kea olo babusau tuntang olo teah belaie sama nihau haiak.

20. Toto, Jehowa djaton maku mampun iä, tapi kalaite tuntang kasangite karäh hasep mawi olo tä, karä augh sapa, idjä djari injurat hong surat toh, akan mahenjek iä, palus Jehowa karäh mampalomat aran olo tä bara penda langit.

21. Jehowa karäh mambaris iä bara karä hamputan olo Israel, uka iä katalahan, tumon karä augh sapan djandji, idjä tarasurat hong surat Torat toh.

22. Tä, maka pangereng idjä rahian karäh hamauh, karä anak keton, idjä belom rahian bara keton, tuntang karä tamuäi, idjä dumah bara kedjau, amon iä mitä hukum tanah toh, karä peres, idjä djari hapan Jehowa mamuat tanah toh,

23. Sampai salepah tanah kilau barirang dengan ujah, kilau äka kähu ampie, idjä djaton tau ialan, djaton lembut talo hetä, djaton mandjari pambulan, idjä djari imbalik, sama kilau Sodom, Gomora, Adama tuntang Seboim, idjä djari imbalik Jehowa huang kalaite dengan kasangite; — (1. *Mos.* 19. 24.)

24. Tä maka sakarä utus olo karäh hamauh: buhen gawin Jehowa sampai kalotoh dengan tanah toh? narai bukue kasangite bungkar sampai kalotoh?

25. Tä olo karäh tombah aughe, koae: basa olo tä djari manganan djandjin Jehowa, Hatallan tatoe, idjä djari impendenge dengan olo tä, metoh iä magah äwen tä bara tanah Misir.

26. Tapi olo tä djari hagoet, manempo hatalla beken, sambil sontop intu djetä, hatalla idjä djaton djari kasenan olo tä, idjä djaton djari mamberkat iä.

27. Tagal tä kasangit Jehowa djari hasep mantakan tanah toh, uka manambelan karä augh sapa, idjä injurat hong surat toh.

28. Jehowa djari marunap iä bara tanahe, huang kalaite, kasangite tuntang kasingie idjä paham, balalu iä djari manganan olo tä akan tanah beken, kilau djari andau toh.

29. Talo basilim tä akan Jehowa, Hatallan ita, tapi talo bakarinah tä akan ita tuntang anak ita, palus katatahi, uka ita mahaga karä augh Torat toh.

BAGI 30.

I. Djandjin Hatalla handak manduan olo ajue tinai, amon iä hobah. II. Olo Israel sindä tinai paham impudji, uka mahaga augh Hatalla.

I. — 1. Maka amon karä talo tä djari buah keton, berkat atawa karä sapa tä, idjä djari hatandajangku akan keton, tä keton karäh manahiu karä talo tä huang

atäi keton, intu marak karä utus olo, idjä akan tä Jehowa, Hatallan keton, djari manganan keton.

2. Tä atäi keton karäh hobah, buli Jehowa, Hatallan keton, sambil manumon aughe, tumon talo handiai, idjä imetähku keton andau toh, keton tuntang anak keton, hapan salepah atäi, hapan salepah huang keton. — (3. *Mos.* 26, 40.)

3. Tä maka Jehowa, Hatallan keton, karäh muap sipir keton tinai, iä karäh masi keton, palus mamumpong keton tinai bara marak karä utus olo, idjä akan tä Jehowa, Hatallan keton, djari mandarai keton.

4. Alo belahe keton djari inganan sampai saran langit, bara hetä kea Jehowa, Hatallan keton, mahin karäh mamumpong keton tinai, bara hetä kea iä karäh manduan keton.

5. Jehowa, Hatallan keton, karäh magah keton tamä tanah tä tinai, idjä djari injores tato keton, keton karäh mandino tä, tuntang iä karäh mamberkat keton, mangapal keton paham bara tato keton.

6. Jehowa, Hatallan keton, karäh manjunat atäi keton tuntang panakan keton, nakara keton sinta Jehowa, Hatallan keton, hapan salepah atäi, hapan salepah huang keton, mangat keton belom. — (*Esegh.* 11, 19.)

7. Maka karä sapa tä Jehowa, Hatallan keton, karäh nangkaruae bara keton, mangateke intu musoh keton, intu olo tä, idjä djari basingi tuntang mararat keton.

8. Tapi keton karäh hobah, sambil manumon augh Jehowa, malalus karä prentahe, idjä imetähku keton andau toh.

9. Jehowa, Hatallan keton, karäh paham mampahambit keton huang karä gawin lengän keton, huang bua knain keton, huang bua meton keton, huang bua tanan keton. Krana Jehowa karäh mules tinai, manampajah keton, tuntang kakilake mamberkat keton, kilau djari puna kakilake mamberkat tato keton.

10. Asal keton manumon augh Jehowa, Hatallan keton, sambil mahaga prentahe tuntang hadat ai, idjä djari tarasurat huang surat Torat toh, asal keton hobah buli Jehowa, Hatallan keton, hapan salepah atäi, hapan salepah huang keton.

11. Krana prentah toh, idjä imetähku keton andau toh, djaton manangkalau kaharatin keton, tinai djetä djaton kedjau bara keton.

12. Djetä djaton hong sorga, sampai keton tau hamauh: äwe indu mandai manalih sorga akan ita, mangat iä manduan tä akan ita, masuman tä akan ita, uka ita manumoe? — (*Rom.* 10, 6.)

13. Djaton kea djetä hila dipah tasik, sampai keton tau hamauh: äwe indu barajar dimpah tasik akan ita, mangat manduan tä akan ita, masuman tä akan ita, uka ita manumoe?

14. Malainkan augh tä puna tokep haliai dengan keton, huang njaman keton, huang atäi keton, mangat keton manumoe.

II. — 15. Itä keton, andau toh aku djari hararahan akan keton pambelom kahalap, tinai pampatäi kapapa.

16. Krana andau toh aku manjoho keton sinta Jehowa, Hatallan keton, tuntang mahoroe djalan ai, mahaga prentahe, hadate, dasare, mangat keton belom, dahang-

dahanga, mangat Jehowa, Hatallan keton, mamberkat keton hong tanah, idjä ingkahimat keton toh, uka manjores tä.

17. Tapi djaka atäi keton hules, keton djaton maku manumon aughe, malainkan palus omba tamput olo, sampai sontop intu hatalla beken, sambil manempo djetä:

18. Tä, maka aku masuman akan keton andau toh, toto keton akan rusak, djaton tahi keton karäh melai hong tanah, idjä inalih keton, dimpah Jordan, mangat manjores tä.

19. Langit tuntang petak induangku andau toh mandjadi saksi mawi keton: pambelom dengan pampatäi djari hatandajangku akan keton, berkat tuntang sapa: toh, intih pambelom, mangat keton belom, keton tuntang panakan keton.

20. Sinta Jehowa, Hatallan keton, tumon aughe, leket hong iä; krana djetä puna pambelom keton, kapandjang umur keton, nakara keton melai hong tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato keton, Abraham, Isaak tuntang Jakob, handak manenga tä akae.

BAGI 31.

I. Moses mampaterai arepe, tuntang mangkat Josua indu gantie. II. Iä manenga surat Torat akan imam, tuntang mametäh iä mambasa tä akan olo arä. III. Hatalla masuman kadjarian olo Israel harian dapit.

I. — 1. Limbah tä Moses hagoet, masuman augh toh akan hapus utus olo Israel,

2. Sambil hamauh dengan äwen: Andau toh aku saratus duä pulu njelo umurku; aku djaton tau kantäkantä hindai; tinai Jehowa kea djari hamauh dengangku: ikau djaton akan omba dimpah Jordan tä. — (4. *Mos.* 20, 12.)

3. Bitin Jehowa, Hatallan keton, karäh dimpah helo baun keton, iä kea karäh mampalomos karä utus olo hetä bara baun keton, mangat keton manduan tanahe indu joresan keton. Josua karäh mimbit keton dimpah, tumon djari augh Jehowa. — (4. *Mos.* 27, 18.)

4. Jehowa karäh mawi olo hetä, sama kilau iä djari mawi Sihon äwen duä Ogh, radjan olo Amori, tuntang tanahe, idjä djari impalomose.

5. Maka metoh Jehowa manjaragh olo tä akan keton, tä keton akan mawi iä tumon augh prentah, idjä djari imetähku keton.

6. Buah keton gagah menteng, äla mikäh, äla lalangkamen intu baun äwen, krana Jehowa, Hatallan keton, aton mampahaiak keton, iä djaton maku mambatak lengäe bara keton, djaton maku malihi keton.

7. Maka Moses mangahau Josua, palus manjoho iä haiak hining hapus utus olo Israel, koae: Mentementeng ikau, äla rambang atäim; krana ikau karäh mimbit utus olo toh tamä tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tatoe, handak manenga tä akae, tuntang ikau karäh mambagi tä akae.

8. Maka bitin Jehowa idjä magah ikau; iä karäh mampahaiak ikau; iä djaton maku mambatak lengäe bara ikau, djaton maku malihi ikau; äla mikäh, äla taräwen.

II. — 9. Tinai Moses mamintik surat Torat, sambil manenga djetä

akan imam, panakan Lewi tä, idjä mananggong patin-djandjin Jehowa, tinai akan karä bakas olo Israel.

10. Tuntang Moses mametäh äwen tä, koae: Genep helat udju njelo, hong njelo sabat, wajah pesta tingkap dawen, — (15, 1.)

11. Amon hapus utus olo Israel manalih, manaharep baun Jehowa, Hatallan keton, hong äka idjä djari intihe, tä maka keton akan mambasa Torat toh intu pinding hapus utus olo Israel.

12. Pumpong olo arä, hatuä bawi, karä anak olo, karä tamuäi, awang hong karä lewun keton, mangat iä mahininge tuntang mangadjie, uka iä mikäh Jehowa, Hatallan keton, tuntang mahaga sambil malalus karä augh Torat toh.

13. Mangat karä anake kea, idjä djaton djari katawan tä, mahining tuntang mangadji tä, nakara iä mikäh Jehowa, Hatallan keton, katahin andau umur keton hong tanah, idjä ingkahimat keton, hila dipah Jordan, uka manjores tä.

III. — 14. Maka Jehowa hamauh dengan Moses: Itäm, andau pampatäim djari tokep; kahau Josua, palus keton duä tamä tingkap-panjupa, mangat aku mametäh iä. Tä Moses äwen duä Josua lius, mendeng hong tingkap-panjupa.

15. Maka Jehowa mamprahan arepe huang tingkape, hong botop baunandau; botop baunandau tä mendeng intu bauntongggang tingkap.

16. Tä Jehowa hamauh dengan Moses; Itäm, ikau karäh batiroh matäi hindjä tato hiangm; maka utus olo toh karäh manampara, omba habandong atäie dengan hatalla sala ain olo tanah tä, idjä ingkahimate, olo tä karäh malihi aku, tuntang mangarak djandjingku, idjä djari inampaku dengan äwen.

17. Maka katika tä kasangitku karäh hasep mantakan iä, aku handak ngalapean iä, manjahokan baungku bara iä, nakara iä lepah rusak; kutoh hukum, arä ampin kadjakä akan buah olo tä, sampai iä karäh mangaku intu katika tä: djatonkah ita djari buah karä talo papa toh, basa Hatallan ita djaton intu bentok ita?

18. Maka aku handak manjahokan baungku intu katika tä tagal karä talo papa, idjä djari iawi äwen, krana olo tä djari mules arepe akan hatalla beken.

19. Toh, bintik njanji toh akan keton, adjar olo Israel njanji toh, paleket karä bawake intu njaman äwen, nakara njanji toh indu saksingku mawi olo Israel.

20. Krana aku handak mimbit utus olo tä tamä tanah, idjä djari injumpahku akan tatoe, tanah idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu; iä karäh kuman, tä amon iä besoh tuntang baseput, iä karäh mules ompat hatalla beken, sambil manempo djetä, palus manawah aku, sambil mangarak djandjingku.

21. Tä, amon talo papa tuntang kikäh buah iä, maka njanji toh mandjadi saksi, hamauh intu baue: krana djetä djaton akan indu kalapeae, nihau bara njaman panakae; krana tawangku pikir atäi, idjä djari ingandong olo tä andau toh kea, helo bara aku mimbit iä tamä tanah, idjä djari injumpahku akae.

22. Tä Moses mamintik njanji

tä, andau tä kea, sambil madjar olo Israel njanji tä.

23. Maka Iä mametäh Josua, anak Nun, koae: Mentementeng ikau, äla rambang atäim, krana ikau karäh mimbit olo Israel tamä tanah, idjä djari injumpahku akae; aku handak mampahaiak ikau.

24. Djadi, amon Moses djari terai mamintik karä bawak augh Torat huang surat, limbah karä augh surat tä djari lepah injurate,

25. Tä maka Moses mametäh olo Lewi, idjä mananggong patin-djandjin Jehowa, koae:

26. Duan surat Torat toh, ingkes tä darah patin-djandjin Jehowa, Hatallan keton, nakara djetä melai hetä, indu saksi malawan keton.

27. Krana tawangku karisang keton, kadungil keton; itä! andau toh kea, sangkom aku magon dengan keton, keton mahin djari marisang bara augh Jehowa; djaton paham haream keton karäh kalotä limbah aku matäi?

28. Pumpong akangku karä bakas hamputan keton, karä pangulun keton, nakara aku masuman karä augh toh intu pinding äwen, haiak manduan langit petak indu saksi malawan iä.

29. Krana tawangku, limbah aku matäi, toto keton karäh marusak djandji, undur bara djalan, idjä djari imetähku keton; tä maka intu katika harian keton karäh buah karä talo papa toh, basa keton djari mawi talo awang papa intu matan Jehowa, uka mungkar kalaite awi karä gawin lengän keton.

30. Tä, maka intu pinding sarä olo Israel Moses manjewut karä augh njanji toh lepalepah:

BAGI 32.

Njanjin Jehowa.

---

1. Talingan pindingm, langit! aku handak hakotak; hining, o petak! karä augh njamangku.

2. Adjarku nahasak kilau udjan, aughku mahasor kilau ambon, kilau rihä buah oru, kilau enon buah karä sajor.

3. Krana aran Jehowa handak inaraku: tenga horumat akan Hatallan ita!

4. Iä toto Batukarang, karä gawie tinduh, krana karä djalan ai uras budjur; iä Hatallan katoto, brasih, djaton kasalae, iä puna budjur tetek.

5. Olon marusak djandjie, äwen djaton toto anake, baja iä hamputan matekiapi tumon puna kempange; iä puna utus olo idjä hules bingkok.

6. Kilen, kalotä ikau mamaläh Jehowa, o utus olo idjä humong paleng? djaton iä bapam, idjä manak ikau? djaton iä idjä manampa mandjarian ikau?

7. Ingat andau djaman horan, tahiu njelon karä utus olo idjä solake; isek bapam, iä karäh masuman tä akam, karä bakasm, iä karäh manjarita tä akam.

8. Metoh Idjä Pangkahai tä mambagi joresan akan karä utus olo kalunen, katika iä mambaris karä panakan Adam, tä maka iä manantu karä saran tanahe tumon djumalah karä olo Israel.

9. Krana utus olo ajue tä puna

baris Jehowa, Jakob tä puna tukas bagin ai.
10. Iä sondau iä bihin hong padang tunis benjem, intu äka keang kamahau idjä njakungkong; Iä mangagalan iä, sambil madjar iä, Iä mahaga iä kilau bawak matan ai.
11. Kilau burong nasar madjik anake bara sarangae, manari tambuan anake, iä mambirang palapase, manduan anake, mananggong iä hundjun palapase:
12. Tumon tä kea Jehowa djari magah olo ai, hatalla beken djaton hindjä Iä.
13. Iä manjoho iä ngasiring mahalau karä kaleka gantong, mangat kuman pangulih tana, Iä manjoho iä minjup madu bara batukarang, undus bara baras bukit batu.
14. Iä pakanan iä hapan enjak tusun sapi, djohontusun kambing tabiri, isin kambing tabiri Basan awang baseput, gendom awang kapala bahalap; tinai keton djari mihop anggor awang urase.
15. Djadi, sana Jesurun (*idjä batuah, garar olo Israel*) mandjadi baseput, palus iä manjepak hapan paie; iä djari baseput lohelohek, bara banahat, tä iä djari nalingus Hatalla tä, idjä djari mandjadian iä, iä manalua Batukarang salamat ajue.
16. Iä djari manampa kabehue awi hatalla beken, äwen djari mungkar kasangite awi dewa talo kadjilek.
17. Iä djari maluput parapahe akan setan, djaton akan Hatalla; akan karä dewa awang djaton djari kasenae bihin, idjä taheta lembut, idjä djaton djari ingikäh tato keton.
18. Batukarang tä, idjä djari mangandong ikau, djari nangkalingaum, ikau djari ngalapean Hatalla, idjä djari manak ikau.
19. Amon Jehowa mitä tä, iä mandjilek äwen, tagal kalaite dengan anake hatuä bawi.
20. Balalu iä hamauh: aku handak manjahokan baungku bara äwen, handak mitä, kilen kea kahapus kadjariae tinai; krana äwen tä puna panakan olo bingkok haliai, djetä anak idjä djaton taraharap.
21. Iä djari manampa babehungku awi talo awang djaton toto Hatalla, iä djari mungkar kasangitku hapan talo haiang ajue; toh aku tinai handak manampa kabehue hapan olo, idjä djaton utus ajungku, hapan olo kapir awang humong aku handak mungkar kalaite. — (*Rom.* 10, 19.)
22. Krana apui kasangitku djari intokan, djetä akan manjeha palus sampai naraka, tuntang kuman tanah dengan pangulihe, sambil mangähu galang karä bukit kea.
23. Karä tjalaka handak ingumboku intu iä, karä anak panahku handak ilekasku mawi äwen.
24. Æwen karäh meher awi lau, iä karäh kinan darem tuntang peres papa; kasingan meto handak injohoku mawi iä, tinai katadan karä handipä hong petak.
25. Intu ruar maka padang karäh marampas iä, tinai kikäh huang karong, lepalepah pambudjange hatuä bawi, karä awau dengan olo idjä howan.
26. Kamäangku: akan karä puting kalunen aku handak manganan iä daraidaraia, sampai leteng pangingat tahiu arae kea bara marak olon.
27. Tapi aku mangenang kadar-

hakan karä musohe, suro karä
idjä malawan iä badjoho hamauh:
lengän ita djari inggatang, djaton
djaka Jehowa djari malalus karä
talo tä.
28. Krana iä puna olo, idjä ru-
sak awi karä akal tiroke, kaharati
djaton huang iä.
29. Kajah! käläh djaka iä pin-
tar, uka harati djetoh, uka mingat
kahapus kadjariae.
30. Narai kea bukue, sampai
idjä biti maharak äwen sakojan,
duä biti manjasah sapulu kojan?
djaton basa Batukarang äwen tä
djari mandjual iä, basa Jehowa
djari manjaragh iä?
31. Krana batukarang, äka sing-
goh olo tä, djaton kilau Batu-
karang ita; musoh ita kabuate
mahin mangaku tä.
32. Krana batang anggor ajue ki-
lau batang anggor Sodom, djetä
bara tanah Gomora, buae tä tada,
genep bawake bapait.
33. Anggor äwen tä kilau ka-
tadan naga, kilau perun handjali-
wan idjä paham kaharie.
34. Djaton karä perkara tä djari
inantu hong aku, djari intjatjak
tuntang djari ingkesku?
35. Baläh aton intu aku, toto
aku handak mamaläh. Intu tikas
wajahe maka paie karäh tangga-
rurus; krana andau karusake djari
tokep, hukum indjeleng, idjä indu
buah iä.
36. Krana Jehowa handak ma-
hukum tuntang mambudjur utus
olo ajue, iä karäh paham angat
asie tagal karä djipäe; krana iä
karäh tahiu kwasae djari lilap, talo
hai korik rata djari nihau.
37. Tä iä karäh hamauh: kwe
karä hatallan äwen tä? kwe batu-
karang, idjä äka kaharape?
38. Idjä djari kuman enjak pa-
rapah awang injambalih äwen, idjä
djari mihop anggor parapah talo
ihope? käläh äwen tä mendeng
toh, mawat mangalindong ke-
ton.
39. Aton toh keton kasene, tong-
gal aku bewäi Iä, tuntang sala
bara aku djaton aton Hatalla hin-
dai? aku mampatäi, aku mam-
belom, aku mampahimang, aku
mampahalit, tuntang djaton idjä
tau maliwus bara lengängku.
40. Aku handak manggatang
lengängku akan langit, sambil
hamauh: Aku belom palus ka-
tatahi.
41. Amon aku mangarinda pa-
dangku idjä njabintir, amon leng-
ängku mimbing hukum: tä aku
handak mamaläh mawi musohku,
manjulang mawi idjä basingi aku.
42. Aku handak mambusau anak
panahku dengan daha, padangku
akan kuman isin olo: dengan
dahan olo awang impatäi tuntang
tawanan, isin karä mantir mu-
soh tä.
43. Lahap, keton handiai, idjä
hindjä utus olo ajue, krana iä
handak mamaläh dahan djipäe, iä
handak mamaläh mawi karä mu-
sohe, tapi manjanjang tanah ain
utus olo ajue.
44. Maka Moses hagoet, manje-
wut karä augh njanji toh intu
pinding olo arä, äwen duä Josua,
anak Nun tä.
45. Amon Moses djari terai ma-
njewut karä augh tä akan salepah
utus olo Israel,
46. Maka koae dengan äwen:
Ina huang atäi keton karä augh
toh, idjä insumangku akan keton
andau toh, mangat keton mandä-
häe intu anak keton, nakara äwen

tä kea mahaga tuntang manumon karä augh Torat toh.

47. Krana augh toh djaton augh haiang bewäi akan keton, malainkan djetä toto pambelom keton, awi augh toh kea umur keton karäh pandjang hong tanah, idjä inalih keton dipah Jordan, uka manjores tä. — (*Joh.* 6, 63.)

48. Limhah tä, andau tä kea, Jehowa hamauh dengan Moses, koae:

49. Dai bukit Abarim, iä tä Nebo, idjä hong tanah Moab, idjä tandipah Jerigho; tampajah tanah Kanaan, idjä handak inengaku akan olo Israel indu pagangan ajue.

50. Palus matäi hundjun bukit hetä, idjä djari indaim, uka ikau ingampeleng dengan tato hiangm; sama kilau kakam Aaron djari matäi hong bukit Hor, tuntang djari ingampeleng dengan tato hiange.

51. Basa gawin keton duä djari sala dengangku intu bentok olo Israel, hong äka danum kanjaing tä, hong Kades intu padang tunis benjem Sin; basa keton djaton djari mahorumat aku intu bentok olo Israel. — (4. *Mos.* 20, 13.)

52. Maka ikau akan mitä tanah tä hila baum, idjä inengaku akan olo Israel; tapi bitim djaton akan tamä hetä.

BAGI 33.

Moses mamberkat olo Israel.

1. Djetoh berkat, idjä hapan Moses, olo ain Hatalla tä, mamberkat olo Israel helo bara iä matäi. — (1. *Mos.* 49.)

2. Koae: Bara Sinai Jehowa djari dumah, bara Seir iä djari lembut tanggoh olo toh, iä djari mansilak manjakowong bara bukit Paran, iä djari dumah mimbit bakojakojan kawan ajue idjä brasih; Torat tä kilau apui aton intu lengäe gantaue akan äwen.

3. Toto iä sinta olo kalunen: karä olo ajue idjä brasih uras intu lengäm; äwen karäh mondok darah paim, haiak mangadji augh ajum.

4. Moses djari manjaragh Torat tä akan ita, idjä indu joresan ungkup panakan Jakob.

5. Maka Iä djari indu radjan Jesurun, metoh karä kapalan olo arä, tuntang karä hamputan Israel djari hapumpong.

6. Ruben akan belom, djaton indu matäi, olo ajue akan melai.

7. Djetoh berkat akan Juda, koae: O Jehowa, tarima augh Juda, agah iä buli hamputae; soho lengäe magon ombet kwasae akae, käläh ikau indu pandohope manandipah musohe.

8. Akan Lewi koae: Urim tuntaug Tumin ajum akan magon melai intu olo ajum idjä brasih tä, idjä djari iningkesm hong Massa, idjä djari injaingm intu Meriba.

9. Idjä hamauh tahiu indu bapae: aku djaton mitä iä; tuntang idjä djaton maku kasene paharie, djaton maku katawan anake, malainkan idjä manumon augh ajum, toto mahaga djandjim:

10. Æwen tä karäh madjar Jakob karä hadatm, Israel tä Torat ajum; iä karäh hagaro akam, maluput parapah hundjun mesbehm.

11. O Jehowa, berkat kaabas äwen, käläh mangilak gawin lengäe:

pelek sapak olo idjä malawan tuntang basingi iä, belä olo tä tau mendeng tinai.

12. Akan Benjamin koae: Iä idjä ingilak Jehowa, sanang bewäi iä karäh melai dengae, nongkang andau Iä karäh mangandjungen iä, bentok usoke äkae karäh melai.

13. Akan Josep koae: Tanahe karäh imberkat Jehowa, hetä kutoh bua bahalap awi langit, awi ambon, awi danum handalem tä, idjä penda petak;

14. Bna bahalap awi matanandan, bua bahalap haradjnr genep bulan;

15. Talo barega bara bnkit gantong, bara lungkoh idjä katatahi tä;

16. Ramon petak idjä kapala bahalap, kutoh tawon ramoe. Berkat ain idjä melai hong pulau duhi tä akan mohon hong takolok Josep, akan lingkaue idjä nasir intu marak karä paharie.

17. Kahaie kilau kahain sapi hatuäe, idjä solake inakan indue, tandoke kilau tandok badak, hapan tä iä karäh manampoh karä utus olo, mampalokang iä rimporimpong, sampai saran tanahe: djetä bapulupulu kojan ain Epraim, bakojakojan ain Manasse tä.

18. Akan Sebulon iä hamauh: Handjak, o Sebulon, tagal karä parajarm; ikau, o Isaskar, handjak tagal karä humam.

19. Æwen tä karäh mampakadja karä ntus olo manalih bukit Hatalla, hetä iä karäh maluput parapah awang tetek; krana iä manjurop berkat tasik, manduan panatau awang intu petak.

20. Akan Gad ia hamauh: Imberkat iä, idjä mampaluas tanah Gad; iä mandjungkang kilau singa bakas, iä mamisak lengä tuntang takolok.

21. Iä djari mintih bagin tanah idjä tapakan, krana hetä idjä manenga Torat tä djari melai; tapi iä omba kea karä kapalan olo arä, uka malalus katetek Jehowa, tuntang kabudjure dengan olo Israel.

22. Akan Dan iä hamauh: Kilau singa tabela kalotä Dan, iä karäh manangkarap bara Basan.

23. Akan Naptali iä hamauh: O Naptali, ikau karäh besoh awi talo bahalap, kontep berkat Jehowa, hila barat hila salatan ikau karäh manjores.

24. Akan Aser iä hamauh: Aser karäh imberkat, bakapal anake, iä karäh ingilak karä paharie, iä mansulop paie huang undus.

25. Sanaman tuntang tambaga penda sarumpahm, tumon karä andaum sasar indahang, kalotä kea tuahm.

26. Djaton Hatalla kilau Hatallan Jesurun, idjä manari intu langit, uka mandohop ikau, tuntang kahaie ambo baunandau.

27. Æka kalindongm toto Hatalla idjä bara djaman horan tä, lengäe idjä katatahi tä marentah bentok ikau; iä karäh manganan musohm bara baum, sambil hamauh: lomos ikau!

28. Sanang tuntang imbaris Israel karäh melai; kalin Jakob karäh magon huang tanah äka gendom, äka anggor, tinai batanglangit hetä karäh manduroh ambon.

29. Salamat ikau, o Israel! äwe kilau ikau? ikan utus olo, idjä iliwus Jehowa, iä talawang pandohopm, tuntang padang kahaim. Karä musohm akan manjurok ikau,

tapi ikau karäh mahundja kalekae awang gantong.

BAGI 34.

Moses matäi.

1. Limbah tä Moses hagoet bara padang olo Moab, mandai bukit Nebo, idjä pangkahai marak bukit hatinggang Pisga, idjä tandipah Jerigho; hetä Jehowa masuman akae hapus tanah Gilead palus sampai Dan;

2. Tinai hapus Naptali, tinai tanah Epraim tuntang Manasse, tinai hapus tanah Juda tikas tasik lombah.

3. Tuntang tanah idjä hila salatan tä, padang Jerigho, lewu korma tä, palus sampai Soar.

4. Limbah tä Jehowa hamauh dengae: Djetoh tanah, idjä djari injumpahku akan Abraham, Isaak tuntang Jakob, koangku: akan panakan keton aku handak manenga tä. Aku djari manjoho matam mitä tä, tapi ikau djaton akan dimpah kantä.—(1. *Mos.* 12, 7.)

5. Tumon tä Moses, rewar Jehowa tä, matäi hetä hong tanah Moab, hong njaman Jehowa.

6. Maka Jä mangubur iä hetä hong djana, hong tanah Moab, tandipah Betpeor. Olo djaton djari katawan äka kubure palus andau toh.

7. Moses saratus duä pulu njelo umure, metoh iä matäi; matae hindai djari kawus, kaabase hindai djari tendur.

8. Maka olo Israel manatum Moses hong padang Moab telo pulu andau katahie. Karä andau panatume panangise tagal Moses injukup.

9. Maka Josua, anak Nun, basuang rogh kapintar, krana Moses djari mandanan lengäe hundjun iä. Djadi olo Israel manumon aughe, sambil mawie kilau Jehowa djari mametäh Moses.

10. Maka rahian bara tä djaton hindai nabi lembut hong Israel, idjä kilau Moses, idjä kasenan Jehowa hataharep bau,

11. Huang karä kata tuntang talo heran, idjä djari injoho Jehowa iä malaluse hong tanah Misir mawi Parao, mawi karä oloe tuntang hapus tanahe;

12. Tinai huang karä gawi kwasa tä tuntang gawi panaräwen, idjä iawi Moses intu baun hapus utus olo Israel.

SURAT
JOSUA.

BAGI 1.

I. Hatalla mangarasan Josua. II. Josua manjoho olo manatap arepe.

I. — 1. Maka djadi limbah pampatäi Moses, rewar Jehowa tä, Jehowa hamauh dengan Josua, anak Nun, pangiwa Moses, koae:
2. Rewarku Moses djari matäi; lius ikau toh, dimpah Jordan toh, ikau tuntang olo arä handiai, tamä tanah tä, idjä inengaku akan äwen, akan olo Israel.
3. Hapus tanah, idjä karäh ihundjeng tatap pain keton, djari inengaku akan keton, tumon aughku dengan Moses.
4. Bara padang tunis benjem tuntang bara Libanon sampai batang danum hai, Prat tä, hapus tanah olo Het, palus sampai tasik lombah intu hila barat, djetä tikas tanah keton.
5. Dialo idjä biti karäh tau mendeng malawan ikau katahin karä andau pambelom ajum; kilau aku djari manganggulo Moses, tumon tä kea aku handak manganggulo ikau; djaton aku handak ngalapean ikau, djaton kea aku malihi ikau.
6. Uräuräh tuntang mentementeng ikau, krana ikau akan mambagi indu joresan utus olo toh tanah tä, idjä djari injumpahku akan tatoe, handak manenga tä akae.
7. Baja uräuräh bewäi karetaretap atäim, uka ikau mahaga manumon karä augh salepah Torat, idjä djari imetäh rewarku Moses ikau, äla ikau manjampang bara tä sambil gantau, nakara ikau apik gawim huang karä äka panggoetm.
8. Surat Torat toh äla ikau ngalapeae bara totokm, malainkan kumang tä handau hamalem, mangat ikau huang karä gawim mahaga tuntang manumon karä augh, awang injurat hetä: tä karä tirokm akan mandjari, tuntang ikau karäh pintar gawim. — (*Masm.* 1.)
9. Djaton aku idjä manjoho ikau? Uräuräh, mentementeng ikau; äla ikau mikäh, äla taräwen, krana Jehowa, Hatallam, mampahaiak ikau huang karä panggoetm.
II. — 10. Tä maka Josua manjoho karä pangulun olo arä, koae:
11. Tandjong mahoroe salepah äka olo bapodok, soho olo arä, koan keton: awi keton manatap bahatan keton, krana hindai katelo maka keton karäh dimpah Jordan toh, tamä tanah keton, idjä inenga Jehowa, Hatallan keton, indu joresan keton.
12. Tinai Josua hamauh dengan olo Ruben, tuntang olo Gad, tinai dengan sabagi hamputan olo Manasse, koae:
13. Ingaingat keton karä augh, idjä djari imetäh Moses, rewar Jehowa tä, keton, koae: Jehowa,

Hatallan keton, djari manjanang keton, iä djari manenga tanah toh akan keton. — (4. *Mos.* 32, 20.)

14. Anak sawan keton tuntang karä meton keton soho melai hong tanah, idjä djari inenga Moses akan keton dipah Jordan hila toh, tapi karä keton idjä sanggam klahi batatap, hapadju akan hagoet helo baun karä paharin keton, sambil mandohop äwen tä;

15. Sampai Jehowa djari manjanang paharin keton kea, sama kilau keton, sampai äwen tä kea manjores tanah, idjä Jehowa, Hatallan keton, manenga akae; limbah tä keton tau buli tanah joresan keton, idjä Moses, rewar Jehowa, djari manenga akan keton intu dipah Jordan hila toh, hila palembut matanandau.

16. Tä, maka olo tä tombah augh Josua, koae: Talo handiai, idjä djari injohom ikäi, ikäi handak malaluse, bararangai alo akan kwekwe ikau manjoho ikäi, ikäi handak hagoet.

17. Kilau ikäi djari manumon augh Moses huang talo handiai, tumon tä kea ikäi handak manumon aughm, asal Jehowa, Hatallam, mampahaiak ikau, tumon iä djari mampahaiak Moses.

18. Genep biti, idjä marisang bara aughm, idjä djaton maku manumon kotakm huang talo handiai, idjä injohom iä, olo tä akan impatäi; baja uräuräh, mentementeng ikau bewäi.

BAGI 2.

Josua manjoho olo mangalati lewu Jerigho; äwen tä ingalindong Rahab.

I. — 1. Maka Josua, anak Nun tä, djari manjoho olo duä biti bara Sitim, hagoet mangalati basilisilim, koae: Lius keton, kalati tanah tä, tuntang Jerigho. Maka äwen tä hagoet, tamä human olo bawi idjä lontäi, Rahab arae; tuntang iä bara malem hetä.

2. Tä, maka olo mimbit brita akan radja Jerigho, koae: Tawam, alem toh aton olo hatuä bara olo Israel djari kantoh, tantai mangalati tanah toh.

3. Tagal tä radja Jerigho manjoho olo manalih Rahab, koae: Plua olo tä, idjä madja ikau, idjä djari tamä humam, krana olo tä djari kantoh tantai mariksa salepah tanah toh.

4. Tapi olo bawi tä djari manduan olo hatuä duä biti tä, manjahokan iä, palus iä hamauh kalotoh: Toto, olo hatuä djari manalih aku, tapi aku djaton djari katawan bara kwe olo tä.

5. Djadi olo lawoh matep bauntonggang lewu, amon andau djari kaput, maka olo hatuä tä djari hagoet, aku djaton katawan kangkwe tintue; käläh keton manggoang iä djeledjeleng, tau bewäi keton mandjakä iä tinai.

6. Maka olo bawi tä djari manjoho äwen duä tä mandai sapau humae, sambil manjahokan iä hetä penda batang pista, idjä djari inatajae hetä.

7. Djadi, anakoloh radja hagoet, manggoang äwen tä, manjak djalan akan Jordan, mimes äka olo dimpah, tinai olo palus matep bauntonggang lewu, sana olo djari blua, idjä akan manggoang äwen tä.

8. Maka helo bara äwen duä batiroh, olo bawi tä mandai sapau, manalih iä,

9. Sambil hamauh dengan olo

hatuä duä tä: Tawangku, Jehowa djari manenga tanah toh akan keton, tinai pampikäh keton djari manjangkulep ikäi, karä olo tanah toh djari lenjoh atäie tagal panumah keton. — (2. *Mos.* 23, 27.)

10. Krana ikäi djari mahining, kilen Jehowa djari maneah tasik rarudju intu baun keton, metoh keton blua bara tanah Misir; tinai talo handiai, idjä djari iawi keton dengan duä radjan olo Amori, Sihon äwen duä Ogh, idjä hila kanih Jordan, idjä djari ingahem keton.

11. Sana ikäi mahining tä, maka lenjoh angat atäi ikäi, kamenteng olo handiai djari lepah nihau tagal panumah keton; krana Jehowa, Hatallan keton, toto Hatalla ngambo huang langit, palus ngiwa hundjun petak.

12. Toh aku blaku, sumpah dengangku intu Jehowa, basa aku djari masi keton, maka keton kea handak masi ungkup human apangku; tenga katan djandji akangku,

13. Keton toto handak mambelom apangku, induku, njahangku, tuntang paharingku, tinai talo handiai idjä ajue, keton handak maliwus hambaruan ikäi kea bara pampatäi.

14. Maka koan olo hatuä tä dengae: Käläh bitin ikäi matäi gantin keton, asal äla keton masuman gawin ikäi; tä, amon Jehowa manenga tanah toh akan ikäi, maka ikäi handak masi mangalindong keton.

15. Maka olo bawi tä muloh äwen bara panjengoke, hapan tali, krana äka humae hundjun kota batu intu lewu tä, iä belom hundjun kota batu tä.

16. Tinai iä hamauh dengan äwen duä: Hakan arep keton akan bukit, belä olo awang manggoang tä hasondau dengan keton; sahokan arep keton hetä barang katelo andau katahie, sampai olo idjä manggoang tä djari buli, limbah tä käläh keton buli, mahoroe djalan keton.

17. Maka koan olo hatuä tä dengae: Tapi ikäi empas bara sumpah tä, idjä djari injohom ikäi mananggonge, amon ikau dia manumon augh ikäi toh:

18. Itäm, sana ikäi tamä tanah toh, maka ikau akan mandjarat tali bahandang toh mulohe bara baunsengok, idjä bara hetä ikau djari muloh ikäi, tinai ikau akan mamumpong huang humam toh indu bapam, karä njaham, tuntang karä olo ungkup human bapam.

19. Tapi äweäwe idjä blua bara humam, dahae manata takolok ai kea, ikäi empas bara kasalan; tapi olo handiai idjä hindjä ikau hong huma, djaka idjä biti karäh mantakan iä, tä dahae akan manata takolok ikäi.

20. Tapi djaka ikau masuman talo enen bara gawin ikäi toh, tä ikäi empas bara sumpah, idjä djari injohom ikäi mananggonge.

21. Koae: Käläh, djadi tumon augh keton. Limbah tä iä manjoho äwen duä tä hagoet, palus olo tä harikas. Tä olo bawi balalu mandjarat tali bahandang tä intu baunsengoke.

22. Maka äwen duä tä hagoet, tuntang iä sampai äka bukit, hetä iä melai katelo katahie, sampai olo idjä manggoang tä djari buli. Krana olo idjä manggoang tä djari mangumbang karä djalan, manggau äwen, tapi iä djaton djari sondaue.

23. Tumon tä maka olo duä biti tä buli, mohon bara bukit, palus hanimpah, tuntang iä sampai Josua, anak Nun tä; tä iä manutor akae karä talo panjondaue.

24. Tinai iä hamauh dengan Josua: Toto, Jehowa djari manjaragh hapus tanah tä akan lengän ita, krana karä olo tanah tä djari bagalabah atäie intu baun ita.

BAGI 3.

Olo Israel dimpah Jordan manandjong, danum halilang.

1. Maka haiak djadjewu Josua misik, palus äwen tä harikas bara Sitim, manantarang Jordan, iä tuntang sakarä olo utus Israel samandiai; iä bara malem hetä, helo bara iä dimpah.

2. Maka djadi limbah katelo tä karä pangulu manandjong mahoroe äka olo bapodok,

3. Sambil manjoho olo arä, koae: Sana keton mitä patin-djandjin Jehowa, Hatallan keton, tinai imam, olo Lewi tä, idjä mamikul tä, tä maka keton handiai kea indu harikas bara äka keton, manuntut djetä.

4. Tapi buabuah, uka haradjur helat keton dengae barang duä kojan hasa ukure; äla keton manggapi djetä; mangat keton katawan djalan, idjä indu ihoroe keton manandjong, krana bara horau keton djaton pudji mahoroe djalan tä.

5. Tinai Josua manjoho olo arä tä: Prasih arep keton, krana djewu Jehowa handak mawi talo heran hong bentok keton.

6. Tinai Josua manjoho imam kea, koae: Gatang patin-djandji tä, palus tandjong helo baun utus olo arä. Tä äwen manggatang patin-djandji, balalu hagoet helo baun utus olo arä.

7. Krana Jehowa djari hamauh dengan Josua: Andau toh aku handak manampara mampahai ikau hong baun karä olo Israel, mangat olo tä katawan, aku aton mampahaiak ikau, kilau aku djari mampahaiak Moses kea.

8. Maka ikau akan manjoho imam, idjä mamikul patin-djandji, koam: sana keton mahundjeng saran danum Jordan, mendeng keton melai hong Jordan tä.

9. Tä koan Josua dengan olo Israel: Kantoh keton toketokep, hining karä augh Jehowa, Hatallan keton.

10. Tinai koan Josua: Djetoh indu katae keton mangasene, Hatalla idjä belom aton intu bentok keton, tuntang iä karäh manganae lepalepah bara baun keton olo Kanani, olo Het, olo Hewi, olo Peresi, olo Girgasi, olo Amori tuntang olo Jebusi.

11. Itä, patin-djandji ain pangkahai Tuhan, Tempon salepah petak, aton hanimpah Jordan tä helo baun keton.

12. Toh duan akan keton bara karä hamputan olo Israel olo hatuä, duäwalas biti, midjämidjä bara genep hamputae.

13. Krana karäh, sana tatap pain imam, idjä mamikul patin-djandjin Jehowa, Tempon salepah petak, manindjak danum Jordan, tä danum Jordan idjä masoh bara ngadju, balalu bagetas hatantikas, palus tendä haleleng.

14. Djadi, amon olo tä harikas bara karä tingkape, handak dimpah Jordan, maka imam tä mami-

kul patin-djandji helo baun olo arä.

15. Tä, sana äwen, idjä mamikul pati tä, djari sampai Jordan, sana pain karä imam, idjä mamikul pati tä, djari manindjak saran danum, (maka danum Jordan tä haiak saran tiwinge manutup hapus pantaie, katahin wajah getem tä,)

16. Balalu karä danum awang maso bara ngadju tendä, haleleng, palus mamulang kedjau, mimes lewu Adam, idjä tandipah Sartan; tapi danum idjä ngawa haradjur surut akan danau padang, iä tä danau ujah, sampai lepah teah; tumon tä olo arä tä dimpah tandipah Jerigho. — (2. *Mos.* 14, 21.)

17. Tapi imam, idjä mamikul patin-djandjin Jehowa, magon mendeng tanggar hong bohos kateahe intu bentok Jordan; djadi, hapus utus olo Israel hanimpah mahoroe kateahe, sampai olo tä djari dimpah Jordan lepelepah samandiai.

BAGI 4.

Olo manampa katan pangingate, djari dimpah Jordan awi kwasan Hatalla.

1. Djadi, amon olo arä tä djari lepah dimpah Jordan, maka Jehowa hamauh dengan Josua, koae:

2. Intih duäwalas biti olo hatnä bara utus olo tä, midjä midjä bara genep hamputae.

3. Soho äwen tä, koam: duan bara bentok Jordan toh, bara äka pain imam mendeng tä, duäwalas batu awang patut ampie, imbit tä dimpah, ingkes tä intu äka keton bapodok alem karäh.

4. Maka Josua mangahau olo duäwalas biti tä, idjä djari intihe bara karä olo Israel, midjä midjä bara genep hamputae;

5. Tuntang Josua hamauh dengan äwen: Lius keton akan bentok Jordan, darah patin Jehowa, Hatallan keton, duan genep bitin keton midjä midjä kabawak batu akan hundjun bahan keton, tumon karä hamputan utus olo Israel,

6. Nakara djetä indu kata akan keton. Amon anak äson keton dapit misek, koae: kanduen keton batu toh?

7. Tä maka keton akan tombah: djetä tagal karä danum Jordan djari bagetas awi patin-djandjin Jehowa, metoh iä hanimpah Jordan. Tumon tä batu tä indu pangingat olo Israel palus katatahi.

8. Maka olo Israel mawie tumon augh Josua; iä manduan duäwalas kabawak batu bara bentok Jordan, kilau augh Jehowa dengan Josua, tumon karä hamputan olo Israel, palus iä mimbit tä dimpah akan kalekae bara malem, tuntang mampendeng tä hetä.

9. Tinai Josua mampendeng duäwalas kabawak batu bentok Jordan kea intu äka imam tä mendeng, idjä mamikul patin-djandji tä; batu tä magon hetä palus andau toh.

10. Maka imam, idjä mamikul pati tä, magon mendeng hong bentok Jordan, sampai karä talo handiai djari ilalus, idjä sohon Jehowa intu Josua, uka masuman tä akan olo arä, tumon karä augh petäh Moses intu Josua. Maka olo arä mandjeleng arepe palus hanimpah.

11. Djadi, limbah olo arä handiai djari lepah hanimpah, tä pa-

tin Jehowa kea tuntang imam dimpah intu baun olo arä.

12. Maka olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse batatap hapadju hagoet helo baun olo Israel, tumon prentah Moses intu olo tä;

13. Eteke äpat pulu kojan hirah karä olo tä idjä batatap mamarang, hagoet helo baun Jehowa akan padang Jerigho.

14. Kalotä maka hong andau tä kea Jehowa mampahai Josua intu matan karä olo Israel, sampai olo tä mikäh dengae, sama kilau iä djari mikäh Moses katahin karä andau pambelome.

15. Maka Jehowa hamauh dengan Josua, koae:

16. Soho karä imam, idjä mamikul patin-djandji tä, uka iä lompat bara palempang Jordan.

17. Tä Josua manjoho imam tä, koae: Lompat keton bara palempang Jordan.

18. Djadi, sana imam, idjä mamikul patin-djandjin Jehowa tä, djari lompat bara bentok Jordan, sana tatap pain imam djari djakat saran tiwing, balalu karä danum Jordan tä haluli tinai akan äkae, masoh kilau helo hapus batangdanum.

19. Maka olo tä djari lompat bara Jordan intu andau sapulu, bulan idjä solake; limbah tä iä bapodok hong Gilgal, intu saran Jerigho, hila timor Jerigho.

20. Maka batu duäwalas kabawak tä, idjä djari induae bara Jordan, impendeng Josua hong Gilgal.

21. Tuntang iä hamauh dengan olo Israel, koae: Amon anak äson keton dapit misek bapae, koae: kanduä batu toh?

22. Tä keton akan masanan akan anak keton: mahoroe bohos kateahe olo Israel djari dimpah Jordan tä.

23. Krana Jehowa, Hatallan keton, djari mamandit danum Jordan hong baun keton, sampai keton djari hanimpah, sama kilau Jehowa, Hatallan keton, djari mawi tasik rarudju kea, idjä djari imandite hong baun ita, sampai ita djari lepah hanimpah;

24. Uka karä utus olo hong petak kasene lengän Jehowa tä toto kwasa; tinai mangat keton haradjur sining andau mikäh Jehowa, Hatallan keton.

BAGI 5.

I. Olo Israel injunat; iä mahaga Paska; man tä terai. II. Hatalla mamprahan arepe akan Josua.

I.—1. Djadi, amon karä radjan olo Amon, idjä dipah hila toh Jordan, hila barat, tuntang karä radjan olo Kanani, idjä hong saran tasik, mahining, Jehowa djari maneah danum Jordan tä hong baun olo Israel, sampai ita djari lepah hanimpah: tä maka lenjoh angat atäi olo tä, tuntang iä bagalabah tagal olo Israel.

2. Katika tä Jehowa hamauh dengan Josua: Tampa akam lading batu, sunat tinai karä olo Israel pangereng idjä duä.

3. Tä Josua manampa lading batu; palus iä manjunat olo Israel hong lungkoh Aralot; (*kulop.*)

4. Maka djetoh bukue, Josua manjunat olo tä: basa karä olo idjä djari blua bara Misir, karä olo hatuä idjä sanggam parang, djari lepah matäi hong padang tu-

nis benjem, limbah äwen tä djari blua bara tanah Misir;
5. Krana karä olo awang blua bara tanah Misir, uras djari injunat; tapi karä olo idjä djari inakan hong padang tunis benjem, kahum panggoet olo arä, limbah olo djari blua bara tanah Misir, äwen tä samandiai hindai djari injunat.
6. Krana äpat pulu njelo katahie olo Israel mangumbang padang tunis benjem tä, sampai hapus pangereng olo idjä sanggam maparang tä, awang djari blua bara Misir, djari lepah nihau, basa iä djaton maku manarima augh Jehowa; idjä akae Jehowa djari sumpah, iä djaton maku manjoho olo tä mitä tanah, idjä djari injumpah Jehowa akan tato olo tä, handak manenga tä akan ita, tanah idjä nahasak djohontusun meto tuntang madu. — (*4.Mos.* 14,23.)
7. Maka anak hatuä ain äwen tä, idjä djari impendeng Jehowa gantin olo tä tinai, äwen tä injunat Josua, basa iä magon kulop, krana olo djaton djari manjunat äwen tä hong djalanae.
8. Djadi, limbah hapus utus olo tä lepah djari injunat, maka olo tä melai hong kalekae, hong äka olo tä bapodok, sampai äwen tä halit tinai.
9. Maka Jehowa hamauh dengan Josua: Andau toh aku djari makis kahawän tagal Misir tä bara keton. Tagal tä kaleka tä inggarä olo Gilgal, (*akis*), palus sampai andau toh.
10. Metoh olo Israel bapodok hong Gilgal, maka iä mahaga paska tä hong andau äpatwalas bulan tä kea, benteng halemäi, hong padang Jerigho. — (*2.Mos.* 12, 6.)
11. Maka andau idjä limbah paska tä, iä kuman talo palembut tanah tä kea, tepong idjä djaton iragi, intu andau djetä kea.
12. Maka andau tinai, limbah olo tä djari kuman gendom tanah tä, man tä terai, palus man tä djaton hindai intu olo Israel, malainkan iä kuman talo palembut tanah Kanaan huang njelo tä kea.
II.—13. Djadi rahian bara tä, amon Josua tokep Jerigho, maka iä manggatang matae, sambil manampajah; itä! aton olo hatuä mendeng tandipah iä, tuntang padang tatap injilak huang lengäe. Maka Josua manalih iä, sambil hamauh dengae: Ikau toh baris ikäi, atawa baris musoh ikäi?
14. Koae: Dia; malainkan aku toh Mantir kawan parang ain Jehowa; toh aku djari sampai. Tä Josua sontop, mahingkep intu petak, sambil manjembah iä, haiak hamauh dengae: Narai augh Tuhangku dengan rewarm?
15. Maka Mantir kawan parang ain Jehowa manjoho Josua: Engkak sarumpahm bara paim, krana petak idjä äkam mendeng toh brasih. Balalu Josua mawie tumon aughe. — (*2. Mos.* 3, 5.)

BAGI 6.

Jerigho dino tuntang irusak olo Israel.

---

1. Maka olo lewu Jerigho matep karä lawang kotae, tuntang lewu tä indjaga intu baun olo Israel, dialo idjä biti mahin dia tau blua tamä hetä.
2. Tä, maka Jehowa hamauh dengan Josua: Itäm, Jerigho,

tuntang radjae, tuntang karä oloe awang abas aku djari manjaraghe intu lengäm.

3. Keton handiai, idjä olo parang, akan lius mangalingkang lewu tä sindä dalam idjä andau; kadjahawen katahie gawin keton tumon tä.

4. Maka udju biti imam akan mimbit udju sarunai njelon kahandjak tä, mäton tä helo bara pati; huang andau udju keton akan manandjong mangaliling lewu tä hangkudju, limbah tä imam akan mampahiau sarunai tä. — (4.*Mos.* 10,2.)

5. Djadi, amon sarunai tä impahiau olo, sana keton mahining augh sarunai tä, tä maka palus olo arä handiai akan malahap haihai aughe, tä kotan lewu tä gap karäh balongkang, balalu genep bitin keton akan tamä hetä, genep biti mandjudju tintun baue.

6. Tä, maka Josua, anak Nun, mangahau imam, sambil hamauh dengan äwen: Awi keton mamikul patin djandji tä, tinai udju biti imam akan mimbit udju sarunai njelon kahandjak tä helo bara patin Jehowa.

7. Tinai koae dengan olo arä: Lius, ngaliling lewu tä, kakarä biti idjä djari batatap akan hagoet helo bara patin Jehowa.

8. Djadi tumon augh Josua dengan olo arä; udju biti imam, haiak mimbit udju sarunai, hagoet helo baun Jehowa, mampahiau sarunaie; maka patin-djandjin Jehowa hagoet manuntut äwen tä.

9. Maka olo handiai awang tatap ganggamae uras manandjong helo bara imam, idjä mampahiau sarunai, tinai olo idjä indu tantanepe manuntut likut pati. Tumon tä olo hagoet tuntang sarunai haradjur impahiau.

10. Maka Josua djari manjoho olo arä tä, koae: Æla keton malahap, augh keton mahin äla lembut, idjä kabawak kotak mahin äla akan blua totok biwih keton, sampai andauku manjoho keton, koangku: lahap! tä keton balalu malahap.

11. Tumon tä patin Jehowa tä mangaliling lewu tä sindä, limbah tä olo buli äkae bapodok tinai, melai hetä bara malem.

12. Limbah tä Josua misik haiak djadjewu, palus imam mamikul patin Jehowa.

13. Maka udju biti imam tä, idjä mimbit udju sarunai tä helo bara patin Jehowa, hagoet haiak mampahiau sarunai, tuntang olo idjä tatap ganggamae uras manandjong helo bara imam tä, tinai olo idjä tantanepe tä manuntut patin Jehowa; tumon tä olo tä hagoet, tuntang sarunai haradjur impahiau.

14. Tumon tä olo tä mangalingkang lewu tä sindä kea hong andau duä tä, limbah tä iä buli äkae bapodok tinai. Kadjahawen andau katahie gawie tumon tä.

15. Maka andau udju, haiak djadjewu, sana langit handak mahindang, olo tä hagoet, mangalingkang lewu tä hangkudju tingkat, rintinge tumon idjä helo kea, tapi hangkudju tingkat iä mangalingkang lewu andau tä.

16. Djadi, metoh tingkat idjä udju, amon imam mampahiau sarunai, koan Josua dengan olo arä: Lahap keton, kranah Jehowa djari manjaragh lewu toh akan keton.

17. Tapi lewu tä indu ingerem akan Jehowa, lewu tuntang talo handiai awang huange, baja Ra-

hab, lontäi tä, akan imbelom, iä tuntang olo handiai, idjä dengae hong humae, basa iä djari manjahokan sarohan, idjä djari injoho ita. — (2,14.)

18. Maka buabuah keton haga arep keton bara talo kerem tä, belä keton mangerem arep keton awi keton manduan talo enen bara talo kerem tä, sambil manampa äka olo Isaael bapodok mandjadi äka kerem, tuntang matanah tä.

19. Malainkan karä salaka bulau, karä ramo tambaga sanaman, patut brasih akan Jehowa; talo tä patut ina intu gudang karä ramon Jehowa.

20. Tä, haiak sarunai impahiau, olo arä malahap. Djadi, sana olo arä mahining augh sarunai, tuntang malahap, gap kota balongkang, balalu olo arä lompat tamä lewu, genep biti mandjudju tintun baue. Tumon tä lewu tä dino awie.

21. Palus iä mangerem talo handiai idjä intu lewu, olo hatuä olo bawi, bakas tabela, sapi, kambing tabiri, kalidai, hapan baun padang.

22. Maka koan Josua dengan olo kalati duä biti tä: Tamä human olo bawi lontäi tä, agah olo bawi tä blua bara hetä, tuntang karä talo awang ai, tumon sumpah keton dengae.

23. Tä olo tabela, olo kalati tä, tamä, mamplua Rahab tuntang indu bapae, tinai karä njahae tuntang karä talo handiai idjä ai, karä olo ungkup humae; iä mampelai äwen tä intu ruar äka olo Israel bapodok.

24. Maka lewu tä lepah lingis imusulc, tuntang talo handiai awang huange, baja salaka bulau, tinai ramo tambaga sanaman inae indu panatau human Jehowa.

25. Tumon tä Josua mambelom Rahab, lontäi tä, tuntang ungkup human bapae, tinai talo handiai idjä ajue. Maka iä djari melai marak olo Israel palus sampai andau toh, basa iä djari manjahokan sarohan, idjä djari injoho Josua hagoet mangalati Jerigho.

26. Katika tä kea Josua manjapa, koae: Tarasapa olo tä intu baun Jehowa, idjä mangkemä mamangun lewu Jerigho toh tinai; iä akan manggalang tä intu anake idjä bakas, intu anake idjä busu iä akan mangkepan blawange. — (1.*Radja* 16,34.)

27. Tumon tä Jehowa mampahaiak Josua, taronge mananjap hapus tanah.

BAGI 7.

Aghan manakau talo kerem; iä buah hukum matäi.

---

1. Tapi olo Israel malangkah huang talo kerem tä; krana Aghan, anak Karmi, äson Sabdi, Sabdi anak Serah, olo hamputan Juda, manduan isut ramo kerem tä. Tä maka hasep kasangit Jehowa dengan olo Israel. — (6,18.)

2. Djadi, Josua manjoho olo hagoet bara Jerigho manalih Ai, idjä tokep Betawen, hila timor Betel; iä manjoho äwen tä, koae: Murik kalati tanah tä. Maka olo tä hagoet, mangalati Ai tä.

3. Limbah tä olo tä buli Josua, sambil hamauh dengae: Dia usah olo arä lepah hagoet, ombet duä telo kojan biti bewäi lius, mawi

Ai tä, äla ikau mampahäka hapus utus olo arä, manjoho iä akan kanih, krana olo hetä isut bewäi.

4. Tumon tä maka telo kojan biti hirah baris olo arä tä hagoet; tapi olo tä tamburup bara baun olo Ai.

5. Olo Ai mampatäi telo pulu djahawen biti hirah baris olo tä, palus maharak manggoang olo tä bara bauntonggang lewue palus sampai Sabarim, mamukul olo tä hong datah bukit tä. Maka angat atäi utus olo tä lenjoh, mandjadi kilau danum.

6. Tä maka Josua marabit pakaiae, balalu mahiugkep baue palus petak naharep patin Jehowa, sampai hamalem, iä tuntang karä bakas olo Israel, haiak mingkes kawo intu takoloke.

7. Koan Josua: Kajah! Tuhan, Jehowa: buhen kea ikau djari manjoho utus olo toh hanimpah Jordan, uka manjaragh ikäi akan lengän olo Amori, nakara marusak ikäi. Kajah! käläh djaka ikäi djari ombet huang ikäi, balalu djari melai hila dipah Jordan kanih.

8. Kajah Tuhan! kilen aughku toh, basa olo Israel djari mules likute akan musohe.

9. Amon olo Kanani, tuntang karä olo idjä mukong tanah toh, karäh mahining brita toh, maka iä karäh mangapong ikäi, mampalomat aran ikäi bara petak; kilen tinai gawim dapit dengan aram idjä hai tä?

10. Tä Jehowa hamauh dengan Josua: Mendeng, akan en ikau mahingkep intu petak?

11. Israel djari badosa; äwen tä djari manangkalau prentahku, idjä djari injohoku iä; iä djari manduan talo kerem tä, djari manakaue, djari milim tä, tuntang djari manjahokan djetä marak karä milike.

12. Tagal tä olo Israel djaton tau mendeng intu baun musohe, iä akan mules likute akan musohe, krana iä buah kerem; djaton aku handak mampahaiak keton hindai, djaka dia ketou manganan kerem tä hara marak keton.

13. Mendeng, prasih olo arä tä, koam: prasih arep keton akan andau djewu; krana kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: aton kerem marak keton, o Israel; tagal tä keton djaton tau mendeng intu baun musoh keton, katahin keton djaton manganan kerem tä bara marak keton.

14. Maka haiak djadjewu keton akan manalih, habaris tumon karä hamputan keton; maka hamputan tä idjä äka kalabuae awi Jehowa, iä tä akan manalih habaris tumon karä djalahae, tinai djalahan idjä buah awi Jehowa, iä tä akan manalih habaris tumon karä ungkupe, tinai ungkup idjä buah awi Jehowa, iä tä akan manalih midjä midjä biti.

15. Maka olo idjä buah, iä tä idjä kerem, iä akan inusul, bitie tuntang karä talo ajue, basa iä djari manangkalau prentah Jehowa, tuntang marajap intu marak Israel.

16. Tä, maka Josua misik haiak djadjewu, manjoho olo Israel manalih habaris tumon karä hamputae; maka buah hamputan Juda.

17. Djadi, amon iä manjoho hamputan Juda manalih, tä buah djalahan Serah; djadi, amon iä manjoho djalahan Serah manalih, genegenep bakase, maka buah Sabdi.

18. Ungkup djetä injohoe ma-

nalih midjä midjä biti, tä buah Aghan, anak Karmi, äson Sabdi, Sabdi anak Serah, olo hamputan Juda.

19. Maka koan Josua mawi Aghan: Tenga horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, o anak, kaku intu iä; suman akangku talo awang iawim, äla ikau milime intu aku.

20. Maka Aghan tombah augh Josua, koae: Toto aku djari badosa intu Jehowa, Hatallan olo Israel, kolotä kakai gawingku.

21. Aku djari mitä marak karä talo irampas tä badju pandjang, tampan olo Babel, idjä bahalap, barega, tinai duä ratus sekel salaka, tinai djudjur bulau behat limä pulu sekel, djetä ipengku palus induangku; itä, talo handiai tä injahokangku hong petak intu bentok tingkapku, salaka tä penda hetä kea.

22. Tä, maka Josua manjoho olo hadari, manalih tingkape tä; itä! talo tä injahokae hong tingkape, salaka penda hetä kea.

23. Maka äwen manduan talo tä bara bentok tingkape, palus mimbit tä akan Josua tuntang karä olo Israel, sambil manusuh tä hong baun Jehowa.

24. Tä, maka Josua tuntang sakarä olo Israel manduan Aghan, äson Serah tä, tuntang salaka, tinai badju pandjang bahalap, tuntang djudjur bulau tä, tinai anake hatuä bawi, tinai karä sapie, kalidaie, kambing tabirie, tingkape tuntang karä talo ajue, palus äwen mimbite akan djanah Aghor.

25. Tä Josua hamauh: Tumon ikau djari matanah ikäi, käläh Jehowa matanah ikau kea intu andau toh. Maka hapus utus olo Israel mamanting iä hapan batu, tuntang manusul iä haiak karä talo ajue lepah lingis, balalu manawon tä hapan batu.

26. Iä mangutoh tujok batu intu hundjue, djetä magon aton palus sampai andau toh. Tumon tä Jehowa marombar kasangite; tagal tä kaleka tä bagarä djanah Aghor, (*kapähä,*) sampai andau toh.

BAGI 8.

I. Lewu Ai dinon olo Israel. II. Berkat tuntang sapa insuman hong bukit Ebal tuntang bukit Garisim.

I. — 1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Josua: Æla ikau mikäh, äla taräwen; duan olo handai idjä sanggam klahi, palus hagoet, parang Ai; itäm, radja Ai, tuntang karä olo ajue, lewue, hapus tanahe aku djari manjaraghe akan lengäm.

2. Maka ikau akan mawi Ai tä tuntang radjae, sama kilau ikau djari mawi Jerigho tuntang radjae, tapi ramoe tuntang metoe keton tau marampase akan keton; maka soho belahe olo ajum mimpa intu likut lewu tä.

3. Tä Josua tuntang hapus kawan olo parang hagoet, mamarang Ai; Josua mintih telo pulu kojan olo, uras olo idjä toto sanggam klahi, palus manjoho iä hagoet hamalem;

4. Sambil mametäh iä, koae: Keton indu mimpa hong likut lewu; äla keton pahalau kedjau bara lewu, tuntang karäkarä keton patut tatap haradjur.

5. Maka aku, tuntang olo handiai idjä dengangku, handak marumpak lewu indu umpan; djadi,

sana olo tä manambang ikäi, sama kilau bihin, maka ikäi handak hadari bara baue.

6. Mangat olo tä lepah blua, manggoang ikäi, hapan ikäi mamisah iä bara lewue; krana olo tä karäh hamauh: äwen hadari bara baun ita, tumon bihin kea. Maka haiak ikäi hadari bara baue,

7. Tä palus keton lembut bara äka keton mimpa, balalu tamä lewu tä; krana Jehowa, Hatallan keton, handak manjaragh tä akan lengän keton.

8. Tinai sana keton djari manamä lewu, tusul lewu tä, tumon prentah Jehowa; itä, aku djari manjoho keton kalotä.

9. Tumon tä Josua manjoho olo tä hagoet, djadi, äwen tä manggau äkao mimpa; iä melai helat Betel dengan Ai, hila barat Ai; maka Josua alem tä melai marak utus olo arä.

10. Djadi, haiak djadjewu Josua misik, mamadju olo tä; palus iä hagoet tuntang karä bakas olo Israel, mimbit olo arä mangkahimat Ai.

11. Tinai hapus kawan parang idjä dengae, uras omba kea; maka iä djaladjalan tokep, sampai iä tandipah lewu tä; palus iä bapodok saran Ai hila utara, hetä aton djanah helat äwen dengan Ai.

12. Tinai iä mambaris limä kojan biti hirah, mampelai iä helat Betel dengan Ai, saran lewu hila barat, uka mimpa hetä.

13. Limbah tä iä matoh olo arä, hapus kawan parang tä, uka äwen melai hila utara lewu tä, tapi olo idjä mimpa tä aton hila barat lewu; alem tä maka Josua miar akan bentok djanah hetä.

14. Djadi, sana radja Ai mitä tä, maka iä manggulong arepe, hagoet haiak djadjewu, tuntang karä hatuän lewu tä blua, manambang Israel, handak mantakan iä, radja tä tuntang karä olo ajue, intu katika awang djari inukase, hong padang hetä; krana iä djaton katawan aton olo mimpa hong likut lewu tä.

15. Maka Josua tuntang karä olo Israel nahadja arepe kilau kalah awi olo tä, palus hadari manjak djalan akan padang.

16. Tä olo hatuä handiai awang intu lewu iirak radja, mangat omba manggoang äwen tä; iä manggoang Josua, kalotä iä indjajong dengan lewue.

17. Dialo idjä biti olo hatuä melai hong Ai, djaton kea hong Betel, lepah iä blua manggoang Israel; iä malihi lewue talampas, habanga, palus manggoang Israel.

18. Tä Jehowa hamauh dengan Josua: Tadjok lundjum, idjä hong lengäm, manintu Ai, krana aku handak manjaragh tä akan lengäm. Maka Josua manantadjok lundjue, idjä hong lengäe, manintu lewu tä.

19. Tä olo idjä mimpa manggulong arepe, blua bara kalekae, hadari, sana iä djari manantadjok lengäe, tamä lewu, palus manduan tä; tuntang iä manjikap arepe manusul tä.

20. Djadi, amon olo Ai mules arepe tampaliau, itä! asep lewue tä ngangkäwul akan langit, sampai olo tä djaton bara hila hadari kantä kantä, krana olo idjä hadari akan padang tä mules tinai, manaharep idjä manggoang iä.

21. Krana Josua tuntang hapus olo Israel, sana iä mitä olo idjä mimpa tä djari manduan lewu, tuntang asep lewu tä ngangkäwul, maka iä mules, mantakan olo Ai tä.

22. Tinai äwen idjä djari manduan lewu, blua kea manambang, sampai olo Ai kapong awi olo Israel; belahe olo Israel hila silae, belahe hila silae, palus äwen mamukul olo tä sampai dialo idjä biti olo tä batisa, idjä biti mahin dia sampet hadari mahakan.

23. Maka radja Ai inawae belobelom, palus äwen magah iä akan Josua.

24. Djadi, limbah olo Israel djari mampatäi olo Ai lepah lingis hong tanan olo, tinai hong padang, idjä akan hetä iä djari manggoang äwen, amon olo tä samandiai djari balongkang awi baun padang, djari lomos haliai: tä maka olo Israel mules akan Ai tinai, mamukul tä hapan baun padang.

25. Maka karä olo idjä impatäie intu andau tä, hatuä bawi, iä tä duäwalas kojan karäe, uras olo Ai samandiai.

26. Maka Josua djaton halalian lengäe, idjä djari inantadjoke tuntang lundjue tä, sampai iä djari mangerem karä olo Ai tä.

27. Maka olo Israel marampas karä meto tuntang karä ramon lewu tä akae, tumon augh Jehowa intu Josua.

28. Palus Josua manusul Ai, mawi djetä mandjadi tujok karäwo, karahak kähu palus katatahi; djetä magon aton palus andau toh.

29. Maka radja Ai inggantonge hong kaju sampai halemäi; tapi amon matanandau lius belep Josua manjoho olo muloh hantue bara kaju, palus mandjakah tä darah bauntonggang lewue, haiak mampahai tujok batu hetä; djetä magon aton sampai andau toh. — (5.*Mos.*21,23.)

II.— 30. Limbah tä Josua mamangun mesbeh akan Jehowa, Hatallan olo Israel, hundjun bukit Ebal. — (5.*Mos.*27,4.)

31. Tumon Moses, rewar Jehowa, djari mametäh olo Israel, kilau karä aughe hong Torat Moses, mesbeh batu bewäi, idjä djaton imapak pahat hundjue; hundjun tä iä maluput parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih akan Jehowa.

32. Hetä iä mamintik kea hong batu belahe Torat Moses, idjä djari imetähe olo Israel.

33. Maka salepah olo Israel samandiai, tuntang karä bakase, tuntang pangulue, tuntang hakime aton mendeng hasansila pati, tandipah baun imam, olo Lewi tä, idjä mamikul patin-djandjin Jehowa, karä tamuäi tuntang karä olo puna utus ai, belahe silae hong bukit Garisim, tinai belahe hila silae hong bukit Ebal, tumon augh Moses, rewar Jehowa, panjolake mamberkat olo Israel tä.

34. Limbah tä iä mambasa Torat tä, hai aughe, berkat tuntang sapa tä, tumon karä augh, idjä djari imintik hong Torat.

35. Idjä kabawak augh mahin dia, idjä djari imetäh Moses, idjä djaton imbasa Josua, hai aughe, akan hapus utus olo Israel, tuntang akan olo bawi, tinai akan anak olo, tuntang akan karä tamuäi, idjä belom marak olo tä.

BAGI 9.

Olo Gibeon manipu olo Israel, uka hadjandji dengae.

---

1. Djadi, amon talo tä hining karä radja, idjä hila toh Jordan, karä radja hong äka bukit tun-

tang intu äka rampar, tinai intu saran tasik lombah, tuntang intu balikat Libanon, iä tä olo Het, olo Amori, olo Kanani, olo Peresi, olo Hewi, tuntang olo Jebusi:

2. Tä äwen tä hapumpong, pakat lepalepah karä bitie, mamarang Josua tuntang olo Israel.

3. Tapi amon olo Gibeon mahining talo, idjä iawi Josua dengan Jerigho tuntang Ai,

4. Maka iä hapan akal, manjoho olo ampiampin sarohan, tuntang mamuat kadai kupit hong likut kalidaie, tinai pingkor anggor robo, barabit tuntang inumpang.

5. Tinai sarumpahe intu paie kupit, inumpang kea, tinai pakaian rotus indu hapae, tuntang karä tepong, idjä indu bahatae hagoet, uras keang, hakulat.

6. Maka olo tä hagoet manalih Josua hong äka olo Israel bapodok, intu Gilgal, palus iä hamauh dengae, tuntang dengan karä olo Israel: Ikäi djari dumah bara tanah kedjau, toh käläh keton hadjandji dengan ikäi.

7. Maka koan olo Israel dengan olo Hewi tä: Suro keton melai hong bentok tanah ikäi; kilen ikäi tau hadjandji dengan keton? — (2.*Mos.*23,32.)

8. Koan olo tä dengan Josua: Ikäi toh indu rewarm bewäi. Koan Josua dengan äwen: Æwe keton? bara kwe panumah keton?

9. Tombah olo tä: Bara tanah idjä kedjau haliai rewarm toh djari dumah, tagal aran Jehowa, Hatallan keton; krana ikäi djari mahining britae, karä talo handiai, awang djari iawie hong tanah Misir.

10. Tinai karä talo, idjä djari iawie dengan duä radjan olo Amori, idjä hila kanih Jordan, Sihon radja Hesbon, tinai Ogh radja Basan, idjä bihin hong Asterot. — (4.*Mos.*21,21.)

11. Tagal tä maka karä bakas ikäi, tuntang karä olo idjä mangkalewu dengan ikäi, manjoho ikäi: duan bahatan keton akan hong djalan, lius manjondau olo tä, balalu hamauh dengae: ikäi toh indu rewar keton, käläh toh keton hadjandji dengan ikäi.

12. Tepong ikäi toh tuntang lasoe ikäi djari mimbite bara human ikäi indu bahatan ikäi, andau ikäi djari harikas manalih keton, maka toh, itäm, djetoh keang hadjohäi, tuntang kulakulat.

13. Tinai pingkor anggor toh djari injuang ikäi pesae taheta, toh itäm, djetoh djari barabit; tinai pakaian ikäi, sarumpah ikäi djari robo, awi djalan tä kedjau haliai.

14. Tä, maka olo tä manarima äwen tagal bahatae tä, djaton iä misek augh Jehowa.

15. Palus Josua hakabuah dengan olo tä, sambil hadjandji dengan äwen tä, handak mambelom iä; tuntang karä bakas utus olo arä tä sumpah dengae.

16. Tapi limbah katelo rahian bara iä djari hadjandji dengae, maka iä mahining, olo tä mangkalewu tokep hetä bewäi, iä melai hong bentok tanahe.

17. Krana amon olo Israel maradjur panggoete, maka hong andau telo iä manantarang lewun olo tä; karä lewue tä: Gibeon, Kepira, Beerot tuntang Kiriatjearim.

18. Maka olo Israel djaton mamarang olo tä, basa karä mantir utus ajue djari hasumpah dengae hapan aran Jehowa, Hatallan olo Israel. Tagal tä maka hapus

utus olo tä manjaing mantir kapalae.

19. Koan karä mantire tä dengan olo arä: Ikäi djari hasumpah dengan olo tä intu Jehowa, Hatallan Israel, tagal tä ikäi djaton tau mantakan iä.

20. Kilen gawie toh? patut ita mambelom iä bewäi, belä kalait hasep mawi ita, tagal sumpah, idjä djari injumpab ikäi dengae.

21. Tinai koan karä mantir tä dengan olo arä: Naughe olo tä belom bewäi, tapi ita handak manjoho iä manganjn tuntang masip akan karä olo utus ita, kilau mantir djari masuman akae.

22. Maka Josna mambawa äwen, sambil hamauh dengae, koae: Buhen keton djari mamunga ikäi, koan keton: tanah ikäi kedjau haliai bara keton; maka toh keton melai bentok ikäi?

23. Tagal tä tarasapa keton, keton haradjur indn rewar olo, idjä manganju tuntang masip akan human Hatallangku.

24. Koan äwen tä, tombah augh Josua: Basa batantu djari insuman akan rewarm, Jehowa, Hatallan keton, djari mametäh reware Moses, iä handak manenga akan keton salepah tanah toh, tuntang handak mampalomos karä olo idjä mukong tanah toh bara baun keton: awi tä ikäi paham mikäh tagal pambelom ikäi intu baun keton, palus ikäi djari hapan akal kalotä.

25. Toh itäm, ikäi puna intu lengäm, awi dengan ikäi tumon kahalape tuntang kabudjure intu matam.

26. Maka iä mawi olo tä tumon aughe; iä maliwus äwen bara lengän olo Israel, belä äwen tä mampatäi iä.

27. Tapi palus andau tä kea Josua manjaragh iä indu rewar, uka iä manganju tuntang masip akan olo arä, tinai akan mesbeh Jehowa, palus sampai andau toh, hong äka idjä karäh intih Jehowa.

BAGI 10.

Josua, awi dohop Hatalla, mampakalah olo Amori.

---

1. Maka djadi, amon Adonisedek, radja Jerusalem, mahining Ai djari dinon Josua, tuntang iä djari mangerem lewu tä, djari mawi Ai tuntang radjae, tumon iä djari mawi Jerigho tuntang radjae, tinai olo Gibeon djari mangabuah arepe dengan olo Israel, mamenda iä:

2. Tä, maka iä paham mikäh; krana Gibeon tä lewu hai, kilau lewun radja; djetä hai bara Ai, tuntang karä oloe uras menteng.

3. Tagal tä Adonisedek, radja Jerusalem, manjoho olo manalih Hobam, radja Hebron, Piream, radja Jarmut, Japia, radja Laghis, tuntang Debir, radja Eglon, nakara masuman akan äwen:

4. Kantoh keton, dohop aku, mangat ita mangahem Gibeon, basa äwen tä djari manjembah, mamenda Josua tuntang olo Israel.

5. Maka limä biti radjan olo Amori tä hapumpong, iä tä radja Jerusalem, radja Hebron, radja Jarmut, radja Laghis, radja Eglon, tuntang karä kawan parang ajue, palus iä mangapong Gibeon, mamarang maranggar tä.

6. Maka olo Gibeon manjoho olo manalih Josua hong Gilgal, hong äka äwen bapodok, koae:

Æla ikau mambatak lengäm bara rewarm, talih ikäi gulogulong, liwus ikäi, awat ikäi, krana karä radjan olo Amori, idjä melai hong tanah bukit, djari pakat mantakan ikäi.

7. Tä maka Josua hagoet bara Gilgal, tuntang olo parang samandiai, uras olo idjä menteng klahi.

8. Krana Jehowa djari hamauh dengan Josua: Æla ikau mikäh olo tä, krana aku djari manjaragh iä intu lengäm; dialo idjä biti olo tä karäh mendeng intu baum.

9. Tumon tä gap Josua dumah manantarang olo tä, krana hapus idjä malemalem iä djari hagoet bara Gilgal.

10. Maka Jehowa manaräwen olo tä intu baun olo Israel; iä mamukul mandarai äwen tokep Gibeon, palus iä manggoang olo tä mahoroe djalan idjä akan Bethoron, mamukul iä palus sampai Aseka tuntang Makeda.

11. Djadi, kahum pandarin olo tä bara baun olo Israel, metoh iä mohon akan Bethoron, maka Jehowa malaboh udjan karangan hai bara langit, mawi äwen, palus sampai Aseka, hapae mampatäi äwen tä; djadi paham arä kea idjä matäi awi udjan karangan, bara idjä matäi awi padang olo Israel.

12. Katika tä, metoh andau Jehowa manjaragh olo Amori akan olo Israel, Josua hakotak dengan Jehowa; limbah tä iä hamauh intu baun sakarä olo Israel: Tendä, matanandau, tambuan Gibeon, tinai ikau, bulan, hong djanah Ajalon!

13. Palus matanandau manetep, tuntang bulan tendä, sampai utus olo tä djari ombeombet mamaläh mawi musohe. Djaton talo tä djari tarasurat huang surat Jasar? Matanandau melai tanggar hong batang langit, djaton maku belep hapus idjä andau katahie.

14. Helo djaton djari aton andau kilau andau tä, rahian mahin djaton kea, sampai Jehowa kalotä manarima augh olon; krana Jehowa mamarang akan olo Israel.

15. Limbah tä Josua buli, tuntang sakarä olo Israel haiak dengae, akan äkae bapodok hong Gilgal.

16. Maka radja limä tä djari hadari, manjahokan arepe huang lowang idjä darah Makeda.

17. Tä olo masuman akan Josua: Radja limä tä djari sondau, njahokan arepe huang lowang idjä darah Makeda.

18. Maka koan Josua: Baring batu hai akan tumbang lowang tä, soho olo manonggo iä.

19. Tapi äla keton terai, malainkan goang musoh keton, patäi djadjalan bara awang harian, äla manjoho iä mahakan akan lewue, krana Jehowa, Hatallan keton, djari manjaragh iä akan lengän keton.

20. Djadi, amon Josua tuntang karä olo Israel djari terai mamukul olo tä, sampai olo tä lepah lenjoh lala, tuntang isut awang batisa tä djari mahakan akan lewue awang hakota dähen:

21. Tä maka karä olo Israel buli Josua, hong äka bapodok intu Makeda, dengan kasanange bewäi; dialo idjä biti petah marakang idjange, mawi olo Israel.

22. Limbah tä koan Josua: Uap tumbang lowang tä, plua radja limä tä bara lowang, imbit tanggoh aku.

23. Maka olo mawie tumon aughe, palus mamplua radja limä tä bara lowang, radja Jerusalem, radja He-

bron, radja Jarmut, radja Laghis, radja Eglon, balalu mimbit iä akae.

24. Djadi, limbah iä djari mamplua radja tä manaharep Josua, maka Josua mamumpong karä hatuän olo Israel, sambil hamauh dengan karä mantir olo parang, idjä djari omba iä: Etoetoh keton, danan pain keton hong ujat karä radja toh. Maka mantir tä manggapi, mandanan paie hong ujat radja tä.

25. Tä Josua hamauh dengan karä mantir tä: Æla keton mikäh, äla taräwen, baja uräuräh, mentementeng keton, krana tumon toh Jehowa karäh mawi karä musoh keton, idjä imarang keton.

26. Limbah tä Josua manjoho olo mampatäi radja tä, manggantong iä hong limä toros kaju; kalotä iä bagantong hong kaju tä sampai hamalem.

27. Maka amon matanandau lius belep Josua manjoho olo muloh hantun olo tä bara toros kaju, palus olo mandjakah iä hong lowang, idjä hetä iä djari manjahokan arepe; tinai olo mingkes arä batu hai hong tumbang lowang tä, idjä magon hetä palus andau toh. — (8, 29.)

28. Hong andau tä kea Makeda dinon awi Josua, iä mangahem lewu tä hapan baun padang, iä mangerem radjae tuntang karä oloe awang hetä, dialo idjä biti ilihie manisa; iä mawi radja Makeda sama kilau iä djari mawi radja Jerigho.

29. Limbah tä Josua tuntang sakarä olo Israel maradjur panggoete, bara Makeda palus sampai Libna; tuntang iä mamarang Libna.

30. Maka Jehowa manjaragh lewu tä kea akan lengän olo Israel, tuntang radjae; iä mawi äwen tä hapan baun padang, lepah lingis olo handiai awang melai hetä, djaton iä manisa idjä biti mahin dia: iä mawi radjan olo tä sama kilau iä djari mawi radja Jerigho.

31. Limbah tä Josua tuntang sakarä olo Israel maradjur panggoete, bara Libna palus sampai Laghis, balalu iä mangapong tuntang mamarang lewu tä.

32. Maka Jehowa manjaragh Laghis akan lengän olo Israel, huang andau duä lewu tä dinon awie, palus iä mamukul olo hetä hapan baun padang, lepah lingis olo handiai awang melai hetä, tumon karä gawie dengan Libna kea.

33. Tä Horam, radja Jeser, dumah handak mandohop Laghis, tapi Josua mamukul iä tuntang karä olo ajue, sampai djaton idjä biti tisae balihi.

34. Palus Josua tuntang karä olo Israel maradjur panggoete bara Laghis sampai Eglon, palus iä mangapong, mamarang lewu tä.

35. Maka lewu tä dinon awie palus sana andaue sampai kea, tä iä mamukul olo hetä hapan baun padang, lepah lingis olo handiai awang hetä ingereme andau tä kea, tumon karä gawie dengan Laghis kea.

36. Limbah tä Josua tuntang karä olo Israel hagoet bara Eglon, manantarang Hebron, palus mamarang lewu tä.

37. Lewu tä dinon awie, palus iä mampatäi olo hetä hapan baun padang, radjae, tuntang karä patatai lewu tä, tuntang olo handiai idjä melai hetä, iä djaton manjoho idjä biti batisa belom, tumon karä gawie dengan Eglon kea; iä mangerem karä lewu tä, tuntang olo handiai, awang melai hetä.

38. Limbah tä Josua tuntang karä olo Israel buli, marumpak Debir, palns mamarang lewu tä.
39. Lewu tä dinon awie, tuntang radjae, tuntang karä patatai lewu tä, maka iä mampatäi olo hetä hapan baun padang, iä mangerem olo handiai, idjä melai hetä, djaton manjoho idjä biti batisa, sama kilau gawie dengan Hebron, kalotä kea iä mawi Debir tuntang radjae, tinai tumon gawie dengan Libna tuntang dengan radjae kea.
40. Tumon tä Josua mamukul salepah tanah tä, äka bukit hatinggang, tanah hila salatan, tanah rampar, tuntang karä petak saran batangdanum, tuntang karä radjae, djaton iä manisa idjä biti mahin dia; iä mangerem talo handiai idjä bara tahaseng, tumon prentah Jehowa, Hatallan olo Israel. — (5. *Mos.*20,16.)
41. Josua mamukul olo tä bara Kadesbarnea palus sampai Gasa, tinai salepah tanah Gosen kea, palus sampai Gibeon.
42. Haradjur hong panggoete sindä Josua mamukul karä radja tä, tuntang manduan tanahe, krana Jehowa, Hatallan Israel, mamarang akan Israel.
43. Limbah tä Josua, tuntang karä olo Israel, buli äkae bapodok hong Gilgal.

BAGI 11.

Olo Kanani impalomos awi olo Israel.

1. Djadi rahian bara tä, amon Jabin, radja Hasor, mahining brita tä, maka iä manjoho olo manalih Jobab, radja Madon, tinai radja Simron, radja Aghsap,
2. Tinai karä radja, idjä melai äka bukit hila utara, tuntang intu tanah rampar hila salatan danau Kinerot, tinai intu tanah randah, tuntang intu Napotdor, idjä intu saran tasik;
3. Manalih karä olo Kanani, idjä hila timor, hila barat, tuntang olo Amori, olo Het, olo Peresi, olo Jebusi, idjä hong tanah bnkit, tinai olo Hewi, idjä melai balikat Hermon hong tanah Mispa.
4. Karä radja tä uras hagoet, haiak karä kawan olo parang ajue, karäan karäe, kilau baras hong saran tasik, tinai kutoh hadjarae tuntang karetae.
5. Karä radja tä hapumpong, iä hagoet, bapodok bulabulat darah danau Merom, handak mamarang Israel.
6. Maka Jehowa hamauh dengan Josua: Æla mikäh baun olo tä, krana andau djewu, katika tumon toh kea, aku handak manjaragh olo tä imukul samandiai intu baun Israel; karä hadjarae akan inimpangm, karä karetae akan inusulm.
7. Maka Josua, haiak hapus kawan olo parang, mantekas marumpak iä darah danau Merom, balalu maroboh mamok olo tä.
8. Tä Jehowa manjaragh olo tä akan lengän Israel, äwen tä mamukul iä, palus manggoang iä sampai lewu Sidon idjä hai, sampai Misrepotmaim, tuntang padang Mispe hila timor; iä mamukul olo tä, sampai djaton batisa, idjä mahin dia.
9. Maka Josua mawie tumon prentah Jehowa, karä hadjarae inimpange, karä karetae inusule.
10. Limbah tä Josua mules tinai, paradjure tä kea, iä mampakalah lewu Hasor, tuntang mampatäi ra-

djae hapan baun padang; krana Hasor tä bihin kapala karä karadjaan hetä.

11. Tinai iä mampatäi karä olo hetä hapan baun padang, sambil mangerem tä, djaton batisa awang bara tahaseng; maka Hasor tä inusule.

12. Josua mandino karä lewun sakarä radja tä, tuntang karä radjae impatäie hapan baun padang, sambil mangerem iä, tumon prentah Moses, rewar Jehowa. — (5. *Mos.*20,16.)

13. Tapi karä lewu, idjä hong bukit, olo Israel djaton manusule, baja Hasor bewäi, djetä inusul Josua.

14. Karä ramon lewu tä tuntang karä metoe irampas olo Israel akae; tapi karä oloe impatäie hapan baun padang, sampai olo tä lepah lomos; iä djaton manisa awang bara tahaseng, idjä biti mahin dia.

15. Kilau Jehowa djari mametäh reware Moses, tumon tä kea Moses mametäh Josua; maka Josua malalus karä aughe tä, sampai dialo idjä karä augh tä nihau, awang djari imetäh Jehowa intu Moses.

16. Tumon tä Josua manduan hapus tanah tä, äka bukit hatinggang, hapus tanah hila salatan, hapus tanah Gosen, tanah randah, tanah rampar, bukit hatinggang Israel, tuntang äka rampar idjä hetä.

17. Bara bukit halangai, idjä inukat mimes Seir, sampai Baalgad, hong saran Libanon, intu pain Hermon; karä radjae kea dinon awie, tuntang iä mampatäi äwen.

18. Maka paham katahin Josua mamarang karä radja tä.

19. Djaton lewu beken idjä manjembah, mamenda olo Israel, baja olo Hewi, idjä melai hong Gibeon: karä lewu awang beken dinon äwen tä awi parang. — (9,15.)

20. Krana awi Jehowa kea atäi olo tä inekang, sampai olo tä bahanji manambang, mamarang olo Israel, nakara iä mangerem olo tä, tuntang olo tä djaton iasie, tapi uka olo tä impalomose, tumon Jehowa djari mametäh Moses.

21. Katika tä kea Josua dumah, mampalomos karä olo Enak bara äka bukit, bara Hebron, bara Debir, bara Anab, bara salepah bukit hatinggang Juda, tuntang bara hapus bukit hatinggang Israel. Josua mangerem olo tä tuntang karä lewue.

22. Dialo idjä biti karä olo Enak tä batisa huang tanah olo Israel: baja huang Gasa, huang Gat tuntang huang Asdod olo tä magon aton.

23. Tumon tä Josua manduan salepah tanah tumon karä augh, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses; limbah tä Josua manenga tanah tä indu joresan olo Israel, tumon karä ungkupe, tumon karä hamputae. Maka tanah tä malajan parang.

BAGI 12.

Karä radja idjä djari impakalah olo Israel.

1. Maka djetoh karä radja hong tanah tä, idjä djari imukul impakalah olo Israel, idjä djari induae tanahe indu joresae hong dipah Jordan hila kanih, hila palembut matanandau, bara sungäi Arnon sampai bukit Hermon, tuntang

hapus tanah rampar, idjä hila timor.

2. Sihon, radjan olo Amori, idjä bihin melai hong Hesbon, idjä marentah bara Aroer, idjä intu saran sungäi Arnon, intu pulau hong sungäi tä, tuntang sabagi tanah Gilead, palus sampai sungäi Jabok, idjä indu saran tanah olo Amon; — (4. *Mos.* 21,24.)

3. Tinai hapus tanah rampar sampai saran danau Kinerot hila timor, sampai danau hong tanah rampar, danau ujah tä, sampai sarae hila timor, sampai djalan akan Betjesimot, tinai hila salatan sampai pain bukit Pisga.

4. Tinai tanah Ogh, radja Basan, idjä baris anak Enak tä, idjä bihin melai hong Astarot tuntang hong Edrei;

5. Idjä marentah bukit Hermon, tinai Salgha, hapus tanah Basan, sampai saran tanah olo Gesuri, tinai olo Maaghati, tinai sabagi tanah Gilead, sampai saran tanah Sihon, radja Hesbon tä.

6. Moses, rewar Jehowa, tuntang olo Israel mamukul olo tä, tinai Moses, rewar Jehowa, manenga tanah tä indu joresan olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan olo Manasse. — (4. *Mos.* 32,33.)

7. Maka djetoh karä radja hong tanah, idjä imukul Josua tuntang karä olo Israel hila toh Jordan, hila barat, bara Baalgad, idjä balikat bukit Libanon, sampai akan bukit halangai, idjä inukat mimes Seir: tuntang Josua manenga tanah tä akan karä hamputan olo Israel indu joresae, tumon karä ungkupe.

8. Hapus tanah idjä äka bukit, tuntang äka idjä randah, tinai idjä rampar, tuntang petak saran batangdanum, tinai padang idjä tunis benjem tä, tinai hapus tanah idjä hila salatan, tanah olo Het, olo Amori, olo Kanani, olo Peresi, olo Hewi, olo Jebusi.

9. Radja Jerigho; radja Ai idjä tandipah Betel;

10. Radja Jerusalem; radja Hesbon;

11. Radja Jarmut; radja Laghis;

12. Radja Eglon; radja Geser;

13. Radja Debir; radja Geder;

14. Radja Horma; radja Harad;

15. Radja Libna; radja Adulam;

16. Radja Makeda; radja Betel;

17. Radja Tapua; radja Heper;

18. Radja Apek; radja Lasaron;

19. Radja Madon; radja Hasor;

20. Radja Simronmeron; radja Aghsab;

21. Radja Taanagh; radja Megido;

22. Radja Kades; radja Jokneam, idjä tokep Karmel;

23. Radja Napatdor; radjan olo Goiti hong Gilgal;

24. Radja Tirsa. Karä radja tä samandiai telo pulu idjä.

BAGI 13.

Hatalla manjoho Josua mambagi tanah tä akan olo Israel. Bagin olo Ruben, Gad, tuntang sabagi hamputan olo Manasse.

1. Maka Josua djari bakas, tahi umure; tä Jehowa hamauh dengae: Ikau djari bakas, tahi umurm, tapi tanah joresan keton, idjä hindai induan keton, magon paham lombah.

2. Djetoh tanah, idjä hindai induan tä: salepah tanah olo Pilisti, tinai hapus tanah Gesuri;

3. Bara sungäi Sihor, idjä darah tanah Misir, sampai saran tanah Ekron hila utara, pagangan olo Pilisti tä; aton limä mantir olo Pilisti, ain olo Gasati, olo Asdodi, olo Askeloni, olo Geti, olo Ekroni; tinai aton olo Awi.

4. Maka hila salatan hapus tanah olo Kanani, tinai Meara, idjä ain olo Sidon, sampai Apek, saran tanah olo Amori.

5. Tinai tanah olo Gibli, hapus Libanon tä, idjä hila palembut matanandau, bara Baalgad, idjä intu pain bukit Hermon, sampai Hamat.

6. Olo handiai idjä mukong bukit hatinggang tä bara Libanon sampai Misrepotmaim, olo Sidon handiai. Aku handak mangganan olo tä kea bara baun olo Israel; awi mambagi tanahe bewäi hapan tenong, indu joresan olo Israel, tumon aku djari mametäh ikau.

7. Toh, awi mambagi salepah tanah tä indu joresan djalatien hamputan olo tä, tuntang indu joresan sabagi hamputan Manasse.

8. Krana olo Ruben, olo Gad tuntang sabagi hamputan olo Manasse tä djari mandino joresae, idjä djari inenga Moses akae hila kanih Jordan, hila timor, tumon tengan Moses, rewar Jehowa, akae.

9. Bara Aroer, idjä saran sungäi Arnon, tuntang lewu idjä hong pulau hetä, tinai hapus tanah rampar, bara Medeba mimes Dibon;

10. Tinai karä lewun Sihon, radjan olo Amori, idjä bahut marentah hong Hesbon, sampai saran tanah olo Amon;

11. Tinai Gilead, tuntang tanah olo Gesur, tuntang olo Maaghat, tinai hapus bukit Hermon, dengan salepah tanah Basan mimes Salgha;

12. Salepah karadjaan Ogh hong Basan, idjä bihin marentah hong Astarot tuntang Edrei, iä tä utus olo Enak tä, idjä djari impalah, inganan Moses.

13. Tapi olo Israel djaton djari manganan olo Gesur, tuntang olo Maaghat, malainkan olo Gesur tuntang olo Maaghat belom marak olo Israel palus andau toh.

14. Tapi akan hamputan olo Lewi iä djaton manenga joresan; parapah apui ain Jehowa, Hatallah Israel, djetä joresan olo tä, tumon Jehowa djari hamauh dengan äwen.

15. Tumon tä Moses manenga akan hamputan olo Ruben, tumon karä ungkupe,

16. Uka tikas tapakan tanahe bara Aroer, idjä saran sungäi Arnon, tuntang lewu idjä hong pulau hetä, tinai hapus tanah rampar hetä mimes Medeba;

17. Hesbon, tuntang karä patatai lewu tä, idjä hong tanah rampar hetä: Dibon, Bamotbaal, Betbaalmeon;

18. Tinai Jasa, Kedemot, Mepaat;

19. Tinai Kiriataim, Sibma, Seret, Hasahar idjä intu bukit hong djanah hetä;

20. Tinai Betpeor, Asdotpisga tuntang Betjesimot.

21. Tuntang karä lewu hong tanah rampar, tinai salepah karadjaan Sihon, radjan olo Amori, idjä bihin marentah hong Hesbon, idjä djari imukul Moses, tuntang radja Midian, Ewi, Rekem, Sur, Hur, Reba, uras wakil Sihon tä, idjä melai hong tanah tä kea.

22. Tinai olo Israel djari mampatäi Bileam kea, anak Beor, olo panudjum tä, hapan baun padang, haiak dengan karä olo idjä impatäie hetä. — (4. *Mos.* 22.)

23. Maka tikas tapakan tanah olo Ruben, djetä Jordan. Djetä joresan olo Ruben, tumon karä ungkupe, karä lewue tuntang karä patatai lewue tä.

24. Maka akan hamputan olo Gad, tumon karä ungkupe, Moses manenga joresae,

25. Uka tikas tapakan tanahe, djetä Jaeser, tuntang karä lewu hong Gilead, tinai sabagi tanah olo Amon, mandas Aroer, idjä hila baun Raba.

26. Bara Hesbon sampai Ramatmispe tuntang Betonim, tinai bara Mahanaim mimes saran Debir.

27. Huang tanah randah: Betharam, Betnimra, Sukot, Sapon, tinai tisan karadjaan Sihon, radja Hesbon; djadi tapakan tanahe hetä, djetä Jordan sampai hulu danau Kinerot, sarae hila timor.

28. Djetä joresan olo Gad, tumon karä ungkupe; karä lewue tuntang karä patatai lewue tä.

29. Tinai akan sabagi hamputan Manasse tä, tumon karä ungkupe, Moses djari manenga indu joresae,

30. Uka tikas tapakan tanahe bara Mahanaim palus hapus Basan, salepah karadjaan Ogh, radja Basan tä, tuntang karä lewu Jair, idjä hong Basan, djahawen pulu lewu.

31. Tinai sabagi tanah Gilead, tinai Astarot, Edrei, lewun karadjaan Ogh hong Basan, iä manenga akan panakan Maghir, Maghir anak Manasse tä, iä tä akan sabagi karä panakan Maghir tä, tumon karä ungkupe.

32. Djetä idjä djari imbagi Moses intu padang Moab, hila kanih Jordan, hila timor.

33. Tapi akan hamputan olo Lewi Moses djaton manenga joresan: bitin Jehowa, Hatallan Israel, indu joresan olo tä, tumon djari aughe dengan äwen. — (4.*Mos.*18,20.)

BAGI 14.

Kaleb mandino joresae.

1. Maka djetoh, idjä indu joresan olo Irael hong tanah Kanaan, idjä imam Eleasar, Josua, anak Nun, tuntang mantir pamutjok karä hamputan olo Israel djari mambagi akae indu joresae.

2. Hapan tenong iä mambagi joresae tä, tumon Jehowa djari mametäh hadjamban Moses tagal tangah sapulu hamputan tä. — (4.*Mos.*26,55.)

3. Krana akan tangah telo hamputan tä Moses djari manenga joresae hila kanih Jordan; tapi akan olo Lewi iä djaton manenga joresan marak karä hamputan olo tä.

4. Krana panakan Josep tä mandjari akan duä kahamputan, Manasse tuntang Epraim; tapi akan olo Lewi iä djaton manenga bagie hong tanah, baja lewu idjä indu äkae melai, tinai patatai lewu tä akan karä metoe tuntang karä ramoe. — (1.*Mos.*48,5.)

5. Kilau Jehowa djari mametäh Moses, tumon tä kea olo Israel mawie, balalu mambagi tanah tä.

6. Tä maka panakan Juda manalih Josua hong Gilgal, palus Kaleb, anak Jepune, olo Kenesi tä, hamauh dengae: Tawam augh tä, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses, olo ain Hatalla tä, hong Kadesbarnea, tahiu aku tuntang ikau. — (4.*Mos.*14,24.)

7. Aku toh äpat pulu njelo umurku, metoh Moses, rewar Je-

howa, djari manjoho aku bara Kadesbarnea hagoet, mangalati tanah toh, maka aku djari mimbit brita akae budjubudjur tumon aton huang atäiku.
8. Tapi karä paharingku, awang djari hagoet haiak aku, djari mampalenjoh atäi olo arä, tapi aku omba Jehowa, Hatallangku, dengan tanggar atäiku.
9. Maka andau tä kea Moses sumpah, koae: toto, tanah tä, idjä djari inindjak paim, karäh indu joresam, palus panakam sampai katatahi; basa ikau djari omba Jehowa, Hatallangku, dengan tanggar atäim.
10. Maka toh, itäm, Jehowa djari mambelom aku tumon aughe; toh djari äpat pulu limä njelo limbah Jehowa manjewut augh tä dengan Moses, kahum olo Israel mangumbang padang tunis benjem; maka itäm, intu andau toh aku hanja pulu limä njelo umurku.
11. Sampai andau toh aku magon gantjang, tumon hong andau Moses djari manjoho aku; tumon kaabasku andau tä, kalotä kea aku andau toh, alo akan parang, alo akan blua tamä ngabuah karä perkara.
12. Toh käläh, tenga akangku bukit hatinggang toh, idjä tahiu tä Jehowa djari hamauh andau tä; krana andau djetä ikau djari mahining, aton olo Enak hetä, tinai aton lewu awang hai tuntang hakota; ajau Jehowa handak mampahaiak aku, nakara aku manganan olo tä, tumon djari augh Jehowa.
13. Tä, maka Josua mamberkat iä, palus manenga Hebron akan Kaleb, anak Jepune tä, indu joresae.
14. Tagal tä Hebron mandjadi indu joresan Kaleb, anak Jepune, olo Kenesi tä, sampai andau toh, basa iä djari omba Jehowa, Hatallan Israel, dengan tanggar atäie.
15. Maka solake aran Hebron tä Kiriatarba, tumon aran olo idjä pandjang haliai berenge, idjä tato olo Enak. Maka tanah tä malajan parang.

BAGI 15.

Joresan hamputan olo Juda.

---

1. Maka kalabuan tenong akan hamputan olo Juda, tumon karä ungkupe, buah saran tanah Edom, tuntang padang tunis benjem Sin tä tapakae hila salatan.
2. Djadi, tanahe hila salatan mandas telok danau ujah, idjä tapakan hila salatan.
3. Maka saran tanahe hila salatan bara hetä akan Akrabim, palus sampai Sin, palus sampai Kadesbarnea, palus sampai Hesron, palus sampai Adar, palus maliut Karka,
4. Palus sampai Asmon, palus manantarang sungäi Misir, tuntang tapakan saran tanahe hetä, djetä tasik. Djetä indu saran tanah keton hila salatan.
5. Maka sarae hila timor, djetä danau ujah, mimes tumbang Jordan; maka tapakan saran tanahe hila utura, djetä bara telok danau, idjä intu tumbang Jordan;
6. Bara hetä darin sarae tä akan Betogla, palus akan utara sampai Betaraba, palus sampai batu Bohan, anak Ruben horan;
7. Palus bara djanah Aghor sampai Debir, palus akan utara sampai Gilgal, idjä tandipah lungkoh Adumim, idjä hila salatan sungäi hetä; limbah tä saran tanah hetä

palus mimes danum Ensemes, tuntang sampai kali Rogel;
8. Bara hetä palus mahoroe djanah anak Hinom, hila salatan tanah olo Jebusi, djetä Jerusalem; saran tanah hetä mandai palus sampai tantan bukit, idjä hong tapakan djanah Hinom hila barat, tuntang tapakan djana Repait hila utara.
9. Limbah tä maka saran tanahe hetä bara tantan bukit tä palus sampai lowang danum Neptoa, palus sampai lewu hong bukit hatinggang Epron; bara hetä palus sampai Baala, djetä Kiriatjearim.
10. Limbah tä saran tanahe mules bara Baala akan hila barat, akan bukit hatinggang Seir, mahoroe balikat bukit Jearim bara hila utara, djetä Kesalan, mohon tinai bara hetä akan Betsemes, palus mahoroe Timna;
11. Palus tinai sampai tandipah Ekron, akan hila utara, bara hetä palus sampai Sighron, mahoroe bukit Baala, manantarang Jabneel, maka tapakae djetä hong saran tasik.
12. Maka saran tanahe hila barat, djetä tasik. Djetä hapus saran tanah olo Juda hakaliling, tumon karä ungkupe.
13. Maka akan Kaleb, anak Jepune, inenga bagin tanah intu bentok olo Juda, tumon augh Jehowa dengan Josua, iä tä lewun Arba, bapa Enak, djetä Hebron.
14. Maka Kaleb manganan bara hetä telo anak Enak tä, Sesai, Ahiman tuntang Talmai, idjä inakan Enak.
15. Bara hetä iä mandai manalih olo Debir. Aran Debir tä solake Kiriatseper.
16. Maka koan Kaleb: Æweäwe idjä mantakan Kiriatseper, sambil mampalah tä, maka aku handak manenga anakku Aksa indu sawae. — (*Hak.*1,12.)
17. Tä Otniel, anak Kenas, Kenas paharin Kaleb, mampalah lewu tä, tä iä manenga akae anake Aksa indu sawae.
18. Djadi, amon iä tä tamä ungkup banae, maka iä mandjo banae blaku idjä karambar tana bara bapae. Palus iä sewu bara kalidai; tä koan Kaleb dengae: Narai katapasm?
19. Koae: Tenga berkat akangku; basa ikau djari manenga akangku tana idjä keang, tenga akangku tinai äka tahasak danum kea. Tä iä manenga akae tahasak danum äka gantong tuntang äka randah.
20. Djetä joresan hamputan Juda, tumon karä ungkupe.
21. Karä lewu idjä intu tapakan tanah Juda, intu saran tanah olo Edom, hila salatan, djetä: Kabsel, Eder, Jagur;
22. Kina, Dimona, Adada;
23. Kades, Hasor, Itnan:
24. Sip, Telem, Bealot;
25. Hasor, Hadata, Keriot, Hesron, djetä Hasor;
26. Aman, Sema, Molada;
27. Hasar-Gada, Hesmon, Betpalet;
28. Asarsual, Beerseba, Bisjoteia;
29. Baala, Jim, Asem;
30. Eltolad, Kesil, Horma;
31. Siklag, Madmana, Sansana;
32. Lebaot, Silhim, Ain, Kimmon. Djumalah karä lewu tä duä pulu djalatien, tuntang karä patatai lewu tä.
33. Hong tanah randah tä aton: Estaol, Sora, Asna;

34. Sanoah, Engannim, Tapua, Enam:
35. Jarmut, Adulam, Sogho, Aseka;
36. Sauraim, Aditaim, Gedera, Gederotaim; äpatwalas lewu tuntang patataie.
37. Senan, Hadasa, Migdal-Gad;
38. Dilan, Mispe, Jokteel;
39. Laghis, Boskat, Eglon;
40. Kabon, Lamas, Kitlis;
41. Gederot, Betdagon, Naema, Makeda; djahawenwalas lewu tuntang patataie.
42. Libna, Eter, Asan;
43. Ipta, Asna, Nesib;
44. Kehila, Aghsib, Maresa; djalatien lewu tuntang patataie.
45. Ekron tuntang karä lewu idjä mamenda iä, tinai patataie.
46. Bara Ekron palus sampai tasik, karä lewu idjä hila balikat Asdod, tuntang karä patataie.
47. Asdod, karä lewu idjä mamenda iä, tuntang karä patataie; Gasa, karä lewu idjä mamenda iä, tuntang karä patataie sampai akan sungäi Misir. Tasik lombah tä indu saran tanahe hetä.
48. Maka hong äka bukit: Samir, Jatir, Sogho;
49. Dana, Kiriatsana, djetä Debir;
50. Anab, Estemo, Anim;
51. Gosen, Holon, Gilo; sawalas lewu tuntang patataie.
52. Arab, Duma, Esan;
53. Janum, Betapua, Apeka;
54. Humta, Kiriatarba, djetä Hebron, Sior; djalatien lewu tuntang patataie.
55. Maon, Karmel, Sip, Juta;
56. Jesreel, Jokdeam, Sanoah;
57. Kain, Gibea, Timna; sapulu lewu tuntang patataie.
58. Halhul, Betsur, Gedor.
59. Maarat, Betanot, Eltekon: djahawen lewu tuntang patataie.
60. Kiriatbaal, djetä Kiriatjearim, tinai Raba; duä lewu tuntang patataie.
61. Hong padang äka tunis benjem: Betaraba, Midin, Seghagha;
62. Nibsan, lewu ujah, tuntang Engedi; djahawen lewu tuntang patataie.
63. Tapi olo Juda djaton hakon maharak olo Jebusi, idjä mukong Jerusalem; tumon tä olo Jebusi melai intu bentok olo Juda sampai andau toh. — (2. *Sam.* 5, 6.)

BAGI 16.

Joresan hamputan olo Epraim.

1. Limbah tä maka aton tenong akan panakan Josep, manantu tanahe bara Jordan tokep Jerigho, intu danum Jerigho, hila timor; padang tä idjä mandai bara Jerigho palus akan bukit hatinggang lewu Bethel;
2. Bara Betel palus sampai Lus, mahoroe saran Arghi-Atarot;
3. Mohon tinai akan barat mimes saran Jopleti, mandas saran Bethoron idjä tapakan liwa, palus sampai Gaser; djadi tapakan saran tanahe hetä, djetä saran tasik.
4. Tumon tä anak Josep tä, Manasse tuntang Epraim, djari mandino joresae.
5. Maka saran tanah panakan Epraim, tumon karä ungkupe, hila timor joresae, djetä bara Atrotadar, mimes Bethoron idjä ngambo;
6. Palus hila barat sampai hila utara Mighmetat, maliut tinai akan

hila timor sampai Tanatsilo, mahoroe djetä palus timor kea mimes Janoagh;

7. Mohon bara Janoagh akan Atarot, tuntang Naharat, manantarang Jerigho, palus tempä saran Jordan.

8. Bara Tapua saran tanahe palus akan hila barat maniutu sungäi Kana, tapakae djetä hong saran tasik. Djetä joresan hamputan olo Epraim tumon karä ungkupe.

9. Tinai karä lewu hong joresan olo Manasse, idjä imbaris akan olo Epraim kea, tuntang patatai karä lewu tä.

10. Maka olo tä djaton manganan olo Kanani, idjä melai hong Gaser; tumon tä olo Kanani melai intu bentok olo Epraim sampai andau toh; tapi olo tä mamenda, manahor asil.

BAGI 17.

Joresan sabagi hamputan Manasse.

1. Maka akan hamputan Manasse aton tenong kea, basa iä tä anak Josep idjä bakas; tinai akan Maghir, anak Manasse idjä bakas, bapa Gilead, inantu Gilead tuntang Basan, basa iä tä olo menteng parang.

2. Tinai akan anak Manasse idjä tinai aton tenong kea, tumon karä ungkupe, iä tä: ungkup Abieser, ungkup Helek, ungkup Asriel, ungkup Seghem, ungkup Heper, ungkup Semida; djetä karä anak hatuä ain Manasse, anak Josep tä, tumon djetä kea karä ungkupe.

3. Maka Selapead, anak Heper, Heper anak Gilead, Gilead anak Maghir, Maghir anak Manasse, djaton bara anak hatuä, baja bawi bewäi; maka djetoh aran karä anake idjä bawi: Maghla, Noa, Hogla, Milgha, Tirsa. — (4. *Mos.* 27,1.)

4. Æwen tä manaharep baun imam Eleasar, tuntang Josua, anak Nun, tinai karä mantir, koae: Jehowa djari mametäh Moses, uka manenga tanah joresan akan ikäi, marak karä paharin ikäi. Tagal tä äwen manenga akae tanah joresae marak karä paharin liau bapae, tumon augh Jehowa.

5. Djadi, akan Manasse kalabuan sapulu kabaris tanah, beken bara tanah Gilead tuntang Basan, idjä dipah Jordan hila kanih.

6. Krana anak bawi ain panakan Manasse tä omba manjores tanah marak anake idjä hatuä. Tinai tanah Gilead djari inukas akan panakan Manasse idjä beken tä.

7. Tumon tä saran tanah Manasse bara Aser mimes Mighmetat, idjä tandipah Seghem, palus manjampang akan gantau, akan olo Tapuagh.

8. Krana tanah Tapuagh mandjadi bagin Manasse, tapi lewu Tapuagh tä mandjadi ain Epraim.

9. Limbah tä saran tanahe mohon akan hila salatan sungäi Kana. Karä lewu hetä uras ain Epraim, hong bentok karä lewun Manasse; tinai saran tanah Manasse palus akan utara, mahoroe sungäi tä, maka tapakae tempä tasik.

10. Tanah hila salatan mandjadi ain Epraim, hila utara djetä mandjadi ain Manasse, djetä tempä tasik: balikat tanahe hila utara aton tanah Aser, tinai hila timor aton tanah Isaskar.

11. Krana bagin Manasse kea hong tanah Isaskar tuntang Aser tä, djetä Betsean tuntang karä patataie, Jibleam tuntang karä patataie, olo Dor tuntang karä patataie, olo Endor tuntang karä patataie, olo Taanagh tuntang karä patataie, tinai olo Megido tuntang karä patataie, telo kabaris tanah.

12. Maka olo Manasse djaton tau mampalah karä lewu tä, basa olo Kanani mandähen arepe hong tanah tä.

13. Djadi, amon olo Israel djari kwasa, maka iä mampamenda olo Kanani, manjoho iä manahor asil, tapi iä djaton manganan olo tä lepalepah.

14. Tä, maka panakan Josep hamauh dengan Josua, koae: Buhen ikau djari manenga indu joresangku baja tikas idjä kabaris tanah bewäi? krana aku toh hamputan olo idjä bakapal, tumon Jehowa djari mamberkat aku palus toh.

15. Maka koan Josua dengan äwen: Basa keton hamputan olo idjä bakapal, has, murik akan kajuan, täweng hetä akan keton hong tanah olo Peresi tuntang olo Repai, basa bukit hatinggang Epraim toh pahalau sekä äka keton.

16. Tä koan panakan Josep: Bukit hatinggang tä djaton ombet akan äka ikäi; tinai karä olo Kanani, idjä melai hong tanah randah tä, aton bara kareta sanaman, kalotä kea olo idjä melai hong Betsean, tuntang olo idjä melai hong djanah Jesreel.

17. Tapi koan Josua dengan panakan Josep, dengan Epraim tuntang Manasse: Keton puna hamputan idjä bakapal, keton paham abas, tagal tä djaton patut keton tempon idjä kabaris tanah bewäi;

18. Malainkan bukit hatinggang tä uras ain keton, äka kajuan tä; täwang djetä, mangat djetä akan keton palus sampai tapakae; tä keton akan maharak olo Kanani tä kea, alo ai kareta sanaman, alo iä abas.

BAGI 18.

Tingkap-panjupa imbit olo akan Silo. Tanah awang hindai imbagi inggambar olo. Joresan hamputan Benjamin.

---

1. Maka hapus utus olo Israel hapumpong hong Silo, palus iä mampendeng hetä tingkap-panjupa tä, limbah tanah tä djari impakalah awie.

2. Tapi aton hindai udju hamputan baris olo Israel, idjä djaton djari inenga akae bagin tanahe.

3. Maka koan Josua dengan olo Israel: Kilen katahie gawin keton tendur kalotä, djaton keton hagoet manduan tanah tä, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan tato keton, akan keton?

4. Duan manelo biti olo hatuä bara genep hamputan keton, mangat aku manjoho olo tä hagoet, mangumbang hapus tanah tä, palus manggambar djetä tumon kapatut karä joresae, limbah tä buli aku tinai.

5. Maka äwen akan mambagi tä mandjadi udju kabagi; Juda akan melai intu äkae hila salatan, tinai panakan Josep akan melai hong äkae hila utara.

6. Keton akan manggambar ampin tanah, mambagi djetä mandjadi udju kabagi, limbah tä ke-

tou akan mimbit gambar tä kantoh akangku, mangat aku hetoh manenong akan keton intu baun Jehowa, Hatallan keton.

7. Krana olo Lewi djaton akan omba bara bagi tanah intu marak keton, tapi pangkat imam Jehowa puna joresae, tinai Gad, Ruben tuntang sabagi hamputan Manasse djari mandino joresae dipah Jordan hila kanih, hila timor, idjä Moses, rewar Jehowa, djari manenga akae. — (4. *Mos.* 32, 33.)

8. Tä, maka olo tä hagoet; Josua manjoho äwen idjä hagoet tä mamintik gambar tanah tä, koae: Lius keton, kumbang tanah tä, awi manggambar tä, limbah tä buli talih aku, maka aku handak manenong akan keton hetoh intu baun Jehowa, hong Silo.

9. Djadi, olo hatuä tä hagoet, mahoroe tanah tä, sambil manggambar tä huang surat, tumon karä lewue, uka mandjadi udju kabagi. Limbah tä iä buli tinai, manalih Josua hong äka bapadok intu Silo.

10. Tä, maka Josua manenong akan olo tä hong Silo, intu baun Jehowa, palus Josua mambagi hetä tanah tä akan olo Israel, akan genep hamputae bagin ai.

11. Solak tenong kalabuan akan panakan Benjamin, tumon karä ungkupe, maka saran tanah tenonge tä buah helat hamputan Juda dengan hamputan panakan Josep.

12. Saran tanahe hila utara mondok bara Jordan palus hila utara Jerigho, palus mahoroe bukit hatinggang hila barat, tapakae tempä padang Betawen.

13. Bara hetä saran tanahe tinai akan hila salatan mimes Lus, djetä Betel, palus tinai mohon akan Atrotadar, manantarang bukit, idjä hila salatan Bethoron idjä ngiwa tä.

14. Tinai bara hetä saran tanahe maliok akan barat daja bukit tä, idjä tandipah Bethoron, hila salatan; tapakae manantarang Kiriatbaal, iä tä Kiriatjearim, lewun olo Juda; djetä tapakan tanahe hila barat.

15. Maka tapakan tanahe hila salatan, djetä Kiriatjearim, palus bara hetä akan barat, manantarang lowang danum Neptoa;

16. Bara hetä palus mohon akan pain bukit, idjä tandipah djanah anak Hinom, idjä hong padang Repaim, hila utara, bara hetä palus mahoroe djanah Hinom, mamambai tanah olo Jebusi hila salatan, palus mohon manantarang lowang danum Rogel.

17. Palus bara hila utara saran tanahe tinai sampai Ensemes, bara hetä akan Gelilot, idjä tandipah lungkoh Adumim, palus mohon tinai akan batu Bohan, ain anak Ruben horan;

18. Tuntang mamambai Araba, limbah tä mohon tempä Araba.

19. Limbah tä saran tanahe mamambai Bethogla, akan utara: tapakae hetä, djetä telok danau ujah, idjä tapakan utara, tuntang tumbang Jordan hila salatan; djetä saran tanahe hila salatan.

20. Tinai Jordan tä indu saran tanahe hila timor. Djetä joresan panakan Benjamin tumon karä ungkupe, tikas saran tanahe hakaliling.

21. Maka karä lewun hamputan olo Benjamin tumon karä ungkupe, iä tä: Jerigho, Bethogla, Emekkesis.

22. Betaraba, Semaraim, Betel;
23. Hawim, Para, Opra;
24. Keparhamonai, Opni, Gaba; duäwalas lewu tuntang patataie.
25. Gibeon, Rama, Beerot;
26. Mispe, Kepira, Mosa;
27. Rekem, Jirpeel, Tarala;
28. Sela, Elep tuntang Jebus, djetä Jerusalem, Gibat, Kiriat; äpatwalas lewu tuntang patataie. Djetä joresan panakan Benjamin, tumon karä ungkupe.

BAGI 19.

Joresan djahawen hamputan awang beken tä; joresan Josua.

1. Limbah tä tenong idjä duä buah hamputan olo Simeon, tumon karä ungkupe; maka kalabuan joresae bentok joresan hamputan Juda.
2. Iä mandino akan joresae: Beerseba, Seba, Molada;
3. Hasarsual, Bala, Asem;
4. Eltolad, Betul, Horma;
5. Siklag, Bethamarkabot, Hasarsusa;
6. Betlebaot tuntang Saruhen; telowalas lewu tuntang karä patataie.
7. Ain, Rimon, Eter, Asan; äpat lewu tuntang karä patataie.
8. Tinai karä lewu korik idjä hakaliling karä lewu tä, mimes Baalatbeer, djetä Ramat, idjä hila salatan. Djetä joresan hamputan olo Simeon tumon karä ungkupe.
9. Joresan Simeon tä intu bentok tanah Juda; krana joresan hamputan Juda djari pahalau lombah akae, tagal tä panakan Simeon omba manjores intu marak joresan äwen.
10. Limbah tä tenong idjä telo buah panakan Sebulon, tumon karä ungkupe; tapakan joresae tä mimes Sarid.
11. Maka saran tanahe mandai akan hila barat, manantarang Marala tuntang Dabalet, tinai sungäi tä, idjä intu baun Jokneam;
12. Maliok tinai bara Sarid tä akan hila timor, äka palembut matanandau, mandas saran Kislottabor, manantarang Debrat, mandai sampai Japia:
13. Bara hetä saran tanahe palus akan timor, äka palembut matanandau, manintu Gatheper tuntang Etkasin, palus sampai Rimonmetoar, djetä Nea:
14. Maliok tinai akan hila utara akan Hanaton, tapakae djetä intu djanah Jiptael.
15. Tinai Katat, Nahalal, Simron, Idala, Betlehem; duäwalas lewu tuntang karä patataie.
16. Djetä joresan panakan Sebulon tumon karä ungkupe; karä lewu tä tuntang karä patatai lewue.
17. Tenong idjä äpat buah hamputan Isarkar tumon karä ungkupe.
18. Tanah pagangan ajue, iä tä: Isreela, Kesulot, Sunem;
19. Haparaim, Sion, Anagharat;
20. Rabit, Kision, Ebes;
21. Remet, Enganim, Enhada, Betpases.
22. Maka tanahe palus sampai Tabor, Sahasima, Betsemes, tapakan tanahe manantarang Jordan; djahawenwalas lewu tuntang patataie.
23. Djetä joresan hamputan olo Isaskar tumon karä ungkupe, karä lewu tä tuntang patataie.
24. Limbah tä tenong idjä limä buah hamputan Aser tumon karä ungkupe.

25. Tanah pagangan ajue, iä tä: Helkat, Hali, Beten, Aghsap;
26. Alamelegh, Amad, Misal, djetä palus sampai Karmel hila barat, tuntang sampai Sihorlibnat;
27. Maliok bara hetä akan hila palembut matanandau, akan Betdagon, manantarang Sebulon, tinai djanah Jiptael, palus Betemek hila utara, tuntang Nehiel, palus sampai hila sambil Kabul;
28. Tinai mimes Ebron, Rehob, Hamon, Kana, palus mandas Sidon idjä hai tä.
29. Bara hetä saran tanahe mules akan Rama, tinai akan Tirus, kota idjä dähen tä, limbah tä djetä mules tinai akan Hosa, tapakae intu saran tasik hatandipah dengan Aghsib;
30. Tinai Uma, Apek, Rehob; duäpulu duä lewu tuntang karä patataie.
31. Djetä joresan hamputan Aser tumon karä ungkupe, karä lewu tä tuntang karä patataie.
32. Tenong idjä djahawen buah hamputan panakan Naptali tumon karä ungkupe.
33. Tanah pagangan ajue, iä tä: bara Helep tuntang Alon mimes Saanaim, Adaminekeb, Jabneel, palus sampai Lakum, manapakan Jordan.
34. Tinai saran tanahe maliok akan hila barat, akan Asnottabor, bara hetä palus akan Hukok, manantarang Sebulon, hila salatan, tinai manantarang Aser hila barat, tinai Juda idjä hong Jordan inantarange hila timor.
35. Maka karä lewue idjä hakota dähen, iä tä: Sidim, Seir, Hamat, Rakat Kineret;
36. Adama, Rama, Hasor;
37. Kedes, Edrei, Enhasor;
38. Iron, Migdalel, Horem, Betanat, Betsemes; djalatienwalas lewu tuntang karä patataie.
39. Djetä joresan hamputan Naptali, tumon karä ungkupe; karä lewu tä tuntang karä patataie.
40. Tenong idjä udju buah hamputan panakan Dan tumon karä ungkupe.
41. Tanah joresan ajue, iä tä: Soar, Estaol, Irsemes;
42. Saalabin, Ajalon, Itla;
43. Elon, Tinata, Ekron;
44. Elteke, Gibeton, Baalagh;
45. Jehud, Beneberak, Gatrimmon;
46. Mejarkon, Rakon idjä tandipah Japo.
47. Maka tanah pagangan panakan Dan halawo pahalau simit akae; tagal tä olo Dan hagoet, mamarang Lesem, tuntang djetä dinon awie, iä mamukul lewu tä hapan baun padang, tuntang manjores tä balalu melai hetä; maka iä manggarä aran Lesem tä Dan, tumon aran tatoe Dan.
48. Djetä joresan hamputan olo Dan, tumon karä ungkupe; karä lewu tä tuntang patataie.
49. Djadi amon olo tä djari terai mambagi hapus tanah tä tumon karä barise, maka olo Israel manenga akan Josua, anak Nun tä, joresae kea intu bentok äwen.
50. Tumon augh Jehowa iä manenga akae lewu, idjä äka kahandake, iä tä: Timnatsera, idjä hong bukit hatinggang Epraim; iä mamangun lewu hetä balalu melai hetä.
51. Djetä karä bagin joresan, idjä djari imbagi imam Eleasar, hapan tenong, tuntang Josua, anak Nun, tinai mantir karä hamputan, akan karä olo Israel,

hong Silo, intu baun Jehowa, intu bauntonggang tingkap-panjupa. Tumon tä iä mahapus mambagi tanah tä.

BAGI 20.

Lewu kalindong tä imbaris.

1. Maka Jehowa hamauh dengan Josua, koae:

2. Sanan akan olo Israel, sambil hamauh: baris akan keton lewu kalindong tä, idjä sabab tä aku djari mametäh keton hadjamban Moses; — (4. *Mos.* 35, 6.)

3. Uka olo pamuno tau mahakan akan hetä, idjä salaja saraganda djari mampatäi olon, mangat lewu tä akan keton indu kalindong bara idjä pamaläh daha tä.

4. Amon olo kalotä mahakan akan idjä lewu bara karä lewu tä, maka iä akan mendeng hong bauntonggang lewu tä, palus masanan karä perkarae intu pinding karä bakas lewu tä; limbah tä olo tä akan manduan iä hindjä dengae, tamä lewu, palus manenga äka akae, mangat iä tau melai hindjä dengae.

5. Maka amon olo pamaläh daha tä manggoang manuntut iä, djaton tau äwen mandjuluk olo pamuno tä intu lengän olo tä, basa iä djaton tantai ahate djari mampatäi kolae, djaton djari basingi iä bara helo.

6. Maka olo tä akan melai hong lewu tä, sampai iä manaharep basaran olo arä, tä djaka kasalae djaton, iä akan mentai hetä sampai imam hai tä matäi, idjä katika tä; limbah tä olo pamuno tä tau buli puna lewue, tuntang humae, lewu tä idjä bara hetä iä djari hadari.

7. Tä, maka olo mambaris Kedes hong Galilea, hundjun bukit hatinggang Naptali, tinai Sighem hong bukit hatinggang Epraim, tinai Kiriatarba, djetä Hebron, hong bukit hatinggang Juda.

8. Maka dipah Jordan hila timor Jerigho iä mambaris Beser hong padang benjem, intu tanah rampar, idjä ain hamputan Ruben; tinai Ramot hong Gilead, idjä ain hamputan Gad; tinai Golan hong Basan, idjä ain hamputan Manasse.

9. Djetä karä lewu tä, idjä djari inukas akan sakarä olo utus Israel, tuntang akan karä tamuäi, idjä melai marak olo tä, mangat karä olo tä mahakan akan hetä, idjä salaja djari mampatäi olon, belä olo tä impatäi awi lengän idjä pamaläh daha tä helo bara iä djari manaharep basaran olo arä.

BAGI 21.

Olo Lewi manduan karä lewun ajue.

1. Limbah tä maka kapalan karä ungkup Lewi manggapi imam Eleasar, Josua, anak Nun, tuntang mantir karä hamputan olo Israel;

2. Sambil hamauh dengan äwen hong Silo, intu tanah Kanaan, koae: Jehowa djari mametäh hadjamban Moses, uka keton manenga akan ikäi lewu, äka ikäi melai, tinai patatai lewu tä akan karä meton ikäi. — (4. *Mos.* 35, 2.)

3. Tagal tä maka olo Israel,

tumon augh Jehowa, manenga akan olo Lewi bara joresan ajue karä lewu toh tuntang patataie.

4. Maka aton tenong akan karä ungkup olo Kahat; akan panakan imam Aaron, idjä baris olo Lewi kea, imbagi telowalas lewu hapan tenong, bara lewun hamputan Juda, hamputan Simeon, tuntang hamputan Benjamin.

5. Tinai akan olo Kahat awang beken tä imbagi hapan tenong sapulu lewu, bara lewun karä ungkup hamputan Epraim, hamputan Dan, tuntang sabagi hamputan Manasse tä.

6. Akan ungkup Gerson imbagi tumon kalabuan tenong telowalas lewu, bara lewun karä ungkup hamputan Isaskar, hamputan Aser, hamputan Naptali, tuntang sabagi hamputan Manasse, idjä hong Basan.

7. Akan ungkup Merari tumon karä ungkupe imbagi duäwalas lewu bara lewun hamputan Ruben, hamputan Gad, tuntang hamputan Sebulon.

8. Tumon tä olo Israel manenga akan olo Lewi karä lewu tä tuntang patatai lewu tä, hapan tenong kilau Jehowa djari mametäh iä hadjamban Moses,

9. Bara hamputan Juda tuntang hamputan Simeon iä manenga lewu, idjä toh injewut arae,

10. Mangat mandjadi bagin panakan Aaron, ungkup olo Kahat, hamputan olo Lewi; krana tenong idjä solake tä djari buah äwen tä.

11. Maka iä manenga akae lewun Arba, bapa Enak, djetä Hebron, hong bukit Juda, tuntang patatai lewu tä hakaliling.

12. Tapi karä tanan lewu tä, tuntang karä lewu korik idjä hetä, inengae akan Kaleb, anak Jepune, indu joresae.

13. Tumon tä iä manenga akan panakan imam Aaron lewu äka kalindong olo pamuno, Hebron tä, tuntang patatai lewu tä; tinai Libna, tuntang patataie;

14. Tinai Jatir tuntang patataie, Estemoa tuntang patataie;

15. Kolon tuntang patataie, Debir tuntang patataie;

16. Ain tuntang patataie, Juta tuntang patataie, Betsemes tuntang patataie; djalatien lewu baris lewun duä kahamputan tä.

17. Tinai bara lewun baris hamputan Benjamin äpat lewu inengae: Gibeon tuntang patataie, Geba tuntang patataie;

18. Anatot tuntang patataie, Almon tuntang patataie.

19. Djadi karä lewun panakan Aaron, imam tä, telowalas lewu tuntang patatai lewu tä.

20. Maka karä ungkup panakan Kahat, olo Lewi tä, idjä djaton imam, mandino karä lewun bagin ajue bara baris lewun Epraim.

21. Iä tä manenga akae: Sighem, lewu kalindong akan olo pamuno tä, tuntang patataie, idjä hong bukit Epraim; tinai Geser tuntang patataie;

22. Kibsaim tuntang patataie, Bethoron tuntang patataie; djetä äpat kalewu.

23. Tinai bara lewun hamputan Dan: Elteke tuntang patataie, Gibeton tuntang patataie;

24. Ajalon tuntang patataie, Gatramon tuntang patataie; djetä äpat kalewu.

25. Tinai bara lewun sabagi hamputan Manasse tä: Taanagh tuntang patataie, Gatrimon tun-

tang patataie; djetä duä kalewu.
26. Djadi karä lewue tä sapulu lewu tuntang patataie, idjä inenga akan ungkup panakan Kahat, awang dia imam.
27. Maka panakan Gerson, utus olo Lewi tä, mandino bara baris lewun sabagi hamputan Manasse: lewu idjä äka kalindong olo pamuno, Golan hong Basan, tuntang patataie, tinai Beestera tuntang patataie; djetä duä kalewu.
28. Tinai bara lewun hamputan Isaskar: Kisjon tuntang patataie, Dobrat tuntang patataie;
29. Jarmut tuntang patataie, Enganim tuntang patataie; äpat kalewu.
30. Tinai bara lewun hamputan Aser: Misal tuntang patataie, Abdon tuntang patataie;
31. Helkat tuntang patataie, Rehob tuntang patataie, äpat kalewu.
32. Tinai bara lewun hamputan Naptali: lewu idjä äka kalindong olo pamuno, Kedes hong Galilea tuntang patataie, tinai Hamotdor tuntang patataie, Kartan tuntang patataie; telo kalewu.
33. Djadi karä lewun olo Gerson, tumon karä ungkupe, telowalas lewu tuntang patatai lewu tä.
34. Maka akan karä ungkup panakan Merari, idjä ungkup olo Lewi kea, inenga lewue bara baris lewun hamputan Sebulon: Jokneam tuntang patataie, Karta tuntang patataie;
35. Dimna tuntang patataie, Nahalal tuntang patataie; äpat kalewu.
36. Tinai bara lewun hamputan Ruben: Beser tuntang patataie, Jasa tuntang patataie;
37. Kedemot tuntang patataie, Mepaat tuntang patataie; äpat kalewu.
38. Bara lewun hamputan Gad: lewu idjä äka kalindong olo pamuno, Ramot hong Gilead tuntang patataie, Mahanaim tuntang patataie;
39. Hesbon tuntang patataie, Jaeser tuntang patataie; karä lewue tä äpat.
40. Djadi karä lewu idjä akan bagin panakan Merari, tumon karä ungkupe, idjä hindjä hamputan Lewi kea, duäwalas lewu.
41. Maka karä lewun olo Lewi samandiai intu marak joresan utus olo Israel äpat pulu hanja, tuntang patatai karä lewu tä.
42. Genegenep karä lewu tä uras aton patataie hakaliling.
43. Tumon tä Jehowa manenga akan Israel salepah tanah tä, idjä djari injumpahe akan tatoe, handak manenga tä akae; olo tä manjores djetä, tuntang mangkalewu huange.
44. Maka Jehowa manjanang olo tä hakaliling, tumon karä djandjie, awang djari injumpahe akan tato hiang olo tä; dialo aton bara karä musohe tau mendeng intu baue, malainkan karä musohe samandiai injaragh Jehowa intu lengäe.
45. Djaton nihau idjä kabawak bara karä augh bahalap tä, idjä djari injewut Jehowa akan utus olo Israel; karä augh tä uras tulus lepah samandiai.

BAGI 22.

Tangah telo hamputan olo tä buli tanahe; iä mamangun mesbeh.

1. Limbah tä Josua mangahau olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse, — (4.*Mos*.32.)
2. Sambil hamauh dengan äwen: Keton djari malalus karä augh, idjä djari imetäh Moses, rewar Jehowa, keton; tinai keton djari manumon aughku kea huang karä talo handiai, idjä djari injohoku keton.
3. Djari tahi toh maka keton djaton djari malihi paharin keton, sampai andau toh kea, malainkan keton djari mahaga karä prentah Jehowa, Hatallan keton.
4. Maka toh, Jehowa, Hatallan keton, djari manjanang paharin keton, tumon djari djandjie dengae; käläh keton buli toh, talih tingkap keton, tanah pagangan keton, idjä Moses, rewar Jehowa, djari manenga akan keton hila dipah Jordan kanih.
5. Tapi ingat keton totototo, uka malalus prentah tuntang Torat, idjä Moses, rewar Jehowa, djariametäh keton, mangat keton sinta Jehowa, Hatallan keton, tuntang manandjong mahoroe karä djalan ai, mahaga prentahe, heret dengae, mangat keton manempo iä hapan salepah atäi, hapan salepah huang keton.
6. Tumon tä Josua mamberkat olo tä, palus manjoho iä lius; maka olo tä buli tingkape.
7. Krana akan sabagi hamputan Manasse Moses djari manenga joresae hong Basan, tapi akan sabagi tinai Josua manenga joresae hindjä paharie hila toh Jordan, hila barat. Maka amon Josua manjoho olo tä buli tingkape, iä mamberkat olo tä,
8. Sambil hamauh dengan äwen, koae: Buli tingkap keton tinai, tuntang paham panatau, kutoh meto, salaka bulau, tambaga sanaman, tuntang pakaian kutoh karäe, bagi karä talo irampas bara musoh keton tä dengan paharin keton.
9. Tumon tä panakan Ruben, panakan Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse buli; iä harikas bara olo Israel, bara Silo, idjä hong tanah Kanaan, hagoet akan tanah Gilead, manalih tanah pagangan ajue, idjä djari inenga akae tumon augh Jehowa hadjamban Moses.
10. Djadi, amon olo tä sampai saran Jordan hong tanah Kanaan, maka olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse mamangun hetä, darah Jordan, mesbeh hai tuntang bahalap.
11. Maka olo Israel mahining brita: Itä! hamputan olo Ruben, hamputan olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse djari mamangun mesbeh tandipah tanah Kanaan, intu saran Jordan, hila tanah olo Israel.
12. Amon olo Israel mahining brita tä, maka hapus utus olo Israel hapumpong hong Silo, handak hagoet manjupa olo tä, minibit kawan parang.
13. Maka olo Israel manjoho Pinehas, anak imam Eleasar, manalih hamputan olo Ruben, hamputan olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse hong Basan; — (4.*Mos*.25,7.)
14. Tuntang sapulu mantir haiak dengae, midjämidjä mantir bara

genep hamputan utus olo Israel; sakarä olo tä uras mantir kapalan olo Israel, genep biti huang bakojakojan biti hamputan tatoe.

15. Sana äwen tä sampai hamputan Ruben, hamputan olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse, hong Gilead, maka iä hamauh dengan olo tä, koae:

16. Kalotoh augh salepah utus olo ain Jehowa: narai kalangkah toh, idjä hapan keton malawan Hatallan Israel, sampai keton djari undur toh bara Jehowa, awi keton djari mamangun mesbeh akan keton, handak marisang dengan Jehowa katontoh?

17. Kilen, kasalan Peor tä djaton ombet akan ita? idjä ita hindai djari imapas bara tä sampai andau toh, alo katika tä panjakit djari mawi utus olo ain Jehowa?

18. Toh, maka keton hules undur bara Jehowa; andau toh keton marisang malawan Jehowa: tä djewu karäh hasep kalaite, matakan salepah utus olo Israel.

19. Tapi mikäh angate kamäan keton, kilau tanah pagangan keton tä pali, käläh, dimpah keton akan tanah ain Jehowa, äka tingkap Jehowa aton, duan joresan keton intu marak ikäi, tapi äla keton marisang malawan Jehowa, äla kea marisang bara augh ikäi, awi keton mamangun mesbeh akan keton, beken bara puna mesbeh Jehowa, Hatallan ita.

20. Djaton Aghan, anak Serah, djari malangkah huang talo kerem tä? djaton kalait balalu dumah, mawi salepah utus olo Israel? krana toto, djaton olo tä kabuate bewäi djari matäi tagal karä kadarhakae! — (7,1.)

21. Tä tombah hamputan Ruben, hamputan olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse; iä hakotak dengan karä kapala huang bakojakojan, kapalan olo Israel tä, koae:

22. Jehowa, Hatallan karä hatalla, Jehowa, Hatallan karä hatalla puna katawan, tinai käläh Israel kea akan katawan tä: djaka gawin ikäi toh puna awi karisang ikäi, atawa awi kalangkah ikäi malawan Jehowa, äla keton mambelom ikäi andau toh.

23. Djaka ikäi djari mamangun mesbeh akan ikäi, mangat mules, undur bara Jehowa, atawa mangat maluput hetä parapah awang ingähu, parapah indu kinan, atawa uka manusuh parapah talo ihop hetä: Jehowa kea akan manuntut tä!

24. Malainkan toh bewäi bukue ikäi djari mawi tä, basa koan ikäi: mikäh dapit anak keton handak hamanh mawi anak ikäi: narai gawin keton dengan Jehowa, Hatallan Israel?

25. Krana Jehowa kea djari mina Jordan tä mandjadi helat ikäi dengan keton, joh hamputan olo Ruben tuntang Gad; keton djaton bara bagi dengan Jehowa. Tumon tä suro anak keton mampaterai anak ikäi mikäh Jehowa.

26. Tagal tä koan ikäi: has, djetoh patut gawin ita, ita handak mamangun mesbeh, djaton akan parapah awang ingähu, djaton akan parapah idjä injambalih,

27. Malainkan nakara djetä indu saksin ikäi dengan keton, palus panakan ita, awang rahian bara ita, mangat ikäi kea tau malalus gawin ikäi intu Jehowa, intu baun ajue, hapan parapah ikäi awang ingähu, parapah idjä injambalih,

tuntang parapah trimakasih ain ikäi, uka äla anak keton dapit hamauh mawi anak ikäi: keton djaton bara bagi dengan Jehowa.

28. Tagal tä koan ikäi: paribasa djaka iä dapit handak hamauh kalotoh mawi ikäi atawa panakan ikäi, tä tau ikäi tombah: itä keton tamunan mesbeh ain Jehowa, idjä djari imangun tato ikäi, djaton hapa maluput parapah awang ingähu, atawa parapah awang injambalih, malainkan mangat djetä mandjadi saksin ikäi dengan keton.

29. Kedjau haliai bara ikäi, sampai handak marisang malawan Jehowa, undur bara Jehowa andau toh, awi ikäi mamangun mesbeh akan äka parapah awang ingähu, parapah talo kinan, atawa parapah awang injambalih, sala bara puna mesbeh Jehowa, Hatallan ita, idjä intu baun tingkap ajue.

30. Amon imam Pinehas, tuntang karä mantir utus olo arä, kapala hong bakojakojan olo Israel tä, idjä dengae, mahining karä augh tombah hamputan olo Ruben, hamputan olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manasse, maka djetä bahalap intu iä.

31. Palus Pinehas, anak imam Eleasar, hamauh dengan hamputan olo Ruben tuntang Gad, tinai dengan sabagi hamputan Manasse: Andau toh ikäi kasene, Jehowa toto intu bentok ita, basa keton djaton djari maniwas arep keton intu Jehowa awi gawi toh. Toh keton djari malapas olo Israel bara lengän Jehowa.

32. Maka Pinehas, anak imam Eleasar, tuntang karä mantir, buli tinai bara tanah Gilead, bara hamputan olo Ruben tuntang Gad, akan tanah Kanaan, manalih olo Israel, mimbit sulang aughe akae.

33. Maka sulang aughe tä ingilak olo Israel, palus olo Israel manara Hatalla, tuntang äwen terai aughe tahiu manjupa olo tä mimbit kawan parang, uka marusak tanah, äka hamputan olo Ruben tuntang Gad belom.

34. Maka hamputan olo Ruben tuntang Gad manggarä mesbeh tä: mesbeh kasaksian; basa djetä indu saksin ita dengan äwen, Jehowa toto Hatallan ita.

BAGI 23.

Josua mamumpong olo arä, mampudji iä.

1. Djadi tahi rahian, limbah Jehowa djari manjanang olo Israel bara karä musohe, idjä hakaliling iä, metoh Josua djari bakas, tahi umure,

2. Maka Josua mamumpong hapus utus olo Israel, karä bakas olo tä, karä kapalae, karä hakime, karä pangulue, sambil hamauh dengan olo tä: Aku toh djari bakas, tahi umurku. — (24, 1.)

3. Maka bitin keton djari mitä talo handiai, idjä Jehowa, Hatallan keton, djari mawie intu karä utus olo tä, idjä darah keton; krana bitin Jehowa, Hatallan keton, djari mamarang akan keton.

4. Itä keton, karä utus olo tä idjä batisa hindai, djari imbagiku akan keton hapan tenong, akan joresan karä hamputan keton, bara saran Jordan tä, tuntang karä utus olo idjä djari impalomosku, palus sampai tasik lombah idjä hila barat.

5. Bitin Jehowa, Hatallan ke-

ton, karäh makis iä, manganan iä bara baun keton, tuntang keton karäh manjores tanah olo tä, tumon Jehowa, Hatallan keton djari hamauh dengan keton.

6. Tagal tä tanggatanggar bewäi atäi keton, mangat mahaga tuntang manumon talo handiai, awang injurat hong Torat Moses, belä keton undur bara tä akan sambil gantau.

7. Belä keton mäwoi arep keton dengan utus olo tä, idjä batisa hindai marak keton; äla kea hapan aran karä dewae, äla sumpah manjewut tä, äla manempo iä, äla sontop intu iä.

8. Tapi leket intu Jehowa, Hatallan keton, tumon gawin keton sampai andau toh.

9. Krana Jehowa djari manganan bara baun keton arä utus olo idjä bakapal tuntang kwasa; maka idjä keton, dialo idjä biti djari tau malawan keton, palus sampai andau toh.

10. Idjä biti keton karäh manjasah olo tä sakojan biti; krana bitin Jehowa, Hatallan keton, idjä mamarang akan keton, tumon djari anghe dengan keton.

11. Tagal tä, haga totototo atäi keton, mangat keton sinta Jehowa, Hatallan keton.

12. Krana djaka keton undur, hadjelut dengan tisan karä utus olo tä, idjä palus toh melai marak keton, amon keton hasanger denggan olo tä, sampai keton häwoi dengae, tuntang iä häwoi dengan keton:

13. Toto haliai, tä Jehowa, Hatallan keton, djaton karäh maradjur mangganan olo tä hindai bara baun keton, malainkan olo tä karäh mandjadi indu djarat mawi keton, tuntang tadjua, tinai tungkang mawi dahepan keton, tinai duhi mawi matan keton, sampai keton rusak nihau bara tanah bahalap toh, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton. — (*Hak.*2,3.)

14. Maka itä! aku toh kea indu manjak djalan, idjä puna djalan karä olo kalunen, toh buah keton kasene hapan salepah atäi keton, hapan hapus hambaruan keton, idjä kabawak augh mahin djaton djari lawo bara karä augh bahalap tä, idjä djari indjandji Jehowa, Hatallan keton, akan keton, malainkan karä aughe tä djari ilalus akan keton samandiai, dialo idjä kabawak mahin dia tapas.

15. Maka kilau karä talo bahalap tä, idjä Jehowa, Hatallan keton, djari mandjandji akan keton, uras djari ilalus akan keton, tumon tä kea Jehowa karäh malalus intu keton karä talo papa tä, sampai iä djari mampalomos keton bara tanah bahalap toh, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan keton, akan keton.

16. Amon keton malangkah djandjin Jehowa, Hatallan keton, idjä djari imetähe keton, amon keton hagoet manempo hatalla beken, sontop intu iä: tä maka kasangit Jehowa karäh hasep mawi keton, badjeleng keton karäh matäi rusak bara tanah bahalap toh, idjä djari inengae akan keton:

BAGI 24.

I. Josua mamumpong olo arä sindä tinai. II. Josua äwen duä Eleasar matai.

I.—1. Limbah tä maka Josua mamumpong karä hamputan olo

Israel tinai intu Sighem, iä mangahau karä bakas olo Israel, karä kapalae, tinai hakime tuntang pangulue, maka olo tä manaharep baun Hatalla.

2. Tä Josua hamauh dengan hapus utus olo arä, koae: Tumon toh augh Jehowa, Hatallan olo Israel: dipah batangdanum lombah hila kanih äka karä tato keton djari melai horan, Terah, bapa Abraham äwen duä Nahor; maka olo tä djari manjembah hatalla beken. — (1.*Mos.*11,26.)

3. Tä, maka aku djari manduan Abraham, tato keton, bara dipah batangdanum tä, palus aku manjoho iä mangumbang salepah tanah Kanaan; aku mampanak iä kea, manenga Isaak akae.

4. Tinai akan Isaak aku manenga Jakob äwen duä Esau; maka akan Esau aku manenga bukit hatinggang Seir tä indu joresae; tapi Jakob äwen hanak tä djari mohon akan tanah Misir. — (1.*Mos* 46,1.)

5. Tä, maka aku manjoho Moses äwen duä Aaron, palus aku djari mahukum Misir, tumon aku djari malalus hukumku intu bentok olo tä; limbah tä aku djari magah keton blua bara hetä. — (2.*Mos.*3,10.)

6. Maka amon aku djari mamplua karä bapa keton bara Misir, tä keton sampai tasik; tuntang olo Misir manggoang bapa keton, hapan kareta, hapan hadjaran, mandas tasik rarudju tä. — (2.*Mos.* 12,33.)

7. Maka olo Israel kahau kadaiat intu Jehowa, tä iä mina kakaput helat keton dengan olo Misir, palus iä mambaring danum tasik akan hundjun olo tä, manawon iä; matan keton djari mitä talo handiai, idjä djari iawiku hong tanah Misir. Limbah tä keton djari melai hong padang tunis benjem arä njelo katahie.

8. Limbah tä aku djari mimbit keton akan tanah olo Amori, idjä mukong dipah Jordan hila kanih; olo tä mamarang keton, tapi aku manjaragh iä intu lengän keton, tä keton djari manduan tanahe, tuntang djari mampalomos olo tä bara baun keton.

9. Limbah tä Balak kea, anak Sipor, radjan olo Moab, mendeng mamarang olo Israel, iä manjoho olo mangahau Bileam, anak Beor tä, uka manjapa keton. — (4.*Mos.* 22,5.)

10. Tapi aku mangahana Bileam, djaton maku mahining aughe; tä iä mamberkat keton haream, aku djari maliwus keton bara lengäe.

11. Djadi, limbah keton hanimpah Jordan, amon keton sampai Jerigho, maka olo Jerigho mamarang keton, olo Amori, olo Peresi, olo Kanani, olo Het, olo Gergasi, olo Hewi, olo Jebusi; tapi aku djari manjaragh olo tä intu lengän keton.

12. Aku djari manjoho uang petak idjä hai hagoet helo baun keton, maharak olo tä bara baun keton, duä radjan olo Amori tä, djaton awi padang keton, atawa awi panah keton. — (2.*Mos.*23,28.)

13. Tumon tä, jaku kea idjä djari manenga akan keton tanah, idjä djaton djari inguan keton, lewu idjä djaton djari imangun keton; keton melai hetä, keton kuman bua pambulan anggor tuntang bua pambulan undus, idjä djaton djari imbul keton.

14. Maka toh, awi keton mikäh

Jehowa, manempo iä dengan atäi budjur tuntang toto; kanan karä dewa tä, idjä djari injembah tato hiang keton dipah batang danum lombah hila kanih, tuntang intu Misir, tapi awi keton manempo Jehowa.

15. Tapi djaka panggitan matan keton papa manempo Jehowa: tä naughe keton mintihe andau toh, idjä akan inempo keton, atawa dewa tä, idjä djari inempo tato hiang keton hong dipah batang danum lombah hila tä, atawa dewan olo Amori, idjä intu tanahe keton melai katontoh; tapi aku tuntang ungkup humangku, ikäi handak manempo Jehowa!

16. Tä tombah olo arä handiai, koae: Djetä kedjau bara ikäi, sampai ikäi akan malihi Jehowa, manempo hatalla beken;

17. Krana Jehowa toto Hatallan ikäi, idjä djari manduan ikäi tuntang bapa ikäi bara Misir, äka karewar ikäi, idjä djari mawi karä kata idjä hai tä intu matan ikäi, tuntang djari mahaga ikäi hong hapus djalan katahin panggoet ikäi, marak karä utus olo, idjä djari ihoro ikäi.

18. Jehowa djari manganan bara baun ikäi karä utus olo tä, olo Amori mahin inganae kea, idjä bihin mukong tanah toh; tagal tä ikäi kea handak manempo Jehowa, krana iä puna Hatallan ikäi.

19. Maka koan Josua dengan olo arä: Djaton murah keton manempo Jehowa, krana iä toto Hatalla idjä brasih; iä Hatalla idjä pangabehu, iä djaton handak mampun karä kalangkah keton, karä dosan keton.

20. Djaka keton malihi Jehowa, manempo hatalla beken, toto iä handak mules arepe, sambil mangapähä keton, palus mamparusak keton, tumon iä djari mamberkat keton.

21. Tapi karä olo handiai tä tombah augh Josua: Dia, malainkan ikäi toto handak manempo Jehowa.

22. Maka koan Josua dengan olo arä: Keton toh manjaksi arep keton; itä, keton djari mintih Jehowa akan keton, uka manempo iä bewäi. Tombah äwen tä: Joh, bitin ikäi saksi.

23. Koae: Toh kanan keton karä dewan utus olo beken, idjä intu marak keton, palus ambet atäi keton manintu Jehowa, Hatallan Israel.

24. Tä olo arä tä tombah augh Josua: Ikäi handak manempo Jehowa, Hatallan ikäi, sambil manumon augh ajue.

25. Tumon tä intu andau tä Josua hadjandji dengan utus olo arä, palus iä manarang prentah tuntang hadat akae intu Sighem.

26. Tinai Josua mamintik karä perkara tä huang Torat Hatalla, palus iä manduan idjä kabawak batu pandjang, sambil mampendeng djetä hetä penda batang elah, idjä hetä darah äka brasih ain Jehowa.

27. Limbah tä Josua hamauh dengan hapus utus olo arä: Itä, batu toh mandjadi saksi akan ita, krana djetä djari mahining karä augh Jehowa dengan ita; toto, djetä mandjadi saksi akan keton, uka keton äla manandjaro Hatallan keton.

28. Limbah tä Josua manjoho olo arä tä buli, genep biti akan joresan ajue.

II. — 29. Maka djadi limbah karä perkara tä, Josua, anak Nun, re-

war Jehowa tä, matäi, metoh iä
saratus sapulu njelo katahin umure.
30. Maka olo mangubur iä hong
tanah joresan ajue, hong Timnat-
sera, idjä hong bukit Epraim, hila
utara bara bukit Gaas.
31. Maka olo Israel manempo
Jehowa katahin Josua aton, tinai
katahin karä olo bakas tä aton,
idjä tisa rahian bara Josua, idjä
bitie katawan karä gawin Jehowa,
awang djari iawie intu olo Israel. —
(*Hak.* 2, 7.)
32. Tinai olo mangubur tolang
Josep, idjä djari imbit olo Israel
bara Misir, hong Sighem, hong
tana idjä djari imili Jakob bara
anak Hemor, bapa Sighem, saratus
kabawak rear salaka; krana tana
tä djari inenga akan panakan Jo-
sep indu joresae. — (1.*Mos.*50,
25).
33. Tinai Eleasar, anak Aaron
tä, matäi kea; maka olo mangu-
bur iä hundjun lungkoh idjä ain
anake Pinehas, idjä djari inenga
akae hong bukit hatinggang
Epraim.

SURAT KARÆ

HAKIM;

IDJÆ BAGARÆ JUDIKUM. (HAKIM.)

BAGI 1.

Hamputan Juda manganti Josua, mimbit olo mamarang musohe.

1. Djadi, limbah pampatäi Jo-
sua, olo Israel misek Jehowa,
koae: Æwe ikäi akan hagoet helo,
mamarang olo Kanani?
2. Maka Jehowa hamauh: Juda
akan hagoet; itä, jaku djari ma-
njaragh tanah tä akan lengäe.
3. Tä, maka koan Juda deng-
an paharie Simeon: Käläh ikau
omba aku huang tanah baris ajung-
ku, mangat mamarang olo Kanani;
tä aku kea handak omba ikau
huang tanah idjä tantai akam.
Tumon tä olo Simeon hagoet,
omba iä.
4. Maka Juda hagoet, tuntang
Jehowa manjaragh akan lengäe
olo Kanani dengan olo Peresi; iä
mamukul äwen tä hong Besek,
mampatäi sapulu kojan biti.
5. Tinai iä sondau Adonibesek
tä hong Besek, palus äwen ma-
marang iä, tuntang mamukul olo
Kanani dengan olo Peresi.
6. Tapi Adonibesek hadari, ba-
laln olo tä manggoang iä; maka
äwen manawan iä, sambil manetek
karä tundjokindu lengäe paie.
7. Tä koan Adonibesek: Udju
pulu radja, idjä inetek tundjok-
indu lengäe paie, aton mangari-

ngir papat penda medjangku; tumon gawingku kea Jehowa djari mamaläh mawi aku. Maka olo mimbit iä akan Jerusalem, hetä iä matäi.

8. Krana olo Juda djari mamarang Jerusalem, sambil mampalah lewu tä; iä djari mawi olo hetä hapan baun padang, tapi lewu tä djari inusule.

9. Limbah tä panakan Juda djari hagoet bara hetä, mamarang olo Kanani, idjä mangkalewu hong bukit hatinggang hila salatan, tuntang intu tanah randah.

10. Tinai Juda hagoet mamarang olo Kanani, awang mangkalewu intu Hebron, maka aran Hebron solake Kiriatarba; hetä iä mamukul Sesai tä, Ahiman äwen telo Talmai.

11. Bara hetä tinai iä hagoet mamarang olo Debir; aran Debir tä solake Kiriatseper.

12. Maka koan Kaleb: Æweäwe idjä mawi Kiriatseper tuntang mampalah tä, aku handak manenga akae anakku Aksa indu sawae.

13. Tä Otniel, anak Kenas, Kenas andi Kaleb, mampalah lewu tä; djadi Kaleb manenga akae anake Aksa indu sawae. — (*Jos.*15,17.)

14. Djadi, amon iä tä tamä ungkup banae, maka iä madjak iä blaku idjä kabagi tana bara bapae; palus iä sewu bara kalidai; tä koan Kaleb dengae: Narai katapasm?

15. Koae dengae: Tenga berkat akangku; basa ikau djari manenga akangku tana idjä keang, tenga akangku tinai äka tahasak danum. Tä Kaleb manenga akae tahasak äka gantong tuntang äka randah.

16. Maka panakan Keni, empo Moses, hagoet kea bara Jerigho, lewu korma tä, mampahaiak olo Juda, manalih padang Juda, idjä hila salatan Harad; iä mindah akan tä, palus melai hetä hindjä dengan utus olo tä. — (4.*Mos.*10,29.)

17. Maka Juda hagoet haiak dengan paharie Simeon, mamukul olo Kanani idjä mangkalewu hong Sepat, sambil mangerem iä; tuntang olo manjewut aran lewu tä Horma.

18. Tinai Juda manduan Gasa kea tuntang tanahe, Askalon tuntang tanahe, Ekron tuntang tanahe.

19. Maka Jehowa mampahaiak Juda, sampai manganan karä olo awang melai hong bukit hatinggang hetä; tapi olo tä djaton petah manganan olo idjä hong tanah randah, basa olo tä bara kareta sanaman.

20. Maka Hebron inenga olo tä akan Kaleb, tumon sohon Moses; iä manganan baia hetä anak Enak telo biti.

21. Maka olo Benjamin djaton manganan olo Jebusi, idjä hong Jerusalem, malainkan olo Jebusi melai hong Jerusalem hindjä olo Benjamin, sampai andau toh.

22. Tinai hamputan panakan Josep hagoet kea, mamarang Betel, tuntang Jehowa mampahaiak olo tä.

23. Maka olo hamputan Josep manjoho olo mangalati lewu Betel: aran lewu tä solake Luts.

24. Djadi, olo kalati tä mitä olo hatuä, idjä biti, idjä blua bara lewu tä; maka koan olo tä dengae: Tundjok akan ikäi djalan tamä lewu, tä ikäi handak masi mampahalap ikau.

25. Amon olo tä djari masanan akae djalan tau tamä lewu, maka iä mamukul lewu tä hapan baun

padang; tapi olo hatuä tä, tuntang hapus ungkup humae, ilapase.

26. Maka olo hatuä tä babongkat akan tanah olo Het, hetä iä mamangun lewu, sambil manggarä arae Luts; djetä arae palus andau toh.

27. Tinai Manasse kea djaton manganan olo Betsean, tuntang karä lewu idjä mamenda iä, djaton kea Taanagh, tuntang patatai lewue idjä mamenda iä, djaton kea olo Dor, tuntang patataie idjä mamenda iä, djaton kea olo Jibleam, tuntang patataie idjä mamenda iä, djaton kea olo Megido, tuntang patataie idjä mamenda iä; olo Kanani manampara mandähen arepe tinai hong tanah hetä. —(*Jos.*17, 11.)

28. Maka amon olo Israel djaladjalan kwasa, tä iä hadjadjuan olo Kanani manahor asil, tapi iä djaton manganan olo tä lepalepah.

29. Tinai Epraim kea djaton manganan olo Kanani idjä hong Geser, djadi olo Kanani melai intu Geser, hong bentok olo tä.

30. Sebulon kea djaton manganan olo idjä hong Kitron, djaton kea olo hong Nahajol; malainkan olo Kanani tä melai intu marak olo tä, manahor asil akae.

31. Tinai Aser kea djaton manganan olo hong Ako, djaton kea olo intu Sidon, intu Aghlab, intu Aghsib, intu Kelba, intu Apik, intu Reghob;

32. Malainkan olo Aser tä melai marak olo Kanani, idjä mukong tanah tä; krana iä djaton manganan olo tä.

33. Tinai Naptali kea djaton manganan olo idjä intu Betsemes, intu Betanat, tapi iä melai marak olo Kanani, idjä mukong tanah tä; tapi olo Betsemes dengan olo Betanat manahor asil akae.

34. Tinai olo Amori mahupi olo Dan buli äka bukit tinai, krana iä djaton maku manjoho olo tä mohon akan tanah randah.

35. Tinai olo Amori mangkemä mandähen arepe hong bukit Heres kea, intu Ajalon tuntang Saalbim; tapi lengän olo hamputan Josep karas akae hetä, sampai olo tä manahor asil akae.

36. Maka tikas tanah pagangan olo Amori bara bukit Akrabim, bara batukarang idjä hetä, palus hila ngadju tinai.

BAGI 2.

Olo Israel kadian manumon prentah, iä undur bara Hatalla; tä iä buah hukum, impakalah musohe; tapi amon iä hobah, blaku ampun, Hatalla mampendeng hakim, idjä maliwus iä.

---

1. Maka Malaikat Jehowa dumah bara Gilgal akan Boghim, sambil hamauh: Aku djari manduan keton bara Misir, tuntang djari mimbit keton tamä tanah, idjä djari injumpahku akan tato keton, koangku: palus katatahi aku djaton maku mangarak djandjingku dengan keton;

2. Tapi idjä keton toh äla manampa djandji dengan olo tanah djetoh; karä mesbehe akan ingarak keton. Tapi keton djaton djari manumon aughku, buhen kea gawin keton kalotä? — (2. *Mos.* 23, 32. — 4.*Mos.*33,52.)

3. Tagal tä, aku kea djari hamauh: aku djaton handak manganan olo tä bara baun keton; malainkan iä akan mahupi dahepan

---

keton, tinai dewae akan mandjadi djarat mawi keton.

4. Djadi, limbah Malaikat Jehowa djari manjewut karä aughe tä intu hapus utus olo Israel, maka utus olo arä manggatang aughe, manangis.

5. Tagal tä iä manggarä aran kaleka tä Boghim, (*idjä manangis,*) palus iä maluput parapah hetä akan Jehowa.

6. Krana amon Josua djari malapas olo arä, maka olo Israel djari hagoet genep biti tanggoh joresan ajue, handak manduan tanahe.

7. Maka olo arä uras manempo Jehowa katahin Josua belom, tinai katahin karä olo bakas tä aton, idjä haiak pangereng Josua, krana belahe matäi tahi rahian bara iä, idjä bitie djari mitä karä gawin Jehowa awang hai, idjä djari ilaluse intu olo Israel. — (*Jos.*24,31.)

8. Tapi limbah Josua, anak Nun, rewar Jehowa tä, djari matäi, metoh iä saratus sapulu njelo umure,

9. Tuntang limbah olo djari mangubur iä intu tanah joresae hong Timnatsera, intu bukit Epraim, hila utara bukit Gaas,

10. Tinai limbah hapus pangereng olo tä djari ingampeleng dengan tato hiange: tä maka aton belom girir taheta, rahian bara iä, idjä djaton kasene Jehowa, djaton kea gawie tä, awang djari ilaluse intu olo Israel.

11. Tä maka olo Israel mawi talo papa intu matan Jehowa, iä manempo karä dewa.

12. Iä malihi Jehowa, Hatallan tatoe, idjä djari manduan iä bara tanah Misir, iä omba hatalla beken bara baris karä dewan utus olo handiai, idjä hakaliling iä, iä sontop akae, tuntang mungkar kalait Jehowa.

13. Krana iä malihi Jehowa, palus manempo Baal dengan Astarot.

14. Tä hasep kasangit Jehowa mawi olo Israel, palus iä manjaragh äwen akan lengän olo parampas, idjä marampas iä; iä mandjual äwen intu lengän karä musohe awang hakaliling, sampai äwen djaton tau mendeng hindai manandipah baun musohe.

15. Malainkan alo akan kwekwe pandarin äwen, lengän Jehowa malawan iä manjial iä, tumon Jehowa djari hamauh tuntang sumpahe akan äwen; äwen tä paham indjakä. — (3.*Mos.*27,17.)

16. Limbah tä Jehowa mangkat hakim akae, idjä maliwus olo tä bara lengän musohe, awang marampas iä.

17. Tapi augh karä hakim djaton olo tä mahin manumoe, malainkan iä habandong atäie omba hatalla beken, sontop akae; badjeleng olo tä undur bara djalan, idjä djari ihoro tatoe, awang mahaga prentah Jehowa; tapi olo tä djaton maku kalotä.

18. Djadi, amon Jehowa mangkat hakim akan olo tä, maka Jehowa mandohop hakim tä, maliwus olo tä bara lengän karä musohe katahin hakim tä belom; krana Jehowa paham angat asie dengan olo tä, tagal äwen mangaringi aughe sabab olo, awang hadjadjuan tuntang mahenjek iä.

19. Maka djadi, sana hakim tä matäi, olo tä mules tinai, marusak djandjin Hatalla paham bara karä bapae, omba dewa, manempo djetä, sontop akae; iä, djaton maku ma-

lekak karä pikire, karä karajape tuntang kadarhakae.

20. Tagal tä kasangit Jehowa hasep tagal Israel, sampai iä hamauh: Basa utus olo tä djari malangkah djandjingku, idjä djari imetähku intu karä tatoe, tuntang olo tä djaton maku manumon aughku:

21. Maka aku kea djaton maku manganan hindai bara baun olo tä idjä biti mahin dia karä olo kapir tä, idjä ilihi Josua matäi.

22. Nakara hapan olo tä aku mangkemä Israel, djaka iä maku mahaga hadat Jehowa, sambil manumon tä, sama kilau karä tatoe, atawa dia. — (3,1.4.)

23. Kalotä Jehowa manjoho olo kapir tä melai, awang hindai djari injaraghe akan lengän Josua, iä palus djaton maku maharak olo tä bara tanahe.

BAGI 3.

I. Olo kapir idjä melai hong tanah, tuntang idjä mandjakä olo Israel. II. Hakim Otniel; III. Ehud; IV. Samgar.

I. — 1. Maka djetoh karä utus olo kapir, idjä impelai Jehowa, mangat mangkemä Israel hapan olo tä; girir olo tä, idjä djaton katawan karä perkara parang bihin hong tanah Kanaan;

2. Mangat karä hamputan olo Israel mangasene tä kea, tuntang iadjar mamarang, karä olo tä, idjä hindai djari katawan tä bihin.

3. Limä radjan olo Pilisti, tinai karä olo Kanani, Sidon, Hewi, idjä melai hong bukit hatinggang Libanon, bara bukit Baalhermon, sampai tokep Hamat.

4. Baris olo djetä idjä melai, uka Israel ingkemä hapan iä, mangat manarang, djaka iä handak manumon prentah Jehowa, idjä djari imetähe akan tato olo tä, hadjamban Moses.

5. Djadi, metoh olo Israel melai marak olo Kanani, olo Het, olo Amori, olo Peresi, olo Hewi, olo Jebusi,

6. Maka iä manduan indu sawae anak bawin olo tä, tinai iä mampabanä anake idjä bawi dengan hatuän olo tä, palus iä manempo karä dewae kea.

7. Tuntang olo Israel mawi talo idjä papa intu matan Jehowa, iä kalapean Jehowa, Hatallae, palus manempo karä dewa hong karä pahewan.

8. Tä, maka hasep hasangit Jehowa mawi olo Israel, iä mandjual olo tä penda lengän Kusanrisataim, radja Padanaram; olo Israel manempo Kusanrisataim hanja njelo katahie.

II. — 9. Tä olo Israel mangkariak intu Jehowa: djadi Jehowa mampendeng akan olo Israel olo paliwus, idjä akan maliwus iä, iä tä Otniel, anak Kenas, Kenas andi Kaleb. — (*Jos.*15,17.)

10. Rogh Jehowa manjuang iä, palus iä mandjadi hakim olo Israel; balalu iä hagoet mamarang: maka Jehowa manjaragh Kusanrisataim, radja Aram tä, akan penda lengäe, sampai lengäe djadjalan paham kwasa mawi Kusanrisataim.

11. Tä maka tanah tä sanang äpat pulu njelo katahie; limbah tä Otniel, anak Kenas tä, matäi.

12. Maka olo Israel tä haluli tinai mawi talo papa intu matan Jehowa. Tä Jehowa mamenjang Eglon, ra-

djan olo Moab, mantakan olo Israel, basa olo tä mawi talo papa intu baun Jehowa.
13. Maka iä tä pakat dengan olo Amon, tuntang olo Amalek, mamumpong äwen omba iä, palus iä hagoet, mamukul olo Israel, tuntang lewu korma tä dinon awie.
14. Djadi olo Israel mamenda Eglon, radjan olo Moab, hanjawalas njelo katahie.
III.—15. Tä, maka olo Israel mangkariak intu Jehowa; djadi Jehowa mampendeng olo paliwus akae, iä tä Ehud, anak Gera, äson Jemini, olo manjambil. Maka olo Israel mampait asil huang lengäe akan Eglon, radjan olo Moab.
16. Tä Ehud manampa padange idjä manjihi hasansila, kamboe idjä hasa; iä mentang djetä penda pakaiae, intu bahae hila gantaue.
17. Tä iä magah asil tä manjampai Eglon, radjan olo Moab; maka Eglon tä olo idjä paham baseput.
18. Djadi, limbah iä djari mandjuluk karä talo inenga tä, iä omba olo arä, idjä djari mimbit talo inenga tä, buli tinai.
19. Tapi bara äka hampatong dewa idjä hong Gilgal iä kabuate haluli tinai, koae: Aku toh aton perkarangku sinisinik dengam, joh radja. Tombah iä tä: Suni. Palus sakarä olo idjä mendeng tokep iä lepah blua bara hetä.
20. Tä Ehud tamä manaharep intu karong idjä kakius, karong idjä tantai äka radja kabuate. Maka koan Ehud: Aton intu aku augh Hatalla akam. Tä iä mendeng bara trutji.
21. Maka Ehud mandjudju lengäe sambile, manjingkap padange bara bahae gantaue, palus manjudok knaie,
22. Sampai pulang padange kea tangkelem, tuntang isin padange patutup hasansila awi enjake, krana iä djaton mandjawut padang tä bara knaie tinai; palus taie kea blua.
23. Limbah tä Ehud blua akan tambiran, balalu matep bauntonggang karong tä, sambil manguntji blawang.
24. Djadi, amon iä djari blua, olo ain radja tä dumah manjengok iä; tä amon iä mitä, blawang tä inguntji, maka koae: Mikäh iä djari mamungkor paie hetä hong karong idjä kakius tä.
25. Tapi amon iä djari bisau mentaie, tuntang blawang djaton maku iuap, tä iä manduan anak kuntji palus muapė; maka itä! tuan ajue menter hong petak, matäi.
26. Maka Ehud djari mahakan awi karangkah olo tä; krana iä palus mangkalau hampatong dewa hetä, mahakan akan Sehirat.
27. Djadi, sana iä sampai hetä, iä mampahiau sarunai hong bukit hatinggang Epraim; tä olo Israel omba iä mohon bara bukit tä, maka bitie hagoet helo baun olo tä.
28. Koae dengan olo tä: Omba aku, krana Jehowa djari manjaragh musoh keton akan lengän keton, olo Moab tä. Maka olo tä omba iä mohon, mananselo mangampeng bosong Jordan, djalan hanimpah akan tanah Moab, palus iä djaton manjoho äwen tä hanimpah, idjä biti mahin dia.
29. Katika tä iä mamukul olo Moab, mampatäi sampai sapulu kojan hatuä, uras olo gantjang, abas, sampai djaton idjä biti olo tä liwus.
30. Tumon tä olo Moab imparungkok penda lengän Israel hong andau tä; djadi tanah tä sanang hanja pulu njelo katahie.

IV. — 31. Maka limbah bara Ehud tä aton Samgar, anak Anat; iä mamukul olo Pilisti, mampatäi djahaweu ratus hatuä, hapan tongkang hadangan; tumon tä iä kea maliwus Israel.

BAGI 4.

Debora, hakim bawi; Barak mawi Sisera; Sisera impatäi Jael.

1. Maka limbah Ehud djari matäi, olo Israel tä haluli tinai mawi talo awang papa intu Jehowa.

2. Tä Jehowa mandjual iä penda lengän Jabin, radjan olo Kanani, idjä marentah hong Hasor; maka kapala parang ajue, iä tä Sisera; iä melai hong Haroset, lewun olo Kapir.

3. Tä olo Israel mangkariak intu Jehowa; krana ain radja tä aton djalatien ratus kareta sanaman, tuntang iä djari mararat mahenjek olo Israel duä pulu njelo katahie.

4. Maka Debora, olo bawi idjä nabi, sawan Lapidot, aton hakim olo Israel katika tä.

5. Iä tä melai penda batang korma Debora, idjä helat Rama dengan Betel, hong bukit hatinggang Epraim; olo Israel mandai, manalih iä, blaku putus karä basarae.

6. Maka olo bawi tä manjoho olo mangahau Barak, anak Abinoam, idjä bara Kadesnaptali, tuntang iä hamauh dengae: Dia Jehowa, Hatallan Israel, djari manjoho ikau, koae: lius, dai bukit Tabor, duan dengam sapulu kojan hatuän olo Naptali, tuntang olo Sebulon?

7. Krana aku handak mandjudju akam, akan sungäi Kison, Sisera tä, mantir kapala kawan olo parang ain Jabin, tuntang karä karetae, tuntang hapus kawan parang ai, tinai aku handak manjaragh iä akan lengäm.

8. Tä koan Barak dengae: Amon ikau handak lius ompat aku, tä aku handak hagoet kea, tapi amon ikau djaton maku ompat, aku dia kea hagoet.

9. Koae: Pudji aku tau dia ompat ikau! tapi horumat tä djaton kea akam hong djalanam toh idjä ilalusm, krana Jehowa handak mandjual Sisera tä akan lengän olo bawi. Tumon tä Debora balalu manatap arepe, omba Barak akan Kedes.

10. Tä Barak mirak Sebulon tuntang Naptali hapumpong hong Kedes; limbah tä iä harikas manandjong, tuntang sapulu kojan biti olo hatuä; tinai Debora kea hagoet ompat iä.

11. Maka Heber, olo Keni tä, djari hapisah dengan olo Keni, panakan Hobab, ajup Moses tä; iä djari mampendeng tingkape darah batang elah intu Saanaim, idjä tokep Kedes. — (1, 16.)

12. Tä olo mambrita akan Sisera: Barak, anak Abinoam, djari hagoet akan hundjun bukit Tabor.

13. Maka Sisera balalu mirak karä karetae, djalatien ratus kareta sanaman, tinai karä olo ajue, idjä dengae, bara Haroset idjä äka olo kapir tä, hapumpong hong sungäi Kison.

14. Maka koan Debora dengan Barak: Has ikau, hagoet, krana djetoh kea andau, idjä huang tä Jehowa djari manjaragh Sisera akan lengäm; dia Jehowa djari hagoet helo baun keton? Palus Barak mohon bara bukit Tabor, tuntang

sapulu kojan olo hatuä manuutut likute.

15. Maka Jehowa mampikäh Sisera tuntang karä karetae, tuntang hapus kawan parang ajue, hapan baun padang Barak, sampai Sisera sewu bara karetae, palus hadari manandjong.

16. Maka Barak manjasah olo tä, karä kareta tuntang hapus kawan olo parang tä, sampai Haroset idjä äka olo kapir tä; hapus kawan olo parang ain Sisera balongkang matäi awi baun padang, sampai idjä biti mahin dia batisa.

17. Maka Sisera hadari manandjong akan tingkap Jael, sawan Heber, olo Keni tä; krana Jabin, radja Hasor, puna hakabuah dengan olo human Heber, olo Keni tä.

18. Maka Jael blua, manambang Sisera, sambil hamauh dengae: Hakan, o tuan, hakan arepm intu aku, äla mikäh. Maka iä mahakan tamä pasah, tuntang olo bawi tä manutup iä hapan kahowute.

19. Limbah tä koae dengae: Tenga danum ihop isut akangku, krana aku teah belaiku. Maka iä muap pingkor, idjä basuang djohontusun meto, mampihop iä, tuntang manutup iä tinai.

20. Tinai koae dengan olo bawi tä: Awi ikau mendeng hong bauntonggang pasah; mikäh amon aton olo dumah, misek ikau, koae: aton olo hetoh? maka koam: djaton.

21. Limbah tä Jael, sawan Heber, manduan pakun tingkap, tinai pukul sanaman huang lengäe, balalu iä manjelek tamä, tanggoh iä, palus malantak paku tä intu salipanbungaie, sampai djetä sempak lasak petak. Krana awi kaujuhe iä batiroh tudja, balalu iä matäi kalotä.

22. Maka Barak manggoang Sisera; tä Jael blua, manambang iä, sambil hamauh dengae: Kantoh, aku handak mamprahan akam olo hatuä tä, idjä inggaum. Maka iä tamä tingkap, tä itä! Sisera menter hetä matäi, paku tä magon leket hong salipanbungaie.

23. Tumon tä intu andau tä kea Hatalla djari mamparungkok Jabin, radja Kanaan, hong baun olo Israel.

24. Tinai lengän olo Israel djaladjalan kwasa mawi Jabin, radja Kanaan, sampai iä djari mampalomos Jabin, olo Kanani tä, lepah lingis.

BAGI 5.

Njanjin Debora tuntang Barak.

1. Tä maka Debora äwen duä Barak, anak Abinoam tä, manjanji andau tä kea, koae:

2. Tara Jehowa! Israel djari iliwus; utus olo toh djari pahias atäie!

3. Hining keton, o karä radja, talingan pinding keton, karä mantir; aku, akan Jehowa aku handak manjanji, akan Jehowa, Hatallan Israel, aku handak manjuling.

4. O Jehowa! metoh ikau hagoet bara Seir, kahum ikau manandjong bara padang Edom, tä maka petak hagerek, tuntang langit nahasak, toto karä baunandau uras manusuh danume.

5. Karä bukit runtjor bara baun Jehowa, Sinai tä kalotä kea, bara baun Jehowa, Hatallan Israel.

6. Katika Samgar, anak Anat, tuntang djaman Jael tä, maka karä djalan djari benjem, olo idjä akan

manjak hetä manggau sampange
awang bingkok badjikut. — (3,31.)
7. Karä lewun Israel nihau, ka-
rakkaraka bewäi, sampai aku, De-
bora, aton lembut, sampai aku
lembut mandjadi akan indu olo
Israel.
8. Israel mintih hatalla taheta;
tä parang lembut intu karä baun-
tonggang lewue. Kwe talawang,
kwe lundju aton mamalah huang
äpat pulu kojan biti olo Israel tä?
— (1.*Sam*.13,19.)
9. Atäiku radjin dengan karä
mantir olo Israel, dengan olo idjä
djari pahias atäie intu marak utus
olo arä tä. Tara Jehowa!
10. Keton, idjä mukong kalidai
baputi, keton idjä mimbing basara,
keton idjä manandjong hong djalan,
hai korik keton, has, uras omba
manjanji!
11. Äka masip danum mampihop
meto, äka olo pamanah baris mu-
sohe tä malahap, hetä awi manara
katetek Jehowa, katetek idjä im-
prahan Jehowa akan mantir olo Is-
rael; utus olo Jehowa tau blua
tinai bara bauntonggang lewun
ajue.
12. Tatap, tatap ikau Debora,
tatatatap bewäi, njanji ikau; tatap
ikau, joh Barak, singkap tawanan
akam, o anak Abinoam!
13. Toh iä manjoho tisan olo
ajue marentah olo idjä ihorumat tä,
Jehowa manjoho aku marentah olo
kwasa tä.
14. Bara Epraim lembut uhat olo
paliwus tä, idjä mamukul Amalek:
limbah tä maka Benjamin tä, idjä
manun utus olo ajum. Bara Ma-
ghir mantir djari lembut, bara Se-
bulon lembut idjä patjäh dengan
kalam, djurutulis tä. — (4,4.5.)
15. Karä mantir Isaskar kea aton
dengan Debora, iä tä idjä manjangga
Barak, haiak manandjong iä hagoet,
mohon akan djanah. Huang karä
sungäi Ruben olo paham landang
bakulas.
16. Buhen ikau djari melai ma-
rak karä kandang metom, sambil
mahining kawam manguä? Hong
karä sungäi Ruben tä olo paham lan-
dang bakulas.
17. Gilead melai bewäi hila dipah
Jordan: tinai buhen Dau tä me-
lai bewäi intu palabohan karä ba-
nama? Aser melai bewäi hong sa-
ran tasik, iä manjuni bewäi hong
karä telok hetä.
18. Tapi hamputan Sebulon dja-
ton djari masi tahasenge, djaton
paraba 'pampatäi, tinai Naptali
kalotä kea, hong tantan bukit tä.
19. Karä radja tä dumah mama-
rang, karä radja Kanaan mamarang
hetä hong Taanagh, darah äka da-
num intu Megido, iä djaton djari
mulih salaka bara hetä.
20. Bara langit olo tä ingalahi,
karä bintang haiak kamiare mama-
rang Sisera.
21. Sungäi Kison tä manamput
mampahanjut iä, sungäi badähes,
sungäi Kison tä. Hundjengm, o
hambaruangku, awang idjä kwa-
sa tä!
22. Tundjik hadjarae bakuap awie
hadari, awi olo kwasa tä badjeleng
pararawoh.
23. Sapa lewu Meros, koan ma-
laikat Jehowa; awi manjapa olo
awang melai hetä, basa iä djaton
maku omba mandohop Jehowa,
mandohop Jehowa malawan musoh
awang kwasa tä.
24. Jael tä imberkat bara karä
olo bawi, sawan Heber, olo Keni
tä; imberkat iä bara karä olo bawi
hong karä tingkap.

HAK. 5.

25. Danum ilakue, djohontusun meto inengae: enjak djohontusu tä imbite akae hong sangkir idjä bahalap.
26. Tä lengäe manjingkap paku tä, lengäe gantau manjingkap tasal tukang sanaman; letaletap iä malantak malasak takolok Sisera, iä mametok mamusit salipanbungaie.
27. Helat pain Jael iä djadjanguak, iä balongkang, menter hetä; helat paie iä djupangdjapah, djari balongkang; intu äkae djadjanguak iä palus rusak.
28. Indu Sisera tä mandjengok bara padjakan, iä mantehau bara helat raradjak baunsengok: buhen karetae tahi dumah? buhen galingan karetae sajup kalotä?
29. Tombah idjä pintar baris olo dalam ajue, tinai iä kea tombah aughe kabuate:
30. Pudji! djaton iä akan sondau tuntang mambagi talo irampas? budjang bawi idjä duä biti akan genep olo hatuä? pakaian awang sapangowang ampie akan bagin Sisera, klambie awang sapangowang ampie tuntang injulam akan bagin rampasan Sisera? pakaian awang injulam hasansila tuntang sapangowang ampie akan äwen, idjä djari inawae akae?
31. Tumon toh karä musohm akan rusak, o Jehowa! Tapi idjä sinta iä akan mandjadi kilau matanandau, metohe lembut hong kaabase! Maka tanah tä sanang äpat pulu njelo katahie.

BAGI 6.

I. Olo Midian mahenjek Israel. II. Gideon iangkat mandjadi hakim. III. Iä mangarak mesbeh Baal. IV. Iä handak mamarang olo Midian, tuntang blaku kata bara Hatalla.

I. — 1. Maka olo Israel mawi talo papa tinai intu Jehowa; tä Jehowa manjaragh iä akan penda lengän olo Midian, udju njelo katahie.
2. Djadi, amon lengän olo Midian djari kwasa mahundjun olo Israel, maka olo Israel manampa akae lowang hong bukit, tuntang kali, tinai äkae bakalindong hong tantan bukit, tagal olo Midian tä.
3. Krana amon olo Israel djari malan, tä maka olo Midian, olo Amalek tuntang olo bara hila timor hagoet, maroboh mantakan iä.
4. Tuntang olo tä bapodok hong tanahe mawi iä, marusak karä ramon tanahe, palus sampai Gasa, iä djaton manisa talo kinan akan Israel, djaton kea kambing tabirie, sapi kalidaie.
5. Krana olo tä dumah mimbit karä metoe tuntang tingkape: iä dumah kilau kawan sangkalap karäe, sampai iä tuntang karä ontae djaton taraisä, palus maroboh tanah tä, uka marusak djetä.
6. Tumon tä maka Israel paham kapähä awi olo Midian. Tä olo Israel mangkariak intu Jehowa.
7. Djadi, amon olo Israel mangkariak intu Jehowa tagal olo Midian tä,
8. Maka Jehowa manjoho nabi manalih olo Israel, idjä hamauh dengan olo tä: Djetoh augh Jehowa, Hatallan Israel: aku djari magah keton bara Misir, mamplua keton bara huma äka karewar tä.
9. Aku djari maliwus keton bara lengän olo Misir, tuntang bara lengän karä olo awang mahenjek

keton; aku djari manganan olo tä
bara baun keton, tuntang djari ma-
nenga tanahe akan keton.
10. Tinai aku djari manjoho ke-
ton: aku, Jehowa, toto Hatallan
keton; äla mikäh karä dewan olo
Amori, idjä intu tanahe keton me-
lai; tapi keton djaton djari manu-
mon aughku.
II.—11. Hemben tä kea Malai-
kat Jehowa dumah, mondok penda
batang elah, idjä hong Opra, idjä
ain Joas, olo ungkup Abieser tä;
maka anake, Gideon, aton mamu-
kul muras gendom hong huma äka
mamähes, handak mansahan tä,
mahakan olo Midian.
12. Maka Malaikat Jehowa mam-
prahan arepe akae, sambil hamauh
dengae: Jehowa mampahaiak ikau,
ikau idjä pangkalima toto.
13. Tapi koan Gideon dengae:
Kajah, tuangku! amon Jehowa
mampahaiak ikäi, buhen karä talo
toh djari buah ikäi? tinai kwe karä
gawie awang heran, idjä djari in-
sanan bapa ikäi akan ikäi, koae:
Jehowa djari magah ikäi bara tanah
Misir? Tapi toh Jehowa djari ka-
lapean ikäi, tuntang djari manja-
ragh ikäi akan penda lengän olo
Midian.
14. Maka Jehowa mules arepe,
manampajah iä, sambil hamauh:
Lius ikau huang kaabasm toh,
ikan akan maliwus olo Israel bara
lengän olo Midian. Dia aku, idjä
djari manjoho ikau?
15. Tapi tombah iä: Joh tuangku,
hapan en aku akan maliwus Israel?
karä kolangku puna ungkup Ma-
nasse idjä pähä belom bara awang
beken, tinai aku toh idjä busu ma-
rak olo human apangku.
16. Maka Jehowa hamauh dengae:
Basa aku handak mampahaiak ikau,
tagal tä ikau karäh mamukul olo
Midian, kilau iä idjä biti bewäi.
17. Maka tombah iä, koae:
Amon aku djari supa asi intu ma-
tam, aku blaku, tenga kata akang-
ku, mangat aku katawan, toto
ikau idjä hakotak dengangku.
18. Æla hagoet bara hetoh, sam-
pai aku haluli tanggoh ikau tinai,
mimbit panengangku, mingkes tä
akam. Koae: Aku handak melai,
sampai ikau haluli. — (13,15.)
19. Tä Gideon lius, manatap
anak kambing, tinai apam idjä
djaton iragi, bakale idjä epa tunek
tepong; isin kambing tä inae hong
rantang, tuntang djohoe ingkese
hong landai, palus iä mimbit talo
tä akae, akan penda batang elah,
mingkes tä hetä.
20. Tapi Malaikat Hatalla ha-
mauh dengae: Duan isie tä, tun-
tang apam idjä djaton iragi, ina
tä hundjun batu hetä, tusuh djoho
tä lepalepah hetä. Maka iä mawie
tumon aughe.
21. Tä Malaikat Jehowa man-
djudju kaju sokahe, idjä intu lengäe,
manindjek isi tä, tuntang apam
idjä djaton iragi; tä apui balalu
blua bara batukarang tä, kuman
isi tä lepalepah, tuntang apam idjä
djaton iragi tä; balalu Malaikat
Jehowa lilap bara matae.
22. Tä Gideon kasene, iä tä
toto Malaikat Jehowa; maka koan
Gideon: Kajah, Tuhan, Jehowa!
krana aku djari mitä Malaikat Je-
howa hataharep bau!
23. Tapi Jehowa hamauh deng-
ae: Sanasanang bewäi ikau, äla
mikäh, djaton ikau akan matäi.
24. Tä Gideon mamangun mes-
beh hetä akan Jehowa, tuntang
manggarä djetä: Jehowa toto ka-
sanang. Djetä magon aton sampai

andau toh hong Opra, idjä ain Abiesri.

III. — 25. Djadi huang alem tä kea Jehowa hamauh dengae: Duan idjä kongan sapi hatuäe bara karä sapi ain bapam, tinai idjä kongan sapi hatuäe beken, idjä udju njelo umure; tinai karak mesbeh Baal, idjä ain bapam tä, tuntang täweng pahewan idjä hetä.

26. Tinai tampa mesbeh akan Jehowa, Hatallam, intu tantan Mikaleka idjä dähen toh, intu äka awang buah, duan sapi idjä tä, haluput djetä indu parapah awang ingähu, hapan kajun pahewan tä, idjä djari inäwengm.

27. Tä, maka Gideon manduan sapulu biti olo hatuä bara karä djipen bapae, sambil mawie tumon Jehowa djari manjoho iä; tapi iä mikäh mawi talo tä handau, tagal olo ungkup bapae, tuntang tagal karä olo hatuä hong lewu tä; djadi, iä mawi tä hamalem.

28. Maka amon karä olo lewu tä djari misik talo hahewok, itä! mesbeh Baal tä djari bakarak, tuntang pahewan idjä hetä djari inäweng, tinai sapi hatuä tä djari iluput hundjun mesbeh idjä taheta inampa tä.

29. Maka olo tä hakotak sama arepe: Æwe djari mawi talo toh? Djadi, amon iä mariksa, manggau oloe, koan olo: Gideon, anak Joas, djari mawi talo toh.

30. Tä, maka karä hatuä lewu tä hamauh dengan Joas: Plua anakm idjä hatuä, mangat iä impatäi; basa iä djari mangarak mesbeh Baal, tuntang djari manäwang pahewan idjä hetä.

31. Tapi koan Joas tinai mawi karä olo, idjä mendeng dengae hetä: Tjäh, keton mangalahi akan Baal? keton idjä akan mawat iä? olo idjä handak mangalahi akae, toto iä akan impatäi palus handjewu toh kea. Djaka iä toto hatalla, naughe bitie mamaläh akae, basa olo djari mangarak mesbehe.

32. Tagal tä maka andau tä kea olo manggarä iä Jerubaal, (*Baal akan mawi,*)koae: Naughe Baal mawi iä, basa iä djari mangarak mesbehe.

IV. — 33. Maka karä olo Midian, tuntang karä olo Amelek, tinai karä olo bara timor djari hapumpong samandiai; olo tä hanimpah, palus bapodok hong djanah Jisreel.

34. Tä, maka Rogh Jehowa mamenjang Gideon; iä mampahiau sarunai, palus olo ungkup Abieser iirake omba iä.

35. Tinai iä manjoho arä sarohae tanggoh salepah hamputan olo Manasse, äwen tä kea omba irak ai, palus hapumpong dengae; tinai iä manjoho sarohae manalih Aser, Sebulon tuntang Naptali, maka olo tä kea dumah, manjupa iä.

36. Limbah tä Gideon hamauh dengan Hatalla: Amon ikau handak maliwus Israel hapan lengängku, tumon djari aughm:

37. Itäm, aku toh handak mambirang upak tabiri tuntang bulue intu karaiau; toh, amon danum ambon hong upak tabiri tä bewäi, tapi salepah petak keang, tä aku karäh katawan, ikau handak maliwus Israel hapan lengängku, tumon djari aughm.

38. Maka djadi kea tumon tä; krana andau tinai iä misik haiak djadjewu, palus iä mamitjik mahamis danum ambon bara upak meto tä, kontep idjä sangkir.

39. Maka koan Gideon tinai

dengan Hatalla: Æla kalaitm bungkar, awiku hakotak sindä tinai. Soho aku mangkemä tä baja sindä toh tinai hapan upak tabiri toh: käläh hundjun upak tabiri toh bewäi keang, tapi hapus petak akan bisa awi ambon.

40. Maka Hatalla mawie tumon aughe tä alem tä kea, krana upak tabiri tä bewäi keang, tapi hapus petak uras bisa awi ambon.

BAGI 7.

I. Hatalla mangkemä Gideon; II. iä mamenjang Gideon. III Gideon mampalah olo Midian.

I. — 1. Limbah tä Jerubaal, iä tä Gideon, tuntang olo arä idjä dengae, hagoet haiak djadjewu, tuntang bapodok tokep lowang danum Harad; maka kawan parang olo Midian tä hila utara, likut lungkoh More, hong djanah.

2. Tä Jehowa hamauh dengan Gideon: Olo tä, idjä dengam, pahalau arä, djaton aku handak manjaragh olo Midian intu lengän kakarä keton, belä olo Israel manara arepe, manawah aku, koae: lengängku djari maliwus arepku.

3. Soho olo mantehau toh kea intu pinding olo arä, koam: äweäwe idjä lalangkamen angate, käläh iä palus buli, hadari mahakan akan bukit hatinggang Gilead. Tä maka aton buli bara olo arä tä duä pulu duä kojan biti, sampai batisa sapulu kojan biti bewäi. — (5. *Mos.* 20, 8.)

4. Maka koan Jehowa dengan Gideon: Olo tä pahalau arä hantä; soho olo tä mohon akan danum, hetä aku handak mambaris iä akam, äweäwe idjä injewutku akam indu omba ikau, äwen tä bewäi akan hagoet omba ikau, tapi karä olo idjä injewutku akam äla ompat ikau, iä tä djaton akan ompat ikau.

5. Maka Gideon manjoho olo arä mohon akan danum; metoh tä Jehowa hamauh dengan Gideon: Karä olo, idjä mandjelap manjurup danum hapan djelae, kilau aso pudji mihop, pendeng äwen tä baribaris kalekae, tumon tä kea karä olo, idjä mandäko utute uka mihop.

6. Maka karä olo idjä djari mihop, mandjelap bara lengäe akan njamae, djetä telo ratus biti; tapi karä awang beken baris olo arä tä uras djari mandäko utute, mihop manjondep.

7. Tä koan Jehowa dengan Gideon: Hapan telo ratus olo idjä djari mandjelap toh aku handak maliwus keton, manjaragh olo Midian akan lengän keton; tagal tä, soho karä olo awang beken tä buli, genep biti akan kalekae.

8. Maka idjä telo ratus tä manduan bahatae, tuntang karä sarunai, palus Gideon manjoho karä olo Israel awang beken tä buli, genep biti akan tingkap ai; maka idjä telo ratus biti tä injohoe melai dengae. Maka äka podok olo Midian liwa, hong djanah hetä.

II. — 9. Djadi, alem tä kea Jehowa hamauh dengae: Misik, mohon akan äka podok olo tä, krana aku djari manjaraghe intu lengäm.

10. Tapi djaka ikau mikäh mohon, naughe, tau ikau mohon akan äka podoke keton duä hadjipen Pura.

11. Tä ikau karäh mahining tutor olo tä, limbah tä lengäm karäh ingantjang, sampai ikau menteng mohon, mantakan podok olo tä. Palus tä maka Gideon mohon äwen duä hadjipen Pura, sampai olo djadjaga idjä tapakan äka äwen.
12. Maka olo Midian, olo Amalek, tuntang karä olo bara hila timor djari hapumpong hong djanah tä, kilau kawan sangkalap karäe; karä ontae djaton taraisä, kilau baras idjä intu saran tasik karäe.
13. Maka sana Gideon sampai, itä! aton hetä idjä biti, idjä manutor nupie akan kolae, koae: Aku djari nupi, maka huang nupingku tä, itä! idjä kabawak tepong seora awang imanggang, aton manggaling arepe mohon akan äka podok olo Midian, djetä buah karä podok, palus manantarange, sampai mampalokang mambalik djetä, sampai djetä lepah balongkang.
14. Tombah kolae, koae: Toto, djetä djaton talo beken sala bara padang Gideon, anak Joas, olo Israel tä; Hatalla djari manjaragh olo Midian tuntang sakarä tingkap ita akan lengäe.
15. Djadi, amon Gideon mahining saritan nupi tä tuntang rimae, maka iä sontop, manjembah, balalu iä buli tinai äka podok olo Israel, sambil hamauh: Has, tatatatap keton, krana Jehowa djari manjaragh karä tingkap kawan parang olo Midian akan lengän keton.
III. — 16. Balalu iä mamadju telo ratus olo hatuä tä mandjadi telo kapadju; iä manenga akan sakarä olo tä handjenan sarunai intu lengäe, tinai siton boang, tuntang sewan idjä huang siton tä.
17. Maka iä manjoho äwen tä, koae: Itä keton gawingku bewäi, djetä kea akan inumon keton; itä, sana aku sampai tapakan äka olo tä bapodok, tä maka kilau gawingku, tumon tä kea gawin keton.
18. Sana aku, tuntang karä olo dengangku, mampahiau sarunai, tä keton kea akan mampahiau sarunai mangaliling hapus äka olo tä, sambil mantehau: Toh padang Jehowa, toh Gideon!
19. Tumon tä Gideon, tuntang saratus biti olo hatuä, idjä ompat iä, dumah sampai tapakan äka olo tä bapodok, metoh tamparan bagin alem idjä duä, amon olo djadjaga haru inganti, balalu iä mampahiau sarunaie, haiak mamusit siton, idjä intu lengäe.
20. Tumon tä maka telotelo padjue tä mampahiau sarunaie, haiak mamusit siton aiai; lengäe sambile mimbing sewan, tinai lengäe gantaue mimbing sarunai idjä impahiaue, haiak mantehau: Toh padang Jehowa, toh Gideon!
21. Iä mendeng genep biti intu äkae, hakaliling äka olo tä bapodok; tä maka hapus kawan musohe daraidaraia, mangkariak hadari.
22. Metoh telo ratus biti tä magon mampahiau sarunäi, maka Jehowa manintu padang genep bitin musoh tä hatantakan sama arepe hong hapus äka olo tä bapodok; djadi hapus kawan olo tä hadari akan Betsita tuntang Seredat, palus sampai saran Abelmehola, idjä darah Tabat.
23. Tä karä olo Israel iirak hapumpong, bara Naptali, bara

Aser, bara hapus Manasse, balalu iä manjasah olo Midian tä.
24. Tinai Gideon manjoho sarohae akan hapus bukit hatinggang Epraim, manatäan aughe: Has, mohon keton, tambang olo Midian tä, tonggo karä bosong batang danum Jordan, mimes Betbara. Kalotä karä olo Epraim tä iirak, manonggo karä bosong Jordan, sampai Betbara.
25. Iä manawan radjan olo Midian, duä biti, Oreb äwen duä Seeb, tuntang mampatäi Oreb hong batu Oreb, tinai Seeb intu äka pähes Seeb; maka magon hantä iä manggoang olo Midian tä; iä mimbit takolok Oreb äwen duä Seeb akan Gideon, dipah Jordan hila tä.

BAGI 8.

I. Gideon manjasah marusak karä musoh. II. Iä sala gawie mawi hampatong. III. Karä anake; iä matäi. Olo Israel undur tinai bara Hatalla.

1. — 1. Tä, maka karä olo Epraim hamauh dengae: Buhen gawim kalotoh dengan ikäi, sampai ikau djaton djari mirak ikäi, metoh panggoetm mamarang olo Midian? Palus äwen paham manjaing iä. — (12, 1.)
2. Tapi koae dengan olo tä: Narai gawingku, idjä sama tumon gawin keton? Djaton patan olo Epraim bahalap bara getem ain Abieser?
3. Hatalla djari manjaragh akan lengän keton radjan olo Midian tä, Oreb äwen duä Seeb; narai kea gawingku idjä sama tumon gawin keton tä? Tä maka kalait äwen tä terai mawi iä, limbah iä djari mawi augh kalotä.
4. Maka amon Gideon djari sampai Jordan, iä hanimpah, tuntang telo ratus biti olo hatuä tä, idjä dengae; alo iä ujuh, mahin inggoange kea hantä.
5. Koae dengan olo Sukot: Tenga tepong isut akan olo tä, idjä omba aku; krana iä djari ujuh, mangat aku manggoang Seba äwen duä Salmuna, radjan olo Midian tä.
6. Tapi tombah karä mantir Sukot: Djari lengän Seba äwen duä Salmuna injingkapm, sampai ikäi akan manenga tepong akan olo ajum?
7. Maka koan Gideon: Käläh! amon Jehowa manjaragh Seba äwen duä Salmuna akan lengängku, tä aku handak mamukul bitin keton hanggap duhi tuntang rokam.
8. Palus iä harikas bara hetä akan Pnuel, hakotak dengan olo hetä tumon tä kea; tapi olo hong Pnuel tombah aughe tumon panombah olo Sukot tä kea.
9. Tagal tä, koae mawi olo Pnuel tä kea: Amon aku buli bontong batuah, tä aku handak mampalokang tjandin keton toh.
10. Maka Seba äwen duä Salmuna aton hong Karkor, tuntang kawan olo parang haiak dengae, eteke limäwalas kojan biti hirah karäe, karä olo awang djari batisa bara kawan parang ain olo bara hila timor tä. Maka karä olo awang halelek impatäi, djetä sampai saratus duä pulu kojan, uras olo idjä tau manangking padang.
11. Maka Gideon hagoet mahoroe tanah olo idjä puna hatingkap, akan hila timor Noba tuntang Jogheba; palus iä mamukul ka-

wan olo parang tä, krana olo tä djaton batawat.
12. Maka Seba äwen duä Salmuna hadari, tapi iä manggoang äwen, tuntang manawan duä radjan olo Midian, Seba äwen duä Salmuna tä, sambil manaräwen mandarai hapus kawan parang ajue.
13. Djadi, amon Gideon, anak Joas tä, buli bara parang, helo bara matanandau djari lembut,
14. Maka iä manawan idjä biti djipen olo hong Sukot, palus mariksa djipen tä; iä tä manjurat akae aran karä mantir karä bakas olo Sukot, ndju pulu udju biti karäe.
15. Limbah tä iä sampai olo Sukot, sambil hamauh: Itä keton, toh Seba äwen duä Salmuna tä, idjä tagal iä keton djari hababaka aku, koan keton: djari lengän Seba äwen duä Salmuna injingkapm, sampai ikäi akan manenga tepong akan olo ajum, idjä ujuh tä?
16. Palus iä manduan karä bakas lewu tä, haiak manduan duhi tuntang rokam, palus mandjara olo Sukot hapan djetä.
17. Maka tjandi hong Punel impalokange, palus iä mampatäi olo lewu tä.
18. Limbah tä iä hamauh dengan Seba äwen duä Salmuna: Kilen ampie olo hatuä tä, idjä djari impatäi keton hong Tabor? Tombah äwen tä: Iä sama kilau ikau, padan ampie duädnä tä, iä kilau anak radja ampie.
19. Maka koae: Iä tä paharingku, anak indukn; belom Jehowa! djaka keton djari mambelom äwen tä, djaton kea aku handak mampatäi keton.
20. Palus iä hamauh dengan Jeter, anake hatuä idjä bakas: Mendeng, patäi olo tä! Tapi olo tabela tä djaton manjilak padange, krana iä mikäh, basa iä haru budjang.
21. Tä koan Seba äwen duä Salmuna: Mendeng ikau mantakan koä, krana tumon ampin oloe, kalotä kea kaabase. Tä maka Gideon mendeng, palus mampatäi Seba äwen duä Salmuna, tuntang iä manduan bulau, salnang ujat karä ontae.
II.—22. Limbah tä maka karä olo Israel hamauh dengan Gideon: Käläh ikau sasindä akan tuan ikäi, marentah ikäi, palus anak äsom dapit, basa ikau djari maliwus ikäi bara lengän olo Midian tä.
23. Tapi Gideon tombah augh olo tä: Djaton aku akan marentah keton, anak äsongku mahin dia akan marentah keton, tapi Jehowa akan marentah keton.
24. Tinai koan Gideon dengan olo tä: Idjä bewäi talo ilakuku intu keton, käläh genep bitin keton manenga akangku baja midjämidjä kahiris lawong bulau bara talo irampas keton. Krana musoh tä uras hapan lawong bulau, basa olo tä olo Ismael.
25. Tombah olo arä tä: Käläh, ikäi radjin manenga tä. Palus iä mambirang klambi, balalu genep biti mandjakah akan tä lawong bulau bara talo irampase.
26. Maka behat karä lawong bulau, idjä djari ilakue, sampai sakojan udju ratus sekel bulau, beken tinai karä bulau, tuntang rantai ujat, tuntang pakaian ungu, idjä djari hapan radjan olo Midian, beken tinai saluang ujat, idjä intu ujat karä ontae.
27. Maka Gideon manampa djetä mandjadi hampatong, tuntang mampendeng djetä huang lewne Opra;

maka hapus utus olo Israel habandong atäie hetä dengan talo tä, djadi talo tä indu djarat mawi Gideon tuntang salepah olo humae.

28. Tumon tä maka olo Midian imparandah intu baun olo Israel, palus olo tä djaton hindai manggatang baue. Maka tanah tä sanang äpat pulu njelo katahie, katahin Gideon belom.

III. — 29. Maka Jerubaal, anak Joas tä, hagoet, melai mondok huang humae.

30. Maka Gideon bara anak hatuä udju pulu, uras anake toto, krana iä arä sawae.

31. Maka gundike, idjä hong Sighem, manak kea hatuä akae, djetä inggaräe Abimelegh.

32. Maka Gideon, anak Joas tä, matäi, metoh iä ombeombet kabakase; tuntang iä ingubur hong kubur bapae Joas, hong Opra, intu tanah ungkup Abieser.

33. Djadi, limbah Gideon djari matäi, maka olo Israel mules arepe tinai, habandong atäie omba karä dewa; iä mampendeng Baalberit indu hatallae.

34. Tuntang olo Israel djaton mangenang Jehowa, Hatallae, idjä djari maliwus iä bara lengän karä musohe awang hakaliling.

35. Iä djaton kea mawi talo bahalap intu ungkup Jerubaal Gideon, tumon karä kahalape, idjä djari ilaluse intu olo Israel.

BAGI 9.

I. Abimelegh mampatäi karä paharie, tuntang mandjadi radja; II. iä rusak.

I. — 1. Maka Abimelegh, anak Jerubaal tä, hagoet akan Sighem, manalih kolan indue; iä hakotak dengan äwen, tinai dengan hapus ungkup human buäe, bapa indue, koae:

2. Awi keton manutor akan pinding karä olo Sighem kalotoh: äwe bahalap koan keton akan marentah keton, olo udju pulu biti, anak Jerubaal samandiai tä, atawa idjä biti bewäi akan marentah keton? maka ingat keton, aku puna isi dahan keton.

3. Tä njahan indue manutor iä intu pinding karä olo Sighem, hapan karä aughe tä kea; tä atäi olo tä takitjik omba Abimelegh; krana koan olo tä: Iä tä toto paharin ita.

4. Palus äwen manenga akae udju pulu kabawak rear salake, idjä induae bara human Baalberit; hapan tä Abimelegh mupah olo naniha idjä parajap, idjä omba iä.

5. Maka iä sampai human bapae hong Opra, palus mampatäi karä paharie, anak Jerubaal tä, udju pulu biti, hundjun batu idjä; tapi Jotam, anak Jerubaal idjä busu, batisa belom, krana iä djari manjahokan arepe.

6. Tä karä olo Sighem tuntang hapus ungkup Milo hapumpong, palus mangkat Abimelegh mandjadi radjae, darah batang elah idjä gantong tä, idjä tokep Sighem.

7. Amon olo masanan tä akan Jotam, maka iä hagoet, mendeng intu tantan bukit Garisim, palus iä mambo aughe, mantehau, sambil hamauh dengan olo tä: O keton, olo Sighem! tarima aughku, mangat Hatalla manarima augh keton kea.

8. Sindä bihin karä batang kaju hapumpong, handak maminjak mangkat radja akae; maka koan äwen dengan batang undus: kälähikau mandjadi radjan ikäi.

9. Tapi batang undus tä tombah aughe: kwäka aku handak malihi enjakku, idjä ingilak Hatalla tuntang olon? sampai aku hagoet, mangat hagatang mahundjun karä batang kaju tä?
10. Tä koan karä batang kaju dengan batang korma: has! ikau mandjadi radjan ikäi!
11. Tapi batang korma tombah aughe: kwäka aku handak manganan kamanisku, buaku idjä bahalap, sampai aku hagatang mahundjun karä batang kaju?
12. Tä maka karä batang kaju hamauh dengan batang anggor: has! ikau mandjadi radjan ikäi!
13. Tapi batang anggor tombah aughe: kwäka aku handak manganan djohongku, idjä mamparadjin Hatalla tuntang olon, sampai hagoet, mangat hagatang mahundjun karä batang kaju?
14. Tä maka karä batang kaju tä hamauh dengan batang duhi: has! ikau mandjadi radjan ikäi!
15. Tombah batang duhi tä, koae dengan karä batang kaju: amon keton toto mangkat aku mandjadi radjan keton, has! keton manggau kalindong intu aku; tapi amon dia, apui akan blua bara batang duhi, kuman mampalepah karä batang seder hong Libanon.
16. Tumon tä, djaka keton dengan katoto, kabudjur atäi djari mamparadja Abimelegh, tuntang amon gawin keton intu Jerubaal tuntang intu ungkup humae djari bahalap, djari mamaläh iä tumon kapatute;
17. Krana apangku djari mamarang akan keton, iä pahias manganan tahasenge, tuntang iä djari maliwus keton bara lengän olo Midian;
18. Tapi keton djari manggatang arep keton andau toh, mawi karä olo ungkup liau apangku, tuntang djari mampatäi karä anake idjä hatuä, udju pulu biti, hundjun batu idjä; tinai Abimelegh, anak djipäe, keton djari mangkate mandjadi radjan olo Sighem, basa iä tä paharin keton.
19. Djaka gawin keton toto tuntang budjur andau toh intu Jerubaal tuntang intu ungkup humae, tä naughe keton handjak tagal Abimelegh tä, tuntang iä akan handjak atäie tagal keton.
20. Tapi amon dia, tä apui akan blua bara Abimelegh, kuman mampalepah olo Sighem tuntang ungkup Milo, tinai apui akan blua bara olo Sighem tuntang bara ungkup Milo, palus kuman Abimelegh. — (57.)
21. Limbah tä Jotam hadari, mahakan arepe, hagoet akan Beer; palus iä melai hetä tagal paharie Abimelegh.
II. — 22. Djadi, limbah Abimelegh djari marentah olo Israel telo njelo katahie,
23. Maka Hatalla manjoho pikir parajap lembut intu Abimelegh dengan olo Sighem, djadi olo Sighem tä malekak arepe dengan Abimelegh;
24. Mangat kadarhakae tä, idjä iawie intu udju pulu biti anak Jerubaal tä, imaläh, tinai mangat dahae imuat intu paharie Abimelegh, idjä djari mampatäi iä, tinai intu olo Sighem, idjä djari mampaabas lengäe mampatäi karä paharie.
25. Maka olo Sighem manjoho olo mimpa iä hong tantan bukit, tinai olo handiai idjä mahalau manjak djalan hetä irampase. Maka talo tä insuman akan Abimelegh.

26. Gaal kea, anak Ebed tä, tuntang karä paharie dumah, melai hong Sighem; tuntang olo Sighem harap iä,

27. Maka ia hagoet akan karä tanae, mamupnl tundon pambulan anggor ajue, tuntang mamähes tä; palns iä ramirami bagandut, tamä human dewan ai, kuman mihop, tuntang manjapa Abimelegh.

28. Tinai Gaal, anak Ebed tä, hamauh: Æwe Abimelegh tä? kilen ita olo Sighem, sampai akan mauempo iä? dia iä anak Jerubaal? dia Sebul tä wakile? käläh sasindä manempo olo Hemor, Hemor bapa Sighem tä, krana buhen ita akan mamenda Abimelegh tä?

29. Tjäh! djaka olo penda lengängku! toto aku handak madjar, maharak Abimelegh tä. Tinai iä mampait augh akan Abimelegh: Has ikau, dahang kawan olo ajum, kantoh bewäi ikan!

30. Maka amon Sebul, mantir lewu tä, mahining angh Gaal, anak Ebed, tä hasep kasangite.

31. Tnntang sinisinik iä manjoho olo manalih Abimelegh, koae: Itäm, Gaal, anak Ebed, tnntang karä paharie, djari dnmah tanggoh Sighem, maka itäm, äwen tä mambuhit atäi olo lewu toh dengam.

32. Käläh toh ikau tuntang karä olo idjä dengam hagoet hamalem, mimpa hong padang.

33. Maka handjewu, haiak matanandau lembut, awi marumpak mantakan lewu tä, tä amon iä blua tuntang karä olo awang dengae, maka takan olo tä tumon panjondau lengäm.

34. Tä Abimelegh tnntang karä olo awang dengae hagoet intu alem tä kea; baris äpat kalekae mimpa Sighem.

35. Maka Gaal, anak Ebed tä, blua, mendeng intu ruar blawang idjä hong banntonggang lewu; tä Abimelegh tuutang karä olo ajue lembut bara äkae mimpa.

36. Haiak Gaal mitä olo arä tä, koae dengan Sebul: Itäm, aton olo mohon bara hunjuk bukit hetä. Tapi koan Sebul dengae: Kwäka, salaja matam; ikau mitä kangkalingän bukit sarowa ampin olon.

37. Tapi Gaal mandjudju aughe, koae: Itäm bewäi, tä aton olo mohon bara bentok padang kea, tinai arä olo beken dumah manjak djalan bara batang elah ain olo panjeher tä.

38. Tä Sebul tombah aughe: Kwe toh kadjohon totokm, idjä hapam hamauh: äwe Abimeleh tä, sampai ita akan mamenda iä? djaton äwen olo tä, idjä djari inawahm? Has ikau, blua toh, lawan iä parang!

39. Maka Gaal hagoet helo baun olo Sighem, mamarang Abimelegh.

40. Djadi Abimelegh manjasah iä, basa iä hadari bara baue; maka kutoh olo matäi sampai bauntonggang lewue.

41. Maka Abimelegh melai hong Aruma; tapi Sebul maharak Gaal äwen hampahari, sampai äwen tä djaton injohoe melai hong Sighem hindai.

42. Djadi, andau tinai olo Sighem blua akan tanae; maka olo mambrita tä akan Abimelegh.

43. Tä iä mimbit karä olo ajue, palus mamadju olo tä mandjadi telo kapadju, manjoho iä mimpa tokep lewu. Maka sana iä mitä olo arä blua bara lewu, tä iä mantakan olo tä, palus mamukul iä.

44. Krana Abimelegh, tuntang olo dengae, salenga marumpak olo tä, palus mendeng intu bauntong-

gang lewu, tapi duä kapadju beken tä mantakan karä olo idjä hong tana, mampatäi iä.
45. Maka Abimelegh mamarang mantakan lewu tä hapus idjä andau tä kea, djadi lewu tä dinon awie, palus iä mampatäi karä olo hetä; tinai iä mangarak lewu tä, sambil manawur ujah intu äkae.
46. Amon karä olo idjä hong tjandin Sighem mahining tä, maka iä mahakan akan kota, akan human dewae Berit tä.
47. Maka olo manutor akan Abimelegh, karä olo idjä hong tjandi Sighem djari hapumpong.
48. Tä Abimelegh manalih bukit Salmon, tuntang olo handiai idjä dengae; maka iä manduan kapak, manetek edan kaju bara kajuan hetä, mäton tä hundjun bahae, sambil hamauh dengan olo idjä ompat iä: Kilau gawingku gitan keton, has, awi keton gulogulong kalotä kea!
49. Tumon tä maka genep biti sakarä olo tä kea manetek edan kaju, palus omba Abimelegh; maka iä manawon karä kaju tä darah kota; hapan tä iä manusul kota tä, sampai karä olo hong tjandi Sighem matäi kea, sakojan biti bawi hatuä hirah.
50. Limbah tä Abimelegh hagoet akan Tebes, palus mangapong Tebes, sambil mampalah tä.
51. Tapi aton hetä intu bentok lewu tjandi idjä dähen; djadi, karä olo lewu tä, bawi hatuä, mahakan akan hetä, balalu manguntji tä timbas likute; palus äwen mandai akan sapau tjandi tä.
52. Maka Abimelegh manggapi tjandi tä, sambil mantakan djetä, tuntang iä sampai blawang tjandi, handak manusul djetä.
53. Tapi aton olo bawi idjä biti mandjakah kiwak batu galingan, manepä takolok Abimelegh, palus pusit bangon takoloke.
54. Tä iä balalu mambawa djipäe, idjä mäton ganggamae, sambil hamauh dengae: Silak padangm, patäi aku, belä olo mambrita aku: olo bawi djari mampatäi iä. Maka djipäe manjudok iä sampai iä matäi.
55. Djadi, sana olo Israel mitä Abimelegh djari matäi, maka genep biti buli kalekae.
56. Tumon tä Hatalla djari manjulang akan Abimelegh kapapa tä, idjä djari iawie dengan liau bapae, awie djari mampatäi udju pulu biti paharie tä.
57. Kalotä kea Hatalla manjulang kapapan olo Sighem tä akan hundjun takoloke; sapan Jotam, anak Jerubaal, kuman olo tä.

BAGI 10.

I. Hakim Tola tuntang Jair. II. Olo Pilisti tuntang olo Amon mangalahi olo Israel. III. Israel blaku dohop intu Hatalla.

I.—1. Maka limbah Abimelegh tä mendeng tinai idjä akan maliwus olo Israel, Tola, anak Pua, äson Dodo, olo bara hamputan Isaskar; iä tä melai intu Samir, hong bukit hatinggang Epraim.
2. Maka iä mamatut olo Israel duä pulu telo njelo; limbah tä iä matäi, tuntang ingubur hong Samir.
3. Limbah bara iä tä mendeng tinai Jair, olo hamputan Gilead: iä mamatut olo Israel duä pulu duä njelo.
4. Iä bara anak hatuä telo pulu biti, idjä hapan kalidai

tabela, tuntang telo pulu lewu penda äwen tä, idjä inggaräe Hawotjair; kalotoh arae palus andau toh; lewu tä hong tanah Gilead.
5. Maka Jair matäi; iä ingubur hong Kamon.
II. — 6. Limbah tä maka olo Israel haluli mawi talo papa intu Jehowa, iä manempo Baal tuntang Astarot, tinai karä dewan olo Aram, dewan olo Sidon, dewan olo Moab, dewan olo Amon, tinai karä dewan olo Pilisti; tapi Jehowa ilihi olo tä, äwen djaton maku manempo iä. — (3,12.)
7. Tä hasep kasangit Jehowa mawi olo Israel, iä mandjual äwen akan penda lengän olo Pilisti, tuntang olo Amon.
8. Olo tä mahenjek mahundjeng olo Israel palus bara njelo djetä; hanjawalas njelo katahie iä mahenjek sakarä olo Israel tä, idjä melai dipah Jordan hila timor, hong tanah olo Amori, hong Gilead.
9. Tinai olo Amon hanimpah Jordan kea, mamarang Juda, Benjamin, tuntang panakan Epraim; tumon tä olo Israel paham kadjakäe.
III. — 10. Tä olo Israel mangkariak intu Jehowa, koae: Toto, ikäi badosa intu ikau, krana ikäi djari malihi Hatallan ikäi, tuntang djari manempo dewa.
11. Tapi Jehowa hamauh dengan olo Israel: Djaton olo Mitir, olo Amori, olo Pilisti,
12. Olo Sidon, olo Amalek, tuntang olo Masni djari mahenjek keton, djaton aku djari maliwus keton bara lengän olo tä, metoh keton mangkariak intu aku?
13. Tinai keton haluli djari malihi aku, sambil manempo dewa; tagal tä aku djaton maku maliwus keton hindai.
14. Lius bewäi, laku dohop intu karä dewa, awang djari intih keton, naughe iä tä mandohop keton huang kadjakän keton toh.
15. Tapi koan olo Israel, tombah augh Jehowa: Ikäi toto djari badosa; awi ikäi tumon kabudjure intu matam, baja liwus ikäi tinai sindä toh bewäi.
16. Balalu iä manganan karä dewa bara marak iä, tuntang manempo Jehowa. Maka Iä paham angat asie tagal olo Israel ingapähä kalotä.
17. Maka olo Amon iirak mantire, palus bapodok hong Gilead; maka olo Israel iirak kea, bapodok hong Mispa.
18. Maka karä mantir olo Israel hong Gilead hatirok pakat sama arepe, koae: Æwe idjä solake handak mantakan olo Amon tä? Iä tä akan mandjadi mantir kapalan karä olo hong Gilead.

BAGI 11.

I. Jepta mampalah olo Amon.
II. Djandjin Jepta

I. — 1. Jepta tä, olo hamputan Gilead, puna olo idjä menteng parang; tapi iä anak sarau; maka Gilead djari manak Jepta.
2. Tinai sawan Gilead manak kea hatuä akae; tä amon karä anak sawae tä djari bakas, maka äwen manganan Jepta tä, sambil hamauh dengae: Ikau djaton akan ompat manjores ramon bapa ikäi, krana ikau toh anak simpir bewäi.
3. Tä maka Jepta hadari bara baun karä paharie, tuntang melai

hong tanah Tob; maka arä olo pamanding parajap hapumpong hetä talih Jepta, omba iä masang.

4. Maka harian isut olo Amon mamarang olo Israel.

5. Djadi, amon olo Amon mamarang olo Israel, maka karä bakas olo Gilead hagoet, tantai manduan Jepta bara tanah Tob;

6. Sambil hamauh dengan Jepta: Omba ikäi mandjadi pangkaliman ikäi, mangat ikäi mamarang olo Amon.

7. Tapi koan Jepta dengan bakas olo Gilead: Dia keton djari basingi aku, tuntang manganan aku bara human apangku? buhen maka toh keton manalih aku, kahum keton djakä angat atäi keton?

8. Tapi koan bakas olo Gilead dengan Jepta: Tagal tä kea toh ikäi tinai manalih ikau, mangat ikau omba ikäi, mamarang olo Amon; maka ikau akan mandjadi mantir kapalan ikäi, marentah karä olo idjä melai hong Gilead.

9. Tä, maka koan Jepta dengan bakas olo Gilead: Toh keton manduan aku tinai, uka mamarang olo Amon: tapi amon Jehowa karäh manjaragh olo tä akangku, toto kea aku akan mandjadi mantir keton?

10. Tombah karä bakas olo Gilead, koae dengan Jepta: Jehowa, idjä mahining augh ikäi, iä kea intu helat ita, djaka ikäi djaton maku manumon aughm djeha.

11. Tä Jepta omba bakas olo Gilead tä, palus olo mangkat iä mandjadi mantir kapalae; maka Jepta tuntang olo tä mandähen djandjie tä awie hasumpah intu baun Jehowa hong Mispa.

12. Limbah tä Jepta manjoho sarohan manalih radjan olo Amon, koae: Narai gawim dengangku, krana ikau manalih aku, handak mamarang tanahku?

13. Tä radja Amon tombah augh sarohan Jepta tä: Djetä tagal olo Israel tä djari manduan tanahku, metoh iä dumah bara tanah Misir, bara Arnon mandas Jabok tuntang Jordan; käläh lian tä akangku budjubudjur. — (4. *Mos.* 21,13.21.)

14. Tapi Jepta manjoho sarohan tinai manalih radjan olo Amon.

15. Tuntang iä mampait augh akae: Tumon toh augh Jepta: Israel djaton djari manduan tanah olo Moab atawa tanah olo Amon.

16. Krana metoh panumahe bara tanah Misir, maka Israel djari manandjong mahoroe padang tunis benjem, mandas tasik rarudju, tuntang iä sampai Kades.

17. Maka Israel manjoho sarohan manalih radjan olo Edom, koae: soho ikäi mahoroe tanahm. Tapi radja Edom tä djaton maku manarima aughe. Tinai Israel manjoho sarohan manalih radja Moab, iä tä djaton maku kea. Tumon tä olo Israel tä melai hong Kades.

18. Limbah tä iä mangumbang padang tunis benjem tä tinai, maliut tanah Edom, tuntang tanah Moab, maka bara hila palembut matanandau iä sampai tanah olo Moab, palus bapodok hila dipah sungäi Arnon; tapi iä djaton tamä saran tanah olo Moab, krana Arnon tä puna indu tikas saran tanah olo Moab.

19. Djadi, Israel manjoho sarohan manalih Sihon, radjan olo Amori, idjä intu Hesbon, tuntang Israel hamauh dengae: soho ikäi

mahalau mahoroe tanahm, manjampai äka ikäi.
20. Tapi Sihon djaton harap olo Israel, sampai manjoho iä mahoroe tanahe, malainkan Sihon mirak karä olo ajue, palus olo tä bapodok intu Jasa, balalu iä mamarang Israel.
21. Tapi Jehowa, Hatallan Israel, manjaragh Sihon, tuntang karä olo ajue, akan lengän Israel, idjä mamukul olo tä; tumon tä olo Israel manduan hapus tanah olo Amori, idjä melai hong tanah tä.
22. Iä manduan indu joresae salepah tanah olo Amori, bara Arnon mandas Jabok, tinai bara padang tunis benjem mandas Jordan.
23. Kalotä maka Jehowa kea, Hatallan Israel, djari manganan olo Amori bara tanah pagangan ajue, manenga tä akan Israel, utus olo ajue; kilen ikau toh tinai handak maharak iä?
24. Naughe keton manduan tanah olo tä, idjä inganan dewan keton, Kamos tä, bara tanahe. Kalotä kea ikäi handak manduan tanah karä utus olo, idjä djari inganan Jehowa, Hatallan ikäi, bara baun ikäi.
25. Kilen, ikau mado arepm paham kapatutm bara Balak, anak Sipor, radjan olo Moab tä? aton iä djari manjaing olo Israel, aton iä djari mamarang iä? —(4. *Mos.* 22,2.)
26. Toh maka Israel djari melai telo ratus njelo katahie hong Hesbon, tuntang karä patatai lewu tä, hong Aroer tuntang karä patatai lewu tä, tinai hong karä lewu, idjä dipah Arnon hila toh; maka buhen keton djaton palus djari manduan tä tinai intu katika tä kea?
27. Toto, aku toh djaton djari tiwas dengam, tapi ikau idjä mamapa aku, basa ikau mamarang aku. Käläh Jehowa, Hakim salepah kalunen, andau toh akan mamutus perkaran olo Israel dengan olo Amon.
28. Tapi radjan olo Amon djaton paraba augh Jepta, idjä djari impaite akae.
29. Tä, maka Rogh Jehowa mamenjang Jepta, balalu iä hagoet mahoroe Gilead tuntang Manasse; krana iä palus sampai Mispa hong Gilead; bara Mispa hong Gilead iä manambang olo Amon.
30. Maka Jepta bamiat intu Jehowa, koae: Amon ikau manjaragh olo Amon tä lepalepah akan lengängku,
31. Tä, maka idjä solake blua bara bauntonggang humangku, manambang aku, amon aku buli dengan bahalap bara olo Amon tä, maka djetä akan mandjadi ain Jehowa, aku handak maluput tä indu parapah awang ingähu.
32. Tumon tä Jepta hagoet, manjupa olo Amon, mamarang iä, tuntang Jehowa manjaragh olo tä intu lengäe.
33. Iä mamukul olo tä bara Aroer, sampai tokep Minit, djetä duä pulu kalewu, palus mimes Abel-Keramim; paham haliai olo tä imukule; tumon tä olo Amon imparungkok intu baun olo Israel.
II. — 34. Djadi, amon Jepta sampai Mispa, buli humae, tä anake idjä bawi blua manambang iä, haiak bagandang haiak babigal; maka iä tä anake tonggal, Jepta djaton bara anak hatuä atawa bawi sala bara iä.
35. Djadi, sana iä mitä iä, maka iä marabit pakaiae, koae: Kajah,

anak! kilen ikau mamparenep aku, tuntang mangapähä aku! Krana aku djari marakang njamangku akan Jehowa, aku djaton tau mundur aughku.
36. Koae dengae: Joh apang, amon ikau djari marakang njamam akan Jehowa, awi bewäi aku tumon miatm, idjä djari blua bara njamam, limbah Jehowa djari mandohop ikau ombeombet mamaläh ita intu musohm, olo Amon tä.
37. Tinai koae dengan bapae: Tikas talo idjä toh ilakuku, entai aku barang duä bulan katahie, mangat aku lius tuntang karä kolangku, manalih bukit, sambil manangis tagal kabudjangku.
38. Koae, tombah aughe: Lius. Balalu iä manjoho iä hagoet duä bulan katahie; tumon tä iä hagoet impahaiak karä kolae bawi, sambil manangis tagal kabudjange intu äka bukit.
39. Maka limbah duä bulan tä djari hapus, iä buli bapae, idjä malalus miate intu iä, idjä djari indjandjie. Maka iä djaton katawan olo hatuä. Djetä palus indu hadat olo Israel tinai;
40. Budjang bawin olo Israel genep njelo hagoet, uka manatum anak bawi ain Jepta, olo Gilead tä, käpat andau dalam genep njelo.

BAGI 12.

I. Jepta mamukul olo Epraim. II. Isut hakim awang beken.

I. — 1. Limbah tä maka karä olo hamputan Epraim hapumpong, hanimpah Jordan, hila utara; iä hamauh dengan Jepta: Buhen ikau djari hagoet mamarang olo Amon, tuntang ikau djaton djari mirak ikäi, mangat ompat ikau? toh ikäi handak manusul humam tamput bitim. — (8, 1.)
2. Tapi koan Jepta dengan olo tä: Aku tuntang olo ajungku djari paham klahi dengan olo Amon; aku djari blaku dohop intu keton, tapi keton djaton maku maliwus aku bara lengän olo tä.
3. Djadi, amon aku mitä keton djaton maku mawat aku, tä barangai koangku, alo tahasengku lenjoh hong lokap lengängku; palus aku hagoet mamarang olo Amon, tuntang Jehowa manjaragh iä intu lengängku. Maka buhen keton andau toh tinai dumah, handak mangalahi aku?
4. Palus Jepta mirak karä olo Gilead, mamarang olo Epraim; maka olo Gilead tä mamukul olo Epraim, basa olo tä djari hababaka iä, koae: Keton, olo Gilead, puna olo idjä babuhau bara olo Epraim; keton olo panjelat Epraim dengan Manasse bewäi.
5. Tä olo Gilead mananselo, manonggo äka olo tau dimpah Jordan, helo bara olo Epraim djari sampai hetä; djadi, amon olo Epraim. idjä hadari tä blaku intu iä: Soho aku dimpah; — tä olo Gilead misek iä: Dia ikau olo Epraim? Djaka koae: Dia; —
6. Tä olo tä manjoho iä: Has, sewut: Sgibolet; — tapi iä manjewut tä Sibolet, iä djaton toto tau tumon augh tä. Tä maka iä manawan palus mampatäi iä hetä, hong äka olo tau hanimpah Jordan; tumon tä katika tä kea aton impatäi bara Epraim tä äpat pulu duä kojan biti.
7. Maka Jepta mamatut Israel

djahawen njelo katahie. Limbah tä Jepta, olo Gilead tä, matäi; iä ingubur intu lewue hong Gilead.

II. — 8. Maka limbah bara iä Ebsan bara Betlehem mamatut Israel.

9. Iä tä bara anak hatuä telo pulu biti, tinai telo pulu anake bawi impabanäe ruar bara ungkup humae, tuntang iä manamäan akan humae telo pulu manantue bawi, idjä sawan karä anake. Maka iä mamatut Israel udju njelo.

10. Limbah tä Ebsan matäi; iä ingubur hong Betlehem.

11. Limbah bara iä maka Elon, olo Sebulon, mamatut Israel; iä mamatut Israel sapulu njelo.

12. Limbah tä Elon, olo Sebulon tä, matäi; iä ingubur intu Ajalon, hong tanah Sebulon.

13. Maka limbah bara iä Abdon, anak Hilel, olo Piraton, mamatut Israel.

14. Ai tä äpat pulu anak hatuä, telo pulu äsoe hatuä, idjä mondok hundjun udju pulu kongan kalidai; iä mamatut Israel hanja njelo katahi.

15. Limbah tä Abdon, anak Hilel, olo Piraton tä, matäi; iä ingubur hong Piraton, intu tanah Epraim, intu bukit olo Amalek tä.

BAGI 13.

Simson inakan, tumon pasuman Malaikat.

1. Maka olo Israel mawi talo papa tinai intu baun Jehowa, tagal tä Jehowa manjaragh iä akan penda lengän olo Pilisti äpat pulu njelo katahie. — (3, 12.)

2. Maka aton olo hatuä hong Sara, olo hamputan Dan, idjä Manoa arae; sawae tamanang, djaton manak.

3. Maka Malaikat Jehowa mamprahan arepe akan olo bawi tä, sambil hamauh dengae: Itäm, sampai katontoh ikau tamanang, djaton djari manak, tapi toh ikau karäh batihi, manak hatuä.

4. Toh buahuah ikau mahaga arepm, äla mihop anggor atawa talo bahari, äla kuman talo pali. — (4. *Mos.* 6.)

5. Krana ikau karäh batihi, manak hatuä, maka lading sukur djaton akan mikis takolok anakm tä; krana awau tä palus bara knain indue akan mandjadi olo nasir ain Hatalla; maka iä tä karäh manampara maliwus olo Israel bara lengän olo Pilisti.

6. Maka olo bawi tä manalih, masuman tä akan banae, koae: Aton olo ain Hatalla djari manangoh aku, ampin tampajahe kilau tampajah Malaikat Hatalla, idjä ingikäh ingarawan ampie, sampai aku djaton djari misek iä bara kwe iä, tinai iä djaton djari masuman arae akangku.

7. Tapi iä hamauh dengangku: itäm, ikau karäh batihi, manak hatuä; toh äla ikau mihop anggor atawa talo bahari, tuntang äla kuman talo pali, krana awau tä palus bara knain indue akan mandjadi nasir intu Hatalla, haradjur sampai andau pampatäie.

8. Tä maka Manoa paham blaku intu Jehowa, koae: Joh Tuhan, käläh olo ain Hatalla tä, idjä djari injohom, haluli tinai manalih ikäi; nakara iä madjar ikäi talo awang patut iawi ikäi dengan awau, idjä karäh inakan tä.

9. Maka Jehowa manarima augh

Manoa; Malaikat Hatalla dumah, manalih olo bawi tä tinai; maka iä tä mondok hong tana, tapi banae djaton dengae.
10. Tä olo bawi tä badjeleng hadari, masanan tä akan banae, sambil hamauh dengae: Itäm, olo hatuä tä, idjä bihin djari manang-goh aku, aton mamprahan arepe akangku tinai.
11. Tä maka Manoa mendeng, palus hagoet ompat sawae, tuntang iä sampai olo hatuä tä, sambil hamauh dengae: Ikau olo tä, idjä djari hamauh dengan olo bawi toh? Tombah iä: Joh.
12. Tä koan Manoa: Käläh, djadi tumon karä aughm; tapi kilen kapatut hadat tuntang gawi dengan awau tä dapit?
13. Koan Malaikat Jehowa dengan Manoa: Bara karä talo tä, idjä djari insanangku akan olo bawi tä, buah iä mahaga arepe.
14. Bara karä talo tä, idjä palembut batanganggor, äla iä kumae; anggor atawa talo bahari äla iä mihope, tinai äla iä kuman talo pali; karä talo handiai, idjä djari imetähku iä, iä akan mahagae kea.
15. Maka Manoa tombah augh Malaikat Jehowa: Jaku blaku ikau mentai, ikäi handak manjimpan anak kambing hatuäe idjä kongan intu baum. —(6,18.)
16. Tapi Malaikat Jehowa hamauh dengan Manoa: Alo ikau marandjar aku hetoh, djaton kea aku akan kuman panginam; tapi djaka ikau handak mimbit talo parapahm awang ingähu, käläh, luput tä akan Jehowa. Krana Manoa djaton katawan, iä tä Malaikat Jehowa.
17. Maka Manoa tombah augh Malaikat Jehowa: Æwe kea aram? mangat ikäi tau manara ikau, amon aughm tä toto mandjari.
18. Koan Malaikat Jehowa dengae: Buhen ikau misek arangku? djaton djetä heran?
19. Tä maka Manoa manduan anak kambing hatuäe tä, tuntang parapah indu kinan; maka Iä maluput djetä akan Jehowa hong batukarang, heraheran ampie iä malalus tä, tuntang Manoa äwen hasawä manampajahe.
20. Djadi, metoh njalan apui lembut bara mesbeh gandagandang akan langit, maka Malaikat Jehowa mandai akan ngambo hong njalan apui mesbeh tä; sana Manoa dengan sawae mitä talo tä, maka äwen mahingkep baue sampai petak.
21. Maka Malaikat Jehowa djaton mamala hindai akan Manoa äwen duä hasawä; tä Manoa kasene, iä tä Malaikat Jehowa.
22. Balalu Manoa hamauh dengan sawae: Toto koä akan matäi, basa koä djari mitä Hatalla.
23. Tapi koan sawae dengae: Amon Jehowa radjin mampatäi ita, toto iä djaton maku manarima parapah idjä ingähu, tuntang parapah indu kinan tä bara lengän ita; tinai iä djaton maku mamprahan akan ita tuntang masuman akan ita talo handiai tä, kilau awang djari toh.
24. Maka limbah bara tä olo bawi tä manak hatuä; iä manggarä arae Simson; maka anake tä sasar hai, tuntang Jehowa mamberkat iä.
25. Tinai Rogh Jehowa manampara batintutintu mamenjang iä hong tanah äka podok hamputan olo Dan, helat Sara dengan Estaol

BAGI 14.

I. Simson mampatäi singa; iä masawä.
II. Iä maleläi olo Pilisti.

I.—1. Maka Simson hagoet
akan Timnat; hong Timnat tä iä
taraitä idjä biti anak bawin olo
Pilisti tä.
2. Palus iä buli, masanan tä
akan indu bapae, koae: Aku djari
mitä olo bawi hong Timnat, ba-
ris anak bawin olo Pilisti; toh,
duan iä tä indu sawangku.
3. Tapi koan indu bapae dengae:
Djaton olo bawi marak karä anak
bawin ungkup paharim, marak sa-
lepah hamputan ita, sampai ikau
hagoet manduan indu sawam bara
baris olo Pilisti, olo kulop tä?
Koan Simson dengan bapae: Duan
bewäi iä tä akangku, krana iä idjä
äka kakilak matangku.
4. Maka indu bapae djaton ka-
tawan, talo tä puna bara Jehowa
kea, mangat iä manggau buku mawi
olo Pilisti; krana katika tä olo Pi-
listi marentah olo Israel.
5. Tumon tä maka Simson tun-
tang indu bapae hagoet akan Tim-
nat; djadi, amon iä sampai äka
pambulan anggor ain olo Timnat,
itä! badumah singa idjä kongan,
njakungkong handak mawi äwen.
6. Tä maka Rogh Jehowa ma-
menjang iä, sampai iä marapak
singa tä, sama kilau olo marapak
anak kambing, alo ganggamae dja-
ton huang lengäe; maka iä djaton
masuman akan indu bapae talo
awang djari iawie.
7. Maka amon iä djari sampai,
iä hakotak dengan olo bawi tä,
tuntang iä ingilak matan Simson.
8. Djadi, isut andau harian bara
tä iä haluli, tantai masawä olo
bawi tä; maka iä mahiwang, mitä
hantun singa tä; itä! tapis ba-
djanji idjä basuang danum madu
aton hong hantun singa tä.
9. Tä iä mamupol tapis badjanji
tä duäduä lengäe, palus hagoet,
sambil kumae haiak manandjong;
iä manalih indu bapae, manenga
belahe akae, tuntang äwen tä ku-
mae; tapi iä djaton masuman akae,
madu tä djari induae bara hantun
singa.
10. Djadi, limbah bapae djari
madja olo bawi tä, maka Simson
mawi pesta masawä hetä, tumon
hadat budjang hatuä kahum ma-
sawä.
11. Djadi, amon olo tä mitä iä,
maka iä mambaris telo pulu biti
olo ajue, mangat olo tä ompat iä.
II.—12. Maka koan Simson
dengan äwen tä: Has, aku toh
maleläi keton; djaka keton huang
kudju toh, katahin gawi masawä,
tau toto manarang tä akangku,
tuntang sondau rimae, tä maka
aku handak manenga akan keton
telo pulu krambar kamedja halus,
tuntang telo pulu krambar klambi
bahalap.
13. Tapi amon keton djaton tau
marima tä akangku, tä keton akan
manenga akangku telo pulu kram-
bar kamedja awang halus, tuntang
telo pulu krambar klambi bahalap.
Koan äwen tä dengae: Djadi, se-
wut leläim tä, mangat ikäi mahi-
ninge.
14. Maka iä hamauh dengan äwen
tä: Panginan blua bara idjä ba-
bungu, kamanis blua bara idjä
abas. Maka huang katelo andau
olo tä djaton tau marima leläie tä.
15. Limbah tä huang andau udju
äwen tä hamauh dengan sawan
Simson: Tuit banam, mangat iä

marima leläi tä akan ikäi; djaka dia, ikäi handak manusul ikau tuntang olo human bapam. Aton keton marawäi ikäi, uka manduan ramon ikäi, atawa dia?

16. Maka sawan Simson manangis hatahareharep iä, sambil hamauh: Ikau basingi aku bewäi, ikau djaton radjin dengangku; ikau djari maleläi ungkup ajungku, tuntang ikau djaton djari masuman rimae akangku. Koae dengae: Itäm, akan indu apangku mahin djaton aku djari marimae, kilen aku marima tä akam?

17. Maka iä manangis naharep baue kudju andau, kahum gawin masawä tä; djadi andau udju tä tepa iä masanan tä akae, krana olo bawi tä paham musok iä; palus olo bawi tä masuman riman leläi tä akan olo utus ajue.

18. Tä, hong andau udju tä, helo bara matanandau djari belep, maka olo lewu tä hamauh dengae: Narai idjä manis bara madu? atawa narai idjä abas bara singa? Koae mawi olo tä: Djaka keton djaton djari maluku hapan sapingku, toto keton djaton djari sondau riman leläiku.

19. Tä, maka Rogh Jehowa mamenjang iä, palus iä hagoet manalih olo Askelon, mampatäi telo pulu biti hatuän olo hetä, tuntang manduan karä pakaiae, manenga klambie awang bahalap akan äwen, idjä djari sondau riman leläie tä; tapi iä blait, palus iä hagoet buli human bapae.

20. Maka sawan Simson tä inenga akan idjä biti baris olo tä, idjä djari ompat iä.

BAGI 15.

I. Simson marusak tanan olo Pilisti.
II. Iä mamukul olo Pilisti hanggap tulang idjang kalidai.

I.—1. Djadi, isut andau harian, intu wajah getem gendom, maka Simson madja sawae, mimbit anak kambing hatuäe; koae: Soho aku tamä karong sawangku. Tapi bapa olo bawi tä djaton maku manjoho iä tamä.

2. Krana koan bapae: Angate kamäangku, iä tä djari kabeläm, tagal tä aku djari manenga iä akan kolam. Tapi aton andie bawi, djetä bahalap ampie bara iä; naughe djetä akam indu gantie.

3. Tä koan Simson mawi olo tä: Toh toto aku djaton sala dengan olo Pilisti, amon aku mantakan olo tä.

4. Palus Simson hagoet, manawan telo ratus kongan ason taun, palus iä manduan sewan, tuntang manontong manduä manduä ikohe sama ikohe, palus mangkepan sewan intu sapan ikoh duäduä tä.

5. Limbah tä iä manotong karä sewan tä, palus malapas ason taun tä hadari, mahoroe tanan olo Pilisti, wajah talo djari masak, sambil manjeha tä, mangähu tujok karä petenge tuntang awang hindai inggetem, sampai karä pambulan anggor tuntang pambulan undus kea.

6. Tä koan olo Pilisti: Æwe djari mawi tä? Koan olo: Simson, manantun olo Timnat tä, basa empoe djari manduan sawae, mampabanä iä dengan kolae. Tä olo Pilisti hagoet, manusul olo bawi tä tuntang bapae.

7. Maka koan Simson mawi olo tä: Patut kea gawin keton kalotä?

Takan, amon aku djari mamalāh
arepku ombeombet mawi keton,
tä maka haru aku handak terai
tinai.
8. Tuntang iä paham mamukul
olo tä, sampai tampusing tulange;
limbah tä iä hagoet, melai intu
tantan batukarang Etam.
II. — 9. Maka olo Pilisti ha-
goet, bapodok hong tanah Juda,
tataitataia sampai Leghi.
10. Maka koan olo Juda: Bu-
hen keton djari hagoet, handak
mawi ikäi? Tombah olo tä: Ikäi
djari dumah, handak mamasong
Simson, tantai mawi iä tumon iä
djari mawi ikäi.
11. Maka telo kojan olo hatuä
baris hamputan olo Juda lius ta-
lih batukarang Etam, manalih
Simson, sambil hamauh dengae:
Djaton ikau tawa olo Pilisti tä
puna marentah ikäi? buhen gawim
kalotä, mampabewau ikäi? Maka
koae dengan olo tä: Tumon olo
tä djari mawi aku, kalotä kea aku
djari mawi iä.
12. Tombah olo tä, koae dengae:
Ikäi djari kantoh, tantai mama-
song ikau, mangat manjaragh ikau
intu lengän olo Pilisti. Tä koan
Simson dengan äwen: Sumpah
dengangku, keton toh djaton
maku mantakan aku.
13. Tombah olo tä, koae: Dia;
tikas gawin ikäi handak mamasong
ikau bewäi, sambil manjaragh ikau
intu lengän olo tä, tapi djaton ha
liai ikäi handak mampatäi ikau.
Tä äwen mamasong iä, hapan duä
tali taheta, sambil magah iä mo-
hon bara batukarang tä.
14. Amon iä djari sampai Leghi,
maka olo Pilisti tä malahap, sam-
bil manambang iä. Tapi Rogh Je-
howa mamenjang iä, palus tali
idjä intu penange tä mandjadi ki-
lau lawai bewäi, idjä patasa apui,
balalu pasonge kilau lenjoh beng-
kak bara lengäe.
15. Balalu iä supa tulang idjang
kalidai idjä taheta, palus iä man-
djudju lengäe manjingkape, hapan
tä iä mamukul mampatäi sakojan
biti olo hatuä.
16. Limbah tä koan Simson:
Awi tolang idjang kalidai idjä ka-
tujok hetoh, duä katujok hetä!
hapan tulang idjang kalidai aku
djari mampatäi sakojan biti.
17. Djadi, limbah iä djari terai
bakotak, palus iä mandjakah tu-
lang idjang kalidai tä bara lengäe,
sambil manggarä kalcka tä Ramat-
leghi. (*Djakah tolang idjang.*)
18. Maka limbah bara tä iä pa-
ham kateah belaie; tä iä blaku intu
Jehowa, sambil hamauh: Awi leng-
än rewarm toh ikau djari manenga
berkat idjä paham toh; aton toh
aku akan matäi awi kateah belai-
ku, palus kalong olo kulop tä?
19. Tä, maka Jehowa manjila
guntum tolang idjang kalidai tä,
palus aton danum blua bara hetä:
tä iä mihop, palus tahasenge ha-
luli, tuntang iä brigas; tagal tä
iä manggarä tä: lowang danum
ain olo idjä blaku. Djetä magon
aton intu Leghi sampai andau toh.
20. Maka iä mamatut olo Israel
djaman olo Pilisti tä duä pulu
njelo katahie.

BAGI 16.

I. Simson undur bara Hatalla. II. Iä tjalaka awi olo Pilisti; iä hobah atäie, tuntang matäi haiak mahukum olo Pilisti.

I. — 1. Limbah tä Simson ha-

goet akan Gasa; hetä iä taraitä bawin sapangan, palus iä tamä hindjä dengae.

2. Palus olo masanan akan olo Gasa: Simson djari tamä lewu toh. Tä maka olo mangapong iä, mimpa iä hapus alem tä, intu bauntonggang lewu; tapi olo tä manjuni arepe hapus alem tä, koae: Karäh helo, sampai talo sawah, tä ita handak mampatäi iä.

3. Tapi Simson batiroh sampai bentok alem; djadi bentok alem iä misik, palus iä mamangkut blawang bauntonggang lewu tä tuntang papare duäduä, iä mungkat djetä tuntang kaju huite, palus imuate hundjun bahae, sambil mimbit tä akan hundjun tantan bukit, idjä tandipah Hebron.

4. Djadi, limbah bara tä tinai iä mipen olo bawi hong sungäi Sorek, idjä Delila arae.

5. Tä, maka karä mantir olo Pilisti manalih olo bawi tä, sambil hamauh dengae: Budjok iä, mangat ikau katawan, hong kwe äka kaabase idjä paham tä, tuntang hapan en ikäi tau mampakalah iä, sampai mamasong iä, mangat mangapähä iä; tä maka genep bitin ikäi handak manenga akam sakojan saratus kabawak rear baputi.

6. Maka Delila hakotak dengan Simson, koae: Käläh suman akangku, intu sen äka kaabasm idjä paham, hapan narai olo tau mamasong ikau, sampai mampakalah ikau.

7. Koan Simson dengae: Djaka olo mamasong aku hapan udju tali uäi belom, idjä hindai keang, tä maka aku balemo, sama kilau olo beken kea.

8. Tä, maka mantir olo Pilisti mimbit akan olo bawi tä udju tali uäi belom, idjä hindai keang, palus iä mamasong iä hapan djetä.

9. Maka olo idjä mimpa tä aton melai tokep dengae huang karong beken; tä koan olo bawi tä dengae: Olo Pilisti akan mawi ikau, Simson. Tapi iä manggetus karä tali tä, kilau lawai ganal bageto patasa njalan apui. Tumon tä olo djaton katawan äka kaabase tä.

10. Tä koan Delila dengan Simson: Toto, ikau djari halalea aku, tuntang djari manandjaro aku; käläh toh ikau masuman akangku totototo, hapan narai ikau tau imasong?

11. Koae dengae: Djaka olo mamasong aku dähedähen hapan talin tihang taheta, idjä hindai hanggap olo bagawi, tä maka aku balemo, sama kilau olo beken kea.

12. Maka Delila manduan tali taheta kalotä, palus mamasong iä hapan tä; limbah tä iä hamauh dengae: Olo Pilisti akan mawi ikau, Simson! Maka olo mimpa tä aton mondok darah hetä hong karong beken. Tapi iä manggeto mangarak tä bara lengäe, kilau djetä rambun benang bewäi.

13. Koan Delila dengan Simson: Sampai toh ikau djari marajap aku bewäi, tuntang djari mamunga aku; toh sanan akangku, hapan en ikau tau imasong? Koae dengae: Djaka ikau manampiket udju kasansiräi balauku toh, tuntang talin kuntjir, sambil malantak tä hong djihi hapan paku.

14. Maka iä mawie tumon aughe; limbah tä koae dengae: Olo Pilisti akan mawi ikau, Simson! Tä iä tangkedjet batiroh, palus mandjetak tampiket balaue tuntang paku tinai talin kuntjir bara hetä.

15. Tä koan olo bawi tä dengae: Aughm bewäi: aku sinta ikau; sampai hantelo toh ikau djari marajap aku, djaton maku masuman akangku intu kwe äka kaabasm idjä paham tä.

16. Djadi, amon olo bawi tä sasining andau hababisau iä hapan aughe, tuntang paham hausousok iä, maka atäie singgul angate kilau matäi.

17. Tä iä manutor akae lepalepah karä talo katawae, sambil hamauh dengae: Lading sukur djaton djari pudji mikis takolokku, krana aku toh puna olo nasir Hatalla bara knain induku; djaka aku injukur, tä kaabasku nihau bara aku, aku palus balemo, sama kilau olo handiai.

18. Amon Delila kasene, iä djari manutor akae karä talo katawae, tä iä manjoho olo mangahau karä mantir olo Pilisti, koae: Talih keton sindä toh tinai, krana iä djari masuman akangku lepah karä talo katawae. Djadi karä mantir olo Pilisti manalih iä, mimbit karä rear tä huang lengäe.

19. Maka iä mampatiroh iä habantal pakuae, limbah tä iä mangahau olo hatuä idjä biti, manjoho iä manjukur udju kasansirai balaue tä. Tumon tä iä mandino iä, kaabase palus nihau bara iä.

20. Maka koan olo bawi tä: Olo Pilisti akan mawi ikau, Simson! Amon iä tangkedjet batiroh, maka angate: Aku handak harikas tumon bahut kea, maliwus arepku. Krana iä djaton katawan, Jehowa djari malihi iä.

II.—21. Tä maka olo Pilisti manjingkap iä, mangaruit matae, palus mimbit iä akan Gasa; hetä iä mamasong iä hapan duä karinting rantai tambaga, tuntang manjoho iä manggiling talo hong sipir.

22. Maka balaue djaladjalan pandjang tinai, tumon pesae hindai injukur.

23. Katika tä karä mantir olo Pilisti aton hapumpong, mampatäi arä meto, maluput parapah hai akan Dagon, dewan ai, sambil ramirami. Maka koan olo tä: Dewan ita djari mandjuluk Simson, musoh ita, akan lengän ita.

24. Tumon tä tinai olo arä, sana mitä iä, maka iä manara dewae; krana koae: Dewan ita djari manjaragh akan penda lengän ita olo idjä hamusoh dengan ita, idjä djari marusak tanah ita, tuntang kutoh karäh ita djari impatäie.

25. Djadi, amon olo tä paham ramirami, koae: Kahau Simson kantoh, mangat iä manjuling akan ita. Maka olo manduan Simson bara sipir, uka manjuling akae; olo manjoho iä mendeng helat djihi.

26. Tä koan Simson dengan anak olo idjä ngagalan lengäe: Agah aku, mangat aku manggajap djihi idjä mandähen huma, mangat aku basinggoh hetä.

27. Maka huma tä kontep baring awi karä olo hatuä tuntang bawi, tinai karä mantir olo Pilisti aton hetä kea, tinai hundjun sapau huma tä telo kojan biti hirah, hatuä bawi, idjä mitä Simson manjuling.

28. Tä, maka Simson blaku intu Jehowa, koae: Joh Tuhan, Jehowa, tahiu aku, paabas aku sindä toh tinai, joh Hatalla, mangat aku mamaläh matangku intu olo Pilisti.

29. Limbah tä Simson manjingkap djihi bentok duäduä, idjä

HAK. 16.

mandähen huma tä, idjä äka sang-
gahan huma, idjä hapan lengäe
gantaue, idjä hapan lengäe sambile.
30. Palus Simson hamauh: Kä-
läh hambaruangku matäi haiak
dengan olo Pilisti tä. Balalu iä
mampaabas manekang arepe; tä
palus huma balongkang, menjet
karä mantir tuntang karä olo idjä
huange tä; maka karä olo idjä
matäi haiak pampatäi Simson arä
haream bara olo, awang impatäie
pesae belom.
31. Limbah tä maka karä pa-
harie tuntang salepah ungkup hu-
man bapae dumah, manduan han-
tue, mimbit iä haiak panulie, sam-
bil mangubur iä huang kubur
bapae Manoa, idjä helat Sara deng-
an Estaol. Maka iä djari mamatut
olo Israel duä pulu njelo katahie.

BAGI 17.

Migha mampendeng hampatong dewa.

1. Maka aton olo hatuä bara
bukit hatinggang Epraim, arae
Migha.
2. Iä tä hamauh dengan indue:
Sakojan saratus sekel salaka tä,
idjä djari inakau bara ikau, tun-
tang ikau djari manjapa tagal tä,
haiak manahiu tä intu pindingku
kea, itäm, rear tä aton intu aku,
aku djari manduan tä. Tä koan
indue dengae: Imberkat anakku
intu Jehowa.
3. Tumon tä iä malian sakojan
saratus sekel salaka tä akan indue;
tapi koan indue dengae: Aku djari
mambaris rear tä bara lengängku,
manukas tä akan Jehowa tagal
anakku, uka hampatong inoang,
iukir; tagal tä aku manenga tä
akam tinai.
4. Palus iä malian rear tä akan
indue; tapi indue manduan duä
ratus sekel, manenga tä akan tu-
kangbulau, djetä inoange, iukire
akan hampatong; maka djetä ihaga
hong human Migha.
5. Tumon tä olo hatuä, Migha
tä, äka hampatong, tinai iä ma-
nampa pakaian tuntang pakarang
imam, tuntang manjuang lokap
idjä biti bara karä anake hatuä,
mangat mandjadi imam ajue.
6. Maka katika tä olo Israel
djaton bara radja; genep biti ma-
numon pikire kabuate.
7. Maka aton olo hatuä tabela
bara Betlehem Juda, idjä ain
hamputan Juda; olo tä olo Lewi,
iä namuäi hetä.
8. Maka olo tä djari babongkat
bara Betlehem Juda, handak ha-
goet akan bararangai tintue, äkae
tau sondau balandjae. Metoh iä tä
sampai bukit hatinggang Epraim,
sampai human Migha, handak ma-
radjur panggoete,
9. Koan Migha dengae: Ikau
bara kwe? Tombah iä, koae: Aku
toh olo Lewi bara Betlehem Juda,
aku hagoet manggau gawi, bara-
rangai kalekaku sondaue.
10. Tä koan Migha dengae: Me-
lai dengangku, mandjadi akan
apangku, akan imam ajungku;
maka sining njelo aku handak ma-
nenga akam sapulu sekel salaka,
tuntang idjä katuron pakaian, tinai
karä talo kinam. Tä maka olo
Lewi tä ompat iä.
11. Tuntang olo Lewi tjakap
melai dengan olo hatuä tä; iä
tä mahaga olo tabela tä kilau
anak ai.
12. Maka Migha manjuang lokap

olo Lewi tä, mangat iä mandjadi imam akae; tumon tä iä melai hong human Migha.

13. Tä koan Migha: Toh aku katawan, Jehowa karäh mawi talo bahalap dengangku, tagal olo Lewi toh mandjadi imam akangku.

BAGI 18.

Olo hamputan Dan manamput dewa tuntang imam tä, mampendeng tä hong lewu Lais, djetä Dan.

1. Maka katika tä olo Israel djaton bara radja. Djadi, katika tä kea hamputan olo Dan manggau bagin tanah akae, äkae tau melai; krana sampai andau tä hindai djari inenga ombet akae indu joresae, pagangan ajue marak karä hamputan olo Israel.

2. Maka olo Dan manjoho bara Sara tuntang Estaol limä biti olo hamputan ajue, idjä menteng, mangat mangalati, mangumbang sambil mariksa tanah. Koae dengan olo tä: Lius keton, kumbang, priksa tanah. Maka olo tä manantarang bukit hatinggang Epraim, mahandar human Migha, tuntang iä bara malem hetä.

3. Maka kahum iä hong human Migha, iä kasene augh olo tabela, olo Lewi tä, palus iä manjupa iä, sambil misek iä: Æwe djari mimbit ikau kantoh? narai gawim hetoh? kasen ikau kantoh?

4. Koae dengan olo tä: Sakean sakatoh gawin Migha dengangku; iä djari mupah aku, aku djari indu imam akae.

5. Tä koan äwen tä dengae: Käläh, isek intu Hatalla, mangat ikäi katawan, djaka panggoet ikäi, idjä ilalus ikäi toh, karäh imberkat.

6. Koan imam dengan olo tä: Lius bewäi dengan salamat; djalanan keton, idjä ilalus keton toh, inangkilik Jehowa.

7. Limbah tä äwen linä tä harikas; iä sampai Lais; maka iä mitä olo hetä bandah ampie, iä pakat dengan olo Sidon; iä suni, sanang tuntang bandah bewäi, tinai djaton aton radja, idjä marentah hong tanah tä; tinai iä kedjau dengan olo Sidon, tapi dengan utus olo beken iä djaton hadjandji.

8. Maka äwen tä buli karä paharie hong Sara tuntang Estaol; tä karä paharie misek iä: Narai sarita imbit keton?

9. Koan äwen tä: Has keton, ita lius manalih olo hetä, krana ikäi djari mariksa tanah tä, toto djetä bahalap haliai. Handak keton melai hetoh bewäi? Æla keton kadian, hagoet gulogulong, mangat tamä hetä, duan tanah tä akan joresan keton!

10. Amon keton sampai hetä, toto keton sondau utus olo idjä ugah laja, tuntang tanahe rangkah; krana Hatalla djari manjaragh tä akan lengän keton, äka idjä djaton tapas talo enen karä ramon talo, awang hong tanah Kanaan.

11. Tä maka bara hetä, bara Sara tuntang Estaol, aton harikas djahawen ratus biti olo hatuä, baris hamputan Dan, tatap dengan ganggaman parang.

12. Olo tä hagoet, bapodok darah Kiriatjearim, hong tanah Juda; tagal tä olo manggarä kaleka tä äka podok Dan, palus sampai andau toh; itä! djetä intu likut Kiriatjearim.

13. Bara hetä olo tä palus sam-

pai bukit hatinggang Epraim,
manalih human Migha.
14. Tä maka koan olo limä biti
tä, idjä djari hagoet mangalati ta-
nah Lais, mawi karä paharie: Ta-
wan keton kea, huang huma toh
aton pakaian tuntang pakarang
imam, tinai hampatong dewa idjä
inoang iukir? toh hapan keton be-
wäi narai patut gawin keton.
15. Tä olo tä tendä hetä, palus
manalih human olo tabela, olo Lewi
tä, idjä intu äka Migha, sambil
manabi iä bahalahalap.
16. Maka djahawen ratus biti,
baris olo Dan tä, idjä tatap dengan
gangg aman parang, tendä intu ruar
papar bauntonggang.
17. Tapi äwen limä tä, idjä djari
hagoet mangalati tanah, palus tamä
hetä, sambil manduan hampatong
dewa tä tuntang pakaian dengan
pakarang imam; maka imam tä
mendeng intu bauntonggang, haiak
dengan olo djahawen ratus tä, idjä
tatap dengan ganggaman parang.
18. Djadi, limbah äwen limä tä
djari tamä, haiak djari manduan
hampatong tä, tuntang pakaian
dengan pakarang imam, maka koan
imam tä dengan äwen: Narai ga-
win keton?
19. Koan olo tä dengae: Suni
ikau, angop njamam; lius ompat
ikäi, mandjadi akan bapa tuntang
imam ikäi; idjä kwe ikau bontong,
ikau imam akan human olo idjä
bewäi, atawa ikau mandjadi imam
akan hapüs idjä kautus, akan hapus
idjä kahamputan olo Israel?
20. Tä maka imam tä handjak
angat atäie, balalu iä manduan pa-
kaian dengan pakarang imam tun-
tang hampatong tä, palus tamä
ompat olo tä.
21. Maka olo tä mules palus
hagoet, iä matoh karä anake, karä
metoe, tuntang karä ramoe helo
baue.
22. Amon äwen tä djari kedjau
bara human Migha, maka karä
olo hatuä huang karä huma, idjä
tokep human Migha, hakampe-
leng, palus iä manggoang olo Dan
tä; tinai iä mangahau olo Dan tä.
23. Æwen tä mules baue, sam-
bil hamauh dengan Migha: Narai
katapasm, ikau djari mirak karä
olo tä?
24. Tombah iä: Dewangku idjä
inampaku, tuntang imam tä djari
irampas keton, palus hagoet; narai
akangku tinai! tinai keton misek
aku: narai katapasm?
25. Tapi koan olo Dan mawi iä:
Æla ikau papahining hamauh intu
ikäi, belä kanatek olo panjangit
mantakan ikau, palus manganan
tahasengm, tuntang tahaseng olo
humam.
26. Tumon tä olo Dan tä hari-
kas maradjur panggoete; djadi
amon Migha mitä olo tä kwasa bara
iä, maka iä mules arepe palus buli
humae.
27. Kalotä olo tä manduan talo
tampan Migha, tuntang imam tä,
idjä djari melai dengae; tuntang
iä sampai Lais, äka olo sanang,
bandah; palus iä mampatäi olo tä
hapan baun padang, sambil manusul
lewue.
28. Tuntang djaton olo idjä ma-
liwus iä, krana lewu tä kedjau bara
Sidon, maka olo tä djaton hadjan-
dji dengan utus olo beken; äka
lewu tä hong djanah idjä tokep
Betreghob. Limbah tä äwen ma-
mangun mänaheta lewu tä, palus
mangkalewu hetä.
29. Maka iä manggarä lewu tä
Dan, tumon aran tatoe Dan, idjä

inakan akan Israel. Maka aran lewu tä solake Lais. — (*Jos.* 19, 47.)

30. Maka olo Dan mampendeng akae hampatong idjä iukir tä; Jonatan, panakan Gerson, Gerson anak Manasse, iä tuntang karä panakae mandjadi imam akan olo hamputan Dan, palus sampai andau olo tanah tä tawanan awi olo.

31. Tumon tä hampatong, idjä djari inampa Migha tä, ingkes olo tä akae katahin tingkap Hatalla tä hong Silo.

BAGI 19.

Olo Benjamin hong Gibea kihal haliai gawie.

1. Djadi, katika tä kea, metoh djaton radja marentah hong Israel, aton olo Lewi, idjä melai manamuäi intu saran bukit hatinggang Epraim; maka iä manduan olo bawi bara Betlehem Juda akan gundike.

2. Maka basa gundike habandong, marajap manangkalau iä, olo bawi tä babuhau malihi iä, manalih human bapae hong Betlehem Juda; iä melai hetä tahi andaue, sampai äpat bulan katahie.

3. Kalotä maka banae lius, manjak iä, handak mambudjok atäie, mangat manduan iä tinai; iä mimbit anakolohe idjä biti, tuntang kalidai isut kongan. Maka olo bawi tä mimbit iä tamä human bapae; sana bapa olo bawi tä mitä iä, maka iä handjak atäie tagal iä hasondau hetä.

4. Maka empoe, bapa bawi tabela tä, marandar iä melai katelo, tuntang olo tä kuman belom, palus bara malem hetä.

5. Djadi huang andau äpat olo tä misik haiak djadjewu, palus manatap arepe handak buli; tapi koan bapa bawi tabela tä dengan manantue: Awi manjuap helo manekang arepm, limbah tä keton tau hagoet.

6. Maka äwen duä mondok mihop kuman haiahaiak; tä bapa olo bawi tabela tä hamauh dengan manantue: Melai ikau bara malem tinai, tuntang ramirami, mampahandjak atäim.

7. Tapi olo hatuä tä mendeng handak hagoet, tapi empoe paham musok, sampai iä bara malem tinai.

8. Djadi intu andau limä, amon iä misik haiak djadjewu, handak hagoet, koan bapa bawi tabela tä: Kuman, manekang arep keton helo. Maka äwen tä harandjar sampai andau djari balihang; iä omba kuman hetä.

9. Limbah tä olo tä manatap arepe handak hagoet, tuntang gundike tinai djipäe; maka koan empoe, bapa bawi tabela tä: Itäm, andau djari balihang tokep panapäan, käläh melai bara malem tinai; andau tokep hapus, käläh keton melai bara malem mampangat atäi keton, handjewu karäh haiak djadjewu ikau tau hagoet, buli humam.

10. Tapi olo hatuä tä djaton maku melai tinai, malainkan iä harikas, tuntang iä sampai tandipah Jebus, djetä Jerusalem; maka kalidai duä kongan idjä aton buate, tuntang gundike mampahaiak iä.

11. Maka amon äwen sampai Jebus, andau djari bilak hapus. Koan anakolohe tä dengan tempoe: Käläh ita gulogulong, tendä hong le-

wun olo Jebusi tä, mangat ita bara malem hetä.
12. Tapi koan tempoe dengae: Æla ita tendä hetä intu lewun olo beken, idjä djaton ain olo Israel; ita handak mahalau mimes Gibea.
13. Tinai koae dengan anakolohe: Tandjong bewäi, njamanjamah ita sampai lewun olo Israel; ita bara malem hong Gibea atawa hong Rama.
14. Tumon tä iä hagoet maradjur djalanae; matanandau belep kahum iä tokep Gibea, idjä ain Benjamin.
15. Maka olo tä mahiwang akan hetä, mangat tamä Gibea, tuntang bara malem hetä. Limbah iä tamä, maka iä mondok hong djalan lewu, krana djaton idjä biti olo hetä maku manamäan iä huang huma, uka bara malem hetä.
16. Maka aton olo bakas hatuä idjä biti buli malan bara tanae, amon talo handak kaput; olo tä solake bara bukit hatinggang Epraim, iä namuäi hong Gibea; maka olo lewu hetä baris olo Benjamin.
17. Djadi, amon iä manggatang matae, iä mitä olo tamuäi tä intu djalan lewu, palus olo bakas tä misek iä: Kangkwe tintum, bara kwe panumahm?
18. Koan olo tä dengae: Ikäi hagoet bara Betlehem Juda mimes saran bukit hatinggang Epraim, hetä äkaku; aku djari madja hong Betlehem Juda, toh aku buli human Jehowa tinai; maka olo djaton maku manamäan aku akan humae.
19. Alo ain ikäi ombet oru tuntang talo kinan akan kalidai tä, tinai aton kea tepong tuntang anggor aingku, tnntang akan rewarm bawi toh, tinai akan anakoloh tä, idjä hindjä ikäi, djaton ikäi tapas talo enen.
20. Tä koan olo bakas tä: Salamat ikau; karä katapasm tä lepah intu aku, baja äla ikau bara malem hong djalan.
21. Palus iä manamäan iä huang humae, sambil pakanan kalidaie; limbah iä djari mamenjau paie, maka olo tä kuman belom.
22. Djadi, kahum olo tä mampangat atäie, maka karä hatuän lewu tä, idjä uras olo setan, mangapong huma tä; iä manega blawang, sambil hamauh dengan olo bakas, idjä tempon huma tä, koae: Plua olo hatuä tä, idjä djari tamä humam, ikäi handak dengae. — (1. *Mos.* 19, 4.)
23. Maka olo idjä tempon huma tä blua, manjupa olo tä, sambil hamauh dengae: Æla, o pahari, äla keton papa kalotä; limbah olo toh djari tamä humangku, äla keton mawi kadarhaka kalotä.
24. Itä, anakku idjä bawi, idjä budjang, tuntang gundik olo tä aku handak mampluae akan keton, naughe keton habandong dengae, mawi iä tumon kahandak keton, baja dengan olo hatuä tä äla keton darhaka gawin keton.
25. Tapi karä olo tä djaton maku manarima aughe; tä olo Lewi tä manduan gundike, mandjuluk iä blua akan olo tä; maka karä olo tä habandong dengae hapus idjä malemalem, haru duruh sawah iä malapas iä, haiak langit handak mahindang.
26. Tä haiak djadjewu olo bawi tä dumah, halelek intu bauntonggang human olo, idjä äka tempoe, hetä iä sampai talo djari blawa.
27. Maka amon tempoe misik handjewu, sambil muap blawang

huma, handak blua maradjur panggoete, itä! olo bawi, gundike tä, menter intu bauntonggang huma, lengäe hundjun lambang hetä.

28. Koae dengae: Mendeng, ita hagoet. Tapi djaton tahasenge, iä djaton tombah. Tä iä mamuat hantue hundjun kalidai, palus olo hatuä tä hagoet, buli kalekae.

29. Sana iä sampai humae, iä manduan pisau, palus iä manjingkap hantun gundike, manangkal iä tuntang tolange, mandjadi duäwalas katangkal, balalu iä mampait tä akan karä baris tanah olo Israel.

30. Djadi, olo handiai idjä mitä tä hamauh: Toto, talo kalotä djaton pudji ita mitäe, bara andau olo Israel blua bara tanah Misir, sampai andau toh; awi mangarangka tä, hatirok, hamauh!

BAGI 20.

Olo Israel mamarang olo Benjamin.
Olo Benjamin karenga lomos.

1. Tä olo Israel ratarata hagoet, hakampeleng lepalepah samandiai hapungkal, mandjadi kilau idjä biti, bara Dan mandas Bersaba, olo hong tanah Gilead kea; iä manaharep Jehowa hong Mispa.

2. Bara genep puting tanah hapus karä hamputan olo Israel manalih hindjä kawan Hatalla, aton äpat ratus kojan olo idjä manangking padang.

3. Maka olo Benjamin mahining, olo Israel djari hakampeleng hong Mispa. Maka koan olo Israel: Sanan, kilen horoe talo papa tä?

4. Tä tombah olo Lewi, banan olo bawi idjä impatäi tä, koae: Aku toh dengan gundikku tendä hong Gibea, idjä ain Benjamin, handak bara malem hetä.

5. Maka olo Gibea tä mantakan aku hamalem, iä mangapong huma äkaku melai, kahandake nahuang mampatäi aku, tuntang gundikku imandonge sampai matäi.

6. Tä aku manjingkap gundikku, manangkal iä, mampait djetä akan genep bagin joresan olo Israel, basa kihal tulah sumbang, kadarhaka haliai djari iawi olo tä intu bentok olo Israel.

7. Itä, uras keton baris olo Israel, awi hatirok, masara toh akan keton.

8. Tä, maka hapus olo handiai mendeng, kilau ampin idjä biti, koae: Ita djaton maku hagoet buli äka ita, idjä biti mahin dia akan buli humae.

9. Malainkan tumon toh kea ita handak mawi Gibea:

10. Hapan tenong ita handak mintih sapulu biti bara saratus, bara karä hamputan olo Israel, tinai saratus bara sakojan, sakojan bara sapulu kojan, mangat manduan bahata akan olo arä, mangat olo arä marumpak Gibea, mawi iä tumon karä kadarhakae, awang djari iawie.

11. Tumon tä karä olo Israel hindjä kilau ampin idjä biti, hapumpong handak marumpak Gibea.

12. Maka karä hamputan olo Israel manjoho olo manalih salepah hamputan olo Benjamin, sambil hamauh: Narai kadarhaka tä, idjä mandjari intu marak keton?

13. Käläh toh, djuluk karä olo setan tä, idjä hong Gibea, mangat ikäi mampatäi iä, sambil manganan talo papa tä bara marak olo Israel. Tapi olo Benjamin djaton maku

manarima augh karä paharie, olo
Israel tä.
14. Malainkan olo Benjamin bara
karä lewue hapumpong intu Gibea,
uka mamarang olo Israel.
15. Djadi, andau tä kea olo Be-
njamin bara karä lewue djari isä,
duä pulu djahawen kojan biti, uras
idjä manangking padang; beken
tinai olo Gibea tä, djetä udju ra-
tus biti, uras olo awang kampilie.
16. Marak karä olo tä aton udju
ratus awang kampilie, idjä ma-
njambil, olo handiai tä apik ma-
manting batu, alo manintu idjä
krambar balau mahin dia sala.
17. Maka karä olo Israel, beken
bara hamputan Benjamin, äpat ratus
kojan biti, idjä manangking pa-
dang, uras olo parang samandiai.
18. Maka olo Israel hagoet, ma-
nalih human Hatalla, sambil misek
intu Hatalla, koae: Æwe ikäi
patut mangapala, mamarang olo
Benjamin? Tombah Jehowa: Juda
akan mangapalae.
19. Tumon tä olo Israel hagoet
haiak djadjewu, bapodok tandipah
Gibea.
20. Maka karä olo Israel blua,
uka haklahi dengan Benjamin; olo
Israel mamadju kawae, mangalahi
olo tä tokep Gibea.
21. Tä, maka olo Benjamin sa-
lenga blua bara Gibea, palus andau
tä kea iä mampatäi duä pulu duä
kojan biti olo Israel halelek akan
petak.
22. Maka olo Israel tä mane-
kang arepe, iä haluli mamadju ka-
wan klahi intu äka tä kea, idjä
hetä iä djari haklahi andau helo.
23. Tapi olo Israel hagoet helo,
sambil manangis hong baun Jeho-
wa, sampai andau handak kaput;
iä misek intu Jehowa, koae: Pa-
tut ikäi hagoet haluli, mamarang
olo Benjamin, paharin ikäi? Tom-
bah Jehowa: Lius keton, takan iä.
24. Tumon tä maka olo Israel
manggapi olo Benjamin haluli an-
dau tinai.
25. Maka olo Benjamin salenga
blua bara Gibea, manambang olo
tä intu andau duä tä kea, mam-
patäi tinai hanjawalas kojan biti
bara baris olo Israel balongkang
akan petak, uras olo idjä manang-
king padang.
26. Tä karä olo Israel, hapus
kawan olo arä, hagoet manalih
human Hatalla, sambil manangis;
iä melai hetä manaharep baun Je-
howa, tuntang iä puasa andau tä
sampai kaput, tinai iä maluput
parapah awang ingähu tuntang
parapah tarimakasih intu baun Je-
howa.
27. Maka olo Israel misek intu
Jehowa, krana katika tä patin-
djandjin Hatalla aton hetä;
28. Pinehas, anak Eleasar, äson
Aaron, naharep baue katika tä,
sambil misek: Patut ikäi hagoet
tinai, mamarang olo Benjamin,
paharin ikäi? atawa buah ikäi te-
rai? Koan Jehowa: Lius keton,
krana djewu aku handak manja-
ragh iä akan penda lengän ke-
ton. —(*Jos.*22,13.)
29. Tä maka olo Israel manjoho
olo mimpa aräarä hakaliling lewu
Gibea.
30. Limbah tä olo Israel hagoet
mawi olo Benjamin intu andau
telo tä kea, iä mamadju kawan
klahi sama kilau tingkat helo kea.
31. Tä gap olo Benjamin blua,
manambang äwen, iä mandjajong
arepe dengan lewue, palus ma-
nampara manedjep mamuno äwen,
sama kilau helo kea, hong duä

djalan tä, idjä manintu human Hatalla, tinai idjä manintu Gibea; telo pulu biti hirah bara baris olo Israel matäi.
32. Tä koan olo Benjamin: Tä, iä djari alah intu baun ita kilau bihin. Tapi koan olo Israel: Käläh ita hadari, leka mandjajong iä dengan lewue, manamput iä kedja-kedjau akan djalan.
33. Tä, maka karä olo Israel hadari bara äkae, mamadju arepe tinai, uka mamarang hong Baal-tamar; haiak tä kea maka karä olo baris Israel idjä mimpa tä lembut bara karä kalekae, limbah Gibea talampas, nihau oloe awang sanggam.
34. Sapulu kojan biti, uras olo awang kampilie, mantakan Gibea; maka klahi tä manjangit haliai, tapi awang beken tä djaton mado tjalaka tä akan buah iä.
35. Tä, maka Jehowa mampakalah Benjamin intu baun Israel, sampai andau tä kea olo Israel mampatäi duä pulu limä kojan saratus biti bara baris olo Benjamin, uras olo hatuä idjä manangking padang.
36. Krana angat olo Benjamin, olo Israel djari alah awie, basa äwen hadari mahakan olo Benjamin; tapi akale kalotä, sabab iä harap karä olo mimpa tä, idjä djari imadjue mawi Gibea.
37. Djadi, olo mimpa tä manggulong arepe mamok Gibea, palus mahoroe salepah lewu tä, mamukul karä olo lewu tä hapan baun padang.
38. Maka olo Israel djari hadjandji, hakarangka kata dengan äwen idjä mimpa, mangat äwen manampa asep ngangkäwul bara lewu.
39. Djadi, amon olo Israel mules, mahakan klahi, tuntang olo Benjamin manampara mamuno, mampatäi telo pulu biti hirah bara baris olo Israel, sambil hamauh: Toto, olo tä djari alah hong baun ita, sama kilau metoh klahi helo bihin; —
40. Tä maka asep ngangkäwul kangambo kilau pantar tambuan lewu. Djadi, amon olo Benjamin tampaliau, itä! kähun lewue, asepe hagatang kangambo.
41. Palus olo Israel mules, manaharep iä, maka olo Benjamin paham taräwen; krana iä mitä asepe buah tjalaka.
42. Balalu iä mules arepe bara baun olo Israel, hadari mahoroe djalan akan padang, tapi klahi pagon manuntut iä, tinai olo hong karä lewu, idjä ihalaue, sewu mantakan, marusak iä.
43. Maka iä mangapong olo Benjamin tuntang manggoang äwen, murah haliai iä marusak äwen, sampai hila timor Gibea.
44. Maka aton balongkang impatäi baris olo Benjamin hanjawalas kojan biti, uras olo idjä abas klahi.
45. Tä, maka olo Benjamin mules, hadari akan padang benjem, mahakan akan bukit Rimon; tapi olo Israel mangarahake tinai, kahum iä hong djalan, mampatäi limä kojan biti; limbah tä iä manggoang äwen sampai Gideoni, mampatäi duä kojan biti baris äwen tä tinai.
46. Kalotä karä olo baris Benjamin, idjä balongkang matäi andau tä, salawi kojan biti, uras idjä abas klahi.
47. Baja djahawen ratus biti bewäi baris äwen tä mahakan, hadari akan padang benjem, akan

bukit Rimon, palus melai hong bukit Rimon äpat bulan katahie.

48. Limbah äwen hadari, maka karä olo Israel haluli mananggoh olo Benjamin, palus mamukul hapan padang olo handiai hong karä lewue, tuntang karä metoe, talo handiai awang panantarang iä, tinai karä lewue, idjä pasuro iä, inusule lepah lingis.

BAGI 21.

Hamputan Benjamin iharagapan haluli.

1. Maka karä olo Israel djari sumpah hong Mispa, koae: Æla idjä biti bara karä ita mahin manenga anake bawi indu sawan olo baris Benjamin.

2. Maka kawan olo arä manalih human Hatalla, melai hetä intu baun Jehowa sampai halemäi; maka olo tä mambo aughe manangis, paham haliai tangise.

3. Koae: O Jehowa, Hatallan olo Israel! tagal narai talo toh mandjari intu olo Israel, sampai andau toh idjä kahamputan djari lomos bara Israel?

4. Maka djadi andau tinai, olo tä hagoet haiak djadjewu, manampa mesbeh hetä; iä maluput parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih.

5. Maka koan olo Israel: Æweäwe intu marak karä hamputan olo Israel, idjä djaton djari omba tamä kawan parang ain Jehowa? Krana iä djari hasumpah hai tahiu olo handiai, idjä djaton maku omba, manalih Jehowa hong Mispa, djaton tau dia olo tä impatäi.

6. Maka olo Israel pähä atäie, iä manjasal tagal paharie Benjamin, sambil hamauh: Andau toh idjä kahamputan djari ilenteng bara Israel.

7. Kilen akal ita dengae, mangat äwen idjä batisa tä sondau olo bawi tinai? krana ita djari sumpah intu Jehowa, ita djaton tau manenga anak ita idjä bawi indu sawan olo tä.

8. Maka koae: Aton kea olo bara karä hamputan olo Israel, idjä djaton djari omba manalih Jehowa hong Mispa? Tä, itä! bara olo Jabes hong Gilead dialo idjä biti djari dumah, omba äka olo arä bapodok.

9. Krana olo arä tä buah isä; itä! dialo idjä biti aton bara olo Jabes hong Gilead.

10. Tä hapus utus olo arä manjoho duäwalas kojan biti, olo idjä sanggam haliai, manalih hetä; iä mametäh äwen tä, koae: Lius keton, pukul olo Jabes hong Gilead hapan baun padang, tuntang karä olo bawi dengan anak olo.

11. Tapi tumon toh patut gawin keton: olo hatuä handiai, tuntang karä olo bawi, idjä djari pohos olo hatuä, akan impatäi keton.

12. Maka iä sondau marak olo Jabes hong Gilead äpat ratus olo bawi tabela, idjä budjang, idjä hindai pohos olo hatuä; äwen tä imbite akan äka olo bapodok hong Silo, idjä hong tanah Kanaan.

13. Tä, maka hapus utus olo arä manjoho olo hakotak dengan olo Benjamin tä, idjä melai hong bukit Rimon; iä hakotak bahalap dengae.

14. Tä, maka olo Benjamin buli katika tä, maka olo mandjuluk akae karä olo bawi, idjä djari imbelome bara bawin olo Jabes hong

Gilead; tapi djetä kea hindai om-
bet karäe akae.
15. Maka olo arä tä pähä atäi
tagal Benjamin, basa Jehowa djari
marabit marantat idjä kahamputan
bara Israel.
16. Tä, karä bakas utus olo arä
tä hamauh: Kilen kea gawin ita,
maugat idjä hindai tä kea rata
sondau olo bawi? Krana karä ba-
win Benjamin lepah lomos.
17. Tinai koae: Joresan Benjamin
patut melai akan idjä katapasan
tä, belä idjä kahamputan lomos
nihau bara Israel.
18. Tapi ita djaton tau manenga
akan sawan olo tä anak ita idjä
bawi, krana olo Israel djari sumpah,
koae: tarasapa iä, idjä manenga
anake indu sawan olo Benjamin.
19. Tä, maka koae: Itä, aton
pesta hai akan Jehowa hong Silo,
hila utara human Hatalla, hila
timor djalan lombah idjä bara Betel
akan Sighem, hila salatan Lebona.
20. Palus iä manjoho olo Benja-
min, koae: Lius keton, impa hong
pambulan anggor.
21. Tinai ingat, sana anak bawi
ain olo Silo blua bara lewue, ba-
bigal. tä keton akan blua bara
pambulan anggor tä, balalu ge-
nep bitin keton akan marampas
indu sawan keton bara anak bawin
olo Silo, palus buli, talih tanah
Benjamin.
22. Maka amon bapae atawa nja-
han äwen tä karäh manaharep
ikäi handak basara, tä ikäi han-
dak mangatau olo tä, sambil ha-
mauh: käläh pasi olo tä tagal ikäi;
krana ikäi djaton djari manduan
ombet karä sawae handjenan akan
genep biti hong parang toh; tinai
keton djaton djari manenga anak
keton akae, sampai keton maniwas
arep keton.
23. Maka olo Benjamin mawie
tumon aughe tä; iä manamput
indu sawae handjenan handjenan,
bara budjang bawi idjä babigal
hetä; balalu iä hagoet, buli jo-
resan pagangae tinai; iä mamangun
karä lewu tinai, palus melai hetä.
24. Tinai katika tä olo Israel
kea hagoet bara hetä, genep biti
manalih hamputae, utus ajue; äwen
hagoet, genep biti buli joresan
pagangan ajue.
25. Katika tä djaton radja ma-
rentah olo Israel, baja genep biti
manumon pikire kabuate.

SURAT
RUT.

BAGI 1.

Rut omba empoe idjä bawi babongkat akan Betlehem.

1. Maka katika olo Israel ingapala hakim, lau mauapi tanah tä; tagal tä aton olo idjä bara Betlehem babongkat, handak namuäi hong tanah Moab, tuntang sawae tinai anake hatuä duä biti.

2. Aran olo hatuä tä Elimelegh, aran sawae Naomi, aran anake duä biti tä Maghlon äwen duä Kiljon; iä tä olo Eprat, bara Betlehem Juda. Æwen tä tamä tanah Moab, palus melai hetä.

3. Maka Elimelegh, banan Naomi tä, matäi, balihi olo bawi tä dengan anake äwen duä.

4. Æwen duä tä manduan akan sawae bawin olo Moab, aran idjä Orpa, aran idjä Rut; maka olo tä melai hetä sapulu njelo hirah katahie.

5. Maka äwen duä tä, Maghlon dengan Kiljon, matäi kea, balihi olo bawi tä bewäi limbah anake duä tä matäi, hariau bara banae.

6. Tä, maka iä tuntang manantue bawi hagoet, buli bara tanah Moab: krana pesae hong tanah Moab iä djari mahining brita, Jehowa djari mandohop utus olo ajue, manenga talo kinan akan olo tä.

7. Tagal tä iä mindah bara äkae, idjä hetä iä djari melai, mimbit manantue äwen duä ompat iä. Maka kahum hong djalanae, handak buli tanah Juda,

8. Koan Naomi dengan manantue bawi äwen duä tä: Lius, sama buli human indu keton; käläh Jehowa malalus kahalape akan keton, tumon gawin keton dengan liau anakku tuntang dengangku kea.

9. Käläh Jehowa mandohop keton, mangat keton babanä, mandino kasanang genep biti huang humae tinai. Limbah tä iä manjium äwen. Maka äwen mambo anghe manangis,

10. Sambil hamauh dengae: Toto, ikäi handak omba ikau, buli utus olo ajum.

11. Tapi koan Naomi: Buli bewäi, o anak, tagal en keton akan ompat aku? aton hindai anak hong knaingku, mangat indu banan keton?

12. Buli bewäi, o anak, lius; krana aku djari pahalau bakas djaton tau babanä; tinai alo aku magon harap bewäi, alo paribasa aku babanä alem toh kea, atawa alo aku manak hatuä,

13. Tau keton mentai iä hindai, sampai iä bakas? Buhen keton handak marandjar arep keton babanä tinai? Æla, anak, krana perkarangku bapait harcam bara perkaran keton; krana lengän Jehowa mawi aku.

14. Tä, maka äwen duä tä mambo aughe manangis tinai, limbah

tä Orpa manjium empoe, palus hagoet; tapi Rut magon melai dengae.
15. Sabab tä koae: Itäm, duäim djari buli hamputan ajue, dewan ajue; käläh ikau kea buli, tumon duäim.
16. Tapi koan Rut: Æla ikau mangahana aku, äla ikau manjoho aku malihi ikau, undur bara ikau; krana alo akan kwekwe panggoetm aku handak omba, intu sen äkam melai, hetä kea aku. Utus olo ajum ajungku kea, Hatallan ajum ajungku kea.
17. Hong kwe äkam karäh matäi, aku kea handak matäi, hetä kea aku handak ingubur; naughe Jehowa mawi aku kalotä kakai, baja pampatäi bewäi akan mamisah aku dengam.
18. Amon iä mitä, manantue tanggar atäie handak ompat iä, maka iä terai manahiu talo tä tinai.
19. Tumon tä maka äwen duä tä manandjong njamah sampai Betlehem. Djadi, sana iä tamä Betlehem, hapus lewu tä suraksirok tagal iä; koan olo hetä: Iä tä Naomi?
20. Tapi koae dengan olo tä: Æla keton manjewut arangku Naomi, (*kakilak*,) sewut aku Mara, (*kapait*;) krana Iä idjä djaton tikas kwasae tä djari paham mangapähä aku.
21. Panesekku aku djari sarat, tapi boang bewäi Jehowa manjoho aku buli; buhen keton manggarä aku Naomi, basa Jehowa djari mamparandah aku, tuntang Idjä Pangkahai djari mangapähä aku?
22. Tumon tä Naomi buli tuntang manantue Rut, olo Moab tä, bara tanah Moab; äwen duä tä sampai Betlehem wajah olo manampara manggetem seora.

BAGI 2.

Rut mangarahak hong tanan Boas.

1. Maka Naomi tä aton kolan banae, olo hatuä idjä paham katataue, idjä bara ungkup Elimelegh, arae Boas.
2. Maka Rut, bawin olo Moab tä, hamauh dengan Naomi: Soho aku hagoet akan tanan olo, manampunan karahak bua tana, manuntut likut olo idjä handak masi aku, manjoho aku mangarahake. Koae dengae: Lius bewäi, o anak.
3. Tumon tä iä hagoet, tuntang iä sampai, manampunan karahak, manuntut likut olo manggetem; maka kanatek iä sampai tana, idjä ain Boas, olo ungkup Elimelegh tä.
4. Maka itä! Boas aton dumah bara Betlehem; iä manabi olo manggetem tä, koae: Käläh Jehowa mampahaiak keton. Tombah äwen tä: Käläh Jehowa mamberkat ikau.
5. Limbah tä koan Boas dengan djipäe, mandur karä olo manggetem tä: Anak äwe olo bawi tabela tä?
6. Tombah djipäe, mandur olo manggetem tä, koae: Iä tä bawin olo Moab tä, idjä djari omba Naomi buli bara tanah Moab.
7. Maka iä djari blaku, koae: soho aku manjumput manampunan helat peteng keton, manuntut likut olo manggetem tä; — tumon tä iä djari dumah, balalu melai bara haiak djadjewu palus sampai toh, iä buli humae handjulu bewäi.
8. Tä, maka koan Boas dengan Rut: Aton ikau mahining aughku,

o anak? äla ikau akan tanan olo
beken, tantai mangarahak; äla kea
mindah bara hetoh, baja buah ikau
melai hetoh dengan djipengku bawi.
9. Æka olo manggetem, tuntut iä hetä bewäi; aku djari mametäh djipengku hatuä, äla olo
muräh ikau; tinai amon ikau teah
belaim, käläh ikau manalih barok,
ihop bara huange talo awang iasip
djipengku tä.
10. Tä iä mahingkep, sontop sampai petak, sambil hamauh dengae: Buhen aku djari mandino asi
iutu matam, sampai ikau katawan
aku, krana aku utus olo beken?
11. Tombah Boas, sambil hamauh
dengae: Kahalapm djari insuman
akangku, idjä djari ilalusm dengan empom idjä bawi, limbah pampatäi banam, tinai ikau djari malihi indu bapam, puna tanahm
äkam iuakan, balalu djari omba
manalih utus olo, idjä djaton djari
kasenam bara bihin.
12. Käläh Jehowa manjulaug gawim, käläh baläh gawim ombeombet bara Jehowa, Hatallan Israel, idjä inintum, mangat mangalindong arepm penda palapase.
13. Koan olo bawi tä: Soho aku
haradjur iasi intu matam, tuangku,
krana ikau djari mampong huangku, ikau djari hakotak bahalap
dengangku, alo aku djaton baguna indu djipem.
14. Maka katika kuman koan
Boas dengae: Etoetoh ikau, omba
kuman tepong toh, omba mantjulup tepongm huang anggor. Maka
iä mondok tokep olo manggetem;
tuntang iä manenga kenta akae,
djadi iä kuman sampai besoh, tinai
iä manisa hindai.
15. Djadi, amon iä hagoet, handak manampunau karahak, maka
Boas mametäh djipäe, koae: Naughe
iä manampunan tokep karä peteng
kea, äla mangahaua iä.
16. Tinai batintutintu duroh kea
akae bara talo idjä inggetem keton, palus malihi tä, mangat iä
mauampunae; tuntaug äla mangotak iä.
17. Tumon tä iä manampunan
hong tana tä sampai halemäi; limbah tä iä mamukul muras talo idjä
djari inampunae, bilak sampai idjä
epa seora.
18. Djetä imbite buli lewu; maka
empoe mitä talo idjä djari inampunae; tinai iä mamplua manenga
akae tisan kalabien belaie kuman
bentok andau.
19. Tä, maka empoe misek iä:
Hong kwe ikau mangarahak andau toh, hong kwe äkam bagawi?
Imberkat olo tä idjä djari manampajah ikau. Tä iä masanan akan
empoe olo idjä djari iombae bagawi, koae: Aran olo tä, idjä iombaku bagawi andau toh, iä tä Boas.
20. Tä koan Naomi dengan manantue bawi: Imberkat intu Jehowa olo tä, idjä djaton djari paterai
kadjohae akan olo belom, dia kea
akan olo matäi. Tinai koan Naomi
dengae: Olo tä kolau ita, iä hindjä baris idjä indu panewus ita.
21. Koan Rut, bawin olo Moab
tä: Tinai koae dengangku: omba
djipengku bewäi ikau, njamah äwen
djari terai manggetem karä tanangku.
22. Koau Naomi, tombah augh
Rut, manautue idjä bawi: Käläh
djetä, anak, ikau omba djipäe
awang bawi bewäi, belä mikäh olo
hong tana beken maugahana mangotak ikau.
23. Tumon tä maka iä ompat
djipen bawi ain Boas mangarahak

talo, sampai lepah getem seora tuntang getem gendom; tä iä melai dengan empoe tinai.

BAGI 3.

Rut blaku intu Boas masawä iä, tumon kapatut rinting kola.

1. Maka empoe Naomi hamauh dengae: O anak, djaton patut aku manggau kasanang akam, mangat ikau batuah?
2. Toh itäm, djaton Boas, idjä djipäe bawi djari iompatm, puna baris kolan ita? Itäm, alem toh iä ngagaran muras seora hong karaiae.
3. Toh mandoi, undus arepm sambil makaian arepm, palus talih karaiae tä; äla masuman arepm akan olo tä, sampai iä djari terai kuman belom.
4. Maka amon iä lius batiroh, buah ikau mangasene kalekae menter; limbah tä ikau patut tamä, tapäi kahowute intu hila paie, palus menter hetä, tä maka iä karäh masanan akam talo idjä patut iawim.
5. Koae, tombah aughe: Karä aughm toh aku handak malaluse.
6. Tumon tä iä manalih karaian, balalu mawi talo handiai, tumon petäh empoe intu iä.
7. Djadi, limbah Boas terai kuman belom, amon iä mangat atäie, maka iä lius batiroh hong tapakan haliai; limbah tä olo bawi tä manalih lowalowa, manantapäi kahowute hila paie, palus menter hetä.
8. Djadi, bentok alem olo tä tangkedjet batiroh, tuntang gajapgampa, itä! aton olo bawi menter intu kahowut paie.
9. Koae: Æwe ikau toh? Tombah iä: Aku toh djipem Rut, handak ikau mambirang palapasm hundjun djipem toh, basa ikau puna idjä patut manewus?
10. Maka koae: Imberkat ikau intu Jehowa, o anak; kahalapm idjä rahian toh paham bara idjä solake, basa ikau djaton djari manuntut olo hatuä tabela, alo tatau alo pähä belom.
11. Maka toh, anak, äla mikäh; krana karä talo awang inutorm aku handak malaluse akam; krana hapus olo handiai hong lewu ungkup ajungku katawan, ikau toh olo bawi idjä bahalap gawie.
12. Toh, toto kea, aku hindjä baris idjä indu panewus keton, tapi aton hindai idjä biti, idjä tokep bara aku.
13. Käläh ikau suni alem toh: maka handjewu karäh, amon iä manewus ikau, käläh bewäi, naughe iä manewus; tapi amon iä dia nahuang manewus ikau, tä aku handak manewus ikau, belom Jehowa! menter bewäi sampai talo handak blawa.
14. Tumon tä olo bawi tä menter intu hila paie sampai talo babutat; tä iä misik helo bara olo tau hakasene; krana koae: Leka äla bakarinah, olo bawi tä djari tamä karaian.
15. Tinai koan olo tä: Djuluk sandurongm idjä hapam, tantalai tä. Maka iä manantalai tä; palus iä manakar djahawen epa seora, mamuat tä intu iä. Limbah tä iä hagoet, manalih lewu.
16. Maka olo bawi tä manalih empoe, idjä misek iä: Kilen perkaram toh, o anak? Tä iä manjarita akae talo handiai, idjä djari iawi olo hatuä tä dengae.
17. Tinai koae: Djahawen epa

RUT. 2. 3.

seora toh djari inengae akangku; krana koae: äla ikau buli boang manalih empom.

18. Tä, maka koan empoe: Terai bewäi, anak, sampai ikau katawan darin kadjarian perkaram toh; krana toto olo tä djaton maku tendä, sampai iä mampalepah karä gawi toh intu andau toh kea.

BAGI 4.

Boas manduan Rut indu sawae.

1. Maka Boas manalih bauntonggang lewu, äka basara, sambil mondok hetä; maka itä! olo panewus tä, idjä djari inahiu Boas, aton mahalau hetä; tä koan Boas: Hoi ikau, kantoh, mondok hetoh. Djadi olo tä tendä, mondok hetä.

2. Tinai Boas manduan sapulu biti bakas lewu tä, sambil hamauh: Mondok hetoh. Maka olo tä mondok.

3. Tä koae dengan idjä panewus tä: Baris tana tä, idjä bihin ain Elimelegh, paharin ita, djari indjual Naomi, limbah iä buli bara tanah olo Moab.

4. Maka kamäangku, käläh aku masanan tä akan pindingm, koangku, tarima tä hong baun olo lewun ita, hong baun bakas ungkup ita, djaka ikau handak manampulie, käläh, tampuli bewäi; tapi djaka ikau dia maku manampulie, suman tä kea akangku, mangat aku katawan tä; krana djaton olo beken idjä indu manampulie, baja ikau, amon dia ikau, tä aku tinai. Tä iä tombah: Aku handak manampuli tana tä.

5. Maka koan Boas: Haiak andau ikau manarima tana tä bara lengän Naomi, maka patut ikau manduan Rut kea, bawin olo Moab tä, sawan liau paharin ita, uka malampangan sewut liau paharin ita akan tana joresan ajue. — (5. *Mos.* 25,5.)

6. Tä koan olo panewus tä: Aku djaton tau manampulie akangku, mikäh aku mamparusak pagangan joresangku dapit: käläh ikau bewäi manewuse akam, idjä indu inampuliku tä, krana aku djaton tau manampuli djetä.

7. Maka bara horan aton hadat hong Israel, akan kadähen perkara manampuli atawa manakiri, maka olo mengkak sarumpahe, manenga tä akan kolae, djetä indu toros hong Israel.

8. Maka koan olo panewus tä dengan Boas: Käläh ikau nampuli tä akam. Palus iä mengkak sarumpahe.

9. Tä koan Boas dengan olo bakas, tuntang hapus olo arä: Keton toh mandjadi saksi andau toh, aku djari manarima bara lengän Naomi talo handiai, idjä ain liau Elimelegh bihin, tuntang talo handiai, idjä ain Kiljon äwen duä Maghlon bihin.

10. Tinai aku manduan Rut tä kea indu sawangku, bawin Moab, sawan liau Maghlon tä, ukà malampangan sewut idjä matäi tä akan joresan ajue, belä aran idjä matäi tä lomat bara marak karä paharie, bara lewun ajue; keton handiai mandjadi saksi andau toh.

11. Maka olo arä handiai idjä hetä hong bauntonggang lewu, tuntang olo bakas, hamauh: Ikäi toh saksi; käläh Jehowa mandjadian olo bawi tä, idjä tamä hu-

mam, mandjadi kilan Raghel tuntang Lea, äwen duä tä, idjä djari manakan karä hamputan Israel; käläh ikau batuah hong Eprata, aram basewut hong Betlehem. — (1.*Mos.*29.30.)

12. Käläh ungkup humam sama kilau ungkup human Peres, idjä inakan Tamar akan Juda, awi panakam tä, idjä inenga Jehowa akam bara bawi tabela tä.

13. Tumon tä Boas manduan Rut indu sawae. Amon iä hindjä dengae, maka Jehowa masi iä, sampai iä batihi, manak hatuä.

14. Tä karä olo bawi hamauh dengan Naomi: Horumat akan Jehowa, idjä djaton djari paterai panakam, arae käläh basewut hong Israel.

15. Iä tä karäh mampahandjak atäim, sambil mahaga kabakasm; krana manantum idjä bawi, idjä sinta ikau, djari manak iä, iä tä bahalap akam bara udju anak hatuä.

16. Maka Naomi manduan awau tä, mingkes iä intu pakuae, mandjadi ajang pangasohe.

17. Maka olo bawi idjä tokep hetä manjewut arae, koae: Æso hatuä djari inakan akan Naomi. Æwen manggarä iä Obed. (*Olo pandokop.*) Djetä bapa Isai, buä Dawid.

18. Maka toh horoe panakan Peres: Peres manak Hesron;

19. Hesron manak Ram, Ram manak Aminadab;

20. Aminadab manak Naheson, Naheson manak Salma;

21. Salma manak Boas, Boas manak Obed;

22. Obed manak Isai, Isai manak Dawid.

SURAT

S A M U E L,

IDJÆ SOLAKE.

BAGI 1.

Saritan Samuel inakan indue.

1. Aton olo hatuä hong Ramataim-Sopim, hong bukit hatinggang Epraim, arae tä Elkana, anak Jerogham, Jerogham anak Elihu, Elihu anak Toghu, Toghu anak Sup, olo Epraim.

2. Iä tä masawä duä, aran idjä Hanna, idjä tinai Penina; maka Penina tä bara anak, tapi Hanna tä djaton bara anak.

3. Maka olo tä genep njelo pudji hagoet bara lewue, sombajang hong Silo, tuntang mimbit parapahe akan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom; hetä maka duä anak Eli, Hopni äwen duä Pine-

has, aton imam akan Jehowa. — (*Jos.*18,1.)
4. Maka djadi intu andau metoh Elkana mimbit parapahe, iä manenga bagi akan Penina tuntang akan karä anake hatuä bawi.
5. Tapi akan Hanna iä manenga bagi idjä kapala bahalap, krana iä sinta Hanna; tapi Jehowa djari matep parnakae.
6. Tinai djambuae haradjur mangapähä iä, awie mandi iä, basa Jehowa djari matep parnakae.
7. Maka tumon tä gawie genep njelo; sasining iä hagoet akan human Jehowa, maka iä manjindir iä: tä maka Hanna manangis, djaton maku kuman.
8. Tä koan banae Elkana dengae: Hanna, buhen ikau manangis? buhen ikau dia kuman? buhen ikau kapähä atäim? dia aku toh bahalap akam bara sapulu anak hatuä?
9. Tä Hanna lius, limbah äwen kuman belom hong Silo; maka Eli, imam tä, aton mondok hong trutji tokep papar bauntonggang human Jehowa.
10. Maka olo bawi tä, haiak iä paham kapähän atäie, blaku intu Jehowa tuntang paham manangis.
11. Iä bamiat, koae: O Jehowa, Tuhan karä kawan talo, käläh djaka ikau nangkilik sindä nampajah brangai kapähän rewarm, tahin aku, äla kalapean rewarm, tapi tenga akan rewarm anak hatuä, tä toto aku handak mambaris iä akan Jehowa, njamah hapus andau pambelome, lading sukur djaton akan mikis takoloke. —(4.*Mos.*6.)
12. Djadi, amon iä tahi melai blaku doa hong baun Jehowa, maka Eli mitä totoke.
13. Krana Hanna hamauh hong atäie, baja totoke hadjumit, tapi aughe djaton tarahining; tagal tä Eli manggarä iä babusau.
14. Palus Eli hamauh dengae: Kilen katahin kabusaum salawah? Karendeng arepm!
15. Tapi tombah Hanna, koae: Dia, tuan; basa rewarm toh olo bawi idjä pähä atäie, tapi djaton aku djari mihop anggor atawa talo bahari, malainkan aku djari manusuh nampohak kapähän hambaruangku akan baun Jehowa.
16. Æla manggarä rewarm idjä bawi toh anak setan, krana awi karä kapähän atäiku, awi kapaham kasinggul huangku aku djari hakotak kalotä katahie.
17. Tä tombah Eli, koae: Lius ikau dengan salamat; toto Hatallan Israel akan manenga talo lakum, idjä djari ilakum intu iä.
18. Koae: Käläh rewarm iasi intu matam. Tumon tä olo bawi tä lius; tuntang iä kuman, ampin baue djaton ringiringi kilau bihin.
19. Limbah tä haiak djadjewu äwen tä misik, blaku doa intu baun Jehowa, palus iä buli, sampai humae hong Rama. Maka Elkana hindjä dengan sawae Hanna, tä Jehowa manahiu iä.
20. Djadi, limbah bara tä Hanna batihi; iä manak hatuä tuntang manggarä arae Samuel, (*idjä ilaku bara Hatalla,*) krana koae: Bara Jehowa aku djari blaku iä.
21. Maka Elkana hagoet tuntang salepah olo humae, mimbit akan Jehowa parapah kapatut genep njelo, tinai parapah miate.
22. Tapi Hanna djaton ompat, malainkan koae dengan banae: Amon anakku malekak tusu, tä aku handak mimbit iä manaharep-

baun Jehowa, uka iä melai hetä
palus katatahi.
23. Maka banae Elkana hamauh
dengae: Tumon kahalape intu matam,
melai sampai ikau mampalekak
iä manusu; käläh Jehowa
metter aughe bewäi. Tumon tä
olo bawi tä melai, mampatusu
anake, sampai iä balekak.
24. Limbah tä, amon iä mampaterai
anake tä manusu, maka iä
hagoet mimbit iä, tuntang mimbit
sapi telo kongan, tinai tunek
tepong idjä epa, tuntang idjä
pingkor kontep danum anggor,
palus iä mimbit iä tamä human
Jehowa hong Silo. Maka anake
tä magon tabela haliai.
25. Hetä iä mampatäi sapi tä;
limbah tä iä magah anake tä
akan Eli.
26. Maka koan indue: O tuangku,
belom hambaruam, tuangku,
aku toh olo bawi tä, idjä bihin
mendeng hetoh darahm blaku doa
intu Jehowa.
27. Aku djari blaku anak toh,
maka Jehowa djari manenga akangku
talo lakungku, idjä djari ilakuku
intu iä; —(17.)
28. Tagal tä aku toh malian iä
akan Jehowa tinai katahiu karä
andau pambelome, krana iä djari
ilaku bara Jehowa. Maka iä sombajang
hetä intu Jehowa. —(11.)

BAGI 2.

1. Hanna manara Hatalla. II. Anak Eli tä papa prangae. III. Hatalla manjoho olo masuman hukum akae.

I. —1. Tä maka Hanna blaku
doa, koae: Atäiku manangkadjok
awi kahandjakku intu Jehowa, kwasangku
djari impahai huang Jehowa,
njamangku djari irakang
akan karä musohku, krana aku
handjak rantang huang salamat
ajum.
2. Dialo idjä brasih budjur tumon
Jehowa, krana djaton aton
beken sala bara Ikau, djaton batukarang
tumon Hatallan ikäi.
3. Æla keton bahanji mamparä
augh tinggitinggi, sampai manjoho
augh batekang blua bara totok
keton: krana Jehowa puna Hatalla
idjä katawan, tuntang budjur
karä gawie.
4. Panah olo abas djari imeleke,
idjä balemo tä djari imbabate dengan
kaabas.
5. Idjä besoh bahut buruh intu
olo tagal panginae, tinai idjä blau
bahut djari besoh; sampai idjä
tamanang bihin djari manak hangkudju,
tapi idjä arä anake mamunggo
tinai.
6. Jehowa mampatäi, iä kea
mambelom; iä manganan akan naraka
tuntang mimbit blua tinai.
—(5. *Mos.* 32, 39.)
7. Jehowa idjä mamparenep, iä
kea idjä manatau; iä idjä mamparandah,
iä kea idjä manggatang
tinai.
8. Iä mangkat olo pähä belom
bara kawo, olo korik inggatange
bara rumpur, uka mampondok iä
marak mantir hai, manjoho iä
manjores trutji äka horumat. Krana
Jehowa tempon karä galang petak,
iä djari mamangun kalunen
hundjun djetä.
9. Pain olo ai idjä ingilake
ihagae, tapi olo darhaka akan gagom
huang kakaput; krana djaton
awi kaabas ai olo bara kwasa.
10. Olo idjä manjaing Jehowa
akan imparamok; bara langit Iä

karäh manjaho mawi äwen. Hapus puting kalunen Jehowa karäh mahukume, tapi radjan ajue iä karäh mampaabase, manggatang tandok ain idjä djari iminjake.

11. Limbah bara tä Elkana hagoet akan Rama, buli humae; tapi anake tä melai manempo Jehowa hong baun imam Eli.

II. — 12. Maka anak Eli tä olo setan, iä djaton paraba Jehowa.

13. Djaton kea iä manumon kapatut imam dengan olo arä. Krana amon olo mimbit parapahe, maka anakoloh imam tä dumah, kahum isin meto tä impakasake, mimbit simpang idjä telo matae huang lengäe;

14. Palus iä madjok tä akan kandarah, atawa rindjing, akan kabali landai, tuntang talo handiai idjä iadjoke leket hong simpang, maka imam manduan tä akae. Kalotä gawin äwen dengan karä olo Israel, idjä dumah manalih Silo.

15. Tinai helo bara iä manusul enjak tä, maka anakoloh imam tä manalih, hamauh dengan olo idjä mimbit parapah: Tenga isie, uka indadah akan imam; krana iä djaton maku manduan bara ikau isie awang masak, baja isie awang manta. — (3.*Mos.*3,3.)

16. Amon olo tä tombah aughe: Käläh, enjake tä helo inusul lepalepah, limbah tä duan bewäi akan keton tumon kahandak atäi keton; — tä tombah anakoloh tä: Dia; toh kea ikau palus akan manenga tä; djaka dia, aku handak manduan tä dengan kajudjungku.

17. Tumon tä olo tä paham darhaka intu baun Jehowa; krana parapah talo kinan ain Jehowa mandjadi batawah intu olo arä.

18. Maka Samuel manempo Jehowa, metoh iä magon tabela; iä hapan klambi puko benang pista.

19. Tinai indue manampa akae klambi huange, mimbit tä akae genep njelo, metoh iä hagoet dengan banae, maluput parapahe sasining njelo.

20. Maka Eli mamberkat Elkana äwen duä hasawä, koae: Käläh Jehowa manenga akam paranduan bara olo bawi toh, baläh talo lakue, idjä djari ilakue intu Jehowa. Limbah tä äwen buli kalekae tinai.

21. Maka Jehowa mingat Hanna; iä batihi tinai, manak telo hatuä tuntang duä bawi. Maka Samuel, olo tabela tä, sasar hai hong baun Jehowa.

22. Maka Eli tä paham kabakase. Iä mahining talo handiai, idjä iawi anake dengan karä olo Israel; tinai äwen tä habandong dengan olo bawi, idjä omba manonggo hong bauntonggang tingkap-panjupa.

23. Maka koae dengan anake tä: Buhen kea gawin keton kalotoh? krana salepah olo arä mambrita akangku gawin keton papa.

24. Æla, anak, djaton bahalap brita kalotä, idjä djari hiningku; keton madjik utus olo ain Jehowa malangkah.

25. Amon olo badosa dengan olon, hakim tau mamutus tä; tapi djaka olo badosa intu Jehowa, äwe idjä karäh blaku akae? Tapi äwen djaton paraba augh bapae, krana Jehowa handak mampatäi äwen.

26. Maka olo tabela, Samuel tä, djaladjalan hai, ingilak Jehowa tuntang olon.

III. — 27. Limbah tä aton dumah olo, sarohan Hatalla, mana-

lih Eli, sambil hamauh dengae: Kakai augh Jehowa: dia bakarinah haliai aku djari mamprahan arepku akan utus tatom, pesan äwen hong tanah Misir, penda prentah Parao?

28. Bara marak karä hamputan olo Israel äwen tä djari intihku mandjadi imam akangku, uka maluput parapah hundjun mesbehku, manotong garo tä, hapan klambi puko intu baungku; tinai akan ungkup tatom aku djari manenga karä parapah apui, idjä imbit olo Israel. — (3.*Mos.*10,14.)

29. Maka buhen keton toh mangakis parapah idjä injambalih akangku, tuntang parapah talo kinan, idjä djari imetähku manatape hong äkaku melai? buhen ikau mahorumat anakm labih bara aku, sampai keton manjeput arep keton hapan talo idjä kapala bahalap bara karä talo parapah ain utus olo ajungku, Israel tä?

30. Tagal tä koan Jehowa, Hatallan Israel: toto batantu horan aku hamauh, ungkup ajum, ungkup tatom katatahi akan manaharep aku. Tapi toh koan Jehowa: äla haliai kalotä! krana idjä mahorumat aku, aku kea handak mahorumat iä, tapi idjä manawah aku, iä tä akan inawah bewäi.

31. Itäm, andau lawoh dumah, tä aku handak mamelek lengäm, tuntang lengän ungkup human tatom, sampai djaton akan aton hindai olo bakas huang djalaham.

32. Æwen idjä kilau injingim, ikau karäh mitäe huang äkaku, tuntang iä bara bagi huang karä ampin talo bahalap, idjä ilalus intu Israel, tapi palus katatahi djaton karäh aton olo bakas marak ungkup labengam.

33. Tapi aku djaton handak mampalomat manganan ungkupm bara mesbehku, malainkan aku handak mamplau mampipen matam, mangapähä hambaruam; tapi karä panakam tä akan matäi sana totok kabudjange.

34. Djetoh kata akam, talo idjä akan buah anakm hatuä duäduä, Hopni tuntang Pinehas tä: äwen duä tä akan matäi idjä andaue kea. — (4,11.)

35. Maka aku handak mangkat akangku idjä biti mandjadi imam idjä tetek, iä tä karäh mawi tumon kakilak atäiku tuntang hambaruangku, ungkup ajue handak imangungku dähedähen, iä haradjur akan manaharep baun ajue, idjä djari iminjakku.

36. Maka idjä batisa bara ungkup ajum, äwen tä akan manalih iä manjontop arepe tagal isut rear, tagal idjä kakiwak tepong, sambil hamauh: jaku blaku intu ikau, soho aku omba gawin imam bewäi, mangat aku tau kuman idjä kasuap tepong.

BAGI 3.

Samuel iangkat Hatalla mandjadi nabi.

---

1. Maka Samuel, olo tabela tä, omba manonggo gawin Jehowa indu pangiwa Eli, tapi augh Jehowa batali intu katika tä, djarang Hatalla masuman arepe.

2. Djadi, katika tä kea Eli menter intu kalekae, maka matae djari kawus, iä djaton tau mitä tarang.

3. Maka Samuel menter batiroh kea, amon sumbon Hatalla

hindai belep, huang human Jehowa, äka patin Hatalla.
4. Tä Jehowa mangahau Samnel. Tombah iä: Toh jakn.
5. Balaln iä hadari, manang-
goh Eli, koae: Itäm, toh jaku; krana ikau djari mangahan akn. Tapi tombah iä: Djaton aku djari mangahau ikau; buli, batiroh bewäi. Maka iä buli menter batiroh tinai.
6. Tä, maka Jehowa haluli
mangahau Samuel; palus Samuel misik, manalih Eli, sambil hamauh: Itäm, toh jaku; krana ikau djari mangahau aku. Tapi tombah iä: Djaton aku djari mangahau ikau, anak; buli, batiroh bewäi.
7. Maka Samuel hindai djari
kasene Jehowa; augh Jehowa hindai djari ingarinah akae.
8. Tä, maka Jehowa mangahau
Samuel tinai tingkat idjä hantelo; palus iä misik, mananggoh Eli, sambil hamauh: Itäm, toh jaku; krana ikan djari mangahau aku. Tä Eli kasene, toto Jehowa mangahau olo tabela tä.
9. Tagal tä Eli hamauh dengan
Samuel: Lius, batiroh bewäi; tapi amon iä mangahau ikau tinai, koam: sanan bewäi, Jehowa, krana rewarm manjenäh. Maka Samuel bnli batiroh intu kalekae.
10. Tä, maka Jehowa manalih,
mendeng hetä, mangahau iä kilau solake kea: Samuel, Samuel! Tombah Samuel: Sanan bewäi, krana rewarm manjenäh.
11. Maka Jehowa hamauh dengan
Samuel: Itäm, aku toh handak mawi talo intu bentok Israel, sampai karä olo idjä mahining tä karäh mangaraning pindinge.
12. Andau tä kea aku handak
malalus intu Eli talo handiai, idjä djari inutorku mawi ungkup labengae; djetä aku handak manamparae, tuntang mahapus tä kea.
13. Krana aku djari masuman
akae, aku handak mahukum ungkup labengae palus katatahi, tagal kadarhaka tä, idjä djari tawae: krana metoh anake mamatut arepe tarasapa, maka baue mahin dia masem dengan äwen.
14. Tagal tä aku djari sumpah
tagal ungkup labengan Eli, kasalan ungkup Eli tä djaton tau injapan palus katatahi, alo awi karä parapah awang injambalih, atawa parapah indu kinan mahin dia kea.
15. Maka Samuel melai menter
sampai handjewu; limbah tä iä muap bauntonggang human Jehowa; tapi Samuel marawan angate masnman talo panggitae tä akan Eli.
16. Tä, maka Eli mangahau Sa-
muel, koae: O Samuel, anak. Tombah iä: Itäm, toh jaku.
17. Maka koae: Kilen augh idjä
insanae akam? äla milim tä bara aku. Kalotä kakai gawin Hatalla dengam, djaka ikau manjahokan bara aku alo idjä kabawak bara karä augh tä, idjä djari insanae akam.
18. Djadi, Samuel masanan karä
augh tä akae, iä djaton milim idjä kabawak mahin dia. Koan Eli: Iä Jehowa; naughe iä mawi talo idjä ingilake.
19. Maka Samuel djaladjalan hai,
tuntang Jehowa mampahaiak iä, djaton nalua idjä kabawak karä aughe awang injewute lawo akan petak,
20. Maka hapus olo Israel, bara
Dan sampai Bersaba, kasene Samuel toto nabin Jehowa.

21. Limbah tä Jehowa batintu-
tintu tinai mamprahan arepe hong
Silo; krana Jehowa hasasuman arepe
akan Samuel hong Silo awi augh
Jehowa kea. Maka augh Samuel
tajap marak hapus utus olo Israel.

BAGI 4.

Israel alah awi olo Pilisti; patin Hatalla induan musohe; Eli äwen hanak matäi.

1. Maka olo Israel hagoet,
manambang, handak mamarang
olo Pilisti; iä bapodok tokep Eben-
eser, maka olo Pilisti bapodok
tokep Apek.
2. Djadi, olo Pilisti mamadju
arepe handak marumpak olo Israel;
tä, amon äwen hatantakan, maka
alah Israel intu baun olo Pilisti,
krana olo tä mampatäi hong äka
klahi tä kea eteke äpat kojan biti
hirah.
3. Djadi, limbah olo tä djari buli
äkae bapodok, koan karä bakas olo
Israel: Buhen Jehowa andau toh
djari mampakalah ita hong baun
olo Pilisti? Käläh ita manduan
bara Silo patin-djandjin Jehowa akan
ita, käläh djetä melai bentok ita,
maliwus ita bara lengän musoh ita.
4. Tumon tä utus olo arä ma-
njoho olo manalih Silo, manduan
bara hetä patin-djandjin Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom, idjä
melai intu helat duä Kerubim tä;
maka anak Eli duäduä, Hopni tun-
tang Pinehas tä, omba patin-djan-
djin Jehowa.
5. Djadi, sana patin-djandjin Je-
howa djari sampai äka olo arä ba-
podok, tä salepah olo Israel mala-
hap paham kahai aughe, sampai
petak halujak.
6. Amon olo Pilisti mahining
augh lahap tä, koan olo tä: Narai
augh lahap idjä paham tä hong äka
olo Ibrani bapodok? Maka iä ma-
hining, patin-djandjin Jehowa djari
sampai äka tä.
7. Tagal tä olo Pilisti mikäh,
krana koan olo tä: Hatalla djari
tamä äka äwen bapodok. Tinai koae:
Pajah ita! krana djaton pudji tu-
mon tä bara bihin.
8. Pajah ita! äwe kea indu ma-
liwus ita bara lengän Hatalla idjä
paham kwasa tä? djetä kea Hatalla
tä, idjä djari mawi olo Misir ha-
pan karä ampin hukum hong pa-
dang benjem.
9. Mentementeng, kilau hatuä
toto, joh olo Pilisti, belä keton impa-
rewar mamenda olo Ibrani, tumon
olo tä djari mamenda keton; buah
keton kilau hatuä toto, takan,
klahi bewäi!
10. Tumon tä olo Pilisti mang-
aras arepe haklahi; maka olo Israel
alah, hadari daraidaraia, genep biti
akan äkae; maka kakalahe tä pa-
ham, sampai impatäi bara olo Is-
rael eteke telo pulu kojan biti
hirah.
11. Tuntang patin Hatalla iram-
pas kea, tinai anak Eli, Hopni
äwen duä Pinehas, matäi duäduä.
12. Maka aton idjä biti olo Be-
njamin hadari bara äka klahi tä;
iä sampai Silo hong andau tä kea;
pakaiae djari irabite, tinai kawo
hundjun takoloke.
13. Maka metoh iä sampai, Eli
tä mondok hundjun trutji, hong
saran djalan, mendäh tuntang ma-
nampajah, krana atäie hagendjä ta-
gal patin Hatalla. Djadi, amon olo
hatuä tä sampai, masuman brita

1. SAM. 3. 4.

hong lewu, balalu olo lewu tä handiai mangkariak.

14. Sana Eli mahining augh bawaie tä, koae: Buhen augh ridu tä? Tä olo hatuä tä mandjeleng arepe, manalih Eli, masuman tä akae.

15. Maka Eli tä djalatien pulu hanja njelo umure, matae djari kawus, sampai iä djaton tau mitä.

16. Maka koan olo tä dengan Eli: Aku toh dumah bara äka klahi, andau toh kea aku djari hadari bara hetä. Koan Eli: Kilen kadjariae hetä, anak?

17. Tombah idjä mimbit brita tä, koae: Israel djari hadari bara baun olo Pilisti, tinai paham karä biti djari matäi; beken bara tä tinai anakm duäduä, Hopni tuntang Pinehas, djari matäi kea, tinai patin Hatalla djari irampas.

18. Maka sana iä manjewut patin Hatalla, tä Eli lawo patengak bara trutji tä, intu saran banntonggang lewu, bapelek ujate, palus iä matäi; krana iä bakas tuntang babehat. Iä djari mamatut olo Israel äpat pulu njelo katahie.

19. Maka manantue bawi, sawan Pinehas, batihi tokep luas; amon iä mahining brita, patin Hatalla djari irampas, tinai empoe tuntang banae djari matäi, iä balisah palus luas, krana humi mawi iä.

20. Maka lius iä matäi, koan karä olo bawi idjä mendeng darahe: Æla ikau mikäh, krana ikau djari manak hatuä. Tapi iä djaton tombah, djaton mangenang huang atäie.

21. Tapi iä manggarä aran awaue Ikabod, (*nihau horumat*,) koae: Horumat djari nihau bara olo Israel, basa patin Hatalla djari irampas mangalangan ita. Tinai tagal empoe tuntang tagal banae.

22. Sindä tinai iä hamauh: Horumat djari nihau bara olo Israel, krana patin Hatalla djari irampas mangalangan ita.

BAGI 5.

Patin Hatalla hong human dewa Dagon; olo Pilisti buah hukum.

---

1. Maka olo Pilisti manduan patin Hatalla, mimbit tä bara Ebeneser akan Asdod;

2. Sambil manamäan tä hong human dewae Dagon, mingkes tä tokep Dagon.

3. Tapi amon andau tinai olo Asdod misik haiak djadjewu, itä! Dagon tä djari balongkang, mahingkep intu petak hong baun patin Jehowa. Maka olo Pilisti mangkatan Dagon, mampendeng iä tinai intu kalekae.

4. Djadi, andau tinai, amon olo tä misik haiak djadjewu, maka Dagon djari balongkang mahingkep tinai intu petak, tandipah patin Jehowa; tapi takolok Dagon tuntang lengäe duäduä ampin inetek darah lambang, baja bukang Dagon tä lalantong hetä.

5. Tagal tä karä imam Dagon tuntang olo handiai, idjä tamä human Dagon, djaton maku mahundjong lambang human Dagon hong Asdod, sampai andau toh.

6. Maka lengän Jehowa paham babehat mawi olo tä, mahukum marusak olo hong Asdod hapan buhit awäh, olo hong Asdod, tuntang olo awang hakaliling saran lewu tä. Tinai olo tä intakan blawau.

7. Maka amon olo hong Asdod mitä kadjarian talo kalotä, koae: Æla mampelai patin Hatallan Is-

rael tä intu ita, krana lengäe tä babehat mawi ita, tuntang dewan ita Dagon.

8. Palus iä manjoho olo mamumpong karä mantir olo Pilisti manalih iä; tä iä hamauh: Kilen gawin ikäi dengan patin Hatallan Israel? Tombah äwen: Kaläh patin Hatallan Israel imbit nasaran karä lewu, solake akan Gat. Tumon tä olo mamikul patin Hatallan Israel akan lewu tä.

9. Djadi, amon olo djari mindah djetä akan hetä, maka lengän Jehowa mawi olo lewu tä hapan kapähä paham, krana iä mahukum olo lewu tä, olo korik olo hai, uras iawi buhit awäh lakau parae.

10. Limbah tä iä mimbit patin Hatalla akan Ekron. Djadi, sana patin Hatalla sampai Ekron, maka olo Ekron mangkariak, koae: Olo djari mimbit patin Hatallan Israel sampai ita, uka mampatäi ita, karä ita lalepah.

11. Palus äwen manjoho olo mamumpong karä mantir olo Pilisti, tuntang iä hamauh: Soho patin Hatallan Israel buli kalekae, nakara iä äla mampatäi ita, tuntang karä olo ain ita. Krana peres baka matäi djari mandjakit hapus lewu tä, lengän Hatalla paham babehat hetä.

12. Kakarä olo awang dia matäi intakan awi bukit awäh, sampai tarahing lewu tä njalumbo kalangit.

BAGI 6.

Patin Hatalla buli olo Israel.

1. Djadi, amon patin Hatalla djari melai hong tanah olo Pilisti udju bulan katahie,

2. Maka olo Pilisti mangahau karä imam, tuntang karä olo awang tawan pampatah dewa, koae: Kilen gawin ita dengan patin Jehowa? suman akan ikäi, kilen ikäi akan mampait tä buli äkae?

3. Koan olo tä: Djaka keton handak mampait patin Hatallan Israel buli, äla keton malapas djetä boang bewäi, tapi bnah keton mambaläh akae manenga parapah tagal kasalan, tumon tä keton karäh käläh, palus keton mangasene, buhen lengäe djaton maku undur mawi keton.

4. Tombah äwen: Narai parapah tagal kasalan tä, idjä patut inenga ikäi akae? Koan olo tä: Limä kabawak buhit awäh bulau, dengan limä kongan blawau bulau kea, tumon karä mantir pamutjok olo Pilisti; krana uras peres idjä bewäi mawi keton handiai, tuntang karä mantir keton.

5. Tagal tä, patut keton manamunan buhit awäh keton tuntang blawau keton, idjä marusak tanah, indu manenga horumat akan Hatallan Israel; ajaajau iä maku mampahian lengäe bara hundjun keton, dewan keton, tuntang hapus tanah keton.

6. Atawa buhen keton handak manekang atäi keton, kilau olo Misir tuntang Parao djari manekang atäie? djaton olo tä kea, limbah iä paham indjara, mahin djari malapas olo Israel, manjoho iä hagoet? —(2.*Mos*.12,31.)

7. Toh, käläh keton manampa kareta taheta, palus duan duä kongan sapi bawie, idjä patusu anake, idjä djaton pudji iugar bihin; djarat sapi tä hong kareta tä, harak anake bara likute buli kandange.

8. Limbah tä dnan keton patin Jehowa, pnat tä hong kareta; tinai ramo bulau tä, idjä indu inenga keton akae akan parapah tagal kasalan, ingkes hong pati korik darah hetä; tä lapas iä, soho iä hagoet.
9. Tä keton akan mitä, djaka iä hagoet mahoroe djalan manintu tanah ajne, manintu Betsemes, maka toto iä kea, idjä djari mangapähä ita kalotä kapahame; tapi djaka dia, tä ita katawan, djaton lengän ajne idjä djari hararepan ita, baja kanateke bewäi talo tä buah ita.
10. Maka olo mawie kalotä; iä manduan duä kongan sapi bawie idjä patusu anake, sambil mangkepan tä intu kareta, maka anake tä inguronge hong kandang.
11. Tinai iä mamuat patin Jehowa hong kareta, tuntang pati korik tä, sarangan tamunan blawau bulau tuntang buhit awäh.
12. Maka sapi bawie tä palus mahoroe djalan akan Betsemes, iä hagoet haradjur, djaton mahiwang sambil gantau, alo iä tuntang mahiau mangahau anake; maka karä mantir olo Pilisti manandjong manuntut likute sampai saran tanah Betsemes.
13. Maka olo Betsemes tä manggetem gendom hong petak randah hetä; djadi, amon iä manggatang matae, maka iä mitä pati tä; iä handjak atäie awie mitä tä.
14. Maka kareta tä sampai tanan Josua, olo Betsemes, hetä iä tendä; darah hetä aton batu hai. Palus olo tä manjila kajun kareta, tuntang mampatäi sapi tä indu parapah awang ingähu akan Jehowa.
15. Maka olo Lewi manipas patin Jehowa, tuntang pati korik tä idjä darahe, sarangan ramo bulau tä, sambil mingkes djetä hundjun batu hai idjä hetä. Limbah tä olo Betsemes maluput parapah awang ingähu, tuntang mampatäi parapah awang injambalih akan Jehowa andau tä kea.
16. Limbah mantir pamutjok olo Pilisti äwen limä djari mitä talo tä, maka palus andan tä kea iä buli Ekron.
17. Maka djetoh karä buhit awäh bulau tä, idjä djari inenga olo Pilisti akan Jehowa, indu parapah tagal kasalae: akan Asdod idjä, akan Gasa idjä, akan Askelon idjä, akan Gat idjä, akan Ekron idjä.
18. Tumon tä kea blawau bulau tä, akan djumalah karä lewun olo Pilisti, idjä imegang mantir limä tä, akan karä lewu idjä hakota tinai karä awang mitamitai, palus sampai Abel, batu hai tä, idjä hetä iä mingkes patin Jehowa; batu tä magon sampai andau toh hong tanan Josua, olo Betsemes tä.
19. Maka Jehowa mampatäi isut olo Betsemes, basa äwen badjudju mandjengok patin Jehowa; iä mampatäi udju pulu biti bara ungkup äwen, idjä limä pulu kojan karä oloe. Maka olo tä mambawai, basa Jehowa djari mampatäi äwen bara marak olo arä. — (4.*Mos.* 4,20.)
20. Tä, maka koan olo Betsemes: Æwe hakon mendeng intu baun Jehowa, Hatalla idjä brasih tä? äwe beken bara ita, idjä äkae tau melai?
21. Palus iä manjoho sarohan manalih olo Kiriatjearim, sambil hamauh: Olo Pilisti djari malian

patin Jehowa; kantoh keton, duan tä akan keton.

BAGI 7.

Olo Israel mampakalah olo Pilisti tokep Ebeneser.

1. Tä, maka aton dumah olo Kiriatjearim, manduan patin Jehowa, namäan tä hong human Abinadab, idjä hong lungkoh; iä mamprasih anake Eleasar, mangat manonggo patin Jehowa.
2. Djadi, bara andau tä pati tä palus melai hong Kiriatjearim tahi andaue, sampai sukup duä pulu njelo. Maka salepah utus olo Israel manangis, handak manempo Jehowa tinai.
3. Tä Samuel hamauh dengan salepah utus Israel, koae: Amon keton hobah akan Jehowa tuntang toto atäi, tä kanan karä dewa tä bara marak keton, tinai hampatong Astarot, palus mules mambudjur atäi keton manintu Jehowa, batonggal manempo iä bewäi; tä maka iä karäh mansuwit keton bara lengän olo Pilisti.
4. Maka olo Israel manganan karä hampatong Baal tuntang Astarot, palus batonggal manempo Jehowa bewäi.
5. Limbah tä koan Samuel: Pumpong salepah olo Israel akan Mispa, tä aku handak blaku intu Jehowa natäan keton.
6. Maka olo tä hapumpong hong Mispa; iä masip danum, manusuh tä hong baun Jehowa, tinai iä puasa andau tä, tuntang iä mangaku hetä, koae: Toto, ikäi djari badosa intu Jehowa. Tumon tä Samuel mamatut olo Israel hong Mispa.
7. Amon olo Pilisti mahining, olo Israel djari hapumpong hong Mispa, maka karä mantir olo Pilisti hagoet, handak mamarang olo Israel; sana olo Israel mahining brita tä, maka iä mikäh olo Pilisti.
8. Tä olo Israel hamauh dengan Samuel: Æla ikau taterai blaku doa akan ikäi intu Jehowa, Hatallan ikäi, mangat iä maliwus ikäi bara lengän olo Pilisti.
9. Tä, maka Samuel manduan idjä kongan anak tabiri, idjä hindai malekak tusu, maluput tä lepalepah indu parapah awang ingähu akan Jehowa; tuntang Samuel blaku doa intu Jehowa akan olo Israel, maka Jehowa manarima aughe.
10. Djadi, metoh Samuel maluput parapah awang ingähu tä, maka olo Pilisti djari sampai, handak mantakan olo Israel; tä maka andau tä kea Jehowa mangguruh hapan njaho pahapaham, mawi olo Pilisti, manaräwen olo tä, sampai olo tä tarapukul alah hong baun olo Israel.
11. Palus karä hatuän olo Israel hagoet bara Mispa, manggoang olo Pilisti, mamukul iä sampai Betkar.
12. Tä, maka Samuel manduan batu, mampendeng tä hong helat Mispa dengan Sen; iä manggarä arae Ebeneser, (*batu pandohop*,) basa koae: Sampai hetoh Jehowa djari mandohop ita.
13. Tumon tä olo Pilisti impärungkok, djaton bahanji tinai tamä tanah olo Israel, krana lengän Jehowa malawan olo Pilisti katahin Samuel belom.
14. Djadi, karä lewu, idjä djari induan olo Pilisti bara olo Israel,

1. SAM. 6. 7.

buli tinai induan olo Israel, bara Ekron mimes Gat, tuntang karä tana baris lewu tä olo Israel maliwuse kea bara lengän olo Pilisti. Maka Israel hakabnah dengan olo Amori.

15. Maka Samuel mamatut olo Israel katahin andau pambelome.

16. Sasining njelo iä hagoet manalih Betel, Gilgal tuntang Mispa, mamatut perkaran olo Israel intu karä äka tä.

17. Limbah hapus karä basara hetä iä buli Rama tinai, krana hetä batang äkae, hetä iä mamatut olo Israel, tuntang iä mamangun mesbeh akan Jehowa hetä.

BAGI 8.

Olo Israel blaku radja akae; iä djaton paraba Samuel, Samuel manawat akae.

1. Djadi, amon Samuel djari bakas, iä mangkat anake idjä hatuä mandjadi hakim, mamatut olo Israel.

2. Aran anake idjä bakas tä Joel, aran andie Abia; äwen duä tä hakim hong Berseba.

3. Tapi anake hatuä tä djaton manandjong tumon hadat ai, malainkan atäie tiling manintu kakoho, iä manarima panengan olo, tuntang mamingkok talo budjur.

4. Tä karä bakas olo Israel hapumpong, manalih Samuel hong Rama,

5. Sambil hamauh dengae: Itäm, ikau djari bakas, tinai anakm tä djaton manandjong tumon hadat aim; toh, käläh ikau mangkat idjä biti mandjadi radjan ikäi, uka marentah ikäi, kilau puna aton intu karä utus olo beken kea. — (5.*Mos.* 17,14.)

6. Tapi aughe tä papa hong pinding Samuel, basa olo tä hamauh: Tampa radja akan ikäi, mangat marentah ikäi. Maka Samuel blaku doa intu Jehowa.

7. Tapi Jehowa hamauh dengan Samuel: Tarima augh olo tä huang karä talo handiai idjä inutore akam; krana olo tä djaton manganan ikau, tapi iä manganan aku, sampai mangabelä aku magon indu radjae.

8. Olo tä mawi ikau tumon puna ampin gawie bara andau metoh aku djari manduan iä bara tanah Misir, sampai andau toh, haradjur olo tä djari malihi aku, manempo dewa.

9. Toh, käläh ikau manarima aughe, tapi pudji iä, tawat akae totototo, suman akae kapatut tuntang hadat radja, idjä karäh marentah iä.

10. Maka Samuel masanan karä angh Jehowa akan olo tä, idjä blaku radja bara iä,

11. Sambil hamauh: Tumon toh hadat tuntang kapatut radja tä, idjä karäh marentah keton: anak keton idjä hatuä karäh induae, injohoe tamä kawan parang ajue, omba karetae, atawa hapan hadjaran, atawa hadari helo bara baun karetae;

12. Tinai mangat iä mangkat belahe äwen mandjadi mantir huang sakojan biti, mantir huang limä pulu biti; tinai belahe iä karäh manjoho maluku tanae, manggetem akae, tinai mangat belahe mandjadi tukang manampa ganggaman akae, tuntang ramon kareta.

13. Tinai anak keton idjä bawi karäh induae indu tukang tatam-

ba, indu tukang sumpo, tinai indu tukang wadai.
14. Tinai tanan keton, pambulan anggor, pambulan undus keton idjä kapala bahalap karäh induae, sambil manenga tä akan anakolohe.
15. Bara karä talo imbul keton, tinai bara pambulan anggor keton idjä dalam sapulu karäh induae, sambil manenga tä akan karä mantir ajue, tuntang akan karä anakolohe.
16. Tinai djipen rewar keton hatuä bawi, budjang hatuä ain keton idjä paham bakena, tuntang kalidai keton karäh induae hapae nguan gawin ai.
17. Bara karä kawan meton keton idjä dalam sapulu karäh induae; keton akan mandjadi indu djipäe.
18. Katika tä keton karäh mangkariak tagal radjan keton, idjä djari ilaku keton akan keton, tapi Jehowa djaton karäh manarima augh keton andau tä.
19. Tapi olo arä tä djaton maku manumon augh Samuel, malainkan koae: Dia; baja patut idjä biti mandjadi radjan ikäi;
20. Mangat ikäi sama kea dengan karä utus olo beken; radjan ikäi akan marentah ikäi, akan hagoet helo baun ikäi, tuntang magah ikäi mamarang.
21. Limbah Samuel djari mahining karä augh olo arä, maka iä masanan tä akan pinding Jehowa.
22. Tä Jehowa hamauh dengan Samuel: Tarima augh olo tä, angkat radja akae. Tä koan Samuel dengan karä hatuän olo Israel: Lius keton, genep biti buli lewue bewäi.

BAGI 9.

Saul, idjä inantu Hatalla mandjadi radja, madja Samuel.

---

1. Maka aton olo hatuä baris hamputan Benjamin, arae Kis, anak Abiel, Abiel anak Seror, Seror anak Beghorat, Beghorat anak Apia, olo Benjamin, olo tatau.
2. Ai tä anak hatuä, Saul arae, olo tabela idjä bakena ampie; marak hapus olo Israel djaton idjä bakena bara iä; bara pundjong bahae sampai karapurue iä gantong bara karä olo beken.
3. Maka kalidai bawi ain Kis, bapa Saul, djari nihau; tagal tä koan Kis dengan anake Saul: Imbit idjä biti anakoloh ita dengam, palus harikas, lius manggau kalidai bawie tä.
4. Maka iä mangumbang bukit hatinggang Epraim, tuntang tanah Salisa, tapi iä djaton sondaue. Limbah tä iä mangumbang tanah Sahalim, hetä mahin djaton kea kalidai tä; tinai iä akan tanah Jemini, tapi djaton kea iä sondaue.
5. Amon äwen duä tä sampai tanah Sup, koan Saul dengan anakolohe tä, idjä dengae: Terai, koä buli bewäi, suro apangku kalapean kalidai tä, gogop atäi tagal koä.
6. Tapi koan djipäe dengae: Itäm, aton olo Hatalla hong lewu hetoh, iä tä basewut, talo idjä insanae uras mandjari kea; toh, käläh koä madja iä, ajaajau iä maku masanan djalan akan koä, idjä patut ihoroe koä.
7. Tä, maka Saul hamauh dengan anakolohe: Tapi itäm, paribasa koä manalih, narai indu imbit koä akan olo hatuä tä? krana tepong koä djari lepah bara sarangan koä,

tinai talo panenga djaton, idjä inenga koä akan olo Hatalla tä; narai hindai intu koä?

8. Koan anakolohe tä tombah augh Saul tinai: Itäm, saperäpat sekel salaka aton intu lengängku, djetä handak inengaku akan olo Hatalla tä, nakara iä masanan djalan akan koä.

9. Maka horan, amon olo Israel lius misek augh intu Hatalla, koae: Has, ita manalih tukang hulubalang; krana idjä andau toh inggarä nabi, horan iä inggarä tukang hulubalang.

10. Tä koan Saul dengan anakolohe: Buah aughm, has koä manalihe. Palus äwen hagoet manalih lewu tä, idjä äka olo Hatalla tä melai.

11. Kahum äwen duä tä manukat djalan akan lewu, iä sondau budjang bawi, idjä mohon handak masip. Koan äwen tä dengae: Aton tukang hulubalang hetoh?

12. Tombah iä tä, koae: Kahama; itä keton, hetä iä hila baun keton, gulong keton toh, krana ndau iä djari tamä lewu, basa olo arä aton parapah andau toh intu lungkoh hetä.

13. Sana keton tamä lewu, bajabaja keton tau sondau iä handjulo bewäi, helo bara iä hagoet akan lungkoh, omba kuman; krana olo arä djaton maku kuman helo bara panumahe, basa iä mamberkat talo parapah tä, limbah tä karä olo awang irawäi tä kuman. Tagal tä gulogulong keton manukat, krana baja toh bewäi keton tau sondau iä.

14. Tumon tä äwen duä tä manukat tamä lewu; amon iä sampai beutok lewu tä, itä! Samuel aton blua, manambang äwen duä tä, handak manalih lungkoh.

15. Krana Jehowa djari masuman tä akan pinding Samuel, helo idjä andau bara panumah Saul, koae:

16. Djewu, katika kalotoh kea, aku handak manjoho manalih ikau olo idjä biti bara tanah Benjamin, maka patut ikau maminjak iä mandjadi radjan olo ajungku Israel, iä karäh maliwus olo ajungku bara lengän olo Pilisti; krana aku djari manangkilik olo ajungku, tagal augh bawaie djari sampai aku.

17. Djadi, sana Samuel manampajah Saul, maka koan Jehowa dengae: Itäm, djetoh olo tä, idjä djari inutorku akam, iä akan marentah utus olo ajungku.

18. Maka Saul manggapi Samuel hong bauntonggang lewu, koae: Suman akangku, intu kwe human tukang hulubalang hetoh?

19. Koan Samuel, tombah augh Saul: Aku toh tukang hulubalang tä; has, lius helo baungku, mandai lungkoh tä, mangat keton omba aku kuman andau toh; djewu aku handak manjoho ikau lius, tinai talo handiai, idjä kahandak atäim, aku karäh manutore akam.

20. Krana kalidai tä, idjä djari nihau katelo toh, äla atäim pähä tagal djetä, krana djetä djari sondau; tinai akan äwe kea karä kahalap Israel? djaton djetä akam, tuntang akan salepah ungkup human bapam?

21. Maka tombah Saul, koae: Dia aku toh anak baris Benjamin, idjä korik haliai bara karä hamputan olo Israel? tinai baris ungkupku, djaton djetä idjä pangorike bara karä ungkup hamputan Benjamin? buhen ikau hakotak dengangku kalotä darin aughm?

22. Maka Samuel manduan Saul tuntang anakolohe, sambil manamäan äwen akan karong, hetä iä manenga kaleka akac idjä ngambo bara karä olo irawäi tä; karä olo samandiai tä telo pulu biti hirah.
23. Maka Samuel hamauh dengan tukang sumpo, koae: Tenga tangkal isi tä, idjä djari indjulukku intu ikau, idjä djari imetähku ikau mingkese.
24. Maka tukang sumpo tä mimbit sapak lengän sapi, tuntang talo awang leket hetä; palus Samuel mandak tä hong baun Saul, sambil hamauh: Itäm, djetoh talo awang ingkesku akam, duan tä, kuman, krana sana aku marawäi olo, djetoh djari imbarisku akam. Maka Saul omba Samuel kuman andau tä.
25. Limbah tä äwen mohon bara lungkoh, tamä lewu; tä iä hakotak dengan Saul hundjun sapau humae.
26. Maka äwen tä misik haiak djadjewu; djadi haiak langit handak mahindang, maka Samuel mangahau Saul akan hundjun sapau, koae: Tatap arepm, mangat aku manabi malapas ikau. Tä, maka Saul misik, palus äwen duä tä hagoet blua lewu, iä haiak Samuel.
27. Djadi, amon iä djari mohon sampai tapakan lewu, koan Samuel dengan Saul: Soho anakolohm toh, mangat iä manandjong mahalau baun ita; (palus iä mahalau;) tapi ikau, melai ikau mendeng hetoh, aku handak masuman akam talo idjä injoho Hatalla.

BAGI 10.

I. Samuel maminjak Saul mandjadi radja.
II. Iä insuman akan olo arä.

I.—1. Tä, maka Samuel manduan kasa basuang minjak, manusuh tä hundjun takoloke, sambil manjium iä, koae: Djaton Jehowa djari maminjak ikau mandjadi radja, marentah utus olo joresan ajue?
2. Andau toh kea, amon ikau toh hagoet bara äkaku, maka ikau karäh sondau olo hatuä duä biti darah äka kubur Raghel, hong Selsa, intu saran tanah Benjamin; olo tä karäh hamauh dengam: kalidai bawi tä djari sondau, idjä djari inggaum; itäm, bapam djari kalapean perkaran kalidai tä, iä gogop atäie tagal keton duä, koae: kilen gawingku dengan anakku tä?
3. Metoh ikau maradjur panggoetm bara hetä sampai manantarang Elontabor, maka hetä telo biti olo hatuä karäh hasondau dengam, idjä manalih Hatalla hong Betel, idjä biti mimbit anak kambing telo kongan, idjä tinai mimbit telo kabotop tepong, idjä telo tä mimbit pingkor basuang anggor.
4. Maka äwen tä manimanis aughe karäh manabi ikau, sambil manenga akam duä kabotop tepong, idjä patut inarimam bara lengäe.
5. Limbah bara tä ikau karäh sampai lungkoh Hatalla, äka djadjaga ain olo Pilisti tä, maka sana ikau tamä lewu hetä, ikau karäh hasondau dengan arä nabi, idjä mohon bara äka gantong, maka helo bara baue aton olo musik biola, gandang, suling, kutjapi, samandai tä uras manudjum.
6. Tä Rogh Jehowa karäh ma-

njuang ikau, palus ikau karäh manudjum ompat olo tä, tä ikau karäh hobah beken angat huangm.

7. Djadi, amon karä kata tä mandjari, awi tinai tumon panjondau lengäm, krana Hatalla handak mampahaiak ikau.

8. Maka patut ikau hagoet helo bara aku akan Gilgal, itäm, aku handak manjupa ikau hetä, maluput arä parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih; kudju ikau akan mentai aku hetä, njamah aku sampai ikau masuman akam talo awang patut iawim.

9. Maka amon iä mules arepe hagoet bara äka Samuel, Hatalla mobah atäie; tinai karä kata tä uras mandjadi andau tä kea.

10. Amon äwen duä tä sampai lungkoh tä, itä! ungkup nabi aton hasupa dengae, palus Rogh Jehowa manjuang iä, iä omba manudjum marak äwen tä.

11. Djadi, karä olo idjä djari kasene iä bara bihin, amon olo tä mitä iä manudjum omba karä nabi tä, maka koan olo arä sama arepe: Kilen anak Kis tä kolotä? Aton Saul tä kea baris karä nabi?

12. Tombah idjä biti olo hetä, koae: Æwe kea bapa äwen? Awi tä maka lembut augh tanding olo: Aton Saul kea baris karä nabi?

13. Amon iä djari terai manudjum, maka iä sampai äka gantong hetä.

14. Maka koan mama Saul dengae, tuntang dengan anakolohe: Kasem keton djari hagoet? Tombah iä: Manggau kalidai bawie tä; amon koä mitä djetä djaton, maka koä manalih Samuel.

15. Tä koan mama Saul: Suman akangku, kilen augh Samuel dengan keton duä?

16. Koan Saul, tombah augh mamae: Toto, iä djari masuman akan koä kalidai bawi tä djari sondau. Tapi perkara karadjaan tä, idjä djari insuman Samuel, djaton iä manutor akan mamae.

II.—17. Limbah tä, maka Samuel mangahau utus olo arä handiai hapumpong manaharep Jehowa hong Mispa.

18. Hetä iä hamauh dengan olo Israel: Tumon toh augh Jehowa, Hatallan olo Israel: aku djari manduan Israel bara Misir, aku djari maliwus keton bara lengän olo Misir, tinai bara lengän karä radja, idjä djari mahenjek keton.

19. Tapi keton andau toh djari manganan Hatallan keton, idjä djari maliwus keton bara karä kapähä kadjakä, keton djari hamauh dengae: tampa radja akan ikäi. Toh awi keton manggapi taharep Jehowa, baribaris karä hamputan keton, karä ungkup keton.

20. Maka amon Samuel manjoho karä hamputan tä manggapi hatalindjam, tä buah hamputan Benjamin.

21. Amon iä manjoho hamputan Benjamin manggapi hatalindjam karä ungkupe, tä buah ungkup Matri, tinai buah Saul, anak Kis. Palus olo manggau iä, tapi djaton sondaue.

22. Tä olo misek Jehowa, djaka iä akan manalih kea. Maka Jehowa hamauh: Itä, iä djari manjohokan arepe marak karä ramon olo.

23. Tä olo hadari, manduan iä bara hetä; amon iä mendeng bentok olo arä, maka iä gantong bara olo handiai bara pundjong babae sampai karapurue.

24. Tä, maka Samuel hamauh dengan salepah olo arä hetä: Gitan keton, äwe idjä djari intih Je-

howa? krana djaton olo tumou iä marak olo arä samandiai. Tä, maka olo arä handiai malahap, koae: Belom radja!

25. Maka Samuel masuman akan olo arä kapatut radja tä, sambil mamintik tä huang surat, palus mingkes djetä hong baun Jehowa. Limbah tä Samuel malapas olo arä, genep biti buli humae. — (8,11.)

26. Tinai Saul kea buli humae hong Gibea, tuntang belahe kawan parang, idjä atäie impahias Hatalla, mampahaiak iä.

27. Tapi isut biti olo setan hamauh: Tjäh iä! kilen iä akan maliwus ikäi? Æwen manawah iä, djaton mandjuluk talo panenga akae. Tapi iä nahadja kilau djaton mahining aughe tä.

BAGI 11.

Saul mamukul olo Amon.

1. Metoh tä Nahas, radja Amon, dumah mangapong Jabes hong Gilead. Maka karä olo Jabes hamauh dengan Nahas: Käläh ikau hadjandji dengan ikäi, tä ikäi handak manempo keton.

2. Tapi koan Nahas, olo Amon tä, dengan äwen: Djandji toh handak iawiku dengan keton: aku handak mangaruit manganan karä matan keton hila gantau, mangat kahawen tä pohos hapus utus olo Israel.

3. Koan karä bakas Jabes tä: Entai ikäi hindai barang kudju, mangat ikäi manjoho sarohan manalih hapus tanah olo Israel, tä amon djaton idjä biti, idjä handak maliwus ikäi, ikäi handak blua tanggoh keton, manjembah bewäi.

4. Amon sarohan tä sampai Gibea, lewun Saul tä, iä masanan karä augh tä intu pinding olo hetä; tä maka karä olo hetä mambo aughe, manangis.

5. Maka itä! Saul aton dumah, mudjar sapi bara padang; koan Saul: Narai katapas olo tä, iä manangis? Maka olo masuman akae perkaran olo Jabes tä.

6. Tä Rogh Hatalla mamenjang Saul, sana iä mahining karä aughe tä, maka kasangite hasep.

7. Balalu iä manduan sapasang sapi, manangkal djetä, palus mampait tä akan karä baris tanah Israel huang lengän sarohan tä kea, koae: Idjä djaton hagoet, omba Saul tuntang Samuel, kalotä kea olo akan mawi karä sapin olo tä. Maka pampikäh bara Jehowa lawo mawi utus olo arä, balalu äwen haiak hagoet, kilau ampin panggoet idjä biti bewäi.

8. Iä mariksa misä olo tä hong Besek, maka djumalah karä olo Israel telo ratus kojan biti, tinai karä hatuän olo Juda telo pulu kojan biti.

9 Limbah tä iä manjoho sarohan tä, idjä djari manalih iä: Tumon toh keton akan hamauh dengan olo Jabes hong Gilead: djewu, totok andau mandang, keton karäh indohop. Amon sarohan tä dumah, masanan augh tä akan olo Jabes, maka olo tä handjak.

10. Koan olo Jabes tä: Djewu ikäi handak blua basaragh intu keton, naughe keton mawi ikäi tumon kapatute intu matan keton.

11. Maka djadi, andau tinai Saul mamadju karä olo tä mandjadi telo kapadju; tampalawäi iä sampai äka musohe bapodok, palus iä mamukul olo Amon sampai andau djari mandang; awang mahakan hadari

daraidaraia haliai, sampai dialo
idjä biti äwen tä hindjä kolae.
12. Tä koan olo arä dengan Samuel: Æwe olo tä, idjä bihin hamauh: tjäh! aton Saul akan marentah ikäi? djuluk karä olo tä, mangat ikäi mampatäi iä.
13. Tapi koan Saul: Æla olo impatäi andau toh, idjä biti mahin äla, krana andau toh Jehowa djari manenga kaliwus akan olo Israel.
14. Maka Samuel hamauh dengan olo arä: Has, ita akan Gilgal, manaheta mandähen karadjaan hetä.
15. Tä, maka olo handiai hagoet akan Gilgal, tuntang mandähen mamparadja Saul hetä hong baun Jehowa intu Gilgal, tinai iä maluput parapah tarimakasih hong baun Jehowa. Maka Saul haiak karä olo Israel paham handjak hetä.

BAGI 12.

Samuel paterai arepe indu hakim.

---

1. Limbah tä Samuel hamauh dengan karä olo Israel: Itä keton, aku djari manumon augh keton huang talo handiai, idjä djari ilaku keton bara aku, aku djari mangkat radja akan keton.
2. Toh, itä keton, tä radjan keton hagoet helo baun keton, magah keton; maka aku toh djari bakas howan, tuntang anakku sama dengan keton tinai; aku djari mamatut keton bara pesangku tabela sampai andau toh.
3. Itä keton, toh aku; dawa aku intu baun Jehowa, intu baun olo idjä iminjake; sapin äwe djari induangku, atawa kalidai äwe? tinai äwe kea djari imparenepku, äwe djari iraratku? bara lengän äwe aku djari manarima sudok, sampai aku mangambutep matangku? aku handak malian tä akan keton.
4. Maka koan olo tä: Ikau djaton djari mamparenep mararat ikäi, bara lengän idjä biti mahin dia ikau djari blaku talo enen.
5. Tä koae mawi olo tä: Jehowa aton saksi, tinai idjä iminjak Jehowa saksi kea andau toh, keton djaton djari sondau kasalan lengängku enen. Tombah olo tä: Käläh, iä indu saksi.
6. Maka koan Samuel dengan olo arä tä: Toto Jehowa tä kea. idjä djari manjoho Moses äwen duä Aaron, idjä djari manduan tato keton bara tanah Misir.
7. Toh, käläh keton manaharepe, mangat aku hong baun Jehowa mahoroe gawin keton tagal karä asin Jehowa, idjä djari ilaluse akan keton tuntang tato keton.
8. Limbah Jakob djari tamä Misir, maka tato keton kahau kadarat intu Jehowa, tä Jehowa manjoho Moses äwen duä Aaron; äwen duä tä mimbit tato keton blua bara Misir, mimbit äwen melai hong tanah toh. — (2. *Mos.* 2, 23.)
9. Tapi olo tä ngalapean Jehowa, Hatallae, tagal tä iä mandjual äwen penda lengän Sisera, kapala parang hong Hasor, tinai penda lengän olo Pilisti, tuntang penda lengän radjan olo Moab, idjä mamarang iä. — (*Hak.* 4, 2.)
10. Tä olo tä mangkariak intu Jehowa, koae: ikäi djari badosa, basa ikäi djari malihi Jehowa, sambil manempo dewa Baal tuntang Astarot; tapi toh, liwus ikäi bara lengän karä musoh ikäi, tä ikäi handak batonggal manempo ikau bewäi.

11. Maka Jehowa manjoho Jerubaal, Bedan, Jepta, tinai Samuel, äwen tä maliwus keton bara lengän karä musoh keton awang hakaliling, sampai keton melai sanang bewäi. — (*Hak.* 6,14; — 11,2. 29.)

12. Maka metoh keton mitä Nahas, radjan olo Amon, dumah masang keton, tä keton hamauh dengangku: dia; malainkan radja kea akan marentah ikäi; — alo Jehowa, Hatallan keton, djari indu radjan keton. — (8, 5.)

13. Maka toh, itä keton radja tä, idjä djari intih ilaku keton! krana itä! Jehowa djari mangkat radja marentah keton.

14. Käläh amon keton toh toto mikäh Jehowa, sambil manempo iä, tuntang manumon aughe, djaton marisang bara prentah Jehowa, amon keton handiai tuntang radjan keton, idjä akan marentah keton, uras omba Jehowa, Hatallan keton.

15. Tapi amon keton djaton maku manumon augh Jehowa, baja marisang bara augh Jehowa, toto lengän Jehowa karäh malawan keton sama kilau tato keton kea.

16. Tinai mendeng keton hetoh katontoh, uka mitä gawi idjä hai toh, idjä akan iawi Jehowa intu matan keton.

17. Dia musim getem katontoh? maka aku handak blaku intu Jehowa, tä iä karäh manjaho mudjan, nakara keton kasene tuntang mitä, hai toto kasalan keton, idjä djari iawi keton hong baun Jehowa, awi keton djari blaku radja akan keton.

18. Maka amon Samuel blaku intu Jehowa, djadi palüs andau tä kea Jehowa manjaho tuntang mudjan, tagal tä hapus utus olo arä tä hambon kikähe dengan Jehowa tuntang Samuel.

19. Tä hapus utus olo arä tä tombah augh Samuel: Laku akan ikäi, rewarm, intu Jehowa, Hatallam, belä ikäi matäi, krana manantilap karä dosan ikäi ikäi djari mandahang kapapa djetoh tinai, sampai ikäi djari blaku radja akan ikäi.

20. Tä koan Samuel dengan olo arä tä: Æla keton mikäh, toto keton djari mawi karä talo papa toh, tapi toh, äla keton balekak bara Jehowa, baja buah keton manempo Jehowa hapan selepah atäi.

21. Æla keton mahiwang akan karä dewa talo ngahus tä, idjä djaton gunae, idjä djaton tau maliwus, krana djetä uras haiang bewäi.

22. Krana tagal arae idjä hai maka Jehowa djaton maku ngalepean utus olo ajue, basa djari paham karadjin Jehowa mandjadian keton mandjadi olo ajue.

23. Maka idjä aku, äla haliai aku badosa intu Jehowa, sampai aku terai blaku doa akan keton; toto aku handak madjar keton hantä djalan idjä budjur bahalap.

24. Baja patut keton mikäh Jehowa, manempo iä toto toto hapan salepah atäi keton; krana itä keton, kilen kahaie perkara idjä djari ilaluse intu keton!

25. Tapi amon keton magon papa, harap bewäi, alo keton alo radjan keton akan rusak bewäi.

BAGI 13.

Saul bembang atäie tuntang sala gawie, metoh iä klahi dengan olo Pilisti.

---

1. Limbah Saul djari idjä njelo

huang karadjaan ajue, hong njelo dnä kahum iä marentah olo Israel,

2. Maka Saul mintih akae telo kojan biti bara marak olo Israel. Duä kojan biti melai dengan Saul hong Mighmas, hong bukit human Hatalla, tinai sakojan biti melai dengan Jonatan hong Gibea Benjamin; maka tisan karä olo arä ilapase, genep biti buli humae.

3. Maka Jonatan mamukul djadjagan olo Pilisti idjä hong Gibea, tuntang brita tä sampai olo Pilisti; tagal tä Saul manjoho olo mampahiau sarunai hapus tanah tä, koae: Uka olo Ibrani mahining tä.

4. Maka tarahining karä olo Israel, Saul djari mamukul djadjagan olo Pilisti, djadi olo Israel djari babewau intu olo Pilisti; tä, maka olo arä batatap, hapumpong talih Saul hong Gilgal.

5. Maka karä olo Pilisti kea hirak, uka mamarang olo Israel, telo pulu kojan kareta, djahawen kojan olo idjä hapan hadjaran, tinai olo manandjong bewäi kakarä baras hong saran tasik; äwen tä hagoet, bapodok hong Mighmas, hila timor Betawen.

6. Amon olo Israel mitä arepe buah kadjakä, krana olo tä bagalabah angat ataie, maka iä manjuhokan arepe hong lowang petak, hong pulau duhi, intu tantan bukit äka dälien, intu tambowong.

7. Tinai olo Ibrani mahakan akan dipah Jordan, akan tanah Gad tuntang Gilead. Maka Saul magon hong Gilgal; tuntang karä olo idjä dengan Saul djari lenjoh angat ataie.

8. Maka iä mentai kudju andau, mahapus andau idjä inukas Samuel; tapi amon Samuel djaton dumah akan Gilgal, tä olo arä bilangbalangan bara iä. — (10,8.)

9. Tä koan Saul: Imbit akangku parapah awang ingähu tuntang parapah tarimakasih. Palus iä maluput parapah awang ingähu tä.

10. Djadi, amon iä djari gawie maluput parapah awang ingähu tä, itä! badumah Samuel. Maka Saul blua manambang iä, mangat manabi iä.

11. Tä koan Samuel: Narai djari iawim? Tombah Saul: Basa aku mitä olo arä bilangbalangan bara aku, tuntang ikau djaton djari dumah intu andau idjä indjandjim tä, tinai olo Pilisti tä djari hapumpong hong Mighmas:

12. Tä maka koangku: toto, toh olo Pilisti karäh mohon mantakan aku hong Gilgal, tuntang aku hindai djari manjembah intu baun Jehowa buabuah, tagal tä aku mampahanji arepku, maluput parapah awang ingähu. — (3. *Mos.*17,5.)

13. Tä koan Samuel, tombah augh Saul: Paleng kea gawim, ikau djaton djari mahaga prentah Jehowa. Hatallam, idjä djari imetähe ikau. Krana kahandak Jehowa mandähen karadjaam mahundjun karä olo Israel sampai katatahi;

14. Tapi toh karadjaam djaton akan dähen; Jehowa djari manggau akae olo beken, idjä tumon ataie, tuntang Jehowa djari manjoho iä mandjadi radjan utus olo ajue, basa ikau djaton djari mahaga prentah Jehowa.

15. Palus Samuel harikas bara Gilgal akan Gibea-Benjamin. Maka Saul misä karä olo idjä dengae, baja aton djadjahawen ratus biti hirah.

16. Maka Saul dengan anake Jonatan, tuntang karä olo idjä

dengae, melai hong Gibea-Benjamin; olo Pilisti tä bapodok hong Mighmas.

17. Maka bara äka olo Pilisti tä hagoet telo baris padjun olo, tantai marusak tanah; padjun idjä tä mahoroe djalan akan Opra, akan tanah Saul.

18. Padjun idjä tinai mahoroe djalan akan Bethoron: padjun idjä tinai mahoroe djalan akan saran tanah, idjä tandipah Seboim, hong padang äka benjem.

19. Maka hapus tanah Israel djaton batisa tukang sanaman; krana koan olo Pilisti: Belä olo Ibrani manampa padang lundju.

20. Tagal tä olo Israel akan manalih olo Pilisti, amon iä handak maninih pisaue, sangkole, kapake, paringgise.

21. Kikir bewäi aton ain äwen, hapae nguan sangkole, paringgise, kapake, simpange, hapae mampanjihi baue.

22. Djadi, metoh andau parang, idjä kaputjuk padang lundju mahin dia tarasondau intu lengän karä olo, awang ompat Saul tuntang Jonatan, baja intu Saul äwen duä hanak Jonatan aton ganggaman.

23. Maka kawan parang olo Pilisti miar sampai äka dimpah, idjä darah Mighmas.

BAGI 14.

I. Gawin Jonatan paham menteng. II. Awie kanaha mandjandji Saul manampa bahaja akan anake.

I.—1. Djadi aton andaue, maka Jonatan, anak Saul, hamauh dengan ajange idjä mananggong ganggamae: Has, koä manjarang kawan parang olo Pilisti, idjä dipah hila kanih. Tapi iä djaton masuman tä akan bapae.

2. Maka Saul bapodok intu tapakan Gibea, penda batang dalima idjä hong Migron; olo awang dengae djahawen ratus biti hirah karäc.

3. Maka Ahia, anak Ahitob, Ahitob paharin Ikabod, Ikabod anak Pinehas, Pinehas anak Eli, aton imam Jehowa hong Silo, idjä hapan klambi puku tä. Maka olo tä djaton katawan Jonatan djari hagoet.—(4,19.)

4. Maka benteng djalan tä, idjä handak ihoroe Jonatan manalih kawan olo Pilisti, aton batukarang mendeng hatandipah, aran idjä tä Boses, aran idjä Sene.

5. Batukarang idjä tä hila utara, manintu Mighmas, tinai idjä tä hila salatan, manintu Gibea.

6. Koan Jonatan dengan ajange, idjä pananggong ganggamae tä: Has, koä dimpah tamä äka olo kulop tä; ajau Jehowa mandjundjong gawin koä; krana murah bewäi Jehowa mandohop, alo hapan arä alo hapan isut bewäi.—(*Hak.*7,7.)

7. Maka ajange, idjä panangong ganggamae, hamauh dengae: Takan bewäi, tumon pikirm, lius bewäi, itäm, aku toh mampahaiak ikau tumon kahandak atäim.

8. Koan Jonatan: Käläh; koä handak manokep äwen, mangarinah arep koä akae.

9. Djaka augh olo tä mawi koä kalotoh: tendä keton, njamah ikäi sampai keton; — tä koä handak mendeng tetep hong äka koä, djaton manukat manalih äwen.

10. Tapi djaka augh äwen ka-

lotoh: dai keton, kantoh; — tä koä handak manukat, krana Jehowa djari manjaragh olo tä akan penda lengän koä; djetä indu kata akan koä.

11. Djadi, amon äwen duä tä taragitan djadjagan olo Pilisti, maka koan olo Pilisti: Itä, olo Ibrani djari blua lowange, äkae djari manjahokan arepe.

12. Tinai olo, idjä maadjaga hetä, tatehau hamauh dengan Jonatan tuntang ajange, idjä panangoong ganggamae, koae: Dai keton, kantoh! ikäi handak madjar keton. Koan Jonatan dengan idjä pananggong ganggamae: Dai, tuntut aku, krana Jehowa djari manjaragh olo tä akan penda lengän olo Israel.

13. Maka Jonatan manukat hapan pai lengäe, tinai idjä pananggong ganggamae manuntut likute; maka olo djadjaga hetä balongkang hong baun Jonatan, palus ajange idjä pananggong ganggamae manuntut iä, mahapus äwen tä.

14. Maka äka olo idjä solake tä impatäi Jonatan äwen duä ajange, eteke duä pulu biti hirah karäe, sapamanting hirah kambo kalombah äkae tä.

15. Palus pampikäh manjangkulep kawan parang idjä bapodok hong äka rampar, hapus kawan olo tä, tinai karä tokong olo djadjaga, tuntang karä baris olo idjä djari hagoet marusak tanah, sampai hapus tanah tä hagendjä, krana Hatalla kea mampikäh olo tä.

II. — 16. Amon karä olo djadjaga ain Saul hong Gibea-Benjamin mitä, kawan olo arä tä daraidaraia, balalu pararawoh, djaladjalan munos,

17. Maka koan Saul dengan olo awang omba iä: Isä keton, mangat katawan, äweäwe baris ita idjä djari hagoet. Maka olo misä karä bitie; itä! Jonatan äwen duä ajange djaton hetä.

18. Koan Saul dengan Ahia: Imbit kantoh patin Hatalla. Krana metoh tä patin Hatalla aton intu olo Israel.

19. Djadi, kahum Saul kotakotak dengan imam, maka karidu idjä hong äka olo Pilisti bapadok djaladjalan dahangmandahang paham; tä koan Saul dengan imam tä: Ikau, terai bewäi gawim.

20. Maka Saul mangahau karä olo idjä ompat iä, palus iä hagoet mantakan äwen; maka itä! äwen tä hatantakan sama arepe hapan padang, krana olo tä njanjau awi kataräwäe.

21. Tinai olo Ibrani idjä bara bihin djari ompat olo Pilisti, tuntang karä äwen idjä bara hakaliling djari induan akan äka olo Pilisti bapodok, palus mules kea tinai, buli ompat baris Saul tuntang Jonatan.

22. Tinai amon karä olo Israel, idjä djari manjahokan arepe hong bukit hatinggang Epraim, mahining, olo Pilisti tä pararawoh, maka iä kea manggoang mawi äwen.

23. Tumon tä Jehowa maliwus olo Israel hong andau tä, padjun ai mangalahi mandas Betawen.

24. Maka olo Israel paham ujuh hong andau tä, krana Saul djari sumpah andau tä, koae: Tarasapa olo tä, idjä kuman talo helo bara kaput karäh, mangat aku imaläh intu karä musohku. Tagal tä salepah olo tä djaton mangkemä talo kinan.

25. Palus karä olo tä tamä parak

kajuan. Maka kutoh madu hong tanah tä;

26. Tä, amon olo tä djari tamä parak kajuan, itä! hetä madu kilau nahasak; tapi dia idjä bitä bahanji manusang lengäe blaku tä, krana olo mikäh augh sapa tä.

27. Tapi Jonatan djatón djari omba mahíning, metoh bapae djari manjumpah olo tä; tä iä manindjek lawin sokahe, idjä hong lengäe, mansulop tä hong sarangan madu; amon iä manamäan tä akan njamae, maka matae mandjadi galak.

28. Tä koan idjä biti olo hetä: Bapam paham djari manjumpah olo arä, koae: tarasapa olo tä idjä kuman andau toh; tagal tä olo tä ujuh.

29. Koan Jonatan: Apangku djari mingalat matan olo tanah toh; itä, kilen kagalak matangku, awiku djari mangkemä isut danum madu tä.

30. Mahin hindai djaka olo arä djari kuman bewäi bara talo awang irampase bara musohe; tapi toh ita djaton tau mangkarenä mawi olo Pilisti tä.

31. Maka iä mamukul olo Pilisti intu andau tä bara Mighmas mimes Ajalon; tapi olo arä tä paham kaujuhe.

32. Limbah tä maka olo arä maroboh talo irampase tä, manduan tabiti, sapi, anak sapi, palus mampatäi tä hong petak, palus kumae tuntang dahae. — (3. *Mos.* 3, 17.)

33. Maka olo masuman akan Saul, koae: Itäm, olo arä badosa intu Jehowa, awie kuman meto tuntang dahae. Koae: Keton paham marajap, galing batu hai akangku.

34. Tinai koan Saul: Tatai arep keton tamä marak olo arä, sambil hamauh dengae: genep biti magah akangku sapie atawa tabirie, patäi tä hetoh tuntang kumae, tapi äla keton badosa intu Jehowa awi ketoh kuman tä tuntang dahae. Tä maka genep bitin olo tä magah sapie hapan lengäe, alem tä kea, sambil mampatäi tä hetä.

35. Tä Saul mambangun mesbeh akan Jehowa; djetä idjä solake imangue akan Jehowa.

36. Limbah tä koan Saul: Haw, ita manggoang olo Pilisti palus alem toh kea, mangat marampas iä sampai andau sawah, äla ita manisa idjä biti olo tä. Koan olo arä: Takan, tumon idjä bahalap hong matam. Tapi koan imam tä: Tenda helo, ita manahasep Jehowa.

37. Tä, maka Saul misek intu Jehowa: Injohom aku hagoet manggoang olo Pilisti? maku ikau manjaragh olo tä akan penda lengän olo Israel! Tapi Iä djaton tombah aughe intu andau tä.

38. Koan Saul: Soho olo arä handiai manggapi, mangat ita marikan, mangasene äwe idjä äka kasalan andau toh.

39. Krana belom Jehowa, idjä paliwus Israel tä! aloi anakku Jonatan äka kasalan tä lekat, tete iä akan impatäi. Maka dia olo idjä biti karä olo arä tä tombah aughe.

40. Tinai koae dengan karä olo Israel tä: Baris arep keton handiai akan hila silae, tinai aku dengan anakku Jonatan handak melai hila silae. Maka tombah olo arä, koae dengan Saul: Awi bewäi tumon kahalape intu matam.

41. Maka koan Saul dengan Jehowa, Hatallan olo Israel: Suman, äwe idjä tetek. Tä, maka

buah Jonatan äwen duä Saul; tapi olo arä tä lapas, djaton buah. — (*Jos.* 7,16.)

42. Koan Saul: Tenong koä hanak Jonatan. Maka buah Jonatan.

43. Tä koan Saul dengan Jonatan: Sanan akangku, narai djari iawim? Tä Jonatan manutor tä akae, koae: Baja aku djari kuman madu isut, idjä inindjekku hapan lawin sokahku, idjä intu lengängku; itäm toh jaka, patut kea aku toh matäi?

44. Maka tombah Saul: Kalotä kakai gawin Hatalla dengangku, o Jonatan, djaton tau dia ikau matäi.

45. Tapi koan olo arä dengan Saul: Kilen, patut kea Jonatan impatäi, iä idjä djari mawi kaliwus hai toh akan olo Israel? Æla haliai! Belom Jehowa, idjä kramhar balaue mahin dia indu lawo akan petak! krana awie djari indohop Hatalla, maka iä djari maliwus ikäi andau toh. Kalotä olo arä maliwus Jonatan, maka iä äla impatäi.

46. Limbah tä maka Saul buli, tami mawi olo Pilisti, tuntang olo Pilisti kea buli kaleka ai.

47. Djadi, limbah Saul djari mandäheu karadjaan ajue mahundjau olo Israel, maka iä mamarang hakaliling mawi karä musohe, olo Moab, olo Amon, Edom, radja Soba, tinai olo Pilisti: maka genep panggoete iä manang mandjera musohe.

48. Maka iä paham menteng; iä manukul olo Amalek kea; iä maliwus olo Israel bara lengän olo idjä marampas iä.

49. Maka karä anak hatuä ain Saul, iä tä: Jonatan, Iswi tuntang Malghisua; aran anake bawi duäduä tä: Metab idjä bakas, Mighal idjä busu.

50. Aran sawan Saul tä Ahinoam, anak Ahimaas; tinai aran kapala parang ajue Abner, anak Ner, mama Saul.

51. Kis tä bapa Saul, maka Ner bapa Abner, anak Abiel.

52. Maka intu djaman Saul magon haradjur parang dengan olo Pilisti. Tagal tä, karä olo gantjang menteng, idjä gitan Saul, palus induae akae.

BAGI 15.

I. Saul mamarang olo Amalek. II. Saul ingananˈ Hatalla, awie mariesang dengae.

I.—1. Limbah tä, maka Samuel hamauh dengan Saul: Jehowa djari manjoho aku maminjak ikau, mangat mandjadi radjan Israel, utus olo ajue; toh, hining prentah Jehowa.

2. Tumon toh augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: aku djari manahiu tale, idjä djari iawi Amalek dengan Israel, kilen äwen djari mimpa iä, metoh panggoete bara tanah Misir. — (2. *Mos.* 17,8.)

3. Toh, lius ikau, takan olo Amalek; awi mangerem talo handiai awang ai, äla masi iä, tapi patäi hatuä bawi, karä anak awaue, karä sapie tabirie, karä ontae kalidaie.

4. Maka Saul mambuka tä akan olo arä, palus iä mirak, matoh tuntang misä äwen tä hong Telaim, aton duä ratus kojan olo parang, tinai sapulu kojan biti baris hamputan Juda.

5. Amon Saul djari sampai lewun olo Amalek, maka iä mana-

tap olo ai akan parang hong djanah hetä.

6. Tinai iä mampait augh akan olo Keni, koae: Lius keton, indah, dari keton bara marak olo Amalek, uka äla aku marusak keton haiak olo tä, krana keton djari masi olo Israel, metoh olo tä dumah bara tanah Misir. Maka olo Keni tä mindah bara marak olo Amalek.

7. Limbah tä Saul mamukul olo Amalek bara Hawila mimes Sur, idjä tokep Misir.

8. Iä manawan Agag, radjan olo Amalek, belobelom, tapi karä olo ai impatäie hapan baun padang.

9. Maka Saul tuntang olo arä handiai masi Agag, tinai karä tabiri sapi awang kapala bahalap, tinai awang nomor duä, tuntang karä anak tabiri awang bahalap; iä djaton maku mangerem djetä; baja karä talo awang papa, djaton baguna, djetä ingerem äwen.

II. — 10. Tä, maka augh Jehowa sampai Samuel, koae:

11. Aku manjasal, basa aku djari mangkat Saul mandjadi radja, krana iä djari undur bara aku, djaton malalus prentahku. Tä maka hasep kalait Samuel, tinai iä paham angat asie, iä blaku intu Jehowa hapus alem tä.

12. Limbah tä haiak djadjewu Samuel hagoet, handak manjondau Saul; maka olo mambrita akan Samuel, koae: Saul djari sampai Karmel, iä djari mampendeng djihi katan horumat akae, limbah tä iä djari mangumbang hetähetä, tuntang iä djari sampai Gilgal.

13. Maka Samuel sampai Saul; tä Saul hamauh dengae: Imberkat ikau intu Jehowa; aku djari malalus augh Jehowa.

14. Koan Samuel: Narai augh kambing tabiri toh, idjä buah pindingku, augh nguän sapi idjä hiningku toh?

15. Maka tombah Saul: Olo djari mimbit tä bara olo Amalek, krana olo djari manjanjang tabiri sapi awang kapala bahalap, uka mampatäi tä indu parapah akan Jehowa, Hatallam; tapi karä awang beken tä uras djari ingerem ikäi.

16. Tä koan Samuel mawi Saul: Terai helo, aku handak masuman akam augh idjä insanan Jehowa akangku alem toh. Tombah iä: Suman bewäi.

17. Tä, maka koan Samuel: Djaton metoh ikau korik intu matan aim, ikau mandjadi kapalan karä hamputan olo Israel? djaton Jehowa djari maminjak ikau mandjadi radjan olo Israel?

18. Maka Jehowa djari manjoho ikau hagoet, sambil hamauh: lius, kerem olo darhaka, olo Amalek tä, awi mamarang iä, sampai iä djari lomos awiä.

19. Buhen ikau djaton djari manumon augh Jehowa, malainkan djari maroboh talo rampas tä, tuntang djari mawi talo awang papa intu matan Jehowa?

20. Tä koan Saul, tombah augh Samuel: Pudji, aku dia manumon augh Jehowa! aku djari mamandjong hong djalan; idjä djari injoho Jehowa aku; Agag, radjan olo Amalek, djari inamputku tawanan, tinai karä olo Amalek djari ingeremku.

21. Maka olo arä djari manduan talo rampas, tabiri, sapi, baris talo kerem idjä kapala bahalap tä, mangat hapae maluput parapah intu Jehowa, Hatallam, hong Gilgal.

19. Palus Saul manjoho sarohan manalih Isai, masanan akae: Soho anakm Dawid, idjä manjakatik kambing tabiri, manalih aku.
20. Tä, maka Isai manduan kalidai, idjä djari imuat dengan tepong, pingkor basuang anggor, tinai anak kambing; djetä impaite hong lengän anake Dawid, indu panengae akan Saul.
21. Kalotä maka Dawid manalih sampai Saul, palus melai naharep baue; maka iä paham sinta iä, sampai iä mandjadi ajange, idjä pananggong ganggamae.
22. Limbah tä Saul manjoho olo manalih Isai, masanan akae: Soho Dawid melai intu aku, krana iä djari supa asi intu baungku.
23. Maka djadi, amon rogh papa bara Hatalla tä mawi Saul, Dawid manduan kutjapi, musik tä hapan lengäe; awi tä rangkah angat Saul, tuntang iä salawah, rogh papa tä mindah bara iä.

BAGI 17.

Dawid mampalah Goliad.

1. Maka olo Pilisti mirak karä kawan parang ajue uka mamarang, iä hapumpong hong Sogho idjä intu tanah Juda, bapodok helang Sogho dengan Aseka, hong Epesdamim.
2. Maka Saul dengan karä olo Israel hapumpong, bapodok hong djanah pulau elah, hetä iä mamadju kawae, malawan olo Pilisti.
3. Maka olo Pilisti mendeng hong lungkoh hila silae, tinai olo Israel hong lungkoh hila silae, tapi djanah helang äwen.
4. Tä, maka manok olo Pilisti aton blua bara äkae bapodok, arae Goliad, bara Gat; kambo berenge djahawen hasa kalombah lokap. — (*Jos.*11,22.)
5. Kapiahe tambaga, iä hakarongkong harisap ampie, behat tambaga karongkonge tä limä kojan sekel.
6. Tinai sarawar tambaga manutup paie, tuntang taming tambaga intu likute helat liupe.
7. Tantahan lundjue kahai buntis, isin lundjue behat djahawen ratus sekel. Maka ajange, idjä pananggong talawange, manandjong helo baue.
8. Olo tä dumah, malahap, mantehau karä padjun olo Israel, sambil hamauh dengan äwen: Kasen keton djari blua mamadju kawan klahi? dia aku toh olo Pilisti, tapi keton handiai djipen Saul? Intih idjä biti baris keton, uka mohon manalih aku.
9. Djaka iä hakon malawan aku tuntang mampalah aku, maka ikäi handiai handak manempo keton: tapi djaka aku mampalah mampatäi iä, tä keton akan rewar ikäi.
10. Tinai koan olo Pilisti tä: Andau toh aku djari hababaka hapus karä padjun olo Israel, koangku: soho idjä biti nandipah aku, mangat koä hatantakan.
11. Amon Saul haiak karä olo Israel mahining augh olo Pilisti tä. maka iä sabanen angate awi kikähe hasep.
12. Maka Dawid tä anak olo Eprata, idjä bara Betlehem-Juda. idjä Isai arae; ai tä hanja anake hatuä; maka katika Saul tä iä djari bakas, djaton omba gawin olo hatuä.
13. Maka telo biti anak Isai

awang bakas djari hagoet ompat Saul akan parang. aran äwen telo tä, idjä omba mamarang, Eliab, idjä bakas, tinai Abinadab, anake idjä duä. tinai Sama, anake idjä telo.

14. Maka Dawid tä idjä busu. Djadi, amon kakae telo tä djari lius ompat Saul,

15. Maka Dawid djari buli bara Saul, mangat manjakatik tabirin bapae hong Betlehem.

16. Maka olo Pilisti tä blua genep handjewu tuntang halemäi, kalotä iä mamprahan arepe sampai käpat pulu andau katahie.

17. Maka koan Isai dengan anake Dawid: Duan akan kakam idjä epa kenta, tinai sapulu kabawak tepong toh, palus dari tanggoh kawan parang, imbit tä akan kakam.

18. Tinai akan mantir huang sakojan biti tä imbit sapulu kabawak kedju toh; sengok kakam, isek ampin kadjariae, tuntang laku kata indu katarange.

19. Maka Saul, tuntang äwen, tinai karä olo Israel aton hong djanah elah tä, parang dengan olo Pilisti.

20. Tä, maka Dawid hagoet haiak djadjewu; iä mampelai kambing tabiri intu sakatike, balalu lius, haiak mimbit karä talo tä, tumon sohon bapae Isai, tuntang iä sampai äka idjä hapilan kareta. Maka kawan parang tä hagoet hapadju, haiak malahap, mawi lahap parang.

21. Maka olo Israel tuntang olo Pilisti matoh padjue hatandipah.

22. Tä Dawid mampelai sarangae intu tonggon karä ramo, balalu iä hadari manalih kawan olo klahi; maka iä sampai, tuntang misek kakae ampin kadjariae.

23. Maka metoh iä kotakotak dengan äwen, itä! pangkalima tä dumah bara kawan olo Pilisti, idjä Goliad arae, olo Pilisti bara Gat. Iä hamauh tumon bahut, maka djetä hining Dawid.

24. Tapi karä olo Israel, sana mitä olo tä, uras hadari bara baue, tuntang paham kikähe.

25. Maka koan karä olo Israel tä: Djari keton mitä olo idjä dumah tä? krana iä djari dumah tantai manawah Israel; maka idjä petah malawan iä, radja handak paham manatau olo tä, handak manenga anake idjä bawi akae, tuntang handak manjoho ungkup human bapa olo tä mardeka hong Israel.

26. Tä Dawid hamauh dengan karä olo idjä mendeng darahe, koae: Narai iawi radja dengan olo tä, idjä mampatäi olo Pilisti tä, mangakis kahawen bara Israel? Krana äwe kea olo Pilisti, olo kulop tä, sampai iä akan manawah padjun klahi ain Hatalla idjä belom!

27. Maka olo arä hamauh dengan tumon aughe solake kea: Tumon toh gawin radja dengan olo, idjä mampatäi olo tä.

28. Amon Eliab, paharie idjä bakas, mahining iä hakotak dengan olo tä, maka Eliab paham malait Dawid, koae: Kasen ikau kantoh? intu äwe ikau djari mansahan isut tabiri tä hong padang? Tawangku bewäi kadjudjum, kapapau ataim. krana ikau djari kantoh handak mitä klahi tä.

29. Tombah Dawid: Narai kasalangku? kwäka aku hapan huangku?

30. Palus iä mules arepe bara paharie, manaharep olo beken, maradjur aughe, tuntang olo tombah aughe tumon panombahe solake.

31. Amon olo djari mahining karä

22. Tapi koan Samuel: Aton Jehowa mangilak olo mimbit parapah awang ingähu, atawa parapah awang injambalih bara olo manumon augh Jehowa? Itäm, manumon aughe, djetä bahalap bara parapah, mingat aughe, djetä bahalap bara enjak tabiri hatuäe.

23. Krana karisang tä, djetä sama kilau dosa awi hapan dewa; malawan tä, djetä sama kilau dosa manempo talo. Basa ikau djari manganan augh Jehowa, maka iä kea djari manganan ikau, uka äla ikau indu radja hindai.

24. Maka koan Saul dengan Samuel: Aku djari badosa awiku djari malangkah prentah Jehowa tuntang aughm, krana aku djari mikäh olo arä, palus manumon aughe.

25. Toh, ampun kea kasalangku, buli mampahaiak aku, mangat aku manjembah Jehowa.

26. Tapi koan Samnel dengan Saul: Aku djaton maku buli omba ikan; basa ikan djari manganan augh Jehowa, toh maka Jehowa kea djari manganan ikau, uka äla ikau indu radjan olo Israel hindai.

27. Djadi, amon Samuel mules arepe handak buli, maka iä manjingkap puting klambie, sampai barabit.

28. Tä Samuel hamauh dengae: Andau toh Jehowa djari marabit karadjaan Israel bara ikau, tuntang djari manenga tä akan olo idjä bahalap bara ikau.

29. Maka toto, Idjä Pampanang olo Israel tä djaton manandjaro, djaton manjasal, krana iä djaton olon idjä tan manjasal.

30. Maka koae: Aku toto djari badosa; tapi toh käläh ikau mahorumat aku kea intu baun karä mantir olo ajungku, intu baun karä olo Israel, käläh buli kea omba aku, mangat aku manjembah Jehowa, Hatallam.

31. Tä maka Samuel mules, ompat Saul, palus Saul sombajang intu Jehowa.

32. Limbah tä koan Samuel: Imbit Agag, radjan olo Amalek, akangku. Maka Agag menteng manalih iä, sambil hamauh: Toto kapait pampatäi tä djari nihau halau.

33. Tapi koan Samuel: Kilau padangm djari marampas arä anak ain olo bawi, mampatäi iä, tumon tä toh indum kea akan buah rampas nihau anake marak karä olo bawi. Palus Samuel manangkal Agag hong baun Jehowa intu Gilgal.

34. Limbah tä Samuel hagoet akan Rama, maka Saul lius buli humae hong Gibea-Saul.

35. Limbah tä Samuel djaton mitä Saul tinai sampai andau pampatäi Samuel; maka Samuel paham kea angat asie dengan Saul, basa Jehowa manjasal, iä djari mangkat Saul mandjadi radjan olo Israel.

BAGI 16.

Dawid intih tuntang iminjak mandjadi radja.

1. Limbah tä Jehowa hamauh dengan Samuel: Kilen katahim ikau kapähä atäim awim masi Saul, idjä djari inganangku, uka iä äla indu radjan olo Israel hindai? Suang kasam dengan minjak, lius, aku handak manjoho ikau manalih Isai, olo Betlehem tä, krana idjä biti bara ka-

rä anake aku djari mintihe akangku mandjadi radja.
2. Tombah Samuel: Kilen aku tau tius? Toto Saul karäh mahining tä, palus iä mampatäi aku. Maka koan Jehowa: Duan idjä kongan anak sapi, sambil hamauh: aku djari dumah tantai maluput parapah akan Jehowa.
3. Maka tawäi Isai tä omba parapah, tä aku handak masuman akam talo awang patut iawim, mangat ikau maminjak akangku olo idjä karäh inasangku akam.
4. Maka Samuel manumon augh Jehowa, palus iä akan Betlehem. Maka karä mantir lewu tä gendjägendjäh manambang iä, koae: Kilen, bahalap pamumahm toh?
5. Maka koae: Bahalap bewäi; aku djari dumah tantai maluput parapah akan Jehowa; prasih arep keton, tuntang talih aku omba parapah tä. Maka iä mamprasih Isai tuntang anake idjä hatuä, marawäi äwen omba parapah tä.
6. Djadi, amon olo itä tämä, iä manampajah Eliab, angat adoe: Djetä iä, idjä patut iminjak akan Jehowa.
7. Tapi Jehowa hamauh dengan Samuel: Ela ikau manampajah ampie atawa kagantong bitie, krana aku djari manganan iä; krana aku djaton mitä tumon olon; olon manampajah talo awang intu matae, tapi Jehowa ampin atäi inampajahe.
8. Limbah tä Isai mangahau Abinadab, manjoho iä mahalau baun Samuel; tapi koae: Iä toh djaton kea djari intih Jehowa.
9. Limbah tä Isai manjoho Samma mahalau; tapi koae: Iä toh djaton kea djari intih Jehowa.
10. Tumon tä Isai manjoho udju biti anake idjä hatuä mahalau baun Samuel; tapi koan Samuel dengan Isai: Jehowa djaton djari mintih äwen tä.
11. Tinai Samuel misek Isai: Tikase tä karä anakm? Tombah iä: Aton hindai idjä busu, iä manjakatik kambing tabiri. Maka koan Samuel dengan Isai: Soho olo manduän iä, krana ita djaton akan mondok kuman, sampai iä djari kantoh.
12. Tä iä manjoho olo manduäe; maka iä tä handahandang bahalap matae tuntang bakena ampie; maka Jehowa hamauh: Mendeng, maminjak iä, krana djetä iä.
13. Tumon tä Samuel manduan kasae basuang minjak, palus manintjak iä intu bentok karä paharie. Maka Rogh Hatalla manjuang Dawid bara andau tä palus harian kea. Limbah tä Samuel hagoet, buli Rama.
14. Maka Rogh Jehowa mindah bara Saul, tinai rogh papa injoho Jehowa mampalisah iä.
15. Tä, maka olo ain Saul hamauh dengae: Itäm, rogh papa injoho Hatalla mampalisah ikau.
16. Buah tuan manjoho djipen awang naharep baum manggau olo idjä harati musik kutjapi; djadi, amon rogh papa bara Hatalla mawi ikau, soho iä musike hapan lengäe, mangat ikau salawah tirai.
17. Tä Saul manjoho karä djipäe, koae: Gau akangku olo idjä patjäh musik kutjapi, imbit iä akangku.
18. Tombah idjä biti anakolohe, koae: Itäm, aku djari mitä idjä biti anak Isai, olo Betlehem; iä tä apik busik, tinai iä olo urah, idjä harati parang, tuntang iä pitutar hong karä ampin gawi; tinai iä bakena ampie, tuntang Jehowa mampahaiak iä.

utus olo arä, tuntang kara olo ain Saul kea.

6. Djadi, metoh olo tä dumah, amon Dawid buli limbah mamukul olo Pilisti tä, maka aton blua olo bawi bara-kara lewun olo Israel, sambil manjanji, tuntang babigal hatokonghatokong, manambang radja Saul, mimbit gandang, baramiramig tuntang talo usike awang beken.

7. Maka olo bawi tä hatalihdjamhatalihdjam manjanji, mampahiau usike, koae: Saul djari mamukul bakojakojan, tapi Dawid bapulupulu kojan.

8. Maka hasep kasangit Saul, anghe tä papa pahininge; koae: Æwen tä djari manjewut akan Dawid bapulupulu kojan, tapi akangku bakojakojan bewäi; suro karadjaan kea akae tinai?

9. Maka bara andau tä palus harian Saul babando ampin baue dengae, tuntang mimpa kasalae.

II. — 10. Djadi, intu andau rahian rogh papa bara Hatalla mangumpang Saul, iä njanjan aughe bentok humae; tä Dawid mampahiau talo usike hapan lengäe tumon hadate sining andau; maka Saul mimbing lundju.

11. Salenga Saul mambelus lundjue, koan huange: Aku handak mamuno Dawid manatelau iä dengan dinding. Tapi handuä tingkat Dawid mangkalahan tä. — (20,33.)

12. Maka Saul mikih Dawid, krana Jehowa mampahaiak iä, tapi Jehowa djari mindah bara Saul.

13. Tagal tä Saul mangedjau Dawid, mangkat iä mandjadi mantir huang sakojan; iä mimbit olo tä kantäkantä.

14. Maka Dawid pintar gawie huang kara panggoete, Jehowa mampahaiak iä.

15. Tä, ambon Saul mita iä batawat pintar, maka iä mikäh iä hapam.

16. Tapi kara olo Israel tuntang olo Juda mangilak Dawid, krana iä mimbit nguan olo tä.

17. Tagal tä maka koan Saul dengan Dawid: Itäm, Merab, anakku idjä bakas, handak inengaku, indu sawam, baja buah ikau mandjadi indu manantungku idjä menteng, malalus parang Jehowa. Krana angat Saul: Lengängku djaton akan mawi iä, tapi lengän olo Pilisti tä.

18. Tapi koan Dawid, tombah aughe Saul: Æwe aku toh, kilen ampin pambelomku tuntang ungkup human apangku intu marak olo Israel, sampai aku akan mandjadi manantun radja?

19. Djadi, metoh Merab, anak Saul tä, patut inenga akan Dawid, maka iä menga indu sawan Adriel, olo Meholat.

20. Tapi Mighal, anak bawi ain Saul, sinta Dawid. Amon olo manutor tä akan Saul, maka iä mangilak perkara tä.

21. Koan Saul: Aku handak manenga iä tä akae, mangat mandjadi djarat akae, nakara lengän olo Pilisti mawi iä. Tagal tä Saul hamauh dengan Dawid: Huang anakku idjä dua tä ikau akan mandjadi manantungku andau toh.

22. Tinai Saul manjoho olo ajue: Hakotak dengan Dawid sinisinik; sambil hamauh: itäm, radja mangilak ikau, kara olo ai koa maradjin ikau, kälih ikau mandjadi manantun radja.

23. Maka olo ain Saul manutor aughe tä intu pinding Dawid.

Tombah Dawid: Kilen! angat kamäan keton talo korik bewäi aku mandjadi manantun radja, tuntang aku toh olo pähä belom, olo korik bewäi?

24. Maka olo ain Saul masuman tä akae, koae: Tumon toh kea Dawid djari hamauh.

25. Tä koan Saul: Tumon toh augh keton dengan Dawid tinai: radja djaton manggan parabca masawä, baja saratus kulop olo Pilisti, mangat radja imaläh intu musohe. Krana angat Saul handak mampatäi Dawid hapan lengän olo Pilisti.

26. Maka olo masuman aughe tä akan Dawid, djadi perkara tä bahalap hong matan Dawid, mangat mandjadi manantun radja. Tapi karä andaue hindai djari sukup.

27. Tä Dawid hagoet, tuntang olo ajue, palus mampatäi duä ratus olo Pilisti, talalu Dawid mimbit isin kulop olo tä, idjä indjuluk olo akan radja, mangat iä mandjadi manantun radja. Tä Saul manenga Mighal, anake idjä bawi, akan indu sawae.

28. Maka Saul mitä tuntang mangasene, Jehowa toto mampahaiak Dawid; tinai Mighal, anak Saul tä, sinta iä.

29. Maka Saul djaladjalan mikäh Dawid, tinai katahin umure iä aton musohe.

30. Maka amon karä mantir olo Pilisti hagoet mamarang, sasining mamarang Dawid tä pintar bara karä mantir Saul awang beken, sampai arae paham basewut.

BAGI 19.

1. Saul handak mampatäi Dawid. II. Dawid hadari tanggoh Samuel.

I. — 1. Maka Saul hakotak dengan Jonatan, tuntang dengan karä olo ajue, nakara iä mampatäi Dawid; tapi Jonatan, anak Saul tä, paham mangilak Dawid.

2. Djadi, Jonatan masuman tä akan Dawid, koae: Apangku Saul handak mampatäi ikau; toh buabuah ikau handjewu karäh, mondok sunisuni manjahokan arepm.

3. Tapi aku handak hagoet, mendeng mamambai apangku hong ruar lewu, darah äkam njahokan, tä aku handak mitä kadjarian gawie, palus handak masuman tä akam.

4. Maka Jonatan manahiu karä kahalap Dawid dengan bapae Saul, sambil hamauh dengae: Æla radja basala dengan djipem, Dawid tä, krana iä djaton pudji basala dengam, malainkan karä gawie dengam uras bahalap haliai.

5. Krana kindjap iä djari pahias malenjoh tahasenge huang lokape, iä djari mampatäi olo Pilisti tä, awie Jehowa djari malalus kaliwus awang paham akan hapus utus olo Israel; bitim kea djari mitä tä, sambil paham handjak atäim; toh tagal en ikau handak basala dengan daha idjä brasih, sambil mampatäi Dawid djaton bara buku?

6. Tä Saul manumon augh Jonatan; Saul sumpah, koae: Belom Jehowa, iä djaton akan impatäi.

7. Maka Jonatan mangahau Dawid, palus Jonatan manutor akae karä augh tä; tinai Jonatan mimbit Dawid manaharep Saul, maka iä melai dengae tumon bahut kea.

8. Limbah tä aton parang tinai;

augh Dawid, maka olo manutor tä akan Saul; palus iä manjoho olo manduan iä.

32. Maka koan Dawid dengan Saul: Æla olo lenjoh atäie tagal iä tä, djipem toh hakon hagoet, haklahi dengan olo Pilisti tä.

33. Tapi koan Saul dengan Dawid: Djaton kabawam ikau manalih olo Pilisti tä, haklahi dengae; krana ikau toh tabela, tapi iä tä katagangae haliai, tuntang iä puna pamarang bara pesae tabela.

34. Koan Dawid dengan Saul: Bihin djipem toh manjakatik tabirin bapae, tä gap dumah singa tuntang bahuang, manamput idjä kongan tabiri bara kawae.

35. Maka aku hadari manggoang iä, sambil mamukul iä, maliwus tabiri tä bara njamae, limbah tä amon meto tä mantakan aku, maka aku manjingkap djanggute, mamukul mampatäi iä.

36. Kalotä singa tuntang bahuang tä djari impatäi djipem, kalotä kea maka olo Pilisti, olo kulop tä, akan sama kilau idjä kongan meto djetä, basa iä djari manawah padjun klahin Hatalla idjä belom.

37. Tinai koan Dawid: Jehowa, idjä djari malapas aku bara singa tuntang bahuang tä, iä kea karäh malapas aku bara lengän olo Pilisti tä. Koan Saul dengan Dawid: Lius ikau, käläh Jehowa mampahaiak ikau.

38. Maka Saul makaian Dawid hapan pakaian parang, iä mangkepan kapiah tambaga hong takoloke, tuntang manenga karongkong akae.

39. Tinai Dawid mentang padang intu hundjun pakaiae, limbah tä iä mangkemä manandjong, krana iä nahesa, djaton pudji kalotä. Tä koan Dawid dengan Saul: Aku djaton tau manandjong hapan karä talo toh, krana aku nahesa, djaton pudji mangkemäe. Palus Dawid mengkak talo tä tinai.

40. Limbah tä iä manduan sokahe hong lengäe, tuntang mintih limä kabawak batu malisen bara sungäi; iä mingkes tä intu salepange idjä intu iä, tuntang tali telon panting aton hong lengäe: tumon tä maka iä manalih olo Pilisti tä.

41. Maka olo Pilisti tä hagoet kea, manalih Dawid, tuntang ajange, idjä pananggong talawange, manandjong helo baue.

42. Djadi, amon olo Pilisti manangkilik, mitä Dawid, maka iä manawah iä, krana iä tabela, handahandang harahara, bakena ampie.

43. Maka koan olo Pilisti tä mawi Dawid: Aso aku gitam, sampai ikau mananggoh aku hapan sokahm? Maka olo Pilisti tä manjapa Dawid hapan aran dewae.

44. Limbah tä koan olo Pilisti tä dengan Dawid: Kantoh bewäi! aku handak manenga isim indu kinan burong penda langit, meto hong padang.

45. Tapi koan Dawid dengan olo Pilisti tä: Ikau mananggoh aku hapan padang, lundju, tuntang talawang, tapi aku mananggoh ikau huang aran Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan padjun klahin olo Israel, idjä djari ihababakam.

46. Andau toh kea Jehowa handak manjaragh ikau akan lengängku, sampai aku mampalah ikau; aku handak manetek takolokm, palus manenga hantun kawan olo Pilisti tä indu kinan burong penda langit, meto padang, andau toh kea, tä

hapus kalunen akan kasene, olo Israel toto bara Hatalla.
47. Tinai hapus kawan olo arä toh akan katawan, djaton awi padang tuntang lundju Jehowa mandohop; krana klahi tä puna ain Jehowa, iä karäh manjaragh keton akan penda lengän ikäi.
48. Djadi, sana olo Pilisti tä miar, handak manggapi Dawid, maka Dawid manggulong arepe, hadari tanggoh äka klahi, manjarang olo Pilisti tä.
49. Palus Dawid madjok lengäe, mokot salepange, manjumput idjä kabawak batu tä, palus iä manjun mamanting bahalindjep buah lingkau olo Pilisti tä palus tambelan, balalu iä halelek baue pasombau hong petak.
50. Tumon tä Dawid mampakalah olo Pilisti tä hapan tali telon panting tuntang batu, iä mantakan mampatäi olo Pilisti tä, tapi padang djaton intu lengän Dawid.
51. Tä iä hadari, mahundjeng olo Pilisti tä, palus iä manjingkap padang olo tä, manjilake bara kumpange, palus mampatäi iä, manetek takoloke hapan tä. Maka amon karä olo Pilisti mitä manoke djari matäi, iä balalu pararawoh.
52. Tä, maka karä olo Israel tuntang olo Juda lembut malahap, manjasah olo Pilisti sampai tamä djanah darah bauntonggang lewu Edron; olo Pilisti impatäi lawo intu djalan akan Saaraim, akan Gat, tuntang akan Ekron.
53. Tä, limbah olo Israel paham djari manggoang olo Pilisti, maka iä buli, marampas karä podoke.
54. Maka Dawid manduan takolok olo Pilisti, mimbit tä akan Jerusalem, tapi ganggamae ingkese huang tingkape.
55. Maka amon Saul mitä Dawid hagoet, manambang olo Pilisti tä, koae dengan Abner, kapala parang tä: Anak äwe olo tabela tä, joh Abner? Tombah Abner: Belom hambaruam, joh radja, aku dia katawan.
56. Maka koan radja: Isek, anak äwe olo tabela tä.
57. Djadi, amon Dawid buli, limbah iä djari mampatäi olo Pilisti tä, maka Abner manduan iä, magah iä naharep Saul, tuntang takolok olo Pilisti tä magon huang lengäe.
58. Maka Saul misek iä: Anak äwe ikau, joh olo tabela? Tombah Dawid: Aku toh anak djipem Isai, olo Betlehem tä.

BAGI 18.

I. Jonatan sinta Dawid, tapi Saul bahiri iä. II. Saul handak mampatäi iä.

I. — 1. Djadi, limbah iä terai hakotak dengan Saul, maka atäi Jonatan ihandjäan dengan atäi Dawid, Jonatan sinta iä kilau arepe.
2. Maka Saul palus mampelai iä andau tä kea, djaton manjoho iä buli human bapae.
3. Maka Jonatan hadjandji dengan Dawid, basa iä sinta iä kilau arepe. — (20,8.16.)
4. Tuntang Jonatan mengkak klambie idjä hapae, manenga tä akan Dawid, tinai karä pakaiae, tuntang padange, panahe, taliwanange.
5. Maka Dawid hagoet tumon talo handiai, idjä sohon Saul dengae, iä pintar huang karä gawie; maka Saul mangkat iä marentah karä olo parang, iä ingilak hapus

djadi Dawid hagoet mamarang olo Pilisti; maka paham hai ia mamukul olo tä; olo tä hadari bara bahe.

9. Tapi rogh papa bara Jehowa mangumpang Saul; iä mondok huang humae, tinai lundjue hong lengäe. Maka Dawid musik kutjapi hapan lengäe.

10. Maka pikir Saul mangkema mambelas Dawid, manusuk manatelan iä dengan dinding, hapan lundjue; tapi iä nangkalahan mahakan arepe bara Saul; lundju tä halindjep leket intu dinding. Tä Dawid hadari, mahakan alem tä kea. — (18,11.)

11. Tapi Saul manjoho olo manalih human Dawid, uka manonggo hetä, mangat mampatäi iä handjewu. Maka sawae Mighal masanan tä akan Dawid, koae: Amon ikau djaton mahakan tahasengm alem toh, handjewu karäh ikau impatäi. — (*Masm.* 59.)

12. Palus Mighal muloh Dawid bara panjengok, balalu iä hagoet hadari, mahakan arepe.

13. Limbah tä Mighal manduan hampatong, idjä ingkese hundjun saturoe, tinai iä mina upak kambing indu bantale, sambil manutup tä hapan benang.

14. Maka Saul manjoho olo manduan Dawid, tombah iä: Iä haban.

15. Tä Saul manjoho olo manjengok Dawid, koae: Imbit iä hundjun saturoe tä akangku, mangat iä impatäi.

16. Maka amon sarohae tä sampai, itä! hampatong bewäi hundjun saturoe, tuntang upak kambing indu bantale.

17. Maka koan Saul dengan Mighal: Buhen ikau djari manandjaro aku, tuntang djari manjoho musohku tä mahakan, sampai iä djari lapas? Koan Mighal dengan Saul, Iä kea djari hamauh dengangku: solho aku hagoet, djaka dia, aku mampatäi ikau.

II. — 18. Tumon tä Dawid mahakan, tuntang iä sampai Samuel hong Rama, balalu iä manutor akae kara gawin Saul dengae; maka äwen duä Samuel hagoet, melai hong Najot.

19. Djadi, olo masuman akan Saul, koae: Itäm, Dawid tä hong Najot tokep Rama.

20. Tä Saul manjoho olo aräarä manduan Dawid; olo tä mitä ungkup nabi manudjum; Samuel mangapala olo tä; maka Rogh Jehowa manjuang sarohan Saul, bupalus olo tä kea manudjum.

21. Amon olo masuman tä akan Saul, maka iä manjoho sarohan beken tinai, tapi olo tä kea omba manudjum; tä tingkat idjä telo tinai Saul manjoho sarohan, maka olo tä kea omba manudjum.

22. Tepa maka bitie kea akan Rama; amon iä sampai talagan danum idjä hong Segha, iä misek, koae: Hong kwe Samuel äwen duä Dawid? Koan olo dengae: Äwen tä hong Najot, tokep Rama.

23. Tä iä balalu akan Najot, idjä tokep Rama, maka Rogh Jehowa manjuang iä kea, palus iä omba manudjum haiak manandjong, gegä iä sampai Najot tokep Rama tä.

24. Tinai iä mengkak klambie kea, palus manudjum intu baun Samuel, tuntang halulus kalotä iä mahingkep hapus andau hapus alem tä. Tagal tä lembut sewut olo: Aton Saul kea ungkup karä nabi?

BAGI 20.

Jonatan hadjandji dengan Dawid.

1. Limbah tä Dawid hadari bara Najot, idjä tokep Rama; maka iä sampai Jonatan, sambil hamauh dengae: Narai djari iawiku? narai kasalangku, narai dosangku intu baun bapam, sampai iä mangatah tahasengku?

2. Maka koan dengae: Dia halliai, ikau djaton akan matäi; toto apangku djaton padji mawi talo hai korik, idjä djaton inganae akan pindingku, buken tinai apangku akan manjahokan talo toh bara aku? toto djaton kalotä.

3. Tapi Dawid mandüihen aughe tinai tuntang sumpah, koae: Tawan bapam bewäi, aku idsi intu matam, tagal tä koae: äla Jonatan akan katawun tä, mikäh iä pähä atäie; tapi toto, belom Jehowa belom hambaruam, sindä mingkang bewäi helatku dengan pampatäi.

4. Koan Jonatan dengan Dawid: Karä kahandak atäim aku handak manumoe.

5. Maka koan Dawid dengan Jonatan: Itäm, djewu bulan taheta, tä aku patut omba mondok kuman dengan radja; toh, soho aku hagoet, mangat aku manjahokan arepku intu raar lewu sampai alem andau telo.

6. Toto, bapam katäh misek aku intu koton, tä koam: Dawid paham blaku intu aku, iä handak akan lewue Betlehem tä handjulo, krana genep njelo hetä aton parapah akan hapus ungkup ai.

7. Tä, amon iä tombah: käläh bewäi; — maka bahalap bewäi perkarangku; tapi amon kasep kasangite, tä ikau akan kasene, tulo papa tä djari batantu imukase.

8. Tä, maka pasi aku, krana ikau djari manampa djandji intu Jehowa dengangku; tapi djaka aku aton kasalangku, käläh ikau bewäi mampatäi aku, äla mandjulut aku akan bapam. — (18, 3.)

9. Tä koan Jonatan: Äla ikau kalotä; tapi djaka aku toto kasene, gawi papa tä batantu djari imukas apangku, handak malaluse, mawi ikau, padji aku dia masuman tä akam?

10. Koan Dawid dengan Jonatan: Äwe idjä masuman tä akangku, djaka bapam tombah aughm lailait?

11. Tombah Jonatan dengan Dawid: Has, keta blua akan padang. Maka awen dua tä blua akan padang.

12. Hetä Jonatan hamauh dengan Dawid: Jehowa, Hatalla Israel kea, amon aku djari tarai mahuit apangku, kilau kambon andau toh kea djewu andau idjä, tuntang perkaran Dawid bahalap bewäi, tinai djaka aku djaton palus manjoho olo masuman tä akam:

13. Maka bararangai hukum Jehowa akan buah Jonatan. Tinai amon apangku radjin mamapa ikau; maka aku handak masuman tä kea akam, palus handak manjoho ikau lius dengan salamat; maka Jehowa akan mampahadak ikau, kilau iä djari mampahaiak apangku.

14. Tapi djaka aku belom sampai tä, handak ikau kea malalus asih Jehowa dengangku, uka äla aku matäi?

15. Tuntang palus katatahi äla ikau malentäs asim bara ungkup humangku, äla kea, amon Jehowa

mampalomos karä musoh Dawid bara handjun petak.

16. Tumon tä Jonatan hadjandji dengan kangkup human Dawid, koae: Kälah Jehowa mawi karä musoh Dawid.

17. Tinai Jonatan mandahang blaku sumpah bara Dawid, basa iä sinta iä; krana dä sinta iä dengan katoton hatange.

18. Limbah tä koan Jonatan dengae: Djewu bulan taheta; tä olo karäh misek tahiu ikau, krana olo karäh mitä ikau djaton, basa kalekam boang.

19. Djadi, amon ikau djari hilap sampai andau telo, tä djeledjeleng ikau manjampai kaleka, idjä intu hetä ikau djari manjahokan arepm bihin, malai tokep batu Esel tä.

20. Tä maka aku handak malekas talo anak panah akan hilä silae, ampiampin mambidik talo.

21. Tuntang aku handak manjoho anakoloku lius, manggau anak panah tä. Tä, amon aku batantu manjoho olo tabela tä: anak panah tä ihalaum, kedjau bara ikau hila toh, duan tä, — tä puliu ikau, tau manalih, krana perkaram bahalap bewäi, toto djaton bahaja, belom Jehowa!

22. Tapi djaka aku manjoho olo tabela tä tumon toh: itäm, anak panah tä kedjau bara ikau hila kaiih, — tä dari ikau, krana Jehowa manjoho ikau hadari.

23. Maka huang perkara tä, idjä djari indjandji koäu aku tuntang ikau, Jehowa kea djadi kelatku dengam palus katatahi.

24. Djadi, Dawid manjahokan arepe huang padang. Maka andau bulan taheta radja mondok kuman.

25. Amon radja djari mondok intu puna kalekae, iä tokep dinding, Jonatan magon mendeng, maka Abner mondok hila balikat Saul; tapi kaleka Dawid boang bewäi.

26. Maka andau tä Saul djaton manahiu talo enen; krana angate, mikäh iä samat awi talo enen, iä djaton brasih.

27. Djadi andau tinai, andau duä bulan taheta tä, amon äka Dawid magon boang, koan Saul dengan anake Jonatan: Buhen anak Isai tä djaton djari omba kuman andau toh andau bihin?

28. Koan Jonatan dengan Saul: Dawid djari paham blaku intu aku hagoet akan Betlehem.

29. Koae: soho aku hagoet handjulo, krana angkup ikäi aton parapahe hong lewu tä, akaku hatuä djari manetäh aku; djaka aku toh iasi intu ikau, kälah ikau malepas aku toh, mangat aku manjengok karä paharingku. Djetä bukue iä djaton omba mondok hong medjan radja.

30. Tä hasep kasangit Saul dengan Jonatan, balalu iä hamauh dengae: Tjih, anak bangang! djaton aku tawan ikau djari mintih anak Isai tä akan kahawäm, tuntang akan kahawäu indum?

31. Krana katahin anak Isai tä belom hong petak, olo ikau olo karadjaam djaton tau dähen sanang; toh soho olo manduan iä akangku, krana iä toto akan impatäi.

32. Koan Jonatan, tombah angh bapae Saul, sambil hamauh dengae: Tagal en iä patut impatäi? narai kahalae iä?

33. Tä Saul mambelas lundjoe, mambidik iä, handak mampatäi iä. Tumon tä Jonatan mangasene, tuhas hatiai atäi bapae handak mampatäi Dawid. — (18, 10.)

34. Tagal tä Jonatan mendeng bara medja haiak paham kalaite, palus andau duä bulan taheta tä Jonatan djaton ompat kuman, awi kapähän atäie tagal Dawid, basa bapae manawah iä kalotä.

35. Maka haiak djadjewu Jonatan hagoet akan padang intu katika idjä inukase dengan Dawid, tuntang anakolohe hatuä ompat iä.

36. Maka koae dengan anakolohe tä: Dari, gau anak panah tä, idjä handak ilekasku. Maka haiak anakolohe tä hagoet, iä malekas anak panah idjä mahalau iä.

37. Djadi, amon olo tä tokep äka anak panah tä idjä ilekas Jonatan, Jonatan mantehau anakolohe tä, koae: Djaton anak panah tä hila kanih, mahalau ikau?

38. Tinai Jonatan mantehau olo tä: Gulogulong, äla laja! Maka anakoloh Jonatan tä manjumput anak panah tä, palus buli tempoe.

39. Tapi anakoloh tä djaton tawan talo enen, baja Jonatan äwen duä Dawid bewäi katawan gawie tä.

40. Tä Jonatan mandjuluk karä pakarange akan anakolohe tä idjä omba iä, sambil hamauh: Lius: imbit tä akan lewu.

41. Amon olo tä djari hagoet, palus Dawid mendeng bara hila salatan, mahingkep akan petak, manjontop arepe hantelo tingkat; limbah tä äwen duä tä hasium tuntang hatangis, Dawid idjä paham haream.

42. Tä koan Jonatan dengan Dawid: Lius dengan salamat, idjä djari injumpah koä huang 'aran Jehowa, koan koä: Jehowa intu helatku dengam, tinai intu helat panakangku dengan panakam, djetä palus dähen katatahi.

43. Limbah tä iä mendeng hagoet, palus Jonatan tamä lewu.

BAGI 21.

Dawid hadari; iä kuman tepong tampajah; iä lapas bara Aghis.

---

1. Limbah tä Dawid sampai Nob, mananggoh imam Ahimelegh; maka Ahimelegh gendjägendjäh manambang Dawid, sambil hamauh dengae: Buhen ikau toh kabuatm bewäi, dialo idjä biti omba ikau?

2. Koan Dawid dengan imam Ahimelegh: Radja djari manenga gawi akangku, sambil hamauh dengangku: äla idjä biti akan katawan gawi toh, idjä injohoku ikau, idjä imetähku ikau. Djadi karä anakoloh ajungku djari injohoku akan äka anu.

3. Toh, narai aton intu ikau? tenga akangku barang limä kabawak tepong, atawa barangai talo panjondaum.

4. Tombah imam dengan Dawid, koae: Djaton aingku tepong, idjä tau kinan barangai olo, baja aton tepong brasih bewäi; käläh amon olo tabela tä djaton djari hindjä olo bawi. — (3.Mo.24,5.)

5. Koan Dawid, tombah augh imam, sambil hamauh dengae: Toto, olo bawi djaton djari häwoi dengan ikäi bara andau helo tuntang andau malem, metoh aku harikas; djadi olo tabela tä brasih bewäi; alo gawi toh djaton patut, djetä kilau patut kea awi ikäi djakä blau.

6. Tä, maka imam manenga akae tepong brasih tä, basa djaton tepong beken hetä bara tepong tampajah tä, idjä induan bara taharep baun Jehowa, uka manakiri tepong taheta tinai intu andau djetä induan.

7. Maka andau tä kea aton mendeng hetä intu baun Jehowa idjä biti baris djipen Saul, arae Doeg, olo Edom, kapalan karä sakatik ain Saul.

8. Maka koan Dawid dengan Ahimelegh: Djaton lundju atawa padang intu ikau hetoh? krana aku djaton djari mimbit padang atawa ganggaman beken, tagal gawin radja tä badasak.

9. Koan imam tä: Padang Goliad, olo Pilisti tä, idjä djari impatäim hong djanah elah, djetä bewäi aton hetoh, imungkus hapan benang, intu äka klambi puku tä: amon ikau handak manduan djetä, duan bewäi, krana djaton beken hetoh. Koan Dawid: Djaton idjä sama kilau tä, tenga djetä brangai. — (17,50.)

10. Palus Dawid hagoet tinai, hadari andau tä kea bara baun Saul; iä sampai Aghis, radja Gat. — (*Masm.* 34. — 56.)

11. Tapi koan mantir Aghis tä dengae: Dia iä toh Dawid, radja tanah tä? djaton akae olo djari manjanji haiak babigal, koae: Saul djari mamukul bakojakojan, tapi Dawid djari mamukul bapulupulu kojan? — (18, 7.)

12. Maka Dawid mangaudong karä anghe tä huang atäie, iä paham mikäh hong baun Aghis, radja Gat tä.

13. Tagal tä iä mobah ampin baue intu baun olo tä, iä manggila arepe intu lengän äwen, tinai iä manggarus blawang bauntonggang hetä, sambil mamplua iwähe akan djanggute.

14. Tä koan Aghis dengan olo ajue: Gitan keton bewäi, olo tä gila; buhen keton djari manduan iä tanggoh aku?

15. Aton aku tapas olo gila, sampai keton manduan iä toh maridu manjanjau intu baungku; patut olo kalotoh tamä humangku?

BAGI 22.

Saul manjoho Doeg mampatäi imam, tuntang marusak lewue, Noh tä.

---

1. Limbah tä maka Dawid hadari bara hetä, mahakan akan lowang Adulam; sana paharie tuntang salepah ungkup human bapae mahining tä, maka äwen manalih sampai iä hetä. — (*Masm.* 57.)

2. Maka aton hapumpong omba iä arä olo pähä belom, tuntang idjä butang, tinai idjä pähä atäie, iä mandjadi kapalan olo tä; maka karä olo idjä ompat iä bilak äpat ratus biti hirah.

3. Bara hetä tinai Dawid hagoet manalih Mispe, lewun olo Moab, tuntang iä hamauh dengan radjan olo Moab: Soho indu apangku melai dengan keton, sampai aku katawan gawin Hatalla dengangku.

4. Palus iä magah äwen tä naharep baun radjan olo Moab, balalu äwen tä melai dengae katahin Dawid melai hong tantan bukit hetä.

5. Tapi koan nabi Gad dengan Dawid: Æla ikau melai hong äka dähen toh, tapi lius, talih tanah

Juda. Maka Dawid hagoet tame kajuan Haret. — (*Masm.* 63.)

6. Maka Saul mahining, olo katawan äka Dawid tuntang karä olo awang dengae; djadi Saul melai hong lungkoh marak kaju hong Rama, tuntang lundjue hong lengäe, tinai karä olo ajue naharep iä.

7. Tä koan Saul dengan karä olo ajue, idjä naharep iä: Hining keton, o olo Benjamin! angat keton anak Isai tä handak manenga tana akan keton handiai, tuntang pambulan anggor? aton iä handak mangkat keton handiai mandjadi mantir huang sakojan biti, mantir huang saratus biti?

8. Krana keton handiai djari pakat malawan aku, djaton idjä biti keton handak masuman akangku, anakku idjä hatuä tä mahin djari hadjandji dengan anak Isai; djaton idjä biti marak keton idjä kapähä atäie tagal aku, idjä maku masuman tä akangku? krana anakku kea djari madjak djipengku mimpa malawan aku, kilau djari andau toh.

9. Tä, maka tombah Doeg, olo Edom tä, idjä hindjä olo ain Saul tä, koae: Aku djari mitä anak Isai tä mananggoh Nob, manalih Ahimelegh, anak Ahitub tä; — (*Masm.* 52.)

10. Iä tä djari misek Jehowa akae, tuntang manenga bahata akae, tinai padang Goliad, olo Pilisti tä; djari inengae akae kea.

11. Tä radja manjoho olo mangahau Ahimelegh, anak Ahitub, tuntang salepah ungkup human bapae, karä imam awang hong Nob; maka äwen tä mananggoh samandiai naharep Saul.

12. Koan Saul: Hining toh ikau, anak Ahitub. Tombah iä: Toh aku, tuangku.

13. Maka Saul hamauh dengae: Buhen keton djari pakat malawan aku, keton duä anak Isai tä? basa ikau djari manenga tepong akae, tinai padang tä, palus djari misek Jehowa akae, mangat iä tau malawan aku, mandjadi musoh pamimpa; kilau djari andau toh.

14. Koan Ahimelegh dengan radja: Ewe marak karä olo ajum idjä budjur kilau Dawid, tinai iä manantu radja, tuntang malalus gawim, tuntang iä hai huang human?

15. Harukah andau toh aku djari misek akae intu Jehowa? kwe äka aku kalotä! äla radja mamuat talo tä intu djipem, atawa intu idjä biti hapus ungkup human apangku; krana djipem djaton djari katawan karä perkara toh, atawa perkara korik hai.

16. Tapi koan radja: Joh Ahimelegh, ikau indu impatäi bewäi, tuntang salepah ungkup human bapam.

17. Maka koan radja dengan olo dalam, idjä mendeng hakaliling iä: Takan keton, patäi karä imam Jehowa tä, krana lengän äwen tä kea idjä mandohop Dawid, äwen djari katawan iä bahuhau, tapi iä djaton maku masuman tä akangku. Tapi karä olo ain radja djaton maku manusang lengäe, mantakah imam Jehowa.

18. Tä koan radja dengan Doeg: Has ikau, takan imam tä! Palus Doeg, olo Edom tä, mules mantakan imam tä; iä mampatäi andau tä kea hanja pulu limä biti, uras olo idjä hapan klambi puku.

19. Tinai iä mamukul Nob, lewun imam tä, hapan baun padang, mampatäi hatuä bawi, karä anak olo, karä anak awau, tinai karä sapi, kalidai, tabiri kea, hapan baun padang.

20. Maka aton idjä biti bara karä anak Ahimelegh, Ahimelegh anak Ahitub, mahakan arepe, arae Abjatar; iä tä hadari manalih Dawid.

21. Maka Abjatar masuman akan Dawid, Saul djari mampatäi karä imam Jehowa.

22. Tä koan Dawid dengan Abjatar: Andau tä kea, amon Doeg, olo Edom tä, aton hetä, tawangku bewäi, toto iä handak masuman tä akan Saul, tapi aku kea idjä mawi bukun kasingi tä akan karä olo ungkup human bapam.

23. Käläh, melai ikau dengangku, äla mikäh; idjä mangatah tahasengku, iä mangatah tahasengm kea, tapi aku handak mahaga ikau buabuah.

BAGI 23.

Saul baradjur manggoang, mimpa Dawid; tapi Dawid lawut Hatalla.

1. Maka olo masuman akan Dawid, koae: Itäm, olo Pilisti mamarang Kehila, iä marampas karä djurong olo hetä.

2. Tä Dawid misek intu Jehowa, koae: Aton ikau manjoho aku hagoet mamukul olo Pilisti tä? Koan Jehowa, tombah augh Dawid: Lius bewäi, ikau akan mamukul olo Pilisti, sambil maliwus Kehila tä.

3. Tapi koan karä olo ain Dawid dengae: Itäm, alo melai hong tanah Juda ita mikäh, mahin hindai amon ita hagoet akan Kehila, manantarang kawan parang olo Pilisti?

4. Tä, maka Dawid misek sindä tinai intu Jehowa, tuntang Jehowa tombah anghe, koae: Lius ikau, talih Kehila, aku handak manjaragh olo Pilisti tä akan penda lengäm.

5. Tumon tä Dawid haiak karä olo ai hagoet akan Kehila, palus mamarang olo Pilisti, iä manduan karä metoe, tuntang iä paham mamukul mampatäi olo tä; kalotä Dawid maliwus olo Kehila tä.

6. Djadi, metoh Abjatar, anak Ahimelegh tä, hadari mananggoh Dawid hong Kehila, maka iä mimbit klambi-puku tä kea. — (2. *Mos.* 28, 6.)

7. Maka olo masanan akan Saul, Dawid aton hong Kehila; koan Saul: Hatalla djari mangalong iä hong lengängku, iä djari bakorong awie tamä lewu, idjä bara blawang tuntang bara kantjing.

8. Palus Saul mirak karä olo ajue omba mamarang, manalih Kehila, mangat mangapong Dawid tuntang karä olo ai.

9. Sana Dawid katawan Saul makal mawi talo papa akae, koae dengan imam Abjatar: Imbit kantoh klambi-puku tä.

10. Maka koan Dawid: O Jehowa, Hatallan olo Israel, djipemtoh djari mahining, Saul handak manalih Kehila, palus marusak lewu toh tagal aku.

11. Kilen, handak olo Kehila manjaragh aku akan lengäe? toto kea Saul handak kantoh tumon pahining djipem? Joh Jehowa, Hatallan Israel, sanan tä akan djipem. Tombah Jehowa: Iä handak kantoh.

12. Limbah tä koan Dawid: Kilen olo Kehila toh, handak kea iä manjaragh aku tuntang olo ajungku akan penda lengän Saul? Tombah Jehowa: Iä handak manjaragh ikau.

13. Tä Dawid tuntang karä olo ajue, djahawen ratus biti hirah karäe, hagoet, blua bara Kehila, lius bararangai tintue. Maka amon olo masuman akan Saul, Dawid djari mahakan bara Kehila, palus iä balang hagoet.

14. Limbah tä Dawid melai hong padang benjem, intu tantan bukit idjä dähen, hong tantan bukit tä idjä hong padang Sip; maka Saul haradjur manggau iä, tapi Jehowa djaton manjaragh iä akan lengäe.

15. Maka Dawid mitä Saul hagoet mangatah tahasenge, tuntang Dawid melai hong padang Sip, hong marak kaju.

16. Tä, maka Jonatan, anak Saul tä, hagoet manalih Dawid hong parak kaju, palus mandähen iä harap Hatalla. — (18,3.)

17. Iä hamauh dengae: Æla mikäh, krana lengän apangku Saul djaton tau supa ikau, ikau kea dapit akan mandjadi radjan olo Israel; käläh tä aku pangiwam darah ikau, tinai apangku katawan tä kea. — (20,30.)

18. Djadi, äwen duä hadjandji hong baun Jehowa; limbah tä Dawid melai marak kaju, tapi Jonatan buli humae.

19. Limbah tä maka olo Sip manaharep Saul hong Gibea, koae: Dia Dawid djari manjahokan arepe hong tanah ikäi, intu tantan bukit awang dähen, marak kaju, hong bukit Haghila, idjä hila gantaun Jesimon? — (*Masm.* 54.)

20. Toh, o radja, käläh ikau masoh tumon kahandak atäim, maka ikäi kea handak manjaragh iä akan lengän radja.

21. Koan Saul, tombah augh äwen: Imberkat keton intu Jehowa, basa keton djari masi aku.

22. Lius katontoh, pariksa tinai, kalulut itä kalekae, intu kwe awan paie, tinai äwe idjä djari mitä iä hetä; krana olo djari masuman akangku, iä paham kapintar gawie.

23. Tagal tä pariksa keton, sambil mangasene buabuah karä äkae pudji manjahokan arepe, limbah tä haluli tinai tanggoh aku, imbit brita idjä batantu, tä aku handak hagoet mampahaiak keton; maka amon iä toto hong tanah tä, djaton tau dia aku sondau iä marak bakojakojan olo Juda tä.

24. Tä, maka olo tä hagoet, tuntang iä akan Sip helo bara Saul; maka Dawid tuntang olo ajue aton hong padang Maon, hong padang hila gantaun Jesimon.

25. Maka Saul tuntang karä olo ajue hagoet kea, tantai manggilau iä; maka olo masuman tä akan Dawid; tä iä mohon bara bukit tä, palus melai hong padang Maon. Sana Saul mahining brita tä, maka iä manggoang manuntut Dawid akan padang Maon.

26. Maka Saul tuntang karä olo ajue mahoroe saran bukit hila silae, tapi Dawid tuntang olo ajue saran bukit hila silae. Djadi Dawid mandjeleng arepe, uka mahalau baun Saul, tapi Saul tuntang karä olo ajue mangapong Dawid tuntang olo ai, handak manjingkap äwen tä.

27. Tä baaton dumah sarohan mananggoh Saul, koae: Gulogulong ikau buli, krana olo Pilisti masang tanah ita.

28. Tä maka Saul terai manggoang Dawid, palus hagoet manambang olo Pilisti. Tagal tä olo manggarä kaleka tä Selamaghlekot. (*Bukit äka hapisah.*)

BAGI 24.

Dawid masi mahaga pambelom Saul huang lowang.

---

1. Limbah tä Dawid harikas bara hetä, sambil melai hong äka bukit awang dähen, intu Engedi.
2. Djadi, limbah Saul djari buli manjasah olo Pilisti, maka olo masuman akae, koae: Itäm, Dawid tä aton melai hong padang Engedi.
3. Tä Saul manduan telo kojan biti olo hatuä, awang djari intihe bara marak hapus utus olo Israel; balalu iä harikas tantai manggau Dawid tuntang olo ajue hong batukarang, äka kambing mura.
4. Maka iä sampai kandang kambing tabiri, idjä intu saran djalan hetä, hetä aton lowang; tä Saul tamä tumbange, handak manadjepan matae hetä; maka Dawid tuntang olo ai aton menter intu tapakan lowang tä. — (*Masm.*142.)
5. Tä olo ain Dawid hamauh dengae: Djetoh andau, idjä djari insanan Jehowa akam, koae: aku handak manjaragh musohm akan lengäm, ikau akan mawi iä tumon kabudjure intu matam. Maka Dawid lius manjelek, mangarat puting klambin Saul. — (26,8.)
6. Limbah tä maka Dawid baburak usoke, basa iä djari mangarat puting klambin Saul.
7. Palus iä hamauh dengan olo ajue: Käläh Jehowa mangedjau aku dengan gawi kalotoh, sampai aku akan mawi tuangku, idjä iminjak Jehowa tä, sampai aku manusang lengängku mawi iä, krana iä idjä iminjak Jehowa.
8. Hapan augh kalotä Dawid mambalang olo ajue, mangahana iä mantakan Saul. Limbah tä Saul harikas bara lowang tä, maradjur panggoete.
9. Timbas likute tä Dawid kea hagoet, blua bara lowang tä, tuntang iä mantehau manuntut likut Saul, koae: Joh tuangku radja! Tä Saul tampaliau, palus Dawid manjontop baue akan petak, manjembah.
10. Tuntang Dawid hamauh dengan Saul: Buhen ikau manarima augh olo, idjä hamauh: itäm, Dawid manggau tjalaka akam?
11. Toto, andau toh kea matam djari mitä, Jehowa djari mandjuluk ikau akan lengängku hong lowang hetä, tinai olo manjoho aku mampatäi ikau, tapi lengängku djari manjanjang ikau, krana koangku: aku djaton handak manusang lengängku mawi tuangku, krana iä idjä iminjak Jehowa.
12. Itäm, o apang, itäm bewäi puting klambim intu lengängku: krana metoh aku mangarat puting klambim tä, maka aku djaton maku mampatäi ikau; itäm, kasenam bewäi, djaton talo sala, talo kalangkah huang lengängku, aku djaton djari badosa dengam, tinai ikau magon manggoang aku, handak manganan tahasengku.
13. Käläh Jehowa mamutus perkaran koä, Jehowa karäh mamaläh akangku mawi ikau, tapi lengäu ajungku djaton akan mawi ikau.
14. Tumon sewut olo djaman horan: bara olo parajap puna lem-

but karajape. Tapi lengängku djaton akan mawi ikau.

15. Likut äwe djari inggoangm, joh radjan Israel? likut äwe djari injasahm? aso idjä matäi, idjä kongañ guti!

16. Tapi Jehowa puna Hakim, iä karäh mamatut perkaran koä, iä karäh manangkilik ita, iä karäh mamutus perkarangku, palus malapas aku bara lengäm.

17. Djadi, amon Dawid djari terai manutor karä aughe tä akan Saul, maka tombah Saul: Djaton djetä aughm, o anakku Dawid? Palus Saul mambo aughe, manangis.

18. Maka iä hamauh dengan Dawid: Ikau toto tetek bara aku; krana ikau djari mamaläh kahalap akangku, tapi aku djari mamaläh kapapa akam.

19. Andau toh ikau djari mangarinah kahalapm akangku; krana Jehowa djari mangurong aku huang lengäm, tapi ikau djaton djari mampatäi aku.

20. Pudji kea, amon olo supa musohe, maku manjoho iä hagoet buabuah? käläh Jehowa mamaläh akam tagal kahalapm, idjä djari iawim akangku andau toh.

21. Maka toh, itäm, tawangku, ikau toto karäh mandjadi radja, karadjaan Israel karäh indähen hong lengäm.

22. Toh, awi ikau sumpah dengangku intu Jehowa, äla ikau mampalomos panakangku awang harian bara aku, äla manganan arangku bara ungkup human apangku.

23. Maka Dawid sumpah dengan Saul, palus Saul buli humae, tapi Dawid dengan olo ajue hagoet mandai äka dähen intu bukit.

BAGI 25.

Samuel matäi. Gawin Dawid dengan Nabal äwen hasawä Abigail.

1. Limbah tä Samuel matäi; tä hapus utus olo Israel hapumpong manatum iä, sambil mangubur iä intu äka humae hong Rama. Maka Dawid hagoet, iä mindah akan padang Paran.

2. Maka aton olo hetä hong Maon, idjä basatiar intu Karmel; olo tä paham tatau, karä tabirie telo kojan, tuntang sakojan kambinge; iä tä mangunting tabirie hong Karmel.

3. Aran olo tä Nabal, aran sawae Abigail; olo bawi tä budjur basara, bahalap ampie, tapi banae tä tulas papa gawie, iä kilau olo aso.

4. Amon Dawid hong padang tä, iä mahining, Nabal tä mangunting bulun tabirie;

5. Tä Dawid manjoho sapulu biti olo tabela, tuntang Dawid mametäh olo tabela tä, koae: Lius keton tamä Karmel; amon keton manjupa Nabal, awi manabi iä hapan arangku;

6. Sambil hamauh dengae: tabi ikau, salamat akam, salamat akan hapus ungkup humam, tuntang akan karä talo handiai awang aim.

7. Maka toh aku djari mahining ikau mangunting tabirim; toh maka karä sakatikm djari melai hindjä ikäi, ikäi djaton djari mamapa iä, djaton talo enen djari nihau bara iä katahin iä djari melai hong Karmel.

8. Isek olo ajum bewäi, iä karäh masuman tä akam; tagal tä soho olo tabela toh mandino asi intu matam, krana ikäi djari ma-

nalih huang andau bahalap, andau karamim; käläh tenga akan djipem tuntang akan anakm Dawid talo tumon panjondau lengäm.

9. Maka olo tabela, idjä injoho Dawid, sampai, palus hamauh dengan Nabal hapan aran Dawid tumon karä augh tä nah, hapus tä olo tä, palus suni.

10. Maka koan Nabal, tombah augh olo ain Dawid tä: Æwe Dawid, äwe anak Isai tä? toto karä djipen, idjä babuhau bara tempoe, djaladjalan arä toh.

11. Aton aku indu manduan tepongku, danumku, tuntang meto idjä impatäiku akan olo pangunting ajungku, palus manenga tä akan olo idjä djaton aku katawan rintinge?

12. Tä, maka olo tabela ain Dawid mules akan djalan ajue, hagoet buli, tuntang sana iä sampai, iä masanan akae karä augh tä.

13. Maka koan Dawid dengan olo ajue: Has, genep bitin keton sama manangking padang aiai. Maka genep biti äwen tä manangking padang aiai, tinai Dawid kea manangking padange. Balalu olo tä hagoet, manuntut likut Dawid, äpat ratus biti hirah karäe, tinai duä ratus melai manonggo karä ramo.

14. Tapi idjä biti anakoloh Nabal masuman akan Abigail, sawan Nabal tä, koae: Itäm, Dawid djari manjoho sarohan bara padang, uka manabi tuan ikäi, tapi iä djari ngatjitjis olo tä.

15. Tinai olo tä paham bahalap dengan ikäi, djaton haliai iä djari mamapa ikäi, ikäi djaton djari nihau talo enen katahin ikäi hindjä dengan olo tä, kahum ikäi hong padang.

16. Katahin ikäi djari ompat iä, kahum ikäi manonggo kambing tabiri hetä, maka handau hamalem äwen djari manalawang ikäi.

17. Toh ingat, narai patut iawim, krana toto tjalaka djari tatap akan tuan ikäi tuntang hapus ungkup humae, iä puna anak setan, sampai olo djaton petah mampingat iä.

18. Tä, maka Abigail mandjeleng arepe, manduan duä ratus kabawak tepong, tinai duä pingkor basuang anggor, tuntang limä kongan tabiri idjä djari inguae, tinai limä palundun kenta, tuntang saratus tampong rimpin anggor, tinai duä ratus kumpal korma, samandiai tä imuate hundjun kalidai.

19. Palus iä manjoho anakolohe: Tandjong keton helo baungku, aku palus manuntut likut keton. Maka iä djaton masuman tä akan banae Nabal.

20. Djadi, metoh iä mondok hundjun kalidai, hagoet mohon djalan basilim, itä! tä Dawid dengan karä olo ajue aton dumah, djadi äwen hasupa hetä.

21. Maka Dawid djari hamauh: Käläh bewäi, haiang kea aku djari mahaga talo handiai awang ain olo tä huang padang, sampai iä djaton rugi talo enen bara karä talo ajue; maka toh iä mamaläh papa takirin kahalap.

22. Naughe Hatalla mamberkat musoh Dawid, djaka aku manisa idjä biti bara karä hatuän olo tä sampai djewu.

23. Sana Abigail mitä Dawid, maka iä mandjeleng arepe sewu bara kalidai, tuntang mahingkep naharep baun Dawid, palus sontop akan petak.

24. Limbah tä iä manjembah paie, koae: Joh tuangku, aku bewäi handak mananggong kasala tä, soho djipem toh masanan intu pindingm, hining augh djipem.

25. Æla tuangku manduan atäi tagal Nabal, olo tulas tä, krana tumon arae kalotä kea dasare, puna Nabal (*kagila*) arae, toto kapaleng kea leket hong iä, maka aku djipem toh djaton djari mitä olo tabela ain tuangku, idjä saroham.

26. Toh, o tuangku, belom Jehowa, belom hambaruam! Jehowa kea idjä djari mangahana ikau manalih manusuh daha, kilau djaka lengäm kea akan mandohop ikau. Käläh karä musohm akan mandjadi kilau Nabal kea, tuntang olo handiai idjä radjin mamapa tuangku.

27. Maka toh, djetoh berkat idjä djari injampai djipem akan tuangku, mangat djetoh inenga akan olo tabela, idjä manuntut pain tuangku.

28. Ampun kasala tä akan djipem, krana toto Jehowa karäh mandälhen ungkup human tuangku, basa tuangku malalus karä parang Jehowa, tjalaka djaton tarasondau huang katahin pambelom ajum.

29. Amon olo mendeng, handak manggoang ikau, manganan tahasengm, maka tahaseng tuangku karäh ihandjäan dengan bohol tahaseng äwen idjä belom hong Jehowa, tapi tahaseng karä musohm karäh ina hong totok sanggoh lundju.

30. Maka dapit, amon Jehowa malalus akan tuangku karä talo bahalap tä, awang djari insumae akam, amon iä manjoho ikau mandjadi radjan olo Israel:

31. Tä, maka djaton akan kabuhit atäim, djaton akan kakentong huangm ikau djari manusuh daha djaton bara buku, haiak tuangku kabuate djari mandohop arepe; amon Jehowa malalus kahalape dengan tuangku, tä ikau karäh manahiu djipem toh kea.

32. Tä koan Dawid dengan Abigail: Horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, idjä djari manjoho ikau manjupa aku andau toh.

33. Imberkat tirokm, imberkat ikau, idjä intu andau toh djari mambalang aku manalih manusuh daha, tuntang mandohop arepku hapan lengängku kabuatku.

34. Krana toto, belom Jehowa, Hatallan Israel, idjä djari mangahana aku mawi talo papa, djaka ikau djaton badjeleng manjupa aku, toto sampai haiak talo sawah djewu idjä biti mahin dia djari batisa bara karä hatuän olo ain Nabal tä.

35. Tä, maka Dawid manarima talo awang iagahe tä bara lengäe, sambil hamauh dengae: Lius, huli humam sanasanang bewäi; itäm, aku djari manarima aughm, tuntang manampajah baum.

36. Maka amon Abigail sampai Nabal, iä tä djari manatap panginan huang humae kilau panginan radja, tuntang atäi Nabal ramirami, tinai iä paham babusau; tagal tä iä djaton masanan akae perkara tä, alo korik alo hai, sampai handjewu.

37. Djadi, andau tinai, amon Nabal ngalunen angate, kabusaue terai, palus sawae masanan akae perkara tä; maka hetang atäie intu huange palus mamatu.

38. Maka hahelat sapulu andau hirah Jehowa hararepan iä sampai iä matäi.

39. Amon Dawid mahining Nabal djari matäi, maka koae: Horumat akan Jehowa, idjä djari ma-

malăh kahawăngku intu Nabal, idjă djari mambalang djipäe bara talo papa; Jehowa djari malian kadarhakan Nabal tă akan takoloke. Palus Dawid manjoho sarohan hakotak dengan Abigail, tantai manduan iă akan sawae.

40. Maka amon olo ain Dawid djari sampai Abigail hong Karmel, olo tă hamauh dengae, koae: Dawid djari manjoho ikäi mananggoh ikau, mangat manduan ikau indu sawae.

41. Tă, maka iă mendeng, sontop akan petak, sambil hamauh: Ită, djipen keton pahias indu ajang, mangat mamenjau pain kară djipen tuangku.

42. Maka Abigail mandjeleng arepe, palus harikas mukong kalidai, tuntang limă biti djipen bawi tabela ompat iă; maka iă hagoet omba sarohan Dawid, palus mandjadi indu sawae.

43. Tinai Dawid manduan Ahinoam, idjă bara Jisreel; äwen duă tă indu sawae.

44. Krana Saul djari manenga Mighal, anake idjă bawi, sawan Dawid tă, akan Palti, anak Lais, idjă bara Galim tă. — (18,27.— 2.*Sam.*3,15.)

BAGI 26.

Dawid manduan lundjun Saul tuntang sangkire.

1. Limbah tă maka dumah olo Sip mananggoh Saul hong Gibea, koae: Dia Dawid djari manjahokan arepe hong lungkoh Haghila, tandipah Jesimon? — (23,19.)

2. Tă, maka Saul harikas, masoh akan padang Sip, maka aton ompat iă telo kojan biti olo hatuă, awang djari intihe bara marak olo Israel, uka manggau Dawid hong padang Sip.

3. Maka Saul bapodok hundjun lungkoh Haghila, idjă tandipah Jesimon, darah djalan hetă; tapi Dawid melai hong padang; iă mită Saul manggoang iă akan padang.

4. Krana Dawid djari manjoho olo mangalati, awi tă iă katawan, Saul toto aton dumah.

5. Tă Dawid hagoet, manjampai darah kaleka Saul bapodok. Maka Dawid manampajah äka Saul bapodok, tuntang Abner, anak Ner tă, kapala parang ajue; Saul tă hong bentok pilan kareta, tinai olo ară hakaliling iă.

6. Tă Dawid hamauh dengan Ahimelegh, olo Het, tuntang Abisai, anak Seruja, paharin Joab, koae: Æwe petah hagoet dengangku mananggoh Saul hong äka kawan parang tă? Tombah Abisai: Jaku toh handak omba ikau.

7. Tă Dawid äwen duă Abisai mananggoh kawan parang tă hamalem, maka ită! Saul batiroh hapilan kareta hakaliling, lundjue mendeng hong petak tambuan takoloke, maka Abner dengan olo ară barampar menter hakaliling iă.

8. Maka koan Abisai dengan Dawid: Andau toh Hatalla djari mangalong musohm penda lengăm; toh soho aku mamuno iă hapan lundju lasak petak, sampai tindas sindă. — (24,5.)

9. Tapi koan Dawid dengan Abisai: Æla ikau marusak iă; äwe tau manusang lengäe mawi idjă iminjak Jehowa tă, tuntang djaton buah hukum?

10. Tinai koan Dawid: Belom Jehowa! djaka dia Jehowa mam-

patäi iä, atawa tikas umure akan matäi, atawa iä hagoet mamarang sampai nihau:

11. Käläh Jehowa akan mangedjau aku dengan gawi kalotä, suro aku manusang lengängku mawi idjä iminjak Jehowa tä; tapi duan lundjue tä bewäi bara tambuan takoloke, tuntang sangkire hapae mihop, palus koä handak buli bewäi.

12. Kalotä Dawid manduan lundju tuntang sangkir bara tambuan takolok Saul, palus äwen duä tä hagoet; maka dialo idjä biti mahin dia katawan tuntang mitä iä, tinai djaton idjä biti mahin tangkedjet batiroh, krana tiroh tudjah bara Jehowa djari hadurut akan olo tä.

13. Djadi, amon Dawid djari sampai hila silan djanah tä, maka iä mendeng bara kedjau hundjun tantan bukit, sampai ombet karangkah helange dengan olo tä.

14. Tä Dawid mantehau olo arä, tuntang Abner, anak Ner tä, koae: Dia ikau maku tombah, o Abner? Tombah Abner, sambil hamauh: Æwe ikau toh, idjä petah maridu, mantehau radja?

15. Koan Dawid dengan Abner: Dia ikau hatuä? äwe kea idjä padan dengam marak hapus olo Israel? maka buhen ikau djaton djari mandjaga tuam, radja tä? krana olo idjä biti djari sampai keton, tantai marusak radja, tuan keton.

16. Djaton patut haliai gawin keton toh, belom Jehowa! keton handiai olo idjä patut impatäi bewäi, basa keton djaton djari toto mandjaga tuan keton, idjä iminjak Jehowa tä; itäm, intu kwe lundjun radja tuntang sangkire, idjä tambuan takoloke?

17. Maka Saul kasene augh Dawid, sambil hamauh: Dia djetoh aughm, o anakku Dawid? Tombah Dawid: Joh, jaku, o tuangku radja.

18. Tinai koae: Tagal en tuangku manggoang likut djipem kalotoh? atawa narai djari iawiku, narai kadarhakae huang lengängku?

19. Toh käläh tuangku radja mahining augh djipem: djaka Jehowa manantiring ikau mawi aku, käläh talo parapah iluput; tapi djaka djetä awi olon, tarasapa iä intu baun Jehowa, basa iä andau toh manolak aku bara tanah äka utus Jehowa, sambil hamauh: dari ikau, sembah hatalla beken.

20. Tapi toh, dahangku djaton indu lawo akan petak kedjau bara baun Jehowa; krana radjan olo Israel djari hagoet, manggau idjä kongan guti, kilau hamburong sakan hong bukit.

21. Tä koan Saul: Aku djari badosa, buli bewäi, o anakku Dawid, krana aku djaton handak mamapa ikau hindai, tagal tahasengku djari impaharam imparegam andau toh; itäm, aku djari humong gawingku, aku toto paham sala

22. Tombah Dawid, koae: Itäm, toh lundjun radja; käläh soho idjä biti bara karä olo ajum manalih, manduan tä.

23. Maka Jehowa karäh mamaläh akan genep biti tumon katateke tuntang kabudjure, krana andau toh Jehowa djari mangalong ikau huang lengängku, tapi aku djaton maku manusang lengängku mawi olo idjä iminjak Jehowa.

24. Maka itäm, kilau andau toh tahasengm djari impaharaku, tumon tä kea tahasengku karäh impahara Jehowa, iä karäh malapas

aku bara karä kadjakä tuntang bahaja.

25. Maka koan Saul dengan Dawid: Imberkat ikau, o anakku Dawid, toto aughm tä, toto djetä akan mandjadi intu ikau. Limbah tä Dawid hagoet mahoroe djalae, tinai Saul buli äkae.

BAGI 27.

Dawid babungkat akan Siklag.

1. Maka koan Dawid huang atäie: Æwe katawan, dapit aku nihau kea awi lengän Saul; käläh aku mahakan arepku akan tanah olo Pilisti sasindä, mangat Saul terai harap sondau aku, palus terai manggau aku hong hapus tanah olo Israel, tumon tä aku karäh lapas bara lengäe.

2. Tä, maka Dawid haiak djahawen ratus biti idjä ompat iä hagoet, manalih Aghis, anak Maogh, radja Gat. — (21,10.)

3. Maka Dawid melai dengan Aghis hong Gat, tuntang karä olo ai, genep biti dengan ungkup humae; Dawid tuntang sawae duä biti, Ahinoam bawin olo Jisreel, tuntang Abigail, idjä solake sawan Nabal, bawin olo Karmel.

4. Amon olo masuman akan Saul, Dawid djari hadari akan Gat, maka iä djaton manggau iä hindai.

5. Maka koan Dawid dengan Aghis: Amon aku iasi intu matam, käläh tenga akangku idjä bara karä lewu hong tanahm, indu äkaku melai, krana buhen djipem akan hindjä dengam, hong lewun radja?

6. Maka Aghis manenga akae Siklag, andau tä kea; tagal tä Siklag mandjadi aiu radja Juda palus sampai andau toh.

7. Maka Dawid melai hong tanah olo Pilisti idjä njelo äpat bulan katahie.

8. Maka Dawid haiak karä olo idjä dengae hagoet masang tanah olo Gesuri, olo Girsi, tinai olo Amalek; krana telo utus olo tä puna bara bihin mukong tanah tä, bara Sur mandas tanah Misir.

9. Maka amon Dawid masang tanah tä, idjä biti mahin dia karä olo hetä imbelome, alo bawi hatuä; tinai iä marampas kambing tabiri, sapi, kalidai, onta, pakaian; limbah tä iä buli Aghis tinai.

10. Maka amon Aghis misek: Kangkwe ketou djari hagoet masang sindä toh? — tombah Dawid: Hila salatan Juda, salatan olo Jerameel, tinai salatan olo Keni.

11. Maka Dawid djaton mambelom idjä biti, alo bawi hatuä, uka äla iä manjampai Gat; krana koae: Belä olo tä masuman britan gawin ita, koae: kakai gawin Dawid. Maka tumon tä hadate huang karä andaue, katahin iä melai hong tanah olo Pilisti.

12. Maka Aghis harap Dawid, angate: Toto, iä djari mampabewau arepe haliai intu olo ajue, intu Israel, tagal tä iä akan djipengku palus katatahi.

BAGI 28.

Saul manggau tirok intu olo bawi tukang dewa, manjoho iä mengahau liau Samuel.

1. Maka djadi intu katika tä kea, amon olo Pilisti mirak karä kawan parang ajue, handak

mamarang Israel, koan Aghis dengan Dawid: Tawam bewäi, ikau haiak karä olo ajum toto akan ompat aku tamä kawan parang.

2. Maka Dawid tombah augh Aghis: Käläh, ikau karäh mitä gawin rewarm. Koan Aghis dengan Dawid: Tagal tä aku handak mangkat ikau indu tonggon tahasengku katatahi.

3. Maka Samuel djari matäi, hapus utus olo Israel djari manatum iä, sambil mangubur iä hong Rama, intu puna lewue. Maka Saul djari manganan bara tanahe karä olo panudjum, karä olo awang tawan pampatah dewa.

4. Maka olo Pilisti hapumpong, bapodok hong Sunem; tuntang Saul kea mirak karä olo Israel, äwen bapodok hong Gilboa.

5. Amon Saul mitä hapus kawan parang olo Pilisti, maka iä mikäh, mangkariäng angat atäie.

6. Tä Saul misek intu Jehowa; tapi Jehowa djaton tombah aughe, alo huang nupi, alo hapan Urim, alo hadjamban nabi mahin dia kea. —(2.*Mos.*28,30.)

7. Tä koan Saul dengan olo ajue: Gau akangku olo bawi, idjä bara dewa panudjum, mangat aku manalih iä, misek intu iä. Koan olo ajue dengae: Aton olo bawi hong Endor, idjä bara dewa panudjum.

8. Maka Saul malih ampie, tinai iä hapakaian beken, palus iä hagoet tuntang duä biti olo ajue, iä sampai olo bawi tä hamalem; palus iä manjoho iä: Tudjum akangku hapan dewa panudjum tä; palembut akangku olo idjä karäh injewutku akam.

9. Tä koan olo bawi tä dengae: Toto, tawam bewäi gawin Saul tä; iä djari mampalomos karä olo panudjum, karä olo awang tawan pampatah dewa bara huang tanah toh; buhen ikau toh handak mandjarat hambaruangku, uka mampatäi aku?

10. Maka Saul sumpah dengae intu Jehowa, koae: Belom Jehowa! toto ikau djaton akan buah hukum tagal perkara toh.

11. Tä koan olo bawi tä: Æwe injohom aku mampalembute akam? Tombah iä: Soho Samuel lembut.

12 Sana olo bawi tä mitä Samuel, maka iä mangkariak, hai aughe, palus olo bawi tä hamauh dengan Saul, koae: Buhen ikau djari manandjaro aku? krana ikau toh Saul.

13. Maka koan radja dengae: Æla mikäh; tapi narai idjä gitam? Tä olo bawi masanan akan Saul: Mantir hai gitangku lembut bara petak.

14. Maka koae dengae: Kilen ampie? Tombah iä: Olo bakas lembut, iä hakampoh klambi pandjang. Amon Saul kasene iä tä Samuel, maka iä sontop, mahingkep akan petak.

15. Maka koan Samuel dengan Saul: Buhen ikau djari maur aku, mangahau aku lembut? Tombah Saul: Aku paham mikäh, krana olo Pilisti mamarang aku, tuntang Hatalla djari malihi aku, iä djaton maku tombah aughku hindai, hadjamban nabi, huang nupi mahin dia kea; tagal tä aku djari mangahau ikau, mangat ikau masanan akangku, narai patut iawiku.

16. Tä koan Samuel: Buhen ikau misek aku? krana Jehowa djari malihi ikau, mandjadi musohm.

17. Krana Jehowa djari mawi

tumon djari aughe hadjamban aku, iä djari mansuwit karadjaan bara lengäm, manenga tä akan olo beken, akan Dawid. — (15,28.)
18. Basa ikau djaton djari paraba prentah Jehowa, djaton djari malalus kasangit kalaite dengan olo Amalek, tagal tä Jehowa djari malalus perkara tä intu ikau andau toh.
19. Maka haiak dengam Jehowa handak manjaragh olo Israel kea akan penda lengän olo Pilisti, djewu ikau tuntang anakm akan manuntut aku, tinai kawan parang olo Israel kea karäh injaragh Jehowa intu lengän olo Pilisti. — (31,6.)
20. Tä, palus Saul balongkang mahingkep hapus bitie akan petak, krana iä paham mikäh mahining augh Samuel tä, tinai iä paham balemo, krana idjä andau idjä malem iä djaton djari kuman.
21. Maka olo bawi tä mananggoh Saul, tuntang mitä iä sabanen ampie, tä iä hamauh dengae: Itäm, rewarm djari manarima aughm, aku djari mingkes malenjoh tahasengku huang lokap lengängku, aku djari manarima aughm, idjä injewutm akangku.
22. Käläh ikau toh kea tarima augh rewarm, soho aku manduan tepong isut akam, palus kuman, mangat ikau brigas tinai, tau hagoet.
23. Tapi iä djaton maku, koae: Aku djaton handak kuman. Tapi olo ajue tuntang olo bawi tä kea musok hadjadjuan iä; tä maka iä manumon augh äwen; iä mendeng bara petak, mondok hundjun sasuro.
24. Maka olo bawi tä aton bara anak sapi baseput intu humae, palus iä mandjeleng arepe mampatäi tä, tinai iä manduan tepong, mopet tä, manampa mampakasak apam idjä djaton iragi.
25. Palus iä mimbit tä akan Saul tuntang olo ajue, maka äwen kuman. Limbah tä äwen mendeng balalu hagoet alem tä kea.

BAGI 29.

Dawid injoho olo Pilisti buli, äla omba parang.

1. Maka olo Pilisti djari hapumpong karä kawan parang ajue hong Apek, tinai olo Israel bapodok darah lowang danum hong Jesreel tä.
2. Maka karä mantir olo Pilisti manalih hetä dengan baraturatus, bakojakojan biti; maka Dawid tuntang karä olo ajue omba Aghis indu tantanep äwen.
3. Tä koan karä mantir olo Pilisti: Kanduä olo Ibrani tä? Koan Aghis, tombah augh karä mantir olo Pilisti: Dia iä toh Dawid, djipen Saul, radjan olo Israel tä, idjä djari melai ompat aku labih idjä njelo toh, aku djaton djari supa kasalae enen bara andaue djari kapian akangku sampai andau toh?
4. Tapi karä mantir olo Pilisti paham malait iä, sambil hamauh dengae: Soho olo tä buli, melai intu äkae idjä djari inengam akae, äla iä hagoet mamarang ompat ita, suro iä mules omba mawi ita kahum parang; krana kilen iä tau blaku ingilak tempoe tinai? djaton awie hapan takolok karä ita toh?
5. Dia iä Dawid tä, idjä manara iä olo djari manjanji, haiak

babigal, koae: Saul djari mampatäi bakojakojan, tapi Dawid djari mawi bapulupulu kojan? — (18,7.)

6. Tä Aghis mangahau Dawid, sambil hamauh dengae: Belom Jehowa! kamäangku ikau budjur bewäi, ikau omba aku djetä bahalap bewäi intu matangku, krana aku djaton djari sondau kasalam enen bara andaum manalih aku sampai andau toh: tapi ikau djaton ingilak karä mantir beken tä.

7. Toh, käläh ikau buli bewäi, lius dengan kasanang, belä ikau inggarä mantir olo Pilisti papa.

8. Maka koan Dawid, tombah augh Aghis: Tapi narai kasalangku? narai djari sondaum intu djipem, bara andau solakku manaharep baum palus andau toh, sampai aku ingahana omba, mamarang musoh tuangku, radja tä?

9. Tombah Aghis, sambil hamauh dengan Dawid: Tawangku bewäi, toto ikau ingilakku, kilau malaikat Hatalla; tapi karä mantir olo Pilisti tä djari hamauh: äla manjoho iä omba ita mamarang.

10. Toh, käläh handjewu karäh harikas, ikau tuntang karä olo ain tuan ajum, idjä djari ompat ikau; amon keton djari tatap handjewu karäh, sana talo blawa, käläh hagoet bewäi.

11. Tä haiak djadjewu haliai Dawid tuntang olo ajue manatap arepe, mangat hagoet handjewu tä kea, nakara buli tanah olo Pilisti. Tapi olo Pilisti harikas akan Jesreel.

BAGI 30.

Olo Amalek marusak marampas Siklag; Dawid manggoang iä manduan tä tinai.

1. Djadi, amon Dawid tuntang olo ajue djari sampai Siklag, intu andau telo, maka olo Amalek bara hila salatan djari masang Siklag, tuntang djari mampalah Siklag, haiak djari manusul tä lepah lingis.

2. Maka karä olo bawi idjä hetä iä djari manampute, mimbit iä katawanan, tapi iä djaton djari mampatäi idjä biti, alo hai korik, malainkan iä djari manawan äwen tä bewäi, palus djari hagoet maradjur djalanae.

3. Maka Dawid tuntang karä olo ajue sampai lewu tä; itä! djetä djari bakähu lepah lingis, tinai karä sawae, anake hatuä bawi djari katawanan.

4. Tä, maka Dawid tuntang karä olo idjä dengae mambo aughe manangis, sampai iä hetang atäie, djaton tau manangis hindai.

5. Sawan Dawid duäduä djari katawanan kea, Ahinoam, bawin olo Jesreel tä, tuntang Abigail, idjä solake sawan Nabal, olo Karmel.

6. Maka Dawid lenjoh angat atäie, basa aton augh olo, handak mamanting iä hapan batu, krana genep biti olo tä paham kasangkal atäie tagal anake hatuä bawi; tapi Dawid mandähen arepe hong Jehowa, Hatallae.

7. Palus Dawid hamauh dengan imam Abjatar, anak Ahimelegh tä: Djuluk akangku klambi-puko tä. Maka Abjatar magah klambipuko tä akan Dawid. — (23,9).

8. Tä, maka Dawid misek intu Jehowa, koae: Patut aku manggoang olo tä? tau aku akan mampalah iä? Tombah iä: Sasah iä, krana toto ikau karäh mampalah iä, sambil maliwus äwen.

9. Tä Dawid harikas haiak djahawen ratus biti tä idjä ompat iä;

amon äwen tä sampai sungäi Besor, maka belahe tendä hetä.
10. Dawid tuntang äpat ratus biti haradjur manggoang, malainkan duä ratus biti tendä hetä, basa iä paham kaujuhe, sampai djaton tau dimpah sungäi Besor.
11. Maka olo tä sondau olo Misir, idjä biti, hong padang hetä, idjä imbite akan Dawid, maka iä manenga tepong akae, tuntang iä kuman, tinai iä manenga danum indu ihope.
12. Tinai iä manenga akae idjä kabotop bua korma, tuntang duä tampong rimpin anggor, idjä kinae; tä budjur angat tahasenge tinai, krana iä djaton djari kuman tepong, djaton mihop danum sampai katelo, handau hamalem.
13. Limbah tä maka Dawid hamauh dengae: Baris äwe ikau? bara kwe ikau toh? Koan olo Misir tä: Aku toh olo Misir, rewar olo Amalek; tempongku djari malihi aku, basa awiku haban katelo andau bihin.
14. Karä ikäi djari dumah bara hila salatan, djari masang Keret, tinai olo Juda, tuntang tanah Kaleb, tinai ikäi djari manusul lewu Siklag.
15. Koan Dawid dengae: Maku ikau magah aku manjupa kawan olo tä? Tombah iä: Sumpah dengangku intu Hatalla, ikau djaton akan mampatäi aku, dia kea ikau handak mandjuluk aku akan lengän tempongku, tä aku handak magah ikau manjupa kawan olo tä.
16. Maka iä magah äwen; itä! karä olo tä kasaburan mananjap padang, sambil kuman, mihop, babigal, tagal kutoh karä talo rampase, idjä djari dinoe bara tanah olo Pilisti tuntang tanah Juda.
17. Maka Dawid mamukul olo tä bara saudjasandja sampai halemäi andau tinai, dialo idjä biti äwen tau mahakan, baja äpat ratus olo tabela bewäi, iä tä hapan onta palus pararawoh.
18. Tumon tä Dawid djari mawat talo handiai, idjä djari irampas olo Amalek tä, tinai Dawid djari mawat maliwus sawae äwen duä kea.
19. Maka idjä mahin dia talo nihau, alo korik alo hai, karä anak hatuä bawi, karä talo awang djari irampase, samandiai tä dino awi Dawid tinai.
20. Tinai Dawid manduan karä tabiri sapi, olo mudjar mimbit djetä haiak hamauh: Djetoh bagin rampasan Dawid.
21. Amon Dawid djari sampai olo duä ratus tä, idjä djari paham kaujuhe, sampai djaton tau ompat Dawid, idjä djari impelaie hong sungäi Besor, maka äwen tä hagoet manambang Dawid tuntang olo awang ompat iä. Maka Dawid manggapi äwen, sambil manabi iä bahalahalap.
22. Tä, maka karä olo setan baris äwen, idjä djari omba Dawid, hamauh, koae: Basa olo tä djaton djari hagoet ompat ita, maka ita djaton handak mambagi akae talo irampas tä, idjä djari iawat ita, baja naughe genep biti olo tä manduan anak sawae, palus hagoet.
23. Tapi koan Dawid: Æla gawin keton kalotä, o pahari, dengan talo idjä djari inenga Jehowa akan ita, iä djari mahaga ita, tuntang djari mandjuluk akan lengän ita kawan asang, idjä djari dumah mantakan ita.

24. Æwe tau manarima augh keton huang perkara toh? krana kilau bagin olo, idjä djari omba mamarang, tumon tä kea patut bagin olo, idjä djari melai manonggo karä ramo; sama kea iä akan ompat buah bagi. — (4. *Mos.* 31,27.)

25. Maka bara andau tä palus harian djetä indu hadat tuntang kapatut hong Israel, palus sampai andau toh.

26. Maka limbah Dawid sampai Siklag, iä mampait bara karä rampasae tä akan karä bakas hamputan olo Juda, idjä sobat ajue, koae: Itä, tä berkat akan keton bara talo irampas ain musoh Jehowa tä.

27. Iä tä akan bakas olo Betel, akan bakas olo Ramot, hila salatan, akan bakas olo Jater;

28. Akan bakas olo Aroer, akan bakas olo Sipnot, akan bakas olo Estemoa;

29. Akan bakas olo Raghal, akan bakas hong karä lewun olo Jerameel, tinai akan bakas hong karä lewun olo Keni;

30. Akan bakas olo Horma, akan bakas olo Korasan, akan bakas olo Atagh;

31. Akan bakas olo Hebron, tinai akan karä bakas intu karä kaleka, idjä hetä Dawid dengan olo ajue djari manjandähan.

BAGI 31.

Saul mampatäi arepe, limbah iä impakalah olo Pilisti.

---

1. Maka olo Pilisti mamarang olo Israel; djadi olo Israel pararawoh bara baun olo Pilisti, iä balongkang impatäi hundjun bukit hatinggang Gilboa.

2. Maka olo Pilisti mangatah mawi Saul tuntang anake hatuä; olo Pilisti mampatäi Jonatan, Abinadab äwen telo Malghisua, anak Saul tä.

3. Maka klahi tä sasar paham hakaliling Saul, olo pamanah tä mambidik iä, iä paham indjakä awi olo pamanah tä.

4. Tä, maka koan Saul dengan ajange, idjä panangong ganggamae: Silak padangm, sudok aku hapan djetä, belä olo kulop tä dumah mamuno aku, palus manawah aku. Tapi ajange djaton maku awi paham kikähe; tä maka Saul manduan padang, mampalawo arepe mangkarap tä. — (*Hak.* 9,54.)

5. Amon ajange mitä Saul djari matäi, tä iä kea mangkarap padange, palus matäi haiak dengae.

6. Tumon tä Saul matäi haiak anake hatuä äwen telo, tuntang ajange, tuntang karä olo ajue haiak matäi andau tä.

7. Sana olo Israel, idjä hila toh Jordan, mitä kawan olo Israel djari hadari, tinai Saul tuntang karä anake hatuä matäi, maka olo tä malihi karä lewue, hadari; tä olo Pilisti dumah, palus melai hetä.

8. Djadi andau tinai, amon olo Pilisti mananggoh, handak marampas olo idjä impatäi tä, maka iä sondau Saul tuntang anake hatuä halelek matäi hong bukit Gilboa.

9. Maka iä manetek takoloke, mengkak ganggamae, palus manjoho olo mimbit tä mangumbang tanah olo Pilisti hakaliling, mamprahan tä intu karä human dewae, tuntang akan olo arä handiai.

10. Tinai ganggamae ingkese hong human Astarot, tapi bukange ing-

gantonge hong kota batun lewu Betsan.
11. Maka amon olo Jabes mahining britan gawin olo Pilisti dengan hantun Saul, —(11,1.)
12. Tä karä olo hatuä awang sanggam klahi hagoet, manandjong hapus alem tä, palus manduan hantun Saul tuntang hantun anake bara kota batu hong Betsan, balalu buli Jabes, mamapui talo tä hetä.
13. Limbah tä iä manduan tolange, sambil mangubur tä penda pulau kaju hong Jabes; tinai olo tä puasa kudju andau katahie.

SURAT

SAMUEL,

IDJÆ DUÆ.

BAGI 1.

I. Dawid mampatäi olo idjä masuman arepe djari mampatäi Saul. II. Iä mangarang augh tatum tagal pampatai Saul äwen duä Jonatan.

I. — 1. Djadi limbah pampatäi Saul, metoh Dawid djari buli mamukul olo Amalek, djari sampai Siklag kaduä,
2. Maka intu andau telo aton dumah idjä biti bara kawan parang ain Saul, pakaiae djari barabit, tinai kawo hundjun takoloke; djadi sana iä sampai Dawid, palus iä mahukup akan petak, mampahikep arepe.
3. Maka koan Dawid dengae: Bara kwe panumahm? Tombah iä: Aku djari hadari bara kawan parang olo Israel.
4. Tinai koan Dawid dengae: Kilen ampin perkara hetä? suman akangku. Koae: Olo arä djari hadari bara äka klahi, kutoh karä äwen tä djari halelek matäi, tinai Saul dengan anake Jonatan tamput matäi kea.
5. Koan Dawid dengan olo, idjä mimbit brita tä akae: Kilen ikau katawan Saul äwen duä hanak Jonatan djari matäi?
6. Maka tombah olo idjä mimbit brita tä, koae: Kanatek aku manangoh bukit hatinggang Gilboa, maka itä! Saul mendeng basokah lundjue, makakarä kareta tuntang olo idjä hapan hadjaran mangatah mawi iä.
7. Tä iä tampaliau, haiak iä mitä aku, maka iä mantehau aku; tombah aku: itäm, toh jaku.
8. Tä iä misek aku, koae: äwe ikau? Koangku dengae: aku olo Amalek.
9 Tä iä hamauh dengangku: etoetoh ikau, patäi aku, krana

awi himangku aku ujuh handak matäi, tapi sanuno aku matäi.
10. Tä aku manggapi, mampatäi iä, krana tawangku iä djaton tau belom awi himange; palus aku manduan makota bara takoloke, tuntang lasong bara lengäe, palus aku djari mimbit tä kantoh akan tuangku.
11. Tä, maka Dawid manjingkap pakaiae marabit tä, kalotä kea karä olo awang dengae.
12. Iä manatum manangis, sambil puasa sampai käpat tagal Saul tuntang anake Jonatan, tinai tagal olo ain Jehowa, tagal utus olo Israel, krana olo tä djari balongkang matäi awi padang.
13. Tinai Dawid misek olo, idjä djari mimbit brita tä akae: Bara kwe ikau? Koae: Aku toh anak olo Amalek, idjä namuäi marak Israel.
14. Koan Dawid dengae: Kilen? ikau djaton marawan angatm manusang lengäm, marusak olo idjä iminjak Jehowa?
15. Maka Dawid mangahau idjä biti baris olo ajue, koae: Has, takan iä! Palus iä tä mamukul mampatäi iä. — (4,10.)
16. Koan Dawid dengae: Daham manata takolokm kea, krana totokm kea djari mandawa ikau, koam: aku djari mampatäi olo idjä iminjak Jehowa.
II. — 17. Maka Dawid mangarang augh toh, manatum Saul äwen duä hanak Jonatan;
18. Palus iä manjoho madjar karange tä intu karä olo Juda; djetä tarasurat hong surat Jasar;
19. Joh äka kabungas Israel! intu äka bukit iä djari impatäi! kajah, karä olo menteng tä djari balongkang!
20. Æla mambrita talo toh hong Gat, äla masuman tä hong lewu Askelon, belä anak bawin olo Pilisti handjak atäie, belä bawin olo kulop tä manangkadjok awie handjak rantang.
21. Joh karä bukit Gilboa, äla ambon udjan buah keton, äla tana ramon parapah tandjungan akan aton intu keton; krana hetä djari inganan talawang olo gantjang, talawang ain Saul tä, kilau ampin iä dia djari iminjak.
22. Panah Jonatan djaton pudji undur, padang Saul djaton pudji buli boang bara dahan olo awang impatäie, bara enjak karä olo gantjang.
23. Saul äwen duä Jonatan, idjä hasinta, patut ingilak kahum pambelome, huang pampatäie mahin dia djari hapisah; äwen tä balias bara burong nasar, iä gantjang bara singa.
24. O keton, anak bawin olo Israel, tatum Saul, idjä makaian mambungas keton hapan baludu tuntang pakaian bulau, idjä manenga ramo bulau indu kabungas keton.
25. Kajah, olo menteng tä djari matäi hong klahi! Jonatan djari impatäi intu äka idjä gantong.
26. Jaku paham sekä angat atäiku tagal ikau, joh paharingku Jonatan! ikau djari paham ingilakku, sintam tä bahalap akangku bara sintan karä olo bawi.
27. Kajah, olo gantjang tä djari balongkang, karä ganggaman klahi tä djari nihau!

BAGI 2.

I. Dawid iangkat olo Juda mandjadi radjae, tapi Abner mangkat Isboset, anak Saul, mandjadi radjan hamputan olo Is-

rael awang beken. II. Olo ain Isboset alah awi olo ain Dawid.

---

1. — 1. Djadi, limbah bara tä Dawid misek Jehowa, koae: Atou ikau manjoho aku hagoet akan idjä kabaris lewu bara karä lewu hong tanah Juda? Tombah Jehowa: Lius bewäi. Tinai Dawid misek: Kangkwe aku patut hagoet? Tombah iä: Akan Hebron.

2. Tumon tä Dawid hagoet akan tä, tuntang sawae duäduä, Ahinoam, bawin olo Jisreel, tuntang Abigail, idjä solake sawan Nabal, olo Karmel.

3. Tinai Dawid mimbit kea karä olo idjä dengae, genep biti tuntang ungkup humae, olo tä mangkalewu hong patatai lewu Hebron.

4. Limbah tä maka olo hamputan Juda dumah, maminjak Dawid hetä mandjadi radjan karä ungkup hamputan Juda. Maka olo masuman akan Dawid, koae: Olo Jabes hong Gilead tä djari mangubur Saul.

5. Tä Dawid manjoho sarohan manalih olo Jabes hong Gilead, masuman akae: Imberkat keton intu Jehowa, tagal kahalap gawin keton dengan tuan keton Saul, basa keton djari mangubur iä.

6. Käläh Jehowa malalus asie tuntang djandjie idjä katek dengan keton, tinai idjä aku, toto aku kea handak bahalap dengan keton, basa keton djari mawi talo toh.

7. Toh, käläh lengän keton gantjang bewäi, buah keton menteng uräh, krana tuan keton, Saul tä, djari matäi, maka karä ungkup hamputan Juda djari maminjak aku mandjadi radjae.

8. Maka Abner, anak Ner, kapala parang ain Saul tä, manduan Isboset, anak Saul, mimbit iä hanimpah akan Mahanaim, — (1.*Sam.* 14,50.)

9. Palus mamparadja iä hong Gilead mahundjun olo Asgur, Jisreel, Epraim, Benjamin, mahundjun hapus olo Israel.

10. Maka Isboset, anak Saul tä, äpat pulu njelo umure, metoh iä mandjadi radjan olo Israel; iä marentah duä njelo. Baja karä ungkup hamputan Juda bewäi ompat mamenda Dawid.

11. Maka katahin Dawid radja hong Hebron mahundjun hamputan olo Juda, djetä udju njelo djahawen bulan katahie.

II. — 12. Tä, maka Abner, anak Ner, hagoet dengan karä olo ain Isboset, anak Saul tä, bara Mahanaim akan Gibeon.

13. Maka Joab, anak Seruja, hagoet kea, mimbit karä olo ain Dawid; äwen hasupa darah talaga Gibeon; djadi olo tä tendä hong saran talaga hila toh, tapi äwen hong sarae hila silae.

14. Maka koan Abner dengan Joab: Käläh toh ita mintih isut olo tabela bara ita hasansila manatap arepe akan manok ita, hapangkih akan ita. Tombah Joab: Takan, djadi bewäi.

15. Tä aton lius duäwalas biti olo Benjamin, djetä akan Isboset, anak Saul; tinai duäwalas biti baris olo Dawid.

16. Maka äwen tä hasingkap takolok, pulus hasudók hapan padang, genep biti sama habidik dahepan, balalu äwen tä uras balongkang matäi haiak; tagal tä olo manggarä kaleka tä Ehelkathasurim (*akä padang batadjim,*) djetä tokep Gibeon.

17. Tä, maka palus andau tä kea mandjadi klahi paham; maka

Abner tuntang olo Israel alah hong baun olo ain Dawid.
18. Maka aton hetä telo biti anak hatuä ain Seruja, iä tä Joab, Abisai tuntang Asahel; Asahel tä balias paie, kilau krahau hong padang.
19. Maka Asahel manjasah likut Abner, iä djaton mahiwang akan sambil gantau bara likut Abner.
20. Tä Abner tampaliau, sambil hamauh: Ikau toh Asahel? Tombah iä: Joh, aku.
21. Maka koan Abner dengae: Ules arepm bara aku barangai sambil gantau, singkap akam idjä biti bara karä olo tabela tä, duan pakaiae akam. Tapi Asahel djaton maku terai mawi iä.
22. Tä Abner hamauh dengan Asahel tinai: Indah bara likutku; tagal en aku akan mampalokang ikau matäi akan petak? kilen aku tau manggatang baungku limbah tä tinai, manjupa paharim Joab?
23. Tapi iä djaton maku terai mawi iä, tä tepa Abner tempä iä hapan lawin tantahan lundjue, bara knaie lasak silae, balalu iä balongkang tindas matäi hong äkae tä kea. Djadi, karä olo awang sampai äka Asahel djari matäi, tendä hetä.
24. Maka Joab äwen duä Abisai manggoang Abner; djadi, amon matanandau lius belep, maka iä sampai lungkoh Ama, idjä tandipah Giagh, intu djalan akan padang Gibeon.
25. Maka olo Benjamin haleleng intu Abner, mambulat arepe tinai, iä mendeng intu hunjok lungkoh.
26. Tä Abner mantehau Joab, sambil hamauh: Aton padang akan mandoi bewäi sampai katatahi? djaton ikau tahiu, mikäh tepa perkara toh bapait akam? kilen katahie hindai ikau djaton maku manjoho olo ajum buli, terai mawi paharie?
27. Tombah Joab: Belom Jehowa! djaka ikau djaton djari manantiring ikäi, bara handjewu ndau kea olo arä toh djari imbitku, mangat genep biti terai manjasah paharie.
28. Tä, maka Joab mampahiau sarunai, palus karä olo ajue tendä, terai manjasah Israel, djaton klahi tinai.
29. Maka Abner tuntang olo ajue hapus alem tä hagoet mahoroe padang, palus dimpah Jordan, tinai iä mahoroe hapus Bitron, palus iä sampai Mahanaim.
30. Tinai Joab kea buli, terai manjasah Abner, palus iä mamumpong salepah djalahae; maka djalahan Dawid tä nihau baja djalatienwalas biti bewäi tinai Asahel.
31. Tapi olo ain Dawid djari mampatäi bara baris olo Benjamin, bara baris olo ain Abner, telo ratus djahawen pulu biti.
32. Djadi, äwen manggatang hantun Asahel, mangubur iä huang kubur bapae, idjä hong Betlehem. Maka Joab tuntang karä djalahae hagoet hapus alem tä, djadi haiak talo blawa iä sampai Hebron.

BAGI 3.

I. Abner handak omba mamenda Dawid.
II. Iä impatäi Joab.

I. — 1. Maka mandjadi klahi tahi ungkup human Saul dengan ungkup human Dawid. Dawid djäladjälan kwasa, tapi äwen ungkup Saul sasar rungkok.

2. Maka arä anak hatuä inakan
akan Dawid hong Hebron; anake
idjä bakas tä Amnon, idjä inakan
Ahinoam, bawin olo Jisreel.
3. Idjä duä Kileab, idjä inakan
Abigail, idjä solake sawan Nabal,
olo Karmel tä. Idjä telo Absa-
lom, idjä inakan Maagha, anak
Kalmai, radja Gesur.
4. Idjä äpat Adonia, anak Ha-
git; idjä limä Sepatia, anak Abi-
tal;
5. Idjä djahaweu Jitram, idjä
inakan Egla, sawan Dawid; iä
tä idjä inakan akau Dawid hong
Hebron.
6. Djadi, metoh klahi ungkup
human Saul dengan ungkup hu-
man Dawid, maka Abner manga-
pala arepe huang human Saul.
7. Maka liau Saul tä bihin
aton gundike, idjä bagarä Rispa,
anak Aia. Maka koan Isboset mawi
Abner: Buhen ikau hindjä dengan
gundik liau apangku?
8. Tä hasep kalait Abner tagal
augh Isboset tä, palus iä hamauh:
Aso aku gitam, aku toh idjä ma-
lawan olo Juda, masi ungkup
human liau bapam Saul, tuntang
karä paharie, karä sobate andau
toh, sampai djaton manjaragh ikau
akan lengän Dawid? tinai andau
toh ikau handak mamuat kasalan
intu aku tagal olo bawi?
9. Kalotä kakai gawin Hatalla
dengan Abner, toto, tumon Je-
howa djari sumpah akan Dawid,
kalotä kea aku handak mawie
dengae,
10. Sambil mindah karadjaan bara
human Saul, balalu mampendeng
padadusan Dawid mahundjun olo
Israel tuntang Juda, bara Dan
mandas Berseba.
11. Maka iä djaton bahanji man-
djawap idjä kabawak augh Abner,
basa iä mikäh iä.
12. Palus Abner manjoho saro-
han mananggoh Dawid hapan arae,
sambil hamauh: Ain äwe tanah
toh? Tinai aughe kalotoh: Käläh
hadjandji dengangku, tä maka
lengängku toto akan mampahaiak
ikau, mangat mules salepah olo
Israel akam.
13. Maka tombah iä: Djadi; aku
handak hadjandji dengam; tapi
idjä perkara aku manukas akam,
iä tä, ikau djaton akan manaha-
rep baungku, djaka dia ikau djari
helo magah Mighal, anak bawi
ain Saul tä, amon ikau manalih
handak manaharep aku.
14. Tinai Dawid manjoho saro-
han manalih Isboset, anak liau
Saul tä, koae: Lian sawangku
Mighal, idjä djari imopohku hapan
saratus isin kulop olo Pilisti. —
(1.*Sam.*18,27;25,44.)
15. Maka Isboset manjoho olo
manduan iä bara olo hatuä Paltiel,
anak Lais tä.
16. Maka banae tä ompat iä,
manandjong manangis manuntut
iä sampai Bahurim. Tä koan Ab-
ner dengae: Terai toh, buli. Tä
iä buli.
17. Maka Abner hakotak dengan
karä bakas olo Israel, koae: Bara
bihin djari tahi kea keton djari
nahuang Dawid mandjadi radjan
keton.
18. Toh awi malalus tä. Kraua
Jehowa djari hamauh tahiu Da-
wid, koae: awi lengän rewarku Da-
wid aku handak maliwus djalahau
olo ajungku, Israel, bara lengän
olo Pilisti, tuntang bara lengän
karä musohe.
19. Tumon tä kea augh Abner
intu pinding olo Benjamin. Lim-

bah tä Abner hagoet kea akan Hebron, uka manutor akan pinding Dawid talo handiai, idjä budjur intu matan Israel tuntang hapus hamputan Benjamin.

20. Maka Abner dumah naharep Dawid intu Hebron, tuntang duä pulu biti haiak dengae. Maka Dawid manampa panginan akan Abner, tuntang akan karä olo idjä ompat iä.

21. Tä, maka koan Abner dengan Dawid: Aku handak lius, mamumpong hapus olo Israel akan tuangku radja, mangat olo tä manampa djandji dengam, tuntang ikau mandjadi radjae tumon kahandak atäim. Tumon tä Dawid manjoho Abner hagoet, palus iä lius sanang bewäi.

II.—22. Maka itä! Joab tuntang kawan parang ain Dawid dumah masang, mimbit kutoh talo irampase; tapi Abner djaton hindai intu äka Dawid hong Hebron, krana iä djari injoho Dawid buli, tuntang iä djari hagoet dengan kabuahe.

23. Maka amon Joab tuntang kawan parang tä, idjä dengae, djari sampai, tä olo masuman akan Joab: Abner, anak Ner, djari kantoh manjupa radja, tuntang radja djari manjoho iä buli, dengan kabuahe bewäi iä djari lius.

24. Tä, maka Joab tamä naharep radja, koae: Kilen kea gawim? Itäm, Abner djari manjupa ikau, buhen ikau djari manjoho iä buli, sampai iä lapas tinai?

25. Tawam bewäi Abner, anak Ner tä; iä djari manalih tantai manipu ikau, mangat mangasene palius panumahm, tuntang talo handiai awang iawim.

26. Maka Joab blua bara äka Dawid, palus manjoho olo manggoang Abner, idjä mimbit iä haluli bara kali Sira; tapi Dawid djaton katawan tä.

27. Amon Abner haluli akan Hebron, maka Joab mimbit iä mahiwang bara bauntonggang lewu, kilau handak hakotak sinisinik dengae; palus iä mamuno iä hetä, madjok knaie sampai iä matäi; djetä tagal dahan paharie Asahel.—(2,23.)

28. Maka harian, sana Dawid mahining talo tä, koae: Aku tuntang karadjaangku palus katatahi brasih hong baun Jehowa bara dahan Abner, anak Ner tä.

29. Buah djetä manata takolok Joab tuntang hapus ungkup human bapae palus katatahi, sampai haradjur hong ungkup Joab tä olo kinan matakau, basamagh, olo idjä basokah kaju, olo idjä matäi awi padang, tuntang olo idjä tapas talo kinae.

30. Tumon tä Joab dengan paharie Abisai djari mampatäi Abner, tagal iä djari mampatäi liau paharie Asahel hong klalu, tokep Gibeon.

31. Maka Dawid manjoho Joab tuntang karä olo awang ompat iä: Rabit pakaian keton, kepan tapih benang ganal, tatum Abner, tandjong helo bara raunge. Maka radja Dawid omba manuntut raung.

32. Djadi, metoh olo mangubur Abner hong Hebron, maka radja manggatang aughe manangis darah kubur Abner, tuntang hapus olo arä tä manangis kea.

33. Tinai radja mangarang augh tatum tagal Abner, koae: Abner djaton djari matäi kilau basat.

34. Lengäm djaton tarapasong,

paim djaton irantai hapan rantai tambaga; ikau djari balongkang kilau olo balongkang awi anak kadarhaka. Maka paham haream olo arä tä manatum iä.
35. Amon limbah tä olo manalih, magah panginan akan Dawid kahum handau, maka Dawid sumpah, koae: Kalotä kakai gawin Hatalla dengangku, djaka aku kuman idjä kakiwak tepong atawa talo beken helo bara matanandau belep.
36. Amon olo arä mahining tä, maka djetä bahalap intu matae; talo handiai idjä iawi radja tä bahalap intu matan hapus olo arä.
37. Tuntang hapus utus olo arä, salepah utus Israel, kasene andau tä, toto olo mampatäi Abner, anak Ner tä, djaton hapan augh radja.
38. Tinai radja hamauh dengan karä olo ajue: Djaton keton katawan, mantir hai, kapala toto djari matäi andau toh marak olo Israel.
39. Maka aku toh lalangena bewäi, haru aku iminjak mandjadi radja. Maka olo toh, anak Seruja tä, pahalau kwasa akangku: tapi Jehowa karäh mamaläh olo darhaka tumon kadarhakae.

BAGI 4.

Isboset impatäi olo; Dawid mamaläh pampatäie.

1. Maka amon anak Saul tä mahining, Abner djari matäi hong Hebron, tä lengäe tendur, tuntang olo Israel samandiai paham mikäh taräwen.
2. Maka ain anak Saul tä aton duä biti mantir parang, aran idjä Baena, idjä tinai Reghab, äwen duä tä anak Rimon olo Beerot, baris hamputan Benjamin. Krana Beerot tä itong baris Benjamin kea.
3. Maka olo Beerot tä djari hadari akan Gitaim, hetä kea iä melai namuäi sampai andau toh.
4. Maka ain Jonatan, anak Saul tä, aton anak hatuä, idjä kait paie hasansila; iä limä njelo umure, metoh britan pampatäi Saul tuntang Jonatan djari sampai bara Jisreel, maka ajang pangasohe manggatang iä, mimbit iä hadari; djadi, amon iä mandjeleng arepe hadari, maka iä lawo palus batimpang; arae Mepiboset.
5. Maka anak Rimon, olo Beerot, Reghab tuntang Baena tä, hagoet, tamä human Isboset, bentok andau, kahum iä menter nadjepan matae..
6. Maka äwen tä tamä sampai bentok huma, ampiampin handak blaku gendon, palus äwen mampatäi iä manjudok knaie, balalu Reghab tuntang paharie Baena hadari mahakan.
7. Krana äwen duä tä tamä huma metoh iä hong sasuroe, intu karong äkae batiroh, palus äwen mampatäi iä, manetek manipas takoloke, palus manduan tä, balalu hagoet mahoroe djalan hong padang hapus alem tä.
8. Palus äwen duä tä mimbit takolok Isboset tä akan Dawid hong Hebron, sambil hamauh dengan radja: Itäm, toh takolok Isboset, anak Saul, musohm tä, idjä mangatah tahasengm; tumon toh Jehowa djari mamaläh akan

tuangku radja andau toh kea, mawi Saul intu panakae.

9. Tapi koan Dawid, tombah augh Reghab tuntang paharie Baena, anak Rimon, olo Beerot tä, sambil hamauh dengae: Belom Jehowa, idjä djari maliwus hambaruangku bara karä kadjakäe,

10. Basa olo tä, idjä masuman akangku, koae: itäm, Saul djari matäi, — alo kamäae iä mimbit brita bahalap, djari injingkapku, impatäiku kea hong Siklag, alo iä harap aku manenga upah akae tagal brita tä: — (1,15.)

11. Kilen hindai olo darhaka toh, idjä djari mampatäi olo tetek intu humae hong sasuroe? Kilen toh, djaton patut aku manuntut dahae intu lengän keton, palus manganan keton bara hundjun petak?

12. Balalu Dawid manjoho olo ajue; iä tä mampatäi äwen, manetek lengäe paie, manggantong iä darah talaga hong Hebron; tapi takolok Isboset induae, ingubure hong kubur Abner intu Hebron.

BAGI 5.

I. Hamputan olo Israel awang beken kea mangkat Dawid mandjadi radjae. Dawid babongkat akan Jerusalem. II. Iä mamukul olo Pilisti.

I. — 1. Limbah tä maka karä hamputan Israel dumah naharep Dawid hong Hebron, sambil hamauh, koae: Itäm, ikäi toh isi daham.

2. Tinai bara bihin kea, kahum Saul tä radjan ikäi, maka ikau kea djari magah matoh olo Israel. Tinai Jehowa kea djari hamauh dengam: ikau toh akan manjakatik Israel, utus olo ajungku, ikau akan radjan olo tä.

3. Tumon tä karä bakas olo Israel manalih, manaharep radja hong Hebron, tuntang radja Dawid hadjandji dengan äwen hong Hebron intu baun Jehowa; limbah tä olo tä maminjak Dawid mandjadi radjan olo Israel.

4. Umur Dawid telo pulu njelo, metoh iä mandjadi radja, iä marentah äpat pulu njelo katahie.

5. Hong Hebron iä marentah olo Juda udju njelo djahawen bulan, tinai hong Jerusalem iä marentah hapus utus olo Israel tuntang Juda telo pulu telo njelo katahie.

6. Maka radja tuntang olo ajue hagoet akan Jerusalem, mamarang olo Jebusi, idjä mukong tanah tä. Olo tä hababaka Dawid, koae: Ikau djaton tau kantoh; idjä babutä tuntang batimpang tä karäh maharak ikau. Kamäae, toto Dawid djaton tau tamä hetä.

7. Tapi Dawid manamä kota Sion tä, iä tä lewun Dawid.

8. Krana koan Dawid andau tä kea: Æweäwe idjä mamukul olo Jebusi tä, manjampai tahasak danum hetä, tuntang talo batimpang babutä tä, idjä injingi atäi Dawid, iä tä indu kapala hai, mantir pamutjok. Awi tä lembut sewut olo: Æla namäan idjä babutä batimpang tä akan humam.

9. Maka Dawid melai hong kota tä; iä manggarä tä lewun Dawid; tinai Dawid mandähen tä hakaliling bara Milo, hila hunge kea,

10. Maka Dawid sasar tahi sasar kwasa, krana Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, mampahaiak iä.

11. Maka Hiram, radja Tirus, manjoho sarohan mananggoh Dawid, mimbit kaju seder, tuntang tukang kaju dengan tukang batu; äwen tä mamangun human-radja akan Dawid. —(1.*Kron.*14,1.)

12. Tä Dawid kasene, Jehowa toto mandähen iä akan radjan olo Israel, tuntang manggatang karadjaan ajue tagal utus olo ajue, Israel tä.

13. Maka Dawid mandahang sawae gundike bara bawin olo Jerusalem, limbah iä djari mindah bara Hebron; arä anak hatuä bawi inakan akan Dawid.

14. Djetoh aran anake, awang inakan akae hong Jerusalem: Sgamua, Sgobab, Natan, Salomo;

15. Ibghar, Elisua, Nepeg, Japia;

16. Elisama, Eljada, Elipelet.

II.—17. Maka amon olo Pilisti mahining, olo djari maminjak Dawid mandjadi radjan olo Israel, tä maka karä olo Pilisti hagoet, handak maranggar Dawid. Sana Dawid mahining tä, maka iä mangota äkae.

18. Maka olo Pilisti tä dumah, bapodok hong djanah Repaim.

19. Maka Dawid misek intu Jehowa, koae: Olih aku hagoet mawi olo Pilisti? maku ikau manjaragh olo tä akan penda lengängku? Koan Jehowa, tombah augh Dawid: Lius bewäi, krana toto aku handak manjaragh olo Pilisti akan penda lengäm.

20. Tä Dawid sampai Baalperasim, palus Dawid mamukul olo tä hetä, koae: Jehowa djari marukat musohku huang baungku, kilau talo barukat awi danum. Tagal tä iä manggarä äka tä Baalperasim. (*Æka barukat.*)

21. Maka olo tä malihi karä hampatong dewae hetä, tä Dawid tuntang olo ajue manduan mimbit tä.

22. Rahian bara tä maka olo Pilisti dumah tinai, bapodok hong djanah Repaim.

23. Maka Dawid misek intu Jehowa; tombah Iä: Æla ikau hagoet palus, manantarang iä, tapi maliut iä manalih hila likute, mangat ikau mantakan iä bara äka pulau kaju beka.

24. Djadi, sana ikau mahining gotok hong tarok pulau kaju beka tä, tä gulogulong ikau mantakan iä, krana metoh tä Jehowa djari hagoet helo baum, tantai mamukul kawan parang olo Pilisti.

25. Maka Dawid mawie tumon Jehowa djari manjoho iä; iä manjasah mamukul olo Pilisti bara Geba sampai Geser.

BAGI 6.

Olo manduan patin Hatalla akan Jerusalem.

---

1. Limbah tä Dawid mirak olo awang kampili bara marak olo Israel, telo pulu kojan biti.—(1. *Kron.*13,5.)

2. Maka Dawid hagoet haiak olo handiai tä idjä dengae, baris olo Juda, uka manduan patin Jehowa, idjä äka Arae tä injembah, aran Jehowa Tuhan kawan karä talo belom, idjä mondok hetä helat Kerubim.

3. Maka olo mamuat patin Hatalla hong kareta taheta, iä manduan tä bara human Abinadab, idjä hundjun lungkoh hetä; maka Usa äwen duä Ahio, anak Abina-

dab tä, magah kareta taheta tä. — (1.*Sam*.7,1.)
4. Djadi, amon iä magah tä tuntang patin Hatalla bara human Abinadab, idjä hong lungkoh, maka Ahio manandjong helo bara pati tä.
5. Maka Dawid dengan salepah utus olo Israel mampahiau karä talo usike intu baun Jehowa, idjä inampae hapan kaju goper, iä tä kutjapi, biola, gandang, tinai bisakbetong tuntang raraup.
6. Amon olo tä djari sampai hakaraian Naghon, maka Usa mandjudju mandanan lengäe intu patin Hatalla, manjangka tä, krana sapi tanggarurus.
7. Tä hasep kasangit Jehowa dengan Usa, palus Hatalla mampatäi iä hetä tagal kalajaue, iä matäi darah patin Hatalla. — (4. *Mos*.4,15.)
8. Maka hambon kasinggul atäi Dawid, basa Jehowa djari mangarak Usa bara ungkupe, tä iä manggarä kaleka tä Peresusa, (*karak ungkup Usa*,) djetä arae sampai andau toh.
9. Maka Dawid paham mikäh Jehowa intu andau tä, sambil hamauh: Kilen patin Jehowa tä tau sampai aku?
10. Palus Dawid djaton maku manduan patin Jehowa tä akan lewun Dawid, malainkan Dawid mampatendä tä huang human Obededom, olo Gat tä.
11. Maka patin Jehowa melai huang human Obededom, olo Gat tä, telo bulan katahie; tuntang Jehowa mamberkat Obededom dengan salepah ungkup humae.
12. Tä, maka olo masuman akan radja Dawid, koae: Jehowa djari mamberkat ungkup human Obededom, tuntang talo handiai idjä ai, tagal patin Hatalla tä. Awi tä Dawid hagoet, manduan patin Hatalla bara human Obededom, mimbit tä akan lewun Dawid tuntang kahandjake.
13. Djadi, amon olo idjä mamikul patin Jehowa tä mingkang djahawen kabingkang, maka iä mampatäi sapi tuntang meto baseput, maluput parapah.
14. Maka Dawid paham babigal hong baun Jehowa; Dawid hapakaian klambi puko benang pista.
15. Tumon tä Dawid tuntang hapus utus olo Israel mimbit patin Jehowa, dengan njanji lahap tuntang augh sarunai.
16. Djadi, metoh patin Jehowa tamä lewun Dawid, tä Mighal, anak Saul idjä bawi tä, manangkilik bara panjengok; tä, amon iä mitä radja Dawid manangkadjok, babigal hong baun Jehowa, maka iä ngabelä iä huang atäie.
17. Maka amon olo manamäan patin Jehowa, iä mampendeng tä hong kalekae, hong bentok tingkape, idjä djari inampa Dawid akae; palus Dawid maluput parapah awang ingähu hong baun Jehowa, tuntang parapah tarimakasih.
18. Amon Dawid djari terai maluput parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih, maka iä mamberkat olo arä tä hapan aran Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom. — (1.*Radja*8,55.)
19. Tinai iä mambagi akan olo arä, akan hapus utus olo Israel, hatuä bawi, handjenan kabawak tepong tuntang idjä katangkal isin meto awang mangat, tinai handjenan kasa basuang anggor. Limbah tä maka hapus olo arä tä buli, genep biti akan humae.
20. Maka amon Dawid buli, han-

dak mamberkat ungkup humae, tä Mighal, anak Saul, blua manambang Dawid, sambil hamauh: Paham horumat radjan olo Israel intu andau toh, idjä djari mengkak pakaian kahaie intu matan karä djipen olo ajue awang bawi, mandjadi kilau olo bararangai ampie!

21. Tapi Dawid hamauh dengan Mighal: Intu baun Jehowa, idjä djari mintih aku manganan bapam tuntang hapus ungkup humae, sambil mangkat aku mandjadi radjan utus olo ain Jehowa, olo Israel tä, toto intu baun Jehowa aku handak baramirami.

22. Tinai aku handak mampahian arepku paham haream bara toh tinai, aku handak randah intu matangku, tuntang dengan djipen bawi tä idjä koam, haiak dengan äwen tä kea aku karäh impahai.

23. Maka Mighal, anak Saul tä, djaton bara anak sampai andau pampatäie.

BAGI 7.

I. Dawid handak mamangun huma akan Hatalla; Hatalla mandjandji handak mandähen ungkup Dawid, sampai Kristus lembut bara hetä. II. Dawid manarimakasih intu Hatalla.

I. — 1. Djadi, amon radjà tetep mukong humae, tuntang Jehowa djari mampalandang iä bara karä musohe hakaliling, — (1.*Kron.* 18,1.)

2. Maka koan radja dengan nabi Natan: Itäm, aku toh melai huang huma kaju seder, tapi patin Hatalla melai penda dinding benang bewäi.

3. Koan Natan dengan radja: Käläh, lalus talo handiai awang kahandak atäim, krana Jehowa mampahaiak ikau.

4. Maka djadi, alem tä kea augh Jehowa sampai Natan, koae:

5. Lius, suman akan rewarku Dawid: kakai augh Jehowa: aton ikau akan manampa huma akangku, indu äkaku melai?

6. Krana aku djaton djari melai huang huma, bara katika aku djari manduan olo Israel bara tanah Misir, sampai andau toh, malainkan aku djari kumbangkamba hapan tingkap benang tä.

7. Intu karä äkaku djari hagoet dengan olo Israel, aton kea aku djari manjewut idjä kabawak augh akan idjä kahamputan olo Israel, idjä djari injohoku manjakatik djalahan olo ajungku, Israel tä, hapan mametäh iä, koangku: buhen keton dia manampa huma kaju seder akangku?

8. Maka tumon toh aughm dengan rewarku Dawid: kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: aku djari manduan ikau bara kandang, bara kambing tabiri, nakara ikau mandjadi radjan djalahan olo ajungku, Israel tä. — (1.*Sam.* 16,12.)

9. Tuntang aku djari mampahaiak ikau hong karä djalanam, djari mampalomos karä musohm bara baum, tinai aku djari mampahai aram tumon aran olo idjä pangkahai hong kalunen toh.

10. Aku djari manatap äka akan Israel, utus olo ajungku, aku djari ngagalan iä, mangat iä tetep hong äkae, äla iä inggoet tinai kantäkantä, anak kadarhaka tä djaton akan mararat iä tinai, kilau bihin;

11. Bara andau aku djari mangkat hakim akan Israel, djalahan olo ajungku, mahin kalotä kea gawing-

ku, tapi ikau toh djari impalandangku bara karä musohm; tinai Jehowa masuman akam, Jehowa handak mamangun ungkup huma akam.

12. Amon karä andau umurm djari sukup, amon ikau batiroh matäi, ingampeleng dengan tato hiangm, tä aku handak mangkat anakm, panakan aim kea, rahian bara ikau, tuntang aku handak mandähen karadjaan ajue.

13. Iä tä karäh mamangun huma akan arangku, aku handak mandähen padadusan karadjaan ajue palus katatahi. — (1.*Radja*5,5. — *Masm.*89.)

14. Aku toh akan bapae, iä akan anakku. Amon iä malangkah, aku handak mandjara iä baja ombeombet tumon hadat bapa.

15. Tapi asingku djaton akan mindah bara iä, kilau aku djari mindah tä bara Saul, idjä djari inganangku bara baum.

16. Tapi ungkup humam tä karäh dähen, karadjaan ajum akan tetep sampai katatahi hong baungku; padadusam akan segah palus katatahi.

17. Tumon karä augh tuntang karä talo panggitae tä, kalotä Natan masanan akan Dawid.

II. — 18. Tä radja Dawid tamä, mahingkep naharep baun Jehowa, sambil hamauh: Æwe aku toh, joh Tuhan, Jehowa, narai guna ungkup humangku, sampai ikau mangkat aku tumon toh?

19. Tinai djetä inggaräm isut, joh Tuhan, Jehowa, ikau djari hamauh kea tahiu human rewarm palus akan tahi rahian dapit, djetä tahiu perkaran olo tä idjä tuntang Tuhan Jehowa. — (*Matt.*1,23.)

20. Narai tinai augh Dawid dengam? krana ikau kasene rewarm, joh Tuhan Jehowa.

21. Tagal aughm, tumon kahandak atäim ikau mandjadian karä talo hai tä, tuntang masuman tä akan rewarm.

22. Tagal tä, ikau kea idjä pangkahai, joh Jehowa, Hatalla, krana idjä biti mahin djaton padan dengam, djaton Hatalla baja tikas ikau bewäi, tumon karä talo pahining pinding ikäi.

23. Intu kwe olo hong hapus petak, idjä kilau djalahan olo ajum, idjä tagal iä Hatalla djari lius uka maliwus iä akae, indu utus olo ajue, nakara mingkes arae intu äwen, sampai djari malalus talo hai tuntang panaräwen akae hong tanahm, intu baun djalahan olo ajum, idjä djari iliwusm akam bara tanah Misir, bara karä olo kapir, haiak manganan karä dewan äwen? — (5. *Mos.*4,7,)

24. Israel, djalahan olo ajum, djari indähem akam indu utus olo ajum palus katatahi, ikau, joh Jehowa, djari mandjadi Hatallan olo tä.

25. Toh, joh Jehowa, Hatalla, käläh mandähen djandji toh, idjä djari insanam akan rewarm, tahiu hapus ungkup humae, mangat iä melai katatahi; käläh lalus tä tumon aughm.

26. Tä aram akan impahai palus katatahi, tuntang olo handiai akan hamauh: Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, toto Hatallan olo Israel; maka ungkup human rewarm Dawid karäh dähen hong baum.

27. Krana ikau, joh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, toto ikau djari manantu intu pinding rewarm, sambil

hamauh: aku handak mamangun ungkup humam. Tagal tä rewarm djari supa huange, uka blaku doa intu ikau hapan augh toh.

28. Toh, joh Tuhan, Jehowa, ikau puna Hatalla, karä aughm toh toto tulus bewäi, ikau djari mandjandji kahalap toh akan rewarm.

29. Toh, käläh hapan huangm berkat ungkup human rewarm, mangat djetä tanggar sampai katatahi hong baum, krana ikau, o Tuhan, Jehowa, djari mandjandji tä, awi berkat ajum sampai katatahi ungkup human rewarm karäh imberkat.

BAGI 8.

Dawid mamukul mampalah arä baris musohe.

1. Djadi, limbah bara tä Dawid mamukul olo Pilisti, mamparungkok iä, palus Dawid manduan gandali bara lengän olo Pilisti. — (1.*Kron.*18,1.)

2. Tinai iä mamukul olo Moab, iä mukur olo tä hapan tali, iä manjoho olo tä menter hong petak, handuä tipeng tali tä akan indu impatäi, sindä akan imbelom. Tumon tä olo Moab mamenda Dawid, manahor asil akae.

3. Tinai Dawid mamukul Hadadeser anak Reghob, radja Soba, amon iä hagoet akan batangdanum Prat, handak halalian kwasae tinai.

4. Dawid manawan ai sakojan kareta, tinai udju ratus olo idjä hapan hadjaran, tuntang duä pulu kojan biti olo parang; maka Dawid manimpang karä hadjaran kareta, manisa saratus kareta bewäi. — (*Jos.*11,9.)

5. Maka olo Aram bara Damaskus dumah, handak mawat Hadadeser, radja Soba tä; tapi Dawid mamukul mampatäi duä pulu duä kojan biti baris olo Aram tä.

6. Palus Dawid mingkes kawan parang manonggo Damaskus, idjä ain olo Aram tä; limbah tä olo Aram manempo Dawid, manahor asil akae. Maka Jehowa manganggulo Dawid huang karä äka panggoete.

7. Maka Dawid manduan talawang bulau tä, awang djari hapan olo ain Hadadeser, mimbit tä akan Jerusalem.

8. Tinai radja Dawid manduan kutoh tambaga bara Betagh tuntang Berotai, lewun Hadadeser tä.

9. Amon Toi, radja Hamat, mahining Dawid djari mamukul hapus kawan parang ain Hadadeser tä,

10. Maka Toi manjoho anake Joram mananggoh Dawid, mangat manabi mamberkat iä, tagal iä djari mamarang mamukul Hadadeser; krana Hadadeser haradjur djari mamarang Toi; anake tä mimbit ramo bulau, salaka, tambaga.

11. Maka samandiai tä Dawid mambarise, mamprasihe akan Jehowa, tuntang karä salaka bulau, awang djari imprasihe, idjä induae bara karä olo kapir, awang djari impakalahe;

12. Bara olo Aram, bara olo Moab, bara olo Amon, bara olo Pilisti, bara olo Amalek, tinai talo irampas bara Hadadeser, anak Reghob, radja Soba tä.

13. Tinai Dawid hai arae, limbah bara iä buli mamukul olo Aram, awie mampatäi hanjawalas kojan biti musohe hong padang ujah. — (*Masm.* 60.)

14. Hapus tanah Edom Dawid mingkes kawan parang, idjä manonggo tanah, djadi olo Edom samandiai manempo Dawid. Maka Jehowa manganggulo Dawid hong karä äka panggoete.
15. Tumon tä Dawid marentah hapus utus olo Israel; tuntang Dawid mandjadian kabudjur katetek akan karä olo ajue.
16. Joab, anak Seruja, mangapala karä kawan parang; Josapat, anak Aghilud, indu mangkubumi.
17. Sadok, anak Ahitub, äwen duä Ahimelegh, anak Abjatar, indu imam; Seraja indu sukataris.
18. Benaja, anak Jojada, indu kapalan olo dalam; maka karä anak Dawid uras pangeran.

BAGI 9.

Dawid masi Mepiboset, anak Jonatan tä.

1. Maka koan Dawid: Aton kea tisae hindai idjä biti olo ungkup human Saul, mangat aku masi iä tagal Jonatan? —(1.*Sam.* 20,15.)
2. Maka aton djipen ungkup human Saul, idjä Siba arae; djetä ingahau olo manaharep Dawid. Maka radja misek iä: Ikau toh Siba? Tombah iä: Joh, jaku rewarm.
3. Maka koan radja: Djaton hindai olo ungkup Saul, mangat aku malalus asin Hatalla intu iä? Koan Siba, tombah augh radja: Aton kea hindai anak Jonatan, idjä hatuä, idjä batimpang paie duäduä.
4. Maka koan radja dengae: Hong kwe iä tä? Koan Siba dengan radja: Iä intu human Maghir, anak Amiel, hong Lodebar.
5. Tä, maka radja Dawid manjoho olo manduan iä bara human Maghir, anak Amiel, intu Lodebar.
6. Maka sana Mepiboset, anak Jonatan, äson Saul, manaharep Dawid, iä balalu mahingkep intu baue, manjontop arepe. Koan Dawid: O Mepiboset. Tombah iä: Toh aku, rewarm.
7. Maka Dawid hamauh dengae: Æla ikau mikäh, krana toto, aku handak masi ikau tagal liau bapam Jonatan; aku handak malian akam karä tanan buäm Saul, tinai ikau haradjur akan omba kuman hong medjangku.
8. Tä maka iä sontop, haiak tombah: Æwe kea rewarm, sampai ikau mules manampajah hantun aso, idjä tumon tä rewarm toh?
9. Maka radja mangahau Siba, djipen Saul tä, sambil hamauh dengae: Karä talo handiai idjä bihin ain liau Saul, tuntang ain hapus ungkup humae aku djari manengae akan anak tempom.
10. Tagal tä ikau tuntang anakm hatuä, tinai karä djipen rewarm patut malan tanae akae, manggetem tä akae, mangat anak tempom tä aton bara talo kinan; maka Mepiboset, anak tempom tä, haradjur akan omba kuman hong medjangku. Maka Siba aton bara anak hatuä limäwalas biti, tinai karä reware duä pulu biti.
11. Maka koan Siba dengan radja: Tumon talo handiai, awang sohon radja, kalotä rewarm toh karäh malalus tä kea. Maka Mepiboset omba kuman hong medjae, kilau karä anak radja tä kea.
12. Mepiboset aton bara anak ha-

tuä tabela, arae Migha; maka karä olo ungkup hnman Siba mandjadi indu rewar Mepiboset.

13. Tumon tä Mepiboset melai hong Jerusalem, basa iä haradjur akan omba kuman hong medjan radja; maka iä batimpang paie duäduä.

BAGI 10.

I. Olo Amon halalea sarohan Dawid.
II. Iä imarang, ihukum Dawid.

I.—1. Djadi, rahian bara tä radjan olo Amon matäi, anake Hanun mandjadi radja manganti iä. — (1.*Kron.*19,1.)

2. Tä koan Dawid: Aku handak bahalap dengan Hannn, anak Nahas, kilau liau bapae djari bahalap dengangku. Tagal tä Dawid manjoho sarohan, mangat awi sarohae tä iä mampong iä tagal bapae. Djadi, sarohan Dawid tä tamä tanah olo Amon.

3. Tä koan karä mantir olo Amon dengan tuan ajne, Hanun tä: Angatm toto Dawid mahorumat liau bapam, basa iä djari manjoho olo pamampong manalih ikau? Dia Dawid djari manjoho sarohae manalih ikau, nakara äwen mariksa, mangalati lewu toh, uka marusak tä djeha?

4. Tä Hanun manduan sarohan Dawid, sambil manjukur djanggut garumbinge lepa silan baue, tinai mangarat klambie silae sampai parae, palus manjoho iä hagoet.

5. Amon äwen mampait kabar tä akan Dawid, maka iä manjoho olo manambang äwen, krana olo tä paham mahamen. Djadi radja mampait augh akae: Melai keton hong Jerigho, sampai djanggut garumbing keton pandjang tinai tumon bihin, limbah tä buli.

II.—6. Djadi, amon olo Amon mangkemä arepe djari babewau intu baun Dawid, maka olo Amon manjoho olo mupah olo Aram baris Betreghob, tuntang olo Aram baris Soba, duä pulu kojan biti olo parang, tinai sakojan biti ain radja Maagha, tuntang duäwalas kojan biti baris olo Tob.

7. Sana Dawid mahining tä, maka iä manjoho Joab hagoet tuntang salepah kawan olo gantjang parang.

8. Maka olo Amon hagoet mamadju kawan parang ai tandipah bauntonggang lewue Raba, tapi olo Aram bara Soba tuntang Reghob, tinai olo Tob dengan olo Maagha aton padjue kabuate hong padang.

9. Amon Joab mitä, kawan parang tä manintu iä, bara baue bara likute, maka iä mintih olo awang kampilie bara karä olo gantjang baris olo Israel, palus iä mamadju äwen manandipah olo Aram.

10. Maka tisan olo tä inengae penda lengän paharie Abisai, idjä mamadju äwen tä manandipah olo Amon.

11. Maka koae: Amon olo Aram tä abas bara aku, tä ikau akan mawat aku; tinai djaka olo Amon tä abas bara ikau, tä aku handak manalih mawat ikau.

12. Mentementeng bewäi, takan ita menteng akan utus ita, akan lewun Hatallan ita, käläh Jehowa mawie tumon kakilak matae.

13. Tä Joab manggapi, tuntang karä olo awang dengae, mantakan olo Aram; maka olo tä hadari bara baue.

14. Sana olo Amon mitä, olo Aram tä pararawoh, maka iä kea hadari bara baun Abisai, tamä lewue; tä Joab buli, terai mamarang olo Amon; iä buli Jerusalem.

15. Djadi, amon olo Aram tä mangkemä arepe djari alah awi olo Israel, maka olo tä mamumpong arepe.

16. Tinai Hadadeser manjoho olo manduan olo Aram awang dipah batangdanum tä, iä hapumpong intu Helam. Maka Sobak, kapala parang ain Hadadeser, idjä mangapala matoh olo tä.

17. Amon brita tä sampai Dawid, iä mirak hapus karä olo Israel, palus dimpah Jordan, nantarang Helam; maka olo Aram mamadju arepe nandipah Dawid, balulu olo hatantakan.

18. Tapi olo Aram tamburup bara baun Dawid, Dawid mamukul udju ratus kareta ain olo Aram tä, tuntang äpat pulu kojan olo idjä hapan hadjaran; iä mampatäi Sobak kea, kapala parang tä.

19. Sana karä radja tä, awang mamenda Hadadeser, mangkemä arepe djari kalah awi olo Israel, maka iä mangabuah arepe dengan olo Israel, mamenda iä. Maka olo Aram djera mawat olo Amon tä tinai.

BAGI 11.

Dawid habandong dengan Batseba, sawan Uria, tuntang manjoho banae impatäi.

1. Djadi, intu tamparan njelo taheta, metoh musim radja pudji hagoet mamarang, maka Dawid manjoho Joab tuntang karä olo ajue haiak dengae, tinai hapus kawan olo Israel, nakara iä marusak olo Amon, mangapong Raba. Tapi Dawid melai hong Jerusalem. — (1.*Kron.*20,1.)

2. Maka djadi halemäi Dawid blua sasuroe, manandjong hong sapau human radja; tä maka bara hundjun sapau iä mitä olo bawi mandoi; olo bawi tä paham bahalap ampie.

3. Tä Dawid manjoho olo misek, äwe olo bawi tä. Koan olo: Dia iä tä Batseba, anak Eliam, sawan Uria, olo Het tä?

4. Tä, maka Dawid manjoho olo manduae; amon olo bawi tä djari sampai iä, maka iä hindjä dengae; limbah tä olo bawi tä mamprasih arepe bara kapalie, tuntang buli humae.

5. Maka olo bawi tä batihi; palus iä manjoho olo masuman akan Dawid, sambil hamauh: Aku toh djari batihi.

6. Tä, maka Dawid mampait petäh akan Joab: Soho Uria, olo Het tä, naharep aku. Palus Joab manjoho Uria manalih Dawid.

7. Amon Uria djari dumah naharep Dawid, maka Dawid misek ampin pambelom Joab tuntang karä olo arä; tinai ampin perkara parang tä.

8. Limbah tä Dawid hamauh dengan Uria: Käläh, buli humam bewäi, penjau paim. Djadi, amon Uria blua bara human radja, maka panginan radja imbit olo manuntut likute.

9. Tapi Uria batiroh hong baun-tonggang human radja, hindjä karä olo ain tuan ajue; iä djaton buli humae.

10. Djadi, olo masuman tä akan Dawid, koae: Uria djaton djari tamä humae. Tä koan Dawid dengan Uria: Dia ikau toh harum

dumah bara djalan? buhen ikau djaton buli humam?
11. Koan Uria, tombah augh Dawid: Pati tä, tuntang olo Israel dengan olo Juda melai hong tingkap; tuangku Joab tuntang karä olo ain tuangku toh bapodok hong padang; kilen aku akan tamä humangku, uka kuman mihop, tuntang batiroh dengan sawangku? belom Jehowa tuntang hambaruam! djaton gawingku tumon tä.
12. Maka Dawid hamauh dengan Uria: Melai hetoh andau toh hindai, djewu aku handak manjoho ikau hagoet. Tumon tä Uria melai hong Jerusalem sampai handjewu.
13. Maka Dawid mangahau iä, manjoho iä kuman mihop intu baue, tuntang mambusau iä. Limbah tä hamalem iä blua, palus menter hong äka batiroh haiak dengan karä ajang tuan ajue, tapi iä djaton tamä humae.
14. Djadi, handjewu tinai Dawid mamintik surat akan Joab, mampait tä intu lengän Uria.
15. Iä mamintik hong surat tä kalotoh aughe: Soho Uria mendeng totok helo intu äka klahi tä paham, limbah tä undur malihi iä, mangat iä impatäi olo.
16. Djadi, limbah Joab djari mangalati lewu tä, maka iä manjoho Uria melai tandipah äka, idjä tawae arä olo idjä gantjang menteng hetä.
17. Djadi, amon olo lewu tä blua, handak mampi Joab, maka belahe bara kawan olo baris ain Dawid impatäi, tuntang Uria, olo Het tä kea, matäi.
18. Tä Joab manjoho olo masuman akan Dawid hapus horoe perkara tä.
19. Iä mametäh sarohae, koae: Amon ikau djari lepah masuman horoe perkara parang toh akan radja,
20. Amon ampin kalait radja handak lembut, tuntang iä hamauh dengam: buhen keton manokep lewu kalotä? djaton keton katawan olo pudji mamanah bara hundjun kota batu?
21. Æwe djari mampatäi Abimelegh, anak Jerubaal? dia olo bawi djari mamanting iä hapan batu bara hundjun kota, sampai iä matäi hong Tebes? Buhen keton kalotä djari manggapi kota tä? Tä ikau akan hamauh: rewarm Uria, olo Het tä, djari matäi kea. — (*Hak.*9,53.)
22. Maka sarohan tä hagoet; iä sampai, manaharep, palus masuman talo handiai akan Dawid, idjä tagal tä Joab djari manjoho iä hagoet.
23. Maka koan sarohan tä dengan Dawid: Toto, karä olo tä djari abas bara ikäi, balalu iä mampi maroboh ikäi hong padang, tapi ikäi djari maranggar iä sampai darah bauntonggang lewue.
24. Tä olo pamanah mamanah kawan olo ajum bara hundjun kota, sampai belahe olo ain radja djari matäi, rewarm Uria, olo Het tä, matäi kea.
25. Maka Dawid hamauh dengan sarohan tä: Tumon toh suman akan Joab: äla perkara toh papa intu matam, krana padang puna pudji mawi hetoh hetä; awi mangalahi lewu tä paham haream, sampai djetä rusak; tumon tä soho iä abas atäie.
26. Amon sawan Uria mahining banae Uria djari matäi, maka iä manatum banae.
27. Amon andau tatume djari

sukup, Dawid manjoho olo manduan iä akan humae, mandjadi akan sawae; iä manak hatuä akae. Tapi talo gawin Dawid tä paham papa hong baun Jehowa.

BAGI 12.

I. Hatalla manjoho nabi Natan mampudji Dawid. II. Dawid manjasal; iä iampun Hatalla, alo iä indjarae kea. III. Dawid mampakalah Raba.

I. — 1. Maka Jehowa manjoho Natan manalih Dawid. Amon iä tä tamä naharep, maka iä hamauh dengae: Aton olo duä biti hong lewu anu, idjä tatau, idjä tä pähä belom. — (7,2.)

2. Ain olo tatau tä kutoh karä kambing, tabiri, sapi.

3. Tapi ain olo pähä belom tä baja idjä anak tabiri bawie idjä korik, idjä djari imilie tuntang imbelome sampai djetä hai; intu humae haiak dengan anake djetä omba kuman panginae, tuntang mihop bara sangkir ajue, menter batiroh intu sapangkue, djetä ihagae kilau djetä anake idjä bawi.

4. Tä, maka amon aton olo madja idjä tatau tä, iä manjanjang kutoh kambing tabirie tuntang sapie, djaton maku manduan mampatäi djetä indu panginan olo idjä madja iä, malainkan iä manduan anak tabiri ain olo idjä pähä belom tä, nguan djetä akan olo idjä madja iä.

5. Tä, maka paham hasep kalait Dawid tagal olo tä, palus iä hamauh dengan Natan: Belom Jehowa, djaton tau dia olo tä impatäi, idjä djari mawi talo kalotä.

6. Tinai tabiri bawie tä patut iä manahore lipet äpat regae, basa iä kalotä katulas gawie, djaton djari tau masi. — (2.*Mos.*22,1.)

7. Tä koan Natan dengan Dawid: Ikau olo tä! Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: aku djari maminjak ikau mandjadi radjan olo Israel, aku djari malapas ikau bara lengän Saul.

8. Ungkup human tuan ajum djari inengaku akam, tinai karä sawan tuan ajum intu sapangkum, toto, karä olo Israel, karä olo Júda kea djari inengaku akam, tinai djaka djetä hindai ombet, tau bewäi aku mandahang akam tinai kalotä kakai.

9. Buhen tinai ikau djari mangabelä augh Jehowa, tuntang djari mawi talo papa kalotä intu matae? Uria, olo Het tä, djari impatäim hapan padang, tuntang sawae djari induam indu sawam, maka iä djari impatäim hapan padang olo Amon.

10. Toh, padang djaton akan balang mawi ungkup humam sampai katatahi, basa ikau djari manawah aku, awim djari manduan sawan Uria, olo Het tä, indu sawam.

11. Kakai augh Jehowa: itäm, aku handak magah tjalaka hararepan ikau, idjä lembut bara ungkup huma aim kea, aku handak manduan sawam bara baum, manenga tä akan kolam, iä tä karäh hindjä dengan sawam intu katarang matanandau toh. — (16,22.)

12. Ikau djari sala basilisilim, tapi aku handak mamaläh gawim tä intu baun karä olo Israel, intu katarang matanandau.

II. — 13. Tä koan Dawid dengan Natan: Aku toto djari badosa intu Jehowa. Koan Natan dengan Dawid: Toh Jehowa djari mampun

dosam, djaton ikau akan matäi. — (*Masm* 51;—32.)
14. Tapi sabab gawim toh ikau djari manenga buku akan musoh Jehowa manawah Hatalla, maka anak hatuä tä, idjä djari inakan akam, akan matäi kea.
15. Limbah tä Natan buli humae. Maka Jehowa mampahaban anak tä, idjä djari inakan sawan Uria tä akan Dawid, paham kahabae.
16. Maka Dawid blaku intu Jehowa akan anake tä, iä puasa, tuntang tamä karonge, mahingkep intu lasäh hapus alem tä.
17. Tä karä mantir olo dalam mananggoh iä, handak manduan iä bara lasäh, tapi iä djaton maku, djaton iä omba kuman dengae.
18. Djadi, intu andau udju anake tä matäi; maka olo dalam ain Dawid djaton bahanji masanan akae anake tä djari matäi, krana koan olo tä: Kahum anake belom ita djari hamauh dengae, tapi iä djaton maku manarima augh ita, kilen tinai ita tau masuman akae anake tä djari matäi? mikäh iä marusak arepe haream.
19. Maka Dawid mitä olo ajue habisik, tumon tä iä meles anake tä djari matäi; tagal tä Dawid misek olo ajue: Djari matäi iä tä? Tombah äwen: Djari matäi.
20. Tä Dawid mendeng bara lasäh, palus mandoi, haminjak tuntang manakiri pakaiae, palus iä tamä äka Jehowa, blaku doa hetä; limbah tä iä buli humae, blaku talo kinan; maka olo mimbit akae, palus iä kuman.
21. Maka olo ajue hamauh dengae: Kilen kea ampin gawim toh? pesan anakm tä belom ikau djari puasa tuntang manangis, toh limbah anakm tä djari matäi maka ikau mondok kuman.
22. Tombah iä: Pesan anakku tä belom aku djari puasa tuntang manangis, krana kamäangku, äwe katawan, mikäh Hatalla handak masi aku, sampai mambelom anakku tä.
23. Tapi toh iä djari matäi; akan en aku puasa hindai? tau aku halalian iä? baja aku karäh manjak iä, tapi iä djaton akan buli aku tinai.
24. Limbah tä Dawid mampong sawae, Batseba tä, palus iä tamä batiroh dengae; maka iä manak anak hatuä akae, iä manggarä arae Salomo; maka Jehowa mangilak anake tä,
25. Tuntang manjoho nabi Natan, hapan aran Jehowa, manggarä arae Jedidja. (*Idjä ingilak Hatalla.*)
III.—26. Maka Joab mamarang Raba, lewun olo Amon, iä mampakalah manamä lewun radja tä.
27. Tä Joab manjoho sarohan mananggoh Dawid, sambil hamauh: Aku djari mamarang maranggar Raba, tuntang djari manamä baris lewu idjä intu saran danum hetä.
28. Toh, käläh ikau mirak karä tisan olo parang, palus kantoh, kapong lewu toh, pakalah djetä, belä arangku inara olo, amon aku djari mampalah djetä.
29. Tä Dawid mamumpong karä olo, palus hagoet akan Raba, maranggar mampalah djetä.
30. Iä manduan makota bara takolok radjae, idjä behat sapikul bulau, tuntang bara matä batu berega, djetä ingkes olo hundjun takolok Dawid. Tinai kutoh karä talo irampas induae bara lewu tä
31. Limbah tä karä olo lewu tä impluae, impatäie hapan gargadji, pisau, kapak tuntang hapan a pui;

tumon tä gawie dengan karä lewun olo Amon. Limbah tä Dawid tuntang olo arä tä buli Jerusalem tinai.

BAGI 13.

I. Tamparan tjalaka huang ungkup human Dawid; Amnon anake hatuä tulah dengan betaue Tamar. II. Absalom mampatäi paharie Amnon, mamaläh betaue Tamar.

I. — 1. Maka ain Absalom, anak Dawid tä, aton betaue idjä bahalap ampie, arae Tamar; djadi rahian bara tä maka Amnon, idjä anak Dawid kea, mipen iä.

2. Maka hetang angat atäi Amnon, sampai iä haban tagal betaue Tamar; krana iä tä budjang, bahali toto intu matan Amnon mawi talo enen dengae.

3. Maka aton sobat Amnon, idjä Jonadab arae, anak Simea, Simea paharin Dawid; maka Jonadab tä bakalilit.

4. Iä tä hamauh dengae: Buhen ikau djaladjalan pringkong genegenep andau, joh anak radja, djaton ikau handak manutor tä akangku? Maka koan Amnon dengae: Aku mipen Tamar, betau Absalom, paharingku tä.

5. Maka koan Jonadab dengae: Menter hong sasurom, ampiampim haban, tä amon bapam manalih, manjengok ikau, awi ikau hamauh dengae: soho betauku, Tamar tä, mangat iä mahaga aku, tuntang nguan talo kinan intu matangku, mangat aku kuman bara lengäe.

6. Tä Amnon menter, nahadja arepe kilau haban. Djadi, amon radja dumah, manjengok iä, koan Amnon dengan radja: Käläh soho betauku Tamar, mangat iä nguan talo kinan akangku intu haungku, mangat aku kuman bara lengäe.

7. Maka Dawid manjoho olo mänanggoh human Tamar, masanan akae: Käläh ikau lius talih human njaham Amnon, nguan talo kinan akae.

8. Maka Tamar hagoet tanggoh human njahae Amnon; iä tä menter hong sasuroe; palus Tamar manduan bakal tepong, mopet tä, mawi apam intu baue, balalu manjumape.

9. Tinai iä manduan rindjing, manusuh djetä intu baue; tapi djaton iä maku kumae, palus Amnon hamauh: Soho olo handiai blua bara darahku. Palus olo handiai blua.

10. Tä koan Amnon dengan Tamar: Imbit talo kinan tä akan karong, mangat aku kuman bara lengäm. Maka Tamar manduan apam tä, idjä inatape, mimbit tä akan njahäe Amnon huang karong.

11. Maka amon iä magah tä darah iä mangat iä kuman, tä iä manjingkap iä, sambil hamauh dengae: Batiroh dengangku, joh betaukn.

12. Tapi koae dengae: Æla njahangku, äla mamandong aku, gawi kalotä djaton patut intu olo Israel, äla ikau marajap kalotä. — (5.*Mos.* 22,21. — 3.*Mos.*20,17.)

13. Krana aku, kangkwe aku tau manganan kahawängku tinai? tinai ikau kilau olo parajap intu olo Israel. Käläh ikau hakotak dengan radja, krana toto iä djaton handak mangahana aku akam.

14. Tapi iä djaton maku masi aughe, tuntang basa iä abas bara iä, maka iä hadjadjuan iä, balalu hindjä dengae.

15. Limbah tä maka paham ka-

belän Amnon dengae, paham haream kabeläe dengae bara kipäe solake; palus Amnon hamauh dengäe: Has ikau, dari bewäi.
16. Maka iä tombah aughe: Narai bukue ikau manganan aku? kapapam djetoh hai bara idjä helo tä, idjä djari iawim dengangku. Tapi iä djaton maku mahining aughe.
17. Palus iä mangahau djipäe hatuä idjä manjang iä, sambil hamauh: Harak iä tä bara aku akan ruar; huit lawang timbas likute.
18. Maka budjang bawi tä hapan badju idjä hapangowang bintike, krana badju kalotä puna karä putir, anak radja, pudji hapae katahie budjang; maka djipen tä magah iä blua, palus mahuit blawang timbas likute.
19. Tä Tamar mingkes kawo hundjun takoloke, palus marabit badju hapangowang ampin bintike idjä hapae tä, iä mamangkut takoloke, tuntang manandjong haiak mangkariak manangis.
20. Maka njahae Absalom hamauh dengae: Djari njaham, Amnon tä, hindjä dengam? käläh toh, betau, sumi bewäi, iä tä njaham, äla manduan gawie toh akan isin atäim. Kalotä Tamar melai huang human njahae Absalom, tuntang kapähän atäie.
21. Amon radja Dawid mahining perkara tä, iä paham blait.
22. Maka Absalom djaton hakotak dengan Amnon, alo papa alo bahalap; tapi Absalom basingi Amnon tagal iä djari mamandong betaue Tamar.
II. — 23. Djadi, limbah duä njelo hapus, maka Absalom mangunting tabirie hong Baalhasor, idjä tokep Epraim; tä Absalom marawäi karä anak radja.
24. Tuntang Absalom manalih manaharep radja, koae: Itäm, rewarm toh mangunting tabirie; käläh radja tuntang karä olo ajum omba madja rewarm.
25. Tapi radja hamauh dengan Absalom: Æla, anak, äla ikäi handiai hagoet haiak, belä manjanjau mamparohot ikau. Maka iä musoke, tapi radja djaton maku hagoet, tapi iä mamberkat iä.
26. Tä koan Absalom: Djaka ikau dia, soho paharingku Amnon hagoet omba ikäi. Tapi radja tombah aughe: Kasen iä akan hagoet ompat ikau?
27. Tapi amon Absalom musok iä, iä manjoho Amnon tuntang karä anak radja awang beken hagoet, omba iä.
28. Tä Absalom mametäh karä djipäe, koae: Ingat buabuah, amon atäi Amnon handjak awi anggor, sana aku manjoho keton mampatäi Amnon, tä keton akan mampatäi iä, äla mikäh; dia aku idjä djari manjoho keton? tatatatap, menteng bewäi.
29. Maka djipen Absalom mawi Amnon, tumon djari petäh Absalom; tä maka karä anak radja mendeng, genep biti hapan kalidai ai, balalu hadari.
30. Djadi, kahum äwen hong djalan, maka brita sampai Dawid, manutor Absalom djari mampatäi karä anak radja, sampai dialo idjä biti batisa karä äwen tä.
31. Tä radja mendeng, marabit pakaiae, mahingkep hong petak, kalotä kea karä olo ajue, idjä darah iä, marabit pakaiae.
32. Tapi Jonadab, anak Simea, Simea paharin Dawid, hamauh: Æla peles tuangku mikäh karä olo tabela, anak radja tä, uras

djari impatäi; baja Amnon bewäi hadjari matäi, krana iä djari ingatah Absalom bara andaue djari mamandong betaue Tamar.

33. Tagal tä äla tuangku radja kapähä atäie tagal perkara toh, manjewut karä anak radja djari matäi; krana Amnon bewäi djari matäi.

34. Palus Absalom hadari. Maka olo djadjaga hong balai djadjaga mariaran matae nampajah, tä iä mitä arä olo dumah daridaria hatuntut, mahoroe djalan silan bukit.

35. Tä koan Jonadab dengan radja: Itäm, karä anak radja tä dumah; tumon augh rewarm nah, kalotä kea toh.

36. Djadi, amon iä terai hakotak, maka karä anak radja sampai, haiak mambo aughe manangis; radja kea tuntang karä olo ajue paham manangis.

37. Maka Absalom hadari, mananggoh Talmai, anak Amihud, radja Gesur. Maka Dawid manatum anake intu karä andau tä.

38. Tumon tä Absalom hadari mahakan akan Gesur, melai hetä telo njelo katahie.

39. Limbah tä radja Dawid terai handak manawan Absalom, krana iä djari mampong arepe tinai limbah Amnon djari matäi.

BAGI 14.

Awi akal Joab Dawid hakabuah tinai dengan Absalom.

1. Djadi, amon Joab, anak Seruja, mitä atäi radja mangenang Absalom,

2. Tä Joab manjoho olo akan Tekoa, manduan olo bawi bara hetä idjä pintar, tuntang iä hamauh dengae: Awi manjama arepm kilau ampin olo manatum, hapakaian kilau olo manatum kea, äla maminjak arepm, nakara ampim kilau olo bawi, idjä djari tahi audau manatum olo matäi.

3. Limbah tä tamä naharep radja, sambil hamauh dengae tumon karä aughku toh. Palus iä madjar iä karä augh awang indu hapae.

4. Djadi, bawin olo Tekoa tä, limbah iä djari lawo mahingkep akan petak, manjontop arepe, maka iä hamauh dengan radja, koae: Pasi aku, o radja!

5. Tombah radja, koae: Narai katapasm? Tombah iä: Toto, aku toh balo, banangku djari matäi.

6. Maka ain rewarm toh aton duä biti anak hatuä, äwen duä tä haklahi hong padang, djadi, basa oloe djaton idjä maba äwen, maka idjä mamukul mampatäi paharie.

7. Toh itäm, hapus ungkupe mahupi rewarm toh, sambil hamauh: djuluk iä idjä djari mampatäi paharie, mangat ikäi mampatäi iä, baläh tahaseng paharie, idjä djari impatäi, marusak iä idjä akan manduan joresan tä kea. Tumon tä olo handak mambelep gutin apui kea, idjä tisae tä, djaton maku mampelai arae tuntang tisae akan liau banangku hundjun petak. — (5. *Mos.* 19, 11.)

8. Tä radja hamauh dengan olo bawi tä: Lius, buli humam, aku handak mametäh manjoho olo mandohop ikau.

9. Maka bawin olo Tekoa tä tombah augh radja: Joh tuangku radja, naughe kasalan tä leket intu aku, tuntang intu ungkup human apangku; tapi radja tuntang padadusae akan brasih bara kasalan.

2. [illegible] 13. 14.

10. Koan radja: Amon olo hamauh mawi ikau, imbit iä naharep aku bewäi, tä iä djaton akan maur ikau tinai.
11. Maka koae: Käläh radja mingat Jehowa, Hatallam, mangat idjä pamaläh daha tä äla mandjadi pahalau arä, marusak bewäi, belä iä mapatäi anakku. Tä maka iä hamauh: Belom Jehowa! toto idjä krambar balaue mahin dia karäh gagar akan petak bara takolok anakm.
12. Tä koan olo bawi tä: Soho rewarm toh manjewut idjä kabawak augh tinai intu tuangku radja. Tombah iä: Sewut bewäi.
13. Koan olo bawi: Buhen tinai ikau djari mawi talo kalotä, mangapähä utus olo Hatalla? Krana awi radja djari mamutus tumon toh, iä kilau manjalan arepe, basa radja djaton maku manduan idjä djari inganae tä tinai.
14. Krana ikäi kilau matäi bewäi, mandjadi kilau danum idjä batusuh hong petak tuntang djaton inampunan tinai; maka Hatalla djaton handak manganan hambaruan olo, tapi iä manirok, belä iä palus manganan olo idjä inganan tä.
15. Toh, maka aku djari manalih tantai manutor augh toh akan radja, tuangku: djetä basa olo arä djari mampikäh aku; maka angat rewarm toh, käläh aku hagoet hamauh dengan radja, ajaajau radja maku manumon augh reware.
16. Krana radja karäh manarima aughku kea, mangat malapas reware bara lengän olo, idjä handak manganan aku tuntang anakku bara tanah Hatalla.
17. Tinai koan rewarm, käläh augh tuangku radja mandjarian kasanang, krana kilau malaikat Jehowa, tumon tä tuangku radja, mangat tau mahining talo bahalap talo papa, maka Jehowa, Hatallam, karäh mamberkat ikau.
18. Tombah radja, sambil hamauh dengan olo bawi tä: Æla milim talo bara aku, idjä handak isekku intu ikau. Koan olo bawi: Käläh, tuangku radja, isek bewäi.
19. Maka koan radja: Djaton Joab, idjä djari madjar ikau karä aughm toh? Tombah olo bawi tä, koae: Belom njamam, tuangku radja, olo djaton tau mules sambil gantau bara talo handiai, awang djari insuman radja, tuangku; krana toto rewarm Joab djari mametäh aku, iä djari madjar djelan rewarm karä aughku toh.
20. Mangat aku mambalik perkara toh tinai, djetä gawin rewarm Joab; tapi tuangku pintar kilau kapintar malaikat Hatalla, sampai tau mangasene talo handiai idjä hong petak.
21. Limbah tä radja hamauh dengan Joab: Itäm, aku handak mawi talo tä, lius ikau, duan Absalom, olo tabela tä.
22. Tä, maka Joab mahingkep, sontop, manarimakasih intu radja; palus Joab hamauh: Andau toh rewarm djari mangasene, aku iasi intu matan tuangku radja, basa radja djari manumon augh reware.
23. Tumon tä Joab manatap arepe, palus hagoet akan Gesur; iä mimbit Absalom buli Jerusalem.
24. Maka koan radja: Naughe iä buli humae, äla iä manaharep manampajah baungku. Tumon tä Absalom buli humae, iä djaton manjupa baun radja.
25. Maka marak hapus olo Israel dialo idjä biti olo bakena ki-

lau Absalom; iä inara olo handiai; bara tatap paie mimes karapurue djaton kasalan ampie.

26. Amon iä manggunting balaue, maka intu lawin genep njelo iä manggunting tä, basa djetä paham babehat akae, tä djadi kabehat balaue duä ratus sekel tumon dasing radja.

27. Tinai telo anake hatuä, idjä anake bawi, idjä Tamar arae, inakan akan Absalom, iä tä olo bawi idjä bahalap ampie.

28. Kalotä Absalom melai hong Jerusalem hapus duä njelo, iä djaton manjupa baun radja.

29. Tagal tä Absalom manjoho olo mangahau Joab, mangat magah iä akan radja; tapi iä djaton maku manalih. Maka haluli tinai tingkat idjä duä iä manjoho olo mangahau iä, tapi iä djaton kea maku manalih.

30. Tä koae dengan djipäe: Itäm, pontong tanan Joab hatantepä dengan tanangku hetä, tana seora tä; lius keton, tusul tä. Balalu djipen Absalom hagoet, manusul tana tä.

31. Tä Joab hagoet, mananggoh Absalom; iä tamä humae, sambil hamauh dengae: Buhen djipem djari manusul tanangku tä?

32. Koan Absalom dengan Joab: Itäm, aku djari manjoho olo mananggoh ikau, sambil mampait augh: talih aku, mangat aku manjoho ikau manaharep radja, uka hamauh: tagal en aku djari buli bara Gesur? käläh djaka aku magon hetä; soho aku toh manjupa baun radja; tapi djaka kasalangku magon aton, naughe iä mampatäi aku sasindä.

33. Maka Joab manaharep radja, masuman augh tä akae. Limbah tä iä mangahau Absalom, palus iä tä kea manaharep radja; iä sontop baue akan petak hong baun radja, maka radja manjium Absalom.

BAGI 15.

I. Absalom malawan manganan Dawid.
II. Radja Dawid hadari.

I.—1. Djadi, harian bara tä Absalom manjoho manatap akae kareta, hadjaran, tuntang limä pulu olo hatuä manandjong helo baue. — (1.*Radja*1,5.)

2. Tinai Absalom kindjap misik haiak djadjewu, mendeng intu saran djalan hong bauntonggang lewu; djadi, genep olo idjä manalih, handak blaku basara naharep radja, ingahau Absalom, tuntang hamauh: Bara lewu kwe ikau toh? Djaka koan olo tä: Rewarm toh bara baris olo Israel, — tuntang mahoroe perkarae akae;

3. Tä koan Absalom dengae: Itäm, perkaram tä buah budjur bewäi, tapi olo helat aim djaton, radja tä djaton batokäi.

4. Tinai koan Absalom: Kajah! djaka aku iangkat olo mandjadi hakim hong tanah, mangat genep biti, idjä aton basara, palus tau mananggoh aku, mangat aku mamatut akae!

5. Aton kea, amon olo manggapi handak manjembah iä, tä iä manjingkap lengäe, manjium iä.

6. Tumon tä gawin Absalom dengan karä olo Israel, idjä manalih basaran radja. Tumon tä Absalom mambet mangitar atäi karä olo Israel bara radja.

7. Maka limbah äpat njelo Ab-

salom hamauh dengan radja: Soho aku hagoet, mangat malalus miatku, idjä iawiku, handak maluputė akan Jehowa hong Hebron.
8. Krana rewarm djari bamiat, metoh aku melai intu Gesur hong tanah Aram, koangku: amon Jehowa halalian aku buli akan Jerusalem, tä aku handak maluput parapah akan Jehowa.
9. Koan radja dengae: Lius dengan salamat. Tä iä harikas, hagoet akan Hebron.
10. Maka Absalom djari manjoho arä sarohan tanggoh karä hamputan olo Israel, masanan akae: Sana keton mahining augh sarunai, tä maka koan keton: Absalom mandjadi radja hong Hebron.
11. Maka duä ratus biti olo Jerusalem, idjä irawäi Absalom, omba iä, tapi äwen tä omba tuntang kabudjur atäie, krana iä djaton katawan talo enen.
12. Tinai Absalom manjoho olo manduan Aghitopel, olo Gilo, mantir basara ain Dawid tä, bara lewue, bara Gilo, metoh iä maluput parapahe. Maka pakat tä mandjadi dähen, olo arä manalih, dahangmandahang omba Absalom.
II.—13. Tä, maka aton dumah idjä biti masuman akan Dawid: Atäi karä olo Israel leket dengan Absalom.
14. Koan Dawid dengan karä olo ajue, awang dengae hong Jerusalem: Tatatatap keton, mangat ita hadari, krana hetoh ita djaton tau mahakan Absalom; gulogulong keton, mangat ita hagoet, belä iä mandjeleng arepe mandjakä ita, palus mimbit tjalaka akan ita, sambil mamukul lewu toh hapan baun padang. — (*Masm.*3.)
15. Koan karä olo ain radja, tombah augh radja: Tumon talo handiai idjä kahandak tuan, radjan ikäi, itäm toh ikäi tjakap bewäi.
16. Palus radja hagoet tuntang salepah ungkup humae, manandjong; tapi radja mampelai sapulu gundike, manonggo humae.
17. Amon radja tuntang karä olo tä djari blua manandjong, maka iä tendä intu huma awang tapakan kedjau.
18. Maka karä olo ajue mahalau iä, tinai karä olo dalam, karä olo Gat, djahawen ratus biti karäe, idjä djari omba iä bara Gat, samandiai tä mahalau baun radja.
19. Maka radja hamauh dengan Itai, olo Gat tä: Buhen keton kea handak ompat ikäi tinai? Buli bewäi, melai dengan radja taheta; krana keton utus olo beken, buli keton äka keton bewäi.
20. Harun keton djari dumah, tau aku andau toh manduan keton omba hadari dengan ikäi? krana, aku akan hagoet barangai tintungku; buli ikau tuntang karä olo ajum; käläh berkat tuntang salamat akam.
21. Tapi Itai tombah augh radja, koae: Belom Jehowa, tuntang tuangku radja! toto alo intu kwekwe tuangku radja melai, alo belom matai, hetä kea rewarm handak melai.
22. Tä koan Dawid dengan Itai: Amon kalotä, käläh omba, lius bewäi. Tumon tä Itai, olo Gat tä, haiak karä olo ajue, tuntang karä anake idjä dengae, mahalau radja.
23. Maka karä olo tanah tä manangis, hai aughe, metoh äwen tä dimpah; tinai radja kea dimpah sungäi Kidron, tuntang karä olo ajue, manjak djalan akan padang.

24. Maka itä! Sadok aton hetä
kea, tuntang karä olo Lewi dengae,
mamikul patin-djandjin Hatalla; iä
mingkes patin Hatalla hetä; maka
Abjatar maluput parapah sampai
karä olo djari blua bara lewu, tuntang
djari lepah dimpah.
25. Tä radja hamauh dengan Sadok:
Lian patin Hatalla buli lewu,
amon aku iasi intu matan Jehowa,
toto iä karäh halalian aku, manjoho
aku mitä tä tinai, tuntang
äkae melai.
26. Tapi djaka koae: aku djaton
mangilak ikau, — toh jaku, käläh
iä mawi aku tumon kakilak
atäie.
27. Tinai koan radja dengan
imam Sadok: Djaton ikau idjä tau
mangalati? buli lewu dengan sanang,
duan anak keton duäduä
haiak keton, Ahimaas anakm,
tuntang Jonatan, anak Abjatar tä.
28. Itä, aku handak mentai hong
saran padang, sampai aton augh
dumah bara keton, idjä masanan
akangku.
29. Kalotä Sadok tuntang Abjatar
mimbit patin Hatalla buli Jerusalem,
palus äwen melai hetä.
30. Maka Dawid hagoet, mandai
bukit batang undus haiak manangis,
takoloke injanduronge, sarumpah
djaton iä hapae, tuntang karä olo
idjä dengae rata djari manntup takoloke,
äwen hagoet, sasar kedjau
sasar manangis.
31. Tinai olo masuman akan Dawid:
Aghitopel kea hindjä olo tä,
idjä pakat dengan Absalom. Tä
koan Dawid: Joh Jehowa, käläh
manjanjau tirok Aghitopel tä.
32. Djadi, amon Dawid sampai
tantan bukit, iä blaku doa intu
Hatalla. Maka itä! Husai, olo
Arghi tä, aton manjupa iä hetä,
klambie djari barakit, tuntang kawo
hundjun takoloke.
33. Maka koan Dawid dengae:
Amon ikau ompat aku, ikau mangaroh
aku bewäi.
34. Tapi amon ikau buli lewu,
sambil hamauh dengan Absalom:
aku toh djipen radja bewäi, toto
bihin aku toh djipen bapam, tapi
katontoh aku toh djipem: tumon
tä ikau tau mambalang akal Aghitopel
tä.
35. Tinai Sadok äwen duä Abjatar,
imam tä, aton dengam. Talo
handiai, idjä hiningm hong human
radja, djetä akan insumam akan
imam tä, Sadok äwen duä Abjatar.
36. Itäm, aton dengae duä anake
hatuä, Ahimaas anak Sadok, tuntang
Jonatan anak Abjatar; hapan
äwen tä ikau tau manjampai
akangku talo handiai, idjä karäh
hiningm.
37. Tumon tä Husai, sobat Dawid
tä, tamä lewu, tuntang Absalom
kea sampai, tamä Jerusalem.

BAGI 16.

I. Siba mandohop Dawid Simei manjapa Dawid kabum pandarie. II. Absalom tamä Jerusalem, paham mampahawen bapae.

I.—1. Maka amon Dawid djari
tandar isut bara tantan bukit, itä!
aton Siba, rewar Mepiboset, hasupa
dengae, mimbit isut kalidai
idjä tatap, tuntang puate duä ratus
kabawak tepong, saratus bungkus
rimpi, saratus kumpal korma,
tuntang idjä pingkor basuang anggor.
— (9, 2.)
2. Maka koan radja dengan
Siba: Kanduä karä talo tä? Koan

Siba: Kalidai tä akan ungkup hu-
man radja, mangat iä mukonge,
maka tepong tuntang rimpi tä indu
kinan karä anak olo, tinai anggor
akan ihop olo awang karäh ujuh
hong padang.
3. Tä koan radja: Kwe anak
tempom tä? Koan Siba, tombah
augh radja: Iä melai hong Jerusa-
lem, krana koae: andau toh olo Is-
rael karäh malian akangku kara-
djaan liau apangku.
4. Maka radja hamauh dengan
Siba: Ikau toh tempon talo handiai
idjä ain Mepiboset tä. Koan Siba:
Aku sontop manarimakasih, soho
aku iasi bewäi intu matam, joh
tuangku radja!
5. Maka amon radja Dawid sam-
pai tokep Bahurim, aton blua bara
hetä olo hatuä bara ungkup Saul,
idjä Simei arae, anak Gera; iä
manuntut äwen tuntang manjapa.
6. Tinai iä mamanting Dawid
hapan batu, tuntang karä olo ain
Dawid, alo karä olo ajue tuntang
karä pangkalimae mampahaiak iä
bara sambil gantau.
7. Maka tumon toh Simei ha-
mauh, manjapa: Dari, dari ikau,
joh olo pambusau daha, anak se-
tan!
8. Jehowa djari mamaläh karä
dahan ungkup human Saul intu
ikau, idjä karadjaan ajne djari in-
duam. Toh Jehowa djari mandju-
luk karadjaan akan lengän anakm
Absalom; itäm, tä tjalakam djari
sampai, basa ikau olo pambusau
daha.
9. Tä, maka Abisai, anak Se-
ruja, hamauh dengan radja: Buhen
hantun aso tä akan manjapa tuang-
ku radja? käläh aku manggapi,
mamelek takoloke.
10. Tapi koan radja: Narai ga-
wingku dengan keton, joh anak
Seruja? naughe iä manjapa bewäi,
krana Jehowa djari manjoho iä:
sapa Dawid. Æwe akan hamauh
tinai: buhen gawim kalotä?
11. Tinai koan Dawid dengan
Abisai, tuntang dengan karä olo
ajue: Itä, anakku tä, idjä pana-
kangku, idjä lembut bara benteng-
ku, mahin mangatah tahasengku,
kilen hindai olo Benjamin toh?
naughe iä manjapa bewäi, krana
Jehowa djari manjoho iä.
12. Ajaajau Jehowa handak ma-
nangkilik tjalakangku toh, palus
Jehowa manenga akangku kaha-
lap gantin sapae andau toh.
13. Kalotä Dawid haiak karä
djalahae maradjur djalanae, tinai
Simei kea hagoet mahoroe silan
bukit, nandipah äwen, iä manjapa,
sambil mamanting hapan batu tun-
tang petak mawi äwen.
14. Maka radja tamä lewu tä,
tuntang djalahan olo ajue idjä
dengae, paham kaujuhe; iä malajan
angate hetä.
II. — 15. Maka Absalom tun-
tang olo arä, olo Israel tä, tamä
Jerusalem, tinai Aghitopel om-
pat iä.
16. Djadi, amon Husai, olo Ar-
ghi, sobat Dawid tä, dumah na-
harep Absalom, maka Husai ha-
mauh dengan Absalom: Belom ra-
dja, belom radja!
17. Tapi koan Absalom dengan
Husai: Kilen, djetoh kahalapm
dengan sobatm? buhen ikau djaton
djari omba mampahaiak sobatm?
18. Koan Husai dengan Absa-
lom: Dia; malainkan idjä intih
Jehowa, tuntang olo arä toh, tun-
tang hapus olo Israel, intu iä aku
kea leket, dengae kea aku melai.
19. Idjä tinai, äwe patut inong-

goku? Djaton djetä intu baun anake? kilau aku djari manonggo hong baun bapam, tumon tä aku hong baum kea.

20. Limbah tä Absalom hamauh dengan Aghitopel: Kalagai augh akan ita, narai patut gawin ita?

21. Maka koan Aghitopel dengan Absalom: Tamä ikau hindjä gundik bapam, idjä djari ilihie manonggo humae, tä salepah olo Israel karäh mahining, ikau djari babewau intu bapam, tä lengän olo handiai awang ompat ikau karäh ingaras haream.

22. Tumon tä olo maniring tingkap benang akan Absalom hong sapau human radja; palus Absalom tamä, hindjä gundik bapae, haiak gitan karä olo Israel. — (12,11.)

23. Katika tä, amon Aghitopel mangalagai augh, djetä kilau djaka olo djari misek augh Hatalla. Tumon tä karä augh akal Aghitopel, alo dengan Dawid alo dengan Absalom.

BAGI 17.

1. Tirok Aghitopel imbalang; iä mampatäi arepe. II. Dawid hong Mahanaim; Absalom hagoet mamarang iä.

I.— 1. Maka Aghitopel hamauh dengan Absalom: Soho aku mintih duäwalas kojan biti awang kampilie bara olo Israel, mangat aku hagoet manjasah likut Dawid alem toh kea.

2. Tä salenga aku handak mantakan iä, kahum iä ujuh tuntang balemo lengäe, manaräwen iä, sampai karä olo awang dengae hadari, tä aku tau mampatäi radja kabuate bewäi.

3. Tä aku handak mimbit karä olo tä buli ikau; djaka olo handiai tä djari buli ikau, baja tapas olo idjä ingatahm tä bewäi, tä maka hapus utus olo arä palus sanang.

4. Maka aughe tä buah hong pinding Absalom, tuntang intu karä bakas olo Israel.

5. Tapi koan Absalom: Kahau Husai kea, olo Arghi tä; käläh ita mahining kilen augh ajue dengan ita.

6. Amon Husai dumah naharep Absalom, maka Absalom hamauh dengae, koae: Tumon toh augh Aghitopel, patutkah ita tumon aughe tä atawa dia? sanan tä.

7. Tä koan Husai, tombah augh Absalom: Augh kalagai Aghitopel sindä toh djaton baguna.

8. Tinai koan Husai: Tawam bewäi bapam tuntang karä djalahae, iä samandiai olo menteng, tuntang batuä atäie, kilau bahuang marak kaju, idjä djari irampas anake; tinai bapam puna olo patjäh parang, idjä djaton maku bara malem talampas bewäi dengan djalahan olo ajue.

9. Æwe katawan, katontoh kea mikäh iä djari mangalindong arepe huang lowang, atawa hong äka dähen beken; mikäh amon intu panjolak ita mawi iä aton impatäi isut ita, tä olo handiai idjä mahining brita tä akan hamauh: olo idjä ompat dengan Absalom paham djari alah.

10. Tumon tä mikäh lenjoh angat olo tä kea, idjä puna menteng, idjä atäie kilau atäi singa; krana hapus utus olo Israel katawan bapam toto olo menteng, tinai uras olo menteng, idjä omba iä.

11. Malainkan tumon toh tirokku: käläh ikau mirak gulogulong

hapus utus olo Israel, bara Dan sampai Berseba, mangat hapumpong akam, kilau baras hong saran tasik karäe, limbah tä bitim kea hagoet mamarang.

12. Tä ita handak mantakan iä hubrangai äka ita sondau iä, murah bewäi ita maroboh iä kilau danum ambon lawo akan petak, sampai djaton batisa idjä biti bara iä tuntang hapus djalahae.

13. Tinai paribasa iä mahakan akan lewu dähen, maka salepah olo Israel akan mangkepan tali, mandjarat lewu tä, palus ita manunda tä akan sungäi, sampai dialo idjä batu balihi hetä.

14. Tä koan Absalom tuntang karä bakas olo Israel: Tirok Husai, olo Arghi tä, bahalap bara tirok Aghitopel. Maka djetä awi Jehowa kea, mangat tirok Aghitopel idjä buah tä imbalang, nakara Jehowa hararepan Absalom hapan tjalaka.

15. Palus tä kea Husai masuman akan Sadok tuntang Abjatar, imam tä: Kalotoh kakai tirok Aghitopel akan Absalom dengan karä bakas olo Israel, tapi augh tirok ajungku kakai tinai.

16. Toh gulogulong, soho olo masanan tä akan Dawid, sambil hamauh: äla ikau bara malem alem toh intu padang talampas bewäi, tapi dimpah ikau, belä radja inelen sindä, haiak karä olo awang dengae.

17. Maka Jonatan äwen duä Ahimaas mendeng tatap saran kalin danum Rogel; tä djipen bawi hagoet masuman tä akae, balalu äwen duä tä hagoet, tantai masuman tä akan radja Dawid. Krana äwen tä djaton tau mamprahan arepe tamä lewu.

18. Tapi idjä biti bara karä djipen Absalom mitä äwen tä, palus masuman tä akan Absalom; tapi äwen duä tä manandjong gulogulong, palus sampai human olo hong Bahurim; olo tä aton bara kali huang parantarae, djadi äwen duä tä sewu, tamä hetä.

19. Maka sawan olo idjä hetä manduan amak, mambirang tä manutup tumbang kali, palus manatajan tunek tepong hong hetä. Kalotä gawie tä djaton kasenan olo.

20. Maka amon djipen Absalom sampai, tamä human olo bawi tä, koae: Kwe Ahimaas äwen duä Jonatan? — koan olo bawi tä dengae: Iä djari hagoet dimpah sungäi hetä. Maka limbah olo tä djari manggaue, tuntang djaton sondau, tä iä buli Jerusalem.

21. Djadi, limbah olo tä djari buli, maka äwen lompat bara kali, balalu hagoet masanan brita akan radja Dawid, sambil hamauh dengan Dawid: Gulogulong keton lius, dimpah Jordan, krana kalotä kakai tirok Aghitopel handak mawi keton.

22. Tä Dawid tuntang karä olo ajue harikas, palus dimpah Jordan; sampai andau sawah haiak djadjewu djaton tapas idjä biti, idjä hindai dimpah Jordan.

23. Maka amon Aghitopel mitä aughe tä djaton inumon olo, tä iä mapil kalidaie, palus harikas manalih humae hong lewue; palus iä mametäh tahiu karä perkaran humae, balalu manggantong arepe. Kalotä ia matäi, ingubur intu kubur bapae.

II. —24. Maka Dawid sampai Mahanaim. Tuntang Absalom dimpah Jordan, dengan hapus karä hatuän olo Israel omba iä.

25. Maka Absalom djari mangkat Amasa gantin Joab, mandjadi kapalan olo parang; Amasa tä anak Jetra, olo Israel, idjä djari masawä Abigal, anak Nahas tä, paharin Seruja, Seruja indu Joab tä.

26. Maka olo Israel idjä dengan Absalom bapodok hong tanah Gilead.

27. Djadi, amon Dawid sampai Mahanaim, maka Sobi, anak Nahas, idjä bara Raba, lewun olo Amon, tinai Maghir, anak Amiel, idjä bara Lodebar, tuntang Barsilai, olo Gilead bara Rogelim,

28. Mimbit tilam bantal, dapur kabali, gendom djagong, tunek tepong, kenta, saretak tuntang dawenkaju beken,

29. Tinai madu, enjak sapi, kedju kambing sapi, manenga tä akan Dawid tuntang akan karä olo idjä dengae, mangat iä kumae; krana koan olo tä: Toto äwen tä blau ujuh, tuntang teah belaie hong padang.

BAGI 18.

Absalom alah, iä impatäi; iä paham inatum hapae Dawid.

1. Maka Dawid matoh karä olo idjä dengae, tuntang mangkat karä mantir akan sakojan, akan saratus biti.

2. Palus Dawid manjoho karä olo tä hagoet, bagi telo penda prentah Joab, bagi telo kea penda prentah Abisai, anak Seruja, paharin Joab, tinai bagi telo penda prentah Itai, olo Gat tä. Tinai koan radja dengan olo arä; Bitingku kea handak hagoet, omba keton.—(15,19.)

3. Tapi tombah olo arä: Æla ikau omba; idjä ikäi alo hadari, barangai sabagi ikäi matäi, äwen djaton paham mitong djetä; tapi bitim kabuatm kilau sapulu kojan ikäi; tagal tä buah ikau mandjadi pangawat ikäi, bara lewu.

4. Koan radja, tombah augh äwen: Bararangai aku tumon idjä budjur intu matan keton. Maka radja mendeng hong saran djalan darah bauntonggang lewu, tuntang olo arä tä blua baraturatus, bakojakojan.

5. Maka radja mametäh Joab, äwen telo Abisai dengan Itai, koae: Buabuah gawin keton dengan olo tabela, dengan Absalom tä. Tuntang salepah olo arä uras mahining petäh radja intu karä mantir tahiu Absalom tä.

6. Tumon tä olo tä hagoet mamarang, manambang Israel, maka klahi tä lekas hong kajuan Epraim.

7. Djadi, olo Israel alah hetä intu baun olo ain Dawid; klahi tä paham andau tä, sampai matäi duä pulu kojan baris olo tä.

8. Krana klahi tä mananjap hapus tanah hetä, paham haream karä olo rusak hong kajuan tä, bara idjä matäi awi padang intu andau tä.

9. Maka Absalom hasupa dengan olo ain Dawid; Absalom tä mondok hundjun kalidai; djadi, amon kalidai tä manantarang penda batang ela idjä hai, idjä barangkap edae, maka balaue sangkawit intu edae tä, balalu iä gantogantong helat langit dengan petak, krana kalidai idjä hapae palus hadari bara pendae.

10. Amon olo mitä iä hetä, iä masuman tä akan Joab, koae: Itäm, aku djari mitä Absalom koakoak intu batang ela.

11. Maka koan Joab dengan olo idjä masanan tä: Amon ikau djari mitä iä, buhen ikau dia palus mamukul mampatäi iä lawo akan petak? tä aku handak manenga akam sapulu sekel salaka tuntang taliwanang.
12. Tapi koan olo tä dengan Joab: Alo sakojan sekel salaka indu suang lengängku, djaton kea aku maku mandjudju lengängku mawi anak radja; krana haiak hining ikäi radja djari mametäh keton telo Abisai dengan Itai, koae: ingaingat keton, äla idjä biti marusak olo tabela, Absalom tä.
13. Paribasa aku sala gawingku maniwas hambaruangku, toto djaton talo idjä basahokan bara radja, tinai ikau kea mahin handak mawi aku.
14. Tombah Joab: Jaku djaton tau rangkah dengam hetoh. Palus iä mimbit lundju telo, mamuno tä buah bantowong Absalom, kahum iä magon belom hong batang ela tä.
15. Tinai sapulu biti olo hatuä, idjä pananggong gangaman Joab, mangaliling iä, mamukul mampatäi Absalom.
16. Limbah tä Joab manjoho olo mampahiau sarunai, palus olo arä buli, terai manjasah likut olo Israel, krana Joab manjoho olo tä terai.
17. Tuntang iä manduan hantun Absalom, manganan iä akan parit hai hong parakkaju, balalu manunjek tujok batu gantogantong hundjue. Djadi, karä olo Israel hadari, genep biti akan kalekae.
18. Maka bihin, pesae belom, Absalom djari mampendeng djihi batu akae, djetä hong djanah radja; krana koae: Aku djaton bara anak hatuä indu malampangan sewutku. Iä djari manggarä djihi tä tumon arae; tagal tä djetä inggarä katan Absalom palus andau toh.
19. Limbah tä koan Ahimaas, anak Sadok: Soho aku hagoet hadari, masanan akan radja, Jehowa djari mambudjur iä mawi karä musohe.
20. Tapi koan Joab dengae: Andau toh äla ikau, idjä akan mimbit brita, naughe andau beken bewäi; andau toh äla ikau akan mimbit brita, krana anak radja tä djari matäi.
21. Limbah tä Joab manjoho Kusi: Dari ikau, suman akan radja talo awang djari gitam. Maka Kusi sontop intu Joab, palus hagoet hadari.
22. Tapi Ahimaas, anak Sadok tä, haluli musok Joab: Naughe, käläh soho aku kea hadari, manuntut Kusi. Tombah Joab: Buhen ikau handak hagoet, anak, krana djaton brita bahalap indu imbitm?
23. Naughe, bararangai djetä, koae, soho aku hagoet bewäi. Tä iä hamauh dengae: Takan, lius bewäi. Palus Ahimaas hadari mahoroe djalan äka rampar, manansela Kusi tä.
24. Maka Dawid mondok intu bauntonggang; olo djadjaga aton ambo bauntonggang, hong pagar batu; djadi, amon iä manggatang matae, sambil manampajah, maka iä mitä olo hatuä aton dumah hadari kabuate bewäi.
25. Tä olo djadjaga mantehau, masuman tä akan radja. Tombah radja: Djaka iä kabuate bewäi, toto brita imbite hong njamae. Djadi, amon olo tä djaladjalan tokep,
26. Tä olo djadjaga mitä olo

beken tinai aton dumah hadari, palus iä mantehau mandur bauntonggang, koae: Itäm, olo idjä biti aton dumah tinai, kabuate kea. Maka koan radja: Iä tä kea olo idjä mimbit brita.

27. Tinai koan olo djadjaga tä: Aku mitä ampin darin olo idjä helo tä kilau ampin darin Ahimaas, anak Sadok tä. Tä koan radja: Iä tä olo bahalap, toto iä mimbit brita bahalap.

28. Maka Ahimaas sampai, haiak mantehau, manjewut salamat akan radja, palus iä sontop intu petak naharep radja, sambil hamauh: Horumat akan Jehowa, Hatallam, idjä djari manjaragh olo tä, idjä djari petah manusang lengäe malawan radja.

29. Tä, maka tombah radja: Aton Absalom, olo tabela tä, bahalap bewäi? Tombah Ahimaas: Aku mitä paham karidun olo, metoh Joab manjoho djipen radja, tuntang aku, rewarm, bagoet, tapi aku djaton tawan bukue.

30. Maka koan radja: Indah, mendeng sila kanih. Balalu iä undur, mendeng hetä.

31. Itä! tä Kusi sampai kea, koae: Aku masanan akan tuangku radja, Jehowa djari mambudjur ikau andau toh, mawi karä olo tä idjä malawan ikau.

32. Maka koan radja dengan Kusi: Aton olo tabela, Absalom tä, bahalap? Tombah Kusi: Käläh kadjarian karä musoh tuangku radja, tuntang olo handiai, idjä handak malawan mamapa ikau, akan mandjadi tumon kadjarian olo tabela tä.

33. Tä, maka radja paham hagendjäh, palus iä mandai tamä karong idjä ambo bauntonggang, sambil, manangis. Haiak manandjong iä hamauh: Joh anakku Absalom; anakku! joh anakku Absalom! Kajah! käläh djaka aku djari matäi indu gantim: joh anakku Absalom, kajah anakku!

BAGI 19.

I. Dawid ihalalian tinai buli karadjaan ajue. II. Gawie dengan Simei, Mepiboset tuntang Barsilai.

I. — 1. Maka olo masuman akan Joab: Itäm, radja paham manangis, manatum Absalom.

2. Kamanange tä mandjadi tatume akan salepah olo arä intu andau tä, krana intu andau tä olo djari mahining brita, atäi radja paham kapähä tagal anake hatuä.

3. Djadi, olo tä buli njukonjukok ampie tamä lewu, sama kilau olo awang mahamen awie hadari alah.

4. Maka radja djari manutup baue, tuntang radja mambo aughe mangkariak: Joh anakku Absalom! Absalom anakku, joh anakku!

5. Tä Joab tamä naharep radja huang humae, sambil hamauh: Andau toh ikau djari mampahawen baun karä rewarm, idjä andau toh djari mawat tahasengm, tahaseng karä anakm hatuä bawi, tinai tahaseng karä sawam tuntang gundikm.

6. Ikau sinta olo idjä manjingi ikau, tapi manjingi olo idjä sinta ikau; krana andau toh ikau djari mangarinah pikirm, karä mantir karä olo djaton ikau maharae, krana gitangku andau toh, djaka Absalom aton belom, tuntang karä

ikäi djari matäi, djetä maka kilakm.

7. Toh, mendeng, blua, sambil hamauh tumon kakilak atäi karä olo ajum; krana aku tjakap sumpah intu Jehowa, djaka ikau djaton blua, maka toto djaton idjä biti handak melai dengam alem toh; harap, djetä karäh mandjadi akam papa bara karä talo papa, idjä djari buah ikau bara pesam tabela sampai katontoh.

8. Tumon tä radja mendeng, tuntang mondok hong bauntonggang lewu; tä olo masanan akan salepah olo arä, koae: Itä keton, radja aton mondok hong bauntonggang lewu. Tä, maka olo arä manalih naharep baun radja. Tapi olo Israel djari hadari genep biti akan humae.

9. Maka olo handiai baris karä hamputan olo Israel uras hatakian augh dengan sama arepe, koae: Radja djari maliwus ita bara lengän karä musoh ita, iä djari maliwus ita bara lengän olo Pilisti, tapi toh iä djari hadari bara tanahe awi Absalom.

10. Tinai Absalom tä, idjä djari iminjak ita akan ita, djari matäi hong klahi. Toh, maka buhen keton manjuni arep keton, djaton manduan radja tinai?

11. Tä, maka radja Dawid mampait augh akan Sadok äwen duä Abjatar, imam tä, koae: Suman akan karä bakas olo Juda, sambil hamauh: buhen keton mandjadi harian manduan radja buli humae? Krana augh hapus utus olo Israel djari sampai radja hong äkae.

12. Keton paharingku, isi dahangku keton toh; tagal en tinai keton harian manduan radja?

13. Tinai käläh keton masanan akan Amasa: Djaton ikau isi dahangku? kalotä kakai gawin Hatalla dengangku, djaka ikau djaton palus dapit mandjadi mantir kapala parang intu baungku, gantin Joab. —(17,25:1.*Kron.*2,16.)

14. Tumon tä iä mambet atäi karä olo Juda, mambulate kilau olo idjä biti bewäi; palus olo tä manjoho olo manalih radja, blaku intu iä: Buli ikau, tuntang karä olo ajum.

15. Tä, maka radja buli; tuntang iä sampai Jordan; maka olo Juda hapumpong hong Gilgal, handak hagoet manambang radja, mangat magah radja hanimpah Jordan.

II. —16. Maka Simei, anak Gera, olo Benjamin idjä bara Bahurim tä, manggulong arepe, masoh haiak dengan olo Juda, manambang radja Dawid. —(16,1,5.)

17. Tuntang sakojan biti olo Benjamin ompat iä; tinai Siba, rewar ungkup Saul tä, tuntang anake hatuä limäwalas biti, dengan reware hatuä duä pulu biti; äwen tä hanimpah Jordan naharep radja.

18. Amon olo mimbit sampan hai dimpah, hapan mampanimpah ungkup human radja, tumon djetä bahalap intu matae, maka Simei, anak Gera tä, lawo mahingkep hong baun radja, kahum iä dimpah Jordan,

19. Sambil hamauh dengan radja: Æla tuangku mitong kasalangku tä akangku, äla manahiu kadarhaka, awang djari iawi rewarm metoh andau tuangku radja djari blua bara Jerusalem, äla radja mangandong tä huang atäie.

20. Krana aku, rewarm, katawan, toto aku djari badosa, tapi itäm, andau toh aku djari dumah

helo bara karä olo utus Josep,
mangat manambang tuangku radja.
21. Tä, maka tombah Abisai,
anak Seruja, koae: Pudji Simei
dia palus impatäi hetoh intu baum,
basa iä djari manjapa idjä iminjak
Jehowa!
22. Tapi tombah Dawid: Narai
gawingku dengan keton, joh anak
Seruja! krana keton andau toh
handak mampalajang aku: tau
andau toh idjä biti impatäi bara
marak Israel? dia aku katawan,
andau toh aku inaheta tinai man-
djadi radjan olo Israel?
23. Maka radja hamauh dengan
Simei: Ikau djaton akan matäi.
Palus radja sumpah dengae.
24. Limbah tä Mepiboset kea,
äson Saul tä, dumah manjupa
radja; maka iä djaton djari ma-
menjau paie, djaton djari mam-
prasih djanggute, tuntang djaton
djari mamupok pakaiae, bara me-
toh radja djari hagoet sampai an-
dau panumahe dengan sanang tinai.
25. Djadi, sana iä sampai bara
Jerusalem, maka koan radja dengae:
Buhen ikau djaton djari hagoet
ompat aku, joh Mepiboset?
26. Tombah iä: Joh tuangku
radja, rewarku djari mamunga aku;
krana koangku: aku handak ma-
njoho olo manatap kalidai, mangat
hapan djetä aku manalih radja;
krana rewarm toh batimpang.
27. Tinai iä djari mangarana re-
warm intu tuangku radja; tapi
tuangku radja kilau malaikat Ha-
talla; käläh manamana ikau bewäi.
28. Krana hapus ungkup human
apangku uras olo idjä patut im-
patäi bewäi intu baun tuangku
radja, tapi ikau kea djari mingkes
rewarm marak olo awang kuman
bara medjam; atawa narai hindai
aku tau blaku budjur, blaku pa-
tut intu radja?
29. Tä radja hamauh dengae:
Narai guna ikau manahiu perka-
ram hindai? djari aughku, ke-
ton duä Siba habagi bewäi karä
tanam.
30. Koan Mepiboset, tombah augh
radja: Naughe iä manduan tä le-
palepah samandiai, limbah tuangku
radja djari buli humae dengan
sanang.
31. Maka Barsilai kea, olo Gi-
lead tä, dumah bara Rogelim,
mampahaiak radja hanimpah Jor-
dan, mangat iä magah radja akan
hila dipah Jordan. — (17,27.)
32. Barsilai tä paham bakas,
sampai hanja pulu njelo umure,
iä djari mahaga radja, metoh iä
melai hong Mahanaim; krana iä
olo hai.
33. Maka koan radja dengan
Barsilai: Käläh ikau palus omba
aku, aku handak mahaga ikau de-
ngangku hong Jerusalem.
34. Tapi Barsilai hamauh dengan
radja: Pirä kea karä andau njelon
pambelomku hindai, sampai aku
tau ompat radja akan Jerusalem?
35. Andau toh aku hanja pulu
njelo umurku; kilen aku tawan
kapatut dengan kasalan hadat?
olih aku mangkemä talo kinangku,
talo ihopku? Kwäka aku tau
hindai mahining augh olo panjanji
hatuä bawi? buhen kea rewarm
mandjadi indu kabehat tuangku
radja bewäi?
36. Käläh rewarm omba magah
radja isuisut bewäi akan dipah
Jordan; atawa buhen radja akan
manjulang akangku kalotoh?
37. Soho rewarm buli bewäi,
mangat aku matäi intu lewungku,
tokep kubur indu apangku; tapi

itäm, tä rewarm Kimham, naughe iä dimpah Jordan mampahaiak tuangku radja, awi dengae talo awang patut intu matam.

38. Tä koan radja: Käläh bewäi, Kimham tä dimpah ompat aku, maka aku handak malalus intu iä talo handiai awang bahalap intu matam, tinai talo handiai awang ilakum bara aku, djetä handak ilalusku akam kea

39. Djadi, limbah karä olo tä djari dimpah Jordan, tuntang radja kea djari dimpah, maka radja manjium Barsilai, sambil mamberkat iä, tumon tä iä buli humae.

40. Maka radja maradjur panggoete sampai Gilgal, tinai Kimham ompat iä. Maka karä olo Juda djari mampanimpah radja, tinai belahe olo Israel djari omba kea.

41. Maka itä! karä olo Israel samandiai uras manalih, manaharep radja, sambil hamauh dengan radja: Buhen paharin ikäi, karä olo Juda tä, djari manakau ikau bara ikäi, awie djari magah radja dimpah, tuntang ungkup humam, tinai karä olo ain Dawid?

42. Tä, maka tombah karä olo Juda, mawi olo Israel: Djetä, basa radja mangola ikäi; buhen keton toh blait tagal perkara toh? angat keton, ikäi djari ompat kuman panginan radja, atawa djari iä mnpah ikäi?

43. Maka tombah olo Israel mawi olo Juda, koae: Sapulu bagi ain ikäi intu radja, intu Dawid kea bagin ikäi labih bara bagin keton; buhen keton djaton paduli ikäi, mangat augh ikäi mandjadi helo, amon handak manduan radjan ikäi? Tapi augh olo Juda karas tinai bara augh olo Israel.

BAGI 20.

Seba mimbit olo Israel malawan radja. Iä alah palus impatäi olo.

1. Maka kanatek tä aton hetä olo setan, idjä Seba arae, anak Bighri, olo hamputan Benjamin; iä tä mampahiau sarunai, sambil hamauh: Dawid tä djaton akan indu bagin ita; anak Isai tä djaton indu joresan ita; has, genep biti buli humae bewäi, joh olo Israel!

2. Tä, maka karä olo baris Israel hagoet, malihi Dawid, manuntut Seba, anak Bighri tä; tapi karä olo Juda leket dengan radja, bara Jordan sampai Jerusalem.

3. Djadi, sana Dawid sampai humae hong Jerusalem, maka radja manduan sapulu gundike tä, idjä djari impelaie manonggo humae, iä mingkes äwen imbaris kabuate, tuntang iä mahaga äwen hetä, tapi iä djaton hindjä dengae; äwen tä magon imbaris kalotä sampai andau pampatäie, ampiampin balo pambelome.

4. Limbah tä radja manjoho Amasa: Irak akangku karä olo Juda, mangat hapumpong intu andau telo, metoh tä ikau kea kantoh.

5. Maka Amasa hagoet, mirak karä olo Juda, tapi iä sajup bara katika, idjä djari innkas radja akae.

6. Tä koan Dawid dengan Abisai: Toh Seba, anak Bighri tä, karäh mamapa ita haream bara Absalom. Imbit djalahan olo ajungku, goang likute, mikäh suro iä tau tamä lewu awang hakota, palus tau mahakan arepe hetä bara matan ita.

7. Tä aton blua manjasahe karä

olo pagangan Joab, tuntang ka-
wan olo dalam, tinai karä pangka-
lima. Olo tä hagoet bara Jeru-
salem, mangat manggoang Seba,
anak Bighri tä.
8. Amon olo tä djari sampai
batu hai, idjä darah Gibeon,
Amasa manjupa iä. Maka Joab
mangkepan klambie tuntang im-
babate, ambo tä aton äka entang
padange hong kahange, tuntang
kumpange. Haiak iä mananggoh,
djetä pasilak lawo.
9. Maka koan Joab dengan
Amasa: Ikau magon bahalap, o
pahari? Palus lengän Joab gan-
taue manjingkap djanggut Amasa,
mangat manjium iä.
10. Tapi Amasa djaton batawat
bara padang, idjä intu lengän
Joab; tä iä manatas knaie, mang-
anan ramon knaie akan petak; iä
djaton manjuduk tinai mawi iä
handuä, tindas iä matäi. Limbah
tä Joab äwen hampahari Abisai
palus manggoang Seba, anak
Bighri tä.
11. Maka idjä biti bara karä dji-
pen Joab mendeng darah hantu,
sambil hamauh: Æwe idjä radjin
dengan Joab, äwe idjä toto baris
Dawid? Has, iä tä ompat Joab!
12. Maka hantun Amasa tä la-
lantong huang dahae halelek hong
bentok djalan. Sana djipen tä
mitä, olo arä tendä hetä, maka
iä mindah hantun Amasa bara dja-
lan akan parak oru, manutup tä
hapan pakaian, basa iä mitä, olo
handiai idjä sampai hetä, uras
tendä.
13. Djadi, limbah hantu djari
inganan bara djalan, maka olo arä
hagoet ompat Joab, manjasah Se-
ba, anak Bighri tä.
14. Iä hagoet mahoroe karä ham-
putan olo Israel, sampai manan-
tarang Abel-Betmaagha, tuntang
hapus Berim; maka olo hetä ha-
pumpong, manalih ompat iä.
15. Maka äwen dumah, manga-
pong Seba hong Abel-Betmaagha;
palus iä manunjok petak kilau
lungkoh, akan hapae maranggar
lewu; amon djetä tempä pagar
lewu, tuntang amon olo handiai
idjä penda Joab maranggar lewu,
handak mampalokang pagar ba-
tun lewu,
16. Tä, maka olo bawi idjä pin-
tar mantehau bara huang lewu:
Hining, hining keton! Käläh su-
man aughku akan Joab: etoetoh
ikau helo, mangat aku hakotak
dengam.
17. Djadi, amon iä manggapi,
koan olo bawi tä: Ikau toh Joab?
Tombah iä: Joh, aku. Koae
dengae: Hining augh rewarm.
Tombah iä: Aku handak manjenäh.
18. Tä olo bawi tä hamauh,
koae: Djaman horan olo pudji
mawi augh kalotoh, koae: idjä
aton talo isake, käläh iä misek
hong Abel, tumon tä talo man-
djadi.
19. Aku toh pana lewu idjä tau
hakabuah, idjä tanggar budjur
intu marak karä lewun Israel:
tinai ikau handak marusak lewu,
idjä kilau indue marak Israel?
buhen ikau handak manelen baris
joresan ain Jehowa?
20. Maka tombah Joab, koae:
Æla, kedjau haliai bara aku, sam-
pai aku manelen marusake!
21. Djaton kalotä perkara toh,
malainkan olo idjä biti bara bu-
kit hatinggang Epraim, idjä Seba
arae, anak Bighri tä, djari ma-
nusang lengäe malawan radja Da-
wid; djuluk iä tä kabuate bewäi,

tä aku handak undur bara lewu toh. Tä koan olo bawi tä dengan Joab: Itäm: takoloke karäh intarik akam bara hundjun kota.

22. Maka hapan kapintare olo bawi tä mananggoh olo arä; tä olo manetek takolok Seba, anak Bighri, sambil mamanting tä akan Joab; tä iä mampahiau sarunai, palus karä olo bilangbalangan bara lewu, genep biti buli humae; maka Joab buli Jerusalem, naharep radja.

23, Maka Joab tä mandjadi mantir kapalan hapus kawan olo parang ain Israel; tinai Benaja, anak Jojada, mangapala kawan olo dalam. — (8,16.)

24. Adoram tä djadi mantir perkara rear; Josapat, anak Ahilud, djadi mangkubumi.

25. Seruja djadi sukataris; Sadok äwen duä Abjatar tä imam.

26. Tinai Ira, olo Jair, djadi wakil Dawid.

BAGI 21.

I. Tagal kasalan lian Saul horan olo intakan lau; panakan Saul impatäi. II. Olo Pilisti alah.

I. — 1. Maka aton wajah lau kahum pangereng Dawid, telo njelo haradjur. Djadi, Dawid manggau baun Jehowa; maka Jehowa hamauh: Djetä tagal Saul, tagal olo idjä panusuh daha tä; basa iä djari mampatäi olo Gibeon.

2. Tä, maka radja mangahau olo Gibeon, sambil hakotak dengae. Olo Gibeon tä djaton puna baris olo Israel, tapi tisan olo Amori; maka olo Israel djari sumpah dengae; tapi Saul handak mampalomos iä awi kahirie akan olo Israel tuntang olo Juda. — (*Jos.* 9,15.)

3. Maka Dawid hamauh dengan olo Gibeon: Narai laku keton iawiku akan keton? hapan en aku akan manjapan keton, mangat keton mamberkat olo baris Jehowa?

4. Tä olo Gibeon hamauh dengae: Perkaran ikäi dengan Saul tuntang dengan ungkup humae djaton tagal bulau salaka, tinai ikäi djaton radjin mampatäi idjä biti baris olo Israel. Maka koae: Narai kea augh keton, narai laku keton bara aku?

5. Tä äwen tombah augh radja: Olo tä, idjä djari marusak ikäi, idjä handak mampalomos ikäi, sampai ikäi djaton djari tau melai hong hapus tanah Israel,

6. Soho ikäi manduan udju biti baris panakae, mangat ikäi manggantong iä akan Jehowa hong Gibea Saul, idjä iangkat Jehowa tä. Tombah radja: Aku handak manenga olo tä. — (4.*Mos.*25,4.)

7. Tapi radja manjanjang Mepiboset, anak Jonatan, Jonatan anak Saul, tagal sumpahe hong Jehowa, idjä helang äwen duä, helat Dawid dengan Jonatan, anak Saul tä. — (1.*Sam.*18,3.)

8. Malainkan radja manduan Armoni tuntang Mepiboset, anak Rispa tä duäduä, anak Aja, idjä djari inakae akan Saul; tinai limä biti anak hatuä ain kaka Mighal, anak Saul idjä bawi, idjä djari inakae akan Adriel, anak Barsilai, olo Meholat. — (3,7. — 1.*Sam.* 18,19.)

9. Palus iä mandjuluk äwen tä akan lengän olo Gibeon; olo tä manggantong iä hong bukit intu

baun Jehowa, kalotä äwen udju tä nihau haiak. Iä impatäi wajah totok getem, metoh olo manampara manggetem seora.

10. Maka Rispa, anak bawi ain Aja, manduan benang ganal, mambirang tä akae hundjun batukarang, bara tamparan getem, sampai udjan lawo bara langit akan äwen; handau iä mangahana burong penda langit murep hantue, tinai hamalem karä meto padang.

11. Maka olo masanan akan Dawid gawin Rispa, anak Aja, gundik Saul tä.

12. Tä Dawid lius, manduan tolang Saul tuntang tolang anake Jonatan bara olo Jabes hong Gilead, idjä djari manakau tolange tä bara djalan Betsan, äka olo Pilisti djari manggantong tä, metoh andau olo Pilisti djari mamukul Saul hong Gilboa. — (1.*Sam.* 31,12.)

13. Maka iä mimbit tolang Saul äwen duä hanak Jonatan bara hetä, tinai iä manampunan tolang äwen idjä djari inggantong tä.

14. Olo mangubur tolang Saul äwen duä hanak Jonatan intu tanah Benjamin, hong Sela, hong kubur bapae Kis; olo mawi talo handiai tumon petäh radja. Limbah tä Jehowa manarima augh lakun olo tanah tä tinai.

II. — 15. Limbah tä, maka aton parang tinai olo Pilisti dengan olo Israel. Maka Dawid hagoet tuntang djalahan olo ajue, haparang dengan olo Pilisti, sampai Dawid ujuh. — (1.*Kron.*20,4.)

16. Maka aton hetä Isbi Benob, olo 'panakan Rapa; behat isin lundjue telo ratus sekel tambaga, iä manangking padang taheta. Iä tä handak mampatäi Dawid.

17. Tapi Abisai, anak Seruja, mawat iä, mamangkih mampatäi olo Pilisti tä. Tä maka karä olo ain Dawid sumpah dengae, koae: Æla ikan blua tinai haiak ikäi tamä parang, mikäh suro ikau, idjä sumhon olo Israel, belep.

18. Djadi, limbah bara tä aton tinai parang dengan olo Pilisti hong Gob; tä maka Sibeghai, olo Husat, mampatäi Sap, idjä bara panakan Rapa tä kea.

19. Limbah bara tä aton tinai parang dengan olo Pilisti hong Gob; tä Elhanan, anak Jareorigin, mampatäi Bethalaghmi, kolan Goliad bara Gat, idjä tantahan lundjue kahai buntis.

20. Tinai aton parang kea hong Gat dengan olo Pilisti; hetä aton olo, idjä paham pandjang berenge, djahawen tundjuk lengäe, djahawen kea tundjuk paie, djadi karä handiai duä pulu äpat; iä tä panakan Rapa kea.

21. Iä tä hababaka olo Israel; tapi Jonatan, anak Simea, Simea paharin Saul, mampatäi iä.

22. Æwen äpat tä djari inakan akan Rapa, hong Gat; maka äwen tä halelek impatäi awi lengän Dawid, tuntang awi lengän olo ajue.

BAGI 22.

Dawid manara Jehowa, tagal iä djari ilapase bara karä musohe.

---

1. Maka Dawid mangarang akan Jehowa karä augh njanji toh, metoh andau Jehowa djari malapas iä bara lengän karä musohe, tuntang bara lengän Saul. — (*Masm.*18.)

2. Maka koae: Jehowa batukarangku, kotangku, paliwus ajungku.
3. Iä bukitku, intu iä aku handak harap, talawangku tuntang tandok salamat ajungku, äkaku gantong, äka kalindongku; ikau pandohopku, bara kararat olon ikau djari malapas aku.
4. Aku djari blaku intu Jehowa, idjä patut inara, tä maka aku iliwus kea bara karä musohku.
5. Krana riak pampatäi djari mangaliling aku, rahusan setan manepä aku.
6. Pasong naraka djari manguling aku, djarat pampatäi manjiteng aku.
7. Amon lenjoh angat atäiku, tä aku blaku intu Jehowa, intu Hatallangku aku mantehau; tä iä mahining aughku bara hong äkae idjä brasih, augh bawangku sampai pindinge kea.
8. Tä petak hagerek harogoh, tongket langit honggä halipak, basa hasep kalaite.
9. Asep blua bara uronge, apui panjeha bara njamae, barah manjala awi tä.
10. Iä manusang langit palus mohon, kakapnt penda paie.
11. Iä mukong Kerub, palus hagoet trawang, iä manari hundjun palapas riwut.
12. Kakapnt ingkese hakaliling mandjadi dindinge, tuntang arä botop baunandau idjä sawosawoh ampie.
13. Awi panjangkowonge helo baue aton kilau barah apui manjala.
14. Jehowa manjaho bara langit, augh Idjä Pangkahai tä aton lembut.
15. Iä malekas anak panahe, manamburup olo tä, kilate ilekase palus manaräwen äwen.
16. Tä palempang labehun tasik mamala, galang petak impalangai awi pudjin Jehowa, awi kamähos uronge.
17. Iä mandjuluk lengäe bara äkae idjä gantong, sambil manduan aku, iä mandjidjit aku lompat bara danum handalem.
18. Iä maliwus aku bara karä musohku awang kwasa, bara karä olo idjä manjingi aku, idjä pahalau abas bara aku.
19. Æwen djari mahenjek aku metoh andau kadjakängku, tapi Jehowa manongket aku.
20. Iä mamplua aku akan äka landang, iä mandjidjit aku awi karadjie dengangku.
21. Jehowa mamaläh akangku tumon katetekku, iä manjulang akangku tumon karasih lengängku.
22. Krana aku djari mahoroe djalan Jehowa, djaton aku djari darhaka undur malihi Hatallangku.
23. Krana karä prentahe magon intu baungku, tuntang karä hadat ai, bara tä aku djaton undur.
24. Malainkan aku budjur, tanggar intu iä, aku mahaga arepku bara talo sala.
25. Tumon tä Jehowa malian akangku tumon katetekku, tumon karasihku intu matae.
26. Olo pamasi ikau masie, dengan olo budjur ikau budjur.
27. Dengan olo brasih ikau brasih, tapi dengan olo bingkok ikau bingkok kea. — (3.*Mos.*26,42.)
28. Ikau maliwus olo awang irarat, tapi baum malawan karä olo hai atäie, ikau toto mamparandah äwen.
29. Krana ikau puna palitangku,

o Jehowa; Jehowa mamplawa kakaputku.

30. Awi dohopm aku tau mantakan kawan parang, awiku impahaiak Hatallangku aku tau lompat tamä pagar batu.

31. Djalan Hatalla puna etter, augh Jehowa paham brasih; iä toto talawang akan olo handiai, idjä harap iä.

32. Krana äwe Hatalla, baja tonggal Jehowa bewäi? äwe Batukarang, baja Hatallan ikäi?

33. Hatalla kotangku idjä dähen, iä mambudjur djalae akan olo budjur.

34. Iä mampalias paingku kilau pain badjang, huang äkaku gantong iä mampendeng aku.

35. Iä madjar lengängku parang, sampai panah wadja irentur lengängku.

36. Tinai talawang salamat ajum djari inengam akangku; awim mamparandah aku maka ikau mampahai aku.

37. Ikau djari mampalandang äka paingku, sampai takirku djaton tanggarurus.

38. Aku handak manjasah karä musohku, sambil mampalomos iä; djaton aku handak buli, sampai äwen impalepahku.

39. Aku djari mawi manjudok iä, sampai iä djaton tau mendeng tinai, tapi äwen halelek impatäi penda paingku.

40. Krana ikau mambabat aku dengan kaabas akan parang; ikau djari manjontop akan pendaku idjä bahut manggatang arepe malawan aku.

41. Ikau djari manamburup karä musohku akangku, karä awang basingi aku, aku djari mampalomat iä.

42. Olo tä bilikbalingau, tapi idjä paliwuse djaton; — akan Jehowa, tapi djaton iä tombah aughe.

43. Tä aku mamparotek iä kilau tunek petak, kilau rumpur hong djalan aku manepä mandarai iä.

44. Tinai ikau djari maliwus aku bara klahin olo ajungku, ikau mahaga aku mandjadi radjan karä olo kapir; utus olo, idjä dia kasenangku bihin, djari manempo aku.

45. Olo beken utuse mambudjok aku; sana pindinge mahining britangku balalu iä manumon aughku.

46. Olo beken utuse djari blaju; iä mangkepan ganggamae kilau indu pasonge pampahinaue.

47. Jehowa belom, Batukarangku inara, Hatalla, Batukarang salamatku käläh impahai.

48. Hatalla idjä mamaläh akangku, idjä mambaring karä utus olo mamenda aku.

49. Iä idjä malapas aku bara karä musohku; ikau manggatang aku bara olo handiai, idjä mawi malawan aku, ikau maliwus aku bara olo pararat.

50. Tagal tä aku handak manara ikau, o Jehowa, intu bentok karä utus olo, akan aram aku handak manjanji horumat.

51. Idjä paham mandohop radja ai, tuntang masi idjä iminjake, Dawid tuntang panakae, palus katatahi.

BAGI 23.

I. Augh Dawid idjä katatesae. II. Aran karä pangkalima ain Dawid.

1.—1. Maka djetoh katatesan

karä augh Dawid: Dawid, anak Isai, hamauh, olo idjä impahai tä, idjä iminjak Hatallan Jakob; idjä apik hong njanjin Israel tä aton hakotak.

2. Rogh Jehowa djari hamauh hadjamban aku, aughe djari aton hong djelangku.

3. Hatallan olo Israel djari hamauh, Batukarang ain Israel djari mandjandji akangku: radja idjä tetek karäh marentah olo, idjä marentah haiak mikäh Hatalla.

4. Iä tä kilau blawa handjewu, metoh matanandau lembut, handjewu kahum djaton baunandau, amon awi pandang limbah udjan karä oru lembut bara petak.

5. Djaton ungkup humangku tumon tä intu Hatalla? krana akangku iä djari mingkes djandji idjä katatahi, idjä iatoh indähen hapuhapus karä aughe. Krana idjä salepah salamatku, karä kahandjakku, djaton djetä injohoe mangambang mandjari?

6. Tapi olo setan samandiai uras kilau duhi awang inganan, basa iä djaton tarasingkap hapan lengä.

7. Malainkan olo idjä handak manjingkap iä patut hapan sanaman, lundju, maka iä handiai karäh ingähu lepalepah intu äkae.

II. — 8. Djetoh aran karä pangkalima idjä ain Dawid: idjä mambatang, iä tä anak Taghkemoni, kapalan äwen telo pulu tä, iä tä Adino, olo Esni, idjä kabuate bewäi malawan olo hanja ratus biti, idjä impatäie lepah haiak sindä bewäi.—(1.*Kron.*11,10.)

9. Pangiwae tä Eleasar, anak Dodo, Dodo anak Ahohi; iä tä baris äwen telo tä, idjä mampahaiak Dawid, metoh iä ihababaka olo Pilisti, idjä hapumpong hetä akan parang, tapi karä olo Israel uras undur.

10. Iä tä mendeng, mantakan mampatäi olo Pilisti tä, sampai iä ujuh lengäe, lengäe kait intu pulang padang, djadi Jehowa malalus kaliwus paham intu andau tä; maka olo arä haluli tinai ompat iä, sambil marampas bewäi.

11. Pangiwae tä Sama, anak Age, olo Harari tä; metoh olo Pilisti hapumpong tokep lewu, aton hetä tana idjä paham buae, maka olo arä uras hadari bara baun olo Pilisti.

12. Tä iä mendeng tanggar hong tana tä, sambil mahaga djetä, mamukul maharak olo Pilisti, djadi Jehowa malalus kaliwus paham.

13. Maka äwen telo tä, idjä mambatang intu telo pulu pangkalima tä, aton mananggoh Dawid hong lowang Adulam, kahum musim getem; maka kawan olo Pilisti djari bapodok hong djanah Repaim.

14. Kahum tä Dawid aton hong tantan bukit idjä dähen, maka belahe kawan olo Pilisti hong Betlehem.

15. Metoh tä Dawid mipen, koae: Æwe akan mampihop aku hapan danum kali hong Betlehem, idjä intu bauntonggang lewu?

16. Tä pangkalima äwen telo tä marawus, palus akan äka olo Pilisti bapodok, sambil masip danum bara kali hong Betlehem, idjä intu bauntonggang lewu, balalu äwen mimbit tä akan Dawid. Tapi iä djaton maku mihope, malainkan iä manusuhe hong baun Jehowa,

17. Sambil hamauh: Kedjau bara
aku, o Jehowa, uka mawi talo
kalotä; patut aku mihop dahan
olo tä, idjä djari hagoet djaton
paduli tahasenge? Palus iä djaton
maku mihope. Djetä gawin pang-
kalima äwen telo tä.
18. Maka Abisai kea, paharin
Joab, anak Seruja, idjä mamba-
tang kea hong telo biti, baris
idjä duä tä, lundjue hapae mala-
wan telo ratus biti, uras imunoe
impatäie; tagal tä iä idjä base-
wut intu äwen telo tä;
19. Iä idjä mambatang intu äwen
telo tä, iä kapalan äwen telo tä;
tapi iä djaton tumon telo biti ba-
ris idjä solake tä.
20. Tinai Benaja, anak Jojada,
bara Kabseel, olo idjä menteng,
uräh gawie; iä tä mampatäi duä
singa olo Moab, idjä abas; tinai
iä lius mampatäi singa intu lo-
wang, wajah sadingen;
21. Tinai iä mampatäi olo Misir
idjä biti, olo idjä basewut; olo tä
aton lundjue hong lengäe, tapi iä
manggapi iä hapan sokahe bewäi,
belalu iä mansuwit lundjue bara
lengän olo Misir tä, palus ma-
muno mampatäi iä hapan lundju
ajue kea.
22. Djetä gawin Benaja, anak
Jojada, tagal tä iä imbaris hindjä
telo biti tä.
23. Iä hai bara äwen telo pulu
tä, tapi iä djaton tumon telo
biti baris idjä solake tä; Dawid
mangkat iä mangapala kawan olo
dalam.
24. Asahel, paharin Joab, hindjä
baris äwen telo pulu tä, tuntang
Elhanan, anak Dodo, olo Bet-
lehem;
25. Sama, olo Harod; Elika olo
Harod;
26. Heles, olo Palti; Ira, anak
Ikes, olo Tekoa;
27. Abjeser, olo Anatot, Me-
bunai, olo Husat;
28. Salmon, olo Ahohi; Maha-
rai, olo Netopat;
29. Helek, anak Baena, olo Ne-
topat; Itai, anak Ribai, bara
Gibea lewun olo Benjamin;
30. Benaja, olo Piraton, Hidai,
bara sungäi Gaas;
31. Abialbon, olo Arbat; As-
mawet, olo Barum;
32. Eljaghbu, olo Saalbon; bara
anak Jasen tä Jonatan;
33. Sama, olo Harari; Ahiam,
anak Sarar, olo Harari;
34. Elipelet, anak Ahasbai, anak
olo Magha; Eliam, anak Aghi-
topel, olo Gilon;
35. Hesrai, olo Karmel; Paerai,
olo Arbi;
36. Jugal, anak Natan, bara
Soba; Bani, olo Gad;
37. Selek, olo Amon; Naharai
olo Beerot, ajang Joab, anak
Seruja tä, idjä pananggong gang-
gamae;
38. Ira, olo Jetri; Gareb olo
Jetri;
39. Uria olo Het. Karäe sa-
mandiai telo pulu udju biti.

BAGI 24.

Dawid misä karä olo arä; Hatalla mahukum iä hapan peres.

1. Limbah tä haluli tinai ha-
sep kasangit Jehowa tagal olo Is-
rael; iä mandjo Dawid mohos ka-
salan intu olo tä, awie hamauh:
Has ikau, isä karä olo Israel tun-

tang karä olo Juda. — (1.*Kron.* 22,1.)

2. Maka radja manjoho Joab, kapala parang tä, idjä dengae: Lius ikau, kumbang karä hamputan Israel, bara Dan sampai Berseba, isä karä olo, mangat aku katawan djumalah olo tä.

3. Koan Joab dengan radja: Käläh Jehowa, Hatallam, mandahang olo tä saratus tilap hindai karäe bara katontoh, sampai matan tuangku radja akan mitä tä; tapi buhen tuangku radja radjin mawi gawi djetoh?

4. Tapi augh radja babehat bara augh Joab tuntang karä mantir parang; djadi, Joab tuntang karä mantir parang blua bara baun radja, mangat mantjatjah olo Israel.

5. Palus olo tä dimpah Jordan, bapodok hong Aroer, hila gantaun lewu tä, idjä intu helat sungäi Gad dengan Jaeser.

6. Limbah tä iä manantarang Gilead, tuntang Hodsi, tanah rampar tä; tinai iä manantarang Danjaan tuntang tanah idjä hakaliling Sidon.

7. Limbah tä iä sampai Tirus, kota tä, tuntang sampai karä lewun olo Hewi, olo Kanani, palus iä haluli tinai akan salatan Juda hong Berseba.

8. Tumon tä äwen tä mangumbang salepah tanah, hapus djalatien bulan duä pulu andan, tä iä sampai Jerusalem tinai.

9. Balalu Joab manenga djumalah karä olo awang djari isä tä akan radja; maka baris Israel aton hanja ratus kojan olo hatuä awang sanggam klahi, idjä manangking padang, tinai baris olo Juda limä ratus kojan karä olo hatuä.

10. Maka Dawid buraburak usoke, limbah iä djari manjoho. äwen misä olo arä. Tä Dawid hamauh dengan Jehowa: Aku djari paham badosa huang gawingku toh; tapi ikau, o Jehowa, kanan kasalan rewarm, krana toto gilagila gawingku toh.

11. Djadi, haiak Dawid misik handjewu, augh Jehowa sampai nabi Gad, imam ain Dawid tä, koae:

12. Lius ikau, sanan akan Dawid: kakai augh Jehowa: telo perkara hararahangku akam, intih idjä bara tä, idjä indu ilalusku akam.

13. Tä Gad manalih naharep Dawid, masuman tä akae, sambil hamauh dengae: Aton udju njelo lau akan buah tanahm? atawa maku ikau hadari intu baun musohm telo bulan katahie, tuntang äwen akan manjasah ikau? atawa aton peres akan manjangit katelo andau mawi tanahm? toh, timbang, tirok bewäi, narai augh buah idjä inatäangku akan idjä djari manjoho aku tinai.

14. Maka koan Dawid, tombah augh Gad: Aku paham sekä angat atäiku; tapi käläh ita lawo huang lengän Jehowa, krana iä paham pamasi; äla manjoho aku lawo akan lengän olon.

15. Tä, maka Jehowa manjoho peres mawi olo Israel, bara handjewu sampai katika parapah hamalem; maka aton matäi bara utus olo arä, bara Dan mimes Berseba, udju pulu kojan biti.

16. Maka amon malaikat tä manggatang lengäe manintu Jerusalem, handak marusak djetä, tä hakentong huang Jehowa tagal kapapa

tä, palus iä hamauh dengan malaikat,. idjä marusak utus olo arä: Ombet, undur lengäm katontoh. Maka malaikat Jehowa tä intu karaian ain Arawna, olo Jebusi tä.
17. Maka Dawid, sana mitä malaikat idjä mawi olo arä, hamauh dengan Jehowa, koae: Itäm, aku toh idjä djari badosa, aku, aku kea idjä sala gawingku, tapi karä tabiri toh, narai kasalan äwen tä? Naughe bewäi lengäm mawi aku tuntang ungkup human apangku.
18. Maka palus intu andau tä kea Gad manalih Dawid, sambil hamauh dengae: Dai, pangun mesbeh akan Jehowa intu äka karaian Arawna, olo Jebusi tä.
19. Maka Dawid hagoet tumon augh Gad, tumon petäh Jehowa.
20. Djadi, amon Arawna manampajah, tä iä mitä radja tuntang karä mantire mandai, mananggoh iä; tä iä blua, manjontop arepe intu radja, baue sampai petak.
21. Koan Arawna: Kasen tuangku radja mananggoh rewarm? Tombah Dawid: Ahatku mamili karaiam toh bara ikau, indu äkaku mamangun mesbeh akan Jehowa, mangat peres toh impaterai mawi utus olo arä.
22. Tä koan Arawna, tombah augh Dawid: Duan bewäi tuangku radja! luput talo tumon djetä budjur intu matam; itäm, hetä sapi akan parapah awang ingähu, tinai kareta tuntang ramon sapi indu kajue brangai.
23. Talo handiai tä, tumon hadat radja, Arawna handak manengae bewäi akan radja; tinai koan Arawna dengan radja: Käläh Jehowa, Hatallam, mangilak ikau.
24. Tapi koan radja dengan Arawna: Dia, tapi aku handak mamili tä bara ikau tumon kapatut regae, krana aku djaton maku maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, Hatallangku, tuntang djaton manahor regae. Kalotä Dawid mamili karaian tuntang sapi tä limä pulu sekel salaka.
25. Palus Dawid mamangun mesbeh hetä akan Jehowa, sambil maluput parapah awang ingähu tuntang parapah tarimakasih. Tumon tä Jehowa injapan tinai dengan tanah tä, peres tä terai mawi olo Israel.

SURAT KARÆ

R A D J A,

IDJÆ SOLAKE.

BAGI 1.

Dawid djadjalan ungko; Adonia handak mangkat arepe mandjadi radja; Dawid mandudus anake Salomo indu gantie.

1. Maka radja Dawid djari bakas, pandjang umure; olo manutup mangahowut iä hapan benang, tapi iä djaton tau blasut.

2. Tä, maka olo ajue hamauh dengae: Soho olo manggau akan radja, tuan ikäi, budjang bawi tabela, idjä mendeng naharep baun radja, manjang iä, käläh iä batiroh intu pakuae, mangat mangalasut tuan ikäi, radja.

3. Maka hong hapus tanah Israel iä manggau anak bawi tabela, awang bahalap ampie; tä iä sondau Abisag, olo Sunem, palus mimbit iä akan radja.

4. Olo bawi tabela tä paham bahalap haliai ampie; iä nguan radja, manjang iä, tapi radja djaton masawä iä.

5. Maka Adonia, anak Hagit, manggatang arepe, koae: Aku handak mandjadi radja. Palus iä manatap akae arä kareta, tuntang olo awang hapan hadjaran, tinai limä pulu olo haradjur manandjong helo baue. — (2.*Sam.*3,4.)

6. Maka bapae djaton maku mampudji iä katahie belom, sampai hamauh mahin dia: buhen ikau kalotä gawim? Tinai iä paham bakena ampie, Hagit djari manak iä limbah Absalom.

7. Iä tä pakat dengan Joab, anak Seruja, tinai dengan Abjatar, imam tä; äwen tä mandohop ompat Adonia.

8. Maka Sadok, imam tä, tinai Benaja, anak Jojada, tuntang nabi Natan, tinai Simei, Rei, tuntang karä pangkalima ain Dawid djaton ompat Adonia.

9. Maka Adonia mampatäi kutoh kambing tabiri, sapi, meto awang baseput, darah batu Sohelet, idjä tokep kalin danum Rogel; iä marawäi karä paharie, anak radja tä, tuntang karä olo Juda, idjä mantir Dawid.

10. Tapi nabi Natan, Benaja, tinai karä pangkalima tä, tuntang paharie Salomo djaton irawäie.

11. Tä Natan hamauh dengan Batseba, indu Salomo, koae: Djaton ikau djari mahining Adonia, anak Hagit, mandjadi radja? tuntang tuan ita Dawid djaton tawan talo tä.

12. Toh, käläh aku handak manirok akam, mangat ikau malhwus tahasengm, tuntang tahaseng anakm Salomo.

13. Lius ikau, tamä naharep radja, sambil hamauh dengae: dia tuangku radja djari sumpah akan rewarm, koam: toto, anakm Salomo akan mandjadi radja limbah bara

aku, iä kea idjä akan mondok hundjun padadusangku? buhen toh maka Adonia mandjadi radja!

14. Itäm, kahum ikau magon hetä hakotak dengan radja, maka aku handak tamä rahian bara ikau, mandähen mampalepah karä aughm.

15. Tä, maka Batseba tamä naharep radja huang karong; maka radja djari paham bakas, Abisag, olo Suuem, aton manjang radja.

16. Maka Batseba sontop takoloke, manjembah radja; tä radja hamauh dengae: Kasen ikau?

17. Tombah iä, koae: O tuangku, ikau djari sumpah intu Jehowa, Hatallam, akan rewarm toh, koam: toto, anakm Salomo akan mandjadi radja limbah bara aku, iä akan mondok hong padadusangku.

18. Maka toh, itäm, Adonia tä djari radja, o tuangku radja, tuntang ikau djaton katawan tä.

19. Iä djari mampatäi kambing tabiri, sapi, meto baseput, kutoh karäe, tuntang djari marawäi karä anak radja, tinai imam Abjatar, tuntang Joab kapala parang, tapi rewarm Salomo djaton irawäie.

20. Tapi ikau, o tuangku radja, puna äka matan hapus olo Israel leket, mangat ikau manantu akae äwe idjä akan mondok hundjun padadusan tuangku radja, limbah bara ikau.

21. Djaka dia kalotä, toto, limbah tuangku radja djari matäi, ingampeleng dengan tato hiangm, maka aku toh tuntang anakku Salomo inggarä olo badosa bewäi.

22. Djadi, kahum iä kotakotak dengan radja, maka nabi Natan aton tamä.

23. Tä olo masuman akan radja, koae: Itäm, nabi Natan tä aton. Palus iä manaharep baun radja, sontop intu radja, baue sampai lasäh.

24. Koan Natan: Joh tuangku radja, kilen, ikau djari manjoho, koam: Adonia akan mandjadi radja limbah bara aku, iä kea karäh mondok hundjun padadusangku?

25. Krana andau toh iä djari hagoet, mampatäi sapi, meto baseput, kambing tabiri, kutoh karäe, iä djari marawäi karä anak radja, tinai karä mantir parang, tuntang imam Abjatar; olo tä mondok kuman mihop intu baue, sambil hamauh: belom radja Adonia.

26. Tapi aku, rewarm toh, tuntang imam Sadok, tinai Benaja anak Jojada, tuntang rewarm Salomo djaton irawäie.

27. Aton perkara tä toto mandjadi bara tuangku radja? atawa djaton ikau djari masanan akan rewarm äwe idjä akan mondok hundjun padadusan tuangku radja, limbah bara ikau?

28. Tombah radja Dawid, sambil hamauh: Kahau Batseba manalih aku. Maka iä tamä naharep radja, tuntang mendeng tandipah radja.

29. Tä radja sumpah, sambil hamauh: Belom Jehowa, idjä djari maliwus hambaruangku bara karä kadjakä;

30. Toto, kilau aku djari sumpah akam intu Jehowa, Hatallah olo Israel, koangku: toto, anakm Salomo tä akan mandjadi radja limbah bara aku, iä akan mondok hundjun padadusangku manganti aku, tumon tä aku handak malaluse kea andau toh.

31. Tä Batseba sontop, baue sampai lasäh, manjembah radja, sambil hamauh: Belom tuangku radja Dawid sampai katatalih!

32. Maka koan radja dengan

äwen hetä: Kahau akangku imam Sadok, nabi Natan, tuntang Benaja, anak Jojada. Palus äwen tä manalih naharep baun radja.
33. Maka radja manjoho äwen: Duan hapus djalahau olo aiu tuan ketou omba keton, pondok anakku Salomo hong kalidai ajungku, agah iä akan Gihon.
34. Maka imam Sadok tuntang nabi Natan akan maminjak iä hetä mandjadi radja mahundjun Israel; limbah tä awi mampahiau sarunai, sambil hamauh: belom radja Salomo!
35. Limbah tä keton akan omba iä manuntut likute, maka iä akan manalih mondok hundjun padadusangku, mandjadi radja manganti aku. Krana iä djari injohoku mandjadi radja mahundjun olo Israel tuntang olo Juda.
36. Djadi, Benaja, anak Jojada, tombah augh radja, koae: Amen; käläh kalotä kea angh Jehowa, Hatallan tuangku radja.
37. Tumon Jehowa djari mampahaiak tuangku radja, käläh kalotä kea iä mampahaiak Salomo, mampahai padadusae tinai bara padadusan tuangku radja Dawid.
38. Tä imam Sadok hagoet, tuntang nabi Natan, tinai Benaja, anak Jojada, haiak hapus ungkup olo dalam, äwen mampondok Salomo hong kalidai radja Dawid, palus magah iä akan Gihon.
39. Maka imam Sadok manduan kasan minjak tä bara tingkap-panjupa, palus maminjak Salomo. Haiak tä äwen mampahiau sarunai, tuntang karä olo arä hamauh: Belom radja Salomo! — (1.*Kron.*28, 22.)
40. Djadi, olo arä handiai hapumpong, miring iä; olo tä manjuling, tuntang handjak rantang paham haliai, sampai petak halujak awi palengkau aughe tä.
41. Maka Adonia mahining djetä, tuntang karä olo awang irawäie dengae, idjä harue terai kuman; tinai Joab kea mahining augh sarunai, sambil hamauh: Buhen olo ridu hong lewu hetä?
42. Maka kahum iä kotakotak, aton dumah Jonatan, anak imam Abjatar; koan Adonia: Palus bewäi, krana ikau puna olo pintar, ikau karäh masuman talo bahalap.
43. Tombah Jonatan, sambil hamauh dengan Adonia: Kajah! radja Dawid, tuan ita, djari mandudus Salomo mandjadi radja.
44. Tuntang radja djari manjoho ompat iä imam Sadok, nabi Natan, tinai Benaja, anak Jojada, tuntang kawan olo dalam; olo tä djari mampondok iä hundjun kalidai Dawid.
45. Tinai imam Sadok tuntang nabi Natan djari maminjak iä mandjadi radja hong Gihon, bara hetä iä djari buli sambil ramirami handjak rantang, sampai hapus lewu merämeräh; djetä augh lahap tä, idjä djari hiningm.
46. Tinai Salomo aton mondok kea hundjun padadusan karadjaan.
47. Tuntang karä mantir radja djari manalih, mangat mamberkat tuan ita, radja Dawid, sambil hamauh: Hatallam akan mampahalap aran Salomo tinai bara aram, mampahai padadusae bara padadusam tinai. Tinai radja djari manjembah bara hundjun sasuroe.
48. Tinai radja djari hamauh kalotoh: horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, idjä andau toh djari manjoho panggantingku mondok hundjun padadusangku, kahum matangku magon mitä iä.

49. Tä, maka karä olo panggil tä, idjä dengan Adonia, taräwen, palus mendeng, balalu hagoet genep biti mahoroe djalan ai.
50. Maka Adonia mikäh Salomo; iä mendeng, balalu hagoet, manjingkap pampang mesbeh.
51. Maka olo masuman akan Salomo, koae: Itäm, Adonia paham mikäh radja Salomo, krana iä djari manjingkap pampang mesbeh, koae: käläh radja Salomo sumpah dengangku andau toh, iä djaton maku mampatäi reware hapan padang.
52. Koan Salomo: Djaka iä olo budjur, toto idjä krambar balaue mahin dia karäh lawo akan petak; tapi djaka kasalae supa huang iä, tä iä karäh impatäi.
53. Maka radja Salomo manjoho olo mindah iä bara mesbeh; tä iä manalih, manjontop arepe manjembah radja Salomo; koan Salomo dengae: Lius, buli humam.

BAGI 2.

I. Petäh Dawid idjä katatesae akan Salomo. Iä matäi. II. Adonia, Joab tuntang Simei buah hukum.

I. — 1. Maka amon andau Dawid akan matäi djari tokep, tä iä mametäh anake Salomo, koae:
2. Aku toh akan mahoroe puna djalan karä olo kalunen, tanggatanggar atäim, kilau hatuä toto.
3. Haga karä prentah Jehowa, Hatallam, tandjong mahoroe djalan ai, mangat mahaga karä hadate, prentahe, dasare tuntang kasaksiae, tumon idjä injurat hong Torat Moses, mangat ikau pintar gawim huang karä perkara, huang karä äka panggoetm. — (*Jos.*1,7.)
4. Mangat Jehowa mandähen aughe, idjä djari injewute akangku, koae: djaka anakm mingat djalae, mangat manandjong intu baungku budjubudjur, hapan salepah atäie, salepah hambaruae, tä maka panakam djaton karäh balentas mondok hundjun padadusan olo Israel. — (2.*Sam.*7,16.)
5. Tinai ikau katawan talo, awang djari iawi Joab, anak Seruja, dengangku, tinai gawie dengan duä biti kapala parang olo Israel, Abner, anak Ner, tinai Amasa, anak Jeter, idjä djari impatäie; wajah sanang iä djari manusuh daha kilau metoh parang: daha djari manata babat kahange tuntang sarumpah awang intu paie. — (2.*Sam.*3,27; — 20,10.)
6. Awi iä tumon kapintarm, mangat äla ikau manjoho owae mohon sanasanang akan kubur.
7. Tapi intu karä anak Barsilai, olo Gilead, prahan kahalapm, baris äwen hindjä olo tä, idjä omba kuman hong medjam; krana tumon tä kea gawin äwen dengangku, metoh aku hadari bara baun kakam Absalom. — (2.*Sam.*17,27.)
8. Tinai itäm, Simei tä aton dengam, anak Gera, olo Benjamin, idjä bara Bahurim, idjä paham manjapa aku metoh andau panggoetku akan Mahanaim; tapi rahian bara tä iä manambang manjupa aku darah Jordan, tuntang aku sumpah akae intu Jehowa, koangku: aku djaton handak mampatäi ikau hapan padang. — (2. *Sam.*15,5; — 19,16.)
9. Tapi ikau toh, äla manaha iä kilau iä brasih bara kasalae, krana ikau toh olo pintar; tirok bewäi, narai talo awang patut iawim dengae, mangat ikau mampamohon owae tuntang badaha akan kubur.

10. Limbah tä Dawid matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong lewun Dawid.

11. Karä andau Dawid djari marentah olo Israel, iä tä äpat pulu njelo; intu Hebron iä djari marentah udju njelo, tinai hong Jerusalem iä djari marentah telo pulu telo njelo.

II. — 12. Maka Salomo mondok hundjun padadusan liau bapae Dawid, karadjaan ajue paham indähen.

13. Tä, maka Adonia, anak Hagit, manalih Batseba, indu Salomo; tikoae dengae: Aton panumahm toh bahalap? Tombah iä: Bahalap kea.

14. Limbah tä koae: Aton aughku dengam. Tombah olo bawi: Sewut tä.

15. Maka koae: Tawam bewäi, karadjaan tä puna ajungku kea, hapus utus olo Israel djari manintu baue akangku, mangat aku mandjadi radja, tapi toh karadjaan tä djari pakitar akan bagin andiku, krana awi Jehowa kea djetä mandjadi akae. — (1,5.)

16. Toh, maka talo idjä bewäi ilakuku bara ikau, äla mampahawen baungku. Koan olo bawi dengae: Sewut bewäi.

17. Koae: Käläh hamauh dengan radja Salomo, krana toto iä djaton maku mampahawen baum, mangat iä manenga Abisag, bawin olo Sunem tä, indu sawangku. — (1,3.)

18. Tombah Batseba: Käläh, aku handak blaku akam intu radja.

19. Tumon tä Batseba mananggoh radja Salomo, tantai blaku intu iä akan Adonia. Maka radja mendeng manambang iä, sontop intu iä; limbah tä iä mondok hundjun padadusae, manjoho olo mingkes trutji akan indu radja; palus iä mondok hila gantaue.

20. Tä koan indue tä: Aku toh blaku intu ikau baja talo korik bewäi, äla ikau mampahawen baungku. Koan radja dengae: Laku bewäi, o indu, kwäka aku akan mampahawen baum!

21. Koae: Tenga Abisag, olo Sunem tä, indu sawan paharim Adonia.

22. Tä koan radja Salomo, tombah augh indue: Buhen ikau blaku Abisag, olo Sunem tä, akan Adonia? käläh laku karadjaan tä sasindä akae, krana iä tä akaku, tinai imam Abjatar, tuntang Joab, anak Seruja, puna pakat dengae. — (1,7.)

23. Maka radja Salomo sumpah intu Jehowa, koae: Brangai kalotä kakai gawin Hatalla dengangku, toto akan manganan tahaseng njamae Adonia djari manjewut aughe tä.

24. Maka toh, belom Jehowa! idjä djari mandähen aku, tuntang djari mampondok aku hundjun padadusan liau apangku Dawid, idjä djari manenga akangku ungkup humangku, tumon djari aughe, toto andau toh Adonia akan impatäi.

25. Palus radja Salomo manjoho Benaja, anak Jojada; djetä mantakan mawi iä, sampai iä matäi.

26. Maka dengan imam Abjatar radja hamauh: Lius ikau akan Anatot, melai hong tanam, krana ikau patut impatäi bewäi, tapi aku djaton maku mampatäi ikau andau toh, basa ikau djari mamikul patin pangkahai Tuhan, Jehowa, hong baun liau apangku Dawid, tinai basa ikau djari omba buah karä kadjakän liau apangku.

27. Tumon tä Salomo manipas Abjatar bara pangkat imam Jehowa, mangat tulus augh Jehowa, idjä

1. RADJ. 2.

djari injewute hong Silo tahiu ungkup human Eli. — (1.*Sam*.2, 31.)

28. Amon brita tä sampai pinding Joab, krana Joab djari mules arepe ompat Adonia, alo iä djaton djari ompat Absalom, maka Joab hadari akan tingkap Jehowa, manjingkap pampang mesbeh.

29. Tä olo masanan akan radja Salomo, Joab djari hadari akan tingkap Jehowa, iä intu darah mesbeh; tä Salomo manjoho Benaja, anak Jojada, koae: Lius, patäi iä. — (2.*Mos*.21,14.)

30. Palus Benaja manalih tingkap Jehowa, sambil hamauh dengae: Tumon toh prentah radja: blua ikau! Tombah iä: Dia, hetoh kea aku handak matäi. Maka Benaja manatäan aughe tä akan radja: Kalotoh augh Joab, tumon toh iä djari tombah aughku.

31. Maka radja hamauh dengae: Awi tumon aughe, patäi iä, kubur iä, mangat ikau manganan bara aku tuntang bara ungkup human apangku daha tä, idjä djari inusuh Joab djaton bara buku.

32. Tumon tä Jehowa malian daha tä akan takolok ai, basa iä djari mawi duä biti olo hatuä, idjä budjur bahalap bara iä, djari mampatäi äwen tä hapan padang, tuntang apangku Dawid djaton katawan tä, iä tä Abner, anak Ner, kapala parang olo Israel, tinai Amasa, anak Jeter, kapala parang olo Juda. — (2,5.)

33. Tumon tä dahan äwen tä ilian akan takolok Joab, tuntang akan takolok panakae palus katatahi, tapi Dawid, tuntang panakae, ungkup humae tuntang padadusae karäh sanang bewäi intu Jehowa palus katatahi.

34. Tä Benaja, anak Jojada, hagoet mantakan mampatäi iä, palus mangubur iä intu humae hong padang.

35. Maka radja mangkat Benaja, anak Jojada, gantin djetä mandjadi mantir kapala parang, tinai imam Sadok iangkat radja gantin Abjatar.

36. Limbah tä radja manjoho olo mangahau Simei, palus iä manjoho iä: Tampa huma akam hong Jerusalem, melai hetä, äla ikau blua bara hetä kantäkantä.

37. Krana metoh andau ikau blua, sana ikau dimpah sungäi Kidron, buah ikau katawan, djaton tau dia ikau impatäi, daham karäh manata takolok aim kea.

38. Koan Simei, tombah augh radja: Buah aughm tä; kilau tuangku radja djari manjoho, tumon tä kea rewarm handak mawie. Maka Simei melai hong Jerusalem tahi andaue.

39. Djadi, intu lawin telo njelo duä biti djipen Simei tä babuhau tanggoh Aghis, anak Maagha, radja Gat; djadi olo masuman akan Simei, koae: Djipem tä aton hong Gat.

40. Tä Simei manatap arepe, palus mapil kalidaie, hagoet akan Gat, mananggoh Aghis, manuntut djipäe; tumon tä Simei hagoet, manduan djipäe bara Gat.

41. Maka olo masuman akan Salomo, Simei djari hagoet bara Jerusalem akan Gat, tuntang iä djari buli.

42. Tä radja manjoho olo mangahau Simei, sambil hamauh dengae: Dia aku djari sumpah dengam intu Jehowa, sambil masuman akam, koangku: metoh andaum hagoet kantäkantä, tawam bewäi, toto ikau impatäi? tuntang ikau djari tom-

bah aughku: buah augh tä, idjä djari hiningku.
43. Toh, buhen ikau djaton djari mahaga sumpah tä intu Jehowa, petäh tä, idjä djari imetähku ikau?
44. Tinai koan radja dengan Simei: Tawam bewäi karä kapapam tä, atäi aim kea katawan tä, idjä djari iawim dengan liau apangku Dawid; tagal tä Jehowa djari malian kadarhakam akan hundjun takolokm. — (2,8.)
45. Tapi radja Salomo imberkat, padadusan Dawid karäh dähen hong baun Jehowa sampai katatahi.
46. Tä radja manjoho Benaja, anak Jojada, iä tä blua, mawi iä sampai iä matäi. Tumon tä karadjaan indähen intu lengän Salomo.

BAGI 3.

I. Lakudoan Salomo. II. Kapintar Salomo hapan mamutus basara.

I. — 1. Limbah tä Salomo mempo Parao, radja Misir, masawä anak bawi ain Parao, palus manduan iä akan lewun Dawid, sampai djari pangun humae, tuntang human Jehowa, tinai kota batun Jerusalem hakaliling.
2. Maka olo arä magon maluput parapahe hundjun karä lungkoh, krana sampai andau tä hindai djari imangun huma akan aran Jehowa.
3. Maka Salomo sinta Jehowa, tuntang manandjong tumon karä hadat bapae Dawid; baja iä maluput parapahe tuutang hagaro intu karä lungkoh kea.
4. Djadi, radja hagoet akan Gibeon, handak maluput parapah hetä, basa hetä äka gantong idjä basewut; sakojan meto parapah awang ingähu iluput Salomo hong mesbeh hetä. — (2.*Kron.*1,3.)
5. Maka hong Gibeon Jehowa mamprahan arepe akan Salomo huang nupie hamalem, palus Hatalla hamauh: Laku, narai akan inengaku akam. — (9,2.)
6. Tombah Salomo: Ikau djari malalus kahalap paham akan rewarm Dawid, apangku tä, tumon iä kea djari manandjong hong baum haiak atäie budjur, tetek tuntang tanggar dengam, djadi ikau djari malalus kahalap idjä hai toh, sampai ikau djari manenga akae anak hatuä, idjä mondok hundjun padadusae, kilau djari intu andau toh.
7. Toh, joh Jehowa, Hatallangku, idjä djari mamparadja rewarm toh gantin apangku Dawid, aku toh tabela bewäi, aku djaton tawan karä ampin perkara;
8. Tinai rewarm toh marentah utus olo ajum, idjä djari intihm, utus olo idjä paham bakapal, sampai djaton taraisä, djaton taraitong awi karäe;
9. Toh, käläh tenga akan rewarm toh atäi idjä pintar hapan mamatut olo ajum, hapan mangasene talo bahalap dengan talo papa; krana äwe kea tau mamatut budjubudjur akan utus olo ajum idjä karäan karäe toh.
10. Maka djetä ingilak Jehowa, basa Salomo djari blaku talo tä.
11. Palus Hatalla hamauh dengae: Basa ikau djari blaku perkara toh, djaton djari blaku umur pandjang akam, atawa panatau, djaton kea mimes tahaseng karä musohm, malainkan ikau djari blaku kapintar akam, mangat tau mariksa mamatut karä perkara:

12. Itä, toto aku djari manarima aughm, aku djari manenga akam atäi idjä pintar herati, sampai helo bara ikau djaton djari aton idjä biti, idjä padau dengam, palus rahian dapit djaton kea karäh lembut idjä biti, idjä padan dengam.

13. Tinai talo idjä djaton djari ilakum, djetä kea djari inengaku akam, karä panatau, karä kahai, sampai djaton idjä biti karä radja, idjä padan dengam, katahin umurm. —(*Matt.*6,33.)

14. Tapi asal ikau manandjong huang djalangku, sambil mahaga hadatku, prentahku, tumon bapam Dawid djari manandjong, tä aku handak mamandjang umurm kea.

15. Limbah tä Salomo misik, itä! iä nupi. Maka iä sampai Jerusalem, palus mendeng naharep patin-djandjin Jehowa, maluput parapah awang ingähu, nguan parapah tarimakasih, tinai iä manampa panginan akau karä olo ajue.

II.—16. Intu katika tä aton hadumah sapangan duä biti naharep radja; äwen duä tä hator naharep baue.

17. Maka idjä äwen duä tä hamauh; Joh tuangku! aku toh dengan olo bawi djetä idjä kahuma, aku djari manak kahum hindjä huma dengae.

18. Maka djadi, katelo limbah aku djari luas, olo bawi tä luas kea; maka koä melai hindjä, olo beken djaton dengan koä, baja koä bewäi hong huma tä.

19. Maka alem ndau anak hatuä ain olo bawi djetä djari matäi, awie penjet indue batiroh.

20. Tä bentok alem iä misik, palus manduan anakku bara darahku kahum rewarm toh batiroh, palus mampatiroh iä huang pakuae, tapi anake idjä matäi tä impetere huang pakuangku.

21. Maka tampalawäi aku misik, handak mampatusu anakku idjä hatuä, tä itä! iä matäi; tapi haiak djadjewu aku mangasene hantue, itä! iä tä beken bara anakku, idjä djari inakangku.

22. Tä, maka tombah olo bawi idjä tä: Dia; toto idjä belom toh anakku, idjä matäi tä anakm. Tapi koau olo bawi idjä tä tinai: Dia; toto idjä matäi tä anakm, idjä belom toh anakku. Tumon tä augh äwen duä tä hong baun radja.

23. Maka radja hamauh: Koan djetoh: djetoh anakku, idjä belom toh, tapi anakm idjä matäi tä; tinai koan idjä tä: dia, toto idjä matäi tä ajum, tapi idjä belom toh anak ajungku.

24. Tä koan radja: Duan padang akangku. Maka olo mimbit padang akan baun radja.

25. Maka koan radja: Tedjep, tising anak idjä belom tä sila haruä, tenga silae akan idjä, tinai silae akan idjä tä.

26. Tapi olo bawi, idjä tempon anak idjä belom tä, hamauh dengan radja, krana lenjoh angat atäie, awie masi anake tä, koae: Æla tuangku, tenga akae bewäi anak awau idjä belom toh, äla haliai mampatäi iä! Tapi idjä tä hamauh: Barangai, djetä äla akam äla akangku, käläh tising bewäi.

27. Tä tombah radja, sambil hamauh: Tenga akan idjä masi tä anak awau idjä belom toh, äla mampatäi iä, krana iä kea toto indue.

28. Maka hapus olo Israel mahining kaputusae tä, idjä djari imutus radja; palus olo mikäh intu baun radja, kraua iä mitä kapintar

1 RADJ. 3.

Hatalla aton huang atäie, mangat toto tau mambudjur perkara.

BAGI 4.

I. Karä mantir tuntang kahain Salomo.
II. Hatalla mamintar Salomo.

I. — 1. Kalotä maka radja Salomo marentah hapus olo Israel.
2. Maka djetoh karä mantir kapala, awang ai: Asaria, anak Sadok, iä tä mantir pamutjok.
3. Elihorep tuntang Ahia, anak Sisa, indu sukataris; Josapat, anak Ahilud, indu mangkubumi.
4. Benaja, anak Jojada, indu mantir kapala parang; Sadok äwen duä Abjatar aton imam.
5. Asaria, anak Natan, indu kapala karä wakil tanah; Sabud, anak nabi Natan, iä tä sobat radja.
6. Ahisar tä mantir human radja; Adoram, anak Abda, mantir perkaran rear.
7. Tinai aton ain Salomo duäwalas biti wakil tanah mahundjun hapus olo Israel, idjä manarima ramon panginan akan radja, tuntang ungkup humae; genep biti inukas idjä bulan dalam idjä njelo akan manarima ramon panginan.
8. Djetoh karä aran äwen tä: anak Hur marentah bukit hatinggang Epraim.
9. Anak Deker hong Makas tuntang hong Saabim, hong Betsemes tinai Elonbethanan.
10. Anak Hesed hong Arubot, tinai Sogho tuntang hapus tanah Heper pagangan ajue kea.
11. Anak Abinadab mamegang hapus tanah Dor; Tapat anak bawi ain Salomo indu sawae.
12. Baana, anak Ahilud mamegang Taanagh, Megido, tinai hapus Betsean, idjä tandipah Sartana, awa Jisreel, bara Betsean mandas Abelmehola, mimes hila kanih Jokneam.
13. Anak Geber tä hong Ramot intu Gilead; iä mamegang karä lewun Jair, anak Manasse tä, idjä hong Gilead, tinai tanah Argob, idjä hong Basan, djahawen pulu baris lewu hai, idjä hakota hakuntji tambaga.
14. Ahinadab, anak Ido, marentah hong Mahanaim.
15. Ahimaas marentah hong Naptali, iä tä masawä Basmat, anak bawi ain Salomo.
16. Baana, anak Husai, hong Aser tuntang hong Alot.
17. Josapat, anak Parua, hong Isaskar.
18. Simei, anak Ela, hong Benjamin.
19. Geber, anak Uri, hong tanah Gilead, idjä horan tanah Sihon, radja olo Amori, tuntang Ogh, radja Basan, tikas iä indu wakil tanah hong tanah djetä.
20. Maka olo Juda tuntang olo Israel paham bakapal, kilau baras hong saran tasik karäe; iä kuman mihop tuntang ramirami.
21. Maka Salomo marentah karä karadjaan bara batangdanum lombah tä, sampai tanah olo Pilisti, palus sampai saran tanah Misir: karä olo hetä magah panenga akae, iä mamenda Salomo katahin andau pambelome.
22. Maka karä balandjan Salomo akan idjä andau telo pulu kor (*tanggong kalidai*) tunek tepong lamos, tinai djahawen pulu kor tepong habotor;
23. Sapulu kongan sapi idjä inje-

1. RADJ. 3. 4.

pnt olo, tuntang duä pulu kong-
an sapi idjä murep kabuate, tinai
saratus kongan tabiri; beken tinai
karä badjang krahau, hadangan,
tuntang burong awang injeput olo.
24. Krana iä marentah hapus ta-
nah idjä hila toh batangdanum
lombah tä, bara Tipsa sampai Gasa,
mahundjun karä radja awang hila
toh batangdanum lombah tä. Ma-
ka iä hakabuah dengan karä olo
awang tandipah iä hakaliling.
25. Djadi, olo Juda tuntang olo
Israel melai sanang bewäi, genep
biti penda upon anggor tuntang kor-
ma ajue, bara Dan sampai Berseba,
katahin pambelom Salomo.
26. Tinai aton ain Salomo äpat
pulu kojan hadjaran akan karä
karetae, tinai duäwalas kojan ha-
djaran akan olo parang.
27. Maka karä wakil tanah tä,
genep biti intu bulan ai, magah
ramon panginan akan radja Salo-
mo, tuntang akan olo handiai,
idjä omba kuman hong medjan
radja; iä djaton manjoho tapas talo
enen.
28. Tinai seora tuntang tampilai
djogo akan karä hadjaran, tuntang
akan onta idjä balias darie iagahe
akan äka meto tä, genep biti
intu padjun ajue.
II.—29. Maka Hatalla manenga
akan Salomo kapintar tuntang akal
paham haliai, arä kaharati, kilau
baras hong saran tasik.
30. Kapintar Salomo tä paham
bara kapintar karä olo idjä hila
timor, tinai bara kapintar olo Mi-
sir kea.
31. Iä pintar bara olo handiai,
pintar haream bara Etan kea, olo
Esrahi, tuntang bara Heman, Kal-
kol tuntang Darda, anak Mahol
olo pangarang tä. Maka arae ba-
sewut marak karä utus olo haka-
liling.
32. Iä mangarang telo kojan le-
läi, karä njanji awang ingarange
sakojan limä.
33. Tinai iä manutor manarang
karä batang kaju tuntang talo lem-
but, bara batang seder idjä hong
Libanon sampai isop tä, idjä tum-
bo hong dinding batu, tinai iä
manutor manarang karä ampin
meto, burong, tuntang talo mang-
gajar, tinai lauk.
34. Maka aton manalih arä olo
bara karä utus olo, mangat ma-
hining kapintar Salomo, sarohan
karä radja kalunen, awang djari
mahining britan kapintare tä.

BAGI 5.

Salomo hadjandji dengan Hiram; Hi-
ram manenga ramon human Hatalla.

---

1. Maka Hiram, radja Tirus,
manjoho olo ajue mananggoh Salo-
mo, krana iä djari mahining olo
djari maminjak Salomo mandjadi
radja, gantin liau bapae; krana
Hiram djari sinta Dawid katahin
pambelome.
2. Limbah tä Salomo manjoho
sarohan mananggoh Hiram, sambil
hamauh: — (2.*Kron.*2,3.)
3. Tawam, liau apangku Dawid
djaton djari tau mamangun huma
akan aran Jehowa, Hatallae, ta-
gal karä parang, idjä dengan djetä
olo djari mangaliling iä, sampai
Jehowa manjaragh musohe tä akan
penda paie.
4. Tapi toh Jehowa, Hatallang-
ku, djari manjanang aku bara karä
musoh hakaliling, djaton aton idjä

malawan, djaton bahaja idjä mangaroh.

5. Toh, itäm, angatku jaku handak mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallangku, tumon Jehowa djari hamauh dengan apangku Dawid, koae: anakm hatuä, idjä handak impondokku gantim hundjun padadusam, iä tä karäh mamangun huma tä akan arangku. — (2.*Sam.*7,13.)

6. Toh, käläh soho olo baramo kaju seder akangku hong Libanon, tinai olo ajungku akan omba olo ajum, maka upah karä olo ajum aku handak manahore, tumon lakum kea. Krana tawam, marak ikäi djaton tukang kaju idjä harati kilau olo Sidon.

7. Djadi, amon Hiram mahining karä augh Salomo, maka iä paham handjak atäie, sambil hamauh: Horumat akan Jehowa andau toh, idjä djari manenga akan Dawid anak idjä pintar, mangat marentah utus olo idjä bakapal tä.

8. Palus Hiram manjoho sarohae manalih Salomo, sambil hamauh: Aku djari mahining talo idjä djari injohom masanan akangku; aku handak manumon kahandakm tagal kaju seder tuntang kaju goper.

9. Olo ajungku akan masohan tä bara Libanon akan tasik, tinai aku handak malanting tä, mimbite mahoroe tasik manjampai äka, idjä karäh insanam akangku, hetä aku handak mangarake, mangat ikau manduae bara hetä; maka ikau tinai akan manumon kahandakku, manenga bahata akan olo ajungku.

10. Kalotä Hiram manenga kaju seder tuntang kaju goper akan Salomo tumon karä kahandake.

11. Maka Salomo manenga akan Hiram duä pulu kojan kor gendom akan panginan olo ajue, tinai duä pulu kojan kor undns awang imähes; talo tä inenga Salomo akan Hiram genep njelo.

12. Maka Jehowa manenga kapintar akan Salomo, tumon djari aughe dengae; maka Hiram dengan Salomo hakabuah bewäı, äwen duä tä hadjandji.

13. Maka radja Salomo mirak olo indu rakan bara hapus olo Israel, rakan tä telo pulu kojan karäe.

14. Iä manjoho olo tä akan Libanon, hagantihaganti, mamulu kojan biti idjä bulan katahie; idjä bulan äwen tä bagawi hong Libanon, tinai duä bulan genep biti melai hong humae; maka Adoniram mangapala rakan tä. — (4,6.)

15. Tinai aton ain Salomo udju pulu kojan djurumäton talo, tuntang hauja pulu kojan idjä blaku batu hong bukit.

16. Beken tinai karä mantir tuntang mandur ain Salomo, idjä mangapala gawi tä, iä tä telo kojan telo ratus biti, idjä kapalan karä olo idjä bagawi tä.

17. Maka radja mametäh, mangat olo tä blaku batu hai, batu idjä barega, idjä inguan indu galang huma tä.

18. Maka karä tukang ain Salomo, tuntang tukang ain Hiram, tinai olo Gibli, mamahat djetä; olo tä kea idjä nguan karä kaju tuntang batu akan ramon huma tä.

BAGI 6.

Salomo mamangun human Hatalla.

1. Djadi, intu njelo äpat ratus

hanja pulu limbah olo Israel djari blua bara tanah Misir, intu njelo äpat limbah tamparan karadjaan Salomo mahundjun olo Israel, hong bulan Siw, iä tä bulan idjä duä, maka iä manampara mamangun human Jehowa. — (2.*Kron*.3.)

2. Huma tä, idjä imangun radja Salomo akan Jehowa, buka djahawen pulu hasa, duä pulu hasa pangandjnre, kagantonge telo pulu hasa.

3. Maka tambiran hila baun huma tä duä pulu hasa kamboe, supulu hasa kabukae.

4. Iä manampa baunsengok hnang huma tä, idjä rangkah hila huange, simit hila ruare.

5. Iä manampa karong hasuson hakaliling intu dinding hnma tä, tinai intu äka-panjupa tä kea; tumon tä iä manampa karong hakaliling uras hasuson.

6. Karong idjä iwa tä, djetä limä hasa kalombahe, tinai idjä sambo, djetä djahawen hasa kalombahe, tinai idjä tingkat telo, djetä udju hasa kalombahe; krana dinding huma tä djari inampa mahulong, sampai karong tä injanggah intu saran dinding.

7. Maka metoh huma tä imangun, karä batu djari tatap helo, sampai djaton augh pukul sanaman, kapak atawa pakarang sanaman beken hining huang huma, metoh djetä iharagapan.

8. Bauntonggang akan karong balikat intu suson idjä duä tä aton hila gantann huma, maka mahoroe tangga idjä bilibilit olo mandai akan karong benteng tä, tinai bara karong suson idjä duä tä palus sampai karong suson idjä telo.

9. Tumon tä iä mamangun mandjari huma tä, tinai iä malalangit huma tä gahagae tuntang papae uras kaju seder.

10. Iä manampa loteng kea hundjun hapus huma, limä hasa kagantonge, tuntang manjapau huma tä hapan kaju seder.

11. Tä, maka augh Jehowa sampai Salomo, koae:

12. Djetoh perkaran huma idjä imangum toh, amon ikau manandjong huang karä hadat, idjä inukasku, tuntang mahaga dasarku, malalus karä prentahku, uka belom tumon tä: tä toto aku handak mandähen aughku dengam, idjä djari koangku dengan bapam Dawid. – (2.*Sam*.7,13.)

13. Aku handak melai bentok olo Israel, djaton maku malihi utus olo ajungku, Israel tä.

14. Tumon tä Salomo mamangun huma tä tuntang mandjari djetä.

15. Tinai iä manampa dinding huma tä hila huange uras papan kaju seder; bara lasäh huma sampai sapaue iä manindinge hapan kaju seder, tapi lasäh huma tä uras papan goper.

16. Maka hila likut huma inindinge duä pulu hasa, dindinge lasähe uras papan seder; hetä aton äka-panjupa, äka idjä brasih haliai tä;

17. Tapi batang huma, äka brasih tä idjä hila bau, djetä äpat pulu hasa kabukae.

18. Hila huang huma tä uras kaju seder, idjä iukir ampin puson kambang tuntang kambang, uras tä kaju seder, idjä kabawak batu mahin dia mamala.

19. Æka-panjupa inampae huange haliai, hila ngambo, mangat mingkes patin-djandjin Jehowa hetä.

20. Æka-panjupa tä pandjang duä pulu hasa, duä pulu hasa kea ka-

lombahe, tinai duä pulu hasa kea kagantonge, uras djetä inanggalong bulau batuä; tinai mesbeh seder tä, idjä intu baun djetä, inanggalonge hapan bulau.

21. Tinai hapus huma tä inanggalong Salomo hila huange hapan bulau batuä; intu baun äka-panjupa tä ingkepae habantange bulau, inanggalong bulau kea.

22. Tumon tä iä mangalukup hapus huma tä hapan bulau, sampai salepah huma tä mandjari; tinai iä mananggalong hapus mesbeh tä, idjä intu baun äka-panjupa, hapan bulau.

23. Tinai huang äka-panjupa tä inampae duä Kerub kaju undus, duäduä sapulu hasa kagantonge. — (2.*Mos.*25,18.)

24. Maka palapas Kerub silae limä hasa kapandjange, silae palapas Kerub tä limä hasa kea, djadi bara lawin palapas silae mimes lawin silae sapulu hasa kamboe.

25. Tumon tä Kerub idjä tä tinai sama kea sapulu hasa kamboe, Kerub duäduä tä sama ukure, sama matjame.

26. Kagantong Kerub idjä tä sapulu hasa, tumon tä Kerub idjä tä kea.

27. Iä mingkes Kerub duäduä tä hong huma hila ngambo; maka Kerub tä hambirang palapase, djadi palapas Kerub idjä tä tempä dinding silae, tinai palapas Kerub silae tempä dinding hila silae, maka bentok karong palapas Kerub duä tä hatantepä.

28. Iä mananggalong Kerub duäduä tä hapan bulau.

29. Maka karä dinding huma tä hakaliling iukire tumon ampin Kerub tuntang batang korma, tinai kambang idjä mangalangkang, hong äka idjä brasih haliai tä tuntang hong äka idjä brasih.

30. Tinai lasäh huma tä inanggalonge hapan bintap bulau, äka brasih haliai tuntang äka brasih.

31. Intu bauntonggang äka-panjupa tä iä manampa blawange kaju undus, habantange tuntang papare uras lapak limä.

32. Maka duä kabindang blawang tä kaju undus kea, betä iä mukir ampin Kerub tuntang batang korma, tinai kambang idjä mangalangkang, djetä uras inanggalonge hapan bulau.

33. Tumon tä kea iä manampa intu bauntonggang human Hatalla papare kaju undus, djetä lapak häpat.

34. Maka papan blawang tä kaju goper, hasansila bauntonggang aton blawange idjä tambing duä.

35. Hetä iä mukir ampin Kerub, batang korma, tuntang ampin kambang, tinai iä mangalukup tä hapan bulau, apiapik tumon ukire.

36. Limbah tä iä manampa parantaran, telo kabaris batu idjä imahat, tuntang idjä kabaris djihi kaju seder.

37. Intu njelo äpat galang human Jehowa iharagapan olo, intu bulan Siw.

38. Tinai njelo sawalas, intu bulan Bul, iä tä bulan hanja, huma tä djari tampae, tumon kapatute; tumon tä djetä imangun olo huang udju njelo.

BAGI 7.

I. Salomo manampa humae, II. tinai karä ramon human Hatalla.

I. — 1. Tinai Salomo mamangun

huma ai telowalas njelo katahie kalawoe djari.

2. Krana iä mamangun huma kajuan Libanon, pandjang saratus hasa, bukae limä pulu hasa, kagantonge telo pulu hasa, hnange äpat kabaris djihi seder, hong takolok djihi tä bapahan kaju seder.

3. Djetä ilalangit hapan kaju seder intu bapahae, hundjun äpat pulu limä djihi, limäwalas djihi hong idjä karinting.

4. Tinai aton hetä telo karingting panjengok, suson telo.

5. Karä baunsengok tä tuntang papare lapak häpat, karä panjengok tä rata hatandipah, suson telo.

6. Tinai iä manampa tambiran, djetä bara djihi, djetä limä pulu hasa kamboe tuntang telo pulu hasa kabukae, tambiran tä intu baun huma, maka djihie intu baue haliai.

7. Tinai iä manampa tambiran akan äka padadusan, äkae basara; iä malasäh tä hapan kaju seder.

8. Tinai huma, äkae melai, aton bara tambiran kea hila likute, idjä sama kea tampae; tinai iä manampa huma akan anak bawi ain Parao, idjä djari insawä Salomo, djetä kilau huma ajue kea.

9. Karä huma tä uras batu bahalap, idjä inatap hapan siku, idjä ingargadji hasansila; djetä indu bakale bara galange sampai sapaue; tinai aton parantaran idjä lombah tä.

10. Maka galange tä uras batu bahalap kea idjä bakapal, belahe sapulu hasa, belahe hanja hasa lapake.

11. Hundjun djetä aton batu bahalap, idjä imahat hapan siku, tinai djihi seder.

12. Maka parantaran idjä lombah tä, hakaliling djetä hasangkelang telo kabaris batu awang imahat tuntang idjä kabaris djihi seder: tumon tä kea parantaran human Jehowa, tinai tambiran huma tä.

II. — 13. Maka radja Salomo manjoho olo manduan Hiram bara Tirus.

14. Iä tä anak balo, bawin olo Naptali, maka bapae olo Tirus; iä kamasan tambaga, idjä paham pintar, apik mandjawet tambaga: iä tä dumah tanggoh radja Salomo, matoh nguan karä gawie.

15. Iä manampa duä djihi tambaga, kagantong genep djihi tä hanjawalas hasa, kambo lakähe duäwalas hasa.

16. Tinai iä manoang duä takoloke tambaga, uka djetä ingkes intu lawin djihi, genep takoloke limä hasa kagantonge.

17. Intu takolok djihi tä iä manampa krawang hadjandjala ampie, aton udju krawang hong genep takoloke.

18. Tinai iä manampa duä bingkähe, äka krawang tä tuntang ampin buah dalima tä leket.

19. Maka takolok djihi tä kilau kambang saked ampie, äpat hasa kabuka lapake.

20. Maka hila ngambo takoloke tä, ambo krawang hadjandjala tä, aton lalundjonge korik tinai; tuntang ampin bua dalima idjä habaris hakaliling takolok djihi tä, aton duä ratus kabawak intu genep takoloke.

21. Limbah tä iä mampendeng djihi duä tä intu parantaran human Hatalla; idjä impendenge hila gantau inggaräe Jaghin, (*kadähäe*,) tinai idjä impendenge hila sambil inggaräe Boas. (*Kaabase.*)

22. Intu lawin djihi tä aton kilau ampin kambang saked. Kalotä gawin djihi tä djari.
23. Tinai iä manampa manoang talaga-panjaup, idjä bunter ampie, bara sarae mimes sarae hila silae djetä sapulu hasa kabuka, telo pulu hasa kambo lakähe.
24. Hakaliling talaga-panjaup tä aton ampin puson kambang, sapulu hong genep hasa penda biwihe; aton duä kabaris puso tä inoang haiak gawin sindä.
25. Talaga tä mondok hundjun duäwalas sapi tambaga, telo manintu utara, telo manintu barat, telo manintu salatan, telo manintu timor, maka talaga-panjaup tä intu hundjue, sapi tä uras manalikut huange.
26. Kakapal talaga tä kalombah lokap, biwihe kilau biwih sangkir, ampin tawase kilau kambang saked; djetä muat duä kojan bat.
27. Tinai iä manampa sapulu rakar tambaga, genep rakar tä äpat hasa kamboe, äpat hasa kabukae, tuntang telo hasa kagantonge.
28. Maka helat pain rakar tä hapatas.
29. Intu patase tä, idjä helat pain rakar tä, aton ampin singa, sapi tuntang Kerub: intu hundjun paie tä aton bitin rakar, penda ampin singa tuntang sapi tä aton ampin pajong kambang.
30. Hong genep rakar tä äpat karetae tambaga, tuntang tantahae tambaga; intu genep putinge aton pindinge kilau ampin lengä hatandipah, kalokalok akan huange, äka pondok kandarah.
31. Djetä idjä hasa kagantonge; lowange äka pondok kandarah tä bunter, tangah duä hasa kabukae; hong hetä aton kea ampin talo ukir, hong patase idjä sagi äpat, djetä djaton bunter.
32. Maka äpat karetae tä aton intu pendae, tantahan karetae tä leket hong rakar; kagantonge genep karetae tä tangah duä hasa.
33. Karetae tä kilau karetan kareta; bingkähe, patinge, salumbonge, uras djetä inoang gawin sindä.
34. Æpat pindinge tä intu äpat puting rakar tä uras gawin sindä kea haiak rakar.
35. Maka äka pondok kandarah, idjä satangah hasa kagantong tä, bunter, äka pondok kandarah tä dengan hapus rakar tä uras gawin sindä kea.
36. Maka intu paie, intu patas idjä helate, iä mukir ampin Kerub, singa, batang korma, tumon olih äkae, tinai ampin pajong kambang aton hakaliling.
37. Tumon tä iä manampa sapulu rakar tä, toange, ukure, tawase, uras sama bewäi.
38. Tinai iä manampa sapulu kandarah tambaga, genep kandarah muat äpat pulu bat; kabuka genep kandarah äpat hasa; akan genep rakar sapulu tä midjämidjä kandarah.
39. Maka limä rakar ingkese hila gantaun parantaran human Hatalla, tinai limä akan hila sambil; maka talaga panjaup idjä hai tä ingkese hila gantau kea, hila timor dengan salatan.
40. Tinai Hiram manampa kabali, sendok, dadupa. Kalotä Hiram mahapus karä gawie, idjä inampae akan radja Salomo, ramon human Jehowa.
41. Iä tä: duä djihi tä, tuntang takolok djihi tä duäduä, tinai duä krawang hadjandjala, idjä hapan

manutup takolok djihi, tuntang lalundjonge tä.
42. Tinai äpat ratus kabawak ampin bua dalima akan duä krawang tä, manduä kabaris bua dalima akan genep krawang, idjä manutup takolok djihi, tuntang lalundjonge tä.
43. Tinai sapulu rakar tuntang sapulu kandarah akan hundjue.
44. Tinai talaga-panjaup idjä hai tä, tuntang duäwalas ampin sapi idjä penda hetä.
45. Tinai karä kabali, sendok, dadupa. Karä ramo tä, idjä inampa Hiram akan radja Salomo, indu ramon human Jehowa, uras tambaga inaliso.
46. Darah Jordan radja manjoho manoang karä talo tä, hong petak baliat, helat Sukot dengan Sartan.
47. Maka Salomo djaton manimbang karä ramo tä tagal kutoh tambagae.
48. Tinai Salomo manjoho manampa karä ramo akan huang human Jehowa, mesbeh bulau tä, medja bulau, äka tepong tampajah ingkes imam.
49. Tinai limä tantahan sumbo akan hila gautau, limä kea tantahan sumbo akan hila sambil äka-panjupa tä, uras bulau masak, tuntang kambange, sarangan sumboe, guntinge uras bulau kea. — (4.*Mos*.8,4.)
50. Tinai pinggan, simpang, mangkok, sendok, dadupa, uras tä bulau batuä; silon blawang äka huang huma haliai, äka idjä brasih haliai tä, tuntang silon blawang idjä intu baun human Hatalla uras bulau kea.
51. Tumon tä karä gawin radja Salomo dengan human Jehowa mandjari. Tinai Salomo mingkes akan hetä talo handiai, idjä djari imprasih liau bapae Dawid, karä salaka, bulau tuntang ramo bahara; iä mingkes tä hindjä karä panatau human Jehowa.

BAGI 8.

Human Hatalla imuga Salomo.

---

1. Limbah tä Salomo marawäi karä bakas olo Israel; karä mantir hamputan, karä kapalan ungkup baris olo Israel naharep radja Salomo hong Jerusalem, mangat manduan patin-djandjin Jehowa bara lewun Dawid, iä tä Sion. — (2.*Kron*.5.)
2. Karä hatuän olo Israel hapumpong tanggoh radja Salomo, intu bulan Etanim, iä tä bulan udju, intu andau hai tä.
3. Djadi, amon karä bakas tä djari sampai, maka karä imam manggatang pati tä.
4. Palus olo tä mimbit patin Jehowa, tuntang tingkap-panjupa, tuntang karä ramo brasih, awang hong tingkap tä; karä imam tuntang olo Lewi manduan mimbit talo tä.
5. Maka radja Salomo, tuntang hapus utus olo Israel idjä dengae, hagoet helo bara pati tä, sambil maluput parapah, hapan arä kambing tabiri, sapi, idjä djaton taraisä djaton taraitong awi karäe.
6. Tumon tä maka imam manamäan patin-djandjin Jehowa tä hong äkae, hong äka-panjupa human Hatalla, äka idjä brasih haliai tä, mingkes tä penda palapas Kerub duäduä tä.

7. Krana Kerub duäduä tä hambirang palapase hasansila akan tambuan äka pati tä, sampai Kerub tä mangadjang pati tuntang kaju pikule hila hundjue.

8. Limbah tä olo madjok kaju pikul tä sampai mamala tapakae hong äka brasih, intu baun äkapanjupa tä, tapi bitin talo tä djaton mamala; hetä pati tä magon sampai andau toh. — (4.*Mos.*4,6.)

9. Djaton talo beken hong pati tä baja duä kabintap batu tä, idjä djari ingkes Moses hetä tokep Horeb, metoh Jehowa mampendeng djandjie dengan olo Israel, kahum olo tä djari blua bara tanah Misir. — (2.*Mos.*25,16.21.)

10. Djadi, sana imam djari blua bara äka brasih, maka botop baunandau manjuang human Jehowa;

11. Sampai karä imam djaton tau mendeng malalus gawie hetä awi botop baunandau tä, basa kahain Jehowa djari mangontep human Jehowa. — (2.*Mos.*40,34.)

12. Tä koan Salomo: Jehowa djari hamauh, iä handak melai huang kakaput. — (2.*Kron.*6,1.)

13. Toto, aku djari mamangun huma akam indu äkam melai, äka dähen indu äkam melai palus katatahi.

14. Limbah tä radja mules baue, sambil mamberkat hapus utus olo Israel tä; maka hapus utus olo Israel tä uras mendeng.

15. Maka iä hamauh: Horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, idjä hapan njamae djari hamauh dengan liau apangku Dawid, tuntang hapan lengäe iä djari mahapus aughe; iä djari hamauh:

16. Bara andau tä, metoh aku djari manduan djalahan olo ajungku, Israel tä, bara tanah Misir, maka djaton aku djari mintih lewu bara karä hamputan olo Israel, mangat huma imangun akangku, nakara arangku melai hetä; tapi aku djari mintih Dawid, mangat iä marentah olo ajungku, Israel. — (2.*Sam.*7,6.)

17. Maka djari aton kea huang atäi liau apangku Dawid, handak mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallan Israel.

18. Tapi Jehowa hamauh dengan liau apangku Dawid: idjä ikau djari bara huang mamangun huma akan arangku, djetä bahalap bewäi huang atäim djari kalotä.

19. Tapi ikau toh djaton kea akan mamangun tä, malainkan anakm hatuä, panakan aim kea, iä tä karäh mamangun huma tä akan arangku.

20. Maka Jehowa djari malalus aughe, idjä djari injewute tä, krana aku toh djari mendeng manganti liau apangku Dawid, aku mondok hong padadusan Israel, tumon Jehowa djari hamauh, tinai aku djari mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallan Israel.

21. Aku djari manatap hetä äka akan pati, idjä intu tä djandjin Jehowa aton, idjä djari inampae dengan tato ita, metoh iä manduan olo tä bara tanah Misir. — (2.*Mos.*20,1.)

22. Maka Salomo mendeng hong baun mesbeh Jehowa, tandipah hapus utus olo Israel, iä mandepä lengäe akan langit,

23. Sambil hamauh: O Jehowa, Hatallan Israel, djaton hatalla idjä padan dengam, alo ngambo hong langit, alo ngiwa hundjun petak: ikau idjä mahaga djandji tuntang asi akan karä rewarm, awang manandjong hong baum hapan salepah atäie.

24. Ikau djari malalus intu rewarm, apangku Dawid, idjä djari indjandjim akae; njamam djari manjewute, lengäm djari malalus tä, kilau awang djari hong andau toh.
25. Toh, o Jehowa, Hatallan olo Israel, lalus intu rewarm apangku Dawid, idjä djari kea injewutm akae, koam: djaton akan balentas hong baungku olo hatuä panakan ajum, idjä mondok hundjun padadusan Israel, asal anakm tä mahaga djalan ai, uka manandjong hong baungku tumon ikau djari manandjong hong baungku. — (2.*Sam.*7,16.)
26. Toh, joh Hatallan Israel, lalus aughm tä, idjä djari injewutm dengan rewarm, apangku Dawid.
27. Krana kilen, tau Hatalla indu melai hong petak? Toto, karä langit, langit idjä hundjun karä langit mahin djaton ombet äkam, kilen tinai huma toh, idjä djari imangungku! — (*Jes.* 66,1.)
28. Tapi talingan kea pindingm akan lakudoan rewarm, akan augh usoke, o Jehowa, Hatallangku, mangat mahining augh bawa tuntang lakudoa, idjä ilaku rewarm andau toh hong baum;
29. Mangat ikau mariaran matam handau hamalem akan huma toh, akan äka, idjä tahiu djetä ikau djari hamauh: arangku akan melai hetä; mangat ikau manarima lakudoa, idjä handak ilaku rewarm hong äka toh. — (2 *Mos.* 20,24. — 5.*Mos.*12,5.11.)
30. Tarima augh usok rewarm, tuntang utus olo ajum, Israel tä, idjä karäh blaku doa hong äka toh; käläh ikau mahining tä huang äkam melai hong sorga, tuntang haiak mahining tä, pasi ikäi.
31. Djaka olo djari badosa dengan kolae, tuntang kolae tä mamuat sumpah intu iä, manjoho iä manjapa arepe, tuntang sumpah sapa tä sampai mesbehm huang huma toh:
32. Tä, maka käläh ikau mahining bara huang sorga, mambudjur rewarm, tuntang mahukum idjä darhaka tä, lian kasalae akan hundjun takoloke; käläh mambudjur olo idjä budjur tä, tenga akae tumon kabudjure.
33. Amon utus olo ajum, Israel tä, alah imarang musohe, basa iä djari badosa dengam, tuntang olo tä hobah akam tinai, mangaku aram tuntang blaku, musok intu ikau hong huma toh:
34. Tä käläh ikau mahining bara huang sorga, ampun kasalan Israel, olo ajum, halalian iä akan tanah toh, idjä djari inengam akan tatoe.
35. Amon langit djari iatep, sampai djaton udjan, basa olo djari badosa dengam, tuntang amon olo blaku hong äka toh, haiak mangaku aram, hobah bara kadarhakae, basa ikau djari mandjara iä:
36. Tä käläh ikau mahining bara huang sorga, ampun kasalan rewarm, olo ajum, Israel tä, limbah ikau djari madjar äwen djalan bahalap, idjä patut ihoroe, soho udjan tinai akan tanahm, idjä djari inengam indu joresan utus olo ajum.
37. Amon lau manapi tanah, atawa peres papa, atawa riwut papa, atawa loai, atawa sangkalap, atawa uret, atawa amon musohe mangapong olo huang tanah, huang lewue, atawa amon aton bararangi kapähä atawa peres:
38. Maka karä lakudoa tuntang

augh usok, idjä ilaku genep biti marak hapus utus olo ajum, Israel tä, karä olo idjä kasene kasalan atäie, haiak mandepä lengäe manintu huma toh:
39. Tä käläh ikau mahining bara huang sorga, äkam melai idjä dähen, ampun haiak tenga akan genep biti tumon djalan ai, tumon ikau mitä ampin atäie, krana tikas ikau bewäi kasene atäi karä olon;
40. Mangat olo tä mikäh ikau katahin iä belom hong tanah toh, idjä djari inengam akan tato ikäi.
41. Tinai amon olo beken utuse kea, idjä djaton puna baris olo ajum, Israel tä, aton dumah bara tanah idjä kedjau, tagal aram;
42. Krana olo tä karäh mahining britan aram idjä hai, tuntang lengäm idjä kwasa, idjä djari inantadjokm; maka amon olo tä karäh dumah, blaku hong äka toh:
43. Tä käläh ikau mahining bara huang sorga, äkam melai idjä dähen, sambil malalus tumon lakun olo tamuäi tä intu ikau, mangat karä utus olo salepah kalunen kasene aram, nakara iä mikäh ikau, sama kilau olo ajum Israel tä, haiak katawan, aram djari injewut akan huma toh, idjä djari imangungku.
44. Amon utus olo ajum lius mamarang musohe, manjak djalan idjä djari injohom iä, tuntang amon olo tä hong padang blaku intu Jehowa manintu lewu toh, idjä djari intihm, manintu huma toh, idjä djari imangungku akan aram:
45. Tä käläh ikau mahining lakudoae tuntang augh usoke bara huang sorga, käläh ikau mandohop mambudjur iä.
46. Amon olo tä djari badosa dengam, krana puna djaton olo idjä dia badosa, tuntang ikau malait iä, sambil manjaragh iä akan baun musohe, sampai olo idjä djari manjingkap iä manamput iä tawanan akan tanah musohe, alo kedjau alo tokep,
47. Tuntang amou olo tä manahiue, sambil mambalik atäie hong tanah, idjä akan hetä iä inamput katawanan, tuntang iä hobah, musok intu ikau hong tanah olo, idjä djari manamput iä tawanan, koae: ikäi djari badosa tuntang papa gawin ikäi, ikäi toto djari darhaka;
48. Amon olo tä hobah akam hapan salepah atäie, hapan hapus huange, hong tanah musohe idjä djari manamput iä tawanan, tuntang iä blaku intu ikau manintu tanah tä, idjä djari inengam akan tatoe, manintu lewu toh, idjä djari intihm, tuntang huma toh, idjä djari imangungku akan aram:
49. Tä käläh ikau mahining lakudoae tuntang augh usoke bara hong sorga, äkam melai idjä dähen, käläh ikau mandohop mambudjur iä;
50. Tuntang ampun kadarhakan djalahan olo ajum, idjä djari iawie dengam, karä kalangkahe, idjä iä djari basala dengam, asi iä intu olo tä, idjä djari manawan iä, mangat olo tä masi iä.
51. Krana iä puna utus olo ajum, baris ajum, idjä djari induam bara tanah Misir, äka paham kadjakäe.
52. Riaran matam akan augh usok rewarm toh tuntang utus olo ajum, Israel, mangat mahining lakue tahiu talo handiai, idjä injewute akam.

1. RADJ. 8.

53. Krana ikau djari mambaris olo tä akam indu bagim, bara marak karä baris utus olo kalunen, tumon ikau djari hamauh hadjamban rewarm Moses, metoh ikau manduan tato hiang ikäi bara tanah Misir, joh Tuhan, Jehowa. — (3.*Mos*.20,24.)

54. Djadi, amon Salomo djari mahapus karä lakudoae tuntang augh usoke tä intu Jehowa, maka iä terai mandeko utute hong baun mesbeh Jehowa, iä mendeng, palus mandepä lengäe akan silan langit.

55. Tumon tä iä mendeng, mamberkat hapus utus olo Israel, hai aughe, koae:

56. Horumat akan Jehowa, idjä djari manjanang Israel, olo ajue, tumon karä aughe awang djari injewute; djaton djari mananja idjä kabawak bara karä aughe idjä bahalap tä, idjä iä djari hamauh hadjamban reware Moses.

57. Käläh Jehowa, Hatallan ita, mampahaiak ita, tumon iä djari mampahaiak karä tato ita, äla iä malihi ngalapean ita;

58. Mangat mambet atäi ita akae, mangat ita manandjong mahoroe karä djalan ai, sambil mahaga karä prentahe, hadate, dasare, idjä djari injohoe karä tato ita.

59. Mangat karä aughku toh, idjä hapan tä aku djari blaku intu Jehowa, melai darah Jehowa, Hatallan ita, handau hamalem, mangat iä malalus kabudjur reware, tuntang djalahan olo ajue, Israel, haradjur huang karä andau.

60. Mangat karä djalahan olo hundjun salepah petak tawa, Jehowa bewäi toto Hatalla, djaton beken sala bara iä.

61. Tinai mangat atäi keton toto tetek dengan Jehowa, Hatallan ita, mangat manandjong huang hadat ai, mahaga prentahe, tumon awang djari andau toh.

62. Limbah tä maka radja tuntang hapus utus olo Israel maluput parapah awang injambalih hong baun Jehowa.

63. Salomo mampatäi indu parapah tarimakasih, idjä ilupute akan Jehowa, duä pulu duä kojan kongan sapi, tinai saratus duä pulu kojan tabiri. Tumon tä radja tuntang karä olo Israel djari mamuga human Jehowa.

64. Andau tä radja mamprasih parantaran, idjä intu baun human Jehowa, awie maluput hetä parapah awang ingähu tuntang parapah indu kinan, tinai enjak karä parapah tarimakasih; krana mesbeh tambaga tä, idjä hong baun Jehowa hetä, pahalau korik, djaton olih mamuat karä parapah awang ingähu, tuntang parapah indu kinan, tuntang enjak karä parapah tarimakasih tä.

65. Metoh tä kea Salomo mawi gawi hai, hapus utus olo Israel omba iä, kutoh karä olo, bara Hamat palus sampai sungäi Misir, hong baun Jehowa, Hatallan ita, handuä kudju, djadi äpatwalas andau katahie.

66. Maka andau hanja iä malapas olo arä hagoet, djadi äwen tä mamberkat radja; limbah tä äwen buli kalekae, handjak rantang tagal karä kahalape, awang djari ilalus Jehowa akan reware Dawid, tuntang akan Israel, djalahan olo ajue.

BAGI 9.

I. Hatalla mamprahan arepe akan Salomo tingkat idjä duä. II. Salomo manenga tanah Kabul akan radja Hiram. III. Karä talo tampan Salomo.

I — 1. Djadi, amon Salomo hapus gawie mamangun human Jehowa, tuntang human radja, tuntang talo handiai, idjä djari huang atäie handak iawie,
2. Tä Jehowa mamprahan arepe akan Salomo tingkat idjä duä, kilau bihin iä djari mamprahan arepe akae hong Gibeon. — (3,5.)
3. Maka Jehowa hamauh dengae: Aku djari mahining lakudoam tuntang augh usokm, idjä djari ilakum intu baungku, tuntang aku djari mamprasih huma tä, idjä djari imangum, mangat mingkes arangku hetä sampai katatahi, maka matangku tuntang atäiku akan melai hetä haradjur genep andau.
4. Asal ikau manandjong huang baungku tumon bapam Dawid djari manandjong, dengan katinduh atäie, dengan kabudjure, mangat malalus talo handiai idjä djari injohoku ikau, sambil mahaga hadat tuntang dasar ajungku:
5. Tä, maka aku handak mandähen padadusan karadjaan ajum mahundjun olo Israel palus katatahi, tumon aku djari hamauh dengan bapam Dawid, koangku: djaton akan balentas olo hatuä panakan ajum mondok hundjun padadusan Israel. — (2.*Sam.*7,12.)
6. Tapi djaka keton mules, ikau tuntang karä panakam, malihi aku, djaton maku manumon prentah tuntang hadat ajungku, idjä djari inengaku intu baum, tapi keton hagoet manempo hatalla beken, sambil sontop manjembah djetä:
7. Toto, tä aku handak mampalomos olo Israel bara tanah, idjä djari inengaku akae, tinai huma toh, idjä djari imprasihku akan arangku, aku handak manganae bara baungku tinai, tuntang olo Israel karäh akan tindong tuntang andin karä utus olo kalunen. — (5.*Mos.*4,26.)
8. Tinai huma toh idjä basewut, toto, genep biti idjä mahalaue karäh taräwen, haiak mangasisit totoke, tuntang olo karäh misek: tagal en Jehowa djari kalotä gawie dengan tanah tuntang dengan huma toh?
9. Tä olo karäh tombah: basa olo tä djari malihi Jehowa, Hatallae, idjä djari manduan tatoe bara tanah Misir, palus äwen djari manatelan arepe intu hatalla beken, djari manjembah tuntang manempo djetä, tagal tä Jehowa djari manjampai akae karä kadjakä toh.
II. — 10. Djadi, intu lawin duä pulu njelo, idjä huang tä Salomo djari mamangun duä kabawak huma tä, human Jehowa tuntang human radja,
11. Maka Hiram, radja Tirus, djari manenga akan Salomo ramoe, kaju seder tuntang kaju goper, tinai bulau tumon karä lakun Salomo: tä maka Salomo manenga akan Hiram duä pulu kabaris lewu hong tanah Galilea.
12. Maka Hiram hagoet bara Tirus, mangat manjengok karä lewu tä, idjä inenga Salomo akae; tapi djetä djaton ingilak matae.
13. Tagal tä koae: Narai guna karä lewu tä, o pahari, awang djari inengam akangku? Palus iä

manggarä djetä tanah Kabul, (*kilau djaton,*) djetä arae palus toh.
14. Hiram djari mampait akan radja saratus duä pulu pikul bulau.
III.—15. Maka djetoh bukue rakan tä idjä iirak Salomo, uka mamangun human Jehowa, tuntang huma ai, tinai Milo, tuntang pagar batun Jerusalem, tinai Hasur, Megido tuntang Geser;
16. Djetä basa Parao, radja Misir, djari dumah, mangalahi mampalah Geser, sambil manusul tä, tuntang iä djari mampatäi olo Kanani idjä mukong lewu tä, haiak djari manenga tä indu parabea babanä akan anake bawi, sawan Salomo tä.
17. Tä Salomo mamangun Geser, tuntang Bethoron idjä ngawa;
18. Tinai Baalat, tuntang Tamor hong padang tunis benjem.
19. Tinai karä lewu idjä äka karä gudang Salomo, tinai lewu äka karä kareta, tuntang lewu äka karä kawan olo parang idjä hapan hadjaran, tinai karä kanahuang Salomo hindai mangat mamangun hong Jerusalem, hong Libanon, tuntang hong hapus tanah pagangae.
20. Maka karä tisan olo Amori, olo Het, olo Peresi, olo Hewi, olo Jebusi, idjä puna beken bara utus olo Israel,
21. Panakan olo tä idjä batisa hong tanah, idjä djaton djari tau ingerem olo Israel, olo tä inukas Salomo mandjadi rakan palus sampai andau toh — (*Jos.*16,10)
22. Tapi olo baris Israel Salomo djaton manjohoe ompat gawin djipen, malainkan olo tä induae mandjadi olo parang, tuntang olo dalam ai, tinai pangkalima, mantire tuntang kapalan karä karetae, tinai karä olo parang idjä hapan hadjaran.
23. Maka karä mantir, idjä mangapala karä gawin Salomo tä, djetä limä ratus limä pulu biti; äwen tä mimbing prentah mahundjun karä olo arä, awang tantai nguan gawi tä.
24. Maka anak bawi ain Parao babungkat bara lewun Dawid akan huma ai, idjä djari imangun akae. Metoh tä iä mamangun Milo kea.
25. Maka hantelo dalam genep njelo Salomo maluput parapah awang ingähu tuntang parapah tarimakasih hong mesbeh tä, idjä djari imangue akan Jehowa, iä hagaro hong mesbeh tä, idjä darah baun Jehowa, limbah gawin huma tä djari lepah.
26. Tinai radja Salomo mamapan banama kea hong Escongeber, idjä tokep Elot, hong saran tasik rarudju, intu tanah Edom. — (2. *Kron.*8,17.)
27. Maka Hiram manjoho olo ajue ompat banama tä, olo banama, idjä harati hong tasik, mangat omba karä olo ain Salomo.
28. Olo tä sampai Opir, iä manduan bulau bara hetä, äpat ratus duä pulu pikul, palus mimbit tä akan radja Salomo.

BAGI 10.

I. Radja bawi bara Saba madja Salomo.
II. Panatau tuntang kabain Salomo.

I.—1. Maka amon radja bawi hong Saba mahining britan Salomo, tagal aran Jehowa, maka iä manalih, handak maningkes iä hapan leläi. — (2.*Kron.*9.)
2. Tuntang iä sampai Jerusa-

lem mimbit kutoh djalahae, tuntang kutoh onta, idjä mäton talo mangat ewaue, tinai kutoh bulau, tuntang batu barega. Palus iä naharep Salomo, tuntang hakotak dengae tumon karä tirok atäie.

3. Maka Salomo marima akae karä aughe, idjä kabawak karä aughe mahin dia bahali intu radja, idjä djaton tau irimae akae.

4. Maka amon radja bawi bara Saba mitä kapintar Salomo, tuntang huma idjä djari imanguc,

5. Tinai panginau medjae, tuntang äka karä olo ajue, tinai pangkat karä mantire tuntang pakaiae, tinai karä talo idjä indu ihope, lampat idjä indaie tamä human Jehowa, maka lenjoh angat atäie.

6. Tä iä hamauh dengan radja: Toto kea karä augh tä, idjä djari hiningku hong tanahku tahiu karä perkaram, tahiu kapintarm.

7. Maka aku djaton djari harap karä augh tä, sampai bitingku mananggoh, tuntang matangku kea djari mitä tä; maka toto, belahe mahin hindai djari insumau akangku, kapintarm tuntang panataum toh paham haream bara idjä djari hiningku tä.

8. Berkat toto karä mantir ajum, berkat toto karä olo ajum toh, idjä haradjur naharep baum, idjä mahining kapintarm.

9. Horumat akan Jehowa, Hatallam, idjä djari mangilak ikau, tuntang mampondok ikau hundjun padadusan Israel; basa Jehowa sinta olo Israel katatahi, tagal tä iä djari mangkat ikau mandjadi radja, mangat ikau malalus kabudjur dengan katetek.

10. Limbah tä iä manenga akan radja saratus duä pulu pikul bulau, tinai kutoh talo mangat ewaue, tuntang batu barega. Palus dapit djaton mamala tinai tumou karä talo mangat ewaue tä, kilau idjä inenga radja bawi bara Saba akan Salomo.

11. Tinai karä banama ain Hiram, idjä manduan bulau bara Opir, aton mimbit bara Opir kutoh kaju Almugim kea, tuntang batu barega.

12. Kaju Almugim tä inampa radja akan hada hong human Jehowa tuntang hong human radja, tinai akan kutjapi, biola, akan olo panjanji; kaju Almugim kalotä djaton pudji imbit olo, djaton kea taragitau tinai, sampai andau toh.

13. Maka radja Salomo manenga akan radja bawi bara Saba karä talo kahandake idjä ilakue; beken tinai idjä inengae akae hapa manjulang, tumon hadat radja; kalotä iä mules, buli tanahe tinai, tuntang karä olo ajue.

II.—14. Maka behat karä bulau, pangulih Salomo dalam idjä njelo, djahawen ratus djahawen pulu djahawen pikul.

15. Beken tinai asil olo sudagar, olo badagang, tinai asil karä radja Arab, asil karä wakil huaug tanah tä.

16. Maka radja Salomo manampa duä ratus talawang bulau masak, djahawen ratus sekel bulau inengae akan bakal genep talawang.

17. Tinai telo ratus taming bulau masak, behat telo kati akan idjä kataming; samandiai tä radja minae hong huma kajuan Libanon.

18. Tinai radja manampa garing akan padadusan hai, nanggalong tä hapan bulau batuä.

19. Intu padadusan tä aton lampate djahaweu datahe, tinai hila likut padadusan tä malanggok bun-

ter ngamboe, tinai aton hada sanggahan lengäe hasansila äka mondok; maka duä ampin singa aton mendeng pendae indu djihin hadae tä.

20. Tinai duäwalas ampin singa aton mendeng hundjun djahawen datah lampat tä hasansila; djaton pudji inampa tumon tä huang karä karadjaan kalunen.

21. Maka karä sangkir hapan Salomo mihop uras bulau, kalotä kea karä milik hong human kajuan Libanon; djaton mahin aton salaka, krana djetä djaton haliai barega metoh pangereng Salomo.

22. Krana ain radja arä banama Tarsis hong tasik, idjä ompat karä banama ain Hiram; sindä dalam telo njelo banama Tarsis tä dumah, mimbit bulau, salaka, garing, bakäi tuntang haruäi.

23. Tumon tä radja Salomo mandjadi hai bara karä radja hong petak dengan panataue tuntang kapintare.

24. Maka hapus petak manggau baun Salomo, tantai mahining kapintare, idjä djari inenga Jehowa huang atäie.

25. Olo handiai tä mimbit panenga, ramo salaka bulau, pakaian, ganggaman, talo mangat ewaue, hadjaran, kalidai, haradjur genep njelo.

26. Tinai Salomo mamumpong kutoh kareta tuntang olo parang idjä hapan hadjaran; aton ai sakojan äput ratus kareta tuntang duäwalas kojan olo parang idjä hapan hadjaran, samandiai tä ingkese hong karä lewu äka kareta, tinai belahe melai tokep radja hong Jerusalem.

27. Maka radja mangampeleng kutoh salaka hong Jerusalem, sampai djetä irega kilau batu bewäi, tinai kaju seder tagal kutoh karäe irega kilau kaju bararangai bewäi, idjä intu loau.

28. Bara Misir olo mimbit hadjaran akan Salomo, tinai dagangan beken; olo badagang ain radja mamili karä talo tä.

29. Kareta induae bara Misir, regan idjä djahawen ratus sekel salaka, tinai idjä kongan hadjaran akan saratus limä pulu sekel; tumon regae tä kea sudagar radja mandjual tä akan karä radjan olo Het tuntang olo Aram.

BAGI 11.

I. Karä sawan Salomo; Salomo omba dewan sawae. II. Hukum Hatalla; olo malawan Salomo.

I. — 1. Tapi radja Salomo mipen arä bawin olo kapir, beken tinai bara anak bawi ain Parao, iä tä bawin olo Moab, olo Amon, olo Edom, olo Sidon, olo Het; — (5.*Mos.*17,17.)

2. Bawin utus olo tä, idjä tahiu tä Jehowa djari mametäh olo Israel: äla keton akan hadjelut dengae, äla kea iä akan hadjelut dengan keton; toto, olo tä karäh mambet atäi keton manintu dewae bewäi. Maka dengan bawin olo tä Salomo leket. — (2.*Mos.*34,16.)

3. Aton udju ratus sawae, uras ratu, tinai telo ratus gundike; maka karä sawae tä mampalajang atäie.

4. Krana metoh Salomo djari bakas, maka karä sawae mambet atäie omba hatalla beken, sampai atäie djaton tanggar dengan Jehowa, Hatallae, tumon atäi liau bapae Dawid.

5. Krana Salomo omba Astarot, dewan olo Sidon, tinai Milkom, matekiapi ain olo Amon.
6. Kalotä Salomo mawi talo awang papa intu Jehowa, djaton iä dähen atäie omba Jehowa, tumon liau bapae Dawid.
7. Tä Salomo manampa äka gantong akan Kamos, matekiapi ain olo Moab tä, hong bukit idjä tandipah Jerusalem, tinai akan Mologh, matekiapi ain olo Amon.
8. Tumon tä iä mawie kea akan karä sawae idjä baris olo kapir, äwen tä hagaro tuntang maluput parapah akan karä dewae.
9. Tagal tä hasep kalait Jehowa dengan Salomo, basa iä djari malekak atäie bara Jehowa, Hatallan Israel, idjä djari masanan arepe akae handuä tingkat;
10. Tuntang djari mametäh iä, äla iä akan ompat hatalla beken; tapi iä djaton djari mahaga talo idjä djari imetäh Jehowa iä.
II. — 11. Tagal tä Jehowa hamauh dengan Salomo: Basa ikau kalotä gawim, ikau djaton djari mahaga djandjingku tuntang karä hadatku, idjä djari injohoku ikau: toto, aku handak mansuwit karadjaan toh mangalangan ikau, palus handak manenga tä akan rewarm. — (1.*Sam.*15,23.)
12. Tapi kahum pambelom ajum aku djaton maku malalus tä, djetä tagal bapam Dawid, tapi bara lengän anakm aku handak mansuwit tä. — (12,19.)
13. Tapi aku djaton maku mansuwit salepah karadjaan tä, baja idjä kahamputan aku handak manengae akan anakm hatuä, tagal rewarku Dawid, tuntang tagal Jerusalem, idjä djari intihku.
14. Maka Jehowa mampendeng musoh malawan Salomo, iä tä Hadad olo Edom; iä tä utus radjan olo Edom.
15. Krana horan, metoh liau Dawid intu Edom, kahum Joab mantir kapala parang hagoet handak mangubur olo awang djari matäi muno tä, maka iä mampatäi karä hatuän olo Edom. — (2.*Sam.* 8,14.)
16. Krana djahawen bulan katahie Joab melai hetä dengan hapus kawan parang olo Israel, sampai iä djari mampatäi lepah lingis karä hatuän olo Edom.
17. Tapi Hadad djari hadari, iä tuntang isut hatuän olo Edom, awang djipen liau bapae, handak tamä Misir. Maka Hadad tä intu katika tä anak korik bewäi.
18. Olo tä harikas bara Midian, manantarang Paran, tinai iä manduan belahe olo Paran, kalotä iä sampai Misir, mananggoh Parao, radja Misir; iä tä manenga huma akae, tuntang mantjakap talo kinae, tinai iä manenga bagin tanah akae.
19. Maka Hadad tä paham ingilak Parao, sampai iä mampasawä iä dengan paharin sawae, paharin Taghpenes, sawan radja tä.
20. Maka paharin Taghpenes tä manak akae hatuä, Genubat arae; Taghpenes mambelom iä hong human Parao. Djadi, Genubat tä melai hong dalam Parao, hindjä karä anak Parao kea.
21. Djadi, sana Hadad hong tanah Misir mahining Dawid djari matäi, ingampeleng dengan tato hiange, tinai Joab, kapala parang tä, djari matäi kea, maka Hadad hamauh dengan Parao: Soho aku hagoet, buli tanahku.
22. Tapi tombah Parao: Narai

talo katapasm kahum melai dengangku, sampai ikau nahuang hagoet buli tanahm? Tombah iä: Djaton, tapi soho aku lius bewäi.

23. Tinai Jehowa mampendeng musohe akan Salomo, iä tä Reson, anak Eljada, idjä djari babuhau bara tuan ajue, Hadadeser, radja Soba tä.

24. Iä tä kea mamumpong olo hatuä, masang iä, iä mandjadi mantir kawan parang metoh Dawid mampatäi olo tä; limbah tä iä mindah akan Damaskus, palus melai hetä; iä marentah hong Damaskus.

25. Iä tä malawan olo Israel katahin pambelom Salomo, djetä beken tinai bara tjalaka idjä iawi Hadad; krana iä basingi olo Israel, iä mamegang kwasa hong tanah Aram.

26. Tinai Jerobeam, anak Nebat, olo Epraim, idjä bara Sereda, mantir Salomo; aran indue Serua, iä balo; iä tä kea manusang lengäe malawan Salomo.

27. Maka djetoh bukue iä manusang lengäe malawan radja: Salomo tä mamangun Milo, iä mangabuah tesäi pagar batu lewun liau bapae Dawid.

28. Maka Jerobeam tä olo gantjang. Amon Salomo mitä olo tabela tä gantjang patjäh gawie, tä iä mangkat iä mangapala karä rakan baris hamputan Josep.

29. Djadi intu katika tä, metoh Jerobeam blua bara Jerusalem, maka nabi Ahia, olo Silo, hasupa dengae intu djalan, hanggap klambi taheta; äwen duä tä kabuate bewäi hong djalan hetä.

30. Tä, maka Ahia manjingkap klambi taheta, idjä hapae, palus marabit tä mandjadi duäwalas karabit,

31. Sambil hamauh dengan Jerobeam: Duan sapulu karabit akam, krana kalotoh augh Jehowa, Hatallan Israel: itäm, aku handak mansuwit karadjaan bara lengän Salomo, handak manenga akam sapulu kahamputan.

32. Tapi idjä kahamputan akan melai akae, djetä tagal rewarku Dawid tuntang tagal Jerusalem, lewu idjä djari intihku bara karä hamputan olo Israel.

33. Djetä basa olo tä djari malihi aku, djari sontop intu Astarot, dewan olo Sidon, Kamos, dewan olo Moab, tuntang Milkom, dewan olo Amon; iä djaton djari manandjong huang djalangku, mangat malalus talo awang budjur intu matangku, karä prentah tuntang hadat ajungku, tumon bapae Dawid.

34. Tapi isut karadjaan ai mahin dia aku handak manduae bara lengän ai, malainkan iä impendengku magon radja katahin umur pambelome, djetä tagal rewarku Dawid, idjä djari intihku, idjä djari mahaga karä prentah tuntang hadatku. — (2.*Sam.*7,12.)

35. Tapi bara lengän anake aku handak manduan karadjaan toh, palus aku handak manenga akam bara djetä sapulu kahamputan.

36. Tapi akan anake tä aku handak manenga idjä kahamputan, mangat rewarku Dawid haradjur kilau palita intu baungku hong Jerusalem, lewu tä, idjä djari intihku, mangat mampendeng arangku hetä.

37. Maka aku handak mangkat ikau, mangat ikau marentah tumon talo handiai idjä äka huangm, ikau akan mandjadi radja mahundjun olo Israel.

38. Maka amon ikau manumon talo handiai, idjä karäh injohoku ikau, haiak manandjong huang djalangku, sambil mawi talo handiai, idjä budjur intu matangku, awi ikau mahaga prentah tuntang hadatku, tumon rewarku Dawid djari mawie: tä maka aku handak mampahaiak ikau, tuntang handak mamangun ungkup humam haradjur, sama kilau aku djari mamangun ungkup Dawid, tuntang aku handak manenga Israel akam. —(9,4.)

39. Hapan perkara tä aku handak mamparandah panakan Dawid, tapi djaton palus katatahi.

40. Tagal tä Salomo handak mampatäi Jerobeam. Tapi Jerobeam harikas, hadari akan Misir, mananggoh Sisak, radja Misir; iä melai hong Misir sampai pampatäi Salomo.

41. Maka tisan karä saritan Salomo, karä gawie tuntang kapintare, djetä djari injurat hong surat saritan Salomo.

42. Maka katahin Salomo marentah salepah utus olo Israel hong Jerusalem, iä tä äpat pulu njelo. —(2.*Kron.*9,30.)

43. Limbah tä Salomo matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong lewun liau bapae Dawid. Maka anake Rehabeam mandjadi radja manganti iä.

BAGI 12.

I. Karadjaan olo Jehudi imbagi, mandjadi karadjaan Israel dengan karadjaan Juda. II. Jerobeam mampendeng hampatong dewa hong Israel.

I.—1. Maka Rehabeam hagoet akan Sighem; krana salepah olo Israel djari manalih Sighem, tantai mamparadja iä. —(2.*Kron.*10.)

2. Djadi Jerobeam, anak Nebat, mahining perkara tä, kahum iä hong Misir; krana iä djari hadari bara baun radja Salomo; iä melai hong Misir.

3. Maka olo arä manjoho olo manduan iä. Tä Jerobeam haiak hapus utus olo Israel manalih, sambil hamauh dengan Rehabeam, koae:

4. Bapam pahalau djari mampabehat ugar ikäi; toh, käläh ikau mampahian gawin bapam idjä karas, ugare idjä babehat tä, idjä imuate hundjun ikäi, tä ikäi handak manempo ikau.

5. Koae, tombah augh olo tä: Lius keton, limbah kaduä maka keton haluli tanggoh aku. Djadi olo arä hagoet.

6. Maka radja Rehabeam hatirok dengan karä olo bakas, idjä bihin manaharep baun liau bapae Salomo, metoh iä tä belom, koae: Kilen kamäan keton ita buah tombah augh olo tä?

7. Koan äwen tä dengae: Amon andau toh ikau manarima olo tä, manumon aughe, tuntang tombah hapan augh balemo manis, tä toto äwen indu djipem hapus pambelom ajum.

8. Tapi iä manganan augh olo bakas, awang djari inirok äwen akae, iä hatirok dengan olo tabela. idjä haiak pangereng ajue, idjä naharep baue.

9. Palus iä hamauh dengan olo tä: Kilen angate kamäan keton ita buah tombah augh olo tä, idjä djari hamauh dengangku, koae: pahian ugar tä, idjä djari imuat liau bapam intu ikäi?

10. Tä olo tabela, idjä haiak pangereng ajue, hamauh dengae, koae: Tumon toh buah ikau tombah augh olo tä, idjä djari hamauh dengam, koae: liau bapam tangkalau djari mampabehat ugar ikäi, käläh ikau mampahiae tinai akan ikäi; tumon toh buah ikau tombah aughe: tundjuk angkingku karäh hai haream bara kahang liau apangku.

11. Djaka liau apangku djari mamuat ugar babehat intu keton, maka aku handak mandahang tä tinai; liau apangku djari mamukul keton hapan uäi, tapi aku handak mamukul keton hapan tantowo.

12. Tä andau telo maka Jerobeam tuntang salepah utus olo arä naharep Rehabeam tinai, tumon radja djari mametäh, koae: haluli keton tanggoh aku limbah kaduä.

13. Maka radja hamauh dengan olo arä tä hapan augh karas; krana iä manganan augh olo bakas, idjä djari iniroke akae;

14. Palus iä hamauh tumon karä tirok olo tabela, koae: Lian apangku djari mampabehat ugar keton, maka aku handak mandahang tä tinai; liau apangku djari mamukul keton hapan uäi, tapi aku handak mamukul keton hapan tantowo.

15. Kalotä maka radja djaton manarima augh olo arä; krana gawi tä mandjari awi Jehowa kea, nakara Iä malalus aughe, idjä djari insuman Jehowa hadjamban Ahia, olo Silo tä, akan Jerobeam, anak Nebat tä. — (11,31.)

16. Amon karä olo Israel mitä, radja djaton paraba iä, maka olo arä mandjawap tinai augh radja, koae: Narai bagin ikäi intu Dawid? ikäi djaton gawin ikäi dengan anak Isai! Has, buli human keton, joh Israel! naughe ikau marentah olo ajum, joh Dawid! Palus karä olo Israel buli humae. — (*2.Sam.*20,1.)

17. Maka mahundjun olo Israel tä, awang mangkalewu hong tanah Juda, Rehabeam kea idjä mimbing prentah.

18. Tä, maka radja Rehabeam manjoho Adoram, mantir perkara rear, tapi salepah olo Israel mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi; tä radja Rehabeam badjeleng lompat karetae, mangat hadari akan Jerusalem.

19. Tumon tä olo Israel undur, terai dengan ungkup human Dawid sampai andau toh.

20. Djadi, amon karä olo Israel mahining Jerobeam djari buli, maka iä manjoho olo mangahau iä mananggoh utus olo arä, palus olo mamparadja iä hetä akan salepah olo Israel; dialo idjä biti ompat ungkup human Dawid, baja tikas hamputan Juda bewäi.

21. Maka amon Rehabeam djari sampai Jerusalem, palus iä mirak salepah hamputan Juda tuntang hamputan Benjamin, saratus hanja pulu kojan biti awang kampili, idjä harati gawin parang, mangat mamarang djalahan olo Israel, nakara manduan karadjaan tinai akan Rehabeam, anak Salomo.

22. Tapi augh Hatalla sampai Semaja, sarohan Hatalla tä, koae: — (*2.Kron.*11,2.)

23. Suman akan Rehabeam, anak Salomo, radja Juda, tuntang akan hapus hamputan olo Juda dengan Benjamin, tuntang akan olo beken tä, koam:

24. Kakai augh Jehowa: äla keton hagoet, äla keton mamarang

paharin keton, olo Israel tä; buli keton genep biti akan huma ai; krana perkara tä mandjari awiku. Maka olo tä manarima augh Jehowa, palus iä hagoet buli tumon prentah Jehowa.

II.—25. Maka Jerobeam mamangun lewu Sighem hong bukit hatinggang Epraim, iä melai hetä; bara hetä iä hagoet mamangun Penuel.

26. Maka koan Jerobeam huang atäie: Toh karadjaan toh karäh buli ungkup human Dawid tinai.

27. Amon olo toh akan hagoet maluput parapahe huang human Jehowa intu Jerusalem, toto, atäi olo toh karäh hules tinai akan tuan ajue, akan Rehabeam, radja Juda tä; toto, olo tä karäh mampatäi aku, palus buli Rehabeam, radja Juda tä.

28. Tagal tä radja hatirok dengan olo ai; djadi iä manampa bulau kilau ampin anak sapi duä kongan, sambil hamauh dengan olo arä: Bahali toto keton hagoet tanggoh Jerusalem; itä, hetoh hatallan keton, o olo Israel, idjä djari magah keton bara tanah Misir! —(2.*Mos*.32,4.)

29. Maka idjä tä inae hong Betel, idjä tinai ingkese hong Dan.

30. Maka gawie tä indu dosa; krana olo arä manalih hetä, palus sampai Dan.

31. Tinai iä mamangun huma sombajang, iä mangkat imam bara marak bararangai karä olo, olo idjä dia panakan Lewi.

32. Tinai Jerobeam manukas andau hai, djetä hong bulan hanja, andau limäwalas, idjä sama kilau andau hai hong Juda tä, tuntang iä maluput parapahe hong mesbeh hetä. Tumon tä kea gawie hong Betel, sambil maluput parapah akan ampin anak sapi tä, idjä djari inampae; tinai hong Betel kea iä mangkat imam akan äka sombajang, idjä djari inampae.

33. Tuntang iä maluput parapahe hundjun mesbeh, idjä djari inampae hong Betel, intu andau limäwalas bulan hanja, idjä djari inukase tumon huang atäi ai bewäi. Tumon tä iä manampa andau hai akan olo Israel, sambil maluput parapah hundjun mesbeh tä, tuntang hagaro.

BAGI 13.

I Nabi masuman hukum Hatalla akan Jerobeam. II. Nabi tä imunga olo, iä impatäi singa.

I.—1. Maka itä! aton olo ain Hatalla dumah bara Juda tanggoh Betel, awi augh Jehowa, kahum Jerobeam mendeng darah mesbeh handak hagaro.

2. Tä iä mantehau mawi mesbeh tä, hapan augh Jehowa, koae: Mesbeh, mesbeh! tumon toh augh Jehowa: anak hatuä karäh inakan akan ungkup human Dawid, idjä Josia arae, iä tä karäh maluput hundjun ikau imam human dewa tä, idjä hagaro hong ikau, tinai tulang olo matäi karäh inusul olo hong ikau.—(2.*Radja*23,16.)

3. Palus andau tä kea iä manenga talo heran, koae: Djetoh kata heran tä, idjä djari insuman Jehowa: itä! mesbeh toh karäh basila, kawo idjä hundjue karäh batusuh.

4. Djadi, sana radja mahining augh sarohan Hatalla tä, mantehau mawi mesbeh, maka Jerobeam man-

djudju lengäe bara hundjun mesbeh, koae: Singkap iä! Tapi lengäe, idjä djari indjudjue handak manjingkap iä, salenga kait, sampai iä djaton tau mambatak tä tinai.

5. Palus mesbeh tä basila, kawo batusuh bara mesbeh, tumon kata heran tä, idjä djari insuman sarohan Hatalla, hapan augh Jehowa.

6. Tä, maka tombah radja, sambil hamauh dengan sarohan Hatalla: Laku toto toto hong baun Jehowa, Hatallam, laku akangku, mangat iä halalian lengängku akangku. Maka sarohan Hatalla tä toto toto blaku hong baun Jehowa, tä lengän radja haluli tinai, mandjadi kilau helo.

7. Tä radja hamauh dengan olo ain Hatalla: Has, ompat aku tamä humangku, awi mamparigas arepm, aku handak manenga talo panenga akam.

8. Tapi koan olo Hatalla tä, tombah augh radja: Paribasa alo ikau manenga akangku sabagi humam, mahin dia kea aku tau ompat ikau, djaton aku tau kuman mihop mahin dia hong tanah toh.

9. Krana tumon augh toh Jehowa djari mametäh aku, koae: äla ikau kuman, äla mihop hetä, äla kea buli mahoroe djalan tä tinai, idjä djari ihoroem.

10. Palus iä hagoet manjak djalan beken, iä djaton hapan djalan tä tinai, idjä djari ihoroe manalih Betel.

II.—11. Maka aton nabi bakas melai hong Betel; djadi, aton anake hatuä dumah manjarita akae karä gawi, idjä djari ilalus olo Hatalla tä hong Betel intu andau tä, tuntang karä aughe, idjä djari insanae akan radja; karä talo tä injarita äwen akan bapae.

12. Maka koan bapae dengae: Djalan idjä kwe djalae buli? Maka anake tä djari mitä djalan idjä kwe djari ihoroe olo Hatalla tä, idjä djari dumah bara Juda.

13. Tä iä manjoho anake, koae: Has keton, apil kalidai akangku. Djadi äwen mapil kalidai akae, palus iä hapan tä;

14. Balalu hagoet manjak olo Hatalla tä, tuntang sondau iä mondok penda batang elah; tä iä hamauh dengae: Ikau toh olo Hatalla tä, idjä djari dumah bara Juda? Tombah iä: Aku toh.

15. Tä koae dengae: Has, ompat aku, tamä humangku, mangat kuman.

16. Tapi tombah iä: Djaton tau aku haluli ompat ikau, tamä humam, djaton kea aku tau ompat ikau kuman mihop hong äka toh.

17. Krana aku djari imetäh Jehowa: äla ikau kuman mihop hetä, äla kea ikau buli mahoroe djalam solake.

18. Tapi koae dengae: Aku toh nabi kea kilau ikau; malaikat djari hamauh dengangku awi augh Jehowa, koae: imbit iä dengam tamä humam, mangat iä kuman mihop. Tapi iä manandjaro iä.

19. Maka olo tä haluli ompat iä, sambil iä kuman belom huang humae.

20. Djadi, kahum olo tä mondok magon hong medja, maka augh Jehowa sampai nabi tä, idjä djari mimbit iä haluli.

21. Palus iä mantehau mawi olo Hatalla tä, idjä djari dumah bara Juda, koae: Kakai augh Jehowa: basa ikau djari marisang bara augh Jehowa, djaton djari manumon pren-

tah, idjä Jehowa, Hatallam, djari mametäh ikau;
22. Basa ikau djari haluli, kuman belom hong äka, idjä djari ingahanae ikau, koae: äla ikau kuman belom hetä: maka hantum djaton karäh hindjä kubur karä tatom.
23. Djadi, limbah iä djari kuman belom, maka olo mapil kalidai akan nabi tä, idjä djari imbite haluli.
24. Kalotä iä tä hagoet; maka idjä kongan singa hasupa dengae hong djalan, mampatäi iä, hantue imbaringe hetä hong djalan, maka kalidaie mendeng darah hetä, tinai singa kea mendeng darah hantu tä.
25. Maka aton olo mahalau hetä, tä iä mitä hantu idjä imbaring hong djalan, tinai singa tä mendeng darah hantu. Palus olo tä manalih, masuman tä hong lewu, idjä äka nabi bakas tä.
26. Amon nabi tä, idjä djari mimbit iä haluli bara djalan, mahining augh tä, maka koae: Djetä olo Hatalla tä, idjä djari marisang bara augh Jehowa; tagal tä Jehowa djari manjaragh iä akan singa, idjä djari mamisak mampatäi iä, tumon augh Jehowa, idjä djari insanae akae.
27. Tinai iä manjoho karä anake, koae: Apil kalidai akangku. Tä äwen mapile.
28. Palus iä hagoet, tuntang sondau hantu tä lalantong hong djalan, tinai kalidai tuntang singa mendeng darah hantu tä. Singa djaton djari kuman hantu, djaton kea djari mamisak kalidai.
29. Tä nabi mangkatan hantun olo Hatalla, mamuat tä hundjun kalidai, palus mimbit djetä; kalotä nabi bakas tä buli tamä lewu, mangat manatum tuntang mangubur iä hetä.
30. Iä mingkes hantu tä hong kubur ajue; iä manatum iä, koae: Kajah, joh paharingku!
31. Djadi, limbah iä mangubur iä hong kubur ajue, maka iä mametäh karä anake, koae: Amon aku djari matäi, kubur aku huang kubur idjä äka olo Hatalla tä djari ina, darah tolang ajue ingkes tolangku.
32. Krana toto, augh tä karäh mandjadi kea, idjä iä djari mantehaue hapan augh Jehowa, mawi mesbeh, idjä hong Betel, tuntang mawi karä human dewa, awang hong karä lewu Samaria.
33. Maka limbah bara karä perkara tä djaton kea Jerobeam maku hobah bara djalae idjä papa, tapi iä haradjur mangkat imam dewa bara bararangai karä olo; äweäwe idjä radjin, maka iä manjuang lokape, mangat mandjadi imam dewa.
34. Maka awi gawie tä iä indu batang dosa akan hapus ungkup human Jerobeam, sampai djetä irusak, palus impalomos bara petak.

BAGI 14.

I. Hukum insanan akan Jerobeam, radja Israel; iä matäi tuntang anake. II. Rehabeam, radja Juda, badosa kea; iä alah awi Sisak; iä matäi.

I.—1. Katika tä Abia, anak Jerobeam idjä hatuä, balongkang haban.
2. Koan Jerobeam dengan sawae: Has ikau, obah ampim, uka olo äla katawan ikau sawan Jerobeam, palus lius talih Silo; itäm,

hetä nabi Ahia, idjä djari masanan akangku, aku akan mandjadi radja mahundjun utus olo toh. — (11,30.)

3. Imbit hong lengäm sapulu kabawak tepong, tuntang apam, tinai kasa basuang madu, palus tanggoh iä; iä karäh masuman akam, kilen kadjarian anak ita toh.

4. Maka sawan Jerobeam mawie tumon tä, iä manatap arepe, palus manalih Silo, tamä human Ahia. Maka Ahia djaton tau mitä, krana matae kawus awi kabakase.

5. Tapi Jehowa hamauh dengan Ahia: Itäm, sawan Jerobeam tä manalih, handak misek ikau tagal anake hatuä, idjä haban; kalotoh kakai buah ikau hamauh dengae; maka amon iä tamä humam, iä handak nahadja arepe kilau ampin olo beken.

6. Djadi, sana Ahia mahining riet paie haiak iä tamä bauntonggang, maka iä hamauh: Palus, o sawan Jerobeam, buhen ikau nahadja ampim kalotoh? aku injoho masuman akam augh karas.

7. Lius, sanan akan Jerobeam: kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: aku djari mangkat ikau bara marak olo arä, djari mamparadja ikau mahundjun Israel, djalahan olo ajungku,

8. Tuntang djari mansuwit karadjaan bara ungkup human Dawid, sambil manenga tä akam; tapi ikau djaton djari tumon rewarku Dawid, idjä mahaga prentahku, idjä omba aku hapan salepah atäie, mangat malalus talo handiai awang budjur intu matangku;

9. Malainkan ikau djari papa gawim, paham haream bara olo handiai idjä djari helo bara ikau, ikau djari hagoet manampa akam hatalla beken, manoang hampatong dewa, hapam mungkar kalaitku, tinai aku djari iakism akan hila likutm.

10. Tagal tä itäm, aku handak magah tjalaka mawi ungkup human Jerobeam, palus handak mampalomos karä hatuän panakan Jerobeam samandiai, alo idjä magon ianggaue, alo idjä belom kabuate, bara marak olo Israel; kilau olo manganan tai, kalotä aku handak manganan panakan ungkup Jerobeam, sampai iä nihau lepah lingis.

11. Olo ungkup Jerobeam awang matäi hong lewu karäh kinan aso, awang matäi hong padang karäh kinan burong penda langit; krana Jehowa djari hamauh kalotä.

12. Maka ikau toh dari, mandjeleng arepm, buli humam, sana ikau tamä lewu, maka anakm tä karäh matäi.

13. Hapus olo Israel karäh manatum tuntang mangubur iä, krana tikas iä kabuate bewäi bara panakan Jerobeam karäh ingubur, basa marak hapus ungkup Jerobeam baja iä tä bewäi kekä kea intu Jehowa, Hatallan Israel.

14. Maka Jehowa karäh mampendeng akae radja mahundjun Israel, idjä karäh mampalomos ungkup human Jerobeam intu andau tä. Maka äwe kea katawan kadjariae katontoh kea! — (15,29.)

15. Tinai Jehowa handak mamukul olo Israel, sampai olo tä kilau rampiang lihanglahanga kantäkantä hong danum, tinai iä handak marunap manganan Israel bara tanah bahalap toh, idjä djari inengae akau karä tatoe, iä karäh

mandarai olo tä akan hila dipah batangdanum lombah tä, basa olo tä djari mimbul pahewan dewa, sambil marahas Jehowa. — (2. *Radja*17,23.)

16. Maka iä handak manjaragh olo Israel tagal dosan Jerobeam, idjä djari badosa, tuntang djari mamahir Israel badosa kea. — (12, 30.)

17. Tä, maka sawan Jerobeam mendeng, balalu hagoet, tuntang iä sampai Tirsa; maka sana iä mingkang lambang humae, tä olo tabela tä matäi.

18. Maka olo mangubur iä, salepah olo Israel manatum iä, tumon augh Jehowa, idjä djari injewute hadjamban reware nabi Ahia.

19. Maka tisan karä saritan Jerobeam, karä parang ai, tuntang ampie djari marentah, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

20. Maka katahin Jerobeam marentah, djetä duä pulu duä njelo; iä matäi ingampeleng dengan tato hiange. Maka anake Nadab mandjadi radja manganti iä.

II. — 21. Maka Rehabeam, anak Salomo, marentah hong Juda. Æpat pulu idjä njelo umur Rehabeam, metoh iä mandjadi radja, udjuwalas njelo katahie iä marentah hong Jerusalem, huang lewu tä, idjä djari intih Jehowa bara marak karä hamputan olo Israel, mangat mingkes Arae hetä. Aran indue Naama, bawin olo Amon. — (2.*Kron*.12,13.)

22. Maka olo Juda mawi talo awang papa intu matan Jehowa, iä mungkar kalaite paham bara karä tatoe horan, awi karä dosae awang iawie.

23. Krana olo tä kea manatap äka gantong akan dewae, hampatong tuntang pahewan, intu karä hunjok lungkoh, penda karä batang kaju bahidjau.

24. Tinai aton kea basir hong tanah tä; gawin olo tä tumon karä talo kabelä idjä puna hadat olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara tanah tä, bara baun olo Israel.

25. Tapi djadi intu njelo limä kahum karadjaan radja Rehabeam, maka Sisak, radja Misir, dumah mamarang Jerusalem.

26. Iä marampas karä panatau human Jehowa, tuntang panatau human radja, iä marampas talo handiai; karä talawang bulau kea, awang djari inampa liau Salomo, lepah irampase.— (10,16.)

27. Tä radja Rehabeam manampa gantin djetä talawang tambaga; iä mansahan tä intu lengän mantir olo dalam, idjä manonggo bauntonggang human radja.

28. Djadi, sasining radja manalih human Jehowa, maka olo dalam hapan tä, tuntang malian tä tinai akan karong olo djadjaga.

29. Maka tisan saritan Rehabeam, karä gawie tä, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

30. Maka haradjur parang bewäi Rehabeam dengan Jerobeam katahin pambelome.

31. Maka Rehabeam matäi, ingampeleng dengan tato hiange, iä ingubur hindjä tatoe hong lewun Dawid. Aran indue Naama, bawin olo Amon; djadi anake idjä hatuä, Abiam, mandjadi radja manganti iä.

BAGI 15.

1. Abiam, radja Juda. II. Asa, radja Juda. III. Nadab, radja Israel. Baesa mampalomos panakan Jerobeam.

I.—1. Huang njelo hanjawalas kahum karadjaan radja Jerobeam, anak Nebat tä, Abiam mandjadi radjan olo Juda. — (2.*Kron.*13,1.)

2. Telo njelo katahie iä marentah hong Jerusalem; aran indue Maagha, anak Abisalom idjä bawi.

3. Maka iä manandjong huang karä dosan liau bapae, idjä djari iawie intu baue, atäie djaton budjur dengan Jehowa, Hatallae, tumon atäi liau tatoe Dawid.

4. Tapi tagal Dawid kea Jehowa, Hatallae, manenga palita akae hong Jerusalem, sambil mampendeng anake idjä hatuä rahian bara iä, mahaga Jerusalem.

5. Basa Dawid djari budjur gawie intu matan Jehowa, iä djaton djari undur bara talo handiai, awang djari imetäh Jehowa iä, katahin umur pambelome, baja tikas hong perkaran Uria, olo Het tä, bewäi. — (2.*Sam.*11,27.)

6. Maka haradjur parang bewäi anak Rehabeam dengan Jerobeam katahin pambelome.

7. Tisan karä saritan Abiam, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda. Maka haradjur parang bewäi Abiam dengan Jerobeam.

8. Maka Abiam matäi, ingampeleng dengan tato hiange, olo mangubur iä hong lewun Dawid; maka anake idjä hatuä, Asa, mandjadi radja manganti iä. — (2. *Kron.*14,1.)

II.—9. Huang njelo duä pulu kahum karadjaan Jerobeam, radja Israel, Asa mandjadi radjan olo Juda.

10. Iä marentah hong Jerusalem äpat pulu idjä njelo katahie: aran tambie Maagha, anak Abisalom.

11. Maka Asa budjur gawie intu matan Jehowa, kilau liau tatoe Dawid.

12. Krana iä manganan karä basir bara tanah, tuntang karä hampatong dewa matekiapi, idjä djari inampa tatoe.

13. Tinai tambie Maagha kea inipase, pateraie djadi ratu, basa iä djari manampa talo kabelä, hampatong dewa huang pahewan; tinai hampatong, talo kabelä tä, ingarak Asa kea, palus mangähu tä hong sungäi Kidron.

14. Tapi karä äka gantong tä olo djaton mangarake. Maka atäi Asa budjur kea dengan Jehowa katahin pambelome.

15. Maka karä talo imprasih tä, idjä imprasih liau bapae, tuntang talo idjä prasih ai, salaka bulau, ramo bahara inamäae akan human Jehowa.

16. Maka haradjur parang bewäi Asa dengan Baesa, radja Israel tä, katahin pambelome.

17. Krana Baesa, radja Israel, hagoet mamarang Juda, iä mamangun Rama, mangat iä mangahana olo ai blua manalih Asa, radja Juda. — (2.*Kron.*16,1.)

18. Tä, maka Asa manduan karä salaka bulau, tisan karä panatau human Jehowa, tuntang panatau human radja, palus iä mandjuluk tä akan lengän karä sarohae; radja Asa mampait djetä akan Benhadad, anak Tabrimon, Tabrimon anak Hesion, radja Aram, idjä me-

lai hong Damaskus, sambil hamauh:
19. Aton djandjin koä, puna djandjin liau apangku dengan liau bapam; itäm, toh aku mampait panengangku akam, salaka tuntang bulau; käläh ikau mangarak djandjim dengan Baesa, radja Israel, mangat iä tä balang mawi aku.
20. Maka Benhadad manarima augh radja Asa, iä manjoho karä mantir kawan parang ajue hagoet maranggar karä lewu Israel; iä mamukul Ijon, Dan, Abelbetmaagha, tinai hapus tanah Kinerot, tuntang hapus tanah Naptali.
21. Djadi, amon Baesa mahining brita tä, maka iä terai mamangun Rama, palus iä melai hong Tirsa.
22. Tä radja Asa manjoho olo bauauar hong salepah tanah Juda: Æla idjä biti mahin melai. Palus karä olo tä manduan mäton karä batu kaju bara Rama, idjä djari inguan Baesa akan imangun hetä; djadi radja Asa hapan ramo tä mamangun Geba-Benjamin tuntang Mispa.
23. Maka tisan saritan Asa, karä kwasae, karä gawie, karä lewu awang djari imangue, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda. Maka metoh kabakase iä kapähä baperes paie.
24. Maka Asa matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hindjä karä tatoe hong lewun tatoe Dawid. Maka Josapat, anake idjä hatuä, mandjadi radja manganti iä.
III. — 25. Maka Nadab, anak Jerobeam, mandjadi radja Israel, intu njelo duä limbah Asa mandjadi radja Juda; iä marentah olo Israel dnä njelo katahie.
26. Maka iä papa gawie intu matan Jehowa, manandjong huang djalan liau bapae, huang dosae, idjä hapan tä iä djari mamahir olo Israel badosa.
27. Maka Baesa, anak Ahia, olo hamputan Isaskar, pakat handak mawi iä; djadi Baesa mampatäi iä hong Gibeton, idjä ain olo Pilisti tä, metoh Nadab tuntang karä olo Israel mangapong lewu Gibeton.
28. Baesa mampatäi iä huang njelo telo kahum karadjaan Asa, radja Juda, palus iä mandjadi radja manganti iä.
29. Djadi, amon iä radja, maka iä mampatäi salepah ungkup panakan Jerobeam, iä djaton malihi akan Jerobeam idjä biti awang bara tahaseng, lepah lomos olo tä impatäie, tumon augh Jehowa, idjä djari insumae hadjamban reware Ahia, olo Silo tä; — (14, 10.)
30. Tagal dosan Jerobeam, idjä badosa, tuntang mamahir Israel badosa; tagal karä karajape, idjä hapae mungkar karahas Jehowa, Hatallan olo Israel.
31. Maka tisan karä saritan Nadab, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.
32. Maka haradjur parang bewäi Asa dengan Baesa, radjan olo Israel, katahin pambelome.
33. Intu njelo telo kahum karadjaan Asa, radja Juda, Baesa, anak Ahia, mandjadi radja mahundjun salepah olo Israel, intu Tirsa; iä marentah duä pulu äpat njelo katahie.
34. Maka gawie papa intu matan Jehowa; iä manandjong hong djalan Jerobeam, huang dosae idjä

hapan tä iä djari mamahir olo Israel badosa.

BAGI 16.

I. Nabi Jehu masanan hukum Hatalla akan Baesa, radja Israel. II. Ela, anak Baesa, radja Israel tä, tuntang salepah panakae impatäi Simri. III. Simri, radja Israel, mampatäi arepe. IV. Omri, radja Israel. V. Aghab, radja Israel.

I. — 1. Tä, maka augh hukum Jehowa mawi Baesa sampai Jehu, anak Hanani, koae:

2. Basa aku djari mangkat ikau bara kawo, tuntang djari mamparadja ikau mahundjun Israel, utus olo ajungku, tapi ikau djari manandjong huang djalan Jerobeam, tuntang djari mamahir Israel, utus olo ajungku, badosa, haiak mungkar karahasku awi karä dosae:

3. Itäm, toto aku handak manganan panakan Baesa tuntang panakan ungkup humae, aku handak mawi ungkup humam kilau ungkup human Jerobeam, anak Nebat tä.

4. Olo ungkup Baesa, idjä matäi hong lewu, indu kinan aso, tinai awang matäi hong padang indu kinan burong penda langit.

5. Maka tisan saritan Baesa, karä gawie, karä kwasae, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

6. Maka Baesa matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong Tirsa; maka anake Ela mandjadi radja manganti iä.

7. Kalotä maka lembut augh Jehowa hadjamban nabi Jehu, anak Hanani, mawi Baesa tuntang ungkup humae, djetä tagal barä kasalae, awang iawie intu baun Jehowa, sambil marahas Jehowa awi karä gawin lengäe, basa iä sama dengan ungkup human Jerobeam kea, tinai tagal iä djari mampatäi äwen tä.

II. — 8. Hong njelo duä pulu djahawen kahum karadjaan Asa, radja Juda, Ela, anak Baesa, mandjadi radja Israel hong Tirsa; iä marentah duä njelo.

9. Maka Simri, olo ajue, mantir sabagi karä kareta, pakat mawi iä, metoh iä hong Tirsa, kahum iä mihop mambusau arepe hong human Arsa, sahebar hong Tirsa tä.

10. Maka Simri tamä, mamukul mampatäi iä, intu njelo duä pulu udju kahum karadjaan Asa, radja Juda, tuntang iä mandjadi radja manganti iä.

11. Djadi, amon iä marentah, metoh iä hong padadusae, maka iä mampatäi salepah ungkup human Baesa, idjä biti olo hatuä mahin dia batisa; karä kolae karä sobate lepah impatäie.

12. Kalotä Simri mampalomos salepah ungkup human Baesa, tumon augh Jehowa, idjä djari insanae hadjamban nabi Jehu, mawi Baesa;

13. Tagal karä dosan Baesa äwen hanak Ela, idjä awi tä äwen badosa, idjä hapan tä iä djari mamahir Israel badosa, sambil mungkar kalait Jehowa, Hatallan Israel, awi kahajang gawin dewa.

14. Maka tisan karä saritan Ela, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

III. — 15. Intu njelo duä pulu udju kahum karadjaan Asa, radja Juda, Simri marentah hong Tirsa kudju andau. Maka utus olo arä bapodok mangapong Gibeton, lewun olo Pilisti tä.

16. Djadi, olo arä idjä bapodok hetä mahining brita, Simri djari

mamakat olo, palus mampatäi radja.
Tagal tä maka hapus olo Israel mamparadja Omri, kapala parang tä, mahundjun olo Israel intu äka olo arä bapodok, hong andau tä kea.
17. Palus Omri tuntang karä olo Israel harikas bara Gibeton, balalu mangapong Tirsa.
18. Djadi, sana Simri mitä lewu tä inamä äwen, maka iä tamä human radja, balalu manusul human radja, palus iä tamput matäi hetä.
19. Djetä tagal karä dosae, awang djari iawie, basa iä mawi talo awang papa hong baun Jehowa, manandjong hong djalan Jerobeam, tuntang huang dosae, idjä djari iawie hapae mamahir olo Israel badosa.
20. Maka tisan saritan Simri, ampie djari mamakat olo, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.
IV. — 21. Katika tä maka olo Israel habaris duä kabaris, sabagi karä olo arä ompat Tibni, anak Ginat, handak mamparadja iä, tinai sabagi ompat Omri.
22. Tapi olo idjä ompat Omri tä abas bara olo, idjä ompat Tibni, anak Ginat; djadi Tibni matäi, palus Omri mandino karadjaan.
23. Intu njelo telo pulu idjä kahum karadjaan Asa, radja Juda. Omri mandjadi radja Israel; iä marentah duäwalas njelo; hong Tirsa iä marentah djahawen njelo.
24. Iä mamili hukit Samaria bara Semer hapan duä pikul salaka, palus iä mamangun kota hong bukit tä, tuntang manggarä aran lewu, idjä djari imangue, Samaria, tumon aran Semer, idjä bihin tempon bukit tä.
25. Maka Omri papa gawie hong matan Jehowa, sampai iä darhaka hāream bara karä olo awang helo bara iä.
26. Iä manandjong hong karä djalan Jerobeam, anak Nebat, hong karä dosae, idjä hapae mamahir olo Israel badosa, sambil marahas Jehowa, Hatallan Israel, awi karä kahajang gawin dewa.
27. Maka tisan saritan Omri, karä gawie tuntang kwasae, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.
28. Maka Omri matäi, ingampeleng dengan tato hiange, iä ingubur hong Samaria; maka anake Aghab mandjadi radja manganti iä.
V. — 29. Maka Aghab, anak Omri, mandjadi radjan olo Israel hong njelo telo pulu hanja kahum karadjaan Asa, radja Juda; maka Aghab, anak Omri, marentah olo Israel hong Samaria duä pulu duä njelo.
30. Maka Aghab, anak Omri, mawi talo awang papa intu matan Jehowa, paham bara karä olo, awang djari helo hara iä.
31. Djadi kilau djaton ombet akae iä manandjong hong karä dosan Jerobeam anak Nebat, sampai iä masawä Isebel kea, anak Etbaal, radjan olo Sidon, palus iä manampara manempo dewa Baal, tuntang manjembah iä.
32. Iä mampendeng mesbeh akan Baal tä hong human Baal, idjä imangue akae hong Samaria.
33. Tinai Aghab mawi pahewan akan dewa, sampai gawin Aghab, idjä hapae marahas Jehowa, Hatallan Israel, paham bara gawin karä radja Israel, awang helo bara iä.
34. Intu katika tä Hiel, olo Betel, mamangun Jerigho tinai; hong Abiram, anake idjä bakas, iä djari

manggalang tä, hong Segub, anake idjä busu, iä djari mangkepan blawange, tumon augh Jehowa, idjä djari injewute hadjamban Josua, anak Nun. — (*Jos.*6,26)

BAGI 17.

I. Nabi Elia masuman lau; iä impakanan burong kak. II. Iä ihaga balo hong Sarpat. III. Iä mambelom anak balo tä, idjä djari matäi.

I. — 1. Maka Elia, olo Tisbe, olo baris Gilead, hamauh dengan Aghab: Belom Jehowa, Hatallan Israel, idjä naharep baue aku mendeng, huang karä njelo toh djaton karäh aton ambon atawa udjan, djaka dia aku manjohoe.

2. Limbah tä maka augh Jehowa sampai iä, koae:

3. Indah bara hetoh, lius akan hila timor, sahokan arepm hong sungäi Krit, idjä manumbang Jordan.

4. Danum sungäi tä akan ihopm, tinai aku djari manjoho burong kak pakanan ikau hetä.

5. Tä iä hagoet tumon augh Jehowa; krana iä lius palus melai intu sungäi Krit, idjä manumbang Jordan.

6. Maka burong kak mimbit tepong akae tuntang isin meto sining handjewu halemäi, tinai iä mihop danum sungäi tä.

7. Djadi, limbah tahi andaue, maka sungäi tä sasar teah, tagal udjan djaton hong tanah tä.

8. Tä, maka augh Jehowa sampai iä, koae:

9. Mendeng ikau, talih Sarpat idjä tokep Sidon, palus melai hetä; itäm, aku djari manjoho balo idjä hetä, mangat iä pakanan ikau.

II. — 10. Tä iä harikas manalih Sarpat. Djadi, amon iä tokep bauntonggang lewu tä, itä! aton hetä olo bawi balo manganju: maka iä mantehau iä, koae: Laku danum isut akangku hapan sarangam tä, akan ihopku.

11. Maka amon olo bawi hagoet handak blakue, iä mantehaue, koae: Duan akangku isut tepong kea huang lengäm.

12. Tapi tombah iä: Belom Jehowa, Hatallam! djaton idjä kabawak tepongku, baja idjä karakop tunek tepong ajungku aton hong sarangae, tinai isut undus hong kasae; maka itäm, aku djari blaku isut pating kaju, aku handak nguan tä akan koä hanak, mangat koä kumae, limbah tä matäi meher igh tinai.

13. Maka Elia hamauh dengae: Æla mikäh, lius bewäi tumon aughm, tapi pakasak akangku helo bakal tepongm tä idjä kabawak, imbit tä kantoh akangku, maka limbah tä ikau akan nguan akan nduä hanak.

14. Krana kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: tunek tepong tä hong sarangae djaton karäh lepah, tinai undus tä hong kasae djaton karäh una palus sampai andau Jehowa karäh manjoho udjan tinai akan hundjun petak. — (2.*Radja* 4,2.)

15. Maka olo bawi tä hagoet, tuntang mawie tumon augh Elia: tä iä kuman, tinai olo bawi tä kea tuntang ungkup humae, tahi andaue.

16. Tunek tepong huang sarangae tä djaton lepah, tinai undus hong kasae tä djaton una.

tumon augh Jehowa, idjä djari
insanae hadjamban Elia.
III.—17 Djadi, limbah karä
talo tä, maka anak hatuä ain olo
bawi tä, idjä pakanan iä, ba-
longkang haban, kapähäe djala-
djalan paham, sampai tahasenge
nihau.
18. Tä indue hamauh dengan
Elia: Narai gawingku dengam, joh
olo ain Hatalla? ikau kantoh, uka
dosangku inahiu, tuntang anakku
impatäi?
19. Tombah iä: Djuluk akangku
anakm tä. Palus iä manduae bara
pakuan indue, mimbit iä akan ka-
rong loteng, idjä äkae melai; iä
mampetere hundjun sasuroe. —
(2.*Radja*4,32.)
20. Limbah tä iä blaku doa intu
Jehowa, koae: Joh Jehowa, Ha-
tallangku, toto kea ikau handak
mangapähä balo toh kalotä, idjä
pakanan aku, sampai ikau mampatäi
anake idjä hatuä?
21. Maka hantelo tingkat iä mam-
pahikep arepe mahukup anak olo
tä, sambil blaku intu Jehowa,
koae: Jehowa, Hatallangku, lian
tahaseng anak olo toh buli iä!
22. Maka Jehowa manumon augh
Elia, tahaseng anak olo tä buli,
palus iä belom tinai.
23. Balalu Elia manduan anak
olo tä, magah iä bara karong
loteng tä mohon akan huma,
tuntang manenga iä akan indue.
Koan Elia: Itäm, anakm tä be-
lom.
24. Tä koan olo bawi dengan
Elia: Toh aku katawan, ikau toto
olo ain Hatalla, augh Jehowa, idjä
hong njamam, uras toto kea.

BAGI 18.

I. Elia manjupa radja Aghab. II. Elia hong Karmel; iä mampatäi imam Baal. III. Udjan paham tinai.

I.—1. Djadi, limbah tahi an-
daue augh Jehowa sampai Elia,
intu njelo telo, koae: Lius, pra-
han arepm akan Aghab, krana
aku handak manjoho udjan tinai
hundjun petak.
2. Tä Elia hagoet, manjupa
Aghab. Maka lau paham hong
Samaria.
3. Maka Aghab djari mangahau
Obadja, kapala mandur; Obadja tä
mikäh Jehowa totototo.
4. Krana metoh Isebel mampa-
täi karä nabin Jehowa, maka Obadja
manduan saratus biti nabi, manja-
hokan äwen tä malimä pulu biti
hong lowang, iä pakanan tuntang
mampihop äwen tä hetä.
5. Maka Aghab djari manjoho
Obadja: Kumbang tanah, talih karä
lowangdanum, karä sungäi, aja-
ajau ita supa oru, mangat mam-
belom karä hadjaran kalidai, uka
äla belahe meton ita nihau.
6. Maka iä mambagi tanah tä,
idjä akan ingumbange, bitin A-
ghab hagoet mahoroe djalan idjä,
tinai Obadja mahoroe djalan idjä.
7. Maka metoh Obadja hong
djalan, itä! Elia hasupa dengae,
palus iä kasene iä, balalu lawo
mahingkep, manjembah iä, sambil
hamauh: Djaton ikau toh tuang-
ku Elia?
8. Tombah iä: Joh, aku toh:
lius, sanan akan tuan ajum: itäm,
Elia dumah.
9. Tapi koae: Narai kasalangku,
sampai ikau handak mandjuluk re-
warm akan lengän Aghab, nakara
mampatäi aku?

10. Belom Jehowa, Hatallam! djaton utus olo, djaton karadjaan, idjä akan tä tuangku djaton djari manjoho olo manggilau ikau; tinai amon koan olo hetä: iä djaton hetoh: — maka iä manjoho karadjaan atawa utus olo tä sumpah, olo tä toto djaton djari sondau ikau.

11. Maka toh koam: lius, suman akan tuan ajum: itäm, Elia aton.

12. Toto, amon aku djari hagoet bara ikau, Rogh Jehowa karäh manamput ikau akan äka idjä dia aku tawae, tuntang aku djari hagoet masanan aughm akan Aghab, tä amon iä djaton sondau ikau, toto, iä handak mampatäi aku; tapi aku, rewarm, mikäh Jehowa bara pesangku tabela.

13. Dia djari inutor akan tuangku gawingku, metoh Isebel mampatäi karä nabin Jehowa? maka aku djari manjahokan nabin Jehowa tä saatus biti, malimä pulu hong lowang idjä, tuntang djari pakanan mampihop äwen tä.

14. Kilen toh tinai ikau hamauh: lius, suman akan tuan ajum: itäm, Elia aton? mangat iä mampatäi aku.

15. Maka koan Elia: Belom Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, idjä naharep bane aku mendeng, toto, andau toh aku handak mamprahan arepku akae.

16. Tä Obadja lius, manjondau Aghab, palus masuman tä akae. Balalu Aghab hagoet manjupa Elia.

17. Djadi, sana Aghab mitä Elia, koan Aghab dengae: Ikau toh, idjä marusak olo Israel?

18. Tombah iä: Aku djaton djari marusak olo Israel, tapi ikau tuntang ungkup human bapam, awi keton djari manganan prentah Jehowa, tuntang djari omba Baal. — (16,31.)

19. Maka toh, soho olo mamumpong akangku salepah utus olo Israel hong bukit Karmel, tinai karä nabin Baal, äpat ratus limä pulu biti tä, tuntang äpat ratus biti nabin pahewan dewa tä, idjä omba kuman hong medjan Isebel.

20. Maka Aghab manjoho olo marawäi karä olo Israel, tinai iä mamumpong karä nabi tä hong bukit Karmel.

II. — 21. Tä Elia manggapi hapus utus olo arä, sambil hamauh: Kilen katahin keton djingkatdjingkang hasansila? Amon Jehowa toto Hatalla, omba iä, djaka Baal toto Hatalla, omba iä! Tapi olo tä djaton tombah idjä kabawak aughe.

22. Tä koan Elia dengan olo arä: Aku kabuatku bewäi tisan karä nabin Jehowa, tapi karä nabin Baal tä äpat ratus limä pulu biti.

23. Käläh, tenga akan ikäi dua kongan sapi batuäe, naughe äwen mintih akae idjä kongan sapi tä, manangkal djetä, mandake hundjun pangkat kaju, tapi äla mingkes apui hetä; tä aku kea handak manatap sapi idjä tinai, mandake hundjun pangkat kaju, djaton kea mingkes apui hetä.

24. Limbah tä keton akan mangahau aran dewan keton, tinai aku handak mangahau aran Jehowa; djadi Hatalla djetä, idjä tombah hapan apui, iä tä idjä toto Hatalla. Tä tombah hapus utus olo arä, koae: Buah aughm tä.

25. Maka Elia hamauh dengan karä nabin Baal: Intih keton idjä kongan sapi tä akan keton, tatap tä helo, krana keton pana arä biti; kahau aran dewan keton, tapi äla keton mingkes apui.

26. Maka äwen manduan sapi, idjä inenga olo akae, iä manatap tä, tuntang mangahau aran Baal, bara handjewu sampai bentok andau, koae: O Baal, tombah augh ikäi! Tapi djaton aughe, djaton idjä tombah. Maka olo tä lulangluli babigal darah mesbeh tä, idjä djari inampae.

27. Djadi, bentok andau Elia hababaka olo tä, koae: Tuki mambawa iä, krana iä tä hatalla; mikäh iä mangarang saier, atawa iä aroh, atawa iä djari hagoet; äwe katawan, mikäh iä batiroh, has pisik iä!

28. Maka olo tä manuki mambawa iä, haiak mahiris arepe hapan lading, djudjuk, tumon hadat ai, sampai dahae mahahasor.

29. Djadi, amon halau bentok andau, maka olo tä magon mangkariak sampai wajah maluput parapah, tapi djaton aughe, djaton idjä tombah, djaton idjä paduli.

30. Tä koan Elia dengan olo arä: Etoetoh keton! Maka olo arä manggapi iä; balalu iä mangabuah mesbeh Jehowa, idjä djari ingarak tä.

31. Maka Elia manduan duäwalas kabawak batu, tumon karä hamputan panakan Jakob, idjä akae augh Jehowa djari sampai, koae: Aram toh Israel. — (1.*Mos.*32,28.)

32. Batu tä imangue indu mesbeh akan aran Jehowa; limbah tä iä mamarit hakaliling mesbeh tä, sampai kilau kalombah äka tagalan duä supak binji.

33. Tinai iä mamangkat karä kaju, palus manangkal sapi tä, mandake hundjun pangkat kaju.

34. Limbah tä iä hamauh: Suang äpat blanai dengan danum, tusuh tä hundjun parapah tuntang hundjun kaju. Tinai koae: Awi tinai handuä ulang. Djadi olo mawi tä handuä ulang. Tinai koae: Awi tä hantelo hambulang. Maka olo mawi tä hantelo hambulang;

35. Sampai danum nahasak hakaliling mesbeh, tinai parit tä kontep danum kea.

36. Djadi, katika olo pudji maluput parapah, maka nabi Elia manggapi, koae: Joh Jehowa, Hatallan Abraham, Isaak tuntang Israel, käläh ikau mangarinahe hong andau toh, ikau bewäi toto Hatalla hong Israel, tuntang aku toh rewarm, tinai aku djari mawi karä perkara toh tumon aughm. — (2. *Mos.*3,15.)

37. Tombah aughku, o Jehowa, tombah aughku, mangat utus olo toh kasene, tikas ikau bewäi, o Jehowa, toto Hatalla, mangat ikau mambet atäi olo tä akam tinai!

38. Tä palus lawo apui Jehowa kuman mampalepah parapah, kaju, batu, petak, tuntang malajap danum tä kea, idjä huang parit. — (3.*Mos.*9,24.)

39. Amon hapus olo arä mitä tä, maka iä lawo mahingkep, manjondep baue, sambil hamauh: Jehowa toto Hatalla, Jehowa toto Hatalla!

40. Maka Elia manjoho äwen: Singkap karä nabin Baal, idjä biti äwen tä mahim äla manjohoe hadari. Tä olo manjingkap karä äwen. palus Elia magah iä mohon akan sungäi Kison, mampatäi iä hetä.

III. — 41. Limbah tä Elia hamauh dengan Aghab: Lius, kuman belom, krana aton augh gotok udjan paham.

42. Tumon tä Aghab hagoet, handak kuman belom. Maka Elia mandai tantan bukit Karmel, mahu-

kup hong petak, tuntang manjontop haue helat utute. — (*Jak.*5,17.)

43. Limbah tä iä hamauh dengan djipäe: Lius, tampajah hila tasik. Tä iä lius mitä, sambil hamauh: Djaton aton talo enen. Tä koae: Lius tinai; sampai hangkudju tingkat.

44. Djadi, intu tingkat udju, koae: Itäm, baunandau isut, kalombah lokap, lembut bara tasik. Tä iä hamauh: Dari, palus suman akan Aghab: soho olo manatap karetam, lius gulogulong, belä ikau djakä andau udjan.

45. Djadi, palus tä kea ampin langit sindesindep ärep awi baunandau tuntang riwut, palus lawo udjan paham. Maka Aghab mukong karetae hagoet akan Jisreel.

46. Maka lengän Jehowa mimbit Elia, iä mambabat kahange, palus hadari helo bara haun Aghab, njamah olo sampai Jisreel.

BAGI 19.

I. Elia badari tagal Isebel; malaikat mangarasan iä. II. Hatalla masuman arepe akae hong bukit Horeb. III. Elisa mandjadi pangiwan Elia.

I. — 1. Maka Agbah masuman akan Isebel talo handiai, awang djari iawi Elia, tinai perkara iä djari mampatäi karä nabi tä hapan padang.

2. Tä, maka Isebel manjoho sarohan mananggoh Elia, sambil hamauh dengae: Kalotä kakai gawin dewa dengangku, djaka dia djewu, katika kalotoh kea, aku djari mawi tahasengm mandjadi sama kilau tahaseng karä olo tä.

3. Sana iä mitä perkarae tä kalotä darie, maka iä manatap arepe balalu hagoet, mangat mahakan mahaga tahasenge, palus iä sampai Berseba, idjä hong tanah Juda. Hetä iä malihi ajange.

4. Tapi iä hagoet, tamä padang, tandjong idjä andau kakedjaue; iä melai penda batang kaju walau, blaku tahasenge bageto, sambil hamauh: Ombet toh, joh Jehowa, duan tahasengku toh, krana aku toh djaton bahalap bara karä tatoku.

5. Maka iä mampeter arepe batiroh penda batang kaju walau tä; maka itä! aton malaikat manigong iä, sambil hamauh dengae: Mondok, kuman.

6. Tä iä tampaliau, itä! hila takoloke aton idjä kabawak tepong, impakasak hundjun barah apui, tinai kasan danum; tumon tä iä kuman belom, limbah tä iä menter batiroh tinai.

7. Tapi malaikat Jehowa haluli, tingkat idjä duä, manigong iä, sambil hamauh: Mondok, kuman, krana djalam tä kedjau hindai.

II. — 8. Tä iä mondok, kuman tuntang mihop; palus iä manandjong awi kabunggut panginan tä, käpat pulu andau käpat pulu alem katahie, mimes Horeb, bukit Hatalla tä.

9. Maka iä tamä lowang hetä, iä bara malem hetä; maka itä! augh Jehowa sampai iä, sambil hamauh dengae: Narai gawim hetoh, Elia?

10. Tombah iä: Aku djari paham sangit akan Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom; krana olo Israel djari manganan djandjim, mangarak mesbehm, tuntang djari mampatäi karä nabim hapan padang: tikas aku bewäi idjä batisa, tinai

olo tä mangatah tahasengku, handak manganan tä.

11. Maka Iä hamauh: Blua, mendeng hundjun bukit toh hong baun Jehowa. Tä itä! Jehowa aton mahalau; barat paham kakarase, idjä manusut karä bukit, tuntang mamusit batu karang, manampur helo bara baun Jehowa, tapi Jehowa djaton huang barat tä. Limbah bara barat tä petak hagerek, tapi huang gerek petak tä Jehowa djaton kea.

12. Limbah bara gerek petak tä aton apui, tapi huang apui tä mahin djaton kea Jehowa. Tinai limbah apui tä dumah katadoh aughe mähamähas.

13. Djadi, sana Elia mahining djetä, maka iä manutup baue hapan kahowute, palus iä blua, sambil mendeng hong tumbang lowang; maka ita! aton augh sampai iä, idjä hamauh: Narai gawim hetoh, Elia?

14. Maka tombah iä: Aku djari paham sangit akan Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom; krana olo Israel djari manganan djandjim, mangarak mesbehm, mampatäi karä nabim hapan padang; tikas aku bewäi tisae, tuntang olo tä mimes manganan tahasengku.

15. Maka Jehowa hamauh dengae: Lius, buli horoe djalam akan padang Damaskus, tamä lewu tä, awi maminjak Hasael mandjadi radja hong tanah Aram.

16. Tinai Jehu, anak Nimsi, akan iminjakm mandjadi radjan olo Israel, tinai Elisa, anak Sapat, bara Abelmehola, akan iminjakm mandjadi nabi indu gantim. — (2. *Radja* 9,2.)

17. Maka karäh mandjadi, Jehu tä karäh mampatäi karä olo, idjä mahakan padang Hasael, tinai olo idjä mahakan padang Jehu karäh impatäi Elisa.

18. Maka aku djari manisa marak olo Israel udju kojan biti, samandiai olo tä djaton djari mandeko utute manjembah Baal, njamae djaton djari omba manjium iä.

III. — 19. Tumon tä maka iä hagoet bara hetä, tuntang iä sondau Elisa, anak Sapat, kahum iä maluku tanae, hapan duäwalas kapasang sapi, djetä uras helo baue, tinai bitie haiak pasang sapi idjä tapakan harian. Maka Elia manggoh iä, palus mantarik kahowute akae.

20. Tä iä palus malihi karä sapie, hadari manuntut Elia, sambil hamauh: Soho aku manjium manabi indu apangku, limbah tä aku handak ompat ikau. Koae dengae: Lius bewäi, tapi haluli tinai, krana ingatm, narai gawingku dengam!

21. Kalotä maka iä tä buli malihi iä; palus iä manduan sapasang sapi, manjambalih tä, tuntang hapan ramon luku iä mampakasak isie, balalu manenga tä akan olo ajue; djadi olo tä kuman. Limbah tä iä harikas, ompat Elia, omba manonggo iä.

BAGI 20.

I. Aghab mampalah Benhadad. II. Sindä tinai Aghab mampalab palus manawan Benhadad, tapi iä mambelom iä. III. Hukum Hatalla mantam Aghab.

I. — 1. Maka Benhadad, radja Aram, mamumpong karä kawan parang ajue, tinai telo pulu duä radja omba iä, tuntang kutoh ha-

djaran kareta; iä hagoet mangapong Samaria, mamarange.

2. Tä iä manjoho sarohan tanggoh Aghab, radja Israel, hong lewu tä,

3. Sambil hamauh dengae: Kakai augh Benhadad: karä salaka bulaum uras ajungku, tinai sawam tuntang anakm idjä kapala bahalap ajungku kea.

4. Tombah radja Israel, koae: Joh, tumon aughm, o tuangku radja: aku toh ajum tuntang talo handiai awang ajungku.

5. Limbah tä sarohan tä mananggoh tinai, sambil hamauh: Tumon toh augh Benhadad: toto, aku djari manjoho olo masuman akam, salaka bulaum, karä anak sawam patut inengam akangku.

6. Tapi djewu, katika tumon toh kea, aku handak manjoho olo ajungku tanggoh ikau, mangat iä mangarik humam, palus mahar human karä olo ajum, djadi talo handiai awang ingilak matam karäh induan irampas äwen tä.

7. Tä radja Israel mangahau karä bakas tanah tä, sambil hamauh: Ingat keton, itä keton, iä tä manggau talo papa bewäi; krana iä, djari manjoho manduan anak sawangku, karä salaka bulau ajungku, tuntang aku djaton djari mangahana talo tä akae.

8. Tä tombah karä bakas tuntang salepah utus olo arä, sambil hamauh dengae: Æla ikau manarima aughe, äla manumon tä.

9. Tagal tä iä hamauh dengan sarohan Benhadad: Suman akan tuangku radja: talo handiai idjä solakm manjoho rewarm, djetä inumongku; tapi perkara djetoh tinai djaton olihku malaluse. Kalotä sarohan tä buli, mimbit aughe tä akae.

10. Palus Benhadad manjoho olo, masuman akae: Kalotä kakai gawin karä dewa dengangku, djaka karotek Samaria tä ombet sama sindä mangarakop kakarä olo handiai, idjä imbitku.

11. Tapi tombah radja Israel, koae: Suman akae, idjä haru manangking padang, äla iä mandjoho arepe kilau djaka iä djari mengkak tä tinai.

12. Djadi, sana Benhadad mahining aughe tä, kahum iä mihop haiak karä radja tä huang tingkap ajue, maka koae dengan karä olo ajue: Takan, ranggar lewu tä. Maka olo tä maranggar lewu.

13. Maka itä! aton nabi manggapi Aghab, radja Israel, sambil hamauh: Tumon toh augh Jehowa: djari ikau mitä olo tä idjä karäan karä? itäm, andau toh aku handak manjaragh iä penda lengäm, mangat ikau kasene, aku toh toto Jehowa.

14. Maka tombah Aghab: Hapan äwe? Koae: Tumon toh augh Jehowa: hapan anakoloh karä wakil tanah. Tombah iä: Æwe akan mimbit äwen mamarang? Koae: Ikau toh.

15. Tä iä misä anakoloh karä wakil tanah, maka karäe duä ratus telo pulu duä biti; limbah tä iä misä karä olo Israel awang dengae, udju kojan biti karäe.

16. Maka bentok andau olo tä blua, kahum Benhadad mihop sampai djari babusau hong tingkape, tuntang telo pulu duä radja tä, idjä omba mandohop iä.

17. Maka anakoloh karä wakil tanah tä blua helo; maka Benhadad djari manjoho olo mangalati;

äwen tä masuman akae, koae, Aton olo djari blua bara Samaria.
18. Maka koae: Alo olo tä djari blua blaku hakabuah, alo iä djari blua akan parang, tawan iä belobelom.
19. Tapi limbah anakoloh karä wakil tanah tä djari blua bara lewu, tuntang kawan parang tä idjä manuntut iä,
20. Tä genep bitin äwen mampatäi musohe idjä hatandipah dengae, sampai olo Aram hadari, palus olo Israel manjasah iä: maka Benhadad, radja Aram tä, mahakan kea mukong hadjaran haiak dengan isut olo idjä hapan hadjaran.
21. Djadi, radja Israel hagoet, mampatäi karä olo idjä hapan hadjaran tuntang idjä hong karä kareta, sampai kutoh karä olo Aram tä impatäie.
II.—22. Metoh tä nabi tä manalih radja Israel, sambil hamauh dengae: Lius, awi manekang mangawasa arepm; ingat arepm, kilen patut gawim, krana njelo rahian radja Aram karäh haluli, mamarang ikau tinai.
23. Krana karä mantir ain radja Aram djari hamauh dengae: Dewan olo tä puna dewan bukit, awi tä olo tä djari abas bara ita. Käläh ita mamarang olo tä hong äka rampar, tä toto ita karäh abas bara iä.
24. Tagal tä buah ikau kalotoh gawim, tipas karä radja, genep biti bara pangkat ai, pendeng wakilm manganti äwen.
25. Tinai käläh ikau mamumpong kawan parang akam, karäkaräe kilau kawan tä, idjä djari nihau impatäi, tinai karä hadjaran tuntang kareta kilau idjä bihin kea: limbah tä käläh ita mamarang olo tä hong äka rampar, toto ita karäh abas bara iä. Maka iä manarima aughe, palus mawie tumon tä.
26. Djadi, intu tamparan njelo taheta Benhadad mamadju olo Aram, palus iä hagoet bara Apek, handak mamarang olo Israel.
27. Maka olo Israel imadju kea, tuntang bahatae aton, palus iä hagoet manambang olo tä. Maka olo Israel bapodok tandipah olo tä, ampie kilau duä kawan kambing awang isut bewäi, tapi olo Aram tä mangontep petak.
28. Maka olo ain Hatalla tä manggapi, sambil hamauh dengan radja Israel, koae: Kakai augh Jehowa: basa olo Aram djari hamauh, Jehowa baja Hatallan bukit bewäi, djaton Hatallan äka rampar, maka aku handak manjaragh kawan parang idjä karäan karäe tä penda lengän keton, mangat keton kasene aku toto Jehowa.
29. Maka kudju olo tä bapodok hatandipah: djadi, intu andau udju tä parang bungkar; tä olo Israel mampatäi saratus kojan olo Aram hong andau idjä tä.
30. Djadi, olo awang batisa hadari akan Apek, tamä lewu: maka palus pagar kota balongkang mawi duä pulu udju kojan biti awang batisa tä; tinai Benhadad kea hadari, tamä lewu, mahakan bara karong idjä akan karong heken, haradjur kalotä.
31. Tä koan olo ajue dengae: Itäm, ikäi djari mahining, radjan utus olo Israel tä puna radja pamasi; käläh ita mangkepan benang ganal intu kahang ita, tuntang tali intu ujat ita, balalu ita blua

manjupa radja Israel; 'ajaajau iä handak mambelom tahasengm.

32. Tä iä mambabat kahange hapan benang ganal, tuntang mangkepan tali intu ujate, palus iä manalih radja Israel, sambil hamauh: Rewarm Benhadad blaku intu ikau, käläh mambelom tahasengku. Maka tombah iä: Magon aton iä? iä indu paharingku!

33. Maka olo tä mambet aughe akae, palus manjingkap aughe tä, koae: Paharim Benhadad magon aton. Tombah iä: Has, imbit iä. Tä Benhadad blua manjupa iä, palus iä manjoho iä djakat karetae.

34. Tä iä hamauh dengae: Karä lewu awang induan liau apangku bara ikau, djetä handak iliangku, tinai käläh ikau manatap djalan akam hong Damaskus tumon liau apangku djari mawie hong Samaria. Koae: Käläh, tumon djandjim toh aku handak malapas ikau. Kalotä iä hadjandji dengae, palus malapas iä.

III. — 35. Tä, maka idjä biti bara karä murid nabi hamauh dengan kolae, hapan augh Jehowa: Käläh pukul aku. Maka kolae tä djaton maku mamukul iä.

36. Maka koae dengae: Basa ikau djaton djari manumon augh Jehowa, itäm, sana ikau djari hagoet bara darahku, singa karäh mawi ikau. Djadi, sana iä djari hagoet bara darahe, maka singa hasupa dengae, palus mamisak iä.

37. Limbah tä iä sondau olo beken tinai, sambil hamauh: Käläh pukul aku. Maka olo tä mamukul mampahimang iä.

38. Tä nabi tä hagoet, mendäh radja hong benteng djalan; iä mameteng baue, uka ampie hŏbah.

39. Djadi, metoh radja mahalau, maka iä mantehau radja, sambil hamauh: Rewarm toh djari omba parang, maka aton olo mahiwang tanggoh aku, magah olo idjä biti akangku, sambil hamauh: tonggo olo toh; djaka iä nihau, maka tahasengm indu gantin tahasenge, atawa ikau manabor sapikul salaka.

40. Djadi, amon rewarm aton gawie hetähetä, maka olo tawanan tä nihau. Tä radja Israel hamauh dengae: Tumon tä kea hukum akam, njamam djari manjewut tä.

41. Tä iä badjeleng mantapäi peteng baue, palus radja Israel kasene iä, iä tä idjä biti bara karä nabi.

42. Palus iä hamauh dengae: Toh augh Jehowa: basa ikau djari malapas olo idjä djari ingeremku tä bara lengäm, maka toto, tahasengm indu gantin tahaseng ai, tinai utus olo ajum gantin olo ajue.

43. Maka radja Israel hagoet buli humae, rasirasing tuntang marakis; kalotä iä sampai Samaria.

BAGI 21.

I. Aghab äwen duä Isebel marusak Nabot. II. Elia masuman hukum Hatalla akae.

I. — 1. Djadi rahian bara tä aton tinai perkara; Nabot, olo Jisreel, aton bara pambulan anggor hong Jisreel, tokep human Aghab, radja Samaria tä.

2. Maka Aghab hamauh dengan Nabot, koae: Djual akangku pambulan anggor ajum, mangat

mandjadi kabon sajor akangku, basa djetä tokep humangku; maka aku handak manenga gantie akam, pambulan anggor idjä bahalap bara djetä, atawa tumon kakilakm aku handak manahor regae hapan rear.

3. Tapi koan Nabot, tombah augh Aghab: Buabuah Jehowa mangahana aku, äla aku manenga joresan karä tatoku akam. — (4.*Mos.*36,9.)

4. Tä, maka Aghab buli humae, rasirasing tuntang marakis tagal augh tombah Nabot, olo Jisreel tä, koae: aku djaton maku manenga akam joresan karä tatoku. Palus iä mampeter arepe hong sasuroe, balalu mules baue manalikut, tuntang djaton maku kuman.

5. Tä sawae Isebel mananggoh iä, sambil hamauh dengae: Narai kapähän atäim, sampai ikau djaton maku kuman?

6. Maka tombah iä: Basa awiku djari hakotak dengan Nabot olo Jisreel tä, sambil hamauh dengae: djual akangku pambulan anggor ajum dengan rear, atawa amon ikau nahuang, karäh aku manenga pambulan anggor gantin djetä; tapi iä djari tombah: aku djaton maku manenga pambulan anggor aingku akam.

7. Tä tombah sawae Isebel, koae: Ikau kea, idjä mimbing karadjaan mahundjun olo Israel; mendeng, kuman, handjahandjak bewäi; aku handak manduan akam pambulan anggor ain Nabot, olo Jisreel tä.

8. Palus iä mamintik surat hapan aran Aghab, mangkepan tjap ajue hetä; limbah tä iä mampait surat tä akan karä olo bakas tuntang olo tatau, idjä mangkalewu dengan Nabot huang lewu tä.

9. Maka kalotoh augh bintik surat tä awie: Soho olo mimbing puasa, tuntang mampondok Nabot intu baun olo arä.

10. Limbah tä soho duä biti olo setan manandipah iä, idjä mandawa iä, koae: ikau djari manjapa Hatalla tuntang radja. Palus agah iä akan ruar lewu, panting iä hapan batu sampai matäi.

11. Maka olo bakas tuntang olo tatau, awang mangkalewu hetä, mawie tumon sohon Isebel, tumon augh idjä djari imintike hong surat, idjä impaite akan äwen.

12. Æwen tä manjoho olo arä mimbing puasa, tuntang mampondok Nabot intu baun olo arä.

13. Tä aton lembut duä biti olo setan, mondok nandipah iä, maka olo setan tä mandjadi saksi mawi iä, mawi Nabot hong baun olo arä, koae: Nabot tä djari manjapa Hatalla tuntang radja. Maka olo tä mamplua iä bara lewu, palus mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi.

14. Limbah tä iä manjoho olo masanan akan Isebel, koae: Nabot djari buah panting batu, tuntang djari matäi.

15. Djadi, sana Isebel mahining, Nabot djari buah panting batu, tuntang djari matäi, maka Isebel hamauh dengan Aghab: Mendeng, duan bewäi indu joresam pambulan anggor ain Nabot, olo Jisreel tä, idjä iä djaton maku mandjuale akam dengan rear, krana Nabot tä djaton belom hindai, tapi iä djari matäi.

16. Djadi, sana Aghab mahining Nabot djari matäi, maka Aghab harikas, handak manang-

goh pambulan anggor ain Nabot, olo Jisreel tä, mangat manduan tä akan joresae.

II.—17. Tapi augh Jehowa sampai Elia, olo Tisbe, koae:

18. Has ikau, hagoet, manjondau Aghab, radja Israel, idjä melai hong Samaria; itäm, iä aton hong pambulan anggor ain Nabot, kantä iä djari hagoet, mangat manduan tä akan indu joresae.

19. Maka ikau akan masanan akae, koam: kakai augh Jehowa: djari ikau mampatäi tuntang manduan joresan kea? Tinai sanan akae, koam: kakai augh Jehowa: hong äka aso djari mandjelap dahan Nabot, hetä aso karäh mandjelap daham kea, toto dahan ajum!

20. Maka Aghab hamauh dengan Elia: Djari ikau sondau aku, joh musohku? Tombah iä: Aku djari sondau ikau, basa ikau djari mandjual arepm, nakara malalus karä gawi papa intu baun Jehowa.

21. Itäm, aku handak magah tjalaka akam, tuntang handak manganan hapus panakam, handak mampalomos karä hatuän ungkup Aghab bara Israel, alo bakas tabela.

22. Aku handak mawi ungkup humam kilau ungkup human Jerobeam, anak Nebat, tuntang kilau ungkup human Baesa, anak Ahia, tagal karajapm, idjä djari hapam marahas aku, tinai basa ikau djari mamahir olo Israel badosa.—(15,29.)

23. Tinai Jehowa djari hamauh tahiu Isebel kea, koae: aso akan kuman Isebel intu saran pagar Jisreel.—(2.*Radja* 9,33.)

24. Olo ungkup Aghab idjä matäi hong lewu, aso käräh kuman iä, tinai idjä matäi hong padang, burong penda langit käräh kuman iä.

25. Toto, dialo idjä biti djari kilau Aghab, idjä djari mandjual manampohan arepe mawi talo papa intu baun Jehowa, basa sawae Isebel manantiring iä.

26. Karä gawie uras gawi kabelä haliai, iä omba karä dewa matekiapi, tumon karä dasar gawin olo Amori, idjä djari inganan Hatalla bara tanahe, bara baun olo Israel.

27. Djadi, amon Aghab mahining karä augh tä, maka iä marabit pakaiae, palus mangkepan benang ganal hong bitie, sambil puasa; hapan benang ganal tä kea iä batiroh, iä manandjong mundomundoi ampie.

28. Tä, maka augh Jehowa sampai Elia, olo Tisbe, koae:

29. Djadi ikau mitä Aghab djari mamparandah arepe hong baungku? maka basa iä djari mamparandah arepe hong baungku, aku djaton tulus magah tjalaka tä kahum pambelom ajue; tapi intu pangereng anake hatuä aku handak magah tjalaka tä marusak ungkup humae.

BAGI 22.

I. Aghab tuntang Josapat mamarang olo Aram II. Aghab impatäi. III. Josapat, radja Juda. IV. Ahasia, radja Israel.

I.—1. Maka olo sanang telo njelo katahie, djaton parang olo Aram dengan olo Israel.

2. Tapi intu njelo telo, Josa-

pat, radja Juda, hagoet madja radja Israel. — (2. *Kron.* 18, 2.)

3. Tä radja Israel hamauh dengan olo ajue: Djaton keton katawan Ramot hong Gilead tä puna ain ita? maka kilen ita langak bewäi, djaton manduan tä bara lengän radja Aram!

4. Limbah tä iä hamauh dengan Josapat: Handak ikau ompat äku mamarang Ramot intu Gilead? Koan Josapat dengan radja Israel: Aku toh kilau ikau, olo aingku kilau olo ajum, handjarangku kilau hadjaram.

5. Tinai koan Josapat dengan radja Israel: Käläh andau toh isek augh Jehowa.

6. Tä radja Israel mamumpong karä nabi, äpat ratus biti hirah karäe, tuntang iä misek äwen: Aton aku akan hagoet mamarang Ramot hong Gilead, atawa buah aku balang bewäi? Tombah äwen tä: Lius bewäi, pangkahai Tuhan handak mandjuluk lewu tä akan lengän radja.

7. Tapi koan Josapat: Djaton hetoh idjä biti nabin Jehowa hindai, mangat ita tau misek intu iä?

8. Tä koan radja Israel, tombah augh Josapat: Aton hindai idjä biti, idjä tau hapan misek Jehowa, tapi äkü manjingi iä, basa iä djaton pudji masuman talo bahalap akangku, baja talo papa bewai; iä tä Migha, anak Jimla. Maka koan Josapat: Æla radja hamauh kalotä.

9. Maka radja Israel mangahau mandur, palus manjoho iä: Gulogulong duan Migha, anak Jimla.

10. Maka radja Israel, äwen duä Josapat, radja Juda, genep biti mondok hundjun padadusan ajue, hapan pakaian radja, intu äka rampar hong bauntonggang lewu Samaria. Maka karä nabi tä manundjum naharep iä.

11. Maka Sedekia, anak Knaana, djari manampa akae tandok sanaman, tuntang iä hamauh: Toh augh Jehowa: hapan djetoh ikau karäh manandok olo Aram, sampai ikau djari mampalomos olo tä lepah lingis.

12. Maka karä nabi awang beken manundjum tumon tä kea, koae: Has, lius akan Ramot hong Gilead, toto ikau karäh bontong, krana Jehowa handak mandjuluk tä akan lengän radja.

13. Maka sarohan tä, idjä djari hagoet mangahau Migha, hakotak dengae, koae: Itäm, karä nabi tä uras idjä kaaugh, bahalap akan radja, käläh aughm toh kea njaroroe augh äwen tä; sewut talo bahalap.

14. Tapi koan Migha: Belom Jehowa, talo idjä karäh insuman Jehowa akangku, djetä kea handak injewutku.

15. Djadi, amon iä djari manaharep radja, koan radja dengae: Joh Migha, patut ita hagoet mamarang Ramot hong Gilead, atawa patut ita dia? Tombah iä, koae: Joh, käläh lius bewäi, paham kontongm karäh, krana Jehowa handak mandjuluk tä akan lengän radja.

16. Maka radja tombah aughe: Sampai hakampirä aku akan manjumpah ikau, mangat ikau äla manjewut akangku augh beken, baja augh idjä toto, hapan aran Jehowa?

17. Tä koae: Aku djari mitä karä olo Israel bilangbalangan hong karä bukit; kilau tabiri

idjä djaton sakatike; maka Jehowa hamauh: olo tä djaton tempoe; naughe genep biti buli humae dengan sanang.

18. Tä koan radja Israel dengan Josapat: Dia aku djari hamauh dengam, iä tä djaton handak manudjum talo bahalap akangku, baja talo papa bewäbewäi?

19. Tinai koan Migha: Tagal tä, awi mahining augh Jehowa: aku djari mitä Jehowa mondok hundjun padadusae, tuntang hapus kawan talo belom hong sorga mendeng tokep iä, hila gantaue hila sambile.

20. Maka Jehowa hamauh: äwe handak madjik Aghab, mangat iä lius, maranggar Ramot hong Gilead? Tä tombah idjä biti kalotä, idjä beken kakai.

21. Tepa aton lembut rogh papa, mendeng manaharep baun Jehowa, sambil hamauh: aku handak madjik iä. Koan Jehowa dengae: hapan narai?

22. Tombah iä: aku handak hagoet manenga augh tandjaro huang njaman karä nabie. Tä koae: ikau kea akan madjik iä, tuntang akan malaluse; lius, awi tumon tä.

23. Toh itäm, Jehowa djari manjoho rogh tandjaro huang njaman karä nabim djetoh, tapi Jehowa djari manjewut tjalaka akam.

24. Tä Sedekia, anak Knaana, manggapi, mamukul Migha, manekap pipie, sambil hamauh: Kwäka rogh Jehowa djari undur bara aku, mangat hakotak hadjamban ikau?

25. Koan Migha: Andau tä kea ikau karäh mitä tä, amon ikau hadari haradjur bara karong idjä palus karä karong beken, handak manjahokan arepm.

26. Tä, maka radja Israel hamauh: Duan Migha, agah iä buli tanggoh Amon, mantir lewu, tuntang Joas, anak radja.

27. Suman akan äwen duä tä: tumon toh augh radja: tutup olo toh hong sipir, pakanan iä hapan talo kinan papa, sampai aku buli dengan sanang.

28. Maka tombah Migha: Amon ikau buli budjur bahalap, tä Jehowa djaton djari hakotak hadjamban aku. Tinai koae: Omba keton mahininge, o olo arä handiai.

29. Limbah tä radja Israel tuntang Josapat, radja Juda, hagoet akan Ramot hong Gilead.

II. — 30. Maka radja Israel hamauh dengan Josapat: Aku handak malih pakaiangku, limbah tä aku handak tamä parang, tapi käläh ikau hapan puna pakaiam bewäi. Tumon tä radja Israel malih pakaiae, limbah tä iä tamä parang.

31. Maka radja Aram mametäh karä mantir karetae, djetä telo pulu duä biti, koae: Æla keton mawi alo korik hai, baja radja Israel bewäi.

32. Djadi, amon karä mantir kareta mitä Josapat, maka koae: Toto, iä tä radja Israel. Balalu olo tä mules manintu mantakau iä; tapi Josapat mangkariak,

33. Djadi, amon mantir kareta mitä, iä tä djaton radja Israel, maka olo tä mules malihi iä.

34. Tä, maka idjä biti bara karä olo tä malekas panahe mamanah marantjah, tä bobuah radja Israel helat sapan badju sanaman; tä koae dengan mandur karetae: Ules kareta, plua aku bara klahi, krana aku bahimang paham.

35. Tapi klahi mangaras andau

1. RADJ. 22.

tä; djadi radja hong karetae tang-
keng tandipah olo Aram; maka
halemäi iä matäi, dahan himange
tä nahasak akan huang kareta.
36. Maka haiak matanandau be-
lep aton lembut augh marak ka-
wan parang: Käläh genep biti
buli lewun ajue, tuntang puna
tanahe tinai.
37. Kalotä radja matäi, iä imbit
akan Samaria; olo mangubur radja
hong Samaria.
38. Maka amon olo mamenjau
kareta tä intu talaga hong Sa-
maria, tä aso mandjelap dahae,
intu äka sapangan mandoi, tu-
mon augh pasanan Jehowa. —
(21,19.)
39. Maka tisan karä saritan
Aghab, karä gawie, huma garing
idjä inampae, karä lewu awang
imangue, djetä tarasurat hong su-
rat saritan karä radja Israel.
40. Kalotä Aghab matäi, ingam-
peleng dengan tato hiange, maka
Ahasia, anake hatuä, mandjadi
radja manganti iä.
III.—41. Maka Josapat, anak
Asa, mandjadi radja hong Juda
intu njelo äpat kahum karadjaan
Aghab, radja Israel.
42. Josapat tä telo pulu limä
njelo umure, metoh iä mandjadi
radja; iä marentah duä pulu limä
njelo hong Jerusalem; aran indue
Asuba, anak Silhi.
43. Maka iä manandjong hong
djalan liau bapae Asa, djaton iä
undur bara tä, sambil mawi talo
idjä bahalap hong matan Jehowa
44. Baja äka gantong tä djaton
iä mangarake; olo arä magon ma-
luput parapahe tuntang hagaro
hong äka gantong tä.
45. Maka Josapat hakabuah deng-
an radja Israel.
46. Maka tisan saritan Josapat,
karä kwasae idjä ilaluse, karä pa-
rang ajue, djetä tarasurat hong
surat saritan karä radja Juda.
47. Tinai tisan karä basir tä,
idjä djari batisa kahum liau bapae
Asa, lepah inganae bara tanahe.
48. Kahum tä djaton radja intu
Edom, baja aton wakil radja
bewäi.
49. Maka Josapat mamapan ba-
nama tasik, handak hapan tä ba-
raiar akan Opir, manduan bulau:
tapi djaton tulus, awi banama
pusit hong Eseongeber.
50. Tä maka Ahasia, anak Aghab,
hamauh dengan Josapat: Käläh
olo aingku omba olo aim hong
banama tä. Tapi Josapat djaton
maku.
51. Maka Josapat matäi, ingam-
peleng dengan tato hiange; iä
ingubur hindjä karä tatoe, hong
lewun tatoe Dawid; maka anake
Joram mandjadi radja manganti iä.
IV.—52. Ahasia, anak Aghab,
mandjadi radjan olo Israel hong
Samaria intu njelo udjuwalas ka-
hum karadjaan Josapat, radja
Juda; iä marentah Israel duä
njelo.
53. Iä mawi talo papa hong baun
Jehowa; krana iä manandjong
hong djalan liau bapae, tuntang
hong djalan indue, tinai hong
djalan Jerobeam, anak Nebat, idjä
mamahir olo Israel badosa.
54. Iä manempo Baal tuntang
manjembah iä, iä marahas Jeho-
wa, Hatallan olo Israel, tumon
talo handiai, awang djari iawi
liau bapae.

SURAT KARÆ

R A D J A,

IDJÆ DUÆ.

BAGI 1.

I. Ahasia balongkang haban; iä misek dewa; Elia masanan pampatäie. II. Ahasia manjoho olo manawan Elia; apui lawo bara langit. Ahasia matäi.

I.—1. Maka olo Moab mengkak arepe, terai mamenda olo Israel limbah pampatäi Aghab.

2. Maka Ahasia lawo tambohos bara karong loteng ajue, idjä hong Samaria, palus iä haban. Tä iä manjoho sarohae, sambil mametäh iä: Lius, isek Baalsebub, dewan olo Ekron, djaka aku tau käläh kahabangku toh.

3. Maka malaikat Jehowa hamauh dengan Elia, olo Tisbe tä: Mendeng, lius, manambang sarohan radja Samaria, sambil hamauh dengae: Kilen, djaton Hatalla hong Israel, sampai keton hagoet misek Baalsebub, dewan olo Ekron?

4. Tagal tä, maka kakai augh Jehowa: ikau djaton akan mohon bara sasurom idjä ienterm, tapi ikau akan matäi bewäi. Palus Elia hagoet.

5. Tumon tä maka sarohan tä buli iä tinai. Maka koae dengan äwen: Buhen keton balang, palus buli hetoh?

6. Tombah olo tä, koae: Aton olo hatuä manjupa ikäi, sambil hamauh dengan ikäi: lius keton, buli radja, suman akae: kakai augh Jehowa: kilen, djaton Hatalla hong Israel, sampai ikau manjoho olo misek Baalsebub, dewan olo Ekron? Tagal tä sasurom idjä ienterm, djaton ikau käläh mohon bara hetä tinai, tapi toto ikau akan matäi bewäi.

7. Koae dengan äweu: Kilen ampie olo hatuä tä, idjä djari manjondau keton, tuntang masuman karä augh tä akan keton?

8. Koan äwen tä, tombah aughe: Iä tä olo hatuä idjä hapakaian upak meto, hababat upak meto intu kahange. Tä koae: Iä tä Elia, olo Tisbe.

II.—9. Palus iä manjoho mantir mahundjun limä pulu biti, tuntang olo ajue limä pulu biti tä. Amon iä tä sampai Elia, maka Elia mondok hong tantan bukit. Tä koae dengae: Joh ikau, olo ain Hatalla, koan radja: mohon ikau!

10. Tapi tombah Elia, sambil hamauh dengan mantir olo limä pulu biti tä: Djaka aku toto olo ain Hatalla, käläh apui lawo bara langit, mangähu ikau tuntang karä olo ajum limä pulu biti tä. Gap apui lawo bara langit, kuman iä tuntang limä pulu biti olo ajue tä.

11. Tä radja manjoho mantir belten tinai, tuntang olo ajue limä

pulu biti kea. Maka iä tä mantehau, hamauh dengae: Ikau, olo ain Hatalla, koan radja: gulong mohon ikau!

12. Tombah Elia, sambil hamauh dengae: Djaka aku toto olo ain Hatalla, käläh apui lawo bara langit, mangähu ikau tuntang limä pulu biti olo ajum tä. Tap apui Hatalla lawo bara langit, kuman iä tuntang limä pulu biti olo ajue.

13. Maka sindä tinai, tingkat idjä telo, radja manjoho mantir olo limä pulu biti, tuntang olo ajue limä pulu biti kea. Maka mantir tä hagoet; djadi, amon iä sampai, iä mandeko utute, sontop intu baun Elia, haiak blaku intu iä, sambil hamauh: Joh ikau, olo ain Hatalla, käläh ikau masi tahasengku, tuntang tahaseng karä rewarm, olo limä pulu biti toh.

14. Toto, apui djari lawo bara langit, kuman mantir duä biti idjä helo, tuntang malimä pulu olo ajue: tapi toh, käläh tahasengku irega intu matam!

15. Tä, maka malaikat Jehowa hamauh dengan Elia: Mohon ompat iä, äla mikäh intu baue. Djadi iä mendeng, palus ompat iä manaharep radja,

16. Sambil hamauh dengae: Tumon toh augh Jehowa: basa ikau djari manjoho olo misek Baalsebub, dewan olo Ekron, kilau djaton Hatallan olo Israel, mangat tau misek augh ajue: tagal tä maka ikau djaton akan mohon bara sasurom, idjä ienterm, tapi ikau akan matäi bewäi.

17. Tumon tä iä matäi kilau augh Jehowa, idjä djari inasanai Elia. Djadi paharie Joram mandjadi radja manganti iä, hong njelo duä kahum karadjaan Joram, anak Josapat, radja Juda; krana iä djaton bara anak hatuä.

18. Maka tisan karä saritan Ahasia, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

BAGI 2.

I. Elia induan Hatalla akan sorga. II. Elisa manganti iä; iä mampahalap lowang danum sepan hong Jerigho; iä manjapa anak olo bangang hong Betel.

I. — 1. Djadi, amon Jehowa handak manduan Elia akan sorga hapan andau saloh balewut, maka Elia äwen duä Elisa hagoet tanggoh Gilgal.

2. Maka koan Elia dengan Elisa: Melai ikau hetoh, krana Jehowa djari manjoho aku hagoet akan Betel. Tapi tombah Elisa: Belom Jehowa, belom tahaseng njamam! djaton aku maku pisah dengam. Tumon tä äwen duä tä hagoet akan Betel.

3. Tä karä murid nabi, awang intu Betel, blua manjondau Elisa, sambil hamauh dengae: Aton ikau katawan, andau toh Jehowa handak manduan tuan ajum bara ikau? Tombah iä: Tawangku kea; suni bewäi keton.

4. Tinai Elia hamauh dengae: Joh Elisa, melai ikau hetoh; krana Jehowa djari manjoho aku hagoet tanggoh Jerigho. Tombah iä: Belom Jehowa, belom tahaseng njamam! aku djaton maku pisah dengam. Tumon tä äwen duä tä sampai Jerigho.

5. Tä murid nabi, awang intu Jerigho, manggapi Elisa, sambil hamauh dengae: Aton ikau katawan, andau toh Jehowa handak

manduan tuan ajum bara ikau?
Tombah iä: Tawangku kea, suni
bewäi keton.
6. Tinai Elia hamauh dengae:
Melai ikau hetoh, krana Jehowa
djari manjoho aku manalih Jordan.
Tapi tombah iä: Belom Jehowa,
belom tahaseng njamam! aku dja-
ton maku pisah dengam. Tä äwen
duä tä manandjong haiak.
7. Maka limä pulu biti baris
karä murid nabi tä hagoet, men-
deng tandipahe bara kedjau; maka
äwen duä tä mendeng hong saran
Jordan.
8. Tä Elia mengkak klambie,
mambalon djetä, palus maripit da-
num, balalu danum tä halilang
akan hasansila, djadi äwen duä tä
dimpah mahoroe bohos kateahe.
9. Djadi, limbah iä dimpah,
koan Elia dengan Elisa: Laku
intu aku talo awang indu iawiku
akam, helo bara aku induan bara
ikau. Tombah Elisa: Mangat rogh
ajum melai salipet hong aku.
10. Koae: Talo bahali djari ila-
kum; tapi djaka ikau karäh mitä
aku, kahum aku induan bara ikau,
tä djetä karäh mandjadi akam; tapi
djaka dia, djetä djaton mandjadi.
11. Djadi, metoh äwen duä tä
magon manandjong tuntang hako-
tak, itä! salenga aton kareta apui
tuntang hadjaran apui, idjä mami-
sah äwen duä tä. Kalotä Elia ha-
gatang akan sorga, omba andau
saloh balewut.
12. Maka Elisa mitä tä, tuntang
mantehau: Apang, o apang! ka-
retan Israel tuntang kawan kla-
hie! Tapi iä djaton mitä iä hindai;
tä iä manjingkap pakaiae, marabit
tä sila haruä.
II. — 13. Maka iä manjingkap
kea klambin Elia, idjä djari gagar
bara iä, palus buli, mendeng hong
saran Jordan.
14. Tä iä manduan klambin Elia
tä, idjä djari gagar bara iä, palus
maripit danum, sambil hamauh:
Kwe Jehowa, Hatallan Elia? toto
iä bewäi! Balalu iä maripit danum,
maka djetä halilang akan hasansila,
palus Elisa hanimpah.
15. Maka sana karä murid nabi,
idjä mendeng tandipah Jerigho,
mitä iä, koan olo tä: Rogh Elia
tä leket intu Elisa. Maka olo tä
manalih, manambang iä, sontop
akan petak naharep iä.
16. Tuntang äwen hamauh deng-
ae: Itäm, marak ikäi, rewarm toh,
aton limä pulu biti olo gantjang,
soho äwen tä hagoet manggau tuan
ajum; ajau Rogh Jehowa djari
manggatang iä, mingkes iä kantä-
kantä hong bukit atawa hong dja-
nah. Tapi tombah iä: Æla ma-
njoho äwen.
17. Tapi äwen musok iä, sampai
iä babisau; tä koae: Naughe, so-
hoe bewäi. Tä äwen manjoho limä
pulu biti, olo tä manggilaue ka-
telo andau katahie, tapi djaton
sondau iä.
18. Limbah tä äwen tä buli Elisa,
iä melai hong Jerigho; maka koae
dengan olo tä: Dia aku djari ha-
mauh dengan keton, äla keton
hagoet?
19. Maka karä olo lewu tä ha-
mauh dengan Elisa: Itäm, äka
lewu toh bahalap bewäi, kilau tuan
kea mitä, tapi danum papa, awi
tä tanah kea ringket.
20. Maka tombah iä: Duan
akangku mangkok taheta, ina ujah
huange. Djadi olo mimbite akae.
21. Tä iä blua, manalih lowang
danum, palus malaboh ujah akan
huange, sambil hamauh: Kakai

augh Jehowa: aku djari mampa-
halap danum toh, djaton djetä akan
mandjadian pampatäi atawa karing-
ket hindai.
22. Tumon tä danum tä palus
bahalap sampai andau toh, tumon
augh Elisa, idjä djari injewute.
23. Maka bara hetä iä hagoet
akan Betel. Benteng djalanae tä,
aton anak olo blua bara lewu tä,
hababaka iä, tatehau: Has, idjä
halunga, lius, idjä halunga, lius
bewäi!
24. Tä iä mules arepe; sana iä
mitä äwen, maka iä manjapa äwen
hapan aran Jehowa. Palus aton
blua duä kongan bahuang bara
parak kaju, mamisak anak olo tä,
äpat pulu duä biti.
25. Maka iä hagoet bara hetä
akan bukit Karmel; bara hetä tinai
iä haluli talih Samaria.

BAGI 3.

Joram, radja Israel, indohop Josapat, mamarang olo Moab.

1. Maka Joram, anak Aghab,
mandjadi radja mahundjun olo Is-
rael intu Samaria hong njelo ha-
njawalas kahum karadjaan Josapat,
radja Juda; iä marentah duäwalas
njelo.
2. Maka iä mawi talo awang
papa hong matan Jehowa, tapi
djaton kea tumon liau bapae tun-
tang indue; krana hampatong Baal,
idjä inampa impendeng liau bapae,
inganae tinai.
3. Tapi iä leket hong dosan Je-
robeam, anak Nebat, idjä mamahir
olo Israel badosa; iä djaton terai
dengan djetä.
4. Maka Mesa, radjan olo Moab,
aton mambelom meto; iä mimbit asil
akan radja Israel saratus kojan ta-
biri bawie, tuntang saratus kojan
tabiri hatuäe tuntang bulue.
5. Maka djadi, limbah Aghab
djari matäi, tä radjan olo Moab
terai mamenda radja Israel.
6. Tä maka katika tä kea radja
Joram hagoet bara Samaria, mirak
mamadju hapus olo Israel.
7. Maka kahum panggoete iä
manjoho sarohae mananggoh Jo-
sapat, radja Juda, koae: Radjan
olo Moab djari mengkak arepe
bara aku, handak ikau ompat aku
mamarang olo Moab? Tombah iä:
Aku handak ompat; aku toh kilau
ikau, olo ajungku kilau olo ajum,
hadjarangku kilau hadjaram. — (1.
Radja 22,4.)
8. Koae: Mahoroe djalan idjä
kwe ita akan hagoet? Tombah iä:
Mahoroe djalan padang Edom, idjä
tunis benjem tä.
9. Tumon tä radja Israel hagoet,
impahaiak radja Juda tuntang ra-
dja Edom. Djadi, amon olo tä djari
manandjong kudju andau katahie,
maka kawan parang, tuntang karä
meto awang imbite, djaton bara
danum.
10. Tä koan radja Israel: Ka-
jah! Jehowa djari mangahau radja
telo biti toh, mangat manjaragh
ita akan lengän olo Moab!
11. Tapi koan Josapat: Djaton
nabin Jehowa hetoh, mangat tau
injoho ita misek Jehowa? Tom-
bah idjä biti bara marak olo ain
radja Israel, koae: Aton hetoh
Elisa, anak Sapat, idjä bihin ma-
njang Elia.
12. Tombah Josapat: Augh Je-
howa toto huang iä. Maka aton
manalih iä radja Israel äwen telo
Josapat dengan radja Edom.

13. Tapi koan Elisa mawi radja Israel: Narai gawingku dengam? palius, talih karä nabin liau bapam, tuntang karä nabin indum tä. Tapi radja Israel hamauh dengae: Æla! krana Jehowa djari mangahau radja telo toh, nakara manjaragh ikäi akan lengän olo Moab.

14. Maka koan Elisa: Belom Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, idjä intu baue aku toh mendeng, djaka aku djaton tahiu Josapat, radja Juda, toto aku djaton maku manampajah, djaton maku paraba ikau!

15. Maka toh, imbit akangku tukang suling. Djadi, amon tukang tä musik kutjapi, maka lengän Jehowa sampai iä.

16. Tä iä hamauh: Kakai augh Jehowa; awi mamarit hetähetä hong äka toh.

17. Krana kakai augh Jehowa: djaton keton karäh mitä riwut, djaton kea udjan, tinai djanah toh injuang danum kea, sampai keton tau mihop, tuntang karä meton keton hai korik.

18. Tinai djetä hindai ombet hong baun Jehowa, tapi iä handak manjaragh olo Moab tä kea huang lengän keton.

19. Keton karäh mawi karä kotae, karä lewue idjä mambatang, palus manäweng karä batang bua awang bahalap, haiak mamaleng karä lowang danum; tinai karä tanae awang bahalap akan irusak keton, inawon hapan batu.

20. Djadi handjewu, katika olo maluput parapah, itä! danum aton dumah bara hila Edom, sampai tanah tä kontep awi danum.

21. Maka amon karä olo Moab mahining, radja telo tä djari hagoet, handak mamarang iä, palus olo tä hirak, olo handiai idjä ombet kabukase manangking padang, tuntang idjä bakas bara tä; olo tä tendä intu saran tanahe.

22. Djadi, amon olo tä misik haiak djadjewu, metoh matanandau lembut manjanggah hundjun karä danum tä, maka olo Moab aton mitä danum tä, tampajahe bahandang kilau daha.

23. Palus koan olo tä: Djetä daha! toto radja tä djari hatantakan sama arepe hapan padang, tuntang djari hapatäi sama arepe; has, olo Moab! toh mangat marampas bewäi.

24. Tapi amon olo tä sampai äka podok olo Israel, tä olo Israel lembut, mamukul olo Moab; palus olo tä pararawoh bara baue. Tapi iä manjusah tamä tanahe kea, tuntang mamukul olo Moab hetä.

25. Karä lewue ingarake, tuntang genep biti mandjakah batu awang ingarake akan tana bahalap, iä mangontep mamaleng karä lowang danum, palus manäweng karä batang bua bahalap; sampai tikas pagar batu hong Kirhareset bewäi batisa; maka tukang pamanting mangapong marangar lewu tä.

26. Maka amon radjan olo Moab mitä, klahi tä pahalau karas akae, tä iä mintih udju ratus biti olo hatuä, awang hapan padang, handak manaradjang mampi baris radja Edom; tapi djaton olihe.

27. Tä iä manduan anake idjä bakas, idjä tantai akan gantie manadjadi radja, palus iä mampatäie, maluput iä indu parapah awang ingähu hundjun pagar batu. Tä aton kalait awang paham mawi olo

Israel, tagal tä iä terai mamarang olo tä, palus buli tanahe.

BAGI 4.

Gawi haran awang iawi Elisa. I. Iä mandohop balo. II. Iä manjoho bawin olo Sunem manak; iä mambelom anake tä, amon iä matäi. III. Iä pakanan olo arä.

I.—1. Maka olo bawi idjä biti, sawan murid nabi, manangis, mantehau Elisa, koae: Rewarm, banangku djari matäi, maka tawam, rewarm djari mikäh Jehowa; toh, maka tempon tagih djari dumah, handak manduan anakku hatuä duäduä indu djipäe.

2. Koan Elisa dengae: Kilen gawingku dengam? sanan akangku, narai talo inam huang humam? Tombah iä: Rewarm djaton bara talo enen huang huma, baja undus idjä kasa. — (1. *Radja* 17,12.)

3. Tä iä hamauh: Liua, indjam aräarä sarangan awang boang bara karä kolam; äla ikau blaku isut.

4. Limbah tä tamä humam, kuntji blawang timbas likut keton hanak; limbah tä awi manjuang karä sarangan tä, ingkes awang djari kontep.

5. Tä olo bawi tä hagoet bara darah iä, palus iä manguntji blawang timbas likut äwen hanak, anake tä mandjuluk karä sarangan akae, iä manjuange bewäi.

6. Djadi, amon karä sarangan djari kontep, maka koae dengan anake: Djuluk sarangan tinai akangku. Maka koae, tombah anghe: Djaton sarangan hindai. Tä undus mandak hong sarangae.

7. Limbah tä iä manalih, masuman tä akan olo ain Hatalla. Tä koan djetä: Liua, djual undus tä, tahor utangm; tinai idjä tisae hapam mambelom arep keton hanak.

II.—8. Djadi, katika tä Elisa hagoet akan Sunem. Hetä aton olo bawi tatau, iä tä pakadja iä mangat omba kuman. Limbah tä, sagenep iä mahoroe hetä, maka iä madja hetä omba kuman.

9. Maka olo bawi tä hamauh dengan banae: Itäm, gitangku olo ain Hatalla tä toto olo brasih, idjä kindjap mahandar äka ita.

10. Käläh ita manjimpan akae karong loteng idjä korik, idjä hadinding, hetä ita handak mingkes sasuro akae, medja, trutji, sarangan sumbo; mangat amon iä madja ita, iä tau melai hetä.

11. Djadi, katika tä iä madja hetä: maka iä tamä karong tä, palus menter hetä.

12. Tä iä hamauh dengan ajange Gehasi: Kahau bawin olo Sunem tä. Limbah iä djari ingahaue, maka iä manaharep.

13. Maka koae dengan anakolohe: Suman toh akan olo bawi tä: itäm, ikau paham djari manjarongan ikäi, narai talo tau imalähku akam? mikäh aton perkaram dengan radja atawa dengan mantir parang? Maka tombah iä: Aku toh melai marak olo utus ajangku.

14. Tä koae: Narai kea tau iawiku akae? Koan Gehasi: Iä djaton bara anak, tuntang banae djari bakas.

15. Tagal tä koae: Kahau iä. Djadi, limbah iä ingahau, maka olo bawi tä mendeng intu bauntonggang.

16. Koae dengae: Wajah kilau toh njelo rahian ikau karäh mamangku anak hatuä. Tombah iä:

Kwäka tuangku, ikau olo ain Hatalla! äla manandjaro rewarm.

17. Maka olo bawi tä batihi, manak hatuä, tumon wajahe idjä djari inukase tä kea, idjä djari insuman Elisa akae.

18. Djadi, amon anake tä djari bakas, maka aton andaue hagoet manjak bapae omba olo manggetem.

19. Salenga koae dengan bapae: Kajah, takolokku, takolokku! Maka bapae manjoho djipäe idjä biti, koae: Imbit iä akan indue.

20. Iä tä mangkipit iä, mimbit iä akan indue; tä iä melai hong pakuae sampai bentok andau; limbah tä iä matäi.

21. Tä indue mandai, mampeter iä hundjun sasuron olo ain Hatalla tä; limbah tä iä manguntji blawange, palus blua.

22. Tuntang iä mampait augh akan banae, koae: Soho djipen idjä biti tanggoh aku, tuntang idjä kalidai bawie, mangat aku manalih olo ain Hatalla handjulo, palus buli tinai.

23. Tapi tombah iä: Kasen ikau tanggoh iä andau toh? djaton bulan taheta, djaton andau sabat. Tombah olo bawi: Soho aku bewäi.

24. Tä iä mapil kalidai bawie tä, tuntang iä manjoho djipäe, koae: Tongkang buabuah, gulogulong ikau, äla patendä aku, sampai aku manjoho ikau.

25. Kalotä iä hagoet, manjupa olo ain Hatalla hong bukit Karmel. Djadi, sana olo ain Hatalla mitä iä bara kedjau, maka koae dengan ajange Gehasi: Itäm, bawin olo Sunem tä manalih.

26. Toh dari ikau, manambang iä, hamauh dengae: Kilen ikau, bahalap bewäi, banam, anakm bahalap kea? Tombah olo bawi tä: Bahalap bewäi.

27. Tapi amon iä sampai olo ain Hatalla hong bukit, iä manjembah paie; tapi Gehasi manggapi, handak manggian iä. Tapi koan olo ain Hatalla: Naughe iä, krana iä paham kapähän atäie, tuntang Jehowa djari manjahokan tä bara aku, djaton masuman akangku.

28. Maka koan olo bawi: Aton aku djari blaku anak intu tuangku? dia aku djari hamauh, äla manandjaro aku?

29. Tä iä manjoho Gehasi: Babat arepm, imbit sokahku hong lengäm, balalu hagoet; amon kanatek ikau hasupa dengan olo, äla manabi iä; paribasa olo manabi ikau, äla mamaläh tabie tä, balalu ingkes sokahku hundjun baun olo tabela tä.

30. Tapi indu anak olo tä hamauh: Belom Jehowa, belom tahaseng njaman! aku djaton malihi ikau. Tä iä mendeng, ompat iä.

31. Maka Gehasi djari hagoet helo bara iä, tuntang mingkes sokah hundjun baun anak tä, tapi djaton lembut aughe, djaton harindjet. Tä maka iä buli manjupa äwen, palus masanan akae, koae: Olo tabela tä djaton maku belom.

32. Djadi, amon Elisa tamä huma, maka anak olo tä magon matäi bewäi, kakudjoh hong sasuroe. — (1.*Radja*17,19.)

33. Palus iä tamä, manguntji blawang timbas likute tuntang hantu hetä; tä iä blaku intu Jehowa.

34. Tinai iä lompat, mampeter arepe mahukup anak olo tä, mandanan totoke hong totok anak olo tä, matae hong matae, lokape hong

lokape, manutup iä. Tä isin anak tä lasulasut.

35. Limbah tä iä blua, bakamit hong huma, limbah tä iä tamä lompat tinai mahukup anak olo tä; tä anak olo tä banjen sampai hangkudju; limbah tä anak olo tä marengar matae.

36. Maka iä mangahau Gehasi, koae: Kahau bawin olo Sunem tä. Iä tä mangahau iä, palus olo bawi tä mananggoh; maka koae dengae: Duan anakm toh.

37. Tä olo bawi manggapi, mahingkep darah paie, sontop akan petak. Tuntang iä manduan anake idjä hatuä palus hagoet.

III. — 38. Limbah tä, amon Elisa haluli akan Gilgal, maka lau paham manapi tanah tä, tuntang karä murid nabi uras belom intu iä; maka koae dengan ajange: Garan rindjing hai tä, pakasak sajor akan karä murid nabi.

39. Tä idjä biti baris äwen tä hagoet akan tana, handak manampunan bararangai ampin dawen kaju; maka iä sondau talo kilau tantimon, tuntang iä blaku djetä kontep kadut pakaiae, palus iä buli, manisip tä, mambowohe huang rindjing; krana olo djaton kasene djetä.

40. Limbah tä iä mangaute indu kinan olo arä; djadi, amon äwen kuman dawen kaju tä, maka iä mangkariak, koae: Joh olo Hatalla, pampatäi bewäi huang rindjing tä Iä djaton tau kuman talo tä.

41. Maka koae: Käläh duan tunek tepong isut. Balalu iä malaboh tä huang rindjing; limbah tä koae: Kaut toh akan olo arä, mangat iä kumae. Tä, maka djaton talo papa hong rindjing tä hindai.

42. Limbah tä aton dumah olo idjä biti bara Baalsalisa, mimbit akan olo ain Hatalla tepong parut bua tana, duä pulu kabawak, tinai kenta isut hong kadute. Maka koae: Tenga tä akan olo arä, mangat iä kumae.

43. Tapi ajange hamauh: Baka talo aku miring tä akan saratus biti olo hatuä? Tombah iä: Tenga bewäi akan olo arä, mangat iä kumae; krana kakai augh Jehowa: olo akan kuman ombet, tinai batisa kea. — (*Mark.*8,4.)

44. Tä iä miring tä akan äwen; maka äwen kumae, tuntang aton batisa tinai, tumon augh Jehowa.

BAGI 5.

I. Naaman imprasih, impakäläh samaghe. II. Gehasi ihukum hapan peres tä.

I. — 1. Aton Naaman, mantir kapala parang ain radja Aram, iä olo hai intu baun tuan ajue, iä paham basewut, basa Jehowa djari maliwus olo Aram hapan lengäe, tinai iä paham gantjang menteng, tapi iä basamagh.

2. Maka asang djari hagoet bara tanah Aram; iä tä djari mimbit tawanan olo bawi tabela bara tanah Israel. Anak bawi tä maujang sawan Naaman.

3. Iä tä hamauh dengan tempoe idjä bawi: Käläh djaka tuan manjupa nabi tä, idjä hong Samaria, toto iä tä akan mamprasih iä, mampakäläh samaghe.

4. Tä Naaman manaharep, masuman tä akan tuan ajue, koae: Sakean sakatoh tutor anak bawi tä, idjä bara tanah Israel.

5. Tä radja Aram hamauh: Kä-

läh lius, aku handak mampait surat akan radja Israel. Maka iä harikas, mimbit sapulu pikul salaka, tuntang djahawen kojan sekel bulau, tinai pakaian bahalap sapulu katuron.

6. Palus iä magah surat tä akan radja Israel; maka tumon toh aughe: Amon suratku toh djari sampai ikau, itäm, aku djari manjoho Naaman, olo ajungku, manalih ikau, mangat ikau mamprasih iä, mampakäläh samaghe.

7. Djadi, limbah radja Israel djari mambasa surat tä, maka iä marabit pakaiae, koae: Aton aku toh Hatalla, idjä tau mampatäi tuntang mambelom, sampai iä manjoho aku mamprasih olo basamagh? Toto, ingat bewäi keton, itä, iä manggau bukue mangat mawi aku.

8. Djadi, sana Elisa, olo ain Hatalla tä, djari mahining, radja Israel djari marabit pakaiae, maka iä manjoho olo manalih radja, sambil hamauh dengae: Buhen ikau djari marabit pakaiam? soho olo tä mananggoh aku, tä iä akan mangkemä, aton nabi marak olo Israel.

9. Tumon tä Naaman manalih tuntang karä hadjarae, karetae, palus iä tendä hong bauntonggang human Elisa.

10. Maka Elisa manjoho sarohan, masuman akae: Lius, pandoi arepm hangkudju hong Jordan, tä isim karäh haluli, ikau balalu brasih.

11. Tapi Naaman paham blait, palus iä harikas, koae: Toto, solake inggaräku olo tä handak blua, manaharep aku, tuntang manjewut aran Jehowa, Hatallae, palus mangosok äka tä hapan lengäe, balalu manganan samagh tä.

12. Dia Abana tuntang Parpar, batangdanum hong Damaskus tä, bahalap bara karä danum olo Israel? dia aku tau mandoi hetä bewäi, mangat mandjadi brasih? Tumon tä iä mules buli, tuntang paham kalaite.

13. Tä, maka karä djipäe manggapi iä, tuntang hakotak dengae, koae: Joh apang! alo kilekilen kahalie amon olo ain Hatalla tä djari manjoho ikau, tau ikau dia manumoe? kilen hindai basa iä baja manjoho ikau: pandoi arepm bewäi, tä maka ikau karäh brasih?

14. Tumon tä maka iä sewu, maneser hangkudju hong Jordan, tumon augh olo ain Hatalla; hemben tä kea isie haluli tinai, bahalap kilau isin olo tabela, tuntang iä brasih.

15. Tä, maka iä haluli tuntang karä olo idjä dengae, mananggoh olo ain Hatalla; amon iä sampai, iä mendeng naharep, sambil hamauh: Toh tawangku, djaton Hatalla beken hundjun salepah petak, baja intu bentok olo Israel. Toh käläh, tarima bewäi berkat bara rewarm.

16. Tapi tombah iä: Belom Jehowa, idjä naharep baue aku toh mendeng, djaton aku manarima talo enen. Maka tahi iä hausousok iä, mangat manarima tä, tapi iä djaton maku.

17. Maka koan Naamän: Naughe; tapi käläh tenga akan rewarm petak isut bara tanah toh, tanggong duä kongan kalidai, krana rewarm djaton handak maluput parapah awang ingähu atawa awang injambalih akan Hatalla beken hindai, baja akan Jehowa bewäi.

18. Tapi käläh huang perkara idjä toh Jehowa masi rewarm, iä tä, amon tuangku tamä human dewae Rimon tä, mangat manjem-

bah hetä, tuntang iä manjinggoh hundjun lengängku, sampai aku kea omba manjontop arepku hong human Rimon, amon aku sontop kalotä hong human Rimon, käläh Jehowa mampun rewarm huang perkara djetä.
19. Maka koae dengae: Lius dengan salamat. Tä iä hagoet.
II.—20. Maka amon iä hindai kedjau, koan huang Gehasi, ajang Elisa, olo ain Hatalla tä: Itä, tuangku djari masi Naaman, olo Aram tä, tuntang djaton djari manduan bara lengäe talo awang djari imbite; tapi belom Jehowa, aku handak hadari manuntut iä, balalu handak manduan belahe tä bara iä.
21. Tumon tä Gehasi manuntut Naaman. Sana Naaman mitä, iä hadari manuntut iä, maka iä sewu bara karetae, manambang iä, sambil hamauh: Kilen ikau, bahalap bewäi?
22. Tombah iä: Bahalap bewäi; tuangku djari manjoho aku hagoet, mangat masuman akam: itäm, haru nah aton duä biti olo tabela, murid nabi, bara bukit hatinggang Epraim, madja aku; käläh tenga akan äwen sapikul salaka, tuntang duä katuron pakaian.
23. Tombah Naaman: Djaka ikau nahuang, käläh duan duä pikul. Tuntang iä musok iä, palus mingkes duä pikul salaka hong kambut duäduä, tuntang duä katuron pakaian, balalu mamuat tä hong duä biti djipäe, idjä mäton tä helo baue.
24. Maka amon iä djari sampai lungkoh äka lewu, iä manduan tä bara lengän äwen duä tä, mansahan tä huang huma hetä, palus iä manjoho äwen tä buli.
25. Limbah tä-iä tamä lewu, manaharep tuan ajue. Maka Elisa hamauh dengae: Bara kwe ikau, Gehasi? Tombah iä: Djaton rewarm hagoet kantäkantä.
26. Tapi koae dengae: Djaton atäiku kapähä, amon olo tä mohon bara karetae manambang ikau? Patut kea manduan salaka tuntang pakaian tä, mangat mamili kabon undus, pambulan anggor, tabiri, sapi, djipen hatuä bawi?
27. Tagal tä samagh Naaman tä akan leket hong ikau tuntang panakam palus katatahi. Tä, maka iä hagoet bara baue haiak basamagh, baputi kilau udjan habungkus.

BAGI 6.

I. Elisa manjoho sanaman lampang.
II. Iä manambalik matan olo Aram.
III. Lau paham hong Samaria.

I.—1. Maka murid nabi hamauh dengan Elisa: Itäm, äka ikäi melai darahm pahalau sekä akan ikäi.
2. Käläh djaka ikäi hagoet akan saran Jordan, baramo hetä tuntang manampa kaleka ikäi hetä, mangat melai hetä. Maka koae: Käläh, lius bewäi.
3. Koan idjä biti dengae: Käläh djaka bitim ompat rewarm. Tombah iä: Käläh, aku handak omba.
4. Tumon tä iä ompat mampahaiak äwen tä. Maka amon iä sampai Jordan, äwen baramo.
5. Djadi, amon manäweng kaju, maka aton idjä biti tampusing isin kapake, lawo hong danum; tä iä mangkariak, koae: Kajah, tuangku! krana djetä talo indjam.
6. Koan olo ain Hatalla: Hong kwe äkae lawo? Amon iä djari masuman äkae tä akae, maka iä manetek anak kaju, mandjakah tä

akan hetä, balalu sanaman tä lampang.
7. Koae: Duan tä. Tä iä mandjudju lengäe, manjingkape.
II.—8. Maka radja Aram mamarang olo Israel; kindjap iä hatirok dengan mantir ajue, koae: Hetoh atawa hetä ita handak maranggar.
9. Tapi olo ain Hatalla mampait augh akan radja Israel: Buabuah ikau, äla manalua äka hetä, krana olo Aram handak kantä.
10. Tagal tä radja Israel manjoho olo akan äka tä, idjä olo ain Hatalla djari masanan, manawat akae, mangat olo mandjaga hetä. Maka djaton sindä handuä bewäi kalotä.
11. Tä angat atäi radja Aram ngambuar tagal perkara tä, balalu iä mangahau karä mantir ajue, tuntang hamauh dengan äwen: Dia keton handak masanan akangku äwe kea baris ita, idjä manandjungan kahandak ita akan radja Israel?
12. Maka tombah idjä biti bara karä mantir ajue: Dia, tuangku radja; tapi Elisa, nabi tä, idjä dengan olo Israel tä, iä tä masuman akan radja Israel karä augh, idjä injewutm hong karongm idjä bentok huma haliai.
13. Maka koae: Lius keton mitäe, hong kwe äkae iä tä, mangat aku manjoho olo manawan iä. Maka olo masuman akae, koae: Itäm, iä hong Dotan.
14. Tä iä manjoho akan hetä kutoh hadjaran tuntang kareta, kawan parang idjä bakapal; olo tä sampai hamalem, palus mangapong lewu tä.
15. Maka ajang olo ain Hatalla tä misik haiak djadjewu haliai, tuntang iä blua; tä itä! kawan parang aton mangapong lewu, mimbit kutoh hadjaran tuntang kareta. Tä ajange tä hamauh dengae: Kajah tuangku! kilen gawiu ita toh?
16. Tombah iä: Æla mikäh; krana idjä dengan ita arä haream bara idjä ompat äwen. — (2.*Kron.*32,7.)
17. Maka Elisa blaku doa, koae: O Jehowa, käläh manarang matae, mangat iä mitäe. Maka Jehowa manarang matan ajange; tä iä mitäe; itä! bukit tä kontep hadjaran apui, tuntang kareta apui mangaliling Elisa.
18. Maka amon äwen mohon tanggoh olo tä, Elisa blaku doa intu Jehowa, koae: Käläh ikau manambalik matan olo tä. Maka Iä manambalik matan olo tä tumon augh Elisa.
19. Tä koan Elisa dengan olo tä: Djetoh djaton djalan, djetä djaton lewu tä; ompat aku, aku handak magah keton manjampai olo tä, idjä ingatah keton. Palus iä magah olo tä akan Samaria.
20. Djadi, amon olo tä djari tamä Samaria, maka koan Elisa: O Jehowa, käläh manarang matan olo tä tinai, mangat iä mitä. Maka Jehowa manarang matae, mangat iä mitä; maka itä! olo tä intu bentok Samaria.
21. Maka radja Israel hamauh dengan Elisa, sana iä mitä iä: Buah aku mampatäi olo tä, buah aku mampatäi iä, o apang?
22. Tapi tombah iä: Æla ikau mampatäi iä; idjä inawam hapan padang panahm, naughe ikau mampatäie; tenga tepong tuntang danum akae, mangat olo tä kuman belom, palus buli tuan ajue tinai.
23. Tinai iä manatap panginan hai akae, mangat olo tä kuman belom; limbah tä iä manjoho olo tä hagoet, tä äwen buli tuan ajue. Maka kawan parang olo Aram

djetä djaton haluli tinai mamarang tanah Israel.

III. — 24. Djadi, rahian bara tä Benhadad, radja Aram, mirak karä kawan parang ajue, palus hagoet mangapong Samaria.

25. Maka djadi lau paham hong Samaria. Krana musoh tä mangapong lewu, sampai takolok kalidai idjä indjual akan hanja pulu sekel salaka, tinai satenga supak panginan burong akan limä sekel sa laka.

26. Djadi, amon radja Israel manandjong mahoroe hundjun kotan lewu, maka olo bawi mantehau iä, koae: Dohop aku, joh tuan radja.

27. Tombah radja: Djaka Jehowa djaton mandohop ikau, hapan en aku tau mandohop ikau? hapan karaian, hapan pähes, tuntang talo huange?

28. Tinai radja hamauh dengae: Narai perkaram? Tombah iä: Olo bawi tä djari hamauh dengangku: tenga anakm hatuä, mangat ita kumae andau toh, djewu ita handak kuman anakku idjä hatuä.

29. Maka koä djari mampakasak anakku tuntang djari kumae; tapi metoh aku hamauh dengae andau tinai: toh tenga anakm, mangat koä kumae, — tä maka iä djari manjahokan anake tä. — (5.*Mos.* 28,53.)

30. Djadi, amon radja mahining augh olo bawi tä, maka iä marabit pakaiae, haiak manandjong mahoroe kota. Tä maka olo arä mitä, iä makaian benang ganal hila huange rantep pupuse.

31. Maka iä hamauh: Kalotä kakai gawin Hatalla dengangku, djaka takolok Elisa, anak Sapat tä, magon intu ujate hapus andau toh!

32. Maka Elisa mondok huang humae, tuntang olo bakas mondok dengae. Maka radja manjoho idjä biti kantä; tapi helo bara sarohan tä sampai iä, Elisa djari hamauh dengan olo bakas: Djari keton mitä olo pamunoh tä manjoho olo manipas takolokku? Ingat keton, amon sarohae tä dumah, atep bauntonggang, gian iä haiak blawang; djaton augh pain tempoe manuntut likute?

33. Maka kahum iä magon kotakotak dengan olo tä, itä! sarohan tä aton dumah; maka radja palus omba, koae: Itäm, tjalaka kalotä aton dumah bara Jehowa, narai aku harap Jehowa tinai?

BAGI 7.

Salenga talo murah haliai tinai hong Samaria.

---

1. Tä, maka Elisa hamauh: Hining keton augh Jehowa; kakai augh Jehowa: djewu, katika kilau toh kea, idjä epa tunek tepong karäh indjual akan idjä sekel, tinai duä epa seora akan sasekel kea intu bauntonggang lewu Samaria.

2. Tapi mantir, idjä äka singgoh radja, tombah augh olo ain Hatalla, koae: Kwäka! alo Jehowa manampa baunsengok hong batanglangit, tau perkara toh mandjadi? Maka koan Elisa: Toto, matam kea karäh mitä talo tä, tapi djaton ikau karäh omba kumae.

3. Maka aton äpat biti olo basamagh intu ruar bauntonggang lewu. Koan äwen tä sama arepe:

Kasen ita magon melai hetoh sampai ita matäi? — (3. *Mos.* 13,46.)
4. Paribasa ita mangkemä tamä lewu; maka hong lewu tä paham lau, toto ita akan matäi kea hetä; tinai amon ita melai hetoh, ita akan matäi kea, bararangai ita handak lius manalih kawan parang olo Aram; amon olo tä mambelom ita, maka ita belom, djaka äwen mampatäi ita, barangai ita matäi bewäi.
5. Maka olo tä hagoet haiak tampalawäi, mangat tamä äka podok olo Aram. Tä, amon iä djari sampai tapakan äka olo Aram bapodok, itä! dialo idjä biti aton hetä.
6. Krana pangkahai Tuhan djari mampahining intu olo tä kilau augh kareta tuntang kutoh hadjaran, augh kawan parang paham karäe, sampai koan olo tä sama arepe: Toto, radja Israel djari mupah mawi ita kara radjan olo Het, tuntang radjan olo Misir, äwen tä dumah, handak mantakan ita.
7. Tagal tä kara olo tä djari misik balalu hadari haiak tampalawäi, sambil malihi kara tingkape, hadjarae, kalidaie, hapus talo handiai awang ai, palus iä hadari bewäi, mangat mahiwus tahasenge.
8. Maka sana olo basamagh tä sampai tapakan äka podok, iä palus tamä tingkap idjä, sambil kuman belom, tinai iä manduan kara hetä salaka bulau, pakaian, balalu iä lius manjahokan talo tä. Limbah tä iä haluli tamä tingkap beken, manduan bara hetä kea, sambil manjahokan djetä.
9. Tä, maka äwen hakotak sama arepe, koae: Djaton buah gawin ita; andau toh andau brita bahalap, tuntang ita toh suni bewäi. Djaka ita randjar sampai talo djari blawa, toto ita ihukum; tagäl tä, itä! ita hagoet, masuman toh akan olo äin radja.
10. Tuhon tä äwen dumah, balalu mantehau mandur baun tonggang lewu, tuntang masanan akae, koae: Ikäi djari sampai äka olo Aram bapodok; maka itä! idjä mahin dia olo aton hetä, atawa augh olo, baja hadjaran tuntang kalidai indjarat hetä, tuntang kara tingkape magon tumon bihin kea.
11. Tä iä mangahau olo idjä mandjaga human radja, mangat masuman brita tä huang human radja.
12. Maka radja palus misik alem tä kea, balalu hamauh dengan mantir ajue: Toh aku handak masuman akan keton akal olo Aram mawi ita: olo tä katawan, ita toh blau, tagal tä äwen djari blua bara äkae bapodok, manjahokan arepe hong padang, koae: sana olo tä djari blua bara lewue, ita handak manawan iä belobelom, palus tamä lewu.
13. Tombah idjä biti bara katä mantir ajue, koae: Kälah, soho manduan limä hadjaran tä, awang magon aton, awang batisa; itäm, tikas hadjaran djetä batisa bara kutoh hadjaran olo Israel, idjä uras djari matäi; käläh ita manjoho djetä mitä ampin talo hetä.
14. Tä iä manduan duä kareta tuntang hadjarae. Palus radja manjoho olo manuntut kawan parang olo Aram, koae: Lius keton, itä ampie.
15. Maka äwen manuntut mimes Jordan; itä! hapus djalan uras kontep awi kutoh pakaian tuntang ramo, idjä inganan olo Aram awi kakadjenge manggulong arepe. Ma-

ka kalati tä buli, masuman tä akan radja.

16. Tä olo arä blua lewu, marampas karä tingkap olo Aram: maka idjä epa tunek tepong, indjual akan idjä sekel, tinai duä epa seora akan idjä sekel kea, tumon augh Jehowa.

17. Maka radja djari manjoho mantir tä, idjä äka singgohe, manonggo bauntonggang; tapi olo arä mahundjeng iä hong bauntonggang, sampai iä matäi, tumon augh olo ain Hatalla, idjä djari insanae metoh radja manalih iä.

18. Krana tulus kea tumon pasuman olo ain Hatalla akan radja, koae: Djewu, katika kilau toh kea, duä epa seora karäh indjual akan idjä sekel, tinai idjä epa tunek tepong akan idjä sekel kea, hong bauntonggang Samaria.

19. Maka mantir tä djari tombah augh olo ain Hatalla, koae: Kwäka! alo Jehowa manampa baunsengok hong batanglangit, tau kea augh toh mandjadi? Tä iä djari tombah tinai: Toto, matam kea karäh mitä talo tä, tapi ikau djaton karäh omba kumae.

20. Tumon tä mandjadi kea, krana olo arä mahundjeng iä hong bauntonggang, sampai iä matäi.

BAGI 8.

I. Udju njelo lau; bawin olo Sunem tä. II. Hasael, radjan olo Aram. III. Joram, radja Juda. IV. Ahasia, radja Juda.

1. — 1. Maka Elisa djari hamauh dengan olo bawi tä, idjä anake djari imbelome, koae: Tatap arepm, lius haiak ungkup humam, balalu namuäi brangai äkam tau belom; krana Jehowa handak magah lau, idjä akan manapi tanah toh udju njelo katahie. — (4,35.)

2. Palus olo bawi tä djari manatap arepe, tuntang djari mawie tumon augh olo Hatalla; krana tuntang ungkup humae iä djari harikas, balalu manamuäi hong tanah olo Pilisti udju njelo.

3. Djadi, intu lawin udju njelo, maka olo bawi tä buli bara tanah olo Pilisti. Limbah tä iä manalih, handak blaku dohop hong radja tagal humae tuntang tanae.

4. Maka kanatek tä radja hamauh dengan Gehasi, ajang olo ain Hatalla tä, koae: Sarita akangku karä gawi hai, awang iawi Elisa

5. Djadi, kahum iä manjarita akan radja, Elisa djari mambelom olo matäi, itä! hembeu tä kea olo bawi tä, idjä anake djari imbelome, mantehau blaku dohop hong radja, tagal humae tuntang tanae. Tä koan Gehasi: O tuangku radja, djetoh olo bawi tä, djetoh anake, idjä djari imbelom Elisa.

6. Maka radja misek olo bawi tä, tä iä mahoroe perkarae akae lepalepah. Tä, maka radja manjoho mantir omba iä, koae: Dohop iä manduan talo handiai idjä puna ajue, tinai karä asil tanae, bara andau metoh iä djari malihi tanah toh sampai andau toh.

II. — 7. Limbah bara tä maka Elisa sampai Damaskus, kahum Benhadad, radja Aram tä, haban. Maka olo manutor tä akae, koae: Olo ain Hatalla djari manalih hetoh.

8. Tä radja hamauh dengan Hasael: Duan talo inenga intu lengäm, balalu lius manjupa olo ain Hatalla, tuntang blaku iä misek intu Jehowa, tumon aughku toh: tau aku käläh kahabangku toh?

9. Maka Hasael hagoet, manjupa iä, mimbit talo inenga huang lengäe, iä tä talo awang kapala bahalap hong lewu Damaskus, tanggong äpat pulu onta karäe. Maka iä sampai, mendeng naharep iä, sambil hamauh: Anakm Benhadad, radja Aram, djari manjoho aku manjupa ikau, mangat misek: tau aku toh karäh käläh kahabangku?

10. Tombah Elisa: Lius, suman akae: dia. Toto, perese tä djaton akan mampatäi iä, tapi Jehowa djari masuman akangku, iä akan matäi kea.

11. Maka Elisa manantурä iä, sampai iä miong; tuntang olo ain Hatalla tä manangis.

12. Tä Hasael hamauh: Buhen tuangku manangis? Tombah iä: Basa aku katawan, talo papa paham karäh iawim dengan olo Israel. Kotae karäh inusulm, olo parang ajue karäh impatäim hapan padang, anak awaue karäh irapitam, tuntang olo batihi karäh injirim. — (10,32.)

13. Tombah Hasael: Æwe rewarm toh, idjä kilau aso bewäi, sampai tau mawi talo idjä hai tä? Koan Elisa: Jehowa djari masuman akangku, ikau karäh mandjadi radja hong tanah Aram.

14. Tä, maka iä hagoet bara äka Elisa, balalu manalih tuan ajue; iä tä misek intu iä: Kilen augh Elisa dengam? Tombah iä: Iä djari hamauh dengangku, toto ikau karäh käläh.

15. Maka andau tinai iä manduan kahowut, manjalepan tä huang danum, balalu mambirang tä manutup baue, leka iä matäi. Limbah tä Hasael mandjadi radja manganti iä.

III. — 16. Maka intu njelo limä kahum karadjaan Joram, anak Aghab, radja Israel, kahum Josapat magon radja Juda, tä Joram, anak Josapat, radja Juda, manampara marentah. — (2.*Kron.*21,1.)

17. Iä telo pulu duä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; maka iä marentah hong Jerusalem hanja njelo.

18. Iä manandjong hong djalan karä radja Israel, tumon gawin ungkup human Aghab: krana anak Aghab djari insawäe, tuntang iä mawi talo awang papa hong baun Jehowa.

19. Tapi Jehowa djaton maku marusak Juda, tagal reware Dawid, tumon djari djandjie dengae, haradjur handak manenga palita akae marak panakae. — (2.*Sam.* 7,13.)

20. Maka kahum iä marentah, olo Edom mengkak arepe bara kwasan karadjaan Juda, tuntang mangkat radja akae.

21. Krana Joram djari mangumbang Seir, tuntang karä karetae; maka hamalem iä marumpak palus mamukul olo Edom, idjä hakaliling mangapong iä, tuntang karä mantir karetae, sampai karä olo tä pararawoh akan lewu ai.

22. Tapi olo Edom mengkak arepe bara prentah Juda, sampai andau toh; katika tä Libna kea mengkak arepe.

23. Maka tisan karä saritan Joram, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

24. Maka Joram matäi, ingam-

peleng dengan tato hiange, iä ingubur hindjä tatoe, hong lewun Dawid. Maka anake Ahasia mandjadi radja manganti iä. — (2.*Kron.* 22,1.)

IV. — 25. Intu njelo duäwalas kahum karadjaan Joram, anak Aghab, radja Israel, maka Ahasia, anak Joram, radja Juda, manampara marentah.

26. Ahasia tä duä pulu duä njelo umure, metoh iä mandjadi radja, iä marentah idjä njelo hong Jerusalem. Aran indue Atalia, äson Omri, radja Israel.

27. Maka iä manandjong hong djalan ungkup human Aghab, tuntang mawi talo idjä papa hong baun Jehowa, sama kilau ungkup human Aghab kea, krana iä mangola ungkup human Aghab.

28. Djadi, iä omba Joram, anak Aghab, mamarang Hasael, radja Aram, hong Ramot intu Gilead. Maka olo Aram mamukul mampahimang Joram.

29. Tä radja Joram buli, mangat manatamba karä himange hong Jisreel, idjä impahimang olo Aram hong Rama, metoh iä parang dengan Hasael, radja Aram. Maka Ahasia, anak Joram, radja Juda, manalih, tantai manjengok Joram. anak Aghab, hong Jisreel, tagal iä tä haban.

BAGI 9.

I. Jehu iminjak mandjadi radja. II. Iä mampatäi Joram, Ahasia tuntang Isebel.

I. — 1. Tä, maka nabi Elisa mangahau idjä biti bara karä murid nabi, sambil mametäh iä: Babat kahangm, duan kasan minjak toh huang lengäm, palus lius talih Ramot hong Gilead.

2. Amon ikau djari sampai hetä, priksa intu kwe Jehu, anak Josapat, Josapat anak Nimsi; palus talih iä, soho iä mendeng bara marak kolae, balalu imbit iä akan karong bentok.

3. Tä duan kasan minjak, tusuh tä hundjun takoloke, sambil hamauh: Kakai augh Jehowa: aku djari maminjak ikau mandjadi radja hong Israel. Limbah tä uap blawang, palus hadari, äla randjarandjar.

4. Tä olo tabela, murid nabi tä, hagoet manalih Ramot hong Gilead.

5. Amon iä sampai, maka karä mantir olo parang uras mondok hetä. Maka koae: Atou aughku dengam, o mantir. Koan Jehu: Dengan äwe bara karä ikäi? Tombah iä: Dengam kea, o mantir.

6. Tä iä mendeng tamä huma; maka olo tabela tä manusuh minjak tä hundjun takoloke, sambil hamauh dengae: Kakai augh Jehowa, Hatallan olo Israel: aku djari maminjak ikau mandjadi radja akan utus olo ain Jehowa, akan Israel.

7. Ikau akan mampatäi ungkup human Aghab, tuan ajum, mangat aku mamaläh dahan rewarku, nabi tä, tuntang dahan karä rewar Jehowa, manuntut tä intu lengän Isebel. — (1.*Radja*21,21.)

8. Maka salepah ungkup human Aghab akan nihau; aku handak mampalomose bara Israel karä hatuän ungkup Aghab, alo korik hai.

9. Krana aku handak mawi ungkup human Aghab mandjadi kilau ungkup human Jerobeam,

anak Nebat, tuntang kilau ungkup human Baesa, anak Ahia. — (1.*Radja*15,29; —16,3.)

10. Maka aso akan kuman Isebel hong Jisreel, tuntang djaton idjä biti idjä akan mangubur iä. Tä iä muap blawang, palus hadari.

11. Maka amon Jehu blua, manjupa karä mantir tuan ajue, koan äwen dengae: Kilen, bahalap perkara? buhen olo njanjau tä manalih ikau? Koae dengan äwen: Keton bewäi kasene olo tä, tawan keton bewäi aughe.

12. Tapi koan äwen: Tandjarom; suman tä akan ikäi. Koae: Sakean sakatoh aughe dengangku, koae: tumon toh augh Jehowa: aku djari maminjak ikau mandjadi radjan olo Israel.

13. Tä, maka olo tä bagulong mengkak klambin genep biti, balalu mingkes tä intu penda iä, iä hong lawin lampat, tuntang äwen mampahiau sarunai, sambil hamauh: Jehu mandjadi radja!

II. — 14. Tä, maka Jehu, anak Josapat, Josapat anak Nimsi, pakat mawi Joram. Maka Joram djari manonggo Ramot hong Gilead, bitie tuntang karä olo Israel, tagal awi Hasael, radja Aram.

15. Maka radja Joram djari buli, mangat manatamba himange hong Jisreel, idjä impahimang olo Aram, metoh iä parang dengan Hasael, radja Aram. Maka Jehu hamauh: Amon tantai kahandak keton kalotoh, äla idjä biti akan blua bara lewu, idjä tau hagoet masuman talo toh hong Jisreel.

16. Tä, maka Jehu djakat kareta, hagoet mangkahimat Jisreel, krana hetä äka Joram: maka Ahasia, radja Juda, djari madja, manjengok Joram.

17. Maka olo djadjaga mendeng intu balai gantong hong Jisreel; tä iä mitä ungkup Jehu tä dumah, sambil hamauh: Aku mitä djalahan olo. Koan Joram: Soho idjä biti hapan hadjaran, hagoet manjupa äwen, mangat iä misek, djaka perkara bahalap bewäi.

18. Maka aton idjä biti hagoet, hapan hadjaran, manambang äwen, tuntang hamauh: Kakai augh radja: aton perkara bahalap bewäi? Tombah Jehu: Narai gawim dengan kahalape? has dari, tuntut likutku! Tä olo djadjaga masumae, koae: Sarohan tä djari sampai äwen, tapi iä djaton buli.

19. Tä iä manjoho olo beken tinai, idjä biti, idjä hapan hadjaran kea; amon iä tä sampai äwen, koae: Kakai augh radja: aton perkara bahalap bewäi? Tombah Jehu: Kanduäm kahalape? has dari, tuntut likutku!

20. Maka olo djadjaga masumae, koae: Iä djari sampai äwen, tapi djaton iä buli; maka ampin darin äwen kilau darin Jehu, äson Nimsi, krana darie kilau gilagila.

21. Tä koan Joram: Pasang kareta. Maka olo manatap karetae. Tä Joram, radja Israel, hagoet, tuntang Ahasia, radja Juda, genep biti handjenan karetae; äwen hagoet manjupa Jehu, tuntang hasondau dengae hong tana, idjä bihin ain Nabot, olo Jisreel tä. — (1.*Radja*21,1.)

22. Djadi, sana Joram mitä Jehu, koae: Kilen, perkara bahalap kea, Jehu? Tapi tombah iä: Narai kahalap, katahin kandjin indum tuntang karohäie dahangmandahang karäan karäe?

23. Tä Joram mandjidjit gandali, mules hadjaran, palus hadari, tun-

tang hamauh dengan Ahasia: Tipu djetä, joh Ahasia!

24. Tapi Jehu manjingkap panahe, palus malekáse, buah upon tusun Joram, sampai anak panahe lasak silae, buah bantowonge; tä iä djupangdjapah hong karetae.

25. Balalu Jehu hamauh dengan Bidkar, mantir ajue: Gatang iä, balalu djakah iä akan tanan Nabot, olo Jisreel tä, krana ingatm, metoh koä habambai manuntut likut bapae Aghab, Jehowa kea mamuat hukum toh akae, koae:

26. Toh, halemäi malem aku djari mitä dahan Nabot, tuntang dahan anake! koan Jehowa; toto aku handak mamaläh tä intu ikau hong tana toh kea! koan Jehowa. Toh, gatang, djakah iä akan tana toh, tumon augh Jehowa.

27. Sana Ahasia, radja Juda, mitä gawi tä, maka iä hadari mahoroe human radja hong kabon hetä; tapi Jehu manjasah iä, manjoho olo mampatäi iä kea hong lungkoh Gur, idjä darah Jibleam; maka iä hadari tinai mimes Megido, palus matäi hetä.

28. Djadi, olo ajue mimbit hantue akan Jerusalem, tuntang mangubur iä hong kubur ajue, hindjä dengan karä tatoe, hong lewun Dawid.

29. Intu njelo salawus kahum karadjaan Joram, anak Aghab, Ahasia djari naik radja hong Juda.

30. Maka Jehu sampai Jisreel. Amon Isebel mahining tä, maka iä mangasai baue, tuntang mogo takoloke, palus manampajah bara panjengok.

31. Djadi, amon Jehu tamä baun-tonggang lewu, tä koae: Tabi ikau, Simri, olo idjä mampatäi tempom! — (1. *Radja* 16,10.)

32. Maka iä mananggera panjengok tä, sambil hamauh: Æwe hetä, idjä handak ompat aku? Æwe? Tä duä telo biti mantir karong manokep panjengok, mangaku arepe.

33. Maka koae: Baring iä kangiwa. Palus äwen mambaring iä bara ngambo, sampai dahae nampurak buah dinding tuntang hadjaran. Tinai iä ihundjeng karä hadjaran.

34. Maka amon iä djari tamä huma, tuntang djari kuman belom, koae: Sengok keton olo bawi tarasapa tä, kubur iä, krana iä puna anak radja.

35. Tä olo hagoet, handak mangubur iä, tapi olo djaton sondau baja bangon takoloke, tuntang tolang pai lengäe.

36. Palus olo tä buli, masuman tä akae; koae: Djetoh tumon augh Jehowa, idjä djari insanae hadjamban reware Elia, olo Tisbe tä, koae: aso akan kuman isin Isebel hong Jisreel.

37. Hantun Isebel akan mandjadi kilau tai hong tana, intu Jisreel, sampai olo djaton tau manjewut iä tinai: iä tä Isebel.

BAGI 10.

I. Jehu mampatäi panakan Aghab lepah lingis; II. tinai karä imam Baal tä.

I.—1. Maka aïn Aghab aton udju pulu anak hatuä hong Samaria; tä Jehu mamintik surat, mampait tä akan Samaria, manjampai karä mantir Jisreel, tuntang karä olo bakas, tinai karä gurun anak Aghab; djetä kalotoh aughe:

2. Sana suratku toh sampai keton, idjä äka karä anak tuan keton belom, tinai arä kareta tuntang hadjaran, tinai aton kota intu keton tuntang ganggama:

3. Tä, käläh keton mintih idjä kapala bahalap tuntang patut bara karä anak tuan keton, awi mandudus iä hong padadusan bapae, palus parang akan ungkup human tuan keton.

4. Tapi olo tä paham mikäh, sambil hamauh: Itä, duä biti radja mahin dia olih malawan iä, kilen ita toh tau malawan?

5. Maka mantir human radja, tuntang mantir lewu, tinai olo bakas tuntang gurun anak radja tä manjoho sarohan manalih Jehu, koae: Ikäi toh uras rewarm, talo handiai idjä injohom ikäi, ikäi handak mawie; ikäi djaton handak mamparadja idjä biti; käläh ikau bewäi mawi talo awang patut intu matam.

6. Tä, maka iä mamintik surat beken tinai akan äwen tä, idjä kalotoh aughe: Amon keton toto baris ajungku, tuntang manumon aughku, tä tetek takolok karä olo hatuä tä, anak tuan keton, balalu talih aku hong Jisreel djewu, kilau kambon andau toh kea. Maka karä anak radja, udju pulu biti tä, melai dengan karä mantir lewu tä, awang mahaga iä.

7. Djadi, sana surat tä sampai äwen, maka iä manduan karä anak radja, udju pulu biti tä, palus mampatäi iä, sambil mingkes karä takoloke huang karandjang, balalu mampait tä akae hong Jisreel.

8. Tinai aton dumah sarohan, masanan akae: Æwen djari magah takolok karä anak radja. Tombah iä: Ingkes tä mandjadi duä katujok intu bauntonggang lewu, sampai djewu.

9. Djadi, handjewu tinai iä blua, mendeng hetä, tuntang hamauh dengan olo arä: Kilen, keton toh tetek? Itä, aku toh djari pakat mawi tuangku, tuntang mampatäi iä; tapi äwe djari mampatäi samandiai toh?

10. Buah toh keton katawan, djaton djari gagar akan petak idjä kabawak bara karä augh Jehowa, idjä djari insuman Jehowa tahiu ungkup human Aghab; krana Jehowa djari malalus talo handiai, awang djari injewute hadjamban reware Elia. — (1.*Radja*21,22.)

11. Tinai Jehu mampatäi tisan ungkup human Aghab awang hong Jisreel, tuntang karä mantire, karä sobate, tinai wakile, sampai idjä biti mahin dia inisae belom.

12. Limbah tä iä harikas, manalih Samaria; amon iä hong djalan, sampai balai olo sakatik,

13. Maka Jehu hasupa dengan karä paharin Ahasia, radja Juda; palus iä misek äwen: Æwe keton toh? Tombah äwen: Ikäi toh paharin Ahasia, ikäi djari dumah tantai manabi anak radja, tuntang anak Isebel.

14. Tä koae: Singkap olo tä belobelom. Maka olo manawan iä belobelom; palus iä mampatäi äwen tä tokep kalin danum hong podok sakatik hetä, äpat pulu duä biti karäe, idjä biti mahin dia iä manisa karä äwen tä.

15. Limbah iä harikas bara hetä, iä hasondau dengan Jonadab, anak Reghab; djetä manjupa iä, sambil manabi iä: koae dengae: Kilen, atäim budjur, kilau atäiku dengam? Tombah Jonadab: Pudji dia! budjur bewäi, djuluk lengäm. Pa-

lus iä mandjuluk lengäe akae, manjoho iä omba djakat karetae,
16. Sambil hamauh dengae: Käläh ompat aku, mitä ampin kabehungku akan Jehowa. Tumon tä iä manjoho iä ompat hong karetae.
17. Sana iä sampai Samaria, iä mampatäi karä kolan Aghab awang batisa hong Samaria, sampai iä djari mampalomos äwen: tumon augh Jehowa, idjä djari inutore akan Elia.
II. — 18. Limbah tä Jehu mamumpong salepah olo arä, sambil hamauh dengan äwen: Aghab tapas gawie mahorumat Baal tä, Jehu handak mahorumat iä paham haream.
19. Tagal tä, kahau karä nabin Baal manalih aku, tuntang olo handiai idjä omba iä, tinai karä imam ajue, äla tapas idjä biti; krana parapah hai akan Baal aton intu aku; maka olo awang katapasan djaton akan imbelom. Tapi hapan tipu Jehu kalotä gawie, mangat mampalomos olo handiai, awang manempo Baal.
20. Tinai koan Jehu: Prasih andau hai akan Baal. Tä olo bauauar masuman andau tä.
21. Tinai Jehu manjoho sarohan masanan tä akan karä olo Israel. Tä karä olo idjä manjembah Baal uras manalih, sampai djaton melai idjä biti mahin dia, awang djaton tanggoh; maka samandiai tä tamä human Baal, sampai kontep human Baal bara tapakae pontonge sampai pontonge.
22. Tä iä manjoho olo, idjä mandur gudang pakaian: Imbit pakaian akan karä olo idjä manjembah Baal tä. Maka mandur tä mimbit pakaian akae.
23. Maka Jehu äwen duä Jonadab, anak Reghab, tamä human Baal, sambil hamauh dengan olo awang manjembah Baal tä: Pariksa titititip, djaka marak keton aton olo idjä manjembah Jehowa, sala bara karä olo idjä manjembah Baal.
24. Amon karä olo tä djari tamä, tantai maluput parapah awang injambalih, tuntang parapah awang ingähu, tä maka Jehu mingkes olo dalam, hanja pulu biti, intu ruar hetä, tuntang iä manjoho äwen: Djaka tapas idjä biti bara karä olo tä, idjä djari injaraghku hong lengän keton, maka tahaseng keton gantin tahaseng olo tä.
25. Djadi, amon äwen djari terai maluput parapah awang ingähu, maka Jehu manjoho olo dalam tä tuntang mantire: Tamä, patäi olo tä, äla idjä biti lapas. Palus olo tä mampatäi äwen hapan baun padang; tinai olo dalam tä tuntang mantire manganan hantue; limbah tä iä tamä lewu tinai, tamä human Baal. — (1. *Radja* 18,40.)
26. Iä mamplua karä hampatong bara human Baal, palus manusul djetä.
27. Iä mangarak hampatong Baal kea, tinai iä mangarak human Baal, tuntang manampa djetä mandjadi djamban, palus andau toh.
28. Tumon tä Jehu mamparusak Baal bara marak olo Israel lepah lingis.
29. Tapi dengan dosan Jerobeam, anak Nebat tä, idjä mamahir olo Israel badosa, Jehu djaton terai, iä tä, dengan ampin anak sapi bulau tä, idjä hong Betel tuntang hong Dan. — (1. *Radja* 12,28.)
30. Maka Jehowa hamauh dengan Jehu: Basa ikau djari bahalap gawim, malalus talo awang budjur intu matangku, djari mawi ungkup human Aghab tumon kahandak atäiku, maka panakam sampai

turon äpat akan mondok hundjun padadusan Israel. (15,12.)

31. Tapi Jehu djaton toto manumon hapus Torat Jehowa, Hatallan Israel, hapan salepah atäie; iä djaton terai dengan dosan Jerobeam, idjä djari mimbit olo Israel badosa.

32. Bara andau tä kea Jehowa manampara mangarak karadjaan Israel, krana Hasael mamarang mamukul iä hakaliling hong tanah tä; — (8,12.)

33. Bara Jordan, hila palembut matanandau, salepah tanah Gilead, olo Gad, olo Ruben, olo Manase, bara Aroer, idjä hong sungäi Arnon, tuntang Gilead tinai Basan.

34. Maka tisan karä saritan Jehu, karä gawie, karä kwasae, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel. — (2.*Kron*.22,8.)

35. Maka Jehu matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä hong Samaria; maka anake Joahas mandjadi radja manganti iä.

36. Katahin Jehu djari marentah Israel hong Samaria, djetä duä pulu hanja njelo.

BAGI 11.

Atalia mampatäi panakan radja Juda, batisa Joas bewäi. Joas mandjadi radja Juda.

---

1. Maka amon Atalia, indu Ahasia, mitä anake djari matäi, tä iä manggulong arepe mampatäi salepah panakan radja. — (8,26.)

2. Tapi Joseba, anak radja Joram idjä bawi, betau Ahasia, mangaliwat Joas, anak Ahasia, manakau iä bara marak karä panakan radja idjä impatäi, tuntang manjahokan iä dengan ajange hong karong äkae batiroh. Kakai iä mangaliwat iä bara baun Atalia, belä iä impatäi.

3. Iä injahokan dengan ajange hong human Jehowa djahawen njelo. Maka Atalia tä marentah tanah.

4. Djadi, intu njelo udju Jojada manjoho olo mangahau karä mantir huang saratus, tuntang karä kapala tinai olo dalam, iä manduan olo tä dengae akan human Jehowa; hetä iä pakat dengan olo tä, tuntang blaku sumpah bara äwen hong human Jehowa, limbah tä iä mamprahan akae anak radja tä. — (2.*Kron*.23,1.)

5. Iä mametäh olo tä, koae: Djetoh gawi idjä patut inumon keton: idjä pertelo bara karä keton, awang tamä padjun gawi hong andau sabat, akan manonggo human radja;

6. Tinai idjä pertelo kea akau melai hong bauntonggang idjä bagarä Sur; tinai idjä pertelo akan melai intu bauntonggang, intu likut olo dalam awang manonggo; tumon tä keton akan manonggo huma toh buabuah, äla olo tamäe.

7. Maka duä bagi bara karä keton, idjä terai padjun gawie hong andau sabat, akan manonggo human Jehowa, melai tokep radja.

8. Keton akan mangaliling radja, genep biti mimbing ganggamae huang lengäe, maka genep olo idjä tamä marak keton akan impatäi; keton akan mampahaiak radja, amon iä tamä blua.

9. Maka karä mantir huang saratus mawie tumon talo handiai, awang djari imetäh imam Jojada; genep biti manduan olo ajue, idjä tamä padjun gawie andau sabat, tuntang äwen, idjä terai padjun

gawie intu andau sabat, palus olo tä manalih imam Jojada.

10. Maka imam manenga akan karä mantir huang saratus lundju tuntang talawang, awang ain radja Dawid horau, awang djari ingkes hong human Jehowa.

11. Djadi, olo djadjaga tä mendeng, genep biti mimbing ganggamae hong lengäe, hila gantau tuntang hila sambil huma tä tuntang mesbeh, mangaliling radja.

12. Limbah tä iä mamplua anak radja, tuntang mangkepan makota hundjun takoloke, sambil manenga Torat akae; maka olo mamparadja iä, sambil maminjak iä, haiak mapok lokape, tuntang hamauh: Belom radja!

13. Sana Atalia mahining augh olo djadjaga, tuntang olo arä, maka iä mananggoh olo arä hong human Jehowa.

14. Tä iä mitä, radja aton mendeng tokep djihi, tumon puna hadat, tuntang karä mantir, tinai olo panjarunai aton tokep radja, tinai karä olo tanah tä handjak rantang, haiak mampahiau sarunai. Tä Atalia marabit pakaiae, tuntang mantehau: Tipu, tipu!

15. Tapi imam Jojada manjoho karä mantir huang saratus, idjä marentah olo arä: Djidjit iä blua bara marak keton, palus patäi olo handiai, idjä handak ompat iä, hapan padang. Krana imam djari mametoh: Æla iä impatäi hong human Jehowa.

16. Maka olo manjingkap iä; amon iä sampai djalan äka hadjaran tamä human radja, hetä iä impatäi.

17. Maka Jojada mampendeng djandji helat Jehowa dengan radja tuntang olo arä, mangat iä toto utus olo ain Jehowa; tinai helat radja dengan olo arä.

18. Limbah tä karä olo tanah tä tamä human Baal, mangarak tä, karä mesbehe karä hampatonge ingarake lepah lingis. Mattan, imam Baal tä, impatäie intu baun mesbeh. Maka imam Jojada mangkat olo tinai akan karä pangkat gawi hong human Jehowa.

19. Iä mimbit karä mantir huang saratus, karä kapala, tuntang karä olo dalam, tinai olo tanah tä samandiai, maka olo tä magah radja bara human Jehowa, mahoroe djalan kawan olo dalam iä tamä human radja, palus iä mondok hundjun padadusan radja.

20. Maka karä olo tanah tä handjak rantang, tuntang lewu mandjadi sanang, limbah olo djari mampatäi Atalia tokep human radja, hapan padang.

21. Maka Joas udju njelo umure, metoh iä mandjadi radja.

BAGI 12.

Human Hatalla ingabuah. Hasael ingatau Joas hapan rear, uka balang parang. Joas matäi.

---

1. Intu njelo udju kahum karadjaan Jehu, Joas mandjadi radja; iä marentah äpat pulu njelo hong Jerusalem; aran indue Sibja, olo Berseba. — (2.*Kron*.24,1.)

2. Maka Joas mawi talo awang budjur intu baun Jehowa, katahin imam Jojada madjar iä.

3. Baja karä äka gantong djaton ingarake; olo arä mimbit parapah tuntang hagaro hantä hong äka gantong.

4. Maka Joas hamauh dengan

karä imam: Karä rear, idjä imbaris imprasih tä, idjä inamäan akan human Jehowa, iä tä wang kapalan genep biti idjä tamä tjatjah, hapan manewus tahasenge, tinai karä rear, idjä tumon kahias atäie olo mimbite akan human Jehowa,

5. Djetä imam akan manduae, genep biti bara awang kasenae; hapan tä iä akan nguan karusak huma, tumon awang rusak intu pitäe.

6. Maka djadi huang njelo duä pulu telo kahum karadjaan Joas, karä imam hindai djari nguan karä karusak huma tä.

7. Tä radja Joas mangahau imam Jojada, tuntang karä imam beken, sambil hamauh dengan olo tä: Buhen keton djaton nguan karusak huma tä? Toh käläh, äla keton manduan rear tinai bara olo awang kasenan keton, mangat hapan tä nguan karä karusak huma tä.

8. Maka karä imam tarima aughe, djaton maku manduan rear bara olo arä, djaton kea äwen tä handak nguan karä karusak huma tä hindai.

9. Maka imam Jojada manduan pati, mambowok malowang tutupe, sambil mingkes tä darah mesbeh hila gantaue, intu djalan olo tamä human Jehowa; maka karä imam idjä manonggo bauntonggang huma mingkes huang hetä karä rear, awang imbit olo akan human Jehowa.

10. Djadi, amon iä mitä rear arä huang pati tä, tä djuru-tulis radja dengan imam hai dumah, mangambut tuntang misä karä rear tä, idjä hong human Jehowa.

11. Tuntang limbah iä manimbange buabuah, iä manenga rear tä akan mantir gawi, idjä akan nguan human Jehowa. Äwen tä hapan tä malandja tukang kaju tuntang tukang mamangun, idjä nguan human Jehowa;

12. Tinai akan tukang batu tuntang tukang ukir, tinai hapan mamili kaju tuntang batu awang imahat, hapae mangabuah karä karusak human Jehowa; tinai akan karä parabea beken hapan mampahalap huma tä.

13. Tapi olo djaton hapan rear djetä, idjä imbit olo akan human Jehowa, manampa sangkir salaka, sendok, sansirin daha, sarunai, atawa sepsimpan ramo bulau salaka akan human Jehowa.

14. Tapi iä manenga rear tä indu upah karä olo idjä ompat bagawi, iä hapan tä mangabuah human Jehowa.

15. Iä djaton bitong dengan olo tä, idjä intu lengäe iä mandjuluk karä rear tä, mangat mupah olo, idjä omba bagawi; malainkan iä haiap bewäi dengae hong gawi tä.

16. Maka rear regan parapah tagal kasalan tuntang parapah tagal dosa djaton inamäan akan human Jehowa; djetä akan imam.

17. Metoh tä Hasael, radja Aram, dumah, mamarang Gat, tuntang mampalah lewu tä; limbah tä Hasael mules mangkahimat Jerusalem.

18. Maka Joas, radja Juda, manduan karä talo imprasih tä, idjä djari imprasih imbaris tatoe Josapat, Joram tuntang Ahasia, radja Juda tä, tinai talo idjä prasih ai, tuntang karä bulau, awang hong panatau human Jehowa dengan human radja; palus iä mampait djetä akan Hasael, radja Aram. Tä iä hagoet, balang mawi Jerusalem.

19. Maka tisan karä saritan Joas,

karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radjā Juda.

20. Maka mantir ajue pakat mamok, mampatäi Joas hong kota Milo, idjä hila Silla.

21. Krana Josabar, anak Simeat, äwen duä Josabad, anak Somer, mantir ajue, mamukul mampatäi iä; olo mangubur iä hindjä tatoe hong lewun Dawid. Maka anake Amasia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 13.

I. Joahas tuntang Joas, radja Israel. II. Augh Elisa amon iä lius matäi. III. Olo matäi belom awie pohos hantun Elisa.

I. — 1. Intu njelo duä pulu telo kahum karadjaan Joas, anak Ahasia, radja Juda, maka Joahas, anak Jehu, mandjadi radja Israel hong Samaria; iä marentah udjuwalas njelo. — (10,35.)

2. Maka iä mawi talo papa intu matan Jehowa; krana iä manandjong hong dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa; iä djaton terai dengan gawi tä.

3. Tagal tä hasep kalait Jehowa mawi olo Israel; iä manjaragh olo tä akan lengän Hasael, radja Aram, tuntang akan lengän Benhadad, anak Hasael tä, haradjur hapus katika tä.

4. Tapi Joahas blaku totototo intu baun Jehowa, tä Jehowa manarima aughe; krana iä mitä kadjakän olo Israel, awi radja Aram paham mahenjek äwen.

5. Maka Jehowa mampendeng olo paliwus akan olo Israel, sampai äwen liwus bara penda lengän radja Aram; tä olo Israel melai hong karä lewue sanang tinai, kilau helo.

6. Tapi djaton kea olo tä terai dengan dosan Jerobeam tä, idjä mimbit olo Israel badosa; tapi iä mahaga djetä; tuntang pahewan, äka dewa, melai kea hong Samaria.

7. Krana djari batisa akan Joahas baja limä pulu biti idjä hapan hadjaran, tuntang sapulu kareta, tinai sapulu kojan olo parang. Krana radja Aram djari mampatäi karä awang beken, tuntang djari manampa iä kilau kawo awang ihundjeng bewäi.

8. Maka tisan karä saritan Joahas, karä gawie tuntang kwasae, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

9. Maka Joahas matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä hong Samaria; maka anake Joas marentah manganti iä.

10. Intu njelo telo puln udju kahum karadjaan Joas, radja Jnda, maka Joas, anak Joahas, mandjadi radja hong Israel, intu Samaria; iä marentah djahawenwalas njelo.

11. Iä tä mawi talo awang papa hong baun Jehowa, iä djaton terai dengan karä dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa, malainkan iä manandjong huang djetä.

12. Maka tisan karä saritan Joas, karä gawie tuntang kwasae, idjä hapae mamarang Amasia, radja Juda, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel. — (14,8.)

13. Maka Joas matäi, ingampeleng dengan tato hiange; limbah tä Jerobeam mondok hundjun padadusae. Maka Joas ingubur olo hong Samaria, hindjä karä radja Israel.

II. — 14. Katika tä Elisa balongkang haban, buah peres idjä palus mampatäi iä. Maka Joas, radja Israel, djari mananggoh iä, tuntang manangis naharep iä, sambil hamauh: O apang, apang! karetan Israel tuntang kawan klahie!

15. Maka Elisa hamauh dengae: Duan panah tuntang anake. Maka iä manduan panah tuntang anake.

16. Tä koae dengan radja Israel: Singkap panah tä. Maka iä manduan tä hong lengäe, tinai Elisa manjingkap manantilap lengän radja,

17. Sambil hamauh: Uap panjengok idjä hila timor. Maka olo muap tä. Tä koan Elisa: Lekas toh. Maka iä malekas anak panah. Koae: Djetä anak panah kaliwus ain Jehowa, anak panah kaliwus mawi olo Aram. Krana ikau karäh mamukul olo Aram hong Apek, sampai olo tä rusak.

18. Limbah tä koae: Duan karä anak panah tä. Maka iä manduae. Tä koae dengan radja Israel: Ripit petak. Maka iä maripite hantelo; limbah tä iä terai.

19. Tä olo ain Hatalla malait iä, koae: Patut ikau maripit hangkalimä atawa hangkadjahawen, tä ikau karäh mamukul olo Aram sampai iä lepah lomos; tapi toh ikau karäh mamukul olo Aram hantelo tingkat bewäi.

III. — 20. Limbah tä Elisa matäi, tuntang olo mangubur iä. Maka kawan parang olo Moab masang tanah tä, intu tamparan njelo taheta.

21. Djadi, amon olo handak mangubur hantun olo hatuä idjä biti, tä maka iä mitä kawan asang; tagal tä iä mandjakah hantun olo tä huang kubur Elisa. Maka sána hantun olo tä tamä hetä, tuntang pohos tolang Elisa, iä balalu belom haluli, palus mendeng.

22. Maka Hasael, radja Aram, mahenjek olo Israel katahin pambelom Joahas.

23. Tapi Jehowa masi olo tä, tuntang manjanjang iä, sambil mampahaiak iä tinai, tagal djandjie dengan Abraham, Isaak tuntang Jakob; iä djaton maku marusak olo tä, djaton kea iä djari manganan äwen bara baue palus sampai toh. — (2.*Mos.*2,24.)

24. Maka Hasael, radja Aram, matäi; anake Benhadad mandjadi radja manganti iä.

25. Maka Joas, anak Joahas, manduan karä lewu tä tinai bara lengän Benhadad, anak Hasael, idjä djari induae hapan parang bara lengän liau bapae Joahas. Joas mamukul iä hantelo tingkat, tuntang halalian lewu tä akan Israel.

BAGI 14.

I. Amasia, radja Juda. II. Jerobeam idjä duä, radja Israel.

I. — 1. Intu njelo duä kahum karadjaan Joas, anak Joahas, radja Israel, maka Amasia, anak Joas, radja Juda, mandjadi radja. — (2. *Kron.*25,1.)

2. Iä duä pulu limä njelo umure metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem duä pulu djalatien njelo katahie. Aran indue Joadan, olo Jerusalem.

3. Iä mawi talo awang budjur hong baun Jehowa, tapi djaton kea tumon tatoe Dawid, baja tumon karä gawin liau bapae Joas.

4. Äika gantong tä djaton ingarake, malainkan olo arä maluput parapah tuntang hagaro hantä hong äka gantong tä.

5. Djadi, amon karadjaan djari dähen hong lengäe, maka iä mahukum mampatäi mantir tä, idjä djari mampatäi liau bapae, radja.

6. Tapi anak olo pamuno tä iä djaton mampatäie, tumon augh Torat Moses, idjä hetä Jehowa mametäh, koae: Bapae djaton indu impatäi tagal anake, tinai anake djaton indu impatäi tagal bapae, tapi genep biti akan impatäi tagal dosan ai. — (5. *Mos.*24,16.)

7. Iä mamukul olo Edom kea hong padang ujah, mampatäi sapulu kojan biti, tuntang hapan parang kea iä manduan lewu Sela, balalu mobah arae mandjadi Jokteel, sampai andau toh.

8. Limbah tä Amasia manjoho sarohan manalih Joas, anak Joahas, äson Jehu, radja Israel, koae: Kantoh, ita hitä hataharep bau, hatantakan.

9. Tapi Joas, radja Israel, mampait augh akan Amasia, radja Juda, koae: Pawah idjä hong Libanon mampait augh akan batang seder hong Libanon, koae: tenga anakm idjä bawi indu sawan anakku haituä. Tapi meto hutan, idjä hong Libanon, mahalau hetä, mahundjeng pawah tä.

10. Toto, ikau djari mamukul olo Edom, awi tä ikau badjoho atäim: naughe ombet belaim dengan horumat djetä, palus mamärem hong äkam bewäi; krana buhen ikau handak manggau tjalaka, palus balongkang, ikau tuntang salepah olo Juda haiak dengam?

11. Tapi Amasia djaton paduli aughe; tagal tä Joas, radja Israel, hagoet, sampai iä hasupa bau dengan Amasia, radja Juda, hong Betsemes, idjä intu Juda.

12. Maka olo Juda alah, imukul hong baun olo Israel, palus iä pararawoh, genep biti akan äkae.

13. Maka Joas, radja Israel, manawan Amasia, radja Juda, anak Joas, hong Betsemes, tuntang iä sampai Jerusalem. Palus iä mangarak kota batun Jerusalem bara bauntonggang Epraim sampai bauntonggang idjä intu puting, äpat ratus hasa kamboe.

14. Tinai iä manduan karä bulau salaka, tuntang karä ramo awang sondaue hong human Jehowa, tinai hong äka panatau human radja, tinai iä manduan olo indu sanda. Limbah tä iä buli Samaria.

15. Maka tisan karä saritan Joas, karä gawie, karä kwasae, awang hapae mamarang Amasia, radja Juda, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

16. Maka Joas matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä hong Samaria, hindjä karä radja Israel. Maka anake Jerobeam mandjadi radja manganti iä.

17. Maka Amasia, anak Joas, radja Juda, belom hindai limäwalas njelo, limbah pampatäi Joas, anak Joahas, radja Israel.

18. Maka tisan karä saritan Amasia tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

19. Maka olo pakat handak mawi iä hong Jerusalem; tä iä hadari akan Laghis. Tapi äwen manjoho olo manjasah iä akan Laghis, balalu äwen mampatäi iä hetä.

20. Limbah tä olo mimbit hantue imuat hundjun hadjaran; iä ingubur hong Jerusalem, hindjä karä tatoe, hong lewun Dawid.

21. Maka hapus utus olo Juda manduan Usia, idjä djahawenwalas njelo umure, tuntang mamparadja iä manganti liau bapae Amasia.

22. Iä mangota Elat, tuntang halalian tä tinai akan Juda, limbah lian bapae radja djari matäi ingampeleng dengan tato hiange.

II. — 23. Hong njelo limäwalas kahum karadjaan Amasia, anak Joas, radja Juda, maka hong Samaria Jerobeam mandjadi radja, anak Joas, radja Israel; iä marentah äpat pulu idjä njelo.

24. Maka iä mawi talo idjä papa hong baun Jehowa; iä djaton terai dengan dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa.

25. Iä tä halalian tinai hapus tanah Israel, bara tokep Hamat sampai danau hong padang; tumon augh Jehowa, Hatallan Israel, awang djari insanae hadjamban Jona, anak Amitai, nabi tä, idjä bara Gatheper.

26. Krana Jehowa mitä kadjakän olo Israel paham babehat, olo hai korik uras djari rusak, tuntang djaton aton pandohop akan olo Israel.

27. Maka Jehowa djaton djari hamauh, handak mampalomos aran Israel bara penda langit; tapi iä maliwus olo tä hapan lengän Jerobeam, anak Joas.

28. Tisan karä saritan Jerobeam, karä gawie, karä kwasae, karä parang ai, tinai kilen iä halalian tanah Israel, idjä djari induan olo Damaskus tuntang Hamat, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

29. Maka Jerobeam matäi, ingampeleng dengan tato hiange, radja Israel tä. Maka anake Sagharia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 15.

I. Usia radja Juda. II. Sagharia, radja Israel, impatäi Salum. III. Salum impatäi Menahem. IV. Pekaia, anak Menahem, impatäi Peka. V. Peka, radja Israel. VI. Jotam, anak Usia, radja Juda.

I. — 1. Hong njelo duä pulu udju kahum karadjaan Jerobeam, radja Israel, maka Usia, anak Amasia, radja Juda, mandjadi radja. — (2.*Kron*.26,1.)

2. Iä djahawenwalas njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem limä pulu duä njelo; aran indue Jegholia, bara Jerusalem.

3. Maka gawie budjur intu baun Jehowa, tumon karä gawin liau bapae Amasia.

4. Baja äka gantong djaton ingarake; olo arä maluput parapah tuntang hagaro hantä hong äka gantong tä.

5. Maka Jehowa mangapälhä radja, iä basamagh sampai andau pampatäie; tagal tä iä melai imbaris hong äkae kabuate. Maka Jotam, anak radja, mangapala humae, tuntang marentah olo tanah tä. — (3.*Mos*.3,46.)

6. Tisan karä saritan Usia, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

7. Maka Usia matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä hindjä karä tatoe, hong lewun Dawid. Maka anake Jotam mandjadi radja manganti iä.

II. — 8. Hong njelo telo pulu hanja kahum karadjaan Usia, radja

Juda, maka Sagharia, anak Jerobeam, marentah Israel hong Samaria, djahawen bulan.

9. Iä papa gawie hong matan Jehowa, sama tumon gawin karä tatoe kea; iä djaton terai dengan dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa.

10. Maka Salum, anak Jabes, pakat mawi iä, balalu mantakan iä intu baun olo arä, sambil mampatäi iä. Palus iä tinai mandjadi radja gantin djetä.

11. Tisan karä saritan Sagharia tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

12. Maka djetoh augh Jehowa, idjä djari inutore akan Jehu: Panakam sampai turon äpat akan mondok hundjun padadusan Israel. Iä tä djadi kea tumon tä. — (10,30.)

III. — 13. Salum, anak Jabes, mandjadi radja hong njelo telo pulu djalatien kahum karadjaan Usia, radja Juda; iä marentah hong Samaria baja idjä bulan bewäi.

14. Krana Menahem, anak Gadi, dumah bara Tirsa, tamä Samaria, balalu mantakan Salum, anak Jabes, hong Samaria, tuntang mampatäi iä, palus iä tinai mandjadi radja gantin djetä.

15. Tisan karä saritan Salum, perkara iä djari pakat, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

16. Katika tä Menahem mamukul lewu Tipsa tuntang karä oloe, tinai hapus tanah hetä, tamparae bara Tirsa; djetä basa olo djaton maku manamäan iä hetä, tagal tä iä mampatäi olo tä, karä olo bawi awang batihi injirie.

17. Hong njelo telo pulu djalatien kahum karadjan Usia, radja Juda, maka Menahem, anak Gadi mandjadi radja hong Israel; iä marentah hong Samaria sapulu njelo.

18. Iä papa gawie intu matan Jehowa; katahin umure iä djaton terai dengan dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa. — (1.*Radja* 12,28.)

19. Maka Pul, radja Asur, dumah, maranggar tanahe; tä Menahem manenga akan Pul sakojan pikul salaka, mangat lengäe mandohop iä, nakarae mandähen karadjaan hong iä.

20. Maka Menahem mantjatjah olo Israel tagal rear tä, manduan tä bara karä olo awang tatau, mangat manenga djetä akan radja Asur; bara genep biti iä manduan limä pulu sekel salaka. Tä radja Asur buli, palus djaton melai hong tanah tä.

21. Maka tisan karä saritan Menahem, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

22. Limbah tä Menahem matäi, ingampeleng dengan tato hiange; maka anake Pekaia mandjadi radja manganti iä.

IV. — 23. Hong njelo limä pulu kahum karadjaan Usia, radja Juda, maka Pekaia, anak Menahem, mandjadi radja hong Israel; iä marentah duä njelo hong Samaria.

24. Iä papa gawie intu matan Jehowa; iä djaton terai dengan dosan Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa.

25. Maka Peka, anak Remalia, mantire, pakat malawan iä, balalu mawi iä hong Samaria, hong human radja, haiak dengan Argob äwen telo Arje, tuntang limä pulu olo Gilead; kalotä iä mampatäi iä, palus iä tinai mandjadi radja gantin djetä.

26. Tisan karä saritan Pekaia, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

V.—27. Hong njelo limä pulu duä kahum karadjaan Usia, radja Juda, maka Peka, anak Remalia, mandjadi radja hong Israel; iä marentah hong Samaria duä pulu njelo.

28. Iä papa gawie hong baun Jehowa; iä djaton terai dengan dosau Jerobeam, anak Nebat, idjä mimbit olo Israel badosa.

29. Intu pangereng Peka, radja Israel, aton dumah Tiglatpileser, radja Asur, mampalah Ijon, tinai Abelbetmaagha, Janoah, Kedes, Hasor, Gilead, Galilea, hapus tanah Naptali; iä manamput olo tanah tä tawanan akan Asur.

30. Maka Hosea, anak Ela, pakat malawan Peka, anak Remalia, balalu mawi iä, sambil mampatäi iä, palus iä tinai mandjadi radja gantin djetä, hong njelo duä pulu kahum karadjaan Jotam, anak Usia.

31. Tisan karä saritan Peka, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel. — (2. *Kron*.28,6.)

VI.—32. Hong njelo duä kahum karadjaan Peka, anak Remalia, radja Israel, maka Jotam mandjadi radja, anak Usia, radja Juda. — (2.*Kron*.27,1.)

33. Iä duä pulu limä njelo umure metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem djahawenwalas njelo; aran indue Jerusa, anak Sadok.

34. Iä budjur gawie hong matan Jehowa, tumon talo handiai, awang iawi liau bapae Usia.

35. Baja äka gantong djaton ingarake; olo arä maluput parapahe tuntang hagaro hantä hong äka gantong. Iä kea djari manampa bauntonggang human Jehowa idjä gantong tä.

36. Tisan karä saritan Jotam, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

37. Katika tä Jehowa manampara manjoho Resin, radja Aram, tuntang Peka, anak Remalia, masang tanah Juda.

38. Maka Jotam matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hindjä karä tatoe hong lewun Dawid. Maka anake Aghas mandjadi radja manganti iä.

BAGI 16.

Aghas, radja Juda

1. Hong njelo udjuwalas kahum karadjaan Peka, anak Remalia, maka Aghas mandjadi radja, anak Jotam, radja Juda. — (2.*Kron*.28,1.)

2. Aghas tä duä pulu njelo umure, metoh iä mandjadi radja, iä marentah hong Jerusalem djahawenwalas njelo. Gawie djaton budjur intu matan Jehowa, Hatallah ai, iä djaton tumon tatoe Dawid.

3. Krana iä manandjong hong djalan karä radja Israel, sampai iä patandjong anake mahoroe apui, tumon gawi kabelä hadat olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara baun olo Israel.

4. Iä maluput parapah, tuntang hagaro kea hong karä äka gantong, hong karä lungkoh, intu karä pahewan.

5. Tä Resin, radja Aram, dumah, haiak Peka, anak Remalia, radja Israel, handak mamarang Jerusalem. Djadi, äwen tä mangapong Aghas, tapi iä djaton dino.

6. Katika tä Resin, radja Aram, halalian Elat mamenda Aram tinai, tuntang maharak olo Jehudi bara Elat; maka olo Aram tamä Elat, balalu mangkalewu hetä sampai andau toh.

7. Maka Aghas manjoho sarohan mananggoh Tiglatpileser, radja Asur, koae: Aku toh rewarm, anakm, aku blaku ikau manalih, malapas aku bara lengän radja Aram, tuntang bara lengän radja Israel, idjä mantakan aku.

8. Balalu Aghas manduan karä salaka bulau, idjä sondaue hong human Jehowa, tuntang intu äka panatau human radja; iä mampait tä mandjadi talo panengae akan radja Asur.

9. Maka radja Asur manumon aughe; krana radja Asur harikas mawi Damaskus, balalu mampalah djetä, iä manamput olo hetä tawanan akan Kir; maka Resin impatäie.

10. Tä radja Aghas hagoet manjupa Tiglatpileser, radja Asur, hong Damaskus. Amon iä djari mitä mesbeh, idjä hong Damaskus, maka radja Aghas mampait sonton mesbeh tä, tuntang bintike, tumon karä ampin tampae, akan imam Uria.

11. Imam Uria tä manampa mesbeh tumon karä augh awang impait radja Aghas bara Damaskus; kalotä imam Uria manampa tä, helo bara panumah radja bara Damaskus.

12. Maka amon radja djari buli bara Damaskus, tä radja manjengok mitä mesbeh tä; palus radja manggapi mesbeh tä, sambil maluput parapah hundjue.

13. Tinai iä manusul hetä parapah awang ingähu; tuntang parapah indu kinan, nandjuri hetä parapah talo ihop, tuntang manampitik dahan parapah tarimakasih hundjun mesbeh tä.

14. Maka mesbeh tambaga, idjä intu baun Jehowa, iä mindahe bara baun human Jehowa, bara helat mesbeh ajue dengan human Jehowa, palus mandake silan mesbeh ajue, hila utara.

15. Limbah tä radja Aghas manjoho imam Uria, koae: Hundjun mesbehku idjä hai tä tusul parapah genep handjewu tuntang genep halemäi, tinai karä parapah radja awang ingähu, tuntang parapah indu kinan, tinai parapah awang ingähu ain karä olo arä hong tanah toh, tinai parapahe indu kinan, tuntang parapah talo ihop ajue; tinai tampitik hundjun djetä karä dahan parapah awang ingähu, tuntang parapah awang injambalih; tapi mesbeh tambaga tä aku karäh mingate kilen kea gawingku dengae.

16. Maka imam Uria mawie tumon talo handiai, idjä djari injohoe radja Aghas.

17. Tinai radja Aghas manganan patas karä rakar tä, tuntang manduan kandarah bara hetä; tinai iä manipas talaga-panjaup bara sapi tambaga, idjä intu pendae, tuntang mingkes tä hong lasäh batu. — (1.*Radja*7,23.)

18. Tinai tambiran sabat, idjä djari inampa olo hong human Jehowa, tuntang tambiran radja idjä intu ruar ingarake bara human Jehowa, tagal radja Asur.

19. Maka tisan karä saritan Aghas, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

20. Maka Aghas matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingu-

bur hindjä karä tatoe hong lewun Dawid. Maka anake Hiskia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 17.

I. Hosea, radja Israel idjä tantanepe; olo Israel, sapulu kahamputan tä, tamput tawanan akan Asur. II. Tamparan olo Samaria.

I. — 1. Hong njelo duäwalas kahum karadjaan Aghas, radja Juda, maka Hosea, anak Ela, mandjadi radja Israel intu Samaria, djalatien njelo katahie.

2. Iä papa gawie hong baun Jehowa, alo djaton tumon karä radja Israel, idjä djari helo bara iä.

3. Maka Salmaneser, radja Asur, dumah mamarang iä; tä Hosea mamenda iä, manahor asil akae.

4. Tapi radja Asur mitä Hosea tä djari pakat, iä djari manjoho sarohan mananggoh So, radja Misir; tinai iä djaton toto manahor asil akan radja Asur, genegenep njelo tumon solake. Tä radja Asur manjoho olo manawan iä, balalu manutup iä hong sipir tuntang pasonge.

5. Krana radja Asur mamarang salepah tanah tä, tinai Samaria kea iranggare, tuntang ingaponge telo njelo.

6. Intu njelo djalatien kahum karadjaan Hosea maka radja Asur mampakalah Samaria, manamput olo Israel akan Asur, tuntang manjoho iä melai hong Hala, hong Habor, hong sungäi Gosan, tinai hong karä lewun olo Meden.

7. Krana olo Israel paham badosa intu Jehowa, Hatallae, idjä djari manduan iä bara tanah Misir, bara penda lengän Parao, radja Misir; tapi olo tä djari mikäh hatalla beken.

8. Iä djari manumon karä hadat olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara baun olo Israel, tuntang bara baun radja Israel, awang iangkat äwen.

9. Tinai olo Israel manjewut gawie tä bahalap, awang djaton patut intu Jehowa, Hatallae: iä djari manampa akae äka gantong hong karä lewue, bara lewu korik sampai kota awang hai.

10. Iä djari mampendeng akae hampatong dewa, tuntang saron, hong karä lungkoh, penda karä kaju bahidjau.

11. Iä djari hagaro hetä hong karä äka gantong, tumon olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara baue; iä djari darhaka gawie, malawan marahas Jehowa.

12. Iä djari manempo dewa matekiapi, idjä tagal tä Jehowa djari mametäh: äla keton mawi talo tä. — (2.*Mos.*20,2;—23,13.)

13. Tinai amon Jehowa manjaksi, mampudji Israel tuntang Juda, hadjamban karä nabie, karä sarohae, koae: Hobah keton bara djalan keton idjä papa, tuntang haga prentahku, hadatku, tumon salepah Torat, idjä djari inengaku akan tato keton, tuntang idjä djari impaitku akan keton hadjamban lengän rewarku, karä nabi tä:

14. Tä olo tä djaton paraba aughe tä, malainkan iä manekang, tumon karä tatoe, idjä djaton maku pertjaja Jehowa, Hatallae.

15. Tinai olo tä manawah prentahe tuntang djandjie, idjä djari impendeng Jehowa akan tatoe, tinai aughe, idjä insumae akan pangereng olo tä; palus olo tä omba talo haiang, sampai iä kea haiang,

djaton baguna tinai, mandjadi sama kilau karä olo kapir, idjä hakaliling iä, idjä tagal djetä Jehowa djari mametäh iä, äla gawie tumon gawin olo tä. — (3.*Mos.*18,24.)

16. Toto, iä manganan karä prentah Jehowa, Hatallae, tuntang manampa akae hampatong dewa inoang, duä kongan ampin anak sapi, tinai iä mimbul pahewan akan dewa, tuntang iä manjembah talo hong batanglangit, tinai manempo Baal.

17. Tinai iä mampatandjong anake hatuä bawi mahoroe apui, iä hapan karä nudjum, tuntang karohäi, balalu iä kilau mandjual arepe, uka mawi talo awang papa intu matan Jehowa, mangat marahas iä.

18. Tagal tä paham hasep kalait Jehowa mawi olo Israel, sampai iä manganan olo tä bara baue; djaton batisa, baja tikas hamputan Juda bewäi.

19. Tapi olo Juda mahin dia kea mahaga prentah Jehowa, Hatallan ajue; malainkan iä kea mahaga hadat olo Israel, awang ianggau olo tä.

20. Tumon tä maka Jehowa manganan hapus panakan Israel, tuntang mangapähä olo tä, sambil mandjuluk iä akan penda lengän olo parampas, sampai iä lepah inganae bara baue.

21. Krana Israel insuwit bara ungkup human Dawid, palus olo tä mamparadja Jerobeam, anak Nebat tä; maka Jerobeam manolak Israel bara Jehowa, tuntang mimbit olo tä badosa paham. — (1.*Radja*12,20.)

22. Tumon tä olo Israel manandjong hong karä dosa, awang iawi Jerobeam, iä djaton terai dengan djetä;

23. Sampai Jehowa manganan Israel bara baue, tumon djari pasumae hadjamban karä reware, nabi tä. Awi tä olo Israel tamput tawanan bara tanahe akan tanah Asur, sampai andau toh.

II. — 24. Maka radja Asur mirak olo bara Babel, bara Kuta, Awa, Hamat tuntang Separwaim, tuntang mandak olo tä melai hong karä lewu Samaria, indu gantin olo Israel. Maka olo tä manduan Samaria indu joresae, balalu mangkalewu hong karä lewu hetä.

25. Djadi, intu tamparan olo tä melai hetä, iä djaton paduli Jehowa. Tä Jehowa manjoho kutoh singa marak äwen, idjä mampatäi belahe olo tä.

26. Tagal tä olo tä hakotak dengan radja Asur, koae: Olo tä, idjä imungkatm, idjä injohom melai hong karä lewu Samaria, djaton patoh tumon hadat Hatallan tanah tä; tagal tä iä djari manjoho kutoh singa marak ikäi, idjä mampatäi ikäi, basa ikäi djaton patoh tumon hadat Hatallan tanah toh.

27. Tä radja Asur manjoho, koae: Imbit akan hetä idjä biti bara karä imam tä, idjä djari tawanan inamput bara hetä, mangat iä hagoet, melai hetä, nakara iä madjar olo hetä hadat Hatallan tanah tä.

28. Tumon tä aton dumah idjä biti bara karä imam tä, idjä djari inamput tawanan bara Samaria, palus iä melai hong Betel; hetä iä madjar olo ampin kapatute mikäh Jehowa.

29. Tapi genep utus olo tä uras manampa hampatong puna dewan ai kea, tuntang mingkes tä intu huma hong äka gantong, idjä djari inampa olo Samaria tä, genep utus olo hong lewun ajue, idjä äkae melai.

30. Olo Babel manampa hampatong Sukotbenot; olo Kut manampa Nergal; olo Hamat manampa Asima;
31. Olo Awi manampa Niba tuntang Tartak; olo Separwaim mamapui anake akan Adramelegh tuntang Anamelegh, dewan olo Separwaim tä.
32. Beken tinai olo tä mikäh Jehowa kea, bara marak iä iä mangkat imam äka gantong, idjä malalus gawin sombajang akae hong huma äka gantong.
33. Olo tä mikäh Jehowa, tuntang manempo dewae kea, tumon hadat genep utus olo, idjä bara hetä iä djari imungkat.
34. Sampai andau toh olo tä magon hapan hadate tä; iä djaton toto mikäh Jehowa, tuntang djaton kea toto hapan puna hadat tuntang dasar ai, djaton kea Torat tuntang prentah, idjä djari injoho Jehowa panakan Jakob, idjä inggaräe Israel tä;
35. Idjä dengae iä djari mawi djandji, tuntang djari mametäh olo tä koae: Äla keton mikäh hatalla beken, äla manjembah iä, äla manempo iä, äla maluput talo parapah akae.
36. Tapi Jehowa, idjä djari manduan keton bara tanah Misir, hapan paham kwasae, tuntang manantadjok lengäe, iä tä indu ingikäh keton, iä patut injembah keton, tuntang maluput parapah akae.
37. Karä hadat, dasar, Torat tuntang prentah, idjä djari injurate akan keton, patut keton mahagae, mangat haradjur manumon tä; tapi äla keton mikäh hatalla beken.
38. Maka djandji tä, idjä djari inampaku dengan keton, äla keton ngalapeae; äla keton mikäh hatalla beken.
39. Malainkan Jehowa. Hatallan keton, akan indu ingikäh keton; tä maka iä karäh maliwus keton bara lengän karä musoh keton.
40. Tapi olo tä djaton maku mahining, malainkan iä magon mimbing puna hadat ai.
41. Olo tä mikäh Jehowa, tinai manempo hampatong awang iukire kea. Maka anak äsoe magon mawie tumon tä kea, kilau gawin tatoe horan, palus sampai andau toh.

BAGI 18.

I. Hiskia, radja Juda. II. Sanherib mangapong Jerusalem.

I.—1. Maka intu njelo telo kahum karadjaan Hosea, anak Ela, radja Israel, Hiskia mandjadi radja, anak Aghas, radja Juda. — (16,20. —2.*Kron.*29,1.)
2. Iä duä pulu limä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem duä pulu djalatien njelo katahie; aran indue Abi, anak Sagharia.
3. Iä budjur gawie intu matan Jehowa, tumon talo handiai, awang iawi tatoe Dawid.
4. Iä mangarak karä äka gantong, mamusit karä hampatong, mantiweng karä pahewan; sampai iä mamparamok handipä tambaga kea, idjä djari inampa Moses, basa olo Israel djari hagaro akae sampai andau tä; olo manggarä djetä Nehustan. (*Kapalanaga.*) — (4.*Mos.* 21,8.)
5. Iä harap intu Jehowa, Hatallan Israel, sampai helo rahian

bara iä djaton kea tumon iä bara
karä radja Juda.
6. Krana iä paham leket intu
Jehowa, tuntang djaton terai omba
iä, tinai iä mahaga karä prentah,
awang djari imetäh Jehowa intu
Moses.
7. Tä, maka Jehowa mangang-
gulo iä, karä talo gawie uras man-
djari; tinai iä mengkak arepe bara
radja Asur, terai mamenda iä.
8. Iä mamukul olo Pilisti kea
hong Gasa, tuntang hapus tanahe,
lewu korik samandiai tuntang karä
kota awang hai.
9. Djadi, hong njelo äpat ka-
hum karadjaan Hiskia, radja Juda,
iä tä njelo udju kahum karadjaan
Hosea, anak Ela, radja Israel,
maka Salmaneser, radja Asur, du-
mah mamarang Samaria, balalu
mangapong djetä.
10. Limbah hapus telo njelo lewu
tä alah awie; iä tä hong njelo dja-
hawen kahum karadjaan Hiskia;
djetä njelo djalatien kahum kara-
djaan Hosea, radja Israel, tä maka
Samaria kalah. — (17,6.)
11. Tä radja Asur manawan ba-
lalu mamungkat olo Israel akan
Asur, tuntang manjoho mimbit olo
tä melai hong Hala, Habor, hong
sungäi Gosan, tinai hong karä le-
wun olo Meden;
12. Basa olo tä djaton djari ma-
narima augh Jehowa, Hatallae,
tapi iä djari malangkah djandjie;
tuntang talo handiai, awang djari
imetäh Moses, rewar Jehowa, maka
olo tä djaton djari manarimae,
djaton djari malaluse.
II. — 13. Maka hong njelo äpat-
walas kahum karadjaan Hiskia,
Sanherib, radja Asur, dumah ma-
marang karä kota hong tanah
Juda, tuntang iä mampalah man-
duan tä. — (2.*Kron.*32,1.—*Jes.*
36,1.)
14. Tä Hiskia, radja Juda, ma-
njoho sarohan manalih radja Asur
hong Laghis, koae: Aku djari sala;
terai mawi aku, talo awang injohom
aku, aku handak mananggonge.
Tä radja Asur mandanda Hiskia,
radja Juda, telo ratus pikul salaka,
tinai telo pulu pikul bulau.
15. Tumon tä Hiskia manenga
karä salaka, awang hong human
Jehowa, tuntang hong äka panatau
human radja.
16. Katika tä Hiskia mangepak
bintup bulau bara blawang human
Jehowa, tinai bara djihi tä, awang
iä djari mananggalonge, palus ma-
nenga tä akan radja Asur.
17. Maka alo kalotä, radja Asur
manjoho kea bara Laghis Tartan,
Rabsaris äwen telo Rabsake, ma-
nanggoh radja Hiskia hong Jeru-
salem, mimbit kawan parang idjä
kartüan karäe. Æwen telo tä ha-
goet, tuntang iä sampai Jerusalem.
Djadi, amon iä sampai, iä tendä
hong parit talaga, idjä hong äka
gantong tä, idjä darah djalan akan
äka tukang pinatu.
18. Balalu äwen telo tä mantehau
radja; tä aton blua tanggoh iä
Eljakim, anak Hilkia, mantir hu-
man radja, tinai Sebna, djurutulis,
äwen telo Joah, anak Asap, mang-
kubumi tä.
19. Maka koan Rabsake mawi
äwen: Suman akan Hiskia, kakai
augh radja hai, radja Asur: narai
kaharap toh, idjä äka kaharapm?
20. Ikau hamauh, tapi augh to-
tokm bewäi, koam: aton bewäi
akal, aton kwasa hindai hapa ma-
marang. Æwe toh idjä iharapm,
sampai ikau petah malawan aku?
21. Mikäh ikau harap derau hum-

bang, Misir tä, idjä, djaka olo hapan djetä hasokah, palus tambelan madjok lengäe? tumon tä Parao, radja Misir, akan karä olo idjä harap iä.

22. Tapi mikäh koam dengangku: ikäi harap Jehowa, Hatallan ikäi. Dia iä tä, idjä djari inganan Hiskia karä äkae tuntang karä mesbeh, tuntang djari mametäh Juda tuntang Jerusalem: tikas hong mesbeh toh bewäi, idjä intu Jerusalem, keton akan manjembah? — (2. *Mos.*20,24.)

23. Toh, käläh hataroh dengan tuangku, radja Asur: aku handak manenga akam duä kojan hadjaran, djaka olihm manggenep karä olo idjä mukonge.

24. Kilen toh, tau ikau malawan idjä biti bara karä mantir tuangku, idjä korik bewäi? Tapi ikau harap olo Misir tagal karetae tuntang hadjarae.

25. Tinai kamäam aku djari hagoet mamarang lewu toh sala bara augh Jehowa? Jehowa kea djari manjoho aku: lius, parang tanah tä, rusak tä.

26. Tä koan Eljakim, anak Hilkia, äwen telo Sebna tuntang Joah, dengan Rabsake: Käläh hakotak dengan rewarm hapan augh olo Aram, krana ikäi harati basa tä; äla hakotak dengan ikäi hapan basan olo Juda intu pahining olo arä, awang mendeng hong pagar batu.

27. Tapi koan Rabsake dengan äwen tä: Kilen, aton tuangku djari manjoho aku manalih tuan keton atawa keton, mangat masuman augh toh? dia djetä akan karä olo awang mondok hong pagar batu, idjä sama dengan keton akan kuman taie, tuntang mihop kahite?

28. Palus Rabsake mendeng, tuntang manuki mantehau, hapan basan olo Juda; maka koae: Hining keton augh radja hai, radja Asur!

29. Tumon toh augh radja: äla keton maku inipu Hiskia, krana iä djaton tau maliwus keton bara lengängku.

30. Tinai äla keton maku injoho Hiskia harap intu Jehowa, koae: toto, Jehowa karäh maliwus ita, lewu toh djaton iä maku manjaraghe penda lengän radja Asur.

31. Æla keton mahining augh Hiskia; krana kakai augh radja Asur: sembah, laku asi intu aku, palus blua tanggoh aku, tä genep bitin keton sama tau kuman bara batang anggor ai, bara batang korma ajue, genep bitin keton sama tau mihop danum kalin ajue.

32. Sampai aku haluli, manduan mimbit keton akan tanah idjä tumon tanah keton, tanah idjä kutoh gendom, anggor, tepong, kabon, undus tuntang madu; tumon tä keton karäh belom, djaton matäi; tapi äla keton mahining augh Hiskia, krana iä mampalajang keton, koae: Jehowa karäh maliwus ita.

33. Djari kea hatallan karä utus olo beken maliwus tanah ajue bara lengän radja Asur?

34. Hong kwe karä hatallan Hamat tuntang Arpad? Kwe karä hatallan Separwaim, Hena tuntang Iwa? Djari iä maliwus Samaria kea bara lengängku?

35. Æwe bara baris karä hatallan tanah handiai tä, idjä djari maliwus tanahe bara lengängku, sampai Jehowa tau maliwus Jerusalem bara lengängku toh?

36. Tapi olo arä tä manjuni, djaton tombah idjä kabawak aughe,

basa aton prentah radja: Æla keton akan tombah aughe.
37. Limbah tä Eljakim, anak
Hilkia, mantir human radja, tinai
Sebna, djurutulis, äwen telo Joah,
anak Asap, mangkubumi tä, buli
Hiskia, haiak pakaiae irabite; iä
masuman akae karä augh Rabsake tä.

BAGI 19.

I. Hiskia blaku doa intu Hatalla. II. Hatalla mandjandji handak maliwus iä. Olo Asur irasak; radjae impatäi.

I.—1. Djadi, sana radja Hiskia
mahining aughe tä, maka iä
marabit pakaiae, palus makaian
arepe hapan bidak, balalu tamä
human Jehowa.
2. Limbah tä iä manjoho Eljakim,
mantir humae, tinai Sebna,
djurutulis, tuntang karä bakas
imam tä, idjä hapakaian bidak,
mananggoh nabi Jesaia, anak Amos.
3. Æwen tä hamauh dengae:
Kakai augh Hiskia: andau toh
toto andau kadjakä, kapähä tuntang
hukum; olo handak manak,
tapi djaton tau luas.
4. Ajaajau Jehowa, Hatallam,
handak mingat karä augh Rabsake,
idjä djari injoho tuan ajue,
radja Asur tä, nakara hababaka
Hatalla idjä belom, tuntang halalea
iä hapan augh, idjä djari
hining Jehowa, Hatallam; toh
käläh ikau mambo aughm, blaku
akan olo idjä batisa toh, idjä
magon aton.
5. Maka mantir radja Hiskia
sampai Jesaia.
6. Tä Jesaia hamauh dengan
äwen: Suman akan tuan keton
tumon toh: kakai augh Jehowa:
äla ikau mikäh awi karä aughe
tä, idjä djari hiningm, idjä djari
hapan mantir radja Asur manawah
aku.
7. Itäm, aku handak mampait
rogh akae, sampai iä mahining
augh riwut, balalu buli tanahe
tinai. Huang tanahe aku handak
mampatäi iä hapan padang.
8. Maka Rabsake buli, iä hasondau
dengan radja Asur mamarang
Libna; krana iä djari mahining
radja djari harikas bara
Laghis.
9. Maka amon iä mahining saritan
olo: Tirhaka, radja Kus tä,
djari hagoet, handak mamarang
ikau, — tä iä manjoho sarohae
tinai mananggoh Hiskia, sambil
hamauh:
10. Tumon toh suman keton
akan Hiskia, radja Juda, sambil
hamauh: äla ikau maku imunga
Hatallam, idjä iharapm, koam:
Jerusalem djaton karäh injaragh
akan lengän radja Asur.
11. Ikau djari mahining talo
awang djari iawi radja Asur dengan
karä tanah, awang impakalahe:
kilen, ikau toh tau lapas?
12. Karä hatallan utus olo handiai,
idjä djari irusak tatoku,
djari kea iä maliwus olo ajue?
Gosan, Haran, Resep, tinai olo
Eden, idjä horan hong Telasar?
13. Hong kwe radja Hamat,
radja Arpad, radja Separwaim,
Hena tuntang Iwa?
14. Maka amon Hiskia djari manarima
surat tä bara lengän sarohan,
tuntang djari mambasae,
iä palus hagoet tamä human Jehowa;
hetä Hiskia mukäi surat
tä hong baun Jehowa.
15. Palus Hiskia blaku doa hong

baun Jehowa, koae: Joh Jehowa,
Hatallan Israel, idjä melai helat
Kerubim tä! ikau toh, batonggal
ikau bewäi toto Hatallan karä
karadjaan hapus petak, ikau djari
manampa langit tuntang petak.
16. O Jehowa! kähh talingan
padingam, hining, renteng matam, tampajah! hining augh Sanherib, idjä djari mampait surat
toh hapan manawah Hatalla, idjä
belom!
17. Toto, joh Jehowa, radja
Asur tä djari marusak ari utus
olo kapir tuntang tanahe;
18. Tuntang djari mandjakah dewae akan apui; krana djetä pura
djaton Hatalla, tapi tampan lengän
olo, kaju batu bewäi; tagal tä
djetä djari rusak awi äwen.
19. Tapi ikau Jehowa, Hatallan
ikäi, hapas ikäi bara lengäe; tamon tä karä karadjaan kalunen
akan kasene, baja ikau Jehowa
tonggal kabuatm toto Hatalla.
II. — 20. Tä Jesaia, anak Amos,
mampait augh akan Hiskia kalotoh: Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: talo idjä ilakum hong
aku tagal Sanherib, radja Asur,
aku djari mahininge.
21. Maka djetoh augh, idjä djari
injewut Jehowa tahiu iä: budjang
bawi, Sion tä, mangebelä ikau,
iä bababaka ikau; Jerusalem, anak
bawi tä, manggiling takoloke manawah ikau!
22. Äwe idjä djari manawahm
tuntang iandim? mawi äwe ikau
djari mampadjoho aughm, tuntang
manggeak manggatang matam gantogantong? Mawi Idjä Brasih ain
Israel tä!
23. Hapan sarohan ajum ikau
djari manawah Jehowa, sambil
hamauh: awi kutoh karetangku
aku djari mahundjun karä tantan
bukit, sampai Libanon kea; batang seder awang mangkahemer
tä, tinai batang goper awang kapala bahalap djari inäwengku,
mimes tapakan putinge, mandas
pasekkajue äkan bahalap haliai.
24. Aku djari mangali tuntang
mihop danum ain olo, hapan tatap
paingku aku djari manealh karä
sungäi hong Misir.
25. Tapi djaton ikau djari mahining, tahi horan aku, idjä djari
mawi talo tä? usausang aku djari
mapatap tä? Maka toh aku djari
manjoho talo tä mandjari, manukas ikau, manget marusak lewu
dähen mandjadi tujok batu tataitataia.
26. Tagal tä maka olo idjä mangkalewu hetä uras kilau pandak
lengäe, iä maikäh tuntang mahamen, mandjadi kilau oru tuntang dawen kaju hong padang,
kilau oru keang intu sapan huma,
kilau talo manjawang, idjä djaton
tau mamating.
27. Maka tawangku akam, panesek panalim, tinai kasengitm
dengangku.
28. Toh, basa kasengitm dengangku, tuntang awi kadjohon
aughm djari sampai pindingku,
maka aku handak mamesek manjaluang urongm, mangkepan gandalingku hong njamam, palus
handak manunda ikau buli mahoroe djalam manalih bihin kea.
29. Djetoh indu kata akam: njelo
toh olo karäh kuman talo awang
haring; tuntang njelo rahian talo
awang haring tinai bara djetä,
tapi intu njelo telo keton tau
manawur, manggetem, mimbul
pambulan anggor, tuntang kuman buae.

2. RADJ. 19.

30. Krana awang djari liwus, taan tingkup human Juda tä, karäh mukut mamimben; tuntang manäna intu ngambo tinai.

31. Krana bara Jerusalem tisae tä karäh barangkap, awang iliwus tä karäh barangkap bara bukit Sion; kasangit Jehowa, Tahan kara kawan talo belom, handak malalus tä.

32. Tagal tä, maka tumon toh augh Jehowa tahiu radja Asur; ia djaton akan tamä lewu toh, idja anak-panah mahin dia karäh ilekase akan huange, talawang idja mahin djaton karäh imbite sampai darah lewu, djaton iä karäh manundjok petak hapae mawi lewu toh.

33. Djalan tä, idja djalae teeek, djeta kea akan ihoroe buli tinai; tapi lewu djetoh djaton akan inatame, koan Jehowa.

34. Krana aku handak mangalindong lewu toh, mangat maliwus iä, tagal aku tuntang tagal rewarku Dawid.

35. Maka djadi, intu alem tä kea malaikat Jehowa blua, mamukul mampatäi hong äka olo Asur bapodok saratus hanja pulu limä kojan biti olo hetuä. Djadi, amon olo misik hajak djadjewu, itä! uras hantun olo bewäbewäi hetä

36. Tä Sanherib, radja Asur, harikas, hagoet buli, tuntang iä melai hong Niniwe.

37. Maka djadi, amon iä towangtabanga hong human dewae Nisrogh, tä Adramelegh äwen duä Sareser, anake idjä hetuä, mampatäi iä hapan padang: Maka äwen duä tä malaikan akan tanah Ararat. Djadi, anake Esarhadon mandjadi radja manggantii iä.

BAGI 20.

I. Hiskia haban; iä blaku doa, Hatalla mamandjang umure. II. Iä hai ataie; hukum insanan akae. Iä matäi.

I.—1. Katika tä kea Hiskia paham haban sampai bilak mahotus; tä nabi Jesaia, anak Amos, manalih iä, sambil hamauh dengae: Kakai augh Jehowa: babuah perkaran humam, krana ikau akan matäi, djaton belom hindai. — (2 Kron. 32,24. Jes. 38,1.)

2. Tä iä mules bawe naharep dinding, blaku intu Jehowa, koae;

3. Joh Jehowa! ingat aku, aku djari manandjong intu baim toto tuntang tetek ataiku, tinai aku djari mawi talo bahalap intu matam. Maka Hiskia paham manangis.

4. Djadi, helo bara Jesaia djari blua bara haung parantaran, augh Jehowa sampai iä, koae:

5. Haluli ikau, sumah akan Hiskia, mantir djalahan olo ajungku tä: kakai augh Jehowa, Hatallan tatom Dawid: aku djari mahining lakudoam, aku djari mitä djohon matam; itäm, aku handak mampakäläh ikau; andau telo ikau karäh lius tamä human Jehowa.

6. Tuntang aku handak mandahang mamandjang umurm limäwalas njelo hindai; tinai aku handak malapas ikau bara lengän radja Asur, tuntang lewu toh kea; aku handak mangalindong lewu toh tagal arepku, tuntang tagal rewarku Dawid.

7. Limbah tä koan Jesaia: Duan idjä kakumpal korma. Maka olo manduae, mingkes tä hundjun bakas; tä maka iä palus käläh.

8. Maka Hiskia djari hamauh dengan Jesaia: Narai katae, Jehowa handak mampakäläh aku, sampai andau telo aku tau hagoet tamä human Jehowa?

9. Tombah Jesaia: Djetoh kata bara Jehowa akam, Jehowa toto karäh malalus aughe, awang djari injewute: aton kangkalingän ukur andau akan miar sapulu djam, atawa akan undur sapulu djam?

10. Tä, maka tombah Hiskia: Murah haream kangkalingän miar, käläh amon iä undur sapulu djam.

11. Maka nabi Jesaia blaku intu Jehowa, palus iä manjoho kangkalingän ukur andau, idjä tampan Aghas tä, undur sapulu djam.

II.—12. Katika tä Berodagh Baladan, anak Baladan, radja Babel, mampait surat tuntang panenga akan Hiskia; krana iä djari mahining Hiskia djari haban. — (*Jes.*39,1.)

13. Maka Hiskia ramirami dengan äwen tä, palus mamprahan akan äwen gudang, äka panataue, karä salaka bulau, kutoh talo mangat ewaue tuntang minjak idjä kapala bahalap, tinai huma äka karä ganggamae, tuntang lepah ramoe samandiai; djaton talo huang humae tuntang hong hapus karadjaan ajue, idjä dia imprahan Hiskia akan äwen.

14. Tä nabi Jesaia mananggoh radja Hiskia, sambil hamauh dengae: Kilen augh äwen tä? bara kwe panumahe? Koan Hiskia: Olo tä bara tanah idjä kedjau, bara Babel.

15. Maka koae: Narai olo tä djari mitä huang humam? Tombah Hiskia: Æwen djari mitä talo handiai, awang huang humangku; dialo idjä talo bara karä panatauku, idjä dia imprahangku akae.

16. Tä koan Jesaia dengan Hiskia: Hining augh Jehowa.

17. Itäm, katika djaladjalan tokep, tä maka talo handiai awang huang humam, tuntang awang djari ingkes karä tatom sampai andau toh, karäh irampas inamput akan Babel, djaton karäh batisa talo idjäidjä, koan Jehowa. — (24,13.)

18. Tinai anak äsom, idjä panakam, karäh induan olo, mangat manjang hong human radja Babel.

19. Maka koan Hiskia, tombah augh Jesaia: Buah bewäi augh Jehowa, idjä insumam tä. Tinai koae: Kilen kea, kasanang tuntang katoto haradjur katahin pambelomku?

20. Maka tisan karä saritan Hiskia, karä kwasae, tinai ampie manampa talaga tuntang djalan danum tamä lewu, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

21. Maka Hiskia matäi, ingampeleng dengan tato hiange; tä anake Manase djadi radja manganti iä.

BAGI 21.

I. Manase, radja Juda. II. Amon, radja Juda.

I—1. Maka Manase duäwalas njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem limä pulu limä njelo; aran indue Hepsiba. —(2.*Kron.*33,1.)

2. Maka iä papa gawie intu matan Jehowa, tumon karä talo ka-

belä gawin olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara tanah pagangan ajue, bara baun olo Israel.
3. Krana iä manampa karä äka gantong tä tinai, awang djari ingarak liau bapae Hiskia; iä mamangun mesbeh akan Baal, tuntang mimbul pahewan, tumon gawin Aghab, radja Israel; tinai iä sontop akan hapus kawan ramon langit, sambil manjembah djetä.
4. Iä manampa kea mesbeh dewa hong human Jehowa, idjä tagal djetä Jehowa djari hamauh: Hong Jerusalem aku handak mingkes arangku. — (5. *Mos.* 12, 5. — 1. *Radja* 9, 3.)
5. Tinai iä manampa mesbeh akan kawan ramon langit, hong parantaran human Jehowa duäduä.
6. Tinai iä mampatandjong anake mahoroe apui; iä hapan karohäi, tuntang manumon dahiang pahiau burong, tinai iä mupah nudjum, tuntang awang harati gawin setan; iä mamparä talo awang papa hong baun Jehowa, hapae marahas iä.
7. Tinai hampatong dewan pahewan tä, idjä djari inampae, mahin ingkese hong huma tä, idjä tahiu tä Jehowa djari hamauh dengan Dawid tuntang anake Salomo: Hong huma toh, hong Jerusalem, idjä djari intihku bara karä hamputan olo Israel, aku handak mingkes arangku sampai katatahi.
8. Tuntang aku djaton handak manggoet olo Israel tinai bara tanah toh, idjä djari inengaku akan tatoe, asal olo tä buabuah mahaga talo handiai, idjä djari imetähku iä, tumon salepah Torat, idjä rewarku Moses djari manjoho iä.
9. Tapi olo tä djaton paraba augh tä. Krana Manase mampalajang olo tä, sampai gawie papa paham haream bara gawin olo kapir, idjä djari impalomos Jehowa bara baun olo Israel.
10. Tä Jehowa hamauh hadjamban karä reware, nabi tä, koae:
11. Basa Manase, radja Juda tä, djari mawi karä talo kadjilek tä, sampai gawie papa haream bara gawin olo Amori, idjä helo bara iä, basa iä mimbit olo Juda badosa kea hapan dewa matekiapie:
12. Tagal tä maka kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: itä, aku handak magah tjalaka mawi Jerusalem tuntang tanah Juda, sampai genep biti idjä mahininge karäh mikäh, pungeng angat pindinge hasansila.
13. Hapan tali ukur Samaria aku handak mukur Jerusalem kea, tinai hapan timbangan ungkup human Aghab; aku handak mampuas Jerusalem lepah lingis, tumon olo mampuas pinggan, idjä impuase palus impahikepe baue kangiwa.
14. Tinai aku handak malihi tisan utus olo aingku tä, handak manjaragh iä akan lengän karä musohe, sampai äwen tawanan tuntang irampas karä musohe.
15. Basa gawie djari papa hong baungku, iä djari marahas aku; bara andau tatoe djari blua bara tanah Misir, palus sampai andau toh kea.
16. Tinai Manase manusuh kutoh dahan olo kea awang djaton kasalae, sampai iä mangontep Jerusalem bara pontonge palus tapakan pontonge; beken tinai dosae tä, idjä hapan tä iä mimbit olo

Juda kea basala, mawi talo papa hong baun Jehowa.

17. Maka tisan karä saritan Manase, karä gawie, karä kasalae awang iawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

18. Maka Manase matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong kabon darah humae, hong kabon Usa. Maka anake Amon mandjadi radja manganti iä.

II.—19. Duä pulu duä njelo umur Amon tä, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem duä njelo, aran indue Mesulemet, anak Harus, olo Jotba. —(2.*Kron*.33,21.)

20. Maka iä papa gawie hong baun Jehowa, sama tumon gawin liau bapae Manase.

21. Kraua iä manandjong huang djalan liau bapae kea, iä manempo karä dewa matekiapi, idjä djari inempo liau bapae, sambil sontop manjembah djetä.

22. Tumon tä iä malihi Jehowa, Hatallan karä tatoe, djaton iä manandjong hong djalan Jehowa.

23. Maka mantir ain Amon pakat mawi iä, palus iä mampatäi radja hong humae.

24. Tapi olo tanah tä mampatäi olo handiai, idjä djari omba pakat mawi radja Amon; limbah tä olo tanah tä mamparadja anake Josia manganti iä.

25. Maka tisan karä saritan Amon, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

26. Olo mangubur iä hong kubur ajue, hong kabon Usa. Maka anake Josia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 22.

Josia, radja Juda. Torat Moses amdan olo.

1. Maka Josia hanja njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem telo pulu idjä njelo; aran indue Jedida, anak Adaja, olo Boskat. —(2.*Kron*.34,1.)

2. Maka iä budjur gawie intu matan Jehowa, iä manandjong hong djalan tatoe Dawid bewäi, djaton iä mahiwang sambil gantau.

3. Djadi, hong njelo hanjawalas kahum karadjaan Josia, maka radja manjoho djurutulis Sapan, anak Asalia, Asalia anak Mesulam, mananggoh human Jehowa, koae:

4. Lius ikau, manjupa Hilkia, imam hai tä, mangat iä mamatut manenga karä rear, idjä djari imbit olo akan human Hatalla, idjä mandur bauntonggong tä djari mamumponge bara olo arä. —(12,9.)

5. Mangat iä manenga tä akan mantir gawi, idjä djari iangkat nguan human Jehowa, nakara äwen manenga tä tinai akan olo idjä omba bagawi hong human Jehowa, mangabuah karä karusak äka tä;

6. Akan tukang kaju, akan tukang mamangun tuntang tukang batu; tinai mangat hapan tä iä mamili kaju tuntang batu awang imahat, indu hapan mangabuah huma tä.

7. Tapi äla olo tä bitong tagal rear tä, idjä inenga intu lengäe, baja patut iä harap bewäi hong gawi tä.

8. Tä koan Hilkia, imam hai
tä, dengan Sapan, djurutulis tä:
Aku djari sondau surat Torat hong
human Jehowa. Palus Hilkia ma-
nenga surat tä akan Sapan, idjä
mambasa djetä.
9. Limbah tä Sapan, djurutu-
lis tä, manaharep radja, masuman
akan radja, koae: Rewarm djari
mamumpong karä rear, awang hong
human Jehowa, tuntang ikäi djari
manenga tä akan mantir gawi,
idjä iangkat mangat nguan hu-
man Jehowa.
10. Tinai djurutulis Sapan tä
masanan akan radja, koae: Imam
Hilkia djari manenga surat akang-
ku. Palus Sapan mambasae hong
baun radja.
11. Djadi, sana radja mahining
augh Torat, maka iä marabit pa-
kaiae.
12. Balalu radja manjoho imam
Hilkia, Ahikam, anak Sapan, tun-
tang Aghbor, anak Mighaja, tinai
Sapan, djurutulis tä, äwen limä
Asaja, ajang radja, koae:
13. Lius, isek augh Jehowa
akangku, akan olo arä, tuntang
akan salepah utus olo Juda, ta-
gal karä augh surat, idjä sondau
toh, krana paham kalait Jehowa
hasep mawi ita, basa tato ita dja-
ton djari paraba augh surat toh,
mangat malalus karä augh awang
imintik hetä.
14. Tä imam Hilkia, Ahikam,
Aghbor, Sapan tuntang Asaja ma-
nanggoh Hulda, nabi bawi tä,
sawan Salum, anak Tikwa, Tikwa
anak Harhas, mantir idjä mahaga
karä pakaian; maka olo bawi tä
mangkalewu hong Jerusalem, intu
baris lewu taheta tä. Balalu äwen
hakotak dengae.
15. Koae, tombah augh äwen:
Kakai augh Jehowa, Hatallan Is-
rael; suman akan olo tä, idjä
djari manjoho keton manjupa
aku:
16. Kakai augh Jehowa: itäm,
aku handak magah hukum ha-
rarepan lewu toh tuntang karä
oloe, iä tä karä augh hukum su-
rat tä, idjä djari imbasa radja
Juda.
17. Basa olo tä djari malihi
aku, sambil hagaro akan hatalla
beken, mangat mamparahas aku
awi karä talo tampan lengäe:
toh, maka kasangitku akan ha-
sep mawi äka toh, djaton man-
dak tinai.
18. Tapi akan radja Juda, idjä
djari manjoho keton misek augh
Jehowa, tumon toh keton akan
masanan akae: kakai augh Jeho-
wa, Hatallan Israel: idjä per-
kara karä augh, idjä djari hi-
ningm tä,
19. Basa awi atäim djari im-
palemo, tuntang ikau djari
mamparandah arepm hong baun
Jehowa, sana ikau mahining tä-
lo awang injewutku, handak ma-
wi äka toh tuntang karä olo he-
toh, sampai djetä lepah irusak
mandjadi indu sapa, basa ikau
djari marabit pakaiam, sambil ma-
nangis intu baungku: maka aku
kea djari masi ikau, koan Je-
howa.
20. Tagal tä, itäm, aku handak
mahandjäan ikau dengan tato hi-
angm, dengan sanang ikau karäh
tamä kuburm, djaton matam akan
mitä karä hukum, idjä karäh
iagahku mawi lewu toh. Maka
äwen mimbit aughe tä akan
radja.

BAGI 23.

I. Josia mambudjur agama tinai. Iä matäi. II. Joahas tuntang Jojakim, radja Juda.

I. — 1. Tä, maka radja manjoho olo mamumpong karä bakas Juda tuntang Jerusalem. — (2. *Kron.* 34,39.)

2. Palus radja hagoet tamä human Jehowa, tuntang karä olo Juda, olo Jerusalem haiak dengae, karä imam tuntang nabi, tinai olo arä handiai, olo korik olo hai, palus iä mambasa akan pinding olo arä karä augh surat djandji tä, idjä sondau hong human Jehowa.

3. Maka radja mendeng tokep djihi tä, manampa djandji hong baun Jehowa, mangat olo handak omba Jehowa, tuntang mahaga karä prentahe, karä aughe, karä hadate hapan salepah atäie, salepah huange, mangat iä mandähen karä augh djandji, idjä tarasurat hong surat tä. Maka salepah olo arä tamä djandji tä. — (*Jos.* 24,25.)

4. Tinai radja manjoho Hilkia, imam hai, tuntang karä imam awang beken, tinai tonggon bauntonggang, mangat iä manganan bara human Jehowa karä milik, idjä inampa akan Baal, tuntang akan hampatong pahewan tä, tinai akan kawan ramon langit, balalu iä manusul talo tä intu ruar Jerusalem, tokep sungäi Kidron, kawoe injohoe mimbite akan Betel.

5. Palus iä manipas imam tä kea, idjä djari iangkat radja Juda mangat hagaro intu karä äka gantong, hong karä lewu Juda, tuntang hakaliling Jerusalem; tinai karä äwen, idjä hagaro akan Baal, akan matanandau tuntang bulan, akan karä bintang, akan karä kawan ramon langit.

6 Hampatong pahewan tä kea inganae bara human Jehowa, akan ruar Jerusalem, akan darah sungäi Kidron, iä mamparotek manuneke, palus tuneke indjakahe akan karä kubur djipen olo.

7. Tinai iä mangarak human karä basir, idjä darah human Jehowa, äka karä lontäi manantang benang tingkap akan hampatong pahewan tä.

8. Tinai iä mamplua karä imam bara karä lewu Juda, palus mamapa karä äka gantong, äka imam tä pudji hagaro, bara Geba palus Berseba; iä mangarak karä äka gantong idjä darah bauntonggang lewu, djetä kea idjä darah bauntonggang Josua, mantir lewu, idjä hila sambil tamä lewu.

9. Tapi imam äka gantong tä djaton injohoe omba maluput parapah hundjun mesbeh Jehowa hong Jerusalem; tapi äwen omba kuman tepong idjä djaton iragi, ompat karä paharie.

10. Tinai iä mamapa Topet, idjä hong djanah anak Hinom, uka äla idjä biti mampatandjong anake mahoroe apui akan Mologh.

11. Iä manganan karä hadjaran, idjä imbelom radja Juda akan matanandau, bara äka tamä human Jehowa mimes karong Natanmelegh, mantir karong tä, idjä hong Parwaim; tinai karä karetan matanandau inusule.

12. Tinai karä mesbeh, idjä intu sapau human Aghas, idjä inampa radja Juda, tuntang karä mesbeh idjä inampa Manase hong parantaran human Jehowa duäduä tä, ingarak radja kea, iä mampala-

nik djetä, tuneke inganae akan sungäi Kidron.
13. Æka gantong tä kea, idjä tandipah Jerusalem, idjä hila gantaun bukit Mashit, idjä inampa Salomo, radja Israel tä, akan Astarot, talo kadjilek idjä hapan olo Sidon, tuntang akan Kamos, talo kadjilek idjä hapan olo Moab, tinai akan Milkom, matekiapi ain olo Amon, imapa radja kea. — (1.*Radja* 11,7.)
14. Tinai iä mangarak karä hampatong dewa, tuntang manungkap manganan karä pahewan, balalu manjuang äkae tä hapan tolang olo matäi.
15, Tinai mesbeh tä kea, idjä hong Betel, tuntang äka gantong idjä hetä, idjä djari inampa Jerobeam, anak Nebat tä, idjä mimbit Israel badosa, mesbeh tuntang äka gantong tä ingaiake, balalu iä manusul ramon äka gantong tä, sampai djetä lenjoh mandjadi kawo, tinai pahewan hetä inusule kea. — (1.*Radja* 12,32.)
16. Djadi, amon Josia mules arepe, maka iä mitä karä kubur, idjä hong bukit hetä, balalu iä manjoho olo manduan tolang bara kubur tä, tuntang manusul tä hundjun mesbeh hapan mamapa tä; tumon augh Jehowa, idjä injewut olo ain Hatalla, idjä djari masuman talo tä. — (1.*Radja* 13,2.)
17. Tinai koae: Kubur äwe idjä gitangku hetä? Maka olo lewu tä masuman akae: Djetä kubur olo ain Hatalla, idjä dumah bara tanah Juda, idjä mantehau masuman perkara, idjä djari ilalusm toh mawi mesbeh hong Betel toh.
18. Maka koae: Naughe ai melai, äla manduan tolange. Tumon tä maka tolange tä melai, tuntang tolang nabi tä, idjä bara Samaria.
19. Tinai Josia manganan karä huma hong äka gantong kea, idjä hong karä lewu Samaria, idjä djari inampa radja Israel, hapae mungkar kalait Jehowa; iä mawi djetä tumon karä gawie hong Betel.
20. Tinai iä mampatäi karä imam äka gantong idjä hetä, hundjun mesbeh hetä, tuntang manusul tolang olon hundjun djetä. Limbah tä iä buli Jerusalem tinai.
21. Maka radja manjoho hapus utus olo arä, koae: Haga andau Paska akan Jehowa, Hatallan keton, tumon djari injurat hong surat djandji toh. — (2.*Kron.* 35,1.)
22. Tumon Paska djetä olo djaton pudji mahagae bara djaman karä hakim, idjä djari mamatut olo Israel, djaton kea katahin karä radja Israel tuntang karä radja Juda.
23. Maka hong njelo hanjawalas kahum karadjaan Josia Paska djetä ihaga akan Jehowa hong Jerusalem.
24. Tinai Josia manganan karä nudjum kea, tuntang karä tukang gawin setan, karä hampatong dewa matekiapi, tuntang karä talo kadjilek, idjä hong tanah Juda tuntang hong Jerusalem; mangat iä mandähen karä augh prentah, awang tarasurat hong surat, idjä djari sondau imam Hilkia hong human Jehowa.
25. Helo bara iä djaton djari aton idjä biti radja, idjä sama gawie dengae, idjä hobah akan Jehowa hapan salepah atäie, salepah huange, salepah kaabase, tumon salepah Torat Moses, tinai

limbah bara iä djaton kea mandeng idjä sama gawie dengae.

26. Tapi djaton kea Jehowa marombar kalason kalaite, idjä hasep mantam olo Juda, tagal karä karajap tä, idjä djari hapa Manase marahas iä.

27. Koan Jehowa: Juda kea handak ingamängka bara baungku, sama kilau aku djari mangaman olo Israel; aku handak mangaman lewu toh kea, Jerusalem, idjä djari intihku, tuntang huma toh, idjä tahiu tä aku djari hamauh: arangku akan melai hetä. — (1. *Radja* 8,29.)

28. Maka tisan karä saritan Josia, karä gawie, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Juda.

29. Katika tä maka Parao Negho, radja Misir, hagoet mamarang radja Asur hong batangdanum Prat. Maka radja Josia manambang iä, tä iä impatäi radja Misir hong Megido, limbah iä djari impakalahe.

30. Maka olo ajue mimbit hantue hong kareta, bara Megido akan Jerusalem, mangubur iä hetä hong kubur ajue. Maka olo tanah tä manduan Joahas, anak Josia, palus maminjak iä, sambil mamparadja iä gantin liau bapae. — (2. *Kron.* 35,22.)

II. — 31. Joahas tä duä pulu telo njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem telo bulan. Aran indue Hamutal, anak Jeremia, olo Libna.

32. Maka iä papa gawie intu matan Jehowa, tumon talo handiai awang iawi tatoe.

33. Tapi Parao Negho manjoho olo mamasong iä intu Ribla, hong tanah Hamat, uka äla iä marentah hong Jerusalem. Limbah tä iä mandanda olo tanah tä saratus pikul salaka, tinai sapikul bulau.

34. Tinai Parao Negho mamparadja Eljakim, anak Josia, gantin liau bapae Josia, iä mobah arae mandjadi Jojakim. Tapi Joahas imbite omba iä. Tumon tä iä sampai tanah Misir, hetä kea iä matäi.

35. Maka Jojakim manahor salaka bulau tä akan Parao: tagal tä iä mantjatjah olo tanahe, mangat manenga rear tä tumon prentah Parao; bara karä olo tanah tä intjatjahe genep biti tumon katataue, iä manduan salaka bulau, mangat manenga tä akan Parao Negho.

36. Maka Jojakim duä pulu limä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem sawalas njelo. Aran indue Sebuda, anak Pedaja, olo Ruma.

37. Maka gawie papa intu matan Jehowa, tumon karä hadat gawin tatoe.

BAGI 24.

I. Radja Jojakim. II. Radja Jojaghin; belahe olo Juda tamput tawanan akan Babel. III. Radja Sedekia.

I. — 1. Maka intu katika Jojakim Nebukadnesar, radja Babel, maranggar hetä, palus Jojakim mamenda iä telo njelo katahie. Limbah tä iä mules ataie, malawan iä tinai.

2. Maka Jehowa manjoho kawan olo Kasdim, tuntang olo Aram, tinai olo Moab, tuntang olo Amon mamarang iä; iä manjoho olo tä masang Juda, mangat marusak tä, tumon augh Jehowa, idjä djari insumae hadjamban karä reware, nabi tä.

3. Toto, djetä mandjadi tumon
prentah Jehowa mawi olo Juda,
nakara iä manganan olo tä bara
baue, tagal karä dosan Manase,
awang djari lawie.
4. Tinai tagal dahan olo awang
djaton kasalae, idjä djari imusuhe,
sampai iä djari mangontep Jerusa-
lem dengan daha awang djaton ka-
salae. Tagal tä Jehowa djaton
maku mampun tinai. — (21,16.)
5. Maka tisan karä saritan Jo-
jakim, karä gawie, djetä tarasurat
hong surat saritan karä radja Juda.
— (2.*Kron.*36,4.)
6. Maka Jojakim matäi, ingam-
peleng dengan tato hiange. Tä
anake Jojaghin mandjadi radja
manganti iä.
7. Maka radja Misir djaton pe-
tah hagoet bara tanahe hindai;
krana radja Babel djari manduan
karä tanah pagangan radja Misir,
bara sungäi Misir sampai batang-
danum Prat.
II. — 8. Jojaghin tä hanjawa-
las njelo umure, metoh iä man-
djadi radja, iä marentah hong Je-
rusalem telo bulan; aran indue
Nehusta, anak Elnatan, olo Jeru-
salem.
9. Maka iä papa gawie intu
matan Jehowa, tumon karä hadat
gawin tatoe.
10. Katika tä mantir Nebukad-
nesar, radja Babel tä, hagoet ma-
ranggar Jerusalem, tuntang manga-
pong lewu tä.
11. Maka bitin Nebukadnesar
kea, radja Babel tä, manjak, omba
handak mawi lewu tä, kahum olo
ajue mangapong djetä.
12. Tä Jojaghin, radja Juda, blua
manangguh radja Babel, äwen hin-
du, tuntang karä olo ajue, tinai
karä mantire, tuntang karä olo da-
lam; maka radja Babel manawan
iä hong njelo hanja kahum karä-
djaan ajue.
13. Tuntang iä mamplus bara
hetä karä pamatan human Jehowa
tuntang pamatan human radja, ti-
nai iä marampas bulau karä ramo
tä, idjä djari imampä Salomo, radja
Israel, akan human Jehowa, tumon
pasuman Jehowa. — (20,17.)
14. Tinai iä manawan mantung-
kat karä olo Jerusalem idjä tatau,
tuntang karä mantir, tinai karä
olo awang gantjang parang, sapulu
kojan biti, tuntang karä tukang
kaju, tukang sanaman; djaton ba-
tisa hetä sala bara olo nandka
bewäi.
15. Tumon tä iä mindah Jojaghin
akan Babel, haiak indu radja, sa-
wan radja, tuntang karä olo da-
lam, tinai karä mantir tanah tä
mindahe, manamputе tawanan bara
Jerusalem akan Babel. — (*Jer.*
24,1.)
16. Tinai karä olo gantjang, udju
kojan biti, tuntang tukang kaju
dengan tukang sanaman sampai sa-
kojan biti, tinai karä olo idjä harati
parang; radja Babel manamput karä
olo tä tawanan akan Babel.
III. — 17. Maka radja Babel
mamparadja Matanja, mama Joja-
ghin, manganti iä, tuntang mobah
arae mandjadi Sedekia. — (*Jer.*
52,1.)
18. Maka Sedekia tä dua pulu
idjä njelo umure, metoh iä man-
djadi radja, iä marentah hong Je-
rusalem sawalas njelo. Aran indue
Hamutal, anak Jeremia, olo Libna.
19. Maka gawie papa hong ma-
tan Jehowa, tumon karä hadat ga-
win Jojakim.
20. Krana tagal kalait Jehowa
Jerusalem tuntang Juda mandjadi

kalotä, sampai iä manganan olo tä bara baue. Maka Sedekia mengkak arepe, malawan radja Babel.

BAGI 25.

Jerusalem irusak; hapus utus olo Juda katawanan, inamput akan Babel.

1. Djadi, hong njelo djalatien kahum karadjaan ajue, bulan sapulu, andau sapulu bulan tä, tä maka Nebukadnesar, radja Babel, dumah maranggar Jerusalem, bitie tuntang hapus kawan parang ajue; iä bapodok tandipah lewu tä, tuntang manampa kota hakaliling hetä hapae mawi lewu tä. — (2.*Kron.*36,17. *Jer.*39,1.)

2. Kalotä lewu tä ingapong sampai njelo sawalas kahum karadjaan Sedekia.

3. Maka andau djalatien, bulan äpat, amon lau paham manapi lewu tä, tuntang djaton talo kinan akan olo tanah tä,

4. Tä, maka pagar batun lewu ingarak musoh, tuntang karä olo parang hadari hamalem, blua bauntonggang, mahoroe djalan idjä intu helat pagar duä tä, idjä manintu kabon radja. Maka olo Kasdim aton hakaliling lewu tä. Maka radja hadari mahoroe djalan akan äka rampar.

5. Tapi kawan olo Kasdim manjasah radja, balalu iä djakä awie hong padang Jerigho, tuntang kawan olo ajue bilangbalangan malihi iä.

6. Maka olo manjingkap radja, palus magah iä akan Ribla, manaharep radja Babel; palus olo mamatut hukum akae.

7. Iä mampatäi anak Sedekia intu baue, limbah tä iä mambutä matan Sedekia, tuntang mamasong iä hapan duä karinting rantai tambaga, palus mimbit iä akan Babel.

8. Limbah tä, hong bulan limä, andau udju bulan tä, hong njelo djalatienwalas kahum karadjaan Nebukadnesar, maka aton dumah Nebusaradan, mantir olo dalam ain radja Babel, sampai Jerusalem.

9. Iä manusul human Jehowa, tuntang human radja, tinai karä huma hong Jerusalem, karä human mantir lepah inusule.

10. Tinai kawan parang olo Kasdim, idjä dengan mantir kawan olo dalam tä, mampalokang hapus pagar batun Jerusalem hakaliling.

11. Maka tisan utus olo tä, idjä djari impelai hong lewu, tinai idjä bara bihin puna djari mamenda radja Babel, tuntang karä olo awang beken tä, uras inamput Nebusaradan, mantir olo dalam tä, tawanan.

12. Tapi belahe olo, djalahan olo naniha haliai, mantir olo dalam tä mampelaie hong tanah, mangat nguan pambulan anggor tuntang malan karä tana.

13. Tinai olo Kasdim mandarai djihi tambaga tä kea, idjä hong human Jehowa, tuntang rakar tambaga tä, tinai talaga-panjaup tambaga tä, idjä hong human Jehowa; karä tambagae tä imbite akan Babel. — (1.*Radja*7,15.)

14. Tinai iä manduan karä kabali, sendok, simpang, dadupa, tuntang karä ramo tambaga, idjä hanggap imam malalus gawin sombajang.

15. Tinai mantir olo dalam tä manduan dadupa hapau hagaro, tinai sangkir äka daha, idjä uras bulau, uras salaka.

16. Djihi duä, talaga-panjaup idjä, tinai karä rakar, idjä inampa

Salomo akan human Jehowa; tambagan karä ramo tä djaton taratimbang.

17. Kagantong djihi tä hanjawalas hasa, takoloke idjä ngamboe uras tambaga kea, djetä telo hasa kagantonge; krawang tuntang ampin bua dalima, idjä hakaliling takolok djihi tä, uras tambaga kea. Maka djihi idjä tinai tuntang krawange sama kea ampie.

18. Tinai mantir olo dalam manduan Seraja, imam hai, tuntang Sepania, panggapite, tuntang telo biti tonggon bauntonggang;

19. Tinai bara baris olo lewu iä manduan mantir idjä, idjä marentah olo parang, tinai limä biti bara baris karä mantir idjä puna manaharep baun radja, idjä djari inawae hong lewu, tinai mantir karä djurutulis baris kawan parang, idjä mantjatjah olo tanah, awang akan omba parang, tinai djahawen pulu biti olo tanah tä, idjä inawae hong lewu.

20. Limbah Nebusaradan, mantir olo dalam tä, djari manawan äwen, iä magah äwen akan Ribla, manaharep radja Babel.

21. Tä radja Babel mamukul mampatäi iä hong Ribla, hong tanah Hamat. Kalotä olo Juda inamput tawanan bara tanahe.

22. Maka akan olo idjä melai hong tanah, idjä impelai Nebukadnesar, radja Babel, iä mangkat Gedalia, anak Ahikan, Ahikan anak Sapan. — (*Jer.*39,14.)

23. Djadi, amon karä mantir kawan parang tä, tuntang olo ajue, mahining, radja Babel djari mangkat Gedalia mandjadi mantir kapala, maka iä mananggoh Gedalia hong Mispa, iä tä Ismael, anak Netanja, Johanan, anak Kareah, Seraja, anak Tanhumet, olo Netopat, tuntang Jaasanja, anak olo Maagha tä, äwen tä tuntang karä olo ajue.

24. Maka Gedalia sumpah akan äwen tuntang akan olo ajue, sambil hamauh dengan äwen: Æla mikäh mamenda olo Kasdim, melai bewäi hong tanah, tuntang mamenda radja Babel, tumon tä keton karäh bontong bewäi.

25. Tapi djadi hong bulan udju Ismael, anak Netanja, Netanja anak Elisama, idjä bara utus radja, aton dumah, tuntang olo hatuä sapulu biti dengae; maka olo tä mamukul mampatäi Gedalia, tinai karä olo Jehudi tuntang olo Kasdim, idjä dengae hong Mispa. — (*Jer.*41,7.)

26. Tä, maka olo handiai harikas, olo hai olo korik, tinai karä mantir kawan parang, balalu bangkat akan tanah Misir, krana iä mikäh olo Kasdim.

27. Maka harian bara tä, hong njelo telo pulu udju limbah Jojaghin, radja Juda, djari tamput inawan olo, hong bulan duäwalas, andau duä pulu udju bulan tä, maka Ewilmerodagh, radja Babel, palus njelo tä kea metoh iä mandjadi radja, manggatang Jojaghin, radja Juda tä, bara human sipir.

28. Tuntang iä hakotak bahalap dengae, manjoho mingkes trutjie ambo karä trutjin radja, idjä dengae hong Babel.

29. Iä manganti klambie idjä hapae hong sipir, tuntang iä haradjur omba kuman dengae katahin iä belom.

30. Maka balandjae haradjur inenga radja akae, sining andau idjä inukas akan genep andau, katahin andau pambelome.

SURAT

KRONIKA,

(SARITAN PERKARA,) IDJÆ SOLAKE.

BAGI 1.

Horoe utus olo solake, sampai Jakob.

1. Adam, Set, Enos. — (1. *Mos.*5,3.)
2. Kenan, Mahalalel, Jered.
3. Henogh, Metusalah, Lamegh.
4. Noagh, Sem, Kam, Japet.
5. Anak Japet tä: Gomer, Magog, Madai, Jawan, Tubal, Mesegh, Tiras. — (1.*Mos.*10,2.)
6. Anak Gomer tä: Askenas, Dipat, Togarma.
7. Anak Jawan tä: Elisa, Tarsisa, Kitim, Dodanim.
8. Anak Kam tä: Kus, Mitsraim, Put, Kanaan.
9. Anak Kus tä: Seba, Hawila, Sabta, Raema, Sabtegha. Anak Raema tä: Sgeba, Dedan.
10. Kus manak Nimrod; iä tä solake kwasa hundjun petak.
11. Mitsraim manak Ludi, Anami, Lehabi, Naptughi;
12. Patrusi, Kaslughi, tato olo Pilisti tä, Kaptori.
13. Kanaan manak Sidon, anake idjä bakas, tinai Het;
14. Jebusi, Amori, Girgasi;
15. Hewi, Arki, Sini;
16. Arwadi, Semari, Hamati.
17. Anak Sem tä: Elam, Assur, Arpaksad, Lud, Aram, Us, Hul, Geter, Mesegh.
18. Arpaksad manak Sela, Sela manak Heber.
19. Akan Heber djari inakan duä anak hatuä, aran idjä Pelegh, basa djaman ai petak djari imbaris, tinai aran paharie tä Joktan.
20. Joktan manak Almodad, Selep, Hasarmawet, Jera;
21. Hadoram, Usal, Dikla;
22. Ebal, Abimael, Sgeba;
23. Opir, Hawila, Jobab. Samandiai tä uras anak Joktan.
24. Sem, Arpaksad, Sela.
25. Heber, Peleg, Rehu.
26. Serug, Nahor, Tera.
27. Abram, iä tä Abraham.
28. Anak Abraham tä Isaak äwen duä Ismael. — (1.*Mos.*21,3.)
29. Djetoh maka panakan äwen: Nebajot, anak Ismael idjä bakas, tinai Kedar, Adbeel, Mibsam;
30. Misma, Duma, Massa, Hadad, Tema;
31. Jetur, Napis, Kedma; djetä anak Ismael.
32. Maka anak Ketura, gundik Abraham: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak, Suah. Anak Joksan tä Sgeba äwen duä Dedan. — (1.*Mos.*25,2.)
33. Anak Midian tä: Epa, Eper, Henogh, Abida, Eldaa. Samandiai tä uras panakan Ketura.
34. Maka Abraham manak Isaak. Anak Isaak tä Esau äwen duä Israel. — (1.*Mos.*25,25.)

35. Anak Esau tä: Elipas, Rehuel, Jehus, Jaelam, Korah.
36. Anak Elipas tä: Teman, Omar, Sepi, Gaetam, Kenas, Timna, Amalek.
37. Anak Rehuel tä: Nahat, Sera, Sama, Misa.
38. Anak Seir tä: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser, Disan.
39. Anak Lotan tä: Hori, Homam; betau Lotan tä Timna.
40. Anak Sobal tä: Aljan, Manahat, Ebal, Sepi, Onam. Anak Sibeon tä: Aja, Ana.
41. Anak Ana tä: Dison. Anak Dison tä: Hamram, Esban, Jitran, Keran.
42. Anak Eser tä: Bilhan, Saawan, Jaakan. Anak Disan tä: Us, Aran.
43. Djetoh karä radja, idjä djari marentah hong tanah Edom, helo bara radja aton marentah olo Israel: Bela, anak Beor, aran lewue Dinhaba. — (1.*Mos.*36,31.)
44. Maka Bela matäi, tä Jobab marentah manganti iä, anak Serah, olo Bosra tä.
45. Limbah Jobab matäi, tä Husam, idjä bara tanah olo Teman, marentah manganti iä.
46. Limbah Husam matäi, tä Hadad, anak Bedad, marentah manganti iä; iä tä mamukul olo Midian hong tanah Moab; aran lewue Awit.
47. Limbah Hadad matäi, tä Samla, olo Masreka, marentah manganti iä.
48. Limbah Samla matäi, tä Saul, olo Rehobot, idjä hong saran hatangdanum, marentah manganti iä.
49. Limbah Saul matäi, tä Baalhanan, anak Aghbor, marentah manganti iä.
50. Limbah Baalhanan matäi, tä Hadad marentah manganti iä; aran lewue Pahi, aran sawae Mehetabeel, anak Matred, Matred anak Mesahab idjä Hawi.
51. Limbah Hadad matäi, tä olo Edom bara mantir kapala bewäi tinai: Timna, Alja, Jetet;
52. Aholibama, Ela, Pinon;
53. Kenas, Teman, Mibsar;
54. Magdiel, Iram. Samandiai tä uras mantir kapala hong Edom.

BAGI 2.

Panakan Jakob tuntang panakan Juda.

1. Djetoh karä anak Israel: Ruben, Simeon, Lewi tuntang Juda, Isaskar tuntang Sebulon; — (1.*Mos.*35,23.)
2. Tinai, Dan, Josep tuntang Benjamin, Naptali, Gad tuntang Aser.
3. Anak Juda tä: Er, Onan, Sela; äwen telo tä djari inakan anak Sua, bawin olo Kanani tä, akae. Maka Er, anak Juda idjä bakas tä, papa hong matan Jehowa, tagal tä Jehowa mampatäi iä. — (1.*Mos.*38,3.)
4. Maka Tamar, manantue idjä bawi, manak akae Peres äwen duä Serah. Karä anak Juda tä limä biti.
5. Anak Peres tä: Hesron, Hamul.
6. Anak Serah tä: Simri, Etan, Heman, Kalkol, Dara. Äwen limä tä.
7. Anak Karmi tä: Aghan, idjä mangihal olo Israel awie sala gawie dengan talo kerem. — (*Jos.* 7,1.)
8. Anak Etan tä: Asaria.

9. Anak Hesron, idjä djari inakan akae: Jerameel, Ram, Kelubai.
10. Ram manak Aminadab; Aminadab manak Naheson, mantir pamutjok hamputan Juda tä.
11. Naheson manak Salma; Salma manak Boas.
12. Boas manak Obed; Obed manak Isai. — (*Rut*4,17.)
13. Isai manak Eliab, anake idjä bakas, tinai Abinadab, idjä duä, Simea, idjä telo; — (1.*Sam.*16,6; 17,13.)
14. Netaneel, idjä äpat; Radai, idjä limä;
15. Osem, idjä djahawen; Dawid idjä udju.
16. Maka betau äwen tä Seruja äwen duä Abigail. Anak Seruja tä: Abisai, Joab, Asahel, äwen telo tä. — (2.*Sam.*2,18.)
17. Abigail manak Amasa; bapa Amasa tä Jeter, olo Ismael. — (2.*Sam.*17,25.)
18. Maka Kaleb, anak Hesrom, manak dengan sawae Asuba, tinai dengan Jeriot. Maka anake djetä: Jeser, Sohab, Ardon.
19. Limbah Asuba djari matäi, maka Kaleb masawä Eprat, iä tä manak akae Hur.
20. Hur manak Uri; Uri manak Besaleel.
21. Limbah tä Hesron masawä anak Maghir, bapa Gilead tä; metoh iä djahawen pulu njelo umure iä masawä djetä, iä manak Segub akae.
22. Segub manak Jair, iä tä tempon duä pulu telo baris lewu hong tanah Gilead. — (4.*Mos.* 32,41.)
23. Tapi olo Gesur tuntang Aram mampakalah manduan karä lewun Jair tä, Kenat tuntang karä patatai lewu tä; djahawen pulu kabaris lewu. Djetä karä anak Maghir, bapa Gilead tä.
24. Maka lihi Hesron matäi, hong Kalebeprata, Abia, sawan Hesron, djari manak akae Asur, bapa Tekoa tä.
25. Djetoh karä anak Jerameel, anak Hesron idjä bakas: Ram, anake idjä bakas, tinai Buna, Oren, Osem, Ahia.
26. Aton sawan Jerameel beken tinai, idjä Atara arae; iä tä indu Onam.
27. Anak Ram, anak Jerameel idjä bakas, iä tä: Maas, Jamin, Eker.
28. Anak Onam tä: Samai, Jada. Anak Samai tä: Nadab, Abisur.
29. Aran sawan Abisur tä Abihail; iä manak akae Aghban äwen duä Molid.
30. Anak Nadab tä: Seled, Apaim. Maka Seled matäi tamanang, djaton manak.
31. Anak Apaim tä Jisei; anak Jisai tä Sesan; anak Sesan tä Aghlai.
32. Anak Juda, paharin Samai tä, iä tä: Jeter, Jonaton. Jeter tä djari matäi tamanang.
33. Anak Jonatan tä: Pelet, Sasa. Djetä karä panakan Jerameel.
34. Sesan tä djaton manak hatuä, aton anake bawi bewäi. Maka Sesan tä aton reware olo Misir, idjä Jarha arae.
35. Tä Sesan manenga anake idjä bawi tä indu sawan reware Jarha; iä tä manak Atai akae.
36. Atai manak Natan; Natan manak Sabad.
37. Sabad manak Eplal; Eplal manak Obed.

38. Obed manak Jehu; Jehu manak Asaria.
39. Asaria manak Heles; Heles manak Elasa.
40. Elasa manak Sismai; Sismai manak Salum.
41. Salum manak Jekamja; Jekamja manak Elisama.
42. Anak Kaleb, paharin Jerameel tä, iä tä Mesa, anake idjä bakas, iä tä bapa Sip, tato panakan Maresa, bapa Hebron tä.
43. Anak Hebron tä: Korah, Tapuah, Rekem, Sema,
44. Sema manak Raham, bapa Jorkeam tä; Rekem manak Samai.
45. Anak Samai tä: Maon; Maon tä bapa Betsur.
46. Epa, gundik Kaleb tä, manak: Haran, Mosa, Gases; Haran manak Gases.
47. Anak Joghdai tä: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Epa, Saap.
48. Dengan gundike Maagha Kaleb manak Seber äwen duä Tirhana;
49. Tinai Saap, bapa Madmana tä, tuntang Sewa, bapa Maghlena äwen duä Gibea; anak Kaleb idjä bawi tä Aghsa.
50. Djetoh karä panakan Kaleb idjä bara Hur, Hur anake idjä bakas tä dengan Eprat: Sobal, bapa Kiriatjearim.
51. Salma, bapa Betlehem; Harep, bapa Betgader.
52. Anak Sobal, bapa Kiriatjearim tä: Haroe äwen duä Hasihamenughot.
53. Maka panakan Kiriatjearim tä, iä tä: olo Jeter, olo Put, olo Sumat, olo Misrai; bara tä turonmanuron kea olo Sora tuntang olo Estaol.
54. Panakan Salma tä: olo Betlehem, olo Netopat, Atrot, Betjoab, sabagi olo Manat tuntang olo Sor.
55. Tinai ungkup olo tamat surat, idjä hong Jabes, olo Tirat, olo Sughat. Djetä uras utus olo Keni tä, idjä panakan Hamat, tato utus olo Reghab.

BAGI 3.

Panakan Dawid.

1. Djetoh karä anak Dawid, idjä djari inakan akae hong Hebron: Amnon, anake idjä bakas, idjä inakan Ahinoam, olo Jisreel: idjä duä Daniel, idjä inakan Abigail, olo Karmel. — (2.*Sam*.3,2.)
2. Idjä telo Absalom, anak Maagha, Maagha anak bawi ain Talmai, radja Gesur; idjä äpat Adonia, anak Hagit.
3. Idjä limä Sepatja, idjä inakan Abital; idjä djahawen Jitream, idjä inakan sawae Egla.
4. Djahawen anake tä djari inakan akae hong Hebron; krana hetä iä marentah udju njelo djahawen bulan; tinai telo pulu telo njelo iä marentah hong Jerusalem.
5. Maka djetoh karä anake, idjä djari inakan akae hong Jerusalem: Simea, Sobab, Natan tuntang Salomo; äpat toh djari inakan Batseba, anak Amiel idjä bawi. — (2.*Sam*.5,14.)
6. Tinai Jibehar, Elisama, Elipelet;
7. Nogah, Nepeg, Japia;
8. Elisama, Eljada, Elipalet; djalatien biti.
9. Samandiai tä uras anak Dawid toto, beken tinai anak karä

gundike; tinai Tamar, betau äwen tä.

10. Maka anak Salomo tä Rehabeam; Rehabeam tinai manak Abia, Abia manak Asa, Asa manak Josapat;

11. Josapat manak Joram, Joram manak Ahasia, Ahasia manak Joas;

12. Joas manak Amasia, Amasia manak Usia, Usia manak Jotam;

13. Jotam manak Aghas, Aghas manak Hiskia, Hiskia manak Manase;

14. Manase manak Amon, Amon manak Josia.

15. Anak Josia tä: Johanan, idjä bakas, idjä duä Jojakim, idjä telo Sedekia, idjä äpat Salum.

16. Anak Jojakim tä Jeghonia; Jeghonia tinai manak Sedekia.

17. Anak Jeghonia tä Asir, Asir manak Sealtiel.

18. Anak Sealtiel, iä tä: Malghiram, Pedaja, Senasar, Jekamja, Hosama, Nedabja.

19. Anak Pedaja tä Serubabel äwen duä Simei; anak Serubabel tä: Mesulam, Hananja; Selomit aran betau äwen tä.

20. Tinai Hasuba, Ohel, Bereghja, Hasadja, Jusabhesed; äwen limä tä.

21. Anak Hananja tä: Pelatja äwen duä Jesaia, tinai karä anak Repaja, anak Arnan, anak Obadja, anak Seghania.

22. Anak Seghania tä Semaja; anak Semaja tä: Hatus, Jigeal, Baria, Nearja, Sapat; äwen djahawen tä.

23. Anak Nearja tä: Eljoenai, Hiskia, Asrikam; telo biti tä.

24. Anak Eljoenai tä: Hodajewa, Eljasib, Pelaja, Akub, Johanan, Delaja, Anani; udju biti tä.

BAGI 4.

I. Panakan Juda. II. Panakan Simeon.

I.—1. Anak Juda tä: Peres, Hesrom, Karmi, Hur, Sobal. — (1. *Mos.* 46. 12.)

2. Reaja, anak Sobal, manak Jahat; Jahat manak Ahumai äwen duä Lahad. Djetä karä ungkup olo Sorat.

3. Djetoh panakan Etam: Jisreel, Isma, Idbas; aran betaue Haselelponi.

4. Pnuel tä bapa Gedor; Eser tä bapa Husa. Djetä panakan Hur, Hur anak Eprat idjä bakas, idjä bapa Betlehem.

5. Asur, bapa Tekoa tä, duä sawae, Hela äwen duä Naara.

6. Naara manak akae Ahusam, Heper, Temeni, Haahastari. Djetä karä anak Naara.

7. Anak Hela tä: Seret, Jesohar, Etnan.

8. Kus manak Anub tuntang Hasobeba, tinai ungkup olo Aharhel, anak Harum tä.

9. Maka Jabes tä hai bara karä paharie; indue djari manggarä iä Jabes, (*kapähä*), koae: Dengan kapähä aku djari manak iä.

10. Krana Jabes blaku intu Hatallan Israel, koae: Djaka ikau mandjundjong mamberkat aku, tuntang mampalandang mampalombah tanahku, djaka lengäm hindjä aku, djaka ikau mambalang talo papa, belä aku kapähä: tä maka aku handak manara ikau! Maka Hatalla malalus talo lakue.

11. Kelub, paharin Suha, manak Meghir: djetä bapa Eston.
12. Eston manak Betrapa, Pasea tuntang Tehina, bapa Irnahas tä. Djetä karä olo Regha.
13. Anak Kenas tä: Otniel, Seraja; anak Otniel tä Hatat. — (*Jos.*15,17.)
14. Meonotai manak Opra; Seraja manak Joab, djetä bapa ungkup olo hong djanah tukang, krana olo tä uras tukang.
15. Anak Kaleb, anak Jepune tä, iä tä: Iru, Ela, Naam; anak Ela tä Kenas.
16. Anak Jehalelel tä: Sip, Sipa, Tirea, Asareel.
17. Anak Esra tä: Jeter, Mered, Eper, Jalon Djetoh anak Bitja, Bitja anak Parao idjä bawi, idjä djari insawä Mered; iä manak: Mirjam, Samai, Isba, bapa Estemoa tä.
18. Tinai sawae, idjä olo Juda tä, manak Jered, bapa Gedor, Heber, bapa Sogho, Jekutiel, bapa Sanoa.
19. Anak sawan Hodija, betau Naham, bapa Kegila tä, iä tä: Garmi, Estemoa, Maagha.
20. Anak Simeon tä: Amnon, Rinna, Benhanan, Tilon. Anak Isei tä: Sohet, Bensohet.
21. Anak Sela, Sela anak Juda tä, iä tä: Er, bapa Legha, Lada, bapa Maresa; tinai ungkup tukang panantang hong Asbea.
22. Tinai Jokim, tuntang olo Koseba, Joas, Sarap, idjä djari marentah olo Moab tuntang Jasubilehem, tumon saritan olo djaman horan.
23. Äwen tä uras tukang ramo petak, iä melai hetä hong äka awang ingota; äwen tä djari melai hetä dengan radja, tamä gawin ajue.

II.—24. Anak Simeon tä: Nemuel, Jamin, Jarib, Serah, Saul.
25. Anak Saul tä Salum; anak Salum tä Mibsam; anak Mibsam tä Misma.
26. Anak Misma tä Hamuel: anak Hamuel tä Sakur; anak Sakur tä Simei.
27. Simei tä djahawenwalas anake hatuä, tinai djahaweu anake bawi; tapi paharie djaton arä anake, hamputan ajue djatou bakapal kilau hamputan olo Juda.
28. Olo tä mangkalewu hong Berseba, hong Molada, hong Hasarsual;
29. Hong Bilha, hong Esem, hong Tolad;
30. Hong Betuel, hong Horma, hong Siklag;
31. Hong Betmarkabot, hong Hasarsusim, hong Betbiri, hong Saaraim. Djetä karä lewue, sampai katika Dawid mandjadi radja.
32. Aton lewue beken tinai: Etam, Ain, Rimon, Toghen, Asan; limä kabaris.
33. Tinai karä patatai lewu awang hakaliling hetä mandas Baal. Djetä karä lewue, äkae melai, tuntang horoe utus ai.
34. Maka Mesobab, Jamlegh, Josa anak Amasia,
35. Joel, Jehu anak Jesibja, Jesibja anak Seraja, Seraja anak Asiel,
36. Eljoenai, Jaakoba, Jesohaja, Asaja, Adiel, Jesimeel, Benaja,
37. Sisa anak Sipei, Sipei anak Alon, Alon anak Jedaja, Jedaja anak Simei, Simei anak Semaja,
38. Samandiai tä uras basewut, tuntang iä mantir ungkupe, maka ungkup tatoe tä dahangdahanga karä bitie.
39. Maka iä pudji hagoet sam-

pai Gedor, hila timor djanah hetä, mangat manggau talo urep karä tabirie.

40. Tuntang iä sondau äka kutoh talo urep awang bahalap, tanah idjä lombah tuntang sanang; krana hetä horan äka olo Kam.

41. Maka äwen idjä injewut nah hagoet djaman Hiskia, radja Juda, balalu maranggar tingkap tuntang human olo, idjä sondaue hetä, sambil mampalomos tä, sampai andau toh, palus iä mangkalewu hetä manganti olo tä, krana hetä kutoh talo urep karä tabirie.

42. Tinai belahe olo Simeon, iä tä olo hatuä limä ratus biti, hagoet masang bukit hatinggang Seir; Pelatja, Nearja, Repaja tuntang Usiel, anak Isei tä, idjä mangapala äwen.

43. Iä mampatäi tisan olo Amalek, idjä djari mahakan, malapas arepe horan; palus olo tä melai hetä sampai andau toh.

BAGI 5.

I. Panakan Ruben. II. Panakan Gad. III. Panakan Manase.

I.—1. Djetoh panakan Ruben, anak Israel idjä bakas tä. Krana iä tä idjä bakas, tapi awie djari mamapa sasuron bapae, maka bagin pangkat kabakase inenga akan panakan Josep, anak Israel tä; tapi djaton sampai olo tä akan mitong arepe bakas hong surat horoe karä hamputan. — (1.*Mos.* 35,22; — 49,8.)

2. Krana Juda tä idjä mandjadi kwasa marak karä paharie, bara iä mantir hai tä akan lembut, tapi bagin kabakase mandjadi akan Josep.

3. Maka anak Ruben, anak Israel idjä bakas tä, iä tä: Hanogh, Palu, Hesron, Karmi.

4. Anak Joel tä Semaja; anak Semaja tä tinai Gog; anak Gog Simei;

5. Anak Simei Migha; anak Migha Reaja; anak Reaja Baal;

6. Anak Baal Beera, idjä inawan inamput Tiglatpilneser, radja Asur tä; iä tä idjä mantir olo Ruben.

7. Maka karä paharie tumon ungkup humae, tumon panakae irinting hong surat horoe utuse, iä tä: mantir Jehiel tuntang Segharja.

8. Tinai Bela, anak Asas; anak Asas tä Sema; anak Sema tä Joel; iä tä melai hong Aroer, palus mimes Nebo tuntang Baalmeon.

9. Iä melai hila timor, tandatandar bara padang benjem tä mandas batangdanum Prat; krana karä metoe djari paham dahangmandahang hong tanah Gilead.

10. Djaman Saul olo tä parang dengan olo Hagar, iä tä impatäie. Palus äwen melai hong tingkap ajue hila timor Gilead.

II.—11. Panakan Gad tä melai tandipah olo tä, hong tanah Basan, mandas Salgha.

12. Joel tä kapalae, Sapam indu panggapite; maka Jaenai tuntang Sapat melai hong Basan.

13. Paharie, tumon karä ungkup human tatoe, iä tä: Mighael, Mesulam, Seba, Jorai, Jaghan, Sia, Heber; äwen udju tä.

14. Djetä anak Abihail, anak Huri, Huri anak Jaroa, Jaroa anak Gilead, Gilead anak Mighael, Mighael anak Jesisai, Jesisai anak Jado, Jado anak Bus;

15. Ahi anak Abdiel, Abdiel

anak Guni, iä idjä mantir kapalan karä ungkup human tatoe.
16. Olo tä melai hong Gilead, hong Basan, tuntang intu patataie, tinai hong karä patatai Saron.
17. Samandiai tä djari injurat hong surat horoe utuse intu katika Jotam, radja Juda tä, tinai katika Jerobeam, radja Israel. — (2.*Radja*15,7.32.)
18. Baris olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manase tä, oloe idjä tau ompat kawan parang äpat pulu äpat kojan udju ratus djahawen pulu hatuä, uras idjä sanggam toto, idjä hapan talawang, padang tuntang panah, idjä apik parang.
19. Maka olo tä mamarang olo Hagar, olo Jetur, olo Napis, olo Nodab.
20. Maka iä indohop mangat mawi musohe; olo Hagar tä injaragh akan lengäe, tuntang karä olo dengae; awi äwen blaku intu Hatalla kahum parang, tä iä manarima lakue, basa äwen harap iä.
21. Karä meton musohe inampute, limä pulu kojan onta, duä ratus limä pulu kojan tabiri, duä kojan kalidai, tinai saratus kojan olon.
22. Krana kutoh karä musohe matäi bahimang, krana parang tä bara Hatalla kea. Maka olo tä melai hetä, gantin musohe, sampai iä inamput tawanan.
III. — 23. Maka panakan sabagi hamputan Manase tä melai hong tanah hetä. Olo tä dahangmandahang sampai mangontep tanah bara Basan mandas Baalhermon, Senir tuntang bukit Hermon.
24. Maka djetoh kapalan karä ungkup tatoe: Heper, Jisei, Eliel, Asriel, Jeremia, Hodawja, Jadiel; uras olo idjä kwasa, idjä basewut, mantir kapalan karä ungkup tatoe.
25. Tapi amon olo tä marisang dengan Hatallau karä tatoe, tuntang habandong atäie omba dewan puna utus olo tanah hetä, idjä djari impalomos Hatalla bara baue:
26. Tä Hatallan Israel madjik atäi Pul, radja Asur, idjä manamput olo tä tawanan, iä tä olo Ruben, olo Gad dengan sabagi hamputan Manase; palus iä mindah olo tä akan Halah, Habor, Hara, tinai akan sungäi Gosan sampai andau toh. — (2.*Radja*15,19.)

BAGI 6.

Panakan Lewi.

1. Anak Lewi tä: Gerson, Kahat, Merari. — (1.*Mos.*46,11.)
2. Anak Kahat tä: Amram, Jishar, Hebron, Usiel.
3. Anak Amram tä: Aaron, Moses, Mirjam. Anak Aaron tä: Nadab, Abihu, Eleasar, Itamar. — (2.*Mos.*2,1.)
4. Eleasar manak Pinehas; Pinehas manak Abisua.
5. Abisua manak Buki; Buki manak Usi.
6. Usi manak Seraja; Seraja manak Merajot.
7. Merajot manak Amarja; Amarja manak Ahitub.
8. Ahitub manak Sadok; Sadok manak Ahimaas. — (2.*Sam.*8,17.)
9. Ahimaas manak Asarja; Asarja manak Johanan.
10. Johanan manak Asarja, iä tä, idjä imam hong human Ha-

talla, idjä imangun Salomo hong Jerusalem.
11. Asarja manak Amarja; Amarja manak Ahitub.
12. Ahitub manak Sadok; Sadok manak Salum.
13. Salum manak Hilkia; Hilkia manak Asarja.
14. Asarja manak Seraja; Seraja manak Josadak.
15. Josadak tä tamput kea, metoh Jehowa mimbit olo Juda tuntang Jerusalem tawanan, hapan lengän Nebukadnesar.
16. Toh, maka anak Lewi tä, iä tä; Gerson, Kahat, Merari.
17. Djetoh aran anak Gerson: Libni, Simei.
18. Anak Kahat tä: Amram, Jishar, Hebron, Usiel.
19. Anak Merari tä: Maheli, Musi. Djetä karä ungkup olo Lewi, tumon karä tatoe.
20. Anak Gerson tä Libni; anak Libni tä Japat; anak Japat tä Sima.
21. Anak Sima tä Joah; anak Joah tä Ido; anak Ido tä Serah; anak Serah tä Jeatrai.
22. Anak Kahat tä Aminadab; anak Aminadab tä Korah; anak Korah tä Asir.
23. Anak Asir tä Elkana; anak Elkana tä Ebjasap; anak Ebjasap tä Asir.
24. Anak Asir tä Tahat; anak Tahat tä Uriel; anak Uriel tä Usia; anak Usia tä Saul.
25. Anak Elkana tä: Amasai, Ahimot.
26. Anak Ahimot tä Elkana; anak Elkana tä Sopai; anak Sopai tä Nahat.
27. Anak Nahat tä Eliab; anak Eliab tä Jeroham; anak Jeroham ta Elkana.
28. Anak Samuel tä: Wasni, anake idjä bakas, limbah tä Abia.
29. Anak Merari tä Maheli; anak Maheli tä Libni; anak Libni tä Simei; anak Simei tä Usa.
30. Anak Usa tä Simea; anak Simea tä Hagija; anak Hagija tä Asaja.
31. Maka Asaja tä, idjä iangkat Dawid mandjadi olo panjanji hong human Jehowa, limbah pati tä djari imbit kantä.
32. Æwen tä manonggo intu baun äka Hatalla, tingkap-panjupa tä, manjanji hetä, sampai Salomo mamangun human Jehowa hong Jerusalem; tumon padjue iä malalus gawie.
33. Maka djetoh idjä mendeng hetä, tuntang karä anake hatuä: bara baris olo Kahat, Heman, olo panjanji tä, anak Joel, Joel anak Samuel;
34. Samuel anak Elkana, Elkana anak Jeroham, Jeroham anak Eliel, Eliel anak Toa;
35. Toa anak Sup, Sup anak Elkana, Elkana anak Mahat, Mahat anak Amasai;
36. Amasia anak Elkana, Elkana anak Joel, Joel anak Asarja, Asarja anak Sepanja;
37. Sepanja anak Tahat, Tahat anak Asir, Asir anak Ebjasap, Ebjasap anak Korah;
38. Korah anak Jishar, Jishar anak Kahat, Kahat anak Lewi, Lewi anak Israel.
39. Kolae, Asap tä, aton mendeng hila gantaue; Asap tä anak Bereghja, Bereghja anak Simea;
40. Simea anak Mighael, Mighael anak Baeseja, Baeseja anak Malghija;
41. Malghija anak Etni, Etni anak Sera, Sera anak Adaja;
42. Adaja anak Etan, Etan anak Sima, Sima anak Simei;

43. Simei anak Jahat, Jahat anak Gersom, Gersom anak Lewi.
44. Kolae, olo utus Merari tä, mendeng hila sambile, iä tä Etan anak Kisi, Kisi anak Abdi, Abdi anak Malugh;
45. Malugh anak Hasabja, Hasabja anak Amasia, Amasia anak Hilkia;
46. Hilkia anak Amsi, Amsi anak Bani, Bani anak Semer;
47. Semer anak Maheli, Maheli anak Musi, Musi anak Merari, Merari anak Lewi.
48. Maka paharie, karä olo Lewi tä, djari imadju nguan gawin äkamelai, human Hatalla tä.
49. Maka Aaron äwen hanak palus panakae manotong garo hundjun mesbeh äka parapah awang ingähu, tuntang hundjun mesbeh äka hagaro; iä djari inukas akan karä gawi hong äka idjä brasih haliai, mangat manjapan olo Israel, tumon talo handiai, awang imetäh Moses, rewar Hatalla.
50. Maka djetoh panakan Aaron: anake tä Eleasar; anak Eleasar tä Pinehas, anak Pinehas tä Abisua;
51. Anak Abisua tä Buki, anak Buki tä Usi, anak Usi tä Seraja;
52. Anak Seraja tä Merajot, anak Merajot tä Amarja, anak Amarja tä Ahitub;
53. Anak Ahitub tä Sadok, anak Sadok tä Ahimaas.
54. Maka djetoh karä äkae melai, karä lewue, idjä baris pagangan ajue, iä tä ain baris panakan Aaron, idjä utus olo Kahat tä, krana kalabuan tenong djetä buah akae; — (*Jos.*21,10.)
55. Tuntang olo manenga akae Hebron, hong tanah Juda, tuntang karä patataie hakaliling.
56. Tapi karä - tanan lewu tä, tuntang karä lewu korik awang hetä, olo manengae akan Kaleb, anak Jepune.
57. Maka akan panakan Aaron tä olo manenga lewu, bara baris lewun hamputan Juda: Hebron, lewu kalindong tä, Libna tuntang karä patataie, Jatir, Estemoa, tuntang patataie;
58. Hilen tuntang patataie, Debir tuntang patataie;
59. Asan tuntang patataie, Betsemes tuntang patataie.
60. Bara karä lewun hamputan Benjamin olo manenga akae: Geba tuntang patataie, Alemet tuntang patataie, Anatot tuntang patataie. Karä lewue, pagangan karä ungkupe, sampai telowalas kabaris lewu.
61. Maka akan panakan Kahat awang beken tä imbaris hapan tenong sapulu kabaris lewu bara karä lewun sabagi hamputan Manase tä.
62. Panakan Gerson, tumon karä ungkupe, mandino telowalas kabaris lewu bara karä lewun hamputan Issakar, tuntang hamputan Aser, tinai hamputan Naptali, tuntang bara sabagi hamputan Manase idjä hong Basan tä.
63. Akan panakan Merari tumon karä ungkupe imbaris hapan tenong kea duäwalas lewu, bara lewun olo hamputan Ruben, tuntang hamputan Gad, tinai hamputan Sebulon.
64. Tumon tä olo Israel manenga akan olo Lewi karä lewu tä tuntang karä patataie.
65. Hapan tenong iä manenga tä bara lewun hamputan Juda, tuntang hamputan Simeon, tinai hamputan Benjamin, karä lewu tä, idjä djari injewut arae nah.

66. Maka akan tisan ungkup Kahat inenga lewu bara lewun hamputan Epraim;
67. Krana olo manenga akae lewu kalindong tä, Sighem tuntang patataie, hong bukit hatinggang Epraim, Geser tuntang patataie:
68. Tinai Jokmeam tuntang patataie, Bethoron tuntang patataie:
69. Ajalon tuntang patataie, Gatrimon tuntang patataie.
70. Tinai bara lewun sabagi hamputan Manase tä: Aner tuntang patataie, Bileam tuntang patataie. Ungkup tisan panakan Kahat mandiuo karä lewu djetä.
71. Panakan Gerson mandino lewu bara karä lewun ungkup sabagi hamputan Manase tä: Golan hong Basan, tuntang patataie, Astarot tuntang patataie:
72. Tinai bara lewun hamputan Isaskar: Kedes tuntang patataie, Dobrat tuntang patataie;
73. Ramot tuntang patataie, Anem tuntang patataie.
74. Tinai bara lewun hamputan Aser: Masal tuntang patataie, Abdon tuntang patataie;
75. Hukok tuntang patataie, Reghob tuntang patataie.
76. Tinai bara lewun ungkup Naptali: Kedes hong Galilea tuntang patataie, Hamon tuntang patataie, Kiriataim tuntang patataie.
77. Panakan Merari awang beken tä mandino lewu bara karä lewun hamputan Sebulon: Rimono tuntang patataie, Tabor tuntang patataie.
78. Tinai dipah Jordan hila silae, tandipah Jerigho, hila timor Jordan, iä mandino bara lewun hamputan Ruben: Beser, hong padang benjem tä, tuntang patataie, Jasa tuntang patataie;
79. Kedemot tuntang patataie, Mepaat tuntang patataie.
80. Bara lewun hamputan Gad: Ramot hong Gilead tuntang patataie, Mahanaim tuntang patataie:
81. Hesbon tuntang patataie, Jaeser tuntang patataie.

BAGI 7.

Panakan I. Isaskar, II. Benjamin, III. Naptali, IV. Manase, V. Epraim, VI. Aser.

I.—1. Anak Isaskar tä: Tola, Pua, Jasib, Simron; äwen äpat tä. — (1.*Mos.*46,13.)
2. Anak Tola tä: Usi, Repaja, Jeriel, Jaghmai, Jibsam, Samuel, uras mantir hong karä ungkup utus tatoe Tola, olo idjä menteng uräh hong panakae; maka karä oloe intu katika Dawid duä pulu duä kojan djahawen ratus biti.
3. Anak Usi tä Jisraja; anak Jisraja tä: Mighael, Obadja, Joel, Jisia; limä biti tä uras mantir.
4. Maka ai, bara baris karä ungkup utus tatoe, aton kawan olo parang sampai telo pulu djahawen kojan karä bitie, krana olo tä masawä manak arä.
5. Maka karä paharie, baris karä ungkup hamputan Isaskar aton hanja pulu udju kojan bitie, uras olo idjä gantjang parang, idjä tamä surat tjatjah.
II.—6. Anak Benjamin tä: Bela, Begher, Jediael; telo biti tä.
7. Anak Bela tä: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot, Iri; limä biti tä, idjä mangapala karä ungkup utus tatoe, olo menteng tuntang tjakap; maka karä oloe idjä tamä tjatjah duä pulu duä kojan telo pulu äpat biti.

8. Anak Begher tä: Semira, Joas, Elieser, Eljoenai, Omri, Jeremot, Abija, Anatot, Alemet; uras djetä anak Begher.

9. Olo ajue, idjä injurat tumon karä ungkupe, tumon karä kapalan utus ajue, duä pulu kojan duä ratus, samandiai olo awang sanggam parang.

10. Anak Jediael tä Bilhan; anak Bilhan tä: Jeus, Benjamin, Ehud, Kenaana, Sethan, Tarsis, Ahisahar.

11. Samandiai tä panakan Jediael, kapala karä ungkup utus tatoe; karä oloe awang gantjang sampai udjuwalas kojan duä ratus biti, idjä omba kawan olo parang.

12. Tinai Supim dengan Hupim tä anak Ir, tuntang Husim tä anak Aher.

III. — 13. Anak Naptali tä: Jasiel, Guni, Jeser, Salum; djetä uras panakan Bilha.

IV. — 14. Anak Manase tä Asriel, idjä inakan sawae; maka gundike, olo Aram tä, manak Maghir, bapa Gilead.

15. Maghir tä masawä betau Hupim äwen duä Supim, arae Maagha. Maka aran anake idjä duä Selapead. Selapead tä manak uras bawi bewäi.

16. Tinai Maagha, sawan Maghir, manak hatuä, tuntang manggarä arae Peres; anak paharie tä Seres, iä tä manak Ulam tuntang Rekem.

17. Anak Ulam tä Bedan. Djetä panakan Gilead, anak Maghir, Maghir anak Manase.

18. Maka betaue, Moleghet, manak Ishud, Abieser, Mahela.

19. Anak Semida tä: Ahjan, Seghem, Liki, Aniam.

V. — 20. Anak Epraim tä Sutelah: anak Sutelah tä Bered; anak Bered tä Tahat; anak Tahat tä Elada; anak Elada tä Tahat.

21. Anak Tahat tä Sabad; anak Sabad tä: Sutela, Eser, Elad. Maka olo Gat, idjä puna olo tanah tä, mampatäi äweu tä, basa äwen tä djari dumah, handak marampas metoe.

22. Tagal tä tatoe Epraim manatum tahi andaue; maka karä paharie dumah mampong iä.

23. Limbah tä iä hindjä dengan sawae, iä tä batihi, manak hatuä, maka iä manggarä arae Beria, (*hong kapähä,*) basa tjalaka djari buah ungkup humae.

24. Anake idjä bawi tä Seera; iä tä mamangun Bethoron idjä ngadju dengan idjä ngawa, tinai Usenseera.

25. Anak Seera tä Repa äwen duä Resep; anak Resep tä tinai Tela; anak Tela tä Tahan;

26. Anak Tahan tä Ladan; anak Ladan tä Amihud; anak Amihud tä Elisama;

27. Anak Elisama tä Nun; anak Nun tä Josua. — (4.*Mos.*13,9.)

28. Maka äkae, tanah pagangan ajue, iä tä Betel tuntang karä patataie; hila timor, Naaran; hila barat, Geser tuntang karä patataie, tinai Sighem tuntang karä patataie, palus sampai Gasa tuntang karä patataie.

29. Tinai hong tanah hamputan Manase Betsean tuntang karä patataie, Taanagh tuntang karä patataie, Megido tuntang karä patataie, Dor tuntang karä patataie. Karä lewu tä äka panakan Josep, anak Israel tä.

VI. — 30. Anak Aser tä: Jimna, Jiswa, Jiswi, Beria; Sera, betau äwen tä.

31. Anak Beria tä Heber äwen

duä Malghiel; iä tä bapa Birsawit.
32. Maka Heber manak Japlet, Somer, Hotam; tinai Sua, betau äwen tä.
33. Anak Japlet tä: Pasagh, Bimhal, Aswat; djetä anak Japlet.
34. Anak Semer tä: Ahi, Rohega, Jehuba, Aram.
35. Anak paharie Helem tä: Sopa, Jimna, Seles, Amal.
36. Anak Sopa tä: Sua, Harneper, Sual, Beri, Jimra;
37. Beser, Hod, Sama, Silsa, Jitran, Beera.
38. Anak Jeter tä: Jepune, Pispa, Ara.
39. Anak Ula tä: Ara, Haniel, Risja.
40. Samandiai tä panakan Aser, uras mantir karä ungkup utus tatoe, uras olo awang kampili, awang menteng tuntang tjakap, uras mantir kapala; maka karä oloe idjä injurat, intjatjah akan parang, duä pulu djahawen kojan-biti karäe.

BAGI 8.

Panakan Benjamin tuntang Saul.

1. Benjamin manak Bela, anake idjä bakas, idjä duä Asbel, idjä telo Ahra; — (1. *Mos.* 46,21.)
2. Idjä äpat Noha, idjä limä Rapa.
3. Maka djetoh anak Bela: Adar, Gera, Abihud;
4. Abisua, Naaman, Ahoa;
5. Gera, Sepupan, Huram.
6. Djetoh panakan Ehud, samandiai tä mantir kapalan olo Geba; maka äwen bindah akan Manahat;
7. Naaman, Ahia tuntang Gera, iä idjä mindah äwen tä; maka iä manak Usa tuntang Ahihud.
8. Tinai Saharaim manak hong tanah Moab, limbah iä djari mindah äwen, dengan Husim tuntang Baara, sawae duäduä tä.
9. Tinai dengan sawae Hodes iä manak Jobab, Sibja, Mesa, Malgham;
10. Jeus, Soghja, Mirma; samandiai tä anak ajue, uras kapalan karä bakas.
11. Dengan Husim iä manak Abitub tuntang Elpaal.
12. Anak Elpaal tä: Eber, Misam, Semed; iä tä djari mamangun lewu Ono, tinai Lod tuntang karä patataie.
13. Maka Beria tuntang Sema tä kapalan karä bakas olo Ajalon; iä djari manganan olo Gat.
14. Maka Ahjo, Sasak, Jeremot,
15. Sebadja, Arad, Eder,
16. Mighael, Jispa, Joha, samandiai tä uras anak Beria.
17. Sebadja, Mesulam, Hiski, Heber,
18. Jismerai, Jislia, Jobab, samandiai tä uras anak Elpaal.
19. Jakim, Sighri, Sabdi,
20. Eljoenai, Siletai, Eliel,
21. Adaja, Beraja, Simrat, samandiai tä uras anak Simei.
22. Jispan, Eber, Eliel,
23. Abdon, Sighri, Hanan,
24. Hananja, Elam, Antotija,
25. Jipdeja, Pnuel, samandiai tä uras anak Sasak.
26. Samsirei, Seharja, Atalja,
27. Jaaresja, Elia, Sighri, samandiai tä uras anak Jeroham.
28. Djetä mantir hong utus tatoe, kapalan karä ungkupe; äwen tä melai hong Jerusalem.
29. Hong lewu Gibeon aton me-

lai bapa Gibeon; aran sawae Maagha.

30. Anake idjä bakas Abdon; limbah tä Sur, Kis, Baal, Nadab,

31. Gedor, Ahio, Segher.

32. Mikløt manak Simea; iweh tä kea melai dambi karä paharie hong Jerusalem, hindjäi paharie.

33. Ner manak Kis, Kis manak Saul, Saul manak Jonatan, Malghisua, Abinadab, Esbaal. (1. Sam. 14,51.)

34. Jonatan manak Meribaal; Meribaal manak Migha.

35. Anak Migha tä: Piton, Melegh, Tarea, Aghas.

36. Aghas manak Jehoada; Jehoada manak Alemet, Asmawet, Simri; Simri manak Mosa.

37. Mosa manak Bina; anak djetä Rapa; anak djetä Elasa, anak djetä Asel.

38. Asel tä djahawen anake hatuä, djete karä aran: Asrikam, Boghru, Ismael, Searja, Obadja, Hanan. Samandiai tä uras anak Asel.

39. Maka anak paharie Esek tä: Ulam, anake idjä bakas, idjä duä Jeus, idjä telo Elipelet.

40. Maka anak Ulam tä uras olo gantjang, idjä harati gawin panah, tuntang are anak esoe, sampai saratus limä pulu biti. Samandiai tä uras panakan Benjamin.

BAGI 9.

Olo idjä mangkalewu hong Jerusalem tuntang hong Gibeon.

1. Maka salepah olo utus Israel injurat, tumon horoe karä ungkupe; surat horoe tä aton hong surat radja Israel. Maka olo Juda inamput tawanan akan Babel, tagal karä kalangkahe;

2. Iä, idjä bihin mangkalewu sadang hong karä tanae, tuntang hong karä lewue, iä tä olo Israel, imam tuntang olo Lewi, tuntang rewar aka brasih tä.

3. Maka hong Jerusalem aton mangkalewu belahe bara hamputan Juda, tuntang belahe bara hamputan Benjamin, tinai belahe bara hamputan Epraim dengan Manase.

4. Utai, anak Amihud, Amihud anak Omri, Omri anak Imri, Imri anak Bani, panakan Peres, anak Juda tä.

5. Ungkup olo Silon tä: Asaja, anake idjä bakas tä, tuntang karä anake.

6. Baris panakan Sera tä: Jeuel tuntang karä kolae, djahawen ratus djalatien pulu biti.

7. Baris panakan Benjamin tä: Salu, anak Mesulam, Mesulam anak Hodawja, Hodawja anak Hasenua.

8. Tinai Jibneja, anak Jeroham, tuntang Ela, anak Usi, Usi anak Mighri; tinai Mesulam, anak Sepatja, Sepatja anak Reuel, Reuel anak Jibnija;

9. Tuntang karä paharie, tumon karä ungkupe, sampai djalatien ratus limä pulu djahawen biti; karä olo tä uras kapalan karä bakas huang karä ungkup utus tatoe.

10. Baris imam tä: Jedaja, Jojarib, Jaghin;

11. Asarja anak Hilkija, Hilkija anak Mesulam, Mesulam anak Sadok, Sadok anak Merajot, Merajot anak Ahitub, mantir human Hatalla tä.

12. Tinai Adaja anak Jeroham, Jeroham anak Pashur, Pashur anak Malghia; tinai Masai anak Adiel, Adiel anak Jahsera, Jahsera

anak Mesulam, Mesulam anak Me-
silemit, Mesilemit anak Imer.
13. Tinai karä paharie, kapala
huang ungkup karä tatoe, sampai
sakojan udju ratus djahawen pulu
biti, olo idjä harati nguan gawi
hong human Hatalla.
14. Bara baris olo Lewi tä: Se-
maja anak Hasub, Hasub anak
Asrikam, Asrikam anak Hasabja,
bara baris olo Merari.
15. Tinai Bakbakar, Heres, Ga-
lal tuntang Matanja, anak Migha,
Migha anak Sighri, Sighri anak
Asap.
16. Tinai Obadja anak Semaja,
Semaja anak Galal, Galal anak
Jedutun; tinai Bereghja anak
Asa, Asa anak Elkana, idjä mang-
kalewu hong lewun olo Netopat.
17. Olo idjä tonggon bauntong-
gang tä: Salum, Akub, Talmon,
Ahiman, tuntang karä paharie;
Salum mangapala äwen tä.
18. Palus toh kea äwen tä, idjä
bara hamputan olo Lewi, djari
mendeng manonggo bauntonggang
hila timor, djalan radja tamä hu-
man Hatalla.
19. Tinai Salum, anak Kore,
Kore anak Ebjasap, Ebjasap anak
Korah, tuntang karä paharie olo
ungkup human tatoe, olo Korah
tä, aton padjun gawie mangat ma-
nonggo bauntonggang tingkap-
panjupa, sama kilau tatoe horan
hong äka utus olo Jehowa bapo-
dok djari manonggo bauntong-
gang kea;
20. Metoh Pinehas, anak Eleasar
tä, mangapala iä, idjä imberkat Je-
howa tä. — (4.*Mos*.25,7.)
21. Sagharja, anak Meselemja,
manonggo bauntonggang tingkap-
panjupa.
22. Karä olo awang kampili akan
tonggon bauntonggang sampai duä
ratus duäwalas biti. Æwen tä djari
tarasurat tumon karä lewue. Da-
wid tuntang Samuel, nabi tä, djari
mangkat olo tä huang padjun ai.
23. Æwen tä palus panakae me-
lai intu karä bauntonggang human
Jehowa, huma äka-panjupa, ma-
nonggo hetä.
24. Maka tonggoe tä melai intu
äpat matan riwut, hila timor, hila
barat, hila utara tuntang hila sa-
latan.
25. Karä paharie uras melai intu
lewue, tuntang iä manalih sining
andau udju hatalindjam, mangat
manonggo.
26. Krana idjä haradjur melai
hetä iä tä äpat biti mantir tong-
goe, olo Lewi tä; äwen tä mandur
karä ramo tuntang panatau human
Hatalla.
27. Maka olo tä bara malem ha-
kaliling human Hatalla; krana iä
tä akan indu manonggo, sining
handjewu iä akan muap blawang.
28. Belahe olo tä akan mahaga
karä ramon sombajang; tuntang
hasca iä manamäae tinai, tuntang
hasea kea iä mamplua tä.
29. Tinai belahe olo tä djari iang-
kat mahaga karä ramo tuntang
talo biasih, tinai tunek tepong,
anggor, undus, garo tuntang
minjak.
30. Tinai belahe utus imam akan
manampa garo tuntang minjak tä.
31. Maka Matitja, olo Lewi, anak
Salum idjä bakas, olo Korah tä,
tukang talo inanak hong rindjing.
32. Belahe paharie, olo Kahat,
tukang tepong tampajah tä, mangat
manatap djetä genep andau sabat.
—(3.*Mos*.24,5.)
33. Ungkup djetä kea olo pa-
njanji, kapalan ungkup Lewi,

idjä empas bara gawi manonggo pakarong äka karä ramo; krana handau hamalem iä puna gawie djetä.

34. Djetä karä mantir kapala huang karä ungkup olo Lewi; äwen tä melai hong Jerusalem.

35. Maka hong Gibea djari melai Jeiel, bapa Gibeon; aran betaue Maagha.

36. Anake idjä bakas Abdon, limbah tä Sur, Kis, Baal, Ner, Nadab,

37. Gedor, Ahio, Sagharja, Miklot.

38. Miklot manak Simeam. Æwen tä melai kea hong Jerusalem, darah paharie, hindjä dengan karä paharie.

39. Ner manak Kis, Kis manak Saul, Saul manak Jonatan, Malghisua, Abinadab, Esbaal. — (9,33.)

40. Anak Jonatan tä Meribaal, Meribaal manak Migha.

41. Anak Migha tä: Piton, Melegh, Taerea.

42. Aghas manak Jaera, Jaera manak Alemet, Asmawet, Simri; Simri manak Mosa.

43. Mosa manak Bina; anak Bina tä Repaja, anak Repaja tä Elasa, anak Elasa tä Asel.

44. Asel tä djahawen biti anake hatuä; djetoh karä arae: Asrikam, Boghru, Ismael, Searja, Obadja, Hanan; djetä anak Asel.

BAGI 10.

Saul matäi kahum parang dengan olo Pilisti.

1. Maka olo Pilisti mamarang olo Israel, tuntang olo Israel pararawoh bara baun olo Pilisti, palus olo tä halelek impatäi hong bukit hatinggang Gilboa. (1.*Sam.* 31,1.)

2. Maka olo Pilisti maroboh mangatah Saul tuntang anake; olo Pilisti mampatäi Jonatan, Abinadab äwen telo Malghisua, anak Saul tä.

3. Maka klahi mangaras mantakan Saul, iä ingapong olo pamanah, tuntang bahimang awi olo pamanah tä.

4. Tä koan Saul dengan olo idjä mananggong ganggamae: Silak padangm, sudok aku hapan tä, belä olo kulop tä dumah, sambil hababaka aku. Tapi ajange djaton maku, awie paham kikähe. Tä Saul manduan padange, manangkarap tä.

5. Amon ajange mitä Saul djari matäi, maka iä kea manangkarap padange, palus matäi.

6. Tumon tä Saul matäi äwen äpat hanak; hapus ungkup humae matäi haiak tä kea.

7. Amon karä olo Israel, idjä melai hong tanah randah hetä, mitä olo tä djari hadari, tinai Saul äwen hanak djari matäi, maka olo tä malihi lewue palus hadari. Tä, maka olo Pilisti dumah, mangkalewu hetä.

8. Djadi andau tinai, metoh olo Pilisti mananggoh tantai marampas ramon olo idjä impatäie tä, maka iä mitä Saul äwen hanak halelek hundjun bukit Gilboa.

9. Tä iä marampas ramoe, tinai iä manduan takoloke tuntang ganggamae, palus manjoho olo mimbit tä mangumbang tanah Pilisti, mamprahan tä akan karä dewae, tuntang akan olo arä.

10. Limbah tä olo mingkes ganggamae tä huang human dewae, ti-

nai bangkonge ilantakehong human Dagon.

11. Amon olo Jabes hong Gilead mahiining talo handiai, idjä djari iawi olo Pilisti dengan Saul,

12. Maka karä olo gantjang baris äwen tä hagoet, manduan* bukang Saul tuntang hantun anake, mimbit tä akan Jabes, sambil mangubur tolange tä penda batang ela hong Jabes, palus iä puasa kudju andau.

13. Tumon tä Saul matäi huang kalangkahe, idjä iawie dengan Jehowa, dengan angh Jehowa, idjä djaton djari ihagae; tinai tagal iä djari misek olo bawi tukang dewa tä, idjä inggaue. — (1.*Sam.*15,11; 28,8.)

14. Djaton iä djari misek Jehowa; tagal tä iä mampatäi iä, balalu mindah karadjaae akan Dawid, anak Isai.

BAGI 11.

I. Dawid imparadja; iä mampalah Jerusalem. II. Karä pangkaliman Dawid.

I. — 1. Tä salepah utus olo Israel hapumpong, mananggoh Dawid hong Hebron, sambil hamauh: Itäm, ikäi toh isi daha ajum. — (2.*Sam.*5,1.)

2. Bara bihin kea, kahum Saul magon radja, mahin ikau kea idjä djari matoh olo Israel; tinai Jehowa, Hatallam, djari hamauh dengam: ikau akan manjakatik Israel, djalahan olo ajungku, ikau akan mangapala utus olo ajungku, Israel tä.

3. Tinai karä bakas olo Israel dumah manaharep radja hong Hebron, balalu Dawid hadjandji dengae hong Hebron, intu baun Jehowa. Maka olo tä maminjak Dawid mandjadi radjan olo Israel, tumon augh Jehowa hadjamban Samuel. — (1.*Sam.*16,1.)

4. Maka Dawid haiak karä olo Israel hagoet maranggar Jerusalem, iä tä Jebus; krana olo Jebusi magon mangkalewu hong tanah tä.

5. Maka olo Jebus tä hamauh mawi Dawid: Kwäka ikan tau tamä hetoh! Tapi Dawid mandino kota Sion tä kea, iä tä lewun Dawid.

6. Krana koan Dawid: Æwe idjä solake mamukul olo Jebusi tä, iä akan mandjadi mantir kapala. Tä, maka Joab, anak Seruja, idjä solake mandai pagar batu tä, tagal tä iä mandjadi mantir kapala.

7. Maka Dawid palus melai hong kota tä, tagal tä djetä inggarä lewun Dawid.

8. Tinai iä mamangun lewu tä bara Milo sampai hakaliling; maka Joab manaheta tisan lewu tä.

9. Maka Dawid sasar tahi sasar hai, krana Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, mampahaiak iä.

II. — 10. Djetoh karä mantir pangkaliman Dawid, idjä menteng atäie djari omba iä mandähen karadjaan ajue mahundjun salepah utus olo Israel, mangat mamparadja iä, tumon augh Jehowa tahiu olo Israel. — (2.*Sam.*23,8.)

11. Djetoh karä pangkaliman Dawid: Jasobam, anak Haghmoni, aton idjä mambatang intu telo pulu biti tä; iä idjä djari mimbing lundjue mantakan telo ratus biti, idjä impatäie haiak.

12. Limbah bara iä tä Eleasar, anak Dodo, olo Aho tä; iä hindjä pangkalima äwen telo tä.

13. Iä tä dengan Dawid hong

Pasdamim, metoh olo Pilisti hapumpong hetä handak parang; maka aton tana hetä hindai geteme, olo arä hadari, mahakan bara baun olo Pilisti.

14. Maka äwen tä melai tetep hetä, bentok tana, sambil mangalindong tä, iä mamukul olo Pilisti. Tuntang Jehowa paham mandohop olo tä hapan äwen.

15. Maka telo biti, mantir äwen telo pulu baris idjä solake tä, mananggoh Dawid hong batukarang, darah lowang Adulam; maka kawan parang olo Pilisti bapodok hong djanah Repaim.

16. Intu tä Dawid hong äka dähen, tuntang sabagi olo Pilisti hong Betlehem.

17. Tä Dawid mipen, koae: Æwe handak mampihop aku hapan danum bara kali Betlehem, idjä intu bauntonggang hetä.

18. Tä äwen telo tä manaradjang kawan parang olo Pilisti, masip danum bara kali Betlehem, idjä hong bauntonggang lewu tä, palus äwen mätoe, mimbite akan Dawid. Tapi Dawid djaton maku mihop djetä, baja iä manusuh tä hong baun Jehowa,

19. Sambil hamauh: Käläh Hatallangku mangedjau aku dengan gawi kalotä; tau aku mihop dahan olo tä? Kilau manganan tahasenge äwen djari masip djetä. Palus iä djaton maku mihope. Djetä gawin pangkalima äwen telo tä.

20. Maka Abisai, paharin Joab, iä tä kea idjä mambatang hong telo biti; iä djari mimbing lundjue malawan telo ratus biti, sambil mampatäi iä. Tumon tä iä basewut intu äwen telo tä.

21. Bara baris äwen telo tä iä idjä hai bara kolae äwen duä, tagal tä iä mangapala äwen tä, tapi iä djaton sama tumon telo biti baris idjä solake tä.

22. Benaja, anak Jojada, anak olo Kabseel, idjä menteng atäi, abas gawie kea; iä mampatäi duä singa olo Moab; tinai iä hagoet mampatäi singa hong kali, wajah ambon habungkus.

23. Tinai iä djari mampatäi olo Misir kea, idjä limä hasa kambo berenge; olo Misir tä mimbing lundjue, tantahae kahai buntis; tapi iä manggapi iä hapan sokahe bewäi, palus mansuwit lundju bara lengän olo Misir tä, balalu mampatäi iä hapan lundju ajue kea.

24. Djetä gawin Benaja, anak Jojada, tagal tä iä basewut hong pangkalima telo biti tä.

25. Iä hai bara olo telo pulu tä, tapi iä djaton sama kea dengan telo biti baris idjä solake tä. Maka Dawid mangkat iä mangapala karä olo dalam.

26. Djetoh aran karä pangkalima awang beken tä: Asahel, paharin Joab; Elhanan, anak Dodo, olo Betlehem;

27. Samot, olo Harot; Heles, olo Pelon;

28. Ira, anak Ikes, olo Tekoa; Abieser, olo Anatot;

29. Sibghai, olo Husat; Ilai, olo Aho;

30. Maharai, olo Netopat; Heled, anak Baana, olo Netopat;

31. Itai, anak Ribai, olo Gibea, lewun olo Benjamin; Benaja, olo Pirhaton;

32. Hurai, bara sungäi Gaas; Abiel, olo Arbat;

33. Asmawet, olo Baharum; Eljaba, olo Saalbon.

34. Baris panakan Hasem, olo

Gison tä, aton Jonatan, anak Sage, olo Harar;
35. Ahiam, anak Saghar, olo Harar; Elipal, anak Ur;
36. Heper, olo Megharat; Ahia, olo Pelon;
37. Hesro, olo Karmel; Naarai, anak Esbai;
38. Joel, paharin Natan; Mibhar, anak Geri;
39. Selek, olo Amon; Narai, olo Berot, idjä manjang Joab, anak Seruja, mananggong ganggamae;
40. Ira, olo Jeter; Gareb, olo Jeter;
41. Uria, olo Het; Sabad, anak Alai;
42. Adina, anak Sisa, olo Ruben tä indu kapalan olo Ruben; tinai aton telo pulu biti idjä penda äwen.
43. Hanan anak Maagha; Josapat, olo Mitni;
44. Usia, olo Asterat; Sama tuntang Jeiel, anak Hotam, olo Aroer;
45. Jediael, anak Simri; Joha, paharie, olo Tis;
46. Eliel Hamahawim tuntang Jeribai tuntang Josawia, anak Elnaim tä; tinai Jitma, olo Moab;
47. Eliel, Obed, tuntang Jasiel, olo Mesobaja.

BAGI 12.

Karä olo ain Dawid idjä tamä kawan parang.

1. Maka djetoh aran karä olo, idjä dumah mananggoh Dawid hong Siklag, metoh iä mahakan Saul, anak Kis tä. Olo tä hindjä karä pangkalima tä, omba mamarang; — (1.*Sam.*27,6.)
2. Uras olo tä hapan panah, tinai iä harati mamanting batu hapan lengäe sambil gantau, tinai iä mamanah; belahe äwen tä kolan Saul, olo Benjamin.
3. Kapalae Ahieser tuntang Joas, anak Semaa, olo Gibea; limbah tä Jesiel tuntang Pelet, anak Asmawet, tinai Beragha tuntang Jehu, olo Anatot.
4. Jismaja, olo Gibeon, hindjä baris telo pulu pangkalima tä, iä hai bara telo pulu biti idjä baris duä tä; tinai Jirmeja, Jahasiel, Johanan, Josabad, olo Gedarat;
5. Elusai, Jerimot, Bealja, Semarja, Sepatja, olo Harup;
6. Elkana, Jisia, Asareel, Joeser, Jasobam, olo Kora;
7. Joela, Sebadja, anak Jeroham, olo Gedor.
8. Bara ungkup Gad aton kea olo manatelan arepe intu Dawid, hong äka dähen intu padang benjem, olo menteng, idjä harati parang, idjä tatap dengan talawange tuntang lundjue; ampin baue kilau ampin singa, tinai kaliase kilau kalias krahau hong bukit.
9. Eser idjä kapalae; idjä duä Obadja; idjä telo Eliab;
10. Idjä äpat Mismana; idjä limä Jirmeja;
11. Idjä djahawen Atai; idjä udju Eliel;
12. Idjä hanja Johanan; idjä djalatien Elsabad;
13. Idjä sapulu Jirmeja; idjä sawalas Maghbanai.
14. Olo tä bara hamputan Gad, uras kapala parang, awang korik kapala hong saratus, awang hai kapala hong sakojan.

15. Iä tä idjä hanimpah Jordan, intu bulan idjä solake, metoh danum hai lelep tiwing; palus iä manganan karä olo hong äka randah hetä, hila timor tuntang hila barat.

16. Belahe olo hamputan Benjamin tinai Juda kea manalih Dawid hong äkae, intu äka dähen tä.

17. Maka Dawid blua, manambang äwen, tombah aughe, sambil hamauh dengan äwen: Djaka keton tanggoh aku dengan kabudjur, handak mandohop aku, maka atäiku tumon tä kea akan hindjä keton; tapi amon keton hapan tipu, handak mandjuluk aku akan lengän musohku, alo lengängku brasih bara talo sala, tä maka Hatallan tato ita karäh mitä tuntang mahukum tä.

18. Tä, maka Rogh manjuang Amasai, mantir kapala, idjä hindjä baris äwen telo pulu tä, balalu iä hamauh: Akam ikäi, o Dawid, dengam ikäi hindjä, o anak Isai! Salamat, salamat ikau, salamat idjä mandohop ikau! Krana Hatallam mandohop ikau! Tä Dawid manarima olo tä, balalu mangkat iä mangapala kawan olo ai.

19. Tinai belahe olo Manase mambaris arepe omba Dawid, metoh iä hagoet omba olo Pilisti, nakara mamarang Saul, tapi djaton tulus iä mandohop olo tä; krana karä mantir olo Pilisti hatirok, balalu malapas iä, koae: Mikäh iä mambalik omba tuan ajue tinai, tä toto nihau takolok ita.

20. Djadi, amon iä buli Siklag, maka aton omba iä bara hamputan Manase: Adna, Josabad, Jediael, Mighael, Josabad, Elihu, Siletai; uras mantir huang sakojan, baris olo Manase.

21. Æwen tä mandohop Dawid mawi asang tä, krana uras olo tä olo pintar tuntang menteng, mantir olo parang.

22. Tinai katika tä haradjur sining andau aton olo dumah manangoh Dawid, mangat mandohop iä, sampai kawae tä mandjadi hai, kilau kawan Hatalla.

23. Maka djetoh djumalah karä kapala, idjä batatap akan parang mananggoh Dawid hong Hebron, mangat mindah karadjaan Saul akae, tumon augh Jehowa:

24. Baris olo Juda, idjä hapan talawang tuntang lundju, djahawen kojan hanja ratus, uras tatap akan parang.

25. Baris olo Simeon, olo menteng, idjä harati parang, udju kojan saratus biti.

26. Baris olo Lewi äpat kojan djahawen ratus biti.

27. Jojada tä mantir panakan Aaron, tuntang aton dengae telo kojan udju ratus biti.

28. Sadok, olo tabela tä, olo pintar menteng, tuntang ungkup human bapae, duä pulu duä olo bakas.

29. Bara baris olo Benjamin, paharin Saul tä, baja telo kojan bewäi; krana magon arä olo tä, idjä ompat ungkup human Saul.

30. Baris hamputan Epraim duä pulu kojan hanja ratus biti, olo menteng, idjä basewut hong karä ungkup tatoe.

31. Baris sabagi hamputan Manase hanjawalas kojan biti, idjä tantai dumah mamparadja Dawid.

32. Bara panakan Isaskar, olo idjä harati darin perkara, tuntang katawan narai kapatut gawin Israel, aton duä ratus kapala idjä

omba iä, tuntang karä paharie manumon aughe.

33. Bara olo Sebulon, uras olo idjä tau ompat parang, idjä batatap dengan karä ampin ganggamae, aton limä pulu kojan biti, maka iä mamadju arepe dengan tanggar atäie.

34. Bara hamputan Naptali aton sakojan mantir, tinai dengae telo pulu udju kojan olo idjä mimbit talawang dengan lundju.

35. Bara olo Dan, uras idjä batatap akan parang, aton duä pulu hanja kojan djahawen ratus biti.

36. Bara Aser, uras idjä tamä kawan olo parang, idjä batatap, aton äpat pulu kojan.

37. Tinai bara dipah Jordan hila silae, bara olo Ruben, olo Gad, tuntang sabagi hamputan Manase aton saratus duä pulu kojan biti, idjä batatap dengan karä ampin ganggaman.

38. Karä olo parang tä, idjä harati mamadju arepe, dumah tanggoh Hebron dengan toto atäie, mangat mamparadja Dawid mahundjun salepah utus olo Israel. Tinai karä olo Israel awang beken bulat atäie kea, handak mamparadja Dawid.

39. Olo tä melai hetä dengan Dawid katelo, sambil kuman mihop; krana paharie djari nguan talo akae.

40. Tinai olo idjä melai tokep hetä, palus sampai tanah Isaskar, Sebulon tuntang Naptali, aton mimbit tepong, imuate hundjun kalidai, hundjun onta, hundjun hadjaran, hundjun sapi, tinai karä ampin wadai, tampong korma, rimpin anggor, danum anggor, undus, sapi, kambing, tabiri, kutoh karäe, basa awi kahandjak aton hong Israel.

BAGI 13.

Dawid handak manduan patin-djandji.

1. Limbah tä maka Dawid hatirok dengan karä mantir huang sakojan biti tuntang huang saratus biti, tinai dengan karä mantir kapala, — (2.*Sam*.6,2.)

2. Palus Dawid hamauh dengan hapus utus olo Israel: Djaka keton bara huang, djaka kahandak Jehowa, Hatallan ita, kalotä, käläh ita mampait augh kantäkantä, akan karä paharin ita hong salepah tanah Israel, akan imam tuntang olo Lewi, idjä dengae huang karä lewue tuntang patataie, mangat olo tä hapumpong tanggoh ita.

3. Käläh ita manduan patin Hatallan ita akan ita, krana kahum pangereng Saul ita djaton djari paraba djetä.

4. Tä koan hapus utus olo arä, patut mawie tumon tä, krana augh tä bahalap intu matan salepah utus olo arä.

5. Tä Dawid mamumpong salepah utus olo Israel, bara Sihor idjä tokep tanah Misir, sampai darah Hamat, mangat manduan patin Hatalla bara Kiriatjearim.

6. Tä Dawid tuntang karä olo Israel hagoet akan Baala, djetä Kiriatjearim, idjä hong tanah Juda, mangat iä manduan bara hetä patin Hatalla, Jehowa, idjä melai helat Kerub tä, äka Arae injembah.

7. Palus olo mimbit patin Hatalla, imuate hong kareta taheta, bara human Abinadab. Maka

Usa äwen duä Ahio magah kareta tä.
8. Maka Dawid dengan karä olo Israel paham baramirami hong baun Hatalla, hapan njanji, hapan kutjapi, biola, gandang, bisakbetong tuntang sarunai.
9. Djadi, amon olo tä sampai karaian Kidon, maka Usa mandjudju lengäe, handak manjingkap pati, krana sapi tä tanggarurus.
10. Maka hasep kalait Jehowa dengan Usa, palus iä mawi iä, basa iä djari mandjudju lengäe manjingkap pati; iä tiudas matäi hetä hong baun Hatalla.
11. Maka paham kahambon kasinggul atäi Dawid, basa Jehowa djari marunap Usa; tagal tä iä manggarä aran äka tä Peresusa, (*karunap Usa,*) sampai andau toh.
12. Maka Dawid mikäh dengan Jehowa hong andau tä, koae: Kilen aku tau manduan patin Hatalla akangku?
13. Tagal tä Dawid djaton manduan pati tä akae, akan lewun Dawid, tapi iä patendä tä hong human Obededom, olo Gat tä.
14. Kalotä patin Hatalla melai dengan olo ungkup human Obededom, hong human äwen, telo bulan; maka Jehowa mamberkat ungkup human Obededom, tuntang karä talo ajue.

BAGI 14.

I. Karä huma tuntang anak sawan Dawid. II. Iä mampalah olo Pilisti.

I. — 1. Limbah tä maka Hiram, radja Tirus, manjoho sarohan tanggoh Dawid, magah kaju seder, tuntang tukang batu, tukang kaju, mangat olo tä mamangun huma akae.
2. Maka Dawid kasene, Jehowa djari mandähen iä indu radjan Israel, krana karadjaan ajue inggatang tagal Israel, utus olo ajue
3. Maka Dawid mandahang karä sawae hindai hong Jerusalem, tuntang Dawid manak arä hong Jerusalem, hatuä bawi.
4. Djetoh aran karä anake, idjä inakan akae hong Jerusalem: Samua, Sobab, Natan, Salomo,
5. Jibghar, Elisua, Elpelet,
6. Noga, Nepeg, Japia,
7. Elisama, Beeljada, Elipelet.
II. — 8. Amon olo Pilisti mahining, Dawid djari iminjak akan radjan hapus utus olo Israel, maka karä olo Pilisti hagoet, handak maranggar Dawid. Sana Dawid mahining tä, maka iä hagoet, manambang olo tä.
9. Maka olo Pilisti dumah, bapodok hong Repaim, tanah randah tä.
10. Tä Dawid misek Hatalla, koae: Aton aku akan hagoet maranggar olo Pilisti, aton ikau handak mandjuluk olo tä akan penda lengängku? Maka Jehowa hamauh dengae: Lius, krana aku handak manjaragh olo tä penda lengäm.
11. Djadi, amon olo tä miar akan Baalperasin, hetä Dawid mamukul iä. Tuntang Dawid hamauh: Hatalla djari marukat musohku hapan lengängku, kilau talo barukat awi danum. Tagal tä olo manggarä äka hetä Baalperasin. (*Æka karukat.*) — (2.*Sam.* 5,20.)
12. Djadi, olo tä malihi karä hampatong dewae hetä; maka tumon prentah Dawid djetä inusul.

13. Limbah tä maka olo Pilisti haluli tinai, bapodok hong tanah randah hetä.

14. Maka Dawid misek Hatalla tinai, tuntang Hatalla tombah aughe: Æla hagoet manuntut iä, tapi mansalok iä, mangat ikau hasupa dengae tandipah pulau kaju beka.

15. Djadi, sana ikau mahining augh gotok hong tarok pulau kaju beka tä, tä rumpak, takan iä, krana metoh tä Hatalla djari lius helo bara baum, uka mamukul kawan parang olo Pilisti.

16. Maka Dawid mawie tumon Hatalla djari mametäh iä; palus iä mamukul manjasah kawan olo Pilisti bara Gibeon sampai Geser.

17. Tumon tä maka aran Dawid basewut hapus karä tanah hetä, Jehowa malaboh pampikähe akan karä olo kapir.

BAGI 15.

Patin Hatalla induan Dawid.

---

1. Maka Dawid mamangun arä huma akae hong lewue; tinai iä manatap äka patin Hatalla, tuntang mampendeng tingkap benang akae.

2. Tä koan Dawid: Æla olo omba mamikul patin Hatalla, baja olo Lewi bewäi; krana olo tä puna djari intih Jehowa, mangat mamikul patin Hatalla, sambil manonggo iä sampai katatahi. — (2.*Mos.*25,14; 4.*Mos.*4,15.)

3. Djadi, Dawid mamumpong salepah utus olo Israel akan Jerusalem, mangat manduan patin Hatalla akan äkae, idjä djari inatape akae. — (2.*Sam.*6,12.)

4. Tinai Dawid mamumpong panakan Aaron tuntang Lewi.

5. Baris olo Kahat tä Uriel mantire, tuntang karä paharie saratus duä pulu biti.

6. Baris olo Merari Asaja mantire, tuntang karä paharie duä ratus duä pulu biti.

7. Baris olo Gerson Joel mantire, tuntang karä paharie saratus telo pulu biti.

8. Baris olo Elisapan Semaja mantire, tuntang karä paharie duä ratus biti.

9. Baris olo Hebron Eliel mantire, tuntang karä paharie hanja pulu biti.

10. Baris olo Usiel Aminadab mantire, tuntang karä paharie saratus duäwalas biti.

11. Palus Dawid mangahau imam Sadok tuntang Abjatar, tinai olo Lewi tä, Uriel, Asaja, Joel, Semaja, Eliel äwen djahawan Aminadab.

12. Koae dengan äwen tä: Keton toh mantir karä ungkup olo Lewi; prasih arep keton tuntang karä paharin keton, mangat keton manduan patin Jehowa, Hatallan Israel, akan äkae, idjä djari inatapku akae.

13. Krana basa tingkat idjä bihin tä keton djaton djari mawie, tä maka Jehowa, Hatallan ita, djari maningkai bara ita, basa ita djaton djari manalih iä tumon puna hadat.

14. Tä, maka imam tuntang olo Lewi mamprasih arepe, mangat manduan patin Jehowa, Hatallan Israel.

15. Djadi olo Lewi mamikul patin Hatalla hundjun bahae, hapan kaju pikule, idjä leket hetä, kilau petäh Moses tumon augh Jehowa.

16. Maka Dawid manjoho mantir olo Lewi tä, nakara iä mampendeng karä paharie, olo panjanji tä, tuntang karä ampin talo usik, biola, kutjapi, bisakbetong, mangat iä mampahiau tä, sambil mambo aughe manjanji tuntang kahandjake.

17. Tä olo Lewi manjoho Heman, anak Joel, tinai bara ungkup ajue kea Asap, anak Bereghja; bara ungkup paharie, olo Merari tä, Etan, anak Kusaja.

18. Dengan olo tä tinai paharie idjä baris duä; Segharja, Ben, Jaasiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliab, Benaja, Maaseja, Matitja, Elipele, Mikneja, Obededom tuntang Jeiel, olo tonggon bauntonggang tä.

19. Maka olo panjanji tä, Heman, Asap äwen telo Etan mampahiau bisakbetong tambaga. — (7,39,44.)

20. Tinai Segharja, Asiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliab, Maaseja äwen hanja Benaja hapan biola Alamot.

21. Maka Matitja, Elipele, Mikneja, Obededom, Jeiel äwen djahawen Asasja hapan kutjapi Sgeminit, mangat mampahaiak augh awang beken tä.

22. Kenanja, mantir kapalan olo Lewi tä, ngamander karä olo panjanji, krana iä tä toto pintar.

23. Bereghja dengan Elkana indu tonggon pati tä.

24. Maka Sebanja, Josapat, Netaneel, Amasai, Segharja, Benaja äwen udju Elieser, imam tä, mampahiau sarunai helo baun patin Hatalla. Obededom dengan Jehia kea tonggon pati tä.

25. Djadi, tumon tä Dawid tuntang karä bakas olo Israel, tinai karä mantir huang sakojan biti hagoet, mangat manduan patin-djandjin Jehowa bara human Obededom, tuntang kahandjak atäie.

26. Djadi, basa Hatalla mandohop olo Lewi tä, idjä mamikul patin-djandjin Jehowa, maka iä mampatäi udju kongan sapi hatuäe, tinai udju kongan tabiri hatuäe, indu parapah.

27. Maka Dawid hapan klambi pandjang benang pista idjä lamos; kalotä kea karä olo Lewi, idjä mamikul pati, tinai olo panjanji, tuntang Kenanja, idjä ngamander olo tä; tinai Dawid hapan klambi puku benang pista kea.

28. Tumon tä karä olo Israel manduan patin-djandjin Jehowa, tuntang augh lahap, sarunai, bisakbetong, haiak mampahiau biola, kutjapi.

29. Djadi, amon patin-djandjin Jehowa djari sampai lewun Dawid, maka Mighal, anak Saul idjä bawi, manangkilik bara panjengok; tä, amon iä mitä radja Dawid babigal, busik, maka iä manawah iä huang atäie.

BAGI 16.

Patin-djandji imbit akan äkae. Njanjin Dawid hapae manara Hatalla.

---

1. Amon patin Hatalla djari imbit olo akan lewu, maka iä manamäae intu bentok tingkap tä, idjä djari inatap Dawid akae; limbah tä iä maluput parapah awang ingähu, tuntang parapah tarimakasih hong baun Hatalla.

2. Amon Dawid djari terai maluput parapah awang ingähu tun-

tang parapah tarimakasih, maka iä mamberkat olo arä hapan aran Jehowa.
3. Limbah tä iä manenga akan genep bitin olo Israel, hatuä bawi, idjä kabotop tepong, idjä katangkal isin meto, tinai idjä kasan anggor.
4. Maka iä mangkat belahe olo Lewi, mangat melai intu baun patin Jehowa, uka manara, mahorumat tuntang mampahai Jehowa, Hatallan Israel.
5. Asap indu kapalan äwen tä, Segharja indu panggapite; tinai Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitja, Eliab, Benaja, Obededom, Jeiel; iä tä hapan biola tuntang kutjapi, tapi Asap hapan bisakbetong awang mangat aughe.
6. Maka Benaja tuntang Jahasiel, imam tä, hapan sarunai haradjur manonggo hong baun patin-djandjin Hatalla.
7. Andau tä tamparan Dawid manenga masmur toh, hapan manara Jehowa, hadjamban Asap äwen hampahari.
8. Tara Jehowa, laku hong arae, suman karä gawie akan karä utus olo. — (*Masm.*105.)
9. Awi manjanji akae, awi manjuling akae, kumakumang tahiu karä gawie awang heran.
10. Tara arep keton tagal aran ajue idjä brasih; käläh handjak rantang atäi, karä olo idjä manggau Jehowa.
11. Isek tahiu Jehowa tuntang kwasan ajue, tuntut baue haradjur.
12. Ingat karä gawie awang heran, idjä djari ilaluse, karä katae tuntang karä hukum awi njamae,
13. Keton, panakan Israel, rewar ajue, anak Jakob, idjä djari intihe.
14. Iä tä Jehowa, Hatallan ita, hapus petak hukum ajue ilalus.
15. Ingat djandjie sampai katatahi, aughe tä, idjä djari impendenge akan sakojan tilap;
16. Djandji, idjä djari inampae dengan Abraham, sumpahe, idjä djari injewute akan Isaak;
17. Tinai iä djari mampendeng tä akan kapatut Jakob kea, mandjadi djandjie katatahi akan Israel;
18. Sambil hamauh: Aku handak manenga tanah Kanaan akam, indu pagangan joresan keton;
19. Metoh äwen tä baja isut bewäi, toto isut, tuntang tamuäi hetä.
20. Djadi, olo tä mindah bara utus olo idjä sampai awang beken, bara karadjaan lasak karadjaan.
21. Iä djaton manjoho idjä biti mararat olo tä, arä radja ihukume tagal äwen, sambil hamauh:
22. Æla bahanji sampai manigong olo idjä iminjakku tä, äla mamapa nabingku!
23. Njanji akan Jehowa, salepah petak, sanan salamat ajue haradjur sining andau!
24. Awi manjarita kahaie marak karä olo kapir, gawie awang heran marak karä utus olo kalunen.
25. Krana Jehowa toto hai, iä patut inara, iä idjä patut ingikäh ingarawan bara karä hatalla.
26. Krana karä hatallan utus olo kalunen uras dewa bewäi, tapi Jehowa djari mandjadian karä langit.
27. Kabungas tuntang kahai intu baue, kwasa tuntang kahandjak haradjur intu äkae.
28. Imbit akan Jehowa, o keton karä utus olo, imbit akan Jehowa horumat tuntang kwasa.

29. Imbit akan Jehowa horumat aran ajue, imbit parapah naharep baue; sembah Jehowa huang kabungas karasih.
30. Mikäh iä, o salepah petak! hapus kalunen djari indähäe, djaton akan ionggä tinai.
31. Käläh karä langit handjak rantang, käläh petak ramirami, käläh suman marak karä olo kapir: Jehowa toto marentah.
32. Buah tasik hagotok tuntang talo huange, buah petak halujak tagal kahandjake, tuntang karä talo awang hundjue.
33. Tä karä batangkaju hong kajuan akan malahap intu baun Jehowa, basa iä dumah, uka mamatut kalunen.
34. Tara Jehowa, krana iä toto bahalap, krana asie melai palus katatahi.
35. Tuntang awi keton hamauh: liwus ikäi, joh Hatalla, panjalamat ikäi, pumpong ikäi, lapas ikäi bara olo kapir, mangat ikäi manara aram idjä brasih, mangat ikäi masuman tarae.
36. Karä tara akan Jehowa, Hatallan Israel, bara katatahi palus haradjur. Maka hapus olo arä hamauh: Amen. Palus olo tä manara Jehowa.
37. Tumon tä radja manjoho Asap tuntang paharie melai hetä hong baun patin-djandjin Jehowa, mangat haradjur mawi sombajang, tumon tukas sining andau.
38. Maka Obededom tuntang karä paharie tä djahawen pulu hanja biti; radja mangkat Obededom, anak Jedutun, tuntang Husa, indu tonggon bauntonggang.
39. Tinai imam Sadok, tuntang paharie, karä imam tä, injohoe melai hong lungkoh intu Gibeon, darah tingkap Jehowa;
40. Mangat äwen maluput parapah ingähu akan Jehowa, hong mesbeh parapah ingähu tä, haradjur genep andau, handjewu tuntang halemäi; djetä tumon talo handiai, awang injurat hong Torat Jehowa, idjä djari imetähe olo Israel. — (2.*Mos.*29,38.39.)
41. Tinai hindjä olo tä Heman, Jedutun, tuntang äwen beken tä awang kampili, idjä djari injewut arae nah, mangat manara Jehowa; krana asie melai katatahi.
42. Hindjä olo tä kea Heman tuntang Jedutun, hapan sarunai tuntang bisakbetong, awang impahiaue, tuntang karä talo usik, akan Hatalla. Maka anak Jedutun tä manonggo bauntonggang.
43. Tä, maka olo arä hagoet, genep biti buli humae, tuntang Dawid kea hagoet, mangat mamberkat olo ungkup humae.

BAGI 17.

I. Dawid handak mamangun huma akan Hatalla; Hatalla mandjandji berkat akae II. Dawid manjewut tarimakasih intu Hatalla.

I. — 1. Djadi, amon Dawid melai sanang intu humae, maka koan Dawid dengan nabi Natan: Itäm, aku toh melai huang huma kaju seder, tapi patin-djandjin Jehowa magon penda dinding benang bewäi. — (2.*Sam.*7,1.)
2. Tä koan Natan dengan Dawid: Lalus bewäi talo handiai, awang kahandak atäim, krana Hatalla mampahaiak ikau.

3. Tapi djadi alem tä kea augh
Hatalla sampai Natan, koae:
4. Lius, suman akan rewarku
Dawid: kakai augh Jehowa: ikau
djaton akan manampa huma akang-
ku, indu äkaku melai.
5. Krana aku djaton djari me-
lai huang huma bara katika aku
djari manduan olo Israel sampai
andau toh, malainkan aku djari
hagoet bara tingkap akan ting-
kap, bara äka akan äka.
6. Intu karä äkaku djari ha-
goet magah karä olo Israel, djari
kea aku manjewut idjä kabawak
augh akan idjä biti karä hakim
olo Israel, idjä djari injohoku
manjakatik utus olo ajungku,
sambil hamauh: buhen keton dja-
ton manampa huma kaju seder
akangku?
7. Toh, maka kakai ikau patut
masuman akan rewarku Dawid:
kakai augh Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom: aku djari man-
duan ikau bara kandang, bara
kawan kambing tabiri, mangat
ikau mangapala Israel, utus olo
ajungku.
8. Aku djari manganggulo ikau
hong karä pandjalanam, tuntang
djari mampalomos karä musohm
bara baum, tinai aku djari mam-
pahai aram, tumon aran olo idjä
pangkahai hong kalunen toh.
9. Aku djari manatap äka akan
Israel, utus olo ajungku, tun-
tang aku djari mimbul iä, mangat
iä melai hong äkae, äla inggoet
tinai kantäkantä, anak kadarhaka
tä djaton akan mararat iä hindai,
kilau bihin.
10. Bara andauku djari mangkat
hakim mamatut Israel, utus olo
ajungku, mahin kalotä kea ga-
wingku; maka karä musohm djari
imparungkokku, tinai aku djari
masuman akam, Jehowa handak
mamangun ungkup huma akam.
11. Djadi, amon karä andau
umurm djari hapus, amon ikau
ingampeleng dengan tato hiangm,
tä maka aku handak mangkat
anakm idjä biti, panakam aim kea;
tuntang akae aku handak mandä-
hen karadjaan.
12. Iä tä karäh mamangun huma
akangku, tuntang aku handak
mandähen padadusae palus ka-
tatahi.
13. Aku toh akan hapae, tinai
iä akan anakku; asingku aku dja-
ton handak mindahe bara iä, tu-
mon aku djari mindah tä bara
iä, idjä djari belo bara ikau.
14. Tapi aku handak mahaga iä
huang humangku, tuntang huang
karadjaangku haradjur katatahi,
padadusae karäh dähen sampai ka-
tatahi.
15. Tumon karä augh tuntang
karä talo panggitae tä, kalotä
Natan masanan akan Dawid.
II.—16. Tä, maka radja Da-
wid tamä, mendeng uaharep baun
Jehowa, sambil hamauh: Æwe
kea aku, o Jehowa, Hatalla!
narai guna ungkup humangku,
sampai ikau djari mimbit aku ti-
kas toh?
17. Tinai djetä mahin inggaräm
isut, o Hatalla! tagal tä ikau
djari hamauh kea tahiu ungkup
rewarm akan tahi rahian, tuntang
ikau djari manjewut aku indu
tamunan idjä tempon kahai tä,
idjä puna Hatalla.
18. Narai tinai augh Dawid
dengam tagal kahain rewarm? tapi
ikau kasene rewarm bewäi.
19. O Jehowa! tagal rewarm, tun-
tang tumon kahandak atäim, ikau

mandjadian karä talo hai tä, mangat masnman karä kahai tä.

20. O Jehowa! dialo idjä biti mahin dia padan dengam, puna djaton Hatalla baja tikas ikau bewäi, tumon karä talo pahining pinding ikäi.

21. Intu kwe aton idjä utus olo hong hapus petak, idjä kilau Israel, utus olo ajum, idjä tagal tä Hatalla djari hagoet, uka maliwus äwen akae indu djalahan olo ajne, tuntang uka iä manampa sewute akae awi talo hai dengan panaräwen, kilau ikau, awim mangarian olo kapir bara baun utns olo ajum, idjä djari iliwusm bara tanah Misir?

22. Israel, utus olo ajum, djari indähem akam indu djalahan olo ajum palus katatahi, ikau, o Jehowa, djari mandjadi Hatallan olo tä.

23. Toh, o Jehowa, djandji idjä djari insnmam akan rewarm, tuntang tahiu ungknp humae tä, käläh djetä tulus haradjur, käläh lalus tä tumon anghm.

24. Käläh djetä mandjadi, tuntang aram impahai katatahi, gegä olo handiai akan hamauh: Jehowa, Tnhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, iä toto Hatallan Israel; käläh ungkup human rewarm Dawid melai haradjur intu baum.

25. Krana ikau, o Hatallangku! djari masuman huang pinding rewarm, ikau handak mamangun ungkup humae; tagal tä rewarm djari supa huange, uka blaku doa intu baum.

26. Toh, joh Jehowa! ikau toto Hatalla, ikau djari masuman talo bahalap toh akan rewarm.

27. Krana ikau djari radjin mamberkat ungkup human rewarm, mangat äwen haradjur melai intu baum katatahi; krana ikau, Jehowa, djari mamberkat äwen, djadi äwen toto imberkat palus katatahi.

BAGI 18.

Dawid mampalah arä utus olo. Karä pangkat olo ajue.

---

1. Djadi, rahian bara tä Dawid mamukul olo Pilisti, sampai olo tä rungkok; iä manduan Gat tuntang karä patataic bara lengän olo Pilisti. — (2.*Sam*.8.)

2. Tinai iä mamukul olo Moab kea, sampai olo Moab mamenda Dawid, manahor asil akae.

3. Tinai Dawid mamukul Hadadeser, radja Soba, idjä mimbing kwasa mandas Hamat, metoh iä hagoet akan batangdanum Prat, uka halalian kwasae tinai.

4. Dawid manawan ai sakojan kareta, tuntang udju kojan olo idjä hapan hadjaran, tinai duä pulu kojan olo parang beken: maka Dawid manimpang karä hadjaran kareta, baja saratus karetae tä inisae akae.

5. Maka olo Aram bara Damaskus aton dumah, handak mandohop Hadadeser, radja Soba; tapi Dawid mamukul mampatäi duä pulu duä kojan biti baris olo Aram tä.

6. Palus Dawid mingkes kawan parang manonggo Damaskus, sampai karä olo Aram mamenda Dawid, manahor asil akae. Krana Jehowa mampahaiak Dawid huang karä panggoete.

7. Tuntang Dawid manduan talawang bulau tä, awang djari

hapan olo ain Hadadeser, mimbit tä akan Jerusalem.

8. Tinai Dawid manduan kutoh tambaga bara Tibghat tuntang Kun, lewun Hadadeser tä; djetä inampa Salomo dapit akan talaga-panjaup tambaga, tinai akan djihi tä tuntang milik tambaga awang beken. — (1.*Radja*7,23.)

9. Amon Toi, radja Hamat, mahining Dawid djari mamukul hapus kawan parang ain Hadadeser, radja Soba tä,

10. Maka iä manjoho anake Joram manangoh Dawid, mangat manabi mamberkat iä, tagal iä djari mamarang tuntang mamukul Hadadeser; krana Hadadeser haradjur djari mamarang Toi; anake tä mimbit arä ramo bulau, salaka, tambaga.

11. Samandiai tä kea imbaris imprasih radja Dawid akan Jehowa, tuntang karä salaka bulau, idjä djari dino awie bara karä olo kapir, bara olo Edom, olo Moab, olo Amon, olo Pilisti, tinai olo Amalek.

12. Maka Abisai, anak Seruja, mamukul olo Edom kea hong padang ujah, hanjawalas kojan biti.

13. Limbah tä hapus tanah Edom Dawid mingkes kawan parang, uka manonggo tanah, tä olo Edom mamenda Dawid; krana Jehowa manganggulo Dawid hong karä äka panggoete.

14. Tumon tä Dawid marentah hapus utus olo Israel, mandjadian kabudjur tuntang katetek akan karä olo ajue.

15. Maka Joab, anak Seruja, mangapala karä kawan parang; Josapat, anak Aghilud, indu mangkubumi.

16. Sadok, anak Ahitub, tuntang Abimelegh, anak Abjatar, iä tä imam; Seraja tä sukataris.

17. Benaja, anak Jojada, indu kapalan olo dalam, tinai karä anak radja uras panggapit radja.

BAGI 19.

Olo Amon hababaka sarohan Dawid.
Iä imarang Dawid.

1. Djadi, rahian bara tä Nahas, radjan olo Amon, matäi, tinai anake mandjadi radja manganti iä. — (2 *Sam.*10.)

2. Tä angat Dawid: Aku handak bahalap dengan Hanun, anak Nahas tä, krana liau bapae djari bahalap dengangku kea. Tagal tä Dawid manjoho sarohan, mangat mampong iä tagal liau bapae. Djadi, amon sarohan Dawid djari sampai tanah olo Amon, manangoh Hanun, mangat mampong iä,

3. Maka koan karä mantir olo Amon dengan tuan ajue: Angatm Dawid toto mahorumat liau bapam, basa iä djari manjoho olo manalih mampong ikau? Dia sarohae djari manalih ikau, nakara mariksa, tuntang buli tinai haiak mangalati tanah toh?

4. Tagal tä Hanun manduan sarohan Dawid, sambil manjukur iä, tinai mangarat klambie silae sampai parae, palus manjoho iä buli.

5. Maka äwen hagoet; djadi, olo mimbit britan sarohae tä akan Dawid; tä iä manjoho olo manambang äwen, krana olo tä paham mahamen. Tuntang radja mampait augh akae: Melai keton hong Jerigho, sampai djanggut keton pandjang tinai, limbah tä buli.

6. Djadi, amon olo Amon mangkemä arepe djari babewau intu Dawid, maka Hanun tuntang olo Amon mampait sakojan pikul salaka manjewa kareta tuntang olo idjä hapan hadjaran bara Padanaram, tinai bara Arammaagha, tuntang bara Soba.

7. Iä manjewa telo pulu duä kojan kareta; tinai radja Maagha tuntang olo ajue dumah, palus bapodok hong Medeba; tinai karä olo Amon bara karä lewue hapungkal, dumah akan parang.

8. Sana Dawid mahining tä, maka iä manjoho Joab hagoet, tuntang salepah kawan parang, tinai kärä pangkalima tä.

9. Limbah olo Amon djari tatap, maka iä mamadju kawan parang tandipah bauntonggang lewue, tapi karä radja tä, idjä djari dumah mandohop, aton padjue kabuate hong padang.

10. Amon Joab mitä kawan parang tä mangapòng iä bara baue bara likute, maka iä mintih belahe olo awang kampilie bara marak Israel, palus mamadju olo tä manandipah olo Aram.

11. Tinai tisan olo arä tä inengae penda lengän paharie Abisai, mangat olo tä imadju manandipah olo Amon.

12. Koae: Amon olo Aram tä abas bara aku, tä ikau akan mawat aku, tapi djaka olo Amon tä abas bara ikau, tä aku handak mawat ikau.

13. Mentementeng bewäi, takan ita menteng akan utus ita, akan lewun Hatallan ita, käläh Jehowa mamutus tumon kakilake.

14. Palus tä Joab, tuntang olo idjä dengae, manggapi mantakan olo Aram, maka olo tä hadari bara baue.

15. Sana olo Amon mitä, olo Aram tä pararawoh, maka iä kea hadari bara baun paharie Abisai, tamä lewue. Maka Joab buli Jerusalem.

16. Djadi, amon olo Amon tä mangkemä arepe djari alah hong baun olo Israel, maka olo tä manjoho sarohan, manduan olo Aram, idjä hila dipah batangdanum lombah tä, maka Sobak, mantir kapala parang ain Hadadeser, mangapala matoh olo tä.

17. Amon brita tä sampai Dawid, maka iä mirak salepah karä olo Israel, balalu dimpah Jordan, manantarang musohe, balalu mamadju kawae hatandipah dengae. Sana Dawid djari mamadju oloe manandipah olo Aram, maka olo tä balalu hatantakan.

18. Tapi olo Aram tamburup bara baun Israel, Dawid mamukul udju kojan kareta ain olo Aram, mampatäi äpat pulu kojan biti, tinai Sobak kea, mantir kapala parang tä.

19. Sana karä pangiwan Hadadeser mitä arepe djari kalah hong baun olo Israel, maka iä mangabuah arepe dengan Dawid, sambil mamenda iä. Maka olo Aram djera mawat olo Amon tinai.

BAGI 20.

Dawid mampakalah tuntang mahukum olo Amon. Parang dengan olo Pilisti.

1. Djadi, intu tamparan njelo taheta, metoh musim radja pudji hagoet mamarang, maka Joab mimbit kawan parang, palus marusak tanah olo Amon; iä hagoet

mangapong Raba; maka Dawid melai hong Jerusalem. Djadi Joab mampalah Raba tuntang marusak tä.

2. Maka Dawid manduan makota bara takolok radjae, djetä behat sapikul bulau, tuntang bara matä batu barega; djetä ingkes olo hundjun takolok Dawid. Maka kutoh talo irampas induae bara lewu. — (2.*Sam*.12,30.)

3. Iä mampluae kea karä olo awang hetä, balalu mampatäi iä hapan gargadji, pisau, kapak; tumon tä gawin Dawid dengan karä lewun olo Amon. Limbah tä Dawid tuntang olo arä buli Jerusalem tinai.

4. Djadi, limbah bara tä, metoh lembut parang dengan olo Pilisti hong Geser, maka Sibghai, olo Husat, mampatäi Sap, idjä baris panakan Rapa tä; djadi olo tä imparungkok. — (2.*Sam*.21,15.)

5. Rahian bara tä aton tinai lembut parang dengan olo Pilisti; tä Elhanan, anak Jair, mampatäi Bethalaghmi, paharin Goliad, olo Gat tä, idjä tantahan lundjue kahai buntis.

6. Limbah tä aton parang tinai hong Gat; hetä aton olo, idjä paham kambo berenge, tundjuke mandjahawen mandjahawen, duä pulu äpat karäe handiai, iä tä kea panakan Rapa.

7. Maka iä hababaka olo Israel; tapi Jonatan, anak Simea, Simea paharin Dawid, mampatäi tä.

8. Æwen tä uras olo Repaim, panakan Rapa, uras iä halelek impatäi awi lengän Dawid, tuntang awi lengän olo ajue.

BAGI 21.

Dawid misä karä olo arä; Hatalla mahukum iä hapan peres.

---

1. Tä setan lembut mawi olo Israel; iä pasahewo Dawid, mangat misä karä olo Israel. — (2.*Sam*. 24,1.)

2. Maka Dawid manjoho Joab tuntang karä mantir olo arä: Lius keton, isä karä olo Israel bara Berseba sampai Dan, tuntang suman tä akangku, mangat aku katawan djumalah karä olo tä.

3. Tä tombah Joab: Käläh Jehowa mandahang utus olo ajue saratus tilap karäe hindai bara karäe katontoh; djaton äwen tä samandiai puna olo ain tuangku, joh tuangku radja? buhen tuangku mangkemä gawi kalotä? buhen djetä indu bukun tjalakan olo Israel dapit?

4. Tapi augh radja babehat bara augh Joab; tagal tä Joab hagoet, mangumbang salepah Israel; limbah tä iä buli Jerusalem tinai.

5. Tuntang Joab masuman akan Dawid djumalah karä olo awang isäe tä; karä olo Israel tä sawalas ratus kojan biti, idjä tau hapan padang, tinai olo Juda äpat ratus udju pulu kojan biti, idjä tau hapan padang.

6. Tapi hamputan olo Lewi tuntang olo Benjamin iä djaton misäe; krana prentah radja tä puna kabelän Joab.

7. Maka gawie tä papa intu matan Hatalla; tagal tä iä mahukum olo Israel.

8. Tä Dawid hamauh dengan Hatalla: Aku djari paham badosa huang gawingku toh, tapi kanan

kasalan rewarm, krana toto gila-
gila gawingku toh.
9. Maka Jehowa hamauh deng-
an Gad, imam ain Dawid tä,
koae:
10. Lius, sanan akan Dawid,
koam: kakai augh Jehowa: telo
perkara aku hararahan akam, intih
idjä bara tä, idjä indu ilalusku
mawi ikau.
11. Maka Gad manaharep Da-
wid, sambil hamauh dengae: Ka-
kai augh Jehowa: intih akam;
12. Atawa telo njelo lau, atawa
ikau hadari telo bulan hong baun
musohm, tuntang padang musohm
mawi ikau, atawa katelo andau
padang Jehowa, iä tä peres papa,
mawi tanahm, malaikat Jehowa
marusak hong hapus tanah Is-
rael? kumang toh, kilen augh
tombahm, idjä indu imbitku akan
idjä djari manjoho aku?
13. Maka koan Dawid, tombah
augh Gad: Atäiku paham singgul;
tapi käläh aku lawo akan lengän
Jehowa, krana iä paham pamasi;
äla aku lawo akan lengän olon.
14. Tumon tä Jehowa manjoho
peres mawi olo Israel, mampatäi
baris olo Israel udju pulu kojan
biti.
15. Tinai Hatalla manjoho ma-
laikat votes Jerusalem, na-
kara marusak tä; maka metoh
iä marusake, tä Jehowa ma-
nampajah, tuntang iä manjasal
tagal tjalaka tä, palus iä manjo-
ho malaikat idjä marusak tä:
Ombet toh, patendä lengäm. Ma-
ka malaikat Jehowa tä aton da-
rah karaian ain Arawna, olo Je-
busi tä.
16. Amon Dawid mariaran ma-
tae, maka iä mitä malaikat Je-
howa aton mendeng helat langit
dengan petak, tuntang padang ba-
silak huang lengäe, idjä inanta-
djoke manintu Jerusalem; tä Da-
wid tuntang karä olo bakas ma-
hingkep, tinai iä hapakaian be-
nang ganal.
17. Palus Dawid hamauh dengan
Hatalla: Dia aku toh idjä djari
badosa, awiku manjoho misä olo
arä? toto aku bewäi, idjä djari
badosa, tuntang djari paham papa
gawingku, tapi karä tabiri toh,
narai kasalae äwen tä? Joh Jeho-
wa, Hatallangku! käläh lengäm
mawi aku tuntang ungkup human
apangku, tapi äla marusak olo
arä tä.
18. Tä malaikat Jehowa manjoho
Gad, mangat masuman akan Da-
wid, uka Dawid hagoet, mam-
pendeng mesbeh akan Jehowa
intu äka karaian Arawna, olo Je-
busi tä.
19. Palus Dawid hagoet tumon
augh Gad, idjä djari insanae akae
hapan augh Jehowa.
20. Amon Arawna mules arepe,
maka iä mitä malaikat; palus anake
äwen äpat, idjä dengae, manjaho-
kan arepe; Arawna tä mihik gen-
dom.
21. Maka Dawid sampai Arawna;
djadi Arawna manampajah, mitä
Dawid, balalu iä blua bara ka-
raiae, palus sontop intu Dawid,
baue akan petak.
22. Maka Dawid hamauh dengan
Arawna: Lapas akangku äka ka-
raiam toh, mangat aku manampa
hetoh mesbeh akan Jehowa; lapas
tä akangku tumon kapatut regae,
mangat peres toh impaterai mawi
olo arä.
23. Tä koan Arawna dengan Da-
wid: Toh duan bewäi tuangku
radja, mangat mawi talo awang

bahalap hong matam; itäm, karä sapi toh inengaku indu parapah awang ingähu, tinai kareta toh indu kaju, gendom toh indu parapah talo kinan; samandiai tä inengaku bewäi.

24. Tapi radja Dawid hamauh dengan Arawna: Dia; malainkan toto aku handak mamili tä bara ikau tumon kapatut regae; krana aku djaton handak manduan ramom akan Jehowa, sampai maluput parapah awang ingähu tuntang djaton manahor regae.

25. Palus Dawid manenga akan Arawna tagal kalekae tä bulau, behat djahawen ratus sekel.

26. Tuntang Dawid manampa mesbeh hetä akan Jehowa, maluput parapah ingähu tinai parapah tarimakasih. Djadi, metoh iä blaku doa intu Jehowa, maka Iä tombah aughe hapan apui bara langit lawo akan mesbeh, äka parapah awang ingähu tä.

27. Tinai Jehowa manjoho malaikat, mangat madjok padang huang kumpange tinai.

28. Bara katika tä, basa Dawid mitä Jehowa djari tombah aughe hong karaian Arawna, olo Jebusi tä, maka iä haradjur maluput parapahe hetä.

29. Krana tingkap Jehowa, idjä djari inampa Moses hong padang tunis benjem, tuntang mesbeh äka parapah awang ingähu, aton hong lungkoh Gibeon intu katika tä.

30. Tapi Dawid djaton sampet hagoet naharep äka tä, basa awi paham kikähe tagal padang malaikat Jehowa.

BAGI 22.

Dawid manatap ramon human Hatalla, tuntang manenga prentah tahiu tä.

---

1. Maka Dawid hamauh: Hetoh buah äka human Hatalla, Jehowa, patut imangun, hetoh buah äka mesbeh parapah awang ingähu akan olo Israel. — (2.*Kron.*3,1.)

2. Palus Dawid manjoho mamumpong karä olo beken utuse, awang melai hong tanah Israel, manjoho iä mandjadi tukang mamahat batu, idjä indu imahat akan ramon human Hatalla. — (2.*Kron.* 2,17.)

3. Tinai Dawid manatap kutoh sanaman manampa silon blawang tuntang karä kawite, tuntang kutoh tambaga, djaton tawan timbange;

4. Tinai kaju seder karäan karäe; krana olo Sidon tuntang Tirus mimbit kutoh kaju seder akan Dawid.

5. Krana koan Dawid: Anakku Salomo magon tabela tuntang balemo, tinai huma tä, idjä karäh imangun akan Jehowa, patut hai haliai, mangat indu sewut tuntang tara hong karä tanah olo, tagal tä aku handak manatap ramo akae. Tumon tä Dawid manatap kutoh ramo helo bara pampatäie.

6. Limbah tä iä mangahau anake Salomo, tuntang mametäh iä mamangun huma akan Jehowa, Hatallan Israel.

7. Dawid hamauh dengan Salomo: O anak, aku toh djari aton bewäi huang atäiku handak mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallangku. — (17,1.)

8. Tapi aton augh Jehowa dengangku, koae: ikau djari paham

manusuh daha, krana ikau kindjap parang hai; ikau djaton indu mamangun huma akan arangku, basa ikau djari paham manusuh daha hundjun petak houg baungku.

9. Itäm, anakm hatuä, idjä karäh inakan akam, iä tä karäh olo idjä sanang bewäi, basa aku handak manjanang iä bara karä musohe hakaliling; krana iä toto Salomo (*radja kasanang*) arae, aku handak manjanang tuntang mampalandang olo Israel katahin andau pambelome.

10. Iä tä karäh mamangun huma akan arangku, iä tä akan mandjadi indu anakku, tinai aku indu bapae; aku handak mandähen padadusan karadjaan ajue mahundjun olo Israel palus katatahi.

11. Maka toh, o anak, Jehowa handak mampahaiak ikau, tä ikau karäh batuah, tuntang ikau karäh mamangun human Jehowa, Hatallam, tumon djari aughe tahiu ikau.

12. Käläh Jehowa manenga akam kapintar tuntang kaharati, amon iä manjoho ikau marentah Israel, mangat ikau mahaga Torat Jehowa, Hatallam.

13. Tä, maka ikau karäh batuah, amon ikau mahaga karä hadat tuntang prentah, idjä djari imetäh Jehowa intu Moses akan olo Israel. Tanggatanggar, eteeter, äla mikäh, äla bembang.

14. Itäm, kahum kadjakängku toh aku djari mamumpong akan human Jehowa saratus kojan pikul bulau, tuntang sakojan kojan pikul salaka, tinai tambaga dengan sanaman djaton tawan timbange tagal kutoh karäe; tinai aku djari manatap kaju tuntang batu; käläh ikau mandahange tinai talo handiai tä.

15. Tinai arä olo aim, idjä harati gawi tä, tukang batu tuntang tukang kaju, tinai arä olo pintar akan samharana bagai ampin gawi.

16. Bulau, salaka, tambaga, sanaman sampai djaton taraisä; käläh ikau manampara tuntang malalus gawi tä, maka Jehowa karäh mampahaiak ikau.

17. Tinai Dawid manjoho karä mantir Israel, mangat mandohop anake Salomo, koae:

18. Djaton Jehowa, Hatallan keton, mampahaiak keton, tuntang djari manjanang keton hakaliling? Krana karä olo hapus tanah toh iä djari mandjuluke akan lengängku, tanah toh mamenda Jehowa tuntang djalahan olo ajue.

19. Toh, soho atäi tuntang hambaruan keton manggau Jehowa, Hatallan keton, tatatatap keton, pangun äka brasih akan Hatalla, Jehowa, mangat tau manamäan patin-djandjin Jehowa hetä, tuntang karä ramon Hatalla awang brasih, akan huma tä, idjä karäh imangun akan aran Jehowa.

BAGI 23.

Karä olo Lewi, tuntang padjun gawie.

---

1. Maka amon Dawid djari bukas tuntang puas belom, iä mamparadja anake Salomo mahundjun olo Israel.

2. Tinai iä mamumpong karä mantir kapalan olo Israel, tuntang karä imam dengan olo Lewi kea.

3. Tä olo Lewi buah isä, bara

idjä duä pulu njelo umure, tuntang awang bakas bara tä; maka djumalah karä bitie uras awang hatuä, tumon karä ungkupe, telo pulu hanja kojan biti.

4. Bara olo tä imbaris duä pulu äpat kojan biti, mangat marentah olo nguan gawin human Jehowa, tinai djahawen kojan biti akan pangulu tuntang hakim:

5. Tinai äpat kojan indu tonggon bauntonggang, tuntang äpat kojan olo panjanji, idjä akan manara Jehowa, hapan talo usik, idjä djari inampaku, koan Dawid, hapan manjanji manara.

6. Djadi Dawid mambaris äwen mandjadi telo kabaris, tumon karä anak Lewi tä, iä tä Gerson, Kahat, Merari.

7. Baris olo Gerson tä duä djalahae: Ladan, Simei.

8. Maka anak Ladan tä: Jehiel, idjä mambatang, Setam tuntang Joel; äwen telo tä.

9. Anak Simei tä: Selomit, Hasiel, Haran; äwen telo tä; äwen tä uras kapalan karä ungkup Ladan.

10. Tinai anak Simei tä: Jahat, Sina, Jeus, Beria; samandiai tä anak Simei, äwen äpat tä.

11. Maka Jahat tä idjä mambatang, tuntang Sisa panggapite; tapi Jeus äwen duä Beria djaton arä anake, tagal tä iä itong akan idjä kaungkup bewäi.

12. Anak Kahat tä: Amram, Jishar, Hebron, Usiel; äwen äpat tä.

13. Anak Amram tä: Aaron äwen duä Moses; maka Aaron imbaris, mangat iä imprasih akan talo awang brasih haliai tä, lepah äwen hanak, palus katatahi, mangat hagaro hong baun Jehowa, tuntang sombajang intu iä, tinai mangat iä mamberkat olo hapan Arae palus katatahi. — (3.*Mos.* 8,2.)

14. Maka anak Moses, olo ain Hatalla tä, tamä karä ungkup panakan Lewi bewäi.

15. Anak Moses tä Gerson tuntang Elieser.

16. Baris anak Gerson tä Sebuel indu kapalae.

17. Anak Elieser tä Rehabja kapalae; maka Elieser djaton beken anake; tapi anak Rehabja paham haliai dahangdahanga.

18. Baris anak Jishar tä Selomit kapalae.

19. Anak Hebron tä: Jeria, idjä duä Amarja, idjä telo Jahasiel, idjä äpat Jakmeam.

20. Anak Usiel tä: Migha idjä mambatang, Jisia idjä duä.

21. Anak Merari tä: Maheli, Musi; anak Maheli tä: Eleasar, Kis.

22. Maka Eleasar matäi, djaton bara anak hatuä, baja bawi bewäi; maka anak paharie Kis masawä anake tä.

23. Anak Musi tä: Maheli, Eder, Jeremot; äwen telo tä.

24. Djetä panakan Lewi tumon karä ungkup human tatoe, karä kapalan ungkupe tumon iä isä karäkarä bitie, idjä mangkat gawin human Jehowa; karä olo hatuä idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä.

25. Krana koan Dawid: Jehowa, Hatallan Israel, djari manjanang utus olo ajue, tuntang iä handak melai hong Jerusalem palus katatahi.

26. Tagal tä olo Lewi djaton magon akan mamikul tingkappanjupa tä tuntang karä ramoe, idjä hapan hong hetä.

27. Krana tumon augh Dawid
idjä katatesae karä olo Lewi buah
isä, idjä duä pulu njelo, tuntang
idjä bakas bara tä;
28. Mangat iä omba bagawi ma-
menda mandohop panakan Aaron,
nguan gawin human Jehowa, tun-
tang parantaran huma tä, tinai
karong äka karä ramo, mangat
iä mamprasih karä talo brasih tä,
tuntang omba mandohop nguan
karä gawi hong human Hatalla;
29. Tepong tampajah, tunek te-
pong akan parapah talo kinan,
tinai akan sarabi idjä djaton iragi,
akan karä talo inampa hapan rin-
djing tuntang sahäan, tinai mangat
iä manakar tuntang manimbang
karä talo;
30. Tuntang mangat iä mendeng
genep handjewu, nakara manara
haiak mahorumat Jehowa, kalotä
kea genep halemäi;
31. Tinai mangat iä mandohop
maluput karä parapah awang ingä-
hu akan Jehowa genep andau sa-
bat, genep totok bulan, tinai ge-
nep andau hai, karäe tumon puna
tukase, haradjur hong baun Je-
howa;
32. Tuntang mangat iä manong-
go tingkap-panjupa, tuntang äka
brasih, tinai mandohop panakan
Aaron, paharie tä, nguam karä
gawie hong human Jehowa.

BAGI 24.

Karä baris imam tuntang olo Lewi.

1. Djetoh karä baris panakan
Aaron. Anak Aaron tä: Nadab,
Abihu, Eleasar, Itamar.
2. Tapi Nadab äwen duä Abihu
matäi helo bara bapae, tinai äwen
djaton bara anak. Maka Eleasar
äwen duä Itamar mandjadi imam.
— (3.*Mos*.10,1.)
3. Maka tumon toh Dawid mam-
baris iä: Sadok baris panakan Ele-
asar, tinai Ahimelegh baris pana-
kan Itamar, tumon padjue tuntang
pangkate.
4. Maka panakan Eleasar tä arä
kapala sondau hetä, arä bara pa-
nakan Itamar, metoh äwen imadju:
baris panakan Eleasar tä djahawen-
walas kapala karä ungkup human
tatoe, tapi baris panakan Itamar
baja hanja ungkupe bewäi.
5. Maka hapan tenong iä ma-
madju äwen, sama sama baris duä
duä tä, krana bara panakan Elea-
sar tuntang bara panakan Itamar
sama indu mantir hong äka bra-
sih, mantir naharep Hatalla.
6. Maka Semaja, anak Netaneel,
djurutulis, olo Lewi tä, manjurat
äwen tä intu baun radja, tuntang
karä mantir kapala, tinai imam
Sadok, tinai Ahimelegh anak Abja-
tar, tuntang intu baun karä ka-
pala ungkup imam dengan olo
Lewi; maka hatalindjam iä man-
duan idjä kaungkup akan Eleasar,
tinai idjä akan Itamar.
7. Tenong idjä solake blua, ka-
labuae buah Jojarib; idjä duä buah
Jedaja;
8. Idjä telo buah Harim; idjä
äpat buah Seorim;
9. Idjä limä buah Malghia; idjä
djahawen buah Mijamin;
10. Idjä udju buah Hakos; idjä
hanja buah Abia; — (*Luk*.1,5.)
11. Idjä djalatien buah Jesua;
idjä sapulu buah Seghanja;
12. Idjä sawalas buah Eljasib;
idjä duäwalas buah Jakim;
13. Idjä telowalas buah Hupa;
idjä äpatwalas buah Jesebeab;

14. Idjä limäwalas buah Bilga;
idjä djahawenwalas buah Imer;
15. Idjä udjuwalas buah Hesir;
idjä hanjawalas buah Hapises;
16. Idjä djalatienwalas buah Petaja;
idjä duä pulu buah Jeheskel;
17. Idjä sarikor buah Jaghin;
idjä duä rikor buah Gamul;
18. Idjä telo rikor buah Delaja;
idjä äpat rikor buah Maasja.
19. Padjun gawin äwen tä uras akan tamä human Jehowa, hatalindjamhatalindjam karä barise, tumon hadat tatoe Aaron, kilau Jehowa, Hatallan Israel, djari mametäh Aaron.
20. Baris karä olo Lewi awang beken tä, maka Sebael indu kapalan ungkup Amram, tuntang Jeghdeja kapalan ungkup Sabael.
21. Baris ungkup Rehabja maka Jisia kapalae.
22. Baris ungkup Jishar Selomot;
baris ungkup Selomot Jahat.
23. Baris ungkup Hebron Jeria idjä mambatang, tuntang Amarja idjä duä, Jahasiel idjä telo, Jakmeam idjä äpat.
24. Baris ungkup Usiel Migha;
baris ungkup Migha Samir.
25. Paharin Migha tä Jisia;
baris ungkup Jisia tä Segharja kapalae.
26. Anak Merari tä Maheli äwen duä Musi;
anak Musi tä Jaasia.
27. Panakan Merari bara anake Jaasia tä: Sohan, Sakur, Hibri.
28. Maheli manak Eleasar; maka iä tä djaton manak.
29. Baris Kis; anak Kis tä Jerameel.
30. Anak Musi tä Maheli, Eder, Jerimot. Djetä karä olo Lewi tumon karä ungkupe.
31. Maka olo tä manenonge kea, haiak paharie, panakan Aaron tä, intu baun radja Dawid, Sadok, Ahimelegh, tuntang karä kapalan ungkup imam tinai olo Lewi; kapala awang hai dengan kapala awang korik sama inenong.

BAGI 25.

Karä baris olo panjanji.

1. Tinai Dawid tuntang karä mantir kapala mambaris olo ungkup Asap tuntang Heman, tinai Jedutun, mamadju iä akan gawie, mangat iä manjanji manara Hatalla hapan kutjapi, biola tuntang bisakbetong. Maka idjä imbaris tä uras olo idjä apik hong ampin gawie tä.
2. Baris olo Asap tä Sakur, Josep, Netanja, Asarela, anak Asap idjä ingamander Asap, idjä manjanji hapan karä masmur radja.
3. Baris Jedutun; anak Jedutun tä: Gedalja, Seri, Jesaja, Hasabja, Matitja; äwen djahawen tä: iä tä ingamander bapae Jedutun, hapan kutjapi iä manarimakasih tuntang manara Jehowa.
4. Baris Heman; anak Heman tä: Bukia, Matanja, Usiel, Sebuel, Jerimot, Hananja, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser, Josbekasa, Maloti, Hotir, Mahasiot;
5. Samandiai tä uras anak Heman, idjä nabin radja tantai akan augh Hatalla, indu tara tuntang horumat; krana Hatalla djari manenga akan Heman äpatwalas anak hatuä, tinai telo anake bawi.
6. Æwen tä samandiai ingamander bapae Asap, Jedutun tun-

tang Heman, mangat manjanji hong human Jehowa, hapan bisakbetong, biola tuntang kutjapi, tumon padjun gawie hong human Hatalla, darah radja.
7. Maka karäe tuntang karä paharie idjä djari badjar hong njanjin Jehowa, uras olo apik, sampai duä ratus hanja pulu hanja biti.
8. Maka äweu tä haiak batenong tagal padjun gawie, alo hai korik, guru dengan murid.
9. Tenong idjä solake kalabuae buah Josep, anak Asap; idjä duä buah Gedalja; iä, karä paharie tuntang auake, djadi duäwalas biti.
10. Idjä telo buah Sakur, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
11. Idjä äpat buah Jisri, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
12. Idjä limä buah Natanja, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
13. Idjä djahawen buah Bukia, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
14. Idjä udju buah Jesarela, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
15. Idjä hanja buah Jesaia, anake tuutang paharie, djadi duäwalas biti.
16. Idjä djalatien buah Matanja, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
17. Idjä sapulu buah Simei, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
18. Idjä sawalas buah Asareel, anake tuntaug paharie, djadi duäwalas biti.
19. Idjä duäwalas buah Hasabja, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
20. Idjä telowalas buah Subael, anake tuntaug paharie, djadi duäwalas biti.
21. Idjä äpatwalas buah Matitja, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
22. Idjä limäwalas buah Jeremot, auake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
23. Idjä djahawenwalas buah Hananja, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
24. Idjä udjuwalas buah Josbekasa, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
25. Idjä hanjawalas buah Hanani, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
26. Idjä djalatienwalas buah Maloti, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
27. Idjä duä pulu buah Eliata, anake tuutang paharie, djadi duäwalas biti.
28. Idjä duä pulu idjä buah Hotir, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
29. Idjä duä pulu duä buah Gidalti, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
30. Idjä duä pulu telo buah Mahasiot, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.
31. Idjä duä pulu äpat buah Romamtieser, anake tuntang paharie, djadi duäwalas biti.

BAGI 26.

Baris olo tonggon bauntonggang, mantir ramo, tuntang hakim.

1. Djetoh karä baris olo tong-

gon bauntonggang. Bara panakan olo Korah tä Meselemja, anak Kore, ungkup Asap.

2. Maka anak Meselemja tä: Segharja, anake idjä bakas, Jediael idjä duä, Sebadja idjä telo, Jatniel idjä äpat;

3. Elam idjä limä, Johanan idjä djahawen, Eljoenai idjä udju.

4. Obededom aton kea bara anak: Semaja idjä bakas, Josabad idjä duä, Joah idjä telo, Saghar idjä äpat, Netaneel idjä limä;

5. Amiel idjä djahawen, Isaskar idjä udju, Peuletai idjä hanja; krana Hatalla djari mamberkat iä.

6. Tinai anak Semaja manak kea, anake tä mangapala karä ungkup human tatoe, krana äwen tä uras olo gantjang tuntang apik.

7. Anak Semaja tä: Otni, Repael, Obed, Elsabad; paharie tä, uras olo menteng tuntang gantjang: Elihu tuntang Semaghja.

8. Samandiai tä uras panakan Obededom; äwen hanak hampahari, uras olo pintar, apik hong gawie, aton djahawen pulu duä, olo ungkup Obededom.

9. Meselemja tä kea aton bara anak tuntang paharie, olo apik, hanjawalas biti.

10. Djetoh anak Hosa, olo djalahan Merari: Simri, idjä mambatang; krana alo iä djaton idjä bakas, bapae kea mangkat iä mandjadi idjä mambatang;

11. Hilkia idjä duä; Tebalja idjä telo, Segharja idjä äpat; karä anak tuntang paharin Hosa djadi telowalas biti.

12. Djetä djalahan karä olo panonggo, tuntang karä kapalae, idjä haiak karä paharie aton padjun gawie, mangat manonggo human Jehowa.

13. Maka äwen tä haiak batenong, ungkup hai ungkup korik, tumon karä ungkup tatoe, tagal padjun bauntonggang, idjä indu inonggoe.

14. Kalabuan tenong hila timor buah Selemja; maka akan anake Segharja, mantir idjä pintar tä, inenong olo kea; kalabuan tenonge buah hila utara.

15. Obededom buah hila salatan: tinai akan anake karä karong äka panatau.

16. Sopim äwen duä Hosa hila barat, bauntonggang Saleghet tä; äka djalan mandai; iä manonggo hatalindjam.

17. Hila timor hagirir aton mandjahawen biti olo Lewi; hila utara mäpat biti genep andau; hila salatan mäpat biti genep andau; äka karä panatau aton manduä manduä.

18. Hong Parbar, hila barat, aton mäpat biti hong djalan mandai hetä, tinai manduä hong Parbar.

19. Djetä karä djalahan olo panonggo, panakan Kora tuntang panakan Merari.

20. Maka olo Lewi, paharie, idjä manonggo karä panatau human Hatalla, tuntang karä talo idjä imbaris imprasih tä, iä tä:

21. Ungkup Ladan, panakan olo Gerson tä; kapalan ungkupe tä anak Jehieli. — (23,8.)

22. Anak Jehieli tä Setam, tuntang paharie Joel; iä tä manonggo karä panatau human Jehowa.

23. Ungkup olo Amram, olo Jishar, olo Hebron, olo Usiel;

24. Sebuel, panakan Gersom, anak Moses tä, mangapala äwen: iä tä mantir mahundjun karä panatau tä. — (23,16.)

25. Paharie tä Elieser; anak Elie-

ser tä Rehabja, anak Rehabja tä Jesaia, anak Jesaia tä Joram, anak Joram tä Sighri, anak Sighri tä Selomit.
26. Selomit tä tuntang karä paharie manonggo karä panatau talo brasih tä, idjä djari imprasih radja Dawid, tinai karä mantir pamutjok, tuntang mantir hong sakojan dengan hong saratus, karä mantir kawan parang;
27. Bara karä pangulihe parang, bara karä talo irampase äwen djari mambaris tä, hapan nguan human Jehowa.
28. Tinai karä talo handiai, idjä djari imbaris Samuel, nabi tä, tuntang Saul, anak Kis, tinai Abner, anak Ner, tuntang Joab, anak Seruja; karä talo handiai tä idjä imbaris imprasih olo uras penda lengän Selomit äwen hampaharie.
29. Bara ungkup Jishar Kenanja tuntang anake hatuä aton akan pangulu tuntang hakim, mangat nguan mamatut perkara ruar marak olo Israel.
30. Bara ungkup Hebron tä Hasabja tuntang karä paharie, olo gantjang, sakojan udju ratus biti karäe, mandjadi mantir hong gawin olo Israel hila toh Jordan, hila barat, sambil matoh karä gawin Jehowa tuntang gawin radja.
31. Tinai bara ungkup olo Hebron tä Jeria, idjä mangapala karä ungkup labengan olo Hebron tuntang kapalae; hong njelo äpat pulu kahum karadjaan Dawid olo manggau tuntang sondau intu marak äwen tä olo gantjang tuntang pintar, hong Jaeser intu Gilead.
32. Tinai karä paharie, uras olo gantjang tuntang pintar, aton duä kojan udju ratus biti, uras tumon ungkup tatoe. Maka radja Dawid mangkat äwen tä indu mantir olo Ruben tuntang Gad, tinai sabagi hamputan Manase, akan nguan karä gawiu Hatalla tuntang gawin radja.

BAGI 27.

Karä mantir tuntang kapala ain Dawid.

1. Maka djetoh djumalah karä olo Israel, karä mantir kapalae, tinai mantir hong sakojan tuntang hong saratns, tinai karä pangulue, idjä manonggo radja hatalindjam-hatalindjam tumon padjue, haganti genep bulan, genep njelo. Hong genep padjue tä duä pulu äpat kojan biti.
2. Kapalan padjun idjä solake intu bulan idjä solake, iä tä Josabam, anak Sabdiel; maka hong padjun ajue duä pulu äpat kojan biti. — (11,11.)
3. Iä tä bara panakan Peres, iä indu kapalan karä mantir kawan parang intu bulan idjä solake.
4. Kapalan padjun olo intu bulan duä, iä tä Dodai, olo Ahohi; tinai Miklot panggapite hong padjue; maka hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti. — (11, 12.)
5. Mantir kawan parang intu bulan telo, iä tä Benaja, anak Jojada, imam hai tä; intu padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
6. Iä tä Benaja tä, idjä pangkalima hindjä baris telo pulu biti idjä solake tä, tuntang mangapala telo pulu biti kea; maka anake Amisabad panggapite hong padjun ajue. — (11,24.)

7. Idjä äpat, intu bulan äpat, iä tä Asahel, paharin Joah; limbah pampatäie maka anake Sebadja indu gantie; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
8. Idjä limä, intu bulan limä, iä tä Samhut, olo Jesrahi; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan hiti.
9. Idjä djahawen, intu bulan djahawen, iä tä Ira, anak Ikes, olo Tekoa; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti. — (2. *Sam.*23,26.)
10. Idjä udju, intu bulan udju, iä tä Heles, olo Pelon, bara panakan Epraim; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
11. Idjä hanja, intu bulan hanja, iä tä Sibeghai, olo Husat, bara olo Serah; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
12. Idjä djalatien, intu bulan djalatien, iä tä Abieser, olo Anetot, bara hamputan olo Benjamin; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
13. Idjä sapulu, intu bulan sapulu, iä tä Maharai, olo Netopat, bara olo Serah; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti.
14. Idjä sawalas, intu bulan sawalas, iä tä Benaja, olo Pirhaton, bara hamputan Epraim; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti. — (11,31.)
15. Idjä duäwalas, hong bulan duäwalas, iä tä Heldai, olo Netopat, bara Otniel; hong padjun ajue kea duä pulu äpat kojan biti. — (11,30.)
16. Maka djetoh mantir kapalan karä hamputan olo Israel: olo Ruben tä Eleasar kapalae, anak Sighri; olo Simeon Sepatja, anak Maagha, kapalae;
17. Olo Lewi Hasabja, anak Kemuel, kapalae; panakan Aaron tä Sadok kapalae;
18. Olo Juda Elihu, paharin Dawid, kapalae; olo Isaskar Omri, anak Mighael, kapalae;
19. Olo Sebulon Jismaja, anak Obadja, kapalae; olo Naptali Jerimot, anak Asriel, kapalae;
20. Hamputan Epraim Hosea, anak Asasja, kapalae; sabagi hamputan Manase tä Joel, anak Pedaja, kapalae;
21. Sabagi hamputan Manase idjä hong Gilead tä Jido, anak Segharja, kapalae; olo Benjamin Jaasiel, anak Abner, kapalae.
22. Olo Dan Asarel, anak Jeroham, kapalae. Djetä karä mantir kapala mahundjun karä hamputan olo Israel.
23. Maka Dawid djaton misä karä olo, idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä tapas bara tä; basa Jehowa djari hamauh, iä handak mangapal olo Israel kilau karä bintang hong langit.
24. Joab, anak Seruja, djari manampara misä olo arä, tapi iä djaton mahapus tä, basa tagal djetä kalait paham djari mawi olo Israel; tagal tä hasean olo tä djaton djari inamäan imintik hong surat tjatjah ain radja Dawid. — (21,14.)
25. Maka mahundjun karä panatau radja Asmawet, anak Adiel, indu mandure; hong karä talo ain radja idjä intu tana, tuntang hong karä lewu hai korik, tinai intu karä pasah, Jonatan, anak Usia, indu mandure.
26. Mandur karä olo pamalan, idjä nguan tana, iä tä Esri, anak Kelub.
27. Mandur karä pambulan ang-

gor, iä tä Simei, olo Ramat; maka karä danum anggor idjä ingkes hetä, Sabdi, olo Sipmi, indu mandure.
28. Mandur karä pambulan undus, tuntang pambulau korma, idjä hong tanah randah tä, iä tä Baalhanan, olo Geder; maka Joas mandur karä gudang undus.
29. Maka mandur karä sapi, awang melai hong Saron, iä tä Sitrai, olo Saron; tinai mandur karä sapi idjä hong tanah randah tä, iä tä Sapat, anak Adlai.
30. Mandur karä onta, iä tä Obil, olo Ismael; mandur karä kalidai, iä tä Jeghdeja, olo Meronot.
31. Mandur kambing tabiri, iä tä Jasis, olo Hager; samandiai tä uras mandur, manonggo panatau Dawid.
32. Maka Jonatan, mama Dawid, indu mangkubumi, iä tä olo pintar tuntang badjar; Jehiel, anak Haghmoni, indu gurun karä anak radja.
33. Aghitopel tä kea indu mangkubumi ain radja; Husai, olo Arghi, puna sobat radja. — (2.*Sam.* 15,12.37.)
34. Maka pangiwa Aghitopel tä Jojada, anak Benaja, tuntang Abjatar. Maka Joab indu mantir kapala parang ain radja.

BAGI 28.

I. Dawid mamumpong karä mantir, sambil mametäh iä tagal human Hatalla. II. Iä manenga akan Salomo sonton huma tä, tuntang karä ramoe.

I. — 1. Maka Dawid mamumpong karä mantir olo Israel, mantir kapala karä hamputae, tuntang mantir karä padjun olo idjä manonggo radja, karä mantir hong saratus, tinai karä mantir, idjä mamandur karä ramo tuntang karä meto ain radja, tinai ain karä anake, tinai karä mantir olo dalam, tuntang karä pangkalima, tinai karä olo gantjang menteng dumah akan Jerusalem.
2. Djadi, radja Dawid mendeng, sambil hamauh: Hining aughku, o pahari, tuntang karä olo ajungku! toto, djari aton huang atäiku handak mamangun huma äka patin djandjin Jehowa, galang pain Hatallan ita, tuntang aku djari manatap ramo handak mamangun tä. — (22,7.)
3. Tapi Hatalla djari mangahana aku, koae: ikau djaton akan mamangun huma akan arangku, krana ikau toh olo parang, tuntang djari paham manusuh daha.
4. Toh, maka Jehowa, Hatallan Israel, djari mintih aku bara hapus ungkup human apangku, mandjadi radjan olo Israel sampai katatahi; krana Juda puna djari intihe mandjadi kapala, tinai bara hamputan Juda ungkup human apangku; tinai bara karä anak apangku iä djari mangilak aku, sampai iä djari mamparadja aku mahundjun hapus utus olo Israel. — (1.*Mos.*49,10.)
5. Tinai bara karä anakku idjä hatuä, krana arä anak hatuä djari inenga Jehowa akangku, maka iä djari mintih anakku Salomo, mangat mondok hong padadusan karadjaan Jehowa mahundjun olo Israel.
6. Tuntang iä djari hamauh dengangku: anakm Salomo karäh mamangun humangku, tuntang

parantarangku; krana aku djari mintih iä akan anakku, tuntang aku handak mandjadi bapae. — (17,11.)

7. Aku handak mandähen karadjaan ajue sampai katatahi, asal iä tanggar huange malalus karä prentah tuntang hadatku, kilau andau toh.

8. Toh aku manjoho keton intu matan salepah olo Israel, djalahan ain Jehowa tä, tuntang intu pahining Hatallan ita: haga tuntang imbing karä prentah Jehowa, Hatallan keton, mangat keton manjores tanah bahalap toh, palus tau malihi tä indu joresan anak keton, idjä rahian bara keton palus katatahi.

9. Maka ikau, joh anakku Salomo! buah ngasene Hatallan bapam, awi manempo iä hapan kabudjur atäim tuntang kahias hambaruam; krana Jehowa puna mariksa karä atäi olo, tuntang katawan karä tirok akale; amon ikau manggau iä, toto ikau karäh sondau iä; tapi djaka ikau malihi iä, toto iä karäh manganan ikau sampai katatahi.

10. Ingaingat toh, krana Jehowa djari mintih ikau, mangat mamangun huma indu äka brasih; toh awi manggantjang arepm sambil mawi tä.

II. — 11. Tinai Dawid manenga akan anake Salomo sonton parantaran tuntang huma, karong äka panatau, tinai karong loteng, karong idjä huange, tuntang karong äka padadusan asi; — (2.*Mos*.25, 9; 26.30.)

12. Tinai sonton talo handiai, idjä insanan Rogh akae, iä tä sonton parantaran human Jehowa, tuntang karä karong awang hakaliling, idjä akan äka panatau human Hatalla, tinai akan äka karä talo brasih;

13. Tinai karä padjun imam tuntang olo Lewi, tinai karä pangkat gawin human Jehowa, karä ramon pakarang akan gawi hong human Jehowa.

14. Bulau djari timbange inengae akan karä ramon pakarang akan genep padjun gawi, tinai salaka djari timbange akan karä ramon pakarang genep padjun gawi;

15. Behat tantahan sumbo bulau, tinai dulang palita bulau, tumon behat genep tantahan sumbo tuntang dulang palitae; tinai akan tantahan sumbo salaka, tumon behat genep tantahae tuntang dulang palitae, tumon kapatut genep tantahan sumbo.

16. Tinai iä manenga bulau akan medjan tepong tampajah, akan genep medja djari timbange; tinai salaka akan medja salaka.

17. Tuntang bulau batuä akan karä simpang, sangkon daha, pinggan, sangkir bulau, djari timbange genep sangkir: tinai akan sangkir salaka djari timbange genep sangkir.

18. Tinai akan mesbeh äka hagaro bulau masak djari timbange, tinai bulau akan tamunan kareta, iä tä duä Kerub tä, idjä akan hambirang palapase, mangadjang patindjandjin Jehowa.

19. Samandiai tä, koan Dawid, djari insuman akangku, imintik awi lengän Jehowa, iä tä, karä ampin tamunan toh.

20. Tinai Dawid hamauh dengan anake Salomo: Awi manggantjang arepm, tatanggar atäim, lalus gawi tä, äla mikäh, äla gogop; krana Jehowa Hatalla, Hatallangku, han-

dak mampahaiak ikau; iä djaton maku malihi, djaton nalua ikau, sampai ikau djari mahapus manatap karä talo hapan sombajang hong human Jehowa.

21. Itäm, hetä karä padjun imam tuntang olo Lewi, akan karä gawin human Hatalla; tinai aton dengam arä olo pahias akan nguan sepsimpan ampin gawi, idjä pintar apik; tinai karä mantir tuntang hapus utus olo arä akan mangkat karä prentahm kea.

BAGI 29.

I. Panengan olo arä akan human Hatalla. II. Dawid manara Hatalla. III. Salomo imparadja; Dawid matäi.

I.—1. Tinai radja Dawid hamauh dengan hapus utus olo arä: Anakku Salomo, idjä kabuate bewäi djari intih Hatalla, magon tabela, balemo tuntang lalangena, tapi gawi toh hai, krana djetä djaton huma akan olon bewäi, malainkan akan Hatalla, Jehowa.

2. Maka henggähenggan kaabasku aku djari mamumpong akan human Hatallangku bulau akan karä milik bulau, salaka akan karä milik salaka, tambaga akan karä ramo tambaga, sanaman akan karä ramo sanaman, tinai kaju akan karä ramo kaju, batu sardoniks tuntang batu tampatok, hintan tuntang rubin, tinai karä ampin batu barega awang beken, tinai batu marmor kutoh karäe.

3. Tinai, awi huangku dengan human Hatallangku, maka bulau salaka idjä puna aingku inengaku kea akan human Hatallangku, beken bara idjä djari imumpongku akan huma äka brasih tä;

4. Iä tä: telo kojan pikul bulau masak, tuntang udju kojan pikul salaka masak, hapan mananggalong karä dinding huma.

5. Bulau akan karä milik bulau, salaka akan karä milik salaka, tuntang akan karä gawin tukang gawi tä. Toh, äwe kea bara karä keton idjä pahias andau toh, mangat manjuang lengäe akan Jehowa? — (2.*Mos.*35,5.)

6. Tä, maka karä mantir kapala, karä mantir hamputan olo Israel, karä mantir hong sakojan, tinai karä mantir hong saratus, tuntang karä mantir idjä mamandur gawin radja, manenga tuntang kahias atäie.

7. Æwen tä manenga akan gawin human Hatalla limä kojan pikul bulau, tinai sapulu kojan duit bulau, tuntang sapulu kojan pikul salaka, tinai hanjawalas kojan pikul tambaga, tuntang saratus kojan pikul sanaman.

8. Tinai olo idjä mina batu barega manenga tä akan panatau human Jehowa, penda lengän Jehiel, olo Gerson.

9. Maka olo arä handjak atäie tagal iä pahias manenga tä, krana tuntang kahiase iä manenga tä akan Jehowa dengan atäi toto, tinai radja Dawid kea paham handjak rantang.

II.—10. Tagal tä Dawid manara Jehowa intu baun hapus utus olo arä; Dawid hamauh: Tara akam, Jehowa, Hatallan tato ikäi Israel, idjä helo bara solasolake palus haradjur katatahi.

11. Ikau tempon kahai, o Jehowa, tuntang kwasa, kahalap, kamanang tuntang karadjaan; krana

talo handiai idjä hong langit tuntang hundjun petak, djetä uras ajum; ajum, o Jehowa, aton karadjaan, ikau djari mampahai arepm indu takolok talo handiai.
12. Panatau tuntang horumat intu baum, ikau marentah talo handiai; huang lengäm tä karä kaabas tuntang kwasa, tinai lengäm kea tau mampahai tuntang mandähen talo handiai.
13. Toh, o Hatallan ikäi, ikäi manarimakasih intu ikau, ikäi manara aran kahaim.
14. Krana äwe aku, äwe olo ajungku, sampai ikäi mandjadi abas tuntang manenga karä talo toh dengan kahias atäi? krana djetä uras bara ikau, bara lengäm kea ikäi manenga tä akam.
15. Krana ikäi toh olo tamuäi idjä omba mangkalewu bewäi intu baum, tumon karä tato ikäi kea; pambelom ikäi hong petak mindjam toh kilau kalingän talo bewäi, djaton kaharape akan melai.
16. O Jehowa, Hatallan ikäi! kutoh talo toh, idjä djari imumpong ikäi, hapan mamangun huma akam, akan aran kahaim, djetä kea bara lengäm, uras tä puna ajum bewäi.
17. Maka tawangku, joh Hatallangku! ikau puna mariksa atäi olo, tuntang ikau mangilak kabudjur. Huang kabudjur atäiku tuntang kahiasku aku djari manenga karä talo toh; tinai dengan kahandjak atäiku toh aku djari mitä utus olo ajum, idjä djari hapumpong hetoh, basa äwen tä kea djari pahias manenga akam.
18. O Jehowa, ikau Hatallan tato ikäi, Abraham, Isaak tuntang Jakob! haga kahiase tuntang pikir kalotä hong atäi utus olo ajum palus katatahi, tuntang ambet atäie akam.
19. Maka akan anakku Salomo tä tenga atäi awang tanggar, mangat iä mahaga karä prentahm, karä aughm tuntang hadatm, mangat iä malalus talo handiai tä, mangat iä mamangun huma hai tä, idjä djari inatapku ramoe.
20. Limbah tä Dawid hamauh dengan hapus utus olo arä: Toh, tara Jehowa, Hatallan keton! Tä, maka hapus utus olo arä manara Jehowa, Hatallan karä tatoe; iä manjontop takoloke, manjembah Jehowa tuntang radja.
21. Tuntang iä maluput parapah akan Jehowa; tinai handjewu andau idjä iä maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, sakojan sapi hatuäe, sakojan tabiri hatuäe, sakojan anak tabiri, tuntang puna parapah talo ihop; tinai kutoh parapah awang injambalih akan karä olo Israel.
III. — 22. Djadi, olo tä kuman mihop andau tä hong baun Jehowa, dengan paham kahandjake. Tuntang iä mamparadja Salomo, anak Dawid, intu tingkat idjä duä, palus maminjak iä mandjadi radja akan Jehowa; tinai Sadok mandjadi imam. — (23,1. — 1.*Radja* 1,33.)
23. Tumon tä maka Salomo mondok hundjun padadusan Jehowa, mandjadi radja gantin bapae Dawid; maka iä batuah, tuntang salepah olo Israel mamenda aughe.
24. Karä mantir tuntang pangkalima, tinai karä anak radja Dawid kea mandjuluk lengäe, handak mamenda radja Salomo.
25. Maka Jehowa paham mampahai Salomo intu matan karä

olo Israel; iä manenga kahain
radja akae; djaton pudji tumon
tä karä idjä marentah Israel helo
bara tä.
26. Kalotä Dawid, anak Isai,
djari marentah sakarä olo Is-
rael.
27. Maka katahie djari maren-
tah olo Israel äpat pulu njelo;
kahong Hebron iä marentah udju
njelo, hong Jerusalem telo pulu
telo njelo.
28. Iä matäi, metoh iä djari
pandjang umure, puas belom, ka-
tatau, kahai; maka anake Salomo
marentah manganti iä.
29. Maka karä saritan radja Da-
wid, bara tamparae palus kata-
tesae, djetä injurat hong surat
Samuel, nabi tä, tinai hong su-
rat nabi Natan, tuntang hong
surat nabi Gad;
30. Tuntang saritan hapus ka-
radjaan ajue, kwasae, tinai karä
perkara wajah awang halau, idjä
djari buah iä, tuntang olo Israel,
tuntang karä karadjaan hong karä
tanah awang hakaliling.

SURAT

KRONIKA,

(SARITAN PERKARA,) IDJÆ DUÆ.

BAGI 1.

Lakudoan Salomo; kapintare; panataue.

---

1. Maka Salomo, anak Da-
wid, indähen huang karadjaan
ajue, krana Jehowa, Hatallae,
mampahaiak iä, sambil paham mam-
pahai iä.
2. Djadi, Salomo hakotak deng-
an sakarä olo Israel, dengan karä
mantir hong sakojan tuntang hong
saratus, tinai dengan karä ha-
kim, tuntang dengan karä man-
tir olo Israel, dengan karä man-
tir kapala.
3. Olo tä hagoet, Salomo haiak
hapus utus olo arä, tanggoh äka
gantong idjä hong Gibeon; krana
hetä äka tingkap-panjupa ain Ha-
talla, idjä djari inampa Moses,
rewar Jehowa, hong padang tunis
benjem.
4. Tapi patin Hatalla djari in-
duan Dawid bara Kiriatjearim akan
äka, idjä djari inatap Dawid akae:
krana iä djari manampa tingkap
akae hong Jerusalem.
5. Tapi mesbeh tambaga, idjä
inampa Besaleel, anak Uri, Uri anak
Hur, djetä magon hetä intu ting-
kap Jehowa. Maka Salomo tun-
tang hapus utus olo arä manang-
goh hetä. — (2. *Mos.* 38,1.)

6. Hetä Salomo maluput parapah intu baun Jehowa, hundjun mesbeh tambaga, idjä hong baun tingkap-panjupa; iä maluput hetä sakojan parapah awang ingähu.

7. Alem tä kea Hatalla masuman arepe akan Salomo, sambil hamauh dengae: Laku, narai kahandakm, idjä inengaku akam.—(1.*Radja* 3,5.)

8. Koan Salomo, tombah augh Hatalla: Ikau djari malalus paham kahalapm dengan liau apangku Dawid, tinai ikau djari mamparadja aku ganti iä.

9. Toh, o Jehowa Hatalla! käläh lalus aughm, idjä dengan liau apangku Dawid; basa ikau djari mamparadja aku mahundjun utus olo, idjä bakapal kilau tunek petak;

10. Toh, tenga akangku kapintar tuntang kaharati, mangat aku tau manun utus olo tä; krana äwe tau mamatut utus olo ajum, idjä bakapal toh?

11. Tä, maka Hatalla hamauh dengan Salomo: Basa augh toh djari aton huang atäim, djaton ikau djari blaku panatau, tuntang ramo barega, atawa tahaseng karä musohm, atawa umur pandjang, baja ikau djari blaku akam kapintar tuntang kaharati, mangat ikau tau mamatut utus olo ajungku, idjä mahundjun tä aku djari mamparadja ikau:

12. Toh, maka kapintar tuntang kaharati tä djari inengaku akam; tinai aku handak mandahang manenga akam panatau, ramo, tuntang horumat, idjä djaton pudji intu karä radja, awang helo bara ikau, tinai rahian bara ikau djaton kea karäh aton tumon tä.

13. Tumon tä maka Salomo buli bara äka gantong, idjä hong Gibeon, bara tingkap-panjupa, buli Jerusalem; tuntang iä marentah olo Israel.

14. Maka Salomo mamumpong kareta tuntang olo idjä hapan hadjaran, sampai ai sakojan äpat ratus kareta, tuntang duäwalas kojan olo idjä mukong hadjaran; iä mingkese hong karä lewu idjä äka kareta, tinai belahe magon tokep radja hong Jerusalem.

15. Maka radja maleleng kutoh salaka bulau hong Jerusalem, sampai djetä irega kilau batu bewäi, tinai kaju seder, tagal kutoh karäe, irega kilau kaju rarangai bewäi, idjä intu loan.

16. Bara Misir olo mimbit hadjaran akan Salomo, tinai dagangan awang beken; olo sudagar ain radja mamili karä talo tä.

17. Kareta induae bara Misir regan idjä djahawen ratus sekel salaka, tuntang idjä kongan hadjaran saratus limä pulu sekel regae; tumon regae tä kea sudagar radja mandjual tä akan karä radjan olo Het, tuntang olo Aram.

BAGI 2.

Salomo hadjandji dengan Hiram, nakara mandohop iä mamangun human Hatalla.

1. Maka Salomo bapikir mamangun huma akan aran Jehowa, tinai human radja idjä akae. — (1.*Radja* 5.)

2. Maka Salomo mirak udju pulu kojan olo, idjä pamäton ramo, tinai hanja pulu kojan tukang kaju, idjä akan manäweng tuntang manun kaju hong äka

bukit; tinai telo kojan djahawen
ratus mandur akan marentah karä
olo tä.
3. Tinai Salomo manjoho olo
mananggoh Hiram, radja Tirus,
koae: Tumon gawim dengan liau
apangku Dawid, mampait akae
kaju seder, indu ramon humae,
indu äkae melai, käläh tumon tä
kea gawim dengangku.
4. Itäm, aku handak mamangun
huma akan aran Jehowa, Hatallangku,
idjä imprasih akae,
mangat manotong garo tuntang
talo mangat ewaue hetä hong
baue, tuntang akan äka tepong
tampajah haradjur, tinai akan parapah
awang ingähu handjewu halemäi,
genep andau sabat, genep
palembut bulan, tuntang genep
andau hai ain. Jehowa, Hatallan
ikäi, tumon kapatut gawin Israel
haradjur katatalu.
5. Maka huma tä, idja handak
imangungku, djaton tau dia hai,
krana Hatallan ikäi puna hai bara
karä hatalla.
6. Tapi äwe kea tau mamangun
huma akae, basa karä langit, alo
langit idjä batang karä langit mahin
djaton ombet äkae? tinai äwe
kea aku toh, sampai aku akan
mamangun huma akae? Baja djetä
akan äka hagaro bewäi akae.
7. Toh aku blaku, soho olo
pintar mananggoh aku, idjä patjäh
nguan bulau, salaka, tambaga,
sanaman, benang ungu,
bahandang, biru, idjä apik mukir,
mangat mangamander karä
olo harati idjä dengangku hong
Juda tuntang hong Jerusalem,
idjä djari inukas liau apangku
Dawid.
8. Käläh pait kea akangku kaju
seder, kaju goper, tinai kaju Almugim
bara Libanon, krana aku
katawan, olo ajum puna harati
baramo kaju hong Libanon; maka
itäm, olo ajungku karäh mampahaiak
olo ajum.
9. Mangat manatap kutoh kaju
akangku; krana huma, idjä handak
imangungku tä, djaton tau dia
hai, akan äka kahengan olo.
10. Maka itäm, akan karä olo
ajum, rakan idjä maramo kaju tä,
aku handak manenga duä pulu
kojan kor gendom idjä urase,
tinai duä pulu kojan kor seora,
tinai duä pulu kojan bat anggor,
tuntang duä pulu kojan bat
undus.
11. Maka Hiram, radja Tirus,
tombah hapan surat, idjä impaite
akan Salomo: Basa Jehowa
mangilak utus olo ajue, maka
iä djari mamparadja ikau akan
olo tä.
12. Tinai koan Hiram: Tara
akan Jehowa, Hatallan Israel,
idjä djari manampa langit tuntang
petak, idjä djari manenga akan
radja Dawid anak hatuä idjä pintar,
harati tuntang barakal, idjä
akan mamangun huma akan Jehowa,
tinai human radja idjä akae.
13. Maka toh aku manjoho olo
pintar, idjä patjäh tuntang apik,
Huram Abi tä,
14. Anak bawin olo hamputan
Dan, tapi bapae tä olo Tirus;
iä tä apik nguan bulau, salaka,
tambaga, sanaman, batu barega,
kaju, benang ungu, biru, pista
awang lamos, bahandang, tinai
iä apik mukir, tuntang harati
apik mangarangka talo handiai
awang injoho olo; mangat iä ompat
gawin olo apik ajum, olo
apik ain tuangku liau bapam
Dawid.

15. Toh, käläh tuangku mampait akan reware gendom, seora, undus tuntang anggor, idjä djari insanam.
16. Tä ikäi handak baramo hong Libanon tumon karä gawin hapae, tinai handak mansohan tä akam, halanting hong tasik, mimes Jope, bara hetä ikau akan manduan tä tinai akan Jerusalem.
17. Maka Salomo misä karä olo beken utuse, idjä melai hong tanah Israel, tumon liau bapae Dawid djari misä olo tä; maka aton sondau saratus limä pulu telo kojan djahawen ratus biti.
18. Djadi, iä manduan baris olo tä udju pulu kojan olo idjä pamäton, tinai hanja pulu kojan idjä baramo hong äka bukit, tinai telo kojan djahawen ratus mandur, idjä akan marentah olo arä bagawi.

BAGI 3.

Human Hatalla imangun olo.

1. Maka Salomo manampara mamangun human Jehowa hong Jerusalem, hong bukit Moria, idjä djari insuman akan liau bapae Dawid, hong äka idjä djari inatap Dawid, hong karaian Arawna, olo Jebusi tä. — (1.*Kron.*22,1.)
2. Maka iä manampara mamangun hong bulan duä, andau duä, intu njelo äpat kahum karadjaan ajue. — (1.*Radja* 6.)
3. Djetoh rakuran Salomo manggalang, mamangun human Hatalla: kabukae, tumon ukur djaman horan, sampai djahawen pulu hasa, tinai pangandjure duä pulu hasa.
4. Tinai tambiran idjä hila baun huma duä pulu hasa kamboe, kagantonge duä pulu hasa kea; hila huange inanggalonge hapan bulau brasih.
5. Maka batang huma tä injapaue hapan kaju goper, limbah tä iä mananggalonge hapan bulau brasih, iä mukir hetä ampin batang korma tuntang pajong kambang.
6. Tinai iä manatah huma hapan batu barega indu kabungase; maka bulau tä uras bulau Parwaim.
7. Tinai huma tä, karä djihie, lambange, dindinge, blawange uras inanggalonge hapan bulau; iä mukir ampin Kerub intu dindinge.
8. Tinai iä manampa ruange, äka idjä brasih haliai, kamboe tä tumon pangandjur huma, duä pulu hasa, tinai kabukae duä pulu hasa kea; iä mananggalong djetä hapan bulau masak, sampai djahawen ratus pikul.
9. Behat karä paku limä pulu sekel bulau; tinai karä karong loteng inanggalong bulan kea.
10. Tinai hong karong idjä äka brasih haliai iä manampa duä Kerub, ampie ampiampin manandjong, tuntang mananggalong tä hapan bulau. — (2.*Mos.*25,18.)
11. Maka hapus karä palapas Kerub tä duä pulu hasa kamboe; palapase silae limä hasa, idjä mangimai saran dinding karong, tuntang palapase silae tinai limä hasa kea, idjä mangimai lawin palapas Kerub idjä tä.
12. Tumon tä kea palapas Kerub idjä tä limä hasa silae, mangimai saran dinding, tuntang palapase silae limä hasa kea, ha-

kimai dengan palapas Kerub idjä tä.

13. Hapus palapas Kerub duä-duä tä hambirang mandjadi duä pulu hasa; maka djetä mendeng, baue akan hila huang karong.

14. Tinai iä manampa benang dinding helat, bakale lawai biru, ungu, bahandang, tinai lawai pista awang lamos, sambil manjuit ampin Kerub hetä.

15. Tinai iä manampa intu baun hetä duä djihi, idjä pandjang hanjawalas hasa, tinai takoloke, idjä hong lawin djihi tä, limä hasa. — (1.*Radja* 7,15.)

16. Tinai iä manampa ampin pajong kambang, tumon hong äkapanjupa, tuntang mangkepan tä intu takolok djihi tä; tinai iä manampa saratus ampin bua dalima, tuntang mingkes tä intu helat pajong kambang tä.

17. Limbah tä iä mampendeng djihi tä hila baun huma brasih, idjä hila gantau, idjä hila sambil; iä manggarä idjä gantau Jaghin, idjä sambil Boas.

BAGI 4.

Karä ramon human Hatalla inampa.

1. Limbah tä iä manampa mesbeh tambaga, idjä pandjang duä pulu hasa, kabukae duä pulu hasa kea, kagantonge sapulu hasa.

2. Tinai iä manoang talaga-panjaup, kabuka baue sapulu hasa, kakedjau biwihe hasansila, bunter hakaliling, karanggonge limä hasa, lakähe hakaliling telo pulu hasa.

3. Penda tä aton ampin sapi hakaliling, idjä manggalang talaga tä; tinai aton duä rinting ampin puson kambang hakaliling talaga tä, idjä sapulu hasa kabukae, idjä inoang hetä haiak gawin sindä.

4. Maka djetä mondok hong duäwalas ampin sapi; telo manaharep utara, telo naharep barat, telo naharep salatan, telo naharep timor; maka talaga-panjaup tä intu hundjue, uras sapi tä manalikut huange.

5. Kakapal talaga tä kalombah lokap; biwihe kilau biwih sangkir, ampin tawase kilau kambang saked; maka djetä muat duä kojan bat.

6. Tinai iä manampa sapulu kandarah, tuntang mingkes limä hila gantau, limä hila sambil, mangat olo manjaup huang tä, iä tä, mangat mansulop nguraknguarik hetä karä ramon parapah ingähu; maka talaga tä äka imam mamenjau arepe hetä.

7. Tinai iä manampa sapulu tantahan sumbo bulau, tumon sontoe, sambil mingkes tä huang human Hatalla, limä hila gantau, limä hila sambil.

8. Tinai iä manampa kea sapulu medja, sambil mingkes tä huang human Hatalla, limä gantau, limä sambil; iä manampa kea saratus sangkon daha bulau.

9. Tinai iä manampa parantaran akan imam, tuntang parantaran lombah tä, tuntang karä blawang parantaran tä; iä manang-galong blawang tä hapan tambaga.

10. Maka talaga-panjaup tä ingkese intu sarae hila gantau, hila timor tandipah salatan.

11. Tinai Huram manampa karä landai, sendok kawo tuntang sangkon daha; tumon tä Huram

mahapus karä gawie, idjä inampae akan radja Salomo, akan human Hatalla.
12. Djihi duäduä tä, tuntang duä takoloke mangalata, idjä hong lawin djihi tä, tinai duä ampin pajong kambang, idjä manandjala takolok duäduä idjä mangalata tä, idjä hong lawin djihi tä.
13. Tinai äpat ratus ampin bua dalima akan pajong kambang tä, duä karintiug bua dalima akan genep pajong kambang, mangat manandjala takolok djihi duäduä tä.
14. Tinai iä manampa rakar, kandarah, äka panjaup, idjä hundjun rakar tä.
15. Talaga-panjaup idjä, duäwalas ampin sapi, idjä penda hetä
16. Tinai karä landai, sendok, simpang tuntang karä ramo beken Huram Abi tä manampa akan Salomo, akan human Jehowa, bakale tambaga awang impalamos.
17. Darah Jordan radja manjoho manoang djetä, hong petak baliat, helat Sukot dengan Sartan.
18. Maka Salomo manjoho manampa kutoh karä ramo tä, krana behat karä tambaga tä djaton tawan timbange.
19. Tinai Salomo manjoho manampa karä milik human Hatalla, mesbeh bulau tä, tuntang medja äka tepong tampajah,
20. Tinai karä tantahan sumbo tuntang dulange idjä uras bulau, mangat djetä haradjur belom, tumon kapatut hadate, intu baun äka-panjupa; — (4.*Mos*.8,4.)
21. Tuntang kambange, palitae, guntinge, uras djetä bulau masak.
22. Tinai karä simpang, sangkon daha, dadupa äka hagaro tuntang supun garo, uras bulau masak. Tinai bauntonggang huma, blawang idjä hila huange, hong äka idjä brasih haliai tä, tuntang karä blawang human Hatalla, samandiai tä uras bulau.

BAGI 5.

Human Hatalla imuga Salomo.

1. Tumon tä karä gawie, idjä inampa Salomo akan human Jehowa, ihapus. Limbah tä Salomo manamäan hetä karä talo, awang djari imbaris imprasih liau bapae Dawid; karä salaka bulau, karä milik tä iä mingkese hindjä karä panatau human Hatalla.
2. Limbah tä Salomo mamumpong karä bakas Israel, karä mantir pamutjok genep hamputae, mantir kapalan olo Israel, tanggoh Jerusalem, mangat mamungkat patin-djandjin Jehowa bara lewun Dawid, iä tä Sion. — (1.*Radja*.8.)
3. Maka aton hapumpong karä hatuän olo Israel manaharep radja, omba andau hai tä; djetä intu bulan udju.
4. Maka karä bakas olo Israel manalih. Tä olo Lewi manggatang pati tä,
5. Tuntang iä mätoe, mimbit pati tuntang tingkap-panjupa, tinai karä ramo brasih, idjä hong tingkap tä; talo tä imbit imam tuntang olo Lewi.
6. Maka radja Salomo tuntang hapus utus olo Israel idjä dengae, helo baun pati tä, mampatäi maluput tabiri sapi, djaton taraisä taraitong awi karäe.
7. Tumon tä imam mimbit patin-

djandjin Jehowa akan äkae, akan äka-panjupa hong human Hatalla, äka idjä brasih haliai tä, akan penda palapas Kerub duäduä tä.
8. Krana Kerub tä hambirang palapase duäduä tambuan äka pati tä, djadi duä Kerub mangadjang pati tä tuntang kaju pikule.
9. Limbah tä olo madjok kaju pikul tä sampai mamala tapakae nantadjok bara pati, sampai saran dinding äka panjupa, tapi djetä djaton mamala bara ruar; hetä pati tä magon aton sampai andau toh.
10. Djaton talo beken hong pati tä, baja duä kabintap batu tä, idjä djari ingkes Moses hetä tokep Horeb, metoh Jehowa mampendeng djandji akan olo Israel, kahum olo tä djari blua bara tanah Misir.
11. Djadi, sana karä imam djari blua bara äka brasih, — krana karä imam idjä hetä uras djari samprasih arepe, tuntang iä djaton imbaris tumon padjue;
12. Tinai karä olo Lewi, karä olo panjanji marak äwen, idjä ingamander Asap, Heman tuntang Jedutun, tuntang karä anake paharie, uras hapan benang pista awang lamos, haiak mimbing bisakbetong, biola, kutjapi, tuntang mendeng hila timor mesbeh, tinai hindjä dengan äwen sampai saratus duä pulu imam, idjä mampahiau sarunai; —
13. Djadi, haiak olo tä manjarunai, manjanji, sama aughe, hapae manara mahorumat Jehowa, sana olo tä manggatang aughe, haiak sarunai, bisakbetong tuntang talo usik awang beken, sana iä manjanji manara Jehowa, manjewut iä bahalap, tuntang asie melai sampai katatahi: maka palus tä human Jehowa tä basuang awi botop baunandau;
14. Sampai imam, tagal baunandau tä, djaton tau melai mahapus sombajang; basa kahain Jehowa djari manjuang human Hatalla.

BAGI 6.

Lakudoan Salomo intu Hatalla.

---

1. Tä, maka Salomo blaku doa, koae: Jehowa djari hamauh, iä handak melai huang kakaput.
2. Maka aku djari mamangun huma akam, indu äkam melai, äka dähen indu äkam melai palus katatahi.
3. Limbah tä, maka radja mules baue, sambil mamberkat hapus utus olo Israel; maka hapus utus olo Israel uras mendeng.
4. Maka iä hamauh: Horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, idjä hapan njamae djari hamauh dengan liau apangku Dawid, tuntang hapan lengäe iä djari mahapus aughe, koae:
5. Bara andau tä, metoh aku djari manduan djalahan olo ajungku bara tanah Misir, djaton aku djari mintih lewu bara karä hamputan olo Israel, mangat huma imangun akangku, nakara arangku melai hetä; djaton aku djari mintih olo, mangat mandjadi radjan Israel, utus olo ajungku.
6. Tapi toh aku djari mintih Jerusalem, hetä arangku akan melai, tinai aku djari mintih Dawid, mangat iä marentah Israel, djalahan olo ajungku tä.
7. Maka djari aton kea huang atäi liau apangku Dawid, handak

mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallan Israel. — (2.*Sam.* 7.2.)

8. Tapi Jehowa hamauh dengan liau apangku Dawid: idjä ikau djari bara huang handak mamangun huma akan arangku, bahalap bewäi kahandak atäim djari kalotä.

9. Tapi djaton kea ikau toh akan mamangun huma tä; tapi anakm hatuä, panakan aim kea, iä akan mamangun huma tä akan arangku.

10. Maka Jehowa djari malalus aughe, idjä djari injewute tä, krana aku djari mendeng manganti liau apangku Dawid, tuntang aku mondok hong padadusan Israel, tumon djari augh Jehowa; tinai aku djari mamangun huma akan aran Jehowa, Hatallan Israel.

11. Aku djari mingkes pati hetä, idjä huang tä aton djandjin Jehowa, idjä djari inampae akan olo Israel.

12. Maka Salomo mendeng hong baun mesbeh Jehowa, tandipah hapus utus olo Israel, sambil mandepä lengäe; — (1.*Radja*8,22.)

13. Krana Salomo djari manampa äka mendeng tambaga, sambil mingkes tä intu bentok parantaran, djetä pandjang limä hasa, kabukae limä hasa kea, kagantonge telo hasa; hundjun tä iä mendeng, palus mandeko utute intu baun hapus utus olo Israel, tuntang iä mandepä lengäe akan langit;

14. Koae: O Jehowa, Hatallan Israel! djaton Hatalla idjä padan dengam, alo hong langit, alo hundjun petak; ikau idjä mahaga djandji tuntang asi akan karä rewarm, awang manandjong hong baum hapan salepah atäie.

15. Ikau djari malalus akan rewarm, apangku Dawid, talo handiai awang djari indjandjim akae: njamam djari manjewute, lengäm djari malalus tä, kilau awang djari hong andau toh.

16. Maka toh, o Jehowa, Hatallan Israel! tenga akan rewarm, apangku Dawid, talo tä kea, idjä djari indjandjim akae, koam: djaton akan balentas utus aim olo idjä mondok hong padadusan Israel naharep baungku, asal anakm mahaga djalan ajue, mangat manandjong hong Toratku, tumon ikau djari manandjong hong baungku.

17. Toh, o Jehowa, Hatallan Israel! lalus aughm, idjä djari insumam tä akan rewarm, akan Dawid.

18. Maka kilen, toto Hatalla indu melai dengan olon hundjun petak? Toto, karä langit, olo langit idjä batang karä langit mahin djaton ombet äkam, kilen tinai huma toh, idjä djari imangungku!

19. Tapi talingan kea pindingm akan lakudoan rewarm, akan augh usoke, o Jehowa, Hatallangku! mangat manarima augh bawa tuntang lakudoa, idjä rewarm toh blaku hong baum.

20. Käläh riaran matam handau hamalem akan huma toh, akan äka toh, idjä tahiu tä ikau djari hamauh, handak mingkes aram hetoh, mangat manarima lakudoa, idjä karäh ilaku rewarm hong äka toh.

21. Käläh tarima augh usok rewarm, tuntang djalahan olo ajum, Israel, idjä karäh blaku doa hong äka toh; käläh ikau mahining tä bara äkam melai, bara sorga, tuntang haiak mahining tä, pasi ikäi!

22. Djaka olo djari badosa dengan kolae, tuntang iä tä mamuat sum-

pah akae, indu manjapa arepe, amon sumpah sapa tä sampai mesbehm hong huma toh:
23. Tä, maka käläh ikau mahining tä bara sorga, palus mambudjur rewarm, tuntang mahukum idjä darhaka tä, lian kasalae akan hundjun takoloke, tuntang mambudjur olo idjä budjur tä, tenga akae tumon kabudjure.
24. Amon utus olo ajum, Israel tä, kalah parang intu baun musohe, basa iä djari badosa dengam, amon iä hobah tinai, sambil mangaku aram, tuntang musok, blaku intu baum hong huma toh:
25. Tä, käläh ikau mahining bara sorga, ampun kasalan Israel, olo ajum tä, halalian iä akan tanah toh tinai, idjä djari inengam akae tuntang akan tatoe.
26. Amon langit djari iatep, djaton udjan, basa olo djari badosa intu ikau, tä, amon olo blaku hong äka toh, tuntang mangaku aram, balalu hobah bara kadarhakae, basa ikau djari mandjara iä:
27. Tä, käläh ikau mahining bara sorga, ampun kasalan rewarm, olo ajum, Israel, limbah ikau djari madjar iä djalan bahalap, idjä patut ihoroe; soho udjan akan tanahm, idjä djari inengam akan utus olo ajum indu joresae.
28. Amon lau manapi tanah, atawa peres papa, amon aton riwut papa, loai, sangkalap, uret, amon musohe mangapong olo hetoh hong tanahe, huang lewue, atawa amon aton bararangai kapähä atawa peres:
29. Maka genep biti, brangai utuse, tinai marak hapus utus olo ajum, Israel toh. idjä musok, blaku doa, karä olo tä idjä kasene hukum tuntang kapähän ai, tuntang mandepä lengäe hong huma toh:
30. Tä, käläh ikau mahining bara sorga, äkam melai idjä dähen tä, ampun haiak tenga akan genep biti tumon djalan ai, tumon ikau mitä ampin atäie, krana batonggal ikau bewäi kasene atäi karä olon;
31. Mangat olo tä mikäh ikau, nakara iä mahoroe djalan aim, katahin andaue belom hong tanah toh, idjä djari inengam akan tato ikäi.
32. Tinai amon olo beken utuse kea, idjä djaton bara baris Israel, olo ajum tä, aton dumah bara tanah idjä kedjau, tagal aram idjä hai, tagal lengäm idjä kwasa, idjä djari inantadjokm, amon olo tä dumah, blaku doa hong huma toh:
33. Tä, käläh ikau mahining bara sorga, bara äkam melai idjä dähen, sambil malalus tumon lakun olo beken utuse tä intu ikau; mangat karä utus olo hong salepah kalunen kasene aram, nakara iä mikäh ikau, sama kilau Israel, utus olo ajum, haiak katawan, aräm djari injewut akan huma toh, idjä djari imangungku.
34. Amon utus olo ajum lius mamarang musohe, manjak djalan idjä djari injohom iä mahoroe, tä, amon olo tä karäh blaku intu ikau naharep manintu lewu toh, idjä djari intihm, manintu huma toh, idjä djari imangungku akan aram:
35. Tä, käläh ikau mahining bara sorga lakudoae tuntang augh usoke, käläh ikau mandohop mambudjur iä.
36. Amon olo tä djari badosa dengam, krana puna djaton olo idjä dia badosa, tuntang ikau malait iä, sambil manjaragh iä akan musohe, sampai olo idjä djari manawan iä manamput iä tawanan akan tanahe, alo kedjau alo tokep;

37. Tuntang amon hong tanah, äkae djari inamput tawanan, olo tä haluli atäie tinai, sampai iä hobah, tuntang musok ikau hong tanah äkae katawanan, sambil hamauh: ikäi djari badosa, sala gawin ikäi, ikäi toto djari darhaka;

38. Amon olo tä hobah akam hapan salepah atäie, hapan hapus huange, hong tanah musohe, idjä djari manamput iä tawanan, amon iä blaku doa naharep manintu tanahe, idjä djari inengam akan tatoe, manintu lewu toh, idjä djari intihm, tuntang humah toh, idjä djari imangungku akan aram:

39. Tä, käläh ikau mahining lakudoae tuntang augh usoke bara langit, bara äkam melai idjä dälhen, käläh ikau mandohop mambudjur iä, ampun karä kasalan djalahan olo ajum, idjä djari iawie intu ikau.

40. Toh, joh Hatallangku! käläh riaran matam, talingan pindingm akan lakudoa hong äka toh.

41. Toh, o Jehowa, Hatalla! tamä äkam melai, ikau tuntang patin kwasam; soho karä imam, o Jehowa, Hatalla, imakaian hapan salamat, soho olo idjä imprasihm handjak rantang tagal kahalap.

42. Joh Jehowa, Hatalla! äla manganan baun olo idjä djari iminjakm, tahiu kabudjur rewarm Dawid.

BAGI 7.

I. Sarita haman Hatalla imuga Salomo. II. Intu tingkat duä Hatalla mamprahan arepe akan Salomo.

I.—1. Amon Salomo djari terai blaku doa, maka apui lawo bara langit, palus kuman mampalepah karä parapah awang ingähu tuntang parapah awang injambalih, palus kahain Jehowa manjuang huma tä. — (2.*Mos*.40,34; 3.*Mos*. 9,24.)

2. Tä karä imam djaton tau tamä human Jehowa, krana kahain Jehowa djari manjuang human Jehowa.

3. Amon olo Israel mitä apui tä mohon, tuntang kahain Jehowa intu huma tä, maka iä sontop baue sampai petak, blaku doa sambil manara Jehowa, basa iä badjoha, tuntang asie melai sampai katatahi.

4. Maka radja haiak olo arä maluput parapah awang injambalih hong baun Jehowa.

5. Radja Salomo maluput parapah awang injambalih duä pulu duä kojan sapi, tinai saratus duä pulu kojan tabiri. Tumon tä radja tuntang hapus utus olo arä djari mamuga human Hatalla.

6. Tinai karä imam mendeng intu padjun ai, tuntang olo Lewi mimbing talo usik ain Jehowa, idjä djari inampa radja Dawid, hapan manara Jehowa, basa asie palus katatahi, hapan masmur Dawid idjä ingarange akan äwen; tinai imam manandipah äwen mampahiau sarunai, haiak hapus utus olo Israel mendeng.

7. Maka Salomo mamprasih parantaran idjä bentok tä, idjä intu baun human Jehowa, basa hetä iä djari manatap parapah awang ingähu tuntang enjak parapah tarimakasih; krana mesbeh tambaga, idjä djari inampa Salomo djaton ombet mamuat karä parapah awang ingähu, tuntang parapah talo kinan, tinai karä enjak tä.

8. Katika tä Salomo mahaga andau hai kudju katahie, tuntang karä olo Israel haiak dengae, olo karäan karäe, bara saran Hamat palus sampai sungäi Misir.

9. Maka andau hanja iä sombajang idjä tantanepe; krana kudju iä mamuga mamprasih mesbeh tä, tinai gawi tä sampai kudju kea.

10. Maka hong andau duä pulu telo, bulan udjn, iä malapas olo arä buli humae, dengan handjak rantang atäie tagal karä kahalap, idjä djari ilalus Jehowa akan Dawid tuntang Salomo, tinai akan hamputan olo ajue, Israel tä.

11. Tumon tä Salomo mandjari human Jehowa, tuntang human radja; talo handiai, awang djari huang atäi Salomo handak manampae hong hnman Jehowa tuntang hong human ajue, uras djari budjur bahalap.

II. — 12. Maka Jehowa masuman arepe akan Salomo hamalem, sambil hamauh dengae: Aku djari manarima lakudoam, tuntang djari mintih äka toh akangku mandjadi huma äka parapah. — (1.*Radja* 9,2.)

13. Amon akn matep langit, sampai djaton udjan, atawa amon aku manjoho sangkalap kuman mampalepah talo hong tanah, atawa amon aku manjoho peres papa mantakan djalahan olo ajungku:

14. Amon olo ajungku, idjä akae arangku injewut, mamparandah arepe tuntang blaku doa, manggau baungku, sambil hobah bara djalae idjä papa, tä, maka aku handak mahining aughe bara sorga, tuntang mampun kasalae, sambil mamapas tanahe.

15. Toh, maka haradjur aku handak mariaran matangku tuntang manalingan pindingku akan lakudoa hong äka toh.

16. Krana toh aku djari mintih tuntang mamprasih huma toh, mangat arangku melai hetä sampai katatahi, tuntang matangku, atäiku karäh hetä kea haradjur hapus karä andau.

17. Maka idjä ikau, djaka ikau manandjong hong baungku tumon bapam Dawid, sambil manumon talo handiai, idjä djari imetähku ikau, tuntang mahaga karä hadat dasar ajungku:

18. Toto, aku handak mandähen padadusan karadjaan ajum, tumon djandjingku dengan bapam Dawid, koangku: djaton karäh balentas olo utus aim idjä marentah hong Israel. — (2.*Sam*.7,12.16.)

19. Tapi amon keton mules, sambil manganan hadat tuntang prentah ajungku, idjä djari inengaku hong baun keton, haiak lius, manempo hatalla beken, sambil manjembah iä:

20. Tä aku karäh marukat manganan olo tä bara tanah, idjä djari inengaku akae, tinai huma toh, idjä djari imprasihku akan arangku, aku handak manganae bara baungku, sampai djetä indu tanding tapengan karä ntus olo.

21. Huma toh, idjä djari paham kahaie, toto genep biti idjä mahalau hetä karäh taräwen tagal tä, sambil misek: buhen gawin Jehowa sampai kalotä dengan tanah tuntang hnma toh? — (5.*Mos*.29, 24.)

22. Tä olo karäh tombah: awi olo tä djari malibi Jehowa, Hatallan tatoe, idjä djari manduan iä bara tanah Misir; tuntang olo tä djari manatelan arepe intu hatalla beken, sambil sontop akae tuntang

manempo iä; tagal tä Jehowa djari magah karä tjalaka tä hararepan iä.

BAGI 8.

Karä gawin Salomo tuntang karä mantir ai.

1. Djadi, limbah duä pulu njelo, idjä huang tä Salomo djari mamangun human Jehowa tuntang huma ajue,
2. Maka Salomo mamangun karä lewu, idjä djari inenga Hiram akae, iä manjoho olo Israel meläi hetä.
3. Limbah tä Salomo hagoet maranggar Hamatsoba, sambil mampalah djetä.
4. Tinai iä mamangun Tadmor, hong padang tunis benjem, tuntang karä lewu äka panataue, idjä imangue hong Hamat.
5. Tinai iä mamangun Bethoron idjä ngadju tuntang Bethoron idjä ngawa, lewu dähen idjä hakota, idjä bara lawang tuntang kantjing;
6. Tinai Baalat, tuntang karä lewu äka panatau Salomo, tinai karä lewu äka karetae, tuntang karä lewu äka olo parang awang hapan hadjaran, tinai karä kanahuang Salomo, idjä ingahandake mamangun hong Jerusalem, hong Libanon, tuntang hong hapus tanah pagangan ajue.
7. Karä olo idjä tisan olo Het, olo Amori, olo Perisi, olo Hewi, olo Jebusi, idjä beken bara utus olo Israel,
8. Panakan olo tä, idjä harian bara iä djari batisa hong tanah, idjä djaton djari impatäi olo Israel, iä tä inukas Salomo mandjadi rakan, sampai andau toh. — (*Jos.*16, 10.)
9. Tapi karä olo Israel djaton Salomo mahadjipen iä tamä rakan nguan gawi, krana olo tä puna olo parang, mantir kapala ajue, tinai mantir karetae tuntang mantir olo parang idjä hapan hadjaran.
10. Maka karä mantir ain radja Salomo, idjä mangapala rakan tä, sampai duä ratus limä pulu biti.
11. Katika tä Salomo mamungkat anak Parao idja bawi bara lewun Dawid, akan huma, idjä djari imangue akae; krana koae: Sawangku djaton patut melai hong human Dawid, radjan Israel, basa äka tä brasih, idjä akan tä patin Jehowa djari sampai. — (1.*Radja*9,24.)
12. Bara katika tä Salomo maluput parapah awang ingähu akan Jehowa hundjun mesbeh Jehowa, idjä djari inampae intu baun parantaran tä.
13. Iä maluput parapah tumon kapatut genep andau, tumon prentah Moses, hong genep andau sabat, hong genep palembut bulan, tinai hong karä andau hai awang djari inukas, hantelo dalam genep njelo, iä tä hong pesta tepong idjä djaton iragi, hong pesta tingkat minggo, tinai hong pesta tingkap dawen. — (4.*Mos.*28,2.)
14. Tinai iä mangkat karä padjun imam kea akan karä gawie, tumon tukas liau bapae Dawid, tinai karä olo Lewi tä kea akan padjun gawie, mangat manara Hatalla, tuntang omba mandohop imam, tumon gawie genep andau; tinai tonggon bauntonggang tumon karä padjue akan genep bauntonggang: krana tumon tä puna petäh liau Dawid, olo ain Hatalla tä.
15. Olo djaton nangkalau petäh

radja tahiu karä imam tuntang olo
Lewi, manintu karä gawi tuntang
karä ramo.
16. Tumon tä Salomo matoh
karä gawie, bara andau padadukan
galang human Jehowa djari ina
olo, sampai human Jehowa djari.
17. Limbah tä Salomo hagoet
akan Eseongeber, tuntang akan
Elot, idjä intu saran tasik hong
tanah Edom.
18. Maka Hiram manjoho olo ai
magah banama akae, tuntang olo
idjä harati hong tasik; äwen tä
mampahaiak olo ain Salomo barajar
akan Opir; iä manduan bara hetä
äpat ratus limä pulu pikul bulau,
balalu mimbit tä akan radja Salomo.

BAGI 9.

I. Radja bawi bara Saba madja Salomo.
II. Kahain Salomo; iä matäi.

I. — 1. Maka amon radja bawi
hong Saba mahining britan Sa-
lomo, tä iä manalih Jerusalem,
handak mangkemä maleläi Salomo,
tuntang arä olo ajue dengae, ku-
toh ontae, mamuat talo mangat
ewane, tinai bulau karäan karäe,
tuntang batu barega; maka iä sam-
pai Salomo, tuntang masanan akae
karä angat atäie. — (1.*Radja* 10,1.)
2. Maka Salomo marima karä
anghe akae; idjä kabawak karä
aughe mahin djaton kaput intu
Salomo, samandiai tä irimae akae.
3. Djadi, amon radja bawi bara
Saba mitä kapintar Salomo, tun-
tang huma idjä djari imangue,
4. Tinai panginan hong medjae,
tuntang äka karä olo ajue, tinai
pangkat karä mantire, tuntang
pakaiae, karä olo tukang talo ihop
ajue tuntang pakaiae, tinai lampat
idjä indaie tamä human Jehowa:
maka lenjoh angat atäie.
5. Tä iä hamauh dengan radja:
Toto kea karä augh tä, idjä djari
hiningku bara tanahku tahiu karä
perkaram, tahiu kapintarm.
6. Maka aku djaton djari harap
karä augh olo, sampai bitingku
djari mananggoh, tuntang matangku
kea djari mitäe; maka toto, idjä
djari hiningku, sabagi mahin dia
karä kapintarm awang paham; toh
tangkalau haream bara brita idjä
djari hiningku.
7. Berkat toto karä mantirm,
berkat toto karä olo ajum toh,
idjä haradjur naharep baum, sambil
mahining kapintarm.
8. Horumat akan Jehowa, Ha-
tallam, idjä djari mangilak ikau,
tuntang mampondok ikau hundjun
padadusan ajue, mandjadi radja
akan Jehowa, Hatallam; basa Ha-
talla sinta olo Israel, handak mam-
pendeng iä palus katatahi, tagal
tä iä djari mamparadja ikau akan
olo tä, mangat malalus kabudjur
dengan katetek.
9. Tinai iä manenga akan radja
saratus duä pulu pikul bulau, tun-
tang kutoh talo mangat ewaue,
tinai batu barega; djaton pudji
talo mangat ewaue kalotä, kilau
idjä inenga radja bara Saba akan
radja Salomo.
10. Tinai karä olo ain Hiram
tuntang olo ain Salomo, idjä man-
duan bulau bara Opir, mimbit kea
kaju Almugim tuntang batu ba-
rega.
11. Kaju Almugim tä inampa
radja akan hada hong human Je-
howa tuntang hong human radja,
tinai akan kutjapi tuntang biola
idjä hapan olo panjanji; kaju ka-

lotä bihin djaton pudji mamala hong tanah Juda.

12. Maka radja Salomo manenga akan radja bawi bara Saba karä talo kahandake, idjä ilakue, beken tinai idjä hapae manjulang talo panengae. Kalotä iä mules, buli tanahe tinai, tuntang karä olo ajue.

II.—13. Maka behat karä bulau, pangulih Salomo dalam idjä njelo, sampai djahawen ratus djahawen pulu djahawen pikul.

14. Beken tinai asil karä olo sudagar, olo badagang; tinai karä radja Arab, tuntang karä wakile hong tanah hetä haradjur mimbit bulau salaka akan Salomo.

15. Maka radja Salomo manampa duä ratus talawang bulau masak; djahawen ratus sekel bulau masak injohoe manimbange akan genep talawang.

16. Tinai telo ratus taming bulau masak; telo ratus sekel bulau injohoe manimbange akan genep taming. Maka radja mingkes tä hong huma kajuan Libanon.

17. Tinai radja manampa garing akan padadusan hai, tuntang mananggalonge hapan bulau batuä.

18. Padadusan tä halampat djahawen kadatah, tinai galang paie bulau, idjä leket hong padadusan, tinai aton sanggahan lengäe hasansila hetä sampai äka mondok, tuntang duä ampin singa indu djihin sanggahan lengäe tä.

19. Tinai duäwalas ampin singa hasansila tä, hundjun genep datah lampate djahawen tä. Djaton pudji inampa tumon tä hong karä karadjaan kalunen.

20. Tinai karä sangkir hapa radja Salomo mihop uras bulau, tuntang karä milik hong huma kajuan Libanon uras bulau masak; salaka djaton haliai barega kahnm pangereng Salomo.

21. Krana karä banama ain radja barajar akan Tarsis, impahaiak olo ain Hiram; sindä dalam telo njelo banama tä dumah bara Tarsis, mimbit bulau, salaka, garing, bakäi tuntang haruäi.

22. Tumon tä radja Salomo mandjadi hai bara karä radja hong petak, awi panataue, awi kapintare.

23. Karä radja hong petak manggau baun Salomo, tantai mahining kapintare, idjä djari inenga Hatalla huang atäie.

24. Olo handiai tä mimbit panengae, milik salaka bulau, pakaian, ganggaman, talo mangat ewaue, hadjaran, kalidai, haradjur genep njelo.

25. Maka aton ain Salomo äpat kojan huma, äka karä hadjarae tuntang karetae, tinai duäwalas kojan olo parang idjä hapan hadjaran; maka iä mingkes äwen tä hong karä lewu äka karetae, tapi belahe melai tokep radja hong Jerusalem.

26. Iä marentah karä radja, bara batangdanum lombah tä, tuntang tanah Pilisti, mandas saran tanah Misir.

27. Radja maleleng kutoh salaka hong Jerusalem, sampai djetä kilau batu bewäi, tinai kaju seder tagal kutoh karäe irega kilau kaju rarangai bewäi, idjä intu loau.

28. Olo manduan hadjaran akan Salomo bara Misir tuntang bara karä tanah hila tä.

29. Tisan karä saritan Salomo, bara tamparae palus katatesae, djetä tarasurat hong surat nabi Natan, tinai hong surat karä augh nabi Ahia, olo Silo, tuntang hong

surat augh tudjum nabi Jedi, idjä tahiu Jerobeam, anak Nebat.
30. Maka Salomo marentah hong Jerusalem mahundjun hapus utus olo Israel äpat pulu njelo katahie.
31. Limbah tä Salomo matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä hong lewun liau bapae Dawid; maka anake Rehabeam mandjadi radja manganti iä.

BAGI 10.

Karadjaan olo Jehudi hapisah, mandjadi duä, karadjaan Israel dengan karadjaan Juda.

1. Maka Rehabeam hagoet tanggoh Sighem; krana salepah olo Israel djari manalih Sighem, tantai mamparadja iä. — (1.*Radj*. 12,1.)
2. Djadi, amon Jerobeam, anak Nebat, mahining perkara tä, krana iä tä melai hong Misir, äkae djari mahakan bara baun radja Salomo, tä maka Jerobeam buli bara Misir.
3. Krana olo arä manjoho sarohan manduan iä; tumon tä Jerobeam dengan karä olo Israel manalih, tuntang hamauh dengan Rehabeam, koae:
4. Liau bapam paham djari mambehat ugar ikäi, toh, käläh ikau mampahian gawin liau bapam idjä karas, ugar idjä babehat tä, idjä imuate hong ikäi, tä ikäi handak manempo ikau.
5. Maka iä tombah augh olo tä: Käläh, limbah kaduä keton haluli tanggoh aku. Tä olo arä hagoet.
6. Maka radja Rehabeam hatirok dengan karä olo bakas, idjä djari naharep baun liau bapae Salomo, idjä kahum pangereng ai tä, koae: Kilen angat keton buah tombah augh olo tä?
7. Koan äwen tä dengae: Amon ikau masi tuntang manarima olo tä, tombah aughe bahalap, toto iä indu rewarm haradjur palus dapit.
8. Tapi iä manganan augh olo bakas, awang djari inirok äwen akae, palus iä hatirok dengan olo tabela, idjä haiak pangereng ajue, idjä naharep baue.
9. Koae dengan olo tä: Kilen augh keton ita buah tombah augh olo tä, idjä djari hamauh dengangku, koae: pahian ugar tä, idjä djari imuat liau bapam intu ikäi?
10. Maka olo tabela tä, idjä haiak pangereng ajue, hamauh dengae, koae: Tumon toh buah ikau tombah augh olo tä, idjä djari hamauh dengam, koae: liau bapam tangkalau djari mampabehat ugar ikäi, käläh ikau mampahiae akan ikäi; — tumon toh buah ikau tombah aughe: angkingku karäh hai haream bara kahang liau apangku.
11. Djaka liau apangku djari mamuat ugar babehat intu keton, aku handak mandahange hindai; liau apangku djari mamukul keton hapan uäi, tapi aku handak mamukul keton hapan tantowo.
12. Tä, andau telo, maka Jerobeam tuntang utus olo arä naharep Rehabeam, tumon djari petäh radja, koae: haluli keton tanggoh aku limbah kaduä.
13. Tä, maka radja karas tombah augh olo tä, krana radja Rehabeam manganan tirok olo bakas;
14. Balalu iä hamauh dengan olo tä tumon karä tirok olo tabela, koae: Liau apangku djari mambe-

hat ugar keton, tapi aku handak mandahange tinai: liau apangku djari mamukul keton hapan uäi, tapi aku handak mamukul keton hapan tantowo.

15. Kalotä radja djaton maku manarima augh olo arä; krana perkara tä mandjari awi Hatalla kea, mangat Jehowa malalus aughe, idjä djari insanae hadjamban Ahia, olo Silo, akan Jerobeam, anak Nebat tä. — (1.*Radja*11,29.)

16. Djadi, amon karä olo Israel mitä, radja djaton paraba iä, maka olo arä mandjawap augh radja tinai, koae: Narai bagin ikäi dengan Dawid? ikäi djaton bara gawi dengan anak Isai! Has, buli human keton, o Israel! naughe, rentah olo ajum bewäi, joh Dawid! Tumon tä karä olo Israel hagoet buli humae.

17. Maka olo Israel, idjä mangkalewu hong tanah Juda, Rehabeam kea idjä magon marentahe.

18. Tä radja Rehabeam manjoho Adoram, mantir perkara rear; maka olo Israel mamanting iä hapan batu, sampai iä matäi. Tä radja Rehabeam badjeleng lompat karetae, mangat hadari akan Jerusalem.

19. Tumon tä olo Israel undur, mengkak arepe bara ungkup human Dawid sampai andau toh.

BAGI 11.

Rehabeam imbalang parang; karä kotae; karä olo Lewi omba iä; karä anak sawae.

---

1. Maka sana Rehabeam sampai Jerusalem, iä mirak hamputan Juda tuntang Benjamin, saratus hanja pulu kojan biti, uras olo awang harati gawin parang, nakara mamarang olo Israel, mangat manduan karadjaan buli Rehabeam tinai. — (1.*Radja*12,21.)

2. Tapi augh Jehowa sampai Semaja, olo ain Hatalla tä, koae:

3. Suman akan Rehabeam, anak Salomo, radja Juda, tuntang akan karä olo Israel baris Juda tuntang Benjamin, koam:

4. Kakai augh Jehowa: äla keton hagoet, äla mamarang paharin keton; genep bitin keton buli humae; krana perkara toh mandjadi awiku. Maka olo tä manumon augh Jehowa, palus iä balang hagoet mamarang Jerobeam.

5. Maka Rehabeam melai hong Jerusalem; iä mamangun arä lewu indu kota hong tanah Juda.

6. Iä mangota Betlehem, Etam, Tekoa,

7. Betsur, Sogho, Adulam,

8. Gat, Maresa, Sip,

9. Adoraim, Laghis, Aseka,

10. Sora, Ajalon, Hebron; uras lewu idjä dähen hakota hong tanah Juda tuntang Benjamin.

11. Iä mandähen karä kotae tä tinai, tuntang mina mantir kapala hetä, tinai kutoh talo kinan, undus tuntang anggor.

12. Tinai kutoh talawang tuntang lundju inae hong genep lewu, iä mandähen tä paham haliai; tumon tä Juda tuntang Benjamin melai intu iä.

13. Tinai karä imam tuntang olo Lewi, idjä hong hapus tanah Israel, mindah tanggoh iä bara karä lewue.

14. Krana karä olo Lewi malihi lewue tuntang karä ramoe, palus mindah akan Juda, akan Jerusalem. Krana Jerobeam äwen hanak djari manganan olo tä, mangahana

iä mahaga gawin imam intu Jehowa.
15. Palus iä djari mangkat imam akan karä äka gantong, akan karä setan, tinai akan sapi bulau tä, idjä djari inampae.
16. Limbah bara olo tä, maka bara karä hamputan olo Israel aton kea idjä mindah tanggoh Jerusalem, olo handiai idjä mandjuluk atäie mangat manggau Jehowa, Hatallau Israel, uka maluput parapah akan Jehowa, Hatallan tatoe.
17. Tumon tä olo tä mandähen karadjaan Juda, tuntang mampaabas anak Salomo, telo njelo katahie; krana telo njelo katahie äwen manandjong hong djalan Dawid tuntang Salomo.
18. Limbah tä Rehabeam manduan indu sawae Abihail, anak Eliab, Eliab anak Isai, beken bara Mahalat, anak Jerimot, Jerimot anak Dawid.
19. Iä tä manak akae hatuä: Jeus, Semarja, Saham.
20. Limbah bara djetä iä masawä hindai Maagha, anak Absalom; iä tä manak akae: Abia, Atai, Sisa, Selomit.
21. Maka Rehabeam heret dengan Maagha, anak Absalom tä, paham bara dengan karä sawae tuntang gundike; krana batang sawae djari induae hanjawalas, tinai gundike djahawen pulu; iä manak hatuä duä pulu hanja, tinai bawi djahawen pulu.
22. Maka Rehabeam mandudus Abia, anak Maagha tä, mandjadi idjä mambatang, mangat iä indu kapalan karä paharie; krana iä handak mamparadja iä.
23. Maka iä pintar gawie, sampai iä mambilang karä anake akan hapus tanah Juda tuntang Benjamin, hong karä kota, sambil manenga arä balandja akae; maka iä heret dengan arä olo bawi.

BAGI 12.

Sisak mamarang Rehabeam; Rehabeam matäi, anake Abia manganti iä.

1. Djadi, amon Rehabeam djari mandähen karadjaan ajue, tuntang mandjadi kwasa, tä iä ngalapean Torat Jehowa, tuntang karä olo Israel tamput iä. —(1.*Radja*14,22.)
2. Tagal tä hong njelo limä kahum karadjaan Rehabeam, maka Sisak, radja Misir, dumah mamarang Jerusalem; krana olo tä djari malangkah malawan Jehowa.
3. Iä mimbit sakojan duä ratus kareta, tinai djahawen pulu kojan olo idjä hapan hadjaran. tinai djaton taraisä karä olo parang beken tä, idjä ompat iä dumah bara Misir, olo Libi, olo Sugh, olo Kus.
4. Maka iä mampalah karä kota, idja hong Juda, palus maranggar Jerusalem.
5. Tä nabi Semaja manalih Rehabeam, tuntang karä mantir Juda, idjä djari hapumpong hong Jerusalem tagal Sisak; koae dengan olo tä: Kakai augh Jehowa: keton djari malihi aku, tagal tä aku djari malihi keton, mandjuluk keton akan lengän Sisak.
6. Tä karä mantir Israel tuntang radja mamparandah arepe, sambil hamauh: Jehowa toto tetek.
7. Amon Jehowa mitä olo tä mamparandah arepe, maka augh Jehowa sampai Semaja, koae: Olo tä djari mamparandah arepe; toh aku djaton handak marusak iä, tapi badjeleng aku handak maliwus iä.

sampai kasangitku tä djaton akan
bangar mawi Jerusalem hapan
lengän Sisak.
8. Tapi olo tä akan mamenda
iä kea, mangat iä kasene kabekäe
manempo aku dengan manempo
karadjaan kalunen.
9. Tumon tä Sisak, radja Mi-
sir, tamä Jerusalem, palus iä ma-
rampas karä panatau human Je-
howa tuntang panatau human ra-
dja, lepah lingis irampase talo tä;
iä marampas talawang bulau kea
idjä inampa Salomo. — (9,15.)
10. Maka radja Rehabeam ma-
nampa gantin djetä talawang tam-
baga; iä mansahan tä penda le-
ngän mantir olo dalam, idjä tong-
gon bauntonggang human radja.
11. Djadi, amon radja manalih
human Jehowa, maka olo dalam
tä hagoet, hapan djetä; limbah tä
iä halalian tä tinai akan karong äka
olo djadjaga tä.
12. Maka amon iä mamparandah
arepe, tä kalait Jehowa tendur
mawi iä, belä iä marusak iä le-
pah lingis. Krana hong Juda ma-
gon aton kea talo bahalap.
13. Tumon tä radja Rehabeam
impaabas hong Jerusalem, tuntang
haradjur mimbing karadjaan; krana
Rehabeam äpat pulu idjä njelo
umure, metoh iä mandjadi radja,
iä marentah udjuwalas njelo hong
Jerusalem, lewu tä, idjä djari in-
tih Jehowa bara karä hamputan
Israel, mangat mingkes arae hetä.
Aran indue Naama, bawin olo
Amon. — (2.*Mos.*20,24.)
14. Maka iä papa gawie, basa
iä djaton mambudjur atäie, mangat
manggau Jehowa.
15. Maka karä saritan Rehabeam,
bara tamparae palus katatesae, djari
tarasurat hong surat karä augh
nabi Semaja, tuntang nabi Ido,
idjä djari marinting karä horoe
ungkup tä. Maka Rehabeam ha-
radjur parang dengan Jerobeam
katahin karä andau pambelome.
16. Maka Rehabeam matäi, ing-
ampeleng dengan tato hiange; iä
ingubur hong lewun Dawid. Tä
anake Abia mandjadi radja mang-
anti iä.

BAGI 13.

Abia, radja Juda, mampalah Jerobeam.

---

1. Hong njelo hanjawalas ka-
hum karadjaan Jerobeam, maka
Abia mandjadi radja hong Juda. —
(1.*Radja*15,1.)
2. Iä marentah telo njelo hong
Jerusalem; aran indue Maagha,
anak Uriel, bara Gibea. Maka Abia
haradjur parang dengan Jerobeam.
3. Abia mimbit olo mamarang,
olo menteng tuntang gantjang,
äpat ratus kojan biti uras kampi-
lie; tapi Jerobeam mamadju ka-
wan parang manandipah iä, hanja
ratus kojan olo kampilie, uras olo
menteng gantjang.
4. Maka Abia hagoet bara tan-
tan bukit Semaraim, idjä hong
bukit hatinggang Epraim; tun-
tang iä hamauh: Hining aughku, o
Jerobeam, tuntang karä olo Israel.
5. Djaton keton patut katawan,
Jehowa, Hatallan Israel, djari ma-
nenga karadjaan mahundjun Israel
akan Dawid sampai katatahi, akae
tuntang panakae, hapan djandjie
awang dähen?
6. Tapi Jerobeam, anak Nebat,
djipen Salomo, anak Dawid tä,
mahin djari kea manggatang arepe,
malawan tempoe.

7. Tinai arä olo parajap, olo setan, djari hapumpong omba iä, tuntang djari mandähen arepe malawan Rehabeam, anak Salomo, pesan Rehabeam tä tabela, metoh atäie lemolamunjai, sampai iä djaton tau mangaras arepe malawan olo tä.

8. Toh, maka keton mado handak manekang arep keton malawan karadjaan Jehowa, idjä puna hong lengän panakan Dawid; toto, keton karäan karä, tapi ain keton anak sapi bulau tä, idjä djari inampa Jerobeam, mandjadi hatallan keton. — (1.*Radja*12,28.)

9. Djaton keton djari manganan imam Jehowa, panakan Aaron tä, tuntang olo Lewi, sambil mangkat imam akan keton tumon hadat karä olo kapir awang hakaliling? Brangai genep biti idjä lembut handak manjuang lokap ai kea hapan anak sapi idjä kongan, tuntang udju kongan tabiri hatuäe, iä palus mandjadi imam akan karä talo tä, idjä dia Hatalla. — (11, 14.15.)

10. Tapi ikäi, Jehowa kea toto Hatallan ikäi, ikäi djaton djari malihi iä; imam tä, idjä sombajang intu Jehowa, iä tä panakan Aaron, tinai olo Lewi idjä ompat malalus gawie.

11. Sining handjewu dengan halemäi olo tä maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, tuntang garo talo mangat ewaue, tinai iä manatap tepong tä hong medja idjä brasih, tuntang manatap tantahan sumbo bulau tä tuntang palitae, mangat belom genep alem; krana ikäi magon mahaga karä gawi hapan manonggo Jehowa, Hatallan ikäi, tapi keton djari malihi iä. — (4.*Mos.*28,6.)

12. Tagal tä, itä keton, haiak ikäi, intu baun ikäi aton Hatalla, tinai imam ajue tuntang sarunai, mangat mampahining aughe mawi keton; joh olo Israel! äla petah mamarang Jehowa, Hatallan tato keton, krana toto djaton keton tau ontong!

13. Tapi Jerobeam manjoho belahe olo ajue mantakan iä bara hila likute; djadi batang kawan parang ajue aton hila baun olo Juda, tapi belahe olo tä mantakan iä bara hila likute.

14. Djadi, amon olo Juda tampaliau, maka iä mitä, musohe mantakan iä bara hila baue hila likute; maka iä blaku intu Jehowa, tuntang imam mampahiau sarunai. — (4.*Mos.*10,9.)

15. Haiak tä olo Juda malahap, maka Hatalla mamukul Jerobeam tuntang karä olo Israel hong baun Abia tuntang olo Juda.

16. Olo Israel pararawoh bara baun olo Juda, Hatalla mandjuluk iä akan penda lengän äwen.

17. Maka Abia tuntang olo ajue paham mamukul olo tä, krana bara baris olo Israel halelek matäi limä ratus kojan biti, olo awang kampili.

18. Tumon tä olo Israel rungkok intu katika 'tä; tapi olo Juda djaladjalan kwasa, basa iä djari basinggoh intu Jehowa, Hatallan tatoe.

19. Maka Abia manjasah Jerobeam, balalu manduan bara iä arä lewu, Betel tuntang karä patataie, Jesana tuntang patataie, Epron tuntang patataie.

20. Maka Jerobeam djaton bara kwasa hindai katalün pambelom Abia; Jehowa mangapähä iä sampai iä matäi.

21. Tumon tä Abia djaladjalan kwasa. Maka iä masawä äpatwalas biti, iä manak duä pulu duä hatuä, tinai djahawenwalas anake bawi.
22. Maka tisan karä saritan Abia, karä gawie tuntang aughe, djari tarasurat hong surat nabi Ido.

BAGI 14.

I. Asa manganan karä ramon gawin dewa. II. Iä mampalah olo Kus.

I.—1. Maka Abia matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong lewun Dawid. Tä anake Asa mandjadi radja manganti iä. Intu pangereng ajue tanah tä sanang sapulu njelo. — (1.*Radja* 15,11.)
2. Maka Asa bahalap budjur gawie hong matan Jehowa, Hatallae.
3. Krana iä mangarak karä mesbeh dewa, tuntang karä äka gantong, sambil manganan karä hampatong, tuntang manäweng karä pahewan äka dewa.
4. Iä manjoho olo Juda, mangat iä manggau Jehowa, Hatallan tatoe, sambil mahaga Torat tuntang karä prentah.
5. Tinai bara karä lewun Juda iä mangarak manganan karä äka gantong, tuntang karä pangantoho; maka karadjaan tä sanang hong baue.
6. Tinai iä mamangun arä kota hong Juda; krana tanah tä sanang, hong karä njelo tä djaton lembut parang mawi iä, basa Jehowa manjanang iä.
7. Krana koae dengan olo Juda: Käläh ita mamangun karä lewu tä, tuntang mangota tä hakaliling, sambil manampa tjandi, blawang tuntang kuntji, basa tanah tä magon ain ita; krana ita djari manggau Jehowa, Hatallan ita; ita djari manggau iä, toh iä djari manjanang ita hakaliling. Tumon tä olo tä mamangun karä lewu tä, tuntang gawie tä imberkat, mandjari kea.
8. Maka ain Asa aton kawan parang bara baris olo Juda, idjä hapan talawang tuntang lundju, telo ratus kojan biti, tinai bara baris olo Benjamin, idjä hapan talawang tuntang panah, saratus hanja kojan biti, uras olo gantjang menteng.
II.—9. Maka Serah, olo Kus tä, dumah mamarang iä, mimbit kawan parang sakojan tingkat sakojan karä bitie, tinai telo ratus kareta; iä sampai Maresa.
10. Tä Asa hagoet manjupa iä: iä mamadju kawan parang hong djanah Sepata, tokep Maresa.
11. Maka Asa blaku intu Jehowa, Hatallae, koae: O Jehowa, djaton bahali ikau mandohop, alo olo kwasa alo olo balemo; dohop ikäi, Jehowa, Hatallan ikäi, krana ikäi basinggoh intu ikau, tuntang harap aram; ikäi djari kantoh malawan olo idjä karäan karäe tä; o Jehowa, ikau puna Hatallan ikäi, äla manjoho olo matekiapi tau malawan ikau.
12. Maka Jehowa mamukul olo Kus tä hong baun Asa tuntang olo Juda; karä olo Kus tä hadari.
13. Maka Asa tuntang olo idjä dengae manggoang olo tä sampai Gerar; kutoh karä olo Kus tä impatäie, sampai iä djaton tau mules tinai; krana olo tä darai ru-

sak haliai hong baun Jehowa, tuntang kawan parang ai; maka äwen mimbit kutoh talo irampase.

14. Tuntang iä mampalah karä lewu awang hakaliling Gerar, krana pampikäh Jehowa djari lawo hundjun olo hetä; iä marampas karä lewu tä, krana talo indu irampas arä hetä.

15. Tinai iä mantakan karä krambang meto kea, palus marampas kutoh tabiri, onta; limbah tä iä buli Jerusalem.

BAGI 15.

Asa maradjur gawie, mangabuah agaman olo arä intu Jehowa.

---

1. Maka Rogh Hatalla manjuang Asaria, anak Obed.

2. Iä hagoet manambang Asa, sambil hamauh dengae: Hining aughku, o Asa, haiak karä olo Juda tuntang Benjamin! Jehowa mampahaiak keton, basa keton ompat iä; djaka keton manggau iä, toto iä handak injondau keton; tapi amon keton malihi iä, tä iä kea handak malihi keton.

3. Maka Israel tä tahi andaue akan melai haiak djaton Hatallae idjä toto, djaton imam idjä madjar iä, djaton kea Torat.

4. Tapi amon olo tä huang kapähäe hobah akan Jehowa, Hatallan Israel, sambil manggau iä, tä äwen akan sondau iä.

5. Maka katahin katika tä djaton kasanang akan olo awang tesek buli, tapi arä ampin kadjakä bewäi buah karä olo hong tanah tä.

6. Krana ungkup sama ungkup tuntang lewu sama lewu hasansawong daraidaraia; krana Hatalla manaräwen iä hapan karä ampin pampikäh.

7. Tagal tä, tanggatanggar keton, äla manendur lengän keton, krana upah miring gawin keton.

8. Amon Asa mahining augh tudjum nabi Obed tä, maka iä mandähen arepe, sambil manganan karä talo kabelä bara hapus tanah Juda tuntang Benjamin, tuntang bara karä lewu, awang djari induae hong bukit hatinggang Epraim; iä manaheta mesbeh Jehowa, idjä intu parantaran human Jehowa.

9. Tinai iä mamumpong karä olo Juda tuntang Benjamin, tuntang idjä namuäi marak äwen, olo baris Epraim, Manase tuntang Simeon; krana kutoh olo Israel manatelan arepe hong iä, amon iä mitä, Jehowa, Hatallae, aton mampahaiak iä.

10. Karä olo tä hapumpong hong Jerusalem, hong bulan telo, intu njelo limäwalas kahum karadjaan Asa.

11. Andau tä kea olo maluput parapah akan Jehowa, belahe talo irampas tä, idjä djari imbite, udju ratus kongan sapi, tinai udju kojan kongan tabiri.

12. Tuntang olo tä tamä djandji, iä handak manggau Jehowa, Hatallan tatoe, hapan salepah atäie, salepah hambaruae. — (*Jos.*24,25; 2.*Radja*23,3.)

13. Tuntang genep biti, idjä djaton handak manggau Jehowa, Hatallan Israel, akan impatäi, alo hai korik, alo hatuä bawi.

14. Palus olo tä sumpah intu Jehowa hai aughe, tuntang malahap, hapan sarunai tuntang napiri.

15. Maka karä olo Juda handjak tagal sumpahe tä; krana iä djari sumpah hapan salepah atäie; ha-

pan toto kahandake olo tä djari manggau iä, maka äwen sondau iä, Jehowa manenga kasanang hakaliling akan olo tä.
16. Tinai Maagha, tambi radja Asa, inipase, paterai iä djadi ratu, basa iä djari manampa hampatong dewa matekiapi hong pahewan; tinai Asa mangarak hampatong dewae tä, mamparoteke tuntang manusul tä saran sungäi Kidron.
17. Maka karä äka gantong tä djaton ingarak inganan bara Israel; tapi atäi Asa tanggar kea hapus pambelome.
18. Iä manamäan akan human Hatalla talo handiai, awang imbaris imprasih liau bapae, tuntang awang prasih ai, salaka bulau tuntang milik.
19. Maka djaton parang sampai njelo telo pulu limä kahum karadjaan Asa.

BAGI 16.

I. Asa imarang Baesa. II. Iä badosa, buah hukum, matäi.

I.—1. Hong njelo telo pulu djahawen kahum karadjaan Asa, maka Baesa, radja Israel, dumah mamarang Juda; tuntang iä mamangun Rama, hapae mangahana olo tesek buli, manalih Asa, radja Juda. — (1.*Radja*15,17.)
2. Tä Asa manduan karä salaka bulau bara äka panatau human Jehowa tuntang human radja, balalu mampait djetä akan Benhadad, radja Aram, idjä melai hong Damaskus, koae:
3. Aton djandjin koä, panohoe bara liau apangku dengan liau bapam; itäm, toh aku mampait salaka bulau akam, käläh karak djandjim dengan Baesa, radja Israel, mangat iä tä terai mawi aku.
4. Maka Benhadad manarima augh radja Asa, palus iä manjoho karä mantir kawan parang ajue maranggar karä lewun Israel; djadi olo tä mamukul Ijon, Dan, Abelmaim, tuntang karä lewu idjä äka karä djurong hong Naptali.
5. Djadi, sana Baesa mahining djetä, maka iä terai mamangun Rama, palus gawie tä balang.
6. Tä radja Asa mirak karä olo Juda, palus olo tä mäton manduan karä batu bara Rama, tuntang karä kaju, ramo idjä imangun Baesa tä; djetä hapae mamangun Geba tuntang Mispa.
II.—7. Maka katika tä nabi Hanani manalih Asa, radja Juda, sambil hamauh dengae: Basa ikau djari basinggoh intu radja Aram, djaton djari basinggoh intu Jehowa, Hatallam, tagal tä kawan parang radja Aram djari mamulang bara lengäm.
8. Djaton olo Kus tuntang olo Libi tä kawan idja karäan karäe haliai, tuntang kutoh karetae tinai oloe idjä hapan hadjaran? Tinai awim basinggoh intu Jehowa, iä djari manjaragh olo tä intu lengäm kea.
9. Krana matan Jehowa mangumbang hapus petak, mangat mamprahan kwasae mandohop olo tä, idjä tanggar atäie dengae. Sala kea gawim hong perkara toh; krana bara andau toh djaton akan terai parang mawi ikau.
10. Tapi Asa malait nabi tä, balalu manutup iä hong human panga, krana iä babuhit atäie dengae tagal perkara tä; tinai Asa

mararat isut biti baris olo arä katika tä kea.

11. Maka karä saritan Asa, bara tamparae palus katatesae, djari tarasurat hong surat saritan karä radja Juda tuntang Israel.

12. Maka intu njelo telo pulu djalatien kahum karadjae Asa kapähä baperes paie; perese tä paham haliai; tapi kahum perese tä mahin djaton kea iä manggau Jehowa, baja tabit bewäi.

13. Kalotä Asa matäi ingampeleng dengan tato hiange; iä matäi hong njelo äpat pulu idjä kahum karadjaan ajue.

14. Olo mangubur iä hong kubur ajue, idjä djari inatape akae hong lewun Dawid. Olo mangudjoh iä hong katil, idjä djari imuate dengan karä ampin talo mangat ewaue, awang injimpae tumon kaapik gawin tukang tatamba; tinai olo paham manusul karä talo bahalap hundjun kubure.—(21,19.)

BAGI 17.

Radja Josapat mikäh Hatalla, iä imberkat.

---

1. Maka anake Josapat mandjadi radja manganti iä; iä tä mandähen arepe malawan olo Israel. —(1.*Radja*15,24.)

2. Iä mingkes kawan parang hong karä kotan Juda, tinai hong tanah Juda kea, tuntang hong karä lewun Epraim, idjä djari induan liau bapae Asa.

3. Maka Jehowa mampahaiak Josapat, basa iä manandjong hong djalan tatoe Dawid horan, iä djaton omba karä dewa.

4. Tapi iä manggau Hatallan tatoe, tuntang manandjong huang prentahe; djaton iä tumon gawin olo Israel.

5. Maka Jehowa mandähen karadjaan huang lengäe; karä olo Juda manahor asil akan Josapat, sampai iä paham panataue tuntang horumate.

6. Maka atäie sasar menteng huang djalan Jehowa, iä djaladjalan manganan karä äka gantong tuntang pahewan bara Juda.

7. Maka hong njelo telo kahum karadjaan ajue iä manjoho mantir ajue, Benghail, Obadja, Segharja, Netaneel, Mighaja, mangat äwen madjar olo hong karä lewun Juda.

8. Tinai haiak dengae aton olo Lewi: Semaja, Netanja, Sabadja, Asael, Semiramot, Jonatan, Adonia, Tobia, Tobadonia, olo Lewi tä, tinai haiak dengae imam Elisama tuntang Joram.

9. Æwen tä madjar olo hong karä lewun Juda, tuntang Torat Jehowa aton hong lengäe; iä mangumbang karä lewun Juda, haiak madjar olo arä.

10. Maka pampikäh Jehowa manjangkulep karä karadjaan hong karä tanah, awang hakaliling Juda, leka djaton petah mamarang Josapat.

11. Tinai belahe olo Pilisti mimbit talo inenga akan Josapat, tuntang puna asile; tinai olo Arab kea manenga kambing tabiri akae, udju kojan udju ratus tabiri, udju kojan udju ratus kea kambing.

12. Tumon tä Josapat sasar tahi sasar kahaie, sampai iä kwasa haliai, tinai iä mamangun arä kota tuntang arä lewu äka panatau hong Juda.

13. Ai kutoh ramo hong karä

lewun Juda, tinai olo parang, uras olo gantjang menteng hong Jerusalem.
14. Djetoh djumalah karä olo tä, tumon karä ungkup human tatoe: bara baris olo Juda aton karä mantir hong bakojakojan: Adna, penda iä tä telo ratus kojan olo gantjang menteng.
15. Limbah bara iä aton Johanan, penda iä tä duä ratus hanja pulu kojan.
16. Limbah bara iä aton Amasia, anak Sighri, idjä tuntang kahiase djari mandjnluk arepe akan Jehowa; penda iä tä duä ratus kojan olo idjä gantjang menteng.
17. Bara baris Benjamin aton Eljada, olo idjä gantjang menteng; penda iä tä duä ratus kojan olo, idjä hapan panah tuntang talawang.
18. Limbah bara iä aton Josabad, penda iä tä saratus hanja pulu kojan, idjä batatap akan parang.
19. Karä olo tä uras mangkat prentah radja; beken tinai karä olo awang djari ingkes radja hong karä kota, hapus tanah Juda.

BAGI 18.

Josapat mandohop Aghab, radja Israel, mamarang olo Aram; tapi äwen tjalaka.

1. Kakai Josapat tä kntoh panataue tuntang horumate. Maka iä hasanger dengan Aghab.
2. Djadi, limbah isut njelo iä hagoet madja Aghab hong Samaria. Maka Aghab mampatäi arä tabiri sapi akae, tuntang akan karä olo idjä dengae; iä musok mangat iä ompat hagoet akan Ramot hong Gilead. — (1.*Radja* 22,2.)
3. Krana Aghab, radja Israel, hamauh dengan Josapat, radja Jnda: Handak ikau ompat aku mamarang Ramot hong Gilead? Tombah iä: Aku toh kilau ikau, tinai olo ajungku kilan olo ajum kea; ikäi handak ompat ikau hong parang toh.
4. Tinai koan Josapat dengan radja Israel: Käläh andau toh kea isek angh Jehowa.
5. Tä radja Israel mamumpong karä nabi, äpat ratus biti karäe, tuntang iä misek äwen: Aton ita akan hagoet mamarang Ramot hong Gilead, atawa buah aku balang bewäi? Tombah äwen: Lius bewäi, basa Hatalla handak mandjuluk lewu tä akan lengän radja.
6. Tapi koan Josapat: Djaton hetoh idjä biti nabin Jehowa hindai, mangat ita tau misek intu iä?
7. Tä koan radja Israel, tombah augh Josapat: Aton hindai idjä biti, idjä tau hapan misek Jehowa; tapi aku manjingi iä, basa iä djaton pudji masuman talo bahalap akangku, baja talo papa bewäbewäi; iä tä Migha, anak Jimla. Koan Josapat: Æla radja hamauh kalotä.
8. Tä radja Israel mangahau mandur, balalu manjoho iä: Gulogulong duan Migha, anak Jimla tä.
9. Maka radja Israel tuntang Josapat, radja Juda, sama mondok hundjun padadusan ajue, hapan pakaian radja; iä mondok intu äka rampar darah banntonggang lewu Samaria. Maka karä nabi tä uras manudjum naharep iä.
10. Maka Sedekia, anak Knaana,

djari manampa akae tandok sanaman, sambil hamauh: Toh augh Jehowa: hapan djetoh ikau akan manampoh olo Aram, sampai ikau djari mampalomos olo tä lepah lingis.
11. Maka karä nabi samandiai manudjum tumon tä kea, koae: Has, lius akan Ramot hong Gilead, toto ikau karäh bontong, krana Jehowa handak mandjuluk tä akan lengän radja.
12. Maka sarohan tä, idjä djari hagoet manduan Migha, hakotak dengae, koae: Itäm, karä nabi tä uras sama aughe, bahalap akan radja; käläh aughm toh kea njaroroe augh äwen tä, sewut talo bahalap.
13. Tapi tombah Migha: Belom Jehowa! talo idjä karäh insuman Hatalla akangku, djetä kea handak injewutku.
14. Djadi, amon iä djari manaharep radja, koan radja dengae: Joh Migha! aton ikäi akan hagoet mamarang Ramot hong Gilead, atawa patut aku balang? Tombah iä: Joh brangai, lius, ikau bontong, lewu tä karäh indjuluk akan lengäm.
15. Tapi radja hamauh dengae: Sampai hakampirä aku akan manjumpah ikau, uka ikau äla manjewut akangku augh beken baja augh idjä toto, hapan aran Jehowa?
16. Tä koae: Aku djari mitä karä olo Israel bilangbalangan hong karä bukit, kilau tabiri idjä djaton sakatike. Maka Jehowa hamauh: olo tä djaton tempoe; käläh genep biti buli humae dengan sanang.
17. Tä koan radja Israel dengan Josapat: Dia aku djari hamauh dengam, iä tä djaton handak manudjum talo bahalap akangku, baja talo papa bewäi?
18. Tinai koan Migha: Tagal tä, käläh hining augh Jehowa: aku djari mitä Jehowa mondok hundjun padadusae, tuntang hapus kawan talo belom hong sorga mendeng hila sambil gantaue.
19. Maka Jehowa hamauh: äwe handak madjik Aghab, radja Israel, mangat iä lius maranggar Ramot hong Gilead, uka iä impatäi hetä? Maka tombah idjä biti kalotä, idjä tinai kakai.
20. Tä aton lembut rogh, manaharep baun Jehowa, sambil hamauh: aku handak madjik iä. Koan Jehowa dengae: hapan narai?
21. Tombah iä: aku handak hagoet manampa augh tandjaro hong njaman karä nabie. Tä koae: ikau kea akan madjik iä, tuntang malalus tä kea; lius, awi tumon tä.
22. Toh itäm, Jehowa djari manjoho rogh tandjaro hong njaman karä nabim djetoh, tapi Jehowa djari manjewut tjalaka akam.
23. Tä Sedekia, anak Knaana tä, manggapi mamukul Migha, manekap pipie, sambil hamauh: Kwäka rogh Jehowa djari undur bara aku, mangat hakotak hadjamban ikau!
24. Tombah Migha: Bitim kea karäh mitä tä hong andau tä kea, amon ikau hadari haradjur bara karong idjä akan karä karong beken, handak manjahokan arepm.
25. Maka radja Israel manjoho olo, koae: Duan Migha, imbit iä buli Amon, mantir lewu tä, tuntang Joas, anak radja.
26. Suman akan äwen duä tä:

tumon toh augh radja: tutup olo
toh hong sipir, pakanan iä hapan
panginan papa bewäi, sampai aku
buli budjur bahalap.
27. Maka tombah Migha: Amon
ikau buli budjur bahalap, tä ma-
ka Jehowa djaton djari hakotak
hadjamban aku. Tinai koae: Omba
keton mahininge, o olo arä han-
diai!
28. Limbah tä radja Israel tun-
tang Josapat, radja Juda, hagoet
akan Ramot hong Gilead.
29. Maka radja Israel hamauh
dengan Josapat: Aku handak ma-
lih pakaiangku, limbah tä aku
handak tamä parang; tapi käläh
ikau hapan pakaiam bewäi. Tu-
mon tä radja Israel malih pakaiae,
tuntang tamä parang.
30. Maka radja Aram djari ma-
metäh karä mantir kareta ajue,
idjä dengae, koae: Æla keton ma-
wi alo korik hai, baja radja Is-
rael bewäi.
31. Djadi, amon karä mantir
kareta mitä Josapat, äwen mang-
garä iä radja Israel, palus olo tä
mangapong iä, handak mantakan
iä; maka Josapat mangkariak,
tuntang Jehowa mandohop iä,
Hatalla mambalang olo tä ma-
wi iä.
32. Krana sana mantir kareta
kasene iä, iä djaton radja Israel,
palus olo tä mules bara iä.
33. Tä, maka idjä biti baris olo
arä tä malekas panahe mamanah
marantjah bewäi, maka iä buah
radja Israel helat sapan badju sa-
namau. Tä koae dengan man-
dur karetae: Ules kareta, plua
aku bara klahi, krana aku paham
bahimang.
34. Tapi klahi mangaras andau
tä, tuntang radja hong karetae
tangkeng tandipah olo Aram sam-
pai halemäi, palus iä matäi haiak
matanandau lius belep.

BAGI 19.

Josapat impudji nabi Jehu. Iä mambudjur gawin agama tuntang basaran olo ajue.

1. Maka Josapat, radja Juda,
budjur bahalap buli humae hong
Jerusalem.
2. Tä Jehu, anak Hanani, nabi
tä, hagoet manambaug iä, sambil
hamauh dengan radja Josapat: Pa-
tut kea ikau mandohop olo idjä
darhaka tä, patut ikau sinta olo
idjä basingi Jehowa? tagal tä ka-
lait Jehowa hasep dengam.
3. Tapi talo bahalap kea djari
sondaue hong ikau; krana ikau
djari manganan pahewan dewa bara
tanah, tuntang djari mambet atäim
manggau Jehowa.
4. Maka Josapat melai intu Je-
rusalem. Limbah tä iä hagoet ti-
nai mangumbang hapus olo arä,
bara Berseba mandas bukit ha-
tinggang Epraim, manjoho olo tä
hobah akan Jehowa, Hatallan ta-
toe.
5. Tinai iä mangkat arä hakim
hong tanah tä; hong karä kotan
Juda, uras iangkate hakim.
6. Tuntang iä hamauh dengan
karä hakim tä: Buabuah gawin
keton, krana djaton akan olon
keton mimbing basara, tapi gantin
Jehowa; iä hindjä keton kahum
mamutus basara.
7. Tagal tä, käläh pampikäh
Jehowa melai hong keton; inga-
ingat gawin keton; krana Jehowa,
Hatallan ita, djaton maku sala,

iä djaton tarima baun olo, atawa
panenngan olo.
8. Tinai hong Jerusalem kea
Josapat mangkat isut olo Lewi
tuntang imam, tinai mantir kapa-
lan Israel, mangat mimbing hukum
Jehowa tuntang karä basara, lim-
bah iä djari buli tinai akan Jeru-
salem. — (5.*Mos.*17,8.9.)
9. Iä mametäh olo tä, koae:
Lalus gawin keton haiak keton
mikäh Jehowa, tuntang kabudjur,
tuntang atäi tetek.
10. Maka huang karä basara,
idjä injampai karä paharin keton,
bara karä lewue, akan keton, ata-
wa perkara utang daha, atawa per-
kara tagal Torat tuntang prentah,
tagal hadat tuntang kapatut, ma-
ka keton akan madjar äwen, belä
olo tä tiwas dengan Jehowa, mung-
kar kalaite hasep mawi keton tun-
tang karä paharin keton; tumon
tä patut gawin keton, tä maka ke-
ton djaton tiwas.
11. Itä, Amarja, imam hai tä,
akan mangapala keton huang karä
perkara, awang patut imutus tu-
mon Torat Jehowa; tinai Sebadja,
anak Ismael, mantir pamutjok hong
hamputan Juda, akan mangapala
keton hong karä perkara, idjä pa-
tut imutus tumon undangundang
radja; tinai karä pangulu, olo Le-
wi tä, aton dengan keton kea;
tanggatanggar atäi keton, lalus ga-
win keton, maka Jehowa karäh
mampahaiak olo budjur.

BAGI 20.

Hatalla mampalah olo Amon tuntang olo Moab akan Josapat.

---

1. Djadi, limbah bara tä, maka
olo Moab tuntang olo Amon, ti-
nai ntus olo beken idjä omba olo
Amon, aton dumah, mamarang
Josapat.
2. Tä aton olo mambrita akan
Josapat, koae: Tawon olo idjä pa-
ham karäe aton dumah bara dipah
danau, bara tanah Aram, handak
mamarang ikau; itäm, olo tä hong
Hasesontamar, djetä Engedi.
3. Maka Josapat mikäh, iä mu-
les manintu baue manggau Jeho-
wa; tuntang iä manjoho olo arä
puasa hapus tanah Juda.
4. Djadi, olo Juda hapumpong,
mangat blaku dohop intu Jehowa;
bara karä lewun Juda olo aton
dumah, handak manggau Jehowa.
5. Maka Josapat mendeng ben-
tok olo arä, olo Juda tuntang olo
Jerusalem, hong human Jehowa,
hong parantaran idjä taheta,
6. Sambil hamauh: O Jehowa,
Hatallan tato ikäi! dia ikau Ha-
talla hong sorga? toto ikau idjä
tempon karä karadjaan olo kapir!
huang lengäm aton kwasa tuntang
kaabas, sampai dialo idjä biti tau
malawan ikau.
7. Dia djaka ikau, joh Hatal-
lan ikäi! djari manganan olo ta-
nah toh bara baun Israel, djala-
han olo ajum, tuntang djari ma-
nenga tanahe akan panakan Abra-
ham, olo idjä ingilakm tä, sampai
katatahi?
8. Maka olo tä djari melai
huange, tuntang djari mamangun
akam hetä huma brasih akan aram,
sambil hamauh:
9. Djaka talo kapähä buah ikäi,
padang, hukum, peres papa, lau,
tä maka ikäi handak manaharep
huma toh, manaharep baum, basa
aram aton huang huma toh; hong
kadjakän ikäi ikäi handak mang-

kariak intu ikau, tä käläh ikau mahining, käläh ikau mandohop. — (6,28.)

10. Maka toh, itäm, olo Amon tuntang olo Moab, tinai olo bara bukit hatinggang Seir, idjä tanahe ikau djaton maku manjoho olo Israel mahoroe, metoh panumahe bara tanah Misir, tapi äwen akan maliut olo tä, djaton mampalomos iä; — (5.*Mos.*2,9.19.29.)

11. Toh, maka itäm, kilen olo tä mamaläh intu ikäi katontoh? iä dumah handak manganan ikäi bara joresan ajum, idjä djari injohom ikäi manjorese.

12. Joh Hatallan ikäi! dia ikau maku mahukum olo tä? krana ikäi djaton bara kaabas malawan olo karäan karäe tä, idjä dumah mantakan ikäi, tuntang ikäi djaton katawan akal gawi; tapi matan ikäi manintu ikau!

13. Maka karä olo Juda samandiai mendeng manaharep baun Jehowa, anak awau mahin ompat kea, karä sawä tuntang anake.

14. Tä Rogh Jehowa manjuang Jahasiel hong bentok olo arä, Jahasiel anak Segharja, Segharja anak Benaja, Benaja anak Jehiel, Jehiel anak Matanja, olo Lewi tä, bara ungkup labengan Asap.

15. Maka iä hamauh: Ingat keton, karä olo Juda tuntang olo Jerusalem, tinai ikau, joh radja Josapat! kakai augh Jehowa akan keton: äla keton mikäh, äla keton taräwen tagal olo tä awang karäan karäe, krana parang toh djaton ain keton, tapi ain Hatalla.

16. Djewu lius keton manjupa olo tä; itä, olo tä manalih mahoroe bukit Sis; keton karäh hasondau dengae intu tapakan djanah, intu saran padang Jeruel.

17. Keton djaton akan mangalahi hong parang toh, baja keton akan manalih, mendeng hetä, tuntang mitä pandohop Jehowa dengan keton, o Juda tuntang Jerusalem! äla mikäh, äla taräwen, lius keton djewu, manjupa olo tä, krana Jehowa handak mampahaiak keton.

18. Tä Josapat sontop baue sampai petak, tuntang karä olo Juda, olo Jerusalem kea mahingkep hong baun Jehowa, sambil manjembah Jehowa.

19. Maka olo Lewi ungkup Kahat, tuntang ungkup Korah, mendeng haiak manjanji manara Jehowa, Hatallan Israel, hai aughe.

20. Maka olo tä hagoet haiak djadjewu, manalih padang Tekoa: kahum äwen blua lewu, maka Josapat mendeng hetä, sambil hamauh: Hining aughku, keton olo Juda tuntang olo Jerusalem! pertjaja huang Jehowa, Hatallan keton, tä keton sanang bewäi; pertjaja augh nabin ajue, tä keton karäh bontong.

21. Maka iä hatirok dengan olo arä; iä mambaris olo panjanji akan Jehowa, idjä akan manara iä huang pakaian kabungase awang brasih, mangat äwen tä hagoet helo baun olo parang, sambil hamauh: Tara Jehowa, krana asie sampai katatahi.

22. Maka amon äwen tä manggatang aughe, malahap, manjanji, tä Jehowa manjoho musoh salenga dumah, mantakan olo Amon, olo Moab, tuntang olo idjä bara bukit hatinggang Seir, idjä djari dumah mamarang olo Juda; tinai olo tä hamok sama arepe.

23. Krana olo Amon tuntang olo Moab mantakan olo tä, idjä bara bukit hatinggang Seir, sam-

bil mampatäi mampalomos iä; limbah äwen djari mampatäi olo Seir tä lepalepah, maka iä hatantakan harusak sama arepe. — (1.*Sam.* 14,20.)

24. Djadi, amon olo Juda djari sampai huma djadjaga hong padang, iä mules manaharep karä musohe tä; itä! uras hantun olo bewäi, barampar hong petak, dialo idjä biti djari liwus.

25. Tä Josapat tuntang olo ajue manalih, mangat manduan talo rampase, maka äwen sondau kutoh talo ain olo tä, kutoh meto, pakaian, tuntang paham karä ramo barega, balalu äwen manduan tä akae, sampai djaton taratanggong hindai; iä manduan talo rampase tä katelo andau katahie awi kapaham karäe.

26. Maka hong andau äpat iä hapumpong intu djanah Beragha, (*djanah tara,*) krana hetä tä manara Jehowa; tagal tä iä manggarä aran äka tä djanah Beragha sampai andau toh.

27. Limbah tä karä olo Juda tuntang Jerusalem hagoet, maka Josapat hagoet totok helo, mangat buli Jerusalem dengan handjak atäie; krana Jehowa djari mampahandjak atäie tagal musohe.

28. Djadi, olo tä sampai Jerusalem, haiak mampahiau biola, kutjapi, sarunai, mananggoh human Jehowa.

29. Maka pampikäh Jehowa manjangkulep karä karadjaan tanah hetä, metoh olo mahining, Jehowa djari mamarang musoh olo Israel.

30. Tumon tä karadjaan Josapat sanang, basa Hatallae manjanang iä hakaliling.

31. Maka Josapat marentah hong Juda; iä telo pulu limä njelo umure metoh iä mandjadi radja, iä marentah duä pulu limä njelo hong Jerusalem. Aran indue Asuba, anak Silhi. — (1.*Radja* 22, 42.)

32. Iä manandjong hong djalan liau bapae Asa, iä djaton undur bara tä; gawie budjur intu matan Jehowa.

33. Baja karä äka gantong djaton inganae; krana olo arä hindai djari mambet atäie manintu Hatallan tatoe.

34. Maka tisan karä saritan Josapat, bara tamparae palus katatesae, djetä tarasurat hong surat saritan Jehu, anak Hanani, idjä djari injalinan hong surat karä radja Israel.

35. Maka limbah bara tä Josapat, radja Juda, pakat dengan Ahasia, radja Israel; iä tä darhaka bewäi hong karä gawie.

36. Maka iä pakat dengae mamapan banama, hapa barajar akan Tarsis; iä mamapan banama tä hong Eseongeber.

37. Tapi Elieser, anak Dodawa, olo Maresa, manudjum mawi Josapat, koae: Basa ikau djari pakat dengan Ahasia, maka Jehowa djari mangarak gawim. Tumon tä karä banama tä pusit, sampai djaton tau hapa barajar akan Tarsis.

BAGI 21.

I. Radja Joram paham papa gawie.
II. Surat nabi Elia sampai iä; iä tjalaka palus matäi.

I. — 1. Limbah tä Josapat matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hindjä tatoe hong lewun Dawid. Maka anake

Joram mandjadi radja manganti iä. — (2.*Radja*8,16.)
2. Maka iä tä arä paharie, anak Josapat kea, Asarja, Jehiel, Segharja, Asarjahu, Mighaal, äwen djahawen Sepatja: samandiai tä uras anak Josapat, radja Juda.
3. Maka liau bapae djari manenga paham panatau akae, salaka bulau, ramo barega, tinai kota hong tanah Juda; tapi karadjaan inengae akan Joram, basa iä tambakas karä anake.
4. Amon Joram djari mimbing karadjaan liau bapae, tuntang djari mandähen arepe, maka iä mampatäi karä paharie hapan padang, tuntang belahe mantir olo Israel.
5. Joram tä telo pulu duä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem hanja njelo.
6. Maka iä manandjong hong djalan karä radja Israel, sama tumon ungkup human Aghab, krana iä djari masawä anak Aghab; gawie papa intu matan Jehowa.
7. Tapi Jehowa djaton handak marusak ungkup human Dawid, tagal djandjie, idjä djari impendenge akan Dawid, tumon iä djari hamauh, handak manenga akae palus akan panakae palita haradjur palus dapit. — (2.*Sam.*7,12.)
8. Maka hong katika ajue olo Edom mengkak arepe bara pagangan Juda, balalu manampa radjan ai.
9. Tagal tä Joram tuntang karä mantire hagoet, mimbit karä karetae. Maka hamalem iä sampai, balalu mampatäi karä olo Edom idjä hakaliling iä, tuntang karä mantir kareta.
10. Tapi olo Edom mengkak arepe kea bara prentah Juda, sampai andau toh; katika tä Libna kea mengkak arepe bara pagangan Joram; krana iä djari malihi Jehowa, Hatallan tatoe.
11. Tinai iä manampa äka gantong hong karä bukit Juda; iä manamput olo Jerusalem habandong atäie dengan dewa, sampai olo Juda mahin ihadjadjuae.
II. — 12. Maka aton sampai iä idjä krambar surat nabi Elia, idjä kalotoh aughe: Kakai augh Jehowa, Hatallan tatom Dawid: basa ikau djaton djari manandjong hong djalan liau bapam Josapat, tuntang hong djalan Asa, radja Juda tä,
13. Malainkan ikau djari manandjong hong djalan karä radja Israel, haiak djari mimbit Juda tuntang olo Jerusalem habandong atäie, tumon ungkup human Aghab habandong atäie, tinai basa ikau djari mampatäi karä paharim, ungkup human liau bapam, idjä bahalap bara ikau:
14. Itäm, Jehowa handak mahukum ikau pahapaham, mawi utus olo ajum, mawi karä anakm, karä sawam, karä talo ajum samandiai;
15. Tinai bitim kea karäh buah kapähä paham, peres hong badjakah knaim, sampai badjakah knaim blua bara ikau awi peres tä tahi andaue.
16. Tumon tä Jehowa manantuhi atäi olo Pilisti tuntang olo Arab, idjä tokep olo Kus, mangat mamarang Joram.
17. Olo tä hagoet tamä tanah Juda, paham masang hetä; iä marampas karä ramo, idjä sondaue hong human radja, tinai anak sawae kea, sampai idjä biti mahin dia anak hatuä batisa akae, baja Joahas, anake idjä busu.
18. Limbah bara tä Jehowa mang-

apähä iä hong knaie, hapan peres idjä djaton taratatamba.

19. Djetä tahi andaue kalotä, sampai duä njelo katahie; limbah tä maka badjakah knaie blua bara iä awi perese, djadi iä matäi paham kapähäe awi peres papa tä. Maka olo ajue djaton manusul talo hundjun kubure, kilau hundjun ain liau bapae. — (16,14.)

20. Iä telo pulu duä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hanja njelo hong Jerusalem; olo djaton paduli iä matäi; olo mangubur iä hong lewun Dawid, tapi djaton hindjä kubur karä radja.

BAGI 22.

Radja Ahasia impatäi; Atalia, indu Ahasia, mampatäi karä olo panakan Dawid.

1. Maka olo Jerusalem mamparadja Ahasia, anake idjä busu, manganti iä; krana kawan musoh, idjä haiak olo Arab djari masang hetä, djari mampatäi karä kakae. Tagal tä Ahasia, anak Joram, radja Juda, mandjadi radja.

2. Duä pulu duä njelo umur Ahasia, metoh iä indudus; iä marentah hong Jerusalem idjä njelo. Aran indue Atalia, äson Omri.

3. Iä kea manandjong hong djalan ungkup human Aghab, basa indue madjik iä mawi kadarhaka bewäi.

4. Gawie papa intu matan Jehowa, sama kilau ungkup human Aghab: krana äwen tä manantuhi akae, limbah pampatäi liau bapae, akan indu karusak ajue.

5. Karä gawie uras tumon kahandak äwen; iä ompat Joram kea, anak Aghab, radja Israel, mamarang Hasael, radja Aram, hong Ramot intu Gilead. Maka olo Aram mamukul mampahimang Joram. — (2.*Radja*9.)

6. Tä iä buli, mangat batatamba hong Jisreel, krana iä bahimang awi olo hong Rama, metoh iä parang dengan Hasael, radja Aram; maka Ahasia, anak Joram, radja Juda, tanggoh Jisreel, tantai manjengok Joram, anak Aghab, basa iä tä haban.

7. Maka idjä iä madja Joram, djetä awi Hatalla, mangat mimbit tjalaka mawi Ahasia; krana sana iä sampai, maka iä omba Joram manjupa Jehu, anak Nimsi, idjä djari iminjak Jehowa, nakara mampalomos ungkup human Aghab.

8. Djadi, amon Jehu malalus hukum mawi ungkup human Aghab, maka iä sondan kea karä mantir Juda, tuntang anak paharin Ahasia, idjä manonggo Ahasia, balalu äwen tä impatäie.

9. Limbah tä iä manggau Ahasia, krana iä tä djari manjahokan arepe hong Samaria; olo magah iä akan Jehu, palus iä mampatäie tuntang mangubur iä; krana koae: Basa iä tä anak Josapat, idjä djari manggau Jehowa hapan salepah atäie. Kalotä djaton batisa idjä biti bara ungkup human Ahasia, idjä ombet kwasae mimbing karadjaan.

10. Sana Atalia, indu Ahasia, mitä anake djari matäi, maka iä mandjeleng arepe mampatäi karä panakan radja hamputan Juda. — (2.*Radja*11,1.)

11. Tapi Josabat, putir tä, manduan Joas, anak Ahasia, mangaliwat iä bara marak karä anak radja idjä impatäi tä, sambil manjahokan

iä tuutang ajange hong karong äkae batiroh; kalotä Josabat, anak radja Joram, sawan imam Jojada, idjä betau Ahasia, manjahokan iä bara Atalia, uka äla iä impatäie.
12. Iä injahokan tuntang ajange huang human Hatalla djahawen njelo katahie. Maka Atalia marentah tanah tä.

BAGI 23.

I. Jojada mamparadja Joas. II. Atalia impatäi; karä kaleka dewa ingarak.

I. — 1. Tapi hong njelo udju Jojada mantjagar arepe, tuntang pakat dengan mantir hong saratus. dengan Asarja, anak Jeroham, tinai Ismael. anak Johanan, Asarja, anak Obed, tinai Maaseja, anak Adaja, tuntang Elisapat, anak Sighri. — (2.*Radja* 11,4.)
2. Æwen tä mangumbang tanah Juda, mamumpong karä olo Lewi bara karä lewu Juda, tinai karä mantir kapalan Israel, mangat mananggoh Jerusalem.
3. Maka karä olo tä manampa djandji dengan radja hong human Hatalla; koan Jojada dengan olo tä: Itä keton, anak radja tä akan djadi radja kea, tumon augh Jehowa tahiu panakan Dawid. — (2.*Sam.*7,16.)
4. Maka tumon toh patut gawin keton: idjä pertelo bara karä keton, awang tamä padjun gawie hong andau sabat, imam tuntang olo Lewi, akan manonggo bauntonggang huma;
5. Tinai idjä pertelo akan manonggo human radja; tinai idjä pertelo kea hong bauntonggang Jesod; maka olo arä akan melai hong parantaran human Jehowa.
6. Tapi äla idjä biti akan tamä human Jehowa, baja imam tuntang olo Lewi, idjä malalus gawie; äwen tä tau tamä, krana iä djari imprasih; tapi karä olo arä tä akan omba manonggo bewäi.
7. Maka karä olo Lewi akan mangaliling radja, genep biti tuntang ganggamae hong lengäe; äweäwe tamä huma tä palus iä akan impatäi; tapi keton akan mampahaiak radja, amon iä blua tamä.
8. Maka karä olo Lewi tuntang olo Juda handiai mawie tumon karä augh, awang djari imetäh imam Jojada. Æwen manduan ungkup olo ajue, awang tamä padjun gawie hong andau sabat, tuntang awang terai bara padjun gawie. Krana imam Jojada djaton djari malapas karä padjun olo tä.
9. Tinai imam Jojada manenga akan karä mantir hong saratus karä lundju, taming, talawang, awang ain radja Dawid horan, awang hong human Hatalla.
10. Iä manjoho karä olo tä mendeng, genep biti tuntang ganggamae huang lengäe, hila gantau tuntang hila sambil human Hatalla dengan mesbeh, mangaliling radja.
11. Limbah tä iä mamplua anak radja, palus mangkepan makota hundjun takoloke, sambil manenga Torat akae; olo mamparadja iä, Jojada äwen hanak maminjak iä, sambil hamauh: Belom radja!
II. — 12. Sana Atalia mahining lalenton olo arä, idjä hapumpong, sambil manara radja, maka iä mananggoh olo arä, tamä human Jehowa.
13. Tä iä mitä, radja aton mendeng tokep djihi, intu djalan tamä, tuntang karä mantir tinai olo panjarunai aton tokep radja; maka

karä olo tanah tä handjak rantang, sambil mampahiau sarunai; tinai olo panjanji aton hetä hapan karä ampin talo usik, tuntang manjanji mamanara. Tä Atalia marabit pakaiae, haiak mantehau: Tipu, tipu!

14. Tapi imam Jojada manjoho karä mantir hong saratus, idjä mangapala olo arä, manalih, tuntang iä mametäh äwen, koae: Djidjit iä bara marak keton, palus patäi olo handiai, idjä handak ompat iä, hapan padang. Krana imam djari mametäh: Æla keton mampatäi iä hong human Jehowa.

15. Maka äwen tä manjingkap iä; djadi, sana sampai djalan hadjaran tamä human radja, iä impatäi olo hetä.

16. Maka Jojada mampendeng djandji akae, akan olo arä tuntang akan radja, mangat olo tä toto indu djalahan olo ain Jehowa.

17. Limbah tä olo arä tamä human Baal, mangarak tä; iä mangarak karä mesbehe tuntang hampatonge, tinai Mattan, imam Baal tä, impatäi olo intu baun mesbeh.

18. Maka Jojada matoh pangkat gawi hong human Jehowa, mamadju karä imam, baris hamputan olo Lewi tä, tumon äwen djari imadju Dawid akan human Jehowa, mangat maluput parapah awang ingähu akan Jehowa, tumon djari injurat hong Torat Moses, tuntang ramirami tuntang manjanji, tumon prentah Dawid.

19. Tinai iä manjoho olo djadjaga melai hong karä bauntonggang human Jehowa, belä olo, idjä samar pali awi bararangai talo, akan tamä hetä.

20. Tinai iä manduan karä mantir hong saratus, tuntang karä olo hai, idjä marentah olo arä, tinai karä olo tanah tä samandiai, balalu iä mimbit radja bara human Jehowa, mahoroe bauntonggang gantong iä tamä human radja; palus iä mampondok radja hundjun padadusan karadjaan.

21. Maka karä olo tanah tä handjak, tinai lewu tä sanang, limbah olo djari mampatäi Atalia hapan padang.

BAGI 24.

I. Joas marentah babalap katahin Jojada belom. II. Limbah tä iä malihi Hatalla; tä iä tjalaka, tuntang impatäi olo.

I. — 1. Joas tä udju njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem äpat pulu njelo. Aran indue Sibja, olo Berseba. — (2.*Radja*12,1.)

2. Joas tä budjur gawie intu matan Jehowa, katahin pambelom imam Jojada.

3. Maka Jojada manduan sawae duä biti, iä manak hatuä bawi.

4. Djadi, rahian bara tä, maka huang atäi Joas handak manumpang manaheta human Jehowa.

5. Tagal tä iä mamumpong karä imam tuntang olo Lewi, sambil hamauh dengan äwen: Lius keton, talih karä lewun Juda, pumpong rear bara karä olo Israel, hapan manguan human Hatallan keton sining njelo; buah keton manggulong gawi toh. Tapi olo Lewi tä rangkah gawie.

6. Tä radja mangahau Jojada, kapalan äwen, sambil hamauh dengae: Buhen ikau dia mariksa olo Lewi, mangat olo tä mamumpong bara olo Juda tuntang olo Jerusalem asil tä, idjä imetäh Mo-

ses, rewar Jehowa, awang inukase akan hapus utus olo Israel, hapan malandja tingkap-panjupa tä? — (2. *Mos.*30,12.)

7. Krana anak Atalia, olo darhaka tä, djari mamingkas human Hatalla, tinai talo handiai, idjä djari imbaris imprasih akan human Jehowa, djari hapae akan karä dewa Baal.

8. Tä radja manjoho, palus olo manampa pati, idjä ingkese hila ruar darah bauntonggang human Jehowa.

9. Tinai iä manjoho bauauar hong hapus Juda tuntang hong Jerusalem, mangat olo manahor akan Jehowa asil idjä imetäh Moses, rewar Hatalla, awang inukas, akan olo Israel hong padang tunis benjem. — (2.*Mos.*30,13.)

10. Tä karä mantir tuntang hapus olo arä handjak, balalu mimbit tä, manamäae huang pati, sampai djetä kontep.

11. Djadi, katika olo akan mimbit pati tä, tumon prentah radja, hapan lengän olo Lewi, amon iä mitä aton kutoh rear huange, tä aton dumah djurutulis radja, tuntang wakil imam hai, balalu mamboang pati tä, limbah tä iä halalian pati tä akan äkae tinai; kakai gawie sining andau, iä mamumpong kutoh rear.

12. Djetä inenga radja tuntang Jojada akan mantir gawi, idjä akan nguan human Jehowa; maka äwen mupah tukang batu tuntang tukang kaju, mangat mangabuah human Jehowa, tinai tukang sanaman tambaga, mangat nguan human Jehowa.

13. Tumon tä gawin mantir gawi tä, tuntang gawie manaheta tä ilalus awi lengäe, iä mangabuah human Jehowa tumon puna ampie helo, sambil mandähäe.

14. Djadi, amon gawie djari hapus, tä iä mimbit tisan rear tä akan baun radja äwen duä Jojada: maka djetä inampae akan milik human Jehowa, akan kandarah indu hapa nguan parapah, supun garo, sarangan idjä bulau salaka. Maka iä haradjur maluput parapah awang ingähu hong human Jehowa katahin pambelom Jojada.

15. Maka Jojada pandjang umure tuntang puas belom, tä iä matäi; iä saratus telo pulu njelo umure, metoh iä matäi.

16. Olo mangubur iä hong lewun Dawid, hindjä kubur radja; krana iä djari bahalap gawie intu olo Israel, intu Hatalla tuntang humae.

II. — 17. Maka limbah pampatäi Jojada karä mantir Juda manalih, palus äwen sontop manjembah radja; tä radja manarima aughe.

18. Olo tä malihi human Jehowa, Hatallan tatoe, palus sombajang hong karä pahewan, intu karä hampatong dewa. Tä kalait Hatalla paham hasep mawi Juda tuntang Jerusalem tagal kasalae tä.

19. Maka Hatalla manjoho arä nabi akan marak olo tä, mangat halalian iä buli Jehowa; äwen tä mampudji iä, tapi olo tä djaton maku nalingan pindinge.

20. Maka Rogh Hatalla manjuang Sagharia, anak imam Jojada. Iä mendeng intu äka gantong, naharep olo arä, sambil hamauh dengan äwen: Kakai augh Hatalla: buhen keton malangkah prentah Jehowa? Tagal tä keton djaton tau batuah; basa keton djari malihi Jehowa, maka iä kea malihi keton.

21. Maka olo arä pakat mawi iä, olo mamanting iä hapan batu, tumon prentah radja, hong parantaran human Jehowa.

22. Tuntang radja Joas djaton manahiu asi, idjä djari ilalus liau bapae Jojada dengae, malainkan iä mampatäi anake; iä tä, haiak matäi, hamauh: Jehowa karäh manjengok balalu manuntut tä!

23. Tagal tä maka limbah njelo djetä kawan parang olo Aram dumah mamarang iä; olo tä sampai Juda tuntang Jerusalem, balalu iä marusak mampatäi karä mantir olo arä, tuntang talo irampase impaite akan radja Damaskus.

24. Alo isut biti bewäi olo Aram tä idjä dumah mamarang, mahin injaragh Jehowa kea kawan olo arä penda lengäe, basa olo tä djari malihi Jehowa, Hatallan tatoe; tumon tä musoh tä akan malalus hukume mawi Joas.

25. Limbah musoh tä djari hagoet malihi iä, maka iä paham kapähäe, tä mantir ajue pakat mawi iä, tagal dahan anak imam Jojada tä; äwen mamukul iä hundjun sasuroe sampai iä matäi; limbah tä olo mangubur iä hong lewun Dawid, tapi djaton hindjä kubur karä radja.

26. Maka djetoh olo tä, idjä djari pakat mawi iä: Sabad, anak Simeat, olo Amon, tinai Josabad, anak Simrit, olo Moab.

27. Maka karä anake, kahain karä asile idjä imumponge, tinai gawie dengan human Hatalla, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja. Maka anake Amasia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 25.

I. Radja Amasia manumon augh Hatalla, iä imberkat. II. Iä malihi Hatalla, iä rusak.

I.—1. Amasia mandjadi radja, metoh iä duä pulu limä njelo umure; iä marentah hong Jerusalem duä pulu djalatien njelo katahie. Aran indue Joadan, olo Jerusalem.

2. Iä budjur gawie intu matan Jehowa, tapi djaton hapan toto tuntang tanggar atäie.

3. Djadi, amon karadjaan djari dähen intu iä, maka iä mampatäi mantire tä, awang djari mampatäi liau bapae radja.

4. Tapi anak äwen djaton impatäie, malainkan iä mawi tumon djari injurat hong Torat, hong surat Moses, idja hetä äka petäh Jehowa, koae: Bapae äla indu impatäi tagal anake, tinai anake äla indu impatäi tagal bapae, tapi genep biti akan matäi tagal kasalan ai. — (5.*Mos.*24,16.)

5. Maka Amasia mamumpong karä olo Juda, mambaris iä tumon karä ungkup tatoe, tuntang mangkat akae mantir hong sakojan, tinai mantir hong saratus, akan hapus olo Juda tuntang Benjamin; iä misä olo tä bara idjä duä pulu njelo umure tuntang idjä bakas bara tä; maka karäe telo ratus kojan olo kampili, idjä tau omba kawan parang, harati mimbing lundju tuntang talawang.

6. Tinai iä mupah olo Israel saratus kojan biti, idjä gantjang menteng, hapan saratus pikul salaka.

7. Tapi aton dumah olo ain Hatalla manalih iä, koae: O radja! äla manjoho kawan olo Israel tä

ompat ikau, krana Jehowa djaton maku mampahaiak olo Israel, salepah panakan Epraim tä.
8. Tapi käläh ikau hagoet mimbit baris aim bewäi, malalus parang haiak menteng atäim, belä Jehowa mampalokang ikau intu baun musohm; krana Jehowa bewäi kwasa mawat tinai kwasa mampalokang.
9. Maka Amasia hamauh dengan olo ain Hatalla: Tapi kilen gawingku dengan saratus pikul salaka tä, idjä djari inengaku akan kawan olo Israel tä? Tombah olo ain Hatalla: Jehowa tatau haream, mangat manjulang tä akam.
10. Tä Amasia mambaris olo tä, iä tä kawan olo Epraim, idjä djari dumah mangat omba iä, manjoho olo tä buli kalekae. Tagal tä hambon kalait olo tä dengan olo Juda; iä buli äkae rasirasing.
11. Maka Amasia mantjagar arepe, iä mimbit olo ajue, hagoet akan padang ujah, tuntang mamukul sapulu kojan biti olo Seir.
12. Tinai olo Juda manawan sapulu kojan biti belobelom; olo tä imbite akan hunjok batukarang, balalu mambaring olo tä bara hetä, sampai iä rotek samandiai.
13. Tapi karä olo parang tä, idjä djari injoho Amasia buli, ingahanae ompat mamarang, olo tä masang karä lewun Juda, bara Samaria sampai Bethoron; äwen mampatäi telo kojan biti, tuntang marampas arä ramo.
II. — 14. Djadi, amon Amasia buli, limbah iä djari mamukul olo Edom, maka iä mimbit karä hampatong dewan olo Seir tä; iä mampendeng djetä akae indu hatallae, sambil sontop akae tuntang hagaro.
15. Tä hasep kalait Jehowa mawi Amasia; iä manjoho nabi manalih iä, iä tä hamauh dengae: Buhen ikau mahaga dewan olo tä, idjä djaton djari kwasa maliwus olo ajue bara lengäm?
16. Maka amon iä hokotak dengae, radja tombah: Æwe djari mangkat ikau mangat madjar radja? suni bewäi, buhen ikau blaku pukul? Tä nabi manjuni arepe, koae: Gitangku, Hatalla djari tukas handak marusak ikau, basa gawim kalotoh, tuntang ikau djaton maku manarima aughku.
17. Maka Amasia, radja Juda, bapikir, palus mampait augh akan Joas, anak Joahas, äson Jehu, radja Israel, koae: Has ikau, ita hitä bau hatantakan. — (2.*Radja* 14,8.)
18. Tapi Joas, radja Israel, mampait augh tinai akan Amasia, radja Juda, koae: Pawah idjä hong Libanon mampait augh akan batang seder hong Libanon, koae: tenga anakm idjä bawi indu sawan anakku hatuä. Tapi meto hutan, idjä hong Libanon, mahalau hetä, mahundjeng pawah tä.
19. Angatm, ikau djari mamukul olo Edom; awi tä ikau badjoho, maletjak arepm; tapi käläh ikau mamärem hong äkam bewäi, buhen ikau handak manggau tjalaka, palus balongkang, tuntang salepah olo Juda haiak ikau?
20. Tapi Amasia djaton paraba aughe; krana djetä awi Hatalla kea kalotä, mangat iä manjuluk iä akan lengän äwen, basa iä djari manempo dewan olo Edom.
21. Tä Joas, radja Israel, dumah, hatarumpak dengan Amasia, radja Juda, hong Betsemes, idjä intu tanah Juda.
22. Maka olo Juda imukul hong

baun olo Israel, palus pararawoh, genep biti akan äkae.
23. Maka Joas, radja Israel, manawan Amasia, radja Juda, anak Joas, Joas anak Joahas, hong Betsemes; iä mimbit iä akan Jerusalem, palus iä mangarak kota batun Jerusalem, bara bauntonggang Epraim sampai bauntonggang idjä intu puting, äpat ratus hasa kalombahe.
24. Tinai iä manduan karä bulau salaka, tuntang karä ramo awang sondaue hong human Hatalla, intu Obededom, tuntang karä panatau human radja; tinai iä manduan olo indu sanda, limbah tä iä buli Samaria tinai.
25. Maka Amasia, anak Joas, radja Juda, belom hindai limäwalas njelo limbah pampatäi Joas, anak Joahas, radja Israel.
26. Maka tisan karä saritan Amasia, bara tamparae sampai katatesae, tarasurat hong surat karä radja Juda tuntang Israel.
27. Maka bara katika Amasia djari undur bara Jehowa, belahe olo hong Jerusalem pakat handak mawi iä, tapi iä hadari akan Laghis. Maka äwen manjoho olo manjasah iä mimes Laghis, palus olo mampatäi iä hetä;
28. Tinai mimbit hantue imuat hundjun hadjaran; olo tä mangubur iä hindjä karä tatoe hong Jerusalem.

BAGI 26.

I. Radja Usia imberkat katahie budjur gawie. II. Iä sala gawie huang perkaran agama palus buah samagh.

I. — 1. Tä olo Juda handiai manduan Usia, idjä djahawenwalas njelo umure katika tä, tuntang mamparadja iä gantin liau bapae Amasia. — (2.*Radja* 14,21.)
2. Iä tä mamangun Elat, tuntang halalian tä peuda kwasan Juda, limbah radja djari matäi ingampeleng dengan tato hiange.
3. Usia tä djahawenwalas njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem limä pulu düä njelo katahie. Aran indue Jegholia, olo Jerusalem.
4. Iä budjur gawie intu matan Jehowa, tumon talo handiai, awang iawi liau bapae Amasia.
5. Krana iä toto manggau Hatalla, katahin Sagharia tä belom, idjä pintir hong prentah Jehowa; maka katahin iä manggau Jehowa, Hatalla mamberkat mampatuah iä.
6. Krana iä hagoet mamarang olo Pilisti, mangarak kotan Gat, tinai kotan Jabne, tuntang kotan Asdod; tinai iä mamangun lewu tokep Asdod, tuntang hetähetä hong tanah olo Pilisti.
7. Maka Hatalla mandohop iä mawi olo Pilisti, tuntang olo Arab, idjä hong Gurbaal, tinai olo Meun.
8. Olo Amon kea manahor asil akan Usia; maka arae basewut tuntang imenda olo sampai Misir, krana iä djaladjalan kwasa.
9. Tinai Usia mamangun tjandi hong Jerusalem, hong bauntonggang puting tuntang hong bauntonggang djanah, tinai hong karä parasiko; tuntang iä mandähen djetä.
10. Tinai iä mamangun arä tjandi hong padang, tuntang mangali arä kalin danum, basa iä manggau arä meto, hong äka randah tuntang hong karä padang; tinai iä aton olo pamalan tuntang olo pambulan anggor hong karä bukit tun-

tang hong karä äka petak bahalap, basa iä radjin malan.
11. Tinai aton ain Usia kawan parang idjä kananjan, harati gawin parang, idjä imbaris tuntang irinting omba parang, tumon hasäan padjue, tumon atoh Jeiel, djurutulis tä, tuntang Mahaseja, pangulu tä, olo tä ingapala Hananja, idjä biti baris karä mantir radja tä.
12. Maka djumalah karä mantir kapala, uras olo idjä gantjang menteng, sampai duä kojan djahawen ratus biti.
13. Penda mantir tä aton kawan parang, telo ratus udju kojan limä ratus biti karäe, idja batatap akan parang, mangat mandohop radja mawi musohe.
14. Maka Usia manatap akan karä olo tä talawang, lundju, kapiah, sangkarut, panah, telon panting batu.
15. Tinai iä manampa hong Jerusalem arä talo paham kabuahe tampan kamasan, mangat djetä ina hong karä tjandi tuntang intu karä parasiko, hapa malekas anak panah tuntang mamanting batu hai. Tumon tä arae basewut sampai kedjau, krana iä paham indohop Hatalla, sampai iä djari kwasa haliai.
II. — 16. Maka limbah iä djari kwasa, iä badjoho atäie sampai iä rusak; iä malangkah malawan Jehowa, Hatallae: krana iä tamä human Jehowa, handak hagaro hong mesbeh.
17. Tapi imam Asaria manuntut iä, haiak dengan karä imam Jehowa, hanja pulu biti, olo pintar.
18. Æwen tä mambalang radja Usia, sambil hamauh dengae: Djaton patut gawi tä akam, o Usia! sampai hagaro akan Jehowa, malainkan djetä puna gawin imam panakan Aaron, idjä djari imbaris imprasih uka hagaro; blua ikau bara äka brasih, krana ikau djari malangkah; toto, djetoh djaton indu horumatm hong Jehowa Hatalla. — (4.*Mos.*18,7.)
19. Tä Usia blait, tuntang talo mangat ewaue aton hong lengäe, iä handak manotong tä; maka sana iä malait imam tä, salenga samagh lembut intu lingkaue, haiak gitan karä imam, hong human Jehowa, darah mesbeh hagaro.
20. Maka Asaria, imam hai, tuntang karä imam beken manampajah iä: itä! iä basamagh lingkaue; maka gulong olo tä manggian iä bara hetä, tinai iä kea mandjeleng arepe hadari bara hetä, basa Jehowa djari mahukum iä.
21. Tumon tä radja Usia basamagh sampai pampatäie; djadi, basa iä basamagh, maka iä melai hong äka kabuate, krana iä djari imbaris bara human Jehowa. Maka anake Jotam mangapala ungkup human radja, tuntang marentah olo tanah tä. — (2.*Radja*15,5.)
22. Tisan karä saritan Usia, bara tamparae palus katatesae, djari injurat nabi Jesaia, anak Amos.
23. Maka Usia matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hindjä karä tatoe, hong äka idjä darah kubur ain radja; krana koan olo: iä tä basamagh. Maka anake Jotam mandjadi radja manganti iä.

BAGI 27.

Radja Jotam.

1. Jotam tä duä pulu limä

njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem djahawenwalas njelo. Aran indue Jerusa, anak Sadok. — (2.*Radja* 15,33.)
2. Iä budjur gawie intu matan Jehowa, tumon karä gawin liau bapae Usia, tapi iä djaton sala tamä human Jehowa. Maka olo arä mamapa arepe hantä.
3. Iä mamangun bauntonggang awang gantong hong human Jehowa; tinai iä mamangun kota Opel.
4. Tinai iä mamangun arä lewu hong bukit hatinggang Juda, tuntang hong parakkaju iä mamangun kota tuntang tjandi.
5. Tinai iä mamarang radjan olo Amon; maka iä manang, djadi olo Amon palus njelo tä kea manenga asil akae, saratus pikul salaka, tuntang sapulu kojan kor gendom, tinai sapulu kojan kor seora; tumon tä tengan olo Amon akae intu njelo duä tuntang njelo telo tinai.
6. Kalotä Jotam djaladjalan kwasa, basa iä mambudjur karä gawie tanggar intu baun Jehowa, Hatallae.
7. Maka tisan karä saritan Jotam, karä parange, karä gawie, djetä tarasurat hong surat karä radja Israel tuntang Juda.
8. Iä duä pulu limä njelo umure metoh iä mandjadi radja: iä marentah hong Jerusalem djahawenwalas njelo.
9. Maka Jotam matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingnbur hong lewun Dawid. Maka anake Aghas mandjadi radja manganti iä.

BAGI 28.

I. Radja Aghas papa gawie, iä paham tjalaka. II. Alo iä tjalaka, iä djaladjalan kea papa gawie.

I. — 1. Aghas tä duä pulu njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem djahawenwalas njelo; iä djaton budjur gawie intu matan Jehowa, tumon tatoe Dawid. — (2.*Radja* 16,1.)
2. Tapi iä manandjong hong djalan karä radja Israel; tinai iä manoang hampatong akan Baal.
3. Iä hagaro kea hong djanah olo Hinom, sampai iä mamapui anake kea, tumon gawi kabelä, hadat olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara tanahe hong baun olo Israel. — (5.*Mos*.18,9.)
4. Tinai iä hagaro tuntang maluput parapah hong karä äka gantong, hong karä lungkoh, tinai penda karä pahewan.
5. Tagal tä Jehowa, Hatallae, manjaragh iä penda lengän radja Aram, sampai iä imukul awie, tuntang kutoh karä oloe inamput olo tä tawanan, idjä imbite akan Damaskus. Tinai iä injaragh penda lengän radja Israel, idjä paham mamukul mampalah iä.
6. Krana Peka, anak Remalia, mampatäi olo Juda saratus duä pulu kojan biti dalam idjä andau, uras olo gantjang parang, basa olo tä djari malihi Jehowa, Hatallan tatoe.
7. Tinai Sighri, mantir hong Epraim, mampatäi Maaseja, anak radja, tinai Asrikam, mantir human radja, tuntang Elkana, idjä panggapit radja.
8. Maka olo Israel manamput tawanan baris paharie duä ratus

kojan biti, olo bawi tuntang anak olo hatuä bawi, tinai iä marampas kutoh ramon olo tä, balalu manamput talo irampase akan Samaria.

9. Maka hetä aton nabin Jehowa, idjä Obed arae; iä tä hagoet, manambang kawan parang, idjä buli Samaria, sambil hamauh dengan äwen: Itä keton, tagal kalason kalait Jehowa, Hatallan tato keton, dengan olo Juda, iä djari manjaragh olo tä hong lengän keton; tapi keton djari mampatäi olo tä tuntang paham kasingin keton, idjä njalumbo sampai langit.

10. Tinai angat keton handak mampamenda olo Juda tuntang Jerusalem, mandjadi indu rewar keton hatuä bawi. Djaton keton kea mahin paham sala intu Jehowa, Hatallan keton?

11. Toh, käläh keton manumon aughku, lian karä olo tawanan tä, idjä djari inamput keton baris paharin keton; krana kalait Jehowa hasep dengan keton.

12. Tä belahe mantir olo Epraim, iä tä Asaria anak Johanan, Bereghja anak Mesilemot, Jehiskia anak Salum, tuntang Amasa anak Hadlai mendeng mangahana äwen, idjä dumah parang.

13. Koan äwen tä dengan olo arä: Æla namäan olo tawanan tä kantoh, belä indu kasalan ita intu Jehowa; handak keton mandahang dosan ita tinai, alo djari paham kasalan ita, tuntang kalait hasep dengan Israel?

14. Tä karä olo parang malapas olo tawanan tä tuntang karä talo irampase, haiak gitan karä mantir tuntang salepah utus olo arä.

15. Maka karä olo tä, idjä djari injewut arae nah, manduan karä olo tawanan tä, tuntang hapan talo irampas tä iä makaian äwen awang halulus; iä makaian olo tä, tuntang manenga sarumpah akae, mampakanan mampihop iä, tuntang maminjak iä, tinai karä olo awang lembä imuate hundjun kalidai, tuntang magah iä akan Jerigho, lewu korma tä, buli karä paharie; limbah tä iä buli Samaria

16. Katika tä kea radja Aghas manjoho olo mananggoh radja Asur, mangat iä tä mandohop iä.

17. Krana olo Edom kea djari dumah, djari mamukul olo Juda, tuntang manamput arä tawanan.

18. Tinai olo Pilisti kea djari masang karä lewu hong tanah randah, hila salatan tanah Juda, tuntang djari mampalah Betsemes, Ajalon, Gederot, Sogho tuntang karä patataie, Gimso tuntang karä patataie, palus olo tä mangkalewu hetä.

19. Krana Jehowa mamparandah Juda, tagal Aghas radja Juda; sabab iä tä djari mamahir olo Juda, sampai olo tä paham malangkah malawan Jehowa.

20. Maka Tiglatpileser, radja Asur, aton dumah mananggoh iä; tapi iä tä mandjakä äwen haream, djaton mandohop iä.

21. Krana Aghas manduan sabagi panatau human Jehowa, tuntang human radja, tinai human karä mantir, palus manenga tä akan radja Asur; tapi kwäka iä mandohop äwen.

II.—22. Maka huang karä kadjakäe radja Aghas paham haream malangkah malawan Jehowa.

23. Krana iä maluput parapahe akan dewan Damaskus, idjä djari mamukul mampakalah iä, koae:

Basa dewan radjan olo Aram mandohop olo ajue, käläh aku kea handak maluput parapahku akae, mangat iä mandohop aku kea. Tapi toto, talo tä indu karusake bewäi, tinai indu karusak karä olo Israel.
24. Maka Aghas manduan karä milik human Hatalla, palus marotek karä talo tä, tinai iä manguntji blawang human Jehowa; tuntang iä manampa kutoh mesbeh akae kabuate hong karä puting Jerusalem.
25. Tinai hong karä lewun Juda inampae äka gantong, äkae hagaro akan hatalla beken; tumon tä iä mungkar kalait Jehowa, Hatallan tatoe.
26. Maka tisan karä saritae, karä gawie, bara tamparae palus katatesae, tarasurat hong surat karä radja Juda tuntang Israel.
27. Maka Aghas matäi, ingampeleng dengan tato hiange; iä ingubur hong lewu Jerusalem, tapi djaton hindjä kubur karäh radja Juda. Maka anake Hiskia mandjadi radja manganti iä.

BAGI 29.

Radja Hiskia mamuga tuntang mamprasih human Hatalla tinai.

---

1. Hiskia mandjadi radja, metoh iä duä pulu limä njelo umure; iä marentah hong Jerusalem duä pulu djalatien njelo. Aran indue Abia, anak Sagharia. —(2.*Radja* 18,1.)
2. Maka iä budjur gawie intu matan Jehowa, tumon karä gawin tatoe Dawid.
3. Iä muap blawang human Jehowa, manguan tä tinai, hong njelo idjä solake, bulan solake kea, kahum karadjaan ajue.
4. Tinai iä manduan karä imam tuntang olo Lewi, mamumpong äwen hetä hong äka rampar, hila timor;
5. Sambil hamauh dengan äwen tä: Hining aughku, o olo Lewi! prasih arep keton, prasih human Jehowa, Hatallan tato keton, palus kanan papas karä kapalie bara äka brasih.
6. Krana karä bapa ita djari malangkah, sambil mawi talo papa intu matan Jehowa, Hatallan ita: olo tä djari malihi iä, tuntang djari mules baue bara äka melai ain Jehowa, palus manalikut djetä.
7. Tinai äwen djari manguntji matep blawang parantaran, tuntang djari mambelep karä sumbo, djaton maku manotong garo, tuntang djaton djari maluput parapah hong äka brasih akan Hatallan Israel.
8. Tagal tä kalait Jehowa djari paham mawi Juda tuntang Jerusalem, iä djari manjaragh ita indu irarat irusak, tuntang ingatjitjis olo, tumon gitan matan keton kea.
9. Krana tawan keton, bapa ita djari halelek matäi awi padang, tinai anak ita hatuä bawi, tuntang sawan ita djari inawan olo.
10. Tapi toh huang atäiku handak mampendeng djandji dengan Jehowa, Hatallan Israel, mangat kalason kalaite tendur mawi ita.
11. Joh anak! äla keton kadian toh, krana keton djari intih Jehowa, mangat mendeng naharep

baue, uka manonggo iä tuntang hagaro akae.

12. Tä aton manatap arepe olo Lewi, iä tä Mahat anak Amasai, Joel anak Asarja, bara baris olo Kahat: tinai bara baris olo Merari: Kis anak Abdi, Asarja anak Jehaliel; bara baris olo Gerson: Joah anak Sima, Eden anak Joah.

13. Tinai bara ungkup Elisapan: Simri tuntang Jeiel; tinai bara ungkup Asap: Segharja tuntang Matanja.

14. Bara ungkup Heman: Jehiel tuntang Simei; tinai bara ungkup Jedutun: Semaja tuntang Usiel.

15. Äwen tä mamumpong karä paharie, tuntang iä mamprasih arepe, palus manalih tumon prentah radja awi augh Jehowa, mangat mamprasih human Jehowa.

16. Maka imam tamä human Jehowa, mangat mamprasih tä, iä manganan mamapas karä kapalie, idjä sondaue hong human Jehowa, mandjakah tä akan parantaran human Jehowa; bara hetä olo Lewi manduae. palus manganae akan ruar, akan sungäi Kidron.

17. Maka olo tä manampara mamprasih huma tä andau solake bulan idjä solake; tinai andau hanja bulan tä kea iä tamä human Jehowa, palus kahanja iä mamprasih huang human Jehowa, maka andau djahawenwalas bulan idjä solake tä kea iä mahapus gawie.

18. Limbah tä olo tä tamä naharep radja Hiskia, sambil hamauh: Ikäi djari mamprasih hapus human Jehowa, tinai mesbeh aka parapah ingähu tuntang karä ramoe, tinai medjan tepong tampajah tuntang karä ramoe.

19. Tinai karä ramo, idjä djari inganan radja Aghas awi kalangkahe, kahum iä marentah, djari inguan imprasih ikäi; itäm, talo handiai tä aton darah mesbeh.

20. Tä radja Hiskia misik haiak djadjewu, palus mamumpong karä mantir lewu tä; iä lius tamä human Jehowa.

21. Tä olo mimbit udju kongan sapi hatuäe, udju kongan tabiri hatuäe, udju kongan anak tabiri, tinai udju kongan kambing hatuäe, indu parapah tagal dosa, akan karadjaan, akan äka brasih, tuntang akan olo Juda. Tinai radja manjoho panakan Aaron, imam tä, mangat iä maluput tä hundjun mesbeh Jehowa.

22. Tumon tä olo manjambalih sapi tä, limbah tä imam manduan dahae, mambirike hundjun mesbeh; iä mampatäi tabiri hatuäe tä kea, tuntang mambirik dahae hundjun mesbeh; tinai iä mampatäi anak tabiri tä, sambil mambirik dahae hundjun mesbeh kea.

23. Limbah tä iä mimbit kambing hatuäe, parapah tagal dosa tä, intu baun radja tuntang hapus utus olo arä, balalu äwen mandanan lengäe intu hundjun djetä.

24. Limbah tä imam mampatäie, tuntang hapan dahae iä manjaki mesbeh, mangat manjapan hapus utus olo Israel; krana radja djari manjoho maluput parapah idjä ingähu, tuntang parapah tagal dosa tä akan hapus utus olo Israel.

25. Tinai iä mampendeng olo Lewi huang human Jehowa, hapan bisakbetong, biola, kutjapi, tumon djari petäh Dawid, tuntang Gad, imam radja, tuntang nabi Natan: krana djetä pren-

tah Jehowa hadjamban nabie. — (1.*Kron*.26,1.)
26. Maka olo Lewi mendeng hetä, hapan talo usik ain Dawid, tinai karä imam hapan sarunai.
27. Maka Hiskia manjoho olo maluput parapah awang ingähu hundjun mesbeh; maka sana olo maluput parapah awang ingähu, palus lembut kea njanji akan Jehowa, tuntang augh sarunai, tinai augh talo usik ain Dawid, radja Israel tä.
28. Maka hapus utus olo arä sontop, manjembah, sangkom olo manjanji tuntang mampahiau sarunai, djetä sampai karä parapah tä lepah iluputе.
29. Maka limbah olo djari terai maluput parapah, radja sontop tuntang olo handiai awang dengae, manjembah.
30. Limbah tä radja Hiskia tuntang karä mantir manjoho olo Lewi manara Jehowa, hapan augh karang Dawid, tuntang augh nabi Asap; maka olo tä manara Jehowa tuntang handjak atäie, palus iä sontop takoloke, manjembah.
31. Tombah Hiskia, sambil hamauh: Toh keton djari manjuang lokap keton akan Jehowa; kantoh keton, awi manggapi, imbit parapah awang injambalih tuntang parapah tarimakasih akan human Jehowa. Maka utus olo arä mimbit parapah awang injambalih tuntang parapah tarimakasih, tinai genep biti, idjä pahias atäie, mimbit parapah awang ingähu.
32. Maka djumalah karä parapah awang ingähu, idjä imbit utus olo arä, iä tä udju pulu sapi, saratus tabiri hatuäe, duä ratus anak tabiri, samandiai tä akan Jehowa indu parapah awang ingähu.
33. Tinai karä meto idjä imprasih kea, iä tä: djahawen ratus sapi, tuntang telo kojan tabiri.
34. Tapi imam tä tapas karä bitie, sampai iä djaton sampet mupak karä parapah awang ingähu tä; tagal tä paharie, olo Lewi tä, mandohop iä, sampai gawi tä lepah djari, tuntang sampai imam beken tinai djari mamprasih arepe. Krana olo Lewi budjur atäie, radjin haream iä mamprasih arepe bara imam tä.
35. Tinai aton kutoh parapah awang ingähu, tuntang enjak parapah tarimakasih, tinai parapah talo ihop idjä inusuh haiak dengan parapah awang ingähu. Tumon tä gawie hapus hong human Jehowa.
36. Maka Hiskia tuntang karä olo arä handjak, basa awi Hatalla djari mandjapa tä akan olo arä, krana gawi tä salenga mandjadi.

BAGI 30.

I. Hiskia marawäi hapus olo Israel omba mahaga Paska. II. Paska ihaga hong Jerusalem.

I. — 1. Limbah tä Hiskia manjoho sarohan mananggoh karä olo Israel, tuntang olo Juda, tinai iä mamintik arä surat akan olo Epraim tuntang Manase, marawäi äwen kea, uka tanggoh human Jehowa hong Jerusalem, mangat omba mahaga Paska akan Jehowa, Hatallan Israel. — (35,1.)
2. Krana radja djari hatirok dengan karä mantire, tuntang hapus utus olo arä hong Jerusalem,

handak mahaga Paska tä intu bulan duä. — (4.*Mos.*9,11.)
3. Krana iä djaton sampet mahaga tä intu puna wajahe, basa djaton ombet karä imam djari mamprasih arepe, tuntang olo arä hindai hapumpong hong Jerusalem.
4. Maka tiroke tä mamentok kamäan radja tuntang hapus olo arä.
5. Palus iä mamutus, iä handak bauauar andau tä hong hapus Israel, hara Berseba mimes Dan, marawäi karä olo manalih, mangat mahaga Paska akan Jehowa, Hatallan Israel, hong Jerusalem; krana djari tahi olo djaton djari mawi tä tumon augh surat.
6. Maka karä sarohan tä lius, mimbit surat radja tuntang karä mantire, mangumbang karä olo Israel tuntang Juda, tumon prentah radja, sambil hamauh: O keton, olo Israel! hobah intu Jehowa, Hatallan Abraham, Isaak tuntang Jakob, tä iä kea karäh mules akan awang djari liwus, akan keton awang katapasan bara lengän radja Asur.
7. Æla keton tumon bapa keton tuntang paharin keton, idjä djari malangkah malawan Jehowa, Hatallan tatoe, sampai iä djari manjaragh olo tä akan karusake, kilau keton kea djari mitäe.
8. Toh, äla manekang arep keton, tumon bapa keton; tapi djuluk lengän keton akan Jehowa, talih äkae idjä brasih, idjä bitie djari mamprasihe akan katatahi; käläh sombajang intu Jehowa, Hatallan keton, tä lason kalaite dengan keton karäh rombar.
9. Krana amon keton toto hobah intu Jehowa, maka karä pahari tuntang anak keton kea karäh iasi intu baun olo tä, idjä djari manawan manamput iä, sampai äwen karäh buli tanah toh: krana Jehowa, Hatallan keton, puna pamasi panjanjang, iä djaton maku mules baue bara keton, amon keton toto hobah intu iä.
10. Maka sarohan tä hagoet, mangumbang manansaran karä lewu hong tanah Epraim tuntang Manase, palus tanah Sebulon; tapi olo hetä manatawä, hababaka iä.
11. Tapi aton kea belahe olo Aser, olo Manase tinai olo Sebulon, idjä mamparandah arepe, palus tanggoh Jerusalem.
12. Tinai lengän Hatalla manggerek atäi olo Juda kea, manjama angat atäi olo tä, nakara iä manumon prentah radja tuntang karä mantir, idjä tumon augh Jehowa.
II. — 13. Maka olo arä hapumpong hong Jerusalem, mangat mahaga pesta tepong idjä djaton iragi, hong bulan duä, tawon olo idjä karäan karäe.
14. Palus olo mangarak karä mesbeh äka parapah awang ingähu, idjä hong Jerusalem, tinai karä mesbeh äka hagaro, palus manganan tä akan sungäi Kidron.
15. Limbah tä iä mampatäi anak tabiri Paska, andau äpatwalas, bulan duä. Maka karä imam tuntang olo Lewi djari mahamen, iä djari mamprasih arepe, tuntang djari mimbit parapah awang ingähu hong human Jehowa.
16. Iä mendeng intu äkae, tumon padjue, tumon Torat Moses, olo ain Hatalla tä; imam tä mambirik daha, idjä injambute bara lengan olo Lewi.
17. Krana arä olo marak utus olo arä tä djaton djari mamprasih arepe; tagal tä olo Lewi mam-

patäi karä anak tabirin Paska
akan olo handiai, awang djaton
brasih, mangat mamprasih tä akan
Jehowa.
18. Krana kutohe baris olo arä,
olo Epraim, Manase, Isaskar tun-
tang Sebulon, djaton djari mam-
prasih arepe, tapi iä kuman Paska
tä kea, alo djaton tumon augh
surat. Tapi Hiskia blaku doa akae,
koae: Jehowa, Tempon asi tä,
akan mampun iä;
19. Olo tä, idjä toto djari mam-
bet salepah atäie, handak mang-
gau Hatalla Jehowa, Hatallan
tatoe, alo djaton tumon puna ka-
rasihe, idjä patut akan äka bra-
sih toh.
20. Maka Jehowa manarima augh
Hiskia, palus mampun olo tä.
21. Tumon tä karä olo Israel,
idjä hapumpong hong Jerusalem,
mahaga pesta tepong idjä djaton
iragi kudju katahie, tuntang han-
djak rantang. Maka olo Lewi tun-
tang karä imam manara Jehowa
hapus karä andau tä, hapan talo
usik Jehowa awang batarik aughe.
22. Tinai Hiskia hakotak tumon
atäi karä olo Lewi, idjä toto ha-
rati tuntang masanan kahandak
Jehowa; olo tä kuman parapah
pesta tä, kudju haradjur tumon
puna tukase, sambil maluput pa-
rapah tarimakasih haiak manara
Jehowa, Hatallan tatoe.
23. Maka utus olo arä pakat,
handak mahaga kudju hindai; djadi,
iä mahaga kudju hindai tuntang
handjak rantang.
24. Krana Hiskia, radja Juda,
manenga akan utus olo arä sa-
kojan sapi hatuäe, tinai udju kojan
tabiri; tinai karä mantir manenga
akan utus olo arä sakojan sapi
hatuäe tuntang sapulu kojan ta-
biri. Arä imam djari mamprasih
arepe.
25. Maka handjak rantang ha-
pus utus olo Juda, tuntang karä
imam tinai olo Lewi, haiak olo
Israel handiai, awang djari ma-
nalih hetä; tinai olo beken utuse,
idjä djari dumah bara tanah Is-
rael, tuntang idjä mangkalewu
hong tanah Juda.
26. Tumon tä kahandjak paham
hong Jerusalem; krana limbah
pangereng Salomo, anak Dawid,
radja Israel, djatou djari tumon
tä tinai hong Jerusalem.
27. Tä imam, ungkup olo Lewi
tä, mendeng, mamberkat olo arä;
maka aughe inarima Hatalla, krana
lakudoae sampai äkae melai idjä
brasih hong sorga.

BAGI 31.

Karä dewa inganan olo; imam tuntang olo Lewi imadju; upah olo tä inukas.

1. Limbah karä gawie tä ha-
pus, maka sakarä olo Israel awang
hetä hagoet tanggoh karä lewu
Juda, palus mamusit karä hampa-
tong awang impendeng olo, tinai
manäweng karä pahewan, manga-
rak karä äka gantong tuntang
karä mesbeh, hong hapus tanah
Juda tuntang Benjamin, tinai
hong Epraim tuntang Manase kea,
sampai talo tä djari irusak lepah
lingis; limbah tä olo Israel buli
tinai, genep biti akan äkae hong
karä lewue. —(5.*Mos.*7,5.)
2. Maka Hiskia mamadju karä
imam tuntang olo Lewi tumon
karä rintinge, genep biti akan
padjun gawie, alo imam alo olo

Lewi, mangat maluput parapah awang ingähu tuntang parapah tarimakasih, mangat iä sombajang, sambil manjanji tara horumat hong bauntonggang äka Jehowa.

3 Tinai radja manukas baris panengan ai, idjä indu parapah awang ingähu handjewu tuntang halemäi, tinai indu parapah awang ingähu hong karä sabat, hong genep palembut bulan, tuntang hong karä andau hai awang inukas, tumon djetä tarasurat hong Torat Jehowa. — (4.*Mos.*28,27.)

4. Tinai iä hakotak dengan olo arä, awang hong Jerusalem, mangat iä manukas upah imam tuntang olo Lewi, mangat olo tä sasar dähen hong Torat Jehowa.

5. Amon aughe tä djadi, maka olo Israel mimbit arä parut gendom, anggor, undus, madu, tuntang karä ampin ramon tana, tinai iä manenga asil idjäidjä dalam sapulu, kutoh karäe. — (2.*Mos.* 23,19;5.*Mos.*14,22.)

6. Maka olo Israel tuntang Juda, idjä mangkalewu hong karä lewun Juda, manenga kea idjä dalam sapulu bara karä sapi tabirie, tinai idjä dalam sapulu bara karä ramo brasih, idjä imprasih akan Jehowa, Hatallae, sampai hatungkop karä tujok tawoe.

7. Intu bulan telo iä manampara mimbit manunjok talo tä, intu bulan udju iä mahapus tä.

8. Amon Hiskia tuntang karä mantir aton dumah, mitä karä tujok talo tä, maka iä manara Jehowa, tuntang olo ajue, Israel tä.

9. Tinai Hiskia misek imam tuntang olo Lewi tagal karä tujok talo tä.

10. Maka Asaria, imam hai tä, idjä bara ungkup human Sadok, hamauh dengae, koae: Bara olo djari manampara mimbit panengae akan human Jehowa, maka ikäi djari kuman sampai besoh, tinai kutohe djari batisa; krana Jehowa djari mamberkat olo ajue, sampai batisa kutoh talo toh.

11. Tä Hiskia manjoho manjarambi äka karong hong human Jehowa; maka olo manatap tä.

12. Hetä iä manamöan karä asil tä budjubudjur, asil idjäidjä dalam sapulu tä, tuntang karä talo imprasih: maka Konanja, olo Lewi, indu mantir kapala mahaga karä talo tä, tinai paharie Simei panggapite.

13. Maka Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabad, Eliel, Jismaghja, Mahat äwen sapulu Benaja indu mandur talo tä, idjä penda Konanja äwen duä hampahari Simei, tumon prentah radja Hiskia, tuntang Asarjä, mantir kapalan human Hatalla.

14. Maka Kore, anak Jimna, olo Lewi tä, idjä tonggon bauntonggang hila timor, mahaga karä talo idjä inenga olo awi kahiase akan Hatalla, talo tä inengae akan parapah tandjungan, tuntang akan gawi hong äka idjä brasih haliai.

15. Penda lengäe Eden, Minjamin, Jesua, Semaja, Amarja, Seghanja, hong karä lewun imam, hong padjun gawie, mangat iä mambagi karä talo inenga tä akan karä paharie, tumon padjue, akan hai korik;

16. Akan olo hatuä handiai, idjä djari tamä isä, idjä telo pulu njelo umure tuntang idjä bakas bara tä, akan olo handiai idjä tamä human Jehowa, uka malalus ga-

win sombajang genep andau, indu upahe tagal gawie huang padjue, tumon karä rintinge.

17. Beken tinai bara akan äwen idjä hindjä baris imam huang karä ungkupe, maka iä manenga kea akan karä olo Lewi, idjä duä pulu njelo umure, tuntang idjä bakas bara tä; huang karä padjue, tumon karä rintinge;

18. Tinai akan karä awaue, akan karä sawae, akan karä anake hatuä bawi, akan hapus hamputan olo tä; krana sakarä äwen tä djari mamprasih arepe mahaga gawie budjubudjur.

19. Tinai belahe panakan Aaron, imam tä, djari inukas hong genep patatai karä lewue, mangat manenga bagi akan karä hatuän imam, tuntang akan karä hatuän idjä djari tamä isä dengan olo Lewi.

20. Tumon tä gawin Hiskia hong hapus tanah Juda; maka gawie bahalap, budjur tuntang toto hong baun Jehowa, Hatallae.

21. Karä gawie, awang inamparae hong gawin human Hatalla, tumon Torat tuntang karä prentah, mangat manggau Hatallae, djetä iawie hapan salepah atäie; tuntang iä batuah.

BAGI 32.

I. Hiskia imarang Sanherib, tapi iä indohop Hatalla. II. Iä haban, tapi iä impakäläh Hatalla. Karä panatane; iä matäi.

I. — 1. Limbah karä perkara tuntang gawi bahalap tä, maka Sanherib, radja Asur, dumah, mamarang Juda; iä mangapong karä kota, pikire handak manduan tä akae. — (2.*Radja* 18,9.)

2. Amon Hiskia mitä Sanherib aton dumah, tinai ampie mangkahimat Jerusalem, handak maranggar tä,

3. Maka iä hatirok dengan karä mantire tuntang pangkalimae, mangat mamaleng karä lowang danum, awang ruar lewu: palus äwen tä mandohop iä.

4. Krana arä olo hapumpong, palus mamaleng karä lowang danum, tinai sungäi tä, awang manarusan bentok tanah hetä; koae: Uka äla radja Asur sondau arä danum, amon iä dumah.

5. Maka iä mantjagar arepe, iä mangabuah karä kota awang rarusak, tuntang iä mandähen mangantong karä tjandi; hila ruare iä mamangun kota batu beken tinai, tuntang iä mandähen Milo hong lewun Dawid; tinai iä manampa kutoh ganggaman dengan talawang.

6. Iä mangkat kea arä mantir parang akan olo arä, palus mamumpong olo tä manjupa iä hong äka pakan, tokep bauntonggang lewu; tuntang iä hamauh. mamanji olo tä, koae:

7. Tatatatap mananggar atäi keton, äla mikäh taräwen intu baun radja Asur, tagal kutoh karä olo tä, idjä dengae; krana idjä hai haream ompat ita, bara idjä ompat äwen.

8. Olo tä indohop lengä isi bewäi, tapi ita impahaiak Jehowa, Hatallan ita, idjä handak mandohop ita, mamarang akan ita. Maka olo arä harap augh Hiskia, radja Juda.

9. Limbah tä Sanherib, radja Asur, manjoho mantir ajue ma-

nanggoh Jerusalem, haiak bitie tuntang karä kawan ajue mangapong Laghis, mangat äwen manjupa Hiskia, radja Juda, tuntang sakarä olo Juda, idjä hong Jerusalem, sambil masuman akae:

10. Kakai augh Sanherib, radja Asur: äwe iharap keton, sampai keton melai hong kota Jerusalem?

11. Dia Hiskia idjä madjik keton, mangat manjaragh keton matäi meher tuntang awi kateah belai keton, awie hamauh: Jehowa, Hatallan ita, karäh maliwus ita bara lengän radja Asur?

12. Dia Hiskia tä, idjä djari mangarak karä äka gantong, tuntang karä mesbeh Hatalla, tinai djari manjoho olo Juda tuntang olo Jerusalem, koae: tikas intu mesbeh idjä toh keton akan sontop, hetä bewäi keton akan hagaro?

13. Dia keton katawan gawingku, tuntang gawin liau apangku dengan karä utus olo hong karä tanah? Djari kea hatallan karä utus olo hong karä tanah tä tau maliwus tanahe bara lengängku?

14. Æwe karä hatallan sakarä utus olo tä, idjä djari impalomos liau apangku, awang djari tau maliwus utus olo ajue bara lengängku, sampai Hatallan keton olihe maliwus keton bara lengängku?

15. Toh, äla manjoho Hiskia manipu keton, äla manjoho iä madjik keton kalotoh, äla keton harap aughe; krana dialo idjä hatalla bara hatallan karä utus olo hong karä karadjaan, idjä djari tau maliwus utus olo ajue bara lengängku, tuntang bara lengän liau apangku; kilen toh Hatallan keton tinai tau maliwus keton bara lengängku?

16. Arä augh beken tinai hapa mantir ajue mamapa Hatalla, Jehowa, tuntang mamapa Hiskia, rewar ajue.

17. Tinai iä mamintik surat hapae manawah Jehowa, Hatallan Israel, sambil halalea iä; surat tä kalotoh aughe: Sama kilau karä hatallan karä utus olo hong karä tanah, idjä djaton djari olihe maliwus olo ajue bara lengängku, kalotä kea Hatallan Hiskia toto djaton akan maliwus utus olo ajue bara lengängku.

18. Djadi, sarohae tä mantehau hai aughe, hapan kotak olo Jehudi, mawi olo Jerusalem, idjä aton hundjun kota, mangat mampikäh manaräwen olo tä, nakara lewu tä murah dino.

19. Iä manjewut Hatallan Jerusalem sama kilau iä padan dengan karä hatallan olo kapir hong petak, awang tampan lengän olo bewäi.

20. Tapi radja Hiskia tuntang nabi Jesaia, anak Amos, blaku doa tagal aughe tä, mantehau akan langit.

21. Tä Jehowa manjoho idjä biti malaikat, idjä mampalomos karä olo gantjang parang, karä mantir, karä kapala hong äka radja Asur bapodok. Tä iä buli tanahe, haiak iä mahamen buraburah baue; djadi, amon iä djari tamä human dewae hetä, maka anake mampatäi iä hetä hapan padang.

22. Kalotä Jehowa malapas Hiskia tuntang olo Jerusalem bara lengän Sanherib, radja Asur, tuntang bara lengän karä musohe awang beken; iä manganggapong iä hakaliling;

23. Sampai arä olo magah asil akan Jehowa intu Jerusalem, tuntang manenga ramo barega akan Hiskia, radja Juda, sampai rahian bara tä iä djaladjalan hai intu matan karä olo kapir.

II. — 24. Katika tä Hiskia paham haban, sampai karenga dia matäi, maka iä blaku intu Jehowa; iä tä mandjandji akae, tinai manenga talo heran indu katan djandjie tä. — (2.*Radja* 20.)

25. Tapi Hiskia djaton manjulang tumon patut karä asi awang djari inenga akae, basa atäie mandjadi badjoho; tagal tä aton lembut kalait awang paham dengae, tuntang dengan Juda tinai Jerusalem.

26. Tapi Hiskia mamparandah arepe tagal kadjohon atäie, iä tuntang karä olo Jerusalem, djadi kalait Jehowa awang paham tä djaton buah olo tä katahin umur Hiskia.

27. Maka ain Hiskia paham panatau tuntang horumat, iä manampa arä gudang äka salaka bulau, tinai äka batu barega, tuntang talo mangat ewaue, tinai äka karä ramo barega tuntang sepsimpan talo awang bahalap.

28. Tinai arä gudang äka bean gendom, anggor, undus; tinai arä kandang äka karä ampin meto, tuntang karambang kambing tabiri.

29. Iä mamangun arä lewu; aton kutoh karä metoe, kambing tabiri tuntang sapi, basa Jehowa manenga kutoh panatau akae.

30. Hiskia kea djari manabat sungäi Gihon, mangat danume mamulang akan hila barat lewun Dawid; krana Hiskia batuah hong karä gawie.

31. Tapi amon sarohan radja Babel, idjä djari injoho tempoe mananggoh iä, mangat misek tagal kata heran tä, idjä mandjadi hong tanah tä, aton madja, tä Hatalla malihi iä, mangat mangkemä iä, hapae mitä karä huang atäie.

32. Tisan karä saritan Hiskia, karä kabudjure, djetä tarasurat hong surat augh tudjum nabi Jesaia, anak Amos, tinai hong surat karä radja Juda dengan Israel. — (*Jes.* 36,1.)

33. Maka Hiskia matäi, ingampeleng dengan tato hiange; olo mangubur iä intu äka idjä kapala gantong bara karä kubur panakan Dawid; tinai karä olo Juda tuntang Jerusalem mahorumat iä kahum pampatäie. Maka anake Manase mandjadi radja manganti iä.

BAGI 33.

I. Radja Manase. II. Radja Amon.

I. — 1. Manase tä duäwalas njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem limä pulu limä njelo. — (2.*Radja* 21,1.)

2. Iä papa gawie intu matan Jehowa, tumon karä talo kabelä hadat olo kapir, idjä djari inganan Jehowa bara tanahe, bara baun olo Israel.

3. Krana iä mamangun äka gantong tä tinai, idjä djari ingarak liau bapae Hiskia, tuntang mamangun arä mesbeh akan Baal, tinai iä mimbul kaju pahewan akan äka dewa, iä sontop akan karä ramon langit, sambil sombajang intu djetä. — (31,1.)

4. Tinai iä manampa mesbeh dewa hong human Jehowa, idjä tahiu tä Jehowa djari hamauh: Hong Jerusalem arangku akan melai sampai katatahi. — (1 *Radja* 9,3.)

5. Tinai iä manampa arä mesbeh akan karä ramon langit hong duä parantaran human Jehowa.

6. Tinai iä mampatandjong anake mahoroe apui hong djanah olo Hinom, tuntang iä hapan karohäi, tuntang manggau dahiang burong, tinai iä malamboi; tinai iä mangkat olo panudjum, tuntang olo tawan pampata setan; iä paham mandahang karä gawie awang papa hong matan Jehowa, hapae mungkar kalaite.

7. Tinai hampatong awang iukire ingkese hong human Hatalla, idjä tahiu tä Hatalla djari hamauh dengan Dawid tuntang anake Salomo: Hong huma toh, hong Jerusalem, idjä djari intihku bara karä hamputan Israel, aku handak mingkes arangku sampai katatahi. — (7,10.)

8. Tuntang aku djaton handak manandare hindai pain olo Israel bara tanahe, idjä djari inukasku akan tato keton, asal amon olo buabuah malalus talo handiai, idjä djari injohoku iä hadjamban Moses tumon salepah Torat, karä hadat dasar.

9. Tapi Manase mampalajang olo Juda tuntang olo Jerusalem, sampai gawin olo tä papa haream bara gawin olo kapir, idjä djari impalomos Jehowa bara baun olo Israel.

10. Alo augh Jehowa kindjap sampai Manase tuntang olo ajue, olo tä djaton parabae.

11. Tagal tä Jehowa manjoho karä mantir parang ain radja Asur mantakan olo tä; äwen tä manawan Manase intu marak pulau duhi, palus mamasong iä hapan duä karinting rantai tambaga, balalu manamput iä akan Babel.

12. Maka katika iä indjakä, tä iä paham blaku intu baun Jehowa, Hatallae, tuntang toto mamparandah arepe hong baun Hatallan karä tatoe.

13. Iä paham blaku doa intu iä; tä maka Hatalla manarima augh usoke, tuntang halalian iä tinai akan Jerusalem, akan karadjaan ajue. Tä Manase kasene Jehowa bewäi toto Hatalla.

14. Rahian bara tä iä mamangun kota hila ruar lewun Dawid, hila barat Gihon hong djanah, mandas bauntonggang olo palauk, tinai hakaliling Opel, sambil paham mangantong djetä; tinai iä mingkes mantir parang hong karä lewun Juda.

15. Maka iä manganan karä dewa tuntang karä hampatong bara human Jehowa, tinai karä mesbeh, idjä djari inampae hong bukit äka human Jehowa, tuntang hong Jerusalem, samandiai tä inganae akan ruar Jerusalem.

16. Tinai iä nguan mesbeh Jehowa, tuntang maluput parapah tarimakasih tuntang parapah homat hetä, tuntang manjoho olo Juda, mangat iä sombajang intu Jehowa, Hatallan Israel, bewäi.

17. Tapi olo arä magon hantä maluput parapah hong karä äka gantong, alo iä manjewut tä akan Jehowa, Hatallae.

18. Tinai karä saritan Manase, lakudoae intu Hatallae, tinai augh karä nabi idjä djari hakotak dengae hapan aran Jehowa, Hatallan Is-

rael, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Israel.

19. Tinai lakudoae, tuntang kilen Hatalla djari tarima aughe, tinai karä kasalae tuntang kalangkahe, karä kaleka, äkae djari manampa äka gantong, tuntang djari mimbul kaju pahewan, sambil mingkes hampatong dewa hetä, helo bara iä imparandah, djetä tarasurat hong karä angh Hosai.

20. Maka Manase matäi, ingampeleng dengan tato hiange, iä ingubur hong huma ajue. Maka anake Amon mandjadi radja manganti iä.

II.—21. Maka Amon tä duä pulu duä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem duä njelo. — (2.*Radja* 21,19.)

22. Iä papa gawie intu matan Jehowa, tumon gawin liau bapae Manase. Krana Amon maluput parapah akan karä hampatong dewa, awang inampa liau bapae Manase, sambil manempo djetä.

23. Tapi iä djaton mamparandah arepe intu baun Jehowa, tumon liau bapae Manase djari mamparandah arepe, malainkan Amon tä mandahang kasalae hantä.

24. Maka mantir ajue pakat mawi iä, sambil mampatäi iä huang humae.

25. Tapi olo tanah tä mampatäi karä olo, idjä djari pakat mawi radja Amon; palus olo tanah tä mamparadja anake Josia manganti tä

BAGI 34.

I. Radja Josia mandähen agama budjur tinai. II. Torat Moses sondau olo. III. Josia tuntang olo ajue tamü djandji, handak omba Jehowa.

I.—1. Josia tä hanja njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem telo pulu idjä njelo. —(2.*Radja* 22,1.)

2. Iä budjur gawie hong matan Jehowa, sambil manandjong hong djalan tatoe Dawid, djaton iä mahiwang sambil gantau.

3. Krana intu njelo hanja kahum karadjaan ajue, metoh iä haru budjang, maka iä manampara manggau Hatallan tatoe Dawid; intu njelo duäwalas iä manampara mamprasih Juda tuntang Jerusalem, manganan karä äka gantong tuntang pahewan, tinai karä hampatong dewa, idjä iukir tuntang inoang olo.

4. Iä manjoho olo mangarak karä mesbeh Baal intu baun ajue, tuntang karä pantar dewa idjä hundjue tä inäwenge, tinai karä pahewan kea, sambil mamusit karä hampatong dewa, awang iukir tuntang inoang olo; iä mampalanike palus naburan djetä hundjun karä kubur olo, idjä djari maluput parapahe akan talo tä.

5. Tinai tolang karä imam dewa imapuie hundjun mesbeh; tumon tä iä mamprasih Juda tuntang Jerusalem.

6. Tinai hong karä lewun Manase, Epraim tuntang Simeon, palus sampai Naptali, huang karä lewu awang karakkaraka tä, kalotä kea gawie.

7. Hetä kea iä mangarak karä mesbeh, manäweng pahewan, tuntang manepä karä hampatong dewa, mamparotek tä, tuntang manäweng karä pantar dewa hong

hapus tanah Israel; limbah tä iä buli Jerusalem.

8. Hong njelo hanjawalas kahum karadjaan ajue, limbah iä djari mamprasih tanah tuntang human Hatalla, iä manjoho Sapan anak Asalia, tuntang Maaseja, mantir lewu tä, tinai Joha anak Joahas, mangkubumi tä, mangat iä mangabuah human Jehowa, Hatallae.

9. Æwen tä mananggoh Hilkia, imam hai. Maka karä rear tä inenga akae, idjä djari imbit olo arä akan human Hatalla, idjä djari imumpong olo Lewi, awang tonggon bauntonggang, bara lengän olo Manase, Epraim, bara lengän tisan karä olo Israel awang beken, tuntang bara karä olo Juda dengan Benjamin, tuntang olo Jerusalem.

10. Olo manenga tä akan mantir gawi tä, awang iangkat akan nguan human Jehowa; äwen tä manenga djetä akan olo idjä malalus gawi tä, idjä omba bagawi hong human Jehowa, uka manguan mampahalap huma tä.

11. Krana iä manenga tä akan tukang kaju tuntang tukang batu, hapan mamili batu awang imahat, kaju awang barasok, tinai kaju akan lalangit huma tä, idjä djari irusak radja Juda.

12. Maka olo tä uras budjur hong gawie. Jahat tuntang Obadja, olo Lewi bara ungkup Merari, tinai Sagharia tuntang Mesulam bara ungkup Kahat djari iangkat, mandjadi kapalan olo tä, mangat iä mimbit mandjeleng olo tä bagawi; karä olo Lewi tä patjäh musik talo usik.

13. Tinai olo Lewi indu kapalan karä olo pamäton kea, tinai indu mandur karä olo bagawi awang beken; krana bara olo Lewi iangkat karä djurutulis, pangulu tuntang olo tonggon bauntonggang.

II.—14. Maka amon olo mauduan rear tä, idjä djari imbit akan human Jehowa, tä imam Hilkia sondau surat Torat Jehowa, idjä inengae hadjamban Moses.

15. Maka Hilkia hamauh dengan Sapan, djurutulis tä: Aku djari sondau Torat tä hong human Jehowa. Palus Hilkia manenga surat tä akan Sapan.

16. Maka Sapan mimbit surat tä akan radja, tinai iä mimbit brita akan radja, koae: Talo handiai, awang djari injohom olo ajum, äwen malaluse kea.

17. Iä djari mamumpong karä rear, awang hong human Jehowa, tuntang djari manenga tä akan lengän mantir gawi, akan lengän äwen idjä nguan gawi tä.

18. Tinai Sapan, djurutulis tä, masuman akan radja, koae: Imam Hilkia djari manenga surat akangku. Palus Sapan mambasa belahe surat tä intu baun radja.

19. Djadi, amon radja mahining augh Torat, maka iä marabit pakaiae.

20. Balalu radja manjoho Hilkia. Ahikam anak Sapan, tinai Abdon anak Migha, tuntang Sapan, djurutulis tä, dengan Asarja, ajang radja, koae:

21. Lius, isek augh Jehowa akangku, tuntang akan olo arä, awang tisan olo Israel dengan Juda, tagal karä augh surat idjä sondau toh; krana paham kalait Jehowa hasep mawi ita, basa tato ita djaton djari mahaga augh Jehowa, mangat manumon karä augh awang imintik hong surat toh.

22. Tä Hilkia, tuntang olo tä idjä injoho radja, mananggoh Hul-

da, nabi bawi tä, sawan Salum, Salum anak Tokhat, Tokhat anak Hasra, mantir idjä mahaga karä pakaian. Olo bawi tä mangkalewu hong Jerusalem, intu baris lewu taheta tä. Palus äweu masuman augh radja akae.
23. Koae, tombah augh äwen: Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: suman akan olo tä, idjä djari manjoho keton manjupa aku:
24. Kakai augh Jehowa: itäm, aku handak magah hukum mawi lewu toh tuntang karä olo, karä augh sapa tä, awang tarasurat hong surat, idjä djari imbasa intu baun radja Juda. — (3.*Mos.*26,14; 5.*Mos.*28,15.)
25. Basa olo tä djari malihi aku, sambil hagaro akan hatalla beken, mangat mungkar kalaitku awi karä hatalo tampan lengäe: toh, maka kasangitku akan hasep mawi äka toh, djaton mandak tinai.
26. Tapi akan radja Juda, idjä djari manjoho keton misek augh Jehowa, tumon toh keton akan masanan akae: kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: idjä tahiu perkara karä augh, awang djari hiningm tä,
27. Basa awi atäim djari impalemo, tuntang ikau djari mamparandah arepm hong baun Jehowa, sana ikau mahining aughe mawi äka toh tuntang karä olo hetoh, basa ikau djari mamparandah arepm hong baungku, tuntang djari marabit pakaiam, sambil manangis intu baungku: tä aku kea djari masi ikau, koan Jehowa.
28. Itäm, aku handak mahandjäan ikau dengan tato hiangm, dengan sanang ikau karäh tamä kuburm, djaton matam akan mitä karä hukum, idjä handak iagahku mawi lewu toh, tuntang karä olo hetoh. Maka äwen magah augh tä akan radja.
III.—29. Tä, maka radja manjoho olo mamumpong karä bakas Juda tuntang Jerusalem. — (2.*Radja*23,1.)
30. Palus radja hagoet tamä human Jehowa, tuntang karä olo Juda dengan Jerusalem aton dengae, tinai karä imam dengan olo Lewi, tuntang olo arä handiai, olo korik olo hai; hetä intu pinding olo arä tä imbasa karä augh surat djandji tä, idjä djari sondau hong human Jehowa.
31. Maka radja mendeng intu äkae, tuntang manampa djandji hong baun Jehowa, mangat olo handak omba Jehowa, tuntang mahaga karä prentahe, karä hadate, hapan salepah atäie, salepah huange, tuntang handak manumon malalus karä augh djandji tä, idjä tarasurat hong surat tä. — (15,12.)
32. Tinai iä manjoho olo handiai, idjä hong Jerusalem tuntang hong Benjamin, tamä djandji tä. Maka olo Jerusalem manumon djandjin Hatalla, Hatallan karä tatoe.
33. Maka Josia manganan karä talo kabelä bara hapus tanah olo Israel, iä manenga prentah akan karä olo Israel, mangat sombajang intu Jehowa, Hatallae. Katahie belom olo tä djaton undur ompat Jehowa, Hatallan tatoe.

BAGI 35.

I. Radja Josia mahaga pesta Paska.
II. Iä matäi hong parang.

I.—1. Limbah tä Josia mahaga

Paska tä akan Jehowa hong Jerusalem. Olo mampatäi Paska tä intu andau äpatwalas, bulan idjä solake. — (2.*Radja*23,21.)

2. Iä manjoho karä imam malalus padjun ajue, tinai iä mangarasan olo tä nguan gawie hong human Jehowa.

3. Koae dengan olo Lewi, awang madjar karä olo Israel, idjä puna imprasih akan Jehowa: Awi keton mingkes pati brasih tä huang huma, idjä imangun Salomo, anak Dawid, radja Israel tä, akan Jehowa; djaton beken gawin keton, toh totototo manonggo Jehowa, Hatallan keton, tuntang Israel, djalahan olo ajue. — (1.*Radja*6,1.)

4. Tatap arep keton tumon karä ungkup tato keton, tumon padjun keton, idjä imetäh Dawid, radja Israel, tumon djetä injurat anake Salomo.

5. Elai äka brasih, habaris tumon karä ungkup tato keton, akan gantin karä paharin keton, olo arä tä, habaris tumon karä ungkup tato olo Lewi.

6. Tinai patäi Paska tä, sambil mamprasih arep keton, tuntang simpan tä akan karä paharin keton, sambil nguan tä tumon augh Jehowa hadjamban Moses.

7. Maka Josia manenga akan utus olo arä anak kambing tabiri, uras djetä akan parapah Paska, akan karä olo awang aton hetä, djumalahe telo pulu kojan kongan; tinai sapi telo kojan kongan; samandiai tä panengan radja. — (30,24.)

8. Tinai karä mantire kea pahias manenga akan parapah olo arä, akan imam tuntang olo Lewi. Hilkia, Sagharia tuntang Jehiel, idjä mantir hong human Hatalla, manenga akan karä imam indu parapah Paska duä kojan djahawen ratus kambing tabiri, tinai telo ratus sapi.

9. Tinai Konanja, Semaja tuntang paharie Netaneel, tinai Hasabja, Jeiel dengan Josabad, mantir olo Lewi tä, manenga akan parapah Paska ain olo Lewi limä kojan kambing tabiri, tinai limä ratus sapi.

10. Kalotä ramon sombajang tä inatap. Maka karä imam uras intu äkae, tuntang olo Lewi tumon karä padjue, tumon prentah radja.

11. Limbah tä olo mampatäi meto Paska tä, karä imam manduan dahae, sambil mambirike, tinai olo Lewi mupak meto tä.

12. Iä manduan enjake idjä indu parapah awang ingähu, limbah tä iä manenga bitie akan utus olo arä, tumon karä ungkup humae, mangat maluput tä akan Jehowa, tumon djari injurat hong surat Moses; kalotä kea karä sapi.

13. Iä mandadah meto Paska tä intu apui, tumon puna hadate; tapi talo beken awang imprasih tä impakasake hong landai, kabali, rindjing, tuntang iä mandjeleng arepe magah talo tä akan olo arä.

14. Limbah tä iä manatap ai kea, tuntang akan karä imam; krana imam, panakan Aaron tä, magon maluput parapah awang ingähu, tuntang karä enjak tä, sampai hamalem; tagal tä olo Lewi tä manatap ai tuntang akan karä imam, panakan Aaron tä kea.

15. Maka karä olo panjanji, panakan Asap tä, melai hong äkae kabuate, tumon prentah Dawid, Asap, Heman tuntang Jedutun, nabin radja tä; tinai karä olo tonggon bauntonggang melai intu

karä bauntonggang. Iä djaton lajau bara padjun gawie, basa paharie, olo Lewi tä, aton manatap akae. — (1.*Kron*.26,1;27,1.)

16. Tumon tä karä gawin agaman Jehowa ilalus intu andau tä; olo mahaga Paska tä, tuntang maluput parapah awang ingähu hong mesbeh Jehowa, tumon prentah radja Josia.

17. Kalotä karä olo Israel, idjä hetä, mahaga Paska tä intu katika tä, tuntang pesta tepong idjä djaton iragi, kudju andau.

18. Maka djaton pudji Paska ihaga tumon tingkat djetä, bara djaman nabi Samuel; karä radja Israel djaton djari mahaga Paska kalotä, tumon Josia mahaga tä, tuntang karä imam dengan olo Lewi, tinai hapus utus olo Juda tuntang Israel, idjä magon aton hong tanahe, tuntang karä olo Jerusalem.

19. Intu njelo hanjawalas kahum karadjaan Josia Paska djetä ihaga.

II. — 20. Limbah bara tä, amon kuan human Hatalla djari awi Josia, maka Negho, radja Misir, hagoet mamarang Karghemis, idjä hong saran Prat. Maka Josia hagoet manusong iä.

21. Maka Negho tä manjoho sarohan mananggoh iä, sambil hamauh: Narai gawingku dengam, o radja Juda? krana aku djaton djari dumah handak mawi ikau, tapi aku handak mawi olo tä, idjä puna mamarang aku; Hatalla djari manjoho aku manggulong arepku; terai ikau, äla malawan Hatalla tä, idjä mampahaiak aku, uka äla iä marusak ikau.

22. Tapi Josia djaton maku balang mawi iä, malainkan iä manggulong arepe mamarang iä; iä djaton tarima augh Negho, idjä tumon augh njaman Hatalla, malainkan iä manantarang djanah Megido, handak mamarang.

23. Maka olo pamanah mamanah buah radja Josia. Tä koan radja dengan olo ajue: Indah aku, krana aku paham bahimang.

24. Palus olo ajue mamplua iä bara kareta parang, mamuat iä hundjun kareta beken, idjä ai, balalu magah iä akan Jerusalem. Maka iä matäi, ingubur hindjä kubur tatoe. Maka karä olo Juda tuntang Jerusalem manatum Josia.

25. Jeremia tä mangarang njanji tatum Josia; tinai karä olo panjanji hatuä bawi manatum manjewut Josia sampai andau toh; krana iä manenga njanji tatum tä mandjadi hadat intu olo Israel; djetä tarasurat hong surat njanji tatum. — (*Jer*.22,10.)

26. Tisan karä saritan Josia, karä kabudjure tumon karä surat Torat Jehowa,

27. Karä saritae tä, bara tamparae palus idjä katatesae, djari tarasurat hong surat karä radja Israel tuntang Juda.

BAGI 36.

I. Radja Joahas, Jojakim, Jojaghin.
II. Radja Sedekia; olo Juda tawanan imamput akan Babel.

I. — 1. Tä, maka olo tanah tä manduan Joahas, anak Josia, palus mamparadja iä hong Jerusalem, gantin liau bapae. — (2.*Radja* 23,30.)

2. Joahas tä duä pulu telo njelo umure, metoh iä imparadja; iä

marentah hong Jerusalem telo bulan.

3. Krana radja Misir manipas iä hong Jerusalem; iä mandanda olo tanah tä saratus pikul salaka, tuntang idjä pikul bulau.

4. Tinai radja Misir mamparadja Eljakim, paharin Joahas, mahundjun Juda tuntang Jerusalem; iä mindah arae Jojakim. Maka paharie Joahas inamput Negho tä akan tanah Misir.

5. Jojakim tä duä pulu limä njelo umure, metoh iä imparadja; iä marentah hong Jerusalem sawalas njelo katahie; iä papa gawie intu matan Jehowa, Hatallae.

6. Maka Nebukadnesar, radja Babel, dumah mamarang iä, tuntang mamasong iä hapan duä karinting rantai tambaga, mangat mimbit iä akan Babel.

7. Tinai Nebukadnesar manduan belahe ramon human Jehowa, mimbit tä akan Babel, mingkese hong human dewae hong Babel. — (*Esra* 1,7.)

8. Tisan karä saritan Jojakim, karä talo kabelä idjä iawie, talo papa idjä sondau hong iä, djetä tarasurat hong surat karä radja Israel tuntang Juda; maka anake Jojaghin mandjadi radja manganti iä.

9. Jojaghin tä hanjawalas njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem telo bulan sapulu andau; iä papa gawie intu matan Jehowa.

10. Tapi amon njelo djari hapus, radja Nebukadnesar manjoho olo manduan iä akan Babel, tuntang karä ramo barega tä, idjä hong human Jehowa. Tinai iä mamparadja paharie Sedekia, marentah Juda tuntang Jerusalem.

II.—11. Sedekia tä duä pulu idjä njelo umure, metoh iä mandjadi radja; iä marentah hong Jerusalem sawalas njelo. — (2.*Radja* 24,10.*Jer*.52,1.)

12. Iä papa gawie intu matan Jehowa, Hatallae; iä djaton maku mamparandah arepe hong baun nabi Jeremia, idjä masanan augh Jehowa.

13. Tinai iä mengkak arepe bara radja Nebukadnesar, idjä djari manjoho iä mananggong sumpah intu Jehowa; maka iä manekang arepe, mampalulang atäie, djaton maku hobah intu Jehowa, Hatallan Israel.

14. Tinai karä mantir imam tuntang mantir olo arä paham mandahang karä kalangkahe, tumon karä talo kabelä, hadat olo kapir; iä manjamar human Jehowa, idjä djari imprasih Jehowa hong Jerusalem.

15. Maka Jehowa, Hatallan tatoe, mampait augh akae hadjamban karä sarohae, idjä kindjap injohoe, basa iä masi olo ajue tuntang äka ai.

16. Tapi olo tä hababaka sarohan Hatalla, halalea karä aughe, djaton paraba karä nabie, sampai kalait Jehowa hasep mawi utus olo ajue, gegä djaton tarahawal tinai.

17. Krana iä manjoho radjan olo Kasdim dumah mawi olo tä, iä tä mampatäi karä olo tabela hapan padang, hong humae idjä äka brasih, iä djaton manjanjang äwen, karä pambudjange hatuä bawi, karä bakas sampai idjä kawang halo, samandiai injaraghe akan lengäe.

18. Tinai karä ramon human Hatalla, hai korik, tuntang karä

panatau human Jehowa, tinai panatau radja tuntang karä mantir ajue, samandiai tä inampute akan Babel.
19. Palus olo tä manusul human Hatalla, tinai iä mangarak kotan Jerusalem, tinai karä huma hetä idjä hai tuntang bahalap inusule lepah lingis, sambil marusak karä milik barega idjä hetä.
20. Maka karä olo idjä djatou impatäi awi padang, inamput olo tä tawanan akan Babel; äwen tä mandjadi indu djipäe, indu djipen karä anake; sampai wajah karadjaan olo Parsis lembut.
21. Mangat augh Jehowa hadjamban Jeremia tä mandjadi tulus, sampai tanah tä djari manjukup mahaga karä sabat ajue; tanah tä malajan katahin karusake tä, sampai djari sukup udju pulu njelo. — (*Jer.*25,11.)
22. Tapi intu njelo idjä solake kahum karadjaan Kores, radja Parsis, mangat augh Jehowa hadjamban Jeremia mandjadi tulus, tä Jehowa mampisik atäi Kores, radja Parsis, sampai iä manjoho olo bauauar hong hapus karadjaan ajue, tinai iä mampait surat kea, idjä kalotoh aughe: — (*Jes.*44,28.)
23. Tumon toh augh Kores, radja Parsis: Jehowa, Hatallan langit, djari manenga akangku karä karadjaan hundjun petak; iä djari manjoho aku mamangun huma akae hong Jerusalem, idjä hong tanah Juda; äweäwe bara karä keton idjä puna djalahan olo ajue? Käläh Jehowa, Hatallae, mampahaiak iä, käläh iä lius buli tanahe.

SURAT

E S R A.

BAGI 1.

Radja Kores manjoho olo Israel, idjä tawanan tä, buli tanahe.

1. Hong njelo idjä solake kahum karadjaan Kores, radja Parsis, mangat tulus augh Jehowa idjä insanan Jeremia, maka Jehowa mampisik atäi Kores, radja Parsis, sampai iä manjoho olo bauauar hong hapus karadjaan ajue, tinai iä mampait surat kea, idjä kalotoh aughe: — (*2.Kron.*36,22.*Jer.*25, 11.)
2. Tumon toh augh Kores, radja Parsis: Jehowa, Hatallan langit, djari manenga akangku karä karadjaan hundjun petak; iä djari manjoho aku mamangun huma akae hong Jerusalem, idjä hong tanah Juda.
3. Æweäwe bara karä keton idjä puna djalahan olo ajue? Käläh Hatallae mampahaiak iä, käläh iä hagoet akan Jerusalem, idjä hong

tanah Juda, mangat iä mamangun human Jehowa, Hatallan Israel; iä tä Hatalla tä, idjä äkae hong Jerusalem.

4. Maka olo utus djetä handiai, hong karä kalekae, äkae manamuäi, patut indohop awi karä olo lewu tä, hapan salaka bulau, hapan ramo tuntang meto; tinai käläh olo arä handiai pahias manenga talo akan human Hatalla, idjä äkae hong Jerusalem.

5. Tä, karä mantir hamputan Juda, Benjamin, tuntang karä imam dengan olo Lewi, tinai genep biti idjä atäie impahias Hatalla, uras manatap arepe, handak hagoet, mangat mamangun human Jehowa, idjä äkae hong Jerusalem.

6. Maka olo handiai, awang hakaliling iä, mandohop iä hapan ramo salaka bulau, tuntang pakarang dengan meto, tinai sepsimpan ampin panatau, beken tinai idjä inengae awi kahiase akan human Hatalla.

7. Tinai radja Kores mamplua karä ramon human Jehowa, idjä djari irampas Nebukadnesar bara Jerusalem, tuntang djari ingkese huang human dewae.

8. Maka Kores, radja Parsis, mamplua talo tä hapan lengän Mitredat, mantir karä panataue, iä tä malian djetä akan Sesbasar, mantir kapalan olo Juda.

9. Djetoh karä djumalahe: telo pulu apar bulau, sakojan apar salaka, duä pulu djalatien lading;

10. Telo pulu sangkir bulau, äpat ratus sapulu sangkir salaka; tinai sakojan ramo beken.

11. Maka karä ramo bulau salaka tä limä kojan äpat ratus kabawak karäe. Djetä handiai imbit Sesbasar, tuntang karä olo, idjä babungkat bara Babel, idjä akan hetä iä djari inamput tawanan, buli Jerusalem.

BAGI 2.

Djumalah karä olo Israel, idjä solake babungkat bara Babel buli Jerusalem.

1. Djetoh karä olo Juda, idjä babungkat bara äkae djari tamput tawanan, äwen idjä djari inamput Nebukadnesar, radja Babel, imbite akan Babel, idjä djari buli Jerusalem dengan tanah Juda tinai, genep biti akan lewu ai;

2. Idjä hagoet haiak Serubabel, Jesua, Nehemia, Seraja, Reelaja, Mordeghai, Bilsan, Mispar, Bigwai, Rehum tuntang Baena. Djetoh djumalah karä olo Israel tä.

3. Panakan Paros, duä kojan saratus udju pulu duä biti.

4. Panakan Sepatja, telo ratus udju pulu duä biti.

5. Panakan Aragh, udju ratus udju pulu limä biti.

6. Panakan Pahatmoab, bara ungkup Jesuajoab, duä kojan hanja ratus duäwalas biti.

7. Panakan Elam, sakojan duä ratus limä pulu äpat biti.

8. Panakan Satu, djalatien ratus äpat pulu limä biti.

9. Panakan Sakai, udju ratus djahawen pulu biti.

10. Panakan Bani, djahawen ratus äpat pulu duä biti.

11. Panakan Bebai, djahawen ratus duä pulu telo biti.

12. Panakan Asgad, sakojan duä ratus duä pulu duä biti.

13. Panakan Adonikam, djahawen ratus djahawen pulu djahawen biti.

14. Panakan Bigwai, duä kojan limä pulu djahawen biti.
15. Panakan Adin, äpat ratus limä pulu äpat biti.
16. Panakan Ater, bara Hiskia tä, djalatien pulu hanja biti.
17. Panakan Besai, telo ratus duä pulu telo biti.
18. Panakan Jora, saratus duä-walas biti.
19. Panakan Hasum, duä ratus duä pulu telo biti.
20. Panakan Gibar, djalatien pulu limä biti.
21. Panakan Betlehem, saratus duä pulu telo biti.
22. Olo Netopat, limä pulu djahawen biti.
23. Olo Anatot, saratus duä pulu hanja biti.
24. Panakan Asmawet, äpat pulu duä biti.
25. Panakan Kiriataim, Kepira tuntang Beerot, udju ratus äpat pulu telo biti.
26. Panakan Rama tuntang Gaba, djahawen ratus duä pulu idjä biti.
27. Olo Mighmas, saratus duä pulu duä biti.
28. Olo Betel tuntang Ai, duä ratus duä pulu telo biti.
29. Panakan Nebo, limä pulu duä biti.
30. Panakan Magbis, saratus limä pulu djahawen biti.
31. Panakan Elam idjä beken tä, sakojan duä ratus limä pulu äpat biti.
32. Panakan Harim, telo ratus duä pulu biti.
33. Panakan Lod, Hadid tuntang Ono, udju ratus duä pulu limä biti.
34. Panakan Jerigho, telo ratus äpat pulu limä biti.
35. Panakan Senaa, telo kojan djahawen ratus telo pulu biti.
36. Karä olo imam: panakan Jedaja, bara ungkup Jesua, djalatien ratus udju pulu telo biti.
37. Panakan Imer, sakojan limä pulu duä biti.
38. Panakan Pashur, sakojan duä ratus äpat pulu udju biti.
39. Panakan Harim, sakojan udju-walas biti.
40. Karä olo Lewi: panakan Jesua tuntang Kadmiel, bara ungkup Hodawja, udju pulu äpat biti.
41. Karä olo panjanji: panakan Asap, saratus duä pulu hanja biti.
42. Karä olo tonggon bauntong-gang: panakan Salum, panakan Ater, panakan Talmon, panakan Akub, panakan Hatita, panakan Sobai, samandiai tä saratus telo pulu djalatien biti.
43. Karä rewar äka brasih: panakan Siha, panakan Hasupa, panakan Tabaot;
44. Panakan Keros, panakan Siaha, panakan Padon;
45. Panakan Lebana, panakan Hagaba, panakan Akub;
46. Panakan Hagab, panakan Samlai, panakan Hanan;
47. Panakan Gidel, panakan Gahar, panakan Reaja;
48. Panakan Resin, panakan Nekoda, panakan Gasam;
49. Panakan Usa, panakan Paseah, panakan Besai;
50. Panakan Asna, panakan Mehunim, panakan Nepusim;
51. Panakan Bakbuk, panakan Hakupa, panakan Harkur;
52. Panakan Baslut, panakan Mehida, panakan Harsa;
53. Panakan Barkos, panakan Sisera, panakan Tama;
54. Panakan Nesia, panakan Hatipa.
55. Karä panakan rewar Salomo:

panakan Sotai, panakan Soperet, panakan Peruda;
56. Panakan Jaala, panakan Darkon, panakan Gidel;
57. Panakan Sepatja, panakan Hatil, panakan Pogherethasebaim, panakan Ami.
58. Karä rewar äka brasih tuntang panakan rewar Salomo tä telo ratus djalatien pulu duä biti.
59. Djetoh tinai karä olo idjä ompat kea bara Telmela, Telharsa, Kerub, Adan tuntang Imer, tapi iä djaton tau manantu rinting ungkupe tuntang utus tatoe, djaka iä toto baris olo Israel:
60. Panakan Dalaja, panakan Tobia, panakan Nekoda, djahawen ratus limä pulu duä biti.
61. Tinai bara baris imam aton panakan Habaja, panakan Kos, panakan Barsilai, idjä djari manduan sawae bara anak bawi ain Barsilai, olo Gilead tä, tuntang iä inggarä tumon aran djetä.
62. Olo tä djari manggau surat arae, tapi iä djaton sondaue, tagal tä iä inipas bara pangkat imam, kilau olo idjä djaton patut omba gawi tä.
63. Hatirsata (*wakil radja, iä tä Serubabel*) hamauh dengan olo tä, uka äla iä omba kuman talo idjä brasih haliai tä, sampai djeha mikäh aton imam tinai idjä tau misek hapan Urim tuntang Tumim. — (*Nehem*.8,9.—2*Mos*.28, 30.)
64. Hapus utus olo arä handiai tä sampai äpat pulu duä kojan telo ratus djahawen pulu biti.
65. Beken tinai karä djipen reware hatuä bawi, djetä udju kojan telo ratus telo pulu udju karä bitie; tinai aton omba iä duä ratus olo panjanji, hatuä bawi.
66. Karä hadjarae udju ratus telo pulu djahawen; karä baghale duä ratus äpat pulu limä;
67. Karä ontae äpat ratus telo pulu limä; karä kalidaie djahawen kojan udju ratus duä pulu.
68. Maka belahe mantir kapala, sana iä sampai äka human Jehowa, idjä hong Jerusalem, pahias manenga talo akan human Hatalla, hapan mamangun tä intu äkae bihin tinai.
69. Tumon katataue iä manenga akan balandjan gawi tä djahawen pulu sakojan kabawak bulau, tinai limä kojan kati salaka, tinai saratus klambin imam.
70. Maka karä imam tuntang olo Lewi dengan olo arä, tinai olo panjanji tuntang olo tonggon baun-tonggang, tinai karä rewar äka brasih uras melai hong lewun ajue, tuntang hapus olo Israel hong puna lewue kea.

BAGI 3.

I. Mesbeh parapah awang ingähu inampa; olo mahaga pesta tingkap dawen II. Olo manampara mamangun human Hatalla idjä taheta.

I.—1. Djadi, amon sampai bulan udju, tuntang olo Israel tä uras hong karä lewue, tä maka olo arä hapumpong hong Jerusalem, mandjadi kilau olo idjä bewäi.
2. Maka Jesua, anak Josadak, dengan karä paharie, imam tä, tinai Serubabel, anak Sealtiel, tuntang karä paharie, aton dumah palus mamangun mesbeh Hatallan Israel, mangat maluput hundjun djetä parapah awang ingähu, tumon

djari tarasurat hong Torat Moses, olo ain Hatalla tä. — (3.*Mos.*6,9.)

3. Iä mampendeng mesbeh tä hong äkae bihin, alo iä tuntang mikäh kea tagal karä olo hong karä tanah hetä; iä maluput hundjun tä parapah awang ingähu akan Jehowa, haradjur handjewu halemäi.

4. Iä mahaga pesta tingkap dawen, tumon augh surat; iä maluput parapah awang ingähu sining andau, karäe tumon kapatute hong genep andau. — (3.*Mos.*23, 34.)

5. Kalotä kea parapah awang ingähu, idjä patut haradjur sining andau, tinai hong palembut bulan taheta, tuntang hong karä andau hai ain Jehowa, idjä djari inukas tuntang imprasih; tinai karä parapah, idjä imbit genep biti tumon kahiase akan Jehowa.

6. Intu andau idjä solake, bulan udju, maka olo manampara maluput parapah awang ingähu akan Jehowa. Maka galang human Jehowa hindai djari haragapan olo.

II. — 7. Maka olo tä manenga rear akan tukang batu tuntang tukang kaju; tinai bahata, panginan, talo ihop tuntang undus inengae akan olo Sidon dengan Tirus, uka olo tä mimbit kaju seder bara Libanon mahantong tä hong tasik sampai Japo, tumon augh Kores, radja Parsis, dengan äwen. — (2.*Kron.*2,16.)

8. Djadi, intu njelo duä limbah bara panumah olo tä sampai äka human Hatalla hong Jerusalem, intu bulan duä, tä maka Serubabel, anak Sealtiel, tuntang Jesua, anak Josadak, tuntang tisan karä paharie, imam tuntang olo Lewi tä, tinai olo handiai, awang bara äkae tawanan djari buli Jerusalem, manampara gawi tä; iä mangkat karä olo Lewi, idjä duä pulu njelo umure tuntang idjä bakas bara tä, mandjadi mandur gawin human Jehowa.

9. Tä Jesua äwen hanak hampahari, tinai Kadmiel tuntang karä anake, panakan Hodawja tä, balalu tjakap mandjadi kilau olo idjä, mangat mandjadi mandur olo tä, idjä nguan gawin human Hatalla, tuntang panakan Henadad äwen hanak hampahari, olo Lewi tä.

10. Djadi, amon tukang mamangun tä haragapan galang human Jehowa, maka karä imam hapan puna pakaiae mendeng, mimbing sarunai, tuntang olo Lewi, panakan Asap, mimbing bisakbetong, hapan manara Jehowa, tumon atoh Dawid, radja Israel.

11. Olo tä manjanji hatalindjam, hapae manara Jehowa, tuntang manjewut tarimakasih akae, basa iä toto bahalap, tuntang asie melai sampai katatahi intu olo Israel. Maka hapus olo arä malahap paham hai aughe, kahum olo tä manara Jehowa tagal galang human Jehowa tä iharagapan olo.

12. Tapi arä biti bara baris imam tuntang olo Lewi, idjä mantir kapala, idjä djari paham bakas, idjä djari mitä human Jehowa idjä solake tä, paham manangis, metoh galang huma taheta tä iharagapan intu äkae; tapi olo arä manggatang aughe malahap, paham handjak rantang;

13. Sampai djaton hakahining augh lahap kahandjak dengan augh tangis olo arä; krana olo arä tä hai aughe, sampai tarahining bara kedjau augh lalentoe.

BAGI 4.

Olo Israel indawa musohe intu radja Parsis; iä ingahana mamangun human Hatalla.

1. Maka amon karä musoh olo Juda dengan Benjamin mahining, olo idjä djari tawanan tä mamangun human Jehowa, Hatallan Israel,

2. Tä äwen manalih Serubabel tuntang karä mantir kapala, sambil hamauh dengae: Soho ikäi omba keton mamangun, krana ikäi handak manggau Hatallan keton sama kilau keton kea; tinai ikäi djari maluput kea parapah akae bara katika Esarhadon, radja Asur, idjä djari mimbit ikäi kantoh. — (2.*Radja*19,37;17,14.)

3. Tapi Serubabel, Jesua tuntang karä mantir kapalan olo Israel awang beken hamauh dengan olo tä: Djaton patut keton hadohop dengan ikäi mamangun huma akan Hatallan ikäi, baja ikäi bewäi handak mamangun tä akan Jehowa, Hatallan Israel, tumon Kores, radja Parsis, djari manjoho ikäi.

4. Tä, maka olo tanah tä manendur lengän olo Juda, tuntang maur iä mamangun huma tä.

5. Tinai iä manjudok mantir radja, palus mambalang kahandake katahin pambelom Kores, radja Parsis, sampai karadjaan Darius, radja Parsis tä.

6. Krana metoh radja Ahasweros, intu tamparan karadjaan ajue, maka olo tä mamintik surat hapac mandawa olo Juda, olo Jerusalem.

7. Tinai intu katika Artasasta maka Bislam, Mitredat, Tabeel tuntang kolae awang beken mampait surat akan Artasasta, radja Parsis; bintik surate tä hapan hurup Aram, tuntang basa Aram kea.

8. Maka Rehum, sukataris tä, tinai Simsai, djurutulis tä, mamintik surat akan radja Artasasta, hapac mandawa olo Jerusalem, idjä kalotoh alamate:

9. Rehum, sukataris, tinai Simsai, djurutulis, tuntang karä kolae, olo Dinai, olo Aparsatghi, olo Tarpeli, olo Aparsi, olo Arghewi, olo Babel, olo Susan, olo Dehawi, olo Elam,

10. Tuntang karä olo awang beken, idjä djari imbit Asnapar, idjä hai basewut tä, tuntang djari injohoe melai hong lewu Samaria, tinai karä olo beken tä, idjä hila toh batangdanum lombah tä. Tinai aton kea katikae injewut hong surate.

11. Maka djetoh augh salinan surate tä, idjä impait olo tä akan radja Artasasta: Karä rewar ajum, olo idjä hila toh batangdanum lombah; (aton tinai katika injewut hong surate:)

12. Käläh radja katawan, olo Jehudi tä, idjä djari hagoet bara hila äkam, djari sampai ikäi hong Jerusalem; äwen tä mamangun lewu idjä puna parisang papa tä, sambil manampa kotae, uras inahetae.

13. Toh, käläh radja katawan, djaka lewu tä imangun tinai, tuntang kotae tä lepah mandjari, toto iä djaton maku manahor wang kapala, asil satiare tuntang bea, tä asil radja tä karäh rugi bewäi.

14. Toh, basa ikäi kuman gadji intu radja, djaton patut ikäi mitä kahawen radja, tagal tä ikäi mampait surat toh, palus masuman perkara toh akan radja.

15. Käläh olo mariksa hong surat saritan karä tatom, tä maka ikau karäh sondau huang surat

tä, sambil katawan lewu tä haradjur djari marisang bewäi, tuntang djari mamparugi karä radja, karä tanah; olo hetä haradjur djari marisang malawan bewäi bara horahoran; tagal tä kea lewu tä djari irusak.
16. Tagal tä ikäi masuman akan radja, djaka lewu tä imangun tinai tuntang kotae indjadi, maka tanahm karäh nihau bewäi, idjä dipah batangdanum lombah hila toh.
17. Maka radja mamaläh mampait surat akan Rehum, sukataris, tuntang Simsai, djurutulis tä, tinai akan kolae awang beken, idjä mangkalewu hong Samaria, tinai akan olo beken, idjä hila toh batangdanum lombah tä; surate tä kalotoh aughe: Kasanang intu keton! (aton tinai katika injewut hong surate.)
18. Surat tä, idjä impait keton akangku, tarang djari imbasa hong baungku.
19. Tuntang aku djari manjoho olo, maka olo djari mariksa karä surat djaman helo, tuntang djari sondau, toto lewu tä bara horan kea djari malawan karä radja; olo hetä djari marisang tuntang manganan prentah.
20. Tinai radja idjä bara kwasa djari melai hong Jerusalem, idjä djari marentah karä tanah awang dipah batangdanum lombah hila kanih, olo djari manahor waug kapala, asil satiare tuntang bea akae.
21. Toh, buah keton manenga prentah, mangahana olo tä, belä lewu tä imangun, sampai aton prentahku tinai.
22. Toh, buabuah gawin keton, äla manalua perkara toh, krana buhen bahaja tä indahang indu karugin radja?
23. Tä, sana augh surat radja Artasasta djari imbasa akan Rehum tuntang Simsai, djurutulis tä, tinai akan kolae awang beken, maka olo tä mandjeleng arepe manalih Jerusalem, manjupa olo Jehudi, balalu mambalang gawie hapan lengäe tuntang kagagahe.
24. Tä gawin human Hatalla, idjä hong Jerusalem, balabalang, palus tendä sampai njelo duä kahum karadjaau Darius, radja Parsis.

BAGI 5.

Human Hatalla imangun olo manontong gawie bihin.

1. Maka nabi Hagai, tuntang nabi Sagharia, anak Ido, masuman augh Hatalla akan olo Jehudi, idjä hong tanah Juda tuntang hong Jerusalem, hapan aran Hatallan Israel.
2. Tä, maka Serubabel, anak Sealtiel, tuntang Jesua, anak Josadak, menteng atäie, palus manontong gawie mamangun human Hatalla, idjä hong Jerusalem, tinai hindjä äwen nabin Hatalla tä, idjä mandohop mangarasan iä.
3. Katika tä maka Tatnai, wakil radja hong tanah hila toh batangdanum lombah tä, tinai Satarbosnai tuntang karä kolae manalih äwen tä, sambil hamauh dengae tumon toh: Æwe djari manjoho keton mamangun huma toh, tuntang mangabuah kotae?
4. Tä, maka ita hamauh dengae sakean sakatoh; tinai ita manjewut akae aran karä olo, idjä mamangun huma tä.
5. Maka Hatallae manampajah karä bakas olo Jehudi, sampai wa-

kil radja tä djaton mangahana iä, njamah perkarae tä djari sampai Darius, tuntang baläh surate djari imbit olo.

6. Maka djetoh augh salinan surat tä, idjä impait Tatnai, wakil radja hong tanah hila toh batangdanum lombah tä, tuntang Satarbosnai dengan karä kolae, olo Aparsi, idjä hila toh batangdanum lombah, akan radja Darius.

7. Iä mampait horoe perkara tä akae, idjä kalotoh aughe: Käläh karä kasanang akan radja!

8. Ikäi masuman akan radja, ikäi djari sampai tanah Juda, sampai human Hatalla idjä hai tä, idjä imangun olo batu hai bakale, tinai kaju ingkese hong diuding; maka gawie tä gulong miar, tuntang batuah bewäi awi lengän olo tä.

9. Tä, maka ikäi djari misek karä bakas olo tä, sambil hamauh dengae kalotoh: äwe djari manjoho keton mamangun huma toh, tuntang mangotae?

10. Tinai ikäi djari misek karä aran olo tä kea, mangat masuman tä akam, ikäi djari manjurat karä aran olo idjä indu kapalan äwen tä.

11 Maka olo tä djari tombah augh ikäi kalotoh: ikäi toh rewar Hatalla, idjä tempon langit tuntang petak; ikäi mamangun huma tä tinai, idjä tahi horan solake djari imangun, krana radja Israel, idjä hai kwasa, djari mamangun tuntang mahapus djetä.

12. Tapi amon tato ikäi djari mungkär kalait Hatallan langit, tä maka iä djari manjaragh ikäi penda lengän Nebukadnesar, radja Babel, olo Kasdim tä; iä tä djari marusak huma tä lepah lingis, tuntang iä djari manamput utus olo tä akan Babel. — (2.*Radja* 25,9.)

13. Tapi intu njelo idjä solake kahum karadjaan Kores, radja Babel, maka radja Kores djari manjoho ikäi mamangun human Hatalla toh tinai. — (1,1.)

14. Maka karä ramon human Hatalla, idjä bulau salaka, idjä djari induan Nebukadnesar bara human Hatalla, idjä hong Jerusalem, sambil mimbit tä akan human dewae hong Babel, djetä kea implua radja Kores bara'human dewa hong Babel, karä ramo tä djari inengae akan olo idjä Sesbasar arae, idjä djari iangkate mandjadi wakil tanah.

15. Tuntang iä manjoho olo tä, koae: duan karä ramo toh, imbit tä akan human Hatalla, idjä hong Jerusalem, soho olo mamangun human Hatalla intu puna äkae tinai.

16. Tä, maka Sesbasar tä djari dumah, tuntang haragapan galang human Hatalla, idjä hong Jerusalem; maka bara katika tä kea olo magon mamangun tä palus toh, tapi gawie hindai hapus.

17. Toh, amon radja bara huang, käläh iä manjoho olo manggau hong human radja, idjä intu Babel, djaka toto aton prentah djari inenga radja Kores, manjoho olo mamangun human Hatalla toh hong Jerusalem; tinai käläh kahandak radja hong perkara toh insuman akan ikäi.

BAGI 6.

I. Radja Darius manjoho olo mamangun human Hatalla. II. Olo Israel mamangun mahapus tä; iä mahaga pesta paska.

I. — 1. Tä, maka radja Darius

manenga prentah, manjoho olo manggau hong kantor, idjä äka karä surat tuntang undangundang ihaga hong Babel.

2. Maka hong Aghmeta, hong kotan radja, idjä hong tanah Medai, olo sondau idjä krambar surat, idjä kalotoh augh bintike: Akan indu pangingat.

3. Intu njelo idjä solake kahum karadjaan Kores, maka radja Kores djari manenga prentah toh: patut human Hatalla hong Jerusalem imangun olo, indu äka olo maluput parapah; maka galang huma tä patut dähen toto; pangandjure djahawen pulu hasa, kabukae djahawen pulu hasa kea;

4. Telo baris batu hai bakapal, tuntang idjä kabaris kaju taheta; maka balandjae akan implua bara human radja.

5. Tinai olo akan malian karä ramo bulau salaka, idjä puna ain human Hatalla, idjä djari induan Nebukadnesar bara human Hatalla idjä hong Jerusalem, sambil djari manamput tä akan Babel, mangat djetä imbit buli äkae tinai, human Hatalla tä, idjä hong Jerusalem; olo akan mimbit mina tä hong human Hatalla. — (1,7.)

6. Toh, maka terai keton dengan äwen, lius bewäi, joh Tatnai, idjä wakil tanah hila kanih batangdanum lombah, tinai ikau Satarbosnai, tuntang karä kolam, olo Aparsi tä.

7. Soho olo tä malalus gawie mamangun human Hatalla tä; soho wakil olo Jehudi tuntang karä mantire mamangun human Hatalla tä intu puna äkae.

8. Tinai aku manenga prentah tahiu gawin keton dengan mantir olo Jehudi, mangat mamangun human Hatalla, iä tä: hapan rear radja kea, wang kapala tä idjä inahor karä olo awang melai dipah batangdanum lombah hila kanih, maka sakarä balandjae palus patut inenga akan olo tä, belä olo tä tendur gawie.

9. Tinai karä talo awang indu hapae, sapi tabela, tabiri hatuäe, anak tabiri akan parapah awang ingähu akan Hatallan langit, tinai gendòm, ujah, anggor, undus, maka tumon lakun karä imam, idjä hong Jerusalem, djetä patut inenga akae sining andau, djaton tau dia.

10. Mangat olo tä maluput parapah indu mangat ewaue akan Hatallan langit, sambil blaku doa akan radja äwen hanak, mangat iä pandjang umure.

11. Djadi, aku manenga prentah tinai, genep biti, idjä mobah aughku toh, djihi idjä akan indjawut bara humae tuntang impendeng, palus olo tä akan inggantong impatäi hetä, palus humae akan ingarak mandjadi tujok tai tagal gawie tä.

12. Maka Hatalla, idjä djari mingkes arae melai hetä, käläh iä marusak karä radja tuntang karä utus olo, idjä manusang lengäe, handak mobah atawa marusak human Hatalla tä, idjä hong Jerusalem; aku, Darius, djari manenga prentah toh; djaton tau dia palus perkara toh akan ilalus.

13. Tä, maka Tatnai, wakil tanah idjä hila toh batangdanum lombah, tuntang Satarbosnai tuntang karä kolae badjeleng mawie tumon tä, tumon prentah idjä impait radja Darius.

II. — 14. Tä karä bakas olo Jehudi mamangun, tuntang iä batuah

hong gawie, awi augh duä nabi tä, nabi Hagai äwen duä Sagharia, anak Ido; olo tä mamangun palus mahapus tä tumon prentah Hatallan Israel, tinai tumon prentah Kores dengan Darius, tinai Artasasta, radja Parsis.

15. Maka huma tä djari gawie hong andau telo, bulan Adar; djetä njelo djahawen kahum radja Darius.

16. Maka panakan Israel, karä imam tuntang olo Lewi, tinai karä olo beken tä idjä buli limbah tawanan, mamuga human Hatalla tä dengan handjak atäie. — (4.*Mos.* 7,10.)

17. Hapae mamuga human Hatalla tä olo tä maluput parapah, saratus sapi, duä ratus tabiri hatuäe, äpat ratus anak tabiri, tinai duäwalas kambing hatuäe, indu parapah tagal dosan hapus utus olo Israel, tumon karä hamputan olo Israel.

18. Maka iä mangkat karä imam hong karä padjun ai, tinai karä olo Lewi tumon karä barise, mangat sombajang intu Hatalla, idjä hong Jerusalem, tumon augh surat Moses. — (4.*Mos.*3,6;8,24.)

19. Tinai olo idjä djari buli limbah tawanan tä mahaga Paska tä intu andau äpatwalas bulan idjä solake. — (2.*Mos.*12,6.)

20. Krana karä imam tuntang olo Lewi djari mamprasih arepe sämandiai, kilau ampin olo idjä bewäi, uras iä brasih; iä mampatäi Paska tä akan karä olo idjä buli limbah tawanan tä, tuntang akan karä paharie, imam tä, tinai akae kea.

21. Tumon tä karä olo Israel, awang djari buli limbah tawanan, kuman tä, tuntang karä olo, idjä djari mambaris arepe bara kapalin karä olo kapir hong tanah tä, ompat äwen, mangat manggau Jehowa, Hatallan Israel.

22. Maka dengan kahandjake kudju olo tä mahaga pesta tepong idjä djaton iragi; krana Jehowa djari mampahandjak olo tä, sambil mules atäi radja Parsis akae, mangat mangaras lengän olo tä hung gawin human Hatalla, Hatallan Israel.

BAGI 7.

Esra buli Jerusalem, injoho radja Parsis.

1. Limbah bara karä perkara tä, kahum karadjaan Artasasta, radja Parsis, maka Esra buli bara Babel, Esra anak Seraja, Seraja anak Asarja, Asarja anak Hilkia,

2. Hilkia anak Salum, Salum anak Sadok, Sadok anak Ahitub.

3. Ahitub anak Amarja, Amarja anak Asarja, Asarja anak Merajot,

4. Merajot anak Seraja, Seraja anak Usi, Usi anak Buki,

5. Buki anak Abisua, Abisua anak Pinehas, Pinehas anak Elcasar, Eleasar anak Aaron, imamhai tä.

6. Maka Esra tä olo pintar hong Torat Moses, idjä djari inenga Jehowa, Hatallan Israel. Maka radja manenga akae karä talo lakue, tumon berkat lengän Jehowa, Hatallae, intu Esra.

7. Tinai aton omba iä belahe olo Israel, imam, olo Lewi, olo panjanji tuntang tonggon bauntonggang, tinai belahe rewar äka brasih, omba iä buli Jerusalem, hong njelo udju kahum radja Artasasta tä.

8. Maka äwen sampai Jerusalem intu bulan limä, hong njelo udju kahum radja tä.
9. Krana intu andau idjä solake, bulan idjä solake, äwen tä harikas bara Babel, tinai andau solake bulan limä iä sampai Jerusalem, tumon berkat lengän Hatallae intu äwen.
10. Krana Esra djari mananggar atäie, mangat mariksa tuntang manumon Torat Jehowa, tinai mangat madjar olo Israel karä prentah tuntang hadat tä.
11. Maka djetoh augh salinan surat tä, idjä inenga radja Artasasta akan Esra, imam tuntang guru Torat tä, olo idjä paham harati hong karä angh prentah tuntang hadat Jehowa tahiu olo Israel:
12. Artasasta, radjan karä radja, akan Esra, imam tä tuntang guru Torat Hatallan langit, idjä paham harati; käläh salamat akae. (Aton tinai injewut katikae hong surat.)
13. Aku toh manenga prentah, maka olo handiai awang baris olo Israel, karä imam ajue tuntang olo Lewi, idjä hong karadjaangku, äweäwe idjä pahias atäie handak buli Jerusalem, käläh ompat ikau bewäi.
14. Basa ikau djari injoho radja tuntang wakil radja äwen udju tä, mangat mariksa Juda tuntang Jerusalem tumou Torat Hatallam, idjä hnang lengäm;
15. Tinai mangat ikau mimbit karä salaka bulau, idjä djari ienenga radja tuntang wakile äwen udju tä tuntang kahias atäie akan Hatallan Israel, idjä äkae melai hong Jerusalem;
16. Tinai karä salaka bulau, idjä tau imumpongm hong hapus tanah Babel, tuntang talo inenga, idjä inenga utus olo ajum tuntang karä imam dengan kahias atäie, akan human Hatallae, idjä hong Jerusalem.
17. Mangat ikau palus hapan rear tä mamili sapi, tabiri hatuäe, anak tabiri, tuntang ramon parapah indu kinan, parapah talo ihop, uka maluput tä hundjun mesbeh hong human Hatallan keton, idjä hong Jerusalem.
18. Tinai tumon huangm tuntang huang karä paharim handak hapan tisan salaka bulau, tumon tä käläh keton hapan djetä tumon kahandak Hatallan keton.
19. Tinai karä ramon pakarang, idjä djari inenga akam indu hapan hong human Hatallan keton, lian tä intu baun Hatallan Jerusalem.
20. Maka karä talo idjä tapas hindai, idjä patut indu hapam akan human Hatallam, barangai karä balandjam, duan djetä bara gudang ramon radja bewäi.
21. Aku toh, radja Artasasta, manenga prentah akan karä mantir ramon radja, idjä dipah batangdanum lombah hila kanih, maka talo handiai idjä Esra, imam tuntang guru Torat Hatallan langit tä, karäh blaku bara keton, palus keton manenga tä akae,
22. Sampai saratus pikul salaka, saratus kor gendom, tinai saratus bat anggor, tuntang saratus bat undus, tinai ujah barangai karäe.
23. Talo handiai idjä tumon Torat Hatallan langit tä, buabnah keton manenga tä akan human Hatallan langit, uka äla kalaite mawi karadjaan radja äwen hanak.
24. Tinai ikäi masanan akan keton tahiu karä imam, olo Lewi, olo panjanji, olo tonggon bauntonggang, rewar äka brasih, tun-

tang karä olo idjä omba nguan gawin human Hatalla tä, djaton tau keton blaku wang kapala, asil satiare atawa bea bara olo tä.

25. Maka ikau, o Esra, tumon Torat kapintar Hatallam, idjä intu lengäm, awi mangkat hakim tuntang pangulu, idjä mamatut olo arä, awang dipah batangdanum lombah hila tä, olo handiai idjä katawan Torat Hatallam; maka olo awang djaton katawan tä, patut keton madjar iä.

26. Maka genep biti, idjä djaton maku manumon Torat Hatallam, tuntang prentah radja, djaton tau dia olo tä palus ihukum, atawa impatäi, atawa imbuang, atawa indenda, atawa inutup imasong.

27. Maka tara akan Jehowa, Hatallan tato ita, idjä manenga kahandak kalotoh huang atäi radja, mangat mambungas human Jehowa, idjä hong Jerusalem;

28. Idjä djari masi aku intu baun radja, tuntang karä wakile, tuntang karä mantir radja awang kwasa. Maka aku djari mandähen atäiku tumon asin Jehowa, Hatallangku, intu aku, aku djari mamumpong arä bakas olo Israel, mangat iä hagoet ompat aku.

BAGI 8.

I. Karä olo idjä omba Esra. II. Olo tä harikas, tuntang iä sampai Jerusalem.

I.—1. Maka djetoh karä mantir kapala tuntang ungkupe, idjä omba aku hagoet bara Babel, kahum karadjaan radja Artasasta.

2. Bara panakan Pinehas: Gersom; bara panakan Itamar: Daniel; bara panakan Dawid: Hatus;

3. Bara panakan Seghanja, bara ungkup olo Paros: Sagharja, tinai karä hatuäe idjä ompat iä saratus limä pulu biti.

4. Bara panakan Pahatmoab: Eljehoenai, anak Seraja; duä ratus biti hatuäe ompat iä.

5. Bara Panakan Seghanja: anak Jahasiel tä; telo ratus biti hatuäe ompat iä.

6. Bara panakan Aden: Ebed, anak Jonatan; limä pulu biti hatuäe ompat iä.

7. Bara panakan Elam: Jesaia, anak Atalja; udju pulu biti hatuäe ompat iä.

8. Bara panakan Sepatja: Sebadja, anak Mighael; hanja pulu biti hatuäe ompat iä.

9. Bara panakan Joab: Obadja, anak Jehiel; duä ratus hanjawalas biti hatuäe ompat iä.

10. Bara panakan Selomit: anak Jasipja; saratus djahawen pulu biti hatuäe ompat iä.

11. Bara panakan Bebai: Sagharja, anak Bebai; duä pulu hanja biti hatuäe ompat iä.

12. Bara panakan Asgad: Johanan, anak Katan; saratus sapulu biti hatuäe ompat iä.

13. Tinai baris panakan Adonikam, idjä hagoet harian, aton kalotoh arae: Elipelet, Jehiel tuntang Semaja; djahawen pulu biti hatuäe ompat iä.

14. Bara panakan Bigwai: Utai tuntang Sabud; udju pulu biti hatuäe ompat iä.

15. Maka aku mamumpong olo tä hong batangdanum, idjä darah Ahawa; ikäi bapodok hetä katelo. Djadi, amon aku mariksa olo arä tuntang karä imam, maka aku djaton sondau olo Lewi hetä.

16. Tä aku manjoho Elieser,

Ariel, Semaja, Elnatan, Jarib, Elnatan, Natan, Sagharja äwen djalatien Mesulam, mantir tä, tuntang Jojarib tinai Elnatan, guru tä;
17. Aku manjoho äwen mametäh Ido, idjä mantir hong tanah Kasibja, tuntang aku madjar totoke augh awang patut insumae akan Ido, akan paharie tuntang karä rewar äka brasih, idjä hong Kasibja, mangat mimbit akan ikäi olo tonggon human Hatallan ita.
18. Maka awi asin lengän Hatallan ita äwen tä mimbit akan ikäi olo idjä pintar, bara panakan Maheli, Maheli anak Lewi, Lewi anak Israel, iä tä Serebja äwen hanak hampahari, hanjawalas biti;
19. Tinai Hasabja tuntang Jesaia, bara panakan Merari, äwen hanak hampahari, duä pulu biti.
20. Bara rewar äka brasih tä, idjä djari inenga Dawid tuntang karä mantir hai akan mandohop olo Lewi, duä ratus duä pulu biti, tuntang surat arae.
II.—21. Tä aku manjoho olo arä puasa hetä hong batangdanum Ahawa, mangat mamparandah arep ikäi hong baun Hatallan ita, manggau intu iä panggoet batuah akan ikäi, akan karä anak ikäi tuntang akan talo ain ikäi samandiai.
22. Krana aku mahamen blaku bara radja kawan parang tuntang olo idjä hapan hadjaran, mangat mangalindong ikäi bara karä musoh hong djalan; krana ikäi djari hamauh dengan radja, koan ikäi: Lengän Hatallan ikäi mandohop olo handiai, idjä manggau iä, tapi kwasae, kalaite mawi olo handiai, idjä malihi iä.
23. Tumon tä ikäi puasa, tuntang blaku talo tä intu Hatallan ita; maka iä manarima lakun ikäi.
24. Tä aku mintih duäwalas biti bara mantir imam: Serebja, Hasabja, tuntang paharie sapulu biti.
25. Tinai aku manimbang akan olo tä salaka bulau, tuntang karä ramon pakarang, idjä indu parapah akan human Hatallan ita, idjä inenga radja tuntang karä wakile tuntang mantire awang hai, tinai idjä inenga karä olo Israel awang hetä.
26. Djadi, aku manimbang akan lengän äwen tä djahawen ratus limä pulu pikul salaka, tinai ramo salaka behat saratus pikul; maka bulau saratus pikul.
27. Tinai duä pulu sangkir bulau, regae sakojan kiping duit bulau, tinai duä kandarah tambaga, idjä kilau bulau ampin tampajahe.
28. Tuntang aku hamauh dengan olo tä: Keton djari imprasih akan Jehowa, ramo toh brasih kea, tinai salaka bulau toh, idjä djari inenga olo tumon kahiase akan Jehowa, Hatallan tato keton.
29. Buabuah keton manonggoe, sampai keton manimbang tä hong Jerusalem akan karong äka panatau human Jehowa, naharep karä mantir imam tuntang olo Lewi, tuntang karä mantir kapalan olo Israel.
30. Tä imam dengan olo Lewi manduan karä salaka bulau, tuntang djari timbange, tinai karä ramon pakarang, mangat mimbit tä akan Jerusalem, akan human Hatallan ita.
31. Tumon tä ikäi harikas bara batangdanum Ahawa, andau duäwalas, bulan idjä solake, mangat hagoet akan Jerusalem; maka leng-

än Hatallan ita mampahaiak ikäi, malapas ikäi bara lengän musoh, tuntang bara karä olo idjä mimpa ikäi hong djalan.

32. Kalotä ikäi sampai Jerusalem; hetä ikäi malajan katelo andau.

33. Maka andau äpat salaka bulau tuntang karä ramon pakarang tä inimbang akan human Hatallan ita, inenga intu pagangan Meremot, anak Uria, imam tä, tuntang Eleasar, anak Pinehas, tuntang Josabad, anak Jesua, tinai Noadja, anak Binui, olo Lewi tä;

34. Midjä midjä tumon timbange, behat timbange injurat kea intu andan tä.

35. Maka olo idjä djari tamput tawanan, tapi djari buli bara äkae tä, malupnt parapah awang ingähu akan Hatallan Israel: duäwalas sapi, akan hapus utus olo Israel, djalatien pulu djahawen tabiri hatuäe, udjn pulu anak tabiri, tinai duäwalas kambing hatuäe, indu parapah tagal dosa; uras tä parapah ingähu akan Jehowa.

36. Limbah tä iä mandjuluk surat prentah radja akan karä wakil tuntang mantir radja, idjä hila toh batangdanum lombah. Maka äwen tä mandohop ntus olo tä intn gawin human Hatalla.

BAGI 9.

Belahe olo Israel djari sala, awie masawä olo kapir. Esra blaku ampun akan olo.

---

1. Limbah talo handiai tä mandjari, maka karä mantir hai manalih aku, koae: Olo Israel toh tuntang imam, tinai olo Lewi djaton toto habaris dengan karä utus olo tanah toh, dengan karä talo kabelä ain olo tä, iä tä olo Kanani, olo Het, olo Peresi, olo Jebusi, olo Amon, olo Moab, olo Misir tuntang olo Amori.

2. Krana iä djari manduan anak bawin olo tä akae tuntang akan anake idjä hatuä, sambil mäwoi arepe, panakan idjä brasih tä, dengan utus olo tanah toh, tinai karä mantir tuntang kapala djari manampara malangkah kalotoh. — (5.*Mos.*7,3.)

3. Amon aku mahining aughe tä, maka akn marabit pakaiangku, klambi kahowutku, tinai marampong balauku tuntang djanggutku, aku mondok sabanen angatku.

4. Tä aton hapumpong darah aku olo handiai, idjä mikäh augh Hatallan Israel, tagal kalangkah olo idjä djari buli limbah tawanan tä; tapi aku melai mondok magon sabanen angatku sampai katika parapah halemäi iluput.

5. Maka katika olo maluput parapah halemäi aku mendeng, barendeng kasabanengku, mangkepan pakaiangku tuntang klambi kahowutku idjä irabitku tä, palus aku sontop mandeko ututku, sambil mandepä lengängku akan Jehowa, Hatallangku;

6. Koangku: O Hatallangkn! aku toto mahamen tuntang burabnrah ampingku, manggatang baungku akam, o Hatallangku! krana karä kasalan ikäi djari arä sampai halau takolok ikäi, dosan ikäi djari hai sampai langit.

7. Bara andau karä tato ikäi ikäi paham tiwas palus andau toh, tagal kadarhakan ikäi ikäi djari

injaragh, ikäi tuntang radjan ikäi, tinai imam, penda lengän radjan olo kapir, buah padang, tawanan, tarik rampas, buah kahawen baun ikäi, tumon awang djari andau toh.

8. Maka haru toh, kilau idjä kapidjep matä, ikäi djari iasi Jehowa, Hatallan ikäi, mangat manenga kaliwus akan ikäi, bagi isut hong kaleka idjä brasih, mangat manarang matan ikäi, o Hatallan ikäi, tinai mangat manenga pambelom isut akan ikäi metoh karewar ikäi;

9. Krana ikäi toto rewar olo, tapi hong karewar ikäi Hatallan ikäi djaton djari malihi ikäi, malainkan iä djari manenga asi akan ikäi intu baun radja Parsis, mangat mahaga tahaseng ikäi, uka ikäi nguan human Hatallan ikäi, tuntang mangabuah karä kanihaue, sambil manenga kota akan ikäi hong Juda tuntang Jerusalem.

10. Maka toh, kilen augh ikäi, o Hatallan ikäi! limbah toh tinai? basa ikäi djari manganan prentahm,

11. Idjä djari injohom hadjamban rewarm, karä nabi, koam: tanah toh, idjä inamä keton, mangat manjores tä, toto tanah awang kihal, awi karä kihal utus olo kapir, awi karä talo kabelä tä, idjä hapan tä olo djari mangontep tanahe bara tapakae pontonge sam pai pontonge dengan kihale. — (3.*Mos.*18,24.)

12. Tagal tä äla keton mampabanä anak keton idjä bawi dengan anak ai hatuä, äla kea manduan anak ai idjä bawi akan sawan anak keton idjä hatuä, äla keton manggau kasanang tuntang tuah akan olo tä, sampai katatahi, mangat keton mandjadi kwasa, tuntang kuman kahalap tanah tä, palus malihi tä akan joresan panakan keton palus katatahi.

13. Maka limbah hukum handiai tä, awang djari buah ikäi awang papa, tagal dosan ikäi idjä paham, tinai limbah ikau, o Hatallan ikäi! djari mandjara ikäi isut haliai bara kapatut kadarhakan ikäi, tuntang djari manenga kaliwus akan ikäi, kilau awang djari toh:

14. Patut kea toh ikäi haluli tinai marusak prentahm, sampai ikäi sawä habanä dengan olo idjä äka kakihal toh? dia ikau handak malait ikäi, sampai ikäi lomos sasindä, sampai djaton tisae, djaton idjä tau mahakan tinai?

15. O Jehowa, Hatallan Israel! ikau toto budjur, krana ikäi magon aton, ikäi djari lapas, tumon awang aton andau toh. Itäm, ikäi toh aton hong baum tuntang karä katiwas ikäi, dialo idjä biti tau mambudjur arepe hong baum tagal perkara toh.

BAGI 10.

Bawin olo kapir tä inganan olo Israel tinai.

---

1. Amon Esra blaku doa hapan augh tä, tuntang mangaku kasalan tä, sambil manangis, mampahikep arepe naharep human Hatalla, tä maka aton hapumpong hetä paham arä olo Israel, hatuä bawi tuntang anak olo; olo tä kea paham manangis.

2. Tä tombah Seghania, anak Jehiel, idjä bara ungkup olo Elam, sambil hamauh dengan Esra: Ikäi djari malangkah malawan Hatallan ikäi, basa ikäi djari manduan ba-

win olo kapir idjä hong tanah toh; tapi aton kaharap hindai akan olo Israel tagal perkara toh.

3. Käläh ita toh mawi djandji dengan Hatallan ita, ita handak manganan karä olo bawi tä tuntang anake, tumon kahandak tuangku tuntang karä äwen idjä mikäh prentah Hatalla; käläh gawin ita toh tumon augh Torat.

4. Mendeng ikau, krana gawi toh akam kea; ikäi handak mandohop ikau. Mentementeng bewäi, lalus tä.

5. Tä Esra mendeng, palus iä manjoho karä kapala imam, olo Lewi tuntang karä olo Israel sumpah, äwen handak malalus karä aughe tä; maka olo tä sumpah.

6. Limbah tä Esra hagoet bara baun human Hatalla, palus tamä karong Johanan, anak Eljasib; limbah tamä hetä, maka iä djaton kuman mihop, basa iä paham kapähän atäie tagal kalangkah olo idjä limbah tawanan tä.

7. Maka olo bauauar hapus Juda tuntang Jerusalem, manjoho karä olo idjä limbah tawanan tä hapumpong hong Jerusalem.

8. Idjä djaton maku manalih dalam katelo andau, tumon augh karä mantir hai tuntang olo bakas, maka karä ramoe akan induan akan human Hatalla, tinai bitie akan imisah bara utus olo idjä limbah tawanan tä.

9. Tä, maka dalam katelo andau aton hapumpong hong Jerusalem karä olo Juda tuntang Benjamin; djetä hong bulan djalatien, andau duä pulu bulan tä; maka karä olo arä mondok hong aloalon darah human Hatalla, haiak hagendjäh tagal perkara tä, tuntang awi udjan paham.

10. Tä, maka Esra, imam tä, mendeng, sambil hamauh: Keton djari malangkah, basa keton djari masawä utus olo beken, hapan mandahang kasalan Israel hindai.

11. Toh, awi keton mangaku hong Jehowa, Hatallan tato keton, tuntang tumon kahandake pisah arep keton dengan karä utus olo hong tanah toh, tuntang dengan olo bawi beken utuse.

12. Tombah hapus olo arä, hai aughe: Patut bewäi ikäi manumon karä aughm.

13. Tapi olo hetoh paham arä, tinai andau paham udjan, sampai ikäi djaton tau melai intu ruar hetoh; tinai gawi toh djaton akan idjä andau kaduä bewäi, basa arä ikäi djari malangkah hong perkara toh.

14. Käläh karä mantir ikäi mariksa talo toh hong hapus utus olo arä, palus manjoho olo handiai hong karä lewun ikäi, idjä djari masawä bawin olo beken utuse, mangat manalih hong katika awang inukas, tuntang karä bakas dengan hakim genep lewu; sampai ita marombar kalait Hatallan ita, idjä tagal perkara toh.

15. Tä, maka Jonatan, anak Asahel, tinai Jehasia, anak Tikwa, iangkat, uka mariksa mamutus perkara tä; tinai Mesulam tuntang Sabetäi, olo Lewi tä, akan mandohop äwen.

16. Maka utus olo idjä limbah tawanan tä manumon augh tä. Maka imam Esra tuntang belahe mantir kapala, idjä injewut arae nah, imbaris akan gawi tä; äwen mondok, manampara mariksa perkara tä andau idjä solake, bulan sapulu.

17. Iä mahapus mariksa karä olo

ESRA 10.

tä, idjä djari masawä bawin olo beken utuse hong andau idjä solake, bulan idjä solake.
18. Maka aton sondau bara panakan imam, idjä djari masawä bawin olo beken utuse, bara panakan Jesua, anak Josadak tuntang paharie: Maaseja, Elieser, Jarib, Gedalja.
19. Maka iä mandjuluk lengäe, mandjandji, iä handak manganan sawae tä, tuntang genep biti handak maluput parapah, tabiri hatuäe idjä kongan, tagal kasalae.
20. Bara panakan Imer: Hanani tuntang Sebadja.
21. Bara panakan Harim: Maaseja, Elia, Semaja, Jehiel, Usia.
22. Bara panakan Pashur: Eljoenai, Maaseja, Ismael, Netaneel, Josabad, Elasa.
23. Bara olo Lewi: Josabad, Simei, Kelaja, (iä tä Klita,) Petaja, Juda, Elieser.
24. Bara olo panjanji: Eljasib. Bara olo tonggon bauntonggang: Salum, Telem, Uri.
25. Maka bara karä olo Israel; bara panakan Paros: Ramja, Jesia, Malghia, Mijamin, Eleasar, Malghia, Benaja.
26. Bara panakan Elam: Matanja, Sagharja, Jehiel, Abdi, Jeremot, Elia.
27. Bara panakan Satu: Eljoenai, Eljasib, Matanja, Jeremot, Sabad, Asisa.
28. Bara panakan Bebai: Johanan, Hananja, Sabai, Atlai.
29. Bara panakan Bani: Mesulam, Malugh, Adaja, Jasub, Seal, Jeramot.
30. Bara panakan Pahatmoab: Adna, Kelal, Benaja, Maaseja, Matanja, Besaleel, Binui, Manase.
31. Bara panakan Harim: Elieser, Jisia, Malghia, Semaja, Simeon,
32. Benjamin, Malugh, Semarja.
33. Bara panakan Hasum: Matnai, Matata, Sabad, Elipelet, Jeremai, Manase, Simei.
34. Bara panakan Bani: Maadai, Amram, Uel,
35. Benaja, Bedeja, Keluhi,
36. Wanja, Meremot, Eljasib,
37. Matanja, Matnai, Jaasai,
38. Bani, Binui, Simei,
39. Selemja, Natan, Adaja,
40. Maghnadbai, Sasai, Sarai,
41. Asareel, Selemja, Semarja,
42. Salum, Amarja, Josep.
43. Bara panakan Nebo: Jeiel, Matitja, Sabad, Sehina, Jadai, Joel, Benaja.
44. Olo handiai tä uras djari masawä bawin olo beken utuse, maka belahe olo bawi tä djari manak kea.

SURAT

NEHEMIA.

BAGI 1.

Nehemia mahining britan olo Israel hong tanah Juda paham kadjakä. Iä blaku dohop intu Hatalla.

1. Djetoh saritan Nehemia, anak Haghalja. Djadi hong bulan Kislen, intu njelo duä pulu, kahnm akn hong Susan, hong human radja,

2. Maka aton dumah Hanani, idjä biti bara karä paharingkn, haiak isut olo bara Juda; maka aku misek intu äwen perkaran olo Jehndi, awang djari batisa tnntang lapas bara äka tawanan, tinai perkaran Jerusalem.

3. Koan äwen tä dengangku: Karä tisan olo tawanan, awang melai hong tanah kanih, uras paham kadjakä, iä inawah olo; kotan Jerusalem karakkaraka, karä bauntonggange djari inusul olo.

4. Djadi, sana aku mahining karä anghe tä, maka aku mondok manatum manangis tahi andaue, tinai aku puasa tnntang blaku doa intu Hatallan langit.

5. Koangku: Joh Jehowa, Hatallan langit, Hatalla idjä hai, idjä indu ingikäh ingarawan! idjä mahaga djandji tuntang asi akan karä olo idjä sinta ikau, sambil mahaga prentahm!

6. Käläh talingan pindingm, kariaran matam, mangat mahining lakadoan rewarm, idjä ilakuku intu baum andau toh, handau hamalem, tagal olo Israel, rewarm tä; aku mangaku karä dosan olo Israel, idjä awi tä ikäi djari basala intu ikau; toto aku kea tuntang ungkup human apangku djari badosa.

7. Ikäi toto sala haliai dengam, ikäi djaton djari mahaga prentah, hadat, dasar, idjä djari injohom rewarm Moses.

8. Tapi ingat aughm, idjä djari insumam akan rewarm Moses, koam: keton karäh malangkah, tä aku handak manaburan keton marak karä utus olo. — (5.*Mos.*28, 64; 30,1.4.)

9. Tapi djaka keton hobah intu aku, tuntang mahaga karä prentahkn, sambil malalus tä: alo keton djari inganan sampai saran langit, bara betä kea mahin aku handak mamumpong keton, halalian keton akan äka keton tä tinai, idjä djari intihku, mangat mampelai arangku hetä.

10. Olo tä puna rewar ajum kea, utns olo ajnm, idjä djari iliwusm hapan paham kwasam, awi lengäm awang abas.

11. Joh pangkahai Tuhan, talingan pindingm akan lakudoan rewarm toh, akan lakudoan karä rewarm, idjä radjin handak mikäh aram; dohop rewarm, mangat kahandakku mandjadi andau toh,

pasi aku intu baun olo toh. — Krana aku puna mantir talo ihop ain radja.

BAGI 2.

I. Radja manenga kwasa tuntang tjap akan Nehemia, manjoho iä mamangun Jerusalem. II. Nehemia hagoet akan Jerusalem.

I. — 1. Tä, maka hong bulan Nisan, hong njelo duä pulu kahum karadjaan Artasasta, metoh anggor djari ingkes intu baue, maka aku manduan anggor tä, manenga tä akan radja; maka bara bihin aku djaton pudji tangitangis ampingku intu baue.

2. Tä, maka koan radja dengangku: Buhen baum tangitangis, ikau djaton haban? toto djetä awi kapähän atäim. Tä aku paham mikäh.

3. Maka koangku, tombah augh radja: Käläh radja belom katatahi! kilen baungku dia tatangis, krana lewu, äka kubur karä tatoku, djari karakkaraka, karä bauntonggang lewu lepah kinan apui.

4. Tombah radja, koae: Narai ilakum toh? Tä aku blaku intu Hatallan langit;

5. Tuntang aku hamauh dengan radja: Amon radja nahuang, djaka rewarm ingilak intu baum, käläh soho aku hagoet akan tanah Juda, mananggoh lewu äka karä kubur tatoku, mangat aku mamangun tä.

6. Koan radja dengangku, tuntang sawan radja, idjä mondok habambai dengae: Kilen katahin panggoetm tä, prea ikau akan buli? Maka radja nahuang manjoho aku, limbah aku djari mandjandji katahin katikae akae.

7. Tä koangku dengan radja: Amon radja nahuang, käläh soho olo manenga surat intu aku manantarang karä wakil dipah kanih batangdanum lombah, mangat iä magah aku palus sampai tanah Juda;

8. Tinai surat manantarang Asap, mantir pulau kaju ain radja, mangat iä manenga kaju akangku indu papar bauntonggang huma, tuntang akan kotan lewu, tinai akan huma, idjä indu äkaku melai. Maka radja manenga surat tä akangku, tumon asin lengän Hatallangku dengangku.

II. — 9. Maka amon aku sampai karä wakil radja idjä dipah kanih batangdanum lombah, tä aku mandjuluk tjap radja akae. Maka radja djari manjoho mantir, tuntang olo parang idjä hapan hadjaran ompat aku.

10. Djadi, amon Sanbalat, olo Horon, tinai Tobia, mantir olo Amon, mahining djetä, maka djetä paham papa intu iä, basa olo djari dumah, idjä manggau talo bahalap akan olo Israel.

11. Maka aku sampai Jerusalem, tuntang melai hetä katelo andau.

12. Limbah tä aku manatap arepku hamalem, haiak isut olo hatuä dengangku; krana aku djaton masanan akan olo talo idjä djari ilowang Jehowa huang atäiku, mangat nguan Jerusalem; djaton kea meto dengangku, baja idjä kongan tä, idjä iukongku.

13. Maka hamalem aku hagoet, blua bauntonggang hila djanah, sambil mahalau lowang danum naga, tinai aku sampai bauntonggang Aspot; dengan kapähän atäiku aku mitä kotan Jerusa-

lem, idjä karakkaraka, tuntang
karä bauntonggang lepah djari ki-
nan apui.
14. Aku hagoet palus sampai
bauntonggang lowang danum, tun-
tang sampai talagan radja, tapi
hetä djaton äka metongku tau
manasaran paie.
15. Maka alem tä kea aku ha-
goet mahoroe sungäi tä, tuntang
aku pähä atäiku mitä kota tä,
palus aku buli tamä lewu tinai,
mahoroe bauntonggang hila djanah.
16. Maka karä mantir djaton
katawan panggoetku tuntang ga-
wingku; krana sampai andau tä
aku hindai djari manutor talo enen
akan olo Jehudi, akan karä imam,
akan olo hai tuntang karä man-
tir, tinai akan karä olo beken,
awang nguan gawi tä.
17. Tä, maka aku hamauh deng-
an äwen: Keton toh mitä tjala-
kan ita, krana Jerusalem djari
rusak, karä bauntonggang lepah
kinan apui; has, ita mamangun
kotan Jerusalem tinai, uka äla
ita inawah olo hindai.
18. Tinai aku masanan akae
lengän Hatallangku djari masi
mandohop aku, tinai aku masa-
nan akan äwen karä augh radja
kea, awang imetähe intu aku.
Tä tombah olo tä: Amon kalotä,
käläh ita badjeleng mamangun tä.
Palus iä mangaras arepe, uka ma-
lalus talo bahalap tä.
19. Djadi, amon Sanbalat, olo
Horon, tuntang Tobia, mantir
olo Amon, tinai Gesem, olo Arab,
mahining tä, maka iä hababaka,
manawah ita, sambil hamauh:
Narai gawin keton toh? handak
keton mengkak arep keton, ma-
lawan radja?
20. Tä aku mandjawap manju-
lang aughe, sambil hamauh deng-
an äwen: Hatallan langit karäh
mandohop ikäi, mangat gawin
ikäi mandjadi; ikäi rewar ajue
handak mangkat gawi mamangun;
tapi keton djaton bara bagi bilah,
djaton bara gawi, keton puna
djaton inahiu hong Jerusalem.

BAGI 3.

Kotan Jerusalem imangun olo Jehudi.

1. Maka Eljasib, imamh ai tä,
tuntang karä paharie, karä imam
tä, mamangun bauntonggang ta-
biri, iä manaheta tuntang mam-
prasih djetä, mangkepan blawange,
iä mamangun tuntang mamprasih
tä mandas tjandi Mea, tuntang
mandas tjandi Hanameel.
2. Tinai olo Jerigho mamangun
silae; tinai hila silae Saghur, anak
Imri, mamangue.
3. Bauntonggang lauk imangun
ungkup Senaa; iä mamangun
tä, tuntang mangkepan blawange
dengan kuntjie kantjinge.
4. Tokep iä Meremot, anak
Uria, mamangue; darah iä Me-
sulam, anak Bereghja, Bereghja
anak Mesesabeel, mamangue; da-
rah iä Sadok, anak Baena, ma-
mangue.
5. Tinai darah iä olo Tekoa
mamangue, tapi awang idjä tatau
djaton maku ompat mangkat ga-
win Tuhan ajue.
6. Bauntonggang idjä usang tä
inaheta Jojada, anak Pasea, tinai
Mesulam, anak Besodja; äwen
duä tä mamangun djetä, tuntang
mangkepan blawange dengan kun-
tjie kantjinge.

7. Darah iä Melatja, olo Gibeon, tuntang Jadon, olo Meron, mamangue, tinai olo Gibeon dengan olo Mispa, idjä mamenda wakil awang dipah batangdanum hila toh.

8. Darah iä Usiel, anak Harboja, tukang bulau tä, mamangue; darah iä Hananja mamangue, anak tukang tatamba tä. Maka Jerusalem bihin batisa, djaton ingarak, sampai kota awang lombah.

9. Darah iä Repaja, anak Hur, mantir pontong Jerusalem, mamangue.

10. Tinai darah iä mamangue Jedaja, anak Harumap, tandipah humae; darah iä Hatus, anak Hasabneja, mamangue.

11. Pontonge tinai Malghia, anak Harim, tuntang Hasub, anak Pahatmoab, mamangue, tuntang tjandi tannur tä.

12. Darah iä Salum, anak Lohes, mantir pontong Jerusalem, mamangue, iä tuntang anake bawi.

13. Bauntonggang hila djanah inaheta Hanun tuntang olo Sanoa; äwen mamangun djetä, mangkepan blawange, tuntang kuntjie kantjinge; beken bara tä tinai iä mamangun kota, pandjang sakojan hasa, mandas bauntonggang Aspot.

14. Maka bauntonggang Aspot inaheta Malghia, anak Reghab, mantir bagin lewu idjä Betkerem arae; iä mamangun djetä, mangkepan blawange, tuntang kuntjie kantjinge.

15. Bauntonggang lowang danum inaheta Salum, anak Kolhose, mantir bagin lewu idjä Mispa arae; iä mamangun djetä, mangkepan blawange, tuntang kuntji kantjinge; tinai kotan talaga Siloa, idjä darah kabon radja, sampai lampat tä, idjä djalan mohon akan lewun Dawid.

16. Darah iä Nehemia, anak Asbuk, mantir sabagi Betsur, mamangue, mandas tandipah kubur Dawid, palus sampai talaga, idjä ingali, sampai kubur karä pangkalima.

17. Darah iä maka olo Lewi tä, Rehum, anak Bani, mamangue; darah iä Hasabja, mantir sabagi Kehila, mamangun baris ajue.

18. Darah iä maka paharie Bawai, anak Henadad, mantir sabagi Kehila, mamangue.

19. Darah iä Eser, anak Jesua, mantir Mispa tä, mamangun baris awang beken, tandipah huma äka ganggaman, puting idjä hetä.

20. Darah iä Barugh, anak Sabai, ukuh haliai mamangun baris beken, bara puting djetä mimes bauntonggang human Eljasib, imam hai tä.

21. Darah iä Meremot, anak Uria, Uria anak Kos, mamangun baris awang beken, bara bauntonggang human Eljasib, sampai puting human Eljasib.

22. Darah iä karä imam, idjä melai hong padang Jordan, mamangue.

23. Darah iä Benjamin tuntang Hasub mamangue, tandipah huma ai; darah iä Asaria, anak Maaseja, Maaseja anak Hananja, mamangue, tandipah humae.

24. Darah iä Binui, anak Henadad, mamangun baris idjä beken, bara human Asaria mimes putinge idjä hila tapakae hetä.

25. Palal, anak Usai, mamangue tandipah puting, tandipah tjandi gantong tä, idjä mantarudjok darah human radja, idjä tokep hu-

man panga; darah iä Pedaja, anak Paros, mamangue.

26. Rewar äka brasih, idjä melai hong Opel, mamangue mandas bauntonggang danum hila timor, mandas tjandi idjä mantarudjok hetä.

27. Darah iä olo Tekoa mamangun baris beken, mandas tjandi hai idjä gantong mantarudjok, tinai mandas kota Opel.

28. Bara bauntonggang hadjaran karä imam mamangue, genep biti tandipah humae.

29. Darah iä Sadok, anak Imer, mamangue, tandipah humae; darah iä Semaja, anak Seghanja, mandur bauntonggang hila timor, mamangue.

30. Darah iä Hananja, anak Selemja tuntang Hanun, anak Salap idjä djahawen, mamangun baris beken tinai; darah iä Mesulam, anak Bereghja, mamangue, tandipah karong ajue.

31. Darah iä Malghia, anak tukang bulau, mamangue mandas human rewar äka brasih tuntang human tukang tatamba, mandas bauntonggang Mipkad, palus sampai putinge.

32. Maka helat putinge hetä mandas bauntonggang tabiri karä tukang bulau tuntang tukang tatamba mamangue.

BAGI 4.

Musohe handak manr gawin olo Jehudi, tapi akale djaton mandjari.

1. Maka amon Sanbalat mahining, ita mamangun kota tä, iä paham sangit, hasep kalaite, tuntang iä halalea olo Jehudi.

2. Koae dengan karä paharie, tuntang karä olo parang hong Samaria: Narai gawin olo Jehudi matekiapi, idjä inggoinggut tä? patut ita mahapa iä kalotä bewai? aton iä akan maluput parapahe? tau iä mahapus tä dalam idjä andau? tau iä manjelong batu bara tujok kawo, idjä kinan apui tä?

3. Maka Tobia, olo Amon tä, aton dengae, sambil hamauh: Naughe olo tä mamangun; paribasa aso hutan dumah, toto djetä mahin karäh mangarak kota batu ain olo tä.

4. Hining, joh Hatallan ikäi, kahawen ikäi idjä paham, lian aughe idjä hapae halalea akan hundjun takoloke, saragh olo tä indu rampas hong tanah äkae tawanan.

5. Æla ikau manutup kadarhakae, dosae äla mindahe bara baum, krana olo tä djari hababaka manawah ikau intu baun karä olo idjä mamangun tä.

6. Tapi ikäi manampa hapus kota tä sampai sabagi kagantonge, krana olo arä radjin atäie mamangun tä.

7. Djadi, amon Sanbalat, tuntang Tobia, tinai olo Arab tuntang olo Amon, dengan olo Asdod mahining, pangun kotan Jerusalem djaladjalan miar, karä karusake djari patep, maka hasep kalaite.

8. Tä karä olo tä pakat sama arepe, handak manalih palus mamarang Jerusalem, mangat maur mangaroh gawi tä.

9. Tapi ikäi blaku doa intu Hatallan ita, tuntang mingkes olo djadjaga mandjaga iä handau hamalem.

10. Tä koan olo Juda: Kaabas olo pamikul tä djari djaton, tinai karä kiwak talo paham arä; djaton kabawa kea ita mamangun kota tä tinai.

11. Maka angate kamäan karä musoh ita, koae: Kahum olo tä djaton mitä djaton katawan, maka salenga kea ita handak maroboh mantakan iä, mampatäi iä, palus mampaterai gawie tä.

12. Djadi, amon olo Jehudi, awang melai tokep äwen, manalih, maka sampai hakampulu hirah iä masuman akan ikäi akal äwen, idjä handak hapae marusak ikäi.

13. Maka aku mamadju olo arä mendeng hila likut kota, hong karä äka idjä gantong; aku mamadju olo tä tumon ungkup labengae, tatap dengan padang, lundju, panah.

14. Tinai aku mariksa karä padjue; aku lius, sambil hamauh dengan karä olo hai tuntang karä mantir, tuntang olo arä samandiai: Æla keton mikäh intu baun olo tä, ingat Tuhan idjä pangkahai, idjä indu ingikäh ingarawan tä, parang akan karä paharin keton, akan anak keton hatuä bawi, akan sawan keton tuntang human keton.

15. Limbah tä, amon musoh ikäi mahining, akal gawie tä tawan ikäi, tuntang Hatalla djari mampahaiang akale, tä maka ikäi haluli, genep biti akan gawin ai hong kota.

16. Djadi, bara andau tä kea belahe olo ajungku tantai bagawi, tinai belahe mimbing karä lundju, talawang, panah, sangkarot; maka karä mantir uras intu likut salepah ungkup olo Juda.

17. Karä olo idjä mamangun kota tä, tuntang idjä mäton talo, tuntang idjä tantai mamuat tä, genep biti uras nguan gawie hapan lengäe silae, tapi silae mimbing ganggaman.

18. Olo idjä mamangun tä uras bagawi hatangking padang, tinai karä olo panjarunai aton dengae.

19. Maka koangku dengan olo hai, dengan mantir tuntang olo arä handiai: Æka bagawi tä pandjang tuntang lombah, tinai ita toh imbaris tokotokong akan nguan kota, hakangkedjau dengan kulan ita.

20. Toh, maka intu kwekwe keton karäh mahining angh sarunai, hetä keton akan hapumpong tanggoh ikäi; maka Hatallan ita karäh mamarang akan ita.

21. Tumon tä ikäi nguan gawi tä; belahe olo tä mimbing lundju, bara talo hahewok sampai bintang mamala tinai.

22. Tinai aku hamauh dengan olo arä katika tä kea: Käläh genep biti tuntang djipäe bara malem intu Jerusalem, mangat ita mandjaga hamalem, tuntang bagawi handau.

23. Maka aku tuntang karä paharingku, karä djipengku tinai karä djadjaga idjä dengangku, ikäi djaton haliai mengkak pakaian ikäi, katahin ikäi batatap dengan ganggaman ikäi, mandoi mahin dia.

BAGI 5.

Nehemia mandohop olo Jehudi idjä päbä belom, awang injekä olo tatau.

1. Maka aton lembut augh

kotok paham, olo arä tuntang sawae, mawi karä paharie, olo Jehudi awang tatau.

2. Krana koan belahe: Anak ikäi hatuä bawi, ikäi toh paham arä biti, tagal tä ikäi djari mutang talo kinan, uka ikäi kuman mangat belom.

3. Tinai koan belahe: Ikäi sampai manjanda tanan ikäi, pambulan anggor ikäi, human ikäi, mangat ikäi tau mutang panginan hong kadjakä lau toh.

4. Tinai aton belahe idjä hamauh: Ikäi djari mutang rear, hapan manahor asil radja, djandji mandjuluk tana tuntang pambulan anggor ikäi, amon djaton talo hapa manahore.

5. Toh, dia isi dahan ikäi sama dengan isi dahan paharin ikäi, dia anak ikäi sama dengan anak ajue? tinai ikäi akan manolake bewäi anak ikäi hatuä bawi, mandjadi djipen olo, toto belahe anak bawi ain ikäi djari manempo, sampai iä djaton melai hong pahagan ikäi hindai, tuntang tanan ikäi, pambulan anggor ikäi djari akan olo beken kea.

6. Maka sana aku mahining kotoke tuntang karä aughe tä, aku paham blait.

7. Djadi, aku manirok huang atäiku; limbah tä aku mampudji karä olo tatau tuntang mantir, sambil hamauh dengan äwen: Keton paham mambehat paharin keton. Palus aku mamumpong olo arä, mangat malawan äwen tä.— (2.*Mos.*22,25.—3.*Mos.*25,36.)

8. Tuntang aku hamauh dengan äwen: Ikäi dengan sabolibolih djari manewus paharin ikäi, olo Jehudi tä, idjä djari indjual akan olo kapir, aton keton toh handak mandjual paharin keton, idjä djari ihalalian inewus ikäi? Tä äwen gagom, awie djaton sondau augh djawape.

9. Koangku tinai: Gawi tä djaton patut, idjä iawi keton; dia keton tau mikäh Hatallan ita, tagal olo kapir, musoh ita, idjä manawah ita?

10. Aku toh tuntang karä paharingku, tinai olo ajungku, pudji kea ikäi manduan rear atawa guajan bara olo tä? buah ita mempas utange tä bewäi!

11. Käläh palus andau toh kea keton malian akan olo tä karä tanae, pambulan anggor tuntang pambulan undus ajue, tinai humae, tinai karä anak rear, tuntang gendom, anggor dengan undus, idjä djari induan keton indu guajan bara olo tä.

12. Tä tombah olo tä: Ikäi handak malian tä akae, tuntang djaton handak managih iä tinai: ikäi handak manumon karä aughm. Maka aku palus mangahau karä imam, manjoho olo tä sumpah, uka malalus aughe tä.

13. Tinai aku manggerek usok klambingku, sambil hamauh: Tumon toh Hatalla akan manggerek nambalang manganan olo handiai bara humae tuntang bara satiare, idjä dia mahaga djandji toh, nakara iä inambalang inganan palus boang bewäi. Tombah utus olo arä: Amen! Tuntang iä manara Jehowa. Maka olo arä malalus augh djandjie tä.

14. Tinai bara andauku injoho mandjadi wakil radja marentah olo tä hong tanah Juda, djetä bara njelo duä pulu sampai njelo telo pulu duä kahum karadjaan Artasasta, djetä duäwalas njelo katahie,

maka aku tuntang karä paharingku djaton maku kuman tumon kapatut wakil radja tä.
15. Krana karä wakil awang helo bara aku djari mambehat olo arä, manduan bara iä tepong tuntang anggor, tinai äpat pulu sekel salaka genep andau; beken tinai olo ajue rusorusoh dengan olo arä; tapi aku djaton pudji tumon tä, basa aku mikäh Hatalla.
16. Tinai aku djari omba mamangun kota tä kea, ikäi djaton djari mamili tana, malainkan karä olo ajungku djari omba gawi tä hetä.
17. Tinai bara olo Jehudi tuntang bara karä mantir maka tangah duä ratus biti haradjur djari ompat aku kuman, beken tinai karä olo bara marak karä olo kapir, idjä hakaliling ikäi, awang madja ikäi.
18. Idjä injimpan akan sining andau, iä tä idjä kongan sapi, djahawen kongan tabiri awang kampili, tuntang arä burong, tinai bahelat kapulu karä ampin anggor kutoh karäe; alo kalotä mahin djaton kea aku blaku balandja awang tumon kapatut wakil radja, basa karä gawi tuntang asil olo tä djari paham babehat.
19. Ingat aku, o Hatallangku! tuntang talo handiai, awang iawiku akan utus olo tä, akan kahalapku.

BAGI 6.

Musohe hapan tipu, handak marusak Nehemia tuntang gawie; tapi tipue haiang bewäi.

1. Limbah tä, amon Sanbalat, Tobia tuntang Gesem, olo Arab tä, tinai karä musoh ikäi awang beken djari mahining, aku djari manampa kota tä, sampai djaton katapasan kanihaue hindai, alo katika tä aku hindai djari mangkepan karä blawang intu karä bauntonggang,
2. Tä, maka Sanbalat tuntang Gesem manjoho olo masanan akangku: Käläh ikau manjupa ikäi hong lewu intu djanah Ono. Tapi akale handak marusak aku.
3. Maka aku manjoho olo manangoh äwen, sambil hamauh dengae: Aku toh aton gawingku hai, tuntang djaton andauku hagoet; mikäh gawi tä tendä, amon aku djaton, kahum aku hagoet manjupa keton.
4. Maka sampai hangkäpat olo tä mampait augh akangku tumon tä kea, tapi aku tombah aughe kilau tä kea.
5. Maka intu tingkat idjä limä Sanbalat manjoho djipäe manalih aku tinai, mimbit surat hong lengäe, awang djaton badampul;
6. Maka augh huange kalotoh: Aton augh kabar lembut intu karä utus olo, tinai Gesem kea mawi augh tä, manjewut ikau tuntang olo Jehudi bapikir papa, handak malawan radja, tagal tä keton mamangun kota tä; tuntang ikau handak mandjadi radjae, koan olo.
7. Tinai ikau djari manjoho arä nabi, mangat iä masuman ikau akan olo Jerusalem, koae: iä tä bnah indn radja hong Juda. Maka toto brita tä karäh sampai radja; tagal tä kantoh ikau, talih ikäi, mangat ita hatirok.
8. Tapi aku manjoho olo manangoh iä, masuman akae: Karä augh tä djaton toto, awang koam, baja ikau manampa tä hong knaim bewäi.

9. Krana karä olo tä puna
handak mampikäh ikäi, koae: mang-
at lengäe tendä nguan gawie, sam-
pai djetä djaton mandjari. Tapi kä-
läh Ikau mangaras lengängku!
10. Maka amon aku tamä hu-
man Semaja, anak Delaja, Delaja
anak Mehetabeel, tä iä djari ma-
nguntji humae, tuntang hamauh:
Käläh ita lius tamä huang human
Hatalla, sambil manguntji blawang
human Hatalla; krana olo tä han-
dak manalih mampatäi ikau, toto
hamalem iä karäh dumah, tantai
mampatäi ikau.
11. Tapi aku tombah: Kwe äka
olo idjä tumon aku maku hadari?
Æwe idjä kilau aku tau tamä hu-
man Hatalla, haiak magon belom?
Aku djaton handak tamä hetä.
12. Krana aku kasene toto Ha-
talla djaton djari manjoho iä, ma-
lainkan iä manudjum masanan talo
kalotä mawi aku, basa iä djari iupah
Tobia äwen duä Sanbalat.
13. Maka iä djari iupah äwen,
mangat mampikäh aku, sampai
aku manumon aughe tuntang ba-
sala; mangat äwen tä sondau buku
mamapa arangku, tuntang mana-
wah aku.
14. Ingat, o Hatallangku! Tobia
tuntang Sanbalat tä, käläh paläh
iä tumon gawie toh; ingat kea
Noadja, nabi bawi tä, tuntang karä
nabi beken, awang djari mangkemä
mampikäh aku.
15. Maka kota tä hapus djari
andau duä pulu limä, bulan Elul,
dalam limä pulu duä andau.
16. Djadi, amon karä musoh ikäi
mahining tä, maka karä olo kapir
awang hakaliling ikäi paham mi-
käh, kurähe nihau, krana iä ka-
sene, gawi tä mandjari awi Ha-
tallan ita.
17. Tinai arä olo hai bara baris
olo Juda mampait arä surat akan
Tobia intu katika tä, tinai Tobia
mamaläh surate tinai.
18. Krana arä olo Juda pakat
dengae, basa iä manantun Segha-
nia, anak Ara; tinai anake Joha-
nan djari masawä anak Mesulam,
Mesulam anak Bereghja tä.
19. Olo tä masuman kahalap To-
bia tä dengangku tinai karä augh-
ku imbite akae. Tumon tä Tobia
mampait surat, handak mampikäh
aku.

BAGI 7.

Nehemia manjoho olo manonggo Jerusalem. Djumalah karä olo idjä djari buli Jerusalem, idjä ingapala Serubabel; talo panengan olo tä.

1. Djadi, limbah kota mandjari
maka aku mangkepan karä bla-
wange, tuntang aku mamadju karä
djadjaga, tinai olo panjanji tuntang
olo Lewi.
2. Tinai aku mametäh paharing-
ku Hanani äwen duä Hananja,
mantir tangsi idjä hong Jerusalem,
krana iä tä olo tetek, tuntang mi-
käh Hatalla paham bara olo arä.
3. Maka koangku dengan äwen
tä: Æla keton manjoho olo muap
blawang Jerusalem helo bara andau
handak blasut, tinai kahum olo
hindai djari lius batiroh soho olo
manguntji tä tinai, tuntang bitin
keton akan manggajap mariksa
tä; tinai soho olo manonggo, karä
baris olo Jerusalem, genep biti
intu padjue, genep biti tandipah
humae.
4. Maka lewu tä hai tuntang
rangkah, tapi oloe isut bewäi,
karä huma hindai imangun olo.
5. Maka Hatallangku malowang

atäiku, mangat aku mamumpong karä olo hai, mantir, tuntang olo arä, nakara misä iä tumon karä ungkupe; tä aku sondau surat rinting karä ungkup äwen, idjä djari dumah solake, maka aku sondau hetä kalotoh augh bintike:

6. Djetoh karä olo bara tanah Babel, idjä djari hagoet bara baris olo tawanan tä, awang inamput Nebukadnesar, radja Babel, idjä djari buli Jerusalem tuntang tanah Juda, genep biti akan lewue:

7. Karä olo tä idjä djari buli ompat Serubabel, Jesua, Nehemia, Asaria, Raamja, Nahamani, Mordeghai, Bilsan, Misperet, Bigwai, Nehum tuntang Baena. Djetoh djumalah karä hatuän olo Israel tä:

8. Panakan Paros tä, duä kojan saratus udju pulu duä biti.

9. Panakan Sepatja, telo ratus udju pulu duä biti.

10. Panakan Aragh, djahawen ratus limä pulu duä biti.

11. Panakan Pahatmoab, ungkup labengan Jesua tuntang Joab, duä kojan hanja ratus hanjawalas biti.

12. Panakan Elam, sakojan duä ratus limä pulu äpat biti.

13. Panakan Satu, hanja ratus äpat pulu limä biti.

14. Panakan Sakai, udju ratus djahawen pulu biti.

15. Panakan Binui, djahawen ratus äpat pulu hanja biti.

16. Panakan Bebai, djahawen ratus duä pulu hanja biti.

17. Panakan Asgad, duä kojan telo ratus duä pulu duä biti.

18. Panakan Adonikam, djahawen ratus djahawen pulu udju biti.

19. Panakan Bigwai, duä kojan djahawen pulu udju biti.

20. Panakan Adin, djahawen ratus limä pulu limä biti.

21. Panakan Ater, ungkup Hiskia, djalatien pulu hanja biti.

22. Panakan Hasum, telo ratus duä pulu hanja biti.

23. Panakan Besai, telo ratus duä pulu äpat biti.

24. Panakan Harip, saratus duäwalas biti.

25. Panakan Gibeon, djalatien pulu limä biti.

26. Olo Betlehem tuntang Netopa, saratus hanja pulu hanja biti.

27. Olo Anatot, saratus duä pulu hanja biti.

28. Olo Betasmawet, äpat pulu duä biti.

29. Olo Kiriatjearim, Kepira tuntang Beerot, udju ratus äpat pulu telo biti.

30. Olo Rama tuntang Gaba, djahawen ratus duä pulu idjä biti.

31. Olo Mighmas, saratus duä pulu duä biti.

32. Olo Betel tuntang Ai, saratus duä pulu telo biti.

33. Olo Nebo idjä beken tä, limä pulu duä biti.

34. Olo Elam idjä beken tä, sakojan duä ratus limä pulu äpat biti.

35. Panakan Harim, telo ratus duä pulu biti.

36. Panakan Jerigho, telo ratus äpat pulu limä biti.

37. Panakan Lod, Hadid tuntang Ono, udju ratus duä pulu idjä biti.

38. Panakan Senaa, telo kojan djalatien ratus telo pulu biti.

39. Karä imam tä: panakan Jedaja, bara ungkup Jesua, djalatien ratus udju pulu telo biti.

40. Panakan Imer, sakojan limä pulu duä biti.

41. Panakan Pashur, sakojan duä ratus äpat pulu udju biti.

42. Panakan Harim, sakojan udjuwalas biti.
43. Olo Lewi tä: panakan Jesua, bara Kadmiel, bara ungkup Hodewa, udju pulu äpat biti.
44. Olo panjanji tä: panakan Asap, saratus äpat pulu hanja biti.
45. Olo tonggon bauntonggang: panakan Salum, panakan Ater, panakan Talmon, panakan Akub, panakan Hatita, panakan Sobai, saratus telo pulu hanja biti.
46. Rewar äka brasih tä: panakan Siha, panakan Hasupa, panakan Tabaot,
47. Panakan Keros, panakan Sia, panakan Padon,
48. Panakan Lebana, panakan Hagaba, panakan Salmai,
49. Panakan Hanan, panakan Gidel, panakan Gahar,
50. Panakan Reaja, panakan Resin, panakan Nekoda,
51. Panakan Gasam, panakan Usa, panakan Pasea,
52. Panakan Besai, panakan Meunim, panakan Nepusim,
53. Panakan Bakbuk, panakan Hakupa, panakan Harhur,
54. Panakan Baslit, panakan Mehida, panakan Harsa,
55. Panakan Barkos, panakan Sisera, panakan Tama,
56. Panakan Nesia, panakan Hatipa.
57. Panakan rewar Salomo: panakan Sotai, panakan Soperet, panakan Perida,
58. Panakan Jaela, panakan Darkon, panakan Gidel,
59. Panakan Sepatja, panakan Hatil, panakan Pogheret bara Sebaim, panakan Amon.
60. Karä rewar äka brasih tuntang panakan rewar tä sampai telo ratus djalatien pulu duä biti.
61. Tinai olo toh kea omba hagoet bara Telmela, Telharsa, Kerub, Adon tuntang Imer, tapi iä djaton tau mahoroe ungkup tatoe, dia kea horoe utuse, djaka iä toto baris olo Israel:
62. Panakan Delaja, panakan Tobia, panakan Nekoda, djahawen ratus äpat pulu duä biti.
63. Tinai baris imam: panakan Habaja, panakan Kos, panakan Barsilai, idjä djari masawä anak Barsilai, olo Gilead tä, tuntang iä inggarä tumon aran djetä.
64. Olo tä djari manggau surat ajue, handak mahoroe utuse, tapi iä djaton sondaue; tagal tä iä bengkak bara pangkat imam, kilau olo idjä djaton harus, djaton patut.
65. Maka Hatirsata tä mangahana olo tä, äla iä omba kuman talo idjä brasih haliai tä, sampai djeha mikäh aton imam tinai, idjä tau misek hapan Urim tuntang Tumim. — (8,9.)
66. Karä olo tä handiai sampai äpat pulu duä kojan telo ratus djahawen pulu biti karäe.
67. Beken tinai karä djipäe reware hatuä bawi, djetä udju kojan telo ratus telo pulu udju biti; tinai aton dengan äwen duä ratus äpat pulu limä biti olo panjanji, hatuä bawi.
68. Karä hadjarae udju ratus telo pulu djahawen kongan; karä baghale duä ratus äpat pulu limä kongan;
69. Karä ontae, äpat ratus telo pulu limä kongan; karä kalidaie, djahawen kojan udju ratus duä pulu kongan.
70. Maka belahe mantir kapala tä manenga talo akan balandjau gawi tä. Hatirsata tä manenga

akan human Hatalla sakojan kabawak rear bulau, limä pulu sangkon daha, tinai limä ratus *telo pulu klambi, pakaian imam.

71. Maka mantir kapala beken manenga kea akan gawi tä duä pulu kojan kabawak rear bulau, tuntang duä pulu kojan duä ratus kati salaka.

72. Tinai olo arä tä manenga duä pulu kojan kabawak rear bulau, tuntang duä kojan kati salaka, tinai djahawen pulu udju klambi, pakaian imam.

73. Maka karä imam tuntang olo Lewi, olo tonggon bauntonggang, olo panjanji, olo arä tä tuntang rewar äka brasih, tinai karä olo Israel melai hong karä lewue.

BAGI 8.

I. Esra mambasa tuntang manarang Torat akan olo arä. II. Olo Jehudi mahaga pesta tingkap dawen.

I.—1. Maka djadi, amon bulan udju djari sampai, kahum olo Israel melai hong karä lewue,

2. Tä, maka olo arä handiai hindjä atäie hapumpong kilau olo idjä hong aloalon, idjä tokep bauntonggang danum; iä hamauh dengan Esra, guru Torat tä, mangat mimbit surat Torat Moses, idjä injoho Jehowa akan olo Israel.

3. Maka imam Esra mimbit Torat tä naharep baun olo arä, olo hatuä tuntang olo bawi, olo handiai idjä ombet mahining, tau harati tä, djetä hong andau solake bulan udju.

4. Tuntang iä mambasa tä hong äka aloalon, idjä tandipah bauntonggang danum, bara haiak talo blawa sampai bentok andau, akan karä olo hatuä bawi, tuntang akan genep biti idjä ombet mahining, tau harati tä; maka pinding karä olo arä inalingae akan augh Torat tä.

5. Maka Esra, guru Torat tä, mendeng hong trutji gantong, idjä inampa tantai akan perkara tä, tinai darahe hila gantaue aton mendeng Matitja, Sema, Anaja, Uria, Hilkia, Maaseja; tinai hila sambile aton Pedaja, Misael, Malghia, Hasum, Hasbadana, Sagharja tuntang Mesulam.

6. Maka Esra mambirang surat haiak gitan karä olo arä, krana iä gantong kalekae bara olo arä; sana iä mambirang tä, maka olo arä mendeng.

7. Tä Esra manara Jehowa, Hatalla idjä pangkahai tä; tuntang karä olo arä tombah: Amen, Amen! Balalu olo tä mandepä lengäe, sambil sontop, manjembah Jehowa, haiak baue sampai petak.

8. Maka Jesua, Bani, Serebja, Jamin, Akub, Sabetai, Hodia, Maaseja, Kelita, Asaria, Josabad, Hanan, Pelaja tuntang karä olo Lewi manarang Torat tä akan olo arä; djadi, olo arä melai mendeng intu kalekae.

9. Tarang aughe olo tä mambasa hong surat, hong Torat Hatalla tä, sambil manarang rimae, sampai olo harati talo awang imbasae tä.

10. Maka Nehemia, iä tä Hatirsata tä, tuntang Esra, imam tuntang guru Torat tä, tinai karä olo Lewi, idjä madjar olo arä, hamauh dengan karä olo arä: Andau toh puna brasih akan Jehowa, Hatallan keton, äla keton pähä atäi, äla manangis. Krana olo arä sa-

mandiai manangis, amon iä mahining augh Torat tä.

11. Tagal tä koae dengan olo tä: Lius keton, kuman enjak talo, ihop talo manis, tuntang pait kea akan äwen, awang djaton tatap akae; krana andau toh puna brasih akan Tuhan ita; toh, äla keton kapähä atäi, krana kahandjak hnang Jehowa indu kaabas keton.

12. Tinai olo Lewi kea mampong manjuni olo arä, koae: Suni bewäi, krana andau toh puna brasih, tagal tä äla keton kapähä atäi.

13. Tä karä olo arä hagoet, mangat kuman mihop, tinai mangat hapait talo, tuntang baramirami; krana olo tä djari harati augh, idjä djari insuman akae.

II.—14. Maka andau tinai karä mantir kapalan hapus olo arä tä uras hapumpong, imam tuntang olo Lewi, tanggoh Esra, guru Torat tä, mangat iä madjar äwen harati karä augh Torat.

15. Maka iä sondau hong Torat petäh Jehowa hadjamban Moses, olo Israel akan melai hong tingkap dawen intu andau pesta hong bulan udju. — (3.*Mos.*23,42.)

16. Palus äwen manjoho muar masuman tä hong karä lewue tuntang hong Jerusalem, koae: Has, lius keton, talih bukit, laku edan kaju undus, tuntang edan kaju hagita, edan kaju mirte, edan korma, tinai edan kaju beken idjä barangkap bakapal dawäe, mangat manampa tingkap dawen, tumon augh surat.

17. Tä, maka olo arä hagoet blaku djetä, palus manampa tingkap dawen, genep biti hundjun sapau humae atawa hong parantarae, tinai hong parantaran human Hatalla, tuntang hong aloalon idjä tokep bauntonggang danum, tinai hong aloalon idjä tandipah bauntonggang Epraim.

18. Hapus utus olo tä, awang djari buli limbah tawanan, manampa tingkap dawen, tuntang melai huange; krana olo Israel djaton djari mawi tumon tä bara katika Josua, anak Nun, sampai andau tä; maka olo tä handjak rantang paham.

19. Metoh tä kea Torat Hatalla imbasa sining andau, bara andau idjä solake sampai andau kahapuse. Olo tä mahaga pesta tä kudju, tinai andau hanja iä hapumpong sombajang, tumon kapatut hadat.

BAGI 9.

Olo arä mangaku kasalae, tuntang blaku ampun, blaku berkat intu Hatalla.

---

1. Maka intu andau duä pulu äpat bulan tä kea karä olo Israel hapumpong; iä puasa tuntang hatapih bidak, kawo hundjun takoloke.

2. Iä mambaris panakan utus olo Israel hapisah dengan karä olo beken utuse. Palus iä mendeng, sambil mangaku kasalae, tuntang kasalan karä tatoe.

3. Djadi, amon olo tä djari mendeng tinai intu kalekae, maka surat Torat Jehowa, Hatallae, imbasa telo djam katahie; tuntang telo djam katahie tinai iä mangaku kasalae, sombajang intu Jehowa, Hatallae.

4. Maka Jesua, Bani, Kadmiel, Sebanja, Buni, Serebja, Bani äwen hanja Kenani mendeng hong trutji gantong äka olo Lewi tä, tun-

tang hai aughe iä blaku doa intu Jehowa, Hatallae.

5. Maka olo Lewi tä, iä tä Jesua, Kadmiel, Bani, Hasabneja, Serebja, Hodia, Sebanja, Petaja, hamauh: Mendeng keton, tara Jehowa, Hatallan keton; bara katatahi sampai katatahi patut olo manara aran kahaim, idjä puna hai nangkalau karä tara horumat.

6. Tonggal ikau bewäi, o Jehowa, ikau djari manampa batanglangit; langit idjä hundjun karä langit, tuntang karä tawon talo, batangpetak tuntang karä talo hundjue, karä tasik tuntang karä talo huange, ikau idjä mambelom talo tä samandiai, karä kawan talo hong karä langit uras manjembah ikau.

7. Ikau toto Jehowa, Hatalla tä, idjä djari mintih Abram, mamplua iä bara Ur äka olo Kasdim, ikau tinai djari mindah arae Abraham. — (1.*Mos.*11,31;17,5.)

8. Ikau djari mitä atäie toto budjur intu baum, tä ikau djari manampa djandji akae, ikau handak manenga akan panakae tanah olo Kanani, olo Het, olo Amori, olo Peresi, olo Jebusi, olo Girgasi, tuntang ikau djari malalus aughm, krana ikau toto tetek.

9. Ikau djari mitä kapähän tato ikäi hong tanah Misir, ikau djari mahining augh bawaie hong tasik rarudju; — (2.*Mos.*3,7.)

10. Ikau djari mandjadian kata tuntang talo heran mawi Parao, tinai karä mantire tuntang salepah olo hong tanah ajue, krana ikau katawan, badjoho tuntang karas iä mawi äwen tä; ikau djari manampa sewut paham akam, kilau aton andau toh.

11. Ikau djari malilang mamatas danum tasik intu baun äwen, sampai äwen tä dimpah bentok tasik mahoroe bohos kateahe, tapi olo idjä manggoang iä djari indjakahm akan äka handalem, kilau batu hong rahusan danum. — (2.*Mos.* 14,21.)

12. Ikau djari magah olo tä, handau hapan botop baunandau, hamalem hapan botop apui, hapan mamplawa djalan akae, idjä patut ihoroe.

13. Ikau djari mohon hundjun bukit Sinai, tuntang djari hakotak dengan olo tä bara langit, ikau djari manenga akan olo tä prentah idjä budjur, undangundang idjä toto, hadat dasar awang bahalap. — (2.*Mos.*19,18;20,1.)

14. Ikau djari masanan akan äwen andau sabat ajum idjä brasih, tuntang djari manenga akae prentah hadat, Torat tä, hadjamban rewarm Moses.

15. Tepong bara langit djari inengam akan äwen kahum iä blau, tinai danum impluam bara batukarang, maluput kateah belaie; tinai ikau djari manjoho olo tä tamä tuntang manjores tanah, idjä djari injumpahm handak manenga tä akae. — (2.*Mos.*16,4;17,6.)

16. Tapi olo tä tuntang karä tato ikäi djaladjalan badjoho tuntang marisang, iä manekang arepe, djaton maku manumon aughm.

17. Olo tä djaton maku mahining, djaton maku mingat gawim awang heran, idjä djari iawim marak olo tä; tapi iä manekang arepe, huang karisange iä mangkat mantir akae, mangat buli äka kareware. Tapi ikau, o Hatalla idjä paham mampun, idjä pamasi tuntang panjanjang, idjä pandjang atäim tuntang paham kataun basaram, dja-

ton kea ikau djari manganan olo tä.

18. Alo olo tä djari manoang ampin anak sapi akae, sambil hamauh: djetoh Hatallan keton, idjä djari magah keton blua bara tanah Misir; alo olo tä paham mamapa manawah ikau: — (2.*Mos*.32,4.)

19. Mahin dia kea ikau djari malihi äwen hong padang tunis benjem tagal asim idjä paham; botop baunandau tä djaton undur bara olo tä handau, mangat magah iä hong panggoete, dia kea botop apui hamalem, mangat mamplawa djalan akae, idjä indu ihoroe olo tä.

20. Roghm idjä brasih djari inengam hapam madjar iä, man tä ikau djaton mangahanae bara njampe, tinai danum djari inengam akae metoh iä teah belaie.

21. Tumon tä ikau djari mahaga olo tä hong padang tunis benjem äpat pulu njelo katahie; iä djaton tapas talo enen; pakaiae djaton maku kupit, paie djaton pudji kembang. — (5.*Mos*.8,4.)

22. Ikau djari manenga akan äwen arä karadjaan, arä utus olo, tuntang djari manjoho äwen mananjap hapus tanah; tumon tä olo tä manjores tanah Sihon, iä tä tanah radja Hesbon, tuntang tanah Ogh, radja Basan. — (4.*Mos*. 21,24.)

23. Tinai ikau djari mangapal panakae kilau bintang hong langit, ikau djari magah iä tamä tanah tä, idjä tahiu tä ikau djari hamauh dengan tatoe, olo tä akan tamä hetä, mangat manjores tä.

24. Tumon tä panakae djari tamä tuntang djari manjores tanah tä; karä olo tanah tä, olo Kanani, djari impakalahm intu baun äwen, ikau djari manjaragh olo tä penda lengän äwen, karä radjae tuntang karä utus olo tanah tä, mangat äwen mawi olo tä tumon kahandake.

25. Tuntang iä djari mandino lewu awang dähen, tinai tanah idjä basiwoh, sambil manjores tä, huma idjä kontep sepsimpan ampin talo, kalin danum awang imahat, pambulan anggor tuntang undus, batang bua kutoh karäe; olo tä djari kuman sampai besoh tuntang baseput, äwen djari belom mangat tuntang rami awi asim idjä paham.

26. Tapi olo tä marisang dengam, malawan ikau; iä manganan Toratm, mandjakah tä hila likute; iä mampatäi karä nabim, awang djari mampudji iä, mangat mimbit iä hobah intu ikau, tumon tä iä paham mamapa manawah ikau.

27. Tagal tä ikau djari manjaragh olo tä akan lengän musohe, idjä mandjakä iä, tapi amon olo tä mangkariak intu ikau metoh kadjakäe, tä ikau djari mahining aughe bara langit, tumon asim idjä paham ikau djari manenga olo paliwus akae, idjä maliwus iä bara lengän musohe. — (*Hak*.3,9.)

28. Tapi sana olo tä sanang tinai, maka iä haluli tinai mawi talo papa intu baum; tä ikau nalua iä intu lengän musohe, nakara musohe marentah iä; maka sana iä hobah, tuntang blaku intu ikau, tä ikau mahining aughe bara langit, kindjap ikau djari maliwus iä tumon asim.

29. Ikau manjoho nabim mampudji äwen, mangat iä buli tinai mimbing Torat ajum; tapi olo tä hadjoho atäie, djaton maku manumon prentahm, iä salah dengan

hadatm, idjä awi tä olo awang manumon tä akan belom; tapi äwen mahakan bahae, tuntang manekang arepe, djaton manarima aughm.

30. Maka tahi njeloe ikau djari manjarenan olo tä, mampudji iä awi Roghm hadjamban karä nabim; tapi olo tä djaton manalingan pindinge; tagal tä ikau djari manjaragh iä penda lengän olo kapir hong karä tanah.

31. Tapi awi asim idjä paham ikau djaton djari mampalomos iä lepah lingis, djaton djari ngalapean iä, basa ikau toto Hatalla idjä pamasi panjanjang.

32. Toh, o Hatallan ikäi, ikau idjä hai tuntang kwasa, ikau Hatalla idjä indu ingikäh ingarawan, ikau idjä mahaga djandjim tuntang asim: äla ikau manggarä mahian karä tjalaka, idjä djari buah ikäi, radjan ikäi, mantir ikäi, imam ikäi, nabin ikäi, bapa ikäi, tuntang hapus utus olo arä awang ajum, bara katika radja Asur sampai andau toh.

33. Tapi ikau toto tetek hong talo handiai, awang djari buah ikäi; krana gawim djari budjur, tapi gawin ikäi djari darhaka.

34. Radja, mantir, imam tuntang karä bapa ikäi uras djaton djari manumon Toratm, djaton djari manalingan pindinge akan prentahm, akan karä aughm awang hapam mampudji iä.

35. Krana iä djaton djari manempo ikau kahum karadjaan ajue, kahum kutoh talo bahalap tä, idjä inengam akae, intu tanah rangkah tuntang basiwoh tä, idjä djari inengam akae; iä djaton maku hobah bara gawie awang papa.

36. Itäm, andau toh ikäi rewar olo bewäi; toto huang tanah, idjä djari inengam akan tato ikäi, mangat kuman buae tuntang kahalape, itäm, hetoh ikäi rewar olo bewäi.

37. Pangulihe imparä akan radja tä, idjä djari inggatangm marentah ikäi, tagal kasalan ikäi, iä tä mandjadi tuan ikäi, tuntang meton ikäi, mahapa kahandak ai bewäi; kalotä ikäi hong kadjakä paham.

38. Maka tagal karä perkara tä ikäi toh mawi djandji awang dähen, sambil manjurat tä; karä mantir ikäi, karä olo Lewi tuntang imam ikäi akan mantjatjak tä.

BAGI 10.

Djandji tä inampa tuntang intjatjak olo.

---

1. Maka olo idjä mantjatjak djandji tä, iä tä: Nehemia Hatirsata, anak Haghalja, tinai Sedekia;
2. Seraja, Asaria, Jeremia,
3. Pashur, Amarja, Malghia,
4. Hatus, Sebanja, Malugh,
5. Harim, Meremot, Obadja,
6. Daniel, Gineton, Barugh,
7. Mesulam, Abia, Mijamin,
8. Maasia, Bilgai, Semaja. Djetä bara baris olo imam.
9. Maka bara baris olo Lewi tä: Jesua, anak Asanja, Binui; bara panakan Henadad, Kadmiel;
10. Tuntang karä paharie: Sebanja, Hodia, Kelita, Pelaja, Hanan,
11. Migha, Reghob, Hasabja,
12. Sakur, Serebja, Sebanja,
13. Hodia, Bani, Beninu.
14. Bara baris mantir olo arä tä:

Paros, Pahatmoab, Elam, Satu, Bani,
15. Buni, Asgad, Bebai,
16. Adonia, Bigwai, Adin,
17. Ater, Hiskia, Asur,
18. Hodia, Hasum, Besai,
19. Harip, Anatot, Nebai,
20. Magpias, Mesulam, Hesir,
21. Mesesabeel, Sadok, Jadua,
22. Pelatja, Hanan, Anaja,
23. Hosea, Hananja, Hasub,
24. Halohes, Pilha, Sobek,
25. Rehum, Hasabna, Maaseja,
26. Ahia, Hanan, Anan,
27. Malugh, Harim, Baana.
28. Tinai karä olo awang beken, karä imam tuntang olo Lewi, karä olo panonggo, karä olo panjanji, karä rewar äka brasih, tuntang olo handiai idjä djari mambaris arepe hara olo kapir, mangaku Torat Hatalla, tuntang sawae, tinai anake hatuä bawi, olo handiai idjä ombet harati tuntang katawan gawi tä,
29. Maka olo tä uras ompat paharie, olo hai tuntang mantir tä, palus tanggong sapa tä tuntang sumpah, iä toto handak manandjong hong Torat Hatalla, idjä inengae hadjamban reware Moses, iä handak mahaga tuntang manumon prentah Jehowa, Tuhan ita, tuntang karä hadat dasar ajue;
30. Palus ita djaton tau manenga anak ita idjä bawi indu sawan olo kapir, djaton kea tau manduan anake bawi indu sawan anak hatuä ain ita;
31. Tinai amon olo tanah tä mimbit ramo tuntang talo kinan, handak mandjual tä intu andau sabat, maka hong andau sabat, atawa hong andau hai awang beken äla ita mamili talo enen bara iä; tinai njelo udju ita handak malajan karä tana, tuntang mempas karä utang.
32. Tinai ikäi mawi prentah, manjatjah arep ikäi, sapertelo sekel hong sining njelo, hapa akan karä gawi hong human Hatalla,
33. Akan tepong tampajah, akan parapah talo kinan, tuntang parapah idjä ingähu haradjur sining andau, tinai intu andau sabat, intu palembut bulan taheta, intu karä andau hai idjä inukas tä, tinai akan karä talo brasih, akan parapah tagal dosa, idjä hapan manjapan karä olo Israel, tinai akan karä gawi beken hong human Hatalla.
34. Tinai hapan tenong ikäi manukas karä imam, karä olo Lewi, tuntang karä olo arä, tumon karä ungkup tato ita, tahiu karä kaju, idjä patut imbite akan human Hatallan ita, intu katika awang inukas, sining njelo, mangat mamandok tä hundjun mesbeh Jehowa, Hatallan ita, tumon djari imintik hong Torat. — (3.*Mos.*6,12.)
35. Tinai ikäi mawi djandji, ikäi handak mimbit akan human Jehowa parut tanan ikäi, tinai karä bua batang kajun ikäi, idjä solake masak, genep njelo;
36. Karä anak hatuä ain ikäi, idjä solake inakan indue, kalotä kea anak meton ikäi, tumon djetä tarasurat hong Torat, anak sapi tabirin ikäi idjä solake inakan indue, ikäi handak mimbite akan human Hatallan ita, akan imam, idjä manonggo hong human Hatallan ita; — (2.*Mos.*13,2.)
37. Tinai tepong parut gendom taheta, parapah tandjungan tä, bua idjä solake hong karä batang ain ikäi, anggor tuntang undus, uras ikäi handak mimbite akan

imam, akan gudang human Ha-
tallan ita, tinai idjäidjä dalam sa-
pulu pangulih tanan ikäi akan
olo Lewi, nakara olo Lewi man-
duan idjä dalam sapulu bara karä
pangulih hong karä lewun ikäi,
äka ikäi malan. — (4.*Mos*.18,21.)
38. Maka patut imam idjä biti,
panakan Aaron, ompat olo Lewi
tä, amon olo Lewi manduan idjä
dalam sapulu tä; olo Lewi akan
mimbite tinai bara djetä idjä dalam
sapulu akan human Hatallan ita,
hong karä karong gudang tä.
39. Krana olo Israel tuntang olo
Lewi patut mimbit parapah tan-
djungan gendom, anggor tuntang
undus akan karä karong gudang
tä, basa hetä äka ramo idjä bra-
sih tä, tinai imam idjä sombajang,
tuntang olo panonggo, tinai olo
panjanji; ikäi djaton maku mana-
lua human Hatallan ita.

BAGI 11.

Surat aran karä olo, idjä melai hong Jerusalem, tuntang hong karä lewu beken.

1. Maka karä mantir kapalan
olo arä melai hong Jerusalem,
tapi olo arä tä batenong, mamba-
ris midjä biti bara sapulu, idjä
akan melai hong Jerusalem, lewu
brasih tä, tinai djalatien tisae tä
akan melai hong karä lewu be-
ken.
2. Maka olo arä mamberkat
karä olo tä, idjä tantai ahate ma-
suman arepe handak melai hong
Jerusalem.
3. Djetoh karä mantir olo arä,
idjä mangkalewu hong Jerusalem;
maka hong karä lewun Juda ge-
nep biti mangkalewu hong tana
joresan ajue, idjä tokep lewue, iä
tä: olo Israel, imam, olo Lewi,
rewar äka brasih, tuntang pana-
kan rewar Salomo.
4. Maka hong Jerusalem mang-
kalewu belahe olo Juda tuntang
olo Benjamin. Bara baris olo Juda
tä: Ataja anak Usia, Usia anak
Sagharja, Sagharja anak Amarja,
Amarja anak Sepatja, Sepatja anak
Mahalaleel, bara ungkup olo Pe-
res.
5. Tinai Maaseja anak Barugh,
Barugh anak Kolhose, Kolhose
anak Hasaja, Hasaja anak Adaja,
Adaja anak Jojarib, Jojarib anak
Sagharja, Sagharja anak Siloni.
6. Karä olo panakan Peres, idjä
omba mangkalewu hong Jerusalem,
sampai äpat ratus djahawen pulu
hanja biti, uras olo gantjang men-
teng.
7. Djetoh karä olo Benjamin:
Salu anak Mesulam, Mesulam anak
Joed, Joed anak Pedaja, Pedaja
anak Kolaja, Kolaja anak Maaseja,
Maaseja anak Itiel, Itiel anak
Jesaia;
8. Tinai Gabai tuntang Salai;
djalatien ratus duä pulu hanja
biti.
9. Joel, anak Sighri, indu ka-
palae; maka Juda, anak Senua-
panggapite hong lewu tä.
10. Bara baris imam: Jedaja
anak Jojarib tä, Jaghin;
11. Seraja anak Hilkia, Hilkia
anak Mesulam, Mesulam anak Sa-
dok, Sadok anak Merajot, Merajot
anak Ahitub, indu mantir human
Hatalla.
12. Tuntang karä paharie, idjä
sombajang hong huma tä, sampai
hanja ratus duä pulu duä biti.
Maka Adaja anak Jeroham, Jero-

ham anak Pelalja, Pelalja anak
Amsi, Amsi anak Sagharja, Sa-
gharja anak Pashur, Pashur anak
Malghia,
13. Tuntang karä paharie, uras
mantir ungkupe, sampai duä ra-
tus äpat pulu duä biti. Tinai
Amasia anak Asareel, Asareel anak
Aghsai, Aghsai anak Mesilemot,
Mesilemot anak Imer,
14. Tuntang karä paharie, uras
olo gantjang menteng, saratus duä
pulu hanja biti; maka kapalae
Sabdiel, anak Gidolim.
15. Bara baris olo Lewi: Semaja
anak Hasub, Hasub anak Asri-
kam, Asrikam anak Hasabja, Ha-
sabja anak Buni;
16. Tinai Sabetai tuntang Josa-
bad, mantir olo Lewi, mangapala
gawi hong parantaran human Ha-
talla.
17. Matanja anak Migha, Mi-
gha anak Sabdi, Sabdi anak Asap,
mangamander äwen idjä manjanji
manara Hatalla, kahum olo blaku
doa; tinai Bakbukja, paharie, indu
panggapite; tinai Abda anak Sa-
mua, Samua anak Galal, Galal
anak Jedutun.
18. Karä olo Lewi, idjä omba
mangkalewu hong lewu brasih tä,
sampai duä ratus hanja pulu äpat
biti.
19. Olo tonggon bauntonggang:
Akub, Talmon, tuntang karä pa-
harie, idjä manonggo intu baun-
tonggang, saratus udju pulu duä
biti.
20. Maka karä olo Israel awang
beken, tuntang karä imam olo
Lewi, mangkalewu hong karä le-
wun Juda, genep biti hong pa-
gangan ai.
21. Rewar äka brasih tä mang-
kalewu hong Opel; Siha tuntang
Gispa indu kapalan rewar äka bra-
sih tä.
22. Kapalan olo Lewi hong Je-
rusalem tä Usi anak Bani, Bani
anak Hasabja, Hasabja anak Ma-
tanja, Matanja anak Migha. Bara
baris panakan Asap tä karä olo
panjanji akan gawin human Ha-
talla.
23. Krana aton prentah radja ta-
hiu olo panjanji tä, idjä manukas
balandjae akan genep andau.
24. Maka Petaja, anak Mesesa-
beel, bara ungkup Sera, anak
Juda tä, indu mantir radja tahiu
karä perkaran olo arä tä.
25. Maka belahe olo Juda, idjä
melai hong tanae, mangkalewu
hong Kiriatarba tuntang patataie,
hong Dibon tuntang patataie, hong
Jekabseel tuntang patataie;
26. Tinai hong Jesua, hong Mo-
lada, hong Betpelet,
27. Hong Hasarsual, hong Ber-
seba, tuntang hong karä patatai
lewu tä;
28. Tinai hong Siklag, hong
Meghona tuntang patataie,
29. Hong Enrimon, Sora tun-
tang Jarmot;
30. Hong Sanoa, Adulam tun-
tang karä patataie, hong Laghis
tuntang hong karä tanae, hong
Aseka tuntang karä patataie.
Æwen melai bara Berseba mandas
djanah Hinom.
31. Maka olo Benjamin bara
Geba mangkalewu hong Mighmas,
Aja, Betel, tuntang hong karä
patataie;
32. Hong Anatot, Nob, Ana-
nja,
33. Hasor, Rama, Gitaim,
34. Hadid, Seboim, Nebalat,
35. Lod, Ono, tinai hong dja-
nah Karasim.

36. Maka belahe olo Lewi, idjä äkae hong Juda, omba mangkalewu olo Benjamin.

BAGI 12.

I. Surat aran imam tuntang olo Lewi.
II. Lewu Jerusalem.

I. — 1. Djetoh karä imam tuntang olo Lewi, idjä djari hagoet omba Serubabel, anak Sealtiel, tinai Jesua: Seraja, Jeremia, Esra,
2. Amarja, Malugh, Hatus,
3. Seghania, Rehum, Meremot,
4. Ido, Ginetoi, Abia,
5. Mijamin, Maädja, Bilga,
6. Semaja, Jojarib, Jedaja,
7. Salu, Amok, Hilkia, Jedaja; djetä karä mantir olo imam, tuntang paharie, katika Jesua tä.
8. Maka karä olo Lewi tä: Jesua, Binui, Kadmiel, Serebja, Juda, Matanja; iä tä akan manjanji manara, genep biti tuntang paharie.
9. Tinai Bakbukja äwen duä Uni, tuntang paharie, akan gawi tä kea, manalindjam äwen.
10. Maka Jesua manak Jojakim, Jojakim manak Eljasib, Eljasib manak Jojada;
11. Jojada manak Jonatan, Jonatan manak Jadua.
12. Maka katika Jojakim tä djetoh karä imam, idjä bakas ungkupe: ungkup Seraja Meraja; ungkup Jeremia Hananja,
13. Ungkup Esra Mesulam; ungkup Amarja Johanan;
14. Ungkup Melighu Jonatan; ungkup Sebanja Josep;
15. Ungkup Harim Adna; ungkup Merajot Helkai;
16. Ungkup Ido Sagharia; ungkup Gineton Mesulam;
17. Ungkup Abia Sighri; ungkup Minjamin, idjä baris Moadja tä, Piltai;
18. Ungkup Bilga Samua; ungkup Semaja Jonatan;
19. Ungkup Jojarib Matenai; ungkup Jedaja Usi;
20. Ungkup Salai Kalai; ungkup Amok Heber;
21. Ungkup Hilkia Hasebja; ungkup Jedaja Netaneel.
22. Maka katika Eljasib, Jojada, Johanan tuntang Jadua, karä olo Lewi, karä mantir ungkupe tä, tuntang karä imam djari injurat, sampai kahum karadjaan Darius, olo Parsis tä.
23. Maka olo Lewi, awang mantir ungkupe, djari injurat hong surat karä aran olo sampai katika Johanan, anak Eljasib tä.
24. Maka karä mantir olo Lewi tä, iä tä: Hasabja, Serebja, Jesua, anak Kadmiel tä, tinai karä paharie, idjä hindjä iä, uka manara, manarimakasih; tumon prentah Dawid, olo ain Hatalla tä, hatalindjam padjue. — (1.*Kron.* 24,1.)
25. Matanja, Bakbukja, Obadja, Mesulam, Talmon tuntang Akub indu olo panonggo, idjä manonggo karä karong äka ramo.
26. Æwen tä uras haiak Jojakim, anak Jesua, Jesua anak Josadak, tinai katika Nehemia, wakil radja tä, tuntang imam Esrä, guru Torat tä.
II. — 27. Maka kahum mamuga kotan Jerusalem olo manduan olo Lewi bara karä lewue, mimbit iä akan Jerusalem, mangat iä omba mamuga tä dengan kahandjak atäie, sambil manarimakasih, manjanji,

tuntang mampahiau bisakbetong, biola, kutjapi.
28. Tumon tä karä olo panjanji hapumpong, alo bara tanah idjä hakaliling Jerusalem, alo bara karä lewun olo Netopat;
29. Tinai bara ungkup Gilgal, tinai bara tanah Geba tuntang Asmawet; krana olo panjanji tä djari mamangun lewu akae hakaliling Jerusalem.
30. Palus karä imam tuntang olo Lewi mamprasih arepe; limbah tä iä mamprasih olo arä, tinai karä bauntonggang tuntang kota tä.
31. Tä aku manjoho karä mantir Juda mandai kota. Aku mambaris iä mandjadi duä kapadju, manjanji tarimakasih haiak manandjong. Idjä kapadju tä hundjun kota akan hila gantau, manalih bauntonggang Aspot.
32. Æwen tä inuntut Hosaja, tuntang sabagi karä mantir Juda;
33. Tinai Asaria, Esra, Mesulam,
34. Juda, Benjamin, Semaja tuntang Jeremia.
35. Tinai belahe panakan imam, idjä hapan sarunai: Sagharja, anak Jonatan, Jonatan anak Semaja, Semaja anak Matanja, Matanja anak Mighaja, Mighaja anak Sakur, Sakur anak Asap.
36. Tinai karä paharie, Semaja, Asareel, Milalai, Gilalai, Maai, Netaneel, Juda tuntang Hanani, idjä hapan talo usik ain Dawid, olo ain Hatalla tä; maka Esra, guru Torat tä, manandjong helo baue.
37. Bara bauntonggang lowang danum, idjä tandipahe, äwen tä mandai lampat lewun Dawid, palus mandai kota, idjä tandipah human Dawid, palus sampai bauntonggang danum, idjä hila timor.
38. Maka padjue idjä tinai, idjä manarimakasih tä, manandjong hatantolak dengan äwen, tuntang aku manuntut likute dengan sabagi olo arä, hundjun kota tä, tambuan djalan mohon bara tjandi tannur, palus sampai kota idjä lombah,
39. Palus sampai bauntonggang Epraim, tinai sampai bauntonggang idjä usang, tinai sampai bauntonggang lauk, palus tjandi Hananeel tuntang tjandi Mea, sampai bauntonggang tabiri; maka äwen tä tendä hong bauntonggang human panga.
40. Limbah tä padjue duäduä idjä manarimakasih tä tamä human Hatalla, tinai aku kea, tuntang sabagi karä mantir dengangku.
41. Tinai karä imam, Eljakim, Maaseja, Minjamin, Mighaja, Eljoenai, Sagharja, Hananja, idjä mimbing sarunai;
42. Tinai Maaseja, Semaja, Eleasar, Usi, Johanan, Malghia, Elam, tuntang Eser; maka olo panjanji tä uras manjanji, tuntang Jisraja kamander ajue.
43. Maka olo maluput intu andau tä arä parapah awang injambalih, tuntang baramirami, basa Hatalla djari mampahandjak iä paham; tinai karä olo bawi tuntang anak olo handjak kea, sampai augh lalenton Jerusalem mamala bara kedjau.
44. Andau tä kea arä olo iangkat mandjadi mantir akan karä karong äka karä ramo, äka karä parapah tandjungan, äka parut talo, tuntang äka karä asil idjä midjä dalam sapulu tä, mangat mamumpong akan hetä bara karä

tanan olo tuntang bara karä lewun olo talo awang inukas awi Torat, akan karä imam tuntang olo Lewi; krana olo Juda handjak atäie tagal karä imam tuntang olo Lewi, basa äwen tä mendeng hetä,

45. Manonggo manguan gawin Hatallac, tuntang mamprasih karä talo; tinai olo panjanji tuntang olo panonggo uras aton kea mendeng hetä tumon prentah Dawid tuntang anake Salomo.

46. Krana djaman horan, katika Dawid tuntang Asap, puna djari iangkat kamander olo panjanji, mangat manara Hatalla, tuntang manarimakasih intu iä.

47. Tagal tä hapus utus olo Israel intu katika Serubabel, tuntang intu katika Nehemia, aton manenga bagin olo panjanji tuntang olo panonggo tä, genep andau tumon tukas bagie; tinai iä mambaris mamprasih talo akan olo Lewi; maka olo Lewi mambaris mamprasih talo akan panakan Aaron.

BAGI 13.

Nehemia blasut atäie manjoho olo mahaga Torat totototo.

1. Maka andau tä surat Moses imbasa intu pinding karä olo arä; tä aton sondau augh hetä, palus katatahi olo Amon dengan olo Moab djaton tau tamä djalahan olo ain Hatalla. — (5.*Mos.*23,3.)

2. Basa olo tä horan djaton maku mandohop olo Israel, manenga tepong tuntang danum, malainkan iä djari mupah Bileam manjapu äwen, alo Hatallan ita djari mobah sapae tä mandjadi berkat. — (4.*Mos.*22,5.)

3. Djadi, amon olo arä mahining augh prentah tä, maka iä mambaris karä olo paranakan häwoi utus beken bara olo Israel.

4. Maka bara bihin Eljasib, imam tä, idjä iangkat mandjadi mantir gudang human Hatallan ita, djari mangola Tobia.

5. Tuntang iä djari manatap karong hai akae, äka olo bihin pudji mina parapah talo kinan, garo, ramon pakarange, tuntang asil idjä midjä dalam sapulu bara karä gendom, anggor tuntang undus, idjä tukas bagin olo Lewi, olo panjanji tuntang olo panonggo, tinai parapah inandjungan, bagin imam.

6. Maka katika tä djaton kahum aku hong Jerusalem; krana hong njelo telo pulu duä kahum karadjaan Artasasta, radja Babel, aku manalih naharep radja, limbah idjä njelo aku injoho radja tä buli tinai.

7. Tuntang aku sampai Jerusalem; tä aku mahining talo papa tä, idjä iawi Eljasib tagal Tobia, awie manampa karong akae hong parantaran human Hatalla.

8. Maka djetä tangkalau papa intu aku, palus aku mandjakah manganan karä ramon Tobia akan ruar karong tä.

9. Tinai aku manjoho olo mamprasih karong tä, balalu aku malian manamäan hetä tinai ramon human Hatalla, tuntang parapah talo kinan dengan garo.

10. Tinai aku mahining, bagin olo Lewi djaton djari inenga akae, sampai olo Lewi tuntang olo panjanji, idjä tantai sombajang, djari hadari, genep biti buli tanae.

11. Tä, aku malait karä mantir, koangku: Buhen human Hatalla djari ilihi ngalapeae? Tapi aku mamumpong olo tä tinai, palus mimbit iä akan äkae tinai.

12. Tä karä olo Juda mimbit asil idjä midjä dalam sapulu bara karä gendom, anggor tuntang undus, akan gudang tä.

13. Tinai aku mangkat imam Selemja mandjadi mantir gudang tä, tinai Sadok, guru Torat, tuntang Pedaja, olo Lewi tä; idjä pangiwae Hanan, anak Sakur, Sakur anak Matanja, basa iä tä inggarä olo budjur, iä injoho mambagi akan karä paharie.

14. Tahiu aku, o Hatallangku! tagal perkara toh; äla kalapean karä gawi bahalap, idjä iawiku dengan human Hatallangku, tuntang dengan olo idjä manonggo hetä.

15. Katika tä kea aku mitä belahe olo Juda, idjä mamähes intu andau sabat, tinai iä manduan talo inggeteme, mamuate hundjun kalidaie, kalotä kea anggor, bua anggor tuntang korma, tinai sepsimpan ampin talo buate, idjä imbite tamä Jerusalem andau sabat. Maka palus aku mampudji olo tä, metoh iä mandjual talo kina tä.

16. Tinai belahe olo Tirus mangkalewu hong Jerusalem, idjä mimbit lauk tuntang karä ampin talo dagangan, idjä indjuale hong andau sabat akan olo Juda tuntang Jerusalem.

17. Maka aku paham mampudji karä mantir Juda, sambil hamauh dengan äwen: Narai talo papa tä, idjä iawi keton, sampai keton mamapa andau sabat? — (10,31.)

18. Dia tumon tä gawin tato keton bihin, sampai Hatallan ita djari hararepan ita tuntang lewu toh hapan tjalaka paham? magon keton mandahang kalason kasangite tinai intu olo Israel, awi keton mamapa andau sabat?

19. Djadi, amon talo handak rememeng hong bauntonggang Jerusalem, helo bara sabat manampara, maka aku manjoho olo manguntji karä blawange, tinai aku manjoho olo äla helo muap tä tinai sampai limbah andau sabat. djadi, belahe olo ajungku injohoku manonggo bauntonggang, belä olo manamäan talo indjuale hong andau sabat.

20. Tä, karä olo badagang, tuntang olo idjä handak mandjual talo, melai bara malem intu ruar Jerusalem, sampai sindä handuä tingkat sabat.

21. Tä, aku mampudjie, sambil hamauh dengan äwen: Buhen keton bara malem darah kotan lewu? kemä, amon keton njainjait kalotä, toto aku mantakan mawi keton. Bara katika tä olo tä terai manalih intu andau sabat.

22. Tinai aku manjoho karä olo Lewi, mangat iä mamprasih arepe, tuntang manonggo bauntonggang, mangat mahaga tuntang mamprasih andau sabat. Ingat aku tagal gawingku toh kea, o Hatallangku! pasi aku tumon kasajangm idjä paham.

23. Tinai katika tä aku mitä belahe olo Jehudi, idjä djari masawä bawin olo Asdod, Amon tuntang Moab.

24. Maka anake hakotak habalut augh Asdod, iä djaton toto harati augh olo Jehudi, baja genep biti manumon basan karä utus olo tä.

25. Maka aku paham malait olo

tä, sambil manjapa iä; tinai aku mamukul belahe, tuntang marampong balaue, palus aku manjoho iä sumpah intu Hatalla: Æla keton manenga anak keton idjä bawi akan anak olo tä awang hatuä, tinai äla keton manduan anak äwen idjä bawi akan sawan anak keton awang hatuä, atawa akan keton kea. — (5.*Mos.*7,3.)
26. Dia Salomo, radja Israel tä, djari badosa hong perkara toh? alo marak karä utus olo djaton djari aton radja idjä padan dengae, alo iä ingilak Hatallae, tuntang imparadja Hatallae mahundjun karä olo Israel, tinai bawin utus olo beken tä kea mimbit iä basala. — (1.*Radja*11,3.)
27. Patut toh tinai ikäi manarima augh keton, tuntang manjoho keton mawi talo papa awang paham toh, awi keton malangkah malawan Hatallan ita, tuntang masawä bawin utus olo beken?
28. Tinai idjä biti anak Jojada, Jojada anak Eljasib, imam hai tä, djari mempo Sanbalat, olo Horon tä; tagal tä aku maharak manganan iä.
29. Tahiu olo tä, o Hatallangku! idjä djari mamapa pangkat imam, idjä djari marusak djandjin imam tuntang olo Lewi.
30. Tumon tä aku djari mamprasih mambaris olo tä bara karä olo utus beken; tinai aku mamadju karä imam tuntang olo Lewi, genep padjue akan gawin ai;
31. Tinai akan manduan kaju akan mesbeh intu wajahe awang inukas, tuntang mimbit parut bua tana. Tahiu aku, o Hatallangku! tuntang pasi aku!

SURAT

E S T E R.

BAGI 1.

Wasti inganan banae Ahasweros, radja Parsis.

1. Maka djadi katika Ahasweros, iä tä Ahasweros, idjä mimbing karadjaan bara tanah Hindu sampai tanah Kus, mahundjun saratus duä pulu udju kabaris tanah;
2. Amon radja Ahasweros tä mondok hundjun padadusan karadjaan ajue, hong lewu Susan,
3. Intu njelo telo kahum karadjaan ajue, maka iä aton gawie hai akan karä mantire tuntang olo ajue; karä mantir parang hong tanah Parsis tuntang Meden, karä tuan hai, tinai karä wakil tanah uras manaharep bane;
4. Metoh iä mamprahan kutoh

kahain karadjaan ajue, tuntang ku-
toh kahalap kabungas ajue, tahi
andaue, sampai saratus hanja pulu
andau katahie.
5. Limbah karä andau tä djari
sukup, maka radja mawi gawi hai
akan olo handiai, idjä hong lewu
Susan, akan olo hai korik, kudju
andau katahie, hong parantaran
human radja.
6. Maka aton hetä kutoh din-
ding benang idjä baputi, bahidjau
tuntang biru ampie, tusoke tali
lawai pista tuntang lawai ungu,
iminding hapan tisin salaka, iniring
intu toros marmor; maka karä ka-
til uras bulau salaka, djetä hong
lasäh porpir, marmor tuntang al-
bast, tinai sambarana batu barega
beken.
7. Maka talo ihop imbit olo sa-
rangae bulau, genep sarangan tä
hakabeken matjame; tuntang aton
kutoh anggor bahalap tumon pa-
natau radja.
8. Maka pihop olo tä djadi tu-
mon prentah, djaton olih imaksa;
krana radja paham djari mametäh
karä mantir humae, uka äwen
mawie tumon kahandak genep
biti.
9. Maka Wasti, sawan radja tä,
manampa panginan kea akan karä
olo bawi, awang hong äka radja,
hong human radja Ahasweros.
10. Djadi, andau udju, amon ra-
dja handjak atäie kajakajal awi
anggor, maka iä manjoho Meha-
man, Bista, Karbona, Bigta, Abagta,
Setar äwen udju Karghas, mantir
karong udjuudju tä, awang ma-
njang radja Ahasweros,
11. Mangat iä manduan Wasti,
sawan radja, manaharep baun ra-
dja, hapan makotan radja, nakara
mamprahan kahalape akan olo arä,
tuntang akan karä mantir, krana
iä tä paham bahalap ampin baue.
12. Tapi Wasti, sawan radja tä,
djaton maku manalih tumon augh
radja, idjä djari inatäan mantir ka-
rong tä akae. Tä radja paham
blait, hasep kasangite.
13. Palus radja hamauh dengan
karä olo pintar, idjä katawan ha-
dat perkara; krana karä perkaran
radja akan indu imutus manamuni
olo tä, idjä katawan prentah tun-
tang hadat.
14. Maka idjä panggapit radja tä,
iä tä: Karsena, Setar, Admata, Tar-
sis, Meres, Marsena, Memughan,
udju mantir kapalan olo Parsis
tuntang olo Meden tä, idjä puna
melai hong baun radja, idjä mam-
batang hong karadjaan.
15. Maka radja misek äwen ka-
patut gawie dengan Wasti, sawan
radja, tumon augh undangundang,
basa iä djaton djari manumon augh
radja Ahasweros, awang insanan
mantir karong akae.
16. Tombah Memughan hong
baun radja, tuntang karä mantir
kapala: Sawan radja, Wasti tä,
djaton djari sala dengan radja be-
wäi, malainkan dengan karä man-
tir kapala tuntang dengan karä olo
arä kea, idjä melai hong karä ta-
nah ain radja Ahasweros.
17. Krana gawin sawan radja
toh karäh hining karä olo bawi,
tä äwen karäh manawah banae,
amon koan olo arä: radja Ahas-
weros djari manjoho olo mimbit
Wasti, sawan radja, manaharep
baue, tapi iä djaton maku ma-
nalih.
18. Palus karä sawan mantir ka-
pala hong tanah Parsis tuntang
Meden karäh hamauh kalotä kea
dengan karä mantir radja, sana iä

mahining gawin sawan radja tä; toto, tä djaton tapas tawah dengan kalait.

19. Toh, amon radja nahuang, käläh radja manenga prentah radja, idjä injurat hong karä undangundang olo Parsis tuntang Meden, idjä djaton tau ingarak tinai, iä tä: Wasti tä djaton akan manjupa radja Ahasweros tinai, palus radja manenga pangkate akan olo beken, idjä bahalap bara iä.

20. Amon prentah radja tä, idjä karäh inengae, karäh hining olo hong hapus karadjae, idjä hai tä, tä maka karä olo bawi karäh mahorumat banae, alo hai korik.

21. Maka aughe tä ingilak radja tuntang karä mantire, palus radja mawie tumon augh Memughan tä.

22. Iä mampait arä surat akan karä baris tanah radja, akan genep tanah tumon puna bintik hurupe, akan genep utus olo tumon augh basae, manjoho genep hatuä mangapala humae, tuntang hako tak hapan puna basae.

BAGI 2.

I. Ester iangkat mandjadi sawan radja. II. Mordeghai masuman olo idjä handak mampatäi radja.

I. — 1. Limbah perkara tä, amon lason kalait radja Ahasweros djari terai, maka iä mingat mangarajau Wasti, tuntang talo awang iawie, tinai hukum idjä inukas akae.

2. Tä koan olo tabela, ajang radja tä: Käläh olo manggau akan radja arä olo bawi tabela, budjang tinduh awang bahalap ampie.

3. Buah radja manjoho mantir hong karä tanah karadjaan ajue, mangat äwen manggau olo bawi tabela, budjang tinduh awang bahalap ampie, mimbit iä akan lewu Susan, tamä human karä olo bawi, idjä inonggo Hegai, mantir karong radja, idjä manonggo olo bawi tä; tinai buah olo manenga ramon kabungas akae.

4. Maka olo bawi tabela tä, idjä ingilak radja, mandjadi sawan radja manganti Wasti. Maka aughe tä ingilak radja, palus iä mawie tumon tä.

5. Maka aton olo Jehudi hong lewu Susan, idjä Mordeghai arae, iä tä anak Jair, Jair anak Simei, Simei anak Kis, olo Benjamin; — (*Nehem.* 7,7.)

6. Idjä tamput tawanan bara Jerusalem, dengan karä olo tä idjä inamput tawanan haiak Jeghonia, radja Juda, idjä inamput Nebukadnesar, radja Babel.

7. Maka iä tä mambelom Hadasa, djetä Ester, anak bawi ain mamae; krana djetä djaton indu bapae; maka iä tä olo bawi tabela idjä balangkis, tuntang bahalap ampin baue; maka limbah indu bapae matäi, Mordeghai djari manduan iä akan anake.

8. Djadi, amon augh radja tuntang prentahe imbuka, amon arä olo bawi tabela imumpong hong lewu Susan, penda lengän Hegai, tä Ester kea tamput induan akan human radja, penda lengän Hegai, idjä manonggo karä olo bawi tä.

9. Maka olo bawi tabela tä ingilake, iä iasi intu baue; tagal tä iä palus manenga akae ramon kabungas bagin ajue, tinai ndju budjang bawi awang djari intihe bara human radja; iä manjoho iä tuntang karä ajange tä melai hong

karong human olo bawi idjä kapala bahalap.

10. Maka Ester djaton djari masuman utuse tuntang kolae, basa Mordeghai djari mangahana iä masuman tä.

11. Maka sining andau Mordeghai manandjong hong parantaran human olo bawi, mangat misek ampin pambelom Ester, tuntang ampin kadjariae.

12. Maka amon sampai girir genep biti olo bawi tabela tä akan manjupa radja Ahasweros, limbah iä djari injimpan duäwalas bulan katahie, tumon hadat olo bawi tä, krana djetä tikas katahin olo tä injimpan, djahawen bulan hapan minjak mur, tinai djahawen bulan hapan karä ampin minjak mangat ewaue awang beken, tuntang sepsimpan ramon kabungas;

13. Tä maka olo bawi tabela tä manjupa radja, tuntang karä talo kahandake inenga akae, mangat hapan djetä iä lius bara human olo bawi tä tamä human radja.

14. Halemäi iä tamä hetä, tapi handjewu iä blua tinai, tamä human olo bawi tingkat idjä duä tä, idjä inonggo Saasgas, mantir karong radja, idjä manonggo karä gundik radja; iä djaton tau manjupa radja tinai, baja amon radja mangahandak iä, tuntang batantu manjoho olo mangahau iä manjewut arae.

15. Djadi, amon girir Ester, anak Abighail, Abighail mama Mordeghai, idjä djari induan Mordeghai indu anake, djari sampai, iä akan manjupa radja, tä iä djaton blaku talo enen, baja idjä injoho Hegai, mantir karong radja, idjä manonggo olo bawi tä. Maka Ester ingilak olo handiai, idjä mitä iä.

16. Kalotä Ester induan naharep radja Ahasweros, tamä human radja, hong bulan sapulu, djetä bulan Tebet, huang njelo udju kahum karadjaan ai.

17. Maka radja heret dengan Ester paham bara karä sawae, iä supa asi tuntang katau intu baue paham bara karä budjang bawi: maka iä mangkepan makotan radja hundjun takoloke, palus mangkat iä mandjadi sawan radja gantin Wasti.

18. Tä, maka radja manampa panginan hai akan karä mantire tuntang olo ajue, tagal Ester tä; iä mempas asil karä tanahe, tuntang kutoh talo inengae, tumon panatau radja.

II. — 19. Maka tingkat duä tä amon budjang bawi imumpong, katika tä Mordeghai ompat belom hong paseban radja.

20. Maka Ester djaton masuman utuse tuntang kolae, basa Mordeghai djari mangahana iä; krana Ester manumon petäh Mordeghai, sama kilau katika iä ihagae.

21. Katika tä, amon Mordeghai ompat belom hong paseban radja, maka duä mantir radja, idjä manonggo bauntonggang, Bigtan tuntang Teres, paham blait, sampai iä handak mampatäi radja Ahasweros.

22. Maka Mordeghai kasene akale tä, balalu iä masuman tä akan Ester, sawan radja, maka Ester masanan tä akan radja hapan aran Mordeghai.

23. Amon perkara tä iriksa, maka djetä sondau toto, palus äwen duä tä inggantong hong gantongan idjä; maka perkara tä imintik hong surat saritan radja. — (6,1.)

BAGI 3.

Haman badjoho atäie; iä handak mampatäi karä olo Jehudi.

---

1. Limbah karä perkara tä radja Ahasweros mangkat Haman, anak Hamedata, olo Agag; iä paham mampahai iä, tuntang manggatang trutjie tapakan ngambo bara karä trutjin mantir awang dengae.
2. Djadi, karä olo ain radja, idjä ompat melai hong paseban radja, sontop manjembah Haman, krana radja djari manjoho kalotä tahiu iä; tapi Mordeghai djaton sontop, djaton manjembah.
3. Tä koan karä olo ain radja, idjä melai hong paseban radja, dengan Mordeghai: Buhen ikau malangkah prentah radja?
4. Djadi, amon olo tä tahi andaue djari hamauh dengae kalotä, tuntang iä djaton paraba aughe, maka äwen masuman tä akan Haman, handak mitä, djaka gawin Mordeghai tä tau kalotä; krana iä djari masuman arepe akan olo tä, iä olo Jehudi.
5. Amon Haman mitä, Mordeghai tä djaton maku sontop manjembah iä, tä Haman paham hasep kalaite.
6. Angate, iä djaton ombet mawi Mordeghai kabuate bewäi, basa olo djari masuman utus Mordeghai tä akae, malainkan kahandak Haman nahuang mampatäi mampalomos hapus utus ain Mordeghai, karä olo Jehudi, awang hong salepah karadjaan Ahasweros.
7. Intu bulan idjä solake, djetä bulan Nisan, hong njelo duäwalas kahum radja Ahasweros, maka olo mambong pur, iä tä talo hapan batenong, hong baun Haman, akan genep andau tinai akan genep bulan, sampai buah bulan duäwalas, djetä bulan Adar.
8. Krana Haman djari hamauh dengan radja Ahasweros: Aton olo beken utuse hetoh, idjä habalut tuntang kasaburan marak karä utus olo hong karä tanah karadjaan ajum; maka hadat olo tä beken bara hadat karä utus olo, tinai olo tä djaton kea manumon prentah radja, tagal tä djaton buah radja manjoho olo tä belom.
9. Djaka huang radja kalotä, käläh soho olo manjurat prentah, mangat olo tä impatäi; tä aku handak manimbang sapulu kojan pikul salaka, manenga tä akan mantirm, mangat mimbit tä akan äka panatau radja.
10. Tä radja mamarut tisin tjap bara tundjuke, sambil manenga tä akan Haman, anak Hamedata, olo Agag, musoh olo Jehudi tä.
11. Maka radja hamauh dengan Haman: Salaka tä inengaku akam, kalotä kea olo tä, mangat ikau mawi iä mahapa kahandakm.
12. Tä karä djurutulis radja ingahau, hong bulan idjä solake, andau telowalas bulan tä kea, maka äwen tä mamintik surat tumon talo handiai, awang imetäh Haman, akan karä wakil radja, tuntang akan karä mangkubumi, idjä marentah karä tanah, tinai akan genep mantir kapalan karä utus olo, akan genep tanah hapan ampin hurup ai, akan genep utus olo hapan basa ai; maka djetä injurat hapan aran radja Ahasweros, tuntang intjatjak hapan tisin radja.
13. Maka karä surat tä impait intu olo, idjä puna sarohan radja awang bapitik, akan karä tanah ain radja, manjoho olo mampalo-

mos, mampatäi tuntang marusak karä olo Jehudi, alo bakas tabela, sampai karä anak awau tuntang olo bawi, dalam idjä andau, iä tä hong andau telowalas bulan duäwalas, djetä bulan Adar, tinai manjoho olo marampas karä ramon olo tä.

14. Maka aton petäh hong surat tä, nakara prentah inenga hong karä tanah, tuntang imbuka akan karä utus olo, manjoho olo arä batatap intu andau tä.

15. Maka puna sarohan tä hagoet djadjeleng, tumon prentah radja; prentah tä insanan hong lewu Susan kea. Maka radja tuntang Haman mondok mihop, tapi karä olo Susan tä suraksirok, djaton karuan angate.

BAGI 4.

Mordeghai tuntang karä olo Jehudi paham kapähä atäie; iä manjoho Ester blaku akae intu radja.

1. Amon Mordeghai djari katawan talo handiai awang mandjadi, maka Mordeghai marabit pakaiae, sambil hapan tapih bidak, tinai mangawo arepe; palus iä blua mahoroe bentok lewu, tuntang mangkariak paham kapähan aughe,

2. Njamah iä sampai bauntonggang äka radja; krana dialo idjä biti, awang hapan tapih bidak, injoho tamä äka radja.

3. Maka hong genep tanah, hong genep lewu, sana augh radja tuntang prentahe sampai hetä, lembut paham augh bawai olo Jehudi, palus iä puasa, manangis, paham kapähän atäie; maka arä olo tä mondok hatapih bidak tuntang kawo.

4. Tä, maka olo bawi tabela, idjä ajang Ester, tuntang mantir dalam ajue manalih, masuman tä akae; maka sawan radja paham kapähä atäie; palus iä mampait pakaian indu hapan Mordeghai, manjoho iä manganan tapih bidak tä idjä hapae; tapi iä djaton maku manarima tä.

5. Tä Ester mangahau Hatagh, mantir karong radja tä, idjä tantai manonggo iä, tuntang mametäh iä misek Mordeghai, mangat katawan sababe, buhen iä kalotä, tuntang narai perkarae.

6. Tä Hatagh blua, tanggoh Mordeghai hong djalan lewu, idjä darah bauntonggang äka radja.

7. Maka Mordeghai manjarita akae karä perkara tä, tinai djumalah karä salaka tä, idjä djari djandjin Haman handak manimbange akan äka panatau radja, tagal olo Jehudi, nakara mampatäi olo tä.

8. Tinai iä manenga akae salinan surat prentah tä, idjä djari imbuka hong Susan, manjoho mampalomos olo tä, mangat mantir tä mamprahan djetä akan Ester, tuntang masuman akae, sambil manjoho iä, mangat iä tamä manaharep radja, palus musok iä, sambil blaku intu iä akan utus olo ajue.

9. Maka Hatagh buli, palus masanan akan Ester karä augh Mordeghai.

10. Tä koan Ester dengan Hatagh, tuntang manjoho iä masuman aughe tä akan Mordeghai, koae:

11. Karä mantir radja, tuntang karä olo arä hong karä tanah ain

radja puna katawan bewäi, genep biti idjä manalih radja, tamä parantaran idjä hila huange, djaka iä djaton ingahau radja, alo hatuä bawi, aton hukume iä djaton tau dia palus impatäi, djaka dia radja mandjudju sokahe bulau akae, hapa mambelom iä; maka aku toh djaton djari ingahau manjupa radja, djari katelo pulu andau toh.

12. Maka Hatagh hagoet, masuman augh Ester tä akan Mordeghai.

13. Tä Mordeghai manjoho iä mamaläh augh Ester kalotoh: Æla angat kamäam, ikau kabuatm bewäi tau lapas bara karä olo Jehudi, basa ikau toh melai hong dalam radja.

14. Kiana amon ikau handak manjuni arepm intu katika toh, toto dohop tuntang kaliwus karäh lembut akan olo Jehudi bara äka beken kea, tapi ikau tuntang ungkup human bapam karäh rusak; tinai äwe katawan, buhen ikau intu wajah idjä kalotoh djari indu sawan radja?

15. Tä Ester manjoho olo magah aughe akan Mordeghai:

16. Lius ikau, pumpong karä olo Jehudi idjä hong Susan, awi puasa tagal aku, äla kuman mihop katelo andau katahie, handau hamalem; aku kea tuntang karä ajangku handak puasa tumon tä; limbah tä aku handak tamä manjupa radja, alo djetä malawan prentah. Amon aku nihau, naughe aku nihau.

17. Tä Mordeghai hagoet, balalu malalus talo handiai, awang injoho Ester iä.

BAGI 5.

Radja Ahasweros äwen duä Haman impakadja Ester. Haman handak mampatäi Mordeghai.

1. Djadi, intu andau telo Ester hapakaian pakaian radja, palus iä tamä mendeng hong parantaran idjä hila hnange, tandipah human radja; maka radja mondok hundjun padadusan karadjaan ai, hong human radja, tandipah baun-tonggang.

2. Djadi, sana radja mitä Ester, sawan radja, idjä mendeng hong parantaran hetä, maka iä iasi intu matae, palus radja mandjudju sokah bulau ain radja tä idjä intu lengäe, akan Ester, tä Ester manggapi, manigong tapakan sokah radja tä.—(4,11.)

3. Tä koan radja dengae: Narai katapasm, o Ester, sawan radja, narai ilakum? alo sampai sabagi karadjaan, toto, djetä karäh inenga akam.

4. Maka tombah Ester: Djaka radja nahuang, käläh radja tuntang Haman mananggoh panginan andau toh, idjä djari inatapku akae.

5. Tä koan radja: Soho Haman manggulong arepe, mangat manumon prentah Ester toh. Djadi, amon radja dengan Haman djari mananggoh panginan, idjä djari inatap Ester,

6. Maka koan radja dengan Ester, metoh äwen djari mihop anggor: Narai talo lakum? toto, djetä karäh inenga akam; narai idjä ingahandakm? djetä akan mandjadi bewäi, alo sampai sabagi karadjaan.

7. Tombah Ester, koa: Djetoh talo lakungku, idjä äka huangku:

8. Amon aku iasi intu matan radja, tinai djaka radja nahuang manjuang talo lakungku, tuntang malalus idjä äka huangku, käläh radja dengan Haman mananggoh panginan tinai, idjä handak inatapku akae, tä maka djewu aku handak mawie tumon augh radja.

9. Tä, maka Haman lius andau tä, dengan kahandjak karantang atäie. Maka amon Haman mitä Mordeghai hong bauntonggang äka radja, djaton iä mendeng, djaton kea maku hagerek, uka mahorumat iä, tä Haman paham kalait huange dengan Mordeghai.

10. Tapi Haman manahan manjarenan arepe; iä buli humae, palus manjoho olo hagoet mangahau karä sobat ajue, tinai sawae Seres.

11. Maka Haman manjarita akan äwen tä kahain panataue, karä anake, tuntang talo handiai, idjä hapan radja mampahai iä, tinai kilen ampin radja djari mangkat iä bara karä mantir hai, bara karä olo ain radja.

12. Tinai koan Haman: Ester kea, sawan radja, djaton djari manjoho idjä biti hindai haiak radja tanggoh panginae awang djari inatape, baja aku bewäi, tinai akan djewu kea aku djari irawäie koä radja.

13. Tapi talo toh üras djaton guna akangku. katahin karä andauku mitä olo Jehudi, Mordeghai tä, mondok hong bauntonggang äka radja.

14. Tä sawae Seres tuntang karä sobat ajue hamauh dengae: Käläh ita manjoho manampa gantongan, idjä limä pulu hasa kagantonge, tinai käläh djewu ikau hamauh dengan radja, mangat olo manggantong Mordeghai hetä; limbah tä ikau tau ompat radja mananggoh panginan tä dengan handjak atäim. Aughe tä bahalap intu Haman, palus iä manjoho olo manampa gantongan tä.

BAGI 6.

Mordeghai paham iangkat, ihorumat radja.

1. Maka alem tä kea radja djaton tau batiroh; tä iä manjoho olo mimbit surat karä sarita; maka djetä imbasa akan radja.

2. Tä olo sondau hong surat tä, Mordeghai djari masuman perkaran Bigtan tuntang Teres, duä mantir radja tä, idjä tonggon bauntonggang bihin, idjä handak mampatäi radja Ahasweros. — (2,23.)

3. Maka koan radja: Narai horumat tuntang kahai djari inenga akan Mordeghai tagal perkara tä? Maka olo tabela ain radja, idjä ajange, hamauh: Djaton talo enen djari inenga akae.

4. Tä koan radja: Äwe huang parantaran hetä? Maka Haman djari tamä parantaran, idjä ruar äka radja, handak hamauh dengan radja, mangat manggantong Mordeghai hong gantongan tä, idjä djari injohoe manatape akae.

5. Maka ajang radja masuman akae: Itäm, Haman tä mendeng hong parantaran. Koan radja: Soho iä tamä.

6. Djadi, amon Haman djari tamä, maka radja misek iä: Narai patut akan olo tä, idjä äka huang radja, idjä handak ihorumate paham? Tä koan Haman huang

atäie: Æwe kea idjä nahuang ihorumat radja paham, amon sala bara aku?

7. Tagal tä koan Haman, tombah augh radja: Olo tä, idjä handak ihorumat radja,

8. Käläh olo mimbit pakaian radja, idjä radja pudji hapae, tuntang hadjaran tä, idjä pudji iukong radja. tinai käläh olo mangkepan makotan radja hundjun takoloke;

9. Käläh pakaian tuntang hadjaran tä indjuluk akan idjä biti mantir ain radja, mantir idjä hai haliai, iä tä akan mangkepan tä intu olo tä, idjä handak ihorumat radja; tinai iä akan magah olo tä, impondok hong hadjaran tä, hapus karä djalan lewu, sambil mantehau helo baue: tumon toh iawi dengan olo tä, idjä handak ihorumat radja.

10. Tä koan radja dengan Haman: Gulogulong ikau, duan pakaian tuntang hadjaran tä, tumon aughm, palus awi tumon tä kea dengan Mordeghai, olo Jehudi tä, idjä melai hong bauntonggang paseban; äla tapas idjä bara karä augh awang djari injewutm nah.

11. Maka Haman manduan pakaian tuntang hadjaran tä, balalu iä mangkepan pakaian tä intu Mordeghai, mampondok iä hundjun hadjaran tä, tuntang magah iä hapus karä djalan hong lewu, tuntang mantehau helo baue: Tumon toh iawi dengan olo tä, idjä handak ihorumat radja!

12. Limbah tä Mordeghai buli bauntonggang paseban tinai; tapi Haman gulong buli humae, maka iä pähä atäie, tuntang manjandurong takoloke.

13. Tinai Haman manjarita akan sawae Seres tuntang karä sobat ajue talo handiai, awang djari buah iä. Maka karä nudjum ai tuntang sawae Seres tombah aughe, koae: Amon Mordeghai tä, idjä intu baue ikau manampara harenep, baris olo Jehudi, tä toto djaton kabawam ikau mawi iä, baja toto ikau karäh balongkang intu baue.

14. Metoh iä magon kotakotak, maka mantir karong ain radja dumah, manggulong Haman tanggoh panginan, idjä inatap Ester.

BAGI 7.

Haman ihukum radja.

1. Djadi, amon radja äwen duä Haman djari manalih omba kuman dengan Ester, sawan radja,

2. Maka intu andau duä tä kea, kahum mihop anggor, radja hamauh dengan Ester: Narai toh talo lakum, joh Ester, sawan radja? toto, djetä karäh inenga akam; narai äka huangm? maka djetä akan mandjadi, alo sampai sabagi karadjaan.

3. Tä tombah Ester, sawan radja, koae: Djaka aku iasi intu matam, joh radja, djaka radja nahuang, käläh mambelom tahaseng ku, djetä bewäi talo lakungku, soho belom utus olo ajungku, djetä äka huangku.

4. Krana ikäi djari indjual, aku tuntang olo utus ajungku, akan impalomos, impatäi tuntang irusak. Käläh kea djaka ikäi indjual mandjadi rewar olo, tä aku handak manjuni arepku, alo olo idjä handak marusak ikäi djaton kea tau mamaläh karugin radja.

5. Maka radja Ahasweros ha-

mauh dengan Ester, sawan radja,
koae: Æwe olo tä? hong kwe
olo djetä, idjä petah kalotä, sam-
pai handak mawi talo djetä?
6. Tombah Ester: Olo parajap,
olo musoh tä, iä tä Haman idjä
papa toh! Tä, maka Haman nan-
tekas paham taräwen hong baun
radja tuntang sawan radja.
7. Maka radja mendeng bara
äkae mihop, hasep kalaite, palus
iä blua akan kabon, idjä darah
huma tä. Maka Haman melai,
mangat blaku belom tahasenge intu
Ester, sawan radja, basa iä mitä,
tjalakae djari inukas radja akae.
8. Amon radja buli bara kabon,
idjä darah human radja, tamä äka
panginan tä, maka Haman ma-
hukup hong katil, idjä äka Ester.
Maka koan radja: Mikäh iä handak
marajap sawan radja, kahum iä
huang humangku? Sana augh tä
blua bara njaman radja, maka baun
Haman palus imungkur olo.
9. Maka Karbona, idjä biti bara
karä mantir, awang panggapit radja
tä, hamauh: Itäm, aton gan-
tongan darah human Haman, pan-
djang limä pulu hasa, idjä djari
inampa Haman akan Mordeghai,
idjä djari bahalap aughe dengan
radja. Tä koan radja: Gantong iä
hetä.
10. Tä olo manggantong Ha-
man hong gantongan tä, idjä djari
inampae akan Mordeghai. Limbah
tä lason kalait radja terai.

BAGI 8.

Olo Jehudi injoho radja Ahasweros, tau bewäi malawan, tuntang mampatäi musohe.

1. Maka palus andau tä kea
radja Ahasweros manenga akan Es-
ter, sawan radja, human Haman,
musoh olo Jehudi tä. Maka Mor-
deghai injoho manaharep radja,
krana Ester djari masuman rin-
tinge, iä tä hakola dengae.
2. Tinai tisin, idjä djari indnae
bara Haman, imarut radja, palus
iä manenga djetä akan Mordeghai.
Maka Ester mangkat Mordeghai
mahaga human Haman.
3. Limbah tä Ester hamauh
tinai dengan radja, tuntang ma-
njembah intu paie, haiak manangis,
sambil musok iä, mangat iä mang-
arake tinai kadarhakan Haman,
olo Agag tä, tuntang pikire awang
djari iniroke, handak mawi olo
Jehudi.
4. Maka radja mandjudju so-
kah bulau ain radja akan Ester;
tä Ester mendeng, melai naharep
baun radja,
5. Sambil hamauh: Djaka radja
nahuang, amon aku djari iasi intu
matam, amon gawie toh budjur
intu baun radja, tinai amon aku
ingilak intu matam: käläh soho
olo manjurat, hapan manganan su-
rat tuntang akal Haman, anak
Hamedata, olo Agag tä, idjä djari
injurate, nakara mampatäi karä
olo Jehudi, idjä hong karä tauah
ain radja.
6. Krana kilen aku tau ma-
nampajah tjalaka tä, idjä akan
buah olo utus aingku? Kilen aku
tau mitä karusak karä kolangku?
7. Tä koan radja Ahasweros
dengan Ester, sawan radja, tun-
tang dengan Mordeghai, olo Je-
hudi tä: Itä, human Haman tä
djari inengaku akan Ester, tinai
bitie djari inggantong olo, tagal
iä djari manusang lengäe handak
mawi olo Jehudi.

8. Käläh toh keton manjurat akan olo Jehudi, tumon djetä patut intu matan keton, hapan aran radja, tuntang mantjatjak tä hapan tisin radja; krana surat, idjä injurat hapan aran radja, tuntang intjatjak hapan tisin radja, puna djaton tau inganan tinai.

9. Tä karä djurutulis ain radja ingahau, palus andau tä kea, hong bulan telo, djetä bulan Siwan, hong andau duä pulu telo bulan tä; olo tä manjurat tumon karä augh petäh Mordeghai, manantarang karä olo Jehudi, tinai akan karä wakil radja, akan karä mangkubumi, tuntang akan genep mantir kapala hong karä tanah ain radja, bara tanah Hindu sampai tanah Kus, djetä saratus duä pulu udju tanah, akan genep tanah hapan puna ampin hurupe, akan genep utus olo hapan puna basae, tinai akan olo Jehudi kea hapan hurup tuntang basa ai.

10. Maka karä surat tä imintik hapan aran radja Ahasweros, tuntang djetä intjatjak hapan tisin radja; maka karä surat tä impait awi puna sarohan radja, idjä hapan hadjaran awang balias darie.

11. Hong karä surat tä maka radja manjoho karä olo Jehudi, mangat iä tau hapumpong hong karä lewu, uka milang tahasenge, tinai mangat iä tau mampalomos, mampatäi tuntang marusak karä olo hong sakarä tanah, idjä handak marajap iä, tuntang anak sawae, sambil marampas karä ramon olo tä;

12. Dalam idjä andau, haiak hong karä tanah ain radja Ahasweros, iä tä hong andau telowalas, bulan duäwalas, djetä bulan Adar.

13. Maka aton petäh hong surat tä, nakara prentah inenga hong sakarä tanah, idjä patut imbuka insuman akan olo arä, manjoho karä olo Jehudi batatap akan andau tä, uka mamaläh arepe intu karä musohe.

14. Maka sarohan radja tä, idjä hapan hadjaran awang balias darie, djadjeleng hagoet, inggulong awi augh radja. Maka prentah tä imbuka hong lewu Susan kea.

15. Maka Mordeghai blua bara baun radja, hapakaian pakaian radja idjä biru tuntang baputi ampie, tinai hapan makota bulau awang hai, tuntang hapan klambi pandjang, idjä benang ungu tuntang benang pista awang lamos. Maka olo lewu Susan malahap tuntang handjak atäie.

16. Intu karä olo Jehudi aton kalawa, kahandjak, tinai karami dengan horumat.

17. Kalotä kea hong karä tanah, intu genep lewu äka augh prentah radja tä sampai, maka intu olo Jehudi aton kahandjak, karami, tinai panginae tuntang andau hai; maka kutoh olo baris tanah tä tamä agaman olo Jehudi, basa pampikäh bara olo Jehudi djari lawo akan äwen.

BAGI 9.

I. Olo Jehudi mamaläh arepe intu musohe. II. Iä manukas haradjur handak mahaga andau hai indu hapae mingat perkara tä.

I.—1. Intu bulan duäwalas, djetä bulan Adar, hong andau telowalas bulan tä, metoh wajah augh prentah radja djari sampai

uka ilalus, maka andau tä kea, amon musoh olo Jehudi harap handak marusak iä, perkara tä barabalik, krana olo Jehudi marusak karä olo idjä basingi iä. — (3,7.)

2. Krana karä olo Jehudi hapumpong hong lewu, intu hapus karä tanah ain radja Ahasweros, mangat mantakan mawi olo tä, idjä handak marusak iä; maka dialo idjä biti petah malawan iä, basa pampikäh bara iä djari lawo akan karä utus olo.

3. Tinai karä mantir kapala hong karä tanah, karä wakil radja tuntang mangkubumi, olo handiai idjä mangkat gawin radja tä aton manggatang olo Jehudi; krana pampikäh bara Mordeghai djari lawo akae.

4. Krana Mordeghai tä hai hong human radja, britae tajap sampai karä tanah, krana Mordeghai tä sasar tahi sasar hai.

5. Maka olo Jehudi mamukul karä musohe hapan padang, mampatäi tuntang marusak iä; iä mawi karä olo, idjä basingi iä, tumon kahandake.

6. Hong lewu Susan olo Jehudi djari mampatäi tuntang marusak limä ratus biti olo hatuä.

7. Tinai Parsandata, Dalpon, Aspata,

8. Porata, Adalia, Aridata,

9. Parmasta, Arisai, Aridai tuntang Waisata,

10. Sapulu anak hatuä ain Haman, anak Hamedata, musoh olo Jehudi tä, impatäie; tapi ramoe djaton irampase.

11. Andau tä kea insuman akan radja djumalah karä olo idjä impatäi hong lewu Susan.

12. Koan radja dengan Ester, sawan radja: Hong lewu Susan olo Jehudi djari mampatäi tuntang marusak sampai limä ratus biti olo hatuä, tinai sapulu anak hatuä ain Haman tä; äwe katawan tinai hong karä tanah ain radja! narai toh tinai talo lakum? djetä akan ilalus akam; narai tinai äka huangm? djetä akan mandjadi.

13. Tombah Ester: Amon radja nahuang, soho olo Jehudi idjä hong Susan, mangat djewu kea äwen mawi tumon augh prentah andau toh; tinai soho sapulu anak Haman tä inggantong hong gantongan.

14. Tä radja manjoho olo mawie tumon tä; prentah tä insanan hong Susan, palus olo manggantong sapulu anak hatuä ain Haman tä.

15. Maka olo Jehudi, idjä hong Susan, hapumpong kea intu andau äpatwalas, bulan Adar, palus mampatäi hong Susan telo ratus biti olo hatuä; tapi ramoe djaton irampase.

16. Maka karä olo Jehudi awang beken, idjä hong karä tanah ain radja, hapumpong kea, uka milang tahasenge, tuntang manjanang arepe bara karä musohe, tinai iä mampatäi musohe udju pulu limä kojan biti, olo hatuä: tapi ramoe djaton irampase.

17. Djetä mandjadi intu andau telowalas, hong bulan Adar; maka andau äpatwalas bulan tä olo tä malajan, tuntang mawi andau tä mandjadi andau panginan, andau karami.

18. Maka olo Jehudi, idjä hong Susan, hapumpong mawi musohe intu andau telowalas tuntang andau äpatwalas bulan tä kea; maka

andau limäwalas iä malajan; iä mawi andau tä mandjadi andau panginan tuntang andau karami.

II.—19. Tagal tä olo Jehudi, idjä melai hong karä lewu awang intu tanah tä, mahaga andau äpatwalas bulan Adar, mandjadi indu kahandjak tuntang panginan, mandjadi andau karami, andau hapait talo inenga.

20. Maka Mordeghai manjurat saritan karä perkara tä; iä mampait surat akan karä olo Jehudi, idjä belom hong karä tanah ain radja Ahasweros, alo akan idjä tokep tuntang idjä kedjau,

21. Hapae manukas akan äwen, mangat iä mahaga andau äpatwalas bulan Adar tuntang andau limäwalas, haradjur genep njelo;

22. Tumon andau, idjä intu tä olo Jehudi djari sanang bara karä musohe, tumon bulan, idjä djari mobah akae kapähäe mandjadi kahandjak, andau tatum mandjadi andau tatawä; mangat olo haradjur mahaga andau tä mandjadi andau panginan, andau kahandjak, andau hapait talo panenga akan kolae, tuntang andau manenga sadakah akan olo pähä belom.

23. Maka olo Jehudi tjakap manarima hadat tä, awang puna djari inumoe kea, talo awang injurat Mordeghai akan äwen.

24. Basa Haman, anak Hamedata, olo Agag, musoh karä olo Jehudi tä, djari mangarangka handak mampatäi olo Jehudi, tuntang iä djari mambong pur, djetä talo hapa manenong, handak mampatäi tuntang marusak iä.

25. Maka amon Ester djari manaharep radja, iä djari marentah hapan surat, mangat karajape tä, idjä handak hapae mawi olo Jehudi, imbalik tinai buah takolok ai, olo djari manggantong äwen hanak intu gantongan.

26. Tagal tä olo manjewut andau hai tä Purim, tumon aran pur tä. Tumon tä awi karä augh surat tä, tuntang awi talo handiai awang djari gitae, tinai awang djari insuman akae,

27. Maka karä olo Jehudi mamutus sambil mananggong tä akae tuntang akan panakae, tinai akan karä olo idjä akan tamä agamae, iä djaton handak terai mahaga kaduä andau tä, tumon hadat andau tä, tinai tumon wajahe awang inukas tä, haradjur genep njelo;

28. Mangat andau tä impahai tuntang ihaga genep hamputae, tuntang genep ungkupe, hong karä tanah, hong genep lewu; andau Purim tä djaton tau inangkalau olo Jehudi, kaingate dengan andau tä djaton tau terai palus panakae awang harian.

29. Limbah tä maka Ester, sawan radja, anak Abighail, tuntang Mordeghai, olo Jehudi tä, sindä tinai mampait surat hapan karä kwasae, uka mandähen hadat Purim tä.

30. Iä mampait surat tä akan karä olo Jehudi idjä hong saratus duä pulu udju tanah tä, awang tamä karadjaan Ahasweros, hapan augh bahalap tuntang toto.

31. Mangat olo mahaga andau Purim tä intu wajahe awang inukas, tumon Mordeghai, olo Jehudi tä, djari manjoho iä, tuntang Ester, sawan radja; tinai tumon olo tä kea mahin djari manukase akae tuntang akan panakae, tahiu puasa tuntang augh bawaie.

32. Maka Ester manjoho olo ma-

njurat saritan Purim tä; djadi djetä imintik hong surat.

BAGI 10.

Katatesan sarita toh.

1. Limbah tä radja Ahasweros mantjatjah hapus tanah tuntang karä pulau hong tasik, manduan asil bara hetä.

2. Maka karä saritan gawie awang kwasa tuntang abas, tinai saritan kahain Mordeghai, idjä iangkat impahai radja, djetä tarasurat hong surat saritan karä radja Meden tuutang Parsis.

3. Krana Mordeghai, olo Jehudi tä, indu panggapit radja Ahasweros, iä hai marak olo Jehudi, tinai iä ingilak karä paharie; iä manggau kahalap akan utus olo ajue, tuntang hamauh indu berkat hapus olo ajue.

AUGH PANDAK HAPA MAHANDJÆAN SARITAN SURAT DJANDJI IDJÆ SOLAKE DENGAN SARITAN SURAT DJANDJI TAHETA.

Bara katika olo Israel terai tawanan, tuntang mamangun human Hatalla hong Jerusalem tinai, aton hindai bilak tangah limă ratus njelo sampai Jesus, Anak Hatalla, inakan mandjadi olon. Katahin tă tokonge olo Jehudi batuah, tokonge tinai paham tjalakae.

Saratus njelo katahie olo tă mamenda radja Parsis; katahin tă iă sanang bewăi. Limbah tă lembut radja Hellenes, Aleksander idjă hai arae, iă tă mampalah radja Parsis, manduan kară tanahe, mandjadi radja idjă pangkahai hapus kalunen, tumon tudjum nabi Daniel, hong surat Daniel, bagi 8. — *Aleksander tă bahalap kea dengan olo Jehudi; iă paham mahorumat human Hatalla tuntang imam hai hong Jerusalem.*

Maka limbah pampatăi Aleksander tă, basa djaton anake, tă mantir pamutjok ai, ăpat biti, mambagi kară tanahe, mandjadi ăpat karadjaan. Karadjaan idjă tă, iă tă Misir, idjă tinai tă Aram. Maka Kanaan, tanah olo Jehudi tă, helat Misir dengan Aram. Djadi, basa radja Misir tă haradjur haklahi dengan radja Aram, tanah Kanaan tă haradjur intakae hatalindjam. Handjulo radja Aram mampakalah tanah tă, handjulo radja Misir mamarange manduae tinai. Tă olo Jehudi paham tjalaka bewăi. Idjă paham haliai mamapa marusak iă, iă tă radja Aram, idjă Antioghus arae. Djetă idjă djari insuman nabi Daniel hong surate bagi 8 *tuntang bagi* 11.

Radja Antioghus tă basingi Hatalla, tuntang handak mamaksa djalahan olo Hatalla, olo Jehudi tă, uka iă balekak dengan Hatalla, omba kară dewan radja. Awang djaton maku manumon kahandake impatăie tuntang paham kapăhăe. Tă bakojakojan olo Jehudi undur, ompat dewan radja. Tapi ară kea radjin haream matăi bara undur bara Hatallae.

Katika tä, tangah duä ratus njelo helo bara panumah Kristus, lembut idjä kaungkup olo Jehudi, idjä Makabäus arae. Æwen gantjang menteng; iä mampalah radja aram, maliwus olo Jehudi, tuntang mandjadi indu radjae. Tapi basa musohe magon paham kwasa, Makabäus tä hadjandji dengan olo Romani. Sampai saratus njelo katahie olo Romani kilau hasobat dengan olo Jehudi. Tapi limbah tä iä manipas radja Jehudi, idjä ungkup Makabäus tä, tuntang mangkat Herodes, olo Edom, mandjadi radjan tanah Jehuda. Tapi iä akan mamenda kaisar Romani, iä patut manumon prentahe, tuntang manahor asil. Radja Herodes tä olo darhaka; iä djaton paraba agama, iä paham mampatäi olo. Tuntang arä olo Jehudi tamput awie, djaladjalan darhaka kea. Katika tä olo saduki sasar hai kwasa, iä tä baris olo Jehudi, idjä djaton harap surat Hatalla, djaton pertjaja olo matäi akan belom tinai, palus imaläh, atawa ihukum atawa imberkat. Tapi lembut baris olo Jehudi beken tinai, djetä olo parisi; äwen tä, alo arä äwen djaton toto hobah atäie, uras kea paham mimbing surat Hatalla, tuntang iä mandahange haream, hapan arä hadat ai. Iä paham pähä atäie mitä djalahan olo Hatalla irentah olo kapir; iä paham kahause mitä panumah Idjä indjandji, Anak Dawid, Radja idjä katatahi tä. Angate, iä tä karäh maharak mampalah olo Romani, mampendeng karadjaan Dawid akan olo Jehudi tinai. Radja idjä katatahi tä, Anak Hatalla, djari dumah; tapi djaton tumon adon äwen; karadjaan ajue djaton bara kalunen djetoh. Alo Jehudi ale kapir, iä djari maliwus olo handiai bara dosa, bara pampatäi, bara setan, nakara olo handiai idjä impandoi, hobah tuntang pertjaja hong Iä, mandino karadjaan idjä katatahi, karadjaan sorga, karadjaan Hatalla.

SURAT
J O B.

BAGI 1.

I. Job, olo budjur, imberkat Hatalla. II. Hatalla handak mangkemä maningkes iä. III. Kapähän Job; tapi Job basuntul atäie.

I.—1. Aton olo hatuä hong tanah Us, idjä Job arae; olo tä tetek budjur, iä mikäh Hatalla, basingi talo papa.

2. Maka anak hatuä udju biti, tinai anak bawi telo biti djari inakan akae.

3. Tinai karä metoe sampai udju kojan kongan tabiri, telo kojan kongan onta, limä ratus kapasang sapi hatuäe, tinai limä ratus kongan kalidai bawie; tinai aton paham arä anakolohe, sampai olo tä hai bara karä olo hong tanah hila timor.

4. Maka anake idjä hatuä pudji mawi gawi, genep biti hong human ajue, intu andau njelon indue djari manak iä; tä iä manjoho olo marawäi betaue äwen telo tä kea, mangat omba iä mihop kuman.

5. Djadi, metoh karä andau gawi tä hapus, Job manalih, mamprasih äwen tä: iä misik haiak djadjewu, tuntang maluput parapah awang ingähu, handjenan tumon karä anake. Krana koan Job: Mikäh anakku djari badosa, palus balekak atäie dengan Hatalla. Tumon tä haradjur gawin Job hong karä andau gawi tä.

II.—6. Djadi hong andaue, metoh karä anak Hatalla manaharep Jehowa, maka setan kea dumah, mendeng marak äwen.

7. Maka Jehowa misek setan: Bara kwe panumahm? Koan setan, tombah augh Jehowa: Aku dumah mangumbang manansaran karä tanah hetähetä. — (1.*Petr*.5,8.)

8. Tinai Jehowa hamauh dengan setan: Djari ikau mitä rewarku Job kea? krana hapus petak dialo idjä biti idjä kilau iä, olo tetek budjur, idjä mikäh Hatalla, basingi talo papa.

9. Koan setan, tombah augh Jehowa: Pudji! aton Job mikäh Hatalla bungubungun bewäi?

10. Djaton ikau djari maninding iä, tuntang humae, tuntang sakarä talo ajue hakaliling? karä gawin lengäe uras djari imberkatm, tuntang karä kawan metoe mananjap hapus tanah.

11. Tapi kemä, djudju lengäm mawi karä talo ajue, tä harap bewäi, tantu iä karäh balekak atäie dengam.

12. Maka Jehowa hamauh dengan setan: Itäm, karä talo ajue uras huang lengäm, tapi äla lengäm mawi bitie. Tä setan harikas, blua mindah bara baun Jehowa.

III.—13. Maka metoh andau karä anak Job, hatuä bawi, omba kuman tuntang mihop anggor hong human paharie idjä tambakase,

14. Tä aton olo manalih Job, koae: Karä sapim tä uras maluku, tuntang karä kalidai bawie murep darah hetä;
15. Tä badumah olo Seba masang, marampas metom tä, tuntang mampatäi anakolohm, hapan padang, baja aku kabuatku bewäi sampet hadari, mangat masuman tä akam.
16. Benteng djetä magon kotakotak, maka aton dumah beken tinai, koae: Apui Hatalla gap lawo bara langit, kuman karä tabirim dengan anakolohm, palus mangähu iä lepah lingis; baja aku kabuatku bewäi sampet hadari, mangat masuman tä akam.
17. Benteng djetä kotakotak, aton dumah beken tinai, koae: Olo Aram salenga dumah, telo kapadjue, mantakan karä ontam, marampas djetä, tuntang mampatäi karä anakolohm hapan padang; baja aku kabuatku sampet hadari, mangat masuman tä akan.
18. Kahum djetä kotakotak, aton dumah beken tinai, koae: Karä anakm hatuä bawi omba kuman tuntang mihop anggor huang human paharie idjä tambakase.
19. Maka itä! barat paham dumah bara padang, manapi puting huma tä äpaäpat, sampai djetä balalu balongkang, menjet olo tabela tä, palus iä matäi; baja kabuatku bewäi sampet mahakan, mangat masuman tä akam.
20. Tä, maka Job mendeng, marabit klambie, sambil manjukur takoloke; iä mahingkep intu petak, sambil manjembah;
21. Haiak hamauh: Halowai aku djari blua bara knain induku, tinai halowai kea aku akan buli kanih. Jehowa djari manenga, Jehowa djari manduan: tara akan aran Jehowa!
22. Huang karä talo tä Job djaton badosa, tuntang djaton iä sala gawie dengan Hatalla.

BAGI 2.

I. Kapähän Job indahang. II. Sawae muas iä; sobate dumah manjengok iä.

I. — 1. Maka aton tinai metoh andau karä anak Hatalla manaharep Jehowa, tä setan kea dumah marak äwen, manaharep Jehowa.
2. Tä, maka Jehowa misek setan: Bara kwe ikau? Koan setan, tombah augh Jehowa: Aku dumah mangumbang manasaran karä tanah.
3. Maka Jehowa hamauh dengan setan: Djari kea ikau mitä rewarku Job? krana hapus petak dialo idjä biti, idjä kilau iä, olo tetek budjur, idjä mikäh Hatalla, basingi talo papa; tinai iä etter hantä huang kateteke, alo djari aughm dengangku, sampai aku marusak iä djaton bara buku.
4. Tä, maka setan tombah augh Jehowa, koae: Pupus bulue magon mangat; puna talo handiai awang ain olo, radjin bewäi iä manengae gantin pambelome.
5. Tapi djudju lengäm, mawi uhat tolange, tä harap bewäi, tantu atäie karäh balekak dengam.
6. Djadi, Jehowa hamauh dengan setan: Itäm, bitie kea aton hong lengäm, tapi äla mawi tahasenge.
7. Tä, maka setan harikas, blua mindah bara baun Jehowa, palus iä hararepan mawi Job hapan awäh,

hara tatap paie palus sampai karapurue.

8. Ià manduan kiwak landai, hapae manggarut arepe; iä mondok parak kawo.

II. — 9. Tä koan sawae dengae: Kilen ikau, etter hantä hnang katetekm? käläh kanan Hatalla, palus matäi.

10. Tapi koae, tombah aughe: Aughm tä kilau augh olo humong; ita djari manduan talo bahalap bara Hatalla, djaton patut manarima talo papa toh kea? Huang karä talo tä Job djaton hadosa awi totok biwihe.

11. Maka amon sobat Job äwen telo djari mahining britan karä talo papa, awang djari buah iä, tä äwen manalih, genep biti bara lewu ai, Elipas bara Teman, Bildad bara Sua, tinai Sopar bara Naema; krana äwen tä djari pakat handak madja iä, uka manangis iä, sambil mampong iä. — (1.*Mos.* 36,4.)

12. Djadi, amon äwen mariaran matae bara kedjau, maka iä djaton kasene ampie hindai, palus iä mambo aughe, manangis; tinai genep biti marabit klambie, tuntang äwen maliambong kawo akan ngambo, tambuan takoloke.

13. Tumon tä olo tä mondok dengae hong petak, kudju andau kudju alem; iä djaton hakotak idjä kabawak dengae, krana äwen mitä kapähäe paham haliai.

BAGI 3.

Job manampara baliaah.

1. Limbah tä Job marakang njamae, palus iä manjapa andau indue djari manakan iä;

2. Krana kalotoh augh Job:

3. Buah andau djetä akan nihau, idjä intu tä aku inakan, tinai alem tä, idjä huang tä olo hamauh: anak hatuä djari inihi.

4. Käläh andau tä kaput papa; huah Hatalla hong ngambo äla paduli iä, huah äla kalawa lembut akae.

5. Buah kakaput tuntang kangkalingän pampatäi manjangkulep iä, baunandau sindesindep akan manutup iä dia batarai iä, käläh iä pidjem awi matanandau nawan talo.

6. Käläh alem tä injangkulep kakaput, äla iä handjak kilau karä andau beken hong hapus njelo, äla iä tamput hong itong karä bulan.

7. Buah alem tä tunis benjem, äla augh njanji lembut intu djetä.

8. Buah olo idjä tau manjapa andau akan manjapa iä, olo idjä patjäh mangahau naga tä.

9. Käläh karä bintang, sana lembut, palus leteng tinai; iä akan mentai kalawa, tapi djaton, sampai äla mitä langit mahindang;

10. Basa iä djaton djari matep blawang knain induku, tuntang djaton djari manjahokan karä tjalaka bara matangku.

11. Buhen aku djaton palus matäi bara knai? buhen aku dia palus bageto tahasengku sana aku hlua bara parnakan induku?

12. Buhen aku djari imangku? bnhen tusu djari mampatusu aku?

13. Djaka kalotä, tä maka toh aku menter tuntang suni, aku batiroh tuntang tau sanang hewäi,

14. Haiak dengan karä radja tuntang mantir kalunen, idjä mamangun akae indu karakkaraka tinai;

15. Atawa dengan karä tuan hai,

idjä djari mingkes bulau, manjuang humae dengan salaka.

16. Atawa aku djari nihau kilau anak awang ingälus, balalu aku djaton; kilau awau awang dia sampet mitä talo blawa.

17. Hetä olo papa puna akan terai karidue, hetä äka sanang akan karä olo idjä nihau kaabase.

18. Hetä karä olo tawanan rata malajan, tuntang djaton hindai iä mahining augh mandure idjä karas;

19. Olo korik hai uras sama hetä, djipen tuntang idjä djari iempas tempoe.

20. Buhen kalawa djari inengaakan olo tjalaka, tuntang pambelom akan olo idjä pähä atäie?

21. Idjä haus mendäh pampatäi, tapi djaton maku sampai; idjä radjin mangali manggau iä paham bara panatau awang bakalian;

22. Idjä handjak rantang tuntang riariak atäie, amon kubur djari tatap akae;

23. Akan olo, idjä kaput djalae, idjä ingalong Hatalla hakaliling.

24. Krana aku djaton tau kuman, djaka dia munguh helo; tuntang tangisku nahasak kilau danum.

25. Krana idjä ingikähku uras buah aku, tuntang karä karawangku sampai mawi aku.

26. Aku djaton tau sanang, aku djaton tau landang, aku djaton tau rangkah, haradjur aton mandahang kapähängku.

BAGI 4.

Elipas tombah augh Job, mampudji iä.

1. Tä tombah Elipas, olo Teman tä, koae:

2. Amon ikäi handak hakotak dengam, kilen, blait ikau? Tapi äwe kea tau manjuni arepe, djaton tombah aughm?

3. Itäm, arä olo djari iadjarm, tuntang ikau djari manekang lengän olo idjä balemo.

4. Aughm djari mampendeng olo idjä djari balongkang, tinai ikau djari mangatipäi utut olo awang haloko.

5. Tapi toh, sana sampai ikau, ikau palus balemo; sana buah ikau, tä ikau bagalabah.

6. Kilen, kabudjurm tä djaton indu ampongm? tinai katetek karä djalam djaton indu kaharapm?

7. Ingat, kwäka olo budjur pudji rusak? kwe olo tetek pudji nihau?

8. Baja aku pudji mitä olo idjä malan talo sala, tuntang mimbul talo papa, djetä kea inggeteme tinai;

9. Sampai iä rusak awi tahaseng Hatalla, tuntang awi rogh kalaite iä impalomos.

10. Sakungkong singa, augh singa idjä basiak, tuntang kasingan anak singa djari imparusak;

11. Singa bakas djari nihau, djaton tau mawi tinai, tuntang anak singa lepah bilangbalangan.

12. Augh silisilim djari sampai aku, belahe djari tamä pindingku;

13. Hong karä panggitangku hamalem, metoh katudjah tiroh olo;

14. Maka kikäh tuntang kagendjäh buah aku, sampai karä tolangku hakitik;

15. Tä, maka riwut mahalau baungku, palus bulungku mangarotok mangalambi hapus bitingku.

16. Tä, maka aton ampin talo mendeng intu baungku, tapi aku

djaton kasenäe, tuntang aku mahining aughe bisibisik kalotoh:
17. „Aton olo tau tetek intu Hatalla? aton panakan olo tau brasih intu idjä djari manampa iä?
18. „Itäm, karä reware mahin dia iä tau harape, hong karä malaikat ajue mahin sondaue kea kahumong äwen tä.
19. „Kilen hindai äwen, idjä melai hong pasah kadjarian petak, idjä tunek petak indu bakale, idjä nihau ngarawang awi uret?
20. „Tikase bara handjewu sampai halemäi bewäi, tä äwen palus rotek; helo bara olo katawan iä maka iä lepah lomos.
21. „Karä kahaie palus nihau; salenga iä matäi."

BAGI 5.

Elipas manontong aughe.

1. Kemä kahau bewäi, djaka aton idjä biti tombah aughm; äwe bara karä olo brasih, idjä handak inanggohm?
2. Krana olo gila matäi awi kasangite, tuntang olo humong matäi awi kahirie.
3. Aku djari mitä olo gila idjä bara parurok, tapi salenga aku manjapa humae;
4. Maka toh karä anake kedjau bara salamat, iä ihenjek olo amon basara, basa djaton olo kamanangan akae.
5. Talo ajue idjä akan inggeteme kinan olo blau, alo idjä ingarambange hapan duhi mahin induan olo kea; karä ramoe inelen olo idjä haus belaie.
6. Krana kapähä djaton lembut bara petak, tinai tjalaka djaton blua bara tana;
7. Malainkan olo inakan akan tjalaka, kilau gutin apui hagatang manjalumbo.
8. Tapi djaka aku, aku handak mananggoh Hatalla, tuntang manjaragh perkarangku akan Idjä Pangkahai tä,
9. Idjä mandjadian kutoh talo hai, awang djaton tarariksa, kutoh gawi heran, idjä djaton taraisä;
10. Idjä malaboh udjan akan hundjun petak, tuntang manjoho danum mananjap karä padang;
11. Idjä manggatang olo korik, tuntang mampong mandohop olo pähä atäi.
12. Iä mamutut karä akal olo bakalilit, sampai lengäe djaton tau malalus tiroke.
13. Olo bakalilit indjarate hapan tipue kea, sampai akal olo pamusing impalokange.
14. Sampai handau kilau kaput akan olo tä, tuntang bentok andau iä manandjong gajagajap kilau hamalem.
15. Tapi Iä mawat olo pähä bara baun padang, bara totok olo parajap, bara lengän olo gagah,
16. Mangat akan olo tjalaka aton äka kaharape tinai, tuntang totok olo parajap palus gagom.
17. Itäm, salamat olo tä, idjä indjara Hatalla; tagal tä äla bakulas iadjar Idjä Pangkahai tä.
18. Krana iä mampahimang tuntang mametenge tinai; iä mawi tuntang lengän ajue kea mampahalit tä tinai.
19. Alo bara djahawen kadjakä iä handak maliwus ikau, tuntang alo indahang tinai mandjadi udju, djaton kea kapapa sampai ikau.

20. Metoh lau iä mahaga ikau
bara pampatäi, tinai katika parang
bara baun padang.
21. Iä mangalindong ikau bara
djelan olo idjä kilau pukul, dia
usah ikau mikäh olo parusak, amon
iä dumah.
22. Ikau karäh tatawä metoh
karusak, metoh lau, tuntang dja-
ton karäh mikäh karä meto ba-
siak hong tanah.
23. Malainkan ikau karäh kilau
hadjandji dengan karä batu hong
tanah, tuntang karä meto ba-
riar hong tanah karäh hakabuah
dengam.
24. Ikau karäh mangkemä hu-
mam tä sanang bewäi; ikau ka-
räh mahaga ungkup humam, dja-
ton haiang karä satiarm.
25. Ikau karäh mitä panakam
bakapal, karä anak äsom kilau
oru hong petak.
26. Kawanghalo ikau karäh tamä
kubur, kilau talo inggetem inam-
punan olo, amon ombet wajahe.
27. Itäm, talo tä djari kasenan
tuntang gitan ikäi, kakai kadja-
riae; käläh ikau manarima tä,
balalu mingat djetä

BAGI 6.

Job tombah augh Elipas.

1. Maka Job tombah, koae:
2. Käläh djaka olo manimbang
tjalakangku buabuah, tuntang
mingkes karä kapähängku intu
dasing,
3. Toto, djetä bahehat bara
karä baras hong saran tasik; tagal
tä mikäh karä aughku djari paha-
lau kea.
4. Krana anak panah ain Idjä
djaton tikas kwasae tä leket hong
aku, ipue mampamunos tahaseng-
ku; karä pampikäh bara Hatalla
djari mamadju arepe manintu aku.
5. Kalidai hutan puna djaton
pudji mahiau, amon ombet oru
urepe, tinai sapi djaton manguä,
amon aton talo kinae.
6. Tau kea kinan talo idjä ba-
tawah? aton kamangate intu ga-
ring tanteloh?
7. Idjä indjilek hambaruangku
sampai iä bantus manindjeke, talo
djetä kinangku indu kapähängku
bewäi.
8. Käläh djaka talo lakungku
mandjari, djaka Hatalla manenga
talo kaharapku!
9. Käläh djaka Hatalla handak
mamparamok aku, malekas lengäe
palus mampalenjoh aku!
10. Tä aku kilau impangat kea,
tuntang handak handjak huang
kapähängku, asal äla djetä lalang-
ena. Krana aku djaton djari milim
augh ain Idjä brasih tä.
11. Kilen kea kaabasku, sampai
aku tau manjarenan? narai lawin
kadjariangku karäh, sampai aku
akan basuntul?
12. Pea katekangku kilau batu?
pea isingku kilau tambaga?
13. Huang aku djaton haliai kaa-
bas, kagantjangku lepah djari ni-
hau bara aku.
14. Olo tjalaka patut iasi sobate;
djaka dia, maka murah iä kalapean
mikäh Idjä djaton tikas kwasae tä.
15. Tapi karä paharingku ma-
njahanja aku, kilau sungäi idjä
gulong teah, kilau danum soho
mahalau palus pandit.
16. Djetä badähes keroh häwoi
danum baku, tuntang udjan ha-
bungkus melai huange;

17. Tapi sana musim pandang djetä palus pandit, metoh katika blasut djetä lilap bara äkae.
18. Kawan olo halisang manjampang bara djalae mahoroe djetä, tä iä sampai äka keang kamahau, palus iä nihau.
19. Djalahan olo tamuäi bara Tema mitä mahoroe djetä, ungkup olo badagang bara Saba harap tä;
20. Tapi iä rusak awi kaharape; amon äwen tä sampai hetä, itä! baja iä sangau djauen bewäi.
21. Kakai ampin keton kilau pandit, djaton baguna hindai; basa keton mitä tjalaka toh, palus keton mikäh.
22. Pea aku djari manjoho keton: imbit akangku? tenga talo akangku bara panatau keton?
23. Lapas aku bara lengän musoh tä? liwus aku bara lengän olo pararat?
24. Käläh adjar aku, aku handak suni; augh idjä kwe aku lajau? käläh marima tä akangku.
25. Augh idjä budjur toto manjihi! tapi augh pudjin keton narai djetä tau madjar?
26. Handak keton kanaha mampudji augh udjan riwut, idjä injewut olo idjä bagalabah atäie?
27. Keton sama kilau mantakan nolä, tuntang mangali palowang mawi kolan keton.
28. Toh, käläh amon keton nahuang manampajah aku, mitä aku tititit, djaka aku manandjaro.
29. Käläh keton mahining tinai, belä mandjadi sala; joh, käläh haluli tinai, toto aku budjur huang perkara toh.
30. Mikäh toh aton kasalan totokku? dia tangep njamangku tau mangkemä talo papa?

BAGI 7.

Job manontong aughe.

1. Djaton olo akan indu haklahi bewäbewäi katahie hundjun petak? djaton karä andau pambelome kilau andau rewar?
2. Kilau djipen idjä sewasewat radjin kandjungen, kilau olo bupah harap gawie badjeleng terai:
3. Kakai kea aku djari mandino indu bagingku kutoh kasusah babulabulan katahie, arä alem kutoh tjalaka djari isä akangku.
4. Amon aku menter lius batiroh, maka aku hamauh: kajah, prea aku akan misik, prea alem akan hapus? aku puas awi kalisahku sampai andau sawah.
5. Hapus isingku kinan uret uras lujut litek; pupusku halit handjulu palus mangkuruk tinai.
6. Karä andauku djari nihau halias bara talo imbelas, djetä djari lilap djaton kaharape.
7. Ingat, pambelomku kilau riwut bewäi, tinai matangku djaton haluli mangat mitä talo bahalap.
8. Karä matan olo, awang mitä aku toh, djaton akan manampajah aku hindai; matam manannturä aku, maka aku djari djaton hindai.
9. Baunandau lilap, nihau mahalau; kakai olo idjä tamä naraka djaton akan lembut tinai:
10. Djaton iä buli humae tinai; äkae djaton katawan iä hindai.
11. Tagal tä aku kea djaton maku manahanan totokku, aku handak hamauh masuman kasinggul atäiku, manutor kapahän hambaruangku lepalepah.
12. Aton aku talo parusak atawa meto basiak, sampai ikau mangurong aku kalotoh?

13. Amon angatku, sasurongku akan mampangat aku, ikaku batiroh karäh manjalawah kapähängku:
14. Tä, maka ikau mampikäh aku hapan nupi, hapan talo panggitangku ikau manjabanen aku;
15. Sampai hambaruangku radjin matäi indjudjut; käläh matäi bara tolangku kapähä kalotoh!
16. Aku badjilek, aku djaton hakon belom sampai katatahi. Terai mawi aku, krana karä andauku kilau asep bewäi!
17. Æwe kea olon, sampai ikau marega iä, tuntang haradjur aton gawim dengae?
18. Nongkang andau ikau tanggoh iä, tuntang mangkemä iä sagenep birep matä.
19. Kilen katahim ikau djaton maku terai nanturä aku, tuntang djaton maku malajan mawi aku, sampai aku tau manelen iwähku mahin dia?
20. Djaka aku badosa, narai hapangku manahor akam, joh Ikau idjä manonggo manitip gawin olo? Buhen ikau mingkes aku tantai indu sambalm, sampai bitingku kea mambehat aku?
21. Buhen ikau djaton mampun kalangkahku, djaton manganan kasalangku? Krana palus toh kea aku impeter tamä petak; amon aku inggau haiak djadjewu; maka aku djaton.

BAGI 8.

Bildad tombah augh Job.

1. Tä tombah Bildad, olo Suatä, koae:
2. Kilen katahim ikau manjewut talo kalotä? tuntang augh totokm badjoho kilau gotok riwut?
3. Aton kamäam Hatalla sala mamutus, atawa Idjä djaton tikas kwasae tä mamusing kabudjur?
4. Amon anakm djari badosa dengae, maka iä kea idjä djari manjaragh äwen akan penda kadarhakae.
5. Tapi amon ikau djeledjeleng manalih Hatalla, tuntang blaku asi intu Idjä djaton tikas kwasae tä,
6. Djaka ikau brasih budjur: tä toto iä handak tangkedjet tahiu ikau, tuntang handak mampendeng human katetekm tinai.
7. Alo tamparae ikau korik, lawin kadjariam karäh dahangmandahang.
8. Krana käläh ikau misek pangereng olo idjä helo, kumang karä augh sewut kapintar karä tato;
9. Krana ita toh taheta, toh malem bewäi ita aton, djaton katawan talo enen; pambelom ita hundjun petak kilau kangkalingän talo bewäi.
10. Æwen tä karäh madjar ikau, tuntang masuman tä akam, mamplua augh saritae bara atäie kalotoh:
11. „Tau kea tantamau lembut, djaka dia äka rumpur? atawa badjäi mansuloh sala bara äka danum?
12. „Kahum djetä bahidjau, alo djaton inatak, maka salenga tä keang helo bara karä oru beken.
13. „Kakai kadjariau karä olo, idjä ngalapean Hatalla; kaharap olo haliau karäh haiang bewäi.
14. „Krana talo idjä äka kamangate salenga basempong, kaharape kilau sarangan lalawa.
15. „Iä basinggoh intu humae,

tapi djetä djaton melai dähen; iä bara tahanan hetä, tapi djetä djaton manahan.

16. „Iä badjewong, batahasak danum, manahan pandang andau, sarantare mananjap kabon,

17. „Uhate manimben tamä äka batu, iä badjoho nampajah äka batu tä.

18. „Tapi amon Hatalla marunap manganan iä bara äkae, tä äkae mahin milim iä, koae: aku djaton djari pudji mitä ikau.

19. „Itäm, djetä ampin lawin kadjarian kahandjake. Limbah tä maka awang beken tinai lembut bara petak."

20. Tagal tä, itäm, Hatalla djaton pudji manganan olo budjur, tinai iä djaton ngagalan lengän olo papa.

21. Sampai iä manjuang njamam dengan tatawä, totok biwihm dengan lahap.

22. Tapi idjä basingi ikau karäh imungkur dengan kahawä, tingkap karä olo papa karäh lilap.

BAGI 9.

Job tombah augh Bildad.

1. Maka tombah Job, koae:

2. Toto, puna tawangku kalotä; kwäka olo tau tetek intu Hatalla!

3. Krana amon Iä handak mangotak iä, alo sakojan aughe idjä mahin dia tau inombahe.

4. Krana iä puna pintar tuntang kwasa; äwe kea pudji manang idjä mangkemä malawan iä?

5. Iä mindah bukit helo bara djetä katawan arepe, tuntang mambalik iä huang kalaite;

6. Iä manandar petak bara äkae, sampai karä galange hagerek.

7. Iä manjoho matanandau, palus djetä djaton lembut; iä mantjatjak manutup karä bintang.

8. Iä kabuate bewäi mambirang hapus langit; iä manandjong mariak tasik.

9. Iä manampa bintang idjangbawoi, tuntang salampatäi, tinai karantika, tuntang karä bintang hila salatan.

10. Iä mawi kutoh talo hai, idjä djaton tarariksa, tuntang talo heran, idjä djaton taraisä.

11. Itäm, iä hagoet intu baungku, tapi aku djaton tau mitä iä; iä mahalau aku, tapi aku djaton katawan iä.

12. Itäm, amon iä manamput talo, äwe tau manduae tinai? äwe bahanji hamauh dengae: narai gawim?

13. Iä puna Hatalla, kalaite djaton tau imbalang; karä olo pandohop idjä badjoho akan sontoh mamenda iä bewäi.

14. Mahin aku tinai kwäka aku tau mandjawap aughe, sondau kotak malawan iä?

15. Alo aku budjur, mahin dia aku handak badjawap, malainkan handak blaku asi intu iä, idjä puna Hakimku.

16. Paribasa aku mangahau tuntang iä tombah, djaton kea aku harap iä manarima aughku.

17. Krana kilau barat iä mantakan aku, palus mamparusah aku djaton bara bukue.

18. Iä djaton manjoho aku mangereng tahasengku, baja mamuas aku hapan kapait.

19. Amon aku hapan kaabas, tä

iä kwasa haream; amon aku handak basara, äwe tau manduan iä hataharep dengangku?

20. Alo aku tetek, njamangku karäh mamapa aku tinai; alo aku budjur, iä manjala aku kea.

21. Maka aku djaton bara sala, brangai aku djaton paraba tahasengku! pambelomku ingabeläku.

22. Toh brangai bewäi; tagal tä aku hamauh: iä sama mamparusak duäduä, olo budjur tuntang olo papa.

23. Amon hukume salenga mampatäi, maka iä djaton paraba olo brasih tä tamput.

24. Petak toh djari indjuluk akan lengän olo papa; iä manutup baun karä hakim. Djaka dia awie, äwe idjä mawi talo tä?

25. Karä andauku djari halau balias bara hadjaran; samandiai tä djari nihau tuntang djaton djari mitä kahalape.

26. Djetä ladju lilap kilau banama mahiau, kilau antang trawang manjambar panginae.

27. Djaka aku mangarangka handak ngalapean angat kapähängku, manganan kamasem baungku, tuntang mampangat huangku:

28. Tä maka aku mikäh karä kapähängku, basa tawangku, ikau djaton maku manggarä aku brasih bara kasalan;

29. Aku puna inggaräm papa, narai guna, haiang bewäi aku mangkemä mambudjur arepku.

30. Alo aku mampandoi arepku hong danum udjan, tuntang mamenjau lengängku hapan sabon:

31. Tä ikau mansulup aku hong rumpur, sampai pakaiangku mahin mandjilek aku.

32. Krana iä djaton olon kilau aku, idjä tau indjawapku aughe, amon ikäi basara tadongarap.

33. Djaton olo idjä mamutus akan ikäi, idjä tau manggatang lengäe mamutus perkaran ikäi.

34. Käläh djaka iä mundur hukume bara aku, äla pampikäh bara iä manjabanen aku;

35. Nakara aku tau hamauh, tuntang dia usah mikäh iä; krana aku toh lajau dengan arepku.

BAGI 10.

Job mauontong aughe.

1. Hambaruangku ngabelä pambelomku, aku handak hatutor badjuro bewäi, tuntang masuman kapähän atäiku;

2. Tuntang handak hamauh dengan Hatalla: äla kanaha mahukum aku bewäi; suman akangku, narai sababe ikau malait aku!

3. Aton ikau handak gagah bewäi manganan aku, idjä tampan lengäm? tuntang mamberkat tirok olo papa?

4. Aton matam kea kilau matan olo idjä puna isi, aton ikau manampajah sama kilau olon?

5. Aton katahin andaum kilau tikas umur olo kea, atawa karä njelom sama kilau karä njelon olon?

6. Sampai ikau mariksa kalotoh tagal kasalangku, tuntang manggau dosangku?

7. Ikau katawan aku toh djaton papa; tapi djaton aton idjä tau maliwus bara lengäm.

8. Lengäm djari mandjadian aku, tuntang djari manampa hapus bitingku; toh ikau mangahem aku haliai!

9. Ingat, ikau djari manawas
aku kilau olo manawas petak bata,
tinai ikau mandjudju aku buli
mandjadi tunek petak haluli.
10. Dia tamparangku inampam
kilau djohon tusu, tinai djaladjalan
baku?
11. Upak tuntang isi djari ingkepam intu aku, hapan tolang
uhat ikau manusuk aku.
12. Pambelom tuntang kahalap
djari indjadiam akangku, panilikm
mahaga tahasengku.
13. Tinai kahaudak kalotoh djari
basilim hong atäim; toh aku akan
indu katawan, akal kalotoh djari
aton hong ikau!
14. Amon aku basala, tä ikau
mangalati aku, tuntang djaton
maku mampun dosangku.
15. Djaka aku tiwas, pajah aku!
tapi djaka aku tetek, dia kea aku
tau manggatang takolokku, aku
idjä kontep kahawen, tuntang mitä
tjalakangku.
16. Paribasa aku manggatang tä,
palus ikau kilau singa manangkarap aku; hengan ampin gawim
dengangku tinai.
17. Ikau manjoho saksi taheta
malawan aku, tuntang kalaitm paham mandahang mawi aku; haradjur kapähä taheta tuntang kutoh
karäe kilau kawan olo parang mawi
aku.
18. Buhen ikau djari mamplna
aku bara knain induku? käläh
djaka aku palus djari bageto tahasengku, sampai äla matau olo sampet mitä aku!
19. Tä aku sama kilau äwen idjä
puna djaton, palus bara knain induku aku djari iagah akan kubur.
20. Djaton karä andauku handjulu bewäi? käläh malajan, käläh
terai mawi aku, mangat aku impangat isut,
21. Helo bara aku lius, palus
djaton tau buli tinai, tamä tanah
kakaput tuntang kangkalingän pampatäi,
22. Tanah idjä kaput pidjem kilau kalam tuntang sampur baur;
äka kakaput ita kilau blawa intu
hetä.

BAGI 11.

Sopar tombah augh Job.

1. Tä tombah Sopar, olo Naema,
koae:
2. Djaton patut kutoh kotake
tä indjawap? patut olo habitak tä
magon budjur?
3. Patutkah augh kadjohom taudjarom tä manjuni olo? sampai
ikau marajap, tuntang djaton olo
mampahawen ikau?
4. Krana ikau hamauh: aughku
toh budjur tuntang aku toh brasih
intu matam.
5. Kajah! djaka Hatalla hakotak, tuntang marakang njamae
mawi ikau;
6. Palus mangarinah akam kaharatie idjä basilim, idjä balipelipet
manangkalau kapintarm; krana
buah ikau katawan, toh mahin djaton kea iä manahiu lepah karä
kasalam.
7. Angatm ikau tau lepah harati dasar Hatalla, aton ikau tau
toto mangasene katetek ain Idjä
djaton tikas kwasae tä?
8. Toto, djetä gantong bara
langit; kilen gawim dengae? djetä
handalem bara naraka, kilen ikau
tau kasenäe?

9. Djetä pandjang bara salepah petak, tuntang lombah bara hapus tasik.

10. Toh, amon iä salenga dumah, mamasong, mariksa, mahukum, äwe tau mangahana iä?

11. Krana iä kaseno karä olo parajap, iä mitä kasalae, tapi olo djaton maku paraba tä.

12. Krana olo paleng tä magon djaton bara atäi, olo puna inakan kilau anak kalidai hutan.

13. Djaka ikau djari mambudjur atäim, tuntang djari mandepä lengäm intu iä,

14. Djaka ikau djari mangedjau talo sala bara ikau, idjä leket hong lengäm, uka äla talo papa melai hong tingkapm:

15. Tä ikau tau manggatang baum brasih bara kasalam, tuntang ikau dähen, djaton tawan kikäh.

16. Tä, toto ikau akan kalapean kapähäm, tuntang djaton katawan tä tinai, kilau danum awang surut mahalau.

17. Tä umur pambelomajum akan lembut blawa bara bentok andau, kakaputm mahin kilau handjewu amon blawa.

18. Tä ikau tau mampong arepm, basa aton äka kaharapm, tä ikau akan dähen, batiroh sanang bewäi.

19. Ikau akan menter, tuntang djaton olo maur manangkedjet ikau; arä olo akan blaku intu baum.

20. Tapi matan olo papa djaladjalan hambutä, äka kalindonge djari lilap, djaton kaharape beken, baja tahasenge akan bageto bewai.

BAGI 12.

Job tombah augh Sopar.

1. Tä tombah Job, koae:

2. Toto, harati haliai keton: kapintar lepah karä tamput keton matäi!

3. Aku kea aton bara atäi sama kilau keton, aku djaton tiwas bara keton; tinai äwe kea, idjä djaton katawan talo, awang injewut keton nah?

4. Aku toh indu tatawän kolangku, aku idjä blaku intu Hatalla, idjä karäh inarimae; olo tetek, olo budjur puna indu inatawä!

5. Olo idjä handak tanggarurus paie sama kilau sumbo awang pinipinit bewäi tumon adon olo idjä batuah.

6. Tapi paham kasanang tuntang kabuah intu äka olo parusak, idjä marahas Hatalla, idjä harap pendong ai indu hatallae.

7. Käläh keton misek karä meto, iä karäh madjar keton kalotä, tinai karä burong penda langit, iä karäh masuman tä akan keton.

8. Atawa hakotak dengan petak, iä karäh madjar keton, tuntang karä lauk hong tasik karäh manjarita tä akan keton.

9. Æwe idjä dia katawan karä talo tä uras lengän Jehowa djari manampa djetä?

10. Hong lengäe äka tahaseng talo handiai idjä belom, tuntang hambaruan idjä mambelom isin genep biti.

11. Dia pinding akan mangasene karä augh, sama kilau tangep mangkemä talo kinan?

12. Toto, ain karä buä tä puna aton kapintar, tinai ain olo bakas aton kaharati.

13. „Ai kapintar tuntang kwasa, iä bara tirok tuntang akal.
14. „Itäm, amon iä mangarake, djaton guna haragapae tinai; amon iä mangurong olo, djaton tarauap tinai.
15. „Itäm, iä mangahana karä danum, palus keang kamahau; iä manjoho tä tinai, tä petak bakakar awie.
16. „Iä toto kwasa malalus talo handiai; olo idjä lajang tuntang idjä mampalajang uras pakarang ajue.
17. „Iä manamput mantir basara tawanan, tuntang manjanjau karä hakim.
18. „Kwasan radja iengkake, tinai kahange indjarate.
19. „Iä manamput karä imam tawanan, tuntang mampalokang olo gantjang.
20. „Iä manggagom totok biwih olo idjä rentas kotake, tuntang mampaleteng karä pikir akal olo bakas.
21. „Iä manusuh kahawen akan mantir hai, tuntang mengkak babat olo abas.
22. „Iä malangai labehun kakaput, tuntang magah talo kaput akan blawa.
23. „Iä mangapal utus olo, tinai iä kea marusake; iä manjoho olo mananjap petak, iä kea maharak äwen tinai.
24. „Iä mamparungkok atäi karä kapalan utus olo tanah tä, tuntang mampalajang äwen hong padang tunis benjem, äka djaton djalan;
25. „Sampai äwen baragajap hong kakaput, äka djaton blawa; iä mampalajau äwen kilau olo babusau."

BAGI 13.

Job manontong aughe.

1. Itä keton, talo handiai tä djari gitan matangku, tuntang hining pindingku, sampai aku djari haratie.
2. Idjä tawan keton, aku mahin katawan kea; aku djaton maku tiwas bara keton.
3. Tapi aku radjin hakotak dengan Idjä djaton tikas kwasae tä, aku nahuang basara dengan Hatalla.
4. Krana keton toh toto tukang haragapan augh tandjaro, keton hatambingan talo ngahus.
5. Käläh djaka keton suni sasindä! djetä indu kapintar keton.
6. Hining buabuah karä djawapku, tuntang sanäh karä sualku.
7. Handak keton mangamanangan akan Hatalla hapan augh sala, tuntang hakotak akae hapan tipu?
8. Patut keton tarima baue? handak keton mangamanangan akae?
9. Toto, keton tinduh kea, amon iä mariksa keton karälı? Aton keton mado, keton tau manjahanja iä, kilau manjahanja olon?
10. Iä karäh mambehat hukum keton, djaka keton basilim manampajah ampin bau.
11. Djaton kahaie manaräwen keton? djaton pampikäh bara iä manjangkulep keton?
12. Karä augh sewut keton sama kilau kawo, karä augh karambang keton kilau petak hadjohäi.
13. Suni bewäi, terai mawi aku, mangat aku hakotak; naughe alo kilekilen kadjariangku tinai.
14. Akan en aku hadari ma-

mangkit manamput pambelomku, tuntang malenjoh tahasengku hong lokap lengängku?
15. Itä, alo iä mampatäi aku, alo aku djaton tau harap hindai, tinai aku handak mampahalap djalangku intu baue.
16. Djetä kea indu ontong ajungku, basa olo haliau puna djaton manaharep baue.
17. Senäh buabuah karä aughku, tuntang idjä irimaku akan pinding keton.
18. Itä, aku djari mangarangka darin aughku, tawangku aku karäh manang kea.
19. Kwe iä. idjä handak basara dengangku? Limbah tä aku suni palus mahotus brangai.
20. Baja duä perkara äla mawi aku, tä aku djaton handak manjahokan arepku bara baum:
21. Awi mindah lengäm bara aku, äla pampikähm manaräwen aku.
22. Kahau aku, aku handak tombah; atawa aku handak hamauh, käläh ikau tombah aughku.
23. Pirä karä kalangkahku tuntang dosangku? Käläh sanan kasalangku tuntang dosangku.
24. Buhen ikau mules baum bara aku, tuntang manggarä aku musohm?
25. Handak ikau karas kalotoh mawi dawen kaju awang baduroh, tuntang bukih dengam tampilai awang keang?
26. Krana ikau manjurat baja talo kapähä bewäi akangku, ikau mamuat intu aku karä kasalangku pesangku tabela.
27. Ikau djari mamanga paingku; ikau mangalulut karä djalangku, awan paingku mahin iriksam;
28. Alo aku puna munos kilau kupit talo, kilau klambi idjä kinan gagat.

BAGI 14.

Job manontong aughe.

1. Olon, panakan olo bawi tä, pandak umure, tuntang puas bagisah.
2. Iä lembut kilau kambang palus iningkai; iä lilap kilau kangkalingän talo tuntang djaton tau melai.
3. Tinai ikau mamparenang matam mangalulut olo kalotä, sampai mandjidjit aku manaharep ikau akan hukum.
4. Æwe tau sondau olo brasih marak äwen idjä puna djaton brasih? sampai idjä biti mahin dia.
5. Karä andaue djari inukas, karä bulae djari itongm, ikau djari manikas akae, idjä djaton tau ihalaue.
6. Tagal tä ules arepm bara iä, mangat iä tau malajan, handjak andaue, kilau olo bupah.
7. Kaju tau harap, alo djari inäweng, ajau iä manjalampak tinai, anake djaton balentas.
8. Alo uhate djadjalan räbok hong petak, tuntang batange sasar mamunggo:
9. Maka awi paus karä danum iä mamumbong tinai, palus barangkap, kilau talo imbul taheta.
10. Tapi olon matäi, palus lomat iä; olon mahotus, kwe iä tinai?
11. Kilau karä danum lilap bara danau, kilau sungäi surut palus teah:
12. Kakai olon menter matäi,

palus djaton mendeng tinai, djaton
iä misik katahin langit aton, dja-
ton iä mangalis benteng tirohe.
13. Kajah! käläh djaka ikau ma-
nawon aku hong kubur, manjaho-
kan aku sampai kalaitm rombar;
mangat ikau manukas akangku,
tuntang mingat aku tinai.
14. Tau olo matäi belom tinai?
djaka kalotä aku handak harap ka-
tahin karä andau klahingku he-
toh, sampai aku malik manakiri;
15. Sampai ikau karäh mangahau
aku, tuntang aku tombah aughm;
toto ikau akan taharu dengan tam-
pan lengäm tä!
16. Tä ikau handak misä ing-
kangku, tuntang djaton mimpa
karä kasalangku kalotä.
17. Tapi ikau djari mameteng
mantjatjak karä kalangkahku, tun-
tang djari mamundut karä kasa-
langku.
18. Bukit mahin batusut nihau,
tinai batukarang inandar bara äkae.
19. Danum mampalenjoh batu,
rahusae mangakar petak: tumon tä
ikau mampahaiang kaharap olon.
20. Ikau mahenjek marusak iä
palus katatahi, sampai iä lilap;
ikau malih ampie, manjoho iä ha-
goet.
21. Djaka anake bara horumat,
iä djaton katawan tä; atawa äwen
nahiha, iä djaton mitäe.
22. Baja katahin isie leket hong
iä, iä kapähä, tuntang liaue bu-
seng atäie tagal arepe.

BAGI 15.

Elipas tombah augh Job, tingkat idjä duä.

---

1. Tä tombah Elipas bara Te-
man, koae:
2. Patut kea olo pintar manu-
tor adjar idjä kilau riwut, tun-
tang mambuntus knaie hapan ti-
mor?
3. Patutkah iä mampudji, hapan
augh awang djaton bara pedah,
tuntang tutor idjä djaton bara
guna?
4. Ikau manawah kikäh olo,
tuntang mundur olo blaku doa
intu Hatalla.
5. Krana totok aim kea masu-
man kasalam, ikau djari mindjam
djelan olo bakalilit.
6. Njamam kea manjalan ikau,
dia djaka aku, totok biwihm ma-
njaksi malawan ikau.
7. Kilen, ikau idjä inakan helo
bara karä olon? ikau djari ing-
andong helo bara karä bukit man-
djadi?
8. Aton ikau djari katawan ka-
handak Hatalla idjä basilim tä?
aton ikau djari manjurop karä ka-
pintar lepah akam?
9. Narai talo katawam idjä dia
tawan ikäi? narai talo kasenam,
idjä djaton kasenan ikäi kea?
10. Intu ikäi aton kea idjä ba-
kas, idjä howan, idjä pandjang
umure bara umur bapam.
11. Aton pampangat Hatalla dja-
ton baguna intu matam? sampai
ikau manawah augh idjä balemo
dengam?
12. Kangkwe atäim manamput
ikau? buhen matam mansilau?
13. Lalehan kahanjim sampai
malawan Hatalla, sampai ikau
mamplua augh kalotä bara nja-
mam.
14. Æwe kea olon, sampai tau
brasih, sampai iä, idjä inakan olo
bawi, tau tetek?
15. Itäm, olo brasih ai mahin
dia iä tau harape, tinai karä langit

mahin djaton kea brasih intu matae.

16. Kilen tinai olon, idjä puna indu kadjilek, idjä babasi, idjä mihop kasala kilau danum?

17. Aku handak masanan akam, hining aughku; aku handak manjarita akam talo idjä djari gitangku;

18. Idjä djari insuman karä olo pintar, idjä djaton basilim bara tato horau,

19. Idjä akan äwen tä bewäi tanah djari inenga, tuntang olo beken djaton djari tamä habalut dengan äwen:

20. „Haradjur olo papa hagendjäh hapus umure, olo gagah tä djaton katawan karä njeloe.

21. „Augh pampikäh leket nantengong hong pindinge, katika kasanang olo parusak gap dumah mawi iä.

22. „Iä djaton harap tau mahakan tjalaka, iä kilau puna inukas akan padang.

23. „Hetähetä iä manggau panginae; iä katawan, katika tjalakae djari sampai.

24. „Kikäh tuntang kasinggul manaräwen iä, djetä mawi mampalah iä kilau radja idjä tatap parang.

25. „Krana iä djari mandjudju lengäe malawan Hatalla, tuntang djari marisang dengan Idjä djaton tikas kwasae tä.

26. „Iä hadari manekang ujate mantakan iä, hadinding talawange idjä bakapal.

27. „Baue ngalambo enjake, tuntang banahate nandjala knaie.

28. „Tapi iä melai hong lewu idjä puna indu ingarak, hong huma awang djaton ielai, awang puna indu karakkaraka bewäi.

29. „Iä djaton tau tatau, tinai karä ramoe djaton tau tegä, pangulihe djaton dahangmandahang hong tanah.

30. „Iä djaton tau hadari mahakan kakaput, lason kalait Hatalla mangeang edae, iä rusak awi tampur paus njamae.

31. „Æla olo lajau tä harap talo haiang, krana talo haiang bewäi karäh indu baläbe.

32. „Amon hindai sampai umure iä matäi basempong, edae djaton akan mamumbong.

33. „Iä akan manduroh buae kahum manta, kilau batang anggor, kilau upon undus iä manggagar kambange.

34. „Krana ungkup olo haliau karäh sasar munos sampai lomat, apui akan kuman tingkap olo idjä tarima sudok.

35. „Olo tä manihi tjalaka, palus manak kapähä, knaie manandjaro bewäi."

BAGI 16.

Job tombah augh Elipas, tingkat idjä duä.

1. Maka Job tombah, koae:

2. Kindjap aku djari mahining augh kalotoh; uras keton olo pamampong idjä mandahang kapähä haream.

3. Kilen, augh ambon angin tä hindai akan terai? atawa narai mandjo ikau, sampai ikau tombah kalotoh?

4. Tau bewäi aku hakotak kilau keton, djaka hambaruan keton manakiri hambaruangku; tä aku kea tau mangarangka augh

mawi keton, tuntang mamindi takolokku manawah keton.
5. Tapi dia; toto tä aku handak mandähen keton hapan njamangku, tuntang djaton bagandang totok biwihku hapa mampong keton.
6. Tapi alo aku hakotak, kapähängku djaton tarahawal; tinai amon aku suni, kwäka iä nihau bara aku.
7. Toh, maka iä mampujuh aku; ikau marusak hapus ungkupku.
8. Ikau mantakan aku ngambareut pupusku, djetä kilau saksi malawan aku; peresku lembut malawan aku, djetä mandjawap aughku.
9. Kalaite marabit, iä basingi aku; iä mangadjirat kasingae mawi aku, musohku mansilau matae malawan aku.
10. Iä marakang njamae mawi aku, iä manekap mampahawen aku, uras äwen pakat mawi aku.
11. Hatalla djari manjaragh aku intu olo papa, palus djari mambaring aku intu lengän olo darhaka.
12. Aku bihin batuah, tapi iä djari manggulak marotek aku, iä manjingkap aku intu tekokku mamparamok aku; palus iä mampendeng aku indu sasaran ai.
13. Djurupamanah ai djari mangaliling aku, iä djari manambelan atäi buangku, tuntang djaton djari manjanjang; iä djari mamusit perungku batusuh akan petak.
14. Iä djari mampahimang aku sampai rusah, iä djari manaradjang mawi aku kilau pangkalima.
15. Aku djari mitor benang ganal mangalukup pupusku, aku djari mingkes tandokku intu tunek petak.
16. Baungku djari bongkak awi tangisku, tinai pupus matangku djari injangkulep kangkalingän pampatäi;
17. Alo kadarhaka djaton leket hong lengängku, alo lakudoangku brasih.
18. O petak! äla manutup dahangku, uka äla djetä terai mangkariak.
19. Tapi toh kea, itä! saksingku puna hong sorga, idjä kasene aku aton hong äka gantong.
20. Sobatku hababaka aku, tapi matangku manangis intu Hatalla;
21. Mangat Iä mambudjur aku dengan Hatalla, tinai dengan karä sobatku.
22. Kraua isut njelo hindai maka aku lius manjak djalan, idjä djaton tau ihoroe tinai.

BAGI 17.

Job manontong aughe.

---

1. Tahasengku djari nahapas, karä andauku bilak lepah, kubur manantai aku.
2. Tinai olo panawah hindjä aku, tuntang matangku haradjur mitä äwen mandawa manjala aku.
3. Käläh Ikau manenga sanda akangku, mandal aku intu arepm! Æwe beken, idjä handak manjingkap lengängku!
4. Krana ikau djari manjahokan kaharati bara atäi äwen, tagal tä ikau djaton maku mampanang iä.
5. Sobate kea mahin inipu olo

indu rampasan, tapi matan anake maruak awi kamehere.

6. Iä djari mingkes aku indu tapengan karä olo, aku akan kadjileke intu baue.

7. Matangku djari kawus awi kapähä, tinai karä ramon berengku kilau sarawangkaie bewäi.

8. Tagal tä olo tetek karäh hengan, tuntang olo budjur karäh lembut malawan olo haliau.

9. Tapi olo tetek karäh mimbing djalae, idjä brasih lengäe karäh djaladjalan abas.

10. Takan, keton handiai, kantoh! djaton kea aku tau sondau olo pintar marak keton.

11. Karä andauku djari halau, karä tirokku djari irunap, idjä puna panatau atäiku bihin.

12. Tinai alemku inggarä äwen handau, tuntang kalawa injewute tokep kaput.

13. Alo aku mendäh tahi, kubur kea indu humangku, huang kakaput aku akan mambirang äkaku batiroh.

14. Karusak inggaräku apangku, tinai karam inggaräku induku tuntang betauku.

15. Æwe hindai idjä iendähku? kaharapku tä, äwe akan mitä kadjariae?

16. Djetä indu mohon akan naraka äka sampur baur, palus djetä nihau haiak aku hong petak.

BAGI 18.

Bildad tombah augh Job, tingkat idjä duä.

---

1. Tä tombah Bildad bara Sua, koae:

2. Kilen katahin keton djaton maku mampaterai augh baruek tä? Patut harati helo, limbah tä ita handak hakotak.

3. Buheu ikau manaha ikäi kilau meto, sampai ikäi ingabelä matam?

4. Ikau kea idjä mamisak hambaruam awi kalaitm; kilen, angatm tagal ikau hapus petak karäh indu rusak? atawa bukit akan inandar bara äkae?

5. Toto, kalawa olo papa akan belep, njalan apui ai djaton bara pahalendang.

6. Palita huang pasahe djadjalan kaput, sumbo gantong ai karäh belep.

7. Tasaran paie djaladjalan hatantongan tatape, akale akan mampalokang iä.

8. Krana paie kea manamäan arepe hong djaring, iä manandjong hatatäan djarat bewäbewäi.

9. Djipah salenga manjiteng takire, tuntang tali mamasong iä.

10. Talin djarat djari injahokan hong petak akae, pahapit djari ina intu djalae.

11. Bara hetähetä salenga talo pampikäh karäh manaräwen iä, tuntang mandjakä iä genep ingkange.

12. Lau indu bagin ai, tjalaka mimpa iä hasansila.

13. Uhat tolange, toto hapus bitie karäh kinan anak pampatäi idjä bakas.

14. Talo kaharape lepah intawus bara humae, haiak iä iharak indjudju talih radjan pampikäh.

15. Humae karäh iukong olo basa iä djaton; barirang karäh ilaboh hong äkae melai.

16. Bara pendae karä uhate le-

pah keang, tinai bara ngamboe karä edae lepah ilenteng.
17. Pingat olo dengae nihau bara petak, tuntang arae djaton lampang hong karä lewu.
18. Iä iharak olo bara kalawa akan kakaput, palus inggiau bara kalunen.
19. Iä djaton bara anak äso marak utus olo ai, djaton idjä balihi akae hong karä äkae melai.
20. Tagal andau hukum ai maka olo hila barat karäh djungun, tuntang olo hila timor sabanen.
21. Toto, tumon tä äka olo bingkok, tumon tä kaleka ai, idjä djaton paraba Hatalla.

BAGI 19.

Job tombah augh Bildad, tingkat idjä duä.

1. Maka tombah Job, koae:
2. Kilen katahin keton mangapähä hambaruangku, tuntang mampalenjoh aku hapan kotok keton?
3. Djari hakampulu toh keton mangotak manawah aku; kilen keton djaton mahamen mambisau aku kalotoh?
4. Paribasa aku lajang, kalajangku tä akangku kea.
5. Djaka keton handak hai augh keton dengangku, suman helo bukun kahawengku toh.
6. Buah keton mangasene Hatalla sala manipan aku, iä djari mangapong aku hapan djaringe.
7. Itä! alo aku mangkariak tagal kararat, aughku djaton inarimae; aku mantehau, tapi djaton kea kabudjur dengangku.
8. Iä djari mangampeng djalangku, sampai aku djaton tau mahalau; iä djari mangaput karä pelekku.
9. Hormatku djari iengkake bara aku, iä djari manganan makota bara takolokku.
10. Iä djari manungkap aku lepah, sampai aku blaju rusak, talo kaharapku djari irunape kilau kaju.
11. Kasangite djari hasep mawi aku, iä mitong aku kilau musohe.
12. Karä kawan parang ai uras djari dumah, manandang djalae manjampai aku, iä djari hakampeleng bapodok hakaliling pasahku.
13. Karä paharingku djari ingedjaue bara aku, tuntang karä kolangku djaton hakasene dengangku tinai.
14. Karä kapatohku terai madja, tinai karä Rarampiku djari ngalapean aku.
15. Karä ungkup humangku, sampai djipengku bawi kea mitong aku kilau olo hewäi, aku kilau olo panjelat intu bane.
16. Aku djari mangahau djipengku hatuä, tapi iä djaton maku tombah, hapan njaman aingku aku akan musok iä.
17. Buah paus tahasengku mahin sawangku djaton maku, äsongku kea akan iusokku bewäi.
18. Alo anak korik mahin manawah aku, amon aku mampudji iä, iä badjawap papa aughe.
19. Karä olo idjä äka kataungku mandjilek aku, tuntang olo idjä äka huangku djari mambalik mawi aku.
20. Karä tolangku baja inambit pupus bewäi; baja isin ririrku bewäi aton hindai.
21. Pasi aku, pasi aku, keton

idjä sobatku! krana lengän Hatalla djari mandjara aku.

22. Buhen keton mawi aku sama kilau Hatalla? hindai keton puas awi isingku?

23. Käläh djaka karä aughku injurat! Käläh djaka djetä imintik huang surat!

24. Hapan kalam sanaman huang papan tanggalong, imahat hong batu indu pangingat katatahi.

25. Tapi aku, tawangku toto, Paliwusku aton belom, Iä idjä karäh mendeng togor hundjun kubur; — (1.*Kor*.15.)

26. Limbah tä maka pupus isingku, hapus bitingku karäh buli tinai, huang isingku toh kea aku karäh manampajah Hatalla.

27. Aku karäh mitä iä akangku, matangku karäh nampajah iä, dia djaka olo beken; atäi buaku paham taharu intu huangku.

28. Mikäh koan keton: ita handak manggoang iä; mangat keton sondau buku hong aku.

29. Tapi buah keton mikäh baun padang; krana padang tä, iä tä kalait tagal kasala; tagal tä, buah keton katawan, aton bewäi hukum.

BAGI 20.

Sopar tombah augh Job, tingkat idjä duä.

1. Tä tombah Sopar bara Naema, koae:

2. Pikirku djaton tau dia aku tombah tä, tagal tä huangku paham badjudju.

3. Patut aku mahining pudjie idjä mampahawen tä? rogh kapintarku manenga karä djawap akangku!

4. Djaton ikau katawan, bara horahoran, katahin olon djari aton hong petak, maka puna djalae kalotoh:

5. Karamin olo papa djaton-pudji bunggut, tuntang kahandjak olo haliau baja idjä kapidjep matä bewäi.

6. Alo kahaie sampai langit, tuntang takoloke tempä bannandau:

7. Kilau tai iä karäh nihau lepah lingis, sampai olo, idjä djari mitä iä, akan hamauh: kwe iä toh tinai?

8. Iä hajau kilau nupi, sampai djaton tarsingat, iä lilap kilau talo paitä hamalem.

9. Matä awang pudji mitä iä, djaton mitä iä tinai, kalekae mahin djaton mingat iä hindai.

10. Olo pähä belom mahin petah mararat anake; lengän ai akan halalian panatau olo tä tinai.

11. Tolange basuang karä dosae awang basilim, uras djetä tamput iä tamä kubur.

12. Alo karajape manis angate hong njamae, alo iä manjakokan tä penda djelae,

13. Alo iä munggum djetä djaton maku maluae, tapi mahaga djetä hong tangepe:

14. Maka panginae tä hobah hong knaie, mandjadi perun handjaliwan intu huange.

15. Ramo, idjä djari ineläe akan iutae tinai, Hatalla mungkar tä bara knaie.

16. Iä manjurup katadan handipä, kasingan handjaliwan akan mampatäi iä.

17. Iä djaton akan mitä sungäi tuntang batangdanum, idjä nahasak madu dengan djohon tusun sapi.

18. Pangulihe akan indjuluke intu olo, iä djaton tau hapae; tumon karä pangulihe iä akan manahore kea, sampai iä djaton tau handjak atäie.

19. Krana iä djari mararat tuntang ngalapean olo pähä: iä djari marampas human olo, idjä dia imangue.

20. Knaie djaton djari tau besoh, tagal tä dialo talo idjä karä ramoe barega batisa akae.

21. Awi kabungue ramon olo djaton tau tegä, tagal tä katataue djaton tau dähen.

22. Alo ai kutohe, tuntang ombet haliai, maka iä singgul atäie haradjur; karä lengän olo pähä akan mawi iä.

23. Aton bewäi katika knaie karäh basuang kea; Hatalla karäh mampait lason kalaite mawi iä, iä karäh manduroh tä kilau udjan akae, indu panginae.

24. Alo iä mahakan arepe bara ganggaman pandak, panah wadja karäh manambelan iä lasak silae.

25. Padang sana injilak karäh manambelan ia lasak likute buah perue, sampai iä nihau tuntang pampikäh mawi iä.

26. Karä panataue karäh ingalap olo; apui awang djaton intokan olo karäh kuman iä, tuntang karä olo, idjä batisa hindai huang äkae, karäh impalomose.

27. Langit karäh masuman kasalan olo tä, tinai petak karäh mendeng manjala iä.

28. Pangulih ungkup humae karäh irampas, uras nihau lilap kahum andau iä buah kalait.

29. Djetä bagin olo papa bara Hatalla, kadjarian kaputusan ain Idjä Paugkahai tä.

BAGI 21.

Job tombah augh Sopar, tingkat idjä duä.

1. Maka tombah Job, koae:

2. Awi manjenäh mahining karä aughku, naughe djetä indu gantin ampong keton.

3. Sarenan aughku helo, mangat aku kea hakotak, amon hapus karä aughku, tä naughe keton halalea.

4. Aku toh, aton aku mangadu olon? maka buhen njamangku djaton sasawoh?

5. Hining aughku buabuah, tä keton karäh djungun, palus mangop njaman keton hapan lengä.

6. Amon aku mangumang talo tä, maka aku taräwen, pupus isingku kinjutkanjutan.

7. Narai buku olo papa tä belom, palus bakas, tuntang panataue dahangdahanga?

8. Karä panakae dähen bewäi intu baue, anak äsoe dahangmandahang intu matae.

9. Ungkup humae sanang djaton kikähe, hukum Hatalla djaton mohon mawi iä.

10. Sapi hatuäe ajue manak haradjur, awang bawie batihi djaton mangälus.

11. Karä anak awaue habiep kilau kawan kambing tabiri, karä anake hadjuntek kadjokkadjoka.

12. Iä malahap haiak gandang kutjapi, iä baramirami haiak augh suling.

13. Iä pandjang umure haiak haradjur kahalape, iä mangat pampatäie salenga tamä kubur. — (*Luk.* 16,25.)

14. Alo äwen tä hamauh dengan Hatalla: indah bara ikäi, karä du-

rin djalam djaton ikäi maku katawan tä.
15. Æwe Idjä djaton tikas kwasae tä, sampai ita akan manempo iä? narai guna, amon ita blaku intu iä?
16. Djaton karä ramoe tegä hong lengän ai? — Tapi angat olo papa tä kedjau bara aku!
17. Kilen kea kakindjap palitan olo papa imbelep, palus tjalakae buah iä? aton Hatalla toto mambagi kapähä akae huang kalaite?
18. Aton äwen tä kilau tikil awang tambalang awi riwut, atawa kilau apis awang taraiup awi barat? — (*Masm.*1,4.)
19. Atawa, mikäh Hatalla mingkes kapähäe tä akan anake? Buah djaka iä mamaläh intu bitie, tä maka iä karäh mangkemäe!
20. Buah matae kea mitä tjalaka ai, buah bitie mihop kasangit ain Idjä djaton tikas kwasae tä!
21. Krana naiai iä paduli ungkup humae awang balihi, limbah karä njelo awang inukas akae djari hapus?
22. Æwe tau madjar Hatalla, idjä mamutus akan karä awang hai kea?
23. Idjä toh matäi kahum kaabas karigase, haiak ombet akae, tuntang iä sanang;
24. Karä sarangae basuang djohon tusun meto, untek tolange belom brigas.
25. Tapi idjä tä tinai matäi dengan kapähän hambaruae, tuntang djaton pudji kuman talo bahalap.
26. Maka kadaduä tä sama tamä kubur, karam sama manutup iä.
27. Itä! aku katawan bewäi karä pikir keton, karä akal idjä hapan keton marajap aku.
28. Krana koan keton: kwe tinai human olo gagah? kwe tinai karä äka olo papa bihin melai?
29. Dia keton pudji misek olo pahalisang? dia keton harati riman karä aughe?
30. Krana, koae, olo papa ihaga akan andau karusake, iä ingkes akan andau kalait.
31. Æwe petah masuman djalae intu baue? äwe bahanji mamaläh iä tumon gawie?
32. Dengan horumat iä ingubur olo, tuntang arae magon belom hundjun kubure.
33. Petak mangat bewäi akae: iä manantiring olo haudiai omba iä, tuntang karä äwen, idjä djari helo bara iä, djaton taraisä.
34. Maka buhen tinai keton mampangat aku hapan augh haiang kalotoh, haiak karä augh keton uras tipu bewäi?

BAGI 22.

Elipas tombah augh Job, tingkat idjä telo.

1. Tä tombah Elipas bara Teman, koae:
2. Tau Hatalla bontong awi olon? Pudji! malainkan olo pintar bontong akae kabuate.
3. Angatm, djetä indu ontong ain Idjä djaton tikas kwasae tä, amon ikau tetek? atawa indu tuah ai, amon djalanam tä bahalap?
4. Handak iä mandjara ikau tagal ikau mikäh iä, sampai mimbit ikau tamä hukum?
5. Djaton kadarhakam pahalau, tuntang dosam djaton tawan katatesae?

6. Mikäh ikau djari marampas
indu sanda bara paharim, djaton
bara buku, atawa djari mengkak
manduan pakaian olo, idjä puna
lowalowai.
7. Olo ujuh ikau djaton djari
mampihope hapan danum, tuntang
ikau djari bisit talo kinam dengan
olo blau.
8. Angatm, idjä abas lengäe, iä
tempon tanah, tuntang olo hai puna
akan melai hetä.
9. Tapi balo djari injohom boang,
tuntang ikau djari mamutut lengän
olo idjä puna nolä.
10. Tagal tä ikau siteng awi
djarat, salenga pampikäh djari ma-
njabanen ikau.
11. Ikau injangkulep kakaput,
sampai djaton tau mitä, danum
soho mampaleteng mambuseng ikau.
12. Dia Hatalla gantong haliai
hetä hong sorga? itäm karä bin-
tang idjä ngambo, toto iä gan-
tong.
13. Tinai ikau hamauh: narai
Hatalla katawan? Tau iä mariksa
mamutus bara hundjun kakaput
tä?
14. Karä baunandau maninding
matae, sampai iä djaton tau mitä,
iä mampamiar batang-langit bewäi.
15. Handak ikau manahiu darin
djalan kalunen horan, äka olo pa-
rajap tä melai?
16. Idjä djari tamput nihau helo
bara katikae, danum soho djari ma-
runtjur äkae melai;
17. Iä, idjä hamauh dengan Ha-
talla: indah bara ikäi. Maka kilen
Idjä djaton tikas kwasae tä djari
mawi äwen!
18. Iä toto djari manjuang hu-
man äwen hapan ramoe. Tagal
tä, kedjau bara aku pikir olo pa-
pa tä!
19. Olo tetek karäh mitä tä tun-
tang handjak, olo awang brasih
djaton kasalae karäh hababaka
äwen.
20. Toto, olo idjä malawan ita
djari nihau, tisae djari lepah kinan
apui!
21. Tagal tä, käläh ikau haka-
buah dengan Hatalla, suni, äla
marisang, awi tä kahalape karäh
sampai ikau.
22. Tarima adjar bara njaman ai,
palus ingkes aughe huang atäim.
23. Djaka ikau hobah akan Idjä
djaton tikas kwasae tä, tä ikau ka-
räh imberkat ingabuahe, tuntang
ikau karäh mangedjau talo sala
bara pasahm.
24. Tä naughe ikau tjakap mang-
anan bulau akan petak, bulau ba-
tuä marak karangan hong sungäi;
25. Idjä djaton tikas kwasae tä
indu bulau aim, iä tujok salaka
akam.
26. Tä ikau karäh handjak awi
Idjä djaton tikas kwasae, tuntang
ikau karäh manggatang baum akan
Hatalla.
27. Ikau karäh blaku intu iä,
balalu iä karäh manarima aughm,
tinai ikau karäh mahapus miatm
dengae.
28. Karä talo kahandakm karäh
mandjadi, karä djalan ajum karäh
blawa bahambit.
29. Krana amon olo handak ma-
nawah ikau, tä ikau manjewut djetä
horumat; Hatalla karäh mahaga
olo idjä sontop matae randah
atäie.
30. Tinai iä karäh maliwuse kea
äwen idjä djaton brasih, arä ka-
salae, krana äwen tä karäh liwus
awi karasih lengäm.

JOB 22.

BAGI 23.

Job tombah augh Elipas, tingkat idjä telo.

1. Tombah Job, koae:
2. Aughku magon kapähä hantä,
tjalakangku babehat haream bara
trahingku.
3. Kajah, djaka aku katawan
kilen ampingku tau manjondau Iä,
tau sampai manaharep padadusae!
4. Mangat aku toto mahoroe
kabudjurku intu baue, tä njamang-
ku karäh kontep bewäi dengan
karä augh buku.
5. Mangat aku katawan augh
tombahe dengangku, tuntang harati
kotake mawi aku.
6. Mikäh iä handak hanjaing
dengangku hapan kwasae idjä pa-
ham? Dia; tapi iä akan mingat
aughku.
7. Tä, maka olo budjur tau ba-
sara dengae, aku toto lapas bewäi
palus dapit bara Hakimku tä.
8. Tapi toh, amon aku ladju
hila baungku, maka iä djaton hetä;
amon aku mules undur akan li-
kutku, maka aku djaton sondau iä.
9. Amon iä aton gawie hila
sambilku, djaton kea aku mitä iä;
amon iä manjahokan arepe hila
gantaungku, djaton kea iä mamala
akangku.
10. Maka iä katawan bewäi dja-
langku; käläh iä mangkemä aku,
toto brasih kilau bulau aku karäh
lembut.
11. Krana tasaran paingku ma-
horoe awan pain ai; aku djari ma-
njak djalae, djaton mahiwang.
12. Aku djaton manjingkir pren-
tah njamae, paham haream bara
mahaga hadatku aku djari mahaga
augh totok biwihe.
13. Tapi iä etter kahandake; äwe
tau mangitar tä? Idjä kahandak
atäie djetä kea ilaluse.
14. Iä karäh mamaluse bewäi idjä
djari inukase akangku; maka arä
kahandak kalotä bewäi aton in-
tu iä.
15. Tagal tä aku marawan dengae:
amon aku mingat talo tä maka aku
mikäh iä.
16. Hatalla djari manggagom aku,
Idjä djaton tikas kwasae djari mam-
pikäh aku.
17. Krana djaton aku gagom ta-
gal kakaput, djaton kea tagal ka-
djariangku idjä kaput pidjem toh.

BAGI 24.

Job manontong aughe.

1. Buhen karä katika magon
ihaga hantä awi Idjä djaton tikas
kwasae tä, tuntang olo idjä kasene
iä djaton mitä karä andau ai?
2. Olo parajap manandar toros
tanae, iä marampas kawan meto,
palus manjakatik tä akae.
3. Kalidai ain nolä ingaburue
induae akae, sapi ain balo irampase
indu sanda.
4. Olo pähä iharake undur bara
djalan ai, karä olo asiasi hong ta-
nah akan manjahokan arepe be-
wäi.
5. Itä keton, kilau kalidai hu-
tan hong padang, kakai äwen tä
hagoet hadjadjuan gawie: haiak
djadjewu iä mangalati talo indu
rampase; padang aton äka panginae
tuntang olo ajue.
6. Iä manggetem tanan olo
brangai talo sondaue, iä mamutik
bua pambulan anggor, awang dia
toto iä tempoe.

7. Olo idjä puna lowalowai injohoe bara malem halangai, iä idjä djaton kahowute mahakan talo sadingen;

8. Sampai iä bisa bongkak awi tahasak bukit, basa djaton äka kalindonge maka iä mangkipit batu bewäi.

9. Awau insuwite bara tusun indue, pakaian olo tjalaka irampase indu sanda.

10. Olo idjä puna lnlululus injohoe hagoet halowai, olo idjä manggetem akae akan blau bewäi.

11. Huang humae olo ai akan mamähes undus tuntang anggor, tuntang äwen paham kahaus belaie.

12. Olo hong lewu munguh, dahan olo idjä impatäie mangkariak; tinai Hatalla djaton mawi iä.

13. Æwen tä marisang dengan talo blawa, iä djaton maka katawan djalan Hatalla, djaton iä togor mahoroe pelek ai.

14. Haiak talo hahewok olo pamuno misik, mampatäi olo pähä tuntang olo naniha, tinai hamalem iä mandjadi maling.

15. Matan olo habandong mentai talo sasiep, sambil hamauh: djaton matan olo tau mitä aku. Tuntang iä manjandurong baue.

16. Metoh kakaput iä mametok human olo; maka handau iä manjahokan arepe, iä djaton radjin blawa.

17. Krana talo sawah kilau kangkalingän pampatäi akae; krana iä kananjan bewäi dengan pampikäh ain kakaput.

18. Olo idjä toh tinai marajap balias mahoroe tasik; bagin ai hong petak djari tarasapa, iä djaton mules manalih pambulan anggor.

19. Kilau pandang tuntang lason andau maneah danum udjan habungkus, tumon tä kubur manjambut olo idjä badosa

20. Knain indue ngalapean iä, uret indu bagin ai, iä djaton ingat olo tinai, olo parajap injampong kilau batang kajn;

21. Iä idjä djari hababaka olo tamanang, awang djaton manak, tuntang iä djaton djari mawi talo bahalap dengan balo.

22. Maka iä mahaga olo gagah tä awi kwasae, äwen tä lembut tinai idjä djari terai maharap arepe belom.

23. Iä manampa kasanang akae, äkae tau harap, matae mahaga djalae.

24. Olo tä hai; tapi handjulo bewäi tä iä djaton tinai, iä balongkang palus nihau, kilau olo handiai kea, iä inetek kilau pating paräi.

25. Djaton tumon aughku tä? Æwe kea tau manjowut aku tandjaro, tuntang manarang masuman riman aughku tä haiang?

BAGI 25.

Bildad tombah augh Job, tingkat idjä telo.

1. Tä tombah Bildad, olo Sua, koae:

2. Iä bewäi tempon prentah tuntang äka kikäh, iä idjä mangabuah talo handiai awang hong ngambo.

3. Æwe tau misä karä kawan ai? äwe idjä äka kalawae djaton sampai?

4. Kilen olon tau tetek intu Hatalla? kilen äwen tau brasih, idjä panakan olo bawi?

5. Toto bulan kea sampai kilau djaton blawa intu iä, karä bintang mahin djaton brasih intu matan ai.

6. Kilen hindai kakedjau olon, idjä kilau uret, tuntang anak olon, idjä kilau handalai!

BAGI 26.

Job tombah augh karä sobate, tingkat idjä telo.

1. Tombah Job, koae:

2. Kilen, ikau toh djari mandohop olo idjä balemo? kilen, ikau djari maliwus lengä idjä djaton kaabase?

3. Narai ikau djari mangalagai akan olo idjä djaton bara kapintare? paham kabuah karä akalm tä!

4. Akan äwe ikau djari masuman karä aughm? tahaseng äwe djari blua bara njamam?

5. Liau olo matäi idjä penda danum hagendjäh awie, tuntang talo handiai awang melai hetä.

6. Naraka halangai bewäi intu baue, äka karusak djaton patutup.

7. Iä mingkes kampunga hila utara tambuan kaleka tunis benjem; iä manggantong petak kakai bewäi.

8. Iä mamungkus karä danum huang baunandau, maka baunandau djaton kea barabit awi tä.

9. Iä mandähen padadusan ai, tuntang mambirang baunandau intu baue.

10. Iä djari mandarit tikas karä danum, sampai sapan blawa dengan kaput.

11. Karä tongket langit honggä, palus sabanen awi pudjin ai.

12. Awi kwasae tasik hariak, awi kapintare iä manendä kasangite tinai.

13. Langit bungas awi tahaseng ai, lengäe djari maniring kangkalingän putak intu langit.

14. Itä, djetä baja tamparan karä gawie; isut augh perkara korik bewäi ita katawan bara iä; maka äwe tau harati karä njahon kwasae?

BAGI 27.

Katatesan djawap Job, mamutus karä aughe.

1. Maka Job maradjur masuman augh ai, koae:

2. Belom Hatalla! idjä djaton malalus kabudjurku, Idjä djaton tikas kwasae tä, idjä mangapähä hambaruangku,

3. Katahin tahasengku aton hong aku, katahin talo himon Hatalla aton hong urongku:

4. Maka totok biwihku djaton akan manjewut talo sala, djelangku djaton akan hakotak augh tipu.

5. Kedjau bara aku manjewut augh keton budjur! sampai tahasengku bageto kabudjurku djaton akan nihau bara aku.

6. Aku handak mimbing katetekku, djaton malapas djetä; tagal idjä andau mahin dia bara karä andau umurku pangingat atäiku mamangkit aku.

7. Tapi kadjarian musohku karäh kilau ain olo papa, idjä lembut malawan aku karäh kilau olo parajap.

8. Krana narai talo kaharap olo haliau, metoh Hatalla manggeto iä, mandjidjit tahasenge bara iä?

9. Aton Hatalla handak mana-

rima augh kariake, metoh iä buah kadjakä?

10. Tau iä mampangat arepe huang Idjä djaton tikas kwasae tä, tau iä blaku intu Hatalla haradjur barangai katika?

11. Aku handak madjar keton gawin lengän Hatalla, tuntang dasar hadat ain Idjä djaton tikas kwasae aku djaton handak milime.

12. Toto, keton djari katawan karä talo tä; buhen tinai keton manjewut talo haiang kalotä?

13. Djetoh upah olo parajap bara Hatalla, bagin olo gagah, idjä karäh inenga akae bara Idjä djaton tikas kwasae tä:

14. Amon anake ingapal, djetä indu panginan padang bewäi; panakae djaton tau besoh awi talo kinae.

15. Olo ajue awang batisa tä salenga matäi tamä kubur kea, baloe djaton manatum iä.

16. Amon iä manawon salaka kilau petak, tuntang manatap karä pakaiae kilau baras karäe:

17. Iä baja manatape bewäi, tapi olo tetek karäh hapan tä, olo brasih karäh mambagi salakae.

18. Iä manampa humae mandjadi kilau sarangan ampit, kilau olo mimpa mawi hantakepe.

19. Iä menter batiroh tuntang karä panataue aton, tinai amon iä misik marenang matae, tä salenga djaton hindai.

20. Pampikäh mantakan iä kilau dähes danum, hamalem talo badjea manamput mampalilap iä.

21. Timor manamput iä burangbaring, palus manambalang iä bara äkae.

22. Hatalla karäh mandjakah tä akae, tuntang djaton manjanjang iä; kadjekadjeng iä akan hadari awi lengäe.

23. Tä olo akan mapok lokape tagal iä, mangasisit totoke mahalarak iä bara äkae bihin.

BAGI 28.

Job manara kapintar, idjä intu Hatalla bewäi.

---

1. Badjuran salaka tawan olo, tuntang karangan bulau, idjä inanake.

2. Sanaman induan olo bara petak, batu irabure mandjadi tambaga.

3. Sampai äkae timben haliai olo mariksa manggau karä talo, karä batu idjä timben hong petak, äka kaput pidjem.

4. Iä malowang tamparae kedjau bara djalan olo; idjä bagawi hetä djaton katawan pain olo idjä manandjong hundjue; iä basatiar kedjau penda olon.

5. Talo akan bakal tepong lembut intu hundjun petak, tapi penda djetä ilowang imapui olo.

6. Marak karä batu olo sondau hintan, tinai marak petak iä supa bulau.

7. Djalae tä burong nasar djaton katawan, matan antang djaton djari mitä tä.

8. Meto basiak djaton pudji tamä hetä, djetä djaton pudji inandjong singa.

9. Batu apui mahin intakan lengän olo, sampai bentok bukit iä mangali.

'10. Batukarang injilae mandjadi tatas, talo handiai awang barega gitan matae.

11. Iä mamaleng lowang danum,

sampai djaton blua idjä katinik, karä talo idjä basilim hetä impluae akan blawa.
12. Tapi kwe olo tau sondau kapintar? kwe aton äka kaharati?
13. Ækae tä olo djaton katawan, djetä djaton tau sondau hong tanah olo belom.
14. Naraka hamauh: djetä djaton huang aku; tinai koan tasik: intu aku djetä mahin djaton.
15. Olo djaton tau mamili tä hapan bulau batuä, alo salaka djaton taratimbang karäe djaton ombet hapan manahor tä.
16. Djetä djaton tau injama dengan bulau idjä kapala bahalap, atawa dengan oniks tuntang sapir, batu barega tä.
17. Bulau tuntang nilor djaton tau sampai akan regae, djetä djaton tau inakiri dengan ramo bulau batuä.
18. Ramot tuntang gabis djaton patut injewut, krana regan kapintar tä hai bara karä mutiara.
19. Batu topas bara tanah Kus djaton tau akan regan djetä; karä bulau awang brasih haliai djaton tau sama dengae.
20. Toh, maka bara kwe kapintar tä? kwe äka kaharati tä?
21. Iä tä basilim bara matan karä talo belom, basahokan bara burong penda langit.
22. Naraka tuntang pampatäi hamauh: baja britae bewäi djari hining pinding ikäi.
23. Hatalla kasene djalan talih hetä, iä idjä katawan äkae.
24. Krana iä mitä sampai saran petak, iä manampajah hapus talo penda langit.
25. Haiak iä mandjadian kabehat akan riwut, tuntang manukas takar karä danum,
26. Haiak iä manantu kapatut udjan, tuntang matoh djalan akan njaho kilat:
27. Tä iä mitä kapintar tuntang mamprahan tä, tä iä manatap djetä tuntang mandjadiae.
28. Tinai iä hamauh dengan olon: amon olo mikäh pangkahai Tuhan, djetä toto kapintar, mahakan talo sala, djetä kaharati.

BAGI 29.

Job masumau kamangate solake.

1. Maka Job mandahang aughe tinai, koae:
2. Kajah, djaka aku kilau intu karä bulan idjä helo bihin, metoh Hatalla mahaga aku;
3. Metoh palitae implawae hundjun aku, sampai awi kalawae aku tau manandjong kakaput;
4. Kilau pesangku tagangangku bihin, metoh katika Hatalla rampi humangku;
5. Metoh Idjä djaton tikas kwasae tä hindjä aku, tuntang karä anakku mangaliling aku;
6. Metoh aku manandjong malihi enjakku intu awan paingku, batu kea nahasak undus akangku:
7. Metoh aku blua omba basara intu bauntonggang lewu, tuntang trutjingku inatap olo intu ruar hetä.
8. Karä olo budjang mitä aku palus manjahokan arepe, olo howan manggatang arepe mendeng.
9. Karä mantir mampatendä kotake, tuntang mangop njamae hapan lengäe.
10. Augh karä pangulu maneneng arepe, djelae leket hong tangepe.

11. Krana karä pinding, idjä mahining aughku, manjewut aku salamat, tinai karä matä, awang mitä aku, mahorumat aku.
12. Krana aku malapas olo tjalaka, idjä mangkariak, tuntang nolä, idjä djaton pandohope.
13. Berkat olo, idjä karenga dia rusak, mandjadi akangku, aku mampangat atäi karä balo.
14. Katetek akan pakaiangku, tinai kabudjurku indu kahowotku, tuntang indu kapiah mantirajungku.
15. Aku toh bihin indu matan olo babutä, tuntang pain olo batimpang.
16. Aku toh bapa olo pähä, alo olo idjä djaton kasenangku aku omba kea mamatut perkarae.
17. Tuntang aku marempang guntum olo parajap, tuntang mansuwit talo rampase bara kasingae.
18. Maka aku mado, huang äkaku kea aku karäh mahotus, tuntang mamparä karä andauku kilau burong kul.
19. Uhatku hong saran danum, ambon malentäh hong tarokku.
20. Kahaingku haradjur taheta akangku, tuntang panahku djadjalan dähen huang lengängku.
21. Olo pudji manjenäh aughku sunisuni, iä mendäh kaputus ajungku.
22. Limbah bara aughku iä djaton hamauh tinai, maka kotakku bahalap kilau udjan akan hundjun iä.
23. Olo mentai aku kilau mendäh udjan, tuntang njamae ingangae kilau mendäh udjan harian musime.
24. Alo aku kanateke tatawä dengan äwen, djaton kea iä bahanji brangai gawie dengangku, djaton iä petah marahas aku.
25. Sasining aku omba basara, maka aku impondoke intu äka idjä mambatang, kilau radja aku melai bentok kawan olo parang; aku kilau olo pamampong intu karä olo awang pähä atäie.

BAGI 30.

Job masuman kapähäe, awang djari buah iä.

---

1. Tapi toh tinai, olo idjä tabela bara aku manatawä aku, idjä bapae bihin handak ingabeläku, omba asongku manonggo tabiri mahin dia aku manjohoe.
2. Idjä kaabase inggaräku djaton baguna, idjä belom puna djaton tau manjampai kabakase.
3. Idjä awi lau tuntang tjalakae melai tonggal kabuate bewäi, tuntang hadari akan äka keang kamahau, äka kaput tuntang tunis benjem.
4. Idjä maramo kudjang lajap marak sandam, bujut indu panginae.
5. Idjä iharak bara marak olo, tuntang olo mangkariak sana mitä iä, kilau maridu maharak maling.
6. Iä puna melai intu loau papa, intu lowang petak tuntang bukit.
7. Iä mangirah marak kaju, tuntang hapumpong penda rowut.
8. Panakan olo panjelat idjä batawah, idjä injapa iharak bara tanah.
9. Tapi toh aku djari indu andin olo tä, aku akan indu tandinge.
10. Æwen tä mandjilek aku, tuntang mangedjau arepe bara aku, iä djaton mangahana arepe maludja intu baungku.

11. Iä djari mengkak arepe bara
gandalingku, sambil mangapähä
aku, iä djaton paraba aku hindai.
12. Hila gantangku olo parajap
manggian paingku, iä djari manatap djalae handak marusak aku.
13. Iä djari marusak djalangku,
iä djari omba mamparugi aku, alo
iä kabuate, djaton bara pandohop.
14. Kilau mahoroe bingkas kota
idjä lombah iä tamä, tuntang paham kariduc iä maroboh aku.
15. Pampikäh djari manjana arepe
mawi aku, kilau riwut djetä manjasah kahaingku, salamatku djari
lilap kilau pangakar.
16. Maka toh salumpokku panandjuri bara aku, andau tjalaka
djari manangkarap aku.
17. Hamalem karä tolangku kilau angat rupäi, idjä kuman aku
djaton maku malajan.
18. Awi kasangit kapähängku
ampin hapus bitingku hobah, djetä
manutup aku kilau klambi.
19. Olo djari mahundjeng aku
huang rumpur, aku injama dengan baras tuntang kawo.
20. Amon aku mangkariak intu
ikau, tä ikau djaton tombah aughku; aku mendeng mentai ikau,
tapi ikau manalua aku.
21. Ikau djari hobah mandjadi
paham karas dengangku, hapan
kwasan lengäm ikau malalus kalaitm mawi aku.
22. Ikau manggatang mangaliambong aku akan riwut, hapus kaabasku lepah impalenjohm.
23. Krana tawangku, ikau handak mandjuluk aku akan pampatäi, hetä puna äka talo handiai
awang belom.
24. Djaton guna hindai blaku,
amon iä djari mandjudju lengäe.
Tau olo blaku tinai, amon iä djari
manukas akae?
25. Djaton aku pudji manangis
olo hong andaue tjalaka? djaton
hambaruangku pudji manjanjang
olo pähä?
26. Tapi amon aku mentai talo
bahalap, tä dumah talo papa, amon
aku maharap talo blawa, tä talo
kaput dumah.
27. Karä talo huang knaingku
manara, tuntang djaton malajan,
karä andau tjalaka djari maroboh
aku.
28. Aku mandjadi babilem, alo
djaton kea lason andau djari mawi
aku, aku mendeng mangkariak
hong bentok olo.
29. Aku mandjari kilau kolan
ason taun, tuntang sama kilau burong onta.
30. Pupusku djari babilem, tinai karä tolangku djari keang awi
lasongku.
31. Kutjapi ajungku masuman
kapähä, tinai sulingku akan tangitangis bewäi.

BAGI 31.

Job manjarita kabudjare; iä blaku kapatut intu Hatalla.

1. Aku djari hadjandji dengan
matangku, uka äla djetä sala manampajah budjang bawi.
2. Tinai narai upahku bara Hatalla hong ngambo, narai bagingku bara Idjä djaton tikas kwasae
hong äka gantong tä!
3. Djaton patut olo sala buah
tjalaka toh, tuntang olo papa inganan kalotä?
4. Dia iä mitä karä djalangku,
dia iä misä karä ingkangku?

5. Djaka aku djari manandjong huang kabingkok atäiku, tinai djaka paingku djari balias akan tipu:
6. Käläh iä manimbang aku hapan dasing idjä tetek, tä Hatalla karäh kasene kabudjurku.
7. Djaka tandjongku djari manjampang bara djalan, amon atäiku djari miring paitä matangku, amon talo sala aton leket huang lengängku:
8. Tä naughe amon aku malan, olo beken akan kuman tä, karä talo pangulihku lepah akan nihau.
9. Djaka atäiku djari mipen olo bawi, sampai aku mangalati intu dara bauntonggang kolangku:
10. Brangai sawangku irajap olo, olo beken akan habandong dengae.
11. Krana djetä toto kadarhaka, idjä patut ihukum hakim.
12. Djetä kilau apui, idjä kuman marusak lepalepah, idjä akan mamparohot karä ramongku.
13. Djaka aku djari manawah kabudjur djipengku hatuä bawi, amon iä aton perkarae dengangku:
14. Narai kea gawingku toh, amon Hatalla akan mendeng? amon iä mariksa tä, kilen aughku tombah aughe?
15. Djaton iä, idjä djari mandjadian aku hong knain induku, djari manampa äwen tä kea, tuntang djari manawas ita bara knai sama ampie?
16. Djaka aku djari mambalang kahandak atäi olo pähä, tuntang manjoho matan balo manampajah boang;
17. Djaka aku kabuatku bewäi djari kuman talo kinangku, sampai djaton maku mimbit nolä kuman tä; —
18. Krana bara pesangku tabela aku mandjadi kilau bapae, bara knain induku aku djari mahaga iä; —
19. Djaka aku djari mitä olo rusak awi pakaiae djaton, tuntang djari manjoho olo pähä hagoet djaton bara kahowut;
20. Djaka bitie djaton djari mamberkat aku, basa iä djari ingalaso awi upak anak tabiringku;
21. Djaka aku djari mandjudju lengängku mawi karä nolä, basa aku harap indohop olo huang basara:
22. Tä brangai bahangku batipas bara balikatku, tuntang lengängku gagar bapelek tolange.
23. Krana karusak bara Hatalla djari ingikähku, tagal kabaie aku djaton djari bahanji kalotä.
24. Djaka aku djari manampa bulau akan äkaku harap, atawa hamauh dengan botop bulau: ikau akan singgohku;
25. Djaka aku djari handjak atäiku tagal ramongku arä, basa lengängku djari mulih kutoh talo;
26. Djaka aku djari manampajah matanandau metohe manjangkowong, atawa bulan metoh iä bunter;
27. Amon atäiku djari manjoho arepe inamput sasuni sampai manjembah karä talo tä, —
28. Krana djetä kea kadarhaka awang patut ihukum hakim, basa awi tä aku djari kilau mangandjungen Hatalla, idjä hong äka gantong; —
29. Djaka aku djari handjak atäiku tagal musohku tjalaka, tuntang djari manggatang arepku basa iä djari buah talo kapähä, —
30. Krana toto aku djaton djari maku badosa awi njamangku, sampai aku manjapa hambaruae; —
31. Djaka karä olo huang tingkapku djaton maku hamauh: toto,

olo ai handiai ombet haliai pang-
inae; —
32. Krana olo halisang mahin
djaton aku manjohoe bara malem
hong djalan, tapi aku muap baun-
tonggangku akan karä olo idjä
handak mahalan; —
33. Djaka aku tumon dasar olo
djari manutup kalilitku, mangat
manjahokan kasalangku hong
knaingku;
34. Djaka aku djari marawan
angatku tagal olo arä, djaka aku
djari mikäh batawah awi karä ko-
langku, sampai aku manjuni arep-
ku, tuntang djaton blua bara baun-
tonggangku; —
35. Æwe manjoho akangku idjä
tau mariksa aku? Toh surat karä
aughku! Käläh Idjä djaton tikas
kwasae tä tombah djetä; käläh idjä
malawan aku mamintik surate kea!
36. Toto, aku handak mina tä
hundjun bahangku bewäi, aku
handak mangkepan tä hong ling-
kauku kilau makota.
37. Karä djalangku aku handak
masuman akae, kilau mantir hai
aku handak manggapi iä.
38. Djaka tanangku mandawa
aku, tuntang petake manangis
mawi aku,
39. Djaka aku djari kumae tun-
tang djaton blua balandjangku,
atawa djari mahenjek olo idjä mang-
gawie:
40. Tä brangai oru lembut hetä
takirin paräi, pawah takirin dja-
gong. — Toh hapus karä augh
Job.

BAGI 32.

Elihu manampara hamauh.

1. Tä äwen telo tä terai tom-
bah augh Job, basa iä manggarä
arepe tetek.
2. Maka hambon kalait Elihu,
anak Baragheel, olo ungkup Bus,
bara djalahan olo Ram; iä malait
Job, basa iä tä manggarä arepe
tetek bara Hatalla.
3. Tinai iä malait sobate äwen
telo tä, basa äwen tä djaton son-
dau djawap hapae tombah aughe,
tinai manjala Job kea.
4. Krana Elihu djari mendäh
äwen hakotak dengan Job, basa
äwen bakas bara iä.
5. Djadi, amon iä mitä, augh
djawap djaton hindai hong njaman
äwen telo tä, maka iä blait.
6. Tä tombah Elihu, anak Ba-
ragheel, olo ungkup Bus tä, koae:
Aku toh tabela, tapi keton uras
bakas, tagal tä aku mahamen tun-
tang marawan masuman angatku
akan keton.
7. Krana kamäangku, käläh idjä
arä njelon umure hakotak, idjä
kutoh kabakase akan masanan ka-
pintare.
8. Malainkan djetä baja gawin
rogh idjä hong olon, tuntang ta-
haseng ain Idjä djaton tikas kwa-
sae bewäi, idjä mamintar olon.
9. Djaton karä olo awie hai
palus pintar kea, tinai djaton uras
olo bakas harati kapatut.
10. Tagal tä aku kea handak
hamauh; hining aughku. Aku kea
handak masuman angatku.
11. Itä, aku djari mendäh keton
hakotak, aku djari manalingan
pindingku akan karä augh keton,
mentai mikäh keton tau sondau
augh buah.
12. Aku djari mingat manjenäh
augh keton, tapi toto, dialo idjä
biti keton tau manunis augh Job,
atawa mandjawap kotake.

13. Belä suroh keton hamauh: ikäi djari masuman augh pintar, Hatalla bewäi djari mawi iä, djaton djaka olon.
14. Maka Job hindai djari malabusan kotake mawi aku, tinai djaton hapan augh keton aku handak tombah aughe.
15. Æwen djari djungun, djaton hindai iä tau mandjawap, kotake djari lepah.
16. Toh, basa aku djari mendäh, tuntang äwen djaton tawan aughe tinai, krana iä terai, tuntang djaton mandjawap hindai:
17. Toh, maka aku kea handak tombah mawi baris ajungku, aku kea handak masuman pikirku.
18. Krana aku basuang awi karä aughku, sampai sekä tahasengku hong knaingku.
19. Toto, knaingku tegä pause kilau anggor idjä djaton iuap, kilau kantong taheta idjä handak barabit.
20. Djaton tau dia aku hamauh, mangat aku rangkah tahasengku tinai, aku handak marakang totok biwihku mandjawape.
21. Aku djaton handak mintih ampin olo, djaton handak mambudjok olon.
22. Krana aku mikäh, amon aku kalotä, suro Idjä djari manampa aku salenga manduan aku matäi.

BAGI 33.

Hatalla pudji mandjara olo budjur kea, mangat mamprasih iä bara karä kasalae.

1. Hining kea aughku, o Job, senäh karä kotakku.
2. Itäm, aku muap njamangku, djelangku hamauh bara penda tangepku.
3. Atäiku akan hamauh budjur, totok biwihku akan masuman augh awang buah.
4. Rogh Hatalla djari manampa aku, tahaseng ain Idjä djaton tikas kwasae tä djari manenga pambelom akangku.
5. Amon ikau olihm, tombah aughku, tatap arepm manandipah aku, has ikau toh!
6. Itäm, aku toh ain Hatalla, sama kilau ikau, bara petak kea aku djari induan.
7. Itäm, dia usah ikau mikäh aku, lengängku djaton pahalau karas akam.
8. Maka ikau djari hamauh sampai pindingku, tuntang augh kotakm djari hiningku:
9. „Aku toh brasih, djaton kasalangku, aku bahalap, djaton bara dosa.
10. „Iä bewäi manggau buku intu aku, iä manggarä aku musohe.
11. „Iä djari mamanga paingku, tuntang djari mangalong karä djalangku."
12. Itäm, huang aughm tä ikau djaton budjur, kakai aku tombah aughm; krana Hatalla pahalau hai bara olon.
13. Buhen tinai ikau djari bakotok mawi iä? krana puna dia usah iä masuman bukun karä gawie.
14. Krana tau Hatalla hamauh sindä atawa handuä; tapi olo djaton mingat tä.
15. Huang paitä nupi hamalem, metoh olo tiroh tudjah, amon iä menter batiroh hundjun sasuroe:
16. Tä Iä mangarendeng pinding olo, tuntang madjar mampudji iä.

17. Mangat iä mules olon bara
kahandak ai, tuntang mambalang
kadjohon atäie;
18. Nakara iä mahaga hambaruae
bara kabanasa', tuntang pambelome,
uka äla buah tjalaka, awang djari
tatap akae.
19. Iä mandjara olon hong sa-
suroe hapan kapähä, karä tolange
haradjur manjilo,
20. Sampai belaie mandjilek talo
kinae, hambaruae ngabelä talo
awang mangat angate;
21. Sampai isin pipie djari lepah
kosop, karä tolange awang puna
djaton mamala rarawat ampie;
22. Sampai hambaruae djari to-
kep rusak, pambelome djari sam-
pai pampatäi.
23. Tä, amon Malaikat aton akae,
idjä indu helate, idjä biti bara
karä kojae tä, mangat masuman
akan olo tä talo idjä patut:
24. Tä iä tä akan masi iä, sam-
bil hamauh: liwus iä, uka äla iä
mohon akan kabanasa, aku djari
sondau panewus akae.
25. Tä isie manjurong tinai pa-
ham bara pesae tabela; iä haluli
mandjadi kilau budjang tinai.
26. Iä karäh blaku paham intu
Hatalla, idjä masi iä, sampai ma-
naharep baue dengan kahandjake,
tä Iä halalian akan olo tä kateteke.
27. Limbah tä olo tä mangaku
intu baun olo, koae: aku djari
badosa, tuntang mamingkok ka-
budjur, tapi djaton djetä baguna
akangku.
28. Maka Iä djari maliwus ham-
baruangku, belä djetä mohon akan
kabanasa, tapi mangat pambelom-
ku mitä kalawa tinai.
29. Itäm, tumon talo handiai tä
Hatalla mawie handuä hantelo de-
ngan genep olo;
30. Mangat iä manduan hamba-
ruae haluli bara kabanasa, tinai
mangat iä implawa awi kalawa
pambelom.
31. Senäh, o Job, hining augh-
ku; suni ikau, aku handak hako-
tak.
32. Tapi djaka aton aughm, kä-
läh tombah aughku; suman bewäi,
krana aku radjin mambudjur ikau.
33. Maka djaka dia, käläh hining
aughku; suni, aku handak madjar
kapintar akam.

BAGI 34.

Hatalla toto budjur tuntang tetek hong karä gawie, krana iä puna Tempon salepah kaluuen, idjä mahaga talo handiai.

1. Tinai tombah Elihu, koae:
2. Joh keton, karä olo pintar,
hining aughku, talingan pinding
keton akangku, keton olo harati.
3. Krana pinding akan manga-
sene karä augh, kilau tangep
mangkemä panginan.
4. Käläh ita mariksa buabuah,
mangat katawan talo idjä budjur
tuntang patut.
5. Krana Job djari hamauh:
„aku toh budjur, tapi Hatalla
djaton maku mambudjur aku.
6. „Aku kilau tandjaro bewäi,
alo aku budjur; aku haban awi hi-
mang, alo aku djaton kasalangku."
7. Patut olo, kilau Job tä,
mihop karajape kilau danum?
8. Tuntang rampi omba olo
darhaka, palus karait omba olo
papa?
9. Krana iä djari hamauh: dja-
ton baguna akan olo, alo iä budjur
dengan Hatalla.
10. Tagal tä, joh keton olo pin

tar, hining aughku toh: Hatalla kedjau bara kadarhaka, Idjä djaton tikas kwasae tä kedjau bara talo sala.
11. Malainkan iä mamalälı olon tumon kapatut gawie, manjoho genep biti mandino tumon djalae.
12. Toto haliai, Hatalla djaton mahukum sala, Idjä djaton tikas kwasae tä djaton mamingkok kabudjur.
13. Aton olo djari mangkat iä akan handjun petak? aton awi olo djari manjoho iä marentah salepah kalunen?
14. Amon iä puna handak marusak olon, murah bewäi iä manduan rogh tuntang tahaseng äwen buli iä.
15. Sakarä isi akan matäi haiak, karä olo akan buli mandjadi petak.
16. Toh, amon ikau pintar, hining aughku toh, talingan pindingm akan kotakku.
17. Tau kea iä, idjä basingi talo budjur tä, marentah? bahanji ikau manjala Idjä tetek tuntang paham kwasae tä?
18. Patut kea olo hamauh dengan radja: ikau olo parajap? tinai dengan karä mantir hai: keton olo papa?
19. Kilen hindai Iä tä, idjä djaton paraba baun karä radja, idjä djaton tahin olo tatau paham bara olo pähä? krana urase tä tampan lengäe.
20. Salenga kea äwen tä akan matäi; alo bentok alem utus olo iaur palus nihau, tinai idjä kwasa inganan djaton awi lengä.
21. Krana matan Hatalla manantuneng djalan genep biti, iä mitä karä panandjonge.
22. Djaton talo remeng, djaton talo kaput, äka olo parajap tau manjahokan arepe.
23. Krana dia usah iä tahi mentai olon, sampai iä tamä basaran Hatalla.
24. Iä palus tau mamparamok olo kwasa, dia usah mariksae, tinai iä mampendeng awang beken manganti äwen.
25. Basa iä puna kasene karä gawie, tagal tä hamalem iä salenga mampalokang iä, sampai äwen lepah ramok.
26. Hong äka hukum olo parajap iä mawi olo tä, haiak gitan olo handiai.
27. Basa äwen tä djari undur malihi iä, tuntang djaton maku harati karä hadat djalae;
28. Gegä augh bawai olo pähä djari sampai iä, tuntang iä mahining augh tangis olo tjalaka.
29. Amon iä manjanang olo, äwe tau manjala iä? tinai amon iä manjahokan baue, äwe tau mitä iä? alo djetä akan utus olo, alo akan idjä biti.
30. Uka äla olo haliau haradjur marentah, suro mandjadi djarat akan karä olo arä.
31. Toh, kilen, djaton patut hamauh dengan Hatalla: aku tarima hukum ajum, aku djaton handak papa hindai?
32. Idjä hindai aku harati, käläh ikau madjar aku djetä; amon aku djari sala gawingku, djaton aku maku burok mandahang tä tinai.
33. Kilen, aton ikau handak madjar iä ampie patut mamaläh? sampai ikau handak manganan aku tuntang mintih takiringku? Amon ikau tau tombah aughku toh, suman!
34. Olo awang pintar handak hakotak saroroe dengan aughku. olo harati handak manarima kotakku,

35. Sambil hamauh: humong kea
kotak Job tä, karä aughe djaton
dengan kaharatie.
36. Joh apangku, käläh Job ingkemä
palus haradjur, basa iä tombah
kilau olo parajap.
37. Basa akan kasalae iä mandahang
kadarhakae tinai; iä mapok
lokape intu baun ikäi, tuntang
mangapal djawape malawan Hatalla.

BAGI 35.

Hatalla djaton ontong awi gawin ita, dia usah iä mupah.

1. Tinai tombah Elihu, koae:
2. Aton ikau mado tä budjur,
sampai ikau hamauh: katetekku
paham bara katetek Hatalla?
3. Krana koam, narai ontong
tä akam: narai ontong alo aku
budjur alo aku sala?
4. Aku handak mandjawap
aughm, tuntang augh sobatm tä.
5. Tanggera langit, itäm; tampajah
karä baunandau ngambo,
djetä mahin pahalau gantong akam.
6. Amon ikau badosa, narai karugie
iä? alo kalangkahm batujok,
narai kapähäe iä?
7. Amon ikau tetek, narai ontonge
awim? atawa narai asile bara
lengäm?
8. Idjä puna olon kilau ikau
iä tä tau pohos awi kadarhakam,
tuntang bontong awi katetekm.
9. Awi kagagah olo olo iramt
mangkariak, iä mambawai sabab
lengän olo hai;
10. Tapi dialo idjä biti äwen tä
hamauh: intu kwe Hatalla, idjä
djari manampa aku, idjä tau mampangat
metoh katika tjalaka;
11. Idjä djari mandjadian ita
pintar bara karä meto hong padang,
tuntang harati bara karä burong
penda langit?
12. Tumon tä puna olo tä akan
mangkariak tagal kadjohon olo
papa, maka Iä djaton maku tombah
aughe.
13. Krana toto Hatalla djaton
maku mahining augh haiang kalotä,
Idjä djaton tikas kwasae djaton
maku mitä tä.
14. Alo koam, ikau djaton akan
mitä iä, aton bewäi iä handak
mamutus; entai iä bewäi.
15. Tapi toh, basa kalaite djaton
palus djari hasep, tuntang djaton
palus mahukum karä dosa,
16. Toh haiang bewäi Job marakang
njamae, tuntang humong
manjewut augh badjoho.

BAGI 36.

Karä djalan Hatalla uras tetek bewäi, tapi olon djaton tau harati tä lepah.

1. Maka Elihu manontong
aughe tinai, koae:
2. Hining aku hakotak isut
hindai, aku handak masanan akam,
krana kutohe hindai aughku idjä
tahiu Hatalla.
3. Aku handak hararahan talo
bara djaman horan, tuntang mambudjur
manara iä, idjä djari manampa
aku.
4. Karä aughku tä toto djaton
tandjaro, kaharatingku tä budjur
bewäi intu baum.
5. Itäm, Hatalla toto kwasa,
tinai iä djaton manalua idjä biti,
krana iä kwasa kea asin atäie.
6. Olo papa iä djaton maku
mahagae, malainkan iä nguan kabudjur
olo pähä.

7. Iä djaton mules tampajahe bara olo tetek, tapi haradjur hindjä radja iä mampondok äwen tä hundjun padadusan, mangat iä hai hantä.

8. Tinai amon olo tä inawan imasong, ingangkuling dengan talin tjalaka:

9. Tä iä masuman akae talo gawie, karä kasalae idjä djari hapae marajap,

10. Sambil mangarinah tä akan pindinge hapan mampudji iä, palus manjoho iä, mangat iä hobah bara dosae.

11. Amon olo tä manumon aughe, tuntang manempo iä, tä maka iä karäh mahapus karä andaue dengan kahalape, karä njelo dengan kamangate.

12. Maka amon olo tä djaton maku mahining, tä iä salenga tjalaka, palus nihau huang kapalenge.

13. Tapi olo haliau mingkes mahaga kalait tä, äwen djaton maku blaku, amon iä imasong awie.

14. Tä, maka hambarue matäi kahum katabelae, pambelom ajue rusak hindjä olo bakandji.

15. Tapi olo pähä Iä malapase bara tjalakae, tuntang muap pindinge hong kadjakäe.

16. Maka ikau kea handak insuwite bara njaman kapähä, mampalandang ikau, djaton habalut kadjakä hindai, sampai karä panginam hong medjam karäh uras menjak.

17. Tapi sana ikau sama dasarm dengan olo papä, tä hukum manuntut kasalam mawi ikau.

18. Amon kalaite lembut, buabuah ikau, suro iä manganan ikau sasindä, sampai ikau djaton taratewus alo kilekilen kahaie.

19. Angatm iä paraba katataum? Kwäka, alo bulau alo karä kaabus dengan panatau mahin dia!

20. Æla ikau taharu blaku talo kaput tä, idjä manganan karä utus olo nihau bara äkae.

21. Buabuah ikau, äla mules arepm manintu kadarhaka, tamon ikau djari mintih tä labih bara kapähä.

22. Itäm, Hatalla puna gantong huang kwasae; intu kwe aton guru idjä kilau iä?

23. Æwe djari manukas djalae akae? äwe bahanji hanrauh: ikau sala gawim?

24. Ingat bewäi, mangat ikau omba mampahai gawie, idjä inara karä olo.

25. Olo handiai mitä tä, olo kalunen manantuneng tä bara kedjau.

26. Itäm, Hatalla puna hai, sampai ita djaton olih kasenäe; itong karä njeloe djaton tarariksa olon.

27. Amon iä mandjidjit paus danum kangambo, tä maka udjan lawo awi djetä,

28. Palus karä baunandau batusuh, manata hundjun olo.

29. Tau kea olo harati ampin baunandau tä imbirang? atawa augh guruh garuntong idjä ngambo tä?

30. Itäm, iä mamantjar kilat ajue ngambo hetä, tuntang mangadjang hapus tasik hapan tä.

31. Krana hapan tä iä mahukum utus olo, tinai hapan tä kea iä mamenga panginan karäan karäe.

32. Iä mingkes kilat tä intu lengäe, tuntang mambelase mawi musohe.

33. Njahoe tä masuman iä, mahin akan meto kea, metoh iä lembut dumah bara hetä.

JOB 36.

BAGI 37.

Elihu masuman Hatalla dumah haiak talo badjea.

---

1. Toto, awi talo tä atäiku ta-
räwen, manangkadjok bara kalekae.
2. Hining, hining keton, augh
njahoe mangaruntong, augh guru-
guruh idjä blua bara njamae!
3. Iä manjoho tä hakumbang
hapus penda langit, manjabintir
sampai saran petak.
4. Limbah tä njaho meratmetar,
mamplua aughe idjä batengkong:
amon augh njahoe lembut, äwe
tau mahakae?
5. Heran haliai Hatalla manjaho
hapan aughe; iä mawi talo hai,
sampai ita dia tau harati tä.
6. Amon iä manjoho udjan ha-
bungkus: lawo akan petak; tun-
tang udjan toto: mohon ngasusur
pahapaham!
7. Tä iä mangahana karä lengän
olo, sampai karä olo, idjä puna
tampan ai, akan mangasene kwasae;
8. Karä meto bariar kea tamä
lowange, tuntang melai intu äkae.
9. Barat tä dumah bara äkae
idjä basilim, awi kakaras riwut tä
talo mandjadi sadingen.
10. Awi tahaseng Hatalla talo
manäro, sampai äka danum lombah
kea baku.
11. Limbah tä baunandau tä darai
tinai, mangat haluli blawa, palus
kalawa tä maradjang talo kawus.
12. Hapan akal kapintare iä ha-
talapan karä talo, mangat mandja-
dian hundjun petak talo handiai
awang djari injohoe;
13. Alo iä manukas tä indu
djara, amon tanah puna patut in-
djara, alo indu berkat.
14. Ingat djetoh, o Job, men-
deng tuntang harati buabuah karä
gawin Hatalla idjä heran.
15. Aton ikau katawan prea Ha-
talla djari matoh djetä kalotä?
prea iä manjoho kilat baunandau
tä manjabintir?
16. Aton ikau harati baunandau
tä magon tanggar? gawi heran
ain idjä pintar haliai?
17. Kilen pakaiam mandjadi bla-
sut, amon kalunen tadoh limbah
riwut salatan?
18. Aton ikau djari mandohop
Iä mambirang batanglangit, sampai
djetä dähen kilau saramin idjä
inoang olo?
19. Suman akan ikäi, kilen ita
tau madjar iä? tapi ita djaton tau
sampai kalotä, awi ita kaput pi-
djem.
20. Amon aku hamauh tumon
tä, dia djetä insuman akae? atawa
aton olo handak hamauh, uka
manggau arepe palus nihau rusak?
21. Toh, maka matanandau ma-
him dia tau inanggera, amon djetä
tarang hong langit, amon riwut
mahalau mamprasih tä.
22. Hila utara langit mandang
bahenda; hakaliling Hatalla kutoh
kahai, idjä äka kikäh karawan.
23. Tapi ita djaton tau sondau
Idjä djaton tikas kwasae tä, idjä
paham kaabase; maka iä djaton
maku tombah tagal kabudjure tun-
tang kapatut ai.
24. Tagal tä patut olo mikäh
iä; tapi iä djaton paraba olon, alo
kilekilen kapintare.

BAGI 38.

Hatalla mampudji tuntang madjar Job.

---

1. Limbah tä, maka Jehowa

tombah augh Job bara huang talo badjea tä, koae:
2. Æwe tä idjä mangeroh tirokku, tuntang hakotak huang kahumonge?
3. Babat kahangm toh, mangat ikau kilau hatuä toto; aku handak misek ikau, käläh adjar aku!
4. Intu kwe ikau, kahum aku manggalang petak? sanan tä akangku, amon toto kapintarm paham.
5. Tawam, äwe idjä djari manukas ukure? atawa äwe djari mingkes rakurae hetä?
6. Atawa hong kwe äka tongkete impendeng? atawa äwe djari mingkes padadukan galange?
7. Katika karä bintang sawah manjanji horumat haiahaiak, tuntang karä anak Hatalla baramirami malahap.
8. Æwe djari mamapar tasik, metoh djetä haru manjambong kilau bara knain indue?
9. Metoh aku makaian tä hapan baunandau, mamungkuse hapan kaput indu talampinge?
10. Metoh aku manukas tikase akae, tuntang mingkes huit dengan blawang akae,
11. Sambil hamauh: mandas toh ikau, äla miar hindai, hetoh akan terai karä riak kadjohom!
12. Aton ikau huang karä andaum djari manjoho talo sawah, tuntang manantu äka langit akan mahindang?
13. Mangat mimbing karä puting petak, tuntang mambirik manganan karä olo papa tä;
14. Mangat petak iobah kilau lilin tjap, tuntang karä talo bahalap kilau indu pakaiae;
15. Tuntang kalawae ingahana bara olo papa, palus lengän olo badjoho tä imelek.
16. Djari ikau hagoet sampai lowang tasik, djari ikau manandjong mimes penda labehue?
17. Djari bauntonggang pampatäi iuap akam? djari ikau mitä blawang kakaput?
18. Djari ikau malakä petak? Suman, aton ikau katawan karä talo tä?
19. Hong kwe djalan manalih äka batang kalawa tuntang kakaput tä, hong kwe kalekae?
20. Sampai ikau tau masuman tikas sarae, tuntang katawan djalan akan kalekae?
21. Toto, tawam bewäi, krana katika tä ikau puna djari inakan; basa andaum tä puna kutoh karäe!
22. Djari ikau manalih gudang udjan habungkus, atawa djari ikau mitä äka udjan karangan indjadian?
23. Idjä inaku akan andau kadjakä, akan andau klahi tuntang parang.
24. Hong kwe djalan kalawa tä mananjap? tinai pangarak riwut hundjun petak?
25. Æwe djari manampa pasuran udjan papak panggar, tuntang djalan kilat njaho?
26. Sampai udjan lawo akan tanah, äka djaton olo, akan padang tunis benjem, äka idjä biti mahin djaton;
27. Nakara manjiwoh äka keang tuntang benjem, mangat mampalembut karä salundik oru.
28. Æwe idjä bapa udjan? atawa äwe idjä djari manak pantis ambon?
29. Bara knain äwe danum baku blua? tinai äwe djari manak ambon habungkus?
30. Sampai danum tä batekang kilau batu, tuntang hapus bilun danum baku bewäi.
31. Tau ikau mandjalin bintang

kajuntanggoi? atawa mangarak talin bintang salampatäi?

32. Tau ikau manjoho bintang sawah lembut intu puna wajahe? atawa magah bintang idjangbawoi tuntang anake lembut?

33. Aton ikau katawan karä atoh langit? aton ikau djari nguan tä mangat marentah petak?

34. Tau ikau manarik aughm sampai baunandau, manjoho kutoh danume tä manata ikau?

35. Tau ikau manjoho karä kilat manjabintir, sampai djetä tombah aughm, koae: toh ikäi aton?

36. Æwe djari mingkes kapintar hong atäi buam? äwe manenga kaharati awang apik?

37. Æwe ombet kapintare sampai tau mariksa baunandau? äwe manusuh danum bakandong hong langit?

38. Amon karä tunek petak inata palus hakumpal, tuntang botope tä harapet.

BAGI 39.

Hatalla manontong aughe dengan Job.

1. Aton ikau manenga akan singa bawi talo ingkarape, aton ikau manjukup kabungun anak singa?

2. Amon iä mahukup hong lowange, tuntang mondok dadukong intu äkae, maugat mimpa.

3. Æwe manatap panginan akan burong kak, amon anake mantehau intu Hatalla, metoh iä trawang hetähetä, djaton sondau panginae?

4. Aton ikau katawan bulan kambing mura manak hong batukarang, aton ikau katawan ampin badjang tä luas?

5. Djari ikau misä bulae, aton ikau katawan katikae manak?

6. Iä mandjungkong arepe, mamplua anake, palus kapähän miaue djaton.

7. Anake sasar tagap tuntang hai awi oru talo, iä hagoet djaton buli indue tinai.

8. Æwe djari mampariar kalidai hutan, äwe djari mengkak djarat kalidai bariar.

9. Akae djari inengaku padang benjem akan äkae, äka tunis benjem akan lewue.

10. Iä manatawä lalenton olo hong lewu, iä djaton mahining augh olo mudjar.

11. Iä mitä karä bukit äka talo urepe, tuntang manggau karä talo bahidjau.

12. Aton angatm, badak tä handak manempo ikau? handak iä bara malem intu dulang aim?

13. Tau ikau mugar iä, mangat maluku akam? handak iä manjarak tanam?

14. Tau ikau harap iä, basa iä kalotä kaabase? tau ikau manjoho iä bagawi akam?

15. Tau ikau harap iä manampa binji akam tinai, mamumpong tä hong karaiam?

16. Palapas burong onta, idjä ingepeke handjahandjak, djaton djetä kilau palapas tuntang bulun naam?

17. Tinai iä pudji malihi tantelohe hong petak, manjoho baras mahärem tä.

18. Djaton iä paraba mikäh pain olo mahundjeng djetä, atawa meto bariar mamusite.

19. Dasare tulas dengan anake, ampin djetä kilau dia anak ai, iä brangai bewäi, alo tantelohe haiang.

20. Krana Hatalla djari manganan

kapintare, djaton djari mambagi kaharati akae.

21. Amon iä mangipak palapase mampalias arepe, tä iä mangarehäi karä hadjaran tuntang olo idjä mukong tä.

22. Tau ikau manenga kaabase akan hadjaran, atawa mangkepan balun sanduronge intu tekoke?

23. Tau ikau manjoho tä manangkadjok kilau sangkalap? Augh kamähus uronge tä tau baka taräwen.

24. Amon olo magon mangalati, maka djetä handjak huang kaabase, palus hagoet manjupa olo idjä tatap parang.

25. Iä mangarehäi talo pampikäh, tuntang djaton tau taräwen, djaton iä maku hadari bara baun padang;

26. Alo anak panah meramerang buah iä, tuntang isin tumbak tambulu ngilangilat:

27. Iä hagendjäh tuntang bagisah mangakas petak, iä djaton tau impatendä tinai, amon aton augh sarunai.

28. Sana augh sarunai impahiau bataritarik, has takan! koae; bara kedjau iä mambewau klahi tä, augh karä mantir tuntang lahap olo arä.

29. Aton antang tä trawang awi kapintar ajum, mambirang palapase manintu salatan?

30. Aton tumon prentahm burong nasar manjalumbo kangambo, tuntang manjarangan intu äka gantong?

31. Intu tantan bukit iä melai, tuntang tingkep intu sangking batu.

32. Bara hetä iä manangkilik talo kinae, matae batarik sampai kedjau.

33. Anake minjup dahan talo, intu äka hantun talo hetä malihe.

34. Tinai Jehowa tombah augh Job, koae:

35. Kilen olo pamado tä handak hasual hindai dengan Idjä djaton tikas kwasae? idjä handak madjar Hatalla, tau iä tombah toh?

36. Maka Job tombah augh Jehowa, koae:

37. Itäm, aku djari pahalau lajau, narai tinai aku tau tombah aughm? aku mangop njamangku hapan lengängku.

38. Sindä aku djari hamauh, tapi toh aku djaton maku badjawap tinai; mikäh sampai handuä, tapi aku djaton maku mandahange tinai.

BAGI 40.

Hatalla manontong aughe dengan Job.

1. Maka Jehowa tombah augh Job bara huang talo basaloh, koae:

2. Babat kahangm toh, mangat ikau kilau hatuä toto; aku handak misek ikau, käläh adjar aku.

3. Tau ikau manganan aughku toh, tuntang manjala aku, mangat ikau budjur?

4. Aton lengäm kwasa kilau Hatalla, tau ikau manjaho hapan aughm, kilau iä?

5. Käläh ikau hapan kabungasm tuntang kahaim, prahan kahalapm, kwasam;

6. Ukäl lason kasangitm, tintu karä olo badjoho palus mamparandah iä.

7. Toto, tampajah karä olo badjoho, balalu henjek manjontop iä, tuntang mamparusak karä olo papa intu äkae.

8. Kalian iä samandiai hong petak, palus paleteng iä intu äka basilim;
9. Tä aku handak manara ikau, basa lengäm gantaum tjakap mandohop arepm.
10. Itäm, behemot, meto hai tä, idjä djari inampaku tokep ikau, iä kuman oru kilau sapi.
11. Itäm, kaabase huang kahange, tuntang kagantjange huang uhat berenge!
12. Ikohe batekang kilau batang seder, sapan tolange dähen haliai.
13. Tolange kilau tambaga idjä batekang, paie kilau däräh sanaman.
14. Iä idjä mambatang bara karä talo tampan Hatalla; idjä djari mandjadian iä, djari mandjuluk padange akae.
15. Maka karä bukit mampalembut talo urepe akae, karä meto bariar busik hetä darahe.
16. Iä radjin menter intu kandjungen, basilim marak rampiang hong äka rumpur.
17. Talo badjikut mangandjungen iä, bakau mangadjang iä.
18. Itäm, iä minjup rahusan danum, djaton paraba tä, angate kamäae alo Jordan mahin olihe teah tamä njamae.
19. Tau olo manawan iä bara hila baue? tau olo palus manjaluang uronge hapan djarat?

BAGI 41.

Hatalla masuman ampin dasar lewiatan, hapae manggagom Job.

1. Tau ikau manunda lewiatan tä hapan sakang? tau ikau mambangus baue hapan tali?
2. Tau ikau mangawit uronge hapan pisi? tau madjok pipie hapan rurang?
3. Aton iä handak musok ikau, atawa manis aughe dengam?
4. Angatm, iä handak hadjandji dengam, sampai iä indu djipem katatahi?
5. Tau ikau huräh dengae, kilau dengan burong korik? tau ikau mamasong iä akan usik anakm idjä bawi?
6. Tau olo mandjual iä? handak dagang mamilie?
7. Tau ikau marusah upake hapan rurang, atawa takoloke hapan pakihu?
8. Kemä bewäi djaka lengäm mawi iä, toto ikau palus terai klahi hindai!
9. Toto kaharap ai, idjä handak mawi iä, tandjaro bewäi; sana iä mitäe maka iä karäh balongkang.
10. Djaton idjä biti petah kalotä sampai manangkedjet iä. Maka äwe kea tinai, idjä bahanji mampendeng arepe intu baungku?
11. Æwe djari manenga akangku, sampai aku patut manjulang akae? Krana aku puna tempon talo handiai hapus penda langit.
12. Tinai aku djaton maku tendä manahiu karä ramon berenge, tuntang masuman karä kaabase tuntang kabungas ampin tawase.
13. Æwe tau mengkak tisike idjä kilau karungkonge? äwe bahanji mandjudju lengäe intu helat kasingae idjä duä lapis tä?
14. Æwe petah marakang ririre, idjä kilau baun lawang? kasingae marehäi baka ikäikäh.
15. Karä tisike idjä bakapal uras kilau taming idjä dähen, hadjip kilau irapatan,
16. Haradjur harambit dengan kolae, sampai riwut djaton tau tamä:

17. Djetä harapet hatambing, sampai djaton maku pisah.
18. Banjäe lalendang kilau blawa, tinai matae kilau langit mahindang.
19. Bara njamae aton blua kilau sahewan tuntang ampin gutin apui.
20. Bara uronge aton blua kilau asep, kilau paus taran kabali.
21. Tahasenge kilau barah apui, njalae blua bara njamae.
22. Æka kaabase intu ujate; pampikäh manangkadjok helo baue.
23. Sarapar isie harapet haliai, kilau inoang intu tolange, djaton tararabit.
24. Atäie batekang kilau batu, karas kilau gagelan batu galingan.
25. Amon iä lembut manakundjong maka olo abas mahin mikäh, amon iä manaradjang maka äwen tä djungun.
26. Amon olo handak mantakan iä hapan padang, djaton bara pedalı bewäi, alo lundju, rurang, alo makaian sangkarot mahin djaton baguna.
27. Sanaman kilau tampilai bewäi intu iä, tambaga kilau kaju räbok.
28. Anak panah djaton tau maharak iä, panting batu kilau tikil paräi intu iä.
29. Pukul kilau palawi intu iä, iä mangarehäi olo mambelas lundju.
30. Penda usoke aton diringe idjä batadjim; iä maharis äka idjä ihoroe.
31. Iä mangambohak tasik äka handalem, sampai manara kilau kabali, tuntang mangurah tä kilau manggulai tatamba.
32. Djalae hagining limbah likute, tasik haburä baputi awie.
33. Hapus petak djaton idjä padan dengae; iä djari inampa djaton tau mikäh.
34. Iä djaton paraba karä talo hai, iä radjan karä metoh basiak.

BAGI 42.

Job hobah; Hatalla mambudjur tuntang mamberkat iä.

1. Tä Job tombah augh Jehowa, koae:
2. Aku katawan, ikau kwasa mandjadian talo handiai, tinai karä tirokm djaton tau bageto.
3. Toto koam, äwe idjä mangeroh tirokku awi kahumonge? krana aku djari manjewut talo idjä djaton kasenangku, talo idjä pahalau heran akangku, awang djaton aku haratie.
4. Toh, käläh ikau mahining, aku handak hamauh, aku handak misek ikau, käläh adjar aku.
5. Pindingku djari mahining ikau, toh matangku kea mitä ikau.
6. Tagal tä aku mandjilek arepku, haiak manjasal aku mondok hong petak tuntang kawo.
7. Maka amon Hatalla djari masanan karä aughe tä akan Job, tä koae dengan Elipas, olo Teman tä: Kalaitku hasep mawi ikau tuntang sobatm äwen duä; krana augh keton djaton toto budjur tahiu aku, kilau ain rewarku Job.
8. Tagal tä duan akan keton udju kongan sapi, tinai udju kongan tabiri hatuäe, palus lius tanggoh rewarku Job, luput parapah awang ingähu akan keton, tuntang usok rewarku Job, mangat iä blaku akan keton. Krana baun ai handak inarimaku, belä aku

mawi keton tumon kahumong keton; krana augh keton djaton toto budjur tahiu aku, kilau ain rewarku Job.

9. Tä, maka Elipas olo Teman, Bildad olo Sua äwen telo Sopar olo Naema hagoet, sambil malalus augh Jehowa dengae; maka Jehowa manarima augh Job.

10. Palus Jehowa manganan kapähän Job, limbah iä djari blaku akan sobate. Jehowa manenga akan Job salipet karäe bara bihin.

11. Tinai karä paharie, karä betaue, karä olo kapatohe bihin dumah tanggoh iä, kuman dengae hong humae, tuntang äwen manatum iä, sambil mampong iä tagal karä kapähäe, idjä djari injampai Jehowa mawi iä. Tinai genep biti manenga akae duit salaka awang hai, tuntang tisin bulau.

12. Maka Jehowa mamberkat lawin kadjarian Job paham bara solake; krana iä mandino äpatwalas kojan kambing tabiri, djahawen kojan onta, sakojan kapasang sapi, tinai sakojan kongan kalidai bawie.

13. Tinai iä manak udju biti hatuä, telo bawi.

14. Iä manggarä aran tambakase idjä bawi Jemina, tinai idjä duä Kesia, tuntang idjä telo Kerenhapogh.

15. Maka hapus tanah tä djaton sondau olo tumon kahalap anak Job idjä bawi tä; bapae manenga akae bagin joresae marak karä njahae.

16. Maka Job belom hindai limbah tä saratus äpat pulu njelo, tuntang iä mitä panakae sampai hangkäpat mäso.

17. Limbah tä Job matäi, metoh iä bakas tuntang puas belom.

SURAT

M A S M U R.

(NJANJI.)

MASMUR 1.

Tahiu ampin tuntang kadjarian olo tetek, tinai olo parajap.

---

1. Salamat olo, idjä djaton tumon huang olo papa, djaton kea mendeng hong djalan olo badosa, dia kea mondok äka olo parajap.

2. Tapi iä mangilak Torat Jehowa, tuntang handau hamalem iä manirok Torate tä.

3. Iä tä kilau batang kaju, idjä djari imbul darah sungäi, idjä mamua intu wajahe, tuntang karä dawäe djaton malajuh; karä talo gawie uras batuah.

4. Olo papa djaton kalotä, tapi

iä kilau tikil, idjä tariup awi riwut.

5. Tagal tä olo papa djaton akan mendeng togor metoh hukum, tinai olo badosa djaton hong ungkup olo tetek.

6. Krana Jehowa kasene djalan olo tetek, tapi djalan olo papa akan rusak.

MASMUR 2.

Tabiu karadjaan Anak Hatalla tuntang karä musohe.

1. Buhen karä olo kapir maridu, tuntang karä utus olo kalunen manirok talo haiang? — (*Gaw. Ras.*4,25.)

2. Karä radja kalunen mendeng, karä mantir hai sama mondok hatirok, malawan Jehowa tuntang Idjä djari iminjake.

3. Koae: Has, ita maratap pasonge, palus manganan djarate bara ita.

4. Idjä mondok hong sorga tatawä, pangkahai Tuhan hababaka olo tä.

5. Limbah tä iä hakotak dengan äwen tuntang kalaite, hapan kasangite iä manaräwen olo tä, koae:

6. Aku toto djari mangkat radjangku hong Sion, bukit ajungku idjä brasih tä.

7. Aku handak masuman augh kaputus toh: Jehowa djari hamauh dengangku: ikau toh Anakku, andau toh aku djari mangarinah mangkat ikau. — (*Ibran* 1,5;5,5.)

8. Laku intu aku, tä maka aku handak manenga karä olo kapir indu joresam, tuntang hapus saran petak indu bagim.

9. Hapan sanaman sokah radja ikau akan mamparamok äwen, mamusit iä kilau kabali landai. — (*Pangar.*2,27.)

10. Maka toh, buah keton pintar, o karä radja! buah keton tarima adjare, karä hakim hong petak!

11. Awi manempo Jehowa haiak mikäh, kaku iä haiak hagendjäh.

12. Sembah Anak tä, belä iä blait, balalu keton rusak hong djalan keton; krana badjeleng kalaite karäh hasep. Salamat karä olo, idjä harap iä.

MASMUR 3.

Harap Hatalla, amon indjakä olon.

1. Masmur Dawid, metoh iä hadari bara baun anake Absalom. — (2.*Sam.*15,14.)

2. Kajah Jehowa! musohku paham karä, arä olo mendeng mawi aku.

3. Olo arä mawi hambaruangku, koae: iä djaton bara salamat intu Hatalla. — Sela.

4. Tapi ikau, o Jehowa! puna talawangku, ikau horumatku, tuntang idjä manggatang takolokku.

5. Hapan aughku aku mangahau Jehowa, maka iä manarima aughku bara bukit ai idjä brasih tä. — Sela.

6. Aku menter palus batiroh, aku misik tinai, krana Jehowa mangalindong aku.

7. Djaton aku mikäh bakojakojan karä olo tä, idjä mangapong handak mawi aku.

8. Has, Jehowa, lapas aku, o Hatallangku! krana ikau manekap karä musohku, kasingan olo parajap lepah irempangm.

9. Jehowa puna Tempon sala-

mat; tenga berkatm akan utus olo ajum! — Sela.

MASMUR 4.

Harap Hatalla, amon indjakä olon.

1. Masmur Dawid, akan kamander olo panjanji, patut impahaiak kutjapi.

2. Amon aku mangahau, tomhah aughku, o Hatallangku, idjä äka katetekku; idjä mampalandang aku metoh kadjakä: pasi aku, trima lakudoangku.

3. Keton, idjä paham kahatuän keton! kilen katahin horumatku akan inawah? kilen katahin keton radjin dengan talo haiang, tuntang manggau talo tandjaro. — Sela.

4. Buah keton mangasene, Jehowa puna djari mambaris akae olo idjä heret dengae; Jehowa handak mahining, amon aku mangahau iä.

5. Æla badosa awi keton blait, käläh ingat huang atäi keton hundjun sasuron keton, tuntang awi manjuni arep keton. — Sela.

6. Imbit parapah katetek, tuntang harap intu Jehowa.

7. Koan olo arä: Æwe handak manjoho ita mitä kahalap? Käläh ikau manggatang kalawa baum hundjun ikäi, o Jehowa!

8. Ikau mampahandjak atäiku paham bara metoh gendom tuntang anggor äwen tä dahangdahanga.

9. Landang bewäi aku menter halalu batiroh, krana batonggal ikau, o Jehowa, mandohop manjauang aku.

MASMUR 5.

Bagin olo tetek tuntang olo papa.

1. Masmur Dawid, akan kamander olo panjanji; tahiu ampin baris kadjarian.

2. Hining aughku, o Jehowa, itäm pikir atäiku;

3. Talingan pindingm senäh augh bawaiku, o Radjangku, Hatallangku, krana aku blaku doa intu ikau.

4. Palus haiak djadjewu käläh hining aughku, o Jehowa; palus haiak djadjewu aku handak blaku intu ikau tuntang mentai aughm.

5. Krana ikau djaton Hatalla, idjä mangilak kadarhaka, olo papa djaton tau melai hong baum.

6. Olo badjoho djaton ikau manjohoe manaharep ikau, ikau basingi karä olo idjä mawi talo sala.

7. Ikau mampatäi karä olo panandjaro; olo panusuh daha tuntang olo haliau indjilek Jehowa.

8. Tapi aku awi asim idjä paham karäh sampai humam, palus manjembah manintu äkam idjä brasih, haiak marawan dengam.

9. O Jehowa, agah aku huang katetekm tagal karä musohku, pabudjur djalam intu baungku.

10. Krana djaton kabudjur huang totok äwen, karajap indu atäie, balengkonge kilau kubur idjä manantai, djelae impenjake. — (*Rom.* 3,13.)

11. Tipan iä, o Hatalla! käläh iä balongkang tagal karä akale, baring iä tagal kutoh kalangkahe, krana iä manggatang arepe marisang dengam.

12. Maka olo handiai, idjä harap hong ikau, karäh handjak;

olo tä ramirami palus katatahi, krana ikau mangalindong iä; idjä sinta aram soho rindang huang ikau.

13. Krana ikau, o Jehowa, puna mamberkat olo tetek; kilau hapan talawang ikau manganggarong olo tä hapan asi.

MASMUR 6.

Lakudoa konjasal.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo. panjanji; tumon nuda baris hanja.

2. Kajah, Jehowa! äla mandjara aku huang kalaitm, äla mahukum aku huang kasangitm.

3. Pasi aku, o Jehowa, krana aku malamalai; pakäläh aku, Jehowa, krana karä tolangku gendjägendjäh.

4. Tuntang hambaruangku haradjur paham mikäh; maka ikau, o Jehowa, kilen katahim?

5. Ules haluli, Jehowa! liwus hambaruangku; dohop aku tagal kasajangm.

6. Krana huang pampatäi olo djaton mingat ikau; äwe tau manara ikau huang naraka?

7. Aku munguh awi kapähä sampai djari ujuh, nongkang alem aku mambisa sasurongku, hapan djohon matangku aku mambungkak äkaku batiroh.

8. Ampin baungku djari kusup awi atäiku hetang, djetä ngadjiwak ampie awi karä musohku.

9. Indah bara aku, o keton karä olo parajap, krana Jehowa djari mahining tangisku.

10. Jehowa djari mahining augh usokku, Jehowa manarima lakudoangku.

11. Karä musohku akan njukok, balalu taräwen sabauen, iä akan balang, tuntang salenga rungkok bewäi.

MASMUR 7.

Lakudoa, hapan blaku budjur intu Hatalla.

1. Njanjin kapähän Dawid, idjä djari injanjie akan Jehowa, tagal augh olo Kus, idjä bara Benjamin. — (2.*Sam.*16,5—11.)

2. O Jehowa, Hatallangku! ikau äka kaharapku; dohop aku bara karä olo idjä manggoang aku, palus liwus aku;

3. Belä äwen kilau singa mamisak hambaruangku, sambil marabite tuntang djaton idjä maliwus aku.

4. O Jehowa, Hatallangku! djaka aku djari mawi talo tä, djaka talo sala aton huang lengängku;

5. Djaka aku djari manjulang talo papa akan olo, idjä bahalap dengangku, atawa djari marusak olo tä, idjä djaton bara buku basingi aku:

6. Tä käläh musoh manggoang hambaruangku, palus manjingkap iä, tuntang mampidjak pambelomku akan petak, mambaring horumatku akan äka rumpur. — Sela.

7. Mendeng, Jehowa, huang kalaitm, käläh marawus malawan kasangit musohku; misik tanggoh aku, ikau, idjä puna mariksa tuntang mamaläh.

8. Soho karä utus olo hapumpong mangaliling ikau, limbah tä

bara tambuan äwen buli kangambo tinai.

9. Jehowa puna mamutus akan karä utus olo; käläh putus akangku kea, o Jehowa, tumon katetek tuntang kabudjur ajungku.

10. Käläh geto kadarhakan olo papa, tuntang mandähen olo tetek; atäi bua puna iriksam, o Hatalla idjä tetek!

11. Talawangku puna Hatalla, idjä mandohop awang budjur atäie.

12. Hatalla mamutus akan olo tetek, tinai Hatalla haradjur malait olo parajap.

13. Amon olo tä dia maku hobah, maka iä masa padange, manatap panahe, mambidik äwen;

14. Manintu äwen hapan ganggaman baka matäi, anak panahe impanjalae.

15. Itä! olo tä haiak kapähä luas kadarhaka; tapi iä djari manihi tjalaka palus manak kahaiang.

16. Iä djari mangali palowang tuntang manimben tä; tapi bitie djari lawo huang palowang tä, idjä inampae.

17. Akal karajape buli menjet takoloke, kadarhakae tampulang buah karapurue.

18. Aku handak mahorumat Jehowa tagal kateteke, tuntang manjanji manara aran Jehowa, Idjä Pangkahai tä.

MASMUR 8.

Horumat, idjä inenga Hatalla akan olon.

1. Masmur Dawid, akan kamander olo panjanji, tumon nudan Gat.

2. O Jehowa, Tuhan ikäi, toto aram paham kahaie hong salepah petak, ikau idjä djari mambungas langit hapan kahaim!

3. Bara njaman anak olo korik tuntang anak awau ikau djari manjimpan kwasa akam, tagal olo idjä marisang dengam, mangat ikau manggagom mampalah musoh, tuntang olo bisi atäie parajap.—(*Matt.*21,16.)

4. Amon aku manampajah langit ajum, gawin lengäm tä, bulan tuntang karä bintang, idjä djari inampam:

5. Narai kea ampin olon, sampai ikau manahiu iä? narai ampin panakan olon, sampai ikau manganggulo iä?

6. Ikau djari mampakorik iä handjulo bara malaikat, tinai hapan horumat tuntang kahai ikau mambungas manggatang iä.

7. Ikau manjoho iä marentah karä tampan lengäm, talo handiai djari inam penda tatape, — (1.*Kor.* 15,27.)

8. Karä tabiri tuntang sapi, tinai karä meto hong padang;

9. Karä burong penda langit, karä lauk hong tasik, talo handiai idjä hagoet hong karä danum.

10. O Jehowa, Tuhan ikäi, toto aram paham kahaie hong salepah petak.

MASMUR 9.

Tara akan Hatalla, tagal dohope.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; tahiu pampatäi olo parajap.

2. Aku handak manara Jehowa hapan salepah atäiku, tun-

tang masuman karä gawim awang heran.

3. Huang ikau aku handak handjak atäiku, baramirami, tuntang manjanji mahorumat aram, Ikau idjä pangkahai!

4. Basa karä musohku undur, balongkang, palus rusak awi baum.

5. Krana ikau djari mamutus tumon kabudjurku, mamatut perkarangku, ikau djari mondok hong padadusam, ikau o Hakim idjä tetek.

6. Ikau djari mangotak olo kapir, mampalomos olo papa; arae djari impalomatm palus sampai dapit tuntang katatahi.

7. Karä musoh tä, äkae djari karakkaraka akan palus dapit, ikau djari marusak karä lewue, pingat olo dengae lepah nihau.

8. Maka Jehowa mondok marentah palus katatahi, iä djari mandähen padadusae, mangat mariksa mamaläh.

9. Hapan kabudjure iä mamatut akan salepah kalunen, tuntang manjulang akan karä utus olo tumon kateteke.

10. Jehowa indu äka kalindong olo pähä, äka kalindong metoh katika kadjakäe.

11. Idjä kasene aram tau harap hong ikau, krana ikau, o Jehowa, djaton manalua olo tä, idjä manggau ikau.

12. Awi manjanji manara Jehowa, idjä melai hong Sion, sanan marak karä utus olo gawie awang hai.

13. Krana Iä, idjä mamaläh dahae, magon mingat äwen, iä djaton ngalapean augh bawai olo idjä irarat.

14. Pasi aku, Jehowa, tampajah tjalakangku, idjä awi olo awang basingi aku, ikau idjä manggatang aku bara bauntonggang pampatäi;

15. Mangat aku mambrita horumatm hong lewu Sion, budjang bawi tä, mangat aku handjak atäiku tagal salamatm.

16. Olo kapir djari leteng hong palowang, idjä inampae; paie kea djari siteng awi djaring, awang inenae basilisilim.

17. Jehowa djari mangariñah arepe, iä mamutus mamaläh; gawin lengän olo papa djari mandjarat arepe. — Ingaingat! Sela.

18. Karä olo papa akan iundur sampai naraka, karä olo kapir, idjä ngalapean Hatalla.

19. Krana olo pähä djaton haradjur ngalapeae, kaharap olo balemo atäie djaton haiang sampai katatahi.

20. Mendeng, o Jehowa! äla olo pahalau manggatang arepe, soho olo kapir ihukum intu baum.

21. Ingkes panaräwen akae, o Jehowa, mangat olo kapir harati, iä baja olon bewäi. — Sela.

MASMUR 10.

Lakudoa tahiu dohop.

---

1. O Jehowa! buhen ikau mendeng kedjau, mangambutep matam metoh kadjakä?

2. Paham kadjoho olo papa haus mawi olo pähä, äwen inawan hong akal kadarhaka, awang ingumang olo parajap tä.

3. Krana olo papa mampatara arepe tagal kipen atäie, idjä batuah tä manganan manawah Jehowa.

4. Koan olo papa huang kadjohoe: iä puna djaton paraba; Hatalla puna djaton. Kakai karä akal karajape.
5. Iä haradjur bontong hong karä gawie, karä hukum ajum kedjau bara iä, karä musohe ingasesäie bewäi.
6. Iä hamauh huang atäie: aku magon togor haradjur, kwäka tau buah talo papa!
7. Totoke kontep augh sapa, kotok tuntang tipu; penda djelae tjalaka tuntang kadarhaka bewäi.
8. Iä mondok mimpa parak rowut darah lewu, basilisilim iä mampatäi olo idjä brasih, djaton kasalae, matae loanglauh mimpa olo pähä.
9. Iä mimpa hong äka basilim, kilau singa hong lowange; iä mendäh mangat manjingkap olo sukar; salenga iä manjingkap äwen, mandjidjit iä akan djarat ai.
10. Tä äwen balongkang pasondep; ungkup olo pähä balongkang awi äwen idjä abas tä.
11. Iä hamauh huang atäie: Hatalla kalapean gawingku, iä djari mangambutep matae, iä djaton maku manjengok sampai katatahi.
12. Mendeng, o Jehowa! gatang lengäm, o Hatalla! äla ngalapean olo pähä tä.
13. Buhen olo parajap akan manawah Hatalla, sambil hamauh huang atäie: ikau puna djaton paraba?
14. Tapi toto, ikau djari mitäe; ikau manampajah haiak manjanjang tuntang malait, palus mimbing perkara tä huang lengäm; olo pähä manjaragh tä lepah intu ikau; ikau idjä mandohop karä nolä.
15. Käläh supek lengän olo darhaka, käläh gau kasisik kadarhakan olo papa, sampai djaton tarasondau hindai.
16. Jehowa toto radja palus sampai dapit tuntang katatahi; karä olo kapir impalomos bara tanahe.
17. Kakenang olo idjä balemo atäie djari hiningm, o Jehowa! ikau mananggar atäie, pindingm inalingam;
18. Mangat mambudjur nolä tuntang olo pähä; olo kalunen djaton akan haradjur badjoho manekang arepe.

MASMUR 11.

Tahiu harap Hatalla metoh kadjakä.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji. — Jehowa äka kaharapku; kilen keton hamauh mawi hambaruangku: hakan akan bukit keton, lialias kilau burong?
2. Krana itä! olo papa manganțjang talin panahe, iä habadjuran anak panahe, mangat mamanah olo budjur atäie bara äka basilim.
3. Krana olo tä hapan kagagahe bewäi, mangarak karä prentah; toh, kilen gawin olo tetek tä tinai?
4. Jehowa aton hong äkae idjä brasih, hong sorga tä padadusan Jehowa; matae mitä, bawak matae mariksa karä panakan olon.
5. Jehowa mariksa olo tetek; tapi olo papa tuntang idjä radjin marajap injingi hambaruae.
6. Iä karäh mudjan djarat, apui tuntang barirang akan olo papa; riwut apui indu bagin kadjarian äwen.

7. Krana Jehowa toto tetek, tuntang iä radjin katetek; baue manampajah olo budjur.

MASMUR 12.

Lakudoa mawi olo haliau tuntang olo kianat.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; tumcn nuda baris hanja.
2. Dohop, o Jehowa! krana olo brasih sasar munos, olo budjur djari isut marak olo kalunen.
3. Genep biti manandjaro kolae; iä hakotak basalupo, menjak manis totoke.
4. Käläh Jehowa mampalomat karä totok awang menjak manis, karä djela awang badjoho;
5. Idjä hamauh: awi djelan ita ita abas tuntang manang; totok biwih ita mandohop ita; äwe kea idjä tempon ita?
6. Maka basa olo sukar irusak, basa olo pähä tä munguh, toh aku handak mendeng, koan Jehowa; aku handak mingkes olo tä hong salamat, idjä magon mangenang djetä.
7. Maka augh Jehowa puna brasih, kilau salaka ain tuan hong petak, idjä imprasih hangkudju tingkate.
8. Ikau, o Jehowa, karäh mahaga olo tä, sampai katatahi ikau karäh manganggarong iä bara utus olo papa tä.
9. Olo papa mananjap petak, amon olo parajap inggatang intu marak olo kalunen.

MASMUR 13.

Lakudoa mangat inarima Hatalla.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Kilen katahim, o Jehowa, ikau haradjur handak ngalapean aku? kilen katahim ikau manjahokan baum bara aku?
3. Kilen katahie hambaruangku akan bagisah awi karä tirokku, tuntang atäiku gogop nongkang andau? kilen katahie musohku akan mampadjoho arepe mawi aku?
4. Käläh tampajah, trima aughku, o Jehowa, Hatallangku! käläh manarang matangku, belä aku hiun palus matäi.
5. Belä musohku hamauh: aku toh kwasa mawi iä; belä idjä manjingi aku handjak, amon aku rajarajang.
6. Maka akn harap asim, atäiku handjak tagal dohop ajum. Aku handak manjanji akan Jehowa, krana iä mampahalap aku.

MASMUR 14.

Tahiu kapapan olo kalunen.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji. — Olo gila hamauh huang atäie: Hatalla puna djaton. Æwen tä djari tapakarok rusak atäie, djaton baguna hindai, iä indu kabelä awi karä gawie, dialo idjä mawi talo bahalap. — (*Masm.* 53.)
2. Bara sorga Jehowa manangkilik karä panakan olon, tantai mitä, djaka aton idjä biti idjä pintar, idjä manggau Hatalla.

3. Tapi samandiai iä djari undur, uras iä djari babasi; djaton aton idjä mawi talo bahalap, idjä mahin dia. — (*Rom.*3,12.)
4. Kilen, djaton idjä biti olo parajap tä handak mingate? idjä kuman ungkup olo ajungku manggau ontong ai, tapi iä djaton blaku intu Jehowa.
5. Hetä olo tä mikäh taräwen; krana Hatalla hindjä dengan ungkup olo tetek.
6. Kemä bewäi marusak tirok olo pähä, krana Jehowa aton äka kalindonge!
7. Käläh djaka bara Sion dumah salamat akan Israel, amon Jehowa haluli manalih olo ajue idjä tawanan. Tä Jakob akan baramirami, Israel akan handjak rantang.

MASMUR 15.

Æwe akan melai intu Hatalla?

1. Masmur Dawid. — O Jehowa, äwe karäh melai hong tingkapm? äwe akan mangkalewu hong bukitm idjä brasih?
2. Idjä tanggar budjur atäie, malalus katetek, tuntang manjewut katoto hapan atäie.
3. Idjä djaton mangotok hapan djelae, djaton mamapa paharie, djaton maku mampahawen kolae.
4. Idjä mangabelä olo awang inganan Hatalla, tapi mahorumat olo idjä mikäh Jehowa; idjä, djaka iä djari mananggong sumpah indu karugin ai, djaton kea maku mobah tä tinai.
5. Idjä djaton mahatangan reare tantai mampahudjong arepe, tuntang djaton tarima sudok, mangat mahenjek olo awang djaton kasalae. Idjä mawi talo tä, palus katatahi iä djaton akan hagerek.

MASMUR 16.

Salamat olo, idjä hindjä Hatalla.

1. Augh basilim bahalap ain Dawid. — Haga aku, o Hatalla! krana aku harap hong ikau.
2. O hambaruangku, ikau djari hamauh dengan Jehowa: ikau toh pangkahai Tuhan, aku djaton tawan salamat sala bara ikau;
3. Sama kilau karä olo brasih, idjä hong petak, tuntang karä olo bahalap, idjä äka salepah kakilakku.
4. Kutoh kapähän olo tä, idjä manggoang talo indu tempoe; aku djaton handak omba maluput parapahe talo ihop, idjä kilau daha bewäi, arae mahin dia njamangku handak manjewute.
5. Jehowa indu bagingku idjä tukas akangku, iä panatauku; ikau mampahai joresangku.
6. Rakuran djari lawo akangku hong äka mangat haliai, toto, joresan idjä bahalap haliai mandjadi bagingku.
7. Aku manara Jehowa, idjä djari mamatut akangku; hamalem kea atäi buaku manantiring aku.
8. Haradjur aku mingkes Jehowa hong baungku, krana iä aton hila gantaungku, aku djaton akan hagerek halingok. — (*Gaw. Ras.*2,25.)
9. Tagal tä atäiku handjak, hambaruangku baramirami; isi tolangku kea mahin akan melai sanang bewäi.

10. Krana ikau djaton karäh manalua hambaruangku balihi hong naraka, dia kea nalua olo ajum idjä brasih maram.

11. Ikau mangarinah djalan pambelom akangku, kapuas kahalap mandjadi akangku intu baum, kamanis kamangat awi lengäm gantaum palus katatahi.

MASMUR 17.

Lakudoa mangat Hatalla mahaga ita.

1. Lakudoan Dawid. — O Jehowa, tarima katetek, hining augh bawaiku, tamäan akan pindingm lakudoangku, idjä injewut totok biwihku idjä djaton manandjaro.

2. Käläh ikau mangarinah kabudjurku, käläh matam mitä katetek.

3. Ikau mariksa atäiku, manjengok tä hamalem, ikau titip mangkemä aku, tuntang djaton sondau talo enen; augh njamangku djaton manangkalau kahandak atäiku.

4. Huang karä gawin olo aku djari mahaga arepku bara hadat olo gagah, tumon augh ajum.

5. Tandjongku tanggar mahoroe djalan aim, paingku djaton tanggarurus.

6. Aku blaku hong ikau, krana ikau, o Hatalla, manarima aughku; talingan pindingm akangku, hining kotakku.

7. Pahai asim, ikau idjä maliwus karä olo idjä harap ikau bara olo handiai, awang manggatang arepe malawan ikau, hapan lengäm gantaum.

8. Haga aku kilau hampatong matä, sahokan ngandjungen aku penda palapasm;

9. Bara karä olo papa, idjä marusak aku, bara musohku, idjä mangatah aku, mimes tahasengku.

10. Olo tä tulas awie hakampoh kaseputo bewäi, hapan totoke iä badjoho hamauh.

11. Hong karä djalan ikäi olo tä mangapong ikäi katontoh, matae manampajah mangat mundur ikäi hong petak.

12. Iä kilau singa idjä radjin mamisak, kilau singa tabela, idjä mahukup hong äkae mimpa.

13. Mendeng, o Jehowa! salehan mawi äwen, käläh baring iä; palus liwus hambaruangku bara olo papa hapan padang ajum;

14. Bara olo abas tä, hapan lengäm, o Jehowa! bara olo kalunen toh, idjä bagie hong pambelom djetoh, idjä knaie injuangm hapan panatau ajum, idjä bakapal anake, tinai aton kalabiäe awang impelaie akan anake. — (*Luk.*16,25.)

15. Maka huang katetek aku karäh mitä baum, haiak misik aku karäh puas mitä ampim. — (*Matt.* 5,8.)

MASMUR 18.

Augh tarimakasih tahiu karä musoh impakalah.

1. Masmur akan kamander olo panjanji; ingarang Dawid, rewar Jehowa, idjä djari manjewut akan Jehowa karä augh njanji toh katika Jehowa djari malapas iä bara lengän karä musohe, tuntang bara lengän Saul. — (2.*Sam.*22,1.)

2. Maka koae: Dengan katoton

atäiku aku sinta ikau, o Jehowa, idjä indu kwasangku.

3. Jehowa batukarangku, kotangku, paliwus ajungku; Hatallangku aton bukitku, idjä äkaku harap; talawangku tuntang tandok salamat ajungku, äkaku gantong tuntang dähen.

4. Aku blaku intu Jehowa, manjewut iä patut inara, tä aku iliwuse bara karä musohku.

5. Pasong pampatäi djari manguling aku, rahusan kadarhaka manaräwen mampikäh aku.

6. Pasong naraka mambilit aku, djarat pampatäi manjalenga aku.

7. Metoh kadjakängku aku blaku intu Jehowa, intu Hatallangku aku mantehau; tä iä mahining aughku bara äkae idjä brasih, augh bawangku sampai iä, tamä pindinge.

8. Tä petak hagerek harogoh, galang bukit hagendjäh hagerek, basa hasep kalaite.

9. Asep njampuluk bara uronge, apui panjeha bara njamae, barah apui impanjalae.

10. Iä manusang langit balalu mohon, tuntang kakaput penda paie.

11. Iä mondok hundjun Kerub palus trawang, iä manari hundjun palapas riwut.

12. Kakaput inampae indu kampohe, mandjadi tingkape hakaliling iä, kakaput danum, baunandau idjä sasawoh.

13. Awi panjangkowong helo baue baunandaue halilang; tä, udjan batu tuntang barah apui!

14. Palus Jehowa manjaho hong langit, Idjä Pangkahai tä mampahining aughe tuntang udjan batu dengan barah apui.

15. Iä malekas anak panahe palus manamburup olo tä, iä tä kutoh kilat, palus manjabanen äwen.

16. Tä rahusan danum mamala, galang petak impalangai, awi pudjim, o Jehowa, awi kamähus urongm.

17. Iä manjoho bara äkae idjä gantong, mangat manduan aku, mandjidjit aku bara danum handalem.

18. Iä maliwus aku bara musohku awang kwasa, bara karä olo idjä basingi aku, basa äwen tä pahalau abas bara aku.

19. Æwen tä djari maroboh mantakan aku metoh kadjakängku, tapi Jehowa djari manjokah aku.

20. Iä mamplua aku akan äka landang; iä mansuwit aku, krana iä mangilak aku.

21. Jehowa mampahalap aku tumon katetekku; iä manjulang akangku tumon karasih lengängku.

22. Krana aku djari manjak karä djalan Jehowa, djaton aku darhaka undur malihi Hatallangku.

23. Malainkan karä hadate uras intu baungku, karä prentahe djaton aku manganae bara aku.

24. Aku djari tanggar budjur intu iä, tuntang djari mahaga arepku bara kasalangku.

25. Tagal tä Jehowa malian akangku tumon katetekku, tumon karasih lengängku intu matae.

26. Olo pamasi iasim, olo budjur imbudjurm.

27. Dengan olo brasih ikau brasih, maka dengan olo bingkok ikau bingkok kea.

28. Krana ikau puna maliwus olo awang ihenjek, tapi matä awang badjoho impanjukokm.

29. Krana ikau manggalak palitangku; Jehowa, Hatallangku, mamplawa kakaputku.

30. Krana awi dohopm aku mantakan kawan parang, awi dohop Hatallangku aku lompat tamä kota.
31. Hatalla tä, idjä djalae uras etter, augh Jehowa brasih haliai; iä indu talawang olo handiai, awang harap iä.
32. Krana äwe Hatalla, sala bara Jehowa? Kwe batukarang beken bara Hatallan ita?
33. Hatalla tä, idjä mambabat aku dengan kaabas, tuntang metter mananggar djalangku.
34. Iä mampalias paingku kilau pain badjang, hong akaku gantong iä mampendeng aku.
35. Iä madjar lengängku parang, sampai panah wadja irentur lengängku.
36. Talawang salamatm djari inengam akangku, lengän gantaum manjokah aku; ikau mamparandah arepm mampahai aku.
37. Ikau djari mampalandang äka paingku, sampai takirku djaton tanggarurus.
38. Aku manjasah karä musohku, aku mandjakä iä, aku djaton helo buli sampai äwen lepah impalomosku.
39. Aku mawi iä pangkipangkiha, sampai äwen djaton tau mendeng tinai; äwen tä halelek penda paingku.
40. Ikau mambabat aku hapan kaabas akan parang, ikau mambaring akan pendaku idjä malawan mawi aku.
41. Ikau manamburup karä musohku akangku, karä olo idjä basingi aku impalomatku.
42. Olo tä kahau kadarat, tapi djaton idjä maliwuse; akan Jehowa, tapi djaton iä tombah augh äwen.
43. Aku mamparotek iä kilau tunek petak taraiup awi riwut, palus manganan iä kilau rumpur hong djalan.
44. Ikau maliwus aku bara klahin utus olo ajungku, ikau mangkat aku mandjadi radjan karä olo kapir, olo idjä dia kasenangku bahut manempo aku toh;
45 Idjä baja hiningku arae bewäi, anak utus tanah beken mambudjok mamenda aku.
46. Olo beken utuse tä blaju, haiak gagendjäh iä blua bara kotae.
47. Jehowa belom, tara akan Batukarangku! pahai Hatallan salamatku!
48. Hatalla idjä paham mamaläh akangku, idjä mandjudju karä utus olo mamenda aku;
49. Idjä malapas aku bara karä musohku; tinai bara olo handiai, awang malawan mawi aku, ikau manggatang aku; ikau maliwus aku bara olo kianat.
50. Tagal tä aku handak manara ikau, o Jehowa, intu bentok karä olo kapir, tuntang handak manjanji manara aram;
51. Idjä malalus salamat paham dengan radjae, tuntang mampahalap idjä djari iminjake, Dawid tuntang panakae palus katatahi.

MASMUR 19.

Kalunen toh toto hai; tapi hai haream Torat Hatalla.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Karä langit mambrita horumat Hatalla, hawon tä masanan gawin lengäe; — (*Rom.*1,20.)
3. Genep andau manutor tä akan kolae, genep alem mangarinah tä akan alem beken;

4. Alo djaton aton sewute, alo djaton kotake, alo djaton tarahining aughe.
5. Hapus petak äkae masanae, tuntang aughe sampai saran kalunen. Hetä iä djari mingkes tingkap akan äka matanandau.
6. Matanandau tä kilau bakalbanä, idjä blua bara karonge; iä handjak kilau pangkalima, mangat manandjong djalae.
7. Hila silan langit äka palembute, tuntang darie sampai sarae silae, djaton talo enen, idjä katapasan lasoe.
8. Torat Jehowa toto tinduh, mampangat hambaruan; augh Jehowa batantu, mamintar olo idjä hindai harati.
9. Prentah Jehowa uras budjur, mampahandjak atäi; undangundang Jehowa uras brasih, manarang matä.
10. Kikäh dengan Jehowa aton djaranih, palus melai sampai katatahi, karä tukas Jehowa uras toto, tetek samandiai.
11. Djetä bahalap bara bulau, bara kutoh bulau awang batuä; djetä manis bara madu, bara madu awang kikat.
12. Rewarm kea implawa awie, olo idjä mahaga tä toto kutoh upahe.
13. Karä kalangkah, äwe tau mangasenäe? ampun aku bara karä awang basilim tä kea.
14. Tinai haga rewarm bara kabangang, äla djetä marentah aku; tumon tä aku tanggar budjur, tuntang brasih, djaton kadarhaka hai.
15. Käläh mangilak kotak njamangku, tuntang augh atäiku intu baum, o Jehowa, Batukarangku, Paliwus ajungku!

MASMUR 20.

Lakudoa akan salamat radja.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Käläh Jehowa mahining aughm hong andau kadjakäm; aran Hatallan Jakob akan mawat manggatang ikau.
3. Käläh iä mandohop ikau bara äkae idjä brasih, tuntang manjokah ikau bara Sion.
4. Käläh iä tahiu karä parapah talo kinan aim, käläh parapah awang ingähum ingilake. — Sela.
5. Käläh iä manenga akam tumon kahandak atäim, tuntang malalus karä pikirm.
6. Käläh djaka ikäi tau basasurak tagal salamatm, tuntang inggatang awi aran Hatallan ita. Käläh Jehowa malalus karä augh lakum.
7. Toh aku katawan, Jehowa mandohop idjä djari iminjake, iä mahining aughe bara sorga, äkae idjä brasih, awi kamentenge, awi dohop lengäe gantaue.
8. Olo tä harap karä karetae, karä hadjarae, tapi ita mingat aran Jehowa, Hatallan ita.
9. Æwen tä kusakkasik palus balongkang, tapi ita maniki mendeng dähen.
10. O Jehowa, dohop! Käläh tarima augh ikäi, metoh ikäi mangahau.

MASMUR 21.

Kahandjak olo tagal kahain radja.

1. Masmur Dawid, akan kamander olo panjanji.

2. O Jehowa! tagal kwasam radja handjak, iä paham rindang tagal salamatm.

3. Kanahuang atäie djari inengam akae, tuntang djaton djari mangahana akae idjä djari ilaku njamae. — Sela.

4. Krana ikau manjalehan berkat paham akae, tuntang mingkes hundjun takoloke makota bulau.

5. Pambelom djari ilakue bara ikau, toh maka ikau mamandjang umure haradjur akan dapit palus katatahi.

6. Paham horumat ajue awi dohopm, kahai tuntang kabungas djari inengam akae.

7. Krana ikau mingkes iä indu berkat katatahi, ikau mampahandjak iä awi karindang intu baum.

8. Krana radja harap hong Jehowa, awi sintan Idjä Pangkahai tä iä puna djaton akan tatarajang.

9. Lengäm karäh sondau karä musohm, lengäm gantaum karäh sondau olo handiai, idjä basingi ikau.

10. Ikau karäh mawi olo tä kilau iä hong tannur apui, sana ikau manampajah äwen; hong kalaite Jehowa karäh mampalomat äwen, lepah äwen karäh kinan apui.

11. Anake karäh impalomosm bara petak, hapus panakae bara marak olo kalunen.

12. Krana äwen manirok talo papa mawi ikau, iä mangumang arä akal; tapi iä djaton tau malaluse.

13 Krana ikau karäh manamburup olo tä, palus panahm inintum manambang baue.

14. Horumat akam, o Jehowa, hong kaabasm; ikäi handak manjanji manara kwasam.

MASMUR 22.

Njanji tahiu kapähän olo tetek, tinai tahiu berkat kapähäe tä.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; tahiu badjang bawie, idjä akae langit mahindang tinai.

2. O Hatallangku, Hatallangku! buhen ikau djari ngalapean aku! magon djajong ikau mandohop aku, magon djajong bewäi ikau dengan karä augh kuntohku. — (*Matt.*27,46.)

3. O Hatallangku! handau aku mantehau ikau, tapi ikau djaton tombah, tinai hamalem, tuntang djaton kea aku tau suni.

4. Maka ikau toto brasih, ikau idjä mondok hong njanji horumat ain olo Israel.

5. Tato ikäi djari harap hong ikau; äwen harap, tuntang ikau djari maliwus äwen.

6. Iä mangkariak blaku hong ikau, tä iä iliwus; iä harap hong ikau, tä iä djaton rungkok.

7. Tapi aku toh kilau handalai, djaton djaka kilau olon, äka kabelän olo tuntang indu tawah utus olo arä.

8. Olo handiai idjä mitä aku hababaka aku, marakang njamae, mamindi takoloke, koae: — (*Matt.* 27,39.)

9. Iä djari balaboh hong Jehowa; käläh iä tä mawat iä, maliwus iä, basa iä mangilak iä.

10. Krana ikau djari mamplua aku bara knain induku; ikau indu

äka kaharapku pesangku impatusu induku.

11. Akam aku djari imbaring bara knain induku; ikau djari indu Hatallangku bara parnakan induku.

12. Æla ikau kedjau dengangku, krana kadjakä djari tokep, krana pandohop djaton beken.

13. Kawan hadangan djari mangaliling aku, hadangan hutan djari mangapong aku.

14. Iä manganga njamae manintu aku, kilau singa pamisak idjä manjakungkong.

15. Aku djari inusuh kilau danum, karä tolangku lepah balongget; atäiku djari kilau lilin, djari lenjoh intu huangku.

16. Kaabasku djari räbok kilau tiwak dapur, djelangku leket intu tangepku, tuntang ikau mingkes aku hong kawon pampatäi.

17. Krana aso djari mangaliling aku, kawan olo parajap djari mangapong aku, iä djari madjok pai lengängku lasak;

18. Sampai aku tau misä karä tolangku; maka olo tä manampajah, radjin mitä aku kalotä.

19. Æwen mambagi karä pakaiangku sama arepe, tagal klambingku iä batenong. —(*Matt.*27, 35.)

20. Maka ikau, o Jehowa, äla ikau kedjau dengangku; ikau idjä kwasangku, gulong arepm mandohop aku.

21. Liwus hambarnangku bara padang, aku idjä nnggounggol bara karä aso tä.

22. Lapas aku bara njaman singa, bara tandok badak käläh hakan aku.

23. Aku handak masanan aram akan karä paharingku, bentok olo arä aku handak manara ikau. —(*Ibran.*2,12.)

24. Keton, idjä mikäh Jehowa, awi manara iä; horumat iä keton, panakan Jakob samandiai; buah marawan dengae, keton karä olo Israel.

25. Krana tjalakan olo pähä iä djaton djari mangabeläe, djaton mandjileke, iä djaton djari manjahokan baue bara äwen, tapi metoh äwen djari mantehau iä, iä djari mahininge.

26. Ikan kea äka tarangku intu bentok olo arä; aku handak mahapus karä miatku intu baun olo awang mikäh iä.

27. Karä olo balemo atäie karäh kuman sampai besoh, idjä manggau iä karäh mahorumat Jehowa, atäi keton karäh riariak haradjur katatahi.

28. Hapus saran petak karäh mingat djetä tuntang hobah intu Jehowa, karä utus olo kapir karäh sontop manjembah ikau.

29. Krana karadjaan aton ain Jehowa, iä marentah marak karä olo kapir.

30. Samandiai olo hai hong petak karäh kuman tuntang sombajang, tinai karä olo hong kawo, idjä djaton olihe mambelom arepe, karäh mandeko utute intu baue.

31. Ai karäh aton barise, idjä manempo iä; Jehowa karäh insuman akan karä pangereng idjä rahian.

32. Djadi, olo tä karäh manalih, masuman katetek ajue akan pangereng olo, idjä inakan rahian bara tä, basa iä djari manggenep malalus tä.

MASMUR 23.

Jehowa sakatik olo ai.

1. Masmur Dawid. — Jehowa aton sakatikku, aku djaton tapas talo enen. — (*Joh.*10,12.)

2. Iä mimbit aku melai intu äka oru awang bahalap, tuntang magah aku malajan hong äka danum takining.

3. Iä mamparigas hambaruangku, iä magah aku mahoroe djalan budjur, tagal arae.

4. Alo aku mahoroe djanah kalingän pampatäi, djaton kea aku mikäh tjalaka: krana ikau mampahaiak aku, kitoim tuntang sokahm mampangat aku.

5. Ikau manatap medja akangku intu baun karä musohku, ikau mohos takolokku hapan minjak, sangkirku magon mamurai.

6. Baja kahalap tuntang asi bewai karäh mampahaiak aku katahin karä andau pambelomku, aku karäh melai hong human Jehowa haradjur palus dapit.

MASMUR 24.

Njanji hapan manambang Hatalla.

1. Masmur Dawid. — Jehowa tempon hapus petak tuntang karä huange, salepah kalunen tuntang talo handiai, awang melai hetä.

2. Krana iä djari mandjadian malampangan tä hong karä tasik, tuntang mahaga tä hong karä batangdanum.

3. Æwe karäh manalih mandai bukit Jehowa? äwe karäh melai intu äkae idjä brasih?

4. Idjä djaton kasalan lengäe, idjä brasih atäie, idjä djaton mambaring hambaruae akan talo haiang, tinai idjä djaton sumpah sala;

5. Iä tä karäh mandino berkat bara Jehowa, tuntang katetek bara Hatalla, Djuru-salamat ai.

6. Djetoh utus olo, idjä mikäh baue; idjä manggau ikau, iä tä Jakob. — Sela.

7. Pahai arep keton, karä bauntonggang, parangkah arep keton, bauntonggang idjä usang, mangat radjan kahai tamä.

8. Æwe idjä radjan kahai tä? Iä tä Jehowa, idjä kwasa tuntang pangkalima toto, Jehowa idjä abas parang!

9. Pahai arep keton, karä bauntonggang, parangkah arep keton, bauntonggang idjä usang, mangat radjan kahai tamä.

10. Æwe idjä radjan kahai tä? Iä tä Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom; iä tä toto radjan kahai. — Sela.

MASMUR 25.

Lakudoa tahiu dohop.

1. Masmur Dawid. — Dengam, Jehowa, aku taharu.

2. Ikau äka kaharapku, o Hatallangku, äla mampahawen aku, belä karä musohku handjak tagal aku.

3. Toto, karä olo idjä mentai ikau djaton akan mahamen; tapi karä olo idjä kianat gawie djaton bara buku karäh impanjukok.

4. Sanan karä djalam akangku, o Jehowa, tundjok akangku karä pelekm.

5. Gagalan aku huang katotom, tuntang adjar akn; krana ikau Hatallan salamatku, ikau idjä ientaiku sining andau.
6. Ingat karä kasajangm, o Jehowa, tuntang asim, krana djetä puna bara katatahi.
7. Æla tahiu karä dosangku pesangku tabela, tuntang karä kadarhakangku, tapi tahiu aku tumon asim, tagal puna kahalapm, o Jehowa.
8. Jehowa toto bahalap tuntang budjur, tagal tä iä madjar djalan intu olo badosa.
9. Iä magah olo balemo atäie huang kabudjur, tuntang madjar olo idjä randah atäie djalan ai.
10. Krana djalan Jehowa uras asi tuntang katoto akan karä olo, idjä mahaga djandjie tuntang kasaksiae.
11. Tagal aram, o Jehowa, käläh ampun kasalangkn, basa djetä pahalau paham.
12. Æwe kea olo tä, idjä mikäh Jehowa? Iä karäh iadjare djalan idjä patut intihe.
13. Hambaruae karäh melai hong talo bahalap, panakae akan manjores petak.
14. Olo idjä mikäh Iä, iä tä äka karantep Jehowa, djandjie ingarinahe akan äwen.
15. Matangku haradjur manantuneng Jehowa, krana iä mengkak paingku bara djaring.
16. Ules arepm tampajah aku, tuntang pasi aku, basa aku unggounggol tuntang tjalaka.
17. Kasinggul atäiku djadjalan paham, lapas aku bara karä kadjakängku.
18. Tampajah tjalakangku, kapähängku, tuntang ampun karä dosangku.
19. Itäm karä musohku, krana iä paham arä, iä basingi kianat dengangku, djaton bara buku.
20. Haga hambaruangku balalu liwus aku, äla nalua aku impahawen, krana aku harap ikau.
21. Katetek kabudjur karäh mahaga aku, krana aku mentai ikau.
22. O Hatalla, lapas Israel bara karä kadjakäe.

MASMUR 26.

Olo idjä brasih lepah kasalae blaku dohop intu Hatalla.

1. Masmur Dawid. — Käläh mamatut mambudjur aku, o Jehowa, krana aku djari manandjong huang katetekku; aku djari harap Jehowa, tagal tä aku djaton tau balongkang.
2. Priksa aku, Jehowa, tuntang kemä aku: atäi buaku djari imprasih kea.
3. Krana sintam haradjur äka matangku, aku djari manandjong huang katotom.
4. Djaton pondokku hindjä olo bingkok, djaton aku rampi dengan olo haliau.
5. Aku djari basingi ungkup olo parajap, tuntang pondokku djaton hindjä olo papa.
6. Aku mamenjau lengängku huang karasih, akn puna rantep dengan mesbelım, o Jehowa,
7. Mangat mampahining augh tara, uka masanan karä gawim awang heran.
8. O Jehowa, aku radjin dengan huma, äkam melai, dengan kaleka idjä hetä horumatm aton.
9. Æla manganan hambaruang-

ku tampnt olo badosa, äla tahasengku haiak olo panusuh daha;
10. Idjä hong lengäe leket gawi papa, lengäe gantaue magon basuang sudok olo.
11. Tapi aku toh manandjong huang katetekku. Lapas aku tuntang pasi aku.
12. Paingku mendeng mamentok; hong ungkup olo arä aku karäh manara Jehowa.

MASMUR 27.

Kamangat tuntang kahandjak huang Hatalla.

1. Masmur Dawid. — Jehowa kalawangku tuntang salamatku; äwe tinai akan ingikähku? Jehowa kotan pambelomku; äwe tau manjabanen aku?
2. Amon olo papa, idjä basingi aku, karä musohku tä, marumpak handak mawi aku, nahnang kuman isingku: tä maka äwen tä salenga tantarang balongkang.
3. Alo kawan parang mangapong aku, atäiku djaton kea mikäh; alo parang manjalenga aku, aku sanang, harap bewäi.
4. Talo idjä djari ilakuku intu Jehowa, djetä idjä inuntutku: mangat haradjur katahin andau pambelomku aku akan melai hong äka Jehowa, nakara nampajah kahalap Jehowa, tuntang mangumang tä hong äkae idjä brasih.
5. Krana iä mangalindong aku hong tingkap ai katika tjalaka, iä manjahokan aku hong äka basilim intu humae, iä manggatang aku hundjun batukarang.
6. Maka toh takolokku manggatang arepe mahundjun karä musohku, awang mangaliling aku; aku handak maluput parapah horumat hong tingkap ai; aku handak manjanji, tuntang mampahiau talo usik akan Jehowa.
7. Hining, Jehowa, kahum aughku mantehau, pasi aku tuntang tarima aku.
8. Atäiku haradjur manahiu aughm dengam: gau aku; — tagal tä aku manggau ikau kea, o Jehowa!
9. Æla manjahokan baum bara aku, äla manolak rewarm huang kalaitm, ikau idjä haradjur djari indu pandohopku; äla malekak aku, äla mundur lengäm bara aku, joh Hatalla, salamat ajungku!
10. Krana induku apangku djari malihi aku, tapi Jehowa manduan aku.
11. Adjar djalam akangku, o Jehowa, tuntang agah aku hong pelek rampar, tagal karä idjä basingi aku.
12. Æla mandjuluk aku huang kipen karä musohku, krana arä saksi panandjaro mendeng malawan aku, tinai olo idjä mamaus kagagahe.
13. Djaka aku djaton batantu harap mitä sintan Jehowa hong äka olo belom, rusak kea aku.
14. Tapi entai Jehowa, tanggatanggar bewäi, tä iä karäh mandähen atäim; toto endäh Jehowa!

MASMUR 28.

Lakudoa uka inarima tuntang indohop.

1. Masmur Dawid. — Ikau, Jehowa, ingahauku, joh Batukarangku, äla manunis arepm dengan

aughku, belä awim suni aku sama dengan olo idjä lawo huang kubur.

2. Hining augh usokku, kahum aku mangkariak mantehau ikau, kahum aku mandepä lengängku manintu äka-panjupa aim idjä brasih.

3. Æla ikau manunda manganan aku haiak olo papa, tuntang haiak olo badosa, idjä bahalap kotake dengan kolae, tapi atäie papa.

4. Baläh äwen tumon gawie, tumon kapapan prangae; tumon gawin lengäe lian akan äwen, sulang akae tumon kapatute.

5. Krana äwen djaton maku paraba gawin Jehowa, djaton mingat gawin lengäe: tagal tä Iä karäh mangarak olo tä, palus djaton haragapau iä tinai.

6. Horumat akan Jehowa, krana iä djari mahining augh usokku.

7. Jehowa kwasangku tuntang talawangku; atäiku djari harap iä, tuntang aku djari indohop, awi tä atäiku baramirami, hapan njanjingku aku handak manara iä.

8. Jehowa indu kwasan olo ajue. Iä toto kota äka kalindong akan idjä iminjake.

9. Dohop utus olo ajum, berkat joresam, käläh sakatik äwen, tuntang pahai iä sampai katatahi.

MASMUR 29.

Karä horumat akan pangkahai Hatalla.

1. Masmur Dawid. — Sewut akan Jehowa, joh karä anak Hatalla, sewut akan Jehowa horumat tuntang kwasa.

2. Sewut akan Jehowa kahain arae, sombajang intu Jehowa huang kabungas idjä brasih.

3. Augh Jehowa ambo baunandau, Hatalla Tempon horumat manjaho, Jehowa manjaho ambo karä danum tä.

4. Augh Jehowa tä toto kwasa, augh Jehowa paham kabehate kahaie.

5. Augh Jehowa manesäi batang seder, toto Jehowa manesäi batang seder hong Libanon.

6. Iä manjoho tä manangkadjok kilau anak sapi, bukit Libanon tuntang Sirion kilau badak tabela. — (5.*Mos*.3,8.9.)

7. Augh Jehowa manjaherang hapan njalan apui.

8. Augh Jehowa manaräwen padang benjem, augh Jehowa manangkinja padang Kades.

9. Augh Jehowa manaräwen badjang bawie sampai manak, iä mamparanggau karä pulau kaju, maka huang äkae idjä brasih talo handiai manjewut: horumat!

10. Horan Jehowa djari mondok marentah danum soho, maka kalotä Jehowa puna mondok kilau radja sampai katatahi.

11. Jehowa karäh mampaabas utus olo ai, Jehowa karäh mamberkat olo ajue dengan kasanang.

MASMUR 30.

Njanji tara tahiu kaliwus.

1. Masmur idjä ingarang hapa mamuga human Dawid.

2. Aku handak manara ikau, o Jehowa, krana ikau djari mandjidjit mampahai aku, djaton maku mampahandjak musohku tagal aku.

3. Joh Jehowa, Hatallangku, aku djari mangkariak intu ikau, tä ikau djari mampakäläh aku.
4. O Jehowa, ikau djari mimbit hambaruangku blua bara naraka, tuntang djari mambelom aku bara marak äwen, idjä mohon akan kubur.
5. Njanji akan Jehowa, keton idjä budjur dengae, tuntang sewut horumat tahiu karasih ai.
6. Krana kalaite idjä kapidjep matä bewäi, tapi asie katahin pambelom; halemäi aton augh tangis, tapi handjewu aton kahandjak.
7. Toto, aku djari hamauh huang kadjohongku, metoh aku sanang: palus katatahi aku djaton tatarajang.
8. O Jehowa, awi asim ikau djari mandähen bukitku; limbah tä ikau manjahokan baum, palus aku djungun.
9. Intu ikau, Jehowa, aku mantehau; Jehowa idjä iusokku, koangku:
10. Narai guna dahangku, amon aku lawo akan kubur? tau kawo manara ikau, aton iä akan masanan katotom?
11. Hining, Jehowa, tuntang pasi aku; o Jehowa, käläh ikau indu pandohopku!
12. Tä ikau djari malih tangisku mandjadi karami; ikau djari mengkak sambalajongku, tuntang makaian aku dengan kahandjak;
13. Mangat hambaruangku manjanji akam, djaton tau suni O Jehowa, Hatallangku, ikau handak ihorumatku katatahi.

MASMUR 31.

Lakudoa hong katika kadjakä.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Ikau, Jehowa, idjä kaharapku; äla manalua aku impahawen, liwus aku awi katetekm.
3. Talingan pindingm akangku, awat aku djeledjeleng; käläh ikau indu batukarangku idjä dähen, tuntang kota, mangat mahaga aku.
4. Krana ikau puna batukarangku tuntang kotangku, tagal aram ikau karäh magah tuntang ngagalan aku.
5. Ikau karäh mengkak aku bara djaring, idjä djari inenan äwen manantai aku, krana ikau kaabasku.
6. Aku manjaragh hambaruangku intu lengäm, ikau manewus aku, joh Jehowa, Hatallan katoto.
7. Aku manjingi olo idjä radjin talo haiang panandjaro, tapi aku harap dengan Jehowa.
8. Aku rindang tuntang handjak tagal kahalapm, krana ikau manampajah tjalakangku, tuntang kasene karä kadjakän hambaruangku.
9. Maka ikau djaton maku manjaragh aku intu lengän musoh, ikau mampendeng aku hong äka idjä landang.
10. Pasi aku, Jehowa, krana huangku sekä haradjur, awi kasinggulku matangku maruak, tinai hambaruangku harerer tuntang hapus bitingku.
11. Krana pambelomku djari munos awi kapähä, karä njelongku una awiku munguh, kaabasku

djari basempong awi kasalangku, tuntang karä tolangku djari boang.

12. Awi karä musohku aku djari paham batawah, alo intu karä kapatohku; aku ingarawan karä karampiku, olo idjä mitä aku hong djalan hadari kedjau mahakan aku.

13. Atäi olo djari kalapean aku kilau olo matäi, aku mandjari kilau kasa idjä pusit.

14. Aku djari mahining kotok olo arä, toto pampikäh hakaliling bewäi; äwen hatirok sama arepe mawi aku, iä mangarangka manganan tahasengku.

15. Tapi aku harap ikau, o Jehowa; koangku: ikau puna Hatallangku.

16. Katikan umurku puna hong lengäm. awat aku bara lengän karä musohku, tuntang bara karä olo awang mangatah tahasengku.

17. Käläh sangkowong baum akan rewarm, liwus aku hapan kahalapm.

18. O Jehowa, äla manalua aku impahawen, krana aku mangahau ikau; buah olo papa tä impahawen, balalu inggagom hong naraka.

19. Karä totok panandjaro akan bisu, idjä karas, badjoho tuntang panawah mawi olo tetek.

20. Kutoh kahalapm, idjä djari ingkesm akan olo, awang mikäh ikau, tuntang idjä ilalusm akan olo, awang harap ikau intu baun olo kalunen.

21. Ikau manjahokan manalawang olo tä hapan baum bara kasingin olo, ikau manganggarong mangalindong äwen bara karä kapapan totok olo.

22. Horumat akan Jehowa, basa iä djari manjampai akangku kahalape awang heran tä, mandjadi indu kotangku.

23. Maka toto aku hamauh, koangku metoh kagogopku: aku djari insuwit bara matam; — tapi ikau kea djari mahining augh bawaiku, metoh aku mangkariak intu ikau.

24. Sinta Jehowa, keton handiai, idjä budjur atäi dengae; toto Jehowa etter djandjie, iä paham malläh olo idjä badjoho gawie.

25. Tanggatanggar bewäi, tä Iä karäh mandähen atäi keton handiai, keton idjä mentai Jehowa.

MASMUR 32.

Salamat olo idjä iampun dosae.

---

1. Augh adjar Dawid. — Salamat olo tä idjä kalangkahe djari iampun, tuntang dosae djari inutup. — (*Rom.*4,7.)

2. Salamat olo tä, idjä kadarhakae djaton itong Jehowa, idjä djaton bingkok atäie hindai.

3. Krana katahingku milim, maka karä tolangku djadjalan boang awi tangisku nongkang andau.

4. Krana lengäm mambehat aku handau hamalem, sampai dahangku sasar teah, kilau talo mandjadi keang awi pandang. — Sela.

5. Tä, maka aku masuman dosangku akam, tuntang djaton milim kasalangku. Koangku: aku handak mangaku karä kadarhakangku intu Jehowa. Tä, maka ikau mampun katiwasku, karä dosangku. — Sela. — (1.*Joh.*1,9.)

6. Tagal tä patut karä olo brasih blaku intu ikau, katahin iä

tau sondau ikau; toto, amon danum soho akan dumah, djetä djaton tau sampai äwen.

7. Ikau äka kalindongku, ikau mahaga aku bara karä tjalaka, sampai aku iliwus manjanji dengan kahandjak atäiku. — Sela.

8. Aku handak madjar ikau, tuntang masuman djalan akam, idjä patut ihoroem; matangku karäh mangarangka akam.

9. Æla keton kilau hadjaran kalidai, idjä djaton bara akal, idjä ingkepan gandali intu njamae tuntang talie, hapan hadjadjuan iä, amon djetä djaton maku manalih ikau.

10. Kutoh kapähän olo papa, tapi idjä harap Jehowa ingkipite hapan asi.

11. Handjahandjak intu Jehowa, tuntang rindang, keton idjä tetek, käläh lahap, karä olo idjä budjur atäie.

MASMUR 33.

Tara akan Hatalla, idjä djaton tikas kwasae, idjä mamberkat olo ai.

---

1. Handjahandjak intu Jehowa, keton olo tetek; olo budjur patut manjanji manara.

2. Tara Jehowa hapan kutjapi, njanji manara iä hapan rabap idjä sapulu talie.

3. Njanji akae njanji taheta, pahiau talo usik halahalap pahaiak augh njanji.

4. Krana augh Jehowa uras toto, tuntang karä djandjie tantu iä malaluse.

5. Iä radjin katetek tuntang kabudjur; hapus kalunen kontep kahalap Jehowa.

6. Awi augh Jehowa karä langit djari indjadian, tuntang karä kawan talo belom awi tahaseng njamae.

7. Iä mamumpong mangampeleng karä danum mandjadi tasik, mingkes karä njalong hong puna äkae.

8. Käläh hapus kalunen mikäh Jehowa, karä awang mukong petak akan marawan dengae.

9. Krana sana iä hamauh, palus djadi, iä manjoho, balalu aton.

10. Jehowa marusak tirok olo kapir, iä mampahaiang kahandak karä utus olo kalunen.

11. Tapi tirok Jehowa dähen palus katatahi, kahandak atäie haradjur girirmanggirir.

12. Salamat utus olo tä, idjä Jehowa indu Hatallae, utus olo tä, idjä djari intihe indu joresae.

13. Jehowa manangkilik bara sorga, mitä karä olo kalunen.

14. Bara padadusae awang dähen iä manampajah karä olo idjä mukong petak.

15. Iä mandjadian atäi karä olo tä, iä kasene karä gawie.

16. Radja djaton indohop awi kwasae idjä paham, pangkalima djaton iliwus awie paham kaabase.

17. Karä hadjaran djaton baguna kea, awi kaabase idjä paham iä djaton tau maliwus.

18. Krana toto, matan Jehowa manangkilik olo idjä mikäh iä, idjä mentai asie;

19. Mangat iä maliwus hambaruae bara pampatäi, tuntang mambelom iä wajah lau.

20. Hambaruan ita mentai Jehowa, iä idjä pandohop ita, talawang ita.

21. Krana intu iä ita handjak, basa ita harap arae idjä brasih.

22. Käläh asim, o Jehowa, ma-

gon hundjun ikäi, tumon kaharap ikäi dengam.

MASMUR 34.

Tarimakasih intu Hatalla, basa iä mandohop maliwus olo ajue.

1. Masmur Dawid, metoh iä mampanjanjau arepe intu baun Abimelegh, amon iä tä maharak iä, palus iä hagoet. — (1.*Sam.* 21,13.)
2. Aku handak manara Jehowa nongkang andau, horumat ajue haradjur akan melai hong njamangku.
3. Hambaruangku akan manara arepe tagal Jehowa, mangat olo balemo atäie mahining tä, palus handjak.
4. Omba aku mampahai Jehowa, has ita haiahaiak mahorumat arae.
5. Amon aku manggau Jehowa, maka iä tombah aughku, palus maliwus aku bara karä kikähku.
6. Æweäwe idjä mitä musok iä, palus ampie riurium, toto iä djaton mahamen baue.
7. Olo tjalaka toh mangkariak, tä maka Jehowa mahining, palus mawat iä bara karä kadjakäe.
8. Malaikat Jehowa hakaliling mangota olo, idjä mikäh iä, tuntang maliwus äwen.
9. Kemä, itä, Jehowa toto bahalap. Salamat olo idjä harap iä.
10. Mikäh Jehowa, o keton handiai awang brasih, krana olo idjä mikäh iä djaton bara katapas.
11. Singa mahin akan buah katapas tuntang lau, tapi idjä mikäh Jehowa, karä ampin talo bahalape djaton tapas akae.
12. Kantoh, keton anak, hining aughku, aku handak madjar keton mikäh Jehowa.
13. Æwe olo tä idjä mipen pambelom, idjä radjin mitä andau bahalap?
14. Haga djelam bara kapapa, belä totokm manjewut augh tandjaro.
15. Lekak talo papa, palus lalus kahalap, gau kabuah, tuntang goang djetä.
16. Matan Jehowa manangkilik olo tetek, pindinge manjenäh augh bawae.
17. Tapi baun Jehowa malawan olo, idjä mawi talo papa, nakara mampalomos pingat olo dengae bara petak.
18. Olo budjur mangkariak, tuntang hining Jehowa, palus iä maliwus äweu bara karä kadjakäe.
19. Jehowa manokep äwen, idjä maujasal lenjoh atäie, iä mandohop äwen, idjä bageto huange.
20. Toto, arä kadjakän olo tetek, tapi Jehowa maliwus iä bara karä talo tä.
21. Iä mahaga karä tolange, dialo idjä bara karä djetä akan bapelek.
22. Olo papa akan impatäi awi tjalakae, idjä basingi olo tetek tä karäh inipan ihukum.
23. Jehowa maliwus hambaruan karä reware, olo handiai, awang harap iä, djaton tau tipan.

MASMUR 35.

Lakudoa katika olo parajap mawi ita.

1. Masmur Dawid. — Lait, o Jehowa, olo idjä blait aku, klahi olo idjä mangalahi aku.
2. Singkap talawang tuntang

ganggaman, palus taradjang ikau indu pandohopku.
3. Djudju lundju, ngamparang djalan äwen idjä manjasah aku, tuntang hamauh dengan hambaruangku: aku toh salamatm.
4. Käläh olo, idjä mangatah hambaruangku, mahamen tuntang njukok; käläh olo, idjä mangarangka marusak akn, akan tampulang, haburah baue.
5. Käläh iä mandjadi kilau tikil taraiup tamput riwut, käläh malaikat Jehowa manggian iä.
6. Käläh djalae mandjadi kaput tuntang malisen, tuntang malaikat Jehowa manjasah iä.
7. Krana djaton bara buku äwen djari manenan djaringe, handak marusak aku, djaton bara sabab iä manampa palowang akan hambaruangku.
8. Käläh karusak salenga mantakan olo tä, tuntang djaringe, idjä djari inenae basahokan, akan manjiteng iä, bitie akan lawo hetä indu karusake.
9. Tä hambaruangku karäh handjak intu Jehowa, iä karäh rindang hong salamat ai.
10. Tuntang karä uhat tolangku karäh hamauh: o Jehowa, äwe padan dengam? Ikau idjä tau mawat olo tjalaka bara olo idjä pahalau kwasa akae, tinai olo tjalaka tuntang pähä bara olo idjä marampas iä.
11. Saksi parajap aton lembut; talo idjä djaton katawangku, djetä hapae mandawa aku.
12. Iä manjulang kapapa akangku gantin kahalapku, tantai mampanolä hambaruangku.
13. Maka aku, amon olo tä haban, palus hapakaian benang ganal bewäi, tuntang mangapähä atäikn dengan puasa, haradjur blaku doa akae hapan toto atäiku;
14. Kilau iä kapatohku tuntang paharingku kakai gawingku dengae, aku manandjong sontosontop, kilau olo idjä pähä atäie tagal indue.
15. Tapi metoh aku tjalaka äwen tä handjak, palus hapumpong; basat idjä djaton kasenangku hapumpong mawi aku, harabitan aku tuntang djaton maku terai.
16. Olo parajap, idjä haliau tuntang omba manjapa tagal knaie, mangadjirat kasingae mawi aku.
17. Joh pangkahai Tuhan, kilen katahim ikau handak mitä gawie kalotä? Liwus hambaruangku bara karidun äwen tä, aku idjä unggounggol bara singa tabela tä.
18. Tä aku handak mahorumat ikau bentok tawon olo arä, tuntang manara ikau marak olo idjä karäan karä.
19. Æla nalua olo tä handjak tagal aku, idjä djaton bara buku mamusoh aku, tuntang manjindir aku hapan matae, idjä basingi aku djaton sababe.
20. Iä djaton maku hamauh manggau kasanang, baja iä mangarangka augh tandjaro mawi olo idjä sanai hong tanah.
21. Æwen paham manganga njamae mawi aku: tä akae, tä akae, djetä ita radjin mitäe!
22. O Jehowa, ikau djari mitä tä, äla manjuni arepm! o pangkahai Tuhan, äla ikau kedjau dengangku!
23. Misik, karendeng arepm, mamatut kabudjurku, joh Hatallangku, Tempongku! ngamananangan basarangku.
24. Käläh pntns akangku tumon katetekm, o Jehowa, Hatallangku, äla manjoho olo tä handjak rantang tagal aku.

25. Æla manjoho olo tä hamauh huang atäie: tä akae, tä akae, djetä tumon kahandak ita! Æla manjoho äwen hamauh: ita djari maneleu iä!
26. Käläh olo handiai, idja handjak tagal tjalakangku, uras akan mahamen tuntang haburah baue; käläh kabawen katawah buah iä, idjä mandjoho arepe mawi aku.
27. Tapi olo idjä radjin dengan kabudjurku akan handjak rantang tuntang rindang, tuntang hamauh haradjur: hai toto Jehowa, idjä radjin manjanang reware!
28. Tä djelangku akan masuman katetekm, tuntang manara ikau nongkang andau haradjur.

MASMUR. 36.

Olo papa marajap, tapi Hatalla masi tuntang mamberkat olo ai.

1. Masmur Dawid, rewar Jehowa; akan kamander olo panjanji.
2. Prentah dosa puna hong atäi olo papa, tapi kikäh dengan Hatalla djaton intu matae.
3. Krana iä mambudjok arepe, handak mandino talo sala, marusak idjä äka kasingie tä.
4. Karä augh totoke uras kadarhaka tuntang tipu, iä tantai djaton maku malalus talo bahalap.
5. Iä mangarangka tjalaka hong sasuroe, iä tanggar mendeng hong djalae idjä papa, djaton mikäh mawi talo darhaka.
6. O Jehowa, kahalapm hapus penda langit, tinai katotom kilau kakedjau darin baunandau.
7. Katetekm kilau bukit Hatalla, kapatut ajum kalombah tasik; olon tuntang meto indohopm, o Jehowa!
8. Lalehan karega kahalapm, o Hatalla, sampai olo kalunen tau harap ingandjungen penda palapasm.
9. Æwen kilau babusau awi kamenjak ramom, ikau mampihop iä hapan tahasak kamangatm.
10. Krana aim batang pambelom, huang kalawa aim ikäi mitä kalawa.
11. Lalus haradjur kahalapm akan olo idjä kasene ikau, tuntang katetek ajum akan karä olo budjur.
12. Æla pain olo badjoho mahenjek aku, lengän olo papa äla maharak aku.
13. Hetä karä olo sala djari balongkang, iä djari imbaring djaton tau mendeng tinai.

MASMUR. 37.

Alo olo papa handjulo batuah, toto iä akan rusak kea.

1. Masmur Dawid. — Æla atäim apuapui tagal olo papa, tuntang äla bahiri tagal olo parajap.
2. Krana hindai isut, tä kilau oru iä salenga inatak, balalu blaju kilau talo imbul.
3. Harap intu Jehowa tuntang bahalahalap gawim, tä ikau karäh melai sanai hong tanah, ihaga awi katoton Hatalla.
4. Handjahandjak huang Jehowa, iä karäh manenga akam karä kahandak atäim.
5. Baring karä perkaran pambelom aim lepah akan Jehowa, tuntang harap iä, iä karäh manun tä akam.

6. Iä karäh mampalembut katetekm kilau blawa, tuntang kabudjurm kilau bentok andau.
7. Suni intu Jehowa, entai iä; äla ikau blasut atäim tagal olo bakalilit, idjä bontong karä gawie.
8. Lajan kalaitm, terai kasangitm; äla ikau bahiri, belä ikau kea papa gawim.
9. Krana karä olo parajap karäh irunap, tapi olo idjä harap Jehowa, iä karäh tempon petak.
10. Hindai isut bewäi, tä maka olo papa tä palus djaton; amon ikau manggau handak mitä äkae, maka iä djaton bewäi.
11. Tapi olo idjä balemo atäie karäh indu tempon petak, iä akan handjahandjak awi kapaham kasanange.
12. Olo papa manggau akal mawi olo tetek, tuntang mangadjirat kasingae tagal iä.
13. Tapi pangkahai Tuhan manatawä iä, krana iä mitä andaue lawoh dumah.
14. Olo papa manjilak padang, tuntang mangantjang talin panahe, tantai mampalokang olo tjalaka, olo pähä, tuntang mampatäi olo budjur.
15. Tapi padange karäh mamadok manusok atäi ai kea, tinai panahe karäh imelek.
16. Alo talo isut awang ain olo tetek, maka djetä bahalap bara kutoh panatau ain karä olo papa.
17. Krana lengän olo papa tä karäh imelek, tapi olo tetek ihaga Jehowa.
18. Jehowa tawan tikas karä andau olo budjur, bagin ajue karäh melai sampai katatahi.
19. Katika kadjakä äwen tä djaton karäh rusak, wajah lau iä akan kuman besoh.
20. Tapi olo papa karäh rusak; karä musoh Jehowa, alo iä kilau tana basiwoh, mahin lilap kilau asep.
21. Olo papa tä pudji mindjam djaton manahore; tapi olo tetek tau masi tuntang radjin manenga.
22. Krana idjä imberkat Jehowa manjores petak, tapi idjä injapae karäh irunap.
23. Karä djalanan olo tä impatuah Jehowa, krana iä mangilak djalanae.
24. Alo iä lawo, djaton iä palus inganan, krana Jehowa mimbing lengäe.
25. Aku bihin tabela, toh aku sampai bakas, tapi djaton aku pudji mitä olo tetek inalua, atawa panakae manjadakah manggau panginae.
26. Haradjur iä manjanjang tuntang mandjaman, tä panakae magon melai hong berkat.
27. Kanan talo papa, lalus talo bahalap, tä ikau karäh melai haradjur palus dapit.
28. Krana Jehowa radjin kabudjur, iä djaton manalua idjä budjur dengae; palus katatahi äwen tä ihagae; tapi panakan olo papa karäh impalomos.
29. Olo tetek akan manjores petak, palus melai hetä sampai katatahi.
30. Totok olo tetek manutor kapintar, djelae masuman kabudjur.
31. Torat Hatallae aton hong atäie, tä tatap paie djaton tanggarurus.
32. Olo papa mimpa olo tetek, radjin mampatäi iä;
33. Tapi Jehowa djaton manalua olo tetek hong lengän olo tä, iä djaton manipan äwen huang basara.

MASM. 37.

34. Entai Jehowa, anjak djalae, tä maka iä karäh manggatang ikau, sampai ikau manjores petak; tuntang ikau karäh mitä olo papa impalomos.
35. Aku djari mitä olo papa, iä tä badjoho tuntang gagah, tinai iä barangkap kilau kaju badjewong, idjä manimben uhate.
36. Tapi badjeleng iä mamunggo, itä! iä djaton hindai. Aku manggau iä palus djaton sondau.
37. Toh, ingat olo budjur, itäm olo tetek: toto kadjarian olo tä salamat bewäi.
38. Tapi olo idjä malangkah karäh uras imparusak, kadjarian olo papa karäh impalomos bewäi.
39. Maka salamat ain olo tetek dumah bara Jehowa, iä tä kota ai, metoh katika kadjakä.
40. Jehowa mandohop olo tä, tuntang maliwus iä; iä maliwus äwen bara karä olo papa, tuntang manjalamat äwen, krana olo tä harap iä.

MASMUR 38.

Lakudoan olo idjä manjasal.

1. Masmur Dawid; hapa mampingat.
2. O Jehowa! äla mandjara aku huang kalaitm, äla mahukum aku huang kasangitm.
3. Krana anak panahm leket hong aku, lengäm djari lawo intu aku.
4. Djaton äka kamangat hapus isingku awi kalaitm, karä tolangku djaton tau sanai awi dosangku.
5. Krana karä kasalangku halau takolokku, kilau tanggong awang paham djetä pahalau babehat akangku.
6. Karä bahangku maram tuntang hanana awi kahumongku.
7. Aku hadjungkong hadjukot, nongkang andau ampingku tangitangis.
8. Krana sapakku lepah karitip, tuntang djaton äka kamangate hapus bitingku.
9. Aku ujuh, kilau imaro angatku, aku manarahing awi kalisah atäiku.
10. O Tuhan! karä kahandakku uras hong baum, tarahingku djaton basilim intu ikau.
11. Atäiku hagandang, kaabasku djari nihau, katarang matangku kea djaton hindai.
12. Idjä äka karadjingku tuntang karä kapatohku bilobiloi mangedjau arepe dengan peresku, karä kolangku mendeng djajong.
13. Olo idjä mangatah tahasengku mina djarat manantai aku, tuntang idjä manggau tjalakangku hatirok manggau akal mamparusak aku, nongkang andau iä mangarangka tipu.
14. Tapi aku, kilau olo badengen, djaton mahining, tinai kilau olo bisu, idjä djaton marakang njamae.
15. Toto aku kilau olo idjä djaton mahining, kilau totok olo idjä djaton bara djawap.
16. Krana aku mentai ikau, o Jehowa, ikau toto karäh tombah, o Tuhan, Hatallangku.
17. Krana koangku: äla olo tä handjak tagal aku; amon paingku tanggarurus, toto olo tä handak mampatara arepe tagal aku.
18. Krana aku injaragh huang tjalaka, tuntang kapähängku haradjur leket hong aku.

19. Krana aku mangaku kasalangku, aku njukok tagal dosangku.
20. Tapi karä musohku belom bahalap tuntang kwasa, kutoh karä idjä basingi aku djaton dengan patut.
21. Idjä manjulang talo papa akangku gantin kahalapku lembut mawi aku, basa aku tanggar mahaga kahalap.
22. Æla malihi aku, o Jehowa, Hatallangku! äla ikau kedjau dengangku.
23. Käläh mandjeleng arepm mandohop aku, o Tuhan, äka salamatku.

MASMUR 39.

Alo tjalaka sampai pampatäi, harap Hatalla dadähen atäi.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji, akan Jedutun tä.
2. Aku djari manukase: aku handak mahaga arepku, belä aku badosa awi djelangku; aku handak mangandali totokku, basa olo papa tä magon aton, mahupi aku;
3. Aku tunis tuntang benjem bewäi, aku suni; — tapi djaton kabawa; kapähän atäiku mangkurok haream.
4. Atäiku djadjalan blasut intu huangku; kahum aku mangumang tä apuapui angatku, palus djelangku hamauh, koangku:
5. Sanan akangku, Jehowa, tikas umurku, prea karä andauku akan hapus? aku handak katawan, prea aku ombet?
6. Karä andauku inengam kalombah lokap bewäi, pambelomku kilau amba intu baum; baja akan kahaiang bewäi karä olo djari impendengm. — Sela.
7. Olo handiai hagoet kilau karihau talo, toto haiang bewäi karä lalentoe; iä manampunan tuntang djaton katawan, äwe karäh tempoe.
8. Maka toh, äwe akan ientäiku, o Tuhau? ikau äka kaharapku!
9. Lapas aku bara karä dosangku; äla nalua aku mandjadi tanding olo gila.
10. Aku handak suni bewäi, djaton marakang njamangku; krana ikau kea idjä tempon gawi tä.
11. Undur hukum aim bara aku, krana awi djaran lengäm aku djari ujuh rusak.
12. Amon ikau madjar mandjara olon tagal kasalae, tä karä kakenae nihau kilau kinau gagat. Kajah, karä olo samandiai uras kahaiang. — Sela.
13. Hining, o Jehowa, lakudoangku, senäh karä augh bawaiku, äla manjuni arepm, itäm djohon matangku; krana aku baja olo tamuäi idjä omba mukong bewäi intu ikau, sama kilau karä tatoku kea.
14. Terai mawi aku, mangat aku mampangat arepku, helo bara aku buli, tuntang palus djaton hindai.

MASMUR 40.

Tarimakasih tuntang blaku dohop.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Aku djari mentai Jehowa, maka iä djari sontop manangkilik

aku, tuntang manarima augh bawangku.

3. Iä mandjidjit aku bara lowang kabanasa; bara äka rumpur, palus mampendeng paingku hong batukarang, tuntang mandähen tandjongku.

4. Iä djari mingkes njanji taheta hong njamangku, hapa manara Hatallan ita. Olo arä akan mitä tä, haiak mikäh tuntang harap Jehowa.

5. Salamat olo tä, idjä mina kaharape intu Jehowa, idjä djaton omba olo badjoho, tuntang olo idjä lajau tamput tandjaro.

6. Ikau, o Jehowa, Hatallangku, djari mamparä gawim idjä heran, tuntang karä tirok berkatm, awang ilalum akan ikäi. Djaton idjä padan dengam; aku handak masanan tuntang manutor tä, alo djetä djaton taraisä.

7. Parapah awang injambalih, parapah indu kinan djaton ingilakm, tapi ikau djari marewang pindingku; parapah awang ingähu tuntang parapah tagal dosa djaton ikau manggaue. — (*Ibran.* 10,5.)

8. Tä koangku: itäm, aku toh dumah; augh surat tä masanan akangku tuntang masuman aku; — (*Joh.*5,39.)

9. Aku radjin malalus kahandak aim, o Hatallangku, karä prentahm mamentok huang atäiku.

10. Aku handak masanan katetek hong tawon olo arä, aku djaton maku mampatendä totok biwihku: tawam bewäi, o Jehowa.

11. Kabudjurm djaton aku manjahokae hong atäiku bewäi, tapi aku hakotak masuman katotom, salamatm, tuntang djaton milim asim, kasajangm intu tawon olo arä.

12. Tapi ikau, Jehowa, äla manguroog manguntji kasajangm bara aku, soho asim tuntang katotom mahaga aku haradjur.

13. Krana tjalaka awang djaton taraisä djari manjangkulep aku, karä katiwasku djari menjet aku, sampai matangku kaput; karäe tä labih bara balau takolokku, sampai atäiku djaton mingat arepe.

14. Käläh djaka ikau nahuang, joh Jehowa! mangat maliwus aku; o Tuhan, djeledjeleng dohop aku.

15. Patut olo handiai mahamen tuntang buraburah baue, idjä mangatah handak manganan hambaruangku, patut iä iakis iundur tuntang impanjukok, idjä radjin mitä tjalakangku.

16. Patut olo handiai sabanen tagal kahawäe, idjä hamauh mawi aku: tä akae, tä akae!

17. Tapi käläh olo handiai, idjä manggau ikau, akan handjak rantang, tuntang rindang intu ikau; idjä radjin salamatm akan haradjur hamauh: Jehowa toto hai!

18. Aku toto tjalaka tuntang pähä, tapi Tuhan karäh manun akangku; ikau indu pandohopku tuntang paliwus ajungku; o Hatallangku, äla ikau randjar.

MASMUR 41.

Salamat olo pamasi, krana iä karäh iasi

---

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.

2. Salamat olo tä idjä manam-

pajah olo pähä; katika kadjakäe iä karäh iliwus Jehowa.

3. Jehowa karäh mahaga tuntang mambelom iä, iä karäh imberkat hong petak. Ikau djaton maku mandjuluk iä akan kahandak musohe.

4. Jehowa handak mampangat iä, amon iä baperes hong sasuroe, ikau manambalik kahabae indu kamangate.

5. Aku kea djari blaku: o Jehowa, pasi aku, pakäläh hambaruangku, basa aku djari basala dengam.

6. Karä musohku mangotak aku, koae: prea iä akan matäi, prea arae akan nihau?

7. Amon iä tanggoh manjengok aku, maka atäie haliau bewäi; iä manggau bukue hapan mangotok, tuntang iä palus blua masuman tä.

8. Karä olo idjä basingi aku habisik sama arepe mawi aku, iä mangarangka talo papa akangku;

9. Koae: gawin setan ita djari manguman mangatah iä, iä menter, toto, djaton tau mendeng tinai.

10. Toto sobatku kea, idjä äka kaharapku, idjä ompat kuman panginangku, manggatang takire handak mawi aku.—(*Joh.*13,18.)

11. Tapi ikau, o Jehowa, käläh masi aku; gatang aku tinai, tä aku handak mamaläh mawi olo tä.

12. Tawangku, ikau mangilak aku, musohku djaton akan malahap tagal aku.

13. Tapi aku toh ihagam tagal kabudjurku, ikau mampendeng aku naharep baum palus katatahi.

14. Horumat akan Jehowa, Hatallan Israel, bara katatahi haradjur katatahi. Amen, joh Amen!

MASMUR 42.

Lakudos masuman kataharu dengan Hatalla.

1. Augh adjar ingarang panakan Koragh; akan kamander olo panjanji.

2. Kilau badjang manggah manggau tahasak danum, kalotä hambaruangku manggah taharu dengam, o Hatalla!

3. Hambaruangku haus manggau Hatalla, Hatalla idjä belom. Prea aku sampai, mangat manaharep baun Hatalla?

4. Djohon matangku indu panginangku handau hamalem, basa nongkang andau olo hamauh mawi aku: kwe Hatallam toh?

5. Maka aku mingat, haiak hambaruangku lenjoh hong aku, aku bahut pudji ompat haiak tawon olo arä, manandjong helo baue manalih human Hatalla, tuntang manjanji, manarimakasih, hindjä dengan olo arä idjä mahaga pesta.

6. Buhen ikau mangapähä arepm, joh hambaruangku, buhen ikau bagisah hong aku? Entai Hatalla, krana toto aku karäh manara iä hindai, basa baue mandohop aku.

7. Joh Hatallangku, hambaruangku kapähä intu huangku; sabab tä aku mangenang ikau bara tanah Jordan, bara bukit Hermon tuntang bukit Mishar.

8. Dähes hatuntut hatuntut djaton balentas, awi aughm manjoho

djetä manjambong, karä riakm tuntang galombangm hatatepä hatatawon aku.

9. Tapi handau Jehowa pudji mampendeng asie, tinai hamalem njanjingku manara iä, tuntang aku blaku intu Hatallan pambelomku.

10. Aku handak hamauh dengan Hatalla, idjä batukarangku: buhen ikau ngalapean aku? buhen aku akan manandjong buraburah, haiak musohku mandjakä aku?

11. Angat tolangku kilau imuno impatäi, basa karä musohku manawah aku, amon iä haradjur hamauh mawi aku: hong kwe Hatallam?

12. Buhen ikau mangapähä arepm, joh hambaruangku, buhen ikau bagisah hong aku? Entai Hatalla, krana toto aku karäh manara iä tinai, idjä puna salamat baungku tuntang Hatallangku.

MASMUR. 43.

Awi mambadjur aku dengan olon.

1. Käläh budjur aku, o Hatalla, käläh putus klahingku dengan karä olo idjä tulas, liwus aku bara olo panandjaro tuntang kianat.

2. Krana ikau toto Hatalla äka kaabasku; buhen ikau manganan aku? buhen aku akan manandjong buraburah, haiak musohku mandjakä aku?

3. Soho kalawam tuntang katotom, mangat djetä ngagalan aku, tuntang magah aku akan bukitm idjä brasih, akan äkam melai.

4. Mangat aku sampai mesbeh Hatalla, naharep Hatalla tä, idjä äka kahandjak tuntang karindangku, mangat aku manara ikau hapan kutjapi, joh Hatalla, idjä Hatallangku!

5. Buhen ikau mangapähä arepm, joh hambaruangku, buhen ikau bagisah huang aku? Entai Hatalla, krana toto aku karäh manara iä tinai, idjä äka salamat baungku tuntang Hatallangku.

MASMUR 44.

Dohop ikäi, tumon pandohopm dengan tato ikäi bibin.

1. Augh adjar ingarang panakan Koragh; akan kamander olo panjanji.

2. O Hatalla, pinding ikäi djari mahining, tato ikäi djari manjarita akan ikäi karä gawi tä, idjä iawim intu pangereng ai, djaman horan.

3. Lengäm djari manganan utus olo kapir, tapi äwen djari imbulm: arä' utus olo djari irusakm, tapi äwen djari ingapalm.

4. Krana djaton awie hapan padang äwen djari manduan tanah toh, tuntang djaton lengäe mandohop arepe, tapi lengäm gantaum, penang ajum, tuntang kalawa baum: krana ikau mangilak äwen.

5. Maka ikau tä kea, o Hatalla, idjä magon radjangku; lalus dohopm akan Jakob!

6. Awim ikäi akan manasang karä musoh ikäi, huang aram ikäi akan mahundjeng mamparamok olo handiai idjä mawi ikäi.

7. Krana aku djaton harap panahku; kwäka padangku tau mandohop aku!

8. Malainkan ikau mawat ikäi

bara karä musoh ikäi, tuntang
mambalang mampahawen olo handiai, idjä basingi ikäi.
9. Haradjur ikäi handak manara
Hatalla, aram impahai ikäi sampai
katatahi. — Sela.
10. Tapi toh ikau manganan ikäi,
tuntang manalua ikäi rungkok,
djaton handak omba haiak kawan
parang ikäi.
11. Ikau mampaundur ikäi bara
musoh, olo idjä basingi ikäi marampas ramon ikäi.
12. Ikau manjama ikäi dengan
kawan tabiri idjä tantai impatäi,
palus manaburan ikäi marak karä
olo kapir.
13. Ikau mandjual utus olo ajum
djaton bilie, tuntang djaton maku
trima regae.
14. Ikau mawi ikäi indu tawah
karä olo idjä hadarah dengan ikäi,
indu sindir tuntang andin olo handiai, idjä hakaliling ikäi.
15. Ikau mandjadian ikai indu
tanding marak karä olo kapir, sampai karä utus olo manggiling takoloke mawi ikäi.
16. Nongkang andau kahawengku hatantilap naharep aku, tuntang kahowaku manutup baun gku
17. Tagal augh olo idjä manawah tuntang hababaka, tagal karä
musoh tuntang olo parajap.
18. Talo handiai tä djari buah
ikäi; tinai ikäi djaton djari ngalapean ikau, djaton djari baliau mamapa djandjim.
19. Atäi ikäi djaton djari undur,
tasaran pain ikäi djaton djari mahiwang bara djalam;
20. Sampai ikau marusak manatelan ikäi marak ason taun, tuntang manjangkulep ikäi hapan kangkalingän pampatäi.
21. Paribasa djaka ikäi djari ngalapean aran Hatallan ikäi, tuntang
djari mandepä lengän ikäi akan
dewan olo:
22. Tau Hatalla dia kasene tä?
krana iä puna katawan talo handiai, awang basilim huang atäi.
23. Krana toto tagal ikau bewäi
ikäi impatäi nongkang andau, ikäi
inggarä kilau tabiri, awang tantai
injambalih.
24. Misik, o Tuhan! buhen ikau
batiroh? Misik, äla manganan ikäi
lepah lingis.
25. Buhen ikau handak manjahokan baum, ngalapean tjalaka
tuntang kadjakän ikäi?
26. Krana hambaruan ikäi djari
sontop sampai petak, knain ikäi
rantep dengan tanah.
27. Mendeng, dohop ikäi, palus
liwus ikäi tagal asim.

MASMUR 45.

Tara akan Kristus tuntang djalahan ai,
idjä kilau popohe.

---

1. Akan kamander olo panjanji; tahiu kambang mawor, ingarang panakan Koragh; augh adjar,
njanji tahiu idjä äka katau.
2. Augh bahalap mahambur bara
atäiku, koangku: aku handak
mangarang tahiu radja, djelangku
kilau kalam djurutulis idjä tamat.
3. Ikau idjä kapala bakena bara
karä panakan olon, kamangat augh
djari inampohak hong totok biwihm; tagal tä Hatalla mamberkat ikau palus katatahi.
4. Tangking padangm intu kahangm, o pangkalima, tuntang kahaim kabungasm.
5. Huang kahaim tä lius palus
manang haradjur akan katoto, ka-

lemo tuntang katetek; maka lengäm gantaum karäh malalus gawi awang heran.

6. Karä anak panahm uras batadjim, sampai arä utus olo balongkang penda ikau; djetä manambelan atäi karä musoh radja.

7. Padadusam, o Hatalla, melai haradjur katatahi, sokah karadjaam tä toto sokah kabudjur. — (*Ibran.* 1,8.)

8. Ikau mangilak katetek tuntang basingi kadarhaka, tagal tä, o Hatalla, Hatallam djari maminjak ikau hapan minjak kahandjak, paham bara karä kolam.

9. Karä pakaiam kilau ewau mur, tjindana tuntang tidja; bara huma garing, bara hetä kahandjakm dumah.

10. Kutoh putir radja hindjä olo ajum idjä hai tä, batang popohm mendeng hila gantaum, imbungas hapan bulau idjä kapala bahalap.

11. Hining, o putir, ingat, talingan pindingm: käläh ngalapean utus olo ajum, tuntang ungkup human bapam;

12. Mangat radja mangilak kahalapm; krana iä toto Tuhan ajum, ikau akan manjembah iä.

13. Tä Tirus, budjang bawi tä, karäh manggau asi intu baum, hapan talo panenga, karä olo awang tatau bara marak olo arä.

14. Bungas haliai putir intu dalam tä, pakaiae uras bulabulau.

15. Hapan pakaian awang ogo basulam iä iagah akan radja, kutoh budjang bawi, awang kolae, miring iä, palus iä iagah akam.

16. Æwen tä iagah tuntang handjak dengan ramirami, iä tamä dalam radja.

17. Karä anakm awang hatuä karäh indu takirin karä tatom, ikau karäh mamparadja äwen mahundjun hapus petak.

18. Aku handak mambrita aram marak karä utus olo, tagal tä arä djalahan olo karäh manara ikau haradjur sampai katatahi.

MASMUR 46.

Lewun Hatalla haradjur sanang bewäi.

---

1. Njanji ingarang panakan Koragh; akan kamander olo panjanji; tumon nudan Alamot.

2. Hatalla äka kalindong tuntang kaabas ita, iä puna toto pandohop haliai kahum kadjakä.

3. Tagal tä ita djaton mikäh, alo kalunen rusak, alo karä bukit balongkang akan bentok tasik.

4. Alo karä danum tä hariak mangambang, sampai bukit honggä awi kasangite: — Sela.

5. Mahin aton kea batangdanum tuntang sungäie akan mampahandjak lewun Hatalla, idjä brasih awi äka melai ain Idjä pangkahai tä.

6. Hatalla intu bentoke, tagal tä iä djaton hagulak; Hatalla mawat iä sana duruh sawah.

7. Arä utus olo ridu lalento, karä karadjaan honggä; Hatalla mambo mampahining aughe, palus lenjoh hapus petak.

8. Maka Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, aton mampahaiak ita; Hatallan Jakob puna kotan ita idjä dähen.

9. Kantoh, itä karä gawin Jehowa, idjä mandjadian karusak kalotä hundjun petak;

10. Idjä mahapus karä parang hong salepah petak, idjä mamelek

karä panah, malompeng karä lundju, tuntang manusul karä kareta parang.

11. Terai keton, awi ngasene, aku bewäi toto Hatalla; aku kwasa intu bentok karä olo kapir, aku kwasa hong hapus petak.

12. Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, aton mampahaiak ita, kotan ita, djetä Hatallan Jakob. — Sela.

MASMUR 47.

Tara akan Hatalla, idjä pangkahai tä, idjä mandohop olo ai.

1. Masmur panakan Koragh; akan kamander olo panjanji.

2. Tapok lokap keton, handjak karä utus olo, lahap intu Hatalla, hapan augh ramirami!

3. Krana Jehowa, pangkahai Tuhan tä, toto äka kikäh, iä radja hai mahundjun salepah petak.

4. Iä mandjudju karä utus olo mamenda ita, karä djalahan olo penda pain ita.

5. Iä mintih akan ita bagin joresan ita, kahain Jakob, idjä ingilake. — Sela.

6. Hatalla mandai haiak lahap, Jehowa tä, haiak augh sarunai.

7. Njanji, tara Hatalla, njanji, tara radjan ita!

8. Krana Hatalla toto radjan hapus petak; njanji, tara iä buabuah.

9. Hatalla mimbing prentah mahundjun karä olo kapir, Hatalla mondok hong padadusae idjä brasih.

10. Karä mantir sakarä utus olo djari hapumpong hindjä utus olo ain Hatallan Abraham, krana karä olo hai idjä indu talawang petak puna ain Hatalla; Iä idjä pangkahai tä.

MASMUR 48.

Njanji hapan manara lewun Hatalla.

1. Masmur panakan Koragh.

2. Hai toto Jehowa, iä paham inara hong lewun Hatallan ita, hundjun bukit ajue idjä brasih.

3. Bahalap tawas kagantonge, tuntang indu kahandjak hapus petak bukit Sion tä, idjä hila utara, lewun radja hai tä.

4. Æwen idjä huang karä humae awang hai tuntang bahalap uras katawan Hatalla puna äka kalindonge.

5. Krana itä! karä radja djari hapumpong, maka uras iä lilap.

6. Æwen mitä, tä iä sangang, iä taräwen, hadari.

7. Panaräwen nandjaming iä hetä, kikäh kilau olo bawi idjä handak luas.

8. Hapan riwut timor ikau mamusit karä banama hai.

9. Tumon ikäi djari mahininge, kalotä kea ikäi djari mitäe intu lewun Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, intu lewun Hatallan ikäi; Hatalla mandähen djetä haradjur katatahi. — Sela.

10. O Hatalla, ikäi mingat asim huang huma idjä äkam.

11. Kilau aram, o Hatalla, tumon tä kea horumatm sampai saran petak; lengäm gantaum kontep katetek.

12. Bukit Sion handjak rantang, anak bawin Juda rindang ramirami tagal karä kaputusam.

13. Kaliling Sion, ngalingkang iä, isä karä tjandie.

14. Pariksa kotae, awi manitip karä humae idjä hai tuntang bahalap, mangat keton tau masuman tä akan girir olo awang rahian.

15. Krana Hatalla djetoh toto Hatallan ita haradjur palus katatahi; iä magah ita mahalau pampatäi kea.

MASMUR 49.

Alo olo parajap batuah, äla bahiri.

1. Masmur panakan Koragh; akan kamander olo panjanji.

2. Mindiminding, karä utus olo, ingaingat, olo handiai idjä mukong petak,

3. Olo naniha tuntang olo hai, olo tatau dengan olo pähä belom haiahaiak.

4. Totokku akan manjewut karä kapintar, tinai atäiku mangumang kaharati.

5. Aku handak manalingan pindingku akan paribasa, hapan ku tjapi aku handak masuman leläiku.

6. Buhen aku akan mikäh metoh andau kadjakä, amon aku ingaliling awi kadarhakan olo tä, idjä mahenjek aku?

7. Olo tä idjä harap kutoh ramoe, tuntang mandjoho arepe tagal katataue.

8. Krana dialo idjä biti tau manewus paharie, djaton kabawae iä manenga tewuse akan Hatalla.

9. Krana tewus hambaruae tangkalau hai, sampai iä djaton kabawae palus katatahi. — (*Matt.* 16,26.)

10. Djaton tau manewus iä, uka iä belom tinai haradjur, tuntang djaton mitä kabanasa.

11. Amon iä mitä, olo pintar matäi kea, sama nihau haiak dengan karä olo paleng gila, tuntang djaton tau dia malihi karä ramoe akan olo:

12. Tä, maka aton kabaudak atäie, mangat ungkup humae melai katatahi, tuntang mangat äkae melai bunggut girirmanggirir, tinai uka arae basewut intu arä tanah.

13. Tapi horumat olon puna djaton tau melai, malainkan iä sama dengan meto, iä akan lomat bewäi.

14. Djetä djalan olo tä, iä uras olo gila, tinai olo rahian mangilak augh totoke kea. — Sela.

15. Kilau kambing tabiri äwen ingkes hong naraka, pampatäi manjakatik iä; haiak djadjewu olo budjur mandjadi tempon ai; tapi kahain äwen kinan nakara, iä djaton bara kalekae hindai.

16. Tapi hambaruangku karäh iliwus Hatalla bara kwasan naraka, krana iä manduan aku.

17. Æla mikäh, amon olo mandjadi tatau, amon horumat ungkup humae djaladjalan hai.

18. Krana amon iä matäi, djaton iä mimbit talo enen, horumat ajue djaton tamput iä.

19. Krana iä pudji mampangat hambaruae pesae belom, tuntang olo handiai djari manara iä, basa iä tau ramirami paham.

20. Tapi iä akan buli utus tatoe, palus dapit äwen tä djaton mitä kalawa.

21. Olo idjä bara horumat tuntang djaton bara kapintar toto, iä sama dengan meto, iä akan lomat bewäi.

MASMUR 50.

Tahiu ampin agama awang toto; mampudji olo haliau.

1. Masmur Asap. — Tuhan, Hatalla, Jehowa aton hakotak, iä mangahau hapus kalunen bara palembut matanandau sampai pambelepe.

2. Bara Sion, äka kapala kabungas tä, kahain Hatalla baginning.

3. Hatallan ita aton dumah, djaton iä suni, apui panjeha helo bara baue, tinai talo badjea hakaliling iä.

4. Iä mangahau langit idjä ngambo, tuntang hapus petak, handak mamutus utus olo ajue.

5. „Pumpong akangku olo aingku idjä budjur, idjä djari hadjandji dengangku hadjamban parapahe."

6. Tä karä langit masuman katetekе, krana Hatalla idjä mamutus. — Sela.

7. Hining, djalahan olo ajungku, aku handak hamauh, joh Israel, aku handak manjumpah mampudji ikau; aku, Hatalla, puna Hatallam.

8. Djaton tagal karä parapahm aku mampudji ikau, krana parapahm awang ingähum puna haradjur intu baungku.

9. Dia usah aku manduan sapi bara humam, atawa tabiri bara kandangm.

10. Krana aku puna tempon karä meto hutan, karä satua hong karä bukit, idjä manandjong bakojakojan karäe hetä.

11. Aku katawan karä ampin burong hong karä bukit, tuntang karä meto bariar hong padang uras ajungku.

12. Paribasa aku blau, dia usah aku masuman tä akam, krana aku tempon kalunen tuntang huange. — (*2Mos.*19,5.)

13. Aton angatm, aku handak kuman isin sapi, atawa manjurup dahan tabiri?

14. Luput tara akan Hatalla, tumon tä lalus djandjim intu Idjä pangkahai tä.

15. Tä, laku hong aku metoh andau kadjakäm, maka toto aku handak maliwus ikau, tuntang ikau akan mahorumat aku.

16. Tapi dengan olo papa Hatalla hamauh: Narai ikau masuman prentahku, tuntang manduan djandjingku tamä njamam?

17. Basa ikau djaton maku impudji, tuntang manganan karä aughku akan likutm.

18. Amon ikau mitä maling, palus ikau pakat dengae, ikau rampi dengan olo bakandji.

19. Ikau nalua totokm akan karä talo papa, tuntang djelam mamundal tipudaja.

20. Ikau mondok mangotok paharim, anak indum mahin inulasm.

21. Kakai ampin gawim, tinai aku djari manjuni arepku; tä maka angatm, aku sama kilau ikau kea. Tapi aku handak mandjara ikau, tuntang handak marinting tä intu baum.

22. Käläh ingat buabuah talo djetoh, o keton handiai idjä ngalapean Hatalla, uka äla aku salenga mantakan, tuntang djaton idjä maliwus.

23. Idjä maluput tara, iä tä idjä mahorumat aku; idjä mambudjur djalae, akae aku handak mamprahan manenga salamat Hatalla.

MASMUR 51.

Masmur kanjasal.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji;
2. Metoh nabi Natan djari mananggoh iä, limbah Dawid djari dengan Batseba. — (2.*Sam.*12,1.)
3. Pasi aku, Hatalla, tumon kasajangm, puas karä kalangkahku tumon kahain asim.
4. Penjau aku lingilingis bara kadarhakangku, prasih aku bara dosangku.
5. Krana aku mangkemä karä kadarhakangku, tuntang karä dosangku haradjuraton intu baungku.
6. Intu ikau, intu ikau bewäi aku djari badosa, tuntang djari mawi talo awang papa intu baum; mangat ikau tetek huang karä aughm, tuntang budjur huang karä hukum ajum.
7. Itäm, huang kasala aku djari inakan, tuntang djari inihi induku huang dosa.
8. Itäm, ikau mangilak katoto huang atäi, adjar aku kapintar idjä basilim tä.
9. Puas dosangku, mangat aku brasih, penjau aku, uka aku baputi bara udjan habungkus.
10. Soho aku mahining kahandjak tuntang karindang, uka tolangku idjä indaraim tau mangat tinai.
11. Ules baum, nalikut karä dosangku, kanan lepah lingis karä kasalangku.
12. Tampa huang aku atäi idjä brasih, o Hatalla, käläh manaheta intu huangku rogh idjä etter.
13. Æla manganan aku bara baum, ala manduan Roghm idjä brasih bara aku.
14 Lian akangku kahandjak tagal salamatm, sokah aku hapan rogh kahias.
15. Tä aku handak madjar djalam intu olo palangkah, mangat karä olo badosa hobah intu ikau.
16. Liwus aku bara utang daha, o Hatalla, ikau idjä Hatallangku tuntang Djuru-salamat ajungku; tä djelangku handjahandjak akan manara katetekm.
17. Bakang totok biwihku, o Tuhan, tä njamangku akan masanan horumat ajum.
18. Krana ikau djaton mangilak parapah, djaka dia kalotä, tä aku radjin maluput tä akam; parapah awang ingähu djaton ikau radjin.
19. Parapah awang ingilak Hatalla, iä tä rogh idjä lenjoh; atäi idjä lenjoh tuntang bageto djaton ingabeläm, o Hatalla.
20. Pahalap Sion tumon asim, pendong karä kotan Jerusalem.
21. Tä ikau karäh mangilak parapah katetek, parapah awang ingähu idjä lepah akam; tä olo karäh maluput sapi hundjun mesbehm.

MASMUR 52.

Karä karajap akan rusak.

1. Augh adjar Dawid; akan kamander olo panjanji;
2. Metoh Doeg, olo Edom tä, dumah tuntang masuman akan Saul, koae: Dawid djari tamä human Ahimelegh. — (1.*Sam.*22.)
3. Buhen ikau badjoho, joh olo kianat, tagal kapapam? toto asin Hatalla melai haradjur!
4. Djelam mangarangka kadarhaka, djetä kilau lading sukur

idjä banjihi, ikau tukang panipu.

5. Ikau radjin kapapa labih bara kahalap, talo tandjaro radjin ikau manjewute bara katetek. — Sela.

6. Ikau mangilak karä augh idjä marusak, ikau, o djela panandjaro!

7. Tagal tä, maka Hatalla kea karäh marusak ikau lepah lingis, mansuwit manganan ikau bara pasahm, tuntang marunap ikau bara tanah äka olo belom. — Sela.

8. Maka olo tetek karäh mitä tä haiak marawan, tuntang äwen karäh manatawä iä, koae:

9. Itäm, djetä olo tä, idjä dia manduan Hatalla indu kotan ai, haja iä harap kutoh panataue, tuntang iä djari kwasa huang kadarhaka.

10. Tapi aku kilau batang undus idjä lalamanjan hong human Hatalla, aku harap asin Hatalla haradjur palus katatahi.

11. Aku handak manara ikau palus katatahi, basa ikau djari malalus tä; aku handak mentai aram, krana djetä mangat akan karä olo ajum idjä budjur.

MASMUR 53.

Tahiu kapapan olo kalunen.

1. Augh adjar Dawid; akan kamander olo panjanji; tumon nudan Maghalat.

2. Olo gila hamauh huang atäie: Hatalla puna djaton. Æwen djari tapakarok rusak atäie; iä talo kadjilek awi kapapan prangae; djaton aton idjä mawi talo bahalap, idjä mahin dia. — (*Masm.*14.)

3. Bara sorga Hatalla manangkilik karä panakan olon, tantai mitä, djaka aton idjä biti idjä pintar, idjä manggau Hatalla.

4. Tapi samandiai äwen djari undur, uras iä djari babasi; djaton idjä mawi talo bahalap, idjä mahin dia.

5. Kilen, djaton idjä biti olo parajap tä handak harati? idjä kuman ungkup olo ajungku, manggau ontong akae; tapi iä djaton blaku intu Hatalla.

6. Hetä olo tä mikäh, alo äka tä djaton pampikäh, krana Hatalla mamelek karä tolang olo idjä mandjakä ikau; ikau mampahawen mamparungkok äwen, krana Hatalla mangabelä olo tä.

7. Kajah, käläh djaka bara Sion dumah paliwus akan Israel, amon Hatalla haluli manalih olo ajue idjä tawanan! Tä Jakob akan baramirami, Israel akan handjak rantang.

MASMUR 54.

Laku tahiu kaliwus.

1. Augh adjar Dawid; akan kamander olo panjanji; impahaiak kutjapi;

2. Metoh olo Sip djari dumah, sambil hamauh dengan Saul: Dia Dawid djari manjahokan arepe marak ikäi? — (1.*Sam.*26,1.)

3. O Hatalla, liwus aku awi aram, käläh mamatut akangku hapan kwasam.

4. O Hatalla, hining lakudoangku, mindiminding akan augh njamangku.

5. Krana olo beken utuse manggatang arepe mawi aku, olo kia-

nat mangatah hambaruangku, iä djaton mingat Hatalla puna intu baue. — Sela.
6 Itä, Hatalla idjä mandohop aku, Tuhan tä hindjä äwen idjä mahaga hambaruangku.
7. Kadarhakan musohku karäh mamulang mawi iä kea; käläh rusak olo tä tumon katotom.
8. Tä aku handak mimbit parapah akam, tuntang handak manara aram, o Jehowa, basa djetä paham bahalap.
9. Krana iä djari maliwus aku bara karä tjalaka, sampai matangku mitä kahandjake tagal karä musohku.

MASMUR 55.

Tahiu sobat awang baliau.

1. Augh adjar Dawid; akan kamander olo panjanji; impahaiak kutjapi.
2. Hining lakudoangku, o Hatalla, äla mandengen augh usokku.
3. Tahiu aku tuntang trima aughku, aku manarahing huang kapähängku, tuntang manangis;
4. Basa awi musoh paham mangkariak, tuntang olo papa hararepan; krana olo tä mambaring tjalaka akangku, tuntang hasep kasangite manjingi aku.
5. Atäiku paham sekä intu huangku, pampikäh pampatäi djari manjangkulep aku.
6. Kikäh tuntang panaräwen djari buah aku, kasabanen djari manjalungkem aku.
7. Koangku: käläh djaka aku bara palapas kilau burong dara, tä aku handak trawang, manggau äkaku melai.
8. Toto, aku radjin hadari kedjau kantäkantä, tuntang bara malem hong padang benjem. — Sela.
9. Aku handak mandjeleng arepku, mangat mahakan barat tuntang talo basaloh.
10. Paletang olo tä, o Tuhan, käläh kahut aughe, krana aku mitä baja kararat tuntang klahi hong lewu.
11. Handau hamalem talo kalotä hakaliling hundjun kotae, kadarhaka tuntang tjalaka aton intu huange;
12. Gawi sala marentah intu huange, tandjaro tuntang tipu djaton maku haiang bara karä djalae.
13. Krana djaton djaka musohku idjä mamapa aku, djetä puna indu injarenangku; dia kea olo idjä puna basingi aku badjoho toh mawi aku, djaka kalotä aku handak manjahokan arepku bara iä.
14. Tapi ikau puna kolangku, sobatku tuntang karampiku;
15. Koä idjä pudji pakat hatirok bahalap, koä idjä manandjong hambai tamä human Hatalla, haiak olo arä.
16. Käläh karusak buah iä, käläh iä gagar akan naraka belobelom, krana baja kapapa bewäi intu äkae melai, hong atäie.
17. Tapi aku handak mangkariak intu Hatalla, maka Jehowa karäh maliwus aku.
18. Halemäi handjewu tuntang bentok andau aku handak masuman karä kapähängku haiak manangis, tä iä karäh manarima aughku.
19. Iä maliwus manjanang hambaruangku bara klahi idjä mawi aku, krana kutoh karä olo idjä mawi aku.
20. Hatalla karäh mahining, tun-

tang tombah mamaläh äwen, iä idjä puna marentah bara djaman horan haliai. — Sela. — Sabab olo tä djaton maku hobah, tuntang djaton paraba Hatalla.

21. Krana olo tä manusang lengäe mawi äwen, idjä hakabuah dengae, iä mangarak djandjie.

22. Totoke menjak bara mantega, tapi klahi aton huang atäie; aughe malisen bara undus, tapi djetä kilau padang manjihi.

23. Baring perkaram akan Jehowa, tä iä karäh mahaga ikau, palus katatahi iä djaton nalua olo tetek tatarajang.

24. Maka ikau, o Hatalla, karäh mambaring olo tä akan lowang kabanasa. Karä olo pambusau daha tuntang panipu djaton sampai habenteng pambelome. Tapi aku harap intu ikau.

MASMUR 56.

Lakudea tahia olo idjä mawi ita.

1. Augh basilim bahalap ain Dawid; akan kamander olo panjanji; tahiu burong dara idjä gagom marak olo; metoh olo Pilisti djari manawan iä hong Gat. — (1.*Sam*. 21,11.)

2. O Hatalla! pasi aku, krana olo mansukap mawi aku, nongkang andau musoh mantam mandjakä aku.

3. Musohku gagaritat haradjur, krana kutoh olo badjoho mawi aku.

4. Alo parak kikähku mahin aku harap ikau.

5. Aku manara augh Hatalla, Hatalla idjä kaharapku, aku djaton maku mikäh; kilen gawin isi daha tau mawi aku?

6. Nongkang andau olo tä manjala aughku, karä pikire uras handak mamapa aku.

7. Olo tä hapumpong mimpa, iä mangalati karä gawingku, awie harap manganan tahasengku.

8. Awi karajape iä harap liwus: o Hatalla, baring karä olo tä huang kalaitm.

9. Ikau djari mitong karä pandaringku, karä djohon matangku inam huang kasam; toto, djetä djari imintik huang suratm.

10. Tä karä musohku akan tampulang undur, haiak aku blaku: krana tawangku, Hatalla hindjä aku.

11. Augh Hatalla handak inaraku, augh Jehowa handak ihorumatku.

12. Hatalla äka kaharapku, tä aku djaton mikäh, krana kilen olon tau mawi aku?

13. Karä djandjim inarimaku, o Hatalla; aku handak mimbit parapah tarimakasih akam.

14. Krana ikau maliwus hambaruangku bara pampatäi, tuntang paingku belä tanggarurus, sampai aku tau manandjong hong baun Hatalla, hong kalawa äka olo belom.

MASMUR 57.

Tarimakasih metoh bahaja paham.

1. Augh basilim bahalap ain Dawid; akan kamander olo panjanji; „äla mamparusak;” metoh iä mahakan Saul, palus hadari akan lowang. — (1.*Sam*.22,1.)

2. Pasi aku, Hatalla, pasi aku, krana hambaruangku harap hong ikau, aku bakalindong kandjungen penda palapasm, mendäh kadarhaka mahalau.
3. Aku mantehau blaku intu Hatalla, intu Tuhan pangkahai, intu Hatalla tä, idjä mamatut malalus akangku.
4. Iä manjoho bara sorga mangat maliwus aku, sambil mampahawen olo tä, idjä gagaritat mangatah aku. — Sela. — Hatalla manjoho asie tuntang katotoe.
5. Hambaruangku marak singa, aku menter hong barah apui, iä tä olo kalunen, idjä kasingae kilau lundju tuntang anak panah, tinai djelae uras kilau padang manjihi.
6. Horumat akam huang sorga, o Hatalla, tinai tara akam hong hapus petak.
7. Æwen manenan djaring akan paingku, iä mahenjek hambaruangku, iä mangali palowang akangku, tapi bitie lawo hetä. — Sela.
8. Atäiku tanggar, o Hatalla, atäiku tanggar, aku handak manjanji tuntang manara.
9. Misik, o hambaruangku; misik biola tuntang kutjapi! aku handak mananselo talo blawa!
10. Aku handak mahorumat ikau marak karä utus olo, joh pangkahai Tuhan, handak manjanji mahorumat ikau bentok karä djalahan kalunen.
11. Krana asim hapus penda langit, tuntang katotom kilau kakedjau darin baunandau.
12. Horumat akam huang sorga, o Hatalla, tinai tara akam hong hapus petak.

MASMUR 58.

Tahiu hakim idjä bingkok.

1. Augh basilim bahalap ain Dawid; akan kamander olo panjanji; „äla mamparusak."
2. Kilen, keton toto bisu, djaton handak manjewut talo idjä tetek, djaton maku mamutus budjubudjur, o keton olo kalunen?
3. Toto, alo hong atäi mahin inampa keton kasala, hong tanah keton malalus kadarhakan lengän keton.
4. Olo papa puna undur bara iä inakan, olo panandjaro lajang bara knain indue.
5. Katadae tumon katadan handipä, tumon handjaliwan paleng iä mamaleng pindinge;
6. Idjä djaton maku mahining augh tabit, tukang panawar, alo iä patjäh manawar.
7. O Hatalla, rempang kasingae huang njamae, käläh tampusing galamit singa tabela tä, o Jehowa.
8. Patut äwen tä lenjoh kilau danum, palus hanjut; amon iä manintu anak panahe, maka totoke putut.
9. Æwen nihau, lenjoh kilau djelau, kilau anak ingälus djaton iä mitä matanandau.
10. Helo bara kabali mangkemä apui, maka Iä karäh manambalang tä, alo manta alo masak talo huange.
11. Olo tetek karäh handjak, basa iä mitä pamaläh kalotä, paie inasarae hong dahan olo papa.
12. Tuntang olo arä karäh hamauh: toto kea, olo tetek tä aton bara upah. Toto kea, Hatalla mambudjur hong petak.

MASMUR 59.

Lakudoa tahiu olo idjä mangatah ita.

1. Augh basilim bahalap ain Dawid; akan kamander olo panjanji; „äla mamparusak;” metoh Saul manjoho olo manonggo humae, handak mampatäi iä. — (1. *Sam.*19,11.)
2. Liwus aku bara karä musohku, o Hatallangku, tuntang talawang aku bara olo tä, idjä mendeng mawi aku.
3. Lapas aku bara olo darhaka, liwus aku bara olo pambusau daha tä.
4. Krana itäm, iä mangatah tahasengku, olo abas tä hapumpong tantai mawi aku, alo kadarhakangku tuntang dosangku djaton, o Jehowa!
5. Djaton tagal kasalangku olo tä hadari, manatap arepe; misik, käläh manjupa aku, palus kabuah tä.
6. Toto ikau, o Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, misik, takan karä olo kapir tä, äla masi idjä biti karä olo bingkok tä, idjä tantai marajap! — Sela.
7. Hamalem äwen tä akan buli, mangaung kilau aso, hadari mangumbang lewu.
8. Itäm, iä maridu hai aughe; padang aton intu totoke; äwe hakon mahining tä?
9. Tapi ikau, o Jehowa, manatawä iä, tuntang hababaka karä olo kapir.
10. Kwasan äwen tä inggiangku akam, krana Hatalla puna kotangku.
11. Hatallangku karäh manjalehan akangku kahalape; Hatalla manjoho aku mitä kahandjakku tagal karä musohku.
12. Æla palus mampatäi äwen, belä olo ajungku badjeleng kalapean tä, tapi käläh kwasam namburup olo tä barakumbang haradjur, parungkok iä, o Hatalla, talawang ikäi.
13. Karä augh totoke uras dosa, tagal tä patut iä inawan huang kadjohoe, tagal karä sapa tuntang karä augh tandjaro, awang injewute.
14. Palomos olo tä huang lason kasangitm, palomat iä sampai iä lepah, mangat karä olo kasene, toto Hatalla idjä marentah hong Jakob, tuntang palus saran petak. — Sela.
15. Toto äwen tä karäh buli hamalem, mangaung kilau aso, tuntang mangumbang hapus lewu.
16. Iä karäh barakumbang manggau panginae, tapi djaton kea besoh, iä akan batiroh blau bewäi.
17. Tapi aku handak manjanji manara kwasam, tuntang handjahandjak haiak djadjewu mahorumat asim; krana ikau djari indu kotangku, äka kalindongku metoh kadjakängku.
18. Karä kwasangku ingakuku ajum bewäi; krana Hatalla kotangku, Hatallangku idjä pamasi.

MASMUR 60.

Lakudoa kahum bahaja.

1. Akan kamander olo panjanji; tahiu kamangat augh Hatalla: augh basilim ain Dawid, mangat ingadji;
2. Metoh iä djari parang dengan olo Aram bara Padanaram, tuntang dengan olo Aram bara Soba,

metoh Joab buli mampalah olo Edom hong padang ujah, mampatäi duäwalas kojan biti. — (2. *Sam.*8,1;10,13.)
3. O Hatalla, ikau idjä djari manganan tuntang mandarai ikäi, tuntang djari malait ikäi, toh kälah ampong ikäi tinai,
4. Ikau djari manggerek petak kamandarak tä, toh pahalit darake tinai, krana djetä lombanglembut.
5. Ikau djari hararepan utus olo ajum dengan talo babehat, djari mampihop ikäi hapan anggor mampanjaujau.
6. Tapi toh ikau djari manenga akan äwen idjä mikäh ikau banderac tinai, uka djetä impendeng tinai tagal katoto. — Sela.
7. Mangat karä olo, idjä äka kataum, impaliwus, käläh dohop hapan lengäm gantaum, tuntang trima augh ikäi. — (*Masm.*108,7.)
8. Hatalla djari hamauh huang karasihe, tä aku handjak rantang; aku handak mambagi Sighem, tuntang mukur padang Sukot.
9. Gilead ajungku, Manase kea ajungku; Epraim tä kalindong takolokku, Juda sokahku katan marentah.
10. Moab tä kandarah panjaup ajungku, Edom äka djakah sarumpahku, Palestina akan malahap, mangaku mamenda aku.
11. Æwe idjä mimbit aku tamä lewu awang dähen kotae, äwe magah aku sampai Edom?
12. Djaton ikau kea, o Hatalla, idjä djari manganan ikäi, tuntang djaton maku omba, o Hatalla, mampahaiak kawan parang ikäi?
13. Dohop ikäi intu kadjakän ikäi, krana dohop olon djaton baguna bewäi.
14. Awi Hatalla ikäi handak malalus kwasa, iä karäh mahundjeng mandarai karä musoh ita.

MASMUR 61.

Lakudoa metoh kadjakä.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; impahaiak kutjapi.
2. Hining, o Hatalla, kariakku, tahiu lakungku.
3. Bara saran petak aku mangahau ikau marak kahapit atäiku; imbit aku akan batukurang tä, idjä tangkalau gantong akangku.
4. Krana ikau äka kalindongku, tjandi dähen malawan musoh.
5. Aku handak melai hong tingkapm sampai katatahi, haiak harap ingandjungen palapasm. — Sela.
6. Krana ikau, o Hatalla, djari manarima djandjingku, ikau manenga akangku tumon bagin äwen, idjä mikäh aram.
7. Ikau mamandjang umur radja, karä njeloe akan haradjur girirmanggirir.
8. Iä haradjur radja hong baun Hatalla; soho asi tuntang katoto, mangat mahaga iä.
9. Tä, maka haradjur aku handak manjanji manara aram, mangat aku malalus djandjingku nongkang andau.

MASMUR 62.

Suni tuntang sanang intu Hatalla.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji ungkup Jedutun.

2. Baja Hatalla bewäi äka kaharap hambaruangku, bara iä salamatku dumah.
3. Baja iä bewäi batukarangku, salamatku tuntang kotangku, sampai aku djaton tau ionggä paham.
4. Kilen katahi keton uras maroboh idjä biti, samandiai keton handak mampatäi iä, idjä kilau dinding lihanglahanga, kilau pagar idjä kohakkahik?
5. Baja äwen tä hatirok, handak manganan iä bara pangkate; iä radjin manandjaro; hapan njamae iä mamberkat, tapi atäie manjapa. — Sela.
6. Baja suni intu Hatalla, tuntang entai iä, o hambaruangku, krana bara iä dumah kaharapku.
7. Baja iä batukarangku, salamatku, tuntang kotangku, aku djaton akan hidjuh.
8. Intu Hatalla aton salamatku tuntang horumat ajungku; batukarangku idjä dähen tuntang äka kamentengku, iä tä Hatalla.
9. Harap iä haradjur, o olo handiai, baring hapus atäi keton intu iä. Hatalla idjä äka kaharap ita. — Sela.
10. Baja uras talo haiang bewäi karä olo kalunen, alo karä olo hai mahin manandjaro; amon indasing, maka iä mahian bara djaton, alo iä kutoh karäe.
11. Æla harap kararat, äla badjoho haiang tagal talo irampas; amon panatau lawo akan keton, äla malcket atäi keton hetä.
12. Hatalla djari hamauh, kindjap aku djari mahininge: karä kwasa puna ain Hatalla.
13. Ikau, o Tuhan, toto tempon asi, krana ikau mamaläh genep biti tumon gawie.

MASMUR 63.

Kakenang tahiu sombajang idjä toto.

1. Masmur Dawid, metoh iä hong padang Juda. — (1.*Sam.*23, 14.)
2. O Hatalla, ikau Hatallangku! haiak djadjewu aku manggau ikau; hambaruangku teah belaie nahuang ikau, berengku blau haus ikau, hong tanah keang kamahau tuntang ngarising, äka danum djaton.
3. Tumon tä aku haus handak mitä ikau huang äkam idjä brasih, mangat manampajah kwasam tuntang kahaim.
4. Krana asim toto bahalap bara pambelom; totok biwihku manara ikau.
5. Tagal tä aku handak mahorumat ikau hapus pambelomku, huang aram aku handak mandepä lengängku duäduä.
6. Tä hambaruangku besoh kilau awi enjak tuntang banahat, tinai njamangku manjanji manara, haiak handjak totok biwihku.
7. Amon aku manahiu ikau huang sasurongku, maka hapus alem aku mangenang ikau.
8. Krana ikau toto pandohop ajungku, ingandjungen palapasm aku tau handjak rantang.
9. Hambaruangku leket hong ikau; lengäm gantaum mimbing mandähen aku.
10. Tapi äwen tä, idjä mangatah, handak marusak hambaruangku, akan lawo inelen petak.
11. Iä injaragh akan padang, iä indu bagin ason taun.
12. Maka radja karäh handjak intu Hatalla; olo handiai akan baramirami, idjä sumpah manjewut

arae; krana karä totok panandjaro karäh iangop.

MASMUR 64.

Laku tahiu dohop.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Hining, Hatalla, aughku huang kapähängku, kalindong pambelomku bara pampikäh musoh.
3. Sahokan aku bara augh pakat olo parajap, bara lalenton olo papa;
4. Idjä manjihi djelae kilau padang, tuntang manintu augh bapait kilau anak panah;
5. Mangat bara äka basilim äwen mamanah olo budjur, salenga äwen mamanah iä, djaton mikäh, djaton mahamen.
6. Æwen mambulat aughe huang perkarae idjä papa, iä hasarita, handak manenan djarate, sambil hamauh: äwe akan mitä akae?
7. Karä kadarhakae djari lepah ingumange, koae: toh ita djari tatap! tirok ita bakalilit haliai! Karä atäi huang genep biti paham timben.
8. Tä, maka Hatalla salenga mamanah olo tä; äwen handak mampahimang, himang mamadok mawi äwen kea.
9. Palus äwen impalokang, djelae mamparenep iä, balalu karä kolae idjä pakat dengae hadari.
10. Tä olo handiai mikäh, tuntang masanan gawin Hatalla, sambil harati talo inwie tä.
11. Olo tetek karäh handjak huang Jehowa, sambil harap hong iä, karä olo budjur akan barami-rami.

MASMUR 65.

Njanji musim getem.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. O Hatalla, intu ikau olo akan suni, ikau akan inara hong Sion, tuntang intu ikau olo malalus djandjie.
3. Ikau idjä manarima lakudoa, tagal tä karä isi manalih ikau.
4. Karä kasalan ikäi pahalau babehat akan ikäi, tapi ikau tau mampun karä dosan ikäi.
5. Salamat olo tä, idjä intihm, idjä injohom manalih, mangat iä melai huang parantaram. Soho ikäi besoh awi ramon äkam, huma sombajang aim idjä brasih tä.
6. Talo bakaikäikäh ilalusm huang katetekm akan ikäi, o Hatalla, Djuru-salamat ikäi, ikau idjä äka kaharap hapus saran kalunen, tuntang kedjau hong pasisir tasik;
7. Idjä mandähen karä bukit hapan kaabase, idjä imbabat dengan kwasa;
8. Idjä manadoh gotok tasik, njahai karä galombange, tuntang karidun karä utus olo;
9. Sampai karä olo awang saran petak mikäh tagal karä kata ajum; timor tuntang barat impahandjakm.
10. Ikau madja petak, manjiwohe tuntang paham mampamuae; kalin Hatalla kutoh danume; amon ikau djari manatap tanah tä, tä ikau mampalembut buae akan olon.
11. Ikau mambungkak tana idjä iluku, sampai njenjeh petake, ikau mampalemo tä hapan udjan, tuntang mamberkat talo impalembute.
12. Ikau paham mampahalap nje-

lon asim toh, genep tasaran paim enjake mantahanis;

13. Sampai padang äka benjem mahin mantahanis, tuntang karä lungkoh imbabat hapan karami.

14. Hapus padang kontep tabiri, karä djanah patutup gendom; olo handiai handjak tuntang manjanji.

MASMUR 66.

Njanji tara tagal berkat Hatalla.

1. Masmur; akan kamander olo panjanji. — Lahap akan Hatalla, joh hapus petak!

2. Njanji kahain arae, tenga horumat akae indu tarae.

3. Awi hamauh dengan Hatalla: lalehan kaheran karä gawim! tagal kutoh kwasam karä musohm akan musok marawan ikau.

4. Hapus petak indu manjembah ikau, tuntang manjanji akam, manara aram. — Sela.

5. Kantoh, itä keton karä gawin Hatalla, idjä bakaikäikäh gawie dengan olo kaluneu.

6. Iä manampa tasik mandjadi äka keang; batang danum inimpah olo manandjong; hetä ita handjak rantang hong iä.

7. Iä marentah hapan kwasae palus katatahi, matae mangalulut karä djalahan olo; kwäka olo parisang tau manggatang arepe! — Sela.

8. Tara Hatallan ita, o karä djalahan olo, sanan papahining augh horumat ai;

9. Idjä mahaga mambelom hambaruan ita, tuntang mangahana pain ita tanggarurus.

10. Krana ikau mariksa mangkemä ikäi, o Hatalla, ikau mamprasih ikäi tumon mamprasih salaka.

11. Ikau djari namäan ikäi akan djaring, ikau djari mamuat tanggongan intu ikäi.

12. Ikau djari manjoho olon mukong takolok ikäi, ikäi djari buah apui tuntang danum; tapi ikau djari mamplua ikäi tinai akan kutoh kamangat.

13. Tagal tä aku handak tamä humam mimbit arä parapah awang ingähu, tuntang handak malelus djandjingku dengam,

14. Idjä injewut totok biwihku tarangtaranga, idjä ingotak njamangku metoh kadjakängku.

15. Parapah awang ingähu handak iluputku akam, iä tä, tabiri awang baseput, tuntang mangähu tabiri hatuäe; aku handak maluput sapi tuntang kambing. — Sela.

16. Kantoh, senäh, keton handiai idjä mikäh Hatalla, aku handak manjarita talo awang djari iawie dengan hambaruangku.

17. Iä djari intehauku hapan njamangku, tinai toh djelangku manara.

18. Djaka atäiku mangenang talo papa, toto pangkahai Tuhan djaton djari mahining aughku.

19. Tapi Hatalla djari mahining aughku, iä djari manumon ueokku.

20. Tara akan Hatalla, idjä djaton djari manganan augh lakungku, dia kea asie bara aku.

MASMUR 67.

Laku tagal berkat Hatalla.

1. Masmur; akan kamander olo panjanji; impahaiak kutjapi.

2. Käläh Hatalla masi ikäi tuntang mamberkat ikäi, käläh iä manjangkowong baue intu ikäi. — Sela.
3. Mangat karä olo hong petak kasene djalam, tuntang salamatm kasenan marak karä olo kapir.
4. Karä utus olo akan manara ikau, uras karä djalahan olo akan manara ikau, o Hatalla.
5. Olo handiai karäh handjak tuntang malahap, basa ikau mamutus karä utus olo tumon kapatut, ikau marentah olo handiai hapus petak. — Sela.
6. Karä utus olo akan manara ikau, uras karä djalahan olo akan manara ikau o Hatalla.
7. Petak mamplua buae; Hatalla, Hatallan ita, mamberkat ita.
8. Hatalla mamberkat ita, tä hapus saran petak akan mikäh iä.

MASMUR 68.

Hatallan Israel manang haradjur patut iä inara.

---

1. Masmur, njanjin Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Käläh Hatalla mendeng, tä karä musohe bilangbalangan, olo handiai idjä basingi iä pararawoh bara baue.
3. Kilau asep ingibar ikau maharak olo tä, kilau lilin lenjoh awi apui karä olo papa rusak bara baun Hatalla.
4. Tapi olo tetek handjak atäie, rindang intu baun Hatalla, tuntang malahap huang kahandjake.
5. Njanji akan Hatalla, tara arae; pabudjur djalan akae, idjä dumah mahoroe padang benjem: arae tä Jehowa; lahap helo baue.
6. Hatalla tä bapa karä nolä, tuntang pambudjur karä balo, huang äkae idjä brasih.
7. Akan olo ungiungin Hatalla mandahang ungkup humae; iä mampanang olo tawanan, tapi olo parajap melai hong äka keang kamahau.
8. O Hatalla, metoh ikau hagoet helo baun olo ajum, metoh nasaran paim intu äka tunis benjem; — Sela; — (2.*Mos.*13,23;19,16.)
9. Tä petak hagerek, karä langit kea nahasak intu baun Hatalla, djetä darah Sinai, intu baun Hatalla, Hatallan Israel.
10. Ikau djari mudjan karä talo panengam, o Hatalla, utus olo idjä baris ajum, idjä ujuh tä, djari impaabasm.
11. Kawan olo ajum melai hong tanah, awi asim ikau manjimpan äka akan olo tjalaka, o Hatalla.
12. Pangkahai Tuhan manenga djandji, kawan olo idjä manjanji masuman kamanang toto kutoh karäc.
13. Karä radjan sakarä kawan parang pararawoh; äwen hadari, tuntang idjä mukong humae tä mambagi talo irampas.
14. Amon keton melai intu saran tanah keton, maka keton barangilat kilau palapas burong dara, idjä ampin ingalukup salaka, tuntang bulue kilau kilat bulau.
15. Metoh Idjä djaton tikas kwasae tä manamburup karä radja hetä, tä talo uras blawa, kilau bukit Salmon awi udjan habungkus.
16. Bukit Basan tä toto bukit Hatalla, bukit Basan tä paham mulok hatinggang.
17. Buhen keton, o bukit awang

mulok, bahiri bukit djetoh, idjä ingilak Hatalla akan äkae? maka toto Jehowa karäh melai hetoh pa lus katatahi.

18. Karä karetan Hatalla bakati-kati lipet bakojakojan; pangkahai Tuhan aton intu bentoke, kilau hong Sinai, intu äka brasih.

19. Ikau djari mandai kangambo, djari manamput tawanan, manduan kutoh panenga akan olo kalunen, mahin akan äwen idjä djari marisang kea, mangat ikau melai dengan olo tä kilau Hatalla, Jehowa. — (*Epes.*4,8.*Gaw.Ras.*2,33.

20. Tara akan Tuhan haradjur sining andau. Amon ita imuat imbehat, maka Hatalla mandohop ita. — Sela.

21. Hatalla tä toto Hatalla paliwus ita; Jehowa, pangkahai Tuhan, tau malapas bara pampatäi kea.

22. Toto, Hatalla karäh mamukul mamusit takolok musohe, bangkong olo tä, idjä manandjong djaton maku terai dengan kasalae.

23. Tuhan hamauh: Bara Basan aku handak manduan iä, bara bentok tasik aku mandino äwen.

24. Mangat ikau mantjulop paim huang dahan musoh, djelan asom karäh mandjelap tä.

25. Olo mitä ampin panggoetm, o Hatalla, ampin panggoet Hatalla tuntang radjangku, talih äkae idjä brasih.

26. Totok helo karä olo panjanji, harian tukang talo usik, intu bentok budjang bawi idjä mampahiau gandang.

27. Tara Hatalla, bentok tawon olo idjä sombajang, pangkahai Tuhan tä, keton idjä panohon Israel.

28. Hetä aton Benjamin, idjä busu tä, kapalan äwen, tinai karä mantir Juda, tuntang kawae, tinai mantir Sebulon tuntang mantir Naptali.

29. Hatallam djari manukas kwasam; käläh paabas, o Hatalla, talo awang djari indjadiam akan ikäi.

30. Tagal humam äka sombajang huang Jerusalem karä radja akan mimbit talo inenga akam.

31. Käläh pudji karä meto marak rampiang, kawan sapi tä tuntang anake, djetä karä utus olo kalunen, mangat iä mamenda manahor asil salaka; iä manamburup karä utus olo idjä radjin parang.

32. Karä radjan tanah Misir karäh manalih; hapus tanah Kus badjeleng karäh mandepä lengäe intu Hatalla.

33. O keton, karä karadjaan kalunen, njanji akan Hatalla, awi manara pangkahai Tuhan. — Sela.

34. Idjä bara tamparae hagoet hundjun langit idjä batang karä langit; itä, iä mampahining aughe, augh kwasae tä.

35. Sewut kwasa akan Hatalla; kahaie mahundjun Israel, tuntang kwasae huang karä baunandau.

36. Ikau, o Hatalla, idjä äka kikäh karawan hong äkam idjä brasih. Hatallan Israel manenga kwasa tuntang kaabas akan utus olo ai. Tara akan Hatalla!

MASMUR 69.

Lakudoa akan olo idjä indjakä tagal Hatalla.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; tahiu kambang mawor.

2. Dohop aku Hatalla! krana danum djari malelep hambaruangku.
3. Aku tangkelem hong rumpur awang paham, idjä djaton taratuga; aku djari buah danum handalem, tuntang dähese bilak mampaleteng aku.
4. Aku djari kahau kadarat sampai ujuh, balengkongku bapehau, matangku hadurut awiku tahi mendäh Hatallangku.
5. Olo idjä basingi aku djaton bara buku arä bara balau tokolokku; idjä mamusoh aku awi kadjohoe, tuntang handak marusak aku, uras abas; idjä djaton irampasku aku imaksa manahore.
6. O Hatalla, ikau katawan kahumongku, katiwasku djaton tarasahokan bara ikau.
7. Tapi äla manalua olo, idjä harap ikau, impahawen tagal aku, o Tuhan, Jehowa. Tempon karä tawon talo belom; äla nalua olo tä, idjä manggau ikau, Hatallan Israel, buraburah baue tagal aku.
8. Krana sabab ikau aku impahawen, tuntang baungku injangkulep katawah;
9. Sampai aku kilau olo panjelat intu karä paharingku, anak induku mahin djaton rakä aku.
10. Krana lason atäi tagal humam djari kuman aku; kapapan augh olo, idjä mawi ikau, djari lawo buah aku. — (*Joh.*2,17.)
11. Aku manangis tuntang paham puasa, tapi olo hababaka aku tagal tä.
12. Aku djari makaian arepku hapan bidak, tapi aku mandjadi indu tanding olo tä.
13. Olo idjä mondok hong äka basara mangarangka augh halalea aku, aku indu iuräh olo pambusau.
14. Tapi aku blaku hong ikau, o Tuhan! mangat katika asi sampai, o Hatalla, awi kahain kahalapm; hining aughku tagal katotom idjä maliwus.
15. Djidjit aku bara rumpur, äla manalua aku tangkelem; awat aku bara karä olo idjä basingi aku, tuntang bara kandalem danum tä;
16. Belä dähes danum mambuseng aku, belä rahusae mampaleteng aku, äla lowang marantep arepe manelen aku.
17. Tarima aughku, o Jehowa, krana kahalapm tau mampong; tumon kahain asim sengok aku.
18. Æla manjahokan baum bara rewarm, krana aku singgul huangku; gulong tarima aku.
19. Käläh gapi hambaruangku, palus lapas iä; liwus aku tagal karä musohku.
20. Ikau katawan tawah, sindir tuntang kahawen idjä buah aku; karä olo idjä mandjakä aku uras intu baum.
21. Kahawen djari manggeto atäiku, sampai aku haban; aku mendäh ajau olo masi aku, tapi djaton bewäi; aku mentai olo idjä mampong aku, tapi djaton sondau.
22. Peru haream inengae indu kinangku, kahum paham kateah belaiku iä mampihop aku hapan tjuka. — (*Matt.*27,34.48.)
23. Käläh medjae mandjadi indu djarat akan äwen, indu salampit äwen idjä badjoho tä.
24. Käläh matae hawor, belä tau mitä; soho kahange hagendjäh haradjur. — (*Rom.*11,9.)
25. Tusuh kakaras kasangitm

akae, tuntang lason kalaitm käläh buah iä.
26. Käläh humae benjem karakkaraka, käläh huang karä tingkape idjä biti mahin djaton akan melai.
27. Krana olo tä mangatah marusak idjä djari imukulm, iä radjin manjarita kapähän olo ajum idjä bahimang.
28. Dahang kasalae hatantilap haradjur, uka olo tä äla sampai katetekm.
29. Aran olo tä akan impuas bara surat pambelom, äla iä injurat hindjä olo tetek.
30. Maka aku tjalaka, atäiku kapähä; salamat ajum, o Hatalla, käläh mangota aku.
31. Aku handak manara aran Hatalla hapan njanji, tuntang handak mampahai iä awiku manjewut horumat akae.
32. Djetä karäh ingilak Jehowa paham bara sapi, bara sapi idjä hatandok hatundjik.
33. Olo idjä balemo atäie handjak haiak mitä tä; keton idjä manggau Hatalla akan riariak atäi.
34. Krana Jehowa mahining karä olo pähä, iä djaton mangabelä karä olo ajue idjä imanga.
35. Langit tuntang petak akan manara iä, tasik tuntang talo handiai awang belom huange.
36. Krana Hatalla karäh maliwus Sion, tuntang mamangun katä lewun Juda, mangat olo mangkalewu hetä sambil mandino tä.
37. Panakan karä reware karäh manjores djetä; karä olo idjä sinta arae karäh melai hetä.

MASMUR 70.

Lakudoa hong kadjakä.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji; hapan mampingat.
2. Djeledjeleng, o Hatalla, mangat maliwus aku; o Jehowa, mangat mandohop aku.
3. Patut olo handiai mahamen tuntang buraburah baue, idjä mangatah manganan hambaruangku: patut olo tä undur palus impanjukok, idjä radjin mitä tjalakangku.
4. Patut olo tä balang tuntang kahawäe, idjä hamauh mawi aku: tä akae, tä akae!
5. Tapi käläh olo handiai, awang manggau ikau, akan handjak rantang, tuntang riariak atäie huang ikau; idjä radjin salamatm akan haradjur hamauh: Hatalla toto hai.
6. Tapi aku tjalaka tuntang pähä: o Hatalla, gulong tanggoh aku. Ikau pandohopku, paliwus ajungku; o Jehowa, äla ikau randjar.

MASMUR 71.

Lakudoa tagal kaliwus.

1. O Jehowa, ikau äka kaharapku, äla nalua aku mahamen sampai katatahi.
2. Awat aku awi katetekm, liwus aku; talingan pindingm akangku tuntang dohop aku.
3. Käläh ikau indu batukarang akangku, indu äkaku melai, mangat aku haradjur mahakan kantä; tu-

mon djari djandjim handak mandohop aku; krana ikau puna batukarangku tuntang kotangku.
4. O Hatallangku, liwus aku bara lengän olo papa, bara karakop olo gagah darhaka.
5. Krana ikau bewäi idjä iendähku, o Tuhan, Jehowa, ikau äka kaharapku bara pesangku tabela.
6. Ikau äka singgohku bara knai, bara parnakan induku puna ikau manganggulo aku; ikau haradjur ihorumatku.
7. Aku äka kahengan olo arä; tapi ikau äka kamentengku idjä paham.
8. Njamangku akan basuang awi horumat ajum, haradjur awi kahaim.
9. Toh äla manganan aku katika kabakasku, haiak kaabasku nihau äla malihi aku.
10. Krana karä musohku hakotak mantam aku, idjä mangatah hambaruangku hatirok sama arepe,
11. Sambil hamauh: Hatalla djari ngalapean iä; takan, sasah singkap iä, krana olo paliwuse djaton.
12. O Hatalla, äla ikau kedjau dengangku, djeledjeleng Hatallangku, mangat mandohop aku!
13. Olo tä indu mahamen palus nihau, idjä basingi hambaruangku; katawah tuntang kahawen akan manjangkulep iä, idjä manggau tjalaka akangku.
14. Tapi aku handak harap bewäi haradjur, tuntang handak mandahang hindai mahorumat ikau.
15. Njamangku akan masuman katetekm, nongkang andau masanan salamat ajum, idjä djaton taraisäku.
16. Aku handak tanggoh haiak tahiu kutoh gawi heran ain pangkahai Tuhan, Jehowa; tikas katetek ajum bewäi handak insumangku.
17. Joh Hatalla, ikau djari madjar aku kalotä bara katabelangku, tuntang palus toh aku masuman karä gawim awang heran.
18. Maka toh, äla kea malihi aku, metoh aku bakas tuntang howan, o Hatalla; sampai aku masuman karä gawin lengäm akan pangereng karä äso kea, tuntang kwasam akan olo handiai idjä girir rahian.
19. O Hatalla, katetekm tempä langit, ikau idjä djari malalus gawi hai; o Hatalla, äwe kea padan dengam?
20. Ikau, idjä djari manjoho ikäi buah arä kadjakä paham kapapae, ikau haluli mambelom ikäi, tuntang halalian maliwus ikäi bara danum soho hong petak.
21. Ikau karäh mandahang kahaingku paham, tuntang mampong aku tinai.
22. Maka aku kea handak manara ikau hapan augh kutjapi, tagal katotom, o Hatallangku: aku handak manjanji mahorumat ikau hapan suling, o ikau, Æka karasih Israel!
23. Totok biwihku akan malahap, haiak aku manjanji akam, tinai hambaruangku, idjä djari iliwusm.
24. Maka djelangku kea haradjur akan mangarang tahiu katetekm, basa olo, idjä manggau tjalaka akangku, mahamen, buraburah ampin baue.

MASMUR 72.

Njanji tahiu karadjaan Kristus.

---

1. Akan Salomo. — O Hatalla, tenga pangkat kaputusan akan radja, tuntang katetek ajum akan anak radja.
2. Iä karäh mamutus akan olo ajum huang katetek, huang kabudjur akan olo aim awang tjalaka.
3. Hong karä bukit karäh lembut kasanang akan olo tä, tinai hong karä lungkoh, awi kateteke.
4. Iä karäh mamutus akan karä olo tjalaka marak utus olo tä, tuntang mandohop kaiä anak olo pähä belom, tinai mamparamok olo pararat.
5. Olo kaiäh mikäh ikau katahin matanandau tuntang bulan aton, haradjur girirmanggirir.
6. Iä karäh mohon kilau udjan akan padang, kilau karä pantis danum, idjä manjiram petak.
7. Intu pangereng ajue olo tetek karäh barangkap, tuntang kutoh kasanange, sampai bulan djaton hindai.
8. Iä karäh marentah bara tasik idjä sampai beken, tuntang bara batangdanum lombah tä sampai saran petak. — (*Matt.*28,18.)
9. Alo olo idjä hong äka tunis benjem kea mahin sontop intu baue, tinai karä musohe akan mandjelap kawo.
10. Radja Tarsis tuntang radjan karä pulau karäh manenga asil, karä radja Saba tuntang Seba mimbit talo inengae.
11. Karä radja samandiai akan manjembah iä, karä olo kapir akan manempo iä.
12. Krana iä karäh maliwus olo pähä, idjä mangkariak, tuntang olo tjalaka, tinai idjä djaton bara pandohop.
13. Iä karäh manjanjang olo korik tuntang olo pähä belom, hambaruan olo pähä belom karäh iliwuse.
14. Bara kararat tuntang kadarhaka iä maliwus olo tä, dahan olo tä barega intu matae.
15. Maka olo tä karäh belom, tuntang manenga akae bulau idjä kapala bahalap, haiak blaku akae haradjur, mamberkat iä nongkang andau palus katatahi.
16. Kutoh gendom karäh lembut hong tanah, hong hunjok karä bukit, karä buae mähamähas kilau pulau kaju hong Libanon: tinai kakapal olo hong karä lewu kilau oru lembut hong petak.
17. Arae karäh melai sampai katatahi; katahin matanandau aton maka arae turonmanuron magon taheta; olo karäh mamberkat arepe manjewut iä; karä olo kapir karäh manara iä.
18. Tara akan Jehowa Hatalla, Hatallan Israel, idjä batonggal iä bewäi tau mawi talo heran.
19. Tara akan aran kahaie palus katatahi, hapus petak akan basuang awi horumat ai. Amen, toto Amen!
20. Karä lakudoan Dawid, anak Isai, djari hapus toh.

MASMUR 73.

Gawin Hatalla idjä basilim dengan olo papa tuntang olo budjur.

---

1. Masmur Asap. — Hatalla baja babalap kea dengan Israel, dengan olo tä idjä brasih atäie.

2. Maka aku karenga tanggarurus paingku; ingkangku bilak tanggarisang.
3. Krana aku bahiri olo badjoho tä, amon aku mitä kasanang olo papa.
4. Krana palus pampatäie iä djaton imbalang, tuntang kaabase manjurong hantä.
5. Äwen djaton tawan tjalaka kilau olo beken, djaton iä ingapähä tumon awang beken.
6. Tagal tä kadjohoe manjaling ujate, kaletjake indu pakaiae.
7. Matae palong awi kaseputo; tirok atäie manjambur bewäi.
8. Iä hababaka talo handiai, huang kadarhakae iä hakotak gagah, tinai iä hamauh kilau bara ngambo.
9. Idjä injewute, djetä uras kilau bara langit; idjä ingotake, djetä akan indu hapan hong petak.
10. Tagal tä olo arä miring iä, basa iä äka manjurup kutoh tuah.
11. Koan äwen tä: kwäka Hatalla katawan tä, kilen iä handak mingate?
12. Itä, kakai olo papa, idjä sanang haradjur hong kalunen toh, tuntang dahangmandahang danatane.
13. Baja haiang bewäi aku djari mamprasih atäiku, tuntang mamenjau lengängku huang karasihe.
14. Krana aku ingapähä haradjur, genep handjewu aku indjara.
15. Amon koangku, aku handak hamauh tumon tä: tä maka aku tulas dengan karä ungkup olo ajum.
16. Aku bapikir, handak harati djetä, tapi djetä bahali intu matangku.
17. Sampai aku tamä äka Hatalla idjä brasih, tuntang mingat lawin kadjarian äwen.
18. Baja hong äka malisen ikau mingkes olo tä, tuntang mampalawo mandarai iä.
19. Lalehan kadjelenge olo tä nihau! iä rusak palus nihau paham baka ikäikäh.
20. Kilau nupi sana misik, kakai ikau, o Tuhan, manawah ampin olo tä hong lewu.
21. Krana atäiku babuhit angate, atäi buaku manungut;
22. Aku humong, djaton kasene talo enen, kilau meto bewäi aku intu ikau.
23. Tapi alo kalotä aku rantep hantä dengam, krana ikau mimbing lengängku gantau.
24. Tumon tirok ajum ikau magah aku, tuntang katatesae ikau manduan aku akan kahaim.
25. Asal ikau ajungku, tä maka aku djaton paraba langit dengan petak.
26. Alo isingku atäiku rusak meher, maka ikau Hatalla indu batukarang atäiku tuntang bagingku katatahi.
27. Krana itä! idjä mandjajong arepe dengam, iä nihau; ikau mampatäi olo handiai, idjä habandong atäie manangkalau ikau.
28. Tapi aku, bahalap akangku marantep Hatalla; aku mingkes kaharapku intu Tuhan, Jehowa, nakara aku masuman karä gawim.

MASMUR. 74.

Lakudoa tahiu kadjakän ungkup Hatalla.

1. Augh adjar Asap. — Bu-

hen, o Hatalla, ikau manganan ikäi katatahi; buhen hasep kalaitm mawi tabiri, idjä puna injakatikm?
2. Tahiu ungkup olo ajum, idjä djari dinom bara usang, joresam tä, idjä djari iliwusm, bukit Sion tä, äkam djari melai
3. Käläh tasaran paim tanggoh karusak idjä magon haradjur; talo handiai djari irusak musoh hong äka brasih tä.
4. Karä olo idjä malawan ikau manjakungkong intu bentok äkam pudji masuman arepm, tuntang mingkes dewa ranen indu katae hetä.
5. Ampin gawie kilau olo idjä mamanjok kapak intu parak kaju.
6. Maka toh äwen mahampas marusak karä ukir gareneng hetä samandiai, hapan kapak tuntang pukul sanaman.
7. Iä manusul karä äkam awang brasih, iä mangarak mamapa äka aram lepah rampar hong petak.
8. Iä hamauh huang atäie: has! ita mampalomos olo tä lepalepah, tuntang manusul karä kaleka, idjä äka Hatalla masuman arepe hong tanah, lepah lingis.
9. Maka ikäi djaton mitä katan ikäi hindai, djaton kea nabi hindai, djaton kea aton intu ikäi idjä katawan akur tjalaka tä.
10. Kilen katahie, o Hatalla, olo parisang tä akan manawah, tuntang musoh paham mamapa aram haradjur?
11. Buhen ikau mandjidjit mundur lengäm, lengäm idjä gantaum? Djudju tä tinai bara usok klambim, palomos olo tä.
12. Krana Hatalla kea puna radjangku bara usang, idjä malalus kaliwus intu bentok tanah.
13. Ikau malilang tasik hapan kwasam, marupäi takolok naga hong danum;
14. Ikau mamusit takolok Lewiatan, tuntang mandjuluk iä indu kinan olo hong padang benjem.
15. Ikau mampalembut lowang danum tuntang sungäi, ikau mamandit batangdanum idjä lombah tuntang handalem.
16. Ikau tempon andau, alem ajum kea, ikau djari mandjapa karä talo idjä mamplawa tuntang matanandau.
17. Ikau djari manikas karä saran petak, musim blaso dengan sadingen djari inampam.
18. Toh, ingat talo djetä; musoh manawah Jehowa, utus olo paleng mamapa aram.
19. Æla manjaragh burong kukum akan talo basiak, äla pahalau ngalapean tahaseng olo ajum idjä tjalaka.
20. Tahiu djandjim; krana hapus petak idjä kaput toh basuang lewun karajap.
21. Æla nalua olo ihenjek buli mahamen; soho olo tjalaka tuntang pähä belom manara aram.
22. Misik, Hatalla! putus perkaram, tahiu kahawem, idjä haradjur buah ikau awi olo gila.
23. Æla ngalapean lalenton karä musohm; karidun kasiak olo, idjä marisang dengam, haradjur manjalumbo.

MASMUR. 75.

Olo akan manara arepe tagal Hatalla, pandohope idjä kwasa tä.

1. Masmur, njanjin Asap; akan kamander olo panjanji; „äla mamparusak."

2. Ikäi mahorumat ikau, o Hatalla, ikäi manara ikau, tuntang aram rantep ikäi; olo masuman karä gawim awang heran.

3. Koam: Amon wajahku sampai, tä maka aku karäh mamutus budjubudjur.

4. Hapus petak tuntang olo handiai idjä mukong tä djari lenjoh, tapi aku mandähen galange. — Sela.

5. Aku hamauh mawi olo badjoho tä: äla hai augh keton; — tinai dengan olo papa tä: äla manggatang tandok keton.

6. Æla paham manggatang tandok keton, äla hamauh badjoho hapan katekang:

7. Puna djaton bara timor, djaton bara barat, djaton bara padang äka bukit kahaie tä lembut.

8. Krana Hatalla toto mamutus, idjä imparandahe, idjä impahaie.

9. Krana huang lengän Jehowa aton sangkir, idjä basuang anggor häwoi, iä manusuh bara djetä, maka karä olo papa hong petak akan manjurup mihop tä lepah gegä purake.

10. Tapi aku handak masuman tä katatahi, tuntang manjanji manara Hatallan Jakob.

11. Aku handak mangepak karä tandok olo papa, mangat tandok olo tetek inggatang.

MASMUR 76.

Njanji kahandjak tagal dohop Hatalla.

1. Masmur, njanjin Asap; akan kamander olo panjanji; impahaiak kutjapi.

2. Hong Juda olo katawan Hatalla, arae hai intu Israel.

3. Hong Salem aton tingkape, äkae melai intu Sion.

4. Hetä iä djari mamelek anak panah, talawang, padang, tuntang karä parang. — Sela.

5. Ikau toto hai tuntang kwasa bara karä bukit parampas.

6. Karä olo idjä menteng atäie tä djari nihau, iä batiroh matäi, tinai karä olo gantjang tä djaton sondau kaabas lengäe.

7. Awi pudjim, o Hatallan Jakob, djari nihau haiang karä hadjaran tuntang karetae.

8. Ikau, toto ikau äka kikäh haliai, äwe bahanji mendeng naharep baum, metoh kalaitm hasep?

9. Amon ikau mampahining augh hukum ajum bara langit, tä hapus petak mikäh haiak manjuni arepe;

10. Sana Hatalla mendeng uka mahukum, nakara maliwus karä olo idjä balemo atäie hong petak. — Sela.

11. Krana kasangit olon indu horumat ajum, tuntang amon äwen mandahang kasangite, ikau tatap, ombet akae bewäi.

12. Awi mandjandji tuntang lalus tä intu Jehowa, Hatallan keton, o keton handiai idjä hadarah dengae, patut mimbit talo inenga akan Idjä indu ingikäh paham;

13. Idjä manggeto kamenteng karä mantir, idjä äka kikäh karä radjan kalunen.

MASMUR 77.

Metoh kadjakä patut tabiu karä dohop Hatalla idjä helo.

1. Masmur Asap; akan ka-

mander olo panjanji; akan ungkup Jedutun.
2. Aughku hapangku mangkariak intu Hatalla, intu Hatalla aku babawai mantehau, tä iä mahining aughku
3. Metoh andau kadjakängku aku manggau pangkahai Tuhan, hamalem aku mandepä lengängku, djaton terai, hambaruangku djaton maku iampong.
4. Aku mingat Hatalla, tuntang paham bagisah manangis; aku kuuangmangumang tuntang hambaruangku ujnh. — Sela.
5. Ikau manekang matangku misik hapus alem, aku djungun sampai djaton tau hakotak.
6. Aku mingat djaman horan, katika idjä usang.
7. Hamalem aku mingat ampingku manjanji, aku mangumang huang atäiku, hambaruangku mangarangka.
8. Kilen, katatahi Tuhan handak manganan, palus djaton maku masi tinai?
9. Aton kahalape djari lepah haliai? djari augh djandjie terai palus girirmanggirir?
10. Djari Hatalla kalapean asie, atawa djari iä manutup kasajange hapan kalaite? — Sela.
11. Tä koangku: djetä puna indu pereskn; idjä tau mobah tä djetä gawin lengä ain Idjä pangkahai tä bewäi.
12. Aku manahiu karä gawin Hatalla, toto aku mingat karä gawim heran awang djaman horan.
13. Aku handak mangumang karä gawim, tuntang mangenang karä pandjalanam.
14. O Hatalla, karä djalam toto brasih; kwe aton hatalla idjä hai tumon ikau, o Hatalla?
15. Ikau toto Hatalla, idjä malalus gawi heran; ikau djari mangarinah kwasam marak karä utus olo.
16. Hapan lengäm idjä kwasa ikau djari maliwus djalahan olo ajum, panakan Jakob tuntang Josep tä. — Sela.
17. Karä danum djari mitä ikau, o Hatalla, karä danum djari nampajah ikau, palus halombang, karä dähese hariak paham.
18. Karä baunandau nahasak danume, talo badjea mamplua njahoe, tinai karä anak panahm djari lekas manjabintir.
19. Augh garontongm kumbakumbang, kilat mamplawa kalunen, petak tä hagulak hagerek.
20. Djalam aton hong tasik, panggoetm mahoroe danum awang lombah, tuntang awan paim djaton kasenan.
21. Ikau magah djalahan olo ajum kilau kawan tabiri, hadjamban Moses äwen duä Aaron. — (2.*Mos.*12, 37; 14,22.)

MASMUR 78.

Njanji manahiu saritan olo Israel, hapan mampudji olo parisang.

1. Augh adjar Asap. — Senäh, tarima adjarku, o utus ajungku, talingan piding keton akan karä augh njamangku.
2. Aku handak marakang njamangku manjewut paribasa, masuman arä leläi djaman horan;
3. Idjä djari hining tuntang tawan ita, tato ita djari manjarita tä akan ita.
4. Talo tä djaton ita maku manjahokae bara anak äso, sambil masuman akan girir idjä rahian taran

Jehowa, tuntang kwasae, karä gawi heran awang iawie.
5. Iä djari mampendeng djandji dengan Jakob, tuntang manenga Torat akan Israel, idjä djari imetähe intu tato ita, uka madjar tä intu anake;
6. Mangat pangereng idjä rahian kea mangadji tä, karä anake, idjä karäh inakan harian, amon äwen tä karäh lembut, mangat äwen kea masuman tä akan anake tinai;
7. Nakara olo tä mina kaharape intu Hatalla, äla kalapean karä gawin Hatalla, tapi mahaga karä prentahe totototo.
8. Uka äla äwen tä sama kilau tatoe, hamputan olo idjä undur tuntang parisang, hamputan olo idjä djaton maku manatap ataie, idjä rogh ai djaton budjur marantep Hatalla.
9. Panakan Epraim, alo iä bara sangkarut tuntang patjäh mamanah, mahin undur kea metoh parang.
10. Æwen djaton mahaga djandjin Hatalla, tuntang djaton maku manandjong tumon Torate.
11. Iä kalapean karä gawie tuntang karä talo heran, idjä imprahae akan äwen.
12. Intu baun karä tatoe iä djari mawi talo heran hong tanah Misir, hong padang Suan.
13. Iä malilang tasik manjoho äwen tä manandjong hanimpah, iä manjuson karä danume batujok. — (2.*Mos.*14,21.)
14. Handau iä magah äwen hapan baunandau, tinai hapus alem hapan pahalendang apui.
15. Iä manjila batukarang hong padang tunis benjem, palus mampihop äwen tä dengan kutoh danum. — (2.*Mos.*17,6.)
16. Iä manampa sungäi lembut bara batukarang, manjoho danum masoh paham nahasak.
17. Tapi olo tä magon mandahang kasalae dengae, hapae marahas Idjä pangkahai tä hong padang tunis benjem.
18. Æwen maningkes Hatalla huang ataie, handak blaku panginan tumon kahause.
19. Iä hamauh mawi Hatalla, koae: tau Hatalla manatap suang medja akan ita hong padang tunis benjem?
20. Toto, batukarang tä djari ihäwese, sampai danum lembut palus sungäi ngambuar, tapi hakon kea iä manenga tepong, atawa tau iä mandjapa balut akan djalahan olo ajne?
21. Tagal tä, metoh Jehowa mahining aughe tä, kalaite hasep, tuntang apui intokae mawi Jakob, palus kasangite manjambur mawi Israel;
22. Basa olo tä djaton pertjaja huang Hatalla, tuntang djaton harap salamat ajue.
23. Maka iä manjoho baunandau ngambo, tinai iä muap blawang langit,
24. Balalu mudjan man tä akan äwen, indu kinae, tuntang manenga gendom bara langit akae. — (2.*Mos.*16,4.)
25. Tepong malaikat kinan äwen tä, panginan inengae akae kutoh karäe.
26. Iä manjoho riwut timor manampur bara langit, tuntang magah riwut salatan hapan kwasae;
27. Balalu mudjan balut akan äwen kilau kawo karäe, burong idjä bara palapas kilau karä baras hong saran tasik; — (4.*Mos.*11,31.)
28. Iä malaboh tä intu äka äwen

bapodok, hakaliling karä tingkape.
29. Tä äwen tä kuman besobasoha, iä maluput kipän äwen.
30. Maka amon kipäe hindai hapus, haiak panginae tä magon hong njamae:
31. Tä kalait Hatalla manjambur mawi olo tä, balalu mampatäi belahe olo tä idjä brigas, tuntang mampalokang belahe olo Israel awang kampili.
32. Tapi alo awi karä talo tä, magon kea olo tä mandahang dosae, djaton maku pertjaja awi karä gawie awang heran.
33. Tagal tä iä mampalilap karä andaue mandjadi haiang, tuntang karä njeloe huang kikäh.
34. Metoh iä mampatäi olo tä, tä äwen misek intu iä, sambil hobah tuntang manggau Hatalla;
35. Palus mingat, Hatalla bewäi batukarang ai, Hatalla, idjä pangkahai tä, puna paliwus ajue.
36. Djadi, äwen haliau mambudjok iä hapan njamae, tapi äwen manandjaro iä hapan djelae.
37. Krana atäi olo tä djaton etter dengae, äwen djaton budjur mahaga djandjie totototo.
38. Tapi iä, idjä puna panjanjang, manjapan kadarhakae, djaton iä radjin marusak äwen, malainkan kindjap iä mundur kalaite, djaton mungkar hapus kasangite.
39. Krana iä tahiu, olo tä puna isi bewäi, kilau riwut idjä lilap, palus djaton haluli tinai.
40. Kutoh kakindjape olo tä mamparahas iä hong padang tunis, tuntang mamparisä mangapähä iä intu kaleka benjem tä.
41. Tinai olo tä haradjur maningkes Hatalla, tuntang mamungut Idjä äka karasih Israel.
42. Olo tä djaton mingat karä gawin lengäe katika iä djari maliwus äwen bara karä musohe,
43. Kilen iä djari malalus katae hong Misir, tuntang karä gawie awang heran hong padang Soan.
44. Metoh karä batangdanum olo hetä djari iobahe mandjadi daha, sampai danume djaton taraihop. — (2.*Mos.*7,20.)
45. Iä manjoho karä ampin talo mamepet mawi olo tä, idjä kuman minjup iä, tinai barako, idjä mamparusak äwen.' — (2.*Mos.*8,6.)
46. Iä manenga talo ramon tanae akan hampangau, tuntang karä talo ialae akan sangkalap.
47. Iä maramok karä batang anggor hapan udjan batu, karä upon korma hapan udjan karangan. — (2.*Mos.*9,25.)
48. Iä manjaragh karä metoe akan udjan batu, karä kawan talo pambelome akan njaro.
49. Iä manjoho kalason kasangite mantakan olo tä, karahas, kalait, kadjakä, kawan malaikat idjä tukang tjalaka.
50. Iä manandang djalan akan kalaite, tuntang djaton mangahana hambaruan olo tä akan pampatäi, iä manjaragh karä metoe akan peres badi paham.
51. Iä mampatäi karä anak bakas hapus tanah Misir, idjä tamparan kwasa hong karä äka Ham. — (2.*Mos.*12,29.)
52. Limbah tä iä mimbit djalahan olo ajue harikas, kilau tabiri, bitie haliai magah äwen tä kilau kawae hong padang tunis benjem.
53. Iä ngagalan äwen tä buabuah, sampai äwen djaton tawan kikähe; tapi karä musohe djari impaleteng tasik. — (2.*Mos.*14,19, 22,27.)

54. Iä manjampai olo tä tamä tanah ai idjä brasih, mimes bukit tä, idjä djari dinon lengäe gantaue.
55. Iä maharak manganan karä olo kapir bara baue, tinai hapan tenong iä mambagi tanahe akan äwen tä, manjoho karä hamputan Israel mangkalewu majangkulep äkae.
56. Tapi äwen tä mangkemä tuntang marahas Hatalla, Idjä pangkahai tä, äwen djaton mahaga karä augh djandjie.
57. Æwen undur, tuntang tulas sama kilau tatoe, olo tä djaton dähen, kilau panah idjä manjahanja.
58. Æwen mungkar kalaite awi karä äka gantong ai, hapan karä hampatong dewae äwen marahas iä.
59. Maka sana Hatalla mahining tä, hasep kalaite, iä paham manganan olo Israel.
60. Iä malihi äkae melai hong Silo, tingkap tä idjä äkae melai bentok olon. — (1.*Sam*.4,11.)
61. Palus iä manjaragh kwasan äwen uka tawanan, tuntang kahaie penda lengän musohe.
62. Palus iä mandjuluk djalahan olo ajue akan padang, kalaite hasep mawi olo, idjä baris ajue.
63. Pambudjang äwen tä idjä hatuä kinan apui parang, tinai pambu djange awang bawi djaton imopoh.
64. Karä imam äwen halelek awi padang, tuntang baloe djaton sampet manatume.
65. Tä pangkahai Tuhan misik kilau olo idjä batiroh, kilau pangkalima idjä malahap awi anggor.
66. Iä mamukul karä musohe mawi parae, palus mangkepan kahawen akae katatahi. — (1.*Sam*. 5,9.)
67. Maka iä manganan tingkap Josep, tuntang djaton mintih hamputan Epraim.
68. Tapi iä mintih hamputan Juda, bukit Sion tä idjä ingilake.
69. Palus iä mamangun äkae idjä brasih kagantong langit, kilau petak idjä inggalange akan katatahi.
70. Iä mintih reware Dawid, manduan iä bara krambang tabiri. — (1.*Sam*.16,11.)
71. Bara tabiri idjä mampatusu anake djetä induae, mangat iä manjakatik Jakob, djalahan olo ajue, Israel, bagin ai.
72. Maka iä tä djari manjakatik äwen dengan kabudjur atäie, hapan kapintar lengäe iä djari magah olo tä.

MASMUR 79.

Lakndoa kabum kadjakä paham, tahiu Hatalla manabeta asie.

---

1. Masmur Asap. — O Hatalla, olo kapir djari marumpak tamä joresam, iä djari manjamar mamapa humam idjä brasih, tuntang djari mawi Jerusalem mandjadi karakkaraka.
2. Hantun karä rewarm djari inengae indu kinan burong penda langit, isin äwen idjä budjur dengam akan meto hong petak.
3. Iä manusuh daha kilau danum hakaliling Jerusalem, tuntang djaton idjä mangubur äwen.
4. Ikäi djari indu kabelän olo idjä kalewun ikäi, indu sindir tuntang hababaka karä olo idjä hakaliling ikäi
5. Kilen katahim, o Jehowa? handak ikau blait haradjur? aton kabehum akan manjeha kilau apui?
6. Tusuh kalason kalaitm akan hundjun karä olo kapir, idjä djaton katawan ikau, akan karä ka-

radjaan, awang djaton blaku intu
aram.
7. Krana olo tä djari kuman Ja-
kob lepah lingis, äkae melai djari
irusak äwen.
8. Æla tahiu intu ikäi kadar-
hakan tato ikäi, djadjeleng manjupa
ikäi dengan kasajangm, krana ikäi
bilak djari lomat.
9. Dohop ikäi, o Hatalla, Dju-
ru salamat ikäi, tagal horumat
aram, awat ikäi, tuntang ampun
karä dosan ikäi tagal aram.
10. Buhen olo kapir akan hamauh:
kwe Hatallae toh? Käläh baläh
dahan karä rewarm, idjä djari inu-
suhe, mandjadi bakarinah mawi olo
kapir intu matan ikäi.
11. Käläh kamunguh olo idjä ima-
song tä sampai ikau; tumon kwa
san lengäm haga karä olo bagin
matäi tä.
12. Intu karä utus olo idjä da-
rah ikäi käläh baläh intu sapang-
kue udju lipet kahawen tä, idjä
djari hapan äwen mampahawen ikau,
o Tuhan!
13. Maka ikäi toh djalahan olo
ajum, tuntang tabiri idjä puna
injakatikm; tagal tä ikäi handak
mahorumat ikau katatahi, girir-
manggirir ikäi handak mambrita
taram.

MASMUR 80.

Lokudoa tahiu awat akan ungkup Hatalla.

---

1. Akan kamander olo panjanji;
tahiu kambang mawor; augh saksi
tuntang masmur ain Asap.
2. Ikau, o sakatik olo Israel,
hining, ikau idjä manjakatik Jo-
sep kilau tabiri; ikau idjä mondok
kilau radja hundjun karä Kerub,
prahan sangkowongm!
3. Intu baun Epraim, Benja-
min tuntang Manase lalus kwa-
sam, tanggoh indu kaliwus ikäi.
4. O Hatalla, duau ikäi buli,
soho baum manjangkowong, tä ikäi
indohop.
5. O Jehowa, Hatalla, Tuhan
karä tawon talo belom, kilen ka-
tahie kabeläm hasep manganan laku-
doan olo ajum?
6. Ikau pakanan olo tä hapan
tepong djohon matae, tuntang mam-
pihop iä hapan kutoh danum
matä.
7. Ikau mawi ikäi indu bukun
karä utus olo idjä darah ikäi ha-
suat, karä musoh ikäi hababaka
paham.
8. O Hatalla, Tuhan karä ta-
won talo belom, duan ikäi buli,
soho baum manjangkowong, tä
ikäi indohop.
9. Idjä kabatang anggor djari
induam bara Misir, ikau djari
manganan olo kapir, palus mimbul
djetä.
10. Ikau djari mamparangkah
äkae, tä karä uhate mausuloh, iä
mangadjang petak.
11. Arä bukit djari kandjungen
awi kangkalingäe, batang seder
ain Hatalla kea awi karä edae.
12. Edae barangkap batenggau
sampai saran tasik, anake sampai
batangdanum lombah tä.
13. Buhen toh ikau djari ma-
mindai krambange, sampai talo
handiai, idjä mahalau hetä, ma-
mutik malalap iä?
14. Bawoi himba manjumbet iä,
tuntang karä meto hong padang
murep iä lepah lingis.
15. O Hatalla, Tuhan karä ta-
won talo belom, käläh haluli ti-

nai, tangkilik bara sorga, itäm, anun upon anggor toh.

16. Haga idjä djari imbul lengäm gantaum, anakm tä, idjä djari ianggaum imparigasm akam.

17. Iä djari lepah inusul tuntang ilenteng inedjep; äwen tä nihau rusak awi njamam mampudji iä.

18. Käläh lengäm nganggulo olo idjä hila gantaum tä, anak olo tä idjä djari ianggaum imparigasm akam.

19. Tä ikäi djaton maku undur bara ikau; käläh belom ikäi bewäi, tä ikäi handak blaku huang aram.

20. O Jehowa, Hatallan karä tawon talo belom, duan ikäi buli; soho baum manjangkowong. tä ikäi indohop.

MASMUR 81.

Njanji intu pesta paska.

1. Akan kamander olo panjanji; tumon nudau Gat; masmur Asap.

2. Njanji baramirami intu Hatalla, idjä äka kwasan ita, lahap akan Hatallan Jakob.

3. Ambo njanji, pahiau gandang, biola tuntang kutjapi idjä mangat aughe.

4. Pahiau sarunai intu bulan taheta, hong wajah idjä inukas; intu andau pestan ita.

5. Krana djetä hadat akan olo Israel, kapatut akan Hatallan Jakob.

6. Prentah kalotä djari inengae intu Josep, metoh iä hagoet mawi tanah Misir, äkaku mahining basa idjä djaton kasenangku.

7. Aku djari manipas tanggonge bara bahae, lengäe lapas bara pikule.

8. Huang kadjakäm ikau djari mantehau aku, tä, aku djari mandohop ikau; haiak njaho kilat aku tombah aughm, tuntang aku mangkemä maningkes ikau huang danum kanjaing tä. — Sela.

9. Hining, o djalahan olo ajungku, aku handak manjaksi intu bentok keton; o Israel, käläh djaka ikau tarima aughku.

10. Æla hatalla beken akan melai intu keton, äla keton akan manjembah dewan olo.

11. Aku toh Jehowa, Hatallam, idjä djari magah ikau bara tanah Misir; kanga njamam totototo, aku handak manjuange.

12. Tapi djalahan olo ajungku djaton maku tarima aughku. Israel djaton paraba aku.

13. Tagal tä aku djari manjaragh iä akan kipen atäi ai, sampai iä manandjong tumon tirok ai.

14. Asal djalahan olo ajungku handak mahining aughku, asal Israel handak manandjong mahoroe djalangku:

15. Tä, murah bewäi aku mamparungkok karä musohe, tuntang mandjudju lengängku mawi olo idjä mahenjek iä.

16. Karä olo idjä basingi Jehowa karäh haliau mambudjok iä, tapi katika äwen akan haradjur katatahi.

17. Aku handak pakanan äwen hapan kasien gendom, tuntang handak mambesoh äwen hapan madu bara batukarang.

MASMUR 82.

Tahiu karä mantir idjä bingkok.

1. Masmur Asap. — Hatalla aton mendeng bentok ungkup olo ain Hatalla, iä mariksa mamutus bentok karä hatalla, wakilan ai tä.
2. Kilen katahie keton handak mamutus sala, tuntang manarima baun olo papa? — Sela.
3. Awi mambudjur olo korik tuntang nolä, awi mamatut akan olo tjalaka tuntang pähä belom.
4. Liwus olo korik tuntang olo tapas, awat äwen bara lengän olo kianat.
5. Maka olo tä djaton kasene tuntang djaton harati, iä haradjur manandjong hong kakaput; tagal tä karä galang tanahe hidjuh bewäi.
6. Aku toto djari hamauh: keton toh uras hatalla; uras keton anak ain Idjä pangkahai tä.
7. Tapi keton akan matäi rusak kilau olon, palus halelek kilau mantir beken kea.
8. Mendeng o Hatalla! käläh ikau mambudjur hapus kalunen, krana ikau puna Tempon karä djalahan olo.

MASMUR 83.

Tahiu dohop malawan karä musoh.

1. Njanji tara, masmur Asap.
2. O Hatalla, äla manjuni arepm, äla tunis, äla mambenjem arepm, o Hatalla!
3. Krana itäm, karä musohm sangit maridu, idjä basingi ikau mampadjoho arepe.
4. Akal bakalikit ingarangkae mawi utus olo ajum, iä hatirok mawi karä olo idjä ingalindongm.
5. Iä hamauh: has! ita mampalomos äwen, uka iä terai indu utus olo, belä olo mingat aran Israel hindai.
6. Krana äwen idjä djari pakat, tuntang djari hadjandji malawan ikau,
7. Iä tä karä tingkap Edom tuntang olo Ismael, olo Moab tuntang Hagar,
8. Olo Gebal, Amon tuntang Amalek, olo Pilisti tinai olo idjä mangkalewu hong Tirus.
9. Tinai olo Asur kea djari pakat dengan äwen, mandjadi lengän panakan Lot tä. — Sela.
10. Takan, awi olo tä kilau olo Midian bihin kilau Sisera, kilau Jabin darah sungäi Kison; — (*Hak.* 7,22; 4,15.)
11. Idjä impalomos darah Endor, palus mandjadi kilau tai hong petak.
12. Awi olo tä, karä mantir äwen, kilau Oreb äwen duä Seeb, karä pangkalimae kilau Seba tuntang Salmuna. — (*Hak.* 7,25; 8,21.)
13. Æwen tä idjä badjoho hamauh: ita handak manduan akan ita äka Hatalla tä.
14. O Hatallangku! nambalang olo tä baringbaringa, kilau tikil idjä tarainp tambalang tamput riwut.
15. Kilau apui, idjä manusul himba, kilau njalan apui idjä manjeha kara bukit:
16. Tumon tä käläh sasah olo tä hapan andau salo balewut, tuntang manaräwen iä hapan riwut barat.
17. Käläh tepä baue dengan kahawäe, mangat äwen akan manggau aram, o Jehowa.

18. Käläh äwen tä rungkok tuntang sabanen katatahi, käläh iä buraburah baue palus nihau.
19. Mangat äwen tä katawan, tikas aram bewäi Jehowa, idjä pangkahai hong hapus kalunen.

MASMUR 84.

Tahiu kahandjak hong human Hatalla.

1. Akan kamander olo panjanji; tumon nudan Gat; masmur panakan Koragh.
2. Karä kalekam melai äka huangku toto, joh Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom.
3. Hambaruangku mangenang, taharu tamä parantaran Jehowa, atäiku tuntang berengku handjak rantang huang Hatalla idjä belom.
4. Toh burong djari sondau kalekae, kalialang aton sarangae akae äka manggau anake, iä tä mesbehm, o Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom, radjangku tuntang Hatallangku!
5. Berkat karä olo tä idjä melai hong humam, haradjur iä ma horumat ikau. — Sela.
6. Berkat olo tä, idjä ikau äka kwasae, idjä aton djalan budjur hong atäie.
7. Haiak iä manandjong mahoroe djanah äka tjalaka, djetä kea inampae indu kalin danum; guru tä imakaian dengan berkat.
8. Æwen abas sasar abas, sampai genep biti manaharep Hatalla hong Sion.
9. O Jehowa, Hatallan karä tawon talo belom, hining lakudoangku, tarima tä, Hatallan Jakob. — Sela.
10. O Hatalla, idjä talawang ikäi, tangkilik, sengok manjupa baun ai, idjä djari iminjakm.
11. Krana idjä andau huang parantaram aton bahalap bara sakojan andau beken. Aku radjin menter intu papar bauntonggang human Hatallangku, bara melai tahi intu karä tingkap äka kadarhaka.
12. Krana Hatalla, Jehowa, aton matanandau tuntang talawang; asi tuntang horumat inenga Jehowa; iä puna djaton mangahana kahalape akan karä olo, idjä manandjong budjur intu baue.
13. O Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom, salamat toto olo tä, idjä harap hong ikau!

MASMUR 85.

Tahiu asin Hatalla akan buli ita.

1. Akan kamander olo panjanji; masmur panakan Koragh.
2. O Jehowa, bihin ikau djari masi tanahm, djari haluli tanggoh Jakob idjä tawanan;
3. Djari manganan karä kadarhakan djalahan olo ajum, tuntang djari manutup karä dosae. — Sela.
4. Ikau bihin djari mundur kalaitm lepah, tuntang djari mules bara lason kasangitm.
5. Toh, käläh haluli tanggoh ikäi, o Hatalla, Djuru-salamat ikäi, palus paterai kasingim dengan ikäi.
6. Aton ikau handak malait ikäi katatahi, palus maradjur kasangitm girirmanggirir?
7. Djaton ikau maku haluli tanggoh ikäi, mampangat ikäi, ma-

ngat djalahan olo ajum tau handjak rantang awim?

8. Prahan asim akan ikäi, o Jehowa, tuntang tenga salamatm akan ikäi.

9. Aku handak manjenäh talo idjä inutor Hatalla, Jehowa; krana iä masuman kasanang akan olo ajue idjä budjur, asal äla olo tä haluli tinai buli kapalenge.

10. Toto, salamat ajue aton tokep dengan olo tä, idjä mikäh iä, mangat horumat melai hong tanah ita.

11. Mangat asi dengan katoto hasupa, katetek tuntang kasanang hasium.

12. Katoto karäh lembut bara petak, katetek manangkilik bara langit.

13. Tinai Jehowa karäh manenga kahalape, tä tanah ita mampalembut kutoh talo.

14. Katetek aton manandjong helo baue, tuntang manampa awan tasaran paie indu djalan olo.

MASMUR 86.

Laku uka ihaga, amon ingatah olo.

1. Lakudoan Dawid. — Talingan pindingm, Jehowa, tombah aughku, krana aku tjalaka tuntang pähä.

2. Haga hambaruangku, krana aku toh budjur; ikau idjä Hatallangku, liwus rewarm, idjä harap hong ikau.

3. Pasi aku, Jehowa, krana ikau intehauku nongkang andau.

4. Pahandjak hambaruan rewarm, krana akam, o Jehowa, aku mandjuluk hambaruangku.

5. Krana ikau, Jehowa, puna bahalap tuntang pamampun, ikau paham kahain asim dengan olo handiai, idjä mantehau ikau.

6. Hining lakudoangku, o Jehowa, tahiu augh usokku.

7. Metoh andau kadjakängku aku blaku intu ikau, krana ikau karäh manarima aku.

8. Marak karä dewa djaton idjä padan dengam, o Jehowa, tuntang djaton gawie kilau ajum.

9. Karä olo kapir, idjä puna tampam, akan dumah tuntang manjembah intu baum, o Jehowa, sambil mahorumat aram.

10. Krana ikau toto hai, tuntang malalus gawi heran, ikau bewäi toto Hatalla.

11. Adjar aku djalan ajum, o Jehowa, aku handak manandjong huang katotom; käläh manonggal atäiku mikäh aram.

12. O Jehowa, Hatallangku, aku handak manara ikau hapan salepah atäiku, sambil mahorumat aram sampai katatahi.

13. Krana asim djari paham kahaie dengangku, ikau djari mawat hambaruangku bara kandalem naraka.

14. O Hatalla, olo badjoho manggatang arepe mawi aku, ungkup olo kianat idjä kudjat mangatah hambaruangku, tuntang djaton maku mingat ikau.

14. Tapi ikau, Jehowa, puna Hatalla panjanjang pamasi, pandjang atäim, paham kahalapm tuntang katotom.

16. Ules arepm naharep aku, tuntang pasi aku, tenga kaabasm akan rewarm, dohop anak rewarm idjä bawi tä.

17. Awi akangku kata idjä indu kahalap, mangat äwen idjä ba-

singi aku mitäe palus mahamen, basa ikau, Jehowa, mandohop aku, tuntang mampong aku.

MASMUR 87.

Tabin kahain Sion.

1. Masmur, njanji tara ain panakan Koragh — Æka pangue tä hundjun bukit idjä brasih.
2. Jehowa mangilak karä bauntonggang Sion paham bara karä äka melai ain Jakob.
3. Talo hai imbrita tahiu ikau, o lewun Hatalla. — Sela.
4. Aku handak manjewut Rahab tuntang Babel, mitong djetä hindjä äwen idjä kasene aku; itä, olo Pilisti, olo Tirus, olo Kus inakan hetä kea.
5 Olo akan mambrita tahiu Sion: olo handiai inakan huange: Idjä Pangkahai tä karäh mandähen djetä.
6. Jehowa karäh manjewut, haiak iä manjurat karä utus olo, koae: iä toh djari inakan hetä kea. — Sela.
7. Karä olo babigal tuntang karä tukang talo usik mangaku: karä lowang danumku uras hong ikau.

MASMUR 88.

Lakudoa metoh kadjakä paham.

1. Njanji tara; masmur panakan Koragh; akan kamander olo panjanji; tahiu kapälian kadjakä. Augh adjar Heman, olo Esra tä.
2. O Jehowa, Hatalla, Djurusalamatku! handau hamalem aku kahau kadarat intu baum.
3. Käläh lakudoangku naharep ikau, talingan pindingm akan kariakku.
4. Krana hambaruangku puas awi tjalaka, pambelomku djari tokep naraka.
5. Aku itong tamput olo tä, idjä lawo tamä kubur; aku djari kilau olo idjä lepah nihau kaabase.
6. Aku imbaris menter haiak olo idjä imuno, idjä menter hong kubur, idjä djaton inahium hindai, idjä djari ilekak lengäm.
7. Ikau djari mampeter aku hong lowang idjä timben haliai, intu äka kakaput, intu labehu.
8. Kalaitm mahenjek aku, hapan karä dähesm ikau mandjakä aku. — Sela.
9. Karä kapatohku djari ingedjaum bara aku, ikau djari manampa aku indu kadjileke; aku djari ingurong tuntang djaton tau blua.
10. Matangku djadjalan kawus awi tjalaka, nongkang andau aku mantehau ikau, Jehowa! aku mandepä lengängku hasansila intu ikau.
11. Maku ikau malalus gawi heran intu olo matäi? atawa aton liau akan lembut, tuntang manara ikau? — Sela.
12. Aton kahalapm imbrita hong kubur, atawa katotom hong äka karam?
13. Aton gawim heran ingasene hong äka kaput tä, tuntang katetekm hong kaleka idjä djaton bara pangingat?
14. Tapi aku, o Jehowa, mangkariak intu ikau, genep djewu lakudoangku mandjeleng arepe akam.

15. Buhen, o Jehowa, ikau manganan hambaruangku, tuntang manjahokan baum bara aku?
16. Aku tjalaka, kilau mahotus bara katabelangku, aku manang-gong karä pampikähm, karenga dia bagalabah atäiku.
17. Kasangitm manambeleng aku, karä pampikäh bara ikau mampa-lenjoh aku.
18. Samandiai tä mangaliling aku nongkang andau kilau danum, uras mangapong maroboh aku.
19. Karä sobatku, karä kolangku uras djari ingedjaum bara aku; karä karampingku hong äka kaka-put bewäi.

MASMUR 89.

Asin Hatalla indu ampong, kahum kadjakä paham.

1. Augh adjar Etan, olo Esra.
2. Katatahi aku handak manja-nji tahiu karä asin Jehowa, girir-manggirir aku handak mambrita katotom hapan njamangku.
3. Krana koangku: asim indä-hen katatahi, hong langit ikau karäh mananggar katotom.
4. Krana aton aughm: aku djari mampendeng djandji dengan idjä djari intihku, aku djari sumpah akan rewarku Dawid: — (2.*Sam.* 7,12.*Gaw.Ras.*2,30.)
5. Palus katatahi aku handak mandähen panakam, tuntang ma-haga padadusam girirmanggirir. — Sela.
6. Maka karä langit karäh ma-horumat gawim awang heran, o Jehowa, tuntang katotom huang ungkup olo brasih.
7. Krana äwe hong sorga tau inanding dengan Jehowa, äwe bara karä anak äwen idjä kwasa tau injama dengan Jehowa?
8. Hatalla äka kikäh haliai hong ungkup karä olo brasih, tuntang äka karawan haliai bara äwen han-diai idjä hadarah dengae.
9. O Jehowa, Hatallan karä tawon talo belom, äwe kwasa haliai kilau ikau, Jehowa? tuntang ka-totom hakaliling ikau.
10. Ikau marentah kadjohon ta-sik; amon riake hagatang, ikau mampatadoh tä.
11. Ikau maramok Rahab kilau olo idjä imuno, hapan lengäm idjä kwasa ikau manamburüp karä mu-sohm.
12. Ajum langit, petak kea ajum; hapus kalunen tuntang huange uras djetä tampam.
13. Utara tuntang salatan ikau djari mandjadiae, Tabor tuntang Hermon malahap huang aram.
14. Aim penang idjä abas, lengäm kwasa, hai toto lengäm gantaum.
15. Katetek tuntang hukum indu galang padadusam; asi tuntang katoto aton helo baum.
16. Salamat olo tä idjä tau han-djak rantang hong ikau; o Jeho-wa, äwen karäh manandjong huang kalawa baum.
17. Nongkang andau äwen bara-mirami tagal aram, awi katetekm iä imbungas.
18. Krana ikau bewäi indu ka-bungas kwasae, awi asim ikau manggatang tandok ikäi.
19. Krana Jehowa talawang ikäi, radjan ikäi Idjä äka karasih Is-rael tä.
20. Katika tä ikau djari hamauh dengan olo aim idjä budjur, huang talo panggitae, koam: Aku djari mandak pandohop hong idjä biti

pangkalima, aku djari manggatang iä, idjä djari intihku bara utus olo arä.

21. Aku djari sondau rowarku Dawid, tuntang djari mohos iä dengan minjakku idjä brasih.

22. Lengängku haradjur akan hindjä iä, penangku akan mampaabas iä.

23. Musoh djaton akan manjekä iä, olo darhaka djaton akan mahenjek iä.

24. Malainkan karä musohe handak impalahku intu baue, idjä basingi iä aku handak mamukule.

25. Katoto tuntang asingku akan hindjä iä, awi arangku tandoke karäh inggatang.

26. Aku mina lengäe mimbing tasik, lengäe gantaue mimbing karä batangdanum.

27. Iä karäh manggarä aku: ikau Apangku, Hatallangku tuntang batukarang salamatku.

28. Tinai aku handak manampa iä mandjadi anakku idjä bakas, idjä pangkahai marak karä radjan kalunen.

29. Katatahi aku handak mahaga asingku akae, djandjingku akan melai dähen haradjur intu iä.

30. Tinai panakae handak indähengku katatahi, padadusae tumon katahin langit.

31. Djaka anak äsoe malihi Toratku, tuntang djaton manandjong huang karä prentahku,

32. Amon äwen mamapa hadatku, tuntang djaton manumon dasarku:

33. Tä aku handak madjar kadarhakae ombeombet, tuntang mandjara kasalae;

34. Tapi asingku aku djaton maku mampalentase akae, djaton kea aku maku manggeto katotongku.

35. Aku djaton handak mangarak djandjingku, augh idjä djari blua bara njamangku aku djaton handak malihe.

36. Idjä perkara aku djari sumpah manjewut karasihku: aku djaton handak hapunga dengan Dawid.

37. Panakae akan melai katatahi, tuntang padadusae haradjur kilau matanandau intu baungku.

38. Iä puna indähen kilau bulan katatahi; djetä indu toros hong langit idjä djaton tau hobah. — Sela.

39. Maka kilen ikau toh manolak tuntang manganan palus malait iä tä, idjä djari iminjakm?

40. Ikau mangabelä djandjin rewarm, tuntang djari mamapa makotae, mandjakah tä akan petak.

41. Ikau djari manälak karä pagare, tuntang mangarak karä kotae.

42. Olo handiai idjä mahalau hetä marampas iä; iä impahawen karä olo awang darahe.

43. Ikau djari manggatang lengän gantaun karä olo idjä mawi iä, ikau djari mampahandjak karä musohe.

44. Tinai ikau mambalang njihin padang ajue, djaton maku mandähen iä hong parang.

45. Ikau mangabul karä karasihe, tuntang mandjakah padadusae akan petak.

46. Ikau manjempong andau karigase, palus manutup iä hapan kahawen. — Sela.

47. Kilen katahim, o Jehowa, ikau handak lilap manjahokan arepm, tuntang manjoho kasangitm manjala kilau apui?

48. Käläh ingat pambelomku puna pandak bewäi; buhen ikau djari manampa karä olon haiang bewäi?

49. Hong kwe olon idjä belom tuntang djaton akan mitä pampatäi? Idjä tau maliwus hambaruae bara kwasan kubur? — Sela.

50. Kwe karä asim awang horan, o Jehowa, idjä djari injumpahm akan Dawid huang katotom?

51. Tahiu, o Jehowa, kahawen karä rewarm; karä utus olo tä idjä kilau bara pakuangku mahin mamapa aku.

52. Karä musohm mamapa, o Jehowa! iä mamapa tasaran pain idjä djari iminjakm.

53. Tara akan Jehowa katatahi. Amen, toto Amen!

MASMUR 90.

Tahiu pambelom olo puna baiang tagal dosae; tinai tahiu asin Hatalla.

1. Lakudoan Moses, olo ain Hatalla tä. — O Jehowa, ikau puna äka kalindong ikäi girirmanggirir.

2. Helo bara karä bukit indjadian, helo bara petak tuntang hapus kalunen djari indjapam, bara katatahi palus katatahi ikau aton, o Hatalla.

3. Ikau halalian olon mandjadi petak, sambil hamauh: buli koton, pauakan olon.

4. Krana sakojau njelo intu ikau sama kilau andau malem idjä djari hapus, kilau idjä kakalis hamalem bewäi.

5. Ikau manabias äwen lilap, pambelome kilau nupi bewäi, djetä nihau handjewu kilau oru.

6. Handjewu djetä mangambang, tapi ampie balalu hobah; halemäi djetä inatak palus keang.

7. Krana ikäi rusak awi kalaitm, awi kasangitm ikäi injabanen.

8. Krana karä kadarhakan ikäi impendengm intu baum, karä dosan ikäi idjä basilim intu katarang matam.

9. Krana karä andau ikäi lilap awi kalaitm, ikäi mahapus karä njelon ikäi kilau talo ngahus bewäi.

10. Kapandjang umur ikäi, djetä udju pulu njelo, atawa amon olo bunggut, sampai hanja pulu njelo; maka bagie idjä kapala bahalap, djetä mahin kasusah tuntang kapähä; krana djetä kadjekadjeng palus nihau, ikäi kilau trawang palus lilap.

11. Tapi äwe tahiu kalason kalaitm, äwe handak toto mikäh kasangitm idjä paham?

12. Käläh adjar ikäi mitong karä andau ikäi, mangat atäi ikäi imintar.

13. Haluli tinai, o Jehowa! kilen katahim hindai? käläh manjanjang tahiu karä rewarm.

14. Haiak djadjewu käläh mambesoh ikäi hapan asim, soho ikäi basasurak tuntang baramirami hapus umur ikäi.

15. Pahandjak ikäi tumon karä andau ikau djari mangapähä ikäi, tumon karä njelon ikäi djari buah talo papa.

16. Prahan karä gawim akan rewarm, tuntang kahaim akan karä anake.

17. Käläh kahalap Jehowa, Hatallan ikäi, melai hundjun ikäi; bara ngambo käläh mandähen gawin lengän ikäi; toto, gawin lengän ikäi käläh ikau mandähäe.

MASMUR 91.

Tahiu kasanang olo idjä harap Hatalla.

1. Idjä mondok hong pilan ain Idjä pangkahai tä, idjä melai hong kandjungen ain Idjä djaton tikas kwasae,
2. Iä tä hamauh manjewut Jehowa: ikau äka kamentengku, kotangku, Hatallangku idjä äka kaharapku!
3. Krana Iä maliwus ikau bara djarat olo pahamburong, tinai bara peres kadarhaka.
4. Hapan palapase iä manutup ikau, penda bulue ikau tau bakalindong, katotoe indu talawang tuntang pilan haliai.
5. Dia usah ikau mikäh karä pampikäh hamalem, karä anak panah idjä balias darie handau,
6. Sampar idjä kumbakumbang intu kakaput, peres papa idjä marusak bentok andau.
7. Alo sakojan biti halelek hila sambilm, tinai sapulu kojan hila gantaum: tapi ikau djaton pohos awie.
8. Baja matam bewäi karäh mitä tä, tuntang manampajah ampin olo darhaka imaläh.
9. Krana ikau, Jehowa, indu äka kalindongku. Idjä pangkahai tä djari intihm indu äka kaharapm.
10. Djaton talo papa akan supa ikau, kapähä djaton akan sampai pasahm.
11. Krana iä manjoho malaikat ajue tagal ikau, mangat manganggulo ikau hong karä djalanam.
12. Lengän äwen akan manantiang ikau, belä paim tantarang batu.
13. Ikau karäh manandjong mahundjeng singa tuntang lalidi, hadjadjakan singa tabela tuntang handipä.
14. Krana iä leket dengangku, koan Jehowa, tä aku handak mawat iä; iä katawan arangku, tä aku handak manggatang iä.
15. Iä blaku intu aku, tä aku handak manarima iä; aku hindjä dengae huang kadjakäe, aku handak mandjidjit iä tuntang mampahai iä.
16. Aku handak mamuas iä dengan umur pandjang, tuntang handak mamprahan salamatku akae.

MASMUR 92.

Njanji akan andau sabat.

1. Masmur, njanji akan andau sabat.
2. Manara Jehowa, djetä idjä bahalap, tuntang manjanji manara aram, Ikau idjä pangkahai tä;
3. Masuman asim haiak djadjewu, tuntang katotom hamalem;
4. Hapan talo usik idjä sapulu talie, tinai kutjapi, hapan augh karang impahaiak biola.
5. Krana ikau mampahandjak aku awi karä gawim, o Jehowa, tagal karä tampan lengäm aku basasurak.
6. Lalehan kahain karä gawim, o Jehowa! karä akalm timben haliai.
7. Olo humong djaton maku mangasene tä, tinai olo gila djaton harati djeta.
8. Amon olo papa lembut kilau oru, tuntang karä olo parajap mangambang: maka djetä uka äwen tä impalomos haradjur palus katahi.

9. Tapi ikau idjä batonggal hai
sampai katatahi, o Jehowa!
10. Krana itä! karä musohm, o
Jehowa, krana toto karä musohm
akan rusak, karä olo parajap akan
tambnrup.
11. Tapi tandokku inggatangm
kilau tandok badak, aku inata
dengan minjak taheta.
12. Matangku mitä talo ingilake
intu musohku, tinai pindingku mahining
talo ingilake intu karä olo
darhaka, idjä djari pakat mawi
aku.
13. Olo tetek badjewong barangkap
kilau batang korma; iä mangalangkang
mansuloh kilau batang
seder hong Libanon.
14. Æwen tä djari imbul hong
human Jehowa, iä barangkap hong
parantaran Hatallan ikäi.
15. Alo iä bakas mahin mamua,
magon badjewong tuntang bahidjau;
16. Mangat masuman, Jehowa
toto budjur; iä batukarang toto,
kasalae djaton haliai.

MASMUR 93.

Tara akan Hatalla, idjä pangkahai tä.

1. Jehowa toto radja, iä imakaian
dengan kahai; Jehowa djari
tatap mambabat arepe hapan kwasae;
tagal tä hapus petak palus
dähen, djaton gojanggapah.
2. Bara horan padadusam djari
dähen, ikau puna bara katatahi.
3. Hapus karä batangdanum, o
Jehowa! hapus karä batangdanum
manggatang aughe, hapus karä batangdanum
mambo lalentoe.
4. Tapi paham bara gotok kutoh
danum tä, bara riak tasik idjä
sawak, paham haream kahain Jehowa
hong äkae gantong.
5. Karä djaudjim uras etter haliai,
bagin humam puna karasih
katatahi.

MASMUR 94.

Laku tahiu olo papa, uka iä ihukum.

1. O Jehowa, Hatalla idjä tempon
pamaläh, Hatalla idjä tempon
pamaläh! prahan arepm tuntang
kahaim.
2. Gatang arepm, ikau idjä hakim
salepah kalunen, baläh karä
olo badjoho tumon kapatute.
3. Kilen katahie olo papa tä,
o Jehowa, kilen katahie olo papa
tä akan basasurak?
4. Æwen tä badjoho karä aughe,
karä olo parajap paham maletjak
arepe.
5. Djalahan olo ajum, o Jehowa,
imparamok äwen, äwen mahenjek
idjä baris ajum.
6. Balo tuntang tamuäi impatäie,
karä nolä imunoe.
7. Tinai iä hamauh: Jehowa
djaton mitäe, Hatallan Jakob djaton
paraba tä.
8. Ingaingat keton, o olo gila
idjä marak olo arä; tinai keton
olo paleng, prea keton handak
pintar?
9. Idjä puna mimbnl karä pinding,
tau iä djaton mahining?
idjä puna manampa karä matä, tau
iä djaton mitä?
10. Idjä mampudji karä utus
olo, tau iä dia mahukum? Iä idjä
madjar talo handiai idjä katawan
olo.
11. Jehowa kasene karä tirok

olon, iä katawan uras djetä haiang bewäi.
12. Salamat olo tä, o Jehowa, idjä impudjim, idjä iadjarm hapan Toratm;
13. Mangat iä pandjang atäie metoh katika kadjakäe, sampai palowang djari ingali akan olo papa.
14. Krana toto, Jehowa djaton maku manganan djalahan olo ajue, djaton iä maku nalua idjä puna baris ai.
15. Krana kabudjur puna djaton tau dia manang tinai, tä karä atäi olo budjur karäh miring ompat djetä.
16. Æwe akan mandohop aku malawan olo darhaka? äwe omba aku malawan olo parajap?
17. Djaka Jehowa djaton mandohop aku, badjeleng bewäi hambaruangku matäi lawo akan äka benjem.
18. Amon aku manjewut paingku tanggarurus, tä maka asim, Jehowa, mahada aku.
19. Huangku paham gogop bakenang, tapi pampangatm mampahandjak hambaruangku.
20. Tau ikau pakat dengan padadusan kadarhaka, idjä mandjadian tjalaka takirin prentah kapatut?
21. Æwen manjangit maroboh hambaruan olo tetek, iä manjalan daha idjä djaton kasalae.
22. Tapi Jehowa djari indu kotangku; Hatallangku batukarang kalindongku.
23. Iä karäh malian kasalan äwen haluli, hapan kadarhakan äwen kea iä karäh mampalomos äwen; toto, olo tä karäh lomos awi Jehowa, Hatallan ita.

MASMUR 95.

Tahiu äla sajup tarima asin Hatalla.

1. Kantoh keton, ita ramirami intu Jehowa, ita basasurak intu batukarang salamat ita.
2. Has! ita naharep baue mimbit tara tuntang horumat; has! ita manjanji malahap akae.
3. Krana Jehowa Hatalla idjä hai toto, iä radja idjä pangkahai mahundjun karä dewa.
4. Intu lengäe galang petak, tuntang karä tantan bukit ajue kea.
5. Iä tempon tasik, iä idjä djari manampa tä, tinai lengän ajue kea djari mandjadian talo keang.
6. Kantoh keton, ita sombajang manjontop arep ita, ita mandeko utut ita intu baun Jehowa, idjä djari manampa ita.
7. Krana iä Hatallan ita, ita toh olo idjä injakatike, tabirin lengän ai. Andau toh kea, metoh keton mahining aughe! — (*Ibran.* 3,7;4,7.)
8. Æla mampalulang atäi keton tumon horan hong Meriba, kilau metoh andau hong Masa, hong padang tunis benjem tä.
9. Katika tato keton djari maningkes aku, djari mangkemä aku, alo iä djari mitä karä gawingku. — (4. *Mos.* 14,22.)
10. Æpat pulu njelo katahie aku kapähä awi utus olo parajap tä, sambil hamauh: äwen tä puna lajau atäie, iä djaton maku kasene hadat djalangku.
11. Sampai aku djari sumpah huang kasangitku: äwen tä djaton akan sampai tamä kasanangku.

MASMUR 96.

Hapus petak akan manara Hatalla.

1. Njanji akan Jehowa njanji taheta, njanji akan Jehowa, hapus kalunen!
2. Njanji akan Jehowa, tara arae, haradjur hong karä andau awi mambrita salamat ai.
3. Sarita horumat ajue marak karä olo kapir, marak karä utus olo gawie awang heran.
4. Krana Jehowa toto hai tuntang indu inara paham, iä bewäi indu ingikäh paham bara karä dewa.
5. Krana karä dewan olo kapir uras talo haiang bewäi, tapi Jehowa djari mandjadian langit.
6. Karadjaan tuntang kahai aton intu baue, kwasa tuntang kabungas huang äkae idjä brasih.
7. Sewut akan Jehowa, o keton karä ungkup djalahan olo, sewut akan Jehowa horumat tuntang kwasa.
8. Tenga akan Jehowa horumat aran ai; haiak mimbit talo panenga tamä parantaran ajue.
9. Laku intu Jehowa hapan kabungas karasih; hapus kalunen akan mikäh iä.
10. Suman akan karä olo kapir: Jehowa puna marentah, tagal tä kalunen dähen, djaton gojanggapah; hapan kabudjur iä mamutus akan karä utus olo.
11. Hapus langit akan handjahandjak, salepah petak akan basasurak, karä tasik akan njahanjahai haiak karä talo huange.
12. Karä padang akan hakanjanjik tuntang salepah talo huange, tinai karä kaju hong kajuan akan malahap,
13. Intu baun Jehowa, krana iä dumah, krana iä tanggoh tantai mariksa mamaläh hapus petak; iä karäh mamutus akan salepah petak dengan kabudjur, tuntang akan karä utus olo dengan katetek.

MASMUR 97.

Tara akan Jehowa, idjä mamutus akan karä olo.

1. Jehowa aton marentah, käläh hapus petak basurasurak, uras karä pulau samandiai akan handjak rantang.
2. Baunandau tuntang kakaput mangaliling iä, katetek tuntang kabudjur indu galang padadusae.
3. Apui manjala manjabintir helo baue, palus malajap karä musohe hakaliling.
4. Karä kilate mamplawa kalunen, hapus petak mitä iä haiak hagendjäh.
5. Karä bukit lenjoh kilau lilin intu baun Jehowa, intu baun radjan salepah petak.
6. Karä langit masuman kateteke, karä djalahan olo mitä kahaie.
7. Olo handiai tä akan indu mahamen, idjä manempo bintik tamunan talo, idjä patara arepe tagal dewae. Sontop akae, karä dewa samandiai.
8. Sion mahining tä tuntang handjak rantang, karä anak bawin Juda baramirami tagal karä kaputusan ajum, o Jehowa.
9. Krana ikau, Jehowa, idjä pangkahai mahundjun hapus petak, ikau tinggi haliai bara karä dewa.
10. Keton, idjä sinta Jehowa,

awi manjingi kapapa; iä mahaga hambaruan karä olo ajue idjä budjur, palus maliwus äwen bara lengän olo darhaka.

11. Kalawa puna indu lembut tinai akan olo tetek, tuntang kahandjak akan atäi idjä budjur.

12. O keton, olo tetek, handjahandjak huang Jehowa, tuntang sewut horumat tahiu karasih ai.

MASMUR 98.

Hapus kalunen akan manara Hatalla.

1. Masmur. — Njanji akan Jehowa njanji taheta, krana iä mawi talo heran, lengän gantaue tuntang penange idjä brasih djari mandohop arepe.

2. Jehowa djari masuman salamat ai, iä djari mangarinah katetéke intu matan karä olo kapir.

3. Iä djari manahiu asie tuntang katotoe akan ungkup human Israel, hapus saran petak djari mitä salamat Hatallan ita.

4. Basurasurak intu Jehowa, o hapus kalunen, ambo augh keton, lahap, njanji!

5. Njanji, tara Jehowa hapan kutjapi, hapan kutjapi impahaiak augh njanji;

6. Haiak augh napiri tuntang sarunai awi basasurak hong baun Jehowa, radja tä.

7. Käläh tasik njahanjahai haiak talo huange, petak hakanjanjik tuntang talo hundjue.

8. Karä batangdanum akan manapok lokape, karä bukit akan malahap samandiai;

9. Intu baun Jehowa, krana iä dumah, uka mariksa mamaläh hapus petak; iä karäh mamatut akan petak dengan kabudjur, tuntang akan karä utus olo dengan katetek.

MASMUR 99.

Hatalla toto brasih, iä patut inara.

1. Jehowa marentah, karä utus olo marawan; iä idjä mondok hundjun Kerub, hapus petak hagerek.

2. Jehowa hai toto intu Sion, iä tinggi mahundjun karä utus olo.

3. Æwen mahorumat aram idjä hai tuntang äka karawan, brasih toto iä;

4. Tinai kwasan radja, idjä radjin kabudjur. Ikau djari manukas karä kapatut; kabudjur tuntang katetek djari indjadiam hong Jakob.

5. Pahai Jehowa, Hatallan ita; sontop keton intu galang paie, brasih toto iä!

6. Moses äwen duä Aaron hindjä karä imam ai, tinai Samuel hindjä äwen idjä blaku hong arae: äwen tä djari mantehau intu Jehowa, maka iä djari tombah aughe.

7. Bara botop baunandau iä djari hamauh dengan äwen. maka äwen djari mahaga kasaksiae tuntang Torat tä, idjä djari inengae akae.

8. O Jehowa, Hatallan ikäi! ikau djari manarima äwen tä, ikau djari indu Hatallae idjä pamampun, alo mamaläh kea kasalae.

9. Pahai Jehowa, Hatallan ita, sombajang intu iä hong bukit ajue idjä brasih: krana brasih toto Jehowa, Hatallan ita.

MASMUR 100.

Tara Hatalla, tempon karä berkat tä.

1. Masmur, njanji tara. — O hapus kalunen, basurasurak akan Jehowa!
2. Awi manempo Jehowa tuntang kahandjak, taharep baue haiak augh ramirami.
3. Kasene keton, Jehowa toto Hatalla; iä djari manampa ita, dia djaka ita kabuat ita, mandjadi djalahan olo ajue, tuntang tabiri awang injakatike. — (*Masm.*23.)
4. Haiak manara iä tamä keton karä bauntonggang ajue, karä parantaran ai tuntang mahorumat iä; sewut tarimakasih akae, awi manara arae.
5. Krana Jehowa toto bahalap, asie sampai katatahi, tuntang katotoe girirmaugginir.

MASMUR 101.

Njanji idjä kilau indu saramin radja.

1. Masmur Dawid. — Aku handak manjanji masuman djalan asi tuntang kabudjur; akam, o Jehowa, aku handak manjanji tara.
2. Aku handak mamintar gawingku hong djalan idjä tetek; asal ikau tanggoh mandohop aku. Aku handak manandjong huang katetek atäiku intu marak ungkup humangku.
3. Aku djaton handak mangarangka gawin setan akangku, aku basingi mawi kalangkah, äla talo kalotä akan leket hong aku.
4. Atäi pamusing akan undur bara aku, karä talo papa djaton aku maku tawae.
5. Olo idjä basilisilim mangotok kolae, iä impalomosku; olo idjä mangkerar matae tuntang badjoho atäie djaton aku maradjie.
6. Matangku manitip olo budjur hong tanah, mangat äwen tä melai hong aku; olo idjä manandjong mahoroe djalan tetek, iä tä akan mandjadi olo ajungku.
7. Olo haliau djaton akan melai huang humangku, olo panandjaro puna dia asale hong aku.
8. Genep handjewu aku handak mampalomos karä olo parajap hong tanah, mangat aku mampalingis karä olo darhaka bara lewun Jehowa.

MASMUR 102.

Lakudoan olo tjalaka katika kapähäe.

1. Lakudoan olo tjalaka, katika iä paham kapähä, tuntang mangadu intu baun Jehowa.
2. Hining lakudoangku, o Jehowa, soho kariakku sampai ikau.
3. Æla manjahokan baum bara aku, talingan pindingm akangku metoh andau kadjakängku, sana aku mantehau gulogulong tombah aughku.
4. Krana karä andauku lilap kilau asep, tuntang karä tolangku kilau imaro, blasut kilau barah.
5. Atäiku djari iadjok palus keang kilau oru, sampai aku ngalapean talo kinangku kea.
6. Karä tolangku karitip leket dengan isingku, awiku haradjur manangis tuntang munguh.
7. Aku djari kilau lungai sabaru hong padang benjem, aku

sama kilau mangkong hong äka karakkaraka.

8. Aku binih, tuntang kilau burong idjä raurau hundjun sapau.

9. Karä musohku manawah aku hapus andau, olo idjä gilagila manjangit aku, manjapa manjewut arangku.

10. Krana kawo panginangku indu gantin roti, talo ihopku häwoi dengan djohon matangku,

11. Awi kasangitm tuntang karahasm, krana ikau djari manggatang aku, palus marapitan aku tinai akan petak.

12. Karä andauku uras kilau kangkalingän talo amon panapäan, aku djaladjalan keang kilau oru.

13. Tapi ikau, o Jehowa, melai katatahi, tuntang pingat olo dengam sampai girirmanggirir.

14. Ikau karäh mendeng marawus, tuntang manjanjang Sion: krana ombet wajah ikau masi iä, krana wajahe idjä inukasm djari sampai.

15. Krana karä rewarm mangilak karä batue, tuntang manjanjang basa djetä karakkaraka.

16. Tä, maka karä olo kapir karäh mikäh aran Jehowa, tuntang karä radja hong petak marawan horumat aim;

17. Basa Jehowa aton mamangun Sion, tuntang mamprahan arepe huang kahaie.

18. Iä djari mules arepe tarima lakudoan olo idjä asiasi haliai tä, tuntang djaton mangabelä lakudoae.

19. Djetä karäh injurat akan girir idjä harian, äwen, idjä karäh inakan dapit, akan mahorumat Jehowa.

20. Krana iä djari manangkilik bara äkae gantong idjä brasih, Jehowa djari manampajah bara langit akan petak;

21. Mangat mahining trahing olo idjä imasong, palus malapas idjä bagin matäi.

22. Mangat aran Jehowa insuman hong Sion, tuntang horumat ajue hong Jerusalem;

23. Amon karä utus olo uras hapumpong; tuntang karä karadjaan, nakara manempo Jehowa.

24. Hong djalanangku iä djari mampamunos kaabasku, iä djari mamandak karä andauku.

25. Koangku: joh Hatallangku, äla manjempong aku benteng andau pambelomku. Karä njelom puna girirmanggirir.

26. Horan ikau djari manggalang mandjadian petak, tuntang karä langit tampan lengäm kea.

27. Uras djetä akan nihau, tapi ikau melai. Samandiai tä akan rotus kilau benang; kilau manakiri pakaian ikau karäh mobah tä, djetä puna indu hobah.

28. Tapi ikau etter magon ikau, karä njelom djaton tawan kahapuse.

29. Karä anak rewarm akan melai dähen, tuntang panakae kea magon etter intu baum.

MASMUR 103.

Tara akan Hatalla tagal kapaham asie.

---

1. Masmur Dawid. — Tara Jehowa, joh hambaruangku! salepah huangku manara arae idjä brasih.

2. Tara Jehowa, joh hambaruangku! äla kalapean karä asie:

3. Idjä mampun karä dosam, idjä mampakäläh karä peresm;
4. Idjä maliwus pambelom ajum bara kabanasa, idjä mambungas ikau dengan asi tuntang kasajang;
5. Idjä mambesoh hambaruam dengan talo bahalap, sampai ikau imparigas tinai kilau burong nasar.
6. Jehowa mandjadian katetek tuntang kapatut akan karä olo idjä ihenjek.
7. Iä djari mangarinah karä djalae akan Moses, akan panakan Israel karä gawie awang hai.
8. Jehowa panjanjang pamasi, pandjang atäie, paham kahalape. — (2.*Mos*.34,6.)
9. Iä djaton blait haradjur, djaton mangandong kasangite katatahi.
10. Iä djaton manjulaug akan ita tumon dosan ita, iä djaton mamaläh ita tumon kadarhakan ita.
11. Krana kagantong langit bara petak, tumon tä, kapaham asie dengan olo tä, idjä mikäh iä.
12. Kakedjau timor dengan barat iä mangedjau ita dengan karä kasalan ita.
13. Kilau bapae masi anake, tumon tä Jehowa masi olo tä idjä mikäh iä.
14. Krana iä kasene ampin ita, iä mingat ita toh petak bewäi.
15. Olon, kilau oru karä andaue, kilau kambang hong padang tumon tä äwen mangambang.
16. Amon riwut manampur iä, iä palus djaton hindai, tuntang kalekae mahin dia mingat iä.
17. Tapi asin Jehowa bara katatahi sampai katatahi dengan olo tä, idjä mikäh iä, tinai kateteke palus akan anak äson äwen haradjur;
18. Dengan olo tä, idjä mahaga djandjie tuntang mingat prentahe, uka manumon tä.
19. Jehowa djari mandähen padadusae hong sorga, karadjaan ajue marentah mahundjun talo handiai.
20. Tara Jehowa, o karä malaikat ajue, keton pangkalimae idjä abas, idjä malalus prentahe, mangat manumon augh kotak ai.
21. Tara Jehowa, o keton karä kawan ai, keton reware idjä malalus kakilake.
22. Tara Jehowa, o keton karä tampan ai, hong hapus karadjaan ajue. Tara Jehowa, o hambaruangku!

MASMUR 104.

Horumat Hatalla bakarinah awi karä talo tampae.

---

1. Tara Jehowa, o hambaruangku! O Jehowa, Hatallangku, ikau paham kahaim, kutoh kabalap tuntang kabungas aton hapam.
2. Kalawa ingkepae indu klambie, batanglangit iniringe indu dindinge.
3. Iä malalangit karonge hapan danum, iä manampa baunandau indu karetae, iä hagoet mukong palapas riwut.
4. Riwut barat inampae mandjadi sarohae, njalan apui tä mandjadi reware.
5. Iä djari mandähen petak hundjun galange, mangat haradjur katatahi äla tandar.
6. Kilau indu pakaiae ikau djari manutup tä hapan kutoh danum, karä tantan bukit belep awi danum.

7. Tapi awi pudjim djetä batusuh surut, awi augh njahom iä hadari masoh.
8. Djetä manjambong mandai bukit, palus mohon akan djanah tinai, akan puna kaleka, awang djari inatapm akae.
9. Ikau djari manantu tikase, iä djatou mahalau hetä, djaton iä tau haluli manutup petak.
10. Ikau mampalembut lowang danum hong äka randah, manjoho djetä nahasak helat bukit;
11. Mangat mampihop karä meto hong padang, uka kalidai hutan maluput kateah belaie.
12. Tambuan djetä karä burong penda langit manjarangan, sambil mahiau bara marak karä edae.
13. Ikau manjiram karä bukit bara äkam idjä ngambo; petak ingontep awi karä bua awang tampam.
14. Ikau mampalembut oru akan karä meto, tinai karä ampin ramon panginan akan olon, mangat ikau mamplua tepong bara petak;
15. Tuntang anggor, idjä mampahandjak atäi olon, tinai undus indu mampalisen ampin olo, dengan tepong tä indu mamparigas angat olo.
16. Karä batang kaju ain Jehowa badjewong, karä seder hong Libanon awang djari imbule.
17. Hetä karä burong korik manjarangan, tuntang burong hai melai hetä kea.
18. Karä bukit gantong tä indu äka kalindong kambing hutan, tinai batukarang indu äka karä punta.
19. Ikau djari manampa bulan akan manantu wajah; matanandau mingat äk pambelepe.
20. Ikau manjoho kaput, tä mandjadi alem; tä karä meto hutan malajap;
21. Karä singa tä, idjä manjakungkong manggoang talo ingkarape, tuntang manggau panginae intu Hatalla.
22. Tapi sana matanandau lembut iä hagoet buli, mahukup hong lowange.
23. Tä olon hagoet nguan talo gawie, tanggoh satiare sampai hamalem tinai.
24. Lalehan karä gawim, o Jehowa! hapan kapintarm ikau djari manampa talo handiai tä, tuntang petak toh kontep awi karä ramom.
25. Hetä tasik tä, idjä pandjang tuntang lombah, hetä talo belom habiep hadjuntek djaton taraisä, hai korik.
26. Hetä karä banama hagoet; hetä Lewiatan tä, idjä djari inampam, mangat busik huange.
27. Talo handiai tä mendäh ikau, mangat ikau manenga panginae genep wajahe.
28. Amon ikau manenga akae, tä iä manampunan, amon ikau mukäi karakopm, tä iä besoh awi talo bahalap.
29. Amon ikau manjahokan baum, tä maka iä taräwen; amon ikau manduan tahasenge, tä iä palus mahotus, mandjadi petak haluli.
30. Amon ikau manjoho tahasengm, tä äwen indjadian tinai, tuntang ikau manaheta ampin petak.
31. Horumat Jehowa sampai katatahi! Jehowa mangilak karä tampan lengäe.
32. Iä manampajah petak, tä djetä honggä; iä manindjek bukit, palus djetä hasep.
33. Aku handak manjanji akan

Jehowa hapus umurku, tuntang mahorumat Hatallangku katahingku aton.

34. Käläh karä augh karangku ingilak awie, aku handak handjak rantang huang Jehowa.

35. Karä olo badosa akan impalomos bara petak, tuntang karä olo papa djaton akan batisa hindai. Tara Jehowa, o hambaruangku. Halleluja!

MASMUR 105.

Tahiu saritan karä tato.

1. Tara Jehowa, laku hong arae, suman karä gawie awang hai akan karä utus olo.

2. Njanji akae, suling akae, kumakumang tahiu karä gawie awang heran.

3. Patara arep keton tagal arae idjä brasih, käläh handjak rantang atäi olo tä, idjä manggau Jehowa.

4. Isek tahiu Jehowa tuntang kwasae, awi manuntut baue haradjur.

5. Ingat karä gawie heran, idjä djari ilaluse, karä katae tuntang hukum njamae;

6. Keton panakan reware Abraham, anak djarian Jakob, idjä djari intihe.

7. Iä tä Jehowa, Hatallan ita, hapus petak hukum ajue ilalus.

8. Iä mingat djandjie katatahi, aughe tä idjä djari impendenge akan sakojan tilap;

9. Idjä djari inampae akan Abraham, tuntang sumpahe idjä injewute akan Isaak; — (1.*Mos.* 22,16.)

10. Iä djari mampendeng tä akan Jakob kea indu bagie, mandjadi djandji katatahi akan Israel;

11. Sambil hamauh: aku handak manenga tanah Kanaan akam, indu baris joresan keton.

12. Metoh äwen baja isut biti bewäi, toto isut biti, tuntang baja manamuäi betä.

13. Djadi, äwen tä kindakandaha bara utus olo idjä sampai awang beken, bara karadjaan lasak karadjaan.

14. Iä djaton manjoho idjä biti mahenjek olo tä, arä radja ihukume tagal äwen, koae: — (1.*Mos.* 20,3.7.)

15. Æla bahanji sampai manigong olo idjä iminjakku tä, äla mamapa nabingku.

16. Lau injohoe manapi tanah tä, tuntang mamparusak karä batang panginan. — (1.*Mos*41,54.)

17. Iä manjoho olo idjä biti helo baun olo tä; Josep indjual indu rewar olo. — (1.*Mos.*37,28.)

18. Olo madjok paie hong panga; bitie imasong rantai sanaman.

19. Sampai katika aughe djadi tulus, tuntang kotak Jehowa djari mamprasih iä.

20. Tä radja manjoho olo malapas iä; idjä marentah mahundjun arä utus olo manjoho maliwus iä. — (1.*Mos.*41,14.)

21. Iä mangkat iä marentah humae, marentah karä talo ajue;

22. Mangat manjoho karä mantire tumon kahandak ai, tuntang madjar kapintar intu karä bakase.

23. Tä Israel dumah tanggoh tanah Misir, Jakob namuäi hong tanah Kam. — (1.*Mos.*46,1.)

24. Maka Iä paham mangapal

olo ajue manakmanaka, sampai äwen kwasa bara karä musohe. — (2.*Mos*.1,7.)
25. Limbah tä iä mambalik atäi olo hetä, uka manjingi djalahan olo ajue, tuntang hapan tipu mahenjek karä reware.
26. Iä manjoho reware Moses, äwen duä Aaron, idjä djari intihe. — (2.*Mos*.3,10.)
27. Æwen duä tä malalus karä aughe tuntang katae intu bentok olo tä, karä gawi heran hong tanah Kam. — (2.*Mos*.7,10.)
28. Iä magah kakaput sampai mandjadi pidjem; äwen djaton marisang dengan aughe.
29. Iä malih danum mandjadi daha, palus mampatäi karä lauk hetä.
30. Tanahe mampaagas karä ba rako, sampai tamä karong karä radjae.
31. Iä manjoho, tä dumah karä talo pamepet, guti hong hapus saran tanah.
32. Udjan batu ilabohe akae takirin udjan toto, apui njaro akan tanahe.
33. Iä manatal karä batang anggor tuntang upon korma ain äwen, palus manjempong karä kaju hapus tanahe.
34. Iä manjoho, tä dumah kawan sangkalap, tuntang uret djaton taraisä;
35. Djetä kuman mampalepah karä oru hong tanah, tuntang karä talo imbul hong hapus tanah.
36. Tinai iä mampatäi karä anak bakas hong tanah, idjä tamparan kwasan äwen. — (2.*Mos* 12,29.)
37. Palus iä mamplua olo ajue tuntang kutoh salaka bulau, dialo idjä biti ujuh intu marak karä hamputae.
38. Olo Misir handjak äwen tä hagoet, krana pampikäh bara äwen djari manjabanen manjangkulep iä.
39. Iä mambirang baunandau indu kadjange, tuntang apui hamalem, mangat mamplawa. — (2.*Mos*.13,21.)
40. Æwen tä blaku, tä iä magah kutoh sasintar, tinai iä mambesoh äwen hapan tepong bara langit. — (2.*Mos*.16,13.)
41. Iä malowang batukarang, palus danum blua nahasak, mandjadi sungäi hong äka keang kamahau.
42. Krana iä manahiu aughe idjä brasih, idjä djari injewute akan reware Abraham.
43. Tumon tä iä mamplua utus olo ajue tuntang kahandjake, olo idjä intihe tä haiak basasurak.
44. Iä manenga akan äwen karä tanah olo kapir, sampai äwen manjores talo handiai, idjä djari inggawi karä utus olo tä. — (*Jos*.1,3.)
45. Mangat äwen tä akan mahaga karä hadate, tuntang manumon karä prentahe. Halleluja!

MASMUR 106.

Tahiu karajap karä tato dengan Hatalla.

1. Halleluja! Tara Jehowa! krana iä toto bahalap, tuntang asie melai katatahi.
2. Æwe tau manjarita karä gawin Jehowa awang hai lepalepah, tuntang manara horumat ajue sampai ombet?
3. Salamat olo tä, idjä mahaga

kabudjur, tuntang haradjur malalus katetek.
4. Tahiu aku, o Jehowa, tumon puna paasim dengan olo aim; tanggoh, dohop aku.
5. Mangat aku mitä katuah karä olo intihm, tuntang handjak ompat kahandjak djalahan olo aim, sambil patara arepku haiak baris olo ajum.
6. Uras ikäi djari badosa tuntang tato ikäi, gawin ikäi djari sala, ikäi djari darhaka.
7. Tato hiang ikäi hong Misir djaton maku harati gawim awang heran, äwen djaton maku manahiu kutoh karä asim; iä marisang haliai tokep tasik, tasik rarudju tä.
8. Maka Iä djari mandohop olo tä tagal arae, mangat mangarinah kwasan ajue.
9. Iä mampudji tasik rarudju tä, tä djetä mambohos teah; iä mampatandjong äwen mahoroe karä danum, kilau mahoroe padang bewäi. — (2.*Mos.*14,21.)
10. Iä malapas äwen tä bara lengän olo, idjä basingi iä, iä maliwus äwen bara lengän musoh.
11. Karä danum mampaleteng karä musohe, idjä biti mahin dia batisa karä olo tä.
12. Tä äwen tä pertjaja aughe, tuntang manjanji horumat akae.
13. Tapi badjeleng äwen kalapean karä gawie: iä djaton maku mendäh augh tiroke tinai.
14. Malainkan äwen mipen hong padang benjem, iä mangkemä Hatalla hong äka tunis tä. — (4.*Mos.*11,4.)
15. Maka Iä manenga talo lakue tä akae, tuntang hararepan äwen tagal kipän kabungue tä hapan peres mamisit.
16. Tinai äwen tä bahiri Moses hong äkae bapodok, tuntang Aaron, idjä brasih intu Jehowa tä.
17. Tä, maka petak harakang, palus manelen Datan, manegok ungkup Abiram tä. — (4.*Mos.*16.)
18. Tinai apui manjeha marak ungkup parajap, njalae malajap olo papa tä.
19. Tinai äwen tä manampa hampatong ampin anak sapi darah Horeb, tuntang manjembah talo awang inoange tä. — (2.*Mos.* 32,4.)
20. Iä manakiri horumat ajue hapan ampin sapi, idjä kuman oru.
21. Iä ngalapeau Hatalla, Djurusalamat ai, idjä djari malalus gawi awang hai hong tanah Misir;
22. Kutoh gawi awang heran hong tanah Kam, tuntang talo idjä äka kikäh darah tasik rarudju.
23. Tä Iä hamauh, iä handak mampalomos olo tä, djaka dia Moses, olo intihe tä, djari mendeng mahelat naharep baue, mahalang lason kalaite, belä iä mampalomos olo tä.
24. Tinai äwen tä djari mangabelä tanah bahalap tä, iä djaton maku pertjaja aughe; — (4.*Mos.* 14,2.)
25. Æwen bakotok hong karä tingkape, djaton maku manarima augh Jehowa.
26. Tä Iä manggatang lengäe mawi äwen, handak mampalokang äwen tä hong padang tunis benjem;
27. Palus handak mampalokang panakae marak olo kapir, tuntang manaburan äwen akan karä tanah.
28. Tinai äwen tä manatelan arepe intu Baal-Peor, omba ku-

man parapah ain talo matekiapi tä. — (4.*Mos*.25,3.)

29. Æwen mamparahas Hatalla awi karä gawie, tä peres tudjah mamparampar äwen.

30. Tä Pinehas mendeng, mamutus perkarae, palus peres tudja tä terai.

31. Djetä itong akae indu kateteke girirmanggirir katatahi.

32. Tinai äwen tä mamparahas Iä tokep danum kanjaing tä, sampai Moses kea buah tjalaka awi ganan olo tä.

33. Krana äwen tä marisang haliai malawan Rogh Hatalla, sampai Moses taparandjur augh totok biwihe.

34. Tinai äwen tä djaton maku mampalomos karä djalahan olo tä, tumon djari augh Hatalla dengae. — (5.*Mos*.7,1.)

35. Malainkan iä mäwoi arepe dengan olo kapir, tuntang mangadji gawin olo tä.

36. Æwen omba manempo dewae; maka djetä indu djarat akae.

37. Iä maluput anake hatuä bawi indu parapahe dengan setan;

38. Iä manusuh daha idjä djaton kasalae, iä tä dahan anake hatuä bawi, awang ilupute akan karä dewan Kanaan; djadi, tanahe kihal awi utang daha.

39. Æwen tä mangihal arepe awi karä gawie, tuntang hahandong atäie awi karä hadate.

40. Tä hasep kasangit Jehowa mawi djalahan olo ajue, iä mandjilek haris ajue tä.

41. Iä manjaragh äwen penda lengän olo kapir, olo idjä basingi äwen marentah iä.

42. Karä musohe paham mahenjek iä, äwen rungkok penda lengäe.

43. Kindjap iä maliwus äwen tä; tapi hapan karä tiroke äwen tä marisang haradjur dengae; tä iä djaladjalan munos tagal kadarhakae.

44. Maka Iä manangkilik kadjakän äwen, amon iä mahining tangise.

45. Palus iä manahiu äwen tumon djandjie, tuntang iä manjasal awi kaham asie.

46. Iä masi äwen tä intu baun karä olo, idjä djari manamput manawan iä.

47. Liwus ikäi, o Jehowa, Hatallan ikäi, pumpong ikäi bara marak karä olo kapir, mangat ikäi manara aram idjä brasih, tuntang patara arep ikäi tagal horumat aim.

48. Tara akan Jehowa, Hatallan Israel, bara katatahi sampai katatahi; olo handiai akan manjewut: Amen. Hallelüja!

MASMUR 107.

Augh tarimakasih olo idjä iliwus tä.

1. Tara Jehowa, krana iä toto bahalap, tuntang asie melai katatahi.

2. Kakai patut augh karä olo idjä iliwus Jehowa, idjä djari ilapase bara kadjakäe;

3. Idjä djari imumponge bara karä tanah, bara timor tuntang barat, bara utara tuntang bara tasik.

4. Æwen tä idjä lajang hong padang tunis benjem, hong äka keang kamahau, djäton djalan, tuntang djaton kea äwen tä sondau lewu äkae tau melai;

5. Iä blau tuntang teah be-
laie, ujuh tahasenge handak ma-
hotus;
6. Djadi, olo tä mangkariak
intu Jehowa huang kadjakäe, tun-
tang iä djari maliwus olo tä bara
kasinggul atäie;
7. Iä djari magah äwen hong
djalan budjur, njamah äwen sam-
pai lewue äkae melai:
8. Maka olo tä patut manara
Jehowa, tagal asie tuntang ga-
wie awang heran dengan olo ka-
lunen.
9. Krana iä djari mamuas ham-
baruae idjä teah belaie, tuntang
mambesoh hapan kahalape ham-
baruan idjä blau.
10. Olo awang akan indu melai
hong kakaput tuntang kangka-
lingän pampatäi, idjä imasong
hong tjalaka tuntang rantai sa-
naman,
11. Basa iä djari marisang dengan
augh Hatalla, tuntang djari mang-
abelä kahandak ain. Idjä pangka-
hai tä,
12. Tuntang tagal iä, Iä djari
mahenjek manjontop atäie penda
tjalaka, sampai äwen balongkang
tuntang olo pandohop djaton akae;
13. Djadi, olo tä mangkariak
intu Jehowa huang kadjakäe, tä
iä djari maliwus olo tä bara ka-
singgul atäie,
14. Tuntang djari mamplua äwen
tä bara kakaput tuntang kangka-
lingän pampatäi, djari mangarak
karä pasonge:
15. Maka olo tä patut manara
Jehowa, tagal asie tuntang gawie
awang heran dengan olo kalunen.
16. Krana iä djari mangarak karä
blawang tambaga, tuntang ma-
melek karä huit sanaman.
17. Olo gila tä, idjä ingapähä
tagal gawie haradjur darhaka, tun-
tang tagal karä karajape,
18. Sampai hambaruae mandjilek
karä ampin panginae, iä djari to-
kep bauntonggang pampatäi;
19. Djadi, olo tä mangkariak
intu Jehowa huang kadjakäe, tun-
tang iä djari maliwus olo tä bara
kasinggul atäie;
20. Iä manjoho augh ajue mam-
pakäläh äwen, palus maliwus iä
bara palowang tä:
21. Maka olo tä patut manara
Jehowa, tagal asie tuntang ga-
wie awang heran dengan olo ka-
lunen,
22. Tuntang malalus tarimaka-
sih mahorumat iä, tinai manjarita
karä gawie haiak handjak ran-
tang.
23. Karä olo idjä mangumbang
tasik hapan banama, idjä basatiar
hong danum lombah,
24. Olo tä mitä karä gawin Ha-
tälla, gawie awang heran intu äka
handalem,
25. Amon iä hamauh manjoho
barat dumah, idjä mampahai riake,
26. Tuntang olo tä lampang
sampai langit, balalu leteng huang
kandaleme, sampai hambaruae le-
njoh awi kasabanäe:
27. Äwen lihanglahanga, ong-
gäonggo kilau olo babusau, tun-
tang karä pikir akale djari nihau;
28. Djadi, olo tä mangkariak
intu Jehowa huang kadjakäe, tun-
tang iä djari maliwus olo tä bara
kasinggul atäie;
29. Iä manadoh riwut palus riake
teneng,
30. Tuntang olo tä handjak atäie,
basa iä tadoh tinai, tinai Iä djari
magah äwen sampai palabohan äka
kahimate:
31. Maka olo tä patut manara

MASM. 107.

Jehowa, tagal asie tuntang gawie
awang heran dengan olo kalunen;
32. Haiak mahorumat iä bentok
tawon olo arä sombajang, manara
iä hong äka basaran olo bakas.
33. Iä malih sungäi mandjadi
äka keang kamahau, tinai tahasak
danum mandjadi äka teah:
34. Petak basiwoh mandjadi ring-
ket, tagal kadarhakan olo idjä
melai hetä.
35. Tinai iä malih äka keang
kamahau mandjadi talaga, tanah
idjä teah mandjadi äka tahasak
danum.
36. Iä mingkes olo blau melai
hetä, hetä äwen manampa lewu
äkae melai.
37. Æwen malan karä tanae,
tuntang mimbul pambulan ang-
gor, genep njelo iä paham ka-
duae;
38. Iä mamberkat olo tä, tä
äwen tä paham dahangdahanga,
tuntang karä metoe djaton tapas;
39. Æwen tä, idjä darus djari
munos tuntang ihenjek, djakä awi
karä tjalakae tuntang kasinggul
atäie.
40. Iä manusuh kahawen akan
olo hai, palus manjoho äwen lajang
hong padang tunis benjem, dja-
ton djalan;
41. Tinai iä manggatang olo
pähä bara tjalakae, tuntang ma-
nampa ungkup humae kilau kawan
tabiri karäe.
42. Olo tetek mitä talo tä haiak
handjak atäie, palus karä am-
pin kadarhaka gagom awi njamae
iangop.
43. Æweäwe idjä pintar, buah
iä mingat talo toh; käläh iä mana-
hiu buabuah karä asin Jehowa.

MASMUR 108.

Tabiu kadähen atäi intu Hatalla.

1. Njanjin tara, masmur Da-
wid.
2. O Hatalla, atäiku tanggar,
aku handak manjanji, mampahiau
talo usik, tuntang katoto atäiku.
3. Misik, o biola tuntang ku-
tjapi! aku handak mananselo talo
blawa!
4. Aku handak mahorumat ikau,
Jehowa, marak karä utus olo,
handak manjanji manara ikau ben-
tok karä djalahan kalunen.
5. Karä asim hapus penda langit,
tinai katotom tumon kakedjau da-
rin baunandau.
6. Horumat akam, o Hatalla,
huang sorga, tinai tara akam hong
hapus petak.
7. Mangat karä olo, idjä äka
kataum, impaliwus, awim mando-
hope hapan lengäm gantaum, palus
tarima aughku. — (*Masm.*60,7.)
8. Hatalla djari hamauh hong
äkae idjä brasih, tä aku handjak
rantang; aku handak mambagi
Sighem, tuntang mukur padang
Sukot.
9. Gilead ajungku, Manase kea
ajungku; Epraim kalindong tako-
lokku, Juda indu sokahku katan
marentah.
10. Moab tä kandarah panjaup
ajungku, Edom äka djakah sa-
rumpahku; Palestina akan mala-
hap, mangaku mamenda aku.
11. Æwe idjä mimbit aku tamä
lewu idjä dähen kotae, äwe magah
aku sampai Edom?
12. Dia djaka ikau, o Hatalla,
idjä djari manganan ikäi, tuntang
djaton maku omba, o Hatalla,
mampahaiak kawan parang ikäi?

13. Dohop ikäi intu kadjakän ikäi, krana dohop olon djaton baguna enen.
14. Awi Hatalla ikäi handak malalus kwasa, iä karäh mampidjak mandarai karä musoh ikäi.

MASMUR 109.

Laku tahiu pamaläh akan karä olo darhaka.

---

1. Akan kamander olo panjanji; masmur Dawid. — O Hatalla, äka tarangku, äla manjuni arepm.
2. Krana olo tä djari marakang njamae idjä parajap tuntang panandjaro mawi aku; hapan djelae idjä panipu olo tä hamauh dengangku.
3. Hapan augh papa äwen mangaliling aku, iä mantakan aku djaton bara buku.
4. Takirin sintangku äwen basingi aku; tapi aku blaku doa.
5. Maka äwen manjulang akangku kapapa gantin kahalap, tuntang kasingi gantin sinta.
6. Käläh angkat olo parajap mandjadi mantire, tuntang musohe akan mangamanangan akae.
7. Amon perkarae imutus, käläh iä inipan ihukum, tuntang lakudoae mahin mandjadi akan kasalae.
8. Käläh karä andau umure basempong, tuntang olo beken akan manduan pangkate. — (*Gaw. Ras.*1,20.)
9. Buah karä anake mandjadi nolä, tuntang sawae akan balo.
10. Käläh anake akan kumbangkambanga kantäkantä, tuntang manjadakah, manggau talo nihaniha hong äkae idjä karakkaraka.
11. Käläh olo idjä djari mahatangan iä akan mamparohot karä ramoe, olo akan marampas talo pangulihe.
12. Æla idjä biti mahin maku mampahalap iä hindai, tuntang äla idjä biti mahin nahuang masi noläe.
13. Panakae akan impalomat, tinai arae akan leteng palus tilap rahian.
14. Käläh karä kadarhakan tatoe inahiu intu Jehowa, tuntang karä dosan indue äla ingalapean.
15. Käläh djetä haradjur intu baun Jehowa, tuntang käläh Iä mampaleteng pangingat olo dengae bara petak.
16. Basa iä djaton handak masi, tapi iä mangatah olo idjä tjalaka tuntang pähä, idjä pungupungut atäie handak impatäie;
17. Iä djari manggau sapa, djetä kea akan buah iä; iä djaton radjin berkat, djadi djetä kedjau kea dengae.
18. Iä puna mangkepan sapa kilau klambie, djetä kea djari tamä huange kilau danum, minjip hong karä tolange kilau undus.
19. Djetä kilau pakaiae idjä haradjur leket hong iä, tinai akan babate idjä haradjur ingkepae.
20. Kakai patut upah olo tä bara Jehowa, idjä basingi aku, idjä manjewut talo papa mawi hambaruangku.
21. Maka ikau, o Jehowa, pangkahai Tuhan, nguan perkarangku tagal aram; basa asim paham bahalap, liwus aku.
22. Krana aku toh asiasi tuntang pähä, atäiku iadjok tembus intu huangku.
23. Aku sasar lilap kilau kangkalingän kahum panapäan, aku iharak kilau sangkalap.

24. Ututku balemo awiku puasa, isingku pringkong awie djaton iohos undus.
25. Aku akan indu ihababaka olo tä; äwen tä mitä aku, tuntang manggiling takoloke.
26. Dohop aku, Jehowa, Hatallangku! liwus aku tumon asim.
27. Mangat äwen kasenäe, djetä gawin lengâm, ikau, Jehowa, djari malalus tä.
28. Amon äwen manjapa, käläh ikau mamberkat; amon äwen manggatang arepe mawi aku, käläh iä imparangkok; tapi rewarm akan handjak rantang.
29. Karä musohku akan imakaian dengan kahawen, tuntang ingahowut dengan katawah kilau dengan tapih.
30. Aku handak paham manara Jehowa, hapan njamangku, handak mahorumat iä bentok olo arä.
31. Krana iä mendeng hila gantaun olo pähä, mangat maliwus äwen bara olo tä, idjä handak mananan tahasenge.

MASMUR 110.

Tahiu Kristus, radja hai, idjä marentah salepah kalunen.

1. Masmur Dawid. — Jehowa hamauh dengan Tuhangku: Mondok ikau hila gantaungku, sampai karä musohm imbaringku indu galang paim. — (*Matt.*22,24. *Ibran*.10,12.)
2. Sokah kwasam karäh impait Jehowa bara Sion; käläh marentah bentok karä musohm.
3. Karä olo ajum pahias atäie huang andau kwasam kamanangm, karä olo ajum idjä tabela haradjur, huang kabungas karasihe, kilau ambon karäe metoh langit mahindang.
4. Jehowa djari sumpah, tuntang djaton akan mangarajau tinai: Ikau toh imam katatahi, tumon ampin Melghisedek. — (*Ibran*.5,6; 6,20.)
5. Jehowa, idjä hila gantaum, mamparamok arä radja hong andau kalaite.
6. Iä karäh malalus hukume marak olo kapir, sampai karä hantu hakalampah kutoh karäe; iä karäh mamparotek idjä kapala hong arä tanah awang hai.
7. Iä karäh mihop bara sungäi idjä darah djalae, tagal tä iä karäh manggatang takoloke.

MASMUR 111.

Tara tahiu asin Hatalla.

1. Halleluja! Aku handak manara Jehowa hapan salepah atäiku, intu äka olo tetek hapumpong haiak olo arä.
2. Karä gawin Jehowa paham kahaie; idjä toto mingat djetä akan handjak awie haradjur.
3. Karä gawie uras hai tuntang kwasa haliai, katetek ajue melai katatahi.
4. Iä djari manampa talo indu pingat olo dengan karä gawie awang heran; Jehowa idjä pamasi tuntang panjanjang.
5. Iä manenga panginan akan olo idjä mikäh iä, iä mangenang djandjie katatahi.
6. Kaabas gawie ingarinahe akan olo ajue, awie manenga akae karä panatau olo kapir.
7. Karä gawin lengäe uras katoto tuntang kabudjur, karä prentahe etter haliai.

8. Djetä indähen haradjur palus katatahi, ilalus dengan katoto tuntang katetek.
9. Iä djari mandjadian kaliwus akan utus olo ai; iä manukas djandjie akan katatahi; arae toto brasih tuntang indu ingikäh.
10. Mikäh Jehowa, djetä tamparan kapintar, djetä kaharati toto akan olo handiai, idjä manumon tä. Taran ajue melai katatahi.

MASMUR 112.

Tahiu salamat olo idjä toto manempo Hatalla.

1. Halleluja! Salamat olo tä, idjä mikäh Jehowa, idjä handjak atäie tagal prentahe.
2. Panakae karäh hai hong petak; anak äson olo budjur karäh imberkat haradjur.
3. Kutoh ramo tuntang panataue karäh aton hong humae, kateteke melai dähen katatahi.
4. Akan olo budjur kalawa lembut hong kakaput, iä pamasi, panjanjang tuntang tetek.
5. Salamat olo tä, idjä tau basarae, idjä radjin mandjaman, tuntang mambudjur karä gawie patupatut.
6. Krana iä karäh dähen haradjur; katatahi olo karäh mingat iä tetek.
7. Iä djaton mikäh brita papa; atäie menteng awie harap intu Jehowa.
8. Atäie sintel, iä djaton tau mikäh, sampai iä mitä kakilake intu karä musohe.
9. Iä badjoha mambagi, manenga akan olo pähä, kateteke melai dähen haradjur; tandoke inggatang tuntang horumat.
10. Olo papa karäh mitä tä tuntang paham kahirie; äwen karäh mangadjirat kasingae, balalu lenjoh. Tapi kipen olo papa tä akan rusak bewäi.

MASMUR 113.

Hatalla patut inara, krana Idjä pangkahai tä pamasi äwen awang korik.

1. Halleluja! Tara o keton idjä rewar Jehowa, tara aran Jehowa.
2. Aran Jehowa käläh inara bara toh palus katatahi.
3. Bara palembut matanandau sampai pambelepe aran Jehowa indu ihorumat.
4. Jehowa toto hai mahundjun karä olo kapir, ambo karä langit mahin uras kahaie.
5. Æwe idjä kilau Jehowa, Hatallan ita, idjä mondok gantong haliai,
6. Tinai idjä terap manangkilik penda haliai, alo hong langit tuntang hundjun petak?
7. Idjä manggatang olo korik bara marak kawo, tuntang mangkat olo pähä bara marak rumpur,
8. Mangat mampondok iä hindjä utus olo hai, hindjä karä mantir utus olo ajue.
9. Iä manampa olo tamanang melai tuntang ungkup humae, tuntang kahandjak atäie, mandjadi indu kutoh anak. Halleluja.

MASMUR 114.

Hatallan Israel djaton tikas kwasae.

1. Metoh olo Israel blua bara

tanah Misir, hamputan Jakob tä bara utus olo idjä beken basae, — (2.*Mos.*12,41.)

2. Tä Juda mandjadi baris brasih akae, Israel karadjaan ajue.

3. Tasik mitä tä, palus undur, danum Jordan balalu mamulang. — (2.*Mos.*14,22.*Jos.*3,13.)

4. Karä bukit manangkadjok kilau kambing hatuäe, karä lungkoh kilau anak tabiri.

5. Buhen ikau, joh tasik, sampai ikau undur, tinai ikau Jordan, sampai danum ajum mamulang?

6. Buhen keton, karä bukit, sampai manangkadjok kilau kambing hatuäe, keton karä lungkoh kilau anak tabiri?

7. Intu baun Jehowa hagendjäh, o petak, intu Hatallan Jakob tä!

8. Idjä mandjadian batukarang mandjadi tahasak danum, batuapi mandjadi lowang danum. — (2.*Mos.* 17,6.)

MASMUR 115.

Tahiu kaharap intu Hatalla idjä belom.

1. Äla ikäi, Jehowa! äla ikäi, tapi käläh mahorumat aram, tagal asim, tagal katotom.

2. Buhen olo kapir akan hamauh: kwe Hatallae toh tinai?

3. Tapi Hatallan ita puna hong sorga, talo handiai idjä kahandake uras tau ilaluse.

4. Dewan olo tä baja salaka bulau, tampan lengän olo.

5. Iä hanjamä, tapi djaton tau hakotak; iä hamatä, tapi djaton tau mitä.

6. Pindinge aton, tapi iä djaton tau mahining; uronge aton, tapi djaton tau manjingut.

7. Iä halengä, djaton tau manggajap; iä bara pai, djaton tau manandjong, tuntang balengkonge djaton tau hamauh.

8. Maka sama kilau djetä kea karä äwen idjä manampa iä, olo handiai idjä harap talo kalotä.

9. Tapi ikau, Israel, harap Jehowa! iä tä pandohop ajum, tuntang talawangm.

10. Keton, ungkup Aaron, harap Jehowa! iä tä pandohop keton, tuntang talawang keton.

11. Keton, idjä mikäh Jehowa, harap Jehowa! iä tä pandohop keton, tuntang talawang keton.

12. Jehowa toto mingat ita, iä mamberkat ita; iä mamberkat utus olo Israel, iä mamberkat ungkup Aaron.

13. Iä mamberkat olo handiai idjä mikäh Jehowa, olo korik olo hai.

14. Käläh Jehowa sasar mandahang berkate akan keton, akan keton tuntang akan panakan keton.

15. Keton idjä imberkat Jehowa, idjä djari manampa langit tuntang petak.

16. Karä langit sorga uras ain Jehowa, maka petak djari inengae akan olo kalunen.

17. Olo matäi djaton mahorumat Jehowa, djaton kea äwen idjä mohon akan äka idjä puna tunis tä.

18. Tapi ita handak mahorumat Jehowa, bara toh palus katatahi. Halleluja!

MASMUR 116.

Tahiu tarimakasih tagal dohop Hatalla.

1. Aku sinta Jehowa, basa

Jehowa mahining aughku, usokku.
2. Krana iä manalingan pindinge akangku, tagal tä aku handak blaku intu iä haradjur katahin umurku.
3. Talin pampatäi djari mangu-ling aku, pampikäh naraka djari buah aku, aku djari tantarang tjalaka tuntang kasinggul atäi.
4. Tapi aku djari blaku intu aran Jehowa, koangku: liwus hambaruangku, o Jehowa!
5. Jehowa pamasi tuntang tetek, Hatallan ita panjanjang.
6. Jehowa mahaga olo budjur; aku djari ujuh lujutlitek, tapi iä maliwus aku.
7. Buli kasanangm tinai, o hambaruangku, krana Jehowa djari mampahalap ikau.
8. Krana ikau djari mansuwit hambaruangku bara pampatäi, maliwus matangku bara tangis, tuntang paingku belä tanggarurus.
9. Hong tanah äwen idjä belom aku karäh manandjong intu baun Jehowa.
10. Aku djari pertjaja, tagal tä aku djari hamauh; tapi aku paham ingapähä.
11. Koangku huang kasinggul atäiku: karä olon puna manandjaro.
12. Narai hapaku toh manjulang akan Jehowa, mamalähh karä kahalape idjä inengae akangku?
13. Aku handak manduan sangkir salamat, tuntang mambrita aran Jehowa.
14. Karä miatku handak ilalusku intu Jehowa, intu baun hapus djalahan olo ajue.
15. Baregahaliai pampatäi olo ajue idjä budjur intu matan Jehowa.
16. Dohop, joh Jehowa! krana aku rewarm, anak rewarm idjä bawi tä; ikau djari mengkak pasougku.
17. Aku handak maluput akam parapah tarimakasih, tuntang mambrita aran Jehowa.
18. Karä miatku handak ilalusku intu Jehowa, toto, hong baun hapus djalahan olo ajue;
19. Intu parantaran human Jehowa, hong bentok ikau, o Jerusalem. Halleluja!

MASMUR 117.

Karä olo kapir akan manara Hatalla.

1. Tara Jehowa, keton karä olo kapir, awi mahorumat iä, o karä djalahan olo.
2. Krana asie paham dengan ita, katoton Jehowa sampai katatahi. Halleluja!

MASMUR 118.

Njanji tara hapa mamuga human Hatalla.

1. Tara Jehowa, krana iä toto bahalap, krana asie melai katatahi.
2. Buah hapus Israel hamauh: krana asie melai katatahi.
3. Buah ungkup Aaron hamauh. krana asie melai katatahi.
4. Buah karä olo idjä mikäh Jehowa hamauh: krana asie melai katatahi.
5. Huang kadjakä aku mantehau Jehowa, tä Jehowa djari tombah aughku, palus mampalandang aku.
6. Jehowa toto ajungku, aku

djaton mikäh, kilen olo tau mawi aku?

7. Jehowa hindjà äwen idjä mandohop aku, tä aku karäh mitä kakilakku intu äwen idjä basingi aku.

8. Bahalap bakalindong intu Jehowa bara harap intu olon.

9. Bahalap bakalindong intu Jehowa bara harap intu karä radja.

10. Karä olo kapir mangapong aku, hong aran Jehowa aku handak mantakan manetek olo tä lepalepah.

11. Æwen mangapong mangalong aku, hong aran Jehowa aku handak mantakan manetek olo tä lepalepah.

12. Æwen maroboh aku kilau badjanji, tapi äwen badjeleng belep kilau apui mawi rowut tagento; hong aran Jehowa aku handak mantakan manetek olo tä lepalepah.

13. Ikau djari manggian aku tantai mampalokang aku, tapi Jehowa djari manjingkap manjokah aku.

14. Jehowa puna kwasangku, akae aku manjanji, iä djari indu salamat ajungku.

15. Augh lahap tuntang salamat lembut hong karä tingkap olo tetek: lengän gantaun Jehowa haradjur manang!

16. Lengän gantaun Jehowa djari impahai, lengän gantaun Jehowa haradjur manang!

17. Aku djaton indu matäi, tapi indu belom, tuntang masuman karä gawin Jehowa.

18. Jehowa pudji kea mandjara aku, tapi iä djaton mandjuluk aku akan pampatäi.

19. Uap akangku bauntonggang katetek, aku handak tamä hetä tuntang manara Jehowa.

20. Djetoh bauntonggang Jehowa, karä olo tetek akan tamä hetoh.

21. Aku manara ikau, basa ikau djari tarima aughku, tuntang djari indu salamatku.

22. Batu tä, idjä djari inganan tukang mamangun, djari indu padadukan karä galange. — (*Matt.* 21,42.)

23. Djetä mandjari awi Jehowa, djetä indu kaheran hong matan ita.

24. Djetoh andau, idjä indjadian Jehowa; käläh ita ramirami tuntang handjak rantang intu toh.

25. O Jehowa, dohop! o Jehowa, soho mandjadi!

26. Imberkat iä, idjä dumah hong aran Jehowa: ikäi mamberkat keton idjä baris human Jehowa.

27. Jehowa tä Hatalla, idjä djari mamplawa ita. Peteng talo parapah tä hapan tali sampai pampang mesbeh.

28. Ikau toto Hatallangku, aku handak manara ikau; o Hatallangku, aku handak mampahai ikau.

29. Tara Jehowa; krana iä toto bahalap, krana asie melai katatahi!

MASMUR 119.

Tahiu kahalap augh Hatalla.

1. Salamat olo tä, idjä budjur salepah atäie, idjä manandjong huang Torat Jehowa.

2. Salamat äwen tä, idjä mahaga augh kasaksiae, tuntang manggau iä hapan salepah atäie;

3. Idjä djaton kea handak ma-

langkah, baja manaudjong hong djalan ai.
4. Ikau djari manukas prentahm, mangat olo manumon tä totototo.
5. Käläh djaka karä djalangku ietter, uka mahaga karä hadatm.
6. Tä aku toto djaton mahamen, amon aku manantuneng karä augh petähm.
7. Aku handak manara ikau hapan kabudjur atäiku, amon aku mangadji karä kapatut katetekm.
8. Karä prentahm handak ihagaku; äla pahalau malihi aku.
9. Hapan en budjang tabela akan mahaga djalae brasih? Djetä, amon iä mahaga tä tumon aughm.
10. Hapan salepah atäiku aku manggau ikau; äla nalua aku lajang bara undangundangm.
11. Huang atäiku aku mingkes karä aughm, belä aku badosa dengam.
12. Tara akam, o Jehowa! adjar aku karä prentahm.
13. Hapan totok biwihku aku handak mambrita karä kapatut njamam.
14. Tagal djalan karä kasaksiam aku handjak paham bara tagal karä panatau.
15. Tahiu karä prentahm aku handak mangumange tuntang manantuneng karä djalam.
16. Awi undangundangm aku mampangat arepku, djaton aku maku ngalapean aughm.
17. Berkat rewarm, mangat aku belom sambil mahaga augh aim.
18. Parendeng matangku, mangat aku mitä ampin kaheran Toratm.
19. Aku tamuäi handjulo hong petak, äla manjahokan prentahm bara aku.
20. Hambaruangku lenjoh awi kataharue haradjur dengan djalan kapatut aim.
21. Ikau mampudji olo badjoho, olo tarasapa tä, idjä lajang bara augh tukasm.
22. Baring kahawen tuntang katawah bara aku, krana aku mahaga augh kasaksiam.
23. Arä mantir mahiu mondok, hakotak mawi aku: tapi rewarm mangumang karä hadatm.
24. Tinai karä augh kasaksiam mampangat aku, tuntang manirok akangku.
25. Hambaruangku leket parak kawo, belom aku tumon aughm.
26. Aku djari masuman karä perkarangku, tinai ikau djari tarima aku; adjar aku karä prentahm.
27. Adjar aku djalan karä undangundangm, tä aku handak mangumang karä gawim heran.
28. Hambaruangku manangis awi kapähäe; pendeng aku tumon aughm.
29. Käläh mangedjau aku dengan djalan tandjaro, tenga Toratm akangku.
30. Djalan kabudjur djari intihku, kapatut aim indu hapangku.
31. Aku leket intu karä kasaksiam, o Jehowa, äla nalua aku impahawen.
32. Djalan karä petähm handak ihoroeku, krana ikau mamparangkah atäiku.
33. Adjar aku, o Jehowa, djalan karä prentahm, mangat aku mahaga tä hapus umurku.
34. Käläh urok aku, mangat aku mahaga Toratm, tuntang manumon tä hapan salepah atäiku.
35. Gagalan aku mahoroe djalan karä petähm, krana aku mangilak tä.

36. Ambet atäiku manintu kasaksiam, äla akan kipen kalunen.
37. Ules matangku, belä nanturä kahajang, tapi kälih pangat aku hong djalan ajum.
38. Lalus djandjim dengan rewarm, idjä djari inengam akan äwen, awang mikäh ikau.
39. Halang kahawengku, idjä ingikähku, krana karä augh kaputusam uras bahalap.
40. Itäm, aku taharu dengan prentahm, belom aku awi katetekm.
41. O Jehowa, käläh asim manjupa aku, tuntang salamat ajum tumon aughm.
42. Mangat aku tau mandjawap olo tä, idjä manawah aku, krana aku harap aughm.
43. Æla haliai manduan augh katoto bara njamangku, krana aku mentai kapatut ajum.
44. Aku handak haradjur mahaga Toratm, palus dapit, katatahi.
45. Tuntang aku karäh manandjong huang kalandang, krana aku manggau karä prentahm.
46. Aku handak mangaku masuman augh kasaksiam intu arä radja, tuntang djaton maku mahamen.
47. Aku mampahandjak arepku huang prentahm, idjä äka karadjingku.
48. Tuntang aku mandjudju lengängku mambet karä undangundangm, idjä äka karadjingku, tuntang aku mangumang tahiu Toratm.
49. Tahiu aughm, idjä djari inengam akan rewarm, idjä hapan tä ikau djari mampaharap aku.
50. Djetoh indu ampongku huang tjalakangku, basa aughm djari mambelom aku.
51. Olo hadjoho paham hababaka aku, tapi aku djaton kea undur bara Toratm.
52. O Jehowa, aku manahiu karä hukum ajum idjä bara tamparan kalunen, tä aku iampong.
53. Kalaitku hasep tagal olo papa, idjä manganan Toratm.
54. Undangundangm indu njanjingku huang huma äka tamuäiku.
55. Hamalem aku manahiu aram, o Jehowa, tuntang mahaga Toratm.
56. Djetoh idjä panatauku, iä tä, aku manumon karä prentahm.
57. Jehowa indu bagingku, koangku, mangat aku mahaga karä aughm.
58. Hapan salepah atäiku aku blaku hong ikau: pasi aku tumon djandjim.
59. Aku djari mariksa karä djalangku, tuntang halalian paingku manintu augh kasaksiam.
60. Aku langkap tuntang djaton rangkah, uka malalus karä prentahm.
61. Djarat olo papa djari mangguling aku, tapi Toratm djaton aku kalapeae.
62. Bentok alem aku misik, uka manara ikau, tagal karä kaputusan katetek ajum.
63. Aku rampi dengan karä olo tä, idjä mikäh ikau, tuntang malalus prentahm.
64. Hapus petak uras basuang karä asim, o Jehowa; adjar aku karä tukasm.
65. Ikau djari malalus kahalapm dengan rewarm, o Jehowa, tumon aughm.
66. Adjar aku kapintar tahiu kahalap tuntang kaharati, krana aku pertjaja karä prentahm.
67. Helo bara aku imparandah

aku lajang bewäi, tapi toh aku manumon aughm.
68. Bitim bahalap, tinai kahalap iawim, adjar aku karä tukasm.
69. Olo badjoho mangarang augh tandjaro mawi aku, tapi aku mahaga prentahm hapan salepah atäiku.
70. Atäi äwen tä baseput kilau banahat, tapi aku handjak hong Toratm.
71. Bahalap akangku aku djari imparandah, mangat aku mangadji karä undangundang ajum.
72. Torat njamam tä bahalap akangku bara bakojakojan bulau salaka.
73. Lengäm djari manampa tuntang mandjadian aku, adjar aku mangat harati karä prentahm.
74. Karä olo, idjä mikäh ikau, karäh mitä aku tuntang handjak, krana aku mentai aughm.
75. Tawangku, o Jehowa, karä kaputusam uras tetek, huang katotom ikau djari mamparandah aku.
76. Soho asim mampong aku, tumon djari djandjim dengan rewarm.
77. Soho karä kasajangm sampai aku, mangat aku belom, krana Toratm uras äka kahandjakku.
78. Käläh karä olo badjoho impanjukok, basa awi tandjaroe iä mahenjek aku, tapi aku mangumang tahiu petähm.
79. Olo handiai idjä mikäh ikau karäh buli omba aku, äwen tä idjä katawan karä augh kasaksiam.
80. Käläh atäiku melai etter huang karä prentahm, belä aku impahawen.
81. Hambaruangku haus taharu salamatm, augh ajum ientaiku.
82. Matangku taharu mitä aughm, tuntang aku hamauh: prea ikau handak mampong aku?
83. Krana aku kilau pingkor upak meto idjä basehäi tambuan asep; tapi hadatm aku djaton kalapeae.
84. Kilen katahin karä andau rewarm? Prea ikau handak mahukum karä olo idjä mangatah aku?
85. Olo badjoho mangali palowang mawi aku, idjä djaton tumon Torat ajum.
86. Karä prentahm uras katoto; tapi äwen hapan tandjaro mangatah aku; dohop aku!
87. Karenga äwen tä djari marusak aku bara petak; tapi aku djaton ngalapean prentahm.
88. Belom aku tumon asim, tä aku handak mahaga augh kasaksian njamam.
89. O Jehowa! aughm dähen haradjur katatahi huang sorga.
90. Katotom togor girimanggirir; ikau djari manampa petak, palus djetä dähen.
91. Djetä magon aton palus toh, mangat malalus hukum aim, krana puna talo handai akan manempo ikau.
92. Djaka dia Toratm indu kahandjakku, toto, aku djari nihau huang tjalakangku.
93. Palus katatahi aku djaton maku ngalapean prentahm, krana hapan djetä ikau mambelom aku.
94. Aku puna ajum; dohop aku, krana aku mahaga karä prentahm.
95. Olo papa mimpa, handak marusak aku; tapi aku mingat augh kasaksiam.
96. Talo idjä kapala bahalap mahin gitangku aton tikase, tapi petähm haradjur katatahi.
97. Paham huangku dengan To-

ratm! hapus andau djetä ingumangku.

98. Petähm mamintar aku paham bara kapintar karä musohku, krana palus katatahi djetä melai hong aku.

99. Aku harati bara karä gurungku, krana augh kasaksiam inirokku.

100. Aku apik bara karä olo bakas, krana aku mahaga karä prentahm.

101. Aku mangahana paingku mahoroe karä ampin djalan papa, mangat aku manumon karä aughm.

102. Bara karä tukasm aku djaton undur, krana ikau madjar aku.

103. Aughm manis haliai huang tangepku, manis haream bara madu hong njamangku.

104. Awi karä prentahm aku pintar, tagal tä aku basingi karä djalan tandjaro.

105. Aughm indu palitan paingku, tuntang kalawa djalangku.

106. Aku djari sumpah tuntang handak malaluse kea: aku handak manumon karä kapatut katetek ajum.

107. Aku rungkok paham; o Jehowa, belom aku tumon aughm.

108. O Jehowa, käläh mangilak parapah totokku, idjä pahias imbitku; adjar aku karä tukasm.

109. Hambaruangku punggapunggang hong lokapku, tapi aku djaton ngalapean Toratm.

110. Olo papa manenan djarat akangku, tapi aku djaton lajau bara prentahm.

111. Augh kasaksiam induangku indu bagingku katatahi, krana djetä äka kahandjak atäiku.

112. Aku mambet atäiku malalus karä prentahm, palus katatahi, djaton terai.

113. Olo rambang injingiku, tapi aku sinta Toratm.

114. Ikau dindingku, talawangku; aku harap aughm.

115. Dari bara aku, keton olo parajap! aku handak mahaga prentah Hatallangku.

116. Sokah aku tumon djandjim, mangat aku belom, belä aku impahawen tagal kaharapku.

117. Awat aku, mangat aku liwus; tä aku handak haradjur manantuneng karä tukasm.

118. Ikau marusak olo handiai, idjä undur bara undangundangm, krana karä akale uras manipu bewäi.

119. Ikau manganan karä olo papa, idjä hong petak kilau buräu talo, tagal tä aku radjin augh kasaksiam.

120. Bulungku ngalambi awi pampikähm, aku sabanen tagal karä hukum aim.

121. Aku malalus kabudjur tuntang katetek, äla manjaragh aku akan äwen idjä mahenjek aku.

122. Käläh ikau mandal rewarm buabuah indu kahalape, äla nalua olo badjoho mahenjek aku.

123. Matangku taharu mitä salamatm, tuntang augh katetekm.

124. Awi akan rewarm tumon asim, tuntang adjar aku karä prentahm.

125. Aku toh puna rewarm, urok aku, mangat harati augh kasaksiam.

126. Djaton tau randjar hindai, Jehowa, ikau mahukum, krana olo tä mangarak Toratm lepah.

127. Tagal tä aku mangilak prentahm paham bara bulau, bara bulau idjä kapala bahalap.

128. Tagal tä aku mangkat salepah prentahm samandiai, tun-

tang basingi karä ampin djalan tandjaro.

129. Karä augh kasaksiam heran haliai, tagal tä hambaruangku manumon tä.

130. Katarang karä aughm tä mamplawa, mamintar olo humong.

131. Aku marakang njamangku, sewasewat, krana aku haus karä prentahm.

132. Ules akangku tuntang pasi aku, tumon kapatut aim dengan olo tä, idjä sinta aram.

133. Käläh metter tasuran paingku huang aughm, äla manjoho karä ampin talo sala marentah aku.

134. Lapas aku bara karajap olo, tä aku handak mahaga karä prentahm.

135. Käläh sangkowong baum intu rewarm, tuntang adjar aku karä tukasm.

136. Mataugku kilau lowang danum, basa olo djaton maku manumon Toratm.

137. Ikau toto tetek, o Jehowa, karä hukum aim uras budjur.

138. Ikau djari manukas karä augh kasaksiam, uras djetä budjur tuntang toto haliai.

139. Lason atäiku kuman aku, basa karä musohku ngalapean aughm.

140. Augh ajum brasih haliai, rewarm mangilak tä.

141. Aku korik bewäi tuntang batawah, tapi aku djaton ngalapean karä prentahm.

142. Katetek ajum puna katetek palus katatahi, Torat ajum puna katoto.

143. Tjalaka tuntang kadjakä djari buah aku, tapi karä prentahm äka kahandjakku.

144. Karä augh kasaksiam tetek katatahi; adjar aku, mangat aku belom.

145. Hapan salepah atäiku aku blaku, tombah aughku, o Jehowa! tä aku handak manumon karä prentahm.

146. Aku mangahau ikau; dohop aku! tä aku handak mahaga augh kasaksiam.

147. Haiak djadjewu, sana häwohäwok aku manalih mangahau, aku mentai augh ajum.

148. Amon sampai hamalem matangku bimih, mangat mangumang augh aim.

149. Tarima aughku tumon asim, o Jehowa! belom aku tumon kapatute hong ikau.

150. Idjä manggoang kadarhaka manggapi aku, äwen tä djajong dengan Toratm.

151. Tapi ikau, Jehowa, manggapi haream, karä prentahm uras katoto.

152. Usang aku djari katawan augh kasaksiam, djetä djari indähem katatahi.

153. Tangkilik tjalakangku, awat aku, krana aku djaton ngalapean Toratm.

154. Käläh putus klahingku, lapas aku, belom aku tumon aughm.

155. Salamatm puna kedjau dengan olo papa, basa iä djaton paraba prentahm.

156. Kasajangm puna paham, o Jehowa! belom aku tumon kapatut awim.

157. Idjä basingi aku tuntang musohku tä kutoh karäe, tapi aku djaton lajau bara augh kasaksiam.

158. Aku mitä olo parajap tä, tuntang pähä atäiku, basa äwen djaton mahaga aughm.

159. Itäm, aku radjin karä pren-

tahm; o Jehowa, belom aku tumon asim.
160. Djumalah karä aughm tä uras katoto, karä kapatut katetek ajum uras melai katatahi.
161. Mantir hai mangatah aku djaton bara buku; tapi atäiku mikäh aughm bewäi.
162. Aku handjak awi aughm, kilau olo idjä mandino arä talo irampas.
163. Talo tandjaro injingiku, tuntang mandjilek tä, tapi Torat aim ingilakku.
164. Hangkudju genep andau aku manara ikau tagal karä kapatut katetek aim.
165. Toto, sanang haliai äwen idjä radjin prentahm, djaton talo äka tantarang buah iä.
166. Aku harap salamat aim, o Jehowa, tuntang manumon karä prentahm.
167. Hambaruangku aton mahaga augh kasaksiam, djetä paham ingilakku.
168. Aku mahaga karä prentahm, karä augh kasaksiam, krana karä djalangku uras intu baum.
169. O Jehowa, soho kariakku manjampai baum, adjar aku tumon djandjim.
170. Soho lakungku naharep ikau, awat aku tumon djandjim.
171. Bara totok biwihku taram akan nahasak, amon ikau madjar aku karä undangundangm.
172. Djelangku akan mandjadi äka palengkau aughm, krana karä tukasm uras tetek.
173. Soho lengäm mandohop aku, krana aku mintih manduan karä prentahm.
174. Aku haus taharu salamatm, o Jehowa, tuntang Torat ajum äka kahandjakku.
175. Soho hambaruangku belom, mangat manara ikau, käläh karä kapatut aim mandohop aku.
176. Aku lajang kilau tabiri idjä nihau; käläh gau rewarm, krana aku djaton ngalapean karä prentahm.

MASMUR 120.

Tahiu olo pangotok tuntang palait.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Aku djari mangahau Jehowa huang kadjakängku, tä iä djari manarima aughku.
2. O Jehowa, liwus hambaruangku bara totok panandjaro, bara djela panipu.
3. Narai iä karäh manjulang mamaläh akam, joh djela panipu?
4. Anak panah idjä batadjim ain idjä abas, barah idjä bunggut apuie!
5. Kajah aku, basa aku melai namuäi marak Mesegh, tuntang mangkalewu hong tingkap Kedar.
6. Djaton kabawa hambaruangku pahalau katahie melai hindjä äwen idjä basingi kabuah.
7. Aku radjin hakabuah; tapi sana aku hakotak, tä äwen palus mangalahi.

MASMUR 121.

Ungkup Hatalla ingalindonge.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Aku manggatang matangku mitä karä bukit. Bara kwe pandohopku karäh dumah?
2. Pandohopku tä bara Jehowa,

idjä djari manampa langit tuntang petak.

3. Iä djaton maku manalua paim tanggarurus; idjä mahaga ikau djaton pudji batiroh.

4. Itäm, idjä Tonggon Israel tä puna djaton kanjenjep, djaton batiroh.

5. Jehowa idjä tonggom, Jehowa idjä äka kandjungem hila gantaum.

6. Handau matanandau djaton akan mawi ikau, bulan hamalem mahin dia kea.

7. Jehowa karäh mahaga ikau bara karä talo papa, iä manonggo hambaruam.

8. Jehowa karäh mahaga parikasm panendäm, bara toh palus katatahi.

MASMUR 122.

Tahiu salamat Jerusalem.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang; ingarang Dawid. — Aku handjak awi olo tä, idjä hamauh dengangku: ita handak lius tanggoh human Jehowa.

2. Pain ikäi akan mendeng hong bauntonggangm, o Jerusalem!

3. Jerusalem, ikau idjä imangun bahalap, ikau lewu idjä bulat harambit:

4. Æka geleng karä hamputan olo, karä hamputan ain Jehowa, tumon tukas hadat Israel, mangat manara aran Jehowa

5. Krana hetä karä trutji äka basara, karä trutjin ungkup human Dawid.

6. Laku kasanang akan Jerusalem; käläh olo handiai batuah, idjä radjin dengam.

7. Käläh kasanang melai intu kotam, kabuah huang karä humam awang hai.

8. Tagal karä paharingku tuntang sobatku aku handak blaku kasanang akam.

9. Tagal human Jehowa, Hatallan ita, aku handak manggau kahalap akam.

MASMUR 123.

Laku tahiu dohop.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Aku manggatang matangku nanggera ikau, idjä mondok hong sorga.

2. Itäm, kilau matan djipen hatuä mitä lengän tempoe, kilau matan djipen bawi mitä lengän äwen idjä marentah iä: tumon tä matan ikäi manantuneng Jehowa, Hatallan ikäi, sampai iä masi ikäi.

3. Pasi ikäi, o Jehowa! pasi ikäi, krana ikäi puas haliai awi kahawen.

4. Hambaruan ikäi djari puas haliai ihababaka olo tulas, awi tawah olo badjoho.

MASMUR 124.

Hatalla äka kalindong, alo kilekilen ampin kadjakä.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang; ingarang Dawid. — Djaka dia Jehowa djari melai hindjä ita, — kakai patut augh olo Israel, —

2. Djaka dia Jehowa djari me-

lai hindjä ita, metoh olo kalunen manggatang arepe mawi ita:

3. Toto, äwen djari manelen ita belobelom, kahum kalaite hasep mawi ita.

4. Tä karä danum djari mampaleteng ita, dähese djari mambuseng hambaruan ita.

5. Tä, toto karä danum badjoho tä djari mampaleteng hambaruan ita.

6. Tara akan Jehowa, basa iä djaton djari manjaragh ita indu irampas akan kasingae.

7. Hambaruangku djari liwus kilau burong bara djarat olo pahamburong, djarate djari bageto, tuntang ita djari lapas.

8. Pandohop ita hong aran Jehowa, idjä djari manampa langit tuntang petak.

MASMUR 125.

Kaharap djaton maku njukok.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Olo idjä harap Jehowa, iä kilau bukit Sion, idjä djaton tau honggä, idjä dähen katatahi.

2. Hakaliling Jerusalem aton arä bukit, tumon tä Jehowa manganggapong djalahan olo ai, bara toh sampai katatahi.

3. Krana sokah, katan prentah ain olo darhaka, djaton akan melai mahundjun bagin olo tetek, belä tepa olo tetek mandjudju lengäe pahir kasalae.

4. Pahalap, o Jehowa, olo bahalap, idjä budjur atäi huange.

5. Tapi olo idjä mahiwang, mahoroe djalae idjä bingkok, karäh iharak Jehowa haiak karä olo parajap; tapi kasanang akan olo Israel.

MASMUR 126.

Mingat asin Hatalla idjä bihin tau mampong hong kadjakä katontoh.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Metoh Jehowa haluli masi Sion idjä hobah atäie, tä kilau nupi angat ita awi kahandjak ita.

2. Tä njaman ita paham basuang tatawä, tuntang djelan ita basasurak; tä koan karä olo kapir: Jehowa djari malalus gawi hai intu olo tä.

3. Jehowa djari malalus gawi hai intu ita, tagal tä ita djari handjak rantang.

4. O Jehowa, haluli toh tinai ikau, tanggoh ikäi idjä kilau tawanan, kilau sungäi hong tanah hila salatan.

5. Olo idjä malan halak manangis karäh manggetem halak malahap.

6. Olo tä tandjotandjong halak manangis manawur binjie, tapi iä haluli buli dengan surake, mimbit petong talo inggeteme.

MASMUR 127.

Berkat Hatalla bewäi tau montong olon.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang; ingarang Salomo. — Djaka Jehowa djaton mangun huma, haiang bewäi karä gawin tukange; djaka Jehowa djaton ma-

haga lewu, haiang bewäi tonggoe tä mandjaga.

2. Haiang bewäi keton misik haiak djadjewu, mandjawet sampai ambo alem, tuntang kuman tepong kapähä: krana akan sobat ai Iä manenga tä kahum tirohe.

3. Itä, anak puna panengan Jehowa, panakan knai djetä asin ai.

4. Kilau anak panah intu lengän olo gantjang menteng, kalotä karä budjang hatuä tä.

5. Berkat olo tä, idjä basuang telepe awi djetä; olo tä djaton akan njukok, amon aton basarae dengan karä musohe.

MASMUR 128.

Berkat angkup human olo budjur.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Salamat olo idjä mikäh Jehowa, idjä manandjong mahoroe djalan ai.

2. Panggawin lengäm ombet indu panginam; berkat ikau, ikau toto batuah.

3. Sawam kilau batang anggor idjä pamua huang humam, karä anakm hatuä kilau anak batang undus hakaliling medjam.

4. Itä, tumon tä olo tä imberkat, idjä mikäh Jehowa.

5. Jehowa karäh mamberkat ikau bara Sion, mangat ikau mitä katuah Jerusalem hapus umurm.

6. Tuntang ikau akan mitä panakan anakm. Kasanang akan Israel!

MASMUR 129.

Olo ain Hatalla toto akan manang, alo indjakä toh.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Kindjap olo djari mandjakä aku bara katabelangku; kakai koan Israel;

2. Kindjap olo djari mandjakä aku bara katabelangku, tapi djaton kea äwen tau mampalah aku haliai.

3. Olo pamalan djari maluku hong likutku, iä mangamperet gawie totototo.

4. Tapi Jehowa, idjä tetek tä, djari manetes talin olo papa.

5. Karä olo handiai, idjä basingi Sion, akan mahamen, undur sontosontop.

6. Æwen tä karäh kilau oru hundjun sapau, idjä keang helo bara ranap;

7. Idjä djaton tau manjuang lengän olo panggetem, idjä djaton olo maku manamponge.

8. Olo idjä mahalau djaton maku hamauh: berkat Jehowa akan keton, ikäi mamberkat keton hong aran Jehowa.

MASMUR 130.

Jehowa tempon asi.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Bara palowang idjä timben aku mantehau ikau, o Jehowa!

2. O Jehowa, senäh aughku, soho pindingm mindiminding mahining augh usokku.

3. Djaka ikau, o Jehowa, han-

dak manahiu karä kasalan: joh Jehowa, äwe kea tau melai?

4. Tapi intu ikau aton ampun, nakara ikau ingikäh.

5. Aku mentai Jehowa, hambaruangku mendäh, aku harap augh ai.

6. Hambaruangku mentai Jehowa paham bara olo djadjaga mentai talo sawah, bara olo panonggo mentai talo babutat.

7. O Israel, harap intu Jehowa: krana intu Jehowa aton asi, tuntang kutoh kaliwus intu iä.

8. Iä karäh maliwus Israel bara karä katiwase.

MASMUR 131.

Sanasanang, joh hambaruan.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang; ingarang Dawid. — O Jehowa, atäiku djaton hai, tuntang matangku djaton badjoho; aku djaton maku karait dengan perkara hai, idjä pahalau heran akangku.

2. Toto, aku djari marar tantang manunis hambaruangku, kilau awau idjä impaterai manusu indue; hambaruangku aton huang aku kilau awau idjä impaterai manusu.

3. O Israel, entai Jehowa, bara toh palus katatahi.

MASMUR 132.

Laku tahiu sombajang toto indähen.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Tahiu, o Jehowa, karä kapähän Dawid akae.

2. Iä idjä djari sumpah intu Jehowa, tuntang djari bamiat intu Hatallan Jakob idjä kwasa tä, koae:

3. Aku djaton maku tamä tingkapku, humangku, tuntang djaton maku lompat äkaku batiroh, sasurongku,

4. Aku djaton maku manjoho matangku batiroh, pupus matangku bakalis:

5. Sampai aku sondau äka akan Jehowa, äka melai akan Hatallan Jakob idjä kwasa tä.

6. Itä, ikäi djari mahining brita hong Eprata, ikäi djari sondau tä hong parak kaju.

7. Maka toh ikäi handak manalih äka ai, ikäi handak manjembah intu galang paie.

8. Toh, o Jehowa, tamä äkam melai, ikau tuntang patin kwasam.

9. Soho karä imam aim hapakaian katetek, tinai karä olo aim idjä budjur handjak rantang.

10. Tagal rewarm Dawid, äla mangabelä baue idjä djari iminjakm.

11. Jehowa djari sumpah katotoe akan Dawid, djaton iä maku mobah tä, koae: aku handak mampondok hundjun padadusam idjä biti panakam.

12. Asal panakam mahaga djandjingku tuntang augh kasaksiangku, idjä karäh iadjarku intu olo tä: tä maka anake tinai akan mondok handjun padadusam palus katatahi.

13. Krana Jehowa djari mintih Sion, iä djari mangilak tä indu äkae melai, koae:

14. Hetoh äkaku melai katatahi, hetoh aku handak mondok, basa aku mangilak tä.

15. Panginae aku handak mam-

berkate, karä oloe idjä pähä aku handak mambesohe dengan tepong.
16. Aku handak makaian karä imam hapan salamat, tinai karä olo hetä idjä budjur akan handjak rantang.
17. Hetä aku handak mampalembut tandok akan Dawid, tuntang manatap palita akan idjä djari iminjakku.
18. Karä musohe handak imakaiangku hapan kahawen; tapi hong iä makotae karäh mangambang.

MASMUR 133.

Berkat olo idjä hindjä atäie.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang; ingarang Dawid. — Toto bahalap, toto mangat, amon karä pahari melai hindjä atäi.
2. Djetä kilau minjak idjä kapala bahalap tä, idjä inusuh hong takoloke, palus mahasor akan djanggut, djanggut Aaron tä, idjä mahasor palus palimping klambie.
3. Djetä kilau danum ambon hong Hermon, idjä malentäh akan karä bukit Sion. Krana hetä Jehowa djari manukas manenga berkat tuntang pambelom palus katatahi.

MASMUR 134.

Njanjin olo hatabi tuntang haberkat.

1. Njanji hapa haiak manalih sombajang. — Has, tara Jehowa, keton karä rewar Jehowa, keton idjä mendeng hong human Jehowa sining alem.
2. Depä lengän keton manintu äka brasih, tuntang tara Jehowa.
3. Käläh bara Sion Jehowa mamberkat ikau, iä idjä djari manampa langit tuntang petak.

MASMUR 135.

Tara idjä djaton tikas kwasae tä.

1. Halleluja! Tara aran Jehowa; tara, o keton rewar Jehowa!
2. Keton idjä mendeng hong human Jehowa, hong parantaran human Hatallan ita.
3. Tara Jehowa, krana Jehowa toto bahalap; awi manjanji mahorumat arae, krana iä manis haliai.
4. Krana Jakob djari intih Jehowa akae, Israel akan bagin ai.
5. Krana tawangku, Jehowa puna hai, Tuhan ita labih bara karä dewa.
6. Talo handiai awang ingahandak Jehowa iä mawie, hong langit hundjun petak, hong tasik tuntang intu karä danum.
7. Iä manjoho baunandan lembut bara saran petak, iä mampalenjoh kilat mandjadi udjan, iä mamplua riwut bara gudange.
8. Iä djari mampatäi karä anak bakas hong tanah Misir, anak olon tuntang meto. — (2.*Mos.*12,29.)
9. Tinai iä manjoho kata tuntang talo heran akam, joh Misir, mawi Parao tuntang karä olo ajue.
10. Iä djari mamukul arä utus olo, tuntang mampatäi arä radja awang kwasa.
11. Sihon, radjan olo Amori, tinai Ogh, radja Basan, tuntang karä karadjaan Kanaan. — (4.*Mos.* 21,21.)

12. Iä djari manenga tanahe indu joresan, indu joresan Israel, djalahan olo ajue.
13. O Jehowa, aram melai katatahi, pangingat olo dengam sampai girirmanggirir.
14. Krana Jehowa karäh mamutus akan djalahan olo ai, iä karäh manjanjang karä reware.
15. Karä dewan olo kapir baja salaka bulau, tampan lengän olon. — (*Masm.*115,4.)
16. Iä hanjamä, tapi djaton tau hakotak, hamatä, tapi djaton tau mitä.
17. Pindinge aton, tapi djaton mahining, tuntang djaton kea tahasenge huang njamae.
18. Maka sama kilau djetä kea karä äwen idjä manampa iä, olo handiai idjä harap talo tä.
19. Keton, idjä ungkup Israel, tara Jehowa: ketoŋ ungkup Aaron, tara Jehowa.
20. Keton ungkup Lewi, tara Jehowa; keton idjä mikäh Jehowa, tara Jehowa.
21. Hong Sion awi manara Jehowa, idjä melai hong Jerusalem. Halleluja!

MASMUR 136.

Njanji hapa manara asin Hatalla.

1. Tara Jehowa, krana iä toto bahalap, krana asie melai katatahi.
2. Tara Hatallan karä hatalla, krana asie melai katatahi.
3. Tara Tuhan karä tuan, krana asie melai katatahi.
4. Idjä batonggal iä bewäi mawi talo heran awang hai, krana asie melai katatahi;
5. Idjä djari mandjadian karä langit pintar haliai, krana asie melaī katatahi; — (1.*Mos.*1,6.)
6. Idjä djari malampangan petak hundjun karä danum, krana asie melai katatahi;
7. Idjä djari manampa talo blawa awang hai, krana asie melai katatahi;
8. Matanandau tä indu marentah handau, krana asie melai katatahi;
9. Bulan tuntang karä bintang indu marentah hamalem, krana asie melai katatahi;
10. Idjä mampatäi karä anak bakas ain olo Misir, krana asie melai katatahi;
11. Palus mamplua olo Israel bara marak olo tä, krana asie melai katatahi; — (2.*Mos.*12.41.)
12. Awi lengäe idjä kwasa, awang djari inantadjoke, krana asie melai katatahi;
13. Idjä djari malilang tasik rarudju, krana asie melai katatahi; — (2.*Mos.*14,21.)
14. Palus mimbit Israel dimpah mahoroe bohos kateahe, krana asie melai katatahi;
15. Tuntang mambaring Parao haiak kawan parang ai hong tasik rarudju, krana asie melai katatahi;
16. Idjä magah utus olo ai hong padang tunis benjem, krana asie melai katatahi;
17. Idjä mamakul arä radja hai, krana asie melai katatahi;
18. Tuntang mampatäi arä radja idjä kwasa, krana asie melai katatahi;
19. Sihon, radjan olo Amori tä, krana asie melai katatahi; — (4. *Mos.*21,34.)
20. Tinai Ogh, radja Basan, krana asie melai katatahi;
21. Tuntang iä manenga tanahe

akan joresan, krana asie melai katatahi;

22. Akan joresan Israel, idjä rewar ai, krana asie melai katatahi;

23. Idjä djari manahiu ita huang kanjukok ita, krana asie melai katatahi;

24. Tuntang djari maliwus ita bara karä musoh ita, krana asie melai katatahi;

25. Idjä manenga panginan akan karä isi, krana asie melai katatahi.

26. Awi manara Hatallan langit, krana asie melai katatahi!

MASMUR 137.

Laku hukum mawi karä musoh Jerusalem.

1. Intu karä batangdanum hong Babel, hetä ita djari mondok, tuntang ita manangis amon ita mingat Sion.

2. Hong karä bakau idjä hetä ita mangkoak kutjapin ita.

3. Krana hetä olo tä, idjä djari manawan ita, manjoho ita manjanji; idjä mahenjek ita manjoho ita baramirami, koae: has, njanji akan ikäi njanjin Sion tä.

4. Kilen ita tau manjanji njanjin Jehowa hong tanah olo beken?

5. Djaka aku kalapean ikau, o Jerusalem, tä käläh lengängku gantau kalapean arepe!

6. Käläh djelangku akan leket hong tangepku bewäi, djaka aku terai mingat ikau, djaka dia Jerusalem indu kapala äkaku handjak.

7. O Jehowa, paläh andau Jerusalem tä intu panakan Edom, idjä djari hamauh: karak, karak! rampar sampai petak!

8. Joh ikau Babel, budjang bawi, idjä akan irusak, berkat olo tä, idjä karäh mamaläh intu ikau gawim dengan ikäi.

9. Berkat olo tä, idjä manjingkap anakm awang tabela, marapitan mamparamok iä hong batukarang.

MASMUR 138.

Njanji tarimakasih.

1. Masmur Dawid. — Aku handak manara ikau hapan salepah atäku, aku handak manjanji mahorumat ikau intu baun karä dewa.

2. Aku handak manjembah manintu humam idjä brasih, tuntang mahorumat aram tagal asim tuntang katotom, krana paham bara karä gawim bihin ikau djari mampahai aughm.

3. Katika aku mantehau, tä ikau djari tombah aughku, ikau mampamenteng tuntang mampaabas hambaruangku.

4. Karä radja kalunen karäh manara ikau, o Jehowa, sana iä mahining karä augh njamam,

5. Sambil manjanji manahiu karä djalan Jehowa, krana horumat Jehowa toto paham.

6. Krana Jehowa puna hai, tapi iä manangkilik talo randah, palus bara kedjau iä kasene olo badjoho.

7. Amon aku manandjong marak kadjakä, maka ikau mambelom aku; ikau mandjudju lengäm mambalang kasangit karä musohku. tuntang maliwus aku hapan lengäm gantau.

8. Jehowa karäh mahapus akangi ku. Kahalap aim, o Jehowa, mela-

sampai katatahi. Karä tampan lengäm tä ikau djaton maku manaluae.

MASMUR 139.

Hatalla katawan talo handiai; hapus kalunen tokep iä; iä äka kaharap.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji. — O Jehowa, ikau mariksa tuntang kasene aku.

2. Ikau katawan pondok pendengku, ikau kasene karä tirokku bara kedjau.

3. Ikau mitä panandjongku penterku, ikau harati karä djalangku.

4. Krana toto, djaton idjä kabawak augh hong djelangku mahin katapasan tawam, o Jehowa.

5. Hila bau hila likut ikau manganggapong aku, tuntang lengäm haradjur mahundjun aku.

6. Kaharati kalotä pahalau heran tuntang timben akangku, djaton tau aku lepah manugae.

7. Kangkwe panggoetku mahakau Rogh aim? tinai kangkwe daringku mahila baum?

8. Alo aku mandai akan langit, maka ikau hetä; alo aku handak mohon menter huang naraka, itäm, ikau hetä kea.

9. Alo aku mindjam palapas kalawa, palus melai saran tasik haliai:

10. Toto, hetä kea lengäm mahin akan magah aku, tuntang lengäm gantaum ngagalan aku.

11. Alo aku hamauh: käläh kakaput manjangkulep aku, — tä maka alem tä kea kilau blawa hakaliling aku.

12. Krana talo kaput kea djaton tau mangaput talo intu baum, hamalem blawa kilau handau, kakaput sama kilau kalawa.

13. Krana ikau tempon atäi buaku, ikau hindjä aku huang knain induku.

14. Aku manara ikau, basa aku inampa heran haliai; karä gawim paham hengan, djetä kasenan hambaruangku.

15. Karä tolangku djaton basilim bara ikau, metoh aku indjadian hong äka basahokan, inawas kilau hong penda petak.

16. Matam djari mitä aku katika aku hindai mandjari, tuntang karä andau, awang akan dumah, lepah djari tamä suratm, helo bara idjä andau karä andau tä djari sampai.

17. Maka lalehan karega karä tirokm, o Hatalla! kutoh karäe paham!

18. Paribasa aku handak misä tä, djetä arä bara kutoh bawak baras. Amon aku misik, aku magon hindjä ikau.

19. O Jehowa, käläh patäi karä olo parajap! Keton, olo pambusau daha, dari bara aku!

20. Krana olo tä hakotak mangotak ikau papa aughe, musohm tä manandjaro bewäi manjewut aram.

21. Djaton patut aku basingi äwen, idjä basingi ikau, o Jehowa? tuntang mandjilek olo tä, idjä mampadjoho arepe marisang dengam?

22. Hapan salepah atäiku aku basingi olo tä, tuntang aku manggarä iä musohku.

23. Priksa aku, o Hatalla, kasisik atäiku, kemä aku tuntang kasene karä tirokku.

24. Tuntang itäm, djaka aku toh hong djalan idjä bakal kapähä, palus agah aku hong djalan idjä katatahi.

MASMUR 140.

Laku hukum mawi olo parajap.

1. Masmur Dawid; akan kamander olo panjanji.
2. Awat aku, o Jehowa, bara olo papa, kalindong aku bara olo gagah.
3. Idjä mangarangka arä talo papa huang atäie, sining andau iä hapumpoug tantai klahi.
4. Æwen mampahari djelae tumon handipä, katadan handjaliwan aton hong totok biwihe. — Sela.
5. Haga aku, o Jehowa, bara lengän olo papa, kalindong aku bara olo gagah, idjä handak manggian nanggarurus paingku.
6. Olo badjoho tä djari manenan tali tuntang djarat akangku, iä maniring djaring balikat djalangku, iä manenan sarangkepe akangku. — Sela.
7. Tapi aku hamauh dengan Jehowa: Ikau puna Hatallangku; hining, o Jehowa, augh usokku.
8. O Jehowa, pangkahai Tuhan, kwasan salamatku! ikau manalawang takolokku metoh andau klahi.
9. O Jehowa, äla malalus kipen olo papa, äla manontong kahandake, suro olo tä mampadjoho arepe. — Sela.
10. Karajap totoke akan buah takolok äwen, idjä mangapong aku.
11. Barah apui akan ilaboh hundjun äwen, Iä karäh mantarik äwen akan apui, akan rahusan dähes danum, sampai katatahi äwen djaton akan lembut.
12. Olo idjä papa totoke djaton karäh bahambit hong tanah, olo papa parajap karäh iharak djudjudjudju.
13. Tawangku, Jehowa mandjadian kapatut akan olo tjalaka, tuntang kabudjur akan olo pähä.
14. Toto, olo tetek karäh manara aram, tuntang olo budjur karäh melai intu baum.

MASMUR 141.

Lakudoa intu Hatalla, mangat iä mahaga tuntang mandohop.

1. Masmur Dawid. — O Jehowa, ikau intehauku, gulong tanggoh aku; hining aughku, amon aku mangahau ikau.
2. Käläh lakudoangku ingilakm kilau parapah mangat ewaue intu baum, talo tandjungan lengängku tä kilau parapah talo kinan halemäi.
3. Djaga njamangku, o Jehowa, tonggo blawang totok biwihku.
4. Æla nalua atäiku tiling akan talo papa, sampai malalus gawi darhaka omba karä olo parajap, äla kea aku ompat kuman talo idjä äka kipäe.
5. Käläh Iä idjä tetek mamukul aku haiak masi; käläh Iä mandjara aku, djetä kilau minjak hundjun takolokku, idjä pahias tarima tä; tinai aku blaku doa malawan karajap äwen.
6. Karä hakim äwen akan imbaring bara bukit batu; tä olo akan mahining kotakku, manjewut tä paris.
7. Kilau olo mangowak petak amon maluku, kalotä tolang ita indjakah akan njaman naraka.
8. Krana intu ikau, o Jehowa, pangkahai Tuhan, matangku leket, aku bakalindong intu ikau, äla manjaragh hambaruangku.

9. Haga aku bara djarat, idjä djari inenan äwen manantai aku, tuntang bara djaring olo parajap tä.

10. Käläh karä olo papa tä buah djarat ai kea, tapi aku mahalau sanang.

MASMUR 142.

Lakudoa amon paham tjalaka.

1. Augh adjar Dawid; — lakudoae metoh iä hong lowang tä. — (1.*Sam.*24,4.)

2. Hapan aughku aku mangkariak mantehau Jehowa, hapan kotakku aku musok Jehowa.

3. Aku mangado manusuh kapähängku naharep baue, tuntang masuman karä tjalakangku akae.

4. Amon roghku singgul haliai, maka ikau kea katawan djalangku. Æwen tä manenan djarat manantai aku hong djalau idjä ihoroeku.

5. Itäm, amon aku manampajah akan hila gantau, djaton idjä biti handak kasene aku: karä äka kaliudongku rusak, djaton idjä biti paraba hambaruangku.

6. Aku mangkariak mantehau ikau, Jehowa, koangku: ikau bewäi äka kaharapku, bagingku hong tanah olo belom.

7. Senäh augh bawaiku, krana aku ujuh haliai; awat aku bara äwen idjä mangatah aku, krana äwen pahalau abas bara aku.

8. Plua hambaruangku bara sipir, mangat aku manara aram; olo tetek samandiai karäh hindjä omba aku, amon ikau mampahalap aku.

MASMUR 143.

Lakudoa mangat iliwus bara musoh.

1. Masmur Dawid. — O Jehowa, hining lakudoangku, talingan pindingm akan augh usokku, tarima aku tagal katotom, tagal katetekm.

2. Æla mimbit rewarm tamä hukum, krana dialo idjä biti karä olo belom, idjä tetek intu baum.

3. Krana musoh manjasah hambaruangku, iä mampidjak pambelomku hong petak, tuntang mampalokang aku huang kakaput, kilau äwen idjä matäi palus.

4. Maka roghku djari ujuh intu huangku, atäiku sabanen huang aku.

5. Aku mingat karä wajah djamau horan, aku mangumang karä gawim, aku mangenang karä tampan lengäm.

6. Aku mandepä lengängku intu ikau; hambaruangku haus taharu ikau, kilau petak idjä ngarising. — Sela.

7. Djeledjeleng, tarima aku, o Jehowa, krana roghku lawoh nihau; äla manjahokau baum bara aku, belä aku sama dengan äwen idjä lawo akan kubur.

8. Pahining asim intu aku haiak djadjewu, krana aku harap ikau; sanan akangku djalan idjä patut ihoroeku, krana aku mandjuluk arepku intu ikau.

9. Liwus aku bara karä musohku, o Jehowa, intu ikau aku bakalindong.

10. Adjar aku manumon kahandakm, krana ikau Hatallangku; käläh Roghm idjä bahalap magah aku hong djalan budjur tuntang rampar.

11. Tagal aram, o Jehowa, käläh belom aku: tagal katetekm plua hambaruangku bara kadjakä.
12. Tuntang tagal kahalapm palomos karä musohku, palus patäi parusak olo handiai idjä mahapit hambaruangku; krana aku toh puna rewarm.

MASMUR 144.

Salamat olo, idjä Jehowa indu Hatallae.

1. Masmur Dawid. — Horumat akan Jehowa, batukarangku, idjä madjar lengängku klahi, tuntang penangku parang;
2. Iä idjä masi aku, idjä kotangku, äkaku dähen tuntang paliwus ajungku, talawangku idjä tau harapku, idjä mandjudju utus olo aingku mamenda aku.
3. O Jehowa, narai kea olon, sampai ikau maku kasene iä? äwe idjä puna bagin matäi tä, sampai ikau marega iä?
4. Krana olon kilau asep bewäi, karä andaue kilau kangkalingän talo, idjä badjeleng lilap.
5. O Jehowa, tiling langitm, mohon, tindjek karä bukit, nakara djetä hasep.
6. Birik karä kilatm manamburup olo tä, lekas anak panahm manjanjau äwen.
7. Djudju lengäm bara äkam gantong, liwus aku; awat aku bara danum hai tä, bara lengän olo beken utuse;
8. Idjä njamae radjin manandjaro, idjä lengäe puna parajap haliau.
9. O Hatalla, njanji taheta aku handak manjanjie akam, hapan rabap sapulu talie aku handak busik akam.
10. Ikau idjä mampanang radja, tuntang maliwus rewarm Dawid bara padang papa.
11. Liwus aku, tuntang awat aku bara lengän olo beken utuse, idjä njamae radjin manandjaro, tuntang lengäe puna parajap haliau.
12. Mangat anak hatuän ikäi kilau talo imbul, awang badjewong mansuloh metoh katabelae, tuntang karä anak ikäi idjä bawi kilau ramon kabungas huma.
13. Mangat karä gudang ikäi kontep, tau ramoe haradjur induan, tinai mangat karä tabirin ikäi manak bakojakojan, bapulupulu kojan haream, hong tanan ikäi.
14. Mangat karä sapin ikäi manakmanaka; tuntang djaton karugie, djaton kahaiange, djaton tangis karidu hong karä djalan lewun ikäi.
15. Salamat utus olo tä idjä kalotä; salamat olo tä idjä Jehowa indu Hatallae.

MASMUR 145.

Njanji taran Hatalla.

1. Njanji tara, ingarang Dawid. — Aku handak mampahai ikau, o Hatallangku, ikau idjä radja, tuntang handak manara aram haradjur katatahi.
2. Nongkang andau aku handak manara ikau, tuntang mahorumat aram haradjur katatahi.
3. Jehowa toto hai tuntang paham indu ihorumat, karä gawie awang heran djaton tarariksa.
4. Girir idjä manara karä ga-

wim palus girir beken, karä gawim awang kwasa imbrita äwen.
5. Aku handak mangumang kahalap kabungasm tuntang karä kahaim, karä gawim awang heran.
6. Mangat olo akan mambrita karä gawim awang äka kikäh, maka aku handak manjarita karä gawin kahaim.
7. Æwen tä haradjur akan masuman tuntang manara kahain kahalapm, äwen akan basasurak masuman katetekm.
8. Jehowa puna pamasi panjanjang, iä pandjang ataie tuntang paham kahalape.
9. Jehowa toto bahalap dengan talo handiai, iä manjanjang karä talo tampae.
10. Karä talo tampam uras manara ikau, o Jehowa; karä olo aim idjä budjur mahorumat ikau.
11. Æwen masuman kahain karadjaam, tuntang mambrita kwasam idjä paham;
12. Mangat olo kalunen katawan kwasam, tuntang kahalap kabungas karadjaam.
13. Karadjaam toto karadjaan palus katatahi, kwasam melai haradjur girirmanggirir.
14. Jehowa manjokah karä olo idjä balongkang, iä mampendeng karä olo idjä paleko.
15. Matan talo handiai mentai ikau, ikau manenga panginae akae genep katikae.
16. Ikau mukäi lengäm, palus mambesoh talo handiai idjä belom tumon kakilake.
17. Jehowa toto tetek huang karä djalae, tuntang bahalap huang karä gawie.
18. Jehowa manokep karä olo idjä blaku intu iä, olo handiai idjä blaku intu iä huang katoto.
19. Iä manontong kahandak karä olo, idjä mikäh iä, iä manarima augh bawaie, palus mandohop äwen.
20. Jehowa mahaga karä olo idjä sinta iä, tapi karä olo papa impalomose.
21. Njamangku akan manjewut taran Jehowa, tuntang karä isi akan mahorumat arae idjä brasih haradjur sampai katatahi.

MASMUR 146.

Njanji taran Hatalla.

1. Halleluja! Tara Jehowa, o hambaruangku!
2. Aku handak manara Jehowa katahingku belom, tuntang manjanji mahorumat Hatallangku katahingku aton.
3. Æla harap karä radja, äwen olo kalunen, puna djaton olihe mandohop.
4. Sana tahasenge bageto, tä iä mandjadi petak haluli, palus karä tirok akale djari rusak. — (1. *Mos.* 3,19.)
5. Salamat olo tä, idjä Hatallan Jakob indu pandohope, idjä äka kaharape Jehowa Hatallae.
6. Iä idjä djari manampa langit tuntang petak, tasik tuntang talo handiai awang huange; iä idjä metter djandjie sampai katatahi;
7. Idjä mambudjur olo tä awang ihenjek, tuntang pakanan olo blau. Jehowa maliwus olo tawanan.
8. Jehowa mamparenang matan olo babutä, Jehowa mampendeng olo paleko, Jehowa sinta olo tetek.
9. Jehowa mahaga tamuäi, iä

mamatut akan nolä tuntang balo, tuntang iä mamparusak djalan olo papa.
10. Jehowa marentah sampai katatahi, Hatallam, o Sion, haradjur girirmanggirir. Halleluja.

MASMUR 147.

Njanji taran Hatalla.

1. Tara Jehowa! krana manjanji mahorumat Hatallan ita, djetä bahalap; basa iä manis patut tara akae.
2. Jehowa mamangun Jerusalem, iä mamumpong Israel idjä daraidaraia.
3. Iä mampong olo idjä lenjoh atäie, tuntang manatamba karä kapähäe.
4. Iä manukas djumalah karä bintang, tuntang manjewut kakarä tä njambiti arae.
5. Tuhan ita toto hai tuntang paham kwasa, karä akale djaton tarariksa.
6. Jehowa mampendeng olo idjä balemo atäie, tinai iä mahenjek olo parajap sampai petak.
7. Hatatombah njanji, manara Jehowa, pahiau karä kutjapi akan Hatallan ita.
8. Idjä märep langit dengan baunandau, idjä manatap udjan akan petak, mampalembut oru hundjun bukit;
9. Idjä mampakanan karä meto, alo burong kak kea, amon iä mahiau, blaku intu iä.
10. Iä djaton mangilak kaabas hadjaran, djaton iä radjin katekang tolang olo;
11. Jehowa mangilak äwen idjä mikäh iä, tuntang idjä mentai asin ajue.
12. Jerusalem, tara Jehowa; awi mahorumat Hatallam, o Sion!
13. Krana iä djari mandähen karä kantjing blawangm, iä djari mamberkat karä anakm hong ikau.
14. Iä manjanang karä saran tanahm, iä mambesoh ikau hapan gendom hasien.
15. Iä mampait aughe akan petak, kotak ajue tajap badjeleng.
16. Iä manenga udjan baku kilau bulun tabiri, iä manawur ambon habungkus kilau kawo.
17. Iä mamanting udjan batu botopbatopa; äwe tau manahan kasadingäe?
18. Iä mampait aughe, palus mampalenjoh djetä, iä mampanampur riwute, tä talo tä lenjoh, danum nahasak.
19. Iä masuman aughe akan Jakob, tukas tuntang kapatut ajue akan Israel.
20. Dengan karä olo kapir djaton iä kalotä gawie, äwen tä djaton katawan karä kapatute. Halleluja!

MASMUR 148.

Hapus kalunen akan manara Jehowa.

1. Halleluja! Tara Jehowa huang karä langit, tara iä huang karä äka gantong.
2. Tara iä, keton karä malaikat ajue, tara iä karä kawan talo belom ai.
3. Tara iä, matanandau tuntang bulan; tara iä, karä bintang awang blawa pahapahai.
4. Tara iä, langit idjä batang karä langit, tinai keton karä danum, idjä hundjun karä langit tä.

5. Samandiai tä akan manara aran Jehowa, krana sana iä hamauh, palus djetä indjadian.
6. Iä djari mingkes karä talo tä akan haradjur katatahi, tuntang djari manenga tukase akae, idjä djaton tau inangkalaue.
7. Tara Jehowa hong petak, keton karä lauk paus, keton karä danum;
8. Apui tuntang udjan batu, udjan habungkus, ambon, tuntang barat, idjä malalus augh ai.
9. Karä bukit tuntang karä luugkoh, batang bua tuntang karä batang seder;
10. Karä meto bariar tuntang karä meto pambelom, karä talo njarantar tuntang karä ampin burong;
11. Karä radja hong petak tuntang karä djalahan olo, karä mantir hai tuntang karä hakim hong petak;
12. Budjang hatuä tuntang budjang bawi, karä olo bakas tuntang olo tabela:
13. Uras djetä samandiai akan manara aran Jehowa, krana batonggal arae bewäi toto hai; awi kahaie petak tuntang langit djari imbungas.
14. Iä djari manggatang tandok djalahan olo ai, tuntang mampendeng horumat akan karä olo ajue idjä budjur, akan panakan Israel, akan djalahan olo tä, idjä rantep dengae. Halleluja!

MASMUR 149.

Njanji tara ain olo Israel.

1. Halleluja! Njanji akan Jehowa njanji taheta, horumat ajue hong djalahan olo ai idjä brasih.
2. Käläh Israel handjak huang iä, idjä djari manampa äwen, käläh anak Sion riariak atäie tagal radjae.
3. Patut äwen manara arae haiak bagandut, tuntang mampahiau akae gandang dengan kutjapi.
4. Krana Jehowa mangilak djalahan olo ajue, iä mambungas hapan salamat olo idjä balemo atäie.
5. Buah olo idjä budjur intu Jehowa ramirami awi kahaie, tuntang basasurak hundjun sasuroe.
6. Njamae akan manara Hatalla, tinai lengäe akan mimbing padang idjä manjihi sansila;
7. Uka malalus pamaläh mawi karä olo kapir, hukum mawi karä djalahan olo;
8. Uka mamasong karä radjae hapan rantai, tinai karä olo ai awang hai dengan ingkangingkang sanaman;
9. Mangat iä malalus hukum akae, tumon djari tarasurat. Horumat kalotä karäh aton akan karä olo ajue awang brasih. Halleluja!

MASMUR 150.

Tara Hatalla.

1. Halleluja! Tara Jehowa huang äkae idjä brasih, tara iä huang kotan kwasae.
2. Tara iä tagal karä gawie awang heran, tara iä tumon kapaham kahaie.
3. Tara iä hapan augh sarunai, tara iä hapan kutjapi tuntang rabap.

4. Tara iä hapan gandang tuntang kangkanong, tara iä hapan djarupai dengan suling.
5. Tara iä hapan bisakbetong idjä hai aughe, tara iä hapan sasaron idjä batarik aughe.
6. Talo handiai awang bara tahaseng akan manara Jehowa. Halleluja!

SURAT KARÆ

SEWUT TUNTANG TANDING

S A L O M O.

BAGI 1.

I. Kapintar idjä toto. II. Karajap mambudjok tuntang marusak olon. III Kapintar mangahan tuntang mampudji olon, mandjandji kasanang akae.

I. — 1. Karä sewut tuntang tanding Salomo, anak Dawid, radja Israel; — (1.*Radja* 2,12.)
2. Hapa mangasene kaharati tuntang adjar, mangat harati tirok kapintar;
3. Mangat mandino adjar kaapik, katetek, kapatut tuntang kabudjur;
4. Mangat manenga kapantas akan olo humong, kaharati tuntang akal akan olo tabela.
5. Olo idjä pintar radjin mahining, tuntang kadjie dahangmandahang; olo idjä harati, karä gawie uras mamentok,
6. Uka iä harati karä sewut tuntang rimae, karä augh olo pintar tuntang leläie.
7. Mikäh Jehowa, djetä tamparan kaharati; olo gila mangabelä kapintar tuntang adjar. — (9,10.)
8. Joh anak, tarima adjar bapam, äla ngalapean prentah indum.
9. Krana djetä indu lawong kabungas takolokm, tuntang indu saling ujatm.
II. — 10. Joh anak, amon olo parajap manantiring ikau, äla ikau ompat aughe.
11. Amon koan äwen tä: has. ompat ikäi, ita handak mangatah daha, tuntang handak mimpa iä idjä brasih atäie, mampahaiang kaharape;
12. Kilau kubur ita handak manelen olo tä belobelom, toto lepah lingis kilau olo idjä lawo akan tambak;
13. Karä ampin ramo barega ita handak manduae, ita handak manjujang human ita dengan talo irampas;
14. Takan, omba ikäi bewäi, ita handiai akan bagi sama.
15. Joh anak, äla ikau ompat äwen hong djalae, kahana paim bara peleke.

16. Krana paie balias manggoang talo papa, iä manggulong arepe handak manusuh daha.
17. Krana haiang bewäi manenan djawä haiak karä burong tä mitäe;
18. Tapi äwen tä tantai mangatah dahae kea, tuntang mangahat tahasenge kabuate.
19. Kakai kadjarian karä olo idjä haus ontong darhaka; djetä manganan tahaseng tempoe kea.
III. — 20. Kapintar idjä mambatang tä mantehan intu ruar, iä manggatang aughe hong djalan lewu.
21. Iä mantehau hong pakan, äka ridu, iä masuman aughe intu bauntonggang lewu, koae: — (8,1.)
22. Kilen katahin keton olo parajap handak mahaga karajap keton? tuntang olo panjindir radjin sindire? tinai olo gila mangabelä kaharati?
23. Hobah keton, tarima adjarku. Itä, aku handak manusuh Roghku akan keton, akn handak masuman karä aughku akan keton.
24. Maka basa aku mangahau, tapi keton managah, basa aku mandjuluk lengängku, tapi dialo idjä biti paraba tä,
25. Tuntang keton manganan karä adjarku, mangabelä urokku:
26. Toh, maka aku kea handak manatawä keton metoh tjalakan keton, tuntang handak hababaka keton, amon talo kikäh keton dumah;
27. Amon talo kikäh keton dumah kilau njaho, buah keton, tuntang tjalakan keton kilau barat, amon kadjakä tuntang kasinggul atäi manjangkulep keton.
28. Tä äwen tä karäh mantehan aku, tapi aku djaton maku tombah; haiak djadjewu äwen karäh manggau aku, tapi djaton sondau.
29. Basa iä djari basingi karä kaharati, tuntang djaton maku mangenang mikäh Jehowa,
30. Iä djaton maku tarima adjarkn, tuntang djari manawah karä urokku:
31. Toh, maka iä akan kuman kea karä bua dasar ai, tuntang mandjadi puas awi tiroke.
32. Krana kadungil olo parajap mampatäi bitie, tuntang ontong olo gila tä marusak tempoe.
33. Tapi äweäwe idjä manumon aughku, iä karäh melai sanang tuntang landang, dia usah mikäh karä ampin talo papa.

BAGI 2.

Karä berkat kapintar tä.

1. O anak, amon ikau handak manarima aughku, tuntang mahaga prentahku akam,
2. Amon ikau manalingan pindingm manjenäh kapintar, tuntang maniling atäim manintu kaharati,
3. Toto, amon ikau mambawa kapantas, tuntang mambo aughm mangahau kaharati,
4. Amon ikau manggilau djetä kilau salaka, tuntang manitip manggau tä kilau ramo barega idjä basilim:
5. Tä ikan karäh katawan kikähm dengan Jehowa, tuntang kasene kaharati tahiu Hatalla.
6. Krana Jehowa manenga kapintar, bara njamae aton dumah kaharati tuntang akal.
7. Iä mina salamat akan olo budjur, tntang manalawang äwen idjä manandjong tuntang kaetter atäie;

8. Mangat iä mahaga djalan kabudjur, tuntang manganggulo panggoet olo ajue idjä brasih.
9. Tä ikau karäh kasene katetek tuntang kapatut, karä djalan idjä bahalap.
10. Amon kapintar tamä atäim, amon kaharati ingilak hambaruam:
11. Tä maka akal bahalap karäh mahaga ikau, tuntang tirok budjur akan manonggo ikau;
12. Mangat maliwus ikau bara djalan kapapa, bara olo idjä manandjaro haliau aughe;
13. Idjä malihi djalan budjur, tuntang mahoroe tandohan awang kaput;
14. Idjä radjin mawi talo papa, tuntang handjak huang dasar haliau parajap;
15. Idjä bingkok djalae, tuntang manjampang panggoete.
16. Mangat iä malapas ikau bara bawin olo beken, bara olo panjelat tä, idjä menjak manis aughe; — (6,42.)
17. Tuntang malihi idjä uläe pesae tabela, haiak ngalapean djandjie intu Hatallae.
18. Krana humae tiling manintu pampatäi, tuntang panggoete uras manantarang äka olo idjä rusak.
19. Olo handiai idjä tamä iä djaton akan buli tinai, tuntang djaton tau sampai djalan pambelom.
20. Mangat ikau mahoroe djalan olo bahalap, tuntang budjur manuntut pelek olo tetek.
21. Krana olo tetek karäh mukong petak, olo budjur atäie akan melai dähen hetä.
22. Tapi olo papa karäh impalomos bara petak, tuntang olo tulas parajap akan irunap bara hetä.

BAGI 3.

Karä berkat kapintar tä.

1. O anak, äla ngalapean petähku, käläh atäim mahaga prentahku.
2. Krana djetä karäh mandahang akam kambon umurm, arä njelon pambelom tuntang kasanang. — (5.*Mos.*8,1.)
3. Asi tuntang katoto äla pisah dengam, kepan tä intu ujatm, surat tä hong tampong atäim.
4. Tä ikau karäh pintar, tuntang ingilak Hatalla dengan olon.
5. Harap Jehowa hapan salepah ataim, tuntang äla basokah intu kaharatim;
6. Malainkan tahiu iä huang karä gawim, tä iä karäh mam budjur karä djalanam.
7. Æla manggarä arepm pintar; tapi mikäh Jehowa, tuntang undur bara talo papa.
8. Djetä karäh manatamba pusermm, tuntang mangantjang tolangm.
9. Horumat Jehowa hapan ramom, hapan karä parut pangulihm;
10. Tä karä lepaum karäh kontep, tuntang karä pehesm karäh mamurai awi anggor.
11. O anak, äla manganan adjar Jehowa, äla atäim basangkal awi djarae.
12. Krana Jehowa mandjara idjä äka kataue, tuntang mangilak iä, kilau bapae mangilak anake. — (*Pangar.*3,19.)
13. Salamat olo tä idjä sondau kapintar, olo tä idjä nambowong kaharati;
14. Krana bahalap manggan djetä bara manggau salaka, djetä indu

ontong bahalap bara bulau. — (8,10.)
15. Djetä barega bara mutiara, tuntang talo handiai idjä tau ingilakm djaton olih sama dengae.
16. Umur pandjang intu hila gantaue, tinai hila sambile panatau tuntang horumat.
17. Djalan ai uras djalan mangat, karä pelek ajue uras kasanang samandiai.
18. Djetä kilau batang pambelom akan olo idjä manjingkap iä; toto, salamat olo handiai, idjä mimbing mahaga djetä.
19. Awi kapintare Jehowa djari mandjadian petak, tuntang djari manatap karä langit awi tirok ai.
20. Awi kaharatie karä danum djari hapisah, tuntang karä baunandau mandurut danum ambon.
21. O anak, äla manjoho djetä haiang bara matam, haga kaapik tuntang akal;
22. Krana djetä indu pambelom hambaruam, tuntang indu kaparis njamam.
23. Tä ikau karäh anggäanggäi hong djalan, tuntang paim djaton tantarang.
24. Amon ikau menter handak batiroh, djaton ikau akan mikäh, malainkan ikau karäh menter batiroh mangat;
25. Sampai dia usah ikau mikäh talo pampikäh awang salenga lawo, djaton kea karusak olo papa, amon djetä aton dumah.
26. Krana Jehowa indu äka kamentengm, iä karäh mahaga paim belä inawan.
27. Æla mangahana karä talo bahalap akan äwen idjä tapas, idjä puna patut hapan djetä, amon aton kwasan lengäm bara Hatalla, tau malalus tä.
28. Æla hamauh dengan kolam: buli toh, tau haluli tinai, djewu aku handak manenga akam; — tuntang djetä djari aton intu ikau.
29. Æla mangalagai kapapa mawi kolam, idjä melai bakabuah dengam.
30. Æla hasuat dengan olo djaton bara buku, amon iä djaton djari mamapa ikau.
31. Æla bahiri olo kianat, tuntang äla mintih karä djalae, idjä mahin äla.
32. Krana olo bingkok äka kadjilek Jehowa, tapi dengan olo budjur atäie iä rampi.
33. Sapan Jehowa leket hong human olo parajap, tapi äka olo tetek melai Iä handak mamberkate. — (15,6.)
34. Olo panjindir iä handak habahakae, tapi iä masi karä olo idjä balemo atäie.
35. Olo pintar mandino horumat; tapi alo olo gila tä hai, iä njukok kea.

BAGI 4.

Augh pudji uka manggau kapintar, tuntang mahakan kadarhaka.

---

1. Hining, anak, augh adjar bapa keton; mindiminding mangat mandino kaharati.
2. Krana aku manenga adjar bahalap akan keton, äla ngalapean prentahku.
3. Krana aku kea bihin anak apangku idjä tabela, anak induku idjä tonggal.
4. Maka iä madjar aku, koae: buah atäim mangandong aughku; haga karä prentahku mangat ikau belom.

5. Gau kapintar, gau kaharati; äla kalapeam, äla manjampang bara adjar njamangku.
6. Æla nangkalingau djetä, tä djetä karäh mahaga ikau; sinta djetä, maka djetä karäh manonggo ikau.
7. Kapintar tä talo idjä mambatang toto, pili kapintar hapan karä ramom, pili kaharati.
8. Pahai iä, tä iä karäh mampahai ikau; iä karäh mahorumat ikau, amon ikau mangkipit iä.
9. Iä karäh mambungas takolokm, tuntang manenga akam makota bahalap.
10. Tagal tä hining, o anak, tuntang tarima aughku, tä karä njelon pambelom ajum karäh indahang.
11. Aku handak madjar ikau djalan kapintar, aku handak mampatandjong ikau hong djalan budjur;
12. Sampai ikau huang panggoetm djaton tau sangkajut tasaran paim, alo ikau hadari ikau djaton tanggarurus.
13. Imbing adjar, äla malekak tä, haga tä buabnah, krana djetä puna pambelom ajum.
14. Æla ompat djalan olo darhaka, tuntang äla tamä pelek olo papa.
15. Kanan djetä, äla mahoroe tä; undur bara djetä tuntang halau tä.
16. Krana äwen tä djaton maku batiroh djaka dia iä djari malalus karajape; tirohe tä inganae, amon iä hindai djari marusak olon.
17. Krana äwen tä kuman tepong kadarhaka, tuntang mihop anggor karajap.
18. Tapi djalan olo tetek tä kilau kalawa idjä manjangkowong, sasar tahi sasar blawa, sampai handau haliai.
19. Maka djalan olo parajap tä kilau kakaput, äwen djaton katawan talo idjä äkae tanggarurus.
20. O anak, senäh karä aughku, tuntang talingan pindingm akan kotakku.
21. Æla nalua djetä haiang bara matam, haga tä mamentok huang atäim.
22. Krana djetä indu pambelom olo idjä sondau tä, mandjadi tatamba akan hapus bitie.
23. Djaga atäim pahapaham bara karä talo beken, krana bara hetä lembut pambelom.
24. Kanan bara ikau karä kasalan njamä, karä kaliau totok biwih awi mangedjaue dengam.
25. Soho matam tendätendäk, tuntang bawak matam tanggar akan tintun baum.
26 Etter buabuah tasaran paim, mangat karä djalanam dähen haradjur.
27. Æla rujongrajang akan sambil gantau, indah paim bara talo papa.

BAGI 5.

Æla omba olo pahabandong bakandji, baja heret dengan sawam bewäi.

1. O anak, ingaingat kapintarku, talingan pindingm akan kaharatingku;
2. Mangat ikau bara kapantas, tuntang totok biwihm mahaga kaapik.
3. Krana bara totok biwih sapangan tä mahasor danum madu, tinai tangepe malisen bara undus;
4. Tapi kadjarian aughe bapait

kilau ipu, tuntang manjihi kilau dohong idjä manjihi hasansila.

5. Paie balias sewu manintu pampatäi, tasaran paie uras manantarang naraka. — (2,18.)

6. Iä djaton maku mahoroe djalan pambelom, tandjonge rujongrajang tarangtaranga, djaton katawan tintue.

7. Maka toh, o anak, hining aughku, äla undur bara adjar njamangku.

8. Awi mangedjau djalam bara iä, äla mahandar bauntonggang humae.

9. Belä horumatm nihau akan olo beken, tuntang karä njelom akan idjä karas tulas tä;

10. Belä olo beken mambesoh arepe hapan ramom, tuntang karä kadjarian gawim idjä babehat nihau tamä human olo;

11. Djadi harian tinai ikau akan munguh, amon berengm tuntang isim djari lepah kinae;

12. Sambil hamauh: kajah! lalehangku aku djari mangabelä adjar, tuntang atäiku djari manganan urok!

13. Aku djaton djari manumon augh karä gurungku, djaton djari manalingan pindingku akan äwen idjä madjar aku.

14. Salenga aku djari lawo hong karä ampin tjalaka intu baun karä utus ajungku.

15. Käläh mihop danum bara kalim, idjä blua bara sumur aim;

16. Belä suro lowang danum aim tajaptapo, tuntang sungäim tä palus akan karä djalan.

17. Käläh iä tä batonggal akam bewäi, äla akan olo beken sala bara ikau.

18. Käläh tahasak aim imberkat, käläh ikau handjak dengan sawam idjä induam pesam tabela.

19. Iä mantoh bahalap kilau badjang bawie, paris kilau krahau. Käläh sintan ai mameda ikau haradjur, ikau hakamuä huang kaheret ajue.

20. O anak, buhen ikau handak hakamuä dengan olo beken, tuntang handak mangkipit mamangku lontäi?

21. Krana djalan genep biti uras intu baun Jehowa, iä manimbang karä pelek olon.

22. Olo parajap karäh inawan huang kadarhakae kea, talih dosae karäh mamasong bitie.

23. Iä akan matäi, basa iä djaton maku iadjar, tagal kapaham kagilae iä karäh haiang.

BAGI 6.

I. Käläh olo batawat, ukuukuh gawie, tuntang budjur. II. Mahakan kandji.

I. — 1. O anak, amon ikau mandal kolam, tuntang djari pagang tangan dengan olo beken, — (11,15.)

2. Amon ikau indjarat awi augh njaman, tuntang inawan awi totokm taparandjur:

3. Tä lalus tä, o anak, tuntang lapas arepm tinai, krana ikau djari tamä karakop kolam; gulong ikau, laku intu kolam, tuntang musok iä.

4. Kahana matam batiroh, tuntang pupus matam parontok,

5. Lapas arepm kilau krahau bara lengän olo pamandop, kilau burong bara lengän olo pahamburong.

6. Lius talih bitik, ikau olo kadian, itäm dasare, tuntang mandjadi pintar.

7. Alo djaton radjae, djaton mantire, djaton tempoe,
8. Mahin inatape kea bakal panginae musim pandang, tuntang mamumpong panginae wajah getem.
9. Lalehan katahin penterm, joh olo kadian! prea ikau handak misik bara tirohm?
10. Käläh, tiroh hindai isut, tadjepan hindai isut, pangkut arepm hindai isut, mangat malajan arepm buabuah: — (20,13,)
11. Tä, toto katapas karäh manjalenga ikau kilau bigal, tuntang kasukar kilau olo parang.
12. Olo setan, olo parusuh, puna hagoet bingkok totoke;
13. Iä habirep matä, hakipai hapan paie, hakarumis lengäe;
14. Haradjur atäie mangalagai kapapa tuntang kabingkok, iä manjawong olo haklahi.
15. Tagal tä salenga tjalakae karäh buah iä, iä balalu indarai sampai iä djaton taratatamba.
16. Djahawen perkara toh ingabelä Jehowa, toto udju haream indu kadjilek hambaruae:
17. Matä idjä badjoho, djela idjä haliau, lengä idjä manusuh daha awang djaton kasalae;
18. Atäi idjä mangalagai pikir papa, pai idjä mampalias arepe mangasingen olo;
12. Saksi panandjaro idjä njahanjahai mamplua augh sala, tinai olo idjä manjawong paharie haklahi.
II. — 20. O anak, haga prentah bapam, äla ngalapeau petäh indum.
21. Kandong tä haradjur hong atäim, kepan tä intu ujatm.
22. Amon ikau manandjong, djetä akan magah ikau; amon ikau menter batiroh, djetä akan manonggo ikau; amon ikau misik tinai, djetä akan hatatombah dengam.
23. Krana prentah aton kilau palita, petäh tä kilau sumbo, adjar urok tä djalan pambelom;
24. Mangat ikau ihaga bara bawi papa tä, bara kamenjak djelan sapangau.
25. Æla atäim mipen kabungase, äla maku inawae hapan birep matae.
26. Krana awi lontäi olo puna tumpi, amon marajap dengan sawan olo, gawi tä manganan tahaseng idjä puna barega.
27. Tau kea olo mamangku apui, tuntang pakaiae djaton bakähu?
28. Tau olo manandjong hundjun barah, tuntang paie djaton balopak?
29. Kakai kea olo idjä tanggoh sawan kolae; karä olo idjä pohos iä djaton tau dia ihukum.
30. Djaton paham kahawäe maling, amon iä manakau, mangat mambesoh hambaruae, basa iä blau.
31. Amon iä soudau, maka iä akan malian tä lipet udju, tuntang akan manenga karä ramon humae.
32. Tapi idjä habandong dengan sawan olo, iä tä gila haliai; idjä kalotä gawie, iä marusak hambaruae.
33. Tjalaka tuntang kahawen akan buah iä, palus katawahe djaton tarabelep.
34. Krana kabehun banae hasep sangit haliai, djaton maku masi intu wajah pamalähe.
35. Iä djaton maku tarima alo kilekilen ampin danda, iä djaton maku hakabuah, alo piräpirä ikau manenga akae.

BAGI 7.

Gawin sapangan idjä marusak olon.

1. O anak, haga karä aughku,
tuntang parihara prentahku akam.
2. Haga karä prentahku, mangat ikau belom, tuntang haga
karä petähku kilau bawak matam.
3. Kepan djetä intu tundjokm,
surat tä hong tampong atäim.
4. Koam dengan kapintar: ikau
puna betauku; garä kaharati tä
karampim.
5. Mangat ikau ihaga bara bawi
beken tä, bara lontäi idjä menjak
aughe.
6. Krana bara panjingau humangku helat raradjake aku manangkilik;
7. Tä aku mitä karä olo humong, tuntang marak karä olo
tabela hetä aku manampajah budjang hatuä idjä biti idjä gila.
8. Iä tä lulangluli hetä intu
tapakan djalan, iä lulangluli mahalau humae,
9. Wajah sasandja, tinai amon
andau rememeng, tinai amon
alem djari kaput, palus sampai
kaput toto.
10. Tä, itä, olo bawi hasupa
dengae hapan pakaian sapangan,
atäie habudjok,
11. Idjä bagandjir tuntang bangang, sampai paie djaton tau
manetep hong humae;
12. Malainkan handjulo iä intu
bauntonggang, handjulo hong djalan, tuntang iä mimpa lakau karä
serok.
13. Maka olo bawi tä manjingkap iä, sambil manjium iä djaton
tawan kahawäe, sambil hamauh
dengae:
14. Aton parapah tarimakasih intu aku, krana andau toh aku djari
malalus miatku.
15. Tagal tä aku djari blua tantai manjupa ikau, badjudju manggau baum, tuntang toh aku djari
sondau ikau.
16. Aku djari manjimpan mamak
sasurongku, hapan puronpararani
bara tanah Misir.
17. Aku djari manggaro äkaku
batiroh hapan mur, tjandana tuntang dupa;
18. Has, ita mamuas belai ita,
huling sampai andau blawa; has,
ita handjahandjak hakangkuling.
19. Krana hatuängku tä djaton
huang huma, iä djari harikas kedjau djalanae;
20. Kampil duit djari imbite,
pamunter bulan karäh maka iä
buli.
21. Olo bawi tä mambet iä awi
paham usoke, awi kamenjak totoke iä mangalong iä.
22. Palus iä ompat manuntut
olo bawi tä, kilau sapi manalih
äkae impatäi, kilau tanggoh sampiti awang inatap akan hukum
olo gila;
23. Sampai dundange manambelan bantowonge; kilau burong mandjeleng arepe tamä djarat, djaton
iä katawan djetä mangatah tahasenge.
24. Maka toh, o anak, hining
aku, senäh, ingat adjar njamangku.
25. Æla atäim mahiwang tamä
djalan ai, äla ikau inantiring manjak pelek ajue.
26. Krana arä biti djari impahimang impalokange, tuntang kutoh karä awang djari impatäie.
27. Humae tä djalan akan kubur, idjä harenep akan karong
pampatäi.

BAGI 8.

Dasar tuntang berkat kapintar.

1. Dia kapintar mantehau? dia kaharati mambo mampahining aughe? — (1,21.)
2. Hong äka gantong intu saran djalan, tinai intu kampungan karä djalan iä mendeng.
3. Intu saran bauntonggang tapakan lewu, djalan olo tamä, hetä iä paham mantehau:
4. Keton, o karä olo hatuä, intehauku, aku mangahau karä olo kalunen.
5. Keton idjä humong, inga-ingat kaharati, palus kandong tä hong atäi keton, joh olo gila.
6. Hinihining keton, krana aku handak masanan talo idjä mambatang toto, totok biwihku akan madjar talo budjur.
7. Krana tangepku akan manjawut katoto; tapi karä kadarhaka puna kabelän totokku.
8. Karä augh njamangku uras tetek, talo awang bingkok tuntang sala djaton tamput huange.
9. Samandiai tä uras tarang akan olo pintar, tuntang budjur akan äwen idjä sondau kaharati.
10. Tarima adjarku paham bara salaka; awi marega kaharati paham bara bulau batuä.
11. Krana kapintar tä bahalap bara mutiara, tuntang talo handiai idjä äka kakilak djaton olih sama dengae.
12. Aku, kapintar toh, melai dengan kapantas, tuntang sondau akal kaapik.
13. Mikäh Jehowa tä, djetä amon basingi talo darhaka, kadjoho, kahai atäi, tuntang karä djalan papa; aku basingi totok idjä bingkok.
14. Aku tempon karä tirok tuntang kahapuse, aku tempon akal dengan kwasa.
15. Awiku karä radja marentah, tuntang karä olo bai manukas kapatut.
16. Awiku karä mantir marentah, tinai awiku kea karä tuan tuntang karä hakim aton hong petak.
17. Aku mangilak idjä mangilak aku, idjä mahaga aku keteketep, iä akan sondau aku.
18. Panatau tuntang horumat aton intu aku, talo idjä barega, tuntang katetek.
19. Buangku bahalap bara bulau, toto bahalap bara bulau batuä, tuntang paugulihku bahalap bara salaka awang kampili.
20. Aku mampatandjong olo hong djalan katetek, bentok karä pelek idjä budjur;
21. Mangat aku manenga panatau toto akan olo idjä sinta aku, tuntang manjuang karä gudange.
22. Aku puna intu Jehowa bara tamparan karä djalae, helo bara karä tampae, bara katatahi. — (*Joh.*1,1.)
23. Bara katatahi aku djari iangkat, bara tampara haliai, helo bara kalunen.
24. Katika karä danum tä hindai maka aku djari inakan, helo bara karä lowang tä mamplua danume;
25. Helo bara karä bukit djari impendeng, helo bara karä lungkoh aku djari inakan;
26. Pesae hindai manampa petak tuntang karä padang, hindai karä bakal salepah kalunen.
27. Metoh iä manatap karä la-

ngit, aku aton hetä, intu iä mandarit hundjun karä danum tä.

28. Metoh iä mangikat baunandau hila ngambo, amon iä mandähen karä lowang rahusan danum,

29. Metoh iä manukas tikas saran tasik, uka karä danum äla malangkah prentahe, amon iä manggalang äka petak:

30. Tä, aku djari tukang hindjä dengae, tuntang nongkang andau aku äka kakilake, aku busik intu baue haradjur;

31. Tinai aku busik hong kalunen, petak ai tä, tuntang karä kakilakku dengan anak olo kalunen.

32. Maka toh, tumon aughku, joh anak; salamat iä idjä mahaga djalangku.

33. Hining adjarku tuntang mandjadi pintar, äla malekak tä tinai.

34. Salamat olo idjä manumon aughku, idjä sining andau manonggo intu bauntonggangku, mangat mahaga papar blawangku.

35. Idjä sondau aku, iä sondau pambelom, tuntang iä karäh ingilak Jehowa. — (*Joh.*3,18)

36. Tapi olo idjä basala dengangku, marusak hambaruae; olo handiai, idjä basingi aku, tantai radjin pampatäi.

BAGI 9.

Kapintar mampakadja olon; tumon tä kea kagila.

1. Kapintar djari mamangun humae, iä djari manawas udju djihie.

2. Iä djari mampatäi metoe, iä djari manjimpan anggor ajue, tuntang medjae djari tatap.

3. Tä iä manjoho djipäe blua, mangat mampakadja olo; äwen mendeng intu äka gantong hong lewu, koae:

4. Æwe idjä humong tuntang tapas kaharati, tendä kautoh!

5. Talih, omba kuman tepongku, tuntang mihop anggor, idjä djari injimpangku.

6. Kanan karä kahumong mangat belom, tuntang tandjong mahoroe djalan kaharati.

7. Idjä madjar olo panjindir, iä manduan kahawen akae, idjä mampudji olo parajap, iä äka tawahe bewäi.

8. Æla mampudji olo panjindir, krana iä basingi ikau; pudji olo pintar, maka iä karäh mangilak ikau.

9. Adjar olo pintar, tä iä karäh mandahang kapintare; urok olo tetek, tä iä karäh mandahang kadjie.

10. Mikäh Jehowa, djetä tamparan kapintar, tuntang kaharati intu talo brasih, djetä akal toto.

11. Krana awiku karä andaum akan imparä, tuntang karä njelon pambelom ajum karäh indahang akam.

12. Djaka ikau pintar, kapintarm akam kea; djaka ikau panjindir, ikau kea akan manang-gong tä.

13. Maka aton bawi gila, bagandjir, kontep karajap, tuntang djaton tawan talo enen.

14. Iä tä mondok hong trutji intu bauntonggang humae, intu äka gantong hong lewu;

15. Mangat mampakadja olo idjä mahalau hetä, awang budjur taudjonge, koae:

16. Æwe idjä humong? käläh tendä kantoh! Amon aton idjä tapas kaharati, tä koae dengae:
17. Karä danum idjä basilim tä puna manis, tuntang tepong idjä basahokan tä puna mangat.
18. Tapi iä djaton katawan, hetä uras olo matäi, tuntang karä olo awang irawäie tä tamä akan labehun naraka.

BAGI 10.

Arä sewut Salomo awang pintar.

1. Karä sewut tanding Salomo. — Anak pintar indu kahandjak bapae; tapi anak gila puna akan kapähän indue.
2. Panatau kadarhaka djaton haliai baguna; tapi katetek maliwus bara pampatäi.
3. Jehowa djaton mampalau hambaruan olo tetek; tapi kahaus olo papa imbalange.
4. Idjä bagawi kadian lengäe iä djaladjalau pähä; tapi lengän olo ukuh manatau iä.
5. Idjä mamumpong intu wajah pandang, djetä anak olo idjä bara akal; tapi idjä bujan batiroh intu wajah getem, djetä anak idjä mampahawen.
6. Takolok olo tetek aton bara berkat; tapi totok olo papa inggagom kadarhakae.
7. Pangingat olo dengan olo tetek magon imberkat; tapi aran olo papa akan maram.
8. Olo idjä pintar manarima karä prentah; tapi idjä djuwih totoke karäh inekap.
9. Idjä manandjong budjur, manandjong sanang; tapi idjä manjak djalan bingkok, iä karäh kaseuan.
10. Idjä habirep matä mandjadian kapähä, tuntang idjä djuwih totoke karäh inekap.
11. Njaman olo tetek aton tahasak pambelom; tapi totok olo papa inggagom kadarhakae.
12. Kasingi manak klahi; tapi sinta manutup karä kalangkah.
13. Hong totok olo harati olo sondau kapintar; tapi uäi puna akan likut olo gila.
14. Olo pintar mingkes kaharatie; tapi totok olo gila rantep dengan karusak.
15. Djawet ramon olo tatau indu kotae idjä dähen; tapi awi katapase olo korik balongkang.
16. Panggawin olo tetek mangkahimat pambelom; tapi pangulih olo papa manintu dosa.
17. Mahaga adjar, djetä djalan tanggoh pambelom; tapi olo idjä ngalapean urok, iä lajang hantä.
18. Idjä manutup kasingie, iä panandjaro totoke; olo idjä mangotok, iä toto gila.
19. Amon kutoh augh, tä djaton tapas kasala; tapi idjä manahanan totoke, iä tä pintar.
20. Djelan olo tetek kilau salaka awang kampili; tapi atäi olo papa djaton baguna bewäi.
21. Totok biwih olo tetek mambelom olo arä; tapi idjä biti olo gila mampatäi arä olo humong.
22. Berkat Jehowa toto manatau, tuntang iä djaton mäwoi kapähä dengan tä.
23. Olo gila kilau husik mawi talo darhaka; tapi malalus kapintar, djetä gawin olo harati.
24. Talo kikäh olo papa karäh buah iä; tinai talo kahandak olo tetek karäh inenga akae.
25. Kilau pusoknjawong mahalau, tumon tä olo papa, palus iä

djaton hindai; tapi olo tetek aton padadukae idjä melai katatahi.
26. Kilau tjuka intu kasingä, kilau asep intu matä: tumon tä olo kadian akan äwen idjä manjoho iä.
27. Mikäh Jehowa, djetä mampарä karä andaue; tapi njelon olo papa karäh injempong.
28. Paentai olo tetek mandjadi kahandjak; tapi kaharap olo papa lilap nihau.
29. Djalan Jehowa kotan olo budjur; tapi djetä indu karusak olo, idjä mawi talo sala.
30. Palus katatahi olo tetek djaton tatarajang; tapi olo papa djaton akan melai hong tanah.
31. Njaman olo tetek paham mamplua kapintar; tapi djela bingkok akan irunap.
32. Totok biwih olo tetek katawan talo idjä bahalap: tapi totok olo papa uras mamingkok bewäi.

BAGI 11.

1. Dasing sala indjilek Jehowa; tapi taradju idjä tetek ingilake.
2. Sana dumah kadjoho, tä kahawen tokep kea; tapi intu olo randah atäie aton kapintar.
3. Olo tinduh iagah awi kabudjure; tapi olo bakalilit rusak awi akale idjä bingkok.
4. Ramo djaton tau mawat hong andau kalait; tapi katetek maliwus bara pampatäi.
5. Katetek olo tinduh mambudjur djalae; tapi olo papa balongkang awi kadarhakae.
6. Kateteke karäh maliwus olo budjur; tapi olo parajap inawan huang kadarhakae.
7. Sana olo papa matäi, kaharape palus nihau, tantang karä paentaie djari lilap haliai.
8. Olo tetek ilapas bara tjalaka, tapi olo papa akan manganti iä.
9. Awi totok olo halian kalae rusak; tapi awi kaharatin olo tetek äwen iliwus.
10. Hapus lewu handjak tantang tagal ontong olo tetek; tapi amon olo papa rusak, tä äwen basasurak.
11. Awi berkat olo budjur hapus lewu inggatang; tapi awi totok olo papa djetä imparenep.
12. Olo parajap hababaka kolae; tapi olo pintar radjin manjuni.
13. Idjä kumbakumbang mangotok, iä manandjungan talo basilim; tapi idjä budjur atäie handak manjuni djetä.
14. Djaka djaton tirok bahalap, tä utus olo akan rusak; tapi amon arä olo awang harati tirok, tä maka talo bontong.
15. Amon olo mandal olo beken, iä akan rugi; tapi idjä djaton maku mananggong, iä sanang bewäi.
16. Sawan olo idjä mantoh mandino horumat, sama kilau olo kakal mandino panatau.
17. Olo badjoha mampahalap arepe; tapi olo tulas mangapähä bitie kabuate.
18. Gawin olo papa bahudjong kihal; tapi olo idjä mimbul katetek aton upahe toto.
19. Krana idjä etter huang katetek mananggoh pambelom; tapi olo idjä manggoang kadarhaka, iä manggulong arepe tanggoh pampatäi.

20. Olo idjä haliau duäduä atäie indjilek Jehowa; tapi olo idjä budjur djalae ingilake.
21. Salundik salampak olo papa djaton lapas bara hukum; tapi panakan olo tetek akan liwus.
22. Kilau santagi hong ujat bawoi, tumon tä olo bawi idjä bahalap ampie tuntang djaton mahamen.
23. Kahandak olo tetek uras bahalap bewäi; tapi kasangit Jehowa indu atep kaharap olo papa.
24. Aton olo idjä badjoha manenga, tuntang ramoe sasar mandahang; tinai aton olo idjä bukih labih bara patut, tapi iä sasar tapas.
25. Olo idjä radjin mamberkat, iä djaladjalan baseput; tuntang idjä manjiram olo, iä inata kea tinai.
26. Olo idjä manangat paräi, iä injapa olo arä; tapi berkat lawo akan olo idjä mandjual tä.
27. Idjä manggoang talo bahalap, iä ingilak olo; tapi idjä badjudju handak tjalaka, iä karäh supa tä.
28. Idjä harap panataue, iä karäh balongkang; tapi olo tetek lalamanjan kilau dawen kaju.
29. Idjä maridu ungkup humae, riwut indu panataue, olo gila tä akan mandjadi rewar olo pintar.
30. Buan olo tetek kilau batang pambelom, tuntang olo pintar mangalong hambaruan olo.
31. Amon olo tetek mahin indjara hong petak, kilen hindai olo papa tuntang badosa! — (1.*Petr.*4,17.)

BAGI 12.

1. Idjä radjin iadjar, iä karäh pintar; tapi idjä basingi urok magon gila bewäi.
2. Olo idjä tinduh atäie karäh ingilak Jehowa; tapi olo idjä manggau akal darhaka ihukume.
3. Olo djaton indähen awi kadarhaka; tapi uhat olo tetek djaton tararunap.
4. Sawan olo idjä tinduh, djetä kilau makota akan banae; tapi idjä papa prangae, djetä akan baha intu tolange.
5. Karä tirok olo tetek uras budjur; tapi karä akal olo papa haiang samandiai.
6. Karä augh olo papa mangatah daha; tapi njaman olo budjur puna akan maliwus.
7. Olo papa imbalik balalu djaton hindai; tapi human olo tetek melai dähen.
8. Genep biti inara tumon kapintare; tapi idjä hules atäie karäh batawah.
9. Idjä naniha bewäi tuntang nguan talo ai, djetä bahalap bara olo baladjok, tapi tapas panginae.
10. Olo tetek masi tahaseng metoe; tapi atäi olo papa puna tulas.
11. Idjä malan tanae, iä ombet panginae; tapi idjä manggoang perkara haiang, iä tä gila toto.
12. Olo papa manggau djaring tjalaka; tapi uhat olo tetek karäh mamura.
13. Huang kasalan totok aton djarat papa; tapi olo tetek mahakan karä kadjakä.
14. Genep biti imbesoh awi bua totoke idjä bahalap; tapi gawin lengä idjä parandjur imaläh intu tempoe.
15. Djalan olo gila budjur bewäi kamäae; tapi idjä manarima adjar, iä toto pintar.
16. Olo gila palus mamplua ka-

laite; tapi idjä manutup kahawäe,
iä tä harati.
17. Idjä tarang masanan katoto,
iä masuman katetek; tapi saksi ma-
nandjaro manipu bewäi.
18. Idjä parandjur totoke, iä ma-
njudok kilau padang; tapi djelan
olo pintar manatamba.
19. Njamä budjur melai katatahi;
tapi djela haliau akan handjulu be-
wäi.
20. Tipu aton hong atäi olo idjä
mangalagai kapapa; tapi akan olo
idjä mangarangka kabuah aton ka-
handjak.
21. Karä kapähä djaton pohos
olo tetek; tapi olo papa puna ba-
suang tjalaka.
22. Totok bingkok indjilek Jeho-
wa; tapi idjä budjur gawie ingilake.
23. Olo pintar manjahokan kaha-
ratie; tapi atäi olo gila tatehau
masuman kagilae.
24. Lengä awang ukuh akan
marentah; tapi idjä basawak kadian
akan manahor asil.
25. Atäi gogop mangapähä; tapi
augh manis mampahandjak atäi.
26. Olo tetek magah mambu-
djur sobate; tapi djalan olo papa
mampalajang äwen.
27. Talo iandop olo kadian ba-
sawak mahin djaton iä mampaka-
sake; tapi olo ukuh indu batang
panatau akan olo arä.
28. Hong djalan katetek aton
pambelom, tuntang huang pelek
ain idjä budjur pampatäi puna
djaton.

BAGI 13.

1. Anak pintar manumon adjar
bapae; tapi olo panjindir djaton
maku iurok.
2. Bara bua njamae olo pudji
kuman talo bahalap; tapi kahaus
olo parajap kuman kadarhaka.
3. Idjä mandjaga totoke mahaga
pambelome; tapi idjä manganga
njamae buah kadjakä.
4. Olo kadian mipen tuntang
djaton mandino; tapi hambaruan
olo ukuh sasar baseput.
5. Olo tetek manjingi augh
tandjaro; tapi olo papa manawah
tuntang mamapa arepe.
6. Katetek mahaga olo idjä bra-
sih; tapi kadarhaka mampalokang
olo badosa.
7. Aton idjä manggarä arepe
tatau, tapi iä djaton haliai bara
ramo; tinai aton idjä manggarä
arepe pähä, tuntang kutoh pana-
taue.
8. Hapan panataue olo tau ma-
lapas tahasenge; tapi idjä djaton
maku manumon adjar djadjalan
pähä.
9. Sumbon olo tetek pagapaga;
tapi palitan olo papa belep.
10. Awi kadjoho lembut karidu
bewäi; tapi intu olo idjä radjin
iadjar aton kapintar.
11. Panatau awang dino awi pi-
kir sasar munos; tapi idjä patäi
äbes sasar mandahang.
12. Kaharap idjä randjar haradjur
mangapähä atäi; tapi amon kahan-
dak sampai, djetä indu upon pam-
belom.
13. Idjä manawah augh Hatalla,
iä marusak arepe; tapi idjä mikäh
prentah, akae karäh injulang.
14. Adjar olo pintar aton taha-
sak pambelom, hapan mahakan dja-
rat pampatäi.
15. Akal bahalap mandjadian ka-
kilak olo; tapi djalan olo parajap
puna ringket.
16. Olo pintar malalus karä ga-

wie hapan akal; tapi olo gila hararahan kagilae.
17. Sarohan papa lawo hong tjalaka; tapi sarohan budjur toto baguna.
18. Idjä manganan adjar buah katapas tuntang kahawen; tapi idjä manumon urok, iä karäh ihorumat.
19. Kahaus idjä ihapus manis akan hambaruan; tapi manganan kapapa indjilek olo gila.
20. Idjä rampi dengan olo pintar, iä pintar kea; tapi idjä patoh dengan olo parajap karäh buah tjalaka.
21. Tjalaka puna mangatah olo badosa; tapi akan olo tetek injulang talo bahalap.
22. Ramon olo bahalap palus anak äsoe; tapi panatau olo badosa ingkes akan olo tetek.
23. Olo idjä pähä alo hong himba mapis mahin tau duan arä paugimae; tapi olo papa munos tuntang pangulihe.
24. Æwe idjä dia toto mandjarae, iä basingi anake; tapi idjä sinta iä batawat pahias mamukul iä bara korik.
25. Olo tetek kuman, sampai ombet huange; tapi knain olo papa magon tapas hantä.

BAGI 14.

1. Awi olo bawi pintar huma inguan, tapi lengän bawi gila mangarak tä.
2. Idjä manandjong huang katindube, iä mikäh Jehowa; tapi idjä manjak djalan bingkok manawah Iä.
3. Hong totok olo gila kadjohoe kilau pukul; tapi njaman olo pintar mahaga äwen.
4. Amon djaton sapi, tä dulange boang bewäi; tapi kaabas sapi mandino kutoh pangulihe.
5. Saksi budjur djaton maku manandjaro; tapi saksi parajap djuwih mamplua augh tandjaro.
6. Olo panjindir manggau kapintar, tuntang djaton sondau; tapi akan olo pintar murah bewäi kaharati.
7. Alo ikau manaharep olo gila tanggatanggar, mahin djaton ikau supa kaharati bara totoke.
8. Mingat djalae, djetä kapintar olo harati; tapi kahumong olo gila, iä tä manjalaja arepe.
9. Katiwase hababaka olo gila; tapi olo budjur hakilak sama arepe.
10. Atäi puna kasene kapähän ai; tinai hong kahandjake kea olo beken djaton tau pahir.
11. Human olo papa akan irusak; tapi tingkap olo budjur karäh mamumbong.
12. Aton djalan idjä inggarä olo budjur, tapi lawie tanggoh pampatäi.
13. Alo haiak tatawä atäi mahin tau kapähä, tinai lawin kadjarian kahandjak tä tau indu kasinggul.
14. Atäi bingkok karäh puas awi karä djalae; tapi olo bahalap huang arepe mahin ombet toto.
15. Olo humong harap karä augh; tapi olo pintar mangenang tandjonge.
16. Olo pintar batawat maliut talo papa; tapi olo gila tandjong harutap.
17. Olo badjudju puna gila gawie; tapi olo idjä nahadja mamparugi manjelek, iä tä patut injingi.
18. Olo humong puna mandino kagila; tapi olo pintar mambungas arepe hapan kaharati.

19. Olo papa akan sontop intu baun olo bahalap, tinai olo parajap intu bauntonggang olo tetek.
20. Olo pähä mahin injingi kolae kea; tapi olo tatau arä sobate.
21. Idjä manawah kolae, iä sala toto; tapi berkat iä, idjä masi olo tjalaka.
22. Djaton äwen tä lajau, idjä mimbul talo papa? dia äwen idjä mambulan talo bahalap sondau asi tuntang katoto?
23. Idjä toto bagawi akan bontong; tapi idjä midjang bewäi puna mandino katapas.
24. Akan olo pintar panataue aton indu makotae; tapi kagilan olo parajap gila hantä.
25. Saksi budjur maliwus pambelom; tapi olo panipu hararahan tandjaroe.
26. Idjä mikäh Jehowa aton bara kota idjä dähen, tuntang palus anak äsoe ingalindong kea.
27. Kikäh dengan Jehowa, djetä tahasak pambelom, mimbit mahakan karä djarat pampatäi.
28. Amon arä olo mamenda radja, djetä indu kahaie; tapi amon tapas oloe, djetä kanjnkok mantir.
29. Olo idjä tau mentai basuntul, iä pintar toto; tapi idjä bagandjir atäie, iä mangarinah kagilae.
30 Atäi idjä purah ombet huange mambelom berenge; tapi kahiri kilau nana hong tolang.
31. Idjä mahenjek olo korik mamapa idjä manampa äwen; tapi idjä masi olo pähä mahorumat Hatalla. — (17,5.)
32. Olo papa palus balongkang brangai ampin tjalakae; tapi olo tetek huang pampatäi mahin tanggar atäie.
33. Kaharati puna melai hong atäi olo pintar, alo marak olo gila iä mahin mangarinah arepe.
34. Katetek mampahai utus olo, tapi dosa mamparusak iä.
35. Djipen pintar ingilak radja, tapi iä basingi idjä marajap bewäi.

BAGI 15.

1. Djawap idjä paris mampaterai kalait; tapi augh idjä badjangkang mungkar kasangit.
2. Djelan olo pintar mampangat adjar; tapi totok olo parajap nahasak uras kagilae.
3. Matan Jehowa manitip karä kaleka, mitä olo papa tuntang olo bahalap.
4. Djela idjä paris aton kilau batang pambelom; tapi idjä bingkok manampa kapähän atäi.
5. Olo gila mamapa adjar bapae; tapi idjä tarima urok, iä mandjadi pantas.
6. Hong human olo tetek kutoh panataue, tapi hong pangulih olo papa puna karusak bewäi.
7. Totok olo pintar manawur kaharati; tapi atäi olo gila djaton dähen.
8. Parapah olo papa indjilek Jehowa; tapi lakudoan olo budjur ingilake.
9. Djalan olo parajap indjilek Jehowa; tapi idjä manggoang katetek äka kataue.
10. Malihi djalan budjur puna mimbit tjalaka; idjä manjingi adjar, iä akan matäi.
11. Lewu liau tuntang naraka uras intu baun Jehowa; kilen hindai atäi olo kalunen?
12. Olo panjindir djaton radjin

dengan idjä mampudji iä, iä djaton maku manalih olo pintar.

13. Awi atäi handjak bau ngumingumi; tapi amon atäi singgul kahanji lilap.

14. Atäi pintar manggau kaharati; tapi totok olo parajap murep kagilae.

15. Olo idjä puna pähä atäie djaton tawan andau bahalap; tapi idjä puna mangat atäie haradjur kilau baramirami.

16. Käläh ramo isut tuntang mikäh Jehowa, bara kutoh panatau häwoi kalisah.

17. Bahalap haream kudjang isut tuntang hasinta, bara sapi baseput tuntang hasingi. — (17,1.)

18. Olo palait manampa kanjaing; tapi olo balemo mampaterai kasuat.

19. Djalan olo kadian ingarambang duhi; tapi djalan olo budjur uras inimbok inandang.

20. Anak pintar mampahandjak bapae; tapi olo gila manawah indue.

21. Olo parajap handjak huang kagilae; tapi olo harati manjak djalan budjur.

22. Karä pikir haiang djaka djaton inirok; tapi amon arä olo idjä harati akal, djetä mandjadi.

23. Awi djawap njamae olo tau handjak; augh idjä toto buah wajahe, djetä paham bahalap.

24. Djalan pambelom, idjä akan olo pintar, mandai sasar ngambo, mangat mahakan naraka idjä liwa.

25. Human olo badjoho indjawut Jehowa; tapi toros tanan balo indähäe.

26. Pikir olo darhaka indjilek Jehowa; tapi kotak olo brasih äka kakilake.

27. Olo bisit bakoho marusak humae kea; tapi idjä mangabelä sudok, iä karäh belom.

28. Atäi olo tetek mangarangka augh djawape; tapi totok olo papa haburä nahasak augh karajape.

29. Jehowa kedjau bara olo papa; tapi iä manarima lakudoan olo tetek.

30. Amon matan olo manampajah bahalap, djetä mampahandjak atäi; amon ita basewut bahalap, djetä manekang tolang.

31. Pinding, idjä manumon adjar pambelom, karäh melai hindjä olo pintar.

32. Idjä manganan adjar manawah arepe; tapi idjä manumon urok mandjadi pintar.

33. Kikäh dengan Jehowa, djetä adjar indu kapintar; karandah puna tamparan kahai.

BAGI 16.

1. Olo tau mangarangka huang atäie; tapi palekas augh djela, djetä awi Jehowa.

2. Genep biti manaha djalae brasih; tapi Jehowa manimbang pikir atäi.

3. Baring karä gawim akan Jehowa, tä karä tirokm haradjur mandjari.

4. Jehowa djari manampa talo handiai akae bewäi, alo olo papa kea hong andau tjalaka mahin akan horumat ai.

5. Karä olo idjä hai atäie puna kabelän Jehowa; toto haliai, äwen tä djaton tau dia ihukum, alo äwen pakat samandiai.

6. Awi kahalap tuntang katoto kasalan injapan; awie mikäh Jehowa olo tau mahakan kapapa.

7. Amon djalan olo ingilak Jehowa, tä maka musohe mahin ingabuahe kea dengae.
8. Isut tuntang katetek bahalap bara kutoh pangalih tuntang kasala.
9. Atäi olo mangalagai djalae; tapi Jehowa mangamburi tasaran paie.
10. Augh tudjum aton intu totok radja, njamae djaton sala hong basara.
11. Dasing tuntang taradju idjä budjur puna ramon Jehowa; karä batun-dasing hong kantong uras tampan ai.
12. Mawi kadarhaka, djetä indjilek radja; krana awi katetek padadusae indähen.
13. Totok biwih tetek angilak radja; idjä hakotak budjur injintae.
14. Kasangit radja puna sarohan pampatäi; tapi olo idjä pintar manjapan tä.
15. Amon baun radjä manis, djetä pambelom; asie kilau udjan mukäi tihin talo imbul.
16. Mandino kapintar, djetä paham bahalap bara bulau, tuntang mulih kaharati paham baregn bara salaka.
17. Djalan olo budjur malíut kadarhaka; idjä mahaga djalae, iä manonggo pambelome.
18. Idjä akan rusak, iä badjoho helo; kahain atäi puna tamparan kalongkang.
19. Bahalap haream olo randah atäie haiak dengan olo korik, bara ompat mambagi talo irampas haiak dengan olo badjoho.
20. Idjä maugenang augh Hatalla, iä sondau ontong: berkat iä, idjä harap Jehowa.
21. Olo idjä pintar atäie injewut harati: tinai amon aughe paris, djetä madiar bahalap haream.
22. Akal aton kalin pambelom akan tempoe; tapi augh adjar olo gila uras kagila.
23. Atäi olo pintar mamintar njamae, tuntang dahangmandahang adjar intu totok biwihe.
24. Kotak paris kilau saranngan madu, indu kamanis akan hambaruan, tuntang tatamba akan tolang.
25 Arä olo manaha djalae budjur, tapi lawie manantarang pampatäi.
26. Kahaus olo mandohop iä bagawi, krana knaie hadjadjuan iä.
27. Olo setan nambowong kapapa, iä pahatotok apuapui.
28. Olo putarbalik manampa kanjaing, tinai olo pangotok mado olo hakapato hasuat.
29. Olo darhaka karampie mahin napakaroke, tuntang mimbit iä manjak djalan idjä djaton bahalap.
30. Idjä habirep matä djaton bahalap pikire; idjä pangkipangkit biwihe malalus kapapa.
31. Owan tä makota kabungas; djetä sondau hong djalan katetek.
32. Olo pandjang atäie bahalap bara olo abas; tinai olo idjä mampalah arepe bahalap bara olo idjä mampalah kota.
33. Tenong intarik akan pakuan; tapi kalabuae tumon kahandak Jehowa.

BAGI 17.

1. Idjä kasuap tepong bewäi huang kasanang bahalap bara huma idjä basuang karami haiak kanjaing.
2. Djipen idjä harati karäh mules marentah anak tempoe idjä bureng, tuntang iä karäh mambagi ramo akan paharie.

3. Gagulang tä akan mariksa salaka, priok akan bulau, tapi Jehowa idjä mariksa atäi olo.

4. Olo parajap djimput dengan totok papa, olo bingkok mamalingan piudinge akan djela panandjaro.

5. Idjä hahabaka olo pähä mamawah idjä manampa äwen; idjä handjak tagal tjalaka, iä djaton karäh lapas bara hukum.

6. Makotan olo bakas, iä tä anak äsoe, tinai bapae indu horumat karä anake.

7. Tahiu perkara hai djaton patut intu olo gila; kilen kindai olo hai, amon iä manandjaro!

8. Olo idjä purah manjndok inggarä olo kilau hintan, brangai uleso iä mandino oatong.

9. Idjä manutup kasalan, iä manggau sinta; tapi idjä haruak mambuka perkara pisah dengan kapatohe.

10. Augh pudji manimben intu olo pintar paham bara kasaratus mamukul olo gila.

11. Sana olo parisang manirok kapapa, salenga sarohan karas sampaä, mawi iä.

12. Käläh manjupa bahuang idjä djari irampas anake, tapi äla olo parajap huang kagilae.

13. Idjä manjulang talo bahalap hapan kapapa, kapapa kea djaton balekak bara human olo tä.

14. Idjä manampara klahi, iä sama kilau olo idjä mangarak tabat danum. Käläh ikau terai hasaat helo bara klahi djari masak.

15. Idjä mambudjur olo papa, tuntang manipan olo tetek, toto kadaduä tä kadjilek Jehowa.

16. Akan en manenga rear intu lengän olo gila hanggape mamili kapintar, basa iä puna djaton bara atäie?

17. Sobat toto haradjur sinta, tuntang pahari puna inakah, mangat mandohop hong kadjakä.

18. Olo tä humong, idjä purah mandjaluk lengäe mandai kolae.

19. Idjä radjin klahi radjin kasalan, tinai idjä manjama kagantong bauntonggange dengan ain olo hai, iä manggoang tjalaka.

20. Idjä putarbalik atäie djaton akan mandino kahalap, idjä bingkok djalae lawo huang tjalaka.

21. Idjä manak olo gila, iä karäh kapähä atäie, tuntang bapa olo parajap djaton sondau kahandjak.

22. Atäi idjä puna handjak mimbit tatamba mait, tapi idjä puna pangupungut mamboang tolange.

23. Olo parajap radjin manjndok basilisilim, hanggape mambingkok djalan idjä budjur.

24. Olo harati sondau kapintar darah baue, tapi matan olo gila lajang sampai sapan petak.

25. Anak idjä parajap puna indu kapähän bapae, tuntang indu kapungut atäie idjä manakan iä.

26. Djaton patut mandanda olo tetek, dia halini mamukul olo hai tagal kabudjure.

27. Olo harati mahawal kotake, tuntang olo pintar puna sabar atäie.

28. Djaka olo gila manjuni arepe, mikäh iä inggarä pintar tuntang harati, asal iä marantep ajamae.

BAGI 18.

1. Idjä mamisah arepe, iä manggoang kipäe kabuate, tuntang iä malawan karä tirok bahalap.

2. Olo gila djaton mangilak kaharati toto, baja uka talo awang huang atäi ai batarang bewäi.

3. Æka kadjan olo parajap, hetä katawah madja kea, tuntang kahawen dengan kanjukok.

4. Kotak idjä hong njaman olo pintar aton kilau danum handalem, tinai lowang kapintar tä kilau batangdanum lombah.

5. Djaton patut tarima ampin olo papa, tuntang mamipan olo tetek hong basara.

6. Totok biwih olo gila mungkar kanjaing, tuntang njamae memerat blaku pukul.

7. Totok olo gila mandjadi indu karusake, tinai njamae indu djarat hambaruae.

8. Kotak olo pangotok sinisinik bewäi, tapi djetä manimben intu ramon knaie.

9. Olo idjä undangganding, iä tä kolan olo idjä mamparohot arepe.

10. Aran Jehowa puna kota dähen; olo tetek mahakan, kantä tuntang ingalindong.

11. Karä ramon olo tatau indu kota dähen akae, tuntang kilau pagar gantong; tapi kamäae bewäi.

12. Amon olo akan rusak, tä atäie badjoho helo; maka tamparan horumat, djetä karandah.

13. Idjä mandjawap manjalähan, djetä indu kagilae tuntang kahawäe.

14. Peres bereng atäi tau manjarenae; tapi amon atäi darai, äwe tau mahanan tuntang mampendeng djetä?

15. Atäi awang hamati mandino kaapik, tuntang pinding olo pintar manggau djetä.

16. Olo panenga mampalandang arepe; tengae tä mimbit iä nahareep olo hai.

17. Idjä helo mangadu hong basara, iä tetek ampie; tapi amon idjä silae dumah, djetä patut iriksa.

18. Tenong manggeto perkara, palus mamatus marak olo kwasa.

19. Amon pahari habantah, bahali mangabuah tä bara marampas kota dähen; klahin äwen bunggut haream bara kantjing human radja.

20. Awi bua njamae knain-genep biti imbesoh; iä karäh imeda awi pangulih totoke.

21. Pampatäi tuntang pambelom aton hong kwasan djela; genep biti, idjä langkap dengae, karäh kuman buae.

22. Idjä sondau sawä tinduh, iä sondau djawet, djetä awie ingilak Jehowa.

23. Olo korik hakotak rimomoh; olo tatau tombah meramerat.

24. Idjä arä sobate tau bewäi rusak; tapi djaka aton intu ikau, idjä toto sinta ikau, iä tä rantep haream bara pahari.

BAGI 19.

1. Olo pähä idjä manandjong huang kabudjare, iä bahalap bara olo bingkok totoke idjä puna gila.

2. Amon djaton tumon kaharati, djaton baguna bewäi; idjä pahalau bakadjeng paie karäh sala.

3. Kagilan olo marusak djalae; tinai atäie maridu mamapa Jehowa.

4. Panatau mamparä sobat; tapi olo pähä ingalapean sobate.

5. Saksi panandjaro toto akan

buah hukum; idjä djuwih manandjaro djaton akan mahakan.

6. Arä olo musok olo hai; tuntang olo handiai handak rampi dengan olo, idjä tau manenga talo.

7. Karä paharie mahin mangabelä olo pähä, mahin tinai karä karampie mangedjau arepe dengae; baja djandjie inengae akae, awang djaton baguna.

8. Idjä manggan kapintar, iä sinta hambaruae; idjä mahaga kaharati, iä karäh sondau kahalap.

9. Saksi panandjaro toto akan buah hukum; idjä djuwih pamunga karäh rusak.

10. Ontong djaton patut akan olo gila; djaton halini djipen-patut marentah mantir.

11. Kapintar olon mahawäl kasangit atäie; djetä indu horumate toto, amon iä tau auni kahum olo mamapa iä.

12. Kalait radja kilau sakungkong singa; tapi asie kilau ambon hong oru.

13. Anak idjä gila toto indu tjalakan bapae; olo bawi palait kilau pasuran idjä haradjur nahasak.

14. Huma tuntang ramo ilihi indu bapae; tapi sawä idjä tinduh, iä tä panengan Jehowa.

15. Kadian mimbit tiroh tudjah; olo bakulas akan blau.

16. Idjä mahaga prentah mahaga hambaruae; tapi idjä mangabelä djalae akan matäi.

17. Idjä radjin manjanjang olo pähä, iä mahandjaman akan Jehowa; Iä karäh manjulang kahalape akae.

18. Djara anakm, katahim tau harap mobah iä; tapi äla parasengen sampai mampatäi iä.

19. Krana kasangit idjä paham mamparugi bewäi; tagal tä lapas iä, tä ikau tau mandjara iä dapit tinai.

20. Tumon adjar, tuntang tarima urok, mangat ikau dapit pintar.

21. Arä pikir hong atäi olo; tapi kahandak Jehowa melai dähen.

22. Olo handjak awi kadjohae; tapi olo pähä bahalap bara olo pamunga.

23. Kikäh dengan Jehowa mandohop mambelom, tuntang kabesohe olo tau batiroh, tjalaka djaton tau sondau iä.

24. Olo kadian mandulai lengäe akan rindjing, tuntang djaton kabawae manggatang tä akan njamae tinai.

25. Amon ikau mamukul olo panawah panjindir, tä maka olo humong harati: adjar olo pintar, maka iä radjin tarimae.

26. Idjä marusak bapae tuntang maharak indue, iä tä anak idjä patut indjilek tuntang injapa.

27. Käläh anak, terai bewäi mahining adjar! tä toto badjeleng ikau lajang bara urok kaharati.

28. Saksi setan habahaka basara, totok olo papa manelen kasalan.

29. Hukum djari tatap akan olo panawah panjindir, tuntang pukul akan likut olo gila.

BAGI 20.

1. Anggor tä puna panawah panjindir, tuak puna paridu; idjä lajang kantä sampai katatahi iä djaton akan pintar.

2. Pampikäh radja kilau sakungkong singa: idjä marahas iä mamapa pambelom ai kea.

3. Indu horumat olo haliai, amon

iä dia karait klahi; tapi karä olo gila radjin tamä kasuat.

4. Tagal musim sadingen olo kadian djaton maku maluku; djadi wajah getem iä manjadakah tuntang djaton mandino.

5. Tirok hong atäi olo kilau danum handalem; tapi olo pintar tau masip tä.

6. Genep biti manara kahalape: tapi äwe tau sondau olo idjä budjur toto?

7. Olo tetek, idjä manandjong huang kabudjure, toto make kea karäh batuah limbah iä.

8. Radja, idjä mondok hong padadusan basara, atom mangiap manganan kadarhaka hapan matae.

9. Æwe bahauji hamauh: aku toh brasih atäiku, aku toh idjaton bara kasalan?

10. Dasing turon duä, gantang turon duä, djetä indjilek Jehowa.

11. Alo anak olo mahin tau ingasene awi dasare, djaka iä handak budjur tuntang tinduh.

12. Pinding idjä toto mahining, tuntang matä idjä tarang mitä, duäduä tä tampan Jehowa.

13. Æla radjin batiroh, belä ikau pähä belom: renang matam, tä ikau karäh ombet panginam.

14. Papa, papa bewäi! koan idjä mamili: tapi limbah iä djari hagoet, tä iä manarae tinai.

15. Aton bulau tuntang matiara: tapi idjä pangkarega, djetä totok biwih idjä pintar.

16. Duan pakaian olo tä idjä djari mandal olo beken, duan ramoe indu sanda tagal olo beken tä.

17. Tepong takau manis angate, tapi limbah tä mandjadi kilau baras intu njamä.

18. Karä tirok mandjadi, amon ilalus tumon akal: tinai parang patut ilalus tuntang kaapik.

19. Idjä masuman talo basilim, iä sama kilau olo pangotok; äla karait dengan olo idjä djaton tau melai idjange.

20. Idjä manjapa indu bapae, palitan ai karäh belep marak äka kaput pidjem.

21. Panatau idjä iraup kanaha, kadjariae djaton imberkat.

22. Æla koam: aku handak mamaläh kapapa tä. Entai Jehowa, iä karäh mandohop ikau.

23. Dasing turon duä, djetä kabelin Jehowa, tinai taradju hapa mamikir djaton bahalap.

24. Djalanan olo uras awi Jehowa; maka kilen olo tau harati djalae?

25. Djetoh djarat akan olo, amon iä taparandjur bamiat, tuntang limbah tä iä handak mangaragau djandjie.

26. Radja idjä pintar mangiap manganan olo papa, tuntang manepä manggalingan iä.

27. Hambaruan olo kilau sumbon Jehowa, idjä marikes hapus talo huange.

28. Sinta tuntang katote mahaga radja: awi sinta padadusae indähen.

29. Kabungas budjang hatue, djetä kaabase, tinai owan indu horumat olo bakas.

30. Himang pukul manatamba olo papa, pukul idjä manimben sampai ramon knaie.

BAGI 21.

1. Atäi radja intu lengän Jehowa kilau panggong; iä mam-

plua tä akan äka tintun kahandake.

2. Genep biti manggarä djalae budjur; tapi idjä manimbang atäi, djetä Jehowa.

3. Malalus katetek tuntang kabudjur, djetä ingilak Jehowa haream bara parapah.

4. Kadjohon matä tuntang kahanjin atäi, djetä palitan olo papa, uras dosa bewäi.

5. Karä akal olo ukuh uras bahambit; tapi karä olo idjä kanaha gawie akan tapas.

6. Mamumpong panatau hapan djela panandjaro mandjadi kilau kawo idjä tariup, mandjadi djarat pampatäi.

7. Ganan rampas olo papa akan mampalomos iä, basa iä djaton maku malalus talo budjur.

8. Djalan olo idjä tiwas puna bingkobingkok; tapi gawin olo brasih puna budjur.

9. Bahalap haream melai intu puting hila ruar, bara melai hong huma hindjä bawi palait.

10. Hambaruan olo papa haus kadarhaka, olo idjä kapatohe kea mahin djaton iasi intu matae.

11. Amon olo panawah panjindir indjara, tä maka olo humong harati; amon madjar olo pintar, maka iä palus radjin tarima tä.

12. Idjä tetek tä mingat manahiu human olo papa, tuntang mambaring olo papa tä akan karusak.

13. Idjä manjumbel pindinge bara usok olo pähä, iä tä kea karäh mangkariak, tapi djaton inarima.

14. Talo inenga basilisilim mambelep kalait, tuntang talo indu sapan mambelep kasangit idjä hasep.

15. Olo tetek radjin mawi talo idjä budjur; tapi akan olo parajap djetä indu kikähe.

16. Olo idjä lajang bara djalan akal karäh hindjä ungkup olo bagin matäi.

17. Olo idjä radjin karami bakal indu tapas; idjä paham radjin anggor tuntang minjak, kwäka iä tau tatau! — (*Luk.* 15,13.)

18. Olo parajap ihukum tagal olo tetek, tuntang olo darhaka tagal olo budjur.

19. Bahalap haream melai hong petak boang, bara hindjä sawä idjä palait habajat.

20. Hong human olo pintar magon kutoh ramo bahalap tuntang minjak; tapi olo idjä gila gap manelen ai.

21. Idjä manggoang katetek tuntang sinta, iä sondau pambelom, katetek, horumat.

22. Olo pintar mandai kotan olo abas, palus mampalokang kwasae idjä äka kahampe.

23. Idjä mandjaga njamae tuntang djelae, iä mahaga hambaruae bara kadjakä.

24. Idjä badjolio tuntang ringgur, iä inggarä panawah panjindir; karä gawie kilau njanjau awi kadjohoe.

25. Olo kadian matäi mimbit kipäe; krana lengäe djaton maku bagawi.

26. Iä kamipemipen nongkang andau; tapi olo tetek manenga, djaton maku mangahana.

27. Parapah olo papa puna kadjilek, paham haream amon iä manenga tä dengan akal papa.

28. Saksi panandjaro akan rusak; tapi olo idjä masuman toto tumon pahininge, iä karäh manang kotake.

29. Olo parajap mambudjur baue,

tapi olo idjä tinduh mambudjur djalae.

30. Djaton kapintar, djaton akal, djaton pikir bapedah malawan Jehowa.

31. Hadjaran inatap akan andau parang; tapi kamanang tä bara Jehowa bewäi.

BAGI 22.

1. Aran bahalap barega bara kutoh panatau; tinai kakilak olo dengan ita, djetä bahalap bara salaka bulau.

2. Olo tatau tuntang olo pähä puna hasupa; Jehowa idjä mandjadian samandiai tä.

3. Olo pintar mingat tjalaka, balalu manjahokan arepe; tapi olo paleng manandjong harutap palus buah kapähä.

4. Baläh karandah tuntang kikäh dengan Jehowa: djetä panatau, horumat, pambelom.

5. Suah tuntang djarat aton hong djalan olo bingkok; idjä handak mahaga pambelome mahakan arepe kedjau bara hetä.

6. Adjar anak olo tabela tamparan djalae, tä iä djaton maku balekak dengan djetä amon iä bakas.

7. Olo tatau marentah olo pähä, tinai idjä mindjam mandjadi djipen idjä mahandjaman akae.

8. Idjä mimbul kasalan manggetem kapähä, maka pukul kadarhakae imelek.

9. Idjä bahalap matae imberkat; krana iä manenga panginae akan olo pähä.

10. Harak olo panawah panjindir, tä klahi hong huma lilap, tä olo terai hasuat hasapa.

11. Idjä mangilak karasih atäi, tuntang idjä paris njamae, djetä indu sobat radja.

12. Matan Jehowa mahaga kaharati: tapi karä perkaran olo parajap imbalike.

13. Koan olo kadian: aton singa intu ruar, suro aku impatäie hong djalan.

14. Totok biwih lontäi, kilau palowang idjä timbeh; idjä ingabelä Jehowa lawo huange.

15. Kagila puna leket hong atäi anak olo tabela; tapi pukul adjar maharak mangedjau tä dengae.

16. Idjä mararat olo pähä manatau iä; tinai idjä manenga akan olo tatau mamparohot panataue.

17. Talingan pindingm, senäh karä augh olo pintar, palus kandong adjarku hong atäim.

18. Krana mangat bewäi ikau, amon ikau mahaga tä intu huangm, tuntang samandiai tä karäh tatap hong totok biwihm.

19. Aku madjar ikau andau toh, mangat Jehowa indu äka kaharapm, ikau toh kea, djaton beken.

20. Dia kindjap aku djari manjurat tä akam, hapan karä ampin tirok tuntang adjar?

21. Mangat aku masuman akam katantun katoto tä, nakara ikau tau tombah augh äwen budjubudjur, idjä manjoho ikau.

22. Æla marampas olo pähä basa iä pähä: tinai äla mahenjek olo tjalaka hong basara.

23. Krana Jehowa karäh malalus perkarae, balalu iä karäh marampas tahaseng olo idjä marampas äwen.

24. Æla mangola olo palait, äla hakapatoh dengan olo idjä pura sangit:

25. Suro ikau manumon djalae,

palus mambet djarat akan hambaruam.

26. Æla omba olo idjä radjin mandal, tuntang manaŋggong utang olo;

27. Krana buhen olo akan manduan sasurom bara pendam, amon ikau djaton hapam manahore tinai?

28. Æla mobah toros tikas tana, awang djari iawi tato horan.

29. Amon ikau mitä olo idjä basikap gawie, iä tä karäh tamä hong baun radja, tuntang djaton akan melai marak olo korik.

BAGI 23.

1. Amon ikau mondok, omba kuman hindjä olo hai, ingat buabuah äwe idjä tandipah baum;

2. Balalu danan lading kahana balengkongm, amon ikau pahalau kahausm.

3. Æla pahalau mipen pangi-nae idjä bahara, krana djetä mampahawen.

4. Æla mandjudju arepm handak tatau, kälah terai bara karä akalm.

5. Æla matam hagatang manuntut talo awang puna djaton akam; krana dietä manampa palapase kilau burong nasar, idjä manjalumbo manintu langit.

6. Æla omba kuman dengan olo bisit, äla mipen karä panginae awang mangat.

7. Krana tumon puna dasar atäie, kakai iä; kuman, ihop, koae dengam, tapi kwäka atäie toto bahalap dengam.

8. Karä suap awang djari kinam, djetä akan iutam tinai, tuntang karä aughm awang bahalap indu nihau bewäi.

9. Æla hamauh intu pinding olo gila, krana iä manawah kapintar karä kotakm.

10. Æla mobah toros tikas tana awang usang, tuntang äla mahupi tanan nolä.

11. Krana Idjä paliwus äwen tä toto kwasa; iä karäh malalus perkaran äwen dengam.

12. Djuluk atäim akan adjar, tuntang pindingm akan karä kotak awang pintar.

13. Æla mangahana djara bara anak olo tabela; amon ikau mamukul iä hapan uäi, djaton iä akan matäi. — (13,24.)

14. Toto, ikau mamukul iä hapan uäi, tapi ikau mahakan hambaruae bara naraka.

15. Joh anak, amon atäim pintar, tä atäiku kea handjak;

16. Tuntang buaku riariak amon njamam manjewut augh budjur.

17. Æla atäim bahiri olo badosa, tapi sining andau kälah melai huang kikähm dengan Jehowa.

18. Krana toto aton bewäi pambelom idjä rahiau, kaharapm djaton akan haiang.

19. Hining, o anak, palus pintar, tuntang pabudjur atäim hong djalae.

20. Æla mangola olo pambusau, idjä marusak isie kea.

21. Krana olo pambusau tuntang babungu sasar pähä; tinai kahaus batiroh makaian tempoe hapan talo kupit.

22. Awi mamenda bapam, idjä djari manakan ikau, tuntang äla mangabelä indum, amon iä djari bakas.

23. Pili katoto, tuntang äla mandjuale tinai, tuntang kapintar, adjar dengan kaharati.

24. Bapa olo tetek hondjak runtang paham; idjä djari manak olo pintar rindang tagal iä.

25. Pahandjak bapam tuntang indum, parantang äwen idjä djari manak ikau.

26. Djaluk atäim akangku, o anak, tuntang solho matam mangilak mahaga karä djalangku.

27. Krana sapangan tä palowang idjä timben, sawü idjä pahabondong tä kali idjä sekä.

28. Iä mimpu kilau bigal, iä mampara karä baent marak olo.

29. Kwe kapähä, kwe tjalaka, kwe karidu, kwe tangis, kwe himang djaton tawan bukue, kwe matä bahandang?

30. Intu olo tä idjä lajau hong anggor, idjä tanggoh manggau talo ihop bahari.

31. Æla mitä anggor iä bahalap hahandang ampie, tuntang manara hong sangkir, tinai mangat teläe:

32. Harian djetä kilau handipä, palus manotok kilau handjaliwan.

33. Tä matam karäh manampajah bawi beken, tuntang atäim karäh mamplua karä augh gila;

34. Djadi ikau sama kilau olo idjä batiroh bentok tasik, kilau olo idjä batiroh hong lawin tihang.

35. Olo djari mamukul aku, koam, tapi aku djaton kapähä; olo tempä aku, tapi aku djaton mangkemäe; amon aku misik djari ngalunen arepku, tä maka aku haream handak manggaue tinai.

BAGI 24.

1. Æla hahiri olo paja, tuntang äla mipen hindjä äwen tä.

2. Krana atäie bapikir karusak, tuntang totok biwihe mangalagai tjalaka.

3. Awi kapintar huma imangun, awi kaharati djetä indähen:

4. Awi kapantus karä karonge ingontep dengan panatau idjä barega tuntang bahalap.

5. Olo pintar toto abas, tinai olo harakal kutoh kwasae.

6. Krana hapan akal pintar patut mamarang, äka arä olo idjä tawan tirok, äwen hetä manang.

7. Kapintar pahalau hai akan olo gila; iä djaton bahanji mukakang njamae hong basara.

8. Idjä bakumang haus mawi talo papa, iä toto inggarä basat.

9. Karä tirok olo gila uras dosa: tinai olo panawah panjindir indu kudjilek olo.

10. Amon ikau djaton bahanji hong andau kadjakän olo, toto djaton kea kwasam akam kabuatm tinai.

11. Awat äwen, idjä akan impatäi, tuntang äla mandjajong arepm bara äwen, idjä imbit olo akan imuno.

12. Mikäh koam: toto, ikäi djaton djari katawan tä. Kilen, kamiam, idjä manimbang karä atäi olo, iä djaton katawan tä? djaton iä idjä mingat hambaruam kasene tä? maka iä mamaläh genep biti tumon gawin ai.

13. Joh anak, kuman mado, djetä bahalap, tinai sarangan mado tä manis intu tangepm;

14. Tumon tä kea mangadji kapintar akan hambaruam; amon

ikau mandiuo tä, maka rahian ikau karäh bontong, tuntang kaharapm djaton handak hajang.

15 Æla kilau olo papa mimpa human oto tetek, äla marusak äkae batiroh.

16. Krana olo hangkudju olo tetek lawo mahin mendeng tinai; tapi olo papa balalu babaring lawo akan tjalaka.

17. Æla handjak atäim tagal musohm balongkang, tinai äla atäim rindang tagal iä tanggarurus;

18. Suro Jehowa mitäe palus mandjilek djetä, balalu mindah kalaite bara olo tä mawi ikau.

19. Æla ikau paham sangit tagal olo papa, äla bahiri olo darhaka;

20. Krana olo papa puna djaton talo kaharape, tinai sumbon olo darhaka karäh belep.

21. O anak, mikäh Jehowa tuntang radja, äla omba idjä batekang parisang.

22. Krana salenga kea karusake awan lembut; äwe katawan prea tjalakan äwen tä sampai? —

23. Djetoh kea sewut tanding olo pintar: Djaton patut manarima ampie hong basara.

24. Idjä hamauh dengan olo papa: ikau toh tetek, — iä tä injapa olo arä, tuntang karä djalahan olo basingi dengae.

25. Tapi idjä mandjara olo tä, iä bahambit bewäi, tuntang kutoh berkat lawo akae.

26. Djawap paris kilau sium hong njamä.

27. Nguan satiarm helo tuntang alan tanam, limbah tä pangun humam.

28. Æla mandjadi saksi tandjaro mawi kolam, sampai totokm napakarok kaputusan.

29. Æla koam: kilau olo mawi aku, tumon tä aku tinai, tuntang handak mamaläh genep biti tumon gawie.

30. Aku djari mahoroe tanan olo kadian, tuntang pambulan anggor olo rungko;

31. Itä, uras tingen lembut hetä, hapus kabukae ngalambo garigit, tinai pagar batue djari karakarak.

32. Amon aku mitäe, aku mangandong tä hong atäku; aku manampajah palus iadjar awi tä.

33. Käläh tiroh hindai isut, parontok hindai isut, kipit arepm hindai isut tuntang menter:

34. Tä kapähäm basikap tanggoh ikau, tuntang katapasm kilau olo parang. — (6,11;28,19.)

BAGI 25.

Sewut tuntang tanding Salomo, baris duä.

---

1. Djetoh kea sewut tuntang tanding Salomo, idjä ingampeleng olo ain Hiskia, radja Juda tä.

2. Manjahokan djapae, djetä horumat Jehowa; tapi horumat radja tä amon mariksa karä perkara totototo.

3. Kilau kagantong langit tuntang katimben petak, kakai kea atäi radja djaton taratuga.

4. Kanan puja bara salaka, tä djetä mandjadi ramo bahalap.

5. Kanan olo papa bara darah radja, tä padadusae karäh indähen awi katetek.

6. Æla badjoho ompat radja, äla badjudju mendeng intu äka olo hai:

7. Krana bahalap akam, amon

olo hamauh dengam: tandar kangambo ikau: — bara ikau impa-randah intu baun olo hai tä, idjä äka kahandak matam.

8. Æla kanaha hakdahi, suro rahian ikau mawi gana enen, amon idjä dengam djari mampahawen ikau.

9. Kabuah perkaram dengan kolam; tapi äla masumam talo hasilim ain olo:

10. Belä iä, idjä mahining tä, mamapa ikau, palus britam papa haradjur, djaton terai.

11. Augh idjä toto buah wajahe, djetä kilau bua bulau hong piring salaka.

12. Adjar pintar hong pinding idjä radjin, djetä kilau suwang bulau tuntang saling harega.

13. Kilau kasadingen danum baku metoh musim getem, kakai sarohan idjä budjur akan idjä manjoho iä, tuntang iä mampangat hambaruan tempoe.

14. Olo idjä laladjok mandjandji. tuntang djaton mataluso, iä kilau baunandau tuntang riwut, idjä djaton udjae.

15. Awi kasuntul olo hai tarausok, kilau djela idjä malisen mandarai tolang.

16. Amon ikau sondau madu, baja kinan ombeombet, belä ikau pahalau peda, palus muta tä tinai.

17. Djadjahai bewäi panandjongm madja human kolam, belä iä puas dengam, tuntang mangelut ikau.

18. Saksi idjä manjewut augh sala mawi kolae, iä tä pukul, padang tuntang anak panah idjä batadjim.

19. Kaharap basat metoh kadjakä, djetä kilau kasingä idjä gulegulep, tuntang pai idjä talokas.

20. Idjä manjanji akan olo pähä atäie, djetä kilau mengkak pakaian musim sadingen, kilau manusah tjuka hong sandawa.

21. Amon musohm blau, pakanan iä: amon iä teah belaie, pihop iä. — (*Matt.* 5, 44.)

22. Krana kalotä ikau kilau manundjok barah apui hundjun takoloke, tinai Jehowa karäh mamaläh akam.

23. Riwut utara mimbit udjan, djela pangotok mampasem bau.

24. Bahalap hawam melai intu puting hila luar, bara melai hong huma hindjä bawi palsit.

25. Brita bahalap bara tanah kedjau, djetä kilau danum sadingen akan olo teah belaie.

26. Olo tetek idjä pahir ari olo papa, djetä kilau kah idjä ingero, kilau lowang danum idjä impapa.

27. Pahalau kuman madu djaton bahalap; tinai idjä magon mausirok talo hai, maka djetä pahalau babehat akae.

28. Olo idjä djaton tau manahanan huange, iä kilau lewu talampas, idjä nihau kotae.

BAGI 26.

1. Kilau udjan habuangkus metoh musim pandang, tinai kilau udjan wajah getem, kalotä horumat djaton hakabuah dengan olo gila.

2. Kilau darin ampit tuntang trawang kalialang, kalotä sapa idjä djaton bara hukue, djaton tambelan.

3. Pukul akan hadjaran, gandali akan kalidai; kalotä uäi akan likut olo gila.

4. Æla tombah olo gila tu-

mon kahumonge, belä ikau sama dengae.

5. Tapi tombah olo gila tumon kapatut kahumonge, belä iä manggarä arepe pintar.

6. Iä mangudong paie, tuntang manjurup kapähä, idjä handak ngiuan perkara hapan sarohan idjä gila.

7. Sama kilau olo kait handak babigal, kakai amon olo gila manahiu kapintar.

8. Idjä manenga horumat akan olo gila, djetä kilau olo mandjakah hintan akan tajok batu.

9. Sewut pintar hong totok olo gila kilau duhi idjä madjok lengän olo babusau.

10. Kilau olo pamanah idjä mampahimang talo handiai, kalotä iä idjä mupah olo gila tuntang olo panjiar.

11. Kilau aso kuman utae tinai, tumon tä olo gila, idjä maruek kagilae.

12. Amon ikau mitä olo idjä manggarä arepe pintar, tä maka olo gila tau iharap labih bara olo djetä.

13. Puna augh olo kadian: aton singa hong djalan, aton meto basiak hong pelek.

14. Kilau blawang balikbalika hong gagelae, kakai olo kadian intu sasaroe.

15. Olo kadian manduläi lengäe akan rindjing, tapi pahalau bahali kamäae manggatang tä tinai akan njamae.

16. Olo kadian manggarä arepe pintar haream bara udju biti idjä pantas aughe.

17. Olo mahalau, idjä mangarait arepe hong klahin olo, iä kilau olo idjä manjumput pinding aso pamangkit.

18. Kilau olo gila mandjakah barah apui, anak panah tuntang talo baka matäi:

19. Tumon tä olo, idjä mahipu kolae, tuntang hamauh tinäi: aku hurah bewäi.

20. Amon djaton kaju hindai, maka apui belep; tinai amon djaton olo pamado, tä kanidu badjeleng terai.

21. Kilau buring akan barah, tuntang kaju akan apui, kakai olo palait mamandok klahi.

22. Karä augh olo pamado uras kilau pukul, palus manimbeh intu ramon kuai.

23. Totok idjä pantas tuntang atäi idjä papa, djetä kilau kiwak talo idjä basapu salaka.

24. Olo panjingi nahadja manis totoke, tapi huange manggau tipu.

25. Amon iä mampahalap aughe, äla harap iä, krana tä kadarhaka tilap udju hong atäie.

26. Alo kasingi mamunga manutup arepe, toto kadarhakae kanäh bakariah kea intu olo arä.

27. Idjä mangali palowang, iä kea lawo hetä; tinai olo idjä mambaring batu, maka djetä tampulang buah iä.

28. Djela bingkok basingi äwen idjä djari imapae, tuntang totok haliau mandjadian tjalaka bewäi.

BAGI 27.

---

1. Æla patara arepm tagal andau djewu, krana ikau mahiu djaton katawan kilen kadjarian andau toh.

2. Käläh olo beken manara ikau,

äla njamam, djalahan beken, tapi
äla totok biwih aim.
3. Batu puna babehat, tinai
baras mahanjong: tapi kasangit
olo gila babehat haream bara ka-
daduä tä.
4. Kalait puna talo basiak, tun-
tang kasangit puna sarosaroi; tapi
äwe tau mahalang kabiri?
5. Djara idjä tarang bahalap
bara sinta idjä basilim.
6. Olo idjä sinta alo iä man-
djara, djetä bahalap bewäi: tapi
karä sium olo panjingi uras haliau.
7. Idjä besoh, danum madu
mahin ihundjenge; tapi idjä blau,
talo bapait mahin manis ka-
mäae.
8. Kilau burong idjä kumba-
kumbang nihau sarangae, tumon
täj olo idjä akan hadari bara ka-
lekae.
9. Minjak tuntang dupa mam-
pahandjak atäi: tumon tä kamanis
sobat idjä toto, tagal tiroke idjä
budjur bara atäie.
10. Æla ngalapean sobatm atawa
sobat bapam; tinai äla manalih
human paharim metoh katika tjala-
kam; krana bahalap olo karampi
idjä hakatokep kalekae bara pa-
hari idjä kedjau.
11. Pintapintar, o anak, tun-
tang pahandjak atäiku, mangat
aku tau mandjawap olo, idjä ma-
mapa aku.
12. Olo pintar mingat tjalaka,
palus manjahokan arepe; tapi olo
humong manandjong harutap pa-
lus buah kapähä.
13. Duan klambin idjä mandal
olo, tinai duan ramoe indu sanda
tagal olo beken tä.
14. Idjä haradjur hai aughe mam-
berkat kolae, djetä injewut kilau
manjapa.
15. Pahutup andau udjan idjä
djaton malajan tuntang olo bawi
palait, duäduä tä sama bewäi;
16. Olo idjä handak mambalang
iä, kälälı iä mambalang riwut sa-
sindä, atawa maugarakop undus.
17. Pisau mikis mampanjihi pi-
sau; kalotä olo mampanjihi kolae.
18. Idjä manonggo batang kor-
ma ai, iä karäh kuman buae; ti-
nai idjä manjang tempoe buabuah
mandino horumat.
19. Kilau kangkalingen hong
danum mampraham bau, kalotä
atäi olo hatandipah dengan kolae.
20. Naraka tuntang karusak dja-
ton tau besoh, tinai matan olo
kea djaton tau puas.
21. Kilau gagulang akan salaka,
tuntang priok akan bulau, tumon
tä olo ingkemä awi njaman idjä
manara iä.
22. Paribasa ikau tempä olo gila
hong lisong hapan halo, sampai
rotek: mahin dia kea kagilae
handak nihau.
23. Karä tabirim tonggo bua-
buah, tuntang nguan kawan
metom.
24. Krana ramo puna djaton sam-
pai katatahi, alo makota djaton
maku girirmanggirir.
25. Amon oru keang djari le-
pah, tä aton lembut idjä tabeta
tinai, tuntang karä ampin talo
bahidjau imumpong hong bukit.
26. Karä anak tabiri ombet indu
pakaiam, tinai karä tabiri hatuäe
ombet indu balandjam.
27. Djohon tusun kambing om-
bet indu panginam, indu panginan
ungkup humam, tinai indu hapam
mambelom karä djipem bawi.

BAGI 28.

1. Olo papa pararawoh, alo djaton olo manjasah iä; tapi olo tetek kilau singa, idjä sanang mahukup.

2. Awi kasalan tanah radja badjeleng inganti, tapi tagal olo idjä harati tuntang tinduh äwen melai tahi.

3. Olo pähä, idjä mahenjek olo korik, aton kilau udjan tombok buku, idjä mampalimbes karä talo, sampai panginan djaton.

4. Idjä ngalapean prentah, iä mahorumat olo papa; tapi idjä mahaga prentah, iä omba malawan olo tä.

5. Olo papa puna djaton harati kapatut: tapi idjä manggau Jehowa harati talo handiai.

6. Bahalap olo pähä idjä manandjong huang katinduhe, bara olo tatau idjä rujongrajang hong djalae idjä bingkok.

7. Idjä mahaga prentah, iä tä anak pintar; tapi idjä mangola olo pambusau parami manawah bapae.

8. Idjä mamparä ramoe awi katulase, paham manggau anake tuntang guajae, iä mamumpong tä akan olo pamasi, idjä tau dengan olo pähä.

9. Idjä manjumbel pindinge bakulas mahining prentah, lakudoae kea mahin indu kadjilek.

10. Idjä mampalajang olo budjur akan djalan papa, iä karäh lawo hong palowang; tapi olo idjä tinduh tä karäh mandino kahalap.

11. Olo tatau manaha arepe pintar; tapi olo pähä idjä harati tau mangkemä iä.

12. Amon olo tetek handjak rantang, tä talo handiai budjur bahalap bewäi; tapi amon olo papa lembut, tä olo handiai mahakan manjahokan arepe.

13. Idjä milim karä kadarhakae djaton pedah gawie; tapi idjä mangaku tuntang manganan tä sondau asi.

14. Berkat olo tä idjä mikäh batawat haradjur; tapi idjä mampalulang atäie akan lawo hong tjalaka.

15. Kilau singa idjä manjakungkong, bahuang idjä basiak: tumon tä olo darhaka idjä marentah olo pähä.

16. Mantir idjä tapas kaharatie, iä sukup kagagahe; tapi idjä manjingi ontong kadarhaka, iä mamandjang umure.

17. Olo idjä ingibal ihenjek dahan olo akan pararawoh sampai kubur: äla mangkemä mampatendä iä.

18. Idjä manandjong budjubudjur karäh ihaga; tapi idjä rambang atäie mahoroe djalan duä, huang idjä iä akan lawo.

19. Idjä malan tanae, iä ombet panginae; tapi idjä ompat olo parajap karäh puas awi katapas.

20. Olo idjä budjur paham imberkat; tapi idjä kanaha handak tatau djaton tau lapas bara kasala.

21. Manarima ampin olo, djetä djaton patut; idjä kalotä murah sala, alo tagal idjä kamap tepong bewäi.

22. Olo bahiri manggoang panatau, tuntang iä djaton katawan katapas bewäi karäh buah iä.

23. Idjä mampudji olo, rahian iä karäh ingilak paham bara idjä mambudjok menjak djelae.

24. Idjä mamparohot indu bapae,

sambil hamauh: djetä djaton dosa; — iä tä kolan basat.

25. Idjä hai ataie mambelom klahi; tapi idjä hamap Jehowa sasar basepat.

26. Idjä harap atäi ai, iä tä gila; tapi idjä mahoroe kapintar karäh liwus.

27. Idjä manenga akan olo pähä djaton akan tawan katapas; tapi idjä mangambutep matae: bara äwen, kutoh sapa karäh akae.

28. Amon olo papa lembat, tä olo arä mahakan manjahokan arepe; maka amon äwen tä rusak, tä olo tetek ingapal.

BAGI 29.

1. Olo idjä kindjap impudji, tuntang magon parisang; salenga iä karäh rusak djaton taradohop.

2. Amon olo tetek ingapal, tä olo arä handjak; tapi amon olo papa marentah mingguh olo arä.

3. Idjä radjin kapintar mampahandjak bapae; tapi idjä hindjä lontäi tumpi karä ramoe.

4. Radja mendähen tanahe awi kabudjure; tapi idjä radjin sudok marusak tä.

5. Idjä mambudjok kolae, iä manenan djaring akan paie.

6. Hong kalangkah olo papa aton djarat; tapi olo tetek basasurak tuntang handjak atäie.

7. Olo tetek mangenang perkaran olo pähä, tapi olo papa djaton paraba kapintar.

8. Olo panawah panjindir mamparidu hapus lewu, tapi olo pintar mampatadoh kasangit.

9. Amon olo pintar aton perkarae dengan olo gila, alo iä blait alo tatawä, djaton bewäi hakabuah.

10. Olo haus daha basingi olo budjur; tapi olo tetek manggau tahaseng akan äwen.

11. Olo gila mamplusa kalaite lepalepah; tapi olo pintar manahanan tä.

12. Tuan idjä tarima augh tandjaro, karä olo ai uras papa bewäi.

13. Olo pähä tuntang olo tatau puna hasupa; Jehowa mamparenang matan äwen duä tä.

14. Radja, idjä toto mambudjur olo pähä, padadusae karäh melai katatahi.

15. Pukul tuntang adjar manenga kapintar; tapi anak olo idjä inalua bewäi mampahawen indue.

16. Æka arä olo papa, kctä kutoh dosa; tapi olo tetek karäh mitä äwen tä rusak, tuntang handjak.

17. Djara anakm, tä ikau sanang dengae, tuntang iä karäh manampa kakilak akan hambaruam.

18. Amon augh Hatalla ilajan, tä olo arä sasar marajap; tapi berkat iä, idjä mahaga Torat.

19. Djipen djaton tau iadjar hapan augh bewäi; alo iä harati tä, djaton maku tombah.

20. Amon ikau mitä olo idjä kanaha aughe, tä olo gila tau iharap labih bara olo djetä.

21. Amon djipen bara pesae tabela pahalau iasi, maka rahian iä palus handak mambalik.

22. Olo palsit mandjadian karidu, tinai olo idjä kanaha mawi kutoh kalangkah.

23. Kadjohon olo mampalokang tempoe; tapi olo randah atäie mandino horumat.

24. Idjä pakat habagi dengan maling, iä basingi pambelome; iä mahining augh sumpah, tuntang djaton maku masuman budjur.

25. Kikäh dengan olon manenan djarat; tapi idjä harap Jehowa, iä ingalindong.

26. Olo arä manggau baun radja; tapi kapatut genep biti lembut bara Jehowa.

27. Olo parajap puna indu kadjilek olo tetek; tinai olo idjä budjur djalae puna indu kadjilek olo parajap. — (*Joh.* 15,19.)

BAGI 30.

Sewut tuntang tanding Agur.

1. Djetoh augh Agur, anak Jake: sewut tuntang adjar Itiel, Itiel tuntang Ughal.

2. Toto aku humong bara olo, akal olon djaton intu aku.

3. Aku djaton djari mangadji kapintar, tuntang kaharati tahiu talo brasih djaton aku tawae.

4. Æwe mandai akan sorga, tuntang mohon tinai? äwe mamumpong riwut hong karakope? äwe mangambut karä danum hong tapihe? äwe djari manikas karä sarang kalunen? äwe arae, tinai äwe aran Anake? Aton ikau katawan djetä?

5. Karä augh Hatalla uras lingis imprasih; iä toto indu talawang äwen idjä harap iä.

6. Æla ikau mandahang aughe, belä iä mandjara ikau, tuntang tandjarom sondau.

7. Duä perkara aku blaku intu ikau, äla ngahana tä bara aku helo bara aku matäi:

8. Talo halang tuntang tandjaro käläh mangedjaue bara aku; alo katapas alo panatau äla managae akangku, tapi käläh bagingku ombeombet inengaa.

9. Belä aku, amon aku pahalau puäs, milim, sambil hamauh: äwe Jehowa tä? Atawa djaka aku pahalau tapas, suro aku manakäu, palus mamapä aran Hatallangku.

10. Æla mangotok djipen intu tempoe, suro iä manjapa ikau, tuntang ikau tiwas.

11. Aton kempang olo, idjä pudji manjapa bapae, tuntang djaton maku mamberkat indue;

12. Kempang idjä manggarä arepe brasih, tuntang djaton djari ienjau bara taie;

13. Kempang idjä badjoho matae, tuntang paham maleak;

14. Kempang idjä hakasingä padang, tuntang haguntam mandau, hapae kuman olo tjalaka lepalepah bara petak, tinai baris olo pähä bara marak olon.

15. Pasat tä duä anake: tenga, tenga bewäl! Maka talo telotelo toh djaton tau peda, tuntang idjä äpat kea djaton hamauh: djari ombet.

16. Naraka, paraakan olo tamanang, petak idjä djaton pudji ombet danume, tinai apui djaton hamauh: djari ombet.

17. Matä idjä hababaka bapae, tuntang manawah indue, djaton maku tumon aughe, maka burong kak hong padang akan mangaruit tä; tuntang anak burong nasar akan kuman djetä.

18. Telo perkara toh pahalau heran akangku, tinai idjä äpat tä kea aku djaton haratie:

19. Ampin burong nasar manjalumbo akan langit, sarantar han-

dipä hong batukarang, djalan ba-
nama hong bentok tasik, tinai
dasar olo hatuä dengan budjang
bawi.
20. Tumon tä kea djalan olo
bawi pahabandong; iä kuman, pa-
lus mampuas totoke, sambil ha-
mauh: aku djaton sala enen.
21. Tanah suraksirok awi telo
biti, tinai idjä äpat tä djaton kea
taratanggonge:
22. Djipen amon iä naik radja,
tinai olo gila amon iä pahalau
peda:
23. Sawä idjä äka kasingi, amon
iä marentah, tuntang djipen bawi,
amon iä manganti tempoe bawi.
24. Æpat toh uras korik haliai
hong petak, tapi iä harati bara
idjä pintar tä;
25. Karä bitik tä, hamputan
idjä djaton abas; tapi musim pan-
dang iä mamumpong panginae;
26. Blawau bukit, hamputan idjä
djaton kwasa; tapi iä manampa
humae hong batukarang;
27. Sangkalap djaton bara radja,
tinai djetä hagoet bakawankawan;
wan;
28. Lalawa manjingkap hapan
lengäe, tuntang iä tamä human
radja.
29. Telo toh uras bahalap ing-
kange, äpat haream idjä bahalap
tandjonge:
30. Singa, idjä pangkaabas karä
meto, idjä djaton maku undur awi
barangai ampin talo;
31. Aso riwut idjä batekang ka-
hange: tinai kambing hatuäe; tinai
radja idjä djaton taralawan.
32. Djaka ikau djari humong
gila, tuntang djari letjaletjak ga-
wim, tinai ikau djari papa kahan-
dakm: tä angop totokm hapan
lengäm.
33. Krana amon djohon tusun
sapi inggulai, tä djadi mantega;
tinai idjä pahalau mangusok uronge,
mamplua dahae; tuntang idjä mung-
kar kalait, mampalembut klahi.

BAGI 31.

Augh sewut Lemuel.

---

1. Augh radja Lemuel; sewut
idjä iadjar indue akae.
2. Kajah, idjä kampilingku,
kajah anak knaingku, kajah ikau,
anak miatku!
3. Æla manenga kaabasm akan
olo bawi, tuntang äla haliai ma-
njak djalan tä idjä indu karusak
radja.
4. Djaton patut akan radja, joh
Lemuel, djaton patut akan karä
radja, amon iä pamihop anggor;
tinai äla karä pangeran mipen talo
ihop bahari.
5. Suro äwen mihop palus ka-
lapean kapatut, tuntang mobah
perkaran olo awang ihenjek.
6. Tenga talo ihop bahari akan
äwen idjä tjalaka, tinai tenga
anggor akan olo idjä paham kapä-
hä atäie;
7. Mangat iä mihop tuntang
kalapean tjalakae, palus djaton
mingat kapähäe.
8. Rakang njamam akan olo
bisu, tuntang akan perkaran karä
olo idjä unggounggol.
9. Rakang njamam, putus bu-
djubudjur, palus mamatut mam-
budjur olo idjä tjalaka tuntang
pähä.
10. Sawä idjä tinduh, äwe tau
sondau iä? iä toto barega paham
bara mutiara.

11. Atäi banae tau harap iä, tuntang iä djaton tapas ontong.
12. Talo bahalap bewäi iawie dengae katahin pambelome, tuntang djaton haliai talo awang papa.
13. Iä manjimpan bulun meto tuntang pista, palus lengäe ukuh manantang tä.
14. Iä kilau banaman olo badagang, idjä mimbit balandja bara kedjau.
15. Huabuang alem iä misik, balalu manatap panginan akan ungkup humae, tuntang manukas gawin sakarä djipäe idjä bawi.
16. Iä manirok tahiu tana, tuntang iä mamili tä kea; awi pangulih lengäe iä mimbul pambulan anggor.
17. Iä mambabat mampaabas kahange, tuntang iä mandähen lengäe.
18. Iä mitä dagange bahudjong bewäi; sumboe djaton belep hapus alem.
19. Iä mandjudju lengäe manduan galingan tantang, tinai tundjuke basikap toto mimbing handepang.
20. Iä handjak muap karakope akan olo pähä, tuntang mandjuluk lengäe radjin manenga akan olo tapas.
21. Iä djaton mikäh tagal ungkup humae buah sadingen, krana hapus ungkup humae hapakaian tilaptalapa.
22. Iä manampa pararani akae; pakaiae uras benang lamos tuntang baludu.
23. Banae basewut hong äka basara, amon iä manamuni hetä dengan karä bakas tanah.
24. Iä mitor pakaian tuntang mandjual tä, babat imanjoe akan dagang.
25. Pakaiae bunggut tuntang bungas; iä manatawä andau rahian dapit.
26. Iä marakang njamae huang kapintar, tuntang hong djelae aton adjar idjä paris.
27. Iä mariksa karä gawin ungkup humae; iä djaton maku kuman tuntang kadiae.
28. Karä anake hatuä bahambit, tuntang manjewut iä salamat, tinai banae kea manara iä, koae:
29. Arä olo bawi tau tinduh, tapi ikau bahalap bara äwen tä samandiai.
30. Lago bahalap tuntang ampin bungas haiang, djaton baguna; tapi olo bawi idjä mikäh Jehowa, iä patut inara.
31. Tara iä tumon karä bua lengäe, karä gawie akan maharumat iä hong äka olo arä.

SURAT PANGABAR AIN SALOMO.

BAGI 1.

Talo handiai uras haiang.

1. Djetoh karä sewut olo pangabar, anak Dawid, radjan Jerusalem tä.

2. Joh, haiang uras kahaiang! koan olo pangabar; toto, haiang uras kahaiang! talo handiai uras haiang!

3. Narai ontong olo huang karä kapähän gawie, idjä awi tä iä mampahäka arepe penda matanandau?

4. Girir idjä nihau, girir taheta lembut tinai; tapi petak melai-dällen katatahi.

5. Matanandau lembut, belep tinai, tuntang iä badjeleng akan äkae haluli, mangat lembut hetä tinai.

6. Riwut mohon akan salatan, hakitar tinai akan utara, tuntang iä sasar hakitar sampai äka tamparae tinai.

7. Karä sungäi uras masoh akan tasik, tinai tasik djaton mandahang kakontepe; akan hulue, akan äka karä sungäi tä solake masoh, hetä djetä manjambong tinai.

8. Karä talo handiai kontep kasusahe, sampai olo djaton tau masuman tä lepalepah. Matä haradjur djaton tau puas mitä, tinai pinding djaton tau peda mahining.

9. Talo idjä djari, djetä kea akan mandjari tinai; idjä djari ilalus, djetä kea karäh ilalus tinai, sampai puna djaton talo taheta penda matanandau.

10. Mikäh aton talo, idjä koan olo: itä, djetä taheta; — tapi toto djari tahi djaman horan talo tä mandjari kea, idjä mandjadi intu pangereng ita toh.

11. Puna olo djaton maugenang talo idjä usang; kakai kea äwen idjä rahian djaton karäh ingenang olo idjä limbah iä tinai.

12. Aku idjä pangabar tä bihin djari radja hong Israel intu Jerusalem.

13. Tuntang aku manjoho ataiku, mangat mangumang mariksa apiapik talo handiai, awang mandjadi hapus penda langit. Karä kasusah tä djari inenga Hatalla akan olo kalunen, mangat äwen mampahäka arepe huang tä:

14. Aku djari mitä karä ampin gawi awang ilalus penda matanandau; maka itä! uras djetä haiang, tuntang kilau manjingkap riwut bewäi.

15. Idjä puna kabingkok djaton tarabudjur, tinai idjä puna ngahus djaton taraisä.

16. Aku djari hamauh huang ataiku: itä! aku djari mamparä tuntang mamaham kapintarku labih hara karä olo, idjä helo bara aku hong Jerusalem; tinai ataiku

djari mangadji tuntang mangkemä kutoh talo;

17. Tuntang aku djari manjoho atäiku, mangat mangasene kapintar, kagila tuntang kaapik; tä maka aku djari katawan, gawi djetä kea kilau manjingkap riwut bewäi.

18. Krana amon arä kapintar, tä arä kea kasusah; idjä mandahang kaharatie, iä mandahang kapähäe kea.

BAGI 2.

Karä kahandjak mahin haiang kea.

1. Aku djari hamauh huang atäiku: has, ikau akan mangkemä kamangat, kuman karä ampin talo babalap. Tapi itä! djetä haiang kea.

2. Koangku dengan tatawä: ikau gila; tinai dengan kahandjak: buhen ikau?

3. Tä, maka angat atäiku, handak mameda isingku hapan anggor, tuntang atäiku akan manganjan arepe pintar, sampai aku mitä, talo en idjä babalap iawi olo kalunen hapus penda langit, katahin karä andau pambelome.

4. Tuntang aku djari manampa talo hai; aku mamangun arä huma akangku; aku mimbul kutoh pambulan anggor akangku;

5. Aku djari mawi arä palakanan tuntang kabon kambang akangku, tinai mimbul hetä hakabeken ampin batang bua;

6. Aku mangali arä talagan danum akangku, hapa mambisa karä pulau kaju;

7. Aku manewus arä djipen hatuä bawi, tinai kutohe idjä puna rewarku; tuntang sapi tabiri ajungku paham karäe bara ain olo handiai, idjä djari melai hong Jerusalem helo bara aku;

8. Aku mamumpong kea salaka bulan akangku, tuntang kutoh ramo barega bara karä radja tuntang karä tanah; aku manjoho arä olo panjanji akangku hatuä bawi, tuntang karä talo karamin olo, karä ampin talo usik.

9. Maka aku sasar hai, aku dahangmandahang bara olo handiai, idjä djari hong Jerusalem helo bara aku; tinai kapintarku melai kea hong aku.

10. Tuntang karä talo handiai, idjä ingilak matangku, mengaku akae, tinai aku djaton mangahana bara atäiku karä ampin kahandjak; krana atäiku handjak huang karä gawingku, djetä mandjadi kagingku bara karä gawingku.

11. Limbah tä, amon aku mitä karä gawingku, idjä tampan lengängku, tuntang karä kasusahku awi tä, itä! djetä uras kahaiang, tuntang kilau manjingkap riwut, djaton ontong hong djetä penda matanandau.

12. Tä aku mules arepku, handak mitä kadjarian kapintar, tinai kagila tuntang kahumong, kilen ampin olo djetä dapit, idjä karäh manganti radja, djaka iä inanding dengan idjä helo.

13. Tä, maka aku mitä kapintar toto manangkalau kagila, kilau kalawa mahalau kakaput;

14. Matan olo pintar hong takoloke, tapi olo gila manandjong hong kakaput. Tapi aku mitä kea, kadjarian duäduä tä sama bewäi.

15. Tä aku mado huang atäiku: basa kadjariangku sama kilau olo gila kea, akan en tinai aku pa-

halau manggan kapintar? Tä koangku huang atäiku: djetä kea uras kahaiang bewäi.

16. Krana pangingat olo dengan olo pintar djaton palus katatahi, sama kilau dengan olo gila kea, basa intu katika rahian talo handiai puna kalapean, tuntang olo pintar djaton tau dia matäi sama kilau olo gila kea.

17. Tagal tä aku mangabelä pambelomku; krana aku djaton radjin talo handiai idjä mandjadi penda matanandau, basa djetä uras haiang, tuntang kilau manjingkap riwut bewäi.

18. Tinai aku mandjilek karä gawingku, idjä djari iawiku penda matanandau, basa aku akan malihi tä intu olo, idjä karäh rahian bara aku.

19. Krana äwe katawan, djaka iä tä pintar atawa gila? Tinai iä karäh marentah karä gawingku, idjä djari inampaku apiapik: penda matanandau. Djetä kea kahaiang!

20. Tagal tä aku mules, manjoho atäiku bengkak bara karä kagawi, idjä djari inampaku penda matanandau.

21. Krana olo, idjä djari malalus karä gawie hapan kapintar, kaharati tuntang kaapik, iä indu malihi tä tinai akan olo beken, idjä djaton djari omba mawie. Djetä kahaiang kea tuntang tjalaka paham.

22. Krana narai ontong olo huang karä gawie tuntang kasusah atäie, idjä puna ai penda matanandau?

23. Krana hapus andau pambelome puna kapähä, kasusah, tjalaka, alo hamalem kea atäie mahin djaton tau sanang. Djetä kahaiang kea!

24. Tä, djaton bahalap bewäi akan olo, uka kuman mihop, tuntang manjarongan hambaruae hapan kahalap, idjä kadjarian karä gawie? Maka djetä kea gitangku bara lengän Hatalla bewäi.

25. Krana äwe tau kuman, äwe tau handjak, sala bara awi Iä bewäi?

26. Krana akan olo idjä ingilake iä manenga kapintar, kaharati tuntang kahandjak; tapi akan olo badosa iä manenga kasusah gawie, nakara iä mamumpong tuntang manunjok, tuntang djetä inenga tinai akan olo idjä ingilak Jehowa. Djetä kea kahaiang, tuntang kilau manjingkap riwut!

BAGI 3.

Olo tau handjak toto huang Hatalla bewäi, maka ole papa puna sama dengan meto.

1. Akan talo handiai aton wajahe, akan karä ampin gawi hapus penda langit aton tukas katikae.

2. Manak aton katikae, matäi aton katikae; mimbul aton katikae, mandjawut talo imbul tä aton katikae;

3. Mampatäi aton katikae, manatamba aton katikae; mangarak aton katikae, tinai mamangun aton katikae;

4. Manangis aton katikae, tatawä aton katikae; manatum aton katikae, tinai babigal aton katikae;

5. Manganan batu aton katikae, tinai mamumpong batu aton katikae; rampi aton katikae, tinai djajong aton katikae;

6. Manggau aton katikae, tinai

nihau aton katikae; mahaga aton katikae, tinai manganan aton katikae;
7. Marabit aton katikae, tinai mitor aton katikae; manjuni aton katikae, tinai hakotak aton katikae;
8. Mangilak aton katikae, tinai basingi aton katikae; klahi aton katikae. tinai hakabuah aton katikae.
9. Narai toh kahalape akan olo, idjä mawi talo, tagal karä kasusahe tä?
10. Aku djari mitä kasusah, idjä djari inenga Hatalla akan olo kalunen, mangat äwen mampahäka arepe huang tä.
11. Maka Iä mandjadian talo handiai paris intu katikae; tinai kahaus nahuang kalotä djari ingkese hong atäi olon; sala bara djetä olo djaton sondau gawi, awang indjadian Hatalla, atawa tamparae atawa kahapuse.
12. Tagal tä aku harati, djaton idjä bahalap akan olo, bara iä handjak, tuntang mawi talo bahalap katahin pambelome.
13. Maka tinai, genep olo idjä kuman mihop tuntang handjak hong karä gawie, djetä kea panengan Hatalla.
14. Aku kasene, talo handiai idjä iawi Hatalla, djetä uras akan melai katatahi; olo djaton tau mandahange, djaton kea tau manapase; maka gawin Hatalla kalotä, mangat olo mikäh iä.
15. Talo idjä katontoh, puna djari kea horan; tinai talo idjä akan mandjadi, tahi kea djari aton: Hatalla halaliae tinai bewäi talo idjä djari halau bihin.
16. Tinai aku djari mitä penda matanandau, aton äka basara, tapi kadarhaka aton hetä; aton äka idjä puna akan katetek, tapi karajap aton hetä.
17. Tä koangku huang atäiku: Hatalla karäh mamutus akan olo tetek tuntang olo darhaka; krana hetä puna katikae akan karä akal tuntang karä ampin gawi.
18. Djadi, aku hamauh huang atäiku: djetä tagal olo kalunen, mangat Hatalla mangkemä äwen, uka äwen akan harati, huang arepe iä sama kilau meto bewäi.
19. Krana kadjarian olo kalunen sama kilau meto; kilau pampatäi djetä, kakai kea iä matäi, tuntang karä talo tä sama tahasenge; tinai intu olon djaton labih bara intu meto; krana talo handiai uras haiang.
20. Uras talo handiai tä tintue akan äka idjä: samandiai tä puna kadjarian petak, tuntang haluli tinai mandjadi petak.
21. Æwe katawan, djaka liau olon mandai kangambo, tuntang liau meto sewu tamä petak?
22. Tagal tä aku djari harati, djaton talo idjä bahalap akan olo bara iä handjak huang gawie, krana djetä puna bagin ai. Krana äwe tau mimbit iä kantä, akan äka iä tau mitä talo awang karäh mandjadi rahian bara iä?

BAGI 4.

Karä ampin gawi tuntang kadjarian olo uras haiang.

1. Djadi, aku mules, palus mitä karä ampin kararat katulas, idjä mandjadi penda matanandau: maka itä! aton kutoh djohon matan äwen idjä ihenjek, tuntang

idjä pamamponge djaton: awi longän idjä mararat äwen äwen ihenjek, tuntang idjä pamamponge djaton.

2. Tä aku manggarä olo matäi, awang djari nihau, mangat bara olo idjä magon belom, idjä bara tahaseng palus toh.

3. Tinai idjä puna djaton, iä tä mangat bara kadaduä tä, idjä hindai katawan karä talo papa, awang mandjadi penda matanandau.

4. Tinai aku mitä karä ampin satiar, tuntang karä kaapik gawi; djetä mampalembut kahirin olo dengan kolae. Djetä kea uras haiang, tuntang kilau manjingkap riwut bewäi.

5. Toto olo gila mangkipit lengäe, tuntang kuman isi ai kea.

6. Maka idjä kasudok lokap tuntang kasanang bahalap bara duä karanggam tuntang kasusah dengan kahaiang.

7. Tä aku mules arepku tinai, tuntang aku mitä karä kahaiang idjä penda matanandau:

8. Aton olo idjä tonggal, djaton sawähabanä, tinai iä djaton bara anak, djaton kea bara paharie: tinai gawie haradjur bewäi, tuntang matae djaton maku puas dengan panataue. Maka akan äwe aku bagawi, manjoho hambaruangku tapas kahalape? Djetä kea haiang toto, tuntang kasusah idjä papa haliai.

9. Bahalap duä bara idjä biti; krana äwen tä kuman asil gawie.

10. Djaka idjä biti äwen tä balongkang, kolae handak mandohop mampendeng iä; tapi pajah idjä tonggal tä amon iä balongkang, basa djaton beken, mangat mandohop iä.

11. Tinai amon duä menter hindjä, tä äwen hakalaso: tapi idjä tonggal, kilen iä tau blasut?

12. Tinai amon idjä tonggal tä intakan impalah, tä idjä duä tau malawan; maka tali unam telo djaton murah inggeto.

13. Olo tabela idjä pähä belom tuntang pintar bahalap bara radja bakas idjä gila, idjä djaton maku inawat hindai.

14. Krana idjä ilapas bara sipir mahin tau naik radja, tinai idjä puna inakan radja tau sasar pähä belom. — (1. *Mos.* 41,14.)

15. Maka aku mitä karä olo idjä penda matanandau ompat olo tabela beken, idjä akan manganti idjä solake tä.

16. Djadi, karä olo idjä omba helo baue djaton tawan kalepahe; tinai idjä manuntut iä djaton kea karäh handjak. Djetä kea haiang, tuntang kilau manjingkap riwut bewäi.

17. Haga paim, amon ikau manalih human Hatalla; käläh ikau manggapi mangat mahining, bara ikau omba mimbit parapah ain olo gila, krana äwen djaton harati talo kasalae idjä iawie.

BAGI 5.

Karä panatau haiang kea.

---

1. Æla totokm kanaha, tuntang äla ataim kirokiro hakotak hong baun Hatalla: krana Hatalla aton hong sorga, tapi ikau hong petak; tagal tä buah karä aughm isut bewäi.

2. Krana awi kutoh kasusah olo mangampa, tumon tä awi karuek kotake olo tarang kagilae.

3. Amon ikau djari bamiat intu Hatalla, äla ikau randjar mahapuse; krana iä djaton mangilak olo gila; talo idjä djari imiatm, lalus tä kea.
4. Bahalap haream ikau djaton bamiat, bara ikau bamiat, tuntang djaton malaluse.
5. Æla manjoho totokm mimbit isim badosa; tinai äla manjewut hong baun sarohan Hatalla: djetä awiku salaja bewäi. Buhen Hatalla akan hasep kalaite tagal aughm kalotä, palus marusak karä gawin lengäm?
6. Amon kutoh nupi, tä maka kutoh kahaiang tuntang angh riwut; tapi ikau, käläh mikäh Hatalla.
7. Amon ikau mitä olo pähä ihenjek, tuntang kabudjur katetek ingarak hong tanah, äla hengan tagal gawi kalotä, krana aton idjä hai haream bara äwen, idjä karäh mariksae; tinai aton Idjä pangkahai bara äwen tä samandiai.
8. Tinai alo kilekilen kea, puna ontong kea akan tanah, amon aton radja akan hapus petake.
9. Idjä haus rear haradjur djaton tau ombet reare, tinai idjä haus panatau djaton tau puas awi karä pangulihe. Djetä kea kahaiang!
10. Æka kutoh panatau, hetä kea kutohe idjä mamparohot tä; tinai narai ontong tempoe awi djetä, baja mampaharap matae bewäi?
11. Olo idjä toto bagawi mangat tirohe, alo iä djari kuman isut atawa paham; tapi karä kabesoh olo tatau maur tirohe.
12. Djetä peres papa haliai, idjä gitangku penda matanandau, iä tä, mahaga panatau akan karugin tempoe kea.
13. Krana olo tatau kalotä rusak paham tjalakae; tinai amon iä djari manak, maka djaton talo melai intu lengän anake.
14. Kilau iä bara knain indue, kalotä iä buli tinai halowai; djadi panulie sama dengan panumahe, iä djaton akan mimbit talo enen bara karä gawie, idjä tau inanggonge hong lengäe.
15. Maka djetä kea kapapa paham, iä akan hagoet sama haliai kilau iä djari dumah. Narai tinai ontong akae? iä djari bagawi akan riwut bewäi.
16. Hapus umure iä djari kuman huang kakaput, tuntang djari kutoh kasusahe, tinai peres dengan kapähän atäie.
17. Djadi, aku toh manggaräe bahalap tuntang mangat, amon olo kuman mihop, tuntang handjak huang karä gawie, idjä ilaluse penda matanandau, katahin umure idjä puna pandak, idjä inenga Hatalla akae; krana djetä puna bagin ai.
18. Tinai genep olo, idjä inenga Hatalla panatau tuntang ramo, tinai kwasa mangat kuman djetä, tuntang manduan bagie, haiak handjak atäie hong karä gawie: djetä maka panengan asin Hatalla.
19. Krana olo tä djaton paham mangenang karäh kapähän pambelome, basa Hatalla mameda iä dengan kahandjake.

BAGI 6.

Olo idjä djaton tau ombet huange toto tjalaka bewäi.

1. Aton ampin tjalaka, idjä

gitangku penda matanandau, maka djetä kutohe intu olo arä:

2. Djetä, olo idjä inenga Hatalla panatau, kutoh ramo tuntang horumat, sampai djaton tapas talo enen, idjä kahandak atäie; tapi Hatalla djaton manenga kwasa akae, uka kuman tä, malainkan olo beken bewäi kuman tä lepah. Djetä haiang toto, tuntang peres papa.

3. Alo olo manak saratus, tuntang belom tahi umure, tapi hambaruae djaton peda awi talo bahalap, tinai iä djaton ingubur inatum buabuah: djetä koangku, anak idjä ingälus bahalap bara iä.

4. Krana anak kalotä blua haiang, palus hagoet lilap, tuntang arae palus kudap;

5. Iä djaton djari mitä matanandau, tuntang iä djaton katawan tä; iä tä sanang bara olo kalotä.

6. Krana alo olo tä belom sampai duä kojan njelo, tuntang iä djaton djari mangkemä kahalap: djaton äwen tä palus akan äka idjä bewäi?

7. Karä gawin olo uras akan njamae, tapi atäie djaton tau peda awi tä.

8. Krana narai kalabien olo pintar bara olo gila? narai guna olo pähä idjä pintar handak omba olo belom?

9. Bahalap haream hapan ramo idjä aton, bara mangenang awang djaton. Djetä kea kahaiang, tuntang kilau manjingkap riwut.

10. Alo bararangai pangkat olo, arae puna tawan bara horan, iä puna olon bewäi; iä djaton tau hakalawan dengan idjä kwasa bara iä.

11. Krana kutoh augh mandahang kahaiang bewäi; narai guna olo awi tä?

12. Krana äwe katawan narai idjä baguna akan olo sangkom pambelome, katahin isut andaue belom huang kahaiange, idjä ihapuse kilau amban talo bewäi? Atawa äwe handak masuman akan olo, narai idjä karäh rahian bara iä penda matanandau?

BAGI 7.

Sepsimpan augh sewut tuntang adjar.

1. Aran tinduh bahalap haream bara minjak barega, tinai andau pampatäi bahalap bara andau olo inakan.

2. Bahalap haream tamä human tatum bara huma äka rami; krana hong djetä aton kahapus olo handiai, tuntang olo belom mangenang tä hong atäie.

3. Kasusah käläh bara tatawä, krana amon ampin bau ringiringi, tä atäi impahalap.

4. Atäi olo pintar ompat human tatum, tapi atäi karä olo gila ompat huma äka rami.

5. Käläh mahining augh pudjin olo pintar bara mahining augh njanjin olo gila.

6. Krana kilau hutup salentup kaju penda riujing, tumon tä tatawän olo gila. Djetä kea kahaiang!

7. Krana karampi dengan olo badjoho manggila olo pintar kea, tuntang talo inenga marusak atäi.

8. Kahapus talo bahalap bara tamparae; olo basuntul atäie bahalap bara olo badjoho.

9. Æla huangm kanaha blait,

krana kalait puna melai hong atäi olo gila.

10. Æla hamauh: buheu maka karä katika awang bihin bahalap bara awang katontoh? krana djaton awi kapintarm ikau misek talo kalotä.

11. Kapintar sama kahalape dengan panatau; toto bahalap haream tinai akan karä olo idjä mitä matanandau.

12. Krana kapintar mangalindong, tinai rear kea mangalindong; tapi idjä ontong kapintar tinai manenga pambelom akan tempoe.

13. Itäm, ingat gawin Hatalla; krana äwe tau mambudjur talo idjä djari imingkoke?

14. Handjahandjak hong andau bahalap, tuntang andau tjalaka ingat kea, krana Hatalla manampa tä hatontong, nakara olo djaton akan katawan talo awang hindai mandjari.

15. Sepsimpan ampin talo aku djari mitäe sangkom katika kahaiangku. Aton olo tetek, tuntang iä basempong hong kateteke; tinai aton olo papa, idjä pandjang umure huang kadarhakae.

16. Æla ikau pahalau tetek, äla mado arepm pahalau pintar; krana buhen ikau handak rusak?

17. Æla pahalau marajap, äla ikau gila; krana buhen ikau handak matäi basempong?

18. Käläh mimbing djetoh, tinai äla kea malekak lengäm bara djetä; krana idjä mikäh Hatalla, iä mahakan talo handiai tä.

19. Kapintar mangawasa olo harati paham haream bara sapulu mantir hai, idjä hong lewu.

20. Krana hong hapus petak puna djaton idjä biti tetek kalotä, sampai uras bahalap karä gawie, sampai iä djaton basala.

21. Æla manduan atäi tagal karä augh idjä iado olo, belä ikau akan mahining djipem mamapa ikau.

22. Krana tawam bewäi atäim, kindjap ikau kea djari mamapa olo.

23. Talo handiai tä aku djari mangkemäe huang kapintar. Huangku aku handak mandino kapintar, tapi djetä sasar kedjau bara aku.

24. Djetä kedjau, kilen gawingku dengae? djetä pahalau timben, äwe tau sondaue?

25. Aku mules tinai haiak atäiku, mangat mangasene, mariksa tuntang manggau kapintar dengan kaapik, tinai mangat mangasene kahumong olo papa, tuntang karajap karä olo gila.

26. Tä aku sondau talo idjä bapait bara pampatäi, iä tä: olo bawi idjä atäie kilau djaring tuntang djarat, lengäe kilau pasong; olo idjä budjur hong baun Hatalla karäh mahakan iä, tapi olo badosa karäh inawae.

27. Itä! karä talo tä djari sondauku, koan olo pangabar tä, hatontonghatontong, mangat sondau kapintar.

28. Tapi idjä magon inggau hambaruangku, tuntang djaton aku djari sondaue, iä tä: dalam sakojan olo aku djari sondau idjä biti olo hatuä toto, tapi olo bawi djaton haliai marak karä äwen tä.

29. Baja djetoh toto djari sondauku, Hatalla djari manampa olon budjur, tapi äwen manggau arä pikir.

BAGI 8.

1. Æwe padan dengan olo pintar? äwe tau marima talo handiai? Kapintar olo mamplawa baue, tuntang kabangut baue hobah awi tä.

2. Koangku: awi manumon augh njaman radja, tagal sumpahm kea idjä intu Hatalla.

3. Æla murah hadari bara baue, tinai äla magon manekang hapan augh papa; krana iä mawi karä talo kahandake.

4. Krana augh radja puna kwasa; atawa äwe petah hamauh dengae: narai gawim?

5. Idjä mahaga prentah, iä djaton karäh buah talo papa; atäi olo pintar katawan katika tuntang hadat.

6. Krana genep perkara aton katikae tuntang hadate; tapi arä ampin talo papa puna mambehat olon.

7. Krana djaton aton idjä katawan talo rahian; krana äwe tau masanan akae kilen kadjariae dapit?

8. Maka olo djaton kwasa dengan rogh, hapan manahanan rogh tä; tinai olo djaton kwasa dengan andau pampatäi; kahum parang olo puna djaton lapas; tinai kadarhaka djaton akan maliwus tempoe.

9. Karä talo tä djari gitangku, sangkom aku manjoho atäiku mingat karä talo, awang mandjadi penda matanandau. Aton katika, maka olo impahai, marentah awang boken indu tjalakan äwen.

10. Tinai aku mitä olo parajap ingubur, tuntang hantue iagah bara äka brasih, tapi olo idjä budjur gawie ingalapean bewäi hong lewu. Djetä haiang kea!

11. Basa hukum djaton palus mawi karä gawi papa, tagal tä atäi olo kalunen kontep, handak malalus kapapa bewäi.

12. Alo olo parajap sampai kasaratus tingkat malalus kadarhakae, tuntang iä pandjang umure: mahin tawangku kea, äwen idjä mikäh Hatalla karäh batuah, äwen idjä marawan intu baue.

13. Tapi olo parajap djaton akan batuah, kilau kangkalingän talo äwen djaton akan belom pandjang, idjä djaton maku mikäh Hatalla.

14. Aton hindai kahaiang idjä mandjadi hong petak: aton olo idjä tetek, tapi iä imaläh kilau gawie darhaka; tinai aton olo darhaka, tapi iä imaläh kilau gawie tetek. Maka koangku, djetä haiang kea.

15. Tagal tä aku manara kahandjak tä, basa djaton akan olo talo idjä bahalap haream penda matanandan, baja kuman tuntang mihop, tinai handjahandjak; krana baja talo tä bewäi akae asil gawie hapus umure, idjä inenga Hatalla akae penda matanandau.

16. Maka amon aku manjoho atäiku mangasene kapintar, tuntang mitä karä kasusah idjä hong petak, sampai matan olo handau hamalem djaton mangkemä tiroh:

17. Tä aku mitä, hapus gawin Hatalla idjä mandjadi penda matanandau djaton tau olon haratie; amon olo paham badjudju manggaue, djaton haream iä sondau. Alo olo pintar mado arepe katawan tä, djaton kea iä tau sondau djetä.

BAGI 9.

1. Krana talo handiai tä aku djari mingkese huang atäiku, mangat aku bakarinah harati talo tä, iä tä: olo tetek dengan olo pintar, tuntang karä gawie, uras intu lengän Hatalla; olo djaton katawan atawa sinta atawa kasingi karäkarä awang inaharepe.

2. Krana kadjarian idjä sama kilau awang beken kea, idjä bewäi talo supa olo tetek tuntang olo parajap, olo bahalap tuntang brasih sama kilau olo idjä halikä atäie, olo idjä pudji maluput parapah sama kilau olo awang dia, olo bahalap sama kilau olo badosa, olo idjä sumpah sala sama kilau idjä mikäh sumpahe.

3. Perkara toh idjä kapala papa bara karä talo awang mandjari penda matanandau, bas sama bewäi talo supa äwen handiai tä; tagal tä kea atäi olon kontep kadashaka, tuntang kutoh kagila aton huang atäie katahie belom; tinai limbah tä maka äwen tä palus akan äka olo matäi.

4. Krana äwe idjä empas bara tä? Karä awang belom tau harap; krana aso belom bahalap bara singa matäi.

5. Krana karä idjä belom katawan, iä akan matäi; tapi karä awang matäi djaton katawan enen; äwen djaton kea bara upah hindai, krana pangingat olo dengae djari nihau.

6. Tahi olo djari terai sinta, atawa basingi tuntang bahiri äwen tä; äwen djaton bara bagi hong kalunen djetoh hindai intu talo handiai, awang mandjadi penda matanandau.

7. Tagal tä lius, kuman tepongm tuntang handjak, ihop anggorm tuntang mangat atäim; krana Hatalla mangilak gawim.

8. Käläh klambim haradjur bahalap, tuntang takolokm äla tapas minjak.

9. Handjak pambelom dengan sawam idjä ingilakm, sangkom karä andau pambelom mindjam aim, idjä djari inenga Hatalla akam penda matanandau, katahin andau pambelom aim idjä puna haiang; krana djetä puna bagim huang pambelom, tuntang huang karä gawim, idjä ilalusm penda matanandau.

10. Talo handiai awang sondau lengäm akan indu iawim, takan mangamperet tä; krana hong äka olo matäi, idjä puna inalihm, djaton aton gawi, djaton kaapik, djaton kaharati, djaton kapintar.

11. Tinai aku mules bara djetä, palus mitä kilen ampin djalan perkara penda matanandau; kalias djaton baguna akan hadari, kaabas djaton baguna akan parang, kaapik djaton ombet manampa balandja, kaharati djaton tau manatau, kapintar djaton ombet masi ita intu olon, krana samandiai tä sampai tumoh katikae tuntang ontonge.

12. Tinai olo djaton katawan umure; malainkan kilau lauk salenga inawan pasat idjä papa akae, tuntang kilau burong halindjep huang djarat: kakai kea olo kalunen inawan intu katika papa, amon djetä gap manjangkulep iä.

13. Tinai aku djari mitä penda matanandau kapintar djetoh, idjä hai kea kamaängku;

14. Iä tä, aton lewu korik tuntang isut olo huange, maka radja hai dumah maranggar djetä, palus

mangaponge, tuntang manampa pagar hai mangaliling djetä;
15. Maka aton sondau hong lewu tä olo pähä idjä pintar, idjä tau maliwus lewu tä awi kapintare, tapi olo djaton nalingä olo pähä tä.
16. Tä aku hamauh: kapintar toto bahalap bara kaabas; tapi kapintar olo pähä tä inawah bewäi, olo djaton tarima aughe.
17. Augh olo pintar idjä sinisinik bahalap bara kariak olo hai marak olo gila.
18. Kapintar bahalap bara ganggaman; tapi idjä biti olo setan marusak kutoh talo bahalap.

BAGI 10.

1. Idjä kongan langau hantu mambewan tuntang mampakaram minjak tukang tatamba; kalotä kea isut kagila manimben bara kapintar tuntang kahai.
2. Atäi olo pintar intu lengäe gantaue, tapi atäi olo gila intu lengäe sambile.
3. Alo brangai djalan ihoroe olo gila, maka tapas hong atäie; tinai iä mado olo handiai gila.
4. Amon kalait olo hai lembut dengam, äla atäim marasing, krana kasuntul mambalang dosa hai.
5. Aton tinai talo papa idjä gitangku penda matanandau, kasalan idjä lembut bara olo hai,
6. Iä tä: olo gila paham inggatang impahai, tapi olo bahalap akan mondok randah.
7. Aku djari mitä djipen mukong hadjaran, tinai karä mantir manandjong kilau djipen hong petak.
8. Idjä mangali palowang, iä kea akan lawo huange; idjä manembai pagar, iä inotok handipä.
9. Idjä manggaling batu, iä pähä awie, tinai idjä manising kaju tau bahimang awi tä.
10. Amon pakarang djari tumpul tuntang baue djaton iasa, tä olo akan mampalepah kaabase haream; tapi kapintar hapan akal mangabuah karä perkara.
11. Olo habitak djaton bahalap bara handipä, idjä manotok djaton taratawar.
12. Karä augh njaman olo pintar uras paris, tapi totok olo gila kuman arepe;
13. Tamparan karä aughe aton kagila, tinai katatesae, djetä kanjanjau idjä marusak.
14. Olo gila paham habitak; tapi olo djaton katawan kilen kadjariae; äwe handak masuman akae narai idjä akan mandjadi dapit?
15. Gawin olo gila bahali akae, djalan tanggoh lewu mahin djaton iä tawae.
16. Pajah tanah, idjä haradja anak olo, tinai karä mantire baramirami haiak djadjewu.
17. Berkat tanah, idjä radjae puna hai, tuntang karä mantire kuman tumon wajahe, hapae mamparigas arepe, tuntang djaton indu baramirami.
18. Awi kadiae maka bapahae harenep, tinai awi kabantus lengäe huma mamantis.
19. Æwen nguan panginan uka tatawä, tinai anggor akan mampahandjak pambelome, rear akan mandjadian talo handiai akae.
20. Æla manjapa radja, alo hong knaim mahin äla, alo hong äkam batiroh mahin äla manjapa olo tatau; krana burong penda langit

manjampai aughm, tuntang karä talo idjä bara palapas masuman tä.

BAGI 11.

1. Djakah panginam akan danum, tä maka ombeombet katahie rahian ikau karäh sondau tä tinai.
2. Bagi tä akan udju hanja biti, krana ikau djaton katawan, tjalaka kilen karäh sampai petak.
3. Amon baunandau djari babehat, tä maka iä mampalawo udjan paham akan petak; tinai amon batang kaju balongkang, alo akan salatan alo akan utara, maka äkae balongkang, hetä kea äkae melai.
4. Idjä mangenang riwut, iä djaton malan, tinai idjä mangenang baunandau, iä djaton manggetem.
5. Kilau ikau djaton katawan djalan tintun riwut, atawa ampin karä tolang mandjari hong knain olo batihi: tumon tä kea ikau djaton katawan gawin Hatalla, ampie mandjadian talo handiai.
6. Haiak djadjewu tawor binjim, tinai halemäi äla mampaterai lengäm; krana ikau djaton katawan idjä kwe akan mandjari, djetoh atawa djetä; tinai paribasa amon duäduä mandjari, djetä bahalap haream.
7. Kalawa tä puna manis, tinai mangat akan matä manampajah matanandau.
8. Tapi amon olo belom tahi njeloe, tuntang mamparami arepe hong karä talo tä: käläh iä mangenang andau kakaput kea, basa djetä puna arä; krana kadjarian talo handiai puna haiang.
9. Parami arepm, o olo tabela, sangkom katabelam, tuntang soho atäim handjak pesam katagangam, awi idjä tumon kakilak atäim tuntang karadjin matam; tapi ingat buabuah, tagal talo handiai tä dapit ikau iriksa Hatalla.
10. Kanan kapähä bara atäim, lekak kapapa bara bitim, krana katika katabelam haiang kilau pandang handjewu.

BAGI 12.

1. Pesam tabela ingat iä, idjä djari manampa ikau, helo bara andau papa tä sampai, tuntang karä njelo tokep, idjä tahiu tä ikau karäh hamauh: djetä djaton aku mangilake.
2. Helo bara matanandau tuntang kalawa, bulan dengan karä bintang mandjadi kaput, tuntang baunandau palus baluli tinai limbah udjan;
3. Katika amon idjä tonggon huma tä hagendjäh, tinai idjä abas tä haleko, amon tukang panggiling tä malajan, basa iä batisa isut, tuntang idjä manangkilik bara panjengok tä mandjadi kawus;
4. Amon blawang djalan blua iatep, tuntang augh galingae tä benjebenjem; amon olo misik sana burong mahiau, tuntang karä idjä panjanji tä sontop;
5. Sampai olo mikäh äka gantong, tuntang uras pampikäh bewäi hong djalae, amon karahuang mangambang, amon sangkalap

mangkawang, tuntang dahian malikah: krana intu tä olo akan indu manalih humae idjä palus katatalih, tuntang tukang tatum djari tokep;

6. Helo bara tali salaka inggeto, tuntang blanai bulau tä imusit, sarangan masip indarai hong kali, tuntang galingan kali ingarak;

7. Tuntang kawo tä akan buli petak tinai, tumon solake, tuntang hambaruan buli Hatalla, idjä djari manengae. — (1.*Mos*.3,19.)

8. Joh, haiang uras kahaiang, koan olo pangabar; uras haiang talo handiai! — (1,2.)

9. Maka olo pangabar tä hindjä ungkup olo pintar tä, tuntang madjar olo arä kaharati, tinai iä mangumang tuntang mariksa, sambil mangarang arä sewut.

10. Olo pangabar tä paham manggau, mangat sondau augh paris, uka manjurat karä augh toto tä budjubudjur.

11. Maka karä augh ungkup olo pintar tä uras kilau pasak tuntang paku idjä ilantak, idjä ingampeleng awi karä guru, tuntang idjä inenga awi Sakatik idjä tonggal tä.

12. Tinai idjä sala bara djetä, buah ikau batawat, o anak; kutoh surat inampa djaton balentas, tuntang awi kapaham mangadji mampaujuh bereng.

13. Toh, käläh ita mahining djumalah karä adjar: mikäh Hatalla, tuntang haga prentahe, krana hong djetä hapus pambelom olo. — (1.*Tim*.1,5.)

14. Krana Hatalla karäh mimbit karä gawin olo uka iriksa, tuntang talo handiai idjä basilim, alo bahalap alo papa.

NJANJI KARÆ

NJANJI, AIN

S A L O M O.

BAGI 1.

1. Njanji karä njanji, idjä ingarang Salomo. —

2. Käläh iä manjium aku hapan sium totoke: krana sintam bahalap bara anggor.

3. Ewau minjakm paham mangat, aram kilau minjak idjä inusuh, tagal tä karä budjang bawi mangilak ikau.

4. Djidjit aku, tä ikäi hadari manuntut ikau. Radja djari mimbit aku tamä karonge. Ikäi baramirami, tuntang handjak ran-

tang tagal ikau; ikäi mangenang sintam paham bara anggor; olo budjur mangilak ikau.

5. Aku babilem, tapi bungas kea, o ketou anak bawin Jerusalem, kilau tingkap olo Kedar, kilau pararani ain Salomo.

6. Æla keton manantură aku, basa aku babilem, tagal aku djari buah lasut andau. Karä anak induku djari malait aku; äwen djari manjoho aku manonggo karä pambulan anggor; tapi pambulan anggor idjä puna aingku aku djaton djari manonggoe.

7. Suman akangku, o ikau, idjä ingilak hamharuangku, kwe äkam manjakatik, kwe äkam malajan bentok andau? uka äla aku kilau idjä akan hasandurong palus mendeng darah kawau karä kolam.

8. Djaton ikau katawan tä, ikau idjä kapala bungas bara karä olo bawi? blua bewäi, tuntut awan pain karä tabiri, tuntang sakatik anak kambing aim darah puna äka karä sakatik.

9. Aku manandiug ikau, o aring, dengan hadjarangku, idjä intu karetan Parao.

10. Bungas toto pipim idjä ingangkuling rantai bulau, tuntang ujatm hasaling mutiara.

11. Ikäi handak manampa akam rantai bulau batatak salaka.

12. Kahum radja mondok kuman hong medjae, maka minjak nardus ajungku hatambeleng ewaue.

13. Idjä ingilakku tä kilau peteng mur akangku, idjä melai bara malem helat tusungku.

14. Idjä ingilakku tä akangku kilau kambang kiprus, intu pambulan anggor hong Engedi.

15. Itäm, ikau toto bungas, o aring, bungas haliai ikau, matam kilau matan burong dara.

16. Itäm, o idjä ingilakku, ikau bakena tuntang toto manis. Æka koä menter mamumbong.

17. Karä djihin human ita uras kaju seder, hapus dinding ita uras kaju goper.

BAGI 2.

1. Aku toh kambang mawor hong Saron, tuntang kambang lilium hong djanah.

2. Toto, kilau kambang lilium marak karä duhi, tumon tä aringku marak karä olo bawi.

3. Kilau batang sungkop marak himba, kakai idjä ingilakku marak olo hatuä. Aku mondok mampangat arepku hong kangkalingäe, tuntang buae manis akan tangepku.

4. Iä mimbit aku tamä human anggor, tuntang sintae manganggarong aku.

5. Awat aku hapan gula anggor, pangat aku hapan sungkop, krana aku haban awi sinta.

6. Lengäe sambil aton penda takolokku, tinai lengäe gantaue mamalok aku.

7. Aku manjumpah keton, o anak bawin Jerusalem, intu krahau tuntang badjang bawie hong padang, belä keton mampisik tuntang manangkedjet aringku tä, sampai iä misik kabuate.

8. Djetä augh ain idjä ingilakku; itä! iä dumah; iä manangkadjok hundjun bukit, iä manjampundong hong lungkoh.

9. Idjä ingilakku tä kilau krahau, kilau anak badjang; itä! iä

mendeng balikat dinding ita, manangkilik bara ruar panjengok, sangkowonge mamala nantähus krawang badjakan.

10. Idjä ingilakku tombah, sambil hamauh dengangku: mendeng ikau, aring, idjä bungas akangku, palus kantoh ikau.

11. Krana itäm, musim sadingen djari halau, musim udjan djari terai tuntang liwat.

12. Karä ampin kambang lembut hong tana, wajah burong mahiau djari sampai, augh burong kuku mamala hong tanah ita.

13. Batang ara mampakasak buae, tinai upon anggor mangambang tuntang mamplna ewane. Mendeng, o aring, idjä bungas akangku, palus kantoh ikau.

14. Joh burong darangku, idjä hong lowang batu tuntang hong darak bukit, prahan ampim akangku, pahining aughm intu aku; krana aughm tä paris, tuntang ampim tä bungas.

15. Tawan akan ikäi karä ason taun, ason taun korik tä, idjä marusak pambulan anggor; krana pambulan anggor ikäi tä mangambang.

16. Idjä ingilakku tä, iä ajungku, tuntang aku ajue, idjä manjakatik marak kambang lilium.

17. Sampai andau sadingen tuntang karä kangkalingän talo lilap, ules arepm, buli, idjä ingilakku, palus mandjadi kilau krahau atawa kilau anak badjang hong bukit helat tä.

BAGI 3.

1. Hamalem, huang sasurongku, aku djari manggau iä, idjä ingilak hambaruangku. Aku manggau iä, tapi djaton sondau.

2. Toh aku handak mendeng, palus mangumbang hapus lewu, karä djalan tuntang äka pakan, balalu manggau idjä ingilak hambaruangku; aku manggau iä, tapi djaton sondau.

3. Olo djadjaga, idjä mangumbang lewu, hasupa dengangku; koangku: djaton keton djari mitä iä, idjä ingilak hambaruangku?

4. Maka handjulu limbah aku mahalau äwen tä, aku sondau iä, idjä ingilak hambaruangku. Aku manjingkap iä, tuntang djaton maku malapas iä, sampai aku mimbit iä tamä human induku, karong olo bawi tä idjä djari manakan aku.

5. Aku manjumpah keton, o anak bawin Jerusalem, intu krahau tuntang badjang bawie hong padang, belä keton mampisik atawa manangkedjet aringku tä, sampai iä misik kabuate.

6. Æwe idjä dumah hetä bara padang tunis, kilau sampulok asep, kilau asep mur tuntang garo dengan karä ampin talo mangat ewaue ain tukang tatamba?

7. Itä! pasah tasaran ai, ain Salomo tä! djahawen pulu pangkalima hakaliling hetä, baris pangkaliman olo Israel.

8. Uras mimbing padang, tuntang iä patjäh mamarang; genep biti manangking padange intu kahange, tagal talo pampikäh hamalem.

9. Radja Salomo djari manampa akae pasah tasaran kaju Libanon;

10. Djihie salaka, lasähe bulau, lalangite benang ungu, huange

imbungas iampar puron pararani ain anak bawin Jerusalem.

11. Blua, keton o anak bawin Jerusalem, itä radja Salomo hapan makota, idjä dengan tä indue djari mambungas iä metoh andaue masawä, metoh andau kahandjak atäie.

BAGI 4.

1. Itäm, o aring, ikau bungas, bahalap haliai ikau; matam kilau matan burong dara penda sandurongm; balaum kilau kawan kambing idjä malenak bara bukit Gilead.

2. Kasingam kilau kawan tabiri idjä ingunting bulue, idjä blua bara äkae mandoi, idjä uras manak hatatop, tuntang djaton idjä tamanang.

3. Totok biwihm kilau lawai ungu, tinai njamam paris haliai, pipim kilau dalima imontong, penda sandurongm.

4. Ujatm kilau tjandin Dawid, idjä tuntang parasikoe, sakojan talawang ingkepan hetä, tinai karä ampin ganggaman pangkalima.

5. Tusum tä kilau anak krahau hatatop, idjä murep marak kambang lilium.

6. Sampai andau kakius, tuntang kangkalingän talo lilap, aku handak manalih bukit mur tä, tuntang lungkoh manjan.

7. Hapus bitim toto bungas, o aring, djaton kasalan ampim.

8. Omba aku bara Libanon, o popohku, omba aku bara Libanon. Mohon bara bukit Amana, bara bukit Senir tuntang Hermon, bara äka karä singa, bara bukit harimaung.

9. Ikau djari manjangkawit atäiku, joh betauku, popohku! ikau djari manjangkawit atäiku awi matam silae, awi salang ujatm.

10. Lalehan kaparis sintam, joh betauku, popohku! sintam tä bahalap bara anggor, tuntang ewau minjakm manangkalau kamangat ewau karä talo beken.

11. Totok biwihm, joh popohku, manahuto danum madu, madu tuntang djohon tusun sapi penda djelam, tinai ewau pakaiam kilau ewau Libanon.

12. Joh betauku, popohku, ikau kabon idjä ihuit lawange, lowang danum idjä inutup, kalin danum idjä iatep dähedähen.

13. Karä pambulam kilau kabon kambang kontep batang dalima, tuntang karä ampin bua mangat, kambang kiprus tuntang nardus;

14. Nardus tuntang henda, djarangau tuntang kaju manis, tinai karä ampin kaju garo, mur tuntang tjandana, tinai karä ampin kajun minjak idjä kapala bahalap.

15. Ikau kilau lowang danum hong kabon, kilau kalin danum belom, idjä nahasak bara Libanon.

16. Misik, o riwut utara, kantoh riwut salatan, tampur kabongku, uka gitan talo mangat ewaue mahasor. Käläh idjä ingilakku tanggoh kabon ai, tuntang kuman karä buae idjä mangat.

BAGI 5.

1. Aku tanggoh kabongku, o betauku, popohku; aku djari ma-

mutik murku tuntang karä ampin, talo mangat ewaue ajungku, aku djari kuman sarangan madungku tuntang gulan anggor, aku djari mihop anggorku tuntang djohon tusun sapi. Kuman keton, idjä äka sintangku, mihop baramirami, o sobatku.

2. Aku djari batiroh, tapi atäiku binih. Djetä augh ain idjä ingilakku, idjä manegah. Uap akangku, betauku, aringku, burong darangku, idjä bungas tinduh akangku; krana takolokku bongkak awi ambon, tuntang karä bungkal balauku awi enon hamalem.

3. Aku djari mengkak badjungku, kilen aku akan mangkepan tä tinai? aku djari mamenjau paingku, kilen aku akan marumur tä tinai?

4. Tapi idjä ingilakku manamäan lengäe bara ruar panjengok, tä usokku burabarak tagal iä.

5. Tä aku mendeng, handak muap blawang akan idjä ingilakku, maka lengängku mahasor mur, tuntang tundjukku awi minjak mur, idjä hong tandun kuntji.

6. Djadi, amon aku djari muap akan idjä ingilakku, tä iä djari nihau hagoet; maka ngaus tahasengku awi aughe. Palus aku manggau iä, tapi djaton sondau, aku mantehau, tapi iä djaton tombah aughku.

7. Olo djadjaga, idjä mangumbang lewu, sondau aku, äwen mamukul mampahimang aku, olo idjä mandjaga hong kota marampas sandurongku.

8. Aku manjumpah keton, o anak bawin Jerusalem, amon keton sondau idjä ingilakku tä, narai keton handak masuman akae? Suman akae, aku toh haban awi sinta.

9. Narai idjä ingilakm tä labih bara sobat beken, joh ikau, idjä kapala bungas bara karä olo bawi? Narai idjä ingilakm tä labih bara sobat beken, sampai ikau manjumpah ikäi kalotoh?

10. Idjä ingilakku tä lalenak lalendang, iä bahalap bara bakojakojan.

11. Takoloke kilau bulau idjä bahalap haliai, bungkal bulaue bakendet babilem kilau kak.

12. Matae kilau burong dara darah tahasak danum, idjä ienjau hapan djohon tusu, mantining kilau hintan intu kumpange;

13. Pipie kilau pulau talo mangat ewaue, kilau gudang minjak; totok biwihe kilau kambang lilium, idjä manahuto danum mur;

14. Tundjuke kilau tisin bulau idjä bara matä hintan; bitie kilau ramo garing inatah dengan batu sapir;

15. Buntise kilau djihi marmor, idjä bara pai bulau masak; ampie kilau Libanon, iä budjang hatuä idjä kilau batang seder;

16. Tangepe kilau batang kamanis, tuntang hapus bitie uras paris tinduh. Tumon tä idjä äka sintangku tä, toto tumon tä idjä ingilakku, o keton anak bawin Jerusalem.

BAGI 6.

1. Akan kwe idjä ingilakm tä djari hagoet, o ikau idjä kapala bungas bara karä olo bawi? Kwe kahimat idjä ingilakm tä?

Maka ikäi handak omba ikau
manggaue.

2. Idjä ingilakku tä djari mohon tanggoh kaboe, talih pulau talo mangat ewau, mangat manjakatik hong karä kabon, tuntang mamutik kambang lilium.

3. Aku ain idjä ingilakku, tinai idjä ingilakku puna aingku, iä idjä manjakatik marak kambang lilium.

4. Ikau bungas, o aring, kilau Tirsa, paris kilau Jerusalem, tinai äka kikäh kilau kawan parang.

5. Ules matam bara aku, krana djetä hadjadjuan aku; balaum kilau kawan kambing, idjä malenak bara Gilead.

6. Kasingam kilau kawan tabiri, idjä blua bara äkae mandoi, idjä uras manak hatatop, tuntang djaton awang tamanang.

7. Pipim kilau dalima imontong penda sandurongm.

8. Aton djahawen pulu sawan radja, tinai hanja pulu gundike, tuntang karä budjang bawi djaton taraisä;

9. Tapi Idjä bewäi idjä burong darangku, idjä bungas tinduh akangku, Idjä bewäi idjä ingilak indue, idjä kampilin ain idjä manak iä. Amon karä anak bawi mitä iä, maka äwen manara iä, manjewut iä berkat; karä sawan radja tuntang gundike manara iä.

10. Æwe djetä idjä manjangkowang kilau langit mahindang, bahalap kilau saran bulan, brasih kilau matanandau, tuntang äka kikäh kilau padjun parang?

11. Aku djari mohon akan kabon enjoh, tantai mitä talo lembut taheta darah tahasak sungäi, handak mitä djaka batang anggor mangambang, tuntang upon dalima malelak.

12. Djadi, helo bara aku katawan, maka kahausku manjampai aku akan karetan utus ajungku idjä pahlas.

13. Buli, buli tinai, o Sulamit! buli, buli tinai, mangat ikäi manampajah ikau. Buhen keton handak manampajah Sulamit? Basa iä kilau duä baris tä hong Mahanaim.

BAGI 7.

1. Lalehan kaparis tasaran paim hong sarumpahm, joh putir, anak radja! Sapan kahangm kilau santagi tampan kamasan idjä apik.

2. Pusem kilau sangkir bunter idjä haradjur basuang talo ihop, knaim kilau tujok gendom, idjä hapapar kambang lilium.

3. Tusum duäduä kilau anak krabau hatatop.

4. Ujatm kilau tjandi garing; matam kilau lowang danum hong Hesbon, hong bauntonggang Batrabim; urongm kilau tjandi hong Libanon, idjä hatandipah dengan lewu Damaskus.

5. Takolokm intu hundjum kilau Karmel, balau takolokm kilau ungu, radja indjarat awi bungkal balaum.

6. Lalehan kabungaam, lalehan kamanism, o ikau äka kataungku, hong karä kaparism!

7. Ampim inapengan dengan batang korma, tusum kilau tundon anggor.

8. Koangku: djaton tau dia

aku mandai batang korma tä, tuntang manjingkap karä edae; käläh tusum kilau tondon anggor, tuntang ewau urongm kilau sungkop;

9. Tinai tangepm kilau anggor idjä bahalap, idjä inelen dia hagarut balengkong ain idjä ingilakku, idjä seleselek tamä njaman olo idjä batiroh.

10. Aku ain idjä ingilakku, tuntang kataharue mangahandak aku.

11. Kantoh, idjä ingilakku, koä handak akan tana, palus bara malem penda batang kiprus.

12. Mangat haiak djadjewu koä manalih pambulan anggor, uka mitä djaka batang anggor manjalampak, tuntang tundoe taheta djari lembut, tinai djaka upon dalima mangambang; hetä aku handak mamprahansintangku akam.

13. Dudaim tä mamplua ewaue, tinai intu bauntonggang ita aton karä ampin bua bahalap; idjä taheta tuntang idjä helo tä aku djari minae akam, o ikau idjä ingilakku.

BAGI 8.

1. Käläh djaka ikau indu njahangku, idjä djari manusu induku; mangat aku tau manjium ikau, amon aku hasupa dengam hong djalan, tuntang olo djaton tau mamapa aku.

2. Tä aku handak magah ikau tamä human induku, hetä ikau akan madjar aku; tä aku handak mampihop ikau hapan anggor häwoi talo mangat, tuntang danum dalimangku.

3. Lengäe sambile penda takolokku, tinai lengäe gantane mamalok aku.

4. Aku manjumpah keton, o anak bawin Jerusalem, belä keton mampisik atawa manangkedjet aringku tä, sampai iä misik kabuate.

5. Æwe djetä, idjä mandai bara padang tunis, hasinggoh dengan idjä ingilake. Penda batang sungkup aku djari mampisik ikau, äka indum djari manakan ikau, äka idjä manak ikau djari luas.

6. Ina aku hong atäim kilau tjap, kilau tjap intu lengäm. Krana sinta tä puna abas kilau pampatäi, tinai kabehu dähen kilau naraka; barahe kilau apui, djetä njalan Jehowa.

7. Kutoh danum mahin djaton kabawae mambelep sinta tä, karä batangdanum djaton olih mambuseng iä; alo olo handak manenga karä panatau humae lepalepah tagal sinta tä, maka djetä djaton bara pedah haliai.

8. Aton intu ita betau idjä korik, iä hindai lembut tusue. Kilen gawin ita dengan betau ita, amon olo handak misek iä?

9. Djaka iä kilau kota, tä ita handak mamangun parasiko salaka intu hundjue; amon iä kilau bauntonggang, ita handak matep iä hapan papan kaju seder.

10. Aku kilau kota, tuntang tusungku kilau tjandi; tä aku ingilak intu matae.

11. Salomo tempon pambulan anggor hong Baalhamon; iä mahandjaman pambulan anggore tä akan olo panonggo, genep biti manenga sewa sakojan kabawak salaka tagal buae.

12. Batang anggorku, idjä pu-

na ajungku, inguangku; akam, o Salomo, patut sakojan, tapi duä ratus akan idjä manonggo bnae.

13. Ikau, o aring, idjä melai hong kabon tä, karä kapatoku mendäh aughm, soho aku mahining djetä.

14. Kantoh, gulong, o idjä ingilakkn! palus mandjadi kilau krahau atawa anak badjang hong bukit ramon garo.

SURAT NABI

J E S A I A.

BAGI 1.

Jesaia masuman hukum akan tanah Juda, tuntang manjoho olo hobah atäie.

1. Djetoh karä paitä Jesaia, anak Amos, idjä djari gitae tahiu Juda tuntang Jerusalem, intu pangereng Usia, Jotam, Aghas äwen äpat Hiskia, radja Juda tä. — (2.*Kron.*26—32.)

2. Hining, karä langit, tuntang ikau, o petak, talingan pindingm, krana Jehowa hamauh: Aku djari mahaga tuntang mampahai arä anak, tapi äwen djari darhaka undur bara aku.

3. Sapi mahin kasene tempoe, tuntang kalidai katawan kandang olo idjä manggau iä; tapi olo Israel djaton kasene, djalahan olo ajungku djaton katawan.

4. Pajah, utus idjä badosa tä, djalahan idjä sarat kadarhakae, kempang idjä parajap, anak idjä tapakarok kianat tä, idjä ngalapean Jehowa, mamapa idjä äka karasih Israel, tuntang djari balekak undur kahikute.

5. Narai guna mandjara keton hindai, basa keton sasar undur kedjau haream? Hapus takoloke djari haban, salepah atäie djari ujuh.

6. Bara tatap paie mimes takoloke djaton mahin mangat, baja uras himang, awan pukul tuntang baha idjä hanana, idjä hindai inguit, hindai imeteng, hindai iurut dengan minjak.

7. Tanah keton benjem karakkaraka, karä lewun keton djari kinan apui; olo beken utase kuman pangulih tanan keton kahum baun keton, tuntang djetä rusak benjem, kilau tanah irusuh musoh.

8. Maka Sion, anak bawi tä, djari balihi kilau tingkap hong pambulan anggor, kilau pasah tana hong kabon tantimon, kilan lewu idjä ingapong.

9. Djaka dia Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari manisa isut akan ita, tä maka ita

sama dengan Sodom tuntang kilau Gomora. — (1.*Mos.*19,24.)
10. Hining augh Jehowa, keton karä mantir Sodom, tamäan akan pindingm Torat Hatallan ita, o utus olo Gomora!
11. Narai pedahe akangku kutoh parapah keton? koan Jehowa. Aku puas awi tabiri hatuäe, parapah ingähu tä, tinai awi enjak meto baseput, tuntang aku djaton mangilak dahan sapi, anak tabiri tuntang kambing hatuäe.
12. Amon keton manalih handak manaharep baungku, äwe blaku talo tä bara lengän keton, uka mahundjeng parantarangku?
13. Æla hindai mimbit parapah idjä haiang kalotä; garo tä indu kadjilekku; totok bulan, tuntang andau sabat, katika keton hapumpong, metoh keton sombajang tuntang marajap, aku djaton hindai maku manjanggope.
14. Karä totok bulan keton, tuntang karä pestan keton idjä innkas uras injingi hambaruangku, aku peda dengae, aku djari bisau manjarenae.
15. Alo keton mandepä lengän keton, tapi aku mangambutep matangku nalua keton; alo keton baruek blaku doa, mahin djaton aku mahininge, krana lengän keton kontep daha.
16. Penjau arep keton, prasih bitin keton, kanan karajap keton bara matangku, terai mawi talo papa.
17. Adjar arep keton mawi talo bahalap, goang kabudjur, dohop olo idjä ihenjek, awi mamatut akan nolä, palus awat perkaran balo.
18. Limbah tä kantoh, ita hitong, koan Jehowa: alo karä dosan keton bahandang kilau daha, djetä akan malik baputi kilau ambon habungkus; alo djetä kilau kadandang, djetä akan hobah kilau amau. — (43,25.)
19. Djaka keton pahias manumon, tä keton karäh kuman kahalap tanah toh.
20. Tapi amon keton manekang tuntang marisang, tä toto keton lepah kinan padang, krana njaman Jehowa idjä manjewut tä.
21. Kilen kea djetä, lewu budjur tä mandjadi lontäi? Bihin djetä basuang kabudjur; katetek puna melai hetä; tapi toh uras pamuno bewäi.
22. Salakam uras ngarawang mandjadi kadjea; anggorm djari sampur danum.
23. Karä mantirm marisang tuntang mangola maling; genep biti äwen tä radjin sudok, haiak manggau talo inenga; nolä djaton iä mambudjure, perkaran balo djaton iä maku masarae.
24. Tagal tä koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, Idjä kwasa mahundjun Israel tä: Pajah! aku handak malnput huangku mawi olo tä idjä malawan aku, palus mamaläh arepku intu karä musohku.
25. Aku handak malawo lengängku mawi keton, tuntang handak mamapas salakam lepah lingis, palus manganan karä kadjeam.
26. Tuntang aku handak halalian karä hakim ajum tiuai kilau idjä solake, tinai karä mantirm kilau intu tamparae. Tä ikau karäh inggarä lewun katetek, tuntang lewu idjä budjur tinduh.
27. Sion patut iliwus awi kabudjur, tinai karä oloe idjä tawanan tä tumon katetek.

28. Tapi karä olo palangkah tuntang olo badosa haiahaiak, karäh injempong, idjä ngalapean Jehowa karäh nihau lomos.
29. Krana olo tä karäh njukok tagal karä batang ela, idjä ingipen keton, keton karäh buah kahawen tagal karä kabon dewa, idjä intih keton.
30. Krana keton akan mandjadi sama dengan batang ela idjä maranggau, lepah baduroh dawäe, tuntang kilau kabon idjä djaton bara danum.
31. Amon dewa idjä inggarä abas tä mandjadi kilau lepu, tuntang tukange kilau gutin apui: tä maka kadaduä tä haiak bakähu, tuntang djaton idjä mambelepe.

BAGI 2.

Karadjaan Hatalla insuman; tapi helo karä olo badjoho ihukum.

---

1. Djetoh augh idjä gitan Jesaia, anak Amos, tahiu Juda tuntang Jerusalem.
2. Maka karäh mandjadi intu lawin karä andau, tä lungkoh äka human Jehowa karäh indähen hundjun tantan karä bukit, sampai mangkahemer bara karä gunong; tä olo kapir handiai karäh badähes akan hetä.
3. Arä utus olo karäh hagoet, sambil hamauh: has! ita lius, tanggoh bukit Jehowa, talih human Hatallan Jakob, mangat iä madjar ita djalae, uka ita mahoroe pelek ai. Krana bara Sion Torat karäh blua, tuntang augh Jehowa bara Jerusalem.
4. Maka Iä karäh mamutus marak olo kapir, tuntang mahukum arä utus olo. Tä karä olo akan manasal padange mandjadi paringgis, tinai lundjue mandjadi gento. Krana djaton utus olo idjä karäh manggatang padang tinai mawi awang beken, djaton hindai olo karäh madjar arepe parang.
5. Kantoh toh, keton ungkup human Jakob, has, ita manahdjong hong kalawa Jehowa.
6. Tapi Ikau djari ngalapean djalahan olo ajum, ungkup human Jakob tä; krana olo tä kontep kadarhakae paham bara äwen idjä hila timor, iä panudjum kilau olo Pilisti, tinai iä mangilak tuntang mangola anak tanah beken.
7. Maka tanahe basuang salaka bulau, karä panataue djaton tawan kalepahe; tanahe kontep hadjaran, tinai karä karetae djaton taraisä.
8. Tinai tanahe basuang hampatong dewa kea, iä manjembah tampan lengäe tä, talo idjä djari inguan tundjuke.
9. Hetä karä olo korik sontop, tuntang karä olo hai mamparandah arepe; djetä Ikau djaton maku mampun äwen.
10. Dari, tamä lowang batu, sahokan arepm hong petak tagal pampikäh bara Jehowa, tuntang tagal kutoh kahaie.
11. Kadjohon olo karäh impanjukok, tuntang kahain olo karäh imparandah, tapi batonggal Jehowa bewäi karäh hai intu katika tä.
12. Krana andau Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karäh manapi karä talo badjoho, talo hai tuntang talo gantong, mangat djetä imparandah;
13. Manapi mawi karä batang seder hong Libanon, idjä gantong tuntang mangkahemer, tuntang karä batang ela hong Basan;

14. Karä bukit idjä gantong, karä lungkoh idjä mangkahemer,
15. Karä tjandi gantong, tuntang karä kota dähen,
16. Karä banama hai hong tasik, karä ampin talo tampa idjä barega;
17. Sampai karä kadjohon olo uras injontop, tuntang karä kahain olo imparandah, tuntang tikas Jehowa bewäi hai intu katika tä.
18. Maka dewa handiai karäh lepah nihau.
19. Tä olo karäh tamä lowang batu tuntang darak petak, tagal pampikäh Jehowa, tuntang tagal kutoh kahaie, amon Iä karäh mendeng, manaräwen hapus petak. — (*Luk.* 23,30.)
20. Katika tä genep olo karäh manganan karä dewa salaka bulau, idjä djari inampae akae, uka manjembah tä, mandjakah tä akan lowang blawau tuntang pandan;
21. Haiak bitie misong arepe tamä hungkap batu tuntang djahat batukarang tagal pampikäh bara Jehowa, tinai tagal kutoh kahaie, amon iä mendeng manjabanen hapus petak.
22. Toh, terai keton harap olon, idjä tahasenge intu uronge; krana hong idjä kwe olon tau iharap?

BAGI 3.

Hatalla karäh marusak karä kadjohon olo.

1. Krana itä! pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karäh manganan bara Jerusalem tuntang bara hapus Juda sokah tuntang sahungker, karä batang panginan, karä lowang danum;
2. Karä olo abas tuntang olo parang, karä hakim tuntang nabi, karä olo tawan tirok tuntang olo bakas;
3. Karä mantir hong limä pulu tinai karä olo hai, karä mantir basara tuntang karä tukang idjä apik dengan olo idjä rentas.
4. Tuntang aku handak manjoho olo tabela mandjadi mantire, idjä kilau anak olo akan marentah olo tä.
5. Tä olo tä karäh hawi hararat sama arepe, sampai genep biti mawi kelae; olo tabela karäh badjoho dengan olo bakas, tinai olo korik dengan olo hai.
6. Tä olo karäh manjingkap paharie, idjä hindjä ungkup human bapae, koae: ikau magon bara pakaian, buah ikau mandjadi radjan ikäi, käläh talo karakkaraka toh penda lengäm.
7. Tapi iä karäh manjumpah andau tä, koae: aku toh puna djaton tabit; tinai djaton tepong djaton pakaian huang humangku; äla manjoho aku mandjadi mantir olo arä.
8. Krana Jerusalem djaladjälan balongkang, tinai Juda djari rampar, basa djalae tuntang karä gawie malawan Jehowa, nakara mamparahas matan idjä hai.
9. Kadarhakae tarang hong baue, tuntang bakarinah äwen manara dosae, kilau äwen hong Sodom, djaton manjahokan tä. Pajah hambaruae! krana iä manampa tjalaka akae kea.
10. Awi mamberkat olo tetek; iä karäh batuah, krana iä karäh kuman bua gawie.
11. Tapi pajah olo parajap! iä karäh tjalaka; krana iä karäh imaläh tumon kapatut lengäe.

12. Anak olo mahenjek djalahan olo ajungku, tuntang olo bawi marentah iä. Kajah djalahan olo ajungku! idjä magah ikau mampalajang ikau, tuntang manjahokan djalan idjä patut ihorocm.

13. Jehowa mendeng handak masara, iä djari dumah uka mamatut karä utus olon.

14. Jehowa dumah, handak mahukum karä bakas olo ai tuntang karä mantire. Kraua keton djari marusak pambulan anggor toh, tuntang ramon olo pähä djari irampas akan human keton.

15. Buhen keton manakir mamparamok djalahan olo ajungku, tuntang manepä marotek bitin olo tjalaka? koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

16. Tinai Jehowa hamauh: Basa anak bawin Sion tä badjoho, manandjong malingak ujate, tuntang baue ingasaie hagoet malago, tinai paie kedjukedjut:

17. Maka Tuhan handak mampalembut piah mampalunga takolok anak bawin Sion, tinai Jehowa karäh malowai kahawen äwen.

18. Katika tä kea Jehowa karäh mengkak manganan gelang kabungase, salutup hadjandjala, saling santagi;

19. Karä sowang, lasong krawang, sandurong;

20. Karä angkol, renda, taliwanang, supun minjak, bulau namburak;

21. Karä tisin tuntang lawong;

22. Karä pakaian kampili, kampoh, salampai, buntil;

23. Karä saramin, kamedja lamos, salendang, sindjang.

24. Tuntang talo bewan karäh indu gantin ewau garo, tinai pasong karäh manganti taliwanang, kalunga manganti karä bungkal balau, tinai tapih njamu manganti klambi pandjang lamos, tuntang kabatal manganti kabungas.

25. Karä hatuän keton lepah akan halelek awi padang, tuntang karä pangkaliman keton matäi hong parang.

26. Tuntang karä äka basara karäh benjem haiak manatum, palus iä karäh mondok hong petak boang tuntang rusak.

BAGI 4.

Kristus, salundik Jehowa tä, indu salamat tuntang kahalap ungkup ai.

---

1. Katika tä udju biti olo bawi karäh manjingkap hatuä idjä, koae: ikäi hakon kuman barin ikäi, tuntang makaian arep ikäi, asal ikau hindjä ikäi bewäi, mangat kahawen ikäi nihau bara ikäi.

2. Katika tä maka Salundik Jehowa tä karäh akan kabungas tuntang kahai, idjä Palembut tanah toh akan taran tuntang horumat karä olo, awang batisa hong Israel. — (11,1.*Sagh.*3,8.)

3. Æwen idjä tisa hong Sion, tuntang katapasan hong Jerusalem, uras karäh inggarä brasih, genep biti idjä injurat akan pambelom hong Jerusalem;

4. Amon pangkahai Tuhan karäh misut likän anak bawin Sion, haiak mamapas utang dahan Jerusalem bara iä, hapan Rogh idjä mahukum tuntang mangähu.

5. Tä Jehowa karäh manampae hapus hundjun bukit Sion, tinai tambuan tawon olo arä handau botop baunandau tuntang asep,

tinai pahalendang apui hamalem. Krana kahaie karäh indu äka kalindong talo handiai.

6. Tä karäh aton pasah indu mangaadjungen kalason andau, tinai indu äka kalindong, mahakan talo basaloh tuntang udjan.

BAGI 5.

Pajah olo Israel, pambulan anggor Jehowa tä, idjä djaton baguna.

1. Maka toh aku handak manjanji akan idjä ingilakku njanji ain idjä äka sintangku, talnu pambulan anggor ai. Idjä ingilakku tä tempon pambulan anggor hundjun lungkoh äka basiwoh. — (*Mark.* 12,1.)

2. Maka iä djari mangarambang djetä, tuntang djari mamprasihe, manganan karä batu, tuntang djari mimbul hetä anak anggor idjä kapala bahalap. Tinai bentok hetä iä mamangun tjandi, tuntang mangali manampa äka mamähes, tinai iä mentai, djaka djetä handak mamua bahalap. Tapi iä djari mamua maling babewäi.

3. Toh keton, olo Jerusalem tuntang olo Juda, käläh mariksa mamutus perkarangku dengan pambulan anggorku tä.

4. Narai tau iawiku tinai dengan pambulan anggorku, idjä hindai djari ilalusku? Maka buhen iä djari mamua maling, amon aku mentai iä mamua bahalap?

5. Maka toh aku handak masanan akan keton talo, idjä handak iawiku dengan pambulan anggorku: aku handak manganan krambange, mangat iä iurep meto, aku handak mangarak pagare, mangat iä irundau bewäi.

6. Aku handak nalua iä lihanglahanga, sampai djaton ingalingking injangknl, baja tingen garigit akan lembut hetä; tinai aku handak mangahana baunandau, belä mudjan hetä.

7. Maka pambulan anggor Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djetä ungkup human Israel, tinai karä olo Juda iä tä palakanan äka kakilake tä; maka Iä djari mentai kabudjure, itä! uras samagh bewäi; iä mentai katetek, itä uras augh kihal.

8. Pajah äwen, idjä pamohot huma baka huma, tana baka tana, sampai djaton batisa kaleka hindai, kilau äwen bewäi idjä tempon tanah.

9. Intu pindingku aton augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Tjoba, djaka humae idjä arä tä djaton karäh rusak, sampai idjä hai tuntang bahalap kea akan boang bewäi!

10. Krana sapulu baris kabon pambulan anggor akan mandjadi idjä bat anggor bewäi, tinai idjä gantang binji mandjadi idjä supak bewäi.

11. Pajah äwen, idjä misik baiak djadjewu manggoang talo ihop bahari, palus melai hetä sampai kaput, sampai anggor tä djari mangalasut iä;

12. Tuntang aton kutjapi, rabap, gandang, suling dengan anggor kahum iä baramirami; maka äwen djaton maku mingat gawin Jehowa, djaton mitä tampan lengäe.

13. Tagal tä djalahan olo ajungku karäh inamput tawanan awi kadungile; karä äwen awang hai ka-

JES. 4. 5.

räh blau, tuntang uras olo tä karäh ujuh meher.

14. Tagal tä naraka mambanga arepe, paham manganga njamae, mangat kadaduä äwen sewu kantä, idjä hai dengan korik, karä idjä ramirami tuntang handjak rantang tä.

15. Tä karä olo korik karäh injontop, tinai karä olo hai imparandah, karä matan olo badjoho impanjukok.

16. Tapi Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karäh hai hong kabudjur, Hatalla idjä brasih tä karäh ihorumat hong katetek.

17. Tä, maka anak tabiri karäh murep tumon puna dasare intu puna kalekae, tinai olo beken utuse karäh mambelom arepe hong äka olo baseput idjä rusak tä.

18. Pajah olo tä, idjä mandjidjit mambet kadarhaka hapan talin karajape, tuntang dosae tä kilau ilawak intu karetae;

19. Sambil hamauh: naughe Iä manggulong arepe, naughe Iä mandjeleng gawie, mangat ita mitäe! naughe tirok ain Idjä äka karasih Israel tä manggapi palus sampai, mangat ita katawan tä!

20. Pajah olo, idjä manggarä talo papa tä bahalap, tuntang talo bahalap tä papa, idjä manjewut kaput tä blawa, tapi blawa tä kaput, idjä manggarä talo bapait manis, tuntang idjä manis bapait.

21. Pajah olo tä, idjä mado arepe pintar, tuntang manaha arepe harati.

22. Pajah olo tä, idjä pamanok mihop anggor, tuntang idjä pangkaliman karami;

23. Idjä mambudjur olo darhaka tagal sudok, palus mambalang katetek olo budjur.

24. Tagal tä, kilau njalan apui malajap tampilai, tuntang apui gagandang mampalenjoh djogo: tumon tä uhat äwen akan maram, tuntang kambange lembut lujut mandjadi rotik; basa olo tä manganan Torat Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tuntang djari manawah augh ain Idjä äka karasih Israel.

25. Tagal tä kasangit Jehowa djari hasep mawi olo ajue, tuntang iä djari mandjudju lengäe mantakan äwen, palus mamukul äwen, sampai karä bukit honggä, tuntang karä hantun olo tä mandjari kilau rumpur hong djalan. Tinai alo awi karä talo tä kalaite hindai kea terai, tapi lengäe indjudjue hantä.

26. Krana iä karäh mampendeng banderae bentok olo kapir idjä kedjau, palus manjalentak olo tä bara saran petak. Maka itä! badjeleng tuntang balias olo tä dumah.

27. Djaton idjä ujuh, djaton idjä paleko marak äwen tä, djaton idjä tirotiroh atawa rontorontok; djaton babate balekak, djaton talin sarumpahe bageto.

28. Anak panahe uras batadjim, karä panahe haradjur marentur; tundjik hadjarae dähen kilau batu, tinai karä galingan karetae kilau pusok njawong.

29. Lahape kilau sakungkong singa bakas, iä manjurak kilau singa tabela, haiak gurugurub iä karäh manangkarap, palus manamput talo irampase, tuntang djaton karäh aton idjä maliwus.

30. Äwen tä karäh gotogotok mantakan Israel sama kilau gotok tasik. Tä, amon olo manampajah tanah, itä! kakaput kadjakä bewäbewäi, kalawa kea mahin ingaput intu äka karakkaraka.

BAGI 6.

Jesaia injoho Hatalla mandjadi sarohae.

1. Intu njelon radja Usia ma-
täi, tä aku mitä pangkahai Tu-
han mondok intu padadusae idjä
gantong tuntang hai, rumbai
klambie manjuang hapus huma idjä
brasih.
2. Karä Serap mendeng hulu
mangadjang iä; genep biti man-
djahawenmandjahawen palapase; duä
hapae manutup baue, duä manu-
tup paie, tinai duä hapae trawang.
— (*Pangar.*4,8.)
3. Maka genep biti hatantehau,
koae: Brasih, brasih, toto brasih
Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom! Hapus petak basuang ka-
haie!
4. Sampai karä lambang hagen-
djäh awi augh äwen idjä hatan-
tehau, tuntang huma tä kontep
asep.
5. Tä aku hamauh: Kajah! ma-
täi aku! krana aku puna halikä
totok biwihku, tinai aku melai
intu marak utus olo idjä halikä
totok biwihe; krana matangku djari
mitä Radja tä, Jehowa, Tempon
karä kawan talo belom.
6. Maka idjä biti karä Serap tä
trawang tanggoh aku, tuntang intu
lengäe aton barah apui, idjä in-
duae ingatipe bara hundjun mesbeh.
7. Djetä hapae manindjek to-
tokku, sambil hamauh: Itäm, ha-
pan toh totok biwihm djari inin-
djek, mangat kasalam balekak bara
ikau, tuntang dosam djari injapan.
8. Limbah tä maka aku ma-
hining augh Jehowa, idjä hamauh:
Æwe tau injohoku? äwe handak
hagoet akan ikäi? Maka aku tom-
bah: Toh aku, soho aku lius.
9. Tä Iä hamauh: Lius, tun-
tang sanan akan utus olo toh: hi-
ning keton tuntang äla harati; itä
keton tuntang äla kasene. — (*Joh.*
12,41.—*Gaw.Ras.*28,26.)
10. Palulang atäi olo tä, tuntang
awi mandungil pindinge, tinai pa-
hawor matae, uka matae äla mitä,
tuntang pindinge äla mahining,
tinai atäie äla harati, belä iä ho-
lah tuntang impakäläh.
11. Tä aku tombah: Kilen ka-
tahie, o Jehowa? Koae: Sampai
karä lewue djari rusak, njamah oloe
djaton, tuntang karä humae nga-
rawang djaton olo mukonge, tinai
hapus tanahe uras benjem.
12. Krana Jehowa karäh manga-
nan olo tä kedjakedjau, tä tanahe
haiang mananja.
13. Tinai alo melai midjämidjä
bara sapulu, maka djetä karäh mahin
rusak tinai, sampai olo tä man-
djadi kilau batang ela tuntang
upon belot, idjä lepah inutoh me-
lai batange bewäi; tapi batange
tä karäh indu bibit idjä brasih.

BAGI 7.

Augh tudjum tahiu Jesus Imanuel ka-
räh inakan budjang salia.

1. Maka katika Aghas, anak
Jotam, Jotam anak Usia, radja
Juda, aton dumah Resin, radja
Aram, äwen duä Pekah, anak
Remalia, radja Israel, tanggoh Je-
rusalem, handak mamarange; tapi
lewu tä djaton tau dino awi äwen.
— (2.*Radja*16,5.)
2. Tä olo masuman akan ung-
kup Dawid: Olo Aram tä djari
pakat dengan olo Epraim. Tä atäi
Aghas hagendjäh, tuntang atäi

karä olo ai, kilau batang kaju
hong kajuan awi riwut.
3. Maka Jehowa manjoho Je-
saia: Lius ikau manjupa Aghas,
ikau tuntang anakm Searjasub tä,
(*rimae: tisae karäh ihaga,*) maka
äkae tapakan parit danum talaga
idjä ngambo tä, darah djalan akan
äka tukang pinatu,
4. Sambil hamauh dengae: Bua-
buah ikau, sanang bewäi; äla mi-
käh, tuntang äla atäim singgul
tagal duä prokong pondok idjä
kowukowut tä, tagal kalait Resin
tuntang olo Aram, tinai anak Re-
malia tä;
5. Basa olo Aram djari manga-
rangka tjalaka akam, pakat dengan
olo Epraim tuntang anak Remalia
tä, sambil hamauh:
6. Has, ita handak hagoet ma-
ranggar Juda, palus mandjakä iä,
sambil mambagi tä akan ita, ba-
lalu mamparadja anak Tabeal tä
mandjadi radja hetä.
7. Krana tumon toh augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Djaton ka-
räh palus, djaton akan mandjadi.
8. Malainkan kilau Damaskus
indu kapala hong tanah Aram, ka-
kai Resin kapala hong Damaskus
bewäi. Maka limbah djahawen pu-
lu limä njelo Epraim karäh injem-
pong, sampai djaton indu utus
olo hindai.
9. Sampai tä maka Samaria
akan kapala hong Epraim, tinai
anak Remalia tä indu kapalan Sa-
maria. Djaka keton djaton pertjaja,
maka keton djaton melai.
10 Tinai Jehowa manontong
aughe dengan Aghas, koae:
11. Laku kata akam bara Jehowa,
Hatallam; brangai laku tä hong
penda äka kandalem, atawa ngam-
bo hong äka gantong.
12. Tapi tombah Aghas: Aku
djaton handak blaku; aku djaton
maku maningkes Jehowa.
13. Tä koae: Hining keton, ung-
kup human Dawid; djaton ombet
keton mampaujuh olon, sampai
keton mampaujuh Hatallangku
kea?
14. Tagal tä, maka bitin Tuhan
karäh manenga kata akan keton:
itä! budjang salia karäh batihi, tun-
tang manak hatuä, iä manggarä
arae Imanuel. (*Hatalla tuntang
olon*). — (*Matt.*1,23.)
15. Enjak sapi tuntang madu ka-
räh indu kinae, sampai iä harati
manganan idjä papa, tuntang min-
tih idjä bahalap.
16. Tapi helo bara anak tä ha-
rati manganan idjä papa tuntang
mintih idjä bahalap, maka tanah
toh idjä ingikähm akan nihau,
karäh ilihi radja duä tä tinai.
17. Maka hapan radja Asur Je-
howa karäh magah andau mawi
ikau, tuntang olo ajum, tinai
ungkup human bapam, kilau dja-
ton pudji bara katika Epraim djari
balekak bara Juda.
18. Krana katika tä Jehowa ka-
räh manjalentak karä langau idjä
hong karä tumbang Misir, tinai
karä badjanji idjä hong tanah
Asur.
19. Djetä karäh dumah tingkep
mananjap karä djanah benjem tun-
tang karä darak bukit batu, karä
pulau duhi tuntang karä äka lo-
wang danum.
20. Andau tä kea Tuhan karäh
manjukur balau keton tuntang
bulun pai, tinai djanggut lepa-
lepah, hanggap lading idjä inje-
wae, idjä hila kanih batangdanum
lombah tä, iä tä radja Asur.
21. Maka katika tä idjä biti baja

tikas idjä kongan sapie, tuntang
duä kongan tabirie.
22. Tapi alo kalotä, kutoh djo-
hon tusue karäh impluae, sampai
tempoe akan kuman mantega; toto
genep biti, idjä katapasan hong
tanah, karäh kuman mantega tun-
tang madu.
23. Djadi, katika tä kea, intu
äka idjä katontoh aton sakojan
batang anggor, idjä sakojan kaba-
wak salaka regae, hetä karäh san-
dam badjikut;
24. Sampai olo, idjä tanggoh
hetä, mimbit panah tuntang anake;
krana hapus tä karäh uras sandam
badjikut.
25. Karä bukit lungkoh kea,
idjä pudji injangkol olo, djaton
olo handak tanggoh hetä, awie
mikäh karä duhi tuntang talo badji-
kut; baja sapi bewäi karäh injoho
murep hetä, tuntang karä tabiri
akan manindjak hetä.

BAGI 8.

Hatalla mahukum olo parojap, tapi iä indu kalindong olo ajue; käläh harap iä bewäi.

1. Tinai Jehowa hamauh deng-
angku: Duan kartas lombah, su-
rat hetä hapan puna hurup olo: iä
badjeleng akan marampas, gulong
akan manarik.
2. Tä aku manduan saksi bahalap
akangku, imam Uria tä, äwen duä
Sagharia, anak Jebereghja.
3. Maka aku djari hindjä sa-
wangku, iä tä batihi tuntang ma-
nak hatuä; koan Jehowa dengangku:
Sewut arae Mahersalal-Kasbas (*Iä
badjeleng akan marampas, gulong
akan manarik.*)
4. Krana helo bara awau tä tau
mantehau: joh apang! atawa: joh in-
du! maka olo karäh mäton talo ram-
pas bara Damaskus, tuntang ramon
Samaria, helo baun radja Asur.
5. Tinai Jehowa hamauh deng-
angku, koae:
6. Basa utus olo toh mangabelä
danum Siloa, idjä lowalowa ha-
sore, tuntang äwen handjak harap
Resin, dengan anak Remalia tä:
7. Tagal tä, itä! Jehowa han-
dak manjoho karä dähes batang-
danum lombah tä manepä äwen,
djetä radja Asur tuntang karä kwa-
sae, sampai danum tä maleteng ha-
pus tiwinge, mananjap;
8. Palus djetä akan manapi ta-
nah Juda, mangontep malelep tä,
kandaleme tikas ujat; tuntang ra-
husan dähese sampangsampanga ma-
njuang hapus kolombah tanahm, o
Imanuel.
9. Takan, pakat bewäi, o keton
karä utus olo; puna akan parara-
woh bewäi keton! Hining keton
handiai idjä bara tanah kedjau: has,
tatatatap arep keton; puna akan
pararawoh kea keton! has, tata-
tatap bewäi, akan pararawoh kea
keton!
10. Has, bulat tirok! tapi dja-
ton kea akan mandjadi. Takan,
kalagai augh! maka djaton kea
akan tulus; krana hindjä ikäi Ima-
nuel! — (7,14.)
11. Krana kalotoh Jehowa djari
hamauh dengangku, haiak manjing-
kap lengängku, tuntang iä madjar
aku, belä aku omba manandjong
hong djalan olo tä, koae:
12. Æla augh keton: has, pakat
dengan olon, kilau olo tä haradjur
handak pakat dengan olon; äla ke-
ton mikäh kilau kikäh ai, tuntang
äla keton taräwen.

13. Tapi harap tuntang awi mahorumat Jehowa, Tempon karä kawan talo belom; käläh iä indu äka kikäh tuntang karawan keton.

14. Tä iä karäh mandjadi äka kalindong keton idjä brasih; tapi iä mandjadi batu äka tantarang, tuntang karang idjä nanggarisang akan duä djalahan Israel tä, mandjadi djarat tuntang djaring akan olo idjä mukong Jerusalem. — (*Luk.*2,34.*Rom.*9,33.)

15. Arä äwen tä karäh tanggarurus hetä, palus balongkang lujut, balalu indjarat tuntang inawan.

16. Tutup augh kasaksian tä; tjatjak Torat intu karä muridku.

17. Tapi aku harap Jehowa, idjä djari manjahokan baue bara ungkup human Jakob, tuntang aku mentai iä.

18. Itä! toh aku tuntang karä anakku, idjä djari inenga Jehowa akangku, indu kata tuntang kaheran intu Israel, awi Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, idjä melai hong bukit Sion — (*Ibran.* 2,13.)

19. Maka amon olo tä hamauh dengan keton: isek nudjum, tuntang tukang dahiang, idjä mangarungut tuntang manandak; — tä tombah keton: dia patut olo misek Hatalla? atawa tau misek idjä matäi tä akan olo belom?

20. Isek Torat tuntang augh kasaksiae! Djaka dia augh äwen kalotä, tä maka langit djaton karäh muhindang akae; — (2.*Petr.*1,19.)

21. Malainkan olo tä karäh kumbakumbang hong tanah, haiak kadjakä tuntang blau. Tä amon iä paham blau, iä karäh blait, palus manjapa radjae tuntang Hatallae;

22. Iä karäh mananggera tuntang manangkilik petak, maka itä! djaton beken baja tjalaka tuntang kakaput; iä ujuh awi kadjakä, tuntang tarangtaranga hong kakaput.

BAGI 9.

Kristus, kalawan kalunen, inakan mangat marentah.

---

1. Tapi tanah idjä indjakä tä djaton karäh haradjur hong kakaput; kilau djaman horan tanah Sebulon tuntang Naptali batawah bewäi, kalotä rahian djetä ihorumat, djalan saran danau tä, dipah Jordan hila toh, Galilea idjä darah tanah olo kapir. Utus olo tä, idjä manandjong huang kakaput, akan mitä kalawa idjä paham, tuntang intu olo idjä mukong tanah äka kangkalingän pampatäi, kalawa karäh manjangkowong akan äwen. — (*Matt.*4,16.)

2. Ikau djari mangapal utus olo tä, malainkan kahandjake ikau djaton mampahaie. Tapi olo karäh handjak kea intu baum, sama dengan kahandjak musim getem, kilau olo pudji handjak metoh mambagi talo rampas.

3. Krana ugar idjä imuat intu äwen, tuntang pukul akan bahan äwen, tinai tongkang olo idjä mangasasak äwen, djari imelekm, sama kilau katika olo Midian tä.

4. Krana karä sarumpah olo klahi, tuntang karä pakaiae idjä mandoi daha karäh inusul palus kinan apui.

5. Krana Anak djari inakan akan ita, Anak hatuä djari inenga akan ita, idjä intu bahae aton kaiä prentah, tinai arae tä: Æka ka-

heran, Akal, Hatalla kwasa, Bapa katatahi, Radjan salamat. — (*Luk.*1,31; 2,7.*Joh.*3,16.)
6. Kwasan ai sasar hai, tuntang kasanang djaton terai hundjun padadusan Dawid, tinai hapus karadjae: mangat iä manatap mandähen tä hapan kapatut dengan katetek, bara toh palus katatahi. Kalason atäi Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, karäh malalus tä.
7. Pangkahai Tuhan djari manjoho augh akan Jakob, djetä djari manjaherang intu olo Israel.
8. Hapus olo toh akan kasene tä, olo Epraim tuntang karä olo Samaria, idjä badjoho hamauh huang kahain atäie:
9. Batu bata djari bakarak, tapi ita handak mamangun tä tinai hapan batu toto; kaju rarangai djari inäweng, hapan kaju seder ita handak mangantie.
10. Krana Jehowa handak mimbit karä musoh Resin mawi äwen, tuntang mamumpong karä musohe batawotawon.
11. Olo Aram hila baue, tinai olo Pilisti hila likute, uka iä manganga njamae kuman olo Israel lepalepah. Tinai alo awi karä talo tä kalaite hindai kea terai, malainkan lengäe indjudjue hantä.
12. Krana utus olo toh djaton maku hobah akan idjä mandjara iä, tuntang djaton nalingä Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom.
13. Tagal tä, maka Jehowa karäh manetek olo Israel takoloke tuntang ikohe, karä edae tuntang batange, dalam idjä andau.
14. Olo bakas tuntang olo basewut, djetä takoloke, tinai karä nabi idjä madjar augh tandjaro, djetä ikohe.
15. Krana karä awang magah olo tä uras olo palajang, tuntang karä äwen awang iagabe inelen bewäi.
16. Tagal tä pangkahai Tuhan djaton tau handjak tagal karä pambudjang äwen, tinai djaton tau manjanjang karä nolä dengan balon äwen; krana uras äwen tä olo haliau, tuntang papa gawie, totoke samandiai manjewnt kagila bewäi. Tagal karä talo tä kalaite mahin hindai kea tendur, malainkan lengäe magon indjudjue.
17. Krana kadarhakan äwen manjala kilau apui, manjeha karä duhi tuntang unak, mangähu äka badjikut padet hong kajuan, sampai mangangkäwul kilau asep paham.
18. Awi kasangit Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom, tanah ingaput, tuntang oloe akan indu panginan apui; idjä biti mahin djaton tau masi kolae.
19. Alo iä manjipa hila gantau, iä blau kea; tinai alo iä mangitak hila sambil, mahin djaton iä besoh. Genep biti handak kuman isin lengäe.
20. Olo Manase tä kuman olo Epraim, tinai olo Epraim kuman olo Manase, tuntang äwen duä tä haiak sama mawi olo Juda. Tagal karä talo tä kalaite mahin hindai kea tendur, malainkan lengäe indjudjue hantä.

BAGI 10.

Olo Asur, idjä hapan Hatalla mahukum olo Israel, karäh iruseke tinai, tä Israel karäh iliwus.

---

1. Pajah karä olo, idjä manampa prentah sala, karä jaksa idjä manjurat marajap;
2. Tantai mamingkok perkaran

olo pähä. tuntang mahenjek ka budjur olo tjalaka hong ungkup olo ajungku, mangat karä balo indu rampase, tinai uka karä noläirusuhe.
3. Tapi kilen gawin keton tinai intu andau pamaläh tuntang karusak, idjä djaladjalan dumah bara kedjau? äwe handak inanggoh keton hadari, blaku dohop? tuntang hong kwe äka keton mansahan kahain keton?
4. Belä djetä imparandah haiak karä olo tawanan, tuntang lawo haiak karä olo impatäi? Tagal karä talo tä kalaite mahin hindai kea tendur, malainkan lengäe indjudjue hantä.
5. Pajah olo Asur, idjä indu tantahan kalaitku, tuntang kasangitku aton kilau tongkang intu lengäe. — (7,20.)
6. Aku handak manjoho äwen mantakau utus olo haliau tä, tuntang aku handak mametäh äwen mawi djalahan olo idjä äka kasangitku tä, mangat iä marampas tuntang marusuh olo tä, balalu mampidjak äwen kilau rumpur hong djalan.
7. Alo kahandake djaton kalotä, tuntang atäie djaton manahiu tä, tapi kahandak atäie tantai mampalomos tuntang mamparusak kutoh utus olo bararangai.
8. Krana koan äwen: Djaton karä mantirku tä uras radja?
9. Djaton Kalmo sama kilau Karghemis? djaton Hamat sama kilau Arpad? djaton Samaria sama kilau Damaskus? — (36,18.)
10. Kilau lengängku djari sondau karä karadjaan dewa, alo hampatonge bahalap bara idjä aton hong Jerusalem tuntang hong Samaria:
11. Maka kilau aku djari mawi Samaria tuntang karä dewan ai, djaton aku tau mawi Jerusalem kalotä kea, tuntang karä dewan ai?
12. Tapi amon pangkahai Tuhan djari mahapus karä gawie hong bukit Sion tuntang hong Jerusalem, tä Aku handak manahiu mamaläh bua kadjohon atäi radja Asur, tuntang kahain matae idjä badjoho. — (37,36.)
13. Basa iä djari hamauh: puna kaabas lengängku djari malalus tä, tuntang awi kapintarku, krana aku paham harati; aku djari manganan toros tikas tanah arä utus olo, tinai aku djari marampas karä ramoe, kilau olo gagah aku djari mampalokang karä olo hetä.
14. Lengängku djari sondau kahai tuntang kwasan karä utus olo, kilau sarangan burong, palus aku djari maraup hapushuang kalunen, kilau olo maraup tanteloh idjä balihi, tuntang djaton djari aton idjä mangibar palapase atawa marakang totoke, atawa manggagak.
15. Tau kea kapak manara arepe bara olo idjä mamanjok iä? tau gargadji mampahai arepe bara olo idjä mohos iä? Tjäh, sama kilau sokah mampamiar idjä manggatang iä; amon olo manggatang sokah tä, dia djetä kaju bewäi?
16. Tagal tä Tuhan, Jehowa karä tawon talo belom, karäh manjoho gambala marak karä olo baseput baris Asur, tuntang penda karä kahaie akan lembut seha mangähu, kilau sehan apui.
17. Krana kalawa Israel akan mandjadi apui, Idjä äka karasihe mandjadi njala, idjä manusul palus manjeha karä duhi tuntang unak Asur dalam idjä andau.
18. Iä karäh marusak mampalepah kahain karä kajuae tuntang

karä tanae, hambaruae palus be-
renge, tuntang mantire kea karäh
lenjoh.
19. Sampai karä kajun kajuae
idjä batisa isut bewäi, toto, sam-
pai anak tabela tau manjurat tä.
20. Katika tä maka tisan olo Is-
rael, tuntang idjä iliwus bara ba-
ris ungkup human Jakob djaton
baluli tinai handak harap äwen
idjä mamukul iä, tapi iä karäh
harap Jehowa, äka karasih olo
Israel, tuntang katoton atäie.
21. Tisan äwen tä karäh hobah,
tisan Jakob tä, akan Hatalla idjä
djaton tikas kwasae.
22. Krana alo karä olo ajum,
o Israel, kilau baras hong saran
tasik, maka tisae bewäi idjä ka-
räh hobah; krana karusak djari
tantu inukas, akan manjambong
awi katetek. — (*Rom.*9,27.)
23. Krana karusak, idjä tantu
inukas, handak ilalus pangkahai
Tuhan, Jehowa karä tawon talo
belom, hong hapus tanah toh.
24. Tagal tä pangkahai Tuhan,
Jehowa karä tawon talo belom,
hamauh: Æla keton mikäh, idjä
olo ajungku, awang melai hong
Sion, tagal Asur, amon iä karäh
mandjara keton, tuntang mangga-
tang sokahe mawi keton, tumon
hadat olo Misir.
25. Krana hindai isut bewäi, tä
kalait tä djari hapus, tuntang ka-
sangitku mandjadian karusak äwen.
26. Krana Jehowa, Tuhan karä
tawon talo belom, karäh mampa-
lembut tongkang mawi olo tä, ki-
lau metoh olo Midian impatäi hong
batu Oreb; iä karäh manggatang
sokahe, idjä hapae hong tasik
bihin, kilau hong Misir. — (*Hak.*
7,25. — 2.*Mos.*14,26.)
27. Djadi, katika tä maka tang-
gongm, idjä imuat äwen, akan
nihau bara baham, tuntang ugare
bara tekokm; krana ugar tä ka-
räh rusak awi Idjä iminjak tä.
28. Iä manantarang Ajat, iä ma-
horoe Migron. iä matoh karä ra-
mon parang hong Mighmas.
29. Iä manjak äka dimpah hetä,
tuntang bara malem hong Geba;
Rama taräwen, Gibea-Saul hadari.
30. Ikau, anak Galim, kariak
pahapaham; buabuah Laisa; kajah
Anatot idjä tjalaka!
31. Madmena hadari mahakan;
karä olo Gabim pararawoh batawo-
tawon.
32. Idjä andau hindai iä melai
hong Nob; tä iä maniring lengäe
tantai mawi bukit Sion, anak
bawi tä, lungkoh hong Jerusalem.
33. Tapi itä! pangkahai Tuhan,
Jehowa karä tawon talo belom,
karäh manjangit manutoh edae,
idjä paham gantong karäh injem-
ponge, tinai idjä pangkahai karäh
imparandahe.
34. Karä kadjikut kajuae karäh
indirike hapan sanaman, tuntang
Libanon akan balongkang awi Idjä
paham kwasa tä.

BAGI 11.

Kristus tuntang karadjaan ajue.

---

1. Maka karäh lembut Salam-
pak tunggul Isai, Salundik uhate
karäh mamuah. — (4,2.)
2. Hong Iä tä karäh melai
Rogh Jehowa, Rogh kapintar tun-
tang kaharati, Rogh tirok tuntang
kwasa, Rogh kaapik tuntang kikäh
dengan Jehowa. — (*Matt.*12,18.)
3. Hapus prangae belome mi-

käh Jehowa. Iä djaton maku mamutus tumon paitä matae, tuntang djaton mahukum tumon pahining pindinge.
4. Tapi iä handak mamatut olo pähä tumon kabudjur, tuntang mambudjur olo balemo atäie hong tanah tumon katetek; tinai iä karäh mandjara petak hapan sokah njamae, hapan tahaseng totoke iä karäh mampatäi olo darhaka.
5. Krana katetek indu peteng dahepae, tinai katoto indu babat kahange.
6. Maka gurk karäh busik dengan anak tabiri, tinai harimaung karäh menter habambai dengan kambing: anak sapi tuntang singa tabela tinai meto awang injeput karäh hakawan, tuntang anak olo tabela karäh manjakatik iä. — (65,25.)
7. Sapi tuntang bahuang karäh murep hiudjä, anake karäh menter habambai, tinai singa karäh kuman tampilai kilau sapi.
8. Anak awau karäh busik tumbang lowang handjaliwan, tuntang anak olo idjä haru malekak tusu karäh mandjudju lengäe akan rombak handipä.
9. Hapus bukitku idjä brasih djaton talo akan mangapähä tuntang marusak; krana hapus petak karäh kontep pangingat dengan Jehowa, kilau karä danum manutup palempang tasik.
10. Krana katika tä olo kapir handiai karäh manggau uhat Isai tä, idjä mendeng indu banderan karä utus olo; maka äka kasanange karäh hai bahalap.
11. Krana katika tä pangkahai Tuhan karäh mandjudju lengäe intu tingkat idjä duä, mangat halalian tisan djalahan olo ajue tinai, idjä katapasan bara Asur, bara Misir, bara Patros, bara Kus, bara Elam, bara Sinear, bara Hamat tuntang bara karä pulau hong tasik.
12. Iä karäh mampendeng bandera marak olo kapir, tuntang mamumpong olo Israel awang iharak, tinai manampunan olo Juda awang daraidaraia, bara äpat puting kalunen.
13. Tä kahirin Epraim karäh lilap, tuntang karä musoh Juda karäh impalomos: Epraim terai bahiri Juda, tinai Juda terai harepan Epraim.
14. Tapi äwen tä haiak karäh mangkarap bahan olo Pilisti hila barat, tinai äwen karäh haiak marampas olo idjä hila timor; Edom tuntang Moab karäh mandjuluk lengäe, olo Amon karäh mamenda iä.
15. Tinai Jehowa salenga karäh mampanjurong telok tasik Misir, iä karäh mandjudju lengäe intu batangdanum hetä hapan riwut paham, mamukul tä mandjadi udju kasungäi, sampai olo hanimpah tä tau hasarumpah;
16. Palus mandjadi djalan simpan akan tisan djalahan olo ajue, idjä katapasan bara Asur, kilau mandjadi dengan Israel katika äwen harikas bara tanah Misir. — (2.*Mos.* 14,29.)

BAGI 12.

Olo idjä iliwus Hatalla manara tuntang mahorumat iä.

---

1. Katika tä maka ikau karäh hamauh: aku manarimakasih intu ikau, o Jehowa, basa ikau djari

malait aku, tapi kalaitm djari terai, tuntang ikau mampong aku tinai.

2. Toto, Hatalla puna salamatku, aku harap tuntang djaton mikäh, krana Hatalla, Jehowa, indu kwasangku tuntang njanjingku, iä mandjari indu salamatku.

3. Haiak handjahandjak keton karäh masip bara kalin salamat. — (*Joh.*7,38.)

4. Tuntang keton karäh hamauh intu andau tä: sewut tarimakasih akan Jehowa, suman aran ai, sarita karä gawie marak karä utus olo, sanan arae djari impahai.

5. Njanji, tara Jehowa, krana iä djari malalus kutoh talo hai; djetä patut ingasene hapus petak.

6. Lahap tuntang njanji ramirami, ikau, idjä mukong Sion, krana Idjä äka karasih Israel hai toto bentok ikau.

BAGI 13.

Hukum akan Babel.

1. Djetoh hukum akan Babel, tumon paitä Jesaia, anak Amos. — (*Jer.*50.)

2. Pendeng bandera intu bukit gantong, tehau olo hetä pahapaham, kipai hapan lengäe, nakara iä marumpak tamä mahoroe bauntonggang karä mantir.

3. Aku djari mametäh olo idjä inatapku, tuntang djari mangahau olo ajungku idjä gantjang menteng, uka malalus kasangitku, äwen idjä malahap mandjundjong kahaingku

4. Aton augh lalento hundjun karä bukit, kilau augh olo karäan karä, augh gohope kilau karidun karä karadjaan olo kapir idjä hapumpong. Jehowa, Tuhan karä tawon talo belom, aton mamadju kawan parang ai.

5. Æwen dumah bara tanah kedjau, bara saran langit; bitin Jehowa tuntang karä pakarang kalaite, nakara marusak hapus tanah.

6. Bawai keton, krana andau Jehowa lawoh tokep; djetä dumah indu karusak bara Idjä djaton tikas kwasae tä.

7. Tagal tä karä lengä akan mandulai, tuntang karä atäi olo akan lenjoh.

8. Pampikäh, kasabanen tuntang kapähä karäh manjangkulep iä, iä karäh hetang atäie, kilau olo bawi idjä handak luas; genep biti karäh djungun tagal kolae, baun äwen karäh bahandang kilau njalan apui.

9. Itä! andau Jehowa aton dumah, kakaras, kagiri, kasangit tuntang kalaite hasep, uakara marusak tanah tä durodaroha, palus mampalomos karä olo badosa bara hetä.

10. Krana karä bintang hong langit tuntang karä talo blawa awang hetä djaton karäh tapaitä kalawae, matanandau karäh lembut tuntang kaput tinai bulan djaton akan mansalak katarange. — (*Matt.* 24,29.)

11. Krana aku handak mamaläh petak tagal kadarhakae, tuntang karä olo darhaka tagal karajape; aku handak mampalomat kahain atäi karä olo badjoho, tinai mamparandah katara atäi olo kianat.

12. Aku handak mamparega tisan olo hatuä paham bara bulau

masak, olo kalunen bara bulau
idjä kapala bahalap.
13. Toto, aku handak monggä
langgit, sampai petak hagerek un-
dur bara kalekae, awi kasangit
Jehowa, Tuhan karä kawan talo
belom, tuntang awi andau kalaite
idjä hasep.
14. Tä äwen karäh mandjadi ki-
lau krahau idjä iandop, kilau ka-
wan tabiri idjä djaton ihaga olo,
genep biti karäh buli utuse, ge-
nep olo karäh hadari akan ta-
nah ai.
15. Olo handiai idjä sondau he-
tä karäh imuno, tuntang genep
biti idjä injingkap hetä karäh ha-
lelek impatäi padang.
16. Tinai karä anake karäh ira-
pitan pasingpasinga kahum baun
äwen, karä humae karäh irampas,
tuntang karä bawie karäh irajap
impahawen.
17. Krana itä! aku handak ma-
djik olo Medai mantakan iä, idjä
djaton paraba salaka, tuntang dja-
ton mipen bulau;
18. Malainkan hapan panahe iä
mampalokang karä pambudjange,
tuntang djaton maku masi anak
hong knai, tinai matae djaton
manjanjang anak olo tabela.
19. Tumon tä maka Babel, idjä
kapala bahalap bara karä kara-
djaan, idjä puna kabungas tun-
tang äka kadjohon olo Kasdim tä,
karäh mandjadi sama kilau Ha-
talla djari malingkep Sodom tun-
tang Gomora. — (1.*Mos.*19,24.)
20. Hetä djaton äka melai hin-
dai sampai katatahi, tuntang dja-
ton karäh iukong olo palus girir-
manggirir; olo Arab mahin dja-
ton maku maningkap arepe hetä,
alo olo sakatik djaton maku mala-
jan hetä.
21. Tapi kangkamiak melai hetä,
tuntang humae karäh basuang bu-
rong kulit, tinai burong onta akan
mukong hetä, tuntang kambä ka-
räh kadjokkadjoka hetä.
22 Tinai harimaung karäh ma-
njakungkong derepdarepa intu äka
karakkaraka tä, tuntang naga ka-
räh melai hong huma hetä, idjä
hai haiak bahalap. Maka katikae
tä badjeleng karäh sampai, tun-
tang andaue tä djaton karäh ran-
djar.

BAGI 14.

Israel karäh liwus, palus manjanji hababaka musohe. Hukum akan olo Pilisti.

1. Krana Jehowa handak masi
Jakob, tuntang mintih Israel tinai,
palus halalian äwen tä melai hong
tanahe. Tä olo beken utuse ka-
räh manatelan arepe intu äwen,
balalu iä rantep dengan ungkup
human Jakob.
2. Karä utus olo akan mando-
hop äwen, tuntang magah iä buli
kalekae, tä ungkup human Israel
karäh manjores olo handiai tä hong
tanah Jehowa, indu djipäe hatuä
bawi; iä karäh mahaga olo tä ta-
wanan, idjä bihin djari manawan
iä, tinai iä karäh marentah äwen,
idjä djari mahenjek iä.
3. Maka katika tä, amon Je-
howa karäh manjanang ikau bara
karä kapähäm tuntang kasusahm,
bara karewarm idjä karas tä, idjä
huang tä ikau djari manempo:
4. Tä ikau karäh hapan sewut
toh mawi radja Babel, sambil ha-
mauh: kilen, olo pararat tä terai?
kilen, idjä tempon bulau tä ha-
tipas?

5. Jehowa djari mamelek tong-
kat olo parajap, sokah ain idjä
marentah tä.
6. Idjä hamadjur mangapähä karä
utus olo hapan katulase, djarae
djaton maku terai, idjä paham
karas marentah olo arä: iä tä in-
takan toh, djaton aton idjä mi-
ange.
7. Toh hapus kalunen malajan
palus sanang, olo malahap rami-
rami paham.
8. Tinai karä batang goper han-
djak tagal ikau, tuntang karä ba-
tang seder hong Libanon, koae:
limbah ikau impalokang, djaton
olo manalih manäweng ikäi.
9. Naraka idjä penda gendjä-
gendjäh tagal ikau, manambang
ikau dumah; iä mampisik karä
awang matäi tagal ikau, karä kam-
bing hatuäe awang hong petak
bihin, tuntang manjoho karä ra-
djan olo kapir mendeng bara tru-
tjie:
10. Æwen tä handiai hatalin-
djam karäh hamauh dengam: kilen
ikau toh inggoinggut tumon ikäi
kea, ikau sama dengan ikäi?
11. Kahaim djari lawo akan na-
raka, tuntang augh karä kutjapim;
uret karäh indu amakm, tuntang
handalai indu kahowotm.
12. Laleham, ikau djari gagar
bara langit, o bintang sawah idjä
galak! Paham, ikau djari tamba-
lang akan petak, ikau idjä djari
mahenjek karä olo kapir!
13. Ikau djari hamauh huang
atäim: aku handak mandai langit,
palus manggatang padadusangku
ambo karä bintang Hatalla; aku
handak mampondok arepku hong
bukit äka-panjupa, hila utara:
14. Aku handak manggatang
arepku ambo baunandau idjä gan-
tong, mandjadi padan dengan Idjä
pangkahai tä.
15. Kwäka! akan naraka ikau
imbaring, akan äkae idjä timben
haliai!
16. Olo handiai awang mitä ikau
karäh mananturä ikau, sambil ha-
mauh: kilen, djetä olo tä, idjä
maur hapus petak, idjä manjaba-
nen karä karadjaan?
17. Idjä masurak manunis kalu-
nen, tuntang mangarak karä le-
wue, haiak djaton maku malapas
karä olo idjä inawae?
18. Maka karä radjan olo kapir
menter matäi dengan horumat kea,
genep biti intu äka ai;
19. Tapi ikau djari inganan ke-
djau bara kuburm, kilau salundik
idjä haloai, kilau pakaian olo ma-
täi idjä djari injudok padang, ki-
lau olo idjä iadjok penda tawon
batu, kilau hantu idjä hadjadjakan.
20. Ikau djaton ingubur bua-
buah kilau äwen, krana ikau djari
marusak tanahm, tuntang mampa-
täi olo aim; panakan olo darhaka
tä djaton inahu tinai palus ka-
tatahi.
21. Tatap anake indu impatäi
tagal kadarhakan bapae, belä äwen
tä lembut tinai tuntang manjores
petak, manjuang kalunen hapan
karä lewue.
22. Krana aku handak manara-
djang mantakan olo tä, koan Je-
howa, Tuhan karä tawon talo be-
lom, aku handak mampalomat Ba-
bel, arae tuntang karä tisae, anake
tuntang äsoe, koan Jehowa.
23. Aku handak manampa djetä
mandjadi äka kamiak, äka rumpur
papa; tinai aku handak mamapas
iä lepah lingis hapan papas karu-
sak, koan Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom.

24. Jehowa, Tuhan karä kawan
talo belom, djari manjumpah, koae:
Toto, tumon kahandakku, kalotä
kea akan mandjadi, tuntang tu-
mon karangkangku, kalotä kea pa-
lus dapit.
25. Aku handak mangarak Asur
hong tanahku, tuntang mahun-
djeng iä hong bukitku, mangat
ugare balekak bara olo hetä, tun-
tang tanggong idjä imuate lawo
bara bahan äwen.
26. Djetä tirok, idjä djari inu-
kasku tahiu hapus tanah tä; djetä
lengä, idjä djari indjudju mawi
karä olo hetä.
27. Krana Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom, djari manukas
tirok tä, äwe tau mangarak tä ti-
nai? lengän ai djari indjudju, äwe
tau mambalang tä tinai? —
28. Maka intu njelon pampatäi
radja Aghas augh hukum toh sam-
pai. — (2.*Kron.*28,27.)
29. Æla handjak, o ikau hapus
tanah Pilisti, basa tongkang idjä
mamukul ikau djari bapelek: krana
bara uhat handipä tä akan lembut
handjaliwan, tuntang buae man-
djadi naga.
30. Krana äwen idjä pähä haliai
karäh kuman, tinai olo idjä tapas
karäh melai sanang: tapi uhat
ajum aku handak manjohoe ma-
täi meher, karä tisam iä karäh
mampalomose.
31. Tangis o bauntonggang, ba-
wai o lewu! hapus tanah Pilisti
djari lenjoh, krana bara utara aton
lembut asep, tuntang djaton idjä
ujuh balihi melai intu äkae.
32. Maka kilen olo akan tomhah
augh sarohan djalahan olo tä? Sion
djari indähen Jehowa, nakara olo
ajue idjä ihenjek hakalindong hetä.

BAGI 15.

Hukum akan Moab.

1. Djetoh augh hukum tahiu
Moab. Hamalem karusak mantakan
Ar hong Moab, gap djetä karak-
karaka. Hamalem karusak manta-
kan Kir hong Moab, tap djetä
karakkaraka. — (*Jer.*48.)
2. Olo hetä hagoet talih Bait
tuntang Dibon, äka mesbeh, tantai
manangis; tagal Nebo tuntang
Medeba Moab karäh mambawai;
karä balau äwen lepah ingundul,
karä djanggute lepah ingalas.
3. Hong karä lewue iä hatapih
bidak, hong karä sapau humae
tuntang intu djalan karä lewue
uras olo tä mambawai, barakum-
bang tuntang djohon matae.
4. Heshon dengan Eleale ma-
nangis, sampai aughe mamala hong
Jahas; tagal tä olo Moab idjä ka-
pala gantjang mangkariak, krana
hambaruae paham kapähä.
5. Atäiku manangis tagal Moab,
oloe pararawoh sampai Soar, mang-
kariak kilau sapi tabela, krana iä
manalih Luhit haiak manangis,
hong djalan akan Horonaim iä
mambo kariak kadjakäe.
6. Krana karä danum intu Nim-
rim uras djari nihau, sampai oru
djari keang, tuntang idjä tumbo
taheta lenjoh, karä ampin talo
imbul djaton mansulo.
7. Tagal tä kutoh ramoe idjä
djari imumponge, tuntang talo idjä
djari ingkese, uras inamput dim-
pah sungäi Ahsa.
8. Krana kariak akan mangum-
bang hapus tanah Moab, tuntang
bawaie sampai Eglaim, toto man-
das Beerelim bawaie karäh lembut.
9. Krana hapus danum hong

Dimon uras häwoi daha; tuntang aku handak mandahange tinai akan Dimon, iä tä singa akan karä olo Moab idjä liwus, tuntang akan karä tisan olo tanah tä.

BAGI 16.

Augh tirok akan Moab.

1. Käläh djaka keton manahor anak tabiri bara Sela, hong padang tunis tä, akan Idjä puna tempon tanah, akan bukit Sion, budjang bawi tä.

2. Djaka dia, maka karä anak bawin Moab karäh burupbarap intu äka dimpah sungäi Arnon, sama kilau burong burupbarap, idjä djari iharak bara sarangae.

3. Awi mamhulat augh tirok, hakarangka, awi mangandjungen, mangat bentok andau mandjadi kilau hamalem, hapan manjahokan äwen idjä iharak, äla mamprahan awen idjä djari pararawoh tä.

4. Soho karä olo ajungku, idjä djari inganan tä, manamuäi intu ikau; joh Moab, käläh ikau mandjadi dinding äwen intu baun olo parusak tä: tä maka olo pararat tä karäh terai, karusak tä karäh maudak, tuntang olo palitek tanah karäh lomos.

5. Krana aton padadusan karäh indähen awi asi, tuntang idjä biti karäh mondok hundjue huang katoto, hong tingkap Dawid tä, iä karäh mamutus manggoang kabudjur, tuntang mandjadian katetek. — (*Luk.*1,32.)

6. Tapi ikäi mahining brita kadjohon Moab, iä paham baletjak; toto kahain atäic, kadjohoe tuntang kasangite tangkalau bara kwasae.

7. Tagal tä olo Moab karäh mambawai tagal sama arepe, uras äwen tä karäh manangis; tagal karä galang Kirhareset keton karäh munguh, krana tantu samandiai tä djari bakarak.

8. Krana karä tanan Hesbon djari ringket, tuntang batanganggor hong Sibma djari blaju matäi; karä tuan olo kapir djari mampamok edae idjä kapala bahalap, idjä sampai Jaeser, tuntang idjä kumbangkamhanga hapus padang benjem tä, karä salundike idjä mananjap palus silan danau.

9. Tagal tä aku manatum Jaeser tuntang batang anggor Sibma, aku mambungkak ikau hapan djohon matangku, o Hesbon tuntang Eleale; krana lahap parang djari lawo intu wajah buam tuntang intu musim getem ajum.

10. Sampai kahandjak tuntang karami djari nihau bara tana hasien tä, tinai hong karä pamhulan anggor olo djaton manjanji djaton mansalehäi; olo djaton mahamis danum anggor huang pähese, aku djari mampateiai augh njanji tä.

11. Tagal tä ringoringoi huangku tahiu Moab, kilau kutjapi, tuntang atäiku tahiu Kirheres.

12. Tä karäh batarang, Moab djari mampujuh arepe hong karä äkae gantong, tuntang iä djari tamä huma sombajang ai tantai sombajang, tapi djaton kea baguna akae.

13. Djetä augh, idjä djari injewut Jehowa tahiu Moab bara horan kea.

14. Tapi toh Jehowa hamauh, koae: Hindai telo njelo, tumon itong njelon olo buruh, maka ka-

hain Moab karăh imparenep, tuntang kutoh karäe handiai, tinai idjä tisae korik isut bewäi, tuntang kwasae djaton.

BAGI 17.

Hukum akan Damaskus tuntang Israel.

1. Djetoh augh hukum tahiu Damaskus. Itä! Damaskus karăh inganan, sampai iä terai indu lewu, baja djetä indu tujok batu karakkaraka. — (*Jer.*49,23.)

2. Karä lewu Aroer karăh balihi tunis, djetä akan äka kawan meto bewäi; kawan tä palus mukong hetä, tuntang dialo idjä biti idjä maharak iä.

3. Tinai kota Epraim karăh nihau, tuntang karadjaan Damaskus dengan tisan olo Aram; samandiai tä karăh sama dengan kahain olo Israel, koan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom.

4. Maka katika tä kahain Jakob karăh munos, tinai berenge idjä baseput karăh pringkong.

5. Krana djetä karăh sama kilau amon olo panggetem mamumpong bua tana, lengäe manggetem karä pating, tuntang kilau olo mangampeleng pating tä hong djanah Epraim.

6. Baja idjä katapasae bewäi batisa hetä; kilau batang bua undus djari ionggä, tuntang baja duä telo kabawak batisa intu taroke, atawa äpat limä kabawak balihi intu edae, koan Jehowa, Hatallan Israel.

7. Katika tä olon karăh mingat manantuneng Iä, idjä djari manampa äwen, tuntang matan äwen tanggar karăh mitä Iä, idjä äka karasih Israel.

8. Æwen djaton maku manampajah hindai karä mesbeh, idjä tampan lengäe, tuntang karä idjä gawin tundjuke djaton iä maku mitäe, karä pahewan, karä pantar dewa.

9. Katika tä karä lewue, idjä dähen kotae tä, karăh kilau idjä katapasan hong pating tuntang intu tarok, idjä djari inisa intu baun olo Israel; maka samandiai hetä uras rusak.

10. Krana ikau djari ngalapean Hatalla, idjä äka salamatm, tuntang djaton djari mingat batukarang kwasam; tagal tä ikau karăh mimbul talo bahalap, tapi ikau mambulan tä akan olo bewäi.

11. Katika mimbul ikau manjoho tä mansuloh, tuntang wajah manawur ikau manjoho bawakm mangambang, tapi wajah getem talo inggetem tä mandjadi indu peresm tuntang kapähäm paham.

12. Hau! kutoh olo karäan karäe tä! kilau gotok riak tasik lalenton äwen; kilau dähes danum soho njahanjahai mamukul, kakai guruh olo arä tä mantakan.

13. Toto, karä olo tä karăh guruguruh mantakan, kilau kanjahai danum paham. Tapi Iä karăh mampudji äwen, tä äwen akan hadari kedjau, palus äwen karăh injasah, kilau tikil hong bukit awi riwut, tuntang kilau rotik sahep awi pusok njawong.

14. Maka tokep kaput, itä! gap pampikăh tä lawo, tuntang helo bara talo blawa äwen tä djaton hindai. Djetä bagin olo idjä marampas ita, tuntang upah äwen tä idjä marusuh ramon ita.

BAGI 18.

Olo Kus karäh mitä hukum olo Asur, balalu hobah.

1. Hau! tanah äka kangkalingän hatalindjam kasantahe, hasansila sungäi Kus;
2. Idjä manjoho sarohae dimpah tasik, hapan banama humbang papae hong danum. Lius keton, sarohan idjä basikap, talih utus olo tä, idjä tundatundaen tuntang suwitsawita; utus olo tä idjä asiasi tjalaka bara tamparae palus dapit, utus olo idjä puna djari inkur, puna ilitek, idjä tanahe iruntjur batangdanum.
3. Keton handiai, idjä mukong petak tuntang mangkalewu tanah, amon olo mampendeng bandera hundjun bukit, tä käläh keton mitäe: amon olo mampahiau sarunai, buah keton mahininge.
4. Krana kakai augh Jehowa dengangku: Aku handak manjuni arepku bewäi, tuntang manampajah bewäi bara äkaku, kilau lason pandang andau paham, kilau botop ambon katika paudang wajah getem.
5. Krana helo bara getem, amon kambang djari malalau. tuntang talo djari mamutok, tä hapan gento iä karäh mahetep tundoe, tuntang manganan malenteng karä edae.
6. Uras tä haiak impelai akan burong basiak hong karä bukit, tuntang akan karä meto hong petak. sampai karä burong basiak akan masan hetä musim blasut, tuntang karä meto hong petak musim sadingen.
7. Katika tä, maka utus olo idjä tundatundaen tuntang suwitsawita tä, utus olo idjä asiasi tjalaka bara tamparae palus dapit tä, idjä puna djari inkur tuntang ilitek, idjä tanahe iruntjur batangdanum, djetäh karäh imbit indu panenga akan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, akan kaleka aran Jehowa. Tuhan karä kawan talo belom, iä tä bukit Sion.

BAGI 19.

Tudjum tahiu Misir.

1. Djetoh augh hukum tahiu Misir. Itä! Jehowa mukong baunandau idjä balias, palus manalih. tamä Misir. Tä karä dewan Misir karäh hagendjäh intu baue, tuntang atäi olo Misir karäh lenjoh intu huange. — (*Jer.*46,2.*Esegh.* 29.2.)
2. Krana aku handak mansisi olo Misir hawi sama arepe, sampai genep biti karäh mantakan paharie, genep biti mantakan idjä äka karampie, lewu sama lewu, karadjaan sama karadjaan.
3. Maka kamenteng olo Misir karäh nihau bara huange, tuntang karäh akale handak imbalangku. Tä olo tä karäh misek karä hampatong dewae, karä tabit, nudjum tuntang tukang dahiang.
4. Maka aku handak mangalong olo Misir huang lengän tuan idjä karas, tuntang radja tulas akan marentah iä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.
5. Tä danum huang karä danau karäh incahe, tinai batangdanum tä karäh pandit nalungkang.
6. Karä sungäi karäh surut keang, tuntang karä hantasae idjä hapagar tä: maka karä rampiang tuntang bakong akan matäi blaju.

7. Karä ipah hong saran batang-
danum tuntang intu tumbange,
tinai karä talo ialan hong saran
batangdanum, uras karäh keang
balalu nihau, tuntang djaton hindai.
8. Olo palauk samandiai karäh
pähä ataie, olo handiai idjä mamisi
hong sungäi karäh pungupungut,
tinai karä olo idjä mambirik djalae
hong danum karäh singgul huange.
9. Maka karä tukang lawai
pista lamos karäh raurau, tuntang
idjä manantang benang baputi.
10. Karä tambuan tuntang ka-
rungan akan ingarak, tinai olo
handiai awang satiare mambelom
lauk hong sumor.
11. Karä mantir hong Soan djari
gila, karä hakim Parao awang pin-
tar djari humong huang basarae;
kilen tinai keton hamauh dengan
Parao: aku toh anak hakim pin-
tar tuntang panakan radja horan?
12. Kwe toh karä hakim ajum
awang pintar? käläh äwen tä ma-
sanan akam tuntang mangasene
talo, idjä djari inukas Jehowa, Tu-
han karä kawan talo belom, akan
Misir.
13. Maka karä mantir hong Soan
djari njanjau, tinai karä mantir
hong Nop djari inipu; äwen ka-
räh mampalajang Misir kea, sam-
pai hapus karä sarae.
14. Jehowa djari manusuh huang
äwen tä rogh kanjanjau, nakara
äwen mampalajang Misir huang
karä gawie, mandjadi kilau olo
babusau mambaring arepe huang
utae.
15. Maka djaton karäh aton hong
tanah Misir talo enen idjä bara
takolok atawa ikoh, idjä bara edan
atawa pating.
16. Katika tä olo Misir karäh
sama kilau olo bawi, sambil mi-
käh tuntang taräwen, amon Je-
howa, Tuhan karä kawan talo be-
lom, karäh mandjudju lengäe mawi
äwen.
17. Tä tanah Juda karäh indu
kikäh olo Misir, sampai olo han-
diai, idjä manjewut tä, karäh ta-
räwen huange awi tirok Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
idjä djari inukase akan äwen.
18. Katika tä limä kabaris lewu
hong Misir karäh hakotak hapan
basa Kanaan, iä karäh sumpah
manjewut Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom; idjä limä ka-
baris tä karäh inggarä Irheres.
19. Katika tä mesheh Jehowa
karäh aton bentok tanah Misir,
tuntang toros batu ain Jehowa
karäh uras hong helate.
20. Djetä indu toros tuntang
kasaksian Jehowa, Tuhan karä ka-
wan talo belom, hong tanah Mi-
sir. Krana olo tä karäh mangka-
riak intu Jehowa tagal olo gagah,
tä Iä karäh manjoho akae Djuru-
salamat tuntang pangkalima, idjä
maliwus äwen.
21. Tntang Jehowa karäh inga-
sene olo Misir, palus olo Misir
karäh katawan Jehowa katika tä;
tä äwen karäh sombajang intu iä,
maluput parapah idjä impatäi tun-
tang parapah talo kinan, tinai äwen
karäh bamiat intu Jehowa, tun-
tang malalus tä.
22. Maka Jehowa karäh man-
djara olo Misir totototo, tuntang
mampahalit iä tinai; krana olo tä
karäh hobah akan Jehowa, tä iä
karäh manarima lakue, tuntang
mampahalit äwen.
23. Katika tä kea djalan tatap
rampar karäh aton bara Misir pa-
lus Asur, mangat olo Asur talih
Misir, tinai olo Misir talih Asur,

tinai olo Misir tuntang olo Asur sama karäh manempo Jehowa.

24. Katika tä olo Israel, olo Misir dengan olo Asur, katateloe tä karäh indu batang berkat hong bentok petak.

25. Krana Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, karäh mamberkat äwen tä, koae: Imberkat ikau, o Misir, djalahan olo ajungku, tinai Asur, tampan lengängku, tuntang Israel, idjä puna joresangku.

BAGI 20.

Olo Misir tuntang olo Kus karäh tawanan.

1. Intu njelo metoh Tartan maranggar Asdod, amon iä injoho Sargon, radja Asur, metoh iä mamarang Asdod tuntang mandino tä, — (2.*Radja*18,17.)

2. Katika tä Jehowa hamauh hadjamban Jesaia, anak Amos, koae: Lius, engkak tapihm bara kahangm, engkak sarumpahm bara paim. Maka iä mawie tumon tä, palus hagoet halulus tuntang djaton hasarumpah.

3. Tä koan Jehowa: Kilau rewarku Jesaia manandjong halulus tuntang djaton hasarumpah telo njelo katahie, indu kata tuntang talo heran, indu tamunan akan Misir tuntang tanah Kus:

4. Kakai radja Asur karäh manongkang, mimbit olo Misir tawanan, tuntang olo Kus idjä inamput imungkate, bakas tabela, halulus tuntang djaton hasarumpah, halangai pipin parae, indu kahawen olo Misir.

5. Tä olo karäh djungun tuntang njukok tagal olo Kus tä, idjä djari iharape, tinai tagal olo Misir, idjä äkae taratara.

6. Karä olo idjä mangkalewu saran tasik hetoh karäh hamauh intu andau tä: itä, kakai kadjarian olo idjä äka kaharap ita, idjä akan hetä ita hadari manggau kalindong, mangat iliwus bara baun radja Asur. Kwäka ita toh tau mahakan tinai!

BAGI 21.

Hukum akan Babel, Duma tuntang Arab.

1. Djetoh augh hukum akan padang tunis hong saran tasik. Kilau talo saloh balewut manampur bara salatan, kakai iä karäh lembut bara padang tunis, bara tanah äka pampikäh tä.

2. Talo karas djari ingarinah akangku hong panggitangku. Olo tulas tä kianat gawie, olo parusak marusak! Kantoh, joh Elam; kapong iä, Medai! aku handak mampaterai kamunguh idjä iawi äwen.

3. Tagal tä kahangku kontep kapähä, humi djari mawi aku, kilau humin olo bawi idjä handak luas; aku mangketong arepku awiku mahining djetä, aku djungun awiku mitä tä.

4. Atäiku hagendjäh, aku taräwen sampai kalas mamai; alem idjä katika karamingku mandjadi indu kasabanengku.

5. Tatap medja; tonggo keton djadjaga; has, kuman mihop! Tatatatap arep keton, karä mantir, awi mundus talawang!

6. Krana kakai augh pangkahai Tuhan dengangku: Lius, pendeng djadjaga, soho iä masuman talo awang gitae.

7. Maka iä mitä olo hagoet harinting habambai, idjä hapan hadjaran, kalidai tuntang onta; titip haliai iä djari mitä tä.

8. Tä iä mangkariak kilau singa: O Tuhan! nongkang andau aku mendeng hong balai djadjaga, tuntang hapus alem aku aton mendeng mandjaga.

9. Maka itäm toh, hetä aton dumah olo harinting habambai, idjä hapan hadjaran. Tä iä mandahang aughe, koae: Djari balongkang, Babel djari balongkang! tuntang karä hampatong dewae djari darai lawo petak.

10. O keton, talo ihik, bawak talo hong karaian, idjä djari hiningku bara Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, djetä djari insumangku akan keton.

11. Djetoh augh hukum akan Duma. Olo mantehau bara Seir, masuman akangku: O djadjaga, kilen kambon alem? O djadjaga, kilen kambon alem?

12. Tombah djadjaga: Alo tokep blawa, magon kaput kea: amon keton handak misek, isek toto; hobah keton, limbah tä talih.

13. Djetoh augh hukum akan Arab. Hong kajuan tanah Arab keton karäh bara malem, keton djalahan olo halisang bara Dedanim.

14. Awi manambang olo teah belaie mimbit danum, keton olo hong tanah Tema; tenga tepong akan olo idjä hadari tä.

15. Krana äwen pararawoh bara padang, bara baun padang idjä injilak, tuntang bara panah idjä ingantjang, bara parang idjä paham.

16. Krana tumon toh augh pangkahai Tuhan dengangku: Hindai idjä njelo, kilau itong njelon olo buruh, tä maka hapus kahain Kedar akan lepah rusak.

17. Maka tisan olo pamanah, pangkaliman olo Kedar tä, karäh sasar munos; krana Jehowa, Hatallan Israel, djari hamauh kalotä.

BAGI 22.

Jerusalem karäh ingapong; Sebna ihukum, Eliakim iangkat.

1 Djetoh augh hukum akan djanah äka pangarinah tä. Buhen keton toh, sampai uras keton mandai sapau?

2. Ikau idjä kontep lalento, lewu idjä bakapal oloe, ungkup idjä handjak rantang haradjur! Karä olo ajum idjä impatäi dia impatäi awi padang, djaton kea matäi buah klahi.

3. Karä mantirm djari hadari mahakan panah, palus iä inawan; karä olo, idjä sondau hong ikau, uras imasong, alo idjä djari hadari kedjau.

4. Tagal tä aku hamauh: Undur, lihi aku, naughe aku manaugis paham: äla mampahäka arep keton mampong aku tagal karusak anak bawi utus ajungku tä.

5. Krana djetä andau karidu tuntang kalitek dengan kaaur awi pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, hong djanah äka pangarinah tä, amon kota ingarak, palus bukit tä iroboh tuntang kariak.

6. Krana olo Elam dumah mimbit sarangan anak panah, kutoh kareta tuntang oloe, arä olo idjä hapan hadjaran: tinai Kir mamplua talawange.

7. Maka karä djanahm idjä kampilie karäh kontep kareta, tuntang karä olo idjä hapan hadjaran karäh mangampeng karä baunтonggangm.

8. Tä idjä äka kalindong Juda imbangah, tuntang katika tä keton karäh mingat manduan karä ganggama bara huma parakkaju tä.

9. Keton karäh mariksa karä darak kotan Dawid, maka djetä kutoh karäe: tuntang keton karäh manabat danum hong talaga idjä liwa tä.

10. Tinai keton karäh misä karä huma hong Jerusalem, tuntang keton karäh mangarak arä huma, hapa mangabuah kota.

11. Tinai keton karäh manampa parit helat lapis kota akan karä danum talaga idjä nsang tä. Tapi djaton kea keton maku mananggera mitä Iä, idjä mandjadian talo tä, tuntang djaton maku mingat Iä, idjä djari mangarangka karä talo tä bara horan.

12. Tagal tä, maka katika tä pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karäh mantehau, manjoho olo manangis tuntang manatum, manjukur arepe, palus hatapih bidak.

13. Alo katontoh, toto, uras kahandjak tuntang karami bewäi, manjambalih sapi, mampatäi tabiri, kuman isin meto, mihop anggor, sambil hamauh: has, ita kuman mihop, krana djewu ita matäi!

14. Tapi Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, djari mangarinah arepe intu pindingku, koae: Toto, kadarhaka djetoh djaton karäh iampun akan keton, sampai pampatäi keton, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

15. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Lius, tanggoh mantir panatau radja, Sebna, kapala dalam tä, sambil hamauh:

16. Narai gawim hetoh! atawa äwe aim hetoh? basa ikau djari manjoho olo mamahat kubur akam hetoh, kilau idjä manampa kubure hong äka gantong, tuntang mangarangka äkae melai hong batukarang?

17. Toto, Jehowa karäh manganan ikau, kilau idjä kwasa manganan olo, iä karäh mangalian manawon ikau.

18. Toto, iä handak manggaling ikau, kilau talo bulat inggaling hong äka rangkah; hetä ikau karäh matäi, hetä karä karetam idjä hahalap tä karäh melai, ikau, idjä indu purak ungkup human tempom!

19. Aku handak manipas ikau bara pangkatm, tuntang manganan ikau bara kamantirm.

20. Maka katika tä aku handak mangahau rewarku Eliakim, anak Hilkia tä.

21. Klambim handak ingkepangku intu iä, tinai taliwanangm handak imbahatku intu iä, tuntang kwasam handak indjulukku intu lengän ai; iä akan mandjadi bapa olo Jerusalem tuntang hapus hamputan Juda.

22. Tinai aku handak njampahan anakkuntjin human Dawid intu bahae; iä karäh muape, tuntang dialo idjä tau matepe; iä akan matepe, tuntang dialo idjä tau muape.

23. Aku handak malantak iä kilau paku hong äka dähen, iä

akan mandjadi indu trutjin horu-
mat akan ungkup haman bapae.
24. Maka iä indu äka horumat
hapus ungkup human bapae, pa-
lus anak äsoe, karä ramoe, karä
sangkir, karä talo usik.
25. Katika tä, koan Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
paku idjä bihin intu äka dähen
tä karäh inganan, imelek, tun-
tang karä talo idjä ingawitan hetä
karäh lawo, rusak. Krana tumon
tä augh Jehowa.

BAGI 23.

Tudjum mawi Tirus.

---

1. Djetoh augh hukum akan
Tirus. Tangis, keton karä banama
Tarsis, krana iä djari rusak, sam-
pai äka humae mahin djaton,
tuntang djaton idjä talih hetä.
Bara tanah Kitim talo tä djari in-
djadian akae. — (*Jer.*47,4.*Esegh.*
26,3.)
2. Suni, keton idjä mukong
pulau hetä. Karä sudagar Sidon,
idjä barajar dimpah tasik, djari
manjuang ikau.
3. Karä ampin ramon tanah
darah Sihor, tuntang karä gen-
dom idjä ialan hong batangdanum
tä, olo magahe akae mahoroe da-
num lombah; lewu tä indu äka
pakan olo handiai.
4 Buah ikau mahamen, joh
Sidon; krana koan tasik tuntang
kota idjä intu pasisir tasik: Aku
toh terai batihi, aku djaton ma-
nak hindai; aku djaton mahaga
budjang hatuä tuntang djaton
mambelom budjang bawi hindai.
5. Kilau kataräwen olo, amon
iä mahiuing britan Misir, kakai
kea olo karäh taräwen, amon iä
mahining britan Tirus.
6. Dimpah akan Tarsis, tan-
gis, keton idjä mukong pu-
lau tä.
7. Kilen, djetoh lewun keton
idjä baramirami, idjä mampatara
arepe tagal kausange? Maka paie
karäh mimbit iä akan kedjau, uka
manjelat manamuäi.
8. Æwe djari manukas tä akan
Tirus, lewu idjä arä makotae,
idjä sudagare uras kilau radja,
tuntang dagang ai uras idjä ka-
pala hai hong petak?
9. Jehowa, Tuhan karä kawan
talo belom, djari manukas tä,
mangat iä mamapa karä kabungas
äka kadjohon äwen, palus mam-
patawah karä olo hai hong ta-
nah tä.
10. Kumbang tanahm bewäi ki-
lau batangdanum, o Tarsis, anak
bawi, krana babat djaton hindai.
11. Iä mandjudju lengäe mahun-
djun tasik, Iä maur manaräwen
karä karadjaan; Jehowa djari ma-
metäh mawi Kanaan, nakara karä
kotae imparusak.
12. Iä djari hamauh: Ikau dja-
ton akan handjak tinai, o bu-
djang bawi idjä imandong, Sidon,
budjang bawi. Talih Kitim, tatap
arepm, dimpah; tapi hetä mahin
djaton kea ikau karäh sanang.
13. Itäm, tanah Kasdim tä, idjä
solake djaton oloe, malainkan
Asur djari mamangun tä akan
äwen idjä belom parak kaju, iä
djari mamangun äka dähen hetä,
tuntang mamangun humae idjä
hai haiak bahalap: tapi Iä djari
manantai tä akan äka karakka-
raka.
14. Tangis, keton karä banama

Tarsis, krana kotan keton djari
rusak.
15. Djadi, katika tä, maka Ti-
rus karäh kalapean olo udju pulu
njelo katahie, tumon katahin ka-
radjaan tä; tapi intu lawin udju
pulu njelo tä karäh lembut hong
Tirus karami olo badagang tinai.
16. Duan kutjapi, kumbang le-
wu, o dagang idjä puna sundal
atäie, idjä djari kalapean olo; pa-
hiau talo usik, njanji totototo,
mangat olo mingat ikau tinai.
17. Krana intu lawin udju pulu
njelo tä Jehowa karäh mingat Ti-
rus, mangat djetä buli tinai son-
dau pangulih kasundale, tuntang
kabandonge dengan karä karadjaan
hong hapus petak.
18. Maka dagangae tuntang
pangulihe tä karäh imprasih akan
Jehowa: djetä djaton karäh ing-
kes hong gudang, djaton karäh
inguntji; tapi dagangae tä karäh
mandjadi bagin äwen, idjä melai
rantep Jehowa, mangat äwen tau
kuman besoh, tuntang bara pa-
kaian ombeombet.

BAGI 24.

Hukum akan Juda; tapi tisae iasi tinai; hukum akan karä musoh ungkup Hatalla.

1. Itä! Jehowa manunis tun-
tang marusak tanah toh, palus
mambalik talo hundjue, tuntang
manamburup karä olo huange.
2. Maka kilau olo arä, tumon
tä kea imam, kilau djipen hatuä,
kakai kea tempoe idjä hatuä, ki-
lau djipen bawi, tumon tä kea
tempoe idjä bawi, kilau olo idjä
mamili, kakai kea idjä mandjual,
kilau idjä mutang, kalotä kea idjä
mahatangan, kilau olo idjä ma-
nagih, tumon tä kea idjä inagihe.
3. Hapus tanah karäh imboang,
hapus djetä karäh irampas haliai;
krana Jehowa idjä djari manjewut
augh toh.
4. Tanah papa ampie, kilau
uras blaju, hapus kalunen munos
tuntang kilau blaju, idjä pang-
kahai marak karä olo hong tanah
sasar rusak.
5. Krana tanah toh djari ingi-
hal oloe; krana äwen tä malang-
kah Torat, tuntang mobah pren-
tah, tinai mangarak djandji idjä
akan katatahi tä.
6. Tagal tä sapa kuman tanah,
tuntang olo idjä mukong tä akan
irusak; tagal tä karä olo idjä
mangkalewu tanah tä injeha, sam-
pai batisa isut bewäi.
7. Anggor sasar munos, batang
anggor uras blaju; olo handiai,
idjä bihin handjak, uras munguh.
8. Karamin gandang terai, la-
hap olo babigal bageto, karamin
kutjapi lepah.
9. Olo djaton akan mihop ang-
gor tinai haiak manjanji; talo ihop
bahalap karäh bapait akan äwen
idjä mihope.
10. Lewu benjem tä djari ka-
rakkaraka; karä huma uras ba-
raatep, sampai djaton olo tamä
hindai.
11. Hapus karä djalan olo tang-
istangira tagal anggor, basa karä
kahandjake djari halau, tuntang
karä kamangat tanah djari nihau.
12. Baja karusak babewäi batisa
hong lewu, tuntang karä bauu-
tonggange ramok pelekpalcka.
13. Krana tanah tuntang utus
olo tä mandjadi sama kilau ba-
tang bua undus djari inggerek;

tuntang kilau idjä katapasan, amon
olo djari mamupol bua anggor.
14. Maka äwen, awang tisae tä,
mambo aughe manjanji manara,
tuntang malahap tagal kahain Jehowa
bara hapus saran tasik.
15. Tä, maka tara Jehowa, keton
idjä hong karä djanah, hong
karä pulau tasik tara aran Jehowa,
Hatallan Israel.
16. Bara puting saran petak ita
mahining augh njanji mampahai
Idjä tetek tä. Tapi aku akan hamauh
tinai: Lalehan karingkongku,
lalehan karingkongku! Kajah
aku! Olo tulas kianat gawie, toto
olo tulas tä kianat gawie!
17. Pampikäh, palowang tuntang
djarat akan keton, o olo idjä
mukong tanah toh!
18. Alo idjä hadari tagal augh
pampikäh tä, maka iä akan lawo
huang palowang; tinai alo iä djakat
bara palowang, maka iä injiteng
buah djarat; krana karä tabat
idjä ngambo djari inap, tuntang
karä galang petak hagerek.
19. Hapus petak bara kamerat,
hapus petak bateäi, hapus petak
tujangtajun.
20. Petak karäh onggäonggo kilau
olo babusau, tuntang ajuajun
kilau tujang; krana kadarhakae
mahenjek iä; djaton tau dia iä
balongkang, palus djaton olihe
mendeng tinai.
21. Maka katika tä Jehowa karäh
manjupa mawi kawan olo badjoho
hong ngambo, tinai karä
radjan kalunen hong petak;
22. Æwen tä karäh uras imumpong,
tuntang imasong hong palowang,
äwen tä karäh ingurong
hong sipir; tapi limbah tahi andaue
äwen karäh lapas tinai.
23. Maka bulan karäh mahamen,
tuntang matanandau kalakalas,
amon Jehowa, Tuhan karä kawan
talo belom, mimbing karadjaan
hong bukit Sion tuntang hong
Jerusalem, intu baun karä bakas
ajue, tuntang paham kahaie.

BAGI 25.

Njanji tara, tagal Hatalla djari mahukum karä musoh, tuntang mampendeng karadjaan ajue.

---

1. O Jehowa, ikau Hatallangku!
ikau impahaiku, aram inaraku;
krana ikau djari mawi talo
heran: karä tirokm bara usang tä
uras mandjari toto tuntang tulus.
2. Krana ikau manampa lewu
tä mandjadi tujok batu, lewu
idjä dähen kotae tä mandjadi karakkaraka;
karä human olo beken
idjä hai tuntang bungas tä, ikau
manampae uka djetä djaton lewu
hindai, palus djaton tarapangun
tinai sampai katatahi.
3. Tagal tä utus olo kwasa manara
ikau, tuntang lewun olo kapir
idjä gagah mikäh dengam.
4. Krana ikau djari indu kotan
olo naniha, indu kotan olo
pähä huang kadjakäe, äka kalindonge
mahakan talo badjea, äka
kandjungäe bara kalaso, amon olo
pahenjek tä sangisangit, kilau
riwut barat mawi dinding.
5. Ikau mahenjek kasangit olo
beken tä, idjä kilau pandang paham
hong äka keang; kilau pandang
tä kandjungen awi baunandau,
kakai lahap olo pahenjek
tä akan benjem.
6. Maka Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom, karäh manatap
hong bukit toh pangiuan idjä me-

njak akan sakarä utus olo, pang-
inan anggor idjä inakining tun-
tang enjak tinai untek, danum ang-
gor idjä takining djaton hapurak.
7. Tuntang Iä karäh manga-
nan hong bukit toh karä bung-
kus, idjä dengan tä karä utus
olo imungkus, tuntang karä ka-
nowut, idjä hapan tä karä olo
kapir inutup.
8. Iä handak manelen pampatäi
indu kamanang; pangkahai Tu-
nan, Jehowa, karäh mampuas djo-
hon matä bara karä bau, tinai iä
karäh manganan kahawen djala-
han olo ajue bara hapus petak;
krana Jehowa idjä djari manjewut
tä. — (1.*Kor*.15,55.)
9. Katika tä olo karäh hamauh:
Itä! iä tä Hatallan ita; ita djari
harap iä, tuntang iä maujalamat
ita. Iä tä Jehowa, ita djari men-
däh iä, tuntang ita akan han-
djak rantang baramirami huang
salamat ai.
10. Krana lengän Jehowa ian-
dake hundjun bukit toh; tapi
Moab karäh iihik penda iä, ki-
lau pating iihik mandjadi djogo.
11. Maka iä karäh mandepä
lengäe marak äwen, kilau olo ha-
nangoi dadepä manggian danum;
Iä karäh mampanjukok kadjohon
olo tä hapan pendong lengäe.
12. Tinai kota dähen, hapus
pagerm tä, karäh ihunjonge tun-
tang imparandahe, toto Iä karäh
marampar tä palus petak.

BAGI 26.

Njanji tara ain olo, idjä iliwus Hatalla bara kadjakä pabam, idjä rahian tä.

---

1. Katika tä njanji kalotoh
karäh injanji hong tanah Juda:
Aton lewu dähen ain ita, sala-
mat ajue indu kota tuntang sa-
pundo.
2. Uap baruntonggang, mangat
utus olo tetek tä tamä, idjä ma-
haga kapertjaja.
3. Djetä tukas idjä batantu ha-
liai, ikau mahaga kasanang, krana
olo harap ikau.
4. Harap intu Jehowa katatahi,
krana Hatalla, Jehowa, aton Ba-
tukarang katatahi.
5. Krana iä mamparandah äwen
idjä melai hong äka gantong,
lewu hai tä imparenepe, djetä
inggiae sampai petak, mangat
rampar intu äka rumpur;
6. Sampai djetä ihundjeng,
ilitek pain olo tjalaka, iihik olo
pähä.
7. Tapi djalan olo tetek uras
rampar, pelek olo tetek ikau
mambudjure.
8. Tagal tä kea ikäi magon
mendäh ikau, o Jehowa, hong
djalan karä kapatut aim; kake-
nang hambaruan ikäi radjin aram,
tuntang haus mingat ikau.
9. Tuntang katoton atäiku aku
mangenang ikau hamalem, tinai
hapan roghku idjä hong aku
aku manggau ikau haiak djadje-
wu; krana amon karä hukum
ajum ilalus hong tanah, tä karä
olo kalunen mangadji katetek.
10. Maka alo olo darhaka iasi,
djaton kea iä manumon katetek,
tapi iä haradjur malalus kasalae
hong tanah idjä puna äka kabu-
djur, krana iä djaton paraba ka-
hain Jehowa.
11. O Jehowa, amon lengäm
djari impahai, äwen djaton mitä
tä: tapi äwen tuntang kahawäe
akan mitä bewäi kabehum tagal

olo aim; apui akan kuman karä
musohm tä lepalepah.
12. Tapi ikäi karäh injanangm,
o Jehowa; krana ikau kea djari
mandjadian karä perkaran ikäi.
13. O Jehowa, Hatallan ikäi!
tuan beken, sala bara ikau, djari
marentah ikäi, tapi awim bewäi
ikäi mingat aram.
14. Olo matäi tä djaton akan
belom tinai, olo mahotus tä djaton akan misik haluli; krana ikau
djari manantarang tuntang mampalomos äwen, tinai djari mampalilap pangingat olo dengae.
15. Tapi ikau, o Jehowa, djari
mamparä utus olo toh, ikau djari
mangapal utus olo toh, tuntang
ikau djari impahai, ikau djari
mampalombah karä saran tanahe
hakaliling.
16. O Jehowa, metoh kadjakäe
olo manggau ikau; amon ikau
mandjara äwen, tä iä manarahing
mangahau ikau.
17. Kilau olo batihi, amon tokep wajahe luas, aton kapähä,
tuntang mangkariak awi humie,
kakai kea perkaran ikäi, o Jehowa, tagal kalaitm.
18. Ikäi kea djari kilau batihi,
ikäi djari bara kapähä, tapi ikäi
djari luas riwut bewäi; ikäi djaton
djari tau mahaga tanah, olo kalunen djatou maku inakan.
19. Tapi olo matäi ajum samandiai karäh belom, tuntang sarawangkaie kea karäh misik. Misik
tuntang lahap keton, idjä menter
hong tunek petak. Krana ambon
aim puna ambon kaharingan, tä
palus petak akan mamplua karä
olo matäi. — (*Pang.*20.12.)
20. Lius, o utus olo ajungku,
tamä karongm, tnntang atep lawangm timbas likutm; sahokan
arepm handjulo, sampai kalait tä
lepah mahalau.
21. Krana itä! Jehowa karäh
manaradjang bara äkae, mangat
mamaläh kadarhakan äwen, idjä
mukong tanah tä; tä petak karäh
mangarinah karä daha, tuntang
djaton hindai manutup äwen, idjä
djari impatäi hetä.

BAGI 27.

Hatalla karäh marusak musohe, palus mimbit Israel buli.

---

1. Katika tä maka Jehowa hapan padange idjä dähen, pandjang tuntang kwasa karäh mantakan Lewiatan, tangkaranjing
handjaliwan tä, tuntang Lewiatan
handipä panipu tä, tinai iä karäh
mampatäi naga hong tasik tä. —
(*Pang.*12,9;19,20.)
2. Katika tä karäh aton pambulan anggor idjä bahandang djohoe; njanji keton hatalindjam tahiu djetä.
3. Aku, Jehowa, manonggo
djetä, tuntang haradjur manjirame; belä musoh mantakan iä
maka aku handak mandjagae handau hamalem.
4. Aku djaton bara kalait; käläh djaka aku hakota duhi tuntang unak. Aku handak mantakan iä, manusul iä lepalepah.
5. Tapi Iä karäh mahaga kwasangku, tuntang manjanang aku;
toto kasanang karäh indjapae
akangku.
6. Rahian dapit toto Jakob akan
muhat tinai, palus Israel mangambang tuntang mansuloh, sampai iä mangontep hapus peta
dengan buae. — (37,31.)

7. Krana Iä djaton djari ma-
mukul iä tumon Iä djari mamu-
kul äwen awang djari mamukul
Israel; Jakob djaton djari im-
patäi, tumon äwen idjä handak
mampatäi iä, djari impatäi Ha-
talla.
8. Krana ombeombet bewäi Ikau
djari mampudji iä katika ikau ma-
nolak iä. Tapi äwen djari inam-
balange awi riwut idjä paham,
metoh musim timor.
9. Tagal tä kadarhakan Jakob
injapan awi djetä, tuntang djetoh
kea gunae: uka karä dosae inga-
nan, awi Iä manampa batun karä
mesbeh äwen mandjadi ketok idjä
rotek; tuntang karä pahewan,
karä pantar dewa djaton akan
melai.
10. Tapi lewu idjä dähen tä ka-
räh benjem, äkae melai tä karäh
inganan, tuntang balihi kilau äka
tunis, sampai anak sapi mu-
rep hetä, tuntang mahukup hetä,
haiak malalap karä salundike le-
palepah.
11. Karä edae akan bapelek awi
kakeange, olo bawi karäh dumah
manganjue, manduan tä indu kajun
apui. Krana utus olo tä puna olo
paleng; tagal tä, maka Iä, idjä
djari manampa äwen, djaton maku
masi iä tinai, idjä djari mandja-
dian äwen djaton maku manja-
njang iä.
12. Katika tä maka Jehowa ka-
räh mangibar bara saran batang-
danum lombah tä sampai sungäi
Misir, tä keton, karä olo Israel,
karäh inampunan genegenep biti.
13. Katika tä kea sarunai hai
karäh impahiau: tä karä äwen,
idjä djari nihau hong tanah Asur,
karäh manalih, tuntang idjä iha-
rak akan tanah Misir; karä olo
tä karäh sombajang intu Je-
howa hundjun bukite idjä brasih
hong Jerusalem.

BAGI 28.

Hukum akan Israel tuntang Juda.

1. Pajah makotan kadjohon olo
Epraim idjä babusau tä, kabungase
idjä bahalap, idjä kilau kambang
blaju tä, idjä intu hunjok djanah
idjä paham basiwoh, ain äwen
idjä hujonghajang awi anggor.
2. Toto, olo abas tuntang kwasa
injoho pangkahai Tuhan, kilau
udjan batu paham, kilau talo ba-
djea, kilau danum soho idjä sa-
bak äwen karäh manapäan tanah
tä awi lengän Hatalla;
3. Sampai makotan kadjohon
olo Epraim idjä babusau tä karäh
ihundjeng imparamok.
4. Djadi kabungase idjä baha-
lap tä, idjä djari kilau kambang
blaju, idjä intu hunjok djanah ba-
siwoh tä, djetä kilau bua idjä ba-
djeleng masak, helo bara puna
wajahe; sana olo mitä tä, iä palus
manjingkap maneläe.
5. Katika tä Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom, karäh indu
makotan kabungas tuntang indu pa-
jong kambang bahalap akan tiaan
olo ajue;
6. Tinai indu rogh kapintar-
akan idjä mondok mamutus, tun-
tang indu kaabas akan idjä ma-
harak parang bara bauntonggang
lewu.
7. Tapi äwen tä kea djari gila
awi anggor, rujongrajang awi talo
ihop bahari; imam tuntang nabi
mahin gila awi talo ihop bahari,

iä inuwä awi anggor, hujonghajang awi talo ihop bahari; iä gila kahum madjar, tuntang karä kaputusae kilau iutae bewäi.
8. Krana karä medjae kontep utae tuntang talo papa, djaton katapasan idjä brasih.
9. Intu äwe tinai Iä tau madjar kaharati? akan äwe Iä tau marima aughe? Akan anak idjä haru malekak tusu? akan idjä harue terai manusu?
10. Krana koan äwen: baja prentah hatontong prentah, prentah hatontong prentah, hadat baka hadat, hadat baka hadat; hetoh isut, hetä isut!
11. Tagal tä käläh, hapan totok biwih batawah tuntang hapan basa beken iä karäh hamauh dengan utus olo toh;
12. Idjä dengae Iä djari hamauh: Djetoh kasanang toto, awi manjanang olo ujuh; djetoh kamangat toto. Tapi äwen puna djaton maku mahining.
13. Tagal tä augh Jehowa toto kea karäh mandjadi akan äwen prentah hatontong prentah, prentah hatontong prentah, hadat baka hadat, hadat baka hadat, hetoh isut, hetä isut; nakara äwen lius, balalu lawo patengak, palus darai, palus indjarat, inawan bewäi.
14. Tagal tä, hining augh Jehowa, keton olo panawah panjindir, awang marentah utus olo toh, idjä hong Jerusalem.
15. Basa koan keton: ita puna hadjandji dengan pampatäi tuntang pakat dengan naraka; alo tjalaka manapi, puna djaton buah ita, krana tandjaro djari inampa ita indu kalindong ita, tuntang ita manjahokan penda tipu.
16. Tagal tä, kalotoh augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Itä, aku mandak batugalang hong Sion, batu idjä intjoha, batu padadukan galang idjä toto barega, idjä iandak dähen haliai. Olo idjä pertjaja tä, djaton maku undur balang. — (*Masm.*118,22. — 1.*Petr.* 2,6.)
17. Tinai aku handak manampa kapatut indu tali ukur, tuntang katetek indu talin tarambo; tä udjan karangan karäh manganan karä tandjaro, äkae kalindong tä, danum soho karäh mambaring äkae manjahokan tä.
18. Tinai djandjin keton dengan pampatäi akan ingarak, tuntang pakat keton dengan naraka djaton melai dähen; amon tjalaka tä karäh manapi, tä keton karäh ihundjenge iramoke.
19. Sasining djetä manapi, iä karäh manamput keton; krana genep handjewu djetä karäh manapi, tinai handau hamalem; baja tingkes kadjakä bewäi karäh madjar keton mingat augh tä.
20. Krana sasuro karäh tambuket äkae nantudjuh, tuntang kahowut pahalau simit, djaton tau manutup bitie.
21. Krana Jehowa karäh manaradjang kilau hong bukit Perasim, iä karäh sangit kilau hong djanah Gibeon, mangat malalus gawie idjä kilau ihadjadjuan, mangat mahapus gawie idjä djaton toto tumon tintun kahandake. — (2.*Sam.* 5,20. — *Jos.*10,12.)
22. Toh, terai keton manawah manjindir, belä pasong keton injiteng haream; krana aku djari mahining bara pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karusak, idjä inukase akan hapus tanah.

23. Mindiniuding, hining augh-
ku; senäh, palus harati kotakku.
24. Aton olo pamalan haradjur
handak maluku, tuntang manjarak
petak bewäi, djaton indu mant-
wur?
25. Dia djetä kakai? amon iä
djari manjarak mamparata hundjue
tä, tä maka iä manawur haretak,
manaburan djintan, tuntang mam-
bowor gendom idjä kapala bahalap,
atawa seora idjä kampilie, atawa
djeläi, gagenep djetä akan puna
äkae idjä patut.
26. Tuntang iä mamatut tä tu-
mon hadat, idjä djari iadjar Ha-
talla.
27. Krana olo djaton pudji mi-
hik haretak hapan kareta ihik, ti-
nai djaton mimbit galingae tä ma-
mipis djintan; tapi haretak tä ihä-
wes hapan kaju, tuntang djintan
tä hapan sokah.
28. Tapi talo indu bakal tepong
akan indu irotek; tapi djaton kea
djetä iawi sampai rusak, amon djetä
iihik hapan kareta mihik tuntang
hadjaran.
29. Tumon tä kea gawin Jeho-
wa, Tuhan karä kawan talo be-
lom, krana heran karä akale, tun-
tang gawie uras hai.

BAGI 29.

Olo Jerusalem akan ihukum, tapi atäie bara balulang haream; tepa iä hobah iasi tinai.

1. Pajah Ariel, (*rima: singa
Hatalla,*) Ariel, ikau o lewu,
idjä äka podok Dawid; naughe
keton haradjur hong karä njelo
mampatäi parapah intu andau hai.
2. Tapi aku handak mandjakä
Ariel kea, sampai iä kapähä tun-
tang hetang, mandjadi indu Ariel
toto.
3. Krana aku handak manga-
pong ikau hababiling, tuntang
mandjakä ikau hapan kota tasasan,
palus handak hapilan mawi ikau.
4. Tä ikau karäh impanjukok,
tuntang ikau hamauh bara petak,
aughm hunuhunnm kilau lembut
bara marak kawo, sampai aughm
kilau augh nudjum bara äka liau,
tuntang kotakm rahirahing bara
kawo.
5. Maka kutoh karä musohm
tä karäh mandjadi kilau rotik po-
hok, tuntang olo gagah, idjä ka-
räan karäe tä, kilau apis idjä
taraiup; salenga kea djetä akan
mandjadi.
6. Toto, ikau karäh ihararepan
Jehowa, Tuhan karä kawan talo
belom, hapan njaho tuntang ka-
gerak petak, hapan njaro, riwut
barat paham, talo badjea tuntang
njalan apui panjeha.
7. Maka kilau nupi hamalem,
kalotä kutoh karä olo kapir tä
akan mandjadi, idjä mamarang
Ariel; olo handiai, idjä mamarang
iä tuntang kotae, palus mandja-
kä iä.
8. Krana kilau olo blau pudji
nupi arepe kuman, tapi haiak misik
belaie magon haus, tinai kilau olo
teah belaie pudji nupi arepe mihop,
tapi haiak misik iä magon ujuh
tuntang belaie rengorengok hantä:
kakai kadjarian karä olo kapir tä,
idjä mamarang bukit Sion.
9. Tendä keton, palus djang-
un, taräturä sampai kawus matan
keton. Tapi äwen babusau pa-
ham bara awi anggor, äweh hu-
jonghajang paham bara awi talo
ihop bahari.

10. Krana Jehowa djari mandurut akan keton ganan tiroh tudjah, tuntang djari mangalit matan keton; karä nabi, karä mantir tuntang imam keton djari imungkure.

11. Tagal tä karä tudjum tä mandjadi intu keton kilau augh surat idjä indampul intjatjak, idjä inenga akan olo harati surat, sambil hamauh: käläh, basa djetoh. Tä iä tombah: djaton aku tau, krana djetä indampul intjatjak.

12. Atawa olo manenga surat tä akan olo idjä puna djaton tau mambasa, sambil hamauh: käläh, basa djetoh. Tä iä tombah: aku puna djaton tau mambasa.

13. Krana pangkalıai Tuhan djari hamauh: Basa utus olo toh manggapi aku hapan njamae, tuntang hapan totok biwihe iä mahorumat aku, tapi atäie iadjajonge kedjau bara aku, tuntang iä mikäh haiak manjembah aku tumon adjar olo bewäi, idjä djari ingadjie: — (1,11. *Matt.*15,8.)

14. Tagal tä, toto, dapit aku handak heran gawingku dengan olo tä, heran haliai tuntang sangang haliai, sampai kapintar karä olo pintar ajue akan leteng, tuntang kaharatin karä olo bara akal baris ai akan manjahokan arepe. — (1.*Kor.*1,19.)

15. Pajah olo tä, idjä handak manjahokan arepe bara Jehowa hapan paham kaliaue, tuntang milim tiroke, tuntang karä gawie ilaluse hong kakaput, sambil hamauh: äwe mitä ita, atawa äwe katawan ita?

16. Lalehan kapaleng keton! Sama kilau brangai talo inampa handak hamauh manahiu tukange: iä djaton djari manampa aku; — tuntang sarangan idjä inawas tukang blanai tä handak hamauh: iä djaton harati tä.

17. Djaton hindai isut, maka Libanon tä iobah mandjadi tana pamua, tuntang tana pamua tä karäh inggarä kajuan?

18. Krana katika tä olo badengeu karäh mahining augh surat tä, tuntang matan olo babutä karäh liwus bara kakaput tuntang kalam, tau mitä talo tinai.

19. Olo tjalaka karäh haradjur handjak dahangdahanga intu Jehowa, tinai äwen idjä pähä marak olo kalunen karäh ramirami intu Iä, idjä äka karasih Israel.

20. Djetä, amon karä olo pahenjek djari rusak lepalepah, tuntang karä olo panawah panjindir djari lilap, tinai karä olo idjä haus kadarhaka djari lingis impatäi;

21. Äwen idjä mimbit olo badosa, palus mangatah äwen idjä mampudji iä hong basara, tuntang maharak olo tetek akan äka tunis benjem.

22. Tagal tä koan Jehowa, idjä djari maliwus Abraham, kalotoh akan ungkup human Jakob: Toh Jakob djaton akan impahaweu hindai, tinai baue djaton akan kalas hindai.

23. Malainkan amon äwen mitä panakae, idjä tampan lengängku tä, intu marak äwen, maka iä karäh manara arangku, tuntang mahorumat idjä äka karasih Jakob tä, sambil mikäh Hatallan Israel.

24. Tinai idjä lajang atäie karäh tarima kapintar, tuntang olo bakulas iadjin iadjar.

BAGI 30.

Harap intu Hatalla; krana dohop olen uras haiang.

1. Pajah karäh anak idjä un-
dur tä, koan Jehowa, idjä pakat
tiroke djaton tumon aku, tuntang
manggau äka kalindonge, tapi sala
bara Roghku, baja mandahang dosa
hatantilap dosa bewäi.
2. Idjä hagoet talih Misir, dja-
ton misek augh njamangku, na-
kara mampaabas arepe dengan kwa-
san Parao, tuntang radjin baka-
lindong huang kandjungen Misir.
3. Krana kwasan Parao karäh
mandjadi indu kahawen keton,
tuntang kalindong keton hong
kandjungen Misir mandjadi indu
kanjukok keton.
4. Alo mantire djari talih Soan,
tuntang sarohae djari sampai Ka-
nes:
5. Uras äwen karäh mahamen
tagal utus olo, idjä puna djaton
gunae akae, idjä djaton tau man-
dohop iä, djaton tau mampaontong
iä enen, tapi idjä indu kahawäe
tuutang indu kanjukoke bewäi.
6. Djetoh augh hukum akan
karä meto tä, idjä talih salatan,
tanggoh tanah tjalaka tuntang
pampikäh, äka karä ampin singa
basiak, äka handjaliwan tuntang
naga: karä ramoe iä karäh magahe
imuat hong likut kalidai, tuntang
panataue hong kaleläh likut onta,
mimbit tä akan utus olo, idjä
puna djaton gunae akae.
7. Krana dohop Misir haiang
ngahus bewäi; tagal tä aku mang-
garä tä: idjä badjoho bihin toh
nundonundong.
8. Toh, lius, surat tä akan
äwen hong batu, palus bintik tä
huang surat, uka djetä melai pa-
lus djeha, haradjur katatahi.
9. Krana äwen tä puna olo pa-
risang, anak idjä panandjaro, anak
idjä djaton maku mahining Torat
Jehowa.
10. Malainkan iä manjoho karä
nabi: äla keton masuman augh
Hatalla; — tuntang karä imam:
äla keton manudjum talo idjä toto
akan ikäi; tapi suman augh bale-
mo akan ikäi, tudjum augh lajau
akan ikäi.
11. Hiwang bara djalan, sam-
pang bara pelek; soho idjä äka
karasih Israel tä terai dengan ikäi.
12. Tagal tä Iä, idjä äka kara-
sih Israel, hamauh: Basa keton
manganan augh toh, sambil harap
karä kianat tuntang karajap, tinai
basokah djetä:
13. Tagal tä maka dosan keton
djetoh karäh mandjadi akan keton
kilau darak idjä manimben intu
pagar batu awang gantong, idjä
gap balongkang hong idjä kapidjep
matä.
14. Toto, äwen karäh impara-
mok, kilau kabali imparamok, idjä
irapitan sangisangit, tuntang dja-
ton injanjang, sampai marak karä
karamoke djaton sondau kiwake,
idjä tau hapan blaku apui bara
dapur, atawa masip danum isut
bara kali.
15. Krana kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa, idjä äka ka-
rasih Israel: Amon keton hobah,
tä keton karäh sanang; amon ke-
ton mentai suni tuntang harap,
djetä indu kwasan keton; tapi ke-
ton djaton maku.
16. Malainkan koan keton: dia,
tapi ikäi handak hadari hapan ha-
djaran. Tagal tä, toto kea keton
akan hadari. Tinai: meto balias

handak iukong ikäi. Tagal tä, idjä manjasah keton karäh balias haream.

17. Sakojan keton karäh pararawoh imahang idjä biti, tuntang awi pahang limä biti keton handiai karäh hadari, sampai genep biti manonggal kilau djihi hong tantan bukit, tuntang kilau toros hong hunjok lungkoh. — (3.*Mos.* 26,36.)

18. Maka Jehowa magon mentai, radjin masi keton; iä marandjar mangat manjanjang keton. Jehowa puna Hatalla tempon hukum; salamat olo handiai idjä mentai iä.

19. Krana olo Sion karäh mangkalewu Jerusalem; ikau djaton akan indu manangis; toto Iä handak manjanjang ikau, amon ikau mangahau iä; sana iä mahining tä, iä karäh tombah aughm.

20. Alo pangkahai Tuhan pakanan keton helo hapan tepong kapähä, tuntang dengan danum kadjakä, maka djaton hindai iä manjoho Gurum hadari lilap, tapi matam karäh mitä Gurum tä.

21. Pindingm karäh mahining augh ai idjä hila likutm, koae: Djetoh djalan, horoe djetoh; äla sala bara tä, alo sambil gantau.

22. Tä keton karäh mamapa hampatong dewan keton, idjä imakaian salaka, tuntang imbungas bulau; keton karäh manganan tä kilau karam talo, sambil hamauh dengae: sigäi, blua!

23. Tä Iä karäh mudjan binjim, idjä djari inawurm hong tana, tinai manenga kutoh tepong pangulih tana tä, tuntang djetä menjak hasien; tinai katika tä karä metom akan murep hong padang idjä luas.

24. Karä sapi tuntang anak kalidai idjä hapam malan akan kuman talo uras bahalap, idjä imprasih hapan kalaja tuntang kiap.

25. Tinai hong karä bukit idjä gantong, hundjun karä lungkoh idjä hai, karäh lembut tahasak tuntang sungäi, intu andau hapatäi paham tä, amon karä tjandi akan balongkang.

26. Maka kalawa bulan mandjadi kilau matanandau, tinai kalawa matanandau karäh udju lipet bara kalawae katika toh, intu katika tä, amon Jehowa mameteng kapähän olo ajue, tuntang mampahalit himange, idjä awan pukule.

27. Itä! aran Jehowa manggapi bara kedjau, kalaite hasep, tuntang hukume toto babehat; totok biwihe basuang kasangit, tinai djelae kilau apui panjeha.

28. Tahasenge kilau danum soho idjä njira ujat, mangat manapi karä olo kapir sampai äwen haiang nihau, tuntang mangandali pipin karä djalahan olo, uka lajau.

29. Tä keton karäh manjanji, kilau alem lapik andau hai, tuntang handjak, kilau amon olo hasuling manalih bukit Jehowa, tanggoh Batukarang Israel.

30. Maka Jehowa karäh mampahining kahain aughe, tuntang mamprahan manusang lengäe, haiak kasangit kalaite, tuntang njalan apui panjeha, kilat, udjan papak panggar tuntang udjan karangan.

31. Krana awi augh Jehowa Asur karäh imukul rotek, iä idjä radjin mantakan hapan sokahe.

32. Maka intu karä kaleka, äka tongkang tä sampai, idjä inukas Jehowa, idjä hapae hararepan äwen,

hetä karäh lembut augh gandang tuntang kutjapi; krana hapan parang hai haliai Iä karäh mangalahi äwen.

33. Krana palowang naraka djari simpan bara horan, djetä djari tatap akan radja tä, ombet katimbäe tuntang kahaie; pangkat pamahai hetä kutoh kajue bakal apui; maka tahaseng Jehowa karäh mantokan tä, kilau tahasak barirang.

BAGI 31.

Haiang bewäi dohop olo Misir; tapi bitin Hatalla haliai handak maliwus olo si bara Asur.

1. Pajah karä olo, idjä talih Misir, blaku dohop, tuntang basinggoh intu hadjarae, haiak harap karetae, basa djetä kutoh karäe, tinai harap olo idjä hapan hadjaran, basa äwen tä paham abas; tapi iä djaton mitä Iä, idjä äka karasih Israel tä, tuntang djaton manggau Jehowa.

2. Maka Iä kea toto pintar, tuntang iä idjä magah tjalaka tä, toto iä djaton undur aughe; malainkan iä karäh mendeng, mantakan ungkup olo papa tä, balalu marusak dohop olo parajap tä.

3. Krana olo Misir puna olon bewäi, djaton djaka Hatalla; tinai karä hadjarae tä uras isi, djaton djaka Rogh. Maka Jehowa karäh mandjudju lengäe, sampai olo pandohop tä tanggarurus, tinai äwen idjä indohope balongkang, tä samandiai imparusak.

4. Krana kakai augh Jehowa dengangku: Kilau singa, singa menteng, manjakungkong mahukup talo inangkarape, alo kutoh sakatik iirak mawi iä, maka iä djaton tangkedjet awi lalenton äwen, tuntang djaton handak rungkok awi kutoh karä äwen: tumon tä Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, akan mohon, nakara mamarang akan bukit Sion, tuntang akan lungkohe.

5. Kilau burong mambirang palapase, tumon tä Jehowa, Tuhan karä talo belom, handak mangandjungen Jerusalem, sambil mawat tuntang maliwus tä, palus manjoho karä tjalaka mahalau djetä.

6. Hobah, keton panakan Israel, intu Iä, idjä bara iä keton djari undur kedjau haliai.

7. Tapi katika tä genep biti karäh manganan hampatong dewae idjä salaka bulau, idjä tampan lengän keton indu kasalan keton.

8. Maka Asur karäh halelek awi padang idjä djaton ain olon, awi mandau dia ain olo kalunen; tapi iä karäh rusak tuntang hadari awi padang kea, karä oloe idjä gantjang tä karäh munos lenjoh.

9. Awi kikähe iä karäh hadari tanggoh kotae, karä mantire karäh taräwen pararawoh awi banderangku, koan Jehowa, idjä apui ajue puna hong Sion, tuntang äkae hong Jerusalem.

BAGI 32.

Karadjaan Hatalla bewäi, idjä äka kasanang tuntang salamat.

1. Maka itä! aton Radja karäh marentah hong katetek, tuntang karä mantire karäh mimbing kwasa huang kabudjur.

2. Iä kilau indu mangandjungen barat, indu äka kalindong mahakan udjan tumbok buku; iä kilau tahasak danum intu äka keang kamahau, kilau kangkalingen batu hai intu petak ngarising.

3. Maka matan äwen, idjä puna marenang, djaton maku ngambutep, tinai pinding äwen, idjä tantai mahining, karäh manjenäh.

4. Tuntang atäi olo awang kanaha karäh mangadji kaapik, tuntang djelan olo idjä laleket karäh rentas tuntang tarang aughe.

5. Olo gila djaton akan injewut tuan hindai, tinai olo bisit djaton hindai karäh inggarä badjoha.

6. Krana olo gila baja masuman kagilae, tuntang atäie mangarangka kadarhaka, mangat mandjadian tjalaka, tuntang masuman augh sala tahiu Jehowa, nakara mampameher hambaruan idjä blau, tuntang mangahana olo ujuh, idjä haus belaie, mihop.

7. Krana hapus pakarang olo bisit bakoho uras kapapa; iä mangarangka tipu papa, mangat marusak olo tjalaka hapan augh tandjaro, alo budjur perkaran olo pähä tä.

8. Tapi kahandak olo hai patut hai kea, tuntang iä akan mahaga kapatut.

9. Mendeng keton, karä bawi idjä laja, hining aughku; keton, anak bawi idjä langak, tarima kotakku akan pinding keton.

10. Arä njelo hindai, tä maka keton idjä langak karäh hagendjäh, krana getem anggor palus djaton, djaton kea buan keton beken akan imumpong.

11. Taräwen, o olo bawi awang laja, hagendjäh, anak bawi idjä langak, engkak pakaian keton, lulus bereng keton, kepan tapih bidak intu kahang keton.

12. Olo karäh manangis manekap usoke tagal karä tana bahalap, tagal karä batang anggor awang pamua.

13. Krana duhi tuntang unak karäh lembut mananjap tanah olo ajungku, toto alo intu äka human karami kea, hong lewu idjä puna babigal handjak rantang.

14. Krana karä huma hai tuntang bahalap karäh benjem, lalenton lewu tä karäh terai; tjandi gantong tuntang karä äka dähen awang beken mandjadi lowang palus dapit, äka kahandjak kalidai hutan, äka kawan meto murep;

15. Sampai Rogh bara ngambo inusuh akan ita. Tä, maka padang tunis karäh mandjadi tana pamua, tinai tana pamua karäh inggarä kajuan. — (44,3.)

16. Kapatut karäh melai hong padang tunis, tuntang katetek mukong tana pamua.

17. Maka bua ketetek tä kasanang, tuntang kadjarian katetek tä kalandang tuntang kasanai katatahi.

18. Tä djalahan olo ajungku karäh melai hong human kasanang, hong äka landang, hong kaleka berkat tuntang kasanai.

19. Tapi amon kajuan tä indu irusak, tä karäh lawo udjan karangan paham, tuntang lewu tä karäh imparenep haliai.

20. Imberkat keton handiai, idjä malan hong hapus saran danum, keton idjä manjoho sapi tuntang kalidai nguan hetä.

BAGI 33.

Musoh akan rusak; Sion manang indohop Hatallae.

1. Pajah ikau, idjä parusak! angatm ikau dia irusak? ikau idjä parampas, angatm ikau dia irampas? Amon ikau djari mahapus parusakm, tä ikau kea karäh irusak; amon ikau djari mampalepah gawim marampas, tä ikau kea karäh irampas.

2. O Jehowa, pasi ikäi, krana ikäi mentai ikau; käläh ikau mandjadi indu lengän äwen genep handjewu, toto indu salamat ikäi metoh katika tjalaka.

3. Awi augh lalento paham karä djalahan olo akan pararawoh, tuntang karä olo kapir akan kasaburan amon Ikau manggatang arepm.

4. Tä karä talo irampas keton karäh irunap kilau bitik, olo karäh manangkero kantäkantä, kilau sangkalap kadjokkadjoka hetähetä.

5. Jehowa idjä pangkahai, krana iä melai intu äka gantong; iä djari manjuang Sion dengan kabudjur tuntang katetek.

6. Maka intu katikam tä karäh aton kapertjaja tuntang kutoh salamat, kapintar tuntang kaharati; tinai kikäh dengan Jehowa karäh indu panataum.

7. Itä! karä pangkalima baris äwen mantehau intu ruar, tuntang sarohon kasanang manangis paham.

8. Karä djalan djari rusak benjem, olo terai mahoroe karä pelek. Iä mangarak djandji, iä marusak karä lewu, tuntang djaton paraba idjä biti.

9. Tanah tä rusak karakkaraka, Libanon njukok tuntang blaju, Saron mandjadi tunis benjem, tinai Basan tuntang Karmel äka palengkau augh tangis.

10. Toh aku handak mendeng, koan Jehowa, toh aku handak manggatang arepku, toh aku handak mamprahan kahaingku!

11. Keton manihi tampilai, tuntang manak apis; kadjohon keton mandjadi apui idjä kuman keton lepalepah.

12. Karä djalahan olo karäh ingähu kilau ketok, kilau duhi idjä inatak maka äwen karäh lepah inusul hapau apui.

13. Toh, hining keton idjä kedjau, talo idjä djari iawiku; tuntang keton idjä tokep, kasene kwasangku.

14. Karä olo badosa hong Sion djari taräwen, karä olo haliau djungun hagendjäh; äwen hamauh: äwe ita tau melai darah apui pajeha? äwe ita olih tokep barah katatahi tä?

15. Idjä manandjong huang katetek, tuntang manjewut kapatut, idjä djaton maku ontong kadarhaka, idjä mambirik lokape, belä leket sudok, idjä mamaleng pindinge, djaton maku mahining utang daha, idjä mangambutep matae, djaton maku mitä talo papa:

16. Iä tä karäh mangkalewu hong äka gantong, tuntang äka dähen hong bukit batu karäh indu äka kalindonge; panginae karäh inenga akae, tuntang danume djaton balentas.

17. Matam karäh manampajah radja tä huang kahalape, tuntang ikau karäh mitä tanah luas lombah tä.

18. Atäim karäh manahiu kadjakä horan, sambil hamauh: kwe

karä pangulu, kwe hakim, kwe
karä mantir parang?
19. Ikau djaton akan mitä hin-
dai utus olo gagah tä, idjä kaput
palekas aughe, sampai djaton tau
ihining, tuntang bakahut augh
djelae, sampai olo djaton tau ha-
ratie.
20. Tampajah Sion tä, lewun ita
hapumpong sombajang; matam ka-
räh manampajah Jerusalem, äka
melai idjä sanang tä, tingkap idjä
djaton inamput, idjä pasake djaton
tarahanggut palus katatahi, tun-
tang tali djantare djaton tarageto.
21. Malainkan Jehowa karäh kwa-
sa hetä hindjä ita; arä sungäi tun-
tang batangdanum lombah karäh
aton hetä, sampai top djaton tau
dimpah badajong, tinai banama
hai mahin djaton tau hanimpa
hetä.
22. Krana Jehowa indu hakim
ita, Jehowa idjä manenga prentah
akan ita, Jehowa radjan ita; iä
karäh mahaga ita.
23. Tapi karä talin keton djari
tendur, tuntang djaton tau toto
mandähen tihang, djaton mambu-
djur birang rajar. Tä kutoh talo
irampas karäh imbagi, sampai olo
batimpang kea manduan rampasan.
24. Dialo idjä biti, idjä melai
hetä, karäh hamauh: aku toh
lembä haban. Krana karä olo,
idjä melai huange, djari iampun
karä dosae.

BAGI 34.

Hukum Hatalla akan karä djalahan olo bangang.

---

1. Etoetoh, keton karä olo
kapir, uka mahining, senäh, karä
djalahan olo! buah petak mahining
tuntang awang hundjue, hapus
kalunen tuntang awang huange
samandiai.
2. Krana Jehowa malait karä
olo kapir, tuntang iä paham sa-
ngit dengan karä tawon äwen; iä
handak mangahem äwen, palus
manjaragh iä indu impatäi.
3. Tinai karä oloe idjä impatäi
karäh indjakah, sampai ewau ka-
rame manampur bara hantue, sam-
pai dahae marasap hong karä bu-
kit.
4. Tinai kawan talo handiai hong
langit karäh lenjoh, tuntang langit
karäh imbalon kilau balon surat,
tä kawan talo huange akan badu-
roh, kilau dawen anggor baduroh
bara batange, tuntang kilau duroh
bua korma bara taroke.
5. Krana padangku hong langit
djari paham mandoi daha; itä!
djeta karäh lawo indu hukum akan
Edom, hundjun utus olo idjä han-
dak ingahemku tä.
6. Padang Jehowa mandoi da-
ha, harumur enjak, awi dahan
anak tabiri tuntang tabiri hatuäe,
awi banakat kuain karä kambing
hatuäe; krana Jehowa malalus pa-
rapah akae hong Bosra, iä paham
manjambalih hong tanah Edom.
7. Tä karä badak akan tamput
baloungkang haiak äwen tä, tinai
karä sapi hatuäe tuntang karä
sapi idjä baseput, sampai hapus
tanahe marasap dahae, hapus pe-
take harumur awi enjake.
8. Krana djetä puna andau pa-
maläh Jehowa, njelon panjulang,
tagal perkaran Sion.
9. Tä karäh sungäi äwen ho-
bah mandjadi minjak tanah, tun-
tang hapus petake mandjadi bari-

rang; toto, hapus tanahe mandjadi minjak tanah idjä bakähu.
10. Palus handau hamalem djetä djaton belep, tapi sampai katatahi asepe akan njampulok; girirmanggirir djetä magon rusak, tinai palus dapit katatahi olo djaton akan mahoroe hetä. — (*Pangar*19, 3.)
11. Malainkan burong kulit tuntang tahatong karäh manjores tä, kamiak tuntang burong kak karäh melai hetä; krana Iä handak malalus ukur karusak hetä, tuntang hapan talin tarambu Iä mangarak tä lepalepah.
12. Djaton karäh aton olo hai idjä tau marentah hetä, tinai karä mantire uras nihau haiang.
13. Intu äka humae awang hai tuntang bahalap karäh lembut duhi, talo hamberang tuntang unak mananjap karä kotae; djetä indu äka naga, tuntang indu äka burong onta murep. — (13,21.)
14. Karä ampin meto idjä papa tuntang basiak karäh hakawan hetä, karä kambä dumadamaha hetä, tuntang idjin masan hetä, mandino äka sanang.
15. Lalidi karäh manjarangan palus nanteloh hetä, tuntang mamusit tantelohe mahaga anake hong äka kaudjungen hetä; tinai karä nasar karäh hakampeleng hetä.
16. Toh, gau hong surat Jehowa, tuntang basa; djaton idjä kabawak karä talo tä mahin karäh tapas, dialo idjä awang djaton tulus; krana Iä kea idjä djari manjewut tä hadjamban njamangku, tuntang Rogh ajue karäh mandjadiae.
17. Krana Iä haliai djari manukas tä akan äwen, lengäe kea mambagi tä akae lepalepah; palus katatahi äwen karäh manjores tä, girirmanggirir äwen karäh melai hetä.

BAGI 35.

Olo ungkup Hatalla karäh salamat katatahi.

1. Tapi padang benjem tuntang äka keang kamahau tä karäh mandjadi äka mangat, tanah karakkaraka tä karäh ramirami tinai, tuntang mangambang kilau mawor.
2. Djetä karäh mangambang bahalahalap, tuntang baramirami, huang karä kahandjake tuntang karantange. Kahain Libanon djari inenga akae, kabungas Karmel tuntang Saron; äwen hetä karäh mitä kahain Jehowa, kabungas Hatallan ita.
3. Kantjakantjang lengä awang manduläi, tekatekang utut awang paleko!
4. Suman akan atäi idjä pikäh: tanggatanggar atäi keton, äla mikäh; itä! Hatallan keton akan dumah, uka mamaläh, Hatalla aton dumah, uka manjulang mawi olo papa, tuntang mandohop keton.
5. Katika tä matan olo babutä karäh imparenang, tuntang pinding olo badengen karäh irewang. — (*Matt.*11,5.)
6. Katika tä olo batimpang karäh manangkadjok kilau badjang, tuntang djelan olo bisu karäh malahap; krana sungäi karäh lembut hong padang benjem, kutoh tahasak hong äka keang kamahau tä.
7. Tanah ngarising tä mandjadi loau, petak keang karitip mandjadi lowang danum. Intu äka karä naga tä djari melai kawan meto karäh masan; oru bahalap karäh

lembut hetä manganti garising tuntang rampiang.

8. Maka hetä karäh aton karatak, djalan rampar idjä inggarä brasih; olo kihal djaton akan mahoroe hetä, baja djetä puna akan äwen bewäi; olo handiai idjä mahoroe hetä, alo idjä humong mahin djaton karäh lajang. — (*Joh.* 12,44;14,6.)

9. Singa djaton hetä, tinai karä ampin meto basiak djaton tamä hetä, puna djaton karihaue hetä, baja olo idjä iliwus tä karäh manandjong hetä.

10. Olo idjä inewus Jehowa tä karäh buli, palus sampai Sion tuntang basasurak; kahandjak idjä katatahi karäh aton hundjun takoloke; kahandjak tuntang karantang karäh manjangkulep äwen; tapi karä ampin kapähä tuntang kamanguh akan nihau hadari. — (*Pangar.*7,16.)

BAGI 36.

Jerusalem ingapong Sanherib.

---

1. Djadi, hong njelo äpatwalas kahum karadjaan Hiskia, maka Sanherib, radja Asur, aton dumah mamarang karä kota hong tanah Juda, tuntang iä mampalah mandino tä. — (2.*Radja*18,13.)

2. Maka radja Asur manjoho Rabsake bara Laghis talih Jerusalem, tanggoh radja Hiskia, mimbit kawan parang idjä karäan karäe; iä tä mendeng hong parit talaga idjä hong äka gantong tä, idjä darah djalan akan äka tukang pinatu

3. Tä, maka Eljakim, anak Hilkia, mantir dalam, tuntang Sebna, djurutulis, tinai Joah, anak Asap, mangkubumi tä, blua lewu manjupa iä.

4. Maka koan Rabsake dengan äwen: Sanan keton akan Hiskia, kakai augh radja hai, radja Asur: kilen ampin kaharapm toh, idjä magon iharapm?

5. Koangku, augh totokm bewäi ikau hamauh: aton bewäi akal tuntang kwasa hindai hapan baparang. Intu äwe toh ikau harap, sampai ikau petah balekak dengangku?

6. Mikäh ikau harap hong derau humbang, hong Misir tä, idjä, amon hapan olo basokah, palus madjok lengäe? Tumon tä Parao, radja Misir tä, dengan karä olo awang harap iä.

7. Tapi mikäh koam dengangku: ikäi harap Jehowa, Hatallan ikäi. Dia djetä iä, idjä djari inganan Hiskia karä äkae tuntang karä mesbehe, palus iä djari manjoho olo Juda tuntang Jerusalem: tikas hong mesbeh idjä toh keton akan manjembah sombajang?

8. Toh käläh, hataro dengan tuangku, radja Asur; aku handak manenga akam duä kojan hadjaran, djaka olihm manggenep karä olo idjä mukong hundjue.

9. Kilen toh ikau tau malawan idjä biti bara karä mantir tuangku, idjä pangorike haliai! Tapi ikau harap Misir, tagal karä karetae tuntang hadjarae.

10. Tinai kamäam, sala bara augh Jehowa panggoetku maranggar tanah toh, mangat marusake? Jehowa kea djari manjoho aku: lius, ranggar tanah tä, rusak djetä.

11. Tä koan Eljakim, Sebna äwen telo Joah, tombah augh Rabsake: Käläh hakotak dengan rewarm hapan basan olo Aram, krana ikäi

harati basa tä; äla hakotak dengan
ikäi hapan basan olo Juda intu
pinding olo arä, awang mendeng
hundjun pagar batu.
12. Tapi tombah Rabsake: Angat
keton, tuangku djari manjoho aku
manalih tuan keton atawa keton,
mangat masuman augh toh? dia
djetä akan karä olo idjä mondok
hundjun pagar batu, idjä sama de-
ngan keton akan kuman taie tun-
tang mihop kahite?
13. Tumon tä Rabsake mendeng,
palus manuki tatehau hapan basan
olo Juda, koae: Hining keton
augh radja hai, radja Asur.
14. Tumon toh augh radja: äla
keton maku inipu Hiskia, krana
iä djaton tau maliwus keton.
15. Tinai äla keton maku injoho
Hiskia harap intu Jehowa, koae:
toto, Jehowa karäh maliwus ita,
lewu toh djaton iä handak man-
djuluke penda lengän radja Asur.
16. Æla keton tarima augh His-
kia; krana kakai augh radja Asur:
käläh keton blaku asi intu aku,
palus blua tanggoh aku, tä genep
bitin keton tau kuman bua ba-
tang anggor ai, bua batang korma
ajue, genep bitin keton tau mihop
danum kalin ajue.
17. Sampai aku dumah, palus
manduan mamungkat keton akan
tanah, idjä tumon tanah keton
kea, tanah idjä hagendom tuntang
bara anggor, tanah idjä kutoh
panginan tuntang pambulan ang-
gor.
18. Æla keton maku impalajang
Hiskia, awie hamauh: Jehowa ka-
räh maliwus ita. Aton kea hatal-
lan karä utus olo beken djari ma-
liwus tanahe bara lengän radja
Asur?
19. Hong kwe karä hatallan Ha-
mat tuntang Arpad? kwe hatallan
Separwaim? Aton kea iä djari ma-
liwus Samaria bara lengängku?
20. Æwe bara karä baris hatal-
lan tanah handiai tä, idjä djari
maliwus tanahe bara lengängku,
sampai Jehowa akan maliwus Je-
rusalem bara lengängku?
21. Tapi olo tä manjuni, djaton
tombah idjä kabawak aughe, basa
aton prentah radja: äla keton tom-
bah aughe.
22. Limbah tä Eljakim, anak
Hilkia, mantir dalam, tuntang
Sebna, djurutulis, äwen telo Joah,
anak Asap, mangkubumi tä, buli
Hiskia, haiak pakaiae barabit; pa-
lus äwen masanan akae karä augh
Rabsake tä.

BAGI 37.

Hiskia blaku intu Hatalla, Hatalla marusak olo Asur.

1. Djadi, sana radja Hiskia
mahining aughe tä, maka iä ma-
rabit pakaiae, palus hatapih bidak,
balalu tamä human Jehowa.
2. Limbah tä iä manjoho Elja-
kim, mantir dalam, tuntang Sebna,
djurutulis, tinai bakas imam, idjä
uras hatapih bidak, manalih nabi
Jesaia, anak Amos.
3. Æwen tä hamauh dengae:
Kakai augh Hiskia: andau toh
andau kadjakä, andau kapähä tun-
tang hukum; olo handak manak,
tapi djaton tau luas.
4. Ajaajau Jehowa, Hatallam,
handak mingat karä augh Rabsake,
idjä injoho tuan ajue, radja Asur,
nakara hababaka Hatalla idjä be-
lom, tuntang mamapa iä hapan
augh, idjä djari hining Jehowa,

Hatallam; toh, käläh ikau mambo
aughm blaku akan olo idjä batiea
toh, idjä magon aton.
5. Maka mantir radja Hiskia
tä sampai Jesaia.
6. Tä koan Jesaia dengan äwen:
Suman akan tuan keton tumon
toh: kakai augh Jehowa: äla ikau
mikäh karä augh tä, idjä djari hi-
ningm, idjä djari hapan mantir ra-
dja Asur manawah aku.
7. Itäm, aku handak mampait
rogh akae, sampai iä mahining
augh riwut, balalu buli tanahe
tinai, tuntang huang tanahe aku
handak mampatäi iä hapan padang.
8. Maka Rabsake buli, tuntang
hasondau dengan radja Asur ma-
marang Libna; krana iä djari ma-
hining radja djari harikas bara
Laghis.
9. Maka aton lembut augh ri-
wut, masuman radja Tirhaka, radja
Kus, djari hagoet, handak hapa-
rang dengan radja Asur. Amon
radja mahining augh tä, maka iä
manjoho sarohae tinai mananggoh
Hiskia, sambil hamauh:
10. Tumon toh suman keton
akan Hiskia, radja Juda: äla ikau
maku imunga Hatallam, idjä iha-
rapm, sampai ikau hamauh: Jeru-
salem djaton karäh indjuluk akan
lengän radja Asur.
11. Ikau djari mahining talo
djari iawi radja Asur dengan karä
tanah awang impakalahe; kilen
ikau toh, tau ikau lapas?
12. Karä hatallan utus olo han-
diai, idjä djari irusak tatoku, aton
iä djari maliwus olo ajue? Gosan,
Haran, Resep, tuntang olo Eden,
idjä horan hong Telasar?
13. Hong kwe radja Hamat, ra-
dja Arpad, radjan lewu Separwaim,
Hena tuntang Iwa?
14. Maka limbah Hiskia mana-
rima surate tä bara lengän saro-
han, tuntang djari mambasa djetä,
tä iä palus hagoet tamä human
Jehowa; balalu Hiskia mambirang
surat tä hong baun Jehowa.
15. Tuntang Hiskia blaku doa
hong baun Jehowa, koae:
16. O Jehowa, Tuhan karä ka-
wan talo belom, ikau Hatallan Is-
rael, idjä melai helat Kerubim tä!
Ikau toh, tikas ikau bewäi idjä
Hatalla mahundjun karä karadjaan
hapus petak, ikau djari manampa
langit tuntang petak.
17. O Jehowa, talingan pindingm,
hining; o Jehowa, renang matam,
tampajah! hining karä augh San-
herib, idjä djari mampait surat
toh hapae manawah Hatalla idjä
belom.
18. Toto, o Jehowa, radja Asur
tä djari marusak karä karadjaan
tuntang tanahe;
19. Tuntang iä djari mandjakah
dewan karä tanah tä akan apui;
krana djetä djaton toto Hatalla,
tapi tampan lengän olo, kaju tun-
tang batu bewäi, tagal tä djetä
djari irusak äwen.
20. Tapi ikau, o Jehowa, Ha-
tallan ikäi, lapas ikäi bara lengäe,
tumon tä karä karadjaan kalu-
nen akan kasene, baja ikau Je-
howa tonggal kabuatm bewäi Ha-
talla.
21. Tä Jesaia, anak Amos, ma-
njoho olo masuman akan Hiskia
kalotoh: kakai augh Jehowa, Ha-
tallan Israel: talo idjä ilakum hong
aku tagal Sanherib, radja Asur,
aku djari mahininge.
22. Maka djetoh augh, idjä inje-
wut Jehowa mawi iä: budjang
bawi, Sion anak bawi tä, manga-
belä ikau, iä hababaka ikau; anak

Jerusalem tä manggiling takoloke manawah ikau.
23. Æwe djari inawahm tuntang iandim? malawan äwe ikau djari mampadjoho aughm, tuntang manggatang matam gantogantong? Malawan Iä, idjä äka karasih Israel!
24. Hadjamban djipem tä ikau djari manawah Jehowa, sambil hamauh: awi kutoh karetangku aku djari mandai karä tantan bukit, sampai Libanon kea, tuntang batang seder awang mangkahemer ampie, tinai batang goper awang kapala bahalap djari inäwengku, mimes tapakan putinge, mandas kajuae äka bahalap haliai.
25. Aku djari mangali, tuntang djari mihop danum ain olo beken, hapan tatap paingku aku djari maneah karä sungäi intu äka idjä ingapongku.
26. Kilen, djaton ikau djari mahining, helo horan mahin djari kalotä gawingku? tinai usausang aku djari manukas manatap talo tä? maka toh aku djari malalus talo tä hapan ikau, mangat marusak lewu dähen, mandjadi tujok batu tataitataia.
27. Tagal tä, maka karä olo idjä mangkalewu hetä uras kilau pandak lengäe, iä mikäh tuntang rungkok, mandjadi kilau oru tuntang sajor hong padang, kilau oru keang intu sapau huma, kilau talo manjawang, idjä djaton tau mamating.
28. Maka tawangku äkam, panesekm panulim, tinai karä kasangitm malawan aku.
29. Toh awi kasangitm malawan aku, basa kadjohon aughm djari sampai pindingku, maka aku handak mamesek manjaluang urongm, tuntang mangkepan gandalingku hong njamam, palus handak manunda ikau buli mahoroe djalan idjä ihoroem tesek.
30. Maka djetoh inda kata akam: njelo toh olo karäh kuman talo awang haring, tinai njelo rahian talo awang haring tinai bara djetä; tapi intu njelo telo keton akan malan tuntang manggetem, mimbul pambulan anggor tuntang kuman buae.
31. Krana idjä katapasan, tisan ungkup human Juda tä, karäh muhat akan peuda, tuntang mamua intu ngambo tinai.
32. Krana bara Jerusalem tisae tä karäh barangkap, tuntang idjä katapasan tä bara bukit Sion; kasangit kabehun Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, karäh malalus tä.
33. Tagal tä, tumon toh augh Jehowa mawi radja Asur: iä djaton akan tamä lewu toh, malekas idjä kaputjok anak panah mahin dia akan huange, djaton idjä krambar talawang karäh sampai darah lewu toh, djaton iä akan mampendeng kota tasaran hapae mawi lewu toh.
34. Djalan, idjä djalae tesek, djetä kea akan ihoroe buli tinai; tapi lewu toh iä djaton akan tamäe, koan Jehowa.
35. Krana aku handak mangalindong lewu toh, mangat maliwus iä, djetä tagal aku, tuntang tagal rewarku Dawid.
36. Tä, maka malaikat Jehowa aton blua, palus mampatäi hong äka olo Asur bapodok saratus hanja pulu limä kojan biti. Djadi, amon olo misik haiak djadjewu, baitäe samandiai hetä hantun olo babewäi. — (17,14;31,8.)

37. Tä Sanherib, radja Asur, harikas, balalu buli, tuntang iä melai hong Niniwe.
38. Djadi tinai, amon iä towangtabanga hong human dewae Nisrogh, tä Adramelegh äwen duä Sareser, anake idjä hatuä, mampatäi iä hapan padang. Maka äwen duä tä mahakan akan tanah Ararat. Djadi anake Esarhadon man djadi radja manganti iä.

BAGI 38.

Hiskia haban sabalah matäi; Hatalla mampakäläh iä; iä manara Hatalla.

1. Katika tä kea Hiskia haban sabalah matäi; maka nabi Jesaia, anak Amos, manalih iä, sambil hamauh dengae: Kakai augh Jehowa: kabuah perkaran humam, krana ikau akan matäi, djaton belom hindai. — (2.*Radja*20,1.)
2. Tä Hiskia mules baue manaharep dinding, tuntang iä blaku intu Jehowa.
3. Koae: Joh Jehowa, ingat, aku toh djari manandjong intu baum dengan katoto tuntang katetek atäiku, talo idjä bahalap intu matam djari ilalusku. Maka Hiskia manangis paham.
4. Tä augh Jehowa sampai Jesaia, koae:
5. Haluli ikau, suman akan Hiskia: kakai augh Jehowa, Hatallan tatom Dawid: aku djari mahining lakudoam, aku djari mitä djohon matam; itäm, aku handak mandahang umurm limäwalas njelo hindai.
6. Tinai aku handak malapas ikau bara lengän radja Asur, tuntang lewu toh, krana aku handak mangalindong lewu toh totototo.
7. Djetoh kata bara Jehowa akam, Jehowa toto handak malalus aughe, awang djari injewute:
8. Itäm, kangkalingän ukurandau, idjä hong ukur-andau Aghas tä, aku handak mampaundure sapulu djam. Tumon tä maka kangkalingän tä undur sapulu djam tinai, awang djari ihalaue.
9. Maka djetoh surat Hiskia, radja Juda, limbah iä djari haban sabalah matäi tuntang djari käläh perese tä:
10. Aku djari hamauh: awi pambelomku basempong, maka aku akan mohon tamä bauntonggang kubur, aku irampas bara karä njelongku awang hindai.
11. Aku djari hamauh: toh aku djaton akan mitä Jehowa hindai hong tanah olo belom; toh aku djaton akan mitä olo kalunen hindai, basa aku melai dengan äwen idjä hong äka kahaiang.
12. Umurku djari nihau, tuntang inandar bara aku kilau tingkap olo sakatik; pambelomku djari inggeto kilau lawai olo manantang; Iä manetek aku bara handepange. Ikau manjempong andauku helo bara halemäi.
13. Angatku: käläh djaka aku belom sampai djewu; tapi kilau singa iä maramok karä tolangku. Ikau manjempong andauku helo bara halemäi.
14. Aku narahing kilau bakaka tuntang burong kerok, usousok kilau burong dara; matangku manangis manjalumbo kangambo; o Jehowa! aku indjakä; käläh ikau mandal aku.
15. Kilen aughku tinai? Iä djari mandjandji akangku, tuntang djari malalus tä kea. Toh aku handak

batawat lowalowa katahin umurku, tagal kapähän atäiku tä.
16. O pangkahai Tuhan! awi asim olo belom; pambelom tahasengku uras hong djetä bewäi; krana ikau djari mampahaban aku sabalah matäi, tuntang djari mampakäläh aku tinai.
17. Aku miküh haiak mangenang ampong huang paham kapaitku tä; tapi ikau djari masi mamalok hambaruangku, belä iä lawo akan palowang karusak; krana ikau djari manganan karä dosangku akan likutm.
18. Krana kubur djaton manara ikau, pampatäi djaton mahorumat ikau; olo idjä lawo akan palowang tä djaton tau mentai katotom hindai.
19. Olo belom, baja olo belom manara ikau, kilau aku intu andau toh. Bapa karäh masuman katotom akan karä anake.
20. Jehowa djari pahias maliwus aku, tagal tä ita handak manjanji karä njanjingku katahin pambelom ita, huang human Jehowa.
21. Maka Jesaia djari manjoho olo manduan idjä kakumpal korma, manapal tä hundjun bahae, mangat iä käläh.
22. Maka koan Hiskia: Narai indu kata, aku karäh hagoet tanggoh human Jehowa?

BAGI 39.

Hiskia hai atäie; hukum insuman akae.

1. Katika tä Merodagh Baladan, anak Baladan, radja Babel, mampait surat tuntang talo inenga akan Hiskia; krana iä djari mahining, Hiskia djari haban tuntang djari käläh tinai. — (2. *Radja* 20,12.)
2. Maka Hiskia ramirami dengan sarohae tä, palus iä mamprahan akan äwen gudange äka panataue, karä salaka bulau, kutoh talo mangat ewaue, tuntang minjak idjä kapala bahalap, tinai huma äka karä ganggamae, tuntang ramoe samandiai; djaton talo huang humae tuntang hong hapus karadjaan ajue, idjä dia imprahan Hiskia akan äweu.
3. Tä nabi Jesaia mananggoh radja Hiskia sambil hamauh dengae: Kilen augh olo tä, bara kwe panumahe? Tombah Hiskia: Bara tanah idjä kedjau olo tä djari dumah manalih aku, bara Babel.
4. Maka koae: Narai djari itä olo tä hong humam? Tombah Hiskia: Æwen djari mitä talo handiai, awang huang humangku; dialo idjä bara karä panatauku, idjä dia imprahangku akan äwen.
5. Tä koan Jesaia dengan Hiskia: Hining augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom:
6. Itäm, katika djaladjalan tokep, maka talo handiai awang huang humam, tuntang idjä djari ingkes karä tatom sampai andau toh, uras karäh irampas, inamput akan Babel; djaton talo enen idjä karäh katapasan, koan Jehowa.
7. Tinai anak äsom, idjä panakam lembut bara beutengm, karäh induan olo, mangat manjang hong dalam radja Babel.
8. Maka koan Hiskia, tombah augh Jesaia: Buah bewäi augh Jehowa, idjä djari insumam tä.

Tinai koae: Asal aton kasanang tuntang katoto katahin pambelomku.

BAGI 40.

Hatalla bandak mampong mampangat olo ai; karä dewa tuntang olon puna haiang, Hatalla bewäi idjä kwasa tuntang pamasi.

1. Ampong, ampong olo ajungku! koan Hatallan keton.
2. Hakotak dengan Jerusalem tumon atäie, tehau suman akae, wajah parange djari hapus, karä kadarhakae djari injapan, krana iä djari mandino bara lengän Jehowa lipet duä tagal karä dosae.
3. Aton augh olo mantehau hong padang benjem: Tatatatap djalan akan Jehowa, simpan hong padang tunis tä djalan rampar akan Hatallan ita! — (*Matt.*3,3.)
4. Karä djanah akan impagantong, tuntang karä bukit dengan lungkoh imparandah; karä awang bingkok akan imbudjur, tuntang awang lewaklewau akan imparata.
5. Krana kahain Jehowa karäh ingarinah, tä karä isi uras akan mitä, njaman Jehowa idjä hamauh.
6. Aton lembut augh: Tehau, suman! Maka koae: Narai idjä patut insanangku? Karä isi handiai puna oru, tuntang karä kahalape uras kilau kambang hong padang. — (51,12.)
7. Oru blaju, kambange baduroh, sana tahaseng Jehowa manampur tä. Toto olo arä idjä oru tä.
8. Oru blaju, kambange baduroh; tapi augh Hatallan ita melai katatahi.
9. O Sion, ikau idjä pangabar brita bahalap, dai bukit gantong; o Jerusalem, idjä pangabar brita bahalap, ambo aughm abaabas, ambo tä, äla mikäh; suman akan karä lewun Juda: itä! hetoh Hatallan keton.
10. Krana itä! pangkahai Tuhan, Jehowa, dumah tuntang kwasae paham; lengän ajue akan marentah. Itä! talo indu upah aton imbite, talo hapae mamaläh aton intu baue.
11. Kilau sakatik iä karäh manjakatik kawan ai, anak tabirie karäh imumponge huang lengäe, mäton mangkipit iä huang usoke, tuntang idjä mampatusu karäh iagahe lowalowa. — (*Joh.*10,11.)
12. Äwe idjä manakar karä danum hapan lokape? äwe mukur hapus langit sindä manggawang? äwe idjä manakar karäkarä baras petak injupake bewäi? tinai äwe idjä djari mandasing karä bukit, tuntang manaradju karä lungkoh?
13. Äwe mangalagai akan Rogh Jehowa, olo pintar idjä kwe idjä madjar iä?
14. Dengan äwe iä handak hatirok, idjä mawi akal akae, tuntang madjar iä djalan kapatut, haiak masuman kapintar akae, tinai mangarinah akae djalan kaharati?
15. Itä! karä utus olo inggaräe kilau idjä katinik danum hong bukong, kilau idjä tunek kawo hong dasing; itä! karä pulau samandiai kilau tunek talo idjä tawutawus bewäi.
16. Hapus Libanon djaton ombet indu kajun pangkat, karä metoe samandiai djaton sukup indu parapah akae.
17. Karä olo kapir samandiai

kilau djaton intu baue, äwen ing-
garäe tapas haream bara djaton,
urase kilau ngahus bewäi.
18. Toh, dengan äwe tinai ke-
ton handak manapengan Hatalla,
tuntang dengan tamunan en keton
handak mananding ampie?
19. Toto, kamasan manoang ham-
patong, tukang bulau manangga-
long tä hapan bulau, tuntang ma-
noang akae rantai salaka.
20. Tinai idjä naniha belom min-
tih kaju idjä bunggut, balalu iä
manggau tukang idjä apik, ma-
ngat mukir akae hampatong idjä
dähen.
21. Dia keton katawan? Dia ke-
ton mahining? dia djari insuman
akan keton bara tamparae? dia
keton manahiu padadukan petak
inampae?
22. Iä idjä mondok ambo petak,
tuntang djetä kilau idjä kabotop
bewäi akae, tinai karä olo idjä mu-
konge kilau sangkalap bewäi; Iä
idjä mambirang karä langit kilau
benang manipis, tuntang maniring
tä kilau tingkap, mangat akan
äkae melai.
23. Iä mampanihau karä radja,
karä hakim hong petak impa-
haiange.
24. Haru äwen imbul, haru äwen
ialan, haru batange muhat intu
petak: tä Iä manampur marak
äwen, tä äwen balalu blaju, tun-
tang riwut barat manambalang
äwen kilau tikil.
25. Toh, dengan äwe tinai ke-
ton handak manapengan aku, ma-
njama aku dengae? koan Idjä
brasih tä.
26. Gatang matan keton kang-
ambo, itä! äwe djari manampa
talo handiai tä? äwe magah ha-
pus kawae tuntang haseae, äwe
idjä manjewut njambiti arae?
Kwasae tuntang paham kabase
kalotä, sampai djaton tapas talo
idjä.
27. Buhen tinai ikau, o Jakob,
hamauh, tuntang buhen ikau ha-
kotak, o Israel: djalangku basi-
lim bara Jehowa, tuntang kabu-
djurku nangkalingau Hatallangku?
28. Dia ikau katawan? dia ikau
djari mahining? Jehowa, Hatalla
idjä katatahi tä, idjä djari ma-
nampa hapus saran petak, puna
djaton tau ujuh, djaton tau mang-
gah; kaharatin ajue djaton ta-
rariksa.
29. Iä mampaabas olo ujuh, ku-
toh karigas inengae akan olo idjä
balemo.
30. Olo tabela mahin tau ujuh
tuntang manggah, olo budjang
tau tanggarurus balongkang;
31. Tapi idjä mentai Jehowa
haradjur manaheta kaabase, sam-
pai iä njalumbo hapan palapas
kilau burong nasar; iä hadari
tuntang djaton tau ujuh, iä ma-
nandjong tuntang djaton tau
manggah.

BAGI 41.

Karä dewa uras haiang, Hatalla ma-
rusak iä; iä mandohop tuntang mam-
berkat olo ajue.

---

1. Suni intu aku, keton karä
pulau; käläh karä djalahan olo
mamparigas arepe; limbah tä buah
iä manaharep hamauh, has, itä
habasara!
2. Æwe djari mampalembut bara
hila timor iä tä, idjä kateteke ha-
tuntut dengan karä panggoete?
Æwe djari manjaragh karä olo

kapir akae, tuntang manjoho iä mandjadi kwasa mahundjun karä radja? palus djari mandjuluk äwen kilau rotik pohok akan padange, kilau tikil idjä taraiup akan panahe?

3. Sampai iä manjasah äwen, tuntang iä sanang bewäi mahoroe djalan, idjä djaton pudji inandjong paie.

4. Æwe idjä mawi tuntang malalas talo tä, idjä mangahau karä pangereng olo hatuntut bara tamparae? Aku, Jehowa, idjä solasolake, tinai dengan äwen idjä rahian haliai aku kea iä tä. — (*Pangar.*1,17.)

5. Karä pulau mitä tä palus mikäh, hapus saran petak hagendjäh, iä manalih hapumpong.

6. Genep biti mandohop kolae, tuntang hamauh dengan idjä darahe: gagantjang ikau!

7. Kamasan panoang manantiring tukang bulau, olo pangarinda madjak tukang mambakal, tä äwen hamauh manahiu talo tampae: djetä bahalap haliai! Limbah tä iä mamaku metter tä, uka äla gulakgalik.

8. Tapi ikau, o Israel, rewarku, ikau Jakob, idjä djari intihku, panakan Abraham, idjä äka kataungku,

9. Ikau, idjä djari induangku bara saran petak, tuntang djari ingahauku bara karä olo kwasa, aku djari hamauh dengam: ikau indu rewarku, ikau djari intihku, tuntang aku djaton manganan ikau.

10. Æla mikäh, krana aku toh aton dengam; äla undur, krana aku toh Hatallam; aku mampabas ikau, aku kea mandohop ikau, aku mahaga ikau kea hapan lengä gantau katetek ajungku.

11. Itäm, karä olo idjä hasep kasangite dengam karäh mahameu tuntang njukok, äwen tä akan mandjadi kilau djaton; karä olo idjä malait ikau akan rusak nihau;

12. Sampai ikau karäh manggau olo tä, tapi djaton sondau iä; karä olo idjä manjaing ikau akan mandjadi kilau djaton, karä olo idjä mamarang ikau uras kilau talo ngahus.

13. Krana aku, Jehowa, Hatallam, ngagalan lengäm gantaum, tuntang hamauh dengam: äla mikäh, aku mandohop ikau.

14. Toh, äla mikäh, o Jakob, idjä kilau handalai, o Israel idjä inggoinggut; aku mandohop ikau, koan Jehowa; idjä Paliwusm tä puna iä, idjä äka karasih Israel. — (*Luk.*12,32.)

15. Toto, aku djari manampa ikau akan kareta mihik, idjä manjihi tuatang taheta, idjä bara kasingä batadjim, mangat ikau mihik mamparotek karä bukit, tuntang mawi karä lungkoh kilau tikil.

16. Ikau akan ngagaran äwen, palus riwut nariup iä, barat akan nambalang iä. Tapi ikau karäh handjak intu Jehowa, tuntang manara arepm tagal iä, idjä äka karasih Israel.

17. Olo tjalaka tuntang pähä manggau danum, tapi djetä djaton; djelae karitip awi kateah belaie; aku, Jehowa, handak tombah aughe; aku, Hatallan Israel, djaton handak nalua iä.

18. Malainkan aku handak mampalembut sungäi hong äka gantong, tuntang lowang danum bentok karä djanah, aku handak manampa äka benjem mandjadi

loau, petak keang kamahau mandjadi tahasak danum.
19. Aku handak mampalembut
kaju seder hong padang benjem, kaju sitim, kaju mur, tuntang kajun minjak; hong äka ngarising aku handak mampalembut kaju goper, kaju djati tuntang kaju gusi haiak.
20. Mangat olo mitä tuntang
kasene, mangat iä mangumang haiak harati, lengän Jehowa djari manampa talo tä, idjä äka karasih Israel djari mandjadian djetä.
21. Toh, buka perkaran keton,
koan Jehowa; suman karä bukn aim keton tantutantu, koan radjan Jakob.
22. Naughe äwen manggapi tun-
tang masuman akan ikäi karä talo idjä akan mandjadi; tinai suman ampin karä talo djaman horan, mangat atäi ikäi mingat tä, sambil mangasene kadjariae; atawa sanan akan ikäi talo awang rahian dapit.
23. Sanan akan ikäi talo idjä
akan dumah dapit, mangat ikäi katawan keton toto Hatalla. Toto, brangai gawin keton, alo bahalap alo papa, mangat ikäi djungun amon mitä tä.
24. Toto, keton dia haream bara
djaton, tuntang gawin keton papa bara handjaliwan; tinai mintih keton, djetä kadjilek haliai.
25. Maka aku mampalembut idjä
biti bara utara, iä dumah bara palembut matanandau; iä tä karäh blaku hong arangku, iä karäh maranggar karä mantir hai, mawi äwen kilau petak bata, kilau tukang blanai mihik petak bakale.
26. Æwe djari masuman tä bara
bihin, mangat ikäi tawae, atawa bara horan, sampai ikäi tau hamauh: budjur aughm tä? Tapi djaton aton idjä biti, idjä tau masuman, djaton aton idjä tau mambrita; djaton aton idjä sampai mahining augh keton.
27. Aku toh idjä solasolake, idjä
masuman akan Sion: itäm, itäm hetä! Tinai aku manenga akan Jerusalem olo pangabar brita bahalap.
28. Maka amon aku mitä äwen,
djaton idjä biti; amon mariksa manitip äwen, djaton idjä biti äwen idjä harati tirok, sampai aku tau misek iä, tuntang iä tau tombah aughku.
29. Toto, uras äwen tä kahai-
ang bewäi, karä gawie ngahungahus; karä dewae uras riwut tuntang talo ngahus.

BAGI 42.

Panumah Kristus insuman; tapi olo karäh marisang, djaton maku pertjaja.

1. Itä! rewarku tä, idjä ihaga-
ku; iä idjä intihku tä, idjä äka kakilak hambaruangku. Aku djari manenga Roghku akae: iä karäh malalus kabudjur marak karä olo kapir. — (*Matt.*3,17; — 12,18)
2. Iä djaton maku mangkariak,
djaton papahangkar aughe, aughe djaton lalento hong djalan.
3. Derau talo djaton iä maku
mameleke, tinai sumbo idjä pinipinit bewäi djaton iä karäh mambelepe; kabudjur karäh ilaluse totototo.
4. Tuntang iä djaton imbelep,
djaton imbalang, sampai iä djari mandähen kabudjur hong petak: maka karä pulau karäh mentai adjar ai.

5. Djetä Augh Hatalla, Je-
howa, idjä djari mandjadian karä
langit, tuntang djari mambirang
tä, idjä djari mampar petak tun-
tang karä talo palembute, idjä
manenga tahaseng akan karä olo
awang belom hetä, tuntang rogh
akan äwen idjä manandjong hetä.
— (*Joh.*1,1.)
6. Aku, Jehowa, djari manga-
hau ikau huang katetek, tuntang
djari mimbing ngagalan lengäm;
aku djari manonggo ikau, tun-
tang djari mampendeng ikau akan
djandji intu utus olo tä, tinai
akan kalawa marak karä olo ka-
pir;
7. Mangat mamparenang matau
olo babutä, tuntang mamplua olo
imasong bara sipir, bara gadong
galap äwen idjä inutup hong ka-
kaput.
8. Aku Jehowa, djetä arang-
ku; maka horumatku djaton aku
handak manengae akan talo, ta-
rangku djaton akan karä dewa.
— (2.*Mos.*3,15.)
9. Itä! augh idjä bihin djari
tulus, toh aku masanan talo ta-
heta tinai; helo bara djetä man-
djadi aku masuman tä akan keton.
10. Njanji akan Jehowa njanji
taheta, njanji horumat ai sampai
saran petak, keton handiai idjä
barajar hong tasik, tuntang talo
handiai awang huange, karä pu-
lau tuntang idjä mangkalewu hetä;
11. Käläh padang tunis tuntang
karä lewu mambo aughe, tun-
tang karä lewu äka Kedar, buah
karä idjä mukong batukarang tä
malahap, basurasurak bara tan-
tan bukit.
12. Buah karä äwen mangaku
horumat Jehowa, tuntang masanan
tarae akan karä pulau.
13. Jehowa karäh harikas kilau
pangkalima, iä sawoh kilau man-
tir parang; iä karäh malahap,
basasurak paham, iä karäh mam-
palah karä musohe.
14. Bara horan toto aku suni,
aku djari manunis tuntang ma-
nahanan arepku; tapi toh aku
handak mangkariak, kilau olo
bawi idjä handak luas, aku han-
dak marusak palus manelen äwen
tä haiak.
15. Bukit tuntang lungkoh han-
dak irusakku, karä orue aku
handak mangeange; batangdanum
aku handak manampae mandjadi
petak pamatang, tuntang karä
danum handak incahku.
16. Maka olo babutä aku han-
dak ngagalae manjak djalan, idjä
djaton tawae. aku handak magah
iä hong pelek, idjä hindai ka-
senae; aku handak mobah kaka-
put mandjadi kalawa intu baue,
tuntang äka lewaklewau mandjadi
rampar. Karä talo tä handak
iawiku akae, tuntang djaton maku
nalua äwen.
17. Tapi idjä harap dewa, tun-
tang idjä manjewut hampatonge
awang inoange: keton indu hatal-
lan ikäi; — äwen tä karäh undur,
mahaman njukok haliai.
18. Hining, keton idjä badengen;
tampajah hetoh, keton olo babutä,
mangat tau mitä.
19. Æwe babutä kalotä kilau
rewarku? äwe badengen kalotä
kilau sarohangku, idjä injohoku?
äwe idjä babutä kalotä, kilau idjä
tinduh tä? tuntang babutä kalotä,
kilau rewar Jehowa tä?
20. Toto, ikau djari mitä talo
arä, tapi djaton djari mingat tä.
Alo iä marewang pindinge, djaton
kea iä mahining.

21. Bihin Jehowa mangilak äwen tagal kateteke, mangat mampahai tuntang mampahalap Torat ai.

22. Tapi toh äwen tä olo idjä irampas tuntang irusuh; uras äwen tä indjarat hong palowang, tuntang inutup hong sipir; olo tä djari indu rampas tuntang djaton idjä mawat iä; äwen akan irusuh, tuntang dialo idjä hamauh: lian iä tinai.

23. Æwe keton idjä namäan tä huang pindinge, äwe idjä manjenäh mahining talo awang dumah rahian?

24. Æwe djari mandjuluk Jakob indu irampas, tuntang Israel akan olo parusuh? Dia djetä Jehowa, idjä dengae ita djari badosa? Krana äwen djaton djari handak mahoroe djalan ai, tuntang djaton maku manumon Torat ajue.

25. Tagal tä Iä djari manusuh kalason kalaite mawi äwen, kwasan parang idjä pahem haliai: Iä djari manjeha äwen hakaliling, tapi äwen djaton katawan; äwen djari imandoke, tapi äwen djaton parabae.

BAGI 43.

Hatalla karäh mobah atäi olo ajue, maliwus iä, tuntang mandaan iä akae.

---

1. Maka toh, kakai augh Jehowa, idjä djari manampa ikau, o Jakob, idjä djari manawas ikau, o Israel: äla mikäh, krana aku djari maliwus ikau, aku djari mangahau ikau manjewut aram, ikau puna ajungku.—(41,14;44,2.)

2. Amon ikau hanimpah danum, tä aku handak hindjä ikau, sampai karä dähese djaton akan mambuseng ikau; amon ikau mahoroe apui, djaton ikau akan bakähu, tuntang njalae djaton akan kuman ikau.

3. Krana aku toh Jehowa, Hatallam, idjä äka karasih Israel, Djuru-salamatm; aku djari manjaragh Misir, Kus tuntang Seba indu gantim, hapan manewus ikau.

4. Bara katika ikau ingilak intu matangku, maka ikau djari ihorumat kea; aku sinta ikau, tagal tä aku manenga kutoh olo indu gantim, arä djalahan olo takirin hambaruam.

5. Tagal tä äla mikäh, krana aku toh dengam; bara timor aku handak halalian panakam, bara barat aku handak mamumpong ikau.

6. Aku handak mametäh utara: lian; tuntang handak manjoho salatan: äla mangahana; agah karä anakku hatuä bara kedjau, karä anakku bawi bara saran kalunen;

7. Genep biti, idjä djari injewut huang arangku, idjä inampaku indu horumatku, idjä indjadian tuntang inatapku kea.

8. Plua utus olo babutä tä, idjä toto bara matä kea, olo badengen tä, idjä toto bara pinding kea.

9. Käläh karä olo kapir haiak hapumpong, tuntang karä djalahan olo hapungkal; äwe äwen idjä tau masuman kalotoh, idjä tau masanan, manudjum akan ikäi? Käläh äwen mimbit saksie, uka manantu kabudjure, mangat olo mahining tä, sambil hamauh: djetoh toto.

10. Tapi keton indu saksingku, koan Jehowa, tuntang rewarku, idjä djari intihku, mangat keton

katawan tä, tuntang pertjaja hong
aku, mangat keton harati: aku
toh Iä; helo bara aku puna dja-
ton Hatalla, tinai rahian bara
aku mahin djaton kea.
11. Aku, aku toh Jehowa, sala
bara aku djaton Djuru-salamat
beken.
12. Aku djari masuman tä, tun-
tang aku djari mandohop kea,
aku djari manjoho masuman tä
akan keton, tuntang djaton be-
ken, idjä djari melai bentok ke-
ton; bitin keton indu saksing-
ku, koan Jehowa: aku toto Ha-
talla.
13. Aku helo bara tamparan ka-
tika, tuntang djaton idjä tau ma-
wat bara lengängku; aku malalus
talo, äwe tau mambalang tä?
14. Kakai augh Jehowa, Paliwus
keton, idjä äka karasih Israel: Ta-
gal keton aku manjoho iä akan
Babel, tuntang maharak olo han-
diai tä hadari, karä olo Kasdim tä,
tamä akan banama, idjä äka kara-
min ajue bihin:
15. Aku toh Jehowa, idjä äka
karasih keton, aku idjä djari man-
djadian Israel, aku radjau keton.
16. Kakai augh Jehowa, idjä ma-
nampa djalan keton hong tasik,
tuntang tandohan hong bentok da-
num handalem; — (2.*Mos*.14,22.)
17. Idjä djari mimbit karä kareta
tuntang hadjaran, tinai kawan pa-
rang tuntang olo kwasa hagoet,
mangat äwen tä haiak balongkang,
palus djaton lembut tinai, mangat
iä imbelep kilau sumbo.
18. Æla mingat talo helo, äla
manahiu perkara idjä usang tä.
19. Krana toto, aku handak man-
djadian talo taheta, toh kea djetä
akan lembut. Mangat keton akan
kasene, aku manampa djalan hong
padang benjem, tuntang sungäi
hong äka keang kamahau.
20. Karä meto hong padang akan
manara aku, karä hangkuli tun-
tang burongonta; krana aku han-
dak mampalembut danum hong
padang benjem, arä sungäi hong
äka keang kamahau, hapan mam-
pihop djalahan olo ajungku, idjä
intihku tä.
21. Utus olo toh djari injimpang-
ku akangku, iä akan masuman
tarangku.
22. Djaton djaka ikau djari ma-
ngahau, blaku intu aku, o Jakob,
atawa kilau ikau djari mampujuh
arepm tagal aku, o Israel.
23. Ikau djaton djari mimbit
akangku kambing tabirim indu
parapah awang ingähu, tinai ikau
djaton djari mahorumat aku hapan
parapahm idjä impatäim; aku dja-
ton djari manjoho ikau manonggo
aku hapan parapah talo kinan, aku
djaton kea djari mampahäka ikau,
manjoho hagaro.
24. Ikau djaton djari hapan
rearm mamili akangku talo mangat
ewaue, dengan enjak parapahm
ikau djaton djari mameda aku.
Toto, ikau djari manampa kapä-
hängku awi karä dosam, ikau ha-
ream djari mampujuh aku awi karä
kadarhakam.
25. Aku, aku toh idjä mampuas
karä kalangkahm tagal arepku,
tuntang djaton manahiu karä do-
sam.
26. Tagor aku, has ita basara,
suman karä buku, idjä hapam
mambudjur arepm.
27. Tatom idjä solake djari ba-
dosa, tinai karä gurum djari basala
intu aku
28. Tagal tä aku djari mampa-
tawah karä mantir äka brasih, pa-

lus djari manjaragh Jakob mandjadi kerem, tuntang Israel mandjadi tanding.

BAGI 44.

Jehowa handak maliwus olo ajue; karä dewa uras haiang bewäi.

1. Toh hining, o rewarku Jakob, Israel, idjä djari intihku.

2. Kakai augh Jehowa, idjä djari manampa ikau, tuntang djari manjimpan ikau bara knain indum, idjä mandohop ikau: Æla mikäh, o rewarku Jakob, ikau idjä budjur, idjä djari intihku. (43,1.)

3. Krana aku handak manata danum akan idjä teah belaie, tahasak akan äka keang; aku handak manusuh Roghku akan panakam, tuntang berkatku akan anak äsom;

4. Mangat äwen lembut kilau marak äka basiwoh, kilau bakau intu saran danum.

5. Djetoh karäh hamauh: aku ain Jehowa; — tinai djetä karäh manjewut arepe tumon aran Jakob; tuntang idjä tinai hapan lengän ai kea karäh manjurat arepe akan Jehowa, manggarar arepe hapan aran Israel.

6. Kakai augh Jehowa, radjan Israel, tuntang Paliwus ai, Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Aku toh idjä solasolake, aku kea idjä rahian haliai, tuntang djaton Hatalla beken sala bara aku. — (41,4.)

7. Æwe idjä kilau aku, idjä marawäi, idjä masuman talo, tuntang manukas matoh tä intu baungku, limbah aku djari mandähen utus olo idjä katatahi tä? Naughe dewa tä masuman akan äwen talo idjä lawoh dumah, tuntang idjä tahi rahian.

8. Æla keton mikäh, äla taräwen; dia tahi bara horan aku djari mampahining tuntang masuman tä akan keton? Krana keton toh saksingku; aton kea Hatalla beken sala bara aku? Toto, djaton batukarang hindai; aku djaton katawan beken.

9. Karä tukang dewa uras haiang, karä tampae bahalap tä djaton guna enen; äwen tä manjaksi arepe kabuate: djaton iä mitä, djaton iä katawan; tagal tä iä akan rusak bewäi.

10. Æwe olo gila tä, idjä manawas Hatalla, tuntang manoang hampatong idjä djaton baguna?

11. Toto, karä kolae karäh rusak, krana karä tukange puna olon bewäi; alo iä hapumpong samandiai pakapakat, iä akan taräwen kea, tuntang uras mahamen njukok.

12. Tukang sanaman manampa kapak, tuntang bagawi hapan barah buring, tinai manawas talo hapan tasal, tuntang ngnan tä hapan salepah kaabas lengäe, tuntang iä blau sampai ujuh, haiak djaton mihop danum sampai iä tangengäi. — (40,19.)

13. Tukang kaju tinai manarah kajue, iä manjipate, tuntang mamintik tä hapan tatikan, tinai mangatam mampalamose, mandirite hapan djangka, palus manawas tä tumon ampin olo hatuä, kilau olo bakena, mangat djetä ina intu humae.

14. Kanatek olo hagoet handak baramo kaju seder, atawa kaju beken, tä iä mariksa buabuah hong kajuan, tuntang iä mimbul anak

seder; djetä sasar mansuloh awi udjan.
15. Djetä dapit tinai indu kajun apui olo; tä iä blaku belahe hapae mandang, tinai belahe hapae mampakasak tepong; djetä kea tinai inampae akan dewa, palus iä mahingkep manjembahe; iä mukir djetä indu hampatong, palus mahukup intu baue.
16. Belahe imandoke intu apui, belahe hapae mampakasak isin balute, iä manjehäi isin tusoke, tuntang iä imbesoh; tinai iä mandang hetä, sambil hamauh: tä iä, aku djari blasut, tuntang djari mandang hong apui.
17. Maka tisae tä kea inampae mandjadi hatallae, indu hampatong, palus iä mandeko utute akae, tuntang sontop, balalu blaku doa intu djetä, sambil hamauh: dohop aku, krana ikau hatallangku.
18. Æwen djaton katawan, tuntang djaton harati, krana matae patutup sampai djaton tau mitä, tinai atäie djaton tau harati.
19. Dialo idjä äwen tä mangandong tä huang atäie, puna djaton akale djaton kaharatie, sampai handak mingat tumon toh: belahe aku djari mamandoke intu apui, tuntang hong barahe aku djari mampakasak tepongku, tinai manjehäi isin tusokku, tuntang aku djari kumae; kilen tinai aku manampa tisae indu dewa matekiapi, kilen aku akan mahingkep intu tetek kaju?
20. Iä harap idjä bagin kawo, tuntang maniling atäie idjä gila akae, sampai iä djaton tau maliwus hambaruae, djaton tau lembut pikir hong atäie tumon toh: kilen, mikäh talo haiang kea idjä gawin lengängku tä?
21. Ingat talo tä, o Jakob tuntang Israel, krana ikau puna rewarku; aku djari mandjadian ikau, mangat ikau indu rewarku; o Israel, aku djaton handak ngalapean ikau.
22. Aku mampalilap karä dosam kilau ambon, karä kasalam kilau pangakar; buli aku, krana aku maliwus ikau. — (1,18;43,25.)
23. Basasurak, karä langit! krana Jehowa djari malalus tä; lahap, katimben petak; karä bukit akan mambo aughe manjanji paham, hapus kajuan tuntang karä batang kaju idjä hetä! krana Jehowa djari maliwus Jakob, tuntang djari mampahai arepe huang Israel.
24. Kakai augh Jehowa, idjä Panewusm, idjä djari manatap ikau bara knain indum: Aku toh Jehowa, idjä malalus talo handiai, idjä mambirang karä langit, tonggal aku, aku kea mampar salepah petak, djaton idjä dengangku.
25. Aku mampahaiang karä dahiang nudjum, tuntang manggila karä tabit, aku mambalang olo pintar, sampai karä akale mandjadi kagila.
26. Tapi aku mandähen augh rewarku, tuntang malalus tirok sarohangku; aku hamauh dengan Jerusalem: ikau akan iukong olo tinai; — tuntang dengan karä lewun Juda: keton akan imangun tinai; awang karakkaraka intu keton aku handak haragapae haluli.
27. Aku manjoho äka handalem: pandit; — tinai karä batang danum: teah keton!
28. Aku hamauh tahiu Kores tä: iä manjakatik akangku, iä akan malalus karä kahandakku, sampai iä hamauh dengan Jerusalem: ikau akan imangun; — tinai dengan hu-

mangku tä: ikau akan impendeng.

BAGI 45.

Hapan Kores Hatalla handak malbwus olo Israel; hapus kalunen akan hatak intu Hatalla.

1. Kakai augh Jehowa dengan idjä djari iminjake, dengan Kores tä, idjä injingkapku ngagalan lengäe gantaue, mangat aku impalokang karä djalahan olo intu baue, tuntang mengkak padang karä radja, palus muap karä bauntonggang akae, sampai karä blawang lewu djaton inguntji. — (2. *Kroon*. 36,22.)

2. Aku handak hagoet helo bauae, mamparatapar karä talo äka patarang, aku handak mangatak karä blawang tambaga, tuntang mamelek karä huit sanaman.

3. Aku handak manenga akam karä panatau idjä injahokan, tuntang karä ramo barega idjä ibasilim, mangat ikau harati, aku toh Jehowa, Hatallan Israel, idjä djari mangahau ikau manjewut aram.

4. Djetä tagal rewarku Jakob, tuntang tagal Israel idjä intihku tä; toto aku djari mangahau ikau njambiti aram, tuntang manggarar ikau, alo ikau hindai kasene aku.

5. Aku toh Jehowa, djaton beken hindai, djaton Hatalla beken sala bara aku; aku djari mambabat kahangm katika ikau hindai kasene aku.

6. Mangat olo katawan, bara äka palembutt matahandau sampai äka pambelepe, sala bara aku puna djaton talo enen; aku toh Jehowa, djaton beken hindai.

7. Aku manampa kalawa, aku kea mandjadian kakaput; aku manenga kasanang, aku kea mandjapa tjulaka. Aku, Jehowa, idjä malalus talo handiai.

8. Hasor, karä langit bara ngambo, karä baunandau akan mudjan katetek; petak akan harakang manganderge, mangat lembut karä ampin salamat, tuntang katetek kea akan tumbu hajak. Aku, Jehowa, mandjadian talo tä.

9. Pajah olo tä, awang manjaung idjä manampa iä, tuntang iä kilau kiwak landai marak karä kiwak talo awang beken bewäi. Pudji kea petak hamauh mawi takaage: narai gawim? Pudji talo tampam hamauh: iä djaton bara lengä?

10. Pajah olo tä, idjä hamauh mawi bapae: bahen ikau manak aku? tinai dengan indue: bahen ikau manakan?

11. Kakai augh Jehowa, idjä äka kasasih Israel, idjä manampa iä: Isak aku tagal talo awang rahian tahiu kadjarian karä anakku, tuntang tahiu karä tampan lengängku blaku auman intu aku.

12. Aku djari manampa petak, tuntang djari mandjadian olo hatue djue; aku iä, lengängku djari mambirang karä langit, tuntang djari matoh karä kawae hetä. — (1. *Mos*. 1.)

13. Aku kea djari mampalembut idjä iminjakku tä huang katetek, tuntang handak mamparampang karä djalae; iä akan manangun lewangku, palus malepas olo ajungku idjä tawanan, djaton blaku rega atawa talo inenga, koan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom.

14. Kakai augh Jehowa: Dagangan olo Misir tuntang untung olo Kus, tinai olo Seba, idjä pa-

ham kambae tä, akan mindäh akäm, balalu ikau tempoe; äwen karäh ompat ikau, manandjong tuntang pasonge; iä karäh mahingkep intu baum, tuntang paham blaku intu ikau; krana Hatalla hindjä dengaan, tuntang hatalla beken puna djaton hindai.

15. Toto, ikau puna Hatalla idjä heran basilim, ikau, o Hatallan Israel, Djuru-salamat!

16. Tapi karä tukang dewa uras mahamen palus njukok, ratärata iä akan lius humaburah baue.

17. Tapi Israel iliwus Jehowa, hapan kaliwus idjä katatahi; keton djaton akan mahamen tuntang njukok, palus haradjur katatahi djaton.

18. Krana kakai augh Jehowa, idjä djari mandjadian karä langit, Hatalla tä, idjä djari mandjapa petak, idjä djari manampa tuntang manatap tä; maka iä djaton djari manampa tä uka boang bewäi, malainkan iä djari manjimpae, mangat olon melai hundjae. Aku toh Jehowa, djaton beken hindai.

19. Aku djaton djari hamauh basilisilim, hong äka kaput; aku djaton djari manjoho panakan Jakob: gaai akn, tapi haiang bewäi keton manggau. Krana aku toh Jehowa, idjä masuman katetek, idjä masanan talo awang budjur.

20. Pumpopumpong keton, rataräta manggapi hetoh, keton idjä katapasan bara olo kapir; äwen puna djaton katawan talo enen, idjä manangong hampatonge awang imkire, idjä kaju tä, idjä blaku intu hatalla, awang puna djaton tau mandohop.

21. Has gapi, suman kabaratin keton; has, tirok bewäi dengan sama arep keton, äwe djari masunan talo tä bara usang, äwe djari manutor tä bara bihin? Dia akn, Jehowa toh? Tuntang djaton Hatalla beken hindai sala bara aku, Hatalla idjä tetek tuntang Djurusalamat, djaton beken, tikas aku bewäi.

22. Ules arep keton akangku, tä keton salamat, joh karä puting kalunen, krana aku toh Hatalla, djaton beken hindai.

23. Aku djari sumpah manjewut arepku, augh katetek djari blua bara njamangku, tuntang djaton tambalang: intu aku karä utut olo akan indeko, tuntang karä djela akan sumpah mangaku aku; — (*Rom.*14,11.*Pil.*2,10.)

24. Sambil hamauh: toto, huang Jehowa aton katetek tuntang kwasa, iä patut inahih; olo handiai idjä marisang dengae akan njukok toto.

25. Tapi kapus panakan Israel karäh mandjadi tetek huang Jehowa, äwen karäh manara arepe tagal iä.

BAGI 46.

Hatalla manangong karä olo ajue.

1. Bel tä djari rungkok, Nebo tä djari batipas, karä hampatong dewae tä indu puat meto, idjä häka awi kabehat puat keton,

2. Sampai maleläh tuutang marentur samandiai; iä djaton tau mahakan tanggongae, tapi bitie mahin tamput tawanan kea.

3. Hining aughku, keton ungkup Jakob, hapus tisan ungkup Israel, idjä imuat intu aku bara kanai, idjä inanggongku bara parnakan indue;

4. Sampai keton kawanghalo haradjur aku kea, tuntang handak mananggong keton sampai howan. Aku djari mawi tä, tinai aku handak mamuat arepku, handak mananggong tuntang maliwus.

5. Æwe tinai hapan keton mamamunan aku, mamadan aku dengae, tuntang manjama aku, mangat ampin ikäi tolok?

6. Æwen manusuh bulaue bara kambut, tuntang manimbang kutoh salaka; iä mupah kamasan, iä tä manampa tä mandjadi hatalla, palus äwen mahingkep, sombajang intu djetä.

7. Æwen manggatang djetä hundjun bahae, mamikul iä, palus mimbit iä akan äkae; hetä iä mendeng, tapi djaton hagoet bara äkae. Amon olo mangkariak mantehau iä, maka iä djaton tombah, tuntang djaton maliwus äwen bara kadjakäe.

8. Ingaingat perkara tä, tuntang etteetter atäi keton; o keton idjä palangkah, kandong tä tinai huang atäi keton!

9. Tahiu karä perkara bihin idjä bara usang, tuntang harati, aku toh toto Hatalla, djaton aton hatalla beken hindai, djaton idjä tumon aku;

10. Idjä bara solasolake masuman talo awang rahian dapit, bara tampara haliai talo awang hindai mandjadi, idjä hamauh: tirokku akan melai, karä kahandakku ilalusku.

11. Aku mangahau nasar bara hila timor, bara tanah kedjau olo idjä akan malalus tirokku. Aku djari manjewut tä, aku manjampaie kea; aku djari manukas tä, aku toto malaluse kea.

12. Hining aughku, keton idjä badjoho, keton idjä kedjau bara katetek.

13. Aku djari mimbit katetekku tokep, djetä djaton kedjau, tuntang salamatku djaton akan randjar; tapi aku handak manenga salamat hong Sion, kahaingku akan Israel.

BAGI 47.

Babel akan rusak.

1. Mohon ikau, budjang bawi, Babel anak bawi, mondok hong kawo, dadukong hong petak! krana djaton hindai padadusan akan anak bawin Kasdim tä. Ikau djaton karäh inggarä hindai: idjä bahara, idjä baramirami.

2. Duan galingan, pipis tunek tepong; ukäi tampiket balauam, lulus paim, lalak buntism dimpah sungäi;

3. Sampai kahawem impalowai, tuntang param mamala. Aku handak mamaläh, beken bara gawin olon mantakan ikau.

4. Aran paliwus ita, iä tä Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Idjä äka karasih Israel.

5. Mondok suni haliai, tamä äka kaput, o anak bawin Kasdim, krana djaton hindai ikau karäh injewut: kapalan arä karadjaan.

6. Krana metoh aku paham malait djalahan olo ajungku, tuntang mamapa idjä puna barisku, tä aku djari manjaragh iä penda lengäm: maka ikau djaton pudji masi äwen, alo ungko ikau paham mampabehat ugare.

7. Maka augate kamäam: aku puna radja bawi katatahi. Palus toh ikau hindai djari mangandong

talo tä huang atäim, hindai djari
mingat lawin kadjariae.
8. Toh, maka hining augh dje-
toh, ikau idjä baramirami, idjä
landang haliai angatm, tuntang
hamauh huang atäim: aku bewäi,
djaton beken hindai; aku djaton
akan balo, djaton tau kilau tama-
nang.
9. Tapi salenga perkara duädua
tä karäh buah ikau dalam idjä an-
dau, iä tä: ikau indu balo tun-
tang kilau tamanang, awi anakm
lepah nihau; paham haliai djetä
akan buah ikau tagal kutoh kata-
bitm, tagal karä palahan aim.
10. Krana ikau djari harap ka-
darhakam, koam: olo djaton mitä
aku; — kapintarm tuntang karä
akalm djari mampadjoho ikau, sam-
pai ikau hamauh huang atäim: aku
iä, djaton beken hindai.
11. Tagal tä tjalaka akan buah
ikau djaton ikau tawan palembute,
karusak karäh manjangkulep ikau
idjä djaton tau ihakam; krana
gohogohop salenga karusak paham
akan mawtakan ikau idjä dia ina-
ham.
12. Toh, mendeng hapan karä
katabitm tuntang karä palaham,
idjä djari ingadjim, haiak hang-
gapm bara tabelam, ajaajau ikau
mandino ontong, ajaajau ikau tau
mampabas arepm.
13. Ikau djari häka awi kutoh
tirokm; soho lembut toh äwen
idjä mariksa perkaran langit, idjä
mitä karä bintang tuntang totok
bulan, hapae manudjum; soho äwen
tä maliwus ikau bara talo saman-
diai, idjä akan buah ikau.
14. Toto, karä äwen akan man-
djadi kilau tikil talo, idjä kinan
apui; djaton iä tau milang arepe
bara kapaham njala; krana djetä
djaton kilau barah idjä hapan man-
dang bewäi, djaton apui idjä tan-
tai inaharep.
15. Kakai ampin olo tä karäh
akam, idjä djari pariharam, tun-
tang djari hapam bara pesam ta-
bela; genep biti karäh pararawoh
sama mimbit djalae, tuntang dje-
ton idjä maliwus ikau.

BAGI 48.

Olo bantus impudji, olo tinduh iam-
pong, horumat Hatalla inara.

---

1. Hining aughku, keton ham-
putan Jakob, idjä inggarä tumon
aran Israel; idjä lembut bara da-
num Juda, keton idjä sumpah intu
aran Jehowa, tuntang mangaku
Hatallan Israel, tapi djaton dengan
katoto tuntang kabudjur.
2. Toto, olo tä manjewut arepe
hapan aran lewu brasih, tuntang
iä hai atäie basinggoh intu Hatallan
Israel, idjä arae Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom.
3. Tahi aku djari masuman ta-
lo toh, bara njamangku djetä djari
blua, tuntang aku djari mampahi-
ning tä, maka salenga aku malalus
tä kea, uka sampai mandjadi.
4. Basa aku katawan ikau puna
batekang, tekokm kilau hauhat sa-
naman, tuntang lingkaum kilau
tambaga:
5. Tagal tä aku djari masuman
tä akam bara bihin, helo bara pa-
numahe aku djari mampahining tä
akam, suro ikau hamauh: dewang-
ku djari mawi karä talo tä, atawa
hampatong tä, idjä djari inkirku
atawa inoangku, djari manjoho ta-
lo tä.

6. Ikau djari mahining djetä; toh maka ikau mitä djetä tulus; toto patut keton mangaku tuntang masuman tä. Tinai bara toh aku mampahining talo taheta akam, talo idjä basilim, idjä djaton djari tawam.

7. Haru toh djetä mandjadi, djaton pudji bihin, tuntang helo bara andau toh djaton ikau djari mahining tä, suro ikau hamauh: puna, djari tawangku bewäi.

8. Ikau djaton djari mahining, tuntang djaton djari katawan tä, pindingm djaton irewang bara bihin; krana tawangku bewäi, ikau bingkok haliau, tuntang buah ikau injewut idjä palangkah bara kuain indum.

9. Tagal arangku aku handak marandjar kalaitku, tagal horumatku aku handak manahanan arepku indu ontongm, belä ikau impalomes.

10. Itä! aku handak mananak mamprasih ikau paham bara salaka, aku handak manampa keton mandjadi kampili hong tannur tjalaku.

11. Tagal arepku, toto tagal arepku aku handak malalus djetä, uka äla aku inawah; krana aku djaton maku manenga horumatku akan talo.

12. Hining aughku, o Jakob, ikau Israel idjä irawäiku: Aku toh iä; aku idjä solasolake, tinai aku idjä rahian haliai. — (41,4.)

13. Lengängku djari mandjadian petak, lengängku gantau djari mukur karä langit hapan lokapku; sana aku mangahau manjewut talo, maka samandiai tä palus aton.

14. Pumpopumpong keton handiai, tuntang hining: äwe bara karä äwen tä idjä tau masanan karä talo toh? Jehowa mangilak iä, iä karäh malalus kahandake mawi Babel, tinai lengäe karäh mantakan olo Kasdim.

15. Aku, toto aku djari hamauh; aku djari mangahau iä; aku handak mampadumah iä kea, tuntang iä karäh bontong karä djalanae.

16. Etoetoh keton tokep aku, hining augh toh; djaton basilim aku djari manjewut tä bara bihin. Bara katika talo mandjadi; maka aku aton, tuntang toh pangkahai Tuhan, Jehowa dengan Rogh ajue manjoho aku.

17. Kakai augh Jehowa, Paliwusm, Idjä äka karasih Israel tä: Aku toh Jehowa, Hatallam, idjä madjar ikau talo idjä baguna akam, tuntang idjä ngagalan ikau hong djalan idjä patut ihoroem.

18. Käläh djaka ikau djari manjenäh prentahku! tä kasanangm karäh paham kilau batang danum, tuntang katetekm kilau riak tasik;

19. Tä panakam karäh kilau baras, tuntang anak äsom kilau karangan tasik karäe, tinai arae djaton akan balentas, djaton akan lomat bara baungku.

20. Blua keton bara Babel, dari bara olo Kasdim, tuntang handjahandjak basasurak, sanan tä, awi mampahining djetä sampai saran petak, awi hamauh: Jehowa maliwus reware Jakob.

21. Djaton äwen tä ujuh tesah belaie, metoh Iä magah äwen huang äka keang kamahau; iä manjoho danum lembut akae bara batukarang; Iä marakang batukarang, tä danum mangambuhak — (2.*Mos.*17,6.)

22. Tapi ain olo parajap puna djaton kasanang, koan Jehowa. — (57,21.)

BAGI 49.

Kristus masuman arepe, sintae tuntang djandjie dengan olo ajae.

1. Hining aughku, o karä pulau, tuntang senäh keton, karä djalahan olo idjä kedjau; Jehowa djari mangahau aku bara knai, bara parnakan induku iä djari manahiu arangku.
2. Iä djari manampa njamangku kilau padang manjihi, hapan kangkalingän lengäe iä djari mangandjungen aku; iä djari mandjadian aku mandjadi anak panah idjä batadjim, tuntang djari manamäan aku hong sarangae.
3. Tinai iä hamauh dengangku: Ikau toto rewarku, awim aku handak impahai.
4. Tapi kamäangku, haiang bewäi karä gawingku, tuntang mananja djaton baguna aku mampalepah kaabasku, alo perkarangku tä ain Jehowa, tuntang upahku aton bara Hatallangku.
5. Maka toh koan Jehowa, idjä djari manjimpan aku bara knai akan indu reware, mangat aku akan halalian Jakob akae; tapi Israel djaton maku imumpong akae; tapi aku hai kea intu matan Jehowa, tinai Hatallangku indu kwasangku.
6. Koae: Tapas kea, amon ikau indu rewarku, mangat mampendeng karä hamputan Jakob, tuntang halalian awang ihaga bara baris olo Israel bewäi, malainkan aku djari manatap ikau mandjadi kalawa akan olo kapir kea, mangat mandjadian salamatku sampai saran petak. — (9,1; 42,6. *Gaw. Ras.*13,47.)
7. Kakai augh Jehowa, Paliwus Israel, idjä äka karasihe, dengan hambaruan idjä batawah, dengan djalahan tä idjä äka kabelän olo, dengan rewar tä idjä mamenda olo pahenjek: Arä radja karäh mitä tä palus mendeng mahorumat ikau, mantir hai karäh sontop intu ikau, tagal Jehowa idjä mahaga djandjie, sabab Idjä äka karasih Israel tä, idjä djari mintih ikau.
8. Kakai augh Jehowa: Intu wajah asi aku djari manarima ikau, tuntang djari mandohop ikau intu andau salamat; tinai aku djari mahaga ikau, palus mampendeng ikau mandjadi djandji akan utus olo tä, mangat mandähen hapus kalunen, tuntang halalian salepah joresan idjä rusak tä;
9. Mangat manjoho olo idjä imasong: lapas keton, lius; — tinai manjoho äwen idjä huang kakaput: hlua keton, talih; — mangat äwen sondau panginae hong karä djalan, tinai äka panginae hong karä äka gantong.
10. Æwen djaton akan blau, dia kea akan teah belaie; kalaso tuntang matanandau djaton akan mawi äwen, krana Idjä pamasi äwen karäh magah äwen, tuntang mangagalan äwen rangkarangkah tanggoh tahasak danum. — (*Pangar.*7,16.)
11. Aku handak manampa karä bukitku mandjadi djalan rampar, tuntang karä djalangku karäh uras ingaratak.
12. Itä! äwen toh akan dumah bara kedjau; itä! äwen tä bara utara tuntang bara barat, tuntang awang beken tinai bara tanah Sinim.
13. Basasurak, karä langit! handjak, o petak! keton karä bukit ambo augh lahap; krana Jehowa djari mampong marar djalahau olo

ajae, tuntang manjanjang mandohop karä olo ai idjä tjalaka.

14. Tapi koan Sion: Jehowa djari malihi aku, pangkahai Tuhan djari ngalapean aku.

15. Tau kea olo bawi ngalapean awaue, sampai djaton masi idjä puna anake bara kinaie? Tinai olo iä ngalapeae, tapi aku toto djaton ngalapean ikau.

16. Itäm, aku djari manintik ikau intu lokapku duädnä; hapus kotam lewum haradjur intu matangku.

17. Idjä mampangun ikau karäh mandjeleng arepe, tapi karä olo idjä mangarak tuntang marusak ikau karäh hadari bara ikau.

18. Gatang matam, tampajah hakaliling; itäm, karä olo tä hapumpong tahih ikam. Belom aku, koan Jehowa, hapan äwen handiai tä ikau karäh mankaian aepm indu kabungaiam, tuntang hapam tä kilau bakal sawä.

19. Krana tänahm idjä rusak tuntang benjem, tanahm idjä karakkaraka toto karäh pahalau sekä akan karä olo idjä mangkalewu hetä tinai katika tä; tinai olo idjä bihin kuman ikau karäh hadari kedjau.

20. Tinai karä anakm idjä irampas bara ikau karäh hamauh intu pindingm: äka pahalau sekä akangku; dahang akangku, mangat ombet äkaku mangkalewu.

21. Maka ikau karäh hamauh huang atäim: äwe djari manak karä äwen tä akangku? Krana aku toh tamanang, tuntang nänoiä, aku djari iharak tuntang inganan; äwe tinai djari mambelom äwen tä akangku? Toto, aku unggounggol kabuatku bewäi, bara kwe tinai karä olo tä?

22. Kakai angh pangkahai Tuhan, Jehowa: Itä! aku handak manggatang lengängku manintu karä olo kapir, tuntang handak mampendeng banderangku bentok karä djalahan olo; tä iä karäh mangkipit magah karä anakm idjä hatuä, tuntang mimbit mäton anakm idjä bawi hundjun bahae.

23. Karä radja akan mandjadi ajangm, tinai radja bawi indu pangasohm; äwen karäh sontop akam, baue sampai petak, palus mandjelap petak bara paim. Tä ikau karäh katawan, aku toh Jehowa, tuntang idjä mendäh aku djaton indu mahamen.

24. Tau kea manduan talo irampas idjä gagah tä bara lengäe, tuntang maliwus äwen awang tawanan awi idjä karas tä?

25. Tapi kakai angh Jehowa: Toto, tawanan ain idjä karas tä akan induan, tuntang talo irampas idjä gagah tä karäh lapas; krana aku handak mangalahi olo idjä mangalahi ikau, tinai anakm handak iliwusku. — (*Luk.* 11,22.)

26. Idjä mararat ikau aku handak pakanan hapan isie kea, tuntang awi dahan ai kea äwen karäh babusau kilau awi anggor manis; tä karä isi akan kasene, aku Jehowa toto Djuru-salamatm; tuntang idjä Panewus aim, iä tä Idjä äka kwasan Jakob.

BAGI 50.

Olo buah hukum tagal kasalan ai, awie marisang dengan Kristus.

1. Kakai angh Jehowa: Hong kwe surat talak indu keton, idjä hapan tä aku djari manganan iä? atawa äwe idjä äkaku djari mandjual keton? Toto, tagal kadar-

hakan keton keton djari indjual, tuntang tagal kalangkah keton indu keton djari inganan.

2. Buhen amon aku dumah djaton idjä tarima? aku mangahau, djaton idjä biti tombah. Kilen toh, aton lengängku djari pandak haliai, sampai djaton tau mandohop hindai? atawa aku djaton bara kaabas hapan maliwus? Itä! hapan pudjingku aku maneah tasik, tuntang manampa batangdanum mandjadi äka keang kamahau, sampai karä lauk bewan awi djaton danum, palus iä matäi awi kateah belaie.

3. Aku makaian langit hapan kakaput, tuntang manampa batanglangit mandjadi pidjem.

4. Pangkahai Tuhan, Jehowa, djari manenga akangku djela halati, mangat tau hakotak dengan olo ujuh tumon kabuah katikae; genep handjewu Iä mampisik aku, tuntang manangkedjet pindingku; mangat aku manjenäh kilau murid.

5. Pangkahai Tuhan, Jehowa, djari marewang pindingku, tuntang aku djaton marisang, djaton aku undur.

6. Aku manjarongan likutku akan olo idjä mamukul aku, tuntang pipihku akan olo idjä marampong djanggutku, aku djaton manjohokan baungku bara kahawen tuntang iludja. — (*Matt.* 26,67.)

7. Krana pangkahai Tuhan, Jehowa, mandohop aku, tagal tä aku djaton rungkok, tagal tä aku djari manekang baungkü kilau batuapi; krana puna tawangku, aku djaton tau rungkok.

8. Iä puna tokep, idjä mambudjar aku; äwe tau mandawa aku? käläh ita hataharep, äwe aton bara buku mawi aku? käläh kantoh, ita habasara.

9. Toto, pangkahai Tuhan, Jehowa, mandohop aku, äwe idjä tau manipan aku? Toto, samandjiai äwen tä karäh rutus kilau pakaian; uret kanäh kuman äwen tä lepah lingis.

10. Æwe baris keton, idjä mikäh Jehowa, idjä manumon augh rewaie? alo iä manaddjong huang kakaput, tuntang kalawa djaton akae, käläh iä harap intu aran Jehowa, palus basinggoh hong Hatallan ai.

11. Tapi keton handiai, idjä mantokan apui, idjä mambabat arep keton hapan njalan apui, naughe keton lius bewäi huang apui keton, hong njalae tä, idjä djari inoteng keton kabuat. Djetä buah keton awi lengängku: keton akan menter huang kapähä.

BAGI 51.

Olo idjä toto pertjaja impangat tuntang iampong.

1. Hining aughku, keton idjä manggoang katetek, idjä manggau Jehowa! Ingat batukarang, idjä bara tä keton djari induan, tuntang lowang tambowong, idjä bara tä keton djari iungkar.

2. Ingat Abraham, tato keton, tuntang Sarah, idjä djari manakan keton. Krana aku djari mangahau iä metoh iä magon tamanang, palus djari mamberkat iä, mangapal iä paham. — (1.*Mos.*12,1.)

3. Krana Jehowa mampangat Sion, iä mampangat karä kalekae idjä karakkaraka, tuntang iä ma-

nampa äkae idjä rusak mandjadi
kilau Eden, äkae keang benjem
mandjadi indu kabon Jehowa. Ka-
handjak tuntang karami karäh aton
hetä, tarimakasih tuntang augh
njanji.
4. Hining aughku, o djalahan
ajungku, talingan pinding keton
akangku, o olo ajungku! krana
bara aku karäh lembut Torat, tun-
tang aku handak mandähen kapa
tutku indu kalawa karä djalahan olo.
5. Katetekku djari tokep, sala-
mat ajungku lembut, tuntang le-
ngängku karäh mamatut karä dja-
lahan olo. Karä pulau puna men-
däh aku, tuntang harap lengängku.
6. Gatang matan keton, tang-
gera langit, tuntang tangkilik pe-
tak idjä ngiwa; krana langit akan
lilap kilau asep, tinai petak ka-
räh rotus kilau pakaian, tuntang
karä olo idjä mukong hetä uras
akan matäi. Tapi salamatku puna
haradjur katatahi, tuntang kate-
tekku djaton ingarak.
7. Hining aughku, keton idjä
kasene katetek, ikau, o utus olo,
idjä huang atäim aton Toratku!
äla keton mikäh amon impahawen
olo, tuntang äla djungun taräwen
awi äwen maridu manjapa.
8. Krana gagat karäh kuman
äwen tä lepah kilau pakaian, uret
karäh kuman iä kilau sakalat;
tapi katetekku melai katatahi, sa-
lamat ajungku girinmanggirir.
9. Lembut, lembut ikau, hapan
kwasam, joh lengän Jehowa! lembut
kilau bihin, kilau metoh pange-
reng djaman horan! Dia ikau, idjä
djari mamukul Misir, tuntang
manjudok malasak naga tä? —
(2. *Mos.* 14,14.)
10. Dia ikau, idjä djari maneah
tasik, kutoh danum hong äka han-
dalem tä? idjä manampa palen-
pang tasik mandjadi djalan, ma-
ngat olo idjä iliwus tä maharoe
hetä?
11. Tumon tä olo idjä inewus
Jehowa karäh buli, palus sampai
Sion, tuntang basasurak: kahan-
djak idjä katatahi karäh melai
hundjun takoloke, kahandjak tun-
tang karantang karäh manjang-
kulep äwen, tapi karä ampin ka-
pähä tuntang kamunguh akan ni-
hau hadari.
12. Aku, aku toh iä, idjä mam-
pong keton. Narai ikau sampai
mikäh olon, awang puna bagin
matäi? olo kalunen, idjä kilau
oru keang? — (*Matt.* 10,28.)
13. Tuntang ikau kalapean Je-
howa, idjä djari manampa ikau,
idjä djari mambirang karä langit,
tuntang mampar hapus petak? ti-
nai haradjur nongkang andau ikau
mikäh lason kalait olo pahenjek,
amon iä manatap arepe handak
marusak ikau! Akan en kalait olo
pahenjek tä?
14. Badjeleng kea olo imasong
tä karäh iengkak; iä djaton akan
matäi hong palowang, panginae
djaton karäh tapas akan äwen.
15. Krana aku toh Jehowa, Ha-
tallam, idjä malilang tasik, sam-
pai riake paham gotogotok: Je-
howa, Tuhan karä kawan talo be-
lom, puna arae.
16. Aku mingkes aughku huang
njamam, tuntang manutup ikau
kandjungen penda lengängku; ma-
ngat aku mandähen langit, tun-
tang manggalang mampar petak,
tinai hamauh dengan Sion: ikau
puna djalahan olo ajungku.
17. Misik, misik ikau, mendeng
o Jerusalem, ikau idjä djari mi-
hop sangkir kasangit bara lengän

Jehowa, karä purake hong sangkir hukum djari ihopm lepah, sampai injuropun lingis.
18. Dialo idjä biti bara karä anak, awang djari inakae, idjä djari magah iä buabuah, dialo idjä biti bara karä anak, awang djari imbelome, idjä djari ngagalan iä mimbing lengäe.
19. Talo duäduä tä djari buah ikau; tinai äwe djari mangarajau akam? Aton karusak tuntang tjalaka, lau tuntang padang. Æwe handak mampong ikau?
20. Karä anakm uras djari tangengäi; iä halelek menter hong tapakan karä djalan, kilau banting idjä buah djaring; äwen tä kontep kalait Jehowa, tuntang pudjim Hatallan aim.
21. Tagal tä, hining toh, ikau idjä indjakä, idjä kilau babusau, tapi dia awi anggor;
22. Kakai augh Jehowa, Tuhan ajum tuntang Hatallam, idjä mamutus akan utus olo ajue: Toto, aku manduan sangkir hukum tä bara lengäm, tuntang purak hong sangkir kalaitku; djaton ikau akan mihop tä tinai.
23. Tapi aku handak mingkes tä hong lengän olo, idjä djari mahenjek ikau, idjä hamauh mawi hambaruam: patangah arepm, mangat ikäi manetäi mahalau ikau. Palus ikau djari mampeter arepm likutm rantep petak, kilau djalan karä olo idjä manetäi mahalau hetä.

BAGI 52.

Jerusalem karäh impahai tinai; brita salamat akan inauman.

---

1. Misik, misik ikau, kepan kaabasm, o Sion, hapakaian kabungasm, o Jerusalem, ikau lewu idjä brasih! Krana olo kulup tuntang olo pali djaton akan tamä ikau tinai.
2. Kibar rotik pohok bara ikau, mendeng, mondok hong äka hahara; engkak djarat ujatm, o Sion, anak bawi, idjä tawanan!
3. Krana kakai augh Jehowa: Djaton bara rega keton djari indjual, keton akan iuewus kea djaton hapan rear.
4. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Djaman horan djalahan olo ajungku djari hagoet akan Misir, tuntang melai hetä namuäi; tinai limbah tä Asur djari mahenjek iä hapan huange bewäi. — (1.*Mos.*46,1.—2.*Radja*17,3.)
5. Toh, kilen gawingku hetoh tinai? koau Jehowa, hasa olo ajungku djari inamput kakai, bewäi, tuntang äwen idjä marentah iä mampatangis iä, koan Jehowa; tinai arangku haradjur imapae sining andau.
6. Tagal tä olo ajungku akan kasene arangku katika tä; krana itä! batonggal aku, idjä hakotak, karäh hetä.
7. Lalehan kaparise hong karä bukit pain olo tä, idjä masuman kasanang, idjä mimbit brita bahalap, idjä masanan salamat, idjä hamauh dengan Sion: Hatallam toto radja! - (*Rom.*10,15.)
8. Karä tonggom lembut aughe, äwen tä mambo aughe basasurak haiak; krana matan äwen kea karäh mitäe, amon Jehowa halalian manduan Sion.
9. Ambo augh, lahap haiak, o karä äka rusak intu Jerusalem, krana Jehowa djari mampong djalahan olo ajue, iä djari maliwus Jerusalem.

10. Jehowa djari mandjudju lengäe idjä brasih intu matan karä olo kapir, tuntang hapus saran petak karäh mitä salamat Hatallan ita.
11. Lius, lius keton, blua bara hetä, äla pohos talo pali tä; blua bara marak äwen, prasih arep keton, karä keton idjä mäton ramon Jehowa.
12. Krana djaton keton akan blua kadjekadjeng, djaton karäh hadari kilau pararawoh; krana Jehowa karäh hagoet helo baun keton, tuntang Hatallan Israel kea induu tantanep keton.
13. Itä! rewarku karäh pintar gawie, iä karäh impahai tuntang iangkat, toto, iä inggatang lia liai.
14. Tumon arä olo karäh djungun tagal ikau, basa ampin baum papa haream bara olo, tuntang ampin bitim papa bara olo kalunen:
15. Kakai ikau karäh manampitik manjapan arä olo kapir, sampai radja kea karäh gagom njamae intu baum; krana äwen, idjä hindai pudji insuman akae, äwen karäh mitä tä, tuntang idjä hindai djari mahining tä, iä karäh harati djetä. — (*Rom.*15,21.)

BAGI 53.

Kapähä tuntang kahain Kristus insuman.

---

1. Tapi äwe pertjaja augh idjä insanan ikäi, tinai intu äwe lengän Jehowa djari bakarinah? — (*Joh.*12,38.)
2. Krana kilau salundik korik iä lembut intu baun äwen, kilau uhat mansuloh hong petak karitip; iä djaton bara kabungus tuntang kahai: ita mitä iä, maka djaton ampin kakenae, sampai iä ingilak ita. — (11,1.)
3. Iä batawah tuntang asiasi haliai, puna olo tantai kapähä, idjä imopoh akan tjalaka, sampai olo handak mahakan baue bara iä; iä batawah kalotä, sampai ita mitong iä kilau djaton.
4. Tapi toto, iä djari mamuat akae karä peres ita, tuntang karä kapähän ita djari inanggonge; tapi ita manaha iä puna ihukum, imukul tuntang ingapähä Hatalla. — (*Joh.*1,29.)
5. Tapi tagal karajap ita iä bahimang, tagal kadarhakan ita iä rusah rambai; hukum mindah akae, mangat ita sanang, tuntang awi awan pukul ai ita djari halit. — (1.*Petr.*2.24.)
6. Uras ita djari lajang kilau tabiri, genep bitin ita mules arepe sama mimbit djalae, tapi Jehowa djari mandjakah karä dosan ita hundjun iä.
7. Amon djetä inagih, tä iä ingapähä, tapi iä djaton marakang njamae, kilau anak tabiri idjä iagah akan impatäi; kilau tabiri idjä tunis intu olo idjä mangunting iä, tumon tä iä djaton marakang njamae. — (*Matt.*26,63.)
8. Tapi iä djari insuwit bara kadjakä tuntang hukum: äwe toh tau masuman kambon umure tinai? krana iä djari injempong bara tanah olo belom tugal kadarhakan djalahan olo ajungku; hukum tä puna patut akan äwen.
9. Tinai olo djari manukas kubure hindjä basat, tapi huang pampatäie iä kilau olo tatau; basa iä djaton pudji mawi talo sala, tun-

tang augh tipu djaton hong nja-
mae. — (*Joh.*19,38.)

10. Tapi Jehowa tantai handak
maugapähä iä paham, koae: Amon
iä djari manjaragh hambaruae man-
djadi parapah tagal dosa, tä iä
karäh mitä kutoh panakae, umure
dahangdahanga, tuntang tintun ka-
handak Jehowa karäh tulus baha-
lap awi lengäe.

11. Basa hambaruae paham ga-
wie tuntang kapähäe, maka iä ka-
räh supa idjä ingilake sampai iä
puas; awi olo kasene iä, maka re-
warku, idjä tetek tä, karäh ma-
nampa olo arä tetek, krana iä ma-
nanggong karä kasalan äwen.

12. Tagal tä aku handak ma-
nenga kutoh karä indu bagie, ti-
nai karä idjä kwasa tä mandjadi
rampas ai, basa iä djari manan-
djuri hambaruae lepah akan pam-
patäi, tuntang djari injama dengan
olo darhaka, tuntang djari ma-
nanggong dosan olo arä, tinai iä
djari blaku akan olo parajap. —
(*Luk.*23,34.)

BAGI 54.

Sion karäh ingapal, inonggo tuntang impahai.

---

1. Njanji ramirami, ikau joh
bawi idjä tamanang, idjä djaton
djari manak; ambo augh lahap
tuntang basasurak, ikau idjä hin-
dai pudji kapähä manak; krana karä
anak ain idjä unggounggol tä arä
haream baia karä anak ain idjä
babanä tä, koan Jehowa. — (*Gal.*
4,27.)

2. Paluas äka tingkapm, tiring
dinding benang äkam melai, äla
malangena tä; tuntong taliu djan-
tarm, dähedähen lantak pasakm.

3. Krana ikau karäh mandа-
hang sambil gantau, tuntang pa-
nakam karäh manjores karä olo
kapir, tuntang mukong karä le-
wue idjä karakkaraka katontoh.

4. Æla mikäh, krana ikau dja-
ton indu njukok; äla rungkok,
krana ikau djaton akan mahamen,
tapi ikau karäh kalapean kala-
wem pesam budjang, tuntang dja-
ton mingat katawahm hindai pe-
sam balo.

5. Krana idjä djari manampa
ikau, iä tä bauam, arae tä Jeho-
wa, Tuhan karä kawan talo be-
lom: Idjä äka karasih Israel, iä
tä Panowusm; iä karäh inggarä
Hatallan hapus kalunen.

6. Krana Jehowa djari manga-
hau manduan ikau tinai, kilau
bawi idjä inganan tuntang pähä
atäie; tapi toto, ikau puna sawae
metoh katabelam horan, alo ikau
djari inganan, koan Hatallam.

7. Handjulu haliai aku djari
manganan ikau, tapi dengan asi
idjä paham aku handak mamum-
pong ikau tinai. — (*Masm.*30,6.)

8. Huang kalaitku handjulu aku
djari manjahokau baungku baru
ikau, tapi huang asi idjä katatahi
aku handak manjanjang ikau, koan
Jehowa, Panewusm.

9. Krana djetä intu aku sama
kilau danum soho djaman Noagh,
metoh aku sumpah danum soho
kahum Noagh tä djaton akan mam-
paleteng petak tinai; kakai aku
djari sumpah, aku djaton hindai
handak malait ikau, atawa mam-
pudji ikau. — (1.*Mos.*9,15.)

10. Krana karä bukit akan tan-
dar, tinai lungkoh akan honggä:
tapi asingku djaton akan tandar

bara ikau, tuntang djandjin salamatku djaton akan honggä, koan Jehowa. Panjaujangm.

11. Ikau idjä ihenjek, idjä tambalang awi karä talo badjea, idjä djaton iampong! Itäm, aku handak haragapan karä batum bungas haliai, tuntang handak mamangun ikau lundjun batu sapir:

12. Aku handak manampa panjengokm hapan kristal, tuntang bauntonggangm hapan komala, tinai karä toros saran tanahm hapan batu barega.

13. Karä anakm akan iadjar Jehowa; tuntang kasanang hapus panakam karäh paham.

14. Awi katetek ikau karäh indähen, ikau djajong bara kararat tuntang kasala, sampai dia usah ikau mikäh; ikau karä kedjau bara talo pampikäh, krana djetä djaton akan maggapi ikau.

15. Æwe tau pakat mantakan ikau, basa aku dia? olo idjä handak mawi ikau akan mamenda ikau.

16. Aku idjä manampa tukang sanaman, idjä mamuput apui hong buring, tuntang mamplus talo tampae; tinai aku kea idjä manampa idjä parusak tä, uka marusak.

17. Karä pakarang idjä inatap mawi ikau djaton bara pedah; tinai karä djela, idjä badjoho mawi ikau, karäh tipan awim. Djetä joresan karä rewar Jehowa, kateteke tä bara aku, koan Jehowa.

BAGI 55.

Berkat tuntang salamat idjä imbit Kristus.

1. Has! keton handiai idjä teah belaie, kantoh, tanggoh danum; tinai keton idjä djaton bara rear, kantoh, pili tuntang kuman; kantoh, pili danum anggor tuntang djohon tusun meto, dia usah rear, dia usah inahor. — (*Joh.*7,37.)

2. Buhen keton misä rear tagal talo, idjä puna djaton panginan, tuntang mampahäka arep keton tagal talo, idjä puna djaton tau mambesoh? Käläh keton manjenäh mahining aughku, tuntang kuman talo bahalap; tä hambaruan keton karäh mampaugat arepe awi kutoh enjak.

3. Talingan pinding keton palus talih aku: hining, tä hambaruan keton karäh belom; krana aku handak manampa djandji idjä katatahi dengan keton, tuntang manenga djandji idjä batantu inukas akan Dawid tä.

4. Itä! aku djari manenga iä indu saksi akan karä djalahan olo, indu mantir tuntang radja akan karä utus olo.

5. Toto, ikau karäh mangahau djalahan olo, idjä djaton kasenam; tä karä utus olo, idjä djaton kasene ikau, karäh hadari talih ikau, tagal Jehowa, Hatallam, tagal Idjä äka karasih Israel tä, basa iä mampahai ikau.

6. Gau Jehowa, sarai iä tau sondau; laku intu iä. sarai iä tokep.

7. Käläh olo papa malihi djalae, tuntang olo parajap karä tiroke: käläh äwen hobah akan Jehowa, tä iä karäh manjanjang masi äwen, tuntang intu Hatallan ita, krana iä radjin kindjap mampun.

8. Krana pikirku djaton kilau pikir keton, tinai djalangku djaton kilau djalan keton, koan Jehowa.

9. Krana kilau karä langit gantong bara petak, kakai djalangku hai bara djalan keton, tuntang pikirku bara pikir keton.
10. Krana kilau udjan tuntang ambon lawo bara langit, palus djaton haluli kantä tinai, tapi manjiram petak, tuntang manjoho tä mamplua mampalembut talo, palus manenga binji akan olo malan, tinai tepong indu kinan olo:
11. Kakai kea aughku, idjä lembut bara njamangku; djetä djaton akan buli aku haiang, tapi malalus kakilakku, tuntang bontong mandjadian karä talo sohongku.
12. Krana tuntang kahandjak keton karäh blua, tinai dengan kasanang keton karäh iaguh; karä bukit tuntang lungkoh akan mambo aughe manjanji malahap intu baun keton, tinai karä batang kaju hong padang karäh manapok lokape.
13. Kaju goper karäh lembut takirin batang duhi, tinai kaju sitim karäh lembut takirin unak; maka djetä karäh mandjadi akan Jehowa indu arae tuntang kata idjä katatahi, idjä djaton tau lomos.

BAGI 56.

Hatalla handak masi olo handiai idjä pertjaja; tapi olo arä bantus tuntang marisaug.

1. Kakai augh Jehowa: Haga kabudjar, lalus katetek, krana salamatku lawoh dumah, tuntang katetekku tokep ingarinah.
2. Salamat olo, idjä tumon tä gawie, olo kalunen, idjä mimbing manggau djetä; idjä mahaga andau sabat, tuntang djaton mamapa tä, idjä metter lengäe, belä mawi talo papa.
3. Æla olo beken utuse, idjä djari manatelan arepe intu Jehowa, akan hamauh puna, Jehowa handak mambaris aku bara djalahan olo ai. Æla olo imboto hamauh: toto, aku kilau batang keang.
4. Krana kakai augh Jehowa dengan olo imboto, idjä mahaga andau sabatku, tuntang mintih talo idjä ingilakku, tinai mimbing djandjingku dähedähen:
5. Aku handak manenga äkae akae huang humangku, tuntang huang kotangku, tinai handak manenga arae akae idjä bahalap bara aran manak hatuä bawi: ara idjä palus katatahi aku handak manenga akan genep bitin äwen, idjä djaton tau lomat.
6. Tinai karä olo beken utuse, idjä manatelan arepe intu Jehowa, mangat manempo iä, tuntang mangilak aran Jehowa, mangat mandjadi indu reware, genep biti idjä mahaga andau sabat, tuntang djaton mamapa djetä, tinai idjä mimbing djandjingku dähedähen:
7. Toto, äwen tä handak imbitku akan bukitku idjä brasih, tuntang aku handak mampahandjak äwen huang huma sombajang ajungku; parapah ain äwen awang ingähu tuntang awang injambalih karäh ingilak hundjun mesbehku: krana humangku karäh inggarä huma sombajang akan karä utus olo.
8. Pangkahai Tuhan, Jehowa, idjä mamumpong olo Israel awang inganan, aton hamauh: Aku sasar handak mandahang mamumpong tinai olo tamä baris äwen, idjä imumpongku tä.
9. Keton karä meto padang,

kantoh, kuman, karä meto hong kajuan samandiai!

10. Tapi idjä tonggoe uras babutä, djaton tawan enen; kilau aso bisu iä samandiai, djaton iä tau mangang; äwen bujan, radjin meuter batiroh.

11. Maka aso tä paham babungu, djaton tau besoh; toto sakatik tä djaton tau harati, uras genep biti mules sama mimbit djalan ai, genep biti bisit mangoho akae, manggau ontong ai.

12. Has, kantoh, koae, ita manduan anggor, ita handak mihop sampai babusau; maka djewu sama kilau andau toh kea, tuntang paham haream hindai.

BAGI 57.

Olo badjoho tuntang parajap impadji; Hatalla hindjä tuntang mamberkat olo idjä randah atäie.

---

1. Tapi olo tetek rusak, tuntang djaton idjä mangenang tä huang atäie, olo bahalap nihau, tuntang djaton idjä biti manalingä iä. Maka olo tetek tä inamput ihakan bara tjalaka.

2. Genep biti, idjä djari manandjong budjur huang katetеke, karäh tamä kasanang, palus malajan hong äkae batiroh.

3. Tapi keton, kantoh hetoh! keton anak bawi panabit tä, kempang idjä bakandji tuntang sapangan tä!

4. Æwe idjä ihababaka keton? intu äwe keton manganga njaman keton, tuntang muloh djela? Dia keton anak kalangkah, tuntang kempang panandjaro?

5. Keton idjä hasep kipen dengan karä dewa, palus manalih karä pahewan äka dewa, tuntang maluput mampatäi anak olo hong saran sungäi, tuntang penda batukarang.

6. Æka gawi idjä intihm aton intu batu malisen saran sungäi, djetä bagim; hetä ikau malnput parapah talo ihop, tuntang parapah indu kinan. Tau aku manjarenan karä gawim tä?

7. Hong bukit hai tuntang gantong ikau manampa äkam, tuntang ikau mandaki hetä, uka manjambalih parapah.

8. Tinai balikat blawang tuntang papare ikau mingkes bintik dewa. Krana haiak undur bara aku ikau malowai arepm, palus ikau lompat mamparangkah sasurom, balalu hindjä dengae; ikau mangilak sasuron äwen, sana mitä kalindae.

9. Hapan minjak ikau manalih radja, tuntang kutoh dupa aim; ikau manjoho saroham palus kedjau, tinai ikau mamparandah arepm sampai naraka.

10. Ikau mampahäka arepm awi kutoh djalanam, tuntang djaton ikau hamauh: djaton kea baguna. Tapi basa ikau harap sondau pambelom awi lengäm, maka ikau djaton maku tumpul.

11. Maka äwe ingikähm ingarawam? krana ikau manandjaro, tuntang djaton mingat aku, djaton nalingä aku huang atäim. Dia djetä awiku suni, djari tahi bara bihin, tagal tä ikau djaton mikäh aku?

12. Tapi aku handak masuman ampin katetekm, tuntang karä gawim, sampai djetä djaton akan indu ontongm.

13. Amon ikau kahau kadarat,

tä naughe karä äwen, idjä djari inggaum tä, mawat ikau. Tapi barat akan manambalang äwen tä samandiai, kahaiang akan manamput manganan iä. Tapi idjä harap aku, iä akan manjores petak, tuntang karäh tempon bukitku idjä brasih.
14. Tinai aku handak hamauh: Parampar, parampar, tatap djalan, kanan karä talo äka patarang bara djalan olo ajungku.
15. Krana kakai augh ain Idjä pangkahai, idjä kahäan haliai tä, idjä melai haradjur katatahi djaton tawau katikae, idjä brasih arae tä: Aku melai intu kaleka idjä gantong tuntang brasih, tinai hindjä olo tä, idjä lenjoh tuntang randah atäie, mangat aku mampangat rogh olo randah, tuntang atäi olo idjä lenjoh tä. — (*Matt.*5,3.)
16. Krana djaton katatahi aku handak mampudji, tuntang djaton sangit haradjur; tapi Rogh karäh blua bara baungku, uka mangandjungen, tuntang aku handak manampa tahaseng.
17. Awi kadarhakan kipäe aku djari sangit, tuntang mahukum äwen, aku djari manjahokan arepku haiak blait: tä äwen tä marisang, mahoroe djalan tumon kahandak atäie.
18. Tapi metoh aku mitä karä djalae, tä aku mampakäläh iä, tuntang aku ngagalan iä, tuntang mampong iä tinai, iä tä: karä olo ai idjä kapähä atäie.
19. Aku handak manampa bua totok biwih kalotoh: kasanang, kasanang akan äwen idjä kedjau, tuntang akan äwen idjä tokep, koan Jehowa, aku handak mampakäläh iä.
20. Tapi olo parisang tä puna kilau tasik idjä paham lumbanglembut, idjä puna djaton tau tadoh, riake manampir rumpur tuntang aermati.
21. Olo parajap puna djaton bara kasanang, koan Hatallangku.

BAGI 58.

Æla hapan hadat agama bewäi, tapi hobah atäi totototo.

---

1. Kahau mamerat balengkongm, äla manahanan aughm, ambo aughm kilau sarunai: suman akan djalahan olo ajungku karä kalangkahe, akan uangkup human Jakob karä dosae.
2. Toto, äwen manggau aku nongkang andau, tuntang handak katawan djalangku: kilau olo idjä djari malalus katetek, tuntang djaton djari ngalapean kabudjur Hatallan ai äwen tä misek bara aku kapatut kateteke, tuntang blaku Hatalla manggapi.
3. Iä hamauh: buhen ikäi puasa, tuntang ikau djaton maku manangkilik tä? akan en ikäi mangapähä arep ikäi, tinai ikau djaton maku nalingäe? Toto, amon keton puasa, djetä baja tumon kahandak keton, tinai tuntang kakaras keton managih idjä butang intu keton.
4. Toto, keton puasa tuntang hasuat, sambil hanjaing, hatampar hapan pendong papa. Æla puasa tumon keton katontoh, haiak augh kihal keton tarahining intu äka gantong.
5. Kilen, aton djetä kea puasa idjä tau ingilakku, asal olo mangapähä arepe idjä andau, atawa mahuläi takoloke kilau patäi kudjang, tuntang mahingkep hatapih bidak

hong äka kawo? Tau keton manjewut djetä puasa, tuntang andau idjä ingilak Jehowa?
6. Maka djetoh puasa idjä intihku: Karak pasong kadarhaka, tuntangkak pakor ugar, empas äwen idjä indjakäm, kanan karä ampin kararat.
7. Bagi pangiuam akan olo blau, tuntang sarongan olo pähä idjä inganan hong humam; amon ikau mitä olo halowai, pakaian iä, tuntang äla mahakan arepm bara karä kolam.
8. Tä kalawam karäh lembut kilau langit mahindang, tinai himangm badjeleng karäh manjureng, katetekm karäh lius helo baum, tuntang kahain Jehowa indu tantanepm.
9. Tä, amon ikau mantehau, Jehowa karäh tombah, amon ikau mangkariak, Iä karäh hamauh: itäm toh aku. Amon ikau terai mahenjek, tuntang terai manindjok mampahawen olo, tinai terai mangotok manandjaro;
10. Amon ikau muap atäim akan olo blau, tuntang mambesoh idjä indjakä tä: tä kalawam karäh lembut bara kakaput, tinai kakaputm karäh kilau bentok andau.
11. Tä Jehowa handak haradjur ngagalan ikau, tuntang handak maluput kahausm intu katika keang kamahau, haiak manekang karä tolangm, tuntang ikau karäh mandjadi kilau kabon idjä injiram, kilau lowang danum, idjä djaton pudji teah.
12. Ikau karäh mamangun äka idjä tahi djari karakkaraka, tinai ikau akan mampar galang idjä akan girirmanggirir; ikau karäh inggarä: idjä panumpang karä bindai, pangahuah karä djalan, mangat tau melai hetä.
13. Amon ikau mampalajan paim intu andau sabat, uka äla malalus tumon kahandakm intu andauku idjä brasih; tinai amon ikau manjewut sabat tä kamangatm, tuntang manjewut tä brasih intu Jehowa, idjä patut inara ihorumat; amon ikau mahorumat tä, sampai terai mahoroe djalan aim, tuntang äla manumon idjä kakilakm kabuatm, äla kea hapan tutor ngahus rangarangai:
14. Tä ikau karäh handjak huang Jehowa, tä aku handak manjoho ikau ngasiring tambuan karä äka gantong hong petak, tinai aku handak pakanan ikau hapan joresan tatom Jakob; krana njaman Jehowa idjä hamauh kalotoh.

BAGI 59.

Olo rusak awi dosa ai; Hatälla handak mahukum tuntang maliwus tinai.

---

1. Toto, lengän Jehowa djaton djari pandak, sampai iä djaton tau mandohop, tinai pindinge djaton djari badengen, sampai iä djaton tau mahining:
2. Malainkan kadarhakan keton mamisah keton dengan Hatallan keton, tuntang dosan keton manjahokan baun Jehowa bara keton, sampai iä djaton tarima keton.
3. Krana lokap keton harumur awi daha, tuntang tundjok keton dengan kasalan; totok biwih keton manandjaro, djelan keton mangarang talo bingkok.
4. Dialo idjä biti, idjä mambo aughe akan katetek, dialo idjä biti, idjä mangamanangan akan katoto; olo tä harap intu talo haiang, tun-

tang manutor tandjaro; iä manilui tjalaka, palus manak kadarhaka.
5. Æwen mahärem tanteloh handjaliwan, iä manantang sarangan lalawa: idjä kuman tantelohe, iä akan matäi; amon djetä ihundjeng, handipä tada aton blua.
6. Tuntang tantange tä djaton guna indu pakaian, iä djaton tau mangahowut arepe hapan tampae tä, krana karä gawie uras gawin kadarhaka, tuntang tampan karajap bewäi aton intu lengäe.
7. Paie balias tanggoh talo papa, iä basikap uka manusuh daha idjä brasih, djaton kasalae; karä pikire uras pikir kadarhaka, baja karusak tuntang tjalaka babewäi intu karä djalan ai.
8. Tapi äwen djaton katawan djalan kasanang, tuntang kabudjur djaton intu tandohae; iä mamingkok karä pelek ajue. olo handiai idjä mahoroe djetä djaton tawan kasanang.
9. Tagal tä kabudjur kedjau bara ita, tuntang katetek djaton tau sampai ita; ita mendäh kalawa, tapi itä! kakaput bewäi; ita mentai sangkowong tarang, tapi ita baja manandjong huang kapidjem.
10. Ita gajagajap mahoroe dinding kilau olo babutä, ita kakapkamang kilau olo djaton bara matä; alo bentok andau ita tarangtaranga kea kilau wajah remeng. ita intu äka kaput pidjem kilau olo matäi.
11. Ita mangarüheng kilau bahuang, tuntang munguh kilau tabuan; ita mentai kabudjur, tapi djaton, tinai salamat, tapi djetä kedjau bara ita.
12. Krana karä kadarhakan ikäi hakutoh intu baum, tuntang karä dosan ikäi manjaksi mawi ikäi. Krana karä kalangkah ikäi leket intu ikäi, tuntang ikäi mangkemä kadarhakan ikäi;
13. Iä tä, kalangkah tuntang tandjaron ikäi dengan Jehowa, tinai kaundur bara Hatallan ikäi, karä angh karajap tuntang karisang tä, tinai karang karä angh sala idjä bakandong hong atäi ikäi.
14. Tagal tä kabudjur padjudju undur, tuntang katetek mendeng kedjau: krana katoto tantarang tanggarurus hong djalan, tinai katinduh djaton tau mänalih.
15. Toto, katoto puna djaton hindai, idjä undur bara talo papa mandjadi indu rampas olo bewäi. Djetä gitan Jehowa, tuntang djetä papa intu matae, basa kabudjur djaton.
16. Iä mitä, dialo idjä biti idjä tau akan kabudjur tä, tinai iä hengan, basa djaton idjä mahelat. Tagal tä hapan lengäe Iä mandohop arepe, tuntang katetek ajue manjokah arepe.
17. Krana iä mangkepan katetek kilau sangkarut, tuntang kapiah salamat ingkepae hundjun takoloke, tinai iä hapakaian pamaläh, tuntang hakampoh kasangit kilau kahowute.
18. Ulep dengan gawie, toto ulep dengan gawin äwen iä handak mamaläh, lason kasangite mawi olo idjä malawan iä, pamalähe ombeombet mantakan karä musohe; toto, sampai karä pulau iä handak manjulang.
19. Tä olo karäh mikäh aran Jehowa mandas äka pambelep matanandau, tuntang kahaie mandas äka palembute; djadi, amon musoh karäh manapi kilau dähes danum, maka Rogh Jehowa karäh manambalang manamburup iä.
20. Krana Idjä Paliwus karäh

dumah tanggoh Sion, talih karä olo tä idjä hobah bara karä kalangkah Jakob, koan Jehowa.

21. Maka aku mampendeng djandji toh dengan äwen tä, koan Jehowa: Roghku, idjä hundjun ikau, tuntang karä aughku, idjä djari ingkesku hong njamam, djaton akan nihau bara njamam, djaton bara njaman panakam girirmanggirir, koan Jehowa, bara katontoh palus katatahi.

BAGI 60.

Ungkup olo ain Hatalla karäh impahai, mandjadi indu batang berkat hapus kalanen.

---

1. Misik, mendeng, blawa ikau! krana kalawam aton dumah, kahain Jehowa lembut akam. — (9,2.)

2. Krana itä! kakaput manutup petak, kapidjem karä djalahan olo; tapi akam Jehowa aton lembut, tuntang kahaie mamala hundjun ikau.

3. Tinai karä olo kapir karäh manandjong huang kalawam, karä radja hong sangkowong tä, idjä djari lembut akam.

4. Gatang matam, tampajah hakaliling: äwen handiai tä hapumpong manalih ikau; karä anakm hatuä dumah bara kedjau, tuntang karä anakm idjä bawi karäh ientang imbit akam.

5. Tä ikau karäh mitä kakilakm tuntang basasurak, tinai atäim karäh hariak tuntang mamparangkah arepe, amon kutoh karä äwen hong saran tasik hobah akam, tuntang olo kapir samandiai mananggoh ikau.

6. Kutoh kawan onta karäh mananjap tanahm, onta balias bara Midian tuntang Hepa, karä äwen bara Saba; bulau tuntang dupa karäh imbit äwen, sambil masuman taran Jehowa.

7. Kawan Kedar handiai karäh imumpong akam, karä tabiri hatuä ain Nebajot karäh manempo ikau; uras djetä iluput, ingilak hundjun mesbehku, krana aku handak mampahai huma äka kahaingku tä.

8. Æwe djetoh, idjä trawang kilau baunandau, tuntang kilau burong kuku talih lowang, äka sarangae?

9. Usausang karä pulau mentai aku, tuntang karä banama Tarsis tä, mangat manduan anakm bara kedjau, tuntang salaka bulau ajue, akan aran Jehowa, Hatallam, akan Idjä äka karasih Israel, idjä djari mampahai ikau.

10. Olo beken karäh mamangun kotam, karä radjae akan manempo ikau. Krana huang kalaitku aku djari mandjara ikau, tapi huang asingku aku manjanjang ikau.

11. Tä karä bauntonggangm karäh buap haradjur, handau hamalem djaton inguntji, mangat karä olo kapir imbit akam, tuntang radjae samandiai ingah.

12. Krana karä djalahan olo tuntang karä karadjaan, idjä djaton maku manempo ikau, iä tä karäh uihau, karä djalahan olo djetä akan rusak.

13. Kahain Libanon karäh akam, kaju goper, kaju djati tuntang kaju gusi hapa mambungas äkaku idjä brasih, krana aku handak mambungas mampahai idjä äka paingku tä.

14. Tinai panakan äwen, idjä djari mahenjek ikau, barasontop

karäh manalih ikau, tuntang olo handiai idjä djari manawah ikau karäh mahingkep, manjembah paim, sambil mangaku: ikau toto lewun Jehowa, Sion ain Idjä äka karasih Israel tä.
15. Takirim djari inganan tuntang injingi, sampai dialo idjä biti manalih ikau, maka aku handak mampendeng ikau indu kahai awang katatahi, indu äka kahandjak haradjur girirmanggirir.
16. Ikau karäh minjup djohou tusun olo kapir, tinai ikau karäh manusu intu radja, mangat ikau kasene, aku toh Jehowa, Djurusalamat aim, Panewusm, Tuhan Jakob idjä kwasa tä.
17. Aku handak mimbit bulau takirin tambaga, tuntang salaka takirin sanaman, tambaga takirin kaju, sanaman takirin batu; tuntang aku handak manjoho karä mantirm mahaga kasanang, tinai karä kapalam malalus katetek.
18. Djaton karäh hining hindai augh kararat hong tanahm, djaton augh karusak tuntang tjalaka hong hapus äkam, malainkan salamat karäh injewatm kotam, tuntang tara indu bauntonggangm.
19. Matanandau djaton hindai akan mamplawa handau akam, tuntang bulan djaton hindai indu manarang ikau, tapi Jehowa indu kalawam katatahi, tuntang Hatallam indu kabungasm. — (*Pangar.* 21,23.)
20. Matanandaum djaton akan belep tinai, tuntang bulan aim djaton akan leteng, krana Jehowa indu kalawam katatahi, karä andau tangism akan terai.
21. Olo ajum uras tetek samandiai, tuntang äwen karäh manjores petak katatahi, krana äwen toto palakanangku, tampan lengängku, idjä indu kahaingku.
22. Idjä korik haliai akan mandjadi sakojan biti, tinai idjä naniha mandjadi utus idjä kwasa. Aku, Jehowa, handak salenga malalus tä intu wajahe.

BAGI 61.

Kristus masuman gawin ai, tuntang berkat idjä imbite.

1. Rogh pangkahai Tuhan, Jehowa, aton hong aku; krana Jehowa djari maminjak aku, mangat aku mimbit brita bahalap akan olo tjalaka; iä djari manjoho aku, mangat mampahalit olo idjä bahimang atäie, mangat masuman kaempas akan olo tawanan, kalapas akan olo idjä imasong; — (*Luk.*4,18.)
2. Mangat masanau njelon kahandjak ain Jehowa, tuntang andau pamaläh Hatallan ita, uka mampong karä olo idjä kapähä atäie;
3. Nakara uguan akan karä olo idjä kapähä atäie hong Sion, aka kabungas inenga akae takirin kawo, minjak kahandjak takirin kasukare, pakaian bahara takirin kasinggul atäie; mangat äwen tä inggara batang ela katetek, tuntang kabon Jehowa, idjä indu kahaie.
4. Æwen tä karäh haragapan karä äka tinai, awang usausang djari karakkaraka, tuntang karäh mamangun manaheta tinai karä lewu awang djari rusak badjamadjaman.
5. Olo beken akan mendeng ma-

njakatik kawan meton keton, tinai olo beken utuse mandjadi olo pamalan tuntang olo pambulan akan keton.

6. Tapi keton uras inggarä imam Jehowa, tuntang uras injewut tonggoa Hatallan ita; keton karäh kuman panatau olo kapir, tuntang kahaim äwen tä karäh indu hormat keton.

7. Katawah keton karäh imaläh salipet; takirin kahawen äwen augh kahandjak karäh indu bagie; tagal tä iä akan salipet bagie huang tanahe, tuntang kahandjak katatahi karäh akan äwen.

8. Krana aku, Jehowa, mangilak kabudjur, tuntang basingi idjä parampas gegä parapahe; aku handak malalus upah äwen tä tantutantu, tuntang aku handak manampa djandji katatahi dengan äwen.

9. Panakae karäh kasenan marak karä olo kapir tuntang hasewat, anak äsoe marak karä djelahan olo; genep biti idjä mitä iä, palus kasene iä, iä toto utus olo idjä imberkat Jehowa.

10. Aku handjak rantang huang Jehowa, hambaruangku rindang intu Hatallangku, krana iä djari mangkepan klambi salamat intu aku, tuntang djari mangampah aku hapan kahowut katetek, kilau bakalbanä mambungas arepe dengan talo idjä kilau pakaian imam, kilau pisek mambungas arepe dengan talo bahara.

11. Krana kilau petak mampulua talo palembuta, tuntang kilau kabou mandjewong talo idjä mawur hetä: kakai pangkahai Tuhan, Jehowa, karäh mampalembut katetek tuntang horumat intu baun karä utus olo.

BAGI 62.

Kristus toto sinta tuntang mampahai olo ajae.

---

1. Tagal Sion maka aku djaton maku suni, tuntang tagal Jerusalem aku djaton maku terai, sampai kateteke lembut kilau sangkowong, sampai salamat ajue galak kilau sahewan;

2. Mangat karä olo kapir mitä katetekm, tuntang karä radjae kahaim; ikau karäh inggarä hapan aran taheta, idjä njaman Jehowa batantu djari manjewute.

3. Tinai ikau karäh indu makota kabungas intu lengän Jehowa, tuntang kapiah radja intu lokap Hatallam.

4. Ikau djaton karäh inggarä himdai: idjä inganan; tuntang tanahm djaton akan injewut himdai äka karakkaraka; tapi ikau karäh injewut äka kakilakku, tinai tanahm inggarä popohku; krana Jehowa djari mangilak ikau, tanahm karäh babanä.

5. Krana kilau budjang hatamä mampalinda arepe dengan budjang bawi, kakai anakm karäh mangilak ikau, tuntang kilau bakalbanä handjak tagal popohe, kakai Hatallam karäh handjak tagal ikau.

6. O Jerusalem! aku handak mingkes djadjaga hundjun kotam, idjä haradjur hapus andau hapus alem djaton akan suni. Keton idjä mangenang Jehowa, äla keton tunis, äla suni bewäi.

7. Æla keton suni intu Iä, sampai Iä djari manatap Jerusalem, tuntang djari mandähen tä indu tara hong hapus petak.

8. Jehowa djari sumpah manje-

wut lengäe gantane, manjewut
penang kwasae tä: Djaton hindai
aku handak manenga pangulihm
indu kinan musohm, djaton ang-
gorm idjä djari inggawim indu
ihop olo.
9. Malainkan äwen idjä mang-
getem tä akan kuman tä, tun-
tang manara Jehowa, tinai idjä
mamähes anggor, iä kea akan
mihop tä intu parantaran äkaku
idjä brasih.
10. Blua, blua keton mahoroe
baunatonggang, tatap djalan akan
olo arä; parampar, parampar tan-
dohan, kanan karä batu äka tan-
tarang, pendeng bandera ganto-
gantong akan karä djalahan olo.
11. Itä, Jehowa manjoho olo
masanan iä sampai saran petak.
Suman akan Sion, anak bawi tä:
itäm, Djuru-salamatm aton da-
mah; itä! talo indu upah aton
imbite, talo hapae mamaläh aton
intu baue.
12. Æwen tä karäh inggarä:
utus olo idjä brasih, idjä inowus
Jehowa. Tinai ikau karäh inje-
wut: geleng kadja, lewu idjä
djaton kalapean.

BAGI 63.

Kristus mamarang tuntang manang; olo ajue toto hobah tuntang blaku asie.

---

1. Æwe iä tä, idjä dumah
bara Edom, bara Bosra, tuntang
pakaiae harumur daha? idjä im-
bungas pakaiae kalotä, idjä ha-
goet handjak ampie huang paham
kabasae? Aku iä toh, idjä ha-
mauh tetek, idjä kwasa akan ma-
liwus.
2. Buhen pakaiam bahandang,
tuntang klambim kilau ain olo pa-
mähes anggor? — (*Pangar*. 19, 13.)
3. Tonggal aku djari mampi-
djak mamähes, tuntang djaton
idjä biti bara karä utus olo idjä
dongangku; aku djari mampidjak
äwen tä huang kalaitku, tuntang
djari malitek iä huang kasangit-
ku; tagal tä dahae mampurak
buah pakaiangku, tuntang hapus
klambingku djari harumur.
4. Krana andau pamaläh djari
inukas hong atäiku, njelon kali-
wus olo ajungku djari sampai.
5. Djadi aku tampaliau, tapi
djaton aton idjä mandohop; tä
aku hengan basa djaton idjä ma-
wat; tagal tä lengängku djari
mandohop arepku; tuntang lason
kalaitku djari mawat aku.
6. Palus aku djari mampidjak
malitek karä utus olo huang ka-
laitku, tuntang djari mambusau
iä huang lason kasangitku; ba-
lalu aku djari manusah dahae
akan petak.
7. Aku handak manahiu karä
asin Jehowa, tuntang karä taran
Jehowa, tumon talo handiai idjä
djari iawi Jehowa dengangku, tu-
mon kabalape idjä paham dengan
ungkup human Israel, idjä djari
ilaluse akan äwen tumon karä ka-
sajange, tumon kutoh asie.
8. Krana iä djari hamauh:
Æwen tä puna olo ajungku, iä
anak idjä djaton kea handak ba-
reng dapit. Tumon tä Iä man-
djadi indu Djuru-salamat äwen.
9. Huang karä kadjakan äwen
iä tamput indjaka, tuntang Ma-
laikat idjä manamuan baue tä
djari maliwus äwen; awie sinta
tuntang masi äwen maka iä djari
maliwus äwen, iä manggatang

tuntang mananggong äwen bara djaman horan. — (2. *Mos.* 32,34.)

10. Tapi äwen tä djari marisang, tuntang djari mangapähä Rogh ajue idjä brasih, tagal tä iä hatambalik mandjadi musohe, sampai bitie kea djari mamarang äwen.

11. Tapi magon kea iä mangenang djaman horan, tahiu Moses tuntang olo ai. Toh, maka kwe iä, idjä djari magah äwen djakat bara tasik, haiak karä sakatik kawan ajue? Kwe iä, idjä djari manenga Rogh ajue idjä brasih intu bentok äwen? (2. *Mos.* 14,30.)

12. Idjä lengän kahaie djari mamambai gantaun Moses; idjä djari malilang danum intu baun äwen tä, mangat manampa sewute akae idjä katatahi;

13. Idjä djari mampatandjong äwen tä mahoroe palempang tasik, kilau hadjaran mahoroe padang benjem, sampai djaton äwen tanggarurus.

14. Kilau meto mangat mohon akan djanah, kakai Rogh Jehowa djari manjanang äwen. Kakai ikau djari magah olo ajum, mangat manampa sewutm akam idjä hai.

15. Toh, tangkilik bara sorga, tampajah bara äkam idjä brasih tuntang bungas; kwe toh kalason atäim tuntang kwasam? Kasajangm tuntang asim idjä paham tä mangahana arepe bara aku.

16. Krana ikau puna Bapa ikäi; krana Abraham djaton katawan ikäi, tinai Israel djaton kasene ikäi. Tapi ikau, Jehowa, puna Bapa ikäi, Paliwus ikäi, djetä aram bara usang. — (5. *Mos.* 32,6.)

17. O Jehowa! buhen ikau nalua ikäi lajang bara djalan, tuntang mampalulang atäi ikäi, sampai ikäi djaton mikäh ikau? Haluli tinai tagal rewarm tä, tagal karä hamputan idjä puna barisaim.

18. Äwen mampatempo bilak lepah djalahan olo ajum, musoh ikäi malitek äkam idjä brasih.

19. Ikäi djari kilau olo, idjä palus dia pudji irentahm, tuntang idjä djaton djari injewut huang aram.

BAGI 64.

Olo akan mangaku dosae, tuntang blaku dohop Hatalla.

---

1. Kajah! käläh djaka ikau marabit batanglangit, balalu mohon, sampai karä bukit lenjoh intu baum.

2. Kilau njalan apui mawi rowut, kilau apui paham mampamudjar danum, mangat aram ingikäh karä musohm; käläh karä olo kapir hagendjäh intu baum,

3. Awi karä gawi heran awang ilalusm, idjä dia iado olon, kilau metoh ikau mohon horan, tuntang karä bukit lenjoh intu baum.

4. Maka idjä bara djaman horan djaton pudji tarahining, tuntang djaton pudji sampai pinding, djaton kea matä pudji mitäe, baja ikau bewäi, o Hatalla: djetä karäh ilalusm akan äwen, idjä mentai ikau.

5. Ikau manjupa maai äwen, idjä tuntang handjak atäie malalus katetek, tuntang mahoroe djalam, sambil mangenang ikau. Toto, ikau djari blait kea metoh

ikäi basala; tapi toh tahi ikäi djari kalotä, kälah toh ikäi indohop.

6. Uras ikäi kilau olo halikä, tuntang karä katetek ikäi mahin kilau klambi idjä harumur patut inganan; uras ikäi haduroh kilau dawen kaju, tuntang kasalan ikäi manambalang ikäi kilau riwut.

7. Tinai dialo idjä biti idjä blaku hong aram, idjä manangkedjet arepe, mangat mimbing manahanan ikau. Krana ikau manjahokan baum bara ikäi, tuntang mampalenjoh ikäi huang kasalan ikäi.

8. Tapi toh, o Jehowa! ikau bewäi puna Bapa ikäi; ikäi petak bata, ikau Tukang ikäi, tuntang ikäi handiai uras tampan lengäm.

9. O Jehowa, äla blait pahalau, äla katatahi mingat kadarhakan ikäi; tangkilik ikäi, tampajah ikäi, krana ikäi handiai olo ajam.

10. Krana lewum idjä brasih tä djari indu äka tunis benjem; Sion djari indu äka tunis benjem, tuntang Jerusalem djari karakkaraka.

11. Huma, äka karasih tuntang kahain ikäi djari bakähu, idjä huang tä karä tato ikäi djari manara ikau, tuntang karä talo kabungas, idjä ain ikäi, djari lepah rusak.

12. O Jehowa! tau ikau mangahana arepm tagal karä talo toh? tau ikau manjuni arepm, tuntang haradjur mahenjek, mangapähä ikäi paham?

BAGI 65.

Hatulla nahukum olo ajue basa äwen parisang, palus iä mintih olo beken indu gantie, tuntang manampa kalunen taheta akae.

1. Aku tarima äwen idjä bahut djaton pudji blaku, aku djari sondau awi äwen idjä bihin djaton pudji manggau aku; dengan olo kapir, idjä djaton injewut huang arangku, aku hamauh: toh aku, toh aku! — (*Rom.*10,20.)

2. Krana aku djari mandepä lengängku nongkeng andau akan utus olo idjä parisang tä, idjä manggoang pikir ai bewäi hong djalan idjä djaton bahalap.

3. Utus olo, idjä haradjur mamparahas aku intu matangku, idjä maluput parapah hong pahewan dewa, tuntang hagaro intu mesbeh ain dewa.

4. Äwen batapa intu kubur, tuntang bara malem intu pahewan, iä kuman bawoi, tuntang djohon talo kabelä aton intu landaie.

5. Tinai äwen hamauh: ingat arepm bewäi, äla manggapi aku, krana aku toh brasih bara ikau. Olo kalotä djari kilau asep huang urongku, apui idjä manjala hapus andau.

6. Toto, djetoh djari injurat intu baungku: aku djaton maku suni, tapi aku handak mamaläh; toto, aku handak mamaläh intu sapangkun äwen;

7. Kadaduä, koan Jehowa, kadarhakan keton tuntang kadarhakan tato keton, idjä djari hagaro hong karä bukit, tuntang djari manawah aku hong karä lungkoh; aku handak manakar akan

äwen gawie idjä bihin tä akan sa-
pangkue.
8. Kakai augh Jehowa: Kilau
amon olo sondau djohoe hong
tundon bua anggor, tuntang ha-
mauh: djetä äla marusake, krana
berkat kea huange: — kakai ga-
wingku kea tagal karä rewarku,
aku djaton maku marusak äwen
tä lepah lingis.
9. Malainkan aku handak mam-
palembut bara Jakob binji, tun-
tang bara Juda äwen idjä akan
manjores bukitku; olo intihku
akan manduan manjores tä, tun-
tang karä rewarku karäh mang-
kalewu hetä.
10. Maka Saron karäh mandjadi
äka tahiri, tinai djanah Aghor
äka sapi akan djalapan olo ajung-
ku, idjä djari manggau aku.
11. Tapi keton, idjä malihi Je-
howa, tuntang ngalapean bukitku
idjä brasih, palus manjimpan me-
dja akan dewa Gad, tuntang pa-
häm manusah parapah talo ihop
akan Meni:
12. Takan, aku handak mitong
keton tantai akan bagin padang,
sampai keton handiai sontep akan
impatäi; basa aku djari mante-
kan, tapi keton djaton tombah,
aku hamauh, tapi keton djaton
manjeneh, malainkan keton djari
mawi talo idjä papa intu ma-
tangku, tuntang djari mintih talo
idjä djaton ingahandakku.
13. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Toto, karä
rewarku karäh kuman, tapi ke-
ton akan blau; toto, karä re-
warku karäh mihop, tapi keton
akan teah belai; toto, karä re-
warku karäh handjak, tapi keton
akan njukok mahamen;
14. Toto, karä rewarku karäh
hasasuiak awi kahandjake, tapi
keton akan mambawai tägal ka-
pähän atäi, tuntang manangis ta-
gal kasinggul huang ketoh.
15. Keton indu malihi aran ke-
ton akan olo intihku tä hapa-
manjapa, manapengan: pangkahai
Tuhan, Jehowa, handak mampatäi
keton; tapi iä handak mindäh aran
karä reware,
16. Sampai olo, idjä handak
mamberkat arepe hong petak, ka-
räh mamberkat arepe hong aran
Hatallan Amen; tinai idjä karäh
sumpah hong petak, karäh sum-
pah manjewut Hatallan katoto:
krana karä kadjakä idjä bihin
djari kalapean, tuntang djari mi-
hau bara matangku.
17. Krana itä aku handak ma-
nampa langit taheta, petak taheta,
tuntang karä talo solake tä dja-
ton akan inahiu hindai, djaton
ingauang hong atäi tinai. —
(2 *Petr.* 3, 13. *Panyar.* 21, 1.)
18. Malainkan äwen karäh han-
djak katatahi, tuntang ramirami
tagal talo idjä indjadiangku. Krana
itä, aku handak manampa Jeru-
salem indu äka kamangat, tun-
tang olo hetä indu kahandjak.
19. Aku handak handjak tagal
Jerusalem, tuntang rantang tagal
djalahan olo ajungku; maka hu-
ang hetä djaton akan lembut hin-
dai augh tangis atawa augh tatum.
20. Djaton karäh aton hetä hin-
dai anak idjä mandjaju, atawa olo
bakas idjä djaton sukup umure;
tapi idjä matäi saratus njelo umure
karäh totok kabudjange bewäi,
baja olo parajap idjä tarasapa be-
wäi karäh matäi saratus njelo
umure.
21. Æwen tä karäh mamangun
huma tuntang melai huange, äwen

karäh mimbul pambulan anggen,
tuntang kuman buae.
22 Äwen djaton akan mamangun, maugat olo beken melai
huange, iä djaton akan mambu-
lan, uka olo kuman tä. Krana
karä andau umur djalahan olo
ajungku karäh kilau andau umur
batang kaju, tuntang gawin lengän
olo intihku tä karäh sampai ha-
pus ihapan.
23 Äwen tä djaton akan häka
haiang, tuntang djaton basial ma-
nak; krana äwen tä panakan olo
idjä imberkat Jehowa, tuntang
karä anak äwe haiak dengae.
24 Djadi, helo bara äwen tä
mangahau, aku handak tombah,
kahum äwen hagoe ketakotak,
aku handak tarima aughe.
25 Harimaung tuntang anak ta-
biri karäh musep hindjä, tinai
singa karäh kuman tampilai kilau
sapi, tuntang rotik sahep karäh
indu kinan haudipä. Hapus bu-
kitku idjä brasih tä djaton talo
akan manggapähä tuntang maru-
sak, koan Jehowa.

BAGI 66.

Djandji akan olo badjur; hukum akan
olo parajap, tuntang olo haiian.

1 Kakai augh Jehowa: Sorga
tä padadusangku, petak indu ga-
lang paingku: narai tinai huma
sombajang tä, idjä imangun ke-
ton akangku? kwe kea kaleka
äkaku melai? — (1 *Radja* 8,27.)
2 Krana lengängku djari ma-
nampa talo handiai idjä mandjari,
koan Jehowa. Tapi aku manang-
kilik olo pälä idjä lenjoh atäie,
tuntang idjä hagendjäh tagal augh-
ku. — (*Masm.* 51,19.)
3 Idjä manjambalih sapi, iä tä
sama kilau mampatäi olon; idjä
maluput tabiri, djetä sama kilau
mamelek ujat aso; idjä mimbit
parapah talo kinan, djetä sama
kilau dahan bawoi; idjä hagaro
indu parapah pampingat, djetä
sama kilau manara dewa. Krana
äwen mintih djalan ai, tuntang
hambarue mangilak talo kabelä.
4 Tagal tä aku kea handak
mintih kapähä akae, talo idjä
ingikähe, hapan tä aku handak
hararepan äwen; hasa aku djari
mantehau, tapi djaton idjä tom-
bah, aku djari bakotak, tapi
äwen djaton mahining, mahinkan
iä mawi talo idjä papa intu ma-
tangku, tuntang iä mintih talo
idjä dia ingahandakku.
5 Hining augh Jehowa, keton
idjä hagendjäh tagal aughe! Paha-
rin keton idjä hasingi keton, tun-
tang idjä mambaris mangaman ke-
ton tagal arangku, hamauh: Ingat
ita Jehowa ihormat. Tapi Iä ka-
räh dumah akan kahandjak keton,
palus äwen akan rungkok imaak.
6 Augh laluto lembut bara
lewu, augh lembut bara human
Hatalla, augh Jehowa, idjä ma-
njulang mamaläh mawi karä mu-
sohe.
7 Ungkupku manak helo bara
iä kapähä, helo bara iä humi iä
djari luas hatuä.
8 Äwe pudji mahining tumon
tä? äwe pudji mitä talo kalotä?
Tau hapus karadjaan inakah dalam
idjä andau? tau hapus djalahan
olo ilnas haiak sindä bewäi? Tapi
toh Sion djari manak bilak dja-
ton kapähäe.
9 Pudji aku manjoho laas,

tuntang djaton mandjadi? koan
Jehowa: pudji aku mampaluas tun-
tang manjoho tamanang tinai?
koan Hatallam.
10. Handjahandjak haiak Jeru-
salem, tuntang rantang tagal iä,
keton handiai idjä sinta iä; han-
djak rantang tagal iä, keton han-
diai, idjä djari kapähä atäi ta-
gal iä.
11. Krana toh keton akan ma-
nusu tuntang besoh awi tusue
idjä pamampong, toh keton akan
manjurup, tuntang mampangat
arep keton kuman kutoh ka-
haie.
12. Krana kakai augh Jehowa:
Toto, aku mahantasan kasanang
akae kilau batang danum, tun-
tang kahain karä olo kapir, kilau
sungäi idjä manjambong; tä ke-
ton karäh manusu, keton karäh
ingkipit intu balikate, tuntang
imangku intu pakuae.
13. Kilau idjä iarar indne, ka-
kai aku handak mampong keton;
toto, keton karäh iampong tagal
Jerusalem.
14. Keton akan mitä tä, tun-
tang atäi keton karäh handjak,
palus tolang keton karäh mansu-
loh kilau oru taheta. Tä lengän
Jehowa karäh bakarinah intu karä
reware, tuntang kasangite intu
karä musohe.
15. Krana itä! Jehowa karäh
dumah huang apui, tuntang karä
karetae kilau riwut barat, mangat
iä sangisangit maluput kalaite,
palus malalus pudjie hapan njalan
apui. — (2. *Tesal.* 1,8.)
16. Krana hapan apui tuntang
padange Jehowa karäh mahukum,
mantakan karä isi, idjä impatäi
Jehowa tä karäh kutoh karäe.
17. Äwen idjä kabuate mam-
prasih tuntang mampahalap arepe
hong karä pahewan dewa, tuntang
manempo talo, haiak kuman ba-
woi, talo kadjilek tuntang bla-
wau: uras äwen tä karäh impalo-
mos haiak, koan Jehowa.
18. Krana tawangku bewäi karä
gawie tuntang pikire. Maka wajah
sasar tokep, tä aku handak ma-
mumpong karä olo kapir, bara
genep karä ampin basa, mangat
äwen dumah tuntang mitä ka-
haingku.
19. Maka aku handak mangatan
iä, tuntang handak manjoho be-
lahe äwen tä, idjä djari liwus,
tanggoh olo kapir hong Tarsis,
Pul tuntang Lud, olo pamanah
tä, tanggoh Tubal tuntang Ja-
wan, karä pulau idjä kedjau tä,
idjä hindai mahining saritangku,
tuntang hindai mitä kahaingku:
äwen tä akan masanan kahaingku
marak karä olo kapir.
20. Äwen kea karäh mimbit
karä paharin keton bara marak
karä olo kapir, indu panenga akan
Jehowa, hapan hadjaran tuntang
kareta, tinai pasah tasarau, hapan
kalidai tuntang onta, akan Jeru-
salem, akan bukitku idjä brasih,
koan Jehowa, sama kilau olo Is-
rael mimbit parapah indu kinan
akan human Jehowa, hapan sa-
rangan idjä brasih.
21. Tinai aku handak mintih
belahe olo tä mandjadi imam tun-
tang olo Lewi, koan Jehowa.
22. Krana kilau langit taheta
tuntang petak taheta, idjä han-
dak inampaku, akan mendeng
dähen intu baungku, koan Je-
howa, kalotä panakan keton kea
tuntang aran keton karäh men-
deng.
23. Maka karäh mandjadi, ha-

radjur genep totok bulan tuntang genep andau sabat karä isi karäh manalih, mangat sombajang intu baungku, koan Jehowa.
24. Tinai äwen tä karäh blua, tuntang mitä karä hantun olo, idjä djari darhaka malangk aku; krana urete djaton matäi tuntang apuie djaton belep; palus olo tä karäh indu kadjilek tuntang kataräwen karä isi. — (*Mark.*9,44.*Dan.*12,2.)

SURAT NABI

J E R E M I A.

BAGI 1.

Jeremia injoho Hatalla mandjadi sarohae.

1. Djetoh karä augh saritan Jeremia, anak Hilkia, baris imam hong Anatot, intu tanah Benjamin;
2. Idjä akae augh Jehowa sampai kahum Josia, anak Amon, radja Juda, hong njelo telowalas kahum karadjaan ai; — (2.*Radja* 21,24)
3. Limbah tä tinai kahum Jojakim, anak Josia, radja Juda, sampai hapus njelo sawalas kahum karadjaan Sedekia, anak Josia, radja Juda tä, sampai olo Jerusalem tawanan, hong bulan limä intu njelo djetä. — (2.*Radja* 23,34.)
4. Maka augh Jehowa sampai aku, koae:
5. Helo bara aku manampa ikau hong kuai, maka aku djari kasene ikau, tuntang helo bara ikau inakan, maku aku djari mambaris ikau, palus djari manukas ikau mandjadi nabi akan arä utus olo.
6. Tä aku tombah: Kajah, pangkahai Tuhan, Jehowa! itäm, aku toh djaton harati hatutor, krana aku toh tabela. — (2.*Mos.* 3,11.)
7. Tapi koan Jehowa dengangku: Æla ikau hamauh: aku toh tabela; malainkan ikau akan hagoet brangai sohongku, tuntang talo handiai idjä imetähku akan insumam.
8. Æla mikäh baun äwen; krana aku mampahaiak ikau, handak mandohop ikau, koan Jehowa.
9. Tinai Jehowa mandjudju lengäe manindjek totokku; tuntang Jehowa hamauh dengangku: Itäm, aku mingkes karä aughku huang njamam.
10. Itäm, andau toh aku manggkat ikau mahundjun arä utus olo,

tuntang mahundjun arä karadjaan, mangat ikau marunap, mangarak, marusak tuntang maramok, tinai mangat ikau mamangun sambil mimbul kea.
11. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae: Narai gitam, Jeremia? Tombah aku: Aku mitä batang saked.
12. Maka koan Jehowa dengangku: Budjur paitäm tä; krana aku handak badasak tagal aughku, uka malalus tä.
13. Maka tingkat handuä tinai augh Jehowa sampai aku, koae: Narai gitam? Tombah aku: Aku mitä kabali idjä manara, baue manaharep utara.
14. Koan Jehowa dengangku: Bara utara tjalaka tä akan lembut mawi karä olo tanah toh.
15. Krana itäm, aku handak mangahau karä radja hong karä karadjaan hila utara, koan Jehowa, balalu äwen tä karäh dumah, genep biti karäh mingkes padadusae intu bauntonggang Jerusalem, tuntang hakaliling hapus kotae, tinai intu karä lewun Juda.
16. Aku handak manjewut karä hukumku mawi olo tä, tagal karä kadarhakae, basa iä malihi aku, palus hagaro akan hatalla beken, tuntang djari sontop akan tampan lengäe.
17. Tagal tä, babat kahangm, lius, suman akan olo tä talo handiai, idjä karäh imetähku intu ikau, äla marawan intu baun äwen, uka äla aku mampalokang ikau intu baue.
18. Krana itäm, andau toh aku handak manampa ikau mandjadi kota dähen, mandjadi djihi sanaman, tuntang pagar tambaga, malawan hapus tanah, malawan radja Juda, malawan mantir ai, malawan karä imam, tuntang malawan olo handiai hong tanah tä. — (*Esegh.* 3,8.)
19. Olo tä karäh mamarang ikau, tapi djaton kea tau manang, krana aku mampahaiak ikau, koan Jehowa, mangat malapas ikau.

BAGI 2.

Jeremia mampudji dosan olo Israel idjä bara usang; djaton tau dia hukum dumah, amon olo djaton hobah.

1. Maka augh Jehowa sampai aku, koae:
2. Lius, tehatehau, suman intu pinding Jerusalem, koam: kakai augh Jehowa: aku mingat akam kabudjurm pesam tabela, tuntang sintam pesam popohku, metoh ikau manuntut aku hong padang tunis benjem, hong tanah idjä djaton taraalan;
3. Katika Israel imprasih akan Jehowa, indu parut pangulihe: olo handiai idjä handak kuman äwen buah hukum, tjalaka manjangkulep olo tä, koan Jehowa.
4. Toh, hining augh Jehowa, ikau ungkup Jakob, karä hamputan ungkup Israel.
5. Kakai augh Jehowa: narai kasalangku djari sondau bapa keton, sampai äwen mangedjau arepe dengangku, palus manuntut dewa haiang, sampai kahaiang kea djadi indu bagie?
6 Djaton iä pudji manahiu: hong kwe Jehowa tä, idjä djari magah ita bara tanah Misir, idjä djari ngagalan ita huang padang tunis benjem, hong äka keang

kamahan, idjä bahali inandjong tä, hong tanah idjä ngarising, äka kangkalingän pampatäi tä, idjä djaton pudji ihoroe olo, tuntang olo kaluuen djaton melai hetä? — (2.*Mos.*12,33.)

7. Aku djari magah keton akan tanah idjä hasien, mangat keton kuman buae tuntang kahalape. Maka limbah keton tamä hetä, tä keton djari mangihal tanah tä, balalu mawi tanah idjä puna baris ajungku tä indu kadjilek.

8. Karä imam kea djaton djari manahiu: hong kwe Jehowa? Tinai guru Torat tä mahin djaton djari paraba aku, tuntang karä sakatik djari malangkah bara aku, tinai karä nabi manudjum hapan aran Baal, palus leket intu talo idjä djaton pedahe.

9. Tagal tä aku akan mampudji keton hindai, koan Jehowa; toto aku akan mampudji palus anak äson keton kea.

10. Krana kälälı dimpalı, talih pulau Kitim, tuntang sengok hetä: soho olo tanggoh Kedar, priksa tititítip, tuntang itä, djaka hetä kea tumon tä.

11. Aton kea utus olo kapir djari mobah dewae manggau beken, alo djetä puna djaton Hatalla? Tapi djalahan olo ajungku djari mobah idjä äka kahaie, manakiri iä dengan talo idjä haiang djaton baguna.

12. Djungun tagal djetä, o karä langit: taräwen paham palus sabauen, koan Jehowa.

13. Krana olo ajungku handuä lipet kadarhakae: aku, idjä tahasak danum kaharingan, djari inganae, mangat mangali akae kali, kali idjä rusak, idjä djaton tangkeng danume.

14. Kilen, aton Israel tä djipen olo, atawa idjä puna rewar? buhen tinai iä mandjadi indu rampas?

15. Singa tabela njakungkong tambuan iä, djetä mangadara mampalmi aughe, palus marusak hapus tanahe; karä lewue djari ingähu, sampai djaton idjä biti melai hetä.

16. Tinai olo Nop tuntang Taghpenes tä mamparamok takolokm.

17. Dia bitim manampa tä akam, awim malihi Jehowa, Hatallam, sagenep iä handak magah ikau akan djalan budjur?

18. Toh, narai gawim dengan djalan akan Misir, handak mihop danum Sihor tä? Tinai narai gawim dengan djalan akan Asur, handak mihop danum Prat tä?

19. Kadarhakam karälı mandjara ikau, karisangm karälı mahukum ikau. Ikau akan mangkemä tuntang kasene, baja tjalaka tuntang kapait bewäi amon ikau malihi Jehowa, Hatallam, amon ikau terai mikälı aku, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

20. Krana haradjur bara horan ikau djari mangarak ugarm, tuntang marabit babatm, sambil hamauh: aku bantus manempo kalotä. Tapi hundjun karä lungkoh awang gantong, tuntang penda karä pahewan ikau mampeter arepm kilau sapangan pahabandong.

21. Maka aku djari mimbul ikau mandjadi batang anggor idjä kampili, salundik idjä bahalap: toh, kilen tinai ikau djari saloh akangku, mandjadi batang anggor lajap?

22. Krana alo ikau mamenjau arepm hapan kawo, tuntang manduan kutoh sabon, paham haream

kadarhakam marindem intu baungku, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

23. Kilen tinai ikau petah hamauh: aku toh djaton djari samar, aku djaton djari manuntut karä Baal? Tampajah bewäi tasaran paim hong djanah, ingat talo gawim tä, ikau o onta bawie, idjä bagandjir tuntang balias, idjä mules karä djalae.

24. Iä kilau kalidai hutan bawie, idjä kananjan hong padang tunis, idjä manjingut blaku sawä, äwe tau mangahana iä? Idjä manggau iä dia usah kedjau mampahäka arepe; hong katika bulae iä murah bewäi sondau.

25. Pasi paim, belä iä halulus nihau sarumpahe, tuntang balengkongm, belä iä teah belaie. Tapi koam: äla harap: dia bewäi; aku puna sinta olo beken tä, tuntang djaton tau dia manggoang iä.

26. Kilau maling buah kahawen, amon iä kadapatan, kakai ungkup Israel karäh rungkok, tuntang karä radjae, mantire, imame dengan nabie:

27. Idjä hamauh dengan kaju: ikau apaugku: tuntang dengan batu: ikau djari manak aku. Krana äwen manalikut aku tuntang djaton manaharep. Maka sana tjalakae dumah, tä koae: has, dohop ikäi!

28. Kwe toh karä dewam, idjä djari inampam akam? soho äwen tä mendeng: kemä djaka iä tau mawat ikau metoh kadjakäm. Krana tumon kakarä lewum, tumon tä kea karä dewam, o Juda. — (11, 13.)

29. Buhen keton hanjaing dengangku tinai? uras keton djari gagar bara aku, koan Jehowa.

30. Haiang bewäi karä pukul mawi anak keton; äwen djaton taraadjar. Padang keton djari kuman karä nabin keton kilau singa basiak.

31. Joh kempang parajap, ingaingat augh Jehowa: pudji kea aku djari akan Israel kilau petak ugarising, kilau äka kaput pidjem? Buhen tinai olo ajungku hamauh: ikäi puna tuan, ikäi djaton maku tanggoh ikau hindai?

32. Pudji kea budjang bawi kalapean ramon kabungase, atawa popoh kalapean sanduronge? tapi djalahan olo ajungku kalapean aku, djari usausange. — (18,14.)

33. Buhen ikau mampahalap gawim tinai, mangat aku akan sinta ikau? Awi ampim kalotä ikau sasar mandahang kadarhakam bewäi.

34. Toto, dahan olo pähä, idjä djaton kasalae, djari sondau intu puting klambim, tuntang aku sondau tä djaton kilau basilim, tapi bakarinah hetäheta.

35. Tinai koam: aku toh brasih, djaton kasalangku, patut kalaite undur bara aku. Toto, aku handak hitong dengam, basa koam: aku djaton djari badosa.

36. Buhen ikau radjin mahiwang, tuntang kantäkantä darim? Tapi tagal Misir kea ikau karäh rungkok mahamen, kilau ikau djari njukok tagal Asur.

37. Krana djaton tau dia ikau malihi hetoh, haiak lengäm mamangkut takolok balaum; krana Jehowa djari manganan idjä äka kaharapm, sampai ikau djaton akan bontong awie.

BAGI 3.

Olo Juda paham impudji, tuntang injoho hobah gulogulong.

---

1. Koan olo: amon hatuä hatolang dengan sawae, tuntang olo bawi tä mindah bara iä, palus habanä beken, tau kea idjä solake tä buli iä tinai? dia tanah tä paham ingihal awi tä? Tapi alo ikau djari bakandji dengan kutoh bandongm, hobah bewäi buli aku, koan Jehowa. — (5.*Mos.* 24,4.)
2. Gatang matam, tanggera karä äka gantong, idjä kwe äkam djaton djari habandong? intu saran djalan ikau mondok, mendäh äwen, kilau basat Arab hong padang; ikau mangihal tanah awi kakandjim tuntang kadarhakam.
3. Tagal tä udjan idjä tamparae djaton injoho, tinai udjan mukäi tihin talo djaton djari aton. Tapi lingkaum puna kilau lingkau lontäi, ikau djaton maku mahamen.
4. Dia haru katontoh ikau djari mantehau aku: o apang, ikau idjä mahaga katabelangku:
5. Handak ikau blait haradjur, handak ikau mina tä katatahi? Itäm, kakai aughm, tinai ikau maradjur kadarhakam, tuntang manampohan arepm. —
6. Tinai Jehowa hamauh dengangku, kahum radja Josia: Djari ikau mitä talo, awang djari iawi Israel idjä balekak parisang tä? Iä hagoet akan karä hukit gantong tuntang penda karä pulau kaju, palus habandong hetä. — (2*Radja* 16.4.)
7. Maka koangku, limbah iä djari mawi karä talo tä: hobah, buli aku. Tapi iä djaton maku hobah. Maka Juda, paharie idjä kianat tä, djari mitä djetä.
8. Djadi, aku mitä tinai, limbah aku djari manolak Israel idjä parisang tä, tagal karä kakandjie, tuntang djari manenga surat talak akae, tä maka paharie, Juda idjä kianat tä, djaton djera, tapi iä lius tuntang habandong kea.
9. Djadi, awi kapaham britan kandjie tä hapus tanah ingihal, krana iä habandong dengan batu tuntang kaju.
10. Maka alo tagal karä talo tä paharie, Juda idjä kianat tä, djaton maku hobah akangku hapan salepah atäie, malainkan iä haliau babewäi, koan Jehowa.
11 Tagal tä koan Jehowa dengangku: Israel idjä parisang tä mahin tetek haream bara Juda idjä kianat tä.
12. Lius ikau, tehau, suman augh toh manintu utara, koam: hobah, buli, o Israel idjä balekak parisang, koan Jehowa, tä aku djaton handak malaboh kalaitku mawi keton: krana aku puna pamasi, koan Jehowa: tä aku djaton handak blait haradjur.
13 Baja awi mangasene kadarhakam, krana ikau djari malangkah Jehowa, Hatallam, tuntang djari mahiwang djalam ompat talo beken, penda karä pahewan, tapi aughku djaton ikau djari manumoe, koan Jehowa.
14. Hobah keton, joh anak awang balekak parisang, koan Jehowa, krana aku djari misek mamopoh keton, tuntang aku handak manduan keton, idjä biti bara idjä kalewu, duä biti bara idjä kaungkup, tuntang handak halalian keton akan Sion.
15. Tinai aku handak manenga

akau keton sakatik idjä tumon atäiku, äwen tä karäh manjakatik keton hapan kapintar tuntang kaharati.

16. Maka karäh djadi, amon keton djari dahangdahanga, tuntang manakmanaka hong tanah intu katika tä, koan Jehowa, djaton hindai olo karäh manahiu patin djandjin Jehowa, tuntang djaton mingat tä tinai hong atäie, olo djaton karäh maugenang tä, tinai djaton manalih hetä, tuntang djetä djaton akan inampa inaheta tinai.

17. Malainkan katika tä olo karäh manggarä Jerusalem padadusan Jehowa; tuntang karä olo kapir akan hapumpong hetä, tagal aran Jehowa hong Jerusalem. Olo tä djaton hindai karäh manuntut angat kahandak atäie idjä papa.

18. Katika tä, maka olo Juda karäh tanggoh olo Israel, tuntang äwen tä karäh buli baiak bara tanah idjä hila utara, talih tanah toh, idjä djari inengaku akan tato keton indu joresae.

19. Maka koangku: aku handak mampanak ikau paham, tuntang handak manenga akam tanah idjä äka kakilak, joresan tä idjä kapala bahalap bara karä baris olo kapir: tinai koangku: ikau karäh manjewut aku: o apang! tuntang ikau djaton karäh mules arepm bara likutku.

20. Toto, kilau olo bawi kianat hapisah dengan aringe, kakai keton djari kianat dengangku, joh ungkup Israel, koan Jehowa.

21. Tagal tä hong karä äka gantong aton lembut augh tangis paham, augh usok olo Israel, basa äwen tä djari mules djalae, tuntang kalapean Jehowa, Hatallan ai.

22. Hobah, buli keton, joh anak idjä balekak parisang! tä aku handak mampakäläh keton bara karä kalangkah keton. Itä, toh ikäi, ikäi tanggoh ikau, krana ikau Jehowa, Hatallan ikäi.

23. Toto, uras haiang tuntang tandjaro bewäi perkaran dewa hong karä lungkoh tuntang bukit tä; toto, salamat ain Israel baja intu Jehowa, Hatallan ikäi, bewäi.

24. Gawi idjä äka kahawen kalotä djari kuman mampalepah pangulih bapa ikäi bara katabelan ikäi, karä tabirie tuntang sapie, anake hatuäe bawie.

25. Ikäi toh menter huang kahawen ikäi, tuntang katawah ikäi manutup ikäi, krana ikäi djari badosa intu Jehowa, Hatallan ikäi, ikäi tuntang bapa ikäi, bara katabelan ikäi sampai andau toh; djaton ikäi djari manumon augh Jehowa, Hatallan ikäi.

BAGI 4.

Hatalla mampudji olo Juda, uka äwen toto hobah, djaka dia maka tanahe karäh iruak lepah lingis.

1. Djaka ikau handak hobah akangku, o Israel, koan Jehowa, tä ikau karäh ihalalian tinai; amon ikau mangauau talo kabelä, idjä intu ikau, bara baungku, tä ikau djaton karäh inganan lajang.

2. Amon ikau sumpah huang katoto, katinduh tuntang karasih: belom Jehowa! tä karä olo kapir kea karäh mamberkat arepe manjewut iä, palus karäh manara arepe tagal iä.

3. Krana kakai augh Jehowa dengan olo Juda tuntang Jerusa-

lem: Alan tana taheta akan ke-
ton, äla mimbul marak duhi.
4. Sunat arep keton akan Je-
howa, palus kanan kakulop atäi
keton, o keton olo Juda, tuntang
idjä mukong Jerusalem: uka äla
kasangitku ujalawowok kilau apui,
palus manjeha sampai djaton tara-
belep, tagal kadarhakan gawin ke-
ton. — (5.*Mos*.10,16.)
5. Sanan hong Juda, pahining
hong Jerusalem, suman tä tuntang
pahiau sarunai hong hapus tanah,
ambo augh bauauar, sambil ha-
mauh: pumpong arep keton; has,
ita tamä karä kota.
6. Pendeng bandera hila Sion,
dari boholoho, äla tendä: krana
aku mimbit tjalaka bara hila utara,
tuntang kadjakä paham.
7. Singa djari manaradjang bara
rowut, idjä parusak karä utus olo
tä djari harikas; iä djari blua bara
äkae, uka marusak hapus tanahm,
balalu manjeha karä lewum, sam-
pai djaton olo melai huange.
8. Tagal tä awi hatapih bidak,
tangis tatum keton, krana kalasou
kalait Jehowa djaton handak terai
mawi ita.
9. Maka katika tä, koan Je-
howa, atäi radja tuntang atäi karä
mantire akan lenjoh, tinai karä
imam karäh sabanen, karä nabi
karäh djungun.
10. Tä koangku: Kajah, pang-
kahai Tuhan, Jehowa! paham ikau
djari mampalaja olo toh hong Je-
rusalem, awim hamauh: keton
akan sanang bewäi: — tuntang
padang djari tokep atäie!
11. Katika tä karäh insanan
akan olo toh hong Jerusalem: ri-
wut papa aton dumah bara äka
gantong hong padang tunis tä,
manintu anak bawi, olo ajungku
tä, dia akan ngaguran, dia akan
mangiap.
12. Toto, riwut paham akan du-
mah bara aku, idjä karäh pahalau
karas akae; tä maka aku kea ka-
räh manjewut hukumku akae.
13. Itä! iä tanggoh, panggoete
tä kilau baunandau, karä karetae
kilau riwut barat, karä hadjarae
balias bara burong nasar. Kajah
ita, krana ita rusak!
14. Toh, penjau atäim bara ka-
darhakam, o Jerusalem, mangat
ikau iliwus: kilen katahie karä
pikirm idjä haiang tä handak
ihagam intu huaugm?
15. Krana augh lembut bara Dan,
tuntang brita papa dumah bara bu-
kit hatinggang Epraim.
16. Suman akan karä djalahan
olo, toto, awi mambrita tä akan
Jerusalem: olo parusuh aton dumah
bara tanah kedjau, olo tä mambo
aughe mawi karä lewun Juda.
17. Kilau djadjaga hong padang,
kakai äwen karäh mangapong iä,
basa iä djari marisang dengangku,
koan Jehowa.
18. Djetä indu upahm tagal da-
sarm tuntang karä gawim, djetä
tagal kadarhakam, talo bapait tä
sampai buah atäim.
19. Lalehan kapähängku! hapus
huangku basuang kahetang, atäiku
mangkurut, aku djaton tau suni!
krana ikau, o hambaruaugku, aton
mahining augh sarunai, tuntang
lahap parang:
20. Augh hapatäi baka hapatäi,
krana hapus tanah irusak: salenga
karä humangku ingarak, karä din-
dingku huang idjä kapidjep matä.
21. Kilen kea katahie aku akau
mitä banderae, tuntang mahining
augh sarunai?
22. Toto, djalahan olo ajungku

tä gila, olo tä djaton kasene aku;
äwen tä anak paleng, paham ka-
humonge, toto, äwen tä pintar
mawi kasalan, tapi talo bahalap
iä djaton tau mawie.
23. Aku djari manampajah ta-
nah, itä! djetä karakkaraka tun-
tang boang; tinai langit, maka
kalawae djaton.
24. Aku djari manampajah karä
bukit, itä! djetä honggä, tinai
karä lungkoh hagendjäh.
25. Aku djari manampajah, itä!
dialo idjä biti mahin dia olon, ti-
nai karä burong penda langit le-
pah nihau trawang.
26. Aku djari manampajah, itä!
petak basiwoh tä djari benjem,
tuntang karä lewue djari ingarak
Jehowa, tagal kalason kalaite.
27. Krana kakai augh Jehowa:
Hapus tanah toh uras akan karak-
karaka: tapi djaton kea aku handak
mahapuse.
28. Tagal tä hapus tanah akan
balobalo, tuntang langit ngambo
karäh rinderindem; krana aku djari
hamauh, aku djari manukas tä, ti-
nai aku djaton handak mangarajau,
djaton aku handak balang mawi
djetä.
29. Awi lalenton karä olo idjä
hapan hadjaran tuntang olo pama-
nah tä uras olo lewu tä parara-
woh, äwen tä hadari tamä parak
rowut kajuan, tinai mandaki hatu
karang: karä lewu tä uras balihi,
sampai dialo idjä biti olo melai hetä.
30. Kilen gawim katika tä, joh
ikau idjä irusak? Alo ikau ma-
kaian arepm hapan baludu, alo
ikau mambungas arepm hapan ramo
bulau, alo ikau mangasai baum: hai-
ang bewäi ikau mogo arepm, ban-
dongm samandiai karäh mangabelä
ikau, iä puna mangatah tahasengm.
31. Krana aku mahining augh,
kilau olo bawi kapähä manak,
augh trahing, kilau olo idjä ma-
nak temäi: djetä augh Sion, anak
bawi tä, iä munguh narahing,
tuntang mandepä lengäe, koae:
kajah aku katontoh! hambaruangku
tangengäi awi olo pamuno tä.

BAGI 5.

Djaton tau dia Hatalla mahukum olo
ajue tagal kapaham karajape.

1. Kumbang hapus Jerusalem,
tititititip pariksa; gau intu karä dja-
lae, djaka keton sondau, amon
aton idjä biti, idjä budjur gawie,
tuntang manggau katoto; tä aku
handak masi lewu tä.
2. Alo koan olo tä: belom Je-
howa! mahin sala kea sumpahe tä.
3. O Jehowa, dia matam mang-
gau katoto? Ikau mamukul äwen,
tapi djaton äwen mangkemäe; ikau
bilak mampalomos iä, tapi iä dja-
ton taraadjar. Iä djari manekang
arepe paham bara batu, tuntang
djaton maku hobah.
4. Tapi angatku: äwen tä puna
olo korik; äwen tä gila basa iä
djaton katawan djalan Jehowa, tun-
tang kapatut Hatallan ai.
5. Aku handak lius tanggoh
olo hai, palus hamauh dengan
äwen: krana äwen tä katawan dja-
lan Jehowa, tuntang kapatut Ha-
tallan ai. Tapi äwen tä samandiai
djari mamelek ugar, tuntang mang-
geto karä pakore.
6. Tagal tä singa bara marak
kajuan tä karäh mamisak iä, ba-
huang bara padang tä karäh ma-
rusak iä, tinai harimaung mimpa
karä lewue; karä olo idjä blua

JER. 4. 5.

bara hetä karäh imisake. Krana
karä dosae djari pahalau, tuntang
kalangkahe djari tangkalau karäe.
7. Kilen tinai aku tau mam-
pun ikau? krana karä anakm ma-
lihi aku, tuntang sumpah intu
talo idjä dia hatalla; limbah aku
djari mambesoh äwen, palus iä
habandong, tuntang maroboh äka
sapangan.
8. Kilau hadjaran baseput iä
siasiar, genep biti manguäh mang-
gau sawan kolae.
9. Dia aku akan manjulang tä?
koan Jehowa; dia hambaruangku
akan mamaläh arepe intu olo ka-
lotä, kilau utus olo toh?
10. Dai kotae, rusak tä! tapi
äla mahapus tä lepah; kanan karä
anake, krana iä djaton ain Jehowa.
11. Krana hapus ungkup Israel
tuntang ungkup Juda djari kianat
haliai dengangku, koan Jehowa.
12. Æwen milim Jehowa, koae:
iä djaton tumon tä, ita djaton
karäh buah tjalaka, padang tun-
tang lau ita djaton akan mitäe;
13. Toto, karä nabi tä kilau
udjan riwut bewäi, krana augh
Hatalla djaton intu äwen, iä kea
karäh buah talo injewute.
14. Tagal tä koan Jehowa, Ha-
tallan karä kawan talo belom:
Basa keton hamauh kalotä, itä!
aku handak manampa karä aughku
hong njamam, o Jeremia, man-
djadi apui, tuntang olo tä man-
djadi pandoke, djetä karäh kuman
äwen tä lepalepah.
15. Toto, aku handak mimbit
utus olo bara kedjau mawi keton,
o ungkup Israel, koan Jehowa;
djalahan olo idjä kwasa, idjä bara
usang, idjä basae djaton keton
kasenäe, tuntang djaton harati talo
injewute.
16. Sarangan anak panahe uras
kilau kubur manantai; olo tä uras
pangkalima.
17. Olo tä karäh kuman talo
inggetem keton, hapus panginan
keton, idjä indu kinan anak ke-
ton hatnä hawi; äwen karäh ku-
man mampalepah karä tabiri sapin
keton, karä batang anggor tun-
tang batang korman keton; karä
kotan keton idjä dähen, idjä äka
kaharap keton, karäh irusake ha-
pan padang.
18. Tapi djaton kea aku handak
mahapus keton lepah haliai intu
katika tä, koan Jehowa.
19. Maka karäh mandjadi, amon
keton hamauh: buhen Jehowa,
Hatallan ita, djari mawi ita tu-
mon toh? tä ikau akan tombah
augh äwen: tumon keton djari
malihi aku, palus manempo dewa
intu tanah keton, kakai kea keton
akan manempo olo beken huang
tanah, idjä puna djaton ain keton.
20. Sanan toh akau ungkup hu-
man Jakob, tuntang suman toh
akan Juda, koam:
21. Hining toh, o olo gila, idjä
djaton bara atäi! idjä bara matä,
djaton mitä, bara pinding, djaton
mahining.
22. Djaton keton handak mikäh
aku? koan Jehowa; dia keton
akan hagendjäh intu baungku?
Aku idjä djari mandjadian baras
intu saran tasik, indu tikase ka-
tatah, idjä djaton tau ihalaue; alo
riake manjangit manapi, djaton
kea kabawae, alo djetä paham hago-
tok, djaton kea iä tau mahalau hetä.
23. Tapi utus olo toh puna bara
atäi idjä radjin bengkak tuntang
parisang: äwen djari undur sasar
kedjau.
24. Sampai iä djaton hamauh

huang atäie: käläh ita toh mikäh
Jehowa, Hatallan ita, idjä ma-
nenga udjan tumon puna wajahe,
udjan idjä solake tuntang udjan
mukäi tihin talo tä, idjä mahaga
akan ita wajah getem tä.
25. Kadarhakan keton djari mo-
bah karäh talo tä, tuntang karä
dosan keton mangahana kahalap
akan keton.
26. Krana kutoh olo darhaka
marak djalahan olo ajungku, idjä
mimpa kilau olo pahamburong,
idjä manenan djarat papa, mangat
manawan olon.
27. Kilau sarangan äwen basu-
ang kutoh burong, kakai maka
humae tä basuang tipu; awi tä iä
hai, tuntang tatau, tuntang bara-
rudek.
28. Gawie manangkalau karä
ampin kapapa; iä djaton mambu-
djur talo, alo perkaran nolä ma-
hin dia, tinai iä bontong bewäi:
tapi perkaran olo pähä djaton iä
mamatute.
29. Dia aku akan manjulang tä?
koan Jehowa: dia hambaruangku
akan mamaläh arepe intu olo ka-
lotä, kilau utus olo toh?
30. Uras perkaran tanah tä papa
haliai, kadjilek bewäi.
31. Nabi manudjum tandjaro,
tuntang karä imam marentah ha
djamban äwen, tinai djalahan olo
ajungku radjin talo kalotoh. Tapi
narai kadjarian keton tagal talo tä?

BAGI 6.

Hatalla handak mahukum olo ai tumon kapatute, hapan olo Kasdim.

1. Dari bohoboho, keton pa-
nakan Benjamin, bara bentok Je-
rusalem, pahiau sarunai hong Te-
koa, pendeng bandera hong Bet-
kerem, krana tjalaka mamala bara
utara, karusak idjä paham. —
(4,5.)
2. Toto Sion, anak bawi tä,
djari inandingku dengan petak idjä
bahalap tuntang basiwoh.
3. Tapi sakatik karäh tamä iä,
mimbit karä kawae; äwen karäh
mampendeng tingkape hakaliling
iä, tuntang genep biti karäh mu-
rep mampalepah talo intu kale-
ka ai.
4. Prasih karä äwen, mangat
mamarang iä: has! ita harikas,
maranggar kahum bentok andau;
kajah! handak halemäi kea, kang-
kalingän talo sasar pandjang.
5. Toh has! brangai ita harikas
hamalem, palus marusak karä hu-
mae idjä hai tuntang gantong.
6. Krana kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom:
Täweng kaju, tampa kota tasaran
hapa maranggar Jerusalem: iä tä
lewu idjä patut imaläh gawie, krana
uras kadarhaka bewäi huange.
7. Kilau lowang nahasak da-
nume, kakai kadarhakae nahasak;
kararat tuntang karusak maridu
huange, himang tuntang pukul
haradjur intu haungku.
8. Tarima adjar, o Jerusalem,
helo bara atäiku hakalekak haliai
dengam, belä aku mawi ikau indu
äka karusak haliai, mandjadi ta-
nah idjä dia ingkalewu.
9. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom: Idjä kata-
pasan hong Israel akan imata titi-
titip, kilau batang anggor: olo
panggetem tä karäh mandjakah
midjämidjä akan sarangae.
10. Dengan äwe aku akan ha-
kotak tuntang manjaksi, sampai

iä handak mahining tä? itä! pindinge djaton djari injunat, sampai äwen djaton tau manjenäh. Itä! augh Jehowa indu hababakae bewäi, tuntang iä djaton paduli djetä.
11. Tagal tä aku kontep kasangit Jehowa, aku djari häka awiku manahanan tä. Tusuh tä akan karä anak idjä hong djalan, tinai akan äka karä pambudjange hapumpong; krana hatuä tuntang bawi, olo bakas tuntang ungko, uras karäh tawanan.
12. Humae karäh babaring akan olo, tuntang karä tanae tinai sawae; krana aku handak mandjudju lengängku mantakan karä olo tanah tä, koan Jehowa.
13. Krana uras äwen tä, hai korik, bakutih bakoho; alo nabi alo imam uras panandjaro.
14. Iä mampahalit hundjue bewäi himang anak bawi, utus olo ajungku tä, tuntang hamauh: sanang, sanang. Tapi kwäka kasanang? — (8,11.)
15. Aton äwen tä mahamen kea, basa iä djari mawi talo kadjilek tä? Kwäka, djaton haliai iä mahamen, djaton pudji buraburah baue! Tagal tä äwen akan halelek marak karä olo idjä halelek tä: katika aku akan mananggoh mawi iä, tä äwen karäh tanggarurus balongkang, koan Jehowa.
16. Kakai augh Jehowa: Tendä intu djalan; itä! isek djalan idjä horan tä, idjä kwe djalan bahalap, palus tandjong mahoroe djetä: tä keton karäh sondau kasanang akan hambaruan keton. Tapi tombah äwen: ikäi djaton maku.
17. Aku djari mangkat djadjaga akan keton, uka hamauh: hining, ingat augh sarunai. Tapi tombah äwen: kanduän ikäi!
18. Tagal tä hining, keton olo kapir, harati, keton karä tawon olo arä.
19. Ikau, o petak, hining: toto, aku handak magah tjalaka hararepan utus olo toh, iä tä bua tirok ai kea, krana äwen djaton paraba aughku, tuntang Toratku inganae.
20. Kanduängku garo bara Seba tä? dupa idjä kapala bahalap bara tanah kedjau? Parapah keton idjä ingähu djaton ingilakku, tuntang parapah keton idjä injambalih djaton mangat akangku. — (*Jes.*1,11.)
21. Tagal tä, kakai augh Jehowa: Itä! karä ampin talo äka tantarang aku handak mingkese akan utus olo toh: hetä bapae tuntang anake karäh haiak panantarang, rata olo handiai, palus nihau.
22. Kakai augh Jehowa: Itä! djalahan olo aton dumah bara tanah hila utara, utus olo idjä bakapal harikas bara saran petak.
23. Anak panah tuntang lundju aton hapae; olo tä tulas, djaton tau masi, augh lalentoe hagotok kilau tasik, iä mukong hadjaran, iä tjagar kilau olo parang mawi ikau, joh Sion, anak bawi!
24. Sana ita mahining britae, tä lengän ita manduläi; ita paham djakä tuntang pähä, kilau olo bawi idjä handak manak.
25. Æla blua akan tana, äla halisang, krana aton padang musoh, talo pampikäh hakaliling hetähatä.
26. Joh anak bawi, djalahan olo ajungku! kepan tapih bidak, baring arepm hong kawo, tatum kilau tagal anak idjä tonggal, buah tangis tarahingm pahapaham, krana idjä parusak tä salenga karäh sampai ikau.
27. O Jeremia, aku djari mampendeng ikau mandjadi tukang pa-

nanak intu bentok olo ajungku,
idjä paham batekang tä, mangat
ikau mariksa tuntang mangkemä
karä djalae.

28. Uras äwen tä parisang haliai,
tuntang paham kianat gawie: iä
puna tambaga sanaman bewäi, djari
rusak urase.

29. Baputan djari bakälhu, tang-
galong djari lepah awi apui, tapi
idjä mananak iä haiang bewäi, kra-
na pujae tä djaton djari habaris.

30. Olo karäh manggarä iä sala-
ka kadjea bewäi, krana Jehowa djari
manganan iä.

BAGI 7.

Hadat agama ruar bewäi indjilek Hatalla, amon djaton atäi toto hobah.

1. Djetoh augh, idjä djari sam-
pai Jeremia bara Jehowa, koae:

2. Mendeng intu bauntonggang
human Jehowa, palus sanan hetä
augh toh, koam: hining augh Je-
howa, keton hapus Juda, idjä ta-
mä bauntonggang toh, tantai som-
bajang intu Jehowa.

3. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom, Hatallan
Israel: pabudjur pambelom tuntang
gawin keton, tä aku handak ma-
njoho keton melai hong äka toh.
— (26,13.)

4. Æla keton harap augh tan-
djaro, amon koan olo: toh human
Jehowa, toh human Jehowa, toh
human Jehowa!

5. Tapi amon keton toto mam-
budjur pambelom tuntang gawin
keton, amon keton toto budjur ga-
win keton dengan sama arep ke-
ton,

6. Amon keton djaton mahenjek
tamuäi, atawa nolä tuntang balo,
tuntang dia manusuh daha idjä
djaton kasalae hong äka toh, tinai
djaton ompat hatalla beken indu
karusak keton:

7. Tä, maka aku handak manjo-
ho keton melai hong äka djetoh,
hong tanah idjä djari inengaku akan
tato keton bara horan palus dapit.

8. Tapi toh keton harap augh
tandjaro, idjä djaton bara pedah.

9. Patut keton manakau, ma-
muno, habandong, sumpah sala,
hagaro akan Baal, tuntang manun-
tut hatalla beken, idjä djaton djari
kasenan keton?

10. Tuntang limbah tä tinai ke-
ton dumah, manaharep aku huang
huma toh, idjä injewut huang arang-
ku, sambil hamauh: ikäi puna sam-
pelau: mangat maradjur mawi ka-
rä talo kadjilek tä?

11. Aton keton manaha huma
toh, idjä injewut huang arangku,
lowang bigal? Toto, aku djari mi-
tä tä kea, koan Jehowa.

12. Lius, talih äkaku hong Silo,
äka arangku djari melai horan,
palus itä talo awang djari iawiku
hetä tagal kadarhakan Israel, dja-
lahan olo ajungku. — (1.*Sam.*4.3.)

13. Toh, basa keton mawi karä
talo tä, koan Jehowa, tuntang aku
haradjur djari manjoho olo ma-
nagor, tapi keton djaton maku ma-
hining, aku djari mangahau keton,
tapi keton djaton maku tombah:

14. Toh, maka aku handak mawi
humah djetoh, idjä injewut huang
arangku, idjä äka kaharap keton,
tinai äka toh, idjä djari inengaku
akan keton tuntang akan tato ke-
ton, sama kilau aku djari mawi
Silo.

15. Palus aku handak mangaram
keton bara baungku, sama kilau

aku djari manganan karä paharin-
keton, hapus panakan Epraim tä.
16. Maka ikau, äla ikau blaku
akan utus olo toh, äla mambo
aughm musok tuntang blaku akan
äwen, äla ikau mahelat äwen deng-
angku: krana aku djaton maku ta-
rima ikau. — (11,14.)
17. Krana dia ikau mitä karä
gawie hong lewun Juda tuntang
intu karä djalan hong Jerusalem?
18. Karä anake tä manampunan
kaju, tinai bapae mantokan apui,
tuntang olo bawi mopet tepong
hapae manampa wadai akan ka-
djangga hatuän bulan, tinai iä
manusuh parapah talo ihop akan
hatalla beken, hapae mangapähä
aku.
19. Aton äwen tä toto manga-
pähä aku? koan Jehowa. Dia djetä
akan kapähän ai kea, indu kaha-
wäe bewäi?
20. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Itä, kalait-
ku tuntang kasangitku karäh inu-
suh akan äka toh, mawi olon tun-
tang meto, kaju hong padang tun-
tang bua hong tana; palus djetä
karäh manjala, djaton tarabelep.
21. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom, Hatallan
Israel: Naughe keton haradjur ma-
luput parapah idjä ingähu, tuntang
parapah idjä injambalih, haiak ku-
man isie.
22. Krana aku djaton djari hamauh
dengan tato keton, metoh aku
mamplua iä bara Misir, tuntang
djaton djari manjoho äwen tahiu
parapah idjä ingähu tuntang injam-
balih.
23. Tapi perkara toh djari injo-
hoku iä, koangku: tumon aughku,
tä aku handak mandjadi Hatallan
keton, tuntang keton indu djala-
han olo ajungku: tandjong maho-
roe karä djalan idjä injohoku ke-
ton, mangat keton batuah.
24. Tapi äwen djaton maku ma-
hining, djaton maku manalingan
pindinge, tapi iä manandjong tu-
mon kahandak atäie idjä papa; äwen
mules manalikut, palus djaton ma-
naharep.
25. Bara katika tato keton blua
bara Misir palus sampai andau toh,
maka kindjap haradjur aku djari
manjoho karä rewarku, nabi tä,
mananggoh keton.
26. Tapi olo tä djaton maku ma-
numon aughku, djaton kea mana-
lingan pindinge; tapi iä manekang
arepe tuntang iä papa haream ga-
wie bara tatoe.
27. Alo ikau masuman karä augh
toh akae, mahin dia kea iä handak
manumon aughm: alo ikau man-
tehau äwen, äwen djaton maku
tombah.
28. Tagal tä suman akae: djetoh
utus olo tä, idjä puna djaton ma-
hining augh Jehowa, Hatallae, tun-
tang djaton tarima adjare; kapertja-
jae djari nihau bewäi, palus lomat
bara njamae.
29. Sukur balau takolokm, o
Jerusalem, palus kanan tä, tinai
ambo augh tangis hong karä äka
gantong, krana Jehowa manganan
tuntang malekak kempang djetoh,
idjä äka kalaite.
30. Krana panakan Juda djari ma-
wi talo idjä papa intu matangku,
koan Jehowa: talo kadjilek, idjä
intu äwen, djari ingkes äwen hu-
ang huma, idjä injewut huang
arangku, hapae mangihal djetä.
31. Æwen djari mamangun mes-
beh hong Topet, tuntang hong
djanah Benhinom, hapae mamapui
anake hatuä bawi, talo idjä djaton

djari injohoku iä, tamä atäiku mahin djaton. — (3.*Mos.*18,21.)
32. Tagal tä, itä! katika aton dumah, koan Jehowa, tä djetä djaton injewut hindai Topet atawa djanah Benhinom, tapi djanah pamuno; tuntang Topet tä akan mandjadi äka kubur, basa djaton kaleka beken hindai.
33. Karä hantun olo tä karäh indu kinau burong penda langit, tuntang meto hong petak, tuntang djaton idjä maharake.
34. Aku handak mampaterai hong karä lewun Juda, hong karä djalan intu Jerusalem, augh karami tuntang kahandjak, augh bakalbanä tuntang popoh: krana hapus tanah karäh rusak karakkaraka.

BAGI 8.

Basa olo djaton maku hobah, Hatalla djaton maku muudur hukume.

1. Intu katika tä, koan Jehowa, olo karäh manganan tolang karä radja Juda bara kubure, tuntang tolang karä mantir, karä imam, karä nabi, tinai tolang karä olo Jerusalem;
2. Palus mandjakahe akan pandang andau, bulan, tuntang hapus talo hong langit, idjä djari ingilak äwen tä, idjä djari inempoe, idjä djari iombae tuntang ianggaue, idjä djari injembahe. Äwen tä djaton akan imumpong, mangat ingubur, tapi iä kilau tai akan petak bewäi.
3. Tinai hapus tisan kempang olo papa toh, idjä katapasan hong karä äka, idjä akan hetä aku djari maharak iä, karäh radjin matäi bara belom, koan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom.
4. Tinai sanan akan olo tä: Kakai augh Jehowa: aton kea olo lawo, tuntang djaton radjin mendeng tinai? aton olo idjä lajang, tuntang djaton radjin haluli tinai?
5. Maka buhen olo hong Jerusalem toh handak lajang migat, tuntang sasat haradjur? Äwen tä manekang arepe hong karajape, tuntang djaton maku hobah tinai.
6. Aku manjenäh, mingat tititip, tapi augh äwen tä uras sala bewäi. Dialo idjä biti, idjä manjasal tagal kadarhakae, sambil hamauh: kilen gawingku tinai? Genep biti hadari nanterap, kilau hadjarau sarosaroi talih parang.
7. Burong galatek penda langit tawan puna katikae, tuntang burong kuku, burong betef tinai ampit mingat katika panumahe; tapi djalahan olo ajungku djaton kasene tukas kaputus Jehowa. — (*Jes.*1,3.)
8. Kilen keton hamauh tinai: ita toto pintar, Torat Jehowa aton intu ita! Toto, itä! kalam panandjaro ain gurun keton mampahaiang tä.
9. Tagal tä olo pintar tä akan rungkok, taräwen palus tawanan; itä! augh Jehowa djari inganae, kapintar idjä kwe tinai aton intu iä?
10. Tagal tä aku handak manenga sawae akan olo, tuntang tanae akan äwen idjä marampas tä. Krana uras olo tä, hai korik, bakutih bakoho, alo nabi alo imam uras panandjaro.
11. Iä mampahalit hundjue bewäi himang anak bawi, djalahan olo ajungku tä: tuntang iä hamauh: sanang, sanang. Tapi kwäka kasanang! — (6.14.)
12. Aton äwen tä mahamen kea, basa iä djari mawi talo kadjilek kalotä? Kwäka! djaton haliai iä ma-

hamen, djaton pudji buraburah baue. Tagal tä äwen karäh halelek marak karä olo idjä halelek tä; katika aku karäh manalih mawi iä, tä äwen karäh tanggarurus halongkang, koan Jehowa.

13. Aku handak mangarahak äwen kalotä, sampai tundoe djaton batisa hong batang anggor, tuntang korma djaton hong batang korma, toto, karä dawäe kea akan baduroh, tinai talo handiai idjä djari inengaku akae akan lilap haluli.

14. Kwe äka ita tau melai tinai? Hapumpong keton; has, ita tamä lewu idjä dähen kotae, palus manjuni hetä. Krana Jehowa, Hatallan ita, djari manggagom ita hapan talo ihop idjä bapait haliai, basa ita djari badosa intu Jehowa.

15. Olo mentai kasanang, tapi djaton talo bahalap dumah; olo mentai wajah kakäläh, tapi itä! aton panaräwen babewäi.

16. Bara Dan mamala kamähus urong hadjarae, hapus petak halujak tagal augh hadjarae idjä abas; balalu iä manapi tantai kuman hapus tanah tuntang talo huange kepalepah, salepah lewu tuntang karä oloe.

17. Krana itä! aku manjoho karä handipä tuntang handjaliwan marak keton, idjä djaton taratawar; djetä karäh manotok keton, koan Jehowa.

18. Pangat kapähän atäiku! atäiku hetang hong aku.

19. Itä! anak bawi, djalahan olo ajungku tä, mangkariak bara tanah idjä kedjau haliai, koae: kilen, Jehowa djaton hindai hong Sion? kilen, Radjae djaton hindai intu iä? Toto; buhen äwen djari marahas aku hapan hampatong idjä iukire, tuntang talo haiang ain karä dewa?

20. Wajah getem djari halau, musim pandang djari hapus, tapi ita hindai kea iliwus.

21. Aku lenjoh tagal karusak anak bawi, djalahan olo ajungku tä; aku manatum, kasabanen djari buah aku.

22. Kilen, djaton tatamba hong Gilead? djaton doktor hetä? krana buhen anak bawi, djalahan olo ajungku tä, djaton impakäläh?

BAGI 9.

Kadarhakan olo paham haliai, tagal tä hukum Hatalla kea paham tuntang tukas.

1. Kajah! käläh djaka ombet danum hong takolokku, tuntang matangku nahasak djohon matä! tä handau hamalem aku handak manatum karä olo idjä impatäi, baris utus ajungku, anak bawi tä. — (13,17.)

2. Kajah! käläh djaka aingku aton podok kilau podok tamuäi hong padang tunis, tä aku handak malihi olo ajungku, palus harikas bara äwen; krana uras iä olo bakandji, kempang idjä kianat.

3. Djelae hapae mamanah, malekas augh tandjaro, iä gagah hong tanah, tuntang djaton budjur, iä sasar darhaka, tapi aku äwen djaton parabae, koan Jehowa.

4. Buabuah, genep biti batawat dengan karampie, tuntang äla kea harap paharie; krana paharie mahin manipu paharie, sobat mado sohate.

5. Æwen tä uras hatipu, genep biti dengan kapatohe, tuntang

djaton hakotak budjur; iä madjar
djelae manandjaro, tuntang mam-
pahäka arepe malalus karajape.
6. Ækam melai puna bentok
tipu, tuntang awi tipue olo tä
djaton maku kasene aku, koan
Jehowa.
7. Tagal tä kakai augh Jeho-
wa, Tuhan karä kawan talo belom:
Toto. aku handak mananak mang-
kemä iä: krana kilen gawingku
tau beken dengan anak bawi, dja-
lahan olo ajungku tä?
8. Djelae idjä bingkok tä kilau
anak panah idjä baka matäi; totoke
menjak dengan kolae, tapi iä mimpa
iä hong atäie.
9. Djatonkah patut aku mama-
läh äwen tagal karä talo tä, koan
Jehowa, djaton hambaruangku akan
manjulang arepe intu utus olo idjä
tumon tä?
10. Aku handak mambo aughku
manangis tuntang manatum tagal
karä bukit, tinai manarahing ta-
gal karä äka meto hong padang:
krana djetä lepah rusak, sampai
djaton olo mahoroe betä, tuntang
djaton kea augh meto mamala;
karä burong pendu langit tuntang
karä meto, lepalepah tä djari haiang,
djari lilap.
11. Tinai aku handak manampa
Jerusalem mandjadi tujok batu,
tuntang liang naga, karä lewun
Juda aku handak mambenjeme ka-
rakkaraka, sampai oloe djaton ha-
liai. — (26,18.)
12. Æwe toh olo pintar, idjä
harati djetoh, mangat njaman Je-
howa hamauh dengae, uka iä ma-
sunan bukue tanah tä djari rusak
tuntang karakkaraka, mandjadi ki-
lau padang äka djaton ihoroe olo?
13. Maka koan Jehowa: Basa olo
tä djari manganan Toratku, idjä
djari inengaku intu baue, tuntang
djaton djari manarima aughku, dja-
ton kea belom tumon tä,
14. Tapi iä manumon kipen atäie,
palus manuntut karä Baal, tumon
iä djari iadjar tatoe: — (3,17.)
15. Tagal tä kakai augh Jeho-
wa, Tuhan karä kawan talo be-
lom, Hatallan Israel: toto. aku
handak mampakanan olo tä hapan
panamar, tuntang mampihop iä ha-
pan danum peru.
16. Aku handak manamburup olo
tä marak karä djalahan olo kapir,
idjä lahut djaton kasenae, bapae
mahin dia kea, tuntang aku han-
dak manjoho padang manjasah iä,
sampai aku djari mampalomos iä.
17. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom: Gau, upah
olo panatum, mangat äwen dumah
badjeleng, soho bawi idjä tukang,
mangat iä tanggoh.
18. Mangat äwen tä badjeleng ma-
natum ita, uka djohon matan ita
mahantis, tuntang bulun matan ita
nahuto.
19. Krana augh tatum paham lem-
but bara Sion: kajah, ita djari ru-
sak, lalehan ita rungkok! ita inam-
put bara tanah, basa olo djari mam-
palokang karä äka ita melai.
20. Tagal tä, hining augh Jeho-
wa, keton olo bawi. käläh pinding
keton tarima augh njamae: adjar
anak keton idjä bawi manangis, adjar
sama arep keton manatum.
21. Krana pampatäi djari mandai
panjengok ita, palus djari tamä
human ita idjä hai tuntang baha-
lap, mangat mampalomat karä anak
olo intu ruar huma, karä pamlu-
djang hong djalan lewu.
22. Sanan: Kakai augh Jehowa:
hantun olo karäh hakalampah ki-
lau tain meto hong tana, kilau

peteng talo idjä lihi likut olo pang-
getem, idjä djaton imumpong olo.
23. Kakai augh Jehowa: Æla olo
pintar mampatara arepe tagal ka-
pintare, äla olo abas maletjak arepe
tagal kaabase, äla olo tatau mam-
padjoho arepe tagal katataue;
24. Tapi idjä handak mampatara
arepe, käläh iä manara arepe ta-
gal iä harati tuntang kasene aku,
aku toh Jehowa, idjä malalus ka-
halap, kabudjur tuntang katetek
hong petak; krana djetä idjä ingi-
lakku, koan Jehowa. — (1.*Kor*.1,
31.)
25. Itä. katika aton dumah, ko-
an Jehowa, tä maka aku handak
mamaläh intu karä olo awang inju-
nat, tuntang intu karä olo awang
kulop;
26. Intu Misir tuntang Juda;
intu Edom tuntang olo Amon, intu
Moab tuntang intu karä olo idjä ba-
sukur tä, awang melai hong pa-
dang benjem; krana karä olo kapir
puna kulop, tapi karä ungkup Is-
rael kulop atäie.

BAGI 10.

Æla mikäh dewa, baja Hatalla bewäi.

1. Hining augh, idjä insuman
Jehowa akan keton, joh ungkup
Israel!
2. Kakai augh Jehowa: Æla
mangadji hadat olo kapir; äla mi-
käh karä kata hong langit, kilau
olo kapir mikäh djetä.
3. Krana karä hadat olo kalu-
nen uras haiang; dewae tä baja ka-
ju, idjä inäweng olo hong kajuan,
tampan lengän tukang, hapan ka-
pak. — (*Jes*.44,13.)
4. Olo mogo tä hapan salaka
bulau, tuntang mandähäe hapan
paku tuntang pukul sanaman, belä
djetä onggäonggo.
5. Djetä kilau toros idjä redje-
redjek, tuntang djaton tau hamauh;
djetä patut iäton, krana puna dja-
ton tau manandjong; äla mikäh talo
tä, krana djetä djaton tau marusak,
djaton tau mandohop.
6. Tapi djaton idjä padan dengam,
o Jehowa! krana ikau toto hai.
tuntang hai aram huang kwasae.
7. Æwe idjä dia akan mikäh
ikau, joh Radjan karä utus olo?
krana djetä toto patut akam; kra-
na marak karä olo pintar hong
karä utus tuntang hapus karä ka-
radjaan djaton idjä padan dengam.
8. Uras olo tä humong tuntang
gila, krana kapintare tä baja ka-
haiang, kaju bewäi.
9. Bintap salaka imbit olo bara
Tarsis, tinai bulau bara Opir, in-
du bakal tampan tukang tuntang
kamasan tä; benang biru tuntang
ungu indu pakaiae tinai, uras djetä
tampan olo apik.
10. Tapi Jehowa idjä toto Hatal-
la, iä Hatalla idjä belom, tuntang
Radja katatahi; awi kasangite pe-
tak honggä, tuntang karä utus olo
djaton tau manahan pudjin ai.
11. Toh, patut keton hamauh
kalotoh dengan olo tä: karä dewa,
idjä dia djari manampa langit deng-
an petak, puna akan nihau bara
petak tuntang bara penda langit.
12. Tapi Iä djari manampa petak
hapan kwasae, tuntang mandjadi-
an kalunen hapan kapintare, tinai
mambirang langit hapan kaharatie.
— (1.*Mos*.1.)
13. Amon Iä mambo aughe, tä
danum hong langit hagotok, tinai
Iä mandjidjit paus talo bara saran

petak; Iä manampa kilat tuntang udjan, Iä mamplua riwut bara äkae.
14. Karä olo uras gila, djaton bara kaharati, karä kamasan indu mahamen bewäi tagal hampatonge, kraua hampatonge tä uras ngahus djaton hara pambelom.
15. Djetä uras haiang tuntang gawi palajang; intu wajah pamalälı talo tä akan nihau.
16. Tapi Iä, idjä bagin Jakob, djaton tumon djetä, krana Iä idjä djari manampa talo handiai, tuntang Israel baris bagin ai; arae Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom.
17. Raup, kaman ramon keton bara tanah, keton idjä mukong kota tä!
18. Krana kakai augh Jehowa: Itä! sindä toh aku handak mamanting manganan karä olo bara tanah toh, tuntang handak mandjakä iä sampai iä toto mangkemäe.
19. Kajah, tjalakangku! himangku kapähä hahai; maka koangku: djetä puna kapähängku, patut aku manjarenae bewäi.
20. Tingkapku lepah rusak, karä tali djantarku djari bageto; karä anakku inamput bara aku, palus djaton hindai; djaton idjä mambirang tingkapku tinai, tuntang maniring dindingku.
21. Krana karä sakatik tä djari gila, palus djaton manggau Jehowa: tagal tä iä djaton tau pintar gawie tinai, tuntang hapus kawae djari tamburup.
22. Itä! augh kariak aton lembut, pampikäh idjä paham dumah bara hila utara, handak mawi karä lewun Juda karakkaraka, mandjadi äka liang naga.
23. Tawangku, o Jehowa! gawin olo puna djaton maugawasä arepe, djaton intu kwasan olo idjä manandjong, mangat mangamburi panggoete.
24. Djara aku, Jehowa. tapi ombeombet, äla tuntang kalaitm, belä ikau mampalomos aku. — (46, 28.)
25. Tusuh kalaitm akan hundjun olo kapir, idjä djaton katawan ikau, akan karä djalahan olo, idjä djaton mangaku aram: krana äwen tä djari kuman Jakob lepah lingis: toto, äwen djari kuman tuntang djari mampalepah iä, tinai djari mamparusak hapus äkae melai.

BAGI 11.

Djandjin Hatalla puna dähen; tapi olo ajue haradjur mangarak tä.

---

1. Djetoh augh idjä djari sampai Jeremia bara Jehowa, koae:
2. Hining keton karä augh djandji toh, mangat keton masuman tä akan olo Juda, tuntang akan äwen idjä melai hong Jerusalem.
3. Maka suman akan olo tä: kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: tarasapa olo tä, idjä djaton manumon karä augh djandji toh, — (5.*Mos*.27,26.)
4. Idjä djari imetähku tato keton, katika aku djari mamplua iä bara tanah Misir, bara tannur sanaman tä, koangku: tumon aughku, tuntang lalus talo handiai, idjä injohoku keton, tä keton karäh indu djalahan olo ajungku, tinai aku handak indu Hatallan keton;
5. Mangat aku mandähen sumpah tä, idjä djari injumpahku akan

tato keton, handak manenga tanah akae, idjä nahasak djohon tusun meto tuntang madu, kilau idjä aton andau toh. Tä tombah aku, koangku: Amen, o Jehowa! — (1.*Mos.*12,7.)
6. Maka Jehowa hamauh dengangku: Ambo aughm, suman karä augh toh huang karä lewun Juda, tuntang hong karä djalan lewu Jerusalem, koam: hining keton karä augh djandji toh, awi manumon djetä.
7. Krana toto toto aku djari manjaksi intu tato keton, bara katika aku magah iä bara tanah Misir, palus sampai andau toh, haradjur aku djari manjaksi, koangku: tumon aughku.
8. Tapi olo tä djaton maku mahining, djaton maku manalingau pindinge, tapi genep biti djari manumon kipen atäie awang puna papa; tagal tä aku handak hararepan iä hapan karä hukum djandji toh, idjä djari imetähku, uka iä malalus tä, tapi iä djaton djari manumoe.
9. Tinai Jehowa hamauh dengangku: Tawangku ampin olo Juda tuntang olo Jerusalem hapakat.
10. Æwen djari haluli tinai huang kadarhakan tatoe, idjä djaton kea maku manumon aughku, palus iä djari manggoang hatalla beken, handak manempo djetä; ungkup Israel tuntang ungkup Juda djari mangarak djandjingku, idjä djari impendengku akan karä tatoe.
11. Tagal tä koan Jehowa: Itä, aku magah tjalaka mawi olo tä, idjä djaton tau ihakae tinai; alo olo tä karäh mangkariak intu aku katika tä, maka aku djaton handak mahining aughe.
12. Tä naughe karä lewun Juda tuntang karä olo Jerusalem lius, blaku intu dewa. idjä akae iä djari manotong garo; tapi talo tä djaton haliai akan maliwus äwen intu katika kadjakäe tä.
13. Krana tumon karä lewum, kakai kea karä dewam, o Juda! tuntang tumon karä djalan idjä hong Jerusalem, kalotä karä mesbeh matekiapi djari imangun keton, hapan hagaro akan Baal.
14. Tagal tä, äla ikau blaku akan utus olo toh hindai, tinai äla mambo aughm musok tuntang blaku doa akan äwen; krana aku puna djaton maku mahining, amon äwen mangkariak intu aku katika kadjakäe. — (7,16.)
15. Narai gawin idjä ingilakku tä huang humangku hindai, krana olo tä mawi kihal kalotä, tuntang isin parapah idjä brasih tä djari nihau bara ikau? Amon keton marajap, tä keton handjak haream.
16. Jehowa djari manjewut ikau batang undus idjä lalamanjan, idjä bungas tuntang bahalap buae; tapi toh tuntang augh lalento paham iä djari mantokan apui hakaliling djetä, toh karä edae akan bapelek tepas. — (*Rom.*11,17.)
17. Krana Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, idjä djari mimbul ikau, djari manukas tjalaka akam, tagal kadarhakan ungkup Israel tuntang Juda, idjä ilaluse hapae mamparahas aku, awie hagaro akan Baal.
18. Maka Jehowa djari masuman akangku sampai aku tawan tä; Ikau djari mamprahan akangku talo kahandak äwen;
19. Iä tä, äwen handak mimbit aku kilau sapi tuntang tabiri, idjä indu impatäie; krana aku bihin djaton katawan äwen djari pakat

mawi aku, koae: has, ita marusak batang tä tuntang buae, ita marukat manganan iä bara tanah olo belom, sampai arae terai ingat olo.

20. Tapi ikau, o Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, ikau, o Hakim idjä tetek, idjä mariksa atäi bua, soho aku mitä pamalähm mawi olo tä, krana akam aku djari mandjuluk perkarangku.

21. Tagal tä, kakai augh Jehowa tahiu karä olo Anatot tä, idjä mangatah tahasengm, sambil hamauh: äla ikau manudjum hindai hapan aran Jehowa, belä ikau matäi awi lengän ikäi.

22. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Itä! aku handak mamaläh mawi äwen: karä pambudjange akan matäi awi padang, anake hatuä bawi akan matäi awi lau.

23. Tuntang djaton aton karäh batisa akae. Krana aku handak magah tjalaka mawi karä olo Anatot intu njelon pamaläh.

BAGI 12.

Ontong olo parajap puna handjulu bewäi; Hatalla handak mahukum, tapi iä handak masi tinai.

1. Ikau bewäi idjä tetek, o Jehowa, paribasa aku handak hadjawap dengam; tapi aku handak hakotak dengam kea tinai tahiu kaputut: buhen djalan olo papa tä hontong? buhen iä bahambit, karä olo parajap idjä kianat tä?

2. Ikau mimbul äwen, tinai iä bara parukat, iä mansuloh tuntang mamua; ikau toto hong totok äwen tä, tapi atäie kedjau dengam.

3. Tapi ikau, o Jehowa, kasene aku, ikau mitä aku, tuntang mariksa atäiku toto rantep dengam. Tunda äwen kilau tabiri idjä indu impatäi, palus baris iä akan andau pampatäi.

4. Kilen katahie tanah akan pungupungut, tuntang oru hapus tanah akan blaju? Tagal kadarhakan olo idjä melai hetä karä meto nihau tuntang burong penda langit. Krana koan olo tä: narai iä katawan kadjarian ita!

5. Amon äwen idjä manandjong hapan paie mampujuh ikau, kilen tinai ikau tau halandja dengan olo idjä hapan hadjaran? Amon ikau manggau kalindong alo hong tanah idjä äka kasanang, kilen tinai ikau, amon Jordan tä manjambong?

6. Krana paharim tuntang ungkup bapam mahiu kianat kea dengam, äwen tä kea mangkariak mamerat balengkonge mawi ikau. Æla harap iä, alo iä hakotak menjak manis dengam.

7. Aku djari malihi humangku, tuntang djari malekak idjä puna hagingku tä, tinai idjä äka kakilak hambaruangku djari ilapasku intu lengän musoh.

8. Idjä baris ajungku tä mandjadi akangku kilau singa hong kajuan, iä mambo aughe njakungkong mawi aku, tagal tä aku belä iä.

9. Baris ajungku tä mandjadi kilau harimaung akangku, tä meto basiak akan mangapong iä: has, hapumpong, karä meto padang, tanggoh, kuman!

10. Arä sakatik djari marusak pamhulan anggorku. iä djari ma-

hundjeng marusak tanangku; iä djari manampa tanangku idjä bahalap tä mandjadi äka rusak idjä benjem.
11. Iä djari manampa tä mandjadi rusak benjem, tuntang haiak rusak djetä pungupungut taharu dengangku; toto, hapus tanah djari rusak, basa djaton idjä biti idjä mingat tä hong atäie.
12. Olo parusak tä djari manapi karä äka gantong hong äka rampar, krana padang Jehowa kuman bara tapakan tanah palus tapakae pontonge, djaton isi mahin bara kasanang.
13. Æwen manawur gendom, tapi iä manggetem duhi; iä mampujuh arepe, tapi djaton bara pedah; keton karäh mahamen tagal pangulih keton awi kalason kalait Jehowa.
14. Kakai augh Jehowa: Karä olo idjä tokep aku, idjä papa tä, idjä mantakan haris ajungku, awang djari inengaku akan Israel, djalahan olo ajungku tä: toto, aku handak marukat manganan iä bara tanahe, tapi ungkup Juda aku handak mansuwite mawate bara marak äwen.
15. Tuntang limbah aku djari mawat iä, maka aku handak masi iä haluli tinai, palus handak halalian iä genep biti akan puna joresae, genep biti akan puna tanae.
16. Maka karäh mandjadi, amon olo tä radjin mangadji djalan olo ajungku, tuntang sumpah hapan arangku, koae: belom Jehowa! tumon iä bihin djari madjar olo ajungku sumpah intu Baal: tä olo tä kea karäh iharagapan hindjä djalahan olo ajungku. — (4,2.)
17. Tapi djaka iä djaton maku mahining, tä maka aku handak marukat palus mampalomos utus olo idjä kalotä, koan Jehowa.

BAGI 13.

Hukum olo Jehudi insuman hatanding babat tuntang sangkir.

1. Kakai Jehowa djari hamauh dengangku: Lius, pili babat benang pista akam, bilit tä hong kahangm, tapi äla mimbit tä sewu danum.
2. Maka aku mamili babat tumon augh Jehowa, palus aku mambilit tä intu kahangku.
3. Tä, maka augh Jehowa sampai aku tingkat idjä duä, koae:
4. Duan babat tä idjä imilim, idjä intu kahangm, palus lius, tanggoh hatangdanum Prat, sahokan tä hetä hong hungkap batukarang.
5. Tä aku hagoet, manjahokan tä darah Prat, tumon sohon Jehowa dengangku.
6. Djadi intu lawin arä andau, maka Jehowa hamauh dengangku tinai: Lius, tanggoh Prat, duan bara hetä babat tä, idjä djari injohoku ikau manjahokae hetä.
7. Tumon tä aku lius talih Prat, palus aku mungkar manduan babat tä bara äka, idjä hetä aku djari manjahokae. Maka itä! babat tä djari rotus, tuntang djaton baguna enen hindai.
8. Tä augh Jehowa sampai aku, koae:
9. Kakai augh Jehowa: kalotoh kea aku handak marusak kadjohon olo Juda, kahain atäi olo Jerusalem idjä paham.
10. Utus olo idjä papa tä, idjä djaton maku mahining aughku,

idjä manandjong tumon pikir atäie,
palus ompat hatalla beken, uka
manempo djetä tuntang sontop
akae: olo tä akan mandjadi kilau
babat toh, idjä djaton baguna en-
en hindai.
11. Krana kilau babat leket intu
kahang olo hatuä, kakai aku djari
mampaleket intu aku hapus ung-
kup Israel tuntang hapus ungkup
Juda, koan Jehowa, mangat äwen
mandjadi indu djalahan olo ajung-
ku, indu arangku, indu horumat
tuntang kabungas; tapi äwen tä
djaton maku mahining.
12. Tagal tä, sanan augh toh
akan äwen tä: kakai augh Jehowa,
Hatallan Israel: karä sangkir akan
injuang danum anggor. Tä äwen
karäh tombah aughm: äwe dia ka-
tawan, karä sangkir tä puna akan
injuang danum anggor?
13. Tapi koam dengan äwen tä:
kakai augh Jehowa: itä, aku handak
mangaut akan karä olo tanah toh,
alo akan karä radja idjä mondok
hundjun padadusan Dawid, akan
karä imam tuntang nabi, tinai
akan karä olo Jerusalem, sampai
äwen babusau.
14. Tä aku handak manjantak
mamparotek iä, karä bapa tuntang
anake, koan Jehowa; tuntang aku
djaton handak manjanjang, manisa,
masi, sampai aku djaton maru-
sak iä.
15. Toh hining keton, palus
tamäan tä akan pinding keton,
tuntang äla mandjoho asep keton,
krana djetä augh Jehowa.
16. Tenga horumat akan Jehowa,
Hatallan keton, helo bara iä ma-
ngaput akan keton, helo bara
pain keton tantarang intu bukit
kaput pidjem, sampai keton men-
däh kalawa, tapi iä manampa tä
mandjadi kangkalingän pampatäi,
tuntang indu kaput pidjem.
17. Tapi amon keton djaton maku
mahining djetä, tä hambaruangku
akan manangis hong äka basilim
tagal kadjohon keton kalotä; tun-
tang matangku akan manangis
paham, mahantis djohoe, basa ka-
wan Jehowa djari inamput tawa-
nan.
18. Sanan akan radja tuntang
akan sawan radja: parandah arep
keton, mondok liwa, krana hapus
kabungas keton, makotan kahain
keton djari lawo.
19. Karä lewu hila salatan ma-
hin djari ingapong kea, tuntang
djaton idjä biti idjä muap tä, ha-
pus Juda djari inamput lepah
lingis.
20. Gatang matan keton, itä!
kilen äwen dumah bara utara!
Hong kwe toh kawan, idjä djari
injaragh akam, karä tabirim idjä
bahalap tä?
21. Kilen ikau tau hamauh, amon
iä mamaläh mawi ikau! krana ikau
kea djari madjar äwen mandjadi
mantirm tuntang kapalam; dia
kapähäm akan buah ikau, kilau
buah olo bawi idjä handak luas?
22. Tinai amon ikau hamauh
hong atäim: buhen karä talo ka-
lotä buah aku? Tagal kutoh ka-
darhakam klambim djari iambo,
tuntang paim djari imasong.
23. Tan kea olo Sipai mobah
pupuse, atawa harimaung mobah
belange? Tumon tä keton kea dja-
ton tau mawi talo bahalap, keton
idjä puna kananjan mawi kapapa.
— (*Masm.*55,20.)
24. Tagal tä aku handak manam-
balang olo tä, kilau sahep idjä ta-
raiup hong padang awi riwut.
25. Djetä indu bagim tuntang

indu baris ajum, idjä djari inu-
kasku akam, koan Jehowa: basa
ikau djari malihi aku palus harap
talo tandjaro.
26. Tumon tä kea aku handak
mambo pakaiam mahalau tako-
lokm, sampai kahawem mamala.
27. Krana aku djari mitä ban-
dongm, kihal kandjim tä, hong
karä äka gantong tuntang intu
padang, kapapan prangam tä; pa-
jah ikau, Jerusalem! kilen katahie
hindai ikau djaton maku impraeih?

BAGI 14.

Pandang tuntang lau mawi tanah Juda; Jeremia blaku akan olo hetk.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
sampai Jeremia tahiu wajah pan-
dang hai tä:
2. Juda pungupungut, tuntang
karä bauntonggang lewue rusak,
äwen hapakbian babilem, sontop
akan petak, tuntang augh bawai
lembut hong Jerusalem.
3. Olo awang hai manjoho olo
ai awang korik manggau danum;
äwen tä lius tanggoh kali, tapi
iä djaton sondau danum; äwen
buli mimbit sarangae boang, tä
äwen mahamen tuntang djauen,
palus manjandurong takoloke.
4. Basa tana darakdaraka, awi
djaton udjan hong petak, maka
olo pamalan mendeng raurau, pa-
lus mamangkut takoloke.
5. Krana badjang hong padang
kea manak, tuntang malihi anake,
basa djaton oru.
6. Tinai kalidai hutan mendeng
hong karä lungkoh, iä djenga-
djengap tahasenge kilau handipä
hai, matae hiun, basa djaton talo
lembut.
7. Alo karä kadarhakan ikäi
manjaksi mawi ikäi, o Jehowa!
pasi ikäi kea tagal aram; krana kin-
djap bewäi ikäi djari malangkah,
ikäi toto djari badosa intu ikau.
— (2,19.)
8. Ikau idjä äka kaharap Is-
rael, pandohop ai metoh kadjakäe,
buhen ikau kilau tamuäi hong ta-
nah, ampiampin olo halisang, idjä
bahandar bara malem bewäi?
9. Buhen ampim kilau olo pi-
käh, kilau pangkalima awang dja-
ton tau mandohop? Toto, ikau
puna intu bentok ikäi, o Jehowa,
tuntang ikäi djari injewut huang
aram; äla ikau malihi ikäi.
10. Kakai augh Jehowa tahiu
utus olo toh: Æwen tä radjin
bagandjir, tuntang paie djaton tau
melai; tagal tä Jehowa djaton
mangilak äwen, tapi iä handak
manahiu kasalan äwen, palus ma-
maläh karä dosae.
11. Tinai Jehowa hamauh dengang-
ku: Æla blaku asi hindai akan
utus olo toh. — (7,16.)
12. Alo äwen puasa, djaton kea
aku maku mahining augh bawaie:
alo äwen malupat parapah idjä
ingähu tuntang parapah talo ki-
nan, djaton kea aku maku mangi-
lak iä, malainkan hapan padang,
lau tuntang peres aku handak
mampalomos olo tä.
13. Tä koangku: Kajah Tuhan,
Jehowa! ingat, karä nabie masu-
man akae: keton djaton akan
mitä padang, tinai lau djaton akan
mawi keton; tapi aku handak ma-
nenga kasanang toto toto hong
äka toh.
14. Maka koan Jehowa: Nabi tä
djari manudjum manandjaro hapan

arangku; aku djaton djari manjoho
äwen, djaton djari mametäh iä,
tinai djaton kea djari hamauh de-
ngae; äwen tä manudjum akan
keton paitä panandjaro, tudjum
augh haiang, augh tipun atäi ai
bewäi. — (6,14.)
15. Tagal tä kakai augh Jehowa:
Karä nabi tä, idjä manudjum ha-
pan arangku, tapi aku djaton djari
manjoho äwen, tinai äwen tä ha-
mauh: padang atawa lau djaton
akan manapi tanah toh: — toto, karä
nabi tä karäh lomos awi padang
tuntang lau tä. — (5.*Mos.*18,20.)
16. Tinai karä olo tä, idjä akae
äwen manudjum, karäh hakalam-
pah hapus Jerusalem awi lau tun-
tang padang; dialo idjä biti aton
akan mangubur iä, tuntang sawae
dengan anake hatuä bawi; kakai
aku handak manusuh kadarhakae
mawi iä.
17. Tagal tä, suman augh toh
akan äwen: djohon matangku akan
nahuto handau hamalem, palus
djaton malajan, krana budjang ba-
wi, utus ajungku tä, djari paham
imparamok, buah tjalaka idjä pa-
ham kapähä.
18. Amon aku blua akan tana,
itä! uras hantun olo awang matäi
awi padang, tinai amon aku tamä
lewu, itä! uras olo idjä meher
awi lau; toto, alo nabi alo imam
mahin kumbakumbang hong tanah,
tuntang djaton katawan akal.
19. Kilen, tukas haliai ikau djari
manganan Juda? aton hambaruam
mandjilek Sion? buhen ikau djari
mamukul ikäi, sampai ikäi djaton
tarapakäläh? Ikäi djari harap ka-
sanang, tapi djaton talo bahalap;
ikäi mendäh katika ikäi käläh,
tapi kwäka! baja pampikäh bewäi.
20. Joh Jehowa! ikäi katawan
kadarhakan ikäi, tuntang kadar-
hakan tato ikäi, krana ikäi djari
badosa intu ikau.
21. Tapi tagal aram äla kea ma-
ngabelä ikäi, äla mampalokang
mamapa padadusan kahaim: ingat,
tuntang äla manganan djandjim
dengan ikäi.
22. Krana marak karä kahaiang
matekiapi ain olo kapir puna dja-
ton idjä manenga udjan, tinai dja-
ton kea langit tau udjan kabuate.
Ikau iä tä, o Jehowa, Hatallan
ikäi; tagal tä ikäi handak harap
ikau, krana ikau tau malalus talo
handiai tä.

BAGI 15.

Hatalla djaton maku tarima olo Juda tä; Jeremia paham kapähä atäie.

1. Maka Jehowa hamauh deng-
angku: Alo Moses äwen duä Sa-
muel mendeng naharep aku, dja-
ton kea huangku haluli mangilak
utus olo toh; harak äwen bara
baungku, naughe iä hadari. —
(*Esegh.*14,14.)
2. Amon äwen hamauh deng-
am: kangkwe darin ikäi? tä su-
man akae: kakai augh Jehowa:
idjä bagin pampatäi, naughe iä
akan pampatäi; idjä bagin padang,
naughe iä akan padang; idjä ba-
gin lau, naughe iä akan lau; idjä
bagin tawanan, naughe iä tawa-
nan. — (43,11.)
3. Krana aku handak mahukum
olo tä hapan äpat ampie, koan
Jehowa; padang akan mampatäi
iä, aso akan manunda iä, burong
penda langit tuntang meto hong
padang akan kuman palus marai-
sak iä.

4. Aku handak manjaragh iä tamburup intu karä karadjaan hong petak, tagal Manase, anak Hiskia, radja Juda tä, tagal karä gawie idjä ilaluse hong Jerusalem. — (2.*Radja*21,11.)

5. Æwe kea idjä handak manjanjang ikau, o Jerusalem? atawa äwe handak masi ikau? atawa äwe idjä handak manabi ikau misek ampin salamatm?

6. Ikau djari malihi aku, koan Jehowa, ikau djari undur; tagal tä aku djari mandjudju lengängku mawi ikau, handak marusak ikau; aku djari häka mangarajau ikau.

7. Hapan kiap aku handak mangibar iä bara bauntonggang tanahe, aku handak mawi djalahan olo ajungku, idjä djaton maku hobah bara djalae, mandjadi tamanang palus rusak.

8. Balon äwen tä arä haream intu aku bara baras hong saran tasik; mawi indue tä aku handak mampadumah olo tabela, olo parusak intu bentok andau; salenga aku handak malaboh akan lewu lalento tuntang kataräwen;

9. Sampai iä, idjä manak hangkudju, karäh unggounggul, tuntang bageto tahasenge; matanandau ai djari belep kahum ambo andau, iä djari mahamen palus njukok; maka tisae aku handak mandjuluke akan padang, intu baun musohe, koan Jehowa.

10. Kajah aku, o induku! basa ikau djari manak aku, mandjadi olo idjä injaing, tuntang ingalahi hong hapus tanah; alo aku djaton djari tulas dengae, tuntang djaton djari mangarintar, tapi olo handiai manjapa aku.

11. Maka koan Jehowa: Toto, aku handak mawat ikau, nakara ikau mangat; aku handak mahelat ikau dengan musoh katika tjalakam tuntang kadjakäm.

12. Angatm, aton sanaman idjä tau mamelek sanaman tuntang tambaga idjä bara utara tä?

13. Aku handak mandjuluk ramo tuntang talo barega ain keton indu irampas, djaton bara rega; djetä tagal karä dosan keton, hong hapus tanah keton.

14. Tinai aku handak mamungkat keton omba musoh keton akan tanah, idjä dia kasenau keton; krana apui djari intokan huang kasangitku, djetä karäh manjeha keton.

15. O Jehowa! ikau bewäi idjä katawan, tahiu aku, awat aku, palus paläh akangku mawi olo idjä mangatah aku; äla manalua aku rusak awi kapandjang atäim dengan äwen, tapi ingat, tagal ikau aku inawah.

16. Sana aku djari mandino aughm, djetoh indu panginangku; toto, aughm tä djari indu kahandjak tuntang karantang atäiku; krana aku puna djari injewut huang aram, o Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom.

17. Aku djaton pudji ompat mondok hong äka olo panawah panjindir, djaton aku pudju ompat ramirami; malainkan awi lengäm aku magon mondok unggounggul, krana ikau djari manjuang aku dengan kasangitm.

18. Buhen kapähängku toh haradjur, tuntang himangku balalai, djaton maku halit? Tau ikau mandjadi akangku kilau panandjaro, kilau kali idjä djaton bakandong danume?

19. Tagal tä, kakai augh Jehowa: Amon ikau buli aku, aku

handak huli ikau, uka ikau men-
deng naharep haungku; tinai amon
ikau mambaris idjä bahalap bara
idjä papa, tä ikau indu njamang-
ku. Murah bewäi äwen lawo akam,
tapi ikau djaton haliai lawo akae.
20. Krana aku djari manampa
ikau indu kota tambaga idjä dä-
hen malawan olo tä; toto äwen
karäh mangalahi ikau, tapi iä dja-
ton tau mampalah ikau; krana
aku hindjä dengam, handak ma-
haga ikau tuntang maliwus ikau,
koan Jehowa. — (1,18.)
21. Toto, aku handak mansuwit
mawat ikau bara lengän olo papa,
tuntang handak maliwus ikau bara
karakop olo gagah tä.

BAGI 16.

Olo Jehudi akan ibukum, tapi tepa iä akan iasi tinai.

1. Maka augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. Æla ikau masawä, äla ikau
manak hatuä bawi hong kaleka
toh.
3. Krana kakai augh Jehowa
tahiu anak hatuä bawi, awang ina-
kan intu äka toh, tinai tahiu in-
due idjä luas iä, tuntang tahiu
bapae idjä manak iä hong äka toh:
4. Æwen karäh matäi paham
kapähä, tuntang djaton inatum,
djaton ingubur, tapi iä kilau tai
hundjun petak; äwen karäh rusak
awi padang tuntang lau, tinai
hantue karäh kinan burong penda
langit tuntang meton padang.
5. Krana kakai augh Jehowa:
Æla manalih tamä human olo pa-
natum, äla ompat olo manangis,
äla ompat manjanjang iä, krana
aku djari manduan kasanangku
bara utus olo toh, koan Jehowa,
tuntang asingku dengan kasa-
jangku;
6. Sampai olo hai tuntang olo
korik akan matäi haiak hong ta-
nah toh, tuntang djaton tarakù-
bur, tinai djaton olo idjä manatum
iä, atawa idjä mahiris arepe, tun-
tang manjukur takoloke tagal
äwen tä.
7. Djaton kea olo akan mawi
panginan haiak manatum, hapan
mampong kolae tagal hantu tä,
djaton kea idjä karäh mampihop
iä hapan saugkir ampong tagal ba-
pae atawa indue.
8. Æla kea ikau tamä huma
äka panginan hagawi, mangat omba
äwen mondok, kuman mihop.
9. Krana kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
Hatallan Israel: Itä! aku handak
mampaterai hong äka toh, intu
matan keton tuntang kahum pam-
belom keton, augh karami tun-
tang augh kahandjak, augh karä
bakalbanä tuntang karä popoh. —
(7,34.)
10. Maka amon ikau masanan
karä augh djetoh akan olo tä,
tuntang äwen hamauh dengam:
buhen Jehowa manukas tjalaka
idjä paham tä akan ikäi? narai
kadarhaka, narai dosan ikäi, idjä
ikäi tiwas intu Jehowa, Hatallan
ikäi?
11. Tä ikau akan tombah augh
äwen: basa tato keton djari mu-
lihi aku, koan Jehowa tuntang
djari ompat hatalla beken, djari
manempo djetä, palus djari sontop
akae; tapi aku djari ilihie, tun-
tang iä djaton djari mahaga To-
ratku.
12. Tinai keton djari papa ha-

ream bara tato keton; krana toto, sagenep bitin keton belom tumon pikir atäi ai idjä papa, tuntang djaton maku manumon aughku. — (7,26.)
13. Tagal tä aku handak manganan keton bara tanah toh akan tanah, idjä bihin dia kasenan keton, dia kea tato keton; hetä naughe keton manjembah hatalla beken handau hamalem, basa aku djaton maku masi keton.
14. Tapi itä! katika aton dumah, koan Jehowa, tä maka olo djaton akan manjewut tinai: belom Jehowa, idjä djari magah olo Israel bara tanah Misir;
15. Malainkan: belom Jehowa, idjä djari magah olo Israel bara tanah hila utara, tuntang bara karä tanah, idjä akan hetä iä djari manganan äwen. Krana aku handak halalian äwen akan puna tanah ai, idjä djari inengaku akan tatoe.
16. Itä! aku handak manjoho arä olo palauk, koan Jehowa, idjä akan manawan äwen tä kilau lauk; limbah tä aku handak manjoho arä olo pamandop, idjä akan manawan äwen hong karä bukit, hong karä lungkoh tuntang hong karä hungkap batukarang.
17. Krana matangku manitip karä djalae, djaton djetä basilim bara baungku, tuntang kadarhakae djaton basahokan bara matangku.
18. Tapi helo aku handak mamaläh kadarhakae tuntang dosae handuä lipet, basa iä djari mangihal tanahku; iä djari manjuang joresangku hapan hantun talo matekiapi tuntang talo kabelä.
19. O Jehowa, idjä äka kwasangku tuntang kaabasku, äka kalindongku katika tjalaka! ikau karäh inanggoh olo bara hapus saran petak, sambil hamauh: bapa ikäi djari manjores talo tandjaro tuntang haiang, idjä djaton baguna haliai.
20. Tau olon manampa hatalla akae, idjä puna djaton kea Hatalla?
21. Tagal tä, itä! sindä toh aku handak madjar iä, palus mamprahan akae lengängku tuntang kwasangku, mangat olo tä kasene, arangku toto Jehowa.

BAGI 17.

Dosa upon karusak; baja huang Hatalla aton salamat.

1. Dosan Juda djari injurat dengan kalam sanaman, dengan hintan idjä batadjim, djetä djari imintik hong tampong atäie, tuntang intu pampang mesbeh keton;
2. Kilau anake mangenang mesbeh ai, tuntang pahewan ajue, tuntang batang kajun dewae hong karä äka gantong.
3. Joh bukitku idjä hong padang tä, aku handak mandjuluk karä ramom, karä talo aim idjä barega, indu irampas, tuntang karä äkam gantong, tagal karä dosa idjä hapus saran tanahm.
4. Tä ikau karäh malekak joresam, idjä djari inengaku akam, djetä awim kea; aku handak mawi ikau mandjadi rewar musohm hong tanah, idjä djaton kasenam; krana keton djari mantokan apui kasangitku, palus katatahi djetä manjeha. — (5.*Mos.*32,22.)
5. Kakai augh Jehowa: Tarasapa olo tä idjä harap olon, idjä harap isi kilau indu lengäe, palus

ataie undur bara Jehowa. — (*Masm.* 118,8.)

6. Krana iä kilau kaju ngahagas hong äka tunis, tuntang djaton mangkemä kahalap aton dumah, baja iä melai äka keang kamahau hong padang, petak ngarising idjä dia iukong olo.

7. Tapi berkat olo tä idjä harap Jehowa, idjä Jehowa äka kamentenge.

8. Krana iä kilau batang kaju, idjä imbul hong saran danum, tuntang idjä mansuloh uhate lakau sungäi; iä djaton mangkemäe, alo musim mandang, tapi dawäe lalamanjan haradjur; iä djaton paraba ujelon pandang, tapi haradjur mamua, djaton balentas. — (*Masm.* 1.)

9. Atäi puna panipu haliai, paham bara talo handiai, tuntang paham papa; äwe tau kasenäe?

10. Aku, Jehowa, mangasene manitip tä, tuntang mariksa huange; tinai aku mamaläh intu genep olo tumon prangae, tumon buau karä gawie.

11. Kilau manok matan mahärem tantelohe, tapi djaton sampet mamusite, sampai anake blua, kakai olo tä, idjä mamumpong panatau sala; benteng pambelome iä akan malihi tä, tinai lawin kadjariae iä mandjadi olo gila.

12. Tapi padadusan kahai, äka kalindong bara solasolake tä, djetä äka ita idjä brasih.

13. O Jehowa, äka kaharap Israel! olo handiai idjä malihi ikau akan njukok, tuntang olo idjä undur bara ikau arae karäh injurat hong petak, krana iä malihi Jehowa, tahasak danum kaharingan tä. — (2,13.)

14. Pakäläh aku, o Jehowa, tä aku käläh; buah ikau mandohop aku, tä aku indohop, krana ikau idjä äka tarangku.

15. Itä, äwen hamauh dengangku: hong kwe augh Jehowa? naughe djetä lalus bewäi!

16. Tapi aku djaton djari hadjadjuan arepku mandjadi sakatik akam, tinai aku djaton djari radjin andau tjalaka tä dumah, ikau bewäi katawan tä; talo idjä djari injewut totokku, djetä budjur intu matam.

17. Æla ikau mandjadi indu pampikäh akangku, ikau idjä äka kalindongku katika tjalaka!

18. Soho olo idjä mangatah aku mahamen, tapi äla nalua aku mahamen; soho äwen tä taräwen, tapi äla nalua aku inaräwen; hararepan äwen hapan andau tjalaka, palus paramok iä lipet duä.

19. Kakai Jehowa djari hamauh dengangku: Lius, mendeng intu bauntonggang lewun djalahan olo ajungku, idjä hetä radja Juda tamä blua, tuntang intu karä bauntonggang Jerusalem;

20. Palus sanan akan äwen: hining augh Jehowa, keton radja Juda tuntang hapus olo Juda, tinai karä olo Jerusalem, awang tamä bara bauntonggang djetoh.

21. Kakai augh Jehowa: Buabuah keton totototo, äla mäton tanggongan intu andau sabat, tuntang äla mimbit tä tamä mahoroe bauntonggang Jerusalem.

22. Æla kea mamplua talo tanggongan bara human keton intu andau sabat, tuntang äla bagawi enen; tapi keton akan mamprasih andau sabat, kilau aku djari manjoho tato keton. — (2.*Mos.*20, 8.)

23. Tapi äwen djaton djari mahining, djaton manalingan pindinge, tapi iä djari manekang arepe, tantai djaton maku mahining, tuntang djaton maku tarima adjar.

24. Toh, amon keton radjin manumon aughku, koan Jehowa, sampai keton djaton maku manamäan tanggongan mahoroe bauntonggang intu andau sabat, malainkan amon keton mamprasih andau sabat, palus djaton haliai bagawi intu andau tä:

25. Tä, maka radja tuntang mantir akan tamä bauntonggang lewu toh, idjä mondok hundjun padadusan Dawid, haiak mukong kareta tuntang hadjaran, iä tuntang karä mantire, tinai karä olo Juda, dengan karä olo Jerusalem; maka lewu toh akan inkong sampai katatahi.

26. Tinai olo karäh dumah bara karä lewun Juda, bara karä äka idjä hakaliling Jerusalem, bara tanah Benjamin, bara karä tanah randah, tuntang bara karä bukit hatinggang, tinai bara salatan, sambil mimbit parapah indu ingähu, parapah indu injambalih, parapah talo kinan, garo, tuntang parapah horumat akan human Jehowa.

27. Tapi djaka keton djaton manumon aughku, palus djaton maku mamprasih sabatku, mangat dia mäton tanggongan amon keton tamä mahoroe bauntonggang Jerusalem intu andau sabat: tä aku handak mantokan apui intu bauntonggange, djetä karäh mampalomos karä human Jerusalem idjä hai tuntang bahalap, palus djetä djaton tarabelep.

BAGI 18.

Amon olo hobah atäie, tä iä ihaga; amon iä batekang, maka iä rusak.

1. Djetoh augh, idjä sampai Jeremia bara Jehowa, koae:

2. Lius, tanggoh human tukang blanai, hetä aku handak manjoho ikau mahining karä aughku.

3. Tumon tä aku manangoh human tukang blanai; maka itä, iä aton nguan talo gawie hundjun, bindange.

4. Maka petak tä idjä inampae akan blanai djaton bahoroe intu lengäe; tä iä mangumpale, manampa beken tinai, idjä tumon kakilak tukang tä.

5. Tä augh Jehowa sampai aku, koae:

6. Dia tumon gawin tukang toh aku kea tau manampa keton, o ungkup Israel? koan Jehowa; itä! kilau petak intu lengän tukange, kalotä keton kea intu lengängku, o ungkup Israel. — (*Rom.* 9,21.)

7. Salenga aku hamauh mawi utus olo atawa karadjaan, aku handak marunap, mangarak palus marusak tä.

8. Tapi amon utus olo tä, idjä djari kalotä aughku mawi iä, hobah bara kadarhakae: tä aku handak mangarajau tagal kapapa tä, idjä djari ingahandakku mawi iä.

9. Tinai salenga aku hamauh tahiu utus olo atawa tahiu karadjaan, aku handak mamangun tuntang mimbul tä.

10. Tapi amon iä mawi talo papa intu matangku, sampai djaton maku manumon aughku: tä aku handak mangarajau tagal kahalap tä, idjä djari indjandjiku handak malalus tä akae.

11. Toh, maka suman akan olo Juda tuntang olo Jerusalem, koam; kakai augh Jehowa: toto, aku manatap tjalaka akan keton, tuntang mangarangka hukum akan keton; toh, maka hobah keton, käläh genep biti malihi djalae idjä papa, palus pabudjur djalan tuntang gawin keton. — (25,5.)

12. Tapi koan olo tä: Haiang, mananja aughm! malainkan ikäi handak mahoroe djalan ikäi kea, tuntang genep bitin ikäi handak malalus pikir ataie idjä papa. — (6,16.)

13. Tagal tä kakai augh Jehowa: Käläh isek marak karä olo kapir; äwe pudji mahining augh kalotä? Budjang bawi, Israel tä, mawi katalahae haliai.

14. Aton kea danum baku hong Libanon terai mahasor bara bukit akan karä tana? aton danum soho idjä sadingen tä palus pandit?

15. Tapi djalahan olo ajungku kalapean aku; äwen hagaro akan talo haiang; olo manampa talo äka tantarang hong djalae, hong djalan idjä tatap bara usang tä, mangat äwen mahiwang akan djalan, idjä djaton implawa;

16. Mangat iä manampa tanahe inda äka pampikäh, äka katjitjis olo katatahi; olo handiai, idjä mahalau hetä, karäh djungun tuntang mamindi takoloke.

17. Kilau riwut timor aku handak manambalang äwen intu baun musohe; aku handak manalikut tuntang djaton manaharep iä kahum andau karusake.

18. Tä, maka koan äwen: Has, ita hakarangka mawi Jeremia; krana kwe äkae karä imam tau sala intu surat Torat; tirok puna djaton tau nihau bara olo pintar, atawa augh bara karä nabi; has, ita mamukul iä hapan djela, tuntang äla ita paraba karä anghe tä.

19. O Jehowa! senäh aughku, hining augh karä olo idjä mandjawap aughku.

20. Patut olo mamaläh kahalap hapan kapapa? krana äwen djari mangali palowang akan hambaruangku; ingat, aku djari mendeng naharep baum, mangat hamauh bahalap akan äwen; makara mimdah kasangitm bara äwen tä.

21. Toh, käläh djuluk karä anake akan lau, palus saragh iä akan padang, tuntang soho karä sawae mandjadi tamanang lomat anake, tinai balo, soho karä banae imukul impatäi, tuntang karä pambudjange hatuä impatäi padang kahum parang.

22. Sampai augh bawai lembut bara humae, amon ikau salenga marumpak iä hapan kawan parang; basa olo tä djari mangali palowang handak manawan aku, tuntang djari manenan djarat manantai paingku.

23. Tapi ikau, Jehowa, kasene karä akale mawi aku, handak mampatäi aku; toh, äla ikau mampun kadarhakae, tuntang äla mampuas dosae bara baum; tapi soho iä impalokang intu baum, palus awi äwen kahum katika kalaitm.

BAGI 19.

Jerusalem akan imusit kilau kosong petak.

---

1. Kakai augh Jehowa: Lius, pili kosong petak, tampan tukang blanai, palus duan haiak dengam

isut bakas olo arä, tuntang bakas imam.

2. Balalu blua, talih djanah Benhinom, idjä tandipah baun-tenggang hila salatan, palus ambo aughm, suman hetä karä augh, idjä insanangku akam:

3. Sambil hamauh: hining augh Jehowa, keton radja Juda tuntang olo hong Jerusalem; kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: toto, aku handak hararepan äka toh hapan tjalaka kalotä, sampai genep biti idjä mahining tä karäh mangaraning pindinge;

4. Basa olo toh djari malihi aku, sambil manakau äka toh, hagaro hetä akan hatalla beken, idjä djaton djari kasenae, tatoe tuntang karä radja Juda mahin dia kea, tinai iä djari manjuang äka toh hapan dahan olo idjä djaton kasalae.

5. Krana äwen djari mamangun äka gantong akan Baal, hapae mangähu anake indu parapah akan Baal, talo idjä djaton djari injohoku iä, djaton djari insanangku akae, ranange hong atäiku mahin dia. — (7,31.)

6. Tagal tä, itä! andaue karäh dumah, koan Jehowa, tä maka kaleka toh djaton hindai akan injewut Topet, atawa djanah Benhinom, tapi djanah pamuno.

7. Krana aku handak mampahaiang tirok olo Juda tuntang Jerusalem hong äka toh, palus handak mampalokang äwen awi padang intu baun musohe, tinai awi lengän karä olo idjä mangatah tahasenge, tuntang aku handak manenga hantue indu kinan burong penda langit, tuntang meto hong petak.

8. Aku handak manampa lewu toh mandjadi äka pampikäh tuntang äka katjitjis, genep biti idjä mahalau karäh djungun, sambil ngatjitjis tagal karä tjalakae. — (49,13.)

9. Tinai aku handak manjoho olo tä kuman isin anake hatue bawi, genep bitin olo tä karäh kuman isin kolae, kahum kakalonge tuntang kadjakäe, idjä hapan tä musohe, awang mangatah hambatuae, hararepaniä. — (5.*Mos.* 28,53.)

10. Tä, maka ikau akan mamusit kosong tä intu matan karä olo, idjä dengam;

11. Tuntang ikau akan hamauh dengan äwen: kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: kilau olo mamusit sarangan tampan tukang petak, idjä djaton tau iharagapan tinai, kalotä kea aku handak mangarak utus olo toh tuntang lewu toh; tä äwen karäh ingubur hong Topet, basa djaton äka beken hindai indu äka kubur.

12. Kakai aku handak mawi äka toh, koan Jehowa, tuntang karä olo huange, sampai lewu toh akan mandjadi kilau Topet.

13. Maka karä huma hong Jerusalem, tuntang karä human radja Juda akan mandjadi sama kapalie kilau äka Topet tä; toto, huma handiai tä, idjä hundjun sapaue äwen djari hagaro akan tawon ramon langit, tuntang djari manusuh parapah talo ihop akan hatalla beken.

14. Djadi, amon Jeremia buli bara Topet, idjä akan tä Jehowa djari manjoho iä, uka manudjum, maka iä mendeng hong parantaran human Jehowa, sambil hamauh dengan olo arä:

15. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: itä! aku handak hararepan lewu toh, tuntang karä lewun utus olo toh, hapan tjalaka, idjä djari injewutku akae, basa äwen manekang arepe, palus djaton maku manumon aughku.

BAGI 20.

Jeremia ibukum; tapi djaton iä djera masuman augh Hatalla.

1. Maka amon Pashur, anak Imer, imam tä, idjä iangkat djadi mantir kapala hong human Jehowa, mahining Jeremia manudjum karä augh kalotä,

2. Tä Pashur mamukul nabi Jeremia, balalu manutup iä hong sipir, idjä intu äka gantong, intu bauntonggang Benjamin, idjä darah human Jehowa.

3. Maka djadi andau tinai Pashur mamplua Jeremia bara sipir. Tä Jeremia hamauh dengae: Jehowa djaton manggarä ikau Pashur, (*idjä hai*,) tapi Magor-missabib. (*Pampikäh hakaliling.*)

4. Krana kakai augh Jehowa: Itä! aku manampa ikau indu pampikäh akam tuntang akan karä sobatm; äwen karäh halelek awi padang musohe, haiak matam mitä tä, tuntang hapus Juda handak injaraghku intu lengän radja Babel, idjä karäh manamput äwen tawanan akan Babel, palus mawi iä hapan padang.

5. Tinai karä ramon lewu toh, hapus patäi äbese, karä talo barega, tuntang karä panatau radja Juda, aku handak mandjuluk tä intu lengän musohe, äwen karäh marampas manduan djetä, palus mimbit tä akan Babel.

6. Maka ikau, Pashur, tuntang karä olo humam, akan tamput tawanan sampai Babel; hetä ikau karäh matäi, palus ingubur hetä, ikau tuntang karä sobatm, idjä akae ikau djari manudjum manandjaro.

7. O Jehowa! ikau djari mamakat aku, tä aku tumon pakatm; ikau djari paham bara aku tuntang djari manang. Tapi aku toh indu hababaka olo hapus andau, uras äwen halalea aku.

8. Krana katahingku hamauh, mantehau sambil masuman tjalaka tuntang karusak tä, maka augh Jehowa bukungku impahawen tuntang ihalalea nongkang andau.

9. Tä koangku: terai, aku djaton handak mingat Iä tinai, tuntang djaton handak hamauh hapan arae. Tapi tä huang atäiku mandjadi kilau apui pangähu, idjä bakandong huang tolangku; aku sampai ujuh handak manahanan tä, tapi djaton kabawaku.

10. Krana aku mahining, arä olo manjapa aku, tuntang mampikäh aku hakaliling, koae: dawa iä; has, ita handak mandawa iä! Karä karampiku mangalulut aku tanggarurus, koae: ajaajau ita sondau buku, hapa mantakan iä, palus mamaläh arep ita mawi iä.

11. Tapi Jehowa mampahaiak aku, kilau pangkalima idjä äka kikäh; tagal tä idjä mangatah aku karäh balongkang palus djaton bara pedah; äwen karäh njukok haliai, basa gawie djari gila kalotä; kahawäe tä palus katatahi, djaton ingalapean tinai. — (1,8.19.)

12. Maka ikau, o Jehowa, Tu-

han karä kawan talo belom, idjä
mangkemä olo tetek, tuntang
mariksa atäi bua, soho aku mitä
pamalähm, idjä akan ilalusm mawi
olo tä, krana aku djari mandju-
luk perkarangku akam.
13. Njanji akan Jehowa, tara
Jehowa! krana iä djari mawat ham-
baruan olo pähä bara lengän olo
darhaka.
14. Tarasapa andau, idjä hong
tä aku inakan; andau tä, idjä
intu tä induku djari luas aku,
äla bara berkat. — (15,10.)
15. Tarasapa iä, idjä djari ma-
sanan akan apangku, koae: anak
hatuä djari inakan akam; hapa
mampahandjak iä.
16. Käläh olo tä mandjadi kilau
lewu tä, idjä inambalik Jehowa,
haiak djaton mangarajau; buah iä
mahining lalento handjewu, tangis
bentok andau;
17. Basa iä djaton djari mam-
patäi aku hong knai, palus in-
duku mandjadi akan kuburku,
inihi katatahi.
18. Buhen kea aku djari inakan,
uka mitä kasusah tuntang kapähä
kalotä, haiak mampahapus karä
andauku tuntang kahawen bewäi?

BAGI 21.

Jeremia masuman akan radja Sedekia, Jerusalem karäh toto dinon asang, tuntang iä karäh tawanan.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
sampai Jeremia, amon radja Se-
dekia manjoho Pashur, anak
Malghia, tuntang Sepanja, anak
Maaseja, imam tä, manalih iä,
koae:
2. Käläh isek Jehowa akan ita,
krana Nebukadnesar, radja Babel,
aton mamarang ita; ajasjau Je-
howa handak mawi akan ita tu-
mon karä gawie heran bahut,
mangat äwen hadari bara ita.
3. Tä Jeremia hamauh dengan
äwen duä tä: Suman akan Se-
dekia kalotoh:
4. Kakai augh Jehowa, Hatal-
lan Israel: toto, äku handak mu-
les ganggaman keton, idjä intu
lengän keton, idjä hapan keton
malawan radja Babel tuntang olo
Kasdim, awang mangapong keton
intu ruar kotan keton, tuntang
aku handak mamumpong äwen tä
haiahaiak hong lewu toh.
5. Bitiangku handak mamarang
keton hapan lengängku idjä man-
tadjok, tuntang penangku idjä
abas, tuntang kalait, karahas
dengan kasangitku paham.
6. Aku handak mamukul olo
lewu toh, olon tuntang meto;
äwen akan matäi awi peres papa
paham.
7. Tinai limbah tä, koan Je-
howa, aku handak mandjuluk Se-
dekia, radja Juda, tuntang karä
mantir ajue, dengan olo arä han-
diai, idjä katapasan bara peres
hong lewu toh, bara padang tun-
tang lau, akan lengän Nebukad-
nesar, radja Babel, akan lengän
karä musohe, akan lengän äwen
idjä mangatah tahasenge; tä olo
tä karäh mawi äwen hapan baun
padang; olo tä djaton akan ma-
nisa, masi tuntang manjanjang
äwen.
8. Tinai sanan akan olo arä
toh: Kakai augh Jehowa: itä!
aku hararahan intu baun keton
djalan pambelom tuntang djalan
pampatäi.
9. Idjä melai hong lewu toh,

iä akan matäi awi padang, awi
lau tuntang peres: tapi idjä blua
manjembah olo Kasdim, idjä mang-
apong keton, iä karäh belom,
palus manamput hambaruae kilau
talo rampase.
10. Krana aku djari manintu
baungku akan lewu toh indu tja-
lakae, djaton djaka indu kaha-
lape, koan Jehowa. Lewu toh
karäh indjuluk akan radja Babel,
mangat iä manusule.
11. Tinai tahiu ungkup radja
Juda suman: hining keton augh
Jehowa.
12. O keton, ungkup panakan
Dawid! kakai augh Jehowa: pu-
tus budjubudjur keton haiak dja-
djewu, palus liwus olo irarat bara
lengän olo gagah, belä kasangitku
malajap kilau apui, balalu ma-
njeha sampai djaton tarabelep,
tagal kadarhakan gawin keton.
13. Itä! aku handak mantakan
ikau idjä melai helat djanah, ikau
bukit hong padang tä, koan Je-
howa; keton idjä hamauh: äwe
tau maroboh ita, atawa äwe tau
sampai äka ita?
14. Aku handak mamaläh keton
tumon bua gawin keton, koan
Jehowa; aku handak mantokan
apui intu iä idjä padet kilau
kajuan; djetä akan manjeha talo
handiai hakaliling lepah lomos.

BAGI 22.

Hukum insuman akan radja telo, Joahas, Jojakim tuntang Jeghonia.

1. Kakai augh Jehowa: Lius,
tanggoh human radja Juda, pa-
lus sanan augh toh hetä,
2. Koam: hining augh Jehowa,
o radja Juda, ikau idjä mondok
hundjun padadusan Dawid, ikau
tuntang karä mantirm, tuntang
hapus olo ajum, idjä tamä ma-
horoe bauntonggang djetoh.
3. Kakai augh Jehowa: lalus
kabudjur tuntang katetek, liwus
olo ihenjek bara lengän olo ga-
gah, tinai äla mahenjek olo ta-
muäi, nolä tuntang balo; äla ke-
ton mararat, tuntang äla manusuh
dahan olo awang djaton kasalae
hong äka toh.
4. Amon keton totototo ma-
numon augh toh, tä maka radja,
idjä mondok hundjun padadusan
Dawid, akan tamä blua baun-
tonggang huma toh, mukong ka-
reta tuntang hadjaran, iä, karä
mantire tinai olo ajue.
5. Tapi djaka keton djaton ma-
numon augh toh, tä aku djari
sumpah manjewut arepku, koan
Jehowa, huma toh akan karak-
karaka bewäi.
6. Krana kakai augh Jehowa
tahiu human radja Juda: Ikau
kilau Gilead intu aku, kilau tan-
tan Libanon, tapi aku handak
mawi ikau mandjadi benjem, lewu
idjä djaton iukong olo.
7. Krana aku djari manukas
kutoh olo parusak mawi ikau,
genep biti tuntang ganggamae,
äwen karäh manäweng karä ba-
tang seder aim awang kampili,
balalu mandjakah tä akan apui.
8. Tä arä olo kapir karäh ma-
halau lewu toh, sambil hamauh
dengan sama arepe: buhen Jehowa
djari mawi lewu hai tä kalotä?
9. Tä olo karäh tombah: basa
äwen djari manganan djandjin Je-
howa, Hatallan ai, palus sontop
intu hatalla beken, sambil ma-
nempo djetä.

JER. 21. 22.

10. Æla keton manangis tagal olo matäi, äla manatum iä; tapi kälëh tangis tagal olo idjä tawanan tä, krana djaton haliai iä akan haluli tinai mitä tanah äkae inakan.

11. Krana kakai augh Jehowa tahiu Joahas, anak Josia, radja Juda, idjä djari marentah manganti liau bapae Josia, idjä inamput bara äka toh: Djaton haliai iä akan haluli tinai.

12. Tapi iä akan matäi intu äkae inamput tawanan, palus iä djaton akan mitä tanah toh tinai.

13. Kajah olo, idjä mamangun humae hapan kadarhaka, tuntang manatap karonge hapan kasalan; iä hadjadjuan olo ai bagawi haiang, djaton manenga upahe;

14. Sambil hamauh: aku handak mamangun akangku huma idjä hai haliai, tuntang karong idjä bungas; tuntang iä manampa arä panjengok hetä, tinai djetä ilasähe hapan kaju seder, tuntang injapu hapan taluga.

15. Angatm, ikau haradjur akan marentah, basa ikau mambudjok arepm hapan kaju seder tä? Dia liau bapam djari kuman mihop kea, haiak malalus kabudjur tuntang katetek, tuntang iä batuah bewäi?

16. Iä djari mamatut perkaran olo pähä tuntang tjalaka, tä maka iä batuah; djaton djetä awie kasene aku? koan Jehowa.

17. Tapi matam tuntang atäim baja manintu kisit kakoho, ikau handak manusuh dahan olo idjä djaton bara kasalan, handak marajap tuntang mararat bewäbewäi.

18. Tagal tä, kakai augh Jehowa tahiu Jojakim, anak Josia, radja Juda: Olo djaton karäh manatum iä, koae: kajah akaku, kajah betauku! Olo djaton akan manatum iä, koae: kajah tuan, kajah panambahan!

19. Iä karäh ingubur kilau kalidai; olo karäh manunda hantue manganan iä kedjau bara bauntonggang Jerusalem.

20. Dai tantan Libanon, tangis; ambo aughm hong Basan, kariak bara Abarim, krana karä mantirm idjä ingilakm djari ramok.

21. Aku djari masuman tä akam helohelo, katika ikau magon sanang; tapi koam: aku djaton parabae. Djetä puna hadatm bara katabelam, ikau djaton maku manumon aughku.

22. Riwut akan manambalang karä sakatikm, tuntang karä mantirm akan nihau tawanan; djaton tau dia ikau mahamen palus njukok tagal karä kadarhakam.

23. Ikau, idjä toh mukong Libanon, tuntang manjarangan hong batang seder! kilen ampim karäh tinai, amon kapähäm mantakan ikau, kilau kapähän olo bawi idjä luas?

24. Belom aku, koan Jehowa, alo Jeghonia, anak Jojakim, radja Juda, aton kilau tisin tjap intu lengängku gantau, mahin handak imarutku manganan ikau; — (2.*Kron.*36,9.)

25. Aku handak mandjuluk ikau akan lengän olo, idjä mangatah tahasengm, intu lengän olo, idjä äka kikähm, intu lengän Nebukadnesar, radja Babel tä, tuntang olo Kasdim.

26. Aku handak manganan ikau tuntang indum, idjä djari manak ikau, akan tanah beken idjä puna dia tanah keton, maka hetä keton akan matäi. — (2.*Radja*24,12.)

27. Maka - tanah, idjä paham ingenange handak inulie, djaton iä akan bulie tinai.
28. Kilen, olo toh, Jeghonia tä, kilau talo idjä batawah tuntang ingarak? aton iä kilau talo idjä djaton barega? buhen tinai iä tuntang panakae djari indjakah, inganan akan tanah awang dia kasenae?
29. Joh tanah, tanah, tanah! hining augh Jehowa!
30. Kakai augh Jehowa: Awi manjurat olo tä mandjadi akan tamanang, olo idjä djaton batuah hapus umure; krana hapus panakae dialo idjä biti karäh batuah, mangat mondok hundjun padadusan Dawid, tuntang marentah tanah Juda.

BAGI 23.

Mantir, imam tuntang nabi idjä papa impudji, tinai hukum insauan akae; panumah Kristus, Sakatik bahalap tä, insuman.

1. Pajah keton, karä sakatik, idjä marusak sambil manamburup kawan idjä puna ajungku, koan Jehowa.
2. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Hatallan Israel, tahiu karä sakatik tä, idjä manjakatik djalahan olo ajungku: Keton djari manamburup tabiringku, djari maharak iä, tuntang djaton djari manonggo iä; itä! aku handak mamaläh kadarhakan gawin keton intu keton, koan Jehowa.
3. Tapi bitingku handak manampunae tinai tisan tabiringku bara karä tanah, idjä akan hetä aku djari maharak iä, palus aku handak manduan iä akan puna kandange; tä iä karäh manak dahangdahanga.
4. Tuntang aku handak mampalembut Sakatik akan olo tä, idjä toto karäh manjakatik iä, sampai olo tä djaton akan mikäh hindai, djaton taräwen, djaton intakan, koan Jehowa.
5. Itä! katika karäh dumah, koan Jehowa, maka aku handak mampalembut akan Dawid Salundik idjä tetek tä; iä akan indu radja, marentah bahalap tuntang batuah, sambil malalus kabudjur tuntang katetek hong petak. — (30,3. *Jes.* 4,2; 32,1.)
6. Katika tä Juda karäh lapas, tuntang Israel akan melai sanang; djetoh arae, idjä tumon tä olo manggarä iä: Jehowa idjä äka katetek ita. — (33,16. 1. *Kor.* 1,30.)
7. Tagal tä, itä! katika aton dumah, koan Jehowa, tä olo djaton akan hamauh hindai: belom Jehowa, idjä djari magah olo Israel bara tanah Misir!
8. Tapi: belom Jehowa, idjä djari magah panakan ungkup Israel, palus djari mimbit iä bara tanah hila utara, tuntang bara karä tanah, idjä akan hetä aku djari maharak iä! Krana äwen akan melai intu puna tanahe tinai.
9. Tahiu karä nabi ataiku ngambuar intu huangku, karä tolangku halipak; angatku kilau olo babusau, idjä lajau awi anggor, tagal Jehowa tuntang tagal aughe idjä brasih.
10. Krana tanah kontep olo bakandji, sampai tanah pungupungut awi sapa, äka murep hong padang lepah keang; basa gawin äwen uras papa, tuntang prentahe djaton budjur.

11. Krana nabi tuntang imam uras haliau darhaka; alo hong humangku mahin aku sondau kadarhakae, koan Jehowa.

12. Tagal tä djalan ai akan mandjadi kilau äka malisen hong kakaput, äka äwen tanggarurus palus balongkang; krana aku handak hararepan iä hapan tjalaka intu njelon pamaläh, koan Jehowa.

13. Toto, aku djari mitä arä kagila intu karä nabi Samaria kea, olo tä manudjum hapan aran Baal, tuntang mampalajang olo ajungku, Israel;

14. Tapi intu karä nabi Jerusalem aku mitä kakihal paham; äwen baja bakandji, tuntang manandjaro, tinai manantiring lengän olo parajap, belä olo hobah bara kadarhakae. Uras äwen tä kilau Sodom intu aku, karä oloe sama kilau Gomora.

15. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, tahiu karä nabi tä: Toto, aku handak pakanan olo tä hapan panamar, tuntang mampihop iä hapan danum peru; krana awi karä nabi Jerusalem kaliau djari lembut akan hapus tanah.

16. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Æla keton tarima augh karä nabi, idjä manudjum akan keton; äwen mampalajang keton; iä masanan paitä atäi ai bewäi, tuntang djaton tumon augh Jehowa. — (6,14.)

17. Æwen haradjur hamauh dengan olo, idjä manawah aku: Jehowa djari masuman, keton karäh mangat batuah bewäi; — tinai akan karä olo idjä manandjong tumon pikir atäi ai: tjalaka djaton karäh sampai keton.

18. Krana äwe äwen tä djari ompat Jehowa hakarangka? äwe djari mitä atawa mahining aughe? äwe djari manjenäh aughe mangasene tä?

19. Itä! talo saloh balewut ain Jehowa akan dumah paham kasangite, talo badjea idjä sarosaroi haliai; djetä akan lawo mawi takolok olo darhaka. — (30,23.)

20. Kalait Jehowa djaton akan undur, sampai iä malalus tuntang mampalepah talo idjä kahandak atäie; dapit intu katatesan karä andau keton akan mingat harati tä totototo.

21. Aku djaton djari manjoho karä nabi tä, tinai äwen tä kanaha lembut bewäi; aku djaton djari hamauh dengae, mahin äwen manudjum kea.

22. Krana djaka äwen toto djari ompat manamuni aku hatirok, toto, iä djari masuman karä aughku akan djalahan olo ajungku, tuntang djari mambalang äwen bara djalae idjä papa, tinai bara karä kadarhakan gawie.

23. Aton aku toh Hatalla idjä tokep bewäi, koan Jehowa, tuntang djaton Hatalla akan kedjau kea?

24. Tau kea olo manjahokan arepe intu äka basilim, sampai aku djaton tau mitä iä? koan Jehowa. Djaton hapus langit tuntang petak basuang aku? koan Jehowa.

25. Aku toto djari mahining talo awang insuman karä nabi, idjä manudjum manandjaro hapan arangku, koae: aku djari nupi, aku djari nupi!

26. Kilen katahie djetä melai hong atäi karä nabi, idjä manu-

djum tandjaro? Iä puna nabin tipun ntäi ai.

27. Idjä handak manampat djalahan olo ajungku ngalapean arangku., tagal karä nupie, awang insanae akan karä kolae; sama kilau kare tatoe djari kalapean arangku tagal Baal.

28. Nabi idjä puna panupi, naughe iä masuman nupie; tapi nabi idjä äka aughku, käläh iä masuman aughku totototo: krana akan en tikil mäwoi paräi? koan Jehowa.

29. Dia aughku kilau apui? koan Jehowa; kilau tasal idjä maramok batukarang? — (*Ibran.* 4,12.)

30. Tagal tä, itä! aku handak mawi karä nabi, koan Jehowa, idjä manakau mambalang aughku bara kolae.

31. Itä! aku handak mawi karä nabi, koan Jehowa, idjä hapan augh ai, sambil hamauh: Iä djari masumae.

32. Itä! aku handak mawi äwen, idjä manudjum nupi tandjaro, koan Jehowa, sambil masuman tä, tuntang mampalajang olo ajungku hapan tandjaroe tuntang augh haiang ai, alo aku djaton djari manjoho iä, djaton djari mametäh iä, tinai iä djaton haliai baguna akan utus olo toh, koan Jehowa.

33. Maka amon olo toh, atawa nabi, atawa imam, akan misek ikau, koae: narai tinai prentah hukum Jehowa? tä ikau akan tombah aughe: narai prentahe? aku handak manganan keton, koan Jehowa.

34. Tinai amon nabi, atawa imam, atawa olo beken hamauh: tä prentah hukum Jehowa; — toto, aku handak mamalih mawi olo tä tuntang ungkup humae.

35. Kakai patut keton hamauh, genep biti dengan kolae, tuntang dengan sama arep keton: kilen patombah Jehowa, narai augh Jehowa?

36. Äla manjewut tä tinai prentah babehat ain Jehowa; krana akan genep biti augh ai bewäi karäh maudjadi babehat, basa keton nambalik augh Hatalla idjä belom, Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan itä.

37. Tagal tä keton akan misek nabi: kilen pasombah Jehowa dengam? narai Jehowa djari hamauh?

38. Tapi basa koan keton: prentah babehat ain Jehowa: — tagal tä kakai augh Jehowa: basa keton manjewut augh Jehowa prentah babehat, alo aku djari manjoho keton, koangku: äla keton hamauh: prentah babehat ain Jehowa:

39. Tagal tä, toto, aku handak ngalapean keton lepalepah; keton tuntang lewun keton, idjä djari inengaku akan keton tuntang akan tato keton, aku handak manganae bara baungku.

40. Aku handak manampa kahawen tuntang katawah akan keton katatahi, idjä djaton kalapean.

BAGI 24.

Tanding hapan duä karandjang korma tä.

1. Itä! Jehowa mamprahan akangku aton duä karandjang korma, ingkes intu baun human Jehowa; limbah Nebukadnesar, radja

Babel, djari manamput Jeghonia, anak Jojakim, radja Juda, tuntang karä mantir Juda, tinai karä tukang kaju dengan tukang sanaman, tawanan bara Jerusalem, palus djari mimbit äwen akan Babel. — (2.*Radja*24,14.)

2. Hong karandjang idjä tä aton korma paham kahalape, kilau korma idjä solake masak; tapi hong karandjang idjä tinai papa, djaton tarakinan awi kapapae.

3. Tä Jehowa hamauh dengangku: Narai aton gitam, o Jeremia? Tombah aku: Bua korma; idjä bahalap, iä bahalap haliai; idjä papa tangkalau papa haliai, sampai djaton tarakinan awi kapapae.

4. Tä augh Jehowa sampai aku, koae:

5. Kakäi augh Jehowa, Hatallan Israel: kilau bua korma idjä bahalap toh tumon tä aku handak manahiu masi olo Juda idjä tamput tatawan, idjä djari imungkatku bara äka toh akan tanah olo Kasdim.

6. Aku handak manangkilik masi iä, tuntang handak halalian iä akan tanah toh; aku handak mamangue, tuntang djaton mangarak iä tinai; aku handak mimbul iä, djaton marunape tinai. — (31, 28.)

7. Tinai aku handak manenga akae atäi idjä kasene aku, aku toh Jehowa; palus olo tä akan mandjadi indu djalahan olo ajungku, tinai aku karäh indu Hatallae; krana äwen karäh hobah akangku hapan salepah atäie.

8. Tapi kilau korma papa tä kalotä kapapae, sampai djaton tarakinan, koan Jehowa, kakai aku handak mawi Sedekia, radja Juda, tuntang karä mantire, tinai karä tisan olo Jerusalem, idjä katapasan hong tanah toh, tuntang idjä melai intu Misir. — (29,17.)

9. Aku handak mandjuluk iä akan tjalaka, palus handak manamburup iä kumbangkumbanga hong karä karadjaan hapus petak, nakara äwen mandjadi indu taweh, tanding tuntang tabean, tinai indu sapa hapus hong karä äka, idjä akan tä aku djari manganan iä.

10. Tinai aku handak manjoho padang, lau tuntang peres mantakan äwen, sampai äwen impalomos bara tanah, idjä djari inengaku akae tuntang akan tatoe. — (*Eseg*h.14,21.)

BAGI 25.

Olo Juda tawanan akan Babel udju pulu njelo katahie.

---

1. Djetoh augh, idjä sampai Jeremia tahiu hapus utus olo Juda, intu njelo äpat kahum Jojakim, anak Josia, radja Juda tä, djetä njelo idjä solake kahum Nebukadnesar, radja Babel;

2. Idjä insumau nabi Jeremia akan karä olo Juda, tuntang karä olo Jerusalem, koae:

3. Bara njelo telowalas kahum Josia, anak Amon, radja Juda, palus sampai andau toh, djadi duä pulu telo njelo toh, maka augh Jehowa djari sampai aku, tuntang aku djari masanan tä akan keton totototo; tapi keton djaton haliai maku mahininge.

4. Tinai Jehowa djari kindjap manjoho karä reware, nabi tä, tanggoh keton; tapi keton djaton haliai

maku mahining, tuntang djaton
maku manalingan pinding keton,
uka manumon.
5. Æwen djari hamauh: hobah
keton, genep biti bara djalae idjä
papa, tuntang bara kadarhakan
gawin keton, tä keton haradjur
akan melai hong tanah, idjä djari
inenga Jehowa akan keton tun-
tang akan tato keton, palus kata-
tahi.
6. Æla omba hatalla beken, uka
manempo iä tuntang manjembah
iä, belä keton marahas aku awi
tampan lengän keton, sampai aku
mimbit tjalaka mawi keton.
7. Tapi keton djaton djari ma-
numon aughku, koan Jehowa,
malainkan keton djari marahas aku
awi tampan lengän keton, indu
tjalakan keton kabuat.
8. Tagal tä koan Jehowa, Tu-
han karä kawan talo belom: Basa
keton puna djaton maku mahining
aughku,
9. Itä! aku handak manjoho
manduan karä djalahan olo bara
hila utara, koan Jehowa, tuntang
rewarku Nebukadnesar, radja Ba-
bel tä kea; aku handak mimbit
olo tä mawi tanah toh, tuntang
mawi karä olo idjä mukong he-
toh, tinai karä djalahan olo idjä
hakaliling, aku handak mangerem
tuntang marusak iä, manampa iä
mandjadi indu katjitjis tuntang
kabenjem katatahi.
10. Aku handak mampaterai ma-
rak olo tä augh karami tuntang
kahandjak, augh bakalbanä tun-
tang popoh, augh galingan de-
ngan kalawan sumbo.
11. Hapus tanah toh akan
mandjadi indu karusak tuntang
kabenjem, tä karä djalahan olo toh
akan manempo radja Babel udju
pulu njelo katahie. — (27,22.*Esra*
1,1.*Dan.*9,2.)
12. Tapi amon udju pulu njelo
tä djari hapus, tä aku handak
mamaläh karajap radja Babel, tun-
tang karä olo ai, koan Jehowa,
palus mawi hapus tanah olo Kas-
dim; aku handak manampa tä man-
djadi karusak katatahi.
13. Aku handak malalus mawi
tanah tä karä augh, awang djari
insanangku akae, karä augh awang
djari injurat hong surat toh, idjä
inudjum Jeremia tahiu karä djala-
han olo tä;
14. Sampai djalahan olo idjä ba-
kapal tuntang radja hai akan ma-
hadjipen äwen tä kea. Kakai aku
handak mamaläh mawi äwen tu-
mon kapatute, tumon karä gawin
lengäe.
15. Krana kalotoh Jehowa, Ha-
tallan Israel, djari hamauh deng-
angku: Duan sangkir anggor ka-
sangitku toh bara lengängku, pa-
lus pihop hapan tä karä djalahan
olo, idjä injohoku ikau manalihe;
16. Nakara äwen tä mihope, pa-
lus hujonghajang tuntang njanjau
tagal padang tä, idjä handak im-
paitku mamarak äwen.
17. Tä aku djari manduan sang-
kir bara lengän Jehowa, tuntang
aku djari mampihop hapan tä karä
djalahan olo, idjä djari injoho Je-
howa aku manalihe,
18. Iä tä: Jerusalem tuntang
karä lewun Juda, tuntang radjae
dengan karä mantire, nakara äwen
rusak palus benjem, mandjadi indu
äka katjitjis tuntang sapa, tumon
awang djari andau toh;
19. Tinai Parao, radja Misir,
tuntang karä reware, karä man-
tire, tinai olo ai samandiai;
20. Karä tanah Arab, karä ra-

JER. 25.

djan tanah Us, karä radjan tanah
Pilisti, Askalon, Gasa, Ekron,
tuntang tisan Asdod;
21. Edom tuntang Moab, tinai
olo Amon:
22. Karä radja Tirus, karä radja
Sidon, radjan karä pulau idjä di-
pah tasik;
23. Dedan, Tema, Bus, tun-
tang karä olo idjä basukur;
24. Karä radja Arab, tinai karä
radjan olo idjä balutbaluten, awang
melai hong padang benjem;
25. Karä radja Simri, karä radja
Elam, karä radja Madai;
26. Karä radja hila utara, awang
tokep tuntang awang kedjau haia-
haiak, karä karadjaan hapus ka-
lunen, awang aton hundjun petak.
Maka radja Sesagh tä akan mihop
rahian bara karä olo tä.
27. Maka awi ikau hamauh de-
ngan olo tä: kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
Hatallan Israel: ihop keton busa-
busau, tuntang muta palus ba-
longkang, uka äla keton tau men-
deng tinai intu baun padang, idjä
handak impaitku mamarak keton.
28. Maka amon olo tä djaton
maku manjambut sangkir tä bara
lengäm, uka mihope, tä koam
dengan äwen: kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom:
djaton tau dia keton mihop tä!
29. Krana itä! huang lewu idjä
injewut tumon arangku aku ma-
nampara mahukum, tau keton la-
pas bara hukum? Toto, keton
djaton akan lapas bara hukum;
krana aku mangahau padang man-
takan olo handiai idjä mukong pe-
tak, koan Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom. — (1.*Petr*.4,17.)
30. Maka ikau akan manudjum
karä augh toh akan äwen, sambil
hamauh dengae: Jehowa karäh nja-
kungkong bara äkae gantong, tun-
tang mambo aughe bara äkae me-
lai idjä brasih, iä karäh njakung-
kong paham mawi äkae melai; iä
karäh mahalap, kilau olo pamähes,
mawi karä olo hong petak.
31. Augh lalento tä mandas sa-
ran petak; krana Jehowa aton per-
karae dengan karä djalahan olo, iä
handak masara karä isi samandiai;
tuntang karä olo parajap handak
indjuluke akan padang, koan Je-
howa.
32. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom: Itä! tja-
laka lembut hatuntut hatuntut,
bara djalahan idjä palus akan be-
ken; talo badjea paham akan lem-
but bara saran petak.
33. Tä olo idjä impatäi Jehowa
karäh hakalampah andau tä bara
saran petak palus sarae silae; äwen
djaton inatum, djaton iä induan
tuntang ingubur, malainkan iä
mandjadi kilau tai hong petak. —
(7,33.)
34. Tangis, karä sakatik! bawai
tuntang baring arep keton hong
kawo, keton idjä kapala kawan
tä, krana andau keton impatäi
djari sampai, tuntang keton inam-
burup; tä keton akan balongkang
pusit, kilau sarangan barega.
35. Karä sakatik mahin djaton
kea tau hadari, tuntang kapala
kawan tä djaton kea tau maha-
kan.
36. Tä karä sakatik karäh ma-
nangis, tuntang karä kapala ka-
wan tä karäh mambawai, basa Je-
howa djari marusak talo urepe;
37. Tanae idjä basiwoh tuntang
sanang tä djäri rusak awi kalason
kasangit Jehowa.
38. Kilau singa tabela Iä djari

malihi kalekae, tumon tä tanah äwen djari rusak awi kalason kagagahe, awi kasangite idjä hasep tä.

BAGI 26.

Jeremia indawa uka impatäi; tapi iä lapas tinai indohop Ahikam.

1. Maka intu tamparan karadjaan Jojakim, anak Josia, radja Juda, augh toh sampai bara Jehowa, koae:
2. Kakai augh Jehowa: mendeng ikau hong parantaran human Jehowa, tuntang suman akan olo bara karä lewun Juda, awang tamä hetä, uka sombajang hong human Jehowa, karä augh toh, idjä djari imetähku ikau masumae, äla ikau manapas idjä kabawak augh.
3. Ajaajau olo handak tarima aughm, tuntang genep biti hobah bara djalae idjä papa; tä aku handak mangarajau tagal kapapa tä, idjä handak hapaku hararepan iä tagal kadarhakan gawie. — (36,3.)
4. Toh, awi ikau hamauh dengan äwen: kakai augh Jehowa: djaka keton djaton maku manumon aughku, tuntang belom tumon Toratku, idjä djari inengaku intu baun keton,
5. Mangat keton mahining augh karä rewarku, nabi tä, idjä kindjap djari injohoku tanggoh keton, tapi djaton kea keton djari tarima aughe:
6. Tä, maka aku handak mawi huma toh kilau Silo, tuntang lewu toh akan indu bawak sapan karä utus olo hong petak. — (7,14.)
7. Maka karä imam, nabi tuntang olo arä mahining Jeremia masanan karä augh tä hong human Hatalla.
8. Djadi, amon Jeremia terai masanan talo handiai, idjä djari injoho Jehowa iä masanan akan olo arä, tä maka karä imam tuntang nabi tinai olo arä manawan iä, sambil hamauh: Ikau patut impatäi.
9. Krana buhen ikau djari manudjum hong aran Jehowa, koam: huma toh akan mandjadi kilau Silo, tinai lewu toh karäh rusak, sampai djaton idjä biti olo huange? Palus hapus olo arä hapumpong mawi Jeremia hong human Jehowa.
10. Amon karä mantir kapalan Juda mahining karä perkara tä, maka äwen hagoet bara äka radja tamä human Jehowa, palus mondok intu bauntonggang taheta intu human Jehowa.
11. Tä karä imam tuntang nabi hamauh dengan karä mantir kapala, haiak olo arä, koae: Olo toh patut hukum impatäi, krana iä djari manudjum mawi lewu toh, tumon pinding keton djari mahininge.
12. Tapi tombah Jeremia, koae dengan karä mantir kapala, tuntang dengan olo arä: Jehowa djari manjoho aku manudjum mawi huma toh, tuntang mawi lewu toh, hapan karä augh tä, idjä djari hining keton.
13. Toh, pabudjur dasar tuntang gawin keton, balalu tumon augh Jehowa, Hatallan keton, tä Jehowa karäh mangarajau tagal tjalaka tä, idjä djari insanae mawi keton.
14. Tapi aku, itä! aku intu

lengän keton, naughe ketoa mawi aku tumon kapatut tuntang kabudjur intu matan keton.

15. Tapi buah keton katawan tantutantu, amon keton mampatäi aku, toto keton karäh mamuat daha idjä djaton kasalae akan hundjun arep keton, tinai akan lewu toh, tuntang karä olo huange; krana toto haliai, Jehowa djari manjoho aku tanggoh keton, uka masanan karä augh toh akan pinding keton.

16. Tä, maka mantir kapala tuntang karä olo arä tombah augh imam dengan nabi tä: Olo toh djaton patut hukum matäi, krana iä djari hakotak dengan ita hapan aran Jehowa, Hatallan ita.

17. Tinai isut bakas tanah aton mendeng, palus hakotak dengan hapus olo arä, koae:

18. Migha, olo Maresa tä, djari manudjum djaman Hiskia, radja Juda, sambil hamauh dengan hapus olo Juda, koae: kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Sion karäh ilaku kilau tana, tuntang Jerusalem akan mandjadi indu tujok batu, tuntang lungkoh äka huma toh akan mandjadi indu kajuan.

19. Aton kea Hiskia, radja Juda, tinai hapus olo Juda djari mampatäi iä? paham haream äwen mikäh Jehowa, palus musok intu baun Jehowa, sampai Jehowa mangarajau tagal tjalaka tä, idjä djari insumae mawi äwen. Buhen ita toh handak mamapa hambaruan ita paham?

20. Aton kea idjä biti bihin, idjä manudjum hong aran Jehowa, iä tä Uria, anak Semaja, bara Kiriatjearim; iä tä manudjum mawi lewu tuntang tanah toh, tumon karä augh Jeremia kea.

21. Maka amon radja Jojakim tuntang karä mantire idjä hai, tinai karä kapalae mahining aughe tä, tä radja handak mampatäi iä: maka amon Uria mahining tä, iä mikäh balalu hadari, palus sampai Misir.

22. Tapi radja Jojakim manjoho olo akan Misir, Elnatan, anak Aghbor, tuntang olo beken tinai ompat iä;

23. Äwen tä manduan Uria bara Misir, mimbit iä sampai radja Jojakim, maka iä tä mampatäi iä hapan padang, tuntang manganan hantue lakau karä kubur olo panjelat.

24. Maka lengän Ahikam, anak Sapan, hindjä Jeremia, belä iä injaragh akan lengän olo arä, uka impatäie. — (2.*Radja*22,12.)

BAGI 27.

Juda tuntang karä djalaban olo idjä bakaliling hetä djaton tau dia mamenda Babel.

1. Intu tamparan karadjaan Jojakim, anak Josia, radja Juda, augh djetoh sampai Jeremia bara Jehowa, koae:

2. Kakai augh Jehowa dengangku: Tampa ugar akam tuntang talie, kepan tä intu tekokm.

3. Palus pait tä akan radja Edom, tuntang akan radja Moab, radjan olo Amon, radja Tirus, radja Sidon, hapan lengän sarohae, idjä tanggoh Sedekia, radja Juda hong Jerusalem. — (25,21.)

4. Soho sarohae tä masuman akan karä tuan ai: kakai augh

Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, patut keton masuman akan tuan keton kakai:

5. Aku djari manampa petak, tuntang karä olon, tinai karä meto idjä hundjun hapus petak, hapan kwasangku idjä hai, tuntang lengängku idjä indjudjuku, palus aku manenga tä akan barangai olo tumon kabudjur intu matangku.

6. Maka toh, aku djari manenga karä tanah tä intu lengän Nebukadnesar, radja Babel, rewarku tä; karä meto padang kea mahin djari inengaku akae, uka manempo iä. — (*Dan.*2,37.)

7. Tinai karä djalahan olo akan manempo iä, tuntang anake tuntang äsoe, njamah katika tanah ai kea sampai: tä maka arä utus olo bakapal, tuntang arä radja hai karäh mahadjipen iä.

8. Djadi genep utus olo, tuntang genep karadjaan, idjä djaton maku manempo Nebukadnesar, radja Babel tä, tuntang djaton maku manjontop tekoke penda ugar radja Babel: maka utus olo tä aku handak manggapie hapan padang, lau tuntang peres, koan Jehowa, sampai aku djari mampalomos olo tä hadjamban lengän ai.

9. Tagal tä äla tarima augh karä nabin keton, augh karä nudjum, karä olo panupi, olo idjä pitä hulubalang tuntang tawan pampatah dewa, idjä hamauh dengan keton, koae: keton djaton akan manempo radja Babel tä.

10. Krana olo tä manudjum tandjaroe akan keton, uka mimbit keton kedjau bara tanah keton, sampai aku manganan keton, palus keton rusak.

11. Tapi utus olo tä, idjä manjontop tekoke penda ugar radja Babel, palus manempo iä, utus olo tä handak injohoku melai intu tanahe, koan Jehowa, iä karäh malan hetä tuntang melai huange.

12. Limbah tä aku hakotak dengan Sedekia, radja Juda, tumon karä augh toh, koangku: Sontop tekokm mamenda ugar radja Babel; awi manempo iä tuntang olo ajue, tä keton akan belom.

13. Krana buhen keton handak matäi, ikau tuntang karä olo ajum, awi padang, lau tuntang peres? tumon djari augh Jehowa tahiu genep utus olo, idjä djaton maku manempo radja Babel tä.

14. Toh, äla keton tarima augh karä nabi tä, idjä masanan akan keton, koae: keton djaton akan manempo radja Babel tä; — krana äwen manudjum tandjaroe bewäi akan keton.

15. Krana aku djaton djari manjoho äwen, koan Jehowa, tapi iä manudjum tandjaroe hapan arangku, nakara aku manganan keton, palus keton rusak, tuntang karä nabi tä, idjä manudjum akan keton.

16. Tinai aku hamauh dengan karä imam, tuntang hapus olo arä, koangku: Kakai augh Jehowa: äla keton tarima augh karä nabin keton, idjä manudjum akan keton, koae: toto, ramon human Jehowa tä karäh badjeleng ilian tinai bara Babel; krana olo tä manudjum tandjaroe bewäi akan keton. — (28.3.)

17. Æla keton harap aughe, malainkan awi keton manempo radja Babel, tä keton karäh belom; krana buhen lewu toh akan indu rusak bewäi?

18. Tapi paribasa olo tä toto nabi, djaka augh Jehowa toto intu iä, käläh toh iä blaku intu Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, mangat ramo tä, idjä magon hong human Jehowa tuntang intu humau radja Juda, awang katapasan hong Jerusalem, äla kea tamput irampas akan Babel.
19. Krana kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, tahiu toros hai tä, tahiu talagapanjaup tuntang karä rakar tä, tahiu tisan karä ramoe tä, idjä katapasan hong lewu toh, — (2.*Radja*24,14; 25,13.)
20. Idjä hindai djari irampas Nebukadnesar, radja Babel, metoh iä manamput Jeghonia, anak Jojakim, radja Juda, bara Jerusalem tawanan akan Babel, haiak karä olo hai hong Juda tuntang Jerusalem;
21. Toto, kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, tahiu karä ramo tä, idjä katapasan intu human Jehowa, tuntang intu human radja Juda, tinai hong Jerusalem:
22. Akan Babel djetä karäh inamput, palus akan melai hetä, sampai katika, amon aku karäh manahiu tä tinai, koan Jehowa; katika tä aku handak mimbit tä tinai, palus halalian tä tinai akan äka toh.

BAGI 28.

Hananja manandjaro; hukume insanan Jeremia.

1. Djadi, intu njelo tä kea, kahum tamparan karadjaan Sedekia, radja Juda, intu njelo äpat, bulan limä, maka Hananja, anak Asur, nabi tä idjä bara Gibeon, hamauh dengangku hong human Jehowa, intu baun karä imam tuntang olo arä samandiai, koae:
2. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: aku djari mamelek ugar radja Babel.
3. Duä njelo hindai maka aku handak halalian akan äka toh karä ramon human Jehowa, idjä djari irampas Nebukadnesar, radja Babel, bara äka toh, idjä imbite akan Babel. — (27,19.)
4. Tinai aku handak mimbit Jeghonia, anak Jojakim, radja Juda, tuntang olo handiai, idjä inamput tawanan bara Juda, idjä sampai Babel, buli kaleka toh tinai, koan Jehowa; krana aku handak mamelek ugar radja Babel tä.
5. Tä nabi Jeremia hamauh dengan nabi Hananja, intu baun karä imam, tuntang intu baun olo arä handiai, idjä mendeng hong human Jehowa;
6. Koan nabi Jeremia: Amen, käläh Jehowa malaluse! käläh Jehowa mandähen karä aughm, idjä djari inudjum awim; mangat iä halalian karä ramon human Jehowa, tuntang mimbit olo handiai, awang djari inamput tawanan, buli bara Babel akan äka toh.
7. Tapi toh, hining ikau augh djetoh, idjä insumangku intu pindingm, tinai intu pinding olo arä.
8. Arä nabi djaman horan, idjä helo bara aku tuntang bara ikau, djari manudjum parang, tjalaka tuntang peres mawi arä tanah, tuntang arä karadjaan awang hai:
9. Toh, amon nabi manudjum

kasanang, tuntang augh nabi tä tulus kea, tä nabi tä karäh kasenan, djaka Jehowa toto djari manjoho iä.
10. Tä, maka nabi Hananja mengkak ugar tä bara tekok nabi Jeremia, sambil mamelek tä.
11. Tuntang Hananja hamauh intu baun olo arä, koae: Kakai augh Jehowa: kalotoh aku handak mamelek ugar Nebukadnesar, radja Babel, limbah hapus duä njelo, palus mengkak tä bara tekok karä utus olo. Maka nabi Jeremia hagoet buli äkae.
12. Tapi augh Jehowa sampai Jeremia, limbah nabi Hananja djari mengkak mamelek ugar tä bara tekok nabi Jeremia, koae:
13. Lius, saman akan Hananja, koam: kakai augh Jehowa: ugar kaju djari imelekm, toh ikau akan manampa ugar sanaman manganti djetä.
14. Krana kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Aku djari mangkepan ugar sanaman intu tekok karä djalahan olo toh, uka iä manempo Nebukadnesar, radja Babel: djaton tau dia olo manempo iä, krana karä meto padang kea mahin djari inengaku akae.
15. Maka koan nabi Jeremia dengan nabi Hananja: Hining toh Hananja! Jehowa djaton djari manjoho ikau, baja ikau kabuatm djari mampaharap olo toh hapan tandjarom.
16. Tagal tä kakai augh Jehowa: Itä! aku mambaring manganan ikau bara petak; njelo djetoh ikau akan matäi, basa ikau djari hamauh, muas olo dengan Jehowa.
17. Tumon tä nabi Hananja matäi hong njelo djetä kea, intu bulan udju.

BAGI 29.

Surat Jeremia impaite akan karä olo Juda idjä tawanan hong Babel, masuman kapatut gawie akan äwen.

---

1. Maka djetoh karä augh surat tä, idjä impait nabi Jeremia bara Jerusalem akan karä mantir kapala awang djari tamput tawanan, tinai akan karä imam, nabi, tuntang akan hapus olo arä, idjä djari tawanan awi Nebukadnesar bara Jerusalem akan Babel.
2. Limbah bara radja Jeghonia, tuntang sawan radja, tuntang mantir dalam, tinai karä mantir kapala hong Juda dengan Jerusalem, haiak karä tukang kaju dengan tukang sanaman djari nihau bara Jerusalem. —(*2.Radja*24,15.)
3. Iä mampait surat tä hadjamban lengän Elasa, anak Sapan, äwen duä Gemarja, anak Hilkia, idjä injoho Sedekia, radja Juda, akan Babel, tanggoh Nebukadnesar, radja Babel. Maka kakai aughe:
4. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, dengan karä olo tawanan, idjä djari injohoku tawanan bara Jerusalem akan Babel.
5. Pangun huma, äka keton tau melai, awi mambulan kabon, mangat tau kuman buae;
6. Awi masawä, mangat manak hatuä bawi, tinai pasawä anak keton idjä hatuä, tuntang pabanä anak keton idjä bawi, mangat iä kea manak hatuä bawi, dahangdahanga hetä, uka äla munos.

7. Gan kahalap akan lewu tä, idjä akan hetä aku djari manjoho keton tawanan, haiak laku akae intu Jehowa, krana huang berkat ai keton kea tamput bara berkat.

8. Krana kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Æla keton maku imunga karä nabi tuntang nudjum, idjä marak keton, tinai äla tarima olo panupi baris keton, idjä injoho keton nupi akan keton. — (14, 14.)

9. Krana olo tä manudjum tandjaroe hapan arangku; aku djaton djari manjoho iä, koan Jehowa.

10. Krana kakai augh Jehowa: Toto, amon udju pulu njelo djari hapus hong Babel; tä aku handak manjupa keton, tuntang malalus augh asingku akan keton, balalu halalian keton tinai akan äka toh. — (25,11.)

11. Krana aton bewäi pikirku akan keton, koan Jehowa, pikir kasanang, tapi djaton pikir tjalaka, aku handak malalus tä akan keton dapit tumon kaharap keton.

12. Tä keton karäh blaku intu aku, tuntang lius musok aku, maka aku handak tarima augh keton.

13. Keton karäh manggau aku palus soudau, asal keton manggau aku hapan salepah atäi. — (5.*Mos.* 4,29.)

14. Maka aku handak injondau keton, koan Jehowa, tuntang aku handak paterai keton tawanan, tinai handak mamumpong keton bara karä utus olo, bara karä kaleka, idjä akan hetä aku djari maharak keton, koan Jehowa; tuntang aku handak halalian keton buli äka tä tinai, idjä bara hetä aku djari manjoho keton tawanan.

15. Basa koan keton: Jehowa djari mampendeng arä nabi akan ikäi hong Babel.

16. Tagal tä kakai augh Jehowa tahiu radja tä, idjä mondok huundjun padadusan Dawid, tinai tahiu karä olo idjä melai hong lewu toh, iä tä karä paharin keton, idjä djaton djari tamput tawanan haiak dengan keton;

17. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Toto, aku handak manjoho padang, lau tuntang peres manjangkelang äwen; tinai aku handak mawi äwen kilau bua korma awang papa, idjä djaton tarakinan tagal kapapae. — (24,8.)

18. Tuntang aku handak manjasah likut olo tä hapan padang, lau tuntang peres, tinai aku handak manamburup iä kumbangkumbanga akan karä karadjaan hong petak, mandjadi indu sapa tuntang karusak, tinai indu äka katjitjis, haiak indu tawah karä utus olo, idjä akan hetä aku djari maharak iä.

19. Basa äwen tä djaton djari manumon aughku, koan Jehowa, metoh aku djari kindjap manjoho karä rewarku, nabi tä, tanggoh iä; tapi keton djaton maku mahining, koan Jehowa.

20. Tapi käläh keton handiai, idjä djari tamput tawanan, idjä djari injohoku bara Jerusalem akan Babel, hining keton augh Jehowa!

21. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, tahiu Aghab, anak Kolaja, tinai Sedekia, anak Maaseja, idjä manudjum manandjaro akan keton, hapan arangku: Itä! aku handak mandjuluk äwen duä tä akan lengän Nebukadnesar, radja Babel; iä tä

karäh mampatäi äwen intu baun ke-
ton. — (27,10.)
22. Tuntang karä olo Juda, idjä
tawanan hong Babel, karäh ma-
njewut iä indu tanding sapa, koae:
käläh Jehowa mawi keton kilau
Sedekia äwen duä Aghab, idjä
matäi injehäi radja Babel belohe-
lom.
23. Basa äwen tä paham marajap
hong Israel, tuntang habandong
dengan sawan kolae, tinai masuman
augh tandjaro hapan arangku, idjä
djaton djari imetähku iä: aku idjä
katawan tä, tuntang idjä saksie,
koan Jehowa.
24. Tinai ikau akan hamauh ma-
wi Semaja, olo Nehalam tä:
25. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom, Hatallan
Israel: basa ikau djari mampait
surat hapan aram akan olo arä
idjä hong Jerusalem, tuntang akan
Sepanja, anak Maaseja, imam hai
tä, tinai akan karä imam awang
beken, idjä kalotoh aughe:
26. Jehowa djari manampa ikau
mandjadi imam gantin imam Joja-
da, uka keton mangapala human
Jehowa, mingat karä olo gila tä,
idjä mangarasau manjewut arepe
nabi, mangat manutup tuntang
mamanga iä.
27. Toh, buhen ikau djaton ma-
djar Jeremia, olo Anatot tä, idjä
manjewut arepe nabi intu ke-
ton?
28. Krana iä djari manjoho olo
tanggoh ikäi hong Babel, masanan
kalotoh: tawanan tä tahi hindai;
pangun bewäi huma, tuntang me-
lai hetä, imbul pambulan, kuman
buae.
29. Maka imam Sepania djari mam-
basa surat tä intu pinding nabi
Jeremia.
30. Tagal tä augh Jehowa sam-
pai Jeremia, koae:
31. Soho olo tanggoh äwen idjä
tamput tawanan tä, sanan: kakai
augh Jehowa tahiu Semaja, olo
Nehalam: Basa Semaja djari ma-
nudjum akan keton, alo aku dja-
ton djari manjoho iä, sambil mam-
paharap keton intu tandjaroe,
32. Tagal tä, maka kakai augh
Jehowa: itä! aku handak mamaläh
mawi Semaja, olo Nehalam tä,
tuntang panakae, sampai djaton idjä
biti hindai akae, idjä melai intu
marak utus olo toh, tinai djaton
iä akan mitä kahalap tä, idjä han-
dak ilalusku intu djalahan olo ajung-
ku, koan Jehowa: krana iä djari
muas olo dengan Jehowa.

BAGI 30.

Limbah tjalaka idjä paham djalahan olo ain Hatalla karäh indohop, tinai Radjae idjä toto karäh marentah iä.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
sampai Jeremia, koae:
2. Kakai augh Jehowa, Hatal-
lan Israel: bintik karä augh tä,
idjä djari insumangku akam, huang
surat.
3. Krana itä! katika aton du-
mah, koan Jehowa, tä maka aku
handak paterai djalahan olo ajung-
ku, Israel tuntang Juda tä, tawa-
nan, koan Jehowa, tuntang akn
handak halalian äwen buli tanah tä
tinai, idjä djari inengaku akan ta-
toe, mangat iä akan manjores tä.
4. Maka djetoh karä augh, idjä
djari insanan Jehowa tahiu Israel
tuntang Juda.
5. Krana kakai augh Jehowa:

Ita mahining augh pampikäh, uras panaräwen, tapi djaton kasanang!

6. Isek, ingat, tau olo hatuä päpä manak? Maka kilen tinai aku mitä karä olo hatuä tä murut kahange, kilau olo bawi idjä handak luas, tinai ampin baue uras kalas lali?

7. Pajah! andau tä babehat haliai, djaton pudji kalotä; djetä katika kadjakä akan Jakob: tapi iä akan ilapas kea bara tä.

8. Krana intu andau tä, koan Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, aku handak mamelek ugar bara tekokm, tuntang manggeto pasong bara lengäm, nakara olo beken djaton akan mahadjipen ikau hindai.

9. Tapi äwen karäh manempo Jehowa, Hatallae, tinai radjae Dawid tä, idjä handak impalembutku akan äwen.

10. Tagal tä äla mikäh, ikau, o rewarku Jakob, koan Jehowa, äla taräwen, joh Israel! krana itä! aku handak maliwus ikau bara tanah idjä kedjau, tuntang panakam bara tanah äkae tawanan; tä Jakob akan buli, belom sanang tuntang landang, djaton idjä akan manaräwen iä.

11. Krana aku mampahaiak ikau, koan Jehowa, handak maliwus ikau; krana aku handak mampalomos karä olo kapir tä, idjä marak äwen aku djari manganan ikau; tapi aku djaton handak mampalomos ikau, baja aku handak madjar ikau ombeombet, belä ikau mado arepm brasih, djaton kasalam.

12. Krana kakai koan Jehowa: Peresm tä papa haliai, tuntang himangm djaton tau halit.

13. Djaton idjä biti, idjä batokäi nguan lutam, tatamba djaton aim.

14. Karä kapatohm ngalapean ikau, djaton paraba ikau, krana aku djari mamukul ikau kilau mamukul musoh, hapan djara katulas, djetä tagal kadarhakam idjä paham, basa dosam kutoh karäe.

15. Buhen ikau mambawai tagal peresm, tuntang tagal kapähäm idjä baka matäi? tagal kahain kadarhakam, tinai tagal dosam idjä kutoh karäe aku djari mawi ikau kalotä.

16. Maka karä olo idjä djari kuman ikau akan kinan kea: karä idjä djari mandjakä ikau akan tawanan; karä olo idjä djari marampas ikau akan irampas tinai, tuntang olo handiai idjä djari manarik ikau aku handak mandjuluke indu inarik kea.

17. Krana aku handak mampanjurong akam tuntang mampahalit himangm, koan Jehowa; basa olo manggarä ikau: idjä inganan tä, Sion djaton olo tahiue hindai.

18. Kakai augh Jehowa: Itä! aku handak paterai karä tingkap Jakob tawanan, tinai aku handak masi karä äkae melai, lewue tä karäh imangun tinai hong lungkohe, tuntang huma sombajang tä impendeng tumon ampie solake.

19. Bara hetä karäh lembut augh tara tuntang njanji; krana aku handak mangapal iä, tuntang djaton haliai iä munos; aku handak mampahai iä, tapi djaton haliai iä naniha.

20. Panakae karäh mandjadi kilau djaman horan, tuntang ungkup olo tä karäh indähen intu baungku, tinai aku handak mamaläh mawi karä olo idjä mararat iä.

21. Iä, idjä äka kahaie tä, karäh lembut bara äwen, Idjä marentah tä karäh blua bara bentok

äwen, iä tä handak injohoku mang-
gapi, tinai iä karäh marantep aku;
krana äwe iä tä idjä mandal, uka
tau manggapi aku? koan Jehowa.
22. Maka keton akan mandjadi
djalahan olo ajungku, tuntang aku
toh handak mandjadi Hatallan ke-
ton.
23. Itä! riwut barat Jehowa ka-
räh dumah maujangit, talo badjea
paham sawosawoh, palus lawo mawi
takolok olo darhaka.
24. Kalason kasangit Jehowa tä
djaton akan terai, sampai iä djari
malalus kahandak atäie. Dapit in-
tu katatesan karä andau keton ka-
räh mingat tuntang harati tä.

BAGI 31.

Hapus utus olo ain Hatalla karäh salamat, Hatalla handak manampa djandji taheta akan äwen.

1. Katika tä kea, koan Jeho-
wa, aku handak indu Hatallan karä
hamputan olo Israel, tuntang olo
tä akan indu djalahan ajungku.
2. Kakai augh Jehowa: Olo idjä
katapasan bara padang, djari son-
dau asi hong padang tunis benjem,
iä tä Israel; aku handak hagoet
mampalandang iä.
3. Bara kedjau bewäi Jehowa
djari mamala akangku. Toto, aku
djari sinta ikau, sintangku palus
katatahi, tagal tä aku djari mam-
bet ikau hapan asi marantep aku.
4. Toh, maka aku handak ma-
ngapal ikau tinai, tä ikau toto
bakapal, o budjang bawi, Israel;
ikau karäh ramirami bagandang ti-
nai, omba olo busik bagandut.
5. Ikau akan mimbul pambulan
anggor tinai hundjun bukit Sama-
ria, maka olo idjä mambulan tä
akan kuman buae kea.
6. Krana katika karäh dumah,
amon karä olo djadjaga hong bu-
kit Epraim mantehau: has, tatap
keton, ita hagoet akan Sion, tang-
goh Jehowa, Hatallan ita.
7. Krana kakai augh Jehowa:
Handjahandjak, lahap tagal Jakob,
basasurak tagal kapalan karä olo
kapir! ambo augh mantehau, njanji
tuntang hamauh: o Jehowa, haga
olo ajum, Israel idjä katapasan tä.
8. Toto, aku handak manduan
olo tä bara tanah hila utara, han-
dak mamumpong iä bara hapus
saran petak, tuntang karä olo ba-
butä dengan olo kait, karä olo
batihi tuntang idjä haru luas awang
marak äwen: sampai karäan haliai
äwen karäh buli kantoh.
9. Haiak manangis äwen karäh
dumah tuntang blaku doa, tä aku
handak magah iä, mimbit iä sam-
pai tahasak danum, mahoroe dja-
lan rampar, äkae djaton tau tan-
tarang, krana aku puna bapa Israel,
Epraim tä anakku idjä bakas. —
(50,4.)
10. Hining augh Jehowa, o karä
olo kapir! suman akan karä pulau
idjä kedjau, sambil hamauh: iä,
idjä djari manamburup Israel, han-
dak mamumpong iä tinai, tuntang
handak manonggo iä kilau sakatik
manonggo kawan ai.
11. Krana Jehowa djari manewus
Jakob, tuntang djari maliwus iä
bara lengän olo, idjä abas bara iä:
12. Tagal tä äwen karäh dumah,
haiak basasurak hong bukit Sion,
batawotawon iä karäh dumah tang-
goh ramo panengan Jehowa, tang-
goh gendom tuntang anggor, ti-
nai undus, tabiri sapi, tuntang
hambaruae karäh mandjadi kilau ka-

bon idjä injiram, djaton akan nga-
rising tinai.
13. Tä karä budjang bawi karäh
ramirami bagandut, tinai budjang
hatuä tuntang olo bakas haiahaiak;
krana aku handak malih tatume
mandjadi kahandjak, tuntang handak
mampong iä, haiak mampahandjak
iä limbah karä kapähäe tä.
14. Aku handak mameda atäi
karä imam hapan enjak, tinai dja-
lahan olo ajungku karäh tohok awi
kutoh ramongku, koan Jehowa.
15. Kakai augh Jehowa: Aton
lembut hong Rama augh tatum,
augh tangis paham haliai; Rahel
manatum tagal anake, tuntang iä
djaton maku iampong tagal anake,
basa djetä djaton hindai. — (1.
*Mos.*35,19.*Matt.*2,18.)
16. Tapi kakai augh Jehowa:
Sarenan tangism, terai djohon ma-
tam, krana kapähäm tä toto aton
balähe, koan Jehowa; krana äwen
tä karäh buli bara tanah musohe.
17. Krana akan karä panakam
aton kutoh kaharape, koan Jeho-
wa, krana panakam akan buli ta-
nah ajue.
18. Aku djari mahining bewäi
Epraim masuman kapähäe, koae:
ikau djari mandjara aku, aku toto
indjara kilau sapi tabela, idjä hin-
dai impalinek. Obah aku, tä aku
toto hobah, krana ikau Jehowa,
Hatallangku. — (17,44.)
19. Toto, limbah aku iobah, aku
djari manjasal, tinai limbah aku
djari kasene arepku, aku mamantu
bitingku tuntang mahamen; toto,
aku njukok, basa aku indu manang-
gong kahawen tagal karajapku pe-
sangku tabela.
20. Dia Epraim anakku idjä ingi-
lakku? dia iä idjä anak äka hu
angku? Krana aku mingat bewäi
talo idjä djari insanangku akae,
tagal tä huangku blasut dengae,
djaton tau dia aku masi iä, koan
Jehowa. — (*Hos.*11,8.)
21. Tampa kata, pendeng toros
akam, awi manintu atäim akan
djalan tä, idjä djari ihoroem; bu-
li tinai, o budjang bawi, Israel,
buli tinai akan karä lewum djetoh!
22. Kilen katahie ikau handak
namuäi, o anak bawi idjä parisang
siasiar? krana Jehowa djari manam-
pa talo taheta hong petak; sawä
akan mamalok banae tinai.
23. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom, Hatallan
Israel: Augh toh tinai olo karäh
hapae hong tanah Juda, tuntang
hong karä lewue, amon aku mam-
paterai tawanae: käläh Jehowa mam-
berkat ikau, joh äka katetek, ikau
bukit idjä brasih! — (29,14.)
24. Juda tuntang karä olo le-
wun ai samasama akan melai hetä,
olo malan tuntang olo idjä gojang-
gapa dengan kawan metoe.
25. Krana aku handak mameda
hambaruan idjä ujuh, tinai mamuas
karä hambaruan awang kapähä,
— (*Matt.*11,28.)
26. Tagal tä aku djari misik
haiak bihikbalingau, tapi tirohku
tä paham bakalis.
27. Itä! andaue aton dumah,
koan Jehowa, tä aku handak mam-
panak ungkup Israel tuntang ung-
kup Juda, olon tuntang meto.
28. Sama kilau aku djari mang-
karenä gawingku tagal olo tä, uka
marunap, mangarak, mandarai, ma-
rusak tuntang mawi tjalaka, kalotä
kea aku handak mangkarenä ga-
wingku tagal olo tä, uka mamang-
un haiak mimbul, koan Jehowa.
29. Katika tä olo djaton akan
hamauh hindai: karä bapae djari

kuman kantan anggor, palus kasi-
ngan anake manjilo. — (*Esegh.*
18,2.)
30. Malainkan genep biti akan
matäi tagal kasalan ai kea, tinai
genep olo idjä kuman kantan bua,
kasingae kea akan manjilo.
31. Toto, katika aton dumah,
koan Jehowa, tä aku handak ma-
nampa djandji taheta dengan ung-
kup Israel tuntang ungkup Juda.
— (*Ibran.*8,8.)
32. Djaton tumon djandji tä, idjä
djari inampaku dengan karä tatoe,
metoh aku ngagalan lengäe mam-
plua iä bara tanah Misir; tuntang
djandji tä äwen djaton djari maha-
gae, baja aku akan mamaksa ma-
hukum iä, koan Jehowa.
33. Malainkan djetoh djandji tä,
idjä handak inampaku dengan olo
Israel limbah bara katika toh, ko-
an Jehowa: aku handak manenga
Toratku intu huange, tinai manju-
rat tä intu tampong atäie; aku han-
dak indu Hatallae, tuntang olo tä
akan djalahan ajungku.
34. Tinai djaton hindai genep
olo tä akan madjar kolae tuntang
paharie, koae: käläh mangasene
Jehowa! Krana olo handiai karäh
kasene aku, hai korik, koan Je-
howa: krana aku handak mampun
kadarhakae, tuntang djaton mingat
dosae hindai. — (33,8.)
35. Kakai koan Jehowa, idjä ma-
nenga matanandau indu kalawa han-
dau, tinai bulan tuntang karä bin-
tang tumon atohe indu kalawa ha-
malem, idjä manggerek tasik sam-
pai riake gotogotok, Jehowa, Tu-
han karä kawan talo belom, puna
arae:
36. Amon karä atoh talo tä lepah
bara baungku, koan Jehowa, tä
maka panakan Israel kea akan lepah,
sampai iä djaton indu utus olo hindai
intu baungku haradjur katahin karä
andan.
37. Kakai augh Jehowa: Amon
olih mukur langit ngambo, tuntang
mariksa galang petak ngiwa, tä
aku handak manganan hapus pa-
nakan Israel tagal karä gawie tä,
koan Jehowa.
38. Itä! katika aton dumah, koan
Jehowa, tä maka lewu toh karäh
imangun tinai akan Jehowa, bara
tjandin Hananeel sampai hauntong-
gang puting lewu tä.
39. Tali sipat akan mahalau dje-
tä tinai mimes lungkoh Gareb, mu-
les tinai sampai Goat.
40. Hapus djanah hantu kea tun-
tang kawo tä, tinai hapus tanah
sampai sungäi Kidron, mimes pu-
ting banntonggang hadjaran hila
timor, karäh indu äka brasih ain
Jehowa; maka djetä djaton karäh
irunap atawa imelek tinai.

BAGI 32.

Jeremia mamili tana akan indu kata, olo Israel toto akan buli tanahe.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
sampai Jeremia intu njelo sapulu
kahum karadjaan Sedekia, radja
Juda, njelo djetä njelo hanjawalas
kahum Nebukadnesar.
2 Katika tä kawan parang radja
Babel mangapong Jerusalem, tun-
tang nabi Jeremia aton inutup
hong huma djadjaga, idjä darah
human radja Juda. — (2.*Radja*
25,1.)
3. Krana Sedekia, radja Juda,
djari manjoho manutup iä, koae:
Buhen ikau manudjum, koam:
kakai augh Jehowa: Itä! aku man-

djuluk lewu toh akan lengän radja Babel, iä akan mandinoe.
4. Sedekia, radja Juda, mahin djaton karäh mahakan lengän olo Kasdim, tapi toto, iä karäh injaragh akan lengän radja Babel, bitie karäh hakotak dengae, tuntang matae karäh manampajah iä; — (34,3.)
5. Iä karäh mimbit Sedekia tawanan akan Babel, hetä kea iä akan melai sampai aku manjoho iä matäi, koan Jehowa; alo keton mamarang malawan olo Kasdim, djaton kea keton manang.
6. Maka koan Jeremia: Augh Jehowa djari sampai aku, koae:
7. Itä! Hanameel, anak mamam Salum, karäh tanggoh ikau, koae: awi ikau mamili tanangku, idjä hong Anatot, krana ikau idjä tokep patut mamili tä.
8. Tumon tä maka Hanameel, anak amaku tä, tanggoh aku hong äka djadjaga, kilau augh Jehowa, sambil hamauh dengangku: Pili tanangku tä, idjä hong Anatot, idjä intu tanah Benjamin; krana djetä patut akam, basa ikau kola tokep; käläh pili tä akam. Tä aku harati djetä augh Jehowa.
9. Palus aku mamili tana tä, idjä hong Anatot, bara Hanameel, anak amaku tä, tuntang aku manimbang rear akae, udjuwalas sekel salaka.
10. Tinai aku maneken surat, tuntang mantjatjak djetä, haiak manduan olo saksi mitäe, metoh aku manimbang rear tä hapan taradju.
11. Limbah tä aku mina surat mamili tä, idjä intjatjak indampul tumon hadat prentah, tinai salinae idjä bukäi,
12. Tuntang aku manenga surat mamili tä akan Barugh, anak Nerija, Nerija anak Maghseja, intu matan Hanameel, anak amaku, tuntang intu matan karä olo saksi, idjä djari maneken tanda tangae huang surat mamili tä, intu baun karä olo Jehudi, awang aton huang äka djadjaga.
13. Maka aku manjoho Barugh intu baun karä olo tä, koangku:
14. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Duan surat toh duäduä, surat mamili idjä intjatjak indampul tuntang salinae idjä bukäi toh, palus ina tä hong landai petak, mangat tau ihaga tahi.
15. Krana kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Dapit olo karäh mamili tinai huang tanah toh huma, tana, pambulau anggor.
16. Maka limbah aku djari manenga surat mamili tä akan Barugh, anak Nerija, aku blaku intu Jehowa, koangku:
17. Kajah, pangkahai Tuhan Jehowa! Toto, ikau djari manampa langit tuntang petak hapan kaabasm idjä paham, tuntang lengäm idjä inantadjokm, tuntang puna djaton talo idjä mahin bahali akam.
18. Ikau idjä malalus asim akan bakojakojan, haiak mamaläh kadarhakan bapae intu pakuan anake idjä rahian bara iä; ikau pangkahai Hatalla, idjä paham kwasa, Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom puna aram;
19. Idjä paham kapintar karä akalm, tuntang paham kwasa karä gawim; krana matam haradjur riaram mitä karä djalan olo kaluneu, mangat mauenga akan genep bititumon djalan ai, kapatut gawie. — (10,6;16,17.)

20. Ikau idjä djari manampa ku-
toh kata tuntang talo heran hong
tanah Misir, palus sampai andau
toh, ' alo intu olo Israel alo intu
olo beken, ikau djari mampahai aram,
kilau aton andau toh.'
21. Ikau djari mamplua djalahan
olo ajum, Israel tä, bara tanah Mi-
sir, hapan kata tuntang talo heran,
hapan lengäm idjä kwasa tuntang
penangm idjä inantadjokm, hapan
talo pampikäh idjä paham.
22. Ikau' djari manenga akan
äwen tanah toh, idjä djari injum-
pahm akan karä tatoe, handak ma-
nenga tä akae, tanah idjä nahasak
djohon tusun moto tuntang danum
madu.
23. Maka sama olo tä djari tamä,
tuntang djari manduan tä indu jo-
resae, tä iä djaton djari manumon
aughm, tuntang djaton djari be-
lom tumon Toratm; djaton talo idjä,
awang djari injohom äwen mawie,
djari ilaluse; tagal tä ikau djari
magah mawi äwen karä tjalaka toh.
24. Itä! kota tasaran tä! djetä
djari tokep lewu, uka mampalah tä;
badjeleng lewu akan indjuluk intu
lengän olo Kasdim, idjä mamarang
mangapong tä, tagal padang, lau
tuntang peres: tumon djari pasu-
mam, toto kea tulus kalotä, ikau
kea aton mitä tä.
25. Tinai ikau, o pangkahai Tu-
han, Jehowa, djari manjoho aku:
pili akam tana tä hapan rear, tun-
tang duan olo saksi mitäe, alo le-
wu toh karäh injaragh akan lengän
olo Kasdim.
26. Tä augh Jehowa sampai Je-
remia, koae:
27. Itä, aku toh Jehowa, Hatal-
lan karä isi; aton kea talo idjä, idjä
bahali akangku?
28. Tagal tä kakai augh Jehowa:
Itä! aku mandjuluk lewu toh akan
lengän olo Kasdim, akan lengän
Nebukadnesar, radja Babel, toto
lewu toh karäh dino awie.
29. Olo Kasdim, idjä mamarang
lewu toh, akan tamä kea, balalu
manusul lewu toh, mangähu iä le-
pah lingis tuntang karä huma, idjä
hundjun sapaue olo djari hagaro
akan Baal, tuntang djari manusuh
parapah talo ihop akan hatalla be-
ken, hapae mamparahas aku.
30. Krana panakan Israel tuntang
panakan Juda bara pesae tabela baja
djari mawi talo papa bewäi intu
matangku; krana panakan Israel
haradjur djari mamparahas aku ha-
pan tampan lengäe, koan Jehowa.
31. Krana katahin lewu toh alon.
bara andau olo djari mamangun tä
palus andau toh, baja djetä ma-
nampa kalaitku, tuntang bukun
kasangitku, sampai aku akan ma-
nganan iä bara baungku:
32. Tagal karä kadarhakan lo
Israel tuntang olo Juda, idjä ia-
wie hapae marahas aku, äwen tun-
tang karä radjae, mantire, imame,
tinai nabiu äwen, tuntang karä olo
Jerusalem samandiai;
33. Idjä djari manalikut aku tun-
tang djaton manaharep, alo aku
haradjur madjar äwen totototo,
tapi äwen djaton maku mahining
tuntang tarima adjar.
34. Tinai äwen djari mingkes ta-
lo kadjilek idjä hapae hong hu-
mangku, idjä djari inggarä tumon
arangku, hapae mangihal djetä. —
(2.*Radja*21.4.)
35. Iä djari manampa äka gan-
tong ain Baal, idjä hong djanah
Benhinom, uka mampatandjong
mamapui anake hatuä bawi akan
Mologh, talo idjä djaton haliai injo-
hoku iä, ranang ataiku mahin dia

kalotä; äwen mawi talo kihal kakai, uka mamahir olo Juda badosa. — (3.*Mos.*18,21.)
36. Maka toh, tagal tä kakai augh Jehowa, Hatallan Israel, tahiu lewu toh, idjä koan keton, iä indjuluk akan lengän radja Babel awi padang, lau tuntang peres:
37. Itä! aku handak mamumpong olo tä bara karä tanah, idjä akan hetä aku djari manganan iä huang kalaitku, huang kasangitku tuntang paham karahasku; aku handak halalian äwen tä tinai buli äka toh, haiak manjoho iä melai sanang.
38. Toto, olo tä akan indu djalahan olo ajungku, tuntang aku akan Hatallae.
39. Aku handak manenga akae atäi bulat, djalae bulat kea, mangat äwen haradjur mikäh aku indu kahalap ai kea, tuntang karä anake rahian bara iä.
40. Aku handak manampa djandji idjä katatahi dengan olo tä, aku djaton handak terai mamberkat iä, tuntang aku handak manampa atäie mikäh aku, uka äla äwen undur bara aku.
41. Mamberkat äwen tä, djetä karäh indu äka kahandjakku, tinai aku handak mimbul äwen hong tanah toh totototo, hapan salepah atäi, hapus huangku.
42. Krana kakai augh Jehowa: Kilau aku djari magah tjalaka paham mawi utus olo toh, kakai aku handak manjampai akae karä talo bahalap kea, idjä djari insumangku akae.
43. Tä tana karäh imili tinai hong tanah toh, idjä koan keton: djetä rusak benjem, sampai olon tuntang meto djaton hetä, tinai djetä djari indjuluk akan lengän olo Kasdim.
44. Tana karäh imili hapan rear, tuntang surat mamili tä karäh imintik haiak intjatjak indampul, tuntang olo saksi, hong tanah Benjamin, hong karä äka hakaliling Jerusalem, hong karä lewun Juda, hong karä lewu intu bukit hatinggang, hong karä lewu äka rampar, hong karä lewu hila salatan; krana aku handak mampaterai tawanae, koan Jehowa. — (29,14.)

BAGI 33.

Hatalla handak halalian olo Israel; Kristus tuntang karadjaan ajue insuman.

1. Maka augh Jehowa sampai Jeremia tingkat idjä duä, kahum iä magon inutup hong äka djadjaga, koae: — (32,2.)
2. Kakai augh Jehowa, idjä malalus talo tä, Jehowa idjä manatap tuntang mandähen tä, Jehowa arae:
3. Laku intu aku, tä aku handak tombah aughm, balalu handak masanan akam talo hai tuntang basilim, idjä djaton kasenam.
4. Krana kakai augh Jehowa, Hatallan Israel, tahiu karä huma intu lewu toh, tuntang tahiu human radja Juda, idjä djari ingarak hapan malawan kota tasuran tuntang padang:
5. Toto, djari tamä hetä kutoh idjä handak malawan olo Kasdim tä, tapi djetä akan mamaleng karä parit bewäi hapan hantue, idjä djari impatäiku huang kalaitku tuntang kasangitku: djetä, basa aku djari manjahokan baungku

bara lewu toh, tagal karä kadarhakan äwen.

6. Tapi itä! aku handak mampanjurong akae, tuntang mampahalit iä, tinai handak mandjadian akae kutoh kasanang tuntang katoto.

7. Aku handak mampaterai olo Juda tuntang Israel tawanan, palus handak haragapan iä kilau solake bihin.

8. Aku handak mamprasih äwen bara karä kadarhakae, idjä awi tä iä djari badosa intu aku, aku handak mampun karä kasalae, idjä hapan tä iä djari badosa intu aku, tuntang djari malangkah aku. — (31,34.)

9. Tuntang djetä akangku indu aran äka kahandjak, indu horumat tuntang tara marak karä utus olo hong petak, idjä karäh mahining karä talo bahalap, awang ilalusku akan äwen; olo tä karäh hengan tuntang djungun tagal karä talo bahalap, tinai tagal kasanang tä, idjä indjapaku akae.

10. Kakai augh Jehowa: Hong äka toh, idjä koan keton: djetä rusak, sampai olon tuntang meto djaton hetä; — intu karä lewun Juda, tuntang hong hapus Jerusalem, idjä rusak karakkaraka, sampai djaton oloe, djaton olo idjä melai hetä, meto mahin dia:

11. Hetä karäh tarahining tinai augh kahandjak, augh karami, augh bakalbanä tuntang popoh, tinai augh karä olo idjä hamauh: batara Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, krana Jehowa toto bahalap, tuntang asie palus katatahi; — tinai augh karä olo idjä mimbit parapah horumat akan human Jehowa: krana aku handak mampaterai tanah toh tawanan, sama kilan solake bihin, koan Jehowa.

12. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Hong äka toh idjä rusak kalotä, sampai olon djaton hetä, meto mahin dia kea, tuntang hong karä lewun äwen, karäh mandjadi äka sakatik tinai, idjä mauonggo kawan kambing tabiri.

13. Hong karä lewu intu bukit hatinggang, hong karä lewu intu tanah rampar, hong karä lewu hila salatan, hong hapus tanah Benjamin, intu karä äka hakaliling Jerusalem, tinai intu karä lewun Juda, maka kawan meto karäh tesek buli tinai tuntang haseae, koan Jehowa.

14. Itä! andau akan dumah, koan Jehowa, tä aku handak malalus augh asingku tä, idjä djari insumangku akan ungkup Israel tuntang ungkup Juda.

15. Andau tä, katika tä kea aku handak mampalembut akan Dawid Salundik tetek tä, Iä tä karäh malalus kabudjur tuntang katetek hundjun petak. — (23,5.*Jes.*4,2.)

16. Katika tä Juda karäh iliwus, tinai Jerusalem karäh melai sanang; tuntang kalotoh arae karäh injewut: Jehowa idjä äka katetek ita.

17. Krana kakai augh Jehowa: Palus dapit djaton karäh balentas akan Dawid olo idjä mondok hong padadusan ungkup Israel. — (1.*Radja*9,5.)

18. Tinai akan imam, idjä bara ungkup Lewi tä, djaton karäh balentas olo idjä maluput parapah awang ingähu akangku, tuntang manusul parapah talo kinan, tinai mampatäi parapah awang injambalih haradjur.

19. Maka augh Jehowa sampai Jeremia, koae:

20. Kakai augh Jehowa: Amon

keton tau mangarak djandjingku dengan andau tuntang alem, sampai andau alem djaton hindai tumon puna katikae: — (31,36.)
21. Tä djandjingku dengan rewarku Dawid tau bakarak kea, sampai djaton idjä biti bara panakae, idjä indu radja hong padadusae, tinai djandjingku dengan olo Lewi tuntang imam, rewarku tä.
22. Kilau karä ramon langit djatou taraisä, tinai baras hong saran tasik djaton taratakar, kalotä aku handak mangapul panakan rewarku Dawid, tuntang karä olo Lewi, idjä manonggo aku. — (1.*Mos.*15, 5;22,17.)
23. Tinai augh Jehowa sampai Jeremia, koae:
24. Dia ikau djari mahining talo awang inutor olo tä, koae: ungkup duä tä, idjä djari intih Jehowa. puna djari inganae toh? Toto, iä mamapa djalahan olo ajungku, sampai djetä kilau ampin djatou utus olo hindai intu baungku.
25. Kakai augh Jehowa: Djaka djandjingku tahiu andau tuntang alem djari bakarak, tuntang tahiu karä atoh langit dengan petak:
26. Tä aku handak manganan ungkup Jakob kea, tuntang rewarku Dawid, sampai aku djaton hindai manduan bara panakae, idjä akan marentah panakan Abraham Isaak tuntang Jakob; krana aku handak mampaterai olo tä tawanan, koan Jehowa.

BAGI 34.

Olo marajap prentah njelon kahandjak tä; hukum insuman akan Sedekia tuntang olo Juda.

---

1. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai Jeremia, katika Nebukadnesar, radja Babel, tuntang hapus kawan parang ai, tinai kawan parang karä karadjaan hong petak, idjä penda kwasan lengän ai, tuntang karä djalahan olo mamarang Jerusalem dengan karä patataie; maka koae: — (2.*Radja*24,10.)
2. Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: lius, talih Sedekia, radja Juda, sambil hamauh dengae: kakai augh Jehowa: itä! aku mandjuluk lewu toh akan lengän radja Babel, iä karäh manusule lepah liugis.
3. Maka ikau kea djaton karäh mahakan lengäe, tapi toto ikau karäh injingkap, tuntang indjuluk akan lengäe: haiak matam karäh mitä radja Babel, tinai bitie karäh hakotak dengam, palus ikau karäh tamput akan Babel.
4. Tapi hining augh Jehowa, o Sedekia, radja Juda! kakai augh Jehowa tahiu ikau: ikau djaton akan impatäi awi padang.
5. Ikau karäh matäi sanang, tuntang olo karäh manusul talo hundjun kuburm, tumon olo djari manusul hundjun kubur karä tatom, radja idjä bihin tä, sambil manatum ikau, koae: kajah tuan! Krana aku idjä djari manjewut augh toh, koan Jehowa. — (2.*Kron.* 16,14.)
6. Maka nabi Jeremia masanan karä augh tä akan Sedekia, radja Juda, hong Jerusalem:
7. Katika kawan parang radja Babel mamarang Jerusalem, tuntang karä lewun Juda idjä katapasan. Laghis dengan Aseka tä, krana djetä kotae dähen, tuntang djari katapasan bara karä lewun Juda. — (2.*Radja*25.1.)
8. Djetoh augh Jehowa, idjä

sampai Jeremia, limbah radja Se-
dekia djari hadjandji dengan olo
arä handiai hong Jerusalem, handak
bauauar masuman njelon kahandjak;
9. Mangat genep biti mempas
djipäe hatuä bawi, awang olo Ibrani,
uka äla olo mampatempoe hindai
olo Jehudi, idjä puna paharie. —
(3.*Mos.*25,39.)
10. Maka karä mantir tuntang
olo arä manumon aughe tä, haiak
tamä djandji, genep biti akan
mempas djipäe hatuä bawi, djaton
manjoho äwen tä indu reware ha-
radjur; iä manumon augh tä ba-
lalu mempas äwen.
11. Tapi limbah bara tä iä ta-
kitar angate, palus manduan karä
djipäe haluli hatuä bawi, idjä djari
iempase, tuntang mamaksa mam-
patempo äwen tä tinai mandjadi
djipäe hatuä bawi.
12. Tagal tä augh Jehowa sam-
pai Jeremia bara Jehowa, koae:
13. Kakai augh Jehowa, Hatal-
lan Israel: aku djari manampa
djandji dengan tato keton, katika
aku magah iä blua bara tanah
Misir, äka kareware tä, koangku:
— (2.*Mos.*21,2.)
14. Intu lawin mudju mudju
njelo keton akan mempas karä
paharin keton, idjä olo Ibrani,
awang indjual akan keton, tun-
tang djari manempo djahawen njelo;
tapi tato keton djaton manumon
aughku, djaton manalingan pin-
dinge.
15. Maka keton djari hobah intu
andau toh, tuntang djari budjur
gawin keton intu matangku, haiak
muar njelon kahandjak akan kolan
keton; tinai keton djari manampa
djandji intu baungku hong hu-
mangku, idjä injewut tumon
arangku.
16. Tapi keton djari hules tinai,
haiak djari mamapa arangku, sam-
pai genep biti mandnan djipäe ti-
nai, hatuä bawi, idjä djari iempas
keton tumon kahias atäi keton,
palus keton mamaksa äwen man-
djadi djipen keton hatuä bawi tinai.
17. Tagal tä kakai augh Jeho-
wa: Keton djaton manumon augh-
ku, mangat keton muar njelon
kahandjak akan kolan tuntang pa-
harin keton, itä! toh aku bauanar
masanan akan keton njelon pa-
dang, peres tuntang lau; tinai aku
handak manamburup keton akan
karä karadjaan hong petak.
18. Karä olo tä, idjä djari ma-
ngarak djandjingku, awang djaton
malalus augh djandji, idjä djari
inampae intu baungku, aku han-
dak mawi iä kilan anak sapi tä,
idjä djari inisinge sila haruä, tun-
tang idjä ihoroe helate; — (1.*Mos.*
15,17.)
19. Iä tä karäh mantir Juda
tuntang karä mantir Jerusalem,
karä mantir dalam, karä imam tun-
tang karä olo tanah tä handiai,
idjä djari mahoroe helat tising
sapi tä.
20. Toto, aku handak manjaragh
äwen akan lengän musoh, tun-
tang olo idjä mangatah tahasenge;
tinai hantue karäh indu kinan
burong penda langit tuntang meto
petak.
21. Tinai Sedekia kea, radja
Juda, tuntang karä mantire, aku
handak manjaraghe intu lengän
musohe, idjä mangatah tahasenge,
iä tä intu lengän kawan parang
radja Babel, idjä toh djari mindah
bara keton.
22. Itä! aku handak manjoho,
koan Jehowa, tuntang manduan
äwen akan lewu toh tinai, uka

äwen mamarange tuntang mandino iä, haiak manusul iä lepah lingis; tinai aku handak mawi karäh lewun Juda karakkaraka, sampai djaton hindai olo melai huange. — (2*Radja*25,9.)

BAGI 35.

Olo Reghab imberkat; hukum insanan akan olo Jehudi.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai Jeremia kahum karadjaan Jojakim, anak Josia, radja Juda, koae:

2. Lius, tamä human olo Reghab, sambil hakotak dengan äwen, tuntang imbit iä akan human Jehowa, tamä karong idjä bara karä karong hetä, tinai tusuh anggor akae.

3. Tä aku manduan Jaasanja, anak Jeremia, Jeremia anak Habasinja, tuntang karä paharie, tinai karä anake idjä hatuä, tuntang hapus ungkup olo Reghab.

4. Palus aku mimbit olo tä tamä human Jehowa, akan karong anak Hanan, Hanan anak Jigdalia, olo ain Hatalla tä, idjä darah karong karä mantir kapala, idjä tambuan karong Maaseja, anak Salum, tonggon bauntonggang tä.

5. Balalu aku mingkes blanai basuang anggor tuntang sangkir intu baun olo Reghab, tuntang aku hamauh dengan äwen: Has, ihop anggor toh.

6. Tapi tombah äwen: Ikäi djaton maku mihop anggor, krana Jonadab, anak Reghab, tato ikäi, djari mangahana ikäi, koae: äla keton mihop anggor, keton tuntang hapus panakan keton palus katatahi. — (2.*Radja*10.15.)

7. Æla kea keton mamangun huma, äla malan atawa mimbul pambulan anggor, tapi hapus umur keton keton akan melai hong tingkap, mangat keton belom tahi njeloe hong tanah, idjä hetä keton melai kilau tamuäi.

8. Tumon tä ikäi djari manumon augh Jonadab, anak Reghab, tato ikäi, huang talo handiai, idjä djari imetähe ikäi, sampai ikäi puna djaton maku mihop anggor hapus umur ikäi, ikäi tuntang karä anak sawan ikäi hatuä bawi.

9. Tinai ikäi djaton kea mamangun huma indu äka ikäi melai, djaton kea ikäi mambulan anggor, tuntang djaton tawan tana, djaton malan:

10. Malainkan ikäi djari melai hong tingkap bewäi; tumon tä ikäi djari manumon tuntang malalus talo handiai, idjä djari imetäh tato ikäi Jonadab akan ikäi.

11. Maka djadi, amon Nebukadnesar, radja Babel, maranggar tanah toh, koan ikäi: has, ita tälih Jerusalem, mahakan kawan parang olo Kasdim tuntang olo Aram; kalotä ikäi melai hong Jerusalem.

12. Tä augh Jehowa sampai Jeremia, koae:

13. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: lius, sanan akan karä olo Juda tuntang olo Jerusalem: aton keton djaton maku iadjar, mangat manumon aughku? koan Jehowa.

14. Karä augh Jonadab, anak Reghab, idjä djari manetäh hapus panakae, mangat äwen äla mihop anggor, djetä magon inumoe, krana olo tä djaton pudji mihop anggor sampai andau toh, tapi äwen djari

manumon augh tatoe; toh, maka
kindjap haradjur aku djari ma-
njoho masuman akan keton, tapi
keton djaton djari manumon augh-
ku. — (25,3.)
15. Kindjap haradjur aku djari
manjoho rewarku, karä nabi tä,
tanggoh keton, uka manjoho ke-
ton: hobah keton, genep biti bara
djalae idjä papa, tuntang pahu-
djur gawin keton: äla keton om-
pat hatalla beken, äla manempo
iä, tä keton akan melai hong ta-
nah, idjä djari inengaku akan tato
keton: — tapi keton djaton maku
manalingan pinding keton, djaton
maku manumon aughku.
16. Toh, basa panakan Jonadab,
anak Reghab, djari manumon pe-
täh tatoe, idjä djari imetähe iä,
tapi utus olo toh djaton manumon
aughku:
17. Tagal tä kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
Hatallan Israel: itä! aku handak
magah mawi Juda tuntang olo
Jerusalem samandiai karä tjalaka
tä, idjä djari insanangku akan äwen;
basa aku djari masanan akae, tapi
äwen djaton manumon, aku djari
mantehau iä, tapi iä djaton tombah.
18. Maka dengan ungkup hu-
man Reghab koan Jeremia: Kakai
augh Jehowa, Tuhan karä kawan
talo belom, Hatallan Israel: basa
keton djari manumon petäh tato
keton Jonadab, tuntang djari ma-
haga, haiak malalus talo handiai,
awang djari imetähe keton;
19. Tagal tä, kakai augh Jeho-
wa, Tuhan karä kawan talo be-
lom, Hatallan Israel: djaton karäh
balentas bara panakan Jonadab,
anak Reghab tä, olo idjä mana-
harep baungku haradjur katatahi.

BAGI 36.

Surat karä augh Jeremia tä inusul Jojakim; tapi djetä injurat taheta tinai.

1. Djadi hong njelo äpat, ka-
hum karadjaan Jojakim, anak Jo-
sia, radja Juda, maka augh toh
sampai Jeremia bara Jehowa, koae:
— (25,1.)
2. Duan surat, bintik huange
karä augh tä, idjä djari insumang-
ku akam mantam Israel tuntang
Juda, tinai karä utus olo, bara
andau solakku hamauh dengam,
bara pangereng Josia, palus sam-
pai andau toh.
3. Ajaajau olo ungkup Juda
handak mingat karä tjalaka tä,
idjä iantamku handak hapaku mawi
iä, mangat olo tä hobah genep
biti bara djalae idjä papa, nakara
aku mampun karä kadarhakae
tuntang dosae.
4. Tä Jeremia mangahau Ba-
rugh, anak Nerija; maka Barugh
mamintik bara njaman Jeremia
karä augh Jehowa, idjä djari in-
sumae akae, mandjadi idjä kasu-
rat. (32,12.)
5. Limbah tä Jeremia manjoho
Barugh, koae: Aku toh inutup,
djaton tau tamä human Jehowa.
6. Käläh ikau lius, basa surat
toh, idjä djari imintikm hetä bara
njamangku karä augh Jehowa,
intu pinding olo arä, hong human
Jehowa, metoh andau puasa; ikau
akan mambasae intu pinding ha-
pus olo Juda kea, awang manalih
bara karä lewue.
7. Ajaajau haiak blaku äwen
handak mahingkep intu baun Je-
howa, tuntang handak hobah ge-
nep biti bara djalae idjä papa:
krana paham kalait tuntang ka-

sangit tä, idjä djari iantam Je-
howa mawi utus olo toh. —
(36,3.)
8. Maka Barugh, anak Nerija,
mawie tumon talo handiai, idjä
djari injoho Jeremia iä, mangat
mambasa bara surat tä karä augh
Jehowa huang human Jehowa.
9. Krana djadi. intu njelo limä
kahum karadjaan Jojakim, anak
Josia, radja Juda, intu bulan
djalatien, maka olo bauauar intu
baun Jehowa, manjoho karä olo
hong Jerusalem puasa, tuntang
olo handiai, idjä dumah bara karä
lewun Juda tanggoh Jerusalem.
10. Tä, maka Barugh mambasa
surat karä augh Jeremia tä hong
human Jehowa, hong karong Ga-
marja, anak Sapan, sukataris tä,
hong tambiran hila ngadju, darah
bauntonggang taheta hong hu-
man Jehowa, intu pinding hapus
olo arä.
11. Maka amon Mighaja, anak
Gamarja, Gamarja anak Sapan,
djari mahining karä augh Jehowa
bara surat tä,
12. Tä iä palus mohon akan
human radja, tamä karong kan-
tor; maka aton mondok hetä karä
mantir kapala: Elisama, sukataris
tä, Delaja anak Samaja, Elnatan
anak Aghbor, Gamarja anak Sa-
pan: Sedekia anak Hananja, tun-
tang karä mantir beken.
13. Maka Mighaja masuman akan
äwen karä augh idjä djari hiningе,
kahum Barugh mambasa surat tä
intu pinding olo arä.
14. Tä, maka karä mantir ma-
njoho Judi, anak Netanja, Ne-
tanja anak Selemja, Selemja anak
Kusi, manalih Barugh, mangat
hamauh dengae: Surat tä idjä
djari imbasam intu pinding olo
arä imbit intu lengäm, palus
kantoh. Tumon tä Barugh, anak
Nerija, manduan djetä intu lengäe,
balalu manalih olo tä.
15. Maka koan äwen dengae:
Mondok, basa tä intu pinding
ikäi. Maka Barugh mambasa tä
intu pinding äwen.
16. Djadi, sana äwen mahining
karä augh tä, maka iä taräwen,
hatampajah sama arepe, palus
äwen hamauh dengan Barugh:
Toto. ikäi handak masuman karä
augh toh akan radja.
17. Maka olo tä misek Barugh,
koae: Suman akan ikäi, kilen
ikau djari mamintik karä augh
toh bara njamae?
18. Koan Barugh, tombah augh
olo tä: Njaman ai djari marin-
ting karä augh toh akangku,
maka aku mamintik tä hong su-
rat toh, hapan dawat.
19. Tä koan karä mantir dengan
Barugh: Lius, sahokan arepm
tuntang Jeremia, sampai dialo
idjä biti katawan äka keton.
20. Limbah tä äwen tamä na-
harep radja hong parantaran; maka
surat tä ingkese intu karong Eli-
sama, sukataris tä; limbah tä iä
masuman karä augh tä intu pin-
ding radja.
21. Tä radja manjoho Judi man-
duan surat tä, palus iä manduae
bara karong Elisama, sukataris
tä; tuntang Judi mambasa tä
intu pinding radja, tinai intu
pinding karä mantir, idjä tokep
radja.
22. Maka radja aton melai intu
humae, idjä äkae amon wajah sa-
dingen, intu bulan djalatien; maka
aton apui imandok hong dapur
bahalap tandipah baun radja.
23. Djadi, amon Judi djari mam-

basa telo äpat kabagi, maka radja maharis surat tä hapan lading kalam, tuntang mandjakahe akan apui, idjä hong dapur hetä, sampai hapus surat tä djari lepah kinan apui, idjä hong dapur hetä.
24. Maka äwen tä djaton taräwen, tinai djaton marabit pakaiae, radja tuntang karä mantire mahin dia, idjä djari mahining karä augh tä;
25. Alo Elnatan, Delaja äwen telo Gamarja blaku kea intu radja, uka äla iä manusul surat tä; tapi iä djaton tarima augh äwen telo tä.
26. Tinai radja manjoho Jerameel, anak Hamelegh, tuntang Seraja, anak Asriel, tinai Selemja, anak Abdeel, mangat manawan Barugh, djurutulis tä, tuntang nabi Jeremia. Tapi Jehowa djari manjahokan äwen duä tä.
27. Tä, maka augh Jehowa sampai Jeremia, limbah radja djari manusul surat tä, idjä äka karä augh, awang djari injurat Barugh bara njaman Jeremia, koae:
28. Duan surat beken tinai, palus bintik hetä karä augh idjä helo tä, idjä djari imintik hong surat idjä solake, idjä djari inusul Jojakim, radja Juda.
29. Tinai dahang mawi Jojakim, radja Juda: kakai augh Jehowa: ikau djari manusul surat tä, koam: buhen ikau djari mamintik huange kalotoh: toto haliai radja Babel karäh dumah, marusak tanah toh, haiak mampalomos bara hetoh olon tuntang meto?
30. Tagal tä kakai augh Jehowa mawi Jojakim, radja Juda tä: djaton karäh aton hindai akae, idjä mondok hundjun padadusan Dawid; hantue karäh indjakah, handau buah kalaso, tinai hamalem buah kasadingen.
31. Aku handak mamaläh mawi iä, tuntang intu panakae, tinai intu karä mantire, kadarhakae tä; toto, aku handak magah mawi iä, tuntang olo Jerusalem, tinai olo Juda, karä tjalaka tä, idjä djari iantamku mawi äwen; tapi äwen djaton djari paraba aughku.
32. Tä Jeremia manduan surat beken, balalu mandjuluk tä akan djurutulis, Barugh, anak Nerija: iä tä mamintik huange bara njaman Jeremia karä augh surat idjä solake tä, idjä djari inusul Jojakim, radja Juda. Tuntang arä augh kalotä indahang haream hetä.

BAGI 37.

Jeremia imukul tuntang inatup; Sedekia misek iä

1. Maka Sedekia, anak Josia, marentah djadi radja, mauganti Jeghonia, anak Jojakim; krana Nebukadnesar, radja Babel, djari mamparadja iä mahundjun tanah Juda. — (52,1.)
2. Tapi iä tuntang karä mantire, tinai olo arä hong tanah, djaton tarima augh Jehowa, idjä insumae hadjamban nabi Jeremia.
3. Tapi aton kea radja Sedekia manjoho Jughal, anak Selemja, äwen duä Sepanja, anak Maaseja, imam tä, manalih nabi Jeremia, uka masuman akae: Käläh ikau blaku akan ikäi intu Jehowa, Hatallan ita.
4. Krana Jeremia magon melai marak olo arä, katika tä olo hindai djari manutup iä hong sipir.

5. Maka kawan parang ain Parao djari hagoet bara Misir; tä olo Kasdim, idjä mangapong Jerusalem, sana iä mahining britan äwen tä, maka iä malajan helo mawi Jerusalem.

6. Tä augh Jehowa sampai nabi Jeremia, koae:

7. Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel: kalotoh suman akan radja Juda, idjä djari manjoho keton manalih aku misek intu aku: itä! kawan parang Parao tä, idjä djari hagoet tantai mandohop keton, djetä akan buli Misir, tanah ai.

8. Tä olo Kasdim karäh haluli tinai mamarang lewu toh, maka iä karäh mandino palus manusul tä.

9. Kakai augh Jehowa: Æla mamunga arep keton, sambil hamauh: toto olo Kasdim tä palus terai mawi ita; — krana toto djaton haliai äwen tä akan terai.

10. Krana paribasa keton mampalah hapus kawan parang olo Kasdim, idjä mamarang keton, alo isut bewäi tisae tuntang bahimang: maka äwen tä kea mahin akan hagoet genep biti bara tingkape, balalu manusul lewu toh.

11. Djadi, limbah kawan parang olo Kasdim djari hagoet bara Jerusalem tagal kawan parang Parao tä,

12. Maka Jeremia harikas bara Jerusalem, handak hagoet tamä tanah Benjamin, manjengok baris joresan ai idjä intu olo hetä.

13. Tä kahum iä handak blua bauntonggang Benjamin, aton hetä mantir djadjaga, idjä Jerija arae, anak Selemja, Selemja anak Hananja: iä tä manawan nabi Jeremia, koae: Ikau handak mules pakat dengan olo Kasdim.

14. Maka koan Jeremia: Sala aughm, aku djaton maku mules pakat dengan olo Kasdim. Tapi Jerija tä djaton tarima aughe, malainkan iä manjingkap Jeremia, palus magah iä naharep karä mantir hai.

15. Mantir hai tä paham malait Jeremia, tuntang mamukul iä, tinai äwen manutup iä hong sipir, hong human Jonatan, djurutulis tä: krana huma tä djari inampa olo akan sipir.

16. Kakai Jeremia akan huma tä, buah palowang, äka papa haliai; sampai tahi iä inutup hetä.

17. Limbah tä radja Sedekia manjoho olo manduan iä: tinai radja misek iä intu humae sinisinik, koae: Mikäh aton augh Jehowa djari sampai? Tombah Jeremia: Aton. Tinai koae: Ikau karäh indjuluk akan lengän radja Babel.

18. Tinai koan Jeremia dengan radja Sedekia: Narai kasalangku dengam, atawa dengan karä mantirm, atawa dengan utus olo toh, sampai keton manutup aku hong sipir?

19. Hong kwe toh karä nabin keton, idjä djari manudjum akan keton, koae: radja Babel djaton akan dumah mamarang keton, tuntang hapus tanah toh?

20. Toh, käläh hining, o tuangku radja, käläh augh usokku inarima intu baum: äla manjoho aku tinai akan human Jonatan, djurutulis tä, belä aku matäi hetä.

21. Tä radja Sedekia manjoho, mangat olo manonggo Jeremia hong äka djadjaga tä, tuntang olo manenga akae sining andau tepong idjä kabotop, bara äka tu-

kang tepong, sampai karä tepong lepah hong lewue. Kalotä Jeremia melai inonggo hong äka djadjaga. — (32,2.)

BAGI 38.

Jeremia ilaboh hong palowang äka rumpur; tapi iä liwus tinai, palus radja manduan iä, misek iä sinisinik.

1. Maka Sepatja, anak Matan, Gedalia, anak Pashur, Jughal, anak Selemja, äwen äpat Pashur, anak Malghia, mahining karä augh Jeremia, idjä insanae akan olo arä, koae:

2. Kakai augh Jehowa: Olo idjä melai hong lewu toh, iä karäh matäi awi padang, lau tuntang peres; tapi olo idjä blua manjembah olo Kasdim. iä akan belom, tuntang manamput hambaruae kilau rampase. — (21,9.)

3. Kakai augh Jehowa: Toto lewu toh akan injaragh akan lengän kawan parang radja Babel, iä karäh dinon awi äwen.

4. Tä, maka koan karä mantir hai dengan radja: Soho olo tä impatäi, krana hapan augh kalotä iä manendur lengän olo parang, awang katapasan hong lewu toh, tuntang lengän olo arä: krana olo djetä djaton manahiu kasanang utus olo toh, tapi tjalakae babewäi.

5. Maka koan radja Sedekia: Olo tä aton intu lengän keton; radja djaton tau mangahana keton.

6. Tä äwen manduan Jeremia, balalu malaboh iä hong palowang Malghia, anak Hamelegh, idjä hong parantaran äka djadjaga: iä malaboh Jeremia hapan tali: maka palowang tä djaton hadanum, tapi kutoh rumpure; tä Jeremia tangkelem hong rumpur tä. — (37,16.)

7. Maka amon Ebedmelegh, olo sipai, olo dalam radja tä, idjä intu human radja, mahining olo djari malaboh Jeremia hong palowang, kahum radja mondok hong bauntonggang Benjamin, — (39,16.)

8. Tä Ebedmelegh palus hagoet bara human radja, tuntang iä hamauh dengan radja, koae:

9. O tuangku radja! olo tä sala haliai karä gawie dengan nabi Jeremia, idjä djari ilabohe hong palowang, tuntang puna iä indu matäi meher kea, basa djaton tepong hindai hong lewu.

10. Tä radja manjoho Ebedmelegh, olo sipai tä, koae: Duan bara hetoh barang telo pulu biti, palus djidjit nabi Jeremia bara palowang, helo bara iä matäi.

11. Tä Ebedmelegh manduan karä olo tä, tuntang tamä äka radja, äka gudang, balalu blaku bara hetä kupit benang idjä djari rotus, palus iä muloh tä hapan tali akan Jeremia hong palowang.

12. Tuntang Ebedmelegh, olo sipai tä, hamauh dengan Jeremia: Lapik katiakm, hapan kupit benang rotus tä, hapan nantilap tali. Maka Jeremia mawie tumon tä.

13. Tä olo tä mandjidjit Jeremia hapan tali, palus mamplua iä bara palowang; djadi Jeremia melai hong äka djadjaga.

14. Maka radja Sedekia manjoho olo manduan nabi Jeremia tanggoh iä, akan djalan tamä idjä tingkat telo tä, idjä hong human Jehowa. Hetä radja hamauh dengan Jeremia: Aton talo isekku intu

ikau, äla ikau milim talo enen
akangku.
15. Maka koan Jeremia dengan
Sedekia: Amon aku masuman
akam, dia ikau mampatäi aku?
tinai alo aku manirok akam, dja-
ton kea ikau tarima aughku.
16. Tä radja Sedekia sumpah
dengan Jeremia sinisinik, koae:
Belom Jehowa, idjä djari man-
djapa hambaruan ita, aku djaton
handak mampatäi ikau, djaton
kea handak mandjuluk ikau intu
lengän olo tä, idjä mangatah ta-
hasengm.
17. Maka koan Jeremia dengan
Sedekia: Kakai augh Jehowa,
Hatallan karä kawan talo belom,
Hatallan Israel: amon ikau han-
dak blua, manjembah karä man-
tir radja Babel, tä hambaruam
karäh belom, tinai lewu toh djaton
inusul; tapi ikau tuntang hapus
ungkup humam akan belom.
18. Tapi amon ikau djaton maku
mandjuluk arepm akan mantir
radja Babel, tä lewu toh karäh
injaragh akan lengän olo Kasdim,
palus äwen karäh manusule; tinai
ikau djaton kea akan mahakan
lengän äwen.
19. Maka koan radja Sedekia
dengan Jeremia: Aku mikäh olo
Jehudi tä, idjä djari mules pakat
dengan olo Kasdim, suro olo man-
djuluk aku akan lengän äwen,
tä äwen hababaka aku.
20. Maka koan Jeremia: Olo
djaton akan mandjuluk ikau: ta-
rima bewäi augh Jehowa, idjä
insumangku akam, tä ikau karäh
bontong tuntang belom.
21. Tapi amon ikau djaton maku
mandjuluk arepm, tä maka augh
toh djari insuman Jehowa akangku:
22. Itä! karä olo bawi tä, idjä
katapasan hong human radja Juda,
djetä karäh imbit akan mantir
radja Babel; tä äwen karäh ha-
lalea iä, koae: kajah! olo pamu-
sok keton djari manipu keton,
pain keton djari tangkelem hong
rumpur, toh äwen undur nadjua
keton.
23. Kakai karä sawam tuntang
anakm karäh implua akan olo
Kasdim, tinai bitim kea djaton
akan mahakan lengän äwen; tapi
lengän radja Babel karäh manjing-
kap ikau, tinai lewu toh karäh
inusul.
24. Tä koan Sedekia dengan Je-
remia: Æla idjä biti katawan
karä aughm toh, tä ikau karäh
dia impatäi.
25. Maka amon karä mantir ma-
hining, aku djari hakotak dengam,
tuntang äwen tanggoh ikau, sam-
bil hamauh dengam: sanan akan
ikäi budjubudjur, narai aughm de-
ngan radja, äla milim tä akan
ikäi, tä ikäi djaton maku mampa-
täi ikau; tinai narai kotak radja
dengam?
26. Tä buah ikau tombah aughe:
aku djari manjampai augh usokku
intu baun radja, uka äla iä ma-
njoho aku haluli akan human Jo-
natan, belä aku matäi hetä.
27. Djadi, amon karä mantir
tanggoh Jeremia, sambil misek
iä, maka iä tombah tumon karä
augh tä, idjä djari imetäh radja;
tä olo tä terai misek iä, basa iä
djaton blua aughe.
28. Maka Jeremia melai magon
inutup hong äka djadjaga sampai
andau Jerusalem dinon musoh: iä
magon hetä, metoh Jerusalem
dinon awi musoh. — (37,21.)

BAGI 39.

Jerusalem dinon awi musoh; Sedekia inawan; Jeremia äwen duä Ebedmelegh indohop.

1. Intu njelo djalatien kahum karadjaan Sedekia, radja Juda, intu bulan sapulu, tä Nebukadnesar, radja Babel, tuntang karä kawan parang ai sampai, haluli tinai, marauggar Jerusalem tuntang mangapong tä. — (52,4.)
2. Intu njelo sawalas kahum Sedekia, bulan äpat, andau djalatien, maka lewu tä taratamä.
3. Karä mantir radja Babel tamä, palus tendä intu bauntonggang bentok tä, iä tä Nergalsareser, Samgarnebu, Sarseghimrabsaris, Nergalsareserrabmag, tuntang karä mantir radja Babel beken.
4. Djadi, amon Sedekia, radja Juda, tuntang karä olo parang ai mitä olo tä, maka iä hadari; iä blua bara lewu hamalem, mahoroe djalan darah kabon radja, bauntonggang idjä helat pagar duäduä tä, palus iä hadari, mahoroe djalan akan äka rampar.
5. Tapi kawan parang olo Kasdim maujasah, manuntut likut äwen, tuntang iä mandjakä Sedekia hong äka rampar intu Jerigho, balalu manawan iä, mimbit iä akan Nebukadnesar, radja Babel, hong Ribla, intu tanah Hamat; iä tä manukas hukum mawi iä.
6. Radja Babel mampatäi anak Sedekia hong Ribla, intu matan bapae: tinai radja Babel mampatäi karä olo hai kea baris olo Juda.
7. Tinai iä mambutä matan Sedekia, tuntang mamasong iä hapan duä karinting rantai tambaga, mangat magah iä akan Babel. — (2.*Radja* 25,7.)
8. Limbah tä olo Kasdim manusul human radja, tinai human olo arä, tuntang hapus kotan Jerusalem impalokange.
9. Maka tisan olo arä, idjä katapasan hong lewu, tuntang olo idjä djari mules pakat dengae, tinai karä olo awang beken hindai inamput Nebusaradan, mantir olo dalam tä, tawanan akan Babel.
10. Tapi belahe olo idjä naniha, idjä djaton bara ramo, ilihi Nebusaradan, mantir olo dalam tä, melai hong tanah Juda, tuntang iä manenga akae pambulan anggor, tinai tana intu andau tä kea.
11. Maka tahiu Jeremia Nebukadnesar, radja Babel, djari mametäh Nebusaradan, mantir dalam tä, koae:
12. Duan iä, tonggo iä buabuah, äla mangapähä iä, tapi awi dengae tumon kahandak ai.
13. Tä Nebusaradan, mantir olo dalam, tuntang Nebusasban, mangkubumi tä, tinai Nergalsareserrabmag, tuntang karä mantir radja Babel manjoho olo,
14. Manduan Jeremia bara äka djadjaga, balalu mandjuluk iä akan Gedalia, anak Ahikam, Ahikam anak Sapan, mangat mimbit iä akan humae: kakai maka iä melai bentok olo arä.
15. Tinai augh Jehowa djari sampai Jeremia, pesae inutup hong äka djadjaga tä, koae:
16. Lius, sanan akan Ebedmelegh, olo sipai tä, koam: kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Is-

rael: itä! aku handak malalus karä aughku mawi lewu toh, indu tjalakae tapi djaton indu kahalape; matam kea karäh mitä tä dapit. — (38,7.)

17. Tapi aku handak mawat ikau intu katika tä, koan Jehowa; ikau djaton akan indjuluk intu lengän olo awang ingikähm baue.

18. Krana toto, aku handak maliwus ikau, tä ikau djaton akan matäi halelek awi padang, tapi hambaruam karäh kilau indu rampasm, basa ikau djari harap aku, koan Jehowa.

BAGI 40.

Jeremia melai hong tanah Juda hindjä Gedalia.

- - -

1. Djetoh augh Jehowa idjä sampai Jeremia, limbah Nebusaradan, mantir olo dalam, djari malapas iä hagoet akan Rama, limbah Nebusaradan djari manjoho olo manduan iä; krana iä kea imasong hapan rantai haiak karä olo Jerusalem tuntang Juda, idjä tawanan, idjä inamput akan Babel.

2. Krana mantir olo dalam tä manjoho olo manduan Jeremia, sambil hamauh dengae: Jehowa, Hatallam, djari manjewut karä tjalaka toh mantam äka toh.

3. Maka Jehowa djari manjampaie tuntang malaluse kea tumon aughe; krana keton djari badosa intu Jehowa, djaton djari manumon aughe, tagal tä iä djari malalus talo toh mawi keton.

4. Toh, itäm, aku djari mengkak rantai andau toh bara lengäm; toh, amon ikau radjin omba aku akan Babel, käläh bewäi, tä aku handak mahaga ikau; tapi amon ikau djaton radjin ompat aku akan Babel, naughe bewäi: itäm, hapus tanah intu baum, lius bewäi akan äka idjä ingilakm.

5. Tä basa iä djaton tombah, maka koae tinai: Käläh ikau buli Gedalia, anak Ahikam, Ahikam anak Sapan, idjä djari iangkat radja Babel mandjadi mantir karä lewun Juda, palus melai dengae bentok utus ajum; alo akan kwe kahandakm hagoet, lius bewäi. Tinai mantir olo dalam mahata iä tuntang talo inengae, balalu malapas iä hagoet.

6. Kakai Jeremia manalih Gadalia, anak Ahikam, hong Mispa, palus iä melai dengae intu bentok karä olo, idjä katapasan hong tanah tä.

7. Tä, amon karä mantir kawan parang, idjä melai hong padang, tuntang olo ajue mahining, radja Babel djari mangkat Gedalia, anak Ahikam, mandjadi mantir hong tanah tä, tuntang djari mandjuluk akae olo hatuä bawi, tinai anak korik, baris karä olo pähä hong tanah, idjä djaton tamput tawanan akan Babel:

8. Tä, maka äwen tanggoh Gedalia hong Mispa, iä tä Ismael, anak Netanja, Johanan tuntang Jonatan, anak Karea, Seraja, anak Tanhumet, tinai anak Epai, olo Netopa, tinai Jesanja, olo Maagha tä, äwen tä tuntang karä olo ajue.

9. Maka Gedalia, anak Ahikam, Ahikam anak Sapan, sumpah dengan äwen, tuntang dengan karä olo ajue, koae: Æla keton mikäh manempo olo Kasdim; me-

lai hong tanah, tuntang manempo
radja Babel, tä keton karäh batuah. — (2. *Radja* 25,24.)
10. Maka itä! aku toh melai
hong Mispa, mangat aku manaharep olo Kasdim, idjä akan mananggoh ita; toh, käläh keton
mamumpong anggor, rimpin bua
tuntang undus hong sarangan keton, haiak melai hong lewun keton, idjä tumon pintih keton.
11. Tinai amon karäh olo Jehudi, idjä melai hong Moab, tuntang marak olo Amon, hong Edom,
tinai hong karä tanah idjä hetä,
mahining, radja Babel djari manisa belahe olo Jehudi hong Juda, tuntang djari mangkat akae
Gedalia, anak Ahikam, Akiham
anak Sapan,
12. Tä, maka karä olo Jehudi
tä buli bara karä kaleka, idjä
akan hetä iä djari tamburup, tamä
tanah Juda tanggoh Gedalia hong
Mispa; äwen mamumpong kutoh
anggor tuntang rimpin bua.
13. Maka Johanan, anak Karea,
tuntang karä mantir parang idjä
dengae hong padang, tanggoh Gedalia hong Mispa,
14. Sambil hamauh dengae: Djaton ikau katawan Baalis, radjan
olo Amon, djari manjoho Ismael,
anak Netanja, mangat iä mampatäi ikau? Maka Gedalia, anak
Ahikam, djaton maku pertjaja
aughe.
15. Tinai Johanan, anak Karea,
hamauh sinisinik dengan Gedalia
hong Mispa, koae: Soho aku lius
mampatäi Ismael, anak Netanja,
äla olo katawan tä; buhen iä akan
mampatäi ikau, tuntang karä olo
Juda, idjä djari imumpong akam,
bilangbalangan, sampai tisan olo
Juda tä rusak kea?
16. Tapi koan Gedalia, anak
Ahikam, dengan Johanan, anak
Karea: Æla ikau kalotä; krana
aughm tä djaton toto mawi Ismael.

BAGI 41.

Gedalia impatäi Ismael; Johanan maliwus olo idjä inampute; olo Juda handak lius akan Misir.

1. Maka djadi, intu bulan udju
aton dumah Ismael, anak Netanja, Netanja anak Elisama, bara
utus radja, tinai karä mantir radja, tuntang sapulu biti olo beken dengae, tanggoh Gedalia,
anak Ahikam, hong Mispa, *tuntang* iä kuman dengae hetä hong
Mispa.
2. Tä Ismael, anak Netanja,
tuntang olo sapulu biti tä idjä
dengae, marawus mamangkih Gedalia, anak Ahikam, Ahikam anak
Sapan, hapan padang; kalotä äwen
mampatäi idjä djari iangkat radja
Babel indu kapalan tanah tä.
3. Tinai Ismael mampatäi karä
olo Jehudi, idjä dengan Gedalia
hong Mispa, tuntang karä olo
Kasdim, awang olo parang, idjä
aton hetä.
4. Djadi andau tinai, limbah
iä djari mampatäi Gedalia, amon
hindai idjä biti katawan tä,
5. Maka aton dumah olo bara
Sighem, bara Silo, bara Samaria,
hanja pulu biti karäe, idjä injukur djanggute tuntang irabit pakaiae, idjä djari mahiris arepe;
maka ramon parapah tuntang garo
aton intu lengäe, handak mimbit
tä akan human Jehowa.
6. Maka Ismael, anak Netanja, blua bara Mispa manambang

äwen, manandjong haiak manangis; djadi, amon iä sampai äwen, koae: Has, tanggoh Gedalia, anak Ahikam.

7. Djadi, amon äwen tä sampai bentok lewu, maka Ismael, anak Netanja, tuntang olo idjä dengae, manetek takoloke, palus mandjakah iä hong kali hetä.

8. Tapi aton sapulu biti baris äwen tä, idjä hamauh dengan Ismael: Æla mampatäi ikäi; krana ain ikäi kutoh talo idjä injahokan hong petak, gendom, seora, undus tuntang madu. Tä iä balang, djaton mampatäi äwen haiak karä paharie.

9. Maka kali tä, idjä äka Ismael manganan karä hantun olo, idjä djari impatäie tagal Gedalia, iä tä kali idjä djari inampa radja Asa tagal Baesa, radja Israel; djetä injuang Ismael, anak Netanja, hapan hantun olo idjä impatäie tä.

10. Tuntang Ismael manamput tisan olo tä tawanan, idjä aton hong Mispa: karä anak radja idjä bawi, tuntang karä olo arä, idjä inisa Nebusaradan, mantir olo dalam tä, hong Mispa, akan Gedalia, anak Ahikam tä: maka Ismael, anak Netanja, manamput äwen tawanan, palus iä lius, handak buli olo Amon.

11. Djadi, amon Johanan, anak Karea, tuntang karä mantir parang tä idjä dengae, mahining kadarhaka tä, idjä iawi Ismael anak Netanja,

12. Maka äwen mimbit karä olo ajne, palus hagoet, handak parang dengan Ismael, anak Netanja; djadi, iä hasnpa dengae darah talaga hai, idjä hong Gibeon.

13. Tä, amon karä olo, idjä inamput Ismael, mitä Johanan, anak Karea, tuntang karä mantir parang idjä dengae, maka olo tä handjak.

14. Palus karä olo tä, idjä djari inamput Ismael tawanan bara Mispa, mules, ompat Johanan, anak Karea.

15. Tapi Ismael, anak Netanja, lapas hadari bara lengän Johanan, haiak hanja biti olo dengae, palus iä buli olo Amon.

16. Tä Johanan, anak Karea, tuntang karä mantir parang idjä dengae, manduan karä tisan olo tä, idjä djari induae tinai bara lengän Ismael, anak Netanja, idjä inampute bara Mispa, limbah iä djari mampatäi Gedalia, anak Ahikam, iä tä, olo parang, tuntang olo bawi, tinai anak olo, tuntang karä mantir radja, idjä imbite tinai bara Gibeon.

17. Maka äwen hagoet, bapodok hong Gerutkimham, idjä tokep Betlehem; tinai iä handak hagoet tamä Misir, uka mahakan baun olo Kasdim. — (2.*Radja* 25,26.)

18. Krana iä mikäh olo tä, basa Ismael, anak Netanja, djari mampatäi Gedalia, anak Ahikam, idjä djari iangkat radja Babel indu mantir tanah tä.

BAGI 42.

Jeremia mangahana olo Jehudi hagoet akan Misir.

1. Tä karä mantir kawan parang, Johanan, anak Karea, tinai Jesanja, anak Hosaja, tuntang

hapus olo arä, hai korik, manangoh,
2. Palus hamauh dengan nabi
Jeremia: Käläh augh usok ikäi
inarima intu baum, laku akan ikäi
intu Jehowa, Hatallam, akan hapus olo idjä katapasan toh; krana
isut bewäi tisan ikäi bara karäe
bihin, kilau paitä matam kea;
3. Mangat Jehowa, Hatallam,
masanan djalan, idjä patut ihoroe
ikäi, tuntang talo idjä patut iawi
ikäi.
4. Koan nabi Jeremia dengan
olo tä: Aku djari tarima augh
keton: itä, aku handak blaku
intu Jehowa, Hatallan ketou, tumon augh keton; tuntang talo
handiai, idjä koan Jehowa dengan
keton, aku handak masumae akan
keton; idjä kabawak aughe mahin
dia aku handak milime bara keton.
5. Koan olo tä dengan Jeremia:
Käläh Jehowa indu saksi idjä batantu tuntang toto, uka mawi
ikäi, amon ikäi djaton manumon
karä augh, idjä karäh imetäh Jehowa, Hatallam, hadjamban ikau
akan ikäi.
6. Alo bahalap alo papa, ikäi
handak manumoe kea augh Jehowa, Hatallan ita, idjä injoho ikäi
ikau manaharepe, mangat ikäi bontong batuah, awi ikäi manumon
augh Jehowa. Hatallan ita.
7. Maka djadi, limbah kapulu
andau augh Jehowa sampai Jeremia.
8. Tä iä mangahau Johanan,
anak Karea, tuntang karä mantir
parang awang dengae, tuntang
olo arä handiai, olo korik olo
hai.
9. Palus iä hamauh dengan
äweu: Kakai augh Jehowa, Hatallan Israel, idjä djari injoho keton aku manaharepe, uka manjampai augh usok keton intu
baue:
10. Amon keton melai hong tanah toh, tä aku handak haragapan
keton, djaton mangarak, aku handak mimbul keton, palus djaton
marunap; krana aku mangarajau
tagal tjalaka tä, idjä djari ilalusku
mawi keton.
11. Æla keton mikäh baun radja Babel, idjä ingikäh keton;
äla keton mikäh iä, koan Jehowa;
krana aku karäh hindjä keton,
handak mawat keton bara lengäe.
12. Tuntang aku handak manenga asi akan keton, sampai iä
masi keton, tuntang halalian keton tamä tanah keton.
13. Tapi amon koan keton: ikäi
djaton handak melai hong tanah
toh, tuntang djaton haliai handak
manumon augh Jehowa, Hatallan
ketou;
14. Malainkan hamauh: dia! tapi
ikäi handak tamä Misir, mangat
hetä ikäi djaton tawan parang tinai, djaton mahining augh sarunai hindai, djaton tawan lau awi
panginan djaton; hetä bewäi ikäi
handak melai: —
15. Tä, hining augh Jehowa,
o karä tisan olo Juda! kakai augh
Jehowa, Tuhan karä kawan talo
belom, Hatallan Israel: amon keton tantaie haliai handak akan
Misir, tuntang amon keton tamä
melai hetä namuäi:
16. Tä, maka padang, idjä ingikäh keton, karäh manapi ketou
hetä, hong Misir, tuntang lau,
idjä inawat keton, karäh leket
intu keton hetä, hong Misir, tä
keton akan matäi hetä.
17. Kalotä karäh mandjadi de-

ngan karä olo, awang tantai manintu baue, handak tamä Misir, uka melai namuäi hetä; äwen tä akan matäi awi padang, lau tuntang peres; dialo idjä biti olo tä karäh batisa, idjä mahakan tjalaka tä, idjä handak iagahku mawi iä.

18. Krana kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Kilau kalaitku tuntang kasangitku djari inusuh mawi olo Jerusalem, kalotä kea kasangitku karäh batusuh mawi keton, amon tamä tanah Misir; tä keton akan mandjadi indu sapa, indu karusak, tuntang indu katjitjis, indu tanding dengan tawah, palus keton djaton akan mitä äka toh tinai.

19. Toh, Jehowa djari manjewut akan keton, o tisan olo Juda! äla keton tamä Misir, ingat totototo, aku djari managor keton andau toh.

20. Toto, keton djari manipu mamadok mawi keton: krana keton djari manjoho aku manaharep Jehowa, Hatallan keton, sambil hamauh: laku akan ikäi intu Jehowa, Hatallan ita; talo handiai, awang karäh imetäh Jehowa, Hatallan ita, käläh sanan tä akan ikäi, maka ikäi handak manumon tä.

21. Toh, maka aku djari masuman akan keton andau toh; tapi keton djaton maku manumon augh Jehowa, Hatallan keton, tumon karä augh, awang djari imetähe hadjamban aku akan keton.

22. Toh, käläh keton katawan batantu, keton akan matäi awi padang, lau tuntang peres hong äka tä, idjä karadjin keton manalihe, uka melai hetä.

BAGI 43.

Olo Jehudi hagoet akan tanah Misir, Jeremia tamput.

1. Djadi, amon Jeremia djari terai masuman karä augh Jehowa, Hatallae, akan olo arä tä, tumon djari petäh Jehowa, Hatallae, intu iä, uka masuman akan äwen,

2. Maka koan Asarja, anak Hosaja, äwen duä Johanan, anak Karea, tuntang karä olo badjoho tä mawi Jeremia: Aughm tä tandjarom bewäi, Jehowa, Hatallan ita, djaton djari manjoho ikau, mangat masanan akan ikäi: äla keton harikas akan Misir, uka melai hetä.

3. Tapi Barugh, anak Nerija tä, madjok ikau hamauh kalotä dengan ikäi, mangat iä mandjuluk ikäi akan lengän olo Kasdim, nakara äwen mampatäi ikäi, atawa manamput ikäi tawanan akan Babel.

4. Tumon tä Johanan, anak Karea, tuntang karä mantir kawan parang, tinai olo arä handiai, djaton maku manumon augh Jehowa, uka melai hong tanah Juda;

5. Malainkan Johanan, anak Karea, tuntang karä mantir kawan parang manduan karä olo Juda idjä katapasan tä, awang djari haluli tinai bara äka olo kapir, idjä akan hetä iä djari iharak, mangat melai hong tanah Juda;

6. Hatuä bawi tuntang karä anak olo, tinai anak radja idjä bawi tä, tuntang olo handiai, idjä djari inisa Nebusaradan, mantir olo dalam tä, dengan Gedalia, anak Ahikam, Ahikam anak Sapan, tinai nabi Jeremia äwen duä Barugh, anak Nerija tä;

7. Palus iä hagoet akan tanah Misir, krana iä djaton tarima augh Jehowa: maka äwen sampai Taghpanes.

8. Tä augh Jehowa sampai Jeremia hong Taghpanes, koae:

9. Duan batu hai hong lengäm, kalian tä hong petak bata intu tannur, idjä darah bauntonggang human Parao hong Taghpanes, kahum baun karä olo Jehudi.

10. Tuntang suman akan äwen: kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: itä! aku handak manjoho, manduan Nebukadnesar, radja Babel, rewarku tä, tuntang handak mampendeng padadusae hundjun batu tä, idjä djari ingaliangku; iä karäh mampendeng tingkape idjä bahalap tä hundjun djetä.

11. Iä karäh dumah, mamukul tanah Misir; idjä bagin pampatäi, djetä karäh impatäi, idjä bagin tawanan, djetä karäh tawanan; idjä bagin padang, djetä karäh buah padang.

12. Tinai aku handak mantokan apui hong karä human dewan Misir, uka iä manjeha djetä, palus manamput äwen tawanan; iä akan mangkepan tanah Misir kilau sakatik mangkepan pakaiae, palus iä karäh harikas bara hetä sanang bewäi.

13. Iä tä karäh mamusit karä hampatong hong Betsemes, idjä intu tanah Misir, tuntang manusul karä human dewan Misir.

BAGI 44.

Hukum insuman akan olo Jehudi parisang tä hong Misir.

1. Djetoh augh, idjä sampai Jeremia tahiu karä olo Jehudi, awang melai hong Misir, hong Migdol, hong Taghpanes, hong Nop, tinai hong tanah Patros, koae:

2. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Keton djari mitä karä tjalaka, idjä djari iagahku hapangku hararepan Jerusalem tuntang karä lewun Juda; itä! djetä äka rusak haliai andau toh, sampai olo djaton melai hetä.

3. Djetä tagal kadarhaka, idjä djari iawi äwen, hapae marahas aku, awie lius hagaro, manempo hatalla beken, idjä djaton djari kasenae, alo iä alo bapae mahin dia.

4. Tuntang kindjap haradjur aku djari manjoho rewarku, karä nabi tä, manalih keton, mangat hamauh: äla keton mawi talo kadjilek tä, idjä injingiku.

5. Tapi äwen djaton djari manumoe, djaton djari manalingan pindinge, uka hobah bara kadarhakae, tuntang terai hagaro akan hatalla beken.

6. Tagal tä kalait kasangitku djari inusuh. haiak djari manjeha karä lewun Juda tuntang hapus Jerusalem, sampai djetä mandjadi benjem palus rusak, kilau andau toh.

7. Maka toh, kakai augh Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Buhen keton mangihal arep keton kalotä, sampai olo hatuä tuntang bawi, anak olo tuntang awau impatäi bara marak keton, bara ungkup Juda, sampai djaton katapasan idjä batisa akan keton?

8. Tuntang mamparahas aku awi tampan lengän keton, hagaro akan hatalla beken hong tanah

Misir, idjä djari inamä keton, mangat melai hetä, hapan keton mampalomos arep keton, palus mandjadi indu bawak sapa tuntang tawah karä djalahan olo hong petak.

9. Djari keton kalapean karä kadarhakan tato keton, tuntang kadarhakan karä radja Juda, kadarhakan sawan äwen, tuntang puna kadarhakan keton, tinai kadarhakan sawan keton, idjä djari iawie hong tanah Juda tuntang intu Jerusalem?

10. Palus andau toh äwen hindai robo atäie, tuntang djaton maku mikäh, djaton maku belom tumon Torat tuntang hadatku, idjä djari ingkesku intu baun keton, tuntang karä tato keton.

11. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Itä! aku handak manintu baungku indu tjalaka mawi keton, palus mampalomos hapus olo Juda.

12. Aku handak manganan tisan olo Juda, idjä djari mules baue tamä Misir, tantai melai hetä, lepah äwen tä karäh nihau hong Misir; iä karäh halelek awi padang, iä karäh rusak awi lau, bara idjä korik sampai idjä hai, awi padang tuntang lau iä akan matäi, iä akan mandjadi indu bawak sapa, indu karusak, indu tanding tuntang tawah.

13. Krana aku handak mawi äwen kea, idjä puna melai hong tanah Misir, tumon aku djari mawi äwen, idjä hong Jerusalem, hapan padang, lau tuntang peres.

14. Sampai karä tisan olo Juda tä, idjä djari tamä Misir, handak melai hetä, dialo idjä biti idjä tau mahakan palus katapasan, uka tau buli tanah Juda tinai, idjä äka kakenang atäie nahuang inulie, mangat melai hetä; tapi äwen djaton akan buli, baja belahe bewäi idjä hadari palus.

15. Tä karä olo hatuä, idjä puna katawan sawae hagaro akan hatalla beken, tuntang karä sawae idjä hakarereng mendeng hetä, tinai karä olo tä, idjä melai hong Misir, hong Patros, mandjawap augh Jeremia, koae:

16. Karä augh tä, idjä insumam akan ikäi hapan aran Jehowa, ikäi djaton parabae.

17. Tapi ikäi tantai handak manumon karä augh, idjä blua bara njaman ikäi, palus handak hagaro akan ramon langit, tuntang maluput parapah akae, tumon puna gawin ikäi tuntang karä tato ikäi, karä radjan ikäi, tinai mantir ikäi, hong karä lewu Juda tuntang hong Jerusalem; katika tä ikäi besoh kuman, tuntang baramirami djaton katawan tjalaka. — (7,17.)

18. Tapi bara ikäi djari terai hagaro akan ramon langit tä, sambil maluput parapah akae, tä ikäi tapas bewäi, tuntang djari nihau awi padang dengan lau.

19. Tinai amon ikäi hagaro akan ramon langit, koan olo bawi tä, sambil maluput parapah akae, tuntang manampa apam akae manamunan ampie, tinai manusuh parapah talo ihop akae, pudji ikäi mawi tä nalikut banan ikäi?

20. Tä koan Jeremia dengan olo arä, hatuä bawi, dengan olo handiai, idjä djari mandjawap aughe:

21. Angatku, toto Jehowa djari manahiu keton djari hagaro hong karä lewu Juda tuntang hong Jerusalem, keton tuntang tato keton, radja tuntang mantir keton,

tinai olo handiai, awang hong tanah tä; toto, iä djari manduan atäi tagal tä,

22. Sampai Jehowa djaton tau manjarenan hindai kadarhakan gawin keton, tuntang karä talo kadjilek idjä ilalus keton; tagal tä tanah keton mandjadi benjem, rusak, indu sapa, sampai djaton olo melai hetä, kilau andau toh.

23. Basa awi keton djari hagaro, sambil badosa intu Jehowa, tuntang djaton djari manumon augh Jehowa, djaton djari belom tumon Torat tuntang hadat ai, idjä injaksie akan keton: tagal tä tjalaka djari buah keton, kilau aton andau toh.

24. Tinai koan Jeremia dengan olo arä, tuntang dengan karä awang bawi: Hining augh Jehowa, keton hapus Juda idjä hong Misir toh!

25. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Bitin keton hasawä djari hamauh, tuntang lengän keton djari malaluse kea; koan keton: ikäi toto handak mahapus miat ikäi, palus handak hagaro akan ramon langit, sambil manusuh akae parapah talo ihop. Naughe, keton djari mandähen miat keton, tuntang mahapus miat keton toto-toto.

26. Toh, hining keton augh Jehowa, o hapus olo Juda idjä melai hong Misir! Itä! aku sumpah manjewut arangku idjä hai, koan Jehowa, djaton arangku karäh injewut hindai awi idjä biti olo Juda hong hapus tanah Misir, sampai äwen hamauh: belom pangkahai Tuhan. Jehowa.

27. Itä! aku handak manonggo äwen indu tjalakae, djaton akan kahalape; karä olo Juda, awang hong Misir, karäh nihau awi padang tuntang lau, sampai iä lepah lomos.

28. Tapi olo idjä mahakan padang, djetä karäh buli bara Misir akan Juda, isut biti bewäi; maka sakarä tisan olo Juda, idjä djari tamä Misir tautai melai hetä, karäh mangasene, augh äwe idjä tulus, augh ajungku atawa augh ai.

29. Tuntang djetoh indu kata akan keton, koan Jehowa, aku toto handak mawi keton hong äka toh, mangat keton kaseue, augh ajungku karäh tulus indu tjalakan keton:

30. Kakai augh Jehowa: itä! aku handak mandjuluk Parao Hopra, radja Misir tä, akan lengän musohe, idjä mangatah tahasenge, sama kilau aku djari mandjuluk Sedekia, radja Juda, akan lengän musohe Nebukadnesar, idjä djari mangatah tahasenge. — (2.*Kron.* 36,13.)

BAGI 45.

Augh hapan mampong Barugh.

1. Djetoh augh, idjä insuman nabi Jeremia akan Barugh, anak Nerija, metoh iä mamintik hong surat karä augh toh bara njaman Jeremia, intu njelo äpat kahum Jojakim, anak Josia, radja Juda, koae: — (36,4.)

2. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel, tahiu ikau, o Barugh:

3. Koam: kajah aku! lalehan Jehowa djari mandahang kadjakä tuntang kapähängku; aku ujuh

awi tangisku, tapi djaton kasanang.

4. Suman kalotoh akae: kakai augh Jehowa: itä! talo idjä imangungku aku mangarake tinai, talo idjä imbulku aku marunape tinai, tamput hapus tanah toh.

5. Kilen, ikau manggau talo hai akam? äla manggau tä; krana itä, aku handak mimbit tjalaka mawi karä isi, koan Jehowa; tapi akam aku handak manenga hambaruam kilau indu rampasm hong karä äka panggoetm.

BAGI 46.

Hukum inukas akan Misir.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä djari sampai Jeremia tahiu karä olo kapir.

2. Tahiu Misir: tahiu kawan parang Parao Negho, radja Misir, idjä tokep batangdanum Prat, tokep Karghemis, idjä impalah Nebukadnesar, radja Babel, intu njelo äpat kahum karadjaan Jojakim, anak Josia, radja Juda. — (*Jes.*19.)

3. Tatatatap talawang tuntang taming, takan, lius parang!

4. Apil karä hadjaran, soho olo mukonge; kepan sampulau, asa karä lundju, kepan sangkarut!

5. Tapi kilen aku mitä äwen uras pikäh, balalu undur, tuntang karä pangkalimae uras djari impatäi? Æwen hadari djaton bahanji tampaliau likute, pampikäh mawi iä hakaliling, koan Jehowa.

6. Idjä kapala balias djaton kabawae hadari, idjä kapala abas djaton tau liwus; hila utara, tokep batangdanum Prat, olo tä djari tanggarurus balongkang.

7. Æwe iä tä, idjä manjambong kilau batangdanum, tuntang hariak kilau batangdanum lombah?

8. Misir - tä idjä manjambong kilau batangdanum, riak ajue hagatang kilau batangdanum lombah; koae: aku handak mananjap maleteng salepah petak, marusak karä lewu tuntang olo huange.

9. Takan, lius bewäi, keton karä hadjaran; has, ridu bewäi karä kareta; käläh karä pangkalima hagoet, olo sipai, olo Put, idjä mimbing talawang, tinai olo Ludi idjä patjäh mamanah.

10. Haiang toto, krana andau toh andau pamaläh pangkahai Tuhan, Jehowa karä kawan talo belom, uka mamaläh arepe intu karä musohe, katika padang akan mawi, sampai djetä besoh palus bahusau awi karä daha; krana pangkahai Tuhan, Jehowa karä kawan talo helom, aton parapah talo impatäie hong tanah hila utara, daruh sungäi Prat.

11. Lius, talih Gilead, palus blaku tatamba, joh hudjang bawin Misir! Haiang bewäi keton mandahang tatamba, ikau puna djaton tau halit!

12. Karä djalahan olo djari mahining britan kahawen keton, hapus petak uras mamala augh bawaim, krana karä pangkalimam djari hadari hatantarang, balalu balongkang haiak.

13. Djetoh augh, idjä insuman Jehowa akan Jeremia tahiu panumah Nebukadnesar, radja Babel, uka mamukul tanah Misir:

14. Suman intu Misir, awi mam-

brita hong Migdol, sanan hong
Nop tuntang Taghpanes, sambil
hamauh: mendeng, tatap arepm,
krana padang akan kuman talo
handiai, idjä hakaliling ikau.
15. Kilen karä olo ajum idjä
abas tä lepah tambalang? Æwen
tä djaton tau mendeng, basa Je-
howa maharak iä.
16. Iä nanggarurus olo arä, ba-
longkang kilau lihang tampilai;
sampai koan äwen: has mendeng,
ita buli utus ita, tuntang puna
tanah ita, basa padang mahupi
ita.
17. Tä olo mantehau: Parao,
radja Misir, djari rusak, iä djari
marandar arepe bara tukas kati-
kae.
18. Belom aku, koan Idjä puna
Radja, idjä arae Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom: musoh tä
karäh dumah tumon kagantong
bukit Tabor bara karä bukit; ki-
lau Karmel tä intu saran tasik.
19. Tampa akam ramo indu ha-
pam tawanan, ikau idjä landang
sanang, o anak bawin Misir! kra-
na Nop karäh rusak tuntang inu-
sul, sampai djaton olo melai hetä.
20. Misir tä puna sapi bawi idjä
bahalap ampie; maka olo panjam-
balih aton dumah, iä dumah bara
utara.
21. Alo karä olo buruh idjä intu
iä uras kilau anak sapi idjä base-
put, tapi äwen tä akan mules kea,
hadari haiahaiak, palus djaton ten-
dätendä: krana andau tjalakae djari
sampai, katika pamalähe.
22. Aughe kilau augh handjali-
wan kahum mikäh, krana olo tä
dumah mimbit kutoh kawan pa-
rang ai, palus mantakan iä hapan
kapak, kilau olo idjä baramo kaju.
23. Olo tä karäh manäweng ka-
juae, koan Jehowa, sampai djaton
taraisä idjä inäwenge: krana olo
tä karäan karäe bara karä sang-
kalap, sampai djaton taraisä.
24. Misir, anak bawi tä, paham
mahamen; iä djari indjuluk akan
lengän utus olo idjä hila utara.
25. Jehowa, Tuhan karä kawan
talo belom, Hatallan Israel, djari
hamauh: Itä! aku handak mawi
Amon tä hong No, tuntang Pa-
rao, hapus Misir, tuntang karä
dewae tinai radjae, toto, Parao tun-
tang karä olo idjä harap iä.
26. Aku handak mandjuluk äwen
tä akan lengän olo idjä mangatah
tahasenge, akan lengän Nebukad-
nesar, radja Babel, tuntang akan
lengän karä mantir ajue. Maka
limbah tä dapit Misir karäh ing-
kalewu tinai, kilau djaman horan,
koan Jehowa.
27. Maka ikau, rewarku Jakob,
äla mikäh, äla djungun, o Israel!
krana itä! aku handak maliwus
ikau bara tanah awang kedjau,
tuntang panakam bara tanah idjä
äkae tawanan; Jakob akan buli,
belom suni sanang, tuntang dja-
ton olo akan mampikäh iä.
28. Tagal tä, äla mikäh, o re-
warku Jakob, koan Jehowa; krana
aku mampahaiak ikau: karä olo
kapir, idjä akan hetä aku djari
mauganan ikau, handak impalo-
mosku, tapi djaton aku handak
mampalomos ikau, baja madjar ikau
ombeombet bewäi, belä ikau mado
arepm brasih, djaton kasalam.

BAGI 47.

Hukum inukas akan olo Pilisti.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä

sampai Jeremia tahiu olo Pilisti, helo bara Parao mamukul Gasa. — (*Jes.*14,29.)

2. Kakai augh Jehowa: Itä! karä danum manjambong bara utara, mandjadi soho paham, palus mananjap hapus tanah, tuntang karä talo huange, karä lewu tuntang karä oloe; olo handiai idjä hetä karäh mangkariak, karä idjä mukong tanah tä akan manangis;

3. Tagal augh baudam pain hadjarae idjä abas, tagal gotok karetae tuntang kasilon galingae, sampai karä bapae djaton nalingä anake, awie lenjoh atäie haliai,

4. Tagal andau idjä dumah, uka marusak karä olo Pilisti, palus mampalomos olo bara Tirus tuntang Sidon, karä olo pandohope tä idjä batisa. Krana Jehowa karäh marusak olo Pilisti, tisan olo bara pulau Kaptor tä.

5. Gasa djari haranggau, Askalon djari rusak, tuntang karä idjä batisa hong karä djanah hetä. Lalehan katahim ikau akan mahiris arepm!

6. Kajah, padang Jehowa! prea ikau handak terai? tamä kumpangm, mamärem palus terai!

7. Tapi kwäka ikau tau mamärem? krana Jehowa djari manjoho ikau mawi Askalon, tuntang djari mampait ikau akan äka palabohan hong tasik tä.

BAGI 48.

Hukum inukas akan Moab.

1. Tahiu Moab. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Pajah, lewu Nebo! krana iä djari rusak; Kiriataim djari rungkok, djari dinon; kota dähen tä djari njukok palus ingarak. — (*Jes.*15.)

2. Kadjohon Moab tagal Hesbon tä djari terai, krana olo mangarangka tjalakae akae: has, ita handak mampalomos iä, sampai iä äla indu utus olo hindai: tinai ikau, o Madmen, akan inäweng kea, padang akan manjasah ikau.

3. Augh tangis lembut hong Horonaim, karusak tuntang kadjakä paham!

4. Moab djari rotek, augh tangis karä anake mamala.

5. Krana tangis baka tangis njalumbo akan bukit Luhit, augh kariak tarahing mamala intu pain Horonaim.

6. Dari, hakan hambaruan keton; tapi keton karäh mandjadi kilau karamunting hong padang.

7. Basa ikau djari harap kotam tuntang katataum, tagal tä ikau karäh dinon awi musoh; Kamos djaton tau dia tamput tawanan, karä imam tuntang mantir ajue haiahaiak.

8. Krana idjä parusak tä akan manapi karä lewu, sampai idjä lewu mahin dia lapas; karä djanah akan rusak kea, tinai äka rampar akan tunis benjem, krana kalotä koan Jehowa.

9. Tenga palapas akan Moab, krana iä karäh hadari balias kilau trawang, tuntang karä lewue mandjadi karakkaraka, sampai djaton olo melai huange.

10. Tarasapa iä, idjä kadian malalus gawin Jehowa; toto, tarasapa iä, idjä mangahana padange manusuh daha!

11. Moab djari landang bara katabelae, djari melai tuntang pu-

rake, djaton djari injalinan bara
sarangae akan sarangan beken,
tuntang djaton pudji tamput tawanan,
tagal tä angate magon kalotä,
tuntang ewaue djaton djari
hobah.
12. Tagal tä, itä! andaue aton
dumah, koan Jehowa, tä maka
aku handak manjoho tukang utus
beken tanggoh iä, idjä akan mindah
iä, mamboang karä sarangae,
palus mamusit karä kasae.
13. Palus Moab karäh njukok
tagal Kamos tä, kilau olo Israel
djari njukok tagal Betel, idjä äka
kaharape tä.
14. Kilen tinai keton hamauh:
uras ikäi pangkalima tuntang menteng
parang?
15. Krana Moab djari rusak, karä
lewue djari njalawowok, karä pambudjange
awang kampili djari
hagoet akan impatäi, koan Radja
tä, idjä arae Jehowa, Tuhan karä
kawan talo belom.
16. Tjalakan Moab lawoh dumah
toh kea, karusake manggulong
arepe sampai.
17. Tatum iä, keton handiai idjä
hakaliling hetä, tuntang idjä katawan
arae, sambil hamauh: lalehan
tungkang idjä batekang, sokah
kabungas tä djari imelek!
18. Mohon bara kahaim, ikau
idjä melai landang, o Dibon, anak
bawi, palus melai hong äka ngarising,
krana idjä marusak Moab
tä aton dumah maranggar ikau,
palus mangarak karä kotam.
19. Mendeng intu djalan, itäm;
ikau idjä mukong Aroer, isek
äwen idjä hadari pararawoh, koam:
kasen, narai perkara?
20. Moab djari rungkok, krana iä
djari rusak; tangis, tatum! suman
tä hong Arnon, Moab djari rusak.
21. Hukum djari sampai hong
äka rampar, mawi Holon, Jasa
tuntang Mepaat,
22. Mawi Dibon, Nebo tuntang
Betdiblataim,
23. Kiriataim, Betgamul tuntang
Betmeon,
24. Keriot tuntang Bosra, mawi
karä lewu hong tanah Moab, alo
idjä kedjau alo idjä tokep.
25. Tandok Moab djari inetek,
lengäe djari imelek, koan Jehowa.
26. Awi mambusau iä, basa iä
djari mampadjoho arepe malawan
Jehowa, sampai Moab muta, tuntang
kitik kariut lengäe, tinai iä
indu tabean olo.
27. Dia Israel tä djari inabeam,
kilau djaka iä djari kadapatan ompat
maling? Krana sasining ikau
hatutor tahiu iä, ikau manggiling
takolokm.
28. Lihi karä lewum, o karä olo
Moab, palus melai hong batukarang,
maudjadi kilau burong kuku,
idjä manjarangan hong tumbang
darak batu.
29. Ita haradjur djari mahining
kadjohon Moab, krana iä badjoho
haliai, katekange, kabudjoke, katarae,
kahain atäie.
30. Aku katawan bewäi kasangite,
koan Jehowa, tapi uras tä
haiang; olo ajue idjä paladjok tä
djari manandjaro bewäi.
31. Tagal tä aku akan mambo
aughku, manangis tagal Moab,
mambawai tagal hapus Moab, tuntang
manatum tagal olo hong
Kirheres.
32. Paham bara aku djari manatum
Jaeser aku akan manatum
ikau, o batang anggor Sibma!
edam djari dimpah tasik, djetä
djari sampai danau Jaeser, tapi
olo parusak gap lawo intu wa-

jah buam tuntang musim getem
ajum;
33. Sampai kahandjak tuntang
karami uras djari nihau bara pe-
tak basiwoh, bara tanah Moab tä;
krana aku djari mampaterai ang-
gor bara pähes: olo djaton akan
mamähes bua anggor tuntang la-
hap: lahape tä djaton kilau lahap
mamähes anggor.
34. Tagal tangis Hesbon tä olo
djari mambo aughe sampai Eleale,
sampai Jaas, bara Soar palus Ho-
ronaim, sapi bawi tabela tä idjä
telo njelo umure; krana karä da-
num hong Nimrim kea uras akan
teah.
35. Maka aku handak marusak
hong Moab olo idjä maluput pa-
rapahe intu äka gantong, tuntang
idjä hagaro akan dewae, koan Je-
howa.
36. Tagal tä tangitangis atäiku
tagal Moab, kilau suling, tinai
ringoringoi atäiku tagal olo Kirhe-
res, kilau djarupai, basa tisae tä
akan rusak kea.
37. Krana karä takoloke ha-
lungah, karä djanggute injukur,
karä lengäe ihiris, tuntang tapih
bidak ingkepae intu kahange.
38. Hundjuu karä sapau Moab
tuntang hong hapus lewue uras
tatum bewäbewäi; krana aku djari
mamusit Moab, kilau sarangan idjä
djaton ingilak, koan Jehowa
39. Lalehan iä imukul! tangis!
lalehan Moab djari mules likute!
Kakai Moab mandjadi indu tabean
tuntang kadjungun karä olo idjä
hakaliling iä.
40. Krana kakai augh Jehowa:
Itä! iä karäh trawang balias kilau
burong nasar, palapase imbirange
manintu Moab, handak mawi iä.
41. Karä lewue djari dinon, karä
kotae djari taratamä, tuntang atäi
karä pangkaliman Moab karäh in-
tu andau tä kilau atäi olo bawi
idjä handak luas.
42. Krana Moab karäh impalo-
mos, sampai iä djaton indu utus
olo hindai, basa iä djari mampa-
djoho arepe malawan Jehowa.
43. Pampikäh, palowang tuntang
djarat akan mawi keton, o olo
Moab koan Jehowa.
44. Idjä hadari mahakan pampi-
käh, iä karäh lawo hong palo-
wang, tinai idjä djakat bara palo-
wang, iä akan buah djarat; krana
aku handak mantakan iä, Moab
tä, tuntang handak manjampai nje-
lon pamaläh mawi iä, koan Je-
howa.
45. Intu kandjungen Hesbon
äwen idjä ujuh mahakan kwasan
musoh tendä; tapi apui aton blua
bara Hesbon, tuntang njalae bara
Sihon, palus manjeha hapus Moab,
karapurun olo idjä puna bagin
karusak tä.
46. Kajah ikau, Moab! utus olo
ain Kamos tä djari nihau; krana
anakm idjä hatuä djari tamput ta-
wanan, tuntang anakm idjä bawi
tawanan kea.
47. Tapi intu katatesan karä an-
dau aku handak mampaterai Moab
tawanan tinai, koan Jehowa. Ti-
kas toh augh hukum tahiu Moab.

BAGI 49.

Hukum inukas akan Amon, Edom, Damaskus, Arab tuntang Elam.

---

1. Tahiu olo Amon kalotoh
augh Jehowa: Kilen, djaton Israel
bara anak, idjä manduan joresae?
Maka buhen Malghom tä manjo-

res Gad, tuntang olo ajue melai hong karä lewu hetä? — (*Esegh.* 25,2.)

2. Tagal tä, itä! andaue akan dumah, koan Jehowa, aku handak mampalembut augh parang mawi Raba, lewun olo Amon, sampai djetä bakarak indu tujok batu, tuntang karä patataie akan inusul; tapi Israel akan mandjadi tempon äwen idjä djari imempoe.

3. Ambo augh tangism, o Hesbon, krana Ai djari rusak: bawai, keton anak Raba, kepan bidak, ngalabawä, daridaria hong karä kabon, krana Malghom akan tamput tawanan, tuntang karä imam, tinai mantir ajue haiahaiak.

4. Buhen ikau harap djanahm? djanahm tä leteng! joh anak bawi parisang, idjä harap karä panataum, koam: äwe petah mawi aku?

5. Itä! aku handak magah pampikäh hararepan ikau, koan pangkahai Tuhan, Jehowa karä kawan talo belom, hapan olo handiai, idjä hakaliling ikau, tä keton karäh iharak genep biti sama mimbit tintue, tuntang djaton idjä akan mamumpong olo awang daraidaraia tä tinai.

6. Tapi limbah tä aku handak mampaterai olo Amon tä tawanan, koan Jehowa.

7. Tahiu Edom kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Kilen, djaton hindai kapintar hong Teman? Aton karä tiroke djari nihau bara olo harati? Djari karä akale tä babasi? — (*Jes.*21, 11.*Esegh.*25,12.)

8. Ules, dari, sahokan arep keton hong äka randah, keton olo Dedan! krana aku djari magah karusak mawi Edom, metoh katika aku mamaläh mawi iä.

9. Olo pamutik anggor karäh sampai ikau, idjä djaton manisa kanta akam, tuntang maling karäh sampai ikau hamalem, idjä marusak ombet kalepahe.

10. Krana aku djari manalampas Esau, aku djari mamprahan karä äkae idjä basilim, sampai iä djaton tau manjahokan arepe; panakae djari rusak, tuntang karä paharie, tinai kapatehe, sampai äwen djaton hindai.

11. Lihi karä noläm, aku handak mahaga mambelom iä, käläh karä balom harap aku.

12. Krana kakai augh Jehowa: Itä! äwen idjä tapas katiwase bara ajum mahin akan mihop sangkir tä; angatm ikau djaton akan tamput buah hukum? Djaton tau dia ikau ihukum, toto ikau kea akan mihope!

13. Krana aku djari sumpah manjewut arepku, koan Jehowa: Boera tä akan mandjadi indu kadjungun olo, indu tawah, karusak tuntang sapa; karä lewue akan mandjadi äka benjem rusak palus katatahi.

14. Aku djari mahining brita bara Jehowa, augh djari impait akan olo kapir; has, hapumpong, ranggar iä, parang iä.

15. Krana itä! aku djari mamparandah ikau marak olo kapir, mamparungkok ikau marak olo kalunen.

16. Kadjohom tuntang kahain atäim djari manipu ikam, basa ikau melai hong äka bukit batu, tuntang mukong intu äka gantong. Alo ikau manjarangan intu äka gantong kilau burong nasar, bara hetä kea aku handak mambaring ikau, koan Jehowa.

17. Kakai Edom akan mandjadi

indu karusak haliai, karä olo idjä
mahalau karäh djungun tuntang
ngatjitjis tagal kapähäe.
18. Djetä karäh mandjadi kilau
Sodom dengan Gomora, tuntang
lewu awang darah hetä, idjä djari
ilingkep, koan Jehowa, sampai olo
djaton melai hetä, dialo idjä biti
karäh basatiar hetä.
19. Itä! kilau singa bara rowut
saran danum Jordan iä karäh du-
mah mantakan äka dähen tä, krana
aku handak manjoho iä salenga
maroboh; idjä djari inukasku, iä
tä handak injohoku; krana äwe
idjä padan dengangku? äwe idjä
tau tadongarap dengangku? äwe
sakatik tä, idjä bahanji malawan
aku?
20. Tagal tä, hining tirok Jeho-
wa, idjä djari inukase mawi Edom,
pikir ai, idjä djari ingarangku ma-
wi olo Teman: toto, idjä pango-
rike bara kawan tä karäh manun-
da iä, tuntang karäh marusak äkae
bara tambuan iä.
21. Petak halujak awi augh long-
kange, kariak bawaie mamala sam-
pai tasik rarudju.
22. Itä! iä dumah trawang kilau
burong nasar, mambirang palapase
manintu Bosra; tä atäi karä pang-
kaliman Edom karäh mandjadi ki-
lau atäi olo bawi idjä handak luas,
intu andau tä.
23. Tahiu Damaskus: Hamat tun-
tang Arpad djari rungkok; basa iä
djari mahining brita papa maka atäie
djari lenjoh; idjä intu saran tasik
tä paham mikäh, olo djaton tau sa-
nang hetä. — (*Jes.* 17,1.)
24. Damaskus djari bagalabah
atäie, iä mules hadari, iä hapenjang
kataräwäe; kadjakä tuntang kapähä
djari manjangkulep olo tä, kilau ka-
pähän olo bawi idjä handak luas.

25. Lalehae iä djari balihi benjem,
lewu idjä basewut, idjä äka ka-
rami tä.
26. Kakai karä pambudjange ka-
räh halelek intu karä djalan, karä
olo parang ajue karäh imangkih
impatäi intu andau tä, koan Je-
howa, Tuhan karä kawan talo be-
lom.
27. Aku handak mantokan apui
hong kota Damaskus, djetä karäh
manjeha karä human Benhadad idjä
hai bahalap tä.
28. Tahiu Kedar tuntang karä
karadjaan Hasor, idjä imukul Ne-
bukadnesar, radja Babel, maka ka-
kai augh Jehowa: Tatap arep ke-
ton, ranggar Kedar, parusak olo
idjä baris hila timor tä.
29. Tingkape tuntang kawan ai
akan irampas bara iä, karä din-
dinge, karä ramoe tuntang karä
ontae akan induan, tinai olo karäh
mantehau: pampikäh akae bara ha-
kaliling!
30. Dari, hakan gulogulong, sa-
bokan arep keton hong äka randah,
o keton olo Hasor, koan Jehowa;
krana Nebukadnesar, radja Babel,
djari mawi akal tuntang manga-
rangka tirok mawi keton.
31. Has ranggar utus olo tä,
idjä langak tuntang laja, koan Je-
howa, idjä djaton atepe tuntang
kantjinge, tinai melai kabuate bewäi.
32. Karä ontae indu irampas, ku-
toh metoe indu inarik, aku handak
manamburup iä akan genep matan
riwut, karä olo idjä basukur tä;
bara hapus sarae hakaliling aku han-
dak magah karusak hararepan iä,
koan Jehowa.
33. Hasor akan mandjadi äka na-
ga, indu karusak sampai katatahi,
olo djaton akan melai hetä, dialo
idjä biti karäh basatiar hetä.

34. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai nabi Jeremia tahiu Elam, kahum tamparan karadjaan Sedekia, radja Juda, koae:

35. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Itä! aku handak mamelek panah ain Elam, ramon kwasae idjä mambatang.

36. Aku handak manjohoe manampur äpat baris riwut tä bara äpat puting langit, palus handak manambalang äwen akan karä matan riwut, sampai djaton katapasan karä djalahan olo äka olo tä daraidaraia djari iharakku,

37. Tinai aku handak mampikäh Elam intu baun musohe, intu baun äwen idjä mangatah tahasenge, aku handak magah tjalaka mawi äwen huang kalason kasangitku, koan Jehowa; tinai aku handak manjoho padang manjasah iä, sampai aku djari mampalomos iä.

38. Aku handak mampendeng padadusangku hong Elam, palus handak mampalomat radjae tuntang karä mantire bara hetä, koan Jehowa.

39. Tapi dapit, intu katatesan karä andau, aku handak mampaterai Elam tawanan, koan Jehowa.

BAGI 50.

Babel akan rusak; olo Jehudi akan liwus.

1. Djetoh augh, idjä djari insuman Jehowa mantam Babel, mantam tanah olo Kasdim, hadjamban nabi Jeremia. — (*Jes.*13.)

2. Sanan marak karä olo kapir, ambo augh keton, pendeng bandera, pahai augh, äla milime, sambil hamauh: Babel djari dinon, Bel njukok, Merodagh darai, karä dewae rungkok, dewae matekiapi tä djari rotek!

3. Krana djalahan olo bara utara dumah maranggar iä, djetä karäh marusak manunis hapus tanahe, sampai olo djaton hindai hetä, tapi olon tuntang meto djari lepah nihau hadari.

4. Intu andau tä, katika tä kea, koan Jehowa, olo Israel tuntang olo Juda karäh dumah haiak, manandjong tuntang manangis, manggau Jehowa, Hatallae. — (31,9.)

5. Iä karäh misek tahiu britaa Sion, akan hetä iä karäh manintu baue: has, ita manatelan arep ita intu Jehowa hapan djandji idjä katatahi, idjä djaton ngalapean tinai.

6. Djalahan olo ajungku djari kilau kawan tabiri idjä haiang, karä sakatike djari manipu iä, sambil magah mampalajang iä akan bukit tuntang lungkoh, sampai iä ngalapean idjä puna äkae melai.

7. Olo handiai idjä sondau iä kuman iä, tinai karä musohe hamauh: djaton sala gawin ita, basa äwen djari badosa intu Jehowa, intu äka kateteke tä; toto, intu Jehowa, idjä äka kaharap karä tatoe.

8. Dari bara Babel, harikas bara tanah Kasdim, mandjadi kilau tabiri hatuäe, idjä kapala kawan.

9. Krana itä! aku handak mampalembut mamumpong kutoh djalahan olo awang bakapal bara tanah hila utara, palus magah iä mawi Babel; äwen karäh mamadju arepe mawi Babel, tuntang djetä karäh dinon awie; anak panah äwen tä kilau ain pangkalima idjä patjäh, djaton idjä ngalakai malajang.

10. Tanah Kasdim karäh indu irampas; olo handiai idjä marampas iä akan mandjadi puas, koan Jehowa.

11. Basa keton djari handjak sampai babigal, metoh keton djari marampas idjä puna baris ajungku, basa keton djari badjoho kilau sapi tabela hong äka kutoh urepe, tuntang djari manganda kilau hadjaran idjä abas.

12. Indu keton njukok haliai, iä idjä djari manak keton djari paham mahamen; iä mandjadi naniha haliai marak karä olo kapir, indu äka tunis, ngarising tuntang benjem.

13. Krana awi kasangit Jehowa djetä djaton akan ingkalewu, tapi akan rusak haliai; olo handiai idjä mahalau Babel karäh djungun, tuntang ngatjitjis tagal tjalakae.

14. Padju arep keton mawi Babel hakaliling, keton olo pamanah samandiai; panah iä, äla manjanjang anak panah, krana iä djari badosa intu Jehowa.

15. Lahap iä hakaliling, iä djari manjembah; äkae idjä dähen djari balongkang, hapus kotae djari bakarak; krana djetä pamaläh Jehowa; has, awi mamaläh arep keton intu iä, awi iä tumon iä djari mawi keton.

16. Palomos bara Babel karä olo pamalan tuntang karä olo panggetem; tagal padang idjä mahupi iä genep biti awen tä akan hadari talih utus ai, tuntang puna tanah ajue.

17. Israel djari kilau anak tabiri idjä singgul, idjä iusah singa; idjä solake mamisak iä, iä tä radja Asur; limbah tä Nebukadnesar, radja Babel, djari mamparamok tolange.

18. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, Hatallan Israel: Itä, aku handak mamaläh mawi radja Babel tuntang tanahe, kilau aku djari mamaläh mawi radja Asur.

19. Maka aku handak halalian Israel buli äkae, tä iä karäh murep hong Karmel tuntang hong Basan; hambaruae karäh besoh hong bukit hatinggang Epraim tuntang Gilead.

20. Maka intu andau tä, katika tä kea, koan Jehowa, kadarhakan Israel karäh inggau, tapi djaton aton, tuntang dosan Juda, tapi djaton sondau haliai, krana aku handak mampun tä akan olo idjä inisaku. — (31,34.)

21. Has, ranggar tanah Merataim, tuntang karä olo Pekod tä; awi marusak palus mangerem iä; koan Jehowa, balalu lalus talo handiai, idjä djari injohoku.

22. Lahap parang aton hong tanah, tjalaka paham.

23. Kilen, tasal akan hapus kalunen tä djari bapelek tuntang darai? kilen maka Babel tä mandjadi indu äka kadjungun karä olo kapir?

24. Aku djari manenan djarat akam, o Babel, tä ikau djari injiteng, helo bara ikau katawan; ikau djari buah palus injingkap, basa ikau djari badjoho bahanji malawan Jehowa.

25. Jehowa djari muap gudang pakarange, tuntang bitie djari mamplua ganggaman kalaite; krana djetä puna gawin pangkahai Tuhan, Jehowa karä kawan talo belom, hong tanah olo Kasdim.

26. Kantoh bara saran petak, ranggar iä, uap karä gudang ramoe, ihik iä kilau tujok gendom,

palus mangerem iä, äla mani-
sa iä.
27. Patäi karä sapie hapan pa-
dang, imbit iä uka injambalih:
kajah iä, krana andaue djari sam-
pai, katika gawie imaläh!
28. Aton mamala augh lalenton
olo, idjä djari hadari, mahakan bara
tanah Babel, mangat masuman
intu Sion pamaläh Jehowa, Hatal-
lan ita, pamalähe tagal humae idjä
brasih.
29. Pahining arep keton intu
Babel, o olo pamanah idjä patjäh,
kapong iä, belä idjä biti äwen tä
mahakan; baläh iä tumon gawie,
tumon kapatute lalus akae: krana
iä djari badjoho gawie malawan
Jehowa, idjä äka karasih Israel.
30. Tagal tä karä pambudjange
akan halelek intu djalae, karä olo
parang ajue akan impalomos intu
andau tä, koan Jehowa.
31. Itä! aku handak mantakan
ikau, idjä badjoho tä, koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa karä kawan
talo belom; krana andau gawim
imaläh djari sampai, katika aku
handak mawi ikau.
32. Tä idjä badjoho tä karäh
tantarang palus balongkang, tun-
tang djaton idjä mampendeng iä;
toto, aku handak mantokan apui
hong karä lewue, djetä akan ma-
njeha karä äkae hakaliling.
33. Kakai augh Jehowa, Tuhan
karä kawan talo belom: Olo Is-
rael tuntang olo Juda djari irarat
haiak; karä olo idjä djari mana
wan iä djari mimbing iä, äwen
djaton maku malapas iä.
34. Tapi idjä Paliwuse toto abas,
arae tä Jehowa, Tuhan karä ka-
wan talo belom; iä karäh malalus
perkarae, mangat manjanang ta-
nahe; tapi olo Babel akan iaur.
35. Padang akan mantakan olo
Kasdim, koan Jehowa, tuntang
karä olo Babel, karä mantire tun-
tang olo pintar ajue samandiai.
36. Padang akan mawi nabie,
idjä panandjaro, sampai äwen gila:
padang akan mawi karä pangkali-
mae, sampai iä sabanen.
37. Padang akan mawi karä ha-
djarae tuntang karetae, tinai sa-
karä olo parang awang buruh,
idjä intu äwen tä, sampai olo tä
mandjadi kilau bawi bewäi; pa-
dang akan mawi karä ramoe, sam-
pai djetä lepah irampas.
38. Pandit akan mawi karä da-
nume, sampai lepah teah; krana
djetä puna tanah äka hampatong
dewa, äwen kilau gila gawie dengan
dewae matekiapi tä.
39. Tagal tä karä ampin meto
idjä papa tuntang basiak akan
melai hetä, tinai anak burong
onta; tuntang djetä djaton akan
ingkalewu hindai sampai katatahi.
palus djaton akan iukong haradjur
girirmanggirir.
40. Kilau Hatalla djari maling-
kep Sodom tuntang Gomora, ti-
nai karä lewu idjä darahe, koan
Jehowa, kakai maka hetä kea dja-
ton olo akan melai, djaton basa-
tiar enen hetä. — (1. *Mos*. 19,24.)
41. Itä! utus olo aton dumah
bara utara; djalahan olo idjä ba-
kapal haliai, tuntang arä radja
idjä kwasa karäh lembut bara sa-
ran petak.
42. Panah tuntang lundju aton
imbinge, äwen paham tulas, dja-
ton tau masi, lalentoe kilau go-
tok tasik; iä mondok hundjun ha-
djaran, tuntang iä tatap haliai
parang, mangat mawi ikau, o Ba-
bel, anak bawi.
43. Sana radja Babel karäh ma-

hining britae, tä maka lengäe tendur, kadjakä djari buah iä, kapähäe kilau olo bawi idjä handak luas.

44. Itä! kilau singa bara rowut saran Jordan iä akan lembut mantakan äka idjä dähen tä; krana aku handak manjoho iä salenga maroboh djetä; idjä djari inukasku, iä tä handak injohoku; krana äwe idjä padan dengangku? äwe idjä tau tadongarap dengangku? äwe sakatik tä, idjä bahanji malawan aku?

45. Tagal tä, hining tirok Jehowa, idjä djari inukase mawi Babel, tuntang pikire, idjä djari ingarangkae mawi tanah olo Kasdim: toto, idjä pangorike kawan tä karäh manunda iä, tuntang marusak äkae bara tambuan iä.

46. Petak karäh halujak awi augh kariak Babel djari taratamä, tuntang augh bawai äwen mamala marak karä utus olo.

BAGI 51.

Babel akan rusak lepah lingis.

1. Kakai augh Jehowa: Itä! aku manjoho riwut parusak manampur mawi Babel, mawi karä olo idjä intu batang äka karä musohku tä.

2. Aku handak manjoho olo pangibar tanggoh Babel, idjä mangibar iä, tuntang mamboang tanahe, krana äwen tä karäh mangapong iä hakaliling hong andau tjalakae.

3. Käläh olo pamanah mawi olo pamanah baris äwen, tuntang olo idjä djari tatap hapan sangkarut; äla masi karä pambudjange, palomos karä kawan parange;

4. Nakara karä olo awang impatäi hakalampah hong tanah olo Kasdim, olo awang imuno hong karä djalan hetä.

5 Krana Israel tuntang Juda djaton Hatallae malihi iä kilau balo, Jehowa tä, Tuhan karä kawan talo belom, alo tanahe koutep kasalae intu Idjä äka karasih Israel tä.

6. Dari keton bara bentok Babel, buah genep biti maliwus hambaruae, belä keton tamput lomos huang kadarhakan äwen. Krana djetoh wajah pamaläh ain Jehowa, idjä handak manjulang akan äwen tumon kapatute.

7. Babel djari kilau sangkir bulau intu lengän Jehowa, idjä djari mambusau hapus kalunen; karä djalahan olo djari mihop anggor ai, tagal tä karä djalahan olo djari gila.

8. Gap Babel djari balongkang palus rusak; tatum iä, laku tatamba akan himange, ajaajau iä tau halit.

9. Ikäi djari manatamba Babel, tapi iä djaton tau käläh. Tä naughe, lihi iä; käläh genep bitin ita hagoet buli tanah ai; krana hukum ai tempä langit tuntang sempak baunandau.

10. Jehowa djari mapalembut kabudjur ita; has, ita masumae hong Sion karä gawin Jehowa, Hatallan ita.

11. Tadjim anak panah, tatap talawang: Jehowa djari mampisik atäi radja Madai; krana tiroke mangatah Babel, handak marusak tä; krana djetoh pamaläh Jehowa, pamalähe tagal humae idjä brasih tä.

12. Pendeng bandera hong kotan Babel, dahang olo panonggo, ingkes olo djadjaga, tatap olo mimpa; krana tumon djari tukas Jehowa, kalotä iä karäh malalus talo

handiai awang djari injewute mawi karä olo Babel.

13. O ikau, idjä melai hong kutoh danum tä, idjä paham panataum! kahapusm djari sampai, tuntang ukur kisit kakohom tä.

14. Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom, djari sumpah manjewut arepe: Aku handak manjuang ikau hapan musoh kilau kawan sangkalap, äwen tä akan malahap mawi ikau.

15. Iä idjä djari manampa petak hapan kwasae, idjä djari mandjadian kalunen awi kapintare, tuntang djari mambirang langit awi kaapike:

16. Amon Iä mambo aughe, tä karä danum penda langit njahanjahai, tinai Iä mandjidjit sumap bara karä saran petak: Iä manampa kilat tuntang udjan, Iä mamplua riwut bara äkae.

17. Karä olo uras gila djaton tau harati, karä kamasan mahamen bewäi tagal hampatonge, krana hampatonge tä uras haiang, djaton bara pambelom.

18. Uras haiang djetä tuntang gawi palajang: intu wajah pamaläh talo tä uras akan rusak.

19. Tapi Iä, idjä puna bagin Jakob, djaton tumon djetä: krana iä idjä djari mandjadian talo handiai, tuntang Israel toto baris bagin ai: Jehowa arae, Tuhan karä kawan talo belom.

20. Ikau tasalku, ganggamangku; hapan ikau aku djari mamparamok arä utus olo, hapan ikau aku djari marusak kutoh karadjaan.

21. Hapan ikau aku handak mandarai hadjaran tuntang olo idjä mukonge, hapan ikau aku handak mandarai kareta tuntang olo idjä huange.

22. Hapan ikau aku handak manetek hatuä bawi, hapan ikau aku handak manetek bakas tabela, hapan ikau aku handak manetek budjang hatuä bawi.

23. Hapan ikau aku handak manetek olo sakatik tuntang kawae, hapan ikau aku handak manetek olo pamalan tuntang sapie, hapan ikau aku handak manetek mantir tuntang wakil hai.

24. Krana aku handak mamaläh karä kadarhakan Babel, tuntang karä olo hong tanah Kasdim, awang djari ilaluse mawi Sion, intu matan keton handiai, koan Jehowa.

25. Itä! aku handak mantakan ikau, o bukit parusak, koan Jehowa, ikau idjä marusak hapus kalunen! aku handak mandjudju lengängku mawi ikau, palus mambaring ikau bara hundjun batukarang, balalu mandjadian ikau mandjadi bukit baseha.

26. Olo djaton hindai akan blaku batu bara ikau, indu puting atawa padadukan, krana palus katatahi ikau indu karusak bewäi, koan Jehowa.

27. Pendeng bandera hong tanah, pahiau sarunai marak karä olo kapir, tatap karä olo, uka mantakan iä, irak mawi iä karä karadjaan Ararat, Mini tuntang Askenas: angkat mantir parang mawi iä, imbit hadjaran kilau kawan sangkalap!

28. Tatap karä olo kapir mawi iä, karä radja Madai, tuntang karä mantire tinai wakile, hapus tanah idjä penda prentahe.

29. Mangat tanah halujak tuntang kapähä: krana karä tirok Jehowa mawi Babel djari tukas haliai, uka mandjadian tanah Babel

indu karusak, sampai djaton olo
melaie.
30. Karä pangkaliman Babel djari
pikul parang, äwen melai hong kotae,
kaabase djari lenjoh, iä mandjadi
kilau bawi bewäi; olo djari
manusul äkae melai, tuntang djari
mamelek huite.
31. Karä sarohan sulangsalanga,
karä soho sampoksampuka, handak
masuman akan radja Babel, lewue
djari taratamä hakaliling;
32. Karä dampahan djari dino,
karä talaga mahin keang awi apui,
tuntang karä olo parang djari sabanen.
33. Krana kakai augh Jehowa,
Tuhan karä kawan talo belom,
Hatallan Israel: Babel, anak bawi
tä, kilau äka mihik, ombet ihik
toh kea; hindai isut maka wajah
getem karäh sampai akae.
34. Nebukadnesar, radja Babel,
djari kuman aku lepah, tuntang
mamparamok aku; iä djari mawi
aku mandjadi sarangan boang; iä
djari manelen aku kilau naga, iä
djari manjuang knaie hapan talo
mangat ajungku; iä djari manganan
aku.
35. Buah Sion, budjang bawi tä,
hamauh: kararat idjä iawie intu
aku tuntang intu isingku, käläh
djetä mamadok mawi Babel; tuntang
dahangku manata olo Kasdim,
koan Jerusalem.
36. Tagal tä, kakai augh Jehowa:
Itä! aku handak mambudjur
perkaram, tuntang handak mamaläh
akam: aku handak mamandit
danau äwen, tuntang maneah tahasake.
37. Babel akan mandjadi tujok
batu, äka karä naga, äka kadjungun
tuntang katjitjis, sampai
djaton olo melaie.
38. Æwen karäh lentolento kilau
singa tabela, njainjaing kilau
anak singa.
39. Amon iä blaso, tä aku handak
mingkes talo ihop akae, palus
mambusau iä, mangat iä kadjokkadjoka;
tapi äwen akan batiroh
palus, tuntang djaton misik tinai,
koan Jehowa.
40. Aku handak mimbit iä mangat
impatäi kilau anak tabiri, kilau
kambing hatuäe tuntang tabiri
hatuäe.
41. Kilen, Sesagh tä djari dinon,
idjä batarong hapus kalunen tä
djari alah? kilen, Babel djari indu
äka kadjungun karä olo kapir?
42. Tasik djari manjambong mampaleteng
Babel, awi karä riake iä
djari patutup.
43. Karä lewue djari indu karusak,
tanahe ngarising tuntang tunis
benjem, mandjadi tanah idjä
dia ielai olo huange, tuntang djaton
olo mahoroe hetä.
44. Krana aku djari mamaläh
mawi Bel tä hong Babel, tuntang
djari mansuwit bara njamae talo
awang djari ineläe: tinai karä olo
kapir djaton hindai bohoboho manalih
iä, krana kotan Babel djari
balongkang kea.
45. Blua bara iä, o djalahan olo
ajungku, buah genep biti mahakan
hambaruae bara kalason kasangit
Jehowa.
46. Æla atäi keton balemo, sampai
keton mikäh awi brita idjä lembut
hong tanah. Krana brita karäh
lembut hong njelo idjä, tuntang
hong njelo beken aton brita tinai,
palus kagagah bewäi aton hapus tanah,
mantir idjä mawi awang beken.
47. Tagal tä, itä! andaue aton
dumah, maka aku handak mama-

läh mawi karä dewan Babel; tä hapus tanah tä karäh rungkok, tuntang karä oloe idjä impatäi karäh hakalampah huange.
48. Maka langit tuntang petak haiak karä talo huange akan malahap tagal Babel; krana idjä marusak iä aton dumah bara utara, koan Jehowa.
49. Kilau Babel djari indu kalongkang äwen, idjä impatäi hong Israel, kakai hong Babel kea olo karäh balongkang impatäi, hong hapus tanahe.
50. O keton, idjä djari liwus bara padang, dari, äla tendä; tabiu Jehowa hong tanah idjä kedjau, kahimat Jerusalem hong atäi keton.
51. Ikäi djari mahamen, krana ikäi djari mahining katawah; kaburah manutup baun ikäi, basa olo beken tä djari maroboh karä talo brasih hong human Jehowa.
52. Tagal tä, itä! andaue aton dumah, koan Jehowa, maka aku handak mamaläh mawi karä dewae, hong hapus tanahe olo idjä bahimang baka matäi karäh manarahing.
53. Alo Babel mandai sampai langit, alo iä mandähen kwasae hong äka gantong, maka olo parusak idjä injohoku karäh dumah mawi iä, koan Jehowa.
54. Augh kariak paham aton lembut bara Babel, augh tjalaka bara tanah Kasdim tä.
55. Krana Jehowa marusak Babel, palus mampanihau iä tuntang paham lalentoe, sampai riake gotogotok kilau danum hai, kanjahaie lembut paham.
56. Krana idjä parusak tä djari mantakan Babel, karä pangkalimae inawae, karä panaho uras bapelek; krana Jehowa, Hatalla idjä pamaläh, toto karäh manjulang mawi iä.
57. Aku handak mambusau karä mantire, karä olo pintar ai, karä tuan, karä kapala tuntang pangkalima ai, palus ole tä karäh batiroh, tirohe katatahi, djaton misik tinai, koan Radja tä, idjä arae Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom.
58. Kakai augh Jehowa, Tuhan karä kawan talo belom: Kotan Babel idjä lombah tä karäh handap, karä bauntonggange idjä gantong karäh inusul, sampai gawin arä djalahan olo tä djari nihau, tuntang kahäkae, tampan arä utus olo tä, akan bagin apui babewäi.
59. Djetoh augh, idjä djari imetäh nabi Jeremia intu Seraja, Seraja anak Nerija, Nerija anak Maghseja metoh iä lius akan Babel, omba Sedekia, radja Juda, intu njelo äpat kahum karadjaan ajue; krana Seraja tä mantir ngantawani äka bara malem.
60. Maka Jeremia mamintik hong surat karä tjalaka tä, idjä akan hararepan Babel, iä tä karä augh djetoh nah, idjä injurat mantam Babel.
61. Tuntang Jeremia hamauh dengan Seraja: Amon ikau sampai Babel, tä äla diadia ikau mambasa karä augh toh,
62. Sambil hamauh: o Jehowa! ikau djari mantam äka toh, handak mampalomos iä, sampai djaton idjä huange, alo olon alo meto, tapi djetä indu karusak katatahi.
63. Maka sana limbah ikau djari terai mambasa surat toh, tä ikau akan manambatu tä, palus mamantinge akan bentok batangdanum Prat,
64. Sambil hamauh: kakai Babel akan leteng palus djaton lampang

tinai tagal tjalaka tä, idjä handak
hararepangku mawi iä; maka äwen
karäh njuh, nihau. — Tikas toh
karä augh Jerémia.

BAGI 52.

Jerusalem irusak; karä ramoe irampas, oloe inawan; Jojaghin inggatang radja Babel tinai.

1. Sedekia tä duä pulu idjä
njelo umure, metoh iä mandjadi
radja; iä marentah sawalas njelo
katahie hong Jerusalem; aran indue
Hamutal, anak Jeremia, bara Lib-
na. — (37,1.—2.*Radja*24,17)
2. Maka gawie papa intu ma-
tan Jehowa, tumon karä gawin
Jojakim kea.
3. Krana djetä mandjadi awi
kalait Jehowa dengan Jerusalem
tuntang Juda. sampai iä mang-
anan olo tä bara baue. Maka Se-
dekia marajap malekak arepe bara
radja Babel.
4. Djadi, intu njelo djalatien
kahum karadjaan ai, bulan sa-
pulu, andau sapulu kea, tä maka
Nebukadnesar, radja Babel, tun-
tang hapus kawan parang ai du-
mah maranggar Jerusalem, palus
äwen mangaponge, tuntang ma-
nampa kota tasaran hakaliling hetä.
5. Kalotä lewu tä tarakapong
sampai njelo sawalas kahum radja
Sedekia.
6. Maka bulan äpat, andau dja-
latien, amon lau paham hong
lewu tä, tuntang olo hetä djaton
bara talo kinan,
7. Tä musoh manatas. palus
tamä lewu, balalu karä olo pa-
rang idjä hnange hadari, blua
bara lewu hamalem, mahoroe
bauntonggang idjä helat kota,
idjä darah kabon radja; maka olo
Kasdim mangapong lewu hakali-
ling. Djadi, olo tä manjak djalan
akan padang.
8. Maka kawan parang olo
Kasdim manjasah manggoang ra-
dja, palus Sedekia djakä hong pa-
dang Jerigho; maka hapus kawan
parang ai tamburup malihi iä.
9. Tä äwen manawan radja, palus
mimbit iä akan radja Babel hong
Ribla, hong tanah Hamat; iä tä
manukas hukum akae.
10. Maka radja Babel manjoho
anak Sedekia impatäi intu baue;
tinai karä mantir Juda impatäie
hong Ribla.
11. Limbah tä iä mangaruit ma-
tan Sedekia, tuntang mamasong
iä hapan duä karinting rantai
tambaga; kalotä radja Babel mim-
bit iä akan Babel, palus manu-
tup iä hong sipir, sampai andau
pampatäie.
12. Limbah tä, intu bulan limä,
andau sapulu, djetä hong njelo
djalatienwalas kahum Nebukadne-
sar, radja Babel, maka Nebusa-
radan, kapala olo dalam, idjä
manaharep baun radja Babel, du-
mah tanggoh Jerusalem,
13. Palus manusul human Je-
howa, tuntang human radja, tun-
tang karä huma hong Jerusalem;
karä human mantir tuntang olo
hai lepah inusule.
14. Tinai hapus kawan parang
olo Kasdim, idjä dengan kapala
olo dalam tä, mampalokang karä
kotan Jerusalem lepah lingis ha-
kaliling.
15. Maka belahe olo arä idjä
naniha, tuntang tisan olo tä idjä
katapasan hong lewu, tinai karä
olo idjä djari hadari mandjuluk

arepe akan radja Babel, tinai
tisan karä tukang, djetä inamput
tawanan awi Nebusaradan, kapala
olo dalam tä.
16. Tapi belahe olo tanah tä
idjä inggoinggut ilihi Nebusara-
dan, kapala olo dalam, belahe
indu olo pambulan, belahe olo
pamalan.
17. Tinai olo Kasdim mangarak
djihi tambaga tä, idjä hong hu-
man Jehowa, tuntang rakar tä,
tinai talaga-panjaup tambaga tä,
idjä hong human Jehowa, palus
iä mimbit karä tambaga ramo tä
akan Babel. — (27,19.)
18. Tinai iä marampas karä ka-
bali, sendok kawo, lading, sang-
ko, dadupa tuntang karä ramo
tambaga, idjä bapan sombajang.
19. Tinai kapala olo dalam tä
marampas karä ramo bulau tun-
tang ramo salaka, karä supu,
sulep, sangko, landai, tantahan
sumbo, dadupa tuntang sendok.
20. Djihi duä tä, talaga idjä,
tuntang duäwalas ampin sapi tam-
baga, idjä pendae indu rakare,
idjä djari inampa radja Salomo
akan human Jehowa; maka karä
tambaga ramo tä djaton tawan
timbange. — (1.*Radja* 7,15.)
21. Genep djihi tä uras hanja-
walas hasa kagantonge, tuntang
tali idjä duäwalas hasa baja haka-
totok indu lakähe, tinai kakapale
äpat djari: krana djetä boang
huange.
22. Takoloke idjä hundjue tam-
baga kea; kagantong genep tako-
loke uras limä hasa, tinai kra-
wang tuntang ampin bua dalima,
idjä hakaliling genep takolok,
uras tambaga; maka ampin duä
takoloke tä sama, tuntang ampin
bua dalima tä.
23. Karä ampin bua dalima tä
djalatien pulu djahawen hong idjä,
iatoh tumon karä matan riwut;
djadi, karä ampin bua dalima tä
njaratus njaratus, hakaliling ge-
nep krawang.
24. Tinai kapala olo dalam tä
manamput Seraja, kapala imam
tä, tuntang Sepanja, imam idjä
panggapite, tinai telo biti tong-
gon bauntonggang:
25. Tinai sukataris lewu, idjä
ngantawani olo parang tä, tinai
udju biti bara karä mantir, idjä
manaharep radja, idjä sondaue
hong lewu, tinai kapalan karä
djurutulis, idjä mantjatjah olo ta-
nah tä akan parang, tuntang dja-
hawen pulu biti olo tanah tä,
idjä sondaue hong lewu.
26. Karä olo tä induan Nebusa-
radan, kapala olo dalam tä, palus
imbite akan radja Babel hong Ribla.
27. Maka radja Babel mampatäi
olo tä hong Ribla, hong tanah
Hamat. Tumon tä olo Juda inam-
put tawanan bara tanah ai.
28. Djetoh djumalah karä olo,
idjä djari inamput Nebukadnesar:
hong njelo udju, telo kojan duä
pulu telo biti olo Jehudi.
29. Hong njelo hanjawalas ka-
hum Nebukadnesar, maka iä ma-
namput hanja ratus telo pulu duä
biti bara Jerusalem.
30. Hong njelo duä pulu telo
kahum Nebukadnesar, maka Ne-
busaradan, kapala olo dalam tä,
manamput olo Jehudi tawanan
udju ratus äpat pulu limä karä bi-
tie. Djadi djumalah äwen tä saman-
diai äpat kojan djahawen ratus biti.
31. Djadi, limbah bara tä, hong
njelo telo pulu udju, limbah Joja-
ghin, radja Juda, djari tawanan,
intu bulan duäwalas, andau duä

pulu limä, maka Ewilmerodagh, radja Babel, intu tamparan njeloe iä mandjadi radja, manggatang Jojaghin, radja Juda, mamplua iä bara sipir. — (2.*Radja* 25,27.)

32. Tuntang tä hakotak manis dengae, haiak mingkes trutjie ambo trutjin karä radja, awang dengae hong Babel.

33. Iä manakiri pakaiae injipir tä, tuntang iä haradjur omba kuman intu baue, hapus katahin pambelome.

34. Tinai karä balandjae tä haradjur radja Babel manenga akae, akan genep andau, sampai andau pampatäie, haradjur hapus pambelome.

AUGH TATUM

JEREMIA.

BAGI 1.

1. Kajah! lewu tä ungiungin katontoh. idjä bahut bakapal oloe! Iä mandjadi kilau balo. Idjä bahut hai marak karä utus olo, tuntang kilau kapala intu karä baris tanah, toh iä mamenda, akan manahor asil.

2. Iä haradjur manangis hamalem, djohon matae mahasor intu pipie; djaton idjä biti karä uläe, idjä tau mampong iä, karä kapatohe djari tulas dengae, mandjadi musohe.

3. Juda djari batungkap tagal karä kadjakäe, tuntang kabehat kareware, iä melai marak karä olo kapir, tuntang djaton tau sanang; karä idjä manjasah iä djari manjingkap iä hong djalan sipit.

4. Karä djalan akan Sion halanguen, basa dialo idjä biti tanggoh pesta, karä bauntonggang lewu karakkaraka, karä imam hetä munguh, karä pambudjang bawin ajue pähä atäie, tuntang iä paham kahetang atäie.

5. Karä musohe mandjadi kapala, awang basingi iä bahambit; krana Jehowa djari mangapähä iä tagal kutoh kalangkahe; karä anake uras tamput tawanan intu baun musohe.

6. Karä kabungas Sion, anak bawi tä, djari nihau; mantir ajue kilau badjang, idjä djaton supa talo urepe, tuntang rujongrajang ujuh intu baun olo, awang manggoang iä.

7. Metoh andau tjalakae, paham kapähäe Jerusalem mangenang karä talo bahalap tä, idjä puna ai bara djaman horan, metoh karä oloe halelek awi lengän

musohe, tuntang djaton pandohop akae; karä musohe handjak mitä kapähäe, tuntang manabean karä sabat ai.

8. Jerusalem djari badosa paham, tagal tä toh iä kilau olo bawi idjä pamali. Olo handiai, idjä mahorumat iä bihin, mangabelä iä katontoh, basa iä mitä kahawäe; maka iä munguh palus miung.

9. Kapalie leket intu saran pakaiae. Djaton iä djari mado, kadjariae tepa karäh kalotä; heran haliai iä djari imparandah, tuntang djaton idjä mampong iä. Kajah, Jehowa! tangkilik tjalakangku! krana musoh tä paham mampadjoho arepe!

10. Musoh djari manusang lengäe mawi karä panataue; krana itäe hapan matae bewäi karä olo kapir tä manamä karä äkae idjä brasih, idjä tahiu tä ikau djari manjoho: äla olo tä akan tamä ungkup ajum. — (5. *Mos.* 23,3.)

11. Karä olo ajue munguh haiak manggau talo kinan; iä manenga karä panataue mamili talo kinan, mangat mampangat tahasenge. Itä, o Jehowa! tangkilik ampin katawahku!

12. Djaton keton mangkariäng atäi, o karä keton idjä mahalau? Tampajah, itä, djaka aton kapähä, idjä kilau kapähängku toh, idjä djari buah aku? idjä hapan Jehowa djari mangapähä aku hong andau kalaite hasep?

13. Bara ngambo iä djari malaboh apui akan tolangku, tuntang manjoho djetä kuman aku; iä djari manenan djarat akan paingku, tuntang djari manggian aku undur; iä djari marusak mampahetang aku, iä mampahaban aku nongkang andau.

14. Ugar karä kasalangku djari ingkepan awi lengäe, uras djetä djari hapungkal, palus manguling ujatku; iä djari mampamunos kaabasku; pangkahai Tuhan djari manjaragh aku akan lengän äwen, idjä djaton tau ilawangku.

15. Pangkahai Tuhan djari malitek karä awang gantjang, idjä baris ajungku, iä djari mirak tawon olo mawi aku, hapae marusak karä pambudjangku; pangkahai Tuhan djari mihik, mamähes budjang bawi, Sion, anak bawi tä.

16. Tagal tä aku paham manangis, djohon matangku hasansila nahasak, basa idjä pamampong, idjä indu mampangat hambaruangku, kedjau bara aku. Karä anakku djari rusak, krana musoh djari manang.

17. Sion mandjuluk lengäe, tapi djaton idjä mampong iä; krana Jehowa djari manjoho karä idjä hakaliling Jakob, uka mandjadi musohe, sampai Jerusalem intu bentok äwen kilau olo bawi pamali.

18. Jehowa toto tetek, krana aku djari marisang bara aughe; käläh luning, keton karä utus olo, tuntang itä kapähängku; hapus pambudjangku bawi hatuä djari tamput tawanan.

19. Aku djari mantehau karä uläku, tapi äwen djari mamunga aku; karä imam tuntang bakas ajungku djari meher hong lewu; krana äwen mangumbang, manggau panginan, hapae mampangat tahasenge.

20. Kajah, Jehowa! itäm, krana atäiku paham singgul, huangku mangambuar; atäiku djari hatambalik intu huangku, basa kari-

sangku djari tangkalau; intu ruar padang djari mangalangan aku dengan anakku, tinai intu huangku pampatäi bahondok.
21. Hining olo bewäi aku munguh, tapi djaton idjä tau mampong aku; karä musohku mahining tjalakangku, palus handjak, basa ikau djari mawi talo tä. Tapi ikau karäh manjampai andau tä, idjä djari insanam, tä äwen karäh mandjadi sama kilau aku.
22. Soho karä kadarhakae manaharep ikau, palus awi iä, kilau ikau djari mawi aku, tagal karä kalangkahku; krana tarahingku djari paham, tuntang atäiku ujuh.

BAGI 2.

1. Lalehan pangkahai Tuhan djari manjangkulep Sion, anak bawi tä, hapan kalaite, kilau hapan baunandau! Iä djari mangnan kabungas Israel bara langit akan petak, iä djaton djari manahiu galang paie tä intu andau kalaite.
2. Pangkahai Tuhan djari mampalomos karä äka Jakob melai, tuntang djaton masi iä; iä djari mangarak karä kadähen Juda, anak bawi tä, huang kasangite, iä djari mamparampar tä hong petak; iä djari mamapa karadjaan ai tuntang karä mantire.
3. Iä djari manetek salepah tandok Israel tuntang hasep kalaite; iä djari mambatak lengäe idjä gantau, metoh musoh tä dumah, tinai iä djari manjala mawi Jakob, kilau njalan apui, idjä manjeha hakaliling.
4. Iä djari mangantjang talin panahe kilau musoh, hapan lengäe idjä gantau iä kilau olo idjä ompat mantakae, tuntang iä mampatäi karäkarä awang bahalap ampie, tinai iä djari manusuh kasangite, kilau apui hong karä tingkap Sion, anak bawi tä.
5. Pangkahai Tuhan mandjadi kilau musoh; iä djari mampalomos Israel, iä djari mampalomos karä humae idjä hai tuntang bungas, tinai djari marusak karä äkae dähen, palus iä djari mamaham kariak tuntang tarahing hong Juda, anak bawi tä.
6. Iä djari mangakar tingkap ai, kilau kabon, iä djari marusak äka ai idjä inukase. Jehowa djari mampaterai karä pesta tuntang sabat hong Sion, tuntang huang kalasou kalaite iä djari mandjilek radja tuntang imam.
7. Pangkahai Tuhan djari manganan mesbeh ai, iä djari mangabelä äkae idjä brasih; dinding karä human äwen idjä hai tuntang bungas djari injaraghe intu lengän musohe, sampai olo tä mambo aughe hong human Jehowa, kilau intu andau pesta idjä inukas.
8. Jehowa djari manukas, handak marusak kotan Sion, anak bawi tä; iä djari mingkes tali ukur hetä, tuntang lengäe djaton maku balang, sampai iä djari mampalomos djetä; iä djari mangalaten hapus pagar tuntang kota, djetä uras halangoen ampie.
9. Karä bauntonggang ai djari bakalian hong petak, karä kantjinge djari nibau bapelek; radjae tuntang karä mantire djari marak olo kapir, äka Torat djaton, tinai karä nabin ai djaton sondau paitä bara Jehowa.

10. Kara bakas Sion, anak bawi tä, mondok hong petak, iä mandjuagum arepe, manawurt kawo akam takoloke; tuntang iä makaian arepe hapan bidak; karä pambudjang bawin Jerusalem manjontop takoloke akan petak.

11. Matangku bilak nihau awi tangisku, talo huangku ngambuar, bontowongku nahasak akan petak, tagal tjalakan anak bawi, utus ajangku tä, basa karä awau tuntang karä anak korik tangengäi hong karä djalan lewu, — (Jeru 9, 1.)

12. Haiak iä hamauh dengan indue: kwe tepong tuntang anggor? Tuntang iä meher tangengäi hong karä djalan lewu, kilau olo idjä bahimang baka matäi, palus iä mahotus intu pakuan indue.

13. Narai hapangku mampong ikau, dengan äwe aku tau mananding ikau, o Jerusalem, anak bawi? Dengan en aku tau manapengan ikau, mangat mampong ikau, o budjang, Sion, anak bawi? krana tjalakam sama kilau kalombah tasik, äwe tau manatamba ikau?

14. Krana nabim djari manudjum akam talo tandjaro tuntang haiang, äwen djaton djari manarang akam kasalam, uka mambalang ikau tawanan, malainkan äwen djari manutor akam augh tandjaro, sampai keton tawanan bara tanah.

15. Karä olo idjä mahalau hetä mapok lokape marajap ikau, iä ngasisit, tuntang manggiling takoloke tagal Jerusalem, anak bawi tä, koae: kilen, djetoh lewu tä, idjä koan olo iä bahalap haliai, tuntang indu kahandjak hapus kalunen?

16. Karä musohm mangenga ajamae manintu ikau, iä ngasisit ikau, mangadjirat kasingae, koae: ita djari mampalemes iä! Djetoh andau idjä iendäh ita, toh djari sampai, toh ita djari mitä tä!

17. Jehowa djari malalus talo, idjä tahi djari inukase, iä djari mahapus aughe, idjä imetähe bara horan, iä djari mangarak haiak djaton manjanjang, tuntang djari mampahandjak musoh tagal ikau; iä djari manggatang tandok olo, idjä basingi ikau.

18. Atäi olo budjur djari mangkariak intu Jehowa: o kotan Sion, anak bawi! soho djohon matam mahasor kilau tahasak handau hamalem, äla malajan, tuntang bawak matam äla terai!

19. Misik, ambo aughm hapus alem, tusuh atäim kilau danum intu baun pangkahai Tuhan, depä lengäm intu iä tagal hambaruan karä anakm, idjä meher tangengäi hapus karä djalan.

20. Itäm, o Jehowa, käläh tampajah, äwe idjä djari awim kalotoh! aton karä bawi akan kuman awaue, anak korik tä idjä indatinge? Aton karä nabi tuntang imam akan impatäi hong äka brasih ain pangkahai Tuhan?

21. Pangorike tuntang tambakase aras harerer intu petak, pambudjangku bawi hatnä djari halelek awi padang; ikau djari mampatäi äwen intu andau kasangitm, ikau djari manetek äwen haiak djaton manjanjang.

22. Ikau mangahau karä pampikäh bara hakaliling mawi aku, kilau tahih pesta idjä inukas akae: sampai dialo idjä biti idjä mahakan palus katapasan, metoh andau kasangit Jehowa. Olo idjä

djari indating tuntang ihagaku djari impalomos musoh.

BAGI 3.

---

1. Aku toto olo, idjä djari buah tjalaka awi pukul kasangit ai.
2. Iä djari magah mampatandjong aku huang kakaput, djaton hong kalawa.
3. Iä haradjur mules mawi aku bewäi, mambulat lengäe mantam aku nongkang andau.
4. Iä djari mambeut pupus isingku, tuntang djari mandarai tolangku.
5. Iä djari mangalong aku, tuntang djari mangapong aku hapan kapait tuntang kapähä.
6. Iä djari manutup aku huang kakaput, kilau äwen idjä tahi djari matäi.
7. Iä djari mangaranda aku, sampai aku djaton tau blua, tuntang djari mambehat ingkangingkangku tambaga.
8. Alo aku mangkariak tuntang mantehau, iä mandengen pindinge, djaton tarima lakungku.
9. Iä djari mangampeng djalangku hapan batu hai, tuntang djari mangaput karä pelekku.
10. Iä kilau bahuang idjä mimpa aku, kilau singa lakau rowut.
11. Iä djari mampalajang akn bara djalan, iä djari manasang palus marusak aku.
12. Iä djari mangantjang panahe, tuntang djari mampendeng aku indu sasaran anak panahe.
13. Iä djari malekas anak panahe, manambelan atäi buaku.
14. Aku indu tabean karä utus ajungku, tuntang akan halalese nongkang andau.
15. Iä djari mamuas aku hapan talo bapait, tuntang djari mampihop aku hapan panamar.
16. Iä mampamunos kasingangku hapan karangan, palus mahenjek mambaring aku hong kawo.
17. Hambaruangku djari iharak kedjau bara kasanang, talo bahalap kalapeangku.
18. Tä koangku: kaabasku lepah nihau, tuntang kaharapku intu Jehowa.
19. Tahiu tjalakangku tuntang kilen ampingku ingatah, tahiu kaiä panamar tuntang peru tä!
20. Toto, ikau akan mingat tä, alo hambaruangku rungkok hong aku.
21. Djetä ingandongku hong atäiku, tagal tä aku harap hantä.
22. Awi asin Jehowa kea ikäi hindai lepah lomos, toto karä kasajange hiudai balentas. — (*Nehem.*9,31.)
23. Djetä taheta sining handjewu, katotom paham haliai!
24. Jehowa puna bagingku, koan hambaruangku, tagal tä aku handak harap iä.
25. Jehowa toto bahalap dengan olo idjä mentai iä, dengan atäi olo idjä manggau iä.
26. Djetä toto bahalap, amon olo mentai tuntang manjuni arepe, mentai pandohop Jehowa.
27. Toto bahalap akan olo, amon iä mananggong ugar pesae tabela;
28. Mangat iä melai kabuate tuntang suni, basa Iä djari mangkepan tä intu iä;
29. Amon iä manjumbau totoke palus petak, koae: ajaajau aton kaharap hindai!
30. Käläh iä manjarongan pipie

akan olo idjä manekap iä, palus
mamuas arepe hapan kahawäe.
31. Krana pangkahai Tuhan dja-
ton pudji manganan sampai kata-
tahi;
32. Tapi amon iä djari manga-
pähä, tä iä manjanjang tinai, tu-
mon kahain asie;
33. Krana djaton tuntang kara-
djie iä mawi, mangapähä olo ka-
lunen;
34. Kilau ampin handak malitek
karä olo tawanan hong petak penda
paie;
35. Sampai manalua kabudjur
olo imingkok intu Idjä pangka-
hai tä,
36. Tuntang perkaran olo iules,
sama kilau Tuhan djaton mitä tä.
37. Æwe manjoho balalu djetä
mandjadi, djaka sala bara Tuhan
manjoho tä?
38. Dia bara njaman pangkahai
Tuhan lembut karä talo papa atawa
bahalap?
39. Tä buhen karä olo bakotok
kalotä hapus umure? Käläh genep
biti mangotok kasalan ai!
40. Buah ita mariksa manitip
karä djalan ita, buah ita haluli
tinai hobah intu Jehowa.
41. Kälüh ita manggatang atäi
ita, tuntang mandepä lengän ita
akan Hatalla idjä huang sorga,
tuntang mangaku:
42. Ikäi, toto ikäi djari badosa,
tuntang djari marisang dengam,
tagal tä ikau djaton djari manja-
njang;
43. Tapi ikau djari hakampoh
kalaitm, palus djari mawi manjasah
ikäi; ikau djari mampatäi ikäi
haiak djatou manjanjang.
44. Ikau djari maninding arepm
hapan baunandau, sampai lakudoa
djaton tau manselat sampai ikau.
45. Ikau djari mandjadian ikäi
mandjadi rotik pohok, tuntang
talo kadjilek marak karä utus olo.
46. Karä musoh ikäi manganga
njamae mawi ikäi.
47. Pampikäh tuntang palowang
indu bagin ikäi, karusak tuntang
kakarak.
48. Matangku mahasor kilau ta-
hasak danum tagal tjalakan anak
bawi, utus ajungku tä.
49. Matangku nahuto djaton
malajan, tuntang djaton olih im-
paterai;
50. Sampai Jehowa nangkilik
bara sorga, palus mitä mandohop.
51. Matangku manggogop atäiku
tagal karä anak bawin lewu ajung-
ku.
52. Idjä basingi aku djaton bara
buku manjasah aku haradjur kilau
burong.
53. Æwen djari manganan pam-
belomku huang palowang, palus
djari mambaring batu hundjun
aku.
54. Danum mampaleteng tako-
lokku, sampai koangku: toh aku
nihau.
55. Tapi aku djari mangahau
aram, o Jehowa, bara palowang
idjä timben tä.
56. Tä ikau djari mahining augh-
ku; toh äla ikau nangkalingau
tarahing tuntang kariakku.
57. Ikau djari manggapi aku me-
toh andauku blaku intu ikau; ikau
djari hamauh: äla mikäh!
58. Ikau, o pangkahai Tuhau,
djari mawat perkaran hambaruang-
ku, ikau djari maliwus pambe-
lomku.
59. Ikau, o Jehowa, djari mitä
kianat gawin olo dengangku, tun-
tang ikau djari mamutus tumon
kabudjurku.

60. Gitam bewäi karä katulase, karä tiroke mantam aku.
61. O Jehowa, ikau mahining kapapan aughe, karä tiroke mantam aku;
62. Augh totok äwen idjä mangatah aku, tuntang karä karangkae mantam aku nongkang andau.
63. Itäm, haiak pendeng pondok äwen, aku bewäi idjä ihababakae.
64. O Jehowa, sulang baläh iä tumon gawin lengäe.
65. Palulang atäi olo tä, käläh sapam manguman mawi iä.
66. Sasah olo tä hapan kalaitm, palomos äwen bara penda langit, o Jehowa.

BAGI 4.

1. Lalehae bulau tä djari kumbas, bulau idjä bahalap tä djari malik! Kilen kea karä batun äka brasih tä djari inganan daraidaraia hong karä djalan!
2. Karä anak Sion idjä bahalap tä, idjä irega kilau bulau masak, kilen kea toh iä itong kilau kabali petak bewäi, idjä baja tampan lengän tukang?
3. Ason taun mahin manenga tusue akan anake, mampatusu iä, tapi bawin utus ajungku patut tulas bewäi, kilau burong onta hong padang.
4. Djelan awaue leket intu tangepe awi kapaham kateah belaie, anak korik blaku tepong, tapi djaton idjä manenga tä akae.
5. Idjä bihin pudji kuman talo mangat, toh iä meher hong djalan; idjä imbelom hapakaian satara, toh äwen akan menter hong rumpur.
6. Kadarhakan anak bawi, utus ajungku tä, djari paham bara dosan Sodom, idjä horan salenga ilingkep, tuntang djetä djaton gawin olon. — (1.*Mos.*18,20.)
7. Karä kapalae bihin brasih bara udjan habungkus, baputi bara djohon tusu; ampie handahandang kilau batu rubin, tuntang iä lamos bara batu sapir.
8. Tapi toh ampie hempus kabileme, sampai olo djaton kasene iä hong djalan; pupuse ngalantep tolange, tuntang djetä keang kilau kaju.
9. Bontong haream äwen idjä matäi awi padang, bara äwen idjä matäi awi lau, idjä meher tuntang kilau injuduk, basa djaton pangulih tanae.
10. Olo bawi idjä kapala pamasi mahin djari maluntoh anake hapan lengän ai kea, mangat djetä indu kinae metoh tjalakan anak bawi, utus ajungku tä. — (5.*Mos.*28,53.)
11. Jehowa djari malalus kasangite, iä djari manusuh lason kalaite, iä djari mantokan apui hong Sion, idjä manjeha mampalepah karä galange.
12. Karä radja hong petak djaton maku pertjaja, djaton kea karä olo kalunen, toto, karä musohe tä, karä idjä basingi iä akan tamä bauntonggang Jerusalem.
13. Maka djetä tagal kasalan karä nabie, tagal kalangkah karä imame, idjä djari manusuh dahan olo tetek hetä.
14. Kilau olo babutä äwen tä tarangtaranga hong karä djalan, iä djari harumur awi daha, sampai olo djaton maku pohos pakaiae.
15. Dari, pali! kakai olo mantehau helo baue; — dari, dari! äla pohos äwen! Æwen hadari tun-

tang kumbangkambanga, tarang-
taranga, sampai koan olo kapir:
djaton patut äwen melai hetä hin-
dai.
16. Baun Jehowa djari manam-
burup iä, tuntang djaton maku
manampajah äwen tinai, karä imam
djaton ihorumat, karä bakas dja-
ton iasi.
17. Tinai matan ita magon ha-
tampajah papa bilak babutä, mang-
gau dohop idjä uras haiang bewäi;
ita mentai mangenang utus olo,
idjä puna djaton tau maliwus ita.
18. Olo tä djari mangatah ta-
saran pain ita, sampai ita djaton
tau manandjong hong karä djalan
ita; katatesan ita lawoh tokep,
karä andau ita djari sukup; toto,
katatesan ita djari sampai.
19. Idjä manggoang ita djari ba-
lias bara burong nasar penda la-
ngit; olo tä djari manggoang ita
sawosawoh hundjun bukit, iä djari
mimpa ita hong padang tunis be-
njem kea.
20. Idjä iminjak Jehowa tä, idjä
kilau tahaseng ita, djari inawan
hong palowang äwen, idjä tahiu
iä ita pudji hamauh: intu kan-
djungäe ita akan belom bentok
olo kapir.
21. Handjak bewäi, rantang ikau,
o Edom, anak bawi tä, idjä melai
hong tanah Us!
22. Tapi sangkir tä karäh sam-
pai ikau kea, ikau kea akan ba-
busau tuntang lowailabaia.
23. Kadarhakam djari terai, o
Sion, anak bawi! Iä djaton han-
dak manalua ikau inamput tawa-
nan hindai; tapi kadarhakam, o
Edom, anak bawi, karäh imalähe,
tuntang iä karäh mukäi karä do-
sam.

BAGI 5.

1. Ingat, o Jehowa! kadjarian
ikäi toh; tampajah, itäm kahawen
ikäi!
2. Joresan ikäi mandjari indu
bagin olo, karä human ikäi akan
olo beken utuse.
3. Ikäi nolä, djaton bara bapa,
karä indu ikäi kilau balo.
4. Danum ihop ikäi ngatah
imili, kaju idjä hapan ikäi mahin
bara rega kea.
5. Ikäi imuat palus ujat ikäi;
alo ikäi ujuh, djaton idjä manjoho
ikäi malajan.
6. Ikäi djari manjaragh arep
ikäi mamenda Misir tuntang Asur,
mangat panginan ikäi ombet.
7. Karä tato ikäi djari badosa,
tinai äwen djaton hindai, tapi toh
ikäi akan mananggong karä ka-
darhakae.
8. Djipen olo marentah ikäi,
tuntang djaton idjä biti, idjä man-
suwit ikäi bara lengäe.
9. Ikäi akan manggau panginan
tuntang mamangkut takolok balau
ikäi, tagal padang hong äka tunis
benjem.
10. Pupus ikäi djari keang, ki-
lau djihin pahä, djetä awi lason
lau.
11. Æwen djari mamandong olo
bawi hong Sion, karä bawi pambu-
djang hapus karä lewun Juda.
12. Karä mantir djari ingganteng
äwen, tinai olo bakas mahin djaton
kea djari ihorumat.
13. Karä budjang hatuä induas
injohoe manggiling talo, anak ha-
tuä lihanglahanga awi kaju iätoe.
14. Olo bakas terai mondok hong
äka basara, karä pambudjange terai
mampahiau talo usik.

15. Kahandjak atäi ikäi lepah,
gandut ikäi malik mandjadi tatum.
16. Makotan takolok ikäi djari
lawo. Kajah ikäi, basa ikäi badosa
kalotä!
17. Tagal tä atäi ikäi ujuh, ta-
gal tä matan ikäi djari kawus;
18. Tagal bukit Sion, idjä ru-
sak, idjä äka ason taun hadjik.
19. Tapi ikau, o Jehowa, puna
melai sampai katatahi, padadusam
tä haradjur girirmanggirir.
20. Buhen ikau handak ngalapean
ikäi haradjur, palus mahihi ikäi
sampai tahi kalotä?
21. O Jehowa! obah ikäi akam,
mangat ikäi haluli akam tinai; kä-
läh manaheta karä andau ikäi kilau
djaman horan.
22. Krana kilen, handak ikau
manganan ikäi lepalepah, handak
ikau malait ikäi tangkalau pa-
ham?

SURAT NABI

ESEGHIEL.

BAGI 1.

Jehowa masanan arepe huang kahaie akan Eseghiel.

1. Intu njelo telo pulu, bu-
lan äpat, andau limä bulan tä,
amon aku marak olo tawanan tä
tokep batangdanum Kebar, tä,
maka karä langit buap, palus tä
aku aton talo panggitangku, mitä
karä talo ain Hatalla.
2. Andau limä bulan tä kea,
djetä njelo limä kahum radja Jo-
jaghin inamput tawanan, — (2 *Ra-
dja* 24,15.)
3. Maka augh Jehowa batarang
sampai Eseghiel, anak Busi, imam
tä, hong tanah olo Kasdim, tokep
batangdanum Kebar; hetä lengän
Jehowa sampai iä.
4. Tä aku mitä, itä! riwut pa-
ham dumah bara hila utara, tinai
baunandau sasaroi, haiak apui sa-
wongsabunga huange, tuntang aton
panjangkowong hakaliling baun
andau tä; bentok hetä aton kilau
ampin Hasmal hong apui tä.
5. Bentok hetä aton kilau am-
pin äpat talo belom; maka kalo-
toh ampie: talo tä kilau ampin
olon; — (10,9.)
6. Tinai genep biti äpat baue,
tuntang äpat palapase;
7. Paie budjur, maka tatape
kilau tatap sapi, giniginining kilau
tambaga idjä inaliso.
8. Penda palapase kilau lengän
olon hasansila; uras äpaäpat tä ha-
bau hapalapas.
9. Maka palapase hatantepä;
tinai amon iä hagoet, dia usah

mules, malainkan brangai pang-
goete sama mandjudju tintun baue.
10. Maka ampin baue äpaäpat
tä, idjä hila gantau kilau ampin
baun olon tuntang singa, tinai
hila sambil ampin baun sapi tun-
tang burong nasar. — (*Pangar*. 4,
7.)
11. Maka palapase idjä hundjun
tä hambirang kangambo, tuntang
manduä palapas genep biti idjä
hambirang tä hatantepä dengan ko-
lae, maka duä tinai manutup bitie.
12. Maka amon iä hagoet brangai
panggoete sama mandjudju tintun
baue; mahapa Rogh magah iä,
akan hetä iä hagoet, djaton usah
iä mules amon hagoet.
13. Maka ampin talo belom tä
tampajahe kilau barah apui idjä
manjala, kilau ampin sewan; apui
tä belebeleng-bentok talo belom
tä; maka apui tä bara sangko-
wong, tuntang bara hetä aton blua
kilat.
14. Maka talo belom tä haiak
hadari lulang luli kilau ampin sa-
bintir kilat.
15. Amon aku mitä talo belom
tä, maka itä! aton kareta hong
petak darah talo belom tä, intu
genep balikate äpaäpat tä.
16. Ampin tampajahe kareta tä
kilau batu Turkis idjä hagining,
tuntang äpaäpat tä uras sama am-
pie, tinai ampin tawase kilau ka-
reta, tinai sampalaki huang genep
kareta;
17. Amon iä hagoet, brangai
akan äpat matan riwut, dia usah
mules arepe amon iä hagoet.
18. Maka bingkähe hai baka
ikäikäh, tinai karä bingkähe tä
uras bara matä hakaliling.
19. Djadi, amon talo belom tä
hagoet, maka kareta tä hagoet
mamambaie; tinai amon talo be-
lom tä hagatang bara petak, maka
kareta tä hagatang kea.
20. Mahapa Rogh magah iä ha-
goet, tumon tä iä hagoet, tinai
kareta tä hagatang mamambai
äwen, krana aton rogh idjä be-
lom huang kareta tä.
21. Amon talo belom hagoet,
tä kareta hagoet kea, amon iä
tendä, maka djetä tendä kea; amon
iä hagatang bara petak, tä kareta
hagatang bara petak, mampahaiak
iä; krana rogh talo belom tä aton
hong kareta tä kea.
22. Maka ambo takolok talo be-
lom tä aton kilau talo hambirang,
kilau ampin kristal idjä hagining,
idjä baka ikäikäh, idjä hambirang
tambuan takoloke;
23. Penda talo hambirang tä
aton palapas talo belom idjä men-
deng hetä, idjä hatantepä dengan
kolae, tinai genep biti uras duä
palapase, idjä hapae manutup arepe.
24. Maka amon iä hagoet aku
mahining augh palapase kilau go-
tok danum paham, kilau njahon
Idjä djaton tikas kwasae tä, kilau
augh lahap tuntang lalenton pa-
rang. Maka amon iä tendä, iä ma-
ngunjup palapase.
25. Tinai amon iä tendä tuntang
mangunjup palapase, maka aton
augh njaho bara ambo talo hambi-
rang tä, idjä tambuan takoloke.
26. Maka intu hundjun talo ham-
birang tä, idjä tambuan takoloke,
aton ampin talo kilau padadusan,
idjä tampajahe kilau batu sapir,
tuntang hundjun padadusan tä aton
mondok idjä kilau olon.
27. Tinai aku mitä iä kilau am-
pin Hasmal, tuntang ampin apui
hakaliling, bara kahange kangambo:
tinai bara kahange kangiwa aku

mitä iä kilau apui tuntang sangkowonge hakaliling.

28. Kilau ampin liu huang baunandau amon udjan, tumon tä ampin sangkowonge idjä hakaliling. Djetä ampin tampajah kahain Jehowa; amon aku mitä tä, maka aku mahingkep, manjembah, palus aku mahining augh idjä hamauh.

BAGI 2.

Eseghiel ingabau mandjadi nabi.

1. Maka Iä hamauh dengangku: Ikau, o olo kalunen, gatang arepm, mendeng, aku handak hakotak dengam.

2. Metoh iä hakotak kalotä dengangku, maka Rogh tamä aku, haiak mampendeng aku, palus aku manjenäh Aughe, idjä hamauh dengangku. — (*Joh.*1,1.)

3. Maka koae dengangku: O olo kalunen! aku manjoho ikau tanggoh olo Israel, tanggoh kempang olo idjä parisang tä, idjä djari marisang bara aku, äwen tuntang karä tatoe djari malangkah aku sampai andau toh.

4. Karä anakku tä, idjä injohoku ikau manalihe, uras badjoho baue, tuntang batekang ataie; maka ikau akan masanan akan äwen: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa!

5. Barangai alo äwen manarima tä atawa dia, krana iä puna ungkup idjä parisang, maka iä akan katawan, aton nabi bentok äwen.

6. Maka ikau, o olo kalunen, äla mikäh dengan olo tä, äla mikäh tagal karä aughe, alo iä kilau unak duhi intu ikau, tuntang ikau mondok marak kala; äla mikäh tagal aughe, äla tangkedjet intu baue, krana äwen tä puna kempang idjä parisang.

7. Tapi ikau akan masanan karä aughku akae, barangai alo iä manarima tä atawa dia, krana äwen tä puna parisang.

8. Maka ikau, o olo kalunen; hining karä augh tä, idjä injewutku akam; äla ikau marisang kilau kempang parisang tä; nganga njamam, kinan karä talo awang inengaku akam.

9. Tä aku mitä, itä! lengä aton indjuluk akangku; itä! balon surat aton huange.

10. Tuntang iä mambirang tä intu baungku, djetä aton 'bintike hasansila; maka aton tarasurat hetä bawak tatum, kamunguh tuntang tarahing.

BAGI 3.

Prentah Hatalla akan Eseghiel.

1. Limbah tä Iä hamauh dengangku: O olo kalunen, kuman talo idjä intu baum, kinan surat toh, balalu lius, sanan akan ungkup Israel.

2. Tä aku manganga njamangku, palus iä manenga surat tä akangku indu kinangku,

3. Sambil hamauh dengangku: O olo kalunen! surat toh, idjä inengaku akam, telen palus knaim, suang ramon knaim hapan tä. Maka aku kumae, palus djetä hong njamangku kilau madu awi kamanise.

4. Limbah tä iä hamauh dengangku: O olo kalunen! Lius, talih ungkup Israel, tuntang sanan karä aughku akae.

5. Krana ikau djaton injohoku tanggoh utus olo idjä beken aughe, tuntang hatalikut basae, malainkan tanggoh ungkup Israel;
6. Djaton tanggoh arä utus olo, idjä beken aughe, tuntang hatalikut basae, idjä bawak kotake djaton kasenam; tapi alo aku manjoho ikau tanggoh djetä, toto äwen tä mahin handak manarima aughm.
7. Tapi ungkup Israel tä djaton maku mahining aughm, basa olo tä djaton maku mahining aughku mahim dia; krana hapus ungkup Israel batekang takoloke, tuntang habalulang atäie.
8. Tapi itä, aku djari mampaabas baum malawan baun äwen, tuntang takolokm batekang malawan takolok ai. — (*Jer.*1,18.)
9. Aku djari manekang takolokm kilau hintan, batekang bara batukaraug; äla mikäh olo tä, äla djungun intu baue, basa olo tä puna kempang parisang.
10. Tinai iä hamauh dengangku: O olo kalunen! karä aughku, idjä insanangku akam, kandong huang atäim, tuntang ingkes huang pindingm.
11. Palus lius, tanggoh karä tawanan tä, karä anak utus ajum, tuntang hakotak dengan äwen, sambil masuman akae: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa! Barangai alo olo manarimae atawa dia.
12. Tä Rogh manggatang aku, tuntang aku mahining hila likutku augh gotok idjä paham; aughe: Tara akan kahain Jehowa, idjä lembut bara äka ajue!
13. Maka aku mahining kamähus palapas talo belom tä, idjä hakimai dengan kolae, tuntang augh karentjeng kareta idjä darahe; tinai aton augh gotok idjä paham haliai.
14. Tä Rogh manggatang palus mimbit aku; kalotä aku haguet tuntang kapait atäiku, tinai kalason huangku; tapi lengän Jehowa abas mandjudju aku.
15. Djadi, aku sampai äka karä tawanan hong Telabib, idjä tokep batangdanum Kebar, palus aku melai intu äka olo tä; kudju aku melai djungun marak äwen.
16. Djadi, amon djari sukup kudju, tä augh Jehowa sampai aku, koae:
17. O olo kalunen! aku djari mampendeng ikau indu tonggoa ungkup Israel; ikau akan mahining augh bara njamangku, palus mampudji äwen tä hapan arangku. — (33,7.)
18. Amon aku hamauh dengan olo parajap: toto, ikau akan matäi; — tuntang ikau djaton mampudji iä, djaton masuman tä akae, mangat manawat olo parajap buli bara djalae idjä parajap, nakara mahaga iä belom: tä toto olo parajap tä karäh matäi hong kadarhakae, tapi dahae handak inuntutku intu lengäm.
19. Tapi amon ikau mampudji olo parajap, malainkan iä djaton maku hobah bara kadarhakae, bara djalae idjä parajap: tä iä karäh matäi huang kadarhakae; tapi ikau djari mempas hambaruam.
20. Tinai amon olo tetek undur bara kateteke, tuntang mawi talo papa, tä maka aku handak mingkes äka patarang intu bane, tuntang iä akan matäi. Tapi amon ikau djaton djari mampudji iä, toto iä matäi tagal dosae, tä kateteke idjä djari iawie, djaton inahiu tinai; tapi dahae handak inuntutku intu lengäm.
21. Tapi amon ikau mampudji

olo tetek, uka iä äla badosa, tuntang iä djaton kea badosa; tä iä karäh belom; basa iä tarima pudjim; awi tä ikau djari mempas hambaruam.

22. Maka lengän Jehowa sampai aku hetä, tuntang iä hamauh dengangku: Mendeng, lius akan djanah; hetä aku handak hakotak dengam.

23. Tä aku palus mendeng, lius akan djanah; maka itä! hetä kahain Jehowa mendeng, kilau kahain tä kea idjä gitangku damh batangdanum Kebar, palus aku lawo mahingkep. — (1,4.)

24. Tä Rogh tamä aku, palus mampendeng aku; tinai Iä hakotak dengangku, sambil hamauh: Lius, korong arepm huang humam.

25. Maka ikau, o olo kalunen, karäh imeteng hapan tali hai, tuntang imasong olo, sampai ikau djaton tau blua akan marak olo tä.

26. Maka aku handak marapet djelam dengan tangepm, sampai ikau bisu, palus djaton tau mampudji äwen hindai; krana olo tä puna kempang parisang.

27. Tapi amon aku hamauh dengam tinai, tä aku handak muap ujamam, tuntang ikau akan hakotak dengan olo tä: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa! Idjä handak mahining, käläh iä mahining, idjä dia, naughe iä; krana olo tä puna kempang parisang.

BAGI 4.

Tamunam Jerusalem akan ingapong.

---

1. Ikau, o olo kalunen, duan idjä kabintap batu, ingkes djetä intu baum, palus bintik intu hundjue manamunan lewu, Jerusalem,

2. Tinai bintik hetä olo mangapong iä, ingkes pilan hetä, tuntang kota, tasaran hakaliling, tinai bintik kawan parang hakaliling, tuntang karä kaju parantjah. — (2.*Radja*25,1.)

3. Tapi akam duan rindjing sanaman, andak djetä mandjadi dinding sanaman indu helatm dengan lewu, tapi baum manintu lewu, uka iä ingapong; ikau kea akan mangapong iä. Djetä indu katae akan ungkup human Israel.

4. Tinai ikau akan maringkir hila sambilm, ingkes hetä kadarhakan ungkup Israel; katahin karä andaum maringkir hila sambilm, ikau akan manangong kadarhakae.

5. Maka tumon karä njelon kadarhakae aku manantu karä andau tä akam, iä tä telo ratus djalatien pulu andau, kalotä katahie ikau akan manangong kadarhakan ungkup Israel.

6. Tinai limbah ikau djari mahapus djetä, ringkir tinai hila gantaum, djetä ikau akan manangong kadarhakan ungkup olo Juda käpat pulu andau katahie; krana midjä andau aku manukas akam takirin idjä njelo.

7. Tinai tintu baum tuntang lengäm halulus mawi Jerusalem, idjä ingapong tä; tuntang tudjum mawi iä.

8. Itä! aku handak mangkepan tali hai intu ikau, uka ikau djaton tau mawi arepm balikbangkira, sampai ikau djari mahapus karä andaue ingapong.

9. Tinai duan akam gendom,

seora, karetak, djagong, djawä,
katjang, ingkes samandiai tä idjä
sarangae, palus tampa djetä akan
tepong akam, karäe tumon karä
andaum maringkir, mangat ikau
kuman tä hong telo ratus djala-
tien pulu andau tä.
10. Maka panginan idjä indu ki-
nam idjä andau, behat duä pulu
sekel: (*satangah kati;*) djetä pa-
nginam hapus katika tä.
11. Tinai danum kea akan ihopm
tumon takare, iä tä bagi djaha-
wen bara idjä hin; djetä indu ihopm
hapus katika tä.
12. Maka ikau akan kuman ka-
lampis seora, idjä injehäim intu
baun olo tä hapan tain olo.
13. Maka koan Jehowa: Kalotä
panakan Israel tä akan kuman
tepong ai idjä halikä marak karä
olo kapir, idjä akan hetä aku
namburup iä.
14. Maka tombah aku: Kajah,
pangkahai Tuhan, Jehowa! toto,
hambaruangku djaton pudji samar
pali; bara katabelangku sampai
toh aku djaton pudji kuman han-
tun talo, atawa meto awang imi-
sak, atawa isin meto pali djaton
pudji tamä njamangku.
15. Maka koae dengangku: Itäm,
aku djari manenga akam tain sapi
takirin tain olon, idjä akan hapan
nguan panginam.
16. Limbah tä iä hamauh de-
ngangku: O olo kalunen! itäm,
aku mameleck batang panginan hong
Jerusalem, palus olo tä akan ku-
man tepong tumon timbange tun-
tang kapähän atäie, tinai mihop
danum tumon takare tuntang ka-
djungue;
17. Nakara olo tä tapas pangi-
nae tuntang danum, uka genep
biti haiak kolae karäh djungun
palus meher harerer huang kadar-
hakae.

BAGI 5.

Kapähän Jerusalem insuman.

1. Maka ikau, o olo kalunen,
duan lading idjä banjihi, idjä kilau
lading tukang sukur, ikis tako-
lokm hapan djetä, tuntang djang-
gutm; limbah tä duan taradju,
palus bagi balaum tä hapan djetä.
2. Bagi telo akan inusulm hong
bentok lewu, amon djari hapus
karä andaue ingapong; tinai bagi
telo akan induam manasange ha-
pan padang hakaliling lewu; tun-
tang bagi telo kea tinai duan ta-
rawangan djetä haiak riwut, krana
aku handak manjilak padang ma-
nuntut likute.
3. Tapi duan idjä kasansirai
bara tä, peteng djetä hong saran
klambim.
4. Tuntang duan isut bara idjä
kasansirai tä tinai, djakah djetä
akan bentok apui, mangähu djetä;
awi djetä maka apui akan lembut
mawi hapus ungkup Israel.
5. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Djetoh Jerusalem,
idjä djari ingkesku intu bentok
olo kapir, tuntang karä tanah
mangaliling iä.
6. Tapi iä djari malih Toratku
mandjadi kadarhaka paham bara
olo kapir, karä prentahku paham
bara karä tanah idjä hakaliling iä:
krana iä djari manganan Toratku,
tuntang djaton iä djari manandjong
tumon prentahku.
7. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Basa keton
papa haream bara karä olo kapir,

idjä hakaliling keton, tuntang keton djaton djari manandjong huang prentahku, djaton kea djari malalus Toratku; tumon kabudjur karä olo kapir awang hakaliling keton mahin dia keton djari malaluse;

8. Tagal tä kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Itä! aku handak mantakan ikau, toto bitingku! krana aku handak malalus hukum intu bentok keton, intu baun karä olo kapir.

9. Aku handak mantakan ikau, djaton pudji tumon tä bihin, palus rahian djaton gawingku kalotä tinai, djetä tagal karä kakihalm.

10. Sampai karä bapae akan kuman anake, tinai anake akan kuman bapae hong ikau; aku handak malalus hukum mantakan ikau, tuntang manamburup karä tisam akan genep matan riwut.

11. Tagal tä, belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, basa ikau djari mangihal äkaku brasih hapan karä talo kadjilek tuntang kapalim, tagal tä aku handak mampamunos ikau, matangku djaton akan masi ikau, tuntang aku djaton maku manjanjang.

12. Bagi telo ikau akan matäi awi peres, tuntang nihau awi lau bentok ikau; tinai bagi telo akan halelek awi padang hakaliling ikau; bagi telo kea tinai handak inamburupku akan karä matan riwut; tuntang aku handak manjilak padang manjasah olo tä.

13. Karä kasangitku karäh luput, tuntang lason kalaitku dengan olo tä karäh hapus, hapa mampong aku; mangat olo tä akan katawan, aku toh, Jehowa, djari hamauh hong lason atäiku, amon aku djari mahapus kasangitku mawi olo tä.

14. Aku handak mingkes ikau indu karusak tuntang indu tawah marak karä olo kapir, idjä hakaliling ikau, intu matan karä olo awang mahalau.

15. Ikau akan indu tanding, indu katjitjis, indu sonto tuntang indu kadjungun karä olo kapir, idjä hakaliling ikau, amon aku karäh malalus karä hukum mawi ikau tuntang kalait, kasangit dengan karahas; aku, Jehowa, djari hamauh kalotä.

16. Amon aku karäh malekas karä anak panah papa mantakan iä, lan tä, idjä karäh marusak, idjä handak ilekasku hapa mamparusak keton, tä aku handak mamahaum lau tä mawi keton, palus mamelek batang panginan keton.

17. Toto, aku handak manjoho lau tuntang meto basiak mantakan keton, idjä akan mampalomat anak keton; tinai peres tuntang musoh daha akan kumbangkambanga marak keton, tinai aku handak magah padang mantakan keton; aku, Jehowa, djari hamauh kalotä!

BAGI 6.

Tanah Juda akan rusak paham.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O olo kalunen, tintu baum akan karä bukit Israel, tudjum mantam djetä;

3. Sambil hamauh: o karä bukit Israel, hining augh pangkahai Tuhan, Jehowa! kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, mawi karä bukit tuntang karä lungkoh, karä sungäi tuntang karä djanah: toto,

aku handak magah padang mawi keton, aku handak marusak karä äka gantong ain keton.
4. Tinai karä mesbeh keton akan ingarak, tuntang karä pantar dewan keton akan imusit, aku handak mampalokang karä olo ain keton, djetä impatäi hong baun karä dewan keton matekiapi tä.
5. Toto, karä hantun olo Israel aku handak mangumboe intu baun dewae matekiapi, tinai aku handak manaburan tolang keton hakaliling karä mesbeh keton.
6. Hapus tanah keton karä lewu akan karakkaraka, tuntang karä äka gantong akan hasandam, mangat karä mesbeh keton karakkaraka palus tunis beujem, tinai karä dewan keton matekiapi tä imusit palus nihau, tuntang karä pantar dewan keton inäweng, tuntang karä tampan keton impalomos.
7. Maka karä olo awang impatäi karäh hakalampah marak keton, mangat keton kasene, aku toh Jehowa.
8. Tapi aku handak manisa kea isut keton, idjä karäh liwus bara padang marak karä olo kapir, metoh keton kasaburan hong karä tanah. — (*Jes.*1,8.)
9. Tä, karä olo ungkup keton awang liwus karäh mangenang aku bara marak karä olo kapir, intu äkae djari tamput tawanan, amon aku djari mamparungkok atäie idjä bakandji, idjä djari undur bara aku, tuntang matae idjä bakandji, idjä djari leket intu dewae matekiapi; tä olo tä karäh mangabelä arepe tagal karä kadarhakae, idjä ilaluse awi karä kihale.
10. Tuntang olo tä karäh kasene, aku toh Jehowa, tuntang djaton haiang aughku handak hararepan tjalaka mawi iä.
11. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Tekap lokapm, pidjak hapan paim, sambil hamauh: pajah, karä kihal kadarhakan ungkup Israel! krana olo tä karäh halelek awi padang, awi lau tuntang peres.
12. Awang kedjau, iä matäi awi peres, tinai awang tokep, iä matäi awi padang; tinai awang batisa tä palus ingapong, tuntang matäi awi lau; kakai aku handak mahapus kasangitku mawi olo tä.
13. Tä keton karäh kasene, aku toto Jehowa, metoh karä oloe awang impatäi hakalampah marak dewae matekiapi, hakaliling karä mesbehe, hundjun karä äka gantong tuntang hong karä tantan bukit, intu penda karä pahewan, penda karä kaju ela idjä hai, idjä hetä iä djari hagaro indu mangat ewaue akan karä dewae matekiapi.
14. Aku handak mandjudju lengängku mawi olo tä, balalu handak manunis tanah tä; toto, tunis haream bara padang hila Diblat hapus karä kalekae melai dapit, mangat olo tä kasene, aku toh Jehowa.

BAGI 7.

Karusak tanah Israel insuman tinai.

1. Limbah tä augh Jehowa sampai aku, koae:
2. O olo kalunen, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, mantam tanah Israel: toh aton katatesae, katatesae djari sampai hapus äpat puting tanah tä.

3. Toh katatesam tä akan mawi
ikau, krana aku handak manjoho
kalaitku mantakan ikau, tuntang
aku handak mahukum ikau tumon
karä gawim, palus handak manju-
lang akam karä kakihalm.
4. Matangku djaton akan ma-
njanjang ikau, tuntang aku dja-
ton handak masi, tapi aku handak
mamaläh karä gawim, tinai karä
kakihalm akan hararepan ikau, tä
keton karäh kasene, aku toh Je-
howa.
5. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Itä! tjalaka! tjalaka
idjä hai tä lawoh dumah!
6. Katatesae djari dumah, ka-
tatesae tä djari sampai; djetä djari
misik mawi ikau; toto, djetä djari
sampai!
7. Andaum tä djari sawah, o
ikau idjä mukong tanah tä, ka-
tika djari sampai, andau tjalaka
tä djari tokep, idjä intu tä djaton
augh karami hong karä bukit.
8. Toh badjeleng kea aku han-
dak manusuh kasangitku mawi
ikau, balalu mahapus kalaitku de-
ngam, palus mahukum ikau tu-
mon karä gawim, tuntang hara-
repan karä kihalm mawi ikau.
9. Matangku djaton akan ma-
njanjang ikau, tuntang aku djaton
handak masi; tapi aku handak
mamaläh mawi ikau tumon karä
gawim, tinai karä kihalm akan
kuman ikau, nakara keton kasene,
aku, Jehowa, idjä mahukum ke-
ton.
10. Itä! andau tä; itä! iä lawoh
dumah; talo sawah djari blawa,
hukum tä djari mangambang, ka-
djohon äwen djari mamumbong!
11. Kagagahe djari lembut indu
mamukul kadarhakae; djaton akan
katapasan bara olo tä, bara kutoh
karäe tä, bara hapus kawae tä,
augh tatum djaton akan lembut
tagal olo tä.
12. Katika djari sampai, andau
lawoh tokep; idjä mamili äla han-
djak, idjä mandjual äla mangawa-
jau, krana kalait hasep mawi ka-
pus karä olo hong tanah tä.
13. Idjä mandjual djaton karäh
baluli akan talo indjuale, alo iä
magon belom sampai puna katikae;
krana tudjum, idjä mantam kakarä
olo tä, djaton akan balang, dialo
idjä biti idjä hong kadarhakae tau
mahaga pambelome.
14. Naughe äwen mampahian
sarunai, tuntang manatap talo han-
diai, dialo idjä biti kea akan tamä
parang; krana kalaitku hasep man-
takan hapus karä olo tanah tä.
15. Padaug intu ruar, peres tun-
tang lau hila huange; awang intu
tana akan matäi awi padang, awang
hong lewu karäh lepah kinan lau
tuntang peres.
16. Tinai äwen idjä katapasan
baja mahakan arepe bewäi, tun-
tang patut melai hong karä bukit,
uras iä tangitangis, kilau burong
dara idjä iharak, genep biti tagal
kadarhakae.
17. Lengän äwen handiai tä ka-
räh manduläi, tuntang karä utute
djurangdjuri kilau danum.
18. Tä äwen karäh hapakaian
bidak, kadjungun karäh manjang-
kulep iä, tuntang baue karäh uras
mahamen, tinai karä takoloke ka-
räh halangai.
19. Æwen tä karäh manganan
karä salakae akan djalan, tuntang
manggarä bulaue kilau pohok be-
wäi; karä salaka bulaue djaton
tau mawat iä intu andau kalait
Jehowa; hambaruae djaton akan
besoh awi tä, ramon knaie djaton

akan basuang; krana djetä djari
indu bukum karajape.
20. Karä ramoe idjä barega tä
djari hapae djohodjoho, djetä djari
inampae akan hampatong, talo
kadjilek tuntang kakihal tä, idjä
intu iä; tagal tä aku handak man-
djadian tä mandjadi kilau pohok
akan äwen.
21. Aku handak manjaragh tä
akan lengän olo indu irampas,
akan lengän olo parajap hong pe-
tak indu inarik, olo tä karäh ma-
ngihal djetä.
22. Tinai aku handak mules
baungku bara äwen, sampai mu-
soh tä akan mangihal äkaku bra-
sih idjä basilim tä; toto, bigal
akan tamä palus mangihal djetä.
23. Tampa rantai aräarä; krana
tanah tä kontep hukum daha, ti-
nai lewu kontep kadarhaka.
24. Tagal tä aku handak magah
olo kapir idjä kapala papa, uka
iä marampas karä human äwen;
aku handak mampaterai kadjohon
olo hai, tuntang äkae idjä brasih
karäh ingihal.
25. Karusak lawoh dumah; tä
äwen karäh manggau kasanang,
tapi djaton.
26. Tjalaka karäh dumah baam-
baambal, tuntang brita papa baka
brita papa; tä olo tä karäh misek pa-
itä nabi, tapi augh Torat djaton hin-
dai intu karä imam, tuntang tirok
djaton hindai intu karä olo bakas.
27. Radja akan manatum, tinai
karä mantir akan injangkulep ka-
sabanen, tuntang lengän olo arä
hong tanah karäh manduläi. Aku
handak mamaläh mawi iä tumon
djalae; tuntang handak mahukum
iä tumon kapatute, mangat iä
kasene, aku toh Jehowa.

BAGI 8.

Paitä tahiu karä kadjilek gawin dewa hong human Hatalla.

---

1. Djadi, intu njelo djahawen,
bulan djahawen, andau limä, -ka-
hum aku mondok hong humang-
ku, tuntang karä bakas Juda aton
mondok intu baungku: tä maka
lengän pangkahai Tuhan, Jehowa,
sampai aku hetä.
2. Djadi, aku mitä, itä! aton
ampin talo kilau apui tampajahe;
bara kahange kangiwa aton kilau
apui, tinai bara kahange kangam-
bo aton sangkowonge kilau ampin
Hasmal.
3. Iä manautadjok talo idjä ki-
lau lengä, palus manjingkap aku
hong balauku; tä Rogh manam-
put aku helat langit dengan pe-
tak, mimbit aku akan Jerusalem,
huang paitäku bara Hatalla tä,
sampai bauntonggang idjä hila
huange, idjä manintu utara; hetä
aton hampatong äka kabehu, idjä
mampalembut kabehu.
4. Maka itä! kahain Hatallan
Israel aton hetä, sama kilau am-
pin idjä djari gitangku hong dja-
nah bihin.— (1,4.)
5 Balalu Iä hamauh dengang-
ku: Ikau, o olo kalunen, gatang
matam manintu utara. Maka amon
aku mariaran matangku manintu
utara, itä! hampatong äka ka-
behu tä aton mendeng hetä hila
utara, darah bauntonggang akan
mesbeh.
6. Maka iä hamauh dengang-
ku: O olo kalunen, aton ikau
mitä gawin olo tä, karä kadjilek
paham tä, idjä iawi ungkup Is-
rael hetoh, uka mangasingen ma-
ngedjau aku bara äkaku idjä bra-

sih? Tapi ikau akan mitä talo
kadjilek idjä paham haream tinai!
7. Tä, maka iä mimbit aku
akan bauntonggang parantaran.
Tä aku mitä, itä! aton lowang
hong dinding.
8. Maka koae dengangku: O olo
kalunen, karok petok dinding tä,
mandahange. Tä aku mangarok
dinding tä; itä! aton blawang.
9. Tä iä hamauh dengangku:
Tamä, palus itä karä kihal papa,
awang iawi äwen hetä.
10. Tumon tä aku tamä, palus
mitä; itä! hetä aton ampin karä
meto manjarantar tuntang meto
pali, tinai karä dewa matekiapi
ain ungkup human Israel; djetä
imintik hapus dinding hakaliling.
11. Maka udju pulu biti bakas
olo Israel, tuntang Jaasanja, anak
Sapan, aton mendeng intu bentok
äwen, manaharep talo tä; tinai
genep biti aton dadupan garo in-
tu lengäe, tuntang paus asep ma-
njampulok.
12. Tä iä hamauh dengangku:
Djari ikau mitä, olo kalunen,
talo gawin karä bakas ungkup
Israel huang kakaput, genep biti
hong äka dewae? krana koan
äwen: Jehowa djaton mitä ita,
Jehowa djari malihi tanah.
13. Tinai iä hamauh dengangku:
Ikau akan mitä kihal paham hin-
dai, idjä iawi äwen tä.
14. Maka iä mimbit aku akan
bauntonggang human Jehowa, idjä
hila utara; maka itä! hetä aton
olo bawi manatum dewa Tamus.
15. Koae dengangku: Djari ikau
mitä tä, o olo kalunen? Tinai
ikau akan mitä kihal idjä paham
haream bara djetoh.
16. Palus iä mimbit aku akan
parantaran human Jehowa, idjä
hila huange haliai; maka itä! intu
bauntonggang human Jehowa, he-
lat tambiran dengan mesboh, aton
salawi biti hirah, olo hatuä; äwen
manalikut human Jehowa, tun-
tang baue manaharep timor, äwen
tä sontop manintu timor, manjem-
bah matanandau.
17. Tä koae dengangku: Djari
ikau mitä tä, o olo kalunen?
Angat olo Israel tä kilau tapas,
amon iä djaton mawi karä talo
kadjilek tä hetoh? Hindai ombet
iä mangontep hapus tanahe hapan
kagagah tuntang karajap, palus
iä haluli mamparahas aku? krana
itäm, tä iä manjumping pating
anggor hila bane.
18. Tagal tä aku kea handak
mantakan iä huang kasangitku,
matangku djaton akan masi, aku
djaton maku manjanjang iä. Alo
olo tä mangkariak hai aughe intu
pindingku, tapi aku djaton maku
mahining aughe.

BAGI 9.

Jehowa mindah bara äkae; hukum injohoe.

---

1. Limbah tä aton augh hai
mantehau hiningku, koae: Soho
manggapi äwen, idjä pahaga lewu
toh, tuntang genep biti akan
mimbit ganggaman baka matäi
hong lengäe.
2. Maka itä! djahawen biti olo
hatuä aton dumah bara bauntong-
gang idjä ngambo, idjä hila uta-
ra, tuntang genep biti mimbing
ganggaman baka matäi intu lengäe.
Maka idjä biti baris äwen tä ha-
pakaian benang pista, tuntang
sarangan pakarang djurutulis aton

hong dahepae. Äwen tä tamä, palus
mendeng balikat mesbeh tambaga.
3. Maka kahain Hatallan olo
Israel hagatang bara hundjun Ke-
rub, idjä hetä äkae, balalu tan-
dar akan lambang huma; palus Iä
mantehau' idjä hapakaian benang
pista, idjä sarangan pakarang dju-
rutulis hong dahepae tä.
4. Maka Jehowa hamauh deng-
ae: Kumbang hapus lewu Jeru-
salem, balalu bintik kata intu
lingkau karä olo, awang munguh
tuntang manangis tagal karä ki-
hal idjä iawi hetä.
5. Tapi dengan awang beken
tä koae haiak hiningku: Kum-
bang keton lewu manuntut idjä
tä, palus pangkih, äla matan ke-
ton masi, äla manjanjang.
6. Patäi karä olo bakas, bu-
djang hatuä tuntang budjang bawi,
karä anake tuntang karä olo bawi,
sampai äwen lepah rusak; tapi
äla keton mawi karä olo, awang
aton kata tä intu lingkaue. Nam-
para bara äkaku brasih. Maka
äwen manampara, mawi karä olo
bakas tä solake, awang intu baun
huma.
7. Tinai Iä hamauh dengan
äwen: Pakaram huma toh, suang
karä parantarae dengan hantu, pa-
lus blua keton. Maka äwen tä
blua, balalu mampatäi hong ha-
pus lewu.
8. Djadi, limbah äwen djari
terai mampatäi, tikas aku idjä
batisa. Tä aku mahingkep, mang-
kariak, sambil hamauh: Kajah,
pangkahai Tuhan, Jehowa! han-
dak ikau marusak hapus karä ti-
san Israel, awim manusuh ka-
sangitm kalotä mawi Jerusalem?
9. Tä Iä hamauh dengangku:
Kadarhakan ungkup human Israel
tuntang Juda djari tangkalau ha-
liai, uras utang daha hapus ta-
nahe, tuntang lewu kontep ka-
rajape. Krana koae olo tä: Jehowa
djari malihi tanah, Jehowa djaton
mitä ita.
10. Tagal tä matangku kea dja-
ton akan masi, djaton akal maku
manjanjange, tapi aku handak ma-
njulang gawie intu takoloke.
11. Maka itä! olo idjä hapa-
kaian benang pista tä, idjä sa-
rangan pakarang djuru tulis hong
dahepae, djetä mimbit brita koae:
Aku djari malalus tumon sa-
hom intu aku.

BAGI 10.

Barah apui bara human Hatalla indjaruh akan lewu.

1. Limbah tä aku mitä, itä!
intu talo hambirang idjä tambunan
Kerub tä, aton kilau sampin Sa-
pir, idjä kilau padadusan tampae;
tuntang Iä mamala hundjun tä.
2. Maka Iä hamauh dengan
idjä hapakaian benang pista tä:
Tamä akan helat kareta sampai
penda Kerub, palus akop barah
apui bara helat Kerub, balalu
taburan djetä akan hundjun le-
wu. Maka iä tamä kahum ma-
tangku.
3. Maka Kerub aton mendeng
hila gantaun huma tä, metoh iä
tamä, tinai aton talo amboam-
bon manjuang parantaran hila hu-
ange tä.
4. Tä kahain Jehowa hagatang
bara hundjun Kerub akan lam-
bang huma, palus huma basuang
talo amboambon, tuntang paran-

ESEGH. 9. 10.

taran kontep awi sangkowong kahain Jehowa.

5. Maka kamähus palapas Kerub tä mamala sampai parantaran idjä hila ruar, kilau augh Hatalla idjä djaton tikas kwasae, amon iä hamauh.

6. Djadi, limbah iä djari manjoho idjä hapakaian benang pista tä, koae: Duan apui bara helat kareta, bara helat Kerub tä; — maka olo tä tamä, palus mendeng darah kareta idjä.

7. Tä, maka idjä Kerub mandjuluk lengäe bara helat Kerub akan apui tä, idjä intu bentok karä Kerub, tuntang iä manduan belahe barah tä, balalu manjuang djetä hong karakop olo idjä hapakaian benang pista tä hasansila; iä tä manduae, palus blua.

8. Krana aton mamala kilau ampin lengän olo penda palapas Kerub tä.

9. Maka aku mitä, itä! äpat kareta aton darah Kerub tä, midjä midjä kareta darah genep Kerub; tuntang ampin karä kareta tä kilau ampin batu Turkis idjä hagining. — (1,16.)

10. Æpaäpat tä uras sama ampie, ampie kilau ampin kareta, tinai sampalaki hong genep kareta.

11. Amon iä hagoet, brangai akan äpat matan riwut, dia usah mules arepe amon iä hagoet; maka akan äka tintun idjä kapalae uras iä manuntut; dia usah mules arepe amon iä hagoet.

12. Maka Kerub tä hapus bitie, likute, lengäe, palapase tuntang karetae uras aton matae hakaliling, karetae äpaäpat tä.

13. Maka iä manjoho kareta tä: Galgal! (*hundi*) kahum aku mahining tä,

14. Genep äwen tä uras äpat baue; baue idjä tä kilau baun Kerub, idjä duä kilau baun olon, idjä telo kilau baun singa, idjä äpat kilau takolok burong nasar.

15. Maka Kerub tä hagatang kangambo; iä tä talo belom tä; idjä djari gitangku tokep batangdanum Kebar.

16. Amon Kerub tä hagoet, maka kareta hagoet habambai; tinai amon Kerub mambirang palapase handak hagatang bara petak, maka karä kareta djaton undur bara darahe.

17. Amon äwen tendä, djetä tendä kea, amon äwen hagatang, djetä hagatang kea, krana rogh talo belom tä aton huange.

18. Tä, maka kahain Jehowa mindah bara lambang huma, balalu tendä hundjun Kerub.

19. Palus karä Kerub mambirang palapase, balalu hagatang bara petak, kahum matangku iä hagoet, tuntang kareta tä darahe. Maka äwen tendä intu bauntonggang human Jehowa, idjä hila timor, tuntang kahain Hatallan Israel aton intu hundjue.

20. Djetä talo belom tä, idjä djari gitangku penda Hatallan Israel, tokep batangdanum Kebar. Maka aku kasene, djetä Kerub tä.

21. Mäpatmäpat baun idjä, tuntang mäpatmäpat kea palapase; tinai idjä ampiampin lengän olon aton penda palapase.

22. Maka ampin baue kilau djetä kea, tumon aku djari mitäe tokep batangdanum Kebar, tuntang ampin bitie kalotä kea. Genep biti hagoet mandjudju tintun baue.

BAGI 11.

Hukum tuntang djandji insanan; Hatalla mindah bara hamae.

1. Maka Rogh manggatang
palus mimbit aku akan bauntong-
gang human Jehowa, idjä hila
timor; maka itä! intu bauntong-
gang tä aton salawi biti olo ha-
tuä. Tuntang aku mitä marak
äwen Jaasanja, anak Asur, tinai
Pelatja, anak Benaja, mantir olo
arä tä.
2. Tä Iä hamauh dengangku:
O olo kalunen, djetä karä olo
tä idjä mangarangka kadarhaka,
tuntang manirok kapapa hong
lewu toh.
3. Koan äwen: hindai bewäi;
käläh ita mamangun huma; lewu
toh kilau landai, tinai ita idjä
huange balut.
4. Tagal tä, tudjum mawi olo
tä, ikau o olo kalunen.
5. Palus Rogh Jehowa lawo
akangku, sambil hamauh deng-
angku: Koam: kakai augh Je-
howa: kalotä augh keton, o ungk-
kup Israel, tinai karä tirok atäi
keton tawangku bewäi.
6. Kutohe djari impatäi keton
hong lewu toh, tuntang keton
djari mangontep karä djalan ha-
pan hantun olo.
7. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: karä olo
awang djari impatäi keton, iä tä
balut tä, tinai landai tä lewu,
tapi keton handak inganangku
bara hetä.
8. Padang idjä ingikäh keton,
padang handak iagahku mawi ke-
ton, koan pangkahai Tuhan, Je-
howa.
9. Tuntang aku handak mam-
plua keton bara hetä, palus ma-
njaragh keton akan lengän olo
beken utuse, aku handak mawi
keton tumon kapatute.
10. Keton akan balongkang ma-
täi awi padang, intu saran tanah
Israel aku handak mahukum ke-
ton; tä keton karäh kasene, aku
toh Jehowa.
11. Tapi lewu toh dia djaka lan-
dai akan keton, tinai keton dia
djaka balut idjä huange, tapi
intu saran tanah Israel aku han-
dak mahukum keton.
12. Tä keton karäh kasene,
aku toh Jehowa, idjä hong pren-
tahku djaton keton djari manan-
djonge, tuntang karä kapatutku
djaton keton djari malaluse, ma-
lainkau keton djari manumon ha-
dat olo kapir, idjä hakaliling
keton.
13. Djadi, kahum aku manu-
djum kalotä, maka Pelatja, anak
Benaja, salenga matäi. Tä aku
lawo mahingkep, tuntang mang-
kariak hai aughku, sambil ha-
mauh: Kajah, pangkahai Tuhan,
Jehowa! aton ikau toh handak
mahapus karä tisan Israel?
14. Tä augh Jehowa sampai
aku, koae:
15. O olo kalunen, paharim,
toto paharim, tuntang kapatohm,
tinai hapus ungkup Israel, äwen
kea idjä akae olo Jerusalem djari
masuman: undur bewäi bara Je-
howa, tanah toh puna djari inenga
akan bagiu ikäi.
16. Tagal tä awi hamauh: ka-
kai augh pangkahai Tuhan, Je-
howa: alo aku djari mindah äwen
kedjakedjau akan marak olo ka-
pir, alo aku djari manamburup
äwen tä akan karä tanah, tapi
toto bitingku mandjadi äka bra-

sih handjulu akae hong karä tanah, idjä akan hetä iä sampai.
17. Tagal tä sanan: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, aku handak mamumpong keton bara karä utus olo, balalu manampunan keton bara karä tanah, idjä akan hetä keton djari inamburup, tinai aku handak manenga tanah Israel akan keton.
18. Olo tä karäh sampai hetä, tuntang manganan bara hetä karä kihal tuntang kadjilek.
19. Tuntang aku handak manenga akan äwen atäi idjä sama, tuntang handak manenga rogh taheta intu huang keton; atäi batu tä aku handak manganae bara huange, palus manenga atäi isi akan äwen; — (5.*Mos.*30,6.)
20. Uka olo tä manandjong tumon hadatku, tuntang mahaga karä prentahku, sambil malalus tä; tä äwen akan mandjadi djalahan ajungku, tinai aku handak indu Hatallae.
21. Tapi äwen, idjä atäie radjin tumon karä talo kihal tuntang kabelä tä, gawie aku handak manjulange intu takoloke, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
22. Tä, maka karä Kerub mambirang palapase, haiak karä kareta mamambai iä, tuntang kahain Hatallan Israel aton ngambo tambuan iä.
23. Maka kahain Jehowa hagatang mindah bara bentok lewu tä, balalu tendä intu bukit, idjä hila timor lewu.
24. Limbah tä maka Rogh manggatang mimbit aku hong paitäku hapan Rogh Hatalla tä akan tanah Kasdim, tanggoh olo tawanan tä; tuntang paitä tä, idjä djari gitangku, lilap bara aku.
25. Tä aku masuman akan olo tawanan tä karä augh Jehowa, awang djari imprahae akangku.

BAGI 12.

Kadjarian radja Juda tuntang olo Jerusalem inapengan.

---

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:
2. O olo kalunen, ikau melai marak utus olo parisang, idjä bara matä akan mitä, tapi djaton iä mitä, iä bara pinding akan mahining, tapi djaton kea iä mahining, krana iä puna kempang parisang. — (*Jes.*6,9.)
3. Tagal tä, o olo kalunen, tampa pakarang halisang akam, palus harikas handahandau, kahum gitan äwen; bara ikam tä ikau patut mindah akan beken; kahum gitan äwen; ajaajau olo tä mingat kea, alo iä puna ungkup parisang.
4. Tinai ikau akan mamplua pakarangm halisang handahandau, kahum matan äwen kea; limbah tä hamalem ikau akan blua, kahum matan äwen, kilau olo harikas, amon iä patut halisang.
5. Tembai dinding tä, balalu imbit pakarangm blua bara hetä.
6. Kahum matae ikau akan mäton tä hundjun balam, metoh kaput ikau akan mamplua tä; tä ikau akan manjandurong baum, sampai äla mitä petak; krana aku djari manampa ikau indu kata'heran akan olo Israel.
7. Maka aku mawie tumon tä, kilau aku djari injoho; aku mamplua pakarangku halisang tä han-

dahandau; limbah tä halemäi aku
manembai dinding hapan lengängku,
tinai amon djari kaput aku
mäton tä hundjun bahangku, palus
harikas mimbit djetä kahum
matan äwen.
8. Maka handjewu tinai augh
Jehowa sampai aku, koae:
9. O olo kalunen! dia ungkup
Israel, kempang parisang
tä, djari misek ikau: narai gawim?
10. Suman akan olo tä: kakai
augh pangkahai Tuhan, Jehowa:
augh hukum toh mantam radja
hong Jerusalem, tuntang hapus
ungkup Israel idjä hetä.
11. Sanan: aku toh indu kata
heran akan keton, tumon gawingku
tä, kalotä karäh maudjadi akan
äwen, iä akan harikas inamput
tawanan —(24,24.)
12. Tuntang radja tä, idjä bentok
äwen, mahin akan mäton talo
hundjun bahae, balalu harikas kaham
kaput; äwen karäh manembai
dinding, mangat harikas maboroe
hetä, iä karäh manjandurong
baue, belä matae mitä petak.
—(*Jer*.39,4.)
13. Tapi aku handak manenan
djaringku akae, mangat iä indjarat
hapan talingku tä, tä aku
handak mimbit iä akan Babel,
akan tanah olo Kasdim, tapi djaton
kea iä akan mitä tä, tuntang
iä akan matäi hetä.
14. Maka olo handiai, idjä dengae
hetä, idjä mandohop iä tuntang
karä kawae aku handak manamburupe
akan karä matan riwut,
tinai aku handak manjilak padang
manjasah äwen.
15. Tumon tä äwen akan kasene,
aku toh Jehowa, metoh aku
manaburan iä marak karä olo kapir,
balalu manamburup iä akan
karä tanah.
16. Tapi aku handak manisa isut
olo tä, idjä katapasan bara padang,
bara lau tuntang peres;
mangat iä masanan karä kikal
äwen marak olo kapir, intu karä
äkae sampai; tuntang äwen akan
kasene, aku toh Jehowa.
17. Limbah tä augh Jehowa sampai
aku, koae:
18. O olo kalunen! ikau akan
kuman tepongm tuntang kagendjähm,
sambil mihop danum haiak
karudjutm, tuntang kapähän
atäim.
19. Suman akan karä olo idjä
hong tanah toh: kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa, mawi karä
olo hong Jerusalem, tuntang hong
tanah Israel: äwen tä karäh kuman
teponge dengan kapähän
atäie, tinai iä karäh mihop danum
haiak kadjungue; krana tanahe
karäh rusak, tuntang hapus huange
karäh nihau, tagal kadarhakan
karä olo hetä.
20. Karä lewu, idjä bakapal
oloe, karäh karakkaraka, tinai hapus
tanah karäh halanguen; tumon
tä keton karäh kasene, aku
toh Jehowa.
21. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
22. O olo kalunen, narai darin
augh keton hong tanah Israel,
idjä koan keton: äh, andau randjar
bewäi, tuntang karä tudjum
tä uras haiang? — (2.*Petr*.3,4.)
23. Tagal tä, suman akan äwen:
kakai augh pangkahai Tuhan,
Jehowa: aku handak mampatetai
darin augh djetä, sampai djaton
idjä biti hong tanah Israel hapan
augh tä tinai. Tapi sanan akan
olo tä, andaue djari tokep, tun-

tang karä talo awang djari inu-
djum.
24. Krana djaton hindai talo
paitä akan haiang, djaton hindai
tudjum akan tandjaro intu marak
ungkup Israel.
25. Krana aku toto Jehowa;
idjä injewutku, aku kea idjä ma-
njewute, palus djetä akan man-
djadi, djaton tau randjar hindai;
krana kahum pangerengm kea, o
ungkup parisang, aku handak ma-
lalus talo idjä injewutku, koan
pangkahai Tuhan, Jehowa.
26. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
27. O olo kalunen, itä, ung-
kup Israel tä aton hamauh: talo
paitäe djetä, idjä gitae, djetä
akan tahi hindai, tinai iä manu-
djum akan katika awang rahian
haliai.
28. Tagal tä sanan akan äwen:
kakai augh pangkahai Tuhan, Je-
howa: karä aughku tä djaton
akan randjar hindai; tapi augh
awang djari injewutku, djetä uras
akan ilalus kea, koan pangkahai
Tuhan, Jehowa.

BAGI 13.

Augh mantam karä nabi panandjaro.

---

1. Limbah tä augh Jehowa
sampai aku, koae:
2. O ikau, olo kalunen, tu-
djum mantam karä nabin Israel,
awang manudjum tä, tuntang su-
man akan äwen tä, awang manu-
djum hapan kahandak atäie bewäi:
hining keton augh Jehowa!
3. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Pajah karä nabi
idjä gila, idjä manumon kahandak
ai, tuntang djaton haliai mitä talo
enen. — (*Jer.*23,1.)
4. Karä nabim, o Israel, uras
kilau ason taun hong padang.
5. Keton djaton pudji malawan
intu katumbus kotae, tuntang
djaton mangota human Israel,
mangat mendeng dähen mangalahi
intu andau Jehowa.
6. Talo panggitae uras haiang;
talo inudjume uras tandjaro. Koae
Jehowa djari hamauh; — tapi Je-
howa djaton haliai djari manjeho
iä; tinai iä harap aughe tä karäh
ilalusku!
7. Djaton toto, panggitan ke-
ton tä uras haiang, tinai tudjum
keton uras tandjaro? Tinai koan
keton: augh Jehowa djetä. Tapi
kwäka Jehowa djari hamauh!
8. Tagal tä kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Basa ke-
ton manjewut kahaiang, tuntang
mitä talo tandjaro, tagal tä, itä!
aku handak mantakan keton, koan
pangkahai Tuhan, Jehowa.
9. Lengängku karäh mawi karä
nabi, idjä mitä kahaiang, tuntang
manudjum tandjaro. Äwen dja-
ton akan hindjä djalahan olo ajung-
ku, tinai iä djaton akan injurat
huang surat aran utus Israel, tun-
tang iä djaton akan tamä tanah
Israel; tä keton akan kasene,
aku toh pangkahai Tuhan, Je-
howa.
10. Djetä basa iä mampalajang
olo ajungku, basa koae: kasa-
nang! — tuntang djaton kasanang.
Basa belahe manampa kota baras,
tinai belahe manjapu tä hapan ke-
tok mamäang.
11. Suman akan äwen idjä ma-
njapu hapan ketok mamäang, ga-
wie tä akan balongkang tinai,

Udjan papak panggar karäh manapi, tinai karäh lawo udjan karangan awang hai, tuntang riwut barat karäh mangarak tä.

12. Toto, amon kota tä djari balongkang, tä olo karäh hamauh mawi keton: kwe tinai talo iawi keton tä, idjä djari injapu keton?

13. Tagal tä kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto, aku handak mampalokang tä huang kasangitku hapan riwut barat, huang kalaitku aku handak manjoho udjan papak panggar, tuntang udjan karangan awang hai huang kasangitku, mangat mamparusak djetä.

14. Kakai aku handak mampalokang kota, idjä djari injapu keton hapan ketok mamäang, mamparampar tä palus petak, sampai padadukae mamarah; kakai lewu tä karäh balongkang, tuntang keton idjä huange kea impalomos; tä keton akan kasene, aku toh Jehowa.

15. Kakai aku handak mahapus kasangitku mawi kota tä, tuntang äwen, idjä manjapu tä hapan ketok mamäang; aku handak hamauh mawi keton: kota tä palus djaton hindai, tuntang äwen idjä manjapu tä djaton kea:

16. Iä tä karä nabin Israel, idjä manudjum akan Israel, tuntang masuman karä talo paitäe tä kasanang; tuntang puna djaton kasanang, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

17. Maka ikau, o olo kalunen, dareles baum malawan anak bawi, utus ajum tä, idjä manudjum hapan huang ai, balalu tudjum mantam äwen tä;

18. Sambil hamauh: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: pajah karä äwen, idjä mitor gaguling indu ingkipit olo arä penda katiake, tuntang manampa kahowut tumon karä kambo kahai, mangat mamparusak hambaruan olo. Aton angat keton tau-marusak hambaruan olo ajungku, tinai mambelom hambaruan baris keton?

19. Keton manawah aku intu djalahan olo ajungku tagal karakop paräi tuntang suap tepong, sampai keton mampatäi hambaruan olo idjä puna dia akan matäi, tuntang mambelom äwen idjä puna dia akan belom, awi tandjaron keton dengan djalahan olo ajungku, awang radjin mahining augh tandjaro.

20. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto aku handak mawi karä bantal keton, idjä hapan keton mumpan karä hambaruan, sampai iä kilau trawang manalih keton, tinai aku handak mansuwit tä bara penda lengän keton, balalu handak maliwus karä hambaruan tä, idjä iumpan keton badjeleng, kilau trawang manalih keton.

21. Tuntang aku handak marabit kahowut keton, palus maliwus olo ajungku bara lengän keton, sampai djetä djaton tau iumpan ingatah keton hindai; tä keton akan kasene, aku toh Jehowa.

22. Basa keton sala mangapähä atäi olo budjur, idjä djaton aku handak mangapähäe, tinai keton djari mangaras lengän olo, darhaka, mangahana iä hobah bara djalae idja papa, mangat aku tau mambelom iä:

23. Tagal tä keton djaton hindai akan mitä karä kahaiang, tun-

tang djaton akan manudjum ti-
nai; tapi aku handak mawat dja-
lahan olo ajungku bara lengän
keton; tä keton akan kasene,
aku toh Jehowa.

BAGI 14.

Hukum akan olo idjä harap dewa, tuntang mangabelä augh Hatalla.

1. Limbah tä, maka belahe ba-
kas olo Israel manalih aku, bala-
lu mondok intu baungku.
2. Metoh tä augh Jehowa sam-
pai aku, koae: — (20,1.)
3. O ikau olo kalunen, karä
olo toh parihara dewae matekiapi
huang atäie, tuntang mingkes ka-
darhakae talo kabelä tä intu baue
haliai; kilen toh, toto kahandake
misek aku?
4. Tagal tä hakotak dengan olo
tä, tuntang hamauh dengan äwen:
kakai augh pangkahai Tuhan, Je-
howa: genep biti baris utus Israel,
awang parihara dewa matekiapi hong
atäie, tuntang mingkes kadarhaka,
talo kabelä tä, intu baue haliai,
tinai iä manalih nabi: tä maka aku
Jehowa handak tombah aughe tu-
mon kutoh karä dewae matekiapi tä;
5. Maugat aku mandjera utus
olo Israel palus atäie, basa uras
äwen tä djari undur bara aku awi
karä dewae matekiapi.
6. Tagal tä, suman akan utus
olo Israel: kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa: hobah keton, palus
ules arep keton bara karä dewan
keton matekiapi, balalu ules baun
keton bara karä talo kadjilek, idjä
hapan keton.
7. Krana genep biti baris utus
Israel tuntang karä tamuäi idjä ma-
rak Israel, idjä mandjajong arepe
undur bara aku, tuntang parihara
dewae matekiapi hong atäie, tinai
mingkes kadarhaka, talo kabelä tä,
intu baue haliai, tuntang iä ma-
nalih nabi, misek aughku intu iä:
aku toh Jehowa! toto, aku han
dak tombah aughe tumon kapa-
tute.
8. Aku handak manintu baung-
ku mawi olo tä, uka iä rusak man-
djadi indu tanding tuntang tapeng-
an olo, tinai aku handak mampa-
lomat iä bara marak olo ajue; tä
keton akan kasene, aku toh Je-
howa.
9. Maka amon nabi maku ka-
rait, sampai iä masuman talo, tä
aku Jehowa handak mangarait nabi
tä kea, palus handak mandjudju
lengängku mawi iä tuntang handak
mampalomat iä bara marak djala-
han olo ajungku, Israel tä.
10. Æwen akan mananggong ka-
darhakae; kilau kadarhakan olo idjä
misek tä, kakai kea kadarhakan
nabi tä;
11. Uka äla utus olo Israel la-
jang bara aku tinai, tuntang äla
mangihal arepe hindai awi karä ka-
langkahe; tä äwen karäh mandja-
di djalahan olo ajungku, tinai aku
mandjadi Hatallae, koan pangka-
hai Tuhan, Jehowa.
12. Aton tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
13. O olo kalunen! amon aton
tanah idjä badosa dengangku, tun-
tang paham malangkah aughku,
tä aku handak mandjudju leng-
ängku mawi iä, balalu mamparu-
sak batang panginae, tuntang mam-
palembut lau hetä, sampai aku
mampalomose bara hetä olon tun-
tang meto,
14. Tä, alo telo biti toh, Noagh,

Daniel tuntang Job, aton intu ma-
rak äwen, maka awi kateteke äwen
baja karäh maliwus hambaruae ka-
buate bewäi, koan pangkahai Tu-
han, Jehowa. — (*Jer.*15,1.)
15. Tinai amon aku magah meto
basiak mangumbang tanah tä, idjä
mampalomat karä anake, sampai
tanah tä benjem, palus olo djaton
bahanji mahoroe hetä awi meto ba-
siak tä;
16. Tä alo äwen telo tä aton ma-
rak äwen: belom aku! koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa, djaton äwen
tau mawat anake hatuä bawi, baja
tikas iä kabuate bewäi karäh liwus,
tapi tanah tä akan rusak benjem.
17. Atawa amon aku mampait
padang mawi tanah tä, sambil ha-
mauh: kumbang hapus tanah tä,
joh padang, sampai aku mampalo-
mos bara hetä olon tuntang meto;
18. Tä alo äwen telo tä aton intu
bentoke: belom aku! koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa, djaton äwen
tau mawat anake hatuä bawi, baja
tikas iä kabuate bewäi karäh li-
wus.
19. Atawa amon aku manjoho pe-
mawi res tanah tä, balalu manam-
pohak kasangitku tuntang daha
hundjue, sampai aku mampalomos
bara hetä olon tuntang meto:
20. Tä alo Noagh, Daniel tun-
tang Job aton bentok äwen hetä:
belom aku! koan pangkahai Tuhan,
Jehowa, djaton äwen tau mawat
anake hatuä bawi, baja tikas ham-
baruae kabuate bewäi karäh iliwuse
awi kateteke.
21. Maka kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa: Kilen hindai,
amon aku magah hukumku idjä
papa tä äpat haiahaiak, iä tä padang
tuntang lau, meto basiak tuntang
peres papa, mantakan Jerusalem,
nakara aku mampalomos bara hetä
olon tuntang meto! — (3.*Mos.*20,
16.)
22. Tapi toto, tinai aton kea
belahe idjä mahakan karäh batisa,
anak hatuä bawi; toto, äwen tä
karäh dumah tanggoh keton, ma-
ngat keton mitä prangae gawie,
uka keton iampong tagal tjalaka
tä, idjä djari ihararepangku mawi
Jerusalem; toto, tagal talo han-
diai, idjä djari iagahku mawi iä.
23. Æwen tä kilau indu ampong
keton, amon keton mitä prangae
gawie, tuntang keton karäh kata-
wan, aku djaton kanaha, atawa
djaton bara buku djari mawi talo
handiai, idjä djari ilalusku hetä,
koan pangkahai Tuhan Jehowa.

BAGI 15.

Kaju idjä djaton tau hapan hapa ma-
nanding Jerusalem.

---

1. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. O ikau, olo kalunen, narai
kalabien kahalap kajun batang ang-
gor bara kaju beken, atawa anggor
lajap bara karä kajun kajuan?
3. Pudji kea olo blaku kaju ka-
lotä akan indu indjawet? tau kea
djetä indu pasak, äka njampahan
karä ramo?
4. Toto, djetä baja akan apui
bewäi sampai lomos. Mahin tinai,
amon tapakae hapamontong djari
kinan apui, tuntang bentenge djari
bakähu, tau djetä tinai indu in-
djawet?
5. Itäm, solake pesae bahalap
mahin djaton tau indjawet akan
talo enen; kilen hindai, amon djetä

djari kinan apui, tuntang djari lepah
bakähu, tau djetä inguan akan talo
enen hindai?

6. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Kilau kaju
anggor marak karä kajun kajuan
idjä indjakahku akan apui, uka
djetä lepah: kalotä kea aku handak
mandjakah manjaragh olo Jerusa-
lem.

7. Aku handak manintu baung-
ku mawi olo tä; paribasa iä liwus
bara apui idjä, tä apui beken ka-
räh kuman iä lepalepah: tä keton
karäh kasene, aku toh Jehowa,
amon limbah aku djari manintu
baungku mawi olo tä.

8. Aku handak marusak mam-
benjem tanah tä, basa olo tä djari
pahum malangkah, koan pangkahai
Tuhan, Jehowa.

BAGI 16.

Dosan olo Jehudi insuman tuntang hu-
kume; tapi Hatalla mandjandji handak
masi äwen tinai.

1. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:

2. O olo kalunen! suman karä
kadarhakae akan olo Jerusalem.

3. Koam: kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa, mawi olo Je-
rusalem: utusm tuntang panohom
puna bara tanah olo Kanani, ba-
pam olo Amori, indum olo Het.

4. Maka ikau inakan kalotoh:
metoh andau ikau inakan tantahan
puserm djaton inetek, tuntang
ikau djaton impandoi hong danum
hapa mamprasih ikau, djaton kea
ikau ingasai hapan ujah, tuntang
djaton imungkus hapan benang.

5. Krana djaton olo idjä manja-
njang ikau sampai masi ikau, tun-
tang mawi akaim idjä bara karä
talo tä: malainkan ikau djari inga-
nan akan padang; kakai hamba-
ruam ingabelä olo, metoh andau
ikau inakan.

6. Maka aku djari mahoroe
äkam, tuntang mitä ikau baring-
baringa huang daham; palus aku
hamauh dengam, metoh ikau ba-
ringbaringa hong daham: belom
ikau! Toto, akam aku hamauh, me-
toh ikau hong daham: belom
ikau!

7. Aku djari mangapal ikau
mandjadi bapulupulu kojan, kilau
oru hong tanah: ikau djari man-
suloh tuntang hai, tuntang ikau
djari paham bungas: tusum djari
hai, balaum djari pandjang, tapi
ikau magon halowai tuntang ha-
langai.

8. Maka aku mahoroe äkam,
balalu manampajah ikau; maka itä!
wajahm djari sampai, ikau patut
imopoh: tä aku mambirang pon-
tong klambingku hundjun ikau,
manutup kahawem: tinai aku sum-
pah dengam, tuntang hadjandji
dengam, koan pangkahai Tuhan,
Jehowa: tä ikau mandjadi ajungku.

9. Limbah tä aku mampandoi
ikau hapan danum, tuntang ma-
menjau daham bara ikau, tinai ma-
minjak ikau.

10. Aku makaian ikau kea hapan
klambi basulam, tuntang mangke-
pan sarumpah bakambang intu paim,
tinai mambabat ikau hapan benang
pista lamos, tuntang manjandurong
ikau hapan satara.

11. Tinai aku djari mambungas
ikau hapan saling kabungas, tun-
tang djari malasong lengäm, tinai
manjaling ujatm hapan rantai;

12. Aku djari mangkepan lawong
intu lingkaum, tuntang anting-

anting intu pindingm, tinai makota kabungas kandjum: takolokm.

13. Tuntang tä ikau imbungas hapan bulau salaka, tuntang inakaian hapan benang lamos, satara tuntang talo basulam; pangimam tepong kampili, madu tuntang undus, tinai ikau bahalap halisi ampim, sampai ikau mandino karadjaan.

14. Tuntang aram basewut marak karä olo kapir tagal kabungasm, idjä ogo halisi awi ramon kabungasku, idjä djari ingkepangku intu ikau, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

15. Maka ikau djari harap kabungasm tä, tinai basa ikau inara imbudjok olo, maka ikau djari habandong, tuntang djari manampohak kandjim akan gansp biti idjä mahalan; kabungasm tä akae.

16. Tinai ikau djari manduan belahe pakaiam, hapam manampa tingkap dewa, tuntang hetä ikau djari habandong: bara horan djaton pudji tumon tä, tuntang djaton kea hariam tinai.

17. Tinai ikau djari manduan ramon kabungasm tä, bulaw salakangku, idjä djari inengaku akam, palus djetä inampam akan hampatong dewa hatuä, balalu ikau habandong dengan djetä.

18. Tinai ikau djari manduan pakaiam idja basulam, hapam manjandurong iä; tuntang ikau manduan minjak dengan garo ajungku, mingkes tä intu baue.

19. Tuntang tepongku, idjä djari inengaku akam, tepong idjä kampili, undus tuntang madu, idjä djari inengaku akam kinam, djetä djari ingkesm intu baue kea, indu mangat ewaue akae. Toto, sampai kalotä gawim, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

20. Tinai anakm hatua bawi, idjä djari inakam akangku, djari induam kea, tuntang djetä djari ilupatam akae indu kinae. Kilen, langena koam karä kandjim tä?

21. Sampai ikau djari mampatäi karä anakku, manjaragh mampatandjong äwen bong apui?

22. Tinai metoh karä talo kadjilek tuntang karä kandjim tä ikau djaton djari manasiu katika kabelam, pesam ikau halowai tuntang balangai, baringbaringa hinang daham.

23. Tinai djadi kea limbah bara karä kadarhakam tä, — pajah, pajah ikau! koan pangkahai Tuhan, Jehowa. —

24. Maka ikau djari manampa tika lontäi, tika gantong bong karä djalan.

25. Intu tapakan karä djalam ikau mamangun akam idjä gantong tä; tuntang ikau manampa kabungasm mandjadi talo kihal, tinai ikau djari mangipai mandjudju paim akan olo handiai, idjä mahalau hetä, tuntang djari manjabak kandjim.

26. Tinai ikau djari habandong kea dengan djalahan olo Misir idjä daralm tä, idjä puna hai isie, ikau djari manjabak kandjim hapam marahas aku.

27. Tagal tä maka aku djari mandjudju lengängku mawi ikau, tuntang mundur tikas bagim; aku djari manjaragh ikau akan kabandak olo tä, idjä basingi ikau, akan anak hawin olo Pilisti, idjä mahamen tagal kihal kandjim idjä paham. — (*Hak.* 18.1.)

28. Tinai ikau djari habandong dengan panakan Asur, basa ikau

puna djaton tau lupot kipem: toto, limbah ikau djari habandong dengan äwen tä, mahin hindai kea puas huangm;

29. Malainkan ikau djari manjabak kandjim hong tanah Kanaan palus sampai tanah Kasdim; tuntang awi tä mahin hindai kea peda belaim.

30. Lalehan kahaban huangm! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, basa ikau malalus karä gawi tä, gawin sapangan idjä sabak halisi;

31. Basa ikau djari manangun äkam malontäi hong genep tapakan djalan, tuntang manampa äkam gantong tä hong karä benteng pelek. Tinai ikau djaton kilau lontäi beken, idjä blaku hai lalohe.

32. Djaton kea kilau sawä pahabandong, idjä mindjam hatuä beken pandähan banae.

33. Krana akan karä lontäi puna pudji inenga lalohe, tapi idjä ikau mupah karä olo idjä habandong dengam haream, tuntang manenga talo akae, mangat äwen tä brangai palembute, tamä ikau habandong dengam.

34. Tumon tä beken halisi kandjim bara olo bawi beken, basa olo djaton nahuang ompat ikau tantai habandong dengam: krana ikau idjä mupah tuntang olo djaton malaloh ikau: tumon tä beken halisi ikau bara gawin äwen.

35. Tagal tä, joh lontäi, hining augh Jehowa.

36. Kakai koan pangkahai Tuhan, Jehowa: Basa kibalm tä haradjur inampohakm, tinai huang kandjim tä ikau mampalowai kahawem akan karä bandongm, tuntang akan karä dewam matekiapi, tuntang tagal dahan karä anakm, idjä djari ilumpatm akae.

37. Tagal tä, toto, aku handak mamumpong karä bandongm, idjä djari hakangkuling dengam; tuntang olo handiai idjä aka kahenetm, tinai karä olo awang djari injinginm; aku handak mamumpong karä olo tä bara hetäheta mawi ikau, tuntang aku handak mampalowai kahawem intu baun olo tä, mangat iä sinta hapus kahawem tä.

38. Tinai aku handak mahukum ikau tumon kapatut sawä awang pahabandong, tuntang olo manusuh daha, tinai handak manjarangh dahem akan äwen idjä panjangit tuntang pangabehu.

39. Aku handak mandjulak ikau intu lengäe, mangat äwen tä karäh mangarak äkam malontäi, tuntang manpalokang äkam gantong tä, tinai äwen akan mengkak karä pakaiam, balalu mamampas karä ramoa kabungasm, sambil malihi ikau halowai tuntang halangai.

40. Limbah tä äwen karäh mirak olo arä mawi ikau, mamanting ikau hapan batu, tuntang manangkal ikau hapan padang.

41. Tinai äwen tä karäh manusul karä humam lepah lingis, balalu malalus karä hukum intu ikau intu baun arä olo bawi. Kakai aku handak mampaterai kandjim, sampai ikau djaton akan mupah olo tinai.

42. Aku handak maluput kasangitku dengam, mangat kabehungku terai dengam, tuntang aku handak manjuni arepku, djaton blait tinai.

43. Djetä basa ikau djaton djari manahiu katikam pesam tabela, tuntang djari marahas aku hapan

karä gawi tä: toto, aku handak manawen karä gawim tä hundjun takolokm, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, uka ila ikau mandahang kadarhaka hindai labih bara karä kihalm tä.

44. Toto, karä olo pananding karä hatanding ikau, koan kilau indue, kalotä kea anake bawi.

45. Ikau toto anak indum tä, idjä djari mangabeli banae tuntang anake; ikau toto paharin paharim tä, idjä djari mangabeli banae tuntang anake. Indum pana olo Het, tinai bapam olo Amori.

46. Kakam tä, djetä Samaria, tuntang karä anake idjä bawi, idjä mangkalewu hila sambilm; tapi andim tä, idjä melai hila gantaum, djetä Sodom tuntang karä anake bawi.

47. Maka ikau djaton djari mahoroe djalae, tuntang djaton djari manumon karä kakihal awen; djetä kamäam pahalau korik, tuntang ngabelam: tapi ikau paham haream mamapä arepm hong karä gawim.

48. Belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Sodom, andim tä, tuntang anake bawi, djaton djari tumon ikau gawie, tuntang anakm bawi.

49. Itäm, kalotoh kasalan andim Sodom tä: kadjohbe, kasangkak kuale tuntang kalangake: iä tuntang anake bawi; tapi iä djaton maku manjokah olo pähä tuntang rampah.

50. Iä hai atäie, tuntang mawi karä kakihal intu baungku; tagal tä aku djari manganan iä, limbah aku djari mitä gawie tä.

51. Tinai Samaria kea djaton djari mawi sampai sabagi kasilam toh; tinai ikau djari manambak kakihalm paham bara iä, sampai paharim tä kilaw budjur awi karä kakihalm, idjä djari inawim.

52. Toh, takan ikau kea manggong kahawem, ikau idjä awi karä dosam kilau djari mambudjur paharim tä, basa kakihalm idjä inawim pahalau paham bara iä, maka awen tä budjur bara ikau; toh takan, ikau kea habarah basingi tanggong kahawem, basa ikau kilau mambudjur paharim tä.

53. Amon aku karä halalian tawanan baris awen, iä tä tawanan Sodom tuntang karä anake bawi; tinai tawanan Samaria tuntang karä anake bawi, tä aku handak halalian tawanan baris aim kea marak awen tä.

54. Mangat tumon tä ikau akan manggong kahawem, tuntang habarah basingi tagal tä handiai idjä inawim, idjä hapan tä ikau djari mampong iä.

55. Amon paharim, Sodom tä tuntang anake bawi, karäh haluli akan kahalape solake, tinai Samaria tuntang anake bawi karäh haluli kea akan kahalape solake, tä ikau kea tuntang anakm karäh haluli akan kahalapm solake.

56. Tä paharim Sodom tä djaton hindai karäh indu tanding tuntang tapengan hong totokm, kilau intu wajah kadjohom idjä paham tä;

57. Pesan kadarhakam tä hindai djari bakarinah. Metoh anak bawin Aram tä manawah ikau, tuntang karä anak bawin Pilisti idjä hakaliling hetä habahaka ikau lapah lingis.

58. Tä, maku ikau djari manganggong karä kadarhakam tuntang kakihalm, koan Jehowa.

59. Krana kakai tä pangkahai

Tuhan, Jehowa: Tumon gawim tä maka aku handak mawi ikau, ikau idjä djaton paraba sumpah, tuntang mangarak djandji.

60. Tapi aku kea handak manahiä djandjingku dengam, pesam tabela, tinai aku handak mampendeng dengam djandji idjä katatahi.

61. Tä ikau karäh mingat kare djalam, tuntang mahamen, amon ikau karäh manarima paharim tä, iä idjä bakas bara ikau, tuntang idjä tabela bara ikau; krana aku handak manenga äwen indu anakm, tapi djaton sabab djandjim tä.

62. Krana aku handak mampendeng djandjingku dengam, tä ikau karäh katawan, aku toh Jehowa;

63. Uka ikau manahiu tä tuntang mahamen, tinai djaton bahanji hindai marakang idjangm tagal kahawem, amon aku karäh manjapan tagal talo handiai idjä djari awim, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 17.

Tanding mandean hukum akan radja Sedekia, tuntang masuman katadjian Kristus.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau, olo kalunen! tampa lekäi tuntang tanding akan ungkup olo Israel;

3. Koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: aton idjä kongan burong nasar idjä hai, idjä pandjang lombah palapase, tuntang bakapal bulue sambarana ampie, djetä tanggoh Libanon, balalu mangkamit suloh kaju seder.

4. Iä mamutik suloh karä edae kea, palus mimbit tä akan tanah äka dagangan, palus mingkes tä hong lewun olo badagang.

5. Tinai iä mangkamit lawak bua tanah tä, mina tä huang tana, iä manduan mimbul tä bua-buah tokep kutoh danum.

6. Maka djetä belom, balalu mandjadi batang anggor idjä barangkap edae, tapi pandak batange, karä edae uras maniatu nasar tä, tinai uhate pende iä. Kakai djetä mandjadi batang anggor, idjä barangkap tuntang manjalampak.

7. Tinai aton burong nasar beken, hai kea, idjä pandjang palapase, bakapal bulue, maka itä! batang anggor tä mules uhate manintu iä, palus medan manintu hetä kea, mangat iä tä mambisa iä bara kabon pambulan ajue.

8. Alo iä djari imbul hong tana bahalap, tokep kutoh danum, sampai tau medan tuntang mamua, mandjadi batang anggor idjä ogo.

9. Toh suman: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: tau kaju tä batuah tinai? Djaton uhate karäh irunap balalu buae karäh irampong, palus iä keang? Karä dawen salampeke tä karäh uras keang; tuntang djaton awi lengä idjä hai, atawa awi utus olo idjä bakapal iä karäh inamput hapisah bara uhate.

10. Toto, iä djari imbul; tapi tau iä mandjadi? dia sana riwut timor manampur iä, iä palus keang? iä karäh karitip hong tana äkae belom.

11. Limbah tä augh Jehowa sampai aku, koae:

12. Toh suman akan ungkup idjä parisang tä: djaton keton harati riman talo toh? Koam: toto, radja Babel djari dumah tame Jerusalem, tuntang djari manamput radjae, tinai karä mantire, balalu

mimbit äwen tä akan hong Babel.
— (2. *Radja* 24,10.)
13. Tinai iä djari manduan belahe bara utus radja, balalu djari
hadjandji dengan äwen, tuntang
djari manjoho äwen manangguang
sumpah; tapi iä djari manumput
karä awang kwasa hong tanah;
14. Mangat karadjaan tä magon
randah, tuntang äla manggatang
arepe, mangat djetä magon dähen
maliaga djandjie.
15. Tapi äwen mangkak arepe
malawan iä, balalu manjoho saro-
hae tahih Misir, mangat iä mampait
akan kutoh hadjaran tuntang ku-
toh karä oloe. Tau iä batuah? Idjä
mawi talo kalotä, tau iä liwus?
tau iä mangarak djandjie, tuntang
liwus kea?
16. Belom aku! koan pangkahai
Tuhan, Jehowa, intai äku radja tä, idjä
djari mamparadja iä, idjä sumpahe
djari inawahe, tuntang djandjie djari
ingarake, hong äkae tä, hong Ba-
bel iä akan matei.
17. Tinai Parao tuntang karä ka-
wan parang ajue, dengan kutoh aloe
irake tä djaton akan mawat iä parang,
amon musoh tä manampa kota ta-
saran, tuntang äka dähen, mangat
marusak kutoh hambaruan.
18. Krana iä djari manawah sum-
pah, tuntang mangarak djandji idjä
indähäe tuntang hasingkap lengä;
basa iä djari mawi karä talo tä,
toto, iä djaton karäh lapas.
19. Tagal tä kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Belom aku!
toto sumpahe intu aku, idjä djari
inawahe, tuntang djandjingku, idjä
djari ingarake, karäh inalinku
hundjun takolokе.
20. Aku handak mamasang djaratku
manjintak iä, mangat iä inguling
hong tamon djaringku, tuntang
aku handak mimbit iä akan Babel.
hetä aku handak mamutus karä
kalangkahe mawi iä, idjä hapan tä
iä djari malangkah aku. — (12,13.)
21. Maka karä ole ajue idjä ha-
dari, karä kawae idjä omba iä bi-
hin karäh halelek awi padang, ti-
nai idjä katapusan karäh kasabura
akan karä matan riwut; tä keton
karäh katawan, aku, Jehowa, idjä
djari hamauh kalotä.
22. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Aku kea handak
manduan suloh kaju seder idjä ta-
handjungae, balalu handak mim-
bule; bara salampake idjä takan-
djungae aku handak manutik idjä
kamalok awang mangor, balalu han-
dak mimbul djetä hundjun bukit idjä
gantong tuntang hai. — (*Jes.* 53,2.)
23. Hong bukit Israel idjä gan-
tong tä aku handak mimbule, tä
iä karäh medan tuntang mamua,
mandjadi batang seder idjä oge ha-
liai, sampai karä ampin burong
melai penda edae, tinai karä am-
pin talo trawang akan mangan
djungen arepe penda edae.
24. Tä karä kajun kajuan karäh
kasene, aku, Jehowa, djari mam-
parandah batang kaju idjä gantong
tä, tuntang djari mangantong ba-
tang kaju idjä randah tä; batang
kaju idjä basiwoh tä djari ingeang-
ku, tinai batang kaju idjä keang
tä aku djari manjiwohe. Aku Je-
howa idjä hamauh kalotä, tuntang
malalus tä kea.

BAGIAN 18.

Hadiäe pasar budjur, tä mamalih gawie
olo tampara gawie; tagal tä patut olo balaku ...

1. Tinai augh Jehowa kampai
aku, kohe:

2. Buhen keton hong tanah
Israel hapan tanding kalotoh, sam-
bil hamauh: karä bapae djari ku-
man bua manta, toh maka ka-
singan karä anake manjilo awi tä?
— (Jer. 31, 29.)
3. Belom aku! koan pangkahai
Tuhan, Jehowa, tanding kalotä
djaton akan bapan hindai marak
keton hong Israel.
4. Toto, karä hambaruan olo
puna ajungku, kilau hambaruan
bapae kakai hambaruan anake
ajungku kea: maka genep hamba-
ruan idjä badosa, iä tä akan matäi.
5. Toh, amon olo budjur mala-
lus katetek tuntang kahalap,
6. Idjä djaton omba kuman
hong äka gantong ain dewa, idjä
djaton mariaran matae mitä dewa
matekiapi ain utus Israel tä, idjä
djaton marajap sawae kolae, tun-
tang djaton hindjä sawae metoh
pamalie;
7. Idjä djaton mahenjek olo,
idjä malian sanda akan olo idjä
batang dengae, idjä djaton maram-
pas talo, idjä mambagi talo kinae
akan olo blau, tuntang makaian
olo idjä halowai,
8. Idjä djaton mahatangan pa-
ham guajae, manjoho manak mäso,
idjä mundur lengäe bara talo sala,
tuntang mamutus budjubudjur akan
olo,
9. Idjä manandjong hong karä
hadatku, tuntang mahaga karä
prentahku, mangat malalus katoto:
olo tetek kalotä tantu akan belom,
koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
10. Maka amon iä manak hatuä,
tuntang anake tä gagah, panpsuh
daha, idjä mawi kolae hapan bra-
ngai talo idjä injewut nah;
11. Idjä djaton malalus karä talo
idjä injewut nah, tapi idjä omba
kuman hong äka gantong, tuntang
marajap sawan kolae,
12. Idjä mahenjek olo tjalakka tun-
tang pähä, marampas kutoh talo,
djaton maku malian sanda, tuntang
iä mariaran matae naharep dewa
matekiapi, balalu malalus kakihal,
13. Idjä mahatangan paham gua-
jae manjoho manak mäso; kilen iä
tä akan belom? Toto, iä djaton
akan belom! iä djari malalus karä
kakihal tä; toto, iä akan impatäi,
dahae akan manata takoloke.
14. Maka amon djetä tinai ma-
nak hatuä, tuntang anake tä mitä
karä dosa, awang iawi bapae, tun-
tang iä batawat, aka äla gawie ka-
lotä kea;
15. Djaton iä omba kuman hong
äka gantong ain dewa, djaton ma-
riaran matae maradjin dewa mate-
kiapi ain utus Israel tä, iä djaton
marajap sawan kolae,
16. Iä djaton mahenjek olo, iä
djaton manangkeng sanda, iä djaton
marampas, iä mambagi panginae
akan olo blau, tuntang iä makaian
olo halowai,
17. Iä djaton mundur lengäe bara
olo pähä, djaton blaku paham gua-
jae atawa manak mäso, tapi iä ma-
lalus prentahku, tuntang manan-
djong hueng karä hadatku: olo tä
djaton akan matäi tagal kadarha-
kan bapae, tapi toto iä karäh be-
lom.
18. Tapi bapae, idjä djari gagah
mahenjek, tuntang djari marampas
ramon kolae, tinai djari malalus
talo idjä djaton buah marak utus
ai; toto, iä tä karäh matäi tagal
kadarhakan ai.
19. Tapi koan keton; kilen anake
tä dia akan manangong kadarha-
kan bapae? Basa anake tä djari
mawi talo budjur bahalap, tinai

djari mahaga karä prentahku, tuntang malalus djetä, maka toto iä akan belom.

20. Krana hambaruan idjä badosa, iä tä kea akan matäi. Anake djaton akan mananggong kadarhakan bapae, tinai bapae djaton akan mananggong kadarhakan anake; kabudjur olo budjur puna akae, tinai kadarhakan olo darhaka puna akae kea. — (4. Mos. 26,11.)

21. Tapi amon olo darhaka hobah bara karä dosae, idjä djari iawie, sambil mahaga karä prentahku, tuntang malalus kabudjur katetek, toto, iä akan belom palus djaton matäi.

22. Karä kadarhakae idjä iawie djaton hindai inahiu intu iä; awi kabudjure idjä ilaluse tinai iä akan belom.

23. Aton kamäähn aku mangilak pampatäi olo darhaka? koan pangkahai Tuhan, Jehowa; djaton aku mangilak iä hobah bara karä djalae, mangat iä belom? — (33,11.)

24. Tapi amon olo budjur mules bara kabudjure, balalu mawi kapapa, tuntang malalus karä kakihal tumon gawin olo darhaka, aton iä tä akan belom? Karä kateteke, idjä djari iawie, djaton akan inahiu tinai; huang kalangkahe idjä hapae malangkah, tuntang huang dosae idjä äkae badosa, huang tä kea iä akan matäi.

25. Tinai koan keton: gawin pangkahai Tuhan tä djaton budjur. Hining keton, o olo utus Israel: toto, gawingku idjä djaton budjur? djaton gawin keton tä idjä sala?

26. Amon olo tetek mules bara kateteke, palus mawi kapapa, tuntang matäi huang tä, tä maka iä matäi tagal kadarhakae. idjä djari iawie.

27. Tinai amon olo darhaka hobah bara kadarhakae idjä djari iawie, balalu malalus kabudjur katetek, iä tä karäh mambelom hambaruae.

28. Basa iä djari batirok, palus hobah bara karä kalangkahe idjä djari ilaluse, toto, iä akan belom, palus djaton matäi.

29. Tinai koan äwen bara utus Israel: djalan pangkahai Tuhan tä djaton budjur. Toto, djalangku idjä djaton budjur, o utus Israel? dia djalan keton tä idjä papa?

30. Tagal tä aku handak mamaläh mawi keton, o utus Israel, genep biti tumon gawin ain koan pangkahai Tuhan, Jehowa; hobah keton, ules bara karä kadarhakan keton, tä kadarhakan keton djaton akan indu karusak keton.

31. Kanan karä kalangkah keton, idjä djari hapan keton malangkah, balalu ampa atäi taheta tuntang rogh taheta akan keton; krana buhen keton handak matäi, o ungkup human Israel!

32. Krana aku djaton mangilak pampatäi olo idjä akan matäi, koan pangkahai Tuhan Jehowa; tagal tä hobah keton, tuntang belom.

BAGI 19.

Augh tatum tagal karusak Juda tuntang radjae.

1. Tapi ikau, amho augh tatum tagal karä mantir Israel,

2. Koam: kilen indum tä? Iä kilau singa bawi, idjä mahukup marak karä singa, tuntang iä ma-

haga anake marak karä singa tabela.

3. Idjä bara karä anake ihagäe buabuah, djetä mandjadi singa gantjang; iä madjar arepe manangkarap talo, tuntang kuman olon.

4. Amon karä utus olo mahining britae tä, maka olo manawan iä hapan palowange, balalu mimbit iä tuntang saluang urunge akan tanah Misir. — (2. Radja 23, 33.)

5. Maka amon indue mitä, kararape tä, idjä tahi lendähe, djari nihau, tä iä manduan anake idjä tinai, idjä ihagae mandjadi singa gantjang.

6. Djetä haradjur manandjong marak karä singa, mandjadi singa gantjang, balalu iä madjar arepe manangkarap talo, tuntang kuman olon.

7. Iä marajap balon äwen, tuntang manusak karä lewue, sampai hapus tanah tä, tuntang karä talo huange, djuagun awi sakungkonge.

8. Tä karä utus olo hong karä tanah hakaliling mangapeng iä, tuntang mandjudju salampit mawi iä, balalu manawan iä huang palowange:

9. Tinai tuntang saluang urunge iä inutup äwen huang karanda, mangat iä imbit akan radja Babel, tuntang äwen manutup manonggo iä hong palowang, nakara aughe äla mamala hindai hong karä bukit Israel. — (2. Kron. 36, 6.)

10. Indum djari kilau batang anggor, sama kilau ikau, idjä imbul tokep kutoh danum: iä mamua tuntang medan barangkap awi kutoh karä danum.

11. Maka edae tä hai, sampai tau indu sokah radja, karäkaräe uras balasau, basa iä kilau imungkor awi kakapal dawäe: tuntang iä mamala awi kagantonge tuntang karangkap edae.

12. Tapi iä irunap tuntang kasahgit, palus indjakah akan petak, tuntang riwut timor mangeang buae; edae idjä batekang djari pelekpaleka palus keang, tuntang djari kinan apui lepah lingis.

13. Maka toh iä djari imbul hong padang benjem, hong petak idjä keang kamahau tuntang ngarising.

14. Tinai apui djari lembut bara edae idjä, tuntang djari mangähu mampalepah karä bua, sampai djaton batisa edae idjä batekang, idjä tau indu sokah katan marentah. Djetoh puna indu augh tatum, maka palus toh kea tau hapan tä.

BAGI 20.

Karä olo Jehudi impudji tagal karä dosae; asi indjandji tinai.

1. Maka djadi njelo udju, bulan limä, andau sapulu bulan tä, tä belähe bakas olo Israel manalih, tantai misek Jehowa; maka äwen tä mondok intu baungku. — (14, 1.)

2. Tä augh Jehowa sampai aku, koae:

3. O olo kalunen! suman akan bakas Israel, awi hamauh dengan äwen: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: aton keton toh dumah tantai misek aughku? Belom aku! aku djaton maku misek keton! koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

4. Kälah pudji kotak äwen; o ikau olo kalunen: suman akan karä kakihal bapae;

5. Sambil hamauh dengan äwen: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: metoh aku djari mintih Israel, aku manggatang lengängku akan panakan human Jakob, tuntang mananda arepku akae hong tanah Misir. Toto, aku manggatang lengängku sumpah akae, koangku: aku toh Jehowa, Hatallan keton. — (2. Mos. 6, 8.)

6. Katika tä kea aku manggatang lengängku sumpah akae, mangat aku mamplua iä bara tanah Misir, mimbit iä akan tanah, idjä djari inggau matapku akae, idjä nahasak djohon tusun oto, tuntang madu, idjä kampilie bara karä tanah.

7. Tuntang aku hamauh dengan äwen: kaläh genep biti keton manganan karajap matan keton, tuntang äla mangihal arep keton dengan dewa Misir idjä matekiapi; aku Jehowa pana Hatallan keton.

8. Tapi olo tä djari marisang dengangku, palus djaton maku manarima aughku; dialo idjä biti manganan karajap matae, djaton malihi dewa Misir idjä matekiapi. Tagal tä koangku, aku handak manampohok kasangitku mawi äwen, mangat malupat bapue kalaitku mawi iä hong tanah Misir.

9. Tapi aku marandjar tagal arangku, belä djetä batawah intu baun olo kapir, idjä marak iä äwen tä melai, tuntang idjä akae aku djari mananan arepku intu baue, mangat mamplua äwen bara tanah Misir.

10. Palus aku djari mamplua äwen tä bara tanah Misir, tuntang magah äwen akan padang tunis benjem.

11. Hetä aku manenga prentahku, tuntang masuman karä hadatku akae, idjä awi tä olo belom, amon iä malaluse. — (3. Mos. 18, 5.)

12. Tinai aku manenga sabatku kea akan äwen, induan tandan dengangku, mangat äwen katawan, toto aku Jehowa, idjä mampeherseh iä.

13. Tapi rongkup Israel marisang dengangku hong padang tunis tä: äwen djaton manandjong hong karä hadatku, tuntang iä mangasim prentahku, idjä awi tä olo belom, amon iä manggoe. Tinai äwen palemar mamapa karä sabat ajungku, sampai koangku, aku handak manampohok kasangitku mawi iä hong padang tunis, tantai mampalomos iä keton.

14. Tapi aku marandjar tagal arangku, mangat äla batawah intu baun karä olo kapir, idjä tuntang iä mitäe aku djari mamplua äwen tä. — (4. Mos. 14, 15.)

15. Tapi aku manggatang lengängku kea sumpah akan äwen hong padang tunis, djaton aku handak manantan iä akan tanah, idjä djari inengaku akae, idjä nahasak djohon tusun oto tuntang madu, idjä kampilie bara karä tanah.

16. Djetä, basa äwen tä djari manganan karä prentahku, tuntang djaton djari manandjong tumon hadatku, tinai iä djari mangihal karä sabatku; krana atäie radjin manuntut dewae matekiapi.

17. Tapi matangku manjanjang iä, sampai aku djaton marusak iä, djaton palus mampalomos iä lepah lingis hong padang.

18. Malainkan aku hamauh dengan anak äwen hong padang tunis: äla keton manandjong tumon karä hadat bapa keton, tuntang äla mahaga prangae, tinai äla mangi-

hal arep keton hapan, dewae matekiapi. —
19. Aku toh Jehowa, Hatallah keton; tandjong keton tamon hadatku, haiak mahaga karä prentahku, tuntang malalus djetä.
20. Huga tototo karä sabatku, mangat djetä indraoroaku dengan keton, mangat keton katawan aku, Jehowa, puna Hatallah keton.
21. Tapi karä anake tä kea parisang dengangku; iä djaton djari mantandjong tamon hadatku, tuntang djaton mingat karä prentahku, mangat malalus djetä, idjä amun ilalus olo iä akan belom awi tä; tinai äwen mangihal karä sabatku. Tä sampai kahandakku, handak manampohak kasangitku ma äwen iä, mangat mahapus karä kalaitku dengae hong padang tunis.
22. Tapi aku mules lengängku, balaka marandjar tagal arangku, belä batawah intu matan olo kapir, idjä tuntang iä mitäe aku djari mampalua äwen.
23. Tapi aku manggatang lengängku sumpah akan äwen kea hong padang tunis, aku handak mamaburan iä marak karä olo kapir, tuntang mandarai iä akan karä tanah.
24. Basa äwen tä djaton djari malalus karä hadatku, tapi iä djari manganan karä prentahku, tuntang djari mangihal karä sabatku, tinai matae maradjin karä dewa matekiapi ain bapae.
25. Tagal tä aku kea manjaragh äwen akan tata papa, akan hadat idjä djaton tau mambelom iä.
26. Aku manalua iä kihal awi karä parapahe, sampai iä mampatandjong karä anake idjä bakas mahoroe apui: mangat aku marusak äwen, hakara iä akan katawan, aku toh Jehowa.
27. Tagal tä, o olo kalunen! sumbang akan ungkup Israel, sambil hamauh dengan äwen: Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: bapa keton djari mamapä aku haream hindai bara djetä; awi karä kalangkahe idjä hapae malangkah aku.
28. Krana limbah aku djari mananggan iä akan tanah tä, idjä tagal tä aku djari manggatang lengängku, sumpah handak manengä tä akae: tä maka äwen manggau karä lungkoh gantong, tuntang karä pahewan, tinai iä mampatäi hetä karä meto parapahe, tuntang mimbit akan hetä karä panengae, idjä hapae mamparahas aku; tuntang hetä iä mina karä talo mangat ewaue, haiak manusah hetä karä parapahe talo ihop.
29. Maka koangku dengan äwen: akan en äka gantong tä idjä inalih keton? Tapi aro kalotä, magon kea djetä inggarae äka gantong, sampai andau toh.
30. Tagal tä, sanan akan ungkup Israel: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: kilen, tantai keton handak kihal tamon djalan karä bapa keton, tuntang habandong omba talo kadjilek idjä hapae?
31. Toto, awi keton maluput karä panengan keton, tuntang mampatandjong anak keton mahoroe apui, maka keton djari kihal awi karä dewa matekiapi ain keton sampai andau toh. Tinai angat keton, aku handak iisek keton, o utus Israel? Belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, aku djaton handak iisek keton! — (2.*Radja*16,3.)
32. Tagal tä; idjä djari lembut hong atäi keton tä djaton haliai

akan mandjadi, iä tä idjä koan
keton: itä handak sama kilau karä
olo kapir, tuntang kilau karä utus
olo hong karä tanah beken, han-
dak manjembah kaju tuntang batu.
33. Belom aku! koan pangkahai
Tuhan, Jehowa, aku handak ma-
rentah keton hapan penang idjä
abas, tuntang lengängku idjä in-
djudjuku, tuntang karä kasangitku
idjä inampohakku.
34. Krana aku handak mamplua
keton bara karä utus olo, tuntang
mamumpong keton bara karä ta-
nah, idjä hetä keton djari kasa-
buran, hapan penang idjä abas,
tuntang lengängku idjä indjudju-
ku, tuntang kasangit idjä inampo-
hakku.
35. Aku handak mimbit keton
akan padang tunis benjem. äka
arä utus olo horan; hetä aku han-
dak marinting mawi keton hata-
harep bau.
36. Kilau aku djari marinting
mawi tato keton hong padang Mi-
sir, kakai aku handak marinting
mawi keton kea, koan pangkahai
Tuhan, Jehowa. — (4. Mos. 14, 22.)
37. Aku handak manjolho keton
mahalau mamenda sokah, tuntang
aku handak mingkes keton tamä
pasong djandji.
38. Tinai aku handak mamapas
manganan bara keton karä olo
idjä parisang palangkah aughku:
bara tanah äka tamuäie aku han-
dak mamplua olo tä, balalu iä
djaton akan bali tanah Israel ti-
nai, tä keton akan katawan, aku
toh Jehowa.
39. Maka keton, o ungkup Is-
rael! kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: brangai lius, genep
bitin keton manempo dewae ma-
tekiapi, palus dapit, basa keton
puna djaton maku manarima augh-
ku: tapi terai, äla mamapa arangku
idjä bersih handae hapan karä talo
panenga tuntang dewae keton ma-
tekiapi.
40. Krana hong bukitku idjä ber-
sih, hong bukit Israel idjä gan-
tong, koan pangkahai Tuhan, Je-
howa, hetä maka hapus ungkup
Israel akan sombajang intu aku
hong tanah iwen samandiai:
hetä aku handak mangilak iä, hetä
aku handak manadjan parapah ta-
djungan ain keton, tuntang karä
parut talo ain keton, tinai karä
ramon keton idjä imbaria impraeh.
41. Keton karäh ingilakku tun-
tang talo mangat ewaue, amon
aku mamplua keton bara djari
utus olo, balalu mamumpong ke-
ton bara karä tanah, idjä akan hetä
keton djari kasaburan, tuntang
aku karäh impraeih awi keton intu
baun karä olo kapir.
42. Tä keton karäh katawan,
aku toh Jehowa, amon aku djari
magah keton akan tanah Israel,
akan tanah tä, idjä tagal tä aku
djari manggatang lengängku, sum-
pah handak manenga tä akan tato
keton.
43. Hetä keton karäh mingat
karä djalan keton, tuntang karä
gawin keton, idjä awi tä keton
djari mangihal arep keton, tun-
tang keton karäh mandjilek arep
keton tagal karä kapapa tä, idjä
djari iawi keton.
44. Tä keton karäh katawan, aku
toh Jehowa, amon gawingku ka-
lotä dengan keton tagal arangku,
djaton djaka tumon kapapan prang-
an keton, tuntang gawin keton,
idjä napakarok arep keton, joh
ungkup Israel! koan pangkahai
Tuhan, Jehowa.

45. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
46. O ikau, olo kalunen! ules
baum manintu djalan hila salatan,
palus ambo aughm manaharep sa-
latan, tudjum mawi kajuan tä hong
padang hila salatan.
47. Sanan akan kajuan idjä hila
salatan tä: hining augh Jehowa!
Kakai augh pangkahai Tuhan, Je-
howa: toto, aku handak mantokan
apui hong ikau, idjä akan manje-
hau hong ikau karä kaju belom
tuntang kaju matäi; njalae idjä
gandagandang djaton akan imbe-
lep, tapi awi djetä kea karä talo
karäh injelau bara salatan sampai
utara.
48. Tä karä isi akan mitä, aku
Jehowa djari mantokan tä; tun-
tang djetä djaton akan imbelep.
49. Maka koangku: Kajah, pang-
kahai Tuhan, Jehowa! äweu tä
hamauh manawah aku, koae: olo
tä pamandi panandang betäi?

BAGI 21.

Padang Jehowa insuman.

1. Maka augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. O olo kalunen! ules baum
manintu Jerusalem, ambo aughm
mantam äka brasih, tudjum mawi
tanah Israel,
3. Sambil hamauh dengan tanah
Israel: kakai augh Jehowa: aku
handak mantakan ikau! aku han-
dak manjilak padangku bara kum-
pange, tuntang handak mampalo-
mos hong ikau olo tetek haiak
olo darhaka.
4. Djadi, basa aku handak mam-
palomos hong ikau olo tetek tun-
tang olo darhaka, tagal tä maka
padangku akan blua bara kum-
pange mawi karä isi samandiai,
bara salatan sampai utara.
5. Tä karä isi akan katawan,
aku Jehowa djari manjilak pa-
dangku bara kumpange; djetä dja-
ton inamäan tinai.
6. Maka ikau, o olo kalunen!
patut manguntuh; kuntuh intu
baun äweu sampai paim paleko,
tuntang paham kapähäe.
7. Maka amon olo tä karäh
misek ikau: buhen ikau mang-
untuh? tä ikau tombah: tagal
augh brita tä idjä dumah, idjä
awi tä, karä atäi karäh bageto,
tuntang karä lengä karäh mandu-
läi, karä kamenteng karäh mäkot,
tuntang karä utut karäh halujan
kilau danum. Toto, djetä dumah,
tuntang karäh tulus kea, koan
pangkahai Tuhan, Jehowa.
8. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
9. O olo kalunen! tudjum, koam:
kakai augh Jehowa: sanan: pa-
dang, toto padang tä djari iasa tun-
tang impanjihi.
10. Djetä djari iasa akan hapan
mampatäi paham; djetä djari inga-
rinda uka ngilangilat. Kilen, tau
ita handjak hindai? Krana sokah
Anakku mamparusak karä kaju.
11. Tä djari manjoho mangarinda
djetä, mangat olo akan mimbing
tä; padang tä djari iasa tuntang
impanjihi, mangat djetä inenga
intu lengän olo pamuno.
12. Kariak tuntang tangis, o
ikau olo kalunen! krana djetä
akan mantakan djalahan olo ajung-
ku; mantakan karä mantir Israel;
panaräwen tagal padang tä ma-
njangkulep hapus djalahan olo
ajungku; tagal tä pantu arepm!

13. Krana iä djari mangkenä äwen tä, tapi djaton gunae. Kilen, sokahe idjä ingabalite tä djaton akan sampai? koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

14. Tagal tä, o ikau olo kalunen! tudjum, tapok lokapm; krana padang tä karäh sampai hantelo hambulang tingkate, iä tä padang pampatäi, padang parusak paham, idjä karäh buah äwen sampai hong karonge idjä hila huange halian.

15. Aku djari manjampai totok padang mawi karä bauntonggang ai, sampai karä atäi lenjoh mandjadi kalongkang paham. Kajah, djetä djari simpan kilakilat, tuntang djari injilak akan manedjep.

16. Gulong arepm, ules, tedjep hila gantau! ules, tinai, pangkih hila sambil! hangai idjä tantun baum!

17. Maka aku kea handak manapok lokapku, tuntang malupot lason kasangitku. Aku, Jehowa, djari hamauh kalotä.

18. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

19. Maka ikau, o olo kalunen, tampa akam duä djalan, idjä mahoroe hetä padang sadja Babel dumah: bara tanah idjä pamumah duädua tä.

20. Biatik toros, bara hetä djalan idjä tä, idjä mahoroe hetä padang palus sampai Raba, idjä ain olo Amon; tinai idjä, idjä sampai Juda, sampai kota Jerusalem.

21. Krana radja Babel karäh mendeng intu kampungan djalan, intu takolok djalan duädua tä, tuntang manadjah talo; iä karäh batenong hapan anak panah, tuntang misek dewa, tinai mariksa atäi meto.

22. Maka tadjahe tä kalabuae akan hila gantau, akan Jerusalem, mangat manjohe pangkalima akan hetä; aka malahap mampatäi, aka mimbit aughe basasurak, mimbit parantjah lapae mawi lawang, tuntang manampa kota tasaran, tinai äka dähen.

23. Maka angat äwen tadjah ole tä haiang bewäi, akan äwen djari hasumpah dengae; tapi iä karäh manduhiw karajape, mangat äwen dinon awie.

24. Tagal tä kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Basa keton mampingat olo tahiu karajap keton, awi kalangkah keton djari bakarinah, sampai dosan keton mamala huang karä gawin keton; toto, basa keton djari taraingat, maka keton karäh kalong awi lengäe.

25. Ikau, joh radja Israel idjä parajap tuntang darhaka, idjä andaum akan dumah metoh kahapus kadarhakam,

26. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Kanan saruban tipas makota, djetä djaton akam hindai. Aku handak manggatang idjä korik tä, tuntang mamparandah idjä hai.

27. Aku handak marusak, marusak, toto marusak makota tä, baladu djetä akan haiang, sampai iä tä dumah, idjä puna patut tempoe, tä akae aku handak manenga tä.

28. Maka ikau, o olo kalunen! tudjum, koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, tahiu panakan Amon tuntang tawahe; kakai koam: padang, toto padang djari tarasilak, djetä djari ingarinda kilakilat akan mampatäi, mangat mampalomoe.

29. Tinai akam olo manahit ka-

haiang, tuntang mananan tandjaro, mangat ikau kea badjeleng injanan dengan ujat olo darhaka idjä djari impatäi, idjä andaue djari dumah metoh kahapus hadarhakae.

30. Adjok padaugm bali kumpange. Hong äkam inakan, hong tanah idjä puna ingkalewum aku handak mahukum ikau.

31. Aku handak manampohak kasangitku mawi ikau, tuntang handak manampur ikau hapan kalaitku kasep, tinai handak manjaragh ikau hong lengän olo idjä panjcha parusak.

32. Ikau akan kinan apui, tuntang daham karah batusuh bentok tanah; tinai olo djaton akan mingat ikau hindai, krana aku, Jehowa, djari hamauh kalotä.

BAGI 22.

Dosan olo Jerusalem tuntang hukume.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau olo kalunen, djaton ikau handak mampudji mangotak lewu, idjä pambusau daha tä? suman akae karä kakihal ai!

3. Koam: koan augh pangkahai Tuhan, Jehowa: joh lewu, idjä panusuh daha hong arepm, mangat katikam badjeleng sampai, tuntang idjä manampa hampatong matekiapi akam, hapam mangihal arepm.

4. Awi karä daha idjä djari inusuhm ikau djari tiwas, awi karä hampatong matekiapi idjä inampam ikau djari kihal, awi tä ikau mamandak katikam, balalu mandjeleng karä njelom. Tagal tä aku djari mandjuluk ikau akan olo kapin, mangat impahawen, tuntang akan karä tanah indu ihababakae.

5. Idjä tokep tuntang idjä kedjau bara ikau karäh halalea ikau, ikau idjä kihal aram tuntang paham kamapaham.

6. Itäm, karä mantir Israel melai hong ikau hapan kagagahe, akan manusuh daha.

7. Indu bapa djari inawah bewäi hong ikau, karä tamuäi inggagah tuntang irarat hong ikau, nelü tuntang balo ihenjek intu ikau.

8. Talo ajungku idjä brasih tä djari inawahm, tuntang karä sabatku djari ingihalm.

9. Olo pangetok melai hong ikau, mangat manusuh daha; olo tä kuman hong karä äka gantong, tuntang malalus karä kapapa hong ikau.

10. Olo mampalowai kahawen bapae hong ikau, tuntang hadjadjuan olo bawi kahaum pamalie.

11. Tinai genep biti kihal gawie dengan sawan karampie, tinai iä tulah dengan manantue sawan anake, tinai belahe djari mamandong betaue, anak bapae kea. — (3 Mos. 18, 15.)

12. Iä djari tarima sudok, mangat manusuh daha; ikau djari paham malipet talo ihatangam, tuntang ikau djari malalus kakohom dengan kolam hapan kagagahm: tapi aku djari ingalapeam, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

13. Toh itäm, aku manapok lokapku hengan tagal kakohom idjä ilalusm, tuntang tagal karä daha idjä hong ikau.

14. Kilen, atäim tau magon tanggar? tau lengäm magon abas, metoh karä andau, amon aku handak mawi ikau? Aku Jehowa

djari hamauh kalotä, tuntang handak malalusе kea.

15. Aku handak manamburup ikau marak olo kapir, tuntang manaburan ikau hong kara tanah, palus handak mampalepah kara kakilalm bara ikau.

16. Kakai ikau karah inggura olo kapir kadjileko, tä ikau akan kasene, aku töh Jehowa.

17. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

18. O olo kalunen! äwen baris Israel tä djari kilau tain salaka intu aku; uras iä kilau tambaga, timah, sanaman, tanggalong hong priok; kilau tain salaka bewäi iä.

19. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: basa keton djari uras kilau tain talo; tagal tä, toto, aku handak mangampeleng keton hong bentok Jerusalem:

20. Kilau salaka, tambaga, sanaman, tanggalong atawa timah ingampeleng hong prioke, tuntang mamupuä apui hetä, mangat manariake: kakai kea aku handak mangampeleng keton huang kasangitku: mingkes keton hetä huang kalaitku, tuntang mananak keton.

21. Toto, aku handak mangampeleng keton, tuntang mamupuä keton intu apui kasangitku, mangat keton lenjoh bentok hetä.

22. Kilau salaka inanak hong prioke, kakai keton akan impalenjoh bentok hetä, tä keton akan katawan, aku, Jehowa, djari manampohak kasangitku mawi keton.

23. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

24. O ikau olo kalunen! auman akan äwen: ikau tanah, idjä puna djaton tau imprasih, idjä djaton djari buah udjan hong andau kalait.

25. Kara nabi idjä hong hetä djari pakat kilau singa, idjä manjakungkong manangkarap talo: äwen kuman hambaruan olo, iä marampas panatau, tuntang kara talo barega, tinai iä paham mambalo olo hetä.

26. Kara imam ajue gagah marajap Toratku, tuntang iä mangihol kara talo ajungku idjä brasih: talo idjä brasih tuntang talo idjä kilau iä djaton mangabeda, tuntang iä djaton mansanan idjä kwe idjä brasih, tinai idjä kwe idjä kilau; tinai iä mulee mate bara sabatku; toto, aku ingahina marak äwen tä.

27. Kara mantiro huang iä kilau harimaung, idjä manangkarap talo, mangat manusuk daha, tuntang marusak hambaruan, tagal kakehoe.

28. Kara nabie manjapu akae hapan ketok mamiang, iä mita talo haiang akae, tuntang masuman tandjaro, koae: kakai augh pangkahai Tuhan, — tapi Jehowa djaton toto hamauh. (13,6.)

29. Kara olo hong tanah uras mararat bewäbewäi, tuntang marampas bewäi; iä mahenjek olo tjalaka tuntang olo pahäs; tinai gagah mawi tamuäi, djaton dengan patut.

30. Maka aku djari manggau marak äwen, djaka aton olo idjä biti, idjä tau mangota iä, idjä tau mendeng intu katombaie akan tanah tä, manambang baungku, uka ala aku marusak tä; tapi aku djaton sondaue.

31. Tagal tä aku djari manampohak kalaitku mawi äwen, tuntang hapan lason kasangitku aku djari

mampalomos iä; gawie djari intat
lihku inta takoloke, kean pang-
kahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 23.

Karadjaan Juda tuntang Israel inanding
dengan duä sapangan.

1. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. O ikau, olo kaluneu! aton
olo bawi duä biti, hindjä indue.
3. Äwen tä malontäi hong Mi-
sir pesäe tabela; hetä tusue iopit,
tuntang intu iä mandjungat kabu-
djange totok tusue injamput.
4. Idjä bakas tä Ohola (*tingkap*
ä) arae, tinai aran andie Oholiba.
(*Tingkepku hong iä.*) Maka äwen
duä tä mandjadi akangku, tuntang
manak hatuä bawi. Maka djetoh
rimaa arae: Samaria djetä Ohola,
tinai Jerusalem Oholiba.
5. Maka Ohola tä malontäi ka-
bum iä rantep aku, tuntang iä
hasep kipäe dengan karä handonge,
iä tä dengan olo Asur idjä da-
rah iä;
6. Idjä hapakaian birn, idjä uras
mantir tuntang tuan, uras budjang
idjä bakena, idjä hapan hadjaran.
7. Kakai iä mangandji arepe
dengan karä pangenan olo Asur,
tuntang iä mangihal arepe dengan
karä dewa matekiapi ain olo tä idjä
ipäe.
8. Tinai iä djaton terai kea deng-
an karä kandjie idjä bara tanah
Misir, krana äwen djari mantiroh
iä metoh katabelae, tuntang djari
manjumput totok tusue intu iä
mandjangat kabudjange, tinai iä
paham djari habandong dengae.
9. Tagal tä aku djari manjaragh
iä intu lengän karä handonge, intu
lengän olo Asur, idjä äka kipäe
hasep.
10. Äwen tä mampalowai kaha-
wäe, tuntang manampat anake
hatuä bawi, tapi indue impatäie
hapan padang. Tä iä habewau ma-
rak karä olo bawi, limbah olo djari
malalus hukum mawi iä.
11. Maka amon andie Oholiba
mitä talo tä, tä iä manjabak kipäe
paham bara djetä, tuntang karä
kandjie paham bara kandjin ka-
kae.
12. Iä hasep kipäe dengan olo
Asur, dengan karä mantir tun-
tang tuan tä, idjä hadarah dengae,
idjä hapakaian talo bungas toto,
idjä hapan hadjaran, idjä uras bu-
djang bakena.
13. Tä aku mitä, iä toto ingi-
hal, gawin äwen duä tä sama
bewäi.
14. Maka djetä paham haream
manjabak kandjie. Krana amon iä
mitä olon imutik hong dinding
hapan taluga ampiampin olo Kas-
dim,
15. Idjä habahat kahange, tun-
tang sarnhan idjä sambarana bin-
tike hong takoloke; tuntang am-
pin äwen tä uras olo kwasa, tu-
mon puna ampin olo Babel, idjä
hong Kasdim, tanah äkae inakan:
16. Tä iä hasep kipäe dengan
äwen, sana iä mitä äwen tä, pa-
lus iä manjoho sarohan hagoet
akan tanah Kasdim.
17. Maka olo Babel tamä hindjä
iä hong äkae batiroh, tuntang
mangihal iä awi kandjie, tinai iä
mangihal arepe dengan olo tä;
limbah tä huange belä dengan
olo tä.
18. Kalotä iä mukäi kandjie,
tuntang mampalowai kahawäe, tä

maka huangku belä dengae, kilau huangku djari ngabelä kakae kea.
19. Maka iä paham hamam manjabak kandjie; iä manushiu metoh katabelae, metoh iä djari manganadji arepe hong tanah Misir.
20. Tuntang iä hasep kipäe paham bara karä gundik olo tä, idjä puna blasut huange kilau kalidai, tuntang hasep kipäe kilau hadjuran.
21. Kakai ikau malempangan kandjim pesam tabela, metoh olo Misir musik totok tusum bara metoh kabudjangam.
22. Tagal tä, o Oheliba! kakai augh pangkahai Tuhan Jehowa: itäm, aku handak mampelembut karä bandongm, idjä djari aka kabelän huangm, mawi ikau, tuntang handak magah iä bara hetä-hetä mawi ikau:
23. Iä tä karä olo Babel, tuntang olo Kasdim, Pekod äwen telo, Sua dengan Koa, tinai karä olo Asur haiak dengae, uras budjang bakena, uras mantir tuntang tuan, kapala tuntang olo hai, idjä hapan hadjaran.
24. Æwen tä karäh dumah marangger ikau, tuntang tatap ganggaman parang, kareta, tuntang kutoh kawan olo, idjä hapan taming, talawang, salutup; olo tä karäh mangapong ikau hakaliling. Æwen handak injohoku masara mamutus, mangat mamutus mawi ikau tumon kahandak ai.
25. Aku handak malalus kabehungku mawi ikau, sampai olo tä hasep kasangite mantakan ikau; iä karäh manasap urongm tuntang pindingm, tinai idjä batisa hong ikau djetä karäh lepah halelek awi padang; äwen karäh manamput anakm hatuä bawi, tuntang tisam tä karäh inusule lepah lingis.
26. Tinai iä karäh mengkak katä pakaiam, tuntang mamampas karä ramon kabuangasm.
27. Tumon tä aku handak mangauan karä kihalm bara ikau, tuntang karä kandjim, idjä imbitm bara tanah Misir; tä ikau djaton akan manggatang matam mamintu tä tinai, tuntang djaton karäh mingat Misir hindai.
28. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto, akä handak manjarah ikau akan lengän olo idjä injingim, tuntang akan lengän olo idjä kabelän huangm.
29. Æwen tä karäh mawi ikau kilau musoh, tuntang mamampas talo handiai idjä pangulihm, tuntang malihi ikau lowailabeä, sampai kahawem kandjim impakowai, tuntang kakihalm tinai kabandongm.
30. Karä talo tä olo karäh mawie intu ikau, basa ikau djari bakandji ompat olo kapir, tuntang djari mangihal arepm dengän dewa matekiapi ai.
31. Karä gawin kakam djari inummom, tagal tä aku handak manenga sangkir ai intu lengäm kea.
32. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Ikau akan mihop sangkir kakam, idjä hai tuntang mahulong, ikau karäh indangiree bean tuntang ihababaka, sangkir tä arä huange.
33. Ikau karäh sabak kabusaum tuntang tjalakam, sangkir kakam Samaria tä puna sangkir kakasak tuntang karusak.
34. Djetä patut ihopm sagaringirm, palus injipam manguaat, tuntang manggarat mangempäng itatusum; krana aku djari hamauh ka-

lotä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
35. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Basa ikau djari ngalapean aku, tuntang manganan manalikut aku; tagal tä, has ikau toh kea akan manang-gong kihalm tuntang kakandjim!
36. Tinai Jehowa hamauh dengangku: O ikau olo kalunen! aton ikau handak manbudjur Ohola äwen dua Oholiba? Has, sumaa kara kakihale akae!
37. Krana äwen djari habandong, tinai daha djari sondau intu lengäe; iä djari habandong dengan dewae matekiapi, tinai kara anake, idjä djari inakae akangku, djari impatandjonge hong apui akae, indu kinae.
38. Tinai iä djari mamapa aku kalotoh: iä djari mangihal akaku brasih andau tä kea, tuntang mamapa kara sabatku.
39. Krana limbah äwen djari mampatäi anake akan dewae matekiapi, palus andau tä kea iä masuk akaku brasih, mangihal djetä. Toto, kakai gawin äwen tä hong bentok humangku.
40. Tinai äwen djari manjoho sarahan tanggoh olo, idjä akan dumah bara kedjau. Maka iä! sana äwen tä dumah, tä maka ikau mampandoi arepm, tinai mambungas arepm hapan ramon kabungasm.
41. Limbah tä ikau mondok hong sauro idjä bahalap, tuntang medja idjä djari tatap suange intu bauae; hetä ikau djari mingkes garo tuntang minjak ajungku.
42. Tuntang sana lalenton olo djetä djari terai, maka iä mampakadja olo hatuä brangai ampie tinai, tinai olo pambusau iagah bara padang tunis tä: iä mangkepan lasong intu lengäe, tuntang lawong kabungas intu takoloke.
43. Maka angat adongku: tau olo bawi bakas tä magon habandong? Tapi toh olo karäh habandong dengae katahie aton.
44. Krana olo hindjä dengae, kilau olo hindjä olo bawi idjä puna lontäi; kakai olo hindjä dengan Ohola äwen dua Oholiba, olo bawi bakandji tä.
45. Tagal tä, olo hatuä idjä budjur karäh mahukum iä, tumon kapatut olo pahabandong tuntang olo panusuh daha; krana äwen duä tä puna pahabandong, tuntang daha djari sondau hong lengäe.
46. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Aku handak nimbit tawon olo mawi iä, tuntang handak manjaragh iä, uka injahanen irampas.
47. Tawon olo ain tä karäh mamanting iä hapan batu, tuntang manedjep iä hapan padange; äwen akan mampatäi anake hatuä bawi, palus manusul kara humae.
48. Kakai aku handak manganan kihal bara tanah tä, mangat kara olo bawi bekeh tadjär, uka äla manumon karä kakihal keton.
49. Kalotä olo karäh mamuat kakandjim keton intu keton, tuntang keton akan mananggong kara dosa awi dewa matekiapi ain keton; tä keton akan katawan, aku toh pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 24.

Karusak Jerusalem insuman, inapengan hapan landai idjä inamidjar, tinai awi sawan Esechiel, saleng matäi.

1. Tinai augh Jehowa sampai

aku hong njelo djalatien, bulan
sapulu, andau sapulu, koae;
2. O ikau olo kalunen! surat
aran andau toh, andau toh kea:
krana radja Babel djari mangapong
Jerusalem andau toh kea.
3. Tapengau akan ungkup olo
parisang tä, sambil hamauh de-
ngan olo tä: kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa: garan landai,
garan djetä tuntang suang danum
huange.
4. Laboh karä tangkal isin me-
to hetä samasama, uras tangkal
awang bahalap, sapak paie tuntang
sapak lengäe, tinai karä tolang
idjä kampilie, sampai kontekontep.
5. Duan bara kawan tabiri idjä
kampilie haliai, tuntang paudok
apui pendae, idjä hapan mampa-
kasak tolang, awi djetä manara-
nara toto, sampai karä tolange
idjä huange masak kea.
6. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Pajah lewu
tä idjä pambusau daha, idjä sama
kilau landai, idjä buräe tegä hu-
ange, tuntang djaton maku blua.
Kanan karä tangkal idjä huange,
midjämidjä lepalepah samandiai,
dia usah mintihe.
7. Krana daha idjä inusnhe aton
hong iä; iä djari manusuh tä hong
äka batu idjä urase, djaton iä djari
manusuh tä hong petak, mangat
tau mangaliae hapan sahep.
8. Maka aku djari manjoho iä
manusuh daha tä hong batu idjä
urase, uka djaton tau ingalian,
mangat kasangitkü mawi iä, ma-
maläh tagal daha tä.
9. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Pajah le-
wu tä idjä pambusau daha! Aku
handak mampahai totototo pangkat
apui idjä paham.
10. Æton kutoh kaju, tokan
apui, sampai isi tä bakähu, tan-
tang ina. karä talo bahari, tinai
kähu karä tolang tä kea.
11. Limbah tä andak landai tä
boaboang hundjun barah apui.
mangat iä blasut, tuntang tagare
lepah bakähu, ajaajau kotore idjä
huange handak lenjoh, tuntang
tagare lepah lomos.
12. Tapi iä paham mampanjah
aku bewäi, kutoh tagare tä hin-
dai bewäi blua, kotore tä mahin
tegä hong apui.
13. Kotom tä djari tegä haliai,
sampai alo aku handak mampräsih
ikau, ikau djaton maku hrasih; tagal
tä ikau palus dia karäh impraaih
inganan kihalm, sampai aku djari
malalus mampalepah kasangitku
dengam.
14. Aku, Jehowa, djari hamauh,
aku kea handak malalus tä, aku
djaton handak undur bara aughku;
aku djaton handak manjanjang,
djaton mangarajau; tumon karä
djalam tuntang gawim olo karäh
mahukum ikau, koan pangkahai
Tuhan, Jehowa.
15. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
16. O ikau olo kalunen! itäm,
aku handak manganan idjä äka
kakilak matam, hapan peres; tinai
äla ikau manatum, äla manangis,
äla lembut djohon matam.
17. Brangai ikau munguh saruni,
tapi äla manatum olo matäi tä;
malainkan kepan sarubam intu ta-
kolokm, tuntang sarumpahm intu
paim; äla njandurong baum, tun-
tang äla kuman panginan olo ma-
natum.
18. Augh tä djari insumangku
akan olo arä haiak djadjewu; dja-
di, halemäi sawangku matäi. Ma-

ka handjewu tinai aku mawie tu-
mon aku djari injoho.
19. Tä koan olo ärä dengangku:
Djaton ikau handak masuman akan
ikäi, narai riman talo gawim tä
akan ikäi?
20. Tä koangku dengan olo tä:
Augh Jehowa djari sampai aku,
koae:
21. Suman akan ungkup Israel:
kakai augh pangkahai Tuhan,
Jehowa: itä! aku handak mamapa
akaku brasih, idjä horumat kwa-
sai keton tä, idjä kakilak matan
keton tuntang äka huang keton,
tinai kara anak keton hatua bawi,
idjä djari ilihi keton, karah hale-
lek awi padang.
22. Tä keton akan mawi tumon
gawingku toh; bauii keton djaton
tau injandurong, tuntang puna
panginan olo manatum djaton ke-
ton tau kumae.
23. Tapi saruban keton karah
intu takolok keton, tuntang sa-
rumpah intu pain keton: keton
djaton akan manatum manangis, tapi
keton karah munguh sasilim bewai.
24. Kakai maka Eseghiel man-
djadi tapengan heran akan keton:
tumon talo handiai idjä iawie, ka-
lotä kea keton dapit; amon talo
tä sampai, tä keton karah kata-
wan, aku toh pangkahai Tuhan,
Jehowa. — (12,11.)
25. Maka ikau, o olo kaluneh!
metoh katika tä, amon aku karah
manganan bara tä idjä äka kwa-
sae, kahandjake tuntang kabung-
ase, idjä äka kakilak matae tun-
tang huang atäie, kara anake ha-
tuä bawi tä:
26. Tä intu andau tä kea idjä
biti olo idjä mahakan karah ma-
nalih ikau, tuntang masanan tä
intu pindingm. — (33,21.)
27. Intu andau tä maka njamam
karah harakang, tuntang njaman
olo idjä djari mahakan tä, sampai
ikau karah hakotak, tuntang djaton
gagom hindai. Krana ikau akan
indu tapengan heran akan olo tä;
mangat awen katawan, aku toh
Jehowa.

BAGI 25.

Hukum insuman akan olo Amon, olo Moab, olo Edom tuntang olo Pilisti.

1. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. O olo kaluneh! ules baum
manintu olo Amon, tuntang tu-
djum mantam awen tä. — (Jer. 49.)
3. Suman akan olo Amon, hi-
ning keton augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: basa keton djari
hamauh mawi akaku brasih: tjäh,
djetä djari kihal! tuntang mawi
tanah Israel: tjäh, djetä djari ru-
sak! tinai mawi ungkup olo Juda:
tjäh, awen djari tamput tawanan!
4. Tagal tä, toto, aku handak
manjaragh keton akan awen bara
hila timor, mangat iä indu tem-
pon keton, mangat awen tä ma-
nampa kota hong ikau, tuntang
mamangun akae melai hetä; awen
tä karah kuman kara buam, tun-
tang mihop mampalepah djohon
tusun metom.
5. Aku handak manampa Raba
mandjadi kandang onta, tuntang
tanah olo Amon akan krambang
tabiri: tä keton akan katawan,
aku toh Jehowa.
6. Krana kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa: Basa ikau
djari manapok lokapm, tuntang
pidjapidjak lasah, tinai ataim djari

badjohe handjak rantang tagal ta-
nah Israel rusak:
7. Tagal tä, toto, aku handak
mandjudju lengängku mawi ikau,
tuntang handak manenga ikau
indu rampas olo kapir, balalu
mampalomos ikau bara marak karä
utus olo, tuntang mampalomat
ikau bara karä tanah; aku han-
dak marusak ikau lomos lepale-
pah, tä ikau akan katawan, aku
toh Jehowa.
8. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Basa koan Moab
äwen duä Seir: toto, ungkup hu-
man Juda katontoh sama kilau
olo kapir! — (*Jes.*15.)
9. Tagal tä, toto, aku handak
mambangah saran Moab, karä le-
wue idjä intu hapus sarae, bagin
tanahe idjä kapala bahalap, Betjo-
simot, Baalmeon, palus sampai
Kiriataim.
10. Akan olo hila timör aku
handak mambangah tä, sama kilau
tanah olo Amon kea, tuntang
handak manenga tä akan bagin
äwen, sampai panakan Amon dja-
ton inahiu hindai marak karä olo
kapir.
11. Hong Moab kea aku han-
dak malalus hukum, mangat äwen
tä akan katawan, aku toh Je-
howa.
12. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Basa Edom dengan
kabuhit atäie babewäi djari mawi
ungkup Juda, tuntang iä paham
djari maniwas arepe, awie djari
mamaläh arepe kalotä mawi olo tä,
13. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: aku han-
dak mandjudju lengängku mawi
Edom kea, tuntang aku handak
mampalomos bara hetä olon tun-
tang meto, tinai handak manampa
iä mandjadi äka tunis benjam,
nampara bara Teman, tuntang
äwen karäh halelek awi padang
sampai Dedan.
14. Aku handak malalus pama-
läh mawi Edom, hapan lengan
olo ajungku Israel; äwen tä akan
mawi Edom tumon kasangitku
tuntang kalaitku idjä hasep: tu-
mon tä olo tä akan mangkeme
pamalähku, koan pangkahai Tu-
han, Jehowa.
15. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Basa gawin olo Pi-
listi tä awi kabuhit atäie, tuntang
kadjohon hausnge djari mamaläh
arepe, tuntang marampas marusak
awi kasingie idjä bara usang: —
(*Jer.*47.)
16. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: aku han-
dak mandjudju lengängku mawi
olo Pilisti, handak mampalomos
olo Keret tä, tuntang handak mam-
patäi lepah lingis tisae awang sa-
ran tasik.
17. Aku handak malalus pama-
läh paham, tuntang mahukum iä
hasehasep: tä äwen akan katawan,
aku toh Jehowa, amon aku djari
malalus pamalähku mawi iä.

BAGI 26.

Hukum akan Tirus.

1. Maka hong njelo sawalas,
bulan idjä, andau idjä, tä augh
Jehowa sampai aku, koae:
2. O ikau, olo kalunen! basa
Tirus djari hamauh mawi Jerusa-
lem: tjäh! iä djari rusak, idjä
geleng karä utus olo; toh aku
idjä äka gelenge tinai, aku toh

karäh basuang, basa iä djari rusak! — (Jes. 23.)
3. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: äku handak mantakan ikau, joh Tirus! tuntang aku handak magah batawotawon kärä olo kapir mawi ikau, sama kilau aku manjoho tasik riariak manjambong.
4. Æwen karäh marusak hapus kotan Tirus, balalu mangarak kärä tjandie; toto, rotike tä mahin handak imapas inganangku, tuntang handak manampa iä mandjadi batu urase.
5. Iä tä karäh hong tasik kilau bosong bewäi, äka olo mambirang djalae, krana aku djari manukas hamauh kalotä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa: tinai iä karäh indu rampas olo kapir.
6. Tuntang karä anake bawi, idjä melai hong batang petak, karäh impatäi awi padang; mangat äwen akan katawan, aku toh Jehowa.
7. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto, aku handak mimbit Nebukadnesar, radja Babel, radjan karä radja tä, bara atara mawi Tirus, tuntang karä hadjaran, tinai kareta, tuntang olo idjä hapan hadjaran, dengan kutoh karä olo parang.
8. Iä karäh mampatäi karä anakm bawi idjä hong batang petak hapan padang, tuntang iä karäh mamangun arä kota mawi ikau, tinai iä mamangun kota tasaran mawi ikau, tuntang mimbing talawang mantakan ikau.
9. Iä karäh marantjah mampalokang kotam hapan däräh sanaman, tuntang mangarak tjandim hapan ganggamae.
10. Awi kutoh hadjarae ikau patawon awi tantawus tunek talo: hapus kotam karäh harugoh awi lalenton karä olo idjä hapan hadjaran, tuntang karetae, amon äwen karäh tamä mahoroe bauntonggangm, sama kilau olo pudji tamä lewu, idjä batembai kotae.
11. Hapan tundjik hadjarae iä karäh mangakar karä djalam, tuntang karä olo ajum karäh impatäie hapan padang, tinai karä hampatong, idjä inggaräm kwasam, karäh impalokange akan petak.
12. Palus olo tä karäh marampas panatauam, tuntang manarik karä dagangam, balalu mangarak hapus kotam, tinai mampalokang karä humam idjä bahalap; maka karä batum, kajum tuntang rotikm karäh inganae akan danum.
13. Kakai aku handak mampaterai rarajun njanjim, tuntang augh karä kutjapim djaton akan mamala hindai.
14. Toto, aku handak manampa ikau mandjadi batu urase bewäi, tuntang ikau indu äka djala imbirang, palus ikau djaton akan imangun tinai: krana aku, Jehowa, djari manukas tä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
15. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, mawi Tirus: Dia karä pulau akan halinggang awi guruh kalongkange, amon olo idjä paham himange karäh manarahing, amon olo paham mampatäi hong bentok ikau?
16. Tä karä radja, idjä darah tasik, karäh sewu bara padadusae, tuntang mengkak klambin radja, palus malusut pakaiae idjä basulam: pampikähe kilau indu pakaiae tinai: iä karäh mondok hong petak, balalu taräwen haradjur, tuntang djungun tagal ikau.
17. Æwen karäh mangarang

augh tatum mawi ikau. sambil
hamauh tahiu ikau: ka lehan ikau
djari rihau, ikau idjä inkong olo
bara hapus tasik, ikau joh lewu
basewut, idjä kwasa hong tasik,
ikau tuntang karä olo ajum, ikau
idjä ingikäh karä olo hapus pasisir
tasik.
18. Toh karä pulau halinggung
intu andau kalongkangm, toto;
karä pulau idjä hong tasik haro-
goh tagal kadjariam.
19. Krana kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa: Aku handak ma-
mampa ikau mandjadi lewu benjem,
kilau lewu idjä dia ingkalewu,
aku handak mampanjambong la-
behan tasik, mangat kutoh danum
manutup ikau.
20. Aku handak manggian ikau
hindjä karä olo tä, idjä djari lawo
akan kali, buli karä utus olo idjä
horan usang, tuntang handak
mampeter ikau intu äka idjä pen-
da petak haliai, intu äka benjem
idjä sampur baur, idjä puna bara
usang horan, hindjä karä olo idjä
lawo hong kali, nakara ikau dja-
ton ingkalewu tinai. Tä aku han-
dak halalian kabungas tä hong
tanah olo belom.
21. Tapi ikau handak inampaku
indu pampikäh idjä paham, tun-
tang ikau djaton akan aton hin-
dai; amon olo manggau ikau,
ikau djaton sondau hindai sam-
pai katatahi, koan pangkahai Tu-
han, Jehowa.

BAGI 27.

Tatum tagal Tirus.

1. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
2. Joh ikau, olo kahanen! mimbo
augh tatum mawi Tirus:
3. Sambil hamauh dengan Ti-
rus, idjä akae hong pambohan
intu tasik, tuntang idjä badagang
dengan arä utus olo hong kara
pulau: kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: joh Tirus; idjä ka-
lotoh aughm: aku toh idjä kapala
bungas.
4. Saran pagangam sampai ben-
tok tasik, idjä mamangun ikau
djari manatap mogo kabungasm.
5. Ewen djari manampa kara
dindingm uras kaju goper bara
Senir, ia djari hagoet baramo
kaju seder bara Libanon, hapae
manampa tihang kapalm.
6. Kara dajongm inampae kaju
djati bara Basan, kara katilim djari
inampae gading idjä inga, idjä
bara pulau Kitim.
7. Benang pista bara Misir idjä
lamoe tuntang basulam aton indu
rajarm tuntang banderam, tinai
benang biru tuntang ungu bara
pulau Elisa indu langkasam.
8. Olo bara Sidom tuntang
Arwad badajong akam, tuntang
olo pintar ajum, idjä puna ting-
kupm, joh Tirus, indu ana-
kodam.
9. Karä bakas Gebal tuntang
olo pintar ai puna hindjä ikau,
mangat nguan karä karusakm.
Karä kapal idjä hong tasik, tun-
tang karä anak prau aton hindjä
ikau, mangat badagang dengam.
10. Karä olo Parsi, olo Lud,
olo Put omba kawan parang ajum,
talawange tuntang salutupe ing-
koake hong ikau, djetä indu ka-
bungasm.
11. Olo Arwad tamä kawan pa-
rang ajum, tuntang manonggo
hong kotam hakaliling, tinai olo

Gamid mandjaga tjandim; ta-
lawange ingkoake hakaliling intu
kotam, djetä indu kaogo ka-
bungaam.
12. Olo Tarsis badagang dengam
awi kutoh panataum, mimbit sa-
laka, sanaman, timah, tanggalong,
hapae badagang hong pakam.
13. Jawan, Tubal tuntang Me-
segh indu sadagarm, rewar, tun-
tang ramo tambaga indagange
akam.
14. Olo baris Togarma, mimbit
hadjaran tuntang olo mukonge,
tinai kalidai akan pakan aim.
15. Olo Dedan puna sadagar
aim kea, kutoh karä pulau idjä
äka dagangm; äwen mimbit akam
garing tuntang kaju barega.
16. Olo Aram badagang dengam
kea tagal kutoh karä tampam;
batu smaragd, ungu, benang ba-
sulam, satara, batu ramot tun-
tang kadkod hapae badagang hong
karä pakan aim.
17. Juda tuntang tanah Israel
kea badagang dengam, iä mimbit
akan indu djuale kutoh gendom
bara Minit tuntang Panagh, tinai
madu, undus, gitan garo.
18. Tinai Damaskus kea mamili
bara ikau, sabab kutoh karä tam-
pam tuntang kutoh karä ramom,
äwen mandjual anggor bara Hel-
bon, tuntang bulun tabiri idjä
lentah.
19. Wedan tuntang Jawan bara
Usal djari mimbit akan pakan
aim karä ramo sanaman, kasia
tuntang ringo, hapae badagang
dengam.
20. Tinai olo Dedan badagang
dengam, mandjual karä ampin be-
nang bahalap akan karetam.
21. Tanah Arab tuntang karä
mantir Kedar djari badagang deng-
am, kea, mimbit anak tabiri, tabiri
hatuäe, tuntang kambing.
22. Karä sadagar bara Seba tun-
tang Raema djari badagang deng-
am, mimbit karä ramon garo idjä
kapala bahalap, tinai karä batu
barega tuntang bulau akan karä
pakan aim.
23. Olo Haran, Kanne tuntang
Eden, karä sadagar bara Seba,
Asur tuntang Kilmad pudji kea
badagang dengam.
24. Æwen tä djari badagang
dengam hapan ramon kabungas
awang kampilie, tuutang kudin
benang biru dengan benang ba-
sulam, tinai arä patin pakaian
bahalap, idjä tuntang tandjut tali,
tuntang imati hapan kaju seder
imbite akan karä pakan aim.
25. Karä kapal tasik dumah ku-
tokutohe tagal dagangm. Kakai
ikau djari paham tatau tuntang
basewut hong karä tasik.
26. Idjä mandajong ikau djari
mimbit ikau akan äka handalem;
riwut timor karäh mamusit ikau
hong bentok tasik.
27. Sampai karä panataum tun-
tang dagangm, karä anakpraum
tuntang anakodam, karä tukang
kapalm tuntang olo badagang,
tinai karä olo parang awang deng-
am, haiahaiak dengan karä olo
baris ajum idjä puna ungkupm,
uras akan rusak bentok tasik intu
katika kapusitm.
28. Awi augh bawai karä ga-
ragam hong karä patatai lewum
lewum karäh hagerek.
29. Karä olo idjä badajong, karä
anakprau tuntang anakoda karäh
sewu bara kapale, balalu mendeng
hong petak;
30. Tuntang mambo aughe, mang-
kariak, manangis paham tagal ikau,

haiak mambong kawo hundjun takoloke, tuntang manggaling arepe hong kawo.
31. Tinai iä karäh manjukur arepe lungalungah tagal ikau, tuntang hapakaian bidak, tinai iä karäh manangis tuntang kapähä atäie paham, dengan paham tatume.
32. Iä karäh mambo augh tatum tagal ikau, sambil hamauh: Kajah! äwe kilau Tirus, idjä djari rusak hong bentok tasik?
33. Metoh dagangm dumah bara karä tasik, tä ikau djari mambesoh arä utus olo, maluput huange: awi kutoh karä ramom tuntang dagangam ikau djari manatau karä radja hong petak.
34. Maka toh, metoh ikau djari pusit hong karä tasik, balalu leteng hong danum handalem, toh hapus dagangam tuntang karä olo ajum djari rusak.
35. Karä olo idjä mukong pulau djungun tagal ikau, tuntang karä radjae giring bulue, äwen sabanen awie mitä ikau.
36. Karä sadagar hong karä tanah ngatjitjis ikau, basa ikau salenga djari rusak, tuntang djaton tau aton hindai sampai katatahi.

BAGI 28.

Augh hukom akan radja Tirus, tinai akan Sidon; tapi utus olo ain Hatalla karäh iliwus.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:
2. O olo kalunen! suman akan radja Tirus: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: basa atäim djari mandjoho arepe, sambil hamauh: aku toh hatalla, aku mondok hong padadusan hatalla hong hapus tasik! — tuntang ikau baja olon bewäi, djaton toto hatalla, tinai atäim badjoho kilau ikau hatalla:
3. Itäm, ikau mado arepm pintar bara Daniel, sampai djaton talo basilim idjä patutup intu ikau;
4. Kamäam, awi kapintarm tuntang kabaratim ikau djari mulih kutoh panatau toh, tinai djari mamumpong kutoh bulau salaka akan gudangm;
5. Tuntang awi kapaham akalm hong badagang ikau djari mamparä manawon panataum, tuntang atäim mandjoho arepe tagal kapaham panataum.
6. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: basa ikau djari mampadjoho atäim, kilau ikau hatalla,
7. Tagal tä, toto, aku handak magah olo beken mawi ikau, idjä paham kianat bara karä olo kapir; olo tä akan manjilak padang mantakan kabungas kapintarm, tuntang mamapa kahaim.
8. Iä karäh manggian ikau akan kali, tä ikau karäh matäi hong tasik, kilau olo idjä impatäi.
9. Kemä, djaka ikau hong baun olo idjä mampatäi ikau magon hamauh: aku toh hatalla? Tuntang ikau djaton hatalla, baja olon bewäi, idjä kalong lengän äwen, awang mampatäi ikau.
10. Ikau akan matäi kilau pampatäi olo darhaka awi lengän olo: krana aku djari hamauh kalotä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
11. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:
12. O ikau, olo kalunen! ambo

augn tatum mawi radja Tirus,
tuntang hamauh tahiu iä: kakai
augh pangkahai Tuhan, Jehowa:
ikau toh kilau sonton kabungas,
kontep kapintar tuntang pangka-
halap haliai.
13. Æ kam melai hong Eden,
kabon Hatalla tä, karä ampin
batu barega indu tampatokm, batu
sardis, topas, hintan, turkois,
sardoniks, jaspis, sapir, rubin,
smaragd tuntang bulau; metoh
andaum inampa, maka djari ta-
tap akam karä gandang tuntang
suling.
14. Ikau kilau Kerub idjä imi-
njak, idjä mangadjang, tuntang
aku djari mingkes ikau kalotä
hong bukit Hatalla idjä brasih,
mangat ikau manandjong marak
batu kilakilat tä.
15. Ikau tinduh hong karä dja-
lam, bara andaum djari inampa,
sampai kadarhaka djari sondau
hong ikau.
16. Awi kapaham dagangm ikau
djari basuang kadarhaka, tuntang
djari maniwas arepm; tagal tä
aku handak mamapa ikau, mang-
anan ikau bara bukit Hatalla,
balalu handak mampalomos ikau,
o Kerub idjä mangadjang, bara
bentok batu idjä ngilangilat tä.
17. Basa atäim mampadjoho are-
pe tagal kabungasm; ikau djari
mampahaiang kapintarm tagal ka-
haim, tagal tä aku handak mam-
palokang ikau akan petak, tun-
tang handak mampendeng ikau
indu tampajah karä radja.
18. Krana ikau djari mangihal
talo ajum idjä brasih awi kutoh
kadarhakam tuntang dagangm idjä
sala; tagal tä aku handak mam-
palembut apui hong ikau, idjä
akan mampalomos ikau, tuntang
aku handak manampa ikau man-
djadi kawo hong petak, haiak olo
handiai akan mitä ikau.
19. Olo handiai bara karä utus
olo, awang kasene ikau, karäh
djungun tagal ikau, salenga ikau
akan rusak, tuntang djaton ikau
tau aton hindai sampai katatahi.
20. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
21. O ikau olo kalunen! ules
baum manintu Sidon, tuntang
tudjum mawi iä.
22. Koam: kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa: toto, aku
handak mantakan ikau, o Sidon!
tuntang handak impahai intu ben-
tok ikau; mangat olo katawan,
aku toh Jehowa, amon aku djari
malalus karä hukum mawi iä,
tuntang imprasih intu iä.
23. Krana aku handak manjoho
peres papa tamä mawi iä, tun-
tang daha hong karä djalae; tinai
olo idjä impatäi karäh halelek
bentok iä, awi padang idjä mawi
iä bara hetähetä hakaliling; tä
olo tä akan katawan, aku toh
Jehowa.
24. Tapi bara karä olo idjä ha-
kaliling olo Israel, idjä puna
pudji marampas iä, djaton karäh
hindai indu duhi idjä mangapähä
iä, atawa unak idjä madjok; tä
iä karäh katawan, aku toh pang-
kahai Tuhan, Jehowa.
25. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Amon aku djari
mamumpong olo Israel bara karä
utus olo, idjä akan hetä iä djari
inamburup, tinai amon aku djari
imprasih intu äwen hong matan
karä olo kapir: tä iä karäh mu-
kong tanahe tinai, idjä djari ineng-
aku akan rewarku Jakob.
26. Hetä iä karäh melai sanang,

tuntang mamangun huma, mimbul pambulan anggon; toto, iä karäh melai sanang bewäi, amon aku djari malalus hukum mawi olo handiai awang bakaliling, idjä pudji marampas iä; tuntang iä karäh katawan, aku, Jehowa, puna Hatallae.

BAGI 29.

Hukum akan Misir.

1. Hong njelo sapulu, bulan sapulu, andau duäwalas, maka augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau, olo kalunen! ules baum manintu Parao, radja Misir, balalu tudjum mawi iä, tuntang hapus tanah Misir, — (*Jer.*46,2. *Jes.*19.)

3. Sanan, koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: itäm, aku handak mantakan ikau, joh Parao, radja Misir, ikau naga hai tä, idjä melai hong batangdanum ajum, sambil hamauh: batangdanum toh puna ajungku, aku djari manatape akangku.

4. Tapi aku handak mangawit sakang intu pipim, tuntang mampaleket karä lauk hong batangdanum ajum intu tisikm, balalu aku handak manunda ikau bara bentok batangdanum ajum, tuntang karä lauk idjä heta, idjä leket intu tisikm.

5. Palus aku handak manganan ikau tuntang karä lauk idjä hong batangdanum aim akan äka tunis benjem, ikau karäh lawo hong padang lombah, tuntang ikau djaton karäh imumpong ingampeleng tinai; aku djari manenga ikau indu kinan meto hong petak, tuntang burong penda langit.

6. Tä olo handiai idjä mukong Misir akan katawan, aku toh Jehowa; djetä basa iä djari kilau derau humbang intu lengän olo Israel.

7. Amon lengäe manjingkap tä, maka djetä bapelek, tuntang mampahimang hapus balikate; tinai amon djetä hapae basokah; djetä pusit, tuntang mampahimang hapus sapake.

8. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto, aku handak magah padang mawi ikau, tuntang aku handak mampalomos olon tuntang meto bara ikau.

9. Tanah Misir karäh mandjadi äka rusak tuntang tunis benjem, tä olo tä akan katawan, aku toh Jehowa; djetä basa iä hamauh: batangdanum toh puna ajungku, aku djari manatap djetä akangku.

10. Tagal tä, itäm, aku handak mantakan ikau tuntang batangdanum aim tä, tinai aku handak manampa Misir mandjadi äka rusak tuntang benjem haliai, bara Migdol palus Siene, gegä saran tanah Kus.

11. Pain olo djaton akan mahoroe hetä, pain meto malhin djaton kea, djetä palus djaton inkong äpat pulu njelo katahie.

12. Krana aku handak mampatunis Misir marak karä tanah idjä impatunis, tuntang karä lewue akan karakkaraka kea marak karä idjä karakkaraka, äpat pulu njelo katahie; tinai aku handak manamburup olo Misir marak karä olo kapir, tuntang handak manaburan iä akan karä tanah.

13. Tapi kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Limbah äpat

pulu njelo tä aku handak mamumpong olo Misir bara marak karä utus olo, idjä akan hetä iä djari inambarup.

14. Tuntang aku handak mampaterai olo Misir tawanan, palus handak halalian iä akan tanah Patros, idjä puna tanah ai, tuntang hetä iä karäh mandjadi karadjaan naniha.

15. Djetä karäh korik bara karä karadjaan beken, djaton tau manggatang arepe tinai mahundjun utus olo beken; krana aku handak mamparenep iä, mangat iä äla marentah mahundjun karä olo kapir.

16. Æwen tä djaton indu äka kaharap olo Israel tinai, sampai kasalae inahiu, idjä awie hules harap äwen; tapi iä akan katawan, aku toh pangkahai Tuhan, Jehowa.

17. Tinai djadi hong njelo duä pulu udju, bulan idjä, andau idjä, maka augh Jehowa sampai aku, koae:

18. O ikau, olo kalunen! Nebukadnesar, radja Babel tä, djari paham mampujuh kawan parang ai mawi Tirus; karä takoloke djari halungah, tuntang bahae djari balulap, tinai iä tuntang kawan parang ajue djaton halisi bara asil pagawie dengan Tirus, tagal paham kahäkan gawie tä.

19. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto, aku handak manenga tanah Misir akan Nebukadnesar, radja Babel tä; iä karäh marampas kutoh talo hetä, tuntang manarik tujok panatau, manamput karä ramo; djetä indu upah karä kawan parang ai.

20. Tanah Misir handak inengaku akae akan asil gawie, krana äwen djari tamä gawingku, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

21. Intu katika tä kea aku handak mampalembut tandok utus olo Israel, tuntang handak marakang njamam marak äwen, mangat iä katawan, aku toh Jehowa.

BAGI 30.

Karä hukum Misir insuman.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau, olo kalunen, tudjum, koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: tatum keton, kajah andau tä!

3. Krana andau tä tokep, toto, andau Jehowa tä djari tokep, andau idjä kaput: puna tukas akan olo kapir tä lawoh dumah.

4. Padang karäh tamä Misir, tanah Kus tä karäh paham kapähä, metoh olo impatäi tä halelek hong Misir, tinai karä olo ajue tamput tawanan, tuntang galang tanah mahin inganan.

5. Olo Kus, Put, Lud tuntang karä olo parnakan, tinai olo Kub tuntang äwen idjä bara tanah djandji tä uras akan halelek awi padang, haiak olo tä.

6. Kakai augh Jehowa: Toto, karä äwen akan balongkang, idjä manjokah Misir, tuntang kadjohon kwasae tä akan imparenep; bara Migdol palus Siene olo hetä karäh halelek awi padang, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

7. Iä karäh rusak marak karä tanah idjä rusak, tuntang karä lewue sama kilau karä lewu idjä karakkaraka.

8. Tä olo tä akan katawan,
aku toh Jehowa; amon aku djari
manotong Misir hapan apui, tä
olo handiai idjä mandehop iä
rusak.
9. Intu andau tä sarohan bara
aku karäh hagoet hapan kapal,
uka mampikäh tanah Kus idjä
langak katontoh; tä olo tä karäh
paham kadjakäe, kilau hong andau
hukum Misir; krana itä! talo tä
lawoh dumah.
10. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Toto, aku handak
mampamunos kutoh Misir tä ha-
pan lengän Nebukadnesar, radja
Babel.
11. Krana iä tuntang olo ajue
idjä dengae, idjä pangkarusuh
karä baris olo kapir, djari iagah
akan tanahe tä, nakara marusake;
äwen tä karäh manjilak padange
mawi Misir, tuntang manjuang
tanah tä hapan hantu.
12. Maka aku handak mamandit
karä batangdanum hetä, tuntang
handak mandjual tanah tä intu
lengän olo tulas; tuntang aku
handak marusak tanah tä haiak
kutoh huange hapan lengän olo
beken: aku, Jehowa, djari ha-
mauh kalotä.
13. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Aku handak mam-
palomos karä dewa matekiapi kea,
tuntang mampalepah karä hampa-
tong haiang bara Nop; tinai man-
tir djaton karäh aton hindai hong
Misir, aku handak manampa ta-
nah Misir indu äka pampikäh.
14. Aku handak mampatunis Pa-
tros, tuntang mantokan apui hong
Soan, tinai aku handak malalus
hukum hong No.
15. Aku handak manampohak ka-
sangitku mawi Sin, idjä indu ko-
tan Misir tä, tinai aku handak
mampalomos kutoh talo hong
No tä.
16. Aku handak mantokan apui
hong Misir, Sin karäh paham ka-
djakäe, No karäh inembai, tun-
tang Nop karäh irangguar handau.
17. Pambudjang hatuä intu Awen
tuntang Pibeset akan halelek awi
padang, tuntang karä bawie ka-
räh tamput tawanan.
18. Hong Taghpanes andau ka-
räh kapot, amon aku mangarak
kwasan olo Misir hetä, balalu
mampaterai kadjohon kwasae hetä;
baunandau akan manutup iä, anake
bawi karäh tamput tawanan.
19. Tumon tä aku handak ma-
lalus hukum hong Misir, tä äwen
tä akan katawan, aku toh Je-
howa.
20. Tinai djadi hong njelo sawa-
las, bulan idjä, andau udju, maka
augh Jehowa sampai aku, koae:
21. O ikau, olo kalunen, aku
djari mamelek lengän Parao, radja
Misir, tuntang djetä djaton akan
imeteng tinai, mangat halit, tun-
tang djaton imungkus, mangat
kaläh, sampai tau mimbing pa-
dang.
22. Tagal tä, kakai augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: Aku han-
dak mantakan Parao, radja Misir,
tuntang handak mamelek lengäe
hasansila, idjä magon abas tun-
tang idjä djari imelek tä, palus
aku handak mampalawo padang
bara lengäe.
23. Tinai aku handak manam-
burup olo Misir marak olo ka-
pir, balalu manaburan iä hong
karä tanah.
24. Tapi aku handak mampaa-
bas lengän radja Babel, tuntang
manenga padangku intu lengäe;

tapi lengän Parao handak imelekku, sampai iä akan manaraliing intu baue, kilau tarahing olo idjä bahimang baka matäi.
25. Toto, aku handak mampaabas lengän radja Babel, tapi lengän
Parao akan tendur; tä olo akan katawan, aku toh Jehowa, amon aku djari manenga padangku intu lengän radja Babel, mangat iä mandjudjue mawi olo Misir.
26. Tuntang aku handak manamburup olo Misir akan marak olo kapir, manaburan iä akan karä tanah: tumon tä äwen akan katawan, aku toh Jehowa.

BAGI 31.

Parao impudji, Asur indu sontoe.

---

1. Djadi intu njelo sawalas, bulan telo, andau idjä, maka augh Jehowa sampai aku tinai, koae:
2. O ikau, olo kalunen! sanan akan Parao, radja Misir, tuntang akan karä olo ai: dengan äwe ikau mamadan kahaim?
3. Itäm, radja Asur tä bahut kilau seder hong Libanon, idjä bahalap edae tuntang bakapal dawäe, tinai batange taterau, tahandjungae tambuket baunandau.
4. Karä danum manjiwoh iä, awie manimben iä paham gantong, sungäi hakaliling hapus äkae, tinai parit bara hetä akan karä kajuan tanahe.
5. Tagal tä batange sasar gantong bara karä kajun padang, tinai edae barangkap, tuntang sulohe pandjang awi karä danum manjiwoh iä.
6. Karä burong penda langit
manjarangan intu edae, tinai karä metoh padang manak pendae, karä utus olo bakapal mondok huang kandjungäe.
7. Tumon tä iä paham bahalap tuntang kahaie tuntang kapandjang edae, basa uhate tokep danum arä.
8. Karä batang seder hong pambulan Hatalla djaton tau mangandjungen iä, batang goper djaton tau sama edae dengae, kaju katsal djaton kilau suloh ai, karä batang kaju hong pambulan Hatalla djaton sama dengae huang kabungase.
9. Aku djari mambungas iä awi kutoh karangkap edae, sampai karä batang kaju hong Eden, hong kabon Hatalla tä, bahiri iä.
10. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Basa iä djari mampagantong arepe sampai tahandjungae tambuket baunandau, tuntang atäie mampadjoho arepe tagal kahaie,
11. Tagal tä aku djari manjaragh iä intu lengän idjä pangkahai karä olo kapir, mangat djetä mawi iä totototo; aku maharak iä tagal kadarhakae.
12. Idjä pangkatulas karä olo kapir marunap iä, palus manganan iä; karä edae rungkarungkang hong karä bukit tuntang djanah, karä patinge pelekpaleka darah karä sungäi hong tanah, tinai karä utus olo hong petak harikas bara kandjungäe, malihi iä.
13. Karä burong penda langit tingkep intu batange idjä balongkang, tinai karä meto hong padang menter hundjun patinge.
14. Mangat dapit äla kaju idjä kutoh danume mampagantong arepe,

tuntang äla mandjudju tahandjungae tempä baunandau, tinai äla kaju, awie indjewong danum, mampadjoho arepe tagal kalmie; krana uras djetä puna bagin pampatäi, akan tamä petak tinai, kilau karä olo kalunen, idjä puna akan tamä kubur.

15. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Metoh andaue mohon akan naraka, aku mangarang tatum, tuntang manutup naraka tagal iä, tuntang manabat karä sungäi haiak mamaleng kutoh danume tä; tinai aku manjoho Libanon manatum tagal iä, tuntang karä kajuan hong padang pungupungut tagal iä.

16. Awi guruh kalongkange aku djari manaräwen karä olo kapir, metoh aku manggiau iä mohon akan naraka, hindjä olo handiai idjä tamä kubur; tä karä kaju bara Eden, awang kampilie tuntang bahalap bara Libanon, karä kaju awang darah danum mampong arepe hong penda petak.

17. Krana djetä kea bihim djari mohon akan naraka, sama hindjä olo handiai awang impatäi awi padang, äwen handiai tä idjä bihin kilau lengäe, tuntang djari mondok intu kandjungäe marak karä olo kapir.

18. Toh, dengan baris karä kaju Eden idjä kwe ikau manjama kahaim, kagantongm? Toto, ikau akan inggian kea sama hindjä karä kaju Eden tä palus penda petak; marak karä olo kulop, idjä djari impatäi awi padang, ikau akan menter. Djetä akan Parao tuntang akan hapus utus olo ajue, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 32.

Augh tatum mawi Misir. Karä olo kai hong ätu olo matäi.

1. Tinai djadi hong njelo duäwalas, bulan duäwalas, andau idjä, maka augh Jehowa sampai akn, koae:

2. O ikau, olo kalunen! ambo augh tatum mawi Parao, radja Misir, suman akae: ikau djari kilau singa gantjang marak karä olo kapir, ikau kilau naga hong karä tasik, idjä manantarang bara karä batangdanum, tuntang mangeroh karä danum penda paim, haiak mangetä dähose.

3. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Tagal tä aku handak maniring salambanku mawi ikau, hapan kutoh kawan olo; äwen tä akan manunda ikau hapan talingku tä.

4. Palus aku handak manganan ikau akan petak, mandjakah ikau akan padang, sampai karä burong penda langit manesek ikau, tinai karä meto hapus petak karäh besoh awim.

5. Isim handak indjakahku hong karä bukit, tuntang hapan kahaim aku handak manjuang karä djanah.

6. Tinai tanah, idjä impaletengm tä, aku handak pakanae hapan daham palus sampai bukit, tinai karä batangdanum karäh basuang awim.

7. Awiku mambelep ikau aku handak matep langit, tuntang mangaput karä bintang; aku handak manutup matanandau hapan baunandau, tinai bulan djaton akan mamplua kalawae.

8. Karä talo blawa hong langit

handak ingaputku tagal ikau, tinai
aku handak manjoho talo kaput
pidjem mantutup tanahm, koan
pangkahai Tuhan, Jehowa.
9. Tinai aku handak manga-
pähä atäi arä utus olo, amon aku
manjoho katusakm hining karä
olo kapir, hong karä tanah idjä
djaton kasenam.
10. Aku handak mandjungun arä
utus olo, tuntang karä radjae-ka-
räh mangalambi bulue tagal ikau,
amon aku mamanjok padangku
intu baun äwen; äwen tä karäh
taräwen haradjur, genep bitä tagal
tahasenge, metoh andau kalong-
kangm.
11. Krana kakai augh pangka-
hai Tuhan, Jehowa: Padang radja
Babel akan mantakan ikau.
12. Kutoh karä olo aim tä ka-
räh indirik padang olo menteng
tä; idjä pangatulatulas paham bara
karä olo kapir; äwen tä akan ma-
rusak kadjohon Misir, sampai ha-
pus karä olo ai impalomos.
13. Tinai aku handak mampalo-
mos karä metoe hong kutoh da-
nume tä, sampai djaton pain olon
tuntang djaton kea pain meto akan
mangeroh tä tinai.
14. Tä aku handak manakining
karä danume, sampai karä sungäie
mahasur kilau undus, koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa;
15. Amon aku djari manuhis ta-
nah Misir, tuntang djari marusak
bara hetä talo handiai awang hu-
ange, amon aku djari mampatäi
olo handiai idjä mangkalewu hetä;
tumon tä äwen akan katawan,
aku toh Jehowa.
16. Djetä indu augh tatume,
tumon tä olo akan manarihing
manatum; toto, karä anak bawin
olo kapir karäh manatum tumon
tä; iä karäh mangarungut tumon
tä tagal Misir, tuntang tagal karä
olo ai, koan pangkahai Tuhan,
Jehowa.
17. Djadi tinai hong njelo duä-
walas, andau limäwalas bulan djetä,
maka augh Jehowa sampai akui,
koan:
18. O olo kalunen! tatum tagal
karä olo Misir; tinai gian äwen
tuntang karä anak bawin olo ka-
pir awang badjoho akan penda
petak haliai, hindjä karä olo awang
djari mohon akan kubur.
19. Koam: bahalap bara äwe
ikau tinai? mohon, menter hindjä
karä olo kulop!
20. Marak karä olo idjä impatäi
awi padang äwen karäh halelek;
äwen puna injaragh akan padang,
kanan kakarä äwen idjä kutoh
karäe tä!
21. Tä karä pangkalima idjä pa-
ham kwasa karäh hamauh dengae,
manabi iä tuntang padjake bara
bentok naraka, idjä kantä iä djari
mohon, menter marak karä olo
kulop idjä impatäi padang.
22. Hetä aton Asur tuntang ha-
pus kawae, karä kubure hakali-
ling hetä; uras äwen tä impatäi,
halelek awi padang.
23. Kubure tä intu äka penda
haliai, tuntang hapus kawae ha-
kaliling kubure; uras äwen tä
djari impatäi halelek awi padang,
iä tä idjä paham ingikäh metoh
hong tanah olo belom.
24. Hetä kea Elam tuntang ha-
pus kawae hakaliling kubure; uras
äwen tä impatäi halelek awi pa-
dang, tuntang olo kulop tä djari
mohon akan penda petak haliai,
iä tä, idjä paham ingikäh metohe
hong tanah olo belom; toh äwen
tä mananggong kahawäe hindjä

karä olo tä, idjä mohon akan kubur.

25. Marak karä olo idjä impatäie äkae menter djari inukas, tuntang hapus kawae kea, karä kubure hakaliling iä; uras äwen idjä kulop tä impatäi padang, iä tä idjä ingikäh metohe hong tanah olo belom; toh äwen managgong kahawäe hindjä karä olo tä, idjä mohon akan kubur, iä menter marak karä olo impatäi.

26. Hetä kea Mesegh, Tubal, tuntang hapus kawae, kubur äwen hakaliling iä; uras olo kulop tä djari impatäi padang, iä tä idjä ingikäh metohe hong tanah olo belom.

27. Dia äwen tä akan menter hindjä karä olo menteng, idjä djari halelek marak karä olo kulop, idjä djari mohon akan naraka tuntang ganggamae, idjä padange djari ina penda takoloke, tinai idjä kadarhakae djari manguman hong tolange, basa iä uras olo menteng idjä ingikäh, metohe hong tanah olo belom?

28. Tä djaton tau dia ikau kea indarai marak karä olo kulop tä, tinai akan menter hindjä karä äwen idjä djari impatäi padang.

29. Hetä kea Edom, tuntang radjae, tinai karä mantire, idjä tuntang karä kwasae djari impeter marak karä äwen awang impatäi padang; äwen tä menter hindjä karä olo kulop, hindjä karä äwen, awang djari mohon akan kubur.

30. Hetä karä olo kwasa bara hila utara, tuntang olo Sidon, idjä djari mohon hindjä karä olo awang impatäi, idjä djari rungkok toh haiak kwasae idjä baka ikäikäh; olo kulop tä akan menter hindjä äwen, idjä djari impatäi padang, tuntang manang gong kahawäe hindjä äwen, idjä djari mohon akan kubur.

31. Parao karäh mitä karä äwen tä, tuntang karäh mampong arepe tagal hapus kawae; krana Parao tuntang hapus kawae djari impatäi padang, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

32. Krana aku toh kea handak ingikäh hong tanah olo belom, tagal tä Parao tuntang hapus kawae akan impeter marak karä olo kulop, hindjä karä olo idjä impatäi padang; toto Parao tuntang hapus kawae, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 33.

Pangkat djadjaga. Patut mikäh Hatalla idjä budjur.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau, olo kalunen! suman akan karä olo utus ajum, sambil hamauh dengan äwen: amon aku magah padang mawi tanah, tuntang olo arä hong tanah tä mintih idjä biti bara baris ai, mangkat iä indu djadjaga;

3. Tä amon iä mitä padang aton dumah mawi tanah tä, tuntang iä mampahiau sarunai, managor olo arä;

4. Tinai aton olo, idjä mahining augh sarunai tä, tapi iä djaton maku manawat, palus padang tä dumah mampatäi iä: toto, dahae tä baja manata takolok ai.

5. Krana iä djari mahining augh sarunai, tapi iä djaton maku ma-

nawat: tä dahae manata iä. Tapi
iä, idjä maku manawat, akan ma-
liwus tahasenge.
6. Tapi amon olo djadjaga tä
mitä padang aton dumah, tan-
tang iä djaton mampahiau sarunai,
sampai olo arä djaton inagor, pa-
lus padang dumah tuntang mam-
patäi belahe: toto, äwen tä ing-
anan tagal dosae, tapi dahae han-
dak inuntutku intu lengän dja-
djaga tä.
7. Maka ikau, o olo kalunen!
aku djari mangkat ikau indu dja-
djaga akan utus olo Israel; ikau
toh akan mahining augh bara nja-
mangku, tuntang managor olo tä
hapan arangku. — (3,17. *Ibran.*
13,17.)
8. Amon aku hamauh mawi olo
darhaka: ikau akan matäi, o olo
darhaka! — tapi ikau djaton masu-
mae, mangat mules olo darhaka
bara djalae: toto, olo darhaka tä
karäh matäi hong karajape, tapi
dahae handak inuntutku intu le-
ngäm.
9. Tapi amon ikau mampudji
olo darhaka tä hapan arangku,
mangat mules iä bara djalae, ma-
ngat iä hobah bara tä, malainkan
iä djaton maku hobah bara djalae:
toto, iä karäh matäi hong kara-
jape, tapi ikau djari malapas ham-
baruam.
10. Tagal tä, joh ikau olo ka-
lunen! suman akan ungkup hu-
mau Israel: augh keton magon
kalotoh: basa karä kalangkah tun-
tang dosan ita aton hundjun ita,
tinai ita ujuh awi djetä, kilen ti-
nai ita tau belom?
11. Suman akan äwen: belom
aku! koan pangkahai Tuhan, Je-
howa, aku djaton mangilak pam-
patäi olo darhaka! tapi aku mangi-
lak olo darhaka hobah bara djalae,
palus belom. Hobah! hobah keton
bara karä djalan idjä papa; krana
buhen keton handak matäi, o
ungkup Israel? — (18,23.)
12. Maka ikau, o olo kalunen,
suman akan olo utus ajum: karä
kabudjur olo budjur djaton akan
mawat iä, amon iä malangkah ti-
nai; tinai karä kadarhakan olo
darhaka djaton akan mampalokang
iä, amon iä hobah bara djalae;
sama kilau olo tetek djaton akan
belom, amon iä badosa tinai.
13. Krana amon aku hamauh
dengan olo tetek, iä toto akan
belom, tinai iä harap kateteke tä
palus marajap, tä maka karä ka-
teteke djaton inahiu, malainkan iä
akan matäi hong kadarhakae, idjä
iawie rahian.
14. Tinai amon aku hamauh
dengan olo darhaka: ikau akan
matäi! — maka iä palus hobah bara
dosae, balalu mawi kabudjur tun-
tang katetek,
15. Sampai olo darhaka tä ma-
lian sanda, tuntang manahor talo
idjä irampase, sambil manandjong
tumon prentah pambelom, sampai
djaton mawi dosa hindai: toto,
iä akan belom, palus djaton ma-
täi.
16. Karä dosae, idjä djari iawie,
djaton akan itong akae; iä djari
tetek tuntang budjur gawie tinai,
toto, iä karäh belom.
17. Tinai koan olo utus ajum
tä: djalan pangkahai Tuhan djaton
budjur. Tapi djalan äwen idjä dja-
ton budjur!
18. Krana amon olo tekek undur
bara kateteke, balalu mawi talo
papa, tä iä akan matäi hong
djetä.
19. Tinai amon olo darhaka ho-

bah bara kadarhakae, tuntang te-
tek budjur gawie tinai, maka iä
akan belom hong djetä.
20. Tinai koam keton: djalan
pangkahai Tuhan djaton budjur, —
alo aku mamutus akan keton, akan
genep biti tumon djalae, o ungkup
Israel!
21. Maka djadi hong njelo due-
walas, limbah ita tamput tawanah,
bulan sapulu, andau limä, tä aton
idjä biti manalih aku, idjä djari
liwus bara Jerusalem, idjä mana-
nan: Lewu Jerusalem djari dinon.
22. Maka lengän Jehowa djari
sampai aku halemäi helo bara olo
idjä liwus tä sampai, tuntang djari
marakang totokku, sampai iä tä
dumah handjewu tinai. Tumon tä
njamangku djari harakang, tun-
tang aku djaton gagom hindai.
23. Tä augh Jehowa sampai aku,
koae:
24. O olo kalunen! olo idjä mu-
kong karä äka karakkaraka tä
hong tanah Israel aton hamauh:
Abraham baja idjä biti bewäi, tinai
tanah toh mandjadi indu bagie
kea; tapi ita toh puna magon arä,
tagal tä tanah toh puna indu bagin
ita bewäi.
25. Tagal tä, suman akae: ka-
kai augh pangkahai Tuhan, Jeho-
wa: keton kuman talo badaha, ti-
nai matan keton maradjin dewa
matekiapi, tuntang keton manu-
suh daha: patutkah keton man-
dino tanah toh indu bagin ke-
ton?
26. Keton badjoho harap padang
keton, keton mawi talo kihal, tun-
tang genep biti bakandji dengan
sawan kolae: patutkah keton man-
dino tanah toh indu bagin ke-
ton?
27. Kakai ikau patut masuman
akan äwen: kalotoh augh pang-
kahai Tuhan, Jehowa: belom aku!
karä olo tä idjä melai hong karä
äka karakkaraka tä akan balelek
awi padang, tinai idjä melai hong
padang handak indjulukku indu
kinan meto basiak, tuntang idjä
melai hong karä äka dähen dengan
karä lowang karäh matäi awi pe-
res.
28. Krana aku handak mawi ta-
nah tä indu karusak tuntang pam-
pikäh, palus kadjohon kwasaeakan
terai, tuntang karä bukit Israel
akan benjem, sampai djaton olo
maborae hetä.
29. Tä olo tä karäh katawan,
aku toh Jehowa, amon aku djari
mawi tanah tä indu karusak tun-
tang pampikäh, tagal karä kaki-
hale, idjä ilaluse.
30. Maka ikau, o olo kalunen!
utus ajum haradjur hatutor mada-
hiu ikau lakau serok, tuntang hong
bauntonggang, tinai genep biti ha-
kotak sama arepe, koae: hasi ta-
lih iä, hining; narai augh idjä du-
mah bara Jehowa.
31. Æwen tä karäh manalih ikau,
tumon olo tä puna pudji madja,
balalu mondok naharep baum, ki-
lau djaka iä djalahan olo ajungku,
tuntang mahining karä aughm;
tapi iä djaton manumon tä; kra-
na toto, iä menjak totoke, tapi
atäie mangahandak kakoho.
32. Itäm, ikau toh akan äwen
kilau dindang olo handak masawä,
kilau olo idjä bahalap aughe, tun-
tang patjäh mampahiau usik; ta-
gal tä iä mahining aughm bewäi,
tapi iä djaton manumon.
33. Tapi amon talo, idjä akan
dumah, djari sampai, tä äwen akan
katawan, mahi toto djari hindjä iä.

ESEGH. 33.

BAGI. 34.

Hukum akan karä sakatik idjä langak bahiat. Kristus, Sakatik toto tä, indjandji.

1. Tinai augh Jehowa sampai akn, koae:
2. O ikau, olo kalunen! tudjum mawi karä sakatik Israel, tudjum sanan akan äwen, akan karä sakatik tä: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: pajah karä sakatik Israel, awang manjakatik arepe bewäi! djaton patut sakatik tä manjakatik tabirie? — (Jer. 23, 1.)
3. Keton kuman enjake, tuntang hapakaian bulue, keton manjambalih awang basepuk, tapi karä tabiri djaton keton manjakatike.
4. Karä awang lembä, djaton keton mampaabase, tuntang awang haban djaton keton manatambae, awang bahimang djaton keton mametenge, awang inamburup djaton keton mamumponge, tinai awang nihau djaton keton manggaue, baja keton marentah iä karas tulas.
5. Kakai djetä bilangbalangan, basa djaton sakatike; tinai djetä handiai mandjadi indu panginan meto basiak hong padang, basa iä bilangbalangan.
6. Karä tabiringku lajang hong karä bukit tuntang lungkoh awang gantong toto; karä tabiringku djari bilangbalangan hapus hundjun petak, tuntang djaton idjä biti idjä manahiu iä, djaton idjä biti idjä mangganе.
7. Tagal tä, o karä sakatik, hining augh Jehowa:
8. Belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, basa karä tabiringku djari indu irampas, tuntang hapus kawangku djari indu panginan karä meto basiak hong padang, basa djaton idjä manjakatike, tinai karä sakatikku djatoh manalingä tabiringku, malainkan karä sakatik tä manjakatik arepe bewäi, tapi karä tabiringku djaton injakatike;
9. Tagal tä, joh karä sakatik! hining augh Jehowa!
10. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa Toto, aku handak manintan karä sakatik, tuntang handak manuntut katä tabiringku intu iä, tinai handak manipas iä manjakatiki tabiri, sampai sakatik tä ala akan manjakatik arepe hindai, balalu aku handak maliwus karä tabiringku bara njamae, uka djetä ala indu kinae hindai.
11. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Itä, aku, toto bitingku sasindä handak manahiu karä tabiringku, tuntang manggau tä. — (Joh. 10. Masm. 23.)
12. Kilau sakatik manggau mamumpong kawae, amon iä bentok karä tabirie idjä kasaburan, kalotä aku handak manggau tabiringku, tuntang aku handak mawat manduan iä bara karä äka, idjä akan hetä iä djari kasaburan metoh andau saaloh tuntang kapuk.
13. Aku handak maliwus iä bara karä utus olo, balalu mamumpong iä bara karä tanah, palus mimbit iä buli tanah ai. Palus aku handak manjakatik iä hundjun karä bukit Israel, hong saran karä sungäi, tinai hong karä äka tanah tä awang bahalap.
14. Intu äka idjä kapala bahalap aku handak manjakatik iä, tinai äka kandange intu hundjun karä bukit Israel idjä gantong; hetä iä karäh menter hong kandange bahalap, tuntang iä karäh murep hong

äka basiwoh, hong karä bukit Israel.

15. Kakoha bitingkn handak manjakatik tabiringku, tuntang aku handak manun äkae melai, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

16. Idjä djari nihau aku handak manggaue, idjä djari inamburup aku handak halaliae, idjä djari bahimang aku handak mametenge, idjä haban aku handak mampakälähe, tapi idjä brigas badjoho handak impalomosku, krana aku handak manjakatik iä tumon kapatute.

17. Krana tahiu keton, o karä tabiringkn! kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, aku handak mamutus akan hapus kawangkn, mambaris karä tabiri hatuäe dengan tabiri bawie.

18. Djaton ombet keton murep talo bahalap? aton keton handak malitek tinai tisan talo urep tä hapan pain ketou? aton keton mihop dannm idjä takining tä, tuntang handak mangeroh tisae tä hapan pain keton?

19. Sampai karä tabiringku akan murep talo awang ilitek pain keton, tinai mihop talo awang ingeroh pain keton?

20. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, dengan äwen tä: Itä! aku, toto bitingku handak mamntus akan karä meto baseput tnntang meto pringkong tä.

21. Basa keton manggian karä awang lembä hapan balikat tuntang sapak, haiak manandok iä hapan tandok keton, sampai keton djari manamburup iä kedjakedjau,

22. Tagal tä kakoha akn handak mawat tabiringku, mangat djetä äla irampas hindai, tuntang akn handak mamntus manisah karä tabiri.

23. Tinai aku handak mangkat akae Sakatik Idjä, uka manjakatik äwen, iä tä rewarku Dawid; iä tä karäh manjakatik äwen, mandjadi Sakatike toto.

24 Tä aku, Jehowa, handak indu Hatallae, tinai rewarku Dawid karäh indu radja mahundjun äwen; aku, Jehowa, djari hamauh kalotä.

25. Tä aku handak mampendeng akae djandji kasanang, palus manganan karä meto basiak idjä papa bara tanahe, mangat äwen tau melai sanang hong padang, tuntang batiroh hong kajnan.

26. Krana äwen tnntang karä äka idjä hakaliling bukitku tä handak imberkatku, aku handak manjoho udjan tnmon katikae, uras tä udjan idjä indu berkat toto.

27. Karä kajn hong padang karäh mamna, tnntang karä ramon tana akan mandjari, tä maka äwen tä akan melai sanang intu tanahe; tinai iä akan katawan, aku toh Jehowa, amon aku djari mamelek ngare, tuntang mawat iä bara lengän äwen, awang mahadjipen iä.

28. Tä äwen djaton indu rampas olo kapir hindai, tinai meto basiak hong petak djaton akan kuman iä hindai, tapi iä akan melai sanang, tnntang djaton idjä mampikäh iä.

29. Tnutang akn handak mampalembut akae pambulan idjä paham kahalape, tä olo tä djaton hindai akan tamput awi lau hong tanahe, tnntang djaton akan manangong kahawen awi olo kapir hindai.

30. Tapi äwen karäh katawan, aku, Jehowa, Hatallae, hindjä iä, tinai iä, ungkup Israel tä, toto

indu djalahan olo ajungku, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

31. Maka keton, o karä tabiringku, keton idjä puna injakatikku, tinai aku toh Hatallan keton, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 35.

Hukum insuman akan olo Edom.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku koae:

2. O ikau, olo kalunen! ules baum manintu karä bukit Seir, tuntang tudjum mantam iä. — (*Jer.*49,7.)

3. Suman akae: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, aku handak mantakan keton, o karä bukit Seir, aku handak mandjudju lengängku mawi keton, balalu mambenjem keton lepalepah.

4. Karä lewnm handak ingarakku njamah rusak haliai, tä keton akan katawan, aku toh Jehowa.

5. Basa ikau timben kasingim katatahi dengan panakan Israel, tuntang djari mandjudju iä akan baun padang metoh karusake, metoh kahapus kadarhakae:

6. Tagal tä, belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, toto aku handak mampadaha ikau kea, daha akan manggoang ikau; basa ikau djari maradjin daha, toh maka daha akan manggoang ikau.

7. Aku handak mawi karä bukit Seir sampai iä uras benjem, tuntang rusak haliai, tinai aku handak mampalomos bara hetä karä olo idjä mahoroe hetä.

8. Aku handak manjuang karä bukite hapan olo ai awang impatäi; hong karä lungkohm, hong karä djanahm, hong karä sungäim, hetä karäh hakalampah hantun olo idjä impatäi.

9. Aku handak manampa ikau indu äka rusak katatahi, tuntang karä lewum djaton akan iukong tinai; kakai keton akan katawan, aku toh Jehowa.

10. Djetä basa koam: utus olo duä toh tuntang tanahe duäduä karäh akangku, ita handak manduan iä, alo Jehowa puna äkae hetä.

11. Tagal tä, belom aku! koan pangkahai Tuhan, Jehowa, aku kea handak mawi ikau tumon kasangitm tuntang kahirim, idjä djari ilaluam tuntang kasingim mawi äwen tä; tinai aku handak kasenan äwen, amon aku mahukum ikau.

12. Tä ikau akan katawan, aku, Jehowa, djari mahining augh tawahm, idjä djari injewutm mawi karä bukit Israel, koam: djetä uras rusak, tuntang inenga indu kinan ita.

13. Tnmon tä keton djari mampadjoho arep keton hapan totok keton manawah aku, tuntang djari mampahai augh keton manawah aku; toto, aku djari mahining tä.

14. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Aku handak marusak mampabenjem ikau, sampai hapus petak akan handjak.

15. Kilau ikau djari handjak tagal bagin olo Israel, basa djetä djari rusak, kakai aku handak mamaläh mawi ikau; karä bnkit Seir, hapus Edom, uras akan rusak haliai; tä olo tä akan katawan, aku toh Jehowa.

BAGI 36.

Hatalla handak mambangkit olo aine, Israel, tinai.

1. Maka ikau, o olo kalunen, tudjum tahin kara bukit Israel, koam: o kara bukit Israel, hining augh Jehowa!

2. Kakai koan pangkahai Tuhan, Jehowa: basa musohm badjoho mawi ikau, koae: ta akae! toh kara aka gantong idja katatahi ta mahin djari lawo akan ita!

3. Tagal ta, tudjum, koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: basa olo marusak keton hakaliling, tuntang handak manelen keton lepalepah, nakara keton indu bagin tisan olo kapir ta, tuntang keton djari indu gandang totok olo, paham batawah,

4. Tagal ta, o kara bukit Israel, hining augh pangkahai Tuhan, Jehowa: kakai koan pangkahai Tuhan, Jehowa, dengan kara bukit tuntang lungkoh, dengan kara sungäi tuntang djanah, dengan kara äka idjä rusak benjem, tuntang kara lewu idjä inganan, idjä djari indu rampas tuntang äka tawah karä tisan olo kapir, awang melai hakaliling:

5. Toto, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, toto, tuntang hasep kasangitku aku djari hamauh mantam tisan karä olo kapir, tuntang hapus Edom, idjä djari mangatah tanahku indu bagin ai, tuntang liandjak rantang hapus atäie, tuntang kipäe kahause, handak marampas tuntang marusak tä.

6. Tagal tä tudjum tahin hapus tanah Israel, balalu suman akan karä bukit tuntang lungkoh, akan karä sungäi tuntang djanah: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, huang kabehungku tuntang paham kasangitku aku djari hamauh; basa keton djari mananggong tawah olo kapir,

7. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: aku manggatang lengängku tuntang sumpah, karä olo kapir idjä hakaliling keton akan mananggong katawahe tä tinai.

8. Tapi keton, o karä bukit Israel, akan mamumbong tinai, tuntang mamua akan djalahan olo ajungku, Israel, tuntang hadjeleng kea djetä akan mandjadi.

9. Krana-itä! aku hindjä keton, tuntang handak manangkilik keton tinai, tä-keton karah ialan hauk inguan.

10. Tinai aku handak mangapal karä olo ain keton, hapus atas Israel samandiai, tuntang karä lewu akan inkong tinai, tä karä äka karakkaraka ingabuah.

11. Toto, aku handak mangapale pahapaham olon tuntang metobong keton, kalotä äwen tä karah dahangdahanga; manakmanaka. Tuntang aku handak mandähen keton tinai kilau djaman horan, toto, aku handak mampahalap keton haream, paham bara tamparae bihin, awi tä keton akan katawan, aku toh Jehowa.

12. Aku handak manjoho keton indu äka djalanan olo tinai, iä tadjalahan olo ajungku Israel; äwen tä akan manjores keton, palus keton indu bagie; tä ikau djaton kilau tamanang tinai, awi karä äwen tä nihau.

13. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Basa olo tä mawi ikau, koae: ikau puna tanah idjä kuman oloe, puna tanah idjä marusak olo aim; —

14. Tagal tä, ikau djaton akan
kuman olo hindai, tuntang djaton
hindai mampalokang olo ajum, ko-
an pangkahai Tuhan, Jehowa.
15. Djaton aku handak manjoho
ikau mahining augh tawah olo
kapir hindai, tuntang ikau djaton
akan mananggong kahawen awi
karä utus olo tinai ikau djaton
akan mampalawo olo ajum hindai,
koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
16. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
17. O olo kalunen! utus olo
Israel, metoh iä mangkalewu ta-
nahe, maka iä djari mangihal tä
awi karä prangae tuntang gawie,
sampai prangae tä intu baungku ki-
lau kapalin olo bawi, amon iä pamali.
18. Tagal tä aku djari manam-
pohak kasangitku mawi iä, tagal
karä daha, idjä djari inusuhe hong
tanah, tuntang tagal karä dewae
matekiapi, idjä awi tä iä djari
mangihal tanahe.
19. Tä aku djari manamburup
äwen marak olo kapir, maka äwen
tä kasaburan akan karä tanah.
Aku mahukum iä tumon prangae
tuntang tumon gawie.
20. Tapi amon äwen tä sampai
olo kapir, idjä akan hetä iä djari
hagoet, maka iä mamapa arangku
idjä brasih, basa karä olo hamauh
tahiu äwen: djetä djalahan olo ain
Jehowa; toh iä djari djaton tau
dia blua bara tanahe kea.
21. Tapi aku manjanjang äwen
tagal arangku, idjä brasih, idjä
djari imapa olo Israel marak karä
olo kapir, awang djari inalihe.
22. Tagal tä, suman akan utus
olo Israel: kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa: gawingku, toh
djaton tagal keton, o olo Israel;
malainkan tagal arangku idjä bra-
sih, idjä djari imapa keton marak
karä olo kapir, awang djari inalih
keton.
23. Krana aku handak mampra-
sih arangku idjä hai tä, idjä djari
kilau papa marak olo kapir, idjä
djari kilau papa tagal keton ma-
rak olo tä; tä karä olo kapir akan
katawan, aku toh Jehowa, koan
pangkahai Tuhan, Jehowa, amon
aku djari imprasih intu keton hong
matan äwen.
24. Krana aku handak manduan
keton bara marak olo kapir, ma-
mumpong keton bara karä tanah,
tuntang aku handak mimbit keton
buli tanah keton.
25. Tä aku handak manampitik
keton hapan danum brasih, palus
keton karäh brasih; aku handak
mamprasih keton manganan karä
kihal keton, tuntang karä dewa
matekiapi ain keton.
26. Tuntang aku handak ma-
nenga akan keton atäi taheta, rogh
taheta intu huang keton; aku
handak manganan atäi idjä kilau
batu tä bara keton, manenga akan
keton atäi idjä isi. — (11,19.)
27. Aku handak manenga Rogh-
ku intu huang keton, haiak han-
dak mampahias keton manandjong
tumon karä undangundangku, tun-
tang mahaga malalus karä pren-
tahku.
28. Tuntang keton karäh melai
hong tanah tä, idjä djari ineng-
aku akan tato keton, tinai keton
indu djalahan olo ajungku, tun-
tang aku akan Hatallan keton.
29. Aku handak maliwus keton
bara karä kihal keton; tinai aku
handak manjoho gendom, mangat
djetä bakapal, tuntang aku djaton
handak mampaleinbut lau mawi
keton.

30. Aku handak mamparä bua kaju tuntang ramon tana, uka äla olo kapir halalea keton tinai tagal lau.

31. Katika tä keton karäh manahiu karä prangan keton idjä papa, tuntang gawin keton idjä djaton bahalap, tinai keton karäh mangabelä arep keton tagal karä kadarhaka tuntang kihal keton.

32. Gawingku tä djaton tagal keton, koan pangkahai Tuhan, Jehowa; buah keton katawan tä; patut keton mahamen tuntang buraburah baun keton tagal karä prangan keton, joh utus olo Israel!

33. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Metoh andau, amon aku karäh mamprasih keton, manganan karä kadarhakan keton, tä aku handak manjuang karä lewu tinai, tuntang karä äka rusak akan ingabuah.

34. Karä tana benjem akan iluku, takirin karusake bihin, intu matan olo handiai idjä mahoroe hetä.

35. Tä olo tä karäh hamauh: tanah toh, idjä djari rusak, mandjadi kilau kabon Eden tinai, tuntang karä lewu idjä tunis tuntang rusak karakkaraka toh tinai dähen tuntang basuang.

36. Tä karä olo kapir, awang batisa hong karä äka hakaliling keton, akan katawan, aku, Jehowa, mamangun äka idjä karakkaraka, tuntang mangabuah äka idjä rusak; aku, Jehowa, djari hamauh kalotä, tuntang handak malaluse.

37. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Beken bara tä tinai aku handak kea isek utus olo Israel, mangat malalus tä akae; aku handak mangapal iä mandjadi kawan olo karäau karäe.

38. Kilau kawan tabiri idjä brasih, kilau karä tabiri hong Jerusalem intu wajah hai idjä inukas tä: kalotä karä lewu awang boang karä basuang awi olo; tä iä akan katawan, aku toh Jehowa.

BAGI 37.

Kaliwus Israel insumau hapan paribasa tanah idjä kontep tolang olo, tinai sokah duä.

1. Maka lengän Jehowa sampai aku, palus Jehowa mimbit hambaruangku, tuntang mingkes aku bentok padang; maka hetä kontep tolang olo matäi.

2. Palus iä manjoho aku mangumbang tä hakaliling, maka toto, djetä hatawon haliai hong petak, itä! djetä djari räbok haliai.

3. Tä koae dengangku: O ikau, olo kalunen, tau karä tolang tä belom tinai? Tombah aku: O pangkahai Tuhan, Jehowa! ikau puna katawan tä.

4. Tä iä hamauh dengangku: Tudjum akan karä tolang tä, tuntang suman akae: o karä tolang, hining augh Jehowa!

5. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, akan karä tolang tä: Toto aku handak manenga tahaseng akan huang keton, tä keton karäh belom tinai.

6. Tinai aku handak manampa uhat intu keton, tuntang mampanjurong isin keton, haiak mangkepan pupus keton, balalu handak manenga tahaseng intu huang keton, mangat keton belom tinai: tä keton akan katawan, aku toh Jehowa.

7. Tä aku manudjum tumon pe-
tähe; maka kahum aku manudjum
aton augh gotogotok, itä! talo
hagerek, karä tolang tä hatan-
tongan arepe, gagenepe buli ba-
ris ai.
8. Tinai aku mitä, itä! hong
karä tolang tä lembut uhate, tun-
tang isie manjurong, tinai pu-
puse mangalambo hundjue; tapi
iä hindai djari aton tahaseng hu-
ange.
9. Maka Iä hamauh dengang-
ku: Tudjum mawi riwut; tudjum
ikau, o olo kalunen, sambil ha-
mauh dengan riwut: kakai augh
pangkahai Tuhan, Jehowa: ikau,
joh riwut, has, dumah bara äpat
matam, balalu manampur talo ma-
täi toh, mangat iä belom tinai.
10. Maka aku manudjum tumon
aku djari injohoe. Tä tahaseng
palus aton huange, tuntang iä
belom, palus mendeng, kawan olo
idjä karäan karäe.
11. Tä Iä hamauh dengangku:
O olo kalunen! karä tolang tä
rimae hapus utus olo Israel; itäm,
toh koan äwen tä: karä tolang
ita djari räbok, tuntang kaharap
ita djari nihau kilau inetek.
12. Tagal tä, tudjum, suman
akan äwen: kakai augh pangkahai
Tuhan, Jehowa: toto, aku han-
dak muap kubur keton, palus
mamplua keton bara kubur keton, o
djalahan olo ajungku! tuntang aku
handak halalian keton akan tanah
Israel.
13. Tä keton akan katawan, aku
toh Jehowa, amon aku djari muap
kubur keton, tuntang djari mam-
plua keton bara kubur keton, o
djalahan olo ajungku.
14. Maka aku handak manenga
Roghku huang keton, tä keton
karäh belom, tuntang aku handak
mina keton huang tanah keton;
tä keton akan katawan, aku Je-
howa djari hamauh, tuntang ma-
laluse kea, koan Jehowa.
15. Tinai augh Jehowa sampai
aku, koae:
16. Ikau toh, o olo kalunen,
duan tetek kaju, surat hetä: akan
Juda tuntang olo Israel tä, awang
baris ai; tinai duan kaju beken,
tuntang surat hetä: akan Josep,
iä tä kajun Epraim, tuntang ha-
pus utus Israel, idjä baris ai.
17. Tinai awi manatop duäduä
tä mangat bulat, maka djetä akan
mandjadi idjä hong lengäm.
18. Maka amon karä olo utus
ajum misek ikau, koae: kilen,
dia ikau handak masanan akan
ikäi riman talo tä?
19. Tä koam dengan äwen: ka-
kai augh pangkahai Tuhan, Jeho-
wa: itä, aku handak manduan
tetek kajun Josep, idjä intu le-
ngän Epraim, tuntang karä ham-
putan Israel, idjä baris ai, balalu
handak mambulat djetä dengan
kajun Juda, haiak handak mana-
top djetä mandjadi kaju idjä; tä
djetä akan mandjadi Idjä hong
lengängku.
20. Maka kaju duä tä, idjä djari
injuratm hundjue, djetä magon
imbingm intu baun olo tä.
21. Tä suman akan äwen: kakai
augh pangkahai Tuhan, Jehowa:
aku handak manduan olo Israel
bara marak karä olo kapir, idjä
djari inalihe, tuntang handak ma-
mumpong iä bara hakaliling, ba-
lalu halalian iä buli tanahe.
22 Aku handak mambulat iä
mandjadi utus olo idjä hong ta-
nahe, hundjun karä bukit Israel;
iä samandiai karäh hindjä radjae

baja idjä, tinai iä djaton hindai magon dua kabaris olo, tuntang djaton magon hapisah dua karadjaan.

23. Tuntang djaton hindai iä kareh mangihal arepe dengan dewae matekiapi, tinai dengan karä kihale tuntang kalangkahe; aku handak maliwus iä bara karä äkae melai, idjä hetä iä djari badosa, tuntang handak mamprasih olo tä; tuman tä äwen akan djalahan olo ajungku, tinai aku akan Hatallae.

24. Maka rewarku Dawid tä karäh indu radjae, tuntang indu Sakatik äwen tä samandiai; tä äwen karäh manandjong tumon prentahku, sambil mahaga tuntang maaumon sakarä undanguudangku.

25. Maka olo tä akan melai hong tanah, idjä djari inengaku akan rewarku Jakob, idjä djari äka karä tatoe; toto, hetä äwen akan melai, tuntang anak djariae palus katatahi; maka rewarku Dawid karäh indu radjae palus katatahi.

26. Tinai aku handak manampa djandjin kasanang dengan äwen, djandji tä palus katatahi akan äwen tä; aku handak mandähen tuntang mangapal iä, tinai handak mina äkaku brasih bentok äwen palus katatahi.

27. Ækaku melai karäh marak äwen, tinai aku handak indu Hatallae, tuntang olo tä indu djalahan olo ajungku.

28. Tä karä olo kapir akan katawan, aku toh Jehowa, idjä mamprasih Israel, amon äkaku brasih karäh aton bentok äwen tä palus katatahi.

BAGI 38.

Hukum insuman akan Gog.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. O ikau, olo kalunen! ules baum manintu Gog, tanah Magog tä, mantir pamutjok hong Mesegh tuntang Tubal tä; palus tudjum mawi iä; — (*Pangar.* 20,8.)

3. Koam: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, aku handak mantakan ikau, o Gog, ikau idjä mantir pamutjok hong Mesegh tuntang Tubal.

4. Aku handak mimbit ikau kantäkantä, tuntang mangawit sakang intu pipim, tinai aku handak mamplua ikau, tuntang hapus kawan parang ajum, karä hadjaran tuntang olo idjä mukonge, idjä uras hasangkarut totototo, tuntang iä karäan karäe, hapan taming talawang, tuntang uras äwen tä patjäh hapan padang.

5. Olo Parsi, olo Kus tinai olo Put hindjä äwen, idjä uras hapan talawang tuntang salutup.

6. Gomer tuntang hapus kawang parang ai, tinai olo Togarma idjä hila utara haliai, tuntang karä kawae, kutoh karä utus olo idjä hindjä dengam.

7. Has, tatatatap ikau, ikau tuntang karä kawan parang aim, idjä hapumpong hindjä dengam, ikau akan indu kapalae.

8. Maka tahi rahian ikau karäh buah pamaläh, indu katatean karä njelo ikau karäh tamä tanah tä; idjä djari ingabuah lapas bara padang, idjä oloe djari imumpong bara karä utus olo, iä tä karä bukit Israel tä, idjä tahi haliai djari rusak, amon olo tanah tä

djari implua bara kara utus olo, tuntang uras melai landang bewäi.

9. Tä ikau karäh hagoet, manapi kilau barat, tuntang ikau kilau baunandau, mangat manutup mangaput tanah tä, ikau hajak hapus kawan parang aim, tuntang arä atus olo dengam.

10. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Katika tä kea pikir karäh lembut hong atäim, ikau karäh manirok talo papa,

11. Sambil hamauh: aku handak lius maroboh tanah tä, idjä halangai karä lewue, aku handak mantakan äwen, idjä melai sanang landang, tuntang idjä melai djaton hakota, huit tuntang blawang djaton iä hapae.

12. Mangat ikau marampas tuntang manarik, mandjudju lengäm mawi karä äka idjä rusak bihin, idjä ingkalewu tinai, mawi utus olo, idjä djari imumpong bara karä olo kapir, idjä djari mulih kutoh metoh tuntang ramo, idjä melai hong tanah bentok kalunen tä.

13. Olo Sgheba tuntang Dedan, tinai karä sadagar bara Tarsis, tuntang karä olo ajue idjä kwasa, karäh hamauh dengam: aton ikau dumah handak marampas talo? djari ikau mamumpong olo ajum tantai manarik talo? mangat manampul bulau salaka, marampas meto tuntang ramo, tinai manamput kutoh panatau?

14. Tagal tä, tudjum, o ikau olo kalunen! suman akan Gog: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: dia ikau intu katika tä karäh mimpa mangasene, amon djalahan olo ajungku, Israel tä, melai landang?

15. Tä okan karäh manapadjang bara äkam, bara hila utara haliai; ikau tuntang arä utus olo haiak dengam; uras äwen tä mukong hadjaran, kawan idjä paham bakapal, kawan parang idjä kwasa haliai;

16. Palus ikau karäh hagoet kilau baunandau maranggar djalahan olo ajungku Israel, sampai manutup tanahe. Djetä hong katatesan katika; tä aku handak magah ikau mawi tanahku, mangat karä olo kapir kasene aku, amon aku imprasih intu ikau, o Gog, hong matan äwen.

17. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toto ikau iä, idjä djari inahiu insumangku katika djaman horan, hadjamban karä rewarku, karä nabin Israel, idjä djari manudjum metoh katikae kutoh katahin njeloe, aku toh handak magah ikau maranggar olo tä.

18. Maka karäh mandjadi intu katika, amon Gog dumah maranggar tanah Israel, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, tä kasangitku karäh lembut hasehasep haliai.

19. Krana aku djari hamauh huang kabehangku tuntang hasep kalaitku: toto, intu katika tä talo karäh paham hagerek hong tanah Israel.

20. Sampai intu baungku karäh hagendjäh karä lauk hong tasik, karä burong penda langit, karä meto hong padang, tuntang talo handiai idjä manjarantar hong petak, tuntang karä olon hong hapus petak; tinai karä bukit karäh impalokang, karä äka dähen karäh ingarak, tuntang karä kota karäh rampar intu petak.

ESECH. 38.

21. Kraua aku handak mangahau padang mawi iä hong karä bukitku tä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa; genep biti karäh hapadang hawi sama arepe.

22. Tinai aku handak mahukum iä hapan lau tuntang daha, handak mampalawo udjan tombokbuku, tuntang udjan karangan idjä hai, tinai apui tuntang barirang, mantakan iä dengan karä kawae, tinai karä utus olo idjä ompat iä.

23. Kakai aku handak mandjadi hai, brasih tuntang basewut intu haun karä olo kapir; tä olo tä akan katawan, aku toh Jehowa.

BAGI 39.

Gog akan alah palus rusak, utus olo aiu Hatalla idjä manang.

1. Tinai ikau, o olo kalunen! tudjum mantam Gog, koam: kakai augh pangkahai Tuhan. Jehowa: toto, aku handak mantakan ikau, o Gog, idjä mantir pamutjok hong Mesegh tuntang Tubal.

2. Aku handak manunda ikau kantäkantä, tuntang mangawit sakang, mimbit ikau bara hila utara, palus magah ikau sampai karä bukit Israel.

3. Hetä aku handak mahampas panahm bara lengäm sambilm, tuntang manggagar karä anak panahm bara lengäm gantaum.

4. Hundjun karä bukit Israel ikau karäh halelek, ikau tuntang karä kawam, tinai karä utus olo idjä dengam: aku djari mandjuluk ikau indu panginan karä ampin burong pangkamit, tuntang karä meto hong padang.

5. Hong padang rampar ikau karäh halelek, krana aku djari hamauh kalotä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

6. Aku handak mandjakah apui intu Magog, tuntang marak karä äwen, idjä melai landang hong karä pulau; tä olo tä akan katawan, aku toh Jehowa.

7. Aku handak mangarinah arangku idjä brasih intu bentok djalahan olo ajungku, Israel, tuntang djaton hindai aku handak manalua olo mamapa arangku idjä brasih, tapi karä olo kapir akan katawan, aku toh Jehowa, idjä äka karasih Israel.

8. Itä! talo tä dumah tuntang mandjadi, koan pangkahai Tuhan, Jehowa; djetä andau idjä djari insumangku.

9. Maka karä olo hong karä lewun Israel karäh blua, tuntang manganju karä ganggama, karä taming tuntang talawang, karä panah tuntang anake, karä salugi tinai lundju; maka karä talo tä ombet akan kajue udju njelo.

10. Sampai dia usah äwen tä manganju hong padang, atawa manäweng hong kajuan, tapi iä karäh barapi hapan karä ganggaman tä; tinai iä akan manarik äwen, idjä djari manarik iä, tuntang marampas olo tä, idjä djari marampas iä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

11. Maka karäh mandjadi intu katika tä, aku handak manukas äka kubur Gog tä hong tanah Israel, iä tä djanah idjä ihoroe akan hila timor danau tä; djetä karäh mamaleng urong karä olo idjä mahoroe hetä: basa hetä olo akan mangubur Gog tuntang kawae idjä karäan karäe, tä olo akan

manjewut äka tä: djanah karä kawan Gog.
12. Maka utus olo Israel karäh
mangubur iä udju bulan katahie,
mangat tanah brasih tinai.
13. Toto, olo handiai hong tanah
tä akan indu omba mangubur,
tuntang djetä indu horumat ai,
amon aku djari mampahai arepku,
koan pangkahai Tuhan, Jehowa.
14. Tinai äwen akan mambaris
olo, idjä haradjur akan mangumbang tanah, tuntang olo pangubur
karäh omba awang mangumbang
tä, mangat mangubur hantu idjä
katapasan hong padang, mangat
mamprasih hetä; limbah udju bulan tä äwen tä karäh mangumbang
mariksae.
15. Maka amon äwen, awang
mangumbang tanah tä, mitä tolang olo, tä iä karäh mampendeng
katae, sampai olo pangubur djari
mangubur tä kea hong djanah
karä kawan Gog.
16. Tinai aran äka tä Hamona.
(*Kawan.*) Kakai olo akan mamprasih tanahe.
17. Maka ikau, o olo kalunen!
kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: suman akan karä ampin
burong, tuntang karä meto padang: pumpong arep keton, talih
hakampeleng keton bara hetähetä
hakaliling, talih parapah idjä djari
impatäiku akan keton, parapah
idjä paham karäe, hundjun karä
bukit Israel; kinan karä isi, ihop
daha!
18. Isin karä pangkalima akan
kinan keton, tuntang dahan karä
mantir petak akan ihop keton,
karä tabiri hatuäe tuntang anak
tabiri, karä kambing tuntang sapi,
idjä uras baseput toto haliai.
19. Keton akan kuman enjake
sampai besoh, tuntang mihop dahae sampai babusau, karä parapah tä, idjä djari impatäiku akan
keton.
20. Keton karäh imbesoh hong
medjangku, kuman karä hadjaran
idjä iukong, tuntang karä hadjaran
kareta, karä pangkalima tuntang
olo parang, koan pangkahai Tuhan
Jehowa.
21. Aku handak mampraban kahaingku marak karä olo kapir;
karä olo kapir akan mitä hukumku, idjä djari ilalusku, tuntang
lengängku, idjä djari indjudjuku
mawi olo tä.
22. Tä hapus utus olo Israel karäh katawan, aku, Jehowa, toto
Hatallae, bara andau tä palus harian dapit.
23. Tuntang karä olo kapir akan
katawan, idjä olo Israel tä djari
tamput tawanan, djetä tagal karä
kadarhakae, basa iä djari malangkah aku; tagal tä baungku djari
inlesku bara äwen, palus aku djari
manjaragh iä intu lengän musohe,
sampai iä handiai djari halelek awi
padang.
24. Tumon kakihale tuntang kalangkahe aku djari mawi äwen,
tuntang aku djari mules baungku
bara iä.
25. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Toh aku
handak halalian Jakob idjä tawanan, tuntang handak masi hapus
ungkup Israel; aku handak mangabehu tagal arangku idjä brasih;
26. Limbah äwen djari manangggong kahawäe, tinai karä kalangkahe idjä hapae djari malangkah
aku, metoh iä melai sanang hong
tanah ai, tuntang djaton olo idjä
mampikäh iä;

27. Limbah aku djari halalian iä
bara karä utus olo, tuntang djari
mamumpong iä bara karä tanah
musohe, tuntang aku imprasih
intu iä hong matan arä olo kapir:
28. Tä äwen akan katawan, aku
Jehowa puna Hatallan ai, basa aku
djari manjoho iä inamput tawanan
marak karä olo kapir, tapi aku
djari mamumpong äwen tä tinai
buli tanah ajue, djaton djari balihi
idjä biti äwen tä hetä.
29. Tuntang aku djaton handak
mules baungku bara äwen tä tinai,
limbah aku djari mannsnh Roghku
akan ntus olo Israel, koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 40.

Paitä, human Hatalla idjä taheta aton; parantaran huma tä.

1. Hong njelo duä pulu limä
limbah ita tamput tawanan, intu
tamparan njelo, andau sapulu, bu-
lan idjä, djetä njelo äpatwalas lim-
bah lewn tä djari impakalah, an-
dau tä maka lengän Jehowa sam-
pai aku, tuntang iä mimbit aku
akan hetä.
2. Hong paitäku Hatalla mim-
bit aku akan tanah Israel, tuntang
iä mingkes aku hundjun bnkit
idjä gantong haliai, hong hetä
hila salatan aton ampin tampan
lewu.
3. Limbah iä djari mimbit aku
akan hetä, maka aton hetä olo
hatuä idjä ampie kilau tampajah
tambaga; intu lengäe aton tali
ukur pista, tinai sokah ukur;
maka iä mendeng intu bauntong-
gang. — (*Pangar.*21,15.)
4. Iä tä hamauh dengangku:
O ikau, olo kalunen! itäm hapan
matam, hining hapan pindingm,
tuntang kandong hong atäim
karä talo toh, idjä handak impra-
hangku akam; krana ikau tantai
djari imbit kantoh, mangat aku
mamprahan tä akam. Limbah tä
sanan talo handiai, awang djari
gitam, akan utus olo Israel.
5. Maka itä! aton dinding batu
hakaliling huma tä bara ruar; ti-
nai intu lengän olo hatuä tä aton
sokah ukur idjä pandjang djahawen
hasa, maka genep hasa labien ka-
lombah lokap bara puna kambo
hasa; tä iä mukur kakapal din-
dinge, djetä hamparangan sokahe,
tuntang kagantonge tipeng sokah
kea.
6. Limbah tä iä sampai baun-
tonggang, idjä manaharep hila ti-
mor; tä iä mandai lampat idjä
hetä, tuntang iä mukur gagelan
bauntonggang, maka kakapale ti-
peng sokahe, tinai gagelan idjä
tä tipeng sokahe kea kakapale.
7. Tuntang genep karong kam-
boe idjä kalongkang sokah ukure,
tinai kabukae tumon tä kea; maka
intu helat karä karong dindinge
limä hasa; tinai gagelan baun-
tonggang, idjä tandipah parantaran,
sindä malongkang sokah kea.
8. Tinai iä mukur tatakon, idjä
tokep bauntonggang djetä, sindä
hamparangan sokah ukur.
9. Limbah tä iä mukur tata-
kon idjä beken, idjä darah baun-
tonggang, djetä hanja hasa, tun-
tang djihie duä hasa, tinai radjur
tatakon palus hila huang baun-
tonggang.
10. Maka karä karong hasansila
bauntonggang idjä hila timor, djetä
telo hasansila hatembak, maka ka-
tateloe tä ukur idjä bewäi, tinai

karä djihi hasansila sama kea ukure.
11. Tinai iä mukur kalombah lawang bauntonggang, djetä sapulu hasa kalombahe, maka kambo bauntonggang tä telowalas hasa.
12. Maka aton ruange intu baun karä karong tä hasansila, idjä hasa kalombahe, maka genep karong mandjahawen hasa kalombahe lapak häpat.
13. Limbah tä iä mukur helat bauntonggang bara saran lalangit karong idjä, sampai saran lalangit karong idjä tä, kapandjange salawi hasa; maka karä bauntonggang budjur hatembak.
14. Tinai iä mukur karä djihi djahawen pulu hasa kamboe, tinai intu baun karä djihi tä parantaran idjä hakaliling bauntonggang tä.
15. Maka bara bauntonggang djalan tamä sampai saran parantaran, djetä limä pulu hasa.
16. Tuntang aton badjakan korik intu karä karong tä, hai hila huange, tinai darah djihi tä kea, idjä intu bauntonggang tä, palus hakaliling; tumon tä kea intu karä tatakon; karä badjakan tä uras hai hila huange kakaliling; tinai intu karä djihi tä aton ukire kilau batang korma.
17. Tinai iä mimbit aku akan huang parantaran idjä hila ruar, maka itä! hetä kea aton karong: tuntang aton lasähe hakaliling hong parantaran tä; nabarep lasähe tä aton telo pulu karong.
18. Maka lasähe tä hila ruar bauntonggang, mamihit intu baun karä bauntonggang; djetä lasäh idjä hila liwa tä.
19. Tinai iä mukur kalombahe bara bauntonggang parantaran idjä liwa, sampai bauntonggang parantaran idjä hila huange, djetä saratus hasa, hila timor tuntang hila utara.
20. Tinai iä muknre kea bauntonggang parantaran idjä hila ruar tä, idjä manaharep utara; iä mukur kamboe tuntang kabukae.
21. Tinai karä karong idjä hetä, iä tä aton telo hasansila; karä djihie tuntang tatakoe sama ukure dengan bauntonggang idjä solake; limä pulu hasa kamboe, tinai salawi hasa kalombahe.
22. Tinai karä badjakae tuntang tatakoe tuntang ukire batang korma sama ukure, kilau hong bauntonggang idjä hila timor tä; djalan mandai sampai udju lampate, tinai tatakoe aton hila baue.
23. Maka bauntonggang parantaran idjä hila huange tä aton hatandipah hatembak dengan bauntonggang idjä hila utara, tuntang hila timor; maka iä mukur bara bauntonggang idjä, sampai idjä tinai, saratus hasa.
24. Limbah tä iä mimbit aku akan hila salatan; maka itä! aton kea bauntonggang hetä hila salatan; iä mukur djihie tuntang tatakoe tumon uknr idjä helo kea.
25. Maka hetä tuntang intu tatakoe aton badjakan hakaliling, kilau badjakan beken tä kea: kamboe limä pulu hasa, tuntang kalombahe salawi hasa.
26. Amon olo lompat tä, maka udju kalampat palus sampai; tatakoe tä intu baue, ukir batang korma hasansila intu djihie.
27. Tinai aton bauntonggang hila salatan intu parantaran hila huange tä, maka iä mukur bara bauntonggang idjä, sampai idjä tinai, hila utara, saratus hasa.
28. Limbah tä iä mimbit aku

mahoroe bauntonggang idjä hila salatan tä, tamä parantaran idjä hila huange; tä iä mukur bauntonggang idjä hila salatan tä, tumon ukur awang beken tä kea.
29. Aton karong korik hetä, tuntang djihie, tuntang tatakoe, sama ukure dengan awang beken tä kea; tinai aton badjakae, hong tatakoe kea, hakaliling; kalombah hetä limä pulu hasa, tinai kabukae salawi hasa.
30. Maka tatakoe aton hakaliling; kamboe salawi hasa, kabukae limä hasa.
31. Karä tatakoe tä hila parantaran idjä hila ruar; tinai aton ukir batang korma intu djihie; tuntang djalan mandai sampai hanja lampate.
32. Limbah tä iä mimbit aku tamä parantaran huange tä hila timor; iä mukur bauntonggang tumon ukur awang beken tä kea.
33. Tinai karä karong korik tuntang djihie tuntang tatakoe tumon awang helo tä kea ukure: tinai aton badjakae, hong tatakoe kea, hakaliling; kambo hetä limä pulu hasa, kalombahe salawi hasa.
34. Karä tatakoe kea uras hila parantaran idjä ruare tä, aton kea ukire kilau batang korma intu karä djihie hasansila, tuntang djalan mandai sampai hanja lampate.
35. Limbah tä iä mimbit aku akan bauntonggang hila utara, hetä iä mukure tumon awang beken tä kea.
36. Aton karonge korik tuntang djihie, tinai tatakoe, aton kea badjakae hakaliling: kambo hetä limä pulu hasa, tuntang kalombahe salawi hasa.
37. Maka karä tatakoe uras hila parantaran idjä ruar tä; tinai aton ukire kilau batang korma intu djihie hasansila: djalan mandai sampai hanja lampate.
38. Karonge tä tuntang blawange tokep papar bauntonggang; hetä äka olo mamenjau karä parapah idjä ingähu.
39. Hong tatakon bauntonggang tä aton manduä manduä medja hasansila, tantai äka mampatäi talo parapah ingähu, tuntang parapah tagal dosa, tinai parapah tagal kasalan.
40. Tinai hila ruar, balikat djalan mandai bauntonggang hila utara tä, aton duä medja; tinai tandipah hetä, balikat tatakon bauntonggang aton kea duä medja.
41. Aton äpat medja latoh, tinai äpat medja latä, hasansila bauntonggang tä; hanja medja tä indu äka mampatäi talo.
42. Maka äpat medja idjä tantai akan parapah idjä ingähu, djetä batu idjä barasok, pangandjure tangah duä hasa, kabukae tangah duä hasa, kagantonge idjä hasa; hundjue tä olo mingkes pakarang idjä hapa manjambalih parapah idjä ingähu, tuntang parapah idjä injambalih.
43. Aton papare kalombah lokap, idjä inampa buabuah hakaliling: hundjun medja tä äka isin talo parapah.
44. Maka hila ruar bauntonggang idjä hila huange tä aton karä karong olo panjanji, hong parantaran idjä huange tä, belahe aton hila utara manaharep salatan, belahe darah bauntonggang hila timor manaharep utara.
45. Maka iä hamauh dengangku: Karä karong toh, idjä manaharep salatan, djetä akan imam, awang manonggo huma toh.

46. Tapi karä karong idjä manaharap utara, djetä akan imam, awang nguan gawin mesbeh, djetä panakan Sadok, baris olo Lewi tä, idjä akan manggapi Jehowa, mangat manonggo iä.

47. Maka iä mukur parantaran tä, pangandjure saratus hasa, kabukae saratus hasa kea, lapak häpat; maka mesbeh tä darah baun huma.

48. Limbah tä iä mimbit aku tamä tatakon intu huma tä; tä iä mukur karä djihin tatakon tä malimä hasa hasansila; maka kabuka bauntonggang manelo hasa hasansila.

49. Pangandjur tatakon tä duä pulu hasa, tinai kabukae sawalas hasa, aton lampate idjä hapa mandai; tinai aton djihi intu hetä, midjämidjä hasansila.

BAGI 41.

Ampin huang human Hatalla tä insuman.

1. Tinai iä mimbit aku sampai human Hatalla, tä iä mukur karä djihi, mandjahawen hasa hasansila helate dengan kolae, tumon kalombah tingkap tä.

2. Bauntonggang tä sapulu hasa kabukae, tinai dindinge hasansila limä hasa; tinai iä mukur huang huma tä, äpat pulu hasa kamboe, kalombahe duä pulu hasa.

3. Limbah tä iä tamä huange, balalu mukur djihin bauntonggang, duä hasa; tinai kalombah lawang djahawen hasa, maka kagantong bauntonggang udju hasa.

4. Tinai iä mukur hetä hong huma tä duä pulu hasa kamboe, tinai duä pulu hasa kalombahe; tä iä hamauh dengangku: Djetä äka idjä brasih haliai.

5. Limbah tä iä mukur dinding huma tä, djahawen hasa, tinai kalombah karä sungkinge äpat hasa, hakaliling huma tä.

6. Maka karä karong sungking tä suson telo, manelo pulu dalam genep susoe, tuntang djetä rantep intu lapis dinding huma tä hakaliling, idjä tantai inampa hapa mamparantep iä, tapi djaton rantep dengan batang dinding huma.

7. Karä karong sungking idjä hakaliling hetä djadjalan hai tumon susoe; krana turoe hasuson mangaliling huma tä palus ngambo, sampai idjä hila ngambo tä hai haream; bara idjä liwa olo mandai mahoroe idjä bentok, palus sampai ngambo.

8. Tinai aku mitä papar hakaliling hundjun huma tä. Karä galang karong sungking tä hamparangan sokah ukur, djetä djahawen hasa, hasa idjä ombet kamboe.

9. Maka kakapal dinding idjä hila ruar karä karong sungking tä limä hasa, helate tä djetä äka karong sungking, idjä hong huma tä.

10. Kalombah helang ruar karä karong tä duä pulu hasa, hakaliling huma tä.

11. Maka aton duä bauntonggang djalan akan huang karä karong sungking, idjä hila utara, idjä hila salatan; äka idjä boang hetä limä hasa hakaliling.

12. Karä pangun, awang darah äka boang tä hila barat, udju pulu hasa kabukae, dindinge limä hasa kakapale hakaliling; kamboe djalatien pulu hasa.

13. Tinai iä mukur huma tä, kabukae saratus hasa samandiai,

tamput kea äka boang tä tuntang
hapus pangun tä, tinai dindinge.
14. Kalombah äka intu baun
huma, tuntang äka boang tä idjä
hila timor, saratus hasa.
15. Tinai iä mukur pangandjur
huma tä, tuntang äka boang, idjä
hila likute, tuntang tambirae ha-
sansila, saratus hasa, kahum ba-
tang huma tuntang parantarae,
tinai tatakoe;
16. Karä gagelae, tuntang ba-
djakae idjä korik, tinai karä tam-
birae hakaliling; maka bara ga-
lange uras djetä dinding papan
hakaliling, bara petak mimes ba-
djakan, tinai karä badjakae tä kea
uras inantilap.
17. Tinai karä idjä ngambo baun-
tonggang, huange ruare, hapus
dindinge hakaliling inantilap kea.
18. Maka karä ukire hetä Kerub
tuntang batang korma, midjä midjä
batang korma helat Kerub duä; ti-
nai genep Kerub duä baue;
19. Baue silae kilau baun olon,
tinai baue silae kilau baun singa;
kakai djari inampa hapus huma
hakaliling.
20. Bara petak sampai ambo
bauntonggang karä Kerub tuntang
batang korma tä djari inkir, ka-
kai kea hila huang dinding hu-
man Hatalla.
21. Karä djihin huma tä lapak
häpat: maka baun äka brasih tä
sama kilau baun äka idjä brasih
haliai.
22. Kagantong mesbeh kaju tä
telo hasa, pangandjure tuntang ka-
lombahe duä hasa, tuntang bara
pampang; hundjue tuntang bali-
kate uras kaju. Maka iä hamauh
dengangku: Djetä medja, idjä
akan ingkes intu baun Jehowa.
23. Maka aton manduä manduä
bauntonggang hong human Ha-
talla, tuntang hong äka idjä bra-
sih haliai tä.
24. Maka genep bauntonggang
aton duä lawange, uras tau inap
iatep, idjä tä duä, idjä tinai man-
duä kea.
25. Hetä, hong lawang human
Hatalla tä, aton ukir Kerub tun-
tang batang korma, sama tampae
kilau intu dinding; maka kaju
idjä intu baun tatakoe tä bakapal
toto.
26. Intu karä badjakan korik tä
aton ukir batang korma hasansila,
hasansila tatakon tä, tuntang intu
karä karong sungking huma tä,
tinai darah karä djihie.

BAGI 42.

Karä pandjala human Hatalla.

---

1. Limbah tä iä mimbit aku
akan parantaran hila ruar haliai,
idjä naharep utara; balalu iä ma-
gah aku akan karä huma, idjä
tandipah äka boang, tuntang tan-
dipah batang huma tä, hila utara.
2. Pangandjur djetä saratus ha-
sa, tandipah bauntonggang idjä
hila utara, tinai kabukae limä
pulu hasa.
3. Tandipah duä pulu hasa tä,
idjä äka parantaran hila huange,
tinai tandipah lasäh tä, idjä intu
parantaran hila ruar, aton tambi-
ran tambing telo.
4. Intu baun karä huma tä
djalan idjä sapulu depä kabukae,
akan hila huange, tinai djalan be-
ken idjä hasa kabukae; maka
bauntonggang djetä naharep utara.
5. Maka karä karong idjä hila

hundjue djaladjalan korik bara awang penda, krana tambiran idjä penda tuntang idjä intu bentenge manjarambir bara idjä ngambo.

6. Krana djetä suson telo, tapi djihie djaton palus; tagal tä karong idjä ngambo tä djadjalan korik bara idjä liwa tuntang idjä bentenge.

7. Maka dinding idjä hila ruar karong tä, idjä tandipah parantaran hila ruar, panampok karä karong tä, uras pandjang limä pulu hasa.

8. Krana pangandjur karä karong idjä tandipah parantaran hila ruar, uras limä pulu hasa, tapi tandipah human Hatalla djetä saratus hasa.

9. Maka penda karä karong tä uras aton djalan tamä bara hila timor, djalan olo tamä hetä bara parantaran hila ruar.

10. Tinai intu dinding parantaran, idjä hila timor, tandipah äka boang tuntang batang huma tä, aton karong kea.

11. Aton kea djalan intu baue, kilau intu baun karä karong idjä hila utara, sama kamboe, sama kabukae dengan djetä kea, tinai karä djalan tamä sama kilau hetä kea.

12. Tinai hila salatan aton karä karong tuntang bauntonggang kalotä kea, tuntang aton bauntonggang intu batang djalan, iä tä djalan tamä hong dinding idjä bungas tä, djalan tamä bara hila timor.

13. Maka iä hamauh dengangku, koae: Karä karong idjä hila utara tuntang hila salatan, idjä tandipah äka boang tä, djetä karong brasih, idjä hetä karä imam, awang manggapi Jehowa, akan kuman karä talo idjä brasih haliai; hetä iä akan mingkes karä talo idjä brasih haliai, iä tä parapah indu kinan, tinai parapah tagal dosa, tuntang parapah tagal kasalan: krana äka tä puna brasih.

14. Amon karä imam djari tamä hetä, maka iä djaton tau blua bara äka brasih akan parantaran tinai, djaka dia helo iä djari mengkak pakaiae awang hapae somba-jang, mingkes tä hetä; krana pakaiae tä talo brasih; tä äwen akan hapakaian beken, palus limbah tä iä tau blua hindjä olo arä.

15. Maka amon iä djari terai mukur huang huma tä, iä magah aku blua mahoroe bauntonggang idjä hila timor, tuntang mukur hetä hakaliling.

16. Iä mukur hila timor hapan sokahe, limä ratus longkang sokahe kamboe.

17. Tinai iä mukur hila utara, limä ratus longkang sokahe kamboe.

18. Hila salatan kea iukure, limä ratus longkang sokahe.

19. Limbah tä iä sampai hila barat, tuntang iä mukure limä ratus longkang sokahe kea.

20. Iä mukur tä äpaäpat hakaliling, basa dindinge hakaliling; maka kamboe limä ratus longkang sokahe, tinai kabukae limä ratus longkang sokahe kea, djetä hapa mahelat äka brasih dengan äka beken tä.

BAGI 43.

Kahalap human Hatalla idjä taheta tä; mesbeh idjä hetä; gawi hapa mamuga tä.

1. Limbah tä iä magah aku tinai sampai bauntonggang idjä hila utara.

2. Maka itä! kahain Hatallan
Israel aton dumah bara hila timor,
aughe kilau gotok danum hai, tun-
tang petak implawa awi kahaie.
3. Maka ampie sama kilau paitä,
idjä djari gitangku metoh aku
injoho masuman karusak lewu tä,
sama ampie kilau paitä, idjä djari
gitangku tokep batangdanum Ke-
bar. Tä aku mahingkep, manjon-
top baungku. — (1,3.)
4. Maka kahain Hatalla tamä
huma tä, mahoroe bauntonggang
idjä hila timor.
5. Tä Rogh manggatang mim-
bit aku akan parantaran hila hu-
ange: itä! kahain Jehowa djari
manjuang huma tä.
6. Maka aku mahining idjä ha-
kotak dengangku bara huang huma,
palus Iä tä aton mendeng bali-
katku.
7. Iä hamauh dengangku: O
ikau, olo kalunen, djetoh äka pa-
dadusangku, äka paingku, hetoh
aku handak melai bentok olo Is-
rael palus katatahi; tä olo utus
Israel djaton karäh mamapa arang-
ku idjä brasih hindai, iä tuntang
karä radjae, hapan karä kandjie,
tuntang awi karä hantun radjae
hong karä kramate,
8. Idjä gagelae inae tokep ga-
gelan aingku, tuntang djihie to-
kep djihin aingku, sampai baja
dinding idjä helatku dengan äwen;
tinai iä djari mangihal arangku
idjä brasih dengan karä kihale,
idjä iawie; tagal tä aku djari
mampalomos iä hong kalaitku.
9. Toh, maka äwen karäh ma-
nganan karä kandjie tuntang han-
tun karä radjae kedjau bara aku;
tuntang aku handak melai marak
äwen tä sampai katatahi.
10. Maka ikau, o olo kalunen,
sanan huma toh akan utus olo
Israel, uka iä mahamen buraburah
baue tagal karä kadarhakae, tinai
soho iä manamunan sontoe titititip.
11. Djadi, amon äwen mahamen
tagal talo handiai, idjä djari iawie,
tä suman akan äwen ampin huma
toh, tinai tampae, tuntang djalae
blua tamä, tuntang karä hadate,
tinai tukase, toto, karä hadate
tuntang tukase; tuntang surat tä
intu baue. mangat äwen toto ma-
haga karä ampie tuntang hadate,
balalu manumon tä.
12. Djetoh prentah tahiu huma
toh: intu tantan bukit hapus sarae
hakaliling, djetä indu äka idjä
brasih haliai; djetä prentah tahiu
huma toh.
13. Tinai djetoh ukur mesbeh tä,
tumon hasae, idjä labih kalombah
lokap bara hasa idjä puna hapan:
galange tä idjä hasa kagantonge,
tuntang idjä hasa kalombah kanja-
rambire, tuntang papare idjä ha-
kaliling idjä gawang kakapale;
djetä galang mesbeh tä.
14. Bara galange idjä rantep pe-
tak tä mimes datahe idjä bentenge
duä hasa, tuntang idjä hasa ka-
lombah kanjarambire, tinai bara
datahe idjä bentenge tä sampai
hundjue äpat hasa.
15. Djadi Harel tä (*aran suson
idjä hundjun*) äpat hasa kagan-
tonge; tinai bara Ariel (*djetä aran
hundjue*) mondok äpat pampange.
16. Ariel tä duäwalas hasa kam-
boe, tuntang duäwalas hasa kabu-
kae, lapak häpat.
17. Maka datah bentenge äpat-
walas hasa kabukae lapak häpat,
tinai papare idjä hakaliling lietä
silan hasa, tuntang galange idjä
hasa kagantonge hakaliling, lam-
pate tä hila timor.

18. Tinai Iä hamauh dengangku:
O ikau, olo kalunen! kakai augh
pangkahai Tuhan, Jehowa: djetä
karä prentah tahiu mesbeh akan
andau, amon olo mamugae, mang-
at maluput parapah idjä ingähu
hundjue, tuntang manampitik daha
hetä.
19. Maka akan imam baris olo
Lewi, idjä panakan Sadok tä, idjä
akan manggapi aku, koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa, mangat som-
bajang intu aku, ikau akan ma-
nenga sapi tabela idjä kongan, indu
parapah tagal dosa.
20. Tuntang ikau akan manduan
belahe dahae, mohos tä intu pam-
pange äpaäpat, tinai intu äpat pu-
ting datahe, tuntang intu sarae
hakaliling; kakai ikau akan ma-
mapas tuntang manjaki djetä.
21. Limbah tä ikau akan man-
duan sapi idjä akan parapah ta-
gal dosa tä, balalu mangähu tä
intu huma idjä inukas, intu ruar
äka brasih tä. — (3. *Mos.* 16, 27.)
22. Maka andau duä ikau akan
mampatäi kambing hatuäe, idjä
tinduh, idjä kongan, tuntang ma-
luput tä indu parapah tagal dosa;
tuntang olo tä akan mamapas
mesbeh, sama kilau iä djari ma-
mapas tä hapan sapi.
23. Amon ikau djari terai ma-
mapase, tä ikau akan mampatäi
sapi tabela idjä tinduh, idjä kong-
an, tuntang tabiri hatuäe idjä tin-
duh, idjä kongan, bara kawan.
24. Palus ikau akan maluput tä
intu baun Jehowa; tä karä imam
akan mambowoh ujah hundjue,
palus maluput tä indu parapah
ingähu akan Jehowa.
25. Kudju ikau akan manatap
kambing akan parapah tagal dosa,
midjämidjä djandau; tinai olo akan
manatap sapi tabela idjä kongan.
tinai tabiri hatuäe bara kawan,
idjä kongan, idjä tinduh duäduä!
26. Kudju äwen tä akan ma-
mapas mesbeh tä, tuntang mam-
prasihe, haiak manjuang lokap
imam.
27. Maka amon äwen djari ma-
njukup karä andau tä, tä intu
andau hanja haradjur palus dapit
karä imam akan manatap hundjun
mesbeh karä parapah keton idjä
ingähu, tinai parapah tarimakasih
ain keton; tä aku handak mangi-
lak keton, koan pangkahai Tu-
han, Jehowa.

BAGI 44.

Prentah tahiu imam, idjä hong human Hatalla taheta tä.

1. Limbah tä iä magah aku
tinai akan bauntonggang äka bra-
sih idjä hila ruar, idjä tandipah
timor; maka djetä patep.
2. Koan Jehowa dengangku:
Bauntonggang djetoh patut iatep
magon, djaton akan iuap, äla idjä
biti akan tamä hetä; krana Je-
howa, Hatallan Israel, djari tamä
hetä; sabab tä patut djetä magon
iatep.
3. Maka radja, katahin iä ra-
dja, akan mondok hetä, mangat
kuman intu baun Jehowa; ma-
horoe djalan tatakon bauntong-
gang tä iä akan tamä, tuntang
mahoroe djalan tä kea iä akan
blua tinai.
4. Limbah tä iä magah aku
tamä huma, baja tikas bauntong-
gange hila utara; maka aku mitä,
itä! kahain Jehowa djari manju-

ang human Jehowa; tä aku mahingkep, manjontop baungku.

5. Maka koan Jehowa dengangku: O ikau, olo kalunen! ingat, tuntang itäm tototote, hining buabuah talo handiai, idjä handak insanangku akam tahiu karä hadat human Jehowa, tuntang tahiu karä prentahe, ingat totototo karä djalan tamä huma, tuntang karä djalan blua bara äka brasih tä.

6. Palus sanan akan ungkup olo parisang, akan utus Israel tä: kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: tangkalau gawin keton hong karä kihal keton, o utus olo Israel;

7. Basa keton djari manamäan olo beken, olo kulop atäie tuntang kulop isie, akan äkaku idjä brasih, hapan mangihal humaangku tä, amon keton maluput tepong, enjak tuntang daha ajungku; kalotä keton mangarak djandjingku awi karä kihal keton.

8. Keton djaton djari toto manonggo ramongku idjä brasih tä, baja keton djari manjoho olo beken manonggo äkaku idjä brasih tä.

9. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Æla haliai olo beken, olo idjä kulop atäie tuntang kulop isie, akan tamä äkaku idjä brasih, baris karä tamuäi idjä marak utus Israel.

10. Tapi olo Lewi kea djari mangedjau arepe bara aku, kahum Israel djari lajang, undur bara aku, omba dewae matekiapi; toto, iä akan mananggong kadarhakae.

11. Tapi iä akan manonggo kea hong äkaku idjä brasih, mandjaga karä bauntonggang huma, tinai iä akan omba manguan gawin huma kea; iä akan mampatäi parapah idjä ingähu tuntang parapah idjä injambalih ain olo arä; tinai akan mendeng intu baun äwen, mangat manonggo iä.

12. Basa iä djari manonggo intu baun dewa matekiapi ain äwen, tuntang djari indu upon kadarhaka akan olo Israel, tagal tä aku djari manggatang lengängku sumpah mantam olo tä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa: toto, iä akan mananggong kadarhakae.

13. Djaton iä akan manggapi aku, mangat nguan pangkat imam intu aku, tuntang manggapi karä ramongku idjä brasih, ramongku idjä brasih haliai tä; tapi äwen akan mananggong kahawäe tuntang kihale, idjä djari iawie.

14. Tagal tä aku handak manakas äwen tä indu tonggon humangku, mangat manatap karä gawie, tuntang talo handiai idjä akan ilalus huange.

15. Tapi imam baris olo Lewi, idjä panakan Sadok tä, idjä magon djari manonggo äkaku brasih tä, kahum utus olo Israel djari lajang bara aku, äwen tä akan manggapi aku, mangat sombajang intu aku; äwen akan manaharep baungku, mangat maluput enjak tuntang daha akangku, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

16. Æwen akan tamä äkaku idjä brasih, äwen akan manggapi medjangku, mangat manonggo hetä, tuntang iä akan manonggo manjang aku.

17. Maka amon äwen tä tamä bauntonggang parantaran hila huange, tä patut iä hapakaian benang pista; äla iä mangkepan benang bulun tabiri, amon iä

malalus gawie hong parantaran hila huange, tuntang hong huma.

18. Samban pista akan indu hapae; tuntang sarawar pista intu kabange; äla iä makaian arepe kahum bebes.

19. Amon iä handak bluā tinai akan parantaran idjä ruar, manalih olo arä; maka iä akan mengkak karä pakaiāe idjä djari hapae sombajang, balalu mingkes djetä intu karong brasih, tuntang iä akan hapakaian beken, uka iä äla mangapähä olo arä awi klambie tä.

20. Æla iä manjukur balaue halungah, tinai äla kea iä mamandjang balaue, tapi iä akan mangunting balaue ombeombet.

21. Tinai äla imam mihop anggor, amon iä handak tamä parantaran idjä hila huange. — (3.*Mos*.10,9; 19,27; 21,7.)

22. Æla kea iä masawä balo, atawa idjä inganan banae, tapi budjang bawi baris panakan utus Israel; atawa balo, idjä sawan imam bihin, tau insawäe kea.

23. Æwen akan madjar djalahan olo ajungku, mangat mambaris talo brasih dengan idjä dia, talo idjä patut dengan idjä pali.

24. Tinai karä ampin perkara iä akan masarae; tumon prentahku iä akan mamutus tä; tinai karä prentahku tuntang hadatku patut ihagae hong karä andau hai idjä inukas tä, tuntang mamprasih karä andau sabat ajungku.

25. Tinai äla idjä biti baris äwen tä akan manalih hantun olo matäi, uka äla iä samar; tapi tagal bapae atawa indue, tagal anake hatuä atawa anake bawi, tagal paharie atawa betaue idjä hindai habanä, äwen tau manjamar arepe.

26. Maka limbah iä imapas, olo akan manukas akae kudju.

27. Djadi, intu andaue tamä äka brasih tinai, tamä parantaran hila huange, mangat malalus gawin sombajang, tä iä akan maluput parapahe tagal dosae, koan pangkalai Tuhan, Jehowa.

28. Maka panatau idjä indu bagin äwen, bitingku toh handak indu panataue; tagal tä äla keton manenga akae bagin pagangae hong Israel; aku puna bagin ajue. — (4.*Mos*.18,20.)

29. Parapah indu kinan, parapah tagal dosa, tuntang parapah tagal kasalan, djetä indu kinae, tinai karä awang ingerem hong Israel, djetä ajue kea.

30. Tinai karä parut bua taheta, tuntang karä awang solake inakan, tinai karä parapah tandjungan, uras djetä akan imam; tinai belahe bakal tepong bua idjä solake patut inenga keton akan imam, mangat berkat melai hong human keton.

31. Hantun talo, atawa talo idjä djari imisak awi burong atawa awi meto, äla imam kumae. — (2.*Mos*.22,31.)

BAGI 45.

Bagin tanah äka brasih, bagin imam tuntang olo Lewi, bagin radja. Prentah tahiu parapah.

1. Maka amon keton mambagi tanah tä hapan tenong, keton akan mambaris belahe tanah tä indu parapah akan Jehowa, indu äka brasih, djudjue salawi kojan longkang sokah ukur, tinai sa-

pulu kojan kalombahe; äka itä aras brasih hapus sama.

2. Limä ratus limä ratus lapak häpat, djetä akan äka huma brasih, tinai aloalon bakaliling limä pulu hasa kalombahe.

3. Djetä patut inkurm huang äka idjä salawi kojan djudjue tuntang sapulu kojan kalombahe tä; hetä patut äka brasih tuntang äka idjä brasih haliai tä.

4. Djetä bagin tanah idjä brasih; djetä akan karä imam, idjä manonggo hong äka brasih, idjä manggapi, mangat sombajang intu Jehowa; djetä indu äka karä humae, akan äka idjä brasih.

5. Tinai karä olo Lewi, idjä tonggon huma, akan manino kea sampai salawi kojan djudjue tuntang sapulu kojan kalombahe; djetä indu bagin ai, tuntang duä pulu huma.

6. Tinai akan äka lewu keton akan manenga limä kojan kalombahe, tuntang salawi kojan djudjue, mamambai bagin äka brasih tä: djetä akan hapus utus olo Israel.

7. Maka bagin radja tä hasansila bagin äka brasih tuntang äka lewu, hapamontong bagin äka brasih tuntang äka lewu, hila barat tuntang hila timor, mangat iä mamambai karä bagin hamputan, bara barat akan timor.

8. Djetä puna bagin ai hong Israel, uka karä radja idjä iangkatku äla marampas djalahan olo ajungku hindai, tapi naughe tanah tä akan utus olo Israel, tumon karä hamputae.

9. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Tangkalau kea gawin keton, o radja Israel! Kanan karä kararat tuntang kagagah, ladus kabadjar, katetek, tuntang terai manganan olo ajungku bara puna bagie, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

10. Keton akan hapus lading tetek, tuntang epa tetek, tinai bat tetek.

11. Epa tuntang bat tä patut sama kahaie, sampai idjä bat tamä sapulu hong idjä homer, tinai idjä epa tamä sapulu kea hong idjä homer; krana homer tä indu batang takar.

12. Tinai idjä sekel mandjadi duä pulu gera; duä pulu sekel tuntang salawi sekel tuntang limawalas sekel mandjadi idjä mina.

13. Djetoh parapah tandjungan, idjä akan ilupat keton: saperdjahawen epa bara genep homer gandom; tinai keton akan manenga kea saperdjahawen epa bara genep homer seora.

14. Maka tukas undus keton patut manenga saperpulu bat bara genep kor; kor tä, iä tä homer idjä sapulu bat huange; krana sapulu bat puna idjä homer.

15. Tinai midjä midjä anak tabiri bara dalam kawan idjä duäratus, hong hapus tanah Israel; djetä akan parapah indu kinan, akan parapah idjä ingähu, tinai akan parapah tarimakasih, hapan manjapan olo tä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

16. Karä olo arä hong tanah patut mimbit karä parapah tandjungan tä akan radjan Israel.

17. Maka radja tä patut manenga parapah idjä ingähu, tuntang parapah indu kinan, tinai parapah talo ihop hong karä pesta, hong genep totok bulan, hong karä andau sabat, tuntang hong karä andau hai, idjä inukas akan utus

olo Israel; iä akan malalus parapah talo kinan, parapah idjä ingähu, tuntang parapah tarimakasih, mangat manjapan utus olo Israel.

18. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Bulan idjä, andau idjä, tä keton akan manduan idjä kongan sapi hatuäe tabela idjä tinduh, hapan mamapas äka brasih.

19. Imam akan manduan dahan parapah tagal dosa tä, tuntang mohos tä hong djihin huma, tinai hong datah puting mesbeh äpatäpat, tuntang hong papat bauntonggang parantaran idjä hila huange.

20. Kalotä kea keton akan mawi hong andau udju bulan tä, djetä tagal karä olo idjä lajang tuntang humong; kakai keton akan mamapas huma tä.

21. Bulan idjä solake, andau äpatwalas, tä aton pesta paska akan keton; djetä andau hai idjä kudju katahie; tepong idjä djaton iragi akan kinan olo kahum tä. — (3.*Mos.*23,5.)

22. Maka andau tä radja patut manatap sapi hatuäe idjä kongan indu parapah tagal dosa, tagal arepe tuntang tagal karä olo tanah tä.

23. Maka kahum andau hai idjä kudju tä iä akan manatap parapah idjä ingähu akan Jehowa; genep andau mudju sapi hatuäe, tinai mudju tabiri tinduh, kudju katahie, tinai genep andau idjä kongan kambing hatuäe, indu parapah tagal dosa.

24. Tinai iä akan manatap indu parapah talo kinan midjä midjä epa tatup genep sapi, tuntang midjä midjä epa tatup genep tabiri, tinai midjä midjä hin undus akan genep epa.

25. Bulan udju, andau limäwalas, iä patut mahaga andau hai kalotä kea, kudju katahie, sama karä parapah tagal dosa, karä parapah idjä ingähu, sama karä parapah talo kinan tuntang undus.

BAGI 46.

Prentah tahiu parapah radja tuntang imam.

1. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Bauntonggang hila timor hong parantaran idjä hila huange tä patut iatep kadjahawen katahin andau bagawi tä; tapi andau sabat djetä patut iuap; tinai djetä iuap intu totok bulan.

2. Maka radja akan tamä tatakon intu bauntonggang, hila ruar, mendeng darah djihin bauntonggang tä; maka karä imam akan manatap parapahe idjä ingähu, tuntang parapah tarimakasih ajue, tapi iä akan sombajang tokep gagelan bauntonggang tä, limbah tä iä akan blua tinai, tapi bauntonggang tä djaton iatep sampai kaput.

3. Tinai karä olo arä hong tanah tä akan sombajang tandipah bauntonggang tä kea, hong karä andau sabat, tinai genep totok bulan, intu baun Jehowa.

4. Maka parapah idjä ingähu, idjä patut iluput radja akan Jehowa hong genep sabat, djetä djahawen kongan anak tabiri tinduh, tuntang idjä kongan tabiri hatuäe tinduh.

5. Tinai parapah indu kinan, idjä epa tatup tabiri hatuäe tä,

tapi haiak karä anak tabiri tä
parapah indu kinan tumon pa-
njondau lengäe; tinai undus, idjä
hin akan genep epa.
6. Maka andau idjä intu totok
bulan idjä kongan sapi tabela idjä
tinduh, tuntang djahawen anak
tabiri, tinai idjä kongan tabiri
hatuäe, uras patut tinduh.
7. Tinai akan parapah indu ki-
nan patut iä manatap idjä epa
tatup sapi tä, idjä epa kea tatup
tabiri hatuäe tä; tapi akan karä
anak tabiri tumon panjondau
lengäe: tinai undus idjä hin akan
tatup genep epa.
8. Maka amon radja tamä, pa-
tut iä tamä mahoroe tatakon ma-
nintu bauntonggang, tinai blua
mahoroe tä kea.
9. Maka amon olo arä tanah
tä manaharep baun Jehowa intu
karä andau hai idjä inukas, tä
kakarä idjä tamä bara bauntong-
gang hila utara, mangat som-
bajang, iä akan blua tinai ma-
horoe bauntonggang hila salatan;
tinai kakarä idjä tamä bara baun-
tonggang hila salatan, iä akan
blua tinai mahoroe bauntong-
gang hila utara; äla iä blua ti-
nai mahoroe djalae tamä solake,
tapi patut iä mandjudju tintun
baue.
10. Maka radja patut bentok
äwen amon tamä, tinai amon iä
blua patut blua haiak.
11. Tinai intu karä pesta tun-
tang andau hai idjä inukas, pa-
rapah indu kinan patut idjä epa
tatup genep sapi, tinai idjä epa
kea akan tatup genep tabiri ha-
tuäe; tapi akan karä anak tabiri
tumon panjondau lengäe; tinai
undus idjä hin tatup genep epa.
12. Maka amon radja handak
maluput parapah awi kahias atäie,
parapah idjä ingähu, atawa para-
pah tarimakasih akan Jehowa, tä
olo akan muap akae bauntong-
gang tä idjä hila timor; maka iä
akan maluput parapahe idjä ing-
ähu, atawa parapah tarimakasih
ajue sama kilau gawie intu andau
sabat kea; maka amon iä blua
tinai, tä olo akan matep baun-
tonggang timbas likute.
13. Tinai keton akan manatap
anak tabiri tinduh idjä kongan,
awang idjä njelo umure, akan pa-
rapah idjä ingähu akan Jehowa;
sining handjewu keton akan ma-
natap djetä. — (2.*Mos*.29,38.)
14. Keton akan mina hundjue
genep handjewu akan parapah
indu kinan saperdjahawen epa,
tuntang undus sapertelo hin,
hapan manampitik tunek tepong
tä; djetä parapah indu kinan
akan Jehowa, djetä tukas akan
haradjur katatahi.
15. Patut olo manatap anak ta-
biri tä, tuntang parapah talo ki-
nan, tuntang undus genep han-
djewu, indu parapah awang ing-
ähu haradjur.
16. Kakai augh pangkahai Tu-
han, Jehowa: Amon radja mane-
nga talo akan idjä biti karä anake,
maka djetä palus indu bagin anake,
djetä palus akan joresae.
17. Tapi amon iä manenga talo
akan idjä biti karä olo ajue, djetä
akae sampai njelon kaempas bewäi;
limbah tä talo tä buli radja tinai,
krana panatau ajue puna patut
mohon akan anake bewäi.
18. Maka äla kea radja manduan
talo idjä puna bagin olo arä, sam-
pai marampas bagin äwen; malain-
kan idjä puna panatau ai iä patut
malihi akan anake; uka äla djala-

han olo ajungku daraidaraia, ge-
nep biti bara puna pagangae.
19. Limbah tä iä magah aku
sampai djalan tamä, idjä balikat
bauntonggang, sampai karä ka-
rong brasih tä. idjä ain imam,
idjä manintu utara; maka itä!
hetä aton äka hasansila, manintu
barat.
20. Maka koae dengangku: Dje-
toh äka, idjä hetä karä imam akan
maluntoh parapah tagal dosa tun-
tang parapah tagal kasalan; hetoh
iä akan manjumap parapah indu
kinan, mangat äla iä mamplua tä
akan parantaran hila ruar, belä
mangapähä olo arä.
21. Limbah tä iä magah aku blua
akan parantaran idjä ruar, tun-
tang magah aku akan äpat puting
parantaran tä; maka itä! intu ge-
nep puting parantaran tä aton pa-
rantaran korik tinai.
22. Genep puting parantaran tä
äpaäpat aton tinai parantaran ko-
rik tuntang dapohan, äpat pulu
hasa kamboe, telo pulu hasa ka-
lombahe, sama ukure intu genep
putinge äpat tä.
23. Aton pagare hakaliling äpat
tä; hetä dapohan djari inampa,
intu upon pagare tä hakaliling.
24. Maka iä hamauh dengang-
ku: Djetoh äka dapohan, idjä he-
tä tonggon huma tä akan malun-
toh parapah idjä injambalih ain
olo arä.

BAGI 47.

Danum idjä brasih; karä tikas saran tanah tä inukas.

---

1. Limbah tä iä magah aku
haluli akan bauntonggang human
Hatalla; maka itä! kutoh danum
nahasak bara penda gagelan lawang
huma tä, idjä hila timor, krana
baun huma tä manintu hila timor.
Karä danum tä masoh bara pen-
dae, bara gantaun human Hatalla,
bara hila salatan mesbeh tä. —
(*Pangar*.22,1.)
2. Limbah tä iä mimbit aku
blua mahoroe bauntonggang hila
utara, palus magah aku mangali-
ling hila ruar, sampai bauntong-
gang idjä ruar hila timor; maka
itä! karä danum tä nahasak bara
hila gantau.
3. Maka iä blua akan hila ti-
mor, tuntang tali ukur aton intu
lengäe; tä iä mukur sakojan hasa,
tuntang magah aku mahoroe da-
num, maka danum tä mandaman-
das buku laling.
4. Limbah tä iä mukure tinai
sakojan hasa, tuntang manjoho aku
mahoroe danum, tä danum tä man-
damandas utut. Tinai iä mukure
sakojan hasa, tuntang manjoho
aku mahoroe, maka danum tä
mandamandas kahang.
5. Tä iä mukure tinai sakojan
hasa, tä djetä sungäi idjä djaton
olihku mahoroe; krana danum tä
handalem, sampai patut hanangoi,
djaton tarahoroe hindai.
6. Maka koae dengangku: Djari
ikau mitä tä, o olo kalunen? Lim-
bah tä iä manduan aku akan ti-
wing sungäi tä tinai.
7. Amon aku sampai hetä tinai,
maka itä! intu tiwing sungäi tä
aton kutoh kajuh hasansila.
8. Tä iä hamauh dengangku:
Karä danum toh mahasor akan
Galilea hila timor, bara hetä djetä
masoh akan padang randah; lim-
bah tä djetä akan danau tä; djadi,
amon djetä sampai danau tä, maka

karä danum danau tä mandjadi bahalap.

9. Toto, talo handiai idjä belom tuntang hagoet, urae idjä äka tantarang sungäi tä, akan belom, tuntang karä lauke bakapal; basa karä danum bahalap tä djari manantarang hetä, tä talo handiai akan mandjadi mangat tuntang belom, idjä äka tantarang sungäi tä.

10. Tinai arä olo palauk karäh mendeng hetä, bara Engedi sampai Englaim; hetä olo karäh manenan salambau, krana kutoh karä lauk hetä bakabeken ampie, sama kilau lauk hong tasik.

11. Tapi karä ajermati tuntang äku rumpur idjä hetä djaton akan mandjadi bahalap, djetä palus melai bakahing.

12. Maka intu saran sungäi tä hasansila karäh lembut karä ampia batang bua, idjä djaton akan baduroh dawäe, atawa malahäi buae; genep bulan iä karäh mamua taheta; krana danume tä mahasor bara äka brasih; maka bua tä indu kinan, tinai dawäe tä indu tatamba.

13. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Djetoh tikas sarae, idjä tumon tä keton akan mambagi tanah tä akan duäwalas hamputan Israel; akan hamputan Josep patut duä kabagi. — (1.*Mos.*48, 5.)

14. Maka keton akan mambagi tä samasama akan genep hamputan; krana aku djari manggatang lengängku sumpah, handak manenga tanah toh akan tato keton, tagal tä tanah toh akan imbagi akan bagin keton.

15. Maka djetoh tikas saran tanah: hila utara bara tasik hai sarae mahoroe Hetlon palus Sedad,

16. Hamat, Berota, Sibraim, idjä helat Damaskus dengan Hamat; tinai Hasertighon, idjä intu saran tanah Haweran.

17. Tumon tä sarae hetä bara tasik tikas Hasarenon, mamambai saran tanah Damaskus, tuntang saran tanah Hamat, idjä hila utara; djetä sarae hila utara.

18. Maka sarae hila timor keton akan mukur bara helat Haweran dengan Damaskus, tinai balikat Gilead, tuntang balikat tanah Israel hong Jordan, tinai bara tapakan danau tä hila utara sampai hapus danau hila timor; djetä tikas sarae hila timor.

19. Maka tikas sarae hila salatan bara Tamar sampai danau äka kanjaing tä hong Kades, tinai mamambai sungäi hetä, palus sampai tasik; djetä tikas sarae hila salatan. — (4.*Mos.*20,3.)

20. Maka tikas sarae hila barat, djetä tasik bara saran tanah hila salatan sampai tandipah Hamat; djetä tikas sarae hila barat.

21. Maka tanah tä akan imbagi keton akan karä hamputan Israel.

22. Keton akan batenong mambagi tanah tä akan bagin keton tuntang karä tamuäi, idjä belom marak keton, idjä djari manak mandjaria marak keton; äwen tä patut intu keton sama kilau awang puna baris Israel kea; olo tä akan omba mandino bagi marak karä hamputan Israel.

23. Hindjä hamputan, idjä äka tamuäi tä melai, hetä keton akan manenga bagie akae, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

BAGI 48.

Prentah tahiu bagin tanah tä, tuntang tahiu lewu brasih.

1. Maka djetoh aran karä hamputan. Bara tapakan hila utara, balikat Hetlon sampai Hamat, Hasarenon tuntang saran Damaskus, tinai hila utara balikat Hamat, djetä akan bagin Dan, bara timor palus barat.

2. Tinai mamambai bagin Dan tä bagin Aser, bara timor palus barat.

3. Mamambai bagin Aser tä bagin Naptali, bara timor palus barat.

4. Mamambai bagin Naptali tä bagin Manase, bara timor palus barat.

5. Mamambai bagin Manase tä bagin Epraim, bara timor palus barat.

6. Mamambai bagin Epraim tä bagin Ruben, bara timor palus barat.

7. Mamambai bagin Ruben tä bagin Juda, bara timor palus barat.

8. Mamambai bagin Juda, bara timor palus barat, iä tä äka tä, idjä patut imbaris keton, idjä salawi kojan longkang sokah kalombahe, maka djudjue sama kilau djudjun karä bagin tanah beken kea, bara timor palus barat; maka äka brasih tä patut bentok hetä.

9. Maka äka, idjä patut keton mambarise bara äka tä tinai akan Jehowa kilau parapah, patut salawi kojan djudjue, tuntang sapulu kojan kalombahe.

10. Tanah brasih tä akan imam, iä tä idjä djudjue hila utara salawi kojan, tuntang kalombahe hila barat sapulu kojan, tinai kalombahe hila timor sapulu kojan, tinai djudjue hila salatan salawi kojan; maka äka brasih aiu Jehowa patut intu bentok hetä.

11. Djetä akan karä imam, idjä imbaris imprasih, baris panakan Sadok, idjä djari manonggo aku totototo, djaton djari undur, kahum olo Israel djari undur, tuntang olo Lewi tä djari undur kea.

12. Bagin tanah idjä kilau parapah taudjungan tä patut akae, äka idjä brasih haliai tä, mamambai tanah olo Lewi.

13. Maka bagin olo Lewi patut aton kea, mamambai bagin imam, salawi kojan djudjue, tinai sapulu kojan kalombahe; krana hapus djudjue salawi kojan, tuntang kalombahe sapulu kojan.

14. Maka äwen djaton tau mandjual belahe djetä, djaton kea tau menakiri atawa manjanda bagin tanahe tä, krana djetä puna brasih akan Jehowa.

15. Maka limä kojan tisan kalombahe, idjä djudjue salawi kojan tä, djetä djaton brasih, djetä akan äka lewu, mangat mangkalewu hetä, tinai akan karä patataie; maka lewu tä patut bentok hetä.

16. Djetoh ukur kahaie: hila utara äpat kojan limä ratus longkang sokah, hila salatan äpat kojan limä ratus, hila timor äpat kojan limä ratus, hila barat äpat kojan limä ratus.

17. Maka akan karä patatai lewu tä tangah telo ratus longkang sokah, hila utara tangah telo ratus, hila salatan tangah telo ratus, hila timor tangah telo ratus, hila barat tangah telo ratus.

18. Maka tisae hapamontong djudjue idjä mamambai bagi brasih

tä, djetä sapulu kojan hila timor, tinai sapulu kojan kea hila barat, habambai dengan bagi idjä brasih tä; pangulih djetä akan balandjan olo idjä nguan lewu tä.

19. Maka bara karä hamputan Israel olo akan omba nguan lewu tä.

20. Tumon tä hapus bagin tanah idjä kilau parapah tä, idjä patut imbaris keton; patut salawi kojan longkang sokah lapak hapat, ijä tä äka brasih tä tuntang äka lewu.

21. Maka idjä tisao hindai hapamontong tapakan äka brasih tä tuntang bagin lewu, bara tapakan äka idjä imbaris tä, mandas puna saran tanah hila timor, tinai bara tapakan pontonge palus sampai puna saran tanah hila barat, idjä tempä bagi beken tä, djetä akan radja; bagi brasih tuntang huma brasih tä patut bentoke.

22. Hapamontong bagin olo Lewi, tinai hapamontong bagin lewu tä kea, idjä puna helat bagin radja, kakarä idjä helat bagin Juda dengan Benjamin, uraurus akan radja.

23. Limbah djetä tumon toh bagin karä hamputan beken: bagin Benjamin, bara timor palus barat.

24. Tinai mamambai bagin Benjamin tä bagin Simeon, bara timor palus barat.

25. Mamambai bagin Simeon tä bagin Isaskar, bara timor palus barat.

26. Mamambai bagin Isaskar tä bagin Sebulon, bara timor palus barat.

27. Mamambai bagin Sebulon tä bagin Gad, bara timor palus barat.

28. Maka mamambai bagin Gad, hetä tikas saran tanah hila salatan, bara Tamar sampai danum äka kanjaing hong Kades, palus mamambai sungäi hetä mandas tasik.

29. Djetä tanah, idjä patut imbagi keton akan karä hamputan olo Israel, djetä karä bagin äwen, koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

30. Tumon toh kahain lewu tä: hila utara tangah limä kojan longkang sokah.

31. Maka karä bauntonggang lewu tä tumon aran karä hamputan Israel; telo bauntonggang hila utara; idjä akan Ruben, idjä akan Juda, idjä akan Lewi.

32. Tinai hila timor tangah limä kojan longkang sokah, tuntang telo bauntonggange; idjä akan Josep, idjä akan Benjamin, idjä akan Dan.

33. Hila salatan kea tangah limä kojan longkang sokah, tuntang telo bauntonggange; idjä akan Simeon, idjä akan Isaskar, idjä akan Sebulon.

34. Tinai hila barat kea tangah limä kojan longkang sokah, tuntang telo bauntonggange; idjä akan Gad, idjä akan Aser, idjä akan Naptali.

35. Djadi hanjawalas kojan longkang sokah hakaliling. Bara andau tä aran lewu tä karah inggarä: Hetä Jehowa. — (48,7. — *Masm.*68,17.)

SURAT NABI

D A N I E L.

BAGI 1.

Saritan Daniel tuntang kolae tamput tawanan; iä imbelom hong Babel.

1. Hong njelo telo kahumj karadjaan Jojakim, radja Juda, tä Nebukadnesar, radja Babel, dumah maranggar Jerusalem, tuntang mangapong iä. — (2.*Radja*24,10.)

2. Maka pangkahai Tuhan manjaragh Jojakim, radja Juda, intu lengäe, tuntang belahe karä ramon human Hatalla; maka iä manampute akan tanah Sinear, mimbit tä intu human dewae, karä ramo tä inae hong gudang dewae.

3. Maka radja manjoho Aspenas, mantir olo dalam ajue, mangat iä mintihe belahe anak olo Israel, idjä utus radja, tuntang anak pangeran, — (2.*Radja*20,18.)

4. Olo tabela idjä djaton kasalan ampie, tapi idjä bakena baue, tuntang harati hong karä kapintar, patjäh hong karä kadji, idjä murah adjare, idjä apik mangat tau manonggo hong dalam radja, mangat olo madjar iä hong karä surat tuntang basan olo Kasdim.

5. Maka radja manukas akae panginae sining andau, bara bagin panginan ai kea, tuntang anggor ai; mangat äwen ihaga kalotä telo njelo, nakara limbah tä äwen akan haradjur manaharep baun radja.

6. Maka marak karä äwen tä aton Daniel, Hananja, Misael äwen äpat Asaria, idjä hamputan Juda.

7. Maka mantir dalam tä mindah arae, Daniel inggarae Beltsasar, Hananja Sadragh, Misael Mesagh, tinai Asaria Abednego.

8. Maka Daniel manukas hong atäie, iä djaton maku manjamar arepe bapan panginan radja tuntang anggore; tagal tä iä blaku intu mantir dalam tä, mangat äla iä akan manjamar arepe.

9. Maka Hatalla masi manjanjang Daniel intu baun mantir dalam tä.

10. Krana mantir dalam tä hamauh dengan Daniel: Aku mikäh tuangku, radja tä, idjä djari manukas panginan tuntang talo ihop keton; krana amon iä mitä dapit baun keton kusop bara karä budjang beken, idjä sama kabakase dengan keton, toto, takolokku tiwas intu radja awi keton.

11. Tä koan Daniel dengan Melsar, idjä djari iangkat mantir dalam mahundjun Daniel, Hananja, Misael äwen äpat Asaria:

12. Käläh kemä ikäi, rewarm, barang kapulu andau, tenga ramon tana bewäi indu kinan ikäi, tuntang danum indu ihop ikäi.

13. Limbah tä käläh riksa ampin ikäi, tuntang ampin karä budjang beken, idjä omba kuman panginan radja; limbah tä käläh ikau mawi dengan rewarm tumon paitäm.

14. Maka iä tarima aughe hong perkara tä, iä mangkemä äwen kapulu andau.

15. Maka limbah kapulu andau tä olo mitä ampin äwen tä bahalap, iä baseput bara karä budjang beken, idjä ompat panginan radja.

16. Tä, maka Melsar mobah panginae tuntang anggor idjä inukas akae, manenga akae ramon tana bewäi.

17. Maka akan budjang äpat tä Hatalla manenga kapantas tuntang kaharati hong karä surat, tuntang kapintar; tinai akan Daniel iä manenga kaharati huang karä ampin paitä tuntang nupi.

18. Djadi, amon katika djari hapus, idjä inukas radja, mangat äwen manaharep iriksa, maka mantir dalam magah äwen manaharep baun Nebukadnesar.

19. Tuntang radja hakotak dengan äwen, maka marak karä äwen iä djaton sondau idjä sama kilau Daniel, Hananja, Misael äwen äpat Asaria; tä äwen mandjadi mantir radja.

20. Maka hong karä perkara bahali, idjä iisek radja intu äwen, iä mitä äwen tä sapulu lipet kapintare bara karä olo tamat tuntang pintar hapus karadjaan ai.

21. Maka Daniel melai hetä sampai njelo idjä, kahum karadjaan Kores. — (6,28.)

BAGI 2.

Daniel marima nupin Nebukadnesar tahiu karä tilap karadjaan.

---

1. Hong njelo duä kahum karadjaan Nebukadnesar, maka Nebukadnesar nupi, sampai huange sabanen, balalu tirohe balange.

2. Tä radja manjoho olo mangahau karä nudjum, tuntang idjä harati bintang, tinai tabit, karä olo Kasdim, mangat masuman akan radja nupie tä. Maka karä olo tä manalih, palus manaharep baun radja.

3. Tä radja hamauh dengan äwen: Aku toh djari nupi, maka huangku sabanen handak katawan narai nupingku tä.

4. Tä tombah karä olo Kasdim tä, sambil hamauh dengan radja hapan basa Aram, koae: O radja, kälähh ikau belom katatahi! Suman nupim tä akan rewarm, tä ikäi handak marima akam.

5. Maka tombah radja, sambil hamauh dengan olo Kasdim tä: Nupingku tä kalapeangku; amon keton djaton masuman akangku nupi tä tuntang rimae, toto, keton palus inasang, tuntang human keton ingarak mandjadi äka tai.

6. Tapi amon keton masuman akangku nupi tä tuntang rimae, tä keton karäh mandino kutoh panenga, panatau tuntang hormat bara aku; tagal tä, suman akangku nupi tä tuntang rimae.

7. Tombah äwen tinai, koae: Käläh radja masuman nupie akan reware, tä ikäi handak masuman rimae.

8. Tombah radja, koae: Toto, gitangku keton handak marandjar, basa keton katawan nupingku tä djari kalapeangku.

9. Amon keton djaton masanan nupingku tä akangku, toto, hukum keton sama bewäi, basa keton tantai handak masanan angh tandjaro tuntang etek akangku, handak mampalajau katika bewäi;

DAN. 1. 2.

tagal tä, suman akangku nupingku tä, tä aku tau katawan, idjä koton marima tä toto kea.
10. Tä karä olo Kasdim tä tombah augh radja, sambil hamauh, koae: Dialo idjä biti hong hapus kalunen, idjä tau masuman tumon augh radja. Tagal tä puna djaton kea aton radja, alo kilekilen kwasa kahaie, idjä manjoho nudjum, atawa olo idjä harati bintang, atawa olo Kasdim talo kalotä.
11. Krana perkara, idjä injoho radja tä, tangkalau bahali, djaton beken idjä tau masuman tä akan radja, baja karä dewa tä, idjä puna djaton olo kalunen toh.
12. Tagal tä radja paham blait, hasep kasangite, palus iä marentah, nakara karä olo pintar hong Babel lepah impatäi.
13. Sana prentah tä inenga, olo pintar impatäi; maka olo manggau Daniel tuntang karä kolae kea, mangat mampatäi iä.
14. Tä Daniel hamauh tuntang pintar aughe dengan Ariogh, mantir dalam radja, idjä djari hagoet mampatäi karä olo pintar hong Babel.
15. Tombah iä, sambil hamauh dengan Ariogh, mantir radja tä: Buhen hukum salenga kalotä iawi radja? Maka Ariogh manjarita perkara tä akan Daniel.
16. Tä Daniel tamä, palus blaku intu radja, mangat iä manukas katika akae, nakara iä masanan riman nupin radja.
17. Limbah tä Daniel buli humae, masanan perkara tä akan karä kolae, Hananja, Misael äwen telo Asaria tä;
18. Mangat äwen blaku asi intu Hatallan langit tagal perkara idjä basilim tä, mangat Daniel tuntang karä kolae äla tamput matäi tuntang tisan karä olo pintar hong Babel.
19. Tä, maka huang talo paitä hamalem talo basilim tä insuman akan Daniel; tä Daniel manara Hatallan langit.
20. Tombah Daniel, koae: Käläh aran Hatalla inara bara katatahi palus katatahi, krana iä Tempon karä kapintar tuntang kwasa.
21. Iä mobah karä katika tuntang wajah, iä manipas radja, tinai iä mandähen radja, iä manenga kapintare akan olo pintar, tuntang kaharatie akan olo harati;
22. Iä mangarinah talo idjä bahali tuntang basilim, iä katawan talo idjä kapat, krana hong iä puna uras blawa.
23. Aku manarimakasih intu ikau, tuntang manara ikau, o Hatallan karä tatoku, basa ikau djari manenga akangku kapintar tuntang kwasa, tinai djari masanan akangku toh kea talo, idjä djari ilaku ikäi intu ikau, krana ikau djari masanan akan ikäi perkaran radja tä.
24. Tagal tä Daniel manangguh Ariogh, idjä djari injoho radja mampatäi karä olo pintar hong Babel; iä manalih, sambil hamauh dengae kalotoh: Äla mampatäi olo pintar hong Babel, tapi käläh agah aku manaharep radja, tä aku handak marima akan radja.
25. Tä Ariogh gulogulong magah Daniel manaharep radja, sambil hamauh dengae kalotoh: Aku djari sondau olo idjä biti, baris tawanan bara Juda, idjä handak masuman rima tä akan radja.
26. Tombah radja, sambil hamauh dengan Daniel, idjä bagarä Beltsasar: Toto, ikau tau masuman

akangku nupingku tä, tuntang
rimae?
27. Koan Daniel, tombah augh
radja: Talo basilim tä, idjä injoho
radja, toto karä olo pintar, karä
nudjum, karä olo idjä katawan
bintang, tuntang karä tabit puna
djaton tau masanae akan radja;
28. Tapi aton Hatalla hong langit,
idjä mangarinah karä talo basilim,
iä djari masanan akan radja Nebu-
kadnesar talo, idjä akan mandjadi
rahian dapit; nupim tä, talo paitä
hambaruam metoh ikau batiroh, ka-
lotoh:
29. Ikau, o radja, metoh hong
sasurom, maka lembut pikirm ta-
hiu karä talo idjä akan mandjadi
rahian; tä Iä, idjä mangarinah talo
basilim, djari masuman akam talo
idjä akan mandjadi.
30. Maka akangku toh talo ba-
silim tä djari insuman kea, djaton
awi kapintar hong aku pahamm bara
hong karä olo awang belom, tapi
mangat rimae tä insanan akan radja,
uka ikau katawan pikir atäim tä.
— (1.*Mos*.41,16.)
31. Ikau, o radja! djari mitä ta-
lo, ampin hampatong hai; hampa-
tong tä bahalap tuntang paham
sangkowonge; djetä mendeng tan-
dipah ikau, ampie bakaikäikäh.
32. Takolok hampatong tä uras
bulau bahalap, usoke tuntang le-
ngäe salaka, knaie tuntang kahange
uras tambaga;
33. Buntise sanaman, maka paie
sanaman häwoi petak bata.
34. Djetä idjä gitam, sampai aton
batu idjä kabawak lawo djaton awi
lengän olo, iä tä manepä paim ham-
patong tä, idjä sanaman häwoi pe-
tak bata, palus mamparoteke.
35. Tä rotek ratarata, sanaman
haiak petak bata, tambaga, salaka
tuntang bulau, uras kilau tikil intu
karaian musim pandang, palus ri-
wut manariupe, äkae djaton son-
dau akae tinai; tapi batu, idjä dja-
ri manepä hampatong tä, mandjadi
bukit hai, sampai manjuang sale-
pah kalunen.
36. Djetä nupim; maka rimae ikäi
handak masuman toh akan radja.
37. Ikau, o radja! aton radjan
karä radja, krana Hatallan langit
djari manenga karadjaan akam, ti-
nai kaabas, kwasa tuntang baru-
mat;
38. Hapus karä äka idjä inkoang
olo kalunen, tuntang karä meto
padang, tinai karä burong penda
langit Iä djari mandjuluke intu le-
ngäim, Iä djari mangkat ikau indu
marentah talo handiai tä; ikau ta-
koloke idjä bulau tä.
39. Maka rahian bara ikau kara-
djaan beken karäh lembut, tapas
bara ajum; limbah tä karadjaan
idjä telo, idjä tambaga tä, idjä ka-
räh marentah mahandjun hapus
kalunen.
40. Maka karadjaan idjä äpat ka-
räh batekang kilau sanaman; tun-
tang kilau sanaman mamparotek
mampalah talo handiai, kilau sa-
naman marusak karä talo: kalotä
karadjaan djetä kea akan mampa-
rotek tuntang mangarak.
41. Maka idjä djari gitam paie
tuntang tundjok paie häwoi petak
bata dengan sanaman, djetä, basa
karadjaan tä habagi, tapi kadähen
sanaman karäh melai huange, kilau
ikau djari mitä sanaman tä häwoi
dengan petak bata.
42. Tinai tundjok paie tä belahe
sanaman, belahe petak bata, djetä,
karadjaan tä belahe batekang, be-
lahe karetap.
43. Maka idjä djari gitam sana-

man tä häwoi petak bata, djetä, basa äwen karäh hadjelut isi dahae, tapi äwen djaton kea toto bulat, kilau sanaman djaton tau häwoi dengan petak bata.

44. Maka intu katika karä radja djetä, tä Hatallan langit karäh mampalembut karadjaan, idjä palus katatahi djaton akan bakarak; karadjaan tä djaton karäh mohon akan olo beken; djetä karäh mamparotek karä karadjaan, palus mampalomose, tapi idjä iä akan dähen palus katatahi. — (*Masm.*2.)

45. Tagal tä ikau djari mitä batu idjä kabawak lawo bara bukit, djaton awi lengän olo, idjä mamparotek sanaman, tambaga, petak bata, salaka, bulau; pangkahai Hatalla djari masuman akan radja talo, awang akan mandjadi rahian dapit; maka nupi tä toto, tuntang rimae tantu.

46. Tä radja Nebukadnesar mahingkep, manjontop baue, palus manjembah Daniel, haiak manjoho olo maluput akae parapah indu kinan, tuntang garo mangat ewaue, tinai parapah talo ihop.

47. Maka koan radja, tombah augh Daniel, sambil hamauh: Toto haliai; Hatallan keton toto Hatallan karä hatalla, iä Tuhan karä radja, iä idjä mangarinah talo basilim, basa ikau djari tau masanan talo basilim toh.

48. Maka radja paham mangkat Daniel, tuntang manenga akae kutoh panenga barega, palus mangkat iä marentah hapus bagin tanah Babel, tinai iä mandjadi mantir pamutjok mahundjun karä olo pintar hong Babel.

49. Maka Daniel blaku intu radja, mangat mangkat Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego, uka marentah bagin tanah Babel; tapi Daniel melai intu dalam radja.

BAGI 3.

Kolan Daniel telotelo tä hong pangkat apui.

---

1. Maka radja Nebukadnesar manjoho olo manampa hampatong bulau, kagantonge djahawen pulu hasa, kalombahe djahawen hasa; djetä impendenge hong padang Dura, hong tanah Babel.

2. Maka radja Nebukadnesar manjoho olo mamumpong karä wakile, karä panggawae, karä mangkubumi, karä sahebar, karä mantir panataue, karä mantir basara, karä sukataris, tuntang karä olo idjä kwasa hong tanah, mangat äwen tä manalih, omba manjaki hampatong tä, idjä djari impendeng radja Nebukadnesar.

3. Tä aton hapumpong karä wakil, panggawa, mangkubumi, sahebar, mantir panatau, mantir basara, sukataris, tuntang karä olo idjä kwasa hong tanah, mangat omba manjaki hampatong, idjä djari impendeng radja Nebukadnesar; äwen tä mendeng naharep hampatong tä, idjä djari impendeng Nebukadnesar.

4. Maka mandur aton mantehau hai aughe, koae: Toh insuman akan keton, karä utus olo, karä djalahan, karä hamputan samandiai!

5. Sana keton mahining augh sarunai, suling, kutjapi, biola, rabap, gandang, tuntang augh karä ampin talo usik awang beken, tä keton patut mahingkep manjembah hampatong bulau tä, idjä

djari impendeng radja Nebukadnesar.

6. Maka äweäwe idjä djaton mahingkep, tuntang manjembah, iä palus tä kea karäh inganan huang pangkat apui idjä gandagandang.

7. Tä, sana iä mahining augh sarunai, suling, kutjapi, biola, rabap, tuntang augh karä ampin talo usik beken, maka karä hamputan, djalahan tuntang utus olo mahingkep, manjembah hampatong bulau tä, idjä djari impendeng radja Nebukadnesar.

8. Maka palus isut olo Kasdim manalih, mandawa olo Jehudi tä:

9. Iä masuman akan radja Nebukadnesar, koae: Käläh radja belom katatahi!

10. Ikau, joh radja, djari manenga prentah, olo handiai, sana mahining augh sarunai, suling, kutjapi, biola, rabap, gandang, tuntang augh karä ampin talo usik beken tä, patut mahingkep, manjembah hampatong bulau tä;

11. Tuntang äweäwe idjä djaton mahingkep palus manjembah, iä tä patut inganan akan pangkat apui idjä gandagandang.

12. Maka aton hetä isut olo Jehudi, idjä djari iangkatm marentah bagin tanah Babel, iä tä Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego; karä äwen tä, joh radja, djaton djari paraba ikau, tuntang dewam tä djaton iä maku mahorumate, iä djaton manjembah hampatong bulau tä, idjä djari impendengm.

13. Tä Nebukadnesar hamauh, tuntang kalait kasangite hasep, manjoho manduan Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego naharep iä; tä äwen telo tä induan naharep radja.

14. Maka tombah Nebukadnesar, sambil hamauh dengan äwen: Kilen, tantai keton, joh Sadragh, Mesagh, Abednego, djaton maku mahorumat dewangku, djaton maku manjembah hampatong bulau tä, idjä djari impendengku?

15. Toh, palus tatap arep keton; sana keton mahining augh sarunai, suling, kutjapi, biola, rabap, gandang, tuntang augh karä talo usik beken tä, palus mahingkep, sembah hampatong tä, idjä djari inampaku; tapi amon keton djaton manjembah, toto, palus tä keton inganan huang pangkat apui idjä gandagandang; käläh ita mitä, äwe Hatalla tä, idjä tau maliwus keton bara lengängku?

16. Maka tombah Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego, sambil hamauh dengan radja Nebukadnesar: Dia usah ikäi tombah tagal perkara toh.

17. Amon patut kalotä, toto, Hatallan ikäi, idjä injembah ikäi, kutoh kwasae maliwus ikäi bara pangkat apui, tinai bara lengäm, o radja!

18. Tapi paribasa dia, brangai kea, käläh ikau katawan kea, o radja! ikäi puna djaton maku mahorumat dewam, djaton maku manjembah hampatong bulau tä, idjä djari impendengm.

19. Tä Nebukadnesar sabak kasangite, gagaritat baue dengan Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego; balalu iä manjoho olo, mamaham pangkat apui tä hangkudju lipet bara puna tikase.

20. Tinai iä manjoho isut olo tagap, idjä pangkaabase hong ha-

pus kawae, mangat mamasong Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego, palus mandjakah iä akan pangkat apui idjä gandagandang.

21. Tä äwen tä imasong tuntang kampohe, tuntang saraware, salutupe, tinai karä pakaiae beken, palus olo mandjakah äwen bentok pangkat apui idjä gandagandang tä.

22. Maka basa prentah tä paham karas, apui tä djari imahum haliai, maka njalan apui mamadok mampatäi olo tä, idjä mandjakah Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego.

23. Tapi amon äwen telo, Sadragh, Mesagh, Abednego tä djari lawo bentok apui idjä gandagandang tä, tuntang pasonge,

24. Tä, maka radja Nebukadnesar sabanen angate, iä badjeleng mendeng, sambil hamauh dengan karä mantir ajue: Dia ita djari manjoho telo biti indjakah hong bentok apui tä, tuntang pasonge? Tombah äwen tä, sambil hamauh dengan radja: Toto, o radja!

25. Tombah iä, koae: Itä, aku mitä äpat biti uras bengkak manandjong hong bentok apui, djaton iä buah kapähä enen; maka ampin idjä bara äwen äpat tä kilau baris Hatalla. — (*Jes.*43,2.)

26. Tä Nebukadnesar manggapi lowang pangkat apui, tuntang mambawa, koae: Joh Sadragh, Mesagh, Abednego, keton idjä rewar pangkahai Hatalla! blua palus kantoh. Tä, maka Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego palus blua bara bentok apui.

27. Tä karä wakil, karä panggawa, karä mangkubumi tuntang karä mantir basara ain radja hapumpong, palus mariksa äwen tä; tä iä mitä apui djaton djari bara kwasa mawi berenge, balaue mahin djaton bakähu, tinai kampohe mahin djaton hasalä, ewau apui mahin djaton.

28. Tä koan Nebukadnesar: Karä tara akan Hatallan Sadragh, Mesagh tuntang Abednego, idjä djari manjoho malaikat ajue, maliwus reware idjä harap iä, tuntang malawan prentah radja, sampai mandjuluk arepe, uka iä äla mahorumat manjembah hatalla beken, sala bara Hatallan ai.

29. Tagal tä prentah inengaku, olo handiai, brangai ungkupe tuntang utuse, äweäwe idjä bahanji hamauh mamapa Hatallan Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego, iä akan inasang, tuntang humae akan inampa mandjadi äka tai; krana djaton Hatalla beken, idjä tau maliwus kalotä.

30. Maka radja manenga kwasa hai haream akan Sadragh, Mesagh äwen telo Abednego hong tanah Babel.

BAGI 4.

Surat radja Nebukadnesar manjarita nupie tuntang iä gila.

1. Radja Nebukadnesar akan karä utus olo, akan karä djalahan tuntang ungkup, idjä hong hapus kalunen: käläh kasanang keton djadjalan paham.

2. Kamäangku, bahalap aku masuman karä kata tuntang talo heran, idjä djari ilalus pangkahai Hatalla intu aku.

3. Krana karä kata paham hai, tuntang gawi heran ajue paham kwasa; karadjaan ajue puna karadjaan

idjä katatahi, tuntang iä marentah
haradjur girirmanggirir.
4. Aku, Nebukadnesar, sang-
komku sanang hong humangku, tun-
tang sabuku bahalap bewäi hong
dalamku,
5. Maka aku aton nupi, idjä
manjabanen aku, karä tirokku idjä
ingarangkaku hong sasurongku ta-
gal paitä hambaruangku tä mampi-
käh aku.
6. Balalu aku manjoho manduan
karä olo pintar hong Babel naha-
rep aku, mangat marima nuping-
ku tä akangku.
7. Tä aton dumah karä mudjum,
karä olo idjä harati bintang, karä
olo Kasdim tuntang tabit, palus
aku masuman nupingku tä akan
äwen, tapi iä djaton tau marima
akangku;
8. Sampai tepa Daniel manaha-
rep aku, idjä inggarä Beltsasar, tu-
mon aran dewangku tä, idjä huang
iä tä aton Rogh Hatalla idjä bra-
sih; palus aku manjarita nuping-
ku tä akae, koangku:
9. O Beltsasar, ikau idjä man-
tir karä mudjum, basa aku katau-
wan Rogh Hatalla idjä brasih aton
hong ikau, tuntang djaton talo
basilim idjä bahali akam, maka
aku masuman nupingku, paitä
hambaruangku tä, hapus horoe.
10. Maka paitä hambaruangku,
sangkom aku hong sasurongku,
kalotoh: aku mitä, itä! aton ba-
tang kaju hong bentok petak, idjä
pahem gantong tuntang hai.
11. Batang tä sasar gantong hai,
sampai tahandjungae tambuket la-
ngit, mangadjang hapus saran ka-
lunen.
12. Dawäe bahalap, buae baka-
pal, tuntang ai ombet panginan
akan talo handiai; intu pendae ka-
rä meto padang sondau kandjungen,
tinai karä burong penda langit
tingkep intu edae, karä talo be-
lom kuman bara iä.
13. Tinai aku mitä hong paitä
hambaruangku, metoh aku hong
sasurongku, maka itä! olo panong-
go idjä brasih idjä biti mohon bara
langit;
14. Iä mantehau pähes, sambil
hamauh kalotoh: Sempong batang
tä, tetek karä edae, parut karä
dawäe, taburan karä buae, sampai
karä meto idjä pendae hadari bara
iä, tuntang karä burong awang
intu edae;
15. Tapi batange tuntang uhate
naughe intu petak; tapi imasong
dengan rantai sanaman tambaga iä
akan menter marak oru hong pa-
dang, ambon bara langit akan mam-
bisa iä, tinai bagin panginae ka-
rä oru hong petak hindjä karä
meto.
16. Atäie akan hobah, djaton
kilau atäi olo hindai, baja atäi me-
to inenga akae, sampai djari hapus
udju njelo.
17. Perkara tä djari inukas awi
karä idjä panonggo tä, tuntang
augh toh djari ingarangka awi karä
idjä brasih, mangat karä olo idjä
belom akan kasene, tikas Idjä
Pangkahai tä toto kwasa mahun-
djun karä karadjaan olo kalunen,
tuntang iä idjä manenga tä akan
idjä kahandake, alo idjä korik ha-
liai Iä manggatang akan tä.
18. Kalotoh nupingku, aku radja
Nebukadnesar: toh, käläh ikau,
o Beltsasar, suman rimae tä, basa
karä olo pintar hong karadjaangku
djaton tau marima tä akangku;
tapi ikau tau bewäi, basa Rogh
Hatalla idjä brasih aton hong
ikau.

19. Tä maka Daniel, idjä bagarä
Beltsasar, kilau sabanen huange
idjä djam katahie, karä tiroke sa-
sar mampikäh iä. Tombah radja,
sambil hamauh: O Beltsasar; äla
nupi tä tuntang rimae mampikäh
ikau. Tombah Beltsasar, koae:
Kajah, tuangku! käläh djaka nu-
pi toh buah karä idjä basingi
ikau, djaka rimae manintu karä
musohm.
20. Batang kaju idjä djari gi-
tam tä, idjä djari gantong hai,
idjä tahandjungae tempä langit,
idjä mangadjang hapus petak,
21. Idjä bahalap dawäe, tuntang
bakapal buae, tuntang idjä ai
ombet panginan akan talo han-
diai, idjä pendae äka karä meto
padang, idjä intu edae karä bu-
rong penda langit manjarangan:
22. Djetä ikau, o radja, ikau
idjä djari hai tuntang kwasa; kra-
na kahaim djari indahang sampai
kilau tambuket langit, tuntang
kwasam sampai saran petak.
23. Maka idjä gitan radja, idjä
panonggo brasih mohon bara langit,
idjä hamauh: sempong batang tä,
rusak iä, tapi naughe batange tun-
tang uhate melai hong petak, tapi
djetä tuntang rantai sanaman tam-
baga akan menter marak oru hong
padang, tuntang bisa awi ambon
bara langit, tinai bagin panginae
hindjä meto padang, sampai hapus
udju njelo:
24. Djetoh rimae, o radja! dje-
toh tukas Idjä Pangkahai tä han-
dak mawi tuangku radja:
25. Ikau karäh inolak bara ma-
rak olo, äkam akan hindjä meto
padang, olo karäh manjoho ikau
kuman oru hong tana kilau sapi;
tä ikau karäh imbisa ambon langit;
maka hapus udju njelo ikau ka-
lotä, sampai ikau kasene, tikas
Idjä Pangkahai tä toto kwasa
mahundjun karä karadjaan olo ka-
lunen, tuntang Iä manenga tä
akan idjä kahandake.
26. Tinai augh idjä injewut tä:
batang tuntang uhat batingé tä
naughe melai, — iä tä: karadjaam
magon dähen tinai, limbah ikau
djari mangaku kwasan Tempon
langit tä.
27. Tagal tä, o radja, käläh
mangilak tirokku, lekak arepm
bara karä dosam awi katetek, tinai
bara karä kadarhakam, awi ikau
masi olo tjalaka, ajaajau kasanaugm
pandjang tinai.
28. Maka talo handiai tä tuhus
mawi radja Nebukadnesar.
29. Krana limbah duäwalas bu-
lan, metoh iä manandjong hong
dalame intu Babel,
30. Maka radja hamauh, koae:
Djaton djetoh Babel idjä hai tä,
idjä djari imangungku akan äka
karadjaan, hapan kuteh kwasang-
ku, tinai akan horumat kahaing-
ku!
31. Hindai bewäi aughe tä le-
pah blua bara njaman radja, gap
augh lawo bara langit, koae: Toh
insuman akam, o radja Nebu-
kadnesar, karadjaam djari nihau
bara ikau.
32. Ikau karäh inolak bara ma-
rak olon, tinai äkam akan hindjä
karä meto padang, olo karäh ma-
njoho ikau kuman oru kilau sapi,
sampai udju njelo karäh hapus,
sampai ikau mangaku tikas Idjä
Pangkahai tä toto kwasa mahun-
djun karä karadjaan olo kalunen,
tuntang Iä manenga djetä akan
idjä kahandake.
33. Palus djam tä kea augh tä
tulus mawi Nebukadnesar, krana

iä inolak bara marak olon, palus kuman oru kilau sapi, tuntang ambon langit mambisa berenge, sampai bulue pandjang kilau bulun burong nasar, tuntang siloe kilau silon burong.

34. Limbah karä njelo tä maka aku, Nebukadnesar, manggatang matangku akan langit, krana akalku djari haluli tinai akangku; tä aku manara Idjä Pangkahai tä, tuntang mahorumat mampahai Iä idjä belom palus katatahi, basa kwasae puna dähen haradjur, tuntang karadjaan ajue girirmanggirir.

35. Karä olo idjä mukong hapus petak kilau djaton intu iä; iä mawi tumon kahandak ajue hapan karä kawan talo hong langit, tuntang karä olo idjä mukong petak, djaton idjä biti idjä tau manangkis lengäe, atawa idjä tau hamauh dengae: narai gawim?

36. Hemben tä karä akalku haluli akangku, tinai kwasan karadjaangku tuntang kahai dengan horumatku haluli akangku; karä mantirku, karä olo ajungku idjä kwasa manalih aku, palus aku indähen tinai huang karadjaangku, tuntang kahaingku indahang haream tinai.

37. Toh, maka aku, Nebukadnesar, mampahai manara Radjan langit, krana karä gawie uras toto, karä djalan ai uras budjur; tinai iä toto kwasa mamparandah karä olo badjoho.

BAGI 5.

Radja Belsasar marajap palus rusak.

1. Radja Belsasar manampa panginan hai akan sakojan mantir pamutjok ajue, tuntang iä mihop anggor intu baun mantire sakojan tä.

2. Maka amon Belsasar djari buah anggor, tä iä manjoho mandean karä sangkir bulau salaka, idjä djari irampas liau bapae Nebukadnesar bara human Hatalla, idjä bihin hong Jerusalem; mangat radja, tuntang karä mantire idjä kwasa, mihop hapa tä, tuntang karä sawae, tinai gundike.

3. Tä olo mimbit akae karä sangkir bulau, idjä djari irampas bara human Hatalla, idjä bihin hong Jerusalem; maka radja, tuntang karä mantire idjä kwasa, tuntang karä sawae, tinai gundike, mihop hapan tä.

4. Æwen mihop anggor, tuntang manara karä dewae, hatallae tä idjä inampae bulau, salaka, tambaga, sanaman tinai batu.

5. Hemben tä kea tundjuk aton mamala, kilau tundjuk lengän olo, djetä manjurat hong sapuu dinding human radja, tandipah samangan sumbo; maka radja mitä lengä tä idjä manjurat.

6. Tä radja kalakalas ampin bane, tuntang iä sabanen angat huange; kahange hagendjäh, sampai utute plintikplantak.

7. Palus radja mantehau hai aughe, manjoho mandean karä olo idjä harati bintang, karä olo Kasdim tuntang nudjum; tä koan radja dengan karä olo pintar hong Babel: Æweäwe idjä tau mambasa bintik tä, tuntang masanan rimae akangku, iä karäh imakaian dengan baludu, tuntang rantai bulau akan ujate, palus iä indu tuan idjä tuson telo hong karadjaan toh.

8. Tä karä olo pintar ain radja tamä; tapi äwen djaton tau mambasa bintik tä, atawa masuman rimae akan radja.
9. Tä radja Belsasar sabanen haream, tuntang baue kalas lali, tinai karä olo kwasa ajue djungun kea.
10. Maka tagal augh radja tuntang karä olo ajue idjä kwasa, indu radja tamä human panginan. Tä koan indu radja: O radja, källäh belom katatahi; äla tirokm mampikäh ikau, äla baum hobah kalas.
11. Aton olo idjä biti hong karadjaam, idjä huang iä aton Rogh Hatalla idjä brasih; krana metoh pangeweng liau bapam djari sondau hong iä kalawa, akal kapintar, kilau kapintar Hatalla; tagal tä liau bapam, radja Nebukadnesar, djari mangkat iä mandjadi kapalau karä tabit, olo idjä harati bintang, olo Kasdim tuntang nudjum; kakai gawin liau bapam, o radja.
12. Basa djari sondau hong iä rogh idjä hai, tuntang kaharatin olo idjä marima nupi tuntang maleläi, tinai mengkak bohol, iä tä hong Daniel, idjä inggarä radja Beltsasar arae; toh, källäh soho olo mangahau Daniel, iä karäh marima tä.
13. Tä Daniel imbit naharep radja. Maka radja hamauh dengan Daniel, koae: Aton ikau toh Daniel, idjä baris Juda awang tawanan tä, idjä djari imamput liau apangku, radja tä, bara Juda?
14. Aku djari mahining olo masuman ikau, ikau toh äka Rogh Hatalla, tuntang kalawa, kaharati, dengan paham kapintar aton hong ikau.
15. Toh, karä olo pintar, tuntang idjä harati bintang djari imbit naharep aku, mangat mambasa bintik tä, haiäk marimae akangku; tapi äwen djaton tau marima karä augh tä.
16. Tapi aku djari mahining ikau, ikau tau marima talo, tuntang mengkak bohol. Toh, amon ikau tau mambasa bintik tä, tuntang marima akangku, maka ikau karäh imakaian hapan baludu, tuntang rantai bulau intu ujatm, balalu ikau indu tuan idjä turon telo hong karadjaan toh.
17. Tä tombah Daniel, sambil hamauh dengan radja: Naughe ramom akam bewäi, tenga panengam akan olo beken; aku handak mambasa kea surat tä akan radja, tuntang marimae akae.
18. Hining, o radja! Pangkahai Hatalla djari manenga akan liau bapam Nebukadnesar karadjaan, kwasa, horumat tuntang kahai.
19. Tagal kahaie tä, idjä djari inenga akae, maka karä utus olo, karä djalahan tuntang hamputan hagendjüh, mikäh intu baue; idjä kahandake, impatäie; idjä kahandake, imbelome; tinai idjä kahandake, iangkate; idjä kahandake, imparandahe.
20. Tapi metoh iä mampadjoho arepe, tuntang atäie hai awi kaletjake, tä iä inganan bara padadusan karadjaae, tuntang horumate nihau bara iä.
21. Balalu iä inolak bara marak olon, tinai atäie injama dengan atäi meto, äkae hindjä kalidai hutan; olo manenga oru akae kilau akan sapi, tuntang bitie imbisa ambon bara langit, sampai iä mangaku, Hatalla, Idjä Pangkahai tä, toto

kwasa mahundjun karä karadjaan olo kalunen, tuntang iä mangkat akan tä idjä kahandake.

22. Maka ikau idjä anake, o Belsasar, djaton djari mamparandah atäim, alo ikau djari katawan karä talo tä.

23. Tapi ikau djari mampadjoho arepm manawah Tompon langit, tinai karä milik humae tä djari imbit akam, ikau tuntang karä mantirm idjä kwasa, tinai karä sawam tuntang gundikm, keton djari mihop anggor hapan tä, tuntang keton djari manara karä dewa idjä salaka, bulau, tambaga, sanaman, kaju tuntang batu, idjä djaton tau mitä, djaton tau mahining, djaton tau harati; tapi Hatalla tä, idjä hong lengäe tika tahasengm, tuntang karä djalam hong kwasan ai, djetä djaton ikau djari mahorumate.

24. Tagal tä Iä djari manjoho lengä tä, tuntang surat tä, idjä imintik hetä.

25. Maka djetoh augh surat, idjä imintik hetä: Mene mene, tekel, uparsin.

26. Tuntang djetoh riman karä augh tä: Mene, rimae: Hatalla djari mitong karadjaam, tuntang mahapus tä.

27. Tekel, rimae: ikau djari inimbang hong dasing, tuutang ikau pahalau mahian.

28. Peres, rimae: karadjaam djari imbagi, haiak inenga akan olo Medai tuntang Parsi.

29. Tä Belsasar manjoho olo makaian Daniel hapan baludu, tuntang mangkepan rantai bulau intu ujate, tinai olo mantehau hai aughe, masuman iä tuan idjä turon telo hong karadjaan tä.

30. Tapi alem tä kea Belsasar, radjan olo Kasdim, impatäi.

BAGI 6.

Daniel iliwos bara karandan singa.

1. Maka Darius, olo Medai tä, manduan karadjaan, metoh iä djahawen pulu duä njelo hirah umure.

2. Maka kamäan Darius, käläh iä mangkat saratus duä pulu wakilo mahundjun hapus karadjaan;

3. Tinai mahundjun karä äwen iä mangkat telo gindal, tuntang idjä pangkahai bara äwen telo tä, djetä Daniel; akan gindal tä karä wakil patut masuman karä itonge, uka radja äla rugi.

4. Maka Daniel ingilak bara karä gindal tuntang wakil, basa huange pintar bahalap, tinai radja handak mangkat iä mahundjun hapus karadjaan.

5. Tä karä gindal tuntang wakil mimpa kalinda, mangat tau mawi Daniel tagal perkaran karadjaan; tapi äwen djaton tau sondau buku atawa kasalae enen, krana iä budjur toto, tuntang kalangkah atawa kasalan djaton tarasondau hong iä.

6. Tä koan äwen tä: Toto, ita djaton sondau buku mawi Daniel tä, amon djaton tagal agamae.

7. Tagal tä karä gindal tuntang wakil batawotawon manalih radja, sambil hamauh dengae kakai: O radja Darius! käläh belom katatahi.

8. Angat karä mangkubumi, karä wakil tuntang mantir hai, karä mantir basara, tinai karä panggawa, bahalap amon prentah radja inenga, tuntang augh prentah

tä karakaras toto, idjä kalotoh:
olo handiai idjä dalam telo pulu
andau bahanji blaku talo enen
intu barangai dewa atawa olon, sala
bara intu ikau, o radja, iä tä akan
ilaboh hong karandan singa.
9. Toh, o radja, käläh mandä-
hen prentah tä, tuntang manan-
djeman tjap, idjä djaton tau iobah
tinai, tumon hadat olo Medai tun-
tang Parsi, idjä puna djaton tau
iobah.
10. Tumon tä radja Darius man-
tjatjak surat prentah tä.
11. Maka amon Daniel mahining
prentah kalotä djari inenga, tä iä
tamä humae; maka intu karong
loteng ajue karä panjengok idjä
manintu Jerusalem habangah; han-
telo idjä andau iä mandäko utute,
blaku doa tuntang manarimakasih
intu Hatallae, sama kilau gawie
bihin kea.
12. Tä karä olo tä batawotawon
dumah, palus sondau Daniel blaku
doa, tuntang musok Hatallae.
13. Balalu äwen manalih, ha-
mauh dengan radja tahiu prentah
radja tä, koae: Dia ikau djari
mantjatjak prentah, genep olo, idjä
dalam telo pulu andau bahanji
blaku talo enen intu bararangai
dewa atawa olon, sala bara intu
ikau, o radja, iä tä akan ilaboh
hong karandan singa? Tombah
radja, koae: Toto, prentah tä ba-
tuntu, tumon hadat olo Medai
tuntang Parsi, djaton tau iobah
tinai.
14. Tä koan äwen, tombah augh
radja: Daniel, anak baris tawanan
bara Juda, djaton djari paraba ikau,
o radja! tuntang djaton kea pren-
tah tä, idjä djari intjatjakm, tapi
hantelo genep andau iä blaku doa
bewäi.
15. Amon radja mahining aughe
tä, maka iä paham kapähän atäie,
tuntang iä mangarangka, handak
maliwus Daniel; sampai matanan-
dau belep iä manggau akal, mangat
maliwus iä.
16. Tä karä olo tä batawotawon
manalih radja, sambil hamauh de-
ngan radja: Tawam bewäi, o radja,
aton puna hadat olo Medai tun-
tang Parsi, karä tjap prentah, idjä
djari inukas radja, djetä djaton tau
ingabeken.
17. Tä radja manjoho olo, man-
duan Daniel, palus malaboh iä
huang karandan singa; maka koan
radja dengan Daniel: Käläh Ha-
tallam, idjä ihorumatm haradjur,
maliwus ikau.
18. Limbah tä olo manduan batu,
hapae matep baun karanda; maka
radja mantjatjak djetä hapan tisin
ajue, tinai tisin karä mantir ajue
idjä kwasa, uka prentah tahiu Da-
niel tä äla ingabeken.
19. Limbah tä radja buli humae,
tuntang djaton kuman alem tä,
djaton kea iä manjoho olo mim-
bit talo usik, iä djaton tawan ti-
rohe.
20. Maka hmiak djadjewu, duruh
sawah, radja blua, palus iä ha-
goet gulogulong manalih karandan
singa.
21. Maka sana iä tokep karanda,
iä mangahau Daniel, tangitangis
aughe. Koan radja, hamauh de-
ngan Daniel: O Daniel, rewar
Hatalla idjä belom! aton kea
Hatallam, idjä haradjur ihoru-
matm, djari tau maliwus ikau bara
singa?
22. Tä Daniel tombah augh ra-
dja: O radja! käläh belom kata-
tahi.
23. Hatallangku djari manjoho

malaikat ajue mangait njaman singa,
sampai iä djaton tau mawi aku;
krana iä katawan aku toh budjur
intu iä, tinai dengam kea, o radja,
djaton kasalangku.
24. Tä radja handjak haliai, pa-
lus iä manjoho olo mandjidjit Da-
niel bara karandan singa. Amon
Daniel djari indjidjit bara karanda
tä, maka olo djaton sondau di-
rite mahin dia; krana iä djari ha-
rap Hatallae.
25. Tä radja manjoho olo man-
duan karä äwen tä, idjä djari
paham mandawa Daniel tä, ba-
lalu olo malaboli äwen tä akan
karandan singa, tuntang anak sa-
wae; maka äwen djaton rantep
lasäh palus karä singa mantakan
mawi iä, tuntang maramok karä
tolange.
26. Tä radja Darius manjoho
manjurat akan karä utus, dja-
lahan tuntang hamputan olo, idjä
hong hapus petak, kalotoh: Kä-
läh kasanang keton sasar inda-
hang.
27. Aku djari manenga prentah,
mangat hong hapus karadjaan pa-
gangangku olo handiai akan mi-
käh tuntang marawan intu baun
Hatallan Daniel; krana Iä Hatalla
idjä belom, idjä melai sampai ka-
tatahi: karadjaan ajue djaton akan
nihau, tinai kwasae djaton akan
hapus.
28. Iä toto mawat maliwus, ti-
nai Iä mawi kata tuntang talo he-
ran hong langit tuntang hundjun
petak; Iä tä djari maliwus Daniel
bara karä singa.
29. Maka Daniel tä batuah ka-
lunm karadjaan Darius, tinai ka-
lunm karadjaan Kores, olo Parsi
tä.

BAGI 7.

Æpat katuron karadjaan tä, inanding hapan meto; karadjaan Kristus idjä sampai katatahi.

1. Hong njelo idjä kahuan
Belsasar, radja Babel, maka Da-
niel nupi, aton paitä hambaruae,
metoh iä hong sasaroe; tuntang
iä manjurat nupie tä, maka bukun
karä augh tä kalotoh:
2. Aku, Daniel, aton paitäku
hamalem, itä! barat bara äpat ma-
tae lawo hasansawong, manampur
tasik lombah.
3. Maka äpat meto hai lembut
bara tasik, hakabeken ampie de-
ngan kolae.
4. Idjä solake tä kilau singa,
tuntang aton palapase kilau pala-
pas burong nasar; maka aku mitä,
sampai palapase tä padjawut, tinai
djetä hagatang bara petak, palus
mendeng budjur hapan paie kilau
olon, tuntang atäi olon inenga
akae.
5. Limbah tä, itä! meto beken
idjä duä tä sama ampie kilau be-
haung, iä tä mendeng darah idjä
tä; intu njamae, helat kasingae,
aton telo galamite hai pandjang,
tuntang iä injoho tumon toh: Men-
deng, kuman kutoh isi!
6. Limbah tä aku mitä; itä!
aton meto beken tinai, djetä kilau
harimaung; tuntang äpat palapas
burong aton intu likute; tinai
meto tä äpat takoloke; maka kwasa
inenga akae.
7. Limbah tä aku mitä huang
paitäku hamalem tä, itä! meto
idjä äpat tä papa bakaikäikäh tun-
tang paham kaabase, bakasinga sa-
naman pandjang; djetä kuman,
mamparotek, tuntang maditek karä
tisae hapan paie; djetä beken ha-

liai bara karä meto idjä helo bara iä, djetä sapulu tandoke.

8. Maka aku manampajah karä tandoke tä, itä! aton lembut tandoke taheta idjä korik intu helat karä awang bekèn; maka telo tandoke awang solake tä badjawut awie, maka itä! tandoke djetä hamatä kilau matan olom, tuntang aton njatiae, idjä manjewut talo badjoho.

9. Talo tä aku mitäe, sampai karä karosi ingkès; tuntang Iä idjä helo bara karä andau mondok hetä; pakaiae lentah kilau udjan habungkus, tinai balaue kilau bulun tabiri idjä brasih; padadusae tä uras njalan apui, tuntang karetae kilau apui gandaganang.

10. Tahasak apui mahasor blua helo baue, tinai bakojakojan lipet idjä manonggo iä, tuntang hapulupulu kojan idjä mendeng naharep baue; tä Idjä mariksa tä mondok, tuntang karä surat inkäi.

11. Tä aku manampajah tagal augh badjoho tä, idjä injewut tandok tä; aku manampajah, sampai meto tä impatäi, bitie rusak, tuntang inganan akan apui.

12. Maka kwasan karä meto idjä beken tä terai kea, krana katikae melai djari innkas akae sampai wajahe tuntang djame.

13. Tinai aku mitä hong paitäku hamalem, itä! aton idjä dumah hong baunandau intu langit, iä tä kilau Anakolon; iä tä manangoh Idjä helo bara karä andau, tuntang iagah naharep baue. — (*Luk.*21,27.)

14. Maka kwasa, horumat tuntang karadjaan inenga akae, mangat karä utus, djalahan tuntang hamputan olo akan manjembah iä; kwasae puna kwasa katatahi, idjä djaton akan nihau, tuntang karadjae djaton akan rusak.

15. Maka aku, Daniel, atäiku paham mangkariäng intu huangku, talo paitä tä paham manaliwen aku.

16. Palus aku manggapi idjä biti äwen idjä mendeng hetä, tuntang blaku intu iä katantun riman karä talo tä; tä iä hakotak dengangku, marima karä talo tä akangku, koae:

17. Meto hai äpaäpat tä, djetä äpat radja, idjä lembut bara petak.

18. Tapi äwen idjä brasih nihu Idjä pangkahai tä karäh mandino karadjaan, tuntang äwen karäh mimbing karadjaan palus haradjur katatahi.

19. Tä aku radjin katawan katantun riman meto idjä äpat tä, idjä beken ampie bara karä kolae, idjä bakaikäikäh haliai, idjä hakusingä sanaman, tuntang hasilo tambaga, idjä kuman, mamparotek, tuntang malitek karä tisae hapan paie;

20. Tinai katantun riman sapulu tandoke, idjä puna hundjun takoloke, tinai idjä beken tä, idjä lembut, tuntang telo padjawut awie, iä tä tandok djetä, idjä bara matii, hanjamä, idjä manjewut talo badjoho, idjä tampajahe hai bara karä kolae.

21. Krana aku djari mitä, tandok djetä djari mangalahi karä olo brasih, tuntang djari mampalah äwen;

22. Sampai Iä idjä helo bara karä andau tä dumah, tuntang manenga kwasa mahukum akan karä awang brasih ain Idjä pangkahai tä, njamah tukas wajah karä awang brasih tä akan mandino karadjaan djari sampai.

23. Maka pasuthae kalotoh: Meto idjä äpat tä, djetä karadjaan idjä taron äpat hong petak, djetä beken haliai bara karä karadjaan; djetä karäh kuman hapus petak; tuntang malitek djetä, palus mamparamok iä lepalepah.

24. Maka idjä sapulu tandoke tä, rimae: bara karadjaan djetä karäh lembut sapulu karadjaan, tuntang idjä tinai karäh lembut rahian bara tä; maka djetä beken haliai bara awang helo tä, iä karäh mamparungkok telo radja. — (*Pangar*.17,12.)

25. Iä karäh hamauh manawah Idjä pangkahai tä, tuntang marusak karä awang brasih ain Idjä pangkahai tä, tinai kahandake mobah karä wajah tuntang prentah. Maka äwen karäh injaragh intu lengäe idjä wajah, tuntang duä wajah, tinai satangah wajah.

26. Limbah tä Idjä mahukum tä karäh mondok; tä kwasan tandok tä karäh inganun, sampai iä rusak, balalu lomos lepah lingis palus katatahi.

27. Tapi karadjaan, kwasa tuntang kahai karä karadjaan hapus peuda langit karäh inenga akan ungkup idjä brasih ain Idjä pangkahai tä, idjä karadjaae puna karadjaan katatahi, tinai karä awang kwasa karäh mahorumat tuntang mamenda iä. — (*Pangar*.11,15.)

28. Djetä kahapus karä aughe. Maka aku, Daniel, paham mikäh awi karä tirokku, tuntang ampin baungku hobah kusop; tapi aku mangandong karä aughe tä tinai huang atäiku.

BAGI 8.

Karadjaan duä tä rusak awi idjä telo, tuntang äka brasih imparusak.

1. Hong hjelo telo, kahrian karadjaan radjä Belsasar, maka aku, Daniel, aton paitäku tinai, limbah paitäku idjä helo tä.

2. Maka angatku hong paitäku tä, aku hong kota Susan, idjä hong tanah Elam, angat kambaruangku aku mendeng hong saran batangdanum Ulai.

3. Maka aku manggatang matangku, mitä, itä! aton tabiri hatuäe intu saran-batangdanum tä, iä tä duä tandoke, tuntang tandoke duä tä pandjang, tapi idjä pandjang haream bara idjä; idjä pandjang tä lembut rahian.

4. Maka aku mitä tabiri hatuäe tä manandok akan barat, akan utara tuntang salatan, tinai dialo idjä meto tau melai intu baue, dialo idjä tau iliwus bara iä; tinai iä mawi tumon kahandake, tuntang paham mampahai arepe.

5. Amon aku mangumang djetä, itä! aton dumah tinai kambing hatuäe bara barat, mahoroe hapus petak, tapi iä djaton manindjak petak; maka kambing tä idjä tandoke hai bahalap intu helat matae.

6. Iä manantarang tabiri hatuäe, idjä duä tandoke; idjä gitangku saran batangdanum tä; maka iä manaradjang mawi djetä pahapaham, hasep kalaite.

7. Maka aku mitä iä, iä tokep tabiri hatuäe tä, tuntang iä paham kasangite dengae, palus iä manumpoh tabiri hatuäe tä, tuntang mamelek tandoke duädue; maka ain tabiri hatuäe tä djaton kwasa, sampai tau mendeng intu

baue; balalu iä imbaringe akan petak, iliteke, tuntang dialo idjä tau maliwus tabiri hatuäe tä bara lengäe.

8. Maka kambing hatuäe tä sasar paham kahaie, tä metoh kapaham kwasae, gap tandoke idjä pandjang tä bapelek, tuntang aton lembut intu äkae tä äpat tandoke idjä hai, manintu äpat matan griwut.

9. Maka idjä kata tandoke tä manjarampang pandak, djetä djadjalan pandjang haliai akan salatan, tuntang akan timor, tinai akan tanah idjä kampili tä.

10. Djetä dahangdahanga kahaie sampai ramon langit, tuntang djetä manggagar belahe talo tä, belahe bintang, akan petak, balalu malitek iä.

11. Toto, iä mampahni arepe sampai mawi radjan kawan talo tä, tuntang marampas bara iä parapah idjä haradjur tä, tuntang äkae hamae idjä brasih irusake.

12. Maka ungkup tä tuntang parapah idjä haradjur tä injaragh tagal dosan äwen; tä iä mampalokang katoto akan petak, tuntang kaiä gawie batuah bewäi.

13. Limbah tä aku mahining idjä biti idjä brasih hakotak, tinai idjä brasih beken hamauh dengan idjä hakotak tä: Sampai kilen katahie paitä tahiu parapah idjä haradjur tä, tuntang tahiu dosa pangarak tä; sampai kilen katahie äka brasih tuntang ungkup tä injaragh indu iletek?

14. Tä koao dengangku: Sampai duä kojan telo ratus andau, tä äka brasih tä karäh imprasih tinai

15. Djadi, amon aku, Daniel, mitä paitä tä, maka aku manggau rimae; itäl buaton mendeng idjä biti intu baungku, idjä ampin olo hatuä.

16. Maka aku mahining aton kilau augh olon bara batangdanum Ulai tä, djetä mantehau, koae: O Gabriel, rima paitä toh akae tä.

17. Balalu iä manggapi aku; maka amon iä dumah, aku tarewen, palus lawo manjontop baungku. Tä iä hamauh dengangku: Ingaingat, ikau, o olo kalunen; krana paitä toh karäh tulus intu katatesan kara wajah.

18. Maka metoh iä kotakotak dengangku, aku salenga palungek tangengäi, baungku pasondep hong petak. Maka iä manigong aku, palus mampendeng aku hong äkaku.

19. Sambil hamauh: Itäm, aku handak masuman akam talo awang akan mandjari intu katatesan kalait tä; krana intu katika idjä inukas kahapuse karäh sampai.

20. Tabiri hatuäe tä, idjä duä tandoke, idjä djari gitam, djetä karä radjan Medai tuntang Parsi.

21. Maka kambing hatuäe tä, djetä radja tanah Hellenes; tandoke idjä hai, idjä helat matae, djetä radja idjä solake.

22. Maka idjä äpat lembut intu äkae, limbah iä bapelek, rimae: äpat karadjaan karäh lembut bara utus olo tä, tapi djaton tumon kwasan idjä helo tä.

23. Maka intu katatesan karadjaan äwen, amon olo parajap djari mahapus tikase, tä karäh lembut radja idjä badjoho tuntang panipu.

24. Iä tä karäh paham kwasa, tapi djaton awi puna kaabas ai; iä karäh marusak heran haliai, iä karäh batuah sampai malalus kahandake; iä karäh marusak idjä kwasa, tuntang utus olo idjä brasih tä.

25. Maka awi karä akale tipue karäh mandjadi awi lengäe; tä iä karäh mampadjoho ataie, tuntang salenga metoh kasanang iä karäh marusak arä olo; iä karäh manggatang arepe mawi Radjan karä radja; tapi iä karäh imelek djaton awi lengä.

26. Maka paitä tahiu karä andau tä, idjä insuman akam, djetä toto; tapi ikau, sila masuman paitä tä, krana tahi katikae hindai.

27. Tä aku, Daniel, balemo, tuntang aku haban isut andau; limbah tä aku mendeng, tuntang nguan gawin radja; aku djungun awi talo paitäku tä, tapi djaton idjä biti idjä katawan tä.

BAGI 9.

Katika panumah Tuhan Jesus insuman akan Daniel.

1. Hong njelo idjä, kahum Darius, anak Ahasweros, olo Medai tä, idjä mandjadi radja mahundjun karadjaan olo Kasdim,

2. Hong njelo idjä kahum karadjaae, maka aku, Daniel, mariksa hong surat karä njelo tä, idjä djari insanan Jehowa akan nabi Jeremia, iä tä tukas karusak Jerusalem tä udju pulu njelo katahie. — (*Jer.*25.11.)

3. Tuntang aku mules arepku akan Hatalla, pangkahai Tuhan, mangat manggau iä, haiak blaku, musok, tuntang puasa, hapakaian bidak; tuntang mondok hong kawo.

4. Maka aku blaku intu Jehowa, Hatallangku, tuntang mangaku, koangku: Joh pangkahai Tuhan! Ikau Hatalla idjä hai tuntang ingikäh, idjä mahaga djandji tuntang asi akan karä äwen, awang sinta ikäu, tuntang mahaga karä prentahm.

5. Ikäi djari badosa, tuntang malalua kasala, gawin ikäi toto darhaka, tuntang ikäi parisang, awi ikäi djari undur bara karä prentahm tuntang takasm.

6. Ikäi djaton djari manumon augh karä rewarm, nabi tä, idjä djari hamauh hapan aram dengan karä radjan ikäi, dengan karä mantir ikäi tuntang bakas ikäi, tinai dengan karä olo arä hong tanah.

7. Aim, o pangkahai Tuhan, kabudjur, tapi ain ikäi kahawen bau, kilau aton andau toh karä ikäi, olo Juda, tuntang olo Jerusalem, hapuhapus olo Israel awang tokep tuntang idjä kedjau, hong karä tanah, idjä akan hetä ikau djari manamburup iä, tagal karä kalangkahe, idjä djari hapae malangkah ikau.

8. O pangkahai Tuhan! patut baun ikäi mahamen, tuntang karä radja, karä mantir, karä bakas, basa ikäi djari badosa intu ikau.

9. Tapi ajum, o pangkahai Tuhan, Hatallan ikäi, puna kutoh asi tuntang ampun, alo ikäi djari manggatang arep ikäi malawan ikau;

10. Tuntang ikäi djaton djari manumon augh Jehowa, Hatallan ikäi, mangat manandjong tumon undangundang ai, idjä djari inengae intu baun ikäi hadjamban karä rewarе, nabi tä.

11. Tapi sakarä olo Israel djari malangkah Toratm, tuntang undur bara tä, sampai iä djaton maku manumon karä aughm; tagal tä sapa djari inampohak akan ikäi, tuntang sumpah tä, idjä injurat hong Torat Moses, rewar

Hatalla tä, basa ikäi djari badosa dengae. (5 Mos. 28, 15.)

12. Tä Iä djari malalus karä aughe, idjä djari insanae mantam ikäi, tuntang mantam karä tuan idjä marentah ikäi; tinai djari manjampai tjaluka paham mawi ikäi; idjä djaton pudji mandjadi hapus penda langit, kilau intu Jerusalem.

13. Kilau djari injurat hong Torat Moses, kakai karä tjaluka tä djari mawi ikäi; tinai ikäi djaton djari blaku intu baun Jehowa, Hatallan ikäi, tuntang djaton hobah bara karä kadarhakan ikäi, djaton handak pintar mingat katotom.

14. Tagal tä Jehowa djari badasak, manjampai tjulaka mawi ikäi; krana Jehowa, Hatallan ikäi, toto budjur hong karä gawie, idjä djari ilaluse, basa ikäi djaton djari manumon aughe.

15. Maka toh, o pangkahai Tuhan, Hatallan ikäi, idjä djari mampluä djalahan olo ajum bara tanah Misir, hapan lengäm idjä kwasa, tuntang djari manampa sewutm akam, kilau aton andau toh: toto, ikäi djari badosa, ikäi djari darhaka.

16. Tapi, o pangkahai Tuhan! tagal katoh asim tuntang katotom undur kea kalaitm tuntang kasangitm idjä hasep bara lewu Jerusalem, bukitm idjä brasih tä; krana tagal dosan ikäi, tagal kadarhakan karä tato ikäi Jerusalem tuntang djalahan olo ajum djari indu tawah karä utus olo, awang hakaliling iä.

17. Maka toh, o Hatallan ikäi, hining augh lakun rewarm, augh usoke; käläh sangkowong baum handjun akam brasih, idjä djari rusak tä, djetä tagal pangkahai Tuhan.

18. Talingan pindingm, o Hatallangku, hining; renang matam, itä karä karusak ikäi, tuntang lewu tä, idjä djari injewut huang aram; krana ikäi manampohak lakun ikäi intu baum djaton harap katotok ikäi, tapi harap karä asim, idjä paham kahaie.

19. O pangkahai Tuhan, hining! o pangkahai Tuhan, ampun! o pangkahai Tuhan, senäh, tuntang lalus tä, ala randjar! Djetä tagal arepm kea, o Hatallangku! Krana lewum tuntang djalahan olo ajum djari injewut huang aram.

20. Metoh aku magon kotakotak, sambil blaku, tuntang mangaku dosangku dengan dosan utus ajungku, Israel tä, haiak manampohak usokku intu baun Jehowa, Hatallangku, tagal bukit Hatallangku idjä brasih tä,

21. Metoh aku magon kotakotak hong lakudoangku, maka Gabriel, idjä djari gitangku bihin hong paitäku tä, dumah trawang badjeleng, palus manigong aku, eteke katika parapah halemäi.

22. Iä masuman akangku, tuntang hakotak dengangku, koae: O Daniel, toh aku djari hagoet, mangat masuman, balalu marima akam.

23. Haiak tamparan lakudoam augh djari blua, palus aku djari manalih, mangat masuman tä akam, krana ikau ingilak tuntang ingatau; toh, käläh harati augh toh, tuntang ingat augh tudjum.

24. Udju pulu minggo djari inukas akan olo utus ajum, tuntang akan lewum idjä brasih tä, tä maka karä kalangkah karäh terai, tuntang karä dosa karäh

inutup., tinai karä kadarhaka karäh injapan, palus katetek idjä katatahi tä karäh injampai; karä paitä tuntang augh tudjum karäh ilalus, Idjä brasih haliai tä karäh iminjak. — (*Mark.* 1,24.)

25. Toh, käläh ikau katawan, tuntang ingat totototo: bara prentah lembut, manjoho olo 'buli, mamangun Jerusalem tinai, sampai Kristus, Radja tä, djetä udju minggo, tinai djahawen pulu duä minggo; maka karä djalan tuntang kota karäh imangun tinai, alo kahum katika kadjakä.

26. Maka limbah djahawen pulu duä minggo tä Kristus karäh impatäi, tapi djaton akae kabuete. Maka kawan parang Radja tä karäh dumah, tuntang marusak lewu, tinai äka brasih, sampai djetä rusak kilau awi dähes danum soho, palus sampai kahapuse karäh atou klahi tuntang karusak, awang djari inukas batantu.

27. Tapi Iä karäh mandähen djandji tä intu arä olo hong idjä minggo; tapi benteng minggo tä Iä karäh paterai parapah idjä injambalih, tuntang parapah indu kinan; tä hundjun äka brasih karäh mendeng talo kabelä, talo pangarak, djetä sampai kalomos, hukum inampohak akan idjä pangarak tä. — (*Matt.* 24,15.)

BAGI 10.

Siudä tinai tudjum insuman akan Daniel.

---

1. Hong njelo telo, kahum Kores, radja Parsis, maka perkara ingarinah akan Daniel, idjä bagarä Beltsasar; maka perkara tä batantu haliai, tahiu kadjakä paham tahi rahian; maka iä mingat perkara tä, tuntang harati paitäe tä buabuah.

2. Katika tä aku, Daniel, paham kapähä atäiku, sampai hantelo minggo katahie.

3. Panginan awang mangat mahin dia aku kumae, tinai balut tuntang anggor djaton pohos totokku, minjak aku djaton hapae, sampai hapus telo minggo tä.

4. Maka intu andau duä pulu äpat, bulan idjä solake, aku aton hong saran batangdanum idjä lombah, Hidekel tä.

5. Maka aku mariaran matangku, palus mitä, itä! aton olo hatuä idjä hapakaian benang pista, kahange hababat bulau brasih.

6. Bitie kilau batu turkis, tinai baue kilau kilat, tuntang matae kilau njalau apui, lengä paie kilau tambaga idjä imaliso, augh kotake kilau augh lalenton olo arä.

7. Maka aku, Daniel, kabuatku bewäi mitä talo tä, tapi karä olo idjä dengangku djaton mitä tä; baja kikäh paham manjangkulep äwen, sampai iä hadari, manjahokan arepe.

8. Tumon tä aku batisa kabuatku, tuntang aku mitä talo hai tä. Maka kaabasku djaton tisae; tuntang karigasku hobah uudur, sampai lepah karä kaabasku.

9. Maka aku mahining karä augh kotake; maka sana aku mahining karä augh kotake, aku palungek batiroh, baungku pasondep intu petak.

10. Maka itä!! aton lengä manigong aku, palus mampendeng

ututku, tuntang bahekeh lengängku;

11. Tinai iä hamauh dengangku: O Daniel, ikau idjä ingilak ingatau! ingat karä augh, idjä handak insumangku akam, tuntang mendeng intu äkam, krana toh aku djari injoho tanggoh ikau. Maka kahum iä hakotak dengangku kalotä, aku mampendeng arepku tuntang hagendjäh.

12. Tä koae dengangku: Æla mikäh, o Daniel! krana baru andaum solake manintu ataim radjin harati, tuntang djari mamparandak arepm intu baun Hatallam; maka karä aughm djari inarima, tagal ikau kea aku djari manalih.

13. Tapi mantir karadjaan Parsis aton mendeng malawan aku sarikor andau katähie; maka itä! Mighael, idjä pangkahai bara karä mantir, dumah mandohop aku, tä aku manang malawan radja Parsis.

14. Maka toh aku djari dumah, handak masuman akam talo awang akan buah utus ajum rahian dapit, krana talo paitä tä tahi andaue hindai lawoh.

15. Maka amon iä hakotak kalotä dengangku, aku manjontop baungku akan petak tuntang gagom.

16. Maka itä! Idjä biti idjä kilau olon, manigong totokku; tä aku marakang njamangku, palus hakotak, tuntang koangku dengan idjä mendeng tandipah aku: O Tuhangku, tagal talo paitä tä karä sapan tolangku kilau bakarak, sampai kaabasku djaton hindai.

17. Kilen rewar Tuhangku tau hakotak dengan Tuhangku toh, basa toh djaton kaabasku hindai huang aku, tuntang tahasengku djaton tisae hindai?

18. Tä sinda tinai Idjä biti, idjä kilau olon, manigong aku, tuntang mampaabas aku,

19. Sambil hamauh: Æla mikäh, o ikau idjä paham ingilak. Kasanang akam, etter ataim, toto etter ataim! Maka kahum Iä hakotak dengangku, aku impaabas; tä koangku: Kuläh Tuhangku hamauh bewäi, krana ikau djari mampaabas aku.

20. Tä iä hamauh dengangku: Tawam kea buku aku djari tanggoh ikau? tapi toh aku handak haluli, mangat mangalahi mantir hong Parsis tä. Maka amon aku hagoet, itä! tä mantir bara Hellenes karäh dumah.

21. Tapi aku handak masuman akam katä talo awang tarasurat hong surat katoto. Djaton idjä mandohop aku malawan äwen, baja Mighael, mantir keton tä.

BAGI 11.

Kadjarian olo Jehudi kahum radja Parsis tuntang radja Hellenes; idjä karä radja tä karäh darhaka haliai.

1. Krana aku kea djari mandohop iä hong njelo idjä solake kahum Darius, olo Medai tä, tuntang mampaabas iä.

2. Maka toh aku handak masuman akam talo idjä batantu akan mandjadi. Itäm, telo radja hindai karäh marentah hong Parsis; maka idjä äpat tä karäh paham panataue bara karä awang beken; djadi, amon iä djari manekang arepe awi kutoh panataue, maka

iä karäh mamakat olo handiai mawi karadjaan Hellenea.

3. Limbah tä karäh lembut radja idjä paham menteng, idjä karäh marentah paham kwasae, tuntang karä talo kahandake karäh ilaluse.

4. Djadi, metoh kapaham kwasae, tä karadjaae karäh darai, palus bagibagia akan äpat matan riwut, tapi djaton akan panakae, djaton kea tumon kwasa idjä iä djari hapae; krana karadjaan ajue akan terai, palus inenga akan olo beken.

5. Maka radja hila salatan, iä tä idjä biti bara karä mantir radja helo tä, karäh sasar kwasa; tapi idjä beken karäh kwasa haream bara iä, tä djetä karäh marentah, tuntang kwasae karäh toto hai.

6. Tapi limbah isut njelo äwen duä tä karäh hasobat, anak bawi ain radja hila salatan karäh tanggoh radja hila utara, tantai mangabuah perkaran äwen; tapi lengäe djaton tahi bara kwasa, tinai iä tuntang lengäe tä djaton akan melai, tapi iä karäh injaragh tuntang äwen idjä djari miring iä, tuntang idjä manak iä, tuntang idjä djari manenga kwasa akae handjulu.

7. Tapi idjä bara karä salundike karäh lembut bara uhate, iä tä karäh dumah mimbit kawan parang, palus maranggar karä kotan radja utara; iä karäh mamarang tuntang mampalah djetä;

8. Tinai karä dewan äwen; tuntang karä mantire, dengan karä ramo salaka bulau iä karäh marampase, manampute akan Misir; isut njelo katahie iä karäh abas bara radja utara.

9. Alo iä tä karäh maranggar karadjaan radja hila salatan, tapi iä akan buli tanahe tinai.

10. Tapi karä anake karäh mamarang, tuntang mamumpong arä kawan parang batawotawon karäe; idjä biti baris äwen tä karäh dumah badjeleng, mananjap kilau danum soho; tuntang sindä tinai iä karäh dumah, mamarang djetä, sampai kotae idjä dähen tä.

11. Tä maka radja hila salatan karäh sangit, balalu hagoet mamarang iä, idjä radja hila utara tä; djetä kea karäh mamumpong tawon olo arä, tapi hapus karä tawoe tä injaragh akan lengäe.

12. Djadi, amon iä djari mamawan hapus karä tawoe tä, maka atäie karäh mampadjoho arepe; tapi alo iä djari mampatäi hapulupulu kojan, kwasae djaton kea akan melai.

13. Krana radja bara utara karäh haluli, tuntang mamumpong tawon olo arä paham bara idjä helo tä; tä limbah isut njelo iä karäh maranggar badjeleng, mimbit tawon olo arä paham, tuntang kutoh ramoe.

14. Tinai katika tä arä awang beken karäh mendeng, malawan radja hila salatan, tinai belahe olo parajap baris utus ai karäh impahai, mangat malalus tudjum toh; tapi äwen karäh halelek.

15. Maka radja bara utara karäh dumah, marusak tanah, tuntang mampalah karä kota; kwasa ain idjä hila salatan djaton tau tahan, karä olo ajue idjä kampili djaton kea kaabase malawan.

16. Maka iä, idjä dumah mamarang tä, karäh malalus karä kahandake, dialo idjä biti tau mendeng intu baue; tinai iä ka-

räh tamä tanah idjä kampili tä, tuntang karusak hong lengäe.
17. Tä iä karäh manirok, handak mamarang, mimbit hapus kwasan salepah karadjaae; tuntang iä mamaksa idjä tä mangabuah arepe, haiak manenga anake bawi indu sawae, djetä mangat marusak iä; tapi talo tä djaton akan mandjadi, iä djaton akae.
18. Limbah tä iä karäh manintu baue mawi karä pulau, tuntang paarä karäh dino awie; tapi mantir idjä biti karäh madjar iä terai mamapa, tuntang malian kapapae akae.
19. Limbah tä iä karäh haluli, manalih karä kotan tanah ai; maka iä karäh tantarang, balongkang, balalu djaton hindai.
20. Maka intu äkae karäh lembut idjä biti, iä tä karäh manjoho olo mangumbang tanahe, mararat rear akan indu kahain karadjaae; tapi gulong djetä karäh basempong, djaton awi mamok atawa parang.
21. Maka intu äkae karäh lembut idjä biti idjä batawah, idjä pangkat radja mula djaton inantai akae; tapi iä karäh dumah sunisuni, tuntang manduan karadjaan hapan kamenjak aughe.
22. Tuntang karä kawan parang, idjä maranggar kilau danum soho, karäh iroboh tuntang indarai awie, kilau awi dähes danum, tinai radja tä kea idjä djari hadjandji dengae.
23. Krana limbah iä djari hadjandji dengan djetä, iä karäh manipu, palus maranggar tuntang manang, alo olo ajue isut bewäi.
24. Sunisuni salenga kea iä karäh tamä karä äka bahalap hong tanah: tä, tuntang malalus idjä bapae tuntang karä tatue djaton tau malaluse; talo rampas, talo inarik, kutoh karä ramoe karäh inaburae akan olo ai; iä karäh mangatah karä kota kea; tapi baja sampai katika idjä inukas bewäi.
25. Iä karäh manangkedjet kwasae tuntang atäie mawi radja hila salatan, mimbit kutoh tawon olo; maka radja hila salatan pahias parang dengae, mimbit kawan parang idjä bakapal haliai, karäan karäe; tapi iä djaton karäh tahan, basa olo ai mahin injudok, manipu iä.
26. Idjä omba panginan ai karäh marusak iä, sampai kawan parang äwen karäh mananjap kilau danum soho, tuntang mampatäi kutoh karäe.
27. Maka atäi radja duäduä tä karäh manggau tipu, mangat harusak sama arepe; hong medja idjä äwen duä tä karäh hakotak hatandjaro; maka djaton kea perkarae toto putus, krana kaputuse tä puna inukas akan katika beken.
28. Limbah tä iä karäh buli tanah ajue, mimbit kutoh ramo, tuntang atäie karäh mangatah utus olo idjä äka djandji brasih tä; hetä iä karäh bontong kea, palus buli tanahe.
29. Limbah tä, intu katika idjä buah, iä karäh haluli, maranggar tanah hila salatan, tapi tingkat djetä iä djaton karäh bontong kilau solake.
30. Krana arä banama bara Kittim karäh dumah mawi iä, sampai iä huseng atäie, balalu patut buli. Tä iä karäh babuhit atäie dengan olo idjä äka djandji brasih

tä, hetä iä karäh bontong; iä karäh baluli; tuntang mamakat äwen, idjä djari manganan djandji brasih tä.

31. Kwasae karäh dähen hetä, iä karäh mamapa äka i brasih, kota dähen tä; tuntang iä karäh manganan parapah idjä haradjar, palus mampendeng talo kabelä, talo pangarak.

32. Hapan kamenjak aughe iä karäh mampalajang olo parejap tä, idjä manganan djandji tä. Tapi karä olo idjä katawan Hatallae, karäh mantakan, malawan äwen.

33. Karä gurun olo tä karäh madjar arä biti; tagal tä äwen karäh halelek awi padang tuntang apui, iä karäh tamput tawanan tuntang irampas, sampai tahi kea.

34. Maka amon äwen rusak kalotä, iä karäh indohop isut; tapi arä karäh hindjä äwen tiputipu bewäi.

35. Tinai isut guru kea karäh halelek, mangat imprasih, impalamos tuntang imuti, sampai katika tä hapus; krana katika tä aton puna tukase.

36. Maka radja tä karäh maradjur kahandake bewäi, iä karäh mampadjoho arepe, tuntang mampahai arepe mahundjun genep hatalla; iä karäh paham papa aughe mawi Hatallan karä hatalla; tuntang iä karäh bontong sampai hukum tä djari hapus; krana djari tukas huliai djetä akan mandjadi.

37. Tinai karä hatallan tatoe djaton kea iä paraba; sintan olo bawi tuntang karä idjä hatalla iä djaton paraba, tapi iä mampahai arepe mahundjun talo handiai.

38. Takirin djetä iä karäh mahorumat dewa Mausim; (*parang;*) krana hatalla, idjä tatoe djaton djari katawan, karäh ihorumate hapan bulau, salaka, hintan tuntang talo barega.

39. Iä karäh mandähen karä kotan hatallae idjä taheta tä, tuntang karä äwen idjä hamadi djetä karäh paham ihorumate, tuntang mangkat iä marentah olo arä, tinai manenga tanah idju hagite.

40. Maka hong katatean katika radja idjä hila salatan tä karäh manampoh iä; tä radja bara hila utara karäh manaradjang marangar iä, mimbit kutoh kareta, olo idjä hapan hadjaran, tuntang arä banama; tä iä karäh marangar tanah hetä, manandjap mahoroe tä.

41. Iä karäh manantarang tanah kampili tä, tuntang kutoh tanah karäh balongkang; tapi djetoh karäh sala bara lengäe, iä tä: Edom tuntang Moab, tinai baris olo Amon idjä manabatang.

42. Iä karäh mandjadja lengäe mawi karä tanah, tinai tanah Misir kea djaton akan liwus;

43. Tapi iä karäh kwasa dengan karä panatau bulau salaka, awang basilim, tuntang dengan karä talo barega hong Misir; tinai olo Libia tuntang olo Kus karäh omba miring iä.

44. Tapi augh brita bara timor tuntang bara utara karäh mampikäh iä; tagal tä iä karäh bagoet, tuntang paham hasep kasangite, handak marusak palus mampalomos pahapaham.

45. Maka iä karäh mampendeng tingkap radja, äkae tä, helat tasik duä tä, intu pain bukit idjä kampili tuntang brasih; hetä iä karäh rusak, tuntang dialo idjä mandohop iä.

BAGI 12.

Karä musoh akan rusak; kahapus katika.

1. Katika tä kea Michael karäh mendeng, mantir hai tä, idjä pamawat utus ajum tä, metoh katika kadjakä kalotä, idjä djaton pudji mandjari, katahin djadi atun utus olo sampai katika tä; maka katika tä kea utus ajum karäh ilimus, karä äwen idjä injurat hong surat tä.

2. Maka arä olo awang batiroh matäi hong petak karäh belom tinai, belahe akan pambelom idjä katatahi, tapi belahe akan kahawen, tuntang kadjilek idjä katatahi.

3. Maka karä pandita karäh manjakowong kilau kalawa hong langit; idjä masuman katetek akan olo arä, djetä kilau bintang haradjur katatahi.

4. Maka ikau, o Daniel, tutup karä augh toh, palus tjatjak surat toh sampai katika kahapuse; tä arä olo karäh mariksae, tuntang sondau paham kaharati.

5. Maka aku, Daniel, mitä, itä! aton mendeng hetä duä biti beken, idjä silan batangdanum hila toh, idjä silae hila kanih.

6. Iä tä hamauh dengan idjä hapakaian pista, idjä mendeng hundjun batangdanum tä: Kilen katahie hindai, sampai kahapus karä talo heran tä?

7. Maka aku mahining augh idjä hapakaian pista tä, idjä mendeng hundjun batangdanum tä; iä manggatang lengäe duädua manintu langit, tuntang sumpah manjewut Iä, idjä belom katatahi, katahie tä sampai idjä wajah, tinai duä wajah, tinai satengah wajah; amon kadarai utus olo idjä brasih tä terai, tä karä talo tä karäh lepah tulus.

8. Aku mahining tä, tapi aku djaton haratie; maka koangku: O Tuhangku, kilen kadjariae karä talo tä tinai?

9. Maka koae: Terai bewäi, o Daniel; krana karä augh toh djari inutup tuntang intjatjak, sampai katika kahapuse.

10. Arä olo karäh imprasih, tuntang impalamos, imuti; tapi karä olo parajap karäh marajap hantä; dialo idjä biti olo parajap karäh harati tä, tapi olo pintar karäh harati tä.

11. Maka limbah katika, amon parapah idjä haradjur tä inganan, tuntang talo kadjilek, talo pangarak tä djari indähen, karäh sakojan duä ratus djalatien pulu andau.

12. Salamat olo tä idjä mentai, tuntang sampai sakojan telo ratus telo pulu limä andau.

13. Tapi ikau, lius bewäi, njamah kahapus tä sampai; krana ikau akan malajan, sampai ikau misik tinai huang bagim, intu kahapus karä andau.

SURAT NABI

H O S E A.

BAGI I.

Karajap tuntang hukum olo Israel inapengan.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai Hosea, anak Beeri, kahum pangereng Usia, Jotam, Aghas tuntang Hiskia, radja Juda tä, kahum pangereng Jerobeam, anak Joas, radja Israel tä, — (2.*Radja* 14,23.)

2. Amon Jehowa manampara hakotak dengan Hosea, maka iä hamauh dengae: Lius, duan sapangan indu sawam, tuntang anak lontäi tä; krana hapus tanah toh habandong paham manangkalau Jehowa.

3. Maka iä lius, manduan Gomer, anak Diblaim; djetä batihi, palus manak hatuä.

4. Maka Jehowa hamauh dengae: Sewut arae Jisreel; krana hindai isut, maka aku handak manuntut utang daha ain Jisreel intu ungkup Jehu, tuntang mampaterai karadjaan bara utus Israel. — (2.*Radja* 10,30.)

5. Katika tä aku handak mamolek panah ain Israel hong padang Jisreel.

6. Maka iä batihi tinai, manak bawi; tä iä hamauh dengangku: Sewut arae Loraghama, (*idjä djaton iasi.*) krana aku djaton handak masi ungkup Israel hindai, tapi toto aku handak mindah manganan iä.

7. Tapi ungkup Juda handak iasiku, tuntang handak maliwus iä awi Jehowa, Hatallaa ajue; aku djaton handak maliwus iä hapan panah, atawa padang, atawa parang, atawa hadjaran tuntang olo idjä mukonge.

8. Maka amon iä djari mampaterai Loraghama manusu, tä iä batihi tinai, manak hatuä.

9. Maka iä hamauh: Sewut arae Loami, (*idjä dia ungkupku,*) krana keton djaton indu ungkupku hindai, tä aku kea djaton handak akan keton.

10. Tapi karä panakan Israel karäh kea kilau baras hong saran tasik, idjä djaton taratakar taraisä; maka karäh djadi, intu äka, idjä hetä djari insuman akae: keton djaton djalahan ajungku! — hetä kea karäh insuman akae: keton toh anak Hatalla idjä belom! — (*Rom.*9,26.)

11. Tinai ungkup Juda tuntang ungkup Israel karäh imumpong hindjä, tä äwen karäh mamenda Radja idjä, tuntang manalih bara hapus petak; krana andau hong Jisreel tä karäh hai.

12. Katika tä sewut karä paharia keton Ami, (*ungkup ajungku,*) tinai karä betau keton Raghama. (*Idjä iasi.*)

BAGI 2.

Israel buah hukum, basa iä djari mangarak djandjin Hatalla dengae; tapi Hatalla handak mampendeng djandji akae tinai.

1. Takan, hanjaing dengan indu keton, suat iä, basa iä djaton sawangku, tuntang aku djaton banae hindai. Seho iä manganan karä kandjie bara baue, karä kabudjoke bara helat tusue.

2. Uka ila aku mengkak pakaiae lowailabaia, tuntang mawi iä kilau intu andaue inakan; toto, manampa iä kilau petak boang, kilau petak ngarising, palus mampatäi iä awi kateah belaie;

3. Palus djaton masi karä anake hindai, basa äwen tä anak sarau bewäi.

4. Krana indue magon habandong, idjä manihi iä paham karajap gawie; krana iä hamauh: aku handak omba karä bandongku, idjä manenga akangku tepong tuntang danum, bulun tabiri, pista, undus tuntang talo ihopku. — (*Jer.*44,17.)

5. Tagal tä, toto, aku handak mangampeng djalae hapan duhi, tuntang mamagar hasansila, sampai iä djaton tau supa djalae.

6. Iä karäh manggoang karä bandonge, tapi djaton sondau äwen; iä karäh manggau äwen, tapi djaton supa; tä iä karäh hamauh: aku handak hagoet buli banangku idjä helo, krana aku katika tä mangat bara katontoh.

7. Krana iä djaton handak mangaku, aku toh idjä djari manenga akae gendom tä, tuntang anggor, tinai undus, tuntang djari mamparä salaka bulau akae, idjä djari hapae mahormat Baal.

8. Tagal tä aku handak haluli, palus manduan karä gendomku intu puna katikae, tuntang anggorku tä intu tukas wajahe, tinai mansuwit bulun tabiri tuntang pista ajungku, idjä hapae manutup kahawäe.

9. Toh aku handak mukäi karajape intu matan karä bandonge, idjä biti mahin dia akan maliwus iä bara lengängku.

10. Aku handak mampaterai karä karamie, karä andau hai, karä totok bulan ai, karä sabat ai, toto, lepah karä wajahe hai idjä inukas tä.

11. Aku handak marusak batanganggor tuntang korma ai, idjä tahiu tä iä hamauh: djetä puna lalohku, idjä inenga karä bandongku akangku. Tapi aku handak mawi djetä mandjadi kajuan, karä meto bariar hong padang karäh kuman djetä.

12. Tumon tä aku handak mamaläh mawi iä tagal karä andau Baal tä, idjä akae iä djari manotong garo, tuntang mambungas arepe hapan lawong bulau, tuntang saling ujate, tinai iä djari hagoet manuntut karä bandonge, tapi aku djari ingalapeae, koan Jehowa.

13. Tinai aku, toto bitingku handak mangatau iä, mimbit iä akan täka benjem; hetä aku handak hakotak dengae tumon atäie.

14. Aku handak manenga akae karä pambulan anggor ai bara hetä kea, tinai djanah Aghor tä indu bauntonggang kaharape; hetä iä karäh manjanji kilau metoh katabelae, metoh andau iä harikas bara tanah Misir.

15. Maka intu andau tä karäh, koan Jehowa, ikau manjewut aku: o banangku! djaton ikau manjewut aku hindai: o Baal ajungku!

16. Krana aku handak manganan aran Baal tä bara njamae, sampai arae djaton akan injewut hindai.
17. Maka andau tä aku handak manampa djandji akan äwen tä dengan karä meto bariar hong padang, tuntang karä burong penda langit, tinai dengan karä talo hagoet hong petak; tuntang aku handak mamelek panah, padang dengan karä ganggaman parang, manganan tä bara petak, tuntang manjanang äwen tä melai.
18. Aku handak mamopoh ikau akangku akan palus katatahi; toto, aku handak mamopoh ikau akangku hapan katetek tuntang kabudjur, hapan kasajang tuntang karä asi;
19. Toto, huang kapertjaja aku handak mamopoh ikau akangku, tä ikau karäh kasene Jehowa.
20. Maka karäh, intu andau tä kea, aku handak mamberkat ikau, koan Jehowa; aku handak mamberkat langit, djetä akan mamberkat petak;
21. Palus petak akan mamberkat gendom, anggor tuntang undus, tinai talo tä karäh mamberkat Jisreel.
22. Aku handak managalan iä akangku hong petak, tuntang handak masi iä idjä Loraghama tä; aku handak hamauh dengan Loami: ikau toh ungkup ajungku; — tinai iä karäh tombah: joh Hatallangku!

BAGI 3.

Hatalla handak manduan olo Israel akae tinai.

1. Maka Jehowa hamauh dengangku: Lius sindä tinai, katau olo bawi tä, idjä alo banae sinta iä mahin habandong kea, kilau Jehowa kea sinta ungkup Israel, tapi äwen manjalang akan hatalla beken, tuntang mipen sarangan basuang anggor.
2. Tä aku manduan iä akangku hapan limäwalas ringgit, tinai tangah duä homer seora.
3. Koangku dengae: Tahi andaue toh ikau akan mentai aku, äla habandong, äla kea manjoho olo hatuä manggapi ikau, tinai aku kea handak kalotä dengam.
4. Krana utus olo Israel tahi karäh melai djaton radjae, djaton mantiro, djaton parapahe, djaton hampatong dewae, djaton badju puko, djaton kea ramon dewa. — (2.*Kron*.15,3.)
5. Limbah tä utus olo Israel karäh hobah, manggau Jehowa, Hatallae, tuntang Dawid, radjae: haiak marawan äwen tä karäh manalih Jehowa tuntang asie, intu lawin karä katika. — (*Jer*.30,9.)

BAGI 4.

Olo Israel tuntang karä imam impudji.

1. Hining augh Jehowa, keton panakan Israel! krana Jehowa aton bukun kalaite dengan olo idjä mukong tanah toh, basa djaton kabudjur, djaton kadjoha, djaton kaharati tahiu Hatalla hong tanah toh;
2. Baja sapa, tandjaro, puno, takau, kandji babewäi sasar sabak, äwen tä sawoh, tuntang utang daha hatontong.
3. Tagal tä tanah tä karäh ungiungin, karä olo idjä hetä ka-

räh meher, tuntang karä meto
hong padang, karä burong penda
langit; toto karä lauk tasik kea
karäh mahin imparusak.
4. Tapi brangai, äla idjä biti
manjaing mampudji kolae; krana
olo utus ajum tä sama kilau äwen
idjä hanjaing dengan imam horan.
5. Tagal tä ikau karäh halelek
handahandau, tuntang karä nabi
akan balongkang hindjä ikau hamalem;
aku handak mampalomos
indum.
6. Djalahan olo ajungku djari
rusak, basa iä djaton bara kaharati.
Basa ikau djari manganan
kaharati, maka aku kea djari manganan
ikau, sampai ikau djaton
indu imamku hindai; basa ikau
djari ngalapean Torat Hatallam,
maka aku kea handak ngalapean
karä anakm.
7. Sasar äwen djari imparä,
sasar äwen djari badosa dengangku;
tagal tä aku handak manambalik
horumate indu kahawäe.
8. Æwen basura kuman parapah
tagal dosa ain djalahan olo
ajungku, atäi genep bitin äwen
tä haus kadarhakan olo.
9. Tagal tä, sama kilau olo
arä, kakai kea kadjarian imam;
aku handak mamaläh karä djalae
intu iä, tuntang manjulang karä
gawie akae.
10. Æwen tä karäh kuman, tapi
djaton tau besoh; äwen tä karäh
habandong, tapi djaton kea mandahang;
krana äwen djari terai
parihara Jehowa.
11. Kandji, anggor tuntang talo
ihop bahari mampalajau atäie.
12. Djalahan olo ajungku misek
karä hampatong kaju, tetek kaju
akan masuman akan äwen, krana
rogh kandji mampalajang iä, sampai
iä habandong mandjajong arepe
bara Hatallae.
13. Hundjun karä tantan bukit
iä maluput parapahe, hundjun karä
lungkoh iä hagaro, tinai penda
karä batang ela, lunok tuntang
baringen, basa bahalap kandjungäe.
Tagal tä karä anak keton
bawi akan mandjadi sapangau;
karä popoh keton malontäi.
14. Tuntang djaton kea aku handak
mahukum anak keton bawi,
basa iä habandong, atawa popoh
keton, basa iä malontäi: basa keton
kea mambaris arep keton akan
habandong, tuntang maluput parapah
hajak idjä kapala lontäi.
Krana utus olo gila tä puna blaku
djara.
15. Maka amon ikau, o Israel,
tantai handak malontäi, tä äla
Juda tamput tiwas. Æla keton
talih Gilgal, äla tanggoh Betawen,
tinai äla sumpah: belom
Jehowa.
16. Krana Israel mangidjak kilau
sapi basiak, toh Jehowa kea
manalua iä kilau anak tabiri murep
hong äka ganagana.
17. Epraim djari mamutus arepe
akan dewa; toh, naughe iä bewäi.
18. Æwen djari manatelan arepe
haliai, nakara mihop, habandong;
karä tuan ajue idjä kianat maradjin
aughe: tenga!
19. Riwut karäh mamasong iä
intu palapase, äwen tä karäh mahamen
tagal karä parapahe.

BAGI 5.

Hakum inamnta akan duä karadjaan olo Israel.

1. Hining augh djetoh, karä

imam; senäh, hapus ungkup Is-
rael, tuntang tamäan tä akan pin-
dingm, o hapus ungkup radja!
karä hukum toh puna akan keton,
keton, idjä kilau djarat hong Mis-
pa, tuntang kilau djaring idjä
inenan hong Tabor.
2. Olo palangkah tä paham
mampatäi; tapi aku handak indu
hukum äwen samandiai.
3. Tawangku bewäi Epraim, Is-
rael djaton basilim intu aku; ta-
wangku ikau, o Epraim, habandong,
tuntang Israel djari kihal.
4. Æwen djaton manukas ga-
wie, mangat hobah intu Hatallae,
krana rogh kandji tä huang atäie,
iä djaton tawan Jehowa.
5. Tagal tä kadjohon Israel ma-
njaksi intu baue; maka Israel tun-
tang Epraim karäh balongkang
awi kadarhakae, tinai Juda kea
karäh balongkang haiak iä.
6. Katika tä haiak mimbit ta-
biric tuntang sapie äwen tä ka-
räh manalih, manggau Jehowa,
tapi djaton sondau; krana iä djari
mules arepe malihi äwen.
7. Æwen tä djari marajap Je-
howa, krana iä djari manak anak
sarau, tagal tä totok bulan karäh
kuman iä tuntang hapus bagie.
8. Pahiau sarunai hong Gibea,
pahiau tä hong Rama, ambo la-
hap hong Betawen, hila likutm,
o Benjamin.
9. Krana Epraim karäh indu
karusak intu andau hukum ajue;
marak karä hamputan Israel aku
djari masuman talo idjä toto.
10. Karä mantir Juda djari sama
kilau olo idjä mindah toros tana;
aku handak manampohak kasangit-
ku kilau danum hundjun olo tä.
11. Epraim ihadjadjuan, iä ira-
mok tumon kapatute; krana iä
djari handak kalotä, tantai iä
manuntut hadat matekiapi.
12. Tagal tä aku kilau gagat
akan Epraim, tuntang kilau bu-
sok akan ungkup Juda.
13. Sana Epraim mitä perese,
tuntang olo Juda mitä bahae, tä
Epraim manalih Asur, tuntang
manjoho sarohae tanggoh radja Ja-
reb; tapi kwäka iä tau mampakä-
läh keton, tuntang manutamba
mampahalit bahan keton!
14. Krana aku handak kilau si-
nga basiak akan Epraim, kilau
singa gantjang akan ungkup Juda.
Aku, bitingku handak mamisak
palus hagoet, aku handak manam-
put, tuntang djaton idjä maliwus.
15. Aku handak hagoet buli
äkaku, sampai äwen mangaku arepe
tiwas, tuntang manggau baungku;
metoh kadjakäe buah iä, tä iä ka-
räh manggau aku haiak djadjewu.

BAGI 6.

Hukum Hatalla karäh madjok ole Israel hobah.

---

1. Has, ita handak buli Je-
howa; krana iä djari mamisak ita,
iä kea karäh mampahalit ita; iä
djari mamukul ita, iä kea karäh
mameteng himang ita.
2. Limbah kaduä iä handak mam-
belom ita; intu andau telo iä ka-
räh mampisik ita, mangat ita ka-
räh belom intu baue.
3. Tä ita karäh mangasene tun-
tang manuntut mangat katawan
Jehowa, idjä palembute kilau amon
langit mahindang; kilau udjan iä
karäh manalih ita, kilau udjan
mukäi tihin talo, idjä mambisa
tana.

4. Narai patut gawingku dengam, o Epraim? narai patut gawingku dengam, o Juda? Krana asi, idjä handak ilalusku intu keton, karäh kilau baunandau haiak djadjewu, kilau ambon malentäh haiak djadjewu.

5. Tagal tä aku djari manarah äwen tä hapan karä nabi; aku djari mampatäi äwen hapan augh njamangku, mangat karä hukum ajum lembut kilau kilat.

6. Krana aku mangilak asi, djaton parapah, tuntang aku radjin olo kasene Hatalla paham bara parapah idjä ingähu. — (1.*Sam.* 15.22.)

7. Tapi olo tä djari malangkah djandji sama kilau Adam; hetä iä djari marajap aku. — (1.*Mos.*3, 6.)

8. Gilead tä kilau lewun olo darhaka, iä harumur hadjadjakan daha.

9. Kilau kawan bigal idjä mimpa olo, kakai ungkup imam tä; äwen tä mampatäi hong djalan akan Sighem; toto, iä tantai kianat darhaka haliai.

10. Aku mitä talo kihal haliai hong human Israel; hetä Epraim habandong, Israel djari kihal.

11. Tinai awi Juda kea karäh lembut talo inggetem akam, amon aku karäh paterai olo ajungku tawanan.

BAGI 7.

Karä kihal Israel tä.

---

1. Amon aku handak manatamba Israel, kadarhakan Epraim bukäi toto, tuntang karajap Samaria, krana äwen panandjaro. Maling tamä hetä, tuntang bigal mangumbang intu ruar.

2. Tinai äwen djaton mangumang hong atäie aku toh mingat karä kadarhakae; toh karä gawie akan mangapong iä, krana djetä uras intu baungku.

3. Æwen mampahandjak radja hapan karajape, tuntang karä mantir hapan tandjaroe.

4. Uras iä pahabandong; äwen kilau tannur idjä intokan tukang panjumap; iä terai bewäi bara iä mopet teponge, sampai djetä djari uras iragi.

5. Djetoh andau hai ain radjan ita, koae: tä karä mantir manggila arepe awi anggor; tä iä mandjudju lengäe haiak karä olo parajap.

6. Krana iä manjuang atäie, kilau tannur, hapan karä tipue; tukang panjumap ai batiroh hapus alem, maka haiak djadjewu njalae gandagandang.

7. Æwen handiai tä blasut kilau tannur, iä kuman karä hakime, karä radjae halongkang, dialo idjä biti marak olo tä, idjä mantehau aku.

8. Epraim mäwoi arepe dengan karä utus olo; Epraim kilau sarabi idjä djaton imbalik.

9. Olo beken kuman kwasae, tuntang iä djaton mingate; owae djari urase, tinai iä djaton handak haratie.

10. Tagal tä kadjohon Israel impanjukok intu baue; mahin djaton kea olo tä kobah intu Jehowa, Hatallae, tuntang djaton manggau iä limbah karä talo tä.

11. Krana Epraim kilau burong dara idjä midar, idjä djaton bara atäie; ombeombet äwen mangahau

Misir, ombeombat äwen manalih
Asur.
12. Tapi amon äwen tä hagoet,
tä aku manenan djaratku mawi iä,
aku handak mampmohon iä kilau
burong penda langit; aku handak
mahukum iä, kilau djari insuman
akan karä äwen.
13. Pajah iä! krana iä djari ma-
ugedjau arepe bara aku; karusak
akae! krana iä djari malangkah
aku. Aku pahias bewäi maliwus
äwen, tapi iä hakotak tandjaro
mawi aku.
14. Tuntang djaton kea iä ma-
ngahau aku toto atäie, metoh iä
ugalabawä hundjan sasuroe; iä
hapumpong blaku gendom tuntang
anggor, tapi iä parisang dengang-
ku.
15. Aku djari madjar äwen, tun-
tang mampaabas lengäe, tapi iä
mangarangka kapapa mawi aku.
16. Æwen „mules arepe, tapi
djaton masintu Idjä pangkahai
tä; äwen kilau panah idjä manja-
hanja. Tagal tä karä mantire akan
halelek awi padang tagal kadjo-
hon djelae. Djetä indu katawahe
hong tanah Misir.

BAGI 8.

Musoh atoh damah.

1. Ingkes sarunai intu totokm!
iä dumah kilau burong masar ma-
wi human Jehowa, basa äwen tä
djari malangkah djandjingku, tun-
tang djari undur bara Toratku.
2. Tä äwen karäh mangahau
aku: joh Hatallangku! ikäi, olo
Israel, kasene ikau.
3. Tapi Israel djari manggian
kahalap, tagal tä musoh akan ma-
njasah iä.
4. Æwen djari mangkat radja,
tapi manalikut aku; iä djari mang-
kat karä mantir, tapi aku djaton
djari katawan tä; salaka bulaue
djari inampa äwen akan hampatong
dewae, maugat iä toto impalomos.
5. Anak sapim tä, o Samaria,
djari manggian ikau; kasangitku
djari hasep mawi iä. Kilen kata-
hie iä djaton maku impraasih? —
(1.*Radja*12,28.)
6. Krana hampatong tä bara
Israel kea; kamasan djari manam-
pae, djetä djaton hatalla; tapi
djetä akan mandjadi tunek talo,
iä tä anak sapi ain Samaria tä.
7. Krana olo tä djari manawur
riwut, talo badjea karäh ingge-
teme; ramon tanae lepah rampar,
tuntang karä haringe mapis, tinai
paribasa djetä basuang, maka olo
beken karäh kumae.
8. Israel kinan lepah; toh äwen
intu marak karä olo kapir kilau
sarangan idjä indjilek olo.
9. Krana äwen tä djari tang-
goh Asur, kilau kalidai hutan
idjä lajang kabuate; olo Epraim
djari malaloh bandonge.
10. Toh, basa äwen malaloh arä
utus olo kapir, maka aku handak
mamumpong olo tä kea mawi iä:
toto, äwen tä karäh sasar isut
awi kararat radjan karä mantir tä.
11. Basa Epraim djari mamparä
karä mesbeh hapae badosa, maka
karä mesbeh tä indu dosa kea
akae.
12. Aku manjurat akae karä un-
dangundangku idjä kapala baha-
lap, tapi djetä inggaräe kilau adjar
sala.
13. Indu parapahe, kilau mane-
nga akangku, äwen mampatäi meto,

tapi iä kumae; Jehowa djaton mangilak djetä. Toh Iä handak mingat karajape, tuntang manjulang dosae, äwen karäh akan Misir hali.
14. Krana Israel djari ngalapean Idjä djari mandjadian iä, palus mamangun huma akan arepe idjä hai tuntang bahalap, tinai Juda djari mangapal karä lewue awang dähen kotae; tapi aku handak mampait apui mawi karä kotae tä, djetä karäh kuman karä humae awang hai tuntang bahalap.

BAGI 9.

Amon olo arä djari marajap, maka hapus tanah buah hukum.

---

1. Æla handjak, o Israel! äla manangkadjok kilau karä utus olo; krana ikau habandong malihi Hatallam, ikau mangilak laloh hong karä karaian gendom.
2. Tapi karaian tä tuntang pälses anggor djaton akan mambelom äwen tä, tuntang anggor karäh tapas akae.
3. Æwen djaton karäh melai hong tanah Jehowa, tapi Epraim akan buli Misir, tinai äwen karäh kuman talo pali hong tanah Asur.
4. Hetä äwen djaton tau maluput parapah talo ihop akan Jehowa, hapan anggor ai, tinai djetä djaton kea manis akae. Karä parapahe karäh akan äwen kilau panginan olo manatum; karä olo idjä omba kumae karäh pali; krana tepouge brangai akae bewäi, djetä djaton akan tamä human Jehowa.
5. Tä, narai gawin keton hong karä andau hai idjä inukas tä, hong pesta ain Jehowa?
6. Krana toto, äwen tä nihau awi karusak; Misir karäh mamumpong äwen, Mop karäh mangubur iä; humae idjä äka salakae tä karäh ngalambo duhi, tuntang unak karäh hong karä pasahe.
7. Andau pamaläh djari sampai, andau panjulang djari dumah, olo Israel karäh mangkemäe. Karä nabi uras gila, karä olo idjä äka rogh uras njanjau; tagal kapaham kadarhakam kalait tä kea paham.
8. Epraim horan toto manonggo Hatalla, tapi karä nabie tä kilau djarat olo pahamburong hong karä djalae, äka kasingi hong human Hatallae.
9. Æwen djari tangkalau marusak arepe, kilau intu andau Gibea. Iä handak mingat kadarhakan äwen, Iä handak mamaläh karä dosae. — (*Hak.*19,15.)
10. Aku djari sondau Israel kilau bua anggor hong padang tünis benjem; aku mitä karä tato keton kilau bua idjä solake hong batang sikon; tapi rahian äwen manalih Baalpeor, iä manatelan arepe intu talo matekiapi tä, tuntang iä sasar sama kakihale kilau bandonge tä. — (4. *Mos.*25,3.)
11. Tagal tä kahain Epraim karäh nihau trawang kilau burong, bara iä inakan, bara knain indue, bara iä inihi.
12. Alo iä mambelom anake, tapi aku handak marampas äwen bara iä, sampai äwen djaton sondau intu marak olon. Toto, pajah äwen, amon aku djari mindah bara iä!
13. Epraim tä, amon aku manampajahe palus sampai Tirus, toto

djari imbul hong äka bahalap, tapi Epraim akan mamplua karä anake akan olo pamuno.
14. Tenga akae, o Jehowa! Narai handak inengam akae? Tenga akae parnakan idjä mangelus anake, tuntang tusu idjä keang.
15. Karä kadarhakae tä puna hong Gilgal, hetä aku djari basingi iä tagal kadarhakan gawie; aku handak manganan äwen bara humangku, aku djaton handak mangilak iä hindai; karä mantir ajue uras balekak.
16. Epraim djari iawi, uhate djari keang, iä djaton akan mamua tinai. Alo iä manak hindai, tinai aku handak mampatäi bua knaie tä, idjä äka karadjie.
17. Hatallangku handak manganan iä, basa olo tä djaton maku tarima aughe; djadi, olo tä karäh kumbangkambanga marak karä olo kapir.

BAGI 10.

Ingaingat kadjarian keton, hobah!

---

1. Israel tä batang anggor idjä puna manalahäi buae, tuntang buae sama kilau iä. Sasar arä buae, sasar haream mesbeh inampae, tumon kasiwoh petake äwen radjin mampendeng hampatong dewa.
2. Atäie mambudjok arepe; toh äwen karäh rusak. Iä karäh manjila karä mesbeh äwen, tuntang marusak karä hampatong dewae.
3. Krana toh äwen karäh hamauh: ita djaton bara radja; krana ita djaton mikäh Jehowa; toh, kanduen ita radja tinai?
4. Æwen manjewut aughhaiang, sumpah tandjaro inggaräe hadjandji; tagal tä hukum karäh labat kilau ipu hong hapus tanae.
5. Olo Samaria karäh taräwen tagal anak sapi hong Betawen tä; krana olo ai karäh manatum tagal iä, karä imam ai karäh marapitan arepe manangis tagal kahaie, basa djetä djari nihau bara iä.
6. Toto. djetä karäh tampat akan Asur, indu panenga akan radja Jareb; tumon tä Epraim karäh njukok, Israel karäh mahamen tagal karä tiroke.
7. Krana radja Samaria djari nihau kilau buräh danum.
8. Karä äka gantong hong Awen, äka dosan Israel tä, karäh imparusak lomos; duhi tuntang unak karäh lembut hong karä mesbeh äwen; tä olo tä karäh hamauh dengan karä bukit: tutup ikäi! — tinai dengan karä lungkoh: enjet ikäi!
9. Bara andau Gibea tä ikau haradjur badosa, o Israel; hetä iä magon dähen; tapi kilau klahi hong Gibea, idjä mawi ungkup olo bingkok tä, djaton akan mantakan iä;
10. Malainkan toto huangku aku handak mamasong iä, tuntang karä utus olo akan hapumpong mawi äwen, amon aku mamasong äwen tagal anak sapie duä tä.
11. Epraim puna kilau sapi tabela, idjä radjin mihik; aku handak mugar tekoke idjä bahalap tä; aku handak mandjarat Epraim intu luku, Juda akan maluku, tuntang Jakob akan manjarak akae.
12. Tawur katetek akan keton, tuntang getem asi; alan tana taheta, basa toh puna katika mangat manggau Jehowa, sampai iä du-

mah, mudjan katetek akan ke-
ton.
13. Krana keton djari malan
kadarhaka, tuntang djari mangge-
tem karajap, haiak djari kuman
bua tandjaro; krana ikau djari
harap djalan aim bewäi, tuntang
kutoh karä pangkalimam.
14. Tagal tä lalento paham karäh
lembut marak karä olo ajum; karä
kotam karäh rusak, kilau Salman
djari marusak Betarbel metoh an-
dau parang, metoh indue tuntang
anake ilitek.
15. Kakai Betel karäh mawi ke-
ton kea tagal kutoh kaharhakan
keton, sampai radjan Israel gap
rusak haiak djadjewu.

BAGI 11.

Hatalla handak masi olo Israel, tuntang mobah atäie.

1. Metoh Israel tabela aku
djari mangilak iä, aku djari ma-
ngahau anakku bara Misir.
2. Tapi amon äwen ingahau,
iä mules baue hadari, palus malu-
put parapahe akan Baal, tuntang
hagaro akan hampatong dewa.
3. Tinai aku madjar Epraim
manandjong, tuntang mandating
mian iä, tapi äwen djaton mingat
aku idjä mampakäläh iä.
4. Aku ngagalan iä hapan tali
tumon olon, hapan peteng sinta,
tuntang mandohop iä mananggong
ugare idjä intu tekoke, tinai aku
mampahupan manenga panginan
akae;
5. Mangat äla iä buli Misir ti-
nai. Tapi toh Asur karäh indu
radjae, krana äwen djaton maku
hobah.
6. Toh padang karäh melai dähen
hong karä lewue, mamparusak karä
huite, tuntang kuman iä lepalepah,
tagal karä pikire.
7. Krana olo ajungku magon
malihang arepe, mules bara aku,
alo iä ingahau injoho mendeng,
maka djaton idjä biti handak.
8. Kilen gawingku dengam, o
Epraim? tau aku manjaragh ikau,
o Israel? tau aku mawi ikau ki-
lau Adama, tuntang manjama ikau
dengan Seboim? Tapi angat atäiku
tambalik huang aku, karä asingku
hasep! —(1.*Mos.*19,24.*Jer.*31,20.)
9. Aku djaton handak mala-
lus kalason kalaitku; aku djaton
handak marusak Epraim lepah:
krana aku Hatalla, djaton djaka
olon, aku Idjä brasih tä hong
bentok ikau, tuntang aku djaton
handak dumah siasiak.
10. Æwen karäh omba manun-
tut Jehowa, tuntang Iä karäh nja-
kungkong kilau singa; djadi, amon
iä njakungkong, tä karä äwen
bara hila barat karäh manalih gen-
djägendjäh.
11. Gendjägendjäh kilau burong
äwen karäh dumah bara Misir,
kilau burongdara bara tanah Asur,
tä aku handak manjoho iä mukong
humae, koan Jehowa.

BAGI 12.

Juda tä beken hindai bara Epraim.

1. Olo Epraim tä mangaliling
aku hapan tandjaroe, tinai ung-
kup Israel hapan tipue babewäi:
tapi Juda magon dähen marentah
hindjä Hatalla, tuntang budjur
dengan Idjä brasih tä.
2. Maka Epraim kuman riwut,

tuntang manggoang riwut timor; manongkang andau iä mandahang tandjaroe tuntang karusak; iä hadjandji dengan Asur, tuntang magah undus akan Misir.

3. Tapi Jehowa patut hanjaing kea dengan Juda, tuntang iä handak mamaläh Jakob tumon djalae, manjulang iä ~~tumon~~ karä gawie.

4. Hong knain indue iä djari manjingkap takir paharie, tinai huang kadjakäe iä djari hatangkarap dengan Hatalla. — (1.*Mos.* 15,22; 32,24.)

5. Toto, iä hatangkarap dengan Malaikat tä, tuntang manang, krana iä manangis musok iä; hong Betel iä djari sondau Iä, hetä Iä djari hakotak dengan ita;

6. Iä tä Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, Jehowa puna arae hapan mingat iä. — (2.*Mos.* 6,3.)

7. Toh, hobah ikau intu Hatallam, haga kadjoha tuntang kabudjur, tuntang entai Hatallam haradjur.

8. Tapi intu lengän Kanaan (*rimae: dagang*) tä puna dasing pamikir, iä radjin manipu.

9. Tinai Epraim hamauh: aku djari tatau, aku djari mulih kutoh ramongku; hong karä satiarku djaton tau sondau kasalan, idjä tau indu dosa.

10. Tapi aku toh Jehowa, Hatallam, bara tanah Misir horan; aku handak manjoho ikau melai hong tingkap tinai, kilau metoh olo hapumpong intu andau hai.

11. Aku handak hamauh dengan karä nabi, aku handak mamparä talo paitä, tuntang hadjamban karä nabi aku handak masanan paribasa.

12. Gilead toto darhaka tuntang uras haiang; hong Gilgal iä maluput sapi parapahe; toto, karä mesbehe kilau tujok batu hong karä tanae.

13. Jakob horan patut hadari akan Padangaram, tuntang Israel manempo tagal olo bawi, manjakatik meto tagal sawae. — (1.*Mos.* 28,5; 29,20.)

14. Tapi rahian Jehowa magah Israel bara Misir hapan nabi, tuntang nabi djari manjakatik iä. — (2.*Mos.* 12,37.)

15. Tapi toh Epraim paham mamparahas iä, tagal tä iä karäh mandjakah mamaat utang dahae akae, idjä puna Tempoe karäh mamaläh tawahe.

BAGI 13.

Olo rusak awi dosa; Kristus mimbit salamat.

1. Horan amon Epraim hamauh, maka olo hagendjäh, iä djari manggatang arepe hong Israel; tapi iä djari tiwas awi Baal, palus matäi.

2. Tapi toh iä sasar magon badosa; salakae djari inampae indu hampatong inoang, ampin dewa tumon kaharatin ai, idjä uras gawin tukang bewäi; tinai iä hamauh tahiu djetä: olo idjä handak maluput parapah akan manjium anak sapi tä.

3. Tagal tä iä awen karäh kilau baunandau handjewu, kilau ambon haiak sawah, idjä palus lilap, kilau tikil hong karaian, tinai kilau asep idjä tambalang bara puna lowang ai;

4. Tapi aku toh Jehowa, Hatallam, bara tanah Misir horan; pa-

tut ikau djaton katawan Hatalla
beken sala bara aku, krana dja-
ton Djurusalamat beken, sala bara
aku.
5. Aku toh djari manampajah
ikau hong padang tunis benjem tä,
hong tanah ngarising haliai.
6. Maka limbah äwen ihaga
buabuah, iä besoh; tinai limbah
äwen besoh, maka atäie mampa-
djoho arepe; tagal tä iä ngalapean
aku. — (5.*Mos*.8,15; 32,15.)
7. Toh aku handak mandjadi
singa basiak akae, kilau harimaung
aku handak mimpa iä intu djalae.
8. Aku handak manantarang iä
kilau bahuang, idjä irampas anake,
tuntang handak mamisak atäie idjä
batekang; kilau singa basiak aku
handak kuman iä hetä; meto basi-
ak hong padang akan mamisak iä.
9. O Israel, ikau kea mampa-
rusak arepm, krana salamatm ti-
kas hong aku.
10. Kwe radjam toh? käläh iä
mahaga ikau hong karä lewum;
kwe karä hakim ajum, idjä dengae
tä ikau pudji hamauh: tenga radja
tuntang mantir akangku?
11. Aku djari manenga radja akam
tuntang kalaitku, tinai manganan iä
huang kasangitku.
12. Kadarhakan Epraim djari ime-
teng, tinai dosae djari ingkes.
13. Kapähä kilau kapähän olo lu-
as karäh mawi iä. Iä puna anak
paleng, djaka dia kalotä, tä iä dja-
ton maku tahi kalotä hong knain
indue, djaton inakan.
14. Tapi aku handak maliwus iä
bara kwasan naraka, palus malapas
iä bara pampatäi. O pampatäi, kwe
buntutm? o naraka, kwe kama-
nangm? Maka kanjasal puna djaton
intu matangku. — (1.*Kor*.15,54.)
15. Krana iä tä batang idjä pa-
mua marak karä paharie; tapi ri-
wut timor, riwut Jehowa karäh
dumah, lembut bara padang tunis
benjem; tä kalie karäh keang, lo-
wang danum ajue karäh teah; djetä
karäh marampas karä panataue,
karä milike idjä äka karadjie.

BAGI 14.

Hobah, krana Hatalla masi olo idjä hobah.

---

1. Samaria karäh rusak, iä dja-
ri parisang, malawan Hatallae:
äwen karäh halelek awi padang,
karä anake akan ilitek, tinai karä
bawie awang batihi injiri.
2. Hobah, o Israel, akan Je-
howa, Hatallam, krana ikau djari
balongkang tagal kadarhakam.
3. Duan karä augh toh akan
keton, tuntang hobah akan Jeho-
wa, sambil hamauh dengae: ampun
karä dosan ikäi, duan ikäi buli
asim, tä ikäi handak maluput pa-
rapah totok biwih ikäi.
4. Asur djaton akan mawat ikäi,
ikäi djaton handak hapan hadjaran
hindai, tuntang djaton hindai han-
dak hamauh dengan tampan lengän
ikäi: keton toh hatallan ikäi. Kra-
na hong ikau bewäi idjä kilau nolä
tä supa asi!
5. Tä aku handak mangabuahe
tinai idjä iä djari malangkah meng-
kak arepe, tuntang karadjin atäiku
aku handak sinta iä, krana kalait
ku djari mules bara iä.
6. Aku handak mandjadi akan
Israel kilau ambon, tä iä karäh
mangambang kilau mawor, tuntang
uhate karäh mansuloh kilau Liba-
non.

7. Edae karäh barangkap, tuntang iä sama kahalape kilau batang undus, ewaue karäh kilau ewau Libanon.

8. Æwen tä karäh buli tuntang mondok penda kandjungäe, haiak mamua bua belom, tinai mangambang kilau batanganggor; tä sewute kilau anggor hong Libanon.

9. O Epraim, narai gawingku dengan karä hampatong dewa hindai? Aku handak marima tuntang manganggulo iä. Aku handak mandjadi akae kilau batang goper idjä lalamanjan; buam karäh lembut bara aku.

10. Æwe idjä pintar? käläh iä harati augh toh; äwe idjä apik? käläh iä mingat tä. Krana karä djalan Jehowa puna budjur; olo-tetek karäh manandjong hong tä, tapi karä olo palangkah karäh balongkang hetä.

SURAT NABI

J O E L.

BAGI 1.

Hukum Hatalla insuman.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai Joel, anak Petuel.

2. Hining augh toh, keton karä bakas, tuntang duan tä akan pinding keton, o karä olo hong tanah! Pudji talo kalotä kahum pangereng keton, atawa djaman karä tato keton?

3. Suman tä akan anak keton, tuntang soho anak keton masanan tä tinai akan anake, tinai anake tä palus akan girir rahian.

4. Idjä katapasan uret, djetä kinan sangkalap, tinai idjä katapasan sangkalap, djetä kinan hampangau, tuntang idjä katapasan hampangau, djetä djari kinan busok.

5. Misik, keton idjä babusau, tangis tatum, o keton handiai idjä pamihop, tagal anggor taheta tä, basa djetä djari irampas bara njaman keton.

6. Krana utus olo djari lembut mawi tanahku, idjä kwasa tuntang djaton taraisä; kasingae kilau kasingan singa, tinai guntume kilau guntum singa bakas.

7. Iä mamparusak pambulan anggorku, tuntang mampalokang iä, karä edae balihi langkoange.

8. Tarahinge kilau budjang bawi, idjä hapakaian bidak tagal bakalbanae matäi.

9. Parapah indu kinan tuntang parapah talo ihop djari terai bara human Jehowa; karä imam, rewar Jehowa tä, pungupungut.

10. Petak djari rusak, tanah ungi-

ungiu, krana karä gendom hapus
rusak, batang anggor djari keang,
batang undus djari blaju.
11. Kaiä olo pamalan mahamen,
karä tukang kabon anggor ma-
nangis tagal gendom tuntang seora,
krana talo inggetem djari nihau ba-
ra tanae.
12. Batang anggor djari keang,
upon sikon djari blaju, tinai ba-
tang dalima tuntang korma dengan
sungkup, karä kaju hong tana uras
djari ngarising, tinai karä kahan-
djak lepah djari nihau bara olo ka-
lunen.
13. Babat kahang, tatum, keton
karä imam, tangis, keton karä tong-
gon mesbeh; tamä keton, tuntang
menter hapus alem hapan bidak, ke-
ton idjä rewar Hatallangku; kra-
na parapah indu kinan tuntang
parapah talo ihop djari induan ba-
ra human Hatallan keton.
14. Tukas andau puasa, uar an-
dau kanjasal, pumpong karä bakas
tuntang olo arä hong hapus tanah
manalih human Jehowa, Hatallan
keton, haiak mangkariak intu Je-
howa.
15. Pajah andau tä! krana andau
Jehowa djari tokep, iä lawo kilau
karusak bara Idjä djaton tikas kwa-
sae tä.
16. Dia panginan djari irampas
bara matan keton? tinai kahandjak
tuntang karantang bara human Ha-
tallan ita?
17. Karä gendom djari maram
hong lepaue, karä gudang djari
rusak, karä djurong bakarak, kra-
na karä gendom djari lepah mu-
nos.
18. Kajah, karä meto munguh!
karä kawan sapi kilau njanjau, ba-
sa djaton talo urepe, tinai karä
kawan tabiri meher kea.
19. Intu ikau aku mambo augh-
ku, o Jehowa, krana apui djari
manjeha mampalepah karä talo urep
hong padang, tuntang njalae djari
mangähu karä kaju hong tana.
20. Karä meto bariar hong pa-
dang kea mangkariak intu ikau,
krana karä tahasak danum djari te-
ah, tuntang apui djari manjeha ka-
rä talo urep hong padang.

BAGI 2.

Andau pangkahai Tuhan insuman; ti-
nai djandjin Rogh brasih karäh inusuh.

---

1. Pahiau sarunai hong Sion,
ambo augh irak hong bukitku
idjä brasih; patut karä olo hong
tanah gendjägendjäh, krana andau
Jehowa lawoh dumah, iä djari to-
kep.
2. Djetä andau idjä kalam, ka-
put, andau hambon, kudap pidjem;
djetä kilau talo sawah tajap karä
bukit; iä tä utus olo bakapal idjä
kwasa, tumon djaton pudji dja-
man horan, tinai djaton kea ha-
rian dapit sampai katatahi girir-
manggirir.
3. Helo baue aton apui panje-
ha, tinai njalae intu likute; helo
baue tanah kilau kabon bahalap,
tapi intu likute kilau padang keang
kamahau, tuntang djaton kea talo
tau mahakan olo tä.
4. Ampie kilau ampin hadjaran,
iä hadari kilau olo idjä hapan
hadjaran.
5. Iä dumah hakadjokadjok karä
tantan bukit, gotogotok kilau ku-
toh kareta, meramerat kilau nja-
lau apui idjä manjeha tampilai,
kilau tawon olo karäan karäe, idjä
tatap akan parang.

6. Karä utus olo karäh djunnga intu baue, baue samandiai karäh kalas.

7. Kilau pangkalima olo tä karäh manaradjang, kilau olo parang iä karäh manamä kota; genep biti äwen tä karäh hagoet maradjur tintun baue, tuntang djaton mahiwang panggoete.

8. Djaton idjä biti karäh mahupi maur kolae, tapi genep biti karäh hagoet maradjur tintun baue; alo iä buah ganggaman, djaton kea iä bahimang.

9. Iä karäh mangumbang lewu, iä karäh hadari hundjun karä kota, iä karäh tamä karä huma; iä karäh tamä hetä mahoroe badjakan, kilau bigal.

10. Petak halujak intu baue, langit honggä; matanandau tuntang bulan babilem, karä hintang belep sangkowonge.

11. Jehowa karäh mambo aughe helo baun kawan parang ai; krana kawae tä bakapal haliai, tuntang kwasa, malalus aughe; krana andau Jehowa tä toto babehat tuntang bakaikäikäh; äwe tau manahan djetä?

12. Tapi magon toh kea koan Jehowa: Hobah intu aku hapuhapus atäi keton, tuntang puasa, manangis, manatum. — (*Esegh.* 33,11.)

13. Rabit atäi keton, äla klambi, tuntang toto hobah intu Jehowa, Hatallan keton; krana iä puna pamasi panjanjang, pandjang atäie tuntang paham sintae, tinai iä murah mangarajau tagal tjalaka. — (2.*Mos.*34,6.)

14. Ajaajau iä handak mangarajau tinai, tuntang mampalembut berkat rahian, akan parapah indu kinan tuntang parapah talo ihop, akan Jehowa, Hatallan keton.

15. Pahiau sarunai hong Sion, tukas andau puasa, nat andau kanjasal;

16. Pumpong olo arä, presih karä olo, kampeleng karä bakas; tampunan karä anak olo awang manusu kea; bakalbanä akan blua bara karonge, tuntang popoh bara äkae batiroh.

17. Soho karä imam, rewar Jehowa tä, manangis helat parantaran dengan mesbeh, tuntang soho iä hamauh: o Jehowa, pasi olo ajum, äla manjaragh idjä puna hagim tä akan kahawen, sampai olo kapir hababaka iä. Krana bahen karä utus olo akan hamauh: kwe toh Hatallae?

18. Tä Jehowa karäh mangabehu tagal tanahe, tuntang manjanjang olo ajue.

19. Jehowa karäh tombah, tuntang hamauh dengan olo ajue: Toto, aku manenga gendom akan keton, tinai anggor tuntang undus, mangat keton besoh awi tä. Djaton hindai aku handak manjaragh keton akan impahawen marak olo kapir.

20. Aku handak maharak iä, idjä bara hila utara tä, kedjakedjau bara keton, palus manganan iä akan tanah idjä ngarising tuntang benjem, tapakae sampai danau hong timor, tinai tantanepe sampai tasik lombah hong barat; ewau karame tuntang kabewaue karäh lembut; krana karä gawie djari pahalau.

21. Æla mikäh, o tanah, handjak tuntang rindang, krana Jehowa djari malalus talo hai.

22. Æla mikäh, o karä meto padang, krana karä äka urep hong padang karäh mampalembut oru taheta tinai; tinai karä kaju akan

mamua, batang anggor tuntang si-
kon karäh mandjari paham.
23. Maka keton, joh kara anak
Sion, handjak rantang tuntang rin-
dang intu Jehowa, Hatallan keton;
krana iä handak manenga akan ke-
ton Guru tä iadu katetek, tinai
iä handak malaboh udjan akan ke-
ton, udjan idjä helo tuntang idjä
mukäi tihin talo, hong bulan idjä
solake. — (*Jes.*61,10.)
24. Nakara karä karaian kontep
gendom, tinai pähes karäh ma-
murai awi anggor tuntang un-
dus.
25. Kakai aku handak mamaläh
akan keton karä njelon talo lepah
kinan sangkalap, hampangau, bu-
sok, tinai uret, kawangku idjä
bakapal tä, idjä djari injohoku ma-
rak keton.
26. Mangat keton kuman ombe-
ombet sampai besoh, haiak manara
aran Jehowa, Hatallan keton, idjä
heraheran gawie dengan keton; olo
ajungku djaton akan mahamen hin-
dai palus katatahi.
27. Tuntang keton akan kasene,
aku toh aton intu bentok olo Is-
rael, aku, Jehowa, puna Hatallan
keton, djaton beken hindai; olo
ajungku palus katatahi djaton akan
mahamen.
28. Maka limbah tä karäh, aku
handak manusuh Roghku hundjun
karä isi, tä anak keton hatuä ba-
wi karäh manudjum, tinai bakas
keton karäh nupi, tuntang pam-
budjang keton karäh aton paitäe
mitä perkaran Hatalla. — (*Guhw. Ras.*2,16.)
29. Toto, hundjun karä djipen
hatuä bawi kea aku handak manu-
suh Roghku hong andau tä.
30. Tuntang aku handak ming-
kes talo heran hong langit, tinai
hundjun petak; daha, apui tuntang
kangkawul asep.
31. Matanandan karäh hobah man-
djadi kaput, tinai bulan kilau da-
hai, helo bara paäumah andau Je-
howa, idjä hai tuntang bakakai-
käh tä.
32. Maka karäh, genep olo idjä
blaku intu aran Jehowa, karäh
injalamat. Krana hong bukit Sion
tuntang intu Jerusalem karäh aton
kaliwus, tumon djari auga Jehowa,
tinai akan karä asan olo tä, idjä
karäh ingahau Jehowa.

BAGI 3.

**Ungkup Hatalla karäh imberkat keto-
tahi, tapi karä musohe akan rusak.**

1. Krana toto, intu andau tun-
tang wajah tä kea, amon aku pa-
terai Juda tuntang Jerusalem tawa-
nan,
2. Tä aku handak mamumpong
karä olo kapir, tuntang magah iä
akan djalah Josapat, palus hetä
aku handak mahukum olo tä tagal
djalahan olo ajungku, tagal Israel,
idjä puna bagingku, idjä djari inam-
burup marak karä olo kapir, tun-
tang olo tä djari manduan, mam-
bagi tanahku;
3. Iä djari badadu tagal olo
ajungku, tuntang djari manenga
anak hatuä indu laloh lontai, ti-
nai mandjual anak bawi hapae ma-
mili anggor, mangat iä tau mihop.
4. Tinai keton, o Tirus dengan
Sidon, tuntang hapus tanah Pilis-
ti, kanduen keton aku? Tau ke-
ton mamaläh mawi aku? Tapi amon
keton mamaläh, gap aku handak
manjulang tä tinai intu takolok
keton, hemben tä kea.

5. Basa keton djari marampas
salaka bulauku, tuntang djari mim-
bit milikku idjä kapala barega ta-
mä human dewan keton.
6. Tinai keton djari mandjual
anak Juda tuntang Jerusalem
akan olo Hellenes, mangat mimbit
iä kedjau bara tanahe.
7. Toto, aku handak mampa-
buli iä bara äkae, idjä akan hetä
keton djari mandjual iä; tuntang
aku handak manjulang mamaläh
mawi takolok keton.
8. Aku handak mandjual anak
keton tinai hatuä bawi akan leng-
än olo Juda, äwen karäh mandjual
iä akan olo Sgheba, akan utus
olo idjä kedjau; krana kalotä augh
Jehowa.
9. Uar augh tä marak karä olo
kapir; tatap parang, irak karä
pangkalima, soho karä olo parang
hapumpong manalih.
10. Tasal karä pringgis keton
mandjadi padang, tuntang karä
genton keton mandjadi lundju;
karä idjä balemo mahin akan ha-
mauh: aku toh paugkalima!
11. Padju karä baris, palus ta-
lih, o karä olo kapir bara hakali-
ling; hapumpong keton! O Jehowa!
soho karä pangkalimam akan hetä!
12. Karä olo kapir karäh hari-
kas, manalih djanah Josapat; maka
hetä aku handak mondok, mangat
mahukum karä olo kapir hakaliling.
13. Hapan gento, krana talo ing-
getem djari masak; has kantoh!
krana pähes djari basuang, tun-
tang äka pähes tä mamurai; krana
kadarhakan äwen pahalau. — (*Pa-
ngar.*14,15.)

14. Tawon, kutoh tawon olo hong
djanah, äka hukum tä; krana an-
dau Jehowa lawoh dumah hong
djanah, äka hukum tä.
15. Matanandau tuntang bulan
karäh babilem, tinai bintang sa-
mandiai karäh belep sangkowonge.
16. Maka Jehowa karäh njakung-
kong bara Sion, tuntang mambo
aughe bara Jerusalem, sampai la-
ngit tuntang petak honggä hage-
rek. Tapi Jehowa karäh indu ka-
lindong olo ajue, tuntang indu
kotan panakan Israel.
17. Tä keton akan katawan, aku,
Jehowa, puna Hatallan keton, idjä
melai hong Sion, bukitku idjä
brasih tä. Tä Jerusalem karäh
brasih, tuntang olo beken utuse
djaton akan mahoroe hetä hin-
dai.
18. Katika tä karä bukit akan
manantiri danum anggor, tinai
karä lungkoh akan manahasak djo-
hon tusun meto, tuntang karä
sungäi hong Juda karäh kontep
danume; maka tahasak danum ka-
räh blua bara human Jehowa, tun-
tang mambisa djanah Sitim.
19. Tapi Misir karäh rusak, tinai
Edom karäh indu äka benjem nga-
rising, tagal kagagahe idjä ilaluse
mawi olo Juda, idjä hong tanahe
iä djari manusuh daha idjä brasih,
djaton kasalae.
20. Tapi Juda akan ingkalewu
katatahi, tuntang Jerusalem palus
girirmanggirir.
21. Tuntang aku handak mama-
läh daha, idjä hindai djari imaläh-
ku. Tä Jehowa karäh melai hong
Sion. — (*Esegh.*48,35.)

SURAT NABI

A M O S.

BAGI 1.

Hukum Hatalla inumaan akan karä utus olo idjä hakaliling olo Israel.

1. Djetoh karä augh Amos,
idjä baris karä sakatik meto hong
Tekoa, talo idjä djari gitae tahiu
Israel, metoh Usia, radja Juda,
tuntang metoh Jerobeam, anak
Joas, radja Israel, duä njelo helo
bara petak hagerek. — (*2.Radja*
14,23.)
2. Maka koae: Jehowa karäh
njakungkong bara Sion, tuntang
mambo aughe bara Jerusalem; karä
äka sakatik karäh pungupungut,
tä tantan Karmel karäh keang.
3. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Damaskus
aku djaton handak manjanjang iä;
basa iä djari mawi Gilead hapan
pukul sanaman.
4. Tagal tä aku handak man-
djakah apui hong dalam Hasael,
djetä karäh mangähu karä huma
Benhadad idjä hai bahalap.
5. Tinai aku handak mamelek
huit Damaskus, tuntang handak
mampalomos karä olo Bikeatawen,
tuntang iä idjä tempon sokah ma-
rentah hong Beteden; maka karä
olo Aram karäh tamput tawanan
akan Kir, koan Jehowa.
6. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Gasa aku
djaton handak manjanjang iä; basa
iä djari manamput olo ajungku
tawanan batawotawon, tuntang
djari manjaragh iä akan Edom.
7. Tagal tä aku handak ma-
njoho apui mawi kota Gasa, djetä
karäh mangähu karä humae awang
hai bahalap.
8. Tinai aku handak mampalo-
mos karä olo Asdod, tuntang iä
idjä tempon sokah marentah hong
Askalon; limbah tä aku handak
mules lengängku mawi Ekron,
nakara karä tisan Pilisti uras lo-
mos, koan pangkahai Tuhan, Je-
howa.
9. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Tirus aku
djaton handak manjanjang iä; basa
iä djari manamput olo ajungku
batawotawon, tuntang manjaragh
iä akan Edom, tinai djaton djari
manahiu djandji, iä kilau pahari.
10. Tagal tä aku handak man-
djakah apui hong kota Tirus, djetä
karäh mangähu karä humae idjä
hai bahalap.
11. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Edom aku
djaton handak manjanjang iä; basa
iä djari manjasah paharie hapan
padang, tuntang asi djari kalapeae
haliai, tinai kalaite haradjur ma-
rusak, tuntang kalaite tegä hantä.
12. Tagal tä aku handak ma-
njoho apui mawi Temam, djetä
karäh mangähu hong Bosra karä
huma idjä hai bahalap.
13. Kakai augh Jehowa: Tagal

telo äpat kadarhakan panakan Amon
aku djaton handak manjanjang iä;
basa iä djari manjiri karä olo ba-
tihi hong Gilead, handak mampa-
lombah saran tanahe.
14. Tagal tä aku handak ma-
nusul kota Raba hapan apui, djetä
akan mangähu humae awang hai
bahalap, metoh basasurak, metoh
andau parang, tuntang talo badjeu,
tinai riwut barat.
15. Tä radjae akan buah tawa-
nan, tuntang karä mantire, koan
Jehowa.

BAGI 2.

Hukum Hatalla mentam Juda tuntang Israel.

---

1. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat karajap Moab aku dja-
ton handak manjanjang iä; basa
iä djari mawi tolang radja Edom
kilau ketok.
2. Tagal tä aku handak ma-
njoho apui mawi Moab, idjä akan
mangähu karä humae hong Keriot,
idjä hai bahalap; tä Moab karäh
matäi haiak lalento paham, haiak
augh lahap tuntang augh sarunai.
3. Idjä marentah äwen handak
impalomosku bara bentoke, tun-
tang karä mantire handak im-
patäiku haiak dengae, koan Jeho-
wa.
4. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Juda aku
djaton maku manjanjang iä; basa
iä djari manganan Torat Jehowa,
tuntang djaton djari mahaga ha-
date, tinai iä djari manjoho arepe
impalajang awi tandjuro, idjä djari
inumon tatoe.
5. Tagal tä aku handak ma-
njoho apui mawi Juda, djetä ka-
räh mangähu karä huma hong Je-
rusalem, idjä hai bahalap.
6. Kakai augh Jehowa: Tagal
telo äpat kadarhakan Israel aku
djaton handak manjanjang iä; basa
iä djari mandjual idjä tetek tä ba-
rega rear, tuntang idjä päha be-
lom tä harega sarumpah.
7. Äwen paham kahause ma-
metak mangawo takolok olo pähä,
tinai iä mamingkok kapatut olo
tjalaka; anake tuntang bapae haiak
mamandong budjang idjä, hapae
manawah arangku idjä brasih.
8. Äwen menter darah karä
mesbeh, hatilam pakaian sanda,
tuntang iä mihop anggor singer
hong karä human dewae;
9. Alo aku djari mampalomos
bara baue olo Amori tä, idjä gan-
tong kilau kagantong seder, tun-
tang idjä bunggut kilau kaju ela;
tapi aku djari mampalomos buae
intu taroke, tinai uhate intu pen-
dae. — (4.*Mos.*21,21.)
10. Tinai aku kea djari mimbit
keton bara tanah Misir, palus djari
magah keton hong padang tunis
benjem tä äpat pulu njelo katahie,
mangat keton akan manjores ta-
nah olo Amori. — (2.*Mos.*12,51.)
11. Tuntang bara panakan ke-
ton aku djari mampalembut nabi,
tinai olo Nasir bara pambudjang
keton; kilen, djaton toto tumon
toh, joh keton olo Israel? koan
Jehowa. — (4.*Mos.*6,2.)
12. Tapi keton djari manjoho
olo Nasir mihop anggor, tinai ke-
ton djari mangahana nabi, koan
keton: äla keton manudjum.
13. Toto, aku handak mahenjek
keton, kilau kareta sarat mahenjek
gendom;
14. Sampai idjä kapala balias ma-
hin djaton sampet mahakan, tun-

AMOS 1. 2.

tang idjä pangkaabas djaton bara hongap, tinai pangkalima mahin djaton tau maliwus tahasenge.

15. Tukang pamanah djaton kea bara hongap, tuntang idjä balias paie djaton tau mahakan; tinai idjä hapan hadjaran mahin djaton akan maliwus tahasenge;

16. Tuntang idjä menteng hatiai baris pangkalima tä karäh hadari halowai intu andau tä, koan Jehowa.

BAGI 3.

Hukum tä pana tagal kasalan olo.

---

1. Hining augh toh, idjä injewut Jehowa mantam keton, o panakan Israel, mawi hapus utus tä, idjä djari iagahku bara tanah Misir; koangku:

2. Bara karä utus olo hong hapus kalunen tikas keton bewäi idjä djari tawangku; tagal tä aku handak mamaläh karä kadarhakan keton intu keton.

3. Tau kea duä biti haiak manandjong, amon iä djaton djari pakat kahimate?

4. Pudji kea singa njakungkong hong kajuan, amon djaton talo inangkarape? pudji kea singa tabela mambo aughe hong lowange, amon djaton talo inawae?

5. Pudji kea burong buah djarat hong petak, amon djarat djaton djari inenan akae? pudji olo manduan djarat bara petak, amon hindai djari buah talo?

6. Pudji sarunai impahiau hong lewu, tuntang olo hetä djaton taräwen? pudji kea tjalaka mawi lewu, idjä djaton djari injoho Jehowa?

7. Toto, pangkahai Tuhan, Jehowa, djaton malalus talo enen, amon dia helo iä djari masuman talo basilim tä akan karä rewar, nabi tä.

8. Singa djari njakungkong, äwe idjä djaton akan mikäh? Pangkahai Tuhan, Jehowa, djari hamauh, äwe idjä djaton akan manudjum?

9. Suman tä hong karä humantuan intu Asdod, tuntang hong Misir, sambil hamauh: hapumpong keton hong karä bukit Samaria; itä, lalento pahem huang hetä, tuntang uras kararat!

10. Krana olo tä puna djaton paraba kabudjur, koan Jehowa, iä mamumpong panatau awi karajape tuntang kararate huang humae idjä hai bahalap.

11. Tagal tä, kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Has asang takan iä hakaliling tanahe. Iä karäh mampalokang ikau, manganan kwasam, tinai human keton idjä hai tuntang bahalap tä karäh irampase.

12. Kakai augh Jehowa: Kilau sakatik mansnwit bara njaman singa tolang isut atawa bumbong pinding, kakai karäh liwus panakan Israel tä, idjä mangkalewu Samaria, hong puting sasuroe, tuntang balikat äkae batiroh.

13. Hining keton, palus suman akan ungkup Jakob, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom:

14. Intu andauku mamaläh karä kalangkah Israel mawi iä, tä aku handak mamaläh kea mawi karä mesbeh hong Betel, pampang mesbeh tä akan inäweng, mangat lawo akan petak.

15. Tuntang aku handak manga-

rak karä huma idjä akan musim sadingen, tuntang karä huma akan musim pandang; karä huma garing akan nihau, tuntang karä huma hai karäh lepah, koan Jehowa.

BAGI 4.

Karä mantir iantam tagal karajape.

---

1. Hining augh toh, keton sapi idjä baseput, idjä hong bukit Samaria, idjä kianat dengan olo pähä, tuntang mahenjek olo naniba; keton, idjä hamauh dengan tuan keton: has imbit, mangat ita mihop.

2. Pangkahai Tuhan, Jehowa, djari sumpah manjewut karasihe: toto, andau karäh dumah mawi keton, amon olo karäh manunda keton hapan sakang, tinai anak djarian keton hapan pisi.

3. Tä keton karäh blua bara katembai kota, genep biti maradjur tintun baue, palus keton karäh inganan akan Harmona, koan Jehowa.

4. Has, talih Betel, awi marajap hong Gilgal, parä kalangkah keton; luput parapah keton handjewu, tuntang midjä dalam sapulu ramon keton genegenep andau telo.

5. Tuntang totong talo iragi akan parapah tarimakasih, uar tahiu parapah kahias, suman tä tototo; krana kakai karadjin keton, o olo Israel! koan pangkahai Tuhan, Jehowa.

6. Tagal tä aku djari manenga akan keton kakeang tangep hong karä lewun keton, tuntang katapas panginan hong hapus karä äka keton; tapi keton djaton djari hobah intu aku, koan Jehowa.

7. Tinai aku djari mangahana udjan akan keton, telo bulan helo bara getem, tuntang djari mudjan akan lewu idjä, tapi akan idjä djaton; pontong tana imbisa, tapi pontonge djaton, palus karitip.

8. Djadi, duä telo baris lewu manalih lewu idjä, mangat tau mihop danum, tapi djaton kea iä luput. Mahin djaton kea keton djari hobah intu aku, koan Jehowa.

9. Aku djari mahukum keton hapan loai tuntang kamapis; tinai kutoh talo idjä hong palakanan keton, hong pambulan anggor keton, tuntang hong batang sikon dengan undus keton lepah kinan uret; mahin djaton kea keton djari hobah intu aku, koan Jehowa.

10. Aku djari manjoho peres marak keton, sama kilau hong Misir; aku djari mampatäi karä pambudjang keton hapan padang, tuntang karä hadjaran keton irampas; maka kapapan ewau karam kawan parang keton aku djari manjoho mamasek intu urong keton; tapi keton mahin djaton djari hobah intu aku, koan Jehowa. — (2.*Mos.* 9,3.)

11. Aku djari mambalik belahe keton, kilau Hatalla mambalik Sodom tuntang Gomora horan, sampai keton kilau tetek kaju, idjä insuwit bara apui; tapi keton mahin djaton kea djari hobah intu aku, koan Jehowa. — (1.*Mos.*19, 24.)

12. Tagal tä aku sasar handak mawi ikau kalotä, o Israel. Toh, basa aku handak mawi ikau ka-

lotä, tatatatap o Israel, mangat manjupa Hatallam!

13. Krana toto iä idjä manampa karä bukit, idjä mandjadian riwut, tuntang masuman akan olo talo kahandake, idjä mandjadian talo sawah tuntang kakaput, iä idjä mendeng hong karä äka gantong hapus petak, iä tä arae Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom.

BAGI 5.

Augh tatum tagal karusak Israel.

1. Hining augh toh, idjä iamboku tagal keton, augh tatum, o utus Israel.

2. Budjang bawi, Israel tä, djari balongkang, tuntang djaton akan mendeng tinai; iä balihi hong petak, tuntang djaton idjä manggatang iä.

3. Krana kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa: Lewu, idjä sakojan blua bara hetä, karäh batisa saratus bewäi, tuntang idjä saratus blua bara hetä, hetä karäh batisa sapulu, hong hapus utus Israel.

4. Krana kakai augh Jehowa dengan utus olo Israel: Gau aku, tä keton akan belom.

5. Tapi äla keton manggau Betel, äla manalih Gilgal, äla mananggoh Berseba; krana toto, Gilgal akan tamput tawanan, tuntang Betel karäh djaton.

6. Gau Jehowa, tä keton karäh belom, uka äla aku njalawowok kilau apui mawi human Josep, palus manjeha, sampai djaton aton idjä tau mambelep tä hong Betel,

7. Ketou idjä mobah kabudjur mandjadi kapait, tuntang mampalokang katetek akan petak.

8. Iä manampa bintang idjangbawoi tuntang salampatäi, iä mobah kakaput pidjem mandjadi blawa, tinai iä mangaput andau mandjadi kilau hamalem, iä mangahau karä danum tasik, mampalompat tä akau hundjun petak; Jehowa puna arae;

9. Idjä mimbit karusak mawi idjä abas, sampai karä kota dähen rusak.

10. Tapi äwen basingi idjä mampudji äwen hong äka basara, tuntang mangabelä iä, idjä hamauh budjubudjur.

11. Tagal tä, basa ketou malitek olo pähä, sambil manduan gendome batawotawou: alo ketou djari mamangun huma batu barasok, tapi keton djaton karäh melai huange; ketou djari mimbul pambulan anggor idjä bahalap, tapi keton djaton karäh mihop anggore tä.

12. Krana aku katawan karä kalangkah keton hakutoh, tuntang dosan keton djari paham; äwen mahupi olo tetek, iä tarima sudok, tuntang mahenjek olo pähä hong basara.

13. Tagal tä olo pintar akan suni bewäi intu katika tä, basa katika tä toto papa.

14. Gau talo bahalap, äla manggau talo papa, mangat keton belom; tumon tä Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, karäh hindjä keton, kilau puna augh keton mampatara arep keton.

15. Singi talo papa, sinta talo bahalap, palus pendeng kabudjur hong äka basara; ajaajau Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom, handak manjanjang tisan Josep.

16. Tagal tä, kakai augh Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom,

idjä pangkalan Tuhan: Toto, hong
karä djalan; karäh lembut augh
tatum, tinai hong karä äka olo
akan kamarah: kajah, kajah! Olo
karäh mangahau awang pamalan,
manjoho iä manatum, tuntang ma-
njoho olo handiai, idjä tau mana-
ngis, mangat mambawai.
17. Toto hong karä pambulan
anggor karäh lembut augh bawai,
krana aku handak manaradjang
marak keton, koan Jehowa.
18. Pajah äwen, idjä haus andau
Jehowa. Akan en andau Jehowa
tä akan keton? Djetä karäh ka-
put, djaton djaka blawa.
19. Sama kilau amon olo hadari
mahakan singa, palus hasupa de-
ngan bahuang, atawa kilau iä
tamä huma basokah lengäe ma-
njinggoh dinding, palus iä inotok
handipä.
20. Krana toto, andau Jehowa
tä karäh kaput, djaton djaka blawa,
iä karäh pidjem, djaton sangko-
wonge.
21. Aku basingi, aku mangabelä
andau hain keton, aku buseng
mambewau parapah pestan keton.
22. Krana alo keton malupüt
parapah idjä ingähu akangku, tun-
tang parapah indu kinan, djaton
kea aku madjin djetä; tinai me-
ton keton idjä baseput, parapah
tarimakasih, djaton aku maku ma-
nampajahe.
23. Paterai kalabawän njanjin
keton bara aku, aku bisau mahi-
ning talo usik keton.
24. Hukum karäh nahontong ki-
lau danum, tuntang katetek kilau
soho badähes.
25. Aton kea keton djari malu-
put akangku parapah injambalih
tuntang parapah indu kinan ka-
hum äpat pulu njelo tä hong pa-
dang tanik benjem, o umat ole Is-
rael?
26. Toto, keton djari manang-
gong tingkap Molegh keton, tun-
tang Kiun, hampatong dewan ke-
ton, tinai bintang dewan keton,
idjä djari inampa keton akan ke-
ton.
27. Tagal tä aku handak ma-
nampet keton tawanan kedjau ba-
lihi hila kanih Damaskus, koan
Jehowa, idjä arae Hatallan kalu
kawan talo belom.

BAGI 6.

Olo impudji, uka äla langak tuntang badjoho.

1. Pajah olo tä idjä langak
hong Sion, idjä laja hong bukit
Samaria! awang basewut marak
utus olo idjä mambatang tä, idjä
pudji malih hapus ungkup Israel.
2. Lius, talih Kalne, tuntang
tampajah; bara hetä palus keton
akan Hamat, lewu hai tä, balalu
miar sampai Gat, idjä ain olo
Pilisti; itä keton, dia djetä djari
bahalap bara karadjaan djetoh, dia
djaka tanahe lombah bara tanah
keton?
3. Keton idjä manjewut andau
papa tä kedjau, tuntang mandum
manokep karä ampin kianat.
4. Keton idjä menter hong sa-
suro gading, tuntang mangaruran
hong tilam, idjä kuman karä anak
tabiri bara kawae, tinai anak sapi
bara kandang, äkae injeput;
5. Idjä kakarungut pahaiak
augh kutjapi, sambil mangarang-
ka talo usik akan keton, kilau
Dawid;

6. Idjä mihopanggor bara sangkir bahalap, tuntang maminjak arep keton hapan minjak idjä kapala bahalap, tapi keton djaton paraba karusak Josep.
7. Tagal tä, toh äwen tä akan tamput tawanan panjolake bara karä tawanan, tuntang karamin olo bahara tä akan nihau.
8. Krana pangkahai Tuhan, Jehowa, djari sumpah manjewut arepe, koan Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom: aku mandjilek kadjohon Jakob, aku basingi humae idjä hai tuntang bahalap tä; tagal tä aku handak manjaragh lewu tä tuntang hapus huange.
9. Tuntang alo sapulu biti batisa hong huma idjä, iä akan matäi kea;
10. Sampai idjä äka karampie akan manggatang palus manusul iä, tuntang mamplua tolange bara huma tä: tinai äwen karäh hamauh dengan idjä huang huma tä: aton olo dengam hindai? Maka iä karäh tombah: djaton. Tä idjä tä karäh hamauh: suni bewäi; krana djaton kubar mingat aran Jehowa hindai.
11. Krana toto, Jehowa djari manjoho, mangat mawi karä huma hai, uka uras basila, tinai sakabä huma korik, uka uras badarak.
12. Tau kea hadjaran hadari hong batu karang? tau kea olo maluku djetä hapan sapi? Krana keton djari mobah kabudjur mandjadi kapait, tuntang bua katetek mandjadi ipu.
13. Keton idjä handjak tagal idjä djaton; keton idjä hamauh: djaton awi kwasan ita ita djari hatandok?
14. Tagal tä, toto, aku handak mampalembut utus olo mawi keton olo Israel, koan Jehowa, Hatallan karä kawan talo belom: olo tä karäh mampalitek keton bara dalah Hamat sampai sungei idjä hong padang tunda benjem tä.

BAGI 7.

Telo talo pälitä tahiu hukum idjä rahian; Amos indawa Amasia.

1. Pangkahai Tuhan, Jehowa, mamprahan akangku kalotoh: itä! aton idjä mandjadian kutoh sangkalap, intu tamparan wajah karä oru idjä rahian lembut; oru djetä, idjä limbah radja djari manjoho manatake.
2. Djadi, amon sangkalap tä handak kumae lepalepah karä ramon tana, maka koangku: Joh pangkahai Tuhan, Jehowa, ampun kea! äwe baris Jakob akan melai mendeng, krana iä puna isut!
3. Tä Jehowa mangarajau, sambil iä hamauh: Käläh, talo tä djaton akan mandjadi.
4. Tinai pangkahai Tuhan, Jehowa, mamprahan akangku kalotoh: itä! pangkahai Tuhan, Jehowa, aton mantehau, mangahau apui hapae mahukum; djetä akan manjeha pahapaham, tinai djetä manampara, manjeha belahe.
5. Tä koangku: Joh pangkahai Tuhan, Jehowa, paterai talo tä! äwe baris Jakob akan melai mendeng, krana iä puna isut!
6. Tä Jehowa mangarajau, sambil hamauh: Käläh, talo djetä kea djaton akan mandjadi.
7. Tinai iä mamprahan akangku kalotoh: itä! Jehowa mendeng handjun kota, idjä inampa

tumon sipat, tuntang sipat aton
intu lengäe.
8. Maka koan Jehowa deng-
angku: Narai gitam, o Amos?
Tombah aku: Sipat. Tä koan
pangkahai Tuhan: Toto, aku han-
dak mina sipat intu bentok Is-
rael, djalahan olo ajungku tä,
tuntang djaton handak mahalau
iä hindai.
9. Malainkan karä äka gantong
ain Jakob karäh imparusak, tun-
tang talo brasih ain Israel karäh
ingarak, tinai aku handak mawi
huma Jerobeam hapan padang.
10. Tä Amasia, imam hong Be-
tel tä, mampait augh akan Jero-
beam, radja Israel, koae: Amos
tä mamakat olo Israel, handak
mawi ikau; tanah aur awi karä
aughe.
11. Krana kakai augh Amos:
Jerobeam karäh matäi awi pa-
dang, tinai toto, Israel karäh ta-
wanan inamput bara tanahe.
12. Limbah tä Amasia hamauh
dengan Amos: O nabi, lius, dari
akan tanah Juda, omba kuman
hetä, palus tudjum hetä.
13. Tapi äla hindai ikau manu-
djum hong Betel, krana djetä äka
brasih ain radja, tuntang äka hu-
man karadjaae.
14. Tä koan Amos, tombah augh
Amasia: Aku puna djaton nabi,
tinai djaton kea murid nabi, tapi
aku puna sakatik sapi, idjä mang-
gau bua lajap.
15. Tapi Jehowa djari manduan
aku bara kawan meto, palus Je-
howa manjoho aku: lius, tudjum
akan olo ajungku, Israel.
16. Toh, maka hining augh Je-
howa! koam: äla ikau manudjum
mantam Israel, äla nampohak karä
aughm mantam ungkup Isaak.
17. Tagal tä, kakai augh Je-
howa: Sawam karäh imaandong
hong lewu, tuntang anakm hatuä
bawi karäh halelek awi padang,
tinai tanam akan imbagi hapan
tali ukur; maka ikau karäh matäi
hong tanah, äka pali, tuntang
Israel karäh toto tawanan inam-
put bara tanahe.

BAGI 8.

Karadjaan Israel akan rusak.

1. Pangkahai Tuhan, Jehowa,
mamprähan akangku kalotoh: itä!
aton loutong basuang bua.
2. Maka koae: Narai idjä gi-
tam, o Amos? Tombah aku: Lon-
tong basuang bua. Tä Jehowa ha-
mauh dengangku: Kahapus djari
sampai Israel, djalahan olo ajung-
ku; aku djaton handak mahalau
iä hindai.
3. Karä njanji hong huma som-
bajang karäh hobah mandjadi tra-
hing intu andau tä, koan pang-
kahai Tuhan, Jehowa; hantu ka-
räh kutohe hakalampah, hetähetä
olo karäh mandjakahe sunisuni
bewäi.
4. Hining augh toh, karä ke-
ton, idjä kuman olo pähä, tun-
tang handak mampalomos karä
olo tjalaka hong tanah,
5. Sambil hamauh: prea kea
totok bulan handak halau, mangat
ita tau mandjual gendom? tinai
sabat tä, mangat ita tau muap
gudang? palus mampakorik takar,
tuntang mampahai regae, tinai
manipu hapan dasing pamikir?
6. Mangat ita tau mamili olo
pähä hapan rear, tuntang olo na-

niha harega sarumpah; tä ita handak mandjual apis indu gantin gendom.
7. Jehowa djari sumpah manjewut idjä puna kahain Jakob: Toto, aku djaton handak ngalapean karä gawie palns katatahi.
8. Dia awi karä gawie tä tanah akan hagendjälı, tuntang karä olo idjä huange akan pähä atäie? Djaton djetä akan inapi danum soho, tnntang tamput kantäkantä palus leteng, kilau awi batangdanum Misir?
9. Maka intu andau tä, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, aku handak mambelep matanandau bentok andau, palus mangapnt petak handahandau.
10. Aku handak mobah karä andau hain keton mandjadi kapähä, tinai karä njanjin keton mandjadi tatum, tuntang handak makaian karä kahang hapan bidak, palus malnnga karä takolok; akn handak manjoho tanahe manatum kilau tagal anak tonggal; tuntang tjalaka indu kahapuse.
11. Itä, karä andau aton dumah, koan pangkahai Tuhan, Jehowa, maka aku handak manjoho lau akan tanah; djaton laun talo kinan, djaton kateah belai nahuang danum, tapi haus mahining augh Jehowa.
12. Tä äwen karäh kumbangkambanga bara tasik sampai tasik, bara utara palus timor; äwen karäh daridaria kantäkantä tantai manggau augh Jehowa, tapi iä djaton akan sondau tä.
13. Andau tä karä budjang bawi idjä bahalap tuntang budjang hatuä idjä bakena karäh matäi awi kateah belaie;
14. Æwen, idjä katontoh sumpah manjewut karajap Samaria tä, sambil hamauh: belom hatalla hong Dan tä, belom agama hong Bersaba! Æwen tä karäh halelek sampai djaton mendeng tinai.

BAGI 9.

Haman Hatalla akan ingarak; tä Hatalla handak mampendeng karadjaan ai.

1. Aku mitä pangkahai Tuhan mendeng hong mesbeh, tuntang iä hamauh: Pukul lambang, sampai karä djihi hagulak, palus palokang iä menjet takolok karä äwen, tinai tisae tä aku handak mampatäie hapan padang; alo idjä lıadari djaton akan lapas, alo idjä mahakan djaton kea karäh ihaga.
2. Alo iä mangalian arepe sampai naraka, bara hetä mahin lengängku karäh manduan iä, alo iä mandai palus langit, bara hetä kea aku handak mambaring iä.
3. Alo iä manjahokan arepe hong tantan Karmel, aku handak manggau iä, balalu manduan iä bara hetä, tinai alo iä manjilim arepe bara mantangku hong palempang tasik, hetä kea aku handak manjoho handipä manotok iä.
4. Alo iä tamput tawanan lius helo bann musohe, mahin aku handak manjoho padang, mangat mampatäi äwen; tuntang aku handak manjengok iä indu tjalakae, djaton djaka indu kahalape.
5. Krana puna pangkahai Tuhan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, idjä manigong

tanah tä, sampai djetä lenjoh, tun-
tang olo handiai idjä mangkalewu
hetä manangis, tinai hapuhapus
djetä inapi kilau awi danum soho,
palus leteng, kilau awi batang-
danum Misir.
6. Iä idjä mampendeng pada-
dusae hong sorga, tuntang karä
kawan talo belom ai, iä kea djari
manggalang petak; idjä manga-
hau karä danum tasik, palus
mampalompat tä hundjun petak,
Jehowa puna arae.
7. Djaton keton, o olo Israel,
sama kilau olo Kus intu aku?
koan Jehowa. Djaton aku djari
mimbit Israel bara Misir, tun-
tang olo Pilisti bara Kaptor, tinai
olo Aram bara Kir?
8. Toto, matan pangkahai Tu-
han, Jehowa, mantam karadjaan
idjä badosa toh, aku handak mam-
palomos tä bara petak; tapi dja-
ton kea aku handak mamparusak
ungkup Jakob lepah lingis, koan
Jehowa.
9. Maka toto, aku manjoho
ungkup Israel ingiap marak karä
olo kapir, sama kilau paräi ingiap
hapan njiro, sampai idjä kabawak
idjä bahalap mahin dia lawo akan
petak.
10. Tapi karä olo parajap idjä
baris djalahan olo ajungku akan
matäi awi padang, iä idjä ha-
mauh: tjalaka tä puna djaton akan
manggapi ita, djetä djatou karäh
sampai ita.
11. Katika tä aku handak ha-
ragapan pasah Dawid tinai, idjä
karakkaraka tä, tuntang handak
mangabuah karä katembäie, tinai
karä talo karusake, aku handak
mamangun tä tinai kilau djaman
horan. — (*Gaw.Ras.*15,16.)
12. Mangat olo tä manjores ti-
san Edom, tuntang karä tisan
olo kapir, idjä injewut huang
arangku, koan Jehowa, idjä ma-
lalus talo tä.
13. Toto, karä andan aton du-
mah, koan Jehowa, tä malan tä
karäh haradjur sampai getem, tinai
olo mamähes anggor haradjur sam-
pai malan, tuntang karä bukit
akan nantiri anggor manis, ti-
nai karä lungkoh karäh pabam
mamua.
14. Krana aku handak paterai
Israel, djalahan olo ajungku, ta-
wanan, balalu olo tä karäh ha-
ragapan karä lewue idjä karakka-
raka tä tinai, tuntang melai hetä,
sambil mimbul pambulan anggor,
tuntang mihop anggore; tinai iä
karäh mangabon tuntang kuman
buae.
15. Aku handak mimbul iä hong
tanahe; maka olo tä djaton akan
irunap tinai bara tanahe, idjä
djari inengaku akae, koan Je-
howa, Hatallan keton.

SURAT NABI

O B A D J A.

1. Djetoh talo paitä Obadja. Kakai augh pangkahai Tuhan, Jehowa, tahiu Edom: Ita djari mahining augh brita bara Jehowa, tinai sarohan djari injoho marak karä olo kapir, koae: tatatatap, has ita mamarang iä. — (*Jer.* 49,14.)

2. Itä, aku djari mampamunos ikau marak karä olo kapir, ikau batawah haliai.

3. Kadjohon atäim djari manipu ikau; ikau, idjä melai hong hungkap bukit, hong äkam melai idjä gantong, idjä hamauh hong atäim: äwe tau mambaring aku?

4. Alo ikau manjalumbo kilau burong nasar, alo ikau manjarangan marak karä bintang: mahin bara hetä kea aku handak mambaring ikau, koan Jehowa.

5. Amon maling atawa bigal hamalem djari manalih mawi ikau. — lalehan karusakm! — djaton äwen tä manakau baja ombeombet akae? Tinai paribasa olo pamumpong bua anggor djari manalih mawi ikau, dia iä manisa kantae hetä?

6. Tapi karä ramon Edom djari lepah initip, karä panataue idjä basahokan djari uras sondau.

7. Karä idjä dengam hadjandji bihin djari magah ikau blua sampai saran tanahm; idjä karampim tä djari manipu ikau, palus mampakalah ikau; idjä omba kuman panginam karäh mandjarat ikau, djaton ikau katawan.

8. Djaton intu andau tä kea, koan Jehowa, aku handak mampalomat karä olo pintar bara Edom, tuntang hapus kaharati bara karä bukit Esau?

9. Tinai karä pangkalimam, o Teman! karäh lenjoh atäie, sampai olo handiai hong karä bukit Edom karäh impalomos awi asang pamuno.

10. Tagal kiamat, idjä iawim dengan paharim Jakob, kahawen akan majangkulep ikau, tinai ikau karäh lomos palus katatahi.

11. Katika tä, metoh ikau djari mendeng malawan iä, metoh olo beken manawan hapus kawan parang ai, tuntang awang kedjau tanahe tamä bauntonggang lewue, palus batenong tagal Jerusalem: tä, maka ikau hindjä karä asang tä.

12. Djaton patut katika tä ikau radjin mitä andau tjalakan paharim, andau iä tawanan bara tanahe, djaton patut ikau handjak tagal karusak panakan Juda, djaton patut ikau mambo mampadjoho aughm, metoh wajah kadjakäe;

13. Djaton patut ikau omba tamä karä bauntonggang djalahan olo ajungku metoh andau karusake, tuntang handjak mitä tjalakae intu andau karusake, sam-

bil mandjudju lengäm, marampas
ramoe metoh andau karusake;
14. Djaton patut ikau djari
mimpa intu kampungan djalan,
mangat mampalomos karä olo baris
äwen idjä liwus, tuntang manjaragh
karä olo idjä katapasan
intu wajah kadjakäe tä.
15. Krana andau Jehowa djari
lawoh mawi karä olo kapir; tumon
gawim tä ikau karäh iawi,
pamaläh akam karäh injulang intu
takolokm.
16. Krana kilau keton djari mihop
hong bukitku idjä brasih,
tumon tä karä olo kapir akan
mihop haradjur; toto, iä akan
mihop sambil nantengok tä, palus
mandjadi kilau awang djaton
djari aton. — (2.*Mos.*21,24.)
17. Tapi hong bukit Sion karäh
aton äka kaliwus, iä tä indu äka
idjä brasih, tuntang ungkup Jakob
tä karäh indu tempon idjä
puna tukas bagie.
18. Ungkup Jakob karäh kilau
apui, tuntang ungkup Josep kilau
njalae, tapi ungkup Esau karäh
kilau djogo, tinai iä karäh
manjala, mangähu äwen tä lepalepah,
sampai djaton idjä katapasun
hindai ungkup Esau; krana
kalotä djari augh Jehowa.
19. Olo idjä hila salatan karäh
manjores karä bukit Esau, tinai
idjä hong äka randah tä karäh
manjores olo Pilisti; toto, iä karäh
manjores tanah Epraim tinai
tanah Samaria, tuntang Benjamin
dengan Gilead.
20. Olo tawanan baris olo Israel
tä, idjä marak olo Kanani
sampai Sarpat, tuntang olo tawanan
baris Jerusalem, idjä hong
Separad, karäh manjores karä lewu
hila salatan.
21. Djurusalamat karäh lembut
hong bukit Sion, mangat mahukum
karä bukit Esau; kakai hapus
karadjaan karäh akan Jehowa.

SURAT NABI

J O N A.

BAGI 1.

Jona injoho Hatalla; iä marisang tuntang ihukum.

1. Augh Jehowa sampai Jona,
anak Amitai, koae:
2. Tatap arepm, lius akan Niniwe,
lewu hai tä, palus ambo
aughm mantam iä: krana kadarhakae
djari manjalumbo sampai
baungku.
3. Tapi Jona manatap arepe
handak hadari akan Tarsis, mahakan
baun Jehowa; palus iä sampai
Japo; hetä iä sondau kapal,
idjä handak barajar akan Tarsis,
tä iä manjimae, palus tamä hetä,

mangat omba olo tä barajar akan
Tarsis, tantai mahakan baun Je-
howa.
4. Tapi Jehowa pamohon barat
paham akan tasik, haiak lembut
talo badjea paham mawi tasik,
sampai kamäan äwen, kapal han-
dak pusit.
5. Tä, maka karä olo hong ka-
pal paham mikäh, tuntang genep
biti mangahau hatallan ai, ba-
lalu manganan karä puat kapal
akan tasik, mangat malampange;
tapi Jona djari mohon akan pi-
tak, palus menter batiroh hetä.
6. Tä, maka garagan manang-
goh, sambil hamauh dengae: Bu-
hen ikau, joh olo pantiroh? mi-
sik, kahau Hatallam, ajaajau Ha-
tallam tä handak mingat ita, uka
ita äla nihau.
7. Tinai koan karä olo tä sama
arepe: Has, ita batenong, mangat
ita katawan, tagal äwe ita buah
tjalaka toh. Tumon tä äwen ba-
tenong, maka kalabuae buah Jona.
8. Tä äwen tä misek iä: Toh
suman akan ikäi; tagal äwe ita
tjalaka kalotä? narai satiarm? bara
kwe panumahm? hong kwe ta-
nahm, tuntang bara utus idjä
kwe ikau?
9. Maka iä masanan akan olo
tä, koae: Aku toh olo Ibrani,
tinai aku mikäh Jehowa, Hatal-
lan langit, idjä djari mandjadian
tasik tuntang petak.
10. Tä karä olo tä paham mi-
käh, sambil hamauh dengae: Ki-
len gawim kalotä! Krana olo tä
katawan, iä hadari bara baun Je-
howa, basa iä djari masanan tä
akan äwen.
11. Tinai olo tä hamauh dengae:
Kilen toh patut gawin ikäi deng-
am, mangat tasik toh tadoh akan
ikäi? Krana tasik tä sasar tahi
sasar paham riake.
12. Maka koae dengan olo tä:
Gatang aku, djakah aku akan
tasik, tä tasik karäh tadoh akan
keton; krana tawangku, barat
paham toh buah keton tagal aku.
13. Tapi äwen tä badajong, han-
dak manjarä kapal, tapi djaton
kabawae; krana tasik tä sasar tahi
sasar hariak paham mawi äwen.
14. Tä olo tä mangahau Je-
howa, koae: Joh Jehowa, äla
mampaleteng ikäi tagal hamba-
ruan olo djetoh, tuntang äla ma-
muat daha idjä djaton sala hun-
djun ikäi; krana ikau, joh Je-
howa, djari mawi tumon kahan-
dakm.
15. Limbah tä äwen manduan
Jona, palus mandjakah iä akan
tasik. Hemben tä kea tasik ta-
doh, terai kasangit riake.
16. Tagal tä karä olo tä paham
mikäh Jehowa, balalu iä mam-
patäi parapah akan Jehowa, tun-
tang bamiat intu iä.
17. Maka Jehowa manjoho lauk
hai manelen Jona; tä Jona melai
katelo andau katelo alem hong
knain lauk tä. — (*Matt.*12,40.)

BAGI 2.

Jona blaku intu Hatalla, tuntang iä iliwus.

1. Maka Jona blaku intu Je-
howa, Hatallae, bara knain lauk
tä.
2. Koae: Aku djari blaku intu
Jehowa hong kadjakängku, tä iä
djari tombah aughku; bara knain
kubur aku djari mantehau, maka
ikau djari mahining aughku.

3. Krana ikau djari mandjakah aku hong äka handalem, hong bentok tasik haliai; sampai karä kadähese mangaliling aku, tuntang karä riak galombange manutup aku.

4. Maka koangku: aku toh djari inganan bara matam; tapi aku akan mitä humam kea tinai, idjä äka karasihm.

5. Karä danum mangaliling aku mimes tahasengku; labehu mangalingkang aku; oran tasik mangangkulut takolokku.

6. Aku leteng sampai galang bukit, lawang petak djari matep aku katatahi; tapi ikau djari mampalembut pambelomku bara karusak, o Jehowa, Hatallangku!

7. Metoh hambaruangku lenjoh hong aku, tä aku mingat Jehowa, tuntang lakudoangku sampai ikau hong humam idjä brasih.

8. Idjä mahaga talo haiang tä, iä manganan asi.

9. Tapi aku handak maluput akam augh tarimakasihku, tinai karä miatku handak ilalusku. Salamat tä puna bara Jehowa.

10. Maka Jehowa hamauh dengan lauk tä, palus djetä malua Jona akan sarä.

BAGI 3.

Jona masuman augh Hatalla hong lewu Niniwe.

1. Tinai augh Jehowa sampai Jona tingkat idjä duä, koae:

2. Tatap arepm, lius tanggoh Niniwe, lewu hai tä; sanan aughku tä akae, idjä insumangku akam.

3. Tä Jona harikas, balalu manalih Niniwe, tumon augh Jehowa. Maka Niniwe tä lewu hai intu Jehowa, tandjong katelo kahaie.

4. Maka Jona tamä lewu sampai tandjong idjä andau, palus iä masuman, koae: Käpat pulu andau hindai, tä Niniwe karäh inparusak.

5. Maka olo Niniwe pertjaja augh Hatalla; balalu iä baniaar manjoho olo puasa, uras äwen hapakaian bidak, alo idjä hai alo idjä manilta.

6. Krana augh tä djari sampai radjan Niniwe; balalu iä mendon bara padadusae, palus mengkak pakaian radja, makaian arepe hapan bidak, tuntang mondok hong äkä kawo.

7. Tinai iä manjoho olo mantehau muar hong Niniwe prentah radja tuntang karä mantire, koae: Alo olon alo meto, sapi atawa tabiri älu kuman talo enen, äla djetä injoho murep atawa maihop danum.

8. Malainkan olon tuntang meto uras akan hapan bidak, sambil blaku intu Hatalla tototototo; tuntang genep biti akan hobah bara djalae idjä papa, bara karajap lengäe.

9. Äwe katawan, ajaajau Hatalla mules kahandake, palus mangarajau; ajaajau iä handak mangitar kalason kalaite, uka äla ita rusak.

10. Maka Hatalla manampajah karä gawin olo tä, äwen hobah bara djalae idjä papa; tä Hatalla mangarajau tagal tjalaka, idjä djari insanae handak ilaluse mawi äwen, palus iä balang malalus tä.

BAGI 4.

Jona pähä atäie, basa Hatalla masi Niniwe; iä impudji Hatalla.

1. Tagal tä Jona kapähä, tuntang hasep kalaite.
2. Palus iä blaku doa intu Jehowa, koae: Kajah Jehowa! djetä koangku bihin, pesangku hong tanahku; tagal tä aku handak mahakan prentahm tä, hadari akan Tarsis. Krana tawangku, ikau puna Hatalla idjä pamasi panjanjang, idjä pandjang atäim, tuntang paham kahalapm, tinai ikau murah mangarajau tagal tjalaka.
3. Maka toh, joh Jehowa, duan tahasengku bara aku, krana aku radjin matäi bara belom.
4. Tapi koan Jehowa: Patut kea kalaitm tä hasep?
5. Maka Jona blua bara lewu, palus mondok hila timor lewu tä; tinai iä mangadjang äkae hetä, palus mondok hong penda kandjungäe, sampai iä mitä kadjarian lewu tä.
6. Maka Hatalla, Jehowa, mampalembut batang djarak, manjoho djetä mansuloh mangadjang Jona, mangat mangandjungen takoloke bara pandang andau. Maka Jona paham handjak tagal batang djarak tä.
7. Tapi andau tinai, haiak talo handak sawah, Hatalla manjoho uret; djetä kuman batang djarak tä, sampai mameang.
8. Djadi, amon matanandau djari lembut, maka Hatalla manjoho riwut timor idjä blasut, tuntang pandang andau paham mawi takolok Jona, sampai iä ujuh haliai. Tä, maka iä radjin hambaruae matäi, palus hamauh: Käläh aku matäi bara belom!
9. Tä koan Hatalla dengan Jona: Patut kea kalaitm hasep tagal batang djarak tä? Tombah iä: Patut aku blait sampai matäi.
10. Tä Jehowa hamauh: Ikau manjanjang batang djarak tä, idjä djaton djari inampam, idjä djaton djari inguam, idjä lembut hong alem idjä, tuntang nihau hong alem idjä.
11. Kilen aku djaton manjanjang Niniwe, lewu hai kalotä, idjä hetä labih saratus duä pulu kojan olo awang djaton katawan sambil gantau, tinai kutoh meto kea?

SURAT NABI

M I G H A.

BAGI 1.

Juda tuntang Samaria impudji, basa iä omba dewa.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä sampai Migha, olo Maresa tä, kahum pangereng Jotam, Aghas tuntang Hiskia, radja Juda, idjä djari gitae taliiu Samaria tuntang Jerusalem. —(2. *Radja* 18.)

2. Hining, o keton karä utus
olo! senäh, o petak tuntang karä
huauge! toh pangkahai Tuhan,
Jehowa, handak manjaksi mawi
keton, toto, pangkahai Tuhan bara
humae idjä brasih.
3. Krana itä! Jehowa lembut
bara äkae, balalu iä handak mo-
hon mendeng hundjun tantan karä
bukit;
4. Sampai karä bukit akan le-
njoh penda iä, tinai karä djanah
akan basila, kilau lilin awi apui,
kilau awi danum idjä nahasak sewu
bara bukit.
5. Karä talo tä tagal kalang-
kah Jakob, tuntang tagal karä
dosan Israel. Tapi äwe idjä batang
kalangkah Jakob tä? Djaton djetä
Samaria? Tinai kwe idjä batang
äka dewan Juda? Djaton djetä
Jerusalem?
6. Tagal tä aku handak mawi
Samaria mandjadi tujok batu hong
padang, äka olo mimbul pambu-
lan anggor; aku handak mamba-
ring karä batue akan djanah, pa-
lus mampalangai karä galange.
7. Karä hampatonge idjä iukire
akan imparamok, tinai karä laloh
sundal tä akan ingähu, tuntang
karä hampatong dewae handak im-
parusakku; krana djetä djari ingam-
peleng hapan laloh sapangan, toh
iä indu laloh sundal tinai.
8. Tagal tä aku akan mamba-
wai manangis, aku indu hagoet
halulus halowai, aku akan mana-
rahing kilau naga, pungupungut
kilau burong onta tabela.
9. Krana himange tä bakama-
täi, tinai djetä djari sampai Juda
kea, mimes bauntonggang utus
ajungku hong Jerusalem.
10. Æla masuman tä intu Gat,
äla papahiuing tangis keton intu
Ako, baja tamä human tatum,
palus mondok hong kawo.
11. Dari keton, olo Sapir, ha-
lowai tuntang mahamen; olo Saa-
nan djaton akan hagoet basatiar,
tatum aton hong Bethaesel; iä
karäh manduan äka keton.
12. Karä olo Marot kapähä tagal
ramoe; krana tjalaka djari mohon
bara Jehowa palus sampai baun-
tonggang Jerusalem.
13. Djarat meto balias intu ka-
retan keton, o olo Laghis, krana
ikau idjä batang dosa akan Sion,
anak bawi tä; krana hong ikau
djari sondau karä kalangkah Is-
rael.
14. Tagal tä kalangan bewäi
dengan Moresetgat; huma hong
Aghsib tä karäh haiang bara radja
Israel.
15. Aku handak magah Idjä toto
tä akam, o Maresa; kahain Israel
tä karäh dumah sampai Adulam.
16. Palungah, sukur arepm ta-
gal anakm idjä äka huangm; pa-
lungah arepm lepah lingis kilau
burong nasar, basa äwen tä tam-
put tawanan nihau bara ikau.

BAGI 2.

Dosa iantam; salamat indjandji akan Israel.

1. Pajah iä, idjä mangarangka
kadarhaka tuntang manirok ka-
papa hong äkae batiroh; sana talo
sawah iä malalus tä, basa aton
kwasan lengäe.
2. Iä mipen tana, palus ma-
narik djetä; kalotä iä mahenjek
olo tuntang humae, genep biti
tuntang joresae.
3. Tagal tä, kakai augh Jeho-

wa: Toto, aku mangarangka tjalaka akan utus olo toh, idjä bara djetä djaton olih keton mahakan ujat keton, tuntang keton karäh terai manandjong badjoho, krana katika tä karäh papa.

4. Intu katika tä olo karäh mangarang tanding mawi keton, tuntang manatum, koae: terai, ita djari rusak haliai. Iä manakiri tempon tanah djalahan olo ajungku; iä manduae bara aku, tuntang manarik karä tanangku mambagi djetä.

5. Toto, keton djaton karäh bara bagi bara bilah haiak ungkup olo ain Jehowa.

6. Æla manudjum, koan olo parajap tä; tapi amon olo djaton manudjum akae, tä kahawäe djaton karäh undur.

7. Kilen, aku akan kalangan ungkup Jakob? angat keton Rogh Jehowa djari bisau? Pudji iä kalotä? Djaton karä aughku uras bahalap dengan olo handiai awang budjur?

8. Tapi olo ajungku tä tahi djari manggatang arepe kilau musoh; iä marampas kampoh tuntang klambi bara olo idjä mahalau sanasanang, sama kilau djaka parang bewäi.

9. Karä bawin djalahan olo ajungku iharak keton bara humae, idjä äka huange, bara karä anake keton marampas ramon kabungasku palus katatahi.

10. Toh tatap arep keton, lius; krana tanah toh djaton indu äka kasanang, basa djetä djari kihal awi keton, maka djetä karäh marusak keton pahapaham.

11. Amon aton olo idjä hapan augh riwut bewäi, tuntang masuman talo tandjaro, koae: aku handak manudjum akan keton tahiu anggor tuntang talo ihop bahari! — toto, djetä nabi idjä ingilak olo tä.

12. Tapi aku handak mamumpong ikau, o Jakob, lepalepah, tuntang mangampeleng karä tisan Israel; aku handak mambulat iä kilau karä tabiri hong Bosra; kilau karä meto hong krambange, kalotä maka karäh aton lalenton olo.

13. Maka Idjä mangarak akan äwen karäh helo baue, tä äwen kea karäh mangarak, palus blua bara bauntonggang, tuntang Radjae karäh helo baue, Jehowa karäh pangkahelo akae. — (4,7.)

BAGI 3.

Hukum akan karä mantir tuntang kapala imam.

1. Tinai aku hamauh: Hining toh, keton karä mantir Jakob, keton karä bakas ungkup Israel: djaton patut keton katawan kabudjur?

2. Tapi keton manjingi kahalap, sambil mangilak kapapa; keton mupak pupus olo, tuntang manisil isi bara tolange.

3. Palus keton kuman pupus isin olo ajungku, tuntang marupäi tolange, tinai kilau mingkes tä hong kabali, kilau mina isi hong blanai.

4. Tä amon keton dapit mangkariak intu Jehowa, iä djaton karäh manarima augh keton, malainkan iä karäh mules baue bara keton katika tä, sama kilau kapatut karä gawin keton idjä papa.

5. Kakai augh Jehowa mawi

karä nabi, idjä mampalajang djalahan olo ajungku, idjä masanan kasanang akan olo, awang manenga akae talo indu pangkit kasingae; tapi amon djaton manenga akan njamae, tä iä masuman parang.

6. Tagal tä, alem karäh lembut akan keton awi paitä keton, tä tudjum keton akan mandjadi kakaput; matanandau karäh belep akan karä nabi djetä, tuntang andau karäh mandjadi kaput akan äwen tä.

7. Nabi djetä samandiai karäh njukok, tuntang karä nudjum karäh mahamen, tinai iä samandiai akan mangop baue, krana djaton karäh aton augh Hatalla tombah.

8. Tapi aku toh kontep kaabas bara Rogh Jehowa, kontep kabudjur tuntang kamenteng, mangat masuman kalangkahe akan Jakob, dosae akan Israel.

9. Hining augh toh, keton karä kapalau ungkup Jakob, keton karä mantir utus Israel, idjä mangabelä kabudjur, tuntang mamingkok kapatut;

10. Idjä mamangun Sion hapan daha, tuntang Jerusalem hapan karajap.

11. Karä kapalae masara tagal sudok, karä imame madjar tagal upah, tuntang karä nabie manudjum tagal laloh; tinai iä basinggoh intu Jehowa, koae: djaton Jehowa hong bentok ita? tjalaka djaton akan sampai ita!

12. Tagal tä Sion karäh iluku kilau tana, tagal keton, tuntang Jerusalem akan mandjadi indu tujok batu, bukit äku huma toh indu kajuan.

BAGI 4.

Karadjaan Kristus; olo ungkup Hatalla karäh iliwus.

1. Tapi hong katatesan karä andau bukit äka human Jehowa karäh impendeng dähedähen hong tantan karä bukit, iä karäh gantong bara karä lungkoh, tuntang karä utus olo batawotawon karäh manalih iä.

2. Kutoh karä olo kapir karäh harikas, sambil hamauh: hai! ita tanggoh bukit Jehowa, talih human Hatallan Jakob, mangat iä madjar ita djalan ai, uka ita manandjong mahoroe djetä. Krana bara Sion karäh lembut undangundang, tuntang augh Jehowa bara Jerusalem. — (*Luk.* 24,47.)

3. Iä karäh mamutus marak karä utus olo idjä bakapal, tuntang mahukum olo kapir, idjä kwasa sampai awang kedjau; maka äwen tä karäh manasal padange indu pringgis, tinai lundjue akan gento; utus olo idjä djaton akan mamanjok padange hindai handak mawi utus idjä beken, tinai djaton hindai äwen karäh madjar arepe parang.

4. Tapi genep biti karäh mondok penda batang anggor ai, tinai penda batang sikon ai, tuntang djaton karäh aton idjä mampikäh iä; krana njaman Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari hamauh kalotä.

5. Krana karä utus olo karäh hagoet, genegenepe huang aran hatallan ai; tapi ita handak hagoet hong aran Jehowa, Hatallan ita, palus katatahi haradjur.

6. Intu andau tä, koan Jehowa,

aku handak mamumpong karä idjä batimpang, palus mangampeleng karä idjä djari inganan, tuntang idjä djari ingapähäku.

7. Awang batimpang tä handak iawiku mandjadi idjä liwus, tinai awang bihin inganan kedjau handak inampaku mandjadi utus olo kwasa; tuntang Jehowa karäh mandjadi radjan äwen tä hong bukit Sion, bara katontoh palus katatahi.

8. Maka ikau, tjandi Eder, ikau Opel ain Sion, anak bawi tä, akam karäh sampai, toto akam karäh sampai kwasa idjä bihin tä, karadjaan Jerusalem, anak bawi tä.

9. Toh, buhen ikau manangis kalotä kapahame? Djaton ikau bara radja? aton karä mantirm djari nihau bara ikau, sampai ikau kapähä kilau olo bawi idjä handak luas?

10. Sarenan kapähäm, tuntang humi, o Sion anak bawi, kilau olo bawi idjä handak manak; krana toh toto ikau akan blua bara lewu, balalu melai hong padang, tuntang tamput akan Babel, tapi bara hetä ikau karäh liwus, hetä Jehowa karäh malapas ikau bara lengän musohm.

11. Toh toto, kutoh karä olo kapir hapumpong mawi ikau, sambil hamauh: iä akan imapa; itä radjin mitä tjalakan Sion!

12. Tapi olo tä djaton katawan karä karangkan Jehowa, tuntang djaton harati tiroke; djaton iä katawan, Iä djari mamumpong äwen kilau peteng gendom akan kalekä mihik.

13. Tatap arepm, ihik, o Sion, anak bawi! krana aku handak manampa tandokm sanaman, tuntang tatap paim kilau tambaga, tinai ikau karäh malitek arä utus olo; tä aku handak mangerem hapus panulihe akan Jehowa, tinai ramoe samandiai akan Idjä Tempon salepah petak.

14. Toh, tatap-arepm, o ikau idjä pamarang; olo karäh mangapong ita; tinai äwen karäh mamukul pipin Mantir Israel tä hapan pukul.

BAGI 5.

Tahiu äka Kristus akan inakan.

---

1. Maka ikau, o Betlehem Eprata, idjä pahalau korik djaton patut tamput karä baris Juda idjä sampai bakojan, bara ikau karäh lembut akangku Idjä marentah hong Israel, idjä palembute djari aton bara tampara, bara katatahi. — (*Matt.*2,5. — *Mos.*24, 19.)

2. Tagal tä Iä manjaragh äwen sampai katika, amon idjä akan manak tä djari manak; tä tisan karä paharie karäh buli olo Israel tinai.

3. Maka Iä karäh mendeng, sambil manjakatik hong kwasah Jehowa, hong kahain aran Jehowa, Hatallae. Tä äwen karäh melai sanang, krana Iä tä karäh hai sampai hapus saran petak.

4. Maka Iä karäh inda Mantir kasanang; amon Asur karäh dumah mawi tanah ita, tamä karä human ita idjä hai tuntang bahalap: tä ita handak mampendeng manandipah iä udju biti sakatik, tuntang hanja mantir bara baris olon.

5. Æwen tä karäh murep tanah
Asur lepalepah hapan padang, tun-
tang tanah Nimrod tä hapan gang-
gamae idjä ingilak. Tumon tä iä
karäh maliwus ita bara Asur, amon
djetä tamä tanah ita, palus mawi
saran tanah ita.
6. Maka tisan Jakob karäh me-
lai marak arä utus olo kilau am-
bon bara Jehowa, kilau bawak
udjan marintik talo imbul, idjä
djaton mendäh olo, djaton mentai
olo kalunen.
7. Toto, tisan Jakob karäh ma-
rak karä olo kapir, bentok arä
utus olo, kilau singa marak karä
meto hutan, kilau singa gantjang
marak kawan tabiri; amon djetä
manaradjung, maka iä malitek ba-
lalu mamisak, sampai dialo idjä
biti tau maliwus.
8. Krana lengäm karäh ingga-
tang mahundjun karä musohm,
sampai karä musohm akan impa-
lomos.
9. Katika tä, koan Jehowa,
aku handak mampalomos karä ha-
djaram bara ikau, tuntang manga-
nan karä karetam.
10. Aku handak mangarak karä
kota hong tanahm, tuntang han-
dak mampalokang karä äka dähen
ajum.
11. Aku handak mampalepah karä
gawin dewa bara lengäm, tuntang
ikau djaton karäh bara tabit hindai.
12. Aku handak mamparamok
karä hampatong dewam tuntang
karä pantare bara ikau, uka ikau
äla sontop manjembah tampan le-
ngäm hindai.
13. Karä pahewam handak iru-
napku bara ikau, sambil mampa-
rusak karä lewum.
14. Tapi hapan kasangitku idjä
hasep aku handak mamaläh mawi
karä olo kapir tä, idjä badungil
parisang.

BAGI 6.

Narai idjä kahandak Jehowa?

1. Hining toh augh idjä in-
suman Jehowa: Tatap arepm, ko-
tak karä bukit, tuntang soho karä
lungkoh mahining aughm.
2. Hining, karä bukit, augh
dawen Jehowa, tuntang keton
karä galang petak idjä dähen;
krana Jehowa aton perkara deng-
an djalahan olo ajue, tuntang
handak tadongarap dengan olo
Israel.
3. O djalahan olo ajungku,
narai kasalangku dengam? hapan
en aku djari mamapa ikau? Su-
man tä akangku!
4. Toto, aku djari mamplua
ikau bara Misir, maliwus keton
bara huma karewar; aku djari ma-
njoho Moses, Aaron tuntang Mir-
jam helo baun keton.
5. O olo ajungku! ingat tirok
Balak, radja Moab tä, tuntang
kalagai Bileam, anak Beor tä,
dengae; ingat talo awang man-
djari bara Sitim sampai Gilgal,
mangat keton kasene karä kaba-
lap Jehowa. — (4.*Mos*.22,5.)
6. Hapan en aku akan mana-
harep Jehowa, tuntang sontop bla-
ku intu Hatalla idjä pangkahai?
patut aku manjupa iä mimbit pa-
rapah awang ingähu, atawa mim-
bit anak sapi awang idjä njelo
umure?
7. Mikäh Jehowa mangilak ba-
kojakojan tabiri hatuäe, atawa sa-
pulu kojan sangkir undus? patut

aku manjaragh anakku idjä bakas tagal kalangkahku, manjaragh anak idjä bara bentengku tagal hambaruangku?

8. Iä djari masuman akam, o olo kalunen, talo idjä bahalap; toh, narai inggau Jehowa intu ikau, baja malalus kabudjur, sambil radjin masi, tuntang manandjong hindjä Hatallam dengan randah atäi? — (6.*Mos.*10,12.)

9. Augh Jehowa mantehau lewu tä, maka idjä toto pintar karäh katawan ikau; hining augh hukum tä, tinai äwe idjä mantame!

10. Djaton magon hong human genep olo darhaka kutoh ramo sala, tuntang epa korik idjä ingabelä tä?

11. Tau aku brasih, amon aku hapan dasing pamikir, tuntang amon batu dasing idjä sala aton hong kambutku?

12. Baris äwen idjä tatau kontep karajap, tinai karä olo hetä uras manandjaro, njamae hadjela panipu.

13. Tagal tä aku handak mahukum mangapähä ikau, palus mamparusak ikau tagal dosam.

14. Alo ikau kuman, tapi djaton tau besoh, lau karäh tegä hong knaim; alo ikau maraup talo, tapi djaton kea tau imbitm, tinai paribasa aton idjä imbitm, djetä handak indjulukku akan padang.

15. Alo ikau malan, tapi djaton kea manggetem; ikau karäh mamähes bua undus, tapi djaton kea ikau hundus hapan tä; alo ikau mamähes bua anggor, tapi djaton ikau mihope.

16. Krana äwen manumon karä hadat Omri, tuntang hapus gawin ungkup Aghab tä, haiak manandjong tumon tirok äwen; tagal tä aku handak mamparusak ikau, sambil mawi karä olo ajum indu äka kasisis; kakai keton akan manganggong katawah djalahan olo ajungku. — (1.*Radja*16,25.)

BAGI 7.

Olo budjur bilak djaton; tapi dapit Hatalla karäh masi olo ajue tinai.

---

1. Kajah aku! krana aku toh kilau metoh karä bua djari imumpong, kilau katika limbah olo djari terai mamata bua anggor; djaton batisa bua indu kinan, djaton bua bahalap idjä indu mampangat.

2. Olo tetek badjoha djari nihau bara tanah, djaton idjä budjur hindai marak olo kalunen; uras iä mangatah daha, tuntang genep biti äwen mandop kolae, manenan djarat akae.

3. Lengäe hasansila paham badjudju malalus kapapa; radja blaku bewäi, karä mantir masara tagal sudok; olo kwasa mamutus tumon karajape, tuntang karajape bakapal haliai.

4. Idjä pangkahalap baris äwen mahin kilau duhi, idjä pangkabudjure mahin kilau unak. Tapi amon andaum imaläh, idjä insanan nabim tä, djari sampai, tä iä djaton karäh katawan darie.

5. Æla idjä biti harap sobate, äla pertjaja idjä äka karampie haliai; bara iä idjä menter hong sapangkum mahin atep blawang totokm.

6. Krana anak hatuä manawah bapae, tuntang anak bawi mala-

wan indue, manantu bawi mawi empoe idjà bawi; tinai idjä hindjä kabalie, iä tä karäh mandjadi musoh ai.

7. Tapi aku handak manantuneng mentai Jehowa, aku handak mendäh Hatallan salamatku; toto, Hatallangku karäh mahining aughku.

8. Æla handjak tagal aku, o musohku! alo aku djari balongkang, aku karäh mendeng tinai; limbah aku djari mondok hong kakaput, toto Jehowa karäh mandjadi indu kalawangku.

9. Aku handak manunggong kalait Jehowa, krana aku djari badosa intu iä, sampai iä mangkat perkarangku tuntang mambudjur aku. Iä karäh mamplua aku akan kalawa, tä aku karäh handjak mitä kateteke.

10. Maka musohku karäh mitäe, tuntang baue buraburah, iä idjä hamauh mawi aku: kwe toh Jehowa, Hatallam? Matangku karäh handjak mitä kadjariae, krana iä karäh ilitek kilau rumpur hong djalan.

11. Metoh andau amon kotam iharagapan tinai, intu andau tä kea karä saran tanahm karäh impalombah.

12. Katika tä olo karäh manalih ikau bara Asur, palus bara karä lewu Misir, bara karä lewu Misir palus sampai batangdanum lombah tä, bara tasik idjä sampai tasik idjä, tuntang bara äka bukit idjä sampai äka bukit idjä.

13. Tapi tanah toh akan mandjadi indu karusak helo tagal karä oloe, tinai tagal karä kadjarian gawie.

14. Sakatik ungkup ajum hapan sokahm; kawan tä idjä puna barisi ajum, idjä melai kabuate hong kajuan, hong bentok tanah idjä bahalap, soho iä murep hong Basan tuntang Gilead kilau djaman horan.

15. Aku handak mamprahan talo heran akan äwen, kilau katika metoh ikau blua bara Misir.

16. Karä olo kapir akan mitä tä, tuntang mahamen tagal karä kwasae; iä karäh mangop njamae hapan lengäe, tuntang pindinge karäh dengedengen.

17. Iä akan mandjelap tunek talo kilau handipä, tuntang kilau meto panjarantar hong petak iä karäh misong arepe bara humae idjä hai tuntang bahalap; dengan kagendjähe äwen karäh manaharep Jehowa, tuntang paham karawae dengam.

18. Æwe hatalla idjä kilau ikau? idjä mampun kadarhaka, palus ngalapeau kasalan tisan olo ajue tä. Iä djaton manegä kalaite sampai katatahi, krana iä puna radjin masi. — (*Mas.*103.)

19. Iä karäh masi ita tinai, iä karäh mambelep karä kadarhakan ita; toto, ikau karäh mantarik karä dosan ita akan palempang tasik.

20. Ikau karäh malalus kabudjur akan Jakob, tuntang asi akan Abraham, idjä djari injumpahm akan karä tato ikäi bara djaman horan. — (*Luk.*1,17.)

SURAT NABI

N A H U M.

BAGI 1.

Kahain Hatalla mantam Asur; salamat akan olo-ai.

1. Djetoh augh hukum akan Niniwe, surat tudjum Nahum, olo Elkosi tä.

2. Jehowa tä Hatalla idjä pangabehu, idjä toto pamaläh; toto pamaläh haliai Jehowa tä, tuntang kasangite paham; Jehowa toto pamaläh mawi karä musohe, tuntang djaton kalapean gawin musohe. — (2. *Mos.* 20,5.)

3. Jehowa toto pandjang atäie, tuntang kwasae paham, iä djaton maku manggarä olo tiwas tä brasih. Djalan Jehowa hong talo badjea tuntang hong barat, tinai baunandau tä tantawus paie.

4. Iä mampudji tasik, palus maneah djetä, iä mamandit karä batangdanum; Basan tuntang Karmel balaju, tinai karä kambang hong Libanon malajoh kea. — (2. *Mos.* 14,21.)

5. Karä bukit harogoh intu baue, tuntang karä lungkoh lenjoh; petak halujak intu baue, tuntang hapus kalunen, tinai talo handiai idjä melai huange.

6. Æwe tau manahan kalaite? äwe tau mendeng huang kalason kasangite? Kasangite djari inampohak kilau apui, tuntang karä batukarang imparamoke.

7. Jehowa puna bahalap, iä indu kota metoh katika kadjakä, iä katawan karä olo idjä harap iä.

8. Tapi kilau kadähes soho iä mamparusak äka musohe, tinai kakaput akan manjasah äwen.

9. Narai keton mangarangka handak mawi Jehowa? Iä karäh mahukum gawin sindä, dia usah sampai handuä.

10. Krana kilau injangkulep duhi, tuntang kilau babusau mihop, olo tä karäh impalomos lepalepah, kilau djogo idjä keang.

11. Bara ikau djari lembut tukang pangarangka papa mawi Jehowa, mantir setan tä.

12. Kakai augh Jehowa: Naughe iä dumah brangai kwasae tuntang kakapal bitie, iä akan inäweng kea palus nihau. Aku djari mampanjukok ikau, tapi aku djaton handak mampanjukok ikau tinai.

13. Tapi toh aku handak mamelek ugare idjä hapae mugar ikau, tuntang mauggeto pasongm.

14. Tapi mantam ikau Jehowa djari manjoho, aran hapus anak djariam djaton akan melai hindai. Bara human karä dewam aku handak mampalomos karä hampatong awang iukir tuntang inoang. Hetä aku handak manampa kubur akam, krana ikau batawah, djaton baguna hindai.

15. Itä, hong karä bukit aton pain olo idjä masanan brita bahalap, idjä masuman kasanang. Ha-

ga karä andau hai aim, o Juda, lalus karä miatm; krana olo setan tä djaton akan maranggar mawi ikau tinai, krana iä djari lepah impalomos.

BAGI 2.

Karusak lewu Niniwe.

1. Idjä pangarak tä dumah maranggar ikau; tonggo kota, djaga karä djalan, padähen babat kahangm, balalu paabas arepm totototo.
2. Krana Jehowa handak mamaläh kadjohon äwen dengan Jakob, sama kilau kadjohoe dengan Israel; krana idjä parampas tä karäh marampas iä lepah, tuntang marusak karä salundike.
3. Talawang karä pangkalimae djari bahandang, hapus kawan parang kilau kadandang, karetae manjala kilau apui, metoh andau iä manatap arepe, tinai karä lundjue iandjoe.
4. Karä karetae kilau imbelas gohogohop hong karä äkae, hadari kantäkantä hong karä djalan, ampie kilau sewan, tuntang sawongsawonga kilau kilat.
5. Iä karäh harap baris olo ai idjä kampili, tapi olo tä karäh halelek hong karä djalae. Musoh tä karäh manaradjang maranggar kota, sana tutup takoloke djari tatap.
6. Karä tabat batangdanum tä karäh ingarak, dalam radja karäh impalenjoh.
7. Krana djari tukas iä akan tampnt tawanan; tuntang karä budjang bawi ai karäh manarahing kilau augh tabuan, tuntang manegah usoke.
8. Toto, Niniwe kilau talaga kontep danum bara tamparae aton; tapi iä akan surut daraidaraia kea. Mendeng, mendeng! kakai augh olo karäh mangahau, tapi djaton idjä biti karäh tampaliau.
9. Rampas salaka, rampas bulau, krana karä panatau djaton kalepahe, kutoh karä ramo barega tä.
10. Tapi toh iä imboang lepah, balalu rusak, sampai atäie lenjoh, tinai utute halipak, tuntang kahange hagendjäh, baun äwen handiai tä uras kalas.
11. Toh, hong kwe äka karä singa tä, äka tangkarap karä singa idjä tabela? äka singa, singa bakas tä tuntang anake manandjong. haiak djaton idjä mampikäh iä?
12. Singa tä, idjä manangkarap ombeombet akan karä anake, tuntang mampatäi akan karä singa bawie idjä bakas, idjä mangontep lowange dengan talo irampas, tinai hapus äkae dengan talo inangkarape.
13. Toto, aku handak mantakan ikau, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom; aku handak manusul karä karetam aseasep, tuntang padang akan kuman karä anakm, anak singa tä idjä tabela, tinai aku handak mampaterai ikan parampas hong petak; tä augh saroham djaton akan mamala tinai.

BAGI 3.

Karä dosa tuntang hukum Niniwe insuman.

1. Pajah lewun daha tä! idjä basuang tandjaro tuntang kararat; iä djaton handak terai marampas.
2. Krana hetä karäh lembut augh pukul, tinai augh gohop kareta; hadjaran bandabandam, tuntang karä kareta sawongsawonga.

3. Iä mimbit olo idjä mukong hadjaran, tuntang padang idjä ngilangilat, tuutang karä lundjue baratiak; tä kutoh olo impatäi hakalampah, tuntang tujok hantu baratawon, sampai karä hantue djaton taraisä; olo karäh tanggarurus awi karä hantue.

4. Djetä tagal kapaham kandjin lontäi idjä bahulap tä, idjä tukang karä karohäi, idjä hapan kandjie djari mandjual arä utus olo, tuntang arä djalahan hapan karohäi.

5. Toto, aku handak mantakan ikau, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom; aku handak mambo nantapäi saran tapihm halau baum, mamprahan kahawäm akan karä olo kapir, kahowam akan karä karadjaan.

6. Aku handak mamuat karä kihal intu ikau, tinai manawah ikau pahapaham, palus manampa ikau indu tanturän olo;

7. Sampai olo handiai, idjä mitä ikau, karäh hadari bara ikau, sambil hamauh: Niniwe djari rusak; äwe handak masi iä? bara kwe aku manggau ampong akam?

8. Angatm, ikau bahalap bara No, idjä paham karaän oloe, tuntang äkae helat batangdanum, tinai danum hakaliling iä? idjä hakota tasik, tasik indu pagare?

9. Kus tuntang Misir djari indu kwasae idjä paham, Put tuntang Libia indu pandohope.

10. Tinai iä djari alah kea, palus tamput tawanan, tuntang karä anake djari imparamok hong karä kampungan djalan; tagal olo ajue idjä basewut olo djari badadu, tinai karä olo ajue idjä kwasa djari tarapasong hapan rantai.

11. Kakai ikau kea akan mihop sampai babusau tuntang njukok, haiak manggau äka dähen kalekam mahakan musoh.

12. Karä kotam kilau batang sikon idjä masak buae; sana djetä inggerek, maka iä budurok akan njaman olo, idjä handak kumae.

13. Toto, olo ajum samandiai karäh kilau bawi hong ikau, karä bauntonggang tanahm akan iuap halaliai akan musohm, apui karäh kuman karä huitm.

14. Asip danum akan katika ikau ingapong; awi mandähen karä kotam; talih äka petak bata, awi manjintel tä, tuntang kabuah tannur, äka mamapui batu bata.

15. Tapi hetä apui akan kuman ikau, tuntang padang akan mampalomos ikau; djetä karäh kuman ikau lingilingis kilau kokop; alo ikau mangapal arepm kilau kokop, tuntang karäan karäm kilau sangkalap.

16. Karä sudagarm arä bara bintang hong langit; tapi kilau kokop iä karäh mambirang palapase, palus trawang.

17. Karä radjam kilau sangkalap, mantirm kilau panakan sangkalap karäe, idjä melai saran karä pager, metoh wajah sadingen; tapi sana matanandau lembut, tä iä hadari trawang, sampai olo djaton katawan kalekae bibin hindai.

18. Karä tonggom karäh batiroh, o radja Asur, karä olo ajum idjä kwasa karäh menter; olo ajum samandiai karäh pisapasahan hong karä bukit, tuntang djaton idjä biti, idjä akan mamumpong iä.

19. Kapähäm djaton tarahalit, himangm paham papa; olo handiai idjä mahining britam karäh mapok lokape tagal ikau. Krana äwe idjä djaton haradjur buah kadarhakam?

SURAT NABI

HABAKUK.

BAGI 1.

Olo Kasdim akan mantakan tanah Juda.

1. Djetoh augh hukum, idjä djari insuman nabi Habakuk.

2. O Jehowa! kilen katahie aku mantehau, tuntang ikau djaton mahininge! kilen katahie aku mantehau ikau tagal kianat, tapi ikau djaton mandohop!

3. Buhen ikau manjoho aku mitä kadarhaka, tuntang ikau manampajahe bewäi kianat tä? Krana karusak tuntang kagagah manandipah aku hakaliling, baja kanjaing tuntang klahi babewäi lembut.

4. Tagal tä Torat ingalapean, tuntang kabudjur palus djaton maku lembut; krana olo darhaka mangapong olo idjä tetek, tagal tä karä basara bingkok kaputuse.

5. Itä keton karä olo kapir, tampajah palus hengan, toto hengan! krana aku malalus gawi hong pangereng keton, idjä djari insuman mahin djaton kea keton pertjajae.

6. Krana toto, aku mampalembut olo Kasdim, utus olo idjä karas tuntang gantjang, idjä mangumbang hapus petak, mangat manduan karä kaleka idjä puna djaton ai.

7. Olo tä bakaikäikäh tuntang talotaloh, karä prentahe tuntang kwasae tumon kahandak ai bewäi.

8. Krana karä hadjaranie uras bahias bara harimaung, tuntang basiak bara ason taun; olo ajue idjä hapan hadjaran hagoet batawotawon; olo ajue idjä mukong hadjaran dumah bara kedjau; äwen tä kilau trawang burong naser, idjä mandjeleng arepe talih talo kinae.

9. Uras iä dumah mangat marusoh, idjä ingkamite imbite akan hila timor, imumponge tawanan kilau baras karäe.

10. Iä karäh hababaka karä radja, tuntang manabean karä mantir, tinai iä manatawä karä kota; krana iä manimbok lampat petak palus tamä hetä.

11. Tä, maka atäie karäh badjoho haream tinai, tuntang iä karäh dahangdahanga maniwas arepe, manggarä kwasae tä hatallae.

12. Dia ikau bara horahoran Jehowa, Hatallangku, äka karasihku? Ikäi djaton akan matäi lomos, o Jehowa! tapi akan hukum bewäi ikau djari mampendeng iä, o Batukarang, hapan mandjara bewäi ikau djari manatap iä.

13. Matam brasih haliai, djaton tau mitä kapapa, tuntang ikau djaton tau manampajah karajap. Buhen ikau akan manampajahe bewäi olo kianat tä? buhen ikau akan manjuni arepm, amon olo darhaka kuman olo awang tetek bara iä?

14. Buhen ikau handak manalua olo kalunen brangai, kilau lauk hong tasik, kilau meto manjarantar, idjä djaton tempoe?

15. Musoh tä manisi manintak talo handiai, iä mamumpong tä hong salambaue, tuntang mangampeleng iä hong djalae; tagal tä iä handjak rantang.

16. Tagal tä iä maluput parapahe pakanan salambaue, tuntang hagaro akan djalae; krana awi pakarange tä karä bagie djari baseput, tuntang panginae menjak.

17. Kilen, aton iä haradjur akan manduan bara salambaue tä, tuntang djaton iä akan terai mampatäi karä djalahan olo?

BAGI 2.

Katantun tudjum, tuntang kwasan kapertjaja. Radja Babel akan rusak.

1. Aku mendeng manonggo, aku mampendeng arepku hong balai djadjaga idjä dähen, tinai aku mendäh tuntang mitä, narai idjä karäh insumae akangku, tuntang kilen aughku akan tombah tahiu aughku idjä solake.

2. Tä Jehowa tombah aughku, koae: Bintik talo paitäm tä, ukir tä taratarang hong papan batu, mangat karä olo idjä mahalau tau mambasae; surat kalotoh:

3. Toto, tudjum karäh tulus intu tukas katikae, hong katatesae Iä karäh malalus tä, sampai djetä djaton manandjaro; alo iä randjar, entai iä, krana toto iä karäh dumah, tuntang djaton diadia dumah.

4. Idjä parisang atäie, iä djaton akan sanang huange, tapi idjä tetek awi kapertjajae karäh belom. — (*Rom.*1,17.)

5. Maka kilau anggor puna manipu, kakai olo badjoho tä, sampai iä djaton tau melai dähen; idjä mambangah huange kilau kubur, tuntang kilau pampatäi idjä djaton tau puas, idjä mamumpong akae karä olo kapir, tuntang mangampeleng akae karä utus olo.

6. Kemä, karä äwen tä karäh hatanding iä, tuntang mangarang tapengan leläi, koae: pajah iä, idjä manawon ramo awang puna djaton ai. Akan kilen katahie djetä? Iä baja kilau mamuat rumpur intu arepe.

7. Salenga karäh lembut awang akan manotok ikau; hemben tä misik idjä akan manapi ikau, palus ikau indu irampase.

8. Krana ikau djari marampas arä olo kapir; toh tisan karä utus olo karäh manarik ikau tinai, tagal karä dahan olo, tagal kianatm dengan tanah, dengan lewu, tuntang karä olo idjä huange.

9. Pajah iä, idjä bisit bakoho manggau akan humae, mangat iä manjarangan hong äka gantong, uka maliwus arepe bara lengän tjalaka.

10. Ikau djari manirok kahawen akan ungkup humam; awim djari mampalomos arä utus olo, maka ikau djari maniwas hambaruam.

11 Krana karä batu dinding mahin karäh mangkariak mawi, tinai karä kaju ramon huma akan tombah:

12. Pajah iä, idjä mamangun lewu hapan daha, tuntang mandähen tä hapan kadarhaka.

13. Krana kalotoh kadjariae iawi Jehowa: talo idjä djari inggawi

utus olo tä akan kinan apui,
tuntang idjä äka kahäka olo arä
tä akan haiang.
14. Krana petak karäh basuang
kasene kahain Jehowa, kilau karä
danum mangontep palempang tasik. — (*Jes.*11,9.)
15. Pajah olo tä, idjä mampihop kolae, ikau idjä manenga sangkir anggor akae, tuntang mambusan iä, mangat ikau mitä kahawäe.
16. Ikau karäh imuas kea hapan katawah indu gantin horumat; has, ihop kea ikau, tuntang langai kakulopm; sangkir hong lengän gantaun Jehowa karäh akam, sampai ikau muta batawah ampim indu gantin kahaim.
17. Krana kianat, idjä ilalusm mawi Libanon tä, karäh maroboh ikau, tuntang karusak karä meto idjä iawim karäh manjabanen ikau, tagal karä dahan olo, tuntang tagal karä kianatm dengan tanah, dengan lewu tuntang karä olo idjä huange.
18. Tä, narai guna hampatong dewa tä, idjä iukir kamasan, atawa hampatong idjä inoang tä, tuntang karä gurue panandjaro tä, sampai idjä manampa tä harap tampae, amon iä djari manampa hampatong dewa idjä puna tunis tä?
19. Pajah iä, idjä hamauh dengan kaju: has, misik; tinai dengan batu idjä puna tunis tä: has, mendeng. Kilen talo djetä tau madjar? Toto, djetä iuanggalong bulau salaka, tapi djaton haliai tahasenge huange.
20. Tapi Jehowa puna hong äkae idjä brasih; suni intu baue, ó hapus kalunen.

BAGI 3.

Lakudoan Habakuk

1. Lakudoan Habakuk, nabi tä, tumon nudan tatum.
2. O Jehowa, aku djari mahining aughm, tuntang aku sabanen! käläh belom gawim, o Jehowa, hong benteng katika, karinah tä hong benteng katika. Metoh kalait, käläh mingat asi.
3. Hatalla dumah bara Teman, Idjä brasih tä bara bukit Paran. Sela. Kahaie manutup karä langit, tinai hapus petak kontep tarae.
4. Sangkowonge kilau kalawan matanandau; tandok aton intu lengäe, tuntang hetä äka kwasae.
5. Helo baue peres papa, tinai njalan apui lembut intu awan paie.
6. Iä mendeng tuntang mukur tanah, iä manampajah, balalu manaräwen karä olo kapir, tinai karä bukit kalunen imparotek, tuntang karä lungkoh kalunen akan manjontop arepe, metoh Iä mangumbang kalunen.
7. Aku mitä karä tingkap olo Kus hong kadjakä, tuntang karä sapau hong tanah Midian panantajun.
8. Aton kasangit Jehowa hasep mawi karä batangdanum? Aton kalaitm mantäkan karä danum lombah, tuntang kasingim mawi tasik? basa ikau manaradjang hapan hadjaram, tuntang karä karetam idjä manang.
9. Panahm idjä djari inatapm mamala, tumon karä augh sumpahm dengan karä hamputan tä. Sela. Petak harakang, mampalembut batangdanum.
10. Karä bukit mitä ikau tun-

tang kikähe, kadähes danum ma-
njambong, äka handalem mambo
aughe, tuntang manggatang lengäe.
11. Matanandau tuntang bulan
tendä hong äkae, awi karä anak
panahm ladju manampihit ngi-
langilat; tuntang karä lundjum
birebirep kilau kilat.
12. Ikau mahoroe tanah tuntang
kasangitm, tuntang hasep kalaitm
ikau malitek olo kapir.
13. Ikau manaradjang handak
mandohop djalahan olo ajum, na-
kara mandohop Idjä iminjakm tä;
ikau mamparamok takolok human
olo darhaka, tuntang mampa-
langai talo handiai, bara galange
sampai ujate. Sela.
14. Hapan tungkang ai ikau
madjok kapalan karä mantire la-
sak silae, idjä dumah riwuriwut
kilau talo badjea bandak manda-
rai aku, idjä handjak rantang,
kilau handak kuman mampalepah
karä olo tjalaka sunisuni.
15. Hadjaram impatandjongm
hong tasik, hong äka danum ba-
tujok.

16. Awiku mahining djetä, maka
knaingku hakewak, tagal augh tä
totok biwihku badjipak, karä to-
langku kilau hanana, tuntang
paingku hagendjäh hong äkaku.
Käläh amon aku tau sanang me-
toh andau kadjakä, katika iä du-
mah mantakan utus olo tä idjä
ingalahie.
17. Krana alo batang sikon dja-
tou akan mamumbong, buae dja-
ton karäh lembut intu batang
anggor, olo terai nguan batang
undus, tinai karä tana djatou
mampalembut panginan, karä ka-
wan tabiri nihau bara kandange,
tuntang sapi djaton hindai hong
krambange:
18. Tapi aku handak handjak
hong Jehowa, aku handak ran-
tang huang Hatallan salamatku.
— (*Jes.*61,10.)
19. Jehowa, pangkahai Tuhan,
indu kwasangku, iä mampalias
paingku kilau pain badjang, tun-
tang iä karäh mampendeng aku
hong äkaku gantong, mangat aku
manjanji hapan talo usikku.

SURAT NABI

S E P A N J A.

BAGI 1.

Andau kalait tä.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
sampai Sepanja, anak Kusi, Kusi
anak Gadalja, Gadalja anak Amar-
ja, Amarja anak Hiskia, metoh
pangereng Josia, anak Amon, ra-
dja Juda tä. – (2.*Radja* 22.)

2. Aku handak manganan talo handiai lepalepah bara tanah toh, koan Jehowa.

3. Aku handak manganan olon tuntang meta; aku handak manganan karä burong penda langit, tuntang karä lauk hong tasik, karä talo kalala tuntang karä olo darhaka; toto, aku handak mampalomas karä olo bara tanah toh, koan Jehowa.

4. Aku handak mandjadju lengängku mawi Juda, tuntang karä olo Jerusalem; tuntang aku handak mampalomas bara kaleka toh karä tisan Baal, tinai aran karä nabin dewa tuntang imame;

5. Tuntang karä äwen idjä santop hong sapaue, manjembah ramon langit, dengan idjä sombajang, sumpah manjewut aran Jehowa tuntang aran Malgham kea;

6. Tinai idjä mules manalikut Jehowa, idjä djaton manggau Jehowa, tuntang djaton pudji misek iä.

7. Suni samandiai intu baun pangkahai Tuhan, Jehowa, krana andau Jehowa djari tokep; krana Jehowa djari manatap parapah idjä injambalih, iä djari manjimpan karä idjä irawäie.

8. Maka intu andau parapah ain Jehowa tä aku handak mawi karä mantir hai, karä anak radja, tuntang olo handiai, awang hapakaian beken bara puna hadat.

9. Tinai intu andau tä kea aku handak mawi karä olo awang mingkang gagelan bauntonggang, idjä manjuang human tempoe awi kianate tuntang tipue.

10. Maka intu andau tä, koan Jehowa, augh kariak karäh lembut bara bauntonggang äka olo palank, tuntang tarahing bara hila silae, tinai augh kapähä bara karä lungkoh.

11. Tangis keton, o olo handiai, idjä mangkahuma hong pakan, krana karä dagang djari impalomos, tuntang karä tempon rear djari impalepah.

12. Intu andau tä aku handak mariksa hapus Jerusalem titititip hapan sumbo korong; aku handak mantakan karä olo tä idjä djari baku, idjä hamauh hong atäie: Jehowa brangai bewäi, ale kahalap kapapa djaton ilahue.

13. Tagal tä karä ramoe indu irampas, tuntang humae indu imparusak; toto, iä mamangun huma, tapi djaton iä akan mankonge, iä mambulan anggor, tapi djaton akan mihop danume.

14. Andau hai ain Jehowa tä djari tokep, iä djari tokep tuntang mandjeleng arepe dumah. Amon augh andau Jehowa tä mamala, tä karä idjä abas karäh manangis paham.

15. Krana andau tä karäh aton andau kalait, andau kadjakä tuntang kikäh, andau karusak tuntang kabanasa, andau kakaput tuntang kapidjem, andau habau tuntang talo badjea;

16. Andau augh sarunai tuntang lahap mawi karä kota dengan äka dähen samandiai.

17. Aku handak mampikäh karä olon, sampai äwen tä gajapgampa kilau olo babutä; krana iä djari badosa intu Jehowa. Dahae karäh batusuh kilau djetä kawo bewäi, tinai isie kilau djetä tai.

18. Karä bulau salakae djaton tau maliwus iä hong andau kasaugit Jehowa, tapi awi apuj kabehue hapus tanah toh karäh

lepah basoha: krana toto, salenga Iä karäh mampalepah karä olo tanah toh.

BAGI 2.

Olo impudji mangat hobah. Hukum insanan akan karä utus olo, idjä hakaliling olo Jehudi.

1. Prikса, toto prikса arep keton tititip, o utus olo idjä djaton mangenang Hatalla;
2. Helo bara hukum tä lekas, tuntang andau tä manjelau mawi keton, kilau apui mawi tikil, katahin kalason kalait Jehowa hindai djari sampai keton, helo bara andau kasangit Jehowa djari sampai keton.
3. Gau Jehowa, o karä keton idjä balemo atäie hong tanah, idjä mahaga kapatut ai; gau kabudjur, gau karandah atäi, ajaajau keton ingalindong hong andau kalait Jehowa.
4. Krana Gasa karäh balihi, tuntang Askalon indu rusak; Asdod karäh iharak bentok andau, tuntang Ekron karäh irunap.
5. Pajah karä olo idjä mukong saran tasik, karä olo Pilisti tä! augh Jehowa karäh mawi keton, o Kanaan, tanah olo Pilisti; aku handak marusak ikau sampai djaton batisa idjä biti.
6. Hapus tanah hong saran tasik karäh indu äka tingkap sakatik, tuntang äka pagar akan karä kawue.
7. Djetä akan mandjadi indu bagin tisan ungkup Juda, uka iä manjakatik hetä. Hong karä human Askalon iä karäh masan hamalem, limbah Jehowa, Hatallae, djari manangguh iä, tuntang mampaterai iä tawanan.
8. Aku djari mahining augh tawah Moab, tuntang karä augh papa bara panakan Amon, idjä hapae mampahawen olo ajungku, tinai iä mampadjoho arepe, handak mawi karä saran tanahe.
9. Tagal tä, belom aku, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, Hatallan Israel: toto, Moab akan mandjadi kilau Sodom, tinai panakan Amon kilau Gomora, indu padang unak duhi, indu loau ujah, tuntang indu karusak palus katatahi. Tisan djalahan olo ajungku karäh manjores iä, idjä katapasan bara ungkupku karäh manduan iä indu bagie. — (1 *Mos.* 19,24.)
10. Djetä akae takirin kadjohoe, krana iä djari mamapa, tuntang mampadjoho arepe mawi ungkup ain Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.
11. Gawin Jehowa mawi iä karäh bakaikäikäh haliai, krana iä karäh mampamunos karä hatallan petak; tä olo handiai, genep biti hong kalekae, karäh sombajang intu iä, rata karä pulau olo kapir samandiai.
12. Tinai keton kea, o olo Kus, karäh impatäi awi padangku.
13. Tinai iä karäh mandjudju lengäe akan utara, palus mampalomos Asur, tuntang iä karäh mawi Niniwe mandjadi karusak, ngarising kilau äka keang kamahau.
14. Sampai bentok hetä karä kawan meto karäh melai, tuntang karä meto idjä puna mangawan, tinai tahatong tuntang kamiak karäh masan hong karawang djihie idjä bahalap; aughe karäh tamä karä panjengok, tuntang ampah talo karäh hatujok intu bauntong-

gang, krana karä papan seder djari ingarak.

15. Djetä lewu tä idjä handjak kandjakandjan, idjä melai langak, tuntang hamauh hong atäie: tikas aku bewäi; djaton hindai sala bara aku. Lalehan karusake toh, sampai mandjadi äka meto melai. Genep olo idjä mahoroe hetä karäh ngasisit totoke, mangipak lengäe mawi iä.

BAGI 3.

Jerusalem iantam, tapi asi indjandji tinai.

1. Pajah lewu kadjilek, lewu kihal, lewu pararat tä!
2. Iä djaton maku tarima augh, tuntang djaton maku impudji, iä djaton maku harap Jehowa, tuntang djaton maku manggapi Hatallae.
3. Karä mantire kilau singa awang manjakungkong hong bentok iä; karä hakime kilau ason taun, idjä djaton manisa sampai handjewu.
4. Krana nabie badjoho tuntang parajap, imam ai mamapa äka brasih, tuntang marima Torat sala.
5. Tapi Jehowa idjä budjur aton hong bentok iä, iä djaton maku kasalan; sining handjewu iä masanan kabudjur ai, djaton tapas gawie; tapi olo bingkok tä djaton tau mahamen.
6. Aku djari mampalomos olo kapir tä, tuntang mangarak äkae idjä dähen, aku djari manunis karä djalae, sampai olo djaton mahoroe hetä; karä lewue rusak, sampai olo djaton huange.
7. Koangku: Toto ikau karäh mikäh aku, tuntang tarima adjar; uka äka äwen djaton kea rusak, tinai karä hukum tä djaton sampai iä, idjä djari inukasku akae. Tapi iä haus kadarhaka bewäi hong karä gawie.
8. Tagal tä, endäh aku bewäi, koan Jehowa, sampai andauku palus manaradjang; krana puna tukasku, handak mamumpong karä olo kapir, tuntang mangampeleng karä karadjaan, mangat manampohak kalaitku mawi iä, hapus kalason kasangitku; krana hapus tanah toh lepah karäh baseha awi apui kabehungku.
9. Limbah tä aku handak masuman akan karä utus olo hadjamban totok brasih, mangat olo handiai blaku manjewut aran Jehowa, tuntang manempo iä bulat atäie. — (*Jes.*40,2.)
10. Bara silan karä batangdanum olo Kus, olo idjä toto blaku hong aku, tuntang anak bawi, ungkupku idjä daraidaraia tä, karäh mimbit parapahe.
11. Andau tä ikau djaton mahamen hindai tagal karä gawim, idjä djari hapam malangkah aku; katika tä aku handak manganan bara marak ikau karä olo djuwih badjoho tä, tuntang ikau djaton akan mampatara arepm hindai tagal bukitku idjä brasih.
12. Aku handak manisa hong ikau olo idjä randah tuntang naniha angate, äwen tä karäh harap intu aran Jehowa. — (*Jes.*1,9.)
13. Tisan Israel tä djaton karäh papa gawie, tuntang djaton manandjaro, tinai djela panipu djaton hong njamae; maka olo tä karäh kuman batiroh, tuntang djaton idjä mampikäh iä.
14. Lahap, o Sion, anak bawi! basasurak, o Israel! handjak rantang tuntang kandjakandjan hapan

hapus atäim, o Jerusalem, anak bawi!
15. Krana Jehowa djari mampaterai hukum ajum, iä djari mamapas manganan musohm. Jehowa, Radjan Israel tä, hindjä ikau, ikau djaton akan mitä tjalaka hindai.
16. Andau tä karäh insuman akan Jerusalem: äla mikäh, o Sion, äla manendur lengäm!
17. Jehowa, Hatallam, aton hong ikau, iä Djurusalamat idjä paham kwasae. Iä karäh handjak tagal ikau tuntang karantang atäie; awi sintae tä iä karäh suni, djaton manahiu gawim bihin, iä karäh handjak tagal ikau tuntang malahap.
18. Idjä djari imbaris bara ungkupm aku handak mangampelenge, iä idjä kedjau bara ikau katahin katawah paham mambehat ikau.
19. Toto, katika tä kea aku handak mamutus gawingku dengan karä olo idjä mamapa ikau; maka olo idjä batimpang tä aku handak mandohope, tuntang mamumpong karä awang inganan; aku handak mampendeng iä indu tara, mangat arae basewut hong hapus tanah, idjä äkae djari impahawen.
20. Katika tä kea aku handak mimbit keton kantoh, djetä, amon aku karäh mamumpong keton. Krana toto, aku handak mampendeng keton indu horumat tuntang tara marak karä utus olo hong petak, amon aku mampaterai keton tawanan, haiak gitan keton, koan Jehowa. — (5.*Mos*.30,3.)

SURAT NABI

H A G G A I.

BAGI 1.

Olo impudji awi karawuse mamangun human Hatalla.

1. Hong njelo duä kahum radja Darius, hong bulan djahawen, andau idjä solake, maka augh Jehowa lembut hadjamban Haggai, nabi tä, akan Serubabel, anak Sealtiel, mantir pamutjok hong Juda, tinai akan Josua, anak Josadak, imam hai tä, koae: — (*Esra* 5,1.)
2. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, koae: Utus olo toh hamauh: katika hindai sampai, mangat mamangun human Jehowa.
3. Maka augh Jehowa lembut hadjamban nabi Haggai, koae:
4. Kilen, akan keton djari sampai katika, mangat mukong human keton idjä bahalap tampae, tapi huma toh akan balabalang bewäi?

5. Toh, kakai augh Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom:
Ingaingat gawin keton!
6. Keton paham malan, tapi di-
non keton isut; keton kuman,
tapi djaton tau besoh; keton mi-
hop, tapi djaton tau luput; keton
makaian, tapi djaton tau blasut;
tinai idjä mawi rear arä kilau ma-
njuang lowang bewäi.
7. Kakai augh Jehowa, Tem-
pon karä kawan talo belom: Inga-
ingat gawin keton!
8. Talih bukit, baramo, awi
mandjari huma toh; djetä karäh
ingilakku, tuntang aku handak
mamprahan horumatku, koan Je-
howa.
9. Krana alo keton mendäh man-
diao arä, itä, isut bewäi dinon ke-
ton; tinai alo keton mamumpong
ramo hong huma, aku mahimon
manariup tä. Buhen djetä? koan
Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom. Djetä tagal humangku
idjä balabalang, tuntang genep
biti mingat nguan huma ai be-
wäi.
10. Tagal tä karä langit manga-
hana arepe mambon akan keton,
tinai petak mangahana talo lem-
but.
11. Krana aku djari mampalem-
but talo keang kamahau hong ta-
nah toh, mawi karä bukit, mawi
karä gendom, anggor tuntang un-
dus, tinai karä ramon petak sa-
maudiai, mawi olon tuntang meto,
dengan karä satiar olo.
12. Tä, maka Serubabel, anak
Sealtiel äwen duä Josua, anak Jo-
sadak, imam hai tä, tuntang ha-
pus tisan olo arä tä manumon
augh Jehowa, Hatallae, tuntang
karä augh nabi Haggai, tumon
Jehowa, Hatallae, djari manjoho
iä; maka olo arä mikäh inta baun
Jehowa.
13. Tä, maka Haggai, sarohan
Jehowa tä, masuman tumon sohon
Jehowa akan olo arä, koae: Aku
hindjä keton, koan Jehowa.
14. Maka Jehowa manangkedjet
atäi Serubabel, anak Sealtiel, man-
tir pamutjok hong Juda, tuntang
atäi Josua, anak Josadak, imam
hai tä, tinai atäi karä olo arä,
sampai äwen dumah, mandjari ga-
win human Jehowa, Tempon karä
kawan talo belom, Hatallae tä.

BAGI 2.

Kahain human Hatalla idjä tingkat duä tä, tuntang karadjaan Kristus inuman.

---

1. Djetä hong andau duä pulu
äpat, bulan djahawen, njelo duä,
kahum radja Darius.
2. Tinai hong bulan udju, an-
dau duä pulü idjä, maka augh
Jehowa sampai hadjamban nabi
Haggai, koae:
3. Toh suman akau Serubabel,
anak Sealtiel, mantir pamutjok
hong Juda, tuntang akan Josua,
anak Josadak, imam hai tä, tinai
akan tisan olo arä tä, koam:
4. Æwe karä keton batisa, idjä
djari mitä huma toh huang kahain
bihin? Kilen ampie toh tinai gi-
tan keton? Dia djetä kilau dja-
ton intu matan keton? — (*Esra*
3,12.)
5. Tapi toh, tanggatanggar atäim,
ikau Serubabel! koan Jehowa;
tanggatanggar atäim, ikau Josua,
anak Josadak, imam hai! tangga-
tanggar atäi keton, o olo arä
hong tanah! koan Jehowa; gawi-
gawi bewäi, krana aku hindjä de-

ngan keton, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom;

6. Tuntang aughku tä, idjä hapangku hadjandji dengan keton, metoh keton blua bara tanah Misir, tuntang Roghku, idjä karäh melai bentok keton; äla keton mikäh. — (2.*Mos.*19,5.)

7. Krana kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Sindä tinai, handjulo hindai, maka aku handak manggulak karä langit, hapus kalunen, hapus tasik tuntang petak; — (*Ibran.*12,26.)

8. Toto, aku handak manggerek karä olo ~~kapir~~, tä Idjä äka kakenang karä olo kapir karäh sampai, tuntang aku handak manjuang huma toh dengan kahai, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. — (*Jes.*49,6.)

9. Karä salaka bulau puna aingku, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

10. Maka kahalap huma idjä harian toh karäh paham bara idjä solake tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom; tuntang aku handak manenga kasanang hong äka toh, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. — (*Mal.*3,1.)

11. Andau duä pulu äpat, bulan djalatien, njelo duä kahum Darius, maka augh Jehowa sampai hadjamban nabi Haggai, koae:

12. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Isek karä imam tahiu Torat, sambil hamauh:

13. Paribasa olo mangandut isin meto brasih hong puting klambie, tuntang puting klambie tä pohos brangai talo, tepong, djoho, anggor, undus, atawa panginan beken, tau talo tä palus tamput brasih kea? Tombah karä imam, koae: Dia.

14. Maka koan Haggai: Tapi paribasa olo idjä samar pali awi hantun olo pohos brangai karä talo tä, tau talo tä palus tamput pali? Tombah karä imam, koae: Pudji iä dia pali! — (3.*Mos.*5,2; 11,24.)

15. Tä tombah Haggai, koae: Kakai utus olo toh, hapus djalahan djetoh djari intu baungku, koan Jehowa; karä gawin lengäe, talo handiai idjä djari ilupute hetä uras pali.

16. Maka toh, ingaingat keton, bara andau djetoh tuntang helo bara djetoh, helo bara batu djari injuson akan human Jehowa;

17. Helo bara keton manampara gawi djetoh, maka amon olo manalih hilai gendome, idjä patut duä pulu gantang, maka djetä baja sapulu bewäi; tinai amon iä manalih pähes anggor, angate handak mandino limä pulu gantang, tä maka aton duä pulu bewäi.

18. Aku djari mawi karä gawin lengän keton hapan loai tuntang kamapis, tuntang udjan karangan; tinai keton djaton djari hobah intu aku, koan Jehowa.

19. Toh, maka ingaingat keton bara andau djetoh tuntang helo bara djetoh, iä tä bara andau duä pulu äpat, bulan djalatien, sampai andau tä metoh galang human Jehowa djari ingkes; ingat tä tototo.

20. Aton magon binji hong lepau keton? tinai karä batang anggor, sikon, dalima tuntang batang bua undus djaton djari mamua. Tapi bara andau toh aku handak mamberkate.

21. Sindä tinai augh Jehowa

sampai Haggai, intu andau duä pulu äpat, bulan tä kea, koae:

22. Sumian akan Serubabel, mantir pamutjok hong Israel, koam: Aku handak manggulak langit tuntang petak.

23. Aku handak mambaring padadusan karä karadjaan, tuntang mamparusak kadähen karä karadjaan olo kapir; aku handak mambalik karä kareta, tuntang karä olo idjä mukonge; karä hadjaran tuntang karä olo idjä mukong iä akan balongkang, genep biti karäh buah padang kolae.

24. Intu andau tä kea, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, aku handak manduan ikau, o Serubabel, ikau anak Sealtiel, rewarku, koan Jehowa, tuntang handak parihara ikau kilau tisin tjap; krana ikau djari intihku, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

SURAT NABI

SAGHARIA.

BAGI 1.

Olo impudji mangat hobah; paitäe, aton malaikat penda batang muret, äpat tandok, tuntang äpat tukang sanaman.

1. Hong bulan hanja, njelo duä kahum Darius, maka augh Jehowa sampai Sagharia, anak Bereghja, Bereghja anak Ido, nabi tä, koae: — (*Esra*5,1.)

2. Jehowa djari paham sangit dengan tato keton.

3. Tagal tä, suman akan olo tä: kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Buli aku tinai, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tä aku kea handak buli keton, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

4. Æla keton tumon tato keton, idjä akae karä nabi horan mantehau, koae: Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: käläh keton hobah bara karä djalan keton idjä papa, tuntang bara karä gawiu keton idjä kihal. Tapi äwen djaton mahining, iä djaton paraba aughku, koan Jehowa. — (*Jes.*31,6.—*Jer.*3,12.)

5. Maka karä tato keton, kwe iä toh? Tinai karä nabi tä, aton iä belom sampai katatahi?

6. Tapi karä aughku tuntang tukasku, idjä djari imetähku intu karä rewarku, nabi tä, dia djetä toto djari mawi karä tato keton? Sampai äwen tä akan mules tinai tuntang mangaku: puna kahandak

Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom, mawi ita; tumon karä dja-
lan ita tuntang gawin ita, kalotä
kea iä djari malalus tä mawi ita.
7. Andau duä pulu äpat, bulan
sawalas, djetä bulan Sebat, intu
njelo duä kahum Darius, maka
augh Jehowa sampai Sagharia,
anak Bereghja, Bereghja anak
Ido, nabi tä; tuntang iä hamauh:
8. Hamalem aku mitä, itä! aton
olo idjä mukong hadjaran bahan-
dang, iä mendeng marak batang
muret, idjä hong padang randah;
maka hila likute aton arä hadjaran
tinai, bahandang, hakawo tuntang
baputi.
9. Maka koangku: O tuangku,
äwe karä äwen tä? Tä koan ma-
laikat, idjä hakotak dengangku:
Aku handak mamprahan akam,
äwe karä äwen tä.
10. Tä tombah olo tä, idjä ma-
rak batang muret, koae: Æwen
tä, idjä djari injoho Jehowa, ma-
ngat mangumbang hapus petak.
11. Maka äwen tä tombah ma-
suman akan Malaikat Jehowa, idjä
marak batang muret, koae: Ikäi
djari mangumbang petak, maka
itä, hapus karä tanah beken tä
uras sanang tuntang landang.
12. Tä tombah Malaikat Jehowa,
sambil hamauh: O Jehowa, Tem-
pon karä kawan talo belom! ki-
len katahie ikau djaton maku ma-
njanjang Jerusalem, tuntang karä
lewun Juda, idjä djari ilaitm udju
pulu njelo toh katahie?
13. Maka Jehowa tombah augh
malaikat idjä hamauh dengangku,
hapan augh bahalap, augh am-
pong.
14. Tä malaikat, idjä hakotak
dengangku, hamauh dengangku:
Tehau, koam: kakai augh Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom:
aku djari mangabehu tagal Jeru-
salem, tuntang tagal Sion kabe-
hungku paham.
15. Kasangitku paham hasep ta-
gal karä olo kapir, idjä langak ba-
djoho tä; krana kalaitku puna
isut bewäi, tapi äwen tä mampa-
rusak haliai.
16. Tagal tä, kakai augh Jeho-
wa: Aku handak tanggoh Jerusa-
lem tinai, tuntang masi iä; hu-
mangku karäh imangun hetä, koan
Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom, tuntang tali ukur karäh
hapan tinai hong Jerusalem.
17. Tinai tehau, koam: kakai
augh Jehowa, Tempon karä ka-
wan talo belom: Karä lewungku
karäh mamurai awi kahalape tinai,
krana Jehowa handak mampong
Sion tinai, tuntang iä handak min-
tih Jerusalem tinai.
18. Maka aku manggatang ma-
tangku, palus mitä; itä! aton äpat
tandok hetä.
19. Maka koangku dengan ma-
laikat idjä hamauh dengangku:
Narai talo tä? Koae, tombah
aughku: Djetä tandok tä, idjä
djari mandarai Juda, Israel tun-
tang Jerusalem.
20. Maka Jehowa mamprahan
akangku tukang sanaman, äpat
biti.
21. Tä koangku: Narai gawin
äwen tä? Maka koae: Djetä karä
tandok, idjä djari mandarai Juda,
sampai djaton idjä biti tau mang-
gatang takoloke; tapi äwen äpat
toh djari dumah, mangat mampi-
käh djetä, tuntang mangepak karä
tandok olo kapir, idjä djari mang-
gatang tandoke mawi tanah Juda,
handak mandarai karä olo huange.

BAGI 2.

Olo idjä mimbing tali ukur; Jehowa handak mangalindong tuntang mampahai olo ajae.

1. Tinai aku manggatang matangku, palus mitä; itä! aton idjä biti, tuntang intu lengäe aton tali ukur.

2. Maka koangku: Kangkwe panggoetm? Tombah iä: Aku handak mukur Jerusalem, mangat mitä, kilen patut kamboe kabukae.

3. Maka itä, malaikat tä idjä hakotak dengangku, aton blua; tinai malaikat beken blua manambang iä.

4. Tuntang iä manjoho djetä, koae: Dari, hakotak dengan olo tabela tä, sambil hamauh: Jerusalem karäh iukong tuntang djaton kotae, tagal kutoh karä oloe tuntang meto awang huange.

5. Maka aku, koan Jehowa, handak indu kota apui hakaliling iä; tinai aku handak indu kahaie huang iä.

6. Has, has! dari bara tanah hila utara, koan Jehowa; krana aku djari manamburup keton akan äpat matan riwut hong penda langit, koan Jehowa.

7. Has, Sion! hakan arepm, o ikau idjä melai hindjä Babel, anak bawi tä.

8. Krana kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Indu kahaim iä djari manjoho aku mananggoh olo kapir, idjä djari marampas keton; krana idjä mawi keton iä mawi bawak matae kea.

9. Krana toto, aku handak mangitau lengängku mawi äwen tä, tä iä indu rampas karä djipäe. Tumon tä keton akan katawan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari manjoho aku.

10. Lahap tuntang handjak, o Sion, anak bawi! krana toto, aku dumah, tuntang aku handak melai bentokm, koan Jehowa.

11. Kutoh karä olo kapir karäh indahang akan Jehowa intu katika tä, mandjadi indu djalahan olo akangku, tinai aku handak melai bentokm; tä keton akan katawan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari manjoho aku manalih keton. — (1.*Mos.*49,10.)

12. Tä Jehowa karäh manjoroe Juda indu bagin ai, hong tanah idjä brasih tä, tuntang iä karäh mintih Jerusalem tinai.

13. Suni, o karä isi, intu baun Jehowa; krana iä djari manaradjang bara äkae idjä brasih.

BAGI 3.

Josua, imam hai tä.

1. Limbah tä Iä mamprahan akangku Josua, imam hai tä, idjä mendeng intu baun Malaikat Jehowa; tuntang setan mendeng hila gantaue, handak mandawa iä.

2. Tapi Jehowa hamauh dengan setan: Käläh Jehowa manjapa ikau, o setan; toto, käläh Jehowa, idjä mintih Jerusalem, manjapa ikau! djaton iä toh kilau tetek pondok, idjä djari insuwit bara apui?

3. Maka Josua tä halikä pakaiae, amon iä mendeng naharep baun Malaikat.

4. Tä koan Iä tä, sambil hamauh dengan äwen idjä mendeng naharep baue: Engkak karä pakaiae halikä tä bara iä. Limbah tä iä hamauh dengae: Itäm, aku

djari mamapas dosam bara ikau, tuntang handak makaian ikau hapan klambi babalap.

5. Tinai koae: Kepan samban brasih intu takoloke. Tä äwen mangkepan saruban brasih intu takoloke, tuntang makaian iä. Maka Malaikat Jehowa mendeng darahe hetä.

6. Maka Malaikat mananta akan Josua, koae:

7. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: amon ikau karäh manandjeng hong djalangku, tuntang toto manonggo malalus pangkat gawim idjä dengangku, tä maka ikau karäh marentah humangku, tuntang mahaga karä pa-rantarangku, tinai aku handak manjoho äwen idjä hetoh, mangat manganggulo ikau.

8. Toh hining, o Josua, ikau imam hai, tuntang karä karampim idjä darahm, krana iä tä uras nabi: krana toto, aku handak mampadumah rewarku, Salundik tä. — (*Jes.*4,2;11,1.)

9. Krana toto, batu idjä toh, idjä djari ingkesku intu baun Josua, karäh aton udju matae. Toto, aku handak mogo mukir iä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tuntang aku handak mamapas karä dosan tanah toh dalam idjä andau.

10. Katika tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, keton karäh hakadja dengan kola hong penda batang anggor tuntang sikon ai.

BAGI 4.

Sarangan sumbo tuntang duä kadäräh batang bua undus.

1. Maka malaikat idjä hamauh dengangku, haluli tinai, balalu iä mampisik aku, kilau olo batiroh impisik,

2. Sambil hamauh dengangku: Narai talo gitam? Koangku: Aku mitä tantahan sumbo idjä uras bulau, tuntang sarangan undus intu ngamboe, tuntang udju dulang palita intu lawie, tinai genep dulang palita atón mudjumudju djalan undus tamä.

3. Tinai duä batang bua undus hasansila hetä, idjä hila gantaun sarangan undus, tinai idjä hila sambile.

4. Tombah aku, sambil hamauh dengan malaikat, idjä hakotak dengangku, koangku: O tuangku! akan en karä talo tä?

5. Tombah malaikat, idjä hakotak dengangku, sambil hamauh: Djaton ikau katawan, akan en karä talo tä? Tombah aku: Dia, tuan.

6. Tä tombah iä, sambil hamauh dengangku: Djetoh augh Jehowa akan Serubabel, koae: Djaton awi kaabas atawa awi kwasa, tapi awi Roghku talo tä karäh mandjadi, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

7. Æwe ikau, o bukit idjä gantong? Intu baun Serubabel ikau akan mandjadi tanah rampar bewai; iä karäh haragapan batu mambatang tä, idjä indu kahapuse, sampai olo arä karäh baratehau paham: berkat, berkat akae!

8. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

9. Lengän Serubabel djari haragapan galang huma toh, lengäe kea akan mandjari djetä; mangat keton katawan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari manjoho aku tanggoh keton.

10. Krana äwe idjä mangabelä andau talo korik toh? krana äwen udju tä, iä tä matan Jehowa, idjä manitip hapus petak, handjak mitä batu kahapus tä hong lengän Serubabel.

11. Tinai tombah aku, sambil hamauh dengae: Maka narai duä batang bua undus tä, idjä hila hagantaun tantahan sumbo, tuntang hila sambile?

12. Tuntang sindä tinai aku tombah, sambil hamauh dengae: Narai duä kedan batang undus tä, idjä darah duä sarangan uudus bulau tä, tuntang nahutu akan sarangan tä?

13. Tä koae dengangku: Djaton ikau katawan narai djetä? Tombah aku: Dia tuan.

14. Tä koae: Djetä duä anak undus tä, idjä mendeng intu baun Tempon salepah kalunen.

BAGI 5.

Surat idjä manari, tuntang olo bawi hong epa tä.

1. Tinai aku mariaran matangku, nanggera; itä! aton surat idjä manari.

2. Maka iä hamauh dengangku: Narai gitam? Tombah aku: Aku mitä surat manari, duä pulu hasa kapandjange, tuntang sapulu hasa kalombahe.

3. Tä iä hamauh dengangku: Djetä surat sapa tä, idjä karäh blua akan hapus kalunen, krana karä olo panakau inganan tumon surat tä, tinai karä olo idjä sumpah sala inganan tumon surat tä.

4. Aku djari manjoho djetä blua, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, mangat iä sampai human olo panakau, tuntang sampai human olo panjumpah sala hapan arangku, palus melai hong humae tä, balalu mamparusak tä lepalepah karä batue tuntang kajue.

5. Maka malaikat, idjä hakotak dengangku, aton blua, sambil hamauh dengangku: Riaran matam, itäm, narai talo tä idjä blua hetä?

6. Koangku: Narai tä? Tombah iä: Idjä blua hetä, djetä epa. Tinai koae: Djetä puna ampie hong hapus tanah.

7. Maka itä! botop pronggo hagatang; tinai aton olo bawi mondok hong epa tä.

8. Tä koae: Djetä karajap tä. Palus iä mandjakah iä akan epa tä, tuntang mandjakah botop pronggo tä akan hundjun baun epa.

9. Maka aku mariaran matangku, nanggera; itä! aton olo bawi duä biti blua, tuntang iä hapalapas riwut; maka palapase tä kilau palapas sabaru; palus iä mimbit epa tä trawang helat petak dengan langit.

10. Tä koangku dengan malaikat, idjä hakotak dengangku: Kangkwe äwen mimbit epa tä?

11. Koae, tombah aughku: Mangat manampa huma akae hong tanah Sinear, uka hetä iä indähen, tuntang ina hong galange.

BAGI 6.

Æpat kareta, imam hai inenga makota.

1. Tinai aku mariaran matangku, palus manampajah; itä! äpat kareta aton blua bara helat bu-

kit duä, maka bukit tä nras tambaga.

2. Intu kareta idjä indjarat hadjaran bahandang; intu kareta idjä duä indjarat hadjaran babilem.

3. Intu kareta idjä telo indjarat hadjaran baputi; intu kareta idjä äpat indjarat hadjaran habelang idjä abas.

4. Tombah aku, sambil hamauh dengan malaikat, idjä hakotak dengangku: Narai djetä, tuan?

5. Tombah malaikat, sambil hamauh dengangku: Djetä äpat riwut idjä penda langit, idjä blua bara äkae, bara baun Tempon salepah kalunen.

6. Idjä babilem hadjarae, karetae tä palus akan utara, tinai idjä baputi tä manuntut iä; tapi idjä habelang tä akan hila salatan.

7. Limbah tä idjä abas tä manalih, blaku, mangat iä tau mangumbang, mahoroe karä tanah; maka koae: Lius, kumbangkambanga hapus petak. Palus djetä mangumbang hapus petak.

8. Maka Iä mangahau aku, sambil hamauh dengangku, koae: Itäm, idjä djari hagoet akan hila utara maluput huangku hong tanah hila utara.

9. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

10. Duan belahe olo tawanan tä, baris Heldai tuntang Tobia, tinai Jedaja, palus andau panumahe tamä human Josia, anak Sepanja, idjä djari dumah bara Babel.

11. Tä duan salaka bulan, tuntang tampa makota, palus kepan djetä intu takolok Josua, anak Josadak, imam hai tä;

12. Sambil hamauh dengae, koam: kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: toto, idjä puna arae Salundik tä, kahum iä talo karäh manjalundik, tuntang iä karäh mamangun human Jehowa. — (3,8.)

13. Toto, iä karäh mamangun human Jehowa, tuntang tarima karä kahai, tinai iä karäh mondok, marentah hong padadusae; tuntang iä hong padadusae imam kea, duä pangkat tä karäh bulat.

14. Maka karä makota tä patut ina hong human Jehowa, hapan mingat Heldai, Tobia, Jedaja tuntang Josia, anak Sepanja tä.

15. Bara kedjau karäh dumah, idjä omba mamangun human Jehowa; tä keton akan katawan, Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djari manjoho aku tanggoh keton. Djetä karäh mandjadi, amon keton totototo manumon augh Jehowa, Hatallan keton.

BAGI 7.

Agama djaton baguna, amon atäi djaton toto budjur tuntang pamasi, tumon prentah Hatalla.

---

1. Hong njelo äpat kahum radja Darius, maka augh Jehowa sampai Sagharia, andau äpat, bulan djalatien, djetä bulan Kisloi;

2. Metoh olo djari manjoho Sareser, Regemmelegh, tuntang karä idjä dengae talih human Jehowa, mangat blaku intu baun Jehowa,

3. Tuntang misek intu karä imam, idjä hong human Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tuntang intu nabi, koae: Patut ikäi magon manangis hong bulan limä, tuntang puasa, kilau djari gawin ikäi toh arä njelo katahi?

4. Tä augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, sampai aku, koae:

5. Suman akan hapus ungkup olo hong tanah toh, tuntang akan karä imam, koam: metoh keton puasa tuntang manatum, hong bulan limä tuntang hong bulan udju, djari udju pulu njelo toh, aton kea keton toto puasa intu aku?

6. Atawa metoh keton kuman tuntang mihop, djaton keton djari kuman mihop akan keton bewäi?

7. Djaton aughku tumon tä kea, idjä insanan Jehowa hadjamban karä nabie bihin, metoh Jerusalem ingkalewu tuntang sanang, tuntang karä patataie hakaliling iä, tinai metoh hila salatan tuntang tanah randah tä iukong kea?

8. Metoh tä augh Jehowa sampai Sagharia, koae:

9. Kakai koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: haputus budjubudjur, tuntang badjoha haiak hasi sama arep keton;

10. Æla mahenjek balo tuntang nolä, tamuäi tuntang olo tjalaka, tinai äla atäi keton hakarangka hakapapa sama arep keton.

11. Tapi olo tä djaton maku mingat, iä mahakan bahae, tuntang mandengen pindinge, uka iä äla mahining.

12. Iä manekang atäie kilau hintan, uka iä äla mahining Torat tuntang karä augh, idjä impait Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, awi Rogh ai, hadjamban karä nabi horan. Tagal tä kasangit idjä paham tä djari lembut bara Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

13. Tuntang talo mandjari tumon djari pasumae; basa äwen djaton maku mahining, tä aku kea djaton maku mahining, metoh äwen mangahau, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

14. Tapi aku kilau barat djari manambalang äwen tä marak karä olo kapir, idjä djaton kasenae bihin; tä tanahe irusak limbah likute, sampai djaton olo tesek buli hetä; olo djari manampa tanah idjä kampili tä mandjadi karusak haliai.

BAGI 8.

Djandjiu Hatalla akan Jerusalem.

1. Tinai augh Jehowa sampai aku, koae:

2. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: aku djari mangabehu tagal Jerusalem, paham kabehungku; tuntang paham kasangitku aku djari bahiri akae.

3. Kakai augh Jehowa: aku haluli tanggoh Sion, tuntang handak melai hong bentok Jerusalem; tä Jerusalem karäh bagarä lewun katoto, tuntang bukit Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, karäh bagarä bukit karasih.

4. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: karä bakas hatuä bawi akan mondok hong karä djalan Jerusalem tinai, tuntang hasokah tagal kambon umure.

5. Tinai karä djalan lewu tä karäh kontep anak olo hatuä bawi, idjä busik hetä.

6. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: basa talo tä bahali intu matan karä tisan olo toh katontoh, kilen, djetä bahali kea intu matangku? koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

7. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: toto, aku handak maliwus djalahan olo ajungku bara tanah kabaloman, tuntang bara tanah kabalepan kea.
8. Palus aku handak mimbit äwen akan toh, mangat iä melai hong Jerusalem; maka olo tä karäh indu baris ajungku, tinai aku indu Hatallae, hong katoto tuntang asi.
9. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: paabas lengän keton, keton handiai, idjä bukatontoh djari mahining augh toh bara njaman karä nabi, awang djari masuman metoh andau galang human Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, haru ingkes, mangat humae tä imangun.
10. Krana helo bara andau tä satiar olo haiang bewäi, tuntang gawin karä meto djaton kea gunae, tinai olo idjä dumah lius djaton tawan kasanang tagal musoh, krana aku nalua karä olo hawi sama arepe.
11. Tapi katontoh aku djaton handak kalotä gawingku dengan tisan olo toh kilau bihin, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.
12. Tapi karä talo imbul karäh paham mandjari, batang anggor karäh mamua, tana karäh paham palembute, tuntang langit karäh hambon, palus aku handak manenga karä talo tä akan tisan utus olo toh.
13. Maka karäh, tumon ikau, o ungkup Juda, tuntang ikau, o ungkup Israel, djari indu sapa marak karä olo kapir, kakai aku handak maliwus keton, tuntang keton karäh indu berkat; äla mikäh, paabas lengän keton!
14. Krana kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: tumon aku bihin handak mangapähä keton, metoh karä tato ketòn djari mamparahas aku paham, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tuntang aku djaton djari mangarajau tagal tä:
15. Kakai katontoh tinai aku handak mampahalap Jerusalem tuntang ungkup Juda; äla mikäh!
16. Tapi djetoh, idjä patut inumon keton: hasuman katoto akan sama arep keton, tinai putus budjubudjur tuntang djadian kasanang hong karä bauntonggang keton.
17. Tinai äla idjä biti mado ka papa hong atäie mawi kolae, tuntang äla radjin sumpah sala; krana djetä uras injingiku, koan Jehowa.
18. Tinai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, sampai aku, koae:
19. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: andau puasa tä hong bulan äpat, hong bulan limä tuntang bulan udju, tinai puasa hong bulan sapulu tä, karäh akan ungkup Juda indu kahandjake tuntang karantange, tinai indu andau haie idjä ramirami; baja sinta katoto tuntang kasanang.
20. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: dapit, maka arä utus olo tuntang olo bara arä lewu akan hagoet,
21. Tuntang olo bara lewu idjä karäh hamauh dengan olo lewu beken: käläh ita gulong lius, mangat blaku intu baun Jehowa, tuntang mangat manggau Jehowa, Tempon karä kawan talo belom; ikäi toh handak lius kea.
22. Tumon tä arä utus olo, tun-

tang olo kapir idjä kwasa, karäh dumah hatawotawon, mangat manggau Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, hong Jerusalem, tinai mangat musok hong baun Jehowa.

23. Kakai augh Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Katika tä maka sapulu hiti bara karä basan olo kapir karäh manahanan puting klambin olo Jehudi idjä biti, koae: käläh ikäi handak hagoet omba keton, krana ikäi djari mahining Hatalla aton hindjä keton.

BAGI 9.

Olo kapir iantam, tapi akan Israel djandji inenga.

1. Djetoh augh hukum, idjä insuman Jehowa mantam tanah Hadragh, tuntang Damaskus kea iawie. Krana Jehowa puna manjengok karä olo kalunen samandiai, sama kilau karä hamputan Israel.

2. Tinai hukum tä inukase akan Hamat kea, tuntang akan Tirus dengan Sidon, alo djetä pintar paham.

3. Krana Tirus djari mamangun kota akae, tuntang djari mamumpong salaka kilau rotik pohok, tinai bulau kilau rumpur hong djalan.

4. Tapi toto, Jehowa karäh manggian iä bara bagie, tuntang mambaring kotae akan tasik, tinai iä karäh lepah kinan apui.

5. Askalon karäh mitä tä tuntang kikähe, kalotä kea Gasa tuntang paham kapähäe, tinai Ekron kea, basa idjä äka kaharape tä djari rungkok haliai; radja Gasa karäh nihau, Askalon djaton akan ingkalewu hindai.

6. Olo panjelat karäh melai hong Asdod; aku handak mampalomat kadjohon olo Pilisti.

7. Aku handak manganan daha bara njamae, tuntang kihale bara kasingae, sampai tisan äwen tä kea akan Hatallan ita: toto, iä karäh kilau mantir hong Juda, tinai Ekron kilau olo Jebusi tä.

8. Tuntang hitingku handak melai indu kotae hakaliling humangku, tagal karä kawan parang tä, idjä undur ladju, nakara olo pararat tä äla mawi äwen tinai, krana toh matangku djari mitä tjalakae.

9. Handjak rantang, o Sion, anak bawi, lahap o Jerusalem! Itä! radjan keton aton dumah tanggoh keton, iä tetek tuntang Djurusalamat; iä randah atäie, mukong kalidai, tuntang anak kalidai bawie tä. — (*Joh.*12,15.*Jes.*62,11.)

10. Krana aku handak manganan karä kareta bara Epraim, tinai karä hadjaran bara Jerusalem; karä panah parang karäh lomos: krana Iä karäh masuman kasanang akan olo kapir; maka karadjaan ai bara tasik palus tasik, hara batangdanum tä sampai saran petak.

11. Tinai awi dahan djandjim, o Sion, aku handak maliwus karä barism idjä tawanan bara palowang, idjä djaton bara danum.

12. Buli kotan keton tinai, o keton idjä tawanan tuntang magon harap; andau toh kea aku masuman akan keton, salipet aku handak mamaläh akan keton.

13. Krana aku djari mangantjang Juda akangku kilau panah, tuntang djari manatap Epraim. Panakam, o Sion, handak imbitku ma-

wi panakam, o tanah Hellenes;
aku handak mawi ikau mandjadi
kilau padang pangkalima.
14. Jehowa karäh mamala ambo
olo tä, tuntang anak panahe ka-
räh lekas kilau kilat; tinai pang-
kahai Tuhan, Jehowa, karäh mam-
pahiau sarunai, balalu iä karäh
manalih bara hila salatan hapan
talo badjea.
15. Jehowa, Tempon karä ka-
wan talo belom, karäh mangalin-
dong olo ai, tapi karä musohe
impalomose impanjukoke, kilau
batu idjä inganan: mangat äwen
tä mihop tuntang lalento kilau awi
anggor, tinai iä karäh basuang kilau
sangkir, kilau puting mesbeh tä.
16. Jehowa, Hatallae, karäh ma-
wat iä intu andau tä, basa iä
kawan olo ai; krana hong tanahe
karäh impendeng toros batu idjä
brasih.
17. Krana lalehan karä panataue,
lalehan kabungase! Gendom karäh
mamparigas pambudjange idjä ha-
tuä, tinai anggor pambudjange
idjä bawi.

BAGI 10.

Djandji indahang hindai.

1. Laku udjan bara Jehowa
katika udjan mukäi tihin talo;
puna Jehowa idjä manampa baun-
andau, iä karäh mudjan akan ke-
ton ombeombet akan karä ampin
ramon tana.
2. Krana karä dewa masuman
talo haiang bewäi, tuntang karä
nudjum ai mitä talo ngahus, ti-
nai masuman nupi idjä haiang,
ampong ai haiang bewäi; tagal tä
äwen djari inamput kilau tabiri,
tuntang djari irusoh, basa iä dja-
ton sakatike.
3. Kalaitku djari hasep mawi
sakatik, tuntang aku handak ma-
maläh mawi karä tabiri hatuäe tä;
krana Jehowa, Tempon karä ka-
wan talo belom, handak manalih
kawae, ungkup Juda tä, handak
manatap iä kilau hadjaran kabaie
akan parang.
4. Mantir, hakim, pangkalima
tuntang olo marentah karäh lem-
but bara iä.
5. Karä äwen tä kilau pangka-
lima, idjä malitek rumpur hong
djalan metoh parang, tuntang iä
karäh mamarang; krana Jehowa
karäh hindjä dengae, sampai karä
olo idjä hapan hadjaran akan nju-
kok awie.
6. Aku handak mampaabas ung-
kup Juda, tuntang maliwus ung-
kup Josep, palus handak halalian
iä tinai; krana aku djari manja-
njang äwen; tä iä karäh kilau dia
djari inganangku; krana aku Je-
howa, Hatallae, tuntang aku han-
dak tarima aughe.
7. Epraim karäh kilau pangka-
lima, tuntang atäie karäh handjak
kilau awi anggor; karä anake
akan mitä tä tuntang kahan-
djake, atäie karäh rantang hong
Jehowa.
8. Aku handak mampahiau to-
tokku akae, tuntang mamumpong
iä; krana aku handak maliwus iä,
tuntang iä karäh ingapal tumon
kakapale bihin.
9. Aku handak manawur äwen
marak karä utus olo, tä iä karäh
mingat aku hong äkae idjä ke-
djau; maka iä karäh belom tun-
tang karä anake, palus buli.
10. Krana aku handak halalian
äwen bara tanah Misir, tuntang

mamumpong iä bara Asur, tinai
aku handak mimbit iä akan tanah
Gilead tuntang Libanon, sampai
tanah tä djaton karäh ombet äkae.
11. Äwen karäh hanimpah tasik, kadjakä tä, tuntang Iä karäh mamukul karä riake, tä karä labehun batangdanum karäh teah; tuntang kadjohon Asur karäh impalokang, tinai sokah karadjaan Misir karäh terai.
12. Aku handak mampabas äwen hong Jehowa, hong aran ai äwen karäh manandjong, koan Jehowa.

BAGI 11.

Tanah Israel karäh rusak, basa olo helä manganan Kristus.

---

1. Uap lawangm, o Libanon, nakara apui kuman karä batang seder aim.
2. Tangis, karä batang goper, basa karä batang seder djari balongkang, basa idjä bahalap tä djari rusak; tangis, karä batang ela hong Basan, basa kajuan idjä lombah tä djari inäweng.
3. Aton augh bawai karä sakatik, basa kahalape djari rusak; aton augh sakungkong singa tabela, basa rowut hong saran Jordan djari rusak.
4. Kakai augh Jehowa, Hatallangku: Sakatik tabiri toh, idjä tantai indu impatäi.
5. Krana tempoe mampatäi iä, tuntang djaton manjewut tä sala, tinai genep bitin äwen, idjä mandjual iä, hamauh: tara akan Jehowa! toh aku tatau. Maka djaton idjä biti karä sakatike manjanjang iä.
6. Tagal tä aku djaton kea handak manjanjang olo tanah toh hindai, koan Jehowa. Tapi toto, aku handak manjaragh karä olo, genep biti akan sama arepe, tuntang akan lengän radjae, tä iä karäh mamparotek tanah toh, tuntang aku djaton handak maliwus äwen bara lengäe.
7. Tumon toh aku djari manjakatik tabiri idjä tantai indu impatäi, tagal karä tabiri idjä tjalaka tä; aku djari manduan duä sokah akangku; idjä tä djari inggaräku Noam, (*kamangat*,) tinai idjä Hibal, (*kakaras;*) tuntang aku djari manjakatik tabiri tä.
8. Aku djari mampalomos telo sakatik dalam idjä bulan, basa huangku djari bisau awie, tuntang iä kea mangabelä aku.
9. Maka koangku: Aku djaton handak manjakatik keton hindai: idjä akan matäi, naughe iä matäi, tinai idjä akan meher, naughe iä meher, tä naughe idjä tisae tä hakuman isi sama arepe.
10. Palus aku manduan sokahku Noam ta, balalu mamelek djetä, tuntang mangarak djandjingku, idjä djari inampaku dengan karä utus olo.
11. Djetä ingarak intu andau tä. Tumon tä karä idjä tjalaka marak karä tabiri tä, idjä mendäh aku, djari kasene, djetä toto augh Jehowa.
12. Krana aku djari hamauh dengan äwen tä: Käläh amon keton radjin, plua regangku: tinai amon dia, naughe bewäi. Maka äwen tä djari misä tumon iä marega aku, telo pulu ringgit. — (*Matt.* 26,15.)
13. Tapi Jehowa hamauh dengangku: Djakah tä akan tukang

blanai. Lalehan regangku, idjä irega äwen! Palus aku manduan telo pulu ringgit tä, maudjakah tä hong human Jehowa, akan tukang blanai. — (*Matt.*27,9.)

14. Limbah tä aku mamelek sokahku Hibal tä, tuntang mangarak pakat Juda dengan Israel.

15. Tinai Jehowa hamauh dengaugku: Duan sindä tinai pakarang sakatik idjä humong.

16. Krana itäm, aku handak mampalembut hong tanah toh sakatik, idjä djaton manalih awang meher, tuntang djaton manggau awang lajang, djaton manatamba awang bahimang, djaton mäton awang lembä; tapi isin awang basepnt karäh kinae, tuntang tundjike ingulape.

17. Pajah! sakatik idjä parajap tä, idjä manalua kawangku! Padang karäh buah lengäe tuntang matae gantau; lengäe akan karitip lepah, tuntang matae gantaue karäh salenga kawus.

BAGI 12.

Olo idjä pertjaja hong Kristus djaton tau alah hong karä tjalakae.

---

1. Djetoh augh hukum, idjä insuman Jehowa mantam Israel. Jehowa idjä hakotak; iä idjä mambirang langit tuntang manggalang petak, tinai mandjadian hambaruan olo intu huange.

2. Toto, aku handak manampa Jerusalem mandjadi indu sangkir kabusau akan karä utus olo hakaliling; tinai Juda mahin akan omba kea, amon Jerusalem ingapong.

3. Intu andau tä aku handak manampa Jerusalem indu batu babehat akan karä utus olo; olo handiai idjä handak mätoe toto karäh badirit paham, krana karä utus olo kalunen karäh hapumpong tantai mawi iä.

4. Intu andau tä, koan Jehowa, aku handak mubah karä hadjaran, tuntang mampanjaujau karä olo awang mukonge; tapi akan ungkup Juda aku handak mariaran matangku, malainkan karä hadjaran utus olo handiai handak imbutäku.

5. Tä karä mantir Juda karäh hamauh hong atäie: käläh olo Jerusalem harap bewäi hong Jehowa, Tempon karä kawau talo belom, Hatallae.

6. Katika tä aku handak mawi karä mantir Juda mandjadi kilau pondok apui penda kaju, kilau sewan manjala penda peteng gendom, nakara iä manjeha karä utus olo sambil gantau; tapi Jerusalem karäh melai palus dapit intu äkae hong Jerusalem.

7. Maka solake Jehowa karäh mahaga karä tingkap Juda, belä ungkup Dawid tuntang karä olo Jerusalem mampatara arepe mawi Juda.

8. Katika' tä Jehowa karäh manalawang olo Jerusalem; baris äwen idjä pangkalemo intu katika tä karäh uras kilau Dawid; tapi ungkup Dawid uras karäh kilau hatalla, kilau Malaikat Jehowa helo baun äwen.

9. Katika tä aku handak mingat, uka mampalomos karä olo kapir, idjä maranggar Jerusalem.

10. Tapi akan hundjun ungkup Dawid tuntang karä olo Jerusalem aku handak manusuh Rogh

asi, Rogh lakudoa; tuntang äwen karäh manampajah aku idjä djari iadjoke, tinai äwen karäh manatum aku, kilau manatum anak tonggal, äwen paham karäh manangis aku, kilau manangis anak bakas. — (*Joh*.19,37.*Joel*3,1.)

11. Katika tä augh tatum karäh paham hong Jerusalem, tumon kilau houg Hadadrimon, hong djanah Megidon bihin. — (*2.Kron.* 35,22.)

12. Hapus tanah karäh manatum, genep hamputae habarishabaris; ungkup Dawid ngabuat, tuntang karä bawie ugabuat; ungkup Natan ngabuat, tuntang bawie ugabuat;

13. Ungkup Lewi ngabuat, tuntang bawie ngabuat; ungkup Simei ngabuat, tuntang bawie ngabuat.

14. Tinai karä hamputan awang beken, genep hamputae ngabuat, tuntang bawie ngabuat.

BAGI 13.

Lowang asi; karä gawin dewa iruak; Kristus idjä ihukum tä mamutus talo handiai.

---

1. Katika tä lowang danum karäh iuap akan ungkup Dawid, tuntang akan karä olo Jerusalem, idjä mamapas karä dosa tuntang kakihal. — (*Jes*.55,1.*Joh*.7,37.)

2. Maka katika tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, aku handak mampalomos bara tanah toh karä aran dewa, sampai djetä djaton ingat hindai; tinai karä nabi sala tuntang rogh kakihal handak inganangku bara tanah;

3. Sampai amon olo kalotä handak magon manudjum, maka indu bapae, idjä djari manak iä, karäh hamauh dengae: ikau djaton tau belom, basa ikau djari masuman sala hapan aran Jehowa. Tuntang indu bapae, idjä djari manak iä, karäh mamuno iä, amon iä manudjum.

4. Intu katika tä maka karä nabi sala karäh mahamen tagal talo paitäe, metoh iä manudjum; iä djaton karäh hapakaian habulu hindai, idjä hapae manandjaro.

5. Tapi äweu karäh hamauh: aku puna djaton nabi, aku olo pamalan bewäi, krana aku djari mauempo olo bara pesangku tabela.

6. Tinai amon olo hamauh dengae: buhen karä himangm toh intu lokapm? — tä iä karäh tombah: kalotoh aku impahimang hong human karampiku.

7. O padang! tatap arepm mawi Sakatikku, mawi idjä Padjakku tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: awi Sakatik tä, tä karä tabiri tä karäh daraidaraia; tä maka aku handak mandjudju lengängku mandohop olo korik tä. — (*Mark*.14, 27.)

8. Maka karäh hong hapus tanah, koan Jehowa, bagi duä karäh impalomos matäi, tapi idjä karäh batisa hetä.

9. Idjä bagi tä aku handak manamäae akan apui, tuntang aku handak mamprasih djetä kilau olo mamprasih salaka, tuntang mangkemä iä kilau olo mangkemä bulau; tä äwen tä karäh mangahau arangku, tuntang aku handak tarima aughe. Aku handak hamauh: djetä djalahan olo ajung-

ku. Tinai äwen karäh hamauh: o Jehowa, Hatallangku!

BAGI 14.

Kristus mamutus, mangalindong tuntang mampahai ungkup ajue.

1. Itä, andau aton dumah idjä inukas Jehowa, tä talo idjä irampas keton karäh imbagi hong ikau.
2. Krana aku handak mamumpong karä olo kapir mangalahi Jerusalem; tä lewu karäh dinon, tuntang karä humae irampas, tinai karä bawie irajap; sahagi lewu tä karäh tamput tawanan, tapi tisae tä djaton karäh impalomos bara lewue.
3. Krana Jehowa karäh manaradjang, balalu mangalahi olo kapir, sama kilau iä pudji mangalahi horan metoh klahi.
4. Paie intu andau tä karäh intu bukit batang undus, idjä darah Jerusalem, hila timor; maka bukit batang undus tä karäh sila haruä, bara timor palus barat, sampai djadi djanah lombah intu helate; sabagi hukit tä karäh tandar akan hila utara, tinai sabagi akan hila salatan.
5. Tä keton karäh hadari mahoroe djanah helat bukitku tä, krana djanah tä palus sampai Asal; keton karäh hadari, sama kilau keton djari hadari awi petak hagerek, metoh pangereng Usia, radja Juda; ta Jehowa, Hatallangku, karäh dumah, tuntang karä idjä brasih haiak dengam, o Tuhan.
6. Andau tä talo djaton karäh blawa, tapi karemeng tuntang kakaput bewäi.
7. Djetä andau, idjä katawan Jehowa bewäi; andau idjä djaton toto handau djaton toto hamalem; tapi metoh halemäi talo karäh blawa.
8. Tinai intu andau tä maka danum kaharingan karäh nahasak bara Jerusalem, belahe akan danau hila timor, tinai belahe akan tasik lombah tä; musim pandang tuntang musim sadingen djetä karäh aton.
9. Maka Jehowa karäh indu radja mahundjun salepah petak; andau tä tonggal Jehowa bewäi, tuntang arae tonggal kea.
10. Hapus tanah toh hakaliling karäh uras randah, bara Geba gegä palus Rimon, idjä hila salatan Jerusalem: tapi Jerusalem karäh impagantong tuntang ingkalewu intu puna äkae, bara baun-tonggang Benjamin sampai baun-tonggang idjä solake, sampai baun-tonggang putinge, hara tjandin Hananeel sampai äka pähes radja.
11. Olo karäh mangkalewu hetä, tuntang talo pangarak djaton hindai: krana Jerusalem karäh melai sanang palus. — (*Pangar.*22,3.)
12. Maka djetoh hukum, idjä hapan Jehowa mahukum karä utus olo, awang djari mamarang Jerusalem: isie karäh maram metoh iä magon manandjong. matae karäh kisak hong äkae, tuntang djelae karäh munos hong njamae.
13. Tinai andau tä kea lalento paham karäh lembut bara Jehowa, sampai genep bitin äwen hatantakan sama arepe, tuntang mandjudju lengäe mawi lengän kolae.
14. Krana Juda kea karäh mamarang hong Jerusalem, tuntang panatau karä olo kapir idjä hakaliling karäh imumpong, bulau sa laka tuntang kutoh karä pakaian.

15. Tumou tä kea hukum karä
hadjaran, hadangan, onta, kalidai
tuntang karä meto, idjä djari
omba kawan parang tä, sama ki-
lau hukum äwen.
16. Tinai tisan karä olo kapir
tä, idjä djari maranggar Jerusa-
lem, karäh manalih genep njelo,
mangat sombajang intu Radja,
Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom, tuntang mangat mahaga
andau hai, pesta tingkap dawen tä.
17. Maka genep djalahan olo
hong hapus petak, idjä djaton
handak omba manalih Jerusalem,
mangat sombajang intu Radja,
Jehowa, Tempon karä kawan talo
belom, akan olo tä andau djaton
karäh udjan.
18. Tinai paribasa amon utus olo
Misir djaton maku omba manalih,
tä batangdanume djaton karäh ma-
njambong mambisa tanahe. Djetä
hukum tä, idjä karäh hapan Je-
howa mawi karä olo kapir, awang
djaton omba manalih, mahaga
pesta tingkap dawen tä.
19. Krana djetä karäh indu do-
san olo Misir, tuntang indu dosan
karä utus olo, idjä djaton handak
hagoet, mangat mahaga pesta
tingkap dawen.
20. Katika tä hong karä pa-
kaian hadjaran karäh aton biutik
kalotoh: Brasih akan Jehowa.
Tinai karä rindjing hong human
Jehowa karäh uras sama kilau
sangkon daha hong baun mesbeh.
21. Toto, karä rindjing hong
hapus Jerusalem tuntang Juda
mahin karäh brasih akan Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom;
sampai olo handiai, idjä handak
malupat parapah, karäh manalih
mimbit djetä, hapae mampaka-
sak ramon parapahe. Tinai olo
Kanani djaton karäh aton hindai
hong human Jehowa, Tempon
karä kawan talo belom, intu ka-
tika tä.

SURAT NA

MALEAGHI.

BAGI 1.

Olo impudji, basa iä ngalapean sintan Hatalla.

1. Djetoh augh Jehowa, idjä
insanae hapae mampudji olo Is-
rael, hadjamban Maleaghi.
2. Aku djari sinta keton, koan
Jehowa. Tapi keton hamauh: Na-
rai sintam akan ikäi? — Dia Esau
tä paharin Jakob? koan Jehowa:
tinai aku djari sinta Jakob, —
(1.*Mos*.25.23.*Rom*.9.10.)
3. Tapi Esau djari ingabeläku:
tuntang aku djari mambenjem
karä bukit, idjä äkae, palus djari
manenga tä indu äka tunis akan
karä naga.
4. Tinai alo Edom hamauh: Ita

toto djari rusak; tapi takan, ita haragapan karä äka idjä rusak tä tinai, — tapi koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom: Amon äwen haragapae, maka aku handak mangarake. Olo karäh manggarä iä: tanah kadarhaka, tuntang utus olo idjä äka kalait Jehowa palus sampai katatahi.

5. Matan keton karäh mitä tä, tuntang keton karäh hamauh: Jehowa akan inara hong hapus saran Israel.

6. Anak patut mahorumat bapae, tuntang djipen dengan tempoe. Toh, amon aku toh Bapa, kwe horumatku tä? Amon aku toh Tempo, kwe karawan olo dengangku? koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, mawi keton, o karä imam, idjä manawah arangku. Tapi tombah keton tinai: Prea ikäi manawah aram?

7. Basa keton mimbit akan mesbehku tepong idjä samar pali. Tinai koan keton: Prea ikäi manawah ikau? Basa keton hamauh: Medjan Jehowa tä batawah bewäi.

8. Krana amon keton mimbit talo babutä indu parapah, djetä djaton keton manggaräe papa; tinai amon keton mimbit awang batimpang atawa haban, djetä kea djaton keton manjewute papa. Kemä, imbit talo kalotä akan mantir keton, atawa iä handak mangilak tä. Aton iä handak tarima ikau? koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. — (3.*Mos.*22,20)

9. Toh käläh, laku intu baun Hatalla, mangat iä masi ita. Krana tumon tä djari gawin keton; aton kamäan keton, iä karäh manarima keton? koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom?

10. Käläh keton matep blawang human Hatalla sasindä, uka äla mantokan apui hong mesbehku haiang bewäi. Aku djaton mangilak keton, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tuntang parapah talo kinan bara lengän keton djaton aku maradjie.

11. Tapi bara kabaloman sampai kabalepan arangku karäh hai marak karä olo kapir; tuntang hong hapus karä äka olo karäh hagaro akan arangku, tuntang mimbit parapah talo kinan idjä brasih; krana arangku karäh hai marak karä olo kapir, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

12. Tapi keton mamapa tä awi keton hamauh: Medjan Jehowa djari samar pali, tinai panginan idjä hundjue talo batawah bewäi.

13. Tinai keton hamauh: Lalehan kahäka ita! — Tapi toto, djetä kilau tau ihimon inariup keton bewäi, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. Keton maluput idjä irampas, tinai idjä batimpang tuntang haban, tuntang mandahang parapah indu kinan tumon tä kea. Tau aku mangilak tä bara lengän keton? koan Jehowa

14. Toto, tarasapa olo panipu tä, idjä aton anak tabiri hatuäe marak kawae, tuntang amon iä bamiat, iä maluput tinai talo idjä djari rusak; krana aku puna Radja hai, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tinai arangku bakaikäikäh marak karä olo kapir.

BAGI 2.

Karä dosan imam tuntang olo arä impudji.

1. Maka toh, keton karä imam, prentah toh impait akan keton.

2. Amon keton djaton maku mahininge, tuntang mangandong djetä hong atäi keton, mangat mahorumat arangku, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, tä aku handak manjoho sapa mawi keton, tuntang manjapa karä berkat keton; toto, aku handak manjapa tä, basa keton djaton handak mangandong aughku hong atäi keton.

3. Toto, aku handak miap binjin keton; tuntang handak mandjakah tai hong baun keton, tain karä pestan keton, mangat olo manganan keton haiak djetä.

4. Tä keton karäh kasene, aku toh djari mampait prentah toh akan keton, mangat djetä indu djandjingku dengan Lewi, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

5. Djandjingku tä djari dengae puna indu pambelom tuntang kasanang, tinai aku djari manenga akae idjä äka karawan, mangat iä marawan aku, tuntang mikäh tagal arangku.

6. Torat katoto djari aton hong njamae, tinai kasalan djaton sondau hong totoke: iä manandjong naharep aku huang kasanang tuntang kabudjur, tuntang iä mobah arä olo bara dosae.

7. Krana totok imam puna akan mahaga adjar, mangat olo manggau Torat bara njamae; krana iä puna sarohan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

8. Tapi keton djari manjampang bara djalan tä, tuntang mananggarurus arä olo bara Torat; keton djari mangarak djandji idjä akan Lewi tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom.

9. Tagal tä aku djari mampatawah tuntang mamparandah keton hong baun hapus olo arä, basa keton djaton mahaga karä djalangku, tinai keton mitä ampin olo huang perkara Torat.

10. Djaton ita handiai hindjä tato? dia Hatalla idjä bewäi djari manampa ita handiai? Buhen toh ita kianat hawi sama arep ita, sambil mangarak djandjin tato hiang ita?

11. Juda tä panawah, tinai kakihal mandjadi hong Israel tuntang hong Jerusalem; krana Juda tä mampatawah äka karasih Jehowa, idjä puna ingilake; tuntang manganda anak bawin dewa.

12. Tapi Jehowa handak mampalomos olo idjä kalotä bara karä tingkap Jakob, duäduä, olo djadjaga tä tuntang olo idjä tombah aughe, tuntang idjä mimbit parapahe indu kinan akan Jehowa.

13. Perkara duä toh tinai iawi keton, basa keton manata mesbeh Jehowa hapan djohon matä, dengan tangis tuntang tarahing olo, sampai aku belä manjengok parapah indu kinan tä hindai, tuntang djaton radjin tarima tä bara lengän keton tinai.

14. Toh koan keton: Buhen kalotä? Djetä basa Jehowa djari indu saksi manjelat ikau tuntang sawam metoh katabelam, idjä dengae ikau kianat katontoh, alo iä padjakm toto, tuntang sawam idjä tuntang djandjim.

15. Djaton kalotä gawin tato keton idjä solake tä, alo iä hai hambaruae. Maka kilen gawin

djetä? Iä mendäh anak bara Hatalla. Tagal tä, haga arep keton, äla tumon huang keton, tuntang äla idjä biti kianat dengan sawae idjä metoh katabelae.
16. Idjä mangabelä iä, naughe iä manganan iä. Tapi koan Jehowa, Hatallan Israel: Karajape karäh mangihal iä. Tagal tä, djaga arep keton, äla tumon huang keton, belä keton kianat gawin keton.
17. Keton mambisau Jehowa awi karä augh keton. Tapi koan keton: Kilen ikäi mambisau iä? Awi djetoh, basa keton hamauh: alo idjä parajap ingilak Jehowa kea, tuntang iä äka huange; tinai: kwe Hatalla tä, idjä handak mahukum.

BAGI 3.

Johannes pampandoi tuntang Kristus insuman; gawie insanan.

1. Itä! aku manjoho sarohangku, idjä akan manatap djalan helo baungku. Tä salenga kea Tuhan, idjä inggau keton, karäh manalih humae, iä tä: Malaikat djandji tä, idjä ingenang keton. Toto iä dumah, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. — (*Matt.* 11,10.)
2. Tapi äwe hakon manahan andau panumahe tä? tuntang äwe tau melai metoh kasampaie? Krana iä karäh kilau apui tukang bulau, tuntang kilau sabon tukang pamupok.
3. Iä karäh mondok mananak buabuah, mamprasih salakae; iä karäh mamprasih panakan Lewi, mampahalap iä kilau bulau tuntang salaka; limbah tä äwen karäh mimbit parapah indu kinan akan Jehowa huang katetek.
4. Tä parapah indu kinan ain Juda tuntang Jerusalem karäh manis intu Jehowa, sama kilau hong karä njelo bihin, djaman horan.
5. Maka aku handak manalih keton mangat mamutus, tuntang hemben tä aku handak mamaläh mawi karä tabit, tuntang olo pahabandong, tinai karä olo idjä sumpah sala, tuntang olo idjä gagah mamotong upah olo bagawi, tuntang mamingkok kabudjur balo, nolä tuntang tamuäi, tuntang djaton mikäh aku, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom
6. Krana aku, Jehowa, puna djaton hobah, tagal tä keton, o panakan Jakob, hindai djari lomos.
7. Bara pangereng tato keton keton djari balekak bara prentahku, tuntang djaton djari mahaga djetä. Buli aku tinai, tä aku handak buli keton, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom. Tapi koan keton: Kilen ikäi buli?
8. Patut olo manipu Hatalla? Tapi keton manipu aku. Tä koan keton: Kilen ikäi manipu ikau! Huang idjä dalam sapulu tä, idjä patut inenga keton, tuntang karä parapah tandjungan tä.
9. Tagal tä kea keton tarasapa, basa hapus olo arä manipu aku.
10. Imbit kakarä awang idjä dalam sapulu tä akan djurongku tä, mangat aton panginan huang humangku; tä käläh kemä aku hong perkara tä, koan Jehowa, Tempon karä kawan talo belom, djaka aku djaton muap tabat langit, mangat mudjan berkat akan keton, sampai karä lepau keton djaton ombet.
11. Tuntang aku handak mampudji karä talo parusak tä akan keton, uka äla iä marusak bua

tanan keton; tuntang karä batang
anggor keton djaton akan badu-
roh buae, koan Jehowa, Tempon
karä kawan talo belom.
12. Sampai karä olo kapir karäh
manggarä keton batuah, krana
keton karäh bara tanah idjä äka
karadjin, koan Jehowa, Tempon
karä kawan talo belom.
13. Karä augh keton djari pa-
halau mawi aku, koan Jehowa.
Tapi koan keton: Kilen kasalan
augh ikäi dengam?
14. Basa koan keton: haiang
bewäi manempo Hatalla, djaton
gunae manonggo iä, tuntang ha-
pakaian babilem intu baun Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom.
15. Tagal tä ita manjewut olo pa-
rajap tä batuah; idjä darhaka tä ba-
hambit bewäi; iä haradjur mangkemä
Hatalla, tuntang iä liwus bewäi.
16. Tapi äwen idjä mikäh Je-
howa hampong sama arepe kalo-
toh: aton bewäi Jehowa mingat
tuntang mahining tä, aton surat
pangingat tarasurat intu baue ta-
hiu äwen idjä mikäh Jehowa,
tuntang idjä mingat arae.
17. Æwen tä karäh indu baris
ajungku intu andau tä, idjä han-
dak inampaku, koan Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom;
aku handak manjanjang äwen, ki-
lau olo manjanjang anake idjä
heret dengue.
18. Tä keton karäh mitä tinai
kabeken olo budjur dengan olo
parajap, olo idjä manempo Ha-
talla dengan idjä dia.

BAGI 4.

Andau Jehowa tä; Elia injoho belo.

1. Krana toto, andau tä du-
mah, idjä manjala kilau tannur;
tä karä olo badjoho tuntang karä
olo darhaka karäh kilau djogo,
palus andau idjä akan dumah tä
karäh manjeha iä, koan Jehowa,
Tempon karä kawan talo belom,
tuntang djaton karäh manisa akae
uhate atawa patinge.
2. Tapi akan keton, idjä mi-
käh arangku, karäh lembut matan-
andau katetek tuntang kamangat
penda palapase; tä keton karäh
blua kadjokkadjoka, kilau anak
sapi idjä babuleng. — (*Luk.*1,78.)
3. Tuntang keton karäh mali-
tek karä olo darhaka, krana äwen
tä kilau rotik pohok penda pain
keton intu andau tä, idjä handak
inampaku, koan Jehowa, Tempon
karä kawan talo belom.
4. Ingat Torat Moses, rewar-
ku tä, idjä djari imetähku intu iä
hong Horeb akan hapus olo Israel,
karä prentah tuntang karä hadat.
5. Itä! aku handak manjoho
nabi Elia tanggoh keton, helo
bara andau Jehowa tä sampai,
idjä hai tantang bakaikäikäh tä.
— (*Matt.*11,14.)
6. Iä tä karäh mahandjäan ma-
njama atäi karä bapae dengan
anake, tinai atäi karä anake dengan
bapae; belä aku dumah, palus
mamukul hapus petak hapan sapa.

Surat brasih

DJANDJI TAHETA

Tuhan tuntang Djuru-Salamat ita

JESUS KRISTUS.

Injalinan bara puna basae akan basan olo ngadju
hong pulau Borneo.

Ilambagan hapan balandjan olo Kristen hong
tanah Balanda, (Nederlandsche Bijbelgenootschap,)
hong lewu Amsterdam.

awi tuan METZLER tuntang BASTING, tukang malambagan.

1858.

Horoe

karä surat Djandji taheta.

EWANGELION, INJURAT MATTÄUS.

BAGI 1.

1. Horoe utus Jesus Kristus. — II. Ampin tamparan Jesus Kristus.

I. — 1. Surat rinting utus Jesus Kristus, panakan Dawid, panakan Abraham. — (*Luk.*3,23.)

2. Abraham manak Isaak; Isaak manak Jakob; Jakob manak Juda tuntang karä pahärie.

3. Juda manak Pares äwen duä Sera, indue Tamar; Pares manak Esrom; Esrom manak Aram.

4. Aram manak Aminadab; Aminadab manak Nahason; Nahason manak Salmon.

5. Salmon manak Boos, indue Rahab; Boos manak Obed, indue Rut; Obed manak Jesse.

6. Jesse manak Dawid, radja tä. Maka radja Dawid manak Salomo, indue tä solake sawan Uria.

7. Salomo manak Roboam; Roboam manak Abia; Abia manak Asa.

8. Asa manak Josapat; Josapat manak Joram; Joram manak Osias.

9. Osias manak Joatam; Joatam manak Aghas; Aghas manak Esekias.

10. Esekias manak Manase; Manase manak Amon; Amon mañak Josias.

11. Josias manak Jeghonias tuntang karä paharie, katika olo Jehudi tawanan akan Babel.

12. Maka limbah olo Jehudi lapas tawanan bara Babel Jeghonias manak Salatiel; Salatiel manak Sorobabel.

13. Sorobabel manak Abiud; Abiud manak Eliakim; Eliakim manak Asor.

14. Asor manak Sadok; Sadok manak Aghim; Aghim manak Eliud.

15. Eliud manak Eleaser; Eleaser manak Mattan; Mattan manak Jakob.

16. Jakob manak Josep, banan Maria; bara Maria Jesus djari inakan, idjä bagarä Kristus.

17. Maka karä tilap bara Abraham sampai Dawid äpat-

walas tilap; tinai bara Dawid sampai olo Jehudi tawanan akan Babel äpatwalas tilap kea; tinai bara katika olo Jehudi tawanan akan Babel sampai Kristus äpatwalas tilap.

II. — 18. Maka ampin tamparan Jesus Kristus kalotoh. Krana amon indue Maria djari imopoh Josep, helo bara äwen duä tä hindjä, maka olo mitä iä batihi, awi Rogh brasih. — (*Luk.*1,26.)

19. Maka Josep, bakalbanae tä, olo tetek, djaton iä maku mampahawen iä, baja handak malihi iä sasuni. — (4. *Mos.*5,15.)

20. Tapi amon iä manirok talo tä, itä! malaikat pangkahai Tuhan mananggoh iä huang nupie, koae: O Josep, panakan Dawid, äla mikäh manduan Maria, popohm, krana idjä djari huang iä, djetä awi Rogh brasih.

21. Iä karäh manak hatuä, sewut arae Jesus, (*Djuru salamat*,) krana iä tä karäh manjalamat ungkup olo ajue bara karä dosae.

22. Maka karä talo toh mandjadi, uka tulus augh Tuhan, idjä insuman nabi, koae: — (*Jes.*7,14.)

23. „Itä! budjang salia karäh batihi, tuntang iä karäh manak hatuä, olo akan manjewut arae Immanuel," rimae, amon injalinan: Hatalla hindjä ita.

24. Maka amon Josep misik batiroh, iä malalus tumon petäh malaikat Tuhan dengae, palus manduan popohe.

25. Tapi iä djaton rantep iä, sampai iä djari manakan anake hatuä, idjä solake; tuntang iä manjewut arae Jesus.

BAGI 2.

I. Olo pintar bara hila timor manalih Jesus. II. Jesus imbit olo badari akan Misir. III. Radja Herodes mampatäi anak olo korik hong Betlehem. IV. Jesus buli Nasaret.

I.—1. Maka metoh Jesus inakan hong Betlehem, intu tanah Judea, djaman radja Herodes, itä! olo pintar bara hila timor sampai Jerusalem, — (*Luk.*2,7.)

2. Koae: Hong kwe radjan olo Jehudi, idjä taheta inakan indue? Krana ikäi djari mitä bintang ajue bara hila timor, balalu ikäi djari kantoh, handak manjembah iä.

3. Maka amon radja Herodes mahining aughe tä, iä tangkedjet, haiak salepah Jerusalem.

4. Palus iä mamumpong karä kapala imam, tuntang olo tamat surat, sambil mariksa intu äwen tä kaleka Kristus akan inakan indue.

5. Koan äwen dengae: Intu Betlehem, hong tanah Judea; krana kalotoh augh surat nabi: — (*Migha*5,1.)

6. „O Betlehem, hong tanah Juda, ikau djaton toto korik haliai intu bentok karä mantir Juda; krana bara ikau karäh lembut Mantir tä, idjä manjakatik baris olo ajungku, Israel."

7. Tä Herodes mangahau olo pintar tä sinisinik, tuntang mariksa intu äwen katika bintang tä haru lembut.

8. Limbah tä iä manjoho äwen tanggoh Betlehem, koae: Lius, gau anak tä buabuah, maka amon keton sondau iä, sanan tä akangku, mangat jaku kea manalih, manjembah iä.

9. Maka amon olo tä djari mahining augh radja, iä balalu hagoet. Tä itä! bintang idjä gitae bara hila timor, miar helo baue, sana sampai tambuan kaleka anak tä aton kabatendä igh iä.

10. Maka amon äwen mitä bintang tä, iä paham kahandjake,

11. Palus tamä huma, tuntang mitä awau tä dengan indue Maria; maka äwen mahingkep, manjembah iä, sambil mukäi ramoe, manenga akae bulau, garo, minjak.

12. Maka olo tä imetäh Hatalla huang nupie, belä iä haluli tinai tanggoh Herodes, djadi äwen tä buli tanahe mahoroe djalan beken.

II. — 13. Maka limbah olo tä djari buli, itä! malaikat Tuhan mananggoh Josep huang nupie, koae: Misik, duan awau tuntang indue, balalu hadari akan Misir, palus melai hetä, sampai jaku manjoho ikau; krana Herodes handak manggau anak toh, uka mampatäi iä.

14. Maka iä misik, manduan awau tuntang indue hamalem, balalu hadari akan Misir.

15. Maka iä melai hetä, sampai Herodes djari matäi; uka tulus augh Tuhan, idjä insanan nabi, koae: „Bara Misir aku djari mangahau Anakku." — (*Hos.*11,1.)

III. — 16. Maka amon Herodes mitä olo pintar djari mamunga iä, iä paham blait, balalu manjoho olo mampatäi karä anak olo intu Betlehem, tuntang hapus saran lewu tä, idjä duä njelo umure tuntang idjä tapas bara tä, tumon katika, idjä djari iseke buabuah intu olo pintar.

17. Tä maka augh nabi Jeremia djadi tulus, idjä kalotoh: — (*Jer.*31,15.)

18. „Augh lembut huang Rama, paham tarahing, tangis, tatum; Rahel manatum anake, tuntang iä djaton maku iampong, basa äwen tä nihau."

IV. — 19. Maka amon Herodes djari matäi, itä! malaikat Tuhan mananggoh Josep huang nupie intu Misir, koae:

20. Misik, duan awau tuntang indue, palus lius akan tanah Israel; krana olo tä

djari matäi, idjä mangatah hambaruan awau toh.

21. Maka iä misik, mandnan awau tuntang indue, balalu buli tanah Israel.

22. Tapi amon iä mahining, Arkelaus marentah Judea, indu gantin liau bapae Herodes, maka iä mikäh manalih hetä; tapi iä imetäh Hatalla huang nupie, palus hagoet akan Galilea.

23. Maka iä sampai, palus mangkalewu huang lewu, idjä Nasaret arae; uka tulus augh nabi: „Iä akan inggarä Nasareus."

BAGI 3.

I. Johannes pampandoi masuman panumah Kristus. II. Jesus impandoi awie.

I.—1. Maka katika tä Johannes pampandoi hagoet, masanan augh Hatalla intu padang Judea,—(*Mark.*1,4. *Luk.*3,3.)

2. Koae: Hobah keton, krana karadjaan sorga djari tokep.—(4,17.)

3. Krana iä tä, idjä djari insanan nabi Jesaia, koae: „Aton augh olo mantehau hong padang: awi manatap djalan akan Tuhan! parampar kaleka akae!"—(*Jes.*40,3.)

4. Maka Johannes hapakaian bulun onta, tuntang hababat upak meto intu kahange, panginae sangkalap tuntang madu.

5. Tä aton blua, manangoh iä, olo Jerusalem, tinai olo bara salepah tanah Judea, tuntang bara karä tanah, awang darah Jordan.

6. Maka iä mampandoi olo tä huang Jordan, limbah äwen djari mangaku karä dosae.

7. Maka amon iä mitä, arä olo parisi tuntang olo saduki manalih pampandoi ajue, koae dengan äwen: O panakan lalidi! äwe djari manjoho keton hadari mahakan kalait idjä harian?

8. Tapi awi keton mamua awang patut akan kahobah.

9. Æla keton mado, handak hamauh huang arep keton: Abraham puna bapa ita. Krana aku hamauh dengan keton, alo bara batu toh kea mahin tau Hatalla mandjadian anak akan Abraham.

10. Maka kapak djari indanan intu uhat batang kaju, genep upon, idjä djaton mamua bahalap, akan inäweng, balalu inganan akan apui.—(7,19.)

11. Toto, aku mampandoi keton akan kahobah, hapan danum; tapi rahian bara aku aton dumah idjä kwasa bara aku, akae tä jaku djaton baguna mäton sarumpahe mahin dia; iä tä karäh mampandoi keton hapan Rogh brasih tuntang apui.—(*Pang. Ras.*1,5.)

12. Huang lengäe aton kiap, iä karäh mamprasih karaiae

totóto; iä karäh manampunan paräi tä huang lepaue, tapi apis tä karäh inusule hapan apui idjä djaton tarabelep.

II. — 13. Katika tä Jesus dumah bara Galilea akan Jordan, manalih Johannes, uka impandoi awie.

14. Tapi Johannes mangahana iä, koae: Patut jaku impandoim, kilen ikau mananggoh aku?

15. Tapi Jesus tombah aughe, koae: Naughe toh, krana tumon toh patut ita malalus salepah katetek. Tä iä maku tinai. — (5,17.)

16. Maka limbah Jesus impandoi, iä balalu djakat bara danum; tä itä! langit buap akae, tuntang iä mitä Rogh Hatalla mohon, kilau burong dara, palus melai hundjue.

17. Tinai itä! augh blua bara langit, koae: Iä toh Anakku, idjä äka huangku, iä idjä ingilakku. — (17,5.)

BAGI 4.

I. Jesus iningkes setan. II. Iä mintih murid, tuntang manampara madjar olo.

I. — 1. Palus hemben tä kea Jesus iagah Rogh akan padang, uka iä iningkes setan. — (*Mark.*1,12. *Luk.*4,1.)

2. Djadi limbah iä puasa käpat pulu andau tuntang käpat pulu alem, maka iä blau.

3. Tä idjä paningkes tä manggapi iä, koae: Djaka ikau toto Anak Hatalla, käläh ikau hamauh, manjoho batu toh mandjadi tepong.

4. Tombah iä, koae: Aton augh surat: „olo djaton belom awi tepong bewäi, tapi awi genep bawak kotak, idjä blua bara njaman Hatalla." — (5. *Mos.*8,3.)

5. Tä setan magah iä akan lewu brasih, palus mampendeng iä hundjun babungan human Hatalla,

6. Sambil hamauh dengae: Djaka ikau toto Anak Hatalla, sewu kangiwa, krana aton augh surat: „iä karäh manjoho malaikat ajue sabab ikau, äwen karäh mandating ikau hundjun lengäe, belä paim patarang batu." — (*Masm.*91,11.)

7. Koan Jesus dengae: Tinai aton augh surat: „äla ikau maningkes Tuhan, Hatallam." — (5.*Mos.*6,16.)

8. Limbah tä setan magah iä mandai bukit, idjä paham gantong, palus mamprahan akae sakarä karadjaan kalunen tuntang kahaie,

9. Sambil hamauh dengae: Talo handiai toh aku handak manengae akam, djaka ikau mahingkep, manjembah aku.

10. Tä koan Jesus dengae: Indah bara aku, setan! krana aton augh surat: „ikau akan indu manjembah pangkahai Tuhan, Hatallam, tun-

tang batonggal manempo iä
bewäi." — (5.*Mos.*6,13.)
11. Tä setan malihi iä, maka
itä! malaikat dumah, manong-
go iä.
II. — 12. Maka amon Jesus
mahining, Johannes djari inu-
tup olo, iä hagoet akan Ga-
lilea.
13. Tapi iä malihi Nasaret,
palus babungkat, mangkale-
wu hong Kapernaum, idjä
saran danau, intu tanah Se-
bulon tuntang Naptali;
14. Uka tulus augh, idjä
injewut nabi Jesaia, koae: —
(*Jes.*9,1.)
15. „Tanah Sebulon tun-
tang tanah Naptali, intu sa-
ran danau, dipah Jordan,
Galilea idjä äka olo kapir:
16. „Olo tä, idjä mondok
huang kakapot, djari mitä
kalawa idjä hai; kalawa djari
lembut akan olo tä, idjä
mondok huang tanah, äka
kangkalingän pampatäi."
17. Bara katika tä Jesus
manampara masanan augh
Hatalla, sambil hamauh: Ho-
bah keton, krana karadjaan
sorga djari tokep.
18. Maka amon Jesus ma-
nandjong hong saran danau
Galilea, iä mitä olo hampaha-
ri, idjä kalambutan, duä
biti, Simon, idjä bagarä Pe-
trus, tuntang paharie Andre-
as; äwen duä tä malaboh
pasat hong danau, krana iä
puna olo palauk. — (*Luk.*5,2.)
19. Koae dengan äwen tä:
Kantoh keton, omba aku,
aku handak manjoho keton
manawan olon.
20. Maka äwen tä balalu
malihi pasate, palus omba iä.
21. Maka limbah iä djari
hagoet bara hetä, iä mitä
olo hampahari beken tinai,
idjä kalambutan, duä biti
kea, Jakobus, anak Sebede-
us, tuntang paharie Johan-
nes; äwen duä tä huang arut,
hindjä bapae Sebedeus, ma-
numpang pasate; maka iä
mangahau äwen tä.
22. Tä äwen balalu malihi
arut tuntang bapae, palus
omba iä.
23. Maka Jesus mangumbang
salepah tanah Galilea, tun-
tang madjar huang karä si-
nagoge, sambil masanan brita
bahalap tahiu karadjaan sorga,
tuntang mampakäläh karä
ampin peres, karä ampin
kapähän olo arä.
24. Maka britae sampai sa-
lepah tanah Siria; balalu olo
magah akae olo handiai idjä
haban, hakabeken ampin pe-
rese tuntang kapähäe, tinai
olo idjä ingumpang dewa,
tuntang olo idjä gila genep
bulan, tinai olo kait kedjang,
maka iä mampakäläh karä
olo tä.
25. Maka pahara karä olo
omba dengae bara Galilea,
bara Dekapolis, bara Jerusa-
lem, bara Judea, tuntang
bara dipah Jordan.

BAGI 5.

I. Jesus masanan, äwe idjä salamat. II. Iä mandähen tuntang manarang augh Torat, idjä tahin olo pamuno, III. olo pababandong, IV. olo panjapa, V. olo palait.

I.—1. Maka amon Jesus mitä olo arä tä, iä mandai lungkoh, palus mondok, tuntang muride manggapi iä.
2. Maka iä marakang njamae, madjar olo tä, koae:—(*Luk.*6,20.)
3. Salamat olo idjä mangkemä katapas kahalap huange, krana akae aton karadjaan sorga.
4. Salamat olo idjä kapähä atäie, krana iä karäh impangat.
5. Salamat olo idjä balemo atäie, krana iä karäh hapanatau kalunen.
6. Salamat olo idjä blau tuntang haus belaie manggau katetek, krana iä karäh besoh.
7. Salamat olo idjä masi, krana iä karäh iasi.
8. Salamat olo idjä brasih atäie, krana iä karäh manampajah Hatalla.
9. Salamat olo idjä manggau kabuah, krana iä karäh inggarä anak Hatalla.
10. Salamat olo idjä ingasingen olo sabab katetek, krana akae aton karadjaan sorga.
11. Salamat keton, amon olo manjapa tuntang mangasingen keton sabab aku, tinai hababaka keton, hapan karä augh papa haiak manandjaro.
12. Handjak rantang keton, krana upah keton hai huang sorga; krana kalotä olo djari mangasingen karä nabi, idjä helo bara keton.
13. Keton toh ujah kalunen. Tapi amon ujah batawah, hapan en olo tau mangahing tä tinai? Djetä djaton guna enen hindai, baja inganan akan ruar, tuntang ihundjeng olo.
14. Keton toh kalawa kalunen. Lewu idjä imangun hundjun bukit djaton tau basilim.
15. Djaton kea olo pudji manotong sumbo, mangat mina tä penda gantang, tapi hundjun tantahae, tä djetä mamplawa olo handiai, idjä huang huma.
16. Kalotä buah kalawa keton pahapabai intu baun olo, nakara olo mitä gawin keton idjä bahalap, tuntang manara Bapa keton idjä huang sorga.—(1.*Petr.*2,12.)
II.—17. Æla keton mado, aku djari dumah handak mangarak Torat atawa augh karä nabi; aku djaton djari dumah uka mangarak djetä, tapi uka malaluse.—(3,15.)
18. Krana toto, jaku hamauh dengan keton, alo langit tuntang petak nihau lilap, maka idjä kabawak atawa idjä katitik Torat mahin dia akan nihau, sampai augh tä tulus samandiai.—(*Luk.*16,17.)
19. Sabab tä maka karä

olo, idjä mangarak prentah idjä, alo korik haliai, sambil madjar olo kalotä, iä akan inggarä korik haliai huang karadjaan sorga; tapi idjä malalus tuntang madjar tä, iä karäh inggarä hai huang karadjaan sorga.

20. Krana aku hamauh dengan keton, djaka katetek keton djaton pabam bara katetek olo tamat surat tuntang olo parisi, maka keton djaton akan tamä karadjaan sorga.

21. Keton djari mahining, aton augh intu tato hiang keton kalotoh: „äla ikau mampatäi olo; maka äwe idjä mampatäi olo, iä djaton tau dia buah hukum.” — (2. *Mos.* 20, 13.)

22. Tapi aku hamauh dengan keton, gagenep olo, idjä sala malait paharie, iä akan indu buah hukum intu mantir basara korik; tinai olo idjä manjewut paharie: bureng, — iä akan indu buah hukum intu mantir basara hai; tapi olo idjä manjewut kolae: tjäh olo gila, — iä akan indu buah hukum apui naraka.

23. Sabab tä, amon ikau mimbit talo tengam akan mesbeh, amon hetä ikau taraingat, paharim malait ikau tuntang aton bukue budjur:

24. Tä pelai talo hetä helo intu baun mesbeh, palus lius, ngabuah arepm helo dengan paharim, limbah tä haluli, mandjuluk talo tengam.

25. Buah ikau badjeleng marera olo, idja malawan ikau, sangkom ikau hindjä dengae huang djalan, belä olo idjä malawan ikau mandjuluk ikau akan mantir, tuntang mantir tä mandjuluk ikau akan kapiri, balalu ikau inutup hong sipir.

26. Toto, aku hamauh dengam, ikau djaton akan blua bara hetä, sampai ikau djari manabor lepalepah.

III. — 27. Keton djari mahining, aton augh intu tato hiang keton: „äla ikau habandong.” — (2. *Mos.* 20, 14.)

28. Tapi aku hamauh dengan keton, genep olo, idjä tantai manampajah olo bawi haiak mipen iä, olo tä djari habandong dengae huang atäie.

29. Tapi amon matam idjä hila gantau mampalajang ikau, karuit, kanan tä; krana bontong ikau, amon ramon berengm idjä nihau, tuntang äla hapus bitim inganan akan naraka. — (*Mark.* 9, 47.)

30. Tinai amon lengäm idjä hila gantau mampalajang ikau, tetek, kanan tä; krana bontong ikau, djaka ramon berengm idjä nihau, tuntang äla hapus bitim inganan akan naraka.

31. Tinai djari aton kea prentah: „olo idjä hatolang dengan sawae, patut manenga surat talak akae.” — (5. *Mos.* 24, 1.)

32. Tapi aku hamauh dengan

keton, olo handiai, idjä hatolang dengan sawae, sala bara bukue habandong, olo tä manjoho iä habandong; tinai olo, idjä masawä olo bawi idjä djari inganan banae, iä kea habandong.

IV. — 33. Tinai keton djari mahining, aton prentah intu tato hiang keton kalotoh: „äla ikau mangarak augh sumpahm, tapi lalus augh sumpahm intu pangkahai Tuhan.” — (2.*Mos.*20,7.)

34. Tapi aku hamauh dengan keton, äla haliai keton sumpah; äla sumpah manjewut langit, krana djetä padadusan Hatalla.

35. Æla kea keton sumpah manjewut petak toh, krana djetä galang paie. Æla kea sumpah manjewut Jerusalem, krana djetä lewun Radja hai tä.

36. Æla kea ikau sumpah manjewut takolokm, krana idjä krambar balaum mahin dia ikau tau manampae baputi atawa babilem.

37. Baja patut kotak keton kalotoh: amon joh, joh, — amon dia, dia; augh idjä tangkalau bara tä, djetä bara idjä papa tä! — (*Jak.*5,12.)

V. — 38. Keton djari mahining prentah kalotoh: „matä sama matä, kasingä sama kasingä.” — (2.*Mos.*21,24.)

39. Tapi aku hamauh dengan keton, äla keton malawan olo papa; tapi djaka olo manekap pipim idjä hila gantau, ules silae kea akae.

40. Tinai olo idjä handak pado dengam, nahuang manduan klambim, naughe iä manduan kampohm kea.

41. Tinai djaka olo hadjadjuan ikau magah iä idjä djam, käläh agah iä duä djam.

42. Tenga akan olo, idjä blaku intu ikau, tuntang äla manalikut olo tä, idjä handak manalisih talo bara ikau.

43. Keton djari mahining augh kalotoh: „ikau akan indu sinta uläm, tapi basingi musohm.” — (3.*Mos.*19,18.)

44. Tapi aku hamauh dengan keton, sinta musoh keton; laku berkat akan olo, idjä manjapa keton; paläh kahalap akan olo, idjä basingi keton; laku doa akan olo, idjä mararat tuntang mangasingen keton:

45. Nakara keton mandjadi anak Bapa keton, idjä huang sorga; krana iä mampalembut matanandau ajue akan olo papa tuntang olo bahalap, iä mampalawo udjan akan olo tetek tuntang akan olo darhaka.

46. Krana djaka keton sinta olo tä bewäi, idjä sinta keton, narai upah keton? Djaton olo pabean kea pudji tumon tä gawie?

47. Tinai amon keton manabi paharin keton bewäi, narai kalabien gawin keton bara olo beken? Djaton olo

kapir kea pudji tumon tä gawie?

48. Buah keton mandjadi tinduh, kilau Bapa keton, idjä huang sorga tä, aton tinduh. — (3*Mos.*11,44.)

BAGI 6.

I. Jesus manjoho ita huang karä gawin ita manahiu Hatalla, äla manahiu olon. II. Iä manjoho ita manggau talo sorga paham bara talo kalunen.

I. — 1. Ingaingat keton, äla malalus gawin keton awang bahalap intu baun olo, handak blaku tampajah intu iä; amon kalotä, maka keton djaton bara upah intu Bapa keton, idjä huang sorga.

2. Toh, amon ikau manenga sadakah, äla manjoho sarunai impahiau intu baum, kilau gawin olo haliau huang sinagoge tuntang hong djalan, uka iä inara olo. Toto, aku hamauh dengan keton, olo tä djari manduan upahe lepah.

3. Tapi amon ikau manenga sadakah, äla lengäm hila sambil akan katawan talo, awang iawi lengäm idjä hila gantau;

4. Nakara sadakahm basilim; tä Bapam, idjä manangkilik kaleka basilim, karäh mamaläh bakarinah akam.

5. Tinai amon ikau blaku doa, äla ikau kilau olo haliau; krana äwen tä radjin blaku doa kahum iä huang sinagoge, atawa mendeng intu kampungan djalan, mangat iä gitan olo. Toto, aku hamauh dengan keton, olo tä djari manduan upahe lepah.

6. Tapi amon ikau blaku doa, tamä karongm, kuntji lawange, laku doa intu Bapam, idjä intu äka suni; tä Bapam, idjä manangkilik kaleka suni, karäh mamaläh bakarinah akam.

7. Maka amon keton blaku doa, äla keton barnek, malui augh keton, kilau olo kapir; krana olo tä mado, awi kutoh tutore iä karäh mandino talo lakue.

8. Maka äla keton kilau iä. Krana Bapa keton katawan talo katapas keton, helo bara keton blaku intu iä.

9. Maka buah keton blaku doa kalotoh: Apang ikäi, idjä huang sorga! käläh aram imprasih; — (*Luk.*11,2.)

10. Käläh karadjaam dumah; käläh kahandakm djadi, kilau huang sorga, kakai kea hundjun petak.

11. Tenga talo kinan ikäi ombet akan andau toh.

12. Tinai ampun karä kasalan ikäi, kilau ikäi kea mampun olo, idjä sala dengan ikäi;

13. Tinai äla manamäan ikäi huang tingkes, tapi lapas ikäi bara talo papa. Krana ajum aton karadjaan, tuntang kwa-

sa, tuntang kahai katahitahi. Amen.
14. Krana djaka keton mampun dosan olo, tä Bapa keton, idja huang sorga, karäh mampun keton kea.
15. Tapi djaka keton djaton mampun dosan olo, tä Bapa keton djaton kea karäh mampun dosan keton.
16. Tinai amon keton puasa, äla bilut baun keton, kilau olo halian; krana olo tä mamapa baue, mangat gitan olo iä puasa. Toto, aku hamauh dengan keton, olo tä djari manduan upahe lepah.
17. Tapi amon ikau puasa, undus takolokm, saup baum;
18. Uka olo djaton mitä ikau puasa, baja gitan Bapam, idjä intu äka suni; tä Bapam, idjä manangkilik kaleka suni, karäh mamaläh bakarinah akam.
II. — 19. Æla keton manampunan panatau huang kalunen akan keton, äka gagat tuntang tagar marusak tä, äka maling mamingkas palus manakan.
20. Tapi tampunan akan keton panatau huang sorga; äka gagat tagar djaton marusak tä, äka maling djaton mamingkas, djaton kea manakan. — (*Luk.*12,33.)
21. Krana intu äka panatau keton, hetä kea atäi keton.
22. Matä aton sumbon bereng. Tä, amon matam budjur, maka salepah berengm karäh blawa.
23. Tapi amon matam papa, tä salepah berengm karäh kaput. Toh, amon kalawa tä, idjä huang ikau, kaput, maka kakaput tä kilen tinai!
24. Djaton olih idjä biti manempo haiak duä; krana iä karäh basingi idjä, sinta idjä, atawa iä karäh heret dengan idjä, mangabelä idjä. Djaton tau keton manempo Hatalla haiak mamon. (*Talo kalunen*). — (*Luk.*16,13.)
25. Sabab tä aku hamauh dengan keton, äla keton gogop atäi keton manahiu pambelom keton, narai indu kinan keton, narai indu hapan keton makaian arep keton. Djaton pambelom hai bara talo kinan, tuntang bereng hai bara pakaian?
26. Awi keton manampajah burong penda langit; iä djaton malan, djaton kea manggetem, iä djaton manampunan ramo huang lepau; tinai Bapa keton, idjä huang sorga, mambelom iä kea. Djaton keton hai haliai bara burong tä?
27. Maka äwe keton tau mandjudu umure barang idjä hasa awi kagogop atäie?
28. Tinai buhen keton gogop atäi sabab pakaian? Itä keton karä kambang hong tana, kilen iä belom; iä djaton bagawi, djaton kea mangantih.
29. Tapi aku hamauh dengan

keton, alo Salomo huang karä kabaie mahin djaton djari hapakaian, kilau idjä kapating kambang tä.—(1.*Radja*4,21).

30. Tapi amon Hatalla kalotä makaian oru hong tana, idjä andau toh aton, tinai djewu djetä inganan akan apui: djaton paham haream iä handak makaian keton, o olo idjä tapas pertjaja?

31. Tagal tä, äla keton gogop atäi, sambil hamauh: narai indu kinan ita, atawa narai indu ihop ita, atawa narai indu pakaian ita?

32. Krana talo tä samandiai inggau olo kapir. Krana Bapa keton idjä huang sorga puna katawan, keton indu hapan talo handiai tä.

33. Maka awi keton solake manggau karadjaan Hatalla tuntang kateteke, tä talo handiai tä karäh indahang akan keton.

34. Tagal tä, äla keton gogop atäi tahiu andau djewu, krana andau djewu karäh manahiu talo ajue; ombet akan genep andau kapähän ajue.

BAGI 7.

I. Jesus mangahana ita kanaha mawi olo. II. Iä manjoho ita blaku doa, III. tuntang toto mahaga augh ajue.

I.—1. Æla keton kanaha manaha mahukum, belä keton ihukum. — (*Luk.*6,37.)

2. Krana hukum tä, idjä hapan keton mahukum olo, karäh buah keton tinai, tuntang takar, idjä hanggap keton manakar, karäh hapa manakar akan keton tinai.

3. Tapi kilen ikau mitä talusop, idjä huang matan paharim, maka batang tä, idjä huang matan aim, ikau djaton mingate.

4. Atawa kilen ikau tau hamauh dengan paharim: helo, aku mahanggot talusop bara matam,—maka itä! batang aton huang matan aim.

5. O olo haliau! kauan helo batang bara matam, limbah tä maka ikau akan mangkemä manganan talusop bara matan paharim.

6. Æla keton manenga talo brasih akan aso, tinai äla mandjakah mutiaran keton akan bawoi, belä iä mahundjeng tä hapan paie, palus mules arepe, mamisak keton.

II.—7. Laku, maka karäh inenga akan keton; gau, maka keton karäh sondau; tegah, maka karäh iuap akan keton. — (*Mark.*11,24. *Luk.*11,9.)

8. Krana olo handiai idjä blaku, iä mandino, tinai olo idjä manggau, iä sondau, tuntang akan olo idjä manegah iuap kea.

9. Atawa äwe keton, olo kalunen, handak manenga batu, amon anake blaku tepong?

10. Atawa amon anake blaku

lauk, handak iä manenga
handipä akae?
11. Maka amon keton, olo
papa, tau manenga talo baha-
lap akan anak keton, toto
paham haream Bapa keton,
idjä huang sorga, karäh ma-
nenga talo bahalap akan karä
olo tä, idjä blaku intu iä.
12. Maka talo handiai, idjä
kahandak keton gawin olo
dengan keton, awi keton kalo-
tä kea dengan olo, krana djetä
augh Torat, augh karä nabi.
III. — 13. Tamä bauntong-
gang idjä sekä; krana hai
bauntonggang tuntang lom-
bah djalan tä, idjä magah
akan kabanasa, tuntang arä
olo tamä hetä.
14. Tapi sekä bauntonggang,
simit djalan tä, idjä magah
akan pambelom. Isut bewäi
olo sondau tä.
15. Haga arep keton bara
nabi panandjaro, idjä mana-
lih keton hapakaian kilau
tabiri, tapi huange iä hari-
maung idjä basiak.
16. Keton akan mangasene
iä awi buae. Pudji kea olo
mamupol bua anggor bara
batang talinggang, atawa bua
korma bara batang duhi?
17. Kalötä genep batang
bahalap mamua bahalap, tapi
batang papa mamua papa.
18. Djaton tau batang baha-
lap mamua papa, djaton tau
kea batang papa mamua
bahalap.
19. Genep batang, idjä dja-
ton mamua bahalap, inäweng,
palus inganan akan apui. —
(3,10.)
20. Tagal tä maka keton
akan mangasene iä awi buae.
21. Djaton baka olo handiai,
idjä hamauh dengangku: o
Tuhan, o Tuhan! — karäh
tamä karadjaan sorga, baja
olo tä bewäi, idjä manumon
kahandak Apangku, idjä hu-
ang sorga. — (*Jak.*1.22.)
22. Arä olo karäh hamauh
dengangku intu andau tä: o
Tuhan, o Tuhan, djaton ikäi
djari manudjum hapan aram,
tinai hapan aram kea ikäi
djari manganan dewa, tuntang
hapan aram ikäi djari mawi
arä gawi idjä kwasa?
23. Tä jaku karäh tombah
augh olo tä: djaton haliai
aku djari kasene keton; in-
dah bara aku, keton idjä
mawi talo papa.
24. Maka genep biti, idjä
mahining aughku tuntang
manumoe, jaku manandiug
iä dengan olo pintar, idjä
mamangun humae hundjun
bukit batu.
25. Djadi udjan paham, tinai
danum soho, tuntang barat
manampur, manapi huma tä,
tapi djaton kea djetä balong-
kang, basa djetä djari imangun
hundjun bukit batu.
26. Tapi genep biti, idjä ma-
hining aughku, tuntang dja-
ton manumoe, iä karäh inan-
ding dengan olo humong, idjä
mamangun humae intu baras.

27. Djadi ndjan paham, tinai danum soho, tuntang barat manampur, manapi huma tä, tä djetä palus lepah balongkang, rampar intu petak.

28. Maka amon Jesus djari mahapus karä kotake tä, olo arä djungun awi adjare.

29. Krana iä madjar äwen kilau olo idjä bara kwasa, beken bara olo tamat surat.

BAGI 8.

Gawi heran idjä iawi Jesus. Iä mampakäläh: I. olo basamagh; II. djipen kamandan sardadu; III. empo Petrus idjä bawi. IV. Iä paterai barat tuntang riak. V. Iä manganan dewa.

I. — 1. Amon Jesus mohon bara lungkoh, maka paham karä olo omba iä.

2. Tä itä! olo basamagh aton dumah, manjembah iä, koae: Tuhan, djaka ikau nahuang, ikau tau mamprasih aku.—(*Mark.*1,40,*Luk.*5,12.)

3. Maka Jesus mandjudju lengäe, manindjek iä, koae: Jaku nahuang, brasih ikau! Hemben tä kea olo tä brasih, nihau peres samaghe.

4. Koan Jesus dengae: Itäm, äla ikau masuman tä akan olo; baja lius, prahan arepm akan imam, palus luput parapah idjä imetäh Moses, indu toros kasaksian akan olo tä.

II. — 5. Maka sana iä tamä Kapernaum, kamandan sardadu manangoh iä, sambil blaku intu iä, — (*Luk.*7,2.)

6. Koae: Tuhan, djipengku menter huang huma kait kedjang, paham kapähäe.

7. Maka koan Jesus dengae: Aku handak mananggoh, mampakäläh iä.

8. Tombah kamandan, koae: Tuhan, jaku djaton baguna sampai ikau tamä penda sapau humangku, baja käläh ikau hamauh idjä kabawak kotakm bewäi, maka djipengku karäh käläh.

9. Krana aku toh olo kalunen bewäi, idjä mamenda prentah, tinai aton sardadu penda prentahku; maka amon aku manjoho idjä: lius! — tä iä lius; tinai amon aku mangahau awang beken: kantoh! — tä iä manalih; tinai amon aku manjoho djipengku: awi talo toh! — maka palus iawie.

10. Amon Jesus mahining aughe tä, iä heran, sambil hamauh dengan sakarä olo, idjä omba iä: Toto, aku hamauh dengan keton, alo marak olo Israel mahin dia aku djari sondau kapertjaja idjä kalotoh.

11. Tapi koangku dengan keton, arä olo karäh dumah bara timor bara barat, tuntang karäh mondok kuman dengan Abraham, Isaak, Jakob huang karadjaan sorga;

12. Tapi anak karadjaan sorga tä karäh inganan akan

ruar, akan äka kapnt pidjem; -hetä tangis tuntang keret kasingä.

13. Maka koan Jesus dengan kamandan: Lius, kilau ikau djari pertjaja, kalotä djadi akam. Maka djipäe palus käläh djam tä kea.

III. — 14. Limbah tä Jesus tamä hnman Petrus, tä iä mitä empo Petrus idjä bawi menter badarem. — (*Mark.*1, 29. *Luk.* 4,38.)

15. Maka iä manjingkap lengäe, palus peres darem tä terai, balalu iä mendeng, manonggo nguan äwen.

16. Maka tokep kapnt olo magah akae arä olo, idjä ingumpang dewa; tä iä manganan kärä dewa tä hapan anghe, sambil mampakäläh olo handiai, idjä aton kapähäe.

17. Nakara tulus augh nabi Jesaia, koae: „Bitie djari manduan kapähän ita, tuntang karä peres ita djari inanggonge." — (*Jes.*53,4.)

IV. — 18. Maka amon Jesus mitä olo arä mangaliling iä, iä manjoho olo barajar akan dipah.

19. Tä olo tamat surat idjä biti mananggoh, sambil hamauh dengae: Guru, akn handak omba ikau, alo kangkwekwe panggoetm. — (*Luk.* 9,57.)

20. Koan Jesus dengae: Ason tann aton bara lowang, äkae melai, tinai burong penda langit aton bara sarangan; tapi Anakolon djaton aton kalekae mandanan takoloke. — (2.*Kor.*8,9.)

21. Maka idjä biti muride tinai hamauh dengae: Tuhan, soho aku lingkus helo, mangubur apangku.

22. Tapi koan Jesus dengae: Ikau omba aku; naughe olo matäi mangubur baris ajue idjä matäi.

23. Maka iä djakat arut, tuntang muride omba iä. — (*Mark.*4,36. *Luk.*8,22.)

24. Tä itä! danau paham tantawus riake, sampai arut manalantai awi riak; tapi iä batiroh.

25. Tä murid manggapi, mampisik iä, koae: Tuhan! awat ikäi, nihau ita!

26. Koae dengan äwen: Buhen keton mikäh, o olo idjä tapas pertjaja? Limbah tä iä mendeng, mampudji riwut tuntang danau, palus djetä tadoh haliai.

27. Maka olo tä sangang, koae: Kilen ampin olo toh? krana riwut tuntang danau mahin manumon aughe.

V. — 28. Djadi, amon iä djari sampai dipah, sampai tanah olo Gergasi, maka aton manjupa iä duä biti olo idjä ingumpang dewa; äwen tä dumah bara kubur, tuntang iä sawoh haliai, sampai olo djaton bahanji manjak djalan djetä.

29. Maka itä! äwen tä mang-

kariak, koae: Narai gawin ikäi dengam, Jesus, Anak Hatalla! Aton ikau manalih hetoh, handak mangapähä ikäi helo bara wajahe?

30. Maka kedjau bara hetä aton kawan bawoi, pabam karäe, idjä murep.

31. Tä dewa blaku intu iä, koae: Djaka ikau manganan ikäi, soho ikäi mangumpang kawan bawoi tä.

32. Koae dengae: Lius keton. Tä karä dewa blua, balalu mangumpang karä bawoi tä. Palus kawan bawoi tä lepah sewu bara saran tiwing akan danau, balalu buseng huang danum.

33. Maka sakatike hadari, manalih lewu, palus masanan talo handiai tä, tuntang perkaran olo idjä ingumpang dewa.

34. Tä salepah lewu tä blua, manambang Jesus; tuntang sana äwen tä mitä iä, maka iä blaku, uka iä mindah bara saran tanah ajue.

BAGI 9.

I. Jesus mampakäläh olo kait kedjang. II. Iä miutih Mattäus akan muride, sambil manggalas augh olo parisi tuntang augh murid Johannes. III. Iä mambelom anak Jairus idjä bawi, tuntang mampakäläh olo bawi idjä tarohan daha, IV. tinai arä olo haban beken.

I. — 1. Maka iä djakat arut, balalu dimpah, palus sampai lewue.

2. Maka itä! olo mimbit akae idjä biti hundjun kalekae batiroh, idjä kait kedjang. Amon Jesus mitä kapertjajan äwen tä, koae dengan olo idjä kait kedjang: Handjahandjak atäim, anak; karä dosam djari iampun.—(*Mark.* 2,1. *Luk.*5,18.)

3. Tä maka isut olo tamat surat mado huang atäie: Olo toh manawah Hatalla.

4. Maka Jesus mitä pikir atäie, balalu iä hamauh: Buhen keton mado talo papa huang atäi keton?

5. Krana idjä kwe murah, hamauh: karä dosam djari iampun? atawa hamauh: mendeng, tandjong?

6. Tapi mangat keton katawan, Anakolon tempon kwasa mampun dosa hundjun petak; —(tä koae dengan olo idjä kait kedjang:) Mendeng, gatang kalekam batiroh, buli humam.

7. Balalu olo tä mendeng, palus buli humae.

8. Maka olo arä sangang, amon iä mitä talo tä, tuntang iä manara Hatalla, idjä djari manenga kwasa kalotä akan olon.

II. — 9. Maka amon Jesus hagoet bara hetä, iä mitä olo mondok intu pabean, Mattäus arae; palus iä hamauh dengae: Omba aku. Maka iä mendeng palus omba.

10. Djadi, amon iä mondok kuman intu human Mattäus,

itä! arä olo pabean tuntang
olo badosa mananggoh, omba
kuman dengan Jesus tuntang
dengan muride.
11. Maka amon olo parisi
mitä tä, koae dengan murid:
Buhen Gurun keton ompat
kuman hindjä olo pabean,
hindjä olo badosa?
12. Maka aughe tä hining
Jesus, tä iä hamauh dengan
äwen: Olo brigas dia usah
hapan tabit, baja olo haban.
13. Tapi lius keton, tuntang
manggau riman augh
djetoh: „aku mangilak asi,
djaton parapah." Krana aku
djaton djari dumah mambawa
olo tetek, baja mambawa olo
badosa, uka iä hobah.
14. Tä murid Johannes mananggoh
iä, koae: Kilen ikäi
tuntang olo parisi paham puasa,
tapi murid ajum djaton
puasa?
15. Koan Jesus dengan äwen:
Tau kea kolan bakalbana
lingalingau angate, sangkom
bakalbana hindjä dengae?
Tapi andaue karäh sampai,
amon bakalbana induan bara
iä, tä iä karäh puasa.
16. Maka olo djaton pudji
manumpang klambi sakalat
idjä kupit hapan rabit tumpang
taheta; krana rabit tumpang
tä barantat tinai bara
klambi, tä petoke papa haream.
17. Djaton kea olo pudji
mina anggor taheta huang
pingkor upak meto usang;
djaka kalotä, maka pingkor
barabit, palus anggor batusuh,
tinai pingkor tä nihau; malainkan
olo pudji mina anggor
taheta huang pingkor upak
meto taheta; tumon tä kaduä
haiak ihaga.
III. — 18. Metoh iä hamauh
kalotä dengan äwen, itä!
mantir idjä biti dumah, manjembah
iä, koae: Anakku
idjä bawi djari matäi nah;
tapi tanggoh, danan lengäm
hundjue, tä iä karäh belom. —
(*Mark*.5,22.*Luk*.8,41.)
19. Maka Jesus mendeng
palus omba iä, impahaiak
muride.
20. Tä itä! aton olo bawi
idjä tarohan daha duäwalas
njelo katahie; iä tä manggapi
bara likute, palus mangarimas
palimping klambie.
21 Krana koan huange: Asal
aku tau mangarimas alo klambie
bewäi, maka jaku karäh
käläh.
22. Tapi Jesus mules arepe,
sambil mitä iä, tuntang hamauh:
Tanggatanggar atäim,
o anak, kapertjajam djari
mandohop ikau. Maka olo
bawi tä palus käläh bara
djam tä kea.
23. Maka amon Jesus tamä
human mantir tä, haiak mitä
olo panjuling, tuntang olo
arä idjä ridu,
24. Koae dengan äwen: Indah
keton! krana anak tä djaton
djari matäi, baja iä batiroh.
Maka olo tä manabäan iä.

25. Maka limbah olo arä tä djari lepah iharake, iä tamä, manjingkap lengäe, palus anak tä belom.
26. Maka britae tajap hapus tanah tä.
IV. — 27. Limbah tä Jesus hagoet bara hetä; tä aton olo babutä, duä biti, manuntut iä, tuntang mantehau, koae: Pasi ikäi, o anak Dawid!
28. Maka amon iä tamä huma, olo babutä tä mananggoh iä; tä Jesus hamauh dengan äwen tä: Aton keton pertjaja, aku tau mandohop keton? Koan äwen tä dengae: Joh, Tuhan.
29. Tä Jesus manindjek matae, koae: Djadi akan keton tumon kapertjajan keton.
30. Palus matan äwen tä marenang. Maka Jesus paham mangahana iä, koae: Ingaingat keton, äla olo mahining talo idjä djari.
31. Tapi äwen tä lius, masanan iä huang salepah tanah tä.
32. Djadi amon äwen tä djari blua, itä! olo magah akae idjä biti olo bisu, tuntang ingumpang dewa. — (*Luk.*11, 14.)
33. Maka sana dewa djari inganae, palus olo bisu tä hakotak. Tä olo arä handiai hengan, sambil hamauh: Djaton pudji talo kalotoh taragitan intu olo Israel.
34. Tapi koan olo parisi: Hapan mantir karä dewa iä manganan dewa. — (12, 24.)
35. Maka Jesus manasaran karä lewu, karä pakan, sambil madjar huang karä sinagoge olo tä, tuntang masanan Ewangelion karadjaan, tinai iä mampakäläh karä ampin peres, karä ampin kapähän olo arä.
36. Maka amon iä mitä olo arä, paham angat asie dengae; krana olo tä ujuh tuntang kasaburan, kilau tabiri, idjä djaton bara sakatik.
37. Tä iä hamauh dengan muride: Aton kutoh talo inggetem, tapi olo panggetem isut bewäi.
38. Tagal tä laku keton intu Tuhan, idjä tempon talo inggetem, nakara iä manjoho olo panggetem akan tanae. — (*Luk.*10, 2.)

BAGI 10.

Panjolak Jesus manjoho muride hagoet, masanan augh Hatalla.

1. Maka Jesus mangahau muride duäwalas biti tä, tuntang iä manenga kwasa akan äwen mahundjun karä dewa papa, uka iä manganan djetä, tinai kwasa mampakäläh karä ampin peres, karä ampin kapähä. — (*Mark.*6, 7. *Luk.*9, 1.)
2. Maka aran duäwalas rasul tä kalotoh: idjä solake,

Simon, idjä bagarar Petrus, tinai Andreas, paharie idjä kalambutan; Jakobus, anak Sebedeus, tuntang Johannes, paharie idjä kalambutan. — (*Mark.*3,16.)

3. Pilippus tuntang Bartolomeus; Tomas tuntang Mattäus, olo pabean tä; Jakobus, anak Alpeus, tuntang Labeus, idjä bagarä Tadeus kea;

4. Simon Kananites, tuntang Judas Iskariot, idjä dapit mandjual iä.

5. Æwen duäwalas tä injoho Jesus hagoet, tuntang mametäh iä, koae: Æla keton hagoet mahoroe djalan olo kapir, tuntang äla tamä lewun olo Samaria.

6. Baja lius, talih tabiri human Israel, idjä lajang. — (15, 24.)

7. Maka haiak keton lius, awi keton masuman brita, tuntang hamauh: karadjaan sorga djari tokep. — (4, 17.)

8. Pakäläh olo haban, belom olo matäi, prasih olo basamagh, kanan karä dewa. Kwasa toh keton djari mandinoe inenga bewäi, tenga tä kea, äla blaku upah.

9. Æla keton manggau bulau, salaka, tambaga akan babat keton.

10. Æla keton manggau rambat hapan hong djalan, äla klambi duä, äla sarumpah, äla sokah. Krana olo bagawi patut mandino panginae.

11. Maka amon keton tamä lewu atawa pakan, awi keton mariksa buabuah, äwe hetä idjä patut; hetä keton akan melai, sampai keton hagoet tinai.

12. Tinai amon keton tamä huma, awi keton manabi tä.

13. Maka djaka huma tä patut, tä kasanang keton karäh mohon akae; tapi djaka djetä djaton patut, kasanang keton karäh buli keton tinai.

14. Tinai amon olo djaton maku manarima keton, djaton kea maku mahining augh keton: tä blua bara huma atawa bara lewu tä, birik petak bara pain keton.

15. Toto, aku hamauh dengan keton, intu andau hukum maka kadjarian tanah Sodom tuntang tanah Gomora karäh mahian bara kadjarian lewu djetä.

16. Itä, aku manjoho keton kilau tabiri akan parak harimaung; tä buah keton pintar kilau handipä, tapi budjur atäi kilau burong dara.

17. Tapi djaga arep keton bara olo kalunen, krana iä karäh mandjuluk keton akan huma basara, tuntang keton karäh imukul sapu huang sinagoge ajue.

18. Tinai keton karäh iagah olo manaharep mantir, manaharep radja, tagal aku, akan indu kasaksian akae, tuntang akan olo kapir.

19. Tapi amon olo mandju-

luk keton, äla keton helo gogop atäi mangumang, kilen atawa narai kotak keton; krana djam tä kea karäh inenga akan keton augh, idjä buah injewut keton.—(*Mark.* 13,11. *Luk.*12,11.)
20. Krana djaton keton idjä hakotak, tapi Rogh Bapa keton, idjä hakotak hadjamban keton.
21. Krana paharie mahin karäh mandjuluk paharie akan indu impatäi, bapae kalotä kea dengan anake; tinai anake karäh manggatang arepe malawan indu bapae, sambil mampatäi iä.
22. Maka keton karäh injingi olo handiai tagal arangku; tapi olo idjä magon tanggar sampai kahapuse, iä karäh injalamat.
23. Tapi amon olo mangatah keton huang lewu idjä, dari akan lewu beken. Krana toto, aku hamauh dengan keton, keton djaton karäh manasaran hapus karä lewun Israel, sampai Anakolon akan dumah.
24. Murid djaton hai bara gurue, djaton kea djipen hai bara tempoe.—(*Joh.*13,16.)
25. Ombet akan murid, amon iä kilau gurue, tuntang ombet akan djipen, amon iä kilau tempoe. Amon olo djari manggarä tempon huma Beelsebul, dia paham haream olo ungkup humae?
26. Maka äla keton mikäh iä. Krana djaton talo basilim, idjä dia akan ingarinah kea, djaton kea talo basahokan, idjä dia akan tawan olo.
27. Augh idjä inutorku akan keton huang kaput, sanan tä huang kalawa; tuntang augh, idjä imbisik intu pinding keton, suman tä bara hundjun sapau.
28. Æla keton mikäh olo kalunen, idjä baja mampatäi bereng, tapi iä djaton tau mampatäi liau; maka buah keton mikäh iä, idjä tau marusak liau tuntang bereng huang naraka.
29. Djaton olo pudji mandjual duä kongan burong ampit sasigar? Maka dialo idjä kongan mahin dia burong tä lawo akan petak, djaka dia tumon kahandak Bapa keton.
30. Tapi balau takolak keton kea djari isä samandiai.
31. Tagal tä, äla keton mikäh; keton hai bara arä burong ampit.
32. Maka genep olo, idjä mangaku aku hong baun olo, iä tä kea handak ingakuku hong baun Apangku, idjä huang sorga.
33. Tapi olo idjä milim aku hong baun olo, iä tä kea handak ilimku hong baun Apangku, idjä huang sorga.
34. Æla keton mado aku djari dumah mimbit kasanang akan petak toh; aku djaton djari dumah mimbit kasanang, tapi mimbit padang.

35. Krana jaku djari dumah, uka madjik olo malawan bapae, madjik anak bawi malawan indue, tinai manantu bawi malawan empoe bawi.

36. Idjä hindjä kabalie, iä tä karäh mandjadi musoh ai.

37. Olo idjä sinta bapae atawa indue malabien bara aku, iä djaton baguna akangu; tinai olo idjä sinta anake hatuä atawa bawi malabien bara aku, iä djaton baguna akangku. — (*Luk.*14, 26.)

38. Tinai olo idjä djaton manggatang sampalakie hundjun arepe, palus manuntut aku, iä djaton baguna akangku.

39. Olo idjä sondau pambelome, iä karäh nihau tä; tapi olo idjä nihau pambelome tagal aku, iä karäh sondau tä. — (16, 25. *Luk.*17, 33.)

40. Olo idjä manduan keton, iä manduan aku; maka olo idjä manduan aku, iä manduan idjä djari manjoho aku.

41. Olo idjä manduan nabi, basa iä tä nabi, iä karäh mandino kilau upah nabi: tinai olo idjä manduan olo tetek, basa iä tä olo tetek, iä karäh mandino kilau upah olo tetek.

42. Tinai äwe idjä mampihop idjä biti olo korik toh, hapan sangkir danum sadingen bewäi, basa iä tä murid, toto, aku hamauh dengan keton, iä djaton akan haiang upahe.

BAGI 11.

I. Jesus masanan Johannes. II. Iä mampudji olo idjä djaton maku pertjaja, III. tuntang mangatau olo manalih iä.

I. — 1. Maka amon Jesus terai mametäh muride duäwalas tä, iä hagoet bara hetä, mangat madjar olo, tuntang masanan augh Hatalla huang karä lewu.

2. Maka amon Johannes huang sipir mahining gawin Kristus, iä manjoho muride duä biti, — (*Luk.*7, 18.)

3. Uka äwen tä misek iä: Aton ikau iä tä, idjä akan indu dumah, atawa buah ikäi mentai olo beken? — (5.*Mos.* 18, 15.)

4. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Lius keton, sanan akan Johannes talo idjä hining tuntang gitan keton.

5. Olo babutä tau mitä, olo kait kedjang manandjong, olo basamagh brasih, olo badengen mahining, olo matäi imbelom, tuntang Ewangelion insanan akan olo pähä belom.

6. Maka salamat iä, idjä djaton tantarang angat atäie tagal aku.

7. Maka limbah äwen tä hagoet buli, Jesus hakotak manahiu Johannes intu olo

arä: Keton djari blua akan padang, handak mitä narai? Däräh humbang, idjä ionggä riwut?

8. Atawa keton djari blua, handak mitä narai? Olo idjä hapakaian lamos? Itä, olo idjä hapakaian lamos aton melai intu human radja.

9. Atawa keton djari blua, handak mitä narai? Nabi? Toto, koangku dengan keton, iä hai bara nabi.

10. Krana iä tä, idjä koan surat: „Itä, aku manjoho malaikat ajungku helo baum, idjä akan manatap djalan ajum intu baum." — (*Mal.*3,1.)

11. Toto, aku hamauh dengan keton, dialo idjä biti bara karä olo kalunen, awang inakan olo bawi, idjä hai bara Johannes pampandoi; tapi idjä korik haliai huang karadjaan sorga hai bara iä.

12. Maka bara katika Johannes pampandoi palus sampai katontoh karadjaan sorga iusok olo, tuntang olo pamusok mansiwat tä.

13. Krana karä nabi tuntang Torat djari manudjum sampai Johannes.

14. Maka amon keton handak harati augh toh, iä Elias tä, idjä akan indu dumah. — (*Mal.*4,5. *Matt.*17,12.)

15. Olo idjä bara pinding akan mahining, käläh iä mahining.

16. Tapi dengan äwe aku akan manandiag pangereng olo toh? Iä kilau anak olo, idjä mondok intu pakan, tuntang hatantehau dengan kolae,

17. Sambil hamauh: Ikäi djari manjuliug akan keton, tapi keton djaton maku babigal; ikäi djari masanan kapähän ikäi akan keton, tapi keton djaton maku manangis.

18. Krana Johannes djari dumah, iä djaton omba kuman, djaton omba mihop, tä koan olo: iä ingumpang dewa.

19. Anakolon dumah, iä kuman mihop, tä koan olo: itä, iä olo panguman pamihop, kolan olo pabean tuntang olo badosa. Tapi kapintar impahalap awi karä anak kapintar.

II. — 20. Tä iä manampara paham mampudji karä lewu, äka kutoh gawie mandjadi, tuntang äwen djaton djari hobah. — (*Luk.*10,13.)

21. Pajah ikau, Korasin! pajah ikau, Betsaida! krana djaka intu Tirus tuntang Sidon djari mandjadi gawi kalotä, kilau mandjadi huang keton: mikäh tahi iä djari manjasal hapan tapih bidak, huang kawo.

22. Tapi koangku dengan keton, intu andau hukum kadjarian Tirus tuntang Sidon karäh mahian bara kadjarian keton.

23. Tinai ikau, Kapernaum, idjä djari inggatang sampai langit, ikau karäh ihenjek

kaliwa sampai naraka! krana djaka huang Sodom djari mandjadi talo kalotä, kilau mandjadi huang ikau, mikäh sampai andau toh iä magon aton.

24. Tapi koangku dengan keton, intu andau hukum kadjarian Sodom karäh mahian bara kadjarian keton.

III. — 25. Katika tä tombah Jesus, koae: Jaku manara ikau, o Apang, Tempon langit tuntang petak, basa ikau djari manjahokan talo toh bara olo pintar, bara olo harati, tuntang djari mangarinah tä akan anak korik.

26. Joh, Apang! krana kalotä puna kakilakm.

27. Talo handiai djari injaragh Apangku akangku; maka dialo idjä biti kasene Anak, baja Bapa, djaton kea olo kasene Bapa, baja Anak, tuntang olo idjä akae Anak handak mangarinah iä. — (28,18.)

28. Kantoh, talih aku, keton handiai idjä häka atäi tuntang katanggongan, maka aku handak mampangat keton.

29. Kepan awisku intu keton, tuntang badjar intu aku, krana jaku balemo tuntang randah atäiku, tumon tä keton karäh sondan kasanang akan hambaruan keton.

30. Krana awisku lamos, puatku mahian.

BAGI 12.

I. Jesus manarang prentah sabat. II. Angh nabi Jesaia mandjadi tulus intu Jesus. III. Dosa dengan Rogh brasih. IV. Jesus masanan, äwe idjä kolae toto.

I. — 1. Katika tä Jesus hagoet andau sabat mahoroe tanan olo; maka muride blau, palus marampong pating gendom, tuntang kuman tä. — (*Mark.*2,23. *Luk.*6,1.)

2. Maka sana olo parisi mitä tä, koan äwen dengae: Itäm, muridm mawi talo, idjä djaton patut iawi intu andau sabat.

3. Koae, tombah augh äwen tä: Djaton keton djari mambasa talo, idjä iawi Dawid, amon iä blau tuntang olo idjä dengae? — (1.*Sam.*21,6.)

4. Djaton iä tamä human Hatalla, tuntang kuman tepong tampajah, idjä djaton patut iä kumae, dia kea olo idjä dengae, baja idjä akan indu kinan imam bewäi? — (2.*Mos.*29,33.)

5. Tinai, djaton keton djari mambasa huang Torat, imam huang human Hatalla mahin bagawi hong andau sabat, tuntang djaton kea iä sala? — (4.*Mos.*28,9.)

6. Tapi aku hamauh dengan heton, hetoh Iä, idjä hai bara human Hatalla.

7. Tapi djaka keton harati riman augh: „aku mangilak asi, djaton parapah," tä mi-

kälı keton djaton djari manjala olo toh, idjä djaton kasalae. — (*Hos.*6, 6.)
8. Krana Anakolon aton Tuhan andau sabat.
9. Maka iä mindah bara hetä, palus tamä sinagoge olo tä.
10. Maka itä! aton hetä olo anu, idjä matäi lengäe. Maka olo misek iä, koae: Kilen, patut kea mampakäläh olo intu andau sabat? (Djetä uka iä tau mandawa iä.)
11. Tapi koae dengan äwen tä: Æwe baris keton, idjä tempon tabiri idjä kongan, amon djetä lawo huang kali intu andau sabat, idjä djaton manjingkape tuntang mandjidjite blua?
12. Maka kilen kakedjau kahalangan olon dengan tabiri? Tumon tä, tau bewäi mawi talo bahalap intu andau sabat.
13. Tä koae dengan olo haban: Tadjok lengäm. Maka iä manantadjok tä, balalu djetä käläh, sama kilau lengäe silae.
14. Maka olo parisi blua, tuntang iä hatirok, manggau akal, uka mampatäi iä.
II. 15. Tapi Jesus katawan tä, balalu iä mindah bara hetä, tuntang kutoh olo ompat iä; maka iä mampakäläh olo tä samandiai.
16. Tuntang iä paham mampudji olo tä, mangahana äwen masanan iä.
17. Nakara tulus augh, idjä inutor nabi Jesaia, koae: — (*Jes.*42, 1.)
18. „Itä, rewarku, idjä djari intihkn, idjä äka kataungku, idjä paham ingilak hambaruangku; bundjun iä tä aku handak mina Rogbku, tuntang iä karäh masanan hukum akan olo kapir.
19. „Iä djaton karäh basuat, djaton akan ridu, olo djaton karäh mahining aughe huang djalan.
20. „Däräh awang rupäi djaton iä maku mameleke, sampurur awang papinit bewäi mahin djaton iä maku mambelepe, sampai iä mimbit hukum akan kamanang.
21. „Tuntang huang arae olo kapir karäh harap."
III. — 22. Limbah tä olo magah akae idjä biti, idjä ingumpang dewa, iä tä babutä tuntang bisu; maka iä mampakäläh olo tä, sampai idjä babutä tuntang bisu tä tau nitä, tau hakotak.
23. Tä olo arä handiai taräwen, sambil hamauh: Djaton iä anak Dawid tä?
24. Tapi amon olo parisi mahining tä, koae: Olo toh djaton manganan dewa, baja hapan Beelsebul, kapalan karä dewa. — (9, 34. *Mark.*3, 22 *Luk.*11, 15.)
25. Tapi Jesus kasene pikir atäie, balalu hamauh dengan äwen: Genep karadjaan, idjä hambilang hakalawan sama arepe, akan rusak; tinai ge-

nep lewu atawa huma, idjä hambilang hakalawan sama arepe, djaton tau melai.
26. Toh, djaka setan manganan setan, tä iä hambilang hakalawan sama arepe; tä maka kilen karadjaae tau melai?
27. Tinai djaka aku manganan dewa hapan Beelsebul, maka hapan äwe anak keton manganan iä? Tagal tä, äwen tä kea, idjä akan manjalan mahukum keton.
28. Tapi djaka aku manganan dewa hapan Rogh Hatalla, toto, karadjaan Hatalla djari sampai keton.
29. Atawa kilen olo tau tamä human olo gagah, sambil marampas milik ajue, amon iä dia mamasong olo gagah tä helo? Limbah tä iä tau marampas ramon humae.
30. Olo idjä djaton hindjä aku, iä malawan aku, tuntang olo idjä djaton manampunan akangku, iä manaburan.
31. Tagal tä aku hamauh dengan keton: karä ampin dosa, karä augh papa, idjä hapae manjapa Hatalla, tau iampun akan olo; tapi manjapa Rogh djaton tau iampun akan olo. — (*Ibran*.6,4.)
32. Tinai amon olo manjewut augh, hapae manjapa Anakolon, djetä tau iampun akae; tapi olo idjä manjewut augh, hapae manjapa Rogh brasih, djetä djaton tau iampun akae, alo hila toh dia, alo hila kanih mahin djaton kea.
33. Atawa keton mimbul batang bahalap, tä maka buae bahalap; atawa keton mimbul batang papa, tä maka buae papa. Krana awi ampin buae batang kasenan.
34. O panakan lalidi! kilen keton tau hakotak talo bahalap, basa bitin keton papa? Krana awi kakontep atäi njamä hakotak.
35. Olo bahalap mamplua talo bahalap bara panatau atäie idjä bahalap, tinai olo papa mamplua talo papa bara panataue idjä papa.
36. Tapi aku hamauh dengan keton, tagal genegenep bawak kotak idjä djaton baguna, idjä djari injewut olo, maka olo akan indu tombah intu andau hukum tagal djetä.
37. Krana awi augh kotakm ikau karäh impahalap, tinai awi augh kotakm ikau akan ihukum.
38. Tä tombah isut olo tamat surat tuntang olo parisi, koae: Guru, ikäi nahuang mitä kata heran bara ikau. — (16,1.)
39. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Kempang olo idjä papa tuntang pahabandong manggau kata; tapi kata djaton karäh inenga akae, terah kata nabi Jonas.
40. Krana kilau Jonas djari huang knain lauk ludan ka-

telo andau katelo alem, kalotä Anakolon karäh katelo andau katelo alem intu atäi petak. — (*Jon.*2,1.)

41. Olo Niniwe karäh lembut intu andau hukum haiak dengan pangereng olo djetoh, maka olo tä karäh manipan iä; krana äwen tä djari hobah awi augh idjä insuman Jonas; maka itä! idjä hai bara Jonas aton hetoh. — (*Jon.*3,5.)

42. Radja bawi bara salatan karäh lembut intu andau hukum haiak dengan pangereng olo djetoh, tuntang manipan olo toh; krana iä djari dumah bara saran petak, mangat mahining kapintar Salomo; maka itä! idjä hai bara Salomo aton hetoh. — (1. *Radja*10,1.)

43. Tapi amon dewa papa djari blua bara olo, iä mangumbang kaleka keang kamahau, manggau kasanang, tapi djaton sondau.

44. Tä iä hamauh: has, aku buli humangku, idjä bara hetä aku djari blua. Maka amon iä dumah, tä iä sondaue boang, imapas tuntung imbungas.

45. Tä iä hagoet, manduan ompat dengae udju dewa beken, idjä papa haream bara iä, balalu äwen tä tamä palus melai hetä. Maka katatesan olo tä mandjadi papa bara tamparae. Kalotä kea karäh mandjadi dengan pangereng olo toh idjä papa. — (2.*Petr.*2,10.)

IV. — 46. Maka amon iä magon kotakotak dengan olo arä, itä! indue tuntang paharie mendeng ruar, handak hakotak dengae. — (*Mark.*3,31.)

47. Maka koan olo dengae: Itäm, indum tuntang paharim mendeng ruar, handak hakotak dengam.

48. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan olo, idjä djari masanan tä akae: Æwe induku? äwe paharingku?

49. Balalu iä manantadjok lengäe manintu muride, koae: Itä, induku tuntang paharingku.

50. Krana olo idjä manumon kahandak Apangku, idjä huang sorga, olo tä paharingku, betauku, induku.

BAGI 13.

I. Paribasa äpat ampin petak tuntang rimae; II. paräi habalut garigit; III. bawak sawi tuntang ragi. IV. Riman paribasa paräi habalut garigit. V. Paribasa djawet bakalian intu petak, mutiara tuntang pasat. VI. Jesus inawah olo hong Nasaret.

I. — 1. Djadi, andau tä kea Jesus blua bara huma, mondok hong saran danau.

2. Maka paham karä olo hapumpong dengae, sampai iä tamä arut, mondok hetä, tuntang olo arä tä samandiai mendeng intu sarä.

3. Tä iä manutor akae arä perkara uras hapan paribasa, koae: Itä, olo panawur hagoet, handak manawur binjie. — (*Mark.*4.*Luk.*8.)

4. Djadi haiak iä manawure, maka belahe lawo akan saran djalan, tä burong dumah, balalu kuman tä lepah lingis.

5. Belahe tinai lawo akan batu mampar, hetä djaton bakapal petake; maka djetä balalu lembut, basa djaton timben intu petak.

6. Tapi amon andau djaladjalan mandang, djetä blaju, tuntang basa awie djaton timben uhate, maka djetä palus keang.

7. Maka belahe awang beken tinai lawo parak duhi, tuntang duhi tä mandjadi hai, malambon djetä.

8. Maka belahe tinai lawo akan petak idjä bahalap, djetä mamua, aton lipet saratus, aton lipet djahawen pulu, aton lipet telo pulu.

9. Olo idjä bara pinding akan mahining, käläh iä mahining.

10. Maka muride manggapi iä, sambil hamauh dengae: Buhen ikau hakotak dengan olo tä hapan paribasa?

11. Tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Basa akan keton djari inenga, uka keton harati talo basilim perkaran karadjaan sorga; tapi akan olo tä djetä djaton djari inenga.

12. Krana akan olo, idjä bukih mina talo, karäh indahang hindai, uka hakutoh intu iä; tapi bara olo idjä djaton bukih mina talo, idjä aton intu iä mahin karäh induan kea.

13. Sabab tä aku hakotak dengan olo tä hapan paribasa, basa äwen haiak marenang djaton mitä, tinai haiak manjenäh djaton mahining, tuntang djaton harati tä.

14. Intu olo tä tudjum Jesaia mandjadi tulus, idjä kalotoh: „Hapan pinding keton akan mahining, tapi djaton harati, tinai hapan matan keton idjä marenang keton djaton kea akan mitä. — (*Jes.* 6,9.)

15. „Krana atäi djalahan olo toh bara balulang, bahali iä mahining hapan pindinge, iä mangambutep matae: belä iä mitä hapan matae, tuntang mahining hapan pindinge, harati hapan atäie, tuntang bobah, mangat aku mampakäläh iä."

16. Maka salamat matan keton, basa iä mitä! salamat pinding keton, basa iä mahining!

17. Krana toto, koangku dengan keton, arä nabi, arä olo tetek djari haus, handak manampajah talo, idjä inampajah keton, tapi djaton kea iä djari mitä tä; tuntang djari haus, handak mahining talo, idjä hining keton, tapi dja-

MATT. 13.

ton kea iä djari mahining tä.
18. Maka hining keton riman paribasa olo panawur.
19. Amon olo mahining augh karadjaan, tuntang djaton harati tä, tä dumah idjä papa tä, palus manamput augh, idjä djari inawur huang atäie; djetä iä, idjä inawur akan saran djalan.
20. Maka idjä inawur akan batu mampar, djetä iä, idjä mahining augh tä, balalu manarima tä tuntang kahandjake.
21. Tapi iä djaton timben ubat huange, malainkan iä purah njuan, sana kadjakä atawa kasingen lembut tagal augh tä, atäie balalu tantarang angate.
22. Maka idjä inawur parak duhi, djetä iä, idjä mahining augh tä; tapi kagogop atäie tagal perkaran kalunen toh, tuntang tipun katatau malambon augh tä, palus djetä manjawang.
23. Maka idjä inawur akan petak babalap, djetä iä, idjä mahining augh tä haiak haratie; iä tä mamua kea, aton idjä mamua lipet saratus, aton idjä lipet djahawen pulu, aton idjä lipet telo pulu.
II. — 24. Paribasa beken tinai inutore akan olo tä, koae: Karadjaan sorga tä kilau olo, idjä manawur bawak babalap huang tanae.
25. Tapi kahum olo batiroh aton dumah olo, idjä hamusoh dengae, balalu manawur bawak garigit parak paräi tä, palus hagoet.
26. Maka amon paräi belom tuntang mamua, tä garigit kea mamala.
27. Tä djipäe mananggoh tempon huma, sambil hamauh dengae: Tuan, djaton ikau djari manawur bawak babalap huang tanam? maka bara kwe garigit tä lembut?
28. Maka koae dengan äwen: Musoh djari mawi tä. Tä koan djipäe dengae: Maku ikau manjoho ikäi hagoet, mambawau marunap tä?
29. Tapi koae: Æla, belä amon keton marunap garigit, mikäh keton tararunap paräi kea.
30. Naughe duäduä tä belom haiak, sampai wajah getem; maka wajah getem aku handak manjoho olo panggetem: tampunan keton garigit tä helo, peteng tä, uka keton manusule; tapi paräi tä awi keton mamumponge akan lepauku.
III. — 31. Paribasa beken tinai inutore akan olo tä, koae: Karadjaan sorga kilau bawak sawi, idjä induan olo, tuntang imbule huang tanae. — (*Luk.* 13,18.)
32 Djetä pangorik bara karä ampin bawak; tapi amon djari belom, djetä mandjadi hai bara karä ampin sajor, tuntang habatang kilau kaju, sampai burong penda langit

manesek hetä, manjarangan intu edae.

33. Paribasa beken tinai inutore akan olo tä: Karadjaan sorga kilau idjä kabawak ragi, idjä induan olo bawi, iäwoie dengan telo gantang tunek tepong, sampai djetä lepah buah iragi.

34. Talo handiai tä inutor Jesus akan olo arä uras hapan paribasa, sala bara hapan paribasa iä djaton hakolak dengan olo tä;

35. Uka tulus augh, idjä insanan nabi, koae: „Jaku handak marakang njamangku, manutor paribasa; aku handak masanan talo idjä basilim bara tamparan kalunen sampai toh." — (*Masm.*78,2.)

IV. — 36. Limbah tä Jesus malapas olo arä tä, tuntang iä buli huma. Maka muride manggapi iä, koae: Käläh tarang akan ikäi riman paribasa garigit huang tana.

37. Maka tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Idjä manawur bawak bahalap tä, iä tä Anakolon.

38. Tanae tä kalunen; bawak idjä bahalap, iä tä anak karadjaan; tapi garigit, djetä anak kapapa.

39. Maka musoh tä, idjä djari manawur äwen, iä tä setan; wajah getem, djetä kalepah kalunen; tinai olo panggetem tä, iä tä malaikat.

40. Djadi, kilau garigit inampunan balalu inusul hapan apui, kalotä maka intu kalepah kalunen kea.

41. Anakolon karäh manjoho malaikat ajue, tä äwen karäh manampunan manganan bara karadjaan ajue karä talo patarang, tuntang olo handiai idjä mawi talo papa.

42. Palus iä karäh manganan djetä akan kaleka apui; hetä karäh aton tangis tuntang keret kasingä.

43. Tä olo tetek karäh manjakowong kilau matanandau huang karadjaan Bapae. Olo idjä bara pinding akan mahining, käläh iä mahining.

V. — 44. Tinai karadjaan sorga kilau djawet, idjä bakalian huang tana. Maka djetä sondau olo, balalu injahokae, palus awi kahandjak atäie iä hagoet, mandjual talo handiai idjä ai, tuntang mamili tana tä.

45. Tinai karadjaan sorga kilau olo badagang, idjä manggau mutiara bahalap.

46. Iä tä sondau mutiara idjä, idjä paham barega; tä iä balalu hagoet, mandjual talo handiai idjä ai, tuntang mamili mutiara djetä.

47. Tinai karadjaan sorga kilau pasat, idjä ilaboh olo huang tasik, idjä manampunan karä ampin lauk.

48. Amon djetä kontep, maka olo manunda tä akan sarä, tuntang iä mondok, mintih lauk awang bahalap akan tambuan ajue, tapi idjä papa inganae.

49. Tumon tä karäh mandjadi intu kalepah wajah toh; malaikat karäh hagoet, palus mamisah olo papa dengan olo tetek,

50. Balalu manganan olo papa tä akan kaleka apui; hetä karäh aton tangis tuntang keret kasingä.

51. Koan Jesus dengan äwen: Djari haratin keton sakarä augh toh? Koan äwen: Joh, Tuhan.

52. Koae dengan äwen: Tagal tä, genep olo tamat surat, idjä djari badjar perkaran karadjaan sorga, sama kilau olo tempon huma, idjä mamplua bara panataue talo taheta tuntang talo usang.

VI. — 53. Djadi, amon Jesus djari mahapus karä paribasa tä, iä hagoet bara hetä. — (*Luk.*4,16.)

54. Maka iä sampai tanah ajue, sambil madjar olo huang sinagoge idjä hetä, sampai olo tä djungun, sambil hamauh: Bara kwe iä djari sondau kapintar toh, tuntang kwasa idjä kalotoh?

55. Djaton iä toh anak tukang kaju tä? djaton aran indue Maria? tinai paharie Jakobus, Joses, Simon, Judas?

56. Djaton karä kolae idjä bawi hindjä dengan ita? Maka bara kwe iä djari supa talo handiai tä?

57. Maka angat atäi äwen tä tantarang awie. Tapi koan Jesus dengae: Nabi djaton pudji batawah, baja intu puna tanah ajue, tuntang huang human ai. — (*Joh.*4, 44.)

58. Maka iä djaton mawi arä talo kwasa hetä, basa olo tä djaton pertjaja.

BAGI 14.

I. Johannes pampandoi impatäi Herodes. II. Jesus pakanan olo limä kojan, hapan limä kabawak tepong. III. Iä manandjong hundjun danau.

I. — 1. Katika tä kea Herodes, radjan tanah bagi äpat, mahining britan Jesus. — (*Mark.*6,14. *Luk.*9,7.)

2. Tä iä hamauh dengan panakawae: Iä tä Johannes pampandoi; iä djari belom bara olo matäi, tagal tä kwasa kalotä aton huang iä.

3. Krana Herodes djari manawan Johannes, sambil mamasong iä, tuntang djari manutup iä huang sipir, tagal Herodias, sawan paharie Pilippus, idjä kalambutan. — (*Luk.*3, 19.)

4. Krana koan Johannes dengae: Djaton patut ikau masawä iä.

5. Maka iä handak mampatäi iä, tapi iä mikäh olo arä; krana olo manduan Johannes akan nabi.

6. Tapi amon olo mawi pesta andau indu Herodes manak iä, maka anak Hero-

dias, idjä bawi, babigal intu bentok huma, tuntang iä ingilak Herodes.
7. Tagal tä iä mandjandji akae, tuntang sumpahe, iä handak manenga akae talo handiai idjä ilakue.
8. Maka awie helo djari iadjar indue, tä iä hamauh: Tenga akangku toh kea takolok Johannes pampandoi hundjun pinggan lombah.
9. Maka radja päbä atäie; tapi sabab sumpahe, tuntang sabab olo idjä omba kuman dengae, maka iä manjoho, uka djetä inenga akae.
10. Palus iä manjoho olo manetek ujat Johannes huang sipir.
11. Maka takoloke imbit olo hundjun pinggan lombah, tuntang djetä inenga akan anak bawi tä, balalu iä mimbit tä akan indue.
12. Maka muride dumah, manduan bukange, tuntang mangubure; balalu iä hagoet, masanan tä akan Jesus.
II. — 13. Amon Jesus mahining tä, maka iä mahakan bara hetä, harut akan kaleka benjem, äwen hamurid bewai. Tapi olo arä mahining tä, tuntang bara karä lewu olo tä manjak iä manandjong.
14. Maka Jesus lompat, mitä olo arä tä; tä iä paham angat asie dengan olo tä, tuntang iä mampakäläh karä olo idjä baban. — (*Joh.*6,5.)
15. Maka amon andau handak halemäi, muride manggapi iä, koae: Hetoh kaleka benjem, tuntang andau djari liwa; käläh ikau malapas olo arä tä, mangat iä hagoet, manalih lewu, mamili talo kinan akae.
16. Tapi koan Jesus dengan äwen: Dia usah olo tä hagoet; käläh keton pakanan iä.
17. Koan äwen tä dengae: Ikäi djaton bara talo kinan hetoh, baja aton limä kabawak tepong, tuntang duä kongan lauk.
18. Maka iä hamauh: Imbit talo tä kantoh akangku.
19. Palus iä manjoho olo arä mondok intu oru. Limbah tä iä manduan limä kabawak tepong, tuntang duä kongan lauk tä, palus mananggera akan langit, mamberkat tä, limbah tä iä mandarai tepong, sambil manenga tä akan muride; maka muride miring tä akan olo arä.
20. Tuntang olo tä kuman samandiai, sampai besoh; limbah tä iä manampunan tisan karä kiwak tepong, duäwalas lontong kontep.
21. Maka karä olo, idjä djari kuman, sampai limä kojan hirah olo hatuä, beken tinai olo bawi tuntang anak olo.
III. — 22. Limbah tä Jesus palus hadjadjuan muride tamä arut, balalu batolak hanimpah helo bara iä, sangkom iä malapas olo arä.
23. Djadi, limbah iä djari

malapas olo arä, maka iä mandai bukit, iä kabuate, handak blaku doa. Amon talo djari kaput, iä magon kabuate hetä.

24. Katika tä arut djari intu bentok danau, paham intakan riak, krana riwut dumah bara baluan.

25. Maka tampalawäi Jesus mananggoh äwen, manandjong hundjun danau.

26. Tä amon muride mitä iä manandjong hundjun danau, äwen tä tangkedjet, koae: Tä kambä! Palus äwen mangkariak awi kikähe.

27. Maka Jesus balalu hakotak dengan äwen, koae: Sanasanang keton, aku toh, äla mikäh.

28. Tombah Petrus, sambil hamauh dengae: Tuhan, djaka toto ikau, soho aku mananggoh ikau hundjun danum.

29. Maka koae: Tanggoh, kantoh! Tä Petrus blua bara arut, tuntang manandjong hundjun danum, manalih Jesus.

30. Tapi iä mitä riwut pa-ham, tä iä mikäh; maka amon iä handak leteng, iä mangkariak, koae: O Tuhan, awat aku!

31. Maka Jesus balalu mandjudju lengäe, manjingkap iä, sambil hamauh dengae: O olo tapas pertjaja! buhen ikau bembang atäim?

32. Maka amon iä djakat arut, palus riwut malajan.

33. Tä olo idjä huang arut manggapi, manjembah iä, koae: Toto, ikau toh Anak Hatalla!

34. Maka amon iä djari dimpah, iä sampai tanah Genesaret.

35. Sana olo lewu tä kasene iä, äwen tä manjoho olo mangumbang salepah tanah hakaliling, tuntang magah akae olo handiai idjä aton kapähäe,

36. Haiak blaku Jesus manjoho olo tä manindjek palimping klambie barangai; maka olo handiai, idjä manindjek tä, balalu käläh.

BAGI 15.

I. Jesus mampudji hadat olo. II. Bawin olo Kanani. III. Jesus pakanan olo äpat kojan, hapan udju kabawak tepong.

I. — 1. Tä olo tamat surat tuntang olo parisi, idjä djari dumah bara Jerusalem, mananggoh Jesus, koae: — (*Mark.*7,1.)

2. Buhen muridm mangarak hadat olo bakas? krana iä djaton mamenjau lengäe, amon handak kuman.

3. Tombah iä, sambil hamauh dengan olo tä: Maka buhen keton mangarak prentah Hatalla awi hadat keton?

4. Krana Hatalla djari marentah keton: „horumat bapam tuntang indum;" tinai:

„idjä manjapa indu bapae, djaton tau dia impatäi." — (2.*Mos.*20,12;21,17.)

5. Tapi koan keton: budjur olo tä, idjä hamauh dengan indu bapae: djetoh puna indu parapah; djaka dia kalotä, maka hapan tä aku tau mandohop ikau; — palus djaton iä mahorumat indu bapae.

6. Tumon tä keton djari mampalemo prentah Hatalla awi hadat keton.

7. O olo haliau! buah tudjum Jesaia mawi keton, koae: — (*Jes.*29,13.)

8. „Kempang olo toh manggapi aku hapan njamae, hapan totoke iä manara aku, tapi atäie kedjau bara aku.

9. „Tapi haiang bewäi iä mahorumat aku, basa iä madjar augh adjar, prentah olo bewäi."

10. Maka iä mambawa olo arä, sambil hamauh dengan äwen: Hining keton, tuntang harati buabuah.

11. Talo idjä tamä njamä djaton mangihal olo, tapi talo idjä blua bara njamä, talo tä mangihal olo.

12. Tä muride manggapi iä, sambil hamauh dengae: Tawam, olo parisi basingi atäie, amon iä mahining aughm tä?

13. Tapi tombah iä, koae: Karä talo imbul, awang djaton djari imbul Apangku idjä huang sorga, akan indu irunap.

14. Naughe iä, iä olo babutä, idjä mangagalan olo babutä; tapi amon olo babutä ngagalan olo babutä, tä kadaduä karäh lawo huang kali.

15. Maka tombah Petrus, sambil hamauh dengae: Käläh ikau manarang paribasa toh akan ikäi.

16. Koan Jesus: Kilen, keton kea magon humong?

17. Hindai keton harati, talo handiai idjä tamä njamä, palus akan knai, tinai inganan akan djamban?

18. Tapi idjä blua bara njamä, djetä lembut bara atäi, djetä idjä mangihal olo.

19. Krana bara atäi palembut karä pikir papa, iä tä: kahandak mampatäi olo, bandong, kandji, takau, tandjaro, sapa.

20. Maka djetä, idjä mangihal olo; tapi kuman hapan lengä idjä djaton djari ienjau helo, djetä djaton mangihal olo.

II.—21. Maka Jesus harikas bara hetä, palus mindah akan baris tanah Tirus tuntang Sidon. — (*Mark.*7,24.)

22. Maka itä! aton bawin olo Kanani dumah bara baris tanah tä, tuntang mangkariak, koae: Pasi aku, Tuhan, anak Dawid! anakku idjä bawi paham ingapähä setan!

23. Tapi iä djaton tombah aughe, idjä kabawak kotake mahin dia. Tä muride manggapi, blaku intu iä, koae:

Lapas iä, krana iä mangka-
riak, manuntut ita.
24. Koae, tombah augh äwen:
Aku djaton djari injoho, baja
akan tabiri human Israel, idjä
lajang.
25. Tapi olo bawi tä ma-
nokep, manjembah iä, koae:
O Tuhan, dohop aku!
26. Tapi tombah iä, sambil
hamauh: Djaton patut, olo
manduan tepong anake, palus
mandjakah tä akan anak aso.
27. Maka koae: Toto, Tu-
han; tapi aton kea anak aso
kuman papat, idjä gagar bara
medjan tempoe.
28. Tä tombah Jesus, sam-
bil hamauh dengae: O olo
bawi, paham kapertjajam!
djadi akam tumon kahan-
dakm. Maka anake idjä bawi
palus käläh bara djam tä kea.
III. — 29. Limbah tä Jesus
hagoet bara hetä, palus sam-
pai saran danau Galilea. Maka
iä mandai bukit, mondok hetä.
30. Maka arä olo manalih
iä, idjä magah olo kait ke-
djang, olo babutä, olo bisu,
olo idjä hules berenge, tun-
tung arä olo beken, balalu
olo mandjakah äwen tä darah
pain Jesus; maka iä mampa-
käläh äwen tä;
31. Sampai olo arä tä sang-
ang, amon iä mitä olo bisu
hakotak, olo hules berenge
palus budjur, olo kait kedjang
manandjong, olo babutä tau
mitä talo; maka olo tä maho-
rumat Hatallan olo Israel.
32. Maka Jesus mambawa
muride, sambil hamauh: Aku
paham angat asingku dengan
olo ära tä, krana djari ka-
telo andau toh äwen melai
dengangku, tuntang bahatae
djaton; aku djaton maku
manjoho iä buli blau knaie,
suro iä tangengäi helat dja-
lan. — (*Mark.*8,1.)
33. Maka koan muride de-
ngae: Bara kwe ita sondau
talo kinan huang kaleka be-
njem toh, sampai ombet ba-
pan mambesoh olo kalotä
karäe?
34. Maka koan Jesus dengan
äwen: Pirä kabawak tepong
keton? Koan äwen: Udju
kabawak, tinai isut lauk korik.
35. Maka iä manjoho olo
arä mondok hong petak.
36. Palus iä manduan udju
kabawak tepong, tinai lauk
tä, tuntang mamberkat tä,
mandaraie, sambil manenga
tä akan murid ajue; tinai mu-
ride miring tä akan olo arä.
37. Maka olo samandiai ku-
man sampai besoh, limbah
tä iä manampuan tisan kiwak
tepong, udja lontong kontep.
38. Maka olo idjä djari ku-
man sampai äpat kojan ba-
tuä karäe, beken tinai olo
bawi tuntang anak olo.
39. Limbah tä Jesus mala-
pas olo arä, tuntang iä djakat
arut, palus iä akan tanah
Magdala.

BAGI 16.

I. Jesus mangotak olo parisi. II. Petrus mangaku, Jesus toto Kristus. III. Jesus masanan kapähä, idjä akan iudu buah iä tuntang olo ajue.

I. — 1. Maka olo parisi tuntang olo saduki dumah, maningkes iä, manjoho iä mamprahan akae kata heran bara langit. — (12,38. *Mark.*8,11. *Luk.*12,54.)

2. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Amon andau djari halemäi, tä koan keton: andau karäh mandang, basa aton uhat marau.

3. Maka handjewu: andau papa karäh, basa langit bahandang balut babilem ampie. O olo haliau! keton apik mangasene katan langit, djaton keton tau mangasene katan wajah toh?

4. Pangereng olo toh, idjä papa tuntang pahabandong, manggau kata; tapi kata djaton karäh inenga akae, terah kata nabi Jonas. Maka iä malihi olo tä, palus hagoet.

5. Maka amon muride sampai dipah, bakalapeae mimbit tepong.

6. Koan Jesus dengan äwen: Buabuah keton, djaga arep keton bara ragin olo parisi tuntang olo saduki.

7. Maka äwen tä mado huang arepe, koae: Djetä, basa ita djaton mimbit tepong.

8. Tapi Jesus katawan tä, balalu hamauh dengan äwen: Narai keton mado huang arep keton, o olo tapas pertjaja, basa keton djaton mimbit tepong?

9. Hindai keton harati? Djaton keton manahiu limä kabawak tepong tä akan limä kojan biti, tuntang pirä lontong injuang keton tinai? — (14,7.)

10. Djaton kea keton mingat udju kabawak tepong tä akan äpat kojan biti, tuntang pirä lontong injuang keton tinai? — (15,34.)

11. Kilen keton djaton harati, aku djaton manahiu tepong, amon jaku manjoho keton mandjaga arep keton bara ragin olo parisi tuntang olo saduki?

12. Tä äwen harati, iä djaton manjoho iä mandjaga arepe bara ragin tepong, tapi bara ragin adjar olo parisi tuntang olo saduki.

II. — 13. Maka Jesus sampai saran tanan lewu Kaisaria Pilippi, tä iä misek muride, koae: Æwe, koan olo, aku, Anakolon toh? — (*Mark.*8,27. *Luk.*9,18.)

14. Koan äwen: Belahe manggarä ikau Johannes pampandoi; koan belahe, ikau Elias; tinai koan belahe, ikau Jeremia, atawa idjä biti bara karä nabi horan.

15. Koae dengan äwen: Tapi kilen koan keton, äwe aku?

16. Tä tombah Simon Pe-

trus, koae: Ikau toh Kristus tä, Anak Hatalla idjä belom.
17. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Salamat ikau, Simon, anak Jonas, krana isi daha djaton djari mangarinah tä akain, tapi Apangku idjä huang sorga. — (1.*Kor*.2,10.)
18. Maka aku kea hamauh dengam, ikau toh Petrus, tuntang hundjun petra toh (*rima: batu karang*) aku handak mamangun ungkup ajungku, sampai bauntonggang naraka djaton akan mampalah iä.
19. Maka aku handak manenga akam anakkuntjin karadjaan sorga; idjä imasongm hundjun petak, iä tä imasong huang sorga; tinai idjä iliwusm hundjun petak, iä tä liwus huang sorga.
20. Tä iä mangahana muride masuman akan olo, iä Kristus.
III. — 21. Bara katika tä Jesus manampara masanan akan muride, iä akan indu hagoet akan Jerusalem, tuntang paham ingapähä olo bakas, kapala imam dengan olo tamat surat, tinai iä akan impatäi, tapi andau telo iä akan belom haluli.
22. Maka Petrus manduan iä kabuate, mampudji iä, koae: Pasi arepm, Tuhan! äla talo tumon tä akan buah ikau.
23. Maka iä mules arepe, sambil hamauh dengan Petrus: Indah akan likutku setan! ikau äka kabelängku, krana ikau djaton manahiu tumon dasar Hatalla, tapi tumon dasar olon.
24. Ta Jesus hamauh dengan karä muride: Djaka olo handak omba aku, iä akan indu ngalapean arepe, tuntang manggatang sampalakie, palus manuntut aku. — (10,38. *Mark*.8,34. *Luk*.9,23.)
25. Krana olo idjä handak mahaga pambelome, iä karäh nihau tä, tapi olo idjä nihau pambelome tagal aku, iä karäh sondau tä.
26. Krana narai ontong olo, amon iä supa salepah kaluneu, tapi iä mamparugi hambaruae? Atawa narai tau inenga olo hapae manewus hambaruae?
27. Krana Anakolon käräh dumah huang kahain Bapae, impahaiak malaikat ajue. Tä iä karäh mamaläh genep olo tumon gawie.
28. Toto, koangku dengan keton, isut keton, idjä mendeng hetoh, djaton akan mangkemä pampatäi, sampai iä mitä Anakolon dumah huang karadjaan ajue.

BAGI 17.

I. Ampin Jesus impahalap. II. Iä mampakäläh olo idjä gila genep totok bulan. III. Iä manahor wang kapala.

I. — 1. Maka kadjahawen andau rabian Jesus manduan

Petrus, Jakobus tuntang paharie Johannes, mimbit äwen tä kabuate akan bukit gantong. — (*Mark*.9,2. *Luk*.9,28.)
2. Hetä ampie hobah intu baun äwen tä, baue manjakowong kilau matanandau, tuntang pakaiae mandjadi baputi kilau blawa. — (2.*Petr*.1,16.)
3. Tä itä! Moses äwen duä Elias gitan äwen tä, idjä hakotak dengae.
4. Maka tombah Petrus, sambil hamauh dengan Jesus: Tuhan, hetoh ita mangat; djaka ikau manjoho ikäi, maka ikäi handak manampa pasah hetoh, telo kabawak, akam idjä, akan Moses idjä, tinai idjä akan Elias.
5. Maka metoh iä kakotak, itä! baunandau idjä blawa mangandjungen äwen; tinai itä! aton augh bara baunandau, koae: Iä toh Anakku, idjä äka huangku, iä idjä ingilakku; hining tä.
6. Amon muride mahining augh tä, iä manhiugkep, manjontop baue, tuntang paham kikähe.
7. Maka Jesus manggapi, manindjek äwen tä, sambil hamauh: Mendeng, äla mikäh.
8. Tä äwen mariaran matae, manampajah, tapi djaton iä mitä talo enen, baja Jesus kabuate bewäi.
9. Maka amon iä mohon bara bukit, Jesus mametäh äwen, koae: Æla masanan talo gitan keton akan olo, sampai Anakolon djari belom bara olo matäi.
10. Maka muride misek iä, koae: Kilen koan olo tamat surat, Elias akan indu dumah helo? — (11,14. *Mal*.4,5.)
11. Maka tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Elias toto karäh dumah helo, tuntang mangabuah talo handiai tinai.
12. Tapi koangku dengan keton, Elias djari dumah, malainkan olo djaton djari kasene iä, tapi djari mawi iä tumon kahandake; kalotä Anakolon kea akan buah kapähä awi olo tä.
13. Tä murid harati, iä manahiu Johannes pampandoi dengan äwen.
II.—14. Maka amon iä djari sampai olo arä, tä idjä biti manggapi iä, mandeko utute naharep iä,
15. Sambil hamauh: O Tuhan, pasi anakku! krana iä gila genep totok bulan, tuntang iä paham kapähäe; krana kindjap iä lawo akan apui tuntang akan danum.
16. Maka aku djari magah iä akan muridm, tapi äwen djaton tau mampakäläh iä.
17. Tä tombah Jesus, koae: O kempang olo idjä djaton pertjaja, tuntang hatambalik ataie! Kilen katahie aku akan hindjä dengan keton? Kilen katahie aku indu manjarenan arepku dengan keton? Agah iä kantoh, akangku.

18. Maka Jesus mampudji dewa tä, palus dewa tä blua bara iä, balalu anak olo tä käläh bara djam tä kea.

19. Tä murid manggapi Jesus, metoh iä kabuate, koae: Buhen ikäi djaton tau manganan iä?

20. Maka koan Jesus dengan äwen: Sabab keton djaton pertjaja. Krana toto, aku hamauh dengan keton, amon intu keton aton kapertjaja kilau bawak sawi bewäi, alo dengan bukit toh keton tau hamauh: indah bara hetob akan betä, — maka iä karäh mindah, tuntang dialo idjä talo, idjä djaton tau iawi keton.

21. Tapi baris setan djetoh djaton maku blua, djaka dia awi blaku doa tuntang puasa.

22. Maka amon äwen tä mangumbang Galilea, koan Jesus dengae: Anakolon akan injaragh intu lengän olo kalunen.

23. Olo tä karäh mampatäi iä; tapi andau telo iä karäh belom tinai. Maka äwen tä paham kapähä atäie.

III.—24. Djadi amon iä sampai Kapernaum, olo idjä mamumpong asil human Hatalla manalih Petrus, sambil hamauh: Kilen Gurun keton, djaton iä manahor asil? — (2.*Mos.*30,13.)

25. Koae: Pudji dia! iä manahor kea. Maka amon iä tamä huma, Jesus manambang aughe, koae: Kilen kamäam, Simon? Radja kalunen, bara äwe iä pudji manduan bea atawa wang kapala? bara anake atawa bara olo?

26. Koan Petrus dengae: Bara olo. Koan Jesus, tombah aughe: Amon tumon tä, karä anake puna empas.

27. Tapi belä angat atäie tantarang awi ita, bas, lius akan danau, laboh pisi, duan lauk, idjä solaka dinom, tuntang rakang njamae, tä ikan karäh sondau idjä ringgit; duan djetä, tahor tä akan äwen, akangku tuntang akam.

BAGI 18.

I. Patut ita randah atäi. II. Æla mampalajang olo. III. Prentah tahiu olo idjä sala dengan ita. IV. Paribasa radja, idjä hitong dengan djipäe.

I.—1. Maka djam tä kea muride manggapi Jesus, koae: Æwe idjä hai huang karadjaan sorga? — (*Mark.*9,34.*Luk.* 9,46.)

2. Tä Jesus mambawa anak olo tabela, mampendeng iä bentok äwen,

3. Sambil hamauh: Toto koangku dengan keton, djaka keton dia bobah, mandjadi kilau anak olo, keton djaton tau tamä karadjaan sorga.

4. Olo idjä mamparandah arepe kilau anak olo toh, iä tä hai huang karadjaan sorga.

5. Maka amon olo manduan idjä biti anak olo idjä kalotoh huang arangku, iä manduan aku.

II. — 6. Tapi olo idjä mampalajang idjä biti olo korik toh, idjä pertjaja huang aku, bontong iä, djaka bindang batu hai ingkepan intu ujate, palus iä impaleteng intu labehun tasik. — (*Luk.*17,1.)

7. Pajah kalunen sabab talo palajang! Krana djaton tau dia talo palajang dumah, tapi pajah olo tä, idjä mampalembut talo palajang tä.

8. Tapi amon lengäm atawa paim mampalajang ikau, tetek tä, kanan tä, krana bontong ikau, ikau pukong tuntang pureng tamä pambelom, bara ikau halengä hapai duä, inganan akan apui idjä katatahi. — (5,29)

9. Tinai amon matam mampalajang ikau, karuit tä, kanan tä; krana bontong ikau hamatä silae tamä pambelom, bara ikau hamatä hasansila inganan akan narakan apui tä.

10. Ingat keton, äla keton tulas dengan idjä biti olo korik kalotoh; krana aku hamauh dengan keton, malaikat ajue huang sorga haradjur manaharep baun Apangku idjä huang sorga.

11. Krana Anakolon djari dumah, handak manjalamat idjä nihau.

12. Kilen angate kamäan keton? Djaka ain olo aton saratus kongan tabiri, tuntang idjä kongan tabiri tä lajang: dia iä handak malihi idjä djalatien pulu djalatien tä, palus hagoet akan bukit, manggau idjä lajang tä? — (*Luk.*15,4.)

13. Tinai amon iä sondau tä, toto, aku hamauh dengan keton, iä handjak atäie tagal djetä paham bara tagal djalatien pulu djalatien kongan, idjä djaton djari lajang.

14. Kalotä kea kahandak Bapa keton, idjä huang sorga, iä djaton maku idjä biti olo korik kalotoh nihau.

III. — 15. Tapi amon paharim sala dengam, lius, pudji iä keton duä kabuat nduä bewäi. Amon iä tarima aughm, tä ikau djari bontong paharim. — (3.*Mos.*19,17.*Luk.*17,3.)

16. Tapi amon iä djaton tarima aughm, duan hindai idjä duä biti dengam, uka salepah perkara putus intu njaman duä telo olo saksi.

17. Maka amon iä djaton tarima augh äwen tä, sanan tä akan salepah ungkup; tapi djaka iä djaton kea manumon salepah ungkup, tä itong iä kilau olo kapir tuntang olo pabean.

18. Toto, aku hamauh dengan keton, idjä imasong keton hundjun petak, djetä imasong kea huang sorga; tinai idjä iliwus keton hundjun petak, djetä iliwus kea huang sorga. — (*Joh.*20,23.)

19. Tinai koangku dengan

keton, djaka duä biti keton
pakat hundjun petak tagal
bararangai ampin talo, idjä
handak ilakue, maka talo tä
karäh mandjadi akae awi
Apangku idjä huang sorga.
20. Krana äka duä telo
biti, idjä hapumpong huang
arangku, hetä aku hindjä
äwen tä.
IV. — 21. Tä Petrus mang-
gapi iä, koae: Tuhan, ha-
kampirä aku patut mampun
pahariugku, idjä sala deng-
angku? ombet hangkudju?
22. Koan Jesus dengae:
Djaton ombet hangkudju;
aku hamauh dengam, sampai
udju pulu lipet hangkudju.
23. Tagal tä karadjaan sorga
kilau radja, idjä handak hi-
tong dengan djipäe.
24. Djadi, amon iä manam-
para hitong, aton olo iagah
akae, idjä butang intu iä
sapulu kojan pikul bulau.
25. Maka basa iä djaton
bara talo hapae manahor,
Tuhan manjoho iä indjual,
tuntang anak sawae, tuntang
talo handiai awang ai, akan
hapae muna utange.
26. Tapi djipäe mahingkep,
manjembah iä, koae: O Tu-
han, pasi aku, entai hindai,
karäh aku manahore lepah
utangku akam.
27. Tä Tuhan masi djipen
tä, tuntang malapas iä, tinai
utange tä iempase akae.
28. Limbah tä djipen tä
blua, tuntang iä sondau dji-
pen beken, idjä hakola de-
ngae, idjä butang dengae
saratus tali; palus iä manjing-
kap iä, mahekak iä, koae:
Tahor utangm dengangku.
29. Maka djipen tä ma-
hingkep darah paie, sambil
blaku intu iä, koae: Pasi
aku, entai hindai, karäh aku
manahore lepah akam.
30. Maka iä djaton maku,
tapi hagoet, manutup iä hu-
ang sipir, sampai iä djari ma-
nahor utange.
31. Tä amon karä djipen
beken mitä talo awang djadi,
äwen paham kapähä atäie,
balalu iä lius, masanan akan
Tuhan talo handiai, awang
djari mandjadi.
32. Tä Tuhan mangahau
djipen idjä solake tä, sambil
hamauh dengae: O djipen
idjä tulas! karä utangm tä
djari iempasku akam, basa
ikau blaku asi intu aku.
33. Djaton patut ikau kea
masi djipen tä, idjä hakola
dengam, kilau aku kea djari
masi ikau?
34. Maka Tuhan paham
blait, sambil manjaragh iä
akan olo pahukum, sampai
iä djari manahor talo handiai,
idjä iutange dengae.
35. Kalotä Apangku idjä
huang sorga kea karäh ma-
wie dengan keton, amon ge-
nep bitin keton djaton mam-
pun karä kasalan paharin ke-
ton, hapan toto atäi.

BAGI 19.

I. Prentah manahiu hadat hatolang. II. Jesus mamberkat anak korik. III. Olo tabela idjä tatau. IV. Upah murid Jesus.

I.—1. Maka djadi, amon Jesus terai masanan karä augh tä, iä hagoet bara Galilea, palus iä sampai saran Judea, idjä dipah Jordan — (*Mark.* 10,1.)

2. Maka paham karä olo omba iä, tuntang iä mampakäläh äwen tä hetä.

3. Tä olo parisi mananggoh iä, tantai maningkes iä, sambil hamauh dengae: Tau kea olo manganan sawae tagal rangarangai bukue?

4. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Djaton keton djari mambasa, idjä mandjadian olon solake, djari mandjadian iä hatuä Idjä bawi Idjä? — (1.*Mos.*1,27.)

5. Sambil hamauh: „tagal tä olo karäh malihi indu bapae, palus leket dengan sawae, tuntang äwen duä tä akan mandjadi isi Idjä." — (1.*Mos*2,24.)

6. Tumon tä äwen djaton hindai kilau duä, baja isi Idjä. Maka idjä djari ihandjean Hatalla, äla olo mamisah tä. — (1.*Kor.*7,10.)

7. Koan olo tä dengae: Maka kilen Moses djari mametäh ikäi manenga surat talak akan olo bawi, palus manganan iä? — (5,31.)

8. Koae dengan olo tä: Sabab katekang atäi keton Moses djaton djari mangahana keton manganan sawan keton, tapi bara solake djaton hadat kalotä.

9. Tapi aku hamauh dengan keton, olo idjä manganan sawae, djaka dia bukue awie habandong, tuntang masawä beken, olo tä habandong; tinai olo tä kea habandong, idjä masawä olo bawi, idjä djari inganan banae tä.

10. Koan muride dengae: Amon kalotä perkaran olo hatuä dengan sawae, bahali masawä.

11. Tapi koae dengan äwen: Puna djaton olo handiai tjakap mangkat augh tä, baja iä, idjä akae djetä djari inenga.

12. Krana aton olo boto, idjä puna bara knain indue kalotä; tinai aton olo boto, idjä djari imboto olo; tinai aton olo boto, idjä djari mamboto arepe tagal karadjaan sorga. Olo idjä tau mangkat tä, käläh iä mangkat tä.

II.—13. Tä olo mimbit anak awau akae, uka iä mingkes lengäe hundjue, sambil blaku doa; maka muride mampudji äwen tä. — (*Mark.*10, 13. *Luk.*18,15.)

14. Tapi koan Jesus: Naughe anak korik tä, äla mangahana iä manggapi aku; krana akan olo idjä kalotoh aton karadjaan sorga.

15. Maka iä mandanan lengäe hundjun anak olo tä, palus bagoet bara hetä.

III. — 16. Maka itä! aton olo idjä biti manalih iä, sambil hamauh dengae: O Guru idjä bahalap, narai talo bahalap idjä akan iawiku, nakara aku mandino pambelom idjä katatahi?

17. Maka koae dengae: Kilen ikau manggarä aku bahalap? Djaton beken idjä bahalap, baja tikas Idjä: Hatalla. Tapi djaka ikau handak tamä pambelom, baga karäh prentah.

18. Koae dengae: Prentah idjä kwe? Maka koan Jesus: Prentah toh: „äla ikau mampatäi olo; äla habandong; äla manakau; äla manandjaro.

19. „Horumat indu bapam." Tinai: „sinta kolam, kilau arepm kabuatm."

20. Koan olo tabela tä dengae: Talo handiai tä djari ihagaku bara pesangku tabela; narai katapasku hindai?

21. Koan Jesus dengae: Amon ikau nahuang mandjadi toto tinduh, lius, djual talo handiai, idjä aim, tuntang tenga regae akan olo pähä belom; tumon tä ikau bara panatau hong sorga; palus kantoh tinai, omba aku.

22. Maka amon olo tabela mahining aughe tä, iä lius tuntang kapähän atäie, krana iä arä ramoe.

23. Maka koan Jesus dengan muride: Toto, aku hamauh dengan keton, bahali olo tatau tamä karadjaan sorga.

24. Tinai aku hamauh dengan keton, murah onta mahoroe lowang pilus, bara olo tatau tamä karadjaan Hatalla.

25. Amon muride mahining aughe tä, iä djungun baliai, koae: Æwe kea idjä tau injalamat?

26. Maka Jesus manantuneng äwen tä, sambil hamauh dengae: Talo toh puna djaton tau mandjadi awi olon, tapi awi Hatalla talo handiai tau mandjadi.

IV. — 27. Tä tombah Petrus, sambil hamauh dengae: Itä, ikäi djari malihi talo handiai, tuntang djari omba ikau; narai kea akan dinon ikäi?

28. Maka koan Jesus dengae: Toto, aku hamauh dengan keton, keton idjä djari omba aku, metoh katika kalunen inaheta haluli, amon Anak-olon karäh mondok hundjun padadusan kahaie, tä keton kea karäh mondok hundjun duäwalas padadusan, tuntang marentah duäwalas ungkup Israel tä.

29. Tinai genep olo, idjä malihi humae, atawa paharie, atawa betaue, atawa indu bapae, atawa anak sawae, atawa tanae tagal arangku, lipet saratus iä karäh manduan tä tinai, tuntang

pambelom idjä katatahi akan indu panataue.

30. Maka arä olo idjä helo karäh mandjadi rahian haliai, tinai olo idjä rahian haliai karäh mandjadi helo.

BAGI 20.

I. Paribasa olo, idjä injoho bagawi intu pambulan anggor. II. Jesus masanan kapähäe. III. Murid Jesus hai atäie. IV. Jesus mampakäläh olo babutä duä biti.

I. — 1. Krana karadjaan sorga kilau tempon huma, idjä hagoet haiak djadjewu, handak mupah olo bagawi akan pambulan anggor ajue.

2. Maka amon iä djari mandjandji dengae satali upahe idjä andau, iä manjoho äwen tä akan pambulan anggor ajue.

3. Tinai iä blua djam telo, tuntang mitä olo beken mendeng hong pakan undangan-ding.

4. Tä iä hamauh dengan olo tä kea: Lius keton kea akan pambulan anggor ajungku, maka talo idjä patut karäh inahorku akan keton.

5. Maka olo tä lingkus. Tinai iä blua djam djahawen tuntang djam djalatien hirah, balalu mawie tumon tä kea.

6. Maka amon iä blua djam sawalas, iä sondau olo tinai mendeng hetä mundang-manding arepe, tä iä hamauh dengan äwen: Buhen keton mendeng hetoh hapus andau undanganding?

7. Koan äwen tä dengae: Basa olo djaton djari mupah ikäi. Koae dengan äwen: Lius keton kea akan pambulan anggor, maka tumon kapatute keton karäh mandino.

8. Djadi, amon andau tokep kaput, koan tempon pambulan anggor dengan mandur ajue: Bawa olo bupah, tabor upahe akae, tampara bara olo idjä rahian, palus sampai idjä solake.

9. Djadi, amon äwen tä dumah, idjä djari tamä gawi djam sawalas, maka iä mandino sama nonggal tali.

10. Maka amon olo idjä solake tä dumah, angate iä karäh mandino labih; tapi iä tä kea mandino gagenep biti satali.

11. Tä, amon iä mandino tä, iä blait, mampudji tempon huma,

12. Koae: Olo idjä rahian tä djari bagawi baja idjä djam, maka ikau djari mandatar iä dengan ikäi, idjä djari mananggong kabehat gawi tuntang kalaso hapus andau.

13. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan idjä biti äwen tä: Ulä, aku djaton mamikir ikau; djaton koä djari hadjandji satali?

14. Duan ajum, palus lius. Maka aku handak manenga akan olo idjä rahian toh datar kilau ajum.

MATT. 19. 20.

15. Atawa djaton aku tau mawi tumon kahandakku hapan talo ajungku? Atawa aton ikau basulä huangm awiku badjoha?

16. Kalotä olo idjä rahian haliai akan mandjadi helo, tinai olo idjä helo akan mandjadi rahian haliai. Krana arä olo djari irawäi, tapi isut djari intih.

II. — 17. Maka Jesus hagoet akan Jerusalem; tä kahum djalanae iä manduan duäwalas murid tä kabuate, sambil hamauh dengan äwen:

18. Itä, ita manalih Jerusalem, maka Anakolon karäh injaragh akan kapala imam tuntang olo tamat surat, olo tä karäh mahukum iä akan impatäi,

19. Sambil manjaragh iä akan olo kapir, uka iä ihababakae, tuntang imukul sapu, tinai ilantak hong kaju sampalaki; tapi andau telo iä karäh belom haluli.

III. — 20. Tä indu anak Sebedeus, haiak dengan anake, manggapi, manjembah iä, handak blaku talo intu iä. — (*Mark.*10,35.)

21. Koae dengae: Narai kahandakm? Koan olo bawi tä dengae: Soho anakku duä toh mondok, idjä hila gantaum, idjä hila sambilm huang karadjaam.

22. Tapi tombah Jesus, koae: Keton djaton katawan narai talo ilaku keton. Tau keton mihop sangkir, idjä akan indu ihopku? tau keton impandoi dengan pampandoi, idjä dengan tä jaku impandoi?

23. Koan äwen dengae: Tau kea. Maka koae dengan äwen: Sangkirku keton akan mihope, tinai dengan pampandoi, idjä dengan tä jaku impandoi, keton akan impandoi kea; tapi idjä perkara mondok hila gantaungku tuntang hila sambilku, djaton aku idjä manenga tä, malainkan djetä akan olo, idjä akae Apangku djari manjimpan tä.

24. Maka amon äwen sapulu mahining lakue tä, iä parasengen atäie dengan paharie duä biti tä.

25. Tä Jesus mambawa olo tä, sambil hamauh: Tawan keton, mantir karä ungkup olo kalunen kilau tuan mawi olo ajue, tinai olo hai hapan kwasa mawi olo ajue.

26. Tapi äla kalotä perkaran keton; baja olo idjä handak mandjadi hai marak keton, iä akan indu ajang keton;

27. Tinai olo idjä handak mambatang marak keton, buah iä akan djipen keton.

28. Kilau Anakolon djaton djari dumah, uka iä iajang olo, tapi nakara iä manjang, tuntang manjaragh pambelome, hapae manewus, manakiri olo arä. — (*Joh.*13,4. *Pil.*2,5)

IV. — 29. Maka amon iä

blua bara Jerigho, paham karä olo omba iä. — (*Luk.* 18,35)

30. Tä itä! olo babutä duä biti mondok intu saran djalan. Amon äwen mahining Jesus mahalau hetä, maka iä mangkariak, koae: Pasi ikäi, Tuhan, anak Dawid!

31. Tä olo arä mampudji iä, mangat iä suni. Tapi äwen pähes hindai mangkariak, koae: Pasi ikäi, Tuhan, Anak Dawid!

32. Maka Jesus tendä, mambawa äwen duä tä, sambil hamauh dengae: Narai kanahuang keton talo iawiku akan keton?

33. Koan äwen dengae: Tuhan, uka matan ikäi marenang.

34. Maka Jesus paham angat asie dengae, palus iä manindjek matae; tä matae balalu marenang, tuntang olo tä ompat iä.

BAGI 21.

I. Jesus tamä Jerusalem. II. Iä manjapa batang sikon. III. Iä mampudji olo Jehudi, basa olo tä djaton pertjaja.. IV. Paribasa olo, idjä manjewa pambulan anggor.

I. — 1. Maka amon iä djari tokep Jerusalem,. tuntang djari darah Betpage, intu pain bukit batang undus, tä Jesus manjoho duä biti muride, — (*Mark.*11,1. *Luk.*19, 29. *Joh.*12,16.)

2. Sambil hamauh dengae: Talih keton lewu, idjä tintun baun keton, maka keton balalu karäh sondau kalidai bawie, idjä ihorok olo, tuntang anake; engkak iä, agah iä akangku.

3. Maka pihak olo mangahana keton, awi keton hamauh: Tuhan handak hapae; — tä maka balalu olo karäh manjoho keton.

4. (Maka talo handiai tä mandjadi, uka tulus augh, idjä injewut nabi, koae: — (*Sagh.*9,9.)

5. „Sanan akan Sion, anak bawi tä: itäm, radjam manalih ikau, iä randah atäie, iä hapan kalidai bawie, tinai anake, anak kalidai tanggangan.")

6. Maka murid tä lingkus, tuntang mawie tumon augh petäh Jesus dengae.

7. Iä magah kalidai bawie tuntang anake, tinai iä mambirang pakaiae hundjue, tuntang mampondok Jesus hetä.

8. Maka bilak rata olo arä tä mambirang pakaiae hong djalan; tinai belahe olo tä manetek pating kaju, manatai tä intu djalan.

9. Maka olo arä idjä manandjong helo baue, tuntang idjä manuntut iä, mangkariak, koae: Hosanna (*rimae: horumat*) akan anak Dawid! imberkat iä, idjä dumah hu-

ang aran Tuhan! Hosanna
huang ngambo, — (*Masm.*
118,25.)
· 10. Maka amon iä tamä Je-
rusalem, salepah lewu surak-
sirok tagal iä, koae: Æwe
iä toh?
11. Koan olo arä: Iä toh
Jesus, nabi tä, idjä bara
Nasaret hong Galilea.
· 12. Maka Jesus tamä hu-
man Hatalla, palus maharak
olo handiai, idjä mamili man-
djual talo huang human Ha-
talla, sambil mantawus me-
djan olo pahurup rear, tun-
tang karosin olo idjä man-
djual burong dara.
13. Tuntang iä hamauh deng-
an olo tä: Aton augh surat:
„humangku akan inggarä
huma sombajang." Tapi ke-
ton djari mandjadian tä ka-
leka bigal. — (*Jes.*56,7. *Jer.*
7,11.)
14. Maka olo babutä tun-
tang olo kait kedjang ma-
nanggoh iä huang human Ha-
talla, balalu iä mampakäläh
äwen tä.
15. Maka amon kapala imam
tuntang olo tamat surat mi-
tä talo heran, idjä iawie, ti-
nai anak olo, idjä mangka-
riak huang human Hatalla,
koae: Hosanna akan anak
Dawid! — tä olo tä blait.
16. Tuntang iä hamauh
dengae: Aton ikau mahining
augh äwen tä? Koan Jesus
dengae: Joh; djaton keton
pudji mambasa: „bara nja-
man anak korik tuntang anak
awau ikau djari manjimpan
horumat?" — (*Masm.*8,3.)
17. Palus iä malihi äwen
tä, blua bara lewu, manalih
Betania, tuntang iä bara
malem hetä.
II. — 18. Maka haiak dja-
djewu, amon iä haluli akan
lewu, iä blau.
19. Djadi, amon iä mitä ba-
tang sikon hong saran djalan,
iä mabandar hetä; tapi iä
djaton supa talo enen intu
taroke, baja dawäe bewäi;
tä iä hamauh dengae: Sam-
pai katatahi ikau djaton akan
mamua tinai. Maka batang
sikon tä balalu keang.
20. Amon muride mitä tä, iä
sangang, koae: Kilen kea ba-
tang sikon toh salenga keang?
21. Tombah Jesus, sambil
hamauh dengan äwen: Toto,
koangku dengan keton, dja-
ka keton pertjaja tuntang
atäi keton djaton bembang,
djaton perkara dengan batang
sikon toh bewäi keton tau
mawie, tapi alo dengan bu-
kit toh kea keton tau ha-
mauh: gatang arepm, sewu
akan tasik, maka talo tä
karäh mandjadi.
22. Tinai talo handiai, idjä
ilaku keton huang laku doan
keton, amon keton pertjaja,
maka keton karäh mandino tä.
III. — 23. Djadi, limbah
iä djari tamä human Hatalla,
kahum iä madjar olo, maka
kapala imam tuntang bakas

olo arä mananggoh iä, koae: Hapan kwasa idjä kwe ikau mawi talo toh? Tinai äwe djari manenga kwasa tä akam?
24. Maka tombah Jesus, sambil hamauh dengan olo tä: Jaku kea handak misek keton augh isut; djaka keton masanan tä akangku, tä maka aku kea handak masanan akan keton, hapan kwasa idjä kwe aku mawi talo toh.
25. Pampandoi Johannes tä, bara kwe? bara sorga atawa bara olo kalunen? Tä äwen hatirok sama arepe, koae: Djaka koan ita: bara sorga, — tä iä karäh hamauh mawi ita: buhen keton djaton djari pertjaja iä?
26. Tapi amon ita hamauh: bara olo kalunen, — maka ita mikäh olo arä; krana äwen handiai manduan Johannes akan nabi.
27. Maka äwen tombah augh Jesus, koae: Ikäi djaton katawan. Koae dengan äwen: Tä aku djaton kea masuman akan keton, hapan kwasa idjä kwe aku mawi talo toh.
28. Tapi kilen angate kamäan keton? Aton olo idjä bara anak duä biti; maka iä manalih idjä, koae: o anak, lius bagawi andau toh huang pambulan anggor ajungku.
29. Tapi tombah iä tä, koae: djaton aku maku; — tapi rahian bara tä iä manjasal, palus lius.
30. Limbah tä iä manalih anake idjä tinai, manjoho iä kalotä kea. Tombah iä tä, koae: saja tuan! — tapi iä djaton lius.
31. Æwe äwen duä tä djari manumon kahandak bapae? Koan äwen dengae: Idjä helo tä. Koan Jesus dengan äwen: Toto, aku hamauh dengan keton, olo pabean tuntang lontäi tamä karadjaan Hatalla murah bara keton.
32. Krana Johannes djari mananggoh keton huang djalan katetek, maka keton djaton djari pertjaja dengae; tapi olo pabean tuntang lontäi djari pertjaja dengae; tinai alo keton mitä djetä, djaton kea keton manjasal limbah tä, palus pertjaja dengae.
IV. — 33. Hining keton paribasa beken: Aton olo tempon huma, idjä mawi pambulan anggor, tuntang mangarambang tä, tinai mangali kaleka mamähes, sambil mamangun tjandi; limbah tä iä manjoho olo pambulan manjewae, palus iä halisang. — (*Mark.*12,1. *Luk.*20,9.)
34. Maka amon wajah bua djari tokep, iä manjoho djipäe manalih olo pambulan tä, uka blaku buae indu sewae.
35. Maka olo pambulan mantakan djipäe tä, belahe imukule, belahe impatäie, belahe imantinge hapan batu.
36. Tinai iä manjoho djipäe

beken, arä bara idjä solake, maka olo pambulan mawi äwen tä kalotä kea.

37. Tepa iä manjoho anake manalih olo tä, koae: Toto, anakku karäh ingikähe.

38. Tapi amon olo pambulan mitä anake, koae dengan sama arepe: Iä tä idjä akan mandino panatau, has! ita mampatäi iä, palus manduan panataue akan ita.

39. Balalu olo tä mantakan iä, manganan iä akan ruar pambulan anggor, palus mampatäi iä.

40. Maka amon tempon pambulan anggor tä dumah, kilen gawie dengan olo pambulan tä karäh?

41. Koan olo tä dengae: Iä karäh mangapähä tuntang mampatäi olo papa tä, palus manjoho olo pambulan beken manjewa pambulan anggore, idjä manenga akae buae indu sewae intu wajahe.

42. Koan Jesus dengan äwen: Hindai keton djari mambasa huang surat: „batu, idjä inganan tukang huma, iä tä djari indu padadukan galange; awi Tuhan talo tä djari mandjadi, tuntang djetä heran intu matan ita?" — (*Masm.* 118,22. *Pang.Ras.*4,11.)

43. Tagal tä aku hamauh dengan keton, karadjaan sorga karäh induan bara keton, tuntang karäh inenga akan olo kapir, idjä manenga buae indu sewae.

44. Maka olo idja lawo hundjun batu tä, akan pusit darai, tapi olo idjä penjet batu tä lawo, iä tä ramok awie.

45 Maka amon kapala imam tuntang olo parisi mahining karä paribasa tä, äwen tä harati, iä hamauh kalotä manggarit iä.

46. Tä olo tä handak manjingkap iä, tapi äwen mikäh olo arä, basa olo arä manduan iä akan nabi.

BAGI 22.

I. Paribasa pesta anak radja masawä. II. Wang kapala. III. Kamisik olo matäi. IV. Preditah idjä mambatang. V. Æwe Kristus tä?

I. — 1. Maka tombah Jesus, sambil batutor tinai dengan olo, hapan paribasa, koae:

2. Karadjaan sorga kilau radja, idjä mawi pesta masawä akan anake. — (25,10. *Luk.*14,16.)

3. Maka iä manjoho djipäe manduan olo, idjä djari irawäie, akan pesta masawä; tapi olo tä djaton maku manalih.

4. Tä iä manjoho djipäe beken tinai, koae: Sanan akan olo idjä djari irawäi: itä, panginangku djari simpan, karä sapingku tuntang meto baseput djari injambalih, tun-

tang talo handiai djari tatap: talih keton pesta masawä.
5. Tapi olo mangabelä tä, palus hagoet, belahe akan tanae, belahe tanggoh satiare.
6. Maka belahe tinai manjingkap djipäe, mampahawäe tnntang mampatäie.
7. Maka amon radja mahining talo tä, iä paham blait; palus iä manjoho sardadue mampalomos olo pamuno tä, tuntang manusul lewue.
8. Tä koae dengan djipäe: Pesta masawä toto djari simpan, tapi olo idjä irawäi djaton baguna omba tä.
9. Tapi lius keton akan sampang djalan, maka kakarä olo sondau keton, rawäi iä tanggoh pesta masawä.
10. Tä djipäe blua tanggoh karä djalan, mamumpong olo handiai awang sondaue, alo papa alo bahalap; maka karä medja kontep awi olo mondok.
11. Tä radja tamä, handak manjengok olo idjä omba kuman; maka iä mitä hetä aton idjä biti, idjä djaton hapakaian patut akan pesta masawä.
12. Maka iä hamauh dengae: Ulä, kilen ikau djari tamä hetoh, djaton hapakaian patut akan pesta masawä? Maka olo tä gagom.
13. Tä koan radja dengan olo ajue: Pasong pai lengäe, duan iä, palus kanan akan kaleka idjä kaput pidjem haliai; hetä tangis tuntang keret kasingä.
14. Krana arä olo djari irawäi, tapi isut djari intih.
II. — 15. Tä olo parisi hagoet, hatirok sama arepe, hagau akal, uka manguling iä hapan kotak ajue kabuate. — (*Mark.*12,13. *Luk.*20,20.)
16. Tuntang äwen tä manjoho muride dengan olo ain Herodes manalih iä, sambil hamauh: O guru, ikäi katawan, ikau toto budjur, tuntang dengan katotoe ikau madjar olo djalan Hatalla, tinai ikau djaton paraba olo, krana ikau djaton mitä ampin olo.
17. Käläh sanan akan ikäi, kilen kamäam? Patut manahor asil akan kaisar, atawa dia?
18. Tapi Jesus katawan tipun olo tä, palus iä hamauh: O olo halian, buhen keton maningkes aku?
19. Prahan akangku rear asil, idjä kabawak. Tä äwen tä mandjuluk akae sadjampal.
20. Koae dengan äwen: Ain äwe tjap tuntang surate toh?
21. Tombah äwen: Ain kaisar. Tä koae dengan äwen: Tumon tä, tahor keton akan kaisar idjä ain kaisar, tinai akan Hatalla idjä ain Hatalla.
22. Amon äwen tä mahining aughe tä, iä sangang, balalu olo tä hagoet, malihi iä.
III. — 23. Andau tä kea iä inalih olo saduki, idjä malawan adjar tahiu kamisik olo matäi; olo tä misek iä,

24. Koae: O guru, koan Moses: „djaka olo matäi, djaton djari manak, tä paharie akan manganti baloe, tuntang manak akan liau paharie." — (5. *Mos.* 25,5.)

25. Toh, maka marak ikäi djari aton udju biti olo hampahari; maka idjä bakas tä masawä, palus iä matäi; tä basa anake djaton, maka iä malibi sawae akan paharie.

26. Kalotä kea idjä duä tä, tuntang idjä telo, sampai lepah äwen udju tä.

27. Tepa, rahian bara äwen tä samandiai, olo bawi tä kea matäi.

28. Toh, huang kamisik olo matäi, iä tä akan indu sawan äwe kea bara äwen udju tä? Krana äwen tä samandiai djari masawä iä.

29. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Keton sala, awi keton djaton katawan surat, djaton kea kwasan Hatalla.

30. Krana huang kamisik olo matäi olo djaton masawä babanä, malainkan iä kilau malaikat Hatalla huang sorga.

31. Tapi idjä perkara kamisik olo matäi tä, djaton keton djari mambasa augh, idjä inutor Hatalla akan keton, koae:

32. „Jaku toh Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob?" Toh, Hatalla djaton Hatallan olo matäi, tapi Hatallan olo belom. — (2. *Mos.* 3,6.)

33. Maka amon olo arä mahining aughe tä, iä paham sangang tagal adjare.

IV. — 34. Amon olo parisi mahining, iä djari manggagom olo saduki, olo tä hapumpong.

35. Tä idjä biti olo tä, iä tä olo tamat surat, misek iä hapae maningkes iä, sambil hamauh:

36. Guru, prentah idjä kwe idjä mambatang huang Torat? — (*Luk.* 10,25.)

37. Koan Jesus dengae: „Ikau akan indu sinta pangkahai Tuhan, Hatallam, hapan salepah atäim, hapan salepah hambaruam, hapan salepah kaharatim." — (5 *Mos.* 6,5.)

38. Djetä prentah idjä mambatang tuntang hai.

39. Maka prentah idjä duä toh sama kilau djetä kea: „Ikau akan indu sinta olo, kilau arepm kabuatm." — (3. *Mos.* 19,18.)

40. Prentah duä tä manapakan salepah Torat, tuntang karä surat nabi.

V. — 41. Maka amon olo parisi djari hapumpong, Jesus misek iä,

42. Koae: Kilen angat keton tahiu Kristus tä? Anak äwe iä? Koan äwen tä dengae: Anak Dawid.

43. Koae dengan äwen: Maka kilen Dawid manjewut iä awi Rogh Tuhan ajue, koae:

44. „Tuhan djari hamauh dengan Tuhangku: mondok hila gantaungku, sampai jaku mina karä musohm indu ga-

langpaim?" — (*Masm.*110,1.)
45. Toh, amon Dawid manjewut iä Tuhan, make kilen iä anake?
46. Maka idjä kabawak kotak mahin dia olo tau tombah aughe, tinai limbah bara andau tä djaton kea olo petah misek iä hindai.

BAGI 23.

I. Jesus mangotak olo parisi dengan muride. II. Iä maulam olo parisi tuntang olo tamat surat. III. Iä masanan ljalaka, awang akan buah olo Jehudi.

I. — 1. Tä Jesus hakotak dengan olo arä tuntang dengan muride, — (*Luk.*11,39.)
2. Koae: Hundjun karosin Moses aton mondok olo tamat surat tuntang olo parisi.
3. Tä, talo handiai idjä injohoe keton mahagae, buah keton mahagae tuntang mawie; tapi gawie äla keton manumoe. Krana aughe aton, tapi gawie djaton.
4. Krana iä mameteng talo babehat tuntang bahali akan inanggong, sambil mamuat tä hundjun bahan olo, tapi hapan tundjuke mahin dia iä maku manigonge.
5. Karä gawie olo tä mawie, uka iä inampajah olo. Iä mampalombah salampaie, katan agama, tuntang mampahai palimping klambie. — (4. *Mos.* 15,38.)
6. Iä radjin mondok intu kaleka idjä mambatang, amon iä omba pesta, tuntang manggau karosi mambatang huang sinagoge,
7. Tinai tabin olo intu pakan; tuntang iä radjin inggarä olo: guru, guru!
8. Tapi äla keton manjoho olo manjewut keton guru, krana Gurun keton tikas Idjä, iä tä Kristus; maka keton handiai uras hampahari.
9. Tinai äla manggarä olo kalunen bapa keton, krana Bapa keton tikas Idjä, iä tä idjä huang sorga.
10. Tinai äla keton manjoho olo manjewut keton tempo, krana Idjä puna Tempon keton, iä tä Kristus.
11. Maka idjä hai marak keton, iä tä akan indu manjang manonggo keton.
12. Olo idjä manggatang arepe, iä karäh imparandah; tapi olo idjä mamparandah arepe, iä karäh inggatang.
II. — 13. Tapi pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! Krana keton manguntji karadjaan sorga intu baun olo; krana bitin keton djaton maku tamä hetä, tinai olo idjä handak tamäe keton djaton manjohoe.
14. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton mamparohot mampalepah human balo, manjaketa sombajang pandjang akae; tagal tä keton karäh buah hukum babehat haream.

15. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton mangumbang tasik tuntang petak, tantai manantiring idjä bitibrangai tamä agaman keton; tinai amon iä djari tamä, tä keton manampa iä bagin naraka, salipet kapapae bara kapapan keton.

16. Pajah keton, olo babutä idjä pamagah! idjä bamauh: olo idjä sumpah, manjewut human Hatalla, djetä djaton memen; tapi olo idjä sumpah manjewut bulau tanggalong human Hatalla, iä patut mananggong tä.

17. O olo humong tuntang babutä! Krana idjä kwe hai? bulau atawa human Hatalla, idjä mamprasih bulau tä?

18. Tinai koan keton: olo idjä sumpah manjewut mesbeh, djetä djaton memen; tapi olo idjä sumpah manjewut parapah idjä intu hundjue, iä patut mananggong tä.

19. O olo humong tuntang babutä! Krana idjä kwe hai? parapah atawa mesbeh, idjä mamprasih parapah tä.

20. Tagal tä, olo idjä sumpah manjewut mesbeh, iä sumpah manjewut djetä, tuntang sakarä talo awang hundjue.

21. Tinai olo idjä sumpah manjewut human Hatalla, iä sumpah manjewut djetä, tuntang Iä, idjä melai huange.

22. Tinai olo idjä sumpah manjewut sorga, iä sumpah manjewut padadusan Hatalla, tuntang Iä, idjä mondok hundjue.

23. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton bukih manahor asil djintan, katumbar, manjan, sapulu inenga idjä, tapi keton mangalidau perkaran Torat idjä babehat toto, iä tä hukum, asi, tuntang kapertjaja. Talo toh patut iawi, tinai talo beken tä kea äla balihi.

24. O olo babutä, idjä manapis njamok, tuntang manelen onta.

25. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton mamprasih sangkir pinggan hila ruare, tapi hila huange djetä basuang talo rampas, talo inarik, kabungu.

26. O olo pasiri idjä babutä! awi ikau helo mamprasih sangkir pinggan hila huange, uka hila ruare kea brasih.

27. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton kilau kubur, idjä basapu baputi, idjä ampin ruare toto babalap, tapi intu huange djetä kontep tolang olo matäi, kontep karä ampin karam talo.

28. Kalotä keton kea intu ruar ampiampin tetek intu baun olo, tapi intu huang keton kontep kaliau, kontep kadarhaka.

29. Pajah keton, olo tamat surat, olo parisi, olo haliau! krana keton mangaramat kubur nabi, tuntang mambungas sandong olo tetek,
30. Sambil hamauh: Djaka ita djari aton djaman tato ita, toto ita djaton djari pakat dengae, maniwas arep ita awi dahan nabi.
31. Kalotä keton manjaksi mawi arep keton, keton puna anak karä olo tä, idjä djari mampatäi karä nabi.
32. Toh, maka keton kea mangontep takar talo keton.
33. Tjäh handipä! panakan handjaliwan! kilen keton akan mahakan hukum naraka?
III. — 34. Tagal tä, itä! aku manjoho nabi manalih keton, tuntang olo pintar, tuntang olo tamat surat; maka belahe karäh impatäi keton, tuntang ilantak keton hong kaju sampalaki, tinai belahe karäh imukul sapu awi keton huang sinagoge keton, tuntang karäh injasah keton bara lewu idjä akan lewu beken.
35. Nakara sakarä dahan olo tetek, idjä djari inusuh hundjun petak, manata takolok keton, manampara bara dahan Abel idjä tetek, palus sampai dahan Sakarias, anak Baraghia, idjä djari impatäi keton helat human Hatalla dengan mesbeh. — (1.*Mos.*4,8; 2.*Kron.*24, 21.)
36. Toto, koangku dengan keton, talo handiai tä akan manata pangereng olo djetoh.
37. Jerusalem, Jerusalem! ikau idjä mampatäi nabi, tuntang mamanting olo, idjä djari injoho mananggoh ikau, hapan batu; kilen kakindjapku djari handak mamumpong karä anakm, kilau pehok mamumpong anake penda palapase; tapi keton djaton djari maku. — (*Luk.*13,34.)
38. Itä, human keton karäh balihi benjem tuntang karakkaraka akan keton.
39 Krana aku hamauh dengan keton: bara katontoh keton djaton mitä aku, sampai keton karäh hamauh: imberkat iä, idjä dumah huang aran pangkahai Tuhan!

BAGI 24.

I. Jesus masanan katan panumahe. — II. Olo akan mendäh tä sining andan.

I. — 1. Maka Jesus blua, balalu hagoet bara human Hatalla; tä muride manggapi iä, manindjok akae ampin tampan human Hatalla. — (*Mark.*31,1. *Luk.*21,5.)
2. Maka koan Jesus dengan äwen: Gitan keton karä talo tä? Toto, aku hamauh dengan keton, batu idjä mahin dia karäh balihi hundjun kolae, idjä djaton ingarak.
3. Maka amon iä mondok hundjun bukit batang undus, muride manggapi iä metoh iä

kabuate, koae: Sanan akan ikäi, prea karä talo tä akan mandjadi? tinai narai indu katan panumahm tuntang kalepah kalunen.

4. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Ingaingat keton, belä olo mampalajang keton.

5. Krana arä olo karäh lembut hapan arangku, koae: jaku toh Kristus! — tuntang arä olo karäh ingaraite.

6. Maka keton karäh mahining olo haklahi, tinai britan olo haklahi; ingaingat keton, äla keton tangkedjet; krana djaton tau dia talo handiai tä mandjadi, tapi kalepahehindai.

7. Krana utus olo idjä karäh mawi utus beken, tinai karadjaan idjä karäh mawi karadjaan beken, tinai hetähetä karäh lembut lau, tuntang peres, tuntang kagerek petak.

8. Tapi talo handiai tä uras baja tamparan kadjakä.

9. Tä, olo karäh manjaragh keton uka ingapähä, iä karäh mampatäi keton, tuntang keton karäh injingi sakarä djalahan olo tagal arangku.

10. Tä, maka arä olo karäh patarang angat atäie, tuntang idjä karäh manjaragh beken, idjä hakola mahin hasingi.

11. Tinai arä nabi panandjaro karäh lembut, tuntang arä olo karäh inampute.

12. Maka basa karisang dahangdahanga, djadi sintan olo arä karäh sadingen.

13. Tapi olo idjä melai etter sampai kahapus, iä tä karäh injalamat.

14. Máka Èwangelion toh, saritan karadjaan, akan insanan hapus kalunen indu kasaksian akan sakarä djalahan olo. Tä, makakalepahedumah.

15. Maka amon keton karäh mitä talo idjä insanan nabi Daniel, talo kadjilek, talo pangarak tä, mendeng intu kaleka brasih, (buah olo idjä mambasae mingat djetoh!) — (*Dan*.9,26.)

16. Tä, käläh olo idjä intu Judea hadari akan bukit.

17. Tinai olo idjä hundjun sapau huma, äla iä mohon, handak manduan talo bara humae.

18. Tuntang olo idjä hong tana, äla iä buli, mangat manduan pakaiae.

19. Tapi pajah olo idjä batihi, tuntang olo idjä manabela katika tä.

20. Maka käläh keton blaku doa, belä darin keton buah musim sadingen, atawa andau sabat.

21. Krana katika tä kadjakä karäh pabam, djaton pudji kalotä bara tamparan kalunen palus sampai katontoh, dapit mahin djaton kea karäh mandjadi kalotä tinai.

22. Amon karä andau tä djaton iundur, idjä biti mahin dia injalamat; tapi sabab olo intih karä andau tä karäh iundur.

23. Tä, djaka olo hamauh dengan keton: itä, Kristus aton hetoh atawa hetä! — äla keton pertjaja. *
24. Krana arä Kristus panandjaro tuntang nabi panandjaro karäh lembut, sambil mawi kata hai tuntang heran, sampai iä djaka olih manamput olo intih kea.
25. Itä keton, helo bara talo tä mandjadi, aku djari masanan tä akan keton.
26. Maka amon olo hamauh dengan keton: itä, iä aton huang padang tunis! — äla keton manalih; — itä, iä huang karong! — äla keton pertjajae.
27. Krana kilau kilat lembut bara hila timor, manjabintir palus sampai hila barat, kalotä kea panumah Anakolon dapit.
28. Krana intu äka hantu, hetä kea burong kamiak hakampeleng.
29. Maka palus kea limbah karä kadjakä tä matanandau karäh ingaput, bulan karäh nihau pandange, tinai karä bintang karäh gagar bara langit, tuntang kadähen langit kea mahin honggä.
30. Tä, maka katan Anakolon karäh mamala huang langit; tä sakarä utus olo hundjun petak toh karäh manangis, haiak mitä Anakolon dumah hundjun baunandau hong langit, tuntang kwasae, tuntang paham kahaie.
31. Maka iä karäh manjoho malaikat ajue hapan sarunai idjä batarik aughe, äwen tä akan mamumpong olo intihe bara äpat matan riwut, bara saran langit silae, palus sampai sarae silae.—(1.*Kor.*15,52. 1.*Tessal* 4,16.)
32. Maka bara batang sikon kadji keton paribasa toh: amon edae djari bahidjau, tuntang mandawen tinai, tä keton katawan musim pandang djari tokep.
33. Kalotä kea, amon keton mitä talo handiai tä, buah keton katawan, perkara tä lawoh tokep, djari darah bauntonggang.
34. Toto, koangku dengan keton, pangereng olo toh djaton akan nihau, sampai talo handiai toh mandjadi.
35. Langit tuntang petak akan nihau, tapi karä aughku djaton haliai akan nihau.
II. — 36. Tapi andau tä, atawa djam tä dialo idjä biti katawan, malaikat hong sorga mahin dia, baja Apangku bewäi.
37. Maka kilau djaman Noah, kalotä kea panumah Anakolon dapit.—(1.*Mos.*7,7.1.*Petr.* 3,20.)
38. Krana kilau intu katika tä, helo bara danum soho maleteng petak, olo handiai kuman, mihop, masawä, babanä, sampai andau Noah tamä banama;
39. Tuntang olo djaton pa-

raba tä, sampai danum soho
tä maleteng petak, palus
mambuseng olo tä samandiai:
kalotä kea panumah Anako-
lon dapit.
40. Katika tä olo batuä,
duä biti, karäh hong tana,
maka idjä biti karäh induan,
idjä karäh ilihi.
41. Duä biti olo bawi karäh
manggiling behas hong bin-
dang, maka idjä biti karäh in-
duan, idjä karäh ilihi.
42. Buabuah keton man-
djaga, basa keton djaton ka-
tawan djam idjä kwe kea
Tuhan keton akan dumah.
43. Tapi buah keton kata-
wan talo toh: djaka tempon
huma djari katawan, kilen
kambon alem maling akan
dumah, toto iä handak ma-
nonggo, tuntang djaton maku
manalua humae imingkas ma-
ling.
44. Tagal tä buah keton
kea tatap; krana djam, idjä
djaton inaha keton, Anako-
lon karäh dumah.
45. Maka äweäwe kea djipen
idjä budjur tuntang bingat,
idjä iangkat Tuhan ajue mang-
gau karä anakolohe, uka iä
manenga akae talo kinan intu
katika awang patut?
46. Salamat djipen djetä,
idjä sondau Tuhan, metoh
panumahe, kalotä gawie.
47. Toto, aku hamauh deng-
an keton, iä karäh mangkat dji-
pen djetä, uka iä manggau
karä ramoe.
48. Tapi amon djipen idjä
papa tä karäh hamauh huang
atäie: Tuhangku hindai be-
wäi dumah; —
49. Palus iä manampara ma-
mukul djipen beken, sambil
kuman mihop dengan olo
pambusau:
50. Tä andau idjä djaton
inahae, tuntang djam idjä
djaton tawae, gap Tuhan dji-
pen tä karäh sampai,
51. Balalu malentup iä,
sambil manantu bagie bindjä
olo haliau; hetä karäh aton
tangis tuntang keret kasingä.

BAGI 25.

I. Paribasa sapulu budjang bawi. II. Paribasa tuan idjä mansahan rear intu djipäe. III. Hukum idjä rabian.

I.—1. Katika tä karadjaan
sorga kilau sapulu budjang
bawi, idjä mimbit sumboe,
palus hagoet, handak ma-
nambang bakalbana.
2. Maka limä biti äwen tä
pintar, tinai limä biti humong.
3. Idjä humong tä mim-
bit sumboe, tapi djaton iä
mimbit undus.
4. Tapi idjä pintar tä mim-
bit undus huang sarangae,
tuntang sumboe.
5. Maka amon bakalbana
tahi dumah, äwen tä paron-
tok samandiai, palus batiroh.
6. Djadi, bentok alem aton
augh kariak: Itä, bakalbana

dumah! lius keton, tambang iä.
7. Tä budjang bawi tä
misik samandiai, palus ma-
njimpan sumboe.
8. Maka idjä humong tä
hamauh dengan äwen idjä
pintar: Bagi akan ikäi belahe
undus keton, krana sumbon
ikäi handak belep.
9. Tapi tombah äwen idjä
pintar, koae: Æla, belä ikäi
tapas haiak keton. Käläh ke-
ton manalih dagang, pili akan
keton.
10. Maka kahum äwen tä
hagoet, handak mamilie, ba-
kalbana tä dumah; tä äwen
idjä simpan tamä haiak de-
ngae akan pesta masawä; pa-
lus lawang inguntji.
11. Limbah tä budjang bawi
awang hagoet tä dumah, koae:
O Tuhan, Tuhan! uap akan
ikäi.
12. Tapi tombah iä, koae:
Toto, aku hamauh dengan
keton, jaku djaton kasene
keton.
13. Tagal tä, djaga keton,
krana keton djaton katawan
andau, djaton katawan djam,
Anakolon karäh dumah.
II. — 14. Krana perkara tä
kilau tuan halisaug akan ta-
nah beken, idjä mambawa karä
djipäe, sambil mansahan ramoe
intu äwen tä. — (*Luk.*19,12.)
15. Maka akan idjä iä ma-
nenga limä pikul bulau, akan
idjä tinai inengae duä, akan
idjä tinai inengae idjä, akan
genep biti tumon puna ka-
haratie; limbah tä iä balalu
halisang.
16. Maka idjä djari mandino
limä pikul hagoet badagang
hamodal djetä, tuntaug iä
bahudjong limä pikul tinai.
17. Kalotä kea idjä djari
mandino duä, iä kea bahu-
djong duä tinai.
18. Tapi idjä djari mandino
sapikul, iä hagoet, mangali
petak, palus manjakokan rear
tempoe hetä.
19. Maka tahi limbah tä
tempon djipen tä buli, tä iä
hitong dengan äwen.
20. Maka aton dumah, idjä
djari mandino limä pikul bu-
lau, sambil mimbit hudjonge
limä pikul kea, koae: O tu-
an, limä pikul djari insaham
intu aku; itäm, aku djari
bahudjong limä pikul tinai
hamodal tä.
21. Koan tempoe dengae:
Käläh, djipen idjä bahalap
tuntang budjur; ikau djari
budjur mahaga talo isut, jaku
handak mangkat ikau mahaga
talo arä; tamä ikau kahan-
djak tempom.
22. Maka idjä djari man-
dino duä pikul dumah kea,
koae: Tuan, duä pikul djari
insaham intu aku; itäm, jaku
djari bahudjong hamodal tä
duä pikul tinai.
23. Koan tempoe dengae:
Käläh, djipen idjä bahalap
tuntang budjur; ikau djari
budjur mahaga talo isut, jaku
handak mangkat ikau mahaga

talo arä; tamä ikau kahandjak tempom.

24. Maka idjä djari mandino sapikul dumah kea, koae: Tuan, jaku katawan ikau, ikau puna karas, ikau manggetem intu äka, idjä djaton djari inawurm, tuntang maraup talo intu äka, idjä djaton djari inatajam.

25. Djadi awi kikähku, maka aku djari lius, manjahokan bulaum huang petak; itäm, toh idjä puna ajum bihin.

26. Tapi tombah tempoe, sambil hamauh dengae: O djipen idjä papa tuntang kadian! tawam aku manggetem intu äka, idjä djaton djari inawurku, tuntang maraup talo intu äka, idjä djaton djari inatajangku?

27. Amon kalotä, toto patut haream ikau mahatangan rearku akan olo badagang, mandjalan djetä, uka amon aku dumah, aku tau manduan tinai idjä ajungku tuntang anake.

28. Duan sapikul bulau tä bara iä, tenga djetä akan idjä mina sapulu pikul tä.

29. Krana akan genep biti, idjä mina talo, karäh indahang hindai, uka kutoh ai; tapi bara idjä djaton mina talo, maka talo awang inae kea mahin karäh induan bara iä. (13,12.)

30. Maka djipen tä idjä djaton baguna kanan akan kaleka kaput pidjem; hetä karäh aton tangis tuntang keret kasingä.

III. — 31. Maka amon Anak-olon dumah huang kahaie, impahaiak karä malaikat idjä brasih, tä iä karäh mondok hundjun padadusan kahaie.

32. Tä sakarä utus olo akan imumpong manabarep iä, palus iä karäh mamisah olo kalunen, kilau sakatik mamisah tabiri bawie dengan tabiri hatuäe.

33. Maka tabiri bawie karäh injohoe mendeng hila gantaue, tapi tabiri hatuäe hila sambile.

34. Tä radja karäh hamauh dengan äwen, idjä hila gantaue: Kantoh keton, idjä imberkat Apangku, dino karadjaan, idjä djari injimpan akan keton helo bara tamparan kalunen.

35. Krana aku djari blau, keton djari pakanan aku; aku djari teah belaiku, keton djari mampihop aku; aku djari tamuäi, keton djari mimbit aku huang human keton.

36. Jaku djari halowai, keton djari makaian aku; aku djari haban, keton djari madja manjengok aku; jaku djari hong sipir, keton djari mananggoh aku.

37. Tä olo telek karäh tombah aughe, koae: Tuhan, prea ikäi djari mitä ikau blau, tuntang djari pakanan ikau? atawa teah belaim, tuntang djari mampihop ikau?

38. Atawa prea ikäi djari

mitä ikau tamuäi, tuntang djari mimbit ikau huang human ikäi? atawa halowai, tuntang djari makaian ikau?

39. Tinai prea ikäi djari mitä ikau haban, atawa huang sipir, tuntang djari madja, manjengok ikau?

40. Maka radja karäh tombah anghe, sambil hamauh dengan äwen: Toto, koangku dengan keton, talo idjä djari iawi keton dengan idjä biti paharingku idjä korik haliai, djetä djari iawi keton dengangku.

41. Limbah tä iä karäh hamauh dengan äwen, idjä hila sambile: Iudah bara aku, keton idjä tarasapa, akan apui idjä katatahi, idjä djari injimpan akan setau tuntang karä dewan ajue.

42. Krana aku djari blau, keton djaton djari pakanan aku; aku djari teah belaiku, keton djaton djari mampihop aku.

43. Jaku djari tamuäi, keton djaton djari mimbit aku huang human keton; jaku djari holowai, keton djaton djari makaian aku; jaku djari haban tuntang huang sipir, maka keton djaton djari madja, manjengok aku.

44. Tä maka olo tä kea karäh tombah, koae: Pea ikäi djari mitä ikau blau, atawa teah belaim, atawa tamuäi, atawa halowai, atawa haban, atawa huang sipir, tuntang ikäi djaton djari mandohop ikau?

45. Tä iä karäh tombah anghe, koae: Toto, aku hamauh dengan keton, talo idjä djaton djari iawi keton dengan idjä biti paharingku toh, idjä korik haliai, maka keton djaton djari mawi tä dengangku.

46. Maka olo tä palus akan kapähä idjä katatahi, tapi olo tetek akan pambelom idjä katatahi.

BAGI 26.

I. Olo hai batirok, handak mampatäi Jesus. II. Jesus inata dengan minjak. III. Panginan hamalem. IV. Jesus masanan pampatäie djari tokep. V. Getsemane. VI. Jesus inawan olo. VII. Iä iagah manaharep basaran mantir Jehudi. VIII. Petrus milim iä.

I. — 1. Maka limbah Jesus djari mampalepah karä aughe tä, iä hamauh dengan muride:

2. Keton katawan, limbah kaduä aton pesta paska, tä Anakolon karäh injaragh, uka iä ilantak hong kaju sampalaki.

3. Maka karä kapala imam tuntang olo tamat surat, tinai bakas olo arä hapumpong huang human imam hai, idjä bagarä Kaiapas. — (*Joh.*11, 47.)

4. Maka olo tä mambulat aughe, handak manawan Jesus hapan tipu, palus mampatäi iä.

5. Tapi koan äwen tä: Æla

intu katika pesta, belā mamparidu olo arä.

II. — 6. Maka amon Jesus aton intu Betania, huang human Simon, idjä basamagh bihin, — (*Mark.*14,3.)

7. Aton olo bawi manggapi iä, idjä mimbit kasa bahalap, basuang minjak idjä paham barega, palus iä manusuh tä hundjun takoloke, kahum iä mondok kuman.—(*Joh.*12,3.)

8. Amon muride mitä tä, maka iä paham blait, koae: Kanduä manganan tä kalotä?

9. Krana minjak toh tau indjual hai regae, hapa manenga olo pähä belom.

10. Maka Jesus kasene tä, palus iä hamauh dengan äwen: Buhen keton muas olo bawi toh? krana iä djari mawi talo bahalap dengangku.

11. Krana olo pähä belom haradjur aton marak keton, tapi aku djaton melai haradjur dengan keton.

12. Krana indu hapae manatap aku ingubur, iä djari manusuh minjak toh intu aku.

13. Toto, aku hamauh dengan keton, intu karä kaleka salepah kalunen Ewangelion toh insanan, hetä karäh insanan kea talo idjä djari iawie indu pangingat olo dengae.

14. Tä idjä biti olo duäwalas tä, idjä bagarä Judas Iskariot, manalih kapala imam,

15. Koae: Narai keton handak manenga aku, mangat aku manjaragh iä akan keton? Maka olo tä mandjandji, handak manenga akae telo pulu ringgit. (*Sagh.*11,12.)

16. Bara katika tä iä mimpa kalindae, uka manjaragh iä.

III. — 17. Maka andau solake olo pudji kuman tepong idjä djaton iragi, murid manalih Jesus, sambil hamauh dengae: Intu kwe ikau manjoho ikäi manjimpan akam panginan paska? (2.*Mos.*12,6. 18. — *Luk.*22,7.)

18. Koae: Lius tauggoh lewu, talih anu kanih, sambil hamauh dengae: koan guru, wajahku djari tokep; intu humam aku tuntang muridku handak mawi paska.

19. Maka muride mawie tumon petäh Jesus huang iä, palus manjimpan paska.

20. Djadi tokep kaput iä mondok kuman haiak äwen duäwalas tä.

21. Tä sangkom kuman iä hamauh: Toto, koangku dengan keton, idjä biti keton karäh mandjual aku.—(*Joh.*13,21.)

22. Maka äwen tä paham kapähä atäie, tuntang genep biti olo tä malawo aughe, misek iä: Mikäh aku idjä koam, Tuhan!

23. Tapi tombah iä, koae: Idjä haiak aku manjuap huang pinggan, iä tä karäh mandjual aku.

24. Maka toto, Anakolon akan lius, kilau djari injurat tahiu iä; tapi pajah olo tä, idjä mandjual Anakolon! bahalap

akae, djaka olo tä djaton
inakan indue.
25. Tä tombah Judas, idjä
mandjual iä, koae: Mikäh aku
idjä koam, Guru? Tombah
iä: Toto, kilau koam.
26. Maka sangkom kuman
Jesus manduan tepong, mam-
berkate, mandaraie, tuntang
manengae akan murid, sam-
bil hamauh: Duan, kuman,
djetoh berengku. — (1. *Kor.*
11, 23.)
27. Tinai iä manduan sang-
kir, mamberkate, manenga
tä akan äwen, koae: Ihop
keton handiai bara toh.
28. Krana djetoh dahangku,
daha djandji taheta, idjä inu-
suh akan olo arä, indu am-
pun dosae.
29. Tapi aku hamauh dengan
keton, bara katontoh aku dja-
ton akan mihop bindai da-
num anggor, sampai andau
tä, amon aku karäh mihop
tä taheta haiak keton huang
karadjaan Apangku.
IV. — 30. Djadi, limbah ä-
wen djari manjanji, manara
Hatalla, maka iä blua, mana-
lih bukit batang undus.
31. Tä koan Jesus dengan
äwen tä: Alem toh atäi ke-
ton handiai karäh tantarang
angate tagal aku. Krana aton
augh surat: „Jaku handak
mamukul sakatik, tä sakarä
kawan tabirie karäh bilangba-
langan." — (*Sagh.* 13, 7.)
32. Tapi limbah aku djari
misik bara olo matäi, aku
handak hagoet helo baun ke-
ton akan Galilea.
33. Maka tombah Petrus,
sambil hamauh dengae: Alo
olo handiai tantarang angat
atäie tagal ikau, aku djaton
haliai karäh tantarang angat
atäiku.
34. Koan Jesus dengae: Toto,
aku hamauh dengam, alem
toh kea, helo bara djagau
manando, hantelo ikau karäh
milim arepm muridku.
35. Koan Petrus dengae:
Alo aku akan matäi haiak
ikau, djaton kea aku handak
milim ikau. Tumon tä kea
augh murid samandiai.
V. — 36. Tä Jesus haiak
äwen tä tamä kabon, Getse-
mane arae; maka koae deng-
an muride: Mondok keton
hetoh, katahingku hagoet bla-
ku doa kanih. — (*Mark.* 14,
32. *Luk.* 22, 39. *Joh.* 18, 1.)
37. Maka iä mimbit Petrus,
tuntang anak Sebedeus duä-
duä, palus iä pähä atäie,
tuntang paham kasekä angat
huange.
38. Tä koae dengan äwen:
Hambaruangku injangkulep
kapähä sampai matäi. Melai
hetoh, inih aku.
39. Limbah tä iä miar isut,
mahingkep baue sampai pe-
tak, blaku doa, koae: O A-
pang, djaka olih, indah bara
aku sangkir toh; tapi äla
tumon kahandakku, malain-
kan tumon kahandak ajum.
40. Maka iä mananggoh mu-

ride, tuntang sondau äwen
tä batiroh; tä iä hamauh
dengan Petrus: Kilen keton
djaton tau minih idjä djam?
41. Djaga keton tuntang
blaku doa, belä keton buah
tingkes. Toto, rogh pahias,
tapi isi balemo.
42. Maka tinai, tingkat idjä
duä, iä lius blaku doa, ko-
ae: O Apang! djaka dia olih
sangkir toh indah bara aku,
baja aku akan mihop tä,
käläh kahandakm djadi.
43. Maka iä dumah, tun-
tang sondau äwen tä batiroh
tinai, krana matae babehat
awi tiroh.
44. Tä iä malihi äwen tä,
hagoet haluli, blaku doa ting-
kat idjä telo, hapan aughe
tä kea.
45. Limbah tä iä manalih
muride, sambil hamauh deng-
an äwen: Kilen keton batiroh
tuntang malajan katontoh!
Itä, djam djari sampai, Anak-
olon injaragh akan lengän
olo badosa.
46. Mendeng! ita hagoet!
itä, olo idjä mandjual aku
djari tokep.
VI. — 47. Maka kahum iä
magon kotakotak, itä! Ju-
das, idjä biti baris äwen du-
äwalas tä, dumah, tuntang
arä olo haiak dengae, idjä
mimbit padang tuntang däräh
kaju, idjä injoho kapala imam
tuntang bakas olo arä.
48. Maka olo idjä mandjual
iä djari manenga kata akan
olo arä, koae: Idjä injiumku,
djetä iä, singkap iä.
49. Balalu iä manggapi Jesus,
koae: Sâlamat, guru! Palus
iä manjium iä.
50. Maka koan Jesus dengae:
Ulä, kasen ikau djari kantoh?
Tä olo manggapi, mandjudju
lengäe, manawan Jesus.
51. Maka itä! idjä biti olo tä,
idjä hindjä Jesus, manusang
lengäe, manjilak padange,
palus mamangkih djipen imam
hai, basampal pindinge.
52. Tä koan Jesus dengae:
Tamäan padangm buli kum-
pange, krana olo handiai,
idjä hapan padang, akan ni-
hau awi padang.
53. Atawa aton ikau mado,
aku djaton tau blaku intu
Apangku toh kea, palus iä
karäh manjoho akangku la-
bih bara duäwalas kojan ma-
laikat?
54. Tapi amon kalotä, ki-
len augh surat tau tulus,
idjä masanan, djaton tau dia
talo mandjadi tumon toh? —
(*Jes.*53.)
55. Limbah tä koan Jesus
dengan olo arä: Kilau ampin
handak mawi bigal keton
djari hagoet, hapan padang,
hapan däräh, handak mana-
wan aku; taloh nongkang
andau jaku djari mondok
marak keton, madjar olo hu-
ang human Hatalla; tapi ke-
ton djaton djari manawan
aku.
56. Tapi talo handiai toh

mandjadi, nakara surat nabi mandjadi tulus. Tä karä muride malihi iä, hadari.

VII. — 57. Maka olo, idjä djari manawan Jesus, magah iä akan Kaiapas, imam hai tä, äka olo tamat surat tuntang olo bakas djari hapumpong.

58. Maka Petrus mangalulut iä kedjau manuntut likute, sampai paseban imam hai; iä tamä hetä, tuntang mondok dengan kapiri, uka mitä kaputuse.

59. Maka karä kapala imam tuntang olo bakas, tinai sakarä mantir basara manggau angh tandjaro mawi Jesus, uka mampatäi iä; tapi djaton iä sondaue.

60. Alo arä saksi panandjaro djari hapumpong hetä, mahin djaton kea iä sondau.

61. Maka tepa aton dumah duä biti saksi panandjaro, koae: Olo toh djari hamauh: aku hakon mangarak human Hatalla, tuntang mamangun tä tinai huang katelo. — (*Joh.*2,19.)

62. Tä imam hai mendeng, sambil hamauh dengae: Djaton ikau tombah? Kilen dawan olo toh mawi ikau?

63. Maka Jesus suni. Tä tombah imam hai, sambil hamauh dengae: Jaku manjumpahikau intu Hatalla idjä belom, sanan akan ikäi, djaka ikau toto Kristus, Anak Hatalla!

64. Koan Jesus dengae: Toto, kilau koam. Tapi aku hamauh dengan keton, bara toh keton karäh mitä Anakolon mondok hila gantaun kwasa, tuntang dumah hundjun baunandan intu langit.

65. Tä imam hai marabit klambie, koae: Iä manawah Hatalla; narai katapas saksin ita hindai? Itä, toh bitin keton djari mahining, iä manawah Hatalla.

66. Kilen kamäan keton? Tombah olo tä, koae: Patut iä matäi.

67. Tä olo maludja baue, sambil mamendong iä. — (*Jes.* 50,6.)

68. Maka belahe manekap baue, koae: Tudjum akan ikäi, o Kristus, äwe idjä manekap ikau?

VIII. — 69. Maka Petrus mondok ruar, intu paseban. Tä djipen bawi idjä biti manggapi iä, koae: Ikau kea djari hindjä dengan Jesus, olo Galilea tä.

70. Tapi iä milim intu baun olo handiai, koae: Jaku dia tawan talo koam.

71. Maka amon iä blua akan tambiran, tä djipen bawi beken tinai mitä iä, palus hamauh dengan olo awang hetä: Olo toh kea djari hindjä dengan Jesus, olo Nasaret tä.

72 Tapi iä milim tinai tuntang sapa, koae: Jaku dia kasene olo tä.

73. Maka rabian isut äwen idjä mendeng hetä manggapi, tuntang hamauh dengan Pe-

trus: Toto kea ikau baris
äwen tä, krana lagon kotakm
kea masanan ikau.
74.Tä iä bamiat, haiak manja-
pa arepe, koae: Jaku djaton
kasene olo tä. Maka hemben
tä kea djagau manaudo.
75. Tä Petrus taraingat augh
Jesus, idjä djari insanae akae:
Helo bara djagau manando,
hantelo ikau karäh milim a-
repm muridku. Balalu iä blua
akan ruar, paham manangis.

BAGI 27.

I. Judas mampatäi arepe awie bagalabah atäie. II. Jesus iriksa Pilatus. III. Jesus imapa sardadu. IV. Iä matäi hoag kajn sampalaki. V. Talo beran sana iä matäi. VI. Jesus ingubur. VII. Kubure inonggo sardadu.

I.—1. Maka amon talo li-
us sawah karä kapala imam
tuntang bakas olo arä mam-
bulat aughe hapa mandawa
Jesus, mangat mampatäi iä.
— (*Mark.*15,1. *Luk.*22,66.
*Joh.*18,28.)
2. Balalu äwen mamasong
iä, magah iä bara hetä, ma-
njaragh iä akan tamanggong
Pontius Pilatus.
3. Tä Judas, idjä djari
mandjual iä, amon iä mitä
Jesus ihukum olo, maka iä
manjasal, palus malian telo
pulu ringgit tä akan kapala
imam tuntang olo bakas,
4. Koae: Jaku djari paham
sala, basa aku djari mandju-
al daha, idjä djaton kasalae.
Tapi koan äwen: Kanduen
ikäi tä? Djetä tanggong aim.
5. Tä iä mandjakah ring-
git tä akan human Hatalla,
balalu hagoet; tuntang iä lius,
manggantong arepe.
6. Maka kapala imam man-
duan ringgit tä, koae: Djaton
patut ita mina tä huang pa-
tiu Hatalla, krana djetä re-
gan daha.
7. Maka limbah olo tä djari
hatirok, iä hapan djetä ma-
mili tanan tukang blanai, akan
äka kubur tamuäi.
8. Tagal tä tana tä injewut
tana daha, sampai andau toh.
9. Kalotä maka tulus augh,
idjä injewut nabi Jeremia,
koae: „Olo manduan telo pu-
lu ringgit, — regan olo, idjä
indjuale, idjä irega olo Israel
tumon tä, — (*Sagh.*11,12.)
10. „Tuntang iä djari ma-
nenga tä hapae mamili tanan
tukang blanai, kilau Tuhan
djari manjoho aku."
II.—11. Maka Jesus men-
deng naharep tamanggong;
tä tamanggong misek iä, koae:
Toto ikau radjan olo Jehudi?
Koan Jesus dengae: Toto, ki-
lau koam.
12. Tapi amon iä ingarana
kapala imam tuntang olo ba-
kas, iä djaton tombah enen.
13. Tä koan Pilatus dengae:
Djaton ikau mahiuing karä
augh dawan olo mawi ikau?
14. Tapi kakarä dawae idjä
mahin dia inombahe, sampai
tamanggong paham hengan.

15. Maka andau pesta tä
tamanggong pudji malapas a-
kan olo arä idjä biti olo ba-
lokan bara sipir, brangai idjä
ilakue.
16. Maka katika tä aton
idjä biti huang sipir, idjä pa-
ham darhaka, Barabas arae.
17. Tä, amon olo arä djari ha-
pumpong, koan Pilatus deng-
an äwen: Idjä kwe ilaku ke-
ton, aku malapase akan ke-
ton? Barabas, atawa Jesus,
idjä bagarä Kristus?
18. Krana tawae, iä djari
injaragh äwen awi kabirie.
19. Maka kahum iä mondok
hundjun karosi basara, sawae
manjoho olo masanan akae:
Æla mangarait arepm dengan
perkaran olo tetek tä, krana
alem ndau jaku paham djari
ingapähä huang nupingku ta-
gal iä.
20. Maka kapala imam tun-
tang olo bakas madjik olo
arä, uka blaku liwus Bara-
bas, palus mampatäi Jesus.
21. Maka tombah tamang-
gong, sambil hamauh dengan
äwen: Idjä kwe äwen duä
toh ilaku keton, aku mala-
pase akan keton? Koan olo
arä: Barabas.
22. Koan Pilatus dengan
äwen: Tapi kilen gawingku
dengan Jesus, idjä bagarä
Kristus? Koan olo handiai
dengae: Lantak iä hong kaju
sampalaki!
23. Tapi koan tamanggong:
Narai kea kasalae? Tä maka
paham haream olo tä mang-
kariak, koae: Lantak iä hong
kaju sampalaki!
24. Amon Pilatus mitä, iä
djaton bara hila, tapi kari-
dun olo sasar paham haream,
maka iä manduan danum,
mamenjau lengäe intu baun
olo arä, koae: Jaku toh bra-
sih bara dahan olo tetek toh;
keton akan manauggong djetä.
25. Tä tombah olo arä han-
diai, koae: Käläh, dahae ma-
nata ikäi tuntang anak ikäi!
26. Tä iä malapas Barabas
akan äwen; tapi limbah Je-
sus imukul sapu, iä mandju-
luk iä, uka injampalaki.
III.—27. Tä sardadu ain
tamanggong manduan Jesus
akan huma basara, sambil
mamumpong sakarä djalabae
mawi iä.
28. Palus äwen mengkak
pakaiae, makaian iä hapan
klambi baludu idjä pandjang.
29. Tinai äwen mandarä du-
hi kilau angkol radja, tuntang
mingkes tä hundjun takoloke,
tinai huang lengäe gantaue
olo tä mingkes tetek hum-
bang; limbah tä äwen man-
deko utute intu baue, sam-
bil hababaka iä, koae: Tabi,
radjan olo Jehudi!
30. Tuntang olo tä maludja
iä, tinai äwen manduan te-
tek humbang tä, mahäwes
takoloke.
31. Maka amon olo tä djari
hababaka iä, äwen mengkak
klambi pandjang tä, tuntang

makaian iä hapan puna pakaiae, sambil magah iä, uka iä injampalaki.
IV. — 32. Maka amon olo tä blua bara lewu, iä hasupa dengan olo Kirene, Simon arae, palus olo hadjadjuan iä mäton kaju sampalakie.
33. Djadi, amon iä sampai äka, idjä bagarä Golgota, (rima: äka bangun takolok,)
34. Tä olo manenga akae tjuka häwoi talo bapait akan indu ihope; tapi amon iä mangkemä tä, iä djaton maku mihope.
35. Maka limbah olo djari manjampalaki iä, äwen mambagi karä pakaiae, sambil batenong; uka tulus augh, idjä injewut nabi: „Olo djari mambagi pakaiangku akan sama arepe, tinai tagal klambingku iä djari batenong." — (*Masm.* 22, 19.)
36. Limbah tä äwen mondok hetä, sambil manonggo iä.
37. Maka ambo takoloke olo mangkepan surat bukue iä impatäi, idjä kolotoh: „Iä toh Jesus, radjan olo Jehudi."
38. Limbah tä bigal duä biti injampalaki haiak dengae; idjä hila gantaue, idjä hila sambile.
39. Maka olo idjä mahalau hetä paham manjapa iä, manggiling takoloke, — (*Masm.* 22, 8.)
40. Sambil hamauh: Tjäh ikau, idjä hakon mangarak human Hatalla, tuntang mamangun tä tinai huang katelo! dohop arepm; djaka ikau toto Anak Hatalla, mohon bara kaju sampalaki!
41. Kalotä kea kapala imam hababaka iä, tuntang olo tamat surat, tinai olo bakas, koae:
42. Olo djari indohope, arepe iä djaton tau mandohope. Djaka iä toto radjan olo Israel, käläh toh iä mohon bara kaju sampalaki, tä ita handak pertjaja huang iä.
43. Iä djari harap Hatalla; käläh toh Hatalla maliwus iä, amon iä radjin dengae; krana iä djari masanan arepe: aku toh Anak Hatalla.
44. Kalotä maka bigal kea, idjä injampalaki haiak dengae, mamapa iä.
45. Maka djam djahawen talo mandjadi kaput hapus petak, sampai djam djalatien.
46. Maka djam djalatien hirah Jesus mangkariak, hai aughe, koae: Eli! Eli! lamma sabaghtani? rima: o Hatallangku! Hatallangku! buhen ikau djari malihi aku? — (*Masm.* 22, 2.)
47. Amon olo idjä mendeng hetä mahining aughe tä, koan belahe: Iä mambawa Elias.
48. Maka idjä biti äwen tä badjeleng hadari, manduan kambang batu, manjuang tä dengan tjuka, manantahan tä hapan humbang, palus mampihop iä.
49. Tapi koan belahe: Te-

rai, ita mitä, djaka Elias du-
mah, palus mawat iä.
50. Maka Jesus mantehau ti-
nai hai aughe, balalu malian
tahasenge, mahotus.
V. — 51. Tä itä! dinding
benang huang human Hatalla
barabit pontong haruä, bara
ngambo palus ngiwa; tuntang
petak hagerek, tinai bukit ba-
tu pusit. — (2.*Mos.*26, 31.)
52. Palus kubur olo buap,
tuntang arä hantun olo brasih,
idjä djari batiroh matäi, misik,
53. Tuntang blua bara ku-
bur, limbah Jesus djari be-
lom haluli, arä olo äkae ma-
sanan arepe.
54. Maka kamandan sardadu
tuntang olo idjä dengae, idjä
manonggo Jesus, amon iä mitä
petak hagerek, tuntang mitä
karä talo idjä mandjadi, iä
paham mikäh, koae: Toto,
iä toh Anak Hatalla.
55. Maka aton hetä arä olo
bawi, idjä manampajah bara
kedjau, idjä djari omba Je-
sus bara Galilea, mangat ma-
njang manonggo iä.
56. Iä tä Maria Magdalena,
tinai Maria indu Jakobus äwen
duä Joses, tinai indu anak
Sebedeus tä.
VI. — 57. Maka halemäle-
mäi aton dumah olo tatau
bara Arimatia, arae Josep,
iä tä kea murid Jesus.
58. Iä tä mananggoh Pilatus,
sambil blaku hantun Jesus.
Maka Pilatus manjoho ma-
nenga hantu tä akae.
59. Tä Josep manipas hantu
tä, mamungkuse hapan be-
nang lamos idjä baputi,
60. Tuntang mingkes tä
huang kubur ajue idjä ta-
heta, idjä djari imahat hu-
ang bukit batu. Tinai limbah
iä djari manggaling batu hai
indu atep tumbang kubur,
maka iä buli. — (*Jes.*53, 9.)
61. Maka aton hetä Maria
Magdalena tuntang Maria idjä
tä; äwen tä mondok tandipah
kubur.
VII. — 62. Maka andau idjä
tinai, iä tä andau limbah
andau olo manjimpan talo,
tä karä kapala imam tuntang
olo parisi hapumpong, ma-
naharep Pilatus,
63. Koae: Tuan, ikäi ta-
raingat kahum olo palajang
tä belom, iä djari hamauh:
limbah kaduä aku karäh be-
lom haluli.
64. Tagal tä, käläh ikau
manjoho olo manonggo ku-
bure, sampai andau telo, belä
suro murid ajue dumah ha-
malem, manakau hantue, pa-
lus masuman akan olo arä: iä
djari belom bara olo matäi,
— tumon tä tipu idjä rahian
karäh papa bara idjä helo.
65. Koan Pilatus dengan
äwen: Duan bewäi sardadu;
lius, tonggo kubur tumon
kahandak keton.
66. Tä äwen lius, manjoho
sardadu manonggo kubur tä;
tinai iä mantjatjak batu.

BAGI 28.

I. Jesus belom baluli. II. Iä masanan arepe akan muride bong Galilea.

I. — 1. Maka limbah andau sabat, amon talo handak sawah andau minggo, aton dumah Maria Magdalena tuntang Maria idjä tä, handak manjengok kubur. — (*Mark.* 16. *Luk.*24. *Joh.*20.)

2. Tä itä! petak paham hagerek; krana malaikat Tuhan mohon bara langit, manggapi, manandar batu bara tumbang kubur, sambil mondok hundjue.

3. Ampie kilau kilat, tuntang pakaiae baputi, kilau udjan habungkus.

4. Tä awi kikähe karä olo tonggo tä sabanen, ampie kilau matäi.

5. Tapi tombah malaikat, sambil hamauh dengan olo bawi: Æla keton mikäh, krana tawangku, keton manggau Jesus, idjä djari ilantak hong kaju sampalaki.

6. Iä djaton hetoh; krana iä djari belom haluli, tumon aughe. Kantoh, itä keton kaleka Tuhan djari ingudjuh.

7. Palus lius gulogulong, sanan akan muride, iä djari misik bara olo matäi. Itä! iä karäh hagoet helo baun keton akan Galilea, hetä keton karäh mitä iä. Itä, aku djari masanan tä akan keton.

8. Maka olo bawi tä badjeleng blua bara kubur dengan kikähe tuntang kahandjake paham, palus äwen tä hadari, mangat masanan tä akan muride.

9. Tapi amon äwen hagoet, handak masanan tä akan murid, itä! Jesus baaton hasupa dengae, koae: Salamat keton. Maka äwen tä manggapi, manjingkap paie, palus manjembah iä.

10. Tä koan Jesus dengan äwen: Æla mikäh; lius, sanan akan paharingku, uka iä hagoet akan Galilea, hetä iä karäh mitä aku.

11. Maka amon äwen tä djari hagoet, tä belahe olo tonggo tä tamä lewu, masanan akan kapala imam talo handiai awang mandjadi.

12. Tä äwen hapumpong dengan karä olo bakas, mangalagai tirok, tuntang iä manenga kutoh rear akan sardadu tä,

13. Koae: Suman keton akan olo: muride djari mananggoh hamalem, manakau hantue, kahum ikäi batiroh.

14. Maka amon augh tä sampai pinding tamanggong, ikäi handak mangatau iä, belä keton buah kapähä enen.

15. Djadi, äwen manduan rear tä, tuntang iä mawie tumon adjar tä. Maka augh tä leket, harap olo Jehudi sampai andau toh.

II. — 16. Maka murid äwen sawalas tä hagoet akan Ga-

lilea, talih bukit idjä akan hetä Jesus djarimanjoho iä. — (26, 32.)

17. Maka amon olo tä mitä iä, äwen manjembah iä, tapi belahe bembang atäie.

18. Tä Jesus manggapi, hakotak dengan äwen, koae: Karä kwasa huang sorga tuntang hundjun petak djari inenga akangku. — (11, 17.)

19. Lius keton, tamäan karä utus olo mandjadi murid, awi keton mampandoi iä huang aran Bapa, huang aran Anak, huang aran Rogh brasih;

20. Tinai adjar iä manumon talo handiai, idjä djari imetähku keton. Maka itä! aku toh hindjä keton sining andau, sampai kalepah kalunen. Amen.

EWANGELION, INJURAT MARKUS.

BAGI 1.

I. Jesus insanan tuntang impandoi Johannes. II. Jesus mintih murid. III. Iä mampakäläh olo idjä ingumpang dewa; IV. empo Petrus idjä bawi, tinai arä olo beken; V. olo basamagh.

I. — 1. Djetoh tamparan Ewangelion Jesus Kristus, Anak Halalla.

2. Tumon augh idjä injurat nabi „Itä! jaku manjoho malaikat ajungku hagoet helo baum, idjä akan manjimpan djalan ajum intu baum. — (*Mal.*3,1.)

3. „Augh guru hong padang: tatatatap djalan akan Tuhan! parampar kaleka akae!" — (*Jes.*40,3.)

4. Maka Johannes mampandoi olo hong padang, sambil masanan pampandoi kahobah akan ampun dosa. — (*Matt.* 3,1.)

5. Tä aton blua, manang-goh iä, salepah tanah Judea, tinai olo Jerusalem samandiai; limbah olo tä djari mangaku dosae, maka äwen impandoi awie huang batangdanum Jordan.

6. Maka Johannes hapakaian bulun onta, tinai kahange hababat upak meto, panginae sangkalap tuntang madu.

7. Maka iä masanan brita, koae: Rahian bara aku aton dumah olo, idjä kwasa bara aku; akae tä aku djaton ba-

guna sontop, mengkak talin sarumpahe. — (*Joh.*1, 27.)

8. Toto, aku mampandoi keton hapan danum, tapi iä karäh mampandoi keton hapan Rogh brasih.

9. Djadi, intu karä andau tä Jesus dumah bara Nasaret, hong tanah Galilea, tuntang iä impandoi Johannes huang Jordan. — (*Matt.*3,16. *Joh.*1, 32.)

10. Maka iä balalu djakat bara danum, tä iä mitä langit buap, tuntang Rogh mohon akan hundjue kilau burong dara.

11. Tinai aton augh blua bara sorga: Ikau toh Anakku, idjä äka huangku; ikau idjä ingilakku.

12. Maka Rogh balalu magah iä akan padang, kaleka benjem. — (*Matt.*4,1.)

13. Hetä iä melai huang kaleka benjem käpat pulu andau, iningkes setan; iä hindjä meto hutan, maka malaikat manjang manonggo iä.

II. — 14. Maka limbah Johannes djari inutup olo, tä Jesus sampai Galilea, masuman Ewangelion karadjaan Hatalla,

15. Koae: Wajah djari sampai, karadjaan Hatalla djari tokep; hobah keton haiak pertjaja augh Ewangelion.

16. Maka amon iä manandjong hong saran danau Galilea, iä mitä Simon äwen duä Andreas, hampahari idjä kalambutan; äwen tä malaboh pasat hong danau, krana iä olo palauk. — (*Matt.*4,18.)

17. Maka koam Jesus dengan äwen: Omba aku, tä aku handak manjoho keton manawan olon.

18. Maka äwen tä balalu malihi pasate, palus omba iä.

19. Djadi, limbah iä djari hagoet isut bara hetä, iä mitä Jakobus, anak Sebedeus, tuntang Johannes, paharie idjä kalambutan; äwen tä huang arut, manumpang pasate.

20. Balalu iä mambawa äwen duä tä. Tä äwen malihi bapae Sebedeus huang arut, tuntang barobae, palus omba iä.

III. — 21. Maka iä tamä Kapernaum; tuntang palus andau sabat kea iä tamä sinagoge, madjar olo.

22. Maka olo djungun awi adjare; krana kilau idjä bara kwasa iä madjar olo tä, djaton djaka kilau olo tamat surat.

23. Maka huang sinagoge ain olo tä aton idjä biti, idjä ingumpang dewa papa, iä tä mangkariak,

24. Koae: Terai! narai gawin ikäi dengam, o Jesus, olo Nasaret? Ikau djari dumah, handak marusak ikäi. Jaku kasene ikau, ikau toh Idjä brasih intu Hatalla.

25. Maka Jesus mangotak iä, koae: Suni, palus blua bara iä.

26. Tä dewa papa tä manunda iä, sambil mangkariak hai aughe, balalu blua bara iä.
27. Maka olo handiai djungun, sambil hisek sama arepe, koae: En tä? Narai adjar taheta tä? Krana hapan kwasa dewa papa kea mahin irentahe, palus djetä manumon aughe!
28. Maka britae balalu sampai tanah handiai, idjä hakaliling Galilea.
IV. — 29. Maka iä palus blua bara sinagoge, tuntang tamä human Simon äwen duä Andreas, impahaiak Jakobus tuntang Johannes. — (*Matt.* 8,14.)
30. Maka empo Simon idjä bawi menter badarem, palus olo masanan iä akae.
31. Tä iä manalih, manjingkap lengäe, mampondok iä; maka peres darem balalu malihi iä, palus iä manonggo nguan olo tä.
32. Maka tokep kaput, sana matanandau belep, olo magah akae olo handiai idjä aton perese, tinai olo idjä ingumpang dewa.
33. Maka salepah lewu tä uras hapumpong intu bauntonggang.
34. Maka iä mampakäläh arä olo idjä haban, hakabeken ampin perese, tinai iä manganan arä dewa; tapi iä djaton manjoho dewa tä hakotak, basa dewa tä kasene iä.
35. Maka tampalawäi, amon talo hindai sawah, iä misik, blua bara lewu, palus manalih kaleka benjem, sambil blaku doa hetä. — (*Luk.*4, 42.)
36. Tä Simon tuntang olo idjä dengae manjak iä.
37. Djadi, amon olo tä sondau iä, maka äwen hamauh dengae: Olo handiai manggau ikau.
38. Tapi koae dengan äwen: Has, ita manalih karä lewu beken idjä tokep tä, uka hetä kea aku masanan augh; krana tagal tä aku djari dumah.
39. Palus iä masanan augh huang karä sinagoge ain olo intu salepah Galilea, sambil manganan dewa.
V. — 40. Maka olo basamagh, idjä biti, manalih iä, sambil blaku intu iä, baiak mandeko utute, tuntang hamauh dengae: Djaka ikau handak, ikau tau mamprasih aku.
41. Maka Jesus paham angat asie dengae, palus iä mandjudju lengäe, manindjek iä, sambil hamauh dengae: Jaku handak, brasih ikau.
42. Sana iä djari hamauh kalotä, peres samagh balalu nihau, tuntang olo tä palus brasih.
43. Maka Jesus mampudji iä, balalu malapas iä,
44. Sambil hamauh dengae: Ingat, äla masanan talo euen akan idjä biti mahin äla; baja

lius, prahan arepm akan imam, tinai basaikau djadi brasih, tenga talo, idjä imetäh Moses, akan indu toros kasaksian akae. —(3.*Mos.*14,2.)

45. Maka olo tä hagoet, balalu manampara masanan arä sarita, tuntang manarong augh tä, sampai Jesus djaton hindai tau bakarinah tamä lewun olo, baja iä melai ruar intu kaleka benjem, maka bara hetä hetä hakaliling olo mananggoh iä.

BAGI 2.

I. Jesus mampakäläh olo kait kedjang. II. Iä mintih Lewi (iä tä Mattäus) mandjadi muride. III. Adjare tahiu puasa, IV. tuntang tahiu gawi intu andau sabat.

I. — 1. Maka isut andau rahian Jesus tamä Kapernaum tinai, tuntang olo mahining, iä aton intu huma.— (*Matt.* 9,1.)

2. Hemben tä kea arä olo hapumpong, sampai äka idjä baun huma djaton ombet kea akan karä olo tä; maka iä masanan augh akan äwen.

3. Tä aton olo manalih iä, mimbit olo kait kedjang, idjä inanggong äpat biti.

4. Djadi, amon äwen tä djaton tau manggapi iä awi olo arä, tä äwen mangarak sapau tambuan iä; limbah äwen djari mametok hetä, maka iä muloh sasuro, äka olo kait kedjang tä menter.

5. Amon Jesus mitä kapertjajae, koae dengan olo kait kedjang: O anak, karä dosam djari iampun.

6. Tapi aton mondok hetä olo tamat surat isut biti, iä tä mado huang atäie:

7. Kilen olo toh manawah Hatalla kalotä? Æwe tau mampun dosa, baja Hatalla bewäi?

8. Maka Jesus balalu katawan huang rogh ajue olo tä mado talo kalotä huang ataie, palus iä hamauh dengan äwen: Buhen keton mado talo tä huang atäi keton? — (*Joh.*2,24.)

9. Krana idjä kwe murah? hamauh dengan olo kait kedjang: dosam djari iampun? atawa hamauh: mendeng, gatang sasurom, palus lius?

10. Maka nakara keton katawan, Anakolon bara kwasa mampun dosa hundjun petak, — (koae dengan olo kait kedjang:)

11. Aku hamauh dengam: mendeng, gatang sasurom, palus lius buli humam.

12. Palus olo tä mendeng, manggatang sasuroe, balalu blua, haiak gitan olo handiai, sampai olo handiai djungun, tuntang mampahai Hatalla, koae: Djaton baliai ita pudji mitä talo kalotä.

II. — 13. Maka iä hagoet tinai akan saran danau, tuntang olo arä handiai mana-

lih iä, tä iä madjar olo tä.
14. Maka amon iä mahalau hetä, iä mitä Lewi, anak Alpeus, mondok intu 'pabean, palus koae dengae: Omba aku. Tä iä mendeng, omba iä. — (*Matt.*9, 9.)
15. Djadi, amon iä mondok kuman intu human Lewi, arä olo pabean tuntang olo badosa mondok kuman hindjä Jesus tuntang muride, krana olo tä arä bitie, tuntang djari omba iä.
16. Maka amon olo tamat surat tuntang olo parisi mitä iä kuman dengan olo pabean tuntang olo badosa, tä koan olo tä dengan muride: Kilen iä kuman mihop dengan olo pabean tuntang olo badosa?
17. Amon Jesus mahining aughe tä, koae dengan äwen: Olo brigas dia usah hapan tabit, baja olo haban. Jaku djaton djari dumah mambawa olo tetek, tapi mambawa olo badosa, uka iä hobah.
III. — 18. Maka murid Johannes tuntang olo parisi kindjap puasa, tä äwen tä manalih iä, sambil hamauh dengae: Kilen murid Johannes tuntang olo parisi puasa, tapi murid ajum djaton puasa?
19. Koan Jesus dengan äwen: Tau kea kolan bakalbana puasa, sangkom bakalbana hindjä dengae? Katahin äwen melai dengan bakalbana, djaton tau iä puasa.
20. Tapi andaue karäh sampai, maka bakalbana induan bara iä; tä äwen karäh puasa intu andau tä.
21. Olo djaton pudji hapan rabit tumpang sakalat taheta manumpang klambi kupit; djaka kalotä, maka rabit tumpang taheta tä barantat, manamput klambi kupit tä kea, djadi petoke papa haream.
22. Djaton kea olo mina anggor taheta huang pingkor upak meto awang usang; djaka kalotä, maka anggor taheta marabit pingkor tä, palus anggor batusuh, tinai pingkor tä nihau; tapi anggor taheta patut ina huang pingkor taheta.
IV. — 23. Djadi, andau sabat Jesus mahoroe tanan olo; tä murid, haiak manandjong, manampara marampong, kuman pating gendom. —(*Luk.*6, 1.)
24. Maka koan olo parisi dengae: Itäm, buhen olo tä mawi talo idjä djaton patut iawi intu andau sabat?
25. Koae dengan olo tä: Hindai keton djari mambasa talo idjä iawi Dawid, amon iä tapas, haiak blau, tuntang olo idjä dengae? — (1.*Sam.*21, 6.)
26. Djaton iä tamä human Hatalla, djaman Abjatar, imam hai tä, palus kuman tepong tampajah, idjä djaton patut kinan brangai olo, baja imam bewäi, tinai iä mane-

nga akan olo idjä dengae kea? — (2.*Mos.*29,32.)

27. Tinai koae dengan äwen: Andau sabat mandjadi akan olon, djaton djaka olon mandjadi akan andau sabat.

28. Tumon tä, Anakolon puna Tuhan andau sabat kea.

BAGI 3.

I. Andau sabat Jesus mampakäläh olo idjä pisit lengäe. II. Iä mabakan akan saran danau. III. Iä mintih duäwalas rasul. IV. Dosa dengan Rogh brasih. V. Jesus masanan, äwe idjä kolae toto.

I. —1. Maka iä tamä sinagoge tinai, hetä aton olo idjä matäi lengäe. — (*Matt.* 12,9.)

2. Tä olo mangalati iä, ajau iä mampakäläh olo tä andau sabat, uka äwen tau mandawa iä.

3. Maka koae dengan olo idjä matäi lengäe: Mendeng bentobentok.

4. Limbah tä iä hamauh dengan olo idjä mangalati iä: Patut olo mawi talo bahalap andau sabat, atawa talo papa? Patut mambelom olo, atawa patut mampatäi olo? Tä äwen gagom.

5. Maka iä manampajah olo idjä hakaliling, tuntang kalaite, haiak pähä atäie, awi atäi äwen tä kalotä katekange. Palus iä hamauh dengan olo tä: Tadjok lengäm. Maka iä manantadjok tä, tä lengäe palus bahalap käläh, sama kilau silae.

6. Maka olo parisi blua, balalu pakat dengan olo ain Herodes, handak mawi iä, uka marusak iä.

II. — 7. Maka Jesus tuntang muride mindah akan danau; tinai paham karä olo omba iä, olo bara Galilea, bara Judea,

8. Bara Jerusalem, bara Idumea, bara dipah Jordan, tinai olo bara saran Tirus tuntang Sidon, paham karä oloe. Olo tä djari mahining talo heran, awang djari iawie, djadi olo tä mananggoh iä.

9. Maka iä mametäh murid ajue, uka arut magon tatap akae, tagal olo arä, belä olo tä manjekä iä.

10. Krana arä olo djari impakälähe, sampai olo handiai, idjä aton kapähäe, maroboh, handak manindjek iä.

11. Karä dewa papa kea, haiak mitä iä, mahingkep intu baue, sambil mangkariak, koae: Ikau toto Anak Hatalla!

12. Tapi iä paham mampudji äwen tä, belä äwen masanan mangarinah iä.

III. — 13. Maka iä mandai bukit, tuntang mambawa olo idjä äka kahandake, palus äwen tä manggapi iä.

14. Maka iä mintih duäwalas biti, uka äwen tä rantep dengae, tinai uka iä manjoho

olo tä masanan augh Hatalla; — (*Matt.*10, 1.)
15. Tuntang uka äwen bara kwasa mampakäläh olo haban, haiak manganan karä dewa.
16. Maka Simon inggarare Petrus;
17. Tinai Jakobus, anak Sebedeus intihe, äwen duä Johannes, paharie idjä kalambutan; (maka äwen duä tä inggarare Boanerges, rima: anak njaho;)
18. Tinai Andreas, Pilippus, Bartolomäus, Mattäus, Tomas, Jakobus, anak Alpeus, Taddeus, Judas Kananites;
19. Tinai Judas Iskariot; djetä idjä mandjual iä.
IV. — 20. Maka iä tamä huma; tä olo arä hapumpong tinai, sampai iä kuman mahin djaton panae.
21. Maka amon awang kolae mahining tä, äwen blua, handak mandjidjit iä; krana koan äwen: Iä njanjau.
22. Krana koan olo tamat surat, idjä djari dumah bara Jerusalem: Iä ingumpang Beelsebul; — tinai: Hapan mantir karä dewa iä manganan dewa. — (*Matt.*9, 34.)
23. Maka limbah iä mambawa äwen tä, iä hakotak dengae, hapan paribasa, koae: Kilen setan tau manganan setan?
24. Toto, djaka karadjaan hambilang, hakalawan sama arepe, karadjaan tä djaton tau dähen.
25. Tawa djaka olo idjä kahuma hambilang, hakalawan sama arepe, huma tä djaton tau dähen.
26. Toh, djaka setan hakalawan sama arepe, tuntang haklahi sama arepe, iä djaton tau magon melai, tapi kalepahe djari sampai.
27. Dialo idjä biti tau tamä human olo gagah, tuntang marampas milike, djaka dia iä mamasong olo gagah tä helo; limbah tä iä marampas ramon humae.
28. Toto, jaku hamauh dengan keton, karä ampin dosa tau iampun akan olo kalunen, alo karä augh papa kea, idjä hapae manjapa Hatalla.
29. Tapi olo idjä djari manjapa Rogh brasih, palus katatahi iä djaton taraampun, tapi iä tiwas awi dosa idjä katatahi.
30. Krana äwen tä djari hamauh: Iä ingumpang dewa papa.
V. — 31. Maka indue tuntang paharie dumah, mendeng ruar, haiak manjoho olo mangahau iä. — (*Luk.*8, 20.)
32. Maka olo arä mondok mangaliling iä. Koan olo dengae: Itäm, indum tuntang paharim aton ruar, manggau ikau.
33. Palus iä tombah aughe, koae: Æwe induku atawa paharingku?

34. Tä iä manampajah äwen idjä dengae, idjä mondok hakaliling, sambil hamauh: Itä, toh induku tuntang paharingku.
35. Krana olo idjä manumon kahandak Hatalla, iä tä paharingku, betauku, induku.

BAGI 4.

I. Paribasa äpat ampin petak. II. Riman paribasa tä. III. Isut paribasa beken. IV. Jesus mampatadoh riak riwut.

I. — 1. Maka iä manampara madjar olo tinai hong saran danau; tuntang paham karä olo hapumpong dengae, sampai iä djakat arut, mondok hetä laut masip; tapi olo arä handiai hundjun petak, intu saran danau. — (*Matt.*13,1.)
2. Maka iä madjar olo tä arä perkara, hapan paribasa; haiak madjar iä hamauh dengan äwen:
3. Hining keton! Itä, olo panawur hagoet, handak manawur binjie.
4. Djadi, kahum iä manaware, belahe lawo saran djalan, tä burong dumah, balalu kuman tä lepah.
5. Tapi belahe lawo intu batu mampar, idjä djaton bakapal petake, djetä balalu lembut, basa djaton timben intu petak.
6. Tapi amon andau djalan mandang, djetä blaju, tinai basa awie djaton timben uhate, maka djetä palus keang.
7. Tinai belahe lawo parak duhi; maka duhi sasar hai, malambon tä, djadi djetä djaton mamua.
8. Maka belahe lawo intu petak bahalap; djetä belom, sasar hai tuntang mamua, aton idjä mamua lipet telo pulu, aton idjä lipet djahawen pulu, tinai aton idjä lipet saratus.
9. Olo idjä bara pinding akan mahining, käläh iä mahining.
II. — 10. Amon olo arä tä djari buli, maka olo idjä dengae tuntang äwen duäwalas tä misek riman paribasa tä intu iä.
11. Koae dengan äwen: Akan keton djari inenga, uka harati talo basilim perkaran karadjaan Hatalla, tapi akan olo idjä ruar talo handiai tä insanan hapan paribasa;
12. Uka haiak matae mitä, iä djaton kea kasene tä, tinai uka haiak pindinge mahining, djaton kea iä haratie; belä iä hobah, tuntang karä dosae iampun.
13. Tinai koae dengan äwen tä: Djaton keton harati paribasa toh? kilen tinai keton karäh harati karä paribasa awang beken?
14. Olo panawur tä, iä tä idjä manawur augh.

15. Maka djetoh iä, idjä
saran djalan tä: amon augh
inawur, tuntang amon iä ma-
hining tä, balalu setan du-
mah, manduan augh, idjä
djari inawur huang atäi olo tä.
16. Kalotä tinai djetoh, idjä
inawur hong batu mampar:
sana iä mahining augh, iä
balalu manarima tä tuntang
kahandjake.
17. Tapi iä djaton timben
uhate huang arepe, malain-
kan iä njuan, purah hobah;
limbah tä, sana kadjakä ata-
wa kasingen lembut tagal
augh tä, balalu angat atäie
tantarang.
18. Maka djetoh iä, idjä
inawur parak duhi: iä mahi-
ning augh tä;
19. Tapi kagogop atäie ta-
gal perkaran kalunen toh,
tuntang tipun panatau, tinai
karä kipen beken tamä atäie,
malambon augh tä, djadi
djetä manjawang.
20. Maka djetoh iä, idjä
inawur hong petak bahalap:
iä tä idjä mahining augh,
sambil manumon tä, tuntang
mamua, aton idjä lipet telo
pulu, aton idjä lipet djaha-
wen pulu, aton idjä lipet
saratus.
III. — 21. Limbah tä iä
hamauh dengan äwen: Pudji
kea sumbo imbit olo, mang-
at ina penda gantang, atawa
penda sasuro? dia mangat
djetä ina hong tantahae?
22. Krana djaton talo basi-
lim, malainkan djetä akan
ingarinah; djaton talo basa-
hokan, idjä dia akan impra-
han.
23. Djaka olo bara pinding
akan mahining, käläh iä ma-
hining.
24. Tinai iä hamauh dengan
äwen: Ingat talo idjä djari
hining keton. Dengan takar,
idjä hanggap keton manakar,
hapan tä karäh inakar akan
keton tinai; tuntang akan ke-
ton, idjä toto mahining, ka-
räh indahang haream.
25. Krana akan olo idjä
budjur mina talo, karäh in-
dahang hindai; tapi idjä dja-
ton mina talo, maka idjä
aton intu iä kea mahin in-
duan karäh bara iä.
26. Maka koae: Karadjaan
Hatalla kalotoh ampie, kilau
ampin olo manawur binji hong
tanae;
27. Limbah tä iä batiroh
hamalem, tuntang misik han-
dau, maka bawak tä hadu-
ring tuntang djaladjalan pan-
djang kabuate, sampai tem-
poe mahin djaton haratie.
28. Krana petak kabuate
mampalembut bua, solake
batange, limbah tä patinge,
limbah tä bua intu tikile.
29. Maka amon bua djari
masak, tä tempoe palus ma-
njoho olo mimbit gento, basa
wajah getem djari sampai.
30. Tinai koae: Dengan en
ita akan manandiug karadjaan
Hatalla? atawa hapan pari-

basa en ita akan manapengan djetä.

31. Djetä kilau bawak sawi, idjä pangorik bara karä ampin bawak talo hong petak, metoh mimbule; — (*Matt.*13,31.)

32. Tapi amon djari imbul djetä belom, tuntang sasar hai bara karä ampin sajor, haiak medan pandjang, sampai burong penda langit tau manjarangan bakalindong intu dawäe.

33. Maka iä manutor augh akae hapan arä paribasa kalotä, kirakira äwen tau harati tä.

34. Sala bara hapan paribasa iä djaton hakotak dengae; tapi akan muride bewäi iä manarang sakarä aughe tä.

IV. — 35. Maka andau tä kea, amon talo sasandja, koae dengan äwen: Has, ita akan dipah danau.

36. Palus äwen tä malihi olo arä, mimbit iä, sarai iä huang arut; maka isut arut beken tinai mampahaiak äwen. — (*Matt.*8,23.)

37. Gap lawo barat paham, mambalon riak tamä arut, sampai arut manalantai.

38. Maka iä hila kamburi, batiroh habantal. Tä olo mampisik iä, sambil hamauh dengae: Guru! kilen ikau djaton paraba ita nihau?

39. Maka limbah iä misik, iä mampudji barat, sambil hamauh dengan danau: Terai, tadoh ikau! Balalu barat malajan, palus tadoh haliai.

40. Maka koae dengan äwen tä: Kilen keton pikäh kalotä? Kilen keton tapas pertjaja?

41. Maka olo tä paham mikäh, tuntang hakotak sama arepe: Æwe kea olo toh, basa barat tuntang danau mahin manumon aughe?

BAGI 5.

I. Jesus manganan dewa hong tanah Gadara. II. Iä mampakäläh olo bawi idjä larohan daha. III. Iä mambelom anak Jairus idjä matäi.

I. — 1. Maka iä sampai dipah danau, tanah olo Gadara. — (*Matt.*8,28.)

2. Djadi, amon iä djakat bara arut, palus aton manjupa iä olo, idjä ingumpang dewa papa, idjä dumah bara marak kubur.

3. Iä tä äkae melai lakau kubur, tuntang dialo idjä biti tau mamasong iä, hapan rantai mahin dia.

4. Krana kindjap iä djari imasong olo hapan tali hapan rantai, tapi iä djari manggeto tali, mamingkar rantai, sampai dialo idjä biti tau mampalinda iä.

5. Maka haradjur, handau hamalem, iä melai bundjun bukit tuntang intu kubur, haiak mangkariak, mamantu arepe hapan batu.

6. Tapi amon iä mitä Je-

sus bara kedjau, iä hadari manalihe, manjembah iä,

7. Tuntang mangkariak hai aughe, koae: Æla, narai gawingku dengam, o Jesus, Anak pangkahai Hatalla? Aku paham blaku intu ikau, äla mangapähä aku.

8. Krana Jesus djari manjoho iä: O dewa papa, blua bara olo toh.

9. Tinai iä misek iä: Æwe aram? Koae: Legion (*kojan*) arangku, krana arä bitin ikäi.

10. Maka dewa tä paham blaku intu iä, belä iä maharak äwen bara tanah djetä.

11. Maka aton hetä intu bukit kawan bawoi bakapal, idjä murep.

12. Tä karä dewa blaku intu iä, koae: Soho ikäi manalih bawoi tä, uka ikäi mangumpang djetä.

13. Balalu Jesus manjoho iä; djadi, dewa papa tä blua, mangumpang bawoi; palus kawan tä sewu bara saran tiwing akan danau, (karäe duä kojan kongan hirah,) balalu matäi buseng huang danau.

14. Maka sakatik bawoi tä hadari, masanan talo tä intu lewu tuntang pasah tana. Palus olo blua, handak manjengok talo awang djadi.

15. Maka äwen manalih sampai Jesus, tuntang mitä olo idjä ingumpang dewa tä mondok, hapakaian, tuntang kaharatie djari haluli tinai, iä tä olo, idjä djari ingumpang legion tä. Maka äwen tä mikäh.

16. Maka awang djari omba mitäe masanan akan olo arä talo tä, idjä mandjadi dengan olo, idjä ingumpang dewa, tinai perkaran bawoi tä.

17. Tä olo tä blaku intu Jesus, uka iä mindah bara saran tanah ajue.

18. Maka amon iä djakat arut, olo idjä djari käläh inggila dewa blaku intu iä, uka iä tau omba iä.

19. Tapi Jesus djaton manjoho iä, baja hamauh dengae: Lius, talih humam tuntang ungkupm, sanan akae talo hai, idjä djari iawi pangkahai Tuhan dengam, kilen iä djari masi ikau.

20. Maka olo tä hagoet, palus manampara masanan intu Dekapolis talo hai, idjä djari iawi Jesus dengae; tä olo handiai sangang.

II. — 21. Maka amon Jesus djari buli dipah, harut, paham karä olo hapumpong dengae, metoh iä saran danau.

22. Maka itä! aton manalih kapala sinagoge, Jairus arae; amon iä mitä Jesus, iä mahingkep darah paie, —(*Matt.* 9, 18.)

23. Sambil paham blaku intu iä, koae: Anakku idjä bawi handak mahotus; jaku blaku ikau manalih, mandanan lengäm hundjue, mangat iä käläh, tä iä karäh belom.

24. Maka Jesus omba iä; tinai paham karä olo omba kea; olo tä mahupi iä.
25. Maka aton olo bawi hetä, idjä tarohan daha djari duäwalas njelo.
26. Iä tä djari manjarenan paham kapähä awi gawin karä tabit, tuntang karä ramoe djari lepah indu upah tabit tä, tapi talo handiai tä djaton gunae, baja iä kapähä haream.
27. Maka amon iä djari mahining britan Jesus, iä mahoroe marak olo arä nandjaming bara likute, palus manindjek palimping klambie.
28. Krana koan huange: Asal aku manindjek klambie bewäi, tantu jaku karäh käläh.
29. Maka palus tarohan daha terai, tuntang iä mangkemä angat huange djari käläh bara kapähäe tä.
30. Maka Jesus balalu mangkemä huang arepe, kwasa djari blua bara iä, palus iä mules bentok olo arä, koae: Æwe djari manindjek klambingku?
31. Koan muride dengae: Itäm, olo arä manjekä ikau, kilen tinai koam: äwe djari manindjek aku?
32. Tapi iä bilikbalingau, handak mitä äwe idjä kalotä gawie.
33. Tä maka olo bawi tä manggapi, haiak kikähe tuntang kagendjähe, basa iä katawan talo, idjä mandjadi dengae, palus iä mabingkep intu baue, tuntang marinting akae bapus perkara tä buabuah.
34. Maka koae dengae: O anak, kapertjajam djari mandohop ikau, lius dengan salamat, palus käläh bara kapähäm.
III. — 35. Sangkom iä kotakotak, maka isut djipen kapala sinagoge manjak, koae: Anakm idjä bawi djari matäi, kanduäm mampahäka Guru hindai?
36. Maka Jesus balalu mahining augh, idjä insanan äwen tä, palus iä hamauh dengan kapala sinagoge: Æla mikäh, pertjaja bewäi.
37. Maka iä djaton mimbit olo beken omba iä, baja Petrus, Jakobus, tinai Johannes, paharin Jakobus idjä kalambutan.
38. Palus iä tamä human kapala sinagoge, tuntang mitä olo arä ridu, tinai olo paham manatum haiak malento.
39. Maka haiak iä tamä, iä hamauh dengan olo tä: Buhen keton ridu tuntang manatum? Anak tä djaton djari matäi, baja iä batiroh.
40. Maka olo manatawä iä. Tapi iä mabarak olo tä blua lepalepah, tä iä mimbit indu bapa anak tä, tuntang olo idjä dengae, palus iä tamä äka anak tä ingudjoh.
41. Balalu iä manjingkap

lengäu anak tä, sambil hamauh dengae: Talita kumi! — djetä rimae: O anak bawi, aku hamauh dengam, misik!

42. Balalu anak bawi tä misik palus manandjong, krana iä djari duäwalas njelo umure. Maka olo tä sangang sabauen ampie.

43. Tapi iä paham mametäh äwen tä, äla olo akan katawan talo tä, tuntang iä manjoho äwen pakanan anak tä.

BAGI 6.

I. Jesus inawah olo hong Nasaret. II. Jesus manjoho muride hagoet, masanan angh Hatalla. III. Johannes pampandoi impatäi Herodes. IV Jesus pakanan limä kojan olo, hapan limä kabawak tepong. V. Iä manandjong hundjun danan. VI. Arä olo haban impakälähe.

I. — 1. Limbah tä iä hagoet bara hetä, buli puna tanah ajue; maka muride ompat iä.

2. Djadi, amon andau sabat sampai, iä manampara madjar olo huang sinagoge. Maka arä olo idjä mahining aughe, djungun awi adjare tä, koae: Kalindjep talo kalotä aton intu iä? tuntang bara kwe kapintare tä lembut, äwe manengae akae? sampai talo kwasa kalotä indjadian awi lengäe?

3. Djaton iä tukang kaju tä, anak Maria? paharin Jakobus, Joses, Judas, Simon? tuntang karä kolae awang bawi djaton magon hetoh hindjä ita? Maka angat atäi äwen tä tantarang tagal iä.

4. Maka kean Jesus dengan äwen: Nabi djaton pudji batawah, baja intu puna tanahe, tuntang awi karä kolae, tinai awi olo kabalin ajue.

5. Tuntang iä djaton tau mawi talo kwasa enen hetä, baja hundjun isut biti olo haban iä mandanan lengäe, sambil mampakäläh iä.

6. Maka iä hengan, basa olo hetä kalotä katekang atäie djaton pertjaja, tuntang iä manasaran karä lewu hetä, sambil madjar.

II. — 7. Maka iä mangahau äwen duäwalas tä, manjoho iä hagoet manduä manduä, tuntang iä manenga akae kwasa mawi karä dewa papa. — (*Matt.*10,1.)

8. Maka iä mametäh äwen tä, äla iä akan mimbit talo hapae hong djalan, baja sokahe bewäi; äla rambat, äla bahata, äla kea rear huang babate;

9. Baja tikas sarumpah idjä hapae bewäi, tinai äla kea haklambi duä.

10. Tinai iä mametäh äwen: Huma idjä djari inamä keton, melai hetä, sampai keton harikas bara lewu tä.

11. Tapi djaka olo djaton maku manarima keton, tun-

tang djaton maku mahining augh keton, dari bara hetä, birik tunek talo idjä leket intu tatap pain keton, akan indu toros mawi olo tä. Toto, koangku dengan keton, kadjarian Sodom tuntang Gomora karäh mahian intu andau hukum, bara kadjarian lewu djetä.

12. Maka äwen tä hagoet, sambil masanan augh, manjoho olo hobah;

13. Tuntang iä manganan arä dewa, tinai iä mohos arä olo haban hapan undus, sambil mampakäläh iä.

III. — 14. Maka radja Herodes mahining kabare tä, (krana arae djari babrita,) tä koae: Toto djetä Johannes pampandoi djari misik bara olo matäi, tagal tä iä bara kwasa kalotä.

15. Koan olo bengahe: Iä tä Elias. Maka koan belahe tinai: Iä tä nabi, kilau karä nabi horan kea.

16. Tapi amon Herodes mahining aughe tä, koae: Toto iä Johannes, idjä djari inetekku bihin; iä djari belom bara olo matäi.

17. Krana bihin Herodes djari manjoho olo manawan Johannes, tuntang mamasong iä, sambil manutup iä huang sipir, tagal Herodias, sawan Pilippus, paharie idjä kalambutan, basa Herodes djari masawä olo bawi tä. — (*Matt.*14,3)

18. Krana koan Johannes mawi Herodes: Djaton patut ikau manungkon sawan paharim.

19. Maka Herodias mangatah, handak mampatäi iä, tapi iä djaton tau.

20. Krana Herodes mikäh Johannes, basa iä katawan, iä olo tetek tuntang brasih; djadi iä mahaga iä; tinai iä manumon aughe hong arä perkara, tuntang iä radjin mahininge.

21. Tapi kanatek tä aton andau idjä buah, amon Herodes mawi panginan akan karä tuan tuntang akan karä mantir, tinai akan karä olo hai hong Galilea, intu andau njelon indue manak iä.

22. Tä anak Herodias idjä bawi tamä hetä, babigal; maka iä ingilak Herodes tuntang olo idjä omba kuman. Koan radja dengan anak bawi tä: Laku intu aku bararangai talo kahandakm, aku handak manenga tä akam.

23. Maka iä mandjandji akae tuntang sumpahe: Naranarai kea ilakum intu aku, jaku handak manenga tä akam, alo sampai sabagi karadjaangku.

24. Tä anak olo tä blua, hamauh dengan indue: Narai akan ilakuku? Koae: Takolok Johannes pampandoi.

25. Maka iä manggulong arepe, palus tamä tinai, manalih radja, sambil blaku intu

iä, koae: Aku nahuang, ikau
manenga akangku palus toh
kea takolok Johannes pampan-
doi hundjun pinggan lombah.
26. Tä radja paham kapähä
atäie; tapi sabab karä sum-
pahe, tuntang olo idjä om-
ba kuman, iä djaton maku
lakun anak bawi tä haiang.
27. Djadi, radja balalu ma-
njoho mandur gantongan,
nakara manetek manduan ta-
koloke.
28. Iä tä hagoet, manetek
ujate huang sipir, palus mim-
bit takoloke hundjun ping-
gan lombah, tuntang ma-
nenga tä akan anak bawi tä,
maka anak bawi tä manenga
tä akan indue.
29. Amon murid Johannes
mahining tä, iä manalih, man-
duan bukange, tuntang ma-
ngubure.
IV. — 30. Maka karä ra-
sul tä buli Jesus tinai, tun-
tang manjarita akae talo
handiai, talo idjä djari iawie
tuntang iadjare intu olo.
31. Maka koae dengan äwen:
Has, ita talih kaleka benjem
kabuat ita bewäi, mangat
malajan isut. Krana aton arä
olo tesek buli, sampai äwen
djaton panae kuman.
32. Maka iä hagoet harut
akan kaleka benjem, äwen
hamurid bewäi.
33. Tapi amon olo arä mi-
tä äwen harikas, tuntang
arä kea idjä kasene iä: tä
maka bara karä lewu olo
hadari, hapumpong hetä,
tuntang olo tä sampai hetä
helo bara iä, palus olo tä
mananggoh iä.
34. Maka amon Jesus dja-
kat, iä mitä kutoh olo, tun-
tang iä paham angat asie
dengan olo tä, basa olo tä
kilau tabiri, idjä djaton bara
sakatik; balalu iä manampara
madjar olo tä arä perkara.
35. Maka amon andau bi-
lak hapus, muride manggapi
iä, koae: Kaleka toh benjem,
tuntang andau djari liwa.—
(*Matt.*14,15.*Joh.*6,5.)
36. Lapas olo tä, uka iä
manalih lewu, manalih pakan
idjä hakaliling, mamili talo
kinae; krana äwen djaton
bara babata.
37. Tapi tombah Jesus, sam-
bil hamauh dengan äwen:
Käläh keton pakanan olo tä.
Tapi koan äwen tä dengae:
Handak ikau manjoho ikäi
hagoet, mamili tepong barang
duä ratus kiping, hapan pa-
kanan olo tä?
38. Maka koae dengan äwen:
Pirä kabawak tepong keton?
dari, mariksae. Limbah äwen
djari mariksae, koae: Limä
kabawak, tinai duä kongan
lauk.
39. Maka iä manjoho äwen
mampondok olo handiai ha-
tokong hatokong, hong oru
belom.
40. Djadi, karä olo tä mon-
dok hapulau, aton manjara-
tus, aton malimä pulu.

41. Tä iä manjingkap limä kabawak tepong tuntang duä kongan lauk tä, haiak mananggera akan langit, mamberkat tä; limbah tä iä mandarai tepong tä, sambil manengae akan muride, nakara äwen miringe akan olo arä, tinai lauk kea imbagie akan olo arä tä.

42. Maka olo handiai kuman, sampai besoh.

43. Limbah tä äwen manampunan kiwake idjä batisa, duäwalas lontong kontep; tinai tisan lauk.

44. Maka karä olo, idjä djari kuman tepong tä, limä kojan biti hatuä.

45. Palus Jesus hadjadjuan muride tamä arut, manjohoe harikas helo bara iä akan dipah, akan Betsaida, sangkom iä malapas olo arä.

46. Limbah iä djari malapas olo tä, iä mandai bukit, blaku doa hetä.

V. — 47. Djadi, amon talo djari kaput, maka arut tä bentok danau, tuntang tikas iä bewäi hong petak.

48. Maka iä mitä äwen tä paham kapähä badajong, awi manusong riwut. Maka tokep tampalawäi Jesus mananggoh äwen, manandjong hundjun danau, ampie kilau handak mahalau äwen tä.

49. Amon äwen tä mitä iä manandjong hundjun danau, inaha äwen iä kambä, tuntang äwen tä paham mangkariak.

50. Krana äwen handiai tä mitä iä, palus tangkedjet. Maka iä balalu hakotak dengan äwen, sambil hamauh dengae: Sanasanang atäi keton, jaku toh, äla mikäh.

51. Balalu iä djakat arut äwen, tä riwut palus malajan. Maka äwen tä djungun angat atäie, sangang paham.

52. Krana äwen hindai djari pintar awi tepong tä; krana atäie bagabal.

VI. — 53. Maka limbah iä djari dimpah, iä sampai tanah Genesaret, palus tuli hetä.

54. Maka sana iä djakat bara arut, olo hetä balalu kasene iä;

55. Palus olo tä mangumbang salepah tanah hakaliling, tuntang manduan karä olo haban, mäton iä tuntang sasuroe akan karä kaleka Jesus aton, hininge.

56. Maka sasining iä tamä äka pakan, atawa kota, atawa lewu, olo mingkes karä olo haban tä hong djalan lombah, sambil blaku inta iä, uka olo tä tau manindjek palimping klambie brangai; maka karäkarä idjä manindjek iä, uras käläh.

BAGI 7.

I. Jesus mampudji hadat olo. II. Bawin olo Kanani. III. Olo idjä badengen tuntang bisu.

I. — 1. Maka olo parisi tuntang isut olo tamat surat, idjä djari dumah bara Jerusalem, hapumpong dengae. — (*Matt.*15,1.)

2. Amon olo tä mitä, isut muride kuman tepong hapan lengäe metoh pali, adoe, djaton djari ienjau, maka iä mampudji äwen tä.

3. (Krana olo parisi tuntang olo Jehudi samandiai djaton maku kuman, djaka dia iä mamenjau lengäe helo kindjakindjap, tumon hadat awi olo bakas;

4. Tinai amon iä buli huma, iä djaton maku kuman, djaka dia mandoi helo; tinai arä hadat beken inanggonge, handak mahaga tä, paribasa: mamenjau sangkir, kusong, apar, sasuro.)

5. Limbah tä olo parisi tuntang olo tamat surat misek iä: Buhen muridm djaton mahaga hadat olo bakas, iä kuman tuntang lengäe pali?

6. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Buah haliai tudjum Jesaia mawi keton, o olo haliau, hapan augh surat idjä kalotoh: „Kempang olo toh manara aku hapan totoke, tapi atäie kedjau bara aku. — (*Jes.* 29,13.)

7. „Tapi haiang bewäi iä mahorumat aku, basa iä madjar talo, idjä uras prentah olo bewäi.”

8. Krana keton manganan prentah Hatalla, tuntang mimbing hadat olon, paribasa, keton mamenjau kusong, sangkir; tuntang arä hadat beken kalotä inumon keton.

9. Maka koae dengan olo tä: Keton toto djari manganan prentah Hatalla, mangat mahaga hadat keton.

10. Krana koan Moses: „Horumat bapam tuntang indum”; tinai: „Idjä manjapa indu bapae, djaton tau dia iä impatäi.”

11. Tapi koan keton: budjur olo tä, idjä tombah augh indu bapae: djetoh korban, (*rima: djetoh akan indu parapahe,*) djaka dia, tau hapangku mandohop ikau: —

12. Kalotä keton mangahana iä manenga talo akan indu bapae.

13. Kalotä keton mampalemo augh Hatalla awi hadat keton, awang tampan keton; maka arä talo kalotä ihaga keton.

14. Maka iä mambawa olo arä handiai, sambil hamauh dengae: Hining keton handiai, tuntang harati aughku buabuah.

15. Dialo talo idjä, awang intu ruar olo, amon tamä

akan huange, tau mangihal iä, tapi talo idjä blua bara iä, djetä mangihal olo.
16. Djaka olo bara pinding akan mahining, buah iä mahining!
17. Maka amon iä malihi olo arä, tamä huma, tä muride misek riman paribasa tä intu iä.
18. Koae dengan äwen: Kilen, keton kea magon kalotä kahumong keton? Djaton keton harati, karä talo awang ruar, amon tamä olo, djaton tau mangihal iä?
19. Krana djetä djaton tamä atäi, baja knai bewäi, balalu djetä inganan bong djamban.
20. Maka koae: Talo idjä blua bara olo, djetä mangihal olo.
21. Krana bara huange, bara atäi olo aton blua karä pikir papa, bandong, kandji, puno;
22. Takau, kisit, kadarhaka, tipu, kipen papa, kahiri, sapa, kadjoho, kabudjok.
23. Karä talo papa tä blua bara huange, maka karä talo tä mangihal olo.
II. — 24. Limbah tä iä harikas bara hetä, balalu hagoet manalih saran Tirus tuntang Sidon; maka iä tamä huma, djaton iä maku olo katawan iä hetä; tapi djaton kea iä tau basilim. — (*Matt.*15,21.)
25. Krana aton olo bawi djari mahining britae; iä tä aton bara anak bawi, idjä ingumpang dewa papa; iä tä manalih, sambil mahingkep darah paie,
26. (Maka olo bawi tä kapir, bara utus olo Siropoinike,) tuntang iä blaku intu iä, uka iä manganan dewa tä bara anake idjä bawi.
27. Tapi koan Jesus dengae: Käläh anak olo besoh helo; krana djaton patut manduan tepong anak olo, mandjakah tä akan anak aso.
28. Tapi tombah iä, sambil hamauh dengae: Toto, Tuhan; tapi aton kea anak aso penda medja kuman papat, tisan anak olo.
29. Tä koan Jesus dengae: Tagal aughm tob, lius ikau buli, dewa djari blua bara anakm.
30. Maka amon olo bawi tä sampai humae, dewa djari blua, tuntang anake idjä bawi menter huang sasuroe.
III. — 31. Maka Jesus mindah tinai bara saran Tirus tuntang Sidon, tä iä sampai danau Galilea, palus mahoroe tanah Dekapolis.
32. Maka aton olo magah akae olo badengen, idjä biti, tuntang bahali bakotak, blaku intu iä, mangat iä mandanan lengäe hundjun olo tä.
33. Maka iä mimbit olo tä kabuate bara marak olo arä, limbah tä iä madjok tundjuke huang pinding olo tä, tun-

tang maludja, manindjek djelae hanggap tä.

34. Tinai iä mananggera akan langit, haiak munguh, sambil hamauh dengae: Epata! rimae: habangah ikau!

35. Tä pindinge balalu habangah, tuntang tandjut djelae bengkak, palus iä hakotak tangkeras.

36. Maka iä mametäh olo tä, mangahana iä masanan talo tä akan olo; tapi alo kilekilen iä mangahana olo tä, paham haream olo tä masanan iä.

37. Maka karä olo hetä paham taräwen angate, sambil hamauh: Iä djari mawi talo handiai bahalap; olo badengen injohoe mahining, olo idjä djaton tau hakotak injohoe hakotak.

BAGI 8.

I. Jesus pakanan äpat kojan olo hapan udju kabawak tepong. II. Iä mangotak olo parisi, idjä blaku kata heran bara langit. III. Iä mampakäläh olo babutä. IV. Petrus mangaku Jesus aton Kristus. V. Jesus masuman kapähän olo, idjä manempo iä.

I. — 1. Katika tä kea, amon paham karä olo hapumpong, tuntang talo kinae djaton, maka Jesus magahau muride, sambil hamauh dengan äwen: — (*Matt.*15,32.)

2. Paham angat asingku dengan olo arä tä; krana djari katelo andau toh iä melai dengangku, tuntang djaton talo kinae

3. Amon aku manjoho iä buli humae tuntang blau knaie, suro iä tangengäi hong djalan, krana belahe olo tä djari dumah bara kedjau.

4. Maka muride tombah aughe: Kilen olo tau mambesoh olo kalotä karäe hapan tepong huang kaleka benjem toh?

5. Maka iä misek äwen: Pirä kabawak tepong keton? Koan äwen: Udju kabawak.

6. Tä, maka iä manjoho olo arä mondok hong petak. Limbah tä iä manjingkap udju kabawak tepong tä, mamberkat tuntang mandarai tä, tinai manenga tä akan muride, mangat äwen miring tä, palus äwen miring tä akan olo arä.

7. Tinai aton isut lauk korik; djetä kea imberkate, tuntang injohoe äwen miringe.

8. Maka olo kuman sampai besoh; limbah tä äwen manampunan karä kiwake idjä batisa, udju lontong kontep.

9. Maka karä olo idjä kumae sampai äpat kojan biti hirah. Limbah tä Jesus malapas olo tä.

II. — 10. Maka äwen hamurid palus djakat arut, hagoet sampai tanah Dalmanuta.

11. Maka hetä olo parisi manalih, hasuat dengae, manjoho iä mamprahan akae ka-

ta heran bara langit, hapae maningkes iä.

12. Maka iä munguh huang atäie, sambil hamauh: Kilen kempang olo toh blaku kata? Toto, aku hamauh dengan keton, kata puna djaton inenga akan kempang olo toh.

13. Balalu iä malihi olo tä, djakat arut tinai, palus hanimpah.

14. Maka äwen tä kalapean mimbit tepong, baja idjä kabawak tepong bewäi aton huang arute. — (*Matt.*16,5.)

15. Maka iä mametäh äwen, koae: Buabuah keton, djaga arep keton bara ragin olo parisi tuntang ragin Herodes.

16. Maka äwen tä hatahiu sama arepe, koae: Tä, basa ita kalapean mimbit tepong.

17. Maka Jesus katawan tä, palus iä hamauh dengan äwen: Buhen keton gogop hatahiu, basa keton djaton mimbit tepong. Hindai keton mingat, hindai keton harati? Magon keton bara atäi habalulang?

18. Matan keton rarenang, djaton keton mitä? pinding keton aton, djaton keton mahining, djaton mingate?

19. Metoh aku djari mambagi limä kabawak tepong akan limä kojan biti tä, pirä lontong kontep injuang keton dengan tisan kiwak? Koan äwen: Duäwalas.

20. Tinai metoh aku djari mambagi udju kabawak tepong akan äpat kojan biti, pirä lontong kontep injuang keton dengan tisan kiwake? Koan äwen: Udju.

21. Maka koae dengan äwen: Kilen keton djaton harati?

III. — 22. Maka iä sampai Betsaida. Tä olo magah akae olo babutä, idjä biti, sambil blaku intu iä, uka iä mampuas matae.

23. Maka iä manjingkap lengäu olo idjä babutä tä, palus mimbit iä akan ruar lewu. Hetä iä maludja matae, tinai iä mingkes lengäe hundjun olo tä, sambil misek iä, djaka iä tau mitä talo.

24. Maka olo tä manampajah, koae: Jaku mitä olo manandjong, tapi ampie sarowa batang kaju.

25. Tä sindä tinai iä mingkes lengäe hundjun matan olo tä, tuntang manjoho iä manampajah; tä maka iä bahalap tinai, tau batantu mitä talo handiai.

26. Maka Jesus manjoho olo tä buli humae, koae: Æla tamä lewu, äla kea masanan talo toh akan idjä biti olo lewu tä.

IV. — 27. Maka Jesus tuntang muride hagoet, manalih lewu Kaisarea Pilippi. Maka hong djalan iä misek muride, sambil hamauh dengan äwen: Æwe koan olo, aku, Anakolon toh? — (*Matt.*16,13.)

28. Tombah äwen: Koan belahe, ikau Johannes pam-

pandoi; tinai koan belahe, ikau Elias; tinai belahe hamauh, ikau idjä biti bara baris karä nabi.

29. Maka koae dengan äwen: Tapi kilen koan keton, äwe aku? Tä tombah Petrus, sambil hamauh dengae: Ikau toh Kristus.

30. Maka iä paham mangahana äwen tä, äla masanan iä kalotä akan olo.

V. — 31. Maka iä manampara madjar äwen tä, djaton tau dia Anakolon buah paham kapähä, iä karäh inganan olo bakas, kapala imam tuntang olo tamat surat, tinai iä akan impatäi; tapi andau telo iä akan belom haluli.

32. Maka augh tä insanae bakarinah. Tä Petrus manggapi iä, sambil mampudji iä.

33. Tapi iä mules arepe, manampajah muride, tuntang mampudji Petrus, koae: Indah akan likutku, setan! krana ikau djaton manahiu tumon dasar Hatalla, tapi tumon dasar olon.

34. Palus iä mangahau olo arä hapumpong, haiak dengan muride, sambil hamauh dengan äwen: Olo idjä bandak omba aku, iä akan indu kalapean arepe, tuntang akan manggatang sampalakie, palus manuntut aku.

35. Krana olo idjä handak mahaga pambelome, iä karäh nihau tä; tapi olo idjä nihau pambelome tagal aku tuntang tagal Ewangelion, iä karäh sondau tä.

36. Krana narai ontong olo, amon iä mandino salepah kalunen, tapi iä mamparugi hambaruae?

37. Atawa narai tau inenga olo hapae manewus hambaruae?

38. Krana olo idjä mahamen aku tuntang mahamen karä aughku intu kempang olo toh, idjä pahabandong tuntang badosa, maka Anakolon kea karäh mahamen iä, amon iä dumah huang kahain Bapae, impahaiak karä malaikat idjä brasih.

39. Maka koae dengan äwen: Toto, jaku hamauh dengan keton, isut olo, idjä mendeng hetoh, djaton akan mangkemä pampatäi, sampai iä mitä karadjaan Hatalla dumah tuntang kwasae.

BAGI 9.

I. Ampin Jesus impahalap. II. Iä mampakäläh anak hatuä idjä gila. III. Olo randah atäie karäh hai huang sorga. IV. Æla mampalajang olo.

I. — 1. Maka kadjahawen andau rahian Jesus manduan Petrus, Jakobus tuntang Johannes, palus mimbit äwen tä kabuate mandai bukit gantong. Hetä ampie hobah intu baun äwen: — (*Matt.*17,1.)

2. Pakaiae lentah baputi saliai ampie, kilau udjan habungkus, tukang pinatu hong petak toh djaton tau mamuti talo kalotä.
3. Maka Elias tuntang Moses baaton gitan äwen, tuntang bakotak dengan Jesus.
4. Maka tombah Petrus, sambil hamauh dengan Jesus: Guru, hetoh ita mangat, ikäi handak mamangun hetoh pasah telo kabawak, akam idjä, akan Moses idjä, tinai akan Elias idjä.
5. Krana iä djaton katawan talo injewute, basa äwen tä paham mikäh.
6. Maka aton baunandau mangandjungen äwen, tuntang aton augh bara baunandau: Iä toh Anakku, idjä äka huangku; hining iä.
7. Maka palus äwen bilikbalingau, tapi djaton mitä olo beken, baja Jesus kabuate bewäi aton dengae.
8. Maka amon iä mohon bara bukit, Jesus mangahana äwen, akan idjä biti mahin äla iä masanan talo gitae, sampai Anakolon djari belom bara olo matäi.
9. Maka murid manjingkap aughe tä, palus hisek sama arepe, narai riman augh tä: „belom bara olo matäi."
10. Maka äwen tä misek iä, koae: Kilen koan olo tamat surat, Elias akan indu dumah helo?
11. Maka tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Elias toto akan dumah helo, tuntang mangabuah talo handiai; kalotä kea augh akan mandjadi tulus, idjä tarasurat tahiu Anakolon, iä akan buah paham kapähä, tuntang inganan.
12. Tapi koangku dengan keton, Elias djari dumah, tapi olo djari mawi iä tumon kahandake, kilau djari tarasurat tahiu iä.
II. — 13. Maka amon iä sampai muride, iä mitä arä olo dengae, tinai olo tamat surat habantah dengan äwen. — (*Matt.*17,14.)
14. Tapi amon olo arä mitä iä, balalu olo tä djungun, palus hadari manggapi iä, sambil manabi iä.
15. Maka iä misek olo tä: Narai augh, idjä inakian keton dengan äwen toh?
16. Tombah idjä biti baris olo arä tä, koae: O Guru, jaku djari magah anakku akam, iä ingumpang dewa bisu.
17. Maka bararangai kalekae mantakan iä, dewa balalu manunda iä, sampai iä haburä njamae, tuntang hakeret kasingae, tinai isie mamisit. Maka aku djari manjoho muridm manganan djetä, tapi äwen djaton olihe.
18. Tombah iä dengae, koae: O kempang olo idjä dia pertjaja! Kilen katahie aku akan hindjä dengan keton? Kilen

katahie aku akan manjarenan arepku dengan keton? Agah iä akangku.
19. Maka olo magah iä akae. Maka sana dewa mitä iä, dewa balalu manunda anak olo tä, sampai iä lawo petak pitippatap, haiak haburä njamae.
20. Maka iä misek bapae: Kilen katahie iä djari kalotoh? Koan bapae tä: Bara pesae tabela.
21. Kindjap iä djari mambaring iä akan apui tuntang akan danum kea, handak marusak iä; tapi djaka ikau tau, pasi ikäi, dohop ikäi.
22. Tapi koan Jesus dengae: Toto, djaka ikau tau pertjaja; talo handiai tau mandjadi intu iä, idjä pertjaja.
23. Maka bapa anak tä balulu mangkariak tuntang manangis, koae: Aku pertjaja, o Tuhan, dohop atäiku idjä bahali pertjaja!
24. Maka amon Jesus mitä, olo arä hadari hapumpong hetä, iä mampudji dewa papa tä, sambil hamauh dengae: O dewa idjä bisu tuntang badengen, aku manjoho ikau, blua bara iä, palus äla mangumpang iä hindai.
25. Tä dewa paham mangkariak, sambil manunda anak olo tä, palus blua. Maka ampin anak olo tä kilau matäi, sampai arä olo manjewut iä djari mahotus.
26. Tapi Jesus manjingkap lengäe, sambil mampendeng iä, tä iä mendeng.
27. Maka limbah iä tamä huma, muride misek iä kahum kabuate: Buhen ikäi djaton tau manganan iä.
28. Koae dengan äwen: Baris setan djetoh djaton maku blua awi talo enen, djaka dia awi lakudoa tuntang puasa.
III. — 29. Maka iä mindah bara hetä, hagoet mahoroe Galilea; tapi iä djaton maku olo katawan iä.
30. Krana iä madjar muride, sambil hamauh dengae: Anakolon karäh injaragh akan lengän olo kalunen, olo tä karäh mampatäi iä; tapi limbah iä impatäi olo, iä karäh belom haluli andau telo.
31. Maka äwen tä djaton harati aughe tä, tuntang mikäh misek rimae intu iä.
32. Maka iä sampai Kapernaum; amon iä tamä huma, iä misek äwen tä: Narai bukue, keton hanjaing sama arep keton hong djalan?
33. Maka äwen tä suni; krana iä djari hanjaing hong djalan hatakian kahaie. — (*Matt.*18,1.)
34. Maka iä mondok, mangahau äwen duäwalas tä, sambil hamauh dengan äwen: Amon olo handak mambafang, käläh iä rahian haliai, mandjadi kilau djipen olo handiai.
35. Limbah tä iä manduan

anak olo tabela, mingkes iä intu bentok äwen, tuntang iä mangkipit anak olo tä, sambil hamauh dengan äwen:

36. Olo idjä manduan anak olo kalotoh huang arangku, iä manduan aku; tuntang olo idjä manduan aku, iä djaton manduan aku bewäi, tapi manduan Iä kea, idjä djari manjoho aku.

37. Tä Johannes tombah aughe, koae: Guru, ikäi djari mitä olo, idjä biti, iä tä manganan dewa, hapan aram, tapi iä djaton omba ita; djadi ikäi mangahana iä, basa iä djaton omba ita.

38. Tapi koan Jesus: Æla mangahana iä; krana toto, olo idjä mawi talo kwasa hapan arangku, djaton palus handak mangotok aku.

39. Krana olo idjä djaton malawan keton, iä mandohop keton. — (*Matt.*12,30.)

40. Krana olo idjä mampihop keton, alo hapan sangkir danum bewäi, basa keton baris Kristus, toto, aku hamauh dengan keton, olo tä djaton akan haiang upahe. — (*Matt.*10,42.)

IV. — 41. Tapi olo idjä mampalajang idjä biti olo korik tä, idjä pertjaja huang aku, bontong iä, djaka bindang batu hai ingkepan intu ujate, palus iä impaleteng hong tasik. — (*Matt.*18,6.)

42. Maka amon lengäm mampalajang ikau, tetek tä; bontong ikau pukong tamä pambelom, bara ikau halengā duä, palus inganan akan naraka, akan apui idjä djaton tarabelep;

43. Æka handipäe djaton matäi, tuntang apui djaton belep.

44. Tinai amon paim mampalajang ikau, tetek tä; bontong ikau pureng tamā pambelom, bara ikau hapai duä inganan akan naraka, akan apui idjä djaton tarabelep;

45. Æka handipäe djaton matäi, tuntang apui djaton belep.

46. Tinai amon matam mampalajang ikau, karuit kanan tä; bontong ikau tamä karadjaan Hatalla hamatä silae, bara ikau hamatä hasansila inganan akan apui naraka;

47. Æka handipäe djaton matäi, tuntang apui djaton belep.

48. Krana djaton tau dia genep biti iujah dengan apui, tuntang genep parapah patut iujah dengan ujah. — (3. *Mos.*2,13.)

49. Ujah tä toto bahalap; tapi amon ujah tä batawah, hapan en keton akan mangahing tä tinai? Buah keton bara ujah, tuntang hakabuah sama arep keton.

BAGI 10.

I. Preutah tahiu hadat hatolang. II. Jesus mamberkat anak korik. III. Olo tabela idjä tatau. IV. Upah murid Jesus. V. Jesus masauan kapähäe. VI. Murid Jesus hai atäie. VII. Bartimäus, olo babutä tä.

I. — 1. Maka iä harikas bara hetä, hagoet akan tanah Judea, idjä dipah Jordan; maka olo arä hapumpong dengae tinai, tuntang tumon hadate iä madjar olo tä.

2. Maka olo parisi manalih, sambil misek iä, djaka tau banae manganan sawae; maka olo tä tantai handak maningkes iä. — (*Matt.*19,1.)

3. Maka iä tombah augh äwen tä, koae: Kilen petäh Moses dengan keton?

4. Koan olo tä: Tumon augh Moses olih, ita manjurat surat talak, palus manganan sawä. — (5.*Mos.*24,1.)

5. Tä Jesus tombah, sambil hamauh dengan äwen: Tagal katekang atäi keton iä djari manjurat prentah tä akan keton.

6. Tapi bara solak kalunen Hatalla djari manampa olon hatuä idjä, bawi idjä. — (1.*Mos.*1.27.)

7. „Tagal tä olo akan malihi indu bapae, tuntang leket dengan sawae.

8. „Tuntang äwen duä tä akan mandjadi isi Idjä." Sampai äwen tä djaton hindai duä, tapi isi Idjä.

9. Toh, idjä djari impahindjä Hatalla, äla olo mamisah tä.

10. Maka huang huma muride misek iä tinai tagal perkara tä.

11. Koae dengan äwen: Olo idjä manganan sawae, tuntang masawä beken, iä sala habandong dengan idjä solake tä. — (*Matt.*5,32.)

12. Kalotä kea amon olo bawi manganan banae, tuntang babanä beken, iä kea habandong.

II. — 13. Tä olo mimbit anak awau akae, mangat iä mandanan lengäe hundjue; tapi muride mampudji äwen idjä mimbit iä. — (*Matt.* 19,13.)

14. Maka amon Jesus mitä tä, iä paham blait, sambil hamauh dengan äwen: Soho anak olo korik manggapi aku, äla mangahana iä; krana akan olo idjä kalotoh aton karadjaan Hatalla.

15. Toto, jaku hamauh dengan keton, olo idjä djaton manarima karadjaan Hatalla kilau anak korik, iä djaton karäh tamä hetä.

16. Tinai iä mangkipit anak olo tä, mandanan lengäe hundjue, tuntang mamberkat iä.

III. — 17. Maka amon iä blua akan djalan, tä aton olo idjä biti hadari, manalih

iä, tuntang mandeko utute
intu baue, sambil misek iä:
O Guru idjä bahalap, narai
akan iawiku, uka aku akan
hapanatau pambelom idjä ka-
tatahi? — (*Matt.*19,16.)
18. Maka koan Jesus dengae:
Kilen ikau manggarä aku ba-
halap? Dialo idjä biti baha-
lap, baja tikas Idjä: Hatalla.
19. Prentah puna tawam:
„äla ikau habandong; äla
mampatäi olo; äla manakau;
äla manandjaro; äla mamikir
olo; horumat indu bapam."
20. Tapi tombah olo tä,
sambil hamauh dengae: Guru,
talo handiai tä djari ihagaku
bara pesangku tabela.
21. Maka Jesus manampajah
iä, tuntang sinta iä, sambil
hamauh dengae: Tä, idjä talo
katapasm hindai: lius, djual
talo handiai awang ajum,
tenga regae akan olo pähä
belom; tumon tä ikau karäh
bara panatau hong sorga; pa-
lus baluli kantoh, omba aku,
sambil mananggong sampalaki.
22. Maka mukal angat olo
tä awi aughe djetä, balalu iä
buli tuntang kapähän atäie,
krana iä arä ramoe.
23. Maka Jesus bilik balingau,
tuntang hamauh dengan mu-
ride: Paham kahali olo tä,
idjä arä ramoe, akan tamä
karadjaan Hatalla.
24. Maka muride djungun
awi karä aughe tä. Tapi
tombah Jesus tinai, sambil
hamauh dengae: O anak, pa-
ham kahali olo tä, idjä harap
karä ramoe, akan tamä ka-
radjaan Hatalla.
25. Murah onta mahoroe
lowang pilus, bara olo tatau
tamä karadjaan Hatalla.
26. Tä, maka murid njanjau
haliai angate, sambil hamauh
sama arepe: Æwe kea, idjä
tau injalamat?
27. Maka Jesus manantarä
äwen tä, koae: Talo tä puna
djaton tau iawi olo; tapi
beken Hatalla; krana talo
handiai tau iawi Hatalla.
IV. — 28. Maka koan Pe-
trus dengae: Itäm, ikäi djari
malihi talo handiai, tuntang
djari omba ikau.
29. Tombah Jesus, koae:
Toto, aku hamauh dengan
keton, dialo idjä biti, idjä
malihi humae, atawa paharie,
atawa betaue, atawa bapae,
atawa indue, atawa sawae,
atawa anake, atawa tanae
tagal aku tuntang tagal E-
wangelion:
30. Malainkan iä akan son-
daue toh kea, sangkom pam-
belom djetoh, lipet saratus
karä humae tuntang paharie,
tuntang betaue, tuntang ba-
pae, tuntang indue, tuntang
anake, haiak dengan kadja-
kä, tinai hila kanih pambelom
idjä katatahi.
31. Tapi arä olo idjä helo
karäh akan rahian haliai,
tinai olo idjä rahian haliai
karäh helo.
V. — 32. Maka äwen hong

panggoete akan Jerusalem; tuntang Jesus manandjong helo baun äwen tä; maka äwen tä djungun, sambil manuntut iä tuntang kikähe. Maka haluli tinai iä manduan manokep äwen duäwalas tä, tuntang manampara masanan akan äwen tä talo, idjä akan buah iä, koae: — (*Matt.* 17,22.)

33. Itä, ita manalih Jerusalem; maka Anakolon karäh injaragh akan kapala imam tuntang olo tamat surat; olo tä karäh mahukum iä akan impatäi, sambil manjaragh iä akan olo kapir.

34. Æwen tä karäh hababaka iä, tuntang mamukul iä, maludja iä, tinai mampatäi iä; tapi andau telo iä karäh belom haluli.

VI. — 35. Maka Jakobus äwen duä Johannes, anak Sebedeus, manggapi iä, koae: Guru, ikäi nahuang, ikau malalus akan ikäi talo lakun ikäi intu ikau. — (*Matt.* 20,20.)

36. Koae dengae: Narai kahandak keton iawiku akan keton?

37. Maka koan äwen tä dengae: Soho ikäi mondok, idjä hila gantaum, idjä hila sambilm huang kabaim.

38. Tapi Jesus hamauh dengan äwen duä tä: Keton djaton harati, narai talo lakun keton. Tau keton mihop sangkir, idjä ihopku? tau keton impandoi dengan pampandoi, idjä dengan tä jaku impandoi?

39. Tombah äwen dengae: Tau kea. Maka Jesus hamauh dengan äwen duä tä: Toto, sangkir idjä ihopku akan ihop keton, tuntang dengan pampandoi, idjä dengan tä jaku impandoi, keton karäh impandoi.

40. Tapi idjä mondok hila gantaungku tuntang hila sambilku, djaton aku idjä manenga tä, malainkan djetä ain olo tä, idjä akae djetä djari injimpan.

41. Maka amon äwen sapulu mahining tä, iä parsengen atäie awi Jakobus äwen duä Johannes.

42. Tapi Jesus mambawa äwen tä, sambil hamauh dengae: Keton katawan, iä tä idjä radjan karä ungkup olo kalunen, maka kilau tuan iä mawi olo ai, tuntang karä olo hai baris olo kalunen hapan kwasa mawi olo ai.

43. Tapi äla kalotä perkaran keton, malainkan äwe idjä handak hai intu keton, iä akan manjang manonggo keton.

44. Tuntang äwe idjä handak mambatang intu keton, buah iä akan djipen olo handiai.

45. Krana Anakolon kea djaton djari dumah, uka iajang olo, tapi nakara iä manonggo, tuntang manjaragh pambelome hapae manewus manganti olo arä.

VII. — 46. Maka iä sampai Jerigho; amon iä blua bara Jerigho, baiak muride tuntang olo arä, maka anak Timäus, Bartimäus olo babutä tä, mondok intu saran djalan, manjadakah. — (*Matt.* 20,29.)

47. Djadi, amon iä mahining Jesus, olo Nasaret tä, mahalau, maka iä mangkariak, sambil hamauh: O anak Dawid, Jesus, pasi aku!

48. Maka olo arä mampudji iä, manjoho iä suni; tapi iä pähes haream mangkariak: O anak Dawid, pasi aku!

49. Maka Jesus tendä, manjoho olo mangahau iä; tä olo mangahau olo babutä tä, sambil hamauh dengae: Sanasanang ikau, mendeng; iä mangahau ikau.

50. Tä iä makis kampohe, balalu mendeng, manalih Jesus.

51. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Narai kanahuangm aku mawi akam? Koan olo babutä tä dengae: Guru, uka aku tau mitä talo.

52. Maka koan Jesus dengae: Lius, kapertjajam djari mandohop ikau. Balalu iä tau mitä talo, tuntang iä ompat mampahaiak iä.

BAGI 11.

I. Jesus tamä Jerusalem. II. Iä manjapa batang sikon. III. Iä mamprasih human Hatalla. IV. Adjar Jesus, amon muride manahiu batang sikon, idjä djari injapae. V. Olo hai misek Jesus, äwe idjä djari manjoho iä.

I. — 1. Amon iä djari tokep Jerusalem, bilak sampai Betpage tuntang Betania, intu pain bukit upon uudus, maka Jesus manjoho muride duä biti, — (*Matt.*21,1.*Luk.*19,29.*Joh.*12,12.)

2. Sambil hamauh dengae: Lius keton, talih lewu idjä tintun baun keton, maka palus, sana keton tamä hetä, keton karäh sondau anak kalidai, idjä ilawak olo; engkak tä palus agah kantoh.

3. Djaka pihak olo hamauh dengan keton: Kanduä gawin keton kalotä? — awi keton tombah: Tuhan handak hapae; — tä balalu olo karäh manjoho tä kantoh.

4. Maka äwen duä tä hagoet, tuntang sondau anak kalidai tä hong djalan, ilawak darah bauntonggang; palus äwen mengkake.

5. Tä isut olo idjä mendeng hetä hamauh dengae: Kanduän keton mengkak anak kalidai tä?

6. Maka äwen duä tä tombah tumon petäh Jesus; tä olo manjoho äwen.

7. Maka iä mimbit anak

kalidai tä akan Jesus; palus äwen malapik likute hapa pakaiae, sambil mampondok Jesus hetä.

8. Maka arä olo mambirang pakaiae hong djalan, tinai belahe mamutik pating kaju, manatai tä intu djalan.

9. Maka olo idjä manandjong helo baue, tuntang olo idjä manuntut iä, mangkariak, koae: Hosanna! (*horumat,*) imberkat iä, idjä dumah huang aran Tuhan!

10. Imberkat karadjaan Dawid, tato ita, idjä dumah hong aran Tuhan! Hosanna huang ngambo!

11. Maka Jesus tamä Jerusalem, palus human Hatalla; limbah iä djari mariksa talo handiai hakaliling, tuntang amon andau djari halemäi, iä hagoet akan Betania tuntang muride.

II. — 12. Maka andau tinai, amon iä haluli bara Betania, iä blau. — (*Matt.*21,19.)

13. Tä amon iä mitä batang sikon bara kedjau, idjä mandawen, maka iä manalihe, ajaajau tumon tä iä sondau buae kea; maka amon iä sampai, iä djaton sondau talo enen, baja dawäe bewäi; krana wajah sikon hindai mamua.

14. Koan Jesus dengae: Djaton olo akan kuman buam hindai palus katatahi! Maka muride mahining aughe tä.

III. — 15. Maka iä sampai Jerusalem. Balalu Jesus tamä human Hatalla, sambil maharak olo, idjä mandjual tuntang mamili huang human Hatalla; tinai iä mantawus medjan olo pahurup rear, tuntang trutjin olo, idjä mandjual burong dara. — (*Matt.* 21,12.)

16. Tinai iä djaton manjoho idjä biti mimbit talo mahoroe human Hatalla.

17. Maka iä madjar olo, sambil hamauh dengae: Djaton augh surat: „Humangku akan inggarä huma sombajang akan karä utus olo?" Tapi keton djari mandjadian tä lowang bigal. — (*Jes.*56,7.)

18. Maka olo tamat surat tuntang karä kapala imam mahining aughe tä, palus äwen tä manggau akal, uka marusak iä; krana olo tä mikäh iä, basa olo arä handiai sangang tagal adjare.

19. Maka amon andau djari halemäi, iä hagoet akan ruar lewu.

IV. — 20. Maka haiak djadjewu tinai, amon äwen mahalau hetä, äwen mitä batang sikon tä djari keang palus uhate.

21. Djadi, Petrus manahiu tä, sambil hamauh dengae: O Guru, itäm, batang sikon idjä injapam djari keang!

22. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen tä: Pertjaja keton huang Hatalla.

23. Krana toto, aku hamauh

dengan keton, alo dengan bukit toh mahin tau olo hamauh: gatang arepm, sewu akan tasik! — asal iä djaton bembang atäie, tapi pertjaja, talo injewute karäh mandjadi: maka talo injewute toto karäh mandjadi akae.

24. Tagal tä jaku hamauh dengan keton, talo handiai idjä ilaku keton huang lakudoan keton, käläh pertjaja bewäi keton akan mandinoe, tä maka talo tä toto karäh akan keton.

25. Tapi amon keton mendeng blaku doa, djaka aton kasalan olo dengan keton, ampun iä, nakara Bapa keton, idjä huang sorga, mampun karä kasalan keton kea.

26. Tapi djaka keton djaton mampun olo, tä Bapa keton, idjä huang sorga, djaton kea karäh mampun kasalan keton.

V. — 27. Maka iä baluli tamä Jerusalem; tä amon iä bakakamit huang human Hatalla, maka kapala imam, tuntang olo tamat surat, tinai olo bakas manalih iä, — (*Matt.*21,23.)

28. Sambil hamauh dengae: Hapan kwasa idjä kwe ikau mawi talo toh? äwe djari manenga kwasa toh akam, sampai ikau tau mawi talo kalotä?

29. Maka Jesus tombah augh äwen, koae: Jaku kea handak misek keton augh isut; djaka keton tombah aughku tä, maka aku kea handak masanan akan keton, hapan kwasan äwe aku mawi talo toh.

30. Pampandoi Johannes tä, kilen djetä, bara sorga atawa bara olon? Tombah aughku!

31. Tä olo tä hatirok sama arepe, koae: Djaka ita tombah: bara sorga, — tä iä karäh mawi ita: buhen keton djaton djari pertjaja dengae?

32. Atawa buah ita hamauh: bara olon? Tapi iä mikäh olo arä, krana olo handiai manduan Johannes akan nabi toto.

33. Djadi, olo tä tombah, sambil hamauh dengae: Ikäi djaton katawan. Tä tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Tä aku djaton kea masanan akan keton, hapan kwasan äwe aku mawi talo toh.

BAGI 12.

I. Paribasa olo idjä manjewa pambulan anggor. II. Wang kapala. III. Kamisik olo matäi. IV. Preutah idjä mambatang. V. Æwe Kristus tä? VI. Jesus mampudji olo tamat surat. VII. Tengaa halo duä sigar paham irega Jesus.

I. — 1. Maka iä manampara hakotak dengan olo tä hapan paribasa, koae: Aton olo, idjä mambulan anggor, tuntang iä mangarambang tä, haiak mangali kaleka mamäbese, tuntang mamangun tjandie; limbah tä iä manjo-

ho olo pambulan manjewae, palus iä halisang. — (*Jes.*5,1. *Matt.*21,33.)

2. Maka intu wajahe iä manjoho djipäe, idjä biti, manalih olo pambulan tä, uka iä manduan buae bara olo pambulan, indu sewan pambulae tä.

3. Tapi olo tä manawan mamukul iä, palus manjoho iä buli boang.

4. Tinai iä manjoho djipäe beken, idjä biti, manalih olo tä; maka iä tä kea imanting olo tä, hapan batu, tuntang mampahimang takoloke, balalu manjoho iä buli mahamen.

5. Tinai iä manjoho djipae beken, idjä biti; maka iä tä impatäi olo tä; tinai arä djipäe awang beken, maka olo tä mamukul belahe, mampatäi belahe.

6. Maka aton hindai anake hatuä tonggal, idjä äka kataue; tepa iä manjoho iä tä kea tanggoh olo tä, koan huange: toto anakku karäh ingikäh olo tä.

7. Tapi koan olo pambulan tä sama arepe: iä tä idjä mandino panatau; has! ita mampatäi iä, tä panataue karäh akan ita.

8. Balalu olo tä manawan mampatäi iä, palus manganan iä akan ruar pambulan anggor.

9. Toh, kilen gawin tempon pambulan tä karäh? Iä karäh dumah, marusak olo pambulan tä, sambil manenga pambulan anggor tä akan olo beken.

10. Hindai keton djari mambasa augh surat toh: „Batu, idjä inganan tukang huma, iä tä djadi indu padadukan galange. — (*Masm.*118,22.)

11. „Awi Tuhan talo tä djari mandjadi, maka djetä heran intu matan ita?"

12. Maka olo tä mangkemä manjingkap iä, tapi äwen mikäh olo arä; krana olo tä harati, iä manutor paribasa tä manggarit iä; maka olo tä malihi iä palus hagoet.

II. — 13. Limbah tä olo tä manjoho isut biti olo parisi, tuntang olo ain Herodes, uka äwen tä manguling iä awi kotak ai. — (*Matt.*22,15.)

14. Amon olo tä sampai, koae dengae: O Guru, ikäi katawan, ikau toh budjur, tuntang ikau djaton paraba olo; krana ikau djaton mitä ampin olo, tapi huang katotoe ikau masanan djalan Hatalla. Kilen, patut manahor asil akan kaisar atawa dia? Aton ikäi indu manahor tä atawa dia?

15. Maka iä katawan karajap olo tä, tä iä hamauh dengan äwen: Buhen keton maningkes aku? Imbit akangku rear, idjä kabawak, mangat aku mitäe.

16. Maka olo mandjuluk idjä kabawak. Tä koae: Tjap

äwe, tuntang surat äwe toh? Koan olo tä dengae: Ain kaisar.
17. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Amon kalotä, tahor keton akan kaisar, idjä ain kaisar, tuntang akan Hatalla, idjä ain Hatalla. Maka olo sangang awie.
III. — 18. Limbah tä iä inalih olo saduki, idjä malawan adjar tahiu kamisik olo matäi; olo tä misek iä, koae:
19. Guru, Moses djari manjurat akan ita: „Djaka olo aton paharie, tuntang paharie tä matäi, malihi sawae, tapi iä djaton manak: tä maka paharie akan manganti balo, mangat manak akan liau paharie."—(5.*Mos*.25,5.)
20. Maka aton bihin udju biti hampahari; idjä bakas tä masawä; maka iä matäi, djaton djari manak.
21. Tä idjä duä tä manganti balo tinai, palus matäi kea; maka iä tä kea djaton manak; tinai idjä telo tä kalotä kea.
22. Djadi, lepah äwen udju tä masawä iä, tapi uras djaton manak. Tepa, limbah äwen handiai tä lomos, olo bawi tä kea matäi.
23. Amon huang kamisik olo matäi, katika äwen tä belom haluli, akan sawan äwe kea iä bara äwen udju tä? Krana uras äwen udju tä djari masawä iä.
24. Maka tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Djaton adon keton tä sala, basa keton djaton katawan surat, djaton kea kwasan Hatalla?
25. Limbah olo djari belom bara olo matäi, maka iä djaton masawä babanä, tapi iä kilau malaikat huang sorga.
26. Tapi idjä perkara olo matäi tä karäh belom haluli, hindai keton djari mambasa huang surat Moses, Hatalla, huang pulau duhi tä, hamauh dengae: „Jaku toh Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob?" — (2.*Mos*.3,6.)
27. Maka Hatalla djaton Hatallan olo matäi, tapi Hatallan olo belom. Tumon tä paham kasalan adon keton.
IV. — 28. Maka idjä biti olo tamat surat, idjä djari mahining äwen tä batakian augh tä, sambil harati, buah haliai Jesus djari tombah augh olo tä, iä tä manggapi, misek iä: Prentah idjä kwe, idjä mambatang bara sakarä prentah?
29. Maka Jesus tombah aughe: Djetoh prentah, idjä mambatang bara sakarä prentah: „Hining Israel, pangkahai Tuhan, Hatallan ita, tonggal Iä bewäi idjä Tuhan;
30. „Maka ikau akan sinta Tuhan, Hatallam, hapan salepah atäim, hapan salepah kapintarm, hapan salepah kaabasm."

31. Djetä prentah idjä mambatang. Maka prentah duä tä sama kilau djetä kea: „Ikau akan sinta olo, kilau arepm kabuatm." Djaton prentah beken hindai, idjä hai bara djetä.
32. Maka koan olo tamat surat tä dengae: Djetä toto, Guru, toto haliai aughm, puna tikas Idjä, tuntang sala bara iä djaton Tuhan beken.
33. Tinai sinta iä hapan salepah atäi, hapan salepah kapintar, hapan salepah hambaruan, hapan salepah kaabas, tuntang sinta olo kilau arep kabuat: djetä toto hai bara karä parapah idjä ingähu, tuntang bara karä parapah idjä injambalih.
34. Maka amon Jesus mitä, iä tombah tuntang harati, koae dengae: Ikau djaton kedjau bara karadjaan Hatalla. Maka dialo idjä biti bahanji misek iä tinai.
V. — 35. Maka tombah Jesus, sangkom iä madjar huang human Hatalla, koae: Kilen koan olo tamat surat, Kristus tä anak Dawid? — (*Matt.*22,42.)
36. Krana Dawid kabuat huang Rogh brasih hamauh: „Tuhan djari hamauh dengan Tuhangku: mondok hila gantaungku, sampai jaku mambaring karä musohm indu galang paim." — (*Masm.* 110,1.)
37. Tä Dawid kabuat mangarä iä Tuhan, maka kilen iä anake?
VI. — 38. Maka olo arä handiai radjin mahining adjare. Maka sangkom iä madjar, iä hamauh dengan äwen: Djaga arep keton bara olo tamat surat, idjä radjin manandjong kakendang, haklambi pandjang, idjä manggau tabin olo intu pakan; — (*Matt.* 23,3.)
39. Tuntang karosi idjä mambatang huang sinagoge, tinai kaleka idjä mambatang kahum pesta.
40. Iä mamparohot mampalepah human balo, saketa awie handak mawi sombajang pandjang akae. Iä karäh buah hukum idjä babehat haream.
VII. — 41. Maka Jesus mondok tandipah patin Hatalla, sambil mitä olo arä mingkes rear akan patin Hatalla. Maka arä olo tatau mingkes arä. — (*Luk.*21,1.)
42. Tä aton manalih balo, idjä pähä belom, iä tä mingkes duä sigar hetä, iä tä saduit.
43. Maka Jesus mangahau muride, sambil hamauh dengan äwen: Toto, jaku hamauh dengan keton, balo toh, idjä pähä belom, djari manenga arä bara olo tä samandiai, idjä djari mingkes rear huang patin Hatalla.
44. Krana olo handiai tä djari manenga djakisut bara kutoh ramoe, tapi iä tä djari

manenga lepah talo isut idjä ai, salepah balandjae.

BAGI 13.

I. Jesus masauan katan panumahe. II. Olo akan mendäh iä sining andau.

I. — 1. Maka amon iä blua bara human Hatalla, koan idjä biti muride dengae: O Guru, itäm, kilen batu tä, kilen ampin tampan huma tä! — (*Matt.*24.*Luk.*21,5.)

2. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Gitam karä tampa idjä hai tä? Batu idjä mahin djaton karäh balihi hasuson, idjä djaton ingarak.

3. Maka amon iä mondok hundjun bukit upon undus, tandipah human Hatalla, tä Petrus, Jakobus, Johannes tuntang Andreas misek iä metoh iä ngabuat:

4. Sanan akan ikäi, prea talo tä akan mandjadi? tuntang narai katan katikae talo handiai tä karäh lepah tulus?

5. Maka Jesus tombah angh äwen, sambil hamauh: Ingaingat keton, belä olo mampalajang keton.

6. Krana arä olo karäh lembut hapan arangku, koae: jaku toh iä; — tuntang äwen karäh manipu mamakat arä olo.

7. Tapi amon keton mahining olo haklahi, tuntang britan olo haklahi, tä äla keton tangkedjet; krana djaton tau dia talo tä mandjadi, tapi kalepahe hindai.

8. Krana utus olo idjä karäh mamok mawi utus beken, tuntang karadjaan idjä kalotä kea karäh mawi karadjaan beken; tinai petak karäh hagerek hetähetä, tinai lau tuntang talo kikäh karäh lembut.

9. Djetä uras tamparan kadjakä bewäi. Tapi ingat arep keton kabuat; krana olo karäh mandjuluk keton akan mantir basara, tuntang keton karäh imukul olo huang sinagoge, tinai keton karäh manaharep wakil radja, tuntang bitin radja, sabab aku, indu kasaksian mawi iä.

10. Maka akan sakarä djalahan olo kalunen Ewangelion akan insanan helo.

11. Maka amon olo magah keton, handak manjaragh keton, tä äla keton helo gogop atäi tagal augh, idjä buah ilawo keton, tuntang äla mangarangka augh tä helo; tapi augh, idjä karäh inenga akan keton djam tä kea, augh tä buah injewut keton; krana djaton keton idjä bakotak, tapi Rogh brasih.

12. Maka olo idjä kalambutan mahin karäh manjaragh paharie akan indu impatäi, kalotä kea bapae karäh manjaragh anake, tuntang anake karäh mendeng mawi indu bapae, sambil mampatäi iä.

13. Keton karäh injingi olo handiai tagal arangku; tapi idjä melai tetep sampai kabapus, iä karäh injalamat.
14. Maka amon keton karäh mitä talo idjä insanan nabi Daniel, talo kadjilek, talo pangarak tä mendeng intu kaleka iä djaton patut, (buah olo idjä mambasae mingat tä!) tä buah olo idjä intu Judea hadari akan bukit.
15. Tinai olo idjä hundjun sapau huma, äla iä mohon akan huma, äla kea iä tamä hetä, uka manduan talo bara huma.
16. Tuntang olo idjä huang tana, äla iä buli, tantai manduan pakaiae.
17. Maka pajah olo idjä batihi, tuntang olo idjä manabela katika tä.
18. Maka käläh keton blaku doa, belä darin keton buah musim sadingen.
19. Krana katika tä karäh paham kadjakä, djaton pudji kalotä bara tamparan sakarä talo idjä djari inampa Hatalla, palus toh, djaton kea akan mandjadi tinai kalotä dapit.
20. Djaka Tuhan djaton manapas karä andau tä, dialo idjä biti tau injalamat; tapi sabab olo intih, idjä djari intihe, iä karäh manapas karä andau tä.
21. Maka katika tä, amon olo hamauh dengan keton: itä, hetoh Kristus tä! — atawa: itä, kanih iä! — äla keton pertjajae.
22. Krana arä Kristus panandjaro tuntang arä nabi panandjaro karäh lembut, sambil mawi kata tuntang talo heran, sampai iä, djaka olih, manamput olo intih tä kea.
23. Tapi keton, djaga arep keton; itä, jaku djari masuman akan keton talo handiai, helo bara djetä mandjadi.
24. Maka intu karäh andau tä kea, limbah kadjakä tä, matanandau karäh ingaput, tuntang bulan karäh nihau pandange.
25. Tinai karä bintang hong langit karäh gagar bara hetä, tinai kadähen karä langit karäh honggä kea.
26. Tä olo karäh mitä Anakolon dumah hundjun baunandau hong langit, hapan paham kwasae tuntang paham kahaie.
27. Tä iä karäh manjoho malaikat ajue, mamumpong karä olo intihe bara äpat matan riwut, bara saran petak hakaliling, hapus penda langit.
II. — 28. Maka bara upon sikon kadji keton paribasa toh: amon edae djari bahidjau, amon iä manjalundik mandawen, tä maka keton katawan, musim pandang djari tokep.
29. Kalotä kea, amon keton

karäh mitä talo tä mandjadi, buah keton katawan, talo tä djari tokep, aton intu bauntonggang.

30. Toto, aku hamauh dengan keton, pangereng olo toh djaton akan nihau, sampai talo handiai tä mandjadi.

31. Langit tuntang petak akan nihau, tapi aughku djaton haliai akan nihau.

32. Tapi andaue tä atawa djam tä dialo idjä biti katawan, malaikat hong sorga mahin dia, Anakolon mahin dia, baja Bapa bewäi.

33. Ingaingat keton, djaga tuntang blaku doa, krana keton djaton katawan, prea wajah tä sampai.

34. Kilau olo, idjä handak halisang, malihi humae, mampelai kwasae intu djipäe, tuntang manukas gawie akan genep biti, tinai iä mametäh tonggon huma, uka iä mandjaga.

35. Tumon tä djaga keton, krana keton djaton katawan, prea Tuhan huma tä dumah, mikäh ambo alem, atawa bentok alem, atawa tampalawäi, atawa duruh sawah.

36. Belä iä salenga sampai, tuntang sondau keton batiroh.

37. Maka augh sohongku dengan keton, djetä kea akan olo handiai: djaga keton!

BAGI 14.

I. Jesus inata dengan minjak; Judas mandjual iä. II. Jesus kuman panginan paska. III. Panginan hamalem ain Tuhan Jesus. IV. Jesus masanan, pampatäie djari tokep. V. Getsemane. VI. Jesus inawan olo. VII. Jesus irikas Kaiapas. VIII. Petrus milim arepe murid Jesus.

I. — 1. Maka kaduä helo bara pesta paska, andau olo kuman tepong idjä djaton iragi, kapala imam tuntang olo tamat surat manggau akal, kilen iä tau manawan iä hapan tipu, palus mampatäi iä. — (*Matt.*26.*Luk.*22.)

2. Tapi koae: Æla katika pesta, belä olo arä ridu.

3. Maka amon iä intu Betania, huang human Simon, idjä basamagh bihin, mondok kuman hetä, tä aton dumah olo bawi mimbit kasa babalap, basuang minjak nardu toto, idjä barega haliai; maka iä mamusit kasa, palus manusuh minjak tä hundjun takoloke. — (*Joh.*12,3.)

4. Maka isut muride parsengen atäie, sambil hamauh: Kanduä manganan minjak tä kalotä.

5. Krana minjak tä tau indjual labih telo ratus kiping, hapa manenga olo pähä belom. Maka olo tä malait iä.

6. Tapi koan Jesus: Naughe iä, kanduän keton mangapähä atäie? Gawi bahalap djari iawie dengangku.

7. Krana olo pähä belom
haradjur marak keton katatahi, amon keton nahuang, tau keton badjoha dengan olo tä; tapi aku djaton magon melai hindjä keton katatahi.
8. Talo idjä sampet iawie,
djetä djari iawie; iä djari mananselo olo mohos minjak, manatap berengku akan indu ingubur.
9. Toto, aku hamauh deng-
an keton, intu karä kaleka salepah kalunen Ewangelion toh insanan, hetä karäh insanan kea talo idjä djari iawie, mangat olo mingat iä.
10. Maka Judas, olo Iska-
riot, idjä biti äwen duäwalas tä, hagoet, manalih kapala imam, handak mandjual iä akae.
11. Amon äwen mahining
tä, iä handjak atäie, tuntang mandjandji handak manenga rear akae. Tä iä manggau hila, uka manjaragh iä.
II. — 12. Maka andau so-
lake, tamparan karä andau tä olo pudji kuman tepong idjä djaton iragi, amon olo pudji manjambalih anak tabiri paska, koan muride dengae: Akan kwe ikau manjoho ikäi lius, manjimpan talo, mangat ikau kuman paska tä?
13. Maka iä manjoho duä
biti muride, sambil hamauh dengae: Lius, talih lewu; maka keton karäh hasupa dengan olo, idjä mäton blanai danum; tuntut iä.
14. Maka intu kaleka idjä
inamäe, sanan akan tempon huma tä: koan guru, karong kwe äkaku dengan muridku akan kuman paska?
15. Iä tä karäh masanan
akan keton karong loteng idjä hai, idjä djari tatap simpan; hetä awi keton manguan tä akan ita.
16. Maka muride duä tä
hagoet, palus tamä lewu; tä iä sondau talo handiai kilau augh pasanan Jesus akae, palus äwen manguan paska tä.
17. Maka tokep kaput iä
dumah tuntang muride.
18. Amon äwen tä mondok,
handak kuman, koan Jesus: Toto, aku hamauh dengan keton, idjä biti keton, idjä kuman dengangku, karäh mandjual aku.
19. Tä äwen kapähä atäie,
sambil hamauh dengae, hatalindjam: Mikäh aku iä? Koan idjä tinai: Mikäh aku iä?
20. Maka tombah iä, sam-
bil hamauh dengan äwen: Idjä biti bara keton duäwalas toh, idjä haiak aku kuman bara pinggan lombah toh.
21. Maka toto, Anakolon
lius, kilau djari injurat tahiu iä, tapi pajah olo tä, idjä mandjual Anakolon! bahalap iä, djaka indue djaton manak iä.
III. — 22. Maka sangkom
äwen kuman, Jesus mandu-

an tepong, mamberkat tä, mandaraie, tuntang manengae akan äwen, sambil hamauh: Duan, kuman, djetoh berengku. — (1.*Kor*.11,23.)
23. Tinai iä manduan sangkir, mamberkate, manenga tä kea; tuntang äwen handiai mihop tä.
24. Koae dengan äwen: Djetoh dahangku, daha djandji taheta, idjä inusuh indu gantin olo arä.
25. Toto, aku hamauh dengan keton, djaton aku karäh mihop djohon buah anggor hindai, sampai andau tä, amon aku karäh mihop djetä taheta huang karadjaan Hatalla.
IV. — 26. Maka limbah äwen djari manjanji manara Hatalla, iä hagoet akan bukit upon undus. — (*Joh*.18,1.)
27. Koan Jesus dengan äwen tä: Alem toh atäi keton handiai karäh tantarang angate tagal aku; krana aton augh surat: „Jaku handak mamukul sakatik, tä sakarä tabirie karäh bilangbalangan."
28. Maka limbah aku djari misik bara olo matäi, aku handak hagoet helo baun keton akan Galilea.
29. Tapi koan Petrus dengae: Alo olo handiai tantarang angat atäie tagal ikau, tapi aku dia.
30. Maka koan Jesus dengae: Toto, aku hamauh dengam, andau toh, alem toh kea, helo bara djagau manando handuä, hantelo ikau karäh milim arepm muridku. — (*Joh*.13,38.)
31. Maka Petrus paham hindai mandähen aughe, koae: Alo aku indu matäi haiak ikau, aku djaton kea handak milim ikau. Kalotä kea augh äwen beken samandiai.
V. — 32. Maka äwen tä sampai kabon, Getsemanearae; palus iä hamauh dengan muride: Mondok hetoh, katahingku blaku doa.
33. Maka iä mimbit dengae Petrus, Jakobus äwen telo Johannes, tuntang iä paham kasekä angat atäie, paham kapähän huange.
34. Iä hamauh dengan äwen: Hambaruangku paham kapähä, sampai matäi; melai hetoh, ita hinih.
35. Balalu iä miar isut, mahingkep intu petak, haiak blaku, djaka olih, uka djam tä mahalau iä.
36. Koae: Abba, o Apang! talo handiai tau indjadiam; indah sangkir toh bara aku. Tapi äla tumon kahandakku, malainkan tumon kahandak ajum.
37. Maka iä buli, tuntang sondau äwen tä batiroh; tä iä hamauh dengan Petrus: Kilen Simon, ikau batiroh babewäi? Djaton ikau tau minih idjä djam?
38. Djaga keton tuntang blaku doa, uka äla keton buah tingkes; toto, rogh pa-

hias, tapi isi puna balemo.
39. Maka iä hagoet sindä
tinai, blaku doa, tumon aughe
helo kea.
40. Limbah tä iä buli, tuntang
sondau äwen tä batiroh
tinai, krana matae babehat
awi tirohe, sampai äwen
djaton katawan, kilen iä indu
tombah aughe.
41. Maka tingkat idjä telo
tinai iä buli, sambil hamauh
dengan äwen tä: Kilen keton
magon batiroh tuntang
laja! Toh djari ombet! djam
djari sampai; itä, Anakolon
injaragh akan lengän olo badosa.
42. Mendeng! has ita hagoet.
Itä, olo idjä mandjual aku
djari tokep.
VI. — 43. Maka palus, kahum
iä magon kotakotak, Judas,
idjä biti bara äwen duäwalas
tä, aton dumah, tuntang
olo arä, idjä mimbit padang,
däräh, idjä injoho kapala
imam, olo tamat surat,
tuntang olo bakas.
44. Maka idjä mandjual iä
djari manenga kata akan olo
tä, koae: Idjä injiumku, djetä
iä; singkap iä, tuntang agah
iä buabuah.
45. Djadi sana sampai, iä
balalu manggapi iä, koae:
Guru, Guru! — tuntang iä
manjium iä.
46. Tä olo manjingkap, manawan
iä.
47. Maka idjä biti äwen
idjä dengae manjilak padang,
mamangkih djipen imam hai,
basampal pindinge.
48. Maka tombah Jesus,
sambil hamauh dengan olo
arä tä: Kilau ampin handak
mantakan bigal keton djari hagoet,
hapan padang, hapan
däräh, handak manawan aku.
49. Nongkang andau aku
djari melai marak keton, madjar
olo huang human Hatalla,
tuntang keton djaton djari
manawan aku; tapi djetoh,
uka karä augh surat mandjadi
tulus.
50. Tä murid samandiai malihi
iä, palus hadari.
51. Maka aton mangalulut
iä olo tabela idjä biti, iä tä
halulus, baja kahowute bewäi
hapae, maka olo tä manawan
iä.
52. Tä iä malihi kahowute,
palus hadari halowai, mahakan
olo tä.
VII. — 53. Maka olo mimbit
Jesus akan imam hai;
hetä aton hapumpong karä
kapala imam tuntang olo bakas,
tinai olo tamat surat.
54. Maka Petrus djari mangalulut
iä kedjakedjau, manuntut
likute, sampai pasehan
imam hai; hetä iä mondok
hindjä karä kapiri, omba
mandang intu apui.
55. Maka imam hai tuntang
karä mantir basara manggau
saksi, mawi Jesus, uka tau
mampatäi iä; tapi iä djaton
sondau.
56. Krana alo arä olo mang-

arana iä, tapi aughe djaton sama.

57. Tepa isut biti mendeng, mangarana iä, koae:

58. Ikäi djari mahining iä hamauh: aku hakon mangarak human Hatalla toh, idjä tampan lengän olon, tuntang huang katelo aku handak manampa beken, idjä djaton tampan lengän olon. — (*Joh.* 2,19.)

59. Tapi djaton kea aughe toto sama.

60. Tä imam hai mendeng bentok, misek Jesus, koae: Djaton ikau tombah? narai dawan olo tä mawi ikau?

61. Tapi iä suni, djaton tombah eneu. Tä imam hai misek iä sindä tinai, sambil hamauh dengae: Toto, ikau Kristus, Anak Hatalla, idjä patut inara? — (*Jes.*53,7.)

62. Maka koan Jesus: Jaku iä; maka keton karäh mitä Anakolon mondok hila gantaun kwasa, tuntang dumah hundjun baunandau intu langit.

63. Tä maka imam hai marabit klambie, koae: Akan en ita manggau saksi hindai?

64. Bitin keton djari mahining, iä manawah Hatalla. Kilen angat huang keton? Maka olo handiai mamatut hukume, buah iä impatäi.

65. Palus belahe olo tä manampara maludja iä, tuntang äwen manutup baue, mamendong iä, sambil hamauh dengae: Tudjum, äwe mawi ikau. Maka kapiri manekap baue.

VIII. — 66. Maka kabum Petrus aton liwa intu paseban, tä idjä biti djipen bawi ain imam hai aton dumah.

67. Amon iä mitä Petrus mandang betä, maka iä manantuneng iä, koae: Ikau kea djari hindjä dengan Jesus, olo Nasaret tä.

68. Tapi iä milim, koae: Jaku dia kasene iä, djaton kea aku tawan talo koam. Palus iä blua akan tambiran; tä djagau manando.

69. Maka amon djipen bawi tä mitä iä tinai, iä hamauh dengan olo awang mendeng betä: Iä tä kea baris olo tä.

70. Maka iä milim tinai. Djadi harian isut, olo idjä mendeng betä hamauh tinai dengan Petrus: Toto kea, ikau baris olo tä, krana ikau kea olo Galilea, lagon kotakm sama kea.

71. Tä iä manampara bamiat, tuntang manjapa arepe, koae: Aku djaton kasene olo tä, idjä koan keton.

72. Palus tä kea djagau manando tingkat idjä handuä. Tä Petrus taraingat augh Jesus dengae: Helo bara djagau manando handuä, hantelo ikau karäh milim arepm muridku. Balalu Petrus hadari blua, sambil manangis.

BAGI 15.

I. Jesus iriksa Pilatus, tuntang ihalalea sardadu. II. Jesus matäi hong kaju sampalaki. III. Talo heran sana iä matäi. IV. Jesus ingubur Josep.

I. — 1. Maka duruh sawah balalu kapala imam hatirok dengan olo bakas, olo tamat surat, tuntang karä mantir basara, palus äwen mamasong Jesus, mimbit iä, manjaragh iä akan Pilatus. — (*Matt.* 27,1.*Luk.*22,66.*Joh.*18,28.)

2. Tä Pilatus misek iä: Toto, ikau radjan olo Jehudi? Tombah iä, sambil hamauh dengae: Tumon koam.

3. Maka kapala imam paham mandawa iä, arä bukue awie.

4. Tä Pilatus misek iä tinai, koae: Djaton ikau tombah enen? Itäm, äwen mandawa ikau arä bukue awie.

5. Maka Jesus djaton haliai tombah, sampai Pilatus sangang.

6. Maka andau pesta iä pudji malapas akan olo idjä biti bara sipir, brangai idjä kwekwe ilaku olo.

7. Maka metoh tä aton idjä biti, Barabas arae, idjä inawan haiak olo mamok, idjä huang amok tä kea djari mampatäi olo.

8. Maka olo arä maugkariak, sambil blaku, uka iä mawie akae tumon hadate.

9. Tombah Pilatus augh olo tä, koae: Nahuang keton, aku malapas akan keton radjan olo Jehudi?

10. Krana iä katawan, kapala imam djari manjaragh iä awi kahirie.

11. Tapi kapala imam madjik olo arä, käläh iä malapas Barabas akae.

12. Maka tombah Pilatus tinai, sambil hamauh dengan olo tä: Maka narai kahandak keton gawingku dengae toh, idjä koan keton radjan olo Jehudi?

13. Tä olo tä mangkariak tinai: Lantak iä hong kaju sampalaki!

14. Tapi koan Pilatus dengan olo tä: Narai kea kapapan gawie? Maka paham haream olo tä mangkariak: Lantak iä hong kaju sampalaki!

15. Maka Pilatus handak mahapus huang olo tä, djadi iä malapas Barabas akae, tapi Jesus injohoe imukul sapu, palus manjaragh iä, uka ilantak hong kaju sampalaki.

16. Tä sardadu mimbit iä blua akan paseban huma basara, palus mamumpong sakarä djalabae.

17. Tuntang äwen makaian iä hapan klambi baludu, tinai limbah äwen djari mandarä duhi kilau angkol radja, äwen mangkepan tä hong takoloke. — (*Joh.*19,2.)

18. Limbah tä olo tä ma-

nampara manabi iä: Tabi, radjan olo Jehudi!
19. Tinai olo tä mamukul takoloke, hapan tetek humbang, tuntang maludja iä, haiak mandeko utute, manjembah iä.
· II. — 20. Maka limbah olo tä hababaka iä, olo tä mengkak klambi baludu, makaian iä hapan puna pakaiae. Limbah tä olo tä magah iä blua, uka malantak iä hong kaju sampalaki.
21. Maka olo tä mamaksa idjä biti, Simon, olo Kirene, idjä buli bara tana mahalau hetä, (iä tä bapa Aleksander äwen duä Rupus,) uka iä mäton kaju sampalakie.
22. Palus olo magah iä sampai kaleka tä, idjä Golgota arae, djetä rimae: äka bangun takolok.
23. Maka olo manenga akae anggor, häwoi talo bapait, akan ihope. — (*Masm.*69,22.)
24. Tä olo malantak iä hong kaju sampalaki; limbah tä äwen mambagi pakaiae, sambil batenong, hapae mamutus, idjä kwe indu bagin genep biti. — (*Masm.*22,19.)
25. Andau djari djam telo, metoh olo manjampalaki iä.
26. Maka bukue iä indawa aton tarasnrat tambuan takoloke kalotoh: „Radjan olo Jehudi."
27. Tinai olo manjampalaki haiak dengae bigal duä biti, idjä hila gantaue, idjä hila sambile.
28. Tä surat mandjadi tulus, idjä kakai aughe: „Iä djari imbaris hindjä olo darhaka." — (*Jes*53,12)
29. Maka olo idjä mahalau hetä paham manjapa iä, manggiling takoloke, sambil hamauh: Tjäh! ikau idjä hakon mangarak human Hatalla, palus mamangun tä tinai huang katelo.
30. Dohop arepm, mohon bara kaju sampalaki.
31. Kalotä kea kapala imam tuntang olo tamat surat huräh sama arepe, hababaka iä, koae: Olo beken djari indohope, arepe djaton iä tau mandohope!
32. O Kristus, radjan olo Israel! mohon toh bara kaju sampalaki, mangat ikäi mitäe palus pertjaja.
33. Maka amon andau djari djam djahawen, talo mandjadi kapnt hapns petak, sampai djam djalatien.
34. Maka djam djalatien Jesus mangkariak hai aughe, koae: Eloi! Eloi! lamma sabaghtani? Djetä, amon injalinan: O Hatallangku! Hatallangku! buhen ikau djari malihi aku? — (*Masm.*22,2.)
35. Maka belahe olo idjä mendeng hetä, haiak mahining tä, hamauh: Itä, iä mambawa Elias.
36. Tapi idjä biti hadari, manjuang kambang karang

dengan tjuka, manantahan tä hapan humbang, palus mampihop iä, koae: Karäh, ita mitä, djaka Elias dumah manipas iä.
37. Maka Jesus mantehau, hai aughe, palus malian tahasenge, mahotus.
III. — 38. Tä maka dinding benang huang human Hatalla barabit pontong haruä, bara ngambo palus sampai ngiwa.
39. Maka amon kamandan sardadu, idjä mendeng tandipah iä, mitä, iä mahotus haiak mantehau kalotä, koae: Olo toh toto Anak Hatalla.
40. Maka aton kea isut biti olo bawi, idjä manampajah bara kedjau; iä tä: Maria Magdalena, tinai Maria, indu Jakobus idjä korik äwen duä Joses, tinai Salome;
41. Æwen tä kea djari ombaiä, sambil manjang manonggo iä, pesae hong Galilea; tinai arä olo beken, idjä djari hagoet akan Jerusalem haiak dengae.
IV. — 42. Maka halemälemäi, (basa andau tä andan manjimpan talo, iä tä andau idjä helo bara andau sabat,)
43. Aton dumah Josep, olo Arimatia, mantir basara idjä basewut, iä tä kea mentai karadjaan Hatalla. Maka iä mampahanji arepe, tamä huma manaharep Pilatus, sambil blaku hantun Jesus.
44. Maka Pilatus sangang, amon kea iä djari matäi; djadi iä manjoho olo mangahau kamandan, tuntang misek iä, djaka iä djari tahi matäi.
45. Tä, limbah iä djari mahining augh kamandan, maka iä manenga hantu tä akan Josep.
46. Iä tä mamili benang lamos, tuntang manipas hantu, mamungkuse hapan benang lamos tä, palus mingkese huang kubur, idjä djari inampae huang bukit batu; tinai iä manggaling batu akan atep tumbang kubur.
47. Maka Maria Magdalena tuntang Maria indu Joses manjengok, kilen olo mina iä.

BAGI 16.

I. Malaikat masanan Jesus djari belom haluli. II. Jesus masanan arepe akan muride, tuntang manjoho äwen tä masanan Ewangelion. III. Jesus mandai akan sorga.

I. — 1. Amon andau sabat djari halau, maka Maria Magdalena, tuntang Maria indu Jakobus, tinai Salome mamili talo mangat ewaue, handak hagoet mohos iä. — (*Matt.*28. *Luk.*24.*Joh.*20.)
2. Maka andau minggo, haiak djadjewu haliai, äwen manalih kubur, amon matanandau haru lembut.
3. Maka koae sama arepe: Æwe karäh mambaring akan ita batu bara tumbang kubur?

4. Djadi, amon äwen manampajah, iä mitä batu tä djari babaring; krana djetä paham hai.

5. Maka amon äwen djari tamä kubur, iä mitä olo tabela mondok hila gantau; iä tä haklambi pandjang baputi; maka äwen tä taräwen.

6. Maka koae tä dengan äwen: Æla keton taräwen; keton manggau Jesus, olo Nasaret tä, idjä djari injampalaki; iä djari misik, iä djaton hetoh; itä keton kaleka olo djari mingkes iä.

7. Maka lius, sanan akan muride tuntang akan Petrus, iä karäh hagoet helo bara baun keton akan Galilea; hetä keton karäh mitä iä, kilau aughe dengan keton bihin.

8. Maka olo bawi blua palus hadari bara kubur, krana äwen tä hagendjä tuntang paham sangang; maka äwen djaton masanan talo enen akan olo, awi kikähe.

II. — 9. Maka limbah iä belom, andau minggoh haiak djadjewu, panjolak Jesus masanan arepe akan Maria Magdalena, idjä bara iä udju dewa djari inganae. — (*Joh.* 20,11.)

10. Iä tä hagoet, masanan tä akan äwen, idjä djari hindjä dengae, idjä pähä atäie tuntang manangis.

11. Amon olo tä mahining iä belom, tuntang djari mamprahan arepe akan olo bawi tä, maka äwen djaton pertjajae.

12. Limbah tä iä masanan arepe beken ampie, akan duä biti ungkup olo tä, kahnm äwen manandjong, manalih tana. — (*Luk.*24,13.)

13. Maka äwen duä tä kea hagoet, masanan tä akan äwen beken; tapi augh äwen duä tä kea djaton äwen pertjajae.

14. Limbah tä iä masanan arepe akan äwen sawalas tä, amon äwen mondok kuman; maka iä mampudji äwen, basa äwen dia pertjaja tuntang batekang atäie, basa äwen djaton djari pertjaja augh olo, idjä djari mitä iä belom haluli. — (*Joh.* 20,19.)

15. Limbah tä iä hamauh dengan äwen: Lius keton, kumbang salepah kalunen, sanan Ewangelion akan sakarä olo kalunen. — (*Matt.* 28,18.)

16. Olo idjä djari pertjaja tuntang djari impandoi, iä karäh injalamat; tapi olo idjä dia pertjaja, karäh buah hukum. — (*Joh.*3,18.

17. Maka djetoh kata idjä karäh iawi olo idjä pertjaja: huang arangku olo tä karäh manganan dewa, iä karäh hakotak hapan basa taheta;

18. Handipä karäh injingkape, tuntang amon iä mihop talo, idjä baka matäi,

djaton iä pähä awi tä. Hundjun olo haban iä karäh mandanan lengäe, palus olo tä karäh käläh.

III. — 19. Maka limbah Tuhan djari hakotak dengan äwen, iä hagatang akan sorga, tuntang mondok hila gantaun Hatalla. — (*Luk.*24,51. *Pang.Ras.*1,9.)

20. Maka olo tä hagoet, masanan augh Hatalla hetähetä; tuntang Tuhan mandohop iä, sambil mandähen aughe awi kata heran, idjä mampahaiak aughe tä. — Amen.

EWANGELION, INJURAT LUKAS.

BAGI 1.

I. Lukas manabi Teopilus. II. Iä manjarita, Johannes pampandoi insuman karäh inakan indue. III. Jesus, Anak Hatalla, insuman karäh inakan indue. IV. Maria madja Elisabet. V. Njanjin Maria, manara Hatalla. VI. Johannes inakan indue tuntang injunat. VII. Njanjin Sakarias manara Hatalla.

I. — 1. Basa arä olo djari mangkemä marinting saritan karä perkara, idjä batantu haliai intu ikäi,

2. Tumon djari pasuman äwen akan ikäi, idjä bitie bara solake djari mitä perkara tä, idjä puna inukas, mangat mahaga masanan augh tä:

3. Djadi aku kea, limbah aku mariksa buabuah karä perkara tä bara tamparae, kamäangku bahalap manjurat tä akam, o Teopilus, idjä basewut; — (*Pang.Ras.*1,1.)

4. Mangat ikau tawan katoton perkara tä, idjä djari iadjar olo ikau.

II. — 5. Maka djaman Herodes, radjan tanah Judea, aton imam, Sakarias arae, baris Abia, tuntang sawae bara djalahan Aaron, arae Elisabet. — (1.*Kron.*25,10.)

6. Æwen duä tä bahalap intu baun Hatalla, manumon karä prentah dengan hadat pangkahai Tuhan budjubujur.

7. Tapi iä djaton manak, basa Elisabet tamanang, tuntang äwen duä djari bakas.

8. Djadi, amon iä malalus gawin imam hong baun Hatalla intu padjun ajue,

9. Tumon hadat gawin i-
mam, metoh girir ai indu
manotong garo, maka iä ta-
mä human pangkahai Tuhan.
— (2.*Mos*.30,7.)
10. Tuntang olo arä blaku
doa hila ruar katahin gawin
hagaro. — (3.*Mos*.16,17.)
11. Tä, iä aton mitä malaikat
pangkahai Tuhan mendeng
hila gantaun kaleka hagaro.
12. Amon Sakarias mitä iä,
maka iä tangkedjet, balalu
mikäh.
13. Tapi malaikat hamauh
dengae: Æla mikäh, Sakari-
as! krana lakudoam djari ta-
rima, sawam Elisabet karäh
manak akam hatuä, sewut
arae Johannes.
14. Maka iä karäh indu ka-
handjakm tuntang karan-
tangm, tinai arä olo ka-
räh handjak awie inakan
indue.
15. Krana iä karäh hai intu
baun pangkahai Tuhan; anggor
tuntang karä talo ihop bahari
iä djaton akan mihope, tinai
iä basuang Rogh brasih bara
knain indue.
16. Iä karäh mobah arä olo
Israel akan pangkahai Tuhan,
Hatallae.
17. Tinai iä karäh hagoet
helo bara Kristus tä, huang
rogh tuntang kwasan Elias,
mobah manjama atäi bapa
dengan anake, tuntang olo
idjä dia pertjaja akan kaha-
ratin olo tetek, mangat ma-
njimpan akan pangkahai Tu-
han baris olo idjä tatap. —
(*Mal*.3,1.)
18. Koan Sakarias dengan
malaikat: Awi en aku akan
kasene tä? Krana aku bakas,
tuntang sawangku djari tahi
umure.
19. Tä malaikat tombah
aughe, koae: Jaku toh Gabriel,
idjä mendeng naharep Ha-
talla, tuntang aku injohoe
hakotak dengam, masanan
akam talo toh. — (*Dan*.8,
16; 9,21.)
20. Toh itäm, ikau karäh
bisu, djaton tau hakotak sam-
pai andau talo tä djari, dje-
tä basa ikau djaton djari per-
tjaja aughku, idjä karäh tulus
intu katikae.
21. Maka olo arä mentai
Sakarias tuntang sangang, basa
iä tahi huang human Hatalla.
22. Tapi amon iä blua, iä
djaton tau hakotak dengan
olo, tä olo tä katawan, iä
djari aton talo gitae huang
human Hatalla. Maka iä ma-
ngipai olo arä, tuntang magon
bisu.
23. Djadi, amon karä andau
gawin ai djari hapus, iä buli
humae.
24. Limbah tä sawae Elisabet
batihi, balalu iä manjuni arepe
limä bulan katahie, koae:
25. Tumon toh gawin pang-
kahai Tuhan dengangku kati-
ka iä manangkilik aku, uka
manganan kahawängku deng-
an olo.
III. — 26. Maka djahawen

bulan tinai malaikat Gabriel
injobo Hatalla akan lewu
hong Galilea, idjä Nasaret
arae,
27. Manalih budjang bawi,
idjä djari imopoh olo, Josep
arae, idjä bara utus Dawid;
aran budjang bawi tä Maria.
— (*Matt.*1,18.)
28. Maka malaikat tamä
manggapi iä, koae: Salamat
ikau idjä iasi! Pangkahai Tu-
han mangilak ikau, ikau idjä
imberkat bara karä olo bawi.
29. Sana iä mitä malaikat,
maka iä tangkedjet awi aughe,
koan huange: Kilen augh tabi
kalotä?
30. Koan malaikat dengae:
Æla mikäh, Maria; krana
ikau djari supa asi intu Ha-
talla.
31. Itäm, ikau karäh ba-
tihi, manak hatuä, sewut
arae Jesus. — (*Jes.*7,14.)
32. Iä karäh hai, tuntang
bagarä Anak pangkahai Tu-
han. Maka Hatalla, pangka-
hai Tuhan, karäh manenga
akae padadusan tatoe Dawid.
— (*Jes.*9,6.)
33. Iä akan mandjadi Ra-
djan ungkup Jakob palus
katatahi, tuntang karadjaan
ajue djaton tawan kalepahe.
34. Tä Maria hamauh deng-
an malaikat: Kilen talo tä
akan mandjadi, basa aku dja-
ton katawan olo hatuä?
35. Tombah malaikat, sam-
bil hamauh dengae: Rogh
brasih karäh manjandurong
ikau, tuntang kwasan pang-
kahai Tuhan karäh mangan-
djungen ikau; tagal tä kea
Idjä brasih tä, idjä karäh
inakam, akan bagarä Anak
Hatalla.
36. Maka itäm, kolam Eli-
sabet batihi kea, metoh ka-
bakase, anake hatuä; toh iä,
idjä injewut olo tamanang,
djari tokep djahawen bulae.
37. Krana dialo idjä talo,
idjä dia tau iawi Hatalla.
38. Koan Maria: Itäm, aku
toh djipen pangkahai Tuhan;
djadi bewäi tumon aughm
dengangku. Tä malaikat ma-
lihi iä.
IV. — 39. Maka katika tä
Maria badjeleng hagoet akan
bukit, manalih lewu anu intu
tanah Juda.
40. Tuntang iä tamä human
Sakarias, manabi Elisabet.
41. Djadi, amon Elisabet
mahining augh tabin Maria,
anake kilau manangkadjok
huang knaie, balalu Elisabet
basuang Rogh brasih,
42. Haiak mantehau hai
aughe, koae: Imberkat ikau
bara karä olo bawi, imberkat
bua knaim.
43. Awi en aku kalotä, sam-
pai indu Tuhangku manang-
goh aku?
44. Krana itäm, sana augh
tabim hiningku, palus anakku
manangkadjok huang knaing-
ku awi kahandjake.
45. Salamat ikau idjä djari
pertjaja; krana talo idjä djari

insanan pangkahai Tuhan akam, toto akan mandjadi.
V. — 46. Maka koan Maria: Hambaruangku mampahai pangkahai Tuhan;
47. Tuntang atäiku handjak huang Hatalla, Djuru-salamatku.
48. Krana iä djari manangkilik karandah djipäe; itä! bara katontoh aku injewut salamat awi karä utus olo.
49. Krana talo hai djari iawie dengangku, iä idjä kwasa tuntang brasih arae.
50. Asie haradjur palus akan anak äson olo idjä mikäh iä.
51. Iä mawi talo hai hapan lengäe, iä manjanjau olo badjoho awi karä pikir atäi ai.
52. Olo kwasa inipase, olo korik inggatange.
53. Olo blau injuange dengan talo bahalap, olo tatau injohoe buli boang.
54. Iä mingat asie, manduan Israel olo ai;
55. Tumon aughe dengan tato ita, dengan Abraham tuntang karä anak äsoe sampai katatahi.
56. Maka Maria madja Elisabet telo bulan hirab, limbah tä iä buli humae.
VI. — 57. Maka bulae djari sampai, Elisabet akan luas, tä iä manak hatuä.
58. Maka olo idjä hindjä lewu tuntang olo idjä hakola dengae mahining, pangkahai Tuhan djari masi iä paham, tuntang äwen tä handjak pahaiak iä.
59. Djadi, intu andau hanja olo mananggoh, handak manjunat anake tä, tä äwen manggarä iä Sakarias tumon aran bapae. — (1.*Mos*.17,12.)
60. Tapi koan indue: *Æla*, tapi Johannes patut arae.
61. Koan äwen tä dengae: Djaton idjä biti karä kolam, idjä kalotä arae.
62. Maka olo tä mangipai bapae, manjoho iä masanan arae.
63. Tä iä blaku batu äka manjurat, palus iä manjurat haiak hamauh: Johannes arae. Maka olo handiai tä hengan.
64. Maka hemben tä njamae tuntang djelae budjur tinai, palus iä hakotak haiak manara Hatalla:
65. Maka olo handiai, idjä melai hakaliling hetä, mikäh angate, tuntang hapus bukit hatinggang tanah Judea karä sarita tä tajap.
66. Maka karä olo idjä mahining perkara tä, mangumang tä huang atäie, sambil hamauh: Kilen kea ampin anak tä dapit? Maka lengän pangkahai Tuhan nganggulo iä.
VII. — 67. Maka bapae Sakarias basuang Rogh brasih, tuntang manudjum, koae:
68. Horumat akan pangkahai Tuhan, Hatallan olo Israel, krana iä djari manang-

goh haiak maliwus djalahan olo ajue;
69. Tuntang djari mampendeng akan ita tandok salamat huang ungkup reware Dawid.
70. Tumon djari aughe hadjamban karä nabi idjä brasih, bara djaman horan.
71. Mangat maliwus ita bara karä musoh, tuntang bara lengän olo handiai awang basingi ita.
72. Nakara iä masi tato ita, sambil mingat djandjie idjä brasih;
73. Tuntang sumpahe idjä injumpahe akan Abraham, tato ita, handak malalus tä akan ita. — (1.*Mos.*22,16.)
74. Mangat ita, limbah iliwus bara lengän musoh, manempo iä, djaton tawan kikäh,
75. Huang karasih, huang katetek intu baun ajue hapus umur ita.
76. Maka ikau, o anak, karäh bagarä nabin pangkahai Tuhan; krana ikau akan hagoet helo baun pangkahai Tuhan, manatap karä djalae,
77. Haiak manenga akan utus olo ajue kabarati tahiu salamat, idjä awi ampun karä dosa.
78. Awi paham asin Hatallan ita, idjä madja ita hong idjä lembut bara ngambo tä;
79. Uka masanan arepe akan olo idjä mondok huang kakaput tuntang huang kangkalingän pampatäi, mangat manintu pain ita akan djalan salamat.
80. Maka anak tä djadjalan hai, haiak abas huang Rogh; maka iä melai huang padang, sampai ombet katikae akan manaharep olo Israel.

BAGI 2.

I. Jesus inakan intu Betlehem. II. Jesus injunat. III. Jesus imprahan huang human Hatalla; augh tudjum Simeon äwen duä Hanna. IV. Jesus intu Nasaret. V. Jesus mampahaiak indu bapae akan Jerusalem.

I. — 1. Djadi, katika tä kea aton prentah bara kaisar Augustus, mangat manjurat salepah kalunen.
2. Djetä surat tjatja idjä solake, djetä kahum Kirenius tamanggong intu Siria.
3. Maka olo handiai hagoet, genep biti akan puna lewue, uka iä injurat hetä.
4. Tä Josep kea hagoet bara Galilea, bara lewu Nasaret, akan Judea, manalih lewun Dawid, idjä Betlehem arae, basa iä puna bara djalahan utus Dawid: — (*Migha*5,1.)
5. Uka äwen duä hasawä Maria, idjä djari imopohe, tuntang batihi, injurat hetä.
6. Djadi, amon äwen tä hetä, andaue djari sampai, Maria akan luas.
7. Maka iä manak temäi hatuä, mamungkus iä hapan

benang, mampeter iä huang
dulang, basa äwen tä djaton
kalekae intu huma.
8. Maka tokep lewu tä
aton sakatik huang padang,
idjä manjakatik kawan meto
hamalem.
9. Tä itä! malaikat pang-
kahai Tuhan mendeng darahe,
tuntang kahain pangkahai
Tuhan manjakowong hakali-
ling iä, maka olo tä paham
mikäh.
10. Koan malaikat dengae:
Æla mikäh, krana itä! jaku
masanan akan keton kahan-
djak idjä paham, idjä akan
olo handiai.
11. Iä tä, andau toh Djuru-
salamat djari inakan akan
keton, Kristus tä, pangkahai
Tuhan, intu lewun Dawid.
12. Maka djetoh katae akan
keton, keton karäh sondau
anak tä imungkus hapan
benang, menter huang du-
lang.
13. Palus aton hindjä ma-
laikat tä karä tawon talo
belom bara sorga, idjä ma-
nara Hatalla, koae:
14. Horumat akan Hatalla
huang ngambo, kasanai hun-
djun petak, kakilak dengan
olo kalunen!
15. Maka limbah malaikat
malihi iä kangambo akan
langit, sakatik tä hamauh
sama arepe: Has, ita hagoet
akan Betlehem, mitä talo
awang djari hetä, idjä insa-
nan pangkahai Tuhan akan ita.
16. Balalu äwen tä badje-
leng hagoet, tuntang son-
dau Maria äwen duä Josep,
tinai anak awau tä menter
huang dulang.
17. Maka amon äwen tä
djari mitä iä, hapus lewu
äwen masanan augh, idjä
djari inutor akae tahiu anak tä.
18. Maka olo handiai idjä
mahining tä heran awi brita,
idjä insanan sakatik akae.
19. Tapi Maria mangandong
sakarä aughe tä, mangumang
tä huang atäie.
20. Maka sakatik tä buli,
mampahai tuntang manara
Hatalla awi talo handiai idjä
hininge, idjä gitae, tumon
djari inutor akae.
II. — 21. Maka amon djari
sukup kahanja, tuntang anak
tä injunat, tä olo manjewut
arae Jesus, tumon pasanan
malaikat helo bara iä huang
knain indue. — (1,31.)
III. — 22. Maka amon Ma-
ria djari manjukup karä an-
daue mamprasih arepe, tu-
mon prentah Moses, tä äwen
mimbit anak tä akan Jerusa-
lem, uka mamprahan iä akan
pangkahai Tuhan. — (3.*Mos.*
12,4.)
23. Tumon augh Torat
pangkahai Tuhan: „Sakarä
anak hatuä idjä solake ina-
kan indue, akan inggarä bra-
sih akan pangkahai Tuhan."
— (2.*Mos.*13,2.)
24. Tinai uka maluput pa-
rapah tumon augh Torat

pangkahai Tuhan, duä kongan burong kuku, atawa duä kongan anak burong dara.
25. Maka itä! aton olo intu Jerusalem, idjä Simeon arae, iä tä tetek tuntang mikäh Hatalla, haiak mentai pampangat olo Israel, tinai Rogh brasih hindjä dengae.
26. Akae djari insanan Rogh brasih, iä djaton akan tawan pampatäi helo bara iä mitä Kristus tä, idjä bara pangkahai Tuhan.
27. Maka awie injoho Rogh brasih, iä tamä human Hatalla. Tä amon indu bapae mimbit anake Jesus tamä, uka mawi akae tumon hadat Torat:
28. Maka Simeon mangkipit iä, manara Hatalla, haiak hamauh:
29. Toh ikau, o Tuhan, manjoho aku, djipem toh, buli dengan salamat, tumon aughm.
30. Krana matangku djari mitä salamat ajum;
31. Idjä djari injimpam intu baun sakarä utus olo;
32. Talo blawa akan mamplawa olo kapir, tuntang akan kahain utus olo ajum, Israel.
33. Maka indue äwen duä Josep heran awi augh, idjä imutore tahiu iä.
34. Maka Simeon mamberkat äwen tä, sambil hamauh dengan Maria, indue: Itäm, iä toh ingkes akan mampalokang tuntang akan mampendeng arä olo baris Israel, tuntang akan kata, idjä imbantah olo. — (*Jes.*8,14; 28,16.)
35. Tinai atäim kea karäh iadjok padang; uka pikir atäi olo arä mandjadi karinah.
36. Maka aton Hanna, nabi bawi, anak Panuel, baris anak äson Aser; iä djari tahi umure, tuntang djari belom hindjä banae udju njelo, limbah iä budjang.
37. Maka iä balo, umure tokep hanja pulu äpat njelo; iä djaton pudji malihi human Hatalla, tapi tuntang puasa, tuntang blaku doa iä manempo Hatalla handau hamalem.
38. Maka djam tä kea iä manggapi, mangaku pangkahai Tuhan, haiak masanan iä akan olo handiai, idjä mentai kaliwus intu Jerusalem.
IV. — 39. Maka amon äwen tä djari malalus talo handiai tumon Torat pangkahai Tuhan, iä buli Galilea, akan lewue Nasaret.
40. Maka anake tä djadjalan hai, kwasa huang Rogh, tinai paham kapintare, tuntang asin Hatalla hong iä.
V. — 41. Maka indu bapae sining njelo hagoet akan Jerusalem, omba pesta paska. — (2.*Mos.*34,23.)
42. Djadi, metoh iä duäwalas njelo umure, amon äwen

tä akan Jerusalem, tumon
hadat pesta,
43. Amon äwen djari ma-
njukup karä andau, handak
buli, tä maka anake Jesus
melai intu Jerusalem, tapi
indue äwen duä Josep dia
katawan tä.
44. Maka inaha äwen tä
iä ompat karä kolae hong
djalan, balaln äwen hagoet
idjä andau, manggau iä intu
awang kolae, intu awang
kasenae.
45. Tapi amon äwen dja-
ton sondau iä, äwen tä ha-
luli akan Jerusalem, mang-
gau iä.
46. Djadi, limbah katelo äwen
tä sondau iä huang human
Hatalla, mondok bentok ka-
rä guru, mahining haiak
misek äwen.
47. Maka olo handiai, idjä
mahining aughe, sangang awi
kapintare, awi panombahe.
48. Maka haiak äwen duä
mitä iä, äwen taräwen, pa-
lus indue hamauh dengae:
O anak, buhen ikau kalotä
dengan ikäi? Laleban kapä-
hän koä bapam manggau
ikau!
49. Koae dengae: Kasen ke-
ton manggau aku? Djaton
keton katawan, huang talo
ain Apangku aku puna indu
melai?
50. Maka äwen tä djaton ha-
rati aughe, idjä koae dengae.
51. Maka iä omba äwen tä
buli, melai intu Nasaret, sam-
bil mamenda äwen. Tapi in-
due mangandong karä talo
tä huang atäie.
52. Maka Jesus sasar pin-
tar, sasar hai, sasar kakilak
Hatalla, tuntang kakilak olon
dengae.

BAGI 3.

I. Johannes hagoet manjoho olo hobah, haiak masanan Jesus Kristus. II. Jesus impandoi. III. Utus Jesus iriating.

I. — 1. Maka njelo limäwa-
las kahum kaisar Tiberius
marentah, kahum Pontius Pi-
latus tamanggong intu Judea,
kahum Herodes radjan ta-
nah bagi äpat hong Galilea,
tuntang paharie Pilippus ra-
djan tanah bagi äpat hong
Iturea tuntang Trakonitis,
kahum Lisanias radjan tanah
bagi äpat hong Abilene,
2. Kahum Annas äwen duä
Kaiapas tä imam hai, maka
augh Hatalla sampai Johan-
nes, anak Sakarias, huang
padang. — (*Matt.* 3,1.)
3. Tä iä mangumbang ha-
pus tanah hasansila batang-
danum Jordan, mambrita
pampandoi kahobah akan am-
pun dosa.
4. Kilau djari injurat hu-
ang surat karä augh nabi
Jesaia, idjä masuman: „Aton
augh olo mantehau huang
padang: awi manatap djalan
akan pangkabai Tuhan, pa-

rampar kaleka akae! — (*Jes.*
40,3.)
5. „Karä loau akan inju-
ang, karä bukit tuntang lung-
koh akan imparandah, talo
bingkok akan imbudjur, tun-
tang äka lewaklewau akan
inampa mandjadi djalan ram-
par.
6. „Tä sakarä isi akan mi-
tä salamat Hatalla." — (*Jes.*
52,10.)
7. Maka Johannes hamauh
dengan olo arä, idjä hagoet
manalih, blaku pandoi intu
iä: O panakan lalidi, äwe
maujoho keton hadari, ma-
hakan kalait idjä harian?
8. Sabab tä awi keton ma-
mua awang patut akan ka-
hobah; tuntang äla keton
mado, handak hamauh huang
arep keton: Abraham tä pu-
na bapa ita. Krana jaku ha-
mauh dengan keton, Hatalla
tau mandjadian batu toh akan
anak Abraham.
9. Maka kapak djari inda-
nan kea intu ubat batang
kaju; genep batang, idjä dia
mamua bahalap, akan inä-
weng, palus intarik akan apui.
10. Maka olo arä misek iä,
koae: Narai patut iawi ikäi?
11. Tombah iä, sambil ha-
mauh dengan äwen: Æwe
idjä bara klambi duä, bagi
akan idjä djaton, tinai idjä
aton bara talo kinan, awi
tumon tä kea.
12. Maka aton kea dumah
olo pabean, blaku pandoi,
sambil hamauh dengae: Gu-
ru, narai patut iawi ikäi?
13. Koae dengan äwen: Æla
keton blaku labih bara tu-
kas prentah intu keton.
14. Maka aton kea sardadu
misek iä, koae: Narai patut
iawi ikäi? Koae dengan äwen:
Æla keton mahenjek atawa
mamikir olo, tapi ombet hu-
ang keton dengan puna upah
keton.
15. Maka amon olo arä men-
tai, haiak samandiai mado
huang atäie, mikäh Johannes
Kristus tä:
16. Tä tombah Johannes,
koae dengan olo handiai:
Aku toh mampandoi keton
hapan danum; tapi aton du-
mah idjä kwasa bara aku,
djaton aku baguna akae
mengkak talin sarumpahe;
iä karäh mampandoi keton
hapan Rogh tuntang apui.
17. Huang lengäe aton ki-
ap, iä karäh mamprasih ka-
raiae, manampunan paräi akan
huang lepaue, tapi djogo ka-
räh inusule hapan apui idjä
djaton tarabelep.
18. Tumon tä iä manutor
arä augh beken hindai, ma-
sanan Ewangelion akan olo
arä.
19. Tapi Herodes, radja
tä, amon iä impudji Johan-
nes tagal Herodias, sawan
paharie Pilippus, tuntang ta-
gal talo papa handiai, idjä
iawi Herodes; — (*Mark* 6,17.)
20. Maka iä mandahang

karajape hindai, awie manutup Johannes huang sipir.
II. — 21. Djadi, amon olo arä impandoi, tuntang Jesus kea impandoi, haiak blaku doa, tä langit buap,
22. Palus Rogh brasih mohon akae haberengg njarowa burong dara, tinai aton augh bara langit, koae: Ikau toh Anakku, idjä äka huangku, ikau idjä ingilakku. — (*Matt.* 3,16.)
III. — 23. Maka Jesus eteke telo pulu njelo umure amon iä manampara madjar; maka iä, idjä tuinon patongan olo anak Josep, aton äson Eli, — (*Matt.*1.)
24. Eli anak Mattat, Mattat anak Lewi, Lewi anak Melki, Melki anak Janna, Janna anak Josep,
25. Josep anak Mattatias, Mattatias anak Amos, Amos anak Naum, Naum anak Esli, Esli anak Naggai,
26. Naggai anak Maat, Maat anak Mattatias, Mattatias anak Semai, Semai anak Josep, Josep anak Juda,
27. Juda anak Johannes, Johannes anak Resa, Resa anak Serobabel, Serobabel anak Salatiel, Salatiel anak Neri,
28. Neri anak Melki, Melki anak Addi, Addi anak Kosam, Kosam anak Elmodam, Elmodam anak Er,
29. Er anak Joses, Joses anak Elieser, Elieser anak Jorim, Jorim anak Mattat, Mattat anak Lewi,
30. Lewi anak Simeon, Simeon anak Juda, Juda anak Josep, Josep anak Jonan, Jonan anak Eliakim,
31. Eliakim anak Meleas, Meleas anak Mainan, Mainan anak Mattata, Mattata anak Natan, Natan anak Dawid,
32. Dawid anak Jesse, Jesse anak Obed, Obed anak Boos, Boos anak Salmon, Salmon anak Nahason,
33. Nahason anak Aminadab, Aminadab anak Aram, Aram anak Esrom, Esrom anak Pares, Pares anak Juda,
34. Juda anak Jakob, Jakob anak Isaak, Isaak anak Abraham, Abraham anak Tara, Tara anak Nahor,
35. Nahor anak Saruh, Saruh anak Ragau, Ragau anak Palek, Palek anak Heber, Heber anak Sala,
36. Sala anak Kainan, Kainan anak Arpaksad, Arpaksad anak Sem, Sem anak Noah, Noah anak Lamegh,
37. Lamegh anak Metusalagh, Metusalagh anak Enogh, Enogh anak Jared, Jared anak Malaleel, Malaleel anak Kainan.
38. Kainan anak Enos, Enos anak Set, Set anak Adam, Adam anak Hatalla.

BAGI 4.

I. Jesus iningkes setan. II. Jesus madjar intu Nasaret. III. Jesus madjar intu Kapernaum haiak manganan dewa. IV. Jesus mampakäläh empo Simon, tuntang arä olo haban beken.

I. — 1. Maka Jesus, basuang Rogh brasih, buli bara Jordan, palus awi Rogh tä iä iagah akan padang. — (*Matt.*4,1.)

2. Hetä iä iningkes setan käpat pulu andau katahie, djaton iä kuman talo idjä idjä huang karä andau tä; maka amon djetä hapus, iä blau.

3. Koan setan dengae: Djaka ikau Anak Hatalla, awi ikau hamauh dengan batu toh, mangat djetä mandjadi tepong.

4. Tombah Jesus, koae: Aton augh surat: „djaton awi tepong bewäi olo belom, tapi awi genep bawak augh Hatalla."

5. Tä setan magah iä mandai bukit gantong, palus mamprahan akae sakarä karadjaan kalunen huang idjä kapidjep matä katahie.

6. Koan setan dengae: Sakarä kwasa toh tuntang kahalape aku handak manengae akam; krana djetä djari inenga akangku, tinai aku manenga tä akan olo idjä äka kahandakku.

7. Djaka ikau toh handak manjembah aku, maka talo tä akam samandiai.

8. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Indah bara aku, setan; krana aton augh surat: „sembah pangkahai Tuhan, batonggal manempo iä bewäi."

9. Maka setan magah iä akan Jerusalem, mampendeng iä hundjun babungan human Hatalla, sambil hamauh dengae: Djaka ikau toto Anak Hatalla, sewu bara hetoh kangiwa.

10. Krana aton augh surat: „iä karäh manjoho malaikat tagal ikau, uka äwen tä mahaga ikau.

11. „Haiak mandating ikau hong lengäe, uka paim mahin äla tantarang batu."

12. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Tinai aton augh: „äla ikau maningkes pangkahai Tuhan, Hatallam."

13. Amon setan djari mahapus sakarä tingkese tä, maka iä malihi iä pandähan akan dapit.

II. — 14. Maka Jesus huang kwasan Rogh tä buli Galilea tinai; palus britae tajap akan sakarä lewu awang hakaliling.

15. Maka iä madjar olo huang sinagoge, tuntang iä inara olo handiai.

16. Djadi, amon iä sampai Nasaret, äkae olo manabela iä, maka intu andau sabat iä tumon hadate manalih si-

nagoge, balalu mendeng handak mambasa.
17. Tä olo mandjuluk akae surat nabi Jesaia; amon iä djari mukäi surat tä, maka iä supa äka angh djetoh: — *Jes.*61,1.)
18. „Rogh pangkahai Tuhan aton hundjun aku, basa iä djari maminjak haiak mametäh aku, uka masanan brita bahalap akan olo idjä lenjoh atäie;
19. „Tinai uka masanan kaliwus akan olo tawanan, tuntang paitä akàn olo babutä, uka mambebas olo idjä paham kadjakä, haiak mambrita njelon kahandjak bara pangkahai Tuhan."
20. Maka limbah iä malipet surat tä, iä mandjuluk tä akan idjä manonggo, balalu mondok; tä matan olo handiai huang sinagoge manampajah iä.
21. Balalu iä manampara hamauh dengan äwen: Andau toh bawak surat djetoh djari tulus intu pinding keton.
22. Maka olo handiai tä manara iä, sambil hengan angate awi augh asi, idjä blua bara njamae, sambil hamauh: Djaton iä toh anak Josep tä?
23. Koae dengan äwen tä: Mikäh keton handak mawi aku hapan paribasa toh: tabit, dohop arepm; sakarä talo tä, idjä hining ikäi mandjari intu Kapernaum, awi djetä kea intu puna lewum toh.
24. Tapi koae: Toto, aku hamauh dengan keton, nabi djaton pudji ingilak olo intu puna lewue.
25. Tinai dengan katoto aku hamauh dengan keton, arä halo marak olo Israel katika Elias, metoh langit patep telo njelo djahawen bulan, sampai lau paham mananjap tanah tä.
26. Tapi djaton akan idjä biti karä äwen tä Elias injoho, malainkan akan Sarepta Sidonis, tanggoh balo hetä.— (1.*Radja*17,1;18,1.)
27. Tinai arä olo basamagh marak Israel katika nabi Elisa, tapi djaton idjä karä äwen tä impakäläh, malainkan Naeman, olo Siria tä. — (2 *Radja*5,14.)
28. Maka olo handiai huang sinagoge paham kasangite, amon mahining aughe tä,
29. Balalu mendeng, manggian iä akan ruar lewu, magah iä akan tantan bukit, äka lewun olo tä imangun, handak mambaring iä kangiwa.
30. Tapi iä harikas mahoroe bentok olo tä, balalu hagoet.
III. — 31. Maka iä hagoet akan Kapernaum, lewu intu Galilea, tuntang madjar olo huang sinagoge.
32. Olo tä sangang awi adjare, krana aughe bara kwasa.

33. Maka huang sinagoge aton olo idjä ingumpang dewa papa, iä tä mangkariak hai aughe,
34. Koae: Terai, narai gawin ikäi dengam, Jesus bara Nasaret? Ikau djari dumah handak marusak ikäi. Tawangku ikau, ikau idjä brasih intu Hatalla.
35. Tä Jesus mampudji iä, koae: Suni, blua bara iä! Palus dewa tä mambaring olo tä akan bentok, balalu blua bara iä, djaton mamapa iä.
36. Maka olo handiai sangang, sambil hakotak sama arepe, koae: Kilen aughe tä, hapan kwasa tuntang prentah iä manjoho dewa papa, palus djetä blua.
37. Maka britae tajap akan karä lewu hong tanah idjä hakaliling.
IV. — 38. Limbah tä Jesus mendeng malihi sinagoge, manalih human Simon; maka empo Simon idjä bawi paham badarem, tä olo blaku akae intu Jesus. — (*Matt.*8,14.)
39. Palus Jesus manggapi manaharep iä, mampudji peres darem, balalu peres tä terai; palus iä mendeng, manjang manonggo äwen.
40. Maka haiak matanandau lius belep, tä olo handiai, idjä aton kolae haban hakabeken ampin perese, magah kolae tä akae, tuntang iä mandanan lengäe hundjun genep biti, sambil mampakäläh iä.
41. Tinai aton kea dewa blua bara olo tä, haiak mangkariak, koae: Ikau Kristus, Anak Hatalla. Tapi iä mampudji iä, mangahana iä hakotak, basa äwen tä katawan, iä Kristus tä.
42. Maka amon andau lius sawah, iä hagoet akan ruar lewu, manalih äka benjem; tä olo arä manggau iä tuntang manalih iä, mangahana iä, belä iä hagoet malihi äwen.
43. Tapi koae dengan äwen: Akan lewu beken kea aku patut masanan Ewangelion karadjaan Hatalla, kraua tantai akan gawi tä aku djari injoho.
44. Maka iä masanan Ewangelion huang karä sinagoge intu Galilea.

BAGI 5.

I. Petrus mulih tawon lauk, tuntang mandjadi murid Jesus. II. Jesus mampakäläh olo basamagh. III. Jesus mampakäläh olo kait kedjang. IV. Jesus mintih Lewi indu murid. V. Jesus manarang perkara puasa.

I. — 1. Djadi, amon olo arä manjekä iä, handak mahining augh Hatalla, metoh iä mendeng intu saran danau Genesaret, — (*Mark.*1,16.)
2. Maka iä mitä arut duä intu saran danau, tapi olo

palauk djari djakat bara hetä, mamenjau pasate.

3. Maka iä djakat arut idjä ain Simon, sambil blaku iä miar akan laut isut; hetä iä mondok, madjar olo arä bara arut.

4. Amon iä djari terai hakotak, iä hamauh dengan Simon: Tolak akan kaleka handalem, laboh pasat, uka mandino.

5. Tombah Simon, sambil hamauh dengae: Guru, idjä malemalem ikäi djari bagawi, djaton mulih talo enen, tapi tumon aughm aku handak malaboh pasat.

6. Amon äwen tä mawie kalotä, maka iä mandino tawon lauk, sampai pasate barabit.

7. Tä äwen mangipai kolae, idjä huang arut beken, uka manalih mandohop iä mandjidjite, palus äwen tä manalih, tuntang mamuat arut duäduä tä, sampai handak kahem.

8. Amon Simon Petrus mitä talo tä, maka iä mahukup utut Jesus, koae: O Tuhan, käläh lius, indah bara aku, krana aku toh olo badosa.

9. Krana iä tangkedjet haiak olo handiai idjä dengae, awi tawon lauk idjä iulibe.

10. Tumon tä kea Jakobus äwen duä Johannes, anak Sebedeus, idjä kolan Simon. Koan Jesus dengan Simon: Æla mikäh, bara katontoh ikau akan malauk olon.

11. Tä äwen tä mimbit arut akan sarä, malihi talo handiai, palus omba iä.

II. — 12. Djadi, amon iä huang lewu idjä bara baris karä lewu hetä, itä! aton olo hatuä hetä, idjä basamagh hapus bitie. Maka haiak iä mitä Jesus, iä mahukup, sambil blaku intu iä, koae: O Tuhan, djaka ikau maku, ikau tau mamprasih aku. — (*Matt.*8,2.)

13. Tä iä mandjudju lengäe, mangarimas iä, koae: Aku maku, brasih ikau. Palus samaghe tä nihau.

14. Maka Jesus mametäh mangahana iä masuman tä akan olo. Tapi lius, koae, prahan arepm akan imam, haiak luput parapah tagal karasihm, tumon prentah Moses, indu toros kasaksian akan olo tä. (3.*Mos.*14,2.)

15. Tapi britae djaladjalan kedjau hindai, tuntang paham karä olo hapumpong, mangat mahining adjare, tinai mangat perese impakäläh.

16. Tapi iä mindah akan kaleka benjem, mangat blaku doa.

III. — 17. Maka aton sindä huang andaue madjar olo, aton mondok hetä olo parisi dengan guru Torat, idjä djari dumah bara karä lewu hong Galilea tuntang Judea, tinai bara Jerusalem; maka

aton kwasan pangkahai Tu-
han, mampakäläh olo han-
diai tä.
18. Tä aton olo isut biti
mimbit idjä biti huang sasu-
roe, idjä kait kedjang, tun-
tang äwen tä mangkemä mim-
bit iä tamä, mangat mingkes
iä intu baue. — (*Matt.*9,2.)
19. Tapi basa äwen djaton
sondau djalae manamäan iä
awi olo arä, maka äwen tä
mandai sapau, muloh iä hara
hetä tuntang sasuroe akan
bentok, intu baun Jesus..
20. Amon iä mitä kaper-
tjajan äwen tä, maka koae
dengan idjä haban tä: O ikau,
dosam djari iampun.
21. Tä olo tamat surat
dengan olo parisi bapikir,
koae: Æwe iä toh, idjä mana-
wah Hatalla? Æwe tau mam-
pun dosa, tikas Hatalla bewäi?
22. Tapi Jesus kasene pikir
äwen tä, balalu iä tombah,
sambil hamauh dengan äwen:
Buhen pikir kalotä huang
atäi keton?
23. Narai murah, hamauh:
dosam djari iampun; atawa
hamauh: mendeng, tandjong?
24. Tapi mangat keton tawa,
Anakolon bara kwasa hong
petak mampun dosa, — koae
dengan olo kait kedjang: Ja-
ku hamauh dengam, men-
deng, gatang sasurom, tan-
djong buli humam.
25. Palus olo tä mendeng
intu baun äwen tä, mang-
gatang talo idjä djari hapae
menter, balalu hagoet buli
humae, haiak mampahai Ha-
talla.
26. Maka olo handiai tang-
kedjet, tuntang mampahai
Hatalla, tinai olo paham mi-
käh, haiak hamauh: Talo heran
djari gitan ita andau toh.
IV. — 27. Limbah tä iä
harikas manandjong; maka
iä mitä olo pabean, Lewi
arae, idjä mondok intu pa-
bean, palus iä mangahaue:
Omba aku. — (*Matt.*9,9.)
28. Tä iä malihi talo han-
diai, palus omba iä.
29. Maka Lewi manampa
panginan hai akae huang
humae, tuntang arä olo
pabean tinai olo beken mon-
dok dengae.
30. Maka olo tamat surat
baris olo tä tuntang olo pa-
risi bakotok mawi muride,
koae: Buhen keton kuman
mihop dengan olo pabean tun-
tang olo badosa?
31. Tombah Jesus, sambil
hamauh dengan äwen: Olo
brigas dia susah hapan tabit,
baja olo haban.
32. Jaku djaton djari dumah
mangahau olo tetek, tapi olo
badosa, mangat iä hobah.
V. — 33. Tinai äwen tä
hamauh dengae: Kilen murid
Johannes kindjap puasa haiak
sombajang, kalotä kea murid
olo parisi, tapi idjä ajnm ku-
man mihop haradjur?
34. Koae dengan äwen: Tau
keton manjoho olo idjä omba

pesta masawä puasa, katahin bakalbana hindjä iä?

35. Tapi andaue karäh sampai, metoh bakalbana induan bara iä, tä iä karäh puasa intu andau tä.

36. Tinai iä manutor paribasa akan olo tä, koae: Olo djaton pudji hapan talo taheta manumpang pakaian kupit; djaka kalotä, idjä taheta tä barantat, manamput kea idjä kupit; tinai idjä taheta djaton hakabuah dengan idjä kupit.

37. Tinai olo djaton pudji manjuang anggor taheta huang pingkor kupit; amon kalotä, angor taheta marabit pingkor kupit tä, djadi anggor batusuh, tuntang pingkor nihau.

38. Tapi anggor taheta buah ina huang pingkor taheta, tumon tä maka duäduä haiak ihaga.

39. Tinai olo idjä mihop anggor tahi, iä djaton palus nahuang awang taheta, krana koae: awang tahi tä bahalap haream.

BAGI 6.

I. Morid Jesus mamarut gendom intu andau sabat. II. Jesus mampakäläh olo mamisit lengäe andau sabat. III. Jesus mangkat rasul duäwalas. IV. Adjar Jesus huang padang.

I. — 1. Djadi, intu andau sabat Jesus manandjong mahoroe tana, tä muride mamarut bua gendom, tuntang limbah iä mangosoke hapan lengäe, iä kumae. — (*Matt.* 12,2.)

2. Tä aton olo parisi hamauh dengan äwen: Buben keton mawi talo, idjä djaton patut intu andau sabat?

3. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Djaton keton pudji mambasa talo idjä iawi Dawid, metoh iä blau, haiak karä olo idjä dengae? — (1.*Sam.*21,6.)

4. Iä tamä human Hatalla, manduan tepong tampajah, palus kumae, haiak manenga tä akan olo idjä dengae kea, alo talo tä djaton tau kinan brangai olo, baja imam bewäi. — (2.*Mos.*29,33.)

5. Tinai iä hamauh dengan äwen tä: Anakolon puna Tempon andau sabat kea.

II. — 6. Djadi, intu andau sabat beken iä tamä sinagoge, madjar olo. Hetä aton olo, idjä mamisit lengäe bila gantau.

7. Maka olo tamat surat dengan olo parisi mimpa iä, mikäh iä mampakäläh olo intu andau sabat, uka supa buku hapae mandawa iä.

8. Tapi iä katawan pikir äwen tä, palus iä hamauh dengan olo, idjä mamisit lengäe: Gatang arepm, mendeng bentok. Tä iä manggatang arepe, mendeng bentok.

9. Limbah tä Jesus hamauh

dengan äwen: Jaku handak misek keton, narai gawi patut andau sabat, mawi talo bahalap atawa talo papa? Mahaga pambelom olo, atawa marusak tä?
10. Maka iä manampajah karä olo idjä hakaliling, sambil hamauh dengan idjä haban tä: Tadjok lengäm. Iä tä manumon aughe tä, balalu lengäe käläh, bahalap kilau silae.
11. Tapi äwen tä paham njanjau, palus hatirok sama arepe, kilen gawie dengan Jesus.
III. — 12. Djadi, intu karä andau tä iä hagoet akan bukit, handak blaku doa, tuntang iä magon blaku doa intu Hatalla hapus alem tä.
13. Amon djari handau, maka iä mambawa muride, tuntang mintih duäwalas biti bara äwen tä, idjä inggaräe rasul.
14. Iä tä Simon, idjä inggarare Petrus, tuntang paharie Andreas, Jakobus äwen duä Johannes, Pilippus, Bartolomeus;
15. Mattäus, Tomas, Jakobus anak Alpeus, Simon idjä bagarä olo blaso atäie;
16. Judas Jakobus, tuntang Judas Iskariot, idjä harian bara tä djari olo panipu.
17. Maka iä mohon haiak dengan äwen, mendeng intu kaleka rampar hong padang haiak dengan karä muride, tuntang kutoh karä olo bara salepah tanah Judea, bara Jerusalem, bara lewu Tirus, idjä intu saran tasik, tinai bara Sidon,
18. Idjä djari dumah, uka mahining adjare, tuntang blaku pakäläh karä perese, tinai arä olo idjä ingapähä dewa papa; maka olo tä uras käläh.
19. Olo samandiai tä mangkemä mangarimas iä, krana kwasa aton blua bara iä, mampakäläh olo handiai.
IV. — 20. Maka iä manggatang matae, manampajah muride, sambil hamauh: Salamat keton, idjä pähä belom, krana akan keton aton karadjaan sorga.—(*Matt.*5,3.)
21. Salamat keton idjä toh blau, krana keton karäh imbesoh. Salamat keton idjä toh manangis, krana keton karäh tatawä.
22. Salamat keton, amon olo basingi, mambaris tuntang manawah keton, tinai mangabelä mamapa aran keton, sabab Anakolon.
23. Handjahandjak keton intu andau tä haiak manangkadjok; krana toto, upah keton hai huang sorga. Krana tumon tä tato olo tä djari mawi karä nabi.
24. Tapi pajah keton idjä tatau, krana kamangat keton djari lepah induan keton.
25. Pajah keton idjä besoh, krana keton karäh manarahing manangis.

26. Pajah amon olo saman-
diai manjewut keton baha-
lap, krana tumon tä tato
olo tä djari manjewut karä
nabi tandjaro.
27. Tapi jaku hamauh deng-
an keton, idjä mahining toh:
sinta musoh keton, awi talo
bahalap dengan olo idjä ma-
njingi keton.
28. Berkat olo idjä manjapa
keton, laku doa akan olo
idjä mamapa keton.
29. Djaka olo manekap pi-
pim silae, ules silae kea a-
kae; djaka olo marampas
klambim, äla ikau manga-
hana iä manduan kahowutm
kea.
30. Genep biti idjä blaku
intu ikau, tenga akae, tinai
olo idjä mohot talo ajum,
äla manjoho iä maliae.
31. Kilau kahandak keton
gawin olo dengan keton, awi
keton tumon tä kea dengan
olo.
32. Djaka keton sinta olo
idja sinta keton, narai kala-
bien basaran keton kalotä?
Krana olo badosa mahin mang-
ilak olo idjä mangilak iä.
33. Tinai amon keton mawi
talo bahalap dengan olo, idjä
bahalap gawie dengan keton,
narai kalabien basaran keton
kalotä? Krana gawin olo ba-
dosa mahin tumon tä.
34. Tinai amon keton man-
djaman akan olo, idjä keton
harap tau hababaläh, narai
kalabien basaran keton ka-
lotä? Krana olo badosa ma-
hin mandjaman akan olo ba-
dosa, mangat blaku baläh
tumon tä kea.
35. Tapi awi keton sinta
musoh keton, awi talo ba-
halap haiak mandjaman akan
idjä djaton olih harap talo
enen: tumon tä upah keton
karäh hai huang sorga, tun-
tang keton indu anak pang-
kahai Tuhan; krana iä masi
olo idjä djaton tawan tari-
makasih tuntang olo papa.
36. Buah keton pamasi, ki-
lau Bapa keton kea paham
pamasi.
37. Æla keton mado meles,
tä keton dia kea iado ieles;
äla keton manjalan, tä keton
kea dia injalan; ampun, tä
keton kea iampun.
38. Tenga keton, tä akan
keton karäh inenga. Takar
idjä tetek, idjä ihenjek, idjä
inggerek tuntang mamurä ka-
räh inenga akan pakuan ke-
ton. Krana hapan takar tä
kea, idjä hapan keton mana-
kar, karäh inakar akan ke-
ton tinai.
39. Maka iä manutor pariba-
sa akan äwen: Tau olo babutä
magah olo babutä? Djaton iä
duäduä akan lawo huang kali?
40. Murid djaton hai bara
gurue, tapi amon murid pa-
dan dengan gurue, tä iä ta-
mat.
41. Buhen ikau manantu-
neng talusop, idjä huang ma-
tan paharim, tapi batang idjä

huang matam djaton ikau tahiue? — (*Matt.*7,3.)

. 42. Atawa kilen ikau tau bamauh dengan paharim: o pahari, helo, aku manganan talusop idjä huang matam, — tapi ikau djaton mitä batang idjä huang matam? O olo haliau, kanan helo batang tä bara matam, limbah tä ikau renderendeng, maugat manganan talusop idjä huang matan paharim.

43. Krana kaju tä puna djaton bahalap, idjä mamua papa, tinai kaju tä djaton papa, idjä mamua bahalap.

44. Genep batangkaju kasenan awi buae. Krana djaton pudji olo mamupul bua korma bara batang duhi, tinai djaton pudji olo manipas bua anggor bara batang talinggang.

45. Olo bahalap mamplua talo bahalap bara ramon atäie awang bahalap, tinai olo papa mamplua talo papa bara ramon atäie awang papa. Krana awi kamuräi ramon atäie njamä pudji hakotak.

46. Buhen keton manjewut aku: Tuhan, Tuhan, — tapi aughku djaton keton manumoe?

47. Genep olo idjä manang-goh aku, mahining aughku, haiak manumon tä, maka aku handak masuman akan keton, kilau äwe iä tä. — (*Matt.*7,24.)

48. Iä kilau olo idjä mamangun humae, idjä mangali haiak manimben tä, tuntang mingkes galange hundjun batu. Maka amon danum soho dumah, tä rahusan dähes danum manepä huma tä, tapi djaton olihe manggereke, basa huma tä imangun hundjun batu.

49. Tapi idjä mahining aughku, tuntang djaton manumoe, iä kilau olo idjä mamaugun humae hundjun petak, djaton bara galang; maka rahusan dähes danum manepä tä, palus huma tä balihang, kalimbese paham.

BAGI 7.

I. Jesus mampakäläh djipen kamandan intu Kapernaum. II. Jesus mambelom olo tabela intu Nain. III. Jesus hakotak dengan murid Johannes. IV. Augh Jesus manara Johannes. V. Olo bawi idjä badosa manata pain Jesus hapan minjak, intu human olo parisi.

I. — 1. Maka amon iä djari mahapus karä aughe intu pinding olo arä, iä manalih Kapernaum.

2. Hetä aton anakoloh kamandan, idjä ingilak tempoe, haban, handak mahotus. — (*Matt.*8,5.)

3. Amon tempoe mahining Jesus aton, maka iä manjoho bakas olo Jehudi mananggoh iä, blaku intu iä, uka iä manalih, mampakäläh anakolohe.

4. Maka äwen tä, sana

sampai Jesus, paham blaku intu iä, koae: Iä tä patut ikau malalus lakue.

5. Krana iä sinta utus ita, tuntang iä kea djari mamangun sinagoge akan ita.

6. Maka Jesus omba äwen tä. Tapi amon iä djari tokep humae, tä kamandan manjoho kolae mananggoh iä, sambil hamauh dengae: Tuhan, äla mampahäka arepm; krana aku djaton baguna, ikau tamä penda sapau humangku.

7. Awi tä aku djaton kea manggarä arepku patut mananggoh ikau; baja käläh ikau hamauh idjä kabawak bewai, palus anakolohku karäh käläh.

8. Krana aku toh olon bewäi, idjä mamenda prentah, tinai aton sardadu penda aku; maka amon aku hamauh dengan idjä: lius, — tä iä lius; tuntang dengan awang beken: kantoh, — palus iä manalih; tinai dengan anakolohku: awi djetä, — balalu iä mawie.

9. Amon Jesus mahining aughe tä, maka iä heran awie, palus iä mules, haiak hamauh dengan olo arä idjä omba iä: Jaku hamauh dengan keton, alo marak olo Israel mahin dia aku djari sondau kapertjaja idjä kalotoh.

10. Maka amon sarobae sampai huma haluli, iä sondau anakoloh idjä haban tä djari käläh.

II. — 11. Djadi, limbah tä iä manalih lewu idjä Nain arae, maka aton omba iä arä muride, tuntang arä olo beken.

12. Maka amon iä tokep bauntonggang lewu, itä! aton olo magah hantun olo blua, idjä anak indue tonggal, tuntang olo bawi tä balo; maka arä olo lewu omba iä.

13. Haiak Tuhan mitä iä, maka iä paham angat asie dengae, sambil hamauh dengae: Æla manangis.

14. Limbah tä iä manggapi, mangarimas raung, palus olo idjä mätoe tendä, balalu iä hamauh: O olo tabela, jaku manjoho ikau: misik.

15. Tä olo idjä matäi tä balalu mondok, tuntang manampara hakotak. Limbah tä Jesus manenga iä akan indue.

16. Maka olo handiai mikäh angate, haiak manara Hatalla, koae: Nabi hai djari lembut marak ita, Hatalla djari madja utus olo ajue.

17. Tuntang britae tä sampai salepah tanah Judea, palus akan sakarä lewu idjä hakaliling.

III. — 18. Maka akan Johannes talo handiai tä imbrita murid ajue.

19. Tä Johannes mambawa muride duä biti, manjoho äwen manalih Jesus, tuntang misek: Aton ikau idjä akan indu dumah tä, atawa buah ikäi mendäh beken? —(*Matt.* 11,2.)

20. Amon äwen tä sampai

iä, maka äwen hamauh:. Jo-
hannes pampandoi manjoho
ikäi mananggoh ikau, koae:
aton ikau idjä akan indu du-
mah tä, atawa buah ikäi men-
däh beken?
21. Maka djam tä iä mam-
pakäläh arä olo idjä awi pe-
res, awi kapähä, awi dewa,
tuntang akan arä olo babutä
iä manenga paitä.
22. Tombah Jesus, sambil
hamauh dengan äwen duä tä:
Lius keton, sanan akan Jo-
hannes talo idjä gitan tun-
tang hining keton. Olo babutä
tau mitä, olo batimpang ma-
nandjong, olo basamagh im-
prasih, olo badengen mahi-
ning, olo matäi imbelom ti-
nai, tuntang akan olo pähä
belom Ewangelion insanan.
23. Salamat iä, idjä dia tan-
tarang angat atäie tagal aku.
IV. — 24. Maka amon sa-
rohan Johannes djari buli,
iä hamauh dengan olo arä
tahiu Johannes: Keton djari
hagoet akan padang, handak
mitä narai? Däräh humbang
idjä ionggä riwut?
25. Atawa keton djari ha-
goet, handak manampajah na-
rai? Olo idjä hapakaian la-
mos? Itä, olo idjä bahalap
pakaiae tuntang mangat pang-
inae, iä melai intu human
radja.
26. Tapi keton hagoet, han-
dak mitä narai? Nabi? Toto,
jaku hamauh dengan keton,
iä hai bara nabi.
27. Iä tä idjä inutor surat:
„Itäm, jaku manjoho malai-
katku helo baum, idjä akan
manatap djalam intu baum."
— (*Mal.*3,1.)
28. Krana jaku hamauh de-
ngan keton, bara karä olo
awang inakan olo bawi dja-
ton nabi idjä hai bara Johan-
nes pampandoi; tapi idjä ko-
rik haliai huang karadjaan
sorga mahin hai bara iä.
29. Maka olo handiai idjä
mahininge, haiak olo pabean,
manjewut Hatalla tetek, tun-
tang blaku pandoi hapan pam-
pandoi Johannes.
30. Tapi olo parisi tuntang
guru Torat manganan tirok
asin Hatalla awang akae, tun-
tang djaton manjoho arepe
impandoi awie.
31. Maka Jesus hamauh:
Dengan äwe aku akan manan-
ding pangereng olo toh? Ki-
lau äwe iä? — (*Matt.* 11,16.)
32. Iä kilau anak olo, idjä
mondok intu pakan, hatan-
tehau hapan augh toh: ikäi
djari manjuling akan keton,
tapi keton djaton babigal;
ikäi djari manatum akan ke-
ton, tapi keton djaton ma-
nangis.
33. Krana Johannes pam-
pandoi djari dumah, djaton
iä kuman tepong, djaton iä
mihop anggor, tä koan keton:
iä ingumpang dewa.
34. Anakolon djari dumah,
iä kuman belom, tä keton
hamauh: itä! toh olo. pangu-

man pamihop, kolan olo pabean dengan olo badosa.
35. Tapi kapintar impahalap awi karä anak kapintar.
V. — 36. Maka aton olo parisi blaku iä omba kuman dengae, palus iä tamä human olo parisi tä mondok kuman.
37. Maka itä! aton olo bawi intu lewu tä, idjä paham badosa; amon iä mahining, Jesus mondok kuman intu human olo parisi, maka iä mimbit kasa basuang minjak.
38. Iä mendeng hila likute darah paie, haiak manangis, tuntang mambisa paie hapan djohon matae, sambil mampuas tä hapan balau takoloke, tinai iä manjium paie, tuntang manata tä hapan minjak.
39. Amon olo parisi, idjä djari pakadja iä, mitä talo tä, maka koan huange: Djaka iä toh nabi, toto iä katawan, äwe tuntang kilen ampie olo bawi tä, idjä mangguläi iä, krana djetä olo badosa.
40. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Simon, aton aughku dengam. Koae: Sewut tä, Guru.
41. Koan Jesus: Aton olo duä biti butang intu tempon rear; idjä butang limä ratus kiping, tinai idjä limä pulu.
42. Djadi, amon äwen tä djaton talo hapae manahor, maka tempon rear mempas utang äwen duä tä. Suman toh, äwe idjä akan sinta iä paham?
43. Tombah Simon, sambil hamauh: Angatku iä, idjä iempase arä. Koae dengae: Budjur aughm.
44. Balalu iä mules naharep olo bawi tä, sambil hamauh dengan Simon: Gitam olo bawi toh? Jaku djari tamä humam, danum mahin dia inengam hapa mamenjau paingku; tapi iä toh djari mambisa paingku hapan djohon matae, sambil mampuas tä hapan balau takoloke.
45. Ikau djaton djari manjium aku, tapi iä toh bara sana iä tamä, djaton djari terai manjium paingku.
46. Ikau djaton djari manata takolokku hapan undus, tapi iä toh djari manata paingku hapan minjak.
47. Tagal tä jaku hamauh dengam: dosae idjä arä tä djari iampun, krana iä paham sinta; tapi idjä iampun isut, iä sinta isut.
48. Tinai iä hamauh dengan olo bawi: Dosam djari iampun.
49. Maka olo idjä omba mondok kuman hamauh huang arepe: Æwe iä toh, idjä mampun dosa kea?
50. Tapi iä hamauh dengan olo bawi: Kapertjajam djari mahaga ikau, lius bewäi dengan kasanang.

BAGI 8.

I. Jesus mangumbang arä lewu masanan Ewangelion, impahaiak muride tuntang olo beken. II. Paribasa äpat ampin petak. III. Jesus masanan kadjarian augh Hatalla, haiak manantu, äwe idjä toto muride. IV. Jesus salenga mampateneng tasik. V. Jesus manganan dewa bara olo, tamä bawoi. VI. Jesus mampakäläh olo bawi, idjä tarohan daha, tuntang mambelom anak Jairus idjä bawi.

I. — 1. Maka djadi, limbah
tä iä mangumbang karä lewu,
karä patataie, sombajang hai-
ak masanan Ewangelion kara-
djaan Hatalla, tuntang äwen
duäwalas tä mampahaiak iä.
2. Tinai olo bawi isut biti,
idjä djari inganae dewa tun-
tang peres, iä tä Maria, idjä
bagarä Magdalena, idjä bara
iä udju dewa djari inganae;
3. Tinai Johanna, sawan
Kusa, mantir ramon Hero-
des, tuntang Susanna, tinai
arä olo beken, idjä mando-
hop malandja iä hapan ramoe.
II. — 4. Djadi, amon kutoh
olo djari hapumpong, tuntang
bara karä lewu olo manang-
goh iä, tä iä madjar hapan
paribasa, — (*Matt.*13,1.*Mark.*
4,2.)
5. Koae: Olo panawur ha-
goet, manawur binjie. Djadi,
haiak iä manawure, maka be-
lahe lawo saran djalan tun-
tang ihundjeng, tinai burong
penda langit kuman tä lepah.
6. Tinai belahe lawo akan
batu mampar; sana lembut
djetä balalu keang, basa dja-
ton bara danum.
7. Belahe tinai lawo parak
duhi, maka duhi tä belom
haiak dengae, malambon tä.
8. Maka belahe lawo akan
petak bahalap, djetä belom,
tuntang mamua lipet saratus.
Maka haiak iä hamauh ka-
lotä, iä mantehau: Æwe idjä
bara pinding akan mahining,
buah iä mahining.
9. Maka murid misek iä,
koae: Narai riman paribasa tä.
10. Koae dengan äwen: Ke-
ton injoho harati talo basi-
lim perkaran karadjaan Ha-
talla, tapi dengan olo beken
tä aku hakotak hapan pari-
basa, uka äwen haiak mare-
nang äla mitä, tuntang haiak
mahining äla haratie.
11. Maka djetoh riman pa-
ribasa tä: binji tä, iä tä
augh Hatalla
12. Idjä intu saran djalan,
djetä olo idjä mahininge,
limbah tä setau manalih, ma-
namput augh tä bara atäie,
uka äla olo tä pertjaja, tun-
tang mandino salamat.
13. Idjä intu batu mampar,
djetä olo, amon iä mahininge,
maka dengan kahandjake iä
manarima augh tä; tapi olo
tä djaton timben ubate, iä
pertjaja handjulo, palus intu
katika tingkes iä undur.
14. Idjä lawo parak duhi,
djetä olo idjä mahininge,
haiak hagoet tuntang kago-
gope, katataue, karamin pam-

belome, balalu lambon djaton
mamua.
15. Maka idjä intu petak
bahalap, djetä olo, idjä lim-
bah mahininge mahaga augh
tä huang atäi idjä budjur
bahalap, djadi djetä mamua
baradjur.
III. — 16. Olo djaton pudji
manotong sumbo manjangku-
lep tä hapan landai, atawa
mingkes tä penda sasuro,
tapi iä mingkes tä hong tan-
tahae, uka olo idjä tamä
mitä kalawae.
17. Krana djaton talo ba-
sahokan, idjä dia bakarinah
dapit, atawa basilim, idjä
dia katawan tuntang mama-
rah dapit.
18. Ingat keton, mangat
mahining buabuah; krana äwe
idjä bara ramo, akae karäh
indahang, tapi äwe idjä dja-
ton, bara iä karäh induan
haream awang inahae aton.
19. Tä aton mananggoh iä
indue tuntang paharie, tapi
äwen djaton tau manggapi
iä awi olo arä.
20. Maka olo masanan akae,
koae: Indum tuntang paha-
rim aton mendeng ruar, han-
dak manjupa ikau.
21. Tapi tombah iä, sam-
bil hamauh dengan äwen:
Induku tuntang paharingku
olo djetoh, idjä mahining
augh Hatalla, sambil manu-
mon tä.
IV. — 22. Djadi, aton an-
daue tinai iä djakat arut haiak
muride, sambil hamauh deng-
an äwen: Has, ita baraiar akan
dipah danau. Palus äwen ba-
tolak. — (*Matt.*8,23.)
23. Maka kahum äwen ba-
raiar iä batiroh; balawo ba-
rat akan danau, maka arut
manalantai, djadi bahaja pa-
ham.
24. Tä äwen tä manggapi,
mampisik iä, koae: Guru,
Guru, ita nihau! Tapi iä men-
deng, mampudji riak riwut,
palus talo tä terai, mandjadi
tadoh.
25. Limbah tä iä hamauh
dengan äwen: Kwe kapertja-
jan keton? Tapi äwen tä mi-
käh hengan, sambil hamauh
sama arepe: Æwe kea iä toh,
sampai riwut dengan danum
irentahe, palus talo tä ma-
numon aughe?
V. — 26. Maka äwen tä
baraiar palus akan tanah
olo Gadara, idjä tandipah
Galilea. — (*Mark.*5,1.)
27. Amon iä djakat sarä,
baaton hasupa dengae olo ba-
tuä idjä biti bara lewu betä,
idjä tabi ingumpang setan;
iä djaton pudji hapakaian,
tuntang djaton melai intu
huma, baja intu kubur.
28. Amon iä mitä Jesus,
maka iä mambawai, mahing-
kep hong petak intu baue,
sambil hamauh hai aughe:
Narai gawingku dengam, o
Jesus, Anak Hatalla idjä
pangkahai? Jaku blaku intu
ikau, äla mangapähä aku.

29. Krana iä manjoho dewa papa, uka blua bara olo tä. Krana olo tä djari tahi ingapähäe; kindjap olo djari mamasong iä hapau rantai tuntang ingkangingkang, uka tau manonggo iä; tapi iä mangarak pasonge, balalu iä inamput dewa akan padang.
30. Maka Jesus misek iä, koae: Æwe aram? Koae: Kojan. Krana arä dewa mangumpang iä.
31. Maka karä dewa tä blaku intu iä, uka äla iä manjoho iä sewu akan naraka.
32. Maka aton hetä kawan bawoi bakapal, murep hundjun bukit; tä dewa tä blaku intu iä, uka iä manjohoe mangumpang djetä. Djadi iä manjoho dewa tä.
33. Balalu dewa blua bara olo tä, tamä bawoi, palus kawan bawoi tä manjahewu bara tiwing mendeng akan danau, balalu buseng.
34. Amon sakatike mitä talo awang djari, äwen hadari mimbit brita tä akan lewu, tuntang karä patataie.
35. Tä olo blua, handak mitä talo awang djari, manalih Jesus, balalu supa olo idjä bara iä dewa tä djari blua, aton mondok darah pain Jesus, hapakaian tuntang baraakal; maka olo tä mikäh.
36. Tinai olo idjä djari mitä talo tä masuman akan äwen, kilen olo idjä ingumpang dewa tä impakäläh.
37. Maka sakarä olo idjä hakaliling äka olo Gadara blaku intu iä, uka mindah bara iä, basa olo tä paham mikäh. Maka iä djakat arut palus buli.
38. Tä olo idjä bara iä dewa djari blua blaku intu iä, uka tau rantep dengae; tapi Jesus manjoho iä hagoet, koae:
39. Buli humam, sanan talo hai tä, idjä iawi Hatalla akam. Maka iä lius, masanan hong hapus lewu talo hai tä, idjä iawi Jesus akae.
VI. — 40. Maka djadi, amon Jesus buli, olo arä manarima iä, krana olo handiai mentai iä.
41. Tä itä! aton dumah olo hatuä, Jairus arae, iä tä kapala sinagoge; iä mahingkep darah pain Jesus, haiak blaku intu iä, uka iä tamä humae. — (*Matt.*9,18.)
42. Krana iä aton anake bawi tonggal, umure tokep duäwalas njelo, iä tä handak mahotus. Maka haiak iä manalih, olo arä mahupi iä.
43. Maka aton olo bawi, idjä tarohan daha duäwalas njelo katahie, idjä djari mampalepah karä ramoe akan upah tabit, tapi dialo idjä biti tau mampakäläh iä.
44. Iä tä manggapi bara likute, nandjaming ngarimas saran klambie; hemben tä kea tarohan daha terai.

45. Koan Jesus: Æwe mangarimas aku? Maka amon olo handiai milim, koan Petrus haiak äwen idjä dengae: Guru, olo arä mahupi tuntang mahapit ikau, kilen tinai ikau bamauh: äwe mangarimas aku?

46. Koan Jesus: Dia, aton idjä tantai mangarimas aku; krana aku mangkemä kwasa djari blua bara aku.

47. Maka amon olo bawi mitä, talo tä djaton tau basilim, iä manalih hagendjä, mahingkep manjembah iä, haiak masanan akae intu baun olo handiai narai bukue iä djari mangarimas iä, tuntang iä palus käläh.

48. Koae dengae: Sanasanang atäim, anak, kapertjajam djari mandohop ikau, lius dengan salamat.

49. Maka kahum iä magon hakotak, aton dumah olo bara human kapala sinagoge, hamauh dengae: Anakm djari matäi; äla mampahäka Guru hindai.

50. Tapi amon Jesus mahining djetä, palus iä tombah, koae: Æla mikäh, pertjaja bewäi, tä iä karäh indohop.

51. Djadi, amon iä tamä huma tä, maka iä djaton manjoho idjä biti omba, baja Petrus, Johannes, Jakobus tuntang indu bapa anak tä.

52. Maka olo handiai manangis manatum iä. Koan Jesus: Æla keton manangis, iä djaton djari matäi, baja iä batiroh.

53. Tä olo manatawä iä, basa äwen katawan, anak tä djari matäi.

54. Tapi iä maharak olo tä lepalepah blua, limbah tä iä manjingkap lengän anak tä, haiak mantehaue, koae: O anak, misik!

55. Balalu tahasenge haluli tinai, palus iä mendeng; maka Jesus manjoho olo pakanan iä.

56. Maka indu bapae sangang; tapi iä mametäh äwen tä, äla masuman akan olo talo awang mandjari.

BAGI 9.

I. Panjolak Jesus manjoho muride hagoet, masanan augh Hatalla. II. Radja Herodes manahiu Jesus. III. Jesus pakanan olo limä kojau. IV. Jesus solake masanau akan muride, iä karäh buah kapähä, haiak manjoho äwen tä mangaku iä. V. Ampin Jesus impahalap hundjuu bukit. VI. Jesus mampakäläh olo tabela, idjä iugumpang dewa. VII. Murid Jesus hatakian kabaie, tinai iä handak blaku hukum akan olo Samaria, awang dia maku manarima Jesus. VIII. Olo rambang atäie djaton tau mandjadi murid Jesus.

I.—1. Maka iä mangahau äwen duäwalas tä hapumpong, palus manenga kamaher tuntang kwasa akae, hapae mawi karä dewa, haiak mampakäläh karä peres, — (*Matt.*10,1.)

2. Limbah tä iä manjoho äwen tä hagoet mambrita karadjaan Hatalla, tuntang mampakäläh olo haban.
3. Maka iä hamauh dengan äwen: Æla keton mimbit talo enen hapa hong djalan, äla sokah, äla rambat, äla tepong, äla rear, tinai äla idjä biti keton haklambi duä.
4. Maka huma idjä inamä keton, hetä keton akan melai, sampai keton hagoet bara hetä tinai.
5. Tapi amon olo djaton maku manarima keton, blua keton bara lewu tä, tuntang petak awang intu pain keton, kibar tä akan indu toros kasaksian mawi äwen.
6. Maka äwen tä hagoet, mangumbang karä lewu, masanan Ewangelion, haiak mampakäläh olo haban hetähetä.
II. — 7. Katika tä radja Herodes mahining britan karä gawie, tuntang iä njanjau, basa koan belahe: Johannes djari belom bara olo matäi. — (*Matt.*14,1.)
8. Koan belahe: Elias djari lembut. Koan belahe tinai: Nabi baris olo helo belom haluli.
9. Koan Herodes: Johannes tä djari inetekku, toh äwe iä toh, idjä bara iä aku mahining gawi kalotä? Maka iä nahuang mitä iä.
III. — 10. Maka amon karä rasul djari buli, iä masanan akan Jesus talo handiai awang iawie. Tä iä mimbit äwen hagoet akan kaleka benjem, tokep Betsaida. — (*Matt.*14,13.)
11. Amon olo arä katawan tä, palus olo tä manuntut iä; maka iä manarima olo tä, sambil mambrita akae karadjaan Hatalla, tuntang mampakäläh awang haban.
12. Maka andau djari balihang; tä äwen duäwalas tä manggapi, hamauh dengae: Lapas olo arä toh, uka iä hagoet manalih lewu tuntang pakan, manggau äkae melai, manggau talo kinae; krana hetoh ita intu äka benjem.
13. Koae dengan äwen: Käläh keton pakanae. Koan äwen: Ain ikäi baja limä kabawak tepong, tuntang duä kongan lauk, baka talo djetä, amon ikäi djaton hagoet, mamili talo kinan akan olo arä toh?
14. Krana olo tä eteke sampai limä kojan biti hatuä karäe. Tapi koae dengan muride: Soho olo tä mondok hatokonghatokong, malimä pulu malimä pulu.
15. Æwen tä mawie kalotä, palus manjoho olo tä mondok samandiai.
16. Limbah tä iä manduan limä kabawak tepong, tuntang duä kongan lauk tä, mananggera akan langit, mamberkat djetä, balalu mandaraie, sambil manenga tä akan

muride, uka äwen miring tä
akan olo arä.
17. Maka olo tä kuman sam-
pai besoh samandiai, tinai
olo manampunan idjä tisae,
manjnang duäwalas lontong.
IV. — 18. Djadi, amon iä
ngabuat tuntang muride,
mangat blaku doa, tä iä mi-
sek äwen tä, koae: Æwe
aku, koan olo arä? — (*Matt.*
16,13.)
19. Tombah äwen, koae:
Johannes pampandoi; koan
belahe: Elias; koan belahe
tinai: ikau nabi baris olo
helo, idjä djari belom ha-
luli.
20. Koae dengan äwen: Ta-
pi äwe koan keton aku toh?
Tombah Petrus, koae: Ikau
Kristus bara Hatalla.
21. Maka iä mampudji äwen
tä, haiak mangahana iä ma-
suman tä akan olo.
22. Koae: Anakolon akan
buah kapähä paham, iä ka-
räh ingunan olo bakas, ka-
pala imam tuntang olo tamat
surat, balalu impatäi, tapi
iä karäh belom haluli an-
dau telo.
23. Tinai koae dengan äwen
handiai tä: Æwe idjä handak
omba aku, iä akan ngalape-
an arepe, sambil manggatang
sampalakie akan hundjun a-
repe sining andau, tuntang
manuntut aku.
24. Krana äwe idjä handak
mahaga pambelome, iä akan
nihau tä, tapi äwe idjä ni-
hau pambelome tagal aku,
iä karäh mahaga tä.
25. Krana narai guna akan
olo, djaka iä mandino sale-
pah kalunen, tapi bitie nihau,
atawa buah tjalaka? — (*Matt.*
16,26.)
26. Krana äweäwe idjä ma-
hamen aku tuntang augbku,
iä tä karäh ihawen Anakolon
kea, metoh panumahe huang
kahaie, huang kahain Bapa,
tuntang huang kahain karä
malaikat idjä brasih.
27. Maka toto, jaku ha-
mauh dengan keton, aton
isut olo idjä mendeng hetoh,
idjä djaton akan mangkemä
pampatäi, helo bara iä mitä
karadjaan Hatalla.
V. — 28. Djadi, kahanja
hirah limbah iä hakotak kalo-
tä, iä mimbit Petrus, Jakobus,
Johannes mandai bukit, han-
dak blaku doa. — (*Matt.*17,1.)
29. Maka haiak iä blaku
doa, ampin baue hobah, tun-
tang pakaiae mandjadi baputi
lentah.
30. Tä itä! olo hatuä duä
biti aton hakotak dengae,
iä tä Moses dengan Elias.
31. Æwen tä mamala hu-
ang ampin kahaie, tuntang
tahiu lawin kadjariae, idjä
akan ilaluse intu Jerusalem.
32. Maka Petrus tuntang
äwen idjä dengae paham
tirohe, tapi haiak nganganen
äwen mitä kahaie, tuntang
olo hatuä duä biti tä, idjä
mendeng darah iä.

33. Djadi, baiak äwen duä tä handak malihi iä, Petrus hamauh dengan Jesus: O Guru, bahalap ita hetoh, ikäi handak manampa tingkap telo kabawak, idjä akam, idjä akan Moses, idjä akan Elias. Tapi iä djaton tawan riman talo koae.
34. Sana limbah iä hamauh kalotä, balalu aton baunandau, idjä mangandjungen Jesus äwen telo, maka muride mikäh, mitä äwen tä tamä baunandau.
35. Palus aton lembut augh bara baunandau tä, idjä kalotoh: Iä toh Anakku, idjä äka kakilakku, hining iä!
36. Sana limbah augh tä mamala, bah Jesus kabuate bewäi hetä; maka äwen tä suni, djaton masuman akan olo talo idjäidjä, awang djari gitae katatabin tä.
VI. — 37. Maka djadi andau tinai, amon jä mohon bara bukit, arä olo manambang iä.
38. Tä itä! olo hatuä idjä biti bara olo arä tä mantehau, koae: Guru, aku blaku intu ikau, tampajah anakku hatuä, krana iä tonggal.
39. Paham dewa mangumpang iä, palus iä mambawai, tuntang dewa tä mantakan iä, sampai iä haburäh njamae, sanuno iä tä malihi iä, limbah manangkarap iä.
40. Muridm djari injohoku manganan iä, tapi äwen djaton tau.
41. Tombah Jesus, koae: O keton, kempang olo idjä dia pertjaja tuntang hatambalik atäie, kilen katahie aku akan bindjä keton, tuntang manjarenan keton? Imbit anakm kantoh!
42. Maka baiak iä manggapi, dewa paham mantakan iä. Tapi Jesus mangotak dewa papa tä, mampakäläh anake tä, tuntang malian iä akan bapae.
43. Maka olo handiai tä sanggang awi kahain Hatalla. Tä amon olo handiai hengan awi sakarä talo idjä iawi Jesus, maka iä bamauh dengan muride:
44. Buah keton manamaän augh toh huang pinding keton: Anakolon karäh injaragh akan lengän olo.
45. Tapi äwen tä djaton harati aughe tä, djetä kaput akae, sampai djaton katawan rimae; tinai äwen mikäh misek iä tagal aughe tä.
VII. — 46. Maka aton pikir lembut intu äwen tä, hatakian arepe bai. — (*Mark.* 9, 34.)
47. Tapi Jesus mitä pikir atäi äwen, balalu iä manduan anak olo idjä biti, mampendeng iä intu balikate,
48. Haiak bamauh dengan äwen: Æwe idjä manduan anak korik toh huang arangku, iä manduan aku, tinai idjä manduan aku, iä manduan iä, idjä djari manjoho aku.

Krana äwe idjä korik haliai intu keton samandiai, iä karäh mandjadi hai.

49. Tombah Johannes, koae: Guru, ikäi bihin mitä olo manganan dewa hapan aram, tapi ikäi maugahana iä, basa iä djaton omba ita.

50. Koan Jesus dengae: Æla keton mangahanae, krana idjä dia malawan ita, iä mandohop ita. — (11, 23.)

51. Djadi, amon karä andaue lawoh sukup, iä akan indu inggatang, maka iä manintu baue, handak manalih Jerusalem.

52. Tä iä manjoho sarohae hagoet, palus äwen tä hagoet manalih lewun olo Samaria, uka manatap kaleka akae.

53. Tapi olo hetä djaton maku manarima iä, basa tintue akan Jerusalem.

54. Amon muride, Jakobus äwen duä Johannes, mitä djetä, maka iä hamauh: Tuhan, maku ikau manjoho ikäi hamauh, uka apui lawo bara langit, mampalomos olo tä, kilau gawin Elias kea horan? — (2.*Radja*1, 10.)

55. Tapi iä mules, mampudji äwen, koae: Djaton keton tawae, baris Rogh idjä kwe keton?

56. Anakolon djaton djari dumah marusak hambaruan olo, tapi mangat mahaga iä. Balalu iä hagoet akan lewu beken.

VIII. — 57. Maka intu helat djalan, haiak iä hagoet, aton idjä biti hamauh dengae: Tuhan, aku handak omba ikau, alo kangkwekwe panggoetm. — (*Matt.*8, 19.)

58. Koan Jesus dengae: Asou taun aton bara lowang huang petak, burong penda langit aton bara sarangan, tapi Anakolon djaton kalekae mandanan takoloke.

59. Koae dengan olo beken: Omba aku. Koan djetä: Tuhan, maku ikau manjoho aku hagoet helo, mangubur apangku?

60. Tapi koan Jesus dengae: Naughe olo matäi mangubur olo matäi idjä baris ajue, tapi ikau buah hagoet, masanan karadjaan Hatalla.

61. Koan idjä tinai: Jaku handak omba ikau, tapi käläh ikau manjoho aku helo, manabi arepku dengan äwen idjä huang humangku.

62. Koan Jesus dengae: Olo idjä manjingkap luku, tuntang tampaliau likute tinai, djaton baguna akan karadjaan Hatalla.

BAGI 10.

I. Murid Jesus udju pulu biti injoboe masuman augh Hatalla; äwen buli manutur gawie. II. Olo Samaria idjä tau basara. III. Maria dengan Marta.

I. — 1. Limbah tä pangkahai Tuhan mambaris tinai

udju pulu biti beken, manjoho äwen manduä manduä hagoet helo baue, managgoh genep lewu idjä handak inalihe. — (*Matt.*9,37.)
2. Maka iä hamauh dengan äwen: Talo inggetem kutohe, tapi olo bagawi isut wäi, tagal tä laku intu Tempon talo inggetem, mangat iä manjoho olo bagawi akan talo inggetem tä.
3. Lius keton; itä, aku manjoho keton kilau anak tabiri akan marak meto basiak.
4. Æla mimbit kambut, äla rambat, äla sarumpah, tinai äla keton manabi olo intu helat djalan.
5. Maka amon keton tamä human olo, awi keton hamauh helo: kasanang akan huma toh.
6. Tä, djaka hetä aton olo baris kasanang, maka kasanang keton karäh melai intu äwen, tapi djaka dia, tä kasanang tä haluli akan keton.
7. Intu huma djetä kea keton akan melai, tuntang kuman mihop talo awang inenga olo hetä. Krana olo bagawi patut mandino upahe. Æla keton malihi huma idjä, omba huma beken.
8. Maka amon keton tamä lewu, tuntang olo manarima keton, buah keton kuman talo awang inenga olo hetä akan keton;
9. Palus pakäläh olo haban idjä hetä, tinai keton akan masuman akan olo tä: karadjaan Hatalla djari manokep keton.
10. Tapi amon keton tamä lewu, tuntang olo djaton maku manarima keton, blua keton akan djalan, sambil hamauh:
11. Tunek talo kea, idjä bara lewun keton leket intu ikäi, ingibar ikäi akan keton; tapi buah keton katawan, karadjaan Hatalla djari tokep keton.
12. Jaku hamauh dengan keton: kadjarian lewu Sodom karäh mahian intu andau kiamat bara kadjarian lewu djetä.
13. Pajah Korasin! pajah Betsaida! krana djaka intu Tirus tuntang Sidon djari indjadian talo hai tä, kilau intu keton, toto, usang äwen djari makaian arepe hapan bidak, tuntang mondok huang kawo sambil manjasal. — (*Matt.*11,21.)
14. Tapi Tirus dengan Sidon karäh mahian intu andau hukum bara keton.
15. Tinai ikau, joh Kapernaum, idjä djari inggatang sampai langit, ikau karäh imbaring kangiwa akan naraka.
16. Æwe idjä mahining keton, iä mahining aku, tinai idjä mangabelä keton, iä mangabelä aku; maka idjä mangabelä aku, mangabelä iä, idjä djari manjoho aku.
17. Maka äwen udju pulu

tä huli tuntang kahandjake, koae: Tuhan, karä dewa kea mahin mamenda ikäi huang aram.

18. Koae dengan äwen: Jaku djari mitä setan kilau kilat lawo bara langit.

19. Itä, jaku manenga kwasa akan keton mahundjeng handipä, kala, tuntang karä kwasan musoh, tinai djaton talo idjä tau mamapa keton, isut mahin dia.

20. Tapi äla keton handjak, basa dewa mamenda keton, tapi buah keton handjak, basa aran keton djari injurat huang sorga.

21. Maka djam tä Jesus paham kahandjake huang Rogh, sambil hamauh: Jaku manara ikau, o Apang, Tempon langit, Tempon petak, basa ikau djari manjahokan talo tä bara olo pintar, bara olo harati, tuntang djari masanan tä akan anak korik; joh Apang, krana tumon tä puna kakilakm. — (*Matt.*11,25.)

22. Talo handiai djari inenga Apangku akangku, tuntang dialo idjä biti tawa, äwe Anak tä, baja Bapa, tinai äwe Bapa tä, baja Anak, tuntang äwen idjä akae Anak handak masanan tä.

23. Tä iä mules manaharep muride, sambil hamauh dengan äwen tä bewäi: Salamat matä tä, idjä mitä talo, awang gitan keton.

24. Krana jaku hamauh dengan keton: arä nabi, arä radja djari haus mitä talo, awang gitan keton, tapi djaton iä mitä tä, äwen haus mahining talo, awang hining keton, tapi djaton iä mahining tä.

II. — 25. Maka itä! aton guru Torat mendeng, maningkes iä, koae: Guru, narai patut iawiku, uka aku mandino pambelom idjä katatahi? — (*Matt.*22,35.)

26. Koae dengae: Narai tarasurat huang Torat? Kilen aughe imbasam?

27. Tombah iä, koae: „Sinta pangkahai Tuhan, Hatallam, hapan salepah atäim, hapan salepah hambaruam, hapan sakarä kaabasm, hapan sakarä pikirm, tuntang sinta kolam kilau arepm kabuatm." — (3.*Mos.*19,18.)

28. Koae dengae: Budjur panombahm; lalus djetä, tä ikau karäh belom.

29. Tapi iä handak mambudjur arepe, sambil hamauh dengan Jesus: Æwe kea idjä kolangku?

30. Tombah Jesus, koae: Aton olo hagoet bara Jerusalem akan Jerigho, iä tä buah bigal; bigal tä malowai iä, mamukul iä, balalu hagoet, malihi iä bilak matäi.

31. Maka kanatek tä aton imam hagoet, manjak djalan tä kea, tapi sana mitä iä tä, palus iä mahalau.

32. Tumon tä kea olo Lewi,

amon iä sampai äka tä, tuntang mitä iä, balalu iä mahalau.
33. Tapi aton olo Samaria idjä halisang tantarang hetä, tuntang sana iä mitä olo tä, maka iä paham angat asie dengae.
34. Balalu iä manggapi, mameteng himange, haiak manusuh undus tuntang anggor hetä, limbah tä iä manggatang iä akan hundjun metoe, magah iä akan human olo, tuntang mahaga iä.
35. Maka andan tinai, amon iä handak hagoet, iä mamplua duä kiping, manenga djetä akan tempon huma, sambil hamauh dengae: Haga iä toh, tinai amon aton karugim, aku handak manahore, amon aku karäh haluli.
36. Æwe, angatm, äwen telo tä kolan olo, idjä buah bigal tä?
37. Koae: Idjä masi iä. Tä koan Jesus dengae: Lius, awi tumon tä kea.
III. — 38. Djadi, amon Jesus dengan muride manandjong, iä tamä lewu anu; hetä aton olo bawi, idjä Marta arae, manduan iä akan humae. — (*Joh.*11,1.)
39. Iä tä aton paharie idjä Maria arae; djetä mondok darah pain Jesus, mahining aughe.
40. Tapi Marta paham mampahäka arepe awie nguan talo, tuntang iä manggapi, koae: Tuhan, djaton ikau paraba, paharingku nalua aku nguan talo kabuatku wäi? Käläh ikan hamauh dengae, manjoho iä mandohop aku.
41. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Marta, Marta, ikau mampahäka tuntang mangaroh arepm awi talo arä.
42. Tapi talo Idjä bewäi djaton olih dia. Maria djari mintih bagi idjä bahalap tä; djetä djaton akan induan bara iä. — (*Matt.*6,33.)

BAGI 11.

I. Jesus madjar olo blaku doa. II. Jesus manganan dewa, haiak mampudji olo idjä manawah iä. III. Jesus mangotak olo idjä batekang atäie. IV. Jesus omba olo parisi kuman, tuntang mampudji olo halian.

I. — 1. Maka iä blaku doa intu kaleka anu; djadi amon iä terai, maka idjä biti muride blaku intu iä: Tuhan, adjar ikäi blaku doa, kilau Johannes kea djari madjar muride. — (*Matt.*6,9.)
2. Koae dengan äwen: Amon keton blaku doa, buah kalotoh augh keton: Apang ikäi idjä huang sorga, käläh aram imprasih; käläh karadjaam dumah; käläh kahandakm djadi, kilau huang sorga, kakai kea hundjun petak.
3. Talo kinan ikäi tumon

kapatute tenga akan ikäi sining andau.

4. Ampun karä dosan ikäi, tumon ikäi kea mampun genep olo, idjä sala dengan ikäi; äla manamäan ikäi huang tingkes, tapi liwus ikäi bara talo papa.

5. Maka iä hamauh dengan äwen tä: Æwe keton bara kolae, djaka iä manalihe bentok alem, sambil hamauh dengae: ulä, talasihan aku telo kabawak tepong,

6. Basa kolangku aton madja aku, dumah halisang, tuntang aku djaton talo hapaku manjarongan iä.

7. Tapi iä idjä huange tombah, koae: äla maur aku; lawang djari inguntji, tuntang karä anakku aton dengangku huang äka batiroh; aku djaton tau blua, manenga akam.

8. Jaku hamauh dengan keton, alo iä diadia blua, tuntang manenga akae, basa iä kolae: maka toto iä karäh blua kea, tuntang manenga akae talo katapase, awi kadjuroe kalotä.

9. Tumon tä koangku dengan keton: laku, maka karäh inenga akan keton; gau, maka keton karäh sondau; tegah, maka akan keton karäh iuap. — (*Matt.*7,7.)

10. Krana genep olo idjä blaku, iä mandino, tuntang djä manggau, iä sahondau, tinai idjä manegah, akae karäh iuap.

11. Æwe karä keton idjä bapa, djaka anake blaku tepong intu iä, tau manenga batu akae? Atawa anake blaku lauk, tuntang iä manenga handipä akae takirin lauk tä?

12. Atawa djaka iä blaku tanteloh, tau iä manenga kala akae?

13. Tumon tä, djaka keton idjä puna papa tau manenga talo bahalap akan anak keton, kilen hindai Bapa idjä huang sorga karäh manenga Rogh brasih akan olo tä, idjä blaku intu iä?

II. — 14. Maka iä manganan dewa bisu. Djadi, limbah dewa tä blua, olo bisu tä hakotak. Maka olo arä hengan. — (*Matt.*12,22.)

15. Tapi belahe olo tä hamauh: Hapan Beelsebul, kapalan karä dewa, iä manganan dewa.

16. Belahe tinai maningkes iä, blaku intu iä kata bara langit.

17. Tapi iä kasene pikir äwen tä, sambil hamauh dengan äwen: Genep karadjaan idjä hambilang hatantakan sama arepe, djetä akan rusak, tinai huma idjä hatantakan sama arepe, djetä akan balongkang.

18. Toh, djaka setan hambilang hatantakan sama arepe, kilen karadjaan ajue tau dähen? Basa koan keton: hapan Beelsebul aku manganan dewa.

19. Tinai djaka aku hapan Beelsebul manganan dewa, hapan äwe anak keton manganan iä? Sabab tä äwen karäh manjalan keton.
20. Tapi djaka aku manganan dewa hapan tundjuk Hatalla, tä toto karadjaan Hatalla djari sampai keton.
21. Amon idjä gagah tä hapan ganggamae manonggo kotae, maka karä talo ai sanang.
22. Tapi amon aton dumah idjä abas bara iä, tuntang mampala iä, tä iä manduan karä ganggamae, idjä äka kaharape, palus mambagi karä talo rampase.
23. Olo idjä dia mampahaiak aku, iä malawan aku, idjä dia omba aku manampunan, iä manaburan. — (9,50.)
24. Amon dewa papa blua bara olo, maka iä mangumbang kaleka keang kamahau, manggau kasanang, tapi djaton sondau; tä koae: aku handak buli humangku, idjä ilihiku.
25. Tuntang amon iä sampai, maka iä supa tä djari imapas, tuntang imakaian.
26. Tä iä hagoet, manduan udju biti dewa beken, idjä papa haream bara iä, palus äwen tä tamä, balalu melai hetä, djadi olo tä papa haream bara solake.
III. — 27. Djadi, amon iä masanan tä, aton olo bawi bara marak olo arä mantehau, sambil hamauh dengae: Salamat knain olo idjä djari mangandong ikau, tuntang tusu idjä djari mampatusu ikau.
28. Tapi koae: Joh, salamat olo tä, idjä mahining augh Hatalla, sambil mahagae.
29. Maka amon olo arä hapumpong mahupi, koae: Djetoh puna kempang olo papa, iä manggau kata, tapi kata djaton inenga akae, terah katae Jonas, nabi tä, bewäi. — (*Matt.*16,4.)
30. Krana kilau Jonas indu kata akan olo Niniwe, kakai kea Anakolon akan kempang olo toh.
31. Radja bawi bara salatan karäh lembut intu andau hukum, haiak pangereng olo djetoh, tuntang manipan iä, krana iä djari dumah bara saran petak, handak mahining kapintar Salomo; tapi itä, malabien bara Salomo aton hetoh. — (*Matt.*12,42.)
32. Olo Niniwe karäh lembut intu andau hukum, haiak pangereng olo toh, tuntang manipan iä; krana olo tä hobah awi augh Jonas; tapi itä! malabien bara Jonas aton hetoh.
33. Olo djaton pudji manotong sumbo, mingkes tä intu kaleka basilim, atawa penda gantang, tapi hong tantahae, uka olo idjä tamä mitä pahalendange.
34. Matä tä sumbon bereng; toh djaka matam budjur, tä

salepah berengm blawa; tapi
djaka matam papa, tä be-
rengm kaput kea.
35. Toh, buabuah, uka äla
sumbo tä, idjä huangm,
kaput.
36. Djaka hapus berengm
blawa, djaton haliai aton
kakapute, tä ikau implawa
lepalepah awi pahalendang
kalawa tä.
IV. — 37. Maka amon iä
magon hakotak, aton olo pa-
risi pakadja iä omba kuman.
Djadi iä tamä, balalu mon-
dok naharep medja.
38. Maka olo parisi hengan
mitä iä, basa iä djaton ma-
menjau helo bara kuman. —
(*Matt.*15,2.)
39. Tapi Tuhan hamauh
dengae: Keton, olo parisi,
pudji mamprasih sangkir ping-
gan hila ruare, tapi huang
keton kontep talo rampas
tuntang kadarhaka.
40. O keton, olo humong,
dia iä idjä manampa ruare,
manampa huauge kea?
41. Tapi buah keton ma-
nenga belahe huange indu
sadakah; tä talo handiai ba-
halap indu hapan keton.
42. Tapi pajah keton olo
parisi, basa keton bukih ma-
nahor bean salasi, djintan
tuntang karä ampin sajor,
tapi hukum tuntang sintan
Hatalla ingalapcan keton. Ta-
lo toh patut iawi, tinai talo
beken tä kea äla balihi. —
(*Matt.*23,23.)

43. Pajah keton, olo pari-
si, basa keton mangilak ka-
leka mondok mambatang hu-
ang sinagoge, tuntang mang-
gau tabin olo intu pakan.
44. Pajah keton, olo tamat
surat, olo parisi, olo halian!
basa keton kilau kubur idjä
basilim, olo idjä manandjong
hundjue dia katawan tä.
45. Tombah guru Torat idjä
biti, sambil hamauh dengae:
Guru, aughm djetä mampa-
hawen ikäi kea.
46. Koan Jesus: Pajah kea
keton, guru Torat, basa ke-
ton mamuat tanggong intu
olo, idjä babehat inanggong,
tapi bitin keton pohos totok
tundjuk keton idjä mahin
dia tanggong tä.
47. Pajah keton, basa keton
mangaramat kubur nabi, tapi
tato keton djari mampatäi
äwen.
48. Awi djetä maka keton
manontong gawin tato keton;
krana äwen tä djari mampa-
täi iä, toh keton mangara-
mat kubure.
49. Tagal tä kea kapintar
Hatalla djari hamauh: Jaku
handak manjoho nabi dengan
rasul manalih olo tä, tapi
olo tä karäh mampatäi tun-
tang manjasah belahe äwen tä;
50. Uka inuntut intu pang-
ereng olo toh dahan sakarä
nabi, idjä inusuh olo bara
tamparan kalunen;
51. Bara dahan Abel palus
sampai dahan Sakarias, idjä

impatäi olo intu helang mesbeh dengan human Hatalla; toto koangku dengan keton, djetä akan inuntut intu pangereng olo toh.

52. Pajah keton, guru Torat, basa keton djari mangai kuntjin kaharati; bitin keton mahin djaton maku tamä, tinai olo idjä handak tamä ingahana keton.

53. Maka amon iä hakotak kalotä dengan äwen, tä augh olo tamat surat tuntang olo parisi paham mahupi iä, palus äwen misek iä arä perkara,

54. Haiak manuit iä, manggau panggutin aughe indu bukue mandawa iä.

BAGI 12.

I. Jesus manjoho muride budjur atäie, harap Hatalla totototo, haiak maugaku iä intu baun olo. II. Jesus mangahana olo bisit bakoho, tuntang manjoho iä manggau talo awang toto bagunua, haiak mandjaga. III. Petäh Jesus, mariksa katan katika.

I. — 1. Maka haiak olo arä hapumpong bakojakojan, sampai hasansarok paie, tä iä manampara madjar muride, koae: Idjä mambatang, djaga arep keton bara ragin olo parisi, iä tä kaliau.

2. Djaton talo patutup, idjä dia buap dapit, atawa basilim, idjä dia bakarinah djeha.

3. Tagal tä, talo idjä inutor keton huang kakaput, djetä karäh hining olo huang kalawa, talo idjä imbisik huang pinding olo intu karong, djetä karäh insanan olo bara hundjun sapau. — (*Matt.* 10,27.)

4. Tapi aku hamauh dengan keton, idjä uläku: äla keton mikäh olo idjä mampatäi bereng, tuntang limbah tä iä djaton tau mawi hindai.

5. Tapi jaku handak masuman akan keton, äwe idjä patut ingikäh keton: buah keton mikäh iä, idjä limbah mampatäi bara kwasa kea manganan akan naraka; toto, koangku dengan keton, iä tä buah ingikäh keton.

6. Djaton olo pudji mandjual limä kongan ampit duä sigar? tapi idjä kongan mahin dia kalapean Hatalla.

7. Tinai balau takolok keton kea djari isä samandiai. Awi tä, äla keton mikäh, krana keton bahalap bara arä ampit.

8. Jaku hamauh dengan keton: gagenep olo idjä mangaku aku intu baun olo, iä tä karäh ingaku Anakolon kea intu baun malaikat Hatalla.

9. Tapi äwe idjä milim aku intu baun olo, iä karäh iilim kea intu baun malaikat Hatalla.

10. Maka olo idjä manjewut augh hapae mamapa Anako-

lon, iä tau iampun; tapi äwe idjä manjapa Rogh brasih, iä dia iampun.
11. Amon keton iagah olo akan sinagoge, naharep olo hai, olo kwasa, tä äla keton gogop bapikir, kilen atawa narai augh idjä hapan keton mambudjur arep keton, atawa narai akan injewut keton.
12. Krana Rogh brasih karäh madjar keton djam tä kea talo, idjä buah injewut keton.
II. — 13. Maka idjä biti olo arä tä hamauh dengae: Guru, soho pabaringku mambagi panatau ikäi dengangku.
14. Koae dengae: Kilen ikau, äwe djari mangkat aku, mangat mamutus atawa mambagi akan keton?
15. Tinai koae dengan olo arä: Ingat keton, haga arep keton bara kisit kakoho; krana olo djaton belom awi kutoh panataue.
16. Maka iä manutor paribasa akan olo tä, koae: Aton olo tatau, tanae djari mamua paham.
17. Tä iä mangarangka huang arepe, koae: Kilen gawingku aku toh, krana djaton kalekaku mangumbo karä pangulihku malan.
18. Maka koae: Djetoh buah gawingku, aku handak mangarak karä lepauku, palus mamangun haihai, huang djetä aku handak mangumbo sakarä pangulihku tuntang ramongku.
19. Limbah tä aku handak hamauh dengan hambaruangku: o hambaruangku, kutoh ramom, djari tatap ingkes akan arä njelo, melamelai toh, kuman ihop haiak ramirami.
20. Tapi Hatalla hamauh dengae: O olo gila, alem toh hambaruam akan induan bara ikau, tä talo idjä injimpam, akan äwe tä?
21. Kakai olo idjä manampunan kutoh ramo akae, tapi iä djaton tatau huang Hatalla.
22. Maka iä hamauh dengan muride: Tagal tä aku hamauh dengan keton, äla gogop mangenang pambelom keton, narai indu kinan keton; äla kea mangenang bereng keton, narai indu pakaian keton. — (*Matt.* 6,25.)
23. Pambelom hai bara talo kinan, bereng hai bara pakaian.
24. Ingat keton burong kak; iä djaton malan, djaton manggetem, iä djaton bara karangking, djaton bara lepau, mahin imbelom Hatalla kea iä; kilen kahalangan kahalap keton bara burong?
25. Æwe kea baris keton idjä tau mandjudju kambon umure idjä hasa awi kagogope bapikir?
26. Tapi amon keton djaton tau mawi talo awang korik saliai, kilen tinai keton gogop bapikir talo beken tä?

27. Ingat keton karä kambang, kilen iä belom; iä djaton bagawi, djaton kea manantang, tapi jaku hamauh dengan keton, alo Salomo huang karä kahaie mahin djaton djari imakaian kilau idjä kapating kambang tä.

28. Tapi amon oru, idjä andau toh belom huang padang, palus andau tinai djetä inganan akan apui, sampai kalotä Hatalla makaiae, kilen hindai iä handak makaian keton, o olo idjä tapas pertjaja?

29. Tinai äla keton mangenang narai indu kinan keton, atawa narai indu ihop keton, äla atäi keton bembang.

30. Krana talo djetä handiai inggau baris olo kalunen; tapi Bapa keton puna tawae, keton akan indu hapan talo tä.

31. Tapi awi keton manggau karadjaan Hatalla, tä sakarä talo toh karäh indahang akan keton.

32. Æla keton mikäh, joh kawan idjä korik; krana puna kahandak Bapa keton manenga akan keton karadjaan tä.

33. Djual talo ain keton, tuntang tenga sadakah. Tampa akan keton kambut idjä djaton tau kupit, panatau idjä djaton tau una, huang sorga, kaleka maling djaton olihe manjampaie, tuntang gagat djaton tau marusake.

34. Krana intu kaleka panatau keton, hetä kea atäi keton.

35. Kahang keton buah hababat, tuntang sumbon keton buah belom.

36. Buah ampin keton sama dengan olo idjä mentai tempoe, amon iä lawoh buli bara pesta masawä, uka sana iä dumah, manegah, äwen palus muap akae.

37. Salamat karä djipen tä, idjä sondau tempoe magon mandjaga, metoh panumahe. Toto aku hamauh dengan keton, iä karäh mambabat kahange, manjoho äwen tä mondok kuman, tuntang iä karäh manggapi, manonggo äwen tä.

38. Amon iä dumah girir djadjaga idjä handuä, atawa idjä hantelo, tuntang sondau äwen kalotä: salamat djipen tä!

39. Maka patut keton mingat, djaka tempon huma katawan djam pirä maling dumah, toto iä mandjaga, djaton nalua maling manatas humae.

40. Tagal tä, buah keton kea tatap, krana djam, idjä dia iado keton, Anakolon karäh dumah. — (*Matt.*24,44.)

41. Koan Petrus dengae: Kilen Tuhan, ikau manutor paribasa toh akan ikäi bewäi, atawa akan olo arä kea?

42. Koan Tuhan: Æwe kea mandur huma idjä budjur tuntang pintar, idjä iangkat tempoe manonggo karä anakolohe, uka manenga bagin panginae intu puna katikae?

43. Salamat djipen djetä, idjä sondau tempoe, kahum panumahe, kalotä gawie!
44. Toto jaku hamauh dengan keton, iä karäh manggatang iä, uka manonggo karä ramoe.
45. Tapi djaka djipen tä hamauh huang atäie: Tempongku djaton bahinak dumah; — palus iä manampara mamukul djipen beken, hatuä bawi, haiak kuman mihop tuntang mambusau arepe:
46. Tä tempon djipen tä karäh dumah intu andau idjä dia ingandahe, intu djam idjä dia tawae, palus karäh malentop iä, haiak manjama upahe dengan olo kianat.
47. Maka djipen, idjä katawan kahandak tempoe, tuntang djaton djari manatap arepe, tinai djaton djari manumon kahandak tempoe, iä karäh buah pukul paham.
48. Tapi idjä dia djari katawan tä, tapi djari mawie kea talo idjä mamatut iä imukul, iä karäh buah pukul isut. Krana genep biti, idjä akae talo arä inenga, bara iä arä kea karäh inggau, tinai idjä äka talo arä insahan, bara iä paham hindai karäh ilaku.
49. Aku djari dumah, tantai mantarik apui akan petak, paham karadjingku, djaka djetä djari intokan.
50. Tapi belo aku akan impandoi dengan pampandoi, tuntang aku paham kasekä angatku, sampai djetä djari hapus!
51. Aton keton mado, aku djari dumah handak manenga kabuah akan hundjun petak? Dia, koangku dengan keton, tapi kabantah!
52. Krana bara toh olo *limä* biti intu huma Idjä akan haklahi, telo malawan duä, tinai duä malawan telo.
53. Bapae karäh habantah dengan anake hatuä, tinai anake hatuä dengan bapae; indue dengan anake bawi, tinai anake bawi dengan indue; empoe bawi dengan manantue bawi, tinai manantue bawi dengan empoe bawi.
III. — 54. Maka iä hamauh dengan olo arä: Amon keton mitä baunandau hila barat, tä koan keton: udjan andaue karäh, — tuntang toto kea kalotä. — (*Matt.*16,2.)
55. Tinai amon keton mitä riwut salatan mohon, tä koan keton: mandang andaue karäh, — tuntang toto kea kalotä.
56. O olo haliau, ampin petak, ampin langit tau keton mariksae, kilen keton djaton maku mariksa ampin katika toh?
57. Tinai buhen keton djaton mariksa huang arep keton, mangat mangasene kabudjur?
58. Maka amon ikau hagoet haiak dengan olo idjä mala-

wan ikau, manalih olo hai, awi ikau batirok manggau pikir hong djalan, mangabuah arepm dengae, belä suro iä mandjidjit ikau manaharep mantir, palus mantir mandjuluk ikau akan kapiri, tuntang kapiri manutup ikau hong sipir.

59. Jaku hamauh dengam, ikau djaton blua bara hetä, sampai ikau manahor sasigar mahiu dia tapas.

BAGI 13.

I. Jesus manjoho olo hobah. II. Jesus mampakäläh olo bawi, idjä pähä hanjawalas njelo, intu andau sabat. III. Paribasa masanan karadjaan Hatalla. IV. Jesus mampait augh akan Herodes, tuntang masanan hukum akan mawi lewu Jerusalem.

I. — 1. Maka katika tä aton isut olo manutor augh akae manahiu olo Galilea, idjä dahae djari imbalut Pilatus dengan parapahe.

2. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Kilen, angat adon keton, olo Galilea djetä paham badosa bara karä olo Galilea beken, basa iä buah talo kalotä?

3. Dia, koangku dengan keton, tapi amon keton dia hobah, maka keton samandiai karäh nihau tumon tä kea.

4. Atawa olo hanjawalas tä, idjä matäi penjet tjandi intu Siloa, aton angat adoe kamäan keton, äwen tä basala haream bara karä olo hong Jerusalem?

5. Dia, koangku dengan keton, tapi amon keton dia hobah, maka keton samandiai karäh nihau tumon tä kea.

6. Maka iä masanan paribasa toh: Aton olo mimbul batang sikon huang pambulan anggor ajue, tuntang iä manalih, manggau buae intu taroke, tapi djaton sondaue.

7. Tä iä hamauh dengan tukang pambulan anggor tä: Itäm, djari telo njelo toh aku magon manalih, manggau buae intu batang djetoh, tapi djaton sondaue; täweng iä, kanduäe iä mandjikut petak?

8. Tombah iä, sambil hamauh dengae: Naughe iä idjä njelo toh hindai, mangat aku mangali hakaliling iä, haiak manimbok mampahalap iä.

9. Mikäh iä karäh mumua; djaka dia kea, naughe ikau manäwenge djeha.

II. — 10. Maka iä madjar olo huang sinagoge intu andau sabat.

11. Tä, itä! aton hetä olo bawi, idjä ingapähä talo djari hanjawalas njelo, sampai iä hadjukot, djaton tau mambudjur arepe toto.

12. Amon Jesus mitä iä, maka iä mambawa iä, tuntang hamauh dengae: O olo bawi, toh ikau käläh peresm.

13. Balalu iä mandanan leng-
äe hundjue, palus iä tä bu-
djur, tuntang manara Ha-
talla.
14. Tä kapala sinagoge,
awie blait Jesus mampakäläh
olo intu andau sabat, tom-
bah, sambil hamauh dengan
olo arä: Kadjahawen andau
olo buah bagawi, katahin
tä käläh keton manalih, bla-
ku pakäläh, tapi äla intu
andau sabat.
15. Tombah Tuhan, koae:
O olo haliau, dia genep
biti keton pudji intu andau
sabat mengkak hadjaran ata-
wa kalidai bara dulange,
magah iä akan danum?
16. Tapi iä toh, idjä pana-
kan Abraham, idjä imasong
setan djari hanjawalas njelo
toh, djaton patut iengkak
bara pasonge tä intu andau
sabat?
17. Amon iä hamauh kalo-
tä, maka olo handiai maha-
men, idjä malawan iä, tapi
olo arä tä handjak awi talo
handiai idjä iawie.
III.—18. Maka iä hamauh:
Dengan idjä kwe karadjaan
Hatalla hindjä ampie, deng-
an narai aku akan manan-
dinge? — (*Matt.*13,31.)
19. Djetä kilau idjä kaba-
wak sawi, idjä induan olo,
mimbule huang pambulae;
maka djetä belom, tuntang
habatang gantong, sampai
burong penda langit manesek,
manjarangan intu edae.

20. Koae tinai: Dengan en
aku akan manandiog kara-
djaan Hatalla?
21. Djetä kilau ragi idjä
kabawak, idjä induan olo
bawi, iäwoie dengan telo
gantang tunek tepong, sam-
pai djetä lepah masem.
22. Maka iä barikas, manan-
tarang arä lewu tuntang
patataie, haiak madjar olo,
hagoet manjak djalan akan
Jerusalem.
23. Maka aton olo idjä ha-
mauh dengae: Tuhan, kilen,
isut bewäi olo idjä mandino
salamat? Koae dengan ä-
wen tä:
24. Awi keton mangkarenä,
mangat keton tamä bauntong-
gang idjä sekä, krana koang-
ku dengan keton, arä olo
karäh mangkemä tamäe, tapi
djaton iä tau;
25. Iä tä, limbah tempon
huma mendeng, manguntji
bauntonggang; tä keton ka-
räh mendeng ruar, manegah
bauntonggang, haiak hamauh:
o Tuhan, Tuhan, uap akan
ikäi. Tapi iä karäh tombah
augh keton, koae: jaku dia
kasene keton, bara kwe keton.
26. Tä keton karäh hamauh:
ikäi djari mondok kuman
mihop intu baum, tinai intu
kaleka ikäi ikau djari ma-
djar olo.
27. Tapi iä karäh tombah:
jaku hamauh dengan keton,
jaku dia kasene keton, bara
kwe keton. Indah bara aku,

keton handiai idjä darhaka.
28. Hetä tangis tuntang keret kasingä, amon keton karäh mitä Abraham, Isaak, Jakob tuntang karä nabi huang karadjaan Hatalla, tapi keton djari inganan akan ruar.
29. Maka arä olo karäh dumah bara timor, bara barat, bara utara, bara salatan, tuntang mondok kuman huang karadjaan Hatalla.
30. Tapi itä! aton olo idjä harian, iä karäh helo, tinai aton idjä helo, iä karäh harian.
IV. — 31. Maka andau tä kea aton olo parisi isut manalih, sambil hamauh dengae: Lius, indah bara hetoh, krana Herodes handak mampatäi ikau.
32. Koae dengan äwen: Lius keton, sanan akan aso tä: itäm, aku manganan dewa tuntang mampakäläh olo andau toh, tinai djewu, maka andau telo gawingku karäh hapus.
33. Tapi andau toh, tinai djewu tuntang andau idjä aku akan maradjur panggoetku, krana djaton pudji nabi impatäi ruar Jerusalem.
34. Jerusalem! Jerusalem! ikau idjä mampatäi nabi, tuntang mamanting olo idjä injoho manalih ikau hapan batu; kilen kakindjape djari aku handak mamumpong karä anakm, kilau pehok mamumpong anake penda palapase; tapi keton dia maku. — (*Matt.*23,27.)
35. Itä! human keton karäh benjem. Toto aku hamauh dengan keton, keton dia akan mitä aku sampai katika tä, amon keton karäh hamauh: imberkat iä, idjä dumah huang aran pangkahai Tuhan!

BAGI 14.

I. Jesus mampakäläh olo badus intu andau sabat. II. Jesus manjoho olo randah atäie, tuntang tau basara. III. Paribasa panginan hamalem. IV. Olo idjä handak omba Jesus buah malihi talo handiai.

I. — 1. Djadi, amon iä manalih human kapalan olo parisi intu andau sabat, handak ompat kuman, maka olo mimpa, manggau kasalae. — (*Mark.*3,2.)
2. Maka itä! aton olo badus manaharep iä.
3. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan guru Torat tuntang olo parisi, koae: Kilen, patut kea mampakäläh olo intu andau sabat?
4. Tapi äwen tä suni. Palus Jesus mimbing iä, mampakäläh iä, tuntang manjoho iä hagoet.
5. Tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Æwe baris keton, djaka kalidaie atawa sapie lawo huang kali

intu andau sabat, idjä dia
palus mandjidjit tä blua?
6. Djadi äwen tä gagom,
djaton tau tombah aughe tä.
II. — 7. Maka iä manu-
tor paribasa akan olo pang-
gil, amon iä mitä olo tä min-
tih kaleka mondok mamba-
tang, sambil hamauh dengae.
8. Amon ikau irawäi olo
manalih pesta masawä, äla
ikau mondok intu kaleka
idjä mambatang, mikäh aton
olo, idjä bahalap bara ikau,
irawäie kea;
9. Belä amon dumah, idjä
djari marawäi keton duä,
karäh hamauh dengam: undur
ikau, naughe iä ngambo; —
tä ikau tuntang mahamen
akan kaleka idjä tapakan li-
wa haliai.
10. Tapi djaka ikau irawäi
olo, buah ikau mondok intu
kaleka idjä tapakan liwa ha-
liai, uka amon dumah idjä
marawäi ikau, tä iä karäh
hamauh dengam: ulä, palus
ngambo. Tä ikau supa ho-
rumat intu baun olo, idjä
hindjä ikau mondok kuman.
11. Krana genep biti idjä
manggatang arepe, iä akan
imparandah, tinai idjä mam-
parandah arepe, iä akan ing-
gatang.
12. Tinai iä hamauh deng-
an olo idjä djari pakadja iä:
Amon ikau mawi panginan,
äla marawäi kolam, äla pa-
harim idjä kalambutan, äla
paharim idjä tato, äla olo
tatau idjä hindjä lewum,
belä äwen marawäi ikau tinai,
mamaläh.
13. Tapi amon ikau mawi
panginan, rawäi olo pähä
belom, olo bakudong, olo
batimpang, olo babutä.
14. Tä ikau salamat, basa
äwen djaton talo hapae ma-
maläh; krana djetä karäh
imaläh akam metoh kamisik
olo tetek.
III. — 15. Maka idjä biti
olo idjä omba mondok ku-
man, amon iä mahining aughe
tä, iä hamauh dengae: Sala-
mat olo tä, idjä karäh ku-
man tepong huang karadjaan
Hatalla.
16. Koae dengae: Aton olo
idjä mawi panginan hamalem
hai, tuntang iä marawäi arä
olo. — (*Matt.*22,2.)
17. Djadi, amon djam pang-
inan hamalem tä djari sam-
pai, maka iä manjoho djipäe,
masanan akan olo panggil:
Has talih, basa talo handiai
djari simpan.
18. Maka olo handiai tä uras
mahakan. Koan idjä dengae:
Aku djari mamili tana, pa-
tut aku hagoet manjengoke;
aku blaku intu ikau, naughe
aku toh.
19. Koan idjä tinai: Jaku
djari mamili limä kapasang
hadangan, toh aku hagoet,
handak mitä ampie; jaku bla-
ku intu ikau, naughe aku
toh.
20. Koan idjä tinai: Jaku

taheta masawä, awi tä aku djaton tau manalih.
21. Maka djipen tä buli, masanan talo tä akan tempoe. Tä tempon huma sangit, palus hamauh dengan djipäe: Lius gulogulong akan djalan tuntang akan pakan lewu, imbit tamä hetoh karä olo pähä belom, olo bakudong, olo babutä, olo batimpang.
22. Limbah tä djipen tä hamauh: Tuan, djadi kilau augh sohom, tapi aton hindai boang kaleka.
23. Koan tempoe dengan djipäe: Lius akan karä djalan ruar, akan hetähetä, hadjadjuan olo tamä, uka humangku kontep.
24. Krana jaku hamauh dengan keton, dialo idjä biti, idjä puna irawäi tä, akan mangkemä panginangku hamalem tä.
IV. — 25. Maka arä olo omba iä manandjong, tä iä mules, sambil hamauh dengan äwen:
26. Djaka olo mananggoh aku, tuntang djaton manjingi indu bapae, anak sawae, paharie, betaue, tinai pambelom ai kea, maka iä djaton tau mandjadi muridku.
27. Tinai äwe idjä dia mananggong sampalakie haiak omba aku, iä djaton tau mandjadi muridku.
28. Tapi äwe baris keton, idjä handak mamangun huma, idjä djaton mondok helo mitong balandjae, djaka oumbet kea ramoe hapae mahapus tä.
29. Belä limhah iä mingkes galange, tuntang djaton tau mahapuse, olo handiai idjä mitä talo tä balalea iä,
30. Sambil hamauh: Olo toh manampara mamangun, tapi djaton olihe mahapuse.
31. Atawa radja äwe, idjä handak maranggar radja beken, idjä djaton mondok helo manirok, djaka iä dengan sapulu kojan biti tau hatantakan dengan idjä handak mantakan iä, mimbit duä pulu kojan biti?
32. Djaka angate dia, tä iä manjoho olo, metoh iä kedjau hindai, blaku hakabuah.
33. Tumon tä kea genep bitin keton, idjä dia malibi awang baris ai samandiai, djaton tau mandjadi muridku.
34. Ujah tä talo bahalap; tapi amon ujah djadi batawah, hapan en olo tau mangahinge tinai?
35. Djetä djaton baguna akan tana, dia kea indu timbok talo imbul, baja djetä inganan olo bewäi. Æwe idjä bara pinding akan mahining, buah iä mahining.

BAGI 15.

Asin Hatalla dengan olo badosa inarung Jesus hapan telo paribasa: I. Tabiri idjä djari hajang; II. ringgit idjä djari hajang; III. olo tabela idjä djari hajang.

I. — 1. Maka arä ampin olo pabean tuntaug olo badosa mananggoh iä, handak mahining aughe.

2. Tä olo parisi dengan olo tamat surat bakotok, koae: Iä toh manarima olo badosa, omba iä kuman.

3. Tapi iä manutor paribasa toh akan äwen, koae:

4. Æwe keton, idjä tabirie saratus kongan, djaka haiang idjä, idjä djaton malihi djalatien pulu djalatien tä huang padang, palus manggoang manggau idjä haiang tä sampai sondau? — (*Matt.* 18,12.)

5. Maka limbah iä sondau tä, iä manggatange akan hundjun bahae tuntang kahandjake.

6. Sana amon iä buli humae, maka iä mangahau karä kolae, tuntang karä olo idjä kalewun ai hapumpong, sambil hamauh dengan äwen: Handjahandjak keton haiak aku, krana aku djari sondau tabiringku idjä djari lajang.

7. Jaku hamauh dengan keton: kakai kea aton kahandjak huang sorga tagal idjä biti olo badosa idjä hobah, malabien bara tagal djalatien pulu djalatien olo tetek, idjä dia susah hobah.

II. — 8. Atawa bawi idjä kwe, idjä bara ringgit sapulu kabawak, djaka haiang idjä kabawak, djaton iä manotong sumbo, mamapas huma, haiak manggau totototo sampai sondau?

9. Maka limbah iä sondau, iä mangahau karä kolae, tuntang karä olo idjä kalewun ai hapumpong, sambil hamauh: Handjahandjak keton haiak aku, krana aku djari sondau ringgitku, idjä djari hajang.

10. Kakai, koangku dengan keton, aton kahandjak intu baun malaikat Hatalla tagal idjä biti olo badosa idjä hobah.

III. — 11. Tinai koae: Aton olo idjä bara anak hatuä duä biti.

12. Maka idjä busu hamauh dengan bapae: O apang, tenga akangku baris ramo idjä bagin ajungku. Maka iä mambagi panataue akan äwen duä tä.

13. Djaton tahi limbah tä, anake idjä busu tä manampunan karä ramoe, palus hagoet akan lewu kedjau; hetä iä manganan karä ramoe awi kapapan gawie.

14. Djadi, amon iä djari mampalepah talo handiai, tä lau paham mananjap hapus tanah tä, tuntang iä paham katapase.

15. Tä iä lius, mampatempo

arepe intu olo tanah tä; olo
tä manjoho iä akan tana,
manonggo bawoi.
16. Maka iä nahuang ma-
njuang knaie hapan awang
talo idjä kinan bawoi, djetä
mahiu djaton olo manenga
akae.
17. Maka amon iä tarata-
hiu arepe, tä iä hamauh:
Kutoh olo buruh intu apang-
ku, uras arä talo kinae, ta-
pi aku toh rusak awi lau.
18. Jaku handak hagoet,
buli apangku, sambil hamauh
dengae: o apang, jaku djari
sala hong sorga tuntang intu
baum.
19. Jaku dia baguna hindai
inggarä anakm, käläh ma-
njama aku dengan barobam
bewäi.
20. Maka iä hagoet, mana-
lih bapae. Djadi bara pesae
kedjakedjau, maka bapae
mitä iä, tä iä paham angat
asie dengae, palus hadari,
mamalok ujate, sambil ma-
njium iä.
21. Maka anake hamauh
dengae: O apang, jaku djari
sala hong sorga tuntang intu
baum, aku djaton baguna
hindai inggarä anakm.
22. Tapi bapae hamauh deng-
an anakolohe: Imbit blua
klambi awang kapala baha-
lap, kepan tä intu iä, ke-
pan tisin intu lengäe, tuntang
sarumpah intu paie.
23. Tinai imbit anak sapi
idjä baseput, sambalih tä, ita
handak kuman haiak rami-
rami.
24. Krana anakku toh djari
matäi, belom haluli, iä djari
nihau, sondau tinai. Maka
äwen tä ramirami.
25. Maka anake idjä bakas
aton hong tana; amon iä
buli djari tokep huma, tä iä
mahining augh olo busik tun-
tang babigal.
26. Palus iä mambawa anak-
oloh idjä biti, misek iä, na-
rai talo tä?
27. Koae dengae: Andim
djari dumah, maka bapam
djari mampatäi anak sapi
idjä baseput, basa iä djari
sondau haluli budjur bahalap.
28. Tä iä sangit, djaton
maka tamä. Maka bapae blua
mangatau iä.
29. Tapi iä tombah, sam-
bil hamauh dengan bapae:
Itäm, djari arä njelongku
aku bagawi akam, tuntang
dialo sindä aku manangkalau
prentahm, maka akangku
djaton ikau pudji manenga
anak kambing, uka aku ra-
mirami dengan kolangku.
30. Tapi sana anakm toh,
idjä djari manganan pana-
taum awie habandong, djari
dumah, palus ikau mampa-
täi akae anak sapi idjä ba-
seput.
31. Maka bapae hamauh
dengae: O anak, ikau magon
hindjä aku, karä talo ajung-
ku ajum kea.
32. Maka patut ita barami-

rami tunlang handjak, krana andim toh djari matäi, belom haluli, iä djari nihau, sondau tinai.

BAGI 16.

I. Paribasa mandur huma, idjä dia budjur tapi pintar. II. Jesus mampudji olo bisit bakoho, tuntang olo pahabaudong. III. Olo tatau dengan Lasarus olo pähä belom.

I. — 1. Tinai iä hamauh dengan muride: Aton olo tatau, idjä bara mandur humae; iä tä indawa olo intu tempoe, manganan ramon tempoe.

2. Tä tempoe mambawa iä, sambil hamauh dengae: Kilen aku mahining perkaram kalotoh? Rinting itong karä ramongku katahin panggaum, krana ikau djaton tau indu mandur hindai.

3. Tä koan huang mandur: Narai patut gawingku, basa tempongku manipas aku mahaga humae? Mangali djaton aku tau, manjadakah aku mahamen.

4. Tawangku talo idjä buah iawiku, uka, amon aku batipas karäh bara gawingku, olo palus manduan aku akan humae.

5. Balalu iä mambawa kakarä olo idjä butang intu tempoe, sambil hamauh dengan idjä solake: Pirä utangm dengan tempongku?

6. Koae: Saratus otong undus. Koae dengae: Duan suratm, mondok, bintik djadjeleng limä pulu.

7. Limbah tä iä hamauh dengan idjä tinai: Ikau, pirä utangm? Koae: Saratus kadai paräi. Koae dengae: Duan suratm, bintik hanja pulu.

8. Maka tempoe manara mandur idjä pamikir tä, basa iä pintar gawie; krana baris olo kalunen toh pintar bara baris kalawa intu djalahan ajue.

9. Maka jaku kea hamauh dengan keton: tampa sobat keton hapan mamon tä, (*rimae: panatau,*) idjä puna panipu, uka, amon keton matäi, äweu manduan *keton* akan tingkap idjä katatahi.

10. Idjä budjur dengan talo awang korik haliai, iä kea budjur dengan talo awang hai; tapi idjä pamikir hong talo awang korik haliai, iä kea pamikir hong talo awang hai.

11. Maka amon keton djaton budjur dengan mamon awang panipu tä, äwe handak mandjuluk akan keton talo awang toto?

12. Tinai amon keton djaton budjur dengan talo awang dia ain keton, äwe handak manenga akan keton talo idjä ain keton?

13. Djipen djaton tau manempo haiak duä; krana iä karäh basingi idjä, sinta idjä,

atawa iä heret dengan idjä,
mangabelä idjä. Keton djaton
tau manempo Hatalla haiak
manempo mamon. — (*Matt.*
6,24.)
II. — 14. Maka karä aughe
tä hining olo parisi kea, idjä
bisit bakoho; tä äwen haba-
baka iä.
15. Maka iä hamauh deng-
an äwen: Keton idjä mampa-
halap arep keton intu baun
olo, tapi Hatalla kasene atäi
keton. Krana talo idjä hai
intu olon, djetä indjilek Ha-
talla.
16. Torat dengan karä nabi
tä manudjum sampai Johan-
nes; bara katika tä karadjaan
Hatalla imbrita, tuntang sep-
simpan olo mandjudju arepe
tamäe.
17. Tapi murah langit deng-
an petak nihau, bara idjä
katitik Torat baduro.—(*Matt.*
5,18.)
18. Idjä manganan sawae
masawä beken, iä habandong,
tinai idjä masawä idjä inga-
nan banae, iä habandong kea.
III. — 19. Maka aton olo
tatau, iä makaian arepe ha-
pan baludu tuntang benang
lamos, haiak belom ramirami
sining andau, tuntang kahaie.
20. Tinai aton olo pähä be-
lom, Lasarus arae, iä men-
ter intu bauntonggang olo
tatau tä, kontep buhite.
21. Tuntang iä radjin mam-
besoh arepe hapan talo awang
gagar bara medjan olo tatau
tä; tapi aso bewäi manalih,
mandjelap buhite.
22. Djadi, olo pähä belom
tä matäi, palus iä inanggong
malaikat akan pakuan Abra-
ham.
23. Maka olo tatau tä ma-
täi kea, tuntang ingubur.
Maka bara huang naraka iä
mananggera, metoh iä hong
kapähä, tä iä mitä Abraham
bara kedjau, tuntang Lasa-
rus intu pakuae.
24. Palus iä mangkariak,
koae: O apang Abraham,
pasi aku, soho Lasarus, uka
iä maniudjek totok tundjuke
bewäi huang danum, hapae
manjadingen djelangku; kra-
na aku paham kapähä huang
njalan apui toh.
25. Tapi koan Abraham:
Anak, ingatm, ikau djari
manduan kamangatm kati-
kam belom, tapi Lasarus
djari mandino kapähäe; maka
toh iä impangat, tapi ikau
ingapähä.
26. Idjä baris tinai, aton
kea helat hai helang ikäi deng-
an keton, awi tä djaka idjä
hila toh handak mindah ma-
nalih keton, djaton tau; ti-
nai idjä hila hikau djaton
kea tau mindah manalih
ikäi.
27. Koae: Amon kalotä,
aku blaku intu ikau, uka
ikau manjoho iä manalih hu-
man apangku.
28. Krana aton paharingku
limä biti, uka iä masanan

akae, belä äwen tä kea akan kaleka kapähä toh.

29. Koan Abraham dengae: Surat Moses dengan karä nabi aton intu iä; djetä buah äwen mahininge.

30. Koae: Dia, apang Abraham, tapi djaka idjä biti olo matäi manaoggoh iä, tä iä karäh hobah.

31. Tapi koan Abraham dengae: Amon äwen tä djaton mahining Moses dengan karä nabi, alo olo matäi belom haluli, mahin djaton kea iä maku pertjaja.

BAGI 17.

I. Talo äka tautarang akan indu damak; patut olo radjin mampun kasalan kolae; kwasan kapertjaja; murid Jesus patut randah atäie. II. Jesus mampakäläb sapulu biti olo basamagh. III. Panumah karadjaan Hatalla.

I. — 1. Maka iä hamauh dengan muride: Djaton tau dia talo panantarang akan dumah, tapi pajah iä, idjä mampalembut talo panantarang tä!

2. Bontong iä, djaka bindang batu ingkepan intu ujate, palus iä ilaboh huang tasik, bara iä manantarang atäi idjä biti olo korik toh. — (*Matt.* 18,6.)

3. Buah keton batawat. Amon paharim sala dengam, pudji iä, tapi amon iä manjasal, ampun iä.

4. Tinai alo iä hangkudju idjä andau sala dengam, tuntang hangkndju kea iä haluli tanggoh ikau, sambil hamauh: aku manjasal, — tä patut ikau mampun iä.

5. Maka rasul hamauh dengan Tuhan: Dahang kapertjajan ikäi.

6. Koan Tuhan: Djaka keton aton bara kapertjaja kilau bawak sawi brangai, alo keton hamauh dengan batang sikon toh: rukat arepm, indah akan tasik, — maka iä karäh manumon augh keton.

7. Æwe keton idjä bara djipen, idjä malan atawa manjakatik metoe, idjä hamauh dengan djipäe tä, amon iä buli bara tana: palus kantoh, mondok kuman?

8. Djaton iä akan hamauh dengae: kuan panginangku helo, tatap arepm manonggo aku katahingku kuman mihop, limbah tä ikau tau kuman mihop kea?

9. Pudji kea iä manjewut tarimakasih akan djipen tä, basa iä djari mawi talo awang injohoe? Angatku dia.

10. Kalotä kea keton, amon keton djari mawi talo handiai, awang keton injoho mawie, tä keton patut hamauh: ita toh djipen idjä dia baguna, krana gawin ita babaja tumon kapatute bewäi.

II. — 11. Maka djadi, amon iä hagoet akan Jerusalem, iä mahoroe bentok Samaria tuntang Galilea.

12. Djadi, amon iä tamä
lewu hetä, aton hasupa deng-
ae sapulu biti olo basamagh,
idjä mendeng bara kedjau.
13. Æwen tä mautehau,
koae: O Jesus, Guru, pasi
ikäi.
14. Amon iä mitä äwen tä,
iä hamauh dengae: Lius, pra-
han arep keton akan imam.
Maka djadi, kahum äwen
manalih, äwen tä salenga
brasih. — (3.*Mos.*13,2.)
15. Tapi idjä biti äwen tä,
amon iä mitä arepe djari kä-
läh, haluli tinai, tuntang ma-
nara Hatalla hai aughe;
16. Palus iä mahingkep da-
rah pain Jesus, manarimaka-
sih intu iä; maka olo tä olo
Samaria.
17. Tombah Jesus, sambil
hamauh: Djaton sapulu biti
idjä djari brasih? Kwe äwen
djalatien tä?
18. Djaton iä maku haluli,
maborumat Hatalla, baja idjä
toh, idjä beken utuse?
19. Maka iä hamauh deng-
ae: Mendeng, lius, kapertja-
jam djari mandohop ikau.
III. — 20. Maka amon olo
parisi misek iä: Prea kara-
djaan Hatalla dumah? — tä
iä tombah aughe, koae: Pa-
numah karadjaan Hatalla dja-
ton gitan, djaton ramirami.
21. Djaton kea olo akan
hamauh: itä hetoh, itä ka-
nih; — krana karadjaan Ha-
talla puna intu huang keton.
22. Maka iä hamauh deng-
an muride: Katika karäh sam-
pai, amon keton haus mitä
idjä andau bara karä andau
Anakolon, tapi keton dia akan
mitä tä.
23. Amon olo karäh hamauh
dengan keton: itä hetoh, itä
kanih; — äla keton lius, äla
keton ombae.
24. Krana kilau kilat idjä
manjabintir bara saran langit
silae, mamantjar palus sarae
hila silae, kalotä kea Anak-
olon intu andau ajue dapit.
— (*Matt.*24,27.)
25. Tapi helo bara tä iä
akan buah kapähä paham,
tuntang inganan kempang olo
djetoh.
26. Maka kilau djaman Noah
horan, kakai kea metoh pa-
numah Anakalon dapit.
27. Olo kuman mihop, ma-
sawä babanä, sampai andau
Noah tamä banama, palus
danum soho tä dumah, ma-
rusak olo tä samandiai. —
(1.*Mos.*7,7.)
28. Tinai kilau horan dja-
man Lot, olo kuman mihop,
mamili mandjual, mambulan
mamangun;
29. Tapi andau Lot blua
bara Sodom, tä udjan apui
tuntang barirang lawo bara
langit, marusak iä samandiai.
— (1.*Mos.*19,15.)
30. Kalotä kea karäh intu
andau tä, amon Anakolon
karäh mamarah, dumah.
31. Intu andau tä, äwe idjä
hundjun sapau, tuntang ra-

moe aton huang huma, äla iä mohon manduan tä; tinai äwe idjä hong tana, tumon tä kea, äla iä mules tahiu ramoe idjä hila likute.

32. Ingat keton sawan Lot.

33. Æwe idjä handak mahaga pambelome, iä akan nihau tä, tapi äwe idjä nihau tä, iä karäh mahagae.

34. Jaku hamauh dengan keton: alem tä duä biti karäh hindjä huang sasuro idjä; maka idjä biti karäh induan, idjä karäh ilihi.

35. Duä biti karäh hindjä manggiling talo; idjä biti karäh induan, idjä ilihi.

36. Duä biti karäh hindjä hong tana; idjä biti karäh induan, idjä ilihi.

37. Tombah äwen tä, sambil hamauh dengae: Hong kwe, Tuhan? Koae dengan äwen: Hetä kaleka hantu, hetä burong kamiak hakampeleng!

BAGI 18.

I. Jesus manjoho olo blaku doa haradjur, II. tuntang randah atäie, kilan olo pabean. III. Jesus mangilak anak olo. IV. Olo tatan bahali tamä karadjaan Hatalla. V. Jesus masanan kapähä, idjä akan buah iä. VI. Iä mampakäläh olo babutä tokep Jerigho.

I. — 1. Maka iä manutor paribasa kea akan olo tä, hapae manjoho olo blaku doa haradjur, äla tendur.

2. Koae: Aton mantir intu lewu anu, idjä dia mikäh Hatalla, dia mahamen olo.

3. Maka aton balo huang lewu tä, idjä mananggoh iä, koae: Käläh ikau mambudjur aku dengan olo idjä mawi aku.

4. Maka tahi iä djaton maku; tapi limbah tä koan huange: Alo aku dia mikäh Hatalla, dia mahamen olo,

5. Tapi basa balo tä paham mambisau aku, aku handak mambudjur iä, belä iä magon dumah, manjanjau aku.

6. Tä koan Tuhan: Hining keton augh mantir parajap tä.

7. Kilen tinai Hatalla, djaton iä handak mambudjur baris olo intihe, idjä mambawa blaku intu iä handau hamalem? handak iä langak dengae?

8. Aku hamauh dengan keton, badjeleng iä karäh mambudjur äwen. Tapi Anakolon, amon iä karäh dumah, aton iä karäh supa kapertjaja hong petak?

II. — 9. Maka iä manutor kea paribasa toh akan isut olo, idjä manggarä arepe bahalap, tuntang mangabelä olo beken, koae:

10. Aton olo duä biti manalih human Hatalla, handak blaku doa, idjä olo parisi, tinai idjä olo pabean.

11. Maka olo parisi tä mendeng mambaris arepe, blaku doa kalotoh: O Hatalla, jaku manarimakasih intu ikau, ba-

sa aku dia kilau olo beken, dia bigal, dia pamikir, dia pahabandong, dia kea kilau olo pabean toh.

12. Jaku puasa handuä sindä minggo, karä talo ajungku imbagiku bagi sapulu, tuntang manenga idjä.

13. Maka olo pabean tä mendeng bara kedjau, djaton kea maku mananggera akan langit, baja iä manegah usoke, koae: O Hatalla, pasi aku, olo badosa!

14. Jaku hamauh dengan keton, iä buli humae babalap bara olo djetä; krana idjä manggatang arepe, iä imparandah, tapi idjä mamparandah arepe, iä inggatang.

III. — 15. Maka aton kea olo mimbit anak olo korik akae, mangat iä mimbing, mamberkat äwen. Amon muride mitä tä, maka äwen mampudji olo tä. — (*Matt.* 19,13.)

16. Tapi Jesus mambawa äwen, koae: Naughe anak olo mananggoh aku, äla mangahana iä; krana akae aton karadjaan Hatalla.

17. Toto, jaku hamauh dengan keton, äwe idjä dia manarima karadjaan Hatalla kilau anak olo, iä djaton akan tamä hetä.

IV. — 18. Maka aton mantir misek iä, koae: O Guru idjä babalap, narai patut iawiku, mangat aku mandino pambelom idjä katatahi?

19. Koan Jesus dengae: Buhen ikau manjewut aku babalap? Djaton idjä bahalap baja tikas Idjä bewäi, iä tä Hatalla.

20. Prentah puna tawam: „äla ikau habandong, äla ikau mampatäi olo, äla ikau manakau, äla ikau manandjaro, horumat indu bapam." — (2.*Mos.*20,12.)

21. Koae: Sakarä talo tä djari ihagaku bara pesangku tabela palus sampai toh.

22. Amon Jesus mahining aughe tä, maka iä hamauh dengae: Idjä talo katapasm hindai; djual karä talo ajum, bagi regae akan olo pähä belom, tä ikau bara pauatau hong sorga; limbah tä kautoh, omba aku.

23. Tapi haiak iä mahining aughe tä, iä paham kapähä atäie, krana iä paham katataue.

24. Amon Jesus mitä, iä paham kapähä atäie, maka iä hamauh: Paham kahali olo, idjä arä ramoe, akan tamä karadjaan Hatalla.

25. Murah hadjaran mahoroe lowang pilus, bara olo tatau tamä karadjaan Hatalla.

26. Tä koan olo idjä mahining tä: Amon kalotä, äwe kea tau salamat?

27. Koae: Talo awang dia tau mandjadi awi olon, tau mandjadi awi Hatalla.

28. Koan Petrus: Itäm, ikäi djari malihi talo handiai, tuntang djari omba ikau.

29. Koae dengae: Toto, jaku hamauh dengan keton, djaton olo, idjä djari malihi humae, atawa indu bapae, atawa paharie, atawa anak sawae, tagal karadjaan Hatalla,

30. Idjä dia manduan tä tinai balipelipet hetoh, tinai hila kanih pambelom idjä katatahi.

V. — 31. Maka iä manduan äwen duäwalas tä, sambil hamauh dengan äwen: Itä, ita akan Jerusalem, maka talo handiai akan tulus, awang injurat nabi tahiu Anakolon.

32. Krana iä karäh indjuluk akan olo kapir, tuntang karäh ihababaka, impahawen, iludja olo.

33. Tinai iä karäh imukul sapu, balalu impatäi olo, tapi andau telo iä karäh belom haluli.

34. Maka äwen tä djaton harati idjä kabawak karä aughe tä, djetä kaput intu iä, djaton äwen tawan talo koae.

VI. — 35. Djadi, amon iä tokep Jerigho, aton olo babutä mondok intu saran djalan, manjadakalı. — (*Matt.* 20,29.)

36. Amon olo tä mahining olo arä mahalau, maka iä misek, narai tä?

37. Tä olo masuman akae, Jesus bara Nasaret mahalau.

38. Palus iä mambawai, koae: O Jesus, anak Dawid, pasi aku!

39. Maka olo idjä manandjong helo mampudji iä, uka iä suni; tapi iä paham haream mambawai: O anak Dawid, pasi aku!

40. Maka Jesus tendä, manjoho olo manduae tokep iä; tä amon iä tokep, Jesus misek iä,

41. Koae: Narai kahandakm iawiku akam? Koae: Tuhan, mangat aku tau mitä talo.

42. Koan Jesus dengae: Djadi, marenang ikau, kapertjajam djari mandohop ikau.

43. Palus iä tau mitä, tuntang omba iä haiak manara Hatalla. Maka olo handiai, idjä mitä talo iä, mahorumat Hatalla.

BAGI 19.

I. Jesus madja Sakeus. II. Paribasa tuan idjä mansahan sapulu tail intu djipäe. III. Jesus tamä Jerusalem. IV. Jesus masanau hukum akan mawi lewu Jerusalem. V. Jesus maharak olo badagang bara human Hatalla.

I. — 1. Maka Jesus tamä, balalu mahoroe Jerigho.

2. Maka aton olo hatuä hetä, Sakeus arae, iä kapalan olo pabean, tuntang tatau.

3. Iä nahuang mitä Jesus, kilen kea ampie, tapi djaton tau awi olo arä, basa iä pandak.

4. Maka iä hadari manjalehan arepe, manjakäi batang sikon, mangat tau mitäe, krana hetä iä akan mahalau.

5. Djadi, amon Jesus sampai kaleka tä, maka iä manangger, balalu mitä iä, haiak hamauh dengae: O Sakeus, mohon djeledjeleng; krana andau toh aku handak madja humam.
6. Tä iä badjeleng mohon, sambil mimbit iä dengan kahandjake.
7. Tapi olo handiai, idjä mitä tä, bakotok, koae: Olo badosa inanggohe, madja humae.
8. Maka Sakeus mendeng, sambil hamauh dengan Tuhan: Itäm Tuhan, sabagi karä ramongku handak inengaku akan olo pähä belom, tinai amon akü djari mamikir talo enen bara olo, aku handak maliae lipet äpat.
9. Koan Jesus dengae: Andau toh huma toh injalamat; basa iä tä kea panakan Abraham.
10. Krana Anakolon djari dumah, handak manggau tuntang manjalamat olo idjä djari nihau.
II. — 11. Maka amon olo arä manjenäh mahining, iä manutor paribasa hindai, basa iä tokep Jerusalem, tuntang olo tä mado, karadjaan Hatalla balalu akan bakarinah.
12. Tä iä hamauh: Aton olo idjä hai utuse hagoet akan tanah kedjau, uka iä manduan karadjaan akae; limbah tä iä handak buli tinai. — (*Matt.*25, 14.)
13. Maka iä mambawa djipäe sapulu biti, tuntang manenga akae sapulu tail, haiak hamauh dengan äwen: Awi keton badagang hamodal tä, sampai aku dumah.
14. Maka olo tanah ajue manjingi iä, palus manjoho manjak iä, koae: Ikäi djaton maku, iä toh indu radjan ikäi.
15. Maka djadi, amon iä buli, limbah iä manduan karadjaan, iä manjoho olo mambawa karä djipäe tä, idjä äkae manenga reare, uka iä mahining, pirä hudjong äwen.
16. Tä aton dumah idjä solake, koae: Tuan, tail ajum djari bahudjong sapulu tail.
17. Koae dengae: Käläh, djipen idjä bahalap, basa ikau budjur dengan talo awang korik haliai, maka toh ikau kwasa marentah sapulu lewu.
18. Maka aton dumah idjä tinai, koae: Tuan, tail ajum djari bahudjong limä tail.
19. Koae dengan djetä: Ikau akan marentah limä lewu.
20. Maka idjä tinai dumah, koae: Tuan, toh tail ajum, idjä bihibihin ingkesku huang saputangan.
21. Krana aku mikäh ikau, basa ikau olo karas; ikau manduan talo, idjä dia djari ingkesm, ikau manggetem talo, idjä dia djari imbulm.
22. Koae dengae: Tumon augh totokm aku handak mahukum ikau, o djipen idjä

papa; djari tawam, aku toh
olo karas, manduan talo idjä
dia ingkesku, manggetem talo
idjä dia imbulku:
23. Tä buhen ikau dia ma-
hatangan rearku akan tukang
wang, mandjalan tä, uka
haiak panumahku aku tau
manduae tuntang anake?
24. Palus iä hamauh dengan
olo idjä mendeng darahe:
Duan tail tä bara iä, tenga
tä akan idjä sapulu.
25. Koan äwen tä dengae:
Tuan, ai aton supulu tail!
26. Krana jaku hamauh de-
ngan keton: genep biti idjä
bukih mina talo, akae karäh
indahang haream; tapi bara
idjä djaton bukih, bara iä
karäh induan kea awang aton
intu iä.
27. Tapi musohku tä, idjä
dia maku jaku indu radjae,
imbit iä kantoh, tetek iä intu
baungku.
III. — 28. Limbah iä ha-
mauh kalotä, maka iä hagoet
helo baun äwen manalih Je-
rusalem.
29. Djadi, amon iä tokep
Betpage tuntang Betania, djari
sampai bukit upon undus, tä
iä manjoho muride duä biti,
— (*Matt.*21,1.)
30. Koae: Lius, talih lewu
idjä tintun baun keton; haiak
keton tamä, maka keton ka-
räh sondau anak kalidai idjä
indjarat olo, idjä djaton pudji
hapan olo; engkak iä, imbit
kantoh.
31. Paribasa olo misek ke-
ton: kanduen keton mengkak
tä? tä koan keton: aton ga-
win Tuhan hapae.
32. Maka sarobae tä hagoet,
tuntang sondau tä, kilau djari
aughe dengan äwen.
33. Tapi amon äwen tä
mengkak anak kalidai, maka
tempoe hamauh dengae: Kan-
duen keton mengkak anak
kalidai?
34. Koan äwen: Aton ga-
win Tuhan hapae.
35. Palus äwen mimbit tä
akan Jesus, tuntang mampar
pakaiae hundjun anak kali-
dai, balalu mampondok Je-
sus hundjue.
36. Maka haiak iä hagoet,
olo arä mambirang pakaiae
hong djalan.
37. Djadi, amon iä djari
sampai tantae, tuntang mohon
bara bukit upon undus, tä
sakarä muride handjak, haiak
manara Hatalla hai aughe,
awi kärä gawi kwasa idjä
gitae;
38. Koae: Imberkat Radja
tä, idjä dumah huang aran
pangkahai Tuhan! Kasanang
huang langit, kahai huang
kaleka idjä gantong haliai tä.
39. Maka isut olo parisi,
idjä marak olo arä, hamauh
dengae: Guru, pudji muridm.
40. Tombah iä, sambil ha-
mauh dengan äwen: Jaku
hamauh dengan keton, djaka
äwen suni, tä batu akan
mangkariak.

IV. — 41. Maka amon iä djadjalan tokep, iä mitä lewu, tuntang manangis tagal djetä,
42. Koae: Käläh; djaka ikau mangasene, toh kea intu andaum djetoh, talo idjä tau manjalamat ikau! Tapi toh djetä basilim bara matam.
43. Krana katikam karäh sampai, amon asang karäh manimbok mangota hakaliling ikan, tuntang mangapong ikau, baiak mamok ikau hakaliling;
44. Palus mampalokang ikau akan petak, tuntang anakm idjä huang ikau, djaton iä karäh malibi batu hasuson dengan kolae; djetä, basa ikau djaton djari mangasene katika salamatm.
V. — 45. Maka iä tamä human Hatalla, palus maharak olo idjä mandjual mamili hetä,
46. Haiak hamauh dengan olo tä: Aton augh surat: „humangku huma sombajang,"— tapi keton djari mandjadian tä kaleka bigal.
47. Maka iä madjar olo huang human Hatalla sining andau; tapi kapala imam, tinai olo tamat surat, tuntang mantir olo arä manggau pikir mampatäi iä.
48. Tapi djaton äwen sondau akal hapae mawi iä; krana olo arä handiai radjin dengae, tuntang mahining adjare.

BAGI 20.

I. Jesus manantu arepe injoho Hatalla. II. Paribasa pambulan anggor. III. Perkaran wang kapala inarang Jesus. IV. Perkaran olo belom baluli inarang Jesus. V. Jesus toto Hatalla. VI. Jesus manjoho muride batawat dengan olo tamat surat.

I. — 1. Djadi, intu idjä andau bara karä andau tä, amon iä madjar olo huang human Hatalla, baiak masanan Ewangelion, maka aton manalih kapala imam, olo tamat surat, tuntang olo bakas, — (*Matt.*21,23.)
2. Hakotak dengae, koae: Suman akan ikäi, hapan kwasa idjä kwe ikau mawi talo toh, atawa äwe djari manenga kwasa tä akam?
3. Tombah iä, sambil hamauh dengan äwen: Jaku kea aton talo isekku isut intu keton, suman tä akangku.
4. Pampandoi Johannes, kilen, djetä bara sorga atawa bara olon?
5. Maka äwen tä hakarangka sama arepe, koae: Djaka koan ita, bara sorga, tä iä karäh tombah: buhen keton djaton djari pertjaja aughe?
6. Tinai djaka koan ita, bara olon, tä olo arä handiai karäh mamanting ita hapan batu; krana olo arä batantu haliai angate, Johannes tä toto nabi.
7. Tombah äwen: Djaton

ikäi katawan bara kwe djetä.
8. Koan Jesus dengan äwen: Tä aku dia kea masanan akan keton, hapan kwasa idjä kwe aku mawi talo toh.
II. — 9. Maka iä manampara manutor akan olo arä paribasa toh: Aton olo mambulan anggor, tuntang manjoho olo manjewa tä, limbah tä iä bagoet halisang tahi.
10. Maka amon djari sampai wajahe, iä manjoho djipäe idjä biti manalih olo pambulan tä, uka olo tä manahor akae bua indu sewan pambulan anggor; tapi olo pambulan mumukul iä, manjoho iä buli boang.
11. Tinai iä manjoho djipäe beken; tapi olo tä mamukul iä tä kea, sambil mampahawen iä, balalu manjoho iä buli boang.
12. Limbah tä iä manjoho djipäe beken tinai; tapi olo tä mampahimang djetä kea, sambil mambaring iä akan ruar.
13. Tä koan tempon pambulan anggor: Kilen gawingku tinai? Jaku handak manjoho anakku, idjä äka huangku, mikäh olo tä, haiak mitä iä, marawan angate.
14. Tapi amon olo pambulan mitä iä, äwen hatirok sama arepe, koae: Iä tä karäh tempon panatau, has, ita mampatäi iä, uka panataue akan ita!
15. Balalu olo tä manggian iä akan ruar pambulan anggor, palus mampatäi iä. Toh, maka kilen kea gawin tempon pambulan anggor tä dengan olo tä?
16. Iä karäh dumah, balalu mampalomos olo pambulan tä, tuntang manenga pambulan anggor tä akan *olo* beken. Maka amon äwen tä mahining aughe tä, koan äwen: Æla! kwäka kalotä.
17. Tapi iä manampajah äwen tä, sambil hamauh: Narai kea riman augh surat toh:" Batu idjä inganan tukang huma, djetä djari indu padadukan galange? — (*Matt.* 21,42.)
18. „Genep biti idjä lawo akau hundjun batu tä, iä karäh pusit, tapi olo idjä penjet batu tä lawo, iä rotek awie."
19. Maka kapala imam dengan olo tamat surat djam tä kea mangkemä manjingkap iä, tapi äwen tä mikäh olo arä; krana äwen katawan iä djari manutor paribasa tä manggarit äwen.
III. — 20. Palus olo tä mimpa iä, haiak manjoho olo kalati, idjä ampiampin olo budjur, mangat manguling iä hapan tutore, uka manjaragh iä akan hukum tuntang kwasan tamanggong. — (*Matt.* 22,15.)
21. Æwen tä misek iä, koae: Guru, ikäi katawan, aughm tuntang adjarm toto budjur,

LUK. 20.

djaton ikau mitä ampin olo, tapi ikau masanan djalan Hatalla tumon katotoe.
22. Patut ita manahor wang kapala akan kaisar, atawa dia?
23. Tapi iä katawan pikir äwen, palus hamauh denggae: Buhen keton maningkes aku?
24. Prahan akangku rear idjä kabawak. Tjap äwe tuntang surat äwe aton hetä? Tombah äwen: Ain kaisar.
25. Tä koae dengan äwen: Tumon tä, tahor akan kaisar talo ain kaisar, tinai akan Hatalla idjä ain Hatalla.
26. Maka äwen tä djaton tau manguling iä huang aughe intu baun olo arä; tinai äwen tä hengan awi augh panombahe, palus manjuni.
IV. — 27. Limbah tä isut biti olo saduki mananggoh iä, idjä milim kamisik olo matäi; äwen tä misek iä,
28. Koae: Guru, Moses djari manjurat akan ita, djaka olo matäi paharie, balihi sawae, tuntang iä matäi djaton djari manak, tä paharie akan manganti baloe, manak akan lian paharie.
29. Toh, aton olo hampahari udju biti; idjä bakas masawä, tuntang iä matäi, djaton djari manak.
30. Tä idjä batang andie manganti baloe; iä tä kea matäi, djaton djari manak.
31. Tä idjä andi djetä tinai masawä iä, kalotä lepah äwen udju, uras äwen djaton mahin manak, rata matäi.
32. Tepa, limbah äwen handiai tä lomos, olo bawi tä kea matäi.
33. Kilen toh metoh kamisik olo matäi, indu sawan äwe iä bara karä äwen tä? Krana äwen udju tä uras djari masawä iä.
34. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Baris olo kalunen djetoh masawä babanä.
35. Tapi olo idjä djari patut tau tamä pambelom idjä harian, tuntang kamisik olo matäi, iä djaton masawä babanä.
36. Krana iä djaton tau matäi hindai; krana iä kilau malaikat, tuntang iä anak Hatalla, basa iä baris kamisik tä.
37. Maka idjä tahiu perkara olo matäi karäh imbelom tinai, djetä djari inarang Moses kea darah pulau duhi, awie manggarä pangkabai Tuhan: Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob.
38. Toh, Hatalla djaton Hatallan olo matäi, tapi Hatallan olo belom. Krana samandiai belom akae.
39. Tä tombah isut olo tamat surat: Guru, budjur aughm tä.
40. Maka olo tä djaton petah hindai misek iä talo enen.
V. — 41. Tä koae dengan äwen: Kilen koan olo, Kris-

tus tä anak Dawid? — (*Matt.* 22, 42.)

42. Tapi bitin Dawid hamauh huang surat masmur: „Tuhan djari hamauh dengan Tuhangku: mondok ikau hila gantaungku, — (*Masm.* 110, 1.)

43. „Sampai aku mambaring karä musohm indu galang paim."

44. Kakai Dawid manjewut iä Tuhan, kilen iä anake?

VI. — 45. Maka haiak hining olo arä handiai, iä hamauh dengan muride: — (*Matt.* 23.)

46. Djaga arep keton bara olo tamat surat, idjä radjin manandjong malago haklambi pandjang, tuntang mangilak tabin olo intu pakan, tinai karosi idjä bila ngambo huang sinagoge, tuntang kaleka mondok awang mambatang kabum pesta.

47. Olo tä marohot mampalepah human balo, saketa awie handak sombajang pandjang akae; olo tä karäh buah hukum awang babbat haream.

BAGI 21.

I. Panengan balo. II. Jesus manudjum karusak lewu Jerusalem. III. Jesus masanan panumahe, haiak manjoho muride mandjaga arepe.

I. — 1. Maka Jesus manggatang matae, manampajah olo tatau, idjä mingkes panengae huang patin Hatalla.

2. Tinai iä mitä balo kea, idjä pähä belom, idjä mingkes duä sigar hetä. — (*Mark.* 12, 41.)

3. Koae: Toto, jaku hamauh dengan keton, balo toh, idjä pähä belom, djari mingkes hetä malabien bara olo arä samandiai.

4. Krana sakarä olo tä djari mingkes hetä indu panenga akan Hatalla bara kutoh ramoe; tapi iä toh djari manenga lepah karä balandjae, tuntang kadjaton ramoe.

II. — 5. Maka amon olo batutor tahiu human Hatalla, tahiu batu idjä babalap tuntang talo inenga, awang djari ingkepan olo hapa mambungase, tä iä hamauh: — (*Matt.* 24.)

6. Karä talo djetoh, idjä inampajah keton, maka andaue karäh sampai, metoh batu djaton balihi hasuson dengan kolae, idjä dia ingarak olo.

7. Maka äwen misek iä, koae: Guru, prea talo tä akan mandjari? tuntang narai indu katan katika talo tä akan tulus?

8. Koae: Ingaingat keton, belä keton impalajang, krana arä olo karäh dumah hapan arangku, manjewut arepe aku, tuntang masuman katika tä djari tokep. Æla keton karait awie.

9. Maka amon keton mahining britan olo haklahi hamok, äla keton taräwen. Krana djaton tau dia talo tä mandjadi helo, tapi kalepahe djaton palus sampai.

10. Tinai iä hamauh dengan äwen: Utus idjä karäh hatantakan dengan utus beken, tinai karadjaan idjä hatantakan dengan karadjaan beken.

11. Tuntang petak karäh paham hagerek hetähetä, tinai lau tuntang peres papa karäh mandjari, tinai talo kikäh tuntang kata hai karäh mandjadi bara langit.

12. Tapi helo bara karä talo tä olo karäh mawi keton, manjasah keton, haiak manjaragh keton akan sinagoge, tuntang akan sipir, tinai keton karäh inunda olo manaharep radja tuntang mantir hai sabab arangku.

13. Djetä mandjadi akan keton indu toros kasaksian.

14. Toh, awi keton mingat buabuah, uka äla keton gogop mangarangka helo, manggau djawap keton.

15. Krana aku handak madjar njaman keton, manenga kapintar idjä djaton taradjawap, djaton taralawan awi olo handiai, idjä handak mawi keton.

16. Alo indu bapa keton, alo paharin keton, kolan tuntang sobat keton mahin karäh manjaragh keton, tuntang belahe keton karäh impatäie.

17. Keton karäh injingi olo handiai tagal arangku.

18. Tapi idjä krambar balau bara takolok keton mahin dia akan nihau.

19. Tagal tä, buah keton mahaga hambaruan keton awi kasuntul keton.

20. Tapi amon keton karäh mitä Jerusalem ingapong asang, tä tawan keton, karusak lewu tä djari tokep.

21. Katika tä olo idjä intu Judea buah hadari akan bukit, tinai idjä huang lewu buah mahakan akan ruar, äla iä tamä!

22. Krana karä andau tä andau pamaläh, uka talo handiai awang tarasurat mandjadi tulus.

23. Tapi pajah olo idjä batihi, tuntang olo idjä manabela intu karä andau tä; krana kadjakä paham karäh mandjari hong petak, tuntang kasangit mawi utus olo toh.

24. Æwen tä karäh nihau awi baun padang, tuntang inamput katabanan marak karä utus olo; Jerusalem karäh ilitek olo kapir, sampai katika olo kapir djari sukup.

III. — 25. Tinai karäh mandjadi kata huang matanandau, huang bulan, huang bintang, tuntang hundjun petak sakarä utus olo karäh djunju tuntang njanjau, amon

tasik tuntang riak paham augh gotoke.

26. Olo karäh tangengäi awi kikähe, mendäh talo idjä akan lawo mawi petak; krana kadähen langit kea karäh honggä.

27. Tä olo karäh mitä Anakolon dumah huang baunandau, tuntang paham kwasae kahaie.

28. Tapi metoh sakarä talo tä manampara, tä tanggera keton, haiak manggatang takolok keton, basa kaliwus keton djari tokep.

29. Maka iä manutor paribasa akan äwen tä, koae: Tampajah keton batang sikon tuntang karä kaju beken.

30. Amon iä manampara mandawen, tuntang keton mitä tä, tä keton kasene, musim pandang djari tokep.

31. Kalotä kea metoh keton karäh mitä talo tä manampara mandjadi, tä keton akan katawan, karadjaan Hatalla djari tokep.

32. Toto, jaku hamauh dengan keton, pangereng olo toh djaton akan nihau helo bara talo handiai tä mandjadi.

33. Langit dengan petak akan nihau, tapi aughku djaton nihau.

34. Djaga arep keton, belä atäi keton babehat awi kuman mihop, tuntang awi bapikir talo kalunen, palus andau tä salenga buah keton.

35. Krana kilau djarat iä karäh mawi olo handiai, idjä mukong salepah petak.

36. Awi tä djaga keton baradjur, haiak blaku doa, uka keton mandjadi patut akan hararian karä talo tä, idjä akan mandjadi, tuntang melai manaharep Anakolon.

37. Maka handau iä madjar olo huang human Hatalla, tapi hamalem iä hagoet akan ruar lewu, masan intu bukit, idjä bagarä bukit upon undus.

38. Maka olo handiai mananggoh iä haiak djadjewu huang human Hatalla, mangat mahining adjare.

BAGI 22.

I. Jesus indjual Judas. II. Paagiaan hamalem. III. Murid hatakian kahaie. IV. Kapähäa Jesus inta Getsemane. V. Petrus milim Jesus intu human imam hai. VI. Jesus manaharep basaran mantir Jehudi.

I. — 1. Maka pesta olo kuman tepong idjä djaton iragi, idjä paska arae, djari tokep.

2. Tä kapala imam tuntang olo tamat surat manggau pikir, kilen iä tau mampatäi Jesus; krana äwen tä mikäh olo arä.

3. Maka setan mangumpang Judas, idjä bagarä Iskariot, idjä biti bara äwen duäwalas tä.

4. Iä tä lius, hakotak dengan kapala imam tuntang man-

tir, handak mandjuluk Jesus akae.
5. Maka äwen tä handjak, palus hadjandji dengae, handak manenga rear akae.
6. Djadi iä manarima augh äwen, balalu mimpa kalinda, uka mandjuluk iä akan äwen sasuni.
II. — 7. Maka andau olo kuman tepong idjä djaton iragi djari sampai, idjä intu tä olo akan manjambalih anak tabiri paska. — (*Matt.* 26,17.)
8. Tä iä manjoho Petrus äwen duä Johannes, koae: Lius keton, simpan akan ita anak tabiri paska, uka ita kumae.
9. Koan äwen tä dengae: Intu kwe koam ikäi manjimpan tä?
10. Koae dengan äwen duä: Itä, sana keton tamä lewu, maka aton olo karäh hasupa dengan keton, idjä mäton blanai danum. Tuntut iä akan huma idjä inamäe.
11. Palus suman akan tempon huma tä: aton petäh Guru akam: intu kwe kalekaku dengan muridku kuman anak tabiri paska?
12. Iä karäh masanan akan keton karong loteng, idjä hai tuntang tatap simpan, hetä awi keton nguan tä.
13. Maka äwen tä lius, tuntang sondau talo tä, kilau djari aughe dengan äwen, palus äwen nguan anak tabiri paska hetä.
14. Amon djam djari sampai, maka iä mondok kuman haiak dengan rasul duäwalas tä.
15. Tä iä hamauh dengan äwen: Jaku djari paham kahausku kuman paska toh helo bara aku buah kapähä.
16. Krana jaku hamauh dengan keton, djaton aku karäh kuman tä tinai, sampai djetä djari tulus huang karadjaan Hatalla.
17. Maka iä manduan sangkir, mamberkat tä, sambil hamauh: Duan djetoh, bagi tä akan keton.
18. Krana jaku hamauh dengan keton, aku djaton karäh mihop danum anggor tinai, sampai karadjaan Hatalla djari dumah.
19. Limbah tä iä manduan tepong, mamberkat tä, tuntang mandarai tä, haiak manengae akan äwen, koae: Djetoh berengku, idjä inenga akan keton; awi djetoh hapan mingat aku.
20. Kalotä kea sangkir tä, limbah kuman panginan hamalem, koae: Sangkir toh djandji taheta huang dahangku, idjä inusuh akan keton.
21. Tapi itä! lengän olo, idjä mandjual aku, aton hindjä aku hundjun medja.
22. Maka Anakolon toto lius, kilau djari tukase, tapi pajah olo tä, idjä mandjual iä!
23. Tä äwen tä hisek sama

arepe, äwe kea iä, idjä akan mawi talo tä?
III. — 24. Maka aton kea lembut kasuat intu äwen tä, hatakian äwe äwen idjä pangkahai dapit.
25. Tapi koae dengan äwen: Radjan utus olo kalunen marentah olo ajue, tinai idjä mimbing kwasa mahundjun olo bagarä tuan.
26. Tapi keton äla kalotä; malainkan idjä hai intu keton, iä patut kilau idjä pangorik, tuntang idjä kapala kilau ajang.
27. Krana äwe idjä hai, idjä mondok kuman atawa idjä manonggo? Djaton iä idjä mondok kuman? Tapi aku toh marak keton kilau ajang.
28. Maka keton toh djari dähen atäi magon hindjä aku huang karä kadjakängku.
29. Toh aku handak manantu akan keton karadjaan, sama kilau Apangku djari manantu tä akangku;
30. Uka keton karäh kuman mihop intu medjangku huang karadjaangku, tuntang mondok hundjun padadusan, sambil marentah duäwalas hamputan olo Israel tä.
31. Maka Tuhan hamauh: Simon, Simon, itä! setan djari paham kahause, handak mangiap keton kilau paräi.
32. Tapi aku djari blaku doa akam, uka kapertjajam äla bageto; maka ikau, limbah ikau djari bobah, awi ikau mangarasan karä paharim.
33. Tapi koae dengae: Tuhan, aku tjakap kalulutkaluntang omba ikau, alo akan sipir, alo akan pampatäi!
34. Tapi koae: Jaku hamauh dengam, o Petrus, djagau dia karäh manando andau toh, helo bara ikau hantelo djari milim arepm kasene aku.
35. Tinai iä hamauh dengan äwen tä: Katika jaku manjoho keton hagoet, tuntang mangahana keton mimbit kambut, rambat, sarumpah, pudji kea keton tapas talo enen? Tombah äwen: Talo idjä mahin dia.
36. Tä koae dengan äwen: Tapi toh, äwe idjä bara kambut, duan tä, kalotä kea rambat, tinai äwe idjä djaton, buah iä mandjual klambie, mamili padang.
37. Krana jaku hamauh dengan keton, augh surat djetoh kea akan tulus huang aku, iä tä: „Iä djari injama dengan olo darhaka.” Krana augh surat awang manahiu aku lawoh lepah tulus.
38. Koan äwen: Tuhan, itäm, toh aton padang duä. Koae dengan äwen: Ombet bewäi.
IV. — 39. Maka iä blua, palus hagoet tumon hadate akan bukit upon undus, tuntang muride kea omba. — (*Matt.*26,30.)

40. Djadi, amon iä sampai hetä, maka iä hamauh dengan äwen: Awi keton blaku doa, belä keton buah tingkes.
41. Maka iä mambilang arepe dengan äwen tä, sampai sapamanting kakedjaue, balalu mandeko utute, blaku doa,
42. Koae: O Apang, djaka ikau handak, duan sangkir toh bara aku; tapi äla tumon kahandakku, malainkan käläh kahandak ajum mandjadi.
43. Tä malaikat bara langit manalih iä, mangarasan iä.
44. Maka iä paham kahetange, tapi kantjang haream iä blaku doa. Maka äbese mandjadi kilau pantis daha hai, mahasor akan petak.
45. Djadi, amon iä mendeng, terai blaku doa, maka iä manalih muride, tuntang sondau äwen batiroh awi kasusah atäie.
46. Maka iä hamauh dengan äwen: Kilen keton batiroh? Mendeng, laku doa, belä keton buah tingkes.
47. Maka kahum iä magon hakotak, itä! aton dumah arä olo, tuntang idjä biti bara äwen duäwalas tä, Judas arae, magah olo tä; iä tä manggapi Jesus, handak manjium iä.
48. Koan Jesus dengae: Judas, kilen ikau manipu Anak-olon hapan sium?
49. Tä, amon äwen idjä hindjä Jesus mitä riman gawin olo tä, maka äwen misek iä: Tuan, maku ikau manjoho ikäi mamangkih hapan padang?
50. Palus idjä biti bara äwen tä mamangkih djipen imam hai, basampal pindinge hila gantaue.
51. Tapi tombah Jesus, koae: Naughe äwen manjampai tikase. Palus iä mangkalepan pinding olo tä, mampakäläh iä.
52. Limbah tä Jesus hamauh dengan kapala imam, tuntang kapalan human Hatalla, tinai dengan olo bakas, idjä djari manalih mawi iä, koae: Kilen keton hagoet mimbit padang tuntang däräh, kilau ampin handak mantakan bigal?
53. Katika aku nongkang andau hindjä keton huang human Hatalla, tä keton djaton pudji manusang lengän keton mawi aku. Tapi djetoh puna djam wajah keton, tuntang kwasan kakaput.
V. — 54. Limbah tä olo tä manjingkap iä, balalu magah iä, mimbit iä tamä human imam hai. Maka Petrus mangalulut kedjau manuntut likute.
55. Maka amon olo tä djari mantokan apui intu bentok huma, hapumpong mandang hetä, tä Petrus mondok omba äwen tä.
56. Tä aton djipen bawi mitä iä mondok darah apui, palus manantuneng iä, koae: Iä toh kea hindjä dengan olo tä.

57. Tapi iä milim, koae: Tjäh ikau, olo bawi, jaku djaton kasene iä.

58. Maka hararian isut tinai djipen bawi beken mitä iä, koae: Ikau kea djalahan olo tä. Koan Petrus: Hau! Dia ah!

59. Maka harian isut tinai, idjä djam hirah, tä idjä biti hatuä tinai manantu aughe tä, koae: Toto kea iä djari hindjä dengae; krana iä kea olo Galilea.

60. Tapi koan Petrus: Tjäh ikau, aku dia tawan talo koam. Maka hembeu tä kea, metoh iä hakotak, djagau manando.

61. Tä Tuhan mules, manampajah Petrus, palus Petrus taratabiu augh Tuhan dengae, koae: Helo bara djagau manando, hantelo ikau karäh milim arepm muridku.

62. Balalu Petrus hagoet akan ruar, manangis paham.

VI. — 63. Maka olo idjä mimbing Jesus hababaka iä, haiak mamukul iä.

64. Æwen manutup baue, palus manekape, sambil misek iä, koae: Sewut akan ikäi, äwe idjä manekap ikau?

65. Tinai arä augh papa beken injewut olo tä, hapae halalea iä.

66. Maka amon djari handau, bakas olo arä, kapala imam dengan ola tamat surat hapumpong, balalu mimbit iä manaharep basarae.

67. Koae: Toto, ikau Kristus? sanan tä akan ikäi. Koae dengan äwen: Alo aku masanan tä akan keton, mahin djaton keton pertjaja.

68. Tinai djaka aku misek keton, djaton keton tombah, dia kea malapas aku.

69. Bara toh Anakolon karäh mondok hila gantaun kwasan Hatalla.

70. Koan olo handiai: Amon tumon tä, dia ikau Anak Hatalla? Koae dengan äwen: Kilau koan keton, jaku iä.

71. Koan äwen: Kanduen ita saksi hindai? Krana bitin ita djari mabining augh njamae.

BAGI 23.

I. Jesus impahawen Herodes, tuntang ihukum Pilatus. II. Jesus iagah olo akan Golgota. III. Jesus ilantak hong kaju sampalaki, haiak olo darhaka dui biti. IV. Olo darhaka idjä mamapa Jesus, tapi idjä blaku asi iata iä. V. Jesus matäi. VI. Jesus ingubur.

I. — 1. Palus sakarä olo baris äwen tä mendeng, balalu magah iä akan Pilatus. — (*Matt.*27,2.)

2. Tuntang äwen manampara mangarana iä, koae: Iä toh kadapatan ikäi mamakat olo arä, mangahana manahor wang kapala akan kaisar, krana koae, iä idjä Kristus, radja.

3. Maka Pilatus misek iä, koae: Toto, ikau radjan olo Jehudi? Tombah iä, koae: Toto, kilau koam.

4. Koan Pilatus dengan kapala imam tuntang olo arä: Jaku djaton supa kasalan olo toh.

5. Tapi olo tä paham haream karidue, koae: Iä manjanjau olo arä, awie madjar olo hapus tanah olo Jehudi, manampara intu Galilea palus sampai hetoh.

6. Amon Pilatus mahining äwen manjewut Galilea, maka iä misek, djaka iä olo Galilea?

7. Djadi, amon iä mahining, iä pagangan Herodes, maka iä manjoho iä tauggoh Herodes, idjä kanatek tä aton intu Jerusalem.

8. Amon Herodes mitä Jesus, iä paham handjak; krana djari tahi iä haus mitä iä, basa iä djari mahining paham saritae, tuntang iä harap mitä kata heran idjä iawie.

9. Djadi, iä misek arä talo intu iä, tapi Jesus djaton tombah aughe idjäidjä.

10. Maka kapala imam dengan olo tamat surat mendeng hetä, paham mangarana iä.

11. Tapi Herodes, limbah iä tuntang panakawae djari manawah halalea iä, maka iä makaian iä hapan klambi baputi lentah, palus manjoho iä baluli tanggoh Pilatus.

12. Maka bara andau tä kea Pilatus dengan Herodes hasobat; krana helo bara tä äwen tä habantah.

13. Maka Pilatus mangahau kapala imam, karä mantir tuntang olo arä, sambil hamauh dengan äwen:

14. Keton djari mimbit olo toh akangku, mandawa iä mamakat olo arä; toh itä, jaku djari mariksa perkara tä intu baun keton, tapi djaton aku supa kasalan talo intu olo toh, idjä hapan keton mandawa iä.

15. Herodes mahin dia kea; krana aku djari manjoho keton mananggoh iä, tapi itä, djaton talo gawie, idjä mamatut iä impatäi.

16. Tagal tä aku handak mandjara iä, balalu malapas iä.

17. Krana intu andau pesta Pilatus puna indu malapas idjä biti akan olo arä.

18. Tä olo arä samandiai mangkariak, koae: Kanan iä toh, lapas Barabas tä akan ikäi.

19. Maka iä tä djari inutup olo hong sipir, basa iä djari omba olo mamok huang lewu, tuntang djari mampatäi olo.

20. Maka Pilatus papengga hamauh dengan olo arä tinai, handak maliwus Jesus.

21. Tapi olo tä tombah mangkariak, koae: Lantak iä, lantak iä hong kaju sampalaki!

22. Maku tingkat idjä hantelo tinai iä hamauh dengan äwen: Narai kapapan gawie? Jaku djaton supa kasalae iä patut impatäi, tagal tä aku handak mandjara iä, tuntang malapas iä.

23. Tapi olo tä paham mangkariak hadjadjuan iä, blaku malantak iä hong kaju sampalaki; tuntang augh lalenton olo arä, tinai karidun kapala imam, sasar tangkalau haliai.

24. Tä Pilatus mamutus, mahapus kahandak olo tä.

25. Palus iä malapas akae idjä djari inutup olo hong sipir tagal iä mamok mamuno, idjä ilaku olo tä, tapi Jesus inja raghe tumon kahandak äwen.

II. — 26. Djadi, amon olo magah iä manandjong, maka olo tä manawan Simon, olo Kirene, idjä dumah bara tana; intu iä olo mamuat kaju sampalaki, manjoho iä mätoe manuntut likut Jesus.

27. Maka tawon olo arä mampahaiak iä; tinai olo bawi; djetä manatum manangis iä.

28. Tapi Jesus mules, mitä äwen, koae: O keton, bawin Jerusalem, äla keton manangis aku, tapi arep keton tuntang anak keton buah keton manangise.

29. Krana itä! katika karäh sampai, amon olo karäh hamauh: salamat olo idjä tamanang, tuntang knain olo idjä djaton pudji manak, tinai tusun olo idjä djaton pudji inusu.

30. Tä olo karäh hamauh dengan bukit: lougkang arep keton, tutup ikäi, — tinai dengan lungkoh: sangkulep ikäi.

31. Krana amon kalotä gawi dengan kaju belom, kilen tinai kaju matäi?

32. Maka aton kea bigal, duä biti, iagah akan ruar, uka impatäi haiak dengae.

III. — 33. Maka amon olo sampai kaleka idjä bangon takolok arae, tä olo malantak iä hong kaju sampalaki, haiak dengan bigal tä, idjä hila gantaue, idjä hila sambile. — (*Matt.*27,33)

34. Maka Jesus hamauh: O Apang, ampun olo toh, krana äwen djaton katawan narai talo iawie. Limbah tä äwen mambagi pakaiae hapan tenong.

35. Maka olo arä mendeng manampajahe. Tinai karä mantir tuntang olo arä hababaka iä, koae: Olo beken djari indohope, toh käläh iä mandohop arepe, djaka iä toto Kristus, idjä intih Hatalla.

36. Kalotä kea kapiri hababaka iä, manggapi, mandjuluk tjuka akae,

37. Sambil hamauh: Djaka ikau toto radjan olo Jehudi, dohop arepm.

38. Tinai olo djari mina surat tambuan iä, idjä imintik hapan hurup Helenes, Romani tuntang Ibrani, aughe kalotoh: Iä toh radjan olo Jehudi.

IV. — 39. Maka idjä biti bigal tä, idjä djari ilantak, manawah iä, koae: Djaka

ikau toto Kristus, dohop
arepm, dohop ikäi.
40. Tapi koan idjä, mam-
pudji iä: Kilen, ikau kea
mahin djaton mikäh Hatalla,
alo ikau sama buah hukum
toh?
41. Tuntang hukum toh
toto tumon kapatut koä,
krana djetoh baläh gawin
koä; tapi iä toh djaton ka-
salae enen.
42. Tinai iä hamauh deng-
an Jesus: O Tuhan, tabiu
aku, amon ikau tamä kara-
djaam!
43. Koan Jesus dengae:
Toto, jaku hamauh dengam,
andau toh kea ikau karäh
hindjä aku huang Pirdus.
V. — 44. Maka etek djam
djahawen hirah, tä salepah
petak kaput, sampai djam
djalatien.
45. Matanandau kudap ni-
hau pandange, tuntang din-
ding benang huang human
Hatalla barabit pontong haruä.
46. Maka Jesus mantehau
hai aughe, koae: O Apang,
huang lengäm aku mandju-
luk liauku. Tuntang limbah
iä hamauh kalotä, iä malian
tahasenge, mahotus.
47. Maka amon kamandan
mitä talo idjä mandjadi, iä
manara Hatalla, sambil ha-
mauh: Toto, olo toh tetek.
48. Tuntang olo handiai
idjä djari hapumpong hetä,
mangat manampajah, amon
iä mitä talo awang mandja-
di, maka iä manegah usoke,
balalu buli.
49. Maka karä olo idjä ha-
kola dengae mendeng bara
kedjau, tuntang olo bawi,
idjä djari omba iä bara Ga-
lilea, manampajah talo tä.
VI. — 50. Maka itä! aton
olo hatuä idjä Josep arae,
mantir basara, olo tetek ba-
halap; — (*Matt.*27,57.)
51. Iä djaton djari ompat
akal gawin olo tä; iä bara
Arimatia, lewun olo Jehudi
kea, tinai iä kabuat kea men-
tai karadjaan Hatalla.
52. Iä tä manalih Pilatus,
blaku hantun Jesus;
53. Balalu manipas iä, ma-
mungkuse hapan benang
lamos, tuntang mingkese
huang kubur, idjä djari
inampa olo huang bukit ba-
tu, hindai olo djari ingubur
hetä.
54. Maka andau tä andau
olo manjimpan talo, tuntang
andau sabat lawoh manam-
para.
55. Maka olo bawi, idjä
djari omba iä bara Galilea,
omba kea manampajah ku-
bur, mangat mitä, kilen olo
mingkes hantue.
56. Maka limbah äwen bu-
li, äwen mäwoi manjimpan
talo mangat ewaue tun-
tang minjak; tapi andau
sabat äwen melai tumon pren-
tah Torat.

BAGI 24.

I. Olo bawi, tinai Petrus, manalih kubur Jesus, sondau tä boang. II. Jesus masanan arepe akan murido duä biti, idjä manalih Emaus. III. Jesus masanan arepe akan karä rasul. IV. Jesus mandai akan sorga.

I. — 1. Maka andau minggo, haiak djadjewu, äwen tä manalih kubur, mimbit talo mangat ewaue, idjä djari injimpae, tuntang isut biti olo bawi beken. — (*Matt.* 28,1.)

2. Maka äwen mitä batu tä djari tandar bara tumbang kubur.

3. Tuntang amon iä tamä, iä djaton sondau hantun Jesus.

4. Djadi, haiak äwen hatahiu talo tä, itä! olo batuä duä biti bah mendeng darahe, haklambi baputi lentah.

5. Maka äwen mikäh angate, palus sontop baue; tä idjä äwen duä tä hamauh dengae: Buhen keton manggau idjä belom tä intu äka olo matäi?

6. Iä djaton hetoh, tapi iä djari belom. Ingat aughe, idjä insumae akan keton hong Galilea;

7. Koae: Anakolon akan indu injaragh akan lengän olo badosa, tuntang injampalaki, tapi andau telo iä karäh belom haluli.

8. Maka äwen tä taraingat aughe djetä,

9. Balalu buli bara kubur, tuntang masanan karä talo tä akan äwen sawalas tä, tinai akan awang beken samandiai.

10. Maka Maria Magdalena, Johanna, tinai Maria Jakobus, tuntang olo idjä *dengae*, äwen tä idjä masanan tä akan rasul.

11. Tapi aughe inggarä rasul augh haiang bewäi, djaton iä pertjaja augh äwen.

12. Tapi Petrus hagoet, badari akan kubur, palus iä sontop manjengok huange, maka iä mitä benang bewäi hetä; tä iä buli, hengan huang atäie, kilen kea kadjarian talo tä.

II. — 13. Limbah tä duä biti baris äwen tä hagoet andau tä kea, tanggoh lewu, idjä bara Jerusalem djahawen pulu stadia kakedjaue, (*tenga telo djam*,) Emaus arae. — (*Mark.*16,12.)

14. Tuntang äwen tä hakotak sama arepe, tahiu karä talo awang djari tä.

15. Djadi, kahum äwen duä tä hakotak, sambil hisek sama arepe, tä Jesus manggapi, palus manandjong haiak dengae.

16. Tapi matan äwen tä ingahanae kasene iä.

17. Maka iä nisek äwen: Narai sarita tä, idjä inahiu keton haiak manandjong, tuntang baun keton kotokotot?

18. Tombah idjä biti, idjä
Kleopas arae, sambil hamauh
dengae: Kilen, äläh ikau be-
wäi bara karä tamuäi intu
Jerusalam, idjä dia katawan
talo awang mandjari hetä intu
karä andau toh?
19. Koae dengae: Talo idjä
kwe? Koan äwen dengae:
Karä perkaran Jesus olo Na-
saret tä, idjä Nabi, kwasa
gawie, kwasa kotake intu
baun Hatalla tuntang olo arä.
20. Kilen kapala imam tun-
tang mantir ikäi djari ma-
njaragh iä akan hukum matäi,
palus djari manjampalaki iä.
21. Maka ikäi djari harap,
iä idjä akan maliwus olo Is-
rael. Tuntang djari sampai
katelo toh, limbah karä talo
tä mandjadi.
22. Tinai olo bawi isut biti
baris ikäi djari mamembang
ikäi; äwen tä haiak djadjewu
djari manalih kubur,
23. Maka iä djaton sondau
hantue, tuntang iä buli ma-
nutor paitä, aton malaikat
idjä masuman iä belom.
24 Tä isut ikäi djari mana-
lih kubur, tuntang sondau
talo tä kilau koan olo bawi,
tapi bitie djaton äwen mitäe.
25. Maka iä hamauh dengan
äwen duä: O keton idjä hu-
mong, tuntang bakulas atäi,
djaton pertjaja karä talo,
idjä inutor nabi!
26. Djaton Kristus patut
buah karä talo tä, mangat
tamä kahaie?
27. Palus iä manampara
bara surat Moses tuntang ka-
rä nabi, manarang akan äwen
huang karä surat tä talo idjä
manahiu iä. — (1.*Mos*.3,15.)
28. Maka äwen djari tokep
lewu, idjä ingkahimate, tä
Jesus ampiampin handak ma-
halau.
29. Tapi äwen tä hadjadju-
an iä, koae: Melai omba ikäi,
krana djari tokep kaput, an-
dau djari liwa. Maka iä ta-
mä, uka melai omba äwen.
30. Djadi, amon iä mondok
kuman dengan äwen, iä man-
duan tepong, mamberkat tun-
tang mandarai tä, sambil ma-
nenga tä akan äwen.
31. Tä matan äwen inarang,
balalu äwen kasene iä, tapi
iä palus lilap bara matan
äwen.
32. Tä koan äwen sama
arepe: Djaton atäi ita blasut
angate, amon iä hakotak deng-
an ita hong djalan, mana-
rang akan ita surat tä?
33. Maka hemben tä kea
äwen hagoet, buli akan Je-
rusalem, tuntang iä sondau
äwen sawalas tä hapumpong,
haiak olo awang dengae,
34. Idjä mananselo iä ha-
mauh: Tuhan toto djari be-
lom, iä djari gitan Simon. —
(1.*Kor*.15,4.)
35. Tä äwen duä tä kea
manjarita talo awang djari
hong djalan, tuntang kilen
äwen djari kasene Jesus haiak
iä mandarai tepong.

III. — 36. Maka kahum äwen tä batutor tahiu talo tä, bah aton Jesus mendeng bentok äwen, sambil hamauh dengae: Salamat akan keton. — (*Joh.*20,19.)

37. Tapi äwen tä tangkedjet, balalu mikäh, angat kamäae mitä kambä.

38. Maka iä hamauh dengan äwen: Buhen keton taräwen, kilen pikir kalotä lembut huang atäi keton?

39. Itä keton pai lengängku, toto jaku toh; gajap aku, tuntang itä keton, krana kambä djaton bara isi tolang, kilau keton mitä aku toh.

40. Maka haiak iä hamauh kalotä, iä mampraban akan äwen pai lengäe.

41. Amon äwen tä hindai kea pertjaja awi kahandjake, tuntang magon hengan, maka iä hamauh dengae: Aton keton bara talo kinau hetoh?

42. Tä äwen mandjuluk akae lauk idjä kasajat, idjä djari tanake, tuntang tapis badjanji isut.

43. Palus iä manduae, kumae intu baun äwen.

44. Limbah tä iä hamauh dengan äwen: Djetoh augh idjä inutorku akan keton, katika aku hindjä keton: talo handiai akan indu tulus, idjä djari injurat huang Torat Moses, huang surat karä nabi, tuntang huang Masmur.

45. Tä iä manarang atäi äwen tä, mangat harati surat.

46. Tuntang iä hamauh dengan äwen: Kakai augh surat, tuntang kakai Kristus akan buah kapähä, tuntang belom bara olo matäi *intu* andau telo tinai.

47. Tinai iä akan manjoho masanan huang arae kahobah tuntang ampun dosa akan karä utus olo, manampara bara Jerusalem.

48. Maka keton indu saksin karä talo tä.

49. Maka itä! jaku handak manjoho akan keton djandjin Apangku; tapi melai keton intu lewu Jerusalem, sampai keton ingkepan dengan kwasa bara ngambo. — (*Pang. Ras.*1,4.)

IV. — 50. Maka iä magah äwen blua sampai Betania, hetä iä mandepä lengäe, mamberkat äwen tä.

51. Djadi, haiak iä mamberkat äwen tä, iä hambilang dengan äwen, palus hagataug akan langit.

52. Maka äwen tä manjembah iä, balalu buli Jerusalem paham kahandjake;

53. Tuntang äwen magon melai huang humau Hatalla, sambil mampahai tuntang manara Hatalla. — Amen.

EWANGELION, INJURAT JOHANNES.

BAGI 1.

I. Jesus toto Hatalla, maka iä djari maudjadi olon, uka mimbit ita buli Hatalla. II. Johannes pampandoi manjaksi akae. III. Muride idjä solake.

I. — 1. Intu solake djari
aton Augh tä, maka Augh tä
hindjä Hatalla, tuntang Augh
tä Hatalla. — (1.*Mos.*1,1.)
2. Iä hindjä Hatalla intu
solasolake.
3. Talo handiai djari indjadiae, maka sala bara awie
djaton djari indjadian talo
Idjä, awang aton.
4. Huang iä batang pambelom, maka pambelom tä
kalawa olon.
5. Maka kalawa tä manjingah intu kakaput, tapi kakaput djaton manarima iä.
6. Aton olo, idjä injoho
Hatalla, Johannes arae. —
(*Matt.*3,1.)
7. Iä tä dumah mandjadi
saksi, uka manjaksi akan kalawa tä, nakara olo handiai
pertjaja awie.
8. Iä djaton kalawa tä,
baja uka iä manjaksi akan
kalawa tä.
9. Djetä kalawa idjä toto,
idjä mamplawa genegenep olo,
idjä tamä kalunen toh. —
(12,46.)
10. Iä aton huang kalunen,
tuntang kalunen djari indjadiae, tapi kalunen dia kasene iä.
11. Iä manalih talo ajue,
tapi olo ajue djaton tarima iä.
12. Tapi kakarä idjä tarima iä, akae iä manenga kwasa mandjadi anak Hatalla,
akan olo tä, idjä pertjaja huang arae.
13. Idjä djari inakan, djaton awi daha, dia kea awi
kahandak isi, dia kea awi
kahandak olo hatuä, tapi awi
Hatalla. — (3,5.)
14. Maka Augh tä mandjadi isi, tuntang melai dengan
ita, (maka ikäi djari manampajah kahain ajue, kahaie,
kilau ain Anak Bapa idjä
tonggal,) kontep asi tuntang
katoto.
15. Johannes manjaksi akae,
iä mantehau, koae: Toh iä,
idjä koangku: idjä dumah

rahian bara aku, iä djari helo bara aku, krana iä puna helo bara aku. — (*Matt*.3,11.)

16. Tuntang bara kutoh talo ai ita handiai djari mandino, asi bataatilap asi.

17. Krana Torat djari inenga Moses, tapi asi tuntang katoto djari mandjadi awi Jesus Kristus.

18. Dialo idjä biti djari mitä Hatalla; Anak idjä tonggal, idjä huang pakuan Bapa, iä tä djari masanan iä. — (2.*Mos*.33,20.)

II. — 19. Maka djetoh augh kasaksian Johannes, metoh olo Jehudi manjoho imam tuntang olo Lewi bara Jerusalem, mangat misek iä: Æwe ikau?

20. Iä mangaku, djaton iä milim, tapi mangaku: Aku djaton Kristus tä.

21. Tinai äwen tä misek iä: Æwe ikau? Elias? Koae: Aku dia djaka iä. — Ikau nabi tä? Tombah iä: Dia. — (5.*Mos*.18,15.)

22. Koan äwen dengae: Æwe kea ikau? mangat ikäi tau masuman augh akan olo, idjä djari manjoho ikäi; äwe ikau masanan arepm?

23. Koae: Aku „augh guru hong padang: pabudjur djalan pangkahai Tuhan," tumon augh nabi Jesaia. — (*Jes*.40,3.)

24. Maka sarohan tä baris olo parisi.

25. Tä äwen tä misek iä, sambil hamauh dengae: Kilen ikau mampandoi, djaka ikau djaton Kristus, dia Elias, djaton kea nabi tä?

26. Koan Johannes, tombah augh olo tä: Aku mampandoi hapan danum; tapi iä aton mendeng intu bentok keton, idjä djaton *kasenan* keton.

27. Djetä iä, idjä dumah rahian bara aku, idjä djari helo bara aku; akae tä aku djaton baguna mengkak talin sarumpabe mahin dia.

28. Talo tä mandjadi intu Betabara, dipah Jordan, kaleka Johannes aton mampandoi olo.

29. Maka andau tinai Johannes mitä Jesus manangkoh iä, tä iä hamauh: Itä, anak tabirin Hatalla, idjä mananggong dosan kalunen. (2.*Mos*.12,3.)

30. Djetoh iä, idjä koangku: rahian bara aku aton dumah olo, idjä djari helo bara aku; krana iä puna helo bara aku.

31. Maka bihin aku djaton djari kasene iä; tapi mangat iä bakarinah intu olo Israel, tagal tä aku djari dumah, mampandoi hapan danum.

32. Maka Johannes manjaksi, koae: Aku djari mitä Rogh mohon bara langit, kilau burong dara, palus melai hundjoe. — (*Matt*.3,16.)

33. Aku solake djaton kasene iä, tapi idjä djari ma-

njoho aku mampandoi hapan danum, iä kea djari hamauh dengangku: olo idjä akae ikau mitä Rogh mohon, tuntang melai hundjue, djetä iä, idjä mampandoi hapan Rogh brasih.
34. Maka aku djari mitä tuntang djari manjaksi, iä toh toto Anak Hatalla.
III. — 35. Maka andau tinai Johannes mendeng hetä haluli, haiak duä biti murid ajue.
36. Tä, amon iä mitä Jesus manandjong, iä hamauh: Itä, anak tabirin Hatalla.
37. Maka muride äwen duä tä mahining iä hakotak, palus äwen tä omba Jesus.
38. Maka Jesus mules arepe, mitä äwen tä omba, tä iä hamauh dengan äwen: Narai inggau keton?
39. Koan äwen duä dengae: Rabbi, (rimae, amon injalinan: Guru) hong kwe äkam melai?
40. Koae, tombah augh äwen: Omba keton mitä! Tä äwen manalih, mitä äkae melai, balalu melai dengae andau tä. Maka andau djari djam sapulu hirah.
41. Idjä biti äwen duä tä, idjä mahining augh Johannes, palus omba iä, iä tä Andreas, paharin Simon Petrus.
42. Iä tä solake sondau Simon, paharie idjä kalambutan, sambil hamauh dengae: Ikäi djari sondau Messias tä. (Rimae, injalinan: Kristus.)
43. Palus iä magah iä tanggoh Jesus. Maka Jesus manampajah iä, koae: Ikau toh Simon, anak Jonas; ikau inggararku Kepas. (Djetä, injalinan: Petrus. *Rimae: batukarang.*)
44. Maka andau tinai iä handak hagoet akan Galilea, tä iä sondau Pilippus, balalu hamauh dengae: Omba aku!
45. Maka Pilippus tä bara Betsaida, bara lewun Andreas äwen duä Petrus.
46. Tinai Pilippus tä sondau Natanael, sambil hamauh dengae: Ikäi djari sondau iä tä, idjä injurat Moses huang Torat, tuntang injurat karä nabi, Jesus, anak Josep, bara Nasaret. — (1.*Mos.*49,10. — 5.*Mos.*18,18 — *Jes.*7,14.)
47. Koan Natanael dengae: Tau, talo bahalap lembut bara Nasaret? Koan Pilippus dengae: Omba, itäm!
48. Maka Jesus mitä Natanael manalih iä, tä iä hamauh tahiu iä: Itä! olo Israel idjä toto, djaton kaliau huange.
49. Koan Natanael dengae: Kilen ikau kasene aku? Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Helo bara Pilippus mambawa ikau, amon ikau penda batang sikon, aku djari mitä ikau.
50. Koan Natanael, tombah aughe: Rabbi, ikau toto Anak

Hatalla, ikau radjan olo Israel.
51. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Basa aku djari hamauh dengam: aku djari mitä ikau penda npon sikon, maka ikau pertjaja; toto, ikau karäh mitä talo awang hai haream bara tä.
52. Tinai iä hamauh dengan äwen tä: Toto toto, aku hamauh dengan keton, bara katontoh keton karäh mitä langit buap, tuntang malaikat Hatalla mandai mohon bara Anakolon.

BAGI 2.

I. Pesta masawä hong Kana. II. Jesus maharak olo parajap bara human Hatalla.

I. — 1. Maka andau telo aton pesta olo masawä intu Kana, hong tanah Galilea, tuntang indu Jesus aton hetä.
2. Tinai Jesus kea dengan muride djari irawäi akan pesta masawä.
3. Maka amon tapas anggor, koan indu Jesus dengae: Olo djaton ombet anggor.
4. Koan Jesus dengae: Narai gawingku dengam, o olo bawi? wajahku hindai sampai.
5. Maka indue hamauh dengan anakoloh: Talo idjä injohoe keton, awi tä.
6. Maka aton hetä bukong batu, djahawen kabawak, idjä djari ingkes tumon hadat olo Jehudi hapae mamenjau arepe; genep bukong tä aton suang duä telo gantang. — (*Mark.*7,3.)
7. Koan Jesus dengan anakoloh tä: Suang karä bukong tä dengan danum. Maka olo manjuang tä kontep.
8. Koan Jesus dengae tinai: Kaut toh, imbit *tä akan* mandur talo kinan. Maka olo mimbit tä.
9. Djadi, amon mandur talo kinau mangkemä danum, idjä djari malik mandjadi anggor, (tuntang iä djaton katawan bara kwe djetä, tapi anakoloh, idjä djari masip danum, tawan tä,) tä maka mandur talo kinan mangahau idjä masawä tä,
10. Sambil hamauh dengae: Genep olo pudji manenga anggor idjä mangat solake, tinai limbah olo djari mihop paham, tä idjä tapas kamangate. Tapi ikau djari mingkes anggor mangat sampai katontoh.
11. Maka djetä tamparan karä katae iawi Jesus intu Kana, hong tanah Galilea; iä mangarinah kahaie, tuntang muride pertjaja huang iä.
II. — 12. Limbah tä iä hagoet akan Kapernaum, iä, indue, paharie tuntang muride; tapi iä melai hetä djaton tahi andaue.
13. Basa pesta paska ain olo Jehudi djari tokep, tä Jesus hagoet akan Jerusalem.
14. Hetä iä soadau olo hu-

ang human Hatalla, idjä mandjual sapi, tabiri tuntang burong dara, tinai olo pahurup rear, idjä mondok hetä. — (*Matt.*21,12.)

15. Djadi, limbah iä djari manampa pukultali, iä maharak olo tä lepah lingis bara human Hatalla, tuntang tabiri sapi, balalu manganan rear olo tä, sambil mantawus medjae.

16. Maka dengan olo, idjä mandjual burong dara, iä hamauh: Indah talo toh bara hetoh; äla keton manampa human Apangku mandjadi huma badagang.

17. Maka muride taratahiu augh, idjä injurat: „Lason atäi tagal humam djari kuman aku."—(*Masm.*69,10.)

18. Tä tombah olo Jehudi, sambil hamauh dengae: Kata en imprahan akan ikäi, sampai gawim kalotoh?

19. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Karak human Hatalla toh, maka aku karäh mamangun tä huang andau telo. — (*Matt.* 26,61.)

20. Koan olo Jehudi: Æpat pulu djahawen njelo katahin olo mamangun human Hatalla toh, tinai ikau handak mamangun tä huang katelo?

21. Tapi iä manahiu human Hatalla, iä tä berenge.

22. Maka limbah iä djari belom bara olo matäi, tä muride taraingat, iä djari manjewut augh tä, palus äwen tä pertjaja surat, tuntang augh idjä inutor Jesus. — (*Masm.*16,10.)

23. Maka metoh iä hong Jerusalem, andau pesta paska, arä olo pertjaja hong arae, basa olo tä mitä kata, awang iawie.

24. Tapi Jesus djaton harap olo tä, basa iä kasene äwen tä samandiai.

25. Puna dia usah, olo manan akae ampin atäi olo, krana kabuate puna kasene talo, idjä huang olo.

BAGI 3.

I. Jesus dengan Nikodemus. II. Johannes pampandoi dengan murid ajue.

I. — 1. Maka aton olo parisi, Nikodemus arae, iä tä mantir olo Jehudi. — (7,50; 19,39.)

2. Iä tä manalih Jesus hamalem, sambil hamauh dengae: Rabbi, ikäi katawan, ikau toh Guru, idjä djari dumah bara Hatalla; krana djaton idjä biti tau mawi kata, awang iawim, djaka dia Hatalla hindjä dengae.

3. Koan Jesus, tombah aughe: Toto toto, aku hamauh dengam, djaka olo djaton inakan baluli, djaton iä tau mitä karadjaan Hatalla.

4. Koan Nikodemus dengae: Kilen olo tau inakan, amon

iä bakas? tau iä haluli tamä knain indue, tuntang inakan tinai?

5. Tombah Jesus: Toto toto, jaku hamauh dengam, djaka dia olo inakan awi danum tuntang Rogh, djaton iä tau tamä karadjaan Hatalla. — (*Mark*.16,16. — *Epes*.5,26.)

6. Talo awang inakan isi, djetä isi; tapi talo awang inakan Rogh, djetä Rogh. — (1.*Mos*.5,3;6,3.)

7. Æla hengan basa aku hamauh dengam, keton akan indu inakan haluli.

8. Riwut manampur äka kahandake, tuntang ikau mahining aughe, tapi ikau dia katawan bara kwe panumahe, kangkwe tintue. Kalotä kea genep olo, idjä djari inakan awi Rogh.

9. Tombah Nikodemus, sambil hamauh dengae: Kilen talo tä tau mandjadi?

10. Koan Jesus, tombah aughe: Ikau toh gurun olo Israel, djaton ikau harati talo tä?

11. Toto toto, aku hamauh dengam, talo ikäi katawan ikäi masanan, tuntang talo idjä djari gitan ikäi ikäi manjaksi, tapi keton djaton manarima augh kasaksian ikäi.

12. Amon aku masanan akan keton talo idjä huang kalunen, mahin dia keton pertjaja, kilen tinai keton pertjaja, djaka aku masanan akan keton talo sorga?

13. Maka dialo idjä biti djari mandai akan sorga, baja iä, idjä djari mohon bara sorga, iä tä Anakolon tä, idjä puna huang sorga.

14. Maka kilau Moses djari manggantong handipä hong padang, kakai Anakolon akan indu inggantong: — (4.*Mos*. 21,8.)

15. Nakara genep olo, idjä pertjaja huang iä, djaton banasa, tapi bara pambelom idjä katatahi.

16. Krana kalotä kapaham Hatalla djari sinta kalunen, sampai iä djari manenga Anake idjä tonggal, nakara genegenep olo, idjä pertjaja huang iä, djaton banasa, tapi bara pambelom idjä *katatahi*.

17. Krana Hatalla djari manjoho Anake akan kalunen, djaton uka iä mahukum kalunen, tapi nakara kalunen injalamat awie.

18. Olo idjä pertjaja huang iä, djaton buah hukum; tapi olo idjä dia pertjaja, iä djari buah hukum, krana iä djaton pertjaja huang aran Anak Hatalla idjä tonggal.

19. Maka djetoh hukum tä, kalawa djari tamä kalunen, tapi olo djari sinta kakaput paham bara kalawa, krana gawie puna papa.

20. Krana genep olo, idjä mawi talo papa, puna basingi kalawa, tuntang djaton iä manggapi kalawa, belä gawie impudji.

21. Tapi olo idjä mawi katoto, iä manggapi kalawa, uka gawie bakarinah, krana djetä djari iawie huang Hatalla.

II. — 22. Limbah tä Jesus dengan muride manalih tanah Judea, tuntang iä melai hetä baiak äwen tä, sambil mampandoi.

23. Maka Johannes kea aton mampandoi hong Ænon, tokep Salem, krana hetä arä danum. Tuntang olo manalih kantä, impandoi.

24. Krana Johannes hindai djari inutup hong sipir. — (*Matt.*14,3.)

25. Djadi, murid Johannes hatakian augh dengan olo Jehuditahiu djalau mandjadi brasih.

26. Maka äwen manalih Johannes, sambil hamauh dengae: Rabbi, idjä dengam dipah Jordan, idjä akae ikau manjaksi, itäm, iä tä mampandoi, tuntang olo handiai mananggoh iä. — (1,29.)

27. Tombah Johannes, sambil hamauh: Olo djaton tau manarima talo enen, djaka dia djetä djari iuenga akae bara sorga.

28. Keton toh kea saksingku, aku djari hamauh: aku djaton Kristus, baja aku injoho helo baue. — (1,20.)

29. Olo idjä tempon pisek, iä tä bakalbana; maka kolan bakalbana, idjä mendeng tuntang mahining aughe, paham handjak awi augh bakalbana. Maka kahandjakku toh djari sampai.

30. Patut iä djaladjalan hai, tapi jaku akan djaladjalan korik.

31. Iä, idjä dumah bara ngambo, hai bara olo samandiai. Idjä bara petak, iä bara petak, tuntang masuman talo petak; idjä dumah bara sorga hai bara olo samandiai.

32. Maka talo gitae, talo hininge djetä insanae, tapi augh kasaksiae dialo idjä biti manarimae.

33. Olo idjä manarima augh kasaksiae, iä bara tjatjak, Hatalla tä toto.

34. Krana idjä injoho Hatalla manutor karä kotak Hatalla, krana Hatalla manenga Rogh akae djaton tawan takar.

35. Bapa sinta Anake, tuntang djari manjaragh talo handiai intu lengän ajue. — (*Matt.*11,27.)

36. Olo idjä pertjaja huang Anak, iä bara pambelom idjä katatahi; tapi olo idjä marisang dengan Anak, iä djaton akan mitä pambelom, tapi kasangit Hatalla melai hundjue.

BAGI 4.

I. Jesus tuntang bawin olo Samaria. II. Iä mampakäläh anak mantir radja.

I. — 1. Maka amon Tuhan katawan, olo parisi djari ma-

hining, Jesus manampa tuntang mampandoi murid malabien bara Johannes,

2. (Alo bitin Jesus djaton mampandoi, baja muride,)

3. Tä iä malihi Judea, balalu hagoet buli Galilea.

4. Maka iä akan indu manandjong mahoroe Samaria.

5. Tä iä sampai lewu hong Samaria, arae Sikar, darah tanah idjä djari inenga Jakob akam anake Josep. — (1.*Mos.* 48,22. *Jos.*24,23.)

6. Hetä aton kalin Jakob. Maka Jesus, awie häka manandjong, mondok hong saran kali; andau djari djam djahawen hirah.

7. Maka aton dumah bawin olo Samaria, handak masip. Koan Jesus dengae: Pihop aku.

8. Krana muride djari manalih lewu, handak mamili talo kinan.

9. Koan bawin olo Samaria dengae: Kilen ikau, idjä olo Jehudi, blaku pihop intu aku, tuntang aku toh bawin olo Samaria? (Krana olo Jehudi djaton maku habalut dengan olo Samaria.)

10. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Amon ikau kasene panengan Hatalla, tuntang katawan, äwe iä, idjä hamauh dengam: pihop aku, — mikäh ikau djari blaku intu iä, tuntang iä djari manenga akam danum awang belom.

11. Koan olo bawi tä dengae: Tuhan, ikau djaton bara sarangan hanggap masip, tuntang kali toh timben; bara kwe kea ikau manduan danum awang belom tä?

12. Aton ikau hai bara tato ita, Jakob, idjä djari manenga kali toh akan ikäi, tuntang bitie djari mihop bara toh, tinai anake tuntang metoe?

13. Koan Jesus, tombah aughe: Genep biti, idjä mihop danum toh, akan teah belaie tinai.

14. Tapi olo idjä mihop danum, awang inengaku akae, katatahi djaton iä teah belaie, tapi danum, awang inengaku akae, akan mandjadi intu huange tahasak danum, idjä mahasor akan pambelom idjä katatahi.

15. Koan olo bawi tä dengae: O Tuhan, tenga danum tä akangku, belä aku teah belaiku tinai, mangat djaton usah aku hagoet akan toh, masip.

16. Koan Jesus dengae: Lius, kahau banam, balalu haluli kantoh.

17. Tombah olo bawi, koae: Aku djaton babanä. Koan Jesus dengae: Toto aughm: aku djaton babanä.

18. Krana ikau djari babanä limä biti, maka idjä toh hindjä dengam, iä djaton toto banam. Aughm tä toto.

19. Koan olo bawi dengae:

Tuhan, gitangku ikau toh
nabi.
20. Tato ikäi djari sombajang hundjun bukit toh, tapi koan keton, huang Jerusalem äka olo patut sombajang.
21. Koan Jesus dengae: O olo bawi, pertjaja aku, katika karäh sampai, amon keton djaton hundjun bukit toh, djaton kea hong Jerusalem karäh sombajaug intu Bapa.
22. Keton sombajang intu talo, idjä dia kasenan keton, ikäi sombajang intu Hatalla, idjä kasenan ikäi; krana salamat dumah bara olo Jehudi.
23. Tapi katika karäh sampai, tuntang aton katontoh kea, amon karä olo, idjä sombajaug toto, karäh sombajang intu Bapa huang Rogh tuutang katoto; krana Bapa kea manggau olo, idjä sombajang katotä intu iä.
24. Hatalla aton Rogh, maka olo idjä sombajang intu iä, patut sombajang huang Rogh tuntang katoto.
25. Koan olo bawi dengae: Tawangku, Messias akan dumah, idjä bagarä Kristus; amon iä dumah, maka iä karäh masuman akan ita talo handiai.
26. Koan Jesus dengae: Iä aku toh, idjä bakotak dengam.
27. Kahpm tä muride dumah, maka äwen hengan, basa iä hakotak dengan olo bawi. Tapi djaton kea idjä biti bahanji misek: Narai inggaum, atawa: narai tutorm dengae?
28. Maka olo bawi malihi sarangae, manalih lewu, tuntang hamauh dengan olo:
29. Omba, itä keton olo, idjä djari masanan akangku talo handiai, awang djari iawiku; djaton iä Kristus tä?
30. Palus olo lewu mananggoh iä.
31. Maka helo bara tä muride blaku intu iä, koae: Rabbi, kuman.
32. Tapi koae dengan äwen: Ajungku aton talo kinan, idjä djaton kasenan keton.
33. Tä koan murid sama arepe: Djari olo mimbit talo kinan akae?
34. Koan Jesus dengan äwen: Djetoh panginangku, iä tä: manumon kahandak ajue, idjä djari manjoho aku, tuntang mahapus gawie. — (17,4.)
35. Djaton koan keton, hindai äpat bulan sampai wajah getem? Itä, jaku hamauh dengan keton, tampajah keton karä tana, toh kea ampie lalendang patut inggetem.
36. Olo panggetem mandino upah, tuntang manampunan bua akan pambelom idjä katatahi, uka kadaduä, idjä manawur binji tuntang idjä manggetem, sama handjak.
37. Krana tumon darin djetoh sewut olo tä toto: „Olo beken manawur binji, olo beken manggetem."

38. Jaku djari manjoho keton manggetem talo, idjä dia ialan keton; olo beken djari malae, toh keton djari manjingkap gawie.
39. Maka arä olo Samaria bara lewu tä pertjaja huang iä awi augh olo bawi, idjä manjaksi: Iä djari masanan akangku talo handiai, awang djari iawiku.
40. Maka sana olo Samaria sampai iä, äwen tä blaku, uka iä melai dengae; maka iä melai hetä kaduä andau.
41. Maka paham haream karä olo pertjaja awi aughe.
42. Tuntang olo tä hamauh dengan olo bawi: Ikäi djaton pertjaja hindai sabab augh ajum; krana bitin ikäi djari mahining tuntang katawan, iä toto Djurusalamat kalunen, Kristus tä.
II. — 43. Maka limbah kaduä andau tä hapus, iä hagoet bara hetä, palus akan Galilea.
44. Krana Jesus kabuat manjaksi, nabi djaton bara horumat intu tanah ajue.
45. Maka amon iä sampai Galilea, iä inarima olo Galilea, basa olo tä handiai djari mitä talo, awang iawie intu Jerusalem katika pesta; krana olo tä kea djari manalih pesta.
46. Maka Jesus haluli tinai akan Kana hong Galilea, äkae djari mandjadian danum mandjadi anggor. Maka hetä aton mantir radja, idjä bara anak hatuä; djetä haban intu Kapernaum.
47. Iä tä mahining, Jesus djari dumah bara Judea akan Galilea, palus iä manalih iä, sambil blaku intu iä, uka iä maeoh, mampakäläh anake, krana iä tä handak mahotus.
48. Tapi koan Jesus dengae: Djaka dia keton mitä kata tuntang talo heran, maka keton djaton pertjaja.
49. Koan mantir radja dengae: Tuhan, talih, helo bara anakku matäi.
50. Koan Jesus dengae: Bali, anakm belom. Maka olo tä pertjaja augh, idjä injewut Jesus akae, balalu hagoet.
51. Djadi, kahum iä hong djalan, djipäe hasupa dengae, haiak masanan akae, koae: Anakm käläh.
52. Tä iä mariksa intu äwen tä katika iä salawah angate. Koan äwen dengae: Malem, djam udju, peres darem terai.
53. Maka bapae mingat, katika tä kea Jesus djari hamauh dengae: anakm belom. Tä iä pertjaja, tuntang karä olo humae.
54. Kata idjä duä tä tinai iawi Jesus panumahe bara Judea akan Galilea.

BAGI 5.

I. Intu andau sabat Jesus mampakäläh olo idjä kait kedjang telo pulu hanja njelo katahie. II. Iä hasuat augh dengan olo Jehudi sabab gawie tä.

I. — 1. Limbah tä aton pesta olo Jehudi, tä Jesus hagoet akan Jerusalem.

2. Maka huang Jerusalem, tokep kaleka tabiri, aton talaga, idjä injewut olo Betesda, tumon augh olo Ibrani, hakaliling tä aton limä balai.

3. Huang karä balai tä aton olo baban, paham karäe, olo babutä, olo kait, olo karitip, idjä mendäh danum tä hariak.

4. Krana malaikat batintu mohon akan talaga, tuntang mariak danum. Maka olo, idjä solake sewu, limbah danum djari hariak, iä palus käläh, alo kilekilen ampin perese.

5. Maka aton hetä olo idjä biti, idjä djari baban telo pulu hanja njelo katahie.

6. Amon Jesus mitä iä menter, tuntang katawan, djari tahi iä kalotä, maka iä hamauh dengae: Nahuang ikau käläh?

7. Tombah olo idjä baban dengae: Tuhan, djaton olo dengangku, idjä pasewu aku akan talaga, sana danum hariak; maka amon aku sampai, tä olo beken sewu helo bara aku.

8. Koan Jesus dengae: Mendeng, gatang kalekam batiroh, palus lius.

9. Maka olo tä balalu käläh tuntang manggatang kalekae batiroh, palus lius. Maka andau tä andau sabat.

10. Tä koan olo Jehudi dengan olo idjä djari käläh: Andau toh sabat, djaton patut ikau mäton kalekam batiroh.

11. Tombah iä augh äwen: Olo idjä djari mampakäläh aku, iä kea djari manjoho aku: gatang kalekam batiroh, lius.

12. Maka olo tä misek iä: Æwe iä tä, idjä djari manjoho ikau: gatang kalekam batiroh, lius?

13. Tapi olo idjä djari käläh tä djaton katawan, äwe iä; krana Jesus djari mindah, basa awi arä olo aton intu kaleka tä.

14. Limbah tä Jesus hasondau dengae huang human Hatalla, tuntang hamauh dengae: Itäm, ikau djari käläh, äla mawi dosa tinai, belä talo awang papa haream buah ikau.

15. Tä olo tä lius, palus masuman akan olo Jehudi, Jesus iä tä, idjä djari mampakäläh iä.

II. — 16. Maka sabab tä olo Jehudi mangatah Jesus, basa iä djari mawi talo tä intu andau sabat.

17. Tapi tombah Jesus de-

ngan äwen: Apangku bagawi
sampai katontoh, tä jaku kea
bagawi.
18. Sabab tä olo Jehudi pa-
ham haream mangkemä mam-
patäi iä, basa iä djaton mang-
arak andau sabat bewäi, ta-
pi manjewut Hatalla kea Ba-
pae, tuntang manjama arepe
dengan Hatalla.
19. Maka tombah Jesus,
sambil hamauh dengan olo
tä: Toto toto, aku hamauh
dengan keton, Anak djaton
tau mawi talo enen kabuate,
baja tumon iä mitä Bapa
mawie; krana talo idjä ia-
wie, djetä kea iawi Anak
kalotä.
20. Krana Bapa sinta Anak,
tuntang mampuahan akae ta-
lo handiai awang iawie; tinai
iä karäh mampratian akae
gawi awang hai bara djetoh,
uka keton sangang.
21. Krana kilau Bapa mam-
pisik olo matäi tuntang mam-
belom iä, kalotä Anak kea
mambelom äwe idjä äka ka-
handake.
22. Krana Bapa djaton kea
mamutus kadjarian olo, tapi
karä kwasa hapan mamutus
kadjarian olo djari inengae
akan Anak;
23. Nakara olo handiai ma-
hormat Anak, sama kilau
iä mahormat Bapa. Olo idjä
djaton mahormat Anak, dja-
ton kea mahormat Bapa,
idjä djari manjoho iä.
24. Toto toto, aku hamauh
dengan keton, olo idjä ma-
hining anghku, tuntang per-
tjaja huang iä, idjä djari
manjoho aku, olo tä bara
pambelom idjä katatahi, tun-
tang iä djaton tamä hukum,
tapi iä djari mindah bara
pampatäi palus akan pam-
belom. — (3,18.)
25. Toto toto, aku hamauh
dengan keton, katika karäh
dumah, tuntang aton katon-
toh kea, amon olo matäi ma-
hining augh Anak Hatalla,
maka olo idjä mahining tä
karäh belom.
26. Krana kilau Bapa tem-
pon pambelom huang arepe,
kalotä iä djari manenga akan
Anak kea, uka iä tempon
pambelom huang arepe;
27. Tinai iä djari manenga
kwasa kea akae mamutus ka-
djarian olon, basa iä aton
Anakolon.
28. Æla keton hengan ta-
gal tä; krana katika karäh
dumah, olo handiai idjä hu-
ang kubur karäh mahining
augh ajue;
29. Palus blua, olo idjä
djari mawi talo bahalap akan
kamisik pambelom, tapi olo
idjä djari mawi talo papa
akan kamisik hukum.
30. Jaku djaton tau mawi
talo enen kabuatku. Tumon
aku mahining maka aku ma-
mutus, tuntang kaputusang-
ku tä budjur, krana aku dja-
ton manggau tumon kahan-
dak ajungku, tapi tumon ka-

handak Bapa, idjä djari manjoho aku.

31. Djaka aku manjaksi akangku, tä kasaksiangku djaton toto.

32. Aton beken, idjä manjaksi akangku; tuntang tawangku, kasaksiae, idjä injaksie akangku, djetä toto.

33. Keton djari manjoho olo manalih Johannes, maka iä djari manjaksi akan katoto. — (1.19.)

34. Tapi aku djaton manduan kasaksian bara olo kalunen, baja aku manahiu djetä, uka keton injalamat.

35. Iä kilau sumbo idjä lalendang tuntang galak njalae, maka kahandak keton handjak handjulo bewäi huang pahalendange.

36. Tapi jaku bara kasaksian, idjä hai bara kasaksian Johannes; krana karä gawi, idjä inenga Bapa akangku, uka jaku mahapus tä, karä gawi tä kea, idjä iawiku, manjaksi akangku, Bapa toto djari manjoho aku. — (3 2.)

37. Tinai Bapa kabuat, idjä djari manjoho aku, djari manjaksi akangku. Anghe djaton keton pudji mahiminge, dia kea keton djari mitä ampie.

38. Tinai kotake djaton toto leket intu keton, krana keton djaton pertjaja huang iä, idjä djari injohoe.

39. Awi keton mariksa surat, krana adon keton huang djetä keton bara pambelom idjä katatah, maka karä surat tä manjaksi akangku.

40. Tapi keton djaton maku manalih aku, mangat mandino pambelom.

41. Aku djaton manduan horumat bara olo kalunen.

42. Tapi jaku kasene keton, keton djaton mahaga sintan Hatalla intu huang keton.

43. Jaku djari dumah huang aran Apangku, maka keton djaton manarima aku; djaka olo beken dumah huang arae kabuate, iä tä karäh inarima keton.

44. Kilen keton tau pertjaja, basa keton manduan horumat bara sama arep keton, tapi keton djaton manggau horumat, idjä bara Hatalla bewäi.

45. Æla mado jaku karäh mandawa keton intu Bapa; idjä mandawa keton, iä tä Moses, idjä äka kaharap keton.

46. Krana djaka keton pertjaja Moses, tä keton pertjaja aku kea, krana iä djari manjurat tahiu aku. — (5.*Mos.* 18,15.)

47. Tapi djaka keton djaton pertjaja surat ajue, kilen keton akan pertjaja kotak ajungku?

JOH. 6.

BAGI 6.

I. Jesus pakanan limä kojan olo hatuä hapan limä kabawak tepong. II. Iä manandjong hundjun danau. III. Iä manasan arepe tepong pambelom. IV. Arä muride undur bara iä.

I. — 1. Limbah tä Jesus hagoet akan dipah danau Galilea, djetä danau Tiberias.

2. Maka kutoh olo manjak iä, basa äwen djari mitä kata, awang iawie dengan olo haban.

3. Tä Jesus mandai bukit, palus mondok hetä tuntang muride.

4. Maka paska, pesta ain olo Jehudi, djari tokep. — (3.*Mos*.23,5.)

5. Djadi, amon Jesus manggatang matae, tuntang mitä paham karä olo manalih iä, koae dengan Pilippus: Bara kwe ita mamili tepong, hapan pakanan karäh olo tä? — (*Matt*.14,15.)

6. Iä hamauh kalotä, hapae maningkes iä, krana iä puna katawan talo idjä handak iawie.

7. Koan Pilippus, tombah aughe: Duä ratus kiping djaton ombet mamili tepong akae, mangat genep biti manduan djekisut.

8. Tä idjä biti murid ajue, Andreas, paharin Simon Petrus, hamauh dengae:

9. Aton olo tabela hetoh, idjä bara tepong limä kabawak, tinai lauk korik duä kongan. Tapi baka talo tä akan olo idjä kalotä karäe?

10. Tapi koan Jesus: Soho olo arä tä mondok. Maka aton arä oru intu kaleka tä. Hetä olo mondok, etek karäe limä kojan hatuä.

11. Tä Jesus manduan tepong tä, mamberkat tä, palus mambagie akan murid, tinai murid miring tä akan olo idjä mondok; kalotä kea lauk korik, piräpirä kanahuange.

12. Maka amon olo djari besoh, koae dengan muride: Tampunan keton kiwak tepong awang tisae, belä mananja talo enen.

13. Djadi, äwen manampunan tä, tuntang manjuang duäwalas lontong hapan kiwak tepong, idjä limä kabawak tä, tisan olo djari kumae.

14. Maka amon olo arä mitä kata, idjä iawi Jesus, koan äwen: Iä toto nabi tä, idjä akan indu tamä kalunen.

15. Tapi amon Jesus katawan, olo tä handak manggapi, manjingkap iä, uka mamparadja iä, maka iä mahakan haluli akan bukit, iä kabuate bewäi.

II. — 16. Djadi, tokep kaput muride mohon akan danau,

17. Balalu djakat arut, dimpah danau, mangkahimat Kapernaum. Maka talo djari

kaput; tuntang Jesus hindai djari buli äwen.
18. Maka danau paham hariak awi riwut barat.
19. Tä amon äwen djari badajong mikäh salawi atawa telo pulu stadia kakedjaue, (*labih isut idjä djam*), maka iä mitä Jesus manandjong hundjun danau, manalih arut; tä äwen tä mikäh.
20. Maka koae dengan äwen: Jaku toh, äla mikäh.
21. Tä äwen tä handak manduan iä akan arut, maka arut balalu sampai äka idjä ingkahimate.
III. — 22. Maka andau tinai olo arä, idjä bila dipah danau, mitä arut beken djaton hetä, baja idjä tä, idjä hanggap muride, tuntang Jesus djaton djari omba djakat arut djetä haiak dengan muride, baja muride bewäi djari barikas.
23. Maka aton arut beken dumah bara Tiberias, palus tuli tokep kaleka olo djari kuman tepong, idjä awi berkat Tuhan tä.
24. Djadi, amon olo arä mitä Jesus djaton hetä, muride djaton kea, maka olo tä djakat arut, balalu barajar akan Kapernaum, manggau Jesus.
25. Maka amon olo tä sondau iä dipah danau, äwen misek iä: Guru, prea ikau djari sampai toh?
26. Koan Jesus, tombah augh äwen: Toto toto, aku hamauh dengan keton, keton manggau aku, djaton basa keton djari mitä kata, tapi basa keton djari kuman tepong, tuntang djari besoh.
27. Toh, gau talo kinan, äla awang indu nihau, tapi awang melai akan pambelom idjä katatahi, idjä karäh inenga Anakolon akan keton, krana iä djari intjatjak Hatalla Bapa.
28. Koan olo tä dengae: Narai patut iawi ikäi, uka mawi gawin Hatalla?
29. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan olo tä: Gawin Hatalla, iä tä, uka keton pertjaja huang iä, idjä djari injohoe.
30. Koan olo tä dengae: Tapi kata idjä kwe iawim, mangat ikäi mitäe palus pertjaja huang ikau? Narai iawim?
31. Tato ita djari kuman manna tä intu padang, kilau aton tarasurat: „Iä djari manenga akan olo tä tepong bara langit indu kinae.” — (*Masm.*78,24.—2.*Mos.*16,13.)
32. Maka koan Jesus dengan olo tä: Toto toto, aku hamauh dengan keton, djaton Moses idjä djari manenga akan keton tepong bara langit, tapi Apangku manenga akan keton tepong idjä toto bara sorga.
33. Krana tepong Hatalla, djetä iä, idjä mohon bara

sorga, tuntang manenga pambelom akan kalunen.
34. Koan olo dengae: Tuhan, käläh tenga tepong tä akan ikäi palus katatahi.
35. Maka Jesus hamauh dengan äwen: Jaku toh tepong pambelom; olo idjä dumah tanggoh aku, iä djaton akan blau, olo idjä pertjaja huang aku, katatahi iä djaton akan teah belaie. — (4,14.)
36. Tapi aku djari hamauh dengan keton, keton djari mitä aku, tinai keton djaton pertjaja.
37. Olo handiai, idjä inenga Bapa akangku, managgoh aku; maka aku djaton manganae akan ruar olo idjä tanggoh aku.
38. Krana aku djari mohon bara sorga, djaton uka manumon kahandak ajungku, tapi kahandak ajue, idjä djari manjoho aku.
39. Maka djetoh kahandak ai, idjä djari manjoho aku, uka djaton nihau bara aku idjä biti olo handiai, idjä djari inengaeakangku, tapi mangat aku mambelom iä intu andau kiamat.
40. Krana djetoh kahandak Apangku, uka genep olo, idjä manampajah Anak, sambil pertjaja huang iä, bara pambelom idjä katatahi, tuntang aku karäh mampisik iä intu andau kiamat.
41. Maka olo Jehudi bakotok mawi iä, basa iä hamauh: jaku toh tepong, idjä djari mohon bara sorga.
42. Koan olo tä: Djaton iä Jesus, anak Josep tä, tuntang ita kasene indu bapae? Maka kilen iä hamauh: jaku djari mohon bara sorga?
43. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: *Ela* keton bakotok mawi ako.
44. Dialo idjä biti tau tanggoh aku, djaka dia Bapa, idjä djari manjoho aku, mandjedjit iä; maka aku handak mambelom iä intu andau kiamat.
45. Aton tarasurat huang surat karä nabi: „Olo handiai karäh iadjar *Hatalla*." Tumon tä, genep olo idjä djari mahining tä bara *Bapa*, tuntang manarima tä, iä kea mananggoh aku.
46. Djaton adoe, kilau olo djari mitä Bapa; baja iä idjä puna bara Hatalla, iä bewäi djari mitä Bapa.
47. Toto toto, aku hamauh dengan keton, olo idjä pertjaja huang aku, iä bara pambelom idjä katatahi.
48. Jaku toh tepong pambelom.
49. Tato keton djari kuman manna tä huang padang, tuntang iä djari matäi.
50. Djetoh tepong idjä djari mohon bara sorga, nukara olo kumae palus djaton matäi.
51. Jaku toh tepong idjä belom, idjä djari mohon bara sorga; djaka olo kuman

tepong toh, iä karäh belom sampai katatahi. Maka tepong, idjä karäh inengaku, djetä isingku, idjä karäh inengaku indu pambelom kalunen.
52. Maka olo Jehudi habantah augh sama arepe, koae: Kilen iä tau manenga isie indu kinan ita?
§ 53. Koan Jesus dengan olo tä: Toto toto, jaku hamauh dengan keton, djaka keton djaton kuman isin Anakolon, tuntang djaton mihop dahae, tä keton djaton bara pambelom huang arep keton.
54. Olo idjä kuman isingku, tuntang mihop dahangku, ai aton pambelom idjä katatahi, tuntang jaku karäh mampisik iä intu andau kiamat. — (*Matt.*26,26.)
55. Krana isingku toto panginan, tuntang dahangku toto talo ihop.
56. Olo idjä kuman isingku, tuntang mihop dahangku, iä melai huang aku, tinai jaku huang iä.
57. Kilau Bapa idjä belom djari manjoho aku, tuntang jaku belom awi Bapa, kalotä maka olo idjä kuman aku, iä kea karäh belom awiku.
58. Djetoh tepong tä idjä djari mohon bara sorga; djaton kilau talo keton djari kuman manna, tuntang djari matäi; olo idjä kuman tepong toh karäh belom sampai katatahi.
59. Augh tä insanae huang sinagoge, metoh iä madjar huang Kapernaum.
IV. — 60. Maka arä muride, baiak mahining aughe tä, hamauh: Tangkalau aughe kalotä; äwe tau mahininge?
61. Maka Jesus puna katawan huang arepe, muride bakolok sabab djetä, tä iä hamauh dengan äwen: Aton augh tä manantarang atäi keton?
62. Kilen tinai, amon keton karäh mitä Anakolon mandai akan kalekae bihin?
63. Rogh tä idjä mambelom, isi djaton baguna enen; karä augh, idjä insanangku akan keton, uras Rogh tuntang pambelom.
64. Tapi aton belahe keton idjä djaton pertjaja. Krana bara solake Jesus katawan, äwe olo tä idjä djaton pertjaja, tinai äwe iä tä, idjä akan mandjual iä.
65. Maka koae: Tagal tä jaku djari hamauh dengan keton, dialo idjä biti tau mananggoh aku, djaka dia djetä djari inenga Apangku akae.
66. Bara katika tä arä muride undur, djaton ompat iä hindai.
67. Maka koan Jesus dengan äwen duäwalas tä: Aton keton kea handak balekak?
68. Tä Simon Petrus tombah aughe: Tuhan, äwe kea akan inalih ikäi? Ikau tempon kotak pambelom idjä katatahi.

69. Ikäi djari pertjaja tuntang djari harati, ikau toh Kristus, Anak Hatalla idjä belom.

70. Koan Jesus, tombah aughe: Djaton aku djari mintih keton duäwalas biti? Maka idjä biti bara keton aton setan.

71. Djetä iä manahiu Judas, anak Simon, olo Kariot, krana iä tä dapit mandjual iä, tuntang iä tä idjä biti bara duäwalas murid tä.

BAGI 7.

I. Jesus hong pesta tingkap dawen. II. Adjare kahem pesta. III. Adjare inta andau pesta terai; olo hanjaing tagal iä.

I. — 1. Limbah tä Jesus manasaran Galilea, krana iä djaton maku manasaran Judea, basa olo Judea handak mampatäi iä.

2. Maka pesta olo Jehudi djari tokep, iä tä pesta tingkap dawen. — (3.*Mos.*23,34.)

3. Maka koan paharie denggae: Indah bara hetoh, talih Judea, nakara muridm kea nitä gawim, awang ilalusm.

4. Krana puna olo djaton pudji mawi talo basilisilim, amon iä radjin basewut. Amon ikau mawi talo kalotoh, karinah arepm akan kalunen.

5. Krana paharie kea djaton pertjaja huang iä.

6. Maka koan Jesus dengan äwen: Wajahku hindai sampai, tapi wajah keton magon tatap.

7. Kalunen djaton tau manjingi keton, tapi iä manjingi aku, basa aku manjaksi, gawie uras papa.

8. Talih keton pesta tä, jaku hindai manalih pesta tä, basa wajahku hindai sampai.

9. Amon iä djari *hamauh* kalotä, iä melai huang Galilea.

10. Maka amon paharie djari hagoet, tä iä kea hagoet, manalih pesta, djaton batarang, tapi kilau basilim.

11. Maka olo Jehudi manggau iä sangkom pesta, koae: Intu kwe iä?

12. Maka paham augh bisik lembut marak olo arä tagal iä. Koan belahe: Iä *bahalap*. Koan belahe: Dia, malainkan iä mampalajang olo arä.

13. Tapi olo djaton petah bakotak tarang tahiu iä, basa iä mikäh olo Judea.

II. — 14. Maka kabantengan pesta Jesus mandai, tamä human Hatalla, balalu madjar olo.

15. Maka olo Jehudi hengan, koae: Kilen iä tä tamat huang surat, tuntang djaton iä djari mangadji?

16. Tombah Jesus, koae dengan olo tä: Adjarku djaton ajungku, tapi ain idjä djari manjoho aku.

17. Amon olo handak manumon kahandak ai, tä iä karäh harati adjar toh, djaka djetoh bara Hatalla, ata-

wa djaka djetoh kotakku kabuatku. — (3,21.)
18. Olo idjä hakotak hapan anghe kabuate, iä manggau horumat akae kabuate; tapi olo idjä manggau horumat akan idjä manjoho iä, olo tä toto, tuntang tipu djaton huang iä.
19. Djaton Moses djari manenga Torat akan keton? Tinai idjä biti keton mahin dia manumon Torat. Buhen keton handak mampatäi aku?
20. Tombah olo arä, sambil hamauh: Ikau ingumpang dewa, äwe handak mampatäi ikau?
21. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Gawi Idjä djari iawiku, tuntang keton handiai sangang blait tagal tä — (5,16.)
22. Moses djari manenga akan keton badat sunat, (djaton djaka djetä puna bara Moses, tapi bara tato hiang keton;) toh maka keton manjunat olo intu andau sabat.
23. Toh, maka amon buah, olo injunat andau sabat, belä Torat Moses inangkalau: kilen keton paham malait aku, tagal aku djari mampakäläh olo, hapus bitie, intu andau sabat?
24. Æla keton mamutus tumon ampie, tapi awi keton mamutus kaputusan idjä tetek.
25. Maka koan olo Jerusalem belahe: Djaton iä tä, idjä handak impatäi olo?
26. Toh itä! uräh bewäi iä hakotak, tuntang olo djaton petah badjawap. Mikäh karä mantir ita toto kasene iä tä Kristus?
27. Tapi ita katawan, bara kwe iä toh; maka Kristus tä, amon iä dumah, djaton olo karäh katawan bara kwe iä.
28. Tä Jesus, idjä madjar huang human Hatalla, mantebau, koae: Keton kasene aku, tuntang keton katawan kea bara kwe aku; maka aku djaton djari dumah kabuatku, tapi Idjä toto tä djari manjoho aku, idjä djaton kasenan keton.
29. Tapi jaku kasene iä, basa aku puna bara iä, tuntang iä djari manjoho aku.
30. Tä olo handak manawan iä, tapi idjä biti mahin dia bahanji manusang lengäe, basa katikae hindai djari sampai.
31. Maka arä biti bara olo tä pertjaja huang iä, sambil hamauh: Amon Kristus tä dumah, atonkah iä akan mawi malabien kata bara karä kata tä, idjä iawie toh?
32. Maka olo parisi mahining olo arä habisik, hatutor kalotä tahiu iä; palus olo parisi tuntang kapala imam manjoho: kapiri manawan iä.
33. Maka Jesus hamauh: Hindai isut jaku hindjä dengan keton, limbah tä aku lius manalih iä, idjä djari manjoho aku.

34. Keton karäh manggau aku, tapi djaton sondau, tinai äkaku keton djaton tau sampaie.
35. Maka koan olo Jehudi sama arepe: Kangkwe iä handak lius, sampai ita djaton tau sondau iä? Mikäh iä handak manalih olo Hellenes awang kasaburan, tuntang madjar olo Hellenes?
36. Narai augh tä idjä injewute: „keton karäh manggau aku, tapi djaton sondau;" tinai: „äkaku keton djaton tau sampaie?"
III. — 37. Maka andau pesta tä laboh, iä tä andau pesta idjä hai, Jesus mendeng, tuntang mantehau, koae: Djaka olo teah belaie, kantoh, talih aku palus mihop!
38. Olo idjä pertjaja huang aku, tumon augh surat, tahasak danum belom karäh mahasor bara huang iä. — (*Jes.*44,3.)
39. Augh tä injewute tahiu Rogh, idjä akan dinon olo handiai, awang pertjaja huang iä; krana Rogh brasih hindai djari aton akae, basa Jesus hindai impahai.
40. Maka arä olo tä, amon iä mahining kotake tä, hamauh: Iä toto nabi tä.
41. Koan belahe: Iä Kristus tä. Tapi belahe tinai hamauh: Pudji! aton Kristus tä akan dumah bara Galilea?
42. Djaton augh surat, bara utus Dawid, bara Betlehem, äka Dawid djari melai, Kristus tä akan dumah? — (*Migha*5,1. *Matt.*2,5.)
43. Maka olo arä hanjaing tagal iä.
44. Belahe olo tä handak manjingkap iä, tapi djaton idjä biti bahanji manusang lengäe mangarimas iä.
45. Maka kapiri buli kapala imam tuntang olo parisi; koan äwen tä dengae: Buhen keton djaton mimbit iä?
46. Tombah kapiri: Djaton pudji haliai olo hakotak kalotä, kilau olo tä.
47. Maka olo parisi tombah aughe: Keton kea djari pabir awie?
48. Aton kea idjä biti karä mantir pertjaja huang iä, atawa idjä biti olo parisi?
49. Baja olo korik tä, idjä djaton katawan Torat, idjä tarasapa.
50. Tä Nikodemus, iä tä idjä djari mananggoh Jesus hamalem, idjä aton mantir kea, hamauh dengan olo tä: — (3,1.)
51. Pudji kea Torat ita mahukum olo, djaka dia olo tä djari iriksa helo, mangat katawan talo awang iawie?
52. Tombah olo tä, sambil hamauh dengae: Kilen, ikau kea olo Galilea? Priksa, itä, nahi djaton pudji lembut bara Galilea.
53. Limbah tä gagenep biti buli humae.

BAGI 8.

I. Olo bawi habandong iagah akan Jesus. II. Jesus masanan arepe kalawa kalunen, III. tuntang Anak Hatalla; IV. tapi olo bantus pertjaja tä anak setan.

I. — 1. Maka Jesus manalih bukit batang undus.

2. Tinai haiak djadjewu iä haluli akan human Hatalla, tä olo arä handiai managgoh iä; palus iä mondok, madjar olo tä.

3. Maka olo tamat surat tuntang olo parisi magah akae olo bawi, idjä djari kadapatan olo kahum iä habandong; djadi, limbah olo tä djari magah iä akan bentok olo arä,

4. Koan äwen dengae: Guru, olo bawi toh djari kadapatan kahum iä habandong.

5. Moses djari mametäh ita huang Torat, mamanting mampatäi olo kalotä hapan batu; toh, kilen augh ajum? — (3.*Mos*.20,10.)

6. Olo tä mawi augh kalotä hapae maningkes iä, uka iä supa buku tau mandawa iä. Maka Jesus mahukup, manjurat hong petak, hapan tundjuke.

7. Tapi amon olo djaton terai misek iä, iä mananggar pondoke, tuntang hamauh dengan äwen: Æwe keton idjä djaton bara dosa, djetä solake akan mamanting batu mawi iä.

8. Palus iä mahukup haluli, sambil manjurat hong petak.

9. Amon olo arä mahining aughe tä, ataie manjala arepe, palus äwen blua hatuntut hatuntut, olo bakas helo, gegä palus olo kurik, sampai Jesus balihi kalmale, tinai olo bawi tä, idjä mendeng bentok hetä.

10. Maka Jesus mananggar pondoke; tä, amon iä djaton mitä idjä biti beken, baja olo bawi tä, koae dengae: O olo bawi, kwe karä olo tä, idjä mandawa ikau? Djaton idjä biti djari mahukum ikau?

11. Koae: Idjä biti mahin dia, Tuhan. Koan Jesus dengae: Tä jaku kea djaton mahukum ikau. Lius, tuntang äla mawi dosa bindai.

II. — 12. Maka Jesus manontong kotake dengan olo tä, koae: Jaku toh kalawa kalunen Olo idjä omba aku, djaton manaudjung huang kakaput, tapi kalawa pambelom aton intu iä. — (1.5.)

13. Tä koan olo parisi dengae: Ikau manjaksi akam kabuatm, kasaksiam djaton tau iharap.

14. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan olo tä: Alo aku manjaksi akangku kahuatku, mahin kasaksiangku toto kea, basa aku katawan bara kwe panumalku, tinai akan kwe panggoetku; tapi

keton djaton katawan bara kwe panumahku, atawa akan kwe paliusku tinai.
15. Keton mamutus mahukum tumon isi, jaku djaton mamutus mahukum olo.
16. Tapi djaka aku mamutus mahukum olo, kaputusangku tä budjur, basa jaku djaton kabuatku bewäi, tapi jaku tuntang Bapa, idjä djari manjoho aku.
17. Huang Torat keton kea aton tarasurat: „Augh saksi duä biti idjä sama, djetä toto." — (5.*Mos.*17,6.)
18. Aton aku, idjä manjaksi akangku kabuatku, tinai Bapa, idjä djari manjoho aku, manjaksi akangku kea.
19. Maka koan olo tä dengae: Hong kwe Bapam tä? Tombah Jesus: Keton djaton kasene aku, dia kea kasene Apangku; djaka keton kasene aku, tä maka keton kasene Apangku kea.
20. Augh djetä injewut Jesus darah patin Hatalla, sangkom iä madjar huang human Hatalla; tapi olo djaton manawan iä, basa katikae hindai djari sampai.
III. — 21. Maka koan Jesus tinai dengan olo tä: Jaku hagoet, tä keton karäh manggau aku, tapi keton karäh matäi huang dosan keton; äka idjä inalihku, keton djaton tau sampaie.
22. Maka koan olo Jehudi: Mikäh iä handak mampatai arepe, basa iä hamauh: äka idjä inalihku, keton djaton tau sampaie.
23. Maka koae dengan olo tä: Keton bara ngiwa, jaku bara ngambo; keton bara kalunen djetoh, jaku djaton bara kalunen toh.
24. Aku djari hamauh dengan keton, keton karäh matäi huang karä dosan keton; krana djaka keton djaton pertjaja, jaku iä tä, tä maka keton karäh matäi huang karä dosan keton.
25. Maka koan olo tä dengae: Æwe ikau? Koan Jesus dengan äwen: Iä tä, idjä djari insanangku solake akan keton.
26. Aton arä talo aku tau manahiu tuntang mahukum mawi keton; tapi idjä djari manjoho aku, iä toto; tuntang talo idjä djari hiningku bara iä, djetä insanangku akan kalunen.
27. Maka olo djaton harati iä masanan Bapa akae.
28. Tä koan Jesus dengan olo tä: Amon keton karäh manggatang Anakolon, tä keton karäh harati, jaku toh iä tä; tuntang aku djaton mawi talo enen kabuatku, tapi tumon adjar Apangku, talo tä insanangku. — (3,14.)
29. Maka idjä djari manjoho aku, iä hindjä aku. Bapa djaton manalua aku kabuatku, krana aku magon mawi talo tä, awang ingilake.

30. Amon iä hamauh, manjewut augh tä, tä arä olo pertjaja huang iä.

IV. — 31. Maka koan Jesus dengan olo Jehudi, idjä pertjaja huang iä: Amon keton melai huang kotakku, tä keton toto muridku.

32. Tuntang keton karäh harati katoto, tä katoto karäh mambebas keton.

33. Koan olo tä, tombah aughe: Ikäi toh hamputan Abraham, djaton haliai ikäi djari manempo olo; kilen koam: keton karäh bebas?

34. Tombah Jesus, sambil hamauh dengan äwen: Toto toto, aku hamauh dengan keton, genep olo idjä mawi dosa, iä tä djipen dosa.

35. Tapi djipen djaton melai huang huma katatahi; Anak melai katatahi.

36. Tä, djaka Anak tä mambebas keton, maka keton toto bebas.

37. Tawangku, keton hamputan Abraham; tapi keton handak mampatäi aku, basa aughku djaton leket intu keton.

38. Jaku manutor talo, idjä djari gitangku bara Apangku; kalotä maka keton kea mawi talo, idjä djari gitan keton bara bapa keton.

39. Tombah äwen, sambil hamauh dengae: Abraham tä bapa ikäi. Koan Jesus dengae: Djaka keton toto anak Abraham, tä keton akan tumon gawin Abraham. — (*Matt.*3,9.)

40. Tapi toh keton handak mampatäi aku, idjä djari masanan katoto akan keton, idjä djari hiningku bara Hatalla. Talo kalotä Abraham djaton pudji mawie.

41. Keton tumon gawin bapa keton. Tä koan olo tä dengae: Ikäi djaton anak sarau, bapa ikäi idjä bewäi, iä tä Hatalla.

42. Maka koan Jesus dengan äwen: Djaka Hatalla toto bapa keton, tä keton akan sinta aku; krana aku djari blua bara Hatalla, tuntang dumah bara iä; krana aku djaton djari dumah kabuatku, tapi iä djari manjoho aku.

43. Buhen keton djaton kasene basangku? Djetä, basa keton djaton maku mahining kotakku.

44. Keton toh bara bapa intu setan, tuntang kipän bapa keton handak ilalus keton. Iä tä idjä mampatäi olon bara solasolake, tuntang iä djaton djari melai huang katoto, basa katoto puna djaton huang iä. Amon iä manutor talo tandjaro, tä iä manutor puna talo ajue, krana iä tä idjä puna panandjaro, tuntang iä bapa olo panandjaro.

45. Tapi basa aku masanan katoto akan keton, tä keton djaton pertjaja aughku.

46. Æwe keton tau masa-

nan kasalangku? Tapi amon jaku hakotak katoto, buhen keton djaton pertjaja aughku?

47. Olo idjä baris Hatalla, iä mahiniug kotak Hatalla; tagal tä keton djaton mahining, basa keton djaton baris Hatalla.

48. Maka tombah olo Jehudi, sambil hamauh dengae: Djaton augh ikäi tä toto, ikau olo Samaria, tuntang ingumpang dewa?

49. Tombah Jesus: Aku djaton ingumpang dewa, tapi aku mahorumat Apangku, tapi keton manawah aku.

50. Aku djaton manggau horumatku; tapi aton idjä, idjä manggaue, idjä mahukum.

51. Toto toto, jaku hamauh dengan keton, djaka olo mahaga aughku, sampai katatahi djaton iä akan mitä pampatäi. — (6,40.)

52. Tä koan olo Jehudi dengae: Katontoh ikäi katawan, ikau ingumpang dewa. Abraham djari matäi, tuntang karä nabi; tinai ikau hamauh: djaka olo mahaga aughku, sampai katatahi djaton iä akan mangkemä pampatäi?

53. Aton ikau hai bara bapa ita, Abraham, idjä djari matäi? Tinai karä nabi djari matäi kea. Æwe ikau manggarä arepm?

54. Tombah Jesus: Djaka aku mahorumat arepku, tä horumatku djaton baguna enen; aton Apangku, idjä mahorumat aku, idjä injewut keton Hatallan ketou.

55. Tapi keton djaton djari kasene iä; jaku toto kasene iä; amon aku hamauh, jaku djaton kasene iä, tä jaku olo panandjaro kilau keton; *tapi* aku kasene iä, tuntang mahaga aughe.

56. Abraham, bapa keton, paham handjak, basa iä akan mitä andauku, tuntang iä djari mitäe kea, haiak handjak atäie.

57. Tä koan olo Jehudi dengae: Umurm hindai sampai limä pulu njelo; kilen, ikau djari mitä Abraham?

58. Koan Jesus dengae: Toto toto, jaku hamauh dengan keton, helo bara Abraham indjadian, jaku djari aton. — (1,1.)

59. Tä olo manduan batu, handak mamanting iä; tapi Jesus mangaliwat arepe, palus blua bara human Hatalla, mahoroe olo tä, tuntang kalotä iä mahalau.

BAGI 9.

I. Jesus mamparenang matan olo, idjä babutä bara inakan indue. II. Olo tä iriksa tuntang ingauan olo haj. III. Jesus manduan iä.

I. — 1. Maka amon iä mahalau, iä mitä olo idjä babutä bara inakan indue.

2. Tä muride misek iä, koae: Guru, äwe djari mawi dosa, iä tä, atawa indu bapae, basa iä babutä bara imakan indue? — (*Luk.*13.2)
3. Tombah Jesus: Iä djaton djari mawi dosa, indu bapae mahin dia kea, tapi iä babutä, uka gawin Hatalla mandjadi bakarinah hong iä.
4. Jaku akan indu mahupus gawi ain idjä djari manjoho aku, pesan talo handau; krana alem karäh dumah, tä olo djaton tau bagawi.
5. Katahingku huang kalunen, jaku toh kalawa kalunen. (1,9.)
6. Limbah iä manjewut anghe tä, iä maludja mampakisak petak, palus mohos petak idjä ingisake intu matan olo babutä tä;
7. Sambil hamauh dengae: Lius, penjau arepm buang talaga Siloa. (Rima, amon injalinan: idjä injoho.) Djadi, olo tä hagoet, mamenjau arepe, palus buli tuntang tau mitä talo. — (*Nehem.* 3,15.)
8. Maka koan olo awang hindjä lewu dengae, tinai olo idjä djari mitä iä bihin manjadakah: Djaton iä tä, idjä bahut mondok manjadakah?
9. Koan belahe: Iä. Tapi koan belahe: Ampie bewäi sarowa. Koan bitin ai: Toto, jaku iä.
10. Tä koan olo dengae: Kilen matam marenang?
11. Tombah iä, koae: Olo idjä Jesus arae mampakisak petak, palus mohos matangku, sambil hamauh dengangku: lius tanggoh talaga Siloa, penjau arepm. Djadi, amon aku djari lius, mamenjau arepku, maka aku palus tau mitä talo.
12. Tinai koan olo dengae: Intu kwe olo tä? Koae: Aku dia katawan.
II. — 13. Limbah tä iä, idjä bihin babutä, iagah olo akan olo parisi.
14. Maka aton sabat, metoh Jesus mampakisak petak, tuntang mamparenang matae. — (5,9.)
15. Tä olo parisi kea misek iä tinai, kilen iä tau mitä talo. Koae dengan äwen: Iä mohos petak kisak intu matangku, tinai aku djari mamenjau arepku, palus aku tau mitä talo.
16. Tä koan olo parisi belahe: Olo tä djaton bara Hatalla, basa iä djaton mahaga sabat. Tapi koan belahe: Kilen, olo badosa tau mawi kata idjä kalotä? Maka olo tä hasuat augh.
17. Haluli tinai äwen tä hamauh dengan olo idjä bihin babutä: Kilen augh ajum, äwe iä, basa iä djari mamparenang matam? Koan olo tä: Iä nabi.
18. Tä maka olo Jehudi djaton pertjaja, iä bihin babutä, tuntang baru tau mi-

tä, sampai äwen mambawa indu bapa olo, idjä haru tau mitä.
19. Palus iä misek äwen tä, koae: Kilen, iä toh anak keton, idjä koan keton babutä bara inakan indue? Kilen toh iä mitä talo?
20. Koan indu bapae, tombah augh olo tä: Ikäi katawan, iä toto anak ikäi, tuntang iä babutä bara inakan indue.
21. Tapi kilen iä tau mitä talo, djetä ikäi dia katawan; tinai äwe djari mamparenang matae, dia kea ikäi katawan; bitie ombet kabakase, isek iä, soho iä masanan perkaran ai.
22. Maka augh indu bapae kalotä, basa iä mikäh olo Jehudi. Krana olo Jehudi djari pakat, amon olo mangaku iä tä Kristus, olo tä akan inganan imbaris bara sinagoge.
23. Tagal tä koan indu bapae: Iä ombet kabakase, isek iä.
24. Maka sindä tinai olo idjä babutä solake imbawa äwen tä, tuntang äwen hamauh dengae: Tenga horumat akan Hatalla; ikäi katawan, olo tä puna olo badosa.
25. Tombah iä, koae: Antah iä olo badosa, jaku dia katawan; idjä tawangku tä, bihin aku babutä, toh aku tau mitä talo.
26. Maka äwen misek iä tinai: Kilen gawie dengam? Kileniä mamparenang matam?
27. Koae, tombah augh äwen: Djari aku masanan tä akan keton, djaton keton djari mahininge? akan en keton handak mahining tä tinai? Maku kea keton mandjadi muride?
28. Tä äwen manjapa iä, koae: Ikau murid olo djetä, tapi ikäi toh murid Moses.
29. Ikäi katawan, dengan Moses Hatalla djari hakotak, tapi olo tä ikäi djaton katawan bara kwe kea iä.
30. Tombah olo tä, sambil hamauh dengan äwen: Djetä talo sangang, keton djaton katawan bara kwe iä, tuntang iä djari mamparenang matangku!
31. Tapi ita puna katawan, Hatalla djaton mahining olo badosa, malainkan djaka olo mikäh Hatalla, tuntang manumon kahandake, iä tä ihininge.
32. Bara tamparan kalunen djaton tarahining, olo djari mamparenang matan olo, idjä babutä bara inakan indue.
33. Djaka olo tä djaton bara Hatalla, iä djaton tau mawi talo enen.
34. Tombah äwen tä, sambil hamauh dengae: Ikau djari inakan indum huang dosa haliai, tinai ikau handak madjar ikäi! Palus äwen tä manganan iä.

III. — 35. Maka Jesus ma-
hining iä djari inganan olo;
tä amon iä soudau iä, koae
dengae: Aton ikau pertjaja
huang Anak Hatalla?
36. Tombah olo tä, koae:
Æwe kea iä, Tuhan, mang-
at jaku pertjaja huang iä?
37. Maka koan Jesus de-
ngae: Ikau djari mitä iä,
idjä toh hakotak dengam,
djetä iä.
38. Koan olo tä: Jaku per-
tjaja, Tuhan! Palus iä ma-
njembah iä.
39. Maka koan Jesus: Akan
hukum aku djari tamä ka-
lunen toh, uka olo idjä dja-
ton tau mitä, tau mitä, tinai
uka olo, idjä tau mitä, man-
djadi babutä.
40. Aughe tä tarahining olo
parisi, idjä dengae hetä; ma-
ka koan äwen tä dengae:
Kilen, aton ikäi kea babutä?
41. Koan Jesus dengan äwen:
Djaka keton babutä, tä ke-
ton djaton bara dosa; tapi
toh, basa keton hamauh:
ikäi mitä, — toh dosan ke-
ton leket.

BAGI 10.

I. Jesus sakatik idjä bahalap; II. iä toto Kristus.

I. — 1. Toto toto, aku
hamauh dengan keton, olo
idjä tamä human tabiri dja-
ton mahoroe bauntonggang,
tapi mandai manjalangking
beken djalae, iä tä maling
tuntang bigal.
2. Tapi olo idjä tamä ma-
horoe bauntonggang, iä tä
toto sakatik tabiri.
3. Akae tä idjä tonggo mu-
ap lawang, tuntang tabiri
mahining aughe, maka iä
mambawa tabirie njambiti
aran gagenep kongan, palus
magah iä blua.
4. Tinai amon iä djari ma-
gah tabirie blua, iä manan-
djong helo baue, tuntang ta-
birie manuntut iä, basa iä
kasene aughe.
5. Maka tabiri djaton ma-
ku manuntut olo beken, tapi
hadari bara iä, basa iä dja-
ton kasene augh olo beken tä.
6. Paribasa tä inutor Je-
sus akan olo tä, tapi olo
djaton harati riman aughe,
idjä djari inutore akae.
7. Maka koan Jesus de-
ngae tinai: Toto toto, jaku
hamauh dengan keton, aku
toh bauntonggang tanggoh
tabiri.
8. Olo handiai, piräpirä
idjä djari dumah sala bara
mahoroe aku, uras maling
bigal; tapi tabiri djaton ma-
ku mahining aughe.
9. Jaku toh bauntonggang;
djaka olo tamä mahoroe aku,
iä karäh injalamat, tuntang
iä karäh tamä blua, palus
supa talo urepe.
10. Maling djaton dumah
bewäi, amon dia manakau,

manjambalih tuntang mam-
parusak; aku djari dumah,
nakara paumbelom tuntang
karami aton akae. — (*Masm.*
23,1.)
11. Jaku sakatik idjä baha-
lap; sakatik idjä bahalap ma-
njaragh tahasenge indu gantin
tabirie.
12. Tapi olo idjä buruh be-
wäi, idjä djaton puna saka-
tik, idjä djaton tempon ta-
biri, amun iä mitä harimaung
dumah, maka iä malihi ta-
biri palus hadari, tä hari-
maung manangkarap tuntang
manamburup tabiri tä.
13. Maka olo buruh tä ha-
dari, basa iä buruh bewäi,
tuntang iä djaton paraba ta-
biri tä.
14. Jaku sakatik idjä ba-
halap, tuntang aku kasene
idjä ajungku, tinai idjä ajung-
ku kasene aku.
15. Kilau Bapa kasene
aku, jaku kea kasene Bapa,
tuntang aku manjaragh
tahasengku indu gantin
tabiri.
16. Maka aton ajungku ta-
biri beken tinai, idjä djaton
hindjä human tabiri djetoh;
iä tä kea akan indu iaguhku,
tuntang iä karäh mahining
aughku, palus karäh man-
djadi kawan Idjä, sakatik
Idjä. — (11,52)
17. Tagal tä Bapa sinta aku,
basa aku manjaragh taha-
sengku, uka jaku manduan
tä tinai.
18. Olo djaton mohot tä
bara aku, tapi ihatku ka-
buatku manjaragh tä; jaku
kwasa manjaragh tä, tinai
jaku kwasa manduae haluli.
Prentah toh djari dinongku
bara Apangku.
19. Maka haluli tinai olo
Jehudi hasuat sabab aughe *tä*.
20. Koan belahe olo tä: Iä
ingumpang dewa, tutore gi-
lagila; kanduen keton mahi-
ning aughe?
21 Tapi koan belahe olo
tä: Kotake tä djaton kilau
kotak olo, idjä *ingumpang*
dewa; aton kea dewa tau
mamparenang matan olo ba-
butä?
II. — 22. Maka aton pesta
pangingat, tahiu djaman ho-
ran olo Jehudi djari mana-
heta human Hatalla hong
Jerusalem; djetä metoh mu-
sim sadingen.
23. Maka Jesus bakakamit
huang human Hatalla, huang
tambiran Salomo.
24. Tä olo Jehudi manga-
liling iä, sambil hamauh de-
ngae: Kilen katahin ikau
marandjar hambaruan ikäi?
Djaka ikau toto Kristus,
sanan tä akan ikäi tantu-
tantu.
25. Koan Jesus, tombah
augh olo tä: Djari, aku ma-
sanan tä akan keton, tapi
keton dia pertjaja. Karä
gawi, idjä iawiku huang
aran Apangku, djetä ma-
njaksi akangku.

26. Tapi keton dia pertjaja, krana keton dia tabiringku.
27. Kilau aku djari hamauh dengan keton, tabiringku mahining aughku, tuntang aku kasene iä, tinai iä manuntut aku.
28. Maka aku manenga akae pambelom idjä katatahi, tuntang sampai katatahi djaton iä akan banasa, tinai olo djaton akan marampas iä bara lengängku.
29. Apangku, idjä djari manenga iä akangku, pangkabai bara talo handiai; maka dialo idjä biti tau marampas iä bara lengän Apangku.
30. Jaku tuntang Bapa puna Idjä.
31. Tä haluli tinai olo manggatang batu, haudak mamanting iä.
32. Tombah Jesus mawi äwen: Arä gawi bahalap bara Apangku djari imprahangku akan keton; tagal idjä kwe bara karä gawi tä keton handak mamanting aku hapan batu?
33. Koan olo Jehudi, tombah anghe: Tagal gawi babalap ikäi djaton mamanting ikau, tapi basa ikau manawah Hatalla, basa ikau, idjä puna olo kalunen, manampa arepm mandjadi Hatalla.
34. Tombah Jesus mawi olo tä: Djaton augh Torat keton kalotoh: „Aku djari hamauh, keton toh hatalla. — (*Masm.* 82, 6.)
35. Amon iä manggarä olo tä hatalla, idjä akae augh Hatalla inenga, tuntang surat puna djaton tau ingarak:
36. Kilen tinai keton hamauh dengan idjä imprasih Bapa, tuntang injohoe akan kalunen: ikau manawah Hatalla; — basa aku djari hamauh, jaku toh Anak Hatalla?
37. Djaka aku djaton malalus gawin Apangku, tä äla keton pertjaja aku.
38. Tapi djaka aku malalus tä, alo keton djaton pertjaja aku, buah keton pertjaja karä gawi tä, nakara keton harati tuntang pertjaja, Bapa toto huang aku, tuntang jaku toto huang iä.
39. Maka haluli tinai olo tä mado manjingkap iä, tapi iä mahakan arepe bara lengän olo tä.
40. Palus iä harikas tinai akan dipah Jordan, tanggoh kaleka Johannes solake mampandoi olo; balalu iä melai hetä. — (1, 28)
41. Maka arä olo manang-goh iä, sambil hamauh: Johannes djaton djari mawi kata; tapi karä augh, idjä djari insanae tahiu olo djetoh, uras toto.
42. Maka hetä arä olo pertjaja huang iä.

BAGI 11.

I. Lasarus imbelom haluli. II. Mantir olo Jehudi pakat, handak mampatäi Jesus.

I. — 1. Maka aton olo haban, Lasarus arae, hong Betania, intu lewun Maria tuntang paharie Marta.

2. Maria iä tä, idjä djari mohos Tuhan hapan minjak, tuntang djari mampuas paie hapan balaue; maka njahae, Lasarus, haban. — (12,3.— *Luk.*10,38.)

3. Tä betau olo tä manjoho olo manalih iä, masanan akae: Tuhan, itäm, olo idjä äka kataum tä haban.

4. Amon Jesus mahining aughe tä, koae: Peres tä djaton akan mampatäi, tapi akan horumat Hatalla, uka Anak Hatalla impahai awi tä.

5. Maka Jesus sinta Marta, tuntang paharie, tuntang Lasarus.

6. Djadi, amon iä djari mahining iä tä haban, maka iä melai hindai kaduä intu kalekae.

7. Limbah tä iä hamauh dengan muride: Has, ita haluli tinai akan Judea.

8. Koan muride dengae: Guru, toh malem olo Jehudi handak mamanting ikau hapan batu; kilen ikau haluli tinai akan hetä? — (8,59.)

9. Tombah Jesus: Djaton duäwalas djam dalam idjä andau? Amon olo manandjong handau, iä djaton patarang talo, basa iä mitä kalawan kalunen toh.

10. Tapi amon olo manandjong hamalem, tä iä patarang talo, basa kalawa djaton intu iä.

11. Limbah iä manjewut aughe tä, maka iä hamauh dengan äwen: Lasarus, olä ita, batiroh, tapi aku lius, handak mampisik iä.

12. Maka koan muride: Tuhan, amon iä batiroh, tä iä koräh käläh.

13. Tapi Jesus djari hakotak tahiu pampatäie, maka äwen manaha, iä hakotak tahiu tirohe toto.

14. Tä maka batarang Jesus hamauh dengan äwen: Lasarus djari matäi.

15. Maka sabab keton aku handjak atäiku, basa aku djaton djari hetä, uka keton pertjaja; tapi has, ita manalih iä!

16. Tä Tomas, idjä bagarä Didimus, hamauh dengan murid beken: Käläh ita kea lius, uka ita matäi haiak iä.

17. Maka amon Jesus sampai, iä supa Lasarus djari käpat andau huang kubur.

18. Betania tä tokep Jerusalem, limäwalas stadia hirah kakedjaue. (*Satangah djam, labih isut.*)

19. Maka arä olo Jehudi djari madja Marta äwen duä

Maria, tantai mampong iä sabab njahae.

20. Amon Marta mahining Jesus aton dumah, palus iä manambang iä; tapi Maria melai mondok intu huma.

21. Maka koan Marta dengan Jesus: Tuhan, djaka ikau djari aton hetoh, njahangku djaton djari matäi.

22. Tapi aku katawan, toh kea, talo idjä ilakum intu Hatalla, karäh inenga Hatalla akam.

23. Koan Jesus dengae: Njaham akan belom haluli.

24. Koan Marta dengae: Tawangku, iä akan belom haluli metoh kamisik olo matäi, intu andau kiamat.

25. Koan Jesus dengae: Jaku toh kamisik tuntang pambelom; olo idjä pertjaja huang aku, iä karäh belom, alo iä djari matäi. — (6,50.)

26. Tinai genep olo idjä belom, sambil pertjaja huang aku, sampai katatahi iä djaton akan matäi. Aton ikau pertjaja aughku toh?

27. Koae dengae: Joh Tuhan, jaku djari pertjaja ikau toto Kristus, Anak Hatalla, idjä djari tamä kalunen.

28. Limbah iä hamauh kalotä, iä hagoet palus mambawa paharie Maria sinisinik, koae: Guru aton, tuntang iä mangahau ikau.

29. Sana iä mahining tä, iä badjeleng hagoet, manalihe.

30. Maka Jesus hindai djari tamä lewu, baja iä magon intu kaleka Marta djari hasupa dengae.

31. Maka olo Jehudi, idjä dengae huang humae, idjä mampong iä, amon olo tä mitä iä badjeleng hagoet blua huma, palus olo tä manuntut iä, koae: Iä manalih kubur, handak manangis hetä.

32. Maka amon Maria sampai äka Jesus tendä, tuntang mitä iä, iä mahingkep darah paie, sambil hamauh dengae: Tuhan, djaka ikau aton hetoh, njahangku dia matäi.

33. Amon Jesus mitä iä manangis, tuntang olo Jehudi, idjä mampahaiak iä, manangis, maka manjengkel angat huange, tuntang atäie mangkariäng.

34. Palus iä hamauh: Hong kwe keton djari mingkes iä? Koan olo tä dengae: Omba Tuhan, itäm.

35. Maka Jesus manangis.

36. Koan olo Jehudi: Itä, paham iä djari sinta iä!

37. Tapi belahe olo tä hamauh: Iä, idjä bihin mamparenang matan olo babutä, kilen iä djaton tau mambalang iä toh kea matäi?

38. Maka Jesus haluli tinai manjengkel angat huange, tuntang iä sampai kubur. Kubur tä ilowang hong batu, tuntang batu kea djari iandak hundjue.

39. Koan Jesus: Indah batu toh. Koan Marta, betau olo

matäi tä, dengae: Tuhan, ewaue djari maram, kraua djari käpat iä hetoh.
40. Koan Jesus dengae: Djaton aku djari hamauh dengam, amon ikau pertjaja, ikau akan mitä kahain Hatalla?
41. Tä olo mindah batu bara äka hantu tä. Maka Jesus mananggera akan langit, koae: Apang, jaku manjewut tarimakasih akam, basa ikau djari mahining aughku.
42. Tapi aku puna katawan, ikau magon haradjur mahining aku; tapi aku manjewut augh toh sabab olo arä, idjä mendeng hetoh, uka äwen pertjaja, ikau djari manjoho aku. — (12,30.)
43. Limbah iä hamauh kalotä, maka iä mantehau hai aughe: Lasarus, blua kantoh!
44. Balalu olo idjä djari matäi tä blua, pai lengäe habungkus benang kubur, tinai baue hatutup benang äbes. Koan Jesus dengan olo: Engkak iä, soho iä hagoet.
45. Maka arä olo Jehudi tä, idjä djari madja Maria, tuntang mitä talo, idjä iawi Jesus, pertjaja huang iä.
II. — 46. Tapi aton isut olo tä lius, manalih olo parisi, palus masanan akae talo idjä iawi Jesus.
47. Tä kapala imam tuntang olo parisi mamumpong karä mantir basara, sambil hamauh: Narai patut gawin ita? Krana olo tä mawi arä kata heran.
48. Amon ita nalua iä kalotä, tä olo handiai karäh pertjaja huang iä, palus olo Romani karäh dumah, manduan tanah ita tuntang olo ain ita.
49. Maka idjä biti äwen tä, Kaiapas arae, idjä imam hai njelo djetä, hamauh dengan äwen: Keton djaton tawan itong;
50. Djaton kea keton batirok, bahalap haream akan ita, amon olo idjä biti matäi akan salepah utus, belä salepah utus tä nihau.
51. Aughe tä iä djaton manjewute awie kabuate; tapi basa iä imam hai njelo tä, maka iä manudjum, krana Jesus toto indu matäi akan utus olo tä.
52. Tuntang djaton akan utus olo tä bewäi, tapi uka iä mamumpong kea karä anak Hatalla awang kasaburau, mangat hindjä. — (10,16.)
53. Maka bara andau tä olo tä pakat, manggau pikir, uka mampatäi iä.
54. Djadi, Jesus djaton hindai manandjong bakarinah intu olo Jehudi, tapi iä mindah bara hetä akan tanah, idjä darah padang lumbah tä, akan lewu, idjä bagarä Epraim; hetä iä melai tuntang muride.
55. Maka paska ain olo Jehudi djari tokep; tuntang

arä olo bara tanah tä hagoet akan Jerusalem, helo bara pesta, mangat mamprasih arepe.

56. Palus olo tä manggau Jesus, tuntang hatutor sama arepe, mendeng huang human Hatalla, koae: Kilen angat keton? Mikäh iä djaton dumah, manalih pesta?

57. Maka kapala imam tuntang olo parisi djari manenga prentah kea, amon olo katawan kalekae, olo akan masanan tä, mangat äwen tau manawan iä.

BAGI 12.

I. Jesus iminjak Maria. II. Jesus tamä Jerusalem. III. Jesus masanan pampatäie, tuntang kahaie idjä rahian. Hatalla Bapa tombah aughe bara sorga. IV. Olo arä djaton maku pertjaja.

I. — 1. Maka kadjahawen andau helo bara pesta paska Jesus manalih Betania, äka Lasarus tä, idjä djari matäi, idjä imbelome bara olo matäi. — (*Matt.*26,6.)

2. Maka olo manjimpan akae panginan hamalem hetä; tuntang Marta manonggo iä, tinai Lasarus aton hindjä olo, idjä mondok ompat kuman dengae.

3. Tä maka Maria manduan sakati minjak nardus, idjä paham babalap tuntang barega, palus iä mohos pain Jesus, tuntang hapan balaue iä mampuas paie; maka huma kontep ewau minjak.

4. Tä koan idjä biti muride, Judas Simon Iskariot, idjä mandjual iä dapit:

5. Buhen minjak toh djaton djari indjual telo ratus kiping, tuntang inenga akan olo pähä belom?

6. Tapi iä hamaub kalotä, djaton basa iä mangenang olo pähä belom, tapi basa iä panakau, tuntang mina kambut rear, sambil manangong talo awang inenga olo.

7. Maka koan Jesus: Naughe iä; talo toh djari iawie manatap akan andau jaku ingubur.

8. Krana olo pähä belom aton haradjur marak keton, tapi aku djaton melai dengan keton katatahi.

II. — 9. Maka kutoh olo Jehudi katawan iä hetä, palus olo tä manalih hetä, djaton sabab Jesus bewäi, tapi uka iä mitä Lasarus kea, idjä djari imbelome bara olo matäi.

10. Tä kapala imam pakat, handak mampatäi Lasarus kea;

11. Basa arä olo Jehudi manalih kantä sabab iä, palus pertjaja huang Jesus.

12. Maka andau tinai kutoh olo idjä managgoh pesta mahining, Jesus manalih Jerusalem. — (*Matt.*21,8.)

13. Palus olo tä manduan

dawen korma, balalu hagoet, manambang iä, haiak mantehau: Hosannah! (*rimae: korumat.*) Imberkat iä, idjä dumah huang aran pangkahai Tuhan, radjan olo Israel!

14. Maka Jesus sondau anak kalidai, palus iä mukong tä, kilau djari tarasurat:

15. „Æla mikäh Sion, anakku, itäm, Radjam aton dumah, iä mukong anak kalidai."

16. Maka solake muride djaton mingat augh tä; tapi limbah Jesus djari impahai, tä muride taraingat, talo tä djari tarasurat tahiu iä, tuntang talo tä djari iawi äwen dengae.

17. Maka olo arä idjä dengae masuman, iä djari mambawa Lasarus blua bara kubur, tuntang djari mambelom iä bara olo matäi.

18. Sabab tä kea olo arä hagoet, manambang iä; krana olo tä djari mahining, iä djari mawi kata heran tä.

19. Maka koan olo parisi sama arepe: Itä keton! keton djaton miar; itä! sakarä olo kalunen gilitginting dengae!

III. — 20. Maka marak karä olo, idjä djari manalih, uka sombajang metoh pesta, aton kea isut olo Hellenes.

21. Olo tä manalih Pilippus, idjä bara Betsaida hong Galilea, sambil blaku intu iä, koae: Tuhan, ikäi nahuang mitä Jesus.

22. Pilippus hagoet, masanan aughe tä akan Andreas, tinai Andreas tuntang Pilippus manatäan tä akan Jesus.

23. Maka koau Jesus tombahe: Djam djari sampai, uka Anakolon impahai.

24. Toto toto, aku hamauh dengan keton, djaka bawak paräi djaton lawo huang petak tuntang matäi, maka djetä melai kabuate; tapi amon djetä matäi, djetä paham mamua. — (1.*Kor*.15, 36.)

25. Olo idjä sinta hambaruae, iä karäh nihau tä; tapi idjä basingi hambaruae huang kalunen toh, iä mahaga tä akan pambelom idjä katatahi.

26. Amon olo handak manempo aku, iä akan manjak manuntut aku; maka intu äkaku aton, hetä kea djipengku karäh aton. Djaka olo manempo aku, Bapa karäh manenga horumat akae.

27. Toh hambaruangku sekä angate, tuntang kilen aku akan hamauh? O Apang, liwus aku bara djam toh! Tapi tagal tä aku djari tamä djam toh.

28. O Apang, pahai aram! — Tä augh lawo bara langit: Aku djari mampahai tä, tuntang aku handak mampahai tä tinai.

29. Maka koan olo arä, idjä mendeng hetä, sambil mahining augh tä: Djetä augh

njabo! Koan belahe: Malaikat djari hakotak dengae.
30. Tombah Jesus, koae: Augh toh djaton mandjadi tagal aku, tapi tagal keton.
31. Katontoh aton hukum kalunen toh; toh mantir kalunen toh inganan akan ruar.
32. Maka aku, amon aku inggatang bara petak, handak mandjidjit olo handiai mananggoh aku.
33. Augh tä injewute, hapae tahiu ampin pampatäie.
34. Koan olo arä, tombah: Ikäi djari mahining augh Torat, Kristus tä akan melai sampai katatahi; kilen toh koam: Anakolon akan indu inggatang? Æwe kea Anakolon tä?
35. Maka koan Jesus dengan äwen: Isut hindai kalawa melai intu keton. Tandjong keton, katahin kalawa tä aton intu keton, belä keton inamput awi kakaput; krana olo, idjä manandjong huang kakaput, djaton katawan, akan kwe tintue.
36. Katahin kalawa melai intu keton, pertjaja keton huang kalawa, uka keton mandjadi baris kalawa. Augh tä injewut Jesus, palus iä hagoet, mangaliwat arepe bara olo tä.
IV. — 37. Maka alo iä djari mawi kata heran kalotä käräe intu baun olo tä, mahin djaton kea olo tä pertjaja huang iä.
38. Nakara augh nabi Jesaia mandjadi tulus, idjä insanae: „Tuhan, äwe pertjaja brita, idjä insanan ikäi? tinai akan äwe lengän Tuhan djari bakarinah?" — (*Jes.*53,1.)
39. Tagal tä olo tä djaton tau pertjaja, krana tinai koan Jesaia:
40. „Iä djari mambutä matae, tuntang djari mampalulang atäi olo tä; belä äwen mitä hapan matae, tuntang hobah, mangat aku mampakäläh iä." — (*Jes.*6,9).
41. Augh tä insanan Jesaia, amon iä mitä kahaie, tuntang bakotak tahiu iä.
42. Maka mantimantir kea mahin arä pertjaja huang iä; tapi sabab olo parisi äwen djaton mangaku tä, belä iä inganan bara sinagoge.
43. Krana olo tä radjin haream supa horumat intu olon, bara supa horumat intu Hatalla.
44. Maka Jesus mantehau, sambil hamauh: Olo idjä pertjaja huang aku, djaton pertjaja huang aku bewäi, tapi huang iä, idjä djari manjoho aku.
45. Tinai olo idjä manampajah aku, manampajah iä, idjä djari manjoho aku.
46. Jaku djari tamä kalunen indu kalawa, uka genep olo, idjä pertjaja huang aku, äla melai huang kakaput.
47. Maka amon olo mahi-

ning aughku, tuntang djaton pertjaja: aku djaton mahukum iä; krana aku djaton djari dumah, uka mahukum kalunen, tapi uka manjalamat kalunen.

48. Olo idjä manganan aku, tuntang djaton manarima aughku, aton idjä mahukum iä; augh idjä insanangku, augh tä karäh mahukum olo tä intu andau kiamat.

49. Krana aku djaton djari manampa augh kabuatku, tapi Bapa, idjä djari manjoho aku, iä kea djari mametäh aku talo idjä akan injewutku tuntang insanangku.

50. Maka tawangku, petähe tä pambelom idjä katatahi. Maka talo idjä injewutku, kilau Bapa djari manjewut tä akangku, kalotä kea insanangku.

BAGI 13.

I. Jesus mamenjau pain muride. II. Jesus bakotak tahin olo idjä handak mandjual iä; setan mangumpang Judas; Judas blua. III. Jesus masanan akan muride, badjeleng kea iä karäh malihi äwen, tuntang iä manjoho äwen tä basintah sama arepe. IV. Petrus hai atäie.

I. — 1. Maka helo bara pesta paska Jesus katawan, wajahe djari sampai, nakara iä miudah bara kalunen toh buli Bapa; maka kilau iä djari sinta olo ajue, idjä huang kalunen toh, kalotä kea iä sinta olo tä sampai kabapuse.

2. Djadi, kahum panginan hamalem, (amon setan djari mangumpang atäi Judas Simon Iskariot, uka mandjual iä,)

3. Amon Jesus katawan, Bapa djari manjaragh *talo* handiai intu lengäe, tuntang iä djari dumah bara Hatalla, tinai iä buli manalih Hatalla:

4. Tä maka iä mendeng bara panginan hamalem, tuntang mengkak klambie, palus manduan benang, mameteng tä intu kahange.

5. Limbah tä iä manusuh danum huang paso, balalu manampara mamenjau pain muride, sambil mampuas pain äwen hapan benang tä, idjä ingkepae.

6. Maka iä sampai Simon Petrus. Koae tä dengae: Tuhan, patut ikau mamenjau paingku?

7. Tombah Jesus, sambil hamauh dengae: Toh ikau djaton katawan talo iawiku; tapi djeha ikau karäh harati tä.

8. Koan Petrus dengae: Æla haliai ikau akan mamenjau paingku! Koan Jesus, tombah aughe: Amon aku djaton mamenjau ikau, tä ikau djaton ajungku, djaton bara bagi intu aku.

9. Koan Simon Petrus dengae: Tuhan, äla paingku bewäi, tapi lengängku kea tuntang takolokku.

JOH. 12. 13.

10. Koan Jesus dengae: Olo idjä djari impandoi djaton usah ienjau tinai, baja paie bewäi, krana iä djari brasih bapus bitie; maka keton toh brasih, tapi djaton keton samandiai.
11. Krana iä kasene olo idjä akan mandjual iä; tagal tä iä hamauh: Keton handiai djaton uras brasih.
12. Djadi, amon iä djari terai mamenjau pain äwen, tuntang djari mangkepan klambie, maka iä mondok tinai, sambil hamauh dengan äwen tä: Aton keton harati talo, idjä djari iawiku dengan keton?
13. Keton manggarä aku: Tuhan tuntang Guru; maka buah augh keton, krana jaku toto Guru tuntang Tuhan.
14. Toh, amon aku, Tuhan tuntang Gurun keton, djari mamenjau pain keton, tä patut keton kea hapenjau pai sama arep keton.
15. Krana aku djari manenga sonto akan keton, uka keton mawi tumon gawingku dengan keton. — (1.*Petr.* 2,21.)
16. Toto toto, aku hamauh dengan keton, djipen djaton hai bara tempoe, tinai sarohan djaton hai bara idjä djari manjobo iä.
17. Amon keton katawan talo tä, salamat keton, amon keton manumon djetä.
18. Aku djaton hakotak tahiu keton handiai; jaku kasene äwen, idjä djari intihku; tapi, uka augh surat tulus: „Iä, idjä ompat kuman dengangku, djari manggatang takire makis aku." — (*Masm.*41,10.)
19. Katontoh kea aku masanan talo tä akan keton, helo bara djetä mandjadi, uka, metoh talo tä mandjadi, keton pertjaja, jaku toto iä tä.
20. Toto toto, aku hamauh dengan keton, olo idjä manarima sarohangku, iä manarima aku; maka olo idjä manarima aku, manarima iä, idjä djari manjobo aku.
II. — 21. Limbah Jesus djari hamauh kalotä, maka iä manjengkel angat atäie, palus manjaksi, koae: Toto toto, aku hamauh dengan keton, idjä biti keton karäh mandjual aku. — (*Matt.* 26,20.)
22. Tä murid bilikbalingau, hatampajah dengan kolae, tuntang bembang atäie, äwe kea idjä koae.
23. Maka idjä biti muride tä, idjä äka kataun Jesus, menter sasanggah intu pakuan Jesus.
24. Tä Simon Petrus mangipai iä, uka iä misek, äwe tä idjä koae.
25. Murid tä manjinggoh usok Jesus, sambil hamauh dengae: Tuhan, äwe iä?
26. Tombah Jesus: Djetä

iä, idjä inengaku tepong toh, idjä kasuap, idjä insulupku. Palus iä mansulup tepong, sambil manenga tä akan Judas Simon Iskariot.

27. Limbah djetä djari manjuap tä, palus setan mangumpang iä. Koan Jesus dengae: Talo idjä handak iawim, awi tä djeledjeleng.

28. Tapi olo idjä mondok kuman djaton katawan, kanduäe Jesus hamauh kalotä dengae.

29. Krana belahe olo tä mado, basa Judas mahaga kambut rear, maka Jesus djari manjoho iä: pili talo awang indu hapan ita andau pesta,—atawa uka iä manenga sadakah akan olo pähä belom.

30. Maka iä manjuap tä, balalu blua; iä blua tä hamalem.

III.—31. Koan Jesus: Toh Anakolon djari impahai, tuntang Hatalla djari impahai huang iä.

32. Amon Hatalla djari impahai huang iä, maka Hatalla kea karäh mampahai iä huang arepe, tuntang palus toh kea iä karäh mampahai iä.

33. O anak, hindai isut jaku melai hindjä keton. Keton karäh manggau aku, maka kilau aku djari hamauh dengan olo Jehudi: äka idjä inalihku, keton djaton tau sampaie; — kakai maka aku hamauh dengan keton kea katontoh. — (7,34.)

34. Prentah taheta inengaku akan keton, uka keton hasinta sama arep keton, kilau aku djari sinta keton, uka keton kea hasinta sama arep keton.

35. Awi tä olo handiai akan katawan, keton toto muridku, amon keton hasinta sama arep keton.

IV. — 36. Koan Simon Petrus dengae: Tuhan, kangkwe ikau lius? Tombah Jesus: Æka idjä inalihku, ikau djaton tau ompat manalih katontoh; tapi djeha ikau karäh manjak aku.

37. Koan Petrus dengae: Tuhan, buhen aku djaton tau ompat ikau katontoh? Tahasengku mahin handak injaraghku tagal ikau!

38. Koan Jesus, tombah aughe: Handak ikau manjaragh tahasengm tagal aku? Toto toto, jaku hamauh dengam, djagau djaton karäh manando, sampai ikau hantelo djari milim arepm muridku.— (*Mark.* 14, 30.)

BAGI 14.

I. Jesus manjoho muride pertjaja huang iä. II. Iä mandjandji Rogh brasih akae.

I. — 1. Æla atäi keton mikäh; keton pertjaja huang Hatalla, pertjaja huang aku kea.

2. Huang human Apangku arä äka melai; djaka djaton, tä aku djari masanan tä akan keton. Jaku lius, manjimpan kaleka akan keton.

3. Tapi limbah aku djari lius, tuntang djari manjimpan kaleka akan keton, maka aku haluli tinai, palus manduan keton omba aku, uka hetä aku hetä kea keton.

4. Maka keton katawan akan kwe paliusku, tinai djalan tä keton katawan.

5. Koan Tomas dengae: Tuhan, ikäi djaton katawan kangkwe paliusm, kilen tinai ikäi tau katawan djalan?

6. Koan Jesus dengae: Jaku toh djalan, tuntang katoto, tuntang pambelom, olo djaton tau manalih Bapa, djaka dia mahoroe aku.

7. Djaka keton djari kasene aku, tä keton djari kasene Apangku kea; maka bara katontoh keton kasene iä, tuntang djari mitä iä.

8. Koan Pilippus dengae: Tuhan, prahan Bapa akan ikäi, tä maka ombet huang ikäi.

9. Koan Jesus dengae: Kutoh katahie toh aku djari hindjä keton, tinai ikau djaton kasene aku, Pilippus? Olo idjä djari mitä aku, djari mitä Bapa kea; maka kilen ikau hamauh: prahan Bapa akan ikäi?

10. Djaton ikau pertjaja, jaku toto huang Bapa, tuntang Bapa huang aku? Karä kotak, idjä insanangku akan keton, aku djaton manampa kotak tä kabuatku, tapi Bapa, idjä melai huang aku, iä idjä mawi karä gawi tä.

11. Pertjaja aku, jaku toto huang Bapa, tuntang Bapa toto huang aku; tapi djaka dia, käläh pertjaja aku sabab karä gawi tä.

12. Toto toto, aku hamauh dengan keton, olo idjä pertjaja huang aku, maka gawi, awang iawiku, djetä kea karäh iawi olo tä, tuntang iä karäh mawi talo awang hai haream, krana jaku manalih Apangku.

13. Maka talo handiai, idjä ilaku keton huang arangku, aku handak malaluse, uka Bapa impahai huang Anak.

14. Amon keton blaku talo enen huang arangku, tä aku handak malalus tä.

II. — 15. Amon keton sinta aku, haga prentahku.

16. Maka aku karäh blaku intu Bapa, tuntang iä karäh manenga akan keton Pampangat beken, uka djetä melai dengan keton sampai katatahi.

17. Iä tä Rogh katoto, idjä djaton tau inarima kalunen, basa kalunen djaton mitä iä, djaton kea kasene iä; tapi keton kasene iä, basa iä hindjä keton, tun-

tang karäh aton huang
keton.
18. Aku djaton malibi ke-
ton kilau nolä: aku haluli
tinai tanggoh keton.
19. Hindai isut, maka ka-
lunen djaton hindai mitä aku;
tapi keton akan mitä aku;
krana jaku belom, tuntang
keton akan belom kea.
20. Intu andau tä keton
karäh harati, jaku toto hu-
ang Apangku, tuntang keton
huang aku, tinai aku huang
keton.
21. Olo idjä mimbing pren-
tahku, sambil mahaga tä,
iä tä idjä sinta aku; maka
olo idjä sinta aku, iä tä äka
sintan Apangku, tuntang aku
handak sinta iä, sambil ma-
ngarinah arepku akae.
22. Koan Judas dengae,
(djaton Iskariot tä): Tu-
han narai adoe, ikau han-
dak mangarinah arepm akan
ikäi, tuntang djaton akan
kalunen?
23. Tombah Jesus, sambil
hamauh dengae: Amon olo
sinta aku, iä akan mahaga
aughku, tä Apangku karäh
sinta iä, tuntang ikäi karäh
mananggoh iä, palus melai
hindjä iä.
24. Tapi olo idjä djaton
sinta aku, iä djaton mahaga
karä aughku; maka augh idjä
hining keton, djaton augh
ajungku, tapi augh Bapa,
idjä djari manjoho aku.
25. Augh toh djari insa-
nangku akan keton, sangkom
aku hindjä keton.
26. Maka Pampangat tä,
Rogh brasih, idjä karäh injo-
ho Bapa huang arangku, iä
karäh madjar keton talo han-
diai, tuntang karäh managor
karä aughku intu keton.
27. Kasanang impelaiku intu
keton, kasanang ajungku
inengaku akan keton; djaton
kilau tengan kalunen aku
manenga tä akan keton. Æla
atäi keton taräwen, äla ke-
ton mikäh.
28. Keton djari mahining
aku djari masanan akan ke-
ton: aku lius, tuntang aku
haluli tinai tanggoh keton.
Djaka keton sinta aku, buah
keton handjak atäi, basa aku
manalih Bapa, krana Apang-
ku hai bara aku.
29. Maka toh kea, helo ba-
ra talo tä mandjadi, aku
djari masanan tä akan keton,
uka keton pertjaja, amon talo
tä karäh mandjadi.
30. Djaton arä aughku hindai
dengan keton. Krana mantir
kalunen aton dumah, tapi
iä djaton bara kwasa mawi
aku.
31. Tapi uka kalunen ka-
tawan, jaku sinta Bapa, tun-
tang kilau Bapa mametäh
aku, kakai iawiku: has, men-
deng keton, ita hagoet bara
hetoh.

BAGI 15.

I. Jesus batanganggor, muride tä edae, patut leket intu batange. II. Jesus masuman akan muride, djaton tau dia kalunen basingi äwen.

I. — 1. Jaku batanganggor idjä toto, tinai Apangku tä olo pambulan.
2. Genep edan huang aku, idjä djaton mamua, ilentenge; tapi genep edan idjä mamua, ingalingkinge, nakara djetä mamua paham haream.
3. Toh keton djari brasih awi augh, idjä djari insumangku akan keton.
4. Melai keton huang aku, tinai jaku huang keton; kilau edan djaton tau mamua kabuate, djaka dia iä melai intu batanganggor: kalotä keton dia kea, djaka keton dia melai huang aku.
5. Jaku batanganggor, keton toh edan. Olo idjä melai huang aku, tuntang aku huang iä, iä tä paham mamua, krana lapas bara aku keton djaton tau mawi enen.
6. Djaka olo djaton melai huang aku, iä inganan kilau edan, palus keang; olo manampunae, balalu mandjakah tä akan apui, palus djetä akan bakähu.
7. Amon keton melai huang aku, tuntang aughku melai huang keton, tä maka karä talo kahandak keton keton tau blakue, tuntang keton akan mandino tä.
8. Awi djetoh Apangku impahai, uka keton paham mamua, tuntang keton akan mandjadi muridku.
9. Kilau Bapa djari sinta aku, kalotä jaku kea djari sinta keton; melai keton huang sintangku.
10. Amon keton mahaga prentahku, tä keton karäh melai huang sintangku, kilau jaku djari mahaga prentah Apangku, tuntang melai huang sintan ajue.
11. Augh toh djari insanangku akan keton, uka kahandjakku melai huang keton, tinai uka kahandjak keton mandjadi sukup.
12. Djetoh prentahku, keton akan hasinta sama arep keton, kilau aku djari sinta keton.
13. Djaton sinta idjä paham bara tä, sampai olo manjaragh pambelome gantin uläe.
14. Keton toh uläku, amon keton manumon augh awang imetähku keton.
15. Aku djaton hindai manggarä keton djipen, basa djipen djaton katawan talo, awang iawi tempoe; tapi aku djari manggarä keton ulä, basa aku djari masanan akan keton talo handiai, awang djari hiningku bara Apangku.
16. Djaton keton djari mintih aku, tapi aku djari mintih keton, tuntang manjoho

keton, uka keton lius haiak
mamua, tuntang bua keton
tegä; nakara Bapa manenga
akan keton talo handiai, idjä
ilaku keton intu iä mahapang arangku.
17. Djetoh petähku akan
keton, uka keton hasinta sama arep keton.
II. — 18. Amon kalunen
basingi keton, puna tawan
keton, iä djari basingi aku
helo bara keton.
19. Djaka keton baris kalunen, tä maka kalunen akan
sinta baris ajue; tapi basa
keton djaton baris kalunen,
malainkan djari intihku bara
kalunen, tagal tä kalunen
basingi keton.
20. Tahiu aughku, idjä djari insanangku akan keton:
djipen djaton hai bara tempoe. Djaka olo djari mangatah aku, iä karäh mangatah
keton kea; djaka iä djari
mahaga aughku, iä karäh
mahaga augh keton kea.
21. Tapi talo handiai tä olo
karäh mawi intu keton tagal
arangku, basa olo djaton kasene iä, idjä djari manjoho
aku.
22. Amon aku djaton djari
dumah, tuntang djaton djari
hakotuk dengan olo, tä olo
djaton bara dosa; tapi toh
iä djaton hapae mambuku
mambudjur dosae.
23. Olo idjä basingi aku,
iä basingi Apangku kea.
24. Djaka aku djaton djari
mawi intu olo tä karä gawi,
awang djaton pudji olo beken mawie, tä maka olo tä
djaton bara dosa; tapi toh
äwen djari mitä, tinai iä basingi aku tuntang Apangku
kea.
25. Tapi, uka tulus augh,
idjä tarasurat huang *Torat*
olo tä: „Iä basingi aku djaton
bara bukue." — (*Masm.*
35,19.)
26. Maka amon dumah Pampangat tä, idjä karäh injohoku bara Bapa akan keton,
Rogh katoto tä, idjä blua
bara Bapa, iä tä karäh manjaksi akangku.
27. Tuntang keton kea akan
manjaksi, basa keton djari
hindjä aku bara solake.

BAGI 16.

I. Kalunen basingi olo idjä pertjaja, tapi Rogh brasih mampong tuntang mampangat iä. II. Tinai Jesus kea handak mampangat olo ajue, tuntang manenga talo lakan olo tä.

I. — 1. Augh toh djari
insanangku akan keton, belä
atäi keton tantarang angate.
2. Olo karäh manganan
keton bara sinagoge; tinai
katika akan dumah, amon
olo handiai, idjä mampatäi
keton, karäh mado, iä malalus kahandak Hatalla. —
(*Matt.* 10,17.)
3. Maka talo tä karäh ia-

wie intu keton, basa iä djaton kasene Bapa, djaton kea kasene aku.

4. Tapi aku djari masanan talo toh akan keton, uka, metoh wajah tä sampai, keton mingat, aku djari masanan tä akan keton. Maka aku djaton djari masanan tä akan keton bara solake, basa aku aton hindjä keton.

5. Tapi katontoh aku manalih iä, idjä djari manjoho aku, tuntang dialo idjä biti keton misek aku: kangkwe paliusm?

6. Malainkan, basa aku djari masanan augh toh akan keton, atäi keton sangkak kapähä.

7. Tapi aughku dengan keton tuntang katoto, toto baguna akan keton aku hagoet. Krana djaka aku djaton hagoet, tä Pampangat tä djaton dumah akan keton; tapi limbah aku djari hagoet, aku karäh manjoho iä akan keton.

8. Maka amon iä tä dumah, iä karäh mampudji kalunen tagal dosa, tuntang tagal katetek, tinai tagal hukum.

9. Idjä tagal dosa, djetä basa olo djaton pertjaja huang aku.

10. Tinai tagal katetek, djetä basa aku lius, manalih Apangku, tuntang keton djaton mitä aku hindai.

11. Tinai tagal hukum, djetä basa mantir kalunen toh djari buah hukum.

12. Aton kutoh aughku hindai dengan keton, tapi keton djaton tau mananggong tä katontoh.

13. Tapi amon Rogh katoto dumah, iä karäh magah keton huang salepah katoto. Krana iä djaton karäh hakotak hapan aughe kabuate, tapi talo idjä djari hininge akan injewute, tuntang talo awang karäh mandjadi dapit karäh insanae akan keton.

14. Iä tä karäh mampahai aku, krana iä karäh manduan idjä ajungku, tuntang masuman tä akan keton.

15. Talo handiai idjä ain Bapa, djetä anggihku kea; tagal tä koangku, iä karäh manduan idjä ajungku, tuntang masuman tä akan keton.

II. — 16. Hindai isut, maka keton djaton akan mitä aku; tapi isut tinai, tä keton akan manampajah aku, basa jaku lius manalih Bapa.

17. Djadi, belahe muride hakotak sama arepe, koae: Narai tä, idjä injewute akan ita: hindai isut, maka keton djaton akan mitä aku; tapi isut tinai, tä keton karäh manampajah aku? Tinai: jaku lius, manalih Bapa?

18. Koan äwen tä: Narai idjä „isut" tä, idjä injewute? Ita djaton harati talo koae.

19. Maka Jesus katawan,

äwen tä handak misek iä,
palus iä manambang augbe,
hamauh dengae: Aton keton
hatutor, manirok augh idjä
injewutku: hindai isut, ma-
ka keton djaton akan mitä
aku, isut tinai, tä keton ka-
räh manampajah aku?
20. Toto toto, aku hamauh
dengan keton, keton karäh
manangis tuntang manara-
hing, tapi kalunen karäh
handjak; maka keton karäh
kapähä, tapi kapähän keton
akan hobah mandjadi kahan-
djak.
21. Amon olo bawi lawoh
luas, tä iä kapähä atäie, ba-
sa wajahe djari sampai; tapi
limbah iä djari luas anake,
tä iä djaton mingat kapähäe
hindai awi kahandjake, basa
iä djari manak olon akan
kalunen.
22. Maka keton kea toto
kapähä katontoh, tapi jaku
handak mitä keton haluli,
tä atäi keton karäh handjak,
tuntang olo djaton tau ma-
rampas kahandjak keton ba-
ra keton.
23. Intu andau tä keton
djaton karäh misek aku talo
enen. Toto toto, koangku
dengan keton, talo handiai
idjä ilaku keton intu Bapa
mahapang arangku, djetä ka-
räh inengae akan keton.
24. Sampai toh keton hin-
dai pudji blaku talo maha-
pang arangku; laku, tä ma-
ka keton karäh mandino,
uka kahandjak keton sukup.
25. Talo toh djari insanang-
ku akan keton hapan pa-
ribasa; tapi katika akan du-
mah, aku djaton hindai ha-
kotak dengan keton hapan
paribasa, tapi masanan talo
ain Bapa akan keton baka-
rinarinah.
26. Intu andau tä keton
karäh blaku mahapang arang-
ku; tuntang aku djaton ha-
mauh dengan keton, aku
handak blaku akan keton
intu Bapa;
27. Krana bitin Bapa sinta
keton, basa keton djari sinta
aku, tuntang djari pertjaja,
aku djari blua bara Hatalla.
28. Aku djari blua bara
Bapa, tamä kalunen; tinai
aku malihi kalunen, tuntang
lius manalih Bapa.
29. Koan muride dengae:
Itäm, toh ikau hakotak ba-
tarang, djaton hapan pari-
basa.
30. Toh ikäi kasene, ikau
puna katawan talo handiai,
tuntang djaton usah olo mi-
sek ikau. Sabab tä ikäi per-
tjaja, ikau djari blua bara
Hatalla.
31. Koan Jesus, tombah
augh äwen: Aton keton per-
tjaja katontoh?
32. Itä, djam dumah, tun-
tang djari sampai katontoh,
maka keton karäh bilangba-
langan genep biti akan äkae,
sambil malihi aku kabuatku
bewäi; tapi aku djaton kea

kabuatkn, krana Bapa hindjä aku.

33. Augh toh djari insanangku akan keton, mangat keton bara kasanang huang aku. Huang kalunen keton bara kadjakä; tapi mentementeng keton, aku djari mampalah kalunen.

BAGI 17.

Jesus blaku doa intu Bapae I. akan maride; II. tinai akan olo handiai, idjä karäh pertjaja.

I. — 1. Limbah Jesus djari hamauh kalotä, maka iä mananggera akan langit, koae: O Apang, djam djari sampai, pahai Anakm, uka Anakm kea mampahai ikau.

2. Kilau ikau djari manenga akae kwasa mahundjun karä isi, uka iä manenga pambelom idjä katatahi akan olo handiai, awang djari inengam akae.

3. Maka djetä pambelom idjä katatahi, uka olo kasene, tonggal ikau bewäi Hatalla toto, tuntang kasene iä, idjä djari injohom, Jesus Kristus.

4. Aku djari mampahai ikau hundjun petak, aku djari mahapns gawi, idjä djari inengam akangku, uka malaluse. — (4, 34.)

5. Maka toh, pahai aku hindjä dengam, ikau o Apang, hapan kahai idjä puna ajungku dengam, helo bara kalunen djari aton. — (1, 1.)

6. Akn djari mangarinah aram akan olo, idjä djari inengam akangku bara kalunen. Æwen puna ajum, tuntang ikau djari manenga iä akangku, maka iä djari mahaga aughm.

7. Toh äwen katawan, talo handiai, idjä djari inengam akangku, djetä toto bara ikau.

8. Krana karä augh, idjä djari inengam akangku, djari inengaku akan äwen, tuntang iä djari manarima tä, haiak katawan batantu, aku djari blua bara ikau, tuntang äwen pertjaja, ikau djari manjoho aku.

9. Jaku blaku akae; akan kalunen aku djaton blaku, baja akan olo tä, idjä djari inengam akangku, krana iä puna ajum.

10. Maka idjä ajungku samandiai nras ajum, tinai idjä ajum uras ajungku, tuntang akn djari impahai huang äwen.

11. Maka aku djaton hindai hnang kalunen, tapi äwen toh magon huang kalunen, tuntang aku mananggoh ikau. O Apang idjä brasih, haga huang aram olo toh, idjä djari inengam akangku, uka äwen toh mandjadi Idjä, kilau ita.

12. Katahingku melai dengae huang kalnnen, aku djari mahaga iä huang aran; —

olo idjä inengam akangku
djari inonggoku, tuntang dja-
ton idjä biti äwen djari ni-
hau, baja anak kabanasa tä,
uka augh surat mandjadi tu-
lus.
13. Tapi katontoh aku ma-
nalih ikau, tuntang jaku ma-
njewut augh toh huang ka-
lunen, uka kahandjakku su-
kup intu olo toh.
14. Jaku djari manenga augh
ajum akae; maka kalunen
basingi iä, basa iä djaton ba-
ris kalunen, kilau aku kea
djaton baris kalunen.
15. Aku djaton blaku, uka
ikau manduan äwen bara
kalunen, tapi uka ikau ma-
haga iä bara idjä papa tä.
16. Æwen toh djaton baris
kalunen, kilau aku kea dja-
ton baris kalunen.
17. Prasih olo toh huang ka-
totom, augh ajum tä katoto.
18. Kilau ikau djari manjo-
ho aku akan kalunen, kalo-
tä aku kea manjoho iä akan
kalunen.
19. Tinai aku mamprasih
arepku akae, uka iä kea toto
brasih.
II. — 20. Tapi aku djaton
blaku akan olo toh bewäi,
tapi akan karä olo tä kea,
idjä karäh pertjaja huang aku
awi augh äwen.
21. Nakara iä samandiai
mandjadi Idjä, kilau ikau,
Apang, huang aku, tuntang
aku huang ikau, uka olo tä
kea toto Idjä huang ita, na-
kara kalunen pertjaja, ikau
djari manjoho aku.
22. Maka aku djari manenga
akae kabai tä, idjä djari
inengam akangku, uka äwen
kea Idjä, kilau ita puna Idjä.
23. Jaku huang olo tä,
tuntang ikau huang aku; na-
kara iä toto Idjä, uka ka-
lunen harati, ikau djari ma-
njoho aku, tuntang ikau djari
sinta äwen, kilau ikau djari
sinta aku.
24. Apang, jaku handak,
hetä äkaku hetä kea olo tä,
idjä djari inengam akangku,
hindjä aku, nakara iä mitä
kahaingku, idjä djari ineng-
am akangku, krana ikau
djari sinta aku helo bara ka-
lunen indjarian.
25. O Apang idjä tetek,
kalunen djaton kasene ikau,
tapi aku kasene ikau, tun-
tang olo toh djari harati,
ikau djari manjoho aku.
26. Maka aku djari manga-
rinah aram akae, tuntang
aku handak mangarinah tä
tinai, uka sinta tä, idjä ha-
pam sinta aku, aton huang
olo tä, tuntang uka aku hu-
ang äwen.

BAGI 18.

I. Jesus huang Getsemane. II. Iä inawan olo, palus iagah akan imam hai. Petrus milim iä. III. Jesus manaharep Pilatus.

I. — 1. Limbah Jesus ha-
mauh kalotä, maka iä blua

haiak muride akan dipah sungäi Kidron; hetä aton kabon; maka Jesus tamä hetä tuntang muride. — (*Matt.* 26, 36.)

2. Maka Judas, idjä mandjual iä, katawan kaleka tä kea, basa Jesus kindjap djari hapumpong hetä dengan muride.

3. Djadi, Judas manduan sardadu, tinai kapirin kapala imam tuntang olo parisi, palus iä manalih kaleka tä, mimbit sewan, sumbokorong tuntang ganggaman.

4. Maka Jesus katawan talo handiai, idjä akan indu buah iä, tä iä blua, sambil hamauh dengan olo tä: Æwe inggau keton?

5. Tombah olo tä: Jesus bara Nasaret. Koan Jesus dengae: Toh aku. (Maka Judas, idjä mandjual iä, mendeng hetä kea hindjä dengan olo tä.)

6. Tä, amon iä hamauh dengan olo tä: Toh jaku; — balalu olo tä undur, palus balongkang akan petak.

7. Maka Jesus misek äwen tä tinai: Æwe inggau keton? Koan olo tä: Jesus bara Nasaret.

8. Tombah Jesus: Aku djari masuman akan keton, toh aku; amon keton manggau aku, soho äwen toh hagoet.

9. Uka augh mandjadi tulus, idjä djari iujewute: „Aku djaton djari nihau idjä biti olo tä, idjä djari inengam akangku." — (17,12.)

10. Maka Simon Petrus djari mimbit padang, balalu iä manjilak tä, mamangkih djipen imam hai, basampal pindinge. Aran djipen tä Malghus.

11. Koan Jesus dengan Petrus: Tamäan padangm buli kumpange; djaton aku akan indu mihop sangkir tä, idjä djari inenga Bapa akangku.

II. — 12. Maka sardadu tuntang kamandan, tinai kapirin olo Jehudi, manawan Jesus, sambil mamasong iä.

13. Palus olo tä magah iä akan Annas solake, krana iä tä empo Kaiapas, idjä imam hai njelo djetä.

14. Kaiapas iä tä, idjä bihin djari matoh mangalagai augh akan olo Jehudi, koae: bahalap haream, idjä biti impatäi akan salepah utus. — (11,50.)

15. Maka Simon Petrus mangalulut Jesus, tinai idjä biti murid beken. Murid tä patoh dengan olo imam hai, palus iä tamä paseban imam hai, haiak dengan Jesus.

16. Tapi Petrus mendeng ruar intu bauntonggang. Tä murid beken tä, idjä patoh dengan imam hai, blua, sambil hakotak dengan djipen bawi, idjä tonggon bauntonggang, tuntang mimbit Petrus tamä.

17. Maka djipen bawi tä,

idjä tonggon bauntonggang, hamauh dengan Petrus: Djaton ikau kea murid olo tä? Koae: Dia.

18. Maka karä djipen tuntang kapiri djari mamandok apui hapan buring, basa andau sadingen, tuntang iä mendeng, mandang hetä. Tä Petrus kea mendeng hetä, omba äwen tä mandang.

19. Maka imam hai misek Jesus tagal muride, tuntang tagal adjare.

20. Koan Jesus, tombah aughe: Bakarinah aku djari hakotak dengan kalunen, haradjur aku djari madjar olo huang sinagoge, tuntang huang human Hatalla, äka olo Jehudi handiai hapumpong; tapi intu äka benjem aku djaton djarimanutor taloenen.

21. Buhen ikau misek aku? Isek olo, idjä djari mahining augh, awang isanangku akae: itäm, olo tä katawan karä talo, idjä djari injewutku.

22. Amon iä tombah aughe tä kalotä, maka kapiri idjä mendeng hetä manekap baun Jesus, koae: Patut ikau badjawap kalotä dengam imam hai?

23. Koan Jesus, tombah: Djaka aughku sala, suman kasala tä; tapi amon aughku budjur, buhen ikau manekap aku?

24. Maka Annas manjoho iä tuntang pasonge akan Kaiapas.

25. Maka Simon Petrus mendeng, mandang intu apui. Tä koan olo dengae: Djaton ikau kea muride? Tapi iä milim, koae: Dia.

26. Koan idjä biti djipen imam hai, idjä hakola dengan olo, idjä basampal pindinge awi Petrus: Djaton aku djari mitä ikau hindjä dengae huang kabon?

27. Maka Petrus haluli tinai milim, hemben tä kea djagau manando.

III. — 28. Maka olo magah Jesus bara äka Kaiapas akan huma basara, haiak djadjewu. Tapi bitin olo tä djaton tamä huma basara, belä iä pali, tapi uka tau kuman anak tabiri paska. — (*Matt.*27,2.)

29. Tä Pilatus blua tanggoh olo tä, sambil hamauh: Narai bukue keton mandawa iä?

30. Tombah olo tä, sambil hamauh dengae: Djaka iä djaton olo darhaka, toto ikäi djaton djari manjaragh iä akam.

31. Tä koan Pilatus mawi olo tä: Käläh, awi keton manduan iä, tuntang mahukum iä tumon Torat keton. Koan olo Jehudi dengae: Ikäi djaton olih mampatäi olo.

32. Nakara augh Jesus mandjadi tulus, idjä djari injewute, hapae masanan ampin pampatäie.

33. Maka Pilatus haluli tamä huma basara, tuntang iä

mangahau Jesus, sambil misek iä: Toto, ikau radjan olo Jehudi?

34. Koan Jesus, tombah aughe: Aton djetä aughm kabuatm, atawa djari olo beken manutor aku kalotä akam?

35. Tombah Pilatus: Aton aku olo Jehudi? Utus ajum tuntang kapala imam djari manjaragh ikau akangku; narai djari iawim?

36. Tombah Jesus: Karadjaangku djaton bara kalunen djetoh; djaka karadjaangku bara kalunen toh, toto, olo ajungku djari malawan, belä aku injaragh akan olo Jehudi; tapi toh karadjaangku djaton bara hetoh.

37. Maka koan Pilatus dengae: Tä, djaton ikau radja? Tombah Jesus: Kilau koam; krana jaku toto radja. Tantai akan tä aku djari inakan, tuntang djari tamä kalunen, uka aku manjaksi akan katoto. Genep olo, idjä baris katoto, iä mahining aughku.

38. Koan Pilatus dengae: Narai katoto tä! Maka limbah iä djari hamauh kalotä, iä blua tinai tanggoh olo Jehudi, tuntang hamauh dengan äwen: Aku djaton supa kasalan huang iä.

39. Maka aton hadat pesta paska, jaku malapas akan keton olo bara sipir, idjä biti; aton keton nahuang jaku malapas radjan olo Jehudi akan keton?

40. Tä olo Jehudi mangkariak tinai, koae: Æla iä, tapi Barabas. Maka Barabas tä olo pamuno.

BAGI 19.

I. Jesus imukul sapu, tuntang iurāh olo. Pilatus manjaragh iä, uka iä impatäi. II. Jesus matäi hong kaju sampalaki. III. Tolang Jesus djaton irupäi. IV. Jesus ingubur.

I. — 1. Tä Pilatus manduan Jesus, tuntang manjoho iä imukul sapu. — (*Matt.* 27,26.)

2. Maka sardadu mandarä duhi kilau angkol radja, sambil mankepan tä hundjun takoloke; tinai olo tä makaian iä hapan klambi baludu,

3. Sambil hamauh: Tabe ikau, radjan olo Jehudi! Palus iä manekap baue.

4. Maka Pilatus blua haluli tinai, tuntang hamauh dengan olo tä: Itä, jaku magah iä blua akan keton, uka keton katawan, isut mahin dia kasalan aku supa huang iä.

5. Kalotä Jesus blua, haangkol duhi tuntang haklambi baludu. Tä Pilatus hamauh dengan olo arä: Itä keton ampin olo toh!

6. Maka amon kapala imam tuntang karä kapiri mitä iä äwen mangkariak, koae: Lantak iä, lantak iä hong kaju sampalaki. Koan Pilatus dengan äwen: Käläh keton man-

duan iä, malantak iä hong
kajn sampalaki; krana akn
djaton supa kasalan huang iä.
7. Koan olo Jehudi, tom-
bah aughe: Aton Torat ikäi,
maka tumon augh Torat ikäi
iä patut matäi, basa iä djari
manampa arepe Anak Hatal-
la. — (5.*Mos*.18,20.)
8. Amon Pilatus mahining
aughe tä, maka paham ha-
ream kikähe.
9. Palus iä tamä huma
basara haluli, sambil misek
Jesus: Bara kwe ikau? Tapi
Jesus djaton tombah aughe.
10. Tä koan Pilatus dengae:
Kilen, ikau djaton hakotak
dengangku? Djaton ikau ka-
tawan, aku bara kwasa ma-
njampalaki ikau, tinai aku
bara kwasa malapas ikau?
11. Tombah Jesus: Toto,
ikau djaton bara kwasa de-
ngangku, djaka djetä djaton
djari inenga akam bara ngam-
bo; tagal tä, olo idjä djari
manjaragh aku akam, iä tä
paham haream kasalae.
12. Bara tä Pilatus mang-
kemä malapas iä. Tapi olo
Jehudi mangkariak, koae: A-
mon ikau malapas iä tä, ikau
djaton budjur dengan kaisar!
Olo idjä mamparadja arepe,
iä malawan kaisar!
13. Amon Pilatus mahining
aughe tä, iä magah Jesus
blua tinai, tuntang iä mon-
dok hundjun karosi basara,
intu kaleka, idjä bagarä Li-
tostroton, atawa hapan augh
olo Ibrani: Gabbata. (*Lasäk
gantong*.)
14. (Maka djetä andau olo
manjimpan talo akan paska,
kambon andau pukul djaba-
wen hirah.) Tä iä hamauh
dengan olo Jehudi: Itä, ra-
djan keton!
15. Palus olo tä mangka-
riak: Kauan iä, awi manjam-
palaki iä! Koan Pilatus de-
ngan äwen: Aton aku akan
manjampalaki radjan keton?
Tombah kapala imam: Ikäi
djaton bara radja, baja kai-
sar bewäi.
16. Tä, maka iä mandjuluk
iä akae, uka iä injampalaki.
II. — 17. Maka olo tä man-
duan Jesus, sambil magah
iä; maka iä kea mäton kaju
sampalakie; tuntang iä sam-
pai äka, idjä bagarä äka bang-
on takolok, idjä injewut
tumon augh olo Ibrani: Gol-
gota.
18. Hetä olo manjampalaki
iä, tuntang duä biti olo be-
ken haiak dengae, basansila
iä, tapi Jesus intu bentok.
19. Maka Pilatus djari ma-
njurat kea surat buku, sam-
bil mangkepan tä lawin kaju
sampalaki. Augh surat tä ka-
lotoh: „Jesus, olo Nasaret,
radjan olo Jehudi."
20. Maka arä olo Jehudi
mambasa surat tä, krana äka
Jesus injampalaki tä tokep
lewu, tuntang surat tä dja-
ri tarasurat hapan augh olo
Jehudi, tuntang augh olo Hel-

lenes, tinai augh olo Romani.
21. Maka koan kapala imam olo Jehudi dengan Pilatus: Æla ikau manjurat: radjan olo Jehudi; — tapi, iä kabuat djari masanan arepe: jaku toh radjan olo Jehudi.
22. Tombah Pilatus: Talo awang injuratku, djetä djari injuratku.
23. Maka limbah sardadu djari manjampalaki Jesus, äwen manduan pakaiae, palus mambagi tä äpat kabagi, tinai klambie idjä pandjang. Klambi pandjange tä djaton itore, baja inantang gawin djari.
24. Maka koan äwen tä sama arepe: Æla ita marabit tä; käläh ita batenong, hapan mamutus äwe ita akan tempoe. Uka tulus augh surat toh: „Olo djari mambagi pakaiangku akan sama arepe, tinai tagal klambingku iä djari batenong." Sardadu tä, idjä mawie tumon tä. — (*Masm.* 22,19.)
25. Maka tokep kaju sampalakin Jesus aton mendeng indue, tinai paharin indue, Maria, sawan Klopas, tinai Maria Magdalena.
26. Amon Jesus mitä indue, tuntang murid idjä äka huange mendeng darah iä, maka iä hamauh dengan indue: O olo bawi, itäm, iä tä anakm.
27. Limbah tä iä hamauh dengan murid tä: Itäm, iä tä indum. Maka palus bara djam tä murid tä manduan iä akan humae.
28. Limbah tä, amon Jesus katawan, talo handiai djari sukup, uka tulus karä augh surat, tä iä hamauh: Jaku teah belaiku.—(*Masm.*22,16.)
29. Maka aton hetä sarangan basuang tjuka; tä olo manjuang kambangkarang dengan tjuka, manantahan tä hapan humbang, palus mandjuluk tä akan njamae.
30. Maka amon Jesus djari manduan tjuka tä, iä hamauh: Djari genep. Palus iä sontop takoloke, malian tabasenge, mahotus.
III. — 31. Djadi, uka hantu tä äla melai huang kaju sampalaki andau sabat, basa andau tä andau manjimpan talo, (krana andau sabat tä andau hai,) maka olo Jehudi blaku intu Pilatus, uka iä manjoho olo marupäi tolang pain äwen tä, balalu manipas iä.
32. Maka sardadu dumah, marupäi tolang pain olo idjä tä, tinai tolang pain idjä beken tä, idjä djari injampalaki haiak dengae.
33. Tapi amon olo sampai Jesus, tuntang mitä iä djari matäi, iä djaton marupäi tolang paie;
34. Tapi idjä biti sardadu tä madjok dahepae, hapan lundju; palus aton blua dahae tuntang danum.

35. Maka olo idjä djari mitä tä, iä djari manjaksi djetä, tuntang augh kasaksiae toh toto, iä katawan, iä masanan augh idjä budjur, uka keton kea pertjaja.

36. Krana talo tä djari mandjadi, uka tulus augh surat: „Idjä tolange mahin dia akan irupäi olo.” — (2.*Mos.*12,46.)

37. Tinai aton augh surat beken: „Olo karäh mitä iä, idjä djari iadjoke.” — (*Sagh.* 12,10.)

IV. — 38. Limbah tä, maka Josep bara Arimatia, (idjä murid Jesus kea, tapi basillim, awie mikäh olo Jehudi,) blaku intu Pilatus, mangat iä tau manipas hantun Jesus. Maka Pilatus manjoho iä. Tä iä manalih, manipas hantun Jesus.

39. Maka Nikodemus, idjä bihin djari mananggoh Jesus hamalem, dumah kea, mimbit talo mangat ewaue idjä hakoko, sampai saratus kati. — (3,2.)

40. Palus äwen duä tä manduan hantun Jesus, sambil mamungkus tä hapan benang tuntang karä talo mangat ewaue, tumon hadat olo Jehudi mangubur olo.

41. Maka tokep kalekae djari injampalaki aton kabon, huang kabon tä aton kubur idjä taheta, hindai idjä biti djari ingkes hetä.

42. Hetä olo mingkes Jesus, basa andau tä andau olo Jehudi manjimpan talo; krana kubur tä tokep.

BAGI 20.

I. Jesus belom bara olo matäi; iä masanan arepe akan Maria Magdalena. II. Jesus masanan arepe akan murid, kahum Tomas djaton. III. Jesus masanan arepe akan murid, kahum Tomas aton.

I. — 1. Maka baiak djadjewu andau minggo, baiak talo habewok, Maria Magdalena manalih kubur; tä iä mitä, batu djari tandar bara kubur. (*Matt.*28,1.)

2. Balalu iä hadari, manalih Simon Petrus tuntang murid beken tä, idjä äka kataun Jesus, sambil masuman akan äwen: *Olo* djari manduan Tuhan bara kubur, tuntang ikäi djaton katawan äka olo djari mingkes iä.

3. Palus Petrus blua, baiak murid beken tä, tuntang äwen duä tä balalu tanggoh kubur.

4. Maka äwen duä tä sama hadari, tapi murid beken tä hadari balias bara Petrus, tuntang iä helo sampai kubur.

5. Maka iä sontop, manjengok huange, sambil mitä benang kubur djari ina hetä; tapi iä djaton tamä.

6. Tä Simon Petrus, idjä manuntut iä, sampai kea, balalu tamä kubur, tuntang iä mitä benang kubur djari ina hetä;

7. Tapi benang äbes, idjä hapa mamungkus takoloke, djaton djari ina hindjä benang kubur, malainkan djari ilipet intu kaleka kabuate.
8. Tä, maka murid beken, idjä solake djari sampai kubur, tamä kea, tuntang iä mitä sambil pertjaja.
9. Krana äwen tä hindai barati surat, iä akan indu belom bara olo matäi.
10. Limbah tä murid duä tä buli humae tinai.
11. Tapi Maria mendeng ruar, darah kubur, haiak manangis.
12. Djadi, kahum iä manangis, iä sontop manangkilik huang kubur, tä iä mitä malaikat duä biti, idjä hapakaian benang baputi; iä tä mondok intu äka hantun Jesus djari ingudjub, idjä biti äka takoloke, tinai idjä äka paie.
13. Koan äwen tä dengae: O olo bawi, buhen ikau manangis? Koae dengan äwen: Basa olo djari manduan Tuhangku, tuntang aku djaton katawan kaleka olo djari mingkes iä.
14. Haiak iä hamauh kalotä, iä mules arepe, palus mitä Jesus mendeng hetä, tapi iä djaton katawan, iä tä Jesus.
15. Koan Jesus dengae: O olo bawi, buhen ikau manangis? äwe inggaum? Inaha olo bawi tä, iä tukang kabon, palus iä hamauh dengae: Tuan, djaka ikau djari manduan iä, suman akangku äkam djari mingkes iä; tä aku handak manduan iä tinai.
16. Koan Jesus dengae: Maria. Tä iä mules arepe, koae: Rabbuni! (rimae Guru.)
17. Koan Jesus dengae: Æla manigong aku, krana aku hindai djari mandai tanggoh Apangku. Tapi lius, talih paharingku, sanan akae: jaku mandai tanggoh Apangku, Bapa keton, tanggoh Hatallangku, Hatallan keton.
18. Tä Maria Magdalena buli, palus masanan akan murid, iä djari mitä Tuhan, tuntang augh tä djari insanae akae.
II. — 19. Maka alem andau tä kea, iä tä andau minggo, amon lawang djari inguntji äka murid aton hapumpong, basa äwen mikäh olo Jehudi, badumah Jesus, mendeng intu bentok äwen, sambil hamauh dengan äwen: Salamat akan keton! — (*Luk.*34,36.)
20. Djadi, limbah iä hamauh kalotä, iä mamprahan akan äwen lengäe tuntang dahepae. Tä murid handjak atäie, basa iä mitä Tuhan.
21. Maka haluli tinai Jesus hamauh dengan äwen: Salamat akan keton; kilau Bapa djari manjoho aku, jaku kea manjoho keton.
22. Djadi, limbah iä hamauh kalotä, iä mahimon äwen tä, sambil hamauh

dengan äwen: Tarima keton Rogh brasih.

23. Amon keton mampun dosan olo, maka djetä bampun; amon keton maleket dosan olo, maka djetä leket. — (*Matt.*16,19.)

III. — 24. Tapi Tomas, idjä biti murid duäwalas tä, idjä bagarä Didimus, djaton hindjä äwen, metoh Jesus dumah.

25. Koan murid beken dengae: Ikäi djari mitä Tuhan. Tapi koae dengan äwen: Djaka bitingku dia mitä awan paku intu lengäe, sambil mina tundjukku intu awan paku, tinai mina lengängku intu dahepae, maka aku djaton maku pertjaja.

26. Maka limbah kudju murid hapumpong tinai huang huma tä kea, tuntang Tomas kea aton dengae. Tä Jesus dumah tinai, amon lawang djari inguntji, sambil mendeng bentok äwen, koae: Salamat akan keton!

27. Limbah tä iä hamauh dengan Tomas: Djuluk tundjukm, itäm lengängku; djuluk lengäm, ina tä huang dahepangku; äla ikau bantus pertjaja, tapi pertjaja!

28. Tombah Tomas, sambil hamauh dengae: Tuhangku! Hatallangku!

29. Koan Jesus dengae: Basa ikau djari mitä aku, Tomas, maka ikau djari pertjaja; salamat olo, idjä djaton mitä, tuntang pertjaja kea.

30. Maka arä kata beken tinai djari iawi Jesus intu baun muride, awang djaton djari tarasurat huang surat toh;

31. Tapi talo toh djari tarasurat, uka keton pertjaja, Jesus toto Kristus, Anak Hatalla, mangat keton, idjä pertjaja, bara pambelom huang arae.

BAGI 21.

J. Jesus masanan arepe akan isut biti murid darah danau Tiberias. II. Iä bakotak dengan Petrus äwen duä Johannes.

I. — 1. Limbah tä Jesus masanan arepe tinai akan muride hong saran danau Genesaret. Maka tumon toh iä masuman arepe.

2. Aton hapumpong hetä Simon Petrus, tinai Tomas, idjä bagarä Didimus, tinai Natanael, idjä bara Kana, hong tanah Galilea, tinai anak Sebedeus duäduä, tuntang duä biti muride beken.

3. Koan Simon Petrus dengan äwen tä: Jaku lius malauk. Koan äwen tä dengae: Ikäi kea lius omba ikau. Palus äwen tä hagoet, balalu djakat arut, tapi alem tä iä djaton mulih talo enen.

4. Maka amon langit mahindang Jesus mendeng hong saran danau, tapi murid djaton katawan, iä tä Jesus.

5. Koan Jesus dengan

äwen: O anak, aton keton
bara talo kinan? Tombah
äwen: Djaton.
6. Tä koae dengan äwen:
Laboh pasat hila gantaun
arut, tä keton akan mandi-
no. Djadi, äwen malaboh tä,
tuntang iä djaton tau man-
djidjite tinai awi kutoh lauk.
7. Koan murid tä, idjä
äka kataun Jesus, dengan
Petrus: Iä tä Tuhan! Sana
Simon Petrus mahining iä
tä Tuhan, iä mangkepan
klambie, krana iä halulus,
balalu sewu akan danau.
8. Maka murid beken ma-
nalih harut, (krana iä djaton
kedjau bara sarä, baja limä
pulu depä hirah,) sambil
manunda pasat tuntang lauk.
9. Maka amon iä djakat
sarä, iä mitä tawou buring
intokan, tuntang lauk djari
ingkes hundjue, tinai tepong.
10. Koan Jesus dengan
äwen: Duan lauk isut, idjä
iulih keton nah.
11. Tä Simon Petrus mo-
hon, palus manunda pasat
akan hundjun petak, kontep
dengan lauk hai, saratus li-
mä pulu telo kongan karäe;
maka alo kalotä karäe, dja-
ton kea pasat barabit.
12. Koan Jesus dengan
äwen: Kantoh keton, manju-
ap. Maka djaton idjä biti
murid tä petah misek iä:
äwe ikau? Krana äwen tä
katawan, iä tä Jesus.
13. Tä Jesus manggapi,
tuntang manduan tepong,
sambil manenga tä akae,
tinai lauk tä kalotä kea.
14. Maka hantelo djetä
Jesus djari masanan arepe
akan muride, limbah iä dja-
ri belom bara olo matäi.
II. — 15. Djadi, limbah
äwen manjuap, koan Jesus
dengan Simon Petrus: Simon,
anak Jonas, aton ikau sinta
aku paham bara äwen tä?
Koae dengae: Joh Tuhan,
ikau katawan, jaku sinta
ikau. Tä iä hamauh dengae:
Awi manjakatik anak tabi-
ringku.
16. Maka tingkat idjä duä
tinai iä misek iä: Simon,
anak Jonas, aton ikau sinta
aku? Koae dengae: Joh Tu-
han, ikau katawan, jaku
sinta ikau. Tä iä hamauh
dengae: Awi manjakatik ta-
biringku.
17. Tingkat idjä telo tinai
koae dengae: Simon, anak
Jonas, aton ikau sinta aku?
Tä Petrus kapähä atäie, basa
sampai hantelo iä misek:
aton ikau sinta aku? Maka
koae dengae: Tuhan, ikau
katawan talo handiai; ikau
katawan, jaku sinta ikau. Koan
Jesus dengae: Awi manjaka-
tik tabiringku.
18. Toto toto, jaku hamauh
dengam, pesam tagangam,
maka ikau kabuatm pudji
mambabat arepm, palus ma-
nandjong akan tintun kaban-
dakm; tapi amon ikau ka-

räh bakas, tä ikau karäh manantadjok lengäm, tuntang olo beken karäh mambabat ikau, palus magah ikau beken bara tintun kahandakm.
19. Augh tä injewute hapae masanan ampin pampatäie, idjä dengan tä iä akan mahorumat Hatalla. Maka limbah iä hamauh kalotä, koae dengae: Omba aku.
20. Maka Petrus mules arepe, tuntang mitä murid, idjä äka kataun Jesus, omba kea, (iä tä kea, idjä djari manjinggoh usok Jesus katika panginan hamalem bihin, idjä misek: Tuhan, äwe iä, idjä akan mandjual ikau?)
21. Maka amon Petrus mitä iä tä, koae dengan Jesus: Tuhan, tapi djetoh, kilen iä dapit?
22. Koan Jesus dengae: Amon jaku handak iä melai sampai jaku dumah haluli, narai gawim dengae? Ikau omba aku.
23. Maka intu karä pahari aton lembut augh, murid djetä djaton akan matäi. Tapi Jesus djaton djari hamauh tahiu iä, iä djaton akan matäi, malainkan: amon jaku handak iä melai sampai jaku dumah haluli, narai gawim dengae?
24. Iä tä kea murid, idjä manjaksi talo toh, tuntang idjä djari manjurat augh toh; maka ita katawan, augh kasaksiae toh toto.
25. Maka aton arä talo beken hindai, awang djari iawi Jesus; amon djetä injurat midjämidjä, kamäangku, kalunen kea mahin djaton tau muat karä surat, awang akan indu injurat. — Amen.

SARITAN GAWIN RASUL.

BAGI 1.

I. Jesus mandai akan sorga. II. Murid mintih Mattias mandjadi rasul indu gantin Judas.

I. — 1. O Teopilus! sarita idjä solake tä djari irintingku, hapangku masanan talo handiai, idjä tamparan gawin tuntang adjar Jesus, — (*Luk.*1,3.)
2. Sampai andaue hagatang, limbah iä awi Rogh brasih djari mametäh karäh rasul, idjä djari intihe.

3. Akan äwen tä kea, limbah iä djari buah kapäbä, iä djari masanan arepe belom, hapan arä kata awang batantu, tuntang äpat pulu andau katahi äwen tä batintu djari mitä iä, tuntang iä manutor akan äwen perkaran karadjaan Hatalla.

4. Maka amon iä mamumpong äwen tä, iä mametäh äwen, äla mindah bara Jerusalem. Tapi mendäh djandjin Bapa, koae, idjä djari hining keton bara aku.

5. Krana Johannes djari mampandoi hapan danum, tapi keton karäh impandoi hapan Rogh brasih, djaton tahi rahian bara audau toh. — (*Matt.*3,11.)

6. Maka äwen, idjä djari hapumpong hetä, misek iä, koae: Aton ikau handak mampendeng tinai karadjaan akan olo Israel intu katika tä?

7. Tapi koae dengan äwen: Djetä djaton perkaran keton, uka katawan karä katika, karä wajah, idjä djari inantu Bapa huang kwasae kabuat.

8. Tapi keton karäh mandino kwasan Rogh brasih, idjä karäh mohon akan keton, tuntang keton akan indu saksingku intu Jerusalem, tinai hapus Judea, tuntang Samaria, palus sampai saran petak.

9. Maka limbah iä djari mahapus aughe tä, iä hagatang haiak gitan äwen, tinai baunandau mangandjungen iä bara matan äwen tä. — (*Luk.* 24,51.)

10. Maka kahum äwen mananggera, manampajah langit, metoh iä hagatang, itä! baaton mendeng darah äwen olo hatuä, duä biti, idjä hapakaian baputi,

11. Idjä bamauh kea: O olo Galilea, buhen keton mendeng, mananggera langit? Jesus tä, idjä djari induan bara keton akan sorga, dapit haluli tinai kalotä kea, kilau keton djari mitä iä hagatang akan sorga.

12. Tä äwen buli Jerusalem bara bukit tä, idjä bagarä bukit upon undus, idjä tokep Jerusalem, duä kasakrapi kakedjaue.

13. Maka limbah äwen tamä hetä, iä mandai karong loteng; hetä äwen melai, iä tä: Petrus, Jakobus, Johannes, Andreas, Pilippus, Tomas, Bartolomäus, Mattäus, Jakobus anak Alpeus, Simon Selotes, tinai Judas, paharin Jakobus. — (*Matt.*10,2.)

14. Olo handiai tä hindjä atäie, tuntang haradjur sombajang sambil blaku doa, haiak dengan olo bawi, tinai Maria, indu Jesus, tuntang karä paharie.

II. — 15. Maka kahum andane melai hetä, Petrus mendeng bentok karä murid, sambil hamauh: (maka karä olo tä eteke sampai saratus duä pulu biti hirah:)

16. O keton, awang hatnä, pahari, djaton tau dia augh surat tä mandjadi tulus, idjä horan djari insanan Rogh brasih hadjamban Dawid, idjä manahiu Judas, idjä djari magah olo, awang manawan Jesus. — (*Masm.*41,10.)

17. Krana iä tä djari itong sama dengan ita, tuntang imbaris akan pangkat toh kea.

18. Tapi iä djari mamili tana, hapan upah kadarhakae, tuntang djari lawo pasombau, basila knaie, palus karä badjakah knaie lepah baduroh.

19. Maka talo tä tawan olo handiai, idjä hong Jerusalem, sampai olo hetä manggarä tana tä, hapan puna basae, Akeldama, rima: tanan daha.

20. Krana huang surat karä masmur aton tarasurat: „Ækae melai akan mandjadi benjem, äla olo melai hetä;" tinai: „Pangkate olo beken akan manduae." — (*Masm.* 69,26; — 109,8.)

21. Tumon tä maka patut idjä biti bara karä olo hatuä tä, idjä djari omba ikäi katahin Tuhan Jesus hindjä ikäi,

22. Manampara bara pampandoi Johannes palus sampai andaue hagatang bara ikäi: patut idjä biti olo tä mandjadi saksin kamisike ompat ikäi.

23. Maka olo tä mamprahan duä biti, Josep, idjä bagarä Barsabas, idjä Justus arae kea, äwen duä Mattias.

24. Maka olo tä blaku doa, koae: Ikau, o Tuhan, idjä kasene atäi olo handiai, tundjuk idjä biti bara äwen duä toh, idjä kwe djari intihm,

25. Uka iä mandino pangkat gawin rasul, idjä bara tä Judas djari undur, nakara hagoet akan puna kalekae.

26. Limbah tä äwen manenong äwen duä tä, maka buah Mattias, palus iä imbaris hindjä rasul sawalas tä.

BAGI 2.

I. Murid mandino Rogh brasih. II. Petrus masanan akan olo arä Jesus toto Kristus tä. III. Telo kojan olo hobah, mandjadi murid Jesus.

I. — 1. Maka amon andau pesta pentekosta (*udju tingkat minggo*) djari sampai, äwen handiai tä magon hapumpong hindjä atäie. —(3 *Mos.*23,15.)

2. Salenga aton lawo bara langit augh idjä batengkong kilau augh barat paham; djetä manjuang hapus huma, idjä äka äwen mondok.

3. Maka äwen tä mitä djela harampang, kilau njalan apui, djetä tingkep hundjun gagenep bitin äwen tä.

4. Balalu olo handiai tä basuang Rogh brasih, palus manampara hakotak, hapan hakabeken basa, tumon Rogh manjoho iä manjewute. — (1,5.)

5. Maka aton hong Jerusalem olo Jehudi, tuntang olo idjä mikäh Hatalla, idjä bara karä utus olo hong penda langit.
6. Maka limbah augh tä djari lawo, olo arä hapumpong tuntang taräwen, krana genep bitin olo arä mahining äwen hakotak hapan genep basan utus olo arä tä.
7. Maka olo handiai tä djungun, paham kasangange, sambil hamauh sama arepe: Itä, djaton olo handiai tä, idjä hakotak, uras olo Galilea?
8. Kilen tinai genep bitin ita mahining basan ita, idjä puna basan tanah äka ita inakan?
9. Ita olo Partai, olo Medai, olo Elam, olo idjä melai hong Mesopotamia, intu Judea tuntang Kapadokia, intu Pontus tuntang Asia,
10. Intu Prigia tuntang Pampilia, intu Misir, intu saran tanah Libia, idjä tokep Kirena, tinai olo tamuäi bara Roma, olo Jehudi tuntang idjä djari masok Jehudi,
11. Olo Kreta tuntang olo Arab, uras ita mahining olo tä masanan gawin Hatalla idjä hai, hapan puna basan ita!
12. Maka olo handiai tä djungun tuntang njanjau, genep biti hamauh dengan kolae: Kilen kea kadjarian talo toh?
13. Tapi belahe hababaka, koae: Olo tä basuang anggor manis.

II. — 14. Tä Petrus mendeng, haiak äwen sawalas tä, palus hamauh dengan olo arä, hai aughe: O keton, olo Jehudi, tuntang keton handiai, idjä melai hong Jerusalem, buah keton katawan talo toh, tuntang tamäan aughku huang pinding keton.
15. Krana äwen toh djaton babusau, kilau adon keton, krana andau haru djam telo.
16. Malainkan djetoh perkara, idjä djari insanan nabi Joel, koae: — (*Joel*3,1.)
17. „Maka huang katatesan karä andau, koan Hatalla, aku handak manusuh Roghku hundjun karä isi, tä anak keton hatuä bawi karäh manudjum, tuntang pambudjang keton karäh aton paitäe, tinai bakas keton karäh nupi.
18. „Tinai hundjun karä djipengku hatuä bawi kea mahin handak inusuhku Roghku huang karä andau tä, palus äwen karäh manudjum.
19. „Tinai aku handak mawi kata ngambo intu langit, tuntang talo heran ngiwa hundjun petak, daha, apui, tuntang kangkäwul asep.
20. „Matanandau karäh hobah, mandjadi kaput, bulan kilau daha, helo bara andau Tuhan sampai, andau idjä hai tuntang bakaikäikäh tä.
21. „Maka genep biti, idjä karäh blaku harap aran Tuhan, karäh injalamat."
22. O keton, olo Israel,

hining keton aughku toh: Jesus, olo Nasaret, olo tä idjä djari inantu Hatalla akan keton awi arä gawi kwasa, awi kata tuntang talo heran, (idjä djari ilalus Hatalla hapan iä marak keton, tumon puna tawan keton bewäi,)
23. Maka haiak Hatalla djari manukase tuntang djari katawan tä helo, sambil djari manjaragh iä: tä keton djari manawan iä, palus malantak iä hong kaju sampalaki hapan lengän olo kapir, sambil mampatäi iä.
24. Iä tä djari imbelom Hatalla tinai, kapähän pampatäi djari pateraie, basa djaton tau haliai, djetä manahanan iä.
25. Krana Dawid manahiu iä, koae: „Aku magon mina Tuhan intu taharepku, krana iä hila gantaungku, belä aku gulakgalik. — (*Masm.* 16,8.)
26. „Tagal tä atäiku handjak rantang, tuntang djelangku malahap; krana toto isingku kea karäh menter tuntang kaharape.
27. „Krana ikau djaton karäh mampelai liauku huang naraka, tuntang djaton karäh nalua iä, idjä brasih intu ikau, uka iä maram.
28. „Ikau djari masanan akangku djalan pambelom, ikau karäh manjuang aku dengan kahandjak intu banm."
29. O keton, pahari, soho aku hakotak dengan keton manahiu tato ita Dawid, hapan badjurah augh: iä djari matäi, tuntang djari ingubur kea, kubure magon darah ita sampai andau toh.
30. Maka basa iä nabi, tuntang katawan, Hatalla djari mandjandji akae tuntang sumpah, bara panakae Hatalla handak mampalembut Kristus tä tumon kaoloe, sambil mampondok iä hundjun padadusae: — (*Masm.*89,4)
31. Tumon tä iä djari katawan tä helo, palus masanan augh tä tahiu kamisik Kristus, krana liau Kristus djaton djari impelai huang naraka, djaton kea isie djari inalua maram.
32. Jesus tä djari imbelom Hatalla, tä ikäi handiai saksie.
33. Maka limbah iä inggatang awi lengän gantaun Hatalla, tuntang djari mandino bara Bapa djandjin Rogh brasih, maka iä djari manusuh talo toh, idjä gitan tuntang hining keton katontoh.
34. Krana Dawid djaton djari mandai akan sorga, tapi iä djari hamauh: „Tuhan djari hamauh dengan Tuhangku: mondok hila gantaungku, — (*Masm.*110,1.)
35. „Sampai aku djari mambaring karä musohm indu galang paim."
36. Tumon tä salepah utus Israel akan katawan batantu, Jesus tä, idjä djari ilantak

keton hong kajn sampalaki, iä djari inampa Hatalla Tuhan tuntang Kristus.

III. — 37. Maka amon olo mahining aughe tä, angat atäie kilau injudok, balalu iä hamauh dengan Petrus, tuntang rasul beken: Narai patut iawi ikäi, o keton, pahari?

38. Maka koan Petrus dengan olo tä: Hobah keton, tuntang genep bitin keton impandoi huang aran Jesus Kristus, akan ampun dosa; tumon tä keton karäh mandino panenga, Rogh brasih. — (22,16.)

39. Krana djandji toh puna akan keton, tuntang anak keton, tinai akan olo handiai idjä kedjau, piräpirä idjä karäh irawäi Tuhan, Hatallan ita.

40. Tuntang hapan arä augh beken tinai iä masanan akan äwen, sambil mampudji iä, koae: Käläh keton liwus bara kempang olo bingkok tä.

41. Maka karä olo idjä radjin manarima aughe, blaku pandoi; maka andau tä kea djari indahang eteke telo kojan biti hirah.

42. Tuntang äwen tä dähen hong adjar rasul, tinai iä magon hapumpong, haiak mandarai tepong, tuntang blaku doa.

43. Maka kikäh manjangkulep olo handiai, tinai arä kata tuntang talo heran mandjadi awi karä rasul.

44. Maka karä olo idjä pertjaja tä hindjä, tuntang karä ramoe iä sama hapae.—(4,32.)

45. Iä mandjual karä tanae, karä ramoe, tuntang mambagi regae akan olo handiai, tumon katapas genep biti.

46. Maka sining andau iä haradjur hapumpong hindjä atäie huang human Hatalla, tinai iä mandarai tepong intu karä humae, haiak manduan talo kinan tä dengan kabudjur atäie;

47. Sambil manara Hatalla, tuntang iä ingilak olo arä handiai. Maka sining andau Tuhan mandahang akan ungkup tä olo idjä mandino salamat.

BAGI 3.

I. Petrus äwen duä Johannes mampakäläh olo idjä balemo. II. Æwen masanan Jesus akan olo, idjä hapumpong hetä.

I. — 1. Maka Petrus äwen duä Johannes manalih human Hatalla, katika olo pudji blaku doa, iä tä djam djalatien.

2. Maka aton hetä olo hatuä, idjä balemo bara knain indue, idjä hatanggotanggong olo; sining andau olo pudji mampondok iä darah bauntonggang human Hatalla, idjä bagarä „idjä bungas," uka iä

manjadakah intu olo, idjä tamä human Hatalla.
3. Amon iä mitä Petrus äwen duä Johannes, handak tamä human Hatalla, tä iä manjadakah.
4. Maka Petrus äwen duä Johannes manampajah iä, koae: Tampajah koä toh!
5. Maka olo tä mananturä äwen, harap mandino talo enen.
6. Maka koan Petrus: Aku djaton bara salaka bulau, tapi talo idjä intu aku, djetä inengaku akam: huang aran Jesus Kristus, olo Nasaret tä, mendeng ikau, tandjong!
7. Palus iä manjingkap lengäe gautaue, mampendeng iä. Hemben tä kea buntise tuntang bukulalinge batekang,
8. Balalu iä manaugkudjup, mendeng, manandjong, palus omba äwen duä tä tamä human Hatalla, manandjong, kadjokadjok, haiak manara Hatalla.
9. Maka olo arä handiai mitä iä manandjong, tuntang manara Hatalla.
10. Maka olo arä tä kasene iä, iä idjä bahut mondok manjadakah darah bauntonggang bungas intu human Hatalla, tuntang olo tä paham kasangange, sampai djungun tagal talo, idjä mandjadi akae.
11. Maka basa olo balemo tä, idjä djari käläh, gilitgiuting dengan Petrus äwen duä Johannes, tä olo arä handiai hadari, hapumpong dengae intu tambiran, idjä bagarä tambiran Salomo, tuntang paham kasangange.
II. — 12. Maka amon Petrus mitä tä, koae dengan olo arä: O keton, olo Israel, buhen keton sangang awi talo toh? Atawa kilen keton manantura ikäi, kilau ikäi awi kwasa atawa awi kahalap ikäi djari manjoho olo toh manandjong?
13. Hatallan Abraham, Isaak, tuntang Jakob, Hatallan karä tato ita djari mampahai Anake Jesus, idjä djari injaragh keton, tuntang ilim *keton* naharep Pilatus, idjä handak malapas iä.
14. Tapi keton djari milim Idjä brasih tuntang tetek tä, sambil blaku, uka bigal ilapas akan keton. — (*Matt.* 27,10.)
15. Tapi Mantir pambelom tä djari impatäi keton, maka Hatalla djari mambelom iä bara olo matäi, tä ikäi samandiai saksi.
16. Tuntang awi kapertjaja huang arae, arae tä djari mamparigas olo toh, idjä gitan keton tuntang kasenan keton, kapertjaja, idjä awi Jesus tä, djetä toto djari mampakäläh olo toh intu baun keton handiai.
17. Tapi, o pahari, tawang-

ku, awi kahumong keton gawin keton djari kalotä, sama kilau mantir keton kea.

18. Maka Hatalla djari malalus kalotä karä talo tä, idjä djari insanae hadjamban karä nabi, iä tä: djaton tau dia Kristus buah kapähä.

19. Toh, käläh keton manjasal tuntang hobah, uka karä dosan keton impuas;

20. Mangat katika kasanang dumah bara baun Tuhan, amon iä manjoho Jesus Kristus, idjä helo djari insanan akan keton;

21. Idjä akan mamegang sorga, sampai katika talo handiai uras djari, idjä djari insuman Hatalla horan, hadjamban karä nabie idjä brasih.

22. Krana Moses djari masanan akan tato ita: „Tuhan, Hatallan keton, karäh mampalembut akan keton Nabi kilau aku; keton akan indu mahining aughe huang talo handiai, idjä karäh insanae akan keton. —(5.*Mos.*18,15.)

23. „Maka genep olo, idjä djaton maku manumon augh Nabi tä, karäh impalomos bara utuse."

24. Tinai karä nabi kea, tamparae bara Samuel tuntang karä äwen idjä rahian bara iä, piräpirä idjä djari masanan augh Hatalla, maka iä djari masanan manahiu karä andau tob.

25. Keton toh anak karä nabi tä, tuntang anak djandji tä, idjä djari impendeng Hatalla akan tato ita, haiak iä hamauh dengan Abraham: „Huang panakam karä utus olo kalunen karäh imberkat."

26. Maka limbah Hatalla djari mambelom Anake Jesus, solake iä djari manjohoe tanggoh keton, uka iä mamberkat keton, awie mobah genep bitin keton bara karä kadarbakan keton.

BAGI 4.

I. Petrus äwen duä Johannes inawan tuntang irikaa olo hai. II. Ungkup Tuhan blaku dohop intu Hatalla. III. Ungkup Tuhan hindjä atäie toto.

I. — 1. Djadi, kahum äwen tä hakotak dengan olo arä, maka karä imam tuntang mantir human Hatalla, tinai olo saduki, manalih iä.

2. Olo tä blait, basa äwen tä madjar olo arä, tuntang awie masanan perkaran Jesus masanan kamisik olo matäi.

3. Palus olo tä manawan äwen, balalu manutup iä sampai andau tinai; krana andau djari halemäi.

4. Maka arä olo, idjä djari mahining augh äwen, pertjaja; karä olo batuä ungkup tä eteke djari sampai hirah limä kojan biti. — (2,47.)

5. Djadi, handjewu tinai

karä mantir, dengan olo bakas, tuntang olo tamat surat hapumpong hong Jerusalem;

6. Tinai Annas, imam hai tä, tuntang Kaiapas, Johannes, tuntang Aleksander, piräpirä idjä baris imam hai tä.

7. Maka limbah olo tä djari manjoho äwen mendeng intu bentok, iä misek: Hapan kwasa djesen atawa hapan aran äwe keton djari mawi talo tä?

8. Tä Petrus, basuang Rogh brasih, hamauh dengan olo tä: O keton, mantir olo arä, tuntang bakas olo Israel!

9. Amon ikäi andau toh iriksa sabab talo bahalap, idjä djari mandjadi akan olo haban, idjä djari mampakäläh iä:

10. Käläh keton handiai tuntang salepah utus olo Israel katawan, huang aran Jesus Kristus, olo Nasaret tä, idjä djari ilantak keton hong kaju sampalaki, idjä djari imbelom Hatalla bara olo matäi, huang arae tä olo toh djari impakäläh, tuntang mendeng hetoh manaharep keton.

11. Jesus batu tä, idjä ingjanan keton, tukang huma, idjä djari indu padadukan galange. — (*Matt.*21,47.)

12. Salamat djaton huang olo beken, djaton kea ara beken hapus penda langit djari inenga akan olo, idjä äka ita tau mandino salamat. — (*Masm.*72,17.)

13. Amon olo tä mitä kadjurah Petrus äwen duä Johannes, sambil katawan, äwen tä djaton olo badjar, baja iä olo korik bewäi, maka olo tä sangang, krana iä kasene äwen tä djari omba Jesus.

14. Tinai basa iä mitä olo tä, idjä impakälähe, mendeng hindjä äwen, maka iä djaton tau badjawap

15. Tä iä manjoho äwen blua bara äka basara, tuntang iä hatirok sama arepe,

16. Koae: Kilen gawin ita dengan olo tä? Krana olo handiai, idjä melai intu Jerusalem, katawan, kata heran batantu djari iawi äwen tä, tuntang ita djaton tau milime.

17. Tapi, belä perkara tä tajap haream intu olo arä, käläh ita manggatap olo tä pahapaham, mangahana iä masuman ara tä hindai, akan idjä biti mahin äla.

18. Limbah tä iä mangahau äwen, tuntang mangahana äwen äla haliai hakotak atawa madjar olo hapan aran Jesus.

19. Tapi Petrus äwen duä Johannes tombah aughe, koae: Itong hapa keton bewäi, djaka patut ikäi manumon augh keton labih bara angh Hatalla? — (5,29.)

20. Krana ikäi djaton tau terai masanan talo, idjä dja-

ri gitan tuntang hining ikäi.
21. Maka olo tä paham haream manggatap äwen, palus malapas iä, basa iä djaton sondau buku hapae mahukum äwen, tagal olo arä; krana olo handiai manara Hatalla sabab talo idjä mandjadi.
22. Krana olo idjä djari impakälähe labih äpat pulu njelo umure.
II. — 23. Maka limbah äwen tä djari lapas, iä manalih baris ajue, tuntang masanan talo handiai, idjä injohoe kapala imam dengan olo bakas.
24. Maka amon kolae mahining saritae tä, iä hindjä atäie mambo aughe akan Hatalla, koae: O pangkahai Tuhan! ikau toto Hatalla, idjä djari mandjadian langit, petak, tasik, tuntang talo handiai awang huange;
25. Ikau djari hamauh hadjamban rewarm Dawid: „Buhen olo kapir maridu, tuntang karä utus olo manirok talo haiang? — (*Masm.* 2,1.)
26. „Karä radja hong petak djari manggatang arepe, tinai karä mantir djari hapumpong sama arepe malawan Tuhan, tuntang Kristus ajue."
27. Krana toto huang lewu toh kea djari hapumpong Herodes, tuntang Pontius Pilatus, haiak dengan olo kapir, tinai dengan karä hamputan olo Israel, malawan Jesus, Anakm idjä brasih, idjä djari iminjakm,
28. Nakara olo tä malalus talo handiai, idjä djari inantu horan awi lengäm tuntang awi kahandakm, uka mandjadi.
29. Maka toh, o Tuhan, itäm äwen tä manggatap, palus dohop djipem, uka iä badjurah toto masanan aughm;
30. Tadjok lengäm, hapa mampakäläh olo, mangat arä kata, arä talo heran mandjadi awi aran Jesus, Anakm idjä brasih.
31. Maka limbah äwen tä djari blaku doa, tä kaleka äwen hapumpong honggä, palus olo handiai tä basuang Rogh brasih, tuntang badjurah masanan augh Hatalla. — (2,2.)
III. — 32. Maka karä olo idjä pertjaja uras kilau idjä atäie, tuntang kilau idjä hambaruae; djaton kea idjä biti manggarä ramoe ai kabuate, tapi talo handiai tä iä sama hapae. (2,44.)
33. Maka paham kwasan aughe karä rasul manjaksi kamisik Tuhan Jesus, tuntang äwen handiai paham ingilak olo arä.
34. Krana djaton kea idjä biti äwen tä aton bara katapas, basa karä äwen, idjä bara tana atawa huma, mandjual tä, balalu mimbit re-

gan talo indjuale, mingkes tä darah pain karä rasul.

35. Tuntang djetä imbagi akan genep biti tumon katopase.

36. Maka Joses, idjä inggarä rasul Barnabas kea, (rimae, amon injalinan: idjä pamampong,) olo Lewi, idjä mula olo Kiprus,

37. Iä aton bara tana, maka iä mandjual tä, sambil mimbit regae tä, mingkese darah pain rasul.

BAGI 5.

I. Ananias äwen duä Sapira. II. Rasul inawan, iriksa tuntang indjara olo hai.

I. — 1. Maka aton olo, Ananias arae, tuntang sawae Sapira, iä tä mandjual tanae,

2. Tuntang manjahokan belahe regae, haiak sawae katawan tä kea; limbah tä iä mimbit belahe, mingkes tä darah pain rasul.

3. Maka koan Petrus: Ananias, buhen setan djari manakilap atäim, sampai ikau manandjaro Rogh brasih, tuntang manjahokan belahe regan tanam?

4. Tau bewäi ikau mahagae akam, tinai limbah indjual, djaton ikau kea idjä tempon regae? Buhen ikau djari mangarangka gawi kalotä huang atäim? Ikau djaton djari manandjaro olon, tapi Hatalla!

5. Sana Ananias mahining aughe tä, iä balongkang akan petak, palus mahotus. Maka olo handiai, idjä mahining brita tä, paham mikäh.

6. Palus olo tabela manggapi mamungkuse, mätoe akan ruar, mangubur iä.

7. Djadi, balalangan telo djam hirah, sawae kea manalih, tuntang djaton katawan talo awang djari.

8. Tapi tombah Petrus, koae: Suman akangku, toto, keton djari mandjual tana kalotä regae? Maka koae: Joh, kalotä regae.

9. Tä koan Petrus denggae: Buhen keton duä djari pakat maningkes Rogh Tuhan? Itäm, pain äwen, idjä djari mangubur banam, tokep bauntonggang, nakara mäton ikau kea akan ruar.

10. Balalu iä balongkang darah pain Petrus, palus mahotus. Djadi, amon olo tabela tä tamä, tä äwen sondau iä matäi, balalu äwen mäton iä akan ruar, mangubur iä darah banae.

11. Maka kikäh paham manjangkulep salepah ungkup Tuhan, tuntang olo handiai awang mahining brita tä.

12. Tinai awi lengän karä rasul arä kata tuntang talo heran indjadian intu baun olo arä. Maka äwen handiai tä hindjä atäie ha-

pumpong intu tambiran Salomo.
13. Tapi dialo idjä biti olo beken petah mampahindjä arepe dengan äwen; maka angat olo arä paham mahorumat iä; —
14. (Tuntang olo idjä pertjaja huang Tuhan djaladjalan mandahang, kutohe hatuä bawi;) —
15. Sampai olo mäton karä olo haban akan ruar intu saran djalan, mampeter iä hong sasuroe, hong katil, uka amon Petrus mahalau kangkalingäe brangai mangandjungen olo tä.
16. Maka kutoh olo bara karä lewu idjä hakaliling kea manalih Jerusalem, sambil magah kolae awang haban, tuntang olo idjä ingapähä dewa papa; uras olo tä käläh samandiai.
II. — 17. Maka imam hai, tuntang karä olo ungkup ai, iä tä baris olo saduki, paham sangit,
18. Palus hagoet, manawan karä rasul, manutup äwen huang sipir hai.
19. Tapi hamalem malaikat Tuhan muap lawang sipir, magah äwen tä blua, sambil hamauh: — (12,7)
20. Lius keton, naharep olo arä, suman huang human Hatalla karä kotak idjä indu pambelom tä akan olo arä.
21. Maka limbah äwen mahining aughe tä, iä tamä huang human Hatalla haiak djadjewu, madjar olo. Djadi, limbah imam hai tuntang olo idjä ungkup ai djari hapumpong, iä mangahau karä mantir basara, tuntang karä bakas olo Israel, palus iä manjoho olo akan sipir, uka manduan äwen tä.
22. Maka amon kapiri sampai hetä, iä djaton sondau äwen huang sipir; tä iä buli, masanan talo tä.
23. Koae: Ikäi mitä sipir tä inguntji buabuah, tuntang tonggoe aton mendeng ruar bauntonggang, tapi amon ikäi muape, ikäi djaton sondau idjä biti huange.
24. Amon imam hai tä, tuntang mantir human Hatalla, tiuai karä kapala imam mahining aughe tä, iä djungun sabab olo tä, djaton harati kadjarian talo tä.
25. Maka aton dumah idjä biti, masuman akan äwen: Itä, olo idjä djari inutup keton huang sipir, iä huang human Hatalla, iä mendeng, madjar olo arä.
26. Tä, maka mantir human Hatalla tuntang karä kapiri hagoet, manduan äwen tä, tapi djaton hapan kagagahe, krana iä mikäh olo arä, belä iä imanting olo hapan batu.
27. Maka limbah iä manduan äwen tä, iä magahe manaharep karä mantir basara. Täimam hai misek äwen, koae:

28. Djaton pabam ikäi djari mangahana keton madjar olo hapan arae toh? tapi itä, hapus Jerusalem keton djari masanan adjar keton, keton handak mohos dahan olo tä intu ikäi!

29. Maka tombah Petrus, haiak karä rasul beken, koae: Patut olo manumon augh Hatalla labih bara augh olon. — (4,19.)

30. Hatallan tato ita djari mambelom Jesus, idjä djari impatäi keton, inggantong hong kaju;

31. Iä tä djari inggatang awi lengän gantaun Hatalla, mandjadi Radja tuntang Djurusalamat, uka iä manenga kahobah tuntang ampun dosa akan olo Israel.

32. Maka ikäi toh saksin karä perkara tä, haiak dengan Rogh brasih, idjä djari inenga Hatalla akan karä olo, awang manumon aughe.

33. Maka amon olo tä mahining aughe kalotä, atäie kilau angat injudok, palus iä hatirok, handak mampatäi äwen.

34. Tä, maka aton mendeng bentok karä mantir basara tä idjä biti olo parisi, Gamaliel arae, iä tä guru Torat, idjä ihorumat olo arä handiai; iä manjoho mamplua karä rasul tä handjulo. — (22,3.)

35. Maka iä hamauh dengan karä olo hetä: O keton, olo Israel, tahiu arep keton buabuah, kilen kea gawin keton dengan olo tä!

36. Krana helo bara toh bihin Teudas tä aton lembut, idjä manggarä arepe hai, maka eteke äpat ratus olo batuä karait awie; iä tä djari impatäi, tuntang olo handiai, idjä djari manarima aughe, lepah kasaburan, djadi haiang bewäi.

37. Limbah tä Judas, olo Galilea tä, lembut, katika olo arä injatjah, iä tä mamakat arä olo ompat iä; tapi iä kea djari rusak, tuntang olo handiai, idjä djari manarima aughe, lepah bilangbalangan.

38. Tumon tä koangku dengan keton, terai keton mawi olo tä, naughe iä bewäi; krana djaka tirok tuntang gawi toh lembut bara olo kalunen bewäi, djetä karäh bakarak.

39. Tapi djaka djetä puna lembut bara Hatalla, tä keton djaton tau mambelepe; mikäh suro keton kadapatan malawan Hatalla.

40. Tä olo manarima aughe; limbah iä djari mangahau karä rasul, maka iä mamukul äwen, mangahana iä madjar hapan aran Jesus tinai, palus malapas iä.

41. Maka äwen tä hagoet, malihi karä mantir basara tuntang handjak atäie, basa iä djari supa horumat, djetä, basa iä djari impahawen olo

tagal aran Jesus. — (*Matt.* 5,10.)

42. Maka magon hantä nongkang andau iä djaton terai madjar huang human Hatalla, tuntang hetähetä intu human olo, masanan Jesus, iä toto Kristus tä.

BAGI 6.

I. Ungkup olo Jerusalem mintih diakon, iä tä: tonggon ungkup, udju biti. II. Stepanus indawa olo intu mantir basara hai.

I. — 1. Djadi, intu karä andau tä kea, amon murid sasar arä, maka olo Hellenes hasuat augh dengan olo Ibrani, basa karä balon ajue jawi olo ujuaja, amon mambagi balandja sining andau.

2. Tä äwen duäwalas mamumpong sakarä olo idjä pertjaja, sambil hamauhdengae: Djaton patut ikäi malajan augh Hatalla, awi manonggo medja.

3. Tagal tä, o pahari, intih baris keton barang udju biti, olo hatuä idjä basewut tagal kahalape, idjä basuang Rogh brasih tuntang kapintar, uka ikäi mangkat äwen tä, mangat nguan gawi idjä patut toh.

4. Tapi ikäi haradjur handak mimbing sombajang, tuntang mahaga augh Hatalla.

5. Maka olo handiai tä mangilak aughe tä, palus äwen mintih Stepanus, olo idjä basuang kapertjaja tuntang Rogh brasih, tinai Pilippus, Proghorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Nikolaus, olo Antioghia, idjä kapir solake, tapi djari tamä agaman olo Jehudi.

6. Limbah tä äwen mampendeng äwen udju tä manaharep karä rasul, iä tä blaku doa, tuntang mandanan lengäe hundjue.

7. Maka kotak Hatalla belom, tuntang murid intu Jerusalem paham indahang karäe; kutoh imam kea manumon kapertjaja.

II. — 8. Maka Stepanus, idjä basuang kapertjaja tuntang kaabas atäie, mawi talo heran tuntang kata hai marak olo arä.

9. Tä, aton lembut isut olo idjä hindjä sinagoge idjä bagarä sinagoge Libertiner, tinai olo Kirener, tuntang olo Aleksandriner, tinai isut olo idjä bara Kilikia tuntang Asia; maka olo tä hasuat augh dengan Stepanus.

10. Tapi olo tä djaton tau malawan kapintar tuntang Rogh, idjä hapan Stepanus hakotak.

11. Tä äwen mandjo olo beken, uka hamauh: Ikäi djari mahining iä hakotak, manjapa Moses, manjapa Hatalla.

12. Tuntang iä madjik olo arä, tinai olo bakas tuntang

olo tamat surat, maka olo tä manggapi, manunda, mimbit iä manaharep basaran olo hai.

13. Balalu äwen mampendeng saksi panandjaro tä, idjä hamauh: Olo toh djaton terai manjewnt angh papa, mawi kaleka brasih toh tuntang Torat.

14. Krana ikäi djari mahining iä hamauh: Jesus, olo Nasaret tä, karäh mangarak kaleka toh, sambil mobah hadat tä, idjä djari inenga Moses akan ita.

15. Maka olo handiai, idjä moudok hetä omba basara tä, mananturä iä, tuntang mitä ampin baue kilau baun malaikat.

BAGI 7.

I. Stepanus tombah augh olo, idjä mangarana iä. II. Iä impatäi olo.

I. — 1. Maka koan imam hai: Kilen, toto aughe tä?

2. Tä koae: O keton, pahari tuntang mama bapa handiai, hining aughku. Hatalla, Tempon kahai, djari masanan arepe akan tato ita, Abraham, pesae hong Mesopotamia, helo bara iä babungkat akan Karan.

3. Hetä iä hamauh dengae: „Lihi tanahm, tuntang karä kolam, balalu hagoet akan tanah, idjä karäh inundjokku akam." — (1.*Mos*.12,1.)

4. Tä iä malibi tanah olo Kasdim, palus mangkalewu hong Karan; maka limbah bapae djari matäi Hatalla mamungkat iä akan tanah toh, idjä äka keton katontoh.

5. Tuntang iä djaton manenga akae bagi hong tanah toh, sampai sindä mingkang kalombahe mahin dia, tapi iä mandjandji handak manenga tanah toh lepalepah akae, indu pagangae, palus akan panakae, djetä katika iä hindai djari manak.

6. Maka kalotoh augh Hatalla: „Panakam karäh manamuäi intu tanah olo beken, olo tanah tä karäh mahadjipen iä, sambil mararat iä äpat ratus njelo katahie. — (1. *Mos*.15,13.).

7. „Limbah tä jaku karäh mahukum utus olo tä, idjä äkae manempo, koan Hatalla, limbah tä äwen karäh blua bara hetä, tuntang karäh manempo aku intu kaleka djetoh."

8. Tinai iä manenga akae katan djandji, sunat tä; kakai iä manak Isaak, balalu manjunat iä, amon umure kahanja andau; kakai kea Isaak tinai dengan Jakob, tuntang Jakob dengan tato duäwalas karä hamputan utus ita. — (1.*Mos*.17,10.)

9. Maka karä tato hamputan tä babiri Josep, palus mandjual iä akan Misir, tapi Hatalla ngaugulo iä, — (1. *Mos*.37,28.)

10. Tuntang maliwus iä bara karä kadjakäe, haiak manenga akae asi tuntang kapintar intu baun Parao, radja Misir; iä tä mangkat iä mandjadi mantir kapala, marentah hapus Misir, tuntang salepah human radja kea. — (1.*Mos*.41,40.)
11. Maka lau manapi salepah tanah Misir, tuntang tanah Kanaan; tä paham kadjakän olo, tuntang tato ita djaton sondan talo kinan.
12. Maka Jakob mahining, aton paräi intu Misir, tä iä manjoho karä tato hamputan ita, djetä panjolake. — (1. *Mos*.42.)
13. Maka metoh panggoete tingkat handuä, tä Josep kasenan paharie, tuntang utus Josep ingarinah akan Parao.
14. Maka Josep manjoho olo mamungkat bapae Jakob, tuntang karä kolae, djetä udju pulu limä biti karäe. — (1. *Mos*.45,9.)
15. Kakai Jakob hagoet manalih Misir, tuntang matäi, tinai karä tato hamputan ita.
16. Tapi hantue iagah akan Sighem, ingubur huang kubur, idjä djari imili Abraham, hapan salaka, bara anak Emor, bapa Sighem. — (1.*Mos*.23,16.)
17. Djadi, amon wajah djandji tokep, idjä tuntang sumpah djari indjandji Hatalla akan Abraham, tä utus ita ingapal dahangdahanga intu Misir;
18. Sampai radja taheta lembut, idjä djaton djari katawan Josep.
19. Iä tä darhaka mawi utus ita, iä mararat tato ita, sampai iä manjoho manganan anak awaue, belä iä dahangdahanga.
20. Katika tä kea Moses inakan, iä tä bakena intu baun Hatalla; maka iä imbelom basahokan telo bulan huang human bapae. — (2.*Mos*.2,2.)
21. Limbah tä, amon iä insahan, maka anak Parao idjä bawi mangkat iä, tuntang mambelom iä akan anake.
22. Maka Moses iadjar huang karä ampin kapintar olo Misir, iä babehat karä kotake, tuntang karä gawie.
23. Maka amon umure djari sampai äpat pulu njelo, tä iä taratahiu, handak madja awang kolae, olo Israel tä.
24. Djadi, amon iä nitä idjä biti, idjä iawi olo, maka iä mawat olo tä, tuntang mamaläh akan idjä iawi tä, mamukul mampatäi olo Misir tä.
25. Maka inahae, karä kolae harati, Hatalla handak maliwus äwen hapan lengän Moses; tapi olo tä djaton harati tä.
26. Maka andau tinai iä haluli madja äwen tä, sangkom äwen tä haklahi; tä iä mampudji äwen, uka hakabuah, koae: O keton, olo batuä, keton toh hakola; buhen keton hakapapa sama arep keton?

27. Tapi olo tä, idjä mamapa kolae, manggian iä, koae: Æwe djari mangkat ikau indu mantir ikäi, idjä akan mamutus perkaran ikäi?
28. Mikäh ikau handak mampatäi aku kea, kilau malem ikau djari mampatäi olo Misir tä?
29. Maka awi augh tä Moses hadari, palus manamuäi huang tanah Midian; hetä iä manak hatuä, duä biti.
30. Djadi, amon sukup äpat pulu njelo, tä Malaikat Tuhan mamprahan arepe akae huang padang, tokep bukit Sinai, huang njalan apui, intu pulau duhi. — (2.*Mos.* 3,2.)
31. Maka Moses sangang awie mitä talo tä; amon iä kantä, tantai manjengoke, tä aton augh Tuhan hakotak dengae,
32. Koae: Jaku toh Hatallan karä tatom, Hatallan Abraham, Hatallan Isaak, Hatallan Jakob. Maka Moses hagendjäh, tuntang djaton petah manjengoke.
33. Tapi koan Tuhan dengae: Engkak sarumpahm bara paim; krana kalekam mendeng toh petak brasih.
34. Jaku djari mitä buabuah kadjakän utus olo aingku, idjä intu Misir, tuntang djari mahining olo tä manguntoh, awi tä aku djari mohon, handak maliwus iä; maka toh, kantoh ikau, aku handak manjoho ikau akan Misir.
35. Kakai Moses tä, idjä djari inggian olo tä, awi olo tä hamauh: Æwe djari mangkat ikau mandjadi mantir, idjä indu mamutus perkara, — iä tä djari injoho Hatalla awi lengän Malaikat, idjä djari mamprahan arepe akae huang pulau duhi, uka iä mandjadi mantir tuntang olo pandohop.
36. Iä djari mimbit olo tä blua, tuntang mawi arä talo heran, arä kata, huang tanah Misir, tinai huang tasik bahandang, huang padang, äpat pulu njelo katahie.
37. Maka Moses tä kea, idjä djari hamauh dengan olo Israel: Tuhan, *Hatallan* keton, karäh mampalembut akan keton, bara utus keton, nabi idjä kilau aku; aughe patut ihining keton!—(5.*Mos.* 18,15.)
38 Iä kea, idjä indu helat olo dengan Malaikat tä huang padang, tuntang hakotak dengae hundjun bukit Sinai, tinai dengan tato ita, tuntang mandino kotak idjä belom, uka manenga tä akan ita.
39. Tapi tato ita djaton maku manumon aughe, malainkan manggian iä, tuntang mules atäie akan Misir tinai;
40. Sambil hamauh dengan Aaron: Tampa hatalla akan ikäi, idjä hagoet helo baun ikäi; krana Moses tä, idjä djari mamplua ita bara tanah

Misir, djaton ikäi katawan kadjariae tinai. — (2.*Mos.* 32,1.)
41. Palus olo tä andau tä kea manampa ampin anak sapi bulau, haiak maluput parapah akan hampatong tä, tuntang bandjak atäie awi tampan lengäe tä.
42. Maka Hatalla mules arepe, manalikut olo tä, manjaragh iä, uka iä manjembah karä ramon langit, tumon angh idjä injurat huang surat karä nabi: „Aton kea keton, o ungkup human Israel, djari manjambalih meto, tuntang maluput parapah akangku huang äpat pulu njelo, katahin huang padang? — (*Amos*5,25.)
43. „Kwäka! keton djari mangkat tingkap benang Mologh, tuntang Rempan bintang dewan keton; tinai karä hampatong dewa, idjä djari inampa keton, uka keton manjembah tä; toh maka jaku handak manganan keton katabanan inamput akan Babel."
44. Tingkap benang kasaksian aton intu tato ita huang padang, kilau augh petäh ain idjä hakotak dengan Moses, manjoho manampa tä tumon sonto, idjä djari gitae; — (2.*Mos.*25,40.)
45. Idjä djari inarima tato ita kea, tinai iä tuntang Josua djari mimbit tä tamä tanah olo kapir, idjä inganan Hatalla bara baun tato ita, sampai djaman Dawid.
46. Dawid tä supa asi intu Hatalla, tuntang blaku, uka tau manampa tingkap, indu äka akan Hatallan Jakob. — (2.*Sam.*7,2.)
47. Maka Salomo djari mamangun huma akae. — (1. *Radja*6,1.)
48. Tapi Iä, idjä Pangkahai tä, puna djaton mukong huma, idjä tampan lengän olo kalunen, kilau koan nabi:
49. „Sorga padadusangku, petak galang paingku. Narai huma tä, idjä imangun keton akangku? koan Tuhan; atawa kwe kea kalekaku melai? —(*Masm.*11,4.*Jes.*66,1.)
50. „Djaton lengängku idjä djari manampa talo handiai tä?"
51. O keton, olo panagah! tuntang atäi pinding keton djaton djari injunat! keton magon malawan Rogh brasih, kilau tato hiang keton, kalotä kea keton.
52. Nabi idjä kwe, idjä djaton djari imapa tato keton? iä djari mampatäi karä olo, idjä helo djari masanan panumah Idjä Tetek toh, idjä toh djari indjual tuntang impatäi keton. — (*Matt.*23,31.)
53. Keton djari mandino Torat hadjamban malaikat, idjä djari manatäan tä, tapi keton djaton djari mahagae.
II. — 54. Maka amon olo mahining aughe tä, atäie ki-

lau injudok, palus olo tä gagaritat kasingae mawi iä.

55. Tapi Stepanus, basuang Rogh brasih, mananggera langit, tä iä mitä kabain Hatalla, tuntang Jesus mendeng hila gantaun Hatalla;

56. Tä koae: Itä, aku mitä sorga buap, tuntang Anakolon mendeng hila gantaun Hatalla.

57. Maka olo tä mambo aughe mangkariak, tuntang manjumbel pindinge, balalu maroboh, mantakan iä.

58. Palus olo tä manggian iä blua lewu, tantai mamanting iä bapau batu. Maka olo saksi tä mengkak klambie, mina tä darah pain olo tabela, idjä Saulus arae.

59. Limbah tä iä mamanting Stepanus hapan batu, haiak Stepanus blaku doa, koae: O Tuhan Jesus, duan liauku!

60. Tuntang iä mandeko utute, mantehau hai aughe: O Tuhan, äla mitong dosa toh akan olo toh! Limbah iä hamauh kalotä, maka iä hiun matäi. — (*Luk.*23,24.)

BAGI 8.

I. Saulus mantakan, manamburop ungkup Tuhan huang Jerusalem. II. Arä olo Samaria pertjaja. III. Mantir radja bawi olo Etiop.

I. — 1. Maka Saulus tä radjin mitä iä matäi. Djadi, intu karä andau tä ungkup Tuhan, idjä hong Jerusalem, paham intakan olo; maka pahari tä handiai kasaburan hapus tanah Judea tuntang Samaria; baja karä rasul bewäi melai.

2. Maka aton olo bahalap mangubur Stepanus, tuntang paham manatum iä.

3. Maka Saulus mangakar ungkup Tuhan; iä tamä human olo hetähetä, manunda olo hatuä bawi, palus manjaragh iä akan sipir.

4. Tapi äwen tä, idjä kasaburan, mangumbang tanah, sambil masanan Ewangelion.

II. — 5. Djadi, Pilippus sampai lewu Samaria, tuntang masanan Kristus akan olo hetä.

6. Maka olo arä handiai mindiminding, mahining talo idjä insanan Pilippus, basa olo tä mahining tuntang mitä kata heran awang iawie.

7. Krana dewa papa blua bara arä olo, idjä ingumpange, haiak mangkariak hai aughe; tinai arä olo idjä kait kedjang tuntang idjä manggandar impakälähe. —(*Mark.* 16,17.)

8. Djadi olo lewu tä paham handjak.

9. Maka bara bibin djari aton huang lewu tä olo anu, Simon arae, iä tä tukang panjeher, idjä manjeher matau olo Samaria, tuntang manggarä arepe hai.

10. Tinai olo handiai, korik

bai, leket dengae, koae: Iä kwasan Hatalla, idjä bai tä.

11. Olo tä leket dengae, basa matae tahi djari inambalik awi sehere.

12. Tapi sana olo tä pertjaja augh Pilippus, idjä masanan Ewangelion karadjaan Hatalla, tuntang aran Jesus Kristus, tä olo hetä balalu impandoi, hatuä bawi.

13. Maka Simon tä kea pertjaja, tuntang limbah iä impandoi, iä rantep dengan Pilippus; tä amon iä mitä talo kwasa tuntang kata bai, idjä indjadiae, maka iä sangang.

14. Sana karä rasul intu Jerusalem mahining, olo Samaria djari manarima augh Hatalla, palus iä manjoho Petrus äwen duä Johannes manalih olo hetä.

15. Amon äwen tä sampai, maka iä blaku doa akae, uka olo tä mandino Rogh brasih.

16. (Krana Rogh hindai djari lawo akan idjä biti olo tä, baja iä djari impandoi bewäi huang aran Jesus.)

17. Tä rasul tä mandanan lengäe hundjun olo tä, balalu olo tä mandino Rogh brasih.

18. Amon Simon tä mitä, Rogh brasih inenga awi rasul mandanan lengäe hundjun olo, maka iä mimbit rear akae,

19. Koae: Tenga kwasa tä akangku kea, uka amon aku mandanan lengängku hundjun olo, olo tä mandino Rogh brasih.

20. Tapi koan Petrus dengae: Salakam baiak ikau akan banasa! basa ikau mado, olo tau mandino panengau Hatalla awi rear.

21. Ikau djaton bara bagi bilah intu Ewangelion, krana atäim djaton budjur hong baun Hatalla.

22. Toh, buah ikau hobah bara kadarhakam toh, tuntang blaku intu Hatalla, ajau tirok atäim toh iampun.

23. Krana aku mitä ikau, ikau toh basuang peru bapait haliai, tuntang ikau tawon kadarhaka.

24. Tapi tombah Simon, koae: Käläh keton blaku akangku intu Tuhan, belä talo idjä koan keton tä buah aku.

25. Maka äwen tä, limbah iä djari manjaksi tuntang masanan augh Tuhan, buli Jerusalem, sambil masanan Ewangelion huang arä lewun olo Samaria.

III. — 26. Maka malaikat Tuhan hakotak dengan Pilippus, koae: Mendeng, palus lius akan hila salatan, manjak djalan idjä benjem tä, idjä bara Jerusalem akan Gasa.

27. Tä iä mendeng, palus hagoet; maka itä! olo Etiop, mantir bai, idjä mantir-karong Kandake, radja bawi olo Etiop, idjä mahaga karä ramon tempoe, idjä djari manalih Jerusalem, uka sombajang hetä:

28. Iä tä buli tanahe tinai;

iä mondok hong karetae, sambil mambasa surat nabi Jesaia.
29. Maka koan Rogh dengan Pilippus: Dari, nokenokep kareta tä.
30. Tä Pilippus hadari, manokep, tuntang mahining, olo tä mambasa surat nabi Jesaia; tä koae dengae: Kilen ikau, haratim kea augh idjä imbasam?
31. Maka koae: Kwäka aku tau haratie, amon djaton olo, idjä manarang tä akangku? Palus iä musok Pilippus, uka djakat, mondok dengae.
32. Maka augh bawak surat, idjä imbasae tä, kakai aughe: „Kilau tabiri, idjä iagah akan impatäi, kilau anak tabiri, idjä tunis ingunting olo: tumon tä kea iä djaton marakang njamae. — (*Jes.*53,7.)
33. „Limbah iä impahawen, hukume impaterai; toh äwe tau masanan kambon umure tinai? krana pambelome djari induan bara petak."
34. Maka tombah mantir-karong tä, sambil hamauh dengan Pilippus: Aku blaku, sanan rimae akangku, tahiu äwe nabi hamauh kalotä? tahiu arepe, atawa tahiu olo beken?
35. Tä Pilippus marakang njamae, manampara marinting bara bawak surat tä, masanan Jesus akae.
36. Djadi, amon äwen tä manjak djalan tä, maka iä sampai kaleka danum; tä koan mantir-karong: Itäm, danum! narai mangahana aku impandoi?
37. Koan Pilippus: Djaka ikau pertjaja hapan salepah atäim, tau bewäi. Tombah iä, koae: Jaku pertjaja, Jesus Kristus toto Anak Hatalla.
38. Palus iä manjoho mampatendä kareta; tä äwen duä mohon, sewu danum, Pilippus äwen duä mantir-karong tä, balalu Pilippus mampandoi iä.
39. Maka amon äwen duä djakat bara danum, Rogh Tuhan manampot Pilippus, mantir-karong tä djaton hasondau dengae tinai, krana iä maradjar panulie tuntang kahandjake.
40. Maka Pilippus lembut tinai intu Asote, tuntang iä manansaran karä lewu helä haiak masanan Ewangelion, njamah iä sampai Kaisaria. — (21,8.)

BAGI 9.

I. Saulus hobah. II. Iä masanan ara Jesus hong Damaskus tuntang hong Jerusalem. III. Petrus mawi talo horan hong Lidda tuntang Joppe.

I. — 1. Maka Saulus magon paham basingi, mantam tuntang mampatäi karä murid Tuhan; tinai iä manaharep imam hai, — (22,1; — 26,1.)
2. Sambil blaku bara iä

surat akan Damaskus, akan
karä kapala sinagoge, mikäh
iä aton sondau isut olo, ha-
tuä bawi, idjä manjak dja-
lan agama tä, uka iä tau
mamasong olo tä, magahe
akan Jerusalem.
3. Maka kahum iä hong
djalan, amon iä tokep Da-
maskus, salenga kea talo
blawa bara langit manjabin-
tir hakaliling iä.
4. Tä iä balongkang akan
petak, tuntang iä mahining
augh, idjä hamauh dengae:
Saul! Saul! buhen ikau man-
tam aku?
5. Maka koae: Æwe ikau,
Tuhan? Tombah Tuhan: Ja-
ku toh Jesus, idjä ingatahm;
bahali ikau makis salugi.
6. Maka iä hagendjäh palus
djungun, sambil hamauh:
Tuhan! narai injohom aku
mawie? Koan Tuhan dengae:
Mendeng, tamä lewu; hetä
olo karäh masanan akam talo
idjä patut iawim.
7. Maka olo idjä dengae
mendeng hetä djungun kea,
krana augh hininge, tapi bi-
tie djaton iä mitäe.
8. Maka Saulus mendeng
bara petak; djadi, amon iä
marenang matae, iä djaton
tau mitä talo enen. Maka olo
tä manjingkap lengäe, mang-
agalan iä akan Damaskus.
9. Maka katelo iä djaton
tau mitä talo, tuntang djaton
kuman mihop.
10. Maka aton murid intu
Damaskus, Ananias arae;
koan Tuhan dengae huang
panggitae: Ananias! Koae:
Toh jaku, Tuhan!
11. Maka koan Tuhan deng-
ae: Mendeng, lius, tanggoh
djalan idjä bagarä „Idjä bu-
djur," hetä huang human
Judas awi ikau manggau olo
idjä Saulus arae, olo Tarsus;
krana itäm, iä blaku doa.
12. Tinai iä djari mitä hu-
ang panggitae olo hatuä,
Ananias arae, mananggoh iä,
tuntang mandanan lengäe
hundjun iä, uka iä tau mitä
talo tinai.
13. Maka tombah Ananias:
Tuhan, arä olo djari masa-
nan akangku perkaran olo
djetä; paham iä djari mama-
pa olo brasih baris ajum intu
Jerusalem.
14. Tinai karä kapala imam
djari manenga kwasa akae,
uka iä hetoh kea mamasong
olo handiai, idjä blaku doa
huang aram.
15. Maka koan Tuhan deng-
ae: Lius bewäi, krana iä tä
pakarang idjä djari intihku,
uka iä mananggong arangku
manaharep olo kapir, mana-
harep arä radja, tuntang olo
Israel.
16. Krana aku handak ma-
njoho iä buah kutoh kapähä
tagal arangku.
17. Tä Ananias lius, tamä
huma tä, tuntang mandanan
lengäe hundjun iä, koae: O
Saul, pahari! Tuhan djari

manjoho aku, iä tä Jesus, idjä djari gitam intu djalan, idjä ihorom, uka ikau tau mitä talo tinai, tuntang mangat ikau injuang dengan Rogh brasih.

18. Maka palus aton lawo bara matae talo kilau tisik ampie, tä iä tau mitä talo tinai, haiak mendeng, balalu impandoi, limbah tä iä kuman, tuntang brigas tinai.

II. — 19. Maka Saulus melai dengan murid idjä hong Damaskus, tapi djaton tahi andaue tingkat djetä. — (*Gal.* 1,17.)

20. Maka palus kea huang karä sinagoge iä masanan Jesus toto Anak Hatalla.

21. Tä olo handiai, idjä mahining tä, sangang, sambil hamauh: Djaton iä, idjä hong Jerusalem marusak olo handiai, awang blaku doa mahapang aran djetoh? djaton iä djari kantoh, uka mamasong karä olo kalotä, sambil magah iä akan kapala imam?

22. Maka Saulus sasar menteng, tuntang manggagom olo Jehudi, idjä mangkalewu hong Damaskus, sambil manarang batantu, Jesus toto Kristus tä.

23. Maka limbah tä tinai, tahi andau helate, olo Jehudi pakat, handak mampatäi iä.

24. Maka Saulus katawan pikir äwen; tapi olo tä manonggo haantonggang lewu handau hamalem, handak mampatäi iä. — (2.*Kor.* 11,32.)

25. Tapi murid manduan iä hamalem, mamplua iä bara kota batu, muloh iä hapan karandjang.

26. Djadi, amon *Saulus* sampai Jerusalem, iä mangkemä mahandjäan arepe dengan karä murid; tapi uras äwen batawat dengae, djaton pertjaja iä toto murid.

27. Tapi Barnabas manarima iä, palus mimbit iä tanggoh karä rasul, sambil manjarita akan äwen, kilen iä djari mitä Tuhan hong djalan, idjä hakotak dengae, tuntang kilen kadjurahe djari masanan aran *Jesus* hong Damaskus.

28. Maka iä melai dengan olo tä hong Jerusalem, tuntang badjurah masanan aran Tuhan Jesus.

29. Iä hakotak tuntang hasuat dengan olo Hellenes kea; tapi olo tä mangatah, handak mampatäi iä.

30. Maka amon karä kolae katawan tä, äwen magah iä akan Kaisarea, manjoho iä harikas bara hetä, manalih Tarsus.

III. — 31. Maka karä ungkup Tuhan hapus Judea, Galilea tuntang Samaria sanang, haiak haragapan arepe; iä belom sambil mikäh Tuhan, tuntang impangat Rogh

brasih, tinai iä dahangdahanga.
32. Djadi, metoh Petrus manansaran karä ungkup Tuhan, iä sampai olo brasih kea, idjä melai intu Lidda.
33. Hetä iä sondau olo, idjä Æneas arae; iä tä kait kedjang, menter bewäi huang sasuroe, djari hanja njelo katahie.
34. Maka koan Petrus dengae: O Æneas, Jesus Kristus mampakäläh ikau; mendeng, kabuah kabuatm kalekam batiroh. Tä iä balalu mendeng.
35. Maka olo handiai, idjä melai hong Lidda tuntang Saron, mitä iä, palus hobah omba pangkahai Tuhan.
36. Maka aton hong Joppe murid bawi, Tabita arae, rimae, amon injaliuan: Dorkas; (*krahau;*) iä tä paham kahalap gawie, kutoh sadakah inengae.
37. Djadi, intu katika tä iä haban, balalu matäi; maka olo mampandoi hantu, tuntang mangudjohe hong karong loteng.
38. Tinai basa Lidda tä tokep Joppe, amon karä murid mahining Petrus aton hetä, maka äwen manjoho olo hatuä duä biti manalih iä, blaku iä äla tahi manalih äwen.
39. Tä Petrus mendeng, palus lius ompat olo tä; maka amon iä sampai hetä, olo mimbit iä tamä karong loteng tä; tuntang karä balo manggapi iä, baiak manangis, sambil mamprahan akae karä badju tuntang tapih, idjä inampa Dorkas tä, katahie belom dengae.
40. Maka Petrus manjoho olo handiai blua, limbah tä iä mandeko utute, blaku doa, tuntang mules arepe njambau hantu tä, koae: Tabita, misik! Balalu matae marengar, tuntang sana mitä Petrus, maka iä mondok.
41. Tä Petrus manjingkap lengäe, mampendeng iä, limbah tä iä mangahau karä olo brasih tuntang karä balo, mamprahan iä akan äwen djari belom.
42. Maka perkara tä hining olo hapus Joppe, tuntang arä olo pertjaja huang Tuhan.
43. Tinai Petrus melai tahi andau hong Joppe, intu human Simon, tukang upak meto.

BAGI 10.

Olo kapir idjä solake, iä tä Kornelius tuntang ungkup humae, pertjaja huang Jesus, mandino Rogh brasih, balalu impandoi.

1. Maka aton intu Kaisarea olo, idjä Kornelius arae, kamandan huang baris sar-

dadu, idjä bagarä padjun
Italika.

2. Iä tä toto mimbing
agama, tuntang mikäh Ha-
talla, haiak karä olo humae,
tinai iä manenga arä sada-
kah akan olo, tuntang ma-
gon blaku doa intu Hatalla.

3. Iä tä aton talo gitae
batantu, metoh andau pu-
kul djalatien hirah; iä mitä
malaikat Hatalla manalih iä,
hakotak dengae: Kornelius!

4. Palus iä mananturä
djetä, tuntang taräwen, koae:
Narai, o tuan! Koae tä deng-
ae: Karä lakudoam tuntang
karä sadakahm djari mandai,
mandjadi indu pangingat hong
baun Hatalla.

5. Toh, soho olo tanggoh
Joppe, pakadja Simon, idjä
bagarar Petrus.

6. Iä madja human Simon,
tukang upak meto, idjä
mangkahuma tokep tasik; iä
karäh masanan akam talo
idjä indu iawim.

7. Maka limbah malaikat,
idjä hakotak dengae, djari
hagoet, Kornelius mangahau
anakolohe, duä biti, tinai
idjä biti saidadu tä, idjä
manonggo iä, idjä mimbing
agama kea.

8. Limbah iä djari manja-
rita talo handiai tä akae, iä
manjoho äwen akan Joppe.

9. Djadi andau tinai, ka-
bum äwen tä hong djalan,
tuntang djari tokep lewu,
maka Petrus mandai sapau
huma, handak blaku doa,
amon andau djam djahawen.

10. Maka iä blau, handak
kuman. Tä sangkom olo ma-
njimpan panginan akae, iä
kilau tangengäi;

11. Iä mitä langit buap,
maka aton mohon sarangan,
ampie kilau benang lombah,
idjä inelon intu putinge äpat,
iuloh akan petak.

12. Huang tä arä ampin
meto hong petak, idjä hapai
äpat, tuntang idjä manjaran-
tar; tinai karä ampin burong
penda langit.

13. Maka aton augh hako-
tak dengae kalotoh: Mendeng,
Petrus, sambalih, kumae.

14. Tapi koan Petrus: Æla
Tuhan; krana djaton haliai
jaku pudji kuman karä talo
awang pali tuntang halikä. —
(3.*Mos*.11,7.13.23.)

15. Maka intu tingkat idjä
handuä augh tä kalotoh deng-
ae: Talo idjä djari impresih
Hatalla, äla ikau manjewute
pali.

16. Kalotä djetä sampai han-
telo; limbah tä sarangan tä
indjidjit haluli akan langit.

17. Maka amon Petrus bem-
bang angat atäie, narai kea
riman talo gitae tä, itä! olo
hatuä, idjä djari injoho Kor-
nelius, tuntang djari misek
human Simon, aton mendeng
darah bauntonggang;

18. Haiak mantebau, misek,
djaka Simon, idjä bagarä Pe-
trus, aton madja betä.

19. Maka amon Petrus mangumang talo gitae tä, koan Rogh dengae: Itäm, olo hatuä, telo biti, manggau ikau.
20. Mendeng, mohon, palus omba olo tä, äla atäim bembang, krana aku djari manjoho olo tä.
21. Tä Petrus mohon, mananggoh olo tä, idjä djari injoho Kornelius manalih iä, koae: Itä, toh jaku, idjä inggau keton; kasen keton djari kantoh?
22. Koan äwen: Kamandan Kornelius, olo tetek, idjä mikäh Hatalla, tuntang salepah utus olo Jehudi kea manggarä iä bahalap, iä tä djari injoho malaikat idjä brasih, uka pakadja ikau akan humae, mangat mahining saritan salamat bara ikau.
23. Tä Petrus mimbit olo tä tamä huma, tuntang manjarongan iä. Maka andau tinai iä hagoet, omba äwen tä, tuntang paharie bara Joppe isut biti omba iä.
24. Maka andau idjä barian tinai iä tamä Kaisarea. Hetä Kornelius manantai iä, tuntang djari marawäi karä kolae, tinai karä olo, idjä toto hakapatoh dengae.
25. Djadi, amon Petrus tamä, maka Kornelius manambang iä, palus mahingkep darah paie, manjembah iä.
26. Tapi Petrus mampendeng iä, koae: Mendeng, jaku toh mahin olo kalunen kea sama bewäi.
27. Maka limbah iä hakotak dengae, iä palus tamä, tuntang mitä olo arä djari hapumpong hetä.
28. Koae dengan äwen: Keton katawan, puna djaton hadat olo Jehudi häwoi dengan olo utus beken, atawa tamä human olo tä; tapi aku djari injobo Hatalla, äla aku manjewut olo pali atawa balikä. — (*Joh.4,9.*)
29. Tagal tä kea, limbah aku impakadja, maka aku djaton bakulas manalih. Toh aku misek, kanduen keton djari pakadja aku?
30. Tä koan Kornelius: Käpat andau toh ngahum andauku puasa, sampai kambon andau kilau toh kea; maka djam djalatien jaku blaku doa huang humangku.
31. Tä itä! aton olo hatuä mendeng intu baungku, hapakaian tarus haliai kaputie; iä tä hamauh: Kornelius! lakudoam djari hining Hatalla, karä sadakahm djari ingat Hatalla.
32. Toh, soho olo tanggoh Joppe, pakadja Simon, idjä bagarar Petrus; iä tä madja human Simon, tukang upak meto, idjä tokep tasik; iä karäh manalih kantoh, hakotak dengam.
33. Maka aku balalu kea djari manjoho olo manalih ikau; bahalap toh basa ikau

djari dumah. Maka toh ikäi handiai hapumpong huang baun Hatalla, mangat mahining talo handiai, idjä djari imetäh Hatalla intu ikau.

34. Tä Petrus marakang njamae, koae: Toh aku toto katawan, Hatalla djaton mintih ampin olo;

35. Tapi bara karä utus olo, genep biti idjä mikäh iä, tuntang budjur gawie, tau inarimae.

36. Keton katawan brita, idjä djari impait Hatalla akan olo Israel, idjä masanan kasanang awi Jesus Kristus; iä tä Tuhan olo handiai.

37. Keton katawan perkara, idjä mandjadi hapus tanah Judea, idjä manampara intu Galilea, limbah pampandoi tä, idjä insanan Johannes;

38. Iä tä, perkaran Jesus, olo Nasaret, idjä djari iminjak Hatalla dengan Rogh brasih tuntang dengan kwasa, idjä djari mangumbang salepah tanah, masi olon mawi talo bahalap, haiak mampakäläh olo handiai, idjä djari iawi impakalah setan; krana Hatalla bindjä iä.

39. Maka ikäi saksin talo handiai, idjä djari iawie hong tanah Judea, tuntang intu Jerusalem; tapi olo djari mampatäi iä, manggantong iä hong kaju.

40. Tapi intu andau telo Hatalla djari mambelom iä, tuntang djari mampraban iä,

41. Djaton akan olo arä handiai, baja akan ikäi, awang saksi, idjä djari intih Hatalla bara bihin, gegä ikäi djari kuman mihop dengae, limbah iä djari belom tinai bara olo matäi.

42. Tuntang iä djari manjoho ikäi masuman akan olo arä, haiak manjaksi: iä toto djari inantu Hatalla, uka mamutus kadjarian olo belom olo matäi.

43. Karä nabi uras manjaksi akae, genep olo, idjä pertjaja huang iä, akan mandino ampun karä dosae huang arae. — (*Jes* 53,5.6.)

44. Djadi, benteng Petrus mangotak karä aughe tä, salenga Rogh brasih lawo akan olo handiai, idjä mahining aughe.

45. Tä karä olo pertjaja, idjä baris olo sunat, idjä djari omba Petrus, paham sangang, basa Rogh brasih inusuh inenga kea akan olo kapir.

46. Krana äwen mahining olo tä hakotak hapan hakabeken augh basa, sambil manara Hatalla.

47. Tä tombah Petrus: Tau kea olo mangahana danum, uka äla äwen toh impandoi, idjä djari mandino Rogh brasih, sama kilau ita kea?

48. Maka iä manjoho olo tä impandoi huang aran Tuhan. Tä olo tä blaku, uka iä melai dengae isut andau.

BAGI 11.

I. Petrus manjarita akan olo Kristen, idjä utus olo Jehudi, sababe iä djari mampandoi olo kapir tä. II. Olo kapir hong Antioghia tamä ungkup Tuhan.

I. — 1. Maka karä rasul, tuntang karä paharie idjä hong Judea mahining, olo kapir kea djari manarima augh Hatalla.

2. Djadi, amon Petrus sampai Jerusalem, maka äwen idjä baris olo sunat hasuat dengae,

3. Koae: Ikau djari tamä human olo, idjä djaton injunat, tuntang omba iä kuman.

4. Maka Petrus manampara, mahoroe perkara tä akan äwen, koae:

5. Jaku bihin huang lewu Joppe, blaku doa; maka aku kilau tangengäi angatku, tä aku mitä talo, aton mohon kilau sarangan, ampie kilau benang lombah, idjä iuloh bara langit, inelon hong putinge äpat, djetä iuloh sampai aku.

6. Maka aku taturä, manampajah tä; tä aku mitä huange karä ampin meto hong petak, balinek bariar, tuntang awang manjarantar, tinai karä ampin burong penda langit.

7. Tinai aku mahining augh hamauh dengangku: Mendeng Petrus, sambalih, kumae.

8. Tapi koangku: Æla, Tuhan, krana talo pali atawa talo halikä sindä mahin dia pudji tamä njamangku.

9. Maka tingkat handuä tinai augh bara langit tä tombah aughku: Talo idjä djari imprasih Hatalla, äla ikau manjewute pali.

10. Kalotä djetä sampai hantelo, limbah tä talo handiai indjidjit tinai kangambo.

11. Maka itä! hemben tä kea aton telo biti olo hatuä mendeng intu baun huma, idjä kalekaku; äwen tä djari injoho bara Kaisarea manalih aku.

12. Palus Rogh manjoho aku hagoet, omba olo tä, manjoho aku äla bembang atäiku; maka pahari toh kea, djahawen biti, djari omba aku, tuntang ikäi djari tamä human olo tä.

13. Tä olo tä masuman akan ikäi, iä djari mitä malaikat mendeng huang humae, hakotak dengae: Soho olo akan Joppe, pakadja Simon, idjä bagarä Petrus;

14. Iä karäh masanan akam augh, idjä tau manjalamat ikau, tuntang karä olo humam.

15. Maka amon aku manampara hakotak, palus Rogh brasih lawo akan olo tä, sama kilau akan ita solake bihin kea.

16. Tä jaku taratahiu augh Tuhan, idjä kalotoh bihin:

„Johannes djari mampandoi hapan danum, tapi keton karäh impandoi dengan Rogh brasih."

17. Toh, amon Hatalla djari manenga akan äwen sama kilau tengae akan ita kea, idjä djari pertjaja huang Tuhan Jesus Kristus, äwe kea aku, sampai aku tau mangahana Hatalla?

18. Amon äwen mahining karä aughe tä, maka iä terai, sambil manara Hatalla, koae: Tumon tä Hatalla djari manenga akan olo kapir kea kahobah indu pambelom.

II. — 19. Maka karä äwen idjä kasaburan awi kadjakä, idjä mandjadi sabab Stepanus, mangumbang tanah sampai Poinike, Kipros, Antioghia, tapi iä djaton masanan augh Hatalla akan olo, baja akan olo Jehudi bewäi.

20. Tapi isut biti olo tä puna olo Kipros tuntang olo Kirene; amon äwen tä sampai Antioghia, maka iä hakotak dengan olo kapir kea, masanan Tuhan Jesus akae.

21. Maka lengän Tuhan mandohop iä; kutoh karä olo pertjaja, palus hobah intu Tuhan.

22. Britan olo tä sampai pinding ungkup Tuhan idjä huang Jerusalem; djadi äwen tä manjoho Barnabas manansaran karä lewu, palus sampai Antioghia.

23. Amon iä sampai hetä, tuntang mitä asin Hatalla, maka iä handjak, haiak mangatau olo handiai tä, mangat iä tetep intu Tuhan, tanggar ataie.

24. Krana iä puna olo bahalap, basuang Rogh brasih tuntang kapertjaja. Maka pahama karä olo indahang *tamä* ungkup Tuhan.

25. Tä Barnabas hagoet akan Tarsus, handak manggau Saulus; djadi amon iä sondau, iä mimbit iä akan Antioghia. — (9,30.)

26. Tuntang hapus idjä njelo äwen tä melai dengan ungkup Tuhan hetä, sambil madjar kutoh karä olo; maka intu Antioghia tamparan karä murid inggarä olo *Kristen.*

27. Maka katika tä kea isut nabi dumah bara Jerusalem, talih Antioghia.

28. Idjä biti äwen tä, Agabus arae, mendeng, masuman lau paham akan manapi hapus kalunen, tumon augh Rogh; maka aughe tä tulus kea djaman kaisar Klaudius. — (21,10.)

29. Tä karä murid pakat, handak mampait talo tumon panjondau genep biti, hapae mandohop karä paharie, idjä melai huang Judea.

30. Tuntang iä malalus tä kea, palus mampait talo tä akan olo bakas intu Barnabas äwen duä Saulus.

BAGI 12.

I. Rasul Jakobus impatäi Herodes, tapi Petrus iliwus Hatalla. II. Herodes ihukum Hatalla.

I. — 1. Maka katika tä kea radja Herodes manawan, mangapähä isut olo bara ungkup Tuhan.

2. Iä mampatäi Jakobus, paharin Johannes, hapan padang.

3. Djadi, amon iä mitä gawie tä ingilak olo Jehudi, maka iä balalu manawan Petrus kea; (djetä metoh andau olo kuman tepong, idjä djaton iragi.)

4. Limbah iä manawan iä, maka iä manutup iä huang sipir, sambil manjaragh iä akan äpat baris sardadu, genep barise mäpat biti, uka olo tä manonggo iä; maka limbah paska iä handak mampatäi iä intu baun olo arä.

5. Kakai Petrus inonggo huang sipir; tapi ungkup Tuhan haradjur blaku doa akae intu Hatalla.

6. Maka amon Herodes handak mimbit iä naharep olo arä, alem helo bara tä kea Petrus batiroh helat duä biti sardadu, imasong hapan duä karinting rantai; tinai djagan sipir aton ruar bauntonggang, manonggo sipir tä.

7. Tä itä! malaikat Tuhan bamendeng hetä, tuntang kalawa lalendang huang huma tä; maka iä manigoug dahepan Petrus, mampisik iä, koae: Mendeng djeledjeleng! Palus rantai tä talipus bara lengäe. — (5,19.)

8. Maka koan malaikat dengae: Kabuah pakaiam, kepan sarumpahm. Palus Petrus tumon aughe. Koan malaikat dengae: Awi ikau hakampoh klambi pandjangm, palus omba aku.

9. Balalu Petrus blua, omba iä; tapi iä djaton katawan, tawa talo tä toto, idjä iawi malaikat, angate, djetä talo panggitae bewäi.

10. Djadi, limbah iä mahalau djadjaga idjä solake, tinai idjä duä, maka iä sampai lawang sanaman, idjä hila lewu, palus lawang tä buap kabuate akae. Balalu äwen blua, hagoet habambai hapus djalan idjä, limbah tä salenga malaikat tä hapisah dengae.

11. Tä Petrus mangarendeng arepe, koae: Toh aku batantu katawan, Tuhan djari manjoho malaikat ajue, maliwus aku bara lengän Herodes, tuntang bara utus olo Jehudi, idjä paham kahause mendäh jaku impatäi.

12. Maka limbah iä mangumang tä, iä manalih human Maria, indu Johannes, idjä bagarä Markus; hetä arä olo djari hapumpong, sambil blaku doa.

13. Maka amon iä manegah lawang tambiran, tä djipen bawi, idjä arae Rode, manalih manjenäh.

14. Maka iä kaseno augh Petrus, tä sabab kahandjake iä djaton muap lawang tambiran, tapi iä hadari, tamä karong, sambil masuman, Petrus aton mendeng ruar bauntonggang tambiran.

15. Koan äwen dengae: Ikau njanjau! Tapi iä manoto aughe, toto haliai iä. Tä koan äwen: Mikäh iä baliau ruä.

16. Tapi Petrus magon manegah; tä äwen muap lawang, tuntang mitä iä; palus äwen djungun.

17. Maka iä mangipai, manjuni äwen, palus manjarita akae, kilen Tuhan djari mamplua iä bara sipir. Maka koae tinai: Awi keton manjarita talo toh akan Jakobus, tuntang akan karä pahari kea. Limbah tä iä palus hagoet, mindah akan kaleka beken.

18. Djadi, amon talo djari blawa, karä sardadu djaton lalangena karidue, krana kilen kea kadjarian Petrus tinai.

19. Maka amon Herodes manggau iä, djaton sondau, tä iä mahukum sardadu idjä djari manonggo iä, manjoho manganan olo tä. Limbah tä iä mindah bara Judea, melai huang Kaisarea.

II. — 20. Maka lembut pikir Herodes, handak mangalahi olo Tirus dengan Sidon. Tä olo tä ratarata manalih, tuntang limbah iä djari manjudok Blastus, mantirkarong radja, maka iä blaku radja hakabuah dengae, basa tanahe imbelom awi tanah radja. — (1.*Radja*5,9.)

21. Maka andau idjä inantue Herodes hapan pakaian radja, tuntang mondok hundjun padadusae, sambil hakotak dengan olo tä.

22. Maka olo arä tombah tatehau: Tä augh Hatalla, djaton augh olo kalunen!

23. Palus tä kea malaikat Tuhan mawi iä, basa iä djaton manenga horumat akan Hatalla; iä kinan uret belobelom, kalotä iä *matäi*. — (*Dan*.5,20.)

24. Tapi augh Hatalla belom tuntang dahangmandahang.

25. Limbah tä Barnabas äwen duä Saulus buli bara Jerusalem, limbah iä djari malalus gawie; maka Johannes kea, idjä bagarä Markus, ompat iä.

BAGI 13.

I. Barnabas äwen duä Saulus, injoho Rogh, masanan Ewangelion hong Papos; II. akan olo Jehudi idjä hong Antioghia, tanah Pisidia; III. tinai akan olo kapir idjä hetä.

I. — 1. Maka intu ungkup Tuhan idjä hong Antioghia aton kea nabi tuntang

guru, iä tä: Barnabas, tinai Simeon, idjä bagarä Niger, tinai Lukius, olo Kirene, tinai Manahen, idjä impatusu hakanduang dengan Herodes, radjan tanah bagi äpat tä, tinai Saulus.

2. Djadi, amon olo tä blaku doa intu Tuhan, tuntang puasa, maka Rogh brasih hamauh: Baris akangku Barnabas äwen duä Saulus akan gawi, idjä akan tä aku djari mangkat äwen.

3. Tä olo tä puasa, sambil blaku doa, tuntang mandanan lengäe hundjun äwen duä tä, palus manjoho iä hagoet.

4. Maka äwen tä, idjä injoho Rogh brasih, lius sampai Seleukia, bara hetä iä barajar akan Kiprus.

5. Djadi, amon iä sampai Salamis, iä masanan augh Hatalla huang karä sinagoge olo Jehudi; maka Johannes omba kea, manonggo iä.

6. Maka amon äwen djari mahoroe hapus pulau tä sampai Papos, iä sondau olo panjeher hetä, idjä nabi panandjaro, iä tä olo Jehudi, Barjesus arae.

7. Iä melai dengan Sergius Paulus, wakil radja, olo idjä pintar. Sergius Paulus tä mambawa Barnabas äwen duä Saulus, basa iä radjin handak mabining augh Hatalla.

8. Maka Elimas, olo panjeher tä, (krana kalotä kea arae, amon injalinan,) malawan äwen, sambil mangkemä muas wakil radja tä bara kapertjaja.

9. Tapi Saulus, (idjä Paulus arae tinai,) basuang Rogh brasih, manantura iä, sambil hamauh:

10. O ikau, anak setan! idjä sabak karä ampin tipu, tuntang bakalilit haliai, idjä basingi karä talo budjur! djaton ikau maku terai mambingkok karä djalan Tuhan idjä budjur?

11. Toh, itäm, lengän Tuhan mawi ikau, ikau karäh babutä, djaton mitä matanandau, sampai hapus tukase. Maka palus tä kea matae bara balulang, kakaput manjangkulep iä, tuntang iä mangumbang manggajap, manggau olo idjä ngagalan iä.

12. Tä, amon wakil radja mitä talo idjä djadi, maka iä pertjaja, paham kasangange tagal adjar Tuhan.

II. — 13. Maka Paulus tuntang äwen idjä dengae batolak bara Papos, palus sampai Perge, huang tanah Pampilia. Hetä Johannes malihi iä, buli Jerusalem.

14. Tapi äwen mahoroe tanah tä, bara Perge palus sampai Antioghia, idjä huang tanah Pisidia; djadi andau sabat äwen tamä sinagoge, mondok hetä.

15. Maka limbah Torat tun-

tang surat nabi djari imbasa, tä kapala sinagoge manjoho olo hamauh dengan äwen duä tä: O keton, pahari, mikäh aton augh keton, hapan mampangat olo arä, sanan bewäi.

16. Tä Paulus mendeng, mangipai, sambil hamauh: O keton, olo Israel, tuntang keton, idjä mikäh Hatalla, hining toh.

17. Hatallan utus olo toh djari mintih tato ita, tuntang mangkat utus olo toh katika äwen manamuäi intu tanah Misir, hapan lengäe idjä abas iä djari mamplua olo tä bara tanah tä; — (2.*Mos.*12, 37.)

18. Tinai sampai äpat pulu njelo hirah katahie iä manjarenan gawin olo tä intu padang lombah tä;

19. Djadi, limbah iä djari mampalomos udju utus olo hong tanah Kanaan, iä djari mambagi tanah olo tä akan äwen, indu pagangae. — (*Jos.* 14,2.)

20. Limbah tä, eteke äpat ratus limä pulu njelo katahie hirah, iä mangkat hakim akae, sampai djaman nabi Samuel. — (*Hak.*2, 16.)

21. Maka katika tä olo blaku radja, djadi Hatalla mangkat akae Saul, anak Kis, olo hamputan Benjamin, äpat pulu njelo katahie — (1.*Sam.*10, 21.)

22. Limbah iä tä inganae, iä mangkat Dawid indu radjan äwen, tuntang iä manjaksi tahiu iä: „Aku djari sondau Dawid, anak Jesse, olo idjä ingilak atäiku, idjä karäh malalus karä kahandakku." — (1.*Sam.*16, 12.)

23. Maka bara utus Dawid tä Hatalla, tumon djandjie, djari mampalembut akan olo Israel Jesus, Djuru-salamat; — (*Jes.*11, 1.)

24. Limbah Johannes, helo bara panumabe, djari masanan pampandoi kahobah akan salepah utus olo Israel.

25. Maka kahum Johannes malalus gawie, tä koae: Æwe koan keton, aku toh? Aku djaton iä, tapi itä! rahian bara aku aton dumah idjä biti, aku djaton baguna akae mengkak sarumpahe. — (*Joh.* 1, 20.)

26. O keton, pahari, panakan utus Abraham, tuntang keton handiai, idjä mikäh Hatalla, akan keton djari impait saritan salamat toh.

27. Krana olo idjä melai hong Jerusalem, tuntang karä mantire, djaton djari kasene iä; karä augh nabi, idjä imbasae sining andau sabat, djari ilalus olo tä, awie djari mahukum iä.

28. Alo olo tä djaton djari sondau buku hapae mampatäi iä, mahin ilakue kea intu Pilatus, uka iä impatäi.

29. Djadi, amon sakarä augh, idjä tarasurat tahiu iä, djari tulus awi olo tä, maka olo tä manipas iä bara kaju, mangubur iä.

30. Maka Hatalla djari mambelom iä tinai bara olo matäi.
31. Arä andaue iä djari gitan olo tä, idjä haiak dengae djari hagoet bara Galilea akan Jerusalem, idjä toh kea indu saksie intu olo arä.
32. Tinai ikäi kea masanan akan keton djandji, idjä djari inenga akan tato ita;
33. Djandji tä toto djari ilalus Hatalla akan ita, idjä panakae, awie djari mambelom Jesus; kilau djari tarasurat kea huang masmur idjä duä: „Ikau toh Anakku, andau toh aku djari mangarinah mangkat ikau." — (*Masm.* 2,7.)
34. Maka idjä tahiu perkara iä handak mambelom iä bara olo matäi, uka äla iä maram, djetä djari insanae hapan augh toh: „Jaku handak manenga akan keton asi, idjä indjandji akan Dawid, idjä etter tä." (*Jes.* 55,3.)
35. Tagal tä kea iä masanan huang masmur beken: „Ikau djaton karäh manalua iä, idjä brasih intu ikau, uka maram." — (*Masm.*16,10.)
36. Krana limbah Dawid huang pangereng ajue djari malalus kahandak Hatalla, maka iä matäi, tuntang ingubur intu äka tatoe, usange djari maram;
37. Tapi idjä djari imbelom Hatalla tä, iä djaton djari maram.
38. Tumon tä käläh keton katawan, o pahari, awie tä ampun karä dosa insanan akan keton;
39. Karä dosa, idjä djaton tau nihau awi Torat Moses, maka awie tä genep biti idjä pertjaja toto tetek.
40. Toh ingaingat keton, belä keton buah augh, idjä insanan nabi kalotoh: — (*Habak.*1,5.)
41. „Itä, keton olo pangabelä, sangang keton palus nihau; krana intu pangereng keton aku malalus gawi, idjä djaton imertjaja keton, amon olo manjarita tä akan keton."
III. — 42 Maka amon olo Jehudi djari blua bara sinagoge, tä olo kapir blaku intu rasul, uka andau sabat idjä rahian karä augh tä insanan kea akae.
43. Maka amon olo idjä hong sinagoge djari bilangbalangan, tä arä olo Jehudi, tuntang arä olo idjä djari masok Jehudi, tinai idjä mikäh Hatalla, omba Paulus äwen duä Barnabas; maka äwen duä hakotak dengae, sambil mangatau iä, uka iä melai etter huang asin Hatalla.
44. Maka andau sabat harian tä bilak lepah olo lewu tä hapumpong, handak mahining augh Hatalla.
45. Maka amon olo Jehudi mitä karä olo tä, iä sabak kahirie, tuntang iä malawan

augh, idjä insanan Paulus, iä malawae tuntang mamapa augh tä.

46. Tä Paulus äwen duä Barnabas nräh hamauh: Patut akan keton augh Hatalla inutor solake, tapi basa keton manganan tä, tuntang mado arep keton djaton baguna akan pambelom idjä katatahi: itä! toh ikäi manalih olo kapir.

47. Krana Tuhan djari mametäh ikäi kalotoh: „Jaku djari mingkes ikau indu kalawa akan olo kapir, uka ikau indu batang salamat hapus petak.” — (*Jes.* 42,6; 49,6.)

48. Amon olo kapir mahining anghe tä, iä handjak, tuntang manara augh Tuhan; maka piräpirä, idjä djari inantu akan pambelom idjä katatahi, palus pertjaja.

49. Maka augh Tuhan tajap hapus tanah tä.

50. Tapi olo Jehudi madjik karä olo bawi, awang mimbing agama, tuntang awang basewut, tinai olo idjä mambatang intu lewu, sampai Paulus äwen duä Barnabas intakan olo tä, balalu inganan bara tanah pagangae.

51. Maka äwen tä mambirik petak idjä leket hong tatap paie, indu kasaksian mawi olo tä, palus hagoet talih Ikonium. — (*Matt.*10, 14.)

52. Maka karä murid basuang kahandjak, tuntang Rogh brasih.

BAGI 14.

I. Paulus äwen duä Barnabas mansan Ewangelion intu Ikonium. II. Iä mampakäläh olo kait kedjang intu Listra. III. Iä intakan olo; iä buli akan puna lewue, akan Antioghia hong tanah Siria.

I. — 1. Djadi huang Ikonium, äwen tä tamä sinagoge olo Jehudi, tuntang hakotak kalotä, sampai kutoh olo Jehudi, olo kapir pertjaja.

2. Tapi olo Jehudi idjä dia pertjaja madjik mampalaso atäi olo kapir, uka mantakan karä pahari.

3. Maka äwen duä tä melai hetä tahi andaue, tuntang uräh masanan Tuhan; tuntang Tuhan kea manjaksi augh asin ajue, awie mandjadian arä kata tuntang talo heran, hapan lengän äwen tä.

4. Maka karä olo lewu tä hambilang, belahe hindjä olo Jehudi, tinai belahe hindjä rasul tä.

5. Djadi, amon olo kapir, olo Jehudi tuntang karä mantire maridu haiak hapumpong, handak mantakan iä, mamanting iä hapan batu,

6. Tä äwen duä tä, limbah manirok perkara tä, hadari akan lewu tanah Lika-

onia, akan Listra tuntang Derbe, tinai akan tanah awang hakaliling,
7. Sambil masanan Ewangelion hetä.
II. — 8. Maka intu Listra aton olo hatuä idjä kedjer paie, paie kait kedjang bara knain indue, djaton haliai iä pudji manandjong.
9. Iä tä mahining Paulus hakotak. Maka Paulus manantuneng, mangasene olo tä pertjaja, harap indohop.
10. Tä iä hamauh dengae, hai aughe: Mendeng budjur hapan paim! Balalu olo tä manangkudjop mendeng, palus manandjong.
11. Maka amon olo arä mitä talo idjä iawi Paulus, iä mambo aughe, hamauh, hapan basan Likaonia: Dewa djari manjarowa ampin olo, mohon madja ita!
12. Tuntang iä manggarä Barnabas Jupiter, tinai Paulus inggaräe Merkurius, basa iä idjä hakotak.
13. Palus imam Jupiter, idjä intu ruar lewu, mimbit sapi tuntang pajong kambang akan bauntonggang lewu, handak maluput parapah akae, haiak olo arä.
14. Tapi sana rasul, Barnabas äwen duä Paulus, mahining tä, äwen marabit klambie, palus manangkero akan bentok olo arä, sambil mangkariak,
15. Koae: O ketou! buhen keton mawi talo kalotoh? Ikäi kea olo kalunen, idjä akan matäi sama kilau keton, tapi ikäi masanan Ewangelion akan keton, uka keton mules arep keton bara talo haiang toh, hobah intu Hatalla idjä belom, idjä djari manampa langit, petak, tasik, tuntang talo handiai awang huange.
16. Katika idjä halau iä djari manalua sakarä olo kapir mahoroe karä djalae kabuate; — (17,30.)
17. Alo iä djaton djari manjahokan arepe, tapi djari mampait talo bahalap bara langit, udjan, wajah bua paham, tuntang djari mamuas huang ita dengan panginan tuntang kahandjak.
18. Maka alo iä hakotak kalotä, mahin bahali iä paterai olo tä, uka äla maluput parapah akae.
III. — 19. Tapi aton dumah olo Jehudi bara Antioghia tuntang Ikonium; iä tä madjik olo arä, mamanting Paulus hapan batu, haiak manunda iä akan ruar lewu, inahae djari mahotus.
20. Tapi amon murid mangaliling iä, iä mendeng, palus tamä lewu. Maka andau tinai iä, haiak Barnabas, hagoet akan Derbe.
21. Djadi, amon iä djari masanan Ewangelion intu lewu tä, tuntang djari manamäan arä biti mandjadi murid,

maka iä haluli tinai talih Listra, Ikonium, Antioghia,

22. Sambil mangarasan atäi karä murid, tuntang mangatau äwen, uka iä magon etter huang kapertjaja, tinai iä masuman akae, mahoroe arä kadjakä ita akan indu tamä karadjaan Hatalla. — (*Matt.* 10,38.)

23. Tinai iä mangkat pandita akan olo tä huang genep ungkup Tuhan, iä blaku doa tuntang puasa, sambil mandjuluk olo tä intu Tuhan, idjä hong iä äwen djari pertjaja.

24. Maka limbah iä mahoroe Pisidia, iä sampai Pampilia;

25. Tinai iä masanan augh Hatalla intu Perge; limbah tä iä hagoet tanggoh Attalie.

26. Bara hetä iä barajar akan Antioghia, idjä äkae djari indjuluk huang asin Hatalla, uka mangkat gawi, idjä djari ilaluse. — (13,1)

27. Djadi, amon äwen sampai hetä, äwen mamumpong ungkup Tuhan, sambil manjarita akae karä talo hai tä, idjä djari indjadian Hatalla hapan iä; tinai iä manjarita akae, Hatalla djari muap lawang kapertjaja akan olo kapir.

28. Maka iä melai hetä dengan karä murid tahi andau.

BAGI 15.

I. Ungkup Tuhan intu Jerusalem mamutus, dia usah olo kapir idjä pertjaja injunat, tuntang mimbing hadat olo Jehudi. II. Paulus hasuat dengan Barnabas; iä sindä tinai mangumbang arä tanah, masanan Ewangelion.

I. — 1. Djadi, isut olo dumah bara Judea, madjar karä pahari, koae: Djaka keton djaton injunat tumon hadat Moses, maka keton djaton tau salamat.

2. Maka amon Paulus äwen duä Barnabas paham hakalawan tuntang hasuat dengan olo tä, karä murid manjoho Paulus äwen duä Barnabas, tinai isut olo bara ungkup ajue, manalih karä rasul tuntang karä pandita hong Jerusalem tagal perkara tä.

3. Tä, amon äwen djari injoho ungkup Tuhan, iä mahoroe Poinike tuntang Samaria, haiak manjarita kabobah olo kapir, malampangan kahandjak paham akan sakarä pahari.

4. Djadi, amon iä sampai Jerusalem, iä inarima ungkup Tuhan tuntang karä rasul, tinai karä pandita, tuntang iä manjarita akan äwen talo hai, idjä djari indjadian Tuhan hapan iä.

5. Tä, maka isut baris olo parisi, idjä djari manumon kapertjaja, hamauh: Patut olo tä injunat, patut iä injoho manumon Torat Moses.

6. Maka karä rasul tuntang karä pandita hapumpong, handak masara perkara tä.

7. Tä limbah äwen tä djari paham hasuat augh, Petrus mendeng, sambil hamauh dengan olo tä: O keton, pahari! tawan keton, djari tahi toh limbah Hatalla djari mintih bara ita jaku toh, uka bara njamangku olo kapir mahining augh Ewangelion, palus pertjaja.— (10,34.)

8. Maka Hatalla, idjä kasene atäi olo, djari manjaksi akan olo tä, awie manenga akae Rogh brasih, sama kilau akan ita solake kea.

9. Djaton kabeken gawie dengan olo tä, sama kilau dengan ita kea, tuntang iä djari mamprasih atäi olo tä awi kapertjaja.

10. Maka toh, buhen keton mangkenä Hatalla, handak badjudju mamuat akan bundjun bahan murid tanggong tä, idjä dia tato keton horan tau mananggonge, tuntang keton mahin dia kea?

11. Tapi ita pertjaja mandino salamat awi asin Tuhan Jesus, sama kilau olo tä kea.

12. Tä olo arä handiai suni, tuntang mahining Barnabas äwen duä Paulus manjarita karä kata hai, tuntang talo heran, idjä indjadian Hatalla marak olo kapir, hapan iä.

13. Maka amon äwen tä terai bakotak, tä Jakobus tombah, koae: O keton, pahari, bining aughku.

14. Simon djari manjarita, kilen Hatalla solake djari mananggoh olo kapir, uka manduan bara olo tä ungkup akan arae.

15. Maka perkara tä tumon augh sakarä nabi kea; kilau djari tarasurat:

16. „Limbah tä jaku handak haluli, tuntang handak mampendeng human Dawid tinai, idjä djari balongkang, palus manampunan ramoe awang pautingpantinga, mamangue tinai, tuntang mangabuahe haluli; — (*Amos* 9,11.)

17. „Uka karä olo awang batisa manggau Tuhan, tinai karä olo kapir kea, idjä inggarä tumon arangku, koan Tuhan, idjä malalus talo tä."

18. Karä gawie Hatalla puna djari tawan bara solasolake.

19. Tagal tä jaku mamutus, djaton patut maur olo kapir tä, idjä hobah akan Hatalla.

20. Malainkan kälär ita manjurat akae, äla iä häwoi dengan karä kihal dewa, tuntang kandji, tinai äla kuman meto awang matäi buseng, äla kea kuman daha.

21. Krana bara djaman horan huang genep lewu aton olo, idjä masumau Torat Moses; djetä sining andau sabat imbasa huang karä sinagoge.

22. Tä angat karä rasul, tuntang karä pandita, tinai

angat salepah ungkup Tuhan, bahalap mintih isut olo bara ungkupe, manjoho iä akan Antioghia, haiak Paulus äwen duä Barnabas, iä tä, Judas, idjä bagarä Barsabas, tinai Silas, olo hatuä idjä basewut marak karä pahari.

23. Tinai äwen mampait surat intu äwen tä, idjä kalotoh aughe: „Karä rasul tuntang karä paudita, tinai karä pahari blaku kahandjak akan karä pahari idjä bara utus olo kapir, idjä intu Antioghia, intu Siria tuntang intu Kilikia.

24. „Basa ikäi djari mahining, isut olo baris ikäi djari hagoet, maur keton awi adjare, mamembang atäi keton, awie manjoho keton injunat, tuntang mahaga Torat, — tapi ikäi djaton djari manjoho äwen tä kalotä:

25. „Tä angat ikäi, idjä djari hapumpong hindjä atäi, käläh ikäi mintih olo, manjoho iä manalih keton, mampahaiak idjä äka kakiluk ikäi, Barnabas äwen duä Paulus tä;

26. „Idjä djari manjaragh pambelome tagal aran Tuhan ita Jesus Kristus.

27. „Maka ikäi djari mintih Judas äwen duä Silas, bitie kea hapan augh ai karäh masuman augh toh.

28. „Krana Rogh brasih tuntang ikäi kea djaton handak mambehat keton, baja ikäi manjoho keton manumon äpat perkara toh, idjä patut:

29. „Äla keton kuman meto parapah, idjä impatäi akan dewa, äla kea meto idjä buseng, äla kea daha, tuntang äla häwoi dengan talo kandji. Amon keton mahaga arep keton bara talo tä, tumon tä buah gawin keton. Salamat melai!"

30. Maka limbah äwen injoho hagoet, iä sampai Antioghia, palus mamumpong olo arä, sambil mandjuluk surat tä.

31. Amon olo djari mambasa tä, äwen handjak sabab augh mangat tä.

32. Maka Judas äwen duä Silas, idjä nabi kea, hapan arä augh madjar karä pahari, tuntang mangarasan atäie.

33. Limbah äwen djari melai hetä ombeombet katahie, maka karä pahari malapas iä buli, manalih rasul huang kasanang.

34. Tapi Silas radjin melai.

II. — 35. Maka Paulus äwen duä Barnabas melai hong Antioghia, tuntang arä olo beken hindai, madjar olo, masanan augh Tuhan.

36. Maka djaton tahi andaue limbah tä, koan Paulus dengan Barnabas: Käläh koä hagoet sindä tinai, manjengok karä pahari intu karä kaleka koä djari masanan augh Tuhan, mangat katawan kadjarian äwen tä.

37. Maka Barnabas handak

mimbit Johannes kea, idjä bagarä Markus, ompat iä.

38. Tapi koan Paulus, djaton patut mimbit iä tä ompat dengae, basa bihin, huang Pampilia, iä djari undur bara iä, djaton palus omba, mampahaiak iä huang gawie. — (13,13.)

39. Djadi, äwen duä tä hasuat, sampai iä hapisah; maka Barnabas mimbit Markus, palus barajar akan Kiprus.

40. Tapi Paulus mintih Silas; tuntang limbah iä injaragh akan asin Hatalla awi karä pahari, iä hagoet.

41. Maka iä mahoroe Siria tuntang Kilikia, haiak mangarasan karä ungkup Tuhan.

BAGI 16.

I. Paulus mintih Timoteus indu padjake; iä mahoroe Prigia, Galatia, Misia; Hatalla manjobo iä, huang nupie, uka manalih tanah Makedonia. II. Paulus hong Pilippi.

I. — 1. Maka iä sampai Derbe tuntang Listra; hetä aton murid, Timoteus arae, indue olo Jehudi idjä pertjaja, tapi bapae olo kapir.

2. Iä tä basewut bahalap awi karä pahari, idjä melai intu Listra tuntang Ikoniom.

3. Maka Paulus radjin mimbit iä dengae, tä iä manduae palus manjunate, tagal karä olo Jehudi, idjä melai intu lewu tä; krana olo handiai tä djari kasene bapae tä olo kapir.

4. Maka haiak iä manansaran karä lewu, iä masuman akan olo prentah, idjä djari inukas karä rasul, tuntang karä pandita, idjä intu Jerusalem, uka olo tä manumon tä.

5. Tä karä ungkup Tuhan indähen huang kapertjaja, tinai sining andau iä indahang karäe.

6. Maka amon Paulus mahoroe tanah Prigia tuntang Galatia, iä ingahana Rogh brasih masanan augh Hatalla intu Asia.

7. Djadi, amon iä sampai Misia, iä mangkemä hagoet akan Bitinia, tapi Rogh Jesus djaton manjoho iä.

8. Maka limbah iä mahalau Misia, iä sampai Troas.

9. Hetä hamalem Paulus mitä talo, iä tä ampin olo Makedonia, idjä biti, mendeng darahe, sambil blaku intu iä, koae: Dimpah akan Makedonia, dohop ikäi.

10. Amon iä djari mitä talo tä, maka ikäi balalu himat barajar akan Makedonia, krana angat ikäi batantu, Tuhan djari mangahau ikäi, uka masanan Ewangelion akan olo hetä.

II. — 11. Maka limbah ikäi batolak bara Troas, ikäi palus sampai Samotrake, tuntang andau tinai sampai Neapolis.

12. Bara hetä ikäi sampai Pilippi, djetä lewu idjä mambatang huang baris tanah Makedonia tä, tuntang djetä lewu mardeka, idjä imangun awi prentah olo hai. Maka ikäi melai djaton tahi andaue intu lewu tä.

13. Maka andau sabat ikäi akan ruar lewu, manalih saran batangdanum, äka olo sombajang; hetä ikäi mondok, hakotak dengan olo bawi, idjä djari hapumpong hetä.

14. Maka aton olo bawi, Lidia arae, idjä mandjual benang lamos, idjä bara lewu Tiatira, idjä mikäh Hatalla; iä tä mindiminding mahining aughe tä; tä Hatalla manarang atäie, sampai iä harati augh, idjä iusanan Paulus.

15. Djadi, amon iä impandoi, tuntang hapus kabalie, maka iä blaku intu ikäi, koae: Djaka keton harap aku toto pertjaja huang Tuhan, käläh tamä humangku, melai hetä. Maka iä hadjadjuan ikäi.

16. Djadi, amon ikäi hagoet handak sombajang, aton hasupa dengan ikäi djipen bawi, idjä ingumpang dewa, idjä tau manudjum, tuntang mawi arä ontong akan tempoe, awie manudjum.

17. Iä tä manuntut Paulus tuntang ikäi, sambil mantehau, koae: Olo toh djipen pangkahai Hatalla, idjä masanan akan ita djalan salamat!

18. Maka tahi andau iä kalotä gawie. Tä Paulus kapähä atäie awi tä, palus iä mules arepe, sambil hamauh dengan dewa tä: Jaku manjoho ikau hapan aran Jesus Kristus, blua bara iä. Palus djam tä kea dewa tä blua.

19. Tä, amon tempoe mitä ontonge djari nihau, palus iä manawan Paulus äwen duä Silas, manunda iä akan äka basara, manaharep karä mantir.

20. Limbah tä iä mimbit äwen akan karä tuan hai, koae: Olo toh maur lewun ita; iä olo Jehudi;

21. Tuntang iä masanan hadat, idjä djaton patut inarima atawa inumon ita, krana ita olo Romani.

22. Maka olo arä hapumpong malawan äwen duä, palus tuan hai manjoho olo manjintak mengkak klambie, balalu mamukul iä.

23. Limbah iä paham imukul, tä olo manutup iä huang sipir, tuntang manjoho mandur sipir manonggo äwen buabuah.

24. Mandur tä manarima prentah tä, palus manutup äwen huang karong bentok haliai, tuntang mamanga paie.

25. Maka bentok alem hirah Paulus äwen duä Silas blaku doa, tuntang manjanji manara Hatalla. Maka karä olo inutup awang beken mindiminding, mahining aughe.

26. Tä, salenga petak paham hagerek, sampai karä galang human sipir tä barugoh, balalu kea karä lawang buap, tuntang pasong olo handiai bengkak.

27. Tä, amon mandur sipir tangkinja batiroh, tuntang milä karä lawang sipir buap, maka iä manjilak padang, handak mampatäi arepe, krana kamäae, karä olo balokan djari babuhau.

28. Tapi Paulus mantehau, hai aughe, koae: Æla mawi arepm, krana ikäi handiai uras aton hetoh!

29. Maka iä blaku singah, sewu akan huange, tuntang hagendjäh, mahingkep darah pain Paulus äwen duä Silas.

30. Palus iä mimbit äwen duä tä blua, sambil hamauh dengae: O tuan, narai patut iawiku, uka aku mandino salamat?

31. Koan äwen: Pertjaja huang Tuhan Jesus Kristus, tä ikau tuntang hapus kabalim karäh mandino salamat. —(*Joh.* 3,16.)

32. Balalu äwen tä masuman augh Tuhan akae, tuntang akan olo handiai, idjä intu humae.

33. Maka alem tä, djam tä kea iä manduan äwen, sambil mampuas awan pukule; tuntang palus tä kea iä impandoi, haiak olo ajue handiai.

34. Limbah tä iä mimbit äwen tä akan humae, manjimpan medja akae, tinai iä tuntang karä olo ajue handjak, basa iä pertjaja huang Hatalla.

35. Maka amon talo djari blawa, tuan hai manjoho kapiri, koae: Lapas bewäi olo tä.

36. Tä mandur sipir masuman augh tä akan Paulus, koae: Tuan hai djari manjoho, malapas keton bewäi; blua, lius dengan salamat.

37. Tapi koan Paulus dengan kapiri: Intu baun olo arä, pesan ikäi hindai iriksa, maka olo tä djari manjoho olo mamukul ikäi, tuntang ikäi olo Romani, haiak manutup ikäi hong sipir; toh iä tinai handak manjoho ikäi blua sasuni? äla kalotä! naughe bitie kantoh, mamplua ikai. —(22,25.)

38. Maka kapiri masuman aughe tä akan tuan hai; tä iä mikäh, amon iä mahining äwen tä olo Romani.

39. Palus iä manalih, mangatau äwen duä tä, mamplua iä, tuntang blaku intu iä, uka iä blua bara lewu tä.

40. Maka amon äwen tä djari blua bara sipir, iä tamä human Lidia; tuntang limbah iä djari hapumpong dengan karä pahari, haiak djari mangarasan iä, maka iä hagoet.

BAGI 17.

I. Paulus hong Tesalonika tuntang Beroia. II. Paulus hong Atena.

I. — 1. Maka äwen hagoet, mabalau lewu Ampipolis tuntang Apolonia, limbah tä äwen sampai Tesalonika; hetä aton sinagoge olo Jehudi.

2. Maka Paulus, tumon hadate, tamä hetä, tuntang sampai bantelo sabat iä manarang augh surat akan olo;

3. Iä mangarinah tä akae, sambil manarang, djaton tau dia Kristus tä buah kapähä, tuntang belom bara olo matäi; maka koae, Jesus, idjä insanangku akan keton, iä Kristus tä.

4. Maka isut olo tä pertjaja, tuntang manatelan arepe intu Paulus äwen duä Silas; kalotä kea paham karä olo kapir, idjä mikäh Hatalla, tinai djaton isuisut bawin olo tatau.

5. Tapi olo Jehudi, idjä dia pertjaja, parsengen atäie, palus iä mamakat isut olo parajap, iä tä olo pakan idjä pamanding arepe, palus iä madjik olo arä hapumpong tuntang maridu, bandak mamok huang lewu; maka äwen maroboh buman Jason, bandak mambaring rasul tä akan olo arä.

6. Tä, amon olo djaton sondau äwen, maka iä mibir Jason tuntang isut pabari beken tanggoh karä mantir lewu, haiak mangalabawä, koae: Olo tä, idjä djari maridu salepah kalunen, iä djari kantoh kea!

7. Iä tä human Jason äkae; maka uras olo tä malawan prentah kaisar, awie masuman, aton olo beken idjä radja, iä tä Jesus.

8. Maka iä mangeroh olo lewu handiai, tuntang mantire, idjä mabining aughe tä.

9. Maka amon iä djari manduan sanda ombeombet bara Jason tuntang bara awang beken tä, iä malapas äwen tä tinai.

10. Tä karä pabari palus alem tä kea manjoho Paulus äwen duä Silas talih Beroia. Amon äwen sampai hetä, iä tamä sinagoge olo Jehudi.

11. Maka olo hetä bahalap prangae bara olo hong Tesalonika; iä pahias baliai manarima augh Hatalla, tuntang sining andau iä mariksa surat, djaka perkara tä toto kalotä.

12. Maka arä olo tä pertjaja, tinai arä bawin olo tatau, awang kapir, tuntang olo hatuä.

13. Tapi amon olo Jehudi, idjä intu Tesalonika, mabining, intu Beroia kea augh Hatalla insanan Paulus: tä iä hagoet akan hetä kea, madjik olo arä mamok.

14. Tä, maka karä pahari palus manjoho Paulus, uka iä bagoet bara lewu, ampi-ampin manalih tasik; tapi Silas äwen duä Timoteus melai hetä.

15. Maka olo idjä magah Paulus mampahaiak iä sampai Atena. Djadi, amon iä djari mahining petäh Paulus akan Silas äwen duä Timoteus, manjoho äwen tä djadjeleng manalih iä, maka olo tä barikas buli.

II. — 16. Maka amon Paulus mentai äwen duä tä intu Atena, iä paham kapähä atäie, awie mitä lewu tä kontep hampatong, tamunan dewa.

17. Maka iä hakotak huang sinagoge dengan olo Jehudi, tuntang dengan olo idjä mikäh Hatalla, tinai sining andau iä hakotak intu pakan dengan olo, idjä sondaue hetä.

18. Maka isut olo pintar baris olo Epikurus, tuntang olo Stoikus hasuat dengae; koan belahe: Narai riman augh olo habitak tä? Koan belahe: Ampie iä masanan dewa taheta. Djetä, basa iä masanan akan olo tä Jesus, tuntang kamisik olo matäi.

19. Maka olo tä manduan iä, mimbit iä akan kaleka basara, idjä Areopagus arae, koae: Tau ikäi katawan, narai adjar taheta tä, idjä insanam?

20. Krana augh taheta injampaim akan pinding ikäi. Toh ikäi radjin katawan, narai riman karä anghm tä.

21. Krana olo Atena handiai, tinai karä tamuäi, idjä melai hetä, djaton hilae gawi beken, baja handak manutor atawa handak mahining talo taheta.

22. Maka Paulus mendeng intu bentok Areopagus tä, sambil hamauh: O keton, olo Atena, gitangku awi talo handiai, keton paham paribara dewa.

23. Krana amon aku mangumbang lewun keton, manjengok karä talo idjä injembah keton, tä aku sondau kea mesbeh, idjä aton surate kalotoh: „Akan Hatalla idjä djaton kasenan." Maka iä, idjä injembah keton, alo keton djaton kasene iä, iä tä insanangku akan keton.

24. Hatalla, idjä djari manampa kalunen tuntang talo handiai awang huange, iä Tempon langit petak, tuntang iä djaton melai huang huma, idjä tampan lengän olo.

25. Djaton kea iä tau indohop olo, kilau iä aton katapase talo enen, malainkan iä idjä manenga akan sakarä olo pambelom, tahaseng tuntang talo handiai.

26. Maka iä djari mampalembut bara olo Idjä sakarä utus olo, uka äwen tä melai

hundjun salepah petak, tuntang iä djari manukas karä katikae helo, tuntang tikas kalekae;

27. Uka äwen manggau Hatalla, ajau iä tau mangkemä tuntang sondau iä, krana iä puna djaton kedjau bara genep bitin ita.

28. Krana huang iä ita belom, ita hagoet, ita aton; kilau isut pangarang dindang baris keton kea djari hamauh: „Krana ita toh puna utus ajue kea."

29. Tä ita, idjä utus Hatalla, äla mado Hatalla tä sarowa hampatong bulau, salaka, batu, idjä iukir tumon kaharati tuntang kaapik olo kalunen.

30. Maka katahin katika kabumong olo Hatalla djaton maku manahiue, tapi toh iä manjoho olo handiai intu karä kalcka, uka iä hobah; — (14,16.)

31. Djetä, basa iä djari manantu andaue, handak mamutus kadjarian kalunen huang katetek awi olo, idjä djari inantue, idjä tarang djari inanae akan olo handiai, awie djari mambelom iä bara olo matäi.

32. Maka amon olo tä mahining iä manjewut kamisik olo matäi, tä belahe halalea; tapi koan belahe: Dapit ikäi handak mahining aughm tinai tahiu perkara tä.

33. Kakai Paulus blua bara bentok olo tä.

34. Maka isut olo hatuä leket dengae, tuntang pertjaja; iä tä Dionisius, olo Areopagus, tinai olo bawi, Damaris arae; tinai aton kea olo beken.

BAGI 18.

I. Paulus intu Korintus. II. Paulus beli Antioghia. Panggoete idjä hantelo iä masanan Ewangelion. III. Apolos masanan augh Hatalla.

I. — 1. Limbah tä Paulus harikas bara lewu Atena, tuntang iä sampai Korintus.

2. Hetä iä sondau olo Jehudi, Akwila arae, olo bara Pontus, idjä taheta dumah bara Italia, äwen duä hasawä Priskila, (sabab kaisar Klaudius djari manenga prentah maujoho olo Jehudi samandiai malihi Roma.)

3. Maka Paulus bindjä olo tä, basa iä sama satiare; iä ompat dengae bagawi; krana olo tä tukang tingkap benang.

4. Tapi sining andau sabat iä madjar olo huang sinagoge, mangatau olo Jehudi tuntang olo kapir.

5. Maka amon Silas äwen duä Timoteus djari dumah bara Makedonia, Paulus ihadjadjuan Rogh, uka masanan akan olo Jehudi, Jesus toto Kristus tä.

6. Maka amon olo tä malawan, tuntang mamapa aughe, iä manggerek pakaiae, sambil hamauh dengan olo tä: Dahan keton akan manata takolok keton kea, jaku toh brasih; bara katontoh aku handak manalih olo kapir.
7. Palus iä mindah bara hetä, tamä human olo, idjä Justus arae, idjä mikäh Hatalla; humae tä darah sinagoge.
8. Maka Krispus, kapala sinagoge tä, pertjaja kea huang Tuhan, tuntang hapus kabalie, tinai arä olo Korintus mahining augh Hatalla, pertjaja balalu impandoi.
9. Maka hamalem Tuhan hamauh dengan Paulus hong panggitae: Æla mikäb, tapi hakotak, äla suni;
10. Krana jaku aton hindjä ikau, dialo idjä biti akan mantakan tuntang mamapa ikau; krana bakapal olo indu ungkupku huang lewu toh.
11. Maka Paulus melai hetä idjä njelo djahawen bulan katahie, tuntang madjar, masanan augh Hatalla akan olo hetä.
12. Maka katika Galion indu wakil radja hong tanah Aghaia, olo Jehudi handiai hapakat, haiahaiak mantakan Paulus, mimbit iä akan äka basara,
13. Koae: Olo toh musok olo manjembah Hatalla beken bara augh Torat.
14. Tapi amon Paulus handak hakotak, koan Galion dengan olo Jehudi: Djaka olo djari sala atawa papa gawie enen, o keton, olo Jehudi, tä toto jaku akan manarima keton;
15. Tapi djaka aton perkara tahiu augh, atawa tahiu ara enen, atawa tahiu Torat idjä imbing keton, naughe keton bewäi masara tä, krana aku djaton maku mamutus perkara kalotä.
16. Balalu iä maharak olo tä bara karosi basara.
17. Tä olo kapir handiai manjingkap Sostenes, kapala sinagoge tä, mamukul iä tokep karosi basara; tapi Galion djaton paduli talo idjä bara karä perkara tä.
II. — 18. Djadi, limbah Paulus djari melai hetä tahi andaue hindai, maka iä manabi karä pahari, palus barajar akan Siria, iompat Priskila äwen duä Akwila; maka amon iä sampai Kenghrea, hetä iä manjukur takoloke, krana iä aton miate intu Hatalla. — (4.*Mos*.6,9.18.)
19. Maka iä sampai Epesus; hetä iä mampelai äwen idjä dengae; tapi iä tamä sinagoge, sambil hakotak dengan olo Jehudi.
20. Olo tä blaku iä melai tahi dengae, tapi djaton olihe manumon huang olo tä.
21. Malainkan iä manabi arepe dengan olo tä, koae:

Djaton tau dia aku aton intu Jerusalem andau pesta karäh, tapi aku handak haluli tinai manalih keton, amon Hatalla handak manjoho aku. Tä iä batolak bara Epesus.

22. Djadi, amon iä sampai Kaisarea, iä hagoet akan Jerusalem, manabi ungkup Tuhan idjä hetä; limbah tä iä buli Antioghia.

23. Djadi, limbah iä djari melai hetä ombeombet katahie, maka iä hagoet, mangumbang tanah Galatia tuntang Prigia, sambil mangarasan karä murid.

III. — 24. Maka aton olo Jehudi, Apolos arae, olo bara Aleksandria, idjä rentas babehat aughe, tuntang paham harati surat; iä tä sampai Epesus.

25. Iä djari iadjar huang djalan Tuhan, tuntang iä blasut atäie, ukuh iä masanan tuntang mambrita aran Tuhan; tapi iä katawan pampandoi Johannes bewäi.

26. Maka iä manampara hakotak uräh huang sinagoge. Amon Akwila äwen duä Priskila mahining iä hakotak, maka äwen manduan iä, tuntang mamaham manarang djalan Hatalla akae.

27. Tinai amon iä handak hagoet talih tanah Aghaia, maka karä murid mandohop iä, mampait surat akan karä pahari awang hetä, uka äwen manarima iä; maka amon iä sampai hetä, iä paham mandohop olo, idjä djari pertjaja awi asi.

28. Krana bakarinah tuntang batantu iä manggagom olo Jehudi, iä manantu awi karä augh surat, Jesus toto Kristus tä.

BAGI 19.

I. Paulus intu Epesus; arä olo pertjaja.
II. Olo idjä dia pertjaja handak mamok.

I. — 1. Djadi, kahum Apolos intu Korintus, maka Paulus, idjä mangumbang karä tanah hila ngambo, sampai Epesus.

2. Amon iä sondau isut murid hetä, koae dengan äwen: Djari keton mandino Rogh brasih, katika keton baru pertjaja? Koan äwen tä *dengae*: Ikäi mahining mahin dia, Rogh brasih tä aton.

3. Koae dengan äwen: Maka hong äwe keton djari impandoi? Koan äwen: Hong pampandoi Johannes.

4. Tä koan Paulus: Johannes djari mampandoi hapan pampandoi kahobah, tapi iä djari manjoho olo pertjaja huang iä tä, idjä karäh dumah rahian bara iä, iä tä, huang Kristus Jesus. — (*Matt.*3,11.)

5. Amon äwen mahining aughe tä, iä impandoi huang aran Tuhan Jesus.

6. Djadi, amon Paulus man-

danan lengäe hundjun olo tä, maka Rogh brasih mohon akae, palus äwen tä hakotak hapan hakabeken basa, tinai iä manudjum. — (8,17.)

7. Karä olo tä duäwalas biti hirah.

8. Maka Paulus tamä sinagoge, tuntang uräh atäie hakotak dengan olo telo bulan katahie, haiak mangatau olo manarima karadjaan sorga.

9. Maka amon isut olo manekang arepe, mamparisang atäie, sambil mamapa djalan Hatalla intu olo arä, tä Paulus malihi olo tä, mamisah karä murid, tuntang sining andau iä madjar olo huang kaleka mangadji ain olo anu, Tiranus arae.

10. Maka duä njelo iä kalotä, sampai olo handiai, idjä melai huang Asia, olo Jehudi tuntang olo kapir, djari mahining augh Tuhan Jesus.

11. Maka talo kwasa kea, idjä djaton pudji gitan olo, indjadian Hatalla hapan lengän Paulus.

12. Sampai benang äbese kea tuntang salimpute induan olo bara bitie, balalu inae hundjun olo haban, maka awi tä karä ampin peres terai, tuntang karä dewa papa blua.

13. Maka isut olo Jehudi, olo panjiar, idjä panjumpah dewa, bahanji kea manjewut aran Tuhan Jesus mawi olo idjä ingumpang dewa papa, koae: Ikäi manjumpah keton hapan Jesus, idjä insanan Paulus.

14. Maka idjä mawi talo tä, iä tä udju biti anak Skewa, kapala imam olo Jehudi.

15. Tä tombah dewa papa, koae: Jesus kasenangku, Paulus tawangku; tapi keton toh äwe?

16. Balalu olo tä, idjä ingumpang dewa papa, manangkadjok, mantakan äwen tä, tuntang mampakalah mawi iä, sampai äwen tä hadari bara huma halowai tuntang rusah himange.

17. Maka perkara tä tarahining olo Jehudi tuntang olo kapir handiai, idjä intu Epesus; maka olo handiai tä mikäh, tuntang aran Tuhan Jesus paham basewut.

18. Maka arä äwen, idjä djari pertjaja, manalih, mangaku tuntang manjarita karä gawie.

19. Tinai arä äwen, idjä bahut pudji mangarohäi, mimbit karä surate, palus manusul tä, intu matan olo handiai; tinai iä mitong regan karä surat tä sampai limä pulu kojan ringgit.

20. Kalotä augh Tuhan paham abas dahangmandahang tuntang bara kwasa.

21. Maka limbah karä talo tä Paulus mahimat huang atäie, handak mahoroe Makedonia tuntang Aghaia, palus manalih Jerusalem; koae:

Limbah aku kantä, djaton tau dia aku mitä lewu Roma kea.

22. Maka iä manjoho duä biti äwen idjä dengae, iä tä Timoteus äwen duä Erastus, manalih Makedonia, tinai iä melai hindai intu Asia.

II. — 23. Tapi katika tä lembut paham karidun olo tagal djalan Tuhan.

24. Krana aton olo anu, Demetrius arae, tukang salaka, idjä manampa salaka manamunan human hampatong Diana; iä mawi arä balandja akan karä olo, idjä sama tukang kilau iä.

25. Maka iä mamumpong karä tukang tä, tinai sakarä olo idjä ompat gawi tä kea, sambil hamauh: O keton, tawan keton, awi gawi toh ita ontong paham.

26. Tinai keton mitä tuntang mahining, djaton intu Epesus bewäi, tapi karenga hapus Asia Paulus tä djari mundur arä olo, awie madjar olo, koae: idjä tampan lengän olo, djaton toto Hatalla.

27. Maka perkara toh djaton indu karugin gawin ita bewäi, tapi human hampatong Diana kea, dewa bawi idjä hai tä, karäh inggarä olo djaton bara guna enen, tuntang kahaie, idjä ihorumat hapus Asia, hapus kalunen, badjeleng akan rusak.

28. Maka amon olo mahining aughe tä, iä paham blait, mangalabawä, koae: Hai toto Dianan olo Epesus!

29. Palus salepah lewu tä suraksirok, haiahaiak olo badari akan kaleka batoping, sambil manunda Gaius äwen duä Aristarghus, olo Makedonia, idjä dengan Paulus.

30. Maka amon Paulus handak manalih olo arä, karä murid mangahana iä.

31. Tinai isut pangulu Asia kea, idjä hakapatoh dengae, manjoho olo manalih iä, tuntang mampudji iä, belä iä manjaragh arepe akan kaleka batoping.

32. Maka belahe olo arä tä mangkariak kalotoh, tinai belahe kakai, krana karä olo idjä hapumpong tä uras njanjau, bilak ratarata iä djaton katawan, kasen iä djari hapumpong.

33. Maka belahe olo tä mandjidjit Aleksander, idjä inggian olo Jehudi, manaharep olo arä; maka Aleksander mangipai, handak mambudjur arepe intu olo arä.

34. Tapi sana olo kasene iä olo Jehudi, palus olo handiai tä, kilau hapan augh idjä, haiak mangkariak barang duä djam hirah katahie, koae: Hai toto Dianan olo Epesus!

35. Limbah tä sukataris lewu mampaterai olo arä tä, koae: O keton, olo Epesus, äwe kea malhin djaton ka-

tawan, lewun olo Epesus aton mahaga human Diana, tuntang hampatong dewa tä, idjä djari lawo bara langit?

36. Tä, basa perkara tä djaton taralawan, patut keton suni, äla kanaha gawin keton.

37. Krana keton djari mibir olo toh, idjä djaton djari marampas human dewa, djaton kea iä djari mamapa dewan keton idjä bawi tä.

38. Maka paribasa Demetrius, tuntang olo idjä sama tukang kilau iä, aton perkara enen dengan olo, aton bewäi andau basara, aton mantir, käläh olo tä hadawa hetä.

39. Tinai mikäh keton handak blaku talo enen tahiu perkara beken, tä patut djetä imutus awi olo arä manimbange tumon undangundang.

40. Krana äwe katawan, mikäh ita indawa, injewut mamok, tagal perkara andau toh, tuntang ita djaton bara buku hapa mandjawap tagal karidun olo toh nah. Maka limbah iä djari hakotak kalotä, iä malapas olo arä, idjä djari hapumpong, manjoho karä äwen tä buli humae tinai.

BAGI 20.

I. Paulus manalih Makedonia, Helas, Troas tuntang Miletus. II. Hong Miletus Paulus hasupa dengan bakas ungkup olo Epesus.

I. — 1. Maka limbah karidun olo djari terai, Paulus mamumpong karä murid, tuntang limbah iä mamberkat olo tä, iä palus harikas akan Makedonia.

2. Limbah iä djari mahoroe karä tanah hila tä, iä sampai Helas.

3. Hetä iä melai telo bulan; limbah tä, amon iä handak barajar akan Siria, olo Jehudi mimpa iä; tä iä mobah kahimate, handak buli manjak Makedonia.

4. Maka Sopater, olo Beroia, tinai Aristarghus tuntang Sekundus, idjä bara ungkup olo Tesalonika, tinai Gaius, olo Derbe, tinai Timoteus ompat iä sampai Asia; maka olo Asia kea omba iä, iä tä Tighikus äwen duä Tropimus.

5. Æwen tä djari hagoet helo, mendäh ikäi hong Troas.

6. Maka amon karä andau olo kuman tepong idjä djaton iragi djari halau, ikäi barajar bara Pilippi, huang kalimä ikäi sampai äwen hong Troas; hetä ikäi melai kudju.

7. Maka andau minggo,

amon karä murid hupumpong, mandarai tepong, Paulus hakotak dengae; maka andau tinai iä handak harikas, djadi iä mamandjang saritae sampai bentok alem.
8. Maka arä sumbo inotong huang karong-loteng, äka olo tä hapumpong.
9. Maka aton olo tabela, arae Eutighos; iä tä mondok papaking intu panjengok; maka iä parontok palus batiroh, sabab Paulus hasarita pandjang; tä awi tirohe iä balongkang, palus lawo kangiwa bara karong idjä suson telo, tuntang iä inggatang olo djari matäi.
10. Tapi Paulus mohon, mahukup mamangkut iä, koae: Æla keton ridu, krana tahasenge aton.
11. Limbah tä iä mandai tinai, mandarai tepong, kuman, tuntang tahi hindai iä hakotak dengan äwen tä, sampai langit mahindang, limbah tä iä harikas.
12. Maka olo mimbit olo tabela tä djari belom, tä atäi olo tä paham impangat.
13. Maka ikäi hagoet helo habanama, palus barajar akan Asus; hetä ikäi akan manduan Paulus. Krana kalotä augh petähe, basa iä handak manandjong.
14. Maka amon iä manjupa ikäi hong Asus, ikäi manduan iä, palus ikäi sampai Mitilene.
15. Limbah ikäi batolak bara hetä, andau tinai ikäi sampai tandipah Kios, tuntang andau harian tinai ikäi tuli hong Samos, palus melai hong Trogilion; maka andau idjä harian tinai ikäi sampai Miletus.
16. Krana puua kahandak Paulus mahalau Epesus, belä iä randjar andaue intu Asia. Krana iä manggulong arepe, uka, olih dengan olih, iä intu andau pentekosta sampai Jerusalem.
II. — 17. Maka bara Miletus iä manjoho olo tanggoh Epesus, pakadja karä bakas ungkup Tuhan idjä hetä.
18. Limbah olo tä djari manalih iä, koae dengan äwen: Tawan keton bara andau solakku sampai Asia, kilen ampie jaku djari hindjä keton hapus katika tä;
19. Sambil manempo Tuhan dengan randah atäiku, tuntang arä djohon matangku huang arä tingkes, idjä djari buah aku awi kasingen olo Jehudi.
20. Aku djaton djari manjahokan talo idjä awang baguna, tapi djari masuman tä, haiak madjar tä intu keton, hong kaleka keton haiak hapumpong, tinai huang genegenep human keton
21. Aku djari masanan akan olo Jehudi tuntang olo kapir kahobah akan Hatalla, tuntang kapertjaja huang

Tuhan ita, Jesus Kristus.
22. Maka toh jaku, idjä kilau imasong huang Rogh, hagoet akan Jerusalem, tuntang djaton aku katawan talo en akan indu buah aku hetä.
23. Tapi huang genep lewu Rogh brasih manjaksi akangku, koae, pasong tuntang kadjakä mentai aku hetä.— (21,4.11.)
24. Maka aku djaton paraba talo idjäidjä, pambelomku mahin djaton harae, asal dengan handjak atäiku bewäi aku mahapus panggoetku, tuntang gawi, idjä djari dinongku bara Tuhan Jesus, iä tä, uka aku masanan Ewangelion asin Hatalla.
25. Maka toh, itä! aku katawan, keton djaton karäh mitä baungku hindai, keton handiai, idjä djari ingumbangku, idjä djari mahining bara aku britan karadjaan Hatalla.
26. Sabab tä aku hamauh dengan keton andau toh kea, jaku toh brasih bara dahan keton handiai.
27. Krana aku djaton djari manjahokan talo idjäidjä, tapi lepah djari insanangku kahandak Hatalla akan keton.
28. Toh, haga arep keton, tuntang salepah kawan, idjä akae Rogh brasih djari mangkat keton indu sakatike, uka keton manjakatik ungkup Hatalla, idjä djari imilie hapan dahan ai kea.
29. Krana toh kea jaku katawan, limbah aku djari hagoet, maka harimaung awang basiak karäh dumah, manalih keton, idjä djaton masi kawan tä.
30. Tinai bara marak keton mahin karäh lembut olo, idjä mahandjean adjar, uka manamput murid omba iä.
31. Tagal tä, djaga keton, tuntang ingat, telo njelo katahie, handau hamalem, aku haiak manangis djaton djari malajan madjar genep bitin keton.
32. Maka toh o pahari, jaku manjaragh keton intu Hatalla, tuntang intu augh asin ajue, idjä kwasa haragapan keton, tuntang manenga akan keton panatau haiak dengan olo handiai, idjä djari imprasih.
33. Djaton aku pudji blaku salaka bulau, pakaian bara keton;
34. Tawan keton bewäi, lengängku toh kea djari mawi balandjangku, tuntang akan olo idjä dengangku.
35. Awi karä gawingku aku djari mampraban akan keton, patut ita bagawi kalotä, tuntang mandohop olo idjä balemo huang kapertjaja, haiak mingat augh Tuhan Jesus, idjä injewute, koae: „Manenga tä labih mangat bara blaku."
36. Amon iä djari hamauh

kalotä, maka iä mandeko utute, blaku doa haiuk olo handiai tä.

37. Maka olo handiai tä paham manangis, tuntang mamalok ujat Paulus, haiak manjium iä.

38. Olo tä pähä atäie, paham haream awi aughe tä, idjä djari injewute: olo tä djaton akan mitä bane tinai. Maka olo tä magah iä sampai banama.

BAGI 21.

I. Paulus hagoet akan Jerusalem. II. Iä inarimu ungkup Tuhan. III. Olo Jehudi mamok, handak mawi iä; iä inawan olo Romani.

I. — 1. Djadi, limbah ikäi djari batolak, malihi olo tä, maka ikäi barajar palus sampai pulau Kos, tinai andau idjä rahian ikäi sampai pulau Rodos, bara hetä tinai ikäi sampai Patara.

2. Djadi, amon ikäi sondau banama, idjä barajar akan Poinike, maka ikäi manumpang djetä, palus batolak.

3. Amon pulau Kiprus mamala, ikäi mahalau tä hila sambil, palus barajar akan Siria, tuntang balaboh hong Tirus, krana hetä olo akan mungkar buat banama.

4. Djadi, amon ikäi sondau murid, ikäi melai dengae kudju; maka awi Rogh murid tä hamauh dengan Paulus, äla iä hagoet akan Jerusalem.

5. Djadi, amon karä andau tä hapus, ikäi batolak bara hetä, barajar tinai; maka olo tä handiai tuntang anak sawae magah ikäi sampai ruar lewu, tuntang ikäi mandeko utut ikäi intu pasisir tasik, blaku doa.

6. Limbah ikäi hatabi, maka ikäi djakat banama, tuntang äwen tä buli humae.

7. Maka ikäi maradjur mahapus parajar ikäi bara Tirus, palus sampai Ptolomais; hetä ikäi manabi karä pahari, tuntang melai dengae idjä andau.

8. Maka andau rahian ikäi hagoet sampai Kaisarea; hetä ikäi manalih Pilippus, olo idjä masanan Ewangelion, idjä biti bara äwen udju tä; palus ikäi melai dengae. — (6,5.)

9. Maka iä aton bara anak bawi, äpat biti, äwen tä uras budjang, tuntang tau manudjum.

10. Djadi, limbah ikäi djari melai hetä tahi andaue, maka aton dumah nabi bara Judea, Agabus arae. — (11, 28.)

11. Iä tä manalih ikäi, palus manduan babat Paulus, mamasong arepe lengäe paie, sambil hamauh: Toh koan Rogh brasih: olo idjä tempon babat toh, iä karäh imasong olo Jehudi kalotoh huang

Jerusalem, palus karäh indjuluk akan lengän olo kapir.

12. Amon ikäi mahining aughe tä, maka ikäi tuntang karä pahari hong lewu tä blaku intu Paulus, uka iä äla hagoet akan Jerusalem.

13. Tapi tombah Paulus: Narai gawin keton manangis, malenjoh atäiku? Krana aku djaton pahias imasong bewäi, tapi pahias matäi kea huang Jerusalem tagal aran Tuhan Jesus.

14. Tä, amon djaton olih ikäi mangatau iä manumon augh ikäi, maka ikäi terai, koan ikäi: Käläh, kahandak Tuhan mandjadi.

15. Maka limbah karä andau tä ikäi manatap arep ikäi, palus hagoet akan Jerusalem.

16. Tuntang isut murid bara Kaisarea kea omba ikäi, sambil magah ikäi akan Mnason, olo Kiprus, idjä tahi djari murid, uka ikäi melai dengae.

II. — 17. Maka amon ikäi sampai Jerusalem, tä karä pahari manarima ikäi dengan kahandjak.

18. Maka andau idjä rahian Paulus tuntang ikäi manalih Jakobus; hetä karä bakas djari hapumpong.

19. Tä, limbah iä djari manabi äwen tä, iä manjarita midjämidjä karä talo, idjä djari indjadian Hatalla marak olo kapir hapan gawin ai.

20. Amon äwen tä mahining saritae tä, iä manara Hatalla, sambil hamauh dengae: O pahari, ikau mitä, bapulupulu kojan olo Jehudi kea djari pertjaja; maka uras olo tä mahaga Torat dengan lason atäie.

21. Toh olo tä djari supa kabar tahiu ikau, manjewut ikau madjar olo Jehudi handiai, idjä kasaburan marak olo kapir, uka manganan Torat Moses, basa ikau madjar iä, äla manjunat anake, tuntang äla manumon karä hadat.

22. Maka kilen gawi katontoh? Djaton tau dia olo arä tä karäh hapumpong, krana iä djari mahining ikau djari sampai hetoh.

23. Toh, käläh ikau manumon augh ikäi; aton kolan ikäi hatuä, äpat biti, idjä aton miate intu Hatalla.

24. Duan olo tä, prasih arepm haiak dengae, tuntang tanggong ungkos tä, uka takoloke injukur; tä olo handiai karäh katawan, augh idjä mahin dia budjur bara karä sarita tä, idjä djari sampai ikäi mangotok ikau, malainkan ikau kea mahin manumon tuntang mahaga Torat.

25. Tapi idjä tahiu olo kapir tä, idjä djari pertjaja, bitin ikäi djari mampait surat tuntang djari mamutus, dia usah olo tä mahaga karä

talo tä, asal iä mahaga arepe äla ompat kuman meto parapah, idjä impatäi akan dewa, tinai äla kuman daha, äla meto awang matäi buseng, tuntang patut iä mahaga arepe bara kandji. — (15,20.)

26. Tä Paulus manduan olo tä, palus andau idjä rahian iä imprasih haiak dengan äwen, iä tamä human Hatalla, tuntang masuman, iä handak omba manjukup karä andau äwen tä imprasih; palus iä melai hetä, sampai imam djari maluput parapah tagal genep bitin olo tä.

III. — 27. Maka amon kudju tä bilak hapus, tä isut olo Jehudi bara Asia mitä iä huang human Hatalla, palus äwen madjik olo arä handiai, balalu manawan iä,

28. Sambil mangkariak, koae: O keton, olo Israel, dohop! iä toh idjä madjar olo handiai intu karä tanah, mamapa utus ita, mamapa Torat tuntang kaleka toh; tinai iä djari manamäan olo kapir hong human Hatalla, manjamar kaleka brasih toh.

29. Krana bihin olo tä djari mitä Tropimus, olo Epesus, hindjä dengae intu lewu; tä äwen bataha Paulus djari mimbit iä tamä human Hatalla.

30. Maka salepah lewu suraksirok ampie, olo arä hadari hapumpong, palus mantakan Paulus, manunda iä bara human Hatalla, tuntang karä lawange balalu ingguntjie timbas likute.

31. Maka amon olo tä handak mampatäi iä, kabar djari sampai kamandan sardadu, olo Jerusalem kilau handak mamok ampie.

32. Tä iä tä balalu mimbit sardadu tuntang isut luitenan, palus hadari mananggoh olo tä. Amon olo tä mitä kamandan tuntang sardadu, maka iä terai mamukul Paulus.

33. Tä kamandau manggapi, manduan iä, palus manjoho mamasong iä hapan rantai, duä karinting; limbah tä iä misek, äwe iä, tuntang narai gawie sala?

34. Maka hakabeken augh kariak olo arä tä. Tä, basa iä djaton tau mahining augh idjä batantu awi karidun olo, iä manjoho olo mimbit Paulus akan kota.

35. Maka amon iä sampai lampat, sardadu tä akan indu mäton iä, basa olo arä handak mantakan iä.

36. Krana olo arä handiai aton manuntut, tuntang mangkariak: Kanan iä!

37. Maka amon olo handak mimbit Paulus tamä kota, koae dengan kamandan: Tau jaku hakotak dengam? Koae: Tau ikau basa Hellenes?

38. Mikäh ikau olo Misir tä, idjä bihin mamakat olo mamok, tuntang mimbit akan

padang äpat kojan biti mandjadi musoh?

39. Maka koan Paulus: Jaku toh olo Jehudi bara Tarsus, lewu huang tanah Kilikia idjä basewut; maka aku blaku intu ikau, soho aku hakotak dengan olo arä tä.

40. Djadi, amon kamandan manjoho iä, Paulus mendeng hundjun lampat, tuntang mangipai olo arä; tä olo suni haliai, palus iä hakotak dengan olo tä, hapa basa Ibrani, koae:

BAGI 22.

I. Paulus hakotak dengan olo Jehudi. II. Olo tä paham blait; kamandan manjoho mamukul Paulus, tapi Paulus masanan arepe olo Romani; tä komandan magah iä manaharep basaran mantir Jehudi.

I. — 1. O keton, pahari tuntang mama bapa, hining aughku, idjä hapangku toh mambudjur arepku intu keton.

2. Maka amon olo tä mahining iä hakotak dengae, hapan basa Ibrani, paham haream tinai kasuni äwen.

3. Maka koae: Jaku toh olo Jehudi, idjä inakan hong Tarsus, tanah Kilikia; tapi aku imbelom hong lewu toh, intu pain Gamaliel aku iadjar tumon riman Torat tato ita idjä karas haliai, tuntang jaku blasut atäiku tagal Hatalla, kilau keton handiai kea andau toh. — (5,34.)

4. Aku djari mangasingen djalan agama toh sampai matämatäi, tuntang djari mamasong, manjaragh akan sipir olo hatuä bawi. — (8, 3. — 9,1.)

5. Kilau imam hai mahin indu saksingku kea, tuntang olo bakas handiai; bara äwen tä kea aku djari blaku surat akan karä pahari, palus hagoet tanggoh Damaskus, nakara aku magah kea äwen idjä hetä tuntang pasonge akan Jerusalem, uka iä buah hukum. — (26,12.)

6. Djadi, sangkom aku manandjong, amon aku tokep Damaskus, bentok andau hirah, salenga talo blawa paham bara langit manjabintir mangaliling aku.

7. Palus aku balongkang akan petak; tä aku mahining augh, idjä hamauh dengangku: Saul! Saul! buhen ikau mantam aku?

8. Tombah aku: äwe ikau, Tuhan? Maka koae dengangku: jaku toh Jesus, olo Nasaret, idjä ingatahm.

9. Maka olo idjä dengangku mitä talo blawa tä, palus taräwen, tapi aughe idjä hakotak dengangku olo tä djaton haratie.

10. Maka koangku: narai akan iawiku, Tuhan? Koan Tuhan dengangku: mendeng,

talih Damaskus; hetä karäh insuman akam talo handiai, awang djari inukas akan indu iawim.

11. Maka basa aku djaton tau mitä talo awi katarus blawa tä, aku ingagalan olo idjä dengangku, kalotä aku sampai Damaskus.

12. Maka Ananias, olo idjä tumon Torat mikäh Hatalla, idjä inggarä bahalap awi sakarä olo Jehudi awang melai hetä,

13. Iä tä manalih, manggapi aku, sambil hamauh dengangku: o Saul, pahari! toh matam akan marenang tinai. Maka palus tä kea aku manampajah iä.

14. Maka koae: Hatallan tato ita bara helo djari manantu ikau, uka kasene kahandak ajue, tuntang mitä Idjä Tetek tä, mahining augh bara njamae.

15. Krana ikau karäh indu saksie intu olo handiai, uka manjaksi talo idjä djari gitam tuntang djari hiningm.

16. Maka toh, kanduem manahi arepm? Mendeng, impandoi, uka karä dosam impuas, tuntang blaku doa huang aran Tuhan. — (2,38.)

17. Djadi, katika aku djari buli Jerusalem, kahum aku blaku doa huang human Hatalla, maka jaku kilau angat tangengäi;

18. Tä aku mitä Iä, tuntang Iä hamauh dengangku: has ikau! gulogulong blua bara Jerusalem; krana olo hetoh djaton karäh manarima aughm manjaksi aku.

19. Maka koangku: Tuhan, olo tä kea katawan, aku idjä manutup huang sipir, tuntang huang karä sinagoge mamukul äwen, idjä pertjaja huang ikau.

20. Tinai metoh dahan Stepanus, saksim tä, inusuh olo, aku kea idjä mendeng darahe, radjin mitä iä matäi, tuntang manonggo klambin olo, idjä mampatäi iä. — (7,57.)

21. Tapi koae dengangku: lius, krana aku manjoho ikau akan kedjau tanggoh olo kapir.

II. — 22. Maka olo tä mindiminding, manjenäh saritae, sampai iä manjewut aughe tä, balalu äwen manibo aughe, koae: Kanan olo kalotä bara kalunen! Krana djaton patut iä belom!

23. Maka amon olo tä mangkariak, mengkak manganan pakaiae, tuntang mangaliambong petak,

24. Tä kamandan manjoho mimbit Paulus tamä kota, palus manjoho mariksa iä hapan pukul, mangat katawan bukue, olo mangkariak kalotä tagal iä.

25. Maka amon olo mamasong iä, hapan tali, koan Paulus dengan luitenan, idjä mendeng hetä: Patut kea keton mamukul olo Romani,

idjä hindai djari iriksa? — (16, 37.)

26. Sana luitenan mahining aughe tä, iä hagoet, masuman tä akan kamandan, koae: Buabuah, ingat gawim! Krana olo tä olo Romani.

27. Tä kamandan manangoh iä, sambil hamauh dengae: Suman akangku, toto ikau olo Romani? Koae: Toto.

28. Tombah kamandan: Hai modale aku djari tamä mandjadi olo Romani. Maka koan Paulus: Tapi aku puna panakan olo Romani.

29. Tä, maka olo, idjä injoho mamukul iä, balalu malapas iä. Maka kamandan mikäh, amon iä mahining iä olo Romani, basa iä djari mamasong iä.

30. Maka andau tinai iä handak katawan batantu, narai bukue olo Jehudi mandawa iä; iä mengkak pasonge, sambil manjoho kapala imam tuntang sakarä olo bakas hapumpong; limbah tä iä magah Paulus mohon, mampendeng iä naharep olo tä.

BAGI 23.

I. Paulus manaharep basaran olo Jehudi. II. Arä olo pakat, manjapa arepe, handak mampatäi Paulus. III. Paulus isgah akan Kaisarea.

I. — 1. Maka Paulus manampajah karä mantir basara tä, koae: O keton, pahari, tuntang pangingat atäiku bahalap jaku djari manandjong intu baun Hatalla sampai andau toh, ...

2. Palus imam hai, Ananias arae, manjoho olo idjä mendeng darahe manekap baue.

3. Tä Paulus hamauh dengae: Hatalla karäh manekap ikau, dinding idjä basapu baputi! Aton ikau mondok mariksa aku tumon Torat, tapi malawan Torat ikau manjoho olo manekap aku?

4. Maka koan olo idjä mendeng hetä: Kilen, ikau bahanji manjapa imam hai ain Hatalla?

5. Koan Paulus: Djaton aku katawan, o pahari, iä tä imam hai; krana toto aton augh surat: „Æla ikau manjapa mantir utus ajum." — (2.*Mos.*22,28.)

6. Maka basa Paulus katawan, belahe olo tä olo saduki, tinai belahe olo parisi, tä iä tatehau intu bentok karä mantir basara: O keton, pahari, aku toh olo parisi, anak olo parisi; tagal aku harap kamisik olo matäi aku buah hukum!

7. Sana iä manjewut aughe tä, palus olo parisi paham hasuat dengan olo saduki, sampai karä olo tä habaris.

8. Krana koan olo saduki: djaton kamisik olo matäi, djaton malaikat, djaton kea rogh; tapi olo parisi manga-

ku, uras talo tä aton. — (*Matt.*22, 23.)

9. Maka olo tä paham karidue, sambil mangkariak, olo tamat surat baris olo parisi mendeng, mandjawap, koae: Ikäi djaton sondau kapapan olo toh; tapi mikäh rogh toto djari hakotak dengae, atawa malaikat, äwe katawan, tä äla ikäi malawan Hatalla.

10. Maka olo tä paham basuat, sampai kamandan tä mikäh, suro Paulus karäh harabitae, palus iä manjoho sardadu manalih, manunda iä bara bentok olo tä, balalu mimbit iä tamä kota.

11. Maka alem rahian Tuhan mendeng darah iä, koae: Sanasanang atäim, Paulus; krana kilau ikau djari manjaksi arangku hong Jerusalem, kalotä ikau akan manjaksi tä huang Roma kea.

II. — 12. Maka amon talo djari blawa, arä olo Jehudi pakat, manjapa arepe, iä djaton maku kuman talo enen, sampai iä djari mampatäi Paulus.

13. Karä olo idjä sama manangong sapa tä, labih äpat pulu biti.

14. Æwen tä manalih kapala imam tuntang olo bakas, koae: Ikäi djari paham manjapa arep ikäi, djaton maku kuman talo enen, sampai ikäi djari mampatäi Paulus.

15. Toh, käläh keton tuntang sakarä mantir basara manaharep kamandan, tuntang blaku, uka djewu iä magah Paulus manalih keton, kilau ampin keton handak mariksa perkarae budjubudjur; maka ikäi djari tatap, handak mampatäi iä, helo bara iä manaharep keton.

16. Djadi, akal olo tä tarahining anak betau Paulus, balalu iä hagoet, tamä kota, masuman tä akan Paulus.

17. Maka Paulus mambawa idjä biti luitenan, sambil hamauh: Agah olo tabela toh akan kamandan, krana iä aton aughe dengae.

18. Palus iä mimbite, magah iä akan kamandan, koae: Paulus idjä inutup tä djari mangahau aku, blaku aku magah olo tabela toh akam, iä aton aughe dengam.

19. Tä kamandan manjingkap lengäe, mimbit iä ngabuat, palus misek iä: Narai aughm, idjä handak insanam akangku?

20. Koae: Olo Jehudi djari pakat, handak blaku iutu ikau, uka djewu ikau magah Paulus naharep basarae, kilau ampin handak mariksa perkarae budjubudjur.

21. Tapi äla harap olo tä; krana labih äpat pulu biti olo hatuä baris olo tä aton mimpa iä, äwen tä djari manjapa arepe, djaton maku

kuman mihop, sampai iä djari mampatäi Paulus; tuntang toh kea olo tä djari tatap, mentai djandjim bewäi.

22. Tä kamandan manjoho olo tabela tä buli, tuntang mametäh iä: Æla haliai masuman akan olo, ikau djari masanan talo toh akangku.

III. — 23. Limbah tä iä mangahau duä biti luitenan, sambil hamauh: Awi keton manatap sardadu, duä ratus biti, uka äwen tä lius akan Kaisarea, tinai olo idjä hapan hadjaran udju pulu biti, tinai olo pamanah duä ratus biti, uka äwen tä uras tatap djam telo hamalem.

24. Tinai awi manjimpan meto, äka mampondok Paulus, tuntang agah iä buabuah akan Peliks, tamanggong tä.

25. Tinai iä mamintik surat, idjä kalotoh aughe:

26. „Klaudius Lisias blaku salamat akan Peliks, tamanggong idjä paham kwasa tä.

27. „Olo toh djari inawan olo Jehudi, tuntang amon iä karenga impatäie, tä jaku mananggoh, mimbit sardadu, palus mandjidjit iä bara lengän olo tä; limbah tä aku mahining iä olo Romani.

28. „Maka basa aku handak katawan bukue, olo tä mandawa iä, tä aku magah iä manaharep basaran olo tä.

29. „Tä aku harati, iä indawa olo tagal perkaran Torat ajue, tapi djaton kasalae, sampai iä patut impatäi, atawa buah pasong.

30. „Maka amon olo aton masuman akangku, olo Jehudi handak mimpa olo toh, palus kea aku djari manjoho olo magah iä akam, tuntang djari mametäh äwen idjä mandawa iä kea, uka äwen tä masuman akam perkarae. Salamat melai!"

31. Maka sardadu, kilau prentah intu iä, palus manduan Paulus, tuntang hamalem tä äwen magah iä sampai Antipatris.

32. Maka andau tinai iä manjoho olo, idjä hapan hadjaran, magah iä, palus awang beken buli kota.

33. Maka amon olo tä sampai Kaisarea, iä mandjuluk surat tä akan tamanggong, tuntang magah Paulus manaharep iä.

34. Djadi, limbah tamanggong djari mambasa surat tä, iä misek iä, bara baris tanah idjä kwe iä; amon iä mahining, Paulus tä bara Kilikia,

35. Koae: Karäh, aku mariksa ikau, amon äwen idjä mandawa ikau djari sampai kea. Maka iä manjoho olo manonggo iä huang human basara ain Herodes.

BAGI 24.

I. Olo mandawa Paulus intu Peliks. II. Paulus malawan aughe. III. Peliks manutup Paulus duä njelo.

I. — 1. Maka limbah kalimä, imam hai, Ananias, tuntang karä olo bakas, haiak dengan Tertulus, olo idjä patjäh kamanangan, hagoet, manaharep tamanggong, mandawa Paulus.

2. Djadi, limbah Paulus imbawa, maka Tertulus manampara mandawa iä, koae:

3. Ikäi toh sanang bewäi awi prentahm, tuntang haradjur arä talo bahalap djari indjadian akan utus olo toh awi kapintarm, o Peliks, idjä paham kwasa, djetä inarima ikäi dengan karä tarimakasih.

4. Tapi belä aku mangaroh ikau tahi, jaku blaku, tumon kahalapm hining augh ikäi idjä pandak bewäi.

5. Krana ikäi djari sondau olo toh kilau peres idjä papa haliai, iä mampalembut karidu paham mawi sakarä olo Jehudi huang salepah kalunen, iä toh mantir idjä mambatang baris olo Nasarani idjä papa tä.

6. Tinai iä djari mangkemä kea handak manjamar human Hatalla; iä tä djari inawan ikäi, tuntang tumon Toral ikäi ikäi handak mahukum iä. — (21,28.)

7. Tapi dumah kamandan Lisias, tuntang paham kagagahe mandjidjit iä bara lengän ikäi;

8. Palus iä manjoho olo, idjä mandawa iä, manalih ikau; toh asal ikau handak manjoho olo mariksa mamukul olo toh totototo, tau bewäi ikau mahining pangakun ai karä talo, idjä dawan ikäi dengae.

9. Maka olo Jehudi kea manoto aughe, koae, perkara tä toto haliai kalotä.

II. — 10. Tapi tombah Paulus, amon tamanggong djari mangipai iä, manjoho iä hakotak, koae: Basa aku katawan, djari arä njelo katontoh ikau marentah utus olo toh, maka uräh *haream* jaku mambudjur arepku intu ikau.

11. Krana murah bewäi ikau mariksa intu olo, haru kaduäwalas andau toh jaku djari hagoet bara hetoh, uka sombajang intu Jerusalem.

12. Tinai olo djaton djari sondau aku hakotak dengan olo, atawa manantiring olo ridu huang human Hatalla, dia kea huang karä sinagoge, dia kea intu lewu.

13. Djaton kea äwen tau manoto aughe idjä hapae mandawa aku katontoh.

14. Tapi perkara idjä toh ingakuku intu ikau, mahoroe djalan tä kea, idjä injewut olo toh baris papa, aku ka-

lotoh manempo Hatallan tato hiangku, sambil pertjaja sakarä augh, awang tarasurat huang Torat tuntang huang surat karä nabi;

15. Intu Hatalla jaku harap talo, idjä mahin ientai olo toh kea, iä tä, dapit olo matäi akan belom tinai, olo tetek olo papa. — (*Joh* 5,28.)

16. Tagal perkara tä kea aku madjar arepku, uka pangingat atäiku magon budjur intu Hatalla tuntang olon.

17. Maka limbah arä njelo aku buli, handak mandjuluk sadakah akan utus ajungku, tuntang handak maluput parapahku.

18. Sangkom tä olo sondau aku, metoh aku imprasih huang human Hatalla, tuntang djaton kutoh olo hetä, djaton karidu; maka idjä sondau aku iä tä isut olo Jehudi bara Asia.

19. Æwen tä patut manaharep hetoh, mandawa aku, djaka iä aton aughe mawi aku.

20. Atawa käläh soho olo toh kea hamauh, narai kasalangku djari sondaue intu aku iriksa mantir basara ai?

21. Baja sabab augh idjä tä, idjä injewutku, metoh aku mendeng bentok olo tä, koangku: tagal kamisik olo matäi jaku ihukum keton andau toh.

22. Amon Peliks djari mahining aughe tä, tuntang iä katawan buahuah perkaran djalan tä, maka iä manjoho olo tä mentai bewäi, koae: Dapit, amon kamandan Lisias kantoh, tä aku mamutus perkaran keton.

III. — 23. Maka iä manjoho luitenan manonggo Paulus, tuntang manjanang iä, äla mangahana idjä biti kolae nguan talo akae, atawa mananggoh iä.

24. Maka djaton tahi andaue rahian Peliks manalih hetä äwen hasawä Drusila, sawae tä olo Jehudi; palus iä manjoho olo manduan Paulus, tuntang iä mahining saritae manahiu kapertjaja huang Kristus.

25. Djadi, amon Paulus hakotak masanan katetek, kamantoh, tuntang hukum idjä harian karäh, tä Peliks paham kikähe, koae: Toh buli bewäi ikau; dapit amon aton hilaku, aku manjoho ikau manalih tinai.

26. Maka iä harap kea, Paulus karäh manenga rear akae, uka iä malapas iä; tagal tä kindjap kea iä manjoho iä manaharep, tuntang hakotak dengae.

27. Maka amon hapus duä njelo, Portius Pestus manganti Peliks; tä basa Peliks handak mampakilak atäi olo Jehudi, maka iä mampelai Paulus inutup.

BAGI 25.

I. Amon Paulus iriksa Pestus, iä blaku budjur intu kaisar. II. Radja Agripa madja Pestus; iä nahuang mahining augh Paulus. III. Andau idjä rahian Pestus manjoho Paulus manaharep iä.

I. — 1. Maka amon Pestus djari sampai tanah pagangan ajue, palus limbah katelo iä hagoet bara Kaisarea akan Jerusalem.

2. Tä imam hai, tuntang olo idjä mambatang baris olo Jehudi, manaharep iä, mandawa Paulus, musok Pestus,

3. Sambil blaku asi intu iä mawi Paulus, uka iä manjoho Paulus akan Jerusalem; maka äwen djari manjoho olo mimpa iä, mangat mampatäi iä hong djalan. — (23,15.)

4. Maka tombah Pestus, Paulus tä inonggo intu Kaisarea, tuntang bitie badjeleng karäh buli hetä.

5. Tapi soho belahe keton, koae, idjä basewut, uka iä hagoet haiak aku, tä djaka aton kasalan olo tä, käläh äwen mandawa iä.

6. Djadi, limbah iä djari melai dengan olo tä djaton labih bara kahanja atawa kapulu andau, iä buli Kaisarea; palus andau idjä rahian iä mondok hundjun karosi basara, haiak manjoho olo manduan Paulus.

7. Amon iä tä djari sampai, tä olo Jehudi, idjä djari dumah bara Jerusalem, idjä mendeng hetä, mandawa Paulus tagal arä perkara awang paham kapapae, tapi äwen djaton tau manoto dawae mawi iä;

8. Haiak Paulus tombah, koae: Djaton kasalangku dengan Torat olo Jehudi, djaton kea dengan human Hatalla, djaton kea dengan kaisar.

9. Tapi basa Pestus radjin handak manumon kakilak olo Jehudi, koae dengan Paulus: Hakon ikau bagoet akan Jerusalem, uka hetä jaku mariksa ikau tagal perkara toh?

10. Tombah Paulus: Jaku handak manaharep basaran kaisar, hetä äkaku patut iriksa. Olo Jehudi aku djaton djari mamapae, kilau ikau kea katawan bewäi.

11. Krana djaka aku djari mamapa olo, djaka aku djari mawi talo enen, sampai patut aku matäi, tä aku djaton bantus matäi; tapi amon talo, idjä dawan olo dengangku, djaton toto, tä olo djaton tau manjaragh aku akae. Jaku blaku budjur intu kaisar.

12. Tä tombah Pestus, limbah iä hatirok dengan karä mantir basara ai: Intu kaisar ikau djari blaku budjur, käläh kaisar kea akan inanggohm.

II. — 13. Maka djaton tahi andaue rahian radja Agripa tuntang Bernike madja Kaisarea, handak manabi Pestus.

14. Djadi, amon iä djari melai hetä tahi andaue, Pestus manjarita perkaran Paulus akau radja, koae: Aton olo, idjä impelai Peliks huang sipir.

15. Maka amon aku sampai Jerusalem, kapala imam tuntang karä bakas olo Jehudi manaharep aku tagal iä, blaku hukum akae.

16. Maka aku djari tombah augh äwen: djaton hadat olo Romani manjaragh olo impatäi, djaka dia iä, idjä indawa, djari hataharep helo dengan äwen idjä mandawa iä, uka iä batantepä djela hakotak.

17. Maka amon karä olo tä djari dumah haiak kantoh, aku djaton randjar, tapi palus andau idjä rahian aku djari mondok hundjun karosi basara, manjoho olo magah iä manaharep.

18. Tapi amon äwen tä tadongarap, tä olo idjä mandawa djaton haliai manjewut buku, idjä tumon pelesku.

19. Baja äwen mandawa iä tagal augh korik agamae, tinai tagal olo anu, Jesus arae, idjä djari matäi, idjä, koan Paulus, aton belom.

20. Tapi basa aku djaton harati perkara kalotä, koangku dengae, djaka iä hakon lius akan Jerusalem, uka hetä iä iriksa tagal perkara tä.

21. Tapi basa Paulus handak ihaga akan kaputusan pangkahai tuan, tä aku djari manjoho olo manonggo iä, sampai aku tau manjoho iä manalih kaisar.

22. Maka koan Agripa dengan Pestus: Aku mahin radjin mahining olo tä manjarita perkarae. Koae: Tau, djewu ikau mahining saritae.

III.—23. Maka andau tinai, amon Agripa äwen duä Bernike djari manalih, hapan karä kahaie, amon iä tuntang karä kamandan, tinai karä olo idjä mambatang intu lewu tä djari tamä huma basara, tä tumon prentah Pestus Paulus iagah olo manaharep.

24. Maka koan Pestus: O radja Agripa, tuntang keton handiai, idjä hetoh dengan ikäi, tä keton mitä iä; tagal iä tä olo Jehudi samandiai hong Jerusalem tuntang hetoh kea djari musok aku, tuntang mangkariak, koae: Djaton patut iä tä belom hindai.

25. Tapi basa aku harati, iä djaton djari mawi talo enen, sampai patut iä matäi, tinai basa iä kea blaku budjur intu pangkahai tuan, maka aku djari mamutus, handak manjoho iä akan hetä.

26. Toh, maka aku djaton katawan talo batantu, idjä

tau injuratku akan tuan tagal iä; sabab tä aku djari manjoho iä manaharep keton, idjä mambatang manaharep ikau, o radja Agripa, mangat limbah iä iriksa, jaku katawan talo idjä patut injuratku.

27. Krana angatku humong bewäi gawi, djaka mampait olo imasong, tuntang djaton masuman karä bukun perkarae, idjä iä indawa olo.

BAGI 26.

I. Paulus manjarita arepe akan radja Agripa. II. Angat olo idjä mahining aughe tä.

I. — 1. Maka koan Agripa dengan Paulus: Toh tau ikau bakotak, manjarita perkaram. Tä Paulus manggatang lengäe, manjarita perkarae, koae:

2. Jaku manggarä arepku batuah, o radja Agripa, basa aku akan mambudjur arepku intu ikau tagal talo handiai, idjä aku indawa olo Jehudi;

3. Paham haream, basa aku katawan, ikau puna kasene karä hadat, karä perkaran agaman olo Jehudi. Tagal tä aku blaku intu ikau, käläh hining aughku tuntang pandjang atäim.

4. Maka ampin pambelomku, bara pesangku tabela, olo Jehudi handiai katawan, basa aku bara tamparae djari hindjä atus ajungku intu Jerusalem.

5. Bara bihin olo tä toto kasene aku, asal iä handak manjaksie bewäi, jaku tumon hadat baris agaman ita idjä karas haliai djari belom kilau olo parisi.

6. Maka toh aku indawa olo, basa aku harap djandjin Hatalla, idjä djari inengae akan tato hiang ita;

7. Idjä tä kea iharap duäwalas hamputan utus ita, handak manjampaie, awie sombajang handau hamalem; tagal kaharape tä, o radja Agripa, aku indawa olo Jehudi.

8. Kilen? Angat adon keton, djaton buah olo pertjaja, Hatalla djari mambelom olo matäi?

9. Maka toto bihin aku mahin mado, patut aku malawan pahapaham aran Jesus, olo Nasaret tä. — (9,1.)

10. Tuntang aku djari malalus tä kea huang Jerusalem, arä olo brasih djari inutupku huang karä sipir, basa aku djari mandino kwasa tä bara kapala imam; tinai amon olo tä impatäi, aku kea ompat pakat.

11. Huang karä sinagoge kindjap aku djari mangapähä olo tä, handak mamaksa iä manjapa Jesus; tuntang basa aku sabak kagilangku mawi

olo tä, maka aku manggoang iä akan karä lewu tanah beken kea.

12. Maka amon aku tagal perkara tä hagoet akan Damaskus kea, mimbit kwasa tuntang prentah bara kapala imam,

13. Tä, hentok andau, kahum aku hong djalan, o radja, aku mitä talo blawa bara langit, idjä paham bara kalawa matanandau, manjabintir mangaliling aku tuntang olo idjä dengangku.

14. Djadi, amon ikäi handiai djari balongkang akan petak, tä aku mahining augh idjä hamauh dengangku, hapan basa Ibrani: Saul! Saul! buhen ikau mantam aku? bahali ikau makis salugi.

15. Maka koangku: äwe ikau, Tuhan? Koae: jaku toh Jesus, idjä ingatahm.

16. Toh gatang arepm bara petak, mendeng, krana aku djari masanan arepku akam, uka aku manjoho ikau mahaga tuntang manjaksi talo idjä djari gitam, tuntang idjä karäh gitam hindai.

17. Aku handak maliwus ikau bara utus olo toh, tuntang bara karä olo kapir, idjä akan tä jaku manjoho ikau katontoh,

18. Uka ikau manarang matae, tuntang mindah iä bara kakaput akan kalawa, bara kwasan setan akan Hatalla, nakara olo tä mandino ampun karä dosae tuntang panatau haiak olo handiai, idjä djari imprasih awi kapertjaja huang aku.

19. Tagal tä, o radja Agripa, aku djaton marisang dengan panggitangku idjä bara sorga tä;

20. Tapi solake akn djari masanan kahobah akan olo idjä hong Damaskus, tinai akan olo idjä hong Jerusalem, tuntang intu salepah tanah Judea, tinai akan olo kapir; aku djari mampudji olo tä, uka iä hobah palus mules arepe akan Hatalla, sambil malalus gawi awang patut akan kahobah.

21. Tagal tä maka olo Jehudi djari manawan aku hnang hnman Hatalla, handak mampatäi aku.

22. Tapi awi Hatalla mawat aku, aku magon aton sampai andau toh, haiak masuman augh tä akan olo korik olo hai; tuntang aku djaton masuman talo beken, baja tumon pasuman karä nabi tuntang Moses,

23. Iä tä, Kristus akan buah kapäbä, tinai iä idjä panjolak akan belom bara olo matäi, tuntang masanan kalawa akan ntus ita, tinai akan karä olo kapir.

II. — 24. Maka amon iä hamauh kalotä, hapan mambudjur arepe, tombah Pestus, hai aughe: Ikau njanjau, o

Paulus! kutoh kadjim tä mampanjanjau ikau!

25. Maka tombah iä: Aku djaton njanjau, o Pestus, idjä paham kwasa, malainkan aughku toto, tuntang bara rima.

26. Krana radja katawan karä talo toh, tagal tä uräh kea aku bakotak dengae; krana angatku, dialo idjä bara karä perkara tä basilim intu iä, krana talo tä djaton indjadian lakau serok.

27. O radja Agripa, aton ikau pertjaja augh karä nabi? Tawangku, ikau pertjaja.

28. Maka koan Agripa dengan Paulus: Karenga aku pahir awim mandjadi olo Kristen.

29. Tombah Paulus: Alo karenga alo dia, idjä aku, jaku blaku intu Hatalla, uka djaton ikau bewäi, tapi olo handiai kea idjä mahining aughku andau toh, mandjadi kalotoh kilau jaku, tapi äla buah pasong kilau aku toh.

30. Tä radja mendeng, baiak tamanggong tuntang Bernike, tinai olo beken, idjä mondok dengae.

31. Balalu äwen mindah handjulo, hatutor sama arepe, kone: Olo toh djaton kasalae iä patut matäi, atawa buah pasong.

32. Maka koan Agripa dengan Pestus: Tau bewäi olo toh palus lapas, djaka iä dia djari blaku bodjur intu kaisar.

BAGI 27.

I. Paulus barajar akan Roma. II. Kapal kapian intu pulau Melite.

I. — 1. Amon augh djari putus ikäi barajar akan Italia, tä Paulus tuntang isut parantaian beken injaragh akan luitenan, Julius arae, idjä marentah baris sardadu ain kaisar.

2. Maka ikäi djakat banaman olo Adramitene, basa ikäi handak mamirit Asia, manansaran karä lewu awang intu pasisire; palus ikäi batolak. Maka Aristarghos, olo Makedonia, idjä bara lewu Tesalonika, ompat ikäi.

3. Djadi, andau idjä rahian ikäi sampai Sidon; maka Julius tä bahalap dengan Paulus, iä manjoho iä madja karä kapatohe, uka äweu tä manjimpan akae talo hapae.

4. Djadi, limbah ikäi harikas bara hetä, ikäi mahalau Kiprus hila gantau, basa riwut malawan ikäi.

5. Limbah ikäi mahoroe tasik, idjä helat Kilikia dengan Pampilia, maka ikäi sampai Mira hong tanah Likia.

6. Hetä luitenan sondau banama bara Aleksandria,

idjä barajar akan Italia; tä iä mindah ikäi akan kapal djetä.
7. Maka limbah ikäi barajar tahi andaue basusususur bewäi, tuntang bahali tau sampai tandipah Knidus, basa riwut malawan ikäi, tä ikäi barajar hila salatan Kreta, äka lewu Salmone.
8. Maka bahali ikäi mahalau hetä, palus ikäi balaboh intu kaleka, idja bagarä „palabuan bahalap", tokep hetä lewu Lasea.
9. Djadi, basa musim handak hapus, tuntang djari bahaja barajar, basa wajah puasa djari halau, maka Paulus mampudji äwen tä,
10. Sambil hamauh dengae: O keton, gitangku parajar ita toh paham bahali tuntang rugi karäh, djaton karugin buat tuntang banama bewäi, tapi buah tahaseng ita kea.
11. Tapi luitenan harap augh garagan tuntang djurumudi bara augh Paulus.
12. Tinai basa kaleka tä djaton bahalap, mangat batadoh hetä musim sadingen, maka olo arä handak batolak bara hetä, mangkemä barajar mimes Poinike, palus batadoh hetä musim sadingen; djetä palabuan hong pulau Kreta, idjä hilu baratdaja tuntang baratlaut.
13. Maka basa riwut rumbarumbai bara salatan, angat olo tä iä tau malalus kahandake, balalu iä mungkar sauh, barajar masisir Kreta.
14. Tapi djaton tahi limbah tä barat paham mantakan banama, idjä Euroklidon arae.
15. Djadi, basa banama tabias awie, djaton kabawa manusong riwut tä, maka ikäi bahantong, mampahaiak dähes bewäi.
16. Maka ikäi kapian intu pulau korik, Klauda arae, hetä mahin sanunoh ikäi tau manjingkap sampan.
17. Maka olo mandjidjit tä akan banama, tuntang hapan karä akal äwen maharat banama bara penda, tinai basa äwen mikäh banama tapanggong, buah bosong, maka iä manduroh rajar hai, palus bahantong kalotä.
18. Djadi, amon banaman ikäi paham haliai intakan barat tä, maka andau tinai olo manganan belahe buate.
19. Limbah tä andau telo, bitin ikäi manganan karä suang banama.
20. Maka basa tahi andaue djaton mamala matanandau, djaton bintang, tuntang barat paham haliai magon mantakan ikäi, tä augat ikäi djaton tau belom hindai.
21. Djadi, amon djari tahi olo djaton kuman, tä Paulus mendeng bentok olo tä, koae: Buah bewäi, o keton, djaka keton djari manumon aughku, tuntang djaton djari batolak bara Kreta, mangat

ita mahakan karä bahaja tuntang karä karugi toh.

22. Tapi toh tinai aku mampudji keton, käläh keton sanang bewäi, krana djaton idjä biti keton akan nihau, baja banama bewäi.

23. Krana alem toh malaikat Hatalla, idjä inempoku, idjä injembahku, aton mendeng darah aku,

24. Koae: äla mikäh, Paulus, djaton tau dia ikau manaharep kaisar; toh, maka Hatalla djari manenga akam kea olo handiai, idjä omba ikau barajar. — (23,11.)

25. Tagal tä, buah keton sanang bewäi, krana aku pertjaja Hatalla, kilau aughe idjä insuman malaikat akangku, kakai kea karäh mandjadi.

26. Tapi ita akan kapian intu pulau.

II. — 27. Maka amon djari sampai käpatwalas alem ikäi tabias hong tasik Adria, tä bentok alem angate kamäan karä anakbanama, petak tokep.

28. Maka amon iä malaboh tuga, tä iä sondau kandaleme duäpulu depä; limbah barajar miar isut äwen malaboh tuga tinai, tä iä sondau kandaleme limäwalas depä.

29. Djadi, basa äwen mikäh, banama karäh tantarang karang, maka iä malaboh äpat sauh bara hila kamburin banama, tuntang paham mangenang talo sawah.

30. Maka amon anakbanama handak babuhan bara banama, tuntang muloh sampan akan tasik, mamunga arepe handak malaboh sauh bara haluan banama kea,

31. Koan Paulus dengan luitenan tuntang dengan sardadu: Djaka olo tä djaton melai huang banama, ita djaton tau belom.

32. Tä sardadu manetes talin sampan, manggagare bewäi.

33. Limbah tä, amon langit haru mahindang, Paulus mampudji olo handiai tä, uka iä kuman, koae: Käpatwalas andau toh keton manjarenan djaton kuman, djaton kea talo kinan enen beken.

34. Tagal tä aku mampudji keton, buah keton kuman isut, uka keton brigas, tau mawat arep keton; krana idjä krambar balau keton mahin dia akan gagar bara takolok keton.

35. Limbah iä djari hamauh kalotä, iä manduan tepong, manarimakasih intu Hatalla hong baun olo handiai, mandaraie, palus kumae.

36. Tä olo handiai sanang atäie, palus kuman kea.

37. Maka karä ikäi, idjä hong banama tä, duä ratus udju pulu djahawen biti.

38. Djadi, limbah olo tä uras besoh kuman, iä mampahian banama, manganan

babatae lepalepah akan tasik.

39. Maka amon djari handau, olo djaton kasene tanah tä; tapi iä mitä telok idjä aton bara pasisir; maka angate, bahalap djaka iä tau manapanggong banama hetä.

40. Palus iä mungkar sauh, naughe banamae hapa koan tasik, tinai iä mengkak tandjut karä dajong, tuntang mambudjur raiar korik blaku riwut, palus mambidik sarä.

41. Maka amon iä sampai kaleka idjä hariak hasansila, iä manapanggong banama hetä; maka haluan banama balalu tapanggong segah, tapi kamburin banama pusit awi pukul riak.

42. Tä karä sardadu pakat, handak mampatäi karä parantaian, belä idjä biti sewu hanangoi palus babuhau.

43. Tapi luitenan tä handak mambelom Paulus, tagal tä iä mambalang kahandak äwen; iä manjoho olo idjä tau hanangoi sewu helo manalih sarä.

44. Tinai awang beken injohoe manalih hetä, belahe hapan papan, belahe hapan bindak banama. Kalotä olo samandiai belom, djakat petak.

BAGI 28.

I. Paulus hong Melite. II. Iä sampai Roma. III. Dnä njelo katahie iä masanan aran Tuhan Jesus hetä.

---

1. — 1. Djadi, amon ikäi djari liwus bara bahaja, tä ikäi mabining aran pulau tä Melite.

2. Maka olo kapir idjä hetä paham kataun basarae dengan ikäi, krana limbah iä djari mantokan apui pabam, iä manduan ikäi handiai akan humae, sabab andau udjan tuntang sadingen.

3. Maka amon Paulus maraup pating kaju, sambil mina tä hong apui, aton blua lalidi awi lason apui, palus leket intu lengäe.

4. Maka amon olo tä mitä lalidi tä leket intu lengäe, koae sama arepe: Toto olo tä pamuno, Dike (*aran dewa*) djaton manjoho iä belom, alo iä djari liwus bara tasik.

5. Maka Paulus mambirik lalidi tä akan apui, tuntang djaton iä kapähä enen. — (*Mark.*16,18.)

6. Tapi olo tä mentai iä kembang atawa kapet. Tapi amon olo tä djari tahi mentaie, sambil mitä, iä djaton tjalaka enen, tä angat atäi olo tä bobah, haiak hamauh, Paulus tä Hatalla.

7. Maka darah kaleka tä kea aton huma tuntang tana

ain olo idjä mambatang hong pulau tä, Publius arae; iä tä mimbit ikäi, tuntang badjoha manjarongan ikäi katelo andau.

8. Djadi, bapa Publius tä balongkang haban badarem tuntang kamising; maka Paulus mananggoh iä, tuntang limbah iä djari blaku doa, iä mandanan lengäe hundjue, manipakäläh iä.

9. Limbah talo tä djari, maka karä olo beken kea, idjä haban, idjä hong pulau tä, manalih, blaku pakäläh intu iä.

10. Tuntang olo tä paham mahornmat ikäi; tinai amon ikäi handak batolak, iä manjukup karä talo katapas ikäi.

II. — 11. Maka limbah telo bulan ikäi batolak bara hetä, manumpang banama bara Aleksandria, idjä djari batadoh intu pulau tä musim sadingen, idjä mimbing Dioskuroi tä (*aran dewa*) indu katae.

12. Amon ikäi sampai Sirakusa, ikäi melai hetä katelo.

13. Bara hetä ikäi barajar masisir, palus ikäi sampai Regium; maka limbah idjä andau riwut dumah bara salatan, tä andau idjä rahian tinai ikäi sampai Puteoli.

14. Hetä ikäi sondau pahari, äwen tä blaku ikäi melai kudju; limbah tä ikäi hagoet akan Roma.

15. Maka bara hetä kari pahari, idjä djari mahining britau ikäi, manambang ikäi sampai pakan Apius, tuntang sampai Tretabern; amon Paulus mitä äwen tä, iä manarimakasih intu Hatalla, tuntang atäie balalu menteng.

III. — 16. Maka amon ikäi sampai Roma, luitenan manjaragh parantaian tä akan tuan gindal; tapi Paulus injohoe melai brangai äla kahandake, haiak sardadu idjä biti, idjä manonggo iä.

17. Djadi, limbah katelo, Paulus manjoho olo mangahau karä kapalan olo Jehudi. Amon äwen tä djari hapumpong, koae dengan äwen: O keton, alo aku djaton djari mamapa utus ita, atawa hadat tato ita, mahin aku injaragh kea tuntang pasongku bara Jerusalem akan lengän olo Romani.

18. Amon olo tä djari mariksa aku, iä handak malapas aku, basa djaton kasalangku sampai impatäi.

19. Tapi basa olo Jehudi malawan, awi tä äwen hadjadjuan aku blaku budjur intu kaisar; tapi djaton adoe, kilau aku handak mandawa utus ajungku.

20. Maka djetoh bukue, aku djari blaku keton manalih aku, uka aku tau mitä keton, haiak hakotak dengan keton; krana tagal kaha-

ráp olo Israel aku imasong dengan rautai toh.

21. Maka koau olo tä dengae: Ikäi djaton djari mandino surat bara tanah Judea, idjä masuman ikau, djaton kea pahari djari kautoh, idjä djari manjarita atawa masuman kapapan gawim.

22. Tapi ikäi radjin kea mahining perkaram; krana idjä tahiu baris olo idjä koam tä, tawan ikäi, hapus kalunen malawan olo tä.

23. Djadi, amon äwen tä djari manukas andaue akae, maka arä olo hapumpong hong äkae; tä iä manaraug tuntang manjaksi akan äwen karä perkaran karadjaan Hatalla, haiak manjarita akae karä perkaran Jesus, hapan Torat Moses tuntang surat karä nabi, bara handjewu sampai halemäi.

24. Maka belahe olo tä pertjaja augh idjä insanae; tapi belahe dia.

25. Maka amon olo tä hakalawan augh sama arepe, äwen balalu hagoet haiak, sana Paulus manjewut augh idjä, koae: Buah haliai Rogh brasih djari hamauh badjamban nabi Jesaia mawi tato ita,

26. Koae: „Lius, talih utus olo toh, haiak hamauh: hapan pinding keton karäh mahining, tapi djaton haratie, hapan matä marenang keton djaton kea akan mitä. — (*Jes.*6,9.)

27. „Krana atäi utus olo toh djari habalulang, babali iä mahining dengan pindinge, matae ingambutepe: belä iä mitä hapan matae, mahining hapan pindinge, harati hapan atäie, palus hobah, mangat aku mampakäläh iä."

28. Toh käläh keton katawan, salamat Hatalla djari impait akan olo kapir; olo tä kea karäh mindiminding manumon tä.

29. Limbah iä hamauh kalotä, maka olo Jehudi lepah hagoet, tuntang paham hasuat sama arepe.

30. Maka Paulus melai hong Roma, huang kalekae kabuate, hapus duä njelo; iä manarima olo handiai, idjä manalih iä.

31. Tinai iä masanan karadjaan Hatalla, tuntang uräh mambrita Ewangelion Tuhan Jesus Kristus, maka olo djaton mangahana iä.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO ROMANI.

BAGI 1.

Paulus manntor arepe tuntang manabi olo Romani; iä masanan adjare idjä mambatang, iä tä: olo djaton tau tetek intu baun Hatalla awi gawin ai, tapi awi kapertjaja bewäi; krana olo kalunen handiai djari undur bara Hatalla, tuntang mandjadi kapir, papa gawie.

1. Paulus, rewar Jesus
Kristus, idjä djari ingahane
mandjadi rasul, tuntang imbarise,
uka mambrita Ewangelion
Hatalla;
2. Ewangelion tä, idjä bara
horan djari indjandjie hadjamban
karä nabie huang surat
brasih,
3. Idjä masanan Anake,
(idjä tumon isi djari lembut
bara utus Dawid, — (2. *Sam.*
7,12.)
4. Idjä ingarinah dengan
kwasa iä toto Anak Hatalla,
awi Rogh brasih, idjä mamprasih
olon, limbah iä djari
belom bara olo matäi,) iä tä,
Jesus Kristus, Tuhan ita;
5. Awie tä ikäi djari mandino
asi tuntang pangkat
rasul, uka ikäi manjoho sakarä
utus olo mamenda kapertjaja
huang arae;
6. Tuntang keton kea baris
olo tä, idjä djari irawäi Jesus
Kristus.
7. Surat toh akan olo handiai
huang Roma, idjä äka
kataun Hatalla, akan olo
brasih, idjä djari irawäi *Hatalla*:
käläh asi pahaiak keton
tuntaug kasanang bara Hatalla,
Bapa ita, tuntang bara
Tuhan Jesus Kristus.
8. Tamparae jaku manarimakasih
intu Hatallangku mahapang
Jesus Kristus tagal
keton handiai, basa kapertjajan
keton basewut hapus kalunen.
9. Krana Hatalla, idjä
inempoku huang roghku, malalus
Ewangelion Anake, aton
saksingku, aku magon manahiu
keton,
10. Tuntang haradjur huang
lakudoangku aku musok,
ajaajau mikäh aku sampet
madja keton tumon kahandak
Hatalla.
11. Krana jaku haus mitä

keton, mangat aku tau mambagi akan keton djakisut panengan Rogh, hapa mampaabas keton;
12. Djetä, nakara aku haiak keton impangat awi kapertjaja, idjä sama imbing ita, keton tuntang aku.
13. Maka aku djaton maku hilim augh dengan keton, o pahari, kindjap aku djari mahimat madja keton, tapi sampai toh aku aroh hantä; mangat aku habua keton kea isut, kilau marak karä utus olo kapir beken.
14. Krana aku kilau butang dengan sakarä utus olo kapir, alo dengan olo pintar dengan olo humong.
15. Kalotä, idjä aku, aku pahias bewäi masuman Ewangelion akan keton kea, idjä melai hong Roma.
16. Krana aku djaton mahamen Ewangelion Kristus; krana Ewangelion tä kwasan Hatalla, indu salamat akan kakarä idjä pertjaja, solake akan olo Jehudi, tinai akan olo kapir.
17. Krana huang Ewangelion ingarinah katetek Hatalla, idjä lembut awi kapertjaja, palus haradjur hong kapertjaja, tumon augh surat: „Olo idjä tetek awi kapertjaja, iä karäh belom." — (*Habak.*2,4.)
18. Krana kalait Hatalla ingarinah bara langit, mawi karä karajap tuntang kadarhakan olo, idjä mahambang katoto awi kadarhaka.
19. Basa dasar Hatalla idjä tau kasenan djari bakarinah akan olon, krana Hatalla djari mangarinah tä akae;
20. Krana ampie idjä puna djaton tau itä, iä tä kwasae idjä katatahi tuntang puna Kahatallae, djetä gitan awi karä gawie bara katika kalunen djari indjadian, sampai olo djaton tau mambuku mampahalap arepe;
21. Toh, basa olo, alo iä kasene aton Hatalla, mahin djaton djari manara iä kilau Hatalla, tuntang djaton djari manarimakasih intu iä, tapi olo djari manggila arepe huang karä pikire, tuntang atäie idjä paleng mandjadi kaput;
22. Awie mado arepe pintar, iä mandjadi gila,
23. Palus djari manganti kahain Hatalla, idjä djaton tau matäi, dengan hampatong idjä manamunan ampin olo kalunen idjä puna ugahus, tuntang burong, meto, tinai talo awang manjarantar:
24. Tagal tä kea Hatalla djari manjaragh iä akan kipen atäie, akan kandji, sampai iä mamapa berenge dengan sama arepe;
25. Olo tä idjä djari manganti katoton Hatalla dengan tandjaro, tuntang djari mahorumat haiak manempo talo tampae paham bara idjä

djari manampae, idjä patut inara sampai katatahi. Amen.

26. Tagal tä Hatalla djari manjaragh iä akan kipäe idjä matekiapi. Krana bawin olo tä kea djari manambalik gawi, idjä tumon puna dasar, mandjadi gawi idjä marusak dasar.

27. Kalotä kea hatuän olo tä djari terai masawä tumon dasar, mandjadi basep kipäe dengan sama arepe, sambil mangandji arepe, hatuä sama hatuä, tuntang djari mandino upah kakapire tumon kapatute, akae kabuate.

28. Tumon olo tä djaton paraba mangasene Hatalla, maka Hatalla kea djari manjaragh iä akan pikire idjä matekiapi, uka mawi talo awang djaton patut.

29. Olo tä sangkak karä ampin kasalan, kandji, karajap, kakoho, kadarhaka, kontep kahiri, puno, kalait, tipu, kakaras;

30. Iä olo idjä pangasingen kolae, pangotok, basingi Hatalla, panjapa, badjoho, baletjak, bakalilit, parisang dengan indu bapae,

31. Olo paleng, pangarintar, kianat, idjä bisi atäie, tulas.

32. Olo tä, alo iä katawan hukum Hatalla, olo kalotä gawie patut matäi, maka iä djaton mawi talo tä bewäi, tapi iä mangilak kea olo, idjä mawi talo kalotä.

BAGI 2.

Olo Jehudi kea, alo Torat tuntang djandjin Hatalla djari inenga akae, mahin sama tiwas kea kilau olo kapir, krana Hatalla djaton manjoho olo katawan prentahe bewäi, tapi manumon tä kea.

---

1. Tagal tä, djaton tau ikau mampahalap arepm, o olo kalunen, brangai alo äwe-äwe idjä manjalan olo beken. Krana hong perkara idjä hapam manjalan olo beken, hetä kea ikau mahukum arepm. Krana ikau, idjä manjalan olo, mahin sama kea gawim.

2. Maka ita katawan, hukum Hatalla tumon kabudjur buah karä olo, idjä mawi talo kalotä.

3. Tapi, o olo, idjä manjalan äwen awang mawi talo kalotä, tuntang ikau sama mawi tä kea, aton ikau mado, ikau tau mahakan hukum Hatalla?

4. Atawa aton ikau halanganjan kutoh asi, kapandjang atäie tuntang kalemoe? djaton ikau katawan, asin Hatalla handak mimbit ikau hobah?

5. Tapi awi katekangm tuntang kabantus atäim ikau mangutoh akam kalait manantai andau kalait tä, metoh hukum Hatalla idjä budjur karäh ingarinah,

6. Idjä karäh mamaläh genep biti tumon gawie;

7. Pambelom idjä katatahi akan olo tä, idjä baketep huang gawi bahalap manggau kahai, horumat, tuntang talo idjä djaton tau rusak;

8. Tapi akan olo parisang, idjä djaton manumon katoto, tapi manumon kapapa, akae karäh inengae kalait tuntang kasangit;

9. Kadjakä tuntang kikäh akan salumpok karä olo idjä mawi kapapa, solake akan olo Jehudi, tinai akan olo kapir kea;

10. Tapi kahai, horumat tuntang kasanang akan kakarä idjä mawi kahalap, solake akan olo Jehudi, tinai akan olo kapir.

11. Krana Hatalla djaton mintih ampin olo.

12. Krana olo idjä djaton bara Torat, tuntang djari badosa, äwen kea karäh banasa, alo dia tumon augh Torat; tapi olo idjä bara Torat, tuntang badosa, äwen tä karäh buah hukum tumon augh Torat.

13. Krana djaton awie mahining Torat olo tetek intu baun Hatalla, tapi olo idjä manumon Torat karäh inggarä tetek.

14. Krana amon olo kapir, idjä djaton tawan Torat, awi dasare kea manumon augh Torat, tumon tä äwen idjä djaton tawan Torat, mahin mandjadi Torat akae kea.

15. Awi tä tarang iä manantu, prentah Torat tä djari injurat huang ataie, basa pangingat ataie kea manjaksi perkara tä akae, tinai karä pikire hakalawan huang arepe, atawa manjala atawa mambudjur arepe,

16. Manantai andau tä, amon Hatalla karäh mariksa mahukum talo basilim huang olo, awi Jesus Kristus, tumon Ewangelion ajungku.

17. Maka toh, ikau idjä bagarä olo Jehudi, tuntang manjewut arepm harap Torat, tinai ikau mampatara arepm sabab Hatalla;

18. Ikau katawan kahandake, tuntang basa ikau djari mangadji Torat, maka ikau tau mariksa talo idjä toto patut;

19. Kamäam, akin ikau idjä indu magah olo babutä, ikau akan kalawa olo idjä huang kakaput;

20. Ikau indu madjar olo paleng, tuntang indu murok olo humong, basa ikau mimbing sonton kapintar tuntang katoto huang Torat.

21. Toh maka ikau, idjä madjar olo beken, ikau mahin djaton madjar arepm! Ikau masanau, äla manakau, ikau mahin manakau!

22. Ikau mangahana olo habandong, ikau mahin habandong! Ikau mangabelä dewa, ikau mahin marampas talo ain Hatalla!

23. Ikau badjoho sabab Torat, tapi ikau manawah Ha-

talla awim malangkah Torat!
24. „Krana tagal keton aran Hatalla imapa intu olo kapir," tumon augh surat. — (*Esegh*.36,20.23.)
25. Krana sunat tä baguna bewäi, amon ikau manumon Torat; tapi djaka ikau malangkah Torat, tä sunatm sama kilau kulop.
26. Toh, amon olo idjä djaton mjunat mahaga prentah Torat, alo iä kapir, djaton iä karäh itong Hatalla kilau djari injunat?
27. Kakai idjä puna kapir, tapi malalus Torat, karäh manipan ikau, idjä mimbing hurup Torat tuntang hadat sunat, haiak malangkah Torat tä.
28. Krana iä djaton Jehudi toto, idjä Jehudi ruare bewäi, djaton kea djetä sunat toto, idjä ruare intu isi:
29. Tapi iä tä toto olo Jehudi, idjä huange kalotä; tuntang sunat atäi, idjä huang rogh, djaton tumon hurup bewäi, djetä sunat toto; maka horumat olo kalotä djaton bara olon, tapi bara Hatalla.

BAGI 3.

Torat djaton tau manjalamat olon, malainkan Torat puna mahukum bewäi; tapi awi kapertjaja huang Jesus Kristus olo toto tetek intu baun Hatalla.

1. Toh, narai kea ontong olo Jehudi? atawa narai guna sunat tä?
2. Paham kea ontong olo tä. Krana idjä mambatang, akae djari inenga karä augh Hatalla. — (*Masm*.147,19.20.)
3. Krana kilen? Alo belahe äwen tä djaton pertjaja, tau kea karajape mangarak katoton Hatalla?
4. Kwe äkae! Malainkan Hatalla toto budjur, tapi karä olo kalunen uras panandjaro; tumon augh surat: „Nakara ikau tetek huang karä aughm, tuntang budjur hong karä hukum ajum." — (*Masm*. 51,8.)
5. Tapi amon kadarhakan ita mampahai katetek Hatalla, kilen augh ita dengae? Djaton Hatalla sala, basa iä blait sabab tä? (Aughku toh tumon angat olon.)
6. Asenge! Djaka kalotä, kilen Hatalla tau mariksa mamaläh salepah kalunen?
7. Maka amon katoton Hatalla impahai indu horumate awi tandjarongku, kilen jaku indu buah hukum hindai, kilau olo badosa?
8. Djaton buah ita mawi talo papa, mangat lembut talo bahalap? — Kilau augh olo belahe mamapa ita, manjewut ita pudji hamauh kalotä. Hukum olo kalotä buah bewäi.
9. Toh kilen? narai kalabien ita bara olo beken? Djaton haliai; krana ikäi djari manarang duäduä, olo Je-

hudi tuntang olo kapir, uras penda dosa.
10. Kilau djari tarasurat: „Djaton aton idjä tetek, idjä mahin dia. — (*Masm.*14,3; — 53,4.)
11. „Djaton aton idjä pintar, djaton idjä manggau Hatalla.
12. „Olo handiai djari undur, uras iä kilau babasi; djaton aton idjä mawi talo bahalap, idjä mahin dia.
13. „Balengkong olo kilau kubur manantai; djelae hapae manipu; katadan handipä hong totoke. — (*Masm.*5,10; —140,4.)
14. „Njamae kontep sapa tuntang kapait aughe. — (*Masm.*10,7.)
15. „Paie balias indu manusuh daha. — (*Jes.*59,7. — *Sew. Sal.*1,16.)
16. „Karusak tuntang tjalaka bewäi huang djalae.
17. „Tapi djalan kasanang djaton iä kasenäe.
18. „Kikäh dengan Hatalla djaton intu baue."
19. Toh ita katawan, karä augh idjä insanan Torat, djetä insanan akan olo idjä penda Torat; nakara genep njamä iangop, tuntang salepah kalunen tiwas dengan Hatalla.
20. Tagal tä, awi gawin Torat kakarä isi djaton tau tetek intu baun Hatalla; krana Torat manarang dosa bewäi.
21. Tapi toh, beken bara Torat katetek Hatalla djari ingarinah, idjä injaksi Torat kea tuntang karä nabi;
22. Iä tä katetek Hatalla idjä lembut awi kapertjaja huang Jesus Kristus, idjä akan olo handiai, tuntang sampai olo handiai idjä pertjaja. Krana djaton kabekäe huang perkara toh.
23. Krana olo handiai uras badosa, tuntang djari nihau kahain Hatalla;
24. Tinai inenga bewäi iä inampa tetek awi asin Hatalla, awi kaliwus, idjä ilalus Kristus Jesus; — (*Epes.* 2,8.)
25. Idjä djari imprahan Hatalla indu padadusanasi akan karä olo idjä pertjaja huang dahae, uka awi tä iä mangarinah kateteke, basa iä djari mampun karä dosa, idjä djari iawi helo, metoh kapandjang atäi Hatalla; — (3.*Mos.*16,5.)
26. Tinai nakara iä mangarinah kateteke intu katika toh, basa iä tetek, tuntang manampa mandjadi tetek karä olo tä, idjä pertjaja huang Jesus.
27. Kwe toh kataram? Lepah djari nihau. Awi hadat djalan idjä kwe? awi hadat djalan gawin olo? Dia, tapi awi hadat djalan kapertjaja.
28. Tumon tä ikäi mamutus, olo inampa mandjadi tetek awi kapertjaja bewäi,

dia djaka awi gawin Torat. — (*Gal.*2, 16.)

29. Aton Hatalla Hatallan olo Jehudi bewäi? djaton Hatallan olo kapir kea? Toto, Hatallan olo kapir kea.

30. Basa Hatalla terah Idjä, idjä manampa mandjadi tetek olo idjä injunat tä huang kapertjaja, tuntang olo idjä kulop awi kapertjaja.

31. Toh kilen, aton ikäi mangarak Torat awi kapertjaja? Asenge! ikäi mandähen Torat haream.

BAGI 4.

Olo horan kea, kilau Abraham tuntang Dawid, djari tetek awi kapertjaja; dasar kapertjaja inarang.

---

1. Maka kilen koan ita, narai Abraham, bapa ita, djari mandino tumon isi?

2. Krana amon Abraham djari tetek awi gawie, tä iä bara horumat kea, tapi djaton intu Hatalla.

3. Krana kilen augh surat? „Abraham pertjaja huang Hatalla, djetä djari itong akae indu kateteke." — (1.*Mos.* 15,6.)

4. Maka akan olo bagawi upah djaton itong tumon asi, tapi tumon kapatute.

5. Tapi akan olo, idjä djaton harap gawie, malainkan harap iä, idjä manampa olo badosa mandjadi tetek, akae tä kapertjajae itong indu kateteke.

6. Kilau Dawid kea manggarä olo tä salamat, idjä ruar bara gawie djari itong Hatalla tetek;

7. Koae: „Salamat iä, idjä djari iampun karä kadarhakae, tuntang karä dosae djari inutup. — (*Masm.*32, 1.)

8. „Salamat olo tä, idjä dosae djaton haliai itong Tuhan."

9. Toh salamat tä, kilen, djetä akan olo idjä injunat bewäi, atawa akan olo kulop kea? Krana koan ikäi nah, kapertjajae djari itong akan Abraham indu kateteke.

10. Toh, kilen djetä djari itong akae? djari iä injunat, atawa katika iä hindai injunat? Djaton iä djari injunat, tapi katika iä hindai injunat.

11. Maka katae, sunat tä, iä djari mandino indu tjatjak katetek idjä awi kapertjaja, idjä djari itong akae, metoh iä hindai injunat; nakara iä akan bapa olo handiai idjä pertjaja tuntang djaton injunat, uka katetek djetä itong akan olo tä kea. — (1.*Mos.* 17,10.)

12. Tinai nakara iä akan bapa olo idjä hasunat kea, iä tä, akan bapa karä olo tä, idjä djaton baja hasunat bewäi, tapi idjä manandjong kea mahoroe awanpain kapertjajan Abraham, bapa ita,

idjä hong iä, metoh iä hindai injunat.
13. Krana djaton awi Torat djandji djari inenga akan Abraham, tuntang akan salepah panakae, äwen akan hapanatau kalunen, tapi awi katetek idjä awi kapertjaja.
14. Krana djaka awi Torat olo indu anak, mandino panatau, tä kapertjaja haiang, tuntang djandji bakarak.
15. Krana Torat mampalembut kalait, krana djaka Torat djaton, tä kalangkah djaton kea.
16. Tagal tä, awi kapertjaja olo mandjadi anak, nakara djetä awi asi, uka djandji tä etter akan salepah panakae tä, djaton akan olo tä bewäi, idjä mimbing Torat, tapi akan karä olo tä kea, idjä sama kapertjajae dengan Abraham, idjä puna bapa ita handiai,
17. (Tumon augh surat: „Aku djari mangkat ikau akan bapa arä utus olo,") intu baun Hatalla, idjä äka kaharape, idjä mambelom olo matäi, tuntang mangahau talo idjä djaton, kilau djetä aton. — (1.*Mos.*17,5.)
18. Tuntang alo djaton ampin talo harape, mahin tuntang kaharape iä djari pertjaja kea, iä toto karäh akan bapa arä utus olo, tumon augh, idjä djari inutor akae: „Kalotä panakam karäh."— (1.*Mos.*15,5.)
19. Tuntang iä djaton balemo huang kapertjajae, djaton iä manahiu berenge, idjä mangarowä, basa umure djari tokep saratus njelo, djaton kea iä mitä bereng Sarah, idjä mangarowä kea,
20. Tuntang djaton iä bembang atäie tahiu djandjin Hatalla, sampai djaton pertjaja, tapi iä abas huang kapertjaja, sambil mahorumat Hatalla;
21. Tuntang iä batantu haliai huang atäie, talo idjä djari indjandji Hatalla, toto iä kwasa malalus tä kea.
22. Tagal tä kea djetä djari itong akae indu kateteke. — (1.*Mos.*15,6.)
23. Tapi sarita tä djaton djari injurat tagal iä bewäi, basa djetä djari itong akae,
24. Malainkan tagal ita kea, basa akan ita kea djetä karäh itong, djaka ita pertjaja huang iä, idjä djari mambelom Jesus, Tuhan ita, bara olo matäi,
25. Idjä djari injaragh tagal dosan ita, tuntang djari imbelom tinai indu katetek ita.

BAGI 5.

Bua katetek idjä awi kapertjaja. Dosan Adam tä kwasa, tapi katetek Tuhan Jesus paham kwasa haream.

---

1. Maka ita, idjä djari tetek awi kapertjaja, haka-

buah dengan Hatalla, awi Tuhan ita, Jesus Kristus. — (*Joh.*16,33.)

2. Awie kea ita hong kapertjaja tau sasar tamä asi toh, idjä djari äka ita, tuntang ita taratara sabab harap kahain Hatalla.

3. Tapi djaton tikas djetä bewäi, malainkan ita taratara toh kea huang karä kadjakä, basa ita katawan, kadjakä tä mampalembut kaketep;

4. Tinai kaketep tä mampalembut kaetter, tinai kaetter mampalembut kaharap.

5. Maka kaharap tä djaton manenga mahamen. Krana sintan Hatalla djari inusuh huang atäi ita awi Rogh brasih, idjä djari inenga akan ita.

6. Krana Kristus, katika ita magon baperes dosa, djari matäi gantin olo darhaka, intu katika idjä inukas.

7. Toh maka sanunoh bewäi idjä handak matäi gantin olo tetek; amon gantin olo badjoha mikäh aton olo petah matäi.

8. Tagal tä Hatalla manara sintae idjä akan ita, basa kahum ita magon badosa, Kristus djari matäi gantin ita. — (*Joh.*3,16.)

9. Toh maka paham haream ita karäh iliwuse bara hukum, limbah ita toh djari tetek awi dahae.

10. Krana amon ita djari injapan dengan Hatalla awi pampatäi Anake, sangkom ita musohe, paham haream ita karäh injalamat awi pambelome, basa ita toh djari injapan dengae.

11. Tuntang djaton tikas djetä bewäi, tapi ita taratara kea huang Hatalla mahapang Tuhan ita Jesus Kristus, idjä awie ita djari injapan toh.

12. Tagal tä, awi olo Idjä dosa djari tamä kalunen, palus dosa tä manamäan pampatäi; kalotä pampatäi balalu akan olo handiai, basa iä handiai djari tamput badosa.

13. Krana sampai katika Torat inenga dosa aton kea huang kalunen; tapi dosa djaton itong, djaka djaton prentah.

14. Tapi pampatäi djari kwasa kea bara Adam sampai Moses, mawi karä olo tä kea, idjä djaton djari badosa awie malangkah prentah sama kilau Adam; Adam tä manamunan iä, idjä akan indu dumah.

15. Tapi panengan asi tä beken haliai, djaton kilau dosa. Krana amon awi dosan olo Idjä tä olo arä djari matäi: paham haream asin Hatalla, tuntang panengan asie djari djowong akan olo arä awi asin olo Idjä tä tinai, Jesus Kristus tä.

16. Tuntang djaton kilau hukum, idjä lembut awi olo Idjä tä, idjä djari badosa,

beken haliai panengan asi.
Krana hukum tä djari lem-
but sabab dosa Idjä tä akan
kabanasa, tapi panengan asi
maliwus bara arä dosa akan
katetek.
17. Krana amon tagal ka-
langkah olo Idjä tä pampa-
täi djari marentah sabab olo
Idjä tä: paham haream karä
olo tä, idjä djari mandino
kutoh asi tuntang panengae,
katetek, karäh marentah
huang pambelom awi olo
Idjä tä tinai, djetä awi Jesus
Kristus.
18. Tagal tä, kilau awi
kalangkah Idjä tä olo han-
diai buah kabanasa: kalotä
kea awi katetek Idjä tä ti-
nai katetek, batang pambe-
lom tä, djari sampai olo han-
diai.
19. Krana sama kilau awi
karisang olo Idjä tä olo arä
uras tamput badosa: kalo-
tä kea awi katurut olo Idjä
tä tinai olo arä indjadian
tetek.
20. Maka Torat djari ma-
njelat pandähan, uka mama-
ham dosa. Tapi amon dosa
tä paham, asi paham haream
bindai;
21. Nakara, kilau dosa djari
marentah akan pampatäi, ka-
lotä kea asi marentah awi
katetek akan pambelom idjä
katatahi, awi Jesus Kristus,
Tuhan ita.

BAGI 6.

Olo idjä indjadian tetek sindä, djaladjalan brasih kea, basa iä leket intu Jesus.

1. Toh, kilen koan ita?
Buah ita magon badosa be-
wäi, mangat asi paham ha-
ream bindai?
2. Kwäka! Ita idjä djari
matäi akan dosa, kilen ita tau
belom huang tä tinai?
3. Atawa djaton keton ka-
tawan, kakarä ita, idjä djari
impandoi huang Kristus Jesus,
maka ita djari impandoi hu-
ang pampatäie?
4. Awi pampandoi brasih
ita djari ingubur haiak deng-
ae huang pampatäi, uka ki-
lau Kristus djari imbelom
bara olo matäi akan kahain
Bapa, kalotä ita kea akan
manandjong huang pambe-
lom idjä taheta.
5. Krana amon ita djari
irapet dengae mandjadi sama
dengan pampatäie, maka ka-
lotä kea ita sama dengan
pambelome.
6. Krana ita katawan, atäi
ita idjä usang tä djari injam-
palaki haiak dengae, nakara
bitin dosa impalomos, uka
äla ita manempo dosa tä
bindai.
7. Krana idjä djari matäi,
iä lapas bara dosae.
8. Maka amon ita djari
matäi hong Kristus, ita per-

tjaja, ita karäh belom kea hong iä.

9. Tuntang ita katawan, Kristus, limbah iä djari belom bara olo matäi, djaton matäi tinai; pampatäi djaton bara kwasa hindai dengae.

10. Krana idjä iä matäi, iä matäi sindä tagal dosa, tapi toh idjä iä belom, belom akan Hatalla.

11. Kalotä buah angat keton kea, keton toto matäi akan dosa, tapi belom akan Hatalla huang Kristus Jesus, Tuhan ita.

12. Tagal tä, äla keton manjoho dosa marentah huang bereng keton, idjä bagin matäi tä, sampai keton manumon kipäe.

13. Æla kea manenga ramonbereng keton akan dosa indu ganggamae, malalus kadarhaka, tapi tenga arep keton akan Hatalla, kilau olo idjä djari imbelom bara olo matäi, tuntang ramonbereng keton tenga akan Hatalla, indu ganggaman katetek.

14. Krana dosa djaton tau marentah keton, basa keton djaton penda Torat, tapi penda asi.

15. Maka kilen toh? Buah ita magon badosa, basa ita djaton penda Torat, tapi penda asi? Æla haliai!

16. Djaton keton katawan, amon keton mampatempo arep keton indu rewar, tantai akan mamenda, tä keton toto rewar ajue, idjä imenda keton kahandake, atawa keton rewar dosa akan pampatäi, atawa rewar katurut akan katetek? — (2.*Mos*.21,5.)

17. Tapi tarimakasih intu Hatalla, basa keton bihin toto djipen dosa, tapi toh hapan toto atäi keton manumon sonton adjar, idjä akan tä keton djari injaragh.

18. Krana keton djari *bebas* bara dosa, palus *mandjadi* rewar katetek.

19. Tumon kaharatin olo aku hakotak, tagal *kabantas* isin keton: krana kilau keton djari manjaragh ramonbereng keton indu djipen kaudji, tuntang djipen kadarhaka hatantilap kadarhaka: kalotä katontoh saragh ramonbereng keton indu rewar katetek akan karasih.

20. Krana katika keton magon djipen dosa, maka keton lapas bara katetek.

21. Toh, narai pangulih keton katika tä, awi karä talo gawi, idjä ihamen keton katontoh? Krana kadjarian gawi tä pampatäi.

22. Tapi katontoh, limbah keton empas bara dosa, tuntang manempo Hatalla, toh keton aton bara pangulih, iä tä, mandjadi brasih; maka kadjariae pambelom idjä katatahi.

23. Krana upah tengan dosa, djetä pampatäi; tapi panengan asin Hatalla, djetä pam-

belom idjä katatahi, huang Kristus Jesus, Tuhan ita.

BAGI 7.

Olo idjä djari tetek awi kapertjaja empas bara Torat; tapi iä magon akan hakalawan dengan dosae.

---

1. Atawa djaton keton katawan, o pahari, (krana jaku hakotak dengan äwen, idjä harati Torat,) Torat tä bara kwasa intu olo katatahie belom?

2. Krana olo bawi, idjä penda banae, injaragh awi Torat akan banae katahie belom; tapi amon banae matäi, tä iä empas bara prentah banae djetä.

3. Tagal tä, katahin banae belom, maka olo bawi tä inggarä habandong, djaka iä babanä beken; tapi djaka banae djari matäi, tä iä empas bara prentah tä, sampai iä djaton inggarä habandong, amon iä babanä beken.

4. Kalotä, o paharingku, keton kea djari impatäi bara Torat awi bereng Kristus, nakara keton mindah akan beken, akan idjä djari belom bara olo matäi tä, uka ita mamua akan Hatalla.

5. Krana katahin ita magon huang isi, maka karä kipen dosa, idjä lembut awi Torat, bara kwasa huang karä ramonbereng ita, uka mamua akan pampatäi.

6. Tapi toh ita djari matäi bara Torat, tuntang djari empas bara Torat tä, idjä djari mimbing ita bihin: sampai toh ita manempo Hatalla huang dasar taheta ain Rogh tä, djaton huang dasar hurup idjä usang.

7. Maka kilen koan ita toh? Torat tä dosa? Kwäkae! Tapi aku djaton kasene dosa, djaka dia awi Torat; krana aku djaton kasene karä kipen tä sala, djaka dia aton augh Torat: „Æla ikau mipen."

8. Tä, maka dosa manjingkap buku, tuntang awi prentah tä iä mampalembut huang aku karä ampin kipen; krana djaka djaton Torat, tä dosa kilau matäi.

9. Krana bihin aku belom, lapas bara Torat; tapi sana prentah tä sampai, tä dosa palus belom, tapi jaku matäi.

10. Djadi, prentah idjä djari inenga akangku indu pambelomku, djetä mandjadian pampatäi akangku. — (3. *Mos.*18,5.)

11. Krana dosa djari manjingkap buku, palus awi prentah mampalajang aku, tuntang mampatäi aku bapan djetä.

12. Kalotä maka Torat tä toto brasih, prentah tä brasih, tetek, bahalap

13. Tapi kilen, tau talo

bahalap mandjadi pampatäi akangku? Kwäka! Tapi dosa, nakara bakarinah iä toto dosa, djari mandjadian akangku pampatäi awi talo bahalap tä, nakara dosa tä tarang haliai awi prentah tä.

14. Krana ita katawan, Torat puna tumon dasar Rogh, tapi jaku tumon dasar isi, indjual penda dosa.

15. Krana aku djaton kasene talo gawingku; krana aku djatonmawi talo tintun kahandakku, tapi talo idjä injingiku, äläh djetä kea iawiku.

16. Tapi djaka aku mawi talo, idjä djaton tintun kahandakku, tä maka aku saroroi bewäi dengan Torat, mangaku djetä toto bahalap.

17. Tä, djaton aku hindai, idjä mawi talo tä, tapi dosa, idjä melai huang aku.

18. Krana aku katawan, huang aku, iä tä huang isingku, puna djaton talo bahalap; krana kahandak tä aton intu aku, tapi malalus talo bahalap tä, djetä djaton olihku. — (1 *Mos.* 6,5; — 8,21.)

19. Krana kahalap tä, idjä tintun kahandakku, djaton aku mawie, tapi talo papa, idjä djaton kahandakku, djetä iawiku.

20. Tapi amon aku mawi talo, awang dia tintun kahandakku, tä dia djaka aku idjä mawie, tapi dosa idjä huang aku.

21. Kalotä aku mangkemä prentah djetoh huang aku, amon aku handak mawi talo bahalap, tä maka kapapa leket hong aku. — (*Masm.*51,7.)

22. Krana tumon dasar huangku aku mangilak Torat Hatalla.

23. Tapi aku mangkemä prentah beken huang ramonberengku, idjä hakalawan dengan prentah huangku, palus manamput aku tawanan akan prentah dosa, idjä hong ramonberengku.

24. Kajah aku, olo tjalaka! äwe akan maliwus aku bara bereng idjä baka matäi toh?

25. Jaku manarimakasih intu Hatalla mahapang Jesus Kristus, Tuhan ita! Tumon tä bitingku toto maneupo Torat Hatalla; tapi awi isingku aku manempo prentah dosa.

BAGI 8.

Huang Jesus ita lapas bara hukum, ita mandjadi anak Hatalla, tuntang ita karäh mandino kahai.

---

1. Tagal tä, djaton hukum hindai akan olo tä, idjä aton huang Kristus Jesus, idjä djaton manandjong tumon isi, tapi tumon Rogh.

2. Krana prentah Rogh pambelom huang Kristus Jesus djari maliwus aku bara prentah dosa tuntang pampatäi.

3. Krana talo awang djaton tau iawi Torat, basa djetä impalemo awi isi, maka Hatalla djari mawi tä, awie djari manjoho Anake manduan ampin isi idjä badosa, djetä tagal dosa, palus iä djari mahukum dosa huang isie;

4. Nakara katetek Torat tulus huang ita, idjä djaton manandjong tumon isi, tapi tumon Rogh.

5. Krana olo idjä tumon isi dasare, iä mangenang perkaran isi; tapi olo idjä tumon Rogh, iä mangenang perkaran Rogh.

6. Maka amon mangenang tumon isi, djetä pampatäi; tapi amon mangenang tumon Rogh, djetä pambelom tuntang kasanang.

7. Krana dasar isi tä kamusoh dengan Hatalla; krana djetä djaton mamenda Torat Hatalla, puna djaton kea tau mamendae.

8. Tä, äwen idjä huang isi, djaton tau ingilak Hatalla.

9. Maka keton djaton huang isi, tapi huang Rogh, asal Rogh Hatalla toto melai huang keton. Tapi olo idjä djaton djari mandino Rogh Kristus, iä djaton baris ajue.

10. Maka amon Kristus aton huang keton, tä toto bereng keton akan matäi tagal dosa, tapi rogh belom awi katetek.

11. Maka amon Rogh ain idjä djari mambelom Jesus bara olo matäi melai huang keton, tä toto iä, idjä djari mambelom Kristus bara olo matäi, karäh mambelom bereng keton kea, idjä puna indu matäi, basa Rogh ajue melai huang keton.

12. Tagal tä, o pahari, ita djaton magon djipen isi, sampai ita patut belom tumon isi. — (6,17.18.)

13. Krana amon keton belom tumon isi, djaton tau dia keton matäi; tapi amon keton awi Rogh mampatäi gawin isi, tä keton karäh belom.

14. Krana olo idjä irentah Rogh Hatalla, djetä anak Hatalla.

15. Krana keton djaton djari mandino rogh djipen, sampai keton magon indu mikäh, tapi keton djari mandino rogh anak, hapan tä ita mantehau: Abba, o Apang!

16. Rogh tä kea manjaksi akan rogh ita, ita toto anak Hatalla.

17. Maka amon ita djari anake, tä ita akan mandino panatau kea, panatau Hatalla, haiak dengan Kristus, asal ita toh mananggong kapähä haiak dengae, mangat ita impahai haiak iä kea dapit.

18. Krana aku batantu katawan, karä kapähä katika mindjam toh djaton aran talo, amon inanding dengan kahai tä, idjä karäh ingarinah inenga akan ita.

ROM. 8.

19. Krana karä talo tampa tuntang kapähä mangenang karä anak Hatalla mandjadi bakarinah.
20. Krana karä talo tampa tä djari injaragh penda kahaiang, djaton tantai ahate, tapi tagal iä, idjä djari manjaragh tä.
21. Krana djetä injaragh tuntang kaharape, krana karä talo tampa tä kea karäh mardeka tinai, terai iä djipen kabanasa, iä karäh omba kamardeka kahain karä anak Hatalla.
22. Krana ita katawan, karä talo tampa tä uras munguh tuntang kilau bumi handak luas sampai katontoh.
23. Tapi djaton talo djetä bewäi, malainkan ita kea, idjä djari mandino parut Rogh, ita mahin munguh kea huang atäi ita, sambil mangenang ita batantu iangkat indu anak, iä tä, mendäh kaliwus bereng ita.
24. Krana ita salamat huang kaharap; tapi kaharap idjä mamala, djetä djaton kaharap hindai; krana talo idjä aton, kilen tau harap tä tinai?
25. Tapi amon ita harap talo, idjä hindai gitan ita, maka ita mendäh tä dengan kaketep.
26. Kalotä kea tinai Rogh mawat kalemon ita. Krana ita djaton katawan, narai kapatut lakun ita, tapi Rogh tä kea mondohop ita blaku, hapan kamunguh awang djaton tarasanan.
27. Tapi idjä mariksa karä atäi olo, iä katawan, narai kahandak Rogh tä; krana iä blaku akan olo brasih tumon kakilak Hatalla.
28. Maka ita katawan, akan idjä sinta Hatalla, talo handiai uras mandohop akan kabalape, akan karä olo tä, idjä djari irawäi tumon kahandak Hatalla.
29. Krana olo idjä kasenan Hatalla bara bibin, olo tä djari inantue kea, uka äwen padan ampie dengan Anake, nakara Anake tä indu tambakas arä olo hampahari.
30. Maka olo idjä djari inantue, olo tä djari irawäie kea; tuntang olo idjä djari irawäie, olo tä djari indjadiae tetek kea; tuntang olo idjä djari indjadiae tetek, olo tä *djari* impahaie kea.
31. Toh, kilen angh ita tahiu karä talo tä? Djaka Hatalla mandohop ita, äwe tau malawan ita?
32. Anake mahin djaton iä djari manjanjange, tapi djari manjaragh iä gantin ita handiai; kilen? djaton iä karäh manenga talo handiai kea akan ita haiak iä?
33. Æwe tau mandawa olo intih Hatalla? Hatalla idjä mandjadian tetek!
34. Æwe tau mahukum? Kristus djari matäi, paham

h-aream tinai, iä kea djari belom tinai, iä bila gantaun Hatalla kea, tuntang blaku akan ita.

35. Æwe tau mamisah ita dengan sintan Kristus? Kadjakä, kikäh, kasingen? lau, kalowai, bahaja, atawa padang?

36. Kilau aton tarasurat: „Tagal ikau ikäi impatäi nongkang andau, ikäi itong olo kilau tabiri, idjä tantai injambalih." — (*Masm.*44,23.)

37. Tapi huang karä perkara tä ita paham manang awi idjä djari sinta ita.

38. Krana aku batantu haliai, djaton pampatäi, dia kea pambelom, djaton malaikat, djaton talo hai, djaton talo kwasa, djaton talo idjä katontoh, dia kea talo idjä dapit,

39. Djaton kagantong, djaton kandalem, dialo talo tampa Idjä alo naranarai djaton tau mamisah ita dengan sintan Hatalla, idjä huang Kristus Jesus, Tuhan ita.

BAGI 9.

Paulus masaana gawin Hatalla dengan olo Israel; solake Hatalla djari mangkat olo tä, tapi djaton awi puna kahalap olo tä, tapi awi asie; tinai basa olo tä djaton maku mamenda Anak Hatalla, maka olo tä inganae tinai.

---

1. Aughku toh toto huang Kristus, aku djaton manandjaro*, pangingat-atäiku huang Rogh brasih manjaksi akangku:

2. Paham kasusahku, tuntang atäiku pähä hantä;

3. Krana aku pabias alo bitingku buah hukum, inganan bara Kristus, indu gantin paharingku, idjä kolangku tumon isi;

4. Idjä baris olo Israel, idjä djari iangkat Hatalla, ai tä kabai tuntang padjandjian, ai tä Torat tuntang karä hadat agama, tinai karä djandjin Hatalla;

5. Ai kea karä tato djaman horan tä, tinai bara iä kea Kristus djari lembut tumon isie, idjä hai bara talo handiai, idjä toto Hatalla idjä patut inara sampai katatahi. Amen.

6. Tapi djaton kilau augh Hatalla tä djari gagar. Krana djaton äwen handiai, idjä panakan Israel, uras toto olo Israel.

7. Djaton kea olo handiai, basa iä panakan Abraham, uras toto anake, malainkan: „Awang bara Isaak karäh inggarä panakam;" — (1.*Mos.* 21,12.)

8. Rimae: djaton karä anake idjä tumon isi, djetä kea uras anak Hatalla, tapi anake idjä huang djandji, djetä itong anake toto.

9. Krana augh toh augh djandji: „Intu wajah kalotoh kea aku haluli, tä ma-

ka Sarah karäh bara anak.”
— (1.*Mos.*18,10.)
10. Maka djaton tikas djetä
bewäi, tapi kalotä kea metoh
Rebeka batihi awi Isaak, tato
ita, idjä djari intih tä;
11. Krana helo bara anake
duä, idjä hatatop, djari
inakan, amon anake tä hin-
dai djari tau mawi talo enen,
bahalap atawa papa; (nakara
kahandak Hatalla mandjadi
tumon kakilake, dia sabab
gawin olo, tapi awi asie idjä
marawäi tä:)
12. Maka augh toh djari
insanan akan indue: „Idjä
bakas akan mamenda idjä ta-
bela.” — (1.*Mos.*25,23.)
13. Tumon augh surat kea:
„Jaku djari sinta Jakob, Esau
djari injingiku.” — (*Mal.*1,
2.3.)
14. Toh, kilen augh ita de-
ngae? Tau Hatalla sala?
Kwäka!
15. Maka koae dengan Mo-
ses: „Olo idjä iasiku puna
iasiku, tuntang olo idjä inja-
njangku puna injanjangku.”
— (2.*Mos.*33,19.)
16. Tagal tä, djetä djaton
awi kahandak olo, djaton kea
awi kalangkap olo, tapi awi
asin Hatalla.
17. Krana koan surat tahiu
Parao: „Tantai akau tä kea
aku djari mampendeng ikau,
mangat kwasangku bakarinah,
awiku mawi ikau, mangat
arangku basewut hapus pe-
tak.” — (2.*Mos.*9,16.)
18. Kalotä iä masi olo idjä
äka kahandake, tinai mam-
palulang idjä äka kahandake.
19. Tä koam dengangku:
amon kalotä, kilen tinai iä
manjalan olo? Krana äwe
kea tau malawan kahandake?
20. Tapi narai ikau, o olo
kalunen, sampai ikau petah
mandjawap Hatalla? Tau kea
talo tampae hamauh dengan
tukange: buhen ikau djari
manampa aku kalotoh?
21. Djaton tukang blanai
bara kwasa dengan petak ba-
ta, manampa botope idjä tä
kea belahe sarangan bahara,
tinai belahe sarangan papa?
22. Toh, amon Hatalla han-
dak mamprahan kalaite tun-
tang mangarinah kwasae, ma-
ka hapan paham kapandjang
atäie manjarenan sarangan
kalaite, idjä djari injimpan
akan kabanasa;
23. Tuntang mangat iä ma-
ngarinah kea kutoh kahaie
buang karä sarangan asi, idjä
helo djari inatape akan ka-
haie;
24. Baris djetä kea ita, idjä
djari irawäie, djaton olo Je-
hudi bewäi, tapi olo kapir
kea;
25. Kilau djari aughe kea
hadjamban Hosea: „Olo idjä
dia ungkupku bihin, handak
inggaräku ungkupku, idjä dia
äka kataungku bihin handak
inggaräku äka kataungku. —
(*Hos.*2,23.)
26. „Maka karäh mandjadi,

intu kaleka augh djari insanan kalotoh: keton djaton ungkupku, — olo hetä tinai karäh inggarä anak Hatalla idjä belom."

27. Maka Jesaia tatehau, tahiu Israel: „Alo panakan Israel kilau bawak baras intu saran tasik karäe, tapi tisae bewäi karäh injalamat. — (*Jes.*10,22.)

28. „Krana hukum tuntang pahaga karäh ilalus huang katetek, krana Tuhan karäh mahaga tisae tä hundjun petak."

29. Tinai kilau djari tudjum Jesaia horan: „Djaka Tuhan, Tempon karä kawan talo belom, djaton djari manisa binji akan ita, tä ita djari kilau Sodom, tuntang sama kilau Gomora." — (*Jes.* 1,9.)

30. Toh, kilen augh ita dengae? Olo kapir, idjä djaton djari manggoang katetek, djari mandino katetek, djetä katetek idjä awi kapertjaja.

31. Tapi Israel djari manggoang Torat katetek, tapi njaladik bara Torat katetek.

32. Buhen? Djetä, basa äwen djaton manggaue awi kapertjaja, tapi kilau awi gawin Torat. Krana äwen djari tantarang intu batu äka patarang tä,

33. Tumon augh surat: „Itä, jaku mingkes huang Sion batu äka patarang, karang äka kalait; tapi genep olo, idjä pertjaja huang iä, djaton akan rusak." — (*Jes.*8, 14; — 28,16.)

BAGI 10.

Katetek idjä awi kapertjaja djari simpan akan olo; Hatalla manjoho masanan djetä hapus kalunen; tapi olo Israel djaton maku manarimae.

---

1. O pahari! atäiku toto mangilak olo Israel, tinai aku blaku intu Hatalla, mangat iä injalamat.

2. Krana aku manjaksi akae, iä blasut atäie akan Hatalla, tapi tuntang kahumonge.

3. Krana basa äwen djaton kasene katetek Hatalla, tapi handak mampendeng katetek ajue, tä iä djaton mamenda katetek Hatalla.

4. Krana Kristus tä kalaputan Torat, iä indu katetek genep olo idjä pertjaja.

5. Krana toto Moses manjurat, manahiu katetek idjä awi Torat tä: „Olo idjä malalus karä prentah, iä karäh belom awie." — (3.*Mos.* 18,5.)

6. Tapi katetek idjä awi kapertjaja kalotoh aughe: „Æla koan huangm: äwe akan mandai tanggoh sorga?" — adoe, kilau handak mimbit Kristus mohon; — (5.*Mos.* 30,12.)

7. Atawa: „äwe tau mohon palus naraka?" — adoe, ki-

lau handak manduan Kristus bara olo matäi.
8. Tapi kilen koae? „Augh tä puna tokep ikau, aton huang njamam, huang atäim." Djetä augh kapertjaja tä, idjä insanan ikäi.
9. Krana amon ikau mangaku Tuhan Jesus, hapan totokm, palus atäim pertjaja, Hatalla djari mambelom iä bara olo matäi: tä ikau karäh salamat.
10. Krana amon pertjaja hapan atäi, tä olo mandino katetek, tinai amon mangaku hapan totok, tä olo mandino salamat.
11. Krana aton augh surat kalotoh: „Genep olo, idjä pertjaja huang iä, djaton haiang." — (*Jes.*28,16.)
12. Krana hong perkara toh djaton kabekäe olo Jehudi dengan olo kapir, krana tikas Idjä Tuhan olo handiai, idjä tatau badjoha dengan olo handiai, awang blaku intu iä.
13. „Krana genep olo, idjä blaku harap aran Tuhan, iä injalamat." — (*Joel*3,5.)
14. Toh, maka kilen olo tau blaku intu iä, idjä djaton imertjajae? tapi kilen olo tau pertjaja, amon iä hindai djari mahining britae? tinai kilen olo tau mahininge, djaka djaton idjä mambrita tä?
15. Tapi kilen olo tau mambrita tä, amon iä djaton injoho? Tumon augh surat kea: „Lalehan kahalap pain olo, idjä masanan kasanang, idjä mambrita Ewangelion!" — (*Jes.*52,7.)
16. Tapi djaton olo handiai manumon Ewangelion tä. Krana koan Jesaia: „O Tuhan, äwe pertjaja brita, idjä insanan ikäi?" — (*Jes.*53,1.)
17. Kalotä kapertjaja lembut awi pahining, tapi pahining tä lembut awi augh Hatalla.
18. Tapi koangku: djaton olo djari mahininge? Pudji dia! „hapus petak augbe djari tajap, kotake djari sampai hakaliling saran kalunen." — (*Masm.*19,5.)
19. Maka koangku: djaton Israel djari tau haratie? Idjä panjolake, Moses tä, djari hamauh: „Jaku handak madjik keton mangabehu awi utus olo, idjä djaton ungkupku bihin, awi utus olo humong aku handak mungkar kalait keton." — (5.*Mos.*32,21.)
20. Tapi Jesaia sampai petah hamauh: „Aku djari sondau awi olo, idjä djaton djari manggau aku; aku djari masanan arepku akan olo, idjä djaton djari manadjahan aku." — (*Jes.*65,1.2.)
21. Tapi koae tahiu olo Israel: „Hapus andau aku djari manantadjok lengängku, mandjapang mambet utus olo, idjä marisang djaton pertjaja, tuntang idjä badjawap dengangku."

BAGI 11.

Djandjin Hatalla akan olo Israel magon etter; belahe olo tä induae hantä, tinai tepa olo Israel handiai karäh injalamat.

---

1. Maka koangku: kilen, Hatalla djari manganan utus olo ai? Pudji! krana jaku kea olo Israel, bara utus Abraham, hamputan Benjamin.
2. Hatalla djaton djari manganan utus olo ajue, idjä djarikasenae bara bihin. Atawa djaton keton katawan augh surat, tombah augh Elias? metoh iä manaharep Hatalla, mandawa olo Israel, koae:
3. „O Tuhan, karä nabim djari impatäi olo tä, tinai karä mesbehm djari ingarake, tikas aku bewäi batisa, tuntang olo tä mangatah tahasengku." — (1.*Radja*19,10. 14.18.)
4. Tapi kilen augh tombah Hatalla? „Jaku djari manisa akangku udju kojan biti hatuä, idjä djaton djari mandeko utute intu Baal."
5. Kalotä maka katika toh kea aton bewäi tisae, tumon pintihe huang asie.
6. Tapi amon djetä awi asi, djetä djaton awi kapatut gawi, djaka kalotä, tä asi djaton asi hindai; tinai amon djetä awi kapatut gawi, tä djetä djaton awi asi, djaka kalotä, tä kapatut djaton kapatut hindai. —(5.*Mos.*9,4.5.)
7. Maka kilen toh? Talo idjä inggau Israel, djaton dino, tapi olo intih tä djari mandinoe; maka awang beken tä djari impalulang.
8. Tumon augh surat: „Hatalla djari manenga akan olo tä katiroh huange, matä idjä djaton tau mitä, pinding idjä djaton mahining, palus sampai andau toh kea."
9. Maka koan Dawid: „Buah medjae mandjadi djarat akae, tuntang salampit indu äkae tantarang, indu balähe. — (*Masm.*69,23.)
10. „Buah matae ingawus, uka äla iä tau mitä; buah ikau magon mandjungkong mambehat likute."
11. Maka koangku: djari olo tä tantarang, mangat balongkang palus? Kwäka! Tapi awie balongkang, salamat djari sampai olo kapir, uka äwen mangabehu angate, handak mananselo olo tä tinai.
12. Maka amon kalongkang olo tä indu salamat kalunen, amon tisae indu salamat olo kapir, paham haream tinai, amon iä sukup bitie!
13. Aku masanan talo toh akan keton, idjä kapir solake; krana basa aku rasul olo kapir, aku manara pangkatku.
14. Ajaajau, mikäh aku tau madjik kolangku mangabehu, mangat mahaga isut olo tä kea.
15. Krana amon kalunen

djari induan awi äwen inganan, kilen amon äwen tä iangkat tinai? djaton djetä kilau awang matäi uras belom tinai?

16. Amon parute brasih, tä awang beken uras brasih kea; amon uhate brasih, tä karä edae kea brasih.

17. Toh, amon belahe karä edae tä djari ilenteng, tuntang ikau, idjä muna batangundus kajuan, djari irapet hetä, tuntang kalotä ikau mandjadi hindjä uhate, tinai ompat gitan batangundus toto tä:

18. Tä, äla ikau taratara, manawah edae tä; tapi amon ikau mampatara arepm manawah iä, buah ikau katawan, ikau djaton mambelom uhat, tapi uhat mambelom ikau.

19. Toh, mikäh koam: edae tä djari ilenteng, nakara aku irapet hetä.

20. Buah aughm; olo tä djari ilenteng basa iä djaton pertjaja; tapi ikau melai awi kapertjaja. Tä, äla ikau badjoho, tapi buah mikäh.

21. Krana amon Hatalla djaton djari manjanjang idjä puna edae tä, buabuah ikau, mikäh iä djaton manjanjang ikau kea.

22. Ingat asi tuntang kakaras Hatalla; kakarase tä akan olo idjä djari balongkang, tapi asie tä akam, asal ikau melai huang asie; djaka dia, tä ikau kea karäh ilenteng.

23. Tinai olo tä, djaka terai karisange, karäh irapet tinai, krana Hatalla bara kwasa bewäi marapet olo tä tinai.

24. Krana amon ikau djari ilenteng bara batang, idjä puna batangundus kajuan bewäi, tuntang mangabeken dasarm ikau djari irapet huang batangundus toto: paham haream äwen idjä puna edae karäh irapet tinai huang puna batang ai.

25. Krana aku djaton maku hilim perkara basilim toh dengan keton, o pahari, belä keton mado arep keton pintar: belahe olo Israel djari impalulang atäie, sampai olo kapir djari sukup karäe tamä;

26. Tuntang kalotä salepah Israel karäh injalamat, tumon augh surat: „Bara Sion karäh dumah Idjä Pandohop tä, iä karäh makis kadarhaka bara Jakob." — (Jes. 59,20.)

27. „Tuntang djetoh djandjingku dengan olo tä, katika aku karäh manganan karä dosae." — (Jer. 31,33.)

28. Amon tumon Ewangelion, olo tä toto musoh, sabab keton; tapi tumon pintih Hatalla olo tä äka kataue, tagal karä tatoe.

29. Krana karä panengan asi tuntang parawäie djaton injasal Hatalla.

30. Krana kilau keton ba-

hut marisang dengan Hatalla, tapi toh keton djari iasi, awi karisang olo tä:
31. Kalotä olo tä marisang katontoh, nakara olo tä kea iasi awi asi, idjä djari dinon keton.
32. Krana Hatalla djari mangurong olo handiai hong karisange, nakara iä masi olo handiai.
33. Lalehan katimben kutoh kapintar tuntang kaharatin Hatalla! Karä hukume djaton taratuga! karä djalae djaton taratuntut!
34. Krana äwe djari harati kahandak Tuhan? atawa äwe djari matoh mangalagai augh akae?
35. Atawa äwe djari manenga talo akae, sampai patut injulang tinai?
36. Bara Iä, awi Iä, tuntang Akae karä talo handiai; akae horumat sampai katatahi! Amen

BAGI 12.

Olo idjä iasi Hatalla patut magon manahiu Hatalla, tuntang belom budjur dengan kolae.

1. Maka aku mampingat keton, o pahari, awi karä asin Hatalla, mangat keton mandjuluk bereng keton indu parapah idjä belom, idjä brasih, tuntang ingilak Hatalla, djetä sombajang keton idjä tuntang kaharati.
2. Æla manjama arep keton dengan kalunen toh, tapi obah arep keton, awi huang keton toto inaheta, nakara keton tau mariksa, idjä kwe kahandak Hatalla idjä bahalap, idjä tumon kakilake tuntang tinduh.
3. Krana awi asi, idjä djari inenga akangku, aku hamauh dengan genep bitin keton, äla mado arep keton hai bara patut, tapi buah mado arep keton naniha bewäi, tumon Hatalla djari mambagi kapertjaja akan genep olo.
4. Krana kilau ita arä ramonbereng ita huang bereng Idjä, tapi djaton rata karä ramonbereng tä sama gawie: — (1.*Kor*.12,12.)
5. Kalotä kea ita idjä arä indu bereng Idjä huang Kristus, tapi intu sama arep ita ita uras sama ramon bereng.
6. Tuntang ita hakabeken kapik tengan Hatalla, tumon asi djari inengae akan ita.
7. Djadi, djaka aton kaharatin olo, buah djetä tumon kapertjaja; djaka aton pangkat gawi, buah olo malalus tä; djaka madjar, buah totototo ngnan tä.
8. Idjä indu mampudji olo, buah iä totototo mimbing tä; idjä pambagi talo, buah tuntang budjur atäie; idjä marentah, buah iä titip

tirok atäie; idjä mandohop olo, buah tuntang handjak atäie.

9. Sinta tä äla haliau; singi kapapa, heret dengan kahalap.

10. Hasinta sama arep keton totototo, kilau hampahari; buah keton tjakap mahorumat kolan keton paham bara bitin keton.

11. Æla keton mamoen, tapi buah mangkarenä, buah blasut huang rogh; awi manempo Tuhan.

12. Handjak keton huang kaharap, sarenan arep keton huang kadjakä; tetep keton hong lakudoa.

13. Dohop olo brasih, idjä aton katapase; buah keton badjenta dengan tamuäi.

14. Laku berkat akan olo, idjä mangasingen keton; laku berkat, äla manjapa.

15. Handjak keton omba olo handjak, tangis keton omba olo idjä manangis.

16. Buah keton sama kahandak keton; äla mipen talo hai, tapi handjäan arep keton dengan olo korik; äla mado arep keton pintar.

17. Æla mamaläh kapapa sama kapapa; kumang tuntang goang talo, idjä patut intu baun olo handiai.

18. Olih dengan olih, idjä keton, gau kabuah dengan olo handiai.

19. Æla mamaläh arep keton, o keton idjä ingilakku, tapi mendäh kalait; krana aton augh surat: „Aku idjä mahukum, karäh aku mamaläh gawin olo, koan Tuhan. — (5.*Mos*.32,35.)

20. „Maka amon musohm blau, pakanan iä; amon iä teah belaie, pihop iä; krana djaka gawim kalotä, tä ikau kilau manawon barah hundjun takoloke." — (*Ser. Sal*.25.21.)

21. Æla ikau alah awi kapapa, tapi palah kapapa hapan kahalap.

BAGI 13.

Patut ita mamenda tuntang mahorumat olo hai, sinta kola, tuntang mandjaga arep ita.

---

1. Patut genep olo mamenda olo kwasa, idjä *mimbing* prentah. Krana djaton pangkat kwasa, djaka dia awi Hatalla, karä olo kwasa idjä aton, djetä djari iangkat Hatalla.

2. Djadi, olo idjä malawan olo kwasa, iä malawan atoh Hatalla; maka olo idjä malawan tä karäh mambet hukum akae.

3. Krana olo hai tä djaton indu kikäh gawi bahalap, tapi indu kikäh gawi papa. Toh, amon ikau djaton maku mikäh olo kwasa tä, käläh awi talo bahalap, tä ikau karäh mandino horumat awie.

4. Krana olo tä djipen Hatalla, indu ontong aim kea. Tapi djaka ikau mawi talo papa, buah ikau mikäh; krana iä djaton mimbing padang haiang bewäi; krana iä djipen Hatalla, uka mamaläh mahukum karä olo tä, awang mawi talo papa.
5. Tagal tä djaton tau dia ita mamenda iä, djaton tagal hukum tä bewäi, tapi tagal atäi ita kea. — (1.*Petr.* 2,13.)
6. Tagal tä kea patut keton manahor asil; krana äwen tä djipen Hatalla, idjä tantai indu nguan perkaran kalunen toh.
7. Toh, tenga talo idjä patut akan olo handiai; akan idjä äka asil, tenga asil; akan idjä äka bea, tenga bea; mikäh dengan idjä patut ingikäh; horumat idjä patut ihorumat.
8. Æla keton butang intn olo talo enen, baja idjä sinta sama arep keton tä; krana idjä sinta kolae, iä djari malalus Torat.
9. Krana prentah tä: „Æla habandong; äla mampatäi olo; äla manakau; äla manandjaro; äla mipen talo," tinai brangai karä prentah beken hindai, uras bulat huang augh Idjä toh: „Ikau patut sinta olo, kilau arepm kabuatm." — (*Mark.*12,31.)
10. Sinta tä puna djaton maku mamapa kolae; tumon tä sinta idjä malalus Torat.
11. Tinai käläh, basa ita katawan djam djari sampai, patut ita misik batiroh toh; krana katontoh salamat djari tokep haream dengan ita, bara katika harun ita pertjaja bihin.
12. Alem bilak hapus, djari tokep handau; buah ita mengkak gawin kakaput, palus mangkepan ganggaman kalawa.
13. Buah ita manandjong mantoh, kilau handau, äla ita babungu kuman mihop, äla ita huang sasuro, mawi kandji, äla hasuat, äla hakahiri;
14. Tapi buah keton hapakaian Tuhan Jesus Kristus, tuntang äla mahaga isin keton sampai kipäe lembnt.

BAGI 14.

Olo idjä abas huang kapertjaja tuntang olo idjä balemo huang kapertjaja patut hasarenan, hasinta tuntang hadohop sama arepe.

---

1. Tarima olo, idjä balemo huang kapertjaja, tapi äla indu kasuat.
2. Belahe olo pertjaja, tau kuman talo bararangai; tapi olo idjä balemo tä kuman sajor bewäi.
3. Æla olo idjä kumae manawah idjä djaton kumae; tinai idjä djaton kumae äla

manjalan iä idjä kumae; krana Hatalla djari manarima iä.

4. Tapi äwe ikau, sampai manjalan rewar olo beken? alo mendeng alo balongkang akan tempoe bewäi; tapi tau bewäi iä impendeng; krana Hatalla kwasa mampendeng iä.

5. Belahe olo mimbing andau Idjä hai bara andau beken; tapi belahe mimbing karä andau sama. Käläh genep biti mandjadi batantu atäie totototo.

6. Idjä mimbing andau, iä mimbing tä akan Tuhan, tinai olo idjä djaton mimbing andau, sabab Tuhan kea iä djaton mimbing andau tä. Idjä kuman, iä kuman akan Tuhan, krana iä manarimakasih intu Hatalla; tinai idjä djaton kuman, sabab Tuhan kea iä djaton kuman, tuntang manarimakasih intu Hatalla.

7. Krana dialo idjä biti ita belom akae kabuate, tinai dialo idjä biti matäi akae kabuate;

8. Amon ita belom, ita belom akan Tuhan, tinai amon ita matäi, ita matäi akan Tuhan. Djadi, alo belom alo matäi, ita ain Tuhan.

9. Krana sabab tä kea Kristus djari matäi, tuntang djari belom haluli, nakara iä Tempon olo matäi, Tempon olo belom.

10. Maka ikau, buhen ikau manjalan paharim? atawa ikau tinai, buhen ikau manawah paharim? Krana ita handiai indu naharep karosin basaran Kristus.

11. Krana aton augh surat: „Belom aku, koan Tuhan, sakarä utut karäh indeko akangku, tuntang sakarä djela akan mangaku Hatalla.” — (*Jes.*45,23.)

12. Tä, genep bitin ita akan marinting intu Hatalla tagal pambelome.

13. Tagal tä äla ita hindai manjalan sama arep ita; tapi buah ita mandjaga totototo, belä ita manantarang atawa mampalajang paharin ita.

14. Aku katawan batantu haliai huang Tuhan Jesus, dialo talo idjä mahin puna pali, baja akan idjä mado talo pali, akae tä kea djetä pali.

15. Tapi djaka paharim kapähä atäie sabab panginam, tä ikau djaton hindai tumon sinta. Æla sabab panginam marusak olo tä, idjä akae Kristus djari matäi.

16. Djaga, belä kahalap tä idjä intu keton imapa olo.

17. Krana karadjaan Hatalla djaton hong kuman mihop, tapi hong katetek, kasanang tuntang kahandjak huang Rogh brasih.

18. Krana olo idjä huang djetä manempo Kristus, iä

ingilak Hatalla tuntang parihara olo.

19. Tagal tä, buah ita manggoang talo idjä akan kasanang, tuntang idjä haragapan sama arep ita.

20. Æla tagal panginan mangarak gawin Hatalla; alo talo handiai brasih, tapi djetä pali akan olo, idjä kumae haiak tantarang atäie

21. Bahalap haream djaton kuman isin talo, djaton kea mihop anggor, djaton kea hapan talo beken, idjä manantarang, atawa mampalajang, atawa mampalemo paharim.

22. Amon ikau bara kapertjaja, imbing tä akam intu baun Hatalla. Salamat olo, idjä djaton maniwas arepe huang talo, idjä iä ompat hapae, tuntang ompat mawie.

23. Tapi olo idjä bembang atäie, tuntang kumae kea, iä tä tiwas, basa iä djaton kumae tuntang kapertjaja; krana talo handiai, idjä djaton awi kapertjaja, djetä uras dosa.

BAGI 15.

Patut ita manjarenan kola, basa Kristus djari manjarenan ita handiai. Paulus masanan arepe.

1. Maka patut ita, idjä abas, manjarenan karä kalemon awang djaton abas, äla ita mangilak arep ita.

2. Genep bitin ita akan manggau arepe ingilak olo, uka mampahalap tuntang haragapan iä.

3. Krana Kristus kea djaton djari mangilak arepe, tapi, tumon augh surat: „Karä augh olo tä awang papa, idjä manjapa ikau, djari buah aku." — (*Masm.* 69,10.)

4. Krana talo handiai, idjä tarasurat horan, djetä djari injurat hapan madjar ita, nakara ita awi augh kaketep tuntang ampong, idjä huang surat, aton bara kaharap.

5. Tapi käläh Hatalla, Batang kaketep tuntang ampong, manenga akan keton, mangat keton handiai hindjä kahandak tumon Jesus Kristus;

6. Nakara keton handiai bulat atäi, hindjä njamä manara Hatalla, Bapa Tuhan ita, Jesus Kristus.

7. Tagal tä, buah ita batarima sama arep ita, kilau Kristus kea djari manarima ita intu kahain Hatalla.

8. Maka koangku, Jesus Kristus djari injoho akan olo idjä injunat sabab katoton Hatalla, uka malalus karä djandjie akan karä tatoe.

9. Tapi karä utus olo kapir akan manara Hatalla sabab asie, tumon augh surat: „Tagal tä aku handak mangaku ikau marak karä olo kapir, tuntang manjanji, ma-

nara aram." — (*Masm.*18,50.)
10. Tinai augh surat beken kalotoh: „Handjahandjak keton, o olo kapir, haiak dengan ungkup ajue." — (5.*Mos.* 32,43.)
11. Tinai: „Tara Tuhan, o olo kapir handiai, karä utus olo akan mahorumat iä." — (*Masm.*117,1.)
12. Tinai koan Jesaia: „Dapit aton lembut salundik Jesse, iä karäh marentah olo kapir; huang iä olo kapir karäh harap." — (*Jes.*11,10.)
13. Tapi käläh Hatalla, Batang-kaharap, manjuang keton dengan karä kahandjak tuntang kasanang huang kapertjaja, mangat kaharap keton djowong haliai awi kwasan Rogh brasih.
14. Tapi bitingku kea mahin batantu katawan, pahari! keton kontep kahalap, basuang karä kaharati, tuntang olih keton hadjar sama arep keton.
15. Tinai aku djari petah kea mampait surat akan keton, o pahari, hapa mampingat keton awi asi tä, idjä djari inenga Hatalla akangku;
16. Basa aku toh puna rewar Jesus Kristus akan olo kapir, uka aku kilau imam malalus Ewangelion Hatalla, mangat olo kapir indu parapah idjä äka kakilake, idjä imprasih Rogh brasih.
17. Tagal tä aku tau taratara huang Kristus Jesus huang perkaran Hatalla tä.
18. Krana aku djaton petah hakotak talo enen, djaka dia Kristus mandjadian tä hapan aku, hapan augh tuntang gawi, uka olo kapir mamenda iä;
19. Hapan kata idjä kwasa tuntang gawi heran, hapan kwasan Rogh brasih, sampai aku djari masanan Ewangelion Kristus bara Jerusalem hakaliling, palus sampai Ilirikum.
20. Tuntang aku djari tantai haliai masanan Ewangelion intu kaleka aran Kristus hindai insanan, belä aku mamangun hundjun galang, awang djari ingkes olo beken.
21. Tapi, kilau augh surat: „Olo idjä äka brita tä hindai insanan, olo tä karäh mitä iä, olo idjä hindai mahining tä, iä karäh harati tä." — (*Jes.*52,15.)
22. Awi tä kea kindjap aku karoh, djaton hilaku madja keton.
23. Tapi basa katontoh djaton katapasan kalekaku huang karä tanah hila toh, tuntang djari arä njeloe paham kahausku madja keton:
24. Toh maka aku harap tulus kea madja keton, amon aku hagoet akan Spania; krana aku harap manantarang lewun keton, tuntang mitä keton, uka aku iagah keton akan kanih; limbah huangku djari lupuluput dengan keton.

25. Maka toh aku hagoet akan Jerusalem, mangat mandohop karä olo brasih.
26. Krana olo Makedonia tinai olo Aghaia tuntang kakilak atäie djari pakat, mampait isut ramoe akan karä olo pähä belom awang marak olo brasih, idjä huang Jerusalem. — (1.*Kor*.16,1.)
27. Tuntang karadjie olo tä mandohop äwen, tinai olo tä kilau butang kea dengae. Krana amon olo kapir djari omba mandino ramoe idjä ain Rogh, patut kea iä mandohop äwen hapan ramon kalunen.
28. Maka amon aku djari malalus gawi tä, tuntang djari mandjuluk bua tä akan äwen, tä aku karäh lius akan Spania, haiak manantarang lewun keton.
29. Tapi tawangku, amon aku sampai keton, maka aku karäh sampai tuntang karä berkat Ewangelion Kristus.
30. Maka aku blaku intu keton, o pahari! tagal Tuhan ita Jesus Kristus, tuntang tagal sintan Rogh, uka keton mandohop aku, mangkarenä blaku doa intu Hatalla akangku;
31. Nakara aku ingalindong bara karä olo parajap, idjä hong Judea, uka gawingku hong Jerusalem ingilak olo brasih;
32. Mangat aku tuntang kahandjakku sampai keton, awi kahandak Hatalla, palus impangat haiak dengan keton.
33. Maka käläh Hatalla, Batang-kasanang, mangang-gulo keton handiai. Amen.

BAGI 16.

Paulus tuntang olo idjä dengae manabi olo Romani; Paulus mahapus surate.

---

1. Maka aku mampudji keton, käläh manarima Poibe, paharin ita idjä bawi tä, idjä manjang manonggo ungkup Tuhan hong Kenghrea.
2. Tarima iä huang Tuhan, kilau patut intu olo brasih, tuntang dohop iä huang karä perkara idjä ilakue intu keton; krana iä kea djari mandohop arä olo, aku kea mahin djari indohope.
3. Käläh keton manabi Priskila äwen duä Akwila, idjä padjakku huang Kristus Jesus; — (*Gaw.Ras*.18,2.)
4. Idjä djari manjaragh ujate indu gantin tahasengku, djaton aku bewäi manarimakasih intu iä, tapi karä ungkup Tuhan kea, idjä parak olo kapir.
5. Tinai tabi ungkup tä kea, idjä hapumpong huang humae. Tabi Epainetos, idjä äka huangku, iä tä olo Aghaia, idjä solake djari pertjaja huang Kristus.
6. Käläh manabi Maria,

idjä djari arä gawie nguan ikäi.
7. Käläh manabi Andronikus tuntang Junias, idjä padjakku, idjä bihin inutup haiak aku; äwen duä tä basewut intu karä rasul, tuntang iä djari huang Kristus helo bara aku.
8. Tabi Amplias, idjä äka kataungku huang Tuhan.
9. Käläh manabi Urbanus idjä padjakku huang Kristus, tinai Staghis, idjä äka huangku.
10. Käläh manabi Apelles, idjä djari ingkemä toto budjur huang Kristus. Tabi äwen idjä bara ungkup Aristobulus.
11. Käläh manabi Herodion, idjä kapatohku. Tabi äwen baris ungkup Narsisus, idjä huang Tuhan.
12. Käläh manabi Tripena äwen duä Triposa, idjä djari omba bagawi akan Tuhan. Tabi Persis, idjä äka huangku, idjä djari paham bagawi akan Tuhan.
13. Käläh manabi Rupus, olo intih Tuhan tä tuntang indue, idjä kilau induku kea.
14. Käläh manabi Asinkritus, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, tuntang karä pahari idjä dengae.
15. Käläh manabi Pilologos tuntang Julia, Nereus äwen duä habetau, tinai Olimpas, tuutang karä olo brasih idjä dengae.
16. Käläh hatabi sama arep keton hapan sium brasih. Karä ungkup idjä huang Kristus manabi keton.
17. Tapi jaku blaku intu keton, o pahari, djaga arep keton bara olo tä, idjä mampalembut kasuat tuntang talo äka tantarang, awang malawan adjar, idjä djari inarima keton; baris arep ketou bara olo tä.
18. Krana olo kalotä djaton manempo Tuhan ita, Kristus, tapi iä manempo knaie; tuntang awi kamanis tutor sansanae, awie manara olo, iä mampalajang atäi olo idjä djaton batawat.
19. Krana kahias keton djari tawan olo handiai; tagal tä aku handjak sabab keton; tapi aku handak keton toto pintar huang kahalap, tapi humong huang kapapa.
20. Maka Hatalla, Batangkasanang, badjeleng karäh mamparamok setan tä penda paiu keton. Käläh asin Tuhan ita Jesus Kristus mampahaiak keton. Amen.
21. Timoteus, idjä padjakku tä, manabi keton, tinai Lukius, Jason, tuntang Sosipatrus, idjä kapatohku.
22. Jaku Tertius, idjä djari mamintik surat toh, manabi keton huang Tuhan.
23. Gajos manabi keton, idjä mahaga kadjangku, tuntang salepah ungkup. Erastus, mantirrear lewu toh manabi keton, tinaiKwartus, pahari tä.

24. Käläh asin Tuhan ita
Jesus Kristus mampahaiak
keton! Amen.
25. Maka akan idjä kwasa
mandähen keton tumon angh
Ewangelion, idjä insanangku,
tumon britan Jesus Kristus,
tumon karinah talo basaho-
kan tä, idjä djari basilim
bara tamparan kalunen,
26. Tapi idjä ingarinah ka-
tontoh awi surat karä nabi,
tuntang insanan akan karä
utus olo kapir awi prentah
Hatalla, idjä puna katatahi,
indu mampendeng katurut awi
kapertjaja :
27. Akan Hatalla tä, idjä
batonggal iä pintar, käläh
akae horumat sampai ka-
tatahi awi Jesus Kristus.
Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ SOLAKE AKAN OLO KORINTUS.

BAGI 1.

Paulus manabi olo Korintus; iä mampudji äwen, uka iä uras hindjä atäi, basa äwen hambilang sama arepe; iä masanan akae, Hatalla djaton manari'ma olo, idjä pintar, kwasa tuntang hai atäie, malainkan olo idjä randah tuntang balemo huange.

1. Paulus, idjä djari iang-
kat mandjadi rasul Jesus
Kristus, awi kahandak Hatal-
la, tinai Sostenes, pahari tä,
2. Mampait akan ungkup
olo ain Hatalla, idjä intu
Korintus, akan äwen, idjä
djari imprasih huang Jesus
Kristus, idjä djari irawäi
uka mandjadi brasih, tuntang
akan olo handiai, idjä baka-
liling hetä, idjä blaku doa
huang aran Tuhan Jesus
Kristus:
3. Käläh asi mampahaiak
keton tuntang kasanang, ba-
ra Hatalla, Bapa ita, tun
tang bara Tuhan Jesus Kris-
tus.
4. Haradjur aku manari-
makasih intu Hatallangku
sabab keton, tagal asin Ha-
talla, idjä djari inenga akan
keton huang Jesus Kristus.
5. Basa keton huang karä
perkara djari tatau huang
iä, huang karä adjar, huang
karä kaharati;
6. Tumon kasaksian tahiu
Kristus tä djari dähen intu
keton,

7. Sampai keton djaton tapas panengan asi, idjä mahin dia, haiak keton mentai Tuhan ita, Jesus Kristus, mangarinah arepe;

8. Iä kea karäh mandähen keton sampai kalepah, uka keton djaton bukue tau impudji metoh andau Tuhan ita Jesus Kristus.

9. Hatalla etter djandjie, idjä awie keton djari irawäi, uka hindjä dengan Anake, Jesus Kristus, Tuhan ita.

10. Maka aku blaku intu keton, pahari, hapan aran Tuhan ita, Jesus Kristus, uka keton handiai sama augh idjä, äla keton hambilang dengan sama arep keton, tapi mangat keton toto hindjä bulat atäi, tuntang sama kahandak.

11. Krana awi äwen idjä bara human Kloe aku djari mahining, keton bakalawan sama arep keton.

12. Maka djetoh inahiuku: basa belahe keton hamauh: aku toh murid Paulus; tinai belahe: aku toh murid Apolos; aku toh murid Kepas; aku toh murid Kristus. — (*Gaw. Ras.*18,24.)

13. Kilen, aton Kristus djari imbagi toh tinai? Aton Paulus djari injampalaki gantin keton? Atawa djari keton impandoi huang aran Paulus?

14. Aku manarimakasih intu Hatalla, basa aku djaton djari mampandoi idjä biti keton, baja Krispus äwen duä Gajus.

15. Uka äla olo hamauh, aku djari mampandoi olo huang arangku.

16. Tapi aton kea aku djari mampandoi olo human Stepanus tä; mikäh aton aku djari mampandoi bekea hindai, aku djaton mingate.

17. Krana Kristus djaton djari manjoho aku mampandoi olo, tapi nakara aku masanan Ewangelion; äla hapan kotak pintar, belä sampalakin Kristus tä haiang.

18. Krana britan sampalaki tä kilau kahumong bewäi intu karä olo idjä banasa, tapi intu ita, idjä injalamat, brita tä toto kwasan Hatalla. — (*Rom.*1,16.)

19. Krana aton augh surat: „Aku handak marusak kapitar olo pintar, tuntang kaharatin olo harati aku handak mampahaiange." — (*Jes.*29,14.)

20. Kwe karä olo pintar? kwe olo tamat surat? kwe olo, idjä maher mariksa perkaran kalunen toh? Djaton Hatalla djari manampa kapintar kalunen toh mandjadi humong?

21. Krana basa kalunen toh awi kapintare, djaton djari kasene Hatalla huang kapintare, tä maka awi sarita idjä humong ampie Hatalla handak manjalamat karä olo tä idjä pertjaja.

22. Krana olo Jehudi blaku kata heran, tuntang olo Hellenes manggau kapintar.

23. Tapi ikäi masanan Kristus, idjä djari injampalaki, idjä äka patarang akan olo Jehudi, tuntang kilau talo humong akan olo Hellenes.

24. Tapi akan idjä djari irawäi, alo Jehudi alo Hellenes, ikäi masanan Kristus, kwasan Hatalla tuntang kapintar Hatalla.

25. Krana kahumong Hatalla tä pintar bara olo kalunen, tuntang kalemon Hatalla tä abas bara olo kalunen.

26. Itä ampin keton idjä irawäi, o pahari! djaton arä keton idjä pintar tumon isi, djaton arä keton idjä kwasa, atawa hai: — (*Matt.*11,25.)

27. Tapi idjä humong huang kalunen, djetä djari intih Hatalla, nakara iä mampahawen idjä pintar tä; tuntang idjä balemo huang kalunen djari intih Hatalla, nakara iä mampahawen idjä abas tä;

28. Tinai idjä asiasi ampie huang kalunen toh, tuntang idjä batawah, djetä djari intih Hatalla, tuntang idjä kilau djaton, nakara iä mampahaiang karä idjä badjoho;

29. Uka äla haliai isi manara arepe intu baue.

30. Maka awie tä kea keton toh huang Kristus Jesus, idjä djari indjadian Hatalla indu kapintar, katetek, karasih, tuntang kaliwus ita.

31. Nakara tulus kilau augh surat: „Olo idjä taratara, buah iä taratara huang Tuhan." — (*Jes.*65,16.)

BAGI 2.

Brita, idjä insanan Paulus, alo djetä djaton tomon kadjanis kotak atawa tumon kapintar olo: maka djetä djari insanan huang kwasau Hatalla, tuntang djetä bahalap haliai bara kapintar olo, sampai olo kalunen huang kapintar ai mahin djaton tau haratie.

---

1. Maka jaku toh, o pahari, metoh aku djari tanggoh keton, djaton aku djari dumah hapan kotak badjanis atawa hapan paham kapintar, masanan augh Hatalla akan keton.

2. Krana katahingku hindjä keton, aku djaton maku katawan perkara enen, baja Jesus Kristus idjä injampalaki tä.

3. Maka aku djari melai dengan keton tuntang kalemo, kikäh, haiak paham kagendjähku.

4. Karä kotakku tuntang saritangku djaton djari tumon kotak kapintar olo, baka mangatau olo, tapi huang Rogh tuntang kwasa.

5. Nakara kapertjajan keton djaton bagalang hong kapintar olon, tapi hong kwasan Hatalla.

6. Tapi akan olo idjä tinduh ikäi masanan kapintar kea, tapi djaton kapintar idjä ain kalunen toh, atawa ain karä mantir kalunen toh, idjä akan haiang:

7. Malainkan ikäi masanan kapintar Hatalla idjä bahali tä, idjä basilim, idjä djari inukas Hatalla helo bara tamparan kalunen, akan indu kahain ita;

8. Idjä karä mantir kalunen toh djaton djari kasenäe; krana djaka olo tä djari kasenäe, toto, iä djaton djari manjampalaki Tuhan, Tempon kahai.

9. Tapi kilau augh surat: „Idjä djaton djari gitan matan olo, idjä djaton djari hining pinding olo, idjä djaton djari tamä atäi olo: djetä djari injimpan Hatalla akan karä olo, idjä sinta iä." (*Jes.*64,4.)

10. Maka Hatalla djari mangarinah talo tä akan ita awi Rogh ai; krana Rogh tä mariksa talo handiai, alo karä tirok Hatalla idjä timben haliai kea.

11. Krana äwe baris karä olo kalunen aton kasene talo idjä huang olo, baja rogh olo, idjä melai huange? Kalotä kea dialo idjä kasene karä tirok Hatalla, baja Rogh Hatalla.

12. Maka ita djaton djari mandino rogh kalunen, tapi Rogh bara Hatalla, nakara ita tau kasene talo, idjä djari inenga Hatalla akan ita.

13. Djetä kea insuman ikäi, djaton hapan kotak idjä iadjar kapintar olon, tapi hapan kotak, idjä iadjar Rogh brasih, haiak manandiug talo ain Rogh sama Rogh.

14. Tapi olo idjä tumon puna dasare djaton manarima talo ain Rogh Hatalla, djetä kilau kagila bewäi akae, iä djaton tau haratie, basa djetä patut inirok tumon Rogh.

15. Tapi olo idjä tumon Rogh tau mariksa talo handiai, tapi bitie djaton tau iriksa olo.

16. Krana äwe djari katawan tirok Tuhan, sampai tau madjar iä? Tapi intu ita aton tirok Kristus.

BAGI 3.

Hatalla bewäi idjä Batang-salamat; karä pandita uras sama rewar Hatalla; äla olo pabalau leket dengae, tapi buah olo handiai hindjä atäie leket intu Hatalla.

1. Maka aku, o pahari! djaton djari tau hakotak dengan keton kilau dengan olo idjä tumon Rogh, tapi kilau dengan olo idjä tumon isi, kilau dengan anak awau huang Kristus.

2. Djohon tusu djari hapangku pakanan keton, djaton talo kinan toto, krana

bibin keton hindai tau kumae, toto, toh mahin keton hindai-kea tau.
3. Basa keton magon tumon isi; krana basa keton bakahiri, tuntang hasuat, tuntang hakalawan, tä, dia keton tumon isi? djaton keton tumon dasar olon?
4. Krana amon koan idjä: aku toh murid Paulus; — tinai idjä: aku toh murid Apolos: — djaton keton tumon isi?
5. Æwe kea Paulus, äwe Apolos? Baja djipen, idjä djari mimbit keton pertjaja, tuntang djetä, tumon tengan Tuhan akan genep biti. — (*Gaw.Ras.*18,24.)
6. Aku djari mimbul, Apolos djari manatae, tapi Hatalla djari manjohoe mandjari.
7. Tumon tä, idjä mimbule djaton talo, kalotä kea idjä manatae, tapi Hatalla, idjä manjohoe mandjari.
8. Maka idjä mimbule tuntang idjä manatae sama bewäi, genep biti karäh mandino upahe tumon gawie.
9. Krana ikäi toh olo idjä ompat gawin Hatalla, keton toh tanan Hatalla, tuntang human Hatalla.
10. Tumon asin Hatalla, idjä djari inengae akangku, aku djari mandak galang huma, kilau tukang idjä pintar; toh olo beken mamangun hundjue. Maka patut genep biti mingat buabuah, kilen ampie mamangun hundjue.
11. Krana dialo idjä biti tau mandak galang beken bara idjä djari iandak, iä tä: Jesus Kristus.
12. Tapi djaka olo hundjun galang djetä mamangun bulau salaka, hintan, kaju, oru, tampilai:
13. Gawin genep biti karäh bakarinah, andau hai tä karäh manarange, basa djetä karäh ingarinah awi apui; ampin gawin genep biti karäh ingkemä hapan apui.
14. Djaka gawin olo, idjä djari imangue hundjun galang tä, melai, olo tä karäh mandino upah.
15. Tapi djaka gawin olo karäh bakähu, olo tä rugi; maka bitie karäh ihaga, tapi kilau pohos apui kea.
16. Djaton keton katawan, keton toh human Hatalla, tuntang Rogh Hatalla melai huang keton?
17. Amon olo marusak human Hatalla, iä karäh irusak Hatalla; krana human Hatalla tä brasih; humae, djetä keton.
18. Æla mamunga arep keton; amon aton olo baris keton, idjä mado arepe pintar hong kalunen toh, käläh iä humong helo, mangat mandjadi pintar.
19. Krana kapintar kalunen toh puna kahumong intu baun Hatalla; krana aton augh surat: „Iä manguling olo pin-

tar huang akale idjä bakalilit." — (*Job* 5,12.13.)

20. Tinai: „Tuhan kasene karä tirok olo pintar, uras haiang bewäi." — (*Masm.* 94,11.)

21. Tagal tä, äla keton taratara sabab olon. Talo handiai uras ain keton.

22. Alo Paulus, Apolos, Kepas, hapus kalunen, alo pambelom atawa pampatäi, alo talo katontoh atawa talo idjä dapit, talo handiai tä uras ain keton.

23. Tapi keton ain Kristus, tuntang Kristus ain Hatalla.

BAGI 4.

Paulus manutor arepe akan olo Korintus, mangat olo tä manamon aughe.

1. Kalotä maka genep biti patut mingat ikäi toh rewar Kristus, idjä mahaga karä talo basahokan ain Hatalla.

2. Toh, idjä inggau intu genep bitin olo pahaga, djetä, uka iä budjur pahagae.

3. Maka aku manggarä tä korik haliai, amon keton manaha aku, atawa amon aku inaha bararangai olo; toto bitingku kea mahin djaton petah mangakira arepku.

4. Krana alo aku djaton katawan kasalangku, tapi awi tä aku hindai kea budjur, malainkan Tuhan idjä mariksa tuntang mamutus aku.

5. Tagal tä, äla keton kanaha manaha helo bara wajahe, sampai Tuhan dumah, idjä karäh mimbit akan kalawa talo tä kea, awang basilim huang kaput, tuntang mangarinah karä tirok atäi; tä maka genep biti karäh mandino bagie bara Hatalla.

6. Maka karä perkara toh, o pahari, djari injuratku tahiu arepku tuntang Apolos, sabab keton, nakara keton iadjar awi ikäi, belä keton manaha arep keton hai bara idjä djari tarasurat nah, belä keton marako hai atäi tagal olon, tuntang manawah sama arep keton.

7. Krana äwe djari mangkat ikau? narai aim, idjä djari dinom dia inenga bewäi? Toh, amon uras djetä inenga, kilen tinai ikau hai atäim, kilau ikau djaton djari mandinoe inenga bewäi?

8. Toh keton djari puas; toh keton djari tatau; alo dia ikäi mahin keton marentah; tapi kajah! käläh djaka keton toto marentah, nakara ikäi kea marentah haiak keton.

9. Krana kamäangku, Hatalla djari mandjadian ikäi, idjä rasul, kilau ngahus bewäi, kilau idjä tantai impatäi bewäi; krana ikäi djari äka kariäng atäi kalunen, akan karä malaikat tuntang karä olon.

10. Ikäi toh kilau gila sa-

bab Kristus, tapi keton pintar huang Kristus; ikäi balemo, tapi keton abas; keton bara horumat, tapi ikäi batawah.

11. Sampai djam toh kea ikäi blau tuntang haus belai ikäi, ikäi halowai, ikäi imendong, tuntang djaton kaleka ikäi melai idjä batantu.

12. Ikäi bagawi mandjudju lengän ikäi kabuat; ikäi injapa olo, tä ikäi mamberkat; ikäi ingasingen olo, maka ikäi manjarenan;

13. Ikäi paham imapa, tä ikäi blaku doa; ikäi djari kilau kihal kalunen, kilau hapan olo handiai mamapas kibale, sampai katoutoh kea.

14. Aku djaton manjurat perkara toh tantai mampahawen keton, tapi aku mampingat keton kilau anakku, idjä äka kataungku.

15. Krana alo gurun keton sapulu kojan huang Kristus, tapi bapa keton djaton arä: krana huang Kristus Jesus aku djari manak keton awi Ewangelion.

16. Tagal tä aku mampingat keton, buah keton tumon aku.

17. Tagal tä aku djari manjoho Timoteus manalih keton, anakku idjä budjur tä, idjä äka kataungku huang Tuhan, mangat managor keton tahiu karä djalangku, idjä huang Kristus, kilau aku pudji madjar hetähetä intu karä ungkup Tuhan.

18. Tapi aton isut idjä mampadjoho arepe, kilau aku djaton akan dumah, manalih keton.

19. Tapi badjeleng bewäi aku karäh dumah tanggoh keton, amon Tuhan manjoho aku, tä aku handak mangkemä djaton karä kotak olo badjoho tä, tapi kwasae. — (*Gaw. Ras.*18,21.)

20. Krana karadjaan Hatalla djaton huang kotak, tapi huang kwasa.

21. Narai kahandak keton? Aton aku akan dumah mandjara keton, atawa dumah huang sinta tuntang rogh kalemo?

BAGI 5.

Paulus manjoho olo Korintus mambaris olo bangang bara ungkupe.

---

1. Arä olo djari mambrita, aton olo pahabandong marak keton, tuntang idjä habandong kalotä, olo kapir mahin dia pudji, iä tä: aton idjä biti, idjä djari masawä sawan bapae. — (3.*Mos.*18,7.)

2. Kilen keton magon badjoho, tuntang djaton kapähä atäi keton, nakara iä, idjä djari mawi talo tä, imbaris bara marak keton?

3. Tapi aku, alo bitingku

djaton hindjä keton, tapi roghku hindjä keton, aku djari mamutus perkaran olo, idjä djari marajap kalotä, kilau aku hindjä keton:

4. Amon keton huang aran Tuhan ita Jesus Kristus djari hindjä dengan roghku, tä hapau kwasan Tuhan ita, Jesus Kristus,

5. Aku manjaragh iä akan setan, uka isie rusak, nakara rogh ajue ihaga intu andau Tuhan Jesus.

6. Horumat keton djaton bahalap. Djaton keton katawan, ragi isut maragi hapus bakaltepong?

7. Tagal tä, kanan ragi idjä usang tä, nakara keton indu bakaltepong idjä taheta, kilau keton puna djaton iragi. Krana anak tabiri paska ain ita djari injambalih akan ita, iä tä Kristus. — (*Jes* 53,7)

8. Tumon tä, buah ita mahaga pesta tä, äla tuntang ragi idjä usang, äla tuntang ragin kapapa tuntang kadarhaka, tapi hapan tepong idjä djaton iragi, iä tä: kabudjur tuntang katoto.

9. Aku djari manjurat akan keton, äla keton nalingä olo pahabandong. —(2.*Mos*.12,3. 15.19.)

10. Tapi djetä aku djaton manahiu olo pahabandong baris kalunen toh, atawa olo idjä bisit bakoho, atawa olo parampas, atawa olo idjä manempo dewa; djaka kalotä, tä keton akan bina sasindä bara kalunen.

11. Tapi toh aku djari manjurat akan keton, djaka aton olo, idjä bagarä pahari, tuntang iä tä pahabandong, atawa iä bisit bakoho, atawa iä manempo dewa, atawa iä parajap, atawa iä pambusau, atawa iä parampas: tä äla keton nalingä iä, kuman mahin äla ompat olo idjä kalotä.

12. Krana narai gawingku dengan olo idjä ruar ungkup tä, sampai mahukum iä? Tapi patut keton mahukum olo idjä huang ungkup.

13. Tapi Hatalla karäh mahukum äwen awang ruar. Tagal tä, awi mambaris olo papa tä bara marak keton. —(5.*Mos*.13,5.)

BAGI 6.

Paulus mangotak olo idjä purah pado, tuntang idjä pahabandong.

1. Amon aton perkara dengan sama arep keton, kilen keton petah pado hamantir olo darhaka, olo kapir, djaton intu olo brasih?

2. Djaton keton katawan, olo brasih tä karäh mariksa mamutus kadjarian salepah kalunen? Toh, amon kadjarian salepah kalunen akan imutus keton, kilen keton

djaton kabawa mamutus basara korik haliai tä?
3. Djaton keton katawan, ita karäh mamutus kadjarian malaikat? kilen hindai perkaran pambelom mindjam toh!
4. Tagal tä, djaka aton perkara keton tagal ramo mindjam, brangai keton mangkat äwen idjä korik haliai huang ungkup, mangat mamutus tä.
5. Talo toh injuratku akan kahawen keton. Djaton haliai idjä pintar marak keton, sampai idjä biti mahin dia, idjä tau mamutus perkaran karä paharie?
6. Tapi pahari pado dengan pahari, tinai iä pado hamantir olo kapir!
7. Maka puna sala kea, basa keton pado dengan sama arep keton. Buhen keton djaton manjarenan haream kasala? Buhen keton djaton radjin haream buah karugi? — (*Matt.*5,39.)
8. Tapi toh, bitin keton idjä mamapa mamparugi, tuntang djetä dengan pahari!
9. Djaton keton katawan, olo parajap djaton karäh mandino bagi huang karadjaan Hatalla?
10. Æla lajang pikir keton; djaton olo pahabandong, olo panjembah dewa, olo bakandji, olo kihal, djaton olo idjä habandong hatuä sama hatuä, djaton basat, olo bisit bakoho, olo pambusau, olo panjapa, olo parampas karäh mandino bagi huang karadjaan Hatalla.
11. Maka belahe keton bibin kalotä kea; tapi keton djari ienjau, djari imprasih, djari indjadian tetek awi aran Tuhan Jesus, tuntang awi Rogh Hatallan ita.
12. „Aku tau hapan talo handiai," — tapi djaton talo handiai baguna kea. „Aku tau hapan talo handiai;" — tapi äla aku sampai mamenda kwasan talo tä.
13. „Talo kinan puna akan knai, tuntang knai puna akan talo kinan," — tapi Hatalla karäh manganan kaduä tä. Tapi bereng djaton akan kandji, malainkan akan Tuhan, tuntang Tuhan akan bereng.
14. Hatalla djari mambelom Tuhan haluli, tuntang iä karäh mambelom ita kea haluli awi kwasae.
15. Djaton keton katawan bereng keton uras puna ramonbereng Kristus? Toh, patut aku manduan ramonbereng Kristus, palus mandjadian djetä indu ramonbereng lontai? Æla haliai!
16. Atawa djaton keton katawan, olo idjä hindjä dengan lontäi mandjadi idjä kabereng dengae? „Krana äwen duä tä, koae, akan isi Idjä." — (*Matt* 19,5.)
17. Tapi olo idjä hindjä

dengan Tuhan mandjadi Rogh Idjä dengae.

18. Dari keton bara kandji. Karä ampin dosa, idjä iawi olo, uras intu ruar berenge, tapi idjä habandong, iä badosa mamapa berenge kabuate.

19. Atawa djaton keton katawan, bereng keton puna human Rogh brasih, idjä melai huang keton, idjä djari inenga Hatalla akan keton, tuntang keton djaton tempon arep keton kabuat?

20. Krana keton djari imili hai regan keton. Tagal tä, pahai Hatalla hapan bereng tuntang rogh keton, idjä ain Hatalla duäduä.

BAGI 7.

Buah olo masawä, belä iä habandong; äla olo sawä habanä hatolang; genep olo akan melai, kilau metoh irawäi Hatalla; olo idjä tau melai budjang, käläh iä kalotä.

1. Maka idjä tahiu augh surat keton akangku: bahalap bewäi akan olo hatuä, amon iä djaton pohos olo bawi.

2. Tapi sabab kandji buah genep hatuä aton sawae, tuntang genep bawi aton banae.

3. Banae indu manenga kapatut akan sawae, tinai sawae kalotä kea akan banae.

4. Sawae djaton tempon berenge, tapi banae; kalotä kea banae djaton tempon berenge, tapi sawae.

5. Æla idjä biti mamparanggang arepe bara kolae, baja äwen duä tau hambilang batintu, amon äwen duä tä sama suka, mangat aton hila keton puasa tuntang blaku doa; limbah tä keton hindjä tinai, belä setan maningkes keton, basa keton djaton tau manahan arep keton.

6. Tapi augh toh injewutku, masuman patongangku, djaton djaka djetä augh prentah.

7. Krana aku radjin haream, amon olo handiai kilau aku kea; tapi akan genep olo Hatalla djari manenga dasar ai, akan idjä kalotä, akan idjä tinai kakai.

8. Maka koangku dengan äwen, idjä hindai djari masawä atawa babanä, tinai dengan karä buju balo: bahalap akae, djaka iä melai kea kilau aku.

9. Tapi djaka iä djaton tau manahan arepe, käläh iä masawä babanä; krana bahalap haream masawä babanä, bara hasep kipen.

10. Tapi olo idjä djari masawä babanä, djaton djaka prentahku, tapi prentah Tuhan: äla sawae manganan banae. — (*Matt.*5,32.)

11. Tinai paribasa iä manganan iä, tä äla iä babanä

beken tinai, atawa buah iä mangabuah arepe tinai dengan puna banae; tuntang banae kea äla manganan sawae.
12. Tapi dengan äwen beken tä aku idjä hamauh, djaton djaka Tuhan: djaka pahari hatuä aton sawae idjä djaton pertjaja, tuntang sawae nahuang melai dengae, tä äla manganan iä.
13. Tinai amon olo bawi aton banae idjä djaton pertjaja, tuntang iä tä nahuang melai dengae, tä äla manganan iä.
14. Krana banä idjä djaton pertjaja imprasih awi sawae, tinai sawä idjä djaton pertjaja imprasih awi banae; krana djaka djaton kalotä, tä anak keton kea halikä, tapi toh äwen tä brasih.
15. Tapi djaka iä, idjä djaton pertjaja, bandak hatolang, naughe iä hatolang. Pahari tä, alo hatuä bawi, djaton kurong huang perkara kalotä; tapi Hatalla djari marawäi ita akan kabuah.
16. Krana en katawam, o olo bawi, mikäh ikau dapit akan manjalamat banam? Atawa en katawam, o olo hatuä, mikäh ikau dapit akan manjalamat sawam?
17. Tapi tumon Hatalla djari mambagi akan genep biti, tumon Tuhan djari marawäi genep biti, kalotä iä akan belom. Kalotä kea prentahku huang karä ungkup Tuhan.
18. Aton olo irawäi, idjä djari injunat, käläh iä mahaga sunate, aton olo irawäi idjä djaton injunat, äla iä manjoho arepe injunat.
19. Sunat tä djaton enen; amon olo djaton injunat, djetä djaton kea enen; tapi mahaga prentah Hatalla, djetä idjä patut.
20. Buah genep biti melai huang pangkate, idjä intu tä iä djari irawäi.
21. Djaka ikau djari irawäi kahum ikau djipen, äla ikau pähä atäim sabab tä; tapi paribasa ikau tau empas tinai, käläh haream mahapa bewäi.
22. Krana karä djipen, idjä djari irawäi Tuhan, djadi olo mardeka aim Tuhan; kalotä kea olo mardeka, idjä djari irawäi Tuhan, djadi djipen Tuhan.
23. Keton djari imili hai regan keton, äla keton indu djipen olo. — (6,20.)
24. Genep biti, o pahari, huang pangkate, idjä intu tä iä djari irawäi, käläh huang djetä kea iä melai dengan Hatalla.
25. Maka idjä tahiu perkaran budjang bawi djaton prentah Tuhan intu aku; tapi aku masanan patongangku, tuntang aku toh olo, idjä djari mandino asi awi Tuhan, sampai aku budjur tuntang tau iharap.

26. Toh, maka kamäangku, tagal kadjakä idjä akan dumah, ontong olo, idjä melai kakai bewäi.
27. Djaka ikau djari kalong olo bawi, äla mangkemä malapas arepm; tapi djaka ikau bulus sampelau, tä äla manggau sawä.
28. Tapi alo ikau masawä, ikau djaton sala, tinai djaka budjang bawi babanä, iä djaton sala. Tapi olo kalotä karäh kapähä haream perkarae, tuntang aku radjin mahila keton bara tä.
29. Maka idjä koangku, o pahari: katika puna pandak; patut idjä masawä kilau dia masawä;
30. Tuntang idjä manangis kilau dia manangis; tinai idjä handjak kilau dia handjak; tinai olo idjä mamili talo kilau dia tempon talo tä;
31. Tinai olo, idjä hapan talo hong kalunen toh, kilau djaton hapan tä; krana ampin kalunen toh badjeleng akan nihau.
32 Maka aku radjin, keton djaton karoh. Idjä djaton sawae, iä nguan perkaran Tuhan, mangat iä ingilak Tuhan.
33. Tapi idjä aton sawae, iä nguan perkaran kalunen toh, mangat iä ingilak sawae.
34. Beken djari babanä, beken budjang. Idjä budjang tä mingat perkaran Tuhan, mangat iä brasih berenge tuntang roghe; tapi idjä aton banae mingat perkaran kalunen toh, mangat iä ingilak banae.
35. Maka perkara toh injuratku akan gunan keton, djaton kilau aku handak mandjarat ujat keton, tapi tagal kapatut, tinai mangat keton djaton aroh, haradjur manempo Tuhan.
36. Tapi djaka olo mado, djaton buah kalotä dengan budjang bawie, amon manambakas iä, tuntang djaton tau dia iä tumon hadat kea,— käläh, naughe iä tumon kahandake, iä djaton badosa; naughe iä mampabanä iä.
37. Tapi idjä tukas kahandak atäie, tuntang djaton perkara hadjadjuan iä, tapi iä kwasa manumon kahandake, tuntang iä manantu huang atäie, handak mahaga budjang bawie melai bewäi: gawie tä buah.
38. Tumon tä, idjä mampabanä iä, buah gawie; tinai idjä djaton mampabanä iä, gawie buah haream.
39. Olo bawi idjä babanä djari kurong prentah, katahin banae belom; tapi amon banae matäi, tä iä lapas, tau iä babanä tinai tumon kahandake; tapi patut djetä huang Tuhan.
40. Tapi tumon patongangku iä bontong haream, djaka iä melai kakai bewäi. Tuntang kamäangku, aku kea aton bara Rogh Hatalla.

BAGI 8.

Æla ompat kuman parapah idjä djari iluput akan dewa; äla hapan kwasam, amon awi tä angat atäi paharim tantarang.

1. „Maka idjä tahiu parapah, idjä djari iluput akan dewa, ikäi katawan kea, krana uras ikäi bara kaharati.” — Kaharati tä mamparako mampadjoho olo, tapi sinta tä haragapan.

2. Maka djaka olo mado arepe harati perkara, iä tä hindai djari harati perkara enen, kilau kaharati idjä patut.

3. Tapi djaka olo sinta Hatalla, iä tä kasenan Hatalla.

4. „Maka idjä ompat kuman parapah, idjä djari iluput akan dewa, ikäi katawan, dewa tä puna djaton talo hong kalunen toh, tuntang djaton Hatalla beken, baja tikas Idjä tä.

5. „Krana alo aton, idjä injewut hatalla, alo hong langit, alo hundjun petak, (kilau puna arä hatalla kalotä, tuntang arä tuan:)

6. „Tapi ain ikäi Hatalla Idjä bewäi, Bapa tä, bara iä tä aton talo handiai, tuntang ikäi puna akae; tinai ain ikäi baja Tuhan Idjä, Jesus Kristus, awie tä aton talo handiai, tuntang ikäi aton awie.”

7. Tapi djaton olo handiai harati tä, malainkan pangingat atäi olo belahe, dewa tä toto aton, tuntang äwen ompat kuman tä kilau talo idjä djari iluput akan dewa; djadi pangingat atäie, idjä balemo tä, imali.

8. Toh, awi talo kinan tä ita djaton ingilak Hatalla; krana alo ita ompat kuman, ita djaton bontong awi tä; tinai alo ita djaton ompat kuman, ita djaton rugi awi tä.

9. Tapi buabuah keton, belä kwasan keton djetä mandjadi indu äka patarang akan olo tä, idjä balemo.

10. Krana djaka olo mitä ikau, idjä bara kaharati, ompat kuman huang human dewa: djaton atäi olo tä, idjä balemo, karäh karait, ompat kuman talo tä kea, idjä djari iluput akan dewa?

11. Tä, tagal kaharatim pahari idjä balemo tä rusak, idjä akae Kristus djari matäi!

12. Amon keton sala kalotä dengan karä pahari, mampahimang atäie idjä balemo, tä keton toto sala dengan Kristus.

13. Tagal tä, djaka talo kinangku mampalajang paharingku, palus katatahi aku djaton maku kuman isin meto, belä aku mampalajang paharingku.

BAGI 9.

Paulus kea djaton djari hapan kwasae bewäi, tapi iä djari mamatut arepe dengan olo, uka iä manjalamat arä olo.

---

1. Djaton aku toh rasul? Djaton aku mardeka? Djaton aku djari mitä Jesus Kristus, Tuhan ita? Djaton keton toh gawingku huang Tuhan?

2. Paribasa aku djaton rasul akan olo beken, toto, aku rasul akan keton; krana keton toh tjap pangkat-rasul ajungku huang Tuhan.

3. Maka aughku dengan olo tä, idjä handak mariksa aku, kalotoh:

4. Djaton ikäi bara kwasa kuman mihop?

5. Djaton ikäi bara kwasa masawä idjä pertjaja, palus mimbit iä ompat ikäi, kilau rasul beken tä kea, kilau paharin Tuhan, tuntang kilau Kepas?

6. Atawa mikäh koä Barnabas bewäi djaton bara kwasa, mangat tau terai bagawi?

7. Æwe pudji ompat parang malandja arepe kabuate? Æwe mambulan anggor, tuntang djaton kuman buae? Æwe mahaga kawan tabiri, tuntang djaton kuman djohontusun kawae tä?

8. Kilen, tutorku toh tumon patongan olon bewäi? Djaton augh Torat kea kalotä?

9. Krana huang Torat Moses djari tarasurat: „Æla mambangus njaman hadangan, idjä mihik paräim." Kilen, Hatalla mingat hadangan bewäi? — (5.*Mos.*25,4.)

10. Atawa djaton iä djari marentah kalotä sabab ikäi kea? Toto, sabab ikäi augh tä djari injurat; krana olo idjä malan, malan tuntang kaharape; tinai idjä mihik tuntang kaharape, iä patut mandino kaharape tä.

11. Amon ikäi manawur akan keton talo ain rogh, baka talo, amon ikäi manggetem talo pangulih bereng keton?

12. Amon olo beken bara kwasa kalotä dengan keton, djaton paham haream ikäi? Tapi ikäi djaton djari maku hapan kwasa tä, malainkan ikäi manjarenan talo handiai, belä ikäi mahawal mangaroh Ewangelion.

13. Djaton keton katawan, olo idjä manonggo hong äka brasih, omba kea kuman talo brasih tä? idjä haradjur manonggo mesbeh, djaton iä bara bagi kea dengan ramon mesbeh? — (5.*Mos.*18,1.)

14. Kalotä kea Tuhan djari manjoho olo, idjä masanan Ewangelion, uka iä belom awi Ewangelion. — (*Luk.*10,7.)

15. Tapi aku djaton djari hapan idjäidjä bara karä per-

kara tä. Tinai djaton kea aku djari manjurat manahiu tä, uka mandjadi tumon tä akangku dapit: krana jaku radjin matäi, bara horumatku toh akan nihau. — (*Gaw. Ras.*18,3.)

16. Krana amon aku masanan Ewangelion, djetä djaton indu horumatku, krana djaton tau dia aku masanan tä. Pajah aku, amon aku djaton masanan Ewangelion tä!

17. Amon aku radjin masanae, tä aku aton bara upah; tapi alo aku bakulas, pangkat gawi tä mahin djari inenga kea akangku.

18. Toh, tagal en aku bara upah? Iä tä, amon aku masanan Ewangelion Kristus, tuntang djaton blaku balandja sabab Ewangelion tä, uka äla aku hapan kwasangku sala, idjä intu aku awi Ewangelion.

19. Krana alo aku mardeka, dia kalong idjä biti, mahin aku djari mahadjipen arepku akan olo handiai, nakara olo ulihku arä haream.

20. Intu olo Jehudi aku djari kilau Jehudi, nakara aku mandino olo Jehudi; intu äwen idjä penda Torat, aku djari kilau penda Torat, nakara aku mandino äwen idjä penda Torat.

21. Intu olo tä, idjä ruar Torat, aku djari kilau ruar Torat, (alo intu Hatalla aku djaton ruar Torat, tapi penda Torat Kristus,) nakara aku mandino äwen, idjä ruar Torat.

22. Intu olo balemo aku djari kilau balemo, mangat aku mandino olo balemo; aku djari mandjadian arepku akan olo handiai manamunan ampie handiai, nakara awi karä akalku tä tau manjalamat isut olo.

23. Maka tagal Ewangelion gawingku kalotä, mangat aku kea bara bagi huang djetä.

24. Djaton keton katawan, idjä halandja hadari, alo äwen sama hadari, tapi idjä bewäi manduan taroh? Buah keton hadari kalotä, uka keton manduan tä.

25. Tinai genep olo, idjä handak hatangkarap hataroh, mangahana arepe bara talo handiai. Olo tä kalotä gawie, mangat mandino makota idjä puna haiang, tapi ita, mangat mandino makota idjä djaton tau haiang.

26. Tä, aku hadari, djaton kilau bararangai tintungku; aku hatangkarap, djaton kilau mamendong ngabus;

27. Malainkan aku mampala berengku, hadjadjuan iä mamenda, belä haiak aku masanan Ewangelion akan olo, suro bitingku kilau patut inganan bewäi.

BAGI 10.

Buah ita mingat kadjarian olo horan; äla mäwoi perkaran Tuhan dengan perkaran dewa; buah ita mamatut arep ita intu olo.

---

1. Tinai, o pahari, aku djaton maku keton kalapean, horan karä tato ita samandiai djari penda baunandau tä, tuntang iä handiai djari mahoroe tasik tä; — (2.*Mos.* 13,21;14,22.)

2. Tinai iä handiai djari impandoi akan Moses huang baunandau tuntang tasik.

3. Tinai iä handiai djari kuman sama panginae idjä tumon rogh tä; — (2.*Mos.* 16,15.)

4. Tuntang djari mihop sama talo ihope kea, idjä tumon rogh; krana äwen djari mihop bara bukit batu, idjä tumon Rogh tä, idjä ompat dengae; bukit batu tä, djetä Kristus. — (2.*Mos.*17,6.)

5. Tapi arä olo tä idjä djaton djari ingilak Hatalla, krana olo tä djari impalokang huang padang lombah.

6. Maka talo tä mandjadi indu adjar ita, belä ita mipen talo papa, kilau kipen olo tä. — (4.*Mos.*11,4.)

7. Æla kea keton leket intu dewa, kilau belahe olo tä, tumon augh surat: „Olo arä tä mondok kuman mihop, tuntang iä mendeng tinai busik.” — (2.*Mos.*32,6.)

8. Æla kea ita habandong, kilau belahe olo tä djari habandong, tuntang dalam idjä andau djari impatäi duä pulu telo kojan biti. — (4.*Mos.*25, 1.9.)

9. Æla kea ita maningkes Kristus, kilau belahe olo tä djari maningkes iä, palus djari rusak awi handipä. — (4.*Mos.*21,5.)

10. Æla kea keton bakotok, kilau belahe olo tä djari bakotok, balalu rusak awi idjä parusak tä. — (4.*Mos.*14, 2.36.)

11. Maka karäh talo idjä buah olo tä mandjadi sonto, tuntang djetä injurat mangat madjar ita, idjä belom intu lawin katika kalunen.

12. Tä, olo idjä manaha arepe mendeng, buah iä rendeng, belä iä balongkang.

13. Keton hindai djari buah tingkes, baja idjä tau injarenan bewäi; tapi Hatalla etter pamasi, iä djaton handak manalua keton iningkes paham bara tanggong keton; malainkan haiak dengan tingkes iä karäh manenga kea äka keton tau bakalindong, nakara keton tau manjarenae.

14. Tagal tä, o keton idjä äka huangku, dari bara karä gawin dewa.

15. Kilau dengan olo pintar aku hakotak, käläh keton mariksa talo pasumangku.

16. Sangkir berkat tä, idjä

imberkat ita, djaton dahan Tuhan hindjä djetä? Tepong idjä indarai ita, djaton bereng Tuhan hindjä djetä?— (*Matt.*26,27.)
17. Krana tepong tä Idjä, kalotä ita, alo arä, idjä kabereng kea, basa ita handiai buah bagi bara tepong Idjä tä.
18. Itä keton Israel, idjä tumon isi tä; djaton olo tä idjä kuman parapah awang djari iluput, bara bagi dengan mesbeh tä?
19. Toh, narai riman aughku? Dewa tä toto aton? Atawa talo, idjä djari iluput akan dewa, toto bapedah?
20. Tapi koangku, talo parapah idjä iluput olo kapir, djetä ilupute akan karä setan, djaton djaka akan Hatalla; toh, aku djaton maku, keton rampi dengan karä setan. — (3.*Mos.*17,7.)
21. Djaton olih, keton mihop sangkir Tuhan tuntang sangkir setan; djaton olih, keton ompat kuman hong medjan Tuhan tuntang hong medjan setan.
22. Atawa handak ita mamparahas Tuhan? Aton ita abas bara iä?
23. „Tau bewäi aku hapan talo handiai;" — tapi djaton talo handiai baguna. „Tau bewäi aku hapan talo handiai;" — tapi djaton talo handiai haragapan ungkup Tuhan.
24. Æla ita manggau akan ita, tapi akan olo.
25. Karä talo, idjä indjual intu warong isin meto, kinankinan bewäi, äla mariksa talo enen, tagal pangingat atäi.
26. Krana petak toh tuntang karä talo hundjue uras ain Tuhan.
27. Tinai amon olo kapir pakadja keton, tuntang keton handak manalih madja, tä kuman bewäi bararangai talo idjä injarongae akan keton, tuntang äla mariksa enen, tagal pangingat atäi.
28. Tapi paribasa olo masuman akan keton: djetoh talo, idjä djari iluput akan dewa! — tä äla keton kumae, tagal iä, idjä djari masuman tä akan keton, tuntang tagal pangingat atäi. Krana petak toh tuntang karä talo hundjue uras ain Tuhan.
29. Tapi aku djaton hamauh manahiu pangingat atäim, malainkan pangingat atäi olo beken tä. Krana buhen aku, idjä mardeka, akan manumon pangingat atäi olo beken?
30. Amon aku kuman tä tuntang tarimakasih, buhen aku imapa tinai tagal talo, idjä kinangku haiak manarimakasih?
31. Tagal tä, alo keton kuman, alo keton mihop, alo naranarai gawin keton beken, awi talo handiai tä indu ho-

rumat Hatalla. — (*Kol.*3,17.)

32. Ingaingat, belä keton manantarang atäi olo Jehudi, äla olo Hellenes, äla kea ungkup Hatalla.

33. Kilau jaku kea huang karä perkara mamatut arepku dengan olo handiai, djaton manggau akangku, tapi akan olo arä, mangat iä injalamat.

BAGI 11.

Paulus mangotak olo Koristus, basa iä djaton patut hadate, metoh iä hapumpong sombajang, atawa hapumpong ompat kuman panginan hamalem tä.

1. Käläh keton manumon aku, kilau aku manumon Kristus.

2. Maka aku manara keton, o pahari, basa keton huang karä perkara mingat aku, tuntang mahaga karä hadat, kilau aku djari manenga akan keton.

3. Maka aku handak keton katawan, Kristus takolok genep olo hatuä, tinai olo hatuä takolok olo bawi, tinai Hatalla takolok Kristus.

4. Genep olo hatuä idjä blaku doa, atawa idjä masuman surat Hatalla, haiak takoloke inutupe, iä tä mampahawen takoloke.

5. Tapi genep olo bawi idjä blaku doa, atawa masuman surat Hatalla, haiak takoloke djaton inutupe, iä tä mampahawen takoloke; krana djetä sama kilau balaue djari injukur.

6. Amon olo bawi djaton maku manutup takoloke, buah iä injukur sasindä; tapi basa indu kahawen olo bawi, amon iä injukur, atawa balaue inetek: buah iä manutup takoloke kea.

7. Krana olo hatuä puna djaton akan manutup takoloke, basa iä tumon taunnan tuntang indu horumat Hatalla; tapi olo bawi indu horumat olo hatuä. — (1.*Mos.*1,27.)

8. Krana olo hatuä djaton indjadian habakal bawi, tapi olo bawi habakal bara hatuä.

9. Tinai olo hatuä djaton indjadian sabab olo bawi, tapi olo bawi sabab olo hatuä. — (1.*Mos.*2,18.)

10. Tagal tä patut hundjun takolok olo bawi katae mamenda olo hatuä, sabab karä malaikat.

11. Tapi djaton kea olo hatuä beken bara olo bawi, djaton olo bawi beken bara olo hatuä, huang Tuhan.

12. Krana kilau olo bawi solake bara olo hatuä, kalotä olo hatuä tinai awi olo bawi; tapi talo handiai uras bara Hatalla.

13. Käläh keton kabuat manirok tä huang arep keton: patut olo bawi blaku doa intu Hatalla, haiak takoloke djaton inutup?

14. Djaton kea puna hadat

madjar keton, djaka olo hatuä mamandjang balaue, djetä indu kahawäe?

15. Tapi amon olo bawi pandjang balaue, djetä indu horumate; basa balau pandjang tä djari inenga akae indu sanduronge.

16. Tapi paribasa aton olo idjä radjin hasuat, terai, ikäi djaton hapan hadat kalotä, karä ungkup Tuhan mahin dia kea.

17. Maka perkara, idjä koangku toh, djaton tau aku manarae, iä tä: keton djaton hapumpong indu kahalap keton, tapi indu kapapan keton.

18. Krana idjä perkara, metoh ungkup Tuhan hapumpong, hiningku keton hakalawan sama arep keton; tuntang aku pertjaja kea belahe brita tä.

19. Krana djaton tau dia hakabeken djalahan parisang lembut marak keton, mangat äwen idjä budjur marak keton mandjadi bakarinah.

20. Tinai amon keton hapumpong, djetä djaton kilau patut kuman panginan hamalem ain Tuhan.

21. Krana amon handak kumae, tä genep biti sama manduan panginan ai helo, djadi idjä biti blau, idjä beken tinai kajakajas.

22. Djaton human keton, mangat keton kuman mihop hetä? atawa aton keton manawah ungkup Hatalla, tuntang mampahawen äwen idjä djaton bara talo enen? Narai aughku dengan keton? Tau aku manara keton? Huang perkara toh aku djaton manara keton!

23. Krana idjä djari insumangku akan keton dinongku bara Tuhan: Tuhan Jesus, alem iä indjual olo, manduan tepong; — (*Matt.*26, 26.)

24. Tuntang limbah iä mamberkate, iä mandaraie, sambil hamauh: Duan, kuman, djetoh berengku, idjä indarai akan keton; awi tä hapa mingat aku.

25. Kalotä kea iä manduan sangkir, limbah kuman panginan hamalem, sambil hamauh: Sangkir toh djandji taheta huang dahangku. Awi tä, sasining keton mihope, hapa mingat aku.

26. Krana sasining keton kuman tepong toh, tuntang mihop bara sangkir toh, keton akan masanan pampatäi Tuhan, sampai iä dumah.

27. Djadi, olo idjä kuman tepong toh, atawa idjä mihop bara sangkir Tuhan, djaton dengan patut, iä tä tiwas dengan bereng tuntang dahan Tuhan.

28. Tapi olo patut mariksa arepe, tumon tä iä akan kuman tepong toh, tuntang mihop bara sangkir toh.

29. Krana olo idjä ompat kuman mihop djaton dengan

patut, iä kuman milhop hukum akae, basa iä djaton mangabeken parihara bereng Tuhan.
30. Tagal tä kea arä keton pampresen tuntang haban, tinai arä djari batiroh.
31. Krana djaka ita mariksa mahukum arep ita, tä ita djaton karäh ihukum.
32. Tapi amon ita ihukum, maka ita indjara Tuhan, belä ita rusak haiak kalunen.
33. Tagal tä, o pahari, amon keton hapumpong handak kuman, buah hentai sama arep keton.
34. Tinai djaka aton idjä blau, buah iä kuman huang humae, belä keton hapumpong indu huknm bewäi. Maka karä perkara beken aku handak mangabuahe, amon bitingku djari dumah.

BAGI 12.

Adjar tahiu karä panengan Rogh.

1. Maka idjä tahiu panengan Rogh, o pahari, aku djaton maku keton kurang harati tä.
2. Keton katawan, bihin keton kapir, idjä inunda akan karä hampatong dewa idjä bisu tä, tumon kahandake mangumpang keton.
3. Tagal tä aku hamauh dengan keton, dialo idjä biti karä olo tä, idjä hakotak awi Rogh Hatalla, manjapa Jesus; tinai dialo idjä biti tau manjewut Jesus Tuhan, baja awi Rogh brasih.
4. Toh, karä panenga tä hakabeken, tapi Rogh tä Idjä bewäi.
5. Tinai karä pangkat hakabeken, tapi Tuhan tä Idjä bewäi.
6. Tinai karä gawi hakabeken, tapi Hatalla tä Idjä bewäi, idjä mandjapa talo handiai huang talo handiai.
7. Maka akan genep biti panengan Rogh tä inenga akan gunan olo arä.
8. Akan idjä augh kapintar inenga Rogh; akan idjä tinai augh kaharati, awi Rogh tä kea.
9. Akan idjä inenga kapertjaja, awi Rogh tä kea; akan idjä tinai kwasa mampakäläh olo, awi Rogh tä kea.
10. Akan idjä inenga kwasa mawi talo heran; idjä tinai imatjäh manarang surat Hatalla; idjä tinai imintar mariksa karä rogh; idjä tinai tau karä basa; idjä tinai apik manarang karä basa tä.
11. Maka sakarä talo tä indjapa Rogh Idjä tä kea, tuntang mambagi tä akan genegenep olo tumon kahandake.
12. Krana kilau bereng Idjä, tapi ramonbereng arä, tapi karä ramon bereng Idjä tä, alo arä, mahin Idjä bewäi berenge: tumon tä kea Kristus.

13. Krana ita handiai djari impandoi awi Rogh Idjä mandjadi bereng Idjä, alo Jehudi alo Hellenes, alo djipen alo mardeka; tuntang uras ita djari impihop mandjadi rogh Idjä.

14. Krana bereng kea djaton idjä ramoe, tapi arä.

15. Toh, djaka pai hamauh: basa aku dia lengä, aku djaton ramonbereng! — kilen, toto iä tagal tä djaton ramonbereng?

16. Atawa djaka pinding hamauh: basa aku dia matä, aku djaton ramonbereng! — kilen, toto iä tagal tä djaton ramon bereng?

17. Djaka hapus bereng tä baja matä bewäi, kwe pahining tinai? Djaka hapus bereng baja pahining bewäi, kilen iä tau mambewau?

18. Tapi toh Hatalla djari haragapan karä ramonbereng genegenep djetä tumon kahandak ai.

19. Djaka uras djetä baja ramo Idjä bewäi, kwe bereng tinai?

20. Tapi toh ramoe tä arä, tapi bereng Idjä bewäi.

21. Tuntang matä djaton tau hamauh dengan lengä: kanduengku ikau! — tinai takolok djaton tau hamauh dengan pai: kanduengku ikau!

22. Malainkan ramonbereng tä, idjä inaha ita paham balemo hong bereng, djetä idjä paham baguna.

23. Tinai ramonbereng, idjä inaha ita korang horumat, djetä paham haream iborumat ita; tinai ramonbereng ita idjä tapas kakenae, djetä paham haream imbungas ita.

24. Krana ramonbereng ita, idjä puna bakena, dia usah imbungas. Maka Hatalla djari haragapan bereng kalotä, sampai iä manenga horumat paham haream akan ramoe tä, idjä korang horumat:

25. Belä bereng tä hakalawan, tapi nakara karä ramoe haiak hingat sama arepe.

26. Tinai amon idjä ramonbereng kapähä, tä karä ramonbereng uras tamput kapähäe, tinai amon idjä ramonbereng handjak, tä karä ramonbereng uras omba handjak.

27. Maka keton handiai toh bereng Kristus, genegenep keton uras sama ramonbereng ai, — (*Rom.*12,5.)

28. Maka Hatalla djari mangkat belahe huang ungkup; idjä mambatang rasul tä, tinai nabi, tinai guru, limbah tä idjä kwasa mawi talo heran, idjä mampakäläh, olo pandohop, olo marentah, idjä tau hakabeken ampin basa.

29. Kilen, äwen handiai rasul? Æwen handiai nabi? Æwen handiai guru? Aton äwen handiai tau mawi talo heran?

30. Aton äwen handiai kwasa mampakäläh olo? Aton

äwen handiai tau hakotak hakabeken basa? Aton äwen handiai tau manarang basa tä?

31. Maka buah keton manggoang panenga idjä kapala bahalap; tuntang aku manundjok akan keton djalan, idjä bahalap haream hindai.

BAGI 13.

Sinta tä idjä mambatang haliai.

1. Alo aku tau hakotak hapan karä basan olon tuntang karä basan malaikat: amon sinta djaton intu aku, tä aku kilau garantong atawa tarai idjä mahiau bewäi.

2. Tinai alo aku tau manudjum, sambil katawan karä talo basilim, tuntang karä kaharatin olo, tuntang alo aku pertjaja, sampai tau mindah bukit: amon sinta djaton intu aku, tä aku kilau djaton talo bewäi.

3. Tinai alo aku mambagi karä ramongku indu balandjan olo pähä, tuntang alo aku manjaragh bitingku, uka ingähu: amon sinta djaton intu aku, tä talo handiai tä djaton baguna akangku.

4. Sinta tä pandjang atäie, tuntang pamasi; sinta djaton bahiri, sinta djaton kanaha gawie, iä djaton badjoho.

5. Iä djaton maku badjangkang, iä djaton manggau ontonge kabuate, iä djaton purah blait, iä djaton tahiu karajap olo.

6. Iä djaton handjak tagal kasala, tapi iä handjak tagal katoto.

7. Iä manutup talo handiai, iä pertjaja talo handiai, iä harap talo handiai, iä manjarenan talo handiai.

8. Sinta tä djaton haliai terai; tapi alo augh tudjum, djetä karäh terai; alo karä ampin basa, djetä karäh *haiang*; alo kaharati, djetä karäh nihau.

9. Krana kaharatin ita isut bewäi, tuntang tudjum ita isut bewäi.

10. Tapi amon talo *tinduh* tä djari sampai, tä talo isut tä karäh haiang.

11. Pesangku anak olo, aku hakotak kilau anak olo, karä pikirku kilau pikir anak olo, tuntang tirokku kilau tirok anak olo; tapi sana aku bakas, tä aku manganan prangan anak olo tä.

12. Katontoh ita mitä huang augh leläi, kilau huang saramin idjä kawus, tapi dapit ita karäh manampajah bau njahepak bau; toh aku kasene talo isut bewäi, tapi dapit tä aku karäh kasenäe, kilau aku toh kea kasenan Hatalla.

13. Maka telo toh idjä melai: kapertjaja, kaharap tuntang sinta; tapi sinta tä idjä mambatang intu telo tä.

BAGI 14.

Prentah tahiu ampin gawi idjä patut, amon olo hapumpong sombajang.

---

1. Goang sinta tä; tinai käläh keton radjin manggau karä panengan Rogh tä kea, maka idjä mambatang, uka keton tau manarang surat Hatalla.
2. Krana olo idjä hakotak habasa, iä djaton hakotak akan olo, baja akan Hatalla; krana olo djaton harati kotake, tapi huang rogh iä hakotak talo basilim.
3. Tapi olo, idjä manarang surat Hatalla, kotake tä haragapan olo, sambil mampudji tuntang mampong olo.
4. Idjä hakotak habasa, iä haragapan arepe, tapi idjä manarang surat Hatalla, iä haragapan hapus ungkup.
5. Aku toto nahuang keton handiai tau hakotak habasa, tapi paham haream, uka keton tau manarang surat Hatalla; krana idjä manarang surat Hatalla hai bara idjä hakotak habasa, asal iä tau manarange kea, mangat ungkup tä iharagapan.
6. Maka, o pahari, paribasa aku dumah tanggoh keton, sambil hakotak habasa, narai guna aku akan keton, djaka aku djaton hakotak dengan keton masanan talo idjä ingarinah Hatalla, atawa tumon kaharati, atawa manarang surat Hatalla, atawa madjar?
7. Krana karä talo impahiau kea, idjä djaton tahasenge, kilau suling, garadap, djaka karä aughe djaton batantu tuntang hakabeken lagoe, kilen olo tau katawan riman pahiau suling garadap tä?
8. Tinai sarunai kea, amon aughe djaton batantu, äwe handak manjimpan arepe ompat parang? — (4.*Mos.*10,9.)
9. Kalotä keton kea, djaka totok keton djaton masuman perkara tarang, kilen olo tau harati talo idjä injewut keton? Krana keton kilau hakotak ambon angin bewäi.
10. Aton arä ampin augh huang kalunen, tuntang genep lagon karä augh tä aton rimae.
11. Tapi amon aku djaton katawan riman augh tä, tä aku kilau olo taheta akan idjä hakotak, tuntang idjä hakotak tä kilau olo taheta akangku.
12. Kalotä kea keton, basa keton radjin manggoang panengan Rogh, buah keton manggau, uka keton tatau huang panenga tä, idjä haragapan ungkup.
13. Tagal tä, idjä hakotak habasa, buah iä blaku doa, uka iä tau manarang tä kea.
14. Krana amon aku blaku doa habasa, tä roghku toto blaku doa, tapi kaharatingku

tä djaton baguna intu olo.
15. Toh, kilen patut? Aku handak blaku doa huang rogh, tapi aku handak blaku doa huang kaharati kea; aku handak manjanji huang rogh, tapi aku handak manjanji huang kaharati kea.
16. Djaka djaton kalotä, paribasa ikau manarimakasih huang rogh, maka kilen olo idjä djaton badjar tau manjewut Amen akan tarimakasihm, basa äwen djaton katawan talo idjä djari injewutm?
17. Mikäh toto ikau manarimakasih buah haliai, tapi awang beken tä djaton iharagapan awi tä.
18. Aku manarimakasih intu Hatallangku, basa aku tau haream hakotak habasa bara keton samandiai.
19. Tapi aku labih radjin hakotak huang ungkup tä limä kabawak kotak tuntang kaharati, mangat aku madjar olo beken kea, bara hakotak sapulu kojan bawak kotak habasa.
20. O pahari! äla keton kilau anak olo huang kaharati; tapi buah keton kilau anak olo huang kapapa; tapi huang kaharati käläh keton djadjalan tinduh.
21. Aton tarasurat huang Torat: „Hapan basa beken tuntang totok biwih beken aku handak hakotak dengan utus olo toh, tapi alo tumon tä mahin djaton kea iä karäh mahining aughku, koan Tuhan." — (*Jes.*28, 11.)
22. Tumon tä, basa beken tä indu kata, djaton akan olo idjä pertjaja, tapi akan olo idjä djaton pertjaja; tap manarang surat Hatalla tä djaton akan olo idjä djaton pertjaja, tapi akan idjä pertjaja.
23. Maka paribasa salepah ungkup Hatalla djari hapumpong, tuntang äwen handiai hakotak habasa, tinai isut olo awang djaton badjar, atawa awang djaton pertjaja tamä hetä, djaton olo tä karäh manjewut keton gila?
24. Tapi amon äwen tä samandiai manarang surat Hatalla, tuntang olo idjä djaton badjar, atawa idjä djaton pertjaja tamä hetä, toto, iä karäh iadjar awi olo handiai, tuntang impudji awi *olo handiai.*
25. Tumon tä karä pikir atäie awang basilim mandjadi bakarinah; tumon tä haiak mahingkep iä karäh blaku doa intu Hatalla, tuntang mangaku, Hatalla toto hindjä keton.
26. Maka kilen toh, o pahari? Amon keton hapumpong, paribasa genep keton aton njanji atawa adjar, atawa aton ampin basa, atawa talo djari ingarinah akae, atawa iä tau manarang surat: buah talo handiai tä mandjadi indu

haragapan sama arep keton.
27. Maka amon aton olo idjä habasa, äla labih bara duä, atawa paham haliai sampai telo biti indu hakotak kalotä, hatalindjam; limbah tä idjä akan manarang tä.
28. Tapi amon djaton idjä tau manarange, tä buah olo tä suni bewäi metoh hapumpong; naughe äwen hakotak akae kabuate, tuntang dengan Hatalla.
29. Tinai soho duä telo biti nabi hakotak, idjä manarang surat Hatalla, maka awang beken akan mariksa aughe.
30. Tapi amon talo salenga ingarinah akan olo idjä mondok, buah olo idjä solake tä suni helo.
31. Krana olih bewäi keton handiai manarang surat Hatalla, hatalindjam, mangat hapus ungkup tä iadjar tuntang impudji.
32. Tapi rogh nabi mamenda nabi.
33. Krana Hatalla djaton Hatallan karidu, tapi Hatallan kabuah, kilau huang karä ungkup olo brasih.
34. Bawin keton soho suni metoh ungkup hapumpong; krana äwen djaton djari injoho hakotak, tapi uka manumon augh, kilau prentah Torat kea.
35. Maka amon iä handak harati talo enen, käläh huang huma iä misek banae; krana indu kahawen olo bawi, amon iä hakotak huang ungkup.
36. Kilen, augh Hatalla djari lembut bara keton? Atawa augh tä tikas sampai keton bewäi?
37. Djaka olo manggarä arepe nabi, atawa tumon Rogh, iä patut harati, talo idjä injuratku toh puna prentah Tuhan.
38. Tapi djaka olo handak humong, naughe iä humong!
39. Tumon tä, o pahari, buah keton radjiradjin manggau, uka keton tau manarang surat Hatalla, tinai äla kea mangahana olo hakotak habasa.
40. Buah karä perkara mandjadi budjur bahadat, kilau patut.

BAGI 15.

Paulus masuman perkaran kamisik olo matäi.

---

1. Tinai, o pahari, aku managor Ewangelion intu keton, idjä insanangku akan keton, idjä djari inarima keton kea, idjä huange keton mendeng kea;
2. Awie kea keton injalamat, djaka keton mahaga tä tumon pasanangku akan keton, asal äla kapertjajan keton kapertjaja idjä puna haiang bewäi.

3. Krana idjä mambatang, aku djari masanan akan keton augh, idjä djari dinongku kea, iä tä: Kristus djari matäi sabab dosan ita, tumon augh surat; — (*Jes.*53.)

4. Tuntang djari ingubur; tapi iä djari belom tinai andau telo, tumon augh surat. — (*Masm.*16,10.)

5. Tuntang Kepas djari mitä iä, limbah tä äwen duäwalas tä.

6. Limbah tä tinai labih bara limä ratus pahari haiak djari mitä iä, arä äwen tä magon belom, tapi belahe djari batiroh matäi kea.

7. Limbah tä iä djari gitan Jakobus, limbah tä sakarä rasul tä.

8. Maka tepa aku kea djari mitä iä, aku, idjä kilau anak kälus. — (*Gaw. Ras.* 9,5.)

9. Krana aku toh pangorike marak karä rasul, aku djaton baguna inggarä rasul, basa aku djari mamusoh ungkup Hatalla.

10. Tapi awi asin Hatalla aku kalotoh kilau toh, tuntang asie, idjä djari inengae akangku, djaton djari haiang bewäi, malainkan gawingku paham bara äwen handiai tä; tapi djaton djaka aku, malainkan asin Hatalla, idjä mampahaiak aku.

11. Maka alo aku alo äwen, kalotä kea pasuman ikäi akan keton, tuntang kalotä kea keton djari pertjaja.

12. Maka toh, amon Kristus insanan, iä toto djari belom bara olo matäi, kilen tinai belahe keton hamauh, olo matäi puna djaton akan belom tinai?

13. Djaka olo matäi djaton belom tinai, tä Kristus kea djaton djari belom tinai.

14. Amon Kristus djaton djari belom tinai, tä brita idjä insanan ikäi haiang bewäi, tuntang haiang kea kapertjajan keton.

15. Tumon tä kea ikäi saksi panandjaro ain Hatalla; krana ikäi djari masanan, Hatalla djari mambelom Kristus, maka djaton iä djari mambelom iä, amon toto olo matäi djaton imbelom haluli.

16. Krana djaka olo matäi djaton karäh imbelom, tä Kristus kea djaton djari imbelom.

17. Tuntang amon Kristus djaton djari imbelom tinai, tä kapertjajan keton haiang bewäi, tuntang keton huang dosan keton hantä.

18. Tä maka karä äwen kea, idjä djari batiroh matäi huang Kristus, uras banasa.

19. Amon ita harap bong Kristus tahiu pambelom djetoh bewäi, tä ita tjalaka bara olo handiai.

20. Tapi toh, Kristus toto djari belom bara *olo matäi*, tuntang mandjadi *Batang*-kamisik akan olo *matäi handiai*.

21. Krana basa pampatäi lembut awi olon, kalotä awi olon kea kamisik olo matäi. — (*Rom.*5,12.)
22. Krana kilau olo handiai matäi huang Adam, kalotä iä handiai kea karäh imbelom tinai huang Kristus.
23. Tapi genep biti huang tingkat ajue: idjä mambatang tä Kristus; limbah tä äwen idjä ain Kristus, katika iä karäh haluli.
24. Limbah tä kalepahe, amon iä maujaragh karadjaan akan Hatalla, Bapa tä, amon iä mangarak karä pangkat prentah, karä pangkat kwasa, karä pangkat kabai.
25. Krana djaton tau dia iä marentah, sampai karä musohe djari impalokang penda paie.
26. Maka musoh idjä katatesae haliai karäh inganan, djetä pampatäi.
27. Krana Hatalla djari mina talo handiai penda paie. Tapi amon iä hamauh: talo handiai akan mamenda iä, — tä tarang, djaton tamput iä, idjä djari mampamenda talo handiai akae.
28. Amon talo handiai mamenda iä, tä bitin Anak kea karäh mamenda Iä, idjä djari mampamenda talo handiai akae, nakara tikas Hatalla bewäi Tempon talo handiai.
29. Djaka dia kalotä, narai kea gawin äwen idjä impandoi, tuntang impatäi tagal tä, amon olo matäi toto djaton imbelom? buhen kea iä impandoi, tuntang impatäi tagal tä?
30. Buhen ikäi kea buah bahaja sining djam?
31. Aku kilau matäi sining andau, manaroh horumatku brangai idjä ajungku huang Jesus Kristus, Tuhan ita.
32. Amon aku sabab perkaran kalnnen bewäi djari batangkarap dengan meto basiak tä hong Epesus, narai guna tä akangku? Djaka olo matäi djaton imbelom, käläh ita kuman mihop, krana djewu ita matäi.
33. Æla keton lajang! Tutor papa murusak hadat bahalap.
34. Misik keton renderendeng, uka äla badosa. Krana belahe keton djaton kasene Hatalla; aughku toh indu kahawen keton.
35. Tapi mikäh koan olo: kilen ampie kea olo matäi karäh imbelom? tuntang kilen ampin berenge iä karäh haluli?
36. Tjäh olo humong! talo idjä inawurm djaton tau belom, djaka djetä djaton matäi helo. — (*Joh.*12,24.)
37. Tinai talo idjä inawurm, ikau djaton manawur bitin talo tä, idjä akan maudjadi, tapi baja bawake bewäi, tumon kahandakm, atawa paräi atawa talo beken.
38. Maka Hatalla mandja-

dian bitie akae tumon kahandake, tuntang akan genep
bawak indjadiae hakabeken hakabeken.
39. Karä isin talo belom djaton sama ampie; malainkan beken isin olo, beken
isin meto, beken isin lauk, beken isin burong.
40. Tinai aton ramon langit tuntang ramon petak, maka beken kahalap ramon langit,
beken kahalap ramon petak.
41. Beken kahalap matanandau, beken kahalap bulan, beken kahalap karä bintang; tinai bintang kea hakabeken kahalape bara kolae.
42. Kalotä kea kamisik olo matäi dapit. Bereng inawur tantai maram, tapi djetä imbelom tinai djaton tau maram hindai.
43. Djetä inawur huang kahawen, djetä imbelom tinai huang kahai; djetä inawur huang kalemo, djetä imbelom tinai huang kaabas.
44. Bereng idjä dasar kalunen inawur, bereng idjä dasar Rogh imbelom tinai. Aton bereng idjä dasar kalunen, tinai aton kea bereng idjä dasar Rogh.
45. Kalotä kea augh surat: „Olo idjä solake, Adam tä, mandjadi hambaruan idjä belom," tapi Adam idjä rahian tä mandjadi Rogh idjä mambelom.
46. Maka bereng idjä dasar Rogh tä djaton helo, tapi idjä dasar kalunen tä, limbah tä idjä dasar Rogh.
47. Olo idjä solake tä puna bara petak, tumon dasar petak; olo idjä rahian tä, djetä Tuhan bara sorga.
48. Kilau idjä bara petak tä, kalotä kea kakarä idjä bara petak; tinai kilau idjä bara sorga tä, kalotä kea olo handiai, idjä hobah tumon dasar sorga.
49. Tuntang kilau ita djari mananggong ampin ai, idjä bara petak tä, kalotä kea ita karäh mandino ampin ai, idjä bara sorga.
50. Tapi kakai augbku, o pahari: isi daha djaton tau mandino bagi huang karadjaan Hatalla, tuntang talo idjä akan maram djaton tau mandino panatau idjä djaton tau maram tä.
51. Itä keton, aku masanan perkara basilim akan keton: djaton ita handiai akan batiroh matäi, tapi ita handiai akan iobah.
52. Salenga hemben tä kea, huang idjä kapidjep matä, metoh sarunai idjä rahian tä; krana sarunai karäh impahiau, tä olo matäi handiai karäh imbelom tinai, tuntang djaton tau maram hindai; tinai ita karäh iobah. — (*Matt.* 24,21.)
53. Krana bereng idjä akan maram toh karäh mangkepan idjä djaton tau maram, idjä akan matäi toh karäh

mangkepan idjä djaton tau matäi.

54. Maka amon idjä akan maram toh djari mangkepan idjä djaton tau maram, tuntang idjä akan matäi toh djari mangkepan idjä djaton tau matäi, tä augh karäh tulus, idjä djari tarasurat: „Pampatäi djari inelen kamanang. — (*Jes.*25,8.)

55. „O pampatäi! kwe buntutm? O naraka! kwe kamanangm?"

56. Maka buntut pampatäi tä, djetä dosa, tuntang kwasan dosa tä, djetä Torat.

57. Tapi tarimakasih intu Hatalla, idjä djari manenga akan ita kamanang awi Tuhan ita, Jesus Kristus.

58. Tumon tä, o pahari idjä äka kataungku, buah keton dähen, äla hidjuh, dahangdahanga bantä huang gawin Tuhan, basa keton katawan, karä gawin keton huang Tuhan puna djaton haiang.

BAGI 16.

Paulus manjoho olo Korintus mingat olo pertjaja idjä pähä belom; iä manutor arepe tuntang mahapus surate.

1. Maka idjä tahiu rear, awang indu imumpong akan olo brasih, kilau djari petähku dengan karä ungkup hong Galatia, buah keton tumon tä kea.

2. Sining andau minggo genep keton akan mingkes talo, tuntang mamumpong tä, tumon berkat Hatalla intu iä, belä amon aku dumah, tä harun keton mamumponge.

3. Maka amon aku djari sampai keton, tä aku handak manjoho idjä patut koan keton, tuntang suratku, mangat magah panengan keton akan Jerusalem.

4. Tinai amon talo tä ombet karäe, sampai patut bitingku hagoet, tä äwen akan omba aku.

5. Maka aku karäh tanggoh keton, amon aku djari mangumbang Makedonia, krana Makedonia handak ingumbangku.

6. Maka aku karäh melai dengan keton mikäh hapus musim sadingen, mangat keton tau magah aku akan kaleka kahimatku tinai.

7. Krana aku djaton handak mitä keton halahalau handjulo bewäi, tapi aku harap melai tahi isut dengan keton, djaka Tuhan maku manjoho aku.

8. Maka huang Epesus aku handak melai sampai pesta pentekosta.

9. Krana lawang lombah djari iuap akangku, äka arä gawi, tinai arä kea idjä malawan.

10. Maka amon Timoteus

sampai keton, ingaingat, uka
iä melai dengan keton äla
tuntang kikähe; krana iä
djari mangkat gawin Tuhan
sama kilau aku.
11. Tä, äla olo mangabelä
iä, tapi, agah iä tuntang ka-
buah, uka iä buli aku, kra-
na aku mentai iä dumah
haiak pahari beken tä.
12. Maka idjä tahiu Apolos,
paharin ita, aku djari paham
blaku intu iä, uka iä hagoet
manalih keton, haiak deng-
en pahari beken tä; tapi djaton
beliai iä maku hagoet katon-
teh; malainkan dapit iä karäh
manalih, amon aton andaue.
13. Djaga, mendeng huang
kapertjaja, kilau hatuä keton,
abaabas keton!
14. Karä perkaran keton
awi mamutuse huang sinta.
15. Maka aku blaku intu
keton, o pahari, keton ka-
sene olo human Stepanus,
äwen idjä solake intu Aghaia,
idjä djari pertjaja, tuntang
äwen djari mandjuluk arepe,
uka manonggo mandohop
karä olo brasih.
16. Buah keton mamenda
olo idjä kalotä, idjä padjak
gawin ikäi.
17. Aku handjak sabab
panumah Stepanus, Portuna-
tus tuntang Aghaiakus, kra-
na äwen tä djari manakiri
keton, manjukup talo kata-
pas keton akangku.
18. Krana äwen djari mam-
pangat roghku, tuntang rogh
keton kea. Maka buah ke-
ton mahorumat olo idjä ka-
lotä.
19. Karä ungkup hong
Asia manabi keton. Akwila
äwen duä Priskila, tuntang
ungkup idjä hapumpong hu-
ang humae, mampait arä
tabi akan keton huang Tu-
han.
20. Karä pahari manabi ke-
ton. Käläh hatabi sama arep
keton hapan sium idjä brasih.
21. Toh tabi bara aku,
Paulus, idjä injuratku hapan
lengängku kabuatku.
22. Djaka olo djaton sinta
Tuhan Jesus Kristus, tara-
sapa iä tä! Tuhan karäh du-
mah!
23. Käläh asin Tuhan Je-
sus Kristus mampahaiak ke-
ton.
24. Sintangku dengan ke-
ton handiai huang Kristus
Jesus. Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ DUÄ AKAN OLO KORINTUS.

BAGI 1.

Paulus masanan kapähä, idjä djari buah iä hong Asia, tuntang manjarita bukue hindai djari madja olo Korintus.

1. Paulus, rasul Jesus
Kristus, awi kahandak Hatalla,
tuntang Timoteus, pahari
tä, akan ungkup Hatalla
idjä hong lewu Korintus,
tuntang akan olo brasih
handiai, idjä hapus tanah
Aghaia:
2. Käläh asi mampahaiak
keton tuntang kasanang bara
Hatalla, Bapa ita, tuntang
bara Tuhan Jesus Kristus.
3. Horumat akan Hatalla,
Bapa Tuhan ita Jesus Kristus,
Bapa karä asi, Hatallan
karä ampong,
4. Idjä mampong ikäi huang
karä tjalakan ikäi, mangat
ikäi tinai tau mampong
olo, idjä naripi karä ampin
tjalaka, hapan ampong tä,
idjä djari hapan Hatalla mampong
ikäi kea.
5. Krana kilau kapähän
Kristus paham buah ikäi,
kalotä kea kapaham ampong
ikäi awi Kristus.
6. Maka amon ikäi ingapähä,
djetä indu ampong
tuntang salamat keton; tinai
amon ikäi iampong, djetä
kea indu ampong keton, idjä
mamprahan kaabase awi kaketep
keton sama manjarenan
kapähä tä, idjä buah
ikäi kea.
7. Maka kaharap ikäi dengan
keton dähen, basa ikäi
katawan, kilau keton ompat
mandino kapähä, kalotä kea
keton ompat mandino ampong.
8. Krana, o pahari, ikäi
djaton maku manjahokan bara
keton kadjakä tä, idjä djari
buah ikäi hong Asia; pahalau
ikäi djari injekä, tangkalau
bara tanggong ikäi, sampai
ikäi djaton harap belom hindai.
— (*Gaw. Ras.*19,23.)
9. Toto, tumon angat ikäi
tukas matäi bewäi, belä ikäi
harap arep ikäi, tapi harap
Hatalla, idjä mambelom olo
matäi;
10. Idjä djari maliwus ikäi

bara bahaja baka matäi idjä
paham tä, tuntang maliwus
ikäi hantä; maka ikäi harap,
iä haradjur kea karäh mali-
wus ikäi tinai,
11. Haiak keton kea man-
dohop ikäi awi lakudoan
keton, uka tagal asi tä, idjä
sampai ikäì awi lakun olo
arä, arä kea olo manarima-
kasih tagal ikäi.
12. Krana horumat ikäi,
iä tä kasaksian pangingat
atäi ikäi, huang kabudjur
tuntang huang katoton Ha-
talla, djaton djaka huang
kapintar idjä tumon dasar
isi, tapi huang asin Hatalla
ikäi djari belom hong kalu-
nen, maka paham haream
intu keton.
13. Krana ikäi djaton ma-
njurat akan keton talo be-
ken bara idjä imbasa keton
bihin, tuntang idjä tawan
keton kea; maka aku harap,
sampai kasadahae kea keton
karäh katawan tä.
14. Kilau belahe keton djari
katawan ikäi kea, ikäi toh
indu horumat keton, kilau
keton kea indu horumat
ikäi, akan andau Tuhan Je-
sus.
15. Maka haiak harap ka-
lotä aku bihin handak ma-
dja keton, mangat keton
mandino asi tinai.
16. Tuntang kahandakku
mahandar lewun keton aku
hagoet akan Makedonia, ti-
nai bara Makedonia aku han-
dak haluli tanggoh keton,
mangat keton magah aku
akan Judea.
17. Toh, amon kahandakku
kalotä, kilen, djetä kanaha
bewäi? Atawa karangkangku
tä tumon dasar isi bewäi,
sampai aku joh joh, tuntang
dia dia?
18. Tapi Hatalla etter asie,
sampai kotak ikäi dengan
keton djaton djari kalan-
djang joh, kalandjang dia.
19. Krana Anak Hatalla,
Jesus Kristus, idjä djari in-
sanan ikäi telo Silwanus tun-
tang Timoteus akan keton,
djaton djari kalandjang joh,
kalandjang dia, tapi uras
joh bewäi huang iä.
20. Krana karä djandjin
Hatalla awang aton, djetä
uras joh huang iä, tuntang
Amen huang iä, indu horu-
mat Hatalla awi ita.
21. Maka idjä mandähen
ikäi tuntang keton huang
Kristus, tuntang djari ma-
minjak ita, iä tä Hatalla;
22. Idjä djari mangatan ita
kea, tuntang djari manenga
huang atäi ita Rogh indu
kabanar.
23. Maka Hatalla indu
saksin hambaruangku, awi-
ku manjanjang keton, aku
hindai djari manalih Korin-
tus.
24. Djaton kilau ikäi tuan,
uka marentah kapertjajan ke-
ton, tapi ikäi indu mandohop
keton handjak; krana keton

magon mendeng hong kapertjaja.

BAGI 2.

Limbah Paulus djari masuman bukue iä hindai djari manalih, iä manjoho olo Korintus mampun olo tä tinai, idjä djari imbarise bihiu; Paulus masanan arepe djari intu Makedonia.

1. Krana aku djari manukas huang arepku, aku djaton handak manalih tinai indu mangapähä keton.
2. Krana amon aku mangapähä atäi keton, äwe kea idjä akan mampahandjak aku, baja idjä djari ingapähäku tä?
3. Tä, aku djari manjurat akan keton, belä amon aku sampai keton, aku supa kapähä awi äwen, idjä patut indu äka kahandjakku; krana aku harap keton handiai, idjä kahandjakku, djetä kahandjak keton handiai kea. — (12,21.)
4. Krana tuntang arä kapähä, huang paham kasinggul atäiku, tuntang arä djohon matangku aku djari manjurat akan keton, djaton uka keton ingapähä, tapi mangat keton kasene sintangku tä, idjä paham dengan keton.
5. Maka olo idjä djari mangapähä tä, iä djaton djari mangapähä aku bewäi, tapi kilau keton handiai kea; belä aughku tangkalau.
6. Maka toh omhet olo tä djari ihukum imbaris awi olo arä.
7. Käläh toh keton mampun tuntang mampong iä, belä suro iä buseng awi kapähäe idjä tangkalau tä.
8. Tagal tä aku blaku intu keton, käläh mampraban sintan keton akae tinai.
9. Krana sabab tä kea aku djari manjurat, mangat aku mangasene keton, djaka keton toto handak manumon aughku huang karä perkara.
10. Maka idjä iampun keton, aku kea mampun iä; tinai amon aku djari mampun olo, idjä iampungku tä, iä djari iampun tagal keton, intu baun Kristus;
11. Belä setan mangalum ita; krana karä pikire tawan ita bewäi.
12. Maka amon aku djari sampai Troas, tantai masanan Ewangelion Kristus, tuntang lawang djari iuap akangku awi Tuhan, roghku mahin djaton tau sanang, basa aku djaton djari sondau Titus, paharingku tä. — (7,15.)
13. Djadi, aku manabi arepku dengan olo tä, balalu harikas akan Makedonia.
14. Maka tarimakasih intu Hatalla, idjä haradjur mampamanang ikäi huang Kristus, tuntang mananjap ewau kabarati tä, idjä tahiu iä, intu karä kaleka, hapan ikäi.
15. Krana ikäi indu ewau

Kristus idjä mangat intu Hatalla, alo marak olo idjä injalamat, alo marak olo idjä banasa.

16. Akan olo banasa tä ikäi indu ewau baka matäi akan pampatäi, tapi akan olo injalamat tä ikäi ewau mambelom akan pambelom. Maka äwe idjä tau akan perkara tä?

17. Krana ikäi djaton hapan augh Hatalla indu dagangan, kilau arä olo pudji kalotä, tapi huang kabudjur, kilau bara Hatalla, intu baun Hatalla, ikäi masanan tä huang Kristus.

BAGI 3.

Ewangelion inanding dengan Torat.

---

1. Atonkah ikäi manampara manara arep ikäi tinai intu keton? Atawa aton kea ikäi, kilau olo beken, indu hapan surat, idjä manara ikäi intu keton, atawa hapan surat bara keton, idjä manara ikäi intu olo beken?

2. Keton toh surat ikäi, idjä injurat hong atäi ikäi, idjä kasenan tuntang imbasa olo handiai.

3. Basa keton djari bakarinah, keton toh surat Kristus, idjä injimpan awi gawin ikäi, idjä djari injurat djaton hapan dawat, malainkan awi Rogh Hatalla idjä belom, djaton hong papan batu äka manjurat, tapi huang papan isi, iä tä huang atäi keton.

4. Maka kaharap ikäi kalotoh dengan Hatalla awi Kristus.

5. Djaton djaka bitin ikäi tau mado talo Idjä idjä bahalap, kabuat ikäi, *malainkan* kataun ikäi, *djetä bara* Hatalla;

6. Idjä djari mamatut ikäi mandjadi panditan djandji taheta, djaton panditan *hurup*, tapi panditan Rogh; krana hurup tä mampatäi, tapi Rogh mambelom.

7. Maka amon pangkat baka matäi, idjä huang hurup, idjä djari injurat huang batu, djari bara kahai, sampai olo Israel djaton tau manampajah baun Moses, sabab sangkowong baue, idjä indu nihau tinai: — (2.*Mos*.34,30.)

8. Djaton paham haream pangkat Rogh tä bara kahai?

9. Krana amon pangkat idjä mahukum djari bara kahai, maka pangkat katetek kutoh kahaie haream.

10. Krana kahai djetä kilau djaton, amon inanding dengan kutoh kahai toh.

11. Krana amon idjä indu terai tinai djari bara kahai, paham haream idjä indu magon melai bara kahai.

12. Maka basa ikäi bara kaharap kalotä, ikäi hakotak uräh haliai.

13. Tuntang gawin ikäi djaton kilau Moses, idjä ma-

njandurong baue, belä olo
Israel akan mitä katatesan
talo idjä puna akan terai tä;
14. Maka atäi olo tä djari
batekang, krana sampai andau
toh, amon iä mambasa Terat,
maka sandurong tä magon
aton, djaton bengkak, alo
djetä djari inganan awi Kris-
tus.
15. Malainkan sampai andau
toh, amon surat Moses im-
basa, sandurong tä magon
manutup atäie.
16. Tapi amon utus olo tä
karäh hobah akan Tuhan,
tä sandurong tä karäh ing-
anan.
17. Krana Tuhan puna Rogh;
maka äka Rogh Tuhan tä,
hetä kamardeka.
18. Tapi ita handiai haiak
halangai bau manampajah
kahain Tuhan kilau hasara-
min, tuntang ampin ita iobah
tumon sonto tä kea bara ka-
hai baka kahai, djetä awi
Tuhan, idjä Rogh tä.

BAGI 4.

Paulus masanan, budjur tuntang ukuh iä djari masuman Ewangelion, haiak manjarenan kapähä, idjä buah iä indu horumat Hatalla, tuntang akan ontong ungkup Hatalla, tinai akan kahain ai kea.

1. Tagal tä, basa ikäi bara
pangkat kalotä, tumon asi
idjä djari dinon ikäi, maka
ikäi djaton häka tuntang ka-
dian; — (3,6.)
2. Tapi ikäi djari manga-
nan karä kihal basilim kea;
ikäi djaton hapan akal baka-
lilit, djaton kea mamingkok
augh Hatalla, tapi awi ikäi
bakarinah masanan katoto,
ikäi mamprahan arep ikäi bu-
djur intu pangingat atäi olo
handiai, huang baun Hatalla.
3. Toh, amon Ewangelion
ikäi kaput, djetä kaput intu
olo tä idjä banasa;
4. Idjä djari imbutä hu-
ange awi hatallan kalunen
toh, iä tä, olo idjä djaton
pertjaja, belä iä implawa awi
kalawan Ewangelion, idjä ma-
sanan kahain Kristus, Tamu-
nan Hatalla tä. —(*Ibran.*1,3.)
5. Krana ikäi djaton ma-
sanan arep ikäi, tapi Kristus
Jesus, Tuhan tä, tinai bitin
ikäi insanan ikäi djipen ke-
ton, tagal Kristus.
6. Krana Hatalla, idjä djari
manjoho kalawa lembut bara
kakaput, djari mansalak hu-
ang atäi ikäi, uka manenga
kalawa kaharati tabiu kahain
Hatalla, huang baun Jesus
Kristus.
7. Tapi ikäi mina panatau
tä huang sarangan petak ba-
kale, nakara kutoh kwasa tä
bara Hatalla, djaton djaka
bara ikäi. — (5,1.)
8. Krana ikäi ihenjek hu-
ang karä perkara, tapi djaton
atäi ikäi sekä; ikäi mikäh,
tapi djaton ikäi bagalabah;
9. Ikäi ingasingen, tapi
ikäi djaton inalua; ikäi im-

palokang, tapi djaton kea rusak.

10. Haradjur ikäi manang-gong huang bereng ikäi pampatäi Tuhan Jesus, mangat pambelom Jesus kea mandjadi bakarinah huang bereng ikäi.

11. Krana ikäi, idjä belom, haradjur injaragh akan pampatäi tagal Jesus, mangat pambelom Jesus kea mandjadi bakarinah huang isin ikäi, idjä indu matäi tä.

12. Tumon tä, toto pampatäi tä kwasa huang ikäi, tapi pambelom tä kwasa huang keton.

13. Maka basa ikäi sama bara Rogh kapertjaja tä kea, tumon augh surat: „Aku pertjaja, tagal tä kea aku hamauh" toh, maka ikäi kea pertjaja, tagal tä ikäi kea hamauh. — (*Masm.*116,10.)

14. Tuntang ikäi katawan, idjä djari mambelom Tuhan Jesus, karäh mambelom ikäi kea awi Jesus, tuntang mampendeng ikäi haiak dengan keton.

15. Krana talo handiai toh mandjadi tagal keton, mangat kutoh asi tä paham haream indu kahain Hatalla, awi arä olo manarimakasih.

16. Tagal tä ikäi djaton leso huang ikäi, tapi alo bitin ikäi idjä ruare rusak, maka bitin ikäi idjä huange djaladjalan inaheta sining andau.

17. Krana kapähän ita idjä mahian tuntang mindjam bewäi, mandjadian akan ita kutoh kapaham kahai idjä palus katatahi. — (*Rom.* 8,18.)

18. Basa ita djaton mingat talo awang aton gitan katontoh, tapi talo tä, idjä hindai djari gitan; krana karä talo idjä gitan puna handjulo bewäi, tapi talo idjä hindai gitan tä, djetä sampai katatahi.

BAGI 5.

Basa Paulus mingat kahai idjä katatahi tä tuntang andau kiamat, maka iä radjin mahaga atäie budjur; djaton hadak mandino horumat awi tä, tapi basa iä djari mandino pambelom bara Kristus, tagal tä iä radjin kea belom kilau olo taheta huang Kristus, tuntang iä radjin masanan Kristus akan olo beken kea.

---

1. Krana ita katawan, amon pasah ita toh, idjä kadjarian petak, ingarak, maka aton äka ita melai bara Hatalla, huma idjä djaton tampan lengä, idjä katatahi huang sorga. — (*Joh.* 14,2.)

2. Krana huang djetoh ita munguh, tuntang haus inamäan huang idjä bara sorga tä;

3. Nakara ita toto imakaian dengan djetä, tuntang djaton gitan halowai.

4. Krana ita, kahum ita huang pasah toh, munguh

sabab ita aton katanggongan;
djaton djaka ita radjin im-
palowai tapi imakaian, naka-
ra idjä bagin matäi toh le-
teng awi pambelom.
5. Maka idjä manjimpan
ita akan djetä, iä tä Hatalla,
idjä djari manenga kea akan
ita Rogh indu kabanar.
6. Tagal tä ikäi magon
harap tanggar atäi, haiak
katawan, katahin ikäi melai
huang bereng djetoh, ikäi
halisang tanggoh Tuhan.
7. Krana ikäi manandjong
awi kapertjaja, djaton awi
paitä.
8. Tapi ikäi harap, tang-
gar atäi, alo ikäi radjin ha-
ream mindah bara bereng, pa-
lus buli hindjä Tuhan.
9. Tagal tä kea ikäi pa-
ham manjikap arep ikäi,
alo hindjä iä alo hambilang
dengae, uka ikäi ingilake.
10. Krana djaton tau dia
ita handiai mandjadi bakari-
nah nabarep karosin basaran
Kristus, nakara genep biti
mandino tumon gawie huang
berenge, alo bahalap alo
papa.
11. Tagal tä, basa ikäi ka-
tawan Tuhan patut ingikäh,
maka ikäi mangatau olo ma-
ngat pertjaja, tapi ikäi ba-
karinah intu Hatalla; maka
aku harap, aku bakarinah intu
pangingat atäi keton kea.
12. Krana ikäi djaton hali-
ai handak manara arep ikäi
intu keton, tapi ikäi mane-
gan buku akan keton, uka
keton tau taratara tagal ikäi,
nakara keton bara djawap
malawan olo tä, idjä mang-
gau horumat intu baun olo,
tuntang djaton hong atäi.
13. Krana amon ikäi paha-
lau, djetä tagal Hatalla,
amon ikäi sadang, djetä ta-
gal keton.
14. Krana sintan Kristus
hadjadjuan ikäi, basa pato-
ngan ikäi kalotoh: basa Idjä
tä djari matäi gantin olo
handiai, tä äwen handiai
djari matäi.
15. Maka tagal tä iä djari
matäi gantin olo handiai,
nakara karä olo idjä belom
djaton hindai belom kabuate,
tapi belom akan idjä djari
matäi tuntang djari belom
tinai akae.
16. Tumon tä, bara toh
ikäi djaton hindai katawan
olo tumon isi; tuntang alo
ikäi djari katawan Kristus
kea tumon isi, tapi toh ikäi
djaton hindai katawan iä tu-
mon isi.
17. Kalotä, amon olo hu-
ang Kristus, tä iä taheta
tampae; talo usang tä uras
halau, itä! talo handiai djari
taheta.
18. Maka talo handiai tä
uras bara Hatalla, idjä djari
manjapan ita dengae awi Je-
sus Kristus, tuntang djari
manjoho ikäi mimbing pang-
kat masanan brita sapan tä.
19. Krana Hatalla huang

Kristus, tuntang iä djari manjapan kalunen dengae, tuntang iä djaton mitong akae karä dosae, tinai iä djari mangkat akan ikäi brita, idjä masanan sapan tä

20. Tumon tä ikäi toh sarohan Kristus, kilau Hatalla mangatau keton hadjamban ikäi; huang aran Kristus ikäi blaku keton: käläh keton injapan dengan Hatalla!

21. Krana iä, idjä djaton djari katawan dosa, djari inampa Hatalla äka dosa indu gantin ita, nakara ita mandjadi katetek Hatalla huang iä. — (*Gal.*3,13.)

BAGI. 6.

Paulus masanan arepe djipen Kristus idjä budjur, awi gawie tuntang awi kaketepe; buah olo Korintus harap iä, äla hindjä olo bangang.

1. Maka ikäi kea, idjä omba gawin Hatalla, blaku intu keton, äla keton mandino asin Hatalla haiang bewäi.

2. Krana iä hamauh: Intu wajah asi aku djari manarima lakudoam, intu andau salamat aku djari mandohop ikau." Itä, toh wajah asi, toh andau salamat! — (*Jes.*49,8.)

3. Ikai djaton maku sala, huang perkara Idjä mahin dia, belä pangkat gawin ikäi imapa.

4. Tapi ikäi mamprahan arep ikäi djipen Hatalla huang karä perkara, huang kaketep, huang kapäbä, huang katapas, huang kadjakä; — (4,8.)

5. Huang pukul, huang sipir, huang karidun olo mawi ikäi, huang gawi, *huang* kabinih, huang puasa;

6. Huang kamantoh, huang kapatut, huang kapandjang atäi, huang kaparis, huang Rogh brasih, huang sinta idjä djaton haliau;

7. Huang augh katoto, huang kwasan Hatalla, awi ganggaman katetek hila sambil gantau;

8. Awi horumat tuntang kahawen, awi tarong papa tuntang bahalap; kilau olo palajang, tapi toto budjur;

9. Kilau idjä djaton kasenan, tapi kasenan kea; kilau idjä matäi, tapi itä! ikäi belom; kilau idjä indjara, tapi djaton kea impatäi;

10. Kilau idjä kapähä atäi, tapi magon kea handjak; kilau pähä belom, tapi idjä manatau arä olo tinai; kilau olo idjä djaton bara talo enen, tapi idjä tempon talo handiai tinai.

11. Njaman ikäi djari irakang akan keton, o olo Korintus, atäi ikäi djari rangkah.

12. Keton djaton hagarut huang ikäi, tapi huang keton bewäi hagarut.

13. Toh, mangat keton
manenga baläh tumon tä
kea, (aku hakotak kilau
dengan anakku,) buah atäi
keton kea mandjadi rang-
kah.
14. Æla keton toh habambai
dengan olo idjä djaton per-
tjaja; krana narai kasama
katetek dengan kadarhaka?
narai kahindjä kalawa dengan
kakaput? — (5.*Mos.*7,2.)
15. Kilen Kristus tau ha-
kabuah dengan Belial? atawa
narai kasama bagin olo idjä
pertjaja dengan olo idjä dja-
ton pertjaja?
16. Atawa narai kaulep hu-
man Hatalla dengan dewa?
Tapi keton human Hatalla
idjä belom, tumon augh Ha-
talla kea: „Aku handak me-
lai huang olo tä, tuntang
bandak manandjong marak iä;
aku handak indu Hatallae,
tuntang äwen indu ungkup-
ku. — (3.*Mos.*26,12.)
17. „Tagal tä, blua keton,
lihi olo tä, pisah arep keton
dengae, koan Tuhan, äla
habalut dengan awang ki-
hal, tä aku handak mana-
rima keton. — (*Jes.*48,20; —
52,11.)
18. „Tuntang handak akan
Bapa keton, tinai keton akan
anakku hatuä bawi, koan
Tuhan, idjä djaton tikas kwa-
sae." — (*Jer.*31,1.9.33.)

BAGI 7.

Paulus manahiu surate idjä solake tä, idjä djari injurate akan olo Korintus.

---

1. Maka basa djandji ka-
lotä intu ita, o keton idjä
äka kataungku, buah ita mam-
prasih arep ita bara karä
kihal isi tuntang rogh, sam-
bil maninduh karasih ita haiak
mikäh Hatalla.
2. Tarima ikäi; ikäi djaton
djari mamapa idjä biti ke-
ton; ikäi djaton djari maru-
sak keton; ikäi djaton djari
manipu keton.
3. Aku djaton manahiu tä
mangat mahukum keton,
krana nah aku djari hamauh,
keton toh huang atäi ikäi,
uka belom matäi haiak de-
ngan keton.
4. Aku badjurah haliai ha-
kotak dengan keton; tarang-
ku paham sabab keton; aku
djari basuang ampong, aku
handjak rantang huang karä
kadjakän ikäi.
5. Krana amon ikäi djari
sampai Makedonia, isin ikäi
djaton mahin sanang, tapi
arä matan kadjakä mahenjek
ikäi; ruare klahi, huange
kikäh.
6. Tapi Hatalla, idjä mam-
pong olo randah atäie, djari
mampong ikäi awi panumah
Titus.
7. Tuntang djaton awi pa-
numahe bewäi, tapi awi am-

pong tä kea, idjä djari sondaue intu keton, amon iä manjarita akan ikäi kataharu tuntang tangis keton, kalasut atäi keton tagal aku, sampai aku paham haream djari iampong.
8. Krana alo aku djari mangapähä keton kea awi suratku, aku djaton manjasal. Paribasa bihin aku djari manjasal, basa aku mitä, surat tä, alo handjulo bewäi, djari mangapähä keton kea, — (2,4.)
9. Toh maka aku handjak tinai, djaton basa keton djari kapähä atäi, tapi aku handjak atäiku basa keton kapähä atäi indu kahobah; krana keton djari kapähä atäi tumon kahandak Hatalla kea, sampai huang perkara Idjä mahin dia keton djari rugi awi ikäi.
10. Krana kapähän atäi idjä tumon kahandak Hatalla mandjadian kahobah, idjä djaton tarasasal, indu salamat; tapi kapähän atäi tumon dasar kalunen mandjadian pampatäi.
11. Krana itä! awi keton djari kapähä atäi tumon kahandak Hatalla, maka kilen kapaham kasikap karadjin keton tinai? tuntang keton djari mambudjur arep keton, mangabelä talo papa tä, mikäh, taharu, blasut atäi, tuntang djari mahukum; awi karä gawin keton tä keton djari mamprahan arep keton brasih bewäi bara perkara tä.
12. Tagal tä, alo aku djari manjurat akan keton, aku djaton djari manjurat sabab iä, idjä djari marajap tä, djaton kea tagal iä, idjä djari irajap: tapi mangat karadjingku tagal keton bakarinah intu keton, hong baun Hatalla.
13. Tagal tä maka ikäi djari iampong sabab keton; toto, paham haream ikäi djari handjak awi kahandjak Titus, basa Rogh ajue djari impangat tagal keton handiai.
14. Krana amon aku djari taratara tahiu keton intu iä, maka toh aku djaton djari mahamen; malainkan kilau aku djari masanan karä perkara dengan katoto akan keton, kalotä kea tarangku tahiu keton, idjä djari insanangku akan Titus, mandjadi toto.
15. Tuntang hapan toto huange iä paham sinta keton, amon iä mingat, kilen keton handiai djari manumon aughe, tuntang kilen keton djari manarima iä dengan kikäh tuntang kagendjäh.
16. Maka aku handjak, basa aku tau harap keton huang karä perkara.

BAGI 8.

Paulus mangatau olo mamumpong talo akan olo brasih hong Jerusalem, idjä pähä belom; iä masanan panumah Titus tuntang pahari beken, idjä handak mamumpong panenga tä.

---

1. Tinai, o pahari, aku masanan akan keton asin Hatalla, idjä djari inengae akan karä ungkup hong Makedonia.

2. Haiak äwen iningkes awi arä kadjakä, alo iä paham pähä belom, maka kutoh kahandjake djari mimbit iä badjoha haliai.

3. Krana tumon panjondaue, aku manjaksi tä, toto paham bara tä äwen pahias manenga;

4. Tuntang äwen paham musok ikäi haiak blaku intu ikäi, mangat ikäi tarima panengae, manjoho iä omba mandohop olo brasih tä.

5. Maka gawin äwen djaton kilau kaharap ikäi bewäi, tapi helo äwen manjaragh arepe akan Tuhan, limbah tä iä manjaragh arepe akan ikäi, tumon kahandak Hatalla.

6. Sampai ikäi djari manjoho Titus, uka iä mahapus mamumpong panenga tä bara keton kea, kilau iä djari manampara bihin.

7. Toh, kilau keton tatau huang karä perkara, huang kapertjaja, huang augh, huang kaharati, huang karä ampin karadjin, tinai huang sintan keton dengan ikäi, käläh kalotä kea keton tatau hnang panenga tä.

8. Aku djaton manjurat toh kilau marentah keton, tapi basa aku awi karadjin olo beken handak mangkemä sintan keton kea, djaka djetä toto bndjur buah.

9. Krana keton katawan asin Tuhan ita, Jesus Kristus; iä mandjadi pähä belom tagal keton, alo iä tatau, nakara keton awi kapähäe mandjadi tatan. — (*Matt.*8,20.)

10. Tuntang akn toh masuman patongangku: krana patut gawin keton kalotä, basa djari labih idjä njelo toh keton djari manampara djaton mawie sindä tä bewäi, tapi handak mawie tinai kea.

11. Tapi katontoh, buah keton malaluse kea, nakara kilau atäi keton djari pahias handak mawie, kalotä toh keton malaluse kea, hapan ramo tumon panjondau keton.

12. Krana amon kahias atäi djari aton, djetä inarima tumon panjondan, djaton tumon kadjatoe.

13. Maka puna djaton kahandakku, olo beken impahian, tuntang keton impabehat;

14. Tapi uka perkara sama satimbang, katika toh kutoh talo ain keton manjukup katapas äwen, nakara kutoh talo ain äwen kea akan manjukup katapas keton tin-

djam, mangat karä perkara sama satulok;
15. Tumon augh surat: „Olo idjä djari mamumpong arä mahin djaton kalabihe, tinai olo idjä djari mamumpong isut mahin djaton katapase.” — (2.*Mos*.16,18.)
16. Tapi tarimakasih intu Hatalla, idjä djari manenga huang atäi Titus kea sama karadjie tahiu keton.
17. Iä djari manarima aughku, tuntang basa paham karadjie, maka awi huange kea iä manalih keton.
18. Maka ikäi djari manjoho omba iä pahari tä kea, idjä huang karä ungkup bara horumat huang Ewangelion.
19. Tuntang djaton djetä bewäi, tapi iä djari intih karä ungkup kea, uka iä hagoet ompat ikäi, mimbit panenga tä, idjä imumpong ikäi akan horumat Tuhan, tuntang hapa mamprahan kahias atäi keton.
20. Maka äwen injoho ompat hapan mahakan arep ikäi, belä olo mangotok ikäi sabab kutoh ramo tä, idjä imumpong ikäi.
21. Krana ikäi radjin mangat talo handiai budjur, djaton intu baun Hatalla bewäi, tapi intu baun olon kea.
22. Maka ikäi djari manjoho paharin ikäi kea omba, idjä kindjap djari ingkemä ikäi huang arä perkara, iä toto radjin atäie, tuntang toh iä paham haream karadjie, basa iä paham harap keton.
23. Toh, idjä Titus tä, iä kolangku, tuntang padjak gawingku marak keton; atawa paharin ikäi beken tä, iä sarohan karä ungkup, tuntang iä indu horumat *Kristus*.
24. Toh, buah *keton* mangarinah intu äwen sintau keton, tuntang tarangku tahiu keton, djetä palus kilau intu baun karä ungkup.

BAGI 9.

Paulus mangatau olo tä, uka iä badjeleng mandjuluk panengae, tinai uka iä manenga arä.

1. Maka dia usah aku manjurat tinai akan keton tahiu panenga tä, idjä imumpong akan olo brasih.
2. Krana puna tawangku kahias atäi keton, idjä djari inaraku intu olo Makedonia, koangku: djari labih idjä njelo toh Aghaia djari simpan; tuntang kalangkap keton djari manantiring arä olo.
3. Toh aku djari manjoho pahari tä, belä tarangku tä tahiu keton haiang huang perkara idjä toh, tapi mangat keton toto simpan kea, tumon djari pasanangku;
4. Mikäh suro amon belahe olo Makedonia dumah ompat aku, tuntang sondau keton djaton djari simpan,

ikäi mahamen, (belä koangku: keton,) sabab ikäi batantu baliai djari manara keton.

5. Tagal tä aku djari mado patut aku mampudji pahari tä, uka äwen manalih keton belo, tuntang manjimpan berkat bara keton, idjä djari insuman bara bihin; nakara djetä simpan kilau panengan olo badjoha, äla kilau panengan olo bisit.

6. Tapi aku managor augh toh intu keton: „Idjä manawur isut, isut kea karäh inggeteme; idjä manawur kutoh, kutoh kea karäh inggeteme." (*Sew.Sam.*22,8.)

7. Tapi käläh genep biti tumon puna katukas atäie, äla dengan kanjasale, äla basa iä ihadjadjuan; krana: „olo idjä radjin manenga ingilak Hatalla." (2.*Mos.*25,2.)

8. Maka Hatalla kwasa manjoho karä asi hakutoh intu keton, mangat talo handiai ain keton magon sukup, tuntang mangat keton tatau akan karä ampin gawi bahalap.

9. Kilau djari tarasurat: „Iä djari mambagi ramoe, manenga akan olo pähä belom; kateteke melai sampai katatahi." —(*Masm.*112,9.)

10. Maka iä, idjä manenga binji akan olo panawur, toto iä manenga kea tepong indu kinae, iä kea karäh manjoho talo inawur keton mandjari, tuntang mamparä bua katetek keton.

11. Mangat huang karä perkara keton tatau akan malalus karä kadjoha, idjä mampalembut tarimakasih akan Hatalla awi ikäi.

12. Krana awi malalus gawi toh djaton katapas olo brasih bewäi injukup, tapi awi tä kea lembut arä tarimakasih akan Hatalla.

13. Basa olo tä, awie mitä gawi toh, manara Hatalla, tagal kahias keton kalotä mamenda Ewangelion Kristus, tuntang tagal keton djari badjoha manenga akae, tuntang akan olo handiai.

14. Tuntang olo tä blaku doa akan keton, tinai mangenang tahiu keton tagal kutoh asin Hatalla, idjä intu keton.

15. Maka tarimakasih intu Hatalla sabab panengae idjä djaton ombet taratahiu.

BAGI 10.

Paulus tahiu olo badjoho idjä hong Korintus.

---

1. Tinai aku, Paulus, mampudji keton awi kalemo tuntang asin Kristus, aku, „idjä njukonjukok, amon hindjä keton, tapi uräh amon kedjau bara keton."

2. Tapi aku blaku, uka äla aku mamprahan kaurähku intu keton, amon aku hindjä keton dapit, hapan kamen-

teng tä, idjä handak hapangku uräh mawi belahe, idjä manggarä ikäi manandjong tumon isi.

3. Krana alo ikäi magon huang isi, tapi djaton kea ikäi pudji mangalahi tumon prangan isi.

4. Krana ganggaman ikäi klahi djaton tumon isi, tapi djetä abas awi Hatalla, indu mangarak karä kota;

5. Hapan tä ikäi mangarak karä tirok, tuntang karä kadjoho, idjä manggatang arepe malawan kaharati tahiu Hatalla, palus manawanan karä pikir akal uka mamenda Kristus.

6. Tuntang ikäi tatap handak mamaläh karä karisang, amon katurut keton djari sukup.

7. Aton keton mitä ampin bitie? Djaka olo harap arepe ain Kristus, käläh iä kea mingat tinai, kilau iä ain Kristus, kalotä ikäi kea.

8. Tinai alo aku handak taratara paham haream tagal kwasa tä, idjä djari inenga Tuhan akan ikäi hapan haragapan keton, djaton hapan mangarak keton: mahin djaton kea aku mahamen;

9. Uka äla ampie, kilau aku handak mampikäh keton awi suratku.

10. Krana surate (koan äwen) babehat tuntang kwasa; tapi bitie, amon hindjä ita, njukonjukok, tuntang kotake asiasi bewäi.

11. Käläh olo kalotä mingat toh, kilau ikäi mamprahan arep ikai huang augh surat, amon ikäi kedjau, kalotä tau kea gawin ikäi, amon ikäi hindjä keton.

12. Krana ikäi djaton bahanji manjama atawa manandiog arep ikäi dengan isut olo idjä manara arepe; tapi awi äwen tä hatipeng sama arepe, tuntang hatanding sama arepe, iä humong bewäi.

13. Tapi ikäi djaton maku manara arep ikäi halau bara tikase, tapi tumon tikas bagin ikäi, idjä imbagi Hatalla akan ikäi, huang bagi tä ikäi djari sampai keton kea.

14. Krana ikäi djaton mahalau tikas ikäi, kilau ikäi djaton gawin ikäi dengan keton, tapi haiak masanan Ewangelion Kristus ikäi djari sampai keton kea.

15. Tuntang ikäi djaton manara arep ikäi tagal talo idjä halau bara bagin ikäi, huang gawin olo beken; tinai ikäi harap haream, amon kapertjajan keton djari dahangdahanga, tä ikäi karäh paham malajap bara äka keton, tumon hadat ikäi:

16. Uka masanan Ewangelion intu kaleka tä kea idjä bila kanih keton, tuntang dia manara arep ikäi huang bagin olo beken, sabab talo idjä djari simpan.

17. Tapi idjä handak tara-

tara, buah iä taratara tagal Tuhan.

18. Krana djaton idjä manara arepe bara tara toto, tapi idjä inara Tuhan.

BAGI 11.

Sabab olo badjoho tä Paulus manara arepe kea isut, sambil manjarita gawie tuntang kapähäe malabien bara gawin olo tä.

1. Käläh amon keton handak manjarenan aku isut huang kahumongku; toto, sarenan aku isut.

2. Krana aku mangabehu tagal keton hapan kabehun Hatalla; krana aku djari mamopoh keton akan idjä banä, nakara aku magah budjang salia idjä tinduh akan Kristus.

3. Tapi aku mikäh, kilau handipä tä djari mamikir Hawa hapan akale bakalilit, mikäh awi karä akale kalotä atäi keton kea imapa, sampai undur bara kabudjur dengan Kristus. — (1. *Mos.* 3, 4. 13.)

4. Krana djaka olo manalih keton, idjä masanan Jesus beken bara idjä djari insanan ikäi, atawa djaka keton mandino Rogh beken, sala bara idjä djari dinon keton, atawa Ewangelion beken, sala bara idjä djari inarima keton angaangate kamäangku keton manjarenae hewäi.

5. Tapi kamäangku, huang perkara Idjä mahin dia aku korik bara karä rasul idjä pangkahai tä.

6. Alo aku djaton paris aughku, tapi beken kaharatingku; tinai huang talo handiai puna aku toto bakarinah intu keton.

7. Aton aku djari sala, basa aku djari mamparandah arepku, mangat keton inggatang? basa aku djari masanan akan keton Ewangelion Hatalla, tuntang djaton blaku talo enen?

8. Ungkup beken djari imparugiku, awiku djari manduan balandja bara iä, mangat nguan keton; tinai kahum aku hindjä keton, tuntang tapas balandja, maka aku djaton djari mambehat idjä biti keton.

9. Krana katapasku djari injukup pahari tä, idjä dumah bara Makedonia; huang talo handiai aku djari mangahana arepku mambehat keton, tuntang aku handak mangahana arepku kalotä palupalus.

10. Katoton Kristus aton huang aku; toto, dialo idjä biti hapus tanah Aghaia akan mambelep tarangku huang perkara toh.

11. Buhen kalotä? Basa aku djaton sinta keton? Hatalla katawan bewäi!

12. Tapi gawingku tä handak inumongku haradjur, uka manggeto saketan olo tä, idjä manggau buku, mangat manara arepe sama kilau ikäi kea.
13. Krana olo tä rasul sala, gawie bakalilit manipu, tuntang iä manjarowa ampin rasul Kristus bewäi.
14. Tuntang puna djaton heran iä kalotä, krana setan mahin manjarowa ampin malaikat kalawa.
15. Tä puna djaton talo heran, djaka djipäe kea mobuh ampie kilau djipen katetek; tapi lawin kadjarian olo tä karäh tumon gawie.
16. Sindä tinai aku hamauh: äla olo mado aku njanjau! — tapi djaka dia, brangai tarima aku kilau njanjau, nakara aku kea manara arepku isut katontoh.
17. Idjä insumangku toh, aku djaton manjewute tumon Tuhan, tapi kilau huang kahumongku, basa ampie toh puna wajah kadjoho katara.
18. Toh, basa arä olo manara arepe tumon isi, takan, aku kea handak manara arepku.
19. Krana keton radjin manjarenan olo gila, basa keton pintar.
20. Krana keton manjarenan bewäi amon olo hadjadjuan mahadjipen keton, amon olo kuman keton, amon olo marampas keton, amon olo mampadjoho arepe, amon olo manekap baun keton.
21. Aku manahiu tä indu kahawen keton, mikäh angat keton ikäi tangkalau balemo. Tapi huang perkara, idjä äka olo mampaeräh arepe, (aughku toh huang kahumongku,) aku kea tau mampauräh arepku huang tä.
22. Aton äwen olo Ibrani? Mahin aku! Aton äwen olo Israel? Jaku kabekäe? Aton äwen panakan Abraham? Mahin aku!
23. Aton äwen djipen Kristus? (Aku bakotak huang kahumongku,) aku hai hara äwen; aku djari bagawi paham haream, aku djari imukul paham haream, aku djari inutup kindjap bara iä; kindjap aku djari buah bahaja bilak matäi.
24. Hangkalimä aku djari imukul olo Jehudi, genegenepe korang idjä äpat pulu.
25. Hantelo aku djari imukul sapu; sindä aku djari imanting hapan batu; hantelo kapal idjä iompatku pusit; sindä aku idjä andau idjä malem hong tasik. — (*Gaw.Ras.*16,22; — 14,19.)
26. Kindjap aku halisang; aku djari buah bahaja hong batangdanum, buah bahaja awi bigal, buah bahaja awi utus olo ajungku, buah bahaja awi olo kapir, buah bahaja intu lewun olo, buah bahaja intu padang benjem,

buah bahaja marak tasik, buah bahaja marak pahari idjä haliau.
27. Aku huang kabehat gawi tuntang kapäbä, kindjap aku binih, aku blau tuntang teah belaiku, kindjap aku puasa, aku huang sadingen tuntang halulus.
28. Beken tinai karä perkara idjä bara ruar mawi aku, aku iaur sining andau awiku akan manum perkaran sakarä ungkup,
29. Æwe balemo, tuntang aku djaton balemo? Æwe irajap, tuntang aku djaton hasep huangku?
30. Amon aku akan manara arepku, aku handak taratara tagal kalemongku.
31. Hatalla, Bapa Tuhan ita Jesus Kristus, idjä patut inara sampai katatahi, katawan aku djaton manandjaro.
32. Wakil radja Aretas, hong Damaskus, manonggo lewun olo Damaskus tuntang sardadu, handak manawan aku. — (*Gaw.Ras.*9,24.)
33. Maka aku blua bara baunsengok, iuloh olo bara kota batu hapan karandjang, kalotä aku mahakan lengäe.

BAGI 12.

Paulus masuman paitäe tuntang kalemoe; iä mandjandji handak manalih olo Korintus tinai, kilau hapae.

---

1. Toto, djaton baguna aku manara arepku; tapi toh jaku handak manjarita tinai panggitangku, talo idjä djari ingarinah Tuhan akangku.
2. Aku kasene olo anu huang Kristus, maka äpatwalas njelo bihin olo tä djari inggatang akan sorga idjä tingkat telo tä, (atawa djetä tuntang bitie, aku djaton katawan, atawa djetä hambaruae bewäi, aku djaton katawan, Hatalla idjä katawan tä.)
3. Maka aku kasene olo tä, (atawa iä tuntang bitie hetä atawa hambaruae bewäi, aku djaton katawan, Hatalla katawan tä;)
4. Maka iä djari inggatang akan pirdus, tuntang mahining augh idjä djaton tarasuman, olo kalunen djaton tau manjewut augh tä.
5. Tagal olo tä aku handak taratara, tapi tagal arepku djaton aku handak taratara, baja tagal kalemongku bewäi.
6. Krana alo aku handak taratara, mahin djaton kea aku njanjau, krana aku manjarita katoto; tapi aku terai toh, belä olo mado aku hai bara iä mitä aku toh, atawa bara iä mahining aughku.
7. Maka belä aku mampadjoho arepku sabab talo idjä paham kahaie, idjä djari ingarinah akangku, tä tinai duhi batadjim djari iadjok huang isingku, iä tä, malaikat setan, idjä mamendong

aku, belä aku mampadjoho
arepku.
8. Hantelo aku djari blaku
intu Tuhan tagal djetä, ma-
ngat djetä undur bara aku.
9. Tapi Tuhan djari ha-
mauh dengangku: asingku
ombet akam; krana kwa-
sangku hapus bakarinah hu-
ang kalemo. Tagal tä aku
radjin haream taratara tagal
karä kalemongku, mangat
kwasan Kristus dähen hong
aku.
10. Tagal tä aku handjak
amon aku balemo, amon aku
imapa, indjakä, ingatah, im-
pikäh sabab Kristus; krana
amon aku balemo, tä aku
abas.
11. Awiku taratara aku djari
kilau njanjan; keton djari
hadjadjuan aku; krana patut
keton manara aku; krana
huang perkara Idjä mahin
dia aku korik bara rasul idjä
pangkahai tä, alo aku puna
djaton enen.
12. Karä katan rasul toto
djari indjadian marak keton
huang karä kaketep, awi arä
kata, awi talo heran, awi
arä talo kwasa.
13. Krana narai kakorik ke-
ton bara karä ungkup beken
tä, baja perkara Idjä tä, basa
aku djaton djari mambehat
keton? Ampun kasalangku
djetä!
14. Itä, hantelo toh tinai
aku pahias manalih keton,
tuntang djaton maku mam-
behat keton; krana aku puna
djaton manggau ramon keton,
tapi bitin keton; krana anak
djaton akan mamumpong pa-
natau akan indu bapae, tapi
indu bapae mamumpong akan
anake.
15. Maka aku radjin haliai
mamplua balandjangku, *toto*,
aku radjin bitingku matäi
akan hambaruan keton, alo
tuntang kapahara sintangku
dengan keton, keton sinta
aku isut bewäi.
16. Tapi terai, naughe ka-
lotä; mikäh bitingku djaton
djari mambehat keton, tapi
basa aku bakalilit, mikäh
aku djari manguling keton
hapan tipu?
17. Pudji kea aku mampa-
rugi keton awi idjä biti äwen,
awang djari injohoku tanggoh
keton?
18. Aku djari blaku Titus,
mangat manalih keton, tun-
tang djari manjoho pahari tä
omba iä; pudji kea Titus on-
tong awi keton? djaton gawin
koä sama huang Rogh Idjä?
djaton koä djari mahoroe
djalan Idjä?
19. Mikäh kamäan keton
tinai ikäi mambudjur arep
ikäi intu keton? Ikäi manu-
tor talo toh intu baun Ha-
talla, huang Kristus; tuntang
talo handiai toh, o keton,
idjä äka kataungku, insanan
ikäi mangat haragapan keton.
20. Krana aku mikäh, amon
aku djari sampai keton, suro

aku djaton sondau keton kilan tintun huangku, tuntang keton kea karäh sondau aku beken bara tintun huang keton; mikäh keton basuat tinai, hakahiri bakalait, hanjaing, hakotok, hado tuntang badjoho, tuntang maridu;

21. Suro tinai, amon aku dumah, Hatallangku karäh mamparandah aku haiak keton, tuntang aku karäh kapähä atäiku tagal arä biti, idjä bibin djari badosa, tuntang djaton djari hobah sabab kihal bandong kandji, idjä djari iawie.

BAGI 13.

Amon Paulus dumah tinai, tä iä handak hapan kwasae mawi olo darhaka; buah olo tä mariksa arepe palus kobah.

1. Maka hantelo toh tinai aku handak tanggoh keton; tumon augh duä telo olo saksi karä perkara akan putus.

2. Aku djari masanan tä helo, tuntang toh tinai, kilau ampin aku hindjä keton, aku masanan tä katontoh, kahum aku hambilang dengan keton aku manjurat tä akan äwen idjä bibin djari badosa, tinai akan karä awang beken kea: amon aku dumah tinai, tä aku djaton handak manjanjang olo tä;

3. Basa keton handak mangkemä Kristus, idjä hakotak huang aku, idjä djaton balemo dengan keton, malainkan idjä kwasa intu keton.

4. Krana alo iä djari injampalaki hong kalemoe, tapi iä belom awi kwasan Hatalla. Tuntang alo ikäi kea balemo huang iä, tapi haiak dengae kea ikäi karäh belom awi kwasan Hatalla intu keton.

5. Awi mariksa arep keton, djaka keton toto huang kapertjaja; awi mangkemä arep keton. Atawa djaton keton kasene arep keton, Jesus Kristus aton huang keton? asal äla keton puna haliau bewäi.

6. Tapi aku harap, keton karäh harati; ikäi djaton kilau dia bagnna.

7. Tapi aku blaku intu Hatalla, uka dia usah aku mandjara keton; krana aku djaton radjin mamprahan kwasangku, tapi aku radjin keton bahalap, tuntang ikäi kilau djaton enen.

8. Krana ikäi puna djaton kwasa malawan katoto, tapi mandohop katoto.

9. Tapi ikäi handjak amon ikäi balemo, tuntang keton abas; djetä kea idjä kanahuang ikäi haliai, iä tä, katinduh keton.

10. Tagal tä kea kahum aku hambilang dengan keton, aku manjurat talo toh akan keton, belä amon aku hindjä keton, aku patut karas mawi keton hapan kwasa, idjä djari

inenga Tuhan akangku mangat baragapan, djaton djaka mangarak.
11. Tinai, o pahari, handjahandjak keton, sasar tinduh, tanggar atäi, bulat atäi toto, hakabuah sama arep keton, tä maka Hatalla, Batang sinta tuntang kasanang, karäh hindjä keton.
12. Käläh hatabi sama arep keton hapan sium idjä brasih.
Karä olo brasih manahi keton.
13. Asin Tuhan Jesus Kristus, tuntang sintan Hatalla, tuntang kahindjä Rogh brasih käläh pahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO GALATIA.

BAGI 1.

Paulus manahi olo Galatia, mampedji äwen, basa iä djari undur bara Ewangelion idjä toto, tuntang masanan arepe djari imbaris Hatalla, tantai masuman Ewangelion.

1. Paulus, rasul tä, djaton intih olon, djaton kea imbaris olon, tapi awi Jesus Kristus, tuntang awi Hatalla Bapa, idjä djari mambelom iä bara olo matäi,
2. Tinai karä pahari tä, idjä dengangku, akan karä ungkup Tuhan hong Galatia.
3. Käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla Bapa, tuntang bara Tuhan ita, Jesus Kristus;
4. Idjä djari manjaragh arepe sabab dosan ita, mangat iä maliwus ita bara kalunen papa toh, tumon kahandak Hatalla tuntang Bapa ita;
5. Akae tä buah kahai palus katatahi. Amen.
6. Aku heran, basa kalotä kadjeleng keton undur bara idjä djari marawäi keton akan asin Kristus, palus mindah mimbing Ewangelion beken;
7. Tuntang puna djaton beken, baja aton isut olo muas keton, handak mangarak Ewangelion Kristus.
8. Tapi alo bitin ikäi, atawa malaikat bara sorga brangai, masuman akan keton Ewangelion beken bara idjä

djari insanan ikäi akan keton: tarasapa iä!
9. Kilau koangku nah, toh sindä tinai aku hamauh: djaka olo masuman akan keton Ewangelion beken bara idjä djari dinon keton: tarasapa iä!
10. Krana kilen toh? aton aku akan manumon kahandak olon atawa kahandak Hatalla? Atawa aton aku handak mampakilak olon dengangku? Krana amon aku magon handak ingilak olon, tä akn djaton djipen Kristus.
11. Tapi, o pahari, aku masanan akan keton, Ewangelion tä idjä djari insanangku, djetä djaton bara olon.
12. Krana aku djaton djari mandino tä, atawa mangadji tä bara olon, tapi Jesus Kristus djari mangarinah tä akangku.
13. Krana keton djari mabining saritan ampin gawingku bihin, huang agaman olo Jehudi, akn paham mangasingen ungkup Hatalla, sambil mangarak tä; — (*Gaw. Ras.*8,3.)
14. Tuntang aku malabien huang agaman olo Jehudi bara karä kolangku, idjä kabakas aku, aku paham blasut atäiku mangabehu tagal badat tatokn.
15. Tapi amon Hatalla, idjä djari mambaris aku bara knain induku, tuntang djari marawäi aku awi asie, sana iä mangilak,
16. Uka iä mangarinah Anake akangku, mangat aku masanan iä akan olo kapir awi Ewangelion, tä aku balalu tarimae, djaton hatirok dengan isi daha,
17. Djaton kea aku djari buli Jerusalem, manalih äwen idjä rasul helo bara aku: malainkan aku palus hagoet akan Arabia, tuntang haluli tinai akan Damaskus. — (*Gaw. Ras.*9,23.)
18. Limbah tä, telo njelo rahian, aku hagoet akan Jerusalem, tantai madja Petrus, tuntang aku melai dengan kalimäwalas andan.
19. Maka aku djaton djari mitä idjä biti karä rasul beken, baja Jakobus, paharin Tuhan.
20. Maka idjä injuratku toh akan keton, toto, tawan Hatalla, aku djaton manandjaro.
21. Limbah tä aku djari hagoet akan tanah Siria tuntang Kilikia. — (*Gaw.Ras.* 9,30.)
22. Maka karä ungkup intu Judea, idjä huang Kristus, djaton djari kasene baungku.
23. Tapi äwen djari mabining brita bewäi: idjä bihin mangasingen ita, toh iä masanan kapertjaja tä, idjä bihin irusake.
24. Tuntang äwen manara Hatalla sabab aku.

BAGI 2.

Paulus manotoe tinai, iä djaton djari mandino Ewangelion bara olon, tapi iä djari inarima kea awi karä rasul kilau padjako; tuntang bitie mahin djari mampudji Petrus, basa iä tä sala.

---

1. Limbah tä, äpatwalas njelo rahian, aku djari hagoet tinai akan Jerusalem, koä Barnabas, tinai ikäi mimbit Titus kea omba ikäi.

2. Maka aku akan hetä awiku injoho Tuhan, tuntang aku manjarita akan äwen Ewangelion, idjä insanangku akan olo kapir; idjä mambatang aku manjarita tä akan äwen idjä basewut, belä suro gawingku haiang dapit, atawa djari haiang kea.

3. Maka Titus kea, idjä dengangku, idjä kapir solake, djaton djari imaksa uka injunat.

4. Djetä sabab pahari haliau tä, idjä sinisinik djari tamä manjelat, uka mimpa kamardekan ita, idjä ain ita huang Kristus Jesus, nakara iä mahadjipen ita tinai. — (*Gaw.Ras.*15,24.)

5. Tapi handjulo mahin dia ikäi djari undur mamparangkah akan olo tä, nakara katoton Ewangelion dähen intu keton.

6. Tapi äwen tä, idjä inggarä olo hai, (brangai alo kilekilen olo tä bihin aku djaton parabae, Hatalla djaton mintih ampin olo;) tapi äwen idjä inggarä hai tä djaton djari madjar aku talo taheta.

7. Malainkan, amon äwen mitä, aku djari injoho masanan Ewangelion akan olo idjä kulop, kilau Petrus akan olo idjä injunat tä:

8. Krana idjä djari mampaabas Petrus, mangat malalus gawin rasul intu olo idjä injunat, iä tä kea djari mampaabas aku intu olo kapir;

9. Djadi, amon Jakobus, Kepas äwen telo Johannes, idjä inggarä teras ungkup, kasene asi tä, idjä djari inenga akangku, maka äwen hadjuluk lengä gantau dengan koä Barnabas, indu katan ikäi toto bulat atäi, mangat ikäi manalih olo kapir, tuntang äwen akan manalih olo idjä injunat.

10. Baja äwen blaku ikäi mingat olo pähä belom, idjä djari ihagaku keteketep kea. — (2.*Kor.*8.)

11. Maka amon Petrus djari manalih Antiogbia, aku djari malawan iä samuka, basa iä aton bukue impudji.

12. Krana helo bara isut murid Jakobus djari manalih, Petrus kindjap kuman dengan olo kapir; tapi sana äwen tä djari dumah, palus iä undur, habaris, awie mikäh äwen idjä injunat tä.

13. Tuntang olo Jehudi beken kea tampnt iä haliau,

sampai Barnabas mahin pahir kaliaue.
14. Tapi amon aku mitä, äwen tä djaton budjur tumon katoton Ewangelion, tä aku hamauh tarang dengau Petrus, haiak hining olo Jehudi: amon ikau, idjä puna Jehudi, belom tumon hadat olo idjä kapir solake, djaton tumon hadat Jehudi, buhen tinai ikau hadjadjuan olo idjä kapir solake, uka belom tumon hadat olo Jehudi?
15. Ita toto puna Jehudi, djaton djaka olo badosa baris olo kapir.
16. Tapi basa ita katawan, olo djaton mandjadi tetek awi gawin Torat, tapi awi kapertjaja huang Jesus Kristus: tagal tä ita djari pertjaja kea huang Kristus Jesus, nakara ita tetek awi kapertjaja huang Kristus, djaton djaka awi gawin Torat, basa awi gawin Torat idjä biti dia tau indjadian tetek.
17. Tapi amon ita, idjä manggau katetek huang Kristus, magon kilau olo badosa: tä Kristus kilau gurun dosa. Æla haliai!
18. Krana djaka aku haragapan tinai, idjä djari ingarakkn, tä aku mampraban arepku olo palangkah.
19. Tapi awi Torat aku djari matäi akan Torat, mangat aku belom akan Hatalla.
20. Haiak Kristus aku djari injampalaki; tapi jaku belom, malainkan djaton hindai djaka aku, tapi Kristus belom hong aku; krana idjä aku belom hindai huang isi, djetä aku belom awi kapertjaja intu Anak Hatalla, idjä djari sinta aku, tuntang djari manjaragh arepe indu gantingku.
21. Aku djatou mampahaiang asin Hatalla; krana djaka katetek toto awi Torat, tä haiang bewäi Kristus djari matäi.

BAGI 3.

Olo tetek awi asi, djaton awi Torat.

---

1. O olo Galatia idjä humong! äwe djari manjeher manggila keton, sampai keton djaton hindai mamenda katoto? Intu matan keton Kristus djari imintik, tuntang toh iä injampalaki bentok keton!
2. Djetoh bewäi aku handak misek keton: djari keton mandino Rogh awi gawin Torat, atawa awi britan kapertjaja?
3. Kilen keton njanjau kalotä? Huang Rogh keton djari manampara, kilen toh keton handak malaluse huang isi?
4. Kilen, keton djari ma-

njarenan kutoh kapähä tä haiang bewäi? Käläh djaka haiang bewäi!

5. Toh iä, idjä manenga Rogh akan keton, tuntang malalus gawi heran marak keton, aton iä mawie hapan gawin Torat, atawa hapan britan kapertjaja?

6. Kilau Abraham djari pertjaja huang Hatalla, tuntang djetä djari itong akae indu kateteke. — (*Rom.* 4,3.)

7. Kalotä puna keton harati, idjä mimbing kapertjaja, iä tä panakan Abraham.

8. Maka surat Hatalla, basa iä katawan helo, Hatalla handak mandjadian olo kapir tetek awi kapertjaja, maka helo iä djari masanan akan Abraham kalotoh: „Huang ikau karä utus olo akan imberkat." — (1.*Mos.* 12,3.)

9. Kalotä idjä mimbing kapertjaja, äwen tä imberkat haiak Abraham, idjä pertjaja tä.

10. Krana olo handiai, idjä harap gawin Torat, uras penda sapa; krana aton augh surat: „Tarasapa genep biti, idjä djaton mahaga talo handiai, awang tarasurat hong surat Torat, uka malalus tä." — (5.*Mos.*27,26.)

11. Maka tarang haliai, djaton idjä biti tau tetek intu baun Hatalla awi Torat, krana: „Olo idjä tetek awi kapertjaja, iä karäh belom." — (*Rom.*1,17.)

12. Maka Torat tä djaton manjobo olo pertjaja, tapi: „Olo idjä malalus tä, iä karäh belom awi tä."

13. Kristus djari maliwus ita bara sapan Torat, awi bitie indu äka sapa *gantin* ita; krana aton augh surat: „Tarasapa genep biti, idjä inggantong hong kaju." — (5.*Mos.*21,23.)

14. Nakara berkat Abraham sampai karä olo kapir awi Jesus Kristus, mangat ita mandino Rogh, idjä indjandji tä, awi kapertjaja.

15. O pahari! aku handak hakotak tumon kaharatin olo: alo surat djandjin olo, amon djetä djari intjatjak, djaton tarakanan, tinai olo djaton tau mandahang augh beken hetä.

16. Toh, akan Abraham tuntang akan panakae djandji tä djari inukas. Iä djaton hamauh: „huang karä panakam," kilau tahiu arä biti, tapi kilau tahiu Idjä: „huang panakam tä," iä tä: Kristus. — (1.*Mos* 22,18.)

17. Toh koangku: djandji tä, idjä helo djari inantu Hatalla akan Kristus, djaton tau impahaiang awi Torat, idjä inenga äpat ratus telo pulu njelo rahian, sampai djandji tä aton terai tinai.

18. Krana amon ita mandino salamat awi Torat, tä djetä

djaton hindai awi djandji; tapi Hatalla, huang asie, djari mandjandji manenga tä akan Abraham.

19. Maka kanduäe Torat tä tinai? Djetä djari insaletan pandähan tagal karä kalangkah, sampai panakan tä djari dumah, idjä äka djandji tä; djetä indjuluk malaikat badjamban lengän olo helat.

20. Maka olo helat djaton tau hindjä baris Idjä; tapi Hatalla tonggal Idjä.

21. Kilen toh, aton Torat tä malawan djandjin Hatalla? Asenge! Krana djaka Torat djari inenga, idjä kwasa tau mambelom, tä katetek tä toto awi Torat.

22. Tapi surat Hatalla djari mangalong talo handiai penda dosa, nakara awi kapertjaja intu Jesus Kristus djandji inenga akan karä olo idjä pertjaja.

23. Tapi helo bara kapertjaja sampai, ita djari inutup penda Torat, ingurong akan kapertjaja, idjä akan ingarinah dapit.

24. Tumon tä, Torat djari indu mandur ita, uka mayah ita tanggoh Kristus, mangat ita tetek awi kapertjaja.

25. Tapi sana kapertjaja djari dumah, toh ita djaton penda mandur tä hindai.

26. Krana keton handiai anak Hatalla awi kapertjaja huang Kristus Jesus.

27. Krana kakarä keton, idjä djari impandoi huang Kristus, djari hapakaian Kristus. — (*Rom.*6,3.)

28. Huang iä djaton hindai Jehudi kapir, huang iä djaton hindai djipen atawa olo mardeka, huang iä djaton hatuä atawa bawi, krana keton handiai uras Idjä huang Kristus Jesus.

29. Maka amon keton ain Kristus, tä keton panakan Abraham, tuntang mandjadi anak tumon djandji.

BAGI 4.

Olo djari penda Torat, sampai panumah Kristus, tapi Kristus djari maliwus ita bara Torat; tagal tä äla ita kilau djipen Torat hindai.

1. Maka koangku, katahin anak olo idjä akan mandino panatau tä, magon korik, maka iä sama ampie kilau djipen kea, alo iä tempon talo handiai.

2. Iä penda kwasan guru tuntang ajang, sampai katika idjä djari inukas bapae.

3. Kalotä ita kea, sangkom ita anak olo korik, ita mamenda tamparan adjar tuntang hadat kalunen.

4. Tapi amon tukas katikae djari sampai, Hatalla djari manjoho Anake, idjä inakan olo bawi, akan penda Torat; — (1*Mos.*49,10.)

5. Nakara iä maliwus olo tä, idjä penda Torat, ma-

ngat ita iangkat indu anak.
6. Toh, basa keton anak,
maka Hatalla djari manjoho
Rogh Anake huang atäi keton,
idjä mantehau: Abba,
o Apang!
7. Kalotä keton djaton
hindai djipen, tapi anak;
tuntang amon keton anak,
tä keton akan mandino panatau
kea bara Hatalla awi
Kristus.
8. Djadi, katika tä, amon
keton hindai kasene Hatalla,
keton manempo idjä dia Hatalla.
9. Maka toh, limbah keton
kasene Hatalla, tuntang
pabam haream Hatalla kasene
keton: kilen toh keton
hules tinai, buli tamparan
adjar hadat idjä balemo tuntang
nihaniha tä, haluli tinai
handak manempo djetä?
10. Keton mahaga andau,
bulau, wajah pesta, njelo.
11. Aku mikäh sabab keton,
suro gawingku dengan keton
haiang bewäi.
12. Käläh keton kilau aku,
krana aku kea kilau keton; o
pahari! aku blaku keton; keton
djaton djari mamapa aku.
13. Keton katawan, huang
kalemon isingku aku solake
djari masanan Ewangelion
akan keton.
14. Tuntang karä tingkes
tä, idjä mawi berengku, keton
djaton djari manawahe
atawa mangabeläe, malainkan
keton djari manarima
aku kilau malaikat Hatalla,
toto, kilau Kristus Jesus.
15. Kilen, djaton keton
pabam salamat katika tä?
Aku saksin keton, djaka olih,
keton pahias bewäi mangaruit
matan keton, manenga
tä akangku.
16. Kilen toh, *djari aku*
mamusoh keton, basa aku
masuman katoto akan keton?
17. Æwen tä manantiring
keton mandjadi blasut atäi,
tapi djaton tumon kapatut;
krana iä handak manggian
ikäi, mangat keton blasat
atäi dengae.
18. Toto, bahalap bewäi
djaka keton haradjur blasut
atäi tagal talo bahalap, äla
katika aku hindjä dengan
keton bewäi.
19. O anak! idjä iluasku
tinai tuntang kapähängku,
sampai ampin Kristus elter
huang keton.
20. Aku nahuang, toh kea
aku hindjä keton, uka tau
maliok ampin kotakku, krana
aku bembang atäiku tagal
keton.
21. Sanan akangku, keton
idjä handak mamenda Torat,
djaton keton djari mahining
augh Torat?
22. Krana aton augh surat,
Abraham tä bara anak hatuä
duä, idjä inakan djipen,
idjä inakan olo mardeka. —
(1.*Mos.*21,2)
23. Maka idjä inakan djipen,
djetä djari inakan tumon isi,

tapi idjä inakan olo mardeka, djetä djari inakan awi djandji.

24. Maka perkara tä aton bara rima, krana djetä manamunan duä djandji tä; Idjä tä idjä djari inampa hong bukit Sinai, idjä manak olo mandjadi djipen, djetä Hagar tä;

25. Krana Hagar tä bukit Sinai hong tanah Arab, djetä manamunan Jerusalem idjä katontoh, krana djetä tuntang karä anake uras kilau manempo.

26. Tapi Jerusalem idjä ngambo tä, djetä idjä mardeka, djetä indu ita handiai.

27. Krana aton augh surat: „Handjahandjak ikau idjä tamanang, idjä djaton manak! lahap ikau, idjä djaton bumi handak luas! krana karä anak ain idjä unggounggol tä arä haream bara anak ain idjä babanä." — (*Jes.* 54,1.)

28. Tapi ita, o pahari, puna anak djandji, kilau Isaak kea.

29. Maka kilau katika tä idjä inakan tumon isi mangasingen idjä inakan tumon Rogh, kalotä kea katontoh.

30. Tapi kilen augh surat? „Kanan djipen bawi tuntang anake, krana anak djipen tä djaton akan mandino bagi haiak dengan anak idjä mardeka." — (1.*Mos.*21,10.)

31. Kalotä, o pahari, ita djaton anak djipen tä, tapi anak idjä mardeka tä.

BAGI 5.

Paulus mampudji olo, uka melai dähen huang kamardekau Kristus, äla mamenda hadat, tapi manggoang sinta tuntang Rogh brasih.

---

1. Toh, melai keton dähen huang kamardeka tä, idjä iulih Kristus akan ita, äla manjoho arep keton imaksa ihadjipen tinai.

2. Itä, aku Paulus hamauh dengan keton, amon keton manjoho arep keton injunat, tä Kristus djaton baguna akan keton.

3. Tinai aku masanan akan gagenep biti idjä manjoho arepe injunat, djaton tau dia iä mahaga salepah Torat.

4. Kristus djari haiang bara keton, idjä handak tetek awi Torat; keton djari gagar bara asi.

5. Krana awi Rogh ita mentai katetek idjä iharap, idjä awi kapertjaja.

6. Krana huang Kristus Jesus djaton baguna enen, alo injunat alo djaton injunat, tapi kapertjaja idjä bara gawi hong sinta.

7. Keton hadari budjur bihin, toh äwe djari maur keton, sampai keton djaton mamenda katoto?

8. Djetä djaton bara iä, idjä djari marawäi keton.
9. Ragi isut maragi hapus bakal tepong.
10. Aku harap huang Tuhan, patongan keton mahin djaton kea beken; tapi idjä maur keton, iä akan manang-gong hukum ai, brangai alo äweäwe.
11. Tapi aku, o pahari, amon aku magon masanan hadat sunat tä, buhen aku magon ingasingen? Tä, katantarang tagal sampalaki djari terai!
12. Käläh djaka äwen impalomat, idjä muas keton!
13. Krana, o pahari, keton djari irawäi akan kamardeka; tapi äla hapan kamardeka tä manenga kalinda akan isi, malainkan awi sinta buah keton hapenda sama arep keton.
14. Krana salepah Torat bulat hong augh Idjä, iä tä hong augh toh: „Ikau akan sinta olo, kilau arepm kabuatm."
15. Tapi amon keton hapangkit hakuman, buabuah, belä keton lepah harusak.
16. Maka koangku: tandjong tumon Rogh, äla tumon kipen isi.
17. Krana isi tä mipen malawan Rogh, tinai Rogh malawan isi; duäduä tä hakalawan, sampai keton djaton tau mawi talo idjä tintun kahandak keton.
18. Tapi amon keton irentah Rogh, tä keton djaton penda Torat.
19. Maka karä gawin isi tä bakarinah, iä tä: bandong, kandji, kihal, katulah,
20. Manjembah dewa, malahan, mamusoh, manjuat, bahiri, malait, mangalahi, mamantah, misi,
21. Tulas, mampatäi, mambusau arepe, babungu, tumtang karä gawi beken idjä tumon tä, idjä insanangku akan keton, kilau pasanangku bihin kea: olo idjä mawi talo kalotä djaton tau mandino karadjaan Hatalla.
22. Tapi bua Rogh tä, djetä: sinta, kahandjak, kasanang, kaketep, asi, kalalap, kapertjaja, kalemon atäi, kamantoh.
23. Idjä kalotä gawie, djaton iä iawi Torat.
24. Maka idjä ain Kristus, iä djari manjampalaki isie tuntang tirok kipäe.
25. Amon ita belom huang Rogh, buah ita manandjong kea huang Rogh.
26. Æla ita manggoang horumat idjä haiang, sambil hakarahas hakahiri sama arep ita.

BAGI 6.

Paulus manjoho olo hasarenan sama arepe, mawi talo bahalap, tuntang harap huang Jesus bewäi.

1. O pahari! paribasa olo lawo huang kasala, buah ke-

ton, idjä huang Rogh, mangabuah olo tä tinai hapan rogh kalemo, sambil mingat arep keton, belä suro keton kea iningkes.
2. Käläh keton hadohop mananggong tanggong ain sama arep keton, tumon tä keton malalus prentah Kristus.
3. Krana amon olo mado arepe hai, tuntang iä djaton, iä tä mamunga arepe.
4. Maka buah genep biti mariksa gawin ai; tä iä karäh supa horumat tagal arepe, djaton tagal olo beken.
5. Krana genep biti akan mananggong tanggong ai.
6. Maka idjä iadjar huang augh Hatalla patut mambagi belahe karä ramoe akan idjä madjar iä.
7. Æla huräh, Hatalla djaton maku irajap! krana talo idjä inawur olo, djetä kea inggeteme.
8. Olo idjä manawur intu isie, iä karäh manggetem kabanasa bara isi; tapi idjä manawur intu Rogh, iä karäh manggetem bara Rogh pambelom idjä katatahi.
9. Tä, äla ita häka mawi talo bahalap, krana intu puna wajahe ita karäh manggeteme kea, asal ita toh äla helo häka.
10. Tagal tä, sangkom wajah ita aton, buah ita mawi talo bahalap dengan olo handiai, tapi idjä mambatang dengan äwen idjä kolan ita huang kapertjaja.
11. Itä, kilen ampin surat toh, idjä djari injuratku akan keton, hapan lengängku kabuatku.
12. Æwen idjä handak mampatara arepe tumon isi, iä hadjadjuan keton, uka injunat, djetä, uka iä äla iawi sabab sampalakin Kristus.
13. Krana äwen idjä injunat tä mahin djaton kea mahaga Torat; tapi iä manjoho keton injunat, nakara iä tau mampatara arepe tagal isin keton.
14. Tapi idjä aku, kwäka aku maku taratara, baja tagal sampalakin Tuhan ita, Jesus Kristus, idjä awie kalunen djari injampalaki akangku, tuntang aku akan kalunen.
15. Krana huang Jesus Kristus djaton baguna enen, alo injunat alo djaton injunat, tapi atäi taheta.
16. Toh, kakarä idjä manandjong tumon djalan djetoh, käläh akae kasanang tuntang asi, tinai akan Israel ain Hatalla tä.
17. Maka limbah toh äla olo maur aku tinai, krana aku mananggong awan kapähän Kristus hong berengku.
18. Asin Tuhan ita Jesus Kristus käläh hindjä dengan rogh keton, o pahari! Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO EPESUS.

BAGI 1.

Paulus manabi olo Epesus, tuntang masanan akae: ita djari intih iangkat awi asi, tikas djetä bewäi bakue olo mandino salamat. Tinai basa augh adjar tä djaton olo pureh haratie, maka Paulus blaku doa, uka olo Epesus toto harati tuntang toto mimbing augh tä.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, awi kahandak Hatalla, akan karä olo brasih, idjä intu Epesus, idjä pertjaja huang Kristus Jesus:

2. Käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tuntang bara Tuhan Jesus Kristus.

3. Tara akan Hatalla, Bapa Tuhan ita, Jesus Kristus, idjä huang Kristus djari mamberkat ita dengan karä ampin berkat ain Rogh, dengan talo bara sorga;

4. Kilau iä djari mintih ita huang Kristus helo bara tamparan kalunen, nakara ita brasih huang sinta, lapas bara karä kasala intu baue;

5. Tuntang bara horan iä djari manantu ita, uka ita iangkat indu anake awi Jesus Kristus, tumon kakilak kahandake;

6. Akan indu taran kabain asie, idjä djari hapae masi ita huang iä, idjä puna äka kataue.

7. Huang iä tä ita bara kaliwus awi daban ai, iä tä, ampun karä dosa, tumon kapaham asie,

8. Idjä djari inampohake akan ita huang karä kaharati tuntang kapintar;

9. Haiak iä djari masanan akan ita talo kahandake, idjä basilim tä, tumon kakilak ai, idjä djari inukase huang arepe,

10. Uka amon katika karä wajah kalunen djari sukup, iä mahandjäan talo handiai tinai mandjadi Idjä huang Kristus, kadaduä tä, talo idjä huang sorga tuntang idjä hundjun petak.

11. Huang iä ikäi kea djari mandino bagin panatau, ikäi, idjä bara horan djari inantu tumon kahandak ain idjä mandjadian talo handiai tumon tirok kakilak ai;

12. Nakara ikäi indu taran kahaie, ikäi, idjä solake djari harap manantai Kristus.
13. Maka huang iä 'keton kea djari harap, limbah keton djari mahining angh katoto, iä tä, Ewangelion salamat keton; huang iä maka keton kea, limbah keton djari pertjaja, djari intjatjak dengan Rogh brasih idjä indjandji tä;
14. Idjä indu kabanar panatau ita, sampai ita toto liwus, mandino bagin ita idjä djari simpan, akan taran kahain ajue.
15. Tagal tä kea, limbah aku djari mahining britan kapertjajan keton huang Tuhan Jesus, tuntang britan sintan keton dengan olo brasih handiai,
16. Maka aku djaton terai manarimakasih sabab keton, tuntang manabiu keton huang karä lakudoangku:
17. Mangat Hatallan Tuhan ita Jesus Kristus, Bapa kahai, manenga akan keton Rogh kapintar, idjä mangarinah talo basilim, uka keton mangasene iä;
18. Mangat matan kaharatin keton toto marenang, nakara keton katawan ampin kaharap olo idjä djari irawäi Hatalla, tuntang kapaham kahain panatau, idjä akan karä olo brasih;
19. Tinai kapaham kahain kwasae intu ita, idjä pertjaja, tumon gawin kaabase idjä paham;
20. Idjä djari hapae huang Kristus, metoh iä djari mambelom iä bara olo matäi, tuntang mangkat mampondok iä akan hila gantaue huang sorga,
21. Manggatang iä mahundjun karä awang hai, awang kwasa, awang abas, awang marentah, mahundjun karä ara handiai awang injewut, djaton hong kalunen djetoh bewäi, tapi hila kanih kea, — (*Kol.*2, 10.)
22. Tuntang djari mingkes talo handiai penda paie, tinai djari manenga iä, idjä mahundjun talo handiai, indu takolok ungkupe,
23. Idjä bereng ai, idjä manjukup iä tä idjä puna manjuang talo handiai huang talo handiai.

BAGI 2.

Paulus manandiug prangan ita, idjä tumon puna dasar ita, dengan prangan ita idjä tumon asi; tuntang iä mampudji olo, basa iä djari iasi Hatalla, mangat toh iä belom kea kilau olo idjä iasi.

---

1. Maka keton kea djari imbelome, katika keton matäi huang karä kasalan tuntang dosan keton,
2. Idjä huang tä keton djari manandjong bihin, tumon prangan kalunen toh, tumon

dasar mantir tä, idjä marentah helat langit, iä tä, tumon rogh tä, idjä toh kea bara gawi huang karä olo parisang;
3. Idjä ita handiai kea bihin djari mamenda huang
kipen isin ita, tuntang manumon kahandak isi tuntang karä pikir ita; tuntang tumon puna dasar ita ita kea uras bagin kalait, sama kilau olo beken tä kea.
4. Tapi Hatalla, idjä paham asie, awi kutoh sintae, idjä hapae sinta ita,
5. Metoh ita matäi huang
karä dosa, tä iä djari mambelom ita haiak dengan Kristus, (awi asie bewäi keton djari injalamat,)
6. Tuntang haiak dengae
iä djari mambelom ita, tuntang huang Kristus Jesus iä djari manggatang ita akan sorga;
7. Mangat intu karä katika awang rahian iä mamprahan kutoh kapaham asie, awi sintae idjä dengan ita huang Kristus Jesus.
8. Krana tagal asie bewäi
keton djari injalamat awi kapertjaja; tinai djetä djaton awi keton, tapi djetä panengan Hatalla;
9. Djetä djaton awi karä
gawin olo, belä olo manara arepe.
10. Krana ita toh tampan
Hatalla, idjä djari inampae huang Kristus Jesus akan gawi bahalap, idjä helo djari injimpan Hatalla, mangat ita manandjong huang djetä.
11. Tagal tä ingaingate, keton idjä bihin kapir, tumon isin keton, idjä injewut olo kulop awi äwen, awang bagarä olo sunat, awang injunat isie, awi lengän *olo:*
12. Katika tä keton ruar
bara Kristus, imbaris bara karadjaan Israel, tuntang djajong bara djandjin Hatalla, tuntang keton djaton bara kaharap, keton huang kalunen toh ruar bara Hatalla.
13. Tapi toh huang Jesus
Kristus keton idjä bihin kedjau djari inokep awi dahan Kristus.
14. Krana iä äka *kasanang*
ita, idjä djari *mahandjäan* duä baris tä mandjadi Idjä, tuntang djari mangarak dindinghelat tä, idjä mamisah ita;
15. Awie huang isin ai djari
mangarak kamusoh, Torat tä, idjä mannkas karä prentah tuntang hadat, nakara iä mahandjäan huang arepe idjä duä tä mandjadi olo Idjä, idjä taheta, kalotä iä mandjadian kasanang;
16. Tinai nakara iä awi
sampalakie manjapan duäduä dengan Hatalla, mandjadi idjä kabereng, awie djari mampatäi kamusoh tä awi sampalakie.
17. Tuntang iä djari dumah, masanan Ewangelion

kasanang akan keton, idjä
kedjau bihin, tinai akan olo
tä, idjä tokep bihin.
18. Krana awie maka kada-
duä ita tau manalih Bapa,
awi Rogh idjä.
19. Tumon tä katontoh ke-
ton djaton hindai beken ba-
ris, djaton tamuäi bewäi,
tapi idjä kungkup dengan
olo brasih tä, hindjä olo
human Hatalla:
20. Idjä imangun hagalang
karä rasul tuntang nabi,
idjä bitin Jesus Kristus indu
padadukae.
21. Hundjue tä salepah hu-
ma, idjä injuson buabuah,
sasar mandahang mandjadi
huma brasih huang Tuhan;
22. Hundjue tä keton kea
haiak ikäi iharagapan awi
Rogh, mandjadi äka Hatalla
melai.

BAGI 3.

Hatalla djari mangarinah akan Paulus, olo kapir kea akan tamä ungkup olo Kristen, tuntang djari manjoho Paulus masuman tä; Paulus blaku doa, mangat olo Epesus tau harati sintan Kristus.

1. Djetä bukue, aku, Pau-
lus, imasong sabab Kristus
Jesus, tagal keton, olo kapir.
2. Asal keton djari ma-
hining britan panengan asin
Hatalla, idjä djari inengae
intu aku akan keton:
3. Djetä, bitie djari mang-
arinah akangku perkara ba-
silim toh, (kilau idjä djari
injuratku ndau, pandapandak,
4. Amon keton mambasa
tä, keton tau kasene awi
tä kaharatingku huang talo
basilim ain Kristus,)
5. Idjä bara djaman horan
djaton djari insanan akan
olo kalunen, kilau djetä ka-
tontoh djari ingarinah Rogh
akan karä rasule tuntang
karä nabie idjä brasih;
6. Iä tä, haiak dengan
olo Israel maka olo kapir
kea akan mandino bagi, hin-
djä dengan äwen iä djari
ihandjäan akan idjä kabereng
kea, tuntang haiak dengae
iä kea bara bagi intu djan-
djin Hatalla huang Kristus,
awi Ewangelion;
7. Idjä akan tä aku djari
iangkat mandjadi pandita,
tumon panengan asin Hatal-
la, idjä djari inengae akang-
ku tumon kapaham kwasae.
8. Akangku, idjä korik
haliai marak karä olo brasih,
asi toh djari inenga, nakara
aku awi Ewangelion masanan
akan olo kapir panatau Kris-
tus, idjä djaton tarariksa le-
pah,
9. Tuntang nakara aku
manarang akan olo handiai,
kilen ita bara bagi intu talo
basilim toh, idjä bara tam-
paran kalunen djari basilim
hong Hatalla, idjä djari
manampa talo handiai awi
Jesus Kristus,

10. Mangat katontoh, awi ungkup Tuhan tä, marang akan karä awang hai tuntang kwasa huang sorga sambarana kutoh kapintar Hatalla tä,

11. Tumon kahandake idjä bara katatahi, idjä djari inukase huang Kristus Jesus, Tuhan ita.

12 Huang iä tä ita uräh, tau manalih Hatalla tuntang karä kaharap awi kapertjaja huang iä.

13. Tagal tä aku blaku, äla keton tendur huang keton sabab karä kapähängku, idjä buah aku tagal keton, tuntang idjä indu horumat keton.

14. Tagal tä aku mandeko ututku intu Bapa Tuhan ita Jesus Kristus,

15. Idjä toto Bapa hapus ungkupe, awang huang sorga tuntang hundjun petak,

16. Nakara iä, tumon kapaham kahaie, awi Rogh ajue mampaabas keton, intu dasar huang keton,

17. Mangat Kristus tetep huang atäi keton awi kapertjaja, tuntang mangat keton muhat tuntang bagalang sinta,

18. Nakara keton, haiak dengan karä olo brasih, tau harati lepalepah kalombah tuntang kapandjang, kandalem tuntang kagantong sintan Kristus,

19. Tuntang kasene sintan Kristus, idjä puna manangkalau karä kabarati, mangat keton basuang dengan kutoh panatau Hatalla.

20. Maka akan idjä kwasa mawi tangkalau kalabiäe bara karä talo lakun ita tuntang kaharatin ita, tumon kaabase, idjä mangkarenä gawie huang ita:

21. Akae karä horumat huang ungkup tä, idjä huang Kristus Jesus, haradjur girirmanggirir, palus katatahi. Amen.

BAGI 4.

Paulus mampudji olo, uka iä hindjä atäie tumon kahandak Hatalla; äla iä tumon gawin olo kapir hindai, tapi patut belom badjur, kilau olo taheta.

1. Tumon tä aku, idjä imasong tagal Tuhan, blaku intu keton, tandjong keton tumon kapatut pangkat, idjä akan tä keton djari irawäi.

2. Huang karä karandah atäi, tuntang kalemoe, huang pandjang atäi; basarenan sama arep keton huang sinta;

3. Tuntang ukuukuh haga keton bulat atäi, hapeteng huang kasanang.

4. Puna idjä kabereng, tuntang Rogh Idjä, kilau keton kea djari irawäi idjä kaharap pangkat keton. — (*Rom.*12,5.)

5. Tuhan Idjä, kapertjaja Idjä, pampandoi Idjä;

6. Hatalla Bapa ita handiai Idjä kea, idjä Tempon keton handiai, idjä hara gawi hadjamban keton handiai, idjä huang keton handiai.
7. Maka akan genep ita asi djari inenga tumon ukur panengan Kristus.
8. Tagal tä koae: „Iä djari mandai kangambo, manawan idjä panawan tä, tuntang djari manenga talo panenga akan olon?" — (*Masm.*68,19.)
9. Maka augh tä; „iä djari mandai," narai rimae, malainkan: helo iä djari mohon kea akan penda petak haliai?
10. Idjä djari mohon tä, djetä kea idjä djari mandai ambo karä sorga, uka iä manjuang talo handiai.
11. Tuntang iä kea djari mangkat belahe indu rasul, belahe nabi, belahe uka masanau Ewangeliou, belahe indu sakatik tuntang gurun ungkup:
12. Nakara olo brasih inatap akan pangkat gawie, mangat bereng Kristus iharagapan,
13. Njamah ita handiai sampai kabulat kapertjaja tuntang kabarati tahiu Anak Hatalla, mandjadi hatuä idjä tagangae, tuntang manjampai tikas katagangan Kristus;
14. Belä ita magon anak olo, putangpital awi genep ampin adjar riwut, awi olo pamunga idjä bakalilit, idjä hapan tipu manamput mampalajang olo;
15. Tapi mangat ita, haiak manirok katoto huang sinta, huang talo handiai sasar handjudju huang iä, idjä puna takolok, iä tä Kristus;
16. Awie hapus bereng, idjä irapat ihadjip patupatut awi karä sapan, tumon gawin genep ramonbereng huang äka ai: awie maka hapus bereng tä sasar handjudju, uka haragapan arepe huang sinta.
17. Kalotä koangku, tuntang manjaksi huang Tuhan, keton djaton hindai manandjong kilau karä olo kapir beken, idjä manandjong tumon huange idjä haiang;
18. Idjä ingaput kaharatie, idjä ingedjau bara pambeloin Hatalla, awi kahumong idjä huang iä, awi atäie djari habalulang;
19. Idjä djaton atäie, tuntang djari manjaragh arepe akan kandji, apuapui huange manggoang karä kihal.
20. Tapi Kristus djaton djari insanan akan ketou kalotä,
21. Asal keton djari mangasene iä toto, tuntang djari iadjare, huang Kristus tä puna katoto.
22. Tä patut keton malekak dasar keton idjä usang tä, tuntang karä hadate hihin, idjä mamparusak arepe awi karä kipen panipu;
23. Tuntang keton indu inaheta rogh atäi keton,

24. Sambil mangkepan dasar taheta, idjä djari inampa hasonto Hatalla huang katetek tuntang karasih idjä toto.
25. Tagal tä kanan tandjaro, käläh augh keton totototo genep biti dengan kolae, krana ita uras ramonbereng sama arep ita.
26. Blait, tapi äla sala; äla sampai matanandau belep tuntang keton magon blait.
27. Æla kea mampalinda setan.
28. Idjä djari manakau, äla manakau hindai, tapi buah iä bagawi hapan lengäe, nguam satiar badjur, mangat iä mulih talo idjä tau imbagie akan äwen idjä bara katapas kea.
29. Æla mamplua kotak kihal bara njamau keton, malainkan kotak bahalap, idjä indu haragapan olo, mangat djetä manenga asi akan äwen idjä mahininge.
30. Tuntang äla mangapähä Rugh brasih Hatalla, idjä awie keton djari intjatjak akan andau kaliwus.
31. Karä kapait, kasangit, kalait, karidu, sapa kanan bara keton, tuntang karä ampin kadarhaka.
32. Tapi käläh basi tuntang hasajang sama arep keton, tinai hampun sama arep keton, kilau Hatalla kea huang Kristus djari mampun keton.

EPES. 4. 5.

BAGI 5.

Adjar tahiu ampin pambelom, idjä patut tumon olo Kristen; adjar tahiu karä sawä tuntang banä.

---

1. Toh, käläh kilau anake idjä äka katane tumon keton Hatalla.
2. Tandjong huang sinta, kilau Kristus kea djari sinta ita, tuntang djari manjaragh arepe gantin ita mandjadi panenga tuntang parapah, idjä mangat ewaue intu Hatalla.
3. Tapi karä bandong kandji, tuntang kipen beken idjä kalotä, djetä manjewute mahin äla keton, *tumon* kapatut olo brasih.
4. Æla kea hakotak kihal gila, hurä rajarajap, idjä djaton patut keton, tapi paham haream sewut tarimakasih.
5. Krana keton katawan, djaton olo pahabandong, olo kihal, olo bisit bakoho, idjä sama kilau panjembah dewa, akan mandino bagi huang karadjaan Kristus tuntang Hatalla.
6. Æla nalua olo mampalajang keton hapan augh haiang, krana tagal talo tä kalait Hatalla mawi karä olo parisang.
7. Tagal tä, äla keton hadjelut dengae.
8. Krana bihin keton kea

kaput, tapi toh keton blawa huang Tuhan; buah manandjong kea kilau baris kalawa.
9. Krana bua Rogh, djetä sepsimpan karä kahalap tuntang katetek tuntang katoto.
10. Tinai awi mariksa, narai talo idjä ingilak Tuhan.
11. Maka äla mangarait arep keton dengan karä gawin kakaput idjä djaton baguna, tapi awi mampudji tä haream.
12. Krana talo idjä iawi äwen tä basilim, manjewut djetä mahin indu kahawen kea.
13. Tapi karä talo tä mandjadi bakarinah, amon djetä impudji kalawa, krana talo handiai idjä mangarinah, djetä kalawa.
14. Tagal tä koae: „Misik, ikau idjä batiroh, lembut bara olo matäi, tä Kristus handak mamplawa ikau!"
15. Toh ingaingat, mangat keton manandjong batawat, äla kilau olo humong, tapi kilau olo pintar.
16. Hapan tototolo katika idjä buah, krana wajah puna papa katontoh.
17. Tagal tä, äla keton humong, tapi käläh harati narai kahandak Tuhan.
18. Tuntang äla mambusau arep keton hapan anggor, idjä huange kutoh karajap, tapi buah keton basuang Rogh.
19. Tuntang hakotak sama arep keton hapan masmur, tinai njanji idjä tumon Rogh, idjä indu taran Hatalla, palus njanji huang atäi keton akan Tuhan, tuntang mampahiau usik.
20. Tuntang haradjur manarimakasih intu Hatalla, Bapa, mahapang aran Tuhan ita, Jesus Kristus, tagal talo handiai.
21. Käläh hapenda sama arep keton haiak mikäh Hatalla.
22. Keton idjä bawi patut mamenda banan keton, kilau mamenda Tuhan. — (1. *Mos.*3,16.—*Kol.*3,18)
23. Krana banä takolok sawä, kilau Kristus kea takolok ungkupe, tuntang iä idjä mahaga berenge tä.
24. Tagal tä, kilau ungkup mamenda Kristus, kalotä kea olo bawi akan mamenda banae huang talo handiai.
25. Keton idjä hatuä, sinta sawan keton, kilau Kristus kea djari sinta ungkupe tä, tuntang djari manjaragh arepe gantin ungkupe,
26. Mangat iä mamprasihe, limbah iä djari mamenjaue hapan danum pampandoi idjä häwoi augh Hatalla tä; — (*Joh.*3,5.)
27. Mangat iä mampendeng ungkup tä akae huang kabungase haliai, djaton kambreut atawa kapapae beken,

tapi mangat ungkup tä toto brasih, sampai djaton haliai bukue hapan mangotak iä.

28. Kalotä kea patut olo hatuä sinta sawae, kilau bitie kabuate. Idjä sinta sawae, iä sinta arepe kabuate.

29. Krana puna olo djaton pudji basingi isiu ai, tapi iä pakanae mahagae, kilau Tuhan kea mahaga ungkupe tä.

30. Krana ita ramonbereng ai, hindjä isi tolange.

31. „Tagal tä olo akan malihi indu bapae, palus leket dengan sawae, tuntang äwen duä tä akan mandjadi isi Idjä." — (*Matt.*19,5.)

32. Talo basilim tä hai, tapi aku manjewut tä manahiu Kristus tuntang ungkupe.

33. Tapi keton kea, buah genep bitiu keton kalotä sinta sawae kilau arepe kabuate; tuntang olo bawi tä patut mikäh banae.

BAGI 6.

Prentah tahiu karä idjä bapa, anak, tempo, djipen; huang kaabas Hatalla ita akan hakalawan dengan musoh ita, setan tä, hapus umur ita.

1. Keton, anak olo, tumon augh indu bapa keton sabab Tuhan, krana djetä patut. — (*Kol.*3,20.)

2. „Horumat indu bapam," djetä preutah solake idjä tuntang djandjie: — (2.*Mos.* 20,12.)

3. „Mangat ikau batuah, tuntang paudjang umurm huang kalunen."

4. Tinai keton, idjä bapa, äla mambuhit huang anak keton, tapi anggau iä haiak madjar mampudji iä manempo Tuhan.

5. Keton, idjä djipen, tumon augh äwen *idjä tempon* keton tumon isi, dengan kikäh kagendjäh, dengan atäi budjur, kilau manumon augh Kristus.

6. Æla bagawi intu baun olo bewäi, handak ingilak olo, tapi kilau djipen Kristus tuntang atäi awi manumon kahandak Hatalla;

7. Tuntang kahias atäi keton lalus gawin keton, kilau akan Tuhan, djaton kilau akan olo,

8. Basa keton katawan, talo bahalap idjä djari iawi genep biti, tumon tä kea iä karäh imaläh Tuhan, alo djipen alo mardeka.

9. Tinai keton, idjä tempo, tumon tä kea dengan djipen keton, äla karas dengae, basa keton katawan, Tempon keton kea aton hong sorga, tuntang iä djaton mitä ampin olo.

10. Tinai, o pahari, abaabas keton huang Tuhan, huang kapaham kwasan kaabase.

11. Kepan karä gauggaman Hatalla, mangat keton tau

mendeng, malawan karä akal
setan idjä bakalilit.
12. Krana ita puna djaton
akan hakalawan dengan isi
daha bewäi, tapi dengan karä
awang hai tuntang abastä, idjä
mimbing kwasa huang kaka-
put kalunen toh, dengan karä
dewa papa tä idjä penda
langit.
13. Tagal tä kepan karä
ganggaman Hatalla, mangat
keton sanggam malawan intu
andau kadjakä, tuntang ma-
ngat keton, limbah mampalah
talo handiai, tau tetep.
14. Kakai mendeng keton
tetetetep, haiak kahang ke-
ton hababat katoto, tun-
tang usok keton hakarung-
kong katetek;
15. Haiak pain keton hasa-
rumpah, kilau tatap masa-
nan Ewangelion kasanang.
16. Tinai idjä mambatang,
imbing talawang, djetä ka-
pertjaja, idjä hapan tä keton
tau mambelep karä damek
apui ain idjä papa tä;
17. Tuntang duan kapiah,
djetä salamat, tinai padang
Rogh tä, djetä augh Hatalla;
18. Haiak haradjur blaku
doa huang Rogh tagal talo
handiai, tuntang haradjur
mandjaga; tinai laku kea
akan karä olo brasih,
19. Tuntang akangku, mang-
at augh tä inenga akangku,
uka aku uräh marakang nja-
mangku masanan talo ba-
silim perkaran Ewangelion,
20. Idjä hasarohan aku idjä
irantai toh, mangat aku uräh
masanan tä, kilau kapatutku
masanae.
21. Maka mangat keton kea
akan katawan karä perka-
rangku, tuntang talo handiai
idjä iawiku, Tighikus, pa-
hari tä idjä äka kataungku,
rewar Tuhan idjä budjur tä,
karäh masanan talo handiai
tä akan keton.
22. Krana tagal tä aku djari
manjoho iä manalih keton,
mangat keton katawan per-
karan ikäi, tuntang uka iä
mampangat atäi keton.
23. Käläh kasanang akan
karä pahari, tinai sinta tun-
tang kapertjaja, bara Ha-
talla Bapa, tuntang bara Tu-
han Jesus Kristus.
24. Käläh asi mampahaiak
olo handiai, idjä sinta Tu-
han ita, Jesus Kristus, ha-
pan kabudjur atäi. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO PILIPPI.

BAGI 1.

Paulus masanan arepe akan olo Pilippi, tuntang mampudji äwen, uka melai etter huang Tuhan.

1. Paulus tuntang Timoteus, rewar Jesus Kristus, akan karä olo brasih huang Kristus Jesus, idjä intu Pilippi, tinai akan karä pandita tuntang diakon:

2. Käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tuntang bara Tuhan Jesus Kristus.

3. Aku manarimakasih intu Hatallangku, sasining aku mingat keton,

4. Tuntang baradjur huang karä lakudoangku aku tuntang bandjak atäiku blaku akan keton;

5. Sabab keton paham heret dengan Ewangelion, bara tamparae palus sampai katontob;

6. Tuntang aku harap, idjä djari manampara gawi babalap tä huang keton, iä karäh mandahang mahapus tä kea sampai andau Jesus Kristus;

7. Kilau patut kea huangku kalotä dengan keton handiai, basa keton huang atäiku, sabab keton handiai bara bagi asi idjä akangku huang rantaiku, idjä huang tä aku mangamanangan tuntang manantu Ewangelion.

8. Krana Hatalla saksingku, paham kataharuku dengan keton handiai, huang sintan Jesus Kristus.

9. Maka aku blaku intu Hatalla, uka sintan keton sasar mandahang paham haream hindai, huang kaharati tuntang mangkemä katoto,

10. Mangat keton tau mangkemä idjä kwe pangkahalape, mangat keton budjur, djaton bara kasalan, sampai andau Kristus;

11. Basuang dengan karä bua katetek, idjä indjadian Jesus Kristus indu horumat tuntang taran Hatalla.

12. Maka, o pahari, aku masanan akan keton karä perkara idjä djari buah aku,

djetä paham haream mando-
hop masanan Ewangelion,
13. Sampai rantaiku sabab
Kristus djari bakarinah hu-
ang human kaisar kea, tun-
tang intu karä olo beken.
14. Tinai arä pahari huang
Tuhan, awiku imasong de-
ngan rantai, paham haream
kamentenge, uräh masanan
augh tä, tuntang djaton mi-
käh.
15. Aton kea belahe masa-
nan Kristus awi kasingie tun-
tang kahirie, tapi arä idjä
masanan iä huang kahalap
atäie.
16. Belahe tä masanan Kris-
tus awi kasingie dengangku,
djaton huang kabudjur atäie,
basa kamäae, iä handak man-
dahang kapähängku, nan-
tilap pasongku toh.
17. Tapi awang arä tä ma-
sanan Kristus awi sintae, ba-
sa iä katawan, aku djari ima-
song uka manantu Ewange-
lion.
18. Toh kilen? Käläh be-
wäi, asal Kristus insanan,
alo sabab buku sala, alo hu-
ang katoto; aku handjak
atäiku tagal tä, toto, tun-
tang aku handak handjak
kea.
19. Krana aku katawan,
perkara tä karäh indu sala-
matku, awi lakudoan keton,
tuntang awi Rogh Jesus
Kristus mandohop aku;
20. Tumon aku toto kahaus-
ku mendäh tuntang harap,
huang perkara Idjä mabin dia
aku karäh mahamen, tapi
huang karä kurähku, kilau
bihin hantä, kalotä katon-
toh kea Kristus karäh impa-
hai huang berengku, alo
awiku belom, alo awiku
matäi.
21. Krana pambelomku Kris-
tus, tuntang matäi indu on-
tongku.
22. Tapi amon aku belom
huang isi, djetä indu mam-
parä bua gawingku, — tä
aku djaton katawan, narai
indu intihku.
23. Krana aku hapit awi
duä perkara toh: aku haus
mindah, mangat aku hindjä
Kristus, djetä toto kapala
bahalap;
24. Tapi sabab keton, mi-
käh baguna haream melai
huang isi.
25. Maka aku harap tun-
tang katawan, aku karäh
melai, melai dengan keton
handiai, uka aku mandahang
mampahandjak keton huang
kapertjaja.
26. Mangat keton paham
haream handjak huang Kris-
tus Jesus tagal aku, sabab
aku aton haluli dengan ke-
ton.
27. Tapi käläh keton ma-
nandjong kea kilau patut
indu horumat Ewangelion
Kristus, nakara alo aku ma-
nalih mitä keton, alo aku
kedjau dengan keton, aku
haradjur mahining keton bu-

lat däben huang Rogh idjä, tuntang bulat atäi haiak ikäi mangalahi akan kapertjaja hong Ewangelion;

28. Tuntang huang talo idjä mahin dia keton impikäh äwen, idjä malawan tä; djetä akan äwen indu katan kabanasae, tapi akan keton indu katan salamat, tuntang djetä bara Hatalla.

29. Krana keton djari iasi, sampai keton djaton pertjaja bewäi hnang Kristus, tapi buah kapähä kea sabab iä;

30. Tuntang keton buah sama klabi tä kea, idjä djari gitan keton mawi aku, tinai idjä hining keton katontoh bara aku. — (*Gaw. Ras.* 16,22.)

BAGI 2.

Paulus mampudji olo Pilippi, uka iä randah tuutang bulat atäi, mandjadi kilau kalawa huang kaluueu; iä masuman Timoteus äwen duä Epaproditus akan manalih olo tä.

1. Tagal tä, djaka aton kakilak huang Kristus, djaka aton ampong sinta, djaka aton kahindjä Rogh, djaka aton kasajang tuntang asi:

2. Toh käläh keton manjukup kahandjakku, awi keton sama mingat talo idjä; imbing keton sama sinta idjä, käläh keton bulat atäi, tuntang bulat kahandak idjä.

3. Æla mawi talo enen awi kasuat atawa kadjoho, tapi awi karandah atäi keton buah genep biti manggarä kolae hai bara arepe.

4. Genep biti äla akan mingat idjä ajue bewäi, tapi ain olo beken kea.

5. Buah dasar djetä huang keton, idjä huang Kristns Jesus kea;

6. Alo iä Hatalla, iä djaton djari manara arepe sabab Kahatallae, — (*Joh.*1,1.)

7. Tapi iä djari mamparandah arepe, manduan ampin djipen, manjama arepe dengan olo; — (*Jes.*42,1; 49, 3; 53,3.)

8. Huang talo handiai iä kilau olon; iä djari mamparandah arepe, iä panumon sampai matäi, toto, sampai matäi hong kaju sampalaki.

9. Tagal tä kea Hatalla djari manggatang iä paham haliai, tuntang djari manenga arae, idjä hai bara karä ara samandiai,

10. Nakara huang aran Jesns akan indu indeko karä utut äwen, idjä huang sorga, tuntang idjä hundjun petak, tinai idjä penda petak, — (*Jes.*45,23.)

11. Tuntang karä djela akan mangaku, Jesus Kristus tä pangkahai Tuhan, indu hornmat Hatalla Bapa.

12. Tumon tä, o keton idjä äka kataungku, kilau keton haradjur djari manumon

aughku, djaton sangkom aku
hindjä keton bewäi, tapi pa-
ham haream toh kea, sang-
kom aku hambilang dengan
keton: buah bagawi akan
salamat keton haiak kikäh
tuntang kagendjäh;
13. Krana puna Hatalla,
idjä mandjadian huang keton
kadaduä, kahandak tä tun-
tang malaluse, tumon kaki-
lak ajue.
14. Buah kakarä gawin ke-
ton äla dengan kakotok, ka-
njasal,
15. Mangat keton äla sala
tapi budjur, kilau anak Ha-
talla, idjä djaton bukue akan
ingotak bentok kempang olo
bingkok tuntang putarbalik
tä, idjä marak tä keton la-
lendang kilau sumbo hong
kalunen;
16. Haiak mimbing augh
pambelom, indu tarangku in-
tu andau Kristus, belä aku
djari badari haiang, tuntang
djari bagawi haiang bewäi.
17. Tä, alo aku kilau pa-
rapah talo ihop inusuh intu
parapah tuntang sombajang
kapertjajan keton, maka aku
handjak, tuntang handjak
haiak keton handiai. — (4.
*Mos.*15,5.)
18. Tinai keton kea patut
handjak tagal tä, toto han-
djak kea haiak aku.
19. Maka aku harap huang
Tuhan Jesus, badjeleng kea
aku manjoho Timoteus ma-
nalih keton, mangat aku kea
tau sanang, amon aku kata-
wan kadjarian keton.
20. Krana djaton olo beken
dengangku, idjä sama atäie
dengangku, idjä kalotä ka-
budjure karäh nguan perka-
ran keton.
21. Krana olo handiai mang-
gau talo ai, djaton ain Kris-
tus Jesus.
22. Tapi keton katawan ka-
budjur ai, kilau anak dengan
bapae iä djari mandohop aku
bagawi huang Ewangelion.
23. Maka aku harap, aku
karäh manjoho iä sana aku
katawan katantun kadjarian
perkarangku.
24. Tinai aku harap intu
Tuhan, bitingku kea badje-
leng karäh tanggoh keton.
25. Maka kamäangku, patut
aku manjoho kapatohku Epa-
proditus kea manalih keton,
idjä padjakku bagawi, tun-
tang omba aku mangalahi,
idjä sarohan keton bihin, idjä
djari manjukup karä talo
katapasku;
26. Basa iä paham taharu
dengan keton handiai, tun-
tang atäie papungut, basa
keton djari mahining iä ha-
ban.
27. Tuntang toto kea iä
djari haban, bilak matäi; tapi
Hatalla djari masi iä, djaton
iä bewäi, tapi aku kea, belä
kapähängku hatantilap.
28. Tagal tä, badjeleng ha-
ream aku manjoho iä, mang-
at keton handjak haiak mitä

iä tinai, tuntang kapähängku ranai kea.

29. Toh, käläh keton manarima iä huang Tuhan tuntang kabandjak, tinai horumat olo idjä kalotoh.

30. Krana tagal gawin Kristus iä djari mamangkut takolok balaue, djaton parihara tabasenge, mangat iä manjukup akangku kanahapus gawin keton.

BAGI 3.

Paulus manjoho olo Pilippi mandjaga, belä iä inamput guru sala; olo Kristen awang toto barap tuntang manggoang Kristus bewäi.

---

1. Tinai, o pabari, handjak huang Tuhan! Aku djaton häka manjurat perkara toh tinai akan keton, tuntang keton batantu haream awi tä.

2. Djaga arep keton, itä aso tä! itä guru papa tä, idjä injunat ingantai tä!

3. Krana ita toh idjä injunat toto, ita idjä manempo Hatalla huang Rogh, idjä taratara huang Kristus Jesus, djaton barap huang isi. — (5.*Mos* 30,6.)

4. Alo aku bara buku kea, sampai tau mampatara arepku huang isi; amon olo beken manaba arepe tau taratara huang isi, paham haream aku. — (2.*Kor.*11,18.)

5. Aku djari injunat metoh umurku kahanja; aku utus Israel hamputan Benjamin, hamputan olo Ibrani idjä mambatang intu olo Ibrani; tumon Torat aku olo parisi;

6. Idjä tahiu lason atäiku aku djari mangasingen angkup Tuhan; tumon *katetek*, idjä awi Torat, aku djaton korang.

7. Tapi idjä djari indu ontongku, djari inggaräku karugi sabab Kristus.

8. Toto, aku magon manggarä talo handiai indu karugi tagal kutoh kahain *kaharati* tahiu Kristus Jesus, Tuhangku; tagal iä aku djari mitong talo handiai indu karugi, mado tä kilau rotik pohok bewäi, mangat aku bontong Kristus;

9. Mangat aku sondau aton huang iä, djaton bara katetek ajungku idjä awi Torat, tapi bara katetek tä idjä awi kapertjaja huang Kristus, katetek djetä, idjä itong Hatalla akan kapertjaja.

10. Nakara aku kasene iä, tuntang kwasan kamisike, haiak ompat kapähäe, uka mandjadi sama dengan pampatäie,

11. Ajaajau aku sampai akan kamisik olo matäi tä.

12. Djaton djaka aku djari manjingkap tä, atawa djari tinduh: tapi aku manggoang tä, ajau aku tau manjingkape, idjä himat akan tä

kea aku djari injingkap Kristus Jesus.

13. O pahari, aku djaton manggarä arepku, kilau djari manjingkap tä.

14. Tapi talo idjä toh iawiku: aku ngalapean karä talo idjä intu likutku, tuntang mandjudju arepku manggoang talo idjä hila baungku, haiak mamadjal arepku mangkahimat toros kata, mangat aku mandino talo hai, idjä akan tä Hatalla djari marawäi ita huang Kristus Jesus.

15. Maka piräpirä bitin ita idjä tinduh, buah angat huang ita tumon tä kea; tinai paribasa patongan keton beken, djetä kea Hatalla karäh mangarinah akan keton.

16. Tapi intu tikas kapertjajan ita djari sampai, buah ita däben huang tä sama tumon atoh Idjä, haiak bulat atai.

17. O pahari, käläh keton tumon aku, buah keton mitä äwen, idjä manandjong kalotä kilau ikäi, idjä indu sonton keton.

18. Krana arä olo beken haliai, kindjap aku djari manutor olo tä akan keton, tuntang toh tinai, haiak manangis, aku hamauh dengan keton: olo tä musoh sampalakin Kristus.

19. Lawin kadjariae akan kabanasa, knaie akan hatallae, tuntang iä manggau horumat huang kabawäe, iä mangenang perkaran kalunen bewäi.

20. Tapi kaharap ita tä huang sorga, bara hetä kea ita mentai Djurusalamat, Tuhan Jesus Kristus,

21. Idjä karäh mobah bereng ita idjä papa, manampa tä ampiampin bereng ajue idjä pangkahalap, tumon kwasae, idjä hapan tä iä tau mampamenda talo handiai intu iä. — (1.*Kor.*15,43.)

BAGI 4.

Paulus mangatan olo Pilippi magon rantep dengan Tuhan, tuntang iä manarimakasih intu äwen sabab talo, idjä djari impaite.

1. Tumon tä, o pahari idjä äka kataungku, idjä äka kahandjak tuntang horumatku, tetetetep keton kalotä huang Tuhan.

2. Aku mampudji Ewodia tuntang Sintighe tä, mangat iä bulat atäi huang Tuhan.

3. Tinai aku blaku ikau kea, o padjakku idjä budjur, käläh dohop olo bawi duä tä, idjä djari omba aku mangalahi akan Ewangelion, haiak dengan Klemens kea, tuntang padjakku bagawi awang beken tä, idjä arae aton hong surat pambelom.

4. Handjak keton haradjur huang Tuhan; sindä tinai aku hamauh: handjak keton! — (3,1.)

5. Käläh keton tau basa-

ran keton dengan olo handiai. Tuhan aton tokep.

6. Æla keton gogop, tagal talo idjä mahin äla; tapi käläh keton blaku doa masanan karä talo idjä äka kakenang keton akan Hatalla, haiak manarimakasih.

7. Maka kasanang Hatalla, idjä tangkalau bara karä kabaratin olo, käläh djetä mahaga atäi keton tuntang hapus huang keton hong Kristus Jesus. — (*Joh.*14, 27.)

8. Tinai o pahari, karä talo idjä toto, idjä patut, idjä tetek, idjä mantoh, idjä paris, karä talo idjä bahalap taronge, karä ampin kahalap tuntang tara: djetä buah ingumang keton.

9. Tinai idjä djari ingadji tuntang hining tuntang gitan keton huang aku, lalus djetä, tä Hatallan kasanang karäh hindjä keton.

10. Maka aku djari paham handjak huang Tuhan, basa haru toh keton djari mandohop aku tinai; maka bara bihin kea keton djari pahias, tapi djaton hila.

11. Aku djaton manahiu talo toh sabab katapasku; krana aku kananjan mampaterai huangku brangai tumon koaton talo.

12. Aku tau pähä belom, aku tau tatau kea, huang karä kaleka tuntang huang karä perkara aku djari kananjan, aku tau besoh aku tau blau, aku tau malabien aku tau tapas;

13. Aku njarap huang talo handiai awi Kristus, idjä mampaabas aku.

14. Tapi buah kea gawin keton, basa keton hadohop djari mananggong katapasku.

15. Krana puna tawan keton kea, o olo Pilippi, bara solakku djari masanan Ewangelion, limbah aku djari harikas bara Makedonia, ungkup idjä mahin djaton djari manenga talo akangku indu balandjangku, baja keton bewäi. — (2.*Kor.*11, 9.)

16. Krana akan Tesalonika kea keton djari mampait talo sindä handuä, akan indu balandjangku.

17. Djaton djaka aku manggau talo tenga tä, tapi aku manggau, mangat bua tä, idjä karäh itong akan keton, hakutoh.

18. Maka talo handiai tä uras sampai aku, malabien haream akangku; aku sukup haliai, limbah aku manjambut talo idjä impait keton bara Epaproditus, idjä kilau talo mangat ewaue, kilau parapah idjä bahalap, idjä ingilak Hatalla.

19. Maka Hatallangku, tumon kapaham kahaie, karäh manjukup karä katapas keton, awi Kristus Jesus.

20. Käläh akan Hatalla, Bapa ita, kahai palus katatahi. Amen.

21. Awi manabi karä olo brasih huang Kristus Jesus. Karä pahari, idjä dengangku, manabi keton.
22. Karä olo brasih manabi keton, idjä mambatang äwen awang huang human kaisar.
23. Asin Tuhan ita, Jesus Kristus, käläh mampahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO KOLOSA.

BAGI. 1.

Paulus manabi olo Kolosa, mandähen adjar panditae, Epapras tä, tuntang blaku doa, uka äwen dabangmandahang huang asi; tinai iä masanan akan äwen kahain Kristus, sambil mampudji äwen, uka iä leket dengae totototo.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, tumon kahandak Hatalla, tuntang Timoteus, pahari tä,
2. Akan olo brasih tuntang akan karä pahari idjä pertjaja huang Kristus, idjä melai hong Kolosa: käläh kasi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tinai bara Tuhan Jesus Kristus.
3. Ikäi manarimakasih intu Hatalla, Bapa Tuhan ita Jesus Kristus, tuntang haradjur blaku doa akan keton,
4. Basa ikäi djari mahining britan kapertjajan keton huang Kristus Jesus, tinai sintan keton dengan karä olo brasih,
5. Sabab kaharap tä, idjä djari ina akan keton huang sorga, idjä britae djari hining keton awi augh katoto, iä tä, awi Ewangelion.
6. Idjä djari sampai keton; kilau sampai hapus kalunen kea, tuntang djetä puna mamua, kilau intu keton kea, bara metoh andau keton djari mahining augh tä, tuntang djari kasene asin Hatalla huang katoto.
7. Kilau djari adjar Epapras dengan keton kea, idjä padjak ikäi hong gawi tä, idjä äka kataun ikäi, tuntang iä rewar Kristus idjä budjur intu keton.
8. Iä kea djari masanan

akan ikäi sintan keton, idjä huang Rogh.

9. Tagal tä, bara andau ikäi djari mahining tä, maka ikäi haradjar kea blaku doa akan keton, tuntang paham huang ikäi, mangat keton injuang dengan kaharati tahiu kahandake, huang karä kapintar tuntang kaharati idjä tumon Rogh;

10. Nakara keton manandjong kilau patut indu horumat Tuhan, tuntang indu kakilake, sambil mamua karä ampin gawi bahalap, haiak dahangmandahang huang kabarati tahiu Hatalla;

11. Haiak keton impaabas awi karä kaabase, tumon kwasan kahaie, mandjadi indu kaketep, kapandjang atäie, tuntang karä kahandjak;

12. Haiak keton manarimakasih intu Bapa, idjä djari mamatut ita mandino bagi huang kalawa, sama dengan karä olo brasih,

13. Idjä djari maliwus ita bara kwasan kakaput, tuntang djari mindah ita akan karadjaan Anake, idjä äka kataue.

14. Huang iä ita bara kaliwus awi dahan ai, iä tä, ampun karä dosa.

15. Iä Tamunan Hatalla idjä djaton taraitä, Batang karä talo tampa samandiai.

16. Krana huang iä talo handiai djari inampa, idjä huang sorga tuntang hundjun petak, idjä gitan, tuntang idjä djaton gitan, karä padadusan, karä awang marentah, karä awang hai, karä awang kwasa: talo handiai tä uras djari inampa awie tuntang akae. — (*Joh.* 1,3.10.)

17. Iä helo bara talo handiai, tuntang talo handiai uras aton awie.

18. Maka iä Takolok berenge, iä tä, ungkupe tä; iä idjä Tamparan talo handiai, idjä Tambakase belom bara olo matäi, nakara iä idjä mambatang hong *karä talo* samandiai.

19. Krana puna djari kakilak Bapa, uka hapus talo handiai habatang iä;

20. Mangat iä manjapan talo handiai dengae awi Anake, alo awang hundjun petak, alo awang huang sorga, tuntang mandjadian kabuah hapan dahan sampalakie.

21. Maka keton kea, idjä bihin kedjau, tuntang musohe awi pikir keton, hong karä ampin gawi papa, keton kea, koangku, toh djari injapan dengae,

22. Hong berenge, hong isie, awie matäi, nakara iä mampendeng keton brasih intu baue, djaton balikä, liwus bara karä kasalan.

23. Asal keton dähen huang kapertjaja, bagalang tä

segasegah, asal keton äla
ingakis bara kaharap dengan
Ewangelion, idjä djari hining
keton, idjä insanan akan ka-
rä talo tampa handiai kea
hapus penda langit; idjä
akan tä aku, Paulus, djari
indu pandita.
24. Toh aku handjak hu-
ang karä kapähängku, idjä
injarenangku akan keton,
haiak aku manjukup tisan
kapähän Kristus huang ising-
ku gantin bereng ajue, iä
tä, gantin ungkupe tä;
25. Idjä akae tä aku djari
mandjadi pandita, tumon
prentah Hatalla, idjä djari
inenga intu aku akan keton,
uka aku malalus augh Ha-
talla,
26. Iä tä talo basilim, idjä
djari injahokan bara tampa-
ran kalunen banohonohon,
tapi toh djetä djari ingari-
nah akan olo ajue idjä bra-
sih;
27. Idjä akae Hatalla han-
dak masanan kapaham ka-
hai talo basahokan tä intu
karä olo kapir, iä tä, Kris-
tus idjä huang keton, idjä
äka kaharap mandino kahai.
28. Kristus tä insanan ikäi,
sambil mampudji olo handiai,
tuntang madjar karä olo
hapan karä kapintar, mang-
at ikäi mampendeng mam-
prahan genep olo tuntang
katindube huang Kristus Je-
sus.
29. Tantai akan djetä kea
karä gawingku mangkarenä
haliai, tumon kwasan ai, idjä
madjak aku paham kaabuse.

BAGI 2.

Paulus mampudji olo Kolosa, uka äwen leket intu Jesus bewäi, äla manumon kapintar olon, äla leket intu dewa, äla harap hadat rerengai.

---

1. Maka aku handak ke-
ton katawan, atäiku kilau
paham mangalahi sabab ke-
ton, tuntang sabab äwen
idjä intu Laodikea, tinai sa-
bab karä olo pertjaja, idjä
djaton djari mitä baungku
tumon isi:
2. Nakara atäie impangat,
tuntang nakara iä kilau ime-
teng hindjä huang sinta, uka
iä mandino salepah katantun
kapintar idjä sukup, tuntang
kaharati tahiu talo basilim
ain Hatalla Bapa tuntang
Kristus;
3. Idjä huang iä puna
basilim hapus salepah kapa-
ham kapintar tuntang kaha-
rati.
4. Maka aku manjurat
toh manahiu djetä, belä olo
mampalajang keton awi augh
idjä nähenähem manamput
olo.
5. Krana alo bitingku ham-
bilang dengan keton, tapi
roghku hindjä keton, tun-
tang aku handjak awiku
mitä atoh keton idjä patut,

tinai kadähen kapertjajan keton huang Kristus.

6. Toh, kilau keton djari manarima Kristus Jesus, Tuhan tä, kalotä tandjong kea huang iä.

7. Käläh keton muhat huang iä, tuntang iharagapan huang iä, dähedähen keton huang kapertjaja, kilau keton djari iadjar, dahangdahanga huang djetä, tuntang sewut tarimakasih.

8. Djaga, belä olo manamput keton kilau tawanan awi kalibit olo, awi augh tipu awang haiang, idjä tumon sansanan olo, tumon lapik adjar kalunen, djaton tumon Kristus.

9. Krana huang iä hapus Kahatalla puna habereng.

10. Tuntang keton toto tinduh huang iä, idjä Takolok karä awang marentah, tuntang karä awang kwasa.

11. Huang iä keton djari injunat kea dengan sunat, idjä djaton awi lengän olo, iä tä, awi keton mengkak bereng dosa, isi tä, dengan sunat Kristus, iä tä, — (5. *Mos.*10,16.)

12. Awi keton haiak dengae djari ingubur huang pampandoi brasih, idjä huang tä kea keton djari imbelom haiak dengae, awi kapertjaja tä, idjä gawin Hatalla, idjä djari mambelom iä bara olo matäi.

13. Tuntang metoh keton djari matäi huang kasalan tuntang karä kihal isin keton, maka Hatalla djari mambelom keton haiak dengae, sambil mampun karä kasalan ita;

14. Tinai iä djari mampuas suratdawa, idjä mawi *ita*, idjä hong karä prentah *tuntang* hadat, tuntang idjä maniwas ita; iä djari manganan tä, malantak *tä intu* kaju sampalaki.

15. Tinai iä djari mampalah karä awang marentah, karä awang kwasa, tuntang djari mingkes tä *indu tampajah* kalunen, awi sampalakie tä iä djari manang, mampalah djetä.

16. Tagal tä, äla olo marentah manjalan keton tagal talo kinan, talo ihop, tagal andau pesta, tagal totok bulan, atawa tagal andau sabat.

17. Uras djetä baja kangkalingän talo idjä akan dumah, tapi bitie toto, djetä Kristus.

18. Tagal tä, äla nalua salamat keton irampas olo, idjä manjahanja ampin randah atäie, tuntang ampiampin malaikat, sambil nantepang perkara idjä djaton djari gitae, haiang bewäi iä mampadjoho arepe awi pikire, idjä tumon dasar isi.

19. Tuntang iä djaton mimbing takolok, idjä awi tä hapus bereng ihadjip tuntang

irapat awi karä sapan, iang-
gau tuntang dahangdahanga
huang kwasan Hatalla.
20. Toh, djaka keton haiak
dengan Kristus djari matäi
akan lapik adjar kalunen tä,
maka buhen keton imbehat
tinai awi karä prentah badat,
kilau keton magon baris ka-
lunen, —
21. „Æla manindjek tä,
äla mangkemä tä, äla hapan
tä.”
22. Maka talo handiai tä
puna nihau awi hanggap
olo; — uras djetä impen-
deng tumon prentah adjar
olo bewäi. — (*Matt.*15,9.)
23. Talo tä ampiampin ka-
pintar awi agama idjä tumon
kahandake kabuate, awi ka-
randah atäi, tuntang basa
djetä djaton parihara bereng;
tapi uras djetä djaton bagu-
na enen, uras akan indu ma-
meda isi bewäi.

BAGI 3.

Kristus handak inempo, awi ita mandja-
di olo taheta, sambil manggoang talo
sorga, tuntang hasinta sama arep ita;
adjar tahin karä banä, sawä, bapa,
anak, djipen.

---

1. Toh, amon keton djari
imbelom haiak dengan Kris-
tus, gau talo idjä ngambo,
hong äka Kristus tä, idjä
mondok hila gantaun Hatalla.
2. Goang talo idjä ngam-
bo, äla idjä hundjun petak.
3. Krana keton djari ma-
täi, pambelom keton injaho-
kan huang Hatalla hindjä
dengan Kristus.
4. Tapi amon Kristus,
idjä pambelom ita, karäh
ingarinah, tä keton kea ka-
räh ingarinah hindjä dengae
huang kahaie.
5. Tagal tä, patäi ramon-
bereng keton, idjä hundjun
petak, iä tä: bandong, kihal,
kipen idjä hasep, karä kipen
papa, tinai kisit kakoho, idjä
sama kilau manjembah dewa;
6. Tagal talo tä karä olo
parisang buah kalait Hatalla.
7. Maka keton kea bihin
djari manandjong tumon tä,
katika keton djari belom hu-
ang djetä.
8. Tapi katontoh, kanan
keton talo handiai tä; tinai
kasangit, kalait, kotok, sapa,
tuntang karä augh kihal ka-
nan bara njaman keton.
9. Æla hatandjaro, basa
keton puna djari manganan
atäi keton idjä usang tä,
tuntang karä gawie,
10. Haiak djari hapakaian
atäi taheta, idjä inaheta
huang kaharati, hasonto iä,
idjä djari manampae.
11. Huang iä tä djaton
kapir Jehudi, djaton sunat
kulop, djaton korik humong,
djaton djipen mardeka, tapi
Kristus bewäi idjä handiai
huang karä talo handiai.
12. Tumon tä, kilau patut
olo idjä djari intih Hatalla,

idjä brasih tuntang äka kataue, käläh keton hapakaian atäi panjanjang, kaparis, karandah, kalemo tuntang kapandjang atäi.
13. Hasarenan sama arep keton, tuntang hampun, djaka aton idjä djari imapa kolae; kilau Kristus djari mampun keton, kakai kea keton.
14. Maka hundjun talo handiai tä tinai kepan sinta, djetä peteng katinduh.
15. Käläh kasapang Hatalla marentah huang atäi keton, idjä akan tä keton djari irawäi kea bulat huang bereng idjä; tuntang buah atäi keton tarimakasih totototo.
16. Padjowong augh Kristus melai intu keton, huang karä kapintar; hadjar tuntang hapudji sama arep keton, hapan masmur tuntang njanji indu taran Hatalla, idjä tumon Rogh, tuntang kahandjak njanji huang atäi keton akan Hatalla.
17. Tinai talo handiai idjä iawi keton, alo kotak alo gawi, awi keton talo handiai tä huang aran Tuhan Jesus, sambil manarimakasih intu Hatalla, Bapa, mahapang iä.
18. Keton idjä bawi, penda banan keton, kilau patut huang Tuhan. — (*Epes.*5.22.)
19. Keton idjä hatuä, sinta sawan keton, äla lailait dengae.
20. Keton karä anak olo, tumon augh indu bapa keton huang talo handiai, krana djetä ingilak Tuhan.
21. Keton idjä bapa, äla mambuhit huang anak keton, belä iä nanihen.
22. Keton idjä djipen, tumon augh äwen, idjä tempon keton tumon isi, *huang* talo handiai, äla intu bau bewäi, tantai ingilak olo, tapi tuntang kabudjur atäi, sambil mikäh Hatalla.
23. Talo handiai idjä iawi keton, awi tä tuntang katoton atäi, kilau intu Tuhan, djaton djaka intu olon,
24. Basa keton katawan, bara Tuhan keton karäh mandino panatau indu baläh, krana keton manempo Tuhan Kristus.
25. Tapi idjä sala, iä karäh menanggong kasalae tä, idjä djari iawie, krana Hatalla djaton mitä ampin olo.

BAGI 4.

Paulus manjoho olo blaku doa, tuntang batawat dengan olo, idjä hindai pertjaja; iä manabi olo Kolosa.

---

1. Keton idjä tempo, buah gawin keton dengan djipen keton patut budjur, basa tawan keton, aton kea Tempon keton huang sorga.
2. Ukuukuh keton, äla terai blaku doa, tuntang haiak blaku doa djaga keton, tinai tarimakasih.

3. Tuntang laku kea akan ikäi, mangat Hatalla muap akan ikäi lawang akan augh tä, nakara ikäi masanan talo basilim ain Kristus, idjä tagal tä kea aku inasong toh,
4. Nakara aku mangarinah tä, masanan tä kilau patut.
5. Tandjong pintapintar marak olo tä awang ruar, tuntang hapan totototo katika idjä buah.
6. Käläh kotak keton kea haradjur paris, tuntang iujah, mangat keton katawan, kilen kapatut augh keton tombah genep olo.
7. Karä perkarangku karäh insumau Tighikus akan keton, pabaringku tä, idjä äka kataungku, pandita idjä budjur, idjä haiak aku manempo Tuhan;
8. Idjä tantai injohoku manalih keton, nakara iä mitä kadjarian keton, tuntang mampong atäi keton,
9. Haiak dengan Onesimus, pahari idjä budjur tuntang ingilak tä, idjä puna ungkup keton; äwen tä karäh manjarita akan keton talo handiai, karä perkaran ikäi hetoh.
10. Aristarghus, idjä haiak aku djari inutup, manabi keton; tinai Markus, anak betau Barnabas; (tahiu iä tä keton djari imetäh, amon iä manalih keton, tarima iä.)
11. Tinai Jesus, idjä bagarä Justus; äwen tä ungkup olo Jehudi, tikas äwen bewäi djari mandohop aku nguan perkara karadjaan Hatalla, tuntang iä indu ampong atäiku.
12. Epapras manabi keton, idjä ungkup keton, idjä rewar Kristus, idjä haradjur mangalahi akan keton huang lakudoae, mangat keton dähen tinduh tatap huang karä kahandak Hatalla.
13. Krana aku manjaksi akae, paham kakakal atäie tahiu keton, tuntang tahiu äwen idjä huang Laodikea, tinai huang Hierapolis.
14. Lukas, doktor tä, idjä äka kataungku, manabi keton; tinai Demas.
15. Awi manabi karä pahari, awang hong Laodikea, tinai Nimpas, tuntang ungkup, idjä hapumpong hong humae.
16. Maka amon suratku toh djari imbasa keton, soho ungkup olo Laodikea kea mambasae, tinai käläh keton mambasa surat tä kea, idjä djari impait akan Laodikea.
17. Tinai hamauh dengan Arghipus: ingaingat pangkat gawi, idjä djari dinom huang Tuhan, mangat ikau toto malalus tä.
18. Toh tabingku, idjä injuratku, aku Paulus, hapan lengängku kabuatku. Ingat rantaiku. Käläh asi mampahaiak keton. Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ SOLAKE AKAN OLO TESALONIKA.

BAGI 1.

Paulus masanan, iä paham mingat olo Tesalonika huang lakudoae, tuntang iä harap olo tä toto djari hobah.

1. Paulus, Silwanus äwen telo Timoteus akan ungkup olo Tesalonika, idjä huang Hatalla Bapa, tuntang huang Tuhan Jesus Kristus: käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tuntang bara Tuhan Jesus Kristus.

2. Ikäi haradjur manarimakasih intu Hatalla tagal keton handiai, sambil tahiu keton huang karä lakudoan ikäi;

3. Haiak ikäi haradjur manahiu intu Hatalla, Bapa ita, gawin kapertjajan keton, tuntang gawin sintan keton, tuntang kasarenan kaharap keton intu Tuhan ita, Jesus Kristus;

4. Basa ikäi katawan, o pahari, idjä äka kataun ikäi, keton djari intih Hatalla.

5. Krana Ewangelion ikäi djaton djari aton intu keton huang augh bewäi, tapi huang kwasa kea, huang Rogh brasih, tinai dengan paham katantue; kilau bitin keton katawan, kilen ampie ikäi djari hindjä keton, tagal keton.

6. Tuntang keton djari manumon ikäi, manumon Tuhan, huang paham kadjakä keton djari manarima augh tä tuntang kahandjak hong Rogh brasih;

7. Sampai keton djari indu sonto akan sakarä olo pertjaja hong Makedonia tuntang Aghaia.

8. Krana bara keton augh Tuhan djari tajap, djaton hong Makedonia tuntang Aghaia bewäi, tapi akan karä kaleka beken kea kapertjajan ketou, idjä huang Hatalla, djari blua, sampai dia usah ikäi manutor talo enen tahiu tä hindai.

9. Krana karä olo tä kea masanan, kilen keton djari manarima ikäi, tuntang kilen keton djari hobah intu Hatalla, haiak manganan karä

dewa, handak manempo Hatalla idjä belom, idjä toto,
10. Haiak keton mentai panumah Anake bara sorga, idjä djari imbelom Hatalla bara olo matäi, iä tä Jesus, idjä djari maliwus ita bara kalait idjä akan dumah.

BAGI 2.

Paulus manahiu ampin Ewangelion djari insanau akan olo tä, tuntang ampin olo tä djari manarima Ewangelion.

---

1. Krana bitin keton katawan, o pahari, panalih ikäi intu keton djaton djari haiang;
2. Malainkan, alo ikäi helo bara tä djari ingapähä tuntang impahawen hong Pilippi, kilau puna tawan keton, mahin ikäi uräh kea huang Hatallan ikäi, mangat masanan Ewangelion Hatalla akan keton huang paham klahi. — (*Gaw. Ras.*16,22; 17,5.)
3. Krana augh ikäi djaton lembut bara kalajang, djaton bara punga, djaton bara tipu,
4. Tapi kilen kapatut ikäi, idjä djari iawi Hatalla, uka Ewangelion indjuluk akan ikäi, kalotä ikäi masanan tä, djaton handak ingilak olo, tapi radjin ingilak Hatalla, idjä mariksa atäi ikäi.
5. Krana sindä mahin dia ikäi djari hapan augh menjak mambudjok, kilau puna tawan keton, atawa manjaketa kakohon ikäi; Hatalla saksie!
6. Djaton kea ikäi djari manggau horumat intu olo, dia intu keton dia intu olo beken, alo ikäi tau kea mambehat keton, kilau sarohan Kristus.
7. Tapi ikäi djari tau dengan keton, sama kilau ajang mian anake.
8. Krana ikäi paham maradjin keton, tuntang ikäi pahias haliai djaton mandjuluk akan keton Ewangelion Hatalla bewäi, tapi mandjuluk hambaruan ikäi kea, basa keton djari äka kataun ikäi.
9. Krana, o pahari, keton mingat bewäi gawi tuntang kahäka ikäi; krana ikäi djari bagawi handau hamalem, belä ikäi mambehat idjä biti keton, tuntang ikäi djari masanan Ewangelion Hatalla akan keton.
10. Keton saksie, tinai Hatalla kea, toto brasih budjur tuntang djaton bukue ingotak ikäi djari hindjä keton idjä pertjaja.
11. Puna tawan keton, kilau bapa dengan anake, kakai ikäi djari mampudji tuntang mampong genep bitin keton,
12. Tuntang manjoho keton, uka keton manandjong kilau patut intu Hatalla, idjä djari

marawäi keton tamä karadjaae tuntang kahaie.

13. Tagal tä kea ikäi haradjur manarimakasih intu Hatalla, basa limbah keton djari mandino augh Hatalla bara ikäi, keton djari manarima tä djaton kilau augh olon, tapi (kilau djetä toto kea,) kilau augh Hatalla, idjä kwasa gawie kea huang keton idjä pertjaja.

14. Krana keton, o pahari, djari kolan karä ungkup Hatalla intu Judea, idjä huang Kristus Jesus, basa keton kea djari sama buah kapähä tä awi utus keton, kilau äwen djari buah kapähä awi olo Jehudi;

15. Idjä djari mampatäi Tuhan Jesus kea, tuntang karä nabie, idjä djari mangasingeu ikäi kea, tuntang iä djaton ingilak Hatalla, tinai iä malawan olo handiai;

16. Tuntang iä mangahana ikäi masanan augh Hatalla akan olo kapir, belä äwen tä injalamat; iä manjukup karä dosae hantä. Maka kalait djari sampai kea akan marusak iä.

17. Tapi ikäi, o pahari, idjä djari iharak handjulu bara keton, tumon isi, djaton tumon atäi, paham kataharu ikäi, ikäi paham haream djari mangkemä, handak mitä baun keton tinai.

18. Tagal tä ikäi, toto bitingku Paulus, sindä handuä djari mahimat manalih keton, tapi setan djari mambalang ikäi.

19. Krana narämarai kaharap ikäi, atawa narai kahandjak tuntang horumat ikäi? Djaton djaka keton djetä huang baun Tuhan ita, intu katika paunmahe?

20. Krana keton totó horumat ikäi, tuntang kabandjak ikäi.

BAGI 3.

Paulus masanan sintae dengan olo Tesalonika; tagal sintae iä djari manjoho Timoteus manalih olo tä, tuntang iä handjak awi britaa olo tä, idjä djari hiningo, tuntang iä blaku doa akan intu Hatalla.

---

1. Tagal tä, basa ikäi djaton hindai tau manahan kataharu ikäi, maka aku radjin balihi kabuatku hong Atena,

2. Tuntang djari manjohu Timoteus, pabaringku, idjä rewar Hatalla, tuntang padjakku nguan Ewangelion Kristus, uka iä mangarasan keton, tuntang mampudji keton huang kapertjaja;

3. Belä idjä biti keton tendur awi kadjakä toh; krana puna tawan keton, tantai akan tä ita impendeng.

4. Krana kahum ikäi hindjä keton, helo bara kalawoe kea, ikäi djari masanan akan keton, djatou tau dia ita indjakä; toh maka augh tä

djari tulus kea, keton katawan tä.

5. Tagal tä, basa aku djaton hindai tau manahan kataharuku, aku djari manjoho iä, uka aku katawan ampin kapertjajan keton, mikäh idjä paningkes tä djari maningkes keton, tuntang gawin ikäi haiang bewäi.

6. Tapi toh, limbah Timoteus djari buli ikäi bara lewun keton, tuntang masuman britan kapertjajan keton tuntang sintan keton babalap bewäi akan ikäi, tinai manjarita, keton paham mingat ikäi hantä, tuntang paham taharu mitä ikäi, kilau ikäi kea taharu mitä keton: — (*Gaw. Ras.*18,5.)

7. Awi tä, o pahari, karä kadjakän tuntang kapähän ikäi djari impangat tagal keton, awi kapertjajan keton;

8. Krana toh ikäi belom, basa keton tetep huang Tuhan.

9. Krana kilen tarimakasih indu inenga ikäi akan Hatallan ikäi, hapan mamaläh karä kahandjak, idjä awi tä atäi ikäi handjak huang Hatallan ikäi tagal keton?

10. Handau hamalem ikäi haradjur paham blaku doa, nakara ikäi akan mitä baun keton tinai, tuntang manjukup talo idjä tapas huang kapertjajan keton.

11. Maka ikäi harap, bitin Hatalla, Bapa ita, tuntang Tuhan ita, Jesus Kristus, karäh mambudjur djalanan ikäi, mangat ikäi tau manalih keton.

12. Maka ikäi blaku, mangat Tuhan mandähen keton dahangdahanga sasar djowong huang sinta dengan sama arep keton, tinai dengan olo handiai, sama kilau ikäi dengan keton;

13. Mangat iä mampaabas atäi keton, uka keton toto brasih, djaton buku tau ingotak, intu baun Hatalla Bapa, metoh katika Tuhan ita Jesus Kristus karäh dumah, tuntang karä olo ajue idjä brasih.

BAGI 4.

Paulus mampudji olo Tesalonika, mangat iä belom kilau patut, iä masanan kamiaik olo matäi, katika Tuhan dumah.

---

1. Tinai, o pahari, ikäi blaku tuntang mampudji keton huang Tuhan Jesus, kilau ikäi djari madjar keton kapatut keton manandjong, uka keton ingilak Hatalla, käläh keton sasar mandahang kalotä.

2. Krana keton katawan prentah, idjä djari inenga ikäi akan keton bara Tuhan Jesus.

3. Krana kahandak Hatalla, iä tä, uka keton sasar brasih, tuntang mangedjau arep keton dengan kandji;

4. Nakara genep bitin keton tau mahaga berenge brasih mantoh;

5. Æla huang karajap, kilau olo kapir tä, idjä djaton kasene Hatalla.

6. Æla idjä biti keton sala mampahawen paharie huang perkara tä, krana Tuhan mamaläh mahukum karä gawi kalotä, kilau bihin aku djari masanan tuntang manjaksi akan keton.

7. Krana Hatalla djaton djari marawäi ita akan kakihal, tapi akan karasih.

8. Djadi, olo idjä manganan augh toh, iä djaton manganan olon, tapi Hatalla, idjä djari manenga akan huang atäi ita kea Rogh ajue idjä brasih.

9. Idjä tahiu sinta dengan karä pahari dia usah aku manjurate tinai akan keton, krana keton mahin djari iadjar Hatalla, uka keton hasinta;

10. Tuntang keton malalus tä kea dengan karä pahari, idjä intu hapus Makedonia. Tapi ikäi mampudji keton, o pahari, käläh keton sasar mandahang haream huang sinta.

11. Tinai adjar arep keton, uka atäi keton sanai, mangat genep keton malalus puna gawie haiak basatiar hapan lengäe, kilau ikäi djari manjoho keton;

12. Mangat keton manandjong tuntang kapatut marak karä olo awang ruar ungkup tä, belä keton tapas talo enen.

13. Maka, o pahari, aku djaton hilim augh dengan keton tahiu äwen, idjä djari batiroh matäi, belä atäi keton kapähä, kilau *olo beken* tä, idjä puna djaton kaharape.

14. Krana amon *ita* pertjaja, Jesus djari matäi tuntang djari belom tinai, kalotä Hatalla karäh mimbit äwen tä kea buli haiak dengan Jesus, idjä djari batiroh *matäi* huang Jesus.

15. Krana hapan augh Tuhan ikäi masanan akan keton, ita idjä batisa, idjä magon belom sampai panumah Tuhan, ita djaton karäh manansello äwen, idjä djari batiroh matäi. — (1. *Kor.* 15, 23.51.)

16. Krana bitin Tuhan karäh mohon bara langit haiak tehau lahap mantir malaikat, tuntang augh sarunai Hatalla; tä äwen idjä djari batiroh matäi huang Kristus karäh pangkahelo belom.

17. Limbah tä ita, idjä magon belom, haiak dengan äwen tä karäh hagatang huang baunandau, manambang Tuhan intu ngambo, tuntang kalotä palus katatahi ita karäh melai dengan Tuhan.

18. Tumon tä, käläh ham-

pong sama arep keton hapan augh toh.

BAGI 5.

Olo patut haradjur mentai panumah Tuhan Jesus, tuntang manjimpan arepe akan andau panumahe.

1. Maka idjä tahiu karä wajah katika, o pahari, dia usah aku manjurat akan keton. — (*Matt.*24, 3.36.)
2. Krana keton mahin katawan, andau Tuhan karäh dumah kalotoh ampie, kilau maling dumah hamalem. — (*Matt.*24, 42.)
3. Krana amon olo karäh hamauh: sanang bewäi, djaton bahaja enen, — tä salenga kea kabanasa karäh manjangkulep iä, kilau humi salenga mantakan olo bawi idjä batihi; tuntang djaton haliai olo tä karäh mahakan tä.
4. Tapi, o pahari, keton djaton huang kakaput, sampai andau tä tau buah keton, kilau maling dumah hamalem.
5. Keton handiai uras baris kalawa, uras baris andau; ita djaton baris alem, baris kakaput.
6. Tä, äla ita batiroh, kilau olo beken tä, tapi buah ita misik tuntang badangä.
7. Krana olo idjä batiroh, puna batiroh hamalem, tuntang olo idjä babusau, babusau hamalem kea;
8. Tapi ita idjä puna baris andau, buah ita badangä, sambil mangkepan sangkarut kapertjaja tuntang sinta, tinai hapan kaharap intu salamat tä indu kapiah.
9. Krana Hatalla djaton djari mingkes ita akan kasangite, tapi mangat ita mandino salamat awi Tuhan ita, Jesus Kristus;
10. Idjä djari matäi gantin ita, mangat ita, alo misik alo batiroh, mahin indu belom kea haiak dengae.
11. Tagal tä, käläh hapudji sama arep keton, tuntang haragapan sama arep keton, kilau puna gawin keton kea.
12. Maka ikäi blaku keton, o pahari, parihara äwen, idjä nguan keton, tuntang marentah keton huang Tuhan, haiak madjar keton;
13. Horumat äwen huang sinta pahapaham, sabab pangkat gawie. Hakabuah sama arep keton.
14. Tinai ikäi blaku keton, o pahari, käläh pudji äwen idjä pamanding, ampong äwen idjä pikäh, dohop äwen idjä balemo, tuntang pandjang atäi dengan olo handiai.
15. Buabuah, äla hababaläh sama papa, tapi haradjur goang kahalap, alo dengan

sama arep keton, alo dengan olo handiai.

16. Handjak keton haradjur.

17. Blaku doa äla malajan.

18. Sewut tarimakasih intu Hatalla tagal talo handiai, krana djetä puna kahandak Hatalla dengan keton huang Kristus Jesus.

19. Æla mambelep Rogh.

20. Æla manawah augh tudjum.

21. Pariksa talo handiai, tapi imbing awang bahalap.

22. Kahana arep keton mahin bara karä talo idjä ampiampin papa.

23. Maka käläh Hatallan kasanang mamprasih keton hapuhapus haliai, mangat hapus rogh tuntang hambaruan tuntang bereng keton ihaga, lapas bara karã kasalan, sampai panumah Tuhan ita Jesus Kristus.

24. Iä, idjä marawäi keton, etter asie; iä kea karäh malalus tä.

25. O pahari, laku doa akan ikäi.

26. Käläh manabi karä pahari hapan sium idjä brasih.

27. Aku manjobo keton huang aran Tuhan, uka surat toh imbasa akan sakarä pahari idjä brasih tä.

28. Käläh asin Tuhan ita Jesus Kristus mampahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ DUÄ AKAN OLO TESALONIKA.

BAGI 1.

Paulus masanan kahandjako sabab olo Tesalonika.

1. Paulus, Silwanus äwen telo Timoteus, akan ungkup olo Tesalonika, idjä huang Hatalla, Bapa ita, tuntang huang Tuhan Jesus Kristus:

2. Käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tuntang bara Tuhan Jesus Kristus.

3. Djaton tau dia ikäi haradjur manarimakasih intu Hatalla tagal keton, o pahari; djetä patut, basa kapertjajan keton paham dabangmandahang, tuntang sintan

genep keton handiai sasar djowong dengan sama arep keton,

4. Sampai ikäi mahin taratara tagal keton intu karä ungkup Hatalla, sabab kaketep tuntang kapertjajan keton marak karä kasingen kadjakä, idjä injarenan keton.

5. Djetä batantu indu katan hukum Hatalla idjä budjur, mangat keton imatut tamä karadjaan Hatalla, idjä tagal tä keton ingapähä katontoh.

6. Krana budjur intu Hatalla, iä karäh mamaläh kadjakä mawi olo idjä mandjakä keton,

7. Tuntang mampangat keton idjä indjakä haiak dengan ikäi, katika Tuhan Jesus karäh bakarinah bara langit, tuntang karä malaikat kwasae;

8. Idjä hapan njalan apui karäh mamaläh karä olo, awang djaton katawan Hatalla, tuntang awang djaton djari manumon Ewangelion Tuhan ita, Jesus Kristus;

9. Awang karäh buah hukum kabanasa palus katatahi awi Tuhan, awi kahain kwasae,

10. Metoh iä karäh dumah, uka kahaie bakarinah huang olo ai idjä brasih, tuntang uka iä heran ampie huang olo handiai idjä pertjaja, (krana augh kasaksian ikäi keton djari pertjajae,) intu andau tä.

11. Tagal tä kea ikäi haradjur blaku doa akan keton, uka Hatallan ita mamatut keton, idjä irawäie akan salamat tä, tuntang manjukup karä kahalap awang ingilake, tuntang gawin kapertjaja, hapan kwasae;

12. Nakara aran Tuhan ita, Jesus Kristus, impahai huang keton, tuntang keton impahai huang iä, tumon asin Hatallan ita, tuntang Tuhan Jesus Kristus.

BAGI 2.

Helo bara Kristus haluli maka antikristus, (rimae: palawan Kristus) karäh lembut.

1. Maka ikäi blaku keton, o pahari, tahiu panumah Tuhan ita Jesus Kristus, tuntang tahiu ita imumpong akae,

2. Æla keton purah undur ladju, äla keton tapakikäh, alo awi rogh, alo awi augh, alo awi surat, idjä manjahanja pakirim ikäi, tuntang masanan, katontoh kea andau Kristus djari tokep.

3. Æla haliai olo mampalajang keton; krana andau tä puna djaton dumah, djaka dia helo olo arä djari undur, tuntang idjä parukat dosa tä djari bakarinah, anak-naraka tä;

4. Idjä palawan Kristus, tuntang idjä manggatang arepe bara Hatalla, tuntang bara karä agama, sampai bitie mampondok arepe huang human Hatalla kilau Hatalla, tuntang manjewut arepe Hatalla.

5. Djaton keton mingat, pesangku hindjä keton aku djari masanan talo tä akan keton?

6. Maka toh, talo idjä mahalang iä puna tawan keton, nakara iä bakarinah intu tukas wajahe.

7. Krana talo basilim kadarhaka tä toh kea mahin djari aton gawie, maka idjä mahalang iä katontoh karäh inganan dapit.

8. Tä, maka idjä darhaka tä karäh bakarinah, idjä karäh irusak Tuhan awi Rogh njamae, tuntang idjä karäh banasa awi kahain panumah Tuhan; — (*Pangar.*19,15. 20.)

9. Iä tä, idjä karäh dumah tumon gawin setan, mimbit karä kwasa, kata, gawi heran, idjä iawi tandjaroe.

10. Tuntang hapan karä kwasan kalajang kadarhaka iä karäh manamput karä olo tä awang banasa, basa olo tä djaton djari manarima sinta katoto, mangat iä salamat.

11. Tagal tä Hatalla karäh manjampai akan olo tä kwasan kalajang, uka äwen pertjaja talo tandjaro. — (*Rom.* 1,24).

12. Nakara sakarä olo tä banasa, idjä djaton pertjaja katoto, tapi mangilak kadarhaka.

13. Tapi patut ikäi *haradjur* manarimakasih *intu Hatalla* tagal keton, o pahari, idjä äka kataun Tuhan, basa bara solake Hatalla djari mintih keton akan salamat, awi keton imprasihe huang Rogh, tuntang huang kapertjaja intu katoto.

14. Idjä akan tä iä djari marawäi keton hapan Ewangelion ikäi, uka keton mandino kahain Tuhan ita, Jesus Kristus.

15. Toh, o pahari! tetetetep keton, haga adjar tä idjä djari insanan akan keton, alo awi kotak ikäi alo awi surat ikäi.

16. Maka käläh bitin Tuhan ita, Jesus Kristus, tuntang Hatalla, Bapa ita, idjä djari sinta ita, tuntang djari manenga akan ita handiai ampong idjä katatahi, tinai kaharap idjä bahalap, awi asie:

17. Käläh iä mampong atäi keton, tuntang mampaabas keton huang karä ampin adjar tuntang gawi idjä bahalap.

BAGI 3.

Paulus manjoho olo blaku doa akae, tinai iä manjoho äwen hapisah dengan karä pahari idjä djaton belom kilau patut.

---

1. Tinai, o pahari, laku
doa akan ikäi, nakara augh
Tuhan djaladjalan tajap,
tuntang impahai, kilau intu
keton kea;
2. Tinai uka ikäi iliwus
bara karä olo paleng ba-
ngang; krana kapertjaja tä
puna djaton ain olo handiai.
3. Tapi Tuhan etter asie,
iä karäh mangarasan tun-
tang mahaga keton bara idjä
papa tä.
4. Maka huang Tuhan ikäi
harap talo idjä injoho ikäi
keton, keton toto manumoe,
tuntang keton karäh manu-
mon tä kea dapit.
5. Maka käläh Tuhan ma-
ngamburi atäi keton manintu
sintan Hatalla, tuntang ka-
ketep Kristus.
6. Maka ikäi marentah ke-
ton, o pahari, hapan aran
Tuhan ita, Jesus Kristus:
pisah arep keton dengan ge-
nep pahari, idjä pamanding,
djaton tumon atoh idjä djari
dinou keton bara ikäi.
7. Krana puna tawan ke-
ton kapatut keton akan ma-
numon ampin gawin ikäi;
krana djaton gawin ikäi sala,
kahum ikäi hindjä keton.
8. Ikäi djaton djari mam-
parohot olo, blaku pakanan
bewäi, tapi ikäi djari bagawi
sampai häka haliai handau
hamalem, belä ikäi mambe-
hat idjä biti keton.
9. Djaton kilau ikäi djaton
bara kwasa blaku balandjan
ikäi bara keton, tapi mangat
ikäi manenga arep ikäi indu
sonton keton, mangat keton
hasonto ikäi.
10. Krana metoh ikäi hindjä
keton kea, ikäi djari manjoho
keton, amon olo djaton maku
bagawi, äla kea iä kuman.
11. Krana ikäi mahining,
isut keton pamanding manga-
rau, djaton maku bagawi,
tapi gawie ngahungahus be-
wäi.
12. Maka awi Tuhan ita,
Jesus Kristus, ikäi marentah
tuntang mampudji olo idjä
kalotä, uka iä suni, tuntang
bagawi, mampakanan arepe.
13. Tapi keton, o pahari,
äla kea lelan badjoha.
14. Tapi djaka aton olo,
idjä djaton manumon augh
ikäi, idjä tarasurat huang
surat toh, sanan iä tä akan
karä pahari, tuntang äla hä-
woi dengae, uka iä maha-
men.
15. Tapi äla mitong iä ki-
lau musoh, malainkan pudji
iä kilau pahari.
16. Maka käläh bitin Tu-
han, Batang kasanang, magon
huang talo handiai manenga
kasanang akan keton. Käläh
Tuhan mampahaiak keton
handiai.

17. Toh tabi idjä injulatku, aku Paulus, hapan lengängku kabuatku, djetä indu kata huang genep surat, idjä impaitku, kalotoh aku manjurate:
18. Käläh asin Tuhan ita Jesus Kristus mampahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ SOLAKE AKAN TIMOTEUS.

BAGI 1.

Paulus manjoho Timoteus masuman Ewangelion hong Epesus, tuntang malawan olo, idjä handak manamäan adjar sala.

1. Paulus, rasul Jesus Kristus, tumon prentah Hatalla, Djuru-salamat ita, tumon prentah Tuhan Jesus Kristus, idjä kaharap ita,
2. Akan Timoteus, anakku idjä budjur huang kapertjaja: käläh asi, kasajang tuntang kasanang bara Hatalla, Bapa ita, tuntang bara Jesus Kristus, Tuhan ita, mampahaiak ikau.
3. Metoh aku djari hagoet akan Makedonia, aku djari mampudji ikau, mangat ikau melai huang Epesus, tuntang marentah isut äwen hetä, uka äwen tä äla madjar sala;
4. Æla kea hapan sansanan olo idjä ngahus, tuntang sarita pandjang, tahiu rinting karä dewa, idjä mampalembut kasuat paham bara djetä haragapan olo huang Hatalla awi kapertjaja.
5. Krana darin karä prentah tä, djetä sinta hapan atäi brasih, tuntang pangingat atäi bahalap, tinai kapertjaja idjä djaton halian.
6. Maka belahe olo djari lajang bara sinta tä, palus mules arepe akan augh ngahus.
7. Iä handak indu guru Torat, tuntang iä mahin djaton harati talo kone, talo inantue.
8. Maka ita katawan, Torat tä toto bahalap, djaka olo hapan tä budjur tumon puna darie,
9. Haiak katawan, Torat tä djaton djari inenga akan olo tetek, tapi akan olo idjä malawan prentah, idjä ba-

tehang atäi, idjä parisang dengan Hatalla, idjä badosa, idjä kihal, idjä mangabelä Hatalla, akan olo idjä mampatäi indu bapae, akan olo pamuno,
10. Akan olo pahabandong, akan olo bakandji hatuä sama hatuä, akan olo idjä manakau olon, akan olo panandjaro, akan olo idjä sumpah sala, tinai akan karä olo idjä mawi talo beken, awang malawan adjar idjä budjur;
11. Tumon Ewangelion kahaim Hatalla, Batang salamat, idjä djari indjulak akangku.
12. Maka aku manarimakasih akan idjä djari mampaabas aku, iä tä, akan Kristus Jesus Tuhan ita, basa iä djari mamatut aku budjur, tuntang djari mangkat aku akan pangkat gawi toh;
13. Aku, idjä solake djari manjapa, mangasingen tuntang marajap iä; tapi aku djari iasi, basa aku djari mawi tä tuntang kahumongku, katika aku hindai pertjaja.
14. Tapi asin Tuhan ita djari impadjowonge haream akangku, tuntang kapertjaja dengan sinta, idjä huang Kristus Jesus.
15. Djetoh augh toto, patut halisi olo manarimae: Kristus Jesus djari tamä kalunen, tantai manjalamat olo badosa; maka aku toh kapalan olo tä. — (*Matt.*18,11.)
16. Maka tagal tä aku djari iasi, mangat huang aku, idjä kapalan olo badosa, Jesus Kristus mamprahan kutoh kapandjang atäie, mangat djetä indu ampong sakarä olo, awang handak pertjaja huang iä, uka mandino pambelom idjä katatahi.
17. Maka akan Radja idjä katatahi tä, idjä djaton tau nihau, idjä djaton gitan, idjä tikas iä bewäi Hatalla: akae karä tara, karä horumat palus katatahi. Amen.
18. Prentah toh inengaku akam, o anak Timoteus! uka ikau, tumon tudjum bihin idjä tahiu ikau, ikau huang djetä malalus klahi idjä bahalap,
19. Sambil mimbing kapertjaja tuntang pangingat atäi bahalap, idjä djari inganan belahe olo, balalu kapertjajan olo tä djari kahem;
20. Iä tä, Himeneus tuntang Aleksander baris äwen tä, idjä djari injaraghku akan setan, uka iä iadjar, tuntang äla manawah Hatalla hindai. —(2.*Tim.*2,17.—1.*Kor.*5,5.)

BAGI 2.

Patut olo kindjap blaku doa; tapi metoh olo arä hapumpong, patut olo hatuä bewäi blaku doa, olo bawi akan suni bewäi.

---

1. Maka idjä mambatang, aku manjobe olo blaku asi,

dohop, berkat, tuntang manarimakasih intu Hatalla akan olo handiai;

2. Akan karä radja, tuntang karä olo hai pangkate, nakara ita tau belom manggat samang, tuntang mikäh Hatalla, tumon karä kapatut.

3. Krana djetä bahalap, djetä ingilak Hatalla, Djurusalamat ita,

4. Idjä handak olo handiai injalamat, tuntang harati katoto.

5. Krana Hatalla tikas Idjä, tuntang Idjä kea Olo-belat belat Hatalla dengan olon, iä tä: Kristus Jesus, olon tä,

6. Idjä djari manjaragh arepe, mandjadi sapan indu tewus gantin olo handiai, mangat djetä insanan intu wajahe;

7. Maka aku djari iangkat indu pandita tuntang rasul, uka masanan brita tä, (aku masanan katoto, aku djaton manandjaro,) indu gurun olo kapir, huang kapertjaja tuntang katoto.

8. Maka aku handak, olo hatuä akan blaku doa intu karä kaleka, haiak mandepä lengäe brasih, äla dengan kalait atawa kabembang atäie.

9. Tinai aku handak, olo bawi hapakaian ombeombet bewäi, sambil mambungas arepe hapan kamantoh tuntang kapatut, äla manguntjis balaue, atawa hapakaian bulau, mutiara, atawa pakaian beken awang barega;

10. Malainkan kilau kapatut olo bawi, idjä mangaku arepe mikäh Hatalla, hapan gawi awang bahalap.

11. Buah olo bawi blaku adjar intu banae, haiak iä suni tuntang mamenda banae huang talo handiai.

12. Tapi aku mangahana olo bawi madjar olo, atawa marentah banae, aku manjoho iä suni bewäi

13. Krana Adam djari inam pa solake, limbah tä Hawa;

14. Tuntang Adam djaton djari inipu, tapi olo bawi tä djari inipu, palus djari lawo huang kalangkah. — (1.*Mos.*3,6.)

15. Tapi iä karäh injalamat awie manak, asal iä melai huang kapertjaja, huang sinta, huang karasih, tuntang kamantoh.

BAGI 3.

Kapatut pandita tuntang diakon.

1. Augh toh toto: djaka olo blaku pangkat pandita, iä blaku gawi bahalap haliai.

2. Tapi patut pandita djaton buku tau ingotak, tuntang sawae Idjä bewäi, patut iä kakal atäie tuntang badangä, tuntang tawan hadat, patut iä radjin manjarongan

olo, patut iä patjäh madjar olo. — (*Tit.*1,5.)

3. Æla iä pamihop, äla pamukul, äla manggau ontong papa; malainkan patut iä balemo atäie, radjin hakabuah, djaton bakoho;

4. Idjä marentah olo humae buabuah, idjä babehat mahaga anake mamenda iä.

5. Krana djaka olo djaton tau marentah humae, kilen iä tau mahaga ungkup Hatalla?

6. Æla olo idjä haru pertjaja, belä iä badjoho, palus lawo intu hukum setan.

7. Patut kea iä basewut bahalap awi olo awang ruar ungkup Hatalla, belä iä buah kahawen, tuntang lawo intu djarat setan.

8. Kalotä kea karä diakon patut babehat dasare, äla iä duä aughe, äla iä pamihop, äla iä manggau ontong papa;

9. Tapi patut iä mahaga talo basilim kapertjaja tä huang pangingat atäi brasih.

10. Tapi äwen patut ingkemä kea helo, limbah tä, amon iä patut, tau iä iangkat.

11. Sawae kalotä kea patut babehat dasare, äla pangotok, patut iä kakal atäie tuntang budjur huang talo handiai.

12. Patut genep diakon Idjä bewäi sawae, tuntang patut iä marentah anake tuntang olo humae buabuah.

13. Krana olo, idjä nguan gawie bahalabahalap, iä mandino pangkat idjä bahalap haream, tuntang pabam kaurähe huang kapertjaja, idjä huang Kristus Jesus.

14. Talo toh injuratku akam, haiak aku harap bitingku kea badjeleng karäh manalih ikau.

15. Tapi mikäh aku randjar dumah, tä ikau katawan kapatut gawim huang human Hatalla, iä tä, huang ungkup Hatalla idjä belom, idjä indu djihi tuntang galang katoto.

16. Hai toto talo basilim agaman Hatalla: Hatalla djari bakarinah huang isi, batarang tetek huang Rogh, djari gitan karä malaikat, djari insanan akan karä olo kapir, djari imertjaja olo kalunen, djari inggatang huang kahai. — (*Joh.*1,14.)

BAGI 4.

Arti olo karäh undur bara kapertjaja; olo idjä toto olo Kristen patut kakal atäie mimbing augh Hatalla.

---

1. Maka Rogh barendeng masanan, katika idjä rahian belahe olo karäh balekak bara kapertjaja, tuntang leket intu rogh palajang, intu adjar karä dewa;

2. Tuntang halian masanan tandjaroe, idjä bitie djari mangähu pangingat atäie;

3. Tuntang mangahana olo sawä habanä, mangahana olo kuman talo kinan, idjä djari inampa Hatalla akan olo pertjaja, akan karä olo idjä kasene katoto, uka äwen kumae haiak manarimakasih.

4. Krana karä talo tampan Hatalla puna uras bahalap, djaton mahin pali, asal olo manduae haiak manarimakasih.

5. Krana djetä imprasih awi augh Hatalla, tuntang awi lakudoa.

6. Amon ikau madjar karä pahari kalotä, tä ikau toto panditan Jesus Kristus idjä bahalap, idjä djari ianggau huang karä augh kapertjaja, tuntang huang adjar idjä bahalap, idjä djari dinom.

7. Tapi kanan karä sansanan olo, awang ngahus humong, tuntang adjar arepm huang agaman Hatalla.

8. Krana madjar bereng baguna isut bewäi, tapi agaman Hatalla toto baguna huang talo handiai, djetä bara djandji akan pambelom toh tuntang akan pambelom idjä harian dapit.

9. Djetä augh toto, patut haliai inarima olo.

10. Krana tagal djetä kea ikäi bagawi, tuntang impahawen olo, basa ikäi djari harap Hatalla idjä belom, idjä Djuru-salamat olo handiai, tapi idjä mambatang iä indu Djuru-salamat karä olo awang pertjaja.

11. Käläh ikau madjar tuntang manjoho kalotoh.

12. Æla olo manawah ikau, basa ikau tabela, tapi käläh ikau indu sonton sakarä olo idjä pertjaja, huang karä kotakm, huang gawim, huang sintam, huang Rogh, huang kapertjajam, huang kamantohm.

13. Basa surat haradjur, pudji tuntang adjar olo sampai jaku dumah.

14. Æla manalua panengan asi tä idjä huang ikau, idjä djari inenga akam awi tudjum, tuntang awi karä pandita djari mandanan lengäe hundjun ikau.

15. Tirok talo tä, tuntang imbinge, mangat huang talo handiai bakarinah ikau sasar mandahang huang Rogh.

16. Djaga arepm tuntang augh adjar, tetetetep huang karä adjar, krana amon gawim kalotä, tä ikau karäh manjalamat arepm tuntang olo idjä mahining adjarm.

BAGI 5.

Adjar tahin balo tuntang pandita.

---

1. Olo bakas äla pahasm mangotake, tapi pudji iä, kilaa iä bapam; kalotä kea

---

I. TIM. 4. 5.

olo tabela, pudji iä kilau iä paharim;

2. Olo bawi bakas kilau iä indum, tinai olo bawi tabela kilau iä betaum, huang karä kamantoh atäim.

3. Dohop karä balo, idjä toto balo.

4. Tapi djaka balo aton anak äsoe, buah äwen tä helo iadjar malalus kapatute dengan olo humae, uka mamaläh akan indu bapae, tambi buäe; krana djetä bahalap tuntang ingilak Hatalla.

5. Maka idjä toto balo, idjä unggounggol kabuate, iä tä maharap Hatalla, tuntang iä blaku doa haradjur handau hamalem.

6. Tapi balo idjä manumon kipäe, iä djari matäi bajak iä belom.

7. Adjar olo tä totototo manumon augh toh, uka iä djaton bukue tau ingotak.

8. Tapi amon olo djaton mahaga kolae, idjä mambatang äwen idjä hindjä humae, olo tä djari milim kapertjaja, iä papa bara olo kapir.

9. Balo idjä tau intih, uka nguan nngkup Hatalla, djaton tau tapas bara djabawen pulu njelo umure, tuntang patut iä djari babanä Idjä;

10. Maka idjä tau intih, iä tä, idjä basewut tagal kahalap gawie, idjä djari mahaga anake, tuntang djari radjin manjarongan olo, idjä djari mamenjau pain olo brasih, idjä djari mandohop olo pähä belom, idjä djari manggoang karä gawi bahalap.

11. Tapi balo idjä tabela äla manarimae; krana amon äwen djari bagandjir hong gawin Kristus, tä iä handak babanä tinai;

12. Maka aton hukum olo kalotä, basa iä djari mangarak djandjie idjä solake.

13. Tinai olo tä mangananjan mahataut arepe, mangumbang karä human olo; tuntang djaton iä mahataut arepe bewäi, tapi iä habitak hakotak kea, tuntang mangarait arepe dengan karä ampin gawi, sambil manutor talo awang djaton patut.

14. Maka aku handak, balo tabela tä babanä, manak, nguan humae, belä iä manampa buku akan olo palawan tä tau manawah agama.

15. Krana aton isut biti djari mules arepe, manjak setan.

16. Djaka olo hatuä atawa olo bawi idjä pertjaja aton kolae balo, patut äwen mahaga iä, äla iä mambehat ungkup Tuhan, mangat ungkup tä tau mandohop ombeombet balo idjä unggounggol.

17. Pandita idjä marentah bahalap patut ihorumat sa-

lipet, idjä mambatang äwen awang nguan augh Hatalla tuntang adjar.

18. Krana aton augh surat: „Æla mambangus njaman hadangan, idjä mihik paräim." Tinai: „Patut olo bagawi mandino upahe." — (5.*Mos.* 25,4.—*Luk.*10,7.)

19. Æla manarima dawan olo mator pandita, djaka djaton duä telo saksie.

20. Tapi idjä djari badosa, kotak iä tä totototo intu baun olo handiai, uka awang beken kea djera.

21. Intu baun Hatalla tuntang Tuhan Jesus Kristus, tinai intu baun sakarä malaikat ajue idjä djari intihe, aku manjoho ikau mahaga prentah toh, äla manumon kabeläm atawa kakilak atäim kabuatm.

22. Æla ikau kanaha mandanan lengäm hundjun olo, suro ikau mangarait arepm huang dosan olo beken. Haga arepm rasirasih.

23. Æla magon mihop danum bewäi, tapi käläh anggor isut, sabab knaim, basa ikau hindjap haban.

24. Aton olo, idjä dosae palus kasenan, dosae kilau manandjong helo baue, sampai iä tau ihukum; tapi aton kea olo, dosae manuntut iä.

25. Kalotä kea arä gawi bahalap palus kasenau, tinai awang beken kea djaton basilim tahi.

BAGI 6.

Prentah tahiu djipen, guru sala, olo bisit bakoho, olo tatau.

— ——

1. Karä djipen, idjä penda kwasan olo awang djaton pertjaja, patut totototo mahorumat tempoe, *belä aran* Hatalla tuntang adjare imapa olo. — (*Epes.*6,5.)

2. Tinai idjä manempo olo idjä pertjaja, äla iä mado huang atäie tempoe tä korik, kilau paharie bewäi, tapi paham haream iä akan mamenda iä, basa iä tä *pertjaja*, tuntang ingilak Hatalla, tinai bara bagi huang asi tä kea. Adjar tuntang pudji olo, uka manumon augh tä.

3. Djaka olo madjar beken, djaton mimbing Tuhan Jesus Kristus idjä budjur, tuntang adjar idjä tumon agaman Hatalla:

4. Olo tä badjoho tuntang djaton harati talo enen, tapi huange baperes awie manirok talo idjä hapae hasuat, hatakian bawak kotak, idjä awi tä lembut kahiri, kasuat, kotok, eles papa.

5. Sansana sala ain olo, idjä djari rusak kaharatie, tuntang nibau katoto, idjä manaha agaman Hatalla kilau satiar bewäi. Dari bara olo kalotä.

6. Tapi agaman Hatalla toto kea tuah, awie olo tau puas huange.

7. Krana ita djaton djari mimbit talo tamä kalunen, tantu, djaton kea ita tau mimbit talo blua bara kalunen tinai.

8. Tapi amon talo kinan tuntang pakaian ita aton, buah huang ita terai.

9. Tapi olo, idjä handak tatau, buah tingkes tuntang djarat, tinai arä kipen gila awang marusak olo, mampaleteng olo huang tjalaka tuntang kabanasa.

10. Krana kakoho dengan rear, djetä uhat karä gawi papa; maka belahe djari mipen djetä, tuntang djari lajang bara kapertjaja, palus manäwek arepe lasak sila, tuntang paham kapähä.

11. Tapi ikau, o olo ain Hatalla, hakan talo tä! tapi goang katetek, kahandjak huang Hatalla, kapertjaja, sinta, kaketep, kalemo atäi.

12. Lalus klahin kapertjaja idjä bahalap tä; singkap pambelom idjä katatahi, idjä akan tä ikau djari irawäi kea, haiak ikau djari mangaku bahalap kakum intu baun arä olo.

13. Maka intu baun Hatalla, idjä mambelom talo handiai, tuntang intu baun Kristus Jesus, idjä djari mangaku bahalap kakue naharep Pontius Pilatus, aku manjoho ikau: — (*Joh.*18,36;19,11.)

14. Haga prentah toh tototo, äla hapurak, sampai panumah Tuhan ita, Jesus Kristus,

15. Idjä karäh tulus intu puna wajahe awi idjä Batangsalamat tä, idjä tonggal iä bewäi djaton tikas kwasae, idjä Radjan karä radja, Tuhan karä tuan;

16. Idjä tikas iä bewäi Batang-pambelom, idjä melai huang kalawa idjä djaton taratalih, idjä djaton djari gitan olo, tuntang djaton tau kea olo mitä iä; akae horumat tuntang kwasa palus katatahi. Amen. — (*Joh.*1,18.)

17. Soho olo awang tatau huang kalunen mindjam toh, äla iä badjoho, äla kea harap panataue idjä puna ngahus, tapi harap Hatalla idjä belom, idjä badjoha manenga talo handiai indu hapan ita.

18. Soho olo tatau tä badjoha manenga, soho iä tatau huang gawi bahalap, tuntang radjin mambagi mandohop olo,

19. Uka iä manampunan panatau akae manantai katika idjä rahian, mangat iä manjingkap pambelom idjä toto.

20. O Timoteus, haga adjar tä, idjä djari indjuluk akam, kabelä sansanan olo, idjä kihal haiang tä, tuntang saritan kapintar sala tä.

21. Belahe olo djari mangaku kapintar sala tä, palus lajang bara kapertjaja. Käläh asi mampahaiak ikau. Amen.

SURAT RASUL PAULUS IDJÄ DUÄ AKAN TIMOTEUS.

BAGI 1.

Paulus masanan sintae dengan Timoteus; iä mampudji Timoteus uka magon dähen, äla andur, kilau arä olo djari andur.

1. Paulus, rasul Jesus Kris-
tus, awi kahandak Hatalla,
manintu djandjin pambelom
idjä huang Kristus Jesus,
2. Akan Timoteus, anak-
ku idjä äka kataungku: kä-
läh asi, kasajang tuntang ka-
sanang akam bara Hatalla
Bapa, tuntang bara Kristus
Jesus, Tuhan ita.
3. Aku manarimakasih intu
Hatalla, idjä inempoku tu-
mon karä tatoku kea, huang
pangingat atäiku idjä brasih,
basa aku haradjur manahiu
ikau huang lakudoangku han-
dau hamalem;
4. Tuntang paham kata-
harungku mitä ikau, amon
aku mingat djohon-matam,
mangat aku injuang kahan-
djak;
5. Amon aku mingat ka-
pertjajam idjä budjur tä, idjä
solake huang tambim Lois,
tinai huang indum Eunike;
maka aku batantu, djetä hu-
ang ikau kea.
6. Tagal tä aku mampi-
ngat ikau, käläh lampangan
paham haream panengan Ha-
talla tä, idjä huang ikau,
awiku djari mandenan le-
ngängku hundjun ikau.
7. Krana Hatalla djaton
djari manenga akan ita rogh
kikäh, tapi rogh kaabas, rogh
sinta, rogh kamantoh.
8. Æla mahamen kasaksian
Tuhan ita, äla kea mahamen
aku, idjä djari imasong tagal
Tuhan; tapi sarenan kadjakä
tagal Ewangelion, huang ka-
bas Hatalla;
9. Idjä djari manjalamat
ita, tuntang marawäi ita ha-
pan augh idjä brasih, djaton
tumon gawin ita, tapi tumon
kahandak tuntang asin ai,
tumon asi tä, idjä djari ineng-
ae akan ita huang Kristus
Jesus, helo bara tamparan
kalunen;
10. Tuntang idjä djari inga-
rinah katontoh awi Djuru-

salamat ita Jesus Kristus djari
dumah, idjä djari mampanihau
pampatäi, tuntang awi
Ewangelion iä djari malampangan
pambelom tuntang
talo awang djaton tau rusak;
11. Idjä akan tä aku djari
impendeng indu pandita, rasul,
tuntang gurun karä olo
kapir;
12. Tagal tä kea aku manjarenan
karä talo toh; tapi
aku djaton mahamen, krana
aku katawan äwe idjä äka
kapertjajangku, tuntang aku
katawan bataotu, iä kwasa
mahaga pangkatku akangku
sampai andau tä.
13. Imbing buabuah sonton
augh budjur tä, idjä djari
hiningm bara aku, huang kapertjaja
tuntang huang sinta,
idjä huang Kristus Jesus.
14. Haga buabuah pangkat
bahalap tä, idjä djari inenga
akam awi Rogh brasih, idjä
melai huang ita.
15. Puna tawam, äwen idjä
huang Asia samandiai djari
mules arepe bara aku; baris
äwen tä kea Pigelus tuntang
Hermogenes.
16. Aku blaku Tuhan manenga
asi akan ungkup human
Onesiporus, krana kindjap
iä djari mampangat aku,
tuntang iä djaton djari mahamen
tagal rantaiku;
17. Malainkan sana iä djari
sampai Roma, paham iä djari
manggilau aku, tuntang sondau
aku.
18. Käläh Tuhan manenga
akae, uka iä sondau asi bara
Tuhan intu andau iä; tinai
kilen kapahama iä djari manonggo
aku hong Epesus,
tawam bewäi.

BAGI 2.

Timoteus impudji tinai, uka iä tetep, äla terai masanan Ewangelion, tuntang uka iä manganan karä sanaman olo.

1. Toh, käläh ikau, o
anak, abaabas ikau huang
asi, idjä huang Kristus Jesus.
2. Tuntang awang djari
hiningm bara aku, haiak arä
saksie, tenga tä akan olo idjä
tau iharap, idjä patjäh madjar
olo beken kea.
3. Sarenan kilau sardadun
Jesus Kristus idjä bahalap.
4. Maka sardadu puna djaton
pudji mangarait arepe
dengan satiar pambelom toh,
uka iä ingilak idjä djari mupah
iä klahi.
5. Tinai alo olo manangkarap,
djaton kea iä manang
taroh, amon iä djaton djari
manangkarap tumon atoh kapatut.
6. Olo malan idjä bagawi,
iä solake akan kuman bua
tana.
7. Ingat talo idjä injewutku;
tapi Tuhan karäh manenga
akam kaharati huang talo
handiai.
8. Ingat Jesus Kristus, idjä

bara panakan Dawid, idjä
djari imbelom bara olo matäi,
tumon Ewangelion ajungku.
9. Tagal iä aku manjare-
nan kadjakä, sampai aku
imasong dengan rantai, kilau
aku darhaka; tapi augh Ha-
talla djaton tau imasong.
10. Sabab tä aku manjare-
nan talo handiai tagal olo
intih tä, mangat iä kea man-
dino salamat tä, idjä huang
Kristus Jesus, tuntang kahai
idjä katatabi.
11. Djetoh augh toto: krana
amon ita matäi haiak dengae,
tä ita akan belom kea haiak
dengae;
12. Amon ita manjarenan
kadjakä, tä ita karäh maren-
tah kea haiak dengae, amon
ita milim iä, tä iä kea karäh
milim ita.
13. Amon ita djaton per-
tjaja, maka aughe magon
etter, krana iä puna djaton
tau hobah.
14. Tagor karä augh toh
intu olo; soho iä intu baun
Tuhan, uka iä äla hasuat ta-
gal augh haiang, idjä baja
marusak olo awang mahi-
ning tä.
15. Totototo ikau, uka ikau
mamprahan arepm baguna
intu baun Hatalla, kilau man-
dur idjä djaton akan ma-
hamen, idjä budjur mambagi
augh katoto.
16. Tapi kanan karä tutor
rarajap tuntang haiang tä,
krana olo idjä mimbing tä
baja sasar mandähang kadar-
hakae.
17. Tuntang augh äwen tä
manimben haradjur, kilau
luta; baris äwen tä kea Hi-
meneus tuntang Pilotus, —
(1.*Tim.*1.20.)
18. Idjä djari undur bara
katoto, haiak hamauh, kami-
sik olo matäi katontoh kea
djari, haiak mambalik kaper-
tjajan belahe.
19. Tapi galang agaman
Hatalla magon dähen, tun-
tang kalotoh tjape: Tuhan
kasene äwen, idjä baris ajue;
— tinai: genep idjä manga-
ku aran Tuhan, akan undur
bara karä talo papa.
20. Tapi huma hai djaton ba-
ra milik bulau salaka bewäi,
tapi aton kea idjä kaju atawa
petak, belahe indu horumat,
tapi belahe indu kahawen.
21. Maka amon olo mam-
baris arepe bara karä awang
kalotä, iä karäh indu milik
horumat, idjä imprasih tun-
tang baguna indu hanggap
Tuhan, tuntang simpan akan
karä ampin gawi bahalap.
22. Tapi dari ikau bara
kipen olo budjang, goang
katetek, kapertjaja, sinta tun-
tang kabuah dengan äwen,
idjä blaku doa intu Tuhan
hapan atäi brasih.
23. Tapi kanan karä tutor
humong, idjä djaton tau ma-
mintar, basa puna tawam,
augh tä mampalembut ka-
suat bewäi.

24. Tapi djipen Tuhan äla panjuat, tapi patut iä paris dengan olo handiai, tuntang patjäh madjar olo, haiak tau manjarenan olo papa,

25. Sambil hapan kalemon atäie mampudji olo idjä marisang, ajaajau mikäh Hatalla handak manenga kahobah akae, mangat iä harati katoto;

26. Sampai olo tä tau toto ngalunen tinai, tuntang liwus bara djarat setan, idjä awie tä iä djari tawanan, uka manumon kahandake.

BAGI 3.

Wajah papa karäh damah; käläh Timoteus hasonto Paulus, tuntang leket intu surat Hatalla.

1. Maka buah ikau katawan, intu karä andau idjä rahian haliai wajah awang paham babehat karäh sampai.

2. Krana olo kalunen karäh mangilak arepe, tuntang bisit bakoho, iä karäh maletjak arepe, iä karäh badjoho, paujapa, parisang dengan indu bapae, djaton tawan tarimakasih, darhaka;

3. Idjä kianat, idjä bisi atäie, pangotok, babungu, tulas, idjä pangabelä talo babalap;

4. Panipu, parusuh, sangkak atäie, idjä sinta karä kipäe paham bara Hatalla;

5. Idjä ampiampin sinta Hatalla, tapi kwasan sinta tä djari inganae. Dari bara olo kalotä.

6. Krana olo kalotä idjä manjelek tamä human olo, tuntang manawan olo bawi tä, idjä manehem dosae, tuntang inabias awi karä ampin kipen;

7. Idjä haradjur mangadji, djaton kea tau sampai harati katoto.

8. Maka kilau Janes äwen duä Jambres tä djari malawan Moses, kalotä olo tä kea malawan katoto; iä tä olo idjä djari lambon kabaratie, idjä indu inganan bewäi, djaton tau pertjaja.

9. Tapi gawie djaton karäh tabi hindai, krana kagilan olo tä karäh bakarinah intu olo handiai, kilau kagilan äwen duä tä bihin kea djari bakarinah.

10. Tapi ikau djari ompat adjar ajungku, tuntang ampin pambelomku, tinai kahandakku, kapertjajangku, kapandjang atäiku, sintangku, kaketepku;

11. Kasingen idjä djari buah aku, kapähängku idjä djari buah aku hong Antioghia, hong Ikonium, hong Listra; paham olo djari mangasingen aku! tapi Tuhan djari maliwus aku bara talo handiai tä.

12. Maka olo handiai kea, idjä handak belom tumon kahandak Hatalla huang Kris-

tus Jesus, puna indu ingasingen olo. — (*Gaw. Ras.* 14,22.)

13. Tapi olo papa tuntang olo palajang tä sasar karajape karubore, iä mampalajang tuntang iä impalajang tinai.

14. Tapi käläh ikau dähen huang augh tä, idjä djari ingadjim, tuntang atäim djari batantu hetä, basa ikau katawan, bara äwe ikau djari mangadji tä.

15. Bara pesam tabela ikau djari katawan augh surat brasih, tä djetä kwasa mamintar ikau akan salamat, awi kapertjaja idjä huang Kristus Jesus.

16. Hapus surat brasih tä palembute bara Hatalla, tuntang djetä baguna akan adjar, akan pudjin kasalan, akan mambudjur olo, akan mahaga madjar olo huang katetek;

17. Nakara olo ain Hatalla toto tinduh, tuntang njarap akan karä ampin gawi bahalap.

BAGI 4.

Paulus manjoho Timoteus magon kakal masanan Ewangelion, krana Paulus badjeleng akan matäi; iä manjoho Timoteus manalih iä.

1. Toh, intu baun Hatalla tuntang Tuhan Jesus Kristus, idjä karäh mariksa mamaläh olo belom olo matäi, metoh iä dumah huang karadjaan ajue, aku mametäh ikau:

2. Æla terai haradjur masanan augh Hatalla, alo buah katikae alo dia; awi manarang kasalan olo, kotak, pudji iä, tuntang pandjang atäim, tuntang bapen adjar.

3. Krana wajah karäh sampai, olo djaton maku manarima adjar idjä toto tä, tapi tumon kipäe kabuate, tumon kagatel pindinge, iä karäh mambet pandita akae,

4. Tuntang mules pindinge bara katoto, sambil manalingan tä akan sansana tandjaro.

5. Tapi ikau toh, djaga talo handiai, sarenan kadjakä, lalus gawin olo pambrita Ewangelion, baguna akan pangkat totototo.

6. Krana toh aku lawoh iluput kilau parapah, katika panolakku djari tokep.

7. Aku djari mahapus klahi bahalap tä, aku djari hadari sampai tikase, aku djari mahaga kapertjaja.

8. Toh makota katetek djari ingkes akangku, idjä karäh inenga akangku huang andau tä awi Tuhan, idjä budjur mamaläh olon; tapi djaton akangku bewäi, malainkan akan olo handiai kea, idjä sinta panumahe.

9. Käläh mamadjal arepm, uka ikau badjeleng manalih aku.

10. Krana Demas djari malihi aku, basa iä sinta kalunen toh tinai, palus djari hagoet akan Tesalonika, Kreskens djari hagoet akan Galatia, Titus nihau akan Dalmatia.

11. Baja Lukas bewäi aton dengangku. Imbit Markus dengam kantoh, krana iä baguna akangku huang gawingku.

12. Tighikus djari injohoku manalih Epesus.

13. Amon ikau manalih, imbit kea klambi pandjang tä, idjä djari ilihiku hong Troas intu Karpus, tinai karä surat, idjä mambatang karä kratas balulang tä.

14. Aleksander, tukangtambaga tä, paham djari mamapa aku; käläh Tuhan mamaläh iä tumon gawie.

15. Käläh ikau kea batawat bewäi dengae, krana iä djari paham malawan augh ikäi.

16. Metoh solakku manaharep olo hai, djaton idjä biti mampahaiak aku, tapi äwen djari malihi aku samandiai. Æla Tuhan mitong tä akae.

17. Tapi Tuhan djari mawat aku, tuntang mampabas aku, uka aughe tarang dähen awiku, tuntang karä olo kapir djari mahining tä. Maka aku djari liwus bara njaman singa.

18. Maka Tuhan haradjur karäh maliwus aku bara karä talo papa, tuntang karäh mandohop aku tamä karadjaan ajue idjä hong sorga; akae kahai palus katatahi. Amen.

19. Käläh manabi Priskila äwen duä Akwila, tuntang olo human Onesiporus.

20. Erastus tä djari melai hong Korintus, tinai Tropimus haban djari ilihiku hong Miletus.

21. Olih dengan olih, käläh ikau manalih kantoh helo bara musim sadingen. Eubulus, Pudens, Linus, tuntang Klaudia, tinai karä pahari beken manabi ikau.

22. Käläh Tuhan Jesus Kristus mampahaiak roghm. Käläh asi mampahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN TITUS.

BAGI 1.

Titus djari impelai Paulus hong Kreta, aka iä mangkat pandita; kapatut pandita; totok guru sala akan inggagom.

1. Paulus, rewar Hatalla, tuntang rasul Jesus Kristus, manintu kapertjajan olo intih huang Hatalla, tinai kaharati dengan katoto, idjä tumon agaman Hatalla;

2. Akan kabarap dengan pambelom idjä katatahi, idjä djari indjandji Hatalla, idjä djaton tau manandjaro, helo bara tamparan kalunen,

3. Tuntang intu puna wajahe iä djari mangarinah aughe, maka aku kea djari injoho masanan tä tumon prentah Hatalla, Djürusalamat ita,

4. Akan Titus, anakku idjä budjur, tumon kapertjaja idjä sama imbing ita: käläh asi, kasajang tuntang kasanang akam bara Hatalla Bapa, tuntang bara Tuhan Jesus Kristus, Djurusalamat ita.

5. Tagal tä *aku* djari mampelai ikau hong *Kreta*, mangat ikau mahapus gawi idjä batisa hindai, sambil mangkat pandita huang genep lewu, kilau petähku intu ikau.

6. Amon aton olo idjä djaton bukue tau ingotak, idjä sawae Idjä bewäi, idjä anake pertjaja, tuntang anake djaton batarong parajap parisang. — (1.*Tim*.3,2.)

7. Krana patut pandita, kilau mandur human Hatalla, djaton bukue tau ingotak, äla idjä hapan kabandake bewäi, äla idjä purah blait, äla idjä pamihop, äla idjä pahalau badjudju, äla idjä manggau ontong papa,

8. Tapi idjä radjin manjarongan olo, idjä sinta olo bahalap, idjä badangä, tetek, brasih, mantoh;

9. Idjä toto mimbing augh budjur tä, idjä tumon adjar, mangat iä awi adjar idjä budjur bara kwasa madjar olo, tuntang mampudji olo idjä parisang.

10. Krana aton kea arä olo
parajap idjä habitak burup-
barap, tuntang olo tä mam-
palajang arä olo; idjä mam-
batang äwen, idjä baris su-
nat tä.
11. Patut njaman olo tä
inggagom; krana iä mun-
dur arä ungkup huma, tun-
tang madjar talo idjä dja-
ton patut, tagal ontong idjä
papa.
12. Idjä biti baris olo tä,
nabin ajue kabuate mahin
djari hamauh: „Olo Kreta
puna manandjaro baradjur,
iä meto basiak, babungu
knaie."
13. Augh saksi djetä toto,
tagal tä kotak äwen totototo,
mangat iä budjur huang ka-
pertjaja,
14. Tuntang äla mingat
sansanan olo Jehudi, prentah
olo kalunen, idjä handak
mundur iä bara katoto.
15. Talo handiai puna bra-
sih akan olo brasih, tapi
akan olo kibal idjä djaton
pertjaja talo idjä mabin dia
brasih; tapi kadaduä, tiroke
tuntang pangingat atäie uras
kibal.
16. Olo tä mangaku iä ka-
sene Hatalla, tapi awi karä
gawie iä milime tinai, basa
olo tä puna kabelä, idjä
parisang, tuntang djaton ba-
guna akan karä gawi baha-
lap.

BAGI 2.

Augh awang patut hapan Titus mametäh olo bakas, tabela, djipen, basa asin Hatalla djari inenga akan olo handiai.

1. Tapi käläh ikau ma-
djar hapan augh idjä saroroe
dengan adjar budjur.
2. Soho olo hatuä idjä
bakas, uka iä badangä, ba-
behat dasare, mantoh, bu-
djur huang kapertjaja, hu-
ang sinta, huang kaketep
3. Olo bawi idjä bakas so-
ho kalotä kea, uka pambe-
lome kilau patut intu olo
brasih, äla pangotok, äla
pamihop, tapi buah iä indu
sonton kahalap;
4. Uka iä madjar olo ba-
wi tabela mantoh, sinta ba-
nae, sinta anake;
5. Badangä, tinduh, ma-
netep huang humae, paris,
mamenda banae, belä augh
Hatalla imapa olo.
6. Adjar olo hatuä idjä
tabela kalotä kea, uka iä
mantoh.
7. Tapi huang talo handiai
prahan arepm indu sonton
karä gawi bahalap; huang
augh adjarm buah ikau toto,
babehat, budjur.
8. Tuntang karä aughm
buah, djaton tarakanan, na-
kara awang malawan tä im-
pahawen, tuntang djaton
hapae manjaketa mamapa ita.
9. Pudji djipen olo, uka
iä manumon augh tempoe,
uka iä huang talo handiai

radjin ingilak tempoe, äla iä badjawap;
10. Tuntang äla manakau talo enen, tapi uka iä budjur huang karä gawie, mangat awi talo handiai iä manara adjar Hatalla, Djurusalamat ita.
11. Krana asin Hatalla, idjä manjalamat olon, djari lembut akan olo handiai,
12. Tuntang madjar ita, mangat ita manganan karä kadarhaka tuntang karä kipen kalunen, mangat belom mantoh, tetek, tumon kahandak Hatalla huang kalunen mindjam toh,
13. Haiak mentai harap salamat, iä tä, karinah kahain pangkahai Hatalla, Djurusalamat ita, Jesus Kristus;
14. Idjä djari manjaragh arepe indu gantin ita, nakara iä maliwus ita bara karä kadarhaka, tuntang mamprasih akae ungkup olo, idjä baris ajue, idjä radjin malalus gawi bahalap.
15. Augh toh hapam madjar, mampudji, mangotak olo tuntang karä kabehate. Æla olo manawah ikau.

BAGI 3.

Patut Titus masanan asin Hatalla, idjä manjalamat tuntang mamprasih olon, tinai mangabelä guru sala, tuntang augh adjar, idjä malawan britan asi tä.

1. Soho äwen, uka iä mamenda olo marentah, idjä mimbing kwasa, uka iä manumon aughe tuntang tatap akan karä gawi bahalap.
2. Uka iä äla pangotok, panjuat, tapi paris tuntang balemo dengan olo handiai.
3. Krana ita kea bihin paleng, parisang, lajang, djipen arä kipen tuntang arä talo sala; ita djari belom huang kadarhaka, huang kahiri, patut ita injingi, tuntang ita djari hasingi.
4. Tapi amon kasajang Hatalla, Djurusalamat ita, djari bakarinah, tuntang sintae dengan olon:
5. Tä iä djari manjalamat ita, djaton sabab gawi tetek idjä iawi ita, tapi tumon asie, awi pampandoi brasih, idjä awi tä ita inakan haluli, tuntang awi Rogh brasih, idjä manaheta ita; — (*Joh.* 3,5.)
6. Idjä paham djari inusuh Hatalla akan ita awi Jesus Kristus, Djurusalamat ita;
7. Nakara ita, idjä djari indjadian tetek awi asie, mandino bagi intu kabarap dengan pambelom idjä katatahi.
8. Augh toh toto, tagal tä aku manjohp ikau haradjur manantu augh toh, mangat äwen, idjä pertjaja haang Hatalla, ukuh atäie radjin malalus gawi bahalap. Talo djetoh toto bahalap, tuntang baguna akan olon.
9. Tapi kanan karä adjar

ngahus, adjar horoe utus
karä dewa, tuntang karä
kanjaing kasuat tagal Torat;
krana djetä djaton baguna,
haiang bewäi.
10. Kabelä olo idjä mim-
bing adjar sala, amon iä
djari impudji sindä handuä,
11. Basa puna tawam, olo
kalotä djari tapakarok bado-
sa bewäi, tuntang djari ma-
hukum arepe.
12. Amon aku manjoho
Artemas, atawa Tighikus,
manalih ikau, tä gulogulong
ikau tanggoh aku hong Ni-
kopolis, krana betä aku han-
dak njandähan musim sa-
dingen.
13. Dohop buabuah Senas,
guru Torat tä, tuntang
Apolos, amon äwen handak
harikas, belä iä tapas enen.
14. Soho olo baris ita ba-
djar mandohop ompat talo
bahalap tumon kapatute indu
hapae, belä iä kilau djaton
mamua.
15. Sakarä olo idjä deng-
angku manabi ikau. Käläh
manabi karä idjä sinta ikäi
huang kapertjaja. Käläh asi
mampahaiak keton handiai.
Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN PILEMON.

Paulus masanan kahandjake, sabab Pilemon dähen huang kapertjaja tuntang sinta; iä blaku intu iä, mampun, manarima huang sinta Onesimus tä.

1. Paulus, idjä imasong
tagal Kristus Jesus, koä Ti-
moteus, pahari tä, akan Pi-
lemon, idjä äka sintan ikäi,
idjä padjak gawin ikäi,
2. Tuntang akan Apia,
idjä äka sintan ikäi, tinai
akan Arghipus, idjä padjak
ikäi mangalahi, tuntang akan
ungkup, idjä hapumpong
intu humam:
3. Käläh asi akan keton
tuntang kasanang bara Ha-
talla, Bapa ita, tuntang bara
Tuhan Jesus Kristus.
4. Aku manarimakasih intu
Hatallangku, tuntang hara-
djur manahiu ikau huang
lakudoangku,
5. Basa aku mahining bri-
tan sintam tuntang kaper-

tjajam bong Tuhan Jesus, tinai dengan olo brasih handiai;
6. Nakara kapertjajam sasar abas, awim sasar kaseue talo bahalap handiai tä, idjä ain ita huang Kristus Jesus.
7. Kraua ikäi paham handjak tuntang paham iampong awi sintam, basa atäi olo brasih djari iampongm, o pahari!
8. Tagal tä, alo aku tau uräh huang Kristus manjoho ikau mawi talo awaug patut,
9. Maka sabab sinta aku radjin haream blaku intu ikau, tawam bewäi, aku, Paulus idjä bakas tä, idjä toh imasong kea tagal Jesus Kristus.
10. Maka aku blaku ikau akan anakku, idjä djari inakangku huang pasongku, iä tä Onesimus;
11. Idjä bihin djaton baguna akam, tapi toh iä paham baguua akam tuntang akangku kea; iä tä djari injohoku buli ikau.
12. Tapi käläh ikau tarima iä, kilau iä atäiku.
13. Aku toto radjin mampelai iä dengangku, uka iä gantim maoonggo aku, idjä imasong tagal Ewangeliou.
14. Tapi amon dia tuntang kahaudak aim, aku djaton maku manautu talo enen, belä kahalapm kilau ihadjadjuan, tapi mangat djetä tuntang kahiasm.
15. Krana mikäh iä djari malihi ikau handjulo, mangat ikau toh sondau iä tinai akan katatahi;
16. Djaton kilau djipen hindai, tapi labih bara djipen, kilau pahari idjä äka katau; intu aku mahin kalotä iä, paham haream intu ikau, salipet tumon isi tuntang huang Tuhan.
17. Tagal tä, amon ikau manggarä aku karampim, tarima iä kilau aku.
18. Tinai paribasa iä djari marugi ikau, atawa aton utauge dengam, itong tä akaugku.
19. Aku, Paulus, djari manjurat djetoh, hapan lengängku kabuatku: aku handak mauabor tä; — belä aku manahiu, ikau kilau bulang hapus bitim intu aku.
20. Joh pahari, pahandjak aku huang Tuhan tagal ikau; pangat atäiku huang Tuhan.
21. Aku djari manjurat akam, haiak harap ikau manumon aughku; tuntaug puna tawaugku, gawim karäh paham haream bara aughku.
22. Tinai simpan kea akangku äkaku tau melai; krana aku harap, awi karä lakudoan keton Hatalla karäh halalian aku tinai akan keton.
23. Epapras, idjä imasong haiak aku tagal Kristus Jesus, manabi ikau;

24. Kalotä kea Markus, Aristarghus, Demas, Lukas, idjä padjakku.

25. Käläh asin Tuhan ita Jesus Kristus mampahaiak rogh keton. Amen.

SURAT RASUL PAULUS AKAN OLO IBRANI.

BAGI 1.

Kristus, idjä inaanan karä nabi, hai bara talo handiai, iä toto Hatalla.

1. Hatalla, idjä kindjap tuntang hakabeken ampie horan djari hakotak dengan karä tato hadjamban karä nabi, djari hakotak huang karä andau harian toh dengan ita hapan Anake,
2. Idjä djari inantue, uka talo handiai akae, idjä awie kea iä djari mandjadian kalunen. — (*Masm.*2,8. — *Joh.* 1,10.)
3. Iä, idjä Sangkowong kahain Hatalla, tuntang manamunan bitin Hatalla, idjä mananggong talo handiai awi augh kwasae, limbah iä djari mampuas karä dosan ita hapan bitin ai, maka iä djari mondok bila gantaun Idjä Pangkabai tä huang serga. — (*Mark.*16,19.)
4. Iä djari hai paham haream bara karä malaikat, tumon iä djari mandino arae paham bahalap bara äwen.
5. Krana dengan idjä kwe bara karä malaikat tä Iä pudji hamauh: „Ikau Anakku, andau toh aku djari mangarinah mangkat ikau?" Tinai: „Jaku handak aton Bapae, tuntang iä akan Anakku." — (*Masm.*2,7. — 2.*Sam.*7,14.)
6. Tinai, amon iä manamäan iä, idjä solake inakae tä, akan kalunen, koae: „Karä malaikat Hatalla akan manjembah iä." — (*Masm.* 97,7.)
7. Toto, tahiu karä malaikat iä hamauh: „Iä manampa malaikat ajue rogh, tuntang karä djipäe njalan apui." — (*Masm.*104,4.)
8. Tapi tahiu Anak iä hamauh: „Padadusam, o Hatalla, malai sampai katatahi; sokahm, katan radja, aton

sokah kabudjur. — (*Masm.* 45,7.)

9. „Ikau djari sinta katotek, tuntang basingi kapapa, tagal tä ikau, o Hatalla, djari iminjak Hatallam dengan minjak kahandjak paham bara karä kolam."

10. Tinai: „Ikau, o Tuhan, solasolake djari mandjadian petak, tinai karä langit uras tampan lengäm. —(*Masm.*8, 4;102,26.)

11. „Djetä akan nihau, tapi ikau melai hantä; talo handiai tä karäh rotus kilau klambi;

12. „Kilau pakaian ikau karäh mambalon tä, djetä karäh iobah; tapi ikau magon ikau, karä njelom djaton katawan kalepahe."—(*Jes.*34,4;51,6.)

13. Maka dengan äwe bara karä malaikat iä pudji hamauh: „Mondok hila gantaungku, sampai aku djari mambaring karä musohm indu galang paim?" — (*Matt.*22, 44.)

14. Djaton äwen handiai tä rogh tonggo, idjä injoho manonggo äwen awang akan mandino salamat?

BAGI 2.

Patut olo harap Jesus, idjä mandjadi olon, uka iä manjalamat olon.

1. Tagal tä patut paham haream ita mimbing talo idjä djari hining ita, suro ita lajau nihan.

2. Krana amon augh tä, idjä insanan malaikat, djari dähen, tuntang karä kalangkah, karä karisang djari imaläh tumon kapatut:

3. Tä, kilen tinai ita tau mahakan, djaka ita djaton parihara salamat idjä kalotä kahaie? idjä solake djari insanan Tuhan, *tuntang djari* indähen intu ita awi äwen, idjä djari mahining aughe;

4. Haiak Hatalla kea mandohop manjaksi awi kata, talo heran, awi arä ampin kwasa, tuntang awie manenga Rogh brasih, tumon kahandak ai. — (*Gaw. Ras.*2,4.)

5. Krana iä djaton djari mampamenda kalunen idjä rahian tä, idjä inahin ikäi, akan malaikat.

6. Tapi aton idjä manjaksi hong surat: „Narai olon, sampai ikau mingat iä? narai panakan olon, sampai ikau madja iä? — (*Masm.*8,5.)

7. „Ikau djari mampakerik iä handjulo bara malaikat, tinai hapan kahai tuntang horumat ikau djari mamparadja iä, tuntang djari mangkat iä marentah karä tampan lengäm.

8. „Talo handiai djari ingkesm penda paie." Maka haiak iä mingkes talo handiai penda paie, djaton iä djari malihi talo idjä, awang djaton akan mamenda iä; tapi ka-

tontoh ità hindai mitä talo handiai toto mamenda iä.

9. Tapi ita mitä Jesus tä, idjä imparadja dengan kabai tuntang horumat awi kapä-hän pampatäi, idjä handjulo impakorik bara malaikat, mangat iä awi asin Hatalla mangkemä pampatäi tä gantin olo handiai.

10. Krana patut intu iä, idjä sabab iä talo handiai aton, tuntang idjä awie talo handiai aton, uka iä indu mimbit arä anake akan kahaie, maninduh Mantir salamat äwen tä awi kapähä.

11. Basa idjä mamprasih, tuntang karä äwen idjä imprasih, samandiai uras bara idjä tä; tagal tä kea iä djaton mahamen manggarä äwen tä paharie,

12. Koae: „Aku handak masanan aram akan karä paharingku, bentok ungkup aku handak manjanji tara akam." — (*Masm*.22,23.)

13. Tinai: „Jaku handak barap intu iä." Tinai: „Itäm, toh aku tuntang karä anak, idjä djari inengam akangku." — (*Masm*.18,3.*Jes*.8,18.)

14. Toh, basa karä anake tä puna isi daha, maka iä kea djari tamä sama isi daha tä, nakara awi pampatäie iä marusak idjä mimbing kwasan pampatäi, iä tä setan;

15. Tuntang maliwus karä olo, idjä awie mikäh pampatäi djari imparewar hapus pambelome.

16. Krana toto, iä djaton manarima malaikat, tapi panakan Abraham inarimae.

17. Tagal tä, patut iä mandjadi sama dengan paharie hong talo handiai, mangat iä indu Imam hai idjä panjanjang tuntang budjur huang karä perkara, idjä patut ilalus intu Hatalla, indu manjapan karä dosan olo.

18. Krana baiak bitie djari ingapähä tuntang iningkes, toh iä tau mawat olo tä idjä iningkes.

BAGI 3.

Kristus hai bara Moses; olo idjä maganan iä akan buah hukum paham haream bara olo Israel, idjä djari marisang dengan Moses.

---

1. Tagal tä, o pahari idjä brasih, idjä djari irawäi mangat tamä sorga, ingaingat Rasul tuntang Imam hai, idjä ingaku ita, Jesus Kristus tä,

2. Idjä toto budjur dengan idjä djari mangkat iä, kilau Moses kea djari budjur huang hapus humae. — (4.*Mos*.12,7.)

3. Maka iä toh patut ihorumat paham haream bara Moses, tumon tukang-huma puna paham ihorumat bara huma tä.

4. Krana genep huma aton

tukange, idjä mamangue, tapi idjä mamangun talo handiai, djetä Hatalla.

5. Maka Moses toto djari badjur kea huang hapus humae, kilau djipen, uka iä manjaksi talo, idjä akan insanan harian.

6. Tapi Kristus, kilau Anak, idjä Tempon humae tä; humae tä ita, asal palus sampai katatesae ita dähen mimbing katanggar atäi, tuntang kahandjak huang kaharap.

7. Tagal tä, kilau koan Rogh brasih: „Andau toh, amon keton mahining aughe, — (*Masm.*95,7.)

8. „Æla manekang atäi keton, kilau metoh kanjaing intu andau tingkes huang padang tä;

9. „Æka tato keton djari maningkes aku, tuntang mangkemä aku, tuntang karä äwen tä djari mitä gawingku äpat pulu njelo katahie.

10. „Tagal tä aku malait pangereng djetä, sambil hamauh: atäi olo tä haradjur lajang hantä, tapi iä djaton djari katawan djalangku.

11. „Tä aku djari sumpah huang kalaitku: olo tä djaton akan tamä kasanang ajungku."

12. Djaga, o pahari, suro idjä biti keton bara atäi papa, idjä djaton pertjaja, sampai undur bara Hatalla idjä belom.

13. Tapi awi hapudji sama arep keton sining andau, katahin katika idjä *inggarä* „andau toh," belä *atäi* idjä biti keton habalulang awi tipun dosa.

14. Krana ita djari *mandino* bagi huang Kristus, asal sampai katatesae *ita* dähen mimbing tamparan *kaharap* ita.

15. Katahin aton augh kalotoh: „Andau toh, amon keton mahining aughe," maka äla manekang atäi keton, kilau djari metoh kanjaing tä.

16. Krana awi äwe karä olo tä, limbah äwen djari mahining aughe, idjä *marahas* iä? djaton djetä uras idjä djari blua bara Misir, ompat Moses?

17. Maka tagal äwe iä djari blait äpat pulu njelo katahie? Djaton tagal olo tä, idjä djari badosa, idjä berenge djari inganan huang padang lombah? — (*4.Mos.* 14,36.)

18. Tinai tagal äwe iä djari sumpah, olo tä djaton akan tamä kasanang ajue, djaton djaka tagal olo tä, idjä djaton maku pertjaja?

19. Kalotä ita mitä, olo tä djaton tau tamä sabab iä djaton pertjaja.

BAGI 4.

Olo akan tamä kasanang awi kapertjaja; kwasan augh Hatalla; kamenteng atäi huang Jesus.

1. Tä buah ita mikäh, belä kahum magon aton djandjie, ita akan tamä kasanang ajue, belahe keton sajup, palus djaton tau sampai tä.
2. Krana akan ita kea Ewangelion djari insanan, sama kilau akan olo tä; tapi augh idjä insanan akan olo tä djaton baguna akae, basa djetä djaton tamä kapertjajan olo, idjä djari mahining tä.
3. Krana ita, idjä pertjaja, tamä kasanang, tumon aughe: „Aku djari sumpah huang kalaitku: olo tä djaton akan tamä kasanang," — alo gawie uras djari hapus katika kalunen djari inampa. — (3,11.)
4. Krana aton augh surat iä djari hamauh kalotoh tahiu andau udju: „Andau udju Hatalla djari malajan bara karä gawie." — (1.*Mos.* 2,2.)
5. Maka hnang augh surat toh tinai: „Olo tä djaton akan tamä kasanangku."
6. Djadi, basa batantu, belahe olo akan tamä kasanang tä, tuntang olo tä, idjä akae Ewangelion djari insanan solake, djaton djari tamä, tagal äwen djaton pertjaja:
7. Maka iä manukas tinai andau idjä batantu, iä tä: „andau toh," awie hamauh hadjamban Dawid tahi rahian, tumon djari aughe: „Andau toh, amon keton mahining aughe, äla manekang atäi keton." — (3,7.)
8. Krana amon Josua djari manamäan olo tä akan kasanang tä, toto limbah tä iä djaton djari masanan andau beken tinai. — (5.*Mos.*31,7.)
9. Tagal tä, aton tinai kasanang akan ungkup olo Hatalla.
10. Krana idjä djari tamä kasanange, iä kea malajan bara karä gawie, kilau Hatalla kea djari malajan bara gawie.
11. Tä buah ita ukuukuh, nakara ita tamä kasanang tä; belä idjä biti balongkang, tumon karisang äwen tä kea.
12. Krana augh Hatalla puna belom tuntang kwasa, banjihi bara padang idjä kuman hasansila, tuntang djetä manambelan sampai mamisah hambaruan dengan rogh, sapan tolang tuntang untek, djetä mariksa karä patongan tuntang tirok atäi.
13. Maka dialo idjä talo basilim bara iä, tapi talo handiai kilau halangai tuntang talampas intu matan ai tä, idjä karäh mamaläh akan ita.

14. Toh, basa ita bara Imam hai idjä kwasa, idjä djari tamä palus ambo karä sorga, iä tä Jesus, Anak Hatalla: buah ita dähen mangaku iä.

15. Krana ita djaton bara Imam hai, idjä djaton tau manjanjang ita huang karä kalemon ita, tapi sama kilau ita kea iä djari iningkes huang talo handiai, tapi ruar bara karä dosa.

16. Tagal tä buah ita tuntang kahandjak manalih padadusanasi, mangat ita injanjang, iasi, tuntang indobop intu andau kadjakä. — (4. *Mos.*7,89.)

BAGI 5.

Jesus Imam hai idjä toto.

---

1. Krana karä imam hai iangkat bara baris olo kalunen, tuntang impendeng akan olo, mangat mangabuah olon dengan Hatalla, nakara iä maluput panenga tuntang parapah tagal karä dosa,

2. Tuntang mangat iä tau manjanjang olo humong, olo lajang, basa bitie kea injangkulep kalemo.

3. Tagal tä iä patut maluput parapah tagal dosan ai kea, sama kilau tagal dosan olo arä.

4. Tinai olo djaton tau manduan horumat tä hapan kahandake, tapi iä mandjadi imam hai, idjä djari inukas Hatalla, kilau Aaron tä.

5. Kalotä kea Kristus djaton djari mangkat arepe akan horumat tä, mandjadi Imam hai, tapi idjä djari hamauh dengae: „Ikau Anakku, andau toh aku djari mangarinah mangkat ikau." — (*Masm.*2,7.)

6. Kilau iä hamauh kea huang surat beken: „Ikau Imam palus katatahi, tumon atoh Melghisedek."—(*Masm.* 110,4.)

7. Katahin andaue huang isi iä djari maluput parapahe, iä tä, arä lakudoa, haiak mantehau tuntang manangis akan idjä tau mahiwus iä bara pampatäi, tuntang iä djari liwus bara kikähe.

8. Alo iä puna Anak, maka awi karä kapähä, idjä djari buah iä, iä djari badjar katurut.

9. Tuntang limbah iä inindoh, maka iä mandjadi Batangsalamat idjä katatahi akan olo handiai, awang manurut iä.

10. Tuntang iä inggarä Hatalla Imam hai tumon atoh Melghisedek.

11. Maka tahiu iä tä arä bewäi talo, idjä akan insanan ikäi, idjä bahali inarang, basa keton kadian mahining.

12. Krana keton, idjä tumon katahin katika patut

uras guru, toh keton patut
iadjar tinai tamparan karä
kotak Hatalla idjä solake;
tuntang keton magon akan
manusu, djaton tau kuman
talo kinan toto.
13. Krana genep idjä ma-
gon manusu, djaton djari
patjäh huang augh katetek,
krana iä magon kilau awau.
14. Tapi awang tagangae
akan kuman talo kinan toto,
olo djetä, idjä tamat badjar,
sampai iä tau mariksa talo
bahalap tuntang talo papa.

BAGI 6.

Olo impudji, belä undur tinai bara ka-
pertjaja, tapi melai tetep, tuntang
mentai djandjin Hatalla, idjä dähen
haliai.

1. Tagal tä, haiak malihi
tamparan adjar Kristus, kä-
läh ita palus manimbang
augh idjä bahali tä; ikäi
djaton maku mingkes galang
tinai, tahia kahobah bara
karä gawi baka matäi, ka-
pertjaja huang Hatalla,
2. Adjar tahiu karä pam-
pandoi, tuntang adjar tahiu
lengä indanan hundjun olo,
tahiu kamisik olo matäi, tun-
tang kahapus kadjarian ita
idjä palus katatahi.
3. Maka ikäi handak ma-
nimbang tä, amon Hatalla
manjoho ikäi.
4. Krana djaton olih olo
tä, idjä djari implawa sindä,
tuntang djari mangkemä teng-
an sorga tä, tuntang mandi-
no Rogh bresih,
5. Idjä djari mangkemä
augh Hatalla idjä bahalap,
tuntang kaabas pambelom
idjä rahian tä:
6. Amon olo tä balekak
tinai, djaton olih, koangku,
olo tä inaheta tinai akan ka-
hobah, basa äweu manjam-
palaki Anak Hatalla tinai,
tantai manawah iä.
7. Krana petak, idjä mi-
njip udjan tä, awang kin-
djap mohon akae, sambil
mampalembut bua bahalap
akan olo malan, petak tä
imberkat Hatalla.
8. Tapi petak idjä mampa-
lembut duhi tingen patut
inganan bewäi, djetä tokep
injapa; maka tepa djetä
ingähu.
9. Tapi, o keton, idjä
äka kataun ikäi, ikäi harap
perkaran keton bahalap bara
tä, keton rantep dengan sa-
lamat, alo augh ikäi kalotoh.
10. Krana Hatalla djaton
tulas, sampai ngalapean ga-
win keton, tuntang sintan
keton indu horumat arae,
awi keton djari mandohop
olo brasih, tinai keton man-
dohop äwen tä hantä kea.
11. Tapi ikäi nahuang, ma-
ngat genep keton haradjur
radjin kalotoh kea, uka ke-
ton dia mandjaju mahaga
kaharap, sampai kalepahe;
12. Belä keton kadian, tapi

mangat ketonmanuntut äwen, idjä awi kapertjaja tuntang kaketep djari mandino karä djandji.

13. Krana amon Hatalla djari mandjandji akan Abraham, basa djaton idjä hai bara iä, idjä hapae sumpah, maka iä djari sumpah manjewut arepe, — (1.*Mos.*22,16.)

14. Koae: „Toto, hapan berkat aku handak mamberkat ikau, haradjur aku handak mangupal ikau paham."

15. Maka tumon tä Abraham mendäh tuntang pandjang atäie, tuntang iä djari mandino djandji tä.

16. Krana olo pudji sumpah, manjewut idjä hai bara arepe; sumpah hapan mandähen aughe, djetä mamutus karä basaran olo.

17. Tagal tä Hatalla, basa iä toto haliai handak mandähen akan idjä indu mandino djandji tä, tukas kahandake djaton tau hobah, maka iä djari mandähen tä hapan sumpah;

18. Nakara awi duä perkara idjä djaton taraobah, idjä huang tä Hatalla puna djaton haliai tau manandjaro, ita bara ampong idjä dähen, ita idjä djari bakalindong, haiak mimbing kaharap tä dähedähen, idjä djari ingkes akan ita;

19. Idjä intu ita indu sauh hambaruan idjä dähen tuntang bunggut, idjä tamä äka brasih, palus huang dinding helat tä,

20. Æka Pangkaliman ita djari tamä akan ita, iä tä Jesus, idjä tumon atoh Melghisedek mandjadi Imam hai sampai katatahi.

BAGI 7.

Jesus Imam hai tumon atoh Melghisedek, iä hai haliai bara karä imam, idjä tumon atoh Aaron.

1. Maka Melghisedek tä horan radja Salem, tuntang iä imam pangkahai Hatalla, idjä djari manambang Abraham, katika iä buli, limbah mampalah radja limä tä, tuntang iä djari mamberkat Abraham. — (1.*Mos.*14,18.)

2. Akae kea Abraham djari manenga idjä dalam sapulu karä ramoe. Maka riman arae solake: Radjan katetek; tinai iä radja Salem, djetä: radjan kasanang.

3. Iä djaton bapae, djaton indue, djaton horoe utuse, djaton saritan tamparan karä andau pambelome atawa kahapuse; awi tä iä manamunan Anak Hatalla, iä magon imam palus katatahi.

4. Maka toh, ingat keton, kilen kea kahaie idjä akae mahin Abraham, batang tato tä, djari manenga midjä dalam sapulu karä talo awang djari dinoe.

5. Æwen baris ungkup Lewi, idjä mandino pangkat imam, djari injoho kea tumon augh Torat, uka iä manduan midjä dalam sapulu pangulih olo arä, iä tä, pangulih karä paharie, alo paharie tä panakan Abraham kea. — (5.*Mos.*14,28 29.)
6. Tapi iä, idjä djaton baris panakan olo tä, mahin djari manduan midjä dalam sapulu bara Abraham kea, tuntang djari mamberkat iä, idjä djari äka djandji tä.
7. Toh, maka puna djaton taralawan: awang korik imberkat awi awang hai.
8. Tinai hetoh olo tä, idjä akan matäi, pudji manduan midjä dalam sapulu, tapi hetä iä, idjä insanan belom.
9. Tinai Lewi kea, (mangat darin aughku kalotä,) idjä manduan midjä dalam sapulu, mahin djari manahor midjä dalam sapulu tamput Abraham;
10. Krana iä magon huang tatoe, katika Melghisedek hasupa dengae.
11. Toh, djaka katinduh djari indjadian awi pangkat imam olo Lewi, (krana bagalang tä utus olo Jehudi djari mandino Torat,) tä maka narai guna tinai Imam beken akan lembut, tumon atoh Melghisedek, idjä djaton tumon atoh Aaron?
12. Krana amon pangkat imam iobah, djaton tau dia Torat iobah kea.
13. Krana iä, idjä tahiu iä augh tä djari insanan, baris hamputan beken, djaton idjä biti baris hamputan djetä pudji mahaga gawin mesbeh.
14. Krana tarang toto, Tuhan ita djari lembut bara Juda, maka dengan hamputan djetä Moses djaton djari manahiu talo enen tahiu pangkat imam;
15. Tuntang djetä tarang haream hindai, basa tumon tamunae Melghisedek akan lembut imam beken,
16. Idjä djari iangkat, djaton tumon Torat prentah idjä tahiu isi, tapi tumon kwasan pambelom idjä palus sampai katatahi.
17. Krana iä manjaksi: „Ikau Imam palus katatahi, tumon atoh Melghisedek." — (5,6.)
18. Awi tä, maka prentah idjä solake tä ingarak tinai, basa djetä balemo, djaton baguna.
19. Krana Torat djaton djari tau maninduh talo enen; tapi toh djetä djari inganti awi kabarap idjä babalap haream, idjä awi tä ita tokep Hatalla;
20. Tinai djetoh djari tuntang sumpah haream; krana äwen Lewi mandjadi imam djaton tuntang sumpah.
21. Tapi iä toh tuntang sumpah, awi idjä djari hamauh dengae: „Tuhan djari sumpah, djaton iä manjasal

tinai: ikaw toh Imam palus katatahi, tumon atoh Melghisedek." — (5,6.)

22. Kalotä Jesus mandjadi Andal djandji idjä paham haream kahalape.

23. Tinai äwen Lewi arä bitie djari iangkat mandjadi imam, basa pampatäi djaton manjoho äwen melai katatahi;

24. Tapi iä toh, basa iä melai katatahi, mimbing pangkat imam idjä palus haradjur.

25. Tagal tä haradjur katatahi iä toto tau manjalamat karä olo, idjä manalih Hatalla mahapang iä, basa iä belom katatahi, tuntang blaku akan olo tä.

26. Krana patut Imam kalotä akan ita, idjä brasih, ruar bara karä kasala, djaton hapurak awi dosa, idjä imbaris bara olo badosa, tuntang hai bara karä sorga;

27. Idjä djaton usah, kilau karä imam hai bihin, uka iä belo maluput parapah tagal dosan ai, limbah tä tagal dosan olo arä; krana sindä iä djari malalus tä, metoh iä maluput arepe indu parapah. — (3.*Mos.*16,3.6.)

28. Krana Torat djari mangkat olo, idjä tuntang kalemoe mandjadi imam hai; tapi augh sumpah tä, idjä injewut rahian bara Torat, mangkat Anak tä, idjä tinduh palus katatahi.

BAGI 8.

Awi Kristus mandjadi Imam palus katatahi, maka pangkat imam olo Lewi djari ingarak, tinai awi Ewangelion djandjin Hatalla idjä solake, Torat tä, terai kwasae tinai.

1. Maka rima pandak talo handiai, idjä djari insanan ikäi toh, kalotoh: aton ain ita Imam hai idjä *kalotä*, idjä mondok hila gantaun padadusan ain Idjä Pangkahai tä huang sorga;

2. Idjä nguan talo brasih tuntang tingkap brasih idjä toto tä, idjä djari imangun Tuhan, djaton imangun olon.

3. Krana genep imam hai iangkat, uka iä maluput penenga tuntang parapah; tagal tä djaton tau dia iä toh kea bara talo indu ilupute akan parapah.

4. Toh, amon iä belom hundjun petak, tä iä djaton Imam, basa hetä pana aton imam, idjä tumon Torat maluput parapah,

5. Idjä manonggo hong tamunan tuntang kangkalingän human Hatalla idjä hong sorga tä, kilau Moses djari injoho Hatalla, amon iä akan manampa tingkap brasih tä; krana koae: „Ingaingat, uka ikau manampa talo handiai tä tumon sontoe, idjä djari imprahan akam hundjun bukit." — (2.*Mos.*25,40.)

6. Maka toh, iä djari man-

dino pangkat idjä bahalap haream, tumon iä djari indu Olo-helat djandji idjä bahalap haream kea, idjä indähen hundjun djandji awang bahalap haream.

7. Krana djaka djandji idjä solake tä djaton katapase, tä puna djaton djari ingarangka idjä beken.

8. Krana iä mangotak äwen tä, koae: „Itä! karä andau akan dumah, koan Tuhan, tä maka aku handak mampendeng akan ungkup olo Israel tuntang Juda djandji taheta; — (*Jer.*31,31.)

9. „Djaton tumon djandji, idjä djari inampaku akan tatoe, metoh andau aku djari manjingkap lengän äwen, uka mamplua iä bara tanah Misir; krana olo tä djaton djari tetep huang djandjingku djetä, tuntang aku djaton maku nguan iä hindai, koan Tuhan.

10. „Krana djetoh djandji, idjä handak inampaku akan utus olo Israel limbah karä andau toh, koan Tuhan: karä prentahku aku handak minae intu huange, tuntang handak manjurat tä intu atäie; palus aku handak indu Hatallae, tinai olo tä indu ungkupku.

11. „Tuntang djaton hindai olo akan madjar kolae, djaton hindai olo akan murok paharie, koae: awi mangasene Tuhan; — krana olo handiai tä uras karäh kasene aku, bara idjä pangorik sampai idjä pangkabai.

12. „Krana aku handak masi äwen, tuntang djaton manahiu kadarhakae; tinai karä kalangkah olo tä djaton haliai aku handak mingate tinai."

13. Amon iä manjewut: „djandji taheta," tä iä mampausang idjä solake tä. Maka idjä usang, idjä djari rotus, djetä puna badjeleng kea akan nihau.

BAGI 9.

Karä hadat tuntang parapah idjä tumon Torat korik haliai regae tuntang kwasae bara dahan Kristus.

---

1. Maka djandji idjä soloke tä aton kea hadat agama, tuntang kaleka brasih, idjä hong kalunen djetoh.

2. Krana djari aton tingkap brasih idjä karamahan tamä tä, hetä äka tantahan sumbo, tinai medja tä, tinai tepong-tampajah; djetä inggarä äka brasih. — (2.*Mos.* 25,23.31.)

3. Maka huang dinding-benang idjä duä tä äka idjä inggarä: äka idjä brasih haliai. — (2.*Mos.*26,33.)

4. Hetä dadupa bulau, tinai patin-djandji, idjä hapus inanggalong bulau, huange tä aton kasa bulau, sarangan manna tä, tinai sokah

Aaron, idjä djari mangambang, tinai papan batu äka djandji tä djari injurat.

5. Maka ngambo, tambuan pati tä, aton Kerub kahai, idjä mangadjang padadusanasi; maka toh ikäi djaton handak manarang midjämidjä riman karä talo tä.

6. Djadi, amon karä talo tä djari simpan kalotä, maka karä imam haradjur tamä tingkap brasih idjä karamahan tamä tä, uka malalus gawin sombajang; — (4.*Mos.* 18,3.)

7. Tapi huang tingkap idjä duä tä imam hai bewäi tamä, baja sindä dalam idjä njelo, tuntang djaton tau dia iä mimbit daha, idjä iluputе indu parapah tagal arepe, tuntang tagal dosan olo arä. —(2.*Mos.*30,10.—3.*Mos.* 16,2.)

8. Hapan tä Rogh brasih handak mantai, djalan akan äka idjä brasih haliai hindai djari iuap, katahin tingkap idjä solake tä magon aton;

9. Idjä kilau tamunan sampai katika toh, panenga tuntang parapah iluput hetä, idjä djaton tau mamprasih pangingat atäi olo tä, idjä sombajang kalotä;

10. Basa djetä baja talo kinan, talo ihop bewäi, tuntang hadat mamenjau arepe, tinai arä hadat tahiu perkaran isi, idjä djari impendeng pandähan idjä toto tinduh tä sampai. — (3.*Mos.*11,2. —5. *Mos.*14,3.)

11. Tapi Kristus djari dumah, Imam hain karä berkat idjä djari indjandji tä, tuntang mahoroe tingkap brasih idjä hai tuntang bahalap haream, idjä djaton tampan lengän olon, idjä djaton ain kalunen toh,

12. Tinai djaton hapan dahan kambing, anak sapi, tapi hapan dahan ai iä djari tamä äka brasih tä sasindä, palus mandjadian kaliwus idjä katatahi.

13. Krana amon dahan sapi, kambing, tuntang kawon sapi bawie tabela tä, idjä inampitik intu äwen awang pali, djari mamprasih äwen tä tumon isie: — (3 *Mos.*16, 14. — 4.*Mos.*19,9 12.)

14. Toto, paham haream dahan Kristus, idjä awi Rogh brasih djari maluput arepe indu parapah idjä brasih intu Hatalla, karäh mamprasih pangingat atäi ita bara karä gawi baka matäi tä, mangat manempo Hatalla idjä belom. — (1.*Petr.*1,19.)

15. Tagal tä iä Olo-helat djandji taheta, uka awi pampatäie, idjä mamapas karä kalangkah, awang magon leket sangkom djandji idjä solake tä, karä olo idjä djari irawäi akan mandino djandjin bagie idjä katatahi.

16. Krana amon aton surat djandji tahin äka tengan pa-

natau olo, djaton tau dia idjä tempon panatau tä matäi helo.
17. Krana djandji tä haru kwasa amon tempoe tä matäi, djetä hindai kwasa, sangkom olo tä magon belom. — (*Gal.*3,15.)
18. Tagal tä djandji idjä solake tä kea djari indähen hapan daha.
19. Krana limbah karä prentah tä, tumon Torat, djari insanan Moses akan olo handiai, maka iä manduan dahan anak sapi tuntang kambing, tinai danum, bulun tabiri idjä bahandang, tuntang pating isop, sambil manampitik kadaduä, surat djandji tä tuntang olo arä samandiai, — (2.*Mos.*25,5.6.)
20. Sambil hamauh: Djetoh dahan-djandji, idjä djari injoho Hatalla keton.
21. Kalotä kea iä manampitik tingkap brasih tä hapan daha, tinai karä sarangan idjä hanggap nguan sombajang. — (3.*Mos.*8,15.19.)
22. Maka tumon augh Torat bilak talo handiai imprasih awi daha, djaka djaton daha inusub, djaton kea ampun. — (3.*Mos.*17,11.)
23. Tumon tä djaton tau dia karä tamunan talo sorga tä akan imprasih hapan dahan meto tä, tapi karä bitin talo sorga tä akan imprasih awi parapah idjä bahalap bara parapah djetä.
24. Krana Kristus djaton djari tamä äka brasih, idjä tampan lengän olon, idjä baja tamunan idjä toto tä, tapi iä djari tamä palus sorga toto, uka manaharep Hatalla akan ita.
25. Tuntang djaton uka kindjap iä maluput arepe indu parapah, kilau imam hai sining njelo tamä äka brasih hapan daha beken; — (7.)
26. Djaka kalotä, maka bara katika kalunen inampa kindjap djari iä akan buah kapähä; tapi toh, metoh kasukup wajah kalunen, iä djari dumah sasindä, mangat manganan karä dosa haparapah bitie.
27. Tuntang kilau djari imukas akan olo, iä akan matäi, limbah tä iä iriksa imaläh:
28. Kalotä Kristus, idjä djari impatäi sasindä indu parapah, mangat manganan dosan olo arä, tingkat duä tinai haiak djaton manang-gong dosa iä karäh baluli, manjalamat äwen tä idjä mendäh iä.

BAGI 10.

Karä parapah tumon Torat djaton kwasae, tapi parapah Idjä Iä, Kristus, kwasa palus katatahi. Patut olo pertjaja harap tä tuntang kaketepe, haiak manarimakasih.

1. Krana Torat, idjä baja kangkalingän talo bahalap

awang rahian tä, idjä djaton toto bitin talo tä, djaton baliai tau mamprasih äwen, idjä manalih hapan karä parapah, awang sining njelo iluput hantä.

2. Djaka tau kalotä, tä olo djari terai maluput parapah, basa äwen idjä djari malupute, djari imprasih sasindä, djaton tau indawa dosae tinai.

3. Tapi toh parapah tä baka tä sining njelo iluput haluli, haradjur karä dosa inahiu awi tä tinai. — (3.*Mos.* 16,21.)

4. Krana puna djaton haliai tau, dahan sapi, dahan kambing mamapas dosa.

5. Tagal tä koae, metoh iä tamä kalunen: „Parapah idjä injambalih tuntang panenga ikau djaton maku manarimae, tapi ikau djari manatap berengku. — (*Masm.* 40,7.)

6. „Parapah idjä ingähu tuntang parapah tagal dosa djaton djari ingilakm.

7. „Tä koangku: itä! jaku dumah, (huang surat aku djari insanan,) mangat aku malalus kahandak ajum, o Hatalla!"

8. Limbah iä djari hamauh: „Parapah idjä injambalih, panenga, tuntang parapah idjä ingähu, tinai parapah tagal dosa ikau djaton djari maku manarimae, djetä djaton ingilakm," (maka karä parapah djetä idjä iluput tumon Torat,)

9. Tä koae: „Itä! jaku dumah, uka aku malalus kahandakan, o Hatalla!" Tä iä manganan idjä solake, mangat mampendeng idjä duä tinai.

10. Huang kahandake djetä ita djari imprasih, awi parapah, iä tä, bereng Jesus Kristus, idjä djari *iluputc* sasindä.

11. Maka genep imam nongkang andau mendeng ngnan sombajang, tuntang kindjep maluput parapah tä baka tä haluli, idjä djaton haliai tau mamapas dosa.

12. Tapi iä toh, limbah maluput parapah Idjä tagal karä dosa, palus katatahi mondok hila gantaun Hatalla;

13. Sambil mendäh, sampai karä musohe djari imbaring penda paie. — (*Masm.*110,1.)

14. Krana awi parapah Idjä tä palus sampai katatahi iä djari mampatinduh karä olo tä, idjä imprasih.

15. Maka Rogh brasih kea manjaksi talo tä.

16. Limbah iä djari hamauh helo: „Djetoh djandji, idjä handak inampaku akan olo tä, limbah karä andau toh, koan Tuhan: karä prentahku handak ingkesku huang atäie, tuntang manjurat tä intu huange," (maka iä mandahang tinai:) — (8,8.)

17. „Tuntang karä dosae,

kerä kalangkah olo tä djaton haliai aku handak mingate tinai."

18. Djadi, amon djetä iampun, maka karä parapah tagal djetä puna terai kea.

19. Maka, o pahari, basa ita toh tuntang kalandang tau tamä äka brasih tä awi dahan Jesus,

20. Mahoroe djalan idjä taheta tuntang belom, idjä djari inampa Jesus akan ita, mahoroe dindingbenang tä, iä tä, mahoroe isin ai;

21. Tinai basa ain ita aton Imam hai idjä mahundjun human Hatalla:

22. Käläh ita manalih dengan atäi budjur, haiak ita batantu haliai huang kapertjaja, tuntang atäi ita djari imprasih bara pangingate papa, tuntang bereng ita djari ienjau hapan danum brasih.

23. Käläh atäi ita tanggar toto mangaku kaharap ita; krana idjä djari mandjandji tä toto tau iharap.

24. Käläh ita hapingat sama arep ita, hatantiring mangat sinta, tuntang bahalap gawi.

25. Æla ita terai hapumpong sama arep ita, kilau olo belahe; tapi buah hapudji sama arep ita, paham haream, basa keton mitä, andau tä djaladjalan tokep.

26. Krana amon ita tantai badosa, limbah ita djari harati katoto, maka djaton hindai parapah tagal dosan ita;

27. Tapi ita tuntang kikäh ita akan mendäh hukum, kalason kalait, idjä karäh mampalomos olo parisang.

28. Idjä djari malangkah Torat Moses djaton tau iasi, tapi iä akan matäi, awi angh duä telo saksi:

29. Kilen angat keton, djaton paham haream kabehat hukum tä, idjä akan buah iä, idjä djari mampidjak Anak Hatalla, tuntang djari manggarä dahan djandji tä halikä, idjä awi tä iä djari imprasih, idjä djari manawah Rogh asi?

30. Krana ita katawan iä, idjä djari hamauh: „Aku handak mamaläh, aku handak manjulang gawin olo, koan Tuhan." Tinai: „Tuhan karäh mariksa mamaläh djalahan olo ajue."—(*Rom.* 12,19.)

31. Toto, pajah haliai amon lawo intu lengän Hatalla idjä belom!

32. Tapi ingat keton karä andau horan, katika limbah keton djari implawa, keton djari manjarenan kutoh kadjakä, kapähä.

33. Belahe djari impahawen irusuh, indu tampajah kalunen, tinai belahe djari tamput olo idjä irusuh kalotä.

34. Krana keton djari tamput kapähängku kea, amon aku imasong, tinai keton djari manjarenan tuntang kahandjak, amon karä ramon keton irampas bara keton, basa

keton katawan, talo awang bahalap haream, awang melai katatahi, indu bagin keton huang sorga.

35. Toh, äla manganan kaharap keton, idjä bara asil hai.

36. Tapi patut keton baketep, mangat limbah keton djari malalus kahandak Hatalla, keton akan mandino djandji tä.

37. Krana: „Hindai isut bewäi, tä iä, idjä akan dumah, karäh dumah, djaton iä karäh marandjar panumahe." — (*Haggai* 2, 7.)

38. „Tapi olo idjä tetek awi kapertjaja karäh belom." Tinai: „Amon olo undur, hambaruangku djaton mangilak iä." — (*Rom.* 1, 17.)

39. Tapi ita djaton hindjä baris olo tä, idjä undur palus banasa, tapi ita hindjä baris olo tä idjä pertjaja, mangat hambaruan ita salamat.

BAGI 11.

Kapertjaja inarang; karä talo idjä djari pertjaja inaahan.

---

1. Maka kapertjaja tä, djetä amon olo batantu maharap djandjin Hatalla totototo, tuntang djaton bembang atäie tagal talo, idjä hindai gitan.

2. Awi kapertjaja kea olo djaman horan djari mandino kasaksian bahalap.

3. Awi kapertjaja ita harati, kaluaen djari injimpan awi augh Hatalla, tuntang karä talo idjä gitan uras indjadian lembut bara kadjaton talo.

4. Awi kapertjaja Abel djari maluput parapah bahalap bara parapah Kain, awi tä iä djari *mandino kasaksian* iä tetek; *Hatalla djari* manjaksi panengae; tinai awi kapertjajae tä iä magon hakotak, alo iä djari matäi. — (1.*Mos.* 4, 4.)

5. Awi kapertjaja Enogh djari induan, sampai iä djaton tawan pampatäi, tuntang iä djaton tau sondau tinai, basa Hatalla djari manduan iä; krana helo bara iä djari induan, maka aton kasaksian akae, iä ingilak Hatalla. — (1.*Mos.* 5, 24.)

6. Tapi ruar bara kapertjaja djaton tau ita ingilak Hatalla. Krana idjä handak mananggoh Hatalla, djaton tau dia pertjaja, Hatalla aton, tuntang mamaläh akan olo tä, idjä manggan iä.

7. Awi kapertjaja maka Noah, limbah iä injobo awi augh Hatalla tahiu talo idjä hindai gitan, sambil batawat, djari mamapan banama tä akan hapae mahaga olo humae; awi tä iä djari mahukum kalunen, tuntang mandino katetek idjä awi

kapertjaja. — (1.*Mos*.6,8.14.)
8. Awi kapertjaja maka Abraham, limbah iä imbawa Hatalla, djari manumon aughe tä, palus hagoet manalih tanah, idjä akan induae indu bagie; maka iä djari hagoet, alo iä djaton katawan, akan kwe panggoete. — (1.*Mos*. 12,1.)
9. Awi kapertjaja iä djari melai hong tanah djandji tä kilau tamuäi, belom huang tingkap benang, tuntang Isaak dengan Jakob, idjä haiak dengae djari mandino sama djandji tä kea.
10. Krana iä djari mentai lewu idjä bara galang toto, idjä imangun indjadian Hatalla.
11. Awi kapertjaja maka Sarah kea djari imparigas palus batihi, tuntang djari manak metoh umure djari halau wajahe, basa tawae, idjä djari mandjandji tä toto tau ibarap.
12. Tagal tä awi Idjä biti kea, awi idjä kilau matäi haream, djari inakan olo kalotä karäe kilau bintang hong langit, kilau baras intu saran tasik, idjä djaton taraisä.
13. Maka äwen handiai tä djari matäi huang kapertjaja, djaton iä djari mandino talo idjä indjandji tä, baja djari mitä tä bara kedjau, tuntang djari bandjak mimbing tä, haiak mangaku arepe tamuäi pangadja bewäi hundjun petak toh.
14. Krana olo, idjä mangaku arepe kalotä, batantu masanan, iä manggau puna tanah ajue.
15. Maka paribasa iä manahiu puna tanah djetä, idjä bara hetä iä djari hagoet, tä puna aton bewäi andaue iä tau buli tinai.
16. Tapi toh iä haus tanah idjä bahalap haream, iä tä tanah hong sorga. Tagal tä Hatalla djaton mahamen iä, sampai bandak inggarä Hatallae; krana iä djari manatap lewu akae.
17. Awi kapertjaja maka Abraham, metoh iä iningkes, djari manjaragh Isaak indu parapah, iä idjä djari mandino djandji tä djari manjaragh anake idjä tonggal indu parapah, — (1.*Mos*.22,1.)
18. (Idjä tahiu iä djari inutor akae: „panakan Isaak karäh inggarä panakam,") awie katawan, Hatalla puna kwasa mambelom iä bara olo matäi kea.
19. Tuntang kilau bara hetä kea iä djari manduae tinai, indu tamunan.
20. Awi kapertjaja Isaak kea djari mamberkat anake Jabob äwen duä Esau, tahiu talo idjä akan mandjadi rahian. — (1.*Mos*.27,27.)
21. Awi kapertjaja Jakob, haiak lius matäi, djari mamberkat anak Josep duäduä

tä, tuntang manjembah, hasinggoh intu lawin sokahe.— (1.*Mos*.48,15.)

22. Awi kapertjaja Josep, haiak lius matäi, djari masanan olo Israel akan babungkat, tuntang mametäh olo tä tahiu hantue. — (1. *Mos*.50,24.)

23. Awi kapertjaja Moses, metoh iä haru inakan, djari injabokan indu bapae telo bulan katahi, basa äwen mitä ampie bakena; tuntang äwen djaton mikäh prentah radja. — (2.*Mos*.2,2.)

24. Awi kapertjaja maka Moses, metoh katagaagae, djaton maku inggarä anak putir Parao tä hindai.

25. Iä radjin haream irarat haiak ungkup olo ain Hatalla, bara iä tau ramirami handjulo huang kahandjak tuntang dosa.

26. Iä manggarä kahawen tagal Kristus panatau paham bara karä panatau hong Misir, krana iä mingat baläh idjä rahian dapit.

27. Awi kapertjaja iä djari malihi Misir, djaton djari mikäh kalait radja; krana iä djari mimbing Tuhan idjä djaton mamala tä, kilau gitae.

28. Awi kapertjaja iä djari nguan paska tä, tuntang mohos karä huma hapan daha, belä idjä akan marusak karä anak bakas tä mawi olo Israel. — (2.*Mos*.12,12.)

29. Awi kapertjaja olo tä djari dimpeh manandjong, mahoroe tasik bahandang, kilau mahoroe petak lampang; maka amon olo Misir kea mangkemäe tumon tä, äweu uras buseng. — (2.*Mos*. 14,22.)

30. Awi kapertjaja kotan Jerigho djari balongkang, limbah olo tä djari manandjong hakaliling kudju andau katahie. — (*Jos*.6,20.)

31. Awi kapertjaja Rahab, lontäi tä, djaton djari banasa tamput karä olo parisang tä, awie djari mandoan olo kalati tä tuntang kabuahe.

32. Tinai akan en aku akan masanan talo hindai? Krana aku djaton andauku, amon aku handak marinting karä saritan Gideon, Barak, Simson, Jepta, Dawid, Samuel, tuntang karä nabi;

33. Idjä awi kapertjaja djari mampalah karadjaan, malalus katetek, mimbing djandji, mangop njaman singa;

34. Mambelep kwasan apui, mahakan njihin padang, impaabas metoh kalemoe, impamenteng huang klahi, djari mandarai karä kawan parang olo beken;

35. Olo bawi djari mandino olo ajue, idjä djari matäi, belom haluli, tinai belahe djari pahias ingapähä, djaton maku iliwus, nakara iä mandino bagi huang pambelom idjä bahalap haream.

36. Tinai belahe djari buah kahawen, djari imukul, imasong, tuntang inutup hong sipir;
37. Iä djari imanting hapan batu, djari inggargadji, djari intakan awi arä ampin kapähä, djari impatäi hapan padang; iä djari mangumbang tanah hapakaian upak tabiri, upak kambing, inalua, indjakä, imapa;
38. Æwen, idjä akae kalunen djaton baguna, djari tarangtaranga hong padang benjem, hundjun bukit, intu karä lowang tuntang hungkap petak.
39. Maka olo handiai tä, idjä awi kapertjaja djari mandino kasaksian, djaton kea djari mandino talo idjä indjandji tä:
40. Basa Hatalla bara horan djari manukas talo idjä bahalap haream akan ita, uka olo tä djaton injukup salamate sala bara haiak ita.

BAGI 12.

Olo impudji, uka dähen huang kapertjaja, huang kaketep, huang gawi bahalap, basa ai aton djandji bahalap haream bara djandji, idjä ain olo horan.

1. Tagal tä, basa tawon olo saksi kalotä karäe hakaliling ita, käläh ita kea maganan karä tanggong, karä dosa, idjä purah manipu ita, balalu hadari mahoroe djalan, idjä djari inantu akan ita, tuntang kaketep atäi;
2. Haiak ita nampajah Jesus, Mantir ita, idjä Tamparan tuntang Kahapus kapertjajan ita; idjä takirin kahandjak awang imprahan akae, djari manjarenan sampalaki, djaton paraba kahawen, tuntang toh iä mondok hila gantaun padadusan Hatalla.
3. Ingaingat iä, idjä kalotä djari injuat olo badosa, belä keton sasar ujuh, sampai atäi keton lenjoh.
4. Keton hindai djari malawan sampai badaha, metoh keton batangkarap dengan dosa.
5. Tuntang keton djari kalapean augh ampong ai, idjä marar keton kilau anake: „O anak, äla mangabelä djaran Tuhan, tuntang äla atäim lenjoh, amon ikau iadjare.
6. „Krana Tuhan mandjara olo idjä äka huange, iä murok mamukul genep anak idjä iangkate."
7. Amon keton manjarenan djarae, tä Hatalla dengan keton kilau anake; krana kwe anak, idjä djaton indjara bapae?
8. Tapi amon keton djaton haliai indjara, alo awang beken uras indjara, tä keton anak sarau, djaton batang anak.
9. Tinai äwen idjä puna bapa ita tumon olon, djari mandjara ita, tuntang ita

djari mamenda iä: djaton
paham haream ita indu ma-
rawan Bapa karä rogh,
mangat ita belom?
10. Krana äwen tä djari
mandjara ita handjulo tumon
kahandake, tapi iä toh man-
djara ita akan kahalap ita
kea, mangat ita ompat man-
dino bagin karasihe.
11. Maka sangkom buah
djara, djetä djaton indu ka-
handjak, malainkan indu ka-
pähä, tapi rahian djetä mam-
palembut bua kasanang tun-
tang katetek akan olo tä,
idjä djari iadjare.
12. Tagal tä gatang tinai
lengän keton idjä mantabu-
läi, utut keton idjä paleko.
13. Parampar djalan akan
pain keton, uka awang ba-
timpang äla palus talokas,
malainkan uka iä käläh.
14. Goang kabuah dengan
olo handiai, tinai karasih,
krana sala bara tä dialo idjä
biti akan mitä Tuhan.
15. Tinai djaga, belä idjä
biti undur bara asin Hatalla;
belä lembut uhat kapait,
palus mamparidu keton, tun-
tang arä olo ingihale.
16. Æla idjä biti keton pa-
habandong, atawa bagabal,
kilau Esau, idjä tagal pangi-
nan djari manganan berkat
kabakase. — (1.*Mos.*25,33;
27,30.)
17. Krana puna tawan ke-
ton, rahian bara tä, amon
iä blaku berkat tä tinai,
lakue inganan; krana iä dja-
ton sondau hilae tinai akan
hobah, alo iä manggaue tun-
tang manangis.
18. Krana keton djaton djari
sampai bukit tä, idjä tau
inigong, apui idjä manjala,
kakaput idjä pidjem tä, tun-
tang kilat njaho tä, — (2.
*Mos.*19,12.)
19. Djaton sampai augh sa-
runai, tuntang *kotak tä, idjä*
kalotä aughe, sampai olo idjä
mahininge blaku, uka kotak
tä äla insanan akae hindai;
20. (Krana äwen djaton tau
mananggong prentah tä: „Alo
meto mahin impatäi, amon
mandai bukit djetä, imanting
hapan batu, atawa imanah."
21. Talo tä baka ikäikäh
kalotä, sampai Moses *mahin*
hamauh: „Paham kikähku
sampai hagendjäh;")
22. Malainkan keton djari
sampai bukit Sion, sampai
lewun Hatalla idjä belom,
sampai Jerusalem tä idjä
huang sorga, sampai bakoja-
kojan malaikat tä;
23. Sampai ungkup äwen
idjä solake inakan tä, idjä
arae djari injurat huang
sorga, tinai sampai Hatalla,
idjä mamutus akan olo han-
diai, sampai karä rogh olo
tetek idjä sukup katinduhe;
24. Sampai Olo-helat djandi
taheta, Jesus, sampai dahan
tampitik tä, idjä hamauh ba-
halap bara dahan Abel. —
(1.*Mos.*4,10.)

25. Ingaingat keton, uka äla keton mangabelä iä, idjä bakotak; krana basa olo tä mahin djaton djari tau mahakan arepe, idjä djari manganan iä, idjä hundjun petak djari masanan augh tä: kilen tinai ita tau mahakan, amon ita mules manalikut jä, idjä hamauh bara sorga.

26. Aughe tä djari manggerek petak katika tä; maka toh tinai iä mandjandji, koae: „Sindä tinai aku handak manggerek djaton petak bewäi, tapi sorga kea." — (*Haggai* 2,7.)

27. Maka aughe tä, „sindä tinai," marima: talo idjä inggerek tä akan inganan, idjä tantai inampa pandäban, uka talo djetä palus melai idjä djaton inggerek tä.

28. Tagal tä, basa ita djari mandino karadjaan idjä djaton taragerek, buah ita totototo mimbing asi tä, idjä awi tä ita tau manempo Hatalla tumon kakilake, tuntang kikäh karawan.

29. Krana Hatallan ita kea aton apui panjeha. — (5.*Mos.* 4,24.)

BAGI 13.

Augh adjar tahiu kapatut pambelom olo Kristen.

---

1. Sinta haradjur karä pahari.

2. Æla langak mimbit manjarongan olo, krana awi tä olo djari tarasarongan malaikat, haiak djaton katawan.

3. Ingat olo idjä inutup, angaangat keton kea djari inutup haiak dengae; tinai ingat olo idjä ingapähä, krana keton mahin magon habereng.

4. Perkara masawä tä patut ihorumat olo handiai, sasuro tä äla ingihal, tapi olo bakandji tuntang pahabandong karäh ihukum Hatalla.

5. Æla keton bakobo haus rear huang gawin keton, buah keton paterai huang keton tumon kaatoe, krana iä djari hamauh: „Jaku djaton haliai handak ngalapean ikau, aku djaton handak nalua ikau." — (*Jos.* 1,5.)

6. Sampai ita petah uräh hamauh: „Tuhan idjä pandohopku, aku djaton maku mikäh; kilen olon tau mawi aku!" — (*Masm.* 56,5; 118,6.)

7. Ingat äwen, idjä madjar keton, idjä djari masanan augh Hatalla akan keton; awi manumon kapertjajan äwen tä, sambil mingat lawin pambelome.

8. Alo horan alo katontoh Jesus Kristus magon iä etäetä, tuntang palus katatahi iä kalotoh.

9. Æla keton udjangidjoh awi karä adjar taheta tuntang sala; krana babalap haliai amon atäi dähen awi asi, äla awi talo kinan, idjä puna

djaton mampatuah olo, awang mimbing djetä.

10. Aton mesbeh ita, maka idjä manonggo tingkap brasih bihin tä, djaton tau ompat kuman talo hotä.

11. Krana karä meto, idjä dahae imbit imam hai akan äka brasih tagal dosan olo, maka hantun meto tä patut ingähu intu ruar lewun olo. — (3. *Mos.* 16, 27. — 2. *Mos.* 29, 14.)

12. Tagal tä Jesus kea, mangat iä hapan dahae mamprasih olo, maka iä djari ingapähä intu ruar bauntonggang lewu. — (*Mark.* 12, 8)

13. Toh, käläh ita blua akan ruar manahh iä, ompat mananggong kahawäe.

14. Krana hetoh ita puna djaton bara lewu idjä bunggut, tapi ita manggau idjä harian tä.

15. Toh, käläh ita mahapang Jesus haradjur maluput parapah tara akan Hatalla, iä tä: bua njaman ita, idjä mangaku arae.

16. Æla keton langak badjoba manenga, tuntang tau basara, krana parapah idjä kalotä ingilak Hatalla.

17. Awi manumon augh gurun keton, sambil mamenda iä, krana iä manonggo hambaruan keton, tuntang kilau mananggong tä; mangat iä tau malalus gawie tuntang kahandjake, djaton haiak munguh, krana djetä djaton baguna akan keton.

18. Laku doa akan ikäi, krana ikäi harap, ikäi mahaga pangingat atäi bahalap, basa huang talo handiai ikäi handak manandjong budjur.

19. Paham haream aku mampudji keton uka blaku doa, mangat badjeleng haream aku ihalalian tanggoh keton.

20. Maka Hatalla, *Batangkasanang*, idjä djari mampalembut Tuhan ita, Jesus Kristus, haluli bara olo matäi, pangkahai Sakatik tabiri tä, awi dahan djandji idjä katatahi: — (*Esegh.* 34, 23.)

21. Käläh iä manindub keton huang karä gawi idjä bahalap, uka keton malalus kahandake, käläh iä mandjadian huang keton talo idjä ingilake, awi Jesus Kristus; akae kahai palus katatahi. Amen.

22. Maka aku blaku keton, o pahari, tarima augh adjar toh, krana pandak bewäi suratku akan keton.

23. Käläh keton katawan, Timoteus, pahari tä, djari liwus tinai, maka haiak iä, amon iä badjeleng dumah, aku handak madja keton.

24. Käläh manabi karä gurun keton, tuntang olo brasih handiai. Karä pahari idjä intu Italia manabi keton.

25. Käläh asi mampahaiak keton handiai. Amen.

SURAT RASUL JAKOBUS.

BAGI 1.

Handjak huang tingkes; äla olo tatau bai atäie; Hatalla djaton madjik ita mawi talo papa; äla purah blait; äla mahiningo bewäi augh Hatalla, tapi manumen tä kea.

1. Jakobus, rewar Hatalla tuntang Tuhan Jesus Kristus, akan duäwalas hamputan idjä kasaburan tä: salamat keton!
2. O pahari, awi mitong tä indu kahandjak bewäi, amon keton buah arä ampin tingkes;
3. Basa keton katawan, karä tingkes kapertjajan keton mandjadian kaketep.
4. Maka kaketep tä buah gawie tinduh, mangat keton tinduh sukup haliai, djaton tapas enen.
5. Maka amon idjä biti keton tapas kapintare, käläh iä blaku intu Hatalla, idjä badjoba manenga akan genep olo, tuntang djaton panahiu, tä djetä karäh inenga akae.
6. Tapi buah iä blaku tuntang kapertjaja, äla iä bembang; krana idjä bembang tä kilau riak tasik, idjä inapi riwut undur ladju.
7. Krana äla olo kalotä mado, iä akan mandino talo enen bara Tuhan.
8. Olo haliau puna djaton etter huang karä djalanae.
9. Tapi pahari idjä korik tä buah taratara huang kahaie;
10. Tinai olo tatau buah taratara huang kakoriko, krana kilau kambang oru iä akan nihau. — (1.*Petr.*1,24.)
11. Krana matanandau lembut tuntang kalasoe, tä oru keang tuntang kambange baduroh, kahalap ampie nihau: tumon tä olo tatau kea mameang huang satiare.
12. Salamat olo tä, idjä manjarenan tingkes; krana limbah iä djari ingkemä, iä karäh mandino makota pambelom, idjä djari indjandji Tuhan akan olo tä, awang sinta iä.
13. Æla olo hamaah, amon iä iningkes: . aku iningkes

Hatalla. Krana Hatalla puna djaton tau iningkes talo papa, tinai iä kea djaton maningkes idjä biti mahin dia.

14. Tapi genep olo iningkes, djetä awi tantiring kipen ai.

15. Limbah tä kipäe tä, amon ingandonge, manak dosa, tinai dosa, amon ilaluse, manak pampatäi.

16. Æla sala angat keton, o pahari, idjä äka katanngku!

17. Karä panenga bahalap, karä talo tinduh mohon bara ngambo, bara Batang-kalawa, iä tä djaton hobah, atawa balikbalika.

18. Tumon kahandake iä djari manak ita awi augh katoto, nakara ita mambatang bara karä talo tampae.

19. Tagal tä, o pahari, idjä äka katanngku, buah genep biti basikap akan mahining, tapi rangkah akan hakotak, rangkah akan blait.

20. Krana kalait olo djaton malalus katetek intu Hatalla.

21. Tagal tä, limbah keton manganan karä kihal, tuntang kutoh karajap tä, käläh hapan atäi balemo tarima augh tä, idjä imbul intu huang keton, idjä kwasa manjalamat hambaruan keton.

22. Tapi awi manumon augh tä kea, äla mahininge bewäi, kilau manipu arep keton.

23. Krana amon olo mahining augh tä, tuntang djaton manumoe, iä tä kilau olo, idjä manjaramin baue.

24. Krana limbah iä mitä ampie, iä hagoet, palus kalapeae tinai kilen ampie gitae.

25. Tapi olo idjä manantuneng palus huang Torat idjä tinduh, iä tä Torat kamardeka, tuntang idjä baketep huang djetä, idjä djaton mahining palus kalapeae tinai, tapi idjä toto manumon *augh* tä: iä tä karäh salamat huang gawie tä.

26. Djaka idjä biti keton mado arepe toto bara agama, tuntang iä djaton mangandali djelae, tapi mamunga atäie, agaman olo *tä* haiang.

27. Agama idjä budjur tuntang brasih intu *baun* Hatalla, Bapa, kalotoh: madja mandohop nolä balo huang kadjakäe, sambil mahaga arepe, belä ingihal kalunen.

BAGI 2.

Æla mitä ampin olo; hasinta sama arep keton; äla harap kapertjaja idjä matäi bewäi.

1. O pahari, äla mimbing kapertjaja hong Tuhan ita Jesus Kristus, Tempon kahai tä, haiak keton mitä ampin olo tinai.

2. Krana amon intu äka keton hapumpong aton olo tamä, idjä hatisin bulau,

JAK. 1. 2.

tuntang hapakaian bahara, tinai aton tamä olo pähä belom kea, idjä hapakaian kupit,

3. Tuntang amon keton manampajah idjä hapakaian babalap tä, sambil hamauh dengae: mondok hetoh intu äka mambatang; — tapi dengan olo pähä belom tä keton hamauh: mendeng hikau, atawa mondok hetoh darah paingku; —

4. Tä kilen, djaton keton hapan huang keton kabuat, mitä ampin olo, tuntang keton kilau mantir idjä sala mamutus?

5. Hining, o pahari idjä äka kataungku, djaton Hatalla djari mintih awang pähä belom huang kalunen toh, idjä tatau huang kapertjaja, mangat äwen hapanatau karadjaan, idjä djari indjandjie akan karä olo awang sinta iä?

6. Tapi keton djari mampahawen olo pähä belom. Djaton olo tatau tä idjä mararat keton, tuntang mimbit keton akan basara?

7. Djaton iä idjä mamapa Ara bahalap tä, idjä tumon tä keton inggarä?

8. Maka amon keton malalus prentah idjä mambatang tä, tumon augh surat: „Ikau akan sinta olo, kilau arepm kabuatm," — tä gawin keton patut kea.

9. Tapi amon keton mitä ampin olo, tä keton badosa, tuntang ihukum Torat, kilau olo palangkah. — (3. *Mos.*19,15.)

10. Krana alo olo manumon hapus Torat, amon iä sala dengan augh Idjä, maka iä tiwas dengan salepah Torat. — (5.*Mos.*27,26.)

11. Krana idjä djari hamauh: „Æla ikau habandong," — iä kea djari hamauh: „Æla ikau mampatäi olo." Toh, alo ikau djaton habandong, tapi ikau mampatäi, mahin djari malangkah Torat kea.

12. Buah kotak tuntang gawin keton kalotä, kilau olo idjä karäh imutus awi Torat kamardeka.

13. Krana hukum idjä djaton taraäwal karäh buah olo tä, idjä djaton pamasi; tapi asi tuntang kasanang bewäi tau mendäh andau hukum.

14. Narai guna, o pahari, djaka olo manggarä arepe pertjaja, tapi gawie djaton? tau kea kapertjaja idjä kalotä manjalamat iä? — (*Matt.* 7,26.)

15. Paribasa djaka pahari hatuä atawa bawi lulululus, tuntang tapas balandjae,

16. Tinai idjä bitü keton hamauh dengae: lius dengan salamat, kampoh arep keton, kuman besobesoh, — tapi keton djaton manenga akae talo hapae mampangat berenge: narai guna tä?

17. Kalotä kea kapertjaja,

djaka djaton gawie, puna ambae bewäi.
18. Tapi mikäh koan olo: intu ikau aton kapertjaja, intu aku aton gawi. Prahan akangku kapertjajam awi gawim, tä aku awi gawingku handak mamprahan akam kapertjajangku.
19. Ikau pertjaja, Hatalla puna tonggal bewäi; buah ikau kalotä; tapi karä setan pertjaja tä kea, tuntang iä hagendjäh.
20. Maka o olo ngahus, handak ikau katawan, kapertjaja idjä djaton bara gawie, puna matäi?
21. Djaton Abraham, tato ita, djari mandjadi tetek awi gawie, amon iä djari manjaragh anake Isaak, sambil mina iä handjun mesbeh indu parapah? — (1.*Mos.* 22,9.)
22. Djaton ikau harati, kapertjajae djari mawat iä malalus gawi tä, tuntang kapertjajae mandjadi tinduh awi gawie?
23. Tumon tä surat djari tulus, idjä kalotoh aughe: „Abraham pertjaja huang Hatalla, djetä djari itong akae indu katateke, tuntang iä inggarar sobat Hatalla." (*Rom.*4,3.)
24. Tumon tä djaton keton harati, olo mandjadi tetek awi gawie, djaton awi kapertjaja bewäi?
25. Tumon tä Raghab kea, lontäi tä, djaton iä djari tetek awi gawie, awi mandunan sarohan tä, tuntang manjoho iä hagoet mahoroe djalan beken? — (*Ibran.* 11,31.)
26. Krana kilau bereng puna matäi, amon djaton hambaruae, kalotä kea kapertjaja matäi, amon djaton gawie.

BAGI 3.

Æla kanaha handak madjar olo; awi mangandali djelam; ampin olo idjä pintar toto.

---

1. Æla kanaha handak mandjadi guru bewäi, o pahari, krana keton katawan, hukum idjä pahan haream karäh buah ikäi.
2. Krana ita handiai puna sala huang arä perkara. Djaka olo djaton sala huang karä kotake, iä tä toto tinduh, tuntang iä kwasa mangandali hapus bitie kea.
3. Itä, ita mangkepan gandali intu njaman hadjaran, uka iä manumon kahandak ita; hapan tä ita mimbit hapus bitie kantäkantä.
4. Itä keton banama kea, alo djetä hai, tuntang intakan riwut paham, mahin djetä irentah kea awi kamburi idjä korik haliai, brangai kahimat djurumudi.
5. Kalotä kea djela puna talo korik, tapi badjoho ma-

njewut talo hai. Itä apui isut, kilen kahai tawon kaju idjä injehae.

6. Djela tä kea kilau apui, iä kontep karä ampin kadarhaka; djela tä djari ingkes marak karä ramonbereng ita kalotä, sampai mangihal hapus bereng, tuntang mampapanjala hapus prangan ita, amon djetä impanjala awi nakara.

7. Krana karä ampin meto, meto bariar tuntang karä burong, handipä, tinai lauk huang tasik, tau impalinek, tuntang djari kea impalinek olo.

8. Tapi dialo idjä biti tau mampalinek djela; djetä puna kapapa idjä djaton maku alah, idjä paham katadae baka matäi.

9. Hapan djetä ita manara Hatalla Bapa, tuntang hapan tä kea ita manjapa olon, idjä djari inampa tumon ampin Hatalla.

10. Bara njamä idjä tä kea blua berkat tuntang sapa. Pahari, talo tä djaton patut kalotä.

11. Pudji kea lowangdanum idjä mamplua danum manis tuntang bapait?

12. Tau kea, o pahari, batang sikon mamua bua undus, atawa batang anggor mamua bua sikon? Kalotä kea lowangdanum idjä djaton tau mamplua danum mangat tuntang bakabing.

13. Æwe keton idjä pintar harati? Käläh iä mampraban kahalap gawie awi ampin pambelome, huang kalemon kapintar.

14. Tapi amon kahiri idjä bapait tuntang kasuat leket intu atäi keton, tä äla keton taratara, äla manandjaro malawan katoto.

15. Djetä djaton kapintar, idjä mohon bara ngambo, tapi djetä puna bara petak, tumon dasar kalunen, tumon dasar setan.

16. Krana äka kahiri kasuat, hetä puna karidu tuntang karä ampin gawi papa.

17. Tapi kapintar idjä bara ngambo tä idjä mambatang mantoh, tinai iä radjin hakabuah, iä paris, radjin iadjar, panjanjang, pamua bahalap, iä djaton manumon kakilake kabuate, iä djaton haliau.

18. Maka bua katetek tä lembut huang kasanang akan karä olo idjä panjanang.

BAGI. 4.

Patut malawan kakoho, kipen, kadjoho; äla mahukum olo; äla harap onteng huang kalunen mindjam toh, tapi harap Hatalla.

---

1. Awi en karä klahi tuntang karä kasuat lembut intu keton? Djaton awi karä kipen keton, idjä hakalawan huang ramonbereng keton?

2. Keton mipen, tapi dja-
ton mandinoe; keton basingi
hakahiri, tapi djaton tau
mandinoe; keton hasuat ha-
klahi, tapi djaton mandinoe,
basa keton djaton blaku doa.
3. Keton blaku doa, tapi
djaton mandinoe, basa lakun
keton sala, handak bapan
talo lakun keton akan karä
kipen keton.
4. Tjäh keton, olo paha-
bandong hatuä bawil djaton
keton katawan, idjä äka ka-
taun kalunen toh kamusoh
dengan Hatalla? Idjä handak
hulä dengan kalunen, iä ha-
musoh dengan Hatalla.
5. Atawa mikäh kamäan
keton, haiang bewäi surat
masanan augh toh: „Rogh,
idjä melai huang ita, aton
iä radjin bahiri?"
6. Toto, iä manenga asi
idjä hai haream. Tagal tä
aton augh surat: „Hatalla
malawan olo badjoho, tapi
akan olo randah atäie iä ma-
nenga asi." — (*Matt.*23,12.)
7. Tagal tä awi keton ma-
menda Hatalla; lawan setan,
tä iä karäh hadari bara keton.
8. Talih Hatalla, tä iä ka-
räh manalih keton. Prasih
lengäm, o olo badosa! pra-
sih atäim, o olo haliau!
9. Buah keton kilau olo
kapähä, bawai tuntang ta-
ngis; buah tatawän keton
malik mandjadi tangis, tun-
tang kahandjak keton man-
djadi kapähä.
10. Parandah arep keton
intu baun Tuhan, tä iä ka-
räh manggatang keton.
11. O pahari! äla bakotok
sama arep keton. Idjä ma-
ngotok paharie tuntang ma-
hukum paharie, iä mangotok
Torat tuntang mahukum To-
rat. Maka amon ikau mahu-
kum Torat, tä ikau djaton
manumoe, tapi ikau maran-
tas Torat.
12. Tapi tikas Idjä, idjä
Tempon Torat, idjä kwasa
manjalamat tuntang mahu-
kum. Tapi äwe ikau, sampai
ikau petah mahukum olo be-
ken?
13. Toh hining keton, idjä
hamauh: andau toh atawa
djewu ita handak hagoet akan
lewu anu, handak melai hetä
barang idjä njelo, handak
basatiar manggau ontong.
14. Tjäh keton, idjä djaton
katawan kadjarian andau dje-
wu! Krana kilen ampin pam-
belom keton? Djetä kilau
asep, idjä aton handjulu,
balalu nihau.
15. Buah djaka augh keton
kalotoh: Djaka Tuhan ma-
njoho ita tuntang djaka ita
belom, tä ita handak mawi
talo toh, atawa talo tä.
16. Tapi toh keton tatara
huang kadjohon keton; karä
tara idjä kalotä puna papa.
17. Maka olo idjä tau mawi
talo bahalap, tapi iä djaton
mawie, djetä indu dosa akae.

BAGI 5.

Olo tatau idjä parajap patut mikäh hukum Hatalla; buah olo baketep; olo akan hatonggo hapahalap sama arepe.

1. Maka keton, idjä tatau, tangis, bawai tagal tjalaka, idjä akan buah keton.

2. Panatau keton djari rusak, karä pakaian keton djari gagat.

3. Bulan salakan keton djari rusak hatagar, tuntang tagare tä karäh indu saksi mawi keton, kuman isin keton kilau apui; keton djari mangoho panatau akan andau hukum.

4. Itä keton, upah baroban, idjä djari manggetem tanan keton, idjä inapas keton, mantehau, tuntang augh tehau olo tä djari sampai pinding Tuhan kärä kawan talo belom.

5. Keton djari belom ramirami hundjun petak, haiak manumon karä kipen keton; keton djari manjeput arep keton manantai andau keton injambalih.

6. Keton djari mahukum, keton djari mampatäi olo tetek, tuntang iä djaton djari malawan keton.

7. Tagal tä, käläh keton pandjang atäi, o pahari, sampai panumah Tuhan. Itä, olo pamalan mendäh bua tana idjä bahalap, haiak pandjang atäie, sampai djetä buah udjan idjä malampok talo tuntang udjan idjä mukäi tihin talo.

8. Buah keton kea pandjang atäi, karasan atäi keton, krana panumah Tuhan djaladjalan tokep.

9. Æla munguh tagal sama arep keton, o pahari, belä keton buah hukum; itä, idjä mariksa mamaläh mendeng darah bauntonggang.

10. O pahari, buah keton manduan akan sonto kapähän tuntang kapandjang atäi karä nabi, idjä djari hakotak hapan aran Tuhan.

11. Itä, äwen idjä djari manjarenan kapähä, inggarä ita salamat; keton djari mahining britan kaketep Job, tuntang keton katawan salawian gawin Tuhan. Tuhan toto paham panjanjang tuntang pamasi.

12. Tapi perkara idjä mambatang, o pahari, äla sumpah; äla sumpah manjewut langit, äla sumpah manjewut petak, äla sumpah manjewut barangai talo beken; tapi buah koan keton joh toto joh, tuntang dia toto dia, belä keton buah hukum.

13. Aton baris keton idjä kapähä atäie? buah iä blaku doa; aton idjä handjak? buah iä manjanji masmur.

14. Aton baris keton idjä haban? buah iä mangahau panditan ungkup tä, uka äwen tä blaku doa akae,

tuntang mundut iä huang
aren Tuhan.
15. Maka lakudoan kaper-
tjaja karäh mahaga olo ha-
ban tä, tuntang Tuhan karäh
mampendeng iä; tinai amon
iä djari badosa, djetä karäh
impun akae.
16. Awi keton hakaku ka-
salan intu sama arep keton,
tuntang laku doa akan sama
arep keton, mangat keton
impakäläh. Lakudoan olo te-
tek idjä mangkarenä toto
paham kwasa.
17. Elias tä mahin olo ka-
lunen, sama kilau ita, tinai
iä djari blaku doa, uka äla
udjan, maka telo njelo dja-
hawen bulan katahie djaton
kea udjan hundjun petak.
18. Limbah tä iä blaku doa
tinai, tä udjan lawo bara
langit, palus petak mampa-
lembut buae. — (1 *Radja* 18,
42.)
19. O pahari, amon idjä
biti keton djari undur bara
kapertjaja, tuntang olo mo-
bah iä tä tinai:
20. Buah iä katawan, iä
idjä mobah olo badosa bara
djalae lajang, mahaga ham-
baruae bara pampatäi, tun-
tang manutup kutoh ka-
salae.

SURAT RASUL PETRUS, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Tara Hatalla, idjä djari manak ita haluli, sampai tok ita tau harap mandino salamat tuntang kahaie; pertjaja tuntang harap huang iä; sinta karä pahari.

1. Petrus, rasul Jesus Kris-
tus, akan karä olo idjä djari
intih, idjä namuäi huang ta-
nah utus olo beken, idjä
kasaburan huang Pontus,
Galatia, Kapadokia, Asia,
tinai huang Bitinia;
2. Idjä djari intih tumon
Hatalla Bapa helo djari ka-
seno iä, idjä imprasih Rogh,
mangat iä mamenda kaper-
tjaja, tuntang inampitik de-
ngan dahan Jesus Kristus.
Käläh asi tuntang kasanang
sasar indahang akan keton.
3. Tara akan Hatalla, Bapa
Tuhan ita, Jesus Kristus,

idjä tumon kahain asie djari manak ita haluli akan kaharap idjä belom, awie djari mambelom Jesus Kristus bara olo matäi;

4. Tinai akan panatau idjä djaton likäe, idjä djaton tau baduroh, idjä djari ina huang sorga akan keton;

5. Akan keton, idjä huang kwasan Hatalla awi kapertjaja ihaga akan salamat tä, idjä djari simpan, uka djetä ingarinah, amon wajah kalunen toh djari hapus.

6. Tä keton karäh handjak, keton idjä katontoh, djaka patut kalotä, ingapähä handjulo awi arä tingkes,

7. Mangat kapertjajan keton, idjä djari ingkemä, idjä paham barega bara bulau, talo puna nihau tä, alo bulau tä djari ingkemä awi apui: mangat kapertjajan keton indu tara, indu horumat tuntang kahai, metoh Jesus Kristus karäh bakarinah;

8. Idjä djaton djari gitan keton, tapi idjä äka sintan keton kea, tuntang keton pertjaja huang iä, alo keton djaton mitä iä katontoh; tä, maka keton karäh paham handjak dengan kahandjak idjä djaton taratabiu ombet,

9. Tuntang keton karäh mandino bua kapertjajan keton, iä tä: salamat hambaruan keton.

10. Perkara salamat tä djari inirok tuntang iriksa karä nabi, idjä djari manudjum masanan asi tä, idjä toh djari sampai keton;

11. Äwen tä djari mariksa akan katika idjä kwe tuntang kilen kea Rogh Kristus, idjä huang iä, helo djari masuman kapähä idjä indu buah Kristus, tuntang karä kahaie idjä rahian tä.

12. Akan olo tä talo tä djari ingarinah, djaton uka iä mingkes djetä akae bewäi, tapi uka iä masanan akan ita augh tä, idjä toh inesnan akan keton awi äwen, idjä djari masanan Ewangelion akan keton awi Rogh brasih, idjä djari injoho bara sorga; idjä hong tä malaikat mahin mipen manantuneng.

13. Tagal tä käläh keton mambabat kahang atäi keton; käläh keton badangä, tuntang harap totototo intu asi bewäi, idjä injampai akan keton awi Ewangelion, idjä masanan Jesus Kristus.

14. Kilau anak idjä panurut äla keton burok mipen talo papa tä hindai, idjä bihin, katika kahumong keton, djari leket intu keton;

15. Tapi kilau idjä djari marawäi keton brasih, buah kalotä kea keton sasar brasih huang karä gawin keton.

16. Krana aton augh surat: „Keton patut brasih, krana jaku toh brasih." — (3. *Mos.* 11,44.)

17. Tuntang basa keton

manggarä Bapa iä tä, idjä djaton mitä ampin olo, tapi idjä mamaläh genep biti tumon gawie: buah keton batawat katahin keton masan huang kalunen toh;
18. Basa keton katawan, djaton hapan talo idjä tau nihau, djaton hapan salaka bulau keton djari inewus bara djalan keton idjä haiang, idjä tumon dasar tato hiang keton,
19. Malainkan hapan dahan Kristus, idjä barega haliai, idjä kilau anak tabiri idjä djaton kasalae tuntang brasih haliai.
20. Helo bara tamparan kalunen iä djari inantu, tapi iä djari ingarinah intu katika toh kea, tagal keton;
21. Tagal keton, idjä awie pertjaja huang Hatalla, idjä djari mambelom iä bara olo matäi, tuntang djari manenga akae kahai, nakara keton tau pertjaja tuntang harap intu Hatalla.
22. Toh, limbah keton djari mamprasih atäi keton awi keton mamenda katoto, awi Rogh, akan sinta idjä djaton baliau dengan karä pahari: buah toh basinta sama arep keton totototo, hapan atäi brasih;
23. Keton, idjä djari inakan haluli, djaton awi binji idjä tau rusak, tapi awi binji idjä djaton tau rusak, iä tät awi augh Hatalla idjä belom, idjä melai sampai katatahi.
24. Krana: „Karä isi uras kilau oru, karä kahain olo kilau kambang oru; oru tä djari balaju; kambange djari baduroh; —(*Masm.*103,15.)
25. Tapi augh Tuhan melai sampai katatahi." Maka djetä augh tä, idjä djari insanan akan keton.

BAGI 2.

Buah olo idjä djari inakan haluli pakasaa arepe hapan augh Hatalla, aka iä sasar maudahang kasbaso, buah iä badjur gawie, mahorumat olo hai, tuntang manjarenan kasalan olo, kilau Kristus djari iada sontoa.

---

1. Toh, käläh keton manganan karä ampin kapapa, tipu, kahiri, kotok.
2. Kilau anak awang bara inakan buah keton radjiradjin kuman djohontusu, idjä uras, akan kapintar, (iä tä augh Hatalla,) mangat awi tä keton sasar hai;
3. Asal keton djari mangkemä, Tuhan toto badjoha.
4. Idjä djari inalih keton, iä idjä puna Batu belom tä, idjä djari inganan olo, tapi idjä kampili tuntang paham barega intu Hatalla.—(*Masm.* 118,22.)
5. Toh, buah keton kea haragapan arep keton, kilau batu belom, mandjadi huma huang Rogh, mandjadi ung-

kup imam idjä brasih, mangat keton tumon Rogh maloput parapah, idjä ingilak Hatalla awi Jesus Kristus.

6. Tagal tä aton augh surat: „Itä! jaku mina huang Sion batu padadukan galang, idjä kampili tuntang paham barega, olo idjä pertjaja huang iä djaton akan rusak." — (*Jes.*28,16.)

7. Maka intu keton, idjä pertjaja, iä paham barega; tapi (tumon augh surat: „Batu idjä inganan tukang huma, iä tä djari indu padadukan galang,") akan olo idjä djaton pertjaja iä indu batu äka patarange, indu karang kalaite, — (*Matt.*21,24.)

8. Akan olo tä, idjä tantarang atäie awi augh tä, basa iä marisang dengae; akan tä olo tä puna inukas kea.

9. Tapi keton toh uras olo intih, hamputan radja tuntang imam, djalahan olo brasih, ungkup idjä djari inlih Hatalla, nakara keton masanan karä kahalap ain idjä djari marawäi keton bara kakaput akan kalawae idjä heran.—(2.*Mos.*19, 6.)

10. Keton, idjä bihin puna djaton haungkup, tapi toh keton mandjadi ungkup Hatalla, bihin keton djaton iasi, tapi toh keton iasi.

11. O keton, idjä äka kakilakku! aku mangatau keton kilau tamuäi, idjä hagoet huli puna tanahe, kahana arep keton bara karä kipen isi, idjä mangalahi hambaruan.

12. Ingaingat, mangat karä gawin keton budjur intu baun olo kapir, nakara äwen idjä mamapa keton, kilau keton parajap, amon äwen mitä gawin keton idjä bahalap tä, akan mahorumat Hatalla metoh andaue tä bakarinah.

13. Sabab Tuhan buah keton mamenda karä atoh olo; awi mamenda radja, idjä pangkahai tä; — (*Rom.*13,1.)

14. Tinai wakile, idjä djari iujohoe, uka mahukum olo parajap, tuntang mahorumat olo budjur bahalap.

15. Krana djetä puna kahandak Hatalla, mangat keton awi kahalap gawin keton manggagom njanan kahumong olo paleng;

16. Kilau olo idjä toto mardeka, djaton kilau hapan kamardeka indu tutup kapapa, tapi kilau rewar Hatalla.

17. Horumat olo handiai; sinta karä pahari; mikäh Hatalla; horumat radja.

18. Keton idjä djipen, awi mamenda tempon keton tuntang kikäh, djaton tempo idjä bahalap badjoha bewäi, tapi idjä tulas kea.

19. Krana djetoh toto asi, djaka olo tagal pangingat atäie dengan Hatalla manjuntul kahawen, tuntang manjarenan kasalan olo.

20. Krana baka iä horumat,

amon keton manjaranan pukul tagal kasalan keton? Tapi amon keton ingapähä tagal kabalap keton, tuntang basuntul, djetä ingilak Hatalla.

21. Krana akan djetä kea keton djari irawäi; krana Kristus kea djari ingapähä gantin ita, tuntang mandjadi sonto akan ita, mangat ita manuntut awan paie;

22. Iä djaton baliai djari bara kasalan, augh tipu djaton djari sondau huang njamae;

23. Amon iä injapa, iä djaton mamaläh; amon iä ingapähä, iä djaton mimas; tapi iä manjaragh tä akan idjä mahukum budjur.

24. Huang bereng ai iä djari mananggong karä dosan ita intu kaju, nakara ita matäi bara dosa, tuntang belom akan katetek; awi himang ai keton djari halit.

25. Krana bihin keton kilau tabiri idjä lajang, tapi toh keton djari hobah akan Sakatik tuntang Panggadoh hambaruan keton. — (*Esegh.* 34,5.)

BAGI 3.

Augh tahiu karä sawä tuntang banä. Patut olo handiai hindjä atäi hasinta, manjaranan kabawen, tuntang matamu katoto, uka iä njapinjapih Kristus.

1. Kalotä keton, idjä bawi, awi mamenda banan keton, uka äwen idjä djaton pertjaja augh tä, indoan kea awi dasar pambelom sawae, alo djaton awi augh, — (*Epes.*5,22.)

2. Amon iä mitä dasar pambelom keton idjä mantoh, idjä tuntang mikäh Hatalla.

3. Olo bawi idjä kalotä mambungas arepe djaton hapan talo ruar, djaton hapan kuntjir balau, atawa bapakaian bulabulau tuntang talo lamos,

4. Tapi bitie idjä intu huange, idjä basilim huang atäie, idjä hapakaian dasar idjä djaton tau hobah, rogh idjä balemo sanai, djetä *toto* bahalap intu Hatalla.

5. Krana tumon tä karä olo bawi horan kea, idjä brasih, djari mambungas arepe, idjä harap intu Hatalla, tuntang mamenda banae;

6. Kilau Sarah djari mamenda Abraham, manggarä iä tuan; maka keton toh mandjadi anake, amon gawin keton bahalap, tuntang äla mikäh karä uas olo. — (1.*Mos*.18,12.)

7. Kalotä kea keton, idjä hatuä, hindjä sawan keton tumon kapatut, tenga pusa horumate akan olo bawi, kilau akan sarangan idjä balemo tä, krana keton duä haiak djari mandino bagin asi intu pambelom; uka lakudoan keton äla balang.

8. Tinai imbing keton han-
diai sama patongan idjä, ha-
tanggong kapähä kahandjak,
sinta karä pahari, awi ma-
njaujang, tuntang randah
atäi.
9. Æla bababaläh papa sa-
ma papa, sapa sama sapa,
tapi awi mamberkat, basa
keton katawan, keton djari
irawäi mangat berkat indu
bagin keton.
10. „Krana olo idjä haua
belom handjak, idjä radjin
mitä andau talo babalap, kä-
läh iä nahanan djelae äla
manjewut talo papa, tuntang
totok biwihe äla manjewut
tipu; — (*Masm.* 34,13.)
11. „Iä akan balekak bara
talo papa, palus bahalap ga-
wie; iä akan manggau kasa-
nang, tuntang manggoang tä.
12. „Krana matan Tuhan
manangkilik olo tetek, iä ma-
nalingan pindinge akan laku-
doan olo tä; tapi baun Tu-
han puna malawan olo idjä
papa gawie."
13. Tinai äwe kea handak
mamapa keton, amon keton
manumon talo bahalap?
14. Maka alo keton inga-
pähä kea sabab katetek, sa-
lamat keton! Æla keton mi-
käh gatap olo tä, äla tang-
kedjet;
15. Tapi buah keton maho-
rumat Hatalla, pangkahai
Tuhan, huang atäi keton.
Tinai buah keton haradjur
tatap manombah augh olo
handiai, idjä misek bukun
kabarap keton, tuntang ka-
lemon atäi haiak mikäh Ha-
talla.
16. Käläh keton mahaga
pangingat atäi keton bahala-
halap, nakara olo tä, idjä
mamapa pambelom keton hu-
ang Kristus, mahamen sabab
aughe, idjä djari hapae ma-
mapa keton, kilau keton olo
parajap.
17. Krana djaka kahandak
Hatalla kalotä, bahalap ha-
ream keton ingapähä tagal
kahalap keton, bara tagal
kasalan keton.
18. Krana Kristus kea djari
ingapähä sasindä sabab karä
dosan olo, iä idjä tetek gan-
tin olo papa, mangat iä man-
duan ita buli Hatalla; iä
djari impatäi isie, tapi djari
imbelom huang Rogh.
19. Huang Rogh tä kea iä
djari hagoet, tuntang masa-
nan arepe akan karä liau olo
idjä huang naraka, — (4,6.)
20. Idjä horan djaton maku
pertjaja, katika Hatalla men-
tai tuntang pandjang atäie,
djaman Noah, pesan banama
hai tä inampa, idjä huang
tä isut olo, iä tä hanja biti,
djari ihaga awi danum.
21. Idjä inamunan danum
soho tä, iä tä pampandoi
bresih, toh kea mahaga ita;
krana pampandoi bresih tä
djaton akan mamenjau likän
bereng, tapi awi djetä pang-
ingat atäi olo budjur sa-

nang intu Hatalla, awi kamisik Jesus Kristus, — (*Epes.*5,26.)

22. Idjä hila gantaun Hatalla, idjä djari mandai akan sorga, tuntang karä malaikat, karä awang kwasa, karä awang abas uras mamenda iä.

BAGI 4.

Buah ita miagat andau hukum, mampatäi gawin isi, mahaga gawin Rogh, mandohop olo, manjarenan kapähä, krana limbah kapähä tä ita karäh handjak.

1. Toh, basa Kristus djari ingapähä huang isie gantin keton, buah keton haganggaman prangan kalotä kea, krana idjä ingapähä huang isi, iä terai dengan dosa;

2. Belä iä burok manumon kipen olo katahie magon huang isi, tapi manumon kahandak Hatalla.

3. Krana ombet haliai katahin pambelom ita idjä halau ita djari malalus kahandak kapir, tuntang manandjong huang karä ampin kandji kipen, pambusau, babungu kuman mihop, tuntang hapan pampatah dewa matekiapi.

4. Toh, maka olo tä heran, basa keton djaton ompat pambelome idjä papa tuntang djaton patut, palus olo tä mamapa keton.

5. Maka olo tä akan indu tombah aughe idjä djari tatap mariksa mamatäh olo belom olo matäi.

6. Krana tagal tä akan olo matäi kea Ewangelion djari insanan, uka olo tä ihukum tumon kaoloe, huang isie, tapi belom akan Hatalla huang rogh.

7. Maka kahapus talo handiai djari tokep. Toh, buah keton mantoh badangä, tuntang mandjaga, *mangat* toto blaku doa.

8. Maka idjä mambatang, hasinta sama arep keton tototo, krana sinta tä manutup kutoh kasala.

9. Hasarongan sama arep keton, äla tuntang kakotok.

10. Hadohop sama arep keton, genep biti tumon kataue, idjä djari inenga akae, kilan olo idjä budjur manggau hakabeken ampin asin Hatalla.

11. Djaka olo hakotak, buah iä hakotak tumon augh Hatalla; djaka olo aton pangkate, buah iä malaluse tumon puna atoh Hatalla: nakara huang karä gawi Hatalla inara awi Jesus Kristus; akae karä kabai tuntang kwasa palus katatahi. Amen.

12. O keton, idjä äka kakilakku, äla keton sangang sabab lason kadjakä, idjä buah keton indu maningkes keton, sampai angat keton djaton patut talo kalotä buah keton. — (1,7.)

13. Tapi handjabandjak, ba-

sa keton omba kapähän Kristus, mangat keton handjak rantang kea metoh iä bakarinah huang kahaie.

14. Djaka keton impahawen sabab aran Kristus, salamat keton! krana Rogh kahai, Rogh Hatalla aton huang keton; toto iä inawah olo tä, tapi iä iborumat keton.

15. Tapi äla idjä biti keton buah kapähä kilau olo pamuno, atawa kilau maling, atawa kilau olo parajap, atawa kilau olo idjä pangarait arepe dengan perkaran olo beken.

16. Tapi djaka iä bnah kapähä, basa iä olo Kristen, tä äla iä mahamen, tapi käläh iä mampahai Hatalla huang perkara kalotä.

17. Krana toh puna wajah hukum manampara mawi human Hatalla; maka amon djetä solake mawi ita, kilen tinai ampin kadjarian olo tä, awang marisang dengan Ewangelion Hatalla?

18. Amon olo tetek sanunoh injalamat, kangkwe tinai darin olo parajap tuntang olo badosa?

19. Kakai maka olo tä, idjä ingapähä tumon kahandak Hatalla, buah iä huang gawi bahalap mandjuluk hambaruae intu Hatalla, idjä djari manampa iä, idjä toto tau iharap ita.

BAGI 5.

Pandita akan manonggo ungkup bnahnah; olo handiai akan mamenda Hatalla, malawan setan, tä Hatalla karäh mandohop olo tä.

1. Karä panditan keton aku mangataue, aku idjä pandita kea, idjä saksin karä kapähän Kristus, tuntang bara bagi kahaie, idjä karäh ingarinah:

2. Awi keton manjakatik ungkup Hatalla, idjä penda keton, tuntang tonggo iä, äla ihadjadjuan, tapi tuntang kahias atäi keton, äla sabab ontong papa, tapi tuntang karadjin atäi.

3. Æla keton mangaras ungkup tä, tapi buah keton indu sonton kawan keton.

4. Tä, amon Batang-Sakatik tä karäh bakarinah, maka keton karäh mandino kahai idjä djaton tau nihau. — (*Jes.*40,11.)

5. Maka idjä keton, o olo tabela, awi mamenda olo bakas, tinai buah keton handiai hapenda sama arep keton, haiak hapakaian karandah atäi, krana Hatalla malawan olo badjoho, tapi olo randah atäie iasie.

6. Toh, käläh parandah arep keton penda lengän Hatalla idjä kwasa, nakara iä karäh manggatang keton intu puna wajahe.

7. Karä kakenang kago-

gop keton baring akan Ha-
talla, krana iä puna manun
keton.
8. Buah keton badangä
tuntang mandjaga, krana
idjä palawau keton, setan
tä, kumbangkambanga kilau
singa idjä njakungkong, mang-
gau olo idjä tau ineläe.
9. Lawan iä, awi keton
dähen huang kapertjaja; ma-
ka puna tawan keton, sama
kapähä djetä kea buah ha-
pus ungkup paharin keton,
idjä hong katunen.
10. Maka Hatalla, Batang
karä asi, idjä huang Kris-
tus Jesus djari marawäi ita
akan kahaie idjä katatahi,
limbah ita djari ingapäha
handjulo, käläh iä kea ma-
nindoh, mandähen, mampa-
shes tuntang manggalang
keton.
11. Akae berumat tuntang
kwasa palus katatahi! Amen.
12. Intu Silwanus, idjä tu-
mon kamäangku paharin ke-
ton idjä badjur, aku djari
manjurat pandapandak toh
akan keton, mangat manga-
tau keton, tuntang hapan
manjaksi, djetoh kea asin
Hatalla idjä *toto*, *idjä im-
bing* keton.
13. Ungkup olo idjä intih
Tuhan, idjä huang Babel,
manabi keton, tinai Markus,
anakku.
14. Awi keton hatabi sama
arep keton hapan sium sin-
ta. Käläh kasanang mam-
pahaiak keton handiai, idjä
huang Kristus Jesus. Amen.

SURAT RASUL PETRUS, IDJÄ DUÄ.

BAGI 1.

Basa Hatalla pakam masi olo, käläh olo radjiradjin kea manggau asie; basa Petrus badjeleng akan matäi, maka iä masumon tiasi perkaran Kristus idjä batantu haliai, mangat olo mahaga tä.

---

1. Simon Petrus, rewar
tuntang rasul Jesus Kristus,
akan karä olo tä, idjä djari
mandino kapertjaja idjä ba-
halap haliai tä, sama kilau
ikäi kea, hong katetek Jesus
Kristus, Hatalla tuntang Dju-
rusalamat ita.
2. Käläh asi tuntang ka-
sanang sasar indahang akan
keton, awi keton sasar mang-

asene Hatalla, tuntang Jesus, Tuhan ita.

3. Basa Hatalla tumon kwasae djari manenga akan ita talo handiai, idjä mandjadian pambelom tuntang kahandjak ita huang Hatalla, awie manjoho ita kasene iä, idjä djari marawäi ita akan kahaie tuntang kahalape;

4. Awie djandji hai haliai tuntang paham barega djari inenga akan ita, iä tä: mangat awi karä djandji tä keton bara bagi intu Kahatallae, amon keton mahakan kabanasa, idjä huang kalunen awi karä kipen:

5. Tumon tä, buah keton kea radjiradjin toto, dahang akan kapertjajan keton kahalap, akan kahalap tä kapatut;

6. Akan kapatut tä kamantoh, akan kamantoh tä kaketep, akan kaketep tä kahandjak huang Hatalla;

7. Akan kahandjak tä sinta dengan karä pahari, akan sinta dengan pahari sinta dengan olo handiai.

8. Krana amon talo tä hakutoh intu keton, tä djetä djaton manjoho keton kadian atawa ringket huang kabarati dengan Jesus Kristus, Tuhan ita.

9. Tapi olo idjä djaton äka karä talo tä, olo tä babutä, kawus matae, tuntang iä kalapean arepe djari imprasih bara dosae bihin.

10. Tagal tä, o pahari, buah paham haream keton mangkarenä mandähen arep keton huang Hatalla, idjä djari marawäi tuntang mintih keton; krana amon keton tumon tä, tä djaton haliai keton karäh tanggarurus.

11. Tuntang kalotä karäh iuap lombalombah akan keton djalan tamä karadjaan idjä katatahi, ain Tuhan tuntang Djurusalamat ita, Jesus Kristus.

12. Tagal tä aku djaton handak terai haradjur managor keton mingat talo tä, alo keton puna tawae, tuntang tetep huang katoto.

13. Krana kamäangku, katahingku huang pasah toh, patut aku haradjur manangkedjet tuntang mampudji keton,

14. Basa aku katawan, badjeleng pasahku toh karäh ingarak, kilau pasuman Tuhan ita Jesus Kristus kea akangku.

15. Maka aku radjin handak nguae, mangat limbah panolakku kea keton tau mingat karä sarita toh.

16. Krana ikäi djaton djari hapan sansana, idjä djari ingarang awi kapintar olo, haiak ikäi djari masanan akan keton kwasa tuntang panumah Tuhan ita, Jesus Kristus, tapi matan ikäi djari mitä kahaie idjä paham haliai; — (*Matt.*17,5.)

17. Metoh iä mandino horumat tuntang kahai bara Hatalla, Bapa, haiak pangkahai Tuhan djari manjewut augh toh tahiu iä: „Iä toh Anakku, idjä äka kataungku, idjä ingilakkn."
18. Aughe tä djari hining ikäi mohon bara sorga, katika ikäi hindjä dengae bundjun bukit brasih tä.
19. Tinai augh karäh nabi tä, idjä etter haliai, aton intu ikäi, maka buah keton, amon keton mingat manantuneng tä kilau sumbo, idjä lalendang intu kaleka kaput, sampai langit mahindang, tuntang bintang sawah tä lembut huang atäi keton.
20. Krana buah keton katawan, dialo idjä augh tudjum hong surat Hatalla djari lembut awi kaharatin olo bewäi;
21. Krana karä tudjum horan djaton djari injewut awi kahandak olo, tapi olo ain Hatalla idjä brasih tä djari manjewut tä, haiak iä iadjar Rogh brasih.

BAGI 2.

Guru panandjaro karäh lembut, manamput arä olo, tapi hukum djari tatap akae.

1. Tapi aton nabi panandjaro kea djari hindjä ungkop olo horan tä, kilau marak keton toh kea karäh lembut guru panandjaro, idjä basilim maneseng bapan karä ampin augh adjar sala parusak; olo tä karäh milim Tuhan kea, idjä djari manewus iä, tapi badjeleng olo tä karäh mambet kabanasa akae.
2. Maka arä olo karäh manumon kibal *olo tä*, (*idjä* tagal olo tä djalan katoto karäh imapa,)
3. Tuntang huang kakohoe, bapan sansanae, olo tä karäh baramo intu keton; maka bara horan hukum olo tä djaton randjar, kabanasae djaton batiroh.
4. Krana amon Hatalla mahin djaton djari manjanjang karä malaikat tä idjä djari badosa, tapi djari manutup äwen tä huang naraka, hapasong rantai kakaput, tuntang djari manjaragh iä, uka iä ina akan hukum;
5. Tinai iä djaton kea djari manjanjang kalunen idjä djaman horan, tapi djari mahaga Noah, olo pambrita katetek tä, äwen hanja, katika Hatalla manjobo danum soho marusak petak, kaleka olo parisang tä; — (1 *Mos*.7.)
6. Tinai iä djari manusul lewu Sodom tuntang Gomora, haiak djari mahukum mambalik tä, tuntang manampa

tä indu pandjera akan olo handiai, awang parisang dengan Hatalla dapit; — (1.*Mos.* 19,24.)
7. Tapi iä djari maliwus Lot bara betä, olo tetek tä, idjä kapähä atäie tagal kandjin olo kabelä tä;
8. Krana olo tetek tä, idjä mangkalewu dengan äwen, sining andau djari mangapähä atäie idjä tetek awie mitä tuntang mahining karajap olo tä:
9. Tumon tä Tuhan tau maliwus karä olo idjä mikäh iä bara tingkes, tapi tau mangurong karä olo darhaka akan andau hukum, nakara äwen ingapähä;
10. Idjä mambatang karä olo tä, awang manandjong tumon isie huang karä kipen idjä kihal, tuntang awang mangabelä karä pangkat kwasa; idjä badjoho tuntang bararangai manumon kahandak ai bewäi, haiak bahanji manjapa karä awang hai tä;
11. Alo malaikat idjä hai kaabase tuntang kwasae bara olo tä mahin dia bahanji manjewut augh hukum manawah djetä intu baun Tuhan.
12. Tapi olo tä, kilau meto djaton bara akal, idjä manumon dasare bewäi, idjä tantai indjadian indu inawan impatäi, basa iä mamapa talo idjä djaton kasenae, maka iä karäh rusak huang karajape;
13. Tuntang karäh mandino baläh kadarhakae; karami nongkang andau inggaräe salamat, iä likä tuntang kuring, iä bahara marajap keton awi karä tipue, amon iä mamparohot ompat keton kuman.
14. Matae kontep bandonge, iä djaton maku balekak bara dosa, tuntang mumpan olo idjä purah njuan; atäie bakoho baliai, iä puna olo tarasapa.
15. Iä djari malihi djalan budjur, palus lajang, manjak djalan Bileam, anak Beor tä, idjä haus mandino upah kadarhaka.
16. Tapi djari aton kea idjä mangotak iä tagal kalangkahe, iä tä, meto idjä hapae, idjä puna djaton tau hakotak, djari hakotak kilau augh olou, tuntang mampudji kahumong nabi tä. — (4.*Mos.*22,28.)
17. Olo tä kilau kali idjä djaton bara danum, äwen kilau baunandau idjä tabias awi barat, kakaput pidjem djari ina akae sampai katatahi.
18. Krana iä paham kadjoho kotake idjä haiang bewäi, tuntang hapan kipen isi, hapan kakandji iä mumpan olo tä, idjä haru djari hadari, mamisah arepe dengan olo tä awang manandjong huang kalajang.

19. Olo tä mandjandji kabebas akae, tuntang iä mahin djipen kabanesa; krana genegenep idjä djari impalah, iä akan djipen idjä mampalah iä.
20. Krana olo tä, limbah iä djari hadari bara kibal kalunen, awie kasene Tuhan tuntang Djuru-salamat Jesus Kristus, djaka iä mangarait arepe tinai dengan talo tä, maka lawin olo tä papa haream bara tamparae.
21. Krana bontong haream olo tä, djaka iä djaton baliai djari kasene djalan katetek, bara iä djari kasenäe, tuntang undur tinai bara prentah idjä brasih, idjä djari inenga akae. — (*Luk.*12,47.)
22. Æwen tä toto tumon tanding olo: „Aso baluli mentakan talo utae;" tinai: „Bawoi limbah mandoi palus baluli mangalombang tinai."

BAGI 3.

Petrus masanan wajah idjä barian baliai; Kristus karäh baluli tinai; kalunen karäh nihau awi apui; patut ita manatap arep ita.

1. O keton, idjä äka kataungku, djetoh surat idjä duä, idjä djari injuratku akan keton, hapaku mangatau keton, tuntang mangarasam atäi keton idjä budjur;
2. Mangat keton manahiu karä augh, idjä djari insanan karä nabi idjä brasih bihin, tinai manahiu prentah ikäi, idjä rasul Tuhan tuntang Djurusalamat.
3. Bara bihin keton puna katawan, intu wajah rahian baliai karäh lembut olo parajap, idjä *manandjong tumon kipäe kabuate*,
4. Sambil hamauh: kwo djandjin panumahe? krana bara katika karä tato horan djari matäi, maka talo handiai magon melai bewäi sama kilau katika tamparan talo handiai kea.
5. Maka tantai ahate olo tä djaton maku katawan, horan kea karä langit djari aton awi augh Hatalla, tinai petak djari aton awi danum tuntang huang danum;
6. Maka awi djetä kea kalunen idjä katika tä djari leteng balalu rusak.
7. Maka karä langit idjä katontoh tuntang petak, awi aughe tä kea djari ina, uka ihaga akan apui, manantai andau tä, metoh olo parisang buah hukum palus banäsa.
8. Tapi käläh, o keton, idjä äka kataungku, katawan djetoh: idjä andau intu Tuhan kilau sakojan njelo, tinai sakojan njelo kilau idjä andau.

9. Tuhan djaton marandjar
djandjie, (kilau belahe olo
manggarä iä marandjare,) tapi
iä pandjang atäie dengan ita,
iä djaton maku idjä biti ni-
hau, tapi iä handak olo han-
diai hobah.
10. Maka andau Tuhan ka-
räh sampai kilau maling ha-
malem, andau tä maka karä
langit akan karakkatusa,
tuntang karä bakal kalunen
karäh lenjoh awi kalaso, ti-
nai petak tuntang karä talo
hundjue akan bakähu saman-
diai.
11. Toh, basa talo handiai
tä karäh rusak, kilen tinai
patut ampin keton!
12. Patut huang gawi bra-
sih, haiak keton handjak
huang Hatalla, keton men-
däh tuntang manggulong arep
keton akan panumah andau
Hatalla tä, idjä intu tä karä
langit lenjoh baseha palus
nihau, tuntang hapus bakal
kalunen karäh lenjoh awi
kalaso.
13. Tapi tumon djandjin
Hatalla ita mendäh langit
taheta tuntang petak taheta,
idjä äka katetek melai. —
(*Pangar.*21,1.)
14. Tagal tä, o keton idjä
ingilakku, basa keton men-
däh talo tä, langkalangkap
keton, mangat metoh panu-
mah Hatalla keton djaton
hapurak, djaton indu indjara,
tapi mangat keton huang ka-
buah.
15. Maka kapandjang atäi
Tuhan itong indu salamat
keton, kilau Paulus, paharin
ikäi idjä ingilak ikäi, djari
manjurat keá akan keton,
tumon kapintare, idjä djari
inenga akae;
16. Kilau iä manahiu per-
kara toh kea huang karä su-
rate, awang djari impaite;
huang surate tä aton isut
talo, idjä babali haratie, dja-
di, olo awang paleng parajap
mamingkok aughe tä, kilau
karä augh surat beken kea,
akan karusake kabuate.
17. Tapi keton, idjä ingi-
lakku, basa keton djari ka-
tawan tä bara bihin, baga
arep keton, belä keton kea
pahir awi kalajang olo kabelä
tä, palus gagar bara kotan
keton.
18. Tapi käläh sasar man-
dahang huang asi tuntang
kaharati dengan Tuhan tun-
tang Djurusalamat ita, Jesús
Kristus. Akae karä horumat,
katontoh tuntang harian ka-
tatahi. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJÄ SOLAKE.

BAGI 1.

Augh Hatalla, idjä batantu haliai, djari insanan, mangat olo tau hindjä Hatalla, tuntang tau manandjong huang kalawa, tinai uka karä dosan ita impnas.

1. Idjä djari aton intu
solake, idjä djari hining ikäi,
idjä djari gitan matan ikäi,
idjä djari inantuneng ikäi,
idjä djari inggajap lengän
ikäi Augh pambelom tä; —
(*Joh.*1,1.14.)
2. (Krana Pambelom tä
djari mamala, tuntang ikäi
djari mitäe, haiak manjaksi
masanan akan keton Pambelom idjä katatahi tä, idjä
djari hindjä Bapa, tuntang
djari ingarinah akan ikäi;)
3. Idjä djari gitan tuntang
hining ikäi, djetä insanan ikäi
akan keton, nakara keton
kea hindjä dengan ikäi, mangat kahindjän ikäi toto dengan Bapa, tuntang dengan
Anake, Jesus Kristus.
4. Maka talo toh injurat
ikäi akan keton, nakara kahandjak keton sukup.
5. Maka djetoh augh tä,
idjä djari hining ikäi bara iä,
tuntang idjä insanan ikäi
akan keton: Hatalla puna
kalawa, kakaput *djaton* huang iä.
6. Amon ita hamauh, ita
hindjä dengae, tapi ita manandjong huang kakaput, tä
ita manandjaro, tuntang djaton mawi katoto.
7. Tapi amon ita manandjong huang kalawa, kilau
iä puna huang kalawa, tä
ita hindjä dengae, tuntang
dahan Anake, Jesus Kristus,
mamprasih ita bara karä
dosa.
8. Amon ita hamauh, ita
djaton bara dosa, tä ita manandjaro arep ita, tuntang
katoto djaton huang ita.
9. Tapi amon ita mangaku dosan ita, tä ita tau harap iä, idjä puna tetek, iä
mampun karä dosan ita, tuntang mamprasih ita manganan karä kadarhaka.
10. Amon koan ita, ita
djaton bara dosa, tä ita

manggarä Hatalla panandjaro, tuntang aughe djaton leket huang ita.

BAGI 2.

Basa dosan ita djari iampun Jesus, buah ita manumon aughe, hasinta sama arep ita, melai huang Kristus, mentai panumahe.

1. O anak! talo toh injuratku akan keton, uka keton äla mawi dosa; tapi djaka olo djari mawi dosa, aton kea idjä mangamanangan perkaran ita intu Bapa, iä tä, Jesus Kristus idjä tetek tä.

2. Iä tä puna sapan karä dosan ita, tapi djaton dosan ita bewäi, malainkan sapan karä dosan salepah kalunen kea.

3. Maka awi djetoh ita katawan, ita djari kasene iä, iä tä: amon ita mahaga prentahe.

4. Olo idjä hamauh: aku kasene iä, — tapi iä djaton mahaga prentahe, iä tä panandjaro, katoto djaton huang iä.

5. Tapi olo idjä mahaga aughe, huang olo tä sintan Hatalla toto djari tinduh. Awi djetä ita katawan, ita toto huang iä.

6. Olo idjä mangaku arepe melai huang iä, maka patut olo tä manandjong kalotä, kilau djari tandjong ai kea.

7. O keton, pahari! aku djaton manjurat akan keton prentah taheta, tapi prentah idjä horan tä, idjä aton intu keton bara solake. Prentah idjä horan tä, iä tä augh, idjä djari hining keton bara solake.

8. Tinai aku manjurat akan keton prentah taheta, idjä toto huang iä tuntang huang keton; krana kakaput djari lilap, kalawa idjä toto mansalak katontoh.

9. Olo idjä manggarä arepe huang kalawa, tapi iä basingi paharie, iä tä magon huang kakaput sampai katontoh.

10. Idjä sinta paharie, iä melai huang kalawa, tuntang talo äka patarang djaton huang iä.

11. Tapi idjä basingi paharie, iä puna huang kakaput, tuntang manandjong huang kakaput, djaton katawan tintue, basa kakaput djari mangaput matae.

12. Aku manjurat akan keton, idjä anak, karä dosa djari iampun akan keton awi arae.

13. Aku manjurat akan keton, idjä bapa, keton djari kasene iä, idjä bara solake tä. Aku manjurat akan keton, idjä budjang, keton djari mampalah idjä papa tä. Aku manjurat akan keton, idjä anak, keton kasene Bapa.

14. Aku djari manjurat akan keton, idjä bapa, keton djari kasene iä, idjä bara solake tä; aku djari ma-

njurat akan keton, idjä ba-
djang, keton toh abas, tun-
tang augh Hatalla melai hu-
ang keton, tinai keton djari
mampalah idjä papa tä.
15. Æla sinta kalunen atawa
talo huange; amon olo sinta
kalunen, sintan Bapa djaton
huang iä.
16. Krana talo handiai idjä
huang kalunen, iä tä: ki-
päe isi, kipea matä tuntang
kadjoho pambelom, uras dja-
ton bara Bapa, tapi bara
kalunen.
17. Maka kalunen lilap,
tuntang kipäe; tapi olo idjä
malalus kahandak Hatalla,
iä melai sampai katatahi.
18. O anak! toh djam ka-
putusan; kilau keton djari
mahining, antikristus tä (*ri-
mae: palawan Kristus*) akan
dumah, maka toh arä anti-
kristus djari aton, tagal tä
ita katawan, toh kea djam
kaputusan.
19. Æwen tä djari blua
bara ita, tapi iä djaton toto
baris ita, krana djaka iä toto
baris ita, tä iä djari melai
hindjä ita; tapi talo tä man-
djadi, nakara äwen tä ba-
karinah, djaton äwen handiai
tä toto baris ita.
20. Maka keton toh imi-
njak Idjä Brasih tä, tuntang
katawan talo handiai.
21. Aku djaton djari ma-
njurat akan keton, kilau ke-
ton djaton katawan katoto,
tapi basa keton katawan tä,
tuntang basa karä tandjaro
djaton lembut bara katoto.
22. Æwe idjä pamandjaro
tä, baja idjä milim Jesus
toto Kristus tä? Iä tä anti-
kristus tä, idjä milim Bapa
tuntang Anak.
23. Idjä milim Anak, intu
iä Bapa djaton kea, olo idjä
mangaku Anak, intu iä Bapa
aton kea.
24. Maka idjä djari hining
keton bara solake, buah dje-
tä melai huang keton; amon
talo, idjä djari hining keton
bara solake, melai huang ke-
ton, tä keton kea *karäh* me-
lai huang Anak tuntang hu-
ang Bapa.
25. Maka djetoh djandji,
idjä djari indjandjie akan
ita, iä tä: pambelom idjä
katatahi.
26. Talo toh djari injurat-
ku akan keton sabab olo tä,
idjä handak mampalajang
keton.
27. Maka Rogh tä, idjä
djari dinon keton bara iä,
melai huang keton; tuntang
djaton usah olo madjar ke-
ton; tapi kilau Rogh tä kea
madjar keton talo handiai,
djetä toto, djaton tandjaro;
kilau djetä djari madjar ke-
ton, tumon tä melai keton
huang iä.
28. Maka toh, o anak, me-
lai huang iä, uka amon iä
bakarinah, ita tau menteng
atäi, tuntang ita djaton maha-
men awie, katika panumahe.

I. JOH. 2.

29. Amon keton katawan iä puna tetek, tä keton haṙati, genep idjä tetek gawie iä tä djari inakae.

BAGI 3.

Basa ita anak Hatalla, patut ita mamprasih arep ita, belom tetek, malawan karä dosa, sinta pahari; tumon tä ita karäh sanang.

1. Itä keton, kilen Bapa djari sinta ita, sampai ita akan inggarä anak Hatalla! Tagal tä kalunen djaton kasene ita, basa kalunen djaton kasene iä.

2. O keton idjä ingilakku! toh ita anak Hatalla; maka hindai djari bakarinah ampin ita idjä harian dapit; tapi ita katawan, amon Jesus bakarinah, tä ita kea karäh njapinjapih iä, krana ita karäh mitä iä bitie baliai.

3. Maka genep olo idjä kalotä kaharape, mamprasih arepe, kilau iä kea puna brasih.

4. Genep olo idjä mawi dosa, iä marisang dengan Toṙat, krana dosa tä, iä tä karisang.

5. Maka keton katawan, iä djari ingarinah, uka iä manganan karä dosan ita, api iä djaton dosae.

6. Genep olo, idjä melai huang iä, djaton mawi dosa; genep olo, idjä mawi dosa, djaton djari mitä iä, djaton kea kasene iä.

7. O anak! äla olo mampalajang keton; olo idjä malalus katetek, iä tä tetek, kilau iä kea puna tetek.

8. Olo idjä mawi dosa puna baris setan, krana setan puna mawi dosa bara solasolake. Sabab tä Anak Hatalla djari ingarinah, nakara iä marusak karä gawin setan. — (*Joh.*8,44.)

9. Genep olo idjä djari inakan Hatalla, djaton mawi dosa, basa binjin Hatalla melai huang iä; tuntang iä djaton tau mawi dosa, basa iä djari inakan Hatalla.

10. Awi djetoh anak Hatalla tuntang anak setan bakarinah; Genep olo idjä djaton malalus katetek, iä djaton bara Hatalla, tinai olo tä djaton kea, idjä djaton sinta paharie.

11. Krana djetoh augh brita tä, idjä djari hining keton bara solake: ita akan hasinta sama arep ita.

12. Æla kilau Kain, idjä baris idjä papa tä, tuntang djari mampatäi paharie; tinai buhen iä djari mampatäi iä? basa gawie papa, tapi gawin paharie tetek. —(1.*Mos.* 4,8.)

13. Æla heran, o pahari! amon kalunen basingi keton.

14. Ita katawan, ita djari mindah bara pampatäi akan pambelom, krana ita sinta karä pahari. Idjä djaton sinta

paharie, iä melai huang pampatäi.
15. Idjä basingi paharie, puna olo pamuno; maka keton katawan, olo pamuno djaton bara pambelom idjä katatahi leket hong iä.
16. Awi djetoh ita djari kasene sinta tä: basa iä djari manjaragh pambelome akan ita; toh patut ita kea manjaragh pambelom ita akan karä pahari.
17. Maka amon olo idjä bara ramo hong kalunen toh mitä katapas paharie, tuntang manguntji atäie akae: kilen sintan Hatalla melai huang iä?
18. O anak! äla ita sinta hapan augh, hapan totok bewäi, tapi haiak gawi tuntang katoto.
19. Awi djetä ita katawan, ita baris katoto, tuntang ita tau mampaharap atäi ita dengae.
20. Krana djaka atäi ita mahukum ita, maka Hatalla hai bara atäi ita, tuntang kasene talo handiai.
21. O keton, idjä ingilakku! amon atäi ita djaton mahukum ita, tä ita tau landang atäi intu Hatalla;
22. Tuntang karä talo lakun ita karäh dino bara iä, basa ita mahaga prentahe, tuntang malalus kakilake.
23. Maka djetoh prentahe: ita akan pertjaja huang aran Anake, Jesus Kristus, tuntang hasinta sama arep ita, kilau prentahe akan ita.
24. Maka olo idjä mahaga prentahe, olo tä melai huang iä, tinai iä melai huang olo tä. Awi djetoh ita katawan iä melai huang ita, iä tä: awi Rogh, idjä djari inengae akan ita.

I. JOH. 3. 4.

BAGI 4.

Gawin Rogh brasih: iä madjar ita mangaku Jesus, sinta Hatalla, tuntang hasinta sama arep ita, iä mampahandjak atäi ita.

1. O keton, idjä ingilakku! äla pertjaja genep ampin rogh, tapi awi mangkemä karä rogh tä, djaka iä toto bara Hatalla; krana arä nabi panandjaro djari lembut hong kalunen.
2. Awi djetoh keton akan kasene Rogh Hatalla: genep rogh, idjä mangaku Jesus Kristus djari tamä isi, iä tä bara Hatalla.
3. Tapi genep rogh, idjä djaton mangaku Jesus Kristus djari tamä isi, iä djaton bara Hatalla, tapi iä antikristus tä, idjä akan dumah, kilau djari hining keton; maka toh kea iä aton huang kalunen.
4. O anak! keton toh bara Hatalla, keton djari mampalah äwen tä; krana idjä huang keton hai bara iä, idjä huang kalunen.

5. Æwen tä bara-kalunen,
tagal tä iä masanan talo ka-
lunen, tuntang kalunen ma-
narima aughe.
6. Ita toh bara Hatalla;
idjä kasene Hatalla, iä ma-
narima ita; idjä djaton bara
Hatalla, iä djaton manarima
ita; awi djetä ita mangasene
Rogh katoto tuntang rogh
kalajang.
7. O keton, idjä ingilak-
ku! käläh ita hasinta sama
arep ita, krana sinta tä puna
bara Hatalla, genep olo idjä
sinta, iä djari inakan Hatal-
la, tuntang kasene Hatalla.
8. Olo idjä djaton sinta,
djaton djari kasene Hatalla,
krana Hatalla puna sinta.
9. Huang djetoh sintan
Hatalla dengan ita djari ba-
karinah, awi Hatalla djari
manjoho Anake idjä tonggal
tamä kalunen, nakara ita be-
lom awie. — (*Joh.*3,16.)
10. Djetoh toto sinta tä;
djaton djaka ita djari sinta
Hatalla, tapi iä djari sinta
ita, tuntang djari manjoho
Anake indu sapan karä do-
san ita.
11. O keton idjä ingilakku!
amon Hatalla kalotä djari
sinta ita, patut ita kea ha-
sinta sama arep ita.
12. Dialo idjä biti pudji
mitä Hatalla. Amon ita ha-
sinta sama arep ita, tä Ha-
talla melai huang ita, tun-
tang sintae tinduh huang ita.
13. Awi djetoh ita katawan
ita melai huang iä, tuntang
iä huang ita, basa awie djari
manenga Rogh ajue akan
ita.
14. Maka ikäi djari mitä tä,
tuntang manjaksi: Bapa djari
manjoho Anake indu Djuru-
salamat kalunen.
15. Toh, olo idjä mangaku
Jesus toto Anak Hatalla,
Hatalla melai huang olo tä,
tuntang olo tä huang Ha-
talla.
16. Maka ita djari kasene
tuntang pertjaja sintan Ha-
talla tä dengan ita. Hatalla
puna sinta, olo idjä melai
huang sinta, iä melai huang
Hatalla, tuntang Hatalla hu-
ang iä.
17. Awi djetä sinta tä toto
tinduh intu ita, nakara ita
tau uräh intu andau hukum,
basa sama kilau iä, kalotä
kea ita huang kalunen toh.
18. Kikäh puna djaton hu-
ang sinta tä, malainkan sinta
idjä tinduh manganan karä
kikäh; krana huang kikäh
tä kapälia; maka olo idjä
mikäh djaton toto tinduh hu-
ang sinta.
19. Ita sinta iä, basa iä
helo djari sinta ita.
20. Djaka olo hamauh: aku
sinta Hatalla, — tapi iä ba-
singi paharie, iä tä panandja-
ro. Krana olo idjä djaton
sinta paharie, idjä gitae, ki-
len iä sinta Hatalla, idjä dja-
ton gitae?
21. Prentah toh djari di-

nem ita bara tä, iä tä: idjä
sinta Hatalla, iä akan sinta
paharie kea.

BAGI 5.

Olo idjä pertjaja djari inakan Hatalla, iä mampalah kalunen, iä tä olo djetä idjä tumon augh Hatalla pertjaja huang Jesus.

1. Idjä pertjaja Jesus toto
Kristus tä, iä djari inakan
Hatalla; maka idjä sinta idjä
djari manak iä, iä sinta äwen
tä kea, idjä djari inakae.
2. Awi djetoh ita kasene,
djaka ita sinta karä anak Hatalla,
iä tä: amon ita sinta
Hatalla, tuntang mahaga karä
prentahe.
3. Krana djetoh sinta dengan
Hatalla, amon ita mahaga
prentahe; maka prentahe
djaton babehat.
4. Krana genep olo idjä
djari inakan Hatalla, iä mampalah
kalunen; kapertjajan
ita puna indu kamanang, idjä
mampalah kalunen.
5. Æwe tau mampalah kalunen,
baja idjä pertjaja Jesus
toto Anak Hatalla?
6. Iä idjä dumah mimbit
danum tuntang daha, Jesus
idjä toto Kristus tä; djaton
mimbit danum bewäi, tapi
mimbit danum tuntang daha;
tinai Rogh idjä manjaksi,
Rogh tä toto katoto.
7. Krana aton telo idjä
manjaksi hundjun petak,
Rogh, danum, tuntang daha,
maka idjä telo tä bulat akan
idjä. — (*Matt.* 28, 19.)
8. Tinai telo idjä manjaksi
huang sorga, Bapa, Anak
tä, tuntang Rogh brasih,
maka idjä telo tä puna idjä.
9. Amon ita manarima kasaksian
olo kalunen, toto,
kasaksian Hatalla hai haream
bara tä; krana djetä kasaksian
Hatalla, idjä djari injaksie
akan Anake.
10. Olo idjä pertjaja huang
Anak Hatalla, iä bara kasaksian
tä huang arepe; olo
idjä djaton pertjaja Hatalla,
manggarä iä pamandjare, basa
iä djaton djari pertjaja kasaksian,
idjä djari injaksi Hatalla
akan Anake.
11. Maka djetoh kasaksian
tä: Hatalla djari manenga
akan ita pambelom idjä katatahi,
tuntang pambelom tä
aton huang Anake. — (*Joh.*
1, 4.)
12. Olo idjä ai Anak tä,
ai tä pambelom; olo idjä
djaton ai Anak Hatalla, ai
djaton kea pambelom.
13. Talo toh djari injuratku
akan keton, idjä pertjaja
hong aran Anak Hatalla,
nakara keton katawan, ain
keton aton pambelom idjä
katatahi, tuntang mangat keton
pertjaja huang aran Anak
Hatalla.
14. Maka djetoh kalandang
ita intu Hatalla, amon ita
blaku talo eweä tumon ka-

handake, maka iä mahiningita.
15. Toh, basa ita katawan
iä mahining ita, alo kilekilen
kea talo lakun ita, maka ita
katawan, ita mandino talo
idjä djari ilaku ita intu iä.
16. Amon olo mitä paharie
mawi dosa, idjä djaton baka
matäi, käläh iä blaku doa
intu Hatalla, tä iä karäh ma-
nenga pambelom akae, akan
olo tä, idjä djari mawi dosa
idjä djaton baka matäi. Aton
kea dosa idjä baka matäi,
akan djetä aku djaton ma-
njoho olo blaku doa. —
(*Matt.*12,31.)
17. Karä gawi, idjä malang-
kah kahandak Hatalla, uras
dosa, tapi aton dosa idjä
djaton baka matäi.
18. Ita katawan, idjä djari
inakan Hatalla, iä djaton
mawi dosa; tapi idjä djari
inakan Hatalla, iä mahaga
arepe, tuntang idjä papa tä
djaton tau manawan iä.
19. Ita katawan, ita toh bara
Hatalla, tapi salepah kalunen
menter huang idjä papa tä.
20. Tapi ita katawan, Anak
Hatalla djari dumah, tun-
tang manenga kaharati akan
ita, nakara ita tau mangasene
Hatalla idjä toto, tuntang ita
aton huang idjä toto tä, iä
tä, huang Anake, Jesus Kris-
tus; iä tä puna Hatalla idjä
toto, tuntang Pambelom idjä
katatahi. — (*Joh.*1,1.4.)
21. O anak! haga arep keton
bara karä ampin dewa. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJÄ DUÄ.

Johannes mampudji olo bawi aru tuntang anake, uka äwen dähen mimbing kapertjaja, belä iä nihau upahe, tinai iä mangahana äwen manarima guru mula.

1. Idjä bakas akan olo
bawi idjä intih tä, tuntang
akan anake, idjä äka sin-
tangku huang katoto, tun-
tang djaton aku bewäi, tapi
olo handiai kea, idjä djari
kasene katoto,
2. Tagal katoto, idjä me-
lai huang ita, idjä haradjur
intu ita palus katatahi.
3. Käläh asi, kasajang tun-
tang kasanang akan keton
bara Hatalla Bapa, tuntang
bara Tuhan Jesus Kristus,
Anak Bapa, huang katoto
tuntang sinta.
4. Aku pahan handjak basa
aku sondau anakm manan-
djong huang katoto, kilau
prentah idjä djari dinon ita
bara Bapa.

5. Maka toh aku blaku
ikau, o olo bawi, djaton
kilau aku manjurat akam
prentah taheta, tapi prentah
tä, idjä djari aton intu ita
bara solake, iä tä, ita akan
indu basinta sama arep ita.
6. Maka djetä sinta tä,
amon ita manandjong tumon
karä prentahe. Djetoh prentah
tä, kilau djari hining
keton bara solake, mangat
keton manandjong huang
djetä.
7. Krana arä olo palajang
djari tamä kalunen, idjä
djaton mangaku Jesus Kristus
djari tamä isi. Iä tä
aton palajang tä, idjä antikristus
tä.
8. Djaga arep keton, belä
ikäi nihau talo idjä djari
iulih ikäi, tapi mangat ikäi
mandino upah sukup.
9. Idjä malangkah, tuntang
djaton melai huang
adjar Kristus, iä djaton aton
Hatallae; idjä melai huang
adjar Kristus, ai duäduä tä,
Bapa tuntang Anak.
10. Djaka olo manalih keton,
idjä djaton mimbit adjar
toh, äla manarima iä akan
human keton, manabie mahin
äla.
11. Krana idjä manabi olo
kalotä, iä mangarait arepe
dengan gawie idjä papa.
12. Arä talo indu injuratku
akan keton, tapi aku djaton
maku hapan kratas dawat,
malainkan aku harap arepku
manalih keton, tuntang bakotak
dengan keton balanggera
idjang, mangat kabandjak
ita sukup.
13. Anak betaum, idjä intih
tä, manabi ikau. Amen.

SURAT RASUL JOHANNES, IDJÄ TELO.

Johannes manara Gajus, basa iä dähen huang katoto, tuntang manjarongan karä pandita; iä mangotak Diotrepes, basa iä badjoho parajap.

1. Idjä bakas tä akan Gajus,
idjä äka kataungku, idjä
äka sintangku huang katoto.
2. O ikau, idjä äka hungku,
aku harap ikau bu-
djur bahalap, kilau hambaruam
puna budjur bahalap.
3. Krana aku paham bandjak,
amon karä pahari tä
dumah, manjarita katotom,

kilau ikau puna manandjong huang katoto.

4. Krana djaton kahandjakku idjä hai bara djetä, amon aku mahining, karä anakku manandjong huang katoto.

5. O ikau, idjä äka kataungku, gawim toto buah bahalap huang talo handiai, idjä iawim dengan karä pahari, tinai dengan karä tamuäi,

6. Idjä djari manjarita sintam akan salepah ungkup; amon ikau mandohop olo tä, kilau patut, tumon sohon Hatalla, tä gawim toto bahalap.

7. Krana olo tä djari hagoet sabab masuman aran Hatalla, tuntang iä djaton blaku talo enen bara olo kapir.

8. Tä patut ita manarima olo kalotä, mangat ita hadohop ompat äwen bagawi akan katoto.

9. Aku djari manjurat akan ungkup, tapi Diotrepes, idjä radjin mangapala olo tä, djaton manarima ikäi.

10. Tagal tä, amon aku dumah, maka aku handak mariksa karä gawie idjä iawie lepalepah, tuntang karä augh papa, idjä hapae mangang mawi ikäi; tinai awi djetä huange mahin hindai terai, tapi bitie djaton manarima karä pahari tä, tinai iä mangahana äwen tä, awang handak manarimae, palus iä manganan äwen bara ungkup.

11. O ikau, idjä äka kataungku, äla ikau manumon talo kapapae, tapi tumon kahalap. Idjä mawi talo bahalap, iä tä bara Hatalla; tapi idjä mawi talo papa, olo tä djaton djari mitä Hatalla.

12. Demetrius tä djari basewut bahalap awi olo handiai, tinai awi katoto kabuate, tuntang ikäi kea mahin manjaksi akae; maka ikäi katawan, kasaksian ikäi tä toto.

13. Aku arä talo indu injuratku, tapi aku djaton handak manjurat akam hapan dawat kalam.

14. Tapi aku harap akan mitä ikau badjeleng, tä ita akan hakotak hatanggera idjang.

15. Käläh kasanang akam. Karä sobat manabi ikau. Awi ikau manabi karä sobat njambiti arae.

SURAT RASUL JUDAS.

Judas mampudji olo, mangat iä dähen huang kapertjaja, basa arä guru sala djari lembut; iä tä karäh buah hukum paham.

1. Judas, rewar Jesus Kristus, pabarin Jakobus, akan karä olo idjä irawäi, idjä djari imprasih Hatalla Bapa, tuntang ihaga Jesus Kristus.

2. Käläh kasajang, kasanang tuntang sinta sasar indabang akan keton.

3. O keton, idjä äka kataungku, basa aku magon baus manjurat akan keton tabiu perkaran salamat, idjä sama aïn ita, maka angatku, patut toh aku manjurat akan keton, hapaku mampudji keton, uka keton mangalahi akan kapertjaja, idjä djari indjuluk sasindä akan olo brasih.

4. Krana isut biti djari manjelat sinisinik, idjä bara horan djari inantu akan hukum tä kea, olo darhaka, idjä hapan asin Hatalla akan karajape, tuntang milim Radja Idjä tä, *Hatalla tuntang* Tuhan ita, Jesus Kristus.

5. Maka aku handak managor keton, alo keton katawan tä kea, limbah Tuhan djari maliwus ungkupe bara tanah Misir, iä djari marusak karä olo tä tinai, idjä djaton pertjaja. — (4.*Mos.* 14,35.)

6. Tuntang malaikat tä kea, idjä djaton djari mimbing puna pangkate, tapi djari malihi puna kalekae, djari inutupe, imasonge dengan pasong idjä katatahi, huang kakaput, manantai hukum andau hai tä.

7. Kilau Sodom tuntang Gomora kea, tuntang lewu beken idjä baris tanah tä, idjä sama djari habandeng kilau djetä, manggoang isi beken, djari inampa akan pandjera, tuntang mananggong hukum apui idjä katatahi. — (1.*Mos.* 19,24.)

8. Kalotä kea tukang nupi djetoh mangibal isie, mangabelä pangkat prentah, tuntang mamapa awang hai tä.

9. Maka Mighael, mantir malaikat tä, amon iä hasuat dengan setan, batakian bantun Moses, mahin djaton petah manjewut hukum manawah iä; baja koae: Käläh Tuhan mahukum ikau!

10. Maka olo tä manawah talo idjä djaton kasenae, tinai talo idjä kasenae tumon puna dasare, kilau meto humong, huang talo tä iä marusak arepe.

11. Pajah iä! krana iä mahoroe djalan Kain, iä bakoho manggoang upah tumon kalajang Bileam, tuntang iä banasa huang karisange, kilau Korah. — (1.*Mos*.4,8.— 4.*Mos*.16,31.)

12. Iä purak talo papa omba panginan-sintan keton, amon iä ompat kuman dengan keton, manjeput arepe haiak djaton mikäh; iä kilau baunandau idjä djaton udjae, idjä tabias awi karä riwut; iä kilau batang kaju marunggus, djaton tau mamua; iä djari matäi handuä, djari irukat.

13. Iä kilau riak tasik idjä manjawak haburä karä kihale, iä kilau bintang-lajang, kakaput idjä pidjem djari imantai akae sampai katatahi.

14. Tahiu olo tä kea Enogh, idjä udju tilap bara Adam, djari manudjum, koae: „Itä! Tuhan dumah impahaiak bakojakojan olo ajue idjä brasih, — (1. *Mos*.5,21.)

15. „Handak mamutus kadjarian olo handiai, tuntang mahukum olo idjä darhaka, sabab karä gawie idjä darhaka, idjä djari iawie tumon kadarhakae, tuntang sabab karä augh papa tä, idjä djari hapan olo badosa darhaka tä mawi iä.”

16. Olo tä pangotok, haradjur djaton terai huange dengan puna pangkate, iä manandjong tumon kipäe; totoke manjewut kotak paham badjoho, tuntang iä mahorumat olo, uka iä bontong.

17. Tapi keton, idjä äka kataungku! ingaingat karä augh, idjä djari insanan karä rasul Tuhan ita, Jesus Kristus, bihin.

18. Æwen djari masanan akan keton, intu wajah idjä harian olo parajap karäh lembut, idjä manandjong tumon kipäe awang papa.

19. Iä tä idjä mamisah mambaris arepe, olo idjä tumon puna dasare bewäi, idjä djaton bara Rogh.

20. Tapi keton, idjä äka kataungku, käläh haragagan arep keton hundjun kapertjajan keton idjä brasih haliai, haiak blaku doa huang Rogh brasih.

21. Haga arep keton huang sintan Hatalla, tuntang entai asin Tuhan ita, Jesus Kristus, mangat mandino pambelom idjä katatahi.

22. Tuntang hapan hakabeken akale, asi belahe olo tä;
23. Tapi belahe tinai käläh keton mahagae awi keton mampikäh iä, palus mandjidjit iä bara apui, haiak keton basingi pakaian karajap kea, idjä harumur awi isi
24. Maka akan idjä kwasa mahaga keton, belä keton tanggarurus, idjä kwasa mampendeng keton bodjur toto intu baun kahaie, haiak paham kahandjak keton,
25. Akan Hatalla idjä tikas iä bewäi pintar, akan Djurusalamat ita, käläh kahai tuntang horumat, kaabas tuntang kwasa, katontoh palus katatahi. Amen.

SURAT PANGARINAH, INJURAT JOHANNES.

BAGI 1.

Johannes hong pulau Patmos djari manjurat surat toh akan udju ungkup huang Asia; Jesus mamnan pantonahe.

1. Djetoh surat Pangarinah ain Jesus Kristus, idjä djari inenga Hatalla akae, uka iä masanan akan karä reware talo idjä djaton tau dia badjeleng djadi, idjä djari insanae hadjamban malaikat ajue, sohoe talih reware Johannes;
2. Idjä djari manjaksi augh Hatalla, tuntang Jesus Kristus, talo handiai idjä djari gitae.
3. Salamat idjä mambasa, tuntang salamat idjä mahining karä augh tudjum toh, tuntang mahaga karä augh, idjä djari injurat huang surat toh; krana wajahe djari tokep.
4. Johannes akan udju ungkup tä, idjä huang Asia: käläh asi akan keton tuntang kasanang bara Idjä aton, tuntang djari aton, tuntang karäh dumah, tinai bara udju Rogh tä, idjä intu baun padadusae; — (2.*Mos.*3,14.)
5. Tuntang bara Jesus Kristus, idjä Saksi bodjur tä, idjä Tambakas kamisik bara olo matäi, idjä Mantir karä radjan kalunen; idjä djari sinta ita, tuntang mamenjau ita, mampuas karä dosan ita hapan dahae;

6. Tuntang djari mandjadian ita indu radja tuntang imam intu Hatalla, Bapae; akae kahai tuntang kwasa palus katatahi. Amen.

7. Itä! iä dumah hundjun baunandau; maka karä matä akan mitä iä, tuntang äwen, idjä djari madjok iä; tinai karä utus olo kalunen karäh manarahing tagal gawie dengae; toto, Amen. — (*Sagh.* 12,10.)

8. Jaku toh Alpa tuntang Omega, Tampara tuntang Kalepah, koan Tuhan, Hatalla, idjä aton, tuntang djari aton, tuntang idjä karäh dumah, idjä djaton tikas kwasae tä. — (22,13.)

9. Aku, Johannes, idjä paharin keton, tuntang padjak keton huang kadjakä, huang karadjaan, tuntang huang kaketep Jesus Kristus, djari inganan akan pulau, idjä Patmos arae, tagal augh Hatalla, tuntang kasaksian Jesus Kristus.

10. Aku djari huang Rogh hong andau Tuhan, tä aku mahining intu likutku augh hai, kilau augh sarunai,

11. Koae: Talo idjä gitam, surat tä huang surat, palus pait tä akan udju ungkup tä, idjä hong Asia: akan Epesus, akan Smirna, akan Pergamus, akan Tiatira, akan Sardis, akan Piladelpia, tuntaug akan Loadikea.

12. Maka aku mules arepku, handak mitä augh tä, idjä bakotak dengangku; tä amon aku djari mulus arepku, aku mitä udju tantahan sumbo bulan.

13. Maka bentok udju tantahan sumbo tä aku mitä idjä biti, idjä kilau ampin Anakolon, idjä hapakaian badju pandjang, tuntang hila usoke hababat bulan.

14. Takoloke tuntang balaue baputi, kilau bulun tabiri, kilau udjan habungkus; matae kilau njalan apui.

15. Paie hagining kilau tambaga idjä hatanak hong priok, tuntang aughe kilau gotok danum soho paham.

16. Iä mimbing udju bintang intu lengäe gantaue, tinai bara njamae aton blua padang manjihi hasansila, tuntang baue manjangkowong kilau matanandau tiring pandange.

17. Sana aku mitä iä, aku lawo darah paie, ampiampin matäi; tä iä mandanan engäe gantaue hundjun aku, sambil hamauh: Æla mikäh, jaku idjä solake tuntang idjä rahian haliai tä,

18. Idjä Batang pambelom; aku djari matäi, tapi itä! aku belom palus sampai katatahi. Tinai aku tempon anakkuntjin naraka tuntang pampatäi.

19. Toh, surat talo idjä djari gitam, talo idjä aton toh, tuntang talo idjä akan mandjadi rahian dapit.

20. Rima basilim udju bintang tä, idjä djari gitam intu lengängku gantau, tinai riman udju tantahan sumbo bulau tä. Udju bintang tä, djetä malaikat ain udju ungkup tä, tinai udju tantahan sumbo tä, djetä udju ungkup tä.

BAGI 2.

Surat Tuhan akan panditan ungkup hong Epesus, hong Smirna, hong Pergamus, hong Tiatira.

---

1. Surat akan malaikat ungkup idjä hong Epesus: Toh koan idjä mimbing udju bintang tä intu lengäe gantaue, idjä manandjong bentok udju tantahan sumbo bulau tä:

2. Aku katawan karä gawim, tuntang kabäkam, tuntang kaketepm, ikau djaton tau manjarenan olo papa, tapi ikau djari mangkemä äwen, idjä masanan arepe rasul, tuntang iä djaton rasul, ikau djari sondau äwen tä panandjaro.

3. Tinai ikau baketep tuntang pandjang atäim, tagal arangku ikau djari babehat, tuntang ikau djaton djari häka atäim.

4. Tapi atom kea aku indu malait ikau, basa ikau djari undur bara sintam idjä solake tä.

5. Toh ingat, bara idjä kwe ikau djari belekak; palus hobah, tuntang lalus gawi idjä solake tä; djaka ikau dia, badjeleng aku handak mananggoh, mawi ikau, tuntang mantawus tantahan sumbom bara kalekae, amon ikau djaton hobah.

6. Tapi djetoh kahalapm, basa ikau basingi gawin olo Nikolaitan, idjä injingiku kea.

7. Idjä bara pinding, *buah* iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup: Idjä manang, aku handak manjoho iä kuman bara batang pambelom, idjä hong pirdus Hatallangku.

8. Tinai surat akan malaikat ungkup idjä huang Smirna: Toh koan idjä solake tuntang idjä rahian halisi *tä*, idjä djari matäi, tapi djari belom haluli:

9. Aku katawan kadjakäm tuntang katapasm; tapi ikau toto tatau; tinai aku katawan sapan äwen, idjä *manggarä* arepe olo Jehudi, tapi iä djaton toto olo Jehudi, malainkan iä sinagoge setan.

10. Æla mikäh tahi idjä akan inanggoongm. Itäm, setan karäh manutup behe keton hong sipir, nakara keton ingkemä, tuntang keton karäh buah kadjakä sapulu andau katahie. Tetetetep ikau sampai pampatäi, tä aku handak manenga akam makota pambelom.

11. Idjä bara pinding, bu-

ah iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup: Idjä manang, iä djaton karäh ingapähä pampatäi idjä duä ambal tä.

12. Tinai surat akan malaikat ungkup idjä hong Pergamus: Toh koan idjä mimbing padang manjihi hasansila tä:

13. Aku katawan äkam melai, iä tä äka padadusan setan; tapi ikau mangaku arangku, tuntang djaton djari milim kapertjajam intu aku, alo huang karä andau tä mahin dia, metoh Antipas, saksingku idjä budjur tä, idjä djari impatäi intu äka keton, äka setan tä puna melai.

14. Tapi aton kea tagal talo isut aku indu malait ikau, basa aton hetä intu ikau olo idjä mahaga adjar Bileam, idjä djari madjar Balak, uka mampalembut talo äka patarang akan olo Israel, nakara olo tä ompat kuman talo parapah akan dewa, tuntang ompat habandong. — (*4.Moe.* 25,2;31,16.)

15. Kaloiä aton intu ikau kea, idjä mahaga adjar olo Nikolaitan.

16. Toh, hobah ikau! djaka ikau dia, maka badjeleng aku handak manauggoh, mawi ikau, handak mangalahi olo tä hapan padang njamangku.

17. Idjä bara pinding, basah iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup: Idjä manang, aku handak manenga indu kinan manna idjä basilim tä, tuntang handak manenga akae batu idjä baputi, tinai hong batu tä ara taheta injurat, idjä dialo idjä olo katawan, baja idjä mandino tä.

18. Tinai surat akan malaikat ungkup hong Tiatira: Toh koan Anak Hatalla, idjä kilau njalan apui matae, tuntang paie hagining kilau tambaga hatanak:

19. Aku katawan sintam, kakakal atäim, kapertjajam, tuntang karä gawim, tinai gawim idjä rahian tä paham haream bara idjä solake.

20. Tapi aton kea aku indu malait ikau, basa ikau manalua sawam Isabel tä, idjä manggarä arepe nabi, tuntang iä madjar, mampalajang rewarku habandong, tuntang ompat kuman talo parapah idjä akan dewa. — (1.*Radja* 16,31.)

21. Maka aku djari manenga endäh akae, uka iä hobah; tapi iä djaton maku manjasal tagal karä kandjie.

22. Itä! aku manganan iä akan sasuro, tuntang olo handiai idjä habandong dengae, akan paham kadjakä, djaka äwen djaton manjasal tagal karä gawie.

23. Tinai karä anake aku handak mamukul mampatäie. Tä karä ungkup karäh ka-

tawan, aku idjä mariksa atäi bua olon; aku handak mamaläh akan genep keton tumon gawin keton.

24. Tapi koangku dengan keton, iä tä, dengan olo Tiatiru beken tä, idjä djaton mimbing adjar kalotä, tuntang djaton djari kasene karä katimben setan tä, kilau koan äwen: aku djaton handak mandjakah tanggong beken hundjun keton.

25. Tapi idjä aton intu keton, haga tä sampai panumahku.

26. Idjä manang, tuntang mahaga karä gawingku sampai kalepahe, aku handak manenga kwasa akae mahundjun olo kapir.

27. Iä karäh manjakatik olo tä hapan sokah sanaman; kilau tampan tukang blanai olo tä karäh iramoke, kilau aku djari mandino kwasa tä bara Apangku.

28. Tinai aku handak manenga akae bintang-sawah tä.

29. Idjä bara pinding, buah iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup.

BAGI 3.

Surat Tuhan akan panditan ungkup hong Sardis, hong Piladelpia, tuntang hong Laodikea.

1. Tinai surat akan malaikat ungkup idjä hong Sardis: Toh koan idjä mimbing udju Rogh Hatalla tä, tuntang udju bintang tä: aku katawan karä gawim, ikau inggarä belom, tapi ikau matäi.

2. Misik, tuntang karasan tisae idjä bilak matäi kea, krana aku djaton djari sondau katinduh karä gawim intu Hatallangku.

3. Tagal tä ingat, kilen ikau djari mandino tuntang mahining; haga djetä, tuntang hobah. Maka djaka ikau djaton mandjaga, kilau maling aku karäh mananggoh mawi ikau, haiak ikau djaton karäh katawan djam idjä kwe aku karäh sampai, mawi ikau.

4. Tapi aton intu ikau hong Sardis kea isut olo, idjä djaton djari marumur pakaiae; äwen tä karäh manandjong dengangku bapakaian baputi, krana äwen patut kalotä.

5. Idjä manang, iä karäh imakaian dengan pakaian baputi, tuntang aku djaton handak manganan arae bara surat pambelom tä, aku handak mangaku arae naharep Apangku, naharep karä malaikat ajue.

6. Idjä bara pinding, buah iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup.

7. Tinai surat akan malaikat ungkup idjä hong Piladelpia: Toh koan Idjä bra-

sih tä, Idjä toto tä, Idjä tempon anakkuntjin Dawid, idjä muap, palus dialo idjä biti tau manguntjie, iä manguntji, palus dialo idjä biti tau muape:

8. Aku katawan karä gawim. Itäm! aku djari muap lawang akam, tuntang dialo idjä biti tau manguntji tä; krana ikau abas isut, tinai ikau djari mahaga aughku, tuntang djaton milim arangku.

9. Itä! aku manjaragh akam isut äwen bara sinagoge setan, bara olo tä, idjä manggarä arepe olo Jehudi, tapi iä djaton toto Jehudi, malainkan iä manandjaro. Itä! aku handak manjoho äwen manalih, manjembah paim, tuntang äwen karäh kasene, aku djari sinta ikau.

10. Basa ikau djari mahaga augh kaketepku, maka aku kea handak mahaga ikau intu djam tingkes tä, idjä karäh buah salepah kalunen, uka maningkes karä olo idjä mukong petak.

11. Itä! aku dumah badjeleng. Haga idjä aton intu ikau, belä olo marampas makotam.

12. Idjä manang, aku handak mandjadian iä indu djihin human Hatallangku, tuntang iä djaton karäh blua bara betä tinai, tinai aku handak manjurat hundjue aran Hatallangku, tuntang aran lewun Hatallangku, Jerusalem idjä taheta tä, idjä mohon bara sorga, bara Hatallangku, tinai arangku kea idjä taheta tä.

13. Idjä bara pinding, buah iä mahining augh, idjä insanan Rogh akan karä ungkup.

14. Tinai surat akan malaikat ungkup hong Laodikea: Toh koan Amen tä, Saksi idjä budjur tuntang toto, Mantir karä tampan Hatalla:

15. Aku katawan karä gawim, ikau djaton sadingen djaton blasut. Kajah, djaka ikau sadingen atawa blasut!

16. Tapi basa ikau laso koko, djaton sadingen djaton blasut, toh jaku karäh maludja ikau bara njamangku!

17. Basa koam: jaku tatau, djari manatau arepku, tuntang aku djaton tapas talo enen; — tapi ikau djaton katawan, ikau idjä tjalaka, tuntang asiasi tä, pähä belom, babutä, holowai. — (*Hos.* 12,9.)

18. Aku mangalagai akam, buah mamili bulau bara aku, idjä djari imprasih hapan apui, mangat ikau tatau, tinai pakaian baputi, mangat ikau imakaian, belä kahawem kalowaim bakarinah; tinai tatamba matä, hapa mohos matam, mangat ikau tau mitä.

19. Idjä äka sintangku, iä tä impudji tuntang indjara-

ku; tagal tä langkalangkap ikau, hobah!

20. Itä! aku mendeng intu baumtonggang, sambil manegah; amon olo karäh mahining aughku, tuntang muap lawang; tä aku handak tamä huange, tuntang handak kuman panginan hamalem tä dengae, tuntang iä dengangku.

21. Idjä manang, aku handak manjohoe mondok dengangku hundjun padadusangku, kilau aku djari manaug, tuntang mondok dengan Apangku hundjun padadusae.

22. Idjä bara pinding, buah iä mahining augh, idjä inganan Rogh akan karä ungkup.

BAGI 4.

Johannes mitä padadusan Hatalla huang sorga.

1. Limbah tä aku mitä, itä! lawang djari buap huang sorga; tuntang augh idjä solake tä, idjä djari hiningku hakotak dengangku, kilau augh sarunai, hamauh: Dai kantoh, aku handak mamprahan akam talo idjä indu mandjadi rahian.

2. Hemben tä kea aku huang Rogh; itä! padadusan djari ina huang sorga, tuntang aton Idjä mondok hundjun padadusan tä.

3. Ampin idjä mondok hundjue kilau batu jaspis tuntang batu sardis; tinai lia mangaliling padadusan tä, idjä sama ampin tampajahe kilau batu smaragd. — (*Esegh.*1,26.)

4. Maka hakaliling padadusan Idjä tä aton tinai duä pulu äpat padadusan; maka aku mitä duä pulu äpat bakas mondok hundjun padadusan tä, äwen tä hapakaian baputi, tuntang makota bulau hundjun takoloke.

5. Maka bara padadusan Idjä tä aton blua kilat, tinai augh tuntang njaho; tinai udju sewan manjala intu baun padadusan tä, iä tä udju Rogh Hatalla tä.

6. Intu baun padadusan tä aton kilau tasik katja, idjä kilau kristal ampie. Tinai penda padadusan tuntang hakaliling padadusan aton äpat talo-belom, arä matae intu baue tuntang likute.

7. Talo-belom idjä solake tä kilau ampin singa, talo-belom idjä duä tä kilau anak sapi, talo-belom idjä telo tä baue kilau baun olon, talo-belom idjä äpat tä kilau ampin burong nasar idjä trawang.

8. Genep äpat talo-belom tä mandjahawen palapase, hetä arä matae hakaliling tuntang pendae; handau hamalem äwen tä djaton malejan hamauh: Brasih, brasih, bra-

PANGAR. 3, 4.

sih toto Tuhan Hatalla, idjä djaton tikas kwasae, idjä djari aton, idjä aton, tuntang idjä karäh dumah. — (*Jes.*6,3.)

9. Maka amon talo-belom tä manjewut horumat tara tuntang tarimakasih akan idjä mondok hundjun padadusan, idjä belom bara katatahi palus katatahi:

10. Tä duä pulu äpat bakas tä mahingkep darah pain idjä mondok hundjun padadusan, manjembah iä, idjä belom bara katatahi palus katatahi, tuntang äwen mandjakah makotae akan pain padadusan, haiak hamauh:

11. Patut ikau, o Tuhan, mandino karä horumat, karä tara, karä kwasa; krana ikau djari manampa talo handiai, awi kahandakm talo tä aton, tuntang djari indjadian.

BAGI. 5.

Aton surat, idjä udju tjatjake: Anaktabiri idjä djari impatäi tä tau mambukae, tuntang iä ihorumat karä kawan talo belom hong sorga.

1. Tinai aku mitä huang lengän gantaun idjä mondok hundjun padadusan tä aton surat, idjä babintik huange ruare, djetä patutup awi udju tjatjak.

2. Tinai aku mitä malaikat idjä abas, idjä mantehau hai aughe: Æwe patut sampai mambuka surat tä, mangarak karä tjatjake?

3. Tapi djaton idjä biti huang sorga, atawa hundjun petak, atawa penda petak tau mambuka surat tä, djaton idjä tau mambasae.

4. Tä aku paham manangis, basa djaton idjä biti sampai patut mambuka surat tä, djaton kea idjä tau mambasae.

5. Maka idjä biti bakas tä hamauh dengangku: Æla manangis! itäm, Singa idjä bara hamputan Juda tä, Salundik Dawid tä, djari manang, sampai iä tau mambuka surat tä, tuntang mangarak udju tjatjake. — (1.*Mos.*49, 9.*Jes.* 11, 1.10.)

6. Maka aku mitä, itä! intu bentok padadusan tuntang äpat talo-belom tä, tinai intu bentok karä bakas tä aton mendeng Anak-tabiri, idjä kilau injambalih, idjä udju tandoke tuntang udju matae, djetä udju Rogh Hatalla tä, idjä injohoe akan karä baris tanah.

7. Maka Anak-tabiri tä dumah, palus manduan surat tä bara lengän gantaun idjä mondok hundjun padadusan tä.

8. Djadi, amon iä manduan surat tä, maka äpat talo-belom tä, tuntang duä pulu äpat bakas tä, mahingkep darah pain Anak-tabiri, tuntang genep äwen tä aton bara kitara, tuntang dadupa

bulan, idjä basuang garo, djetä karä lakudoan olo brasih.

9. Æwen manjanji njanji taheta, koae: Ikau toto patut akan manduan surat tä, tuntang mangarak karä tjatjake, krana ikau djari injambalih, bapan daham ikau djari manewus ikäi akan Hatalla bara karä ungkup, karä basa, karä ntus tuntang karä djalahan olo.

10. Ikau djari manampa äwen indu radja dengan imam intu Hatallan ikäi; kilan radja äwen karäh marentah hundjun petak.

11. Tinai aku mitä, mahining augh kutoh malaikat, idjä bakaliling padadusan, tuntang talo-belom, tinai karä bakas tä; maka karäe bapulupulu kojan lipet bakojakojan.

12. Maka koan äwen, bai aughe: Patut Anak-tabiri, idjä djari injambalih, äka kwasa, panatau, kapintar, kaabas, horumat, kahai, tuntang tarimakasih.

13. Maka karä talo belom idjä hong sorga, hundjun petak, penda petak, tuntang huang tasik, talo handiai tä hiningku hamauh: Akan idjä mondok hundjun padadusan, tuntang akan Anak-tabiri patut karä tarimakasih, kahai, horumat tuntang kwasa, bara katatahi sampai katatahi.

14. Maka koan äpat talo-belom tä: Amen. Tinai duä palu äpat bakas tä mahingkep, manjembah iä, idjä belom palus katatahi.

BAGI 6.

Djahawen tjatjak surat tä ingarak.

1. Tinai aku mitä, Anak-tabiri mangarak tjatjak idjä solake. Tä aku *mahining* idjä biti bara äpat talo-belom tä hamauh, aughe kilau njaho: Kantoh, itäm!

2. Maka aku mitä, itä! aton hadjaran baputi, tuntang idjä mukonge mimbing panah; tinai makota inenga akae, palus iä hagoet manang baka manang.

3. Maka amon iä mangarak tjatjak idjä duä, tä aku mahining talo belom idjä duä tä hamauh: Kantoh!

4. Tä hadjaran beken aton blua, idjä babandang; maka akan idjä mukonge *inenga* kwasa, uka iä manduan kasanang bara petak, nakara olo hapatäi sama arepe; maka padang pandjang inenga akae.

5. Tinai amon iä mangarak tjatjak idjä telo, tä aku mahining talo-belom idjä telo tä hamauh: Kantoh! Maka aku mitä, itä! aton hadjaran babilem, tuntang idjä mukonge mimbing dasing huang lengäe.

6. Tä aku mahining augh blua bara bentok äpat talo-

belom tä kalotoh: Idjä gantang behas akan sadjampal, tinai telo gantang djagong akan sadjampal; tapi undus tuntang anggor äla mamapae.

7. Tinai amon iä mangarak tjatjak idjä äpat, tä aku mahining augh talo belom idjä äpat tä, koae: Kantoh!

8. Maka aku mitä, itä! hadjaran idjä kawokawo, tuntang aran idjä mukonge pampatäi, tinai naraka manuntut iä. Maka kwasa inenga akae, nakara iä mampatäi bagi äpat karä äwen idjä hong petak, hapan padang, lau, pampatäi, tuntang hapan karä meto basiak hundjun petak.

9. Tinai amon iä mangarak tjatjak idjä limä, tä aku mitä penda mesbeh liau karä olo tä, idjä djari impatäi tagal augh Hatalla, tuntang tagal kasakaian, idjä djari imbinge.

10. Æwen tä tatehau, hai aughe, koae: O Tuhan, idjä brasih tuntang budjur, kilen katahim ikau djaton mahukum mamaläh dahan ikäi intu olo tä, idjä mukong petak?

11. Maka akan genep biti inenga klambi pandjang baputi, tuntang iä injoho mendäh isut hindai, sampai karä djipen beken, idjä padjake, tuntang karä paharie kea, idjä akan indu impatäi dapit, sama kilau iä, djari sukup.

12. Tinai aku mitä, amon iä mangarak tjatjak idjä djahawen, itä! petak paham hagerek, matanandau babilem kilau andas, tuntang bapus bulan kilau daha.

13. Tinai bintang hong langit gagar akan petak, sama kilau batang sikon manggagar buae awang manta, amon ionggä barat.

14. Tinai batanglangit lilap, kilau surat idjä imbalon; tuntang karä bukit karä pulau iindah bara kalekae.

15. Tinai karä radja hong petak, tuntang karä olo hai, karä mantir, karä olo tatau, karä olo kwasa, karä djipen, tuntang karä olo mardeka manjahokan arepe huang lowang petak, tuntang hong hungkap bukit batu,

16. Haiak hamauh dengan bukit tuntang batu hai tä, koae: Sewu, sangkulep ikäi, sahokan ikäi bara baun idjä mondok hundjun padadusan, tuntang bara kasangit Anaktabiri. — (*Luk.*23, 30.)

17. Krana andau hai kasangite djari sampai, äwe tau mananggong tä?

BAGI 7.

Malaikat Hatalla mantjatjak karä olo ain Hatalla, karä olo tä mendeng intu baun padadusan Hatalla.

---

1. Limbeh tä aku mitä äpat malaikat mendeng intu

äpat puting petak, idjä mimbing äpat riwut tä idjä hong petak, belä riwut manampur petak, atawa tasik, äla kea manapi karä batangkaju.

2. Tinai aku mitä malaikat beken mandai bara äka palembut matanandau, iä tä mimbing tjatjak Hatalla idjä belom. Maka hai aughe iä tatehau, manjoho äpat malaikat tä, idjä akae kwasa djari inenga, nakara iä mamapa petak tuntang tasik,

3. Koae: Æla mamapa petak, äla kea tasik, äla kea karä batangkaju, sampai ikäi djari mantjatjak karä djipen Hatallan ikäi intu lingkaue.

4. Maka aku mahining djumalah karä olo tä, idjä intjatjak; saratus äpat pulu äpat kojan biti djari intjatjak bara karä hamputan Israel.

5. Bara hamputan Juda djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Ruben djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Gad djari intjatjak duäwalas kojan biti.

6. Bara hamputan Aser djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Naptali djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Manase djari intjatjak duäwalas kojan biti.

7. Bara hamputan Simeon djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Lewi djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Issakar djari intjatjak duäwalas kojan biti.

8. Bara hamputan Sebulon djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Josep djari intjatjak duäwalas kojan biti; bara hamputan Benjamin djari intjatjak duäwalas kojan biti.

9. Limbah tä aku *mitä*, itä! kawan olo awang karäan haliai, idjä djaton taraisä, idjä bara karä djalahan olo, bara karä hamputae, bara karä utuse, bara karä basae, äwen tä mendeng intu baun padadusan tä, tuntang intu baun Anak-tabiri bapakaian klambi pandjang baputi, tuntang palapah korma intu lengäe.

10. Æwen tatehau hai aughe, koae: Salamat ain Hatallan ikäi, idjä mondok hundjun padadusan tä, tuntang ain Anak-tabiri tä.

11. Maka karä malaikat mendeng bakaliling padadusan, bakaliling karä bakas tuntang äpat talo-belom tä, palus mahingkep naharep padadusan, sambil manjembah Hatalla,

12. Koae: Amen. Tara, kahai, kapintar, tarimakasih, horumat, kwasa tuntang kaabas akan Hatallan ikäi palus katatahi. Amen.

13. Maka tombah idjä biti bakas tä, sambil hamauh dengangku: Olo toh, idjä ba-

pakaian klambi baputi, äwe iä, bara kwe panumahe?

14. Maka koangku dengae: Tuanku, ikau katawan tä. Koae dengangku: Djetä äwen, idjä djari dumah bara kadjakä idjä paham tä, tuntang iä djari mamenjau klambi pandjange, tuntang djari mamuti klambi pandjange huang dahan Anak-tabiri.

15. Tagal tä iä manaharep padadusan Hatalla, tuntang manjembah iä handau hamalem huang bumae; idjä mondok hundjun padadusan karäh manganggarong äwen.

16. Djaton hindai äwen akan blau, djaton iä akan teah belaie tinai; lason andau djaton akan buah iä, djaton kea lason talo beken.

17. Krana Anak-tabiri, idjä bentok padadusan tä, karäh manjakatik iä, tuntang magah iä akan tahasak danum belom; tinai Hatalla karäh mampuas karä djohon matä bara matan olo tä. — (*Masm.* 23.)

BAGI 8.

Tjatjak idjä udju tä ingarak; akan udju malaikat inenga udju sarunai; äpat malaikat mampahiau sarunai.

1. Maka amon iä mangarak tjatjak idjä udju tä, tä suni haliai huang sorga, idjä pentong djam katahie hirah.

2. Limbah tä aku mitä udju malaikat tä, idjä mendeng naharep Hatalla; udju sarunai inenga akan äwen.

3. Tinai malaikat beken aton dumah, iä tä manggapi mesbeh, tuntang mimbing dadupa bulau; maka arä garo inenga akae, mangat iä mingkes tä, tuntang lakudoan karä olo brasih, hundjun mesbeh bulau tä, idjä intu baun padadusan.

4. Tä asep garo tä tuntang lakudoan karä olo brasih njalumbo bara lengän malaikat tä naharep Hatalla.

5. Tä malaikat tä manduan dadupa, manjuange dengan apui bara mesbeh tä, palus mandjakahe akan petak. Tä, maka aton karuntong njaho kilat, tuntang petak paham hagerek.

6. Maka udju malaikat tä, idjä mimbing udju sarunai, manatap arepe, uka mampahiau tä.

7. Djadi, malaikat idjä solake mampahiau sarunaie. Tä salenga udjan batu tuntang apui, idjä habalut daha, djetä indjakah akan petak. Maka bagi telo hapus petak bakähu, tuntang bagi telo karä batangkaju bakähu, tinai karä uru bahidjau lomos bakähu.

8. Limbah tä malaikat idjä duä tä mampahiau sarunaie. Tä talo idjä kilau bukit gantong, idjä bakähu, indjakah

akan tasik. Tä maka bagi
telo tasik tä palus mandjadi
daha.
9. Tinai bagi telo karä ta-
lo belom, idjä huang tasik,
matäi; tuntang bagi telo ka-
rä banama rusak.
10. Limbah tä malaikat idjä
telo tä mampahiau sarunaie.
Tä bintang idjä hai, idjä
manjala kilau sewan, gagar
bara langit, palus djetä lawo
buah bagi telo karä batang-
danum tuntang karä lowang-
danum.
11. Maka aran bintang tä
ipu; tä bagi telo karä danum
bapait haliai, kilau ipu; arä
olo matäi awi danum tä,
krana danum djari malik ba-
pait.
12. Limbah tä malaikat idjä
äpat mampahiau sarunaie.
Djetä mawi bagi telo matan-
andau, tuntang bagi telo
bulan, tinai bagi telo karä
bintang, nakara bagi telo ka-
rä talo tä ingaput, mangat
andau idjä bagi telo djaton
blawa tinai, kalotä kea ha-
malem.
13. Tinai aku mitä mahi-
ning burong nasar trawang
bentok langit, sambil hamauh
hai aughe: Pajah! pajah! pa-
jah äwen tä, idjä mukong
petak, tagal augh sarunai
beken ain malaikat telo tä,
idjä akan mampahiau saru-
naie tinai.

BAGI 9.

Malaikat idjä limä tä mampahiau sarunaie; kadjakä idjä salake tä, sangkalap idjä kilau kala ampie. Malaikat idjä djahawen tä mampahiau sarunaie, äpat malaikat idjä imasong bangkak.

1. Maka malaikat idjä li-
mä tä mampahiau sarunaie.
Tä aku mitä bintang, idjä
djari gagar bara langit akan
petak; anakkuntjin naraka
inenga akae.
2. Palus iä muap lowang
naraka. Maka asep nampaur
bara lowang tä, kilau asep
apui paham; tä matanandau
tuntang ambo petak ingapat
awi asep lowang tä.
3. Bara asep tä sangkalap
blua akan petak, tuntang
kwasa inenga akae, kilau
kwasan kala hundjan petak.
4. Maka iä ingahana ma-
mapa oru hong petak, äla
kea karä ampin talo bahi-
djau, äla kea batangkaju,
baja mawi olo tä bewäi, idjä
djaton tjatjak Hatalla intu
lingkaue. — (7,3.)
5. Maka kwasa inenga
akae, djaton uka mampatäi
olo tä, tapi uka olo tä ing-
apähäe limä bulan katahie;
maka iä mangapähä kilau ka-
la mangapähä, amon iä ma-
muntut olo.
6. Huang karä andau tä
olo karäh mangandahan pim-
patäi, tapi djaton sondau;
iä karäh haus handak matäi,

tapi pampatäi hadari bara iä.
7. Maka ampin sangkalap
tä kilau hadjaran, idjä tatap hapan parang, hundjun takoloke aton kilau makota idjä ampiampin bulau, tuntang baue kilau baun olon.
8. Balaue kilau balau olo bawi, tinai kasingae kilau kasingan singa.
9. Iä hasangkarut kilau sangkarut sanaman, tuntang kamähus palapase kilau augh arä kareta, amon kutoh hadjaran hadari haiak, tanggoh parang.
10. Ikohe kilau ikoh kala, tuntang habuntut lawin ikohe; maka iä bara kwasa mangapähä olo kalunen limä bulan katahie.
11. Maka karä malaikat naraka tä aton radjae; arae tumon basan Ibrani: Abadon; tumon basan olo Hellenes arae tä: Apolion. (*Rimae: parusak.*)
12. Kadjakä idjä solake tä djari halau, itä! duä kadjakä akan dumah hindai limbah djetä.
13. Maka malaikat idjä djahawen tä mampahiau sarunaie. Tä aku mahining augh blua bara äpat pampang mesbeh bulau tä, idjä intu baun Hatalla,
14. Idjä hamauh dengan malaikat idjä djahawen tä, idjä mimbing sarunai: Engkak äpat malaikat, idjä imasong darah Eufrat, batangdanum lombah tä.
15. Tä äpat malaikat djetä iengkak, idjä djari tatap akan djam, akan andau, akan bulan, tuntang akan njelo, nakara iä mampatäi bagi telo karä olo kalunen.
16. Maka karä kawan parang idjä mukong hadjaran, sampai handuä sapulu kojan lipet sapulu kojan karäe; maka aku mahining djumalah karäe.
17. Maka huang talo gitangku tä aku mitä hadjaran tä, tuntang idjä mukonge, iä hasangkarut bahandang kilau apui, tinai biru, tuntang kilau barirang; maka takolok hadjarae tä kilau takolok singa, bara njamae aton blua apui, asep, tuntang barirang.
18. Awi talo telo tä bagi telo karä olo kalunen impatäi, iä tä: awi apui, asep, tuntang barirang tä, idjä blua bara njamae.
19. Krana kaabas hadjaran tä intu njamae, tuntang ikohe; krana ikohe kilau handipä, djetä bara takolok, hapan tä iä marusak olon.
20. Maka karä olo beken tä, idjä djaton impatäi awi talo pangapähä tä, djaton djari hobah bara karä gawin lengäe, uka iä terai manjembah karä dewa, karä hampatong dewa bulau salaka, tambaga, batu, kaju, idjä

puna djaton tau mitä, djaton tau mahining, djaton tau manandjong.

21. Djaton kea olo tä hobah bara karä kabigale, pamulih, pahabandong, panakau.

BAGI 10.

Malaikat idjä paham kaabase manalih mimbing surat, tuntang masanan: wajah malaikat idjä udju tä mampahiau sarunaie, maka karä gawiu Hatalla karäh ilalus; Johannes kuman surat tä.

1. Tinai aku mitä malaikat beken idjä abas mohon bara langit; iä tä hapakaian baunandau, tuntang liu hundjun takoloke, tinai baue kilau matanandau, paie kilau djahi apui.

2. Maka intu lengäe aton surat korik, idjä bukäi, paie gantaue ingkese hong tasik, tinai paie sambile hundjun petak;

3. Haiak mantebau, hai aughe, kilau sakungkong singa; maka haiak iä mantebau, njaho tä mangaruntong aughe.

4. Djadi, limbah njaho udju tä djari mangaruntong aughe, aku handak manjurat tä; tapi aku mahining augh bara langit, hamauh dengangku: Tutup augh idjä djari inasanan njaho udju tä, äla manjurate.

5. Maka malaikat tä, idjä gitangku mendeng hundjun tasik tuntang petak, manantadjok lengäe gantaue akan langit,

6. Tuntang sumpah manjewut idjä belom palus katatahi tä, idjä djari mandjadian langit tuntang karä talo huange, tinai petak tuntang karä talo hundjue, tinai tasik dengan karä talo huange: djaton karäh aton *endäh hindai.*

7. Tapi huang karä andau augh malaikat idjä udju tä mampahiau sarunaie, maka kahandak Hatalla idjä basilim tä karäh tulus, kilau iä djari masanan tä akan karä rewarre, nabi tä.

8. Limbah tä augh idjä djari biningku bara sorga tä, hamauh tinai dengangku, koae: Lius, duan surat korik idjä bukäi tä, idjä intu lengän malaikat, idjä mendeng hong tasik tuntang petak.

9. Tä aku mananggoh malaikat tä, tuntang hamauh dengae: Djuluk surat korik tä akangku. Maka koae dengangku: Duan, telen djetä; djetä karäh mamait knaim, tapi huang njamam djetä karäh manis kilau madu.

10. Palus aku manduan surat korik tä bara lengän malaikat, tuntang maneläe; maka djetä manis huang njamangku, kilau madu, tapi limbah aku djari maneläe, kaningku bapait awie.

PANGAR. 9. 10.

11. Tä iä hamauh dengangku: Ikau akan manudjum tinai mawi arä utus, arä djalahan olo, arä basa, tuntang arä radja.

BAGI 11.

Duä saksin Hatalla; kadjakä duä tä djari halau; sarunai idjä udju tä impahiau.

1. Maka däräh inenga akangku, idjä kilau sokah ukur ampie; tä malaikat tä hamauh: Mendeng, ukur human Hatalla tuntang mesbeh tä, tinai karä äwen idjä manjembah huang tä.

2. Tapi tambiran idjä intu ruar human Hatalla tä naughe bewäi, äla mukure, krana djetä djari inenga akan olo kapir; olo tä karäh malitek lewu idjä brasih äpat pulu duä bulan katahie.

3. Maka aku handak manenga kwasa akan saksingku duä, äwen karäh manudjum sakojan duä ratus djahawen pulu andau, hapakaian bidak.

4. Iä tä duä batangundus tä, duä tantahan sombo tä, idjä mendeng intu baun Hatalla, Tempon petak. — (*Sagh.*4,3.11.).

5. Amon olo handak mamapa äwen duä tä, apui karäh blua bara njamae, mampalomos karä musohe; tinai amon olo handak mamapa iä, djaton tau dia olo tä impatäi kalotä kea.

6. Æwen tä kwasa matep langit, sampai djaton udjan sangkom karä andaue masanan aughe, tuntang iä kwasa mawi karä danum, mobah djetä mandjadi daha; tinai sasining kahandake iä, kwasa mawi petak hapan arä ampin kapähä. — (1.*Radja.*17. —2.*Mos.*7,19).

7. Maka amon iä djari mahapus kasaksiae, tä meto, idjä mandai bara naraka tä, karäh mangalahi iä, tuntang mampalah iä, sambil mampatäi iä. — (13,1).

8. Hantue karäh lalantong hong djalan lewu hai tä, idjä inggarä antaantai Sodom tuntang Misir, äka Tuhan ita djari injampalaki kea.

9. Maka baris karä utus, karä ungkup, karä basa, karä djalahan olo karäh mitä hantun äwen tä katelo tinai idjä pontong andau, iä djaton manjoho hantu tä ingubur.

10. Maka karä olo idjä mukong petak karäh handjak tagal äwen duä tä matäi, tuntang baramirami, hapait panenga akan sama arepe, basa nabi duä tä djari mangapähä karä olo idjä mukong petak.

11. Tapi limbah tangah käpat tä rogh pambelom bara Hatalla tamä äwen duä tä,

palus iä mendeng, tuntang kikäh paham manjangkulep karä olo, idjä mitä iä.

12. Limbah tä äwen duä tä mahining augh hai bara sorga hamauh dengae: Dai kantoh! Palus äwen mandäi akan sorga, huang baunaudau, haiak karä musohe mitä iä.

13. Maka djam tä kea petak paham hagerek, tuntang bagi sapulu lewu tä balongkang, tinai awi petak hagerek udju kojan olo matäi, maka olo beken paham mikäh, tuntang mahorumat Hatalla, Tempon sorga.

14. Kadjakä idjä duä tä djari halau; ita! kadjakä idjä telo dumah badjeleng.

15. Maka malaikat idjä udju tä mampahiau sarunaie. Tä arä augh hai lembut huang sorga, koae: Hapus karadjaan kalunen mandjadi ain Tuhan ita, tuntang ain Kristus ajue! Iä karäh marentah palus katatahi.

16. Tä duä pulu äpat karä bakas tä, idjä mondok bundjun padadusae intu baun Hatalla, mahingkep, sambil manjembah Hatalla,

17. Koae: Ikäi manarimakasih intu ikau, Tuhan, Hatalla idjä djaton tikas kwasam, idjä aton, tuntang djari aton, idjä akan dumah! basa ikau djari mambatak kwasam idjä paham, palus marentah.

18. Karä utus olo djari blait, tapi toh kalaitm djari sampai, tuntang wajah olo matäi akan imaläh, tinai uka manenga upah karä djipem, nabi tä, tuntang karä olo brasih, tinai olo handiai, idjä mikäh aram, olo korik olo hai; tinai uka ikau marusak karä olo tä, idjä djari marusak petak.

19. Maka human Hatalla, idjä huang sorga *tä, iuap,* tuntang patin-djandji mamala huang huma; palus lembut kilat, augh, tuntang njabo, balalu petak bagerek, tinai udjan batu haihai.

BAGI 12.

Olo bawi, idjä hapakaian matanandau, handak manak; naga handak manelen anake; Mighael mangalahi naga; naga ingauan akan petak, iä handak marusak olo bawi tä.

---

1. Maka kata hai mamarah hong sorga, iä *tä:* olo bawi, idjä hapakaian matanandau, tuntang bulan penda paie, tinai hundjun takoloke aton makota bintang duäwalas.

2. Maka iä batihi tuntang manangis, basa iä paham kapähäe, handak luas.

3. Tinai kata beken mamala huang sorga; itä! aton naga hai bahandang, udju takoloke, sapulu tandoke, tuntang intu takoloke udju makota.

4. Tinai ikohe manamput bagi telo karä bintang hong langit, mandjakah tä hundjun petak. Maka naga tä mendeng naharep olo bawi tä, idjä handak luas, nakara iä mauelen anake, sana iä luas.

5. Maka iä manak hatuä, idjä akan manjakatik karä olo kapir hapan sokah sanaman. Palus anake ihakan intu Hatalla, akan padadusae.

6. Maka olo bawi tä hadari akan padang benjem, hetä kaleka idjä injimpan Hatalla akae, mangat iä imbelom hetä sakojan duä ratus djabawen pulu andau.

7. Maka lembut klahi huang sorga; Mighael tuntang malaikat ajue mangalahi naga tä, tinai naga tuntang malaikat ajue mangalahi kea. — (*Dan.*10,13.)

8. Tapi iä djaton tau manang, tuntang kaleka djaton hindai akae huang sorga.

9. Palus naga hai tä, iä tä handipä bakas tä, idjä bagarä bilis, setan, idjä mampalajang salepah kalunen, inganan akan petak, tuntang karä malaikat ajue inganan haiak iä. — (1.*Mos.* 3,1.)

10. Tä aku mahining augh hai huang sorga, koae: Toh salamat djari impendeng, tuntang kaabas karadjaan Hatallan ita, tinai kwasan Kristus ajue, krana idjä pandawa tä, idjä handau hamalem djari mandawa paharin ita intu Hatalla, djari inganan kaliwa.

11. Paharin ita djari mampalah iä awi dahan Anak-tabiri, tuntang awi augh kasaksiae; iä djaton djari sinta pambelom sampai matäi.

12. Tagal tä handjahandjak keton karä sorga, tuntang keton handiai idjä huange! Pajah petak tuntang tasik! krana setan djari mohon tanggoh keton, tuntang paham kalaite, basa iä katawan, wajahe puna pandak hindai.

13. Djadi, amon naga tä mitä arepe inganan akan petak, maka iä manggoang olo bawi, idjä djari manak hatuä tä.

14. Tapi akan olo bawi tä inenga duä palapas burong nasar hai tä, mangat iä trawang akan padang benjem, tanggoh kalekae, idjä hetä iä impakanan idjä wajah, tinai duä wajah, tinai satangah wajah, kedjau bara baun handipä tä.

15. Maka handipä tä mamura danum bara njamae, kilau batangdanum, mawi olo bawi, handak mambuseng iä.

16. Tapi petak mawat olo bawi, marakang arepe, maneah batangdanum, idjä djari imura naga.

17. Maka naga paham basingi olo bawi tä, palus lius, nakara iä mangalahi awang

bokee tä, idjä mahaga preatah Hatalla, tuntang mimbing kasaksian Jesus Kristus.

BAGI 13.

Meto lembut bara tasik, naga tä manenga kwasae akae; meto beken lembut, madjik karä olo, aka iä manjembah meto idjä solake tä.

1. Maka aku impendeng intu pasisir tasik. Tä aku mitä meto lembut bara tasik, idjä sapulu tandoke, tuntang udju takoloke, tinai intu karä tandoke aton sapulu makota, tuntang intu karä takoloke aton ara idjä manawah Hatalla. — (*Dan.*7,7.)
2. Maka meto, idjä gitangku tä, kilau harimaung ampie, paie kilau pain bahuang, njamae kilau njaman singa. Maka naga tä manenga kaabase akae, tuntang padadusae, tinai kwasae idjä paham.
3. Maka aku mitä takoloke idjä kilau bahimang baka matäi, tapi himange tä halit tinai, tä salepah kalunen heran, ompat meto tä,
4. Haiak manjembah naga, basa iä djari manenga kwasa akan meto tä; tinai iä manjembah metoh tä, koae: Æwe kilau metoh tä? Æwe tau mangalahie?
5. Maka njamä ienga akae, idjä badjoho kotake, manawah Hatalla; tinai kwasa djari ienga akae hapan mawi talo kalotä äpat pulu duä bulan.
6. Maka meto tä marakang njamae, manawah Hatalla, tuntang mamapa arae, tinai humae, tinai kara äwen idjä melai huang sorga.
7. Tinai kwasa ienga akae, uka mangalahi olo brasih, sambil mampalah äwen; kwasa djari ienga akae mahundjun karä djalahan olo, karä hamputan, karä basa, karä utus olo.
8. Maka olo handiai idjä mukong petak karäh manjembah meto tä, olo handiai, idjä arae djaton djari tarasurat huang surat pambelom ain Anak-tabiri tä, idjä djari injambalih, bara tamparan kalunen.
9. Idjä bara pinding, buah iä mahining!
10. Amon olo mimbit tawanan, iä kea karäh tawanan; amon olo mampatäi hapan padang, iä kea akan matäi awi padang. Hetä patut kaketep tuntang kapertjajan olo brasih. — (14,2.)
11. Tinai aku mitä meto beken lembut bara petak, djetä duä tandoke, kilau tandok Anak-tabiri, tapi djetä hakotak sama kilau naga tä.
12. Iä tä hapan karä kwasan meto idjä solake tä intu baun djetä kea, palus iä mimbit petak tuntang olo handiai idjä mukonge manjem-

bah meto idjä solake tä, idjä himange baka matäi tä djari halit.

13. Tuntang iä mawi kata hai, sampai iä manjoho apui kea lawo bara langit intu baun olo handiai. — (*Matt.* 24,24.)

14. Iä mampalajang karä olo, idjä mukong petak, hapan karä kata, idjä djari inenga akae, uka malaluse intu baun meto beken tä; iä manjoho karä olo idjä mukong petak manampa hampatong, tamunan meto tä, idjä djari impahimang padang, tuntang djari belom haluli.

15. Tinai kwasa inenga akae, nakara iä manenga rogh akan hampatong, tamunan meto tä, sampai hampatong meto tä tau hakotak kea; palus iä manenga prentah, olo handiai, idjä djaton handak manjembah hampatong meto tä, indu impatäi.

16. Tinai iä manantuhi olo handiai, olo korik olo hai, olo tatau tuntang olo pähä belom, olo mardeka tuntang djipen, mangat äwen ingatan intu lengäe gantaue, atawa intu lingkaue;

17. Sampai dialo idjä biti tau mamili atawa mandjual; djaka iä djaton bara kata tä, aran meto tä, atawa angkan arae.

18. Hetoh kapintar. Buah olo idjä pintar manirok angkan meto tä, krana djetä angkan olo, angkae tä djahawen ratus djahawen pulu djahawen.

BAGI 14.

Anak-tabiri tuntang djalahae mendeng hundjun bukit Sion; malaikat mampudji olo, äla leket dengan meto tä; kalunen inggetem.

---

1. Maka aku mitä, itä! Anak-tabiri tä mendeng hundjun bukit Sion, tuntang haiak dengae aton saratus äpat pulu äpat kojan biti; intu lingkau olo tä arae tuntang aran Bapae djari injurat.

2. Tinai aku mahining augh bara sorga, kilau gotok danum soho, kilau angh njaho paham; augh tä hiningku kilau angh olo idjä musik kitara.

3. Äwen manjanji njanji taheta intu baun padadusan, tuntang äpat talo-belom, tinai karä bakas tä; maka dialo idjä biti tau mangadji njanji tä, baja saratus äpat pulu äpat kojan biti tä bewäi, idjä djari inewus bara petak.

4. Äwen tä, idjä djaton djari ingihal awi olo bawi, krana äwen budjang tinduh; äwen manuntut Anak-tabiri, alo akan kwekwe panggoete; iä djari inewus bara marak karä olo kalunen, indu tambakas nngkup Hatalla tuntang Anak-tabiri.

5. Intu njamae djaton djari sondau tipu, krana äwen djaton bukue tau impudji.

6. Tinai aku mitä malaikat beken, idjä trawang intu bentok langit, intu iä aton Ewangelion idjä katatahi, uka iä masanan brita bahalap akan olo awang mukong petak, akan karä djalahan, akan karä hamputan, akan karä basa, akan karä utus olo.

7. Iä tä hamauh, hai aughe: Awi keton mikäh Hatalla, tenga hormat akae, krana djam hukume djari sampai; sembah iä, idjä djari mandjadiau langit, petak, tasik, tuntang karä batangdanum.

8. Tinai malaikat beken, idjä duä, manuntut iä, koae: Iä djari balongkang, iä djari balongkang, Babilon, lewu hai tä, idjä djari mampihop karä utus olo hapan anggor kalait, kandjie tä.

9. Tinai malaikat idjä telo manuntut äwen, idjä hamauh, hai aughe: Amon olo manjembah meto tä tuntang hampatonge, haiak manarima katae intu lingkaue atawa intu lengäe:

10. Iä akan impihop hapan anggor kalait Hatalla, idjä djaton pohos asi huang sangkir kalaite; iä karäh ingapähä hapan apui barirang, intu baun karä malaikat idjä brasih, tuntang Anak-tabiri.

11. Tä asep kapähäe ngangkäwulngangkäwul palus katatahi; iä djaton bara kasenang handau hamalem, karä äweu idjä manjembah meto tuntang hampatonge, atawa idjä manarima katan aran meto tä.

12. Hetoh patut kaketep olo brasih, idjä mahaga prentah Hatalla, tuntang kapertjaja dengan Jesus.

13. Tinai aku mahining *augh* bara sorga hamauh: Surat: salamat toto olo matäi, idjä mahotus huang Tuhan, palus bara katontoh. Toto, koan Rogh, äwen malajan bara kapähän gawie, krana karä gawie ompat iä.

14. Tinai aku mitä, itä! baunandau baputi, hundjun baunandau tä aton mondok idjä kilau Anakolon, intu takoloke aton makota bulau, tuntang intu lengäe aton gento idjä manjihi.

15. Maka malaikat beken blua bara human Hatalla, idjä hai aughe mantehau idjä tä, idjä mondok hundjun baunandau: Soho gentom, getem, krana wajah getem djari sampai, basa talo inggetem hong petak djari masak.

16. Tä idjä mondok hundjun baunandau tä mawi petak hapan gentoe, palus petak inggetem.

17. Tinai malaikat beken blua bara human Hatalla idjä huang sorga, iä tä kea mimbing gento idjä manjihi.

18. Tinai malaikat beken blua bara mesbeh, idjä kwasa dengan apui; tuntang paham aughe iä mantehau idjä mimbing gento manjihi tä, koae: Soho gentom idjä manjihi, getem bua anggor petak tä, krana buae djari masak.

19. Tä malaikat tä mawi petak hapan gentoe, manggetem bua anggor petak tä, palus mandjakahe akan pähes idjä hai tä, djetä kalait Hatalla.

20. Maka pähes tä ihundjeng ruar lewu; tä daha blua bara kaleka pähes tä, sampai lelep gandalin hadjaran; sakojan djabawen ratus stadia kakedjau patatai daha tä. — (*Jes.*63,3.)

BAGI 15.

Udju malaikat tä, idjä mimbing udju sangkir kadjakä tä, idjä rahian haliai.

---

1. Limbah tä aku mitä kata beken huang sorga, idjä hai tuntang heran, iä tä: udju malaikat, iä mimbing udju kadjakä tä idjä rahian haliai, krana huang djetä kalait Hatalla djari bapus.

2. Tinai aku mitä, aton kilau tasik saramin, idjä habalut apui, maka karä olo, idjä djari manang dengan meto tä, tinai dengan hampatonge, tuntang dengan angkan arae, äwen tä mendeng darah tasik saramin tä, haiak mimbing kitaran Hatalla;

3. Sambil manjanji njanjin Moses, rewar Hatalla, tuntang njanjin Anak-tabiri, koae: Hai tuntang heran karä gawim, o Tuhan, Hatalla idjä djaton tikas kwasam! tetek tuntang budjur karä djalam, o Radjan karä utus olo! — (5.*Mos.*32.)

4. Æwe djaton akan mikäh ikau, o Tuhan, tuntang djaton indu mahorumat aram? Krana tikas ikau bewäi idjä budjur; krana karä utus olo karäh dumah, manjembah ikau, krana karä hukum ajum idjä budjur djari bakarinah.

5. Limbah tä aku mitä, maka human patin-kasaksian huang sorga iuap.

6. Tuntang malaikat udju tä, idjä mimbing udju kadjakä tä, blua bara huma tä, hapakaian benang brasih idjä baputi lentah, tuntang usoke hababat bulau.

7. Idjä bara äpat talo-belom tä mandjuluk akan malaikat udju tä bandjeuan sangkir bulau, basuang kalait Hatalla idjä belom bara katatahi palus katatahi.

8. Palus human Hatalla basuang asep, idjä awi kahain Hatalla tuntang kwasae; maka dialo idjä biti tau tamä human Hatalla, njamah

udju kadjakä idjä imbing malaikat udju tä djari hapus.

BAGI 16.

Malaikat manusuh lepalepah sangkire, idjä basuang kalait Hatalla.

---

1. Limbah tä aku mahining augh hai bara human Hatalla tä, idjä manjoho malaikat udju tä: Lius, tusuh lepalepah akan petak udju sangkir tä, idjä äka kalait Hatalla.

2. Tä idjä solake tä lius, manusuh suang sangkire akan petak. Palus lembut luta papa hai intu karä olo idjä äka meto tä, tuntang idjä manjembah hampatonge.

3. Tinai malaikat idjä duä manusuh suang sangkire akan tasik. Palus tasik mandjadi kilau dahan olo matäi, tuntang karä talo belom handiai, idjä huang tasik, lepah matäi.

4. Limbah tä malaikat idjä telo manusuh suang sangkire akan karä batangdanum, tinai akan karä lowang danum, balalu uras djetä mandjadi daha.

5. Tä aku mahining malaikat karä danum tä hamauh: Ikau toto budjur, o Tuhan, idjä aton, tuntang djari aton, ikau idjä tetek, basa ikau djari malalus hukum toh.

6. Krana olo tä djari manusuh dahan olo brasih tuntang dahan karä nabi, toh daha kea djari hapam mampihop äwen; toto, patut olo tä buah talo kalotä.

7. Tinai aku mahining idjä beken bara hila mesbeh hamauh: Joh Tuhan, Hatalla idjä djaton tikas kwasam! karä hukum ajum uras budjur toto.

8. Tinai malaikat idjä äpat manusuh sangkire intu matanandau, tuntang kwasa djari inenga akae, uka mangapähä olo hapan apui.

9. Tä olo kalunen ingapähä awi lasoe paham, palus iä mamapa aran Hatalla, idjä tempon karä kadjakä tä; tapi äwen djaton hobah, mangat mahorumat iä.

10. Tinai malaikat idjä limä manusuh suang sangkire intu padadusan meto tä. Tä karadjaae ingaput. Maka olo metet djelae awi kapähäe,

11. Sambil manjapa Hatalla, Tempon langit, sabab karä kapähäe, tuntang sabab lutae; tapi iä djaton hobah bara karä gawie.

12. Limbah tä malaikat idjä djahawen manusuh suang sangkire akan batangdanum lombah, Euprat tä. Palus djetä teah, nakara tatap djalan akan karä radja, idjä indu dumah bara hila timor.

13. Tinai aku mitä bara njaman naga, tuntang bara

njaman meto tä, tinai bara
njaman nabi panandjaro tä
aton blua telo rogh kihal,
kilau bakatak.
14. Krana djetä rogh karä
dewa, idjä mawi kata heran,
tuntang hagoet manalih karä
radjan hapus petak, mirak
äwen akan klahi intu andau
hai ain Hatalla, idjä djaton
tikas kwasae.
15. Itä! aku dumah kilau
maling. Salamat idjä man-
djaga, tuntang mahaga pa-
kaiae, belä iä manandjong
halowai, tuntang kahawäe
gitan.
16. Maka iä djari mamum-
pong karä olo tä intu kale-
ka, idjä tumon basan Ibrani
inggarä Armagedon.
17. Limbah tä malaikat idjä
udju manusuh sangkire akan
hapus helat langit. Palus
augh hai blua bara human
Hatalla huang sorga, tuntang
bara padadusan tä, koae:
Djari!
18. Balalu kilat lembut,
tuntang arä augh, tinai nja-
ho; palus petak paham ha-
gerek, katahin olo kalunen
hundjun petak, petak djaton
pudji hagerek kalotä kapa-
hame.
19. Maka lewu hai tä im-
bagi bagi telo, tuntang karä
lewun olo kapir balongkang;
Hatalla mingat Babilon idjä
hai tä, nakara iä mampihop
iä hapan sangkir, idjä basu-
ang anggor kasangit kalaite.
20. Palus karä pulau hada-
ri, tuntang karä bukit dja-
ton hindai.
21. Tuntang udjan batu
hai lawo bara langit mawi
olo kalunen, genep bawake
behat sapikul; maka olo tä
manjapa Hatalla sabab kadja-
käe awi udjan batu tä, krana
kadjakä tä paham haliai.

BAGI 17.

Lontäi tä buah hukum.

1. Limbah tä idjä biti
bara malaikat udju tä, idjä
mimbing udju sangkir bulau
tä, manangoh hakotak de-
ngangku, koae: Kantoh ikau,
aku handak mamprahan akam
hukum kapala lontäi, idjä
mondok hundjun kutoh da-
num.
2. Idjä dengae karä radjan
petak djari habandong, tun-
tang olo idjä mukong petak
djari babusau awi anggor
kandjie tä.
3. Palus iä mimbit aku
huang rugh akan padang
benjem. Hetä aku mitä olo
bawi mukong meto bahan-
dang, djetä kutoh arae ma-
nawah Hatalla; aton udju
takoloke tuntang sapulu tan-
doke.
4. Maka olo bawi tä ha-
pakaian benang purpur tun-
tang baludu, tinai iä imbung-
as dengan bulau, hintan,

tuntang mutiara; iä mimbing intu lengäe sangkir bulau, idjä basuang talo kabelä, basuang kihal kandjie.

5. Intu lingkaue aton tarasurat arae, iä tä: Talo basilim, Babilon idjä hai tä, indu karä sapangan tuntang karä kihal hundjun petak.

6. Maka aku mitä olo bawi tä babusau awi dahan karä olo brasih, tuntang dahan karä saksin Jesus. Tä aku paham heran, amon aku mitä iä.

7. Maka malaikat hamauh dengangku: Buhen ikau heran? Aku handak manarang akam talo basilim, idjä tahiu olo bawi tä, tuntang meto tä, idjä iukonge, idjä udju takoloke tuntang sapulu tandoke tä.

8. Meto tä, idjä djari gitam, djari aton, tuntang djetä djaton tinai, tapi djetä karäh lembut haluli bara naraka, palus karäh lius akan kabanasa, tuntang karä olo idjä mukong petak karäh heran, karä äwen idjä arae djaton tarasurat huang surat pambelom bara tamparan kalunen, amon äwen mitä meto tä, djetä djari aton, tuntang djaton tinai, amon djetä haluli tinai.

9. Hetoh patut kabarati idjä bara kapintar. Udju takoloke tä, djetä udju bukit, idjä hundjun tä olo bawi tä mondok.

10. Tinai djetä udju radja kea; idjä limä tä djari balongkang, tinai idjä magon aton, tuntang idjä tinai hindai djari lembut; maka amon iä dumah, tä iä akan melai handjulo.

11. Maka meto tä, idjä djari aton, tuntang djaton tinai, djetä kea idjä hanja tä, iä baris äwen udju tä kea, tuntang iä lius akan kabanasa.

12. Maka sapulu tandoke tä, idjä djari gitam, djetä sapulu radja, idjä hindai djari aton karadjaae; tapi äwen tä karäh mandino kwasa kilau radja akan idjä djam, baiak dengan meto tä.

13. Æwen tä bulat hapakat, tuntang manjaragh kwasae akan meto tä.

14. Æwen tä karäh mangalahi Anak-tabiri, tapi Anak-tabiri karäh mampalah äwen, krana Iä puna Tuhan karä tuan, Radjan karä radja, tinai hindjä Anak-tabiri karä olo irawäi, olo intih, olo idjä pertjaja.

15. Tinai koae dengangku: Karä danum tä, idjä djari gitam, äka lontäi tä mondok, djetä karä djalahan, karä hamputan, karä utus olo, karä basa.

16. Maka sapulu tandoke, idjä djari gitam, tuntang meto tä, uras karäh basingi lontäi tä; iä karäh marusak mampalowai iä, tuntang ku-

man isie, tinai mangähu iä
hapan apui.
17. Krana Hatalla djari
madjak atäie, uka malalus
kahandake, tinai uka äwen
bulat kahandake, manenga
karadjaae akan meto tä,
sampai karä augh Hatalla
djari tulus.
18. Maka olo bawi tä, idjä
djari gitam, djetä lewu hai
tä, idjä mimbing karadjaan
mahundjun karä radja hong
petak.

BAGI 18.

Babilon tä iruaak; olo ungkup Hatalla akan mindah bara hetä; karä radja tuntang dagang manatum lewu tä, olo braaih manara Hatalla tagal iä ruaak.

1. Limbah tä aku mitä
malaikat beken mohon bara
langit, idjä hai kwasae, pe-
tak implawa awi kahaie.
2. Iä paham mantehau,
hai aughe, koae: Djari balong-
kang, iä djari balongkang,
Babilon idjä hai tä, tuntang
mandjadi äka karä dewa,
äka karä talo kihal, äka ka-
rä burong idjä kabelä tun-
tang kadjilek.
3. Basa karä utus olo djari
mihop anggor kalait, kandjie
tä, tuntang karä radjan pe-
tak djari habandong dengae,
tinai karä dagang petak djari
tatau awi kutoh karamie.
4. Tinai aku mahining augh
beken bara langit, koae:
Blua bara iä, o ungkup ajung-
ku, uka äla keton tamput
karä dosae, belä keton bu-
ah bagin karä kadjakäe.
5. Krana karä dosae sem-
pak langit, tuntang Hatalla
mingat karä kadarhakae.
6. Baläh iä, kilau iä djari
mawi keton, baläh karä ga-
wie salipet haream. Huang
sangkir, takare akan keton,
tusuh akae salipet karäe.
7. Tumon iä djari mam-
pahai tuntang mampahara
arepe, tumon tä awi manga-
pähä mandjakä iä. Krana ko-
ae huang atäie: Aku toh
mondok kilau radja bawi,
aku djaton balo, aku djaton
karäh katawau kadjakä.
8. Tagal tä karä kadja-
käe karäh buah iä haiak
huang andau Idjä, pampatäi,
kahetang, ·lau; apui karäh
mangähu iä. Krana Tuhan
Hatalla, idjä mahukum iä,
toto abas.
9. Maka karä radja kalu-
nen, idjä djari habandong
dengae, tuntang djari rami-
rami dengae, karäh manang-
is, manatum iä, amon iä
mitä kangkewus asep kähue.
10. Bara kedjau äwen ka-
räh mendeng, sabab iä mi-
käh kapähäe, sambil hamauh:
Kajah! kajah! lewu Babilon
idjä hai tä, lewu idjä kwasa
tä! krana hukum akam djari
buah ikau haiak huang djam
idjä.

11. Tinai karä dagang hong
petak karäh manangis, ma-
natum iä, basa dialo idjä
biti mamili karä dagangan
hindai.
12. Karä dagangan bulau,
salaka, hintan, mutiara, be-
nang lamos, purpur, satara,
baludu, tinai karä ampin ka-
jun garo, karä ampin ramo
garing, karä ampin ramo
kaju idjä paham barega, ra-
mo tambaga, sanaman, batu
marmor;
13. Tinai kaju manis, garo,
minjak, manjan, anggor, un-
dus, tunek tepong, paräi,
meto tanggangan, tabiri, ha-
djaran, kareta, tinai bereng
tuntang hambaruan olo.
14. Karä bua, idjä kipen
atäim, djari nihau bara ikau,
tuntang talo handiai idjä
maugat bahalap uras djari
nihau bara ikau, ikau djaton
karäh sondau talo tä hindai.
15. Karä dagang, idjä ba-
djual talo kalotä, idjä djari
tatau awi tä, karäh mendeng
kakedjau, sabab iä mikäh
kapähäe, tuntang manangis,
manatum,
16. Sambil hamauh: Kajah!
kajah! lewu hai tä! idjä
djari hapakaian benang lamos,
purpur, baludu, idjä djari
imbungas hapan bulau, hin-
tan, mutiara; krana huang
djam idjä karä panataue tä
djari rusak.
17. Tinai karä tempon ba-
nama, karä olo parujar, ka-
rä anak-banama, tuntang olo
handiai idjä basatiar hong
tasik mendeng kakedjau,
18. Sambil mangkariak,
amon iä mitä asep kähue tä,
koae: Lewu kwe idjä sama
kilau lewu hai tä?
19. Palus äwen manawur
kawo hundjun takoloke, sam-
bil mangkariak, manangis,
manatum, koae: Kajah! ka-
jah! lewu hai tä! *idjä djari*
manatau karä awang tem-
pon banama hong tasik, awi
karamie; krana huang djam
idjä iä djari rusak.
20. Handjak tagal iä, o
sorga! tuntang keton karä
olo idjä brasih, karä rasul,
karä nabi! krana Hatalla djari
malalus augh hukum keton
mawi iä.
21. Maka malaikat idjä abas
manggatang batu, idjä kilau
hindang hai, palus mandja-
kahe huang tasik, koae:
Kalotä kapalus Babilon, lewu
bai tä, karäh indjakah, *tun-*
tang djaton sondau hindai.
22. Augh karä olo idjä
musik kitara, tuntang augh
olo panjanji, olo panjuling,
olo panjarunai djaton karäh
tarahining hindai huang ikau,
dialo idjä tukang karä talo
karäh sondau hindai huang
ikau, augh bindang, äka ma-
mipis tepong, djaton hindai
karäh tarahining huang ikau.
23. Kalawan sumbe djaton
hindai karäh lalendang huang
ikau, tinai augh bakalbanä

atawa pisek djaton hindai karäh tarahining huang ikau. Krana dagang baris ajum djari tuan hai hundjun petak; krana hapan seherm ikau djari mampalajang karä utus olo.

24. Tuntang huang lewu tä djari sondau dahan karä nabi, tuntang karä olo brasih, tinai dahan olo handiai, idjä djari impatäi hundjun petak.

BAGI 19.

Kawan talo belom huang sorga manara Hatalla, basa iä djari mahukum lontäi tä; Jesus haluli bara sorga mahukum meto tä.

---

1. Limbah tä aku mahining augh hai, augh karä talo belom huang sorga, koae: Haleluja! salamat, kabai, tuntang kwasa akan Tuhan, Hatallan ita.

2. Krana karä hukum ajue uras toto tuntang budjur, basa iä djari mahukum kapala lontäi tä, idjä djari mangibal petak awi kandjie, palus djari mamaläh dahan karä reware, idjä djari inusuh lengän lontäi tä.

3. Maka handuä tinai äwen hamauh: Haleluja! asepe ngangkäwul palus katatahi.

4. Maka duä pulu äpat karä bakas, tuntang äpat talo-belom tä mahingkep, manjembah Hatalla, idjä mondok hundjun padadusan tä, koae: Amen, Haleluja!

5. Tinai aton augh bara padadusan, koae: Awi mahorumat Hatallan ita, keton karä reware, keton idjä mikäh iä, olo korik olo hai.

6. Tinai aku mahining kilau augh kawan idjä karäan, kilau augh gotok danum soho, kilau augh njaho paham, koae: Haleluja! krana Tuhan, Hatallan ita, idjä djaton tikas kwasae, djari manduan karadjaan.

7. Buah ita handjak, baramirami, manenga horumat akae, krana pesta masawä Anak-tabiri djari sampai, sawae djari manjimpan arepe. — (*Matt.*22,2.)

8. Maka djari inenga akae, uka iä makaian arepe hapan benang lamos tuntang brasih, idjä hagining. Krana pakaiae lamos tä, djetä karä katetek olo brasih.

9. Tinai iä hamanh dengangku: Surat: salamat äwen, idjä djari irawäi akan panginan hamalem ain Anak-tabiri tä. Tinai koae dengangku: Karä augh toh toto uras ain Hatalla.

10. Tä aku mahingkep darah paie, handak manjembah iä. Tapi koae dengangku: Buabuah, äla gawim kalotä, aku djipen Hatalla, sama kilau ikau, tuntang karä paharim, idjä mimbing kasak-

sian Jesus. Sembah Hatalla. Krana kasaksian Jesus tä, djetä rogh karä nudjum.

11. Tinai aku mitä langit buap; maka itä! hadjaran baputi, tuntang idjä mukonge bagarä Idjä Budjur, Idjä Toto, iä mahukum tuntang mangalahi huang katetek.

12. Matae kilau njalan apui, hundjun takoloke arä makota, tinai aton arae tarasurat hong iä, idjä biti mahin djaton kasenäe, baja iä bewäi.

13. Iä hapakaian pakaian, idjä djari insulup hong daha; arae tä: Augh Hatalla. — (*Joh.*1,1.)

14. Maka karä kawan talo belom huang sorga miring iä, mukong hadjaran baputi, hapakaian benang idjä baputi tuntang brasih.

15. Maka bara njamae aton blua padang manjihi, hapae mawi olo kapir. Iä karäh manjakatik olo tä hapan sokah sanaman, iä mahundjeng päbes anggor kalait tuntang kasangit Hatalla, idjä djaton tikas kwasae.

16. Intu klambie tinai intu dahepae djari tarasurat arae kalotoh: Radjan karä radja, Tuhan karä tuan.

17. Tinai aku mitä malaikat mendeng huang matanandau; iä tä mambawa hai aughe, manjoho karä ampin burong, idjä trawang penda langit, koae: Kantoh, hapumpong keton tanggoh panginan bamalem ain Hatalla idjä hai;

18. Nakara keton kuman isin karä radja, isin karä mantir, isin karä olo kwasa, isin karä hadjaran, isin karä olo idjä mukonge, isin karä olo mardeka tuntang karä djipen, olo korik olo hai.

19. Tä aku mitä meto tä, tuntang karä radjan petak, tinai karä djalahan olo ajue djari hapumpong, handak mangalahi idjä mukong hadjaran tä, tuntang djalahan ajue.

20. Tapi meto tä inawan, tuntang haiak dengae nabi panandjaro tä, idjä djari mawi karä kata heran tä intu baue, idjä djari hapae mampalajang karä olo awang djari manarima katan meto tä, tuntang djari manjembah hampatonge. Belobelom äwen duä tä inganan akan danau apui, idjä hanjala barirang.

21. Tinai awang beken tä uras impatäi awi *padang* ain idjä mukong hadjaran tä, idjä blua bara njamae; maka karä burong besoh awi isin äwen.

BAGI 20.

Setan imasong sakojan njelo; belahe olo matäi misik; setan lapas tinai, palus manamput arä olo; limbah tä iä inganan akan danau apui; olo matäi handiai belom tinai.

---

1. Limbah tä aku mitä malaikat mohon bara langit,

intu lengäe aton anakkuntjin naraka, tinai rantai hai.

2. Iä palus maujingkap naga, handipä bakas tä, djetä bilis setan, tuntang mamasong iä akan sakojan njelo.

3. Balalu manganan iä akan naraka, palus manutup iä hetä, haiak mantjatjak hundjue, belä iä akan mampalajang karä utus olo tinai, sampai sakojan njelo tä djari hapus. Limbah tä iä akan lapas tinai handjulo.

4. Maka aku mitä arä padadusan, tuntang idjä mondok hundjue, kwasa mahukum inenga akae, tinai karä liau äwen, idjä matäi inetek tagal kasaksian Jesus, tagal augh Hatalla, tinai idjä djaton djari manjembah meto tä tuntang hampatonge, tinai idjä djaton djari manarima katae tä intu lingkaue atawa intu lengäe: maka karä olo tä belom, marentah haiak dengan Kristus sakojan njelo katahie.

5. Maka olo matäi awang beken djaton djari belom tinai, sampai sakojan njelo tä djari hapus. Djetä kasimik idjä solake.

6. Salamat iä tuntang brasih, idjä bara bagi intu kamisik idjä solake tä; dengae pampatäi idjä ambal duä tä djaton bara kwasa, malainkan olo tä karäh indu imam Hatalla tuntang Kristus, tuntang olo tä karäh marentah haiak dengae sakojan njelo katahie.

7. Amon sakojan njelo tä djari hapus, tä setan karäh lapas tinai bara äkae djari inutup.

8. Palus iä karäh blua, nakara mampalajang karä utus olo hong äpat puting petak, Gog tuntang Magog tä, tantai mamumpong äwen tä akan klahi; olo tä kilau bawak baras hong saran tasik karäe.

9. Maka olo tä hagoet mananjap hapus petak, palus mangapong äka djalahan olo brasih, lewu tä, idjä äka sintan Hatalla. Maka apui lawo bara sorga, äka Hatalla, mampalomos olo tä.

10. Tinai setan, idjä djari mampalajang olo tä, inganan akan danau apui idjä hanjala barirang, äka meto tuntang nabi panandjaro tä kea; hetä iä ingapähä handau hamalem, palus katatahi.

11. Tinai aku mitä padadusan baputi idjä hai, tuntang idjä mondok hundjue; bara baue tä petak tuntang langit nihau lilap, djaton tawan kalekae tinai. — (*Matt.*25, 31.)

12. Limbah tä aku mitä karä olo matäi, hai korik, mendeng naharep padadusan tä; tä karä surat imbuka, tinai surat beken imbuka kea, iä tä, surat pambelom; maka karä olo matäi bauah baläh tumon idjä tarasurat

hong surat tä, tumon talo gawie.
13. Tinai tasik malian olo matäi awang huange; tinai pampatäi tuntang naraka malian olo matäi awang huange; palus karä olo tä imaläh genep biti tumon gawie.
14. Maka pampatäi tuntang naraka inganan akan danau apui, djetä pampatäi idjä ambal duä.
15. Tinai amon olo djaton tarasurat huang surat pambelom, iä palus inganan akan danau apui.

BAGI 21.

Langit idjä taheta tuntang petak idjä taheta; tinai Jerusalem idjä taheta.

1. Limbah tä aku mitä langit taheta tuntang petak taheta; krana langit idjä solake djari nihau, tuntang tasik djaton hindai.
2. Tinai aku mitä lewu idjä brasih, Jerusalem taheta tä, mohon bara sorga, bara Hatalla, simpan kilau pisek, idjä imbungas akan bakalbanae.
3. Tuntang aku mahining augh hai bara sorga, koae: Itä, tä pasah Hatalla hindjä olon. Iä karäh melai dengan äwen, tuntang olo tä karäh indu ungkupe, tinai bitin Hatalla karäh melai dengan äwen indu Hatallae.
4. Tuntang Hatalla karäh mampuas karä djohon matae bara matan äwen; pampatäi djaton hindai, djaton kea kahetang atai tuntang tangis, kapähä djaton kea hindai, krana karä talo awang solake tä djari malalau.
5. Tä idjä mondok huang djun padadusan hamauh: Itä, jaku manaheta talo handiai. Tinai koae dengangku: *Surat tä, krana augh toh toto tuntang budjur.*
6. Tinai iä hamauh dengangku: Djari genep. Aku toh Alpa tuntang Omega, Tampara tuntang Kalepah. Akan olo idjä haus belaie handak inengaku tahasak danum pambelom tä, inenga bewäi. — (1,8.)
7. Idjä manang, iä karäh mandino karä talo toh indu panatane, tuntang aku handak indu Hatallae, tinai iä indu anakku.
8. Maka karä *olo pikäh*, olo idjä dia pertjaja, olo kabelä, olo pamuno, olo pahabandong, karä tukang palahan, olo panjembah dewa, tuntang karä olo panandjaro: bagin äwen handiai tä karäh huang danau, idjä hanjala apui tuntang barirang; djetä pampatäi idjä ambal duä.
9. Limbah tä idjä biti hara malaikat udju tä, idjä djari mimbing udju sangkir tä, idjä basuang udju kadja-

kä idjä harian baliai tä, manalih, tuntang hakotak dengangku, koae: Kantoh ikau, aku handak mamprahan akam piseke, sawan Anak-tabiri tä.
10. Palus iä mimbit aku huang Rogh hundjun bukit idjä gantong mangkahemer, tuntang mamprahan akangku lewu tä, Jerusalem idjä brasih, idjä mohon bara sorga, bara Hatalla. — (*Esegh.*40,2.)
11. Huang tä aton kahain Hatalla, panjangkowong kilau batu idjä kapala barega, kilau jaspis, idjä manjangkowong kilau Kristal.
12. Iä hakota hai tuntang gantong, hetä duäwalas bauntonggang, hundjun bauntonggang tä duäwalas malaikat, tuntang aton aran tarasurat hundjue, djetä: aran duäwalas hamputan olo Israel.
13. Hila timor aton telo bauntonggang, hila utara telo kea, hila salatan telo bauntonggang, hila barat telo kea.
14. Tinai kotan lewu tä duäwalas galange, hundjun galange tä aton aran duäwalas rasul Anak-tabiri tä.
15. Maka idjä hakotak dengangku mimbing sokah ukur, kilau djudjur bulau, nakara hapae mukur lewu, tuntang bauntonggange, tinai kotae.
16. Maka lewu tä lapak häpat, kamboe sama dengan kabukae; iä mukur lewu tä hapan sokahe, djadi duäwalas kojan stadia, kamboe, kabukae, kagantonge uras sama.
17. Tinai iä mukur kotae, djadi saratus äpat pulu äpat basa, tumon ukur ain olo, idjä intu malaikat tä.
18. Maka ramon kota tä uras jaspis; tinai lewu tä uras bulau idjä bahalap haliai, idjä kilau saramin hagining.
19. Karä galang kotan lewu uras imbungas hapan hakabeken ampin batu barega. Galange idjä solake jaspis, idjä duä sapir, idjä telo kalsedon, idjä äpat smaragd,
20. Idjä limä sardoniks, idjä djahawen sardius, idjä udju krisolit, idjä hanja beril, idjä djalatien topas, idjä sapulu krisopras, idjä sawalas hiasint, idjä duäwalas ametist.
21. Tinai bauntonggang duäwalas tä uras mutiara, genep bauntonggang midjä mutiara, tuntang karä djalan huang lewu tä uras halasäh bulau brasih, idjä hagining kilau saramin.
22. Maka aku djaton mitä äka sombajang hetä, krana Tuhan, Hatalla idjä djaton tikas kwasae, indu äka sombajang ain olo tä, tuntang Anak-tabiri.
23. Matanandau tuntang bulan djaton usah akan lewu tä, mangat mamplawa iä, krana kahain Hatalla mam-

plawa iä, tuntang Anak-tabiri indu sumboe.
24. Maka karä utus olo karäh manandjong hnang kalawae, tinai karä radjan petak mimbit kahaie huange.
25. Karä lawange djaton inguntji handau; krana alem puna djaton hetä.
26. Tinai horumat tuntang kahai karä utus olo karäh imbit kantä.
27. Maka dialo idjä kihal akan tamä hetä, tuntang idjä mawi talo kabelä, atawa idjä panandjaro, baja olo tä bewäi, idjä tarasurat hong surat pambelom Anak-tabiri.

BAGI 22.

Danum-pambelom tuntang kaju pambelom. Karä augh surat toh uras toto batantu. Jesus karäh dumah badjeleng.

1. Tinai iä mamprahan akangku batangdanum pambelom, idjä takining kilau kristal, djetä blua bara padadusan Hatalla tuntang Anak-tabiri tä.
2. Intu bentok lewu, tinai hasansila batangdanum tä aton kaju pambelom, idjä mamua hangkaduäwalas, genep bulan iä mamua; dawen kaju tä indu mampakäläh olo kapir.
3. Hetä djaton hindai kihal; padadusan Hatalla tuntang Anak-tabiri karäh hetä, tuntang karä reware karäh manonggo iä,
4. Haiak manampajah baue, tinai arae karäh aton intu lingkau äwen.
5. Hetä djaton alem, dia usah olo hetä hasumbo, kalawa matanandau mahin dia usah: krana Tuhan Hatalla karäh mamplawa iä, *tuntang* olo tä karäh *marentah palus* katatahi.
6. Maka iä hamauh dengangku: Karä augh toh uras toto tuutang budjur; Tuhan, Hatallan karä *nabi idjä* brasih, djari manjoho malaikate, mangat masanan akan reware talo, idjä akan indu mandjadi badjeleng.
7. Itä, aku dumah badjeleng! Salamat idjä mahaga karä augh tudjuu surat toh.
8. Maka aku, Johannes, idjä mitä tuntang mahining talo tä. Djadi, limbah aku djari mahininge tuntang mitäe, maka aku mahingkep, handak manjembah darah pain malaikat, idjä djari mamprahan talo tä akangku.
9. Tapi koae dengaugku: Buabuah, äla gawim kalotoh! krana aku djipen Hatalla, sama kilau ikau, tuntang karä paharim, nabi tä, tinai kilau olo handiai, awang mahaga augh surat toh. Sembah Hatalla!
10. Tinai iä hamauh dengangku: Æla manutup karä

augh tudjum surat toh, krana wajahe djari tokep.

11. Idjä kianat, naughe iä sasar kianate; idjä kihal, naughe iä sasar kakihale; tapi idjä tetek, buah iä sasar kateteke, tuntang idjä brasih, buah iä sasar karasihe hindai.

12. Itä, aku dumah badjeleng; tuntang baläh aton intu aku, hapaku mamaläh genep biti tumon gawie.

13. Aku toh Alpa tuntang Omega, Idjä Solake tuntang Idjä Rahian, Tampara tuntang Kalepah.

14. Salamat olo tä, idjä malalus prentahe, mangat iä kwasa dengan kaju pambelom, tinai mangat iä tau tamä bauntonggang lewu tä.

15. Tapi intu ruar aton karä aso tä, karä olo palahan, karä olo pahabandong, karä olo pamuno, karä olo panjembah dewa, tinai olo handiai, idjä mangilak tuntang mawi tandjaro.

16. Aku, Jesus, djari manjoho malaikat ajungku, mangat manjaksi talo toh akan keton, tahiu karä ungkup keton. Aku toh Salundik tuntang Batang Dawid, Bintang-sawah idjä pahapahai tä. — (*Jes.*11,10.)

17. Maka Rogh tuntang pisek tä hamauh: Dumah! Buah idjä mahining tä, hamauh: Dumah! Tinai awang haus belaie, käläh iä manalih; awang handak, käläh iä manduan danum-pambelom inenga bewäi.

18. Aku manjaksi akan genep olo, idjä mahining augh tudjum surat toh: amon olo mandahang augh toh, Hatalla karäh mandahang akae karä kadjakä, idjä tarasurat hong surat toh. — (5.*Mos.*4,2.)

19. Tinai amon olo manapas karä augh tudjum surat toh, Hatalla karäh manapas bagie intu kaju pambelom, tinai intu lewu brasih tä, tinai intu karä talo, awang tarasurat hong surat toh.

20. Koan idjä manjaksi talo toh: Toto, aku dumah badjeleng. —Amen; dumah, o Tuhan Jesus!

21. Käläh asin Tuhan ita Jesus Kristus mampahaiak keton handiai. Amen.
